DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

KÜTÜB-I SİTTE SERİSİ: 1

Sahîh-i Buhârî

Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh

صحيح البخاري

Çeviri, Tahric ve Notlar:
Abdullah Feyzi Kocaer

hüner

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

صحيح البخاري

KÜTÜB-İ SİTTE SERİSİ: 1

Sahîh-i Buhârî

Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh

Çeviri, Tahric ve Notlar
Abdullah Feyzi Kocaer

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Bu mütevazı çalışmamı ahirete irtihal eden babam
Saatçi Mustafa Kocaer'in ruhuna ithaf ediyorum."
Abdullah Feyzi KOCAER

Sahîh-i Buhârî
Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh

Hüner Yayınevi

Rampalı Çarşı No: 15 KONYA
Tel: 0332-350 91 05 Faks: 0332-351 40 01
www. huneryayinevi.com
e-mail: huner@huneryayinevi.com

5. Baskı
Eylül 2006 - KONYA

ISBN 975 – 921 44- 4-X

Yazara ulaşma adresi: Hüner Yayınevi
e-mail: afkocaer@mynet.com

DİZGİ: HÜSEYİN AVNİ UĞUR
KONU DİZİNİ ve İÇİNDEKİLER: AHMET ÇELİK
MİZAMPAJ: MUSTAFA KISA – RAMAZAN GÖRÜCÜ
KAPAK: OCAK GRAFİK 0332 342 31 17
BASKI-CİLT: SEBAT OFSET 0332 3420153- KONYA

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

بسم الله الرحمن الرحيم Sunarken بسم الله الرحمن الرحيم

«Size ayetlerimizi okuyan, sizi arındıran, size **Kitap ve Hikmeti** öğreten, **bilmediğiniz şeyleri** de size öğreten içinizden bir Peygamber gönderdik..» (Bakara: 151)

«Okur yazar olmayanlardan, kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan, onları arındıran, onlara Kitap ve Hikmeti öğreten bir Peygamber gönderen Odur. Halbuki bundan önce onlar ne yapacaklarını bilemiyorlardı.

O Peygamber, **henüz kendilerine katılmamış olanlara da** Allah'ın ayetlerini okuyan, onları arındıran, onlara Kitap ve Hikmeti öğretendir.» (Cuma: 2-3)

«...Sen onların aralarında iken, Allah onlara azap etmez...» (Enfal: 33)

Sözün en hayırlısı Allah'ın kitabıdır. Yolların en hayırlısı Muhammed'in yoludur. ([1])

Sonsuz kudretiyle âlemleri yoktan var eden Yüce Rabbimize hamdü senâlar olsun. Onun yüceliği karşısında saygıyla eğilir, Ona kul olduğumuzu ikrar, âcziyetimizi itiraf ederiz.

Salât ve selâm, Kâinatın Efendisi, insanlığı en doğru yola ileten rehber, rahmet peygamberi Efendimize, onun hânesine ve ashabına olsun.

Uzun yıllar üzerinde çalıştığımız, Sahih-i Buhârî'nin tekrar eden hadislerinin çıkarılmasıyla hazırlanmış olan Tecrid-i Sarih çeviri çalışmamız Yüce Rabbimizin yardımı sayesinde siz okuyucularımızın elindeki şekle ulaşmış bulunmaktadır.

İmâm Şâfî, yazmış olduğu er-Risâle isimli eserini seksen defa gözden geçirdiği halde yine de hatalara rastlamıştır. Talebesi el-Müzenî şöyle anlatır: "er-Risâle'yi Şâfî'ye seksen defa okudum. Her defasında mutlaka bir hataya rastlıyorduk. Sonunda Şâfî: "Bırak, boş ver! Allah, kendi kitabı dışındaki bir kitabın sahih olmasını kabul etmemektedir." dedi." ([2])

Her şeyden önce şunu belirtelim ki biz de bir kuluz. "Beşer, şaşar" atasözüyle insanoğlunun hatadan kurtulamayacağı en veciz bir biçimde dile getirilmiştir.

Çalışmamızda hataları en aza indirmeye gayret gösterdik. Ancak en mükemmel Yüce Allah'ın kitabıdır. Bu nedenle çalışmamızda kusur ve eksikliklerin bulunmadığını söylemek mümkün değildir. Kusur ve eksikliğimiz siz okuyucularımız tarafından tespit edilirse yeni baskılarımızda düzeltebilmemiz için bize bildirmeniz bizleri memnun kılacaktır.

Okuyucunun kolay ve rahat bir şekilde hadis okumasını hedefleyen bu çalışmayı yapmış bulunuyoruz. Sizlerin hadislerle olan ilginize bir katkıda bulunmuş olmak en büyük temennimizdir. Umarız bu çalışma vasıtasıyla hadisler arasında yapacağınız seyahatten memnun kalırsınız.

Sizleri hadis seyahatiyle baş başa bırakmadan önce bu çalışmamızda emeği geçen tüm kardeşlerime bu satırlar içerisinde teşekkür etmek isterim. Çalışmamızı baskıya vermeden önce uzun süre, toplumun değişik kesimlerinden oluşan bir gruba okuttuk ve izlenimlerini aldık. Onların tespitlerini değerlendirdik. Bunlardan kimisi çalışmamızın bir kısmını okuyup inceledi, bir kısmı tamamını okuyup inceledi, bir kısmı ise iki defa okuyup inceledi.

Çalışmamızın bir kısmını inceleme nezaketini gösteren, görüş ve eleştirileriyle bizleri yönlendiren Prof. Dr. Zekeriya Güler (Hadis) beye,tamamını okuyup inceleyen Dr. Seyyid Avcı (Hadis) Prof. Dr. Saim Açıkgözoğlu (Tıp) Dr. Âdem Zora (Tıp) İHL meslek dersleri ve Din Kültürü ve Ahlak bilgisi öğretmenleri İdris Yakar, Mehmet Erdoğdu, Ramazan Savaş, Murat Ekici, Harun Bildik, Edebiyat öğretmenleri: Mustafa Karakurt, Hasan Karataş, Nurkan Oral, İngilizce öğretmeni Murat Haktanır, Matematik öğretmeni Yusuf Aslan, Din Görevlileri Mehmet Akdeniz, Abdülvahap Horanşuyu, Şaban Öztürk, araştırmacı Musa Kazım Yılmaz, çay ocağı işletmecisi Ali Gökay, bu çalışmayı baştan sona kendilerine okumamı sabırla dinleyen Hidayet Şahin, Hasan Karataş, Haluk Parla, Cem Bilici, Emin Bayrak, Merhum Davut Uslu, Mevlüt Kollu, Vedat Akpınar, her hadisi teker teker iki defa inceleyip konularını ve konu dizinini çıkaran Ahmet Çelik'e şükranlarımı arz ederim.

Ayrıca bana böyle bir çalışma için ortam hazırlayan, evdeki yokluğuma katlanan âile efradıma teşekkürümü arz eder, yetişmemde emeği bulunan hocalarımdan hayatta olanlara saygılarımı sunar, âhirete göçenlere Yüce Allah'tan rahmet dilerim.

Selam ve Hürmetlerimle

Abdullah Feyzi Kocaer

([1]) Müslim, Cuma: 43, İbn-i Mâce, Mukaddime: 7
([2]) Keşfü'l-Esrâr, I. 4

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

بسم الله الرحمن الرحيم

5. baskıyı sunarken

Sonsuz kudretiyle âlemleri yoktan var eden Yüce Rabb'imize hamdü senâlar olsun. Onun yüceliği karşısında saygıyla eğilir, Ona kul olduğumuzu ikrar, âcziyetimizi itiraf ederiz.

Salât ve selâm, Kâinatın Efendisi, insanlığı en doğru yola ileten rehber, rahmet peygamberi Efendimize, onun hânesine ve ashabına olsun.

Kısa süre içerisinde yüz binin üzerinde okuyucuyla buluşması nedeniyle "Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh" isimli çalışmamızın beşinci baskısını sunarken beklediğimizin çok üstünde ilgi gösteren değerli okuyucularımıza bu satırlarda teşekkürlerimizi arzetmek isteriz.

Ayrıca eserin basımı ve dağıtımı konusunda elinden gayreti sarfeden, çalışmamızı okuyucuyla buluşturan **HÜNER YAYINEVİ**'ne de bu satırlar içerisinde teşekkürlerimizi arzederiz.

Yüce Rabb'imizin, bu çalışmayı kabul buyurması ve faydalı kılması temennisiyle...

Selam ve Hürmetlerimle

Abdullah Feyzi Kocaer

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yayıncıdan

Hüner Yayınları ***Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh***'in dördüncü baskısını sizlere ulaştırmaktan mutluluk duyar. ***Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh***, yayın hayatına geçişinin henüz ilk yılında dört baskı yaparak gerçek bir ilgi görmektedir.

Hazırlanış tekniği, anlatım sadeliği ve dil yalınlığı ile herkesin ve her kesimin baş ucu kitabı olma yolundadır. İslâm'ı gerçek kaynaklarından öğrenme, hurafe ve bidatlerden arınmış gerçek bilgiye ulaşma yolunda ***Sahîh-i Buhârî***, güçlü bir ışıktır. Hüner Yayınları bu ışığın daha geniş kitlelere ulaşması uğraşındadır.

Öncelikle, İslâm Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.)'i, Ehli Beytini, Ashabını ve Onun öğretisinin insanlığa ulaşması yolunda emeği ve gayreti geçen herkesi rahmet saygı ve hürmetle anıyoruz.

Çalışmalarımızın başarıya ulaşması ancak Yüce Allah'ın dilemesiyledir.

Hüner Yayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İçindekiler

Bu bölümde, Sahîh-i Buhârî'de bulunan ana başlıklar (kitaplar) verilmiştir. Ana başlıkların altındaki alt kon başlıklarının yer aldığı geniş bölüm kitabın arkasındadır.

Bu bölümde verilen parantez içi rakamlar hadis numaralarıdır.

Sunarken 3
Dördüncü Baskıyı Sunarken 4
Yayıncıdan 5
İçindekiler 6
Kısaltmalar ve Bazı Yazım Kuralları 8
Giriş 9
1- Vahyin Başlamasının Anlatıldığı Bölüm
(Kitâbu Bedi'l-Vahy) 23
2- İman Bölümü (8 - 53)
(Kitâbu'l-İmân) 31
3-İlim Bölümü (54 - 109)
(Kitâbu'l-İlm) 46
4- Namaz Abdesti Bölümü (110 - 184)
(Kitâbu'l-Vudû) 68
5- Boy Abdesti (Gusül) Bölümü (185 - 203)
(Kitâbu'l-Gusl) 87
6- Hayız Bölümü (204 - 223)
(Kitâbu'l-Hayz) 91
7- Teyemmüm Bölümü (224 - 228)
(Kitâbu't-Teyemmum) 100
8- Namaz Bölümü (229 - 324)
(Kitâbu's-Salât) 104
9- Namaz Vakitleri Bölümü (325 - 369)
(Kitâbu Mevâkîti's-Salât) 135
10- Ezan Bölümü (370 - 490)
(Kitâbu'l-Ezân 148
11- Cuma Namazı Bölümü (491 - 522)
(Kitâbu'l-Cumua) 184
12- Korku Namazı Bölümü (523 - 525)
(Kitâbu Salâti'l-Havf) 192
13- İki Bayram Namazı Bölümü (526 - 537)
(Kitâbu'l-Îdeyn) 193
14- Vitir Namazı Bölümü (538 - 545)
(Kitâbu'l-Vitr) 197
15- Yağmur İsteme (İstiskâ) Namazı Bölümü
(546 - 559) (Kitâbu'l-İstiskâ) 199
16-) Güneş ve Ay Tutulması (Küsûf) Bölümü
(560 - 568) (Kitâbu'l-Küsûf) 205
17- Kur'an'daki Secde Ayetleri Bölümü
(569 - 574) (Kitâbu Sücûdi'l-Kur'ân) 209
18- Namazı Kısaltma Bölümü (575 - 589)
(Kitâbu Taksîri's-Salât) 210
19- Teheccüd Namazı Bölümü (590 - 619)
(Kitâbu't-Teheccüd) 215
20- Mekke ve Medine Mescidi'nde Namaz
Kılmanın Fazileti Bölümü (620 - 623)
(Kitâbu Fazli's-Salâti Fî Mescidi Mekke ve'l-Medîne) 224
21- Namazda İş Yapma Bölümü (624 - 630)
(Kitâbu'l-Amel Fi's-Salât) 225
22- Namazda Yanılma Bölümü (631 - 632)
(Kitâbu's-Sehv) 227
23- Cenazeler Bölümü (633 - 701)
(Kitâbu'l-Cenâiz) 229
24- Zekat Bölümü (702 - 768)
(Kitâbu'z-Zekât) 254
25- Hac Bölümü (769 - 862)
(Kitâbu'l-Hac) 275
26- Umre Bölümü (863 - 879)
(Kitâbu'l-Umra) 303
27- Hac veya Umre'den Alıkonulma ve İhramda İken
Avlanma Cezası Bölümü (880 - 884)
(Kitâbu'l-Muhsar) 307
28- İhramlı İken Avlanma Cezası Bölümü (885 - 902)
(Kitâbu Cezâu's-Sayd) 309
29- Medine'nin Faziletleri Bölümü (903 - 919)
(Kitâbu Fezâili'l-Medîne) 314
30- Oruç Bölümü (920 - 971)
(Kitâbu's-Savm) 319
31- Terâvih Namazı Bölümü (972)
(Kitâbu Salâti't-Terâvîh) 332
32- Kadir Gecesi'nin Fazileti Bölümü (973 - 977)
(Kitâbu Fezâili Leyleti'l-Kadr) 333
33- İtikaf Bölümü (978 - 983)
(Kitâbu'l-İ'tikâf) 335
34- Alışveriş Bölümü (984 - 1048)
(Kitâbu'l-Buyû) 337
35- Selem Bölümü (1049 - 1051)
(Kitâbu's-Selem) 356
36- Şufa (Öncelikli Alım Hakkı) Bölümü
(1052 - 1053) (Kitâbu'ş-Şu'fa) 356
37- Îcâr (Kiralama) Bölümü (1054 - 1059)
(Kitâbu'l-İcâra) 357
38- Havâle Bölümü (1060 - 1061)
(Kitâbu'l-Havâlât) 360
39- Kefil Olma Bölümü (1062 - 1063)
(Kitâbu'l-Kefâle) 361
40- Vekil Olma Bölümü (1064 - 1070)
(Kitâbu'l-Vekâle) 362
41- Ziraat Ortakçılığı Bölümü (1071 - 1087)
(Kitâbu'l-Hars ve'l-Muzâraa') 366
42- Bağ-Bahçe Sulama Ortakçılığı Bölümü
(1088 - 1101) (Kitâbu'l-Musâkâ) 370
43- Ödünç Para İsteme (Kredi), Borç Ödeme,
Kısıtlama, İflas Bölümü (1102 - 1106)
(Kitâbun Fi'l-İstikrâz) 376
44- Anlaşmazlıklar Bölümü (1107 - 1110)
(Kitâbun Fi'l-Husûmât) 377
45- Buluntu ve Kayıp Bölümü (1111 - 1112)
(Kitâbun Fi'l-Lukata) 379

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İçindekiler

46- Haksızlıklar Bölümü (1113 - 1130)
(Kitâbu'l-Mezâlim ve'l-Gasb) 379
47- Ortaklık (Şirket) Bölümü (1131 - 1136)
(Kitâbu'ş-Şerike) 384
48- Rehin Alma (İpotek) Bölümü (1137 - 1138)
(Kitâbu'r-Rehn) 386
49- Köle Azat Etme Bölümü (1139 - 1149)
(Kitâbu'l-Itk) 387
50- Köle ile Azatlık Sözleşmesi (1150)
(Kitâbu'l-Mukâtebe) 390
51- Hibe (Bağışlama) ve Hibe'nin Fazileti Bölümü
(1151 - 1174) (Kitâbu'l-Hibe) 390
52- Şahitlik Bölümü (1175 - 1182)
(Kitâbu'ş-Şehâdât) 397
53- Anlaşmazlıkların Giderilmesi (Sulh) Bölümü
(1183 - 1187) (Kitâbu's-Sulh) 404
54- Şart Koşmalar Bölümü (1188 - 1192)
(Kitâbu'ş-Şurût) 406
55- Vasiyetler Bölümü (1193 - 1202)
(Kitâbu'l-Vasâyâ) 415
56- Cihad ve Siyer Bölümü (1203 - 1316)
(Kitâbu'l-Cihâd ve's-Siyer) 419
57- Humus Bölümü (1317 - 1335)
(Kitâbu Farzi'l-Humus) 454
58- Cizye Bölümü (1336 - 1346)
(Kitâbu'l-Cizye) 462
59- Yaratmaya Başlamanın Anlatıldığı Bölüm (1347 - 1397)
(Kitâbu Bedi'l-Halk) 467
60- Peygamberler Bölümü (1398 - 1453)
(Kitâbu Ehâdîsi'l-Enbiyâ) 488
61- Menkıbeler Bölümü (1454 – 1518)
(Kitâbu'l-Menâkıb) 516
62- Sahabenin Üstünlükleri Bölümü (1519 - 1552)
(Kitâbu Fezâili Ashâbi'n-Nebî) 535
63- Ensarın Menkıbeleri Bölümü (1553 - 1595)
(Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr) 548
64- Hz.Peygamber (s.a.v.)'in Gazveleri Bölümü
(1596 - 1708) (Kitâbu'l-Meğâzî) 571
65- Tefsir Bölümü (1709 - 1802)
(Kitâbu Tefsîri'l-Kur'ân) 628
66- Kur'an'ın Üstünlükleri Bölümü (1803 - 1824)
(Kitâbu Fezâili'l-Kur'ân) 672
67- Nikâh Bölümü (1825 - 1868) 679
(Kitâbu'n-Nikâh)
68- Boşanma Bölümü (1869 - 1880)
(Kitâbu't-Talâk) 692
69- Aile İçin Harcamalar (Nafakalar) Bölümü
(1881 - 1883) (Kitâbu'n-Nafakât) 696
70- Yemek Yeme Bölümü (1884 - 1907)
(Kitâbu'l-Et'ime) 697
71- Akîka Bölümü (1908 - 1911)
(Kitâbu'l-Akîka) 703
72- Avlanma ve Hayvan Kesimleri Bölümü
(1912 - 1924) (Kitâbu'z-Zebâih ve's-Sayd) 704
73- Kurban Bölümü (1925 - 1926)
(Kitâbu'l-Edâhî) 708
74- İçecekler Bölümü (1927 - 1945)
(Kitâbu'l-Eşribe) 709
75- Hastalıklar Bölümü (1946 - 1958)
(Kitâbu'l-Merdâ) 714
76- Tıp Bölümü (1959 - 1980)
(Kitâbu't-Tıb) 717
77- Giyim-Kuşam Bölümü (1981 - 2003)
(Kitâbu'l-Libâs) 728
78- Âdâb Bölümü (2004 - 2053)
(Kitâbu'l-Edeb) 734
79- İzin İsteme Bölümü (2054 - 2065)
(Kitâbu'l-İsti'zân) 745
80- Dua Bölümü (2066 - 2087)
(Kitâbu'd-Deavât) 749
81- Kalbi İncelten Öğütler Bölümü (2088 - 2133)
(Kitâbu'r-Rikâk) 756
82- Kader Bölümü (2134 - 2138)
(Kitâbu'l-Kader) 769
83-Yemin ve Adak Bölümü (2139 - 2147)
(Kitâbu'l-Eymân ve'n-Nüzûr) 771
84- Yemin keffâreti Bölümü (2148 - 2149)
(Kitâbu Keffârâti'l-Eymân) 773
85- Ferâiz (Miras Hukuku) Bölümü (2150 - 2155)
(Kitâbu'l-Ferâiz) 774
86- Had Cezaları Bölümü (2156 - 2164)
(Kitâbu'l-Hudûd) 776
87- Diyet Bölümü (2165- 2171)
(Kitâbu'd-Diyât) 778
88-Dinden dönenler ve Hakka karşı inat edenlerden tevbe
etmelerini isteme ve bunlarla savaşma Bölümü (2172)
(Kitâbu'l-İstitâbeti'l-Murteddîn) 779
89- Rüya Yorumu Bölümü (2173 - 2183)
(Kitâbu't-Ta'bîr) 780
90- Fitneler Bölümü (2184 - 2195)
(Kitâbu'l-Fiten) 787
91- Ahkâm Bölümü (2196 - 2206)
(Kitâbu'l-Ahkâm) 795
92-Temenni Bölümü (2207 - 2208)
(Kitâbu't-Temennî) 798
93-Kitap ve Sünnete Bağlanma Bölümü (2209 - 2216)
(Kitâbu'l-İ'tisâm) 799
94-Tevhid Bölümü (2217 - 2226)
(Kitâbu't-Tevhîd) 803
Kaynaklar 810
Hadis Numaralarına Göre Konu Dizini 813
Alfabetik Karma Konu Dizini 833
Tahrîc 863

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kısaltmalar

age: Adı geçen eser
b. : bin, ibn
bknz. : Bakınız
çev. : Çeviren
DİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
İA: İslâm Ansiklopedisi
Hz. : Hazreti
h. : Hicrî
m. : Miladî
md: İlgili madde
m. ö. : Milattan önce
m. s. : Milattan sonra
(r.a.): Radıyallahü anhü / Radıyallahü anha
(r.h.): Rahmetullahi aleyhi
s. : Sayfa
(s.a.v): Sallellahü aleyhi ve selem
trc. : Tercüme eden
v. : Vefatı
vb. : Ve benzeri
vd. : Ve diğerleri
vs. : Vesaire
yy. : Yüz yıl
& : Hadisin Müslim'de de geçtiğini gösterir (müttefakun aleyh hadis)
{•}: Hadisin Muvatta'da da geçtiğini gösterir
{&}: Hadisin Müslim'de hem de Muvatta'da geçtiğini gösterir
"✍": Sahîh-i Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebîdî'nin Tecrid-i Sarîh'ine almadığı, tarafımızdan ilave edilen hadisleri gösterir.

Kaynak gösterirken kitap ciltleri Romen rakamı ile, sayfa numaraları normal rakam ile yazılmıştır.

Bazı özel yazım prensipleri

Türkçe'nin bugünkü imlâsı herkesin benimseyeceği bir çözüme henüz kavuşamamıştır. (DİA, İmlâ esasları I. Sayfa numarası yok) Bu nedenle her ilmi eserin yazarı, tespit ettiği kendisine özel bazı imlâ esaslarını eserinin baş kısmında belirterek meseleye çözüm getirmektedir.
Biz de bu çalışmamızda tespit ettiğimiz bu kitaba özel imlâ esaslarını belirtiyoruz. Bu esaslarda temel hedef dilde sadelik ve halkın selikasının kabul ettiği kullanımı dikkate almaktır.
Arapça ve Farsça terkiplerden Türkçe'ye yerleşmiş olanların bir kısmında halk ağzında yaygın şekli yazımda esas alınmıştır.
Buna göre bazı terkiplerde bulunan kısa çizgi "-" sadelik açısından atılmıştır.
İbn-i, kelimesi İbni şeklinde yazılarak halk okuyuşu esas alınmıştır.
"ض" harfinin okunuşu ilgili kelimenin Türkçe'de yaygın şekline göre yazılmıştır. Her dilin kendi zevkine has kullanımları olduğu bir gerçektir. Örneğin Arapça bir isim olan "قاضي عياض" kelimesinde bulunan "ض" harfi aynı kelime içerisinde iki değişik şekilde telaffuz edilmiş "Kadı İyaz" diye okunmuştur. Bu tür okunuşlarda yaygın olanlar tercih edilmiş asıl dildeki şekli dikkate alınmamıştır. Bunun gibi "Ebû Bekr" kelimesi de "Ebû Bekir" şeklinde yazılmıştır.
"Abd" kelimesine muzaaf olarak gelen, Abdullah gibi isimlerde meksûr ve meftûh durumlar dikkate alınmamış, Türkçe'deki kullanımları esas alınmıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İmâm Buhârî, Hayatı ve Eserleri

Buhârî olarak tanınan Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail el-Buhârî, h. 194, m. 810 yılında dünyaya gelmiş, h. 256, m. 870 yılında Semerkand yakınlarındaki Hartenk'te hicri yıla göre 62, miladi yıla göre 60 yaşında hayata gözlerini yummuştur. Bir kimsenin doğumu, hayatı ve ölümü gibi önemli tarihleri ebced hesabına göre bir metne düşürme usulü öteden beri eski âlimlerce yapılagelen bir uygulama idi. Bu usule göre İmam Buhârî'nin doğumu, hayatı ve vefatı şu ibare ile ifade edilmiştir:

وُلِدَ فِي صِدْقٍ وَعَاشَ حَمِيدًا وَ مَاتَ فِي نُورٍ

Buna göre anlam şöyledir:
Sadakat içerisinde dünyaya geldi. (194)
Övgüye lâyık olarak yaşadı. (62)
Nur içerisinde vefat etti. (256)

Buhârî'nin babası âlim bir kimse idi, hadisle yakın ilgisi vardı. Abdullah b. Mübârek, Hammâd b. Zeyd, Mâlik b. Enes gibi önemli hocalardan hadis rivayet etmiştir.

İmam Buhârî, muhaddis olan babasını küçük yaşta kaybetmişti. Çocukluğunda her iki gözü de görmüyordu. Annesinin uzun süren duası akabinde, annesine rüyada verilen müjdeyi müteakiben gözleri açıldı.

Hadis öğrenimini on altı yaşına kadar memleketi Buhâra'da sürdürdü. 210 yılında hac için çıktığı seyahati on altı yıl sürdü. Bu seyahatinde: Mekke, Medine, Kûfe, Basra, Vâsıt, Bağdâd, Cezîre, Şâm, Humus, Askalân, Kaysâriyye, Mısır, Belh, Rey, Herat, Merv ve Nisâbur'u dolaştı.

Kendisi Hicâz'da altı, Basra'da beş yıl kaldığını ve buralarda yazmadık hadis bırakmadığını anlatır. Yine kendisi Şâm, Mısır ve Cezîre'ye ikişer defa gittiğini, Kûfe, Bağdâd ve Basra'ya ne kadar gittiğini sayamayacağını bildirir.

On altı yıllık seyahatinin akabinde h. 226 yılında otuz iki yaşında memleketine döner. Kendisi bin sekiz yüz hocadan hadis dinlemiştir. Öğrencilerinin sayısı da bir hayli kabarıktır. Doksan bin kişinin kendisinden hadis rivayet ettiği bildirilmektedir. Bazen çeşitli şehirlerde verdiği toplu derslerde kendisini yirmi bin kişinin dinlediği rivayet edilir. Önemli öğrencilerinden Müslim, Tirmizî, Ebû Hâtim Râzî, İbrahim b. Ma'kıl Nesefî, İbni Ebî Dâvûd, Firabrî, Nesâî ve İbni Huzeyme'yi sayabiliriz.

İmam Buhârî, ilimde ehil bir kimse idi, hadis üzerinde otorite olmakla kalmamış, sened açısından da ilmi ehliyetini ortaya koymuştur. Özellikle sened konusunda ravi değerlendirmede temel bilim olan **İlel** ve **Ricâl** biliminde büyük bir deha idi. İmam Müslim, hadisteki illet konusunda bir problemi hemen çözüvermesi üzerine alnından öpmüş ve: "Müsaade buyur ayaklarından da öpeyim" demiştir.

Kendisi çok kuvvetli bir hafızaya sahipti. Bağdâd ve Semerkant'ta, muhaddisler tarafından hadislerin sened ve metinleri değiştirilip karıştırılarak imtihan edilmiş, insanı şaşırtan hafızası ve verdiği cevaplarla herkesi hayrette bırakmıştır. Yüz bin sahih, iki yüz bin gayrı sahih hadis ezberlediği bildirilir. Daha küçük yaşta iken yetmiş bin hadis ezberlediği rivayet edilir. ([1])

(1) M. Fuad Sezgin, bazı muhaddislerin yüz binlerce hadis ezberlediğini bildiren haberler için şu tespitte bulunmaktadır: "Her şeyden önce, şu veya bu muhaddis hakkında, sıkça, **"birkaç yüz bin hadis ezbere bilirdi"** şeklindeki, bugün için hayrete düşülecek veya o zamanın insanlarının mükemmelliği ile açıklanacak ya da mübalağa veya efsane olarak vasıflanacak haberlerin doğru manasını ortaya koymak gerekir. Belli sayı söz konusu edildiğinde bir abartma mümkün olmakla birlikte, hadis edebiyatıyla biraz daha yakından uğraşınca, bu sayıya, isnadlarında ufak farklılık arz eden rivayetlerin bile, dahil oldukları ve doğal olarak bunların da sayıldıkları gözlenir ki, gerçekten de böylece birkaç bin metin sayısı ortaya çıkmaktadır." (M. Fuad Sezgin, Geschichte des Arabischen Schriftums, I. 70'den çeviri, Buhârî'nin Kaynakları, s. 37. Ankara, 2000) M. Fuad Sezgin'in, sened yolları farklı olan hadislerin bu sayıyı artırdığı noktasındaki yaklaşımına katılmamak mümkün değildir. Nitekim üzerinde çalışmış olduğumuz el-Câmiu's-Sahîh'te (Sahîh-i Buhârî'de) tekrar edilmiş halde muttasıl 7563 hadis vardır. Zebîdî'nin, tekrarları çıkardıktan sonra ortaya koyduğu çalışmasında 2226 hadis kalmıştır. Kütüb-i Sitte olarak bilinen altı hadis kitabında yaklaşık olarak toplam otuz bin hadis bulunmaktadır. Kütüb-i Sitte dışında da birçok hadis kitapları vardır. Muhammed b. Süleyman er-Rûdânî'nin, Kütüb-i Sitte dışındaki sekiz hadis kitabını da birleştirerek, tekrar ve benzerleri çıkararak on dört kitaptan derlediği Cem'u'l-Fevâid isimli çalışmasında 10133 hadis kalmıştır. Halbuki bu on dört kitaptan sadece Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde yaklaşık olarak yirmi yedi bin civarı hadis vardır. Bu arada toplam hadislerin sayısının ne kadar olduğu sorusu akla gelmektedir. Bu konuda Yusuf Özbek

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bugün bilebildiğimiz kadarıyla kaynaklarda bildirilen, İmam Buhârî'ye ait otuz iki eser vardır. el-Câmiu's-Sahîh, el-Edebü'l-Müfred, et-Tefsîrü'l-Kebîr, el-Müsnedü'l-Kebîr, el-Câmiu'l-Kebîr, el-Mebsût, et-Târîhu'l-Kebîr, el-Akîde, Kitâbu'l-Künâ, Esmâu's-Sahâbe, eserlerinin bir kısmıdır.

el-Câmiu's-Sahîh

İncelemesini yaptığımız ve "Sahîh-i Buhârî" diye tanınan meşhur eseri, el-Câmiu's-Sahîh'in asıl adı, ***el-Câmiu'l-Müsnedi's-Sahihi'l-Muhtasar min Umûri Rasûlillahi sallallahü aleyhi ve sellem ve Sünenihi ve Eyyâmihi***'dir. (=Rasûlüllah (s.a.v.)'in durumları, sünnetleri ve yaşantısından alınmış özet bilgilerin sahih ve senedli olanlarını bir araya getiren) ([2])

el-Câmiu's-Sahîh, yalnız sahih hadisleri toplamak için yapılan ilk çalışmadır. Buhârî'den önceki dönemlerde hadis adına ne varsa tüm malzemeyi toplama gayreti vardı. Bu nedenle sahih, hasen veya zayıf olsun hadis olarak ne bulunmuş ise kayda geçirilmişti. Buhârî ile başlayan bir süreçte yalnız sahih hadisleri bir araya getirme çalışmaları başlamış oldu. Kendisi böyle bir çalışmaya hocası **İshâk b. Râhûye**'nin isteği üzerine başladı. Kitabını altı yüz bin hadis içerisinden hazırlamıştır. Hacmi büyük olmasın diye sahih hadislerin tamamını kitabına almamıştır. İbnu'l-Kaysarânî'nin bildirdiğine göre Buhârî, elinde mevcut olan hadisleri **el-Mebsût** adını verdiği eserine yazmış, sonra da bu eserinden en sağlam gördüğü rivayetler arasından seçim yaparak on altı yılda el-Câmiu's-Sahîh'i hazırlamıştır. Bu on altı yıl belki sürekli çalışma olmayıp el-Câmiu's-Sahîh'in son şeklini almasına kadar geçen süredir.

Buhârî, çalışmasını bitirdikten sonra zamanının en büyük hadis üsdatları olan **Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Maîn** ve **Ali b. Medînî**'ye eserini sundu. Bu üç büyük hadis üsdadı, dört hadis dışındaki tüm hadislerin sahih olduğunu bildirdiler. Muhammed b. Amr el-Ukaylî, tenkide uğrayan hadislerin Buhârî'nin kanaatına göre sahih olduğunu bildirir. Nitekim daha sonraları Dârekutnî ve benzeri hadis eleştiricisi otoriteler de el-Câmiu's-Sahîh'teki yüz on hadisin senedlerine teknik açıdan bazı eleştiriler yapmışlardır. Bu eleştiriler Buhârî'den sonra ortaya çıktığından dolayı eleştirilerin değerlendirilmesi kendisinden sonra gelen bir kısım âlimler ve Buhârî şarihlerince yapılarak cevaplar verilmiştir. Buhârî'yi şerhedenlerden İbni Hacer, eleştirilere konu olan rivayetleri ve ravileri tek tek incelemiş ve eleştirilerin yerinde olmadığını belirtmiştir.

Buhârî ve Müslim'in kitaplarındaki bazı hadislere yöneltilen eleştiriler için müstakil eserler de yazılmıştır. Bu konuda Türkçe olarak da çeşitli ilmi adamlarımız tarafından bazı çalışmaların yapıldığını görmekteyiz. Bunların bir kısmı şöyledir: M. Cemal Sofuoğlu'nun **"Muhammed Sâdık Necmi'nin Buhârî'ye Yönelttiği Bazı Tenkidler"** ([3]) Selahaddin Polat'ın **"Buhârî'nin Sahîh'ine Yapılan Bazı Tenkidlerin Değerlendirilmesi"** ([4]) M. Yaşar Kandemir'in **"Sahihayn'e Yöneltilen Tenkidlerin Değeri"** isimli tebliği. M. Yaşar Kandemir bu tebliğinde, Sahihayn'e yöneltilen eleştirilerin tamamına yakınının ravilere yönelik sened tenkidi olduğunu bildirmektedir. Tarihten günümüze kadar yapılan eleştiriler ele alınıp incelenmiştir. Ayrıca son dönemde müsteşriklerce yöneltilen eleştirilere de değinmiştir. Kendisi, müsteşriklerce yöneltilen eleştirileri ele almadan önce şu ifadelerde bulunur: "Yukarıda görüşlerini arzettiğimiz hadis otoritelerinin tenkitlerinin hemen hemen tamamı senedle ilgili olduğu halde, müs-

---

şöyle demektedir: "Dünya üzerinde hâlen mevcut Sünnet kaynaklarında yer alan tekrarlı hadis verileri sayı itibarıyla benim tahminime göre bir ile bir buçuk milyon arasındadır. Bunların tekrarları atılsa 150-200 bin arasında bir miktar bâki kalır. Şimdiye kadar ulemânın gerçekleştirmiş olduğu en büyük tekrarsız hadis kolleksiyonları 15-20 bin hadislik çalışmalardan ibaret kalmıştır ... Bu sebeple yaklaşık 12 sene önce başladığım 500 hadis kaynağını râvilerine göre toplayıp tasnif etme çalışmalarını sürdürmekteyim. Ameliyenin yüzde altmışlık bölümü tamamlanmış bulunmaktadır. Bitmiş olan kısımda yaklaşık 270 bin hadis ve âsâr biraraya getirilmiştir. Ancak bu ameliyenin kapsamına giren kaynak sayısı dünyada mevcut olanların ancak üçte biri kadardır. Benim kolleksiyonum tamamlandığında toplanacak veri sayısı yaklaşık 450 bin olacaktır." (Hadis Literatürü, Önsöz, x) Yusuf Özbek'in bu ifadeleri, hadis adına -sağlam zayıf vs.- ne varsa tespit edilebilenlerin sayısı konusunda bir fikir verebilir.

(2) Sahîh-i Buhârî'nin asıl adı konusunda ufak farklılıklar vardır. Bizim yukarıda verdiğimiz isim Nevevî'nin tespitidir. DİA **el-Câmiu's-Sahîh,** maddesinde de bu şekilde verilmiş olup, bu konuda en son çalışma olan Sahîhu'l-Buhârî, tah. Muhammed Nizâr Temîm - Heysem Nizâr Temîm, Şeriketu Dâri'l-Erkam bin Ebi'l-Erkam, Beyrut, 1995, baskısı da bu şekildedir.

(3) Haziran 1987'de Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi, Buhârî Sempozyumu'nda sunulan tebliğ. D.E. İlâhiyat Fakültesi Dergisi 1989, sayı VI

(4) Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst. Dergisi, Kayseri 1990

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

teşrikler mâkul görmedikleri hadisleri metin tenkidine tâbi tutmayı tercih etmişlerdir. Hadislere yönelttikleri tenkidlerin daha iyi ses getirmesi ve hadislerin sıhhati konusunda daha büyük şüphe uyandırması için Müslümanların Kur'ân'dan sonra en güvenilir kitap kabul ettikleri Sahîh-i Buhârî'yi tenkidlerine esas almayı uygun görmüşlerdir." Tebliğinde günümüzde Müslümanlar arasında ortaya çıkan, Buhârî ve Müslim'in kitaplarındaki bazı hadislere yöneltilen çeşitli eleştirilere de değinerek bunların değerlendirmesini de yapmaktadır. Bu konuda daha detaylı bilgi için ilgili tebliğe bakınız. ([5]) Bildiğimiz kadarıyla Türkçe olarak bu konudaki en kapsamlı çalışma ise **"Buhari'ye Yöneltilen Bazı Tenkitler"** isimli eserdir. ([6])

Buhârî'nin, eserini incelemeleri için verdiği Yahya b. Maîn'in 233/847 yılında, Ali b. Medinî'nin ise 234/849 yılında vefat etttikleri göz önüne alınırsa kendisinin eserini bu tarihten önce hazırladığı anlaşılır. İbnü'l-Kaysarânî, el-Câmiu's-Sahîh'in Buhâra'da yazıldığını bildirir. Diğer kısım ulemâya göre ise Mekke'de yazılmıştır. Buhârî'nin Mekke'de on altı yıl kalmadığını bilmekteyiz. Buna göre Mekke'de yazmaya başladığı eserini dolaştığı şehirlerde yazıp son şeklini Buhâra'da vermiş olması muhtemeldir.

Eserin Özellikleri

el-Câmiu's-Sahîh, yalnız sahih hadisleri toplama amacı ile hazırlanan ilk çalışmadır. Hadisler fıkıh konularını da içerecek şekilde çok değişik konulara göre tasnif edilmiştir. Bilindiği gibi çok çeşitli konuları ele alan çalışmalara **el-Câmî** adı verilmiştir. Buhârî'nin bu çalışması da Câmî türüdür. Konu başlıkları (bablar) kendisinin hadisten çıkardığı hükümlere ışık tutar. Buhârî'nin bir diğer özelliği de ta'likleridir. **Ta'lik**, senedin baş tarafında birden fazla raviyi belirtmeden hadis rivayet etmektir. Bu yönden hadiste teknik olarak bir kusur kabul edilir. Ancak Buhârî'nin bu ta'likleri genellikle bab başlıklarında olduğundan dolayı kitabının hacmini genişletmemesi için yaptığı belirtilir. Nitekim bu tür rivayetleri başka yerde tam sened ile getirdiği görülür. 1341'i bulan ta'liklerin 160'ı dışında tümünün senedlerini başka bablarda muttasıl olarak getirmiştir. İbni Hacer, el-Câmiu's-Sahîh'teki bütün muallak hadislerin muttasıl senedlerini tespit etmiş ve bunları şerhinde belirtmiştir. Ayrıca, **Tağlîku't-Ta'lîk** adını verdiği müstakil çalışmasında bu hadislerin senedlerini toplayarak ele almıştır.

Kitap hazırlanırken takip edilen yolların anlatıldığı mukaddimesi yoktur. Buhârî, hadis alırken prensip edindiği kuralların neler olduğunu kitabında belirtmemiştir. Kendisinin eserini sonradan inceleyen âlimler onun bu kurallarını tespit etmeye çalışmışlardır. Kendi hocasından başlayarak hadisi anlatan sahabiye varıncaya kadar bütün ravilerin son derece güvenilir olduğuna kanaat getirmedikçe bir hadisi kitabına almamıştır. Ona göre hadisi anlatan talebe ile hocanın uzun süre görüşmüş olması esastır. Bu nedenle **An'ane** yoluyla gelen ve hadisin hocadan bizzat dinlendiği bildirilmeyen rivayetlerde, mutlaka talebe ve hocanın en az bir defa görüştüklerinin bilinmesi gerektiği görüşündedir. Nitekim bu görüşü nedeniyle Müslim, kendisinden farklı düşünür ve bu görüşü eleştirir.

el-Câmiu's-Sahîh'teki Hadislerin Sayısı

Abdullah b. Ahmed Hamevî'ye göre içerisinde 108 kitap (bölüm) vardır. Kâtip Çelebi'ye göre 100 küsür kitap, 3450 bab vardır. Muhammed Şerif Tokadî'ye göre 68 kitap, 3730 bab vardır. Muhammed Fuâd Abdülbâkî'nin, el-Mu'cemü'l-Müfehres li Elfâzi'l-Hadis isimli çalışmaya (Concordance'e) uyumlu olarak yaptığı sayıma göre 97 kitap, 3889 bab vardır. Cevzakî'nin tespitine göre el-Câmiu's-Sahîh'te 25480 isnad zinciri vardır.

Hadislerinin sayısına gelince, İbni Salâh'a göre tekrarları ile birlikte 7275 hadis, tekrarsız 4000 hadis vardır. Muttasıl senedlerle gelen tekrarsız hadislerin sayısı 2602dir. İbni Hacer'e göre el-Câmiu's-Sahîh'te 7397 hadis vardır. Buna ilaveten 1341 muallak, 341 mütâbi hadis vardır. (Bu sayı 344 olmalıdır. Nitekim, Kastalânî bu şekilde almıştır.) Buna göre toplam hadis sayısı 9082dir. Muhammed Fuâd Abdülbâkî'nin tespiti

(5) Sünnetin Dindeki Yeri, Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi, s. 335-374, Ensar Neşriyat, 1997
(6) 1995 yılında Ahmet Tahir Dayhan tarafından İzmir'de sunulan bu çalışma basılmamış Yüksek Lisans tezidir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

biraz daha geniş olup tekrarlı muttasıl 7563 hadis vardır. el-Câmiu's-Sahîh'in gerek kitap, gerek bab ve gerekse hadislerinin sayılarının farklı olmasının nedeni, hadislerin eksik veya fazlalığından değil, bazı kitap, bab ve hadislerin bir sayılıp sayılmamasından kaynaklanmaktadır. Yine bu farklılık, bazen bir hadisin uzun bazen kısa olarak birkaç yerde tekrar edilmesi nedeniyle bunların farklı sayımından veya iki ayrı isnadla yapılan hadisin kimine göre bir hadis, kimine göre iki hadis kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır.

el-Câmiu's-Sahîh'in bir diğer özelliği ise hadislerinin **tekran**dır. Buhârî, kitabındaki hadisleri değişik şekillerde tekrar eder, içerisindeki tekrarlar oldukça yüksektir. Öyle ki tekrar denildiğinde neredeyse akla Buhârî gelir. Bazen bir hadisi otuzdan fazla tekrar ettiği görülmektedir. Ancak bu tekrarların kendisine göre ince bir anlamı vardır. Birden fazla hüküm içeren bir hadisi ilgili olduğu konuların her birinde değişik isnadlarla rivayet etmek ve aynı anlamdaki bir hadisten azami derecede faydalanmak Buhârî'nin en bariz özelliğidir.

Bir sahabiden rivayet edilen ve birkaç hüküm içeren bir hadisin değişik yollardan gelen senedi varsa, bunu değişik yerlerde tekrar ederek hem sened yollarının çeşitliliğini ortaya koyar hem de bir hadisten çeşitli hükümler çıkarır.

Bazen bir hadisi aynı kitapta peş peşe de sıralar, Kitâbu'l-İstiskâ'da olduğu gibi değişik hükümler elde etmek için bir hadisi on ayrı bab altında da tekrar eder. ([7]) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bir Yahudiye zırhını rehin bırakarak ondan veresiye yiyecek satın almasının anlatıldığı hadis, on yerde zikredilir. Hz. Aişe (r.a.)'nın Berire'yi satın alıp hürriyetine kavuşturması yirmi ikiden fazla yerde zikredilir. Enes (r.a.)'ın rivayet ettiği Hayber Fethi'nin anlatıldığı hadis otuz beş defa tekrar edilmiştir. ([8])

Aynı anlam ifade eden bir hadisin, kendisine birden fazla hocasından geldiğini belirtmek için Müslim'in yaptığı gibi peş peşe getirip tekrar etmesine örnek olarak Kitâbu's-Salât: 4'de bulunan ve peş peşe gelen ilk üç hadisi verebiliriz.

Bir hadisi baştan sona aynı senedle tekrar ettiği çok nadirdir. Her tekrarda senedlerinin farklı olmasına özen gösterir.

Bazen büyük bir hadisi parçalayarak ilgili başka bir babda tekrar ettiği de görülür. Kitâbu't-Teyemmüm: 1'de olduğu gibi burada Hz. Peygamber (s.a.v.)'e verilen beş özellik anlatılır. Kitâbu Farzi'l-Humus: 8'de konu ile ilgili olan sadece bir cümlesini verme şekliyle tekrar eder. Yine buna bir örnek olarak şu hadisi getirebiliriz: Kitâbu'l-Hayz: 6'daki hadisin Kitâbu'ş-Şehâdât: 12'de konu ile ilgili olan bölümünü getirerek tekrar eder.

Muhammed Fuâd Abdülbâkî'nin, el-Mu'cemü'l-Müfehres li Elfâzi'l-Hadis çalışmasına (Concordance'e) uyumlu olarak yaptığı kitap ve bab rakamlama çalışması, günümüzde yalnız metin veya şerh baskılarının hemen hemen bütün baskılarında dikkate alındığı görülür.

el-Câmiu's-Sahîh'in Günümüze Kadar Ulaşmasında Geçirdiği Süreç

Her ne kadar bazen doksan bin kişinin el-Câmiu's-Sahîh'i dinlediğinden söz edilse de bu eseri sonraki nesillere aktaran ravilerin sayısı oldukça azdır. el-Câmiu's-Sahîh'i doğrudan Buhârî'den aktaran ravi beş tanedir. Bunlardan en tanınmış ve rivayeti günümüze kadar uzanan ravi, **Abdullah b. Muhammed b. Yusuf el-Firabrî**'dir. Firabrî, el-Câmiu's-Sahîh'i bizzat Buhârî'den ilki h. 248 m. 862 yılında, diğeri h. 252 m. 866 yılında olmak üzere iki defa dinlemiştir. el-Câmiu's-Sahîh'i Firabrî'den aktaran ravi sayısı on tanedir. Bu on raviden: **Kuşmihenî, Müstemlî** ve **Hamevî**'nin rivayetlerini, **Ali b. Muhammed el-Yunînî** (701/1301) diğer rivayetlerin bir kısmını da ele alarak birleştirmiş ve Firabrî'den sonra çeşitli kollara ayrılan nüshaları bir araya getirerek nüsha birliği sağlamaya çalışmıştır. Ayrıca karşılaştığı gramer

(7) Bakınız, 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 14. 21. 24. bablar

(8) Kitâbu's-Salât: 12'de geçen bu hadis, değişik konuları içeren ve Hayber Seferi'nin anlatıldığı hadisin bir bölümüdür. Hadis çeşitli şekilde tekrar edilir, tekrarlarının bazı içeriğinin başka yerlerdeki kısa veya uzun tekrarlarıyla birlikte 35 defa tekrar edildiği görülür: Kitâbu'l-Ezân: 6, Kitâbu'l-İdeyn: 6, Kitâbu'l-Buyû: 108, 111, Kitâbu'l-Cihâd ve's-Siyer: 71, 74, 102, 102, 102, 130, 197, 197, Kitâbu Ehâdîsi'l-Enbiyâ: 10, Kitâbu'l-Menâkıb: 28, Kitâbu'l-Meğâzî: 27, 27, 38, 38, 38, 38, 38, 38, 38, 38, Kitâbu'n-Nikâh: 12, 60, 67, Kitâbu'l-Et'ime: 10, 28, Kitâbu'z-Zebâih ve's-Sayd: 28, Kitâbu'l-Edeb: 102, 104, Kitâbu'd-Deavât: 36, 40, Kitâbu'l-İ'tisâm: 16

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

problemlerini düzeltmiş, çözemediklerini devrinin dil ve gramer otoritesi olan **İbni Mâlik** ile iş birliği yaparak çözmeye çalışmış, bu hususta büyük özen göstermesi nedeniyle nüshalar arasında fazla bir fark doğmamıştır. el-Câmiu's-Sahîh'in rivayetleri üzerinde araştırma yapmış olan müsteşrik Johann Fück, nüshalarda çok büyük metin değişikliğinin bulunmadığını belirtmekte ve görülen bir kısım değişik okuyuş şekillerinin manaya çok az tesir ettiğini söylemektedir.

Bugün elimizde bulunan el-Câmiu's-Sahîh'in en yaygın olan baskısı, Sultan II. Abdülhamid Han'ın emriyle basılmış olan ve Yunînî'nin nüshası esas alınıp kenarına diğer farklılıklar da kaydedilerek 1313-1315 yılları arasında dokuz cilt halinde Bulak'ta basılan çalışmadır. Bu baskının arkasından Hacı Zihni Efendi'nin tashihi ile 1315 yılında sekiz cilt olarak İstanbul'da basıldığını görmekteyiz. Bunlardan önce 1279 ve 1299'da Mısır'da, 1280 ve 1286'da Bulak'ta gerçekleştirilen baskıları vardır.

Hemen hemen dünyanın bütün kütüphanelerinde yazmalarına rastlanabilinen Buhârî'nin en eski nüshası Mingana 225 numaralı, 370-390 tarihli ve **el-Mervezî ani'l-Firabrî** rivayetli nüsha olup 1936 yılında Cambridge'de basılmıştır. ([9]) Neticede on dokuzuncu asrın sonlarına kadar rivayet ve yazı ile aktarılan el-Câmiu's-Sahîh, bu tarihten sonra baskı ile de aktarılarak günümüze kadar gelmiştir. Bugün elimizdeki değişik baskıların yanında bilgisayar ortamına da girerek çeşitli CD'lerinin yapıldığını görmekteyiz. Buhârî'nin kaynakları konusunda M. Fuad Sezgin'in, **Buhârî'nin Kaynakları** isimli orijinal bir çalışması vardır, eser 1956 yılında İstanbul'da, 2000 yılında Ankara'da basılmıştır.

İslâm dünyasında Kur'ân-ı Kerim'den sonra en büyük ilgiyi Buhârî'nin el-Câmiu's-Sahîh'i görmüştür. Hadislerinin titizlikle seçilmesi ve mükemmel bir tertibe sahip olması, içeriğinin zenginliği değerini artırmıştır. Geçmişte el-Câmiu's-Sahîh'e verilen önemin bir başka görüntüsü sevap kazanmak, hastalıklardan, maddi ve manevi sıkıntılardan, belalardan kurtulmak ve murada nail olmak için **Buhârî okuma ve Buhârî hatmi indirme** şeklinde de olmuştur. Buhârî'nin sıkıntılı günlerde okunduğu takdirde insanları huzura kavuşturduğunu, deniz seyahatinde birlikte götürülmesi halinde geminin batmadığını söyleyen İbni Cemre (699/1300) bütün bu meziyetleri duası makbul bir kişi olan Buhârî'nin okuyucularına dua etmiş olmasıyla açıklamaktadır. Miladi 1281 yılında Tatarlar Suriye'ye girdiği zaman Melik Mansur, karşı savunmaya geçmeden önce Buhârî hatmi indirilmiştir. **İbni Dakîk**, Moğol istilası karşısında camilerde indirilen Buhârî hatminin tamamlanması ile Moğol ordusunun bozgununun başladığını söyler. Tarihte buna benzer uygulamaların yapıldığını hatta TBMM açılışından önce Kur'ân-ı Kerim hatmi ile birlikte Buhârî hatminin yapıldığını görmekteyiz. Osmanlılar döneminde "Buhârîhân" isimli maaşlı görevliler asırlar boyu camilerde Buhârî okuma ve okutma hizmetleri vermişlerdir.

Buhârî hatminin âdâb ve şekli ile faydalarına dair kitaplar yazılmıştır. S. Kemal Sandıkçı, Sahîh-i Buhârî Üzerine Yapılan Çalışmalar isimli eserinde bu konuda yirmi çalışmanın ismini vermektedir. Bu konuda, Abdurrahmân el-Bennâ es-Sâatî'nin, İrşâdu'l-Kârî ile'l-İstihâra min Sahîhi'l-Buhârî isimli çalışması 1937 yılında Kahire'de basılmıştır.

el-Câmiu's-Sahîh Üzerinde Yapılan Çalışmalar

el-Câmiu's-Sahîh üzerinde yapılan çalışmalara göz attığımızda bunların beş yüze yakın olduğunu görmekteyiz. **Bu çalışmaların yirmi üçü batı dillerinde yapılmıştır.** Çalışmaların büyük bir kısmı şerh çalışmalarıdır. 244 şerh çalışması yapılmış olup bu şerhlerden elli dördü basılmış, altmış altısı el yazması halindedir. Diğer şerh çalışmaları henüz elde mevcut olmayıp bazı eserlerde adı geçmektedir. el-Câmiu's-Sahîh'i ilk defa şerheden, 378 yılında vefat etmiş olan **Muhammed b. Ahmed en-Nisâbûrî** olup eserinin adı Şerhu'l-Buhârî'dir. Ancak tanınmış olan en eski çalışma ise 388 yılında vefat etmiş olan **Ebû Süleyman el-Hattâbî**'ye aittir. Kendisinin **İ'lâmu's-Sünen** ([10]) adını verdiği bu çalışma diğer çalışmalara temel teşkil etmiştir. Her ne

(9) Hadis Literatürü, Yusuf Özbek'in dipnotu, s. 2

([10]) Hattâbî'nin eserinin adı konusunda değişik görüşler vardır. Bu kitaba değinen Türkçe kaynaklarda yukarıdaki isim verilmektedir. (Bakınız, Kemal Sandıkçı, Sahih-i Buhârî üzerine yapılan çalışmalar, s. 24. İsmail Lütfi Çakan Hadis Edebiyatı, s. 59. dipnotta "A'lamu's-Sünen"

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kadar İslâm âleminde Buhârî şerhi olarak pek çok kitap yazılmış olsa da hiçbiri bu sahada **İbni Hacer**'in **Fethu'l-Bârî**'si ile **Bedruddin el- Aynî**'nin **Umdetü'l-Kârî**'si kadar önemli yer tutmamıştır. Her iki âlim hem çağdaş hem de birbirleriyle boy ölçüşecek derecede olmaları, belki de aralarındaki rekabet nedeniyle eserlerine büyük özen göstermişler, ele almadık hiçbir mesele bırakmamaya çalışmışlardır. Kendilerinden önceki **İbni Battâl el-Kurtubî** ile **el-Kirmânî**'nin şerhleri her ikisine ışık tutmuştur. İbni Hacer, Fethu'l-Bârî'yi yirmi dört yılda hazırlamakla beraber bitirdiği yıldan vefatına kadar geçen on bir yılda çeşitli ilave ve düzeltmelerde bulunmuştur. Bedruddin el- Aynî ise Umdetü'l-Kârî'yi yirmi yedi yılda hazırlamıştır. Bu iki âlimin çalışmalarının arkasından **el-Kastalânî**'nin çalışması da elden düşmeyen şerhlerden birisidir.

Buhârî'nin el-Câmiu's-Sahîh'in üzerine yapılan çalışmaları şöyle sıralayabiliriz:

1)- Şerh çalışmaları
2)- Ricâl çalışmaları
3)- Buhârî ve Müslim'i birleştirme çalışmaları
4)- Özetleme (ihtisâr) çalışmaları
5)- İstihrac çalışmaları
6)- Müstedrek çalışmaları
7)- Hatminin nasıl yapılacağı hakkındaki çalışmalar
8)- Rivayeti ile ilgili çalışmalar
9)- Bab başlıkları hakkındaki çalışmalar
10)- Muallak hadisleri hakkındaki çalışmalar
11)- Fihristleme çalışmaları
12)- Etrâf çalışmaları
13)- Bunların dışındaki diğer çalışmalar

el-Câmiu's-Sahîh'i Özetleme (İhtisar) Çalışmaları

el-Câmiu's-Sahîh'i çeşitli şekillerde kısaltıp özetleme çalışmaları hicri dördüncü asrın sonlarına doğru başlamıştır. Bu konuda yapılan çalışmaların bir kısmı tekrar eden hadislerin çıkarılması şeklinde, bir kısmı belirli konudaki hadislerin seçilmesi şeklinde, bir kısmı sözlü (kavli) hadislerinin seçilmesi şeklinde, bir kısmı uyarma ve özendirme (terhib ve terğib) şeklinde olduğu gibi, bir kısmı da Buhârî ve Müslim'i birleştirerek ortak hadislerini çıkarma şeklinde olmuştur. Tespit edebildiğimiz kadarıyla bu konudaki ilk çalışma **Küşmihenî** tarafından yapılmıştır. Buhârî'nin öğrencisi ve kitabını bize aktaran Firabrî'den ders alan Küşmihenî'nin çalışmasının adı: **Cüzun fîhi'l-Hadîsu'l-Mietu'l-Muhrace min Kitâbi Sahîhi'l-Buhârî**'dir. Adından da anlaşılacağı gibi el-Câmiu's-Sahîh'ten seçme yüz hadis içerir. Diğer çalışmaların bir kısmını şöyle sıralayabiliriz:

Muhtasaru'l-Buhârî, el-Muhalleb b. Ahmed İbni Ebî Sufre,

Muhtasaru's-Sahîh, Muhyuddin İbni Arabî,

Muhtasaru's-Sahîh, Ahmed b. Ömer el-Kurtûbî,

Zübdetü'l-Buhârî, Ömer Ziyâuddin Dağıstânî, sözlü (kavli) hadislerin seçimi şeklinde hazırlanmış olan bu çalışma 1524 hadis içerir. 1330 yılında Kahire'de basılmış, müellifin çevirisiyle de 1341 yılında İstanbul'da yayınlanmış ileriki yıllarda da değişik baskıları yapılmıştır. Ömer Ziyâuddin Dağıstânî'nin **Zübdetü'l-Buhârî** isimli bu çalışması, İsmail ağa camii emekli imam hatibi Mahmud Ustaosmanoğlu tarafından **Sirâcu'l-Muttakîn** adı ile özetlenmiş ve Osmanlıca kısa açıklamaları ile Arapça harflerle basılmıştır. Bu çalışma 620 hadis içermekte olup değişik mütercimlerce Türkçeye de çevrilerek basılmıştır.

---

adıyla Suudi Arabistan'da doktora tezi yapıldığını söylemektedir. Yaşar Kandemir, DİA maddesi el-Câmiu's-Sahîh, s. 118. Mücteâ Uğur Hadis Edebiyatı, s. 244. Yusuf Özbek, Hadis Literatürü, s. 401, dipnotta)

Eserin tahkikini yapan Muhammed b. Sa'd b. Abdirrahman Âl Suûd, "Tahkîku İsmi'l-Kitâb" başlığı altında (I. 64-68) kitabın değişik isimlerini bildirmektedir. Muhakkikin kanaatına göre eserin isimi "A'lâmü'l-Hadîs fî Şerhi Sahîhi'l-Buhârî" şeklindedir. Nitekim kitap bu isimle 1988 yılında Mekke'de basılmıştır. (Hattâb'nın bu eserinin ismi konusunda bizi bilgilendiren sayın Ahmet Tahir dayhan'a şükranlarımızı arzederiz.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

el-Elfü'l-Muhtâra min Sahîhi'l-Buhârî, Abdüsselâm b. Muhammed Harun, 1959 yılında Kahire'de basılmıştır.

Sahîh-i Buhârî ve Tercümesi, Konyalı Mehmed Vehbi, el-Câmiu's-Sahîh'in bir özeti olan ve 1650 hadis içeren bu çalışmaya Sahîh-i Buhârî, adı verilmiştir. Aslında bu çalışma Buhârî'nin özeti olup müellif hangi usule göre özetlediğini önsözünde bildirmemektedir. Kitabın iç kapağındaki "Tam metin Sahîh-i Buhârî'de rivayet zinciri kaldırılıp, tekrar olan hadisler birleştirilmiş böylece, dört cilde, Buhârî'de bulunan bütün hadisler dercedilmiştir." ifadesi bize bazı malumatlar vermektedir. Ancak tekrar eden hadisleri özetlemenin ne şekilde yapıldığı açıklanmamıştır. Eseri incelediğimizde çevirisini yaptığımız, İmam ez-Zebîdî'nin et-Tecrîdu's-Sarîh li Ehâdîsi'l-Câmii's-Sahîh, isimli çalışmasındaki birbirine benzer hadisleri çıkararak özetleme yaptığı kanaatine vardık. Belki de, Abdullah b. Hicâzî b. İbrahim eş-Şerkâvî'nin özetlediği ve 1954, 1955, 1958 yıllarında Kahire'de basılmış olan et-Tecrîdu's-Sarîh muhtasarını esas almış olabilir.

Muhtasaru Sahîhi'l-Buhârî, Nâsıruddin el-Elbânî, 1986 yılında Beyrut'ta basılmıştır.

S. Kemal Sandıkçı, Sahîh-i Buhârî Üzerine Yapılan Çalışmalar, isimli eserinde kısaltma ve özetleme konusunda yirmi dört eser adı vermektedir.([11])

İmam ez-Zebîdî ve et-Tecrîdüs'Sarîh'i

Zeynuddin Ebû'l-Abbâs Ahmed b. Ahmed ez-Zebîdî, hicri 812-893 miladi 1410-1488 yılları arasında Yemen'de Zebîd beldesinde yaşamıştır. Hadis, fıkıh ve edebiyatla uğraşmış Hanefi fukahasından bir âlim idi. İlimle uğraşan bir aileden gelmektedir. Dedesi ve babası da bölgesinin âlimlerinden olup Teiz ve Zebîd medreselerinde yetişmiş ve eğitim vermişlerdi. Yemen'de zamanının tanınmış hadisçilerinden kabul edilir. Kendisinin vefatıyla Yemen'de hadis konusundaki yeri doldurulamamıştır.

Eserleri

Tabakâtu'l-Havâs, el-Fevâid ve's-Sılât ve'l-Avâid, Nüzhetü'l- Ahbâb, Ehlü's-Sıdk ve'l-İhlâs, Lahzu'l-Elhâz, et-Tecrîdu's-Sarîh li Ehâdîsi'l-Câmii's-Sahîh.

Üzerinde çalışmış olduğumuz **et-Tecrîdu's-Sarîh li Ehâdîsi'l-Câmii's-Sahîh,** kendisinin hadis alanında ortaya koyduğu bir çalışmasıdır. Bu çalışmasında Buhârî'nin tekrar eden hadislerini çıkararak el-Câmiu's-Sahîh'i kısaltıp özetlemiştir. Önsözünde yaptığı açıklamada, kısaltma çalışmasını ne şekilde ve hangi usullere göre yaptığını anlatmıştır.

et-Tecrîdu's-Sarîh 1287 Bulak'ta, 1313, 1322, 1323, 1335 Kahire'de, İbrahim Berake'nin tahkiki ile 1985 Beyrut'ta, Dr. Mustafa el-Buğa'nın tahkiki ile 1988, Dımaşk'ta basılmıştır.

Şerhleri

Şerhu Muhtasari'z-Zebîdî, Şemsüddin Ebû Abdullah Muhammed b. Kâsım el-Gazzî (859-918)

el-Fethu'l-Mübtedî bi Şerhi Muhtasari'z-Zebîdî, Abdullah b. Hicâzî b. İbrahim eş-Şerkâvî (1227) Bu çalışma 1320, 1330, 1338, 1345, 1936, 1958 yıllarında Kahire'de basılmıştır.

Ayrıca bu müellif tarafından **et-Tecrîd'in kısaltılmış özeti** de yapılmış 1954, 1955, 1958 yıllarında Kahire'de basılmıştır.

Avnu'l-Bârî, Sıddık Hasan Han (1307) Bu çalışma 1297 yılında Bulak'ta, 1299 ve 1307 yıllarında Pehviyal'de basılmıştır.

Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi: I-III. ciltlerinin Ahmed Naim Efendi tarafından, IV-XII. ciltlerinin Prof. Kâmil Miras tarafından terceme ve şerhi yapılmıştır. Prof. Kâmil Miras, 1947 yılında bitirdiği IV-XII. ciltlerini on yılda hazırlamıştır. Türkçe'de, Tecrid veya Tecrid-i Sarih denildiğinde bu çalışma kastedilir. Yine çoğu kesimce bu çalışmanın, Sahîh-i Buhârî olduğu zannedilir.

(11) Bu bilgiler, Prof. Dr. S. Kemal Sandıkçı'nın Sahîh-i Buhârî Üzerine Yapılan Çalışmalar, Prof. Dr. M. Yaşar Kandemir'in DİA el-Câmiu's-Sahîh maddesi, Prof. Dr. Müctebâ Uğur'un Ansiklopedik Hadis Terimleri Sözlüğü, Hadis İlimleri Edebiyatı isimli çalışmalardan alınmıştır. Verilen bilgilerin kaynakları ve geniş bilgi için ilgili eserlere bakınız

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bu Konuda Yeni Bir Çalışmaya Duyulan İhtiyaç

Önceki dönemlerde yapılan et-Tecrîdu's-Sarîh Tercüme ve Şerhinin dilinin ağırlığı, pek çok okuyucunun Buhârî'den istenilen ölçüde faydalanmasına engel teşkil etmiştir. Değişen dünyamızda insanlarımızın görüş ve düşünceleri de değişmiş, hadislere bakış ve yaklaşımlarında farklılıklar gözlenmiştir. Günümüzde aklı ön plâna alan eleştirici ve yargılayıcı yaklaşımlar, bazı hadislere bakışı yeniden gözden geçirmeyi ve zihne takılan soruları çözmeyi kaçınılmaz kılmıştır. Hz. Mûsâ (a.s.)'ın ölüm meleğini tokatladığını bildiren haberde olduğu gibi. Zira ilk bakışta bir peygamberin meleği tokatlaması bazılanca tuhaf görülerek onun ölümden kaçtığı şeklinde anlaşılır, hatta uydurma haberler olarak görülebilir. Geçmişteki insanların aklına takılmayan hususlar günümüz insanın kafasını kurcalamış, aklına yatmayanları ya içine atmış ya da inkâr yoluna gitmiştir. Kadınların çoğunun cehennemlik olduğunu bildiren habere de bu şekilde yaklaşılmaktadır. Yine bir diğer husus da önceki dönemlerde bilinemezken günümüzde kısmen de olsa bilinebilen bazı gayb meseleleridir. Mesela, "Rahimlerde ne olduğunu hiçbir kimse bilemez." ifadesini bugünkü ultrasyonla teşhis hadisesi karşısında nasıl anlamalıyız? Yine "Yağmurun ne zaman geleceğini hiçbir kimse bilemez." ifadesini bugünkü hava tahminleri karşısında nasıl anlayabiliriz?" İşte bu ve benzeri hususlarda günümüz insanının anlayabileceği şekilde hadislere açıklama getirme lüzûmu hissedilmektedir. Biz bu çalışmamızda böyle yerlerde gücümüz nisbetinde açıklama getirmeye çalıştık.

Önceki tercüme ve şerh, her ne kadar çok değerli ve kıymetli, uzun mesai harcanmış bir çalışma olsa da, açıklamalar çok uzun tutulduğundan ihtisası olmayan kimselerin istifadesi mümkün olamamaktadır. On iki ciltlik bir eserin baştan sona okunması ve bundan istifade edilmesi çoğu kimselerce yorucu ve sıkıcı görülmektedir. Aslı bir cilt olan bir esere yazılan on bir ciltlik açıklama, okuyucuyu bazen ana metinden uzaklaştırarak bir fıkıh deryasına veya İslâm tarihi sahasına götürmüş, öz konudan uzaklaşılmıştır. Ancak, konunun mütehassıslarının söz konusu çalışmadaki açıklamalardan istifadesi sürecektir. Şu da bir gerçek ki kısa yoldan hadis okuyup incelemek isteyenler için bu uzun açıklamalar hedefe ulaşmayı geciktirmektedir.

Diğer taraftan okuyucu Buhârî'nin ana metnini değil, et-Tecrîdu's-Sarîh'i okumaktadır. Bu nedenle et-Tecrîdu's-Sarîh'teki bir hadisin ana metnin neresinde olduğu belirtildiğinde okuyucunun Buhârî içerisindeki seyahatinin yerini daha iyi kavrayacağı bir gerçektir. et-Tecrîdu's-Sarîh'teki hadislerin ana metinde nerede olduğunu belirten, Buhârî'nin en önemli özelliği olan tekrarlar açısından bu hadisin nerede ve kaç defa tekrar ettiğini bildiren bir tahricin, öncelikle bu sahadaki mütehassıslara bir fayda temin edeceği açıktır.

Gerek belirtmiş olduğumuz nedenlerden gerekse benzeri diğer nedenlerden dolayı yeni bir çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur. Sünnetin ihyası açısından Buhârî gibi hadis klâsiklerini yeni bir çalışmayla her zaman gündemde tutmaya ihtiyaç vardır.

et-Tecrîdu's-Sarîh Çalışmamızın Usulü

Yukarıda belirtildiği gibi et-Tecrîdu's-Sarîh'in çeşitli baskıları yapılmıştır. İmam Zebîdî, Buhârî'yi kısaltırken tekrar eden hadisleri çıkarmış eğer tekrarda fazlalık varsa sadece fazla olan ifadeyi bırakarak hadisin yukarısının daha önce geçtiğini söylemiştir. Ancak bazı yerlerde, bırakılan bölümle önce geçen bölümün bağlantısını kurmak zor olabilmektedir. Bu nedenle et-Tecrîdu's-Sarîh'in en son baskısını yapan Dr. Mustafa el-Buğa, böyle yerlerde ana metindeki hadisi olduğu gibi alarak bu zorluğu gidermiştir. Onun bu çalışması okuyucuya kolaylık sağladığından, çevirimizi bu çalışmaya göre yaptık. İbrahim Berake'nin numaralandırması, temel aldığımız ana metne daha uyumlu olduğundan ve Dr. Mustafa el-Buğa'nın baskısında bazı numara hatalarının bulunması nedeniyle numaralar İbrahim Berake'ye göre verilmiştir. Ana metin olarak, en son çalışma olan Sahîhu'l-Buhârî, tah. Muhammed Nizâr Temîm - Heysem Nizâr Temîm, Şeriketu Dâri'l-Erkam bin Ebi'l-Erkam, Beyrut, 1995, baskısı dikkate alınmıştır.

Okuyucuyu hadisle baş başa bırakmak için açıklama ve şerhlere girmedik. Hadisteki mesajı herkesin kendi anlayışına göre algılamasını hedef edinerek çoğu yerin açıklamasını okuyucunun anlayışına

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bıraktık. Ancak zihinde problem oluşturacak ve yanlış anlamaya neden olacak yerlerde açıklamalarda bulunarak okuyucuya bilgi vemeye çalıştık.

Hadislerin anlaşılmasındaki problemi elden geldiğince gidermeye çalıştık. Getirilen açıklamalarımızda ihtilafı ortadan kaldırmayı, zihindeki problemi çözmeyi hedef edindik. Problemli görülen hadislere yaklaşım metodumuz, aklımıza yatmayan hususlarda hemen inkâr yoluna baş vurma yerine, bunca yıldır insanların karşı çıkmadığı hadisleri ben nasıl anlayabilirim, mantığı olmuştur. Aklımıza yatmadığından kabul etmediğimiz bir hadis, gerçekten Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sözü ise bu durumda kendisinin söylemiş olduğuna söylememiştir, demek durumundayız. Bu da kendisi adına yalan olacaktır. Biz biliyoruz ki Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim, söylemediğim bir şeyi benim üzerimden söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın"*** buyurmuştur. Bu hadisten anladığımız, kendisinin söylemediği bir sözü söyledi, diyerek onun adına yalan uydurmanın kişiyi cehennemlik yapacağıdır. Onun adına hadis uydurmak ne kadar kötü bir şey ise onun söylemiş olduğunu söylemedi demek de o kadar kötüdür. Birisi uydurulan yalanla sahayı genişletirken, diğeri daraltmaktadır.

Bizim bu alandaki getirdiğimiz bir diğer yenilik ise hadislerin tahrici olmuştur. Okunan hadisin ana metin Buhârî'nin neresinde olduğu, eğer tekrar ediliyorsa bunun kaç defa ve nerelerde olduğu belirtildi. Tekrarların belirtilmesiyle bir bakıma 2225 hadisle yaklaşık 7500'ü bulan hadis deryasında dolaşma imkânı sağlanmış oldu.

Okunan hadisi kitabın içerisindeki bir başka hadis açıklıyorsa, bu hadise gönderme yapılarak hadisin hadisle açıklanması yoluna gidildi. Bu tür göndermelerle kitabın hacminin küçük tutulması sağlanmıştır. Kitapta hadisin benzeri varsa buna da işaret edilerek gönderme yapıldı.

İmâm Nevevî, Müslim Şerhinde: "Bilesin ki âlimler Kur'ân-ı Kerim'den sonra kitapların en sahihinin Sahîh-i Buhârî ve Sahîh-i Müslim olduğunda ittifak etmiştir. Her ikisi arasında, Buhârî'nin kitabı ise en sahihidir." demektedir. ([12])

Diğer taraftan, bir kısım muhaddislerce ve özellikle Mâlikî mezhebinden olan bazı âlimlerce İmâm Malik'in Muvattâ'sı en sahih olan kitap kabul edilmiştir. Şah Veliyyullah Dihlevî de sahih hadisleri içeren kitapları dört tabakaya ayırmıştır: Buna göre üç kitap, İmâm Malik'in Muvattâ'sı ile Sahîh-i Buhârî ve Sahîh-i Müslim en sahih olan birinci tabaka kitaplarıdır. (Hüccetullâhi'l-Bâliğa, I. 491) Onun bu tasnifi son dönem muhaddislerinden Muhammed Cemâlüddin Kâsımî (Kavâidu't-Tahdîs, s. 247-249) Muhammed Abdurrahmân Mübârekpûrî (Mukaddime, Tuhfetü'l-Ahvezî, s. 46) gibi araştırmacı otoritelerce de kabul görmüştür.

Eğer hadisi Müslim de rivayet etmiş ise bu rivayet belirtilerek bulunduğu yer gösterildi. Böylece müttefekun aleyh hadislere de işaret edilmiş oldu.

Müttefekun aleyh hadislerin tespiti konusunda bu güne kadar değişik çalışmalar yapılmıştır. Bizim tespitimiz bu konudaki en son çalışma olan merhum Muhammed Fuâd Abdülbâkî'nin çalışması esas alınarak hazırlanmıştır. Fakat kendisi bu konuda esnek davrandığından tespitlerindeki müttefekun aleyh olması uzak olanlara yer verilmemiştir.

İmâm Malik'in Muvattâ'sı, Buhârî'nin kaynakları arasında yer alır. Buhârî, Muvattâ'daki 300 hadisi 600 değişik yerde zikreder. ([13]) Şah Veliyyullah Dihlevî'nin tasnifini dikkate alarak Muvattâ'da geçen hadisleri de belirttik. Böylece Müttefekun aleyh hadislerin belirtilmesiyle birlikte Muvattâ hadislerini de göstererek birinci tabaka hadis kitaplarının her üçünde de bulunan hadisler belirtilmiş oldu.

Bazı numaraların önündeki " **&** " işareti hadisin müttefekun aleyh olduğunu, " **{•}** " işareti hadisin Muvatta'da da rivayet edildiğini, " **{&}** " ise hadisin hem Müslim'de hem de Muvatta'da rivayet edildiğini gösterir.

Bu arada, Sahîh-i Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebîdî'nin Tecrid-i Sarîh'ine almadığı –sınırlı sayıda- bazı hadisler görülmüştür. Şu ana kadar tespit ettiklerimizin sayısı 30 tanedir. Öneminden dolayı ilgili yerlerde bu hadisleri ilave ettik ve Tecrid-i Sarîh'in asliyetini bozmamak için numara vermeyerek böyle yerleri "✍" simgesi ile belirttik.

---

(12) Şerhu Sahîhi Müslim, I. 128
(13) Buhârî'nin Kaynakları, M. Fuâd Sezgin, II. Lâhika, s. 315, 2. dipnot

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bizim çalışmamızda devamlı elden bırakmadığımız ve daima imdadımıza koşan, hadislerin kapalılığında yolumuzu açan İmam Bedruddin **el-Aynî** merhumun **Umdetu'l-Kârî fî Şerhi Sahîhi'l-Buhârî** isimli eseri olmuştur. Bunun dışındaki diğer önemli çalışmalardan İbni Hacer merhumun Fethu'l-Bârî fî Şerhi Sahîhi'l-Buhârî isimli eseri ile Kastalânî merhumun İrşâdu's-Sârî li Şerhi Sahîhi'l-Buhârî isimli eseri de her ne kadar kayda değer birer çalışma olsa da Aynî merhumun, hadislerdeki dil açısından kapalılığı gidermek için getirdiği açıklamalar kendisinin kitabını, çevirimizde daima ön plânda tutmamıza neden olmuş, âdeta takıldığımız yerde bize bir hoca, bir ağabey olmuştur. Diğer taraftan Türkçe çalışmalardan hemşehrim üstat Kâmil Miras hocaefendinin on yılda hazırladığı Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi isimli kıymetli eseri devamlı başvuru kaynağımız olmuştur. Mehmed Sofuoğlu merhumun on dört yılda tamamladığı ve Kâmil Miras merhumdan çok yararlandığı Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi isimli kıymetli çalışması da başvuru kaynağımız olmuştur. Ahmed Davudoğlu merhumun Sahîh-i Müslim Tercüme ve Şerhi isimli çalışmasından da yer yer ilgili hadislere bakıldı. Allah, ebediyete göç eden bu üstatlarımızın kabirlerini nurlandırsın.

Yüce Rabb'imden bu çalışmamı kabul buyurmasını, okuyup amel etmemi, Müslüman kardeşlerimin de okuyup faydalanarak amel etmelerini, mahşer gününde amel defterimde salih amel olarak kaydedilmiş bulmamı niyaz ederim.

Bizi yaratan Rabb'imize sonsuz hamdü senalar olsun, Efendimiz Muhammed Mustafa'ya onun temiz hanesine, ashabına sonsuz salât ve selâm olsun.

«Rabb'imiz, Seni bütün noksanlıklardan tenzih ederiz, Senin bize öğrettiklerinden başka bizim ilmimiz yoktur.» (Bakara: 32)

«Lutfedip bizi hidayetiyle bu makamlara eriştiren Allah'a hamd olsun. Allah bizi doğru yola iletmeseydi biz doğruya ulaşamazdık.» (A'râf: 43)

«Benim başarmam ancak Allah sayesindedir, ben Ona güvendim ve Ona dönerim.» (Hûd: 88)

«Rabb'im, göğsümü genişlet, işimi kolaylaştır, dilimdeki bağı çöz ki sözümü anlasınlar.» (Tâ Hâ: 25-28)

«Ey mülkün sahibi olan Allah'ım, Sen mülkü dilediğine verir dilediğinden de çekip alırsın, dilediğini güçlü kılar dilediğini de alçaltırsın. Sen kesinlikle her şeye güç yetirirsin.» (Âl-i İmrân: 26)

«Rabb'im, bana hikmet ver ve beni salihlerin içerisine kat. Sonra gelecekler içerisinde benim için doğruluk dili kıl. Beni nimet cennetlerine sahip olanlardan kıl. Herkesin diriltileceği günde beni mahçup eyleme. O gün ki, sadece Allah'a sağlam bir kalple gelenin dışında ne mal ne de evlat fayda verir.» (Şuarâ: 83-87)

«Senden başka ilâh yoktur, Seni bütün noksanlıklardan tenzih ederim, ben haksızlık edenlerden oldum. Rabb'im, beni yalnız bırakma.» (Enbiyâ: 87, 89)

«Rabb'imiz, hesap görüleceği günde beni, annemi, babamı ve müminleri bağışla.» (İbrahim: 41)

«Rabb'imiz, Sana tevekkül ettik Sana yöneldik dönüş Sanadır. Rabb'imiz, bizi kafirler için deneme yapma, bizi bağışla. Sen, kesinlikle güçlüsün ve hüküm sahibisin.» (Mümtehine: 4-5)

«Rabb'im, bozguncu fesatçılara karşı Sen, bana yardım eyle.» (Ankebût: 30)

«Rabb'im, şeytanların vesvese ve dürtülerinden Sana sığınırım, onların karşıma çıkmalarından da Sana sığınırım.» (Müminûn: 97-98)

«Rabb'imiz, bize hidayet verdikten sonra kalplerimizi saptırma. Katından bize rahmet bağışla. Sen gerçekten çok çok bağışta bulunansın. Rabb'imiz, Sen kimi ateşe sokarsan, artık onu perişan edersin. Zâlimlerin artık hiçbir yardımcıları yoktur. Kulak verdik ve iman ettik, günahlarımızı bağışla, kusurlarımızı ört, bizim canımızı iyi kimselerle birlikte al.» (Âl-i İmrân: 8, 192, 193)

«Rabb'imiz, unutur veya hata edersek bizi hesaba çekme. Rabb'imiz, bizden öncekilere yüklediğin gibi bize ağır yük yükleme. Rabb'imiz, gücümüzün yetmeyeceğini bize yükleme, bizi affet, bizi bağışla, bize merhamet et. Sen bizim sahibimiz yardımcımızsın, kâfir toplumlara karşı bize yardım et.» (Bakara: 286)

«Onların dualarının sonu da, hamd âlemlerin Rabb'inedir.» (Yûnus: 10)

Abdullah Feyzi Kocaer, Karatay - KONYA

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sahih-i Buhârî'yi Özetleyen İmam ez-Zebîdî'nin Önsözü

Bismillâhirrahmânirrahîm

Hamd ve övgü, eşsiz yaratan, şekil veren, yoktan var eden, karşılıksız bağışta bulunan, her türlü imkanların kapısını açan, bol bol rızık veren, hak etmeden önce nimetleri vermeye başlayan Allah'adır.

Allah'ın salât ve selâmı, güzel ahlâkı tamamlamak için Peygamber olarak gönderdiği, tartışmasız bütün yaratıklara hatta sonsuzluklardaki varlıklara üstün kıldığı Rasûlüne, çok yardım yapmakla tanınan onun hanesine ve boyun eğip itaat etme erbabı olan onun ashabınadır. Allah'ın gece ve gündüz sürekli devam eden salâtı üzerlerine olsun.

Bu girişten sonra şunu bil ki hadisçilerin önderi, büyük ve tek imam Ebû Abdillah Muhammed b. İsmail b. İbrahim el-Buhârî (r.h.)'in **"el-Câmiu's-Sahîh"** isimli kitabı İslâm aleminde düzenlenmiş kitapların en yücesi, faydası en çok olanıdır. Ancak çeşitli konular içerisinde yayılmış olarak tekrar eden birtakım hadisler vardır ki bir kimse herhangi bir konuda bir hadise bakmak isterse, uzun araştırma ve çalışmalardan sonra bu hadise ulaşabilir. Aslında Buhârî (r.h.)'in kitabını bu şekilde düzenlemesindeki amacı böyle bir hadisin kendisine ulaşan sened yollarının çok ve meşhur olduğunu belirtmek istemesidir. Bizim buradaki amacımız ise kitabındaki hadislerin tamamının sahih olduğu bilinmesi nedeniyle, hadislerin senedlerini değil, kendilerini almaktır.

İmam en-Nevevî, Müslim Şerhi'nin önsözünde: "...Buhârî'ye gelince kendisi, senedleri değişik benzer hadisleri birbirlerinden farklı ve uzak bölümlerde zikreder. Bu çeşit hadislerin çoğunu da aklen bulunması daha uygun olan bölümün dışında bir yerde getirir. Bu nedenle zikrettiği sened yollarını anladığına kanaat getirmek ve bu yolları toparlamak bir hadis talibine zor gelmektedir. Geçmiş dönemlerdeki hadis hafızlarından bir kısmı böyle yerlerde hataya düşüp Buhârî'nin sahihinde bulunduğu halde aklen düşünülmeyen bir yerde zikredilmesi nedeniyle, bazı hadislerin Buhârî'de bulunmadığını söylemişlerdir." demiştir. ([14])

Durum böyle olunca Buhârî'deki tekrar eden hadisleri çıkarmak istedim. Zorluk çekmeden hadislere ulaşılsın diye senedleri de çıkardım, tekrar eden hadisler geldiğinde ilk önce hangisi gelmiş ise onu bıraktım, ancak ikinci bir yerdeki tekrar eden hadiste ilave var ve bu ilave de faydalı ise bunu zikrettim, bunun dışındakileri çıkardım. Bazen bir hadis özet olarak gelir, sonraki bölümlerde başka bir senedle daha geniş olarak gelmiş ise daha faydalı olur, diye birinciyi çıkarıp ikinci hadisi yazdım.

Bu kitapta sadece senedi Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ulaşan muttasıl hadisleri zikrettim, (tâbiînden gelen söz ve fiiller olarak tarif edilen) maktu' (senedinin başı veya tamamı atılmış, senedi noksan olan) ve muallak hadislere girmediğim gibi, hadisle ilgisi olmayan, içerisinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in zikri bulunmayan "Hz. Ebû Bekir (r.a.) ile Hz. Ömer (r.a.)'ın Benî Sâide gölgeliğine gitmeleri ve aralarında geçen konuşmalar", "Hz. Ömer (r.a.)'ın öldürülmesi, Hz. Peygamber (s.a.v.) ile Hz. Ebû Bekir (r.a.)'ın yanına gömülmesi için Hz. Aişe (r.a.)'dan izin alması için oğluna vasiyet etmesi, şûra kurmalarını belirten konuşması", "Hz. Osman (r.a.)'a biat edilmesi", "Hz. Zübeyr (r.a.)'ın, borcunu ödemesi için oğluna vasiyet etmesi" gibi benzeri sahabe ve tâbiîne ait olan haberleri de doğrudan Hz. Peygamber (s.a.v.) ile ilgili olmadığından zikretmedim.

Hadisleri kimin rivayet ettiği bilinmesi için, rivayet eden sahabinin ismini belirttim, bunu yaparken de çoğu kere Buhârî'nin ifadelerine bağlı kaldım. Kendisi bunları bazen "Aişe (r.a.)'dan...", "İbni Abbâs (r.a.)'dan" şekliyle, bazen de "Abdullah b. Abbâs" şekliyle söyler. -İbni Ömer (r.a.) da böyledir- yine "Enes (r.a.)'dan..." bazen de "Enes b. Mâlik (r.a.)'dan" ifadelerini kullanmış, ben de buna bağlı kaldım. Bazen de

---

(14) İmam en-Nevevî'nin bu tespiti yerinde bir tespittir. Buhârî, hadisleri değişik yerlerde tekrar ederken rivayet farklılıklan hususundaki ustalığını ortaya koyarak tekrarlarda farklı rivayetleri getirmeye özen gösterir. Her rivayetin kendine göre kısa veya uzun farklılıkları olabilmektedir. Bu konuda Buhârî üzerinde tecrübe ve ihtisas sahibi olmak gerekmektedir. Bazen bu farklılıklar gözden kaçmakta ve bu şekildeki bir rivayet Buhârî'de bulunduğu halde gözden kaçtığından Buhârî'de bulunmadığı söylenebilmektedir. Nitekim İmam en-Nevevî'nin dikkat çektiği bu hataya kendisinin de düştüğü görülür. Müslim'in İmân: 355'de getirdiği bir hadisi açıklarken hadiste bulunan bir ifadenin Buhârî'nin rivayetlerinde bulunmadığını belirtmektedir. (Bakınız, Şerhu Sahîhi Müslim, III. 78) Halbuki kendisinin Buhârî rivayetlerinde bulunmadığını söylediği bu ifade Buhârî, Tefsir, Mesed: 1'de geçmektedir. Çeviren

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Falan sahabiden o da, Peygamber (s.a.v.)'den..." diye ifade eder, bazen de falan sahabi: "Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurdu" demiştir." şeklinde, bazen de "Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle şöyle buyurdu" şeklinde söylemiştir. Ben, bütün bu ifadelerine aynen bağlı kaldım ve olduğu gibi zikrettim. Kim kitabımda Buhârî'nin rivayet ifadelerinin dışında bir şey bulursa bu, yazım hatalarındandır.

Allah'a hamdolsun ki çeşitli üstatlar kanalıyla Buhârî'den kesintisiz olarak bana ulaşan pek çok senedler vardır, bunlardan bir kısmı şöyledir:

Hocam Allâme Nefisu'd-Dîn Ebû'r-Rebî' Süleyman b. İbrahim el-Alevi (r.h.)'den: Hicrî 823 yılında (Yemen'de) Teizz şehrinde, bir kısmını kendisine okuyarak çoğunluğunu dinleme ve geri kalanını da icazetle aldığım seneddir ki kendisi: "Buhârî'nin Hadislerini bana babam icazetle haber verdi." demiştir. ([15])

Yine Hocam el-İmam, el-Kebir Şerefu'l-Muhaddisîn Mûsâ b. Mûsâ b. Ali ed-Dımeşkî'ye -kendisi, el-Gazûlî diye tanınır- tamamını okudum.

Her iki hocalarım da: "Bize Şeyhu'l-Müsnid el-Muammer Ebû'l-Abbâs Ahmed b. Ebî Tâlib el-Haccâr ilkinde icazetle ikincisinde de ağzından dinlemeyle (Buhârî'yi) bildirdi." demişlerdir.

Diğer senedler ise:

eş-Şeyh es-Sâlih el-İmâm Veliyyullah Ebû'l-Feth Muhammed b. el-İmâm Zeynu'd-Dîn Ebû Bekr b. el-Huseyn el-Medînî el-Usmânî'den, kendisinden çoğunu dinleyerek tamamını da icazet ile gelen rivayetim.

eş-Şeyh el-İmâm Hâtimetu'l-Huffâz Şemsu'd-Dîn Ebû'l-Hayr Muhammed b. Muhammed el-Cezerî ed-Dımeşkî.

el-Kâdî el-Allâme Takıyyu'd-Dîn Muhammed b. Ahmed el-Fâsî eş-Şerîf el-Hasenî el-Mekkî. Kendisi, Mekke'de Mâlikîlerin kadısı idi.

Bu üç hocalarımdan Buhârî'nin tamamını özel bir icazetle aldım. Allah kendilerine merhamet eylesin.

Bunların üçü de: "eş-Şeyh el-İmam el-Hâfız Şeyhu'l-Muhaddisîn Ebû İshak İbrahim b. Muhammed b. Sıddîk ed-Dımeşkî -İbni Ressâm diye bilinir,- bize Buhârî'yi bildirdi, o da: "Bize Buhârî'yi Ebû'l-Abbâs el-Haccâr bildirdi" dedi." dediler.

Sened zincirinde ravisi en kısa olan senedim ise şudur: Hocam'ın oğlu, el-Medenî eş-Şeyh el-İmâm Zeynu'd-Dîn Ebû Bekr b. el-Huseyn el-Merâğî ile Kadıyu'l-Kudâd Mecduddîn Muhammed b. Yakub eş-Şirâzî bana bütün kitaplarını rivayet etmeme icazet verdiler.

Her ikisi de: "Bize Buhârî'yi Ebû'l-Abbâs el-Haccâr bildirdi ve o da bize Buhârî'yi eş-Şeyh es-Sâlih el-Hüseyn b. el-Mübârek ez-Zebîdi bildirdi." dedi. O da: "Bize Buhârî'yi eş-Şeyh es-Sâlih Ebû'l-Vakt Abdulevvel b. Îsâ b. Şuayb el-Herevî es-Sûfî bildirdi." dedi. O da: "Bize Buhârî'yi eş-Şeyh el-Fakîh Abdurrahman b. Muhammed b. el-Muzaffer ed-Dâvudî bildirdi" dedi. O da: "Bize Buhârî'yi el-İmam Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed b. Hammûye es-Serahsî bildirdi" dedi. O da: "Bize Buhârî'yi eş-Şeyh es-Sâlih Muhammed b. Yusuf el-Ferabrî bildirdi" dedi. O da: "Bize Buhârî'deki Hadisleri el-İmam el-Kebir Ebû Abdillah Muhammed b. İsmail b. İbrahim el-Buhârî (r.h.) bildirdi." dedi." demişlerdir.

Senedde geçenlerin her birinin İmam Buhârî'ye ulaşan pek çok çeşitli sened yolları vardır.

Allah'a hamdolsun ki bu senedlerin dışında da pek çok hocalarımdan senedlerim vardır, ancak uzun olur diye saymadım, bu meşhur ve ravisi az olan (âli) senedi zikretmekle yetindim.

Düzenlediğim bu değerli kitaba "et-Tecrîdu's-Sarih li Ehâdîsi'l-Câmi's-Sahîh" adını verdim.

Allahu Teâlâ'dan istenilen, Efendimiz Muhammed (s.a.v.)'in, hanesinin ve bütün ashabının hürmetine bu kitabı faydalı kılması, kendi rızasına halis eylemesidir.

Allah'ın izniyle şimdi çalışmaya başlıyorum.

---

(15) Hz. peygamber (s.a.v.)'in hadisleri zamanımıza kadar rivayet metoduyla ulaşagelmiştir. Hadislerin rivayet metodları çoktur. Bunlardan metinde geçenleri şu şekilde sıralayabiliriz:

a) Dinleme: Hadisi bizzat hocanın ağzından işitip rivayet etme metodudur."Falancadan dinledim", "Falanca bize haber verdi", "Falanca bize bildirdi." ifadeleri kullanılır.

b) Okuma: Hadislerin yazılı bulunduğu kitap hocaya okunarak rivayet edilir. Bu metot da hoca öğrenciyi dinler, hatalan varsa düzeltir.

c) İcazet (izin): Dinleme ve okuma olmadan, hocanın talebeye hadislerini rivayet etmesine izin vermesidir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sahîh-i Buhârî Muhtasarı

Tecrîd-i Sarîh

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب بَدْءِ الْوَحْيِ

1-) Vahyin Başlamasının Anlatıldığı Bölüm

١ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّاب رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّه ﷺ يَقُولُ إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ إِلَى امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ۞

& 1-) Ömer b. Hattab (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Ameller niyetlere göredir, herkese niyet ettiği şey vardır. Bu nedenle kimin hicreti, elde edeceği dünyaya veya evleneceği bir kadına ise onun hicreti, hicret ettiği şeye olur."*** diye buyururken işittim." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 50. hadiste tekrar gelecektir. İmam Buhârî, bu kıymetli kitabına bu hadis ile başlamış böylece yapılacak her işte amellerin niyetine dikkat edilmesini, bütün çalışmaların Allah rızası için olmasını tenbih etmiştir.

İslâm'da niyet çok önemlidir. Yapılan işlerden elde edilecek sevap, niyet ile belirlenir. Mesela namaz kılarken niyet Allah rızası ve Allah'a kulluk ise bu davranıştan sevap beklenir. Vücudu hareket ettirmek ise beden eğitimi yapılmış olur. Yine hac ibadetini yaparken, niyet gezmek dolaşmak ise bu davranış bir seyahat olmuş olur. Yemek yiyen bir kimse bu yemeğini, Allah'a ibadet eden bedeni ayakta tutmak için yerse yemek yemedeki niyetinden sevap beklenir.

Dış görüntüsü İslâm'a uygun davranışlarda niyet İslâm'a uygun değilse bu davranışın sonucu olumlu olmayacaktır. Diğer taraftan, dış görüntüsü İslâm'a uygun olmayan ama niyet iyi olan davranışlar, zahire yani görüntüye göre değerlendirilir, niyete bakılmaz. Bu, kulların değerlendirme yapacağı hususlardadır. Ancak Allah, niyeti göz önüne alarak dilediği şekilde değerlendirme yapabilir. 1009. hadise bakınız.

İyi bir şeyi yapmaya niyetlenip bunu yapmayan kişiye sevap verilebilir. Yine kötü bir şeyi yapmaya niyetlenip de bunu yapmayan kişiye de, kötülüğü terk ettiğinden sevap verilebilir. Bu konuda 2110. ve 2222. hadislere bakınız.)

٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ رضي الله عنه سَأَلَ رَسُولَ اللَّه ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّه كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّه ﷺ أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلَ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّهُ عَلَيَّ فَيُفْصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِيَ الْمَلَكُ رَجُلاً فَيُكَلِّمُنِي فَأَعِي مَا يَقُولُ۞

قَالَتْ عَائِشَةُ رضي الله عنها وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ فَيُفْصِمُ عَنْهُ وَإِنَّ جَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا

{&} 2-) Âişe (r.a.) anlatır: "el-Hâris b. Hişâm (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'e: "Ey Allah'ın Rasûlü, vahiy sana nasıl geliyor?" diye sordu, Rasûlüllah (s.a.v.) de: ***"Bazen zil sesi gibi gelir ki, bu bana en ağır olanıdır. Söylediğini kendisinden kavrayıp anladığımda Melek benden ayrılır / vahiy durumu benden kalkar. Melek bazen de insan şekline girer, benimle konuşur, ben de ne söylediğini anlayıp kavrarım."*** buyurdu.

Âişe (r.a.): "Ben de, çok soğuk bir günde kendisine vahiy inerken onu görmüştüm. Melek kendisinden ayrıldığında / vahiy durumu kalktığında, alnından ter boşalıyordu." demiştir.

(1223. hadiste Zeyd b. Sâbit (r.a.), vahiy esnasında hissedilen ağırlığı anlatırken şöyle demiştir: "Allah, Peygamberine vahiy indirdi, bu sırada dizi dizimin üzerinde idi, üzerime öyle ağırlık bastı ki dizimin ezilip kırılacağından korktum." 779. hadiste de vahiy inerken görülen haller anlatılır.

Vahiy hadisesi akılla kavranılamayan, güç bir hadisedir, ağırdır, tahammülü zordur. Bu nedenle Allah, vahiy hâdisesinin başlangıcında: **«Biz, sana ağır bir söz indireceğiz...»** (Müzzemmil: 51) buyurarak bunu belirtmiştir.

Beşer sıfatları içerisinde, Allah Teâlâ'nın hitabını almak güç olsa gerek. Böyle bir irtibat ancak beşeriyetten sıyrılıp melekût âlemine girmekle mümkün olabilir... İşte Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu beşeri sıfatlardan sıyrılıp vahiy alır duruma gelmesi onda bazı hallerin meydana gelmesine neden olmuştur. Vahyin toptan indirilmeyip parça parça indirilmesinin sebeplerinden biri de Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, vahyin gözle görülmeyen etki ve ağırlığına dayanabilmesi ve buna alışabilmesi olsa gerek. **«Kâfirler: "Kur'ân ona toptan bir defada**

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

inmeli değil miydi?" dediler. Onu kalbine iyice yerleştirmemiz için bu şekilde yaptık ve onu yavaş vayaş indirdik.» (Furkân: 32) buyurulmuştur.)

٣ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْوَحْيِ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ فَكَانَ لا يَرَى رُؤْيَا إِلاَّ جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلاءُ وَكَانَ يَخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّثُ فِيهِ وَهُوَ التَّعَبُّدُ اللَّيَالِيَ ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَى أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدُ لِذَلِكَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا حَتَّى جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ فَجَاءَهُ الْمَلَكُ فَقَالَ اقْرَأْ قَالَ مَا أَنَا بِقَارِئٍ قَالَ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ قُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ فَقُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّالِثَةَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ خَلَقَ الإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الأَكْرَمُ﴾ فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَرْجُفُ فُؤَادُهُ فَدَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ رضي الله عنها فَقَالَ زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَزَمَّلُوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ فَقَالَ لِخَدِيجَةَ وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي فَقَالَتْ خَدِيجَةُ كَلاَّ وَاللَّهِ مَا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا إِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ وَتَحْمِلُ الْكَلَّ وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ وَتَقْرِي الضَّيْفَ وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ فَانْطَلَقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلِ بْنِ أَسَدِ بْنِ عَبْدِالْعُزَّى ابْنَ عَمِّ خَدِيجَةَ وَكَانَ امْرَأً قَدْ تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ فَيَكْتُبُ مِنَ الإِنْجِيلِ بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكْتُبَ وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ يَا ابْنَ عَمِّ اسْمَعْ مِنِ ابْنِ أَخِيكَ فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَبَرَ مَا رَأَى فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ هَذَا النَّامُوسُ الَّذِي نَزَّلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَذَعًا لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَوَمُخْرِجِيَّ هُمْ قَالَ نَعَمْ لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلاَّ عُودِيَ وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ أَنْصُرْكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَةُ أَنْ تُوُفِّيَ وَفَتَرَ الْوَحْيُ ❁

& 3-) Mü'minlerin Annesi Âişe (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.)'e vahyin başlamasının ilki, uykuda salih (doğru) rüya şeklinde olmuştur, gördüğü rüya mutlaka sabahın aydınlığı gibi gerçekleşegelmiştir. Sonra kendisine yalnız başına bir köşeye çekilmek sevdirildi. Hira Mağarası'nda yalnız kalır, ailesine dönüp de azığını almaya gelinceye kadar burada belirli gecelerde ibadet eder, sonra hanımı Hatice'ye dönüp bu kadar bir süre için tekrar azığını alırdı. Sonunda Hira Mağarası'nda iken kendisine Hakikat geldi. Kendisine Melek geldi ve: **"Oku"** dedi. Rasûlüllah: ***"Ben okuyamam..."*** dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle anlatır: ***"Bunun üzerine Melek beni tutup gücüm kuvvetim kesilinceye kadar sıktı, sonra salıverdi ve: "Oku" dedi. Ben de: "Ben okuyamam..." dedim. Bunun üzerine beni ikinci defa tutup gücüm kuvvetim kesilinceye kadar sıktı, sonra salıverdi: "Oku" dedi. Ben de: "Ben okuyamam..." dedim. Bunun üzerine beni üçüncü defa tutup sıktı, sonra salıverdi:*** **«Oku, Yaratan Rabb'inin adıyla, insanı alakadan yarattı. Oku, Rabb'in en çok ikramda bulunandır...»** ***dedi."*** Bunun akabinde Rasûlüllah (s.a.v.) kendisine gelen ayetlerle beraber (evine) döndü, yüreği çarpıyordu, hemen Hatice bintü Huveylid (r.a.)'ın yanına varıp: ***"Beni örtün, beni örtün"*** dedi. Hemen kendisini örttüler, sonunda ürperti kendisinden gitti. Hatice'ye olup bitenleri bildirdi: ***"Kendimden çok korktum."*** dedi. Bunun üzerine Hatice: "Hayır asla, vallahi Allah seni asla mahcup etmez, çünkü

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sen akraba ile ilişkiyi kesmezsin, işini göremeyenlerin yükünü yüklenir, fakir fukarayı kazanır, misafir ağırlarsın, Hak yolunda karşılaşılan sıkıntılarda yardım edersin." dedi.

Hatice, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i alıp amcasının oğlu Varaka b. Nevfel'e götürdü. Varaka, cahiliye döneminde Hıristiyan olmuş bir kimse idi, İbranîce yazabiliyordu, Allah'ın yazmasını dilediği kadar İncil'den İbranîce olarak bir kısım şeyler yazardı, gözü âmâ olmuş, yaşı ilerlemiş bir ihtiyardı. Hatice, kendisine: "Amca oğlu, yeğenini bir dinle" dedi, Varaka: "Yeğenim ne görürsün?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) de gördüğünü anlattı. Varaka: "Bu, Mûsâ'ya inen sır sahibi Melek'tir, ah keşke yaşım genç olsaydı, ah keşke kavmin seni çıkardığında hayatta olsaydım." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Beni çıkaracaklar mı?"*** dedi. O da: "Evet, senin getirdiğin gibi bir şey getiren kişi mutlaka düşmanlığa uğramıştır. Eğer senin peygamberlik günlerin bana ulaşırsa sana çok yardım ederim." dedi. Çok geçmedi, Varaka vefat etti. Vahiy de bir müddet aralandı."

٤ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنهما قَالَ وَهُوَ يُحَدِّثُ عَنْ فَتْرَةِ الْوَحْيِ فَقَالَ فِي حَدِيثِهِ بَيْنَا أَنَا أَمْشِي إِذْ سَمِعْتُ صَوْتًا مِنَ السَّمَاءِ فَرَفَعْتُ بَصَرِي فَإِذَا الْمَلَكُ الَّذِي جَاءَنِي بِحِرَاءٍ جَالِسٌ عَلَى كُرْسِيٍّ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ فَرُعِبْتُ مِنْهُ فَرَجَعْتُ فَقُلْتُ زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ﴾إِلَى قَوْلِهِ ﴿وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ﴾ فَحَمِيَ الْوَحْيُ وَتَتَابَعَ۞

& 4-) Câbir b. Abdullah el-Ensârî (r.a.), şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.), vahyin bir süre aralanmasını anlatırken konuşmasında şöyle buyurmuştu: ***"Bir defasında ben yürürken birden gökyüzünden bir ses duydum, hemen başımı kaldırdım, bir de ne göreyim, bana Hira'da gelen melek... gök ve yer arasında bir kürsüde oturmaktadır. Ondan ürperip korktum, hemen eve döndüm: "Beni örtün, Beni örtün." dedim, akabinden Allah:*** **«Ey bürünüp sarınan! Kalk ve uyar! Rabb'ini de yücelt! Elbiseni temizle! Azaba götüreceklerden uzak dur!»** (Müddessir: 1-5) ***ayetini indirdi, ardından vahiy peş peşe gelip çoğaldı."***

٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما فِي قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿لا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ﴾ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعَالِجُ مِنَ التَّنْزِيلِ شِدَّةً وَكَانَ مِمَّا يُحَرِّكُ شَفَتَيْهِ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَأَنَا أُحَرِّكُهُمَا لَكُمْ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحَرِّكُهُمَافَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿لا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ﴾ قَالَ جَمْعُهُ لَهُ فِي صَدْرِكَ وَتَقْرَأَهُ ﴿فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ﴾ قَالَ فَاسْتَمِعْ لَهُ وَأَنْصِتْ ﴿ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ﴾ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا أَنْ تَقْرَأَهُ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَعْدَ ذَلِكَ إِذَا أَتَاهُ جِبْرِيلُ اسْتَمَعَ فَإِذَا انْطَلَقَ جِبْرِيلُ قَرَأَهُ النَّبِيُّ ﷺ كَمَا قَرَأَهُ۞

& 5-) İbni Abbâs (r.a.): **«Onu acele** (kavrayıp ezber) **etmen için dilini onunla** (Cebrail ile) **hareket ettirme»** (Kıyâme: 16) ayeti hakkında şöyle demiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.) inen ayetleri (kaybetmemek için) çok zorluk çekiyor, bundan dolayı da dudaklarını Cebrail ile hareket ettiriyordu. -Bak, ben Rasûlüllah (s.a.v.)'in dudaklarını hareket ettirdiği gibi öyle hareket ettiriyorum- Bunun üzerine Allah: **«Onu acele** (kavrayıp ezber) **etmen için dilini onunla** (Cebrail ile) **hareket ettirme. Şüphesiz Kur'ân'ın toplanıp biraraya getirilmesi ve okunması bize aittir.»** (Kıyâme: 16-17) -Yani senin göğsüne toplanması ve okuman bize aittir. - **«Biz onu okuduğumuzda okunmasına uy!"** -Yani sus ve dinle! - **«Sonra şüphesiz onun açıklanması da bize aittir.»** (Kıyâme:19) -Yani onu tebliğ için okuman da bize aittir.- Şeklindeki ayetlerini indirdi. Bundan sonra Rasûlüllah (s.a.v.) Cebrail kendisine geldiğinde susup dinler, Cebrail gittiğinde onun okuduğu gibi inen vahyi okurdu."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

٦ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَجْوَدَ النَّاسِ وَكَانَ أَجْوَدُ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جِبْرِيلُ وَكَانَ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ فَلَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ۞

& 6-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) insanların en cömerdi idi. Ramazan ayında Cebrail ile buluştuğunda daha da cömert olurdu. Kendisi Ramazan'da her gece Cebrail ile buluşur, karşılıklı olarak onunla Kur'ân'ı okuyup incelerdi. Şu bir gerçek ki Rasûlüllah (s.a.v.) hayır konusunda, sürekli esen rüzgardan daha cömert idi." demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 1806. hadise bakınız.)

٧ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ بْنَ حَرْبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ هِرَقْلَ أَرْسَلَ إِلَيْهِ فِي رَكْبٍ مِنْ قُرَيْشٍ وَكَانُوا تُجَّارًا بِالشَّأْمِ فِي الْمُدَّةِ الَّتِي كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَادَّ فِيهَا أَبَا سُفْيَانَ وَكُفَّارَ قُرَيْشٍ فَأَتَوْهُ وَهُمْ بِإِيلِيَاءَ فَدَعَاهُمْ فِي مَجْلِسِهِ وَحَوْلَهُ عُظَمَاءُ الرُّومِ ثُمَّ دَعَاهُمْ وَدَعَا بِتَرْجُمَانِهِ فَقَالَ أَيُّكُمْ أَقْرَبُ نَسَبًا بِهَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ فَقُلْتُ أَنَا أَقْرَبُهُمْ نَسَبًا فَقَالَ أَدْنُوهُ مِنِّي وَقَرِّبُوا أَصْحَابَهُ فَاجْعَلُوهُمْ عِنْدَ ظَهْرِهِ ثُمَّ قَالَ لِتَرْجُمَانِهِ قُلْ لَهُمْ إِنِّي سَائِلٌ هَذَا عَنْ هَذَا الرَّجُلِ فَإِنْ كَذَبَنِي فَكَذِّبُوهُ فَوَاللَّهِ لَوْلا الْحَيَاءُ مِنْ أَنْ يَأْثِرُوا عَلَيَّ كَذِبًا لَكَذَبْتُ عَنْهُ ثُمَّ كَانَ أَوَّلَ مَا سَأَلَنِي عَنْهُ أَنْ قَالَ كَيْفَ نَسَبُهُ فِيكُمْ قُلْتُ هُوَ فِينَا ذُو نَسَبٍ قَالَ فَهَلْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ مِنْكُمْ أَحَدٌ قَطُّ قَبْلَهُ قُلْتُ لا قَالَ فَهَلْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ قُلْتُ لا قَالَ فَأَشْرَافُ النَّاسِ يَتَّبِعُونَهُ أَمْ ضُعَفَاؤُهُمْ فَقُلْتُ بَلْ ضُعَفَاؤُهُمْ قَالَ أَيَزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ قُلْتُ بَلْ يَزِيدُونَ قَالَ فَهَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ سَخْطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ قُلْتُ لا قَالَ فَهَلْ كُنْتُمْ تَتَّهِمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ قُلْتُ لا قَالَ فَهَلْ يَغْدِرُ قُلْتُ لا وَنَحْنُ مِنْهُ فِي مُدَّةٍ لا نَدْرِي مَا هُوَ فَاعِلٌ فِيهَا قَالَ وَلَمْ تُمْكِنِّي كَلِمَةٌ أُدْخِلُ فِيهَا شَيْئًا غَيْرُ هَذِهِ الْكَلِمَةِ قَالَ فَهَلْ قَاتَلْتُمُوهُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَكَيْفَ كَانَ قِتَالُكُمْ إِيَّاهُ قُلْتُ الْحَرْبُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ سِجَالٌ يَنَالُ مِنَّا وَنَنَالُ مِنْهُ قَالَ مَاذَا يَأْمُرُكُمْ قُلْتُ يَقُولُ اعْبُدُوا اللَّهَ وَحْدَهُ وَلا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَاتْرُكُوا مَا يَقُولُ آبَاؤُكُمْ وَيَأْمُرُنَا بِالصَّلاةِ وَالصِّدْقِ وَالْعَفَافِ وَالصِّلَةِ فَقَالَ لِلتَّرْجُمَانِ قُلْ لَهُ سَأَلْتُكَ عَنْ نَسَبِهِ فَذَكَرْتَ أَنَّهُ فِيكُمْ ذُو نَسَبٍ فَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْعَثُ فِي نَسَبِ قَوْمِهَا وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَالَ أَحَدٌ مِنْكُمْ هَذَا الْقَوْلَ فَذَكَرْتَ أَنْ لا فَقُلْتُ لَوْ كَانَ أَحَدٌ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ قَبْلَهُ لَقُلْتُ رَجُلٌ يَأْتَسِي بِقَوْلٍ قِيلَ قَبْلَهُ وَسَأَلْتُكَ هَلْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ فَذَكَرْتَ أَنْ لا قُلْتُ فَلَوْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ قُلْتُ رَجُلٌ يَطْلُبُ مُلْكَ أَبِيهِ وَسَأَلْتُكَ هَلْ كُنْتُمْ تَتَّهِمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ فَذَكَرْتَ أَنْ لا فَقَدْ أَعْرِفُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لِيَذَرَ الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ وَيَكْذِبَ عَلَى اللَّهِ وَسَأَلْتُكَ أَشْرَافُ النَّاسِ اتَّبَعُوهُ أَمْ ضُعَفَاؤُهُمْ فَذَكَرْتَ أَنَّ ضُعَفَاءَهُمِ اتَّبَعُوهُ وَهُمْ أَتْبَاعُ الرُّسُلِ وَسَأَلْتُكَ أَيَزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ فَذَكَرْتَ أَنَّهُمْ يَزِيدُونَ وَكَذَلِكَ أَمْرُ الإِيمَانِ حَتَّى يَتِمَّ وَسَأَلْتُكَ أَيَرْتَدُّ أَحَدٌ سَخْطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ فَذَكَرْتَ أَنْ لا وَكَذَلِكَ الإِيمَانُ حِينَ تُخَالِطُ بَشَاشَتُهُ الْقُلُوبَ وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَغْدِرُ فَذَكَرْتَ أَنْ لا وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ لا تَغْدِرُ وَسَأَلْتُكَ بِمَا يَأْمُرُكُمْ فَذَكَرْتَ أَنَّهُ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَعْبُدُوا اللَّهَ وَلا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَيَنْهَاكُمْ عَنْ عِبَادَةِ الأَوْثَانِ وَيَأْمُرُكُمْ بِالصَّلاةِ وَالصِّدْقِ وَالْعَفَافِ فَإِنْ كَانَ مَا تَقُولُ حَقًّا فَسَيَمْلِكُ مَوْضِعَ قَدَمَيَّ هَاتَيْنِ وَقَدْ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

كُنْتُ أَعْلَمُ أَنَّهُ خَارِجٌ لَمْ أَكُنْ أَظُنُّ أَنَّهُ مِنْكُمْ فَلَوْ أَنِّي أَعْلَمُ أَنِّي أَخْلُصُ إِلَيْهِ لَتَجَشَّمْتُ لِقَاءَهُ وَلَوْ كُنْتُ عِنْدَهُ لَغَسَلْتُ عَنْ قَدَمِهِ ثُمَّ دَعَا بِكِتَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الَّذِي بَعَثَ بِهِ دِحْيَةَ إِلَى عَظِيمِ بُصْرَى فَدَفَعَهُ إِلَى هِرَقْلَ فَقَرَأَهُ فَإِذَا فِيهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ سَلامٌ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي أَدْعُوكَ بِدِعَايَةِ الإِسْلامِ أَسْلِمْ تَسْلَمْ يُؤْتِكَ اللَّهُ أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ فَإِنْ تَوَلَّيْتَ فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الأَرِيسِيِّينَ وَ ﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَنْ لا نَعْبُدَ إِلاَّ اللَّهَ وَلا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾ قَالَ أَبُو سُفْيَانَ فَلَمَّا قَالَ مَا قَالَ وَفَرَغَ مِنْ قِرَاءَةِ الْكِتَابِ كَثُرَ عِنْدَهُ الصَّخَبُ وَارْتَفَعَتِ الأَصْوَاتُ وَأُخْرِجْنَا فَقُلْتُ لأَصْحَابِي حِينَ أُخْرِجْنَا لَقَدْ أَمِرَ أَمْرُ ابْنِ أَبِي كَبْشَةَ إِنَّهُ يَخَافُهُ مَلِكُ بَنِي الأَصْفَرِ فَمَا زِلْتُ مُوقِنًا أَنَّهُ سَيَظْهَرُ حَتَّى أَدْخَلَ اللَّهُ عَلَيَّ الإِسْلامَ وَكَانَ ابْنُ النَّاظُورِ صَاحِبُ إِيلِيَاءَ وَهِرَقْلَ سُقُفًّا عَلَى نَصَارَى الشَّأْمِ يُحَدِّثُ أَنَّ هِرَقْلَ حِينَ قَدِمَ إِيلِيَاءَ أَصْبَحَ يَوْمًا خَبِيثَ النَّفْسِ فَقَالَ بَعْضُ بَطَارِقَتِهِ قَدِ اسْتَنْكَرْنَا هَيْئَتَكَ قَالَ ابْنُ النَّاظُورِ وَكَانَ هِرَقْلُ حَزَّاءً يَنْظُرُ فِي النُّجُومِ فَقَالَ لَهُمْ حِينَ سَأَلُوهُ إِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ حِينَ نَظَرْتُ فِي النُّجُومِ مَلِكَ الْخِتَانِ قَدْ ظَهَرَ فَمَنْ يَخْتَتِنُ مِنْ هَذِهِ الأُمَّةِ قَالُوا لَيْسَ يَخْتَتِنُ إِلاَّ الْيَهُودُ فَلا يُهِمَّنَّكَ شَأْنُهُمْ وَاكْتُبْ إِلَى مَدَايِنِ مُلْكِكَ فَيَقْتُلُوا مَنْ فِيهِمْ مِنَ الْيَهُودِ فَبَيْنَمَا هُمْ عَلَى أَمْرِهِمْ أُتِيَ هِرَقْلُ بِرَجُلٍ أَرْسَلَ بِهِ مَلِكُ غَسَّانَ يُخْبِرُ عَنْ خَبَرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلَمَّا اسْتَخْبَرَهُ هِرَقْلُ قَالَ اذْهَبُوا فَانْظُرُوا أَمُخْتَتِنٌ هُوَ أَمْ لا فَنَظَرُوا إِلَيْهِ فَحَدَّثُوهُ أَنَّهُ مُخْتَتِنٌ وَسَأَلَهُ عَنِ الْعَرَبِ فَقَالَ هُمْ يَخْتَتِنُونَ فَقَالَ هِرَقْلُ هَذَا مُلْكُ هَذِهِ الأُمَّةِ قَدْ ظَهَرَ ثُمَّ كَتَبَ هِرَقْلُ إِلَى صَاحِبٍ لَهُ بِرُومِيَةَ وَكَانَ نَظِيرَهُ فِي الْعِلْمِ وَسَارَ هِرَقْلُ إِلَى حِمْصَ فَلَمْ يَرِمْ حِمْصَ حَتَّى أَتَاهُ كِتَابٌ مِنْ صَاحِبِهِ يُوَافِقُ رَأْيَ هِرَقْلَ عَلَى خُرُوجِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَنَّهُ نَبِيٌّ فَأَذِنَ هِرَقْلُ لِعُظَمَاءِ الرُّومِ فِي دَسْكَرَةٍ لَهُ بِحِمْصَ ثُمَّ أَمَرَ بِأَبْوَابِهَا فَغُلِّقَتْ ثُمَّ اطَّلَعَ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ الرُّومِ هَلْ لَكُمْ فِي الْفَلاحِ وَالرُّشْدِ وَأَنْ يَثْبُتَ مُلْكُكُمْ فَتُبَايِعُوا هَذَا النَّبِيَّ فَحَاصُوا حَيْصَةَ حُمُرِ الْوَحْشِ إِلَى الأَبْوَابِ فَوَجَدُوهَا قَدْ غُلِّقَتْ فَلَمَّا رَأَى هِرَقْلُ نَفْرَتَهُمْ وَأَيِسَ مِنَ الإِيمَانِ قَالَ رُدُّوهُمْ عَلَيَّ وَقَالَ إِنِّي قُلْتُ مَقَالَتِي آنِفًا أَخْتَبِرُ بِهَا شِدَّتَكُمْ عَلَى دِينِكُمْ فَقَدْ رَأَيْتُ فَسَجَدُوا لَهُ وَرَضُوا عَنْهُ فَكَانَ ذَلِكَ آخِرَ شَأْنِ هِرَقْلَ۞

& 7-) Abdullah b. Abbâs (r.a.), Ebû Süfyân b. Harb (r.a.)'ın kendisine bildirdiği şu malumatı anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.), Ebû Süfyân ve Kureyş kâfirleri arasında saldırmazlık antlaşması (Hudeybiye Antlaşması) yaptığı süre içerisinde, Ebû Süfyân Şam diyarında ticaret yaparken Bizans Kralı Hirakl haber salıp Ebû Süfyân ve yanındaki topluluğu çağırtmıştı. Hirakl ve erkanı İlyâ'da (Beyt-i Makdis'te) iken Ebû Süfyân'ı yanına getirdiler, Hirakl yanında Rumların ileri gelenlerinin bulunduğu meclisine onları çağırttı. Sonra tercümanını ve onları huzuruna aldı:

"Kendisinin Peygamber olduğunu söyleyen bu adama akrabalık yönünden hanginiz daha yakındır?" dedi. Ebû Süfyân:

"Akrabalık yönünden en yakını benim." dedim." dedi. Hirakl:

"Onu yanıma getirin, arkadaşlarını da yanına getirip arkasına yerleştirin." dedi, sonra da tercümanına:

"Onun arkadaşlarına söyle ben, şu kimse hakkında buna soru soracağım. Eğer bana yalan söylerse onun yalan söylediğini bildirsinler." dedi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ebû Süfyân şöyle devam eder: "Vallahi, arkadaşlarımın benim yalanımı anlatmalarından çekinmem olmasaydı, onun hakkında yalan söylerdim. Sonra bana Peygamber hakkında sorduğu ilk soru:

"Sizin aranızda onun soyu nasıldır?" olmuştur. Ben:

"O, içimizde soylu birisidir." dedim. Hirakl:

"Ondan önce sizden birisi onun söylediği bu şeyleri söylemiş miydi?" dedi.

"Hayır" dedim.

"Atalarından kral olan var mıdır?" dedi.

"Hayır" dedim.

"Halkın ileri gelenleri mi kendisine tâbi oluyor? Yoksa zayıf kimseler mi tâbi oluyor?" dedi.

"Zayıf kimseler" dedim.

"Çoğalıyorlar mı yoksa azalıyorlar mı?" dedi.

"Hayır, çoğalıyorlar." dedim.

"Onlardan, dinine girdikten sonra memnun olmadığından dinden dönen biri var mıdır?" dedi.

"Hayır" dedim.

"Söylediği şeyleri söylemezden önce yalan töhmetinde bulunuyor muydunuz?" dedi.

"Hayır" dedim.

"Sözünden döner mi?" dedi.

"Hayır. Ancak biz bir süredir ondan ayrıyız. Şu anda ne yaptığını bilmiyoruz." dedim. - Ebû Sûfyan: "Bu sözden başka içerisine bir şeyler katabileceğim başka bir söz imkanım olmadı." dedi- ve şöyle devam etti:

"Onunla savaştınız mı?"

"Evet" dedim.

"Onunla savaşınız nasıl olmuştu?" dedi.

"Onunla aramızdaki savaş değişiyor, bir bize meylediyor bir ona meylediyor." dedim.

"Size ne emrediyor?" dedi.

"Tek olan Allah'a kul olun, Ona hiçbir şeyi ortak koşmayın, atalarınızın söylediklerini bırakın" diyor ve bize namaz kılmayı, dürüst ve namuslu olmayı, akraba ile ilişkiyi sürdürmeyi emrediyor" dedim. Hirakl tercümanına: "Ona şöyle de: Sana onun soyundan sordum, kendisinin içinizde soylu birisi olduğunu söyledin. Zaten Peygamberler böyle olur, kavmin soylu olanlarından peygamber gönderilir. Sana, sizden birisi onun söylediği şeyleri söylemiş midir, diye sordum, hayır dedin. O halde diyorum ki: Eğer kendisinden önce bu sözü söyleyen bir kimse olsaydı, kendisinden önce söylenmiş bir sözün peşine takılmıştır" derdim. Sana, atalarından kral olan var mıdır? diye sordum, hayır dedin. O halde ben de diyorum ki, eğer atalarından kral olan birisi olsaydı, atalarının kraliyetini arzu eden bir kimsedir" derdim.

Sana, "Söylediği bu şeyleri söylemezden önce yalan töhmetinde bulunuyor muydunuz?" diye sordum: "Hayır" dedin. Bundan anlıyorum ki, insanlara yalan söylemeyen, Allah'a karşı hiç yalan söylemez.

Sana: "Halkın ileri gelenleri mi kendisine tâbi oluyor? Yoksa zayıf kimseler mi tâbi oluyor?" diye sordum. Zayıf kimselerin kendisine tâbi olduğunu söyledin. Aslında peygamberlere (ilk önce) uyanlar da onlardır.

Sana: "Çoğalıyorlar mı azalıyorlar mı?" diye sordum, kendilerinin çoğaldıklarını söyledin. Zaten iman işi böyledir. Tamamlanana değin artar.

Sana: "Onlardan, dinine girdikten sonra memnun olmadığı için dinden dönen biri var mıdır?" diye sordum, hayır dedin. Zaten iman da budur, iman nuru kalbe girdiğinde böyle olur.

Sana: "Sözünden döner mi?" diye sordum. Hayır dedin. Peygamberler de sözlerinden dönmezler.

Sana: "Size neyi emrediyor?" diye sordum, "Size putlara kulluğu yasakladığını, tek olan Allah-'a kul olmayı ve Ona ortak koşmamayı emrettiğini ve yine, namaz kılmayı, dürüst ve namuslu ol-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

mayı emrettiğini söyledin. Eğer senin söylediklerin doğru ise yakında bu kimse şu iki ayağımın bastığı yerlere sahip olacaktır. Aslında ben onun zuhur ettiğini biliyordum ama sizden olacağını tahmin edemiyordum. Eğer ona ulaşacağımı bilsem, tehlikeye rağmen, kendisiyle karşılaşma zahmetine katlanırım, şayet yanında olsaydım ayaklarını bile yıkardım." dedi sonra da, Rasûlüllah (s.a.v.)'in Dıhye (r.a.) ile Bizans'ın Busra emirine gönderdiği mektubunu istedi. Mektubu getiren, onu Hirakl'a verdi, o da Mektubu okudu. Mektup şöyleydi:

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla,

Allah'ın kulu ve Rasûlü Muhammed'den Rumların büyüğü Hirakl'e. Selâm, hidayete uyan kimseleredir. Bundan sonra, ben seni İslâm çağrısına davet ediyorum. Müslüman ol ki kurtulasın. Allah, yaptığın işin karşılığını sana iki kat verir. Eğer kabul etmez, yüz çevirirsen çiftçi ve ziraatçı olan halkının günahı da sana olur.

«Ey Kitap ehli! Aramızda ortak olan söze gelin. Allah'a kul olalım, Ona hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Birbirimizi, Allah'ın dışında birtakım rabler edinmeyelim. Eğer yüz çevirirlerse: "şahit olun ki bizler Allah'a teslim olanlarız" deyiniz.» (Âl-i İmrân: 64) Sonra Ebû Süfyân şöyle devam eder:

Hirakl, söyleyeceğini söyleyip mektubu bitirdiğinde yanında sesler yükseldi, gürültüler çoğaldı, biz de oradan çıkarıldık. Oradan çıkarılırken arkadaşlarıma: "Ebû Kebşe'nin (Ebû Kebşe, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in dedelerinden birisinin ismidir) oğlunun etkisi önem kazandı, ondan Rumların kralı bile korkuyor olmalı." dedim. Onun galip geleceği kanaatini hep taşıdım, sonunda Allah İslâm'ı gönlüme koydu.

(Bize bu hadisi anlatan tâbiinden Zühri, hadise şöyle devam eder:)

İlyâ'da (Beyti Makdis'te) Hirakl'in emiri ve Şam diyarı Hıristiyanların Piskoposu İbni Nâtûr anlatır: Hirakl, İlyâ'ya geldiğinde bir gün neşesiz ve düşünceli bir şekilde sabaha çıktı. Patriklerinden bir kısmı: "Senin durumunu beğenmedik" dediler. Aslında Hirakl, yıldızlara bakar, kehanette bulunurdu. Patrikler kendisinin halini sorunca onlara: "Bu gece yıldızlara baktığımda sünnet olmuş kral'ın zuhur ettiğini gördüm, bu milletten, kimler sünnet olur?" dedi. Patrikler: "Yahudilerden başka sünnet olan yoktur, onların da senin için pek önemi yoktur. İstersen hakimiyetin altındaki şehirlere yaz, oradaki Yahudileri öldürsünler" dediler. Onlar böyle konuşurken, Gassan Kralının gönderdiği ve Rasûlüllah (s.a.v.)'den haber getiren bir adam Hirakl'e getirildi. Hirakl durumdan haberdar olunca: "Gidin bakın bakalım bu adam sünnetli mi? değil mi?" dedi. Onlar da gidip baktılar ve sünnetli olduğunu söylediler. Arapların sünnet olup olmadıklarını sordu, gelen adam: "Araplar da sünnet olur" dedi. Bunun üzerine Hirakl: "O halde bu, şu milletin zuhur etmiş kralıdır." dedi, sonra da bilgice kendisi gibi olan Roma'daki arkadaşına bir mektup yazdı ve Humus'a doğru hareket etti. Humus'tan ayrılmadan önce arkadaşından, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ortaya çıktığı konusunda Hirakl'in görüşüne katılan ve bu kimsenin peygamber olduğunu bildiren mektup geldi. Hirakl hemen Rum büyüklerini Humus'taki karargahına çağırdı, arkasından kapılara emir gönderip kilitletti ve yüksek bir yere çıktı ve:

"Ey Rum topluluğu! Şu Peygamber'e biat edip hakimiyetinizin devamına, kurtuluş ve doğru yolda olmaya var mısınız?" dedi. Oradakiler hemen yaban eşekleri gibi kapılara doğru kaçtılar, ama kapıları kilitli buldular. Hirakl onların bu isteksizliklerini görüp imana gelmelerinden umudunu kesince:

"Onları bana gönderin!" dedi ve akabinde: "Ben biraz önce söylediğim sözü sizin dininize bağlılığınızı denemek için söyledim, bunu da gördüm." dedi. Bunun üzerine Hirakl'e secde ettiler ve ondan memnun kaldılar. Hirakl'in son durumu da işte böyle olmuştur."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَابُ الإِيمَانِ

2-) İman Bölümü

٨ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بُنِيَ الإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلاَةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ۞

& 8-) İbni Ömer (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İslâm beş temel üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şehadet etmek, namaz kılmak, zekâtı, haccı ve ramazan orucunu yerine getirmektir."*** buyurdu" demiştir.

(Bu hadisimizde de yüce dinimizin üzerinde kurulduğu temelleri öğrenmekteyiz.
İslâm dini beş esas üzerine kurulmuştur.
Yukarıdaki esaslar olmadan din ayakta duramaz.
Namaz, oruç, zekat ve hac gibi amellerden biri eksik olursa İslâm binasının temelleri eksik olur.
Bu esaslar İslâm dininin tamamı değil, temelleridir. İslâm binasının temelleri dışında diğer bölümleri de vardır.)

٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الإِيمَانُ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الإِيمَانِ۞

& 9-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İman altmış küsür şubedir. Haya da imandan bir şubedir."*** buyurmuştur.

(Hadiste sözü edilen imanın şubelerinden maksat, imanın amel olarak hayattaki tezahürleridir. Hadisin diğer bir kısım rivayetlerinde yetmiş küsür ifadesi vardır.)

١٠ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ۞

& 10-) Abdullah b. Amr (r.a.)'dan Peygamber (s.a.v.): ***"Müslüman, Müslümanların elinden ve dilinden güvende olduğu / kurtulduğu kimsedir, muhacir de, Allah'ın yasakladığı şeyleri bırakan kimsedir."*** buyurmuştur.

(Muhacirin anlamı, bir yeri veya bir şeyi terk eden, bırakan demektir. Özel anlamda muhacir, fethedilmeden önce Mekke'yi bırakıp Medine'ye göçen Müslümanlara verilen isimdir. Bu anlamdaki muhacirler Kur'ân-ı Kerim'de övülmüşlerdir. Mekke'nin fethi ile muhacir olma imkanı kalkmıştır. Bundan sonra ise günahları bırakarak muhacir olma imkanı vardır.)

١١ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الإِسْلاَمِ أَفْضَلُ قَالَ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ۞

& 11-) Ebû Mûsâ (r.a.) anlatır: "Ey Allah'ın Rasûlü, hangi Müslüman en üstündür?" dediler. O da: ***"Müslümanların elinden ve dilinden güvende olduğu / kurtulduğu kimsedir."*** buyurdu.

(Bu konuda 730. ve 1204. hadislere bakınız. Ayrıca bu tür değer ifadelerinin ne anlama geldiği konusunda 25. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٢ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما أَنَّ رَجُلاً سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَيُّ الإِسْلاَمِ خَيْرٌ قَالَ تُطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ السَّلاَمَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ۞

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

& 12-) Abdullah b. Amr (r.a.) anlatır: "Bir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.)'e hangi İslâm (davranış) en hayırlıdır?" diye sordu O da: ***"Yemek yedirmen, tanıdığına da tanımadığına da selâm vermendir"*** buyurdu.

(Bu hadis 2056. hadis olarak da gelecektir. Bu konuda benzer değişik ifadeler 25. 329. 1140. hadislerde gelecektir, bakınız. Ayrıca bu tür değer ifadelerinin ne anlama geldiği konusunda 25. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٣ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ۞

& 13-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizden biriniz, kendisi için istediğini kardeşi için de istemedikçe*** (tam bir şekilde) ***iman etmiş olamaz"*** buyurmuştur.

١٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ۞

14-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Canımı elinde tutana yemin olsun ki sizden biriniz, ben ona babasından ve çocuğundan daha sevimli olmadıkça*** (tam bir şeklide) ***iman etmiş olamaz"*** buyurmuştur.

(Bu konuda bir benzer 2141. hadise de bakınız.)

١٥ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ۞

& 15-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizden biriniz, ben kendisine babasından, çocuğundan ve tüm insanlardan daha sevimli olmadıkça*** (tam bir şekilde) ***iman etmiş olamaz"*** buyurdu" demiştir.

١٦ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ ثَلاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلاوَةَ الإِيمَانِ أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لا يُحِبُّهُ إِلاَّ لِلَّهِ وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْذَفَ فِي النَّارِ۞

& 16-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Üç şey vardır ki, kimde bulunursa imanın tadını bulur: Allah ve Rasûlünün, kendisine başkalarından daha sevimli olması, bir kimseyi sadece Allah için sevmesi, tekrar küfre dönmeyi tıpkı ateşe atılmayı istemediği gibi istememesidir."*** buyurmuştur.

١٧ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ آيَةُ الإِيمَانِ حُبُّ الأَنْصَارِ وَآيَةُ النِّفَاقِ بُغْضُ الأَنْصَارِ۞

& 17-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İmanın belirtisi Ensar'ı sevmek, münafıklığın belirtisi Ensar'a kızmaktır."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri olan 1555. hadise bakınız. Ayrıca münafıklık hakkında 32. hadis ve açıklamasına bakınız. Ensarı sevmekten maksat, Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde Medine'de bulunan ve kendisine kucak açıp yardım eden Müslümanları sevmek anlamına geldiği gibi İslâm'a yardım eden kimseleri sevmek anlamına da gelebilir.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

١٨ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رضي الله عنه وَكَانَ شَهِدَ بَدْرًا وَهُوَ أَحَدُ النُّقَبَاءِ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَحَوْلَهُ عِصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ بَايِعُونِي عَلَى أَنْ لا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا وَلا تَسْرِقُوا وَلا تَزْنُوا وَلا تَقْتُلُوا أَوْلادَكُمْ وَلا تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَفْتَرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ وَلا تَعْصُوا فِي مَعْرُوفٍ فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَتَرَهُ اللَّهُ فَهُوَ إِلَى اللَّهِ إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَإِنْ شَاءَ عَاقَبَهُ فَبَايَعْنَاهُ عَلَى ذَلِكَ۞

& 18-) Ubâde b. es-Sâmit (r.a.), Bedir savaşına katılmıştır, ayrıca Akabe gecesinde bulunan on iki temsilciden de birisidir. Kendisi şöyle demiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.) yanında ashabından bir toplulukla beraber bulunuyordu: ***"Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayacağınıza, hırsızlık yapmayacağınıza, zina etmeyeceğinize, çocuklarınızı öldürmeyeceğinize, kendiliğinizden uyduracağınız hiçbir yalan la kimseye iftira etmeyeceğinize, dinin güzel gördüğü konularda (marufta) bana karşı gelmeyeceğinize dair bana biat ediniz. Kim bunları yerine getirirse bunun karşılığı Allah'tandır. Kim de bu şeylerden dolayı dünyada bir cezaya uğrarsa, bu da kendisi için günahlarına bağışlanma olur. Kim de bu günahlardan birini işler Allah da günahını gizlemiş ise bunun durumu Allah'a kalmıştır dilerse bağışlar, dilerse cezalandırır."*** buyurdu. Biz de bu şartlar üzere biat ettik."

١٩ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُوشِكُ أَنْ يَكُونَ خَيْرَ مَالِ الْمُسْلِمِ غَنَمٌ يَتْبَعُ بِهَا شَعَفَ الْجِبَالِ وَمَوَاقِعَ الْقَطْرِ يَفِرُّ بِدِينِهِ مِنَ الْفِتَنِ۞

{•} 19-) Ebû Said el-Hudri (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Müslüman bir kimsenin en hayırlı malı, neredeyse davar olacaktır. Dinini fitnelerden kurtarmak için, bunları dağ başları ve su birikintilerine sürüp götürür."*** buyurdu."demiştir.

(Bir kimsenin dinini fitnelerden kurtarmak için koyunlarını alıp dağ başlarına götürmesi, koyunculukla uğraşıp çobanlık yapması anlamına gelebilir. Bu da şehri terkedip inzivaya çekilmesi demektir. Ancak koyun alıp dağ başına çekilmeyi başka şekilde de yorumlamak da mümkündür. Söz gelimi toplumdaki fitne ve fesada karışmamak için halk içerisindeki kargaşalardan ayrı durmak, fitne ortamındaki halkın eğilim ve yönelişlerinden uzak durmak şeklinde anlamak mümkündür. Buna göre illa da koyun alıp dağ başlarına gitmeye gerek yoktur, içerisinde bulunduğu toplumun İslâm dışı davranışlarına kapılmadan hayatını sürdürür, imkan nispetinde önce eliyle, buna gücü yetmezse diliyle iyiliği emreder kötülüğü yasaklar, eğer her ikisini de yapamazsa içerisinde bulunduğu toplumdaki kötülükleri onaylamadığını bildirmek için kalbiyle buğzeder.)

٢٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَمَرَهُمْ أَمَرَهُمْ مِنَ الأَعْمَالِ بِمَا يُطِيقُونَ قَالُوا إِنَّا لَسْنَا كَهَيْئَتِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ فَيَغْضَبُ حَتَّى يُعْرَفَ الْغَضَبُ فِي وَجْهِهِ ثُمَّ يَقُولُ إِنَّ أَتْقَاكُمْ وَأَعْلَمَكُمْ بِاللَّهِ أَنَا۞

20-) Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bir emir buyurduğunda, güçlerinin yetebileceği işleri emrederdi: "Ey Allah'ın Rasûlü biz senin gibi değiliz, Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışladı (biraz artırsan)" dediklerinde Rasûlüllah öfkesi yüzünde belli olacak şekilde kızar ve: ***"Allah'a karşı sizin en takvalı olanınız ve en iyi bileniniz benim"*** derdi." demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 1825. hadiste değişik ayrıntılar vardır. Bu konuda 37 ve 40. 1825. hadislere bakınız. Ashab, daha çok amel yapmalıyız diye zora talip olmuştu. Ancak, İslâm'da esas olan bir defa zor bir amel yapma yerine az olup sürekli amel yapmadır. Bu hususta bazen yanılgıya düşüldüğü görülmektedir. Mesela mübarek geceleri ihya etmek için gece geç saatlere kadar ibadet edip seher vakti uykuya yenik düşerek farz olan sabah namazını kaçırma gibi.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

٢١ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ فَيُخْرَجُونَ مِنْهَا قَدِ اسْوَدُّوا فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَا أَوِ الْحَيَاةِ شَكَّ مَالِكٌ فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحِبَّةُ فِي جَانِبِ السَّيْلِ أَلَمْ تَرَ أَنَّهَا تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً ۞

& 21-) Ebû Said el-Hudri (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Cennetlikler Cennete, Cehennemlikler de Cehenneme girer. Sonunda Allah: "Kimin kalbinde hardal tanesi ağırlığınca iman var ise*** (onu da cehennemden) ***çıkarınız" buyurur. Arkasından bu kimseler simsiyah kesilmiş olarak*** (cehennemden) ***çıkarılarak hayat pınarına*** veya ***haya pınarına atılırlar, su kenarında bitki tohumunun büyüyüp geliştiği gibi buradan yetişip gelişeceklerdir. Görmez misiniz bu tohum sapsarı olarak iki tarafa sürüp topraktan çıkar."*** buyurmuştur.

(Hadisin ravilerinden Mâlik b. Enes, Hayat pınarı mı haya pınarı mı olduğunu tam olarak bilememiştir.)

٢٢ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ النَّاسَ يُعْرَضُونَ عَلَيَّ وَعَلَيْهِمْ قُمُصٌ مِنْهَا مَا يَبْلُغُ الثُّدِيَّ وَمِنْهَا مَا دُونَ ذَلِكَ وَعُرِضَ عَلَيَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ يَجُرُّهُ قَالُوا فَمَا أَوَّلْتَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الدِّينَ ۞

& 22-) Ebû Said el-Hudri (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bir keresinde ben uyuyordum ki insanları gördüm. Benim karşıma çıkarılıyorlardı, üzerlerinde gömlekler vardı. Bu gömlekler kimisinin göğüslerine kadar geliyor kimisinin daha altında idi. Ömer b. el-Hattab da gösterildi, onun da üzerinde*** (yerlere kadar) ***sürüdüğü bir gömlek vardı"*** buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Rasûlü bunu neye yordun?" dediler. O da: ***"Dine yordum"*** buyurdu" demiştir.

(***"Dine yordum"*** ifadesini, dine bağlılıkları ve samimiyetleri olarak anlamak mümkündür.)

٢٣ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الأَنْصَارِ وَهُوَ يَعِظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ دَعْهُ فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الإِيمَانِ ۞

{&} 23-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.), Ensardan bir kimsenin yanından geçti. Bu kimse utangaçlığı konusunda kardeşine birtakım öğütler veriyordu. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Onu kendi haline bırak. Şüphesiz utanma (hayâ) imandan kaynaklanır"*** buyurdu" demiştir.

(Utanma iki kısımdır: Psikolojik olan utanma ile imanın vermiş olduğu günahlara karşı çekingenlik duygusu olan utanma yani hayâ. Hadisimizde sözü edilen utanma imandan kaynaklanan çekinme duygusudur. Kendilerinde bu duygu olmayan kimseler günahlara karşı cesaretlidir. Hayası olmayanlarda iman zafiyetinin olduğu düşünülür. Haya, peygamberlik mirasıdır, (2041. hadise bakınız) iman belirtisidir, insanları kötülükten alıkor. Utanma duygusuna sahip olmayan kimseler günaha karşı çekingen olmazlar. Sağlıklı bir toplum için utanma duygusuna sahip insanlar yetiştirme gereği vardır.)

٢٤ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَيُقِيمُوا الصَّلاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلاَّ بِحَقِّ الإِسْلامِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ ۞

& 24-) İbni Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahitlik etmeleri, namaz kılmaları ve zekât verme-***

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lerine kadar insanlarla savaşmakla emrolundum. Eğer bunları yaparlarsa benim elimden mallarını ve kanlarını korumuş olurlar. İslâm'ın koyduğu haklar bunun dışındadır. Diğer (görülmeyen) ***konularda hesapları ise Allah'a aittir."*** buyurmuştur.

(Bu konuda 705. hadise bakınız.)

٢٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سُئِلَ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ فَقَالَ إِيمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ حَجٌّ مَبْرُورٌ ❁

& 25-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.)'e "Hangi amelin daha değerli olduğu" soruldu: ***"Allah'a ve Rasûl'üne iman etmek"*** buyurdu: "Sonra hangisi?" denildi: ***"Allah yolunda cihad"*** buyurdu: "Sonra hangisi?" denildi: ***"Kabul olunmuş hac"*** buyurdu.

(11. 12. 25. 329. 1140. ve 1204. hadislerde bu tür değer ifadeleri sorulmuştur. 11. hadiste, hangi Müslümanın en hayırlı olduğu, 12. hadiste, hangi İslâm (davranışının) en hayırlı olduğu, 25. hadiste, hangi amelin daha değerli olduğu, 329. hadiste, hangi amelin Allah'a daha sevimli olduğu, 1140. hadiste, hangi amelin daha değerli olduğu, 1204. hadiste hangi insanın daha üstün olduğu sorulmuştur. Efendimiz (a.s.) bu tür sorulara değişik cevaplar vermiştir. Cevapların değişik olmasının nedeni, soru soranın durumunun, sorduğu ortamın ve zamanın değişik olmasından kaynaklanmış olabilir. Burada göz önünde bulundurulması gereken bir diğer husus ise değer ifadelerinin tahsis ifade etmediğidir. Bir şeyin en değerli, en üstün, en hayırlı olması onun en değerlilerden, en üstünlerden, en hayırlılardan biri olduğunu belirtir. Tıpkı, Ali en akıllı kimsedir, cümlesinde olduğu gibi. Bu ifadede Ali'nin dışında en akıllı başka bir kimsenin bulunmadığı değil, en akıllılar içerisinde Ali'nin de bulunduğu anlaşılır.)

٢٦ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَعْطَى رَهْطًا وَسَعْدٌ جَالِسٌ فَتَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَجُلاً هُوَ أَعْجَبُهُمْ إِلَيَّ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَكَ عَنْ فُلانٍ فَوَاللَّهِ إِنِّي لأَ رَاهُ مُؤْمِنًا فَقَالَ أَوْ مُسْلِمًا فَسَكَتُّ قَلِيلاً ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ فَعُدْتُ لِمَقَالَتِي فَقُلْتُ مَا لَكَ عَنْ فُلانٍ فَوَاللَّهِ إِنِّي لأَرَاهُ مُؤْمِنًا فَقَالَ أَوْ مُسْلِمًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ فَعُدْتُ لِمَقَالَتِي وَعَادَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ قَالَ يَا سَعْدُ إِنِّي لأُعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرُهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ خَشْيَةَ أَنْ يَكُبَّهُ اللَّهُ فِي النَّارِ ❁

& 26-) Sa'd b. Ebî Vakkas (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) birtakım kimselere bazı hediyeler dağıttı, ama içlerinden benim en çok beğenimi kazanmış bir kimseye vermedi, ben de oturuyordum: "Ey Allah'ın Rasûlü falan kimseye niye vermedin? Vallahi ben onun da mümin olduğu görüşündeyim." dedim O da: ***"Müslüman de!"*** buyurdu. Biraz sustum bu kişi hakkındaki bildiğim kanaat ağırbastı, söylediğimi tekrarladım: "Ey Allah'ın Rasûlü falan kimseye niye vermedin? Vallahi ben onun da mümin olduğu görüşündeyim." dedim. O da: ***"Müslüman de!"*** buyurdu. Sonra tekrar bu kişi hakkındaki bildiğim kanaat ağırbastı, yine söylediğimi tekrarladım Rasûlüllah (s.a.v.) verdiği cevabı tekrarladı sonra da: ***"Ey Sa'd! Ben, kendisinin dışındakileri ondan daha çok sevdiğim halde sırf, Allah onu cehenneme yüzüstü sürüklemesin diye bir kimseye hediye verebilirim."*** buyurdu.

(İmam Buhârî'nin hadisi "iman bölümünde" getirmesinin nedeni, "Mümin" ile "Müslüman" terimlerinin, hadiste farklı anlamlar ifade ettiğini göstermek içindir. Bazı kimselerin gönlünü İslâm'a ısındırmak için bir takım ikramların verilmesi hususunda 514, 1330, 1331, 1670. hadislere de bakınız.)

٢٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أُرِيتُ النَّارَ فَإِذَا أَكْثَرُ أَهْلِهَا النِّسَاءُ يَكْفُرْنَ قِيلَ أَيَكْفُرْنَ بِاللَّهِ قَالَ يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الإِحْسَانَ لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ ❁

& 27-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bana cehennem gösterildi, bir de baktım ki cehennemliklerin çoğunluğu kadınlardı. Onlar nankörlük ederler/küfrederler" bu-***

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yurdu. Kendisine: "Allah'a karşı mı nankörlük ederler/ küfrederler?" denildi O da: ***"Kocaya karşı nankörlük ederler/küfrederler, iyiliği inkâr ederler. Eğer onlardan birisine bir ömür boyu iyilik etsen sonra da senden*** (hoşlanmadıkları) ***bir şey görse: "Senden asla iyilik görmedim" der."*** buyurdu" demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 211. hadis ve açıklamasına bakınız.)

٢٨ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه قَالَ سَابَبْتُ رَجُلاً فَعَيَّرْتُهُ بِأُمِّهِ فَقَالَ لِيَ النَّبِيُّ ﷺ يَا أَبَا ذَرٍّ أَعَيَّرْتَهُ بِأُمِّهِ إِنَّكَ امْرُؤٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ إِخْوَانُكُمْ خَوَلُكُمْ جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ وَلْيُلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ وَلا تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعِينُوهُمْ ❁

& 28-) Ebû Zer (r.a.): "Birisi ile birbirimize uygun olmayan sözler söyledik, ben de onu annesinden dolayı kınamıştım, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ey Ebû Zer, o kimseyi annesinden ötürü kınadın mı? O halde sen hâlâ içerisinde cahiliyye bulunan bir kimsesin. O kardeşleriniz, Allah'ın sizin gözetiminize verdiği hizmetinizi gören kimselerdir. Kimin gözetiminde bir kardeşi olursa yediğinden yedirsin, giydiğinden giydirsin, yapamayacakları şeylerden onları sorumlu tutmayınız, eğer böyle sorumlu tutmuş iseniz o halde kendilerine yardım ediniz."*** buyurdu." demiştir.

٢٩ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِذَا الْتَقَى الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا الْقَاتِلُ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ قَالَ إِنَّهُ كَانَ حَرِيصًا عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ ❁

& 29-) Ebû Bekre (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"İki Müslüman kılıçlarıyla karşı karşıya gelirse öldüren de, öldürülen de cehennemdedir."*** diye buyururken işittim: "Ey Allah'ın Rasûlü, öldüreni anladık ama öldürülen niye cehennemdedir?" dedim: ***"O da karşısındakini öldürmeyi istiyordu da ondan"*** buyurdu."

٣٠ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ﴾ قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَيُّنَا لَمْ يَظْلِمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾

& 30-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): **«İman edip de, imanlarına zulüm bulaştırmayanlar...»** (En'âm: 82) ayeti indiğinde Rasûlüllah (s.a.v.)'in ashabı: "Hangimiz zulüm yapmaz ki?" dediler, bunun üzerine Allah: **«Allah'a ortak koşmak gerçekten büyük bir zulümdür / haksızlıktır»** (Lokmân:13) ayetini indirdi."demiştir.

(Allah'a ortak koşmak: Allah'a ait olan İlâh, Rab, gibi bazı hakları Allah'ın dışındakilere verme olarak açıklanmıştır. Bu ise haksızlıktır, ilah olmayı hakketmemiş olanları ilah olarak tanımak gerçek ilaha karşı haksızlıktır. Zulüm, Kur'ân- Kerim'de değişik anlamlarda kullanılmıştır. Bunlardan birisi de, bir kimsenin günah işleyerek kendisine yazık etmesi anlamınadır. (Bakara: 57, Araf. 160, Hûd: 101, Fatır: 32) Ashab yukarıdaki ayeti bu manada anlayarak: "Hangimiz zulüm yapmaz ki?" dediler. Yani, hangimiz günah işlemez ki? Ancak yukarıdaki ayetteki zulüm, Allah'a ortak koşma anlamınadır.)

٣١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ ❁

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

& 31-) Ebû Hureyre (r.a.) dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Münafığın belirtisi üçtür: Konuştuğunda yalan söyler. Söz verdiğinde sözünden döner. Kendisine güvenildiğinde hiyanetlik yapar."***

٣٢ عَنْ عَبْدِاللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدَعَهَا إِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ ❁

& 32-) Abdullah b. Amr (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Dört özellik vardır ki bunlar kimde bulunursa tam anlamıyla münafık olur. Kimde bu dört özellikten bir tanesi bulunursa, onu bırakıncaya kadar kendisinde münafıklık özelliklerinden bir özellik bulunur: Kendisine güvenildiğinde hiyanetlik yapar. Konuştuğunda yalan söyler. Sözleştiğinde sözünde durmaz. Tartıştığında haksızlık yapar."***

(Arap tavşanı denilen bir hayvanın avcıyı yanıltmak için yerin altında bulunan yuvasında açtığı gizli kaçış yolu anlamına gelen münafık kelimesi terim olarak, içindekini dışa vurmayan demektir. Türkçemizde **"iki yüzlü"** şeklinde ifade ettiğimiz münafık, kâfirden daha tehlikeli ve cehennemdeki yeri daha şiddetlidir. Allah Teâlâ bunlar için: **«Şüphesiz, münafıklar cehennemin en altındadırlar.»** buyurmuştur. (Nisâ: 144)

Hadiste belirtilen münafıklığın alâmetleri hususunda değişik yaklaşımlarda bulunulmuştur. Acaba söz konusu alâmetlerden birisini taşıyan, söz gelimi -yalan söyleyen bir kimseye- hemen münafık diyebilir miyiz? Bu hususta değişik fikirler ileri sürülmüştür. Kimisi bu kimseye münafık diyebiliriz, derken kimisi de böyle bir kimsenin, içerisinden inanmadığı halde dışından Müslüman görünen ve gerçekte kâfir olan kimseler gibi olamayacağını, münafık damgasının vurulamayacağını söylemiştir.

Rivayete göre bir kimse tâbiînden Atâ'ya: "Hasan Basrî'yi: "Kimde bu üç özellik bulunursa onun için münafık dememde bir sıkıntı duymam." diye söylerken işittim" demiş, o da: "Hasan'ın yanına gittiğinde, ona de ki, Atâ sana selâm söylüyor ve diyor ki: "Yusuf (a.s.)'ın kardeşlerini hatırla." demiş ve Yusuf (a.s.)'ın kardeşlerinin de, bir zamanlar yalan söyledikleri, emanete ihanet ettikleri, sözlerinde durmadıkları bununla birlikte kendilerine münafık damgasının vurulmadığını hatırlatmıştır. (Umdetü'l-Kârî, I. 255)

Bu hadis, tâbiînden Said b. Cübeyr'in de kafasını kurcalar, sonunda İbni Ömer ile İbni Abbâs'a bu hadisin durumunu sorar, onlar da: "Ey kardeşimin oğlu, bu husus seni düşündürdüğü gibi bizi de düşündürmüş bu nedenle Rasûlüllah (s.a.v.)'e sormuştuk. Hz. Peygamber (s.a.v.) güldü ve: ***"Sizin bu özelliklerle ne alâkanız var? Bunlar münafıklara mahsustur. Benim "Konuştuğunda yalan söyler" şeklindeki sözüm, Allah'ın bana indirdiği:*** **«Münafıklar sana geldiğinde: "Şahitlik ederiz ki sen, Allah'ın peygamberisin" derler. Allah bilir ki, sen elbette, Kendisinin peygamberisin. Ancak Allah münafıkların yalancı olduklarına şahitlik eder.»** (Münafikûn: 1) ***ayeti ile ilgilidir, siz böyle kimseler misiniz?" buyurdu,*** biz: "Hayır" dedik. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Öyleyse sizin bununla bir alâkanız yok, siz bundan uzaksınız. "Söz verdiğinde döner" şeklindeki sözüme gelince: Allah'ın:*** **«Onlardan bir kısmı, eğer Allah lutfundan bize verirse, mutlaka sadaka vereceğiz ve kesinlikle salihlerden olacağız, diye Allah'a söz verdiler.»** (Tevbe: 75) ***ayetinden dolayıdır. Siz böyle kimseler misiniz?"*** buyurdu, biz: "Hayır" dedik. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Öyleyse sizin bununla bir alâkanız yok, siz bundan uzaksınız. "Emanet verildiğinde hiyanetlik eder" şeklindeki sözüme gelince: Allah'ın bana indirdiği:*** **«Şüphesiz biz emaneti göklere, yere ve dağlara arzettik...»** (Ahzâb: 72) ***ayetiyle ilgili olarak her insana dini konusunda emanet verilmiştir. Görünür görünmez her yerde cünüplükten dolayı yıkanır, namaz kılar, oruç tutar. Münafık ise bunları sadece görünür yerde yapar. Siz böyle kimseler misiniz?"*** buyurdu, biz: "Hayır" dedik. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Öyleyse sizin bununla bir alâkanız yok, siz bundan uzaksınız."*** buyurdu." demişlerdir. (Umdetü'l-Kârî, I. 255)

Bu konuda Abdullah b. Ömer (r.a.)'a sorulan şu soru da meseleye ışık tutar. Bir kısım kimseler, Abdullah b. Ömer (r.a.)'a: "Biz idarecilerimizin yanına giriyor ve kendilerine, yanlarından çıktığımızda söylediklerimizin tersini söylüyoruz." dediler. O da: "Biz de, böyle şeyi münafıklık sayardık." demiştir. (Buhârî, Ahkâm: 27, İbni Mâce, Fiten: 12) Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın bu sözündeki münafıklık, küfür manasına değil davranışta içi dışına uymama anlamına yorumlanır. Yine sahabeden Hz. Hanzala (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında vaaz ve nasihat dinlemiş yanından ayrıldıktan sonra vaazdan duyduğu hisleri duyamadığından dolayı, kendisinin münafık olduğunu zannederek Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanına gelmiş: "Hanzala münafık oldu" demiştir. (Müslim, Tevbe: 12, Tirmizî, Kıyâme: 59, İbni Mâce, Zühd: 12) Aslında Hz. Hanzala (r.a.) inanç bakımından münafık değildi, İslâm dininden de çıkmamıştı. Ancak kendisi Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında iken hissettiği duyguları başka yerde duyamadığından, kendisinin içi ile dışının farklı olmasından dolayı böyle söylemiştir.

Diğer taraftan Kur'ân-ı Kerim'de Allah, söylediklerini yapmayan kimselere, münafık olarak değil mümin olarak hitap ederek: **«Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyi niçin söylersiniz...»** buyurmuştur. (Saf: 2) Ayette bildirilen **"yapılmayacak şeyin söylenilmesi"** yukarıdaki hadise göre münafıklık alâmetidir. Buna rağmen Allah bu kimselere mümin olarak hitap etmiştir. Bu da yukarıdaki özellikleri taşıdığı halde kalbinde iman bulunan kimsenin, iman bakımından münafık

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

değil amel bakımından münafık olduğunu gösterir. Bu nedenle İslâm âlimlerinin bir kısmı açıklamaya çalıştığımız yukarıdaki hadiste belirtilen özellikleri amelde münafıklık olarak kabul ederler (Tirmizî, İmân: 14)

Aslında içi ile dışı bir olmayan ve iki yüzlü dediğimiz münafıklığı, inançlar konusunda iki yüzlülük ile amel konusunda iki yüzlülük olmak üzere iki sınıfta incelemek mümkündür. Buna göre bir kimse, gerçekten İslâm'a inanmadığı halde inanıyormuş gibi görünüp küfrünü gizliyorsa bu kimse kâfirdir ve inanmadığını söyleyen kâfirlerden daha tehlikeli, cehennemde daha aşağıdadır. Buna **Nifak-ı Ekber**, yani büyük münafıklık denir. Bu tür münafıklığa **İmânî Nifak** diyenler de olmuştur. Asıl korkulan ve kişiyi âhirette ebedî cehennemde bırakan da budur.-Allah bizleri bundan korusun- Diğer taraftan bir kimse, kalben inandığı halde birtakım davranış bozukluklarından dolayı yukarıdaki hadiste bildirilen özellikleri taşıyorsa bu kimse, ameli konularda içerisindekini dışarı vurmadığından dolayı iki yüzlüdür ama kâfir değil, günahkârdır. Böyle davranışlara **Nifak-ı Asgar**, yani küçük münafıklık denilir, buna **Amelî Nifak** diyenler de olmuştur. Bu davranışlar devam ederse sahibini büyük münafıklığa götürür. Bu nedenle bir kısım âlimler, açıklamaya çalıştığımız hadiste belirtilen bu özelliklerin, iman açısından münafık bir kimsenin alâmeti olduğunu münafık olmayan bir müminin bu özellikleri sürekli işlediğinde artık ameli nifaktan imani nifaka geçeceğini belirtmişlerdir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kul bir hata işlediğinde, kalbine siyah bir nokta konulur. Eğer, bundan vaz geçer ve istiğfar ederse kalbi parlar. Eğer, bu hataya tekrar dönerse kalbindeki siyah nokta artırılır, sonunda kalbini kaplar. İşte bu durum Allah'ın:*** **«Hayır! Öyle değil, tam tersine onların kazanmakta oldukları, kalplerini kaplamış örtmüştür.»** (Mutaffifin: 14) ***ayetinde zikrettiği kaplama budur."*** buyurmuştur. (Tirmizî, Tefsir, Mutaffifin: 74, İbni Mâce, Zühd: 29, Muvatta, Kelâm: 18)

Bu açıklamalardan: Münafıklığın iki sınıf olduğunu, inanmadığı halde inanıyormuş gibi görünen kimsenin münafıklığı ile açıklamaya çalıştığımız hadiste belirtilen özellikleri taşıyan ama içerisinde iman bulunan kimsenin münafıklığının bir olmadığını çıkarabiliriz. Ameldeki münafıklık terk edilmezse sonunda yapılan günahlar kalbi karartarak iman cilasından bir şey bırakmaz.

Hadiste sözü edilen dört münafıklık özelliklerinden başka özellikler de vardır. 17. hadiste Ensar'a kızmanın da münafıklık belirtisi olduğu bildirilmişti. Abdurrahman Habenneke Kur'ân-ı Kerim'de bu konudaki ayetlerden çıkardığı örneklerle münafıkların 114 özelliğini tespit etmiştir. Hadislerde zikredilen özellikleri ise şöyle sıralar: 1-) Amel ve sözde yalancılık 2-) Sözünden dönmek 3-) Verdiği sözü bozmak 4-) Emanete ihanet etmek 5-) Tartışmada haksızlık yapmak 6-) Selâmları lanettir 7-) Yemekleri oburluktur 8-) Toplumun malını ganimet bilirler 9-) Büyüklük taslarlar 10-) Namaza geriden gelirler 11-) Mescidlere çok az girerler / öğleden sonra girerler 12-) Ne severler, ne de sevilirler 13-) Geceleri odun gibidirler (gece ibadetleri yoktur) 14-) Gündüzleri dünyalık için canlıdırlar 15-) Yatsı ve sabah namazında bulunmaktan kaçarlar 16-) Allah ve Rasûlüne karşı gelirler 17-) Düşmanla karşılaştıklarında korkaktırlar. (Zâhiratu'n-Nifâk, I. 108)

Bu özellikler Müslüman bir kimseye uygun olmayan birtakım davranışlardır. Söz konusu bu davranışların bir kısmının birbirine benzer davranışlar olduğunu görmekteyiz, bu nedenle bunları çoğaltmak veya birleştirerek sayısını azaltmak mümkündür. İslâm'ın hoş görmediği tüm davranışlar bunun içerisine girebilir. Ancak açıklamaya çalıştığımız hadiste bildirilenler en önemli ve kapsamlı olanlarıdır. Söz gelimi, emanete ihanet etmek öyle geniştir ki, bunun içerisine kendisine emanet verilen bir mala ihanetten tutun da Allah'ın insanoğluna yüklediği sorumluluklara kadar her şey emanet içerisine girer.

Diğer taraftan söz konusu münafıklık alâmetleri mümin bir kimsede görülebileceği gibi, kâfir bir kimsede de görülebir. Bu nedenle yukarıdaki özellikleri taşıyan kimseler, inanç esaslarındaki münafıklık olan Nifak-ı Ekber (İmanî Nifak) sahibi bir kimse olabileceği gibi, amelde münafık olan ve günahkâr diyebileceğimiz Nifak-ı Asgar (Amelî Nifak) sahibi de olabilir. Münafıklık kişinin davranışına ve niyetine göre değişik şekilde cereyan eder. Bazen yukarıdaki özelliği taşıyan bir kimse Nifak-ı Ekber sahibi bir kimse olur, bazen de Nifak-ı Asgar sahibi olabilir. Neticede ister iman bakımından münafık, ister amel bakımından münafık olsun, her ikisi de kötü bir şeydir, bu özelliklerden kaçınılmalıdır. Efendimiz (a.s.) 1454. hadiste: ***"İnsanların kötülerini de bir kısma bir yüzle, diğer bir kısma da bir başka yüzle gelen iki yüzlü görürsünüz."*** buyurarak, bu kimseleri insanların en kötüsü olarak nitelemiştir. Allah, bizleri bu kötü davranışlardan kaçınan kullarından eylesin)

٣٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ يَقُمْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ ❁

& 33-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim, inanarak ve sevabını Allah'tan bekleyerek Kadir gecesini ihya ederse kendisinin geçmiş günahı bağışlanır."*** buyurdu" demiştir.

(Bu konuda 977. hadis ve açıklamasına bakınız)

٣٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ انْتَدَبَ اللَّهُ لِمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِهِ لا يُخْرِجُهُ إِلاَّ إِيمَانٌ بِي وَتَصْدِيقٌ بِرُسُلِي أَنْ أُرْجِعَهُ بِمَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ أَوْ أُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ وَلَوْلا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي مَا قَعَدْتُ خَلْفَ سَرِيَّةٍ وَلَوَدِدْتُ أَنِّي أُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ أُحْيَا ثُمَّ أُقْتَلُ ثُمَّ أُحْيَا ثُمَّ أُقْتَلُ ❁

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

{&} 34-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah, kendi uğrunda*** (cihada) ***çıkan kimseye "Onu*** (cihada) ***çıkaran ancak Bana iman ve Peygamberlerimi tasdik etmesidir. Nail olduğu sevap ve ganimetle evine geri döndüreyim yahut da Cennet'e koyayım" diye garanti vermiştir. Eğer ümmetime güçlük çıkarmış olmasaydım, sefere çıkan hiçbir birlikten geri kalmazdım. Allah yolunda öldürülmeyi sonra dirilmeyi, sonra yine öldürülüp dirilmeyi, sonunda tekrar öldürülmeyi ne kadar istemişimdir."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1205. hadiste gelecektir.)

٣٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ۞

{&} 35-) Ebû Hureyre (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Kim, inanarak ve sevabını Allah'tan bekleyerek, Ramazan'ı ihya ederse kendisinin geçmiş günahı bağışlanır."*** diye buyurduğunu rivayet etmiştir.

(Bir şeyi ihya etmek, onu canlı tutmak demektir. Ramazanın veya bir sonraki hadiste gelecek olan kadir gecesinin ihyası demek, bu vakitleri ibadetle, zikir ve dua ile, tefekkür ve düşünme ile geçirmek demektir.)

٣٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ۞

& 36-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim, inanarak ve sevabını Allah'tan bekleyerek Ramazan orucunu tutarsa kendisinin geçmiş günahı bağışlanır."*** buyurdu" demiştir.

٣٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلاَّ غَلَبَهُ فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَأَبْشِرُوا وَاسْتَعِينُوا بِالْغَدْوَةِ وَالرَّوْحَةِ وَشَيْءٍ مِنَ الدُّلْجَةِ۞

37-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Din kolaylıktır, dinde aşırı gidip de dinin aciz bırakmadığı hiçbir kimse yoktur.*** (Amelleriniz de) ***orta yollu olunuz, aşırı gitmeyiniz, müjde ile sevininiz. Sabah akşam, biraz da gecenin sonunda*** (Allah'tan) ***yardım isteyiniz"*** buyurmuştur.

(Bu konuda 20. hadise bakınız.)

٣٨ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ أَوَّلَ مَا قَدِمَ الْمَدِينَةَ نَزَلَ عَلَى أَجْدَادِه أَوْ قَالَ أَخْوَالِه مِنَ الأَنْصَارِ وَأَنَّهُ صَلَّى قِبَلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ شَهْرًا أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا وَكَانَ يُعْجِبُهُ أَنْ تَكُونَ قِبْلَتُهُ قِبَلَ الْبَيْتِ وَأَنَّهُ صَلَّى أَوَّلَ صَلاَةٍ صَلاَهَا صَلاَةَ الْعَصْرِ وَصَلَّى مَعَهُ قَوْمٌ فَخَرَجَ رَجُلٌ مِمَّنْ صَلَّى مَعَهُ فَمَرَّ عَلَى أَهْلِ مَسْجِدٍ وَهُمْ رَاكِعُونَ فَقَالَ أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قِبَلَ مَكَّةَ فَدَارُوا كَمَا هُمْ قِبَلَ الْبَيْتِ وَكَانَتِ الْيَهُودُ قَدْ أَعْجَبَهُمْ إِذْ كَانَ يُصَلِّي قِبَلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ وَأَهْلُ الْكِتَابِ فَلَمَّا وَلَّى وَجْهَهُ قِبَلَ الْبَيْتِ أَنْكَرُوا ذَلِكَ۞

& 38-) Berâ (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine'ye ilk geldiğinde Ensardan dedelerinin -veya dayılarının- yanına inmiştir. Kendisi Kudüs tarafına yönelerek on altı veya on yedi ay namaz kıldı. Kıblenin Kâbe'ye doğru çevrilmesini arzuluyordu, (bu şekilde Kâbe'ye doğru) kıldığı ilk namaz ise ikindi namazı olmuştur. Kendisiyle beraber bir kısım kimseler de namaz kıldı. Yanında namaz kılanlardan birisi oradan ayrıldı ve Hz. Peygamber'in mescidine uğradı, mesciddekiler bu sırada namaz kılıyorlardı Onlara: "Allah'ı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

şahit tutarım ki, Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte Mekke tarafına doğru namaz kıldım." dedi. Cemaat hemen namazda Kâbe tarafına döndü. Önceleri Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Kudüs tarafına dönüp namaz kılması Yahudi ve Hıristiyanları memnun ediyordu. Kâbe tarafına dönünce bu uygulamadan hoşlanmadılar."

(Hadisin değişik bir benzeri 260. hadiste gelecektir.)

٣٩ عَنْ أَبِي سَعِيد الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّه ﷺ يَقُولُ إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسُنَ إِسْلاَمُهُ يُكَفِّرُ اللَّهُ عَنْهُ كُلَّ سَيِّئَة كَانَ زَلَفَهَا وَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَة ضِعْفٍ وَالسَّيِّئَةُ بِمِثْلِهَا إِلاَّ أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهَا۞

39-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.)'dan. Kendisi Rasûlûllah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir: ***"Bir kul İslâma girer, Müslümanlığını da güzel yaparsa Allah, onun geçmiş günahlarının tümünü siler. Artık bundan sonra yaptığının karşılığı vardır: Sevap, on ila yetmiş kat olarak, günah ise eğer Allah bağışlamazsa bire bir*** (olarak karşılık alır.)"

(Müslüman bir kimsenin İslâmdan önceki ameli için 726. 1144. ve 2172. hadislere bakınız. Hadisin son kısmı için de 2110. hadise bakınız.)

٤٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا امْرَأَةٌ قَالَ مَنْ هَذه قَالَتْ فُلاَنَةُ تَذْكُرُ مِنْ صَلاَتِهَا قَالَ مَهْ عَلَيْكُمْ بِمَا تُطِيقُونَ فَوَاللَّه لا يَمَلُّ اللَّهُ حَتَّى تَمَلُّوا وَكَانَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيْه مَادَاوَمَ عَلَيْه صَاحِبُهُ۞

{&} 40-) Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) yanına girmiş, bu sırada yanında bir kadın varmış: ***"Bu kim?"*** buyurmuş, o da: "Falanca kadın, kıldığı namazlardan anlatıyor." diye cevap verir. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Yeter, siz yapabileceklerinize bakın, vallahi siz usanırsınız da Allah usanmaz."*** buyurmuştur. Rasûlüllah (s.a.v.)'in en fazla sevdiği din az da olsa sahibinin üzerinde devam ettiğidir.

(Hadisin değişik bir benzeri olan 960. hadise bakınız, son kısmı ise 2102. hadistir.)

٤١ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَفِي قَلْبِه وَزْنُ شَعِيرَة مِنْ خَيْرٍ وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَفِي قَلْبِه وَزْنُ بُرَّة مِنْ خَيْرٍ وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَفِي قَلْبِه وَزْنُ ذَرَّة مِنْ خَيْرٍ۞

& 41-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kalbinde bir arpa miktarı hayır bulunup da "Lâ ilâhe illallâh" diyen kimse cehennemden çıkar. Kalbinde bir buğday miktarı hayır olup da "Lâ ilâhe illallâh" diyen kimse de cehennemden çıkar. Kalbinde bir zerre miktarı dahi hayır olup da "Lâ ilâhe illallâh" diyen de Cehennemden çıkar."*** buyurmuştur.

(Bu konuda 2225. hadise bakınız.)

٤٢ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّاب رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً مِنَ الْيَهُودِ قَالَ لَهُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ آيَةٌ فِي كِتَابِكُمْ تَقْرَءُونَهَا لَوْ عَلَيْنَا مَعْشَرَ الْيَهُودِ نَزَلَتْ لاتَّخَذْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ عِيدًا قَالَ أَيُّ آيَة قَالَ ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الإِسْلاَمَ دِينًا﴾ قَالَ عُمَرُ قَدْ عَرَفْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ وَالْمَكَانَ الَّذِي نَزَلَتْ فِيه عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ قَائِمٌ بِعَرَفَةَ يَوْمَ جُمُعَة۞

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

& 42-) Ömer b. el-Hattab (r.a.)'dan. Yahudilerden bir kimse kendisine: "Ey Müminlerin Emiri, kitabınızda okuduğunuz bir ayet var ki, eğer bu ayet biz Yahudi topluluğuna indirilseydi bugünü bayram ederdik" dedi. O da: "Hangi ayet?" dedi. Yahudi: **«Bugün size dininizi kemale erdirdim ve üzerinize nimetimi tamamladım. Sizin için din olarak da, İslâm'ı uygun gördüm»** (Mâide: 3) ayetidir." dedi. Hz. Ömer (r.a.): "Biz bugünü de, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e indiği yeri de biliyoruz: Cuma günü Arafat'ta vakfe yaparken inmişti." demiştir.

(Yani bu ayetin indiği yer Müslümanların bayram yeri, indiği gün de Müslümanların bayram günü olan cuma günüdür. Biz zaten bugünde bayram yapıyoruz, demek istemiştir.)

٤٣ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِاللَّه رضي الله عنه قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّه ﷺ مِنْ أَهْلِ نَجْدٍ ثَائِرَ الرَّأْسِ يُسْمَعُ دَوِيُّ صَوْتِه وَلا يُفْقَهُ مَا يَقُولُ حَتَّى دَنَا فَإِذَا هُوَ يَسْأَلُ عَنِ الإِسْلامِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّه ﷺ خَمْسُ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ فَقَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا قَالَ لا إِلاَّ أَنْ تَطَوَّعَ قَالَ رَسُولُ اللَّه ﷺ وَصِيَامُ رَمَضَانَ قَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهُ قَالَ لا إِلاَّ أَنْ تَطَوَّعَ قَالَ وَذَكَرَ لَهُ رَسُولُ اللَّه ﷺ الزَّكَاةَ قَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا قَالَ لا إِلاَّ أَنْ تَطَوَّعَ قَالَ فَأَدْبَرَ الرَّجُلُ وَهُوَ يَقُولُ وَاللَّه لا أَزِيدُ عَلَى هَذَا وَلا أَنْقُصُ قَالَ رَسُولُ اللَّه ﷺ أَفْلَحَ إِنْ صَدَقَ۞

{&} 43-) Talha b. Ubeydullah (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.)'e Necid halkından saçı dağınık bir adam geldi. Sesi uzaktan duyulabildiği halde ne söylediği anlaşılmıyordu. Sonunda Rasûlüllah (s.a.v.)'e yaklaştı, bir de baktım ki İslâm'dan soruyor. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Gece ve gündüz beş namaz"*** buyurdu.

"Bunun dışında başka yapacağım var mı?" dedi.

"Hayır, ancak fazladan yapacağın nafile namaz kılarsın" buyurdu ve devamla:

"Ramazan orucunu tutmak" buyurdu.

"Bunun dışında başka yapacağım var mı?" dedi.

"Hayır, ancak fazladan yapacağın nafile oruç tutarsın." buyurdu. Rasûlüllah (s.a.v.) ona zekâtı anlattı, o da: "Bunun dışında başka yapacağım var mı?" dedi.

"Hayır, ancak fazladan yapacağın nafile olarak sadaka verirsin" buyurdu. Bu gelen adam dönüp gitti, giderken: "Vallahi bunu ne artırırım ne de eksiltirim" diyordu. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Eğer sözünde doğru kalırsa başarıyı / kurtuluşu elde etti"*** buyurdu.

(Bu konuda 703 ve 704. hadislere de bakınız. Hz. Peygamber (s.a.v.), İslâm'ı, beş vakit namaz kılmak, Ramazan orucunu tutmak ve zekât vermek olarak açıklamıştır. Bu sayılanların dışında da birtakım İslâm kuralları vardır. Nitekim diğer yerde gelen rivayetlerde hadisin sonunda şöyle bir ifade vardır "Rasûlüllah (s.a.v.), ona İslâm şeriatlarını (kurallarını) bildirdi, o da: "Sana ikramda bulunan'a yemin olsun ki fazladan hiçbir nafile yapmam ama Allah'ın bana farz kıldığı hiçbir şeyi de eksiltmem" dedi. (Buhârî, Savm: 1, Hıyel: 3) Bu rivayette Hz. Peygamber (s.a.v.)'in namaz, oruç ve zekât dışındaki kuralları da öğrettiğini görüyoruz.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'e soru soran bu zatın 57. hadiste geçen Dımâm b. Sa'lebe (r.a.) olduğu söylenmiştir. Ancak her iki hadis arasında ifadelerdeki farklılıklardan ve İbni İshak, ibni Sa'd ve İbni Abdilber'in Dımâm b. Sa'lebe (r.a.)'ın 57. hadisten başka bir hadisinin olduğunu bildirmemiş olmalarından bu görüş tutarlı görülmemiştir. Aynî, Umdetu'l-Kârî, I. 306)

٤٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّه ﷺ قَالَ مَنِ اتَّبَعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا وَكَانَ مَعَهُ حَتَّى يُصَلَّى عَلَيْهَا وَيُفْرَغَ مِنْ دَفْنِهَا فَإِنَّه يَرْجِعُ مِنَ الأَجْرِ بِقِيرَاطَيْنِ كُلُّ قِيرَاطٍ مِثْلُ أُحُدٍ وَمَنْ صَلَّى عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ فَإِنَّهُ يَرْجِعُ بِقِيرَاطٍ۞

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

& 44-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim inanarak ve sevabını Allah'tan bekleyerek Müslümanın cenazesini takip eder, namazı kılınana değin yanında kalır defnedilene kadar ayrılmazsa, böyle bir kimse her biri Uhud dağı kadar olan iki kırat sevap alır. Eğer cenaze namazını kılar da cenaze gömülmeden önce ayrılırsa bir kırat sevapla ayrılır."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri olan 670. hadise bakınız. Kırat bir ölçü birimidir, 670. hadiste değinilmiştir.)

٤٥ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ۞

& 45-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Müslümana sövüp kötü sözler söylemek fasıklıktır, onunla savaşmak ise küfürdür."*** buyurmuştur.

(Bu konuda 2167. hadiste de Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim bize silah çekerse bizden değildir."*** buyurmuştur. Bir kimse, Müslüman bir kimseyi sırf dininden dolayı, dinini tasvip etmediğinden öldürürse bu kimsenin kâfir olacağı, ancak bir Müslümanın dininden dolayı değil de başka şahsi hesaplardan dolayı veya hata ile öldürülmesi halinde -her ne kadar bu çok büyük bir günah olsa da- bunun küfür olmayacağı söylenmiştir.

Müslümana sövme, kötü sözler söylemek, fasıkların; Müslümana karşı savaşmak, kâfirlerin işidir. Fasık hak yoldan sapan demektir. "...Şeytan, Rabb'inin emrinden çıktı..." (Kehf: 50) ayetinde bu anlam açıkça görülmektedir. Ayette hak çizgiden çıkma fısk kelimesi ile ifade edilmiştir.)

٤٦ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ يُخْبِرُ بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ فَتَلاحَى رَجُلان مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَقَالَ إِنِّي خَرَجْتُ لأُخْبِرَكُمْ بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ وَإِنَّهُ تَلاحَى فُلانٌ وَفُلانٌ فَرُفِعَتْ وَعَسَى أَنْ يَكُونَ خَيْرًا لَكُمُ الْتَمِسُوهَا فِي السَّبْعِ وَالتِّسْعِ وَالْخَمْسِ۞

46-) Ubâde b. es-Sâmit (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Kadir gecesini bildirmek için dışarı çıkmıştı, bu sırada iki Müslüman tartıştı bunun üzerine: ***"Ben size Kadir gecesini bildirmek için dışarı çıkmıştım, gel gör ki falanla falan tartıştılar bu bilgi de kaldırıldı. Ama sizin için belki bu daha iyidir. Siz onu yedi, dokuz ve beşte arayınız"*** buyurdu

(Kadir gecesi hakkında 977. hadis ve açıklamasına bakınız.)

٤٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ بَارِزًا يَوْمًا لِلنَّاسِ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ فَقَالَ مَا الإِيمَانُ قَالَ الإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلائِكَتِهِ وَبِلِقَائِهِ وَرُسُلِهِ وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ قَالَ مَا الإِسْلامُ قَالَ الإِسْلامُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ وَلا تُشْرِكَ بِهِ وَتُقِيمَ الصَّلاةَ وَتُؤَدِّيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ قَالَ مَا الإِحْسَانُ قَالَ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ قَالَ مَتَى السَّاعَةُ قَالَ مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ وَسَأُخْبِرُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا إِذَا وَلَدَتِ الأَمَةُ رَبَّهَا وَإِذَا تَطَاوَلَ رُعَاةُ الإِبِلِ الْبُهْمُ فِي الْبُنْيَانِ فِي خَمْسٍ لا يَعْلَمُهُنَّ إِلاَّ اللَّهُ ثُمَّ تَلا النَّبِيُّ ﷺ ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ﴾الآيَةَ ثُمَّ أَدْبَرَ فَقَالَ رُدُّوهُ فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا فَقَالَ هَذَا جِبْرِيلُ جَاءَ يُعَلِّمُ النَّاسَ دِينَهُمْ۞

& 47-) Ebû Hureyre (r.a.): "Bir gün Hz. Peygamber (s.a.v.) halkın arasında iken, kendisine Cebrail geldi ve: "İman nedir?" dedi:

"İman: Allah'a, Meleklerine, Onunla karşılaşacağına, Elçilerine inanmandır, öldükten sonra dirilmeye de inanmandır." buyurdu:

"İslâm nedir?" dedi:

"İslâm: Kendisine hiçbir şeyi ortak koşmayarak Allah'a kulluk etmen, namaz kılman, farz olan zekâtı vermen, ramazan orucunu tutmandır." buyurdu:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"İhsan nedir?" dedi:

"Kendisini görüyormuşsun gibi Allah'a kulluk etmendir. Her ne kadar sen Onu görmesen de O seni görmektedir." buyurdu:

"Kıyamet ne zaman kopacak?" dedi:

"Bu konuda soru sorulan, sorandan daha fazla bilgili değildir, ama ben sana şartlarını bildireceğim: Köle kadın efendisini doğurduğunda, ne idüğü belirsiz deve çobanları bina yapma konusunda yarıştıklarında (kıyameti bekle. Kıyametin ne zaman kopacağının vakti,) ***sadece Allah'ın bildiği beş bilinmeyenler içerisindedir"*** buyurdu: **«Kıyametin bilgisi Allah'ın yanındadır...»** (Lokmân: 34) ayetini okudu arkasından gelen adam dönüp gitti. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Onu bana geri çağırın"*** dedi ama ondan hiçbir şey göremediler bunun üzerine Rasûlülah: ***"Bu, Cebrail idi, insanlara dinlerini öğretmek için gelmiştir."*** buyurdu." demiştir.

(Bu hadisimizde güzel dinimizin nelerden oluştuğunu öğrenmekteyiz. Cebrail (a.s.), insanlara dini öğretmek için gelmişti, sorduğu sorulardan dinin nelerden oluştuğunu görüyoruz: İman, İslâm ve İhsan.

Buna göre dinimiz üç bölümden oluşuyor: İnanç esasları, ibadetler ve uygulamalar, Allah'a kullukta ihlas ve samimiyet. Bu da, Kendisini görüyormuşcasına Allah'a kulluk etmektir.

Melekler insan şekline girebilirler, onlarla konuşabilirler, insanlar da onları görebilir seslerini duyabilirler.

Kıyametin ne zaman kopacağını tam olarak Allah bilebilir. Peygamberler, bu konuda kendilerine bildirildiği kadar bilebilirler.)

٤٨ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضي الله عنهما قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ الْحَلالُ بَيِّنٌ وَالْحَرَامُ بَيِّنٌ وَبَيْنَهُمَا مُشَبَّهَاتٌ لا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ فَمَنِ اتَّقَى الْمُشَبَّهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ كَرَاعٍ يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَهُ أَلآ وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى أَلآ إِنَّ حِمَى اللَّهِ فِي أَرْضِهِ مَحَارِمُهُ أَلآ وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلآ وَهِيَ الْقَلْبُ۞

& 48-) Numan b. Beşir (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Helâl açıktır, Haram da açıktır; ama bu ikisinin arasında insanların çoğunun bilemediği şüpheli işler vardır. Kim şüpheli işlerden sakınırsa dinini ve haysiyetini kurtarır. Kim de şüpheli işlere takılırsa bunun durumu yasak bölgeye düşebilecek şekilde koyun otlatan çoban gibidir. Şunu bilin ki her hükümdarın bir yasak bölgesi vardır. Allah'ın yeryüzündeki yasak bölgesi ise haramlarıdır. Bilin ki vücutta bir et parçası vardır; eğer o, düzelirse vücudun tamamı düzelir; eğer bozulursa vücudun tamamı bozulur bakın o kalptir."*** diye buyururken işittim." demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 985. hadise bakınız.

Müslüman, Allah'ın yasak kıldığı şeylerden uzak durmalı, yasaklarla kendi arasına set çekmelidir. Yasaklara düşürme ihtimali olan şeylerden de uzak durulmalı, ihtiyat elden bırakılmamalıdır. İç temizliği önemlidir. İçi yani niyeti kötü olanın işleri de kötü olur. Bu nedenle her şey den önce niyeti düzeltmek gerekir.

Hadisimizde bedenin maddi ve manevi olarak sağlıklı işleyişinde kalbin önemine dikkat çekilmiş, kalbin bedene hakim olduğu vurgulanmıştır. Biyolojik bedenin sağlıklı işleyişinde kalbin önemi tıp uzmanlarınca tartışmasız bir gerçek olarak görülmektedir. Kalbin manevi yönünün bulunduğu ve bunun insan davranışlarındaki etkisinin de son araştırmalarda tespit edilerek ortaya konulduğu görülmektedir. Bu konuyu araştıran bir uzman, yaptığı araştırmada özetle şu tespitlerde bulunmuştur:

"Son araştırmalara göre, biyolojik işleyişte beyin kalbe itaat ediyor. Araştırmalara göre, kişi niyet edip hislerini değiştirdiğinde, otomatik olarak kalbden beyine giden sinir uyarılarının kalitesi de değiştirilmektedir.

Yapılan araştırmalar, yaratılışta, beyin aktivitesinin kalbin aktivitesine tabi (senkronize) olacak şekilde programlandığını göstermiştir. Mesela embryonik gelişmede beyin kalbe tabii olmaktadır. Çocuk anne karnında gelişirken, önce beyin değil, kalb gelişmektedir. Beynin gelişmesi, çocuk bir yaşına gelinceye kadar ancak tamamlanmaktadır.

Nörokardiyoloji veya kalb-beyin bağlantısı bilimi çerçevesinde yapılan bu araştırmalar, kalbin içinde beyindekine benzer bir sinir sistemi olduğunu, en az beyin kadar kalbin de, beyni ve beyin üzerinden bedeni kontrol etmede vazife aldığını göstermektedir. Diğer vücut sistemlerindeki âhenkli işleyişin, beyin kadar kalb vasıtasıyla da düzenlendiği anlaşılmaktadır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Öncelikle kalb, beyinden bağımsız en az 40.000 sinir hücresinden yapılmış, kendine has kompleks ve sırlı bir sinir sistemine sahiptir; bu sinir sistemi, 'kalbdeki beyin' olarak tanımlanmaktadır. Beynin mücerret (soyut) ve analitik mantıkî zekâsının yanında, kalbin de, hissî ve iletişim zekâsıyla donatıldığı, duyguların ilk üretiminin kalbde gerçekleştiği, kalbde üretilen duygu taşıyan sinyallerin, beynin limbik sistemine çok hızlı şekilde taşındığı, beyin üzerinden hissî cevabın vücûda ve çevredekilere tesir ettiği ortaya konmuştur.

Kalbin ritmik aktivitesi ile üretilen kan basıncı, ses basıncı ve elektromanyetik dalgalardaki değişiklikler, vücuttaki her organ ve hücre tarafından algılanmaktadır. Kalbde yaratılan bu elektromanyetik enerji, sadece bedenin her tarafına iletilmekle kalmaz, aynı zamanda o enerjinin yayılma sahası içinde bulunan kişiler tarafından da hissedilebilir. Bütün bu tespitler, kan pompalamasının yanında, kalbe, bedenin tamamında teşirli eş zamanlılığı (uyum ve ritim bütünlüğünü) tanzim edici sinyal merkezi olarak da vazife verildiğini göstermektedir. " (Dr. Selim AYDIN, Kalbin Keşfedilen Yeni Boyutu. Sızıntı Dergisi Mayıs 2004, s. Kısaltıp özetleyerek)

٤٩ عَنْ عَبْدِاللَّه ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ إِنَّ وَفْدَ عَبْدِالْقَيْسِ لَمَّا أَتَوُا النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنِ الْقَوْمُ أَوْ مَنِ الْوَفْدُ قَالُوا رَبِيعَةُ قَالَ مَرْحَبًا بِالْقَوْمِ أَوْ بِالْوَفْدِ غَيْرَ خَزَايَا وَلا نَدَامَى فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّه إِنَّا لا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَأْتِيَكَ إِلاَّ فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ وَبَيْنَنَا وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ كُفَّارِ مُضَرَ فَمُرْنَا بِأَمْرٍ فَصْلٍ نُخْبِرْ بِهِ مَنْ وَرَاءَنَا وَنَدْخُلْ بِهِ الْجَنَّةَ وَسَأَلُوهُ عَنِ الأَشْرِبَةِ فَأَمَرَهُمْ بِأَرْبَعٍ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ أَمَرَهُمْ بِالإِيمَانِ بِاللَّه وَحْدَهُ قَالَ أَتَدْرُونَ مَا الإِيمَانُ بِاللَّه وَحْدَهُ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ شَهَادَةُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّه وَإِقَامُ الصَّلاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَصِيَامُ رَمَضَانَ وَأَنْ تُعْطُوا مِنَ الْمَغْنَمِ الْخُمُسَ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ عَنِ الْحَنْتَمِ وَالدُّبَّاءِ وَالنَّقِيرِ وَالْمُزَفَّتِ وَرُبَّمَا قَالَ الْمُقَيَّرِ وَقَالَ احْفَظُوهُنَّ وَأَخْبِرُوا بِهِنَّ مَنْ وَرَاءَكُمْ ❁

& 49-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Abdu'l-Kays kabilesinin temsilcileri Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldiklerinde: ***"Bu topluluk kimdir? -veya- bu temsilciler kimlerdir?"*** buyurdu. Onlar da: "Rabia" dediler: ***"Hoşgeldiniz Ey topluluk*** -veya- ***Ey temsilciler. Allah, utandırmasın / küçük düşürmesin, pişmanlık vermesin."*** buyurdu. Onlar: "Ey Allah'ın Rasûlü biz, sana ancak haram ayda gelebiliyoruz, seninle aramızda Mudar kâfirlerinden bir boy var. Bize açık anlaşılır bir şeyler emretsen de geride kalanlarımıza bildirsek, bu şeylerle cennete girsek." dediler, içeceklerden sordular. Rasûlüllah (s.a.v.) onlara dört şeyi emretti, dört şeyi yasakladı, Onlara, tek olan Allah'a iman etmeyi emretti: ***"Bilebiliyor musunuz tek olan Allah'a iman ne demektir?"*** buyurdu Onlar: "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir" dediler: ***"Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammedin de Allah'ın elçisi olduğuna şahitlik etmek, namazı kılmak, zekâtı vermek, ramazan orucunu tutmaktır, ganimetten beşte birini vermenizdir."*** buyurdu. Onlara dört şeyi de yasakladı: Hantemi (topraktan yapılmış testi) dübbâyı (kabaktan yapılmış testi) nakiri (hurma kütüğünden oyulmuş testi) ve müzeffeti (ziftle kaplanmış testi. Hadisi anlatan ravi şöyle demiştir) galiba (müzeffet yerine) mukayyeri (bu da ziftlenmiş testidir) dedi. Sonra da: ***"Bunları ezberleyip belleyin geride kalanlarınıza da bildirin"*** buyurdu.

(Hadiste geçen kullanımı yasaklanan eşyalar, içerisinde sıvı şeylerin konulduğu bazı kaplardır. İslâm öncesi bu kaplar şarap yapımına daha elverişli olduğundan içerisine, hurma ve üzüm şırası konulup şarap yapılırdı. Nitekim hadisin Müslim'de geçen rivayetinde Hz. Peygamber bu hususu belirterek şöyle buyurmuştur: ***"İçerisine ufak hurmaları atar sonra üzerine su döker, kabarıp fışkırması geçtiğinde bunu içersiniz. Sonunda da biriniz kılıçla amca oğlunu vurur."*** (Müslim, İman: 26) Bu nedenle şarap yapımında kullanılan söz konusu kapların kullanımı tamamen yasaklanmış, İslâm ahkamı yerleşip sebat bulduğunda, tıpkı kabir ziyaretinde olduğu gibi bunların kullanımı serbest bırakılmıştır. Bu konuda Hz. Peygamber (s.a.v.):

"Size birtakım kapları yasaklamıştım. Şüphesiz kaplar bir şeyi ne helâl kılar ne de haram, ama biline ki, sarhoşluk veren şeylerin tümü haramdır." buyurmuştur. (Müslim, Eşribe: 64, Tirmizî, Eşribe: 6) Bu konuda 1933. hadise de bakınız.

Bir diğer hadiste de: ***"Size su tulumu dışındaki kaplarda şıra yapmayı yasaklamıştım. Şimdi bütün kaplarda bunu içebilirsiniz, yalnız şarhoşluk veren şeyler bunun dışındadır."*** buyurmuştur. (Müslim, Eşribe: 65)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

٥٠ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّاب رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّه ﷺ قَالَ الأَعْمَالُ بالنِّيَّة وَلِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّه وَرَسُوله فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّه وَرَسُوله وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لدُنْيَا يُصِيبُهَا أَو امْرَأَة يَتَزَوَّجُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْه۞

50-) Ömer İbni Hattab (r.a.)'dan Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ameller niyete göredir, herkese niyet ettiği şey vardır. Bu nedenle kimin hicreti, Allah'a ve Rasûlü'ne ise hicreti Allah'a ve Rasûlü'nedir. Kimin hicreti, elde edeceği dünyaya veya evleneceği bir kadına ise hicreti, hicret ettiği şeye olur."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1. hadiste geçmişti.)

٥١ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا أَنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِه يَحْتَسِبُهَا فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ۞

& 51-) Ebû Mes'ûd (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir kimse, sevabını Allah'tan bekleyerek ailesi için harcama yaparsa bu harcama, kendisi için bir sadaka olur"*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1881. hadiste gelecektir. Dinimizde sevap kazanmak oldukça kolaydır. Öyleki, Allah'ın rızasını isteyerek bir kimsenin ailesinin ihtiyaçlarını karşılaması bile sadaka gibi değerlendirilip karşılığında sevap verilmektedir. Sadaka birisine maddi yardımda bulunmakla sınırlı değildir, küçük bir tebessümde bile sadaka sevabı vardır. Sadaka sayılan bu tür davranışlar 493. 658. 730. 1071. 1140. 1184. 1881. 2016. hadislerde de anlatılmaktadır.)

٥٢ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِاللَّه رضي الله عنه قَالَ بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّه ﷺ عَلَى إِقَامِ الصَّلاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ۞

& 52-) Cerîr b. Abdullah (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'e: *"Namaz kılmak, Zekât vermek ve her Müslümana nasihat vermek üzere / samimi olmak üzere biat ettim"* demiştir.

٥٣ وَ عَنْهُ رضي الله عنه قَالَ إِنِّي أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ قُلْتُ أُبَايِعُكَ عَلَى الإِسْلامِ فَشَرَطَ عَلَيَّ وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ فَبَايَعْتُهُ عَلَى هَذَا۞

& 53-) Yine Cerîr b. Abdullah (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldim ve: "Sana İslâm üzere biat ediyorum" dedim O da: ***"Her Müslümana nasihat vermek üzere de / samimi olmak üzere de"*** diyerek şart koştu, ben de bu şekilde biat ettim" demiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْعِلْمِ

3-) İlim Bölümü

٥٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ بَيْنَمَا النَّبِيُّ ﷺ فِي مَجْلِسٍ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ جَاءَهُ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ مَتَى السَّاعَةُ فَمَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحَدِّثُ فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ سَمِعَ مَا قَالَ فَكَرِهَ مَا قَالَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ لَمْ يَسْمَعْ حَتَّى إِذَا قَضَى حَدِيثَهُ قَالَ أَيْنَ أُرَاهُ السَّائِلُ عَنِ السَّاعَةِ قَالَ هَا أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَإِذَا ضُيِّعَتِ الأَمَانَةُ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ قَالَ كَيْفَ إِضَاعَتُهَا قَالَ إِذَا وُسِّدَ الأَمْرُ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ۞

54-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir mecliste topluluğa bilgiler verirken, çöl halkından bir kimse geldi ve: "Kıyamet ne zamandır?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) konuşmasını sürdürdü. Topluluğun bir kısmı: "Ne söylediğini duydu ama söylediği şeylerden hoşlanmadı" dedi. Bir kısmı da: "Hayır ne söylediğini duymadı" dedi. Sonunda konuşmasını bitirdi: ***"Nerede o?"*** diye buyurdu. (Hadisi rivayet eden ravi): "Zannederim: ***"Kıyamet vaktini soran nerede?"*** şeklinde buyurdu." demiştir. Adam:

"Buradayım, Ey Allah'ın Rasûlü" dedi:

"Emanet kaybedildiğinde kıyametin kopmasını bekle!" buyurdu:

"Emanetin kaybedilmesi nasıl olur?" dedi:

"İş ehil olmayana verildiğinde, kıyametin kopmasını bekle!" buyurdu.

(Kıyameti üç kısımda incelemek mümkündür: Ferdi kıyamet, toplumsal kıyamet, kâinat düzeninin kıyameti. Ferdi kıyamet, kişinin ölümü ile kendi kıyametinin başlamasıdır. Toplumsal kıyamet, bir toplumdaki düzenin bozulması, hak ve hukukun dikkate alınmamasıdır. Bu hadiste toplumsal kıyamete dikkat çekilmiştir.

Hadiste sözü edilen emanet hakkında çeşitli izahlar yapılmıştır. Kur'ân-ı Kerim'de: **«Biz emaneti göklere, yere ve dağlara sunduk, onu yüklenmekten kaçındılar. Sorumluluğundan korktular. İnsan onu yüklendi, o da çok zalim / haksızlık yapan ve cahildir.»** (Ahzâb: 72) buyurulmuştur. Emanetin pek çok tarifi yapılsa da hepsinin ortak özelliği, Allah'ın kainattaki düzenini sağlamak için yüklenilen sorumluluk duygusudur. Bu duygu olmayan hiçbir kimsede ve hiçbir toplumda güven ve emniyetten bahsedilemez. Bu konuda 2111. hadise de bakınız.)

٥٥ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما قَالَ تَخَلَّفَ عَنَّا النَّبِيُّ ﷺ فِي سَفْرَةٍ سَافَرْنَاهَا فَأَدْرَكَنَا وَقَدْ أَرْهَقَتْنَا الصَّلاَةُ وَنَحْنُ نَتَوَضَّأُ فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ وَيْلٌ لِلأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاَثًا۞

{&} 55-) Abdullah b. Amr (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte çıktığımız bir yolculukta, kendisi bizden biraz geride kalmıştı. Bu sırada abdest alırken bize yetişti. Namaz vaktinin daralması bizi acele etmeye sürükledi, ayaklarımızı da âdeta mesh eder gibi gelişi güzel yıkayıvermiştik. Bunun üzerine yüksek bir sesle iki veya üç defa: ***"Vay o topukların cehennemden çekeceğine"*** diye seslendi.

٥٦ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً لا يَسْقُطُ وَرَقُهَا وَإِنَّهَا مَثَلُ الْمُسْلِمِ فَحَدِّثُونِي مَا هِيَ فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَوَادِي قَالَ عَبْدُاللَّهِ وَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ فَاسْتَحْيَيْتُ ثُمَّ قَالُوا حَدِّثْنَا مَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ هِيَ النَّخْلَةُ۞

& 56-) Abdullah b. Ömer (r.a.) şöyle demiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ağaçlardan bir ağaç vardır ki yaprağı dökülmez, tıpkı Müslüman gibidir. Nedir o? Haydi söyleyin bakalım"***

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

buyurdu. İnsanlar kırlardaki ağaçlara takıldılar, benim içime hurma demek doğdu, ama utandım (söyleyemedim) sonra: "Ey Allah'ın Rasûlü sen söyle, nedir bu?" dediler: ***"Hurmadır"*** buyurdu."
(Hadisin değişik bir benzeri 65. hadistir.)

٥٧ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى جَمَلٍ فَأَنَاخَهُ فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ عَقَلَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُمْ أَيُّكُمْ مُحَمَّدٌ وَالنَّبِيُّ ﷺ مُتَّكِئٌ بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِمْ فَقُلْنَا هَذَا الرَّجُلُ الأَبْيَضُ الْمُتَّكِئُ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ يَا ابْنَ عَبْدِالْمُطَّلِبِ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَجَبْتُكَ فَقَالَ الرَّجُلُ لِلنَّبِيِّ ﷺ إِنِّي سَائِلُكَ فَمُشَدِّدٌ عَلَيْكَ فِي الْمَسْأَلَةِ فَلا تَجِدْ عَلَيَّ فِي نَفْسِكَ فَقَالَ سَلْ عَمَّا بَدَا لَكَ فَقَالَ أَسْأَلُكَ بِرَبِّكَ وَرَبِّ مَنْ قَبْلَكَ آللَّهُ أَرْسَلَكَ إِلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ فَقَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدُكَ بِاللَّهِ آللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ نُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ قَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدُكَ بِاللَّهِ آللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ نَصُومَ هَذَا الشَّهْرَ مِنَ السَّنَةِ قَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدُكَ بِاللَّهِ آللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تَأْخُذَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ مِنْ أَغْنِيَائِنَا فَتَقْسِمَهَا عَلَى فُقَرَائِنَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اللَّهُمَّ نَعَمْ فَقَالَ الرَّجُلُ آمَنْتُ بِمَا جِئْتَ بِهِ وَأَنَا رَسُولُ مَنْ وَرَائِي مِنْ قَوْمِي وَأَنَا ضِمَامُ بْنُ ثَعْلَبَةَ أَخُو بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرٍ ❁

57-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte mescidde oturuyorduk, derken deve üstünde bir adam geldi ve devesini mescidin (kapısında) çökertip bağladı, arkasından: "Muhammed hanginiz?"dedi. Bu sırada Hz. Peygamber (s.a.v.) yaslanmış topluluğun arasında oturuyordu: "Şu yaslanmış oturan beyaz adam" dedik. Bu gelen adam: "Abdulmuttalib'in oğlu" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Seni dinliyorum"*** buyurdu. Adam: "Sana soru soracağım, amma soracağım biraz zordur, canın bana sıkılmasın?" dedi. O da: ***"Aklına ne geliyorsa sor!"*** buyurdu. Adam: "Senin ve senden öncekilerin Rabbi aşkına, soruyorum. Allah mı seni tüm insanlara peygamber gönderdi?" dedi. O da: ***"Allah şahittir ki, evet"*** buyurdu.

"Allah için söyle! Gece ve gündüzde beş vakit namazı Allah mı sana emretti?" dedi.

"Allah şahittir ki, evet" buyurdu.

"Allah için söyle! Senenin şu ayında oruç tutmamızı, Allah mı sana emretti?" dedi.

"Allah şahittir ki, evet" buyurdu.

"Allah için söyle! Zekâtı zenginlerimizden alıp fakirlerimize dağıtmayı Allah mı sana emretti?" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.):

"Allah şahittir ki, evet" buyurdu. Adam:

"Senin getirdiklerine iman ettim. Ben, Sa'd b. Bekroğulları'nın kardeşi Dımâm b. Sa'lebe'yim, arkamda bıraktığım kavmimin elçisiyim" dedi.

٥٨ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ بِكِتَابِهِ رَجُلاً وَأَمَرَهُ أَنْ يَدْفَعَهُ إِلَى عَظِيمِ الْبَحْرَيْنِ فَدَفَعَهُ عَظِيمُ الْبَحْرَيْنِ إِلَى كِسْرَى فَلَمَّا قَرَأَهُ مَزَّقَهُ قَالَ فَدَعَا عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُمَزَّقُوا كُلَّ مُمَزَّقٍ ❁

58-) Abdullah b. Abbâs (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) kendisinin bir mektubuyla birlikte bir kimseyi elçi göndererek mektubu Bahreyn emirine vermesini emretti. Bahreyn emiri de onu Kisrâ'ya verdi. Kisrâ mektubu okuduğunda yırttı. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) onların paramparça olması için beddua etmiştir.
(1296. hadiste Kisrâ'nın yok olacağı bildirilir.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

٥٩ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كَتَبَ النَّبِيُّ ﷺ كِتَابًا أَوْ أَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ فَقِيلَ لَهُ إِنَّهُمْ لا يَقْرَءُونَ كِتَابًا إِلاَّ مَخْتُومًا فَاتَّخَذَ خَاتَمًا مِنْ فِضَّةٍ نَقْشُهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِهِ فِي يَدِهِ۞

& 59-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir mektup yazdı -veya yazmasını istedi- kendisine: "Onlar ancak mühürlü mektubu okurlar" denildi. Bunun üzerine, kaşı ***"Muhammedün Rasûlüllah"*** şeklinde işlemeli gümüşten bir yüzük yaptırdı. Sanki ben şimdi elindeki beyazlığı görür gibiyim" demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 1992. hadise bakınız.)

٦٠ عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَيْنَمَا هُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ وَالنَّاسُ مَعَهُ إِذْ أَقْبَلَ ثَلاثَةُ نَفَرٍ فَأَقْبَلَ اثْنَانِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَذَهَبَ وَاحِدٌ قَالَ فَوَقَفَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةً فِي الْحَلْقَةِ فَجَلَسَ فِيهَا وَأَمَّا الآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ وَأَمَّا الثَّالِثُ فَأَدْبَرَ ذَاهِبًا فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ أَلاَ أُخْبِرُكُمْ عَنِ النَّفَرِ الثَّلاثَةِ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللَّهِ فَآوَاهُ اللَّهُ وَأَمَّا الآخَرُ فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللَّهُ مِنْهُ وَأَمَّا الآخَرُ فَأَعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ۞

{&} 60-) Ebû Vâkıd el- Leysî (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) etrafındaki insanlarla birlikte mescidde otururken üç kişi belirdi. İkisi, Rasûlüllah (s.a.v.)'e yöneldi diğer birisi de dönüp gitti. Bu ikisi Rasûlüllah (s.a.v.)'in karşısına durdular, bu sırada birisi mesciddeki halkada bir boşluk bulup aralarına oturdu diğeri de arkalarına oturdu. Bu gelen üç kişiden üçüncüsü çekip gitti. Rasûlüllah (s.a.v.) konuşmasını bitirdiğinde: ***"Bu üç kişinin durumunu size bildireyim mi? Birincisi Allah'a sığındı, Allah da onu barındırdı. İkincisi*** (cemaate sıkıntı vermekten) çekindi***. Allah da*** (onu boş çevirmekten) ***çekindi. Üçüncüsü ise bırakıp gitti Allah da onu bıraktı."*** buyurdu.

٦١ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه ذَكَرَ النَّبِيُّ ﷺ قَعَدَ عَلَى بَعِيرِهِ وَأَمْسَكَ إِنْسَانٌ بِخِطَامِهِ أَوْ بِزِمَامِهِ قَالَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا فَسَكَتْنَا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ سِوَى اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَأَيُّ شَهْرٍ هَذَا فَسَكَتْنَا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ فَقَالَ أَلَيْسَ بِذِي الْحِجَّةِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ بَيْنَكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا لِيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ فَإِنَّ الشَّاهِدَ عَسَى أَنْ يُبَلِّغَ مَنْ هُوَ أَوْعَى لَهُ مِنْهُ۞

61-) Ebû Bekre (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) devesine binmiş, bir kimse de devesinin dizginlerini tutmuştu:

"Bugün hangi gündür?" buyurdu. Biz belki bugüne başka bir isim verir kanaatiyle sustuk:

"Kurban Bayramı günü (Zü'l-Hiccenin onuncu günü) ***değil mi?"*** buyurdu:

"Evet öyledir" dedik:

"Bu ay hangi aydır?" buyurdu. Biz belki bu aya başka bir isim verir kanaatiyle sustuk:

"Zü'l-Hicce değil mi?" buyurdu: "Evet öyledir" dedik:

"Muhakkak ki sizin kanlarınız, mallarınız ve namuslarınız şu memleketinizde şu ayınızda şu gününüz gibi haramdır. Burada bulunan, bulunmayana bunu iletsin. Böylece burada olan belki kendisinden daha kavrayışlı bir kimseye bildirmiş olabilir." buyurdu.

(Hadisin daha geniş bir benzeri 1692. hadise bakınız. 1351. hadis de kısa bir benzeridir.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

٦٢ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَخَوَّلُنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الأَيَّامِ كَرَاهَةَ السَّآمَةِ عَلَيْنَا۞

& 62-) İbni Mes'ûd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) sıkılıp usanmamızı istemediğinden, vaaz ve öğüt verirken bize uygun olan zamanı kollardı." demiştir.

٦٣ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يَسِّرُوا وَلا تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلا تُنَفِّرُوا۞

& 63-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız, müjdeleyiniz nefret ettirmeyiniz"*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1673. hadisin içerisinde gelecektir.)

٦٤ عَنْ مُعَاوِيَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ وَاللَّهُ يُعْطِي وَلَنْ تَزَالَ هَذِهِ الأُمَّةُ قَائِمَةً عَلَى أَمْرِ اللَّهِ لا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ۞

& 64-) Muaviye (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Allah kime iyilik/hayır dilerse, onu dinde derin anlayışlı (fakih) kılar. Ben dağıtıcıyım, Allah ise verendir. Allah'ın emri gelene kadar bu ümmet, Allah'ın emri üzerinde olacak, kendilerinin karşıtları onlara zarar veremeyecektir"*** diye buyururken işittim" demiştir.

٦٥ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَأُتِيَ بِجُمَّارٍ فَقَالَ إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً مَثَلُهَا كَمَثَلِ الْمُسْلِمِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَقُولَ هِيَ النَّخْلَةُ فَإِذَا أَنَا أَصْغَرُ الْقَوْمِ فَسَكَتُّ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ هِيَ النَّخْلَةُ۞

65-) İbni Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında idik bu sırada taze hurma getirildi: ***"Ağaçlardan bir ağaç vardır ki tıpkı Müslüman gibidir"*** dedi. Ben: "O, hurmadır" demek istedim, baktım topluluğun en küçüğü benim, bu nedenle sustum. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"O, hurmadır"*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin değişik bir benzeri 56. hadis olarak geçmişti.)

٦٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا حَسَدَ إِلاَّ فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالاً فَسُلِّطَ عَلَى هَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا۞

& 66-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ancak iki kişiye imrenme (haset) vardır:***

Allah'ın, kendisine mal verip de bu malı hak yolda harcattığı kimse ile Allah'ın kendisine ilim (hikmet) verip de bu ilimle (hikmetle) hüküm veren ve bu ilmi (hikmeti) öğreten kimseye" buyurdu" demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 1813. hadise bakınız. Bu hadiste Müslüman bir kimsenin imreneceği şeylerin neler olabileceğini öğreniyoruz. Hadiste bildirilen hususlar imrenmeye değer şeylerdir. 2110. ve 2222. hadislerde iyilik yapmak istemekten dolayı sevap kazanılacağı bildirilmektedir. Buna göre yukarıda anlatılan iyi şeylere imrenmekten yani keşke ben de böyle yapsam, diye özenmekten dolayı sevap beklenebilir.

"Ancak iki kişiye imrenme vardır" ifadesinde, sevap kazandıracak imrenmelere dikkat çekilmiş olabilir. Bir kimse bunların dışındaki dünyalık şeylere de imrenilebilir. Fakat, bu tür imrenmelerde sevap beklenemez. Belki bunların bir kısmı kişiyi günaha bile götürebilir.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

٦٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ ضَمَّنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَقَالَ اللَّهُمَّ عَلِّمْهُ الْكِتَابَ۞

& 67-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) beni bağrına bastı ve: ***"Allah'ım buna kitabı öğret"*** buyurdu" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1549. hadisdir.)

٦٨ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ أَتَانٍ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الاِحْتِلاَمَ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي بِمِنًى إِلَى غَيْرِ جِدَارٍ فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصَّفِّ وَأَرْسَلْتُ الأَتَانَ تَرْتَعُ فَدَخَلْتُ فِي الصَّفِّ فَلَمْ يُنْكَرْ ذَلِكَ عَلَيَّ۞

{&} 68-) Abdullah b. Abbâs (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.) Mina'da namaz kıldırıyordu. Karşılarında duvar yoktu. (Açık alanda idiler.) Ben bir eşeğe binerek yanlarına geldim. O günlerde büluğ çağına girmek üzere idim. Safların birinin önünden geçtim, eşeği yayılması için salıverdim ve bir safa girdim. Bu yaptığıma kimse bir şey demedi." demiştir.

٦٩ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ رضي الله عنه قَالَ عَقَلْتُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ مَجَّةً مَجَّهَا فِي وَجْهِي وَأَنَا ابْنُ خَمْسِ سِنِينَ مِنْ دَلْوٍ۞

& 69-) Mahmud b. er-Rabi' (r.a.): "Ben beş yaşımda iken Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bir kovadan yüzüme su püskürttüğünü hatırlamaktayım" demiştir.

(Buhârî'nin hadisi ilim bölümünde getirmesindeki maksadı bir kimsenin olgunluk çağına ermeden önce beş yaşlarında gördüğü hadiseyi nakletmesine delil olabildiğini belirtmek içindir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bir çocuğun yüzüne su püskürtmesi, çocuklarla şakalaştığını gösterir. Buhârî bu hadisi getirdiği diğer bölümün sonunda (Vudû: 40) Misver (r.a.)'ın: "Hz. Peygamber (s.a.v.) abdest aldığında, abdest suyu için birbirlerine girerlerdi." sözünü getirerek ağzından su püskürtmesinin teberrük olsun diye yaptığını belirtmek ister. Nitekim 765, 1591, 1908 ve 1909. hadislerde ağzında çiğnediği hurmanın çocuğun damağına sürmesinden (tahnik) ve çocuğun kursağına Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tükrüğünün girmesinden bahsedilir. 147. ve 1729. hadiste ise Hz. Peygamber'in, Cabir (r.a.)'ın hastalığını ziyaret için gelmesi ve ona abdest suyunu dökmesi anlatılır.)

٧٠ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ كَمَثَلِ الْغَيْثِ الْكَثِيرِ أَصَابَ أَرْضًا فَكَانَ مِنْهَا نَقِيَّةٌ قَبِلَتِ الْمَاءَ فَأَنْبَتَتِ الْكَلَا وَالْعُشْبَ الْكَثِيرَ وَكَانَتْ مِنْهَا أَجَادِبُ أَمْسَكَتِ الْمَاءَ فَنَفَعَ اللَّهُ بِهَا النَّاسَ فَشَرِبُوا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا وَأَصَابَتْ مِنْهَا طَائِفَةً أُخْرَى إِنَّمَا هِيَ قِيعَانٌ لا تُمْسِكُ مَاءً وَلا تُنْبِتُ كَلا فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ فَقُهَ فِي دِينِ اللَّهِ وَنَفَعَهُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ فَعَلِمَ وَعَلَّمَ وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يَرْفَعْ بِذَلِكَ رَأْسًا وَلَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللَّهِ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ۞

& 70-) Ebû Mûsâ (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah'ın beni peygamber gönderdiği ilim ve hidayet yolu, toprağa inen bol yağmur gibidir. İndiği toprağın bir kısmı suyu emerek bol bol ot ve çayır bitiren verimli bir topraktır. Bir kısmı da suyu içerisine çekmeyip dışarıda tutar. Allah bu sudan insanları faydalandırır. İnsanlar suyu içerler, hayvanlarını sularlar, ekin ekerler. Diğer bir kısmı da ne suyu tutar ne de ot bitirir. İşte Allah'ın dinini iyi öğrenen (fıkheden,) Allah'ın beni peygamber olarak gönderdiği şeyleri öğrenip öğreterek faydalı olan kimse ile, gönderildiğim Allah'ın yolunu kabul etmeyip başını bile kaldırmayan kimsenin durumu da buna benzer."*** buyurmuştur.

٧١ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ وَيَثْبُتَ الْجَهْلُ وَيُشْرَبَ الْخَمْرُ وَيَظْهَرَ الزِّنَا۞

71-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İlmin kaldırılıp cehaletin kökleşmesi, zinanın ortaya çıkması, şarabın içilmesi, kıyametin belirtilerindendir."*** buyurdu." demiştir.

٧٢ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ لأُحَدِّثَنَّكُمْ حَدِيثًا لا يُحَدِّثُكُمْ أَحَدٌ بَعْدِي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يَقِلَّ الْعِلْمُ وَيَظْهَرَ الْجَهْلُ وَيَظْهَرَ الزِّنَا وَتَكْثُرَ النِّسَاءُ وَيَقِلَّ الرِّجَالُ حَتَّى يَكُونَ لِخَمْسِينَ امْرَأَةً الْقَيِّمُ الْوَاحِدُ۞

72-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Size, benden sonra hiçbir kimsenin söylemeyeceği bir hadis söyleyeceğim. Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"İlmin azalması, cehaletin ortaya çıkması, zinanın zuhur etmesi, kadınların çoğalması, erkeklerin azalması öyle ki elli kadına işlerini gören / sorumluluğunu yüklenen bir erkek düşmesi kıyametin alâmetlerindendir."*** diye buyururken işittim." demiştir.

(Hadisin değişik bir benzeri olan 713. hadise bakınız.)

٧٣ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ ابْنَ عُمَرَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُتِيتُ بِقَدَحِ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ حَتَّى إِنِّي لأَرَى الرِّيَّ يَخْرُجُ فِي أَظْفَارِي ثُمَّ أَعْطَيْتُ فَضْلِي عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَالُوا فَمَا أَوَّلْتَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْعِلْمَ۞

& 73-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Ben uykuda iken bana bir bardak süt getirildi, iliklerime kadar kana kana içtim, sonra geri kalanını Ömer b. el-Hattab'a verdim"*** buyurduğunu işittim. Oradakiler: "Ey Allah'ın Rasûlü rüyayı neye yordun?" dediler: ***"İlme yordum"*** buyurdu." demiştir.

٧٤ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَقَفَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ بِمِنًى لِلنَّاسِ يَسْأَلُونَهُ فَجَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَحَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ فَقَالَ اذْبَحْ وَلا حَرَجَ فَجَاءَ آخَرُ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَنَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ قَالَ ارْمِ وَلا حَرَجَ فَمَا سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ وَلا أُخِّرَ إِلاَّ قَالَ افْعَلْ وَلا حَرَجَ۞

{&} 74-) Abdullah b. Amr (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) Veda Haccında, halkın soru sorması için Mina'da konakladı, kendisine bir adam geldi ve: "Bilmeyerek kurban kesmeden önce traş oldum?" dedi: ***"Git kurbanı kes bir sakıncası yok"*** buyurdu. Başka birisi geldi: "Bilmeyerek şeytan taşlamadan önce kurban kestim?" dedi: ***"Git şeytan taşla bir sakıncası yok"*** buyurdu. Kendisine sorulan, önce yapılmış veya sonraya bırakılmış her soruya: ***"Yap bir sakınca yok"*** buyurmuştur.

(Buhârî'nin hadisi bu bölümde getirmesindeki maksadı, halkın sorularına cevap vermek için konaklamasına işaret etmesidir. Hac ibadetinde sıralamayı bozma konusunda 853. hadisten sonra gelen hadisin açıklamasına bakınız.)

٧٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يُقْبَضُ الْعِلْمُ وَيَظْهَرُ الْجَهْلُ وَالْفِتَنُ وَيَكْثُرُ الْهَرْجُ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْهَرْجُ فَقَالَ هَكَذَا بِيَدِهِ فَحَرَّفَهَا كَأَنَّهُ يُرِيدُ الْقَتْلَ۞

& 75-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İlim alınır, cehalet ve fitneler ortaya çıkar, "Herc" çoğalır."*** buyurdu: "Ey Allah'ın Rasûlü Herc nedir?" denildi. Elini salladı ve öldürmeyi kasd ederek: ***"İşte bu"*** buyurmuştur.

٧٦ عَنْ أَسْمَاءَ رضي الله عنها قَالَتْ أَتَيْتُ عَائِشَةَ وَهِيَ تُصَلِّي فَقُلْتُ مَا شَأْنُ النَّاسِ فَأَشَارَتْ إِلَى السَّمَاءِ فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ فَقَالَتْ سُبْحَانَ اللَّهِ قُلْتُ آيَةٌ فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا أَيْ نَعَمْ فَقُمْتُ حَتَّى تَجَلَّانِي الْغَشْيُ فَجَعَلْتُ أَصُبُّ عَلَى رَأْسِي الْمَاءَ فَحَمِدَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ النَّبِيُّ ﷺ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ شَيْءٍ لَمْ أَكُنْ أُرِيتُهُ إِلاَّ رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي حَتَّى الْجَنَّةَ وَالنَّارَ فَأُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّكُمْ تُفْتَنُونَ فِي قُبُورِكُمْ مِثْلَ أَوْ قَرِيبَ لا أَدْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ يُقَالُ مَا عِلْمُكَ بِهَذَا الرَّجُلِ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ أَوِ الْمُوقِنُ لا أَدْرِي بِأَيِّهِمَا قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ هُوَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى فَأَجَبْنَا وَاتَّبَعْنَا هُوَ مُحَمَّدٌ ثَلاثًا فَيُقَالُ نَمْ صَالِحًا قَدْ عَلِمْنَا إِنْ كُنْتَ لَمُوقِنًا بِهِ وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوِ الْمُرْتَابُ لا أَدْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ لا أَدْرِي سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُهُ۞

{&} 76-) Esmâ (r.a.) anlatır: "Âişe'ye geldim, kendisi namaz kılıyordu: "Halkın bu durumu da ne?" dedim. Başıyla gökyüzünü işaret etti bir de baktım ki insanlar da namazdalarmış. Âişe: "Subhanellah" dedi, ben de: "Bu, bir işaret midir?" dedim. "Evet" anlamına başıyla işaret etti, ben de namaza durdum, sonunda bende baygınlık baş gösterdi, başıma su dökmeye başladım. Rasûlüllah (s.a.v.) (bu uzun namazı bitirdikten sonra) Allah'ı hamd ve sena ile övdükten sonra şöyle buyurdu: ***"Şu makamımda/namaz kıldığım yerimde bana gösterilmeyen hiçbir şey kalmadı, cennet ve cehenneme varıncaya kadar her şeyi gördüm. Bana sizin kabirlerinizde, Deccâl Mesih fitnesi gibi -***veya ***Deccâl Mesih fitnesine yakın- imtihana uğrayacağınız bildirildi: "Bu adam hakkındaki bilgin nedir?" denilecek, mümin -veya yakinen inanan- kimse: "O, Allah'ın elçisi Muhammed'dir, bize açık deliller ve hidayet getirdi biz de kabul edip uyduk, üç defa o, Muhammed'dir" diyecek, kendisine: "Senin ona yakinen inandığını öğrenmiş olduk haydi şimdi rahat uyu" denilecek. Ancak Münafık -***veya ***şüpheye kapılmış kimse- ise: "Bilemiyorum, insanların birtakım şeyler söylediğini duydum ben de söyledim" diyecektir."***

(Hadiste geçen -veya- ifadesi hadisi, Hz. Esma (r.a.)'dan rivayet eden ravinin, kelimenin hangisi olduğunda şüpheye düştüğünden, Esma (r.a.) hangisini söyledi bilemiyorum" demiştir. Bu kılınan namaz, güneş tutulması namazıdır, Buhârî'nin diğer bölümlerde getirdiği rivayetlerde bu husus bildirilmektedir. (Vudû: 37, Kusûf: 10) Bu konuda Güneş ve Ay tutulması bölümüne bakınız. Hz. Peygamber (s.a.v.) Güneş tutulmasında iki rekat namaz kılmış ancak namaz çok uzun sürmüştür, hatta Güneş tutulmasının sona ermesine kadar namaza devam etmiştir. (560. hadise bakınız) Böyle bir uzun namazda dayanamayıp rahatsız olanlar çıkmıştır. Hadisi rivayet eden Hz. Esmâ (r.a.) da bunlardandır. Kendisi rahatlamak için başına su dökmüştür. Bu su dökme namazın içinde mi yoksa namazdan sonra mıdır ifade tam olarak açık değildir. Namaz içerisinde ise bu hareketin namazı bozmayacak kadar ameli kalil, yani az bir hareket olduğu belirtilir. Ancak bu baygınlığın namaz bitip de hutbe dinleme esnasında olma ihtimali de vardır.)

٧٧ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ رضي الله عنه أَنَّهُ تَزَوَّجَ ابْنَةً لأَبِي إِهَابِ بْنِ عَزِيزٍ فَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ إِنِّي قَدْ أَرْضَعْتُ عُقْبَةَ وَالَّتِي تَزَوَّجَ فَقَالَ لَهَا عُقْبَةُ مَا أَعْلَمُ أَنَّكِ أَرْضَعْتِنِي وَلا أَخْبَرْتِنِي فَرَكِبَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِالْمَدِينَةِ فَسَأَلَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَيْفَ وَقَدْ قِيلَ فَفَارَقَهَا عُقْبَةُ وَنَكَحَتْ زَوْجًا غَيْرَهُ۞

77-) Ukbe b. el-Hâris (r.a.) anlatır. Kendisi, Ebû İhâb b. Azîz'in kızı ile evlenmiş arkasından bir kadın gelerek: "Ben Ukbe'yi de ve evlendiği kızı da emzirmiştim" demiş. Ukbe kadına: "Senin beni emzirdiğini bilmiyorum, bunu bana bildirmemiştin" demiş ve bineğine binip Medine'ye Rasûlüllah (s.a.v.)'e giderek durumu kendisine sormuş. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Artık böyle denildikten sonra onunla nasıl beraber olabilirsin?"*** buyurmuş. Bunun üzerine Ukbe (r.a.) bu hanımından ayrılıp başkasıyla evlenmiştir.

(Buhârî'nin hadisi bu bölümde getirmesindeki maksadı, karşılaşılan bir meselenin çözümü için yolculuğa çıkılmasına işaret etmek içindir. Ukbe (r.a.) o dönemde Mekke'de yaşıyordu, durumunu öğrenmek için Medine'ye gitmiştir.)

٧٨ عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ أَنَا وَجَارٌ لِي مِنَ الأَنْصَارِ فِي بَنِي أُمَيَّةَ بْنِ زَيْدٍ وَهِيَ مِنْ عَوَالِي الْمَدِينَةِ وَكُنَّا نَتَنَاوَبُ النُّزُولَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَنْزِلُ يَوْمًا وَأَنْزِلُ يَوْمًا فَإِذَا نَزَلْتُ جِئْتُهُ بِخَبَرِ ذَلِكَ الْيَوْمِ مِنَ الْوَحْيِ وَغَيْرِهِ وَإِذَا نَزَلَ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ فَنَزَلَ صَاحِبِي الأَنْصَارِيُّ يَوْمَ نَوْبَتِهِ فَضَرَبَ بَابِي ضَرْبًا شَدِيدًا فَقَالَ أَثَمَّ هُوَ فَفَزِعْتُ فَخَرَجْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ قَدْ حَدَثَ أَمْرٌ عَظِيمٌ قَالَ فَدَخَلْتُ عَلَى حَفْصَةَ فَإِذَا هِيَ تَبْكِي فَقُلْتُ طَلَّقَكُنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَتْ لا أَدْرِي ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقُلْتُ وَأَنَا قَائِمٌ أَطَلَّقْتَ نِسَاءَكَ قَالَ لا فَقُلْتُ اللَّهُ أَكْبَرُ❁

78-) Hz. Ömer (r.a.) anlatır: "Ensardan bir komşum ile birlikte Medine'nin yakın köylerinden biri olan Ümeyye b. Zeydoğulları'nın diyarında bulunuyorduk. Dönüşümlü olarak Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanında bir gün ben, bir gün o kalırdık. Ben yanında kalırsam o günün vahiy veya diğer haberlerini ona iletirdim. Arkadaşım kalırsa, o bana iletirdi. Ensar arkadaşım nöbet gününde yanında kalmıştı ki birden çok şiddetli bir şekilde kapımı çaldı: "O, burda mı?" dedi. Ben korktum ve hemen kendisine çıktım: "Büyük bir olay oldu!" dedi. Dönüp Hafsa'nın yanına girdiğimde ağlıyordu: "Rasûlüllah (s.a.v.) sizi boşadı mı?" dedim: "Bilmiyorum" dedi. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına girdim, ayakta duruyordum: "Hanımlarını boşadın mı?" dedim: ***"Hayır"*** dedi, bunun üzerine: "Allahü Ekber" dedim.

(Bu konuda 1715. hadise de bakınız. Büyük bir olaydan maksat, hanımlarının sürtüşmesi nedeniyle Rasûlüllah (s.a.v.)'in onlardan bir ay ayrı kalmasıdır. Bu sıralarda ortalıkta Gassânîlerin büyük bir orduyla Medineye saldıracakları haberi dolaşıyordu, bu nedenle büyük bir olay oldu, derken bu saldırı kastedilmiştir. Haberi getiren sahâbî: "Bundan daha büyük bir olay, Rasûlüllah (s.a.v.) hanımlarından ayrıldı." demiştir. Hadisin bu ayrıntıları Buhârî'nin Nikâh: 83'te getirdiği hadiste geniş olarak geçmektedir.)

٧٩ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ لا أَكَادُ أُدْرِكُ الصَّلاةَ مِمَّا يُطَوِّلُ بِنَا فُلانٌ فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْ يَوْمِئِذٍ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مُنَفِّرُونَ فَمَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ فَإِنَّ فِيهِمُ الْمَرِيضَ وَالضَّعِيفَ وَذَا الْحَاجَةِ❁

79-) Ebû Mes'ûd el-Ensârî (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Bir adam: "Ey Allah'ın Rasûlü, falan kimsenin bize çok uzatması nedeniyle (cemaatle) namazı kaçırıyorum." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'i vaaz verirken bu günkü kadar çok kızdığını görmedim, kendisi: ***"Ey insanlar! Sizler nefret ettiriyorsunuz. Kim halka namaz kıldırırsa hafif tutsun. Çünkü içlerinde hasta, zayıf ve işi olan var!..."*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 417. hadis olarak gelecektir.)

٨٠ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَأَلَهُ رَجُلٌ عَنِ اللُّقَطَةِ فَقَالَ اعْرِفْ وِكَاءَهَا أَوْ قَالَ وِعَاءَهَا وَعِفَاصَهَا ثُمَّ عَرِّفْهَا سَنَةً ثُمَّ اسْتَمْتِعْ بِهَا فَإِنْ جَاءَ رَبُّهَا فَأَدِّهَا إِلَيْهِ قَالَ فَضَالَّةُ الإِبِلِ فَغَضِبَ حَتَّى احْمَرَّتْ وَجْنَتَاهُ أَوْ قَالَ احْمَرَّ وَجْهُهُ فَقَالَ وَمَا لَكَ وَلَهَا مَعَهَا سِقَاؤُهَا وَحِذَاؤُهَا تَرِدُ الْمَاءَ وَتَرْعَى الشَّجَرَ فَذَرْهَا حَتَّى يَلْقَاهَا رَبُّهَا قَالَ فَضَالَّةُ الْغَنَمِ قَالَ لَكَ أَوْ لأَخِيكَ أَوْ لِلذِّئْبِ۞

{&} 80-) Zeyd b. Halid el-Cühenî (r.a.) anlatır: "Bir adam Hz. Peygamber (s.a.v.)'e buluntu malın durumunu sordu: ***"Bağını, kabını veya kılıfını tanı, sonra bir yıl onu anlatıp tanıt, sonra da onu kullan, eğer sahibi gelirse sahibine teslim et."*** buyurdu. Adam: "Peki, yitik deve?" dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) yanakları -veya yüzü- kızaracak derecede hiddetlendi: ***"Ondan sana ne? Su kabı*** (karnında su taşıyacak deposu) ***ayakkabısı*** (uzun süre yürüyecek ve kendini koruyacağı) ***ayağı var suya gider, ağaçlarda yayılır. Sahibi onu bulana kadar kendi başına bırak!"*** buyurdu. Adam: "Peki, yitik koyun?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"O, ya senindir, ya kardeşinindir, ya da kurdundur"*** buyurdu.

(Hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in soru sorana kızmasının nedeni gereksiz soru sormasındandır. Çünkü sorduğu şey diğerleri gibi değildir, dikkati dağıtma denilmek istenilmiştir. Buluntu eşya hakkında 1111. hadise de bakınız.)

٨١ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ أَشْيَاءَ كَرِهَهَا فَلَمَّا أُكْثِرَ عَلَيْهِ غَضِبَ ثُمَّ قَالَ لِلنَّاسِ سَلُونِي عَمَّا شِئْتُمْ قَالَ رَجُلٌ مَنْ أَبِي قَالَ أَبُوكَ حُذَافَةُ فَقَامَ آخَرُ فَقَالَ مَنْ أَبِي يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ أَبُوكَ سَالِمٌ مَوْلَى شَيْبَةَ فَلَمَّا رَأَى عُمَرُ مَا فِي وَجْهِهِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا نَتُوبُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ۞

& 81-) Ebû Mûsâ (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e sevmediği şeyler sorulmuştu, bu tür sorular çoğalınca hiddetlendi ve halka: ***"Bana, istediğinizi sorun!"*** dedi. Bir adam: "Babam kim?" dedi: ***"Baban, Huzâfe'dir"*** dedi. Bir başkası kalktı: "Ey Allah'ın Rasûlü babam kim?" dedi: ***"Baban, Şeybe'nin azatlısı Sâlim'dir"*** dedi. Hz. Ömer yüzündeki öfkeyi görünce: "Ey Allah'ın Rasûlü biz Allah'a tevbe ediyoruz" dedi.

(Hadisin değişik bir benzerleri olan 334, 1737 ve 1738. hadislere bakınız.)

٨٢ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلاثًا حَتَّى تُفْهَمَ عَنْهُ وَإِذَا أَتَى عَلَى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلاثًا۞

82-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir şey söylediğinde iyi anlaşılsın diye üç defa tekrar ederdi. Bir topluluğa gelip selâm verdiğinde de (duyulana kadar) üç defa selâm verirdi.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in konuşma tarzı hakkında 1496. ve 1497. hadislere de bakınız.)

٨٣ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثَلاثَةٌ لَهُمْ أَجْرَانِ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ وَآمَنَ بِمُحَمَّدٍ ﷺ وَالْعَبْدُ الْمَمْلُوكُ إِذَا أَدَّى حَقَّ اللَّهِ وَحَقَّ مَوَالِيهِ وَرَجُلٌ كَانَتْ عِنْدَهُ أَمَةٌ يَطَؤُهَا فَأَدَّبَهَا فَأَحْسَنَ تَأْدِيبَهَا وَعَلَّمَهَا فَأَحْسَنَ تَعْلِيمَهَا ثُمَّ أَعْتَقَهَا فَتَزَوَّجَهَا فَلَهُ أَجْرَانِ ۞

& 83-) Ebû Mûsâ (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Üç kimsenin iki sevabı vardır: Ehli kitaptan olup da hem kendi peygamberine hem de Muhammed*** (s.a.v.)'***e iman eden kimse, köle olup da hem Allah'ın hem de efendisinin hakkını yerine getiren kimse, yanında kendisine yaklaşabileceği kadın bir köle olup da bu kadın köleyi güzelce eğitip öğretip sonra da azat ederek onunla evlenen kimseye iki sevap vardır."*** buyurdu." demiştir.

(Ehli kitaptan olup da hem kendi peygamberine hem de Muhammed (s.a.v.)'e iman eden kimse ifadesi, önceleri ehli kitap'tan olup daha sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'e erişmiş ve İslâm'a girmiş kimselerdir. Nitekim İmam Müslim'in rivayetinde (Müslim, İmân: 241) bu ifade açıktır, yoksa aynı anda iki peygamberin dinine uymayı ifade etmez.)

٨٤ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ وَمَعَهُ بِلالٌ فَظَنَّ أَنَّهُ لَمْ يُسْمِعْ فَوَعَظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقِي الْقُرْطَ وَالْخَاتَمَ وَبِلالٌ يَأْخُذُ فِي طَرَفِ ثَوْبِهِ۞

& 84-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) sesini duyuramadığını gördü, Bilal (r.a.) ile birlikte, (erkekler tarafından) geçti ve kadınlara vaaz etti, sadaka vermelerini emretti. Bunun üzerine kadınlar küpe ve yüzüğü atmaya başladılar, Bilal de elbisesinin eteğine topluyordu.

٨٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَنْ لا يَسْأَلُنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَحَدٌ أَوَّلُ مِنْكَ لِمَا رَأَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ أَوْ نَفْسِهِ۞

85-) Ebû Hureyre (r.a.): "Ey Allah'ın Rasûlü, kıyamet günü şefaatinle insanların en mutlusu olan kimdir?" dedim: ***"Ey Ebû Hureyre, zaten ben de hadise/bilgiye olan ilginden dolayı senden önce hiçbir kimsenin bu hadisi/bilgiyi sormayacağını tahmin etmiştim. Kıyamet günü şefaatimle insanların en mutlusu kalbiyle*** -veya ***içten- samimi olarak "Lâ ilahe illallâh" Allah'tan başka ilah yoktur diyen kimsedir"*** buyurdu.

(Bu konuda 270. hadisin açıklamasına bakınız.)

٨٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ لا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ الْعِبَادِ وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ حَتَّى إِذَا لَمْ يُبْقِ عَالِمًا اتَّخَذَ النَّاسُ رُءُوسًا جُهَّالاً فَسُئِلُوا فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا۞

& 86-) Abdullah b. Amr b. el-Âs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Allah ilmi kullarından bir anda çekip çıkarmakla almaz, âlimlerin ruhunu alarak alır sonunda geriye bir tane bile âlim bırakmaz, halk da birtakım cahilleri başkan edinir. Bunlara sorular sorulur onlar da bilgisizce fetva verip hem kendileri saparlar hem de başkalarını saptırırlar."*** diye buyururken işittim" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 2212. hadis olarak gelecektir, ayrıca konuyla ilgili olarak 2195. hadise de bakınız. Hadiste sözü edilen ilim, İslâmî ilimlerdir. Nitekim diğer ilimlerde geçmişe göre ilerleme görüldüğü halde İslâmî ilimlerde gerileme görülmektedir.

Diğer taraftan şu hadiste ilmin alınması, o ilimle amel edenlerin bulunmaması olarak açıklanmıştır. Ziyâd b. Lebîd (r.a.) şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir takım şeyler anlattı ve arkasından: ***"İşte bunlar ilmin gittiği zamanda olur"*** buyurdu. Ben de: "Ey Allah'ın Rasûlü, biz Kur'ân'ı okumaktayız, bunu evlatlarımıza da okutmaktayız evlatlarımız da kendi evlatlarına okuturlar. Bu halde iken ilim nasıl gidebilir?" dedim: ***"Ey Ziyâd,***

Allah hayrını versin, ben de seni Medine'nin en kavrayışlısı (fakihi) bilirdim. Yahudi ve Hıristiyanlar içindekilerle amel etmeden Tevrat ve İncil'i okumuyorlar mı?" buyurdu" (İbni Mâce, Fiten: 26)

Tirmizî'nin rivayetinde ***"Bak işte Yahudi ve Hıristiyanların yanında Tevrat ve İncil, onlara ne fayda sağlıyor?"*** şeklinde cevap vermiştir. Buna göre ilim ortada olacak ama onunla amel olmadığından yok sayılacaktır. Hadisin devamında Ubâde b. Samit (r.a.), ilimden ilk kaldırılacak olanın huşu olduğunu bildirdikten sonra şöyle demiştir: "Büyük bir camiye gireceksin de burada huşu içinde bir kimse neredeyse göremeyeceksin" (Bu hadis başka sahabeden de rivayet edilir, Tirmizî, İlim: 5, Dârimî: Mukaddime: 29)

٨٧ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَتِ النِّسَاءُ لِلنَّبِيِّ ﷺ غَلَبَنَا عَلَيْكَ الرِّجَالُ فَاجْعَلْ لَنَا يَوْمًا مِنْ نَفْسِكَ فَوَعَدَهُنَّ يَوْمًا لَقِيَهُنَّ فِيهِ فَوَعَظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ فَكَانَ فِيمَا قَالَ لَهُنَّ مَا مِنْكُنَّ امْرَأَةٌ تُقَدِّمُ ثَلاثَةً مِنْ وَلَدِهَا إِلاَّ كَانَ لَهَا حِجَابًا مِنَ النَّارِ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ وَاثْنَتَيْنِ فَقَالَ وَاثْنَتَيْنِ ❁

و في رواية عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ ثَلاثَةً لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ ❁

{&} 87-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.) anlatır: "Bir keresinde kadınlar Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Ey Allah'ın Rasûlü erkekler bize galib geldiler, bize de uygun gördüğün bir gün tespit etsen" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.) de onlarla buluşabileceği bir gün belirledi. Öğüt verdi, emretti. ***"Sizden, çocuklarından üç tanesini kaybeden her kadın için bunlar, cehenneme karşı kendisine bir perde olur."*** sözü de kadınlara söylediği şeyler arasındaydı, bir kadın kalkarak: "Ya iki tane ?" dedi. O da: ***"İki tane de"*** buyurdu.

Ebû Hureyre (r.a.)'nın rivayetinde ise "Buluğ çağına ermemiş çocuğu" şeklindedir.
(Hadisin son kısmının bir benzeri 640 ve 2143. hadislere de bakınız.)

٨٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ حُوسِبَ عُذِّبَ قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ أَوَلَيْسَ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى ﴿فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا﴾ قَالَتْ فَقَالَ إِنَّمَا ذَلِكِ الْعَرْضُ وَلَكِنْ مَنْ نُوقِشَ الْحِسَابَ يَهْلِكْ ❁

& 88-) Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim hesaba çekilirse azaba uğrar"*** buyurdu, ben de Yüce Allah: **«...İşte böylesi kolayca hesaba çekilecektir.»** (İnşikâk: 8) buyuruyor dedim, o da: ***"Bu senin dediğin*** (yaptığı işlerin) ***ortaya konulmasıdır, eğer inceden inceye hesaba çekilirse helâk olur"*** buyurdu.
(Hadisin bir benzeri olan 1796. hadise bakınız.)

٨٩ عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ الْغَدَ مِنْ يَوْمِ الْفَتْحِ سَمِعَتْهُ أُذُنَايَ وَوَعَاهُ قَلْبِي وَأَبْصَرَتْهُ عَيْنَايَ حِينَ تَكَلَّمَ بِهِ حَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ مَكَّةَ حَرَّمَهَا اللَّهُ وَلَمْ يُحَرِّمْهَا النَّاسُ فَلا يَحِلُّ لامْرِئٍ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ أَنْ يَسْفِكَ بِهَا دَمًا وَلا يَعْضِدَ بِهَا شَجَرَةً فَإِنْ أَحَدٌ تَرَخَّصَ لِقِتَالِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِيهَا فَقُولُوا إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذِنَ لِرَسُولِهِ وَلَمْ يَأْذَنْ لَكُمْ وَإِنَّمَا أَذِنَ لِي فِيهَا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ ثُمَّ عَادَتْ حُرْمَتُهَا الْيَوْمَ كَحُرْمَتِهَا بِالأَمْسِ وَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ ❁

& 89-) Ebû Şüreyh (r.a.): "Mekke'nin fethedildiği günün ertesi Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim ki sözlerini şu iki kulağım duydu, kalbim kavradı, konuştuğunda da şu iki gözüm gördü, Allah'a hamdedip şükrettikten sonra: ***"Mekke'yi insanlar değil, Allah haram kılmıştır. Allah'a ve âhiret gününe inanan bir kimseye Mekke'de ne kan dökmesi ve ne de bir ağacı kesmesi helâl olur. Eğer bir kimse Rasûlüllah*** (s.a.v.) ***Mekke'de savaştı diye savaşa***

ruhsat ararsa o kimseye: "Allah, Rasülüne izin vermiş ama size vermemiştir" deyiniz. Bana gündüzden bir müddet izin verdi sonra o günün haramlığı bir önceki gün gibi eski şekline tekrar döndü. Bunu burada bulunan bulunmayana bildirsin" buyurdu." demiştir.

٩٠ عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لا تَكْذِبُوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ۞

أما الحديث في متن البخاري هكذا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا تَكْذِبُوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيَلِجِ النَّارَ۞

& 90-) Hz. Ali (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Benim üzerimden yalan söylemeyiniz, şu biline ki kim benim üzerimden yalan söylerse cehennemdeki yerine hazırlansın"*** diye buyururken işittim demiştir.

(***"Benim üzerimden yalan söylemeyiniz"*** demek, Hz. Peygamber'in söylemediği bir sözü onun söylediğini idda etmektir.)

٩١ عَنْ سَلَمَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ يَقُلْ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ۞

91-) Seleme (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Kim, söylemediğim bir şeyi benim üzerimden söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın"*** diye buyururken işittim."demiştir.

(Hadisin bir benzerleri olan 656 ve 1461. hadislere bakınız.)

٩٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ تَسَمَّوْا بِاسْمِي وَلا تَكْتَنُوا بِكُنْيَتِي وَمَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَآنِي فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لا يَتَمَثَّلُ فِي صُورَتِي وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ۞

& 92-) Ebû Hureyre (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Benim ismimle isimlenin, ama künyemle künyelenmeyin, kim beni rüyada görürse, gerçekten beni görmüştür. Çünkü şeytan benim şeklime giremez. Kim de bilerek benim üzerimden yalan söylerse cehennemdeki yerine hazırlansın"*** diye buyurduğunu rivayet etmiştir.

(Künye bir kimseye falancanın babası veya falancanın annesi şeklinde isim vermektir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in künyesi, Ebû'l-Kâsım'dır. (=Kâsım'ın babası) Rasûlüllah (s.a.v.)'i rüyada görme konusunda 2176. hadise bakınız.)

٩٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِنَّ اللَّهَ حَبَسَ عَنْ مَكَّةَ الْقَتْلَ أَوِ الْفِيلَ وَسَلَّطَ عَلَيْهِمْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَالْمُؤْمِنِينَ أَلاَ وَإِنَّهَا لَمْ تَحِلَّ لأَحَدٍ قَبْلِي وَلَمْ تَحِلَّ لأَحَدٍ بَعْدِي أَلاَ وَإِنَّهَا حَلَّتْ لِي سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ أَلاَ وَإِنَّهَا سَاعَتِي هَذِهِ حَرَامٌ لا يُخْتَلَى شَوْكُهَا وَلا يُعْضَدُ شَجَرُهَا وَلا تُلْتَقَطُ سَاقِطَتُهَا إِلاَّ لِمُنْشِدٍ فَمَنْ قُتِلَ فَهُوَ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ إِمَّا أَنْ يُعْقَلَ وَإِمَّا أَنْ يُقَادَ أَهْلُ الْقَتِيلِ فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ فَقَالَ اكْتُبْ لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ اكْتُبُوا لأَبِي فُلانٍ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ إِلاَّ الإِذْخِرَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَّا نَجْعَلُهُ فِي بُيُوتِنَا وَقُبُورِنَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِلاَّ الإِذْخِرَ إِلاَّ الإِذْخِرَ۞

& 93-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. peygamber (s.a.v.): ***"Muhakkak ki Allah savaşı*** -veya ***fili- Mekke'den alıkoydu, buranın ahalisi olarak Allah'ın Rasûlünü ve Müminleri hâkim***

kıldı. Şu bilîne ki burası benden önce de hiçbir kimseye helâl kılınmadığı gibi, benden sonra da hiçbir kimseye helâl kılınmamıştır. Fakat gündüzün bir müddeti bana müsade edildi, bakın benim şu ânım bile artık haramdır: Dikeni koparılmaz, ağacı kesilmez, yere düşmüş buluntu bir mal da sadece sahibini bulmak için alınır. Kim burada öldürülmüş ise iki seçenek vardır, öldürülenin ailesi ya diyet alır ya da kısas yapılır." buyurdu. Bu sırada Yemen halkından bir kişi geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü bunları bana yazdırsan?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Falan kimseye bunları yazıverin"*** buyurdu. Kureyş kabilesinden bir kimse de: "Ey Allah'ın Rasûlü, yalnız izhiri biz evlerimizde ve kabirlerimizde kullanıyoruz" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İzhir bundan hariçtir, izhir bundan hariçtir."*** buyurdu.

(İzhir: Mekke ayrığı denilen, kokulu bir ottur. Buhârî'nin diğer yerde getirdiği (Lukata: 7. Ayrıca bknz Müslim, Hac: 447, Tirmizî, İlim: 12, Ebû Dâvûd, Menâsık: 89, Neseî, Hac: 110 ve 120, İbni Mâce, Menâsık: 103) rivayette konuşmada geçen bilgilerin yazılmasını isteyenin Ebû Şâh (r.a.), izhir otunun serbest bırakılmasını isteyenin de Hz. Peygamber (s.a.v)'in amcası Abbâs (r.a.) olduğunu görmekteyiz.

Ebû Şâh hadisi diye de bilinen bu hadis, Hz. Peygamber'in hadislerinin sağlığında yazıya geçirildiğini bildiren en açık belgelerdendir. Yine bu hadisimizde Efendimiz (a.s.)'ın, gerekli olduğunda bazı yasaklara sınırlı ruhsatlar verebileceğini öğrenmekteyiz.)

٩٤ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ لَمَّا اشْتَدَّ بِالنَّبِيِّ ﷺ وَجَعُهُ قَالَ ائْتُونِي بِكِتَابٍ أَكْتُبْ لَكُمْ كِتَابًا لا تَضِلُّوا بَعْدَهُ قَالَ عُمَرُ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ غَلَبَهُ الْوَجَعُ وَعِنْدَنَا كِتَابُ اللَّهِ حَسْبُنَا فَاخْتَلَفُوا وَكَثُرَ اللَّغَطُ قَالَ قُومُوا عَنِّي وَلا يَنْبَغِي عِنْدِي التَّنَازُعُ ❁

94-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in rahatsızlığı artınca: ***"Bana kağıt getirin de benden sonra yoldan çıkmayasınız diye size bir şeyler yazdırayım"*** buyurdu. Hz. Ömer: "Peygamber (s.a.v.)'in rahatsızlığı artmıştır, yanımızda Allah'ın kitabı var o bize yeter" dedi. Oradakiler anlaşmazlığa düştü gürültüler arttı. Rasûlüllah: ***"Yanımdan kalkınız, yanımda tartışma uygun düşmemektedir"*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri olan 1304. hadise bakınız.)

٩٥ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنها قَالَتِ اسْتَيْقَظَ النَّبِيُّ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ مَاذَا أُنْزِلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفِتَنِ وَمَاذَا فُتِحَ مِنَ الْخَزَائِنِ أَيْقِظُوا صَوَاحِبَاتِ الْحُجَرِ فَرُبَّ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةٍ فِي الآخِرَةِ ❁

95-) Ümmü Seleme (r.a.): "Bir gece Hz. Peygamber (s.a.v.) uykusundan uyandı ve: ***"Sübhânellah! Bu gece ne fitneler indirildi, ne hazineler açıldı. Hane sahiplerini uyandırın. Dünyadayken giyinmiş ama âhirette*** (amelce) ***çıplak nice kadınlar var!..."*** buyurdu." demiştir.

(Hane sahiplerinden maksat, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ev halkıdır. Kendisi bu durumu rüyasında görmüş ve ev halkını uyandırarak âhiret azığı olarak amellerini artırmalarını tenbihlemiştir.)

٩٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ ﷺ الْعِشَاءَ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ فَقَالَ أَرَأَيْتَكُمْ لَيْلَتَكُمْ هَذِهِ فَإِنَّ رَأْسَ مِائَةِ سَنَةٍ مِنْهَا لا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الأَرْضِ أَحَدٌ ❁

& 96-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ömrünün son zamanlarında bize yatsı namazını kıldırdı. Selâm verince ayağa kalktı ve: ***"Bakın şu geceniz var ya, işte bu gece-***

den itibaren yüzyılın başında şu anda yeryüzünde olanlardan hiçbir kimse kalmayacaktır." buyurdu."demiştir.

(Hadisin bir benzeri 368. hadiste gelecektir. Hz. Peygamber, bu ifadesi ile yüz yıl sonra ashabının kalmayacağını ifade buyurmuştur. Nitekim en son vefat eden sahabi Ebu't-Tufeyl Amr b. Vasıle (r.a.), bu ifadelerden yüz yıl sonra hicri 110 yılı civarında vefat etmiştir.)

٩٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ بِتُّ فِي بَيْتِ خَالَتِي مَيْمُونَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَهَا فِي لَيْلَتِهَا فَصَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الْعِشَاءَ ثُمَّ جَاءَ إِلَى مَنْزِلِهِ فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ نَامَ ثُمَّ قَامَ ثُمَّ قَالَ نَامَ الْغُلَيِّمُ أَوْ كَلِمَةً تُشْبِهُهَا ثُمَّ قَامَ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى خَمْسَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ نَامَ حَتَّى سَمِعْتُ غَطِيطَهُ أَوْ خَطِيطَهُ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلاةِ ❁

97-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı teyzem Meymûne bintü'l-Hâris'in yanında gecelemiştim. Bu gece Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisinin yanında idi. Hz. Peygamber (s.a.v.) yatsı namazını kılıp evine geldi, dört rekat namaz kıldı sonra uyudu. Arkasından kalktı: ***"Çocukcağız uyumuş"*** veya benzeri bir şey dedi. Sonra namaza durdu ben de sol yanına durdum, beni sağ yanına aldı ardından beş rekat namaz kıldı sonra iki rekat daha namaz kıldı akabinde uyudu hatta horlamasını duydum, sonra da namaza çıktı." demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in uykusunun bir kısmının abdestini bozmayacağına dair 113. hadis ve açıklamasına bakınız. Hadis değişik şekillerde 113, 142 ve 2072. hadislerde tekrar gelecektir.)

٩٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ إِنَّ النَّاسَ يَقُولُونَ أَكْثَرَ أَبُو هُرَيْرَةَ وَلَوْلا آيَتَانِ فِي كِتَابِ اللَّهِ مَا حَدَّثْتُ حَدِيثًا ثُمَّ يَتْلُو ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى﴾إِلَى قَوْلِهِ ﴿الرَّحِيمُ﴾إِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ كَانَ يَشْغَلُهُمُ الصَّفْقُ بِالأَسْوَاقِ وَإِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الأَنْصَارِ كَانَ يَشْغَلُهُمُ الْعَمَلُ فِي أَمْوَالِهِمْ وَإِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَلْزَمُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِشِبَعِ بَطْنِهِ وَيَحْضُرُ مَا لا يَحْضُرُونَ وَيَحْفَظُ مَا لا يَحْفَظُونَ ❁

& 98-) Ebû Hureyre (r.a.): "Halk, Ebû Hureyre çok hadis rivayet etmiştir, diyor. Eğer Allah'ın Kitabındaki şu iki ayet olmasaydı hiç hadis rivayet etmezdim." demiş ve:

«İndirdiğimiz açık delilleri ve hidayeti, kitapta insanlara açıklandıktan sonra gizleyenler, ki onlara Allah da lanet eder, lanet ediciler de lanet eder.

Ancak tevbe edenler, durumlarını islah edenler ve açıklayanlar bunun dışındadır. İşte ben, onların tevbelerini kabul ederim. Ben tevbeleri çok kabul eden ve merhameti bol olanım.» (Bakara: 159-160) ayetini okumuş ve devamla: "Muhacir kardeşlerimiz pazarlarda ticaretle uğraşıyor, Ensar kardeşlerimiz de ziraat işlerinde uğraşıyorlar, Ebû Hureyre ise karın tokluğuna onların bulunamadıkları sohbetlerde bulunuyor, belleyemediklerini belliyordu." demiştir.

(Hadisin son kısmı için 990. hadisin son kısmına bakınız.)

٩٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَسْمَعُ مِنْكَ حَدِيثًا كَثِيرًا أَنْسَاهُ قَالَ ابْسُطْ رِدَاءَكَ فَبَسَطْتُهُ قَالَ فَغَرَفَ بِيَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ ضُمَّهُ فَضَمَمْتُهُ فَمَا نَسِيتُ شَيْئًا بَعْدَهُ ❁

& 99-) Ebû Hureyre (r.a.): "Ey Allah'ın Rasûlü, ben senden pek çok söz işitiyorum ama unutuyorum?" dedim: ***"Cübbeni aç"*** buyurdu, ben de hemen açtım, eliyle avuçladı sonra: ***"Haydi toparla"*** buyurdu ben de toparladım, bundan sonra da hiçbir şeyi unutmadım." demiştir.

١٠٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وِعَاءَيْنِ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَبَثَثْتُهُ وَأَمَّا الآخَرُ فَلَوْ بَثَثْتُهُ قُطِعَ هَذَا الْبُلْعُومُ ❁

100-) Ebû Hureyre (r.a.): "Allah'ın Rasûlü (s.a.v.)'den iki kap (dolusu ilim) ezberledim. Bu ikisinden birisini yaydım, diğerine gelince eğer onu da yayarsam şu boğazım kesilir." demiştir.

١٠١ عَنْ جَرِيرٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ اسْتَنْصِتِ النَّاسَ فَقَالَ لا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ ❁

& 101-) Cerîr (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) veda haccında kendisine: ***"Halkı sustur, dinlesinler"*** buyurmuş, akabinde: ***"Benden sonra, birbirinizin boynunu vuran kâfirlere dönmeyin"*** buyurmuştur.

١٠٢ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ حَدَّثَنَا أُبَيُّ ابْنُ كَعْبٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَامَ مُوسَى النَّبِيُّ خَطِيبًا فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ فَسُئِلَ أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ فَقَالَ أَنَا أَعْلَمُ فَعَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِذْ لَمْ يَرُدَّ الْعِلْمَ إِلَيْهِ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ أَنَّ عَبْدًا مِنْ عِبَادِي بِمَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ هُوَ أَعْلَمُ مِنْكَ قَالَ يَا رَبِّ وَكَيْفَ بِهِ فَقِيلَ لَهُ احْمِلْ حُوتًا فِي مِكْتَلٍ فَإِذَا فَقَدْتَهُ فَهُوَ ثَمَّ فَانْطَلَقَ وَانْطَلَقَ بِفَتَاهُ يُوشَعَ بْنِ نُونٍ وَحَمَلا حُوتًا فِي مِكْتَلٍ حَتَّى كَانَا عِنْدَ الصَّخْرَةِ وَضَعَا رُءُوسَهُمَا وَنَامَا فَانْسَلَّ الْحُوتُ مِنَ الْمِكْتَلِ ﴿فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا﴾ وَكَانَ لِمُوسَى وَفَتَاهُ عَجَبًا فَانْطَلَقَا بَقِيَّةَ لَيْلَتِهِمَا وَيَوْمَهُمَا فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ مُوسَى لِفَتَاهُ ﴿آتِنَا غَدَاءَنَا لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا﴾ وَلَمْ يَجِدْ مُوسَى مَسًّا مِنَ النَّصَبِ حَتَّى جَاوَزَ الْمَكَانَ الَّذِي أُمِرَ بِهِ فَقَالَ لَهُ فَتَاهُ ﴿أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ﴾ قَالَ مُوسَى ﴿ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِي فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا﴾ فَلَمَّا انْتَهَيَا إِلَى الصَّخْرَةِ إِذَا رَجُلٌ مُسَجًّى بِثَوْبٍ أَوْ قَالَ تَسَجَّى بِثَوْبِهِ فَسَلَّمَ مُوسَى فَقَالَ الْخَضِرُ وَأَنَّى بِأَرْضِكَ السَّلامُ فَقَالَ أَنَا مُوسَى فَقَالَ مُوسَى بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالَ نَعَمْ قَالَ ﴿هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا﴾ قَالَ ﴿إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا﴾ يَا مُوسَى إِنِّي عَلَى عِلْمٍ مِنْ عِلْمِ اللَّهِ عَلَّمَنِيهِ لا تَعْلَمُهُ أَنْتَ وَأَنْتَ عَلَى عِلْمٍ عَلَّمَكَهُ لا أَعْلَمُهُ ﴿قَالَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا﴾ فَانْطَلَقَا يَمْشِيَانِ عَلَى سَاحِلِ الْبَحْرِ لَيْسَ لَهُمَا سَفِينَةٌ فَمَرَّتْ بِهِمَا سَفِينَةٌ فَكَلَّمُوهُمْ أَنْ يَحْمِلُوهُمَا فَعُرِفَ الْخَضِرُ فَحَمَلُوهُمَا بِغَيْرِ نَوْلٍ فَجَاءَ عُصْفُورٌ فَوَقَعَ عَلَى حَرْفِ السَّفِينَةِ فَنَقَرَ نَقْرَةً أَوْ نَقْرَتَيْنِ فِي الْبَحْرِ فَقَالَ الْخَضِرُ يَا مُوسَى مَا نَقَصَ عِلْمِي وَعِلْمُكَ مِنْ عِلْمِ اللَّهِ إِلاَّ كَنَقْرَةِ هَذَا الْعُصْفُورِ فِي الْبَحْرِ فَعَمَدَ الْخَضِرُ إِلَى لَوْحٍ مِنْ أَلْوَاحِ السَّفِينَةِ فَنَزَعَهُ فَقَالَ مُوسَى قَوْمٌ حَمَلُونَا بِغَيْرِ نَوْلٍ عَمَدْتَ إِلَى سَفِينَتِهِمْ فَخَرَقْتَهَا لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا ﴿قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا قَالَ لا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا﴾ فَكَانَتِ الأُولَى مِنْ مُوسَى نِسْيَانًا فَانْطَلَقَا فَإِذَا غُلامٌ يَلْعَبُ مَعَ الْغِلْمَانِ فَأَخَذَ الْخَضِرُ بِرَأْسِهِ مِنْ أَعْلاهُ فَاقْتَلَعَ رَأْسَهُ بِيَدِهِ فَقَالَ مُوسَى ﴿أَقَتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ

تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا﴾قَالَ ابْنُ عُيَيْنَةَ وَهَذَا أَوْكَدُ ﴿فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَا أَهْلَهَا فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَّ فَأَقَامَهُ﴾قَالَ الْخَضِرُ بِيَدِهِ فَأَقَامَهُ فَقَالَ لَهُ مُوسَى ﴿لَوْ شِئْتَ لاتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ﴾قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَرْحَمُ اللَّهُ مُوسَى لَوَدِدْنَا لَوْ صَبَرَ حَتَّى يُقَصَّ عَلَيْنَا مِنْ أَمْرِهِمَا❁

& 102-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Übey b. Ka'b (r.a.), bize Hz. Peygamber (s.a.v.)'den şöyle hadis anlattı: ***"Mûsâ Peygamber İsrailoğulları arasında hutbe vermek için ayağa kalktı, bu sırada kendisine: "İnsanların en bilgini kimdir?" diye soruldu o da: "Ben" dedi. Bunun üzerine Allah, bilgiyi kendisine göndermediğinden dolayı onu kınadı ve ona şöyle vahyetti: "İki denizin birleştiği yerde kullarımdan bir kul vardır ki o, senden daha bilgilidir" Mûsâ: "Ey Rabb'im ona nasıl ulaşabilirim?" dedi. Kendisine: "Bir zenbil içerisine bir balık al ve taşı, balığı kaybettiğin zamanki yer işte orasıdır." denildi. Mûsâ yola çıktı, delikanlısı Yûşa b. Nûn'u da yanına aldı, zenbil içerisine bir balık alıp taşıdı. Sonunda bir kayaya varıp başlarını koyarak uyudular. Balık zenbilden çıkarak denizde yolunu buluverdi. Mûsâ ve delikanlısı için bu durum şaşılacak bir şey olmuştu. Her ikisi de*** (yola çıktıkları) ***günlerinin gecesinin geri kalanında yürüdüler. Sabah olunca Mûsâ delikanlısına: "Yemeğimizi getir, yolculuğumuzda yorulduk." dedi. -Mûsâ kendisine emredilen yeri geçene kadar yorgunluk duymamıştı.- Delikanlı: "Gördün mü, hani bir kayaya varmıştık ya işte ben orada balığı unuttum" dedi.***

Mûsâ: "İşte aradığımız da buydu" dedi ve izlerine baka baka geri döndüler, kayaya vardıklarında baktılar ki elbiseye bürünmüş bir kimse var, veya elbisesine bürünen bir kimse (şeklinde dedi.) ***Mûsâ hemen selâm verdi. Hızır: "Senin toprağında bu selâm nasıl olur?" dedi: "Ben Mûsâ'yım" dedi: "İsrailoğulları'nın Mûsâ'sı mı?" dedi: "Evet, sana öğretilen rüşdden bana öğretmen üzere sana tâbi olabilir miyim?" dedi. Hızır: "Sen, benimle*** (birlikte olmaya) ***asla dayanamazsın. Ey Mûsâ! Ben, Allah'ın bana öğrettiği ama senin bilmediğin, Allah'ın bilgisinden bir bilgi üzereyim. Sen de benim bilmediğim, sana öğretilen bir bilgi üzeresin" dedi: "İnşallah beni sabırlı bulacaksın, sana hiçbir şeyde karşı gelmeyeceğim" dedi. Her ikisi sahilde yürüyerek oradan ayrıldılar, gemileri yoktu, derken bunlara bir gemi uğradı, hemen kendilerini de taşımaları için konuştular. Hızır tanınmıştı, bu nedenle ücretsiz olarak onları gemiye aldılar. Derken bir serçe geldi, geminin kenarına konup denizden bir iki yudum aldı. Hızır: "Ey Mûsâ, benim bilgim ve senin bilgin Allah'ın bilgisinden ancak şu serçenin denizden aldığı yudum kadar eksiltebilir." dedi. Bu sırada Hızır gidip geminin tahtalarından bir tahtayı söktü. Mûsâ: "Adamlar bizi gemiye ücretsiz bindirdiler, sen de içindekiler batsın diye gemiyi deldin?" dedi. Hızır: "Ben sana, benimle*** (birlikte olmaya) ***asla dayanamazsın demedim mi?" dedi. Mûsâ: "Unuttuğumdan ötürü beni cezalandırma ve bu davranışımdan dolayı bana güçlük yükleme" dedi. -Bu, Mûsâ'nın ilk unutmasıydı- sonra yola devam ettiler, bu sırada çocuklarla birlikte oynayan bir çocuk gördüler. Hızır hemen yukarıdan kafasını tutup eliyle başını koparıverdi. Bunun üzerine Mûsâ: "Bir kısas olmadan suçsuz bir cana kıydın?" dedi. Hızır: "Ben sana, benimle*** (birlikte olmaya) ***asla dayanamazsın demedim mi?" dedi. -Bu, cevap öncekinden daha sert olmuştu- Yine yola devam ettiler sonunda bir şehir halkına vardılar ve onlardan yemek istediler, ama şehir halkı onları misafir kabul etmedi. Bu sırada yıkılmaya yüz tutmuş duvar gördüler. Hızır onu düzeltivermişti. Eliyle işaret edip düzeltivermişti. Mûsâ: "İsteseydin bundan dolayı ücret alabilirdin" dedi. Hızır: "İşte bu, benimle senin ayrılmamıza*** (sebeptir)" ***dedi.*** Hz. Pey-

gamber (s.a.v.): ***"Allah Mûsâ'ya merhamet etsin istedik ki keşke sabretseydi de bize*** (ilginç) ***işlerini anlatsaydı"*** buyurmuştur.

(Kur'ân-ı Kerim'de bu kıssa anlatılırken Hz. Mûsâ (a.s.)'ın karşılaştığı kişinin ismi bildirilmemektedir. Kur'ân-ı Kerim'in verdiği bilgiye göre Hızır (a.s.) yaptığı işlerin gerekçelerini şöyle sıralar:

«Gemi, denizde çalışan birkaç yoksula aitti. Onu kusurlu kılmak istedim, çünkü ötelerinde her gemiye el koyan bir hükümdar vardı.

Çocuğa gelince, onun anne ve babası inanmış kimselerdi. Çocuğun onları azdırmasından ve inkâra sürüklemesinden korkmuştuk. Rabb'lerinin, daha temiz ve onlara daha çok merhamet eden birini vermesini istedik.

Duvar ise şehirde iki yetim çocuğa aitti. Duvarın altında onların bir hazinesi vardı, babaları da iyi bir kimseydi. Rabb'in onların erginlik çağına ulaşmasını ve Rabb'inden bir rahmet olarak hazinelerini çıkarmalarını istedi. Ben bunları kendiliğimden yapmadım. İşte dayanamadığın şeylerin yorumu budur.» (Kehf: 79-82)

Bu bilgilerden anladığımız, Allah'ın ilmi, insanların kavrayamayacağı kadar geniştir. Bizim beğenmediğimiz bazı şeylerin gerisinde nice incelikler vardır.

Hz. Mûsâ (a.s.) ile karşılaşması anlatılan Hızır (a.s.)'ın kim olduğu, hayatı ve ölümü hakkında ne Kur'ân'da ne de sahih hadislerde ayrıntılı bir bilgi bulamıyoruz. 1422. hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Hızır, bembeyaz çorak toprağa oturur, kalktığında hemen dalgalanan yeşillikler çıkardı, işte bundan dolayı kendisi Hızır (Yeşil) diye isimlendirilmiştir."*** buyurmuştur. (Buhârî, Enbiyâ: 27, Tirmizî, Tefsir: Kehf) Bu bilginin dışında Hızır (a.s.)'ın nesebi, kim olduğu, adı gibi benzeri hususlarda malumat veren haberler sıhhat bakımından güvenilir kaynaklarda geçmemektedir. Bu nedenle konu hakkında verilen bilgiler mesnetsiz olup bir efsaneden öteye gitmeyen bilgilerdir. Dini bir dayanağı olmayan bu tür hurafelere dikkat edilmelidir.

İslâm öncesi diğer din ve milletlerde de Hızır kıssasına benzer kıssaların bulunduğunu görmekteyiz. Bu kıssaların bazı bölümleri, bizdeki Hızır kıssasına benzemektedir. Söz gelimi İskenderin aşçısı Andreas'ın balığının dirilmesi, Yahudi efsanesindeki İlyas ve Yaşua ben Levi'nin seyehati gibi. (Bakınız, A. J. Wensinck İA Hızır md.) Bu kıssalarda anlatılanlar, Hızır'ın dışında başka kimseler olabileceği gibi bizdeki Hızır kıssasının asliyeti bozulmuş şekli de olabilir. Nitekim İslâm, bu tür asliyeti bozulmuş bilgileri düzelterek gerçeğini ortaya koymuştur. Bunların örneğini Yahudi ve Hıristiyanlarda anlatılan peygamber kıssalarını Kur'ân-ı Kerim ve hadislerde anlatılanlarla karşılaştırdığımızda görebilmekteyiz.

Hızır konusundaki diğer bir husus ise şu anda kendisinin yaşayıp yaşamadığıdır. Genellikle sûfiler ile sûfimeşrep bir kısım âlimler, Hızır'ın halen hayatta olduğunu söylerken, içlerinde İmam Buhârî'nin de bulunduğu İbrahim el-Harbî, İbni Hazm, Ebû Hayyân el-Endelûsî, İbni Cevzî, el-Munâvî, İbni Teymiye, İbni Kayyim el-Cevziyye, Ebû Bekir İbni Arabi ve Suyûtî gibi bir kısım âlimler artık Hızır'ın şu anda yaşamadığını söylemişlerdir. Kendileri bu görüşü söylerken ayete, hadise ve akli delillere dayanan bazı deliller getirirler. Bu delillerin bir kısmı şöyledir:

«Senden önce hiçbir beşere kalıcılık (ebedilik) vermedik.» (Enbiyâ: 34) Bu ayetten hareketle Hz. Peygamber (s.a.v.)'den önce yaşamış olanların kendisine ulaşamayacağı, dolayısıyla Hz. Mûsâ döneminde yaşamış olan Hızır'ın vefat etmiş olması gerektiği hükmüne varırlar.

"Bu geceden sonra yüzyılın başında bugün yeryüzünde olanlardan hiçbir kimse kalmayacak" (368. hadis) Buna göre eğer Hızır halen hayatta olsa bile yüzyıl sonra vefat etmesi gerekirdi.

"Benden sonra bir peygamber yoktur." (Fezâilü's-Sahâbe: 30)

Bu âlimlerin öne sürdüğü delillerden birisi de, Hızır (a.s.)'ın âhir zaman peygamberi Hz. Muhammed (a.s.) ile görüştüğünü belirten hiçbir sahih haberin bulunmamasıdır. Bu konuda elde mevcut haberler çok zayıf ve güven verecek derecede değildir. Bu haberlerin çelişkiler içermesi, söz konusu bilgilere güvenilmeyeceğini gösterir. Bu delil önemli bir husustur. Zira, hayatta olan Hızır (a.s.)'ın peygamberlerin sonuncusu ve bütün ilahi kitapların özünü içeren, kıyamete kadar bâkî bir kitabın tebliğcisi önemli bir şahsiyetle görüşmemiş olması düşünülemez.

Bunların getirdiği delillerin zahirine bakacak olursak Hızır'ın şu anda yaşamadığı anlaşılır. Bu arada başta tasavvuf erbabının ileri gelenleri olmak üzere pek çok kimse Hızır'la karşılaştıklarını söylemektedirler. Şu halde bu kimselerin, karşılaştığını söyledikleri kimdir? Gerçekten Hızır mı, yoksa Hızır'ın dışında başka bir insan, melek veya cin midir? Bu konuyu biraz sonra ele alıp inceleyeceğiz.

Hızır'ın bir peygamber mi yoksa bir veli mi olduğu tartışılmıştır. Ancak, onun bir peygamber olduğu görüşünün ağır bastığını görmekteyiz.

Bir başka görüşe göre o bir melektir. Geçmişte kabul görmediğinden dolayı üzerinde fazla durulmayan bu yaklaşımı günümüze Mevdûdî taşımıştır. Hızır'ın melek veya benzeri bir şey olabileceğini söyleyen Mevdûdî, onun kendi tarafından yapmadığını bildirdiği (Kehf: 82) bazı uygulamaları insanlar için gönderilen ilahi kanunlara ters düşmektedir, bu da onun insan dışındaki bir varlığın statüsüne uyduğunu gösterir, demektedir. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de meleklerden söz edilirken: **«...Onlar, Allah'ın emriyle hareket ederler...»** (Enbiyâ: 27) **«...Kendilerine emredileni yaparlar...»** (Tahrim: 6) diye nitelendirilmişlerdir. Mevdûdî bu konuda şöyle demektedir: "Hızır'ın insanlar için konulan ilahi kanunlarla sınırlı olmayan bir melek veya Allah'ın yaratıklarından başka biri olduğu sonucuna varırız. Çünkü bu tür emirler ancak meleklere verilebilir. Onlar hiçbir kişisel güce sahip olmaksızın Allah'ın emirlerine itaat ederler, onların aksine insan, işlediği amel ilahi kanuna aykırı ise bunu ilham sonucu veya içgüdülerle

istemeyerek işlemiş de olsa günaha girmiş olur. Çünkü insan, insan olması münasebetiyle ilahi kanuna uymak zorundadır. İlahi kanunda hiçbir kimsenin ilham yoluyla hikmeti bildirilse bile, işlediği haramın helâl sayılacağı bir açıklık yoktur. Bu ilke fıkıh âlimleri ve sûfî liderler tarafından tartışmasız kabul edilmiştir. İşte bu nedenle biz Hızır'ın bir melek veya insanın sorumlu olduğu kanunlardan azade bir yaratık olduğu sonucuna vardık. İbni Kesir'in Tefsirinde Maverdi'den rivayet edildiğine göre, bazı eski müfessirler ve Kur'ân âlimleri de bu görüştedir." (Tefhimu'l-Kur'ân, III. 172 kısaltarak) Ancak açıklamasını yaptığımız hadisin baş tarafındaki bilgiler Hızır'ı melek kabul etmemize manidir. Çünkü, "İnsanların en bilgini kimdir?" şeklindeki soruya Hz. Mûsâ'nın kendisini göstermesi üzerine Allah Hızır'ı bildirmiştir. Bundan Hızır'ın insan olduğunu söyleyebiliriz.

Allah Teâlâ'nın Kur'ân-ı Kerim'de **«Kullarımızdan bir kul ki, kendisine katımızdan rahmet verdik ve yanımızdan bir ilim öğrettik...»** (Kehf: 65) diye tarif ettiği Hızır (a.s.) hakkında halk arasında ayet ve hadislere dayanmayan pek çok efsaneler anlatılmaktadır. Hızır hakkında Kur'ân-ı Kerim'deki Kehf: 60-82 ayetleri ile yukarıdaki hadiste anlatılan ve birbirinin benzeri olan bilgilerin dışında, bizi bağlayacak hiçbir kaynakta bundan fazla sağlam bir bilgi bulmak hemen hemen mümkün değildir. Bu konuda Diyanet İslâm Ansiklopedisi **"Hızır"** maddesinde şu bilgiler verilir: "Güvenilir hadis kaynaklarında yer alan Hızır'la ilgili haberlerin, ana hatlarıyla Kur'ân-ı Kerim'deki çerçeveyi korumakla birlikte yer yer orada bulunmayan ayrıntılar içerdiği de görülmektedir. Bu haberler içinde, Kur'ân'daki bilgilere aykırı bir husus olmadığı gibi Hızır'ı tarihte yaşamış salih bir kişi konumundan çıkarıp onun varlığını günümüze kadar devam ettiren olağanüstü bir şahsiyet olduğuna dair bilgiler de bulunmamaktadır. Son dönem hadis kaynaklarıyla tarih ve tasavvuf kitaplarında Hızır'ın mitolojik bir kişiliğe büründürülerek tarihte uzun bir süre yaşayanlardan olduğu, kıyamete kadar da yaşamaya devam edeceği şeklinde bilgiler yer almaktadır. Başta Buhârî, İbrahim el-Harbî, Ebû Hayyân el-Endulûsî, İbnu'l-Cevzî, el-Munâvî, İbni Teymiye, Suyûtî olmak üzere birçok hadis ve tefsir âlimleri Hızır'ın hayatta olmadığını söylemiş; onun yaşadığına dair nakledilen haberler İbnu'l-Cevzî, Ali el-Kârî, Muhammed Derviş el-Hût gibi hadis tenkitçileri tarafından reddedilmiştir. İbnu'l-Kayyim el-Cevziyye de Hızır'ın hayatına dair nakledilmiş rivayetlerin uydurma olduğunu ifade etmiştir. Hızır'ın hayatta olmadığını ileri sürenler onun öldüğüne dair Kur'ân'a, sünnete ve akla dayanan çeşitli deliller zikretmişlerdir. İslâm âlimleri Hızır'ın peygamber, velî veya melek olduğu konusunda değişik görüşler ileri sürmüşlerdir. Elmalılı Muhammed Hamdi, sufiyye telakkisinin muhaddislerce sahih görülmeyen bazı haberlere dayandığını belirtmekte, zâhirî hayat açısından bakıldığında Hızır'ın yaşamadığını söyleyenlere ait görüşün daha güçlü olduğunda şüphe bulunmadığını ifade etmektedir. (Hak Dini Kur'ân Dili, IV. 3256-3261) Mutasavvıflar genellikle Hızır'ın velî olduğunu kabul etmişler, onu melek veya peygamber olarak tanıtan rivayetleri mutaber saymamışlardır. Hızır'ın hayatta bulunduğunu söyleyen mutasavvıflar pek çok sûfî ve velînin, hatta sıradan kişilerin onu gördüklerine, kendisinden öğüt ve dua aldıklarına, bazı durumlarda Hızır'ın onlara yol gösterdiğine, yardımcı olduğuna, ism-i azamı öğrettiğine dair birçok menkıbe rivayet ederler. İbnü'l-Arabî'nin Abdürrezzâk el-Kâşânî, Dâvûd-i Kayserî, Sadreddin Konevî gibi bazı takipçileri, Hızır'ı kıyamete kadar yaşayacak bir şahıs olarak kabul eden inancın kesin olmadığını, Hızır'ı gördüğünü söyleyen kişinin gerçekte karşısında canlanan kendine ait bir vasfı gördüğünü düşünmüşlerdir. Buna göre aslında o kişinin gördüğü şey kendi ruhunun bir tezahürü veya Ruhulkudüs'tür. Ölümsüzlük hüviyeti verilen Hızır gerçek ve bağımsız bir varlık olmayıp onu görme ve onunla temas etme mânevi âlemde cereyan eder. Hızır'ın ruhanî ve semavi bir varlık (melek) olduğuna inananların görüşü de bu yorumu desteklemektedir." (DİA, Hızır maddesi)

Elmalılı Hamdi Yazır merhumun da işaret ettiği gibi, başta Kur'ân-ı Kerim ve hadislerden deliller getirerek Hızır (a.s.)'ın binlerce yıl yaşamasının mümkün olamayacağını belirtenlerin delillerinin güçlü olmasında şüphe yoktur.

Ancak, Hızır (a.s.) ile görüştüklerini söyleyenleri de göz ardı etmemiz mümkün değildir. Bunların tümünün yalan söylemiş olmasını da düşünemeyiz. Bunlar arasında İslâm ümmeti içerisinde saygın yeri olanlar vardır. 916. hadiste (Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 9, Müslim, Fiten: 112) Deccâl'in Medine yakınlarına geldiğinde kendisine karşı çıkarak: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in bildirdiği Deccâl'in sen olduğuna şahitlik ederim." diyecek olan ve bu zamanda insanların en iyisi olduğu bilidirilen zat hakkında, hadisi Müslim'den rivayet eden ravi Ebû İshâk İbrahim b. Süfyân: "Bu kimsenin Hızır (a.s.) olduğu söylenir." demiştir. (Müslim, Fiten: 112) Şu anda Abdürrazzâk'ın Musnnef'inin içerisinde bulunan ve Kütüb--i Sitte diye bilinen kitaplardan önceki ilk dönem hadis derlemelerinden sayılan, Ma'mer b. Râşid'in Câmii'inde, Ma'mer b. Râşid bu hadisi getirdikten sonra: "Deccâl'in öldürüp dirilttiği bu kimsenin Hızır olduğu haberi bana ulaşmıştır." demektedir. (Musannef, XI. 393, Hadis no: 20824) Ma'mer b. Râşid, hicri 152 yılında vefat ettiğine göre, Hızır'ın, Deccâl'in çıkacağı zamanda hayatta olacağı fikrinin hicri II. asrın başlarında mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Tasavvuf önderlerinin hayatlarının anlatıldığı kitaplarda Hızır (a.s.) ile görüşenlerden bahsedilir. İbrahim b. Teymi'ye dua öğrettiği, Bişr Hafi'nin kendisiyle görüştüğü dua talep ettiği bildirilir. (İhyâu Ulûmiddin, I. 978, IV. 641) Abdurrahmân Câmî'nin Nefehâtü'l-Üns, isimli eserinde verdiği bilgiye göre, Hüsrev Dehlevî (s. 824) Sa'di Şirazî (s. 816) Muhyiddin İbnü'l-Arabî (s. 758) Ebû Tâhir Kürd'ün (s. 412) Hızır (a.s.) ile görüştüğü anlatılır. Bunun dışında Feridüddin Attâr'ın Tezkiratü'l-Evliya, isimli eseri ile bu konudaki diğer eserlerde pek çok bilgiye rastlanır.

İmâm Rabbânî, Mektûbât'ının 282. mektubunda, kendisinin ruhani olarak Hızır ve İlyas ile görüştüğünü anlatır. Hızır kendisine şöyle demiştir: "Biz, ruhlar âlemindeniz. Sübhan Hak, bizim ruhlarımıza üstün bir kudret ihsan eyledi. Öyle ki: istediğimiz şekle girebilir, cisimlerin suretlerini alabiliriz. Bundan sonra, o suret ve şekillerden, cismani hareket, sekenat, cesede bağlı ibadet ve taat olarak ne çıkarsa bunlardan çıkar." (Mektûbât-ı Rabbânî, II. 283, 282. mektup) 1888-1969 yıllarında Konya, Ladik'te yaşamış olan ve Konya bölgesinde "Ladikli Ahmed Ağa" diye bilinen ümmî bir zatın Hızırla görüştüğü rivayetleri bölgede yaygın olarak anlatılır. Ancak kendisi görüştüğü bu kimsenin Hızır olup olmadığını bilmediğini, ancak çok eski devirleri bildiğini, söylemiştir. (Mustafa Özdamar, Ladikli Ahmed Ağa, s. 169) Burada şu hususu belirtelim ki, Hızırla karşılaşmaların anlatıldığı kıssaların

bir kısmında karşılaşılanın, incelemesini yaptığımız Hızır olduğu açık değildir. Kıssada "yaşlı bir kimse, bir adam" gibi ifadeler geçerken bu kıssaları anlatan üçüncü şahışların bunu Hızır olarak anlattıklarını görmekteyiz.

Hızır (a.s.)'ın şu anda hayatta olamayacağını düşündüğümüzde -ki mevcut deliller bunu göstermektedir.- Acaba Hızır (a.s.)'ı gördüğünü söyleyenler, gerçekte neyi görmüştür? Bu sorunun cevabı gören kişiye göre değişik olacaktır, zaten Hızır (a.s.)'ın görülmesi de şahsidir. Buna göre Hızır (a.s.)'ı görenler ya İbni Arabî ekolünün takipçilerinin söylediği gibi kendi ruhunun bir tezahürü veya çeşitli şekillerde insanlara görülebilen bir meleği görmektedirler. Bir diğer ihtimal ise bazı zayıf insanları saptırmak için cin ve şeytanın oyunudur. Nitekim yaşantısı pek de düzgün olmadığı halde kendilerine Hızır (a.s.)'ın geldiğini veya Abdülkadir Geylânî gibi bazı şahsiyetlerle görüştüklerini belirten kimselerle karşılaşabiliyoruz, bazen bu kimselerin Hızır (a.s.)'ın veya Abdülkadir Geylânî gibi şahsiyetlerin geldiğini söylediklerinde kâfir cin ve şeytanları rahatsız edecek Kur'ân-ı Kerim ayetleri ve dualar okunduğunda Hızır olduğu veya Abdülkadir Geylânî olduğu sanılan şeyin kaçıp gittiği anlatılmaktadır. Bu anlatılanlar tamamen şahsi gözlemler olduğundan dolayı fiziki ortamda ispatlanması mümkün olmayan şeylerdir.

Diğer taraftan Hızır (a.s.)'ı gördüğünü söyleyenlerin gerçekte Hızır (a.s.)'ı değil de çeşitli şekillerde bazı salih kimselere gözüken meleği görmüş olmaları da mümkündür. Zira insanlara gelen melek sadece Cebrâil (a.s.) ile Azrâil (a.s.) değildir. Allah Teâlâ sayısını sadece kendisinin bildiği nice melekler yaratmıştır. Bunlardan bir kısmı ise âdemoğlu ile görevli meleklerdir. Bu meleklerin kimisi ruh üflemekle, cinsiyetini, kaderini yazmakla görevlidir. Kimisi yaptığı amelleri kayda geçirmekte, kimisi de hafaza melekleri de denilen ve Ra'd Suresi 11. ayette, **"Muakkıbât"** diye belirtilen, insanın önünden ve arkasından Allah'ın emriyle onu koruyan meleklerdir. 1364. hadiste dağları kâfir Kureyş'in başına yıkacak olan **"Dağların Meleği"**inden söz edilir. Bu bilgiden, kâinatın işleriyle görevli bir kısım meleklerin bulunduğunu söyleyebiliriz. Bu kısımdan görevli bir meleğin veya meleklerin bazı salih kimselere yol göstermek veya bazı tavsiyelerde bulunmak için görünmesi de mümkündür. Nitekim ravilerinin güvenilir kimseler olduğu belirtilen bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: ***"Hafaza meleklerinin dışında, yeryüzünde Allah'ın birtakım melekleri vardır. Ağaç yaprağından yere düşenleri yazarlar. Dolayısıyla, biriniz ıssız bir yerde/çölde yolunu kaybederse: "Ey Allah'ın kulları, bana yardım ediniz!" diye seslensin"*** (Musannef, İbni Ebî Şeybe, VI. 91. Şuabü'l-İmân, Beyhakî, I. 183. Mecmau'z- Zevâid, X, 132, Taberânî'den)

Burada, meleklerin peygamberler dışındaki insanlara görünüp görünemeyeceği sorusu akla gelmektedir. Âlûsî merhum Bakara: 30. ayetinin tefsirinde melekleri incelerken şöyle demektedir: "...Melekler büyüklük ve şekilleri bakımından farklıdırlar. Onları asli şekliyle ancak kutsi nefis sahibi kâmil kimseler görebilir. Bazen de avam ile havasın aynı anda görebildikleri şekillerde görülebilir, onların gördükleri şekilde olabilirler." demektedir. (Rûhu'l-Meânî, I. 219)

Kur'ân-ı Kerim'de, insan suretine girmiş meleklerin peygamberlerin dışındaki bazı kimselere, hatta kâfirlere bile göründüğü anlatılır. Hz. İbrahim (a.s.)'ın hanımı Sare, misafir olarak gelen insan şeklindeki melekleri görmüş ve onlarla konuşmuştur. (Bakınız, Hûd: 69-73) Lût (a.s.)'ın kavmini helâk için gelen melekler insan şeklinde gelmiş ve kâfir olan kavmi de bunları görmüştür. (Bakınız, Hıcr: 61-73, Hûd: 77-81, Kamer: 37) Bâbil'deki "Hârût ve Mârût" isimli iki meleğin kendilerine indirilen bilgileri insanlara öğrettiği anlatılır. (Bakınız, Bakara: 102) Cebrail (a.s.), Meryem validemize insan şeklinde gelerek kendisiyle konuşmuştur. (Bakınız, Meryem: 17-21)

Bazı hadislerde de insan suretinde görülen meleklerden söz edilir. 1602. hadiste bildirildiğine göre, Hz. Peygamber (s.a.v.) Bedir Savaşı'nda: ***"Şu, atının başından tutmuş, üzerinde harp silahları olan Cebrail'dir."*** buyurarak Cebrail'i ashabına göstermiştir. 1514. hadiste verilen bilgiye göre, Cebrail (a.s.), yanında Ümmü Seleme var iken Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelip konuşmuştur. Cebrail gittiğinde Hz. Peygamber (s.a.v.) Ümmü Seleme'ye: ***"Bu kimdi?"*** demiş, o da: "Bu, Dıhye'dir." demiştir. Ümmü Seleme: "Allah'a yemin olsun ki, Allah'ın Peygamberi (s.a.v.)'in, Cebrail'in geldiğini haber verdiği hutbesini işitene kadar o gelenin Dıhye olduğunu sanıyordum." demiştir. Meşhur Cibril hadisinde görüldüğü üzere Cebrail (a.s.), insan şeklinde gelerek ashaba görünmüş, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e çeşitli sorular sorarak ashaba dini öğretmiştir. (Müslim, İmân: 1, Ebû Dâvud, Sünne: 16, Tirmizî, İmân: 4, Nesei, İmân: 5, İbni Mâce, Mukaddime: 9) 1447. Hadiste İsrailoğulları'ndan: Alacalı, kel ve kör olan üç kimseye meleğin gelmesi anlatılır. Başka bir hadiste Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'ın insan suretinde gördüğü meleklerden söz edilir. (Tirmizî, Emsâl: 1) M. Yusuf Kandehlevî'nin hazırladığı Hayâtü's-Sahâbe isimli çalışmasının son cildinde, bir kısım sahabenin melekleri görmesi, meleklerin onların imdadına yetişmesi anlatılır. Sahabeden, Ebû Ma'lâk (r.a.)'a gelerek canını kurtarması (İsâbe, VI. 182'den), Zeyd b. Hârise (r.a.)'a gelerek canını kurtarması (İstiâb, I. 548'den), İrbad b. Sâriye (r.a.)'a dua öğretmesi gibi. Bu bilgiler, darda kalanların imdadına yetiştiği bildirilen Hızır hakkındaki anlatılanlara benzemektedir. Yukarıda belirtildiği gibi bazı kimselere bu kabil meleklerin görülmesi bu kimselerin peygamber olmalarını gerektirmez. Zira peygamberlere gelen melek ayrı bir melektir.

Bazı kimselere böyle bir meleğin görünmesi mümkün olduğuna göre, Hızır (a.s.)'ı gördüğünü söyleyenlerin böyle bir şeyi görmüş olmaları mümkündür. Onların gördüm dedikleri belki böyle bir melek olabilir. Yahut İbni Arabî ekolünün takipçilerinin söylediği gibi bu kimseler kendi ruhunun bir tezahürünü görmektedirler. Bu şekildeki bir yaklaşım, Hızır (a.s.)'ı bir insan olarak düşündüklerinden dolayı bazı ayet ve hadislere dayanarak kendisinin binlerce yıl yaşamasının mümkün olamayacağını, bu nedenle şu anda hayatta olmadığını ve kendisiyle görüşülemeyeceğini ileri süren âlimlerin itiraz noktaları bir bakıma ortadan kalkmış olacaktır. Belki de her iki görüşün arasını bu şekilde bulmak mümkün görünmektedir.

Ancak, bu husus istismar edilmemelidir. Hızır ile görüşme yaptığı iddiasıyla halkı peşinden koşturan sahtekarların bulunabileceğini, kendilerine değer vermeleri için ispatı hiçbir zaman mümkün olamayacak bir iddia ile halkı peşinden sürükleyebileceklerini unutmamalıyız.

Bu konudaki problemin önemli nedenlerinden birisi de Hızır ile görüştükleri söylenen kimselerin kendilerini gizlemeleridir. Bu kimselerle görüşme imkanı sağlansa kendilerinin hayal mi, gerçek mi, ne gördüğünü belki anlayabiliriz. Ancak bu kimseler bunu bir sır gibi saklamakta yalnız kendilerini safiyane olarak tasdik edebileceklere açılmaktadırlar. Öyle zannediyorum ki zamanımızda Hızır ile görüştüğünü söyleyen kimselerle görüşme yapılıp ciddi bir çalışma yapılsa bunların bir kısmının cin ve şeytanın oyununa gelmiş kimseler olduğunu görebiliriz. Zira bu kimselerin bir kısmı doğru yolun trafik kuralları olan dini kuralları (şeriatı) iyi bilmemekte gerçekliği ispatlanamayan, izafi (göreceli) bilgiler vermektedirler. Bir kısmının, Hz. Mûsâ ve Hz. Hızır kıssasından hareketle zahir ilmi küçüksemesi hatta boş sayması kendilerini kuralsız ve kaidesiz bir yola çekmekte, âdeta sonu gelmeyen bir uçuruma itmektedir.

Bir diğer husus da, halkın Hızır'ı bulabilirim hevesiyle dinin ve aklın kabul etmediği boş hayaller peşinde koşmalarıdır. "Darda kalmadıkça Hızır yetişmez." şeklindeki atasözünden de anlaşıldığı gibi genelde sıkıntı içerisinde olan kimselerin çıkış yolu bulabilmek ve içinde bulundukları durumu anlatabilmek için Hızır arama sevdasına kapıldığı görülebilir. Aslında böyle durumlarda Allah'a müracaat edip Ondan yardım dilemek en isabetli yoldur. Allah'ın göklerde ve yerde orduları vardır. (Fetih: 4) Onun ordusunu Kendisinden başkası bilemez. (Müddessir: 31) Yukarıda getirdiğimiz hadiste: ***"Hafaza meleklerinin dışında, yeryüzünde Allah'ın birtakım melekleri vardır. Ağaç yaprağından yere düşenleri yazarlar. Dolayısıyla, biriniz ıssız bir yerde/çölde yolunu kaybederse: "Ey Allah'ın kulları, bana yardım ediniz!" diye seslensin"*** buyurulmuştu. Sıkıntılarımızı yerin ve göklerin Hakimi Yüce Allah'a açarsak Kendisi bir şekilde bize yardımını gönderir. Onun görünmez orduları vardır. (Tevbe: 40) Yukarıda bu şekilde görülmez ordularla ashabın imdadına yetişildiğini görmüştük. Biz de samimi olarak içimizi Allah'a açarsak elbet bize imdadını gönderir.

Diğer taraftan yaşantıları İslâm esaslarına göre pek tutarlı olmayan birtakım kimselerin Hızır diye gördükleri de iki şekilde anlaşılabilir: Bunlara görünen şey gerçek ve sözü edilen manevi şahsiyet olabilir. Bu kimselerin salih bir kimse olduğundan değil, bunları doğru yola sevketmek ve ikazda bulunmak için gelmiş olabilir. Ya da zaten yaşantıları düzgün olmadığından kâfir cin ve şeytanların oyununa gelmiş olabilir. Buna göre, Hızır diye gördükleri şey onları yoldan çıkarmak için gelen şeytan veya kâfir cin olabilir. Bu nedenle kâfir cin ve şeytanların oyununa gelmemek için dikkatli olmalı, Hızır ve benzeri görüntülerin bizi saptırmak için bir oyun olabileceğini de unutmamalıyız.

Bu konuyu bir hususu belirterek noktalamak istiyoruz. Hızır mı üstün / daha bilgili yoksa Mûsâ mı, şeklinde veya şeriat mı önde hakikat mi, şeklinde bir soruyla bahis açılıp Hz. Mûsâ ve Hz. Hızır kıssasından hareketle Hızır'ın Mûsâ (a.s.)'dan daha bilgili olduğunu savunanlar olmuştur. Sadece bir iki husus üzerindeki üstünlükten hareketle böyle bir hükme varmak kanaatımca tutarlı değildir. Hz. Mûsâ ile Hz. Hızır'ın ihtisasları bir diğer değişle bilgileri farklı yöndedir. Nitekim Hz. Hızır bunu: ***"Ey Mûsâ ben, Allah'ın bana öğrettiği, senin bilmediğin bir bilgi üzereyim, sen de benim bilmediğim, sana öğretilen bir bilgi üzeresin."*** diyerek belirtmişti. Bir kimsenin ihtisası olmadığı bir konuyu bilmemesi karşısındakinden bilgisiz olduğunu göstermez. Bir kara kuvvetleri komutanı düşünelim, bu komutanın ihtisası olmadığı uçağın motorunun bir parçası konusundaki bilgisi, belki kendisinden çok aşağı bir rutbedeki bir hava subayı kadar olmayabilir, hatta bu konuyu hiç bilmeyebilir. Bu durum komutanın o subaydan aşağı olduğunu, subayın komutandan üstün olduğunu göstermez. Bu konudaki değerlendirme genel bilgi ve tecrübelere göre yapılır. Hz. Mûsâ ile Hz. Hızır arasındaki mukayeseyi de böyle değerlendirmeliyiz. Mûsâ (a.s.)'ın Hızır'dan üstün olduğu konusunda şüpheye yer vermeyecek bir delilimiz vardır, o da Hz. Mûsâ'nın bir peygamber hem de peygamberliğin bir üst mertebesi sayılan ululazim bir peygamber olmasıdır. Halbuki Hz. Hızır'ın peygamber olup olmadığı bile belli değildir. Peygamber bile olsa ululazim peygamber değildir. Sadece bu nokta bile bu konuda bize yeterlidir.)

١٠٣ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْقِتَالُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنَّ أَحَدَنَا يُقَاتِلُ غَضَبًا وَيُقَاتِلُ حَمِيَّةً فَرَفَعَ إِلَيْهِ فَقَالَ مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ❁

& 103-) Ebû Mûsâ (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, Allah yolunda cihad nedir? Çünkü kimimiz öfkesinden, kimimiz de kavminin haysiyetini korumak için savaşıyor" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim Allah'ın sözünün en yüce olması için savaşırsa işte bu kimse, Allah Azze ve Celle yolundaki olur"*** buyurdu."demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 1217. hadise bakınız.)

١٠٤ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ بَيْنَا أَنَا أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي خَرِبِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ يَتَوَكَّأُ عَلَى عَسِيبٍ مَعَهُ فَمَرَّ بِنَفَرٍ مِنَ الْيَهُودِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ سَلُوهُ عَنِ الرُّوحِ وَقَالَ بَعْضُهُمْ لا تَسْأَلُوهُ لا يَجِيءُ فِيهِ بِشَيْءٍ تَكْرَهُونَهُ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لَنَسْأَلَنَّهُ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ فَقَالَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ مَا الرُّوحُ فَسَكَتَ فَقُلْتُ إِنَّهُ يُوحَى إِلَيْهِ فَقُمْتُ فَلَمَّا انْجَلَى عَنْهُ قَالَ ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي﴾ وَمَا أُوتُوا مِنَ الْعِلْمِ إِلاَّ قَلِيلاً ۞

& 104-) İbni Mes'ûd (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte Medine'nin terk edilmiş harabelerinde yürüyordum. Kendisi de hurma çubuğundan bir asaya dayanıyordu. Yahudilerden bir topluluğa uğradı. Birbirlerine: "Ona ruhu sorun!" dediler. Bir kısmı da: "Ona soru sormayın, içerisinde sevmeyeceğiniz bir şey getirmesin" dedi. Bazıları da: "Mutlaka ona soru soracağız" dedi. Bunun üzerine onlardan birisi kalktı ve: "Ey Ebû Kâsım, ruh nedir" dedi. Bunun üzerine bir müddet sustu ben, kendisine vahiy iniyor dedim ve ayağa kalktım. Vahiy durumu kendisinden geçtikten sonra: **«Sana ruhtan soruyorlar: "Ruh, Rabb'imin işindendir, size bilgiden çok azı verildi" de»** (İsrâ: 85) buyurdu."

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'e çeşitli defalar soru sorarak kendisini imtihan etmişlerdir. Bunlardan bir tanesi de 1399. hadiste gelecek olan Abdullah b. Selâm (r.a.)'ın soru sormasıdır. Abdullah (r.a.) sorularına verilen cevap üzerine Müslüman olmuştur.)

١٠٥ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَمُعاذٌ رَدِيفُهُ عَلَى الرَّحْلِ قَالَ يَا مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ قَالَ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ قَالَ يَا مُعَاذُ قَالَ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ ثَلاثًا قَالَ مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلاَّ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلا أُخْبِرُ بِهِ النَّاسَ فَيَسْتَبْشِرُوا قَالَ إِذًا يَتَّكِلُوا وَأَخْبَرَ بِهَا مُعَاذٌ عِنْدَ مَوْتِهِ تَأَثُّمًا ۞

& 105-) Enes (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) terkisinde, Muâz (r.a.) ile birlikte devenin üzerinde bulunuyordu: ***"Ey Cebel oğlu Muâz"*** buyurdu. O da: "Buyur, emret Ey Allah'ın Rasûlü" dedi: ***"Ey Muâz"*** dedi. O da: "Buyur emret Ey Allah'ın Rasûlü" dedi. Bu şekilde üç defa seslendikten sonra Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurdu: ***"Sadakatle içten gelerek Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammedin Allah'ın elçisi olduğuna şahitlik edip de Allah'ın cehennemi kendisine haram kılmadığı hiçbir kimse yoktur."*** Muâz: "Ey Allah'ın Rasûlü, bunu halka bildirsem de sevinseler?" dedi. Rasûlüllah: ***"O zaman buna güvenip kalırlar"*** buyurdu. Muâz (r.a.) bu bilgiyi tebliğ görevini yapmama günahından dolayı vefat edeceği sırada bildirmiştir."

(Hadisin bir benzeri olan 1237. hadise bakınız. Kelime-i Şehadet getiren kimseye cehennem'in haram kılınması 270 ve 2094. hadislerde de bildirilmiştir. Bu konu hakkında 270. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٠٦ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنها قَالَتْ جَاءَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلٍ إِذَا احْتَلَمَتْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا رَأَتِ الْمَاءَ فَغَطَّتْ أُمُّ سَلَمَةَ تَعْنِي وَجْهَهَا وَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَتَحْتَلِمُ الْمَرْأَةُ قَالَ نَعَمْ تَرِبَتْ يَمِينُكِ فَبِمَ يُشْبِهُهَا وَلَدُهَا ۞

{&} 106-) Ümmü Seleme (r.a.) anlatır: "Ümmü Süleym, Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, şüphesiz Allah hakikatı söylemekten haya etmez, acaba rüyada bir kadın ihtilam olsa gusül gerekir mi?" dedi: ***"Suyu*** (sıvı) ***görürse"*** buyurdu. -Hadisi anlatan bu sırada Ümmü Seleme (utanından) yüzünü

örttü, demiştir- Ümmü Süleym: "Ey Allah'ın Rasûlü, kadından da meni gelir mi?" dedi, o da: ***"Hay Allah hayrını versin evet, öyle olmasaydı çocuğu kendisine ne ile benzeyecekti?"*** buyurdu.

(Çocuğun anne ve babasına benzemedeki kadının etkisi konusunda 1399. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٠٧ عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ رَجُلاً مَذَّاءً فَأَمَرْتُ الْمِقْدَادَ بْنَ الأَسْوَدِ أَنْ يَسْأَلَ النَّبِيَّ ﷺ فَسَأَلَهُ فَقَالَ فِيهِ الْوُضُوءُ

{&} 107-) Hz. Ali (r.a.): "Ben, mezi akıntısı çok olan birisiydim. Mikdâd'a bunu Rasûlüllah (s.a.v.)'e sormasını söyledim. O da sordu: ***"Bunda namaz abdesti alması gerekir"*** buyurdu."demiştir.

١٠٨ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَجُلاً قَامَ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مِنْ أَيْنَ تَأْمُرُنَا أَنْ نُهِلَّ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُهِلُّ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ وَيُهِلُّ أَهْلُ الشَّأْمِ مِنَ الْجُحْفَةِ وَيُهِلُّ أَهْلُ نَجْدٍ مِنْ قَرْنٍ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ وَيَزْعُمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَيُهِلُّ أَهْلُ الْيَمَنِ مِنْ يَلَمْلَمَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ لَمْ أَفْقَهْ هَذِهِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

108-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır: "Bir adam mescidde ayağa kalktı ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, nerede ihrama girmemizi emredersin?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Medine halkı Zü'l-Huleyfe mevkisinde ihrama girer, Şam halkı Cuhfe mevkisinde ihrama girer, Necd halkı da Karn mevkisinde ihrama girer"*** buyurdu."

Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Yemen halkı Yelemlem mevkisinde ihrama girer"*** buyurduğunu söylüyorlar, ben bunu bilmiyorum" derdi.

(Hadisin değişik bir benzeri 774. hadiste gelecektir. Buhârî'nin hadisi bu bölümde getirmesindeki maksadı, mescidde ilim öğrenmeye işaret etmesinden dolayıdır.)

١٠٩ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَجُلاً سَأَلَهُ مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ فَقَالَ لا يَلْبَسُ الْقَمِيصَ وَلا الْعِمَامَةَ وَلا السَّرَاوِيلَ وَلا الْبُرْنُسَ وَلا ثَوْبًا مَسَّهُ الْوَرْسُ أَوِ الزَّعْفَرَانُ فَإِنْ لَمْ يَجِدِ النَّعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَّيْنِ وَلْيَقْطَعْهُمَا حَتَّى يَكُونَا تَحْتَ الْكَعْبَيْنِ

{&} 109-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Bir adam Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ihram'a giren kimsenin ne giyeceğini sormuştu: ***"Ne bornoz türü başlıklı elbise, ne don-şalvar, ne sarık ne gömlek, ne vers*** (sarı renk veren bitki) ***ve za'feranla boyanmış bir elbise giyer.*** (Arkası açık terlik türü bir şey giysin.) ***Arkası açık terlik türü bir şey giyer bulamaz ise etrafı kapalı mest türü ayakkabı giysin ama topukların altına kadar kessin"*** buyurdu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْوُضُوءِ

4-) Namaz Abdesti Bölümü

١١٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لا تُقْبَلُ صَلاةُ مَنْ أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ قَالَ رَجُلٌ مِنْ حَضْرَمَوْتَ مَا الْحَدَثُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ فُسَاءٌ أَوْ ضُرَاطٌ

& 110-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Abdestini bozan bir kimsenin, abdest almadıkça namazı kabul olmaz."*** buyurmuştur. Hadramevt'ten bir kimse: "Ey Ebû Hureyre, abdest bozma nedir?" dedi. O da: "Sesli veya sessiz yellenmektir" dedi.

١١١ وعَنْه رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ فَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ

& 111-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Muhakkak ki kıyamet günü ümmetim abdest izlerinden dolayı el, yüz ve ayaklarında nurlar parlayarak çağrılır."*** diye buyururken işittim. Sizden kim nurunu çoğaltabilirse çoğaltsın." demiştir.

١١٢ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ زَيْدٍ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ شَكَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الرَّجُلُ الَّذِي يُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ يَجِدُ الشَّيْءَ فِي الصَّلاةِ فَقَالَ لا يَنْفَتِلْ أَوْ لا يَنْصَرِفْ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا

& 112-) Abdullah b. Zeyd el-Ensârî (r.a.)'dan. Kendisi, Rasûlüllah (s.a.v.)'e namazında abdesti bozan bir şeyler olduğunu zanneden bir kimsenin durumunu anlatmış. O da: ***"Sesi duymadıkça veya kokuyu hissetmedikçe namazdan ayrılmasın"*** buyurmuştur.

١١٣ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَامَ حَتَّى نَفَخَ ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ وَرُبَّمَا قَالَ اضْطَجَعَ حَتَّى نَفَخَ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى

113-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) uyudu hatta horladı, sonra da namaz kıldı. Bir diğer rivayette ise "abdest almadan" ilavesi vardır.

(Hadisin geniş bir benzeri 97. hadiste geçmişti, bundan sonra da 142 ve 2072. hadislerde de değişik şekillerde gelecektir.

Uykunun abdesti bozup bozmayacağı konusunda çeşitli görüşler vardır. Aslında uyku abdesti bozan şeylerden değildir. Ancak, uyuyan bir kimsenin abdestinin bozulup bozulmadığını kontrol etme imkânının olmadığından uykunun abdesti bozacağına hükmedilmiştir. Bu nedenle Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Gözler dübürün bağıdır, dolayısıyla kim uyursa abdest alsın."*** buyurmuştur. (Ebû Dâvûd, Tahâret: 79. İbni Mâce, Tahâret: 62. Ahmed b. Hanbel: I, 111)

Tirmizî ve Ebû Dâvûd'un rivayet ettiği bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.) secdede iken uyuduktan sonra abdest almadan namaza durur. İbni Abbâs (r.a.), kendisine bunu sorduğunda: ***"Abdest ancak uzanıp uyuyan kimseye gerekir. Çünkü uzandığında mafsallar gevşer."*** buyurmuştur. Ancak bu hadisin senedi tenkide uğramıştır. (Tirmizî, Tahâret: 57, Ebû Dâvûd, Tahâret: 79) Tirmizî bu hadisin sonunda şu açıklamayı getirir: "Âlimler, uykudan dolayı abdestin bozulup bozulmayacağı konusunda ihtilaf etmişlerdir. Bu arada âlimlerin çoğunluğu uzanıp yatmaksızın otururak veya ayakta uyuyan kimseye abdestin gerekmeyeceği görüşündedir. Bir kısmı ise kendinden geçecek derecede uyuyan kimseye abdestin gerekeceği görüşündedir."

İmâm Nevevî, Müslim, Hayz: 123. hadisin açıklamasında bu konuda sekiz görüş getirmiştir.

1-) Her ne şekilde olursa olsun uyku abdesti bozmaz. Sahabeden Ebû Musa el- Eş'arî (r.a.), Said b. Museyyeb ve bir kısım âlimler bu görüştedir.

2-) Her ne şekilde olursa olsun uyku abdesti bozar. Hasan Basrî, İshak b. Râhûye ve bir kısım âlimler bu görüştedir.

3-) Derin uyku abdesti bozar, az uyku bozmaz. Zührî, Rabia, Evzâî, İmâm Mâlik ve bir kısım âlimler bu görüştedir.

4-) Namazda olsun veya olmasın kıyam, rukû, secde ve oturma şeklinden birisinde uyursa, uyku abdesti bozmaz. Ancak uzanarak veya sırt üstü yatarak uyursa, abdest bozulur. İmâm Ebû Hanife, Dâvûd Zâhirî bu görüştedir. (Hanefilere göre bir yere yaslanarak uyursa da abdest bozulur.)

5-) Uyku yalnız rukû ve secdede iken olursa abdesti bozar. Ahmed b. Hanbel'in görüşüdür.

6-) Uyku yalnız secdede iken olursa abdesti bozar. Bu da Ahmed b. Hanbel'in görüşüdür.

7-) Her ne şekilde olursa olsun uyku, namazda iken abdesti bozmaz, namaz dışında iken bozar.

8-) Namaz içerisinde olsun veya olmasın, makadı yere yerleştirerek oturup uyuyan kimsenin abdesti bozulmaz. İmâm Şafi bu görüştedir. (Şerhu Müslim. III. 295)

Diğer taraftan bu hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in horlayarak uyuduktan sonra abdest almadan namaz kılmaya çıkması, kendisine mahsus bir özellik olarak değerlendirilmiştir. Çevirisini yaptığımız hadisin devamında ravilerden Amr b. Dinar: "Ubeyd b. Umeyr'i: "Peygamberlerin rüyaları da vahiydir" derken duydum. Kendisi bu sözünün arkasından: **«Ben seni uykumda kurban olarak kesiyor görüyorum...»** (Sâffât: 102) ayetini okudu." demiştir. 608. ve 1498. hadislerde de peygamberlerin gözlerinin uyuduğu halde kalplerinin uyumadığı bildirilir. Bundan anlaşılan peygamberlerin uykusu ile diğer insanların uykusu farklıdır. Bu nedenle Hz. Peygamber (s.a.v.)'in uykusunun abdestini bozmaması sadece kendisine mahsus bir uygulama olması muhtemeldir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisine mahsus uygulamalara **"Hasâisu'n-Nebî"** denilir ki bu kısım uygulamalar ümmeti bağlamayan, sadece kendisine özel sayılan şeylerdir. Bu tür uygulamalardan bir kısmını şöyle sıralayabiliriz: Zekât ve sadaka almaması (756, 1112 ve 1156. hadislere bakınız.) Aynı anda dörtten fazla hanımla nikahlı olması. Humus gelirini dilediği gibi kullanması. (Enfâl: 41) Miras bırakmaması. (1200 ve 1612. hadislere bakınız.) İftarsız peş peşe oruç tutması. Gece namazının kendisi için farz olması. (İsrâ: 79) Mekke'ye ihramsız girebilmesi. Mekkede kan dökülmesi hiçbir kimseye helâl değilken kendisine kısa bir süre için izin verilmesi gibi. (89. hadise bakınız.)

Bu arada Hz. Peygamber (s.a.v.)'in başka bir zamanda uykudan kalktığında abdest aldığı da rivayet edilmiştir. Bu iki uygulamanın izahını şu şekilde yapmak mümkündür: Nasıl ki kendisinin bir beşer yönü bir de ilahi bağla irtibatlı olduğu yönü varsa uykusu da böyledir. Beşer uykusu ile uyuduğunda abdest almış peygamberlik bağlamında olan uykusundan -ki bu aynı zamanda vahiy anı sayılır- uyandığında abdest almamıştır. Kendisinin böyle durumlarda abdest almaması bize yönelik bir uygulama değildir.)

١١٤ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنهما قَالَ دَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ عَرَفَةَ حَتَّى إِذَا كَانَ بِالشِّعْبِ نَزَلَ فَبَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَلَمْ يُسْبِغِ الْوُضُوءَ فَقُلْتُ الصَّلاَةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ الصَّلاَةُ أَمَامَكَ فَرَكِبَ فَلَمَّا جَاءَ الْمُزْدَلِفَةَ نَزَلَ فَتَوَضَّأَ فَأَسْبَغَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أُقِيمَتِ الصَّلاَةُ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ ثُمَّ أَنَاخَ كُلُّ إِنْسَانٍ بَعِيرَهُ فِي مَنْزِلِهِ ثُمَّ أُقِيمَتِ الْعِشَاءُ فَصَلَّى وَلَمْ يُصَلِّ بَيْنَهُمَا ❁

{&} 114-) Üsâme b. Zeyd (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) hacıları Arafattan hareket ettirdi, (Müzdelifeden önceki) dağ yoluna varınca inip küçük abdest bozdu, bir abdest aldı, ama fazla özen göstermedi."Ey Allah'ın Rasûlü, namaz?" dedim: ***"Namaz ilerde"*** buyurdu ve binege bindi. Müzdelife'ye gelince indi yine abdest aldı, bu sefer abdestine özen gösterdi, arkasından kamet getirildi. Akşam namazını kıldı sonra herkes konakladığı yerde devesini çökertti, arkasından yatsı için kamet getirildi ve yatsı namazını kıldı, her iki namaz arasında bir namaz kılmadı"

١١٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّهُ تَوَضَّأَ فَغَسَلَ وَجْهَهُ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَمَضْمَضَ بِهَا وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَجَعَلَ بِهَا هَكَذَا أَضَافَهَا إِلَى يَدِهِ الأُخْرَى فَغَسَلَ بِهِمَا وَجْهَهُ ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَغَسَلَ بِهَا يَدَهُ الْيُمْنَى ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَغَسَلَ بِهَا يَدَهُ الْيُسْرَى ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ

مَاءٍ فَرَشَّ عَلَى رِجْلِهِ الْيُمْنَى حَتَّى غَسَلَهَا ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً أُخْرَى فَغَسَلَ بِهَا رِجْلَهُ يَعْنِي الْيُسْرَى ثُمَّ قَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَتَوَضَّأُ۞

115-) İbni Abbâs (r.a.) şöyle abdest aldı. Yüzünü yıkadı sonra bir avuç su aldı ve bu su ile ağzını çalkalayıp burnuna su verdi. Sonra bir avuç su aldı şöyle yapıp o suyu diğer eline kattı ve iki eliyle yüzünü yıkadı. Sonra bir avuç su aldı ve bu su ile sağ kolunu yıkadı. Sonra bir avuç su aldı, bu su ile de sol kolunu yıkadı. Sonra başını meshetti. Sonra da bir avuç su aldı, sağ ayağına azar azar döküp yıkadı. Sonra bir avuç su daha aldı ve bununla sol ayağını yıkadı. Sonra da: "Rasûlüllah (s.a.v.)'i böyle abdest alırken gördüm." demiştir.

١١٦ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا دَخَلَ الْخَلاءَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ۞

& 116-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) helaya girerken ***"Allahümme innî Eûzübike mine'l-Hubusi ve'l-Habâis*** (=Allah'ım, gözle görülmeyen kötülüklerden, erkek ve dişi şeytanlardan Sana sığınırım)" derdi." demiştir.

(Hubus ve Habâis kelimeleri anlam olarak, kötü pis şeyler demektir. Biri erkeği diğeri kadını gösteren bu lafızlardan erkek ve dişi şeytanlar kasdedildiği bildirilmiştir.)

١١٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ الْخَلاءَ فَوَضَعْتُ لَهُ وَضُوءًا قَالَ مَنْ وَضَعَ هَذَا فَأُخْبِرَ فَقَالَ اللَّهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ۞

& 117-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) helaya girdiğinde kendisi için abdest suyu koydum: ***"Bunu kim koydu?"*** buyurdu. Kendisine kimin koyduğu bildirilince: ***"Allah'ım onu dinde derin anlayışlı (fakih) kıl"*** buyurdu.

١١٨ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَتَى أَحَدُكُمُ الْغَائِطَ فَلا يَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَلا يُوَلِّهَا ظَهْرَهُ شَرِّقُوا أَوْ غَرِّبُوا۞

{&} 118-) Ebû Eyyûb el-Ensârî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizden birisi abdest bozmaya gittiğinde önünü kıbleye dönmesin, arkasını da dönmesin, kıbleyi sağına veya soluna alsın"*** buyurdu" demiştir.

١١٩ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ إِنَّ نَاسًا يَقُولُونَ إِذَا قَعَدْتَ عَلَى حَاجَتِكَ فَلا تَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَلا بَيْتَ الْمَقْدِسِ. لَقَدِ ارْتَقَيْتُ يَوْمًا عَلَى ظَهْرِ بَيْتٍ لَنَا فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى لَبِنَتَيْنِ مُسْتَقْبِلاً بَيْتَ الْمَقْدِسِ لِحَاجَتِهِ۞

{&} 119-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Birtakım insanlar: "Abdest bozmaya oturduğunda ne kıbleye ne de Beyt-i Makdis'e (Kudüs'e) dön!" diyorlar. Bir gün evimizin damına çıkmıştım, Rasûlüllah (s.a.v.)'i abdest bozmak için Beyt-i Makdis'e karşı dönmüş iki kerpiç üzerinde gördüm." demiştir.

(118. hadiste Beyt-i Makdis'e ve Kâbe'ye dönük bir vaziyette abdest bozma yasaklanırken 119. hadiste Rasûlüllah (s.a.v.)'in bu şekilde abdest bozduğu belirtilmektedir. Âlimler buradaki farklılığı şu şekilde açıklamışlardır. Beyt-i Makdis'e ve Kâbe'ye dönük bir vaziyette abdest bozmanın yasaklanması açık arazide ve kıbleye karşı sütre olmayan yerlerdedir. 119. hadiste abdest bozma açık arazide değil kapalı alandadır. Nitekim bir kimsenin banyo yaparken çıplak yıkanması da bu şekildedir. Kişinin banyo yaparken çıplak yıkanmasının durumunda açık alanla kapalı alan arasında fark vardır. Açık alanlarda çıplak yıkanmak kesinlikle yasaklanırken kapalı alanlar için kesin yasak belirtilmemiştir. Bu konuda 199. hadise bakınız.)

١٢٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ أَزْوَاجَ النَّبِيِّ ﷺ كُنَّ يَخْرُجْنَ بِاللَّيْلِ إِذَا تَبَرَّزْنَ إِلَى الْمَنَاصِعِ وَهُوَ صَعِيدٌ أَفْيَحُ فَكَانَ عُمَرُ يَقُولُ لِلنَّبِيِّ ﷺ احْجُبْ نِسَاءَكَ فَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَفْعَلُ فَخَرَجَتْ سَوْدَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ زَوْجُ النَّبِيِّ ﷺ لَيْلَةً مِنَ اللَّيَالِي عِشَاءً وَكَانَتِ امْرَأَةً طَوِيلَةً فَنَادَاهَا عُمَرُ أَلَا قَدْ عَرَفْنَاكِ يَا سَوْدَةُ حِرْصًا عَلَى أَنْ يَنْزِلَ الْحِجَابُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ الْحِجَابِ۞

120-) Âişe (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımları geceleyin abdest bozmaya gittiklerinde geniş ve açık arazi olan el-Menâsi'ye çıkarlardı. Bu arada Ömer de Hz. Peygamber (s.a.v.)'e "Hanımlarını perde gerisinde tut" derdi, Rasûlüllah (s.a.v.) daha bunu yapmamıştı ki Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Sevde bintü Zema' bir gece yatsı vaktinde abdest bozmaya çıkmıştı. -Kendisi uzun boylu iri yapılı bir kadındı- Ömer perde gerisinde bulunmaları konusunda bir hüküm inmesini çok istediğinden (buna sebep olmak için): "Ey Sevde seni tanıdık" diye seslendi, sonunda Allah, perde gerisinde durma (hicap) ayetini indirdi"

(Hadiste geçen "Hanımlarını perde gerisinde tut" ifadesinden maksat, normalde tüm Müslüman kadınların muhatap olduğu örtünme şeklinin dışında daha özel bir örtünmedir. Bu da önemli ihtiyaçları dışında, evlerinden dışarı çıkmamalarıdır. Hz. Ömer (r.a.)'ın: **"Ey Sevde seni tanıdık."** sözü de buna işaret eder. Çünkü Hz. Ömer (r.a.)'ın açık gezen örtüsüz bir kadın için: "Biz seni tanıdık" demesinin bir anlamı yoktur, açık bir kadın zaten tanınmaktadır. Burada denilmek istenilen her ne kadar da örtünsen bile kim olduğun belli oluyor, ortalıkta dolanma denilmek istenilmiştir.

Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarına kendilerine mahsus olarak, özel emirle perde gerisinde durmaları emredilmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e olan hürmetten dolayı kendilerinin diğer kadınlardan ayrı birtakım statüleri vardı. Hanımlarının bir başkasıyla evlenmelerinin yasak olması gibi yine onların gereksiz yere ortalıkta dolanmaları da yasaktır. Kur'ân-ı Kerim'de Peygamber hanımlarına özel, diğer kadınlardan ayrı birtakım hukuki durumların olduğunu görmekteyiz: Onlar çirkin bir iş yaparlarsa cezaları diğer kadınların cezasının iki katıdır. (Ahzâb: 30) Yine onların mükafatlarının da iki kat olduğunu görmekteyiz (Ahzab: 31) Diğer müminlerin hanımları gibi değildirler (Ahzâb: 32) Evlerinde oturmaları emredilmiştir (Ahzâb: 33) Onlar, Müminlerin anneleri mesabesinde olup, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den sonra onun hanımlarıyla artık hiçbir kimsenin evlenmesi asla caiz değildir. (Ahzâb: 53) Bu ayetlerde görüldüğü gibi onun hanımlarının diğer kadınlardan farklı bir konumu olduğu görülmektedir. Bu farklı uygulamalardan birisi de ortalıkta fazla dolanmamaları, evlerinde oturmalarıdır. Hz. Ömer (r.a.)'ın inmesini istediği de bu idi sonunda Allah bu ayeti indirmiş oldu. Hadisin bir benzeri olan 1761. hadisle ayrıca konuyla ilgili olan 263. hadise bakınız.)

١٢١ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ أَجِيءُ أَنَا وَغُلَامٌ مَعَنَا إِدَاوَةٌ مِنْ مَاءٍ۞

& 121-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ayak yoluna çıktığında ben ve bir oğlan çocuğu yanımızda su kabıyla yanında gelirdik" demiştir.

١٢٢ وفي رواية: مِنْ مَاءٍ وَعَنَزَةٌ يَسْتَنْجِي بِالْمَاءِ۞

122-) Başka bir rivayette ise: "Su ve küçük mızrakla gelirdik, su ile taharetlenirdi" demiştir.
(Hz. Enes (r.a.) küçüklüğünden bu tarafa Efendimiz (a.s.)'ın hizmetinde bulunmuştur. Efendimiz abdest bozmaya çıktığında kendisi için su taşır bir de abdest bozarken yanına yaklaşılmasına uyarı için olsa gerek yere dikilen küçük mızrak veya benzeri şeyler taşırdı.)

١٢٣ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ فَلا يَتَنَفَّسْ فِي الإِنَاءِ وَإِذَا أَتَى الْخَلاءَ فَلا يَمَسَّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَلا يَتَمَسَّحْ بِيَمِينِهِ۞

& 123-) Ebû Katâde (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizden biriniz bir şey içtiğinde kaba solumasın, ayak yoluna gittiğinde de tenasül uzvunu sağ eline dokundurmasın, sağ eliyle silinip kurulanmasın"*** buyurdu" demiştir.

١٢٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ اتَّبَعْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَخَرَجَ لِحَاجَتِهِ فَكَانَ لا يَلْتَفِتُ فَدَنَوْتُ مِنْهُ فَقَالَ ابْغِنِي أَحْجَارًا أَسْتَنْفِضْ بِهَا أَوْ نَحْوَهُ وَلا تَأْتِنِي بِعَظْمٍ وَلا رَوْثٍ فَأَتَيْتُهُ بِأَحْجَارٍ بِطَرَفِ ثِيَابِي فَوَضَعْتُهَا إِلَى جَنْبِهِ وَأَعْرَضْتُ عَنْهُ فَلَمَّا قَضَى أَتْبَعَهُ بِهِنَّ۞

124-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) abdest bozmaya çıktığında kendisini takip ettim, arkasına dönüp bakmazdı, kendisine yaklaştım: ***"Taharetlenmek için birkaç taş getir ama kemik ve hayvan dışkısı getirme!"*** buyurdu. Kendisine eteğimle birkaç taş getirdim ve yanına koyup ayrıldım. Abdestini bozunca bunlarla taharetlendi." demiştir.
(Hadisin bir benzeri olan 1581. hadise bakınız.)

١٢٥ عَنِ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه أَتَى النَّبِيُّ ﷺ الْغَائِطَ فَأَمَرَنِي أَنْ آتِيَهُ بِثَلاثَةِ أَحْجَارٍ فَوَجَدْتُ حَجَرَيْنِ وَالْتَمَسْتُ الثَّالِثَ فَلَمْ أَجِدْهُ فَأَخَذْتُ رَوْثَةً فَأَتَيْتُهُ بِهَا فَأَخَذَ الْحَجَرَيْنِ وَأَلْقَى الرَّوْثَةَ وَقَالَ هَذَا رِكْسٌ۞

125-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) abdest bozmak için geldi ve bana kendisine üç tane taş getirmemi emretti. Ben iki taş buldum, üçüncüsünü aradımsa da bulamadım, derken bir hayvan dışkısı bulup getirdim. İki taşı aldı, hayvan dışkısını attı ve: ***"Bu, pistir!"*** buyurdu."demiştir.

١٢٦ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ تَوَضَّأَ النَّبِيُّ ﷺ مَرَّةً مَرَّةً۞

126-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) azalarını birer defa yıkayarak abdest aldı." demiştir.

١٢٧ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَوَضَّأَ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ۞

127-) Abdullah b. Zeyd el-Ensârî (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in azalarını ikişer defa yıkayarak abdest aldığı rivayet edilmiştir.
(Abdest alırken azaları bir defa yıkamak, yıkama şartını yerine getirir. Ancak Hz. Peygamber (s.a.v.) bir sonraki hadiste anlatıldığı gibi imkan olduğu sürece üç defa yıkardı. Kendisi suyun yetmediği zamanda veya 114. hadiste geçtiği gibi yolculuk gibi durumlarda abdest işini kısa tutar en kısa yoldan şartlarını yerine getirirdi. 126 ve 127. hadislerde anlatılan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in abdesti de bu şekildedir. 128. hadiste anlatılan ve

azaların üçer defa yıkanması ise durumun müsait olduğu zamanlardaki Hz. Peygamber (s.a.v.)'in aldığı abdesttir. Bu nedenle azaların bir defa yıkanması farz, üç defa yıkanması sünnettir denilmiştir.)

١٢٨ عَن عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رضي الله عنه أنه دَعَا بِإِنَاءٍ فَأَفْرَغَ عَلَى كَفَّيْهِ ثَلاثَ مِرَارٍ فَغَسَلَهُمَا ثُمَّ أَدْخَلَ يَمِينَهُ فِي الإِنَاءِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلاثًا وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلاثَ مِرَارٍ ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلاثَ مِرَارٍ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضُوئِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ۞

& 128-) Hz. Osman (r.a.) bir keresinde bir kap su istedi ve iki eline üç defa döküp yıkadı sonra sağ elini kabın içine koyup ağzını çalkaladı, burnuna su verdi sonra yüzünü üç defa yıkadı, iki ellerini dirseklere kadar üç defa yıkadı, sonra başını meshetti, sonra topuklarını ayak bileklerine kadar üç defa yıkadı sonra da: "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim benim şu abdestim gibi abdest alır, sonra iki rekat namaz kılar da bu iki rekat hakkında içinden nefsine bir şeyler geçirmezse geçmiş günahları bağışlanır."*** buyurdu" demiştir.

١٢٩ وفي رواية: أن عُثْمَانَ قَالَ أَلاَ أُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا لَوْلا آيَةٌ مَا حَدَّثْتُكُمُوهُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لا يَتَوَضَّأُ رَجُلٌ يُحْسِنُ وُضُوءَهُ وَيُصَلِّي الصَّلاةَ إِلاَّ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلاةِ حَتَّى يُصَلِّيَهَا قَالَ عُرْوَةُ الآيَةُ ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ﴾

{&} 129-) Başka bir rivayette ise: "Bakın size bir hadis anlatıyorum eğer, ayet olmasaydı size anlatmazdım. Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Bir kimse abdest alıp abdestini güzel yapar da namaz kılarsa bu kimsenin kıldığı namaz ile kılacağı namaza kadar geçen süredeki günahları bağışlanır."*** diye buyururken işittim" demiştir. Hadisin ravilerinden Urve, söz konusu ayetin **«İndirdiğimiz açık delilleri ve hidayeti, kitapta insanlara açıklandıktan sonra gizleyenler, ki onlara Allah da lânet eder, lânet ediciler de lânet eder»** (Bakara: 159) ayeti olduğunu söylemiştir.

(Müjde dozu yüksek olan ve helâl haram gibi bir hükümlerle ilgisi bulunmayan bu tür hadisleri, tembelliğe sürükler diye son ana kadar rivayet etmemek ashabın yapageldiği bir uygulamadır. Onlar bir gerçeği, emaneti gizlemiş olmanın vebalinden çekinerek vefatlarına yakın böylesi hadisleri rivayet etmişlerdir.)

١٣٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ مَنْ تَوَضَّأَ فَلْيَسْتَنْثِرْ وَمَنِ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ۞

{&} 130-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizden biriniz abdest aldığında burnuna su götürsün ve sümkürsün, kim taşla taharetlenirse tek yapsın*** (üç, beş...gibi)" buyurmuştur.

١٣١ و عنه رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ فِي أَنْفِهِ ثُمَّ لِيَنْثُرْ وَمَنِ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ وَإِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلْيَغْسِلْ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يُدْخِلَهَا فِي وَضُوئِهِ فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ۞

{•} 131-) Yine Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizden biriniz abdest aldığında burnuna su götürsün ve sümkürsün, kim taşla taharetlenirse tek sayılarla yapsın, sizden biriniz uykusundan uyandığında elini, abdest suyuna koymadan önce yıkasın, elinin nerede gecelediğini bilemez"*** buyurmuştur.

١٣٢ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما وقد قيل له رَأَيْتَكَ لا تَمَسُّ مِنَ الأَرْكَانِ إِلاَّ الْيَمَانِيَيْنِ وَرَأَيْتُكَ تَلْبَسُ النِّعَالَ السِّبْتِيَّةَ وَرَأَيْتُكَ تَصْبُغُ بِالصُّفْرَةِ وَرَأَيْتُكَ إِذَا كُنْتَ بِمَكَّةَ أَهَلَّ النَّاسُ إِذَا رَأَوُا الْهِلالَ وَلَمْ تُهِلَّ أَنْتَ حَتَّى كَانَ يَوْمُ التَّرْوِيَةِ قَالَ عَبْدُاللَّهِ أَمَّا الأَرْكَانُ فَإِنِّي لَمْ أَرَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَمَسُّ إِلاَّ الْيَمَانِيَيْنِ وَأَمَّا النِّعَالُ السِّبْتِيَّةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَلْبَسُ النَّعْلَ الَّتِي لَيْسَ فِيهَا شَعَرٌ وَيَتَوَضَّأُ فِيهَا فَأَنَا أُحِبُّ أَنْ أَلْبَسَهَا وَأَمَّا الصُّفْرَةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَصْبُغُ بِهَا فَأَنَا أُحِبُّ أَنْ أَصْبُغَ بِهَا وَأَمَّا الإِهْلالُ فَإِنِّي لَمْ أَرَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُهِلُّ حَتَّى تَنْبَعِثَ بِهِ رَاحِلَتُهُ۞

{&} 132-) İbni Ömer (r.a.)'a: "Senin, tavaf ederken sadece Yemen tarafındaki iki kenara (Rükn-ü Yemânî'ye) dokunduğunu gördüm? İhramda da tabaklanmış deriden terlik giyer gördüm? Sarı boya ile boyandığını gördüm? Mekke de iken halk hilâli gördüklerinde (Zü'l-Hicce'nin başında) hac için telbiye getirirken sen niçin Arafeden bir önceki gün (Zü'l-Hicce'nin 8. günü) telbiye getirdiğini gördüm?" denildi. Abdullah b. Ömer (r.a.): "Şöyle açıklayayım, Kâbe'nin kenarları hususunda Rasûlüllah (s.a.v.)'i sadece Yemen tarafındaki iki köşeye (Rükn-ü Yemânî'ye) dokunurken gördüm. Tabaklanmış deriye gelince ben, Rasûlüllah (s.a.v.)'i üzerinde tüyleri kalmamış deriden terlik giydiğini ve bunun içinde de abdest aldığını gördüm dolayısıyla ben bunu giymeyi severim. Sarı boyaya gelince ben, Rasûlüllah (s.a.v.)'i bununla boyandığını gördüm bu nedenle ben bununla boyanmayı severim. Hilal konusuna gelince ben, Rasûlüllah (s.a.v.)'i bineğinin kendisini götüreceği zamana kadar (Arafat'a çıkmaya hareket edene kadar) hac için telbiye getirmediğini gördüm" demiştir.

١٣٣ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنه قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُعْجِبُهُ التَّيَمُّنُ فِي تَنَعُّلِهِ وَتَرَجُّلِهِ وَطُهُورِهِ وَفِي شَأْنِهِ كُلِّهِ۞

& 133-) Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.), temizlenmede, saç sakal bakımında, ayakkabı giymede ve diğer bütün işlerinde sağdan başlamayı ve sağ tarafı kullanmayı çok severdi." demiştir.

١٣٤ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَحَانَتْ صَلاةُ الْعَصْرِ فَالْتَمَسَ النَّاسُ الْوَضُوءَ فَلَمْ يَجِدُوهُ فَأُتِيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِوَضُوءٍ فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي ذَلِكَ الإِنَاءِ يَدَهُ وَأَمَرَ النَّاسَ أَنْ يَتَوَضَّئُوا مِنْهُ قَالَ فَرَأَيْتُ الْمَاءَ يَنْبُعُ مِنْ تَحْتِ أَصَابِعِهِ حَتَّى تَوَضَّئُوا مِنْ عِنْدِ آخِرِهِمْ۞

{&} 134-) Enes (r.a.): "İkindi namazı vakti olmuş, halk abdest suyu arayıp bulamadıkları sırada Rasûlüllah (s.a.v.)'i görmüştüm, Rasûlüllah (s.a.v.)'e bir miktar abdest suyu getirildi. Elini kabın içerisine koydu ve halka bundan abdest almalarını emretti. En son kişi abdest alana kadar suyun parmaklarının altından kaynadığını gördüm" demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 148. ve 1499. hadislere bakınız.)

١٣٥ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا حَلَقَ رَأْسَهُ كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَوَّلَ مَنْ أَخَذَ مِنْ شَعَرِهِ۞

& 135-) Enes (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) başını tıraş ettiğinde saç telinden ilk alan Ebû Talha olmuştur.

(Hadisin diğer rivayetlerinde bu tıraşın veda haccında olduğu bildirilir. Sahabe, Efendimizin saç tellerini alıp yanında saklamıştır. Hz. Peygamber (s.a.v.) ile teberrük konusunda 1945. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٣٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا شَرِبَ الْكَلْبُ فِي إِنَاءِ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعًا۞

{&} 136-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizden birinizin kabından köpek içerse onu yedi defa yıkasın."*** buyurdu." demiştir.

١٣٧ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ كَانَتِ الْكِلابُ تَبُولُ وَتُقْبِلُ وَتُدْبِرُ فِي الْمَسْجِدِ فِي زَمَانِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلَمْ يَكُونُوا يَرُشُّونَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ۞

137-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) zamanında köpekler mescide girer çıkar idrar yaparlardı ama hiçbir kimse bundan dolayı su serpmezdi." demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında mescid günümüzdeki gibi sağlam ve mazbut değildi, etrafı da açıktı. Bu nedenle her türlü hayvan girebildiği gibi köpekler de girebiliyor hatta idrarlarını bile yapabiliyorlardı. Köpeklerin mescide girip idrarlarını yapmaları mescidi yıkamayı gerektirmiyordu. Çünkü pisliği temizleme yollarından birisi de güneşte kurutma usulüdür. İşte bu nedenle etrafı açık bir binada köpek idrarı gibi bir pislik var ise ya güneş veya rüzgar tarafından kurutulmasıyla temiz hükmüne geçmektedir. Yukarıdaki hadisimizi Ebû Dâvûd "Yeryüzü kuruduğunda temiz olur" başlığı altında zikretmiştir. Bu hadis, kurutma ve güneşte bırakma usulü ile temizlemeyi kabul eden Hanefi mezhebinin delillerinderdir. İmam-ı Azam: "Güneş izini giderdiğinde topraktaki necasetler temiz olur." demiştir.)

١٣٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا يَزَالُ الْعَبْدُ فِي صَلاةٍ مَا كَانَ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُ الصَّلاةَ مَا لَمْ يُحْدِثْ۞

{•} 138-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir kul namazı beklemek için mescidde abdestli olarak bulunduğu sürece namaz içerisinde olmuş olur"*** buyurdu" demiştir.

(Bu konuda 299 ve 367. hadislere de bakınız.)

١٣٩ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ رضي الله عنه أَنَّهُ سَأَلَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رضي الله عنه قُلْتُ أَرَأَيْتَ إِذَا جَامَعَ فَلَمْ يُمْنِ قَالَ عُثْمَانُ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ للصَّلاةِ وَيَغْسِلُ ذَكَرَهُ قَالَ عُثْمَانُ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَسَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ عَلِيًّا وَالزُّبَيْرَ وَطَلْحَةَ وَأُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ رضي الله عنه فَأَمَرُوهُ بِذَلِكَ۞

& 139-) Zeyd b. Halid, Osman b. Affan'a şöyle sorduğunu anlatır: "Bir kimse cima edip de meni gelmez ise ne dersin?" dedim. Osman: "Bu kimse namaz abdesti gibi abdest alır, tenasül uzvunu da yıkar. Bunu Rasûlüllah (s.a.v.)'den işittim." dedi. Bu konuyu Ali, Zübeyr, Talha ve Übey b. Ka'b'a sordum onlar da böyle emrettiler" demiştir.

(İslâmın ilk dönemlerinde, cimada meni gelmezse gusül abdestinin gerekmeyeceği belirtilmiştir. Sonraları bu uygulama kaldırıldı. Übey b. Ka'b (r.a.): "Yıkanmak, ancak meninin gelmesiyle gerekir." hükmü İslâmın ilk yıllarındaki bir ruhsat idi, sonra bu ruhsat kaldırıldı" demiştir. (Tirmizî, Tahâret:: 81. Ebû Dâvûd, Tahâret: 84) İmam Tirmizî bu

hadisin devamında: "Bu husus birden fazla sahabe tarafından rivayet edilmiştir, Übey b. Ka'b (r.a.), Râfi b. Hadic (r.a.) bunlardandır. İlim erbabının çoğunun nazarında uygulama "Bir kimse hanımıyla cima ederse meni gelmese bile gusül abdesti gerekir." şeklindedir." demiştir. Söz konusu ilk uygulama kaldırıldığı halde bunu bilmeyen bazı sahabiler eski uygulamaya devam etmişler sonra işin gerçek yönü kendilerine bildirildiğinde görüşlerinden dönmüşlerdir. Hadis kitaplarında bu hususu dile getiren pek çok rivayet vardır. Bunlardan birisi de Hz. Âişe (r.a.)'ın hadisidir. Müslümanlar kendi aralarında bu konuyu tartışmışlar bir sonuca varamayınca durumu Hz. Âişe (r.a.)'a sormuşlar, o da: "Bu konuyu iyi bilen birisine düştün. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bir kimse kadının dört kenarı arasına oturup sünnet yeri kadının sünnet yerine değdi mi gusül gerekir."*** buyurdu." demiştir. (Müslim, Hayız: 88. Ebû Dâvûd, Tahâret: 84.)

١٤٠ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَرْسَلَ إِلَى رَجُلٍ مِنَ الأَنْصَارِ فَجَاءَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَعَلَّنَا أَعْجَلْنَاكَ فَقَالَ نَعَمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أُعْجِلْتَ أَوْ قُحِطْتَ فَعَلَيْكَ الْوُضُوءُ ❁

& 140-) Ebû Said el- Hudrî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) ensardan birisine haber göndermişti o da başından su damlayarak geldi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Herhalde sana acele ettirdik"*** buyurdu. O da: "Evet" dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Eğer aceleye gelir veya menin gelmez ise sana namaz abdesti almak düşer"*** buyurdu." demiştir.

١٤١ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي سَفَرٍ وَأَنَّهُ ذَهَبَ لِحَاجَةٍ لَهُ وَأَنَّ مُغِيرَةَ جَعَلَ يَصُبُّ الْمَاءَ عَلَيْهِ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ وَمَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ ❁

{&} 141-) Muğîra b. Şu'be (r.a.)'dan. Kendisi, Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte bir yolculukta iken Rasûlüllah (s.a.v.) abdest bozmaya gitmiş. (Daha sonra) Muğîra b. Şu'be (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.) abdest alırken kendisine suyu dökmeye durmuş o da yüzünü ve iki ellerini (dirsekleriyle birlikte) yıkamış ve başını meshedip mestlerinin üzerine meshetmiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 156. hadise bakınız. 238. hadiste değişik hususlar anlatılır.)

١٤٢ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّهُ بَاتَ لَيْلَةً عِنْدَ مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ وَهِيَ خَالَتُهُ فَاضْطَجَعْتُ فِي عَرْضِ الْوِسَادَةِ وَاضْطَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَهْلُهُ فِي طُولِهَا فَنَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى إِذَا انْتَصَفَ اللَّيْلُ أَوْ قَبْلَهُ بِقَلِيلٍ أَوْ بَعْدَهُ بِقَلِيلٍ اسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَجَلَسَ يَمْسَحُ النَّوْمَ عَنْ وَجْهِهِ بِيَدِهِ ثُمَّ قَرَأَ الْعَشْرَ الآيَاتِ الْخَوَاتِمَ مِنْ سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ ثُمَّ قَامَ إِلَى شَنٍّ مُعَلَّقَةٍ فَتَوَضَّأَ مِنْهَا فَأَحْسَنَ وُضُوءَهُ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقُمْتُ فَصَنَعْتُ مِثْلَ مَا صَنَعَ ثُمَّ ذَهَبْتُ فَقُمْتُ إِلَى جَنْبِهِ فَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى رَأْسِي وَأَخَذَ بِأُذُنِي الْيُمْنَى يَفْتِلُهَا فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ أَوْتَرَ ثُمَّ اضْطَجَعَ حَتَّى أَتَاهُ الْمُؤَذِّنُ فَقَامَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الصُّبْحَ ❁

{&} 142-) Abdullah b. Abbâs (r.a.)'dan. Bir keresinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'ın hanımı ve aynı zamanda kendisinin teyzesi olan Meymûne (r.a.)'ın yanında gecelemişti. Şöyle anlatır: "Ben yastığın enine (kısa tarafına) uzanıp yattım. Rasûlüllah (s.a.v.) ile hanımı da boyuna (uzun tarafına) uzanıp yattı. Rasûlüllah (s.a.v.) uyudu. Gece yarısı -veya yarısından biraz önce veya yarısından biraz sonra- olunca Rasûlüllah (s.a.v.) uyandı ve oturdu, eliyle yüzünden uykuyu gideriyordu, sonra Âl-i İmrân Suresinin sonundan on ayet okudu, arkasından asılı olan su tulumuna doğru kalktı ve bundaki su ile abdest aldı, abdestine de özen gösterdi. Sonra namaza durdu. Ben de kalkıp onun yap-

tığı gibi yaptım sonra gidip yanına durdum. Sağ elini başıma koyup sağ kulağımı kıvırdı, ardından iki rekat namaz kıldı, sonra iki rekat, sonra iki rekat, sonra iki rekat, sonra iki rekat, sonra iki rekat, sonra da tek rekat kıldı ve müezzin kendisine gelinceye kadar yatıp uzandı, ardından kalktı ve kısa iki rekat namaz kıldı sonra da çıkıp sabah namazını kıldı" demiştir

(Hadis daha önce 97 ve 113. hadisler olarak geçmişti, bundan sonra da 2072. hadis olarak değişik bir şekilde tekrar gelecektir.)

١٤٣ عَنِ عَبْدِاللَّه بْنِ زَيْد رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً قَالَ له أَتَسْتَطِيعُ أَنْ تُرِيَنِي كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّه ﷺ يَتَوَضَّأُ فَقَالَ عَبْدُاللَّه ابْنُ زَيْد نَعَمْ فَدَعَا بِمَاء فَأَفْرَغَ عَلَى يَدَيْه فَغَسَلَ مَرَّتَيْن ثُمَّ مَضْمَضَ وَاسْتَنْثَرَ ثَلاثًا ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلاثًا ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْه مَرَّتَيْن مَرَّتَيْن إِلَى الْمِرْفَقَيْن ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ بِيَدَيْه فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَدْبَرَ بَدَأَ بِمُقَدَّمِ رَأْسِه حَتَّى ذَهَبَ بِهِمَا إِلَى قَفَاهُ ثُمَّ رَدَّهُمَا إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي بَدَأَ مِنْهُ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْه ۞

{&} 143-) Bir kimse Abdullah b. Zeyd (r.a.)'a: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in nasıl abdest aldığını bana gösterebilir misin?" dedi. Abdullah b. Zeyd (r.a.): "Tabi" dedi ve su istedi. İki eline döküp iki defa yıkadı, sonra üç defa ağzını çalkalayıp burnuna su verip sümkürdü sonra üç defa yüzünü yıkadı sonra da ikişer defa ellerini dirseklere kadar yıkadı sonra eliyle başını meshetti. İki elini başının önünden başlayarak enseye varana kadar öne arkaya götürüp ilk başladığı yere getirdi. Sonra da iki ayağını yıkadı"

١٤٤ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّه ﷺ بِالْهَاجِرَة فَأُتِيَ بِوَضُوء فَتَوَضَّأَ فَجَعَلَ النَّاسُ يَأْخُذُونَ مِنْ فَضْلِ وَضُوئِه فَيَتَمَسَّحُونَ بِه فَصَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الظُّهْرَ رَكْعَتَيْنِ وَالْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ وَبَيْنَ يَدَيْه عَنَزَةٌ ۞

& 144-) Ebû Cuhayfe (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) öğlenin sıcağında (çadırdan) yanımıza çıktı. Kendisine abdest suyu getirildi ve abdest aldı. Halk abdest suyunun artanını alıp üzerlerine sürünmeye başladı, ardından Hz. Peygamber (s.a.v.) önünde dikili bır mızrak olduğu halde iki rekat öğle iki rekat da ikindi namazını kıldı"

(Kılınan bu namaz, Mekke'den Medine'ye gelirken kılınmıştır. Hadisin ravisi Ebû Cuhayfe (r.a.) da Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mübarek elini tutup yüzüne sürmüş bir de baksa ki, o sıcakta kardan daha serin olduğunu, miskten daha güzel koktuğunu görmüş. Bu ise Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bir mucizesidir. Hadisin benzerleri 248, 313 ve 1487. hadis olarak gelecektir.)

١٤٥ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ رضي الله عنه قَالَ ذَهَبَتْ بِي خَالَتِي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّه إِنَّ ابْنَ أُخْتِي وَجِعٌ فَمَسَحَ رَأْسِي وَدَعَا لِي بِالْبَرَكَة ثُمَّ تَوَضَّأَ فَشَرِبْتُ مِنْ وَضُوئِه ثُمَّ قُمْتُ خَلْفَ ظَهْرِه فَنَظَرْتُ إِلَى خَاتَمِ النُّبُوَّة بَيْنَ كَتِفَيْه مِثْلَ زِرِّ الْحَجَلَة ۞

& 145-) Sâib b. Yezid (r.a.) anlatır: "Teyzem beni Hz. Peygamber (s.a.v.)'e götürdü: ***"Ey Allah'ın Rasûlü kardeşimin oğlunun ayaklarında rahatsızlık vardır"*** dedi. Bunun üzerine başımı sıvazladı ve bana bereket duasında bulundu sonra abdest aldı ben de abdest suyundan içtim. Sonra arkasında ayağa kalkıp, iki omuzu arasındaki keklik yumurtası gibi peygamberlik mührüne baktım."

(Efendimiz (a.s.)'ın duasının neticesi için 1477. hadise bakınız.)

١٤٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ يَتَوَضَّئُونَ فِي زَمَانِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ جَمِيعًا ❁

{•} 146-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) zamanında kadın ve erkekler topluca abdest alırlardı" demiştir.

(Bu uygulamanın nikah düşmeyen aile fertleri arasında olduğu veya örtünme emrinden önce olduğu söylenilmiştir. Umdetü'l-Kârî, Aynî, II. 394. Nitekim İmam Buhârî de hadisi nikah düşmeyen aile fertleri arasında anladığından dolayı **"Bir kimsenin hanımıyla abdest alması ve kadının abdest suyunun geri kalanı"** konusu adı altında getirmiştir. Buhârî, Vudû: 43)

١٤٧ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعُودُنِي وَأَنَا مَرِيضٌ لا أَعْقِلُ فَتَوَضَّأَ وَصَبَّ عَلَيَّ مِنْ وَضُوئِهِ فَعَقَلْتُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَنِ الْمِيرَاثُ إِنَّمَا يَرِثُنِي كَلالَةٌ فَنَزَلَتْ آيَةُ الْفَرَائِضِ ❁

& 147-) Câbir (r.a.): "Kendimi tanımayacak derecede hasta iken Rasûlüllah (s.a.v.) gelip beni ziyaret etti, abdest alıp benim üzerime abdest suyundan serpti ben de kendime geldim: "Ey Allah'ın Rasûlü miras kimin olacak? Bana, babam ve çocuğumun dışındaki kimseler mirascı oluyor." dedim. Arkasından miras hukukunu açıklayan ayet indi." demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 1729. hadise bakınız.)

١٤٨ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ حَضَرَتِ الصَّلاةُ فَقَامَ مَنْ كَانَ قَرِيبَ الدَّارِ إِلَى أَهْلِهِ وَبَقِيَ قَوْمٌ فَأُتِيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمِخْضَبٍ مِنْ حِجَارَةٍ فِيهِ مَاءٌ فَصَغُرَ الْمِخْضَبُ أَنْ يَبْسُطَ فِيهِ كَفَّهُ فَتَوَضَّأَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ قُلْنَا كَمْ كُنْتُمْ قَالَ ثَمَانِينَ وَزِيَادَةً ❁

148-) Enes (r.a.) anlatır: "Namaz vakti girdi, evi yakın olan birisi ayağa kalktı (ve abdest suyu getirmek için evine gitti.) Geride bir topluluk kalmıştı. Rasûlüllah (s.a.v.)'e içerisinde su bulunan taştan oyulmuş bir leğen getirildi. Leğen içerisinde el açamayacak kadar küçüktü, ama topluluğun hepsi ondan abdest aldı." (Hadisi anlatan): "O gün kaç kişiydiniz?" dedik: "Seksenden fazla" dedi." demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 134. ve 1499. hadislere bakınız.)

١٤٩ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَعَا بِقَدَحٍ فِيهِ مَاءٌ فَغَسَلَ يَدَيْهِ وَوَجْهَهُ فِيهِ وَمَجَّ فِيهِ ❁

149-) Ebû Mûsâ (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) içi su dolu bir kap istedi, içinde elini yüzünü yıkadı ve ağzından su boşalttı."

(Hadisin geniş bir benzeri 1669. hadise bakınız.)

١٥٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ ﷺ وَاشْتَدَّ بِهِ وَجَعُهُ اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ فِي أَنْ يُمَرَّضَ فِي بَيْتِي فَأَذِنَّ لَهُ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ بَيْنَ رَجُلَيْنِ تَخُطُّ رِجْلاهُ فِي الأَرْضِ بَيْنَ عَبَّاسٍ وَرَجُلٍ آخَرَ قَالَ عُبَيْدُاللَّهِ فَأَخْبَرْتُ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ أَتَدْرِي مَنِ الرَّجُلُ الآخَرُ قُلْتُ لا قَالَ هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنه وَكَانَتْ عَائِشَةُ رضي الله عنها تُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ بَعْدَمَا دَخَلَ بَيْتَهُ وَاشْتَدَّ وَجَعُهُ هَرِيقُوا عَلَيَّ مِنْ سَبْعِ

قَرَبٍ لَمْ تُحْلَلْ أَوْكِيَتُهُنَّ لَعَلِّي أَعْهَدُ إِلَى النَّاسِ وَأُجْلِسَ فِي مِخْضَبٍ لِحَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ طَفِقْنَا نَصُبُّ عَلَيْهِ تِلْكَ حَتَّى طَفِقَ يُشِيرُ إِلَيْنَا أَنْ قَدْ فَعَلْتُنَّ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى النَّاسِ۞

150-) Âişe (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in durumu ağırlaşınca rahatsızlığı da arttı, benim evimde kalıp tedavi görmesi için hanımlarından izin istedi. Onlar da izin verdiler. Hz. Peygamber (s.a.v.) (amcası) Abbâs (r.a.) ile diğer bir kimsenin arasında ayaklarını yerde sürüyerek mescide çıktı. - Hadisi Hz. Âişeden rivayet eden Ubeydullah b. Abdullah: "Bunu Abdullah b. Abbâs (r.a.)'a bildirdim, o da: "Diğer kimsenin kim olduğunu bilebiliyor musun?" dedi: "Hayır" dedim: "O, Ali idi" dedi- Yine Âişe (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) evine girince rahatsızlığı arttı ve: ***"Üzerime bağı çözülmemiş yedi tulum su dökün belki halka çıkıp tavsiyelerde bulunabilirim"*** dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hafsa'ya ait bir leğene oturtuldu sonra ***"Yeter, istediğimi yaptınız"*** anlamında işaret edene değin üzerine su dökmeye başladık bundan sonra halkın yanına çıktı."

(Hadisin bir benzeri 409. hadistir. Rasûlüllah (s.a.v.)'in vefatından önce mescide çıkması ve konuşma yapması 295, 399, 406, 407, 409. hadislerde de anlatılır. Kendisinin yaptığı konuşmadaki vasiyeti hakkında 1304, 1563 ve 1564. hadislere bakabilirsiniz)

١٥١ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَعَا بِإِنَاءٍ مِنْ مَاءٍ فَأُتِيَ بِقَدَحٍ رَحْرَاحٍ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ مَاءٍ فَوَضَعَ أَصَابِعَهُ فِيهِ قَالَ أَنَسٌ فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَى الْمَاءِ يَنْبُعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ قَالَ أَنَسٌ فَحَزَرْتُ مَنْ تَوَضَّأَ مَا بَيْنَ السَّبْعِينَ إِلَى الثَّمَانِينَ۞

151-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir su kabı istedi kendisine içerisinde az bir su bulunan ağzı geniş kenarı kısa bir kap getirildi. Parmaklarını içerisine koydu, parmaklarının arasından suyun kaynadığını seyretmeye başladım. Yetmiş ila seksen kişinin abdest aldığını hesap ettim." demiştir.

١٥٢ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَغْسِلُ أَوْ كَانَ يَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ إِلَى خَمْسَةِ أَمْدَادٍ وَيَتَوَضَّأُ بِالْمُدِّ۞

& 152-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) beş Müd veya bir Sa' su ile gusül abdesti alır bir Müd ile de namaz abdesti alırdı" demiştir.

(Hadiste geçen Sa' ve Müd o dönemin ölçü birimleridir. Günümüz ölçü birimlerine göre bir Müd yaklaşık bir litre bir Sa' ise dört litredir.)

١٥٣ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ مَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ وَأَنَّ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عُمَرَ سَأَلَ عُمَرَ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ نَعَمْ إِذَا حَدَّثَكَ شَيْئًا سَعْدٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَلا تَسْأَلْ عَنْهُ غَيْرَهُ۞

153-) Sa'd b. Ebî Vakkas (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mestlerinin üzerine meshettiğini söylemiş, Abdullah b. Ömer (r.a.) da bunu Hz. Ömer (r.a.)'a sormuştu O da: "Evet, eğer Sa'd, Hz. Peygamber (s.a.v.)den sana bir şeyler anlatırsa artık bunu başkasına sorma" demiştir.

١٥٤ عَنْ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ الضَّمْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ يَمْسَحُ عَلَى الْخُفَّيْنِ۞

154-) Amr b. Ümeyye ed-Damrî (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mestlerin üzerine meshettiğini gördüğünü söylemiştir.

١٥٥ وَعَنه رضي الله عنه قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَمْسَحُ عَلَى عِمَامَتِه وَخُفَّيْهِ۞

155-) Yine kendisinin: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sarığına ve mestlerine mesh ettiğini gördüm" dediği rivayet edilmiştir.

١٥٦ عَنْ الْمُغِيرَةِ بنِ شُعْبَةَ رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَأَهْوَيْتُ لأَنْزِعَ خُفَّيْهِ فَقَالَ دَعْهُمَا فَإِنِّي أَدْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا۞

& 156-) Muğîra b. Şu'be (r.a.): "Bir yolculukta Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikteydim (abdest için) mestlerini çıkarmak istedim: ***"Bırak onları, ben onları*** (ayaklarım) ***abdestli iken giydim"*** buyurdu ve üzerlerine meshetti." demiştir.

(141. hadiste de bu yolculuk sırasında aldığı abdesti anlatılmıştı. 238. hadiste de değişik hususlar anlatılır.)

١٥٧ عَنْ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ رضي الله عنه أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّه ﷺ يَحْتَزُّ مِنْ كَتِفِ شَاةٍ فَدُعِيَ إِلَى الصَّلاةِ فَأَلْقَى السِّكِّينَ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ۞

& 157-) Amr b. Ümeyye (r.a.)'dan. Kendisi, Rasûlüllah (s.a.v.)'i koyunun kürek kemiğinden et kesip (yediğini) görmüştür. Ardından namaza çağrılmış bıçağı bırakıp abdest almadan namaza durmuştur.

(Bir keresinde Hz. Peygamber (s.a.v.) et yemeği yedikten sonra abdest alıp namaz kılmış, bundan dolayı et yemeği yemenin abdest almayı gerektireceği görüşüne varanlar olmuştur. Buhârînin bu hadisi abdest bölümünde getirmesindeki amacı, et yemeğinden sonra abdestin gerekmeyeceğini bildirmek içindir. Bu hadisten sonra gelen 159 ve 160. hadislerin durumu da böyledir.)

١٥٨ عَنْ سُوَيْدِ ابْنِ النُّعْمَانِ رضي الله عنه أَنَّهُ خَرَجَ مَعَ رَسُولِ اللَّه ﷺ عَامَ خَيْبَرَ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالصَّهْبَاءِ وَهِيَ أَدْنَى خَيْبَرَ فَصَلَّى الْعَصْرَ ثُمَّ دَعَا بِالأَزْوَادِ فَلَمْ يُؤْتَ إِلاَّ بِالسَّوِيقِ فَأَمَرَ بِهِ فَثُرِّيَ فَأَكَلَ رَسُولُ اللَّه ﷺ وَأَكَلْنَا ثُمَّ قَامَ إِلَى الْمَغْرِبِ فَمَضْمَضَ وَمَضْمَضْنَا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ۞

{•} 158-) Süveyd b. en-Nu'mân (r.a.)'dan. Kendisi Hayber seferine Rasûlüllah (s.a.v.) ile beraber çıkmıştı. Hayber'in aşağısındaki Sahbâ mevkisine geldiklerinde Hz. Peygamber (s.a.v.) ikindiyi kıldı sonra yolculuk azıklarını istedi, yiyecek olarak sadece sevik (un ve hurma kurusundan yapılan kavut) getirildi. Islatılmasını emretti sonra Rasûlülah (s.a.v.) ve biz bunu yedik ardından akşam namazına kalktı ağzını çalkaladı biz de ağzımızı çalkaladık sonra (yeni bir) abdest almadan namaz kıldı."

١٥٩ عَنْ مَيْمُونَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَكَلَ عِنْدَهَا كَتِفًا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ۞

{&} 159-) Meymûne (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisinin yanında kürek kemiğinin etini yediğini ardından da (yeni bir) abdest almadan namaz kıldığını söylemiştir.

١٦٠ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ شَرِبَ لَبَنًا فَمَضْمَضَ وَقَالَ إِنَّ لَهُ دَسَمًا

& 160-) İbni Abbâs (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'in süt içtiğini ardından ağzını çalkalayıp: ***"Yağlı imiş"*** dediğini rivayet etmiştir.

١٦١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَرْقُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعِسٌ لا يَدْرِي لَعَلَّهُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسُبُّ نَفْسَهُ

{&} 161-) Âişe (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizden biriniz namaz kılarken uyuklarsa uykusu gidene değin uzansın. Sizden biriniz uykulu olarak namaz kılarsa ne dediğini bilemez belki kendisine bağışlanma dileyeceğim derken beddua edebilir"*** buyurmuştur.

١٦٢ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلاةِ فَلْيَنَمْ حَتَّى يَعْلَمَ مَا يَقْرَأُ

162-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizden birinizin namazda iken uykusu gelirse ne okuduğunu bilene değin uyusun"*** buyurmuştur.

١٦٣ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلاةٍ كَانَ يُجْزِئُ أَحَدَنَا الْوُضُوءُ مَا لَمْ يُحْدِثْ

163-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.), her namaz sırasında abdest alırdı. Bizlere ise abdesti bozulmadığı sürece eski abdest yeterli sayılırdı" demiştir.

(Bu ifadeden Hz. Peygamber (s.a.v.)'in her namaz vakti abdest alması gerektiği ümmetin ise bu yükümlülükten muaf olduğu anlaşılmaktadır. Gece namazı da böyledir. Gece namazı veya teheccüd namazı Hz. Peygamber (s.a.v.)'e farz iken ümmeti için nafile bir namazdır.)

١٦٤ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِحَائِطٍ مِنْ حِيطَانِ الْمَدِينَةِ أَوْ مَكَّةَ فَسَمِعَ صَوْتَ إِنْسَانَيْنِ يُعَذَّبَانِ فِي قُبُورِهِمَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ يُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ ثُمَّ قَالَ بَلَى كَانَ أَحَدُهُمَا لا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ وَكَانَ الآخَرُ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ دَعَا بِجَرِيدَةٍ فَكَسَرَهَا كِسْرَتَيْنِ فَوَضَعَ عَلَى كُلِّ قَبْرٍ مِنْهُمَا كِسْرَةً فَقِيلَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ فَعَلْتَ هَذَا قَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ تَيْبَسَا

& 164-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine'nin veya Mekke'nin bahçelerinden bir bahçeye uğramıştı, kabirlerinde azab gören iki kişinin sesini duydu bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bu ikisi azap görüyor ama büyük günahtan ötürü değil"*** buyurdu sonra: ***"Evet, bu ikisinden birisi idrarından sakınıp korunmazdı, diğerisi de kovuculuk yapmak için dolaşırdı"*** buyurdu, arkasından taze hurma çubuğu istedi, ikiye böldü ve her bir kabrin üzerine koydu: "Ey Allah'ın Rasûlü niçin böyle yaptın?" denildiğinde: ***"Bu iki çubuk yaş kaldıkları sürece ola ki azapları hafifletilir"*** buyurdu." demiştir.

(İdrardan sakınmama ve kovuculuk yapmanın kabir azabına neden olması konusu yanlış anlaşılmamalıdır. Bunların dışında kabir azabına neden olan diğer davranışlar da vardır. Kabir azabı sadece bu iki davranışa tahsis edilmemelidir. Kabirde sorulacak sorulara dikkat edilmelidir. Kabirde Rabb'imizin kim olduğu, Peygamberimizin kim olduğu sorulacaktır. Dolayısıyla hayatımızdaki Rab ve Peygamberin kim olduğuna dikkat etmemiz gerekir. Nitekim 674. hadiste kabirde bu soruların sorulacağı bildirilmektedir. Bu açıklamadan idrarı hafife alma da çıkarılmamalıdır. Bizim söyle-

mek istediğimiz, idrardan sakınmamak elbette kabir azabına sebep olur zira Hz. Peygamber (s.a.v.) böyle buyurmuştur. Ancak sadece bu hususa takılıp diğer hususlar ihmal edilmemelidir.

"Bu ikisi azap görüyor ama büyük günahtan ötürü değil" ifadesindeki "büyük günahtan ötürü değil" ifadesi iki şekilde anlaşılmıştır. Bunlar, azabolunan bu kimselerin gözünde büyük değildi. Onlar bu ikisine önem vermiyorlardı, halbuki bunlar büyük günahlardandı. Bir diğer anlam ise bunların kaçınmadıkları ve azaba düçar kaldıkları bu şeyler aslında kaçınılması öyle zor bir iş değildi ama onlar bunlara önem vermediler.

"İdrarından sakınıp korunmazdı" şeklinde çevirdiğimiz ifade kelime olarak "İdrara karşı perde edinmezdi" demektir. Konuya bu açıdan bakıldığında abdest bozarken avret yerini örtmez açıkta herkese karşı abdest bozardı anlamı çıkarmak da mümkündür.)

١٦٥ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا تَبَرَّزَ لِحَاجَتِهِ أَتَيْتُهُ بِمَاءٍ فَيَغْسِلُ بِهِ۞

165-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) abdest bozmaya çıktığında kendisine su getirirdim, bu su ile (avret mahallini) yıkardı." demiştir.

١٦٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَامَ أَعْرَابِيٌّ فَبَالَ فِي الْمَسْجِدِ فَتَنَاوَلَهُ النَّاسُ فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ دَعُوهُ وَهَرِيقُوا عَلَى بَوْلِهِ سَجْلاً مِنْ مَاءٍ أَوْ ذَنُوبًا مِنْ مَاءٍ فَإِنَّمَا بُعِثْتُمْ مُيَسِّرِينَ وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسِّرِينَ۞

{•} 166-) Ebû Hureyre (r.a.): "Çöl halkından bir kimse kalkıp mescidde küçük abdestini bozdu oradakiler buna müdahale ettiler. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bırakın onu, idrarının üzerine bir kova su dökün. Şu bir gerçektir ki sizler zorlaştırıcı değil kolaylaştırıcı olarak gönderildiniz."*** buyurdu" demiştir.

(2014. hadiste bu kimsenin mescidde yaptığı dua anlatılmaktadır, 2014. hadise bakınız.)

١٦٧ عَنْ أُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مِحْصَنٍ رضي الله عنها أَنَّهَا أَتَتْ بِابْنٍ لَهَا صَغِيرٍ لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَجْلَسَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حَجْرِهِ فَبَالَ عَلَى ثَوْبِهِ فَدَعَا بِمَاءٍ فَنَضَحَهُ وَلَمْ يَغْسِلْهُ۞

{&} 167-) Ümmü Kays bintü Mihsan (r.a.) anlatır. Kendisi henüz yemek yemeyen küçük oğlunu Rasûlüllah (s.a.v.)'e getirmiş, Rasûlüllah (s.a.v.) de onu kucağına oturtmuş, derken çocuk Hz. Peygamberin elbisesine küçük abdestini bozmuş. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) su isteyip elbisesine su serpmiş (tamamen) yıkamamıştır.

(Hadisin değişik bir benzeri 1963. hadiste gelecektir.)

١٦٨ عَنْ حُذَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ أَتَى النَّبِيُّ ﷺ سُبَاطَةَ قَوْمٍ فَبَالَ قَائِمًا ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ فَجِئْتُهُ بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ۞

& 168-) Huzeyfe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir kavmin çöplüğüne vardı, ayakta küçük abdest bozdu sonra su istedi ben de kendisine su getirdim, abdest aldı." demiştir.

١٦٩ و في رواية عنه رضي الله عنه فَانْتَبَذْتُ مِنْهُ فَأَشَارَ إِلَيَّ فَجِئْتُهُ فَقُمْتُ عِنْدَ عَقِبِهِ حَتَّى فَرَغَ۞

169-) Yine Huzeyfe (r.a.)'dan gelen bir rivayette ise: "Kendisinden uzaklaştım, bana işaret etti ben de gelip işini bitirinceye kadar arkasında dikildim" demiştir.

١٧٠ عَنْ أَسْمَاءَ رضي الله عنها قَالَتْ جَاءَتِ امْرَأَةُ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ أَرَأَيْتَ إِحْدَانَا تَحِيضُ فِي الثَّوْبِ كَيْفَ تَصْنَعُ قَالَ تَحُتُّهُ ثُمَّ تَقْرُصُهُ بِالْمَاءِ وَتَنْضَحُهُ وَتُصَلِّي فِيهِ۞

{&} 170-) Esmâ (r.a.): "Bir kadın Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Birimizin elbisesine hayız kanı bulaşırsa temizliğini nasıl yapsın?" dedi. O da: ***"Ovalarsın, sonra da suyla çitilersin, su döküp bununla namazını kılarsın"*** buyurdu." demiştir.

١٧١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ جَاءَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي امْرَأَةٌ أُسْتَحَاضُ فَلا أَطْهُرُ أَفَأَدَعُ الصَّلاةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لا إِنَّمَا ذَلِكِ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِحَيْضٍ فَإِذَا أَقْبَلَتْ حَيْضَتُكِ فَدَعِي الصَّلاةَ وَإِذَا أَدْبَرَتْ فَاغْسِلِي عَنْكِ الدَّمَ ثُمَّ صَلِّي وَقَالَ ثُمَّ تَوَضَّئِي لِكُلِّ صَلاةٍ حَتَّى يَجِيءَ ذَلِكَ الْوَقْتُ۞

{&} 171-) Âişe (r.a.): "Fatıma bintü Ebî Hubeyş, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü benim normal âdet dönemim dışında devamlı kanamam oluyor, temiz olamıyorum, namazı bırakayım mı?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Hayır, bu seninki kanayan bir damar kanıdır, hayız kanı değildir. Ancak hayız günün geldiğinde namazı bırak, hayız günün bittiğinde*** (gusül abdesti alıp) ***üzerindeki kanı temizle ve namazı kıl, hayız günün gelene değin de her namaz vakti için namaz abdesti al"*** buyurdu. " demiştir.

١٧٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كُنْتُ أَغْسِلُ الْجَنَابَةَ مِنْ ثَوْبِ النَّبِيِّ ﷺ فَيَخْرُجُ إِلَى الصَّلاةِ وَإِنَّ بُقَعَ الْمَاءِ فِي ثَوْبِهِ۞

& 172-) Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in elbisesindeki meni bulaşığını yıkardım, elbisesinde ıslaklık belirtileri bulunduğu halde namaza çıkardı." demiştir.

١٧٣ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ قَدِمَ أُنَاسٌ مِنْ عُكْلٍ أَوْ عُرَيْنَةَ فَاجْتَوَوُا الْمَدِينَةَ فَأَمَرَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ بِلِقَاحٍ وَأَنْ يَشْرَبُوا مِنْ أَبْوَالِهَا وَأَلْبَانِهَا فَانْطَلَقُوا فَلَمَّا صَحُّوا قَتَلُوا رَاعِيَ النَّبِيِّ ﷺ وَاسْتَاقُوا النَّعَمَ فَجَاءَ الْخَبَرُ فِي أَوَّلِ النَّهَارِ فَبَعَثَ فِي آثَارِهِمْ فَلَمَّا ارْتَفَعَ النَّهَارُ جِيءَ بِهِمْ فَأَمَرَ فَقَطَعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلَهُمْ وَسُمِرَتْ أَعْيُنُهُمْ وَأُلْقُوا فِي الْحَرَّةِ يَسْتَسْقُونَ فَلا يُسْقَوْنَ۞

& 173-) Enes (r.a.): "Ukl veya Urayne kabilesinden birtakım kimseler gelmişti, şehrin havası iyi gelmedi, karın hastalığına tutuldular. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) kendilerine sağmal develerin bulunduğu yere gidip süt ve idrarlarından içmelerini emretti, onlar bu yere gittiler. İyi olduklarında Hz. Peygamber (s.a.v.)'in çobanını öldürüp hayvanları sürüp götürdüler. Gündüzün başında haber Medineye geldi, Rasûlüllah (s.a.v.) hemen peşlerine asker saldı. Gün yükseldiğinde yakalanıp getirildiler. Rasûlüllah (s.a.v.) el ve ayaklarının kesilmesini emretti. Gözleri oyulup (Medinenin dışındıki taşlık arazi olan) el-Harre'ye atıldılar. Su istediler, su verilmedi" demiştir.

(Bu hadiste göze çarpan iki husus vardır: Deve idrarının içilmesi ile suçluların cezalandırılma şeklidir.

Müslümanlar idrardan sakınmakla emrolunmuşlardır. 164. hadiste belirtildiği gibi idrar kabir azabına neden olmaktadır. Durum böyle iken cahiliye döneminde, ister doğru ister yanlış olsun deve idrarıyla tedavi edilegelmiştir. İslâm geldiğinde ruhuna ters düşen uygulamaları kaldırmıştır. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şüphesiz Allah, size haram kıldığı şeylerde şifanızı vermemiştir."*** buyurmuştur. (Buhârî, Eşribe: 15) Her ne kadar bazı âlimler açıkladığımız bu hadise dayanarak eti yenen hayvanların idrarının pis olmadığını ileri sürmüşlerse de pek çok âlim her türlü idrarın pis olduğunu söylemiştir. Belki idrarla tedavi mi olur, bu iğrenç bir şeydir, şeklinde akla bir soru gelebilir. Şu bilinmelidir ki, İslâm'dan önce deve idrarıyla tedavi Arap Tedavi geleneği idi. Deve idrarının kimyasal içeriği ve etkisi araştırılmadan bir şey söylemek zordur.

Suçluların cezalandırılma şekline gelince, Allah şöyle buyurur: **«Size kim saldırırsa, siz de ona size saldırdığı gibi saldırınız...»** (Bakara: 194), **«Eğer ceza verecekseniz, size yapılan cezanın aynısıyla cezalandırınız...»** (Nahl: 126), **«Kötülüğün cezası onun aynısıyladır.»** (Şûra: 40) Bu ayetlerin gereğince söz konusu eşkiya bu cezaya çarptırılmıştır. İncelediğimiz hadisi rivayet eden Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bu kimselerin gözlerini, çobanların gözlerini oyduklarından dolayı oydurmuştu." demiştir. (Müslim, Kasâme: 14; Tirmizi, Taharet: 55) Yine Enes (r.a.)'dan rivayet edilen diğer bir hadiste, Rasûlüllah (s.a.v.), Yahudi tarafından başı taşla ezilen bir kız çocuğunun kısası olarak söz konusu Yahudi'nin başının taşla ezilip, kısas yapılmasını emretmiştir. (Buhârî, Husûmât: 1; Müslim, Kasâme: 15; Nesei, Kasâme: 12; İbni Mâce, Diyet: 24) İncelediğimiz bu hadisi Enes (r.a.)'dan rivayet eden Ebû Kılâbe: "Bu kimseler hırsızlık yaptılar, adam öldürdüler. Mü'min olduktan sonra tekrar kâfir oldular, Allah ve Rasûlü ile savaştılar" demiştir. (Buhârî, Vudû: 70) Kur'ân-ı Kerim'de: **«...Allah ve Rasûlü ile savaşanlarla yeryüzünde bozgunculuğa çalışanların cezası, öldürülmek veya asılmak ya da çaprazlama yaparak el ve ayaklarının kesilmesi ya da sürgün edilmesidir....»** buyurulmuştur. (Mâide: 33) Kendilerine iyilik yapılan ve tedavi olmaları için sunulan ikramlara nankörlük eden, sonra da Allah'ın Rasûlü'nü hiçe sayıp, develerini çalıp-çırpan, çobanlarını işkenceyle öldüren bu eşkıyalara acaba daha nasıl davranılabilirdi ki?

Diğer taraftan idama mahkum edilen bir kimse, su istediğinde su verilmezse hem idam hem susuz bırakma şeklinde iki cezanın oluşacağından idam mahkumuna su verilmesinin engellenemeyeceği konusunda icma varken bu kimselere su verilmemesi hakkında çeşitli yorumlar yapılmıştır. Bunun sebebi Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hane halkı bu develerden gelen sütü içiyorlardı, o gece süt bekledikleri süt gelmediğinden dolayı geceyi susuz geçirdiler, bu nedenle Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah, Muhammed hanesini bu gece susuz bırakanları susuz bıraksın!"*** (Nesei, Tahrîm: 9) şeklindeki bedduasını Allah'ın kabul etmesi nedeniyle özel bir uygulama olarak bu kimselere su verilmemiştir, denilmiştir. Başka bir yoruma göre, bu kimseler Peygamberin develerinin sütünü içme nimetine karşı nankörlük yapmaları nedeniyle susuz bırakılmıştır, denilmiştir. Umdetü'l-Kârî, Aynî, III. 35)

١٧٤ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي قَبْلَ أَنْ يُبْنَى الْمَسْجِدُ فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ۞

& 174-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) mescid yapılmadan önce koyun ağıllarında namaz kıldırırdı" demiştir.

١٧٥ عَنْ مَيْمُونَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سُئِلَ عَنْ فَأْرَةٍ سَقَطَتْ فِي سَمْنٍ فَقَالَ أَلْقُوهَا وَمَا حَوْلَهَا فَاطْرَحُوهُ وَكُلُوا سَمْنَكُمْ۞

{•} 175-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Meymûne (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.)'e katı yağın içine düşüp (ölen) farenin durumu soruldu: ***"Fareyi ve düştüğü yerin etrafını çıkarıp atın,*** (kalan) ***yağınızı yiyiniz."*** buyurdu.

١٧٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كُلُّ كَلْمٍ يُكْلَمُهُ الْمُسْلِمُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَكُونُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَهَيْئَتِهَا إِذْ طُعِنَتْ تَفَجَّرُ دَمًا اللَّوْنُ لَوْنُ الدَّمِ وَالْعَرْفُ عَرْفُ الْمِسْكِ۞

& 176-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Müslümanın Allah yolunda aldığı her bir yarasının kıyamet günündeki durumu, yaralandığındaki kan akar halde olup rengi kan renginde, kokusu ise misk kokusu şeklindedir."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1212. hadistir.)

١٧٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لا يَبُولَنَّ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ الَّذِي لا يَجْرِي ثُمَّ يَغْتَسِلُ فِيهِ۞

& 177-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizden biriniz akmayan durgun suya asla küçük abdestini bozmasın sonra*** (birisi) ***onda yıkanabilir"*** buyurmuştur.

١٧٨ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي عِنْدَ الْبَيْتِ وَأَبُو جَهْلٍ وَأَصْحَابٌ لَهُ جُلُوسٌ إِذْ قَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ أَيُّكُمْ يَجِيءُ بِسَلَى جَزُورِ بَنِي فُلانٍ فَيَضَعُهُ عَلَى ظَهْرِ مُحَمَّدٍ إِذَا سَجَدَ فَانْبَعَثَ أَشْقَى الْقَوْمِ فَجَاءَ بِهِ فَنَظَرَ حَتَّى سَجَدَ النَّبِيُّ ﷺ وَضَعَهُ عَلَى ظَهْرِهِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ وَأَنَا أَنْظُرُ لا أُغَيِّرُ شَيْئًا لَوْ كَانَ لِي مَنَعَةٌ قَالَ فَجَعَلُوا يَضْحَكُونَ وَيُحِيلُ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَاجِدٌ لا يَرْفَعُ رَأْسَهُ حَتَّى جَاءَتْهُ فَاطِمَةُ فَطَرَحَتْ عَنْ ظَهْرِهِ فَرَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ ثَلاثَ مَرَّاتٍ فَشَقَّ عَلَيْهِمْ إِذْ دَعَا عَلَيْهِمْ قَالَ وَكَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ الدَّعْوَةَ فِي ذَلِكَ الْبَلَدِ مُسْتَجَابَةٌ ثُمَّ سَمَّى اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِأَبِي جَهْلٍ وَعَلَيْكَ بِعُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَالْوَلِيدِ ابْنِ عُتْبَةَ وَأُمَيَّةَ بْنِ خَلَفٍ وَعُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ وَعَدَّ السَّابِعَ فَلَمْ يَحْفَظْهُ الرَّاوِي قَالَ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ رَأَيْتُ الَّذِينَ عَدَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَرْعَى فِي الْقَلِيبِ قَلِيبِ بَدْرٍ۞

& 178-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Kâbe'nin yanında namaz kılıyordu, bu sırada Ebû Cehil ve arkadaşları da orada oturuyorlardı. Derken birisi (Ebû Cehil) diğerlerine: "Hanginiz falancaların kestiği devenin döl eşini (devenin karnındaki yavrunun bulunduğu zarı) getirip de Muhammed namazda secdeye varınca üzerine koyabilir?" dedi. Topluluğun en eşkiyası koşup onu getirdi, Hz. Peygamber (s.a.v.) secdeye varıncaya kadar bekledi ve akabinde iki omuzunun arasına sırtına bıraktı. -Ben de hiçbir şey yapamadan seyrediyordum keşke bir gücüm olsaydı- onlar gülüşüp (bu işi sen yaptın o yaptı diye) birbirlerine isnat etmeye başladılar. Rasûlüllah (s.a.v.) ise secdeden başını kaldıramıyordu sonunda Fatıma gelip sırtındakini attı da Rasûlüllah başını kaldırabildi. Sonra üç defa: ***"Ey Allah'ım Kureyş'i sana havale ediyorum"*** dedi. Kendilerine beddua etmesi onlara çok ağır geldi. Çünkü bu şehirde duanın kabul olunacağı inancında idiler. Hz. Peygamber (s.a.v.) devamla bedduasında isim de verdi: ***"Ey Allah'ım! Ebû Cehil'i sana havale ediyorum, Utbe b. Rabia'yı, Şeybe b. Rabia'yı, Velid b. Utbe'yi, Ümeyye b. Halef'i, Ukbe b. Ebi Muayt'ı sana havale ediyorum"*** dedi. -Yedincisini de saymış ancak hadisi rivayet eden onu ezberinde tutamamış- Abdullah İbni Mes'ûd (r.a.): "Canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki, Rasûlüllah (s.a.v.)'in saydıklarının kuyuda, Bedir kuyusunda yere serilmiş cesetlerini gördüm" demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 324. ve 1579. hadislere bakınız.)

١٧٩ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ بَزَقَ النَّبِيُّ ﷺ فِي ثَوْبِهِ۞

179-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) elbisesine tükürdü." demiştir.

(Hadisin geniş bir benzeri olan 264. hadise bakınız. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in elbisesine tükürmesi aslında mescide tükürülmemesi için yapılan uyarı sırasında yapılmıştır.)

١٨٠ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه أنه سَأَلَهُ النَّاسُ بِأَيِّ شَيْءٍ دُووِيَ جُرْحُ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ مَا بَقِيَ أَحَدٌ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي كَانَ عَلِيٌّ يَجِيءُ بِتُرْسِهِ فِيهِ مَاءٌ وَفَاطِمَةُ تَغْسِلُ عَنْ وَجْهِهِ الدَّمَ فَأُخِذَ حَصِيرٌ فَأُحْرِقَ فَحُشِيَ بِهِ جُرْحُهُ۞

180-) Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a.)'a: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in (Uhud Savaşındaki) yarası ne ile tedavi edildi?" diye sordular: "Bunu benden daha iyi bilen kalmadı. Hz. Ali kalkanının içinde su getiriyor Hz. Fatıma da yüzünden kanını yıkıyordu. Bir parça hasır alınıp yakılarak külü yarasına dolduruldu" demiştir.

١٨١ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَوَجَدْتُهُ يَسْتَنُّ بِسِوَاكٍ بِيَدِهِ يَقُولُ أُعْ أُعْ وَالسِّوَاكُ فِي فِيهِ كَأَنَّهُ يَتَهَوَّعُ۞

& 181-) Ebû Mûsâ (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelmiştim ki kendisini elinde misvak ile dişlerini temizliyor, misvak ağzındayken sanki kusacak gibi "Öğ, Öğ" derken gördüm" demiştir.

١٨٢ عَنْ حُذَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَشُوصُ فَاهُ بِالسِّوَاكِ۞

& 182-) Huzeyfe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) gece namaza kalktığında ağzını misvakla temizlerdi." demiştir.

١٨٣ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ أُرَانِي أَتَسَوَّكُ بِسِوَاكٍ فَجَاءَنِي رَجُلانِ أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الآخَرِ فَنَاوَلْتُ السِّوَاكَ الأَصْغَرَ مِنْهُمَا فَقِيلَ لِي كَبِّرْ فَدَفَعْتُهُ إِلَى الأَكْبَرِ مِنْهُمَا۞

& 183-) İbni Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Rüyamda misvaklanırken gördüm. Bu sırada iki adam geldi biri diğerinden büyüktü. Ben misvağı küçük olana verdim. "Büyüğe ver" denildi. Ben de büyüğe verdim"*** buyurmuştur.

١٨٤ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وُضُوءَكَ لِلصَّلاةِ ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الأَيْمَنِ ثُمَّ قُلِ اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لا مَلْجَأَ وَلا مَنْجَا مِنْكَ إِلاَّ إِلَيْكَ اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ فَإِنْ مُتَّ مِنْ لَيْلَتِكَ فَأَنْتَ عَلَى الْفِطْرَةِ وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَتَكَلَّمُ بِهِ قَالَ فَرَدَّدْتُهَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَلَمَّا بَلَغْتُ اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ قُلْتُ وَرَسُولِكَ قَالَ لا وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ۞

& 184-) Berâ b. Âzib (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Yatağına geldiğinde namaz abdesti al, sonra da sağ yanına yat ve "Allahümme Eslemtü Vechî ileyke, ve fevvaztü Emrî ileyke ve Elce'tü Zahrî ileyke rağbeten ve rahbeten ileyke lâ melcee ve lâ mencâ minke illâ ileyke. Allahümme Âmentü bi kitâbikellezî Enzelte ve bi Nebiyyikellezî Erselte*** (=Allah'ım, Seni isteyerek ve Senden korkarak yüzümü Sana teslim ettim, işimi Sana bıraktım, sırtımı Sana sığındırdım, Senin dışında ne bir sığınak ne de bir kurtuluş vardır. Allah'ım Senin indirdiğin kitabına ve

gönderdiğin peygamberine iman ettim)" ***de. Eğer bu gece ölürsen yaratıldığın şey üzerine*** (İslâm üzerine) ***ölürsün. Bu sözleri en son konuşacağın şey yap"*** buyurdu. Ben bu duayı Hz. Peygamber (s.a.v.)'e tekrarladım "Allahümme Âmentü bi kitabikellezî Enzelte" kısmına gelince "ve Rasûlike..." dedim: ***"Hayır! ve Nebiyyikellezi Erselte"*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 2071. hadistir. "Nebiyyike" yerine bir benzer anlamdaki "Rasûlike" ifadesinin kullanılmasında Hz. Peygamber (s.a.v.)'in uyarıda bulunmasından, zikir ve dualarda belirtilen şekillere bağlı kalınması gerektiği anlamı çıkarıldığı gibi hadis rivayetinde lafızlara bağlı kalınması gerektiği hükmü de çıkarılmıştır)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْغُسْلِ

5-) Boy Abdesti (Gusül) Bölümü

١٨٥ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ بَدَأَ فَغَسَلَ يَدَيْهِ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلاةِ ثُمَّ يُدْخِلُ أَصَابِعَهُ فِي الْمَاءِ فَيُخَلِّلُ بِهَا أُصُولَ شَعَرِهِ ثُمَّ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ ثَلاثَ غُرَفٍ بِيَدَيْهِ ثُمَّ يُفِيضُ الْمَاءَ عَلَى جِلْدِهِ كُلِّهِ۞

{&} 185-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Âişe (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) cünüplükten dolayı boy abdesti aldığında işe önce iki elini yıkayarak başlar sonra namaz abdesti alır, sonra parmaklarını suya daldırıp parmaklarıyla saç köklerine suyu iletir. Sonra başına iki eliyle üç avuç su döker ardından da bütün vücuduna su dökerdi"

(Cünüplük, bir kimseden meni gelmesi, tenasül uzvunun en az sünnet yerinin girmesi veya kadınlarda hayız ve nifas kanının gelmesi ile oluşan, gözle görülmeyen pislik halidir. Böyle hallerde, sınırları çizilip belirtilmiş olan şekilde yıkanmakla pislikten temizlenilir. Cünüp denmesinin nedeni ise bu durumda olan kimselerin bazı şeylerden uzaklaştırılması nedeniyledir. Kelime anlamı "uzak durmak, kenarda kalmak" demektir. (İbni Manzûr, Lisânü'l-Arab. "C.N.B." maddesi.)

Cünüplükten temizlenme sadece İslâm dininde görülen bir mefhum değildir. Cahiliye dönemi Araplarında Hz. İbrahim (a.s.)'dan kalma birtakım uygulamalara rastlanmaktadır. Nitekim Ebû Süfyân Bedir'de yenilgiye uğradıklarında, tekrar savaşana kadar cünüplükten dolayı başına su dökmeyeceğine dair yemin etmiştir. (İbni İshak, s. 291) Yahudilik ve Hıristiyanlıkta da gusül ve abdest uygulamalarının izlerine rastlanmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadet'te İslâm, II. 255, 273, 291)

١٨٦ عَنْ مَيْمُونَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ تَوَضَّأَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ وُضُوءَهُ لِلصَّلاةِ غَيْرَ رِجْلَيْهِ وَغَسَلَ فَرْجَهُ وَمَا أَصَابَهُ مِنَ الأَذَى ثُمَّ أَفَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثُمَّ نَحَّى رِجْلَيْهِ فَغَسَلَهُمَا هَذَا غُسْلُهُ مِنَ الْجَنَابَةِ۞

& 186-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Meymûne (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) ayaklarını yıkamadan namaz abdesti aldı, avret yerini ve buradaki pislik bulaşıklarını yıkadı ardından üzerine su döktü sonra da ayaklarını çıkarıp yıkadı. İşte cünüplükten dolayı Hz. Peygamber (s.a.v.)'in boy abdesti budur" demiştir.

١٨٧ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ مِنْ قَدَحٍ يُقَالُ لَهُ الْفَرَقُ۞

{&} 187-) Âişe (r.a.): "Ben Peygamber (s.a.v.) ile "Ferak" denilen maşraba cinsinden bir kaptan boy abdesti alırdım" demiştir.

(Ferak, yaklaşık sekiz litre su alabilen ölçü birimidir.)

١٨٨ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ دَخَلْتُ أَنَا وَأَخُو عَائِشَةَ عَلَى عَائِشَةَ فَسَأَلَهَا أَخُوهَا عَنْ غُسْلِ النَّبِيِّ ﷺ فَدَعَتْ بِإِنَاءٍ نَحْوًا مِنْ صَاعٍ فَاغْتَسَلَتْ وَأَفَاضَتْ عَلَى رَأْسِهَا وَبَيْنَنَا وَبَيْنَهَا حِجَابٌ ۞

& 188-) Ebû Seleme (Hz. Âişe (r.a.)'nın yeğeni): "Ben ve Âişe (r.a.)'nın kardeşi bir gün Âişe (r.a.)'nın yanına girdik. Kardeşi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in boy abdestini sordu o da bir sa' kadar su alan bir kap istedi ve yıkanıp başına su döktü. Bizimle onun arasında da bir perde vardı" demiştir.

(Sa', yaklaşık dört litre su alabilen ölçü birimidir.)

١٨٩ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَنَّهُ كَانَ عِنْدَ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما هُوَ وَأَبُوهُ وَعِنْدَهُ قَوْمٌ فَسَأَلُوهُ عَنِ الْغُسْلِ فَقَالَ يَكْفِيكَ صَاعٌ فَقَالَ رَجُلٌ مَا يَكْفِينِي فَقَالَ جَابِرٌ كَانَ يَكْفِي مَنْ هُوَ أَوْفَى مِنْكَ شَعَرًا وَخَيْرٌ مِنْكَ ثُمَّ أَمَّنَا فِي ثَوْبٍ ۞

& 189-) Ebû İshak: "Ebû Cafer, babası Câbir b. Abdullah (r.a.)'ın yanında iken oradaki topluluktakilerin boy abdestini sorduklarını anlatır. Câbir b. Abdullah (r.a.): "Bir sa' miktarı su yeter" dedi. Oradaki bir adam: "Bana yetmiyor ki" dedi bunun üzerine Câbir (r.a.): "Senden saçı daha gür ve yine senden daha hayırlı olana (Hz. Peygamber (s.a.v.)'e) yetiyordu" dedi ve arkasından bir tek elbise içerisinde bize namazda imam oldu" demiştir.

١٩٠ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمَّا أَنَا فَأُفِيضُ عَلَى رَأْسِي ثَلَاثًا وَأَشَارَ بِيَدَيْهِ كِلْتَيْهِمَا ۞

& 190-) Cübeyr b. Mut'im (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) iki eliyle göstererek: ***"...Ben de başıma üç defa su dökerim"*** buyurdu" demiştir.

١٩١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ دَعَا بِشَيْءٍ نَحْوَ الْحِلَابِ فَأَخَذَ بِكَفِّهِ فَبَدَأَ بِشِقِّ رَأْسِهِ الْأَيْمَنِ ثُمَّ الْأَيْسَرِ فَقَالَ بِهِمَا عَلَى وَسَطِ رَأْسِهِ ۞

& 191-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) cünüplükten dolayı boy abdesti aldığında (deve sağılan bir kap olan ve yaklaşık dört litre alan) hilâb gibi bir şey ister ve eliyle su alıp (yıkanmaya) başının sağ yanından başlar sonra soluna ardından da iki eliyle üzerine dökerdi" demiştir.

(Hadisin metninde geçen "Kâle" fiilini "Dökerdi" şeklinde çevirdik Aslında bu fiilin yaygın olan kullanımı "Dedi" anlamınadır. Ancak Arapçada bu fiil'in mecazi olarak değişik anlamları vardır. Mesela geldi, yöneldi, diledi, gitti, galib oldu, sevdi, hükmetti gibi. Kâle bi sevbihi, itti demektir. (Umdetü'l-Kârî, III. 97)

١٩٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ تَخْتَلِفُ أَيْدِينَا فِيهِ ۞

& 192-) Hz. Âişe (r.a.): "Ben, Rasûlüllah (s.a.v.) ile bir kabtan yıkanırdım, ellerimiz bu kabın içerisine gider gelirdi" demiştir."

١٩٣ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كُنْتُ أُطَيِّبُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَيَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ ثُمَّ يُصْبِحُ مُحْرِمًا يَنْضَخُ طِيبًا۞

& 193-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'e koku sürerdim, kendisi de hanımlarını dolaşır (onlarla birleşir) sonra sabahleyin ihrama girmiş olurdu ve bu sırada ihramından kokular yayılırdı." demiştir.

(Buhârînin bu hadisi boy abdesti bölümünde getirmesinin nedeni, birden fazla birleşme yapılsa bile bir kere boy abdesti alınabileceğini açıklamak içindir. Hz. Peygamber (s.a.v.) bazen her hanede ayrı abdest aldığı gibi (Ebû Dâvûd, Tahâret: 85, İbni Mâce, Tahâret: 102) bazen de hepsini dolaştıktan sonra bir abdest alırdı. (194. hadis, ayrıca İbni Mâce, Tahâret: 101)

Söz konusu bu hadisi Hz. Âişe validemiz bir yanlış anlaşılmayı düzeltmek için söylemiştir. Şöyle ki Abdullah b. Ömer (r.a.) ihrama girerken koku sürünmenin ihram açısından iyi olmayacağını belirtmiş, bu husus Hz. Âişe validemize iletildiğinde: "Allah hayrını versin" demiş ve yukarıdaki hadisi söylemiştir.)

١٩٤ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَدُورُ عَلَى نِسَائِهِ فِي السَّاعَةِ الْوَاحِدَةِ مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُنَّ إِحْدَى عَشْرَةَ و فِي رواية تِسْعُ نِسْوَةٍ قِيلَ لِأَنَسٍ أَوَكَانَ يُطِيقُهُ قَالَ كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّهُ أُعْطِيَ قُوَّةَ ثَلَاثِينَ۞

& 194-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) gece veya gündüzün bir vaktinde hanımlarını dolaşır (onlarla birleşir)di. Bu sırada hanımları on bir tane idi. -Başka bir rivayette ise dokuz kadın idi şeklindedir- Enes (r.a.)'a: "Bütün buna gücü yetebiliyor mu idi?" denildi: "Kendisine otuz kişinin kuvveti verildiğini konuşurduk" demiştir.

١٩٥ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبِيصِ الطِّيبِ فِي مَفْرِقِ النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ مُحْرِمٌ۞

& 195-) Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ihramda iken saç ayrımındaki kokunun parıltısını sanki görür gibiyim" demiştir.

١٩٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ غَسَلَ يَدَيْهِ وَتَوَضَّأَ وُضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اغْتَسَلَ ثُمَّ يُخَلِّلُ بِيَدِهِ شَعَرَهُ حَتَّى إِذَا ظَنَّ أَنَّهُ قَدْ أَرْوَى بَشَرَتَهُ أَفَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ سَائِرَ جَسَدِهِ۞

196-) Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) cünüplükten dolayı boy abdesti aldığında ellerini yıkar, namaz abdesti alır sonra yıkanırdı. Eliyle derisi ıslandığına kanaat getirene değin saçlarının arasını ıslatır üç defa üzerine su döker sonra da vücudunun diğer organlarını yıkardı." demiştir.

١٩٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَعُدِّلَتِ الصُّفُوفُ قِيَامًا فَخَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلَمَّا قَامَ فِي مُصَلَّاهُ ذَكَرَ أَنَّهُ جُنُبٌ فَقَالَ لَنَا مَكَانَكُمْ ثُمَّ رَجَعَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَيْنَا وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ فَكَبَّرَ فَصَلَّيْنَا مَعَهُ۞

{&} 197-) Ebû Hureyre (r.a.): "Namaz için kamet getirildi, ayakta saflar düzeltildi, ardından Rasûlüllah bizim yanımıza çıktı. Namaz kıldırdığı yere durduğunda kendisinin cünüp olduğunu hatırladı bize: ***"Siz yerinizde durun"*** dedi dönüp boy abdesti aldı arkasından başından sular damlayarak yanımıza çıktı ve tekbir aldı, biz de kendisiyle namaza durduk" demiştir.

١٩٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ يَغْتَسِلُونَ عُرَاةً يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ وَكَانَ مُوسَى ﷺ يَغْتَسِلُ وَحْدَهُ فَقَالُوا وَاللَّهِ مَا يَمْنَعُ مُوسَى أَنْ يَغْتَسِلَ مَعَنَا إِلاَّ أَنَّهُ آدَرُ فَذَهَبَ مَرَّةً يَغْتَسِلُ فَوَضَعَ ثَوْبَهُ عَلَى حَجَرٍ فَفَرَّ الْحَجَرُ بِثَوْبِهِ فَخَرَجَ مُوسَى فِي إِثْرِهِ يَقُولُ ثَوْبِي يَا حَجَرُ حَتَّى نَظَرَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ إِلَى مُوسَى فَقَالُوا وَاللَّهِ مَا بِمُوسَى مِنْ بَأْسٍ وَأَخَذَ ثَوْبَهُ فَطَفِقَ بِالْحَجَرِ ضَرْبًا فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ وَاللَّهِ إِنَّهُ لَنَدَبٌ بِالْحَجَرِ سِتَّةٌ أَوْ سَبْعَةٌ ضَرْبًا بِالْحَجَرِ ❁

& 198-) Ebû Hureyre (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İsrailoğulları birbirlerine bakarak çıplak yıkanır, Mûsâ*** (a.s.) ***da yalnız yıkanırdı. Bunun üzerine: "Vallahi Mûsâ'nın bizimle yıkanmasını, kendisinin kasığında fıtık olması alıkoymaktadır" demişlerdi. Bir keresinde yine yıkanmaya gitti ve elbisesini bir taşa koydu, taş da elbisesini alıp kaçırdı, Mûsâ: "Aman taş, elbisem!" diye peşinden*** (giderek sudan) ***çıktı, sonunda İsrailoğulları Mûsâ'yı seyrettiler ve: "Vallahi Mûsâ'nın bir şeyi yokmuş" dediler. Mûsâ*** (a.s.) ***elbisesini aldı ve taşı dövmeye başladı"*** buyurdu." demiştir. Ebû Hureyre (r.a.) bu söze ilaveten: "Vallahi taşa vurmasından dolayı taş üzerinde altı veya yedi tane iz olmuş." demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 1765. hadise bakınız.)

١٩٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ بَيْنَا أَيُّوبُ يَغْتَسِلُ عُرْيَانًا فَخَرَّ عَلَيْهِ جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَحْتَثِي فِي ثَوْبِهِ فَنَادَاهُ رَبُّهُ يَا أَيُّوبُ أَلَمْ أَكُنْ أَغْنَيْتُكَ عَمَّا تَرَى قَالَ بَلَى وَعِزَّتِكَ وَلَكِنْ لا غِنَى بِي عَنْ بَرَكَتِكَ ❁

199-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: ***"Eyyûb*** (a.s.) ***çıplak olarak yıkanırken birden altın çekirgeler düştü. Eyyûb hemen bunları elbisesine alıp doldurmaya başladı ki bu sırada Rabb'i: "Ey Eyyûb Ben seni gördüğün şeylere karşı zengin yapmadım mı?" buyurdu. O da: "Şerefine yemin olsun ki evet zengin yaptın ama senin bereketine karşı benim zenginliğim yoktur." dedi"***

(Buhârî, bu hadisi "Tek başına iken çıplak olarak yıkanmak, ama örtülü yıkanmak ise daha efdaldir" başlığı altında getirmiştir. 198. ve 199. hadislerden her iki peygamberin tek başına iken çıplak yıkandıkları anlaşılmaktadır. Buhârî, bu hadislerden bir kimsenin yalnız başına iken çıplak yıkanabileceği hükmünü çıkarmakta bununla birlikte örtülü yıkanmanın daha efdal olduğunu bildirmektedir. Örtülü olmanın daha efdal olduğuna, Tirmizî, Ebû Dâvûd ve İbni Mâce'nin rivayet ettiği şu hadisi muallak olarak getirerek işaret eder. Behz b. Hâkim-'in dedesi: "Ey Allah'ın Peygamberi, avret yerlerimizden nereyi örtelim, nereyi bırakalım" dedim: ***"Hanımın ve cariyen dışındakilerden avretini muhafaza et"*** buyurdu: "Ey Allah'ın Rasûlü, halk birbirleriyle beraberken?" dedim: ***"Hiçbir kimsenin görmemesini sağlayabilirsen kesinlikle gösterme"*** buyurdu: "Ey Allah-'ın Peygamberi, birimiz yalnız başına iken?" dedim: ***"Allah, kendisinden haya edilmeye insanlardan daha layıktır."*** buyurdu." demiştir. (Tirmizî, Edeb: 39, Ebû Dâvûd, Hammâm: 2, İbni Mâce, Nikâh: 28) Yine bir başka hadiste şöyle anlatılır. Hz. Peygamber (s.a.v.) açık arazide çıplak olarak yıkanan bir kimseyi gördü ve bunun üzerine minbere çıkarak şöyle buyurdu: ***"Şüphesiz Allah çok haya sahibidir, ayıpları örtendir. Ancak biriniz yıkandığında örtülü olsun."*** (Ebû Dâvûd, Hammâm: 1) Bir kimsenin avret yerlerini yabancılara göstermesinin yasaklığı hakkında kesinlik vardır. Ancak yalnız başına olan bir kimsenin durumunda kesinlik yoktur. Mezheb imamları, Buhârî ve diğer âlimler böyle bir kimsenin yalnız başına çıplak yıkanmasının caiz olduğu, ancak örtünmenin ise daha efdal olduğu görüşündedirler. (Umdetü'l-Kârî, Aynî, III. 121)

٢٠٠ عَنْ أُمِّ هَانِئٍ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنها قَالَتْ ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ تَسْتُرُهُ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقُلْتُ أَنَا أُمُّ هَانِئٍ ❁

& 200-) Ümmü Hânî bintü Ebî Tâlib (r.a.): "Mekke'nin fethedildiği senede Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanına gitmiştim. Kendisini Fatıma perdelemiş yıkanıyor buldum: ***"Bu*** (gelen) ***kimdir?"*** buyurdu, ben de: "Ümmü Hânî" dedim" demiştir.

(Hadisin geniş bir benzeri 232. hadiste gelecektir.)

٢٠١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَقِيَهُ فِي بَعْضِ طَرِيقِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ جُنُبٌ فَانْخَنَسْتُ مِنْهُ فَذَهَبَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ أَيْنَ كُنْتَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ كُنْتُ جُنُبًا فَكَرِهْتُ أَنْ أُجَالِسَكَ وَأَنَا عَلَى غَيْرِ طَهَارَةٍ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ إِنَّ الْمُؤْمِنَ لا يَنْجُسُ۞

& 201-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Kendisi bir gün cünüp iken Medine'nin sokaklarından birinde Rasûlüllah (s.a.v.) karşısına çıkmış. Ebû Hureyre (r.a.) devamla: "Hemen geri durup oradan savuştum, gidip boy abdesti aldım" dedi. Sonra Ebû Hureyre (r.a.) geldi, Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ey Ebû Hureyre neredeydin?"*** buyurdu: "Cünüptüm, taharetsiz yanında oturmayı da istemedim" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sübhanellah! Mümin pis olmaz ki"*** buyurdu.

٢٠٢ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَيَرْقُدُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ قَالَ نَعَمْ إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرْقُدْ وَهُوَ جُنُبٌ۞

{&} 202-) İbni Ömer (r.a.)'dan. Ömer b. Hattab (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'e: "Birimiz cünüp iken uyuyabilir mi?" diye sordu. O da: ***"Tabi, sizden biriniz cünüp iken namaz abdesti alırsa*** (isterse) ***uyusun"*** buyurdu.

٢٠٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنها عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا جَلَسَ بَيْنَ شُعَبِهَا الأَرْبَعِ ثُمَّ جَهَدَهَا فَقَدْ وَجَبَ الْغَسْلُ۞

& 203-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir kimse hanımının dört kenarının arasına oturur yorulana değin çalışırsa*** (birleşirse) ***kendisine boy abdesti farz olur"*** buyurmuştur.

(Bu konuda 139. hadise de bakınız.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْحَيْضِ

6-) Hayız Bölümü

٢٠٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ خَرَجْنَا لا نَرَى إِلاَّ الْحَجَّ فَلَمَّا كُنَّا بِسَرِفَ حِضْتُ فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا أَبْكِي قَالَ مَا لَكِ أَنُفِسْتِ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ إِنَّ هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَاقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ قَالَتْ وَضَحَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ نِسَائِهِ بِالْبَقَرِ۞

& 204-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Sadece haccetme niyetiyle Medine'den çıktık (Mekke yakınlarındaki) Serif'te bulunduğumuzda âdetim geldi. Bu sırada Rasûlüllah (s.a.v.) yanıma girdi ben ağlıyordum: ***"Neyin var âdet mi gördün?"*** buyurdu: "Evet" dedim. O da: ***"Bu, Allah'ın, Âdem'in kızları-***

na yazdığı bir yazgıdır. Kalk haccın gereklerini yerine getir ancak Kâbe'yi tavaf etme" buyurdu. Rasûlüllah (s.a.v.) hanımları namına sığır kurban etti" demiştir.

٢٠٥ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كُنْتُ أُرَجِّلُ رَأْسَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا حَائِضٌ ۞

{•} 205-) Âişe (r.a.): "Ben âdet görürken Rasûlüllah (s.a.v.)'in saç bakımını yapardım" demiştir.

٢٠٦ و في رواية: و هومُجَاوِرٌ فِي الْمَسْجِدِ يُدْنِي لَهَا رَأْسَهُ وَهِيَ فِي حُجْرَتِهَا فَتُرَجِّلُهُ وَهِيَ حَائِضٌ ۞

206-) Yine kendisinden gelen başka bir rivayette ise Rasûlüllah mescidde itikafta iken Hz. Âişe de odasında iken başını ona uzattığı, Hz. Âişe (r.a.)'nın âdet görürken kendisinin saç bakımını yaptığı rivayet edilmiştir.

٢٠٧ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَّكِئُ فِي حَجْرِي وَأَنَا حَائِضٌ ثُمَّ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ ۞

& 207-) Hz. Âişe (r.a.): "Ben âdet görürken Hz. Peygamber (s.a.v.) kucağıma yaslanır sonra da Kur'ân okurdu" demiştir.

٢٠٨ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رضي الله عنها قَالَتْ بَيْنَا أَنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ مُضْطَجِعَةٌ فِي خَمِيصَةٍ إِذْ حِضْتُ فَانْسَلَلْتُ فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حِيضَتِي قَالَ أَنُفِسْتِ قُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَاضْطَجَعْتُ مَعَهُ فِي الْخَمِيلَةِ ۞

& 208-) Müminlerin annesi Ümmü Seleme (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte yünlü bir aba içerisinde yatıyordum baksam ki âdetim gelmiş hemen usulca kalkıp gittim ve âdet zamanındaki elbisemi aldım: ***"Âdetin mi geldi?"*** dedi "evet" dedim. Beni yanına çağırdı kendisiyle yünlü aba içinde yattım" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 218. hadiste tekrar gelecektir.)

٢٠٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ كِلاَنَا جُنُبٌ وَكَانَ يَأْمُرُنِي فَأَتَّزِرُ فَيُبَاشِرُنِي وَأَنَا حَائِضٌ وَكَانَ يُخْرِجُ رَأْسَهُ إِلَيَّ وَهُوَ مُعْتَكِفٌ فَأَغْسِلُهُ وَأَنَا حَائِضٌ ۞

209-) Hz. Âişe (r.a.): "İkimiz de cünüp iken ben ve Hz. Peygamber (s.a.v.) bir kaptan yıkanırdık. Ben âdetimi görürken de bana emreder belime önlüğümü bağlardım bana yakın dururdu. Yine ben âdetimi görürken kendisi mescidde itikafta iken başını çıkarırdı, ben de yıkardım" demiştir.

٢١٠ و في رواية عنها رَضِيَ اللَّه عَنْهَا: قَالَتْ كَانَتْ إِحْدَانَا إِذَا كَانَتْ حَائِضًا فَأَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُبَاشِرَهَا أَمَرَهَا أَنْ تَتَّزِرَ فِي فَوْرِ حَيْضَتِهَا ثُمَّ يُبَاشِرُهَا قَالَتْ وَأَيُّكُمْ يَمْلِكُ إِرْبَهُ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَمْلِكُ إِرْبَهُ ۞

& 210-) Yine kendisinin başka bir rivayetinde: "Biz hanımlarından birisi âdetini görürken Rasûlüllah (s.a.v.) birimizle yakın olmak istediğinde âdetinin başında / âdeti fazla olduğunda önlük bağlamasını emreder sonra da ona yakın dururdu. Sizden hanginiz Hz. Peygamber (s.a.v.) gibi uzvuna / şehvetine hakim olabilir ki?" demiştir.

٢١١ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي أَضْحَى أَوْ فِطْرٍ إِلَى الْمُصَلَّى فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ فَإِنِّي أُرِيتُكُنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ فَقُلْنَ وَبِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ تُكْثِرْنَ اللَّعْنَ وَتَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلٍ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِلُبِّ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ قُلْنَ وَمَا نُقْصَانُ دِينِنَا وَعَقْلِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَلَيْسَ شَهَادَةُ الْمَرْأَةِ مِثْلَ نِصْفِ شَهَادَةِ الرَّجُلِ قُلْنَ بَلَى قَالَ فَذَلِكِ مِنْ نُقْصَانِ عَقْلِهَا أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ قُلْنَ بَلَى قَالَ فَذَلِكِ مِنْ نُقْصَانِ دِينِهَا۞

& 211-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Kurban veya Ramazan Bayramında namazgaha çıktı, bu sırada kadınlara da uğradı: ***"Ey kadınlar topluluğu sadaka veriniz, zira sizin cehennemliklerin en çoğu olduğunuz bana gösterildi."*** buyurdu. Onlar: "Niçin böyledir Ey Allah'ın Rasûlü?" dediler: ***"Laneti çok yapar, kocaya nankörlük edersiniz. Sizden biriniz kadar, sağlam bir adamın aklını çelebilen dini ve aklı eksik görmedim."*** buyurdu. Onlar: "Ey Allah'ın Rasûlü dinimizin ve aklımızın eksikliği nedir?" dediler: ***"Kadının şahitliği erkeğin şahitliğinin yarısı değil mi?"*** buyurdu: "Evet" dediler: ***"İşte aklının eksik olması budur. Kadın âdet gördüğünde namaz kılamaz oruç tutamaz değil mi?"*** buyurdu: "Evet" dediler: ***"İşte bu da dininin eksik olmasıdır"*** buyurdu" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 27. hadiste geçmişti, 741. hadiste de yine tekrar edecektir. 62. hadisten de anlaşılacağı gibi Rasûlüllah (s.a.v.), ashabına vaaz ve öğüt verirken münasip zaman ve günleri göz önünde bulundururdu. Kendisi gerek cuma ve bayram hutbelerinde gerekse Güneş ve Ay tutulması namazı gibi diğer hutbelerinde önemli bulduğu konulara dikkat çeker, gördüğü genel aksaklıklar üzerinde uyarılarda bulunurdu. Yine 87. hadiste anlatıldığına göre bir kısım kadınlar, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelerek vaaz ve öğüt vermesi için kendilerine uygun bir gün belirlemesini istemişlerdi. Rasûlüllah (s.a.v.) de kadınlar için bir gün belirlemiş, onlara öğütlerde bulunarak kendilerine yönelik emirler buyurmuştur. Açıklamaya çalıştığımız bu hadis, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bayram namazında verdiği hutbesinde kadınlara yaptığı uyarılar içerisinde yer almaktadır. Bilindiği gibi görülen aksaklıkların giderilmesi için yapılan uyarılardaki uslûp muhatabın dikkatini çekici, sakındırıcı olabilmekte ve normal konuşmalardan farklılık arzedebilmektedir. Tüm bu görüntüler hitabetin tabiatındandır. Açıklamaya çalıştığımız bu hadise bakarken bunları da göz önünde bulundurmamız gerekmektedir. Bu nedenle hadise bakış açısı çok önemlidir. Hadisin nerede nasıl ve neden söylendiğini bilmek ve hadisi bu doğrultuda anlamak meseleyi kavramada isabetli olacaktır. Hadisin vermek istediği mesajı anlamadan ifadelerin zahirine bağlı kalınırsa yanlış anlaşılmalara neden olabilir. Sadece rengini göz önüne alarak pekmeze bakarsanız katrandan farklı göremezsiniz, bu da sizi pekmeze katran demeye götürür. Ama siyah bir sıvı olarak gördüğünüz şeyin imal edilişini, üzüm suyunun kaynatılıp pekmez haline geldiğini gördükten sonra bu siyah sıvıyı asla katran olarak göremezsiniz.

Allah Kur'ân-ı Kerim'de: **«...İnsan çok zalim ve çok cahildir...»** (En'âm: 132) **«...İnsan nankördür...»** (İsrâ: 67) buyurmaktadır. Şu halde sadece bu ifadeyi adeta cımbızla çekip çıkararak her insan için nankör diyebilir miyiz? Kâinatın efendisi Hz. Muhammed de bir insan olduğuna göre, Allah, Hz. Muhammed'e nankör demektedir, diyebilir miyiz? Elbette bu mümkün değildir, bu şekilde anlama ve böyle bir hüküm çıkarmanın nedeni "İnsan nankördür" ifadesinin bulunduğu yer ve söyleniş nedeninin dikkate alınmamasıdır. Halbuki bu ifadenin bulunduğu yere bakıp yukarısını göz önüne aldığımızda, nankörlükle nitelenenlerin tüm insanlar olmadığını göreceğiz. Ayetin yukarısı şöyledir: **«...Denizde başınıza bir musibet geldiğinde, Onun (Allah'ın) dışındaki bütün yakardıklarınız kaybolup gider. O sizi kurtarıp karaya çıkardığında, yine eski halinize dönersiniz. Zaten insan nankördür.»** (İsrâ: 67) Yani kendisini sıkıntıdan kurtaran Allah'ı unutup eski inkârına dönen kimseler Allah'ın kendisine ihsan ettiği yardımları göz ardı ettiğinden dolayı nankör olmaktadır. Yine şu ayeti de buna örnek getirebiliriz **«Kahrolası insan, ne kadar da nankördür!»** (Abese: 17) Buna göre Allah, insan için "Kahrolası, ne kadar da nankörsün!" demektedir, diyebilir miyiz? Halbuki bu ifadenin bulunduğu yeri göz önüne aldığımızda söz konusu hitabın, Allah'ın kendisine verdiği nimetleri göz ardı eden kimselere yönelik olduğu görülür. Yine Allah şöyle buyurmaktadır **«Eğer sana indirdiğimiz hakkında kuşkuda isen, senden önceki Tevratı okuyanlara sor. Şüphesiz sana hakikat gelmiştir, sakın şüphecilerden olma!»** (Yûnus: 94) Şimdi iniş sebebini ve bulunduğu yeri dikkate almadan, sadece bu ayetin soyut ifadesini çıkarıp ele alırsak sağlıklı bir neticeye ulaşabilir miyiz?

Açıklamaya çalıştığımız bu hadisin söylendiği yer ve konumu dikkate alınmadan, vermek istediği mesajı iyice düşünmeden fevri kararlara gidilerek, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu hadisle kadınlara hakaret ettiği, onları aşağılamış olacağı iddiasıyla bu hadisin uydurma olduğu ileri sürülmüştür. Bu tür yaklaşımlar önceleri, his ve düşünce olarak İslâm'dan uzak olan ve genel hedefleri İslâm'a saldırmak için İslâm dinini öğrenen, bunu bir meslek edinen batılı oryantalistler (müsteşrikler) tarafından yapılırdı. Geçmişte de çoğunluğu bu kişilerden gelen benzeri itirazlara İslâm âlimleri cevap vermiş bu kimseleri susturmuşlardı. Ne garib ki, bu düşünceleri şu günlerde İslâm toplumu içerisindeki insanlar da dile getirmekte hatta hadis alanında çalışan akademisyenler arasında bile böyle düşünceler görülmektedir.

Bu kimseler, dini aklının kavradığı şekilde anlamaya kalkarak sınırlı ve kusurlu akıllarının aldığı şeyleri kabul ediyor, akıllarının almadığını hemen reddediyorlar. Reddettikleri şeylerin bunca yıldır ümmetin itimadını kazandığı, tarih boyu sıhhati üzerinde pek çok âlimin kanaat getirdiği Buhârî ve Müslim gibi hadis kitaplarında bulunması onları pek ilgilendirmemekte, sadece akıllarının kavrayıp kavramadığına bakmaktadırlar.

Şu iyice bilinmelidir ki, din bize rivayet yoluyla gelmiştir. Eğer rivayet metodu kabul edilmezse bir ileri merhalede Kur'ân da kabul edilemez, çünkü bu da bize rivayet yoluyla gelmiştir. Bütün bunlardan önümüze gelen her rivayetin kabul edilmesi gibi bir iddiamız yoktur. Sıhhatli olmayan, güven vermemiş rivayetleri tabi ki araştıralım. Biliyoruz ki, öteden beri İslâm âlimleri uydurma hadisler konusunda çok titiz davranmışlar, kendilerine güven vermeyen ravileri anlattıkları ciltlerce eserde bizleri bu konuda uyarmışlardır. Bütün bu titiz çalışmalardan sonra, sıhhati hakkında onca araştırmacı âlimin kanaatinin oluştuğu Buhârî ve Müslim gibi hadis kitaplarındaki aklımıza yatmayan bazı hususları "Bunlar uydurmadır" diye reddetmek yerine, bunca insanın itiraz etmediği hususları nasıl anlayabilirim diye akıl yormak daha isabetli olacağı kanaatindeyiz. Meseleye bu yönde yaklaşıldığında problemin çözümüne doğru gidildiği görülecektir. Yoksa bu kafa ile bir merhale sonra Kur'ân'ın reddine gidilir. Nitekim bu kafadan hareketle Kur'ân'ın hükümlerinin tarihselliği gibi yaklaşımlarla Kur'ân'da bulunan bir kısım hukuki uygulamaları, geçmiş döneme ait uygulamalardır diye günümüzde uygulamadan kaldırmaya meyledildiği görülmektedir.

Açıklamaya çalıştığımız hadisin muhtevası çeşitli kitaplarda geçmektedir. "Kütüb-i Site" diye bilinen hadis kitaplarında hadisin rivayet edildiği yerleri şöyle sıralayabiliriz:

Buhârî, Hayz: 6, Zekât: 44, Savm: 41, Şehâdât: 12 (Ebû Said el- Hudrî (r.a.)'dan), Kusuf: 9, Nikah: 88 (İbni Abbâs (r.a.)'dan. Bu konuşma Güneş tutulma namazı esnasında verdiği hutbede geçmektedir.)

Müslim, İman: 132 (Abdullah b. Ömer (r.a.) ile Ebû Hureyre (r.a.)'dan)

Ebû Dâvûd, Sünnet: 15 (Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan)

Tirmizî, İmân: 6 (Ebû Said el- Hudrî (r.a.)'dan), Zekât: 12 (kısa bir şekilde bir bölümü Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'ın hanımı **Zeyneb** (r.a.)'dan. Zeyneb (r.a.)'nın rivayetinin geniş biçimi Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde de geçer. **Müsned,** VI. 363)

İbni Mâce, Fiten: 19 (Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan) Buradan anlaşılıyor ki, hadis bize bir kaç yoldan ulaşmaktadır.

Burada geçen hadislerden anlaşılan şudur: Rasûlüllah (s.a.v.) kadınlara yönelik uyarı ve nasihatının içerisinde, kendisine cehennemliklerin çoğunun kadınlar olduğunun gösterildiğini bildirmiş ve bunun nedenini şöyle açıklamıştır:

1)- Laneti çok yapmaları

2)- Kocaya karşı nankörlük yapmaları

3)- Sağlam bir adamın aklını çelmeleri.

Kadınların yapısı olarak da aklı ve dini eksiktir. Kadının şahitliğinin erkeğin şahitliğinin yarısı olması, aklının eksikliğini, âdet gördüğünde namaz ve oruç ibadetini yerine getirememesi, dininin eksikliğini gösterir.

Kadınları cehenneme götüren sebeplerden birisi olan lanet etmek, bir kimsenin helâk olması için beddua etmektir. Hz. Peygamber (s.a.v.) kadınlara yönelik olan bu uyarısında kendilerinin bedduayı çok yaptıklarına dikkat çekmektedir. Müslümanın olur olmaz yerde hemen bedduaya sarılmaması sabırlı olması, temkini elden bırakmaması, acele davranmaması gerekir.

Cehenneme götüren bir diğer sebep ise yapılan iyiliklerin kıymetinin bilinmemesi demek olan nankörlüktür. Rasûlüllah (s.a.v.) 27. hadiste kocaya karşı nankörlüğü ***"Eğer onlardan birisine bir ömür boyu iyilik etsen sonra da senden*** (hoşlanmadıkları) ***bir şey görse: "Senden asla iyilik görmedim" der."*** şeklinde açıklamıştır. Bu nedenle yapılan iyilikler ufak ihmaller karşısında unutulmamalıdır.

Yine cehenneme götüren bir diğer sebep ise insanın aklını çelmek, yoldan çıkarmaktır.

Kadın ve erkek arasında gerek hormon ve benzeri ve gerekse ruhi etkilenim farklılıklarının mevcudiyeti, konunun uzmanları tarafından belirtilmektedir. Kadınlar, hormonal durumları ve çevreden etkilenimleri nedeniyle bazen akıllarını, günlük hayatlarında kendilerini cehennemden kurtaracak şekilde tam olarak kullanamayabilmektedir. Bu nedenle **kadınlara yönelik bir uyarı ortamında** söylenen bu ifadeler, kadınları dikkatli olmaya ve daha gayret sarfetmeye yönlendirmeyi hedeflemiş olabilir. Bu hadisten sanki şöyle denilmek istenildiği kanaatındayım "Bakın, şöyle şöyle zayıf yönleriniz vardır. Âhiretinizin saadeti açısından bu hususlara dikkat edin, âhireti kazanacak işlere sarılın, yoksa durum iyiye gitmez." Nitekim bu konuşmadan sonra kadınların âhiret azığı olacak işlere sarıldıklarını, sadaka verdiklerini görmekteyiz.

Kadınların bir kısım yönleri için söylenilen hususları şöyle ale alabiliriz:

"Kadın, kendi eğilimleri sebebiyle çabuk heyecanlanan ve merhamet tarafı üstün gelen bir varlıktır. Davanın şart ve sebeplerinin etkisi altında kalması mümkün olup böylece haktan sapması ihtimallerini üzerine çeken bir yaratılışa sahiptir. İşte bu sebepten dolayı kadının şahitliğinin tam olması için yanında bir başka kadının bulunmasına önem verilmiştir. **"...Ta ki kadınlardan biri unuttuğunda diğeri ona hatırlatsın..."** Bununla beraber kadının bilgili sayıldığı sahalarla kadınlara ait işlerde bir kadının şahitliği de muteberdir." (Afzalurrahmân, Sîret Ansiklopedisi, II. 51)

Aslında, İslâm hukukundaki şahitlik konusu değişik boyuttadır. Şahitlik için getirilen öyle şartlar vardır ki bu konuda şahit, erkek bile olsa şahitliği geçerli değildir. Mesela şu hadis buna en güzel bir örnektir ***"Çölde göçebe yaşayanın (bedevinin) şehirde yaşayan kimse hakkında şahitlik etmesi caiz değildir."*** (Ebû Dâvûd, Akziye: 17, İbni Mâce, Ahkâm: 30) Bunun sebebinin çölde yaşayan kimsenin şehirde yaşayan hakkındaki bilgisinin yetersiz olduğudur. Hukuk kitaplarında şahitliği kabul edilmeyenler geniş bir biçimde ele alınmıştır: Çok yanılan, boş sözler konuşan, mürüvvete ters hareket eden, oyun eğlence ile uğraşan kimselerin şahitlikleri de geçersizdir. (Hukûki İslâmiyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu, VIII. 167-169) Bu arada şahitlik konusunda kadının erkekten

önde tutulduğu hususların olduğunu görmekteyiz. Kadınların bilebileceği konularda kadınların şahitliği muteberdir. (el- Fıkhu'l-İslâmî, Vehbe Zuhaylî, VI. 571)

Hadiste sözü edilen dinin eksikliğinden maksat, yapılması emredilen namaz ve oruç gibi bir kısım ibadetleri belirli bir süre yapamamaktır. İmam Nevevî, genel olarak dinin eksikliğini üç kısımda incelemektedir: Dinin eksikliği, bazen günah şeklinde olabilir, bir kimsenin mazeretsiz namaz kılmaması gibi. Bazen bu eksiklik günah olmayabilir, bir mazerete dayalı bir kimsenin cuma namazını kılmaması gibi. Bazen de bir ibadeti yapmaması şeklinde olabilir, hayızlı bir kadının namaz kılmaması, oruç tutmaması gibi. (Aynî, Umdetü'l-Kârî, III. 173) Bu tasnife göre ikinci ve üçüncü tip eksiklik günah sayılmadığı gibi bir kusur da değildir. Hayızlı bir kadının Allah'ın emrine uyarak bu halde iken namaz kılmamasının veya oruç tutmamasının da bir anlamda ibadet olup olamayacağı, bu davranışıyla sevap kazanıp kazanamayacağı tartışılmıştır. Hukukçu bir muhaddis olan Aynî merhum, bir kadının hayızlı iken namaz kılma yasağına riayet etmesi nedeniyle sevap alması gerektiğini belirterek konu üzerindeki kanaatini bildirir. (Aynî, Umdetü'l-Kârî, III. 173) Şu bir gerçektir ki, Allah'ın emirlerini yerine getirmek bir ibadet olduğu gibi, Allah'ın yasaklarından geri durmak da bir ibadettir. Diğer taraftan 1285. hadiste Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bir kul hastalandığında yahut yolculuğa çıktığında sağlam iken ya da mukim iken yapıyor olduğu amellerin aynısı kendisine yazılır."*** buyurmuştur. Bu nedenle hayız hali dışında iken namaz ve benzeri ibadetleri yapan bir kadının tamamen elinde olmayan bir rahatsızlık olan hayız nedeniyle yapamadığı bu ibadetlerin sevabını aynen işlemiş gibi alabileceğini çıkarmak mümkündür.

Aslında hayız hali kadınların kendi ellerinde olmayan bir durumdur. Nitekim 204. ve 790. hadislerde görüldüğü gibi Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bu, Allah'ın, Âdem'in kızlarına yazdığı bir yazgıdır."*** buyurarak bu duruma işaret etmiştir. Bu dönemdeki gerek kan kaybı ve gerekse psikolojik duygu hali kadınları yorgun ve gergin hale getirmektedir. Nitekim Kur'ân-ı Kerim bu dönemi, eziyet ve rahatsızlık olarak niteler. (Bakara: 222) Bu nedenle hayız hali tamamen fizyolojik bir hadisedir. Tıbbî-biyolojik hikmetlere dayanan ve her ay yaşanan bu durumla kesinlikle kadınların aşağılanması düşünülemez.

Hadiste sözü edilen eksiklik konusu kişiye ve duruma göre değişir, bunlar elde olmayan nedenlerden yaratılıştan kaynaklanan eksiklikler olup bir kimseyi küçük düşüremez. Bu eksiklikler kadınlarda olabildiği gibi erkeklerde de olabilir. Söz gelimi ileri derece şeker hastalığı olan ve günde iki defa ünsülin alan bir erkeğin oruç tutması mümkün değildir. Şimdi biz bu erkeğe dini eksik diyebilir miyiz? Elbette diyemeyiz, aslına bakacak olursak bu kimsenin oruç ibadeti eksik de değildir. Kendisinin yükümlülüğü bir başka yükümlülükle değiştirilmiştir, bu da fidyedir. Hayızlı iken namaz kılamayan bir kadının yasaktan dolayı namaz kılmamasının da bir bakıma ibadet olabileceğine değinmiştik. Çünkü bu kadın namazı Allah'ın emrine uyarak terk etmektedir. Allah'ın emrine uyarak orucunu kazaya bırakmaktadır. Hayız nedeniyle ramazanda orucu kazaya bırakan bir kadın ibadet bakımından belki, yolculuk nedeniyle orucu kazaya bırakan bir erkekten daha öndedir. Çünkü kadın oruç tutmamakla bir emre uymakta, erkek ise kendisine tanınan ruhsatı kullanmaktadır.

Eğer bir kimsenin üstün görülecek bir tarafı varsa bu, onun kadın veya erkek olmasından değil takvası nedeniyle olmalıdır. Böyle bir düşünceyi hem yüce dinimiz hem de Allah'ın insana bahşettiği akıl reddeder. Çünkü erkek akıl ve zihinini daha iyi çalıştırdığı, Allah yolunda daha iyi hizmet ettiği, bu konuda kadından daha fazla mesai sarfettiği takdirde hürmete hak kazanabilir. Bunun tersi, kadın erkekten daha fazla çalışırsa hürmete o layık olur.

Tüm bu açıklamalar ışığı altında hadiste kadınlara yöneltilen hususları genel kurallar çerçevesinde tekrar gözden geçirdiğimizde, bunların erkekleri de ilgilendirdiğini görmekteyiz. Kişiyi cehenneme sürükleyen bu davranışlardan erkekler muaf değildir. Eğer bu davranışları erkekler de işlerse onlarında bu akıbete uğramayacaklarını kim söyleyebilir? Kadın laneti çok yaptığı için cehennemlik olacak da erkek yaptığında cehennemlik olmayacak mıdır? Tabi ki erkek de lanet yaparsa aynı sonuca varır. Kadın kocasına karşı nankörluk yaptığında cehennemlik olacak, erkek de hanımına karşı nankörlük yaptığında o da cehennemlik olacaktır. Erkeğin hanımına karşı nankörlük yapmasına müsade veren hiçbir dini kural bulmak mümkün değildir. Yine kadın bir erkeği yoldan çıkardığında cehennemlik olduğu gibi erkek de bir kadını yoldan çıkarırsa o da cehennemlik olur. Bu davranışı kadına yasaklarken erkeği bundan sorumsuz bırakan hiçbir dini kural kesinlikle yoktur. Yapılan bir günahta ayırımcılık yaparak kadını suçlu bulup erkeği temize çıkaran ne bir ayet ne de bir hadis bulmak mümkün değildir. Kadınlar için uyarıda bulunan bu üç davranışın erkeklere mübah olduğunu bildiren gerek ayet gerek hadis gerekse bir dini kural bulmak mümkün değildir, bunu iddia eden hiçbir İslâm âlimi yoktur.

Kanaatimce bu hadisin anlaşılmasında iki yanlış eğilim vardır. Bu eğilimlerden birisi, hadisteki mesajı iyi anlayamadığından dolayı, kadınlara hakaret edip küçük düşürdüğü iddasıyla hadisi tamamen reddederek uydurma kabul etme eğilimidir. Diğer eğilim ise hadisteki uyarıların kadınlara yönelik olduğundan hareketle kadınları potansiyel suçlu görme, erkeklerin de bu davranışları sergilediğinde aynı akıbete uğrayacağını gündeme getirmemedir.

Durum böyle iken Hz. Peygamber (s.a.v.) kadınlar için niçin dini eksik diye hitap etmiş, çoğunun cehennemlik olduğunu bildirmiş olabilir? Bu soruya cevap vermeden önce şu hususların bilinmesi gerekir. İslâm hukukunda Hz. Peygamber (s.a.v.)'in söz ve davranışları incelenirken çeşitli bölümlere ayrılır. Bu incelikler bilinmediğinde yanlış anlaşılmalar ortaya çıkabilir. Kendisinin öyle davranışları vardır ki bize serbest kendisine farzdır. Gece namazında olduğu gibi. Yine öyle davranışları vardır ki kendisine serbest bize yasaktır. Aynı anda dörtten fazla kadınla evlenmesi gibi. Kendisinin sözleri de bu şekilde bölümlere ayrılır. İslâm hukukunun gayesi konusunda çalışmalar yapan son dönem âlimlerimizden merhum Tâhir b. Âşûr, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in davranışlarını on iki bölümde incelemiştir. Bunlardan bir kısmı yol gösterme ve irşad, gönülleri en güzele yönlendirme, te'dib ve nasihat şeklindedir. Bunlardan te'dib konusunda şöyle demiştir: "Bu konuyu

dikkatlice incelemek gerekir. Çünkü bu, korkutma maksadıyla kendisinde **abartma** bulunan bir durumdur. Hukukçunun, kendisinden bizzat teşri kasdedilmiş olmaya uygun düşen ile bizzat azarlama ve korkutma kastedilmiş olmaya uygun düşen arasında ayrım yapması gerekir. Ancak bu, türün yani te'dibin aslının türü bakımından teşridir. Buhârî'nin Ebû Şurayh'tan rivayet ettiği hadisi bu türdendir. Rasûlüllah şöyle buyurmuştur: ***"Allah'a yemin olsun, iman etmiş olmaz. Allah'a yemin olsun, iman etmiş olmaz.***" Biz: "Kimdir o, ya Rasûlellah?" diye sorunca: ***"Komşusunun, kötülüklerinden emin olmadığı kimse***" buyurdu. Burada söz, komşusuna kötülük yapan hakkında konunun önemine dikkatini çekme korkutma kastıyla söylenmiştir, o derecede ki böylesinin müminlerden olamayacağından endişe edilir. Burada kastedilen, tam imanın bulunmadığıdır." (M. Tâhir b. Âşûr, İslâm Hukuk Felsefesi, s. 61-62)

Korkutma ve uyarı ifadeleri içeren hitabette, akıldan çok duyuları etkileyen bir anlatım tarzı vardır. Hadislerdeki bu tür hitabet iyi anlaşılmazsa hadis yanlış anlaşılabilir. Nitekim sahabenin ileri gelenlerinden Selman (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in öfkeli iken ashabından bazı kimseler için söylediği sözleri halka anlatan Huzeyfe (r.a.)'ı bu konuda uyarmış ve yanlış anlaşılmalara meydan vermemesi için bunları anlatmaktan geri durmasını istemiştir. (Bakınız, Ebû Dâvûd, Sünne: 11) Selman (r.a.)'ın bu davranışı, hüküm çıkarma konusunda Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sözlerinin bir düzeyde olmadığını göstermektedir. Hadislerin bu yönü dikkate alınmazsa kendisi için istediğini, kardeşi için de istemeyen, (Buhârî, İmân: 7, Müslim, İmân: 72) kovuculuk yapan, (Buhârî, Edeb: 50, Müslim, İmân:168) akraba ile ilişkiyi kesen cennete giremez, (Buhârî, Edeb: 11, Müslim, Birr: 18) komşusuna kötü davranan iman etmiş olmaz hükmüne varınız. (Buhârî, Edeb: 29, Müslim, İman: 73) Halbuki biz biliyoruz ki, cennete kâfir ve münafık olanlar giremeyecektir. Kovuculuk yapmak, akraba ile ilişkiyi kesmek, komşuya kötü davranmak her ne kadar kötü ve günah davranışlar olsa bile, küfrü gerektiren davranışlar değildir. Bu tür hadisler hüküm çıkarmak için değil uyarı ve özendirme içindir.

Rasûlüllah (s.a.v.) bir bayram namazında erkeklerden oluşan cemaate hutbe vermiş, onları uyarmış, Allah'tan sakınmayı, Allah'a itaat etmeyi emretmiş, (Müslim, İdeyn: 4, Nesei, İdeyn: 19) sesinin kadınlara iyi ulaşmadığını görmüş, bunun üzerine onların yanına giderek kadınlara da vaaz vermiş uyarılarda bulunmuştur. (84. hadis, Müslim, İdeyn: 2, Ebû Dâvûd, Salât: 242, İbni Mâce, İkâme: 155) Abdullah b. Abbâs (r.a.)'ın verdiği bilgiye göre (Buhârî, Tefsir, Mümtehine: 12) Efendimiz (a.s.) kadınların yanına geldiğinde **«Ey Peygamber! İnanmış kadınlar, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleri ve ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemek, iyi işlerde sana karşı gelmemek şartıyla sana biat etmek üzere geldikleri zaman, onların biatlarını kabul et, onlara Allah'tan bağışlanma dile, doğrusu Allah, bağışlayandır, acıyandır.»** (Mümtehine: 12) ayetini okumuş ve: "Siz bu hal üzeremisiniz?" buyurmuştur. Bundan anlaşılan onlardan biat almıştır. Buna göre açıklamaya çalıştığımız hadisdeki ifadeler itaat ve sadakat üzerine bir takım sözlerin alındığı biat ortamında geçmiştir.

Görülen aksaklıkların giderilmesi için yapılan uyarılardaki uslûbun muhatabın **dikkatini çekici, sakındırıcı ve abartılı** olabileceğine, normal konuşmalardan farklılık arzedebileceğine değinmiştik. Tüm bu görüntüler hitabetin tabiatındandır. Özellikle kişilerin ebedi hayatını tehlikeye götürecek hususlarda uyarıların keskin olması, muhatabın kendisine çeki düzen vermesinde etkili olacağı muhakkaktır. Bu şekildeki keskin hitap Rasûlüllah (s.a.v.)'in hutbelerinde görülmektedir. Câbir b. Abdullah (r.a.)'ın verdiği bilgiye göre Rasûlüllah (s.a.v.) hutbe verirken sesi yükselir, gözleri kızarır, hiddeti artar, öyleki "ansızın baskın yapacaklar" diye orduyu uyaran bir kimse gibi olurdu. (Bakınız, Müslim, Cumua: 43, Nesei, İdeyn: 22, İbni Mâce, Mukaddime: 7)

Yine 81, 334 ve 1737. hadislerde görüldüğü gibi Rasûlüllah (s.a.v.) ashabına verdiği bir hutbede çok öfkelendiği, ashabın korkusundan yüzlerini örttüğü, hıçkıra hıçkıra ağladığı anlatılır. Hadisin Müslim'deki rivayetinde Enes (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'in ashabına o günden daha ağır bir gün gelmemişti." demiştir. (Müslim, Fezâil: 134) Bu hadislere baktığımızda, uyarılanların erkekler olduğunu görmekteyiz. Demek ki, keskin hitap şekli sadece kadınlara yönelik konuşmada değildir. Yerine göre erkekler de bu şekilde sert uyarılarla karşılaşabilmektedirler. Açıklamaya çalıştığımız hadisteki ifadeleri kadınlara söylemeden önce erkeklerin uyarıldığını da görmekteyiz. Erkeklere verdiği hutbesinde onları da uyarmış vaaz ve nasihatta bulunmuş, Allah'tan sakınmayı, Allah'a itaat etmeyi emretmiş, (Müslim, İdeyn: 4, Nesei, İdeyn: 19) sesinin kadınlara iyi ulaşmadığını görmüş onların yanana da giderek onları da uyarmıştır.

Cehennem halkının çoğunluğunun kadınlar olduğu ifadesi, kadınları potansiyel suçlu sayan, onları aşağılayan bir yaklaşım olarak anlaşılmamalıdır. Özellikle sevinç ve sürur günü olan bayram gününde durup dururken onların küçük düşürülmelerini düşünemeyiz.

Getirdiğimiz açıklamalar ışığı altında hadisi bir bütünlük içerisinde değerlendirdiğimizde; durumun böyle olmadığı, konuşmanın kadınlara yönelik uyarılar içerisinde onları ahlâkî davranışlar bakımından olgunlaştırmak ve görülen aksaklıkların giderilmesi için vaaz ve irşad ortamı içerisinde sakındırma ve uyarma olarak görmekteyiz. Eğer söz konusu uyarılara kulak asmazlarsa belirtilen sonuca varılacağı anlaşılmaktadır. Bu uyarıları dikkate almayan kadın erkek ayrımı yapılmaksızın herkes bu sonuçla karşılaşacaktır. Hitabın kadınlara yönelik olması, konuşma sırasında muhatapların kadınlar olmasındandır. Bunun benzerlerini başka hadislerde de görebiliriz. Örneğin 1151. hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ey Müslüman kadınlar! Bir koyun ayağı bile olsa komşu bir kadın, komşusunun*** (hediyesini) ***kesinlikle küçük görmesin."*** buyurmuştur. Bu ifadeden, erkeklerin hediyeyi küçük görebileceği anlaşılamaz. Yine de her şeyi en iyi bilen Allah ve Rasûlü'dür.)

٢١٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اعْتَكَفَ مَعَهُ بَعْضُ نِسَائِهِ وَهِيَ مُسْتَحَاضَةٌ تَرَى الدَّمَ فَرُبَّمَا وَضَعَتِ الطَّسْتَ تَحْتَهَا مِنَ الدَّمِ۞

212-) Âişe (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) yanında normal âdet dönemi dışında kanaması olan (müstehâze) bir hanımı olduğu halde (mescidde) itikafa girmişti. Kanının fazla olmasından dolayı bu hanımı altına leğen koyduğu da olurdu." demiştir.

٢١٣ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رضي الله عنها قَالَتْ كُنَّا نُنْهَى أَنْ نُحِدَّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلاثٍ إِلاَّ عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا وَلا نَكْتَحِلَ وَلا نَتَطَيَّبَ وَلا نَلْبَسَ ثَوْبًا مَصْبُوغًا إِلاَّ ثَوْبَ عَصْبٍ وَقَدْ رُخِّصَ لَنَا عِنْدَ الطُّهْرِ إِذَا اغْتَسَلَتْ إِحْدَانَا مِنْ مَحِيضِهَا فِي نُبْذَةٍ مِنْ كُسْتِ أَظْفَارٍ وَكُنَّا نُنْهَى عَنِ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ ❁

& 213-) Ümmü Atıyye (r.a.): "Kocasının ölümü üzerine dört ay on gün yas tutması dışında, üç günden fazla bir ölü için yas tutmamız bize yasaklanırdı. Bu yasta ne sürme çeker ne koku sürünürdük. Yemen işi asb elbisesinin dışında da boyalı elbise giymezdik. Birimizin bu halde iken âdet görmesinden dolayı boy abdesti aldığında temizlik sırasında bir parça koku almasına izin verildi. Bize ölünün arkasından gitmek de yasaklanırdı." demiştir.

(649. hadiste kadınların ölünün arkasından gitmelerinin yasaklanmasının sıkı tutulmadığı bildirilmiştir.)

٢١٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتِ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ غُسْلِهَا مِنَ الْمَحِيضِ فَأَمَرَهَا كَيْفَ تَغْتَسِلُ قَالَ خُذِي فِرْصَةً مِنْ مِسْكٍ فَتَطَهَّرِي بِهَا قَالَتْ كَيْفَ أَتَطَهَّرُ قَالَ تَطَهَّرِي بِهَا قَالَتْ كَيْفَ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ تَطَهَّرِي فَاجْتَبَذْتُهَا إِلَيَّ فَقُلْتُ تَتَبَّعِي بِهَا أَثَرَ الدَّمِ ❁

& 214-) Âişe (r.a.): "Bir kadın Hz. Peygamber (s.a.v.)'e âdetinden dolayı boy abdesti alma konusunu sormuştu. O da nasıl boy abdesti alacağı konusunda: ***"Koku sürülmüş pamuk veya yünden bir bez parçası al onunla temizlen"*** diye emretti. Kadın: "Nasıl temizleneyim?" dedi: ***"Onunla temizlen"*** dedi. Kadın: "Nasıl?" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Subhanellah! temizlen işte!"*** buyurdu. Kadını kendime çektim ve: "Onunla kan kalıntılarını temizle!" dedim" demiştir

٢١٥ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ أَهْلَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَكُنْتُ مِمَّنْ تَمَتَّعَ وَلَمْ يَسُقِ الْهَدْيَ فَزَعَمَتْ أَنَّهَا حَاضَتْ وَلَمْ تَطْهُرْ حَتَّى دَخَلَتْ لَيْلَةُ عَرَفَةَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ لَيْلَةُ عَرَفَةَ وَإِنَّمَا كُنْتُ تَمَتَّعْتُ بِعُمْرَةٍ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ انْقُضِي رَأْسَكِ وَامْتَشِطِي وَأَمْسِكِي عَنْ عُمْرَتِكِ فَفَعَلْتُ فَلَمَّا قَضَيْتُ الْحَجَّ أَمَرَ عَبْدَالرَّحْمَنِ لَيْلَةَ الْحَصْبَةِ فَأَعْمَرَنِي مِنَ التَّنْعِيمِ مَكَانَ عُمْرَتِي الَّتِي نَسَكْتُ ❁

215-) Âişe (r.a.): "Veda Haccında Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte ihrama girdim ve yanında kurban getirmeyip temettü haccına niyet edenlerdendim. -Kendisinin âdetli olduğunu arefe gecesi girinceye kadar temizlenmediğini ima etti-: "Ey Allah'ın Rasûlü bu arefe gecesidir ben de temettü haccından dolayı evvela umreye niyet etmiştim?" dedim Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Saçını çöz ve tara, başlamış olduğun umreni de*** (şimdilik) ***bırak."*** buyurdu. Ben de dediğini yaptım. Hac vazifesini bitirdiğimde Mina'dan ayrıldıktan sonraki gelen ve Hasbe'de konaklanılan gece (kardeşim) Abdurrahman'a başladığım umrenin yerine Tenim mevkisinden bana umre yaptırmasını emretti" demiştir.

٢١٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ خَرَجْنَا مُوَافِينَ لِهِلاَلِ ذِي الْحِجَّةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُهِلَّ بِعُمْرَةٍ فَلْيُهْلِلْ فَإِنِّي لَوْلا أَنِّي أَهْدَيْتُ لأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ فَأَهَلَّ بَعْضُهُمْ بِعُمْرَةٍ وَأَهَلَّ بَعْضُهُمْ بِحَجٍّ وَكُنْتُ أَنَا مِمَّنْ أَهَلَّ بِعُمْرَةٍ فَأَدْرَكَنِي يَوْمُ عَرَفَةَ وَأَنَا حَائِضٌ فَشَكَوْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ دَعِي عُمْرَتَكِ وَانْقُضِي رَأْسَكِ وَامْتَشِطِي وَأَهِلِّي بِحَجٍّ فَفَعَلْتُ حَتَّى إِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْحَصْبَةِ أَرْسَلَ مَعِي أَخِي عَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَخَرَجْتُ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ مَكَانَ عُمْرَتِي قَالَ هِشَامٌ وَلَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ هَدْيٌ وَلا صَوْمٌ وَلا صَدَقَةٌ

216-) Hz. Âişe (r.a.): "Zü'l-Hiccenin hilalini gözetleyerek Medine'den hacc etmeye çıktık. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim umre için ihrama girmek isterse girsin. Eğer ben de yanımda kurban getirmemiş olsaydım umre için ihrama girerdim"*** buyurdu. Müslümanların bir kısmı umre için diğer bir kısmı da sadece hac için ihrama girdi. Ben umre için ihrama girenlerdendim. Arefe günü, bana âdetimi görürken ulaştı ben de durumu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ilettim: ***"O zaman umreni bırak saçını çöz ve tara sonra da Hac için ihrama gir"*** buyurdu. Ben de böyle yaptım Mina'dan ayrıldıktan sonraki gelen ve Hasbe'de konaklanılan gece geldiğinde kardeşim Abdurrahman b. Ebi Bekr'i (Umre ihramına girmem için) benimle gönderdi. Ten'im mevkisine çıktım. Bozduğum umrenin yerine tekrar umre için ihrama girdim." demiştir. (Hadisi Hz. Âişe (r.a.)'dan rivayet eden) Hişam b. Urve: "Başladığı ilk umreyi bozmasından dolayı ne kurban, ne oruç ne de sadaka verme gibi dini bir ceza geldi." demiştir.

(Hadisin geniş bir benzeri 790. hadise bakınız.)

٢١٧ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ أَتَجْزِي إِحْدَانَا صَلاتَهَا إِذَا طَهُرَتْ فَقَالَتْ أَحَرُورِيَّةٌ أَنْتِ كُنَّا نَحِيضُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَلا يَأْمُرُنَا بِهِ أَوْ قَالَتْ فَلا نَفْعَلُهُ

& 217-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Bir kadın: "Bizden birisi âdetinden temizlendiğinde kılamadığı namazını kaza edecek mi?" diye sordu. Hz. Âişe (r.a.): "Sen Harûrîler'den misin? Biz Hz. Peygamber'in yanında iken âdet görürdük, bize böyle bir şey emretmezdi" dedi veya "böyle bir şey yapmazdık" dedi"

(Harûrîler, Harici fırkasının oluşumu sırasında bu fırkanın görüşünde olanlara verilen isimdir. Hariciler'in bir özelliği ise dinî hükümleri yanlış ve ters anlamaları, bazı dinî hüküm ve ibadetlere cahilâne bir biçimde sarılmalarıdır.)

٢١٨ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنها قَالَتْ حِضْتُ وَأَنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْخَمِيلَةِ فَانْسَلَلْتُ فَخَرَجْتُ مِنْهَا فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حِيضَتِي فَلَبِسْتُهَا فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنُفِسْتِ قُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَأَدْخَلَنِي مَعَهُ فِي الْخَمِيلَةِ وعنها: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُقَبِّلُهَا وَهُوَ صَائِمٌ

& 218-) Ümmü Seleme (r.a.): "Ben Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte yünlü örtü içerisinde iken (yatıyorken) âdetim geldi hemen usulca kalkıp gittim ve âdet zamanımdaki elbisemi alıp giydim. Rasûlüllah: ***"Âdetin mi geldi?"*** dedi."evet" dedim. Beni yanına çağırdı, kendisi ile birlikte beni yünlü örtü içerisine aldı" demiştir.

Bir başka rivayette ise Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisini, Peygamber oruçlu olduğu halde iken öptüğünü söylemiştir.

(Hadisin bir benzeri 208. hadiste geçmişti)

٢١٩ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رضي الله عنها قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ يَخْرُجُ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ أَوِ الْعَوَاتِقُ ذَوَاتُ الْخُدُورِ وَالْحُيَّضُ وَلْيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ وَيَعْتَزِلُ الْحُيَّضُ الْمُصَلَّى قيل لها: الْحُيَّضُ فَقَالَتْ أَلَيْسَ تَشْهَدُ عَرَفَةَ وَكَذَا وَكَذَا

& 219-) Ümmü Atıyye (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Yeni yetme kızlar, örtü altında bulunan kızlar ve âdet gören kadınlar hayırda ve müminlerin dualarında hazır bulunsunlar ancak âdet gören kadınlar namazgahın dışında dursunlar"*** diye buyururken işittim" dedi. Kendisine: "Âdet gören kadınlar da mı?" denildi. O da: "Arafatta, falan yerde, şu şu yerde bulunmuyorlar mı?" demiştir.

(Bu hadiste ifade edilmek istenilen, mümin erkekler bayram namazı kılmak için namazgaha çıktıklarında bu ibadetleri sırasında mümin kadınların da hazır bulunup hayıra ortak olmalarıdır. Ancak adet gören kadın cami ve mescid hükmündeki namazgaha girmeyip kenarında bekler. Aslında diğer hadis kitapları bu hadisi, konusu ile alakalı olduğu için bayram namazı bölümünde getirmektedir. İmam Buhârî de bu hadisi bayram namazında tekrar getirir. Hadisi bu bölümde getirmesinin nedeni adet gören bir kadın her ne kadar mescide girmese de ibadetin yapıldığı yerin kenarında bulunabileceğini ifade etmek içindir.)

٢٢٠ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رضي الله عنها قَالَتْ كُنَّا لا نَعُدُّ الْكُدْرَةَ وَالصُّفْرَةَ شَيْئًا

220-) Ümmü Atıyye (r.a.): "Bulanık ve sarı renkli akıntıyı âdetten saymazdık" demiştir.

٢٢١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيٍّ قَدْ حَاضَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَعَلَّهَا تَحْبِسُنَا أَلَمْ تَكُنْ طَافَتْ مَعَكُنَّ فَقَالُوا بَلَى قَالَ فَاخْرُجِي

{&} 221-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'e: "Ey Allah'ın Rasûlü, Safiyye bintü Huyey âdetini gördü" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Her halde bizi burada bekletecek. Sizinle beraber o da tavaf etmemiş miydi?"*** buyurdu. Onlar da: "Evet, etti" dediler Rasûlüllah (s.a.v.): ***"O zaman haydi yola çıkın"*** buyurdu.

٢٢٢ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رضي الله عنها أَنَّ امْرَأَةً مَاتَتْ فِي بَطْنٍ فَصَلَّى عَلَيْهَا النَّبِيُّ ﷺ فَقَامَ وَسَطَهَا

& 222-) Semura b. Cündüb (r.a.): "Bir kadın lohusalıktan dolayı vefat etmişti Rasûlüllah (s.a.v.) kadının ortasında durarak cenaze namazını kıldırdı."demiştir.

(Hadisin bir benzeri 672. hadis olarak gelecektir.)

٢٢٣ عَنْ مَيْمُونَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا كَانَتْ تَكُونُ حَائِضًا لا تُصَلِّي وَهِيَ مُفْتَرِشَةٌ بِحِذَاءِ مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يُصَلِّي عَلَى خُمْرَتِهِ إِذَا سَجَدَ أَصَابَنِي بَعْضُ ثَوْبِهِ

& 223-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Meymûne (r.a.) anlatır. Kendisinin âdet görüp de namaz kılmadığı zamanlarda Rasûlüllah (s.a.v.) hasır üzerinde namaz kılarken secde ettiği yer hizasında uzandığını, secde ederken Peygamber (s.a.v.)'in elbisesinin bazı yerlerinin kendisine dokunduğunu bildirmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب التَّيَمُّمِ

7-) Teyemmüm Bölümü

٢٢٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْبَيْدَاءِ أَوْ بِذَاتِ الْجَيْشِ انْقَطَعَ عِقْدٌ لِي فَأَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْتِمَاسِهِ وَأَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ فَأَتَى النَّاسُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ فَقَالُوا أَلاَ تَرَى مَا صَنَعَتْ عَائِشَةُ أَقَامَتْ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَالنَّاسِ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَاضِعٌ رَأْسَهُ عَلَى فَخِذِي قَدْ نَامَ فَقَالَ حَبَسْتِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَالنَّاسَ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَقَالَتْ عَائِشَةُ فَعَاتَبَنِي أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ وَجَعَلَ يَطْعُنُنِي بِيَدِهِ فِي خَاصِرَتِي فَلا يَمْنَعُنِي مِنَ التَّحَرُّكِ إِلاَّ مَكَانُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَى فَخِذِي فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ أَصْبَحَ عَلَى غَيْرِ مَاءٍ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ التَّيَمُّمِ فَتَيَمَّمُوا فَقَالَ أُسَيْدُ بْنُ الْحُضَيْرِ مَا هِيَ بِأَوَّلِ بَرَكَتِكُمْ يَا آلَ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ فَبَعَثْنَا الْبَعِيرَ الَّذِي كُنْتُ عَلَيْهِ فَأَصَبْنَا الْعِقْدَ تَحْتَهُ۞

{&} 224-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Seferlerinin birinde Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte çıktık. (Mekke ve Medine arasında) Beydâ veya Zâtu'l-Ceyş mevkisinde bulunduğumuz sırada gerdanlığım kopup düştü. Rasûlüllah (s.a.v.) gerdanlığımı aramak üzere konakladı halk da kendisiyle beraber konakladı ama su başında değillerdi. Halk Ebû Bekir Sıddık'a varıp: "Âişe'nin ne yaptığını görüyor musun? Rasûlüllah (s.a.v.) ve halkı su bulunmayan bir yerde konaklattırdı, yanlarında da su yok." dediler. Rasûlüllah (s.a.v.) başını dizime koyup uyuduğu sırada Ebû Bekir çıkageldi: "Rasûlüllah (s.a.v.)'i ve halkı su bulunmayan bir yerde alıkoydun! Üstelik yanlarında su da yok!" dedi ve beni azarladı. Allah'ın konuşmasını dilediği kadar söyleyeceğini söyledi, eliyle de böğrüme vurmaya başladı. Rasûlüllah (s.a.v.)'in dizimde olmasından dolayı hiç kıpırdayamamıştım. Rasûlüllah (s.a.v.) susuz olarak sabaha çıktığında ayağa kalktı. Derken, Allah teyemmüm ayetini indirdi. (Maide: 6) Bunun üzerine teyemmüm ettiler." Bu olay üzerine Üseyd b. Hudayr: "Ey Ebû Bekir ailesi bu sizin (sebep olduğunuz) ilk bereketiniz değildir" dedi. Üzerinde olduğum deveyi harekete geçirdiğimizde gerdanlığı devenin altında bulduk" demiştir.

(Hadisin kısa bir benzeri 1552. hadiste gelecektir.)

٢٢٥ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَجُعِلَتْ لِيَ الأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكَتْهُ الصَّلاَةُ فَلْيُصَلِّ وَأُحِلَّتْ لِيَ الْمَغَانِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لأَحَدٍ قَبْلِي وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً۞

& 225-) Câbir b. Abdullah (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bana, benden önce hiçbir kimseye verilmeyen beş özellik verildi: Bana bir aylık mesafede*** (düşmanı) ***korkutmakla muzaffer olundum / yardım gördüm. Yeryüzü bana mescid ve temizleyici yapıldı, bu nedenle ümmetimden herhangi bir kimseye namaz vakti nerede gelirse orada kılıversin. Benden önce hiçbir kimseye helâl olmayan ganimet bana helâl kılındı. Bana şefaat hakkı verildi. Bir Peygamber sadece kendi kavmine gönderilirken ben bütün insanlara gönderildim"*** buyurmuştur.

(Bukonuda hadisin değişik bir benzeri 1278. hadistir. Yeryüzünün temizleyici olması, su bulamayanlar için abdest temizliğinde temizleyici olmasıdır.

Hadisimizde dile getirilen ve diğer ümmetlere verilmeyen üstünlüklerin beş tane olduğu bildirilmiştir. Diğer başka hadislerde de bunların sayısı ve çeşidi farklıdır. Bir başka hadiste üc tane olduău bildirilir. (Müslim, Mesâcid: 4) Bir başka hadiste de altı tane olduğu bildirilir. (Müslim, Mesâcid: 5)

. Bunun nedeni belirtilen bu sayıların sınırlama ifade etmediği verilen üstünlüklerin bunlardan daha fazla olduğundan dolayıdır. Kurtubî bu hususu şöyle açıklamaktadır. "Verilen bu sayılar sınırlama için değildir. Bir kimse: "Benim yanımda beş dinar var" demiş olsa, bu ifadeden onun yanında beş dinardan başka para olmadığı anlamına gelmez. Bu kimse bir başka zaman "Yirmi dinar" diyebilir. Yine bir başka zaman da "Otuz dinar" diyebilir ve otuz dinara sahip olan kimse için bu ifadelerin tümü de caizdir" (Tekmiletü Fethi'l-Mülhim bi Şerhi Sahîhi'l-İmâm Müslim, II. 114) Ahmed Naim efendinin verdiği bilgiye göre (Bknz. Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, II. 247) Ebû Said Nisâbûrî, bu ümmete verilen üstünlükleri, "Şerafu'l-Mustafâ" ismini verdiği eserinde altmışa kadar çıkarmaktadır.)

٢٢٦ عَنْ أَبِي الْجُهَيْمِ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه أَقْبَلَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ نَحْوِ بِئْرِ جَمَلٍ فَلَقِيَهُ رَجُلٌ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى أَقْبَلَ عَلَى الْجِدَارِ فَمَسَحَ بِوَجْهِهِ وَيَدَيْهِ ثُمَّ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلامَ❁

& 226-) Ebû Cüheym b. el-Hâris b. es-Sımme el-Ensârî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine yakınlarındaki Bi'ru Cemel mevkisinden bu yöne doğru yola koyulmuştu ki kendisine bir adam rastladı ve selâm verdi, ama Hz. Peygamber (s.a.v.) selâmına cevap vermeyip duvara yöneldi iki elini ve yüzünü meshetti sonra adamın selâmını aldı" demiştir.

(Hz. peygamber (s.a.v.)'in selâmı teyemmümden sonra alması, Allah'ın selâmını taharetsiz almayı uygun görmemesinden dolayıdır. Ancak, bu uygulama kesin bir emir değildir. Abdestsiz de selâm alınabilir, abdestli olarak selâm almak ise güzel bir şeydir.)

٢٢٧ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه فَقَالَ إِنِّي أَجْنَبْتُ فَلَمْ أُصِبِ الْمَاءَ فَقَالَ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَمَا تَذْكُرُ أَنَّا كُنَّا فِي سَفَرٍ أَنَا وَأَنْتَ فَأَمَّا أَنْتَ فَلَمْ تُصَلِّ وَأَمَّا أَنَا فَتَمَعَّكْتُ فَصَلَّيْتُ فَذَكَرْتُ ذلك لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ هَكَذَا فَضَرَبَ النَّبِيُّ ﷺ بِكَفَّيْهِ الأَرْضَ وَنَفَخَ فِيهِمَا ثُمَّ مَسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ وَكَفَّيْهِ❁

& 227-) Abdurrahman b. Ebzâ (r.h.) anlatır: "Bir adam Ömer b. Hattab (r.a.)'a geldi ve: "Ben cünüp oldum su da bulamadım" dedi Ammar b. Yâsir (r.a.) Ömer b. Hattab (r.a.)'a: "Hatırlıyor musun seninle ben bir yolculukta idik ve (cünüp olmuştuk) sen namazı kılmadın, ben de toprağa bulanıp namaz kılmıştım da bunu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bildirmiştik. Hz. Peygamber (s.a.v.) iki elini toprağa vurdu ve ellerine üfleyip yüzünü ve ellerini meshettikten sonra: ***"Bu sana yeter"*** buyurmuştu" dedi.

٢٢٨ عَنْ عِمْرَانَ بن حصين رضي الله عنه قَالَ كُنَّا فِي سَفَرٍ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَإِنَّا أَسْرَيْنَا حَتَّى كُنَّا فِي آخِرِ اللَّيْلِ وَقَعْنَا وَقْعَةً وَلا وَقْعَةَ أَحْلَى عِنْدَ الْمُسَافِرِ مِنْهَا فَمَا أَيْقَظَنَا إِلاَّ حَرُّ الشَّمْسِ وَكَانَ أَوَّلَ مَنِ اسْتَيْقَظَ فُلانٌ ثُمَّ فُلانٌ ثُمَّ فُلانٌ ثُمَّ عُمَرُ ابْنُ الْخَطَّابِ الرَّابِعُ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا نَامَ لَمْ يُوقَظْ حَتَّى يَكُونَ هُوَ يَسْتَيْقِظُ لأَنَّا لا نَدْرِي مَا يَحْدُثُ لَهُ فِي نَوْمِهِ فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ عُمَرُ وَرَأَى مَا أَصَابَ النَّاسَ وَكَانَ رَجُلاً جَلِيدًا فَكَبَّرَ وَرَفَعَ صَوْتَهُ بِالتَّكْبِيرِ فَمَا زَالَ يُكَبِّرُ وَيَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالتَّكْبِيرِ حَتَّى اسْتَيْقَظَ بِصَوْتِهِ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ شَكَوْا إِلَيْهِ الَّذِي أَصَابَهُمْ قَالَ لا ضَيْرَ أَوْ لا يَضِيرُ ارْتَحِلُوا فَارْتَحَلَ فَسَارَ غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ نَزَلَ فَدَعَا بِالْوَضُوءِ فَتَوَضَّأَ وَنُودِيَ بِالصَّلاةِ فَصَلَّى

بِالنَّاسِ فَلَمَّا انْفَتَلَ مِنْ صَلاتِهِ إِذَا هُوَ بِرَجُلٍ مُعْتَزِلٍ لَمْ يُصَلِّ مَعَ الْقَوْمِ قَالَ مَا مَنَعَكَ يَا فُلانُ أَنْ تُصَلِّيَ مَعَ الْقَوْمِ قَالَ أَصَابَتْنِي جَنَابَةٌ وَلا مَاءَ قَالَ عَلَيْكَ بِالصَّعِيدِ فَإِنَّهُ يَكْفِيكَ ثُمَّ سَارَ النَّبِيُّ ﷺ فَاشْتَكَى إِلَيْهِ النَّاسُ مِنَ الْعَطَشِ فَنَزَلَ فَدَعَا فُلانًا كَانَ يُسَمِّيهِ أَبُو رَجَاءٍ نَسِيَهُ عَوْفٌ وَدَعَا عَلِيًّا فَقَالَ اذْهَبَا فَابْتَغِيَا الْمَاءَ فَانْطَلَقَا فَتَلَقَّيَا امْرَأَةً بَيْنَ مَزَادَتَيْنِ أَوْ سَطِيحَتَيْنِ مِنْ مَاءٍ عَلَى بَعِيرٍ لَهَا فَقَالا لَهَا أَيْنَ الْمَاءُ قَالَتْ عَهْدِي بِالْمَاءِ أَمْسِ هَذِهِ السَّاعَةَ وَنَفَرُنَا خُلُوفٌ قَالا لَهَا انْطَلِقِي إِذًا قَالَتْ إِلَى أَيْنَ قَالا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَتِ الَّذِي يُقَالُ لَهُ الصَّابِئُ قَالا هُوَ الَّذِي تَعْنِينَ فَانْطَلِقِي فَجَاءَا بِهَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَحَدَّثَاهُ الْحَدِيثَ قَالَ فَاسْتَنْزَلُوهَا عَنْ بَعِيرِهَا وَدَعَا النَّبِيُّ ﷺ بِإِنَاءٍ فَفَرَّغَ فِيهِ مِنْ أَفْوَاهِ الْمَزَادَتَيْنِ أَوْ سَطِيحَتَيْنِ وَأَوْكَأَ أَفْوَاهَهُمَا وَأَطْلَقَ الْعَزَالِيَ وَنُودِيَ فِي النَّاسِ اسْقُوا وَاسْتَقُوا فَسَقَى مَنْ شَاءَ وَاسْتَقَى مَنْ شَاءَ وَكَانَ آخِرَ ذَاكَ أَنْ أَعْطَى الَّذِي أَصَابَتْهُ الْجَنَابَةُ إِنَاءً مِنْ مَاءٍ قَالَ اذْهَبْ فَأَفْرِغْهُ عَلَيْكَ وَهِيَ قَائِمَةٌ تَنْظُرُ إِلَى مَا يُفْعَلُ بِمَائِهَا وَايْمُ اللَّهِ لَقَدْ أُقْلِعَ عَنْهَا وَإِنَّهُ لَيُخَيَّلُ إِلَيْنَا أَنَّهَا أَشَدُّ مِلأَةً مِنْهَا حِينَ ابْتَدَأَ فِيهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اجْمَعُوا لَهَا فَجَمَعُوا لَهَا مِنْ بَيْنِ عَجْوَةٍ وَدَقِيقَةٍ وَسَوِيقَةٍ حَتَّى جَمَعُوا لَهَا طَعَامًا فَجَعَلُوهَا فِي ثَوْبٍ وَحَمَلُوهَا عَلَى بَعِيرِهَا وَوَضَعُوا الثَّوْبَ بَيْنَ يَدَيْهَا قَالَ لَهَا تَعْلَمِينَ مَا رَزِئْنَا مِنْ مَائِكِ شَيْئًا وَلَكِنَّ اللَّهَ هُوَ الَّذِي أَسْقَانَا فَأَتَتْ أَهْلَهَا وَقَدِ احْتَبَسَتْ عَنْهُمْ قَالُوا مَا حَبَسَكِ يَا فُلانَةُ قَالَتِ الْعَجَبُ لَقِيَنِي رَجُلانِ فَذَهَبَا بِي إِلَى هَذَا الَّذِي يُقَالُ لَهُ الصَّابِئُ فَفَعَلَ كَذَا وَكَذَا فَوَاللَّهِ إِنَّهُ لأَسْحَرُ النَّاسِ مِنْ بَيْنِ هَذِهِ وَهَذِهِ وَقَالَتْ بِإِصْبَعَيْهَا الْوُسْطَى وَالسَّبَّابَةِ فَرَفَعَتْهُمَا إِلَى السَّمَاءِ تَعْنِي السَّمَاءَ وَالأَرْضَ أَوْ إِنَّهُ لَرَسُولُ اللَّهِ حَقًّا فَكَانَ الْمُسْلِمُونَ بَعْدَ ذَلِكَ يُغِيرُونَ عَلَى مَنْ حَوْلَهَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَلا يُصِيبُونَ الصِّرْمَ الَّذِي هِيَ مِنْهُ فَقَالَتْ يَوْمًا لِقَوْمِهَا مَا أُرَى أَنَّ هَؤُلاءِ الْقَوْمَ يَدَعُونَكُمْ عَمْدًا فَهَلْ لَكُمْ فِي الإِسْلامِ فَأَطَاعُوهَا فَدَخَلُوا فِي الإِسْلامِ❁

& 228-) İmrân b. Husayn el-Huzâî (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bir seferde idik, gecenin sonuna değin yürüdük sonunda yolcuya bundan daha tatlı olamayacak bir uykuya düştük. Öyle ki bizi uykumuzdan sadece Güneşin sıcaklığı uyandırmıştı. Uykusundan ilk uyanan falan kimse sonra falan kimse sonra falan kimse sonra dördüncü olarak Ömer b. Hattab olmuştu. Hz. Peygamber (s.a.v.) uyuduğunda uykusunda nelerin cereyan ettiğini bilemediğimizden kendisi uyanana değin kimse onu uyarmadı. Ömer uykusundan uyanıp da halkın başına gelen şeyi görünce -Kendisi sert mizaçlı birisi idi- Yüksek sesle tekbir getirdi, Hz. Peygamber (s.a.v.) sesinden uyanana değin yüksek sesle tekbir getirmeyi sürdürdü. Hz. Peygamber (s.a.v.) uyanınca halkın başına gelen gafleti kendisine anlattılar. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Zararı yok, hareket edin"*** buyurdu. Hz. Peygamber (s.a.v.) harekete geçti ve biraz yürüdükten sonra namaz için inip abdest suyu istedi, abdest aldı sonra namaz için ezan okundu, halka namaz kıldırdı. Namazdan sonra cemaate döndüğünde baksa ki cemaatle namaz kılmayıp ayrı duran birisini gördü: ***"Ey falanca seni halk ile birlikte namaz kılmaktan alıkoyan şey nedir?"*** buyurdu. O da: "Cünüp oldum, su da yok" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Toprağa baksana, toprak sana yeter"*** buyurdu. Sonra da Hz. Peygamber (s.a.v.) yürüdü ardından halk susuzluktan şikayet etti bunun üzerine inip falanca ile Ali'yi çağırdı ve: ***"Gidip su arayın"*** buyurdu. İkisi yola çıktı, sonunda bir kadına rastladılar, devesi üzerinde iki büyük su kırbası arasında bulunuyordu: "Su nerede?" dediler. Kadın: "Su ile olan sürem dünden bu âna kadardır. Adamlarımız da yola çıktılar" dedi: "O zaman haydi yürü" dediler. Kadın: "Nereye?" dedi: "Rasûlüllah (s.a.v.)'e" dediler. Kadın: "Şu dininden döndü denilene mi?" dedi: "Senin sözünü ettiğin zata, haydi yürü" dediler ve kadını Rasûlüllah (s.a.v.)'e getirip arala-

rında geçen konuşmayı anlattılar. Kadının devesinden inmesini söylediler. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir kap isteyip su tulumlarının ağızlarından bu kaba su boşalttı, tulumların ağızlarını kapatıp alt ağzını açtı ve halka: ***"Gelin için ve hayvanlarınızı sulayın"*** diye seslendi. Dileyen su içti, dileyen de hayvanlarını suladı. Sonunda cünüp olan kimseye de bir kap su verdi ve: ***"Git bunu üzerine dökün"*** buyurdu. Kadın ise ayakta durmuş suyuna ne yapıldığını seyrediyordu. Vallahi su işinden ayrıldıklarında su tulumları ilk durumlarından daha çok su dolu olduğu görülüyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kadın için aranızdan bir şeyler toplayın"*** buyurdu. Kadın için aralarından Medine hurması, un ve hurma kavutu toplayıp erzak yaparak bir elbiseye koydular kadını devesine bindirip önüne erzak doldurdukları elbiseyi koydular. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Suyundan hiçbir şey eksiltmediğimizi biliyorsun bizi sulayan ancak Allah'tır."*** buyurdu. Kadın ailesinin yanına gecikmiş olarak vardı. Ailesi: "Ey kadın seni geciktiren nedir?" dedi. Kadın: "Tuhaf, iki adam karşıma çıktı ve beni şu dininden döndü denilen adama götürdüler, bu kimse şöyle şöyle yaptı - kadın işaret parmağı ile orta parmağını yer ve göğü işaret ederek yukarıya kaldırdı- Allah'a yemin olsun ki bu kimse şunun ve şunun arasında bulunanların ya en sihirbazıdır yahut böyle değilse o gerçekten Allah'ın Rasûlüdür" dedi. Müslümanlar bundan sonra bu kadının bulunduğu bölgedeki Müşriklere sefer düzenliyorlar ama kadının bulunduğu oymağa dokunmuyorlardı. Kadın bir gün aşiretine: "Bu topluluk size bilerek saldırmıyorlar, Müslüman olmaya ne dersiniz?" dedi. Aşireti de kadının sözünü dinleyip İslâm dinine girdi."

(Bu hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in iki yönünü görmekteyiz: Beşer yönü ki bu konuda bizden farklı bir tarafı yoktur, uyur, uykusu ağır gelebilir hatta namazı kazaya bile kalabilir. Diğer yönü ise ilahi bağlantılarla irtibata geçtiği yönüdür, bu yönü beşerden farklı tamamen insanüstü bir haldir. İnsan bu duruma erişemez, biz buna mucize demekteyiz yani aciz bırakan.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in uyuyarak namazının kazaya kaldığı yerden kalkıp ayrılması hakkında çeşitli izahlar getirilmiştir, İmam Müslim'in Ebû Hureyre (r.a.)'dan rivayet ettiği bir hadiste Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Burası, bize şeytanın geldiği yerdir."*** şeklindeki ifadesi bunun sebebini özlü bir şekilde açıklamaktadır. (Müslim, Mesâcid: 310.)

إِنَّ الصَّلَاةَ

تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الصَّلاة

8-) Namaz Bölümü

٢٢٩ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ أَبُو ذَرٍّ رضي الله عنه يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فُرِجَ عَنْ سَقْفِ بَيْتِي وَأَنَا بِمَكَّةَ فَنَزَلَ جِبْرِيلُ فَفَرَجَ صَدْرِي ثُمَّ غَسَلَهُ بِمَاءِ زَمْزَمَ ثُمَّ جَاءَ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مُمْتَلِئٍ حِكْمَةً وَإِيمَانًا فَأَفْرَغَهُ فِي صَدْرِي ثُمَّ أَطْبَقَهُ ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي فَعَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَلَمَّا جِئْتُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا قَالَ جِبْرِيلُ لِخَازِنِ السَّمَاءِ افْتَحْ قَالَ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا جِبْرِيلُ قَالَ هَلْ مَعَكَ أَحَدٌ قَالَ نَعَمْ مَعِي مُحَمَّدٌ ﷺ فَقَالَ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ فَلَمَّا فَتَحَ عَلَوْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا فَإِذَا رَجُلٌ قَاعِدٌ عَلَى يَمِينِهِ أَسْوِدَةٌ وَعَلَى يَسَارِهِ أَسْوِدَةٌ إِذَا نَظَرَ قِبَلَ يَمِينِهِ ضَحِكَ وَإِذَا نَظَرَ قِبَلَ يَسَارِهِ بَكَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالابْنِ الصَّالِحِ قُلْتُ لِجِبْرِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا آدَمُ وَهَذِهِ الأَسْوِدَةُ عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ نَسَمُ بَنِيهِ فَأَهْلُ الْيَمِينِ مِنْهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَالأَسْوِدَةُ الَّتِي عَنْ شِمَالِهِ أَهْلُ النَّارِ فَإِذَا نَظَرَ عَنْ يَمِينِهِ ضَحِكَ وَإِذَا نَظَرَ قِبَلَ شِمَالِهِ بَكَى حَتَّى عَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ فَقَالَ لِخَازِنِهَا افْتَحْ فَقَالَ لَهُ خَازِنُهَا مِثْلَ مَا قَالَ الأَوَّلُ فَفَتَحَ قَالَ أَنَسٌ فَذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ فِي السَّمَوَاتِ آدَمَ وَإِدْرِيسَ وَمُوسَى وَعِيسَى وَإِبْرَاهِيمَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ وَلَمْ يُثْبِتْ كَيْفَ مَنَازِلَهُمْ غَيْرَ أَنَّهُ ذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ آدَمَ فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا وَإِبْرَاهِيمَ فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ قَالَ أَنَسٌ فَلَمَّا مَرَّ جِبْرِيلُ بِالنَّبِيِّ ﷺ بِإِدْرِيسَ قَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالأَخِ الصَّالِحِ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا إِدْرِيسُ ثُمَّ مَرَرْتُ بِمُوسَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالأَخِ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا مُوسَى ثُمَّ مَرَرْتُ بِعِيسَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا عِيسَى ثُمَّ مَرَرْتُ بِإِبْرَاهِيمَ فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالابْنِ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا إِبْرَاهِيمُ ﷺ

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَأَخْبَرَنِي ابْنُ حَزْمٍ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَأَبَا حَبَّةَ الأَنْصَارِيَّ كَانَا يَقُولانِ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ عُرِجَ بِي حَتَّى ظَهَرْتُ لِمُسْتَوَى أَسْمَعُ فِيهِ صَرِيفَ الأَقْلامِ قَالَ ابْنُ حَزْمٍ وَأَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فَفَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى أُمَّتِي خَمْسِينَ صَلاةً فَرَجَعْتُ بِذَلِكَ حَتَّى مَرَرْتُ عَلَى مُوسَى فَقَالَ مَا فَرَضَ اللَّهُ لَكَ عَلَى أُمَّتِكَ قُلْتُ فَرَضَ خَمْسِينَ صَلاةً قَالَ فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لا تُطِيقُ ذَلِكَ فَرَاجَعْتُ فَوَضَعَ شَطْرَهَا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى قُلْتُ وَضَعَ شَطْرَهَا فَقَالَ رَاجِعْ رَبَّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لا تُطِيقُ فَرَاجَعْتُ فَوَضَعَ شَطْرَهَا فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لا تُطِيقُ ذَلِكَ فَرَاجَعْتُهُ فَقَالَ هِيَ خَمْسٌ وَهِيَ خَمْسُونَ لا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ رَاجِعْ رَبَّكَ فَقُلْتُ اسْتَحْيَيْتُ مِنْ رَبِّي ثُمَّ انْطَلَقَ بِي حَتَّى انْتَهَى بِي إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى وَغَشِيَهَا أَلْوَانٌ لا أَدْرِي مَا هِيَ ثُمَّ أُدْخِلْتُ الْجَنَّةَ فَإِذَا فِيهَا حَبَايِلُ اللُّؤْلُؤِ وَإِذَا تُرَابُهَا الْمِسْكُ❁

& 229-) Enes (r.a.): "Ebû Zer (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu anlatırdı" demiştir: ***"Ben Mekke'de iken evimin tavanı açıldı, Cebrail indi ve göğsümü açıp zemzem suyu ile***

yıkadı sonra hikmet ve iman dolu altın bir kap getirdi, göğsüme boşaltarak kapattı. Ardından elimden tutup beni yakın semaya yükseltti. Yakın semaya geldiğimde Cebrail semanın bekçisine: "Kapıyı aç!" dedi. O da: "Kim o?" dedi: "Cebrail" dedi: "Yanında biri var mı?" dedi: "Evet, yanımda Muhammed (s.a.v.) ***vardır." dedi: "Kendisine gelmesi için haber gönderilmiş midir?" dedi: "Evet" dedi. Kapıyı açtığında yakın semanın üzerine çıktık baktım ki burada sağında ve solunda kalabalık bulunan bir adam oturuyor. Sağ tarafına baktığında gülüyor, sol tarafına baktığında ağlıyordu*** (bana)***: "Hoş geldin salih peygamber, salih evlat" dedi. Cebrail'e: "Bu kimdir?" dedim: "Bu, Âdem'dir. Sağında ve solundaki şu kalabalık çocukların ruhlarıdır. Bunlardan sağdaki olanlar cennetlikler solundakilerse cehennemliklerdir. Sağına baktığında güler, soluna baktığında ağlar" dedi. Beni ikinci semaya yüksettiğinde, bekçisine: "Kapıyı aç!" dedi. Buranın bekçisi birincinin söylediklerini söyledi, ardından kapı açıldı."*** Hadisi rivayet eden Enes (r.a.): "Ebû Zer (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'in, semalarda Âdem (a.s.), İdris (a.s.), Mûsâ (a.s.), Îsâ (a.s.) ve İbrahim (a.s.)'ı bulduğunu anlattı, yerlerinin durumunu belirtmedi; ancak Âdem'i yakın semada, İbrahim'i altıncı semada bulduğunu söyledi." demiştir. Enes (r.a.) devamla şöyle demiştir: "Cebrail Hz. Peygamber (s.a.v.)'i İdris'e götürdüğünde: "Hoş geldin salih peygamber, salih kardeş" demiş. (Hz. Peygamber (s.a.v.) devamla şöyle buyurmuş)***: "Ben de: "Bu kimdir?" dedim: "Bu İdris'tir" dedi. Sonra Mûsâ'ya uğradım: "Hoşgeldin salih peygamber salih kardeş" dedi ben: "Bu kimdir?" dedim: "Bu Mûsâ'dır" dedi. Sonra Îsâ'ya uğradım: "Hoşgeldin salih kardeş, salih peygamber" dedi. Ben: "Bu kimdir?" dedim: "Bu Îsâ'dır" dedi. Sonra İbrahim'e uğradım: "Hoş geldin salih peygamber, salih evlat" dedi. Ben: "Bu kimdir?" dedim: "Bu İbrahim (a.s.)'dır" dedi."***

(Hadisi Enes (r.a.)'dan anlatan tâbiinden) İbni Şıhâb ez-Zührî: "(Ebû Bekir b. Muhammed b. Amr) İbni Hazm, İbni Abbâs (r.a.) ve Ebû Habbe el-Ensârî (r.a.)'ın, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Sonra yine beni yükseltti öyle bir yere çıktım ki, burada kalemlerin yazı yazarken seslerini işitiyordum."*** buyurduğunu söylerlerdi diye bana bildirdi" demiştir.

Enes b. Mâlik (r.a.) ile (tâbiinden Ebû Bekir b. Muhammed b. Amr) İbni Hazm (sahabeden rivayetle) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu da söylemiştir: ***"Allah, ümmetime elli*** (vakit) ***namaz farz kıldı, elli farz namazla Rabb'imin yanından döndüm. Mûsâ'ya uğradım: "Allah, ümmetine neleri farz kıldı." dedi: "Elli*** (vakit) ***namaz farz kıldı." dedim: "Rabb'ine müracaat et. Ümmetin gerçekten bunu yapamaz!" dedi. Ben de müracaat ettim yarısını indirdi. Mûsâ'ya tekrar döndüm: "Yarısını indirdi" dedim: "Rabb'ine tekrar müracaat et. Ümmetin gerçekten bunu yapamaz!" dedi, ben de tekrar Rabb'ime müracaat ettim, yarısını indirdi. Mûsâ'ya tekrar döndüm: "Rabb'ine tekrar müracaat et. Ümmetin gerçekten bunu yapamaz!" dedi, ben de tekrar Rabb'ime müracaat ettim: "Sayı bakımından beş, sevap bakımından ellidir. Katımda söz değişmez!" buyurdu. Mûsâ'ya döndüm: "Rabb'ine tekrar müracaat et!" dedi: "Artık, Rabb'ime müracaat etmekten utandım." dedim. Sonra beni alıp Sidretu'l-Müntehâ'ya götürdü, Sidretu'l-Müntehâ'yı öyle renkler kaplamıştı ki, ne olduklarını bilemiyordum. Sonra cennete konuldum, bir de ne göreyim cennetin içerisinde inciden gerdanlıklar var, toprağı da miskti"***

(Hadisin geniş bir benzeri olan 1586. hadis ve açıklamasına bakınız.)

٢٣٠ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رضي الله عنها قَالَتْ فَرَضَ اللَّهُ الصَّلاَةَ حِينَ فَرَضَهَا رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ فِي الْحَضَرِ وَالسَّفَرِ فَأُقِرَّتْ صَلاَةُ السَّفَرِ وَزِيدَ فِي صَلاَةِ الْحَضَرِ ❁

{&} 230-) Müminlerin annesi Âişe (r.a.): "Allah namazı farz kıldığında gerek yolculukta gerek ikamette iki rekat olarak farz kıldı, sonra yolculukta iki rekat olduğu gibi kaldı ikamette ise artırıldı." demiştir.

٢٣١ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ قَدْ خَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ۞

{&} 231-) Ömer b. Ebî Seleme (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in iki ucunu çaprazlama örtündüğü bir tek elbise içerisinde namaz kıldığı rivayet edilmiştir.

(Bir tek elbiseden maksat, o dönemin giyim biçimi olan ve büyükçe bir kumaş bezdir. Bu dönemde giyilen elbise çeşitlerinden birisi de izar ve ridadan oluşan iki parça kumaş bezle bürünme şeklidir. Bu tür elbisenin belden yukarısına bürünülen parçaya rida, belden aşağıya peştemal gibi bürünülen parçaya da izar denilirdi. Tek elbise derken uzun bir kumaş parçası kastolunmaktadır. 231. hadis ve bundan sonraki 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. ve 243. hadislerin namaz bölümünde getirilmesinin nedeni, giyilecek elbiselerden söz edilmesidir. Bu hadisler bir yönden namaz kılarken giyim kuşamın ne şekilde olabileceğine ışık tutmaktadır. Bu nedenle namaz bölümünde getirilmiştir.)

٢٣٢ عَنْ أُمِّ هَانِئٍ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنها قالت ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ ابْنَتُهُ تَسْتُرُهُ قَالَتْ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقُلْتُ أَنَا أُمُّ هَانِئٍ بِنْتُ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ مَرْحَبًا بِأُمِّ هَانِئٍ فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ غُسْلِهِ قَامَ فَصَلَّى ثَمَانِيَ رَكَعَاتٍ مُلْتَحِفًا فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ زَعَمَ ابْنُ أُمِّي أَنَّهُ قَاتِلٌ رَجُلاً قَدْ أَجَرْتُهُ فُلانَ ابْنَ هُبَيْرَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَدْ أَجَرْنَا مَنْ أَجَرْتِ يَا أُمَّ هَانِئٍ قَالَتْ أُمُّ هَانِئٍ وَذَاكَ ضُحًى۞

{&} 232-) Ümmü Hânî bintü Ebî Tâlib (r.a.): "Mekke'nin fethedildiği yılda Rasûlüllah (s.a.v.)'e gitmiştim. Kızı Fatıma kendisini perdelemiş yıkanıyorken buldum. Selâm verdim. Kendisi: ***"Bu*** (gelen) ***kimdir?"*** dedi: "Ben, Ümmü Hânî bintü Ebî Tâlib" dedim: ***"Hoş geldin Ümmü Hânî"*** dedi. Yıkandıktan sonra namaza durup bir tek elbiseye bürünmüş olarak sekiz rekat namaz kıldı. Namazı bitirdiğinde (Hz. Ali (r.a.)'ı kasdederek): "Ey Allah'ın Rasûlü annemin oğlu kendisini korumam altına aldığım Hübeyra'nın falan oğlunu öldüreceğini söyledi?" dedim Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ey Ümmü Hânî senin koruma altına aldığını biz de koruma altına aldık"*** buyurdu. Bu kıldığı namaz kuşluk vaktinde idi." demiştir.

(Hadis kısa bir şekilde 200. hadiste geçmişti.)

٢٣٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ سَائِلاً سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الصَّلاةِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَوَلِكُلِّكُمْ ثَوْبَانِ۞

{&} 233-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Bir kimse Rasûlüllah (s.a.v.)'e bir tek elbise içerisinde namaz kılmanın durumunu sormuş, Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizlerin iki elbisesi mi var ki?"*** buyurmuştur.

٢٣٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا يُصَلِّي أَحَدُكُمْ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ لَيْسَ عَلَى عَاتِقَيْهِ شَيْءٌ۞

& 234-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizden biriniz iki omzunda bir şey yok iken bir elbise içerisinde namaz kılmasın"*** buyurdu" demiştir.

٢٣٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَشْهَدُ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَنْ صَلَّى فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَلْيُخَالِفْ بَيْنَ طَرَفَيْهِ۞

235-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Kim tek bir elbise içerisinde namaz kılarsa, iki ucunu çaprazlama*** (boynuna) ***dolasın."*** diye buyururken işittiğime şahitlik ederim" demiştir.

٢٣٦ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ فَجِئْتُ لَيْلَةً لِبَعْضِ أَمْرِي فَوَجَدْتُهُ يُصَلِّي وَعَلَيَّ ثَوْبٌ وَاحِدٌ فَاشْتَمَلْتُ بِهِ وَصَلَّيْتُ إِلَى جَانِبِهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ مَا السُّرَى يَا جَابِرُ فَأَخْبَرْتُهُ بِحَاجَتِي فَلَمَّا فَرَغْتُ قَالَ مَا هَذَا الاشْتِمَالُ الَّذِي رَأَيْتُ قُلْتُ كَانَ ثَوْبٌ يَعْنِي ضَاقَ قَالَ فَإِنْ كَانَ وَاسِعًا فَالْتَحِفْ بِهِ وَإِنْ كَانَ ضَيِّقًا فَاتَّزِرْ بِهِ۞

{&} 236-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: "Seferlerinin birinde Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte ben de çıkmıştım. Geceleyin bir işimden dolayı yanına gittim, baktım ki kendisi namaz kılıyor, üzerimde büründüğüm bir tek elbise varken yanına namaza duruverdim. Namazı bitirdiğinde: ***"Ey Câbir, gece geliş ne iştir?"*** buyurdu. Hacetimi bildirdim, konuşmamı bitirdiğimde: ***"Şu gördüğüm bürünme de nedir?"*** buyurdu."Bir tek elbisem vardır" dedim: ***"Eğer geniş ise bürün, dar ise izar olarak*** (peştemal gibi) ***kullan"*** buyurdu.

٢٣٧ عَنْ سَهْلٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رِجَالٌ يُصَلُّونَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ عَاقِدِي أُزْرِهِمْ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ كَهَيْئَةِ الصِّبْيَانِ وَيُقَالُ لِلنِّسَاءِ لا تَرْفَعْنَ رُءُوسَكُنَّ حَتَّى يَسْتَوِيَ الرِّجَالُ جُلُوسًا۞

& 237-) Sehl (r.a.): "Birtakım erkekler bellerindeki izarlarını çocuklarınki gibi boyunlarına bağlayarak Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte namaz kılarlardı. Kadınlara: "Erkekler oturup doğruluncaya kadar başınızı (secdeden) kaldırmayın" denilirdi." demiştir.

٢٣٨ عَنْ مُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَقَالَ يَا مُغِيرَةُ خُذِ الإِدَاوَةَ فَأَخَذْتُهَا فَانْطَلَقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى تَوَارَى عَنِّي فَقَضَى حَاجَتَهُ وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ شَأْمِيَّةٌ فَذَهَبَ لِيُخْرِجَ يَدَهُ مِنْ كُمِّهَا فَضَاقَتْ فَأَخْرَجَ يَدَهُ مِنْ أَسْفَلِهَا فَصَبَبْتُ عَلَيْهِ فَتَوَضَّأَ وُضُوءَهُ لِلصَّلاةِ وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ ثُمَّ صَلَّى۞

& 238-) Muğîra b. Şu'be (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bir seferde idim: ***"Ey Muğîra ıbrığı al"*** buyurdu. Ben de ıbrığı aldım. Rasûlüllah (s.a.v.) gözümden kaybolacak kadar uzaklaştı ve abdestini bozdu. Kendisinin üzerinde Şam diyarına ait bir cübbe vardı. Elini cübbenin kolundan çıkarmaya çalıştı (abdest almak için kolunu sıvamaya çalıştı) ama cübbenin kolu dar geldi. Bunun üzerine altından çıkardı. Kendisine su döktüm, namaz abdesti aldı, mestleri üzerine meshetti sonra da namaz kıldı.

(Hadisin benzeri 141. ve 156. hadislerde geçmişti.)

٢٣٩ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَنْقُلُ مَعَهُمُ الْحِجَارَةَ لِلْكَعْبَةِ وَعَلَيْهِ إِزَارُهُ فَقَالَ لَهُ الْعَبَّاسُ عَمُّهُ يَا ابْنَ أَخِي لَوْ حَلَلْتَ إِزَارَكَ فَجَعَلْتَ عَلَى مَنْكِبَيْكَ دُونَ الْحِجَارَةِ قَالَ فَحَلَّهُ فَجَعَلَهُ عَلَى مَنْكِبَيْهِ فَسَقَطَ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ فَمَا رُئِيَ بَعْدَ ذَلِكَ عُرْيَانًا

& 239-) Câbir b. Abdullah (r.a.) şöyle anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) halk ile birlikte Kâbe'nin inşası için taş taşıyordu, üzerinde de izarı (peştemalı) vardı. Amcası Abbâs: "Ey kardeşimin oğlu, izarını belinden çözsen de omuzlarına bağlayıp taşın önüne koysan?..." dedi. O da izarını çözüp omuzuna koydu, hemen kendinden geçerek yere düştü. Artık bundan sonra bir daha çıplak görülmedi."

(Bu olay, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e peygamberlik görevi verilmeden önce meydana gelmiştir. Rasûlüllah (s.a.v.), peygamberlikle görevlendirilmeden önce de koruma ve gözetim altında idi.)

٢٤٠ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ اشْتِمَالِ الصَّمَّاءِ وَأَنْ يَحْتَبِيَ الرَّجُلُ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ لَيْسَ عَلَى فَرْجِهِ مِنْهُ شَيْءٌ

240-) Ebû Said el-Hudri (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bir kimsenin izarına, kolları ve vücudunu tamamen sarıp da ellerini izarın altından çıkaracak şekilde bürünmesini ve yine bir kimsenin üzerinde avret yerlerini örtecek bir şey yok iken bir tek elbise içerisinde kalçaları üzere oturup dizlerini, elleriyle bağlayıp karnına çekerek oturma şeklini yasakladı" demiştir.

(Birinci şekilde giyimin yasaklanması el ve kolların kullanımında bazı sakıncalar olduğundan dolayıdır, ayrıca böyle bir durumda kolun kullanılmasında avret yerleri de açılmaktadır. İkinci kısımda yasaklanan oturma biçimi avret yerlerinin açılmasından dolayıdır. Eğer avret yeri kapatılırsa bir sakınca yoktur, nitekim 2062. hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu şekilde oturduğu bildirilmiştir.)

٢٤١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ بَيْعَتَيْنِ عَنِ اللِّمَاسِ وَالنِّبَاذِ وَأَنْ يَشْتَمِلَ الصَّمَّاءَ وَأَنْ يَحْتَبِيَ الرَّجُلُ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ

{•} 241-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Limâs ve Nibâz şekliyle alış veriş yapmaktan, bir kimsenin izarını kollarını ve vücudunu tamamen sarıp da ellerini izarın altından çıkaracak şekilde bürünmeyi ve yine bir kimsenin bir tek elbise içerisinde kalçaları üzere oturup dizlerini, elleriyle bağlayıp karnına çekerek oturma şeklini yasakladı" demiştir.

(Limâs ve Nibâz şeklinde alış veriş cahiliye dönemi usullerindendi. İslâm geldiğinde bu tür alış verişi yasaklamıştır. Limâs, dokunduğu şeyin kendisine satın alması mecburi sayılan alış veriş türüdür. Nibâz, satılacak eşyanın üzerine taş vs. atıp hangisinin üzerine düşerse onun alınması mecburi olan alış veriştir. Söz konusu alış veriş türlerinin çeşitli açıklamaları yapılmışsa da kısaca yukarıdaki anlamları ifade eder. Yasaklama müşteriye seçenek hakkı tanınmamasından dolayıdır.)

٢٤٢ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ بَعَثَنِي أَبُو بَكْرٍ فِي تِلْكَ الْحَجَّةِ فِي مُؤَذِّنِينَ يَوْمَ النَّحْرِ نُؤَذِّنُ بِمِنًى أَنْ لا يَحُجَّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلا يَطُوفَ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ قَالَ حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ ثُمَّ أَرْدَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلِيًّا فَأَمَرَهُ أَنْ يُؤَذِّنَ بِبَرَاءَةٌ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ فَأَذَّنَ مَعَنَا عَلِيٌّ فِي أَهْلِ مِنًى يَوْمَ النَّحْرِ لا يَحُجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ

242-) Humeyd b. Abdurrahman b. Avf, Ebû Hureyre (r.a.)'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ebû Bekir (r.a.), şu hacda (Ebû Bekir (r.a.)'ın emirliğindeki Hicri 9. yılda yapılan hacda) Kurban Bayramı günü Mina'da münadiler içerisinde: "Bu yıldan sonra hiçbir müşrik hac edemeyecek, hiçbir çıplak da Kâbe'yi tavaf etmeyecektir." diye ilan etmemiz için beni de gönderdi. Humeyd b. Abdurrahman devamla: "Ardından Rasûlüllah (s.a.v.) Hz. Ali (r.a.)'ı da gönderdi ve (Allah ve Rasûlü'nün müşriklerle ilişkiyi kestiğini bildiren) Berâe Suresi'ni bildirmesini emretti" demiştir. Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Ali bizimle birlikte Mina ahalisi içerisinde Kurban Bayramı günü: "Bu yıldan sonra hiçbir müşrik hac edemeyecek, hiçbir çıplak da Kâbe'yi tavaf etmeyecektir." diye ilan etmişti." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 820. hadistir. Müşriklerin bir kısmı bazen Kâbe'yi çıplak tavaf etmek durumunda kalıyorlardı. Bu konuda 831. hadisin açıklamasına bakınız.)

٢٤٣ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ غَزَا خَيْبَرَ فَصَلَّيْنَا عِنْدَهَا صَلاَةَ الْغَدَاةِ بِغَلَسٍ فَرَكِبَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ وَرَكِبَ أَبُو طَلْحَةَ وَأَنَا رَدِيفُ أَبِي طَلْحَةَ فَأَجْرَى نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ فِي زُقَاقِ خَيْبَرَ وَإِنَّ رُكْبَتِي لَتَمَسُّ فَخِذَ نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ حَسَرَ الإِزَارَ عَنْ فَخِذِهِ حَتَّى إِنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِ فَخِذِ نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ فَلَمَّا دَخَلَ الْقَرْيَةَ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ خَرِبَتْ خَيْبَرُ إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ ﴿فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ﴾ قَالَهَا ثَلاَثًا قَالَ وَخَرَجَ الْقَوْمُ إِلَى أَعْمَالِهِمْ فَقَالُوا مُحَمَّدٌ وَالْخَمِيسُ يَعْنِي الْجَيْشَ قَالَ فَأَصَبْنَاهَا عَنْوَةً فَجُمِعَ السَّبْيُ فَجَاءَ دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ رضي الله عنه فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَعْطِنِي جَارِيَةً مِنَ السَّبْيِ قَالَ اذْهَبْ فَخُذْ جَارِيَةً فَأَخَذَ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيٍّ فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَعْطَيْتَ دِحْيَةَ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيٍّ سَيِّدَةَ قُرَيْظَةَ وَالنَّضِيرِ لا تَصْلُحُ إِلاَّ لَكَ قَالَ ادْعُوهُ بِهَا فَجَاءَ بِهَا فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيْهَا النَّبِيُّ ﷺ قَالَ خُذْ جَارِيَةً مِنَ السَّبْيِ غَيْرَهَا قَالَ فَأَعْتَقَهَا النَّبِيُّ ﷺ وَتَزَوَّجَهَا فَقَالَ لَهُ ثَابِتٌ يَا أَبَا حَمْزَةَ مَا أَصْدَقَهَا قَالَ نَفْسَهَا أَعْتَقَهَا وَتَزَوَّجَهَا حَتَّى إِذَا كَانَ بِالطَّرِيقِ جَهَّزَتْهَا لَهُ أُمُّ سُلَيْمٍ فَأَهْدَتْهَا لَهُ مِنَ اللَّيْلِ فَأَصْبَحَ النَّبِيُّ ﷺ عَرُوسًا فَقَالَ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ شَيْءٌ فَلْيَجِئْ بِهِ وَبَسَطَ نِطَعًا فَجَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ بِالتَّمْرِ وَجَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ بِالسَّمْنِ قَالَ وَأَحْسِبُهُ قَدْ ذَكَرَ السَّوِيقَ قَالَ فَحَاسُوا حَيْسًا فَكَانَتْ وَلِيمَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

& 243-) Enes (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Hayber Gazası'na çıktı. Sabah namazını ortalık karanlık iken Hayber yakınlarında kıldık. Ardından Hz. Peygamber (s.a.v.) bineğine bindi. Ebû Talha da bindi ben de Ebû Talha'nın terkisinde idim. Hz. Peygamber (s.a.v.) Hayber sokağı içerisinde ilerledi. Dizim Hz. Peygamber (s.a.v.)'in uyluğuna dokunuyordu. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'in uyluğunun beyazlığını göreceğim dereceye kadar (kalabalık ve sürtünme) uyluğundan izarını sıyırdı. Şehre girdiğinde üç defa: ***"Allahü Ekber, Hayber şehri harap oldu! Biz bir kavmin yurduna indiğimizde uyarılmış olanların sabahı ne kötü olur."*** buyurdu. (Bu ifade Sâffât: 177. ayetinden alıntıdır.) Halk işlerinin başına çıktığında: "Eyvah! Muhammed, ordu!" dediler. Hayber şehrini kuvvet kullanarak ele geçirdik. Esirler toplandı. Bu sırada Dıhye geldi ve: "Ey Allah'ın Peygamberi, esirlerden bana bir cariye ver" dedi. O da: ***"Git bir cariye al"*** buyurdu. Dıhye de Safiyye bintü Huyey'i aldı. Ardından bir adam, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelip: "Ey Allah'ın Peygamberi, Dıhye'ye Kurayza ve Nadir kabilelerinin hanımefendisi Safiyye bintü Huyey'i verdin, ama bu ancak sana uygun düşer" dedi. O da: ***"Onu da onu da çağırın."*** buyurdu. Dıhye hemen Safiyye'yi getirdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) Safiyye'yi görünce: ***"Esirlerden bunun dışında bir cariye al"*** buyurdu. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v.) onu azat etti ve onunla evlendi. (Hadisi Hz. Enes (r.a.)'dan dinleyen) Sâbit el-Bünânî: "Ey Ebû Hamza, mehri ne idi?" dedi. "Onun kendisi idi. Onu hürriyetine kavuşturdu sonra

da onunla evlendi." dedi. Nihayet yolda iken Ümmü Süleym, Safiyye'yi süsledi, gecenin bir kısmında Hz. Peygamber'e teslim etti. Hz. Peygamber (s.a.v.) güveyi olarak sabaha çıktı ve: ***"Kimin yanında bir şeyler varsa onu getirsin"*** buyurdu ve bir yaygı serdi. Kimi hurma, kimi de yağ getirmişti. (Hadisi rivayet eden) Enes (r.a.)'ın: "Sevik'i de (hurma kavutunu da) söylediğini zannediyorum" demiştir. Sonra (hurma, tereyağı, un ve çökelek ile yapılan bir tür yemek olan) hays yemeği yaptılar. İşte Rasûlüllah (s.a.v.)'in düğün yemeği bu şekilde olmuş oldu."

(Hadisin kısa olarak bir benzeri 1642. hadistir. Buhâri'nin hadisi bu bölümde zikretmesinin nedeni, uyluğun avretten sayılıp sayılmamasına işaret içindir. Kendisinin bu hadisi zikrettiği konu başlığında "Peygamber'den ***"Uyluk avrettir"*** hadisi rivayet edilir. Enes (r.a.) ise Hz. Peygamber (s.a.v.)'in uyluğunu sıyırdığını söylemiştir. Enes hadisi daha sahihtir. Yukandaki hadis (***"Uyluk avrettir"*** hadisi) ise ihtilaftan korunmaya daha uygundur. Ebû Mûsâ, Hz. Osman yanına girdiğinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in uyluklarını örttüğünü söylemiştir." demektedir.

Safiye bintü Huyey, hem Kurayza ve Nadir kabilesi içerisinde sosyal statüsü yüksek bir kadın idi. Hz. Peygamber onun ile evlenerek her iki kabile mensupları üzerindeki nüfuzunu artırmıştır.)

٢٤٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْفَجْرَ فَيَشْهَدُ مَعَهُ نِسَاءٌ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ مُتَلَفِّعَاتٍ فِي مُرُوطِهِنَّ ثُمَّ يَرْجِعْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ مَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ۞

{&} 244-) Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) sabah namazı kılar, kendisiyle beraber mü'min hanımlarda yün ve tiftikten dokunmuş örtülerine bürünmüş olarak cemaatte bulunur, sonra da evlerine dönerlerdi de (karanlıktan dolayı) onları kimse tanıyamazdı" demiştir.

٢٤٥ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى فِي خَمِيصَةٍ لَهَا أَعْلَامٌ فَنَظَرَ إِلَى أَعْلَامِهَا نَظْرَةً فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ اذْهَبُوا بِخَمِيصَتِي هَذِهِ إِلَى أَبِي جَهْمٍ وَأْتُونِي بِأَنْبِجَانِيَّةِ أَبِي جَهْمٍ فَإِنَّهَا أَلْهَتْنِي آنِفًا عَنْ صَلَاتِي۞

{&} 245-) Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.), üzerinde işlemeler bulunan "Hamîsa" (üzeri işlemeli örtüde) namaz kılmış. Derken örtünün işlemelerine bir göz atmış. Namazı bitirdiğinde: ***"Şu hamîsamı, Ebû Cehm'e götürün ve bana, Ebû Cehm'in*** (işlemesiz örtü olan) ***enbicâniyyesini getirin. Çünkü biraz önce hamîsa beni namazda oyaladı"*** buyurmuştur.

٢٤٦ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه كَانَ قِرَامٌ لِعَائِشَةَ سَتَرَتْ بِهِ جَانِبَ بَيْتِهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَمِيطِي عَنَّا قِرَامَكِ هَذَا فَإِنَّهُ لَا تَزَالُ تَصَاوِيرُهُ تَعْرِضُ فِي صَلَاتِي۞

246-) Enes (r.a.) anlatır: "Âişe (r.a.)'ın odasının bir tarafına örttüğü Kırâm (denilen renkli işlemeli perdesi) vardı. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kırâmını bizden uzaklaştır. Çünkü onun resimleri namazımda gözüme ilişiyor"*** buyurmuştur."

٢٤٧ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضي الله عنه قَالَ أُهْدِيَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَرُّوجُ حَرِيرٍ فَلَبِسَهُ فَصَلَّى فِيهِ ثُمَّ انْصَرَفَ فَنَزَعَهُ نَزْعًا شَدِيدًا كَالْكَارِهِ لَهُ وَقَالَ لَا يَنْبَغِي هَذَا لِلْمُتَّقِينَ۞

& 247-) Ukbe b. Âmir (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e arkası yırtmaçlı "Ferrûc" denilen ipek kaftan hediye edildi. Kendisi bu elbiseyi giyip bununla namaz kıldı, namazdan sonra elbiseyi beğenmeyen bir kimse gibi hemen çıkarıp attı ve: ***"Bu, muttakîlere uygun düşmez"*** buyurdu" demiştir.

٢٤٨ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي قُبَّةٍ حَمْرَاءَ مِنْ أَدَمٍ وَرَأَيْتُ بِلالاً أَخَذَ وَضُوءَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَرَأَيْتُ النَّاسَ يَبْتَدِرُونَ ذَاكَ الْوَضُوءَ فَمَنْ أَصَابَ مِنْهُ شَيْئًا تَمَسَّحَ بِهِ وَمَنْ لَمْ يُصِبْ مِنْهُ شَيْئًا أَخَذَ مِنْ بَلَلِ يَدِ صَاحِبِهِ ثُمَّ رَأَيْتُ بِلالاً أَخَذَ عَنَزَةً فَرَكَزَهَا وَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فِي حُلَّةٍ حَمْرَاءَ مُشَمِّرًا صَلَّى إِلَى الْعَنَزَةِ بِالنَّاسِ رَكْعَتَيْنِ وَرَأَيْتُ النَّاسَ وَالدَّوَابَّ يَمُرُّونَ مِنْ بَيْنِ يَدَيِ الْعَنَزَةِ۞

& 248-) Ebû Cuhayfe (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.)'i deriden yapılmış yayvan çadırın içinde gördüm. Bilal'i de Rasûlüllah (s.a.v.)'in abdest suyunu eline almış gördüm. İnsanları bu abdest suyuna koşarlarken gördüm. Kimisi bu sudan bir miktar almış sürünüyor, kimisi de alamamış arkadaşının elindeki ıslaklığı alıyordu. Sonra Bilal'i gördüm bir mızrak alıp yere dikti. Hz. Peygamber (s.a.v.) de paçalarını sıvamış kırmızı takım elbise içinde dışarı çıktı. Mızrağa doğru halka iki rekat namaz kıldırdı. İnsan ve hayvanları mızrağın önünden geçerken de gördüm." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 144. hadis olarak geçmişti, 1487. hadiste de bir benzeri anlatılır. Hz. Peygamber (s.a.v.) ile teberrük konusu için 1945. hadisin açıklamasına bakınız.)

٢٤٩ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه وقد سئل مِنْ أَيِّ شَيْءٍ الْمِنْبَرُ فَقَالَ مَا بَقِيَ بِالنَّاسِ أَعْلَمُ مِنِّي هُوَ مِنْ أَثْلِ الْغَابَةِ عَمِلَهُ فُلانٌ مَوْلَى فُلانَةَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَقَامَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ عُمِلَ وَوُضِعَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ كَبَّرَ وَقَامَ النَّاسُ خَلْفَهُ فَقَرَأَ وَرَكَعَ وَرَكَعَ النَّاسُ خَلْفَهُ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ رَجَعَ الْقَهْقَرَى فَسَجَدَ عَلَى الأَرْضِ ثُمَّ عَادَ إِلَى الْمِنْبَرِ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ رَجَعَ الْقَهْقَرَى حَتَّى سَجَدَ بِالأَرْضِ فَهَذَا شَأْنُهُ۞

& 249-) Sehl b. Sa'd (r.a.)'a: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in minberi hangi şeydendi?" diye soruldu: "İnsanlardan benden daha iyi bileni kalmadı. (Medine yakınlarındaki ağaçlık mera olan) Gâbe'nin ılgın ağacından idi. Rasûlüllah (s.a.v.) için minberi falanca kadının falanca azatlısı yapmıştı. Rasûlüllah (s.a.v.) yapılıp yerine konulduğunda üzerine çıktı. Kıble'ye döndü ve tekbir aldı. Halk da arkasında namaza durdu. Rasûlüllah (s.a.v.) namazda Kur'ân okudu, rukûya vardı, halk da arkasında rukûya vardı. Sonra başını rukûdan kaldırdı, ardından geri geri çekildi ve yere secde etti. Sonra minbere döndü, sonra rukûya vardı, sonra başını rukûdan kaldırdı, sonra yere secde etmek için geri geri çekildi. İşte minberin hikayesi budur" demiştir.

(511. hadiste de hadisin bir benzeri anlatılır.)

٢٥٠ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ جَدَّتَهُ مُلَيْكَةَ دَعَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لِطَعَامٍ صَنَعَتْهُ لَهُ فَأَكَلَ مِنْهُ ثُمَّ قَالَ قُومُوا فَلأُصَلِّ لَكُمْ قَالَ أَنَسٌ فَقُمْتُ إِلَى حَصِيرٍ لَنَا قَدِ اسْوَدَّ مِنْ طُولِ مَا لُبِسَ فَنَضَحْتُهُ بِمَاءٍ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَصَفَفْتُ أَنَا وَالْيَتِيمُ وَرَاءَهُ وَالْعَجُوزُ مِنْ وَرَائِنَا فَصَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفَ۞

{&} 250-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Ninesi Müleyke (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'i kendisi için yaptığı yemeğe davet etmiş, o da bu yemeği yedikten sonra: ***"Haydi kalkın, size namaz kıldırayım"*** buyurmuştur. Enes (r.a.): "Kullana kullana siyahlaşmış hasırımıza doğru kalkıp su serptim. Ardından Rasûlüllah (s.a.v.) namaza durdu, ben ve Yetim (Damira b. Ebi Damira, Rasûlüllah (s.a.v.)'in azatlısı) arkasında safa durduk, ihtiyar nine de bizim arkamıza durdu. Rasûlüllah (s.a.v.) bize iki rekat namaz kıldırdı, sonra evimizden ayrıldı" demiştir.

٢٥١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ كُنْتُ أَنَامُ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَرِجْلاَيَ فِي قِبْلَتِهِ فَإِذَا سَجَدَ غَمَزَنِي فَقَبَضْتُ رِجْلَيَّ فَإِذَا قَامَ بَسَطْتُهُمَا قَالَتْ وَالْبُيُوتُ يَوْمَئِذٍ لَيْسَ فِيهَا مَصَابِيحُ

{&} 251-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Âişe (r.a.): "Ben Rasûlüllah (s.a.v.)'in önünde ayaklarım kıblesinde iken uyurdum da secdeye vardığında bana dürter, ben de ayaklarımı toplardım, ayağa kalkınca tekrar uzatırdım. O zamanlar evlerde ışıklar yoktu" demiştir.

٢٥٢ و عنها رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي وَهِيَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ عَلَى فِرَاشِ أَهْلِهِ اعْتِرَاضَ الْجَنَازَةِ

& 252-) Yine Âişe (r.a.)'dan. Âişe (r.a.) eşinin döşeğinde kendisi ile kıble arasında cenazenin yattığı gibi uzandığı halde iken Rasûlüllah (s.a.v.)'in namaz kıldığı rivayet edilmiştir.

٢٥٣ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَيَضَعُ أَحَدُنَا طَرَفَ الثَّوْبِ مِنْ شِدَّةِ الْحَرِّ فِي مَكَانِ السُّجُودِ

& 253-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte namaz kılardık. Bazılarımız sıcağın şiddetinden dolayı secde ettiği yere elbisenin ucunu koyardı" demiştir.

٢٥٤ و عنه رضي الله عنه أنه سئل أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ قَالَ نَعَمْ

& 254-) Enes (r.a.)'a: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ayakkabısıyla namaz kılar mıydı?" diye sorulmuş, o da: "Evet" demiştir.

(Bu hadis 1989. hadis olarak tekrar gelecektir. Bilindiği gibi namaz kılan kimsenin gerek kendisinde ve üzerindeki eşyalarda gerekse namaz kıldığı yerde dinin pis kabul ettiği şeylerin bulunmaması gerekir, eğer bu şeyler var ise namaz geçerli değildir. Namaz kılan bir kimsenin ayakkabılarında dinin pis kabul ettiği şeyler yok ise ayakkabıyla namaz kılmada bir sakınca yoktur. Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde mescid günümüzdeki gibi sergilerle döşenmiş değildi, toprak olan zeminde namaz kılınıyordu. Aslında temiz olan yeryüzünün her tarafında namaz kılmamız için bize izin verilmiştir. (225. hadise bakınız) Bu nedenle temiz olan tüm yeryüzünde namaz kılınabilir. Arabistan topraklarında sıcağın etkisiyle üzerinde fazla pislik kalmıyor kuruyup gidiyordu. Bu nedenle toprak genellikle temiz oluyor ve bu topraklar üzerinde gezen kimselerin ayakkabıları da dinin pis saydığı şeylere fazla bulaşmıyordu.

Diğer taraftan Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Yahudilere muhalefet ediniz, çünkü onlar ne ayakkabıları ile ne de mestleriyle namaz kılarlar."*** buyurmuştur. (Ebû Dâvûd, Salât: 88) Allah Teâlâ'nın: **«Ey Mûsâ, şüphesiz Ben senin Rabb'inim, ayakkabılarını çıkar! Çünkü sen mukaddes vadi Tuvâ'dasın»** (Tâhâ: 11-12) buyurması nedeniyle muhtemel ki Yahudiler ayakkabılarıyla ibadet yapmıyorlardı. Bu nedenle Efendimiz (a.s.) bunlara muhalefet etmek için ayakkabıyla da namaz kılınmasını tavsiye etmiştir. Kendisi ayakkabıyla da ayakkabısız da namaz kılmıştır. (Ebû Dâvûd, Salât: 88) Onun bu tavsiyesinin sünnet mi yoksa bir ruhsat mı olduğu konusunda değişik yaklaşımlar vardır. Hatta bazı fıkıh kitaplarında bu hadisten hareketle ayakkabıyla namaz kılmanın daha faziletli olduğu belirtilir.

Ancak günümüzde Yahudi ve Hıristiyanların ayakkabıyla ibadet ettikleri göz önünde bulundurulursa, ayakkabıyla namaz kılmanın onlara muhalefet için tavsiye edilmesinden dolayı bugün ayakkabıyı çıkarıp ibadet etmek daha isabetli olur kanaatindeyiz. Nitekim Ebû Dâvûdu şerheden Sehârenfûrî de bu konuya dikkat çekmektedir. Bezlü'l-Mechûd, IV. 321)

٢٥٥ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه أنه بَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى فَسُئِلَ فَقَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ صَنَعَ مِثْلَ هَذَا فَكَانَ يُعْجِبُهُمْ لأَنَّ جَرِيراً كَانَ مِنْ آخِرِ مَنْ أَسْلَمَ.

& 255-) Cerîr b. Abdullah (r.a.)'ın küçük abdest bozduğunda arkasından da abdest aldığı, mestlerine mesh ettiği sonra da namaza durduğu, kendisine bu sorulduğunda: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in böyle yaptığını gördüm" dediği rivayet edilmiştir. (Hadisi anlatan İbrahim en-Nehaî): "Bu hadis Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'ın arkadaşlarının hoşuna giderdi. Çünkü Cerîr (r.a.) son senelerde Müslüman olanlardandı." demiştir.

(Bazıları mest üzerine meshi uygun bulmaz ve abdest ayeti (Mâide: 6) ile meshin kaldırıldığını söylerlerdi. Ama Cerîr (r.a.) bu ayetin inmesinden sonra Müslüman olmuştu, bu da mest uygulamasının devam ettiğini gösterdiğinden Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'ın arkadaşlarının görüşünü desteklemiş oluyordu. Bu nedenle, hadisi anlatan İbrahim en-Nehaî: "Bu hadis Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'ın arkadaşlarının hoşuna giderdi. Çünkü Cerîr (r.a.) son senelerde Müslüman olanlardandı." demiştir.)

٢٥٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَالِكٍ ابْنِ بُحَيْنَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا صَلَّى فَرَّجَ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضُ إِبْطَيْهِ۞

& 256-) Abdullah b. Mâlik b. Buhayne (r.a.)'dan, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in namaz kıldığında (secdede) koltuk altındaki pazularının beyazlığı görülecek derecede ellerinin arasını açtığı (koltuklarını kaldırdığı) rivayet edilmiştir.

٢٥٧ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ صَلَّى صَلاَتَنَا وَاسْتَقْبَلَ قِبْلَتَنَا وَأَكَلَ ذَبِيحَتَنَا فَذَلِكَ الْمُسْلِمُ الَّذِي لَهُ ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ فَلا تُخْفِرُوا اللَّهَ فِي ذِمَّتِهِ۞

257-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim bizim namazımızı kılar, kıblemize yönelir, kestiğimizi yerse, bu kimse Allah ve Rasûlü'nün güvencesinde (zimmetinde) olan Müslümandır. Güvencesi (zimmeti) konusunda Allah'a hiyanetlik etmeyin"*** buyurdu." demiştir.

٢٥٨عَنْ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما أنه سئل عَنْ رَجُلٍ طَافَ بِالْبَيْتِ الْعُمْرَةَ وَلَمْ يَطُفْ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ أَيَأْتِي امْرَأَتَهُ فَقَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ وَطَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ۞

& 258-) İbni Ömer (r.a.)'a: "Umre tavafı için Kâbe'yi tavaf edip de Safa ve Merve'yi say etmeyen bir kimse hanımına yaklaşabilir mi?" diye soruldu, o da bunun üzerine: "Hz. Peygamber (s.a.v.) (Umre için Mekke'ye) geldi, Kâbe'yi yedi kere tavaf etti, Makam-ı İbrahim'in arkasında iki rekat namaz kıldı ve Safa ile Merve'yi say yaptı. Rasûlüllah (s.a.v.)'de sizin için güzel bir örnek vardır." demiştir.

٢٥٩ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ لَمَّا دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ الْبَيْتَ دَعَا فِي نَوَاحِيهِ كُلِّهَا وَلَمْ يُصَلِّ حَتَّى خَرَجَ مِنْهُ فَلَمَّا خَرَجَ رَكَعَ رَكْعَتَيْنِ فِي قُبُلِ الْكَعْبَةِ وَقَالَ هَذِهِ الْقِبْلَةُ۞

& 259-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Kâbe'ye girdiğinde her tarafında dua etti, ama dışarı çıkmadan namaz kılmadı. Kâbe'den çıktığında Kâbe'nin önünde iki rekat namaz kıldı ve: ***"İşte bu, kıbledir."*** buyurdu" demiştir.

(***"İşte bu, kıbledir."*** ifadesi ile kıble, Mekke'de bulunan diğer yerler değil sadece Kâbe'dir, demek istemiştir. Rasûlüllah (s.a.v.) Mekke'ye geldiğinde Kâbe ve çevresinde putlar vardı, bu putları temizleterek Kâbe'nin

içerisine girmişti. Ancak bu sırada kendisinin yanına Bilal (r.a.), Üsâme (r.a.) ve Osman b. Talha (r.a.)'dan başkası alınmadı ve kapı kapatıldı. Bu nedenle Rasûlüllah (s.a.v.)'in içeride neler yaptığını ancak bu üç sahabi bilmektedir. Buradaki yaptığı ibadetleri bize rivayet eden İbni Abbâs (r.a.) ile Abdullah b. Ömer (r.a.) aslında yapılanları gözleriyle görmemiş içeride bulunanlara sormuşlardır. Bilal (r.a.) içeride namaz kıldığını haber verirken (Bu konuda, 296, 317, 1281. 1690 hadislere bakınız.) Üsâme (r.a.) namaz kılmadığını söylemiştir. İbni Abbâs (r.a.) da buna dayanarak içeride namaz kılmadığını söyler. Bu konudaki ihtilafı âlimler, Rasûlüllah (s.a.v.) içeride namaz kıldı ancak çok kısa kıldığından Üsâme (r.a.) kendisinin dua ettiğini gördü o da dua etmeye durdu bu sırada kapı kapalı olduğundan içerisi de karanlıktı bu yüzden namaz kıldığının farkında olamadı, şeklinde açıklamışlardır.)

٢٦٠ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلَّى نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحِبُّ أَنْ يُوَجَّهَ إِلَى الْكَعْبَةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﴿قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ﴾ فَتَوَجَّهَ نَحْوَ الْكَعْبَةِ وَقَالَ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ وَهُمُ الْيَهُودُ ﴿مَا وَلاهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِمِ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ فَصَلَّى مَعَ النَّبِيِّ ﷺ رَجُلٌ ثُمَّ خَرَجَ بَعْدَ مَا صَلَّى فَمَرَّ عَلَى قَوْمٍ مِنَ الأَنْصَارِ فِي صَلاةِ الْعَصْرِ نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ فَقَالَ هُوَ يَشْهَدُ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَنَّهُ تَوَجَّهَ نَحْوَ الْكَعْبَةِ فَتَحَرَّفَ الْقَوْمُ حَتَّى تَوَجَّهُوا نَحْوَ الْكَعْبَةِ

260-) Berâ b. Âzib (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) on altı veya on yedi ay Kudüs yönüne namaz kılmıştı. Rasûlüllah (s.a.v.) Kâbe'ye doğru yönelmeyi arzuluyordu. Derken Allah: **«Biz senin yüzünün göğe çevrilip durduğunu elbette görüyoruz...»** (Bakara: 144) ayetini indirdi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) Kâbe tarafına döndü. Bu yüzden birtakım sefih kimseler -ki bunlar Yahudilerdir- şöyle dediler. (Olayı anlatan sahabi Yahudilerin söyledikleri sözü ve bu sözün cevabını içeren şu ayeti okudu): **«Onları üzerinde bulundukları kıbleden çeviren nedir?" dediler. De ki: "Doğu da batı da Allah'ındır. O, dilediğini hidayete eriştirir. »** (Bakara: 142) Bir kimse de Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bu namazı kılmıştı. Namazı kıldıktan sonra yola çıktı. İkindi namazında Kudüs'e doğru yönelmiş Ensar'dan bir topluluğa rastladı ve kendisini şahit göstererek Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte Kâbe'ye doğru namaz kıldığını söyledi. Cemaat hemen Kâbe tarafına doğru döndü." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 38. hadiste geçmişti.)

٢٦١ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ فَإِذَا أَرَادَ الْفَرِيضَةَ نَزَلَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ

261-) Câbir (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bineği nereye yönelirse yönelsin üzerinde (nafile) namaz kılardı. Farz namaz kılmak istediğinde inip Kıbleye yönelirdi." demiştir.

(Binek üzerinde nafile namaz kılındığında kıble şartı yoktur, bineğin yönü ne ise kıble odur. Ancak kıbleye dönme imkanı varsa kıbleye dönmesi iyi olur. Esasen binek üzerinde kılınan namaz ima ile kılınan bir namazdır, dolayısıyla böyle bir namazda sadece kıble değil rukû ve secdelerde normal şeklinde değildir. Ancak namaz farz namaz ise mutlaka yere inilip yerde kılınması gerekir. Yerde namaz kılmaya bir engel var ise o zaman zaruretten dolayı binekte de farz namazın kılınabileceği söylenmiştir. Ancak bu durumda kıble tarafına yönelmek gerekir. Hadisin bir benzeri 1632. hadiste gelecektir.)

٢٦٢ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ قَالَ عَبْدُاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لا أَدْرِي زَادَ أَوْ نَقَصَ فَلَمَّا سَلَّمَ قِيلَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَحَدَثَ فِي الصَّلاةِ شَيْءٌ قَالَ وَمَا ذَاكَ قَالُوا صَلَّيْتَ كَذَا وَكَذَا فَثَنَى رِجْلَيْهِ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَلَمَّا أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ قَالَ إِنَّهُ لَوْ

حَدَثَ فِي الصَّلاةِ شَيْءٌ لَنَبَّأْتُكُمْ بِهِ وَلَكِنْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ أَنْسَى كَمَا تَنْسَوْنَ فَإِذَا نَسِيتُ فَذَكِّرُونِي وَإِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلاتِهِ فَلْيَتَحَرَّ الصَّوَابَ فَلْيُتِمَّ عَلَيْهِ ثُمَّ لِيُسَلِّمْ ثُمَّ يَسْجُدُ سَجْدَتَيْنِ۞

& 262-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) namaz kıldırdı. -Hadisi bize rivayet eden ravi İbrahim en-Nehaî: "Bilmiyorum eksik mi kıldı fazla mı kıldı" demiştir. - Selâm verdiğinde kendisine: "Ey Allah'ın Rasûlü, namaz konusunda yeni bir şey mi geldi?" denildi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"O da nedir?"*** buyurdu. Kendisine: "Şöyle, şöyle namaz kıldırdın" dediler. Hemen iki ayağını diz üzere kıvırıp büktü (teşehhüde oturdu) kıbleye yönelip iki defa (yanılma) secdesi yaptı. Sonra selâm verdi, yüzünü bize çevirdiğinde: ***"Şunu bilin ki eğer namaz konusunda yeni bir şey gelmiş olsaydı onu mutlaka size bildirirdim. Ancak ben de sizin gibi insanım, sizin unuttuğunuz gibi unutabilirim. Eğer unutursam bana hatırlatın. Sizden biriniz namazında şüpheye düşerse doğruyu araştırsın, ardından buna göre namazını tamamlasın, sonra da selâm verip iki secde yapsın"*** buyurdu." demiştir.

(Hadiste imamın namazda yanıldığı, cemaatin bunun üzerine imamla konuştuğu arkasından namazdan çıkılmayıp yanılma secdesine gidildiği hükmü çıkmaktadır. Buna göre imam ve cemaat namazda yanılma ile ilgili konuşma yaptığında namazın bozulmayacağı anlaşılır. Diğer taraftan namazda yanılma olursa konuşma değil de tesbih veya el çırpma şekliyle imamın uyarılmasını bildiren hadisler de vardır. (408. hadise bakınız. 408. hadiste el çırpmanın kadınlara mahsus olduğu belirtilir.) Bu nedenle konu ihtilaflıdır. Hanefiler yanılmanın tesbih, tekbir, tehlil veya ayet okuma ile düzeltilebileceğini söylemişler. Ebû Dâvûd ve Nesâî'nin de rivayet ettiği Müslim'de geçen uzun hadisteki: ***"Bu namaz ki insanların kelamı, içerisinde uygun düşmez. Ancak Tesbih, Tekbir ve Kur'ân okumak uygun olur..."*** ifadesini delil getirmişler ve yukarıdaki hadis ve benzerlerinin, namazda konuşmanın yasaklanmasından önce olduğunu söylemişlerdir. (Umdetu'l-Kârî, Aynî, III. 392) Namazda konuşma ilk dönemde caiz iken sonraları bu kaldırılmıştır. Bu konuda Tirmizî de **"Namazda konuşmanın kaldırılması babı"** altında bir bölüm açmıştır. (Tirmizî: Salât 293. 624. hadis de namazda konuşma ve selâmlaşmanın kaldırıldığını ifade eder. Hadisin bir benzeri 301. hadistir.)

٢٦٣ عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ وَافَقْتُ رَبِّي فِي ثَلاثٍ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوِ اتَّخَذْنَا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى فَنَزَلَتْ ﴿وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى﴾ وَآيَةُ الْحِجَابِ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ أَمَرْتَ نِسَاءَكَ أَنْ يَحْتَجِبْنَ فَإِنَّهُ يُكَلِّمُهُنَّ الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ فَنَزَلَتْ آيَةُ الْحِجَابِ وَاجْتَمَعَ نِسَاءُ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْغَيْرَةِ عَلَيْهِ فَقُلْتُ لَهُنَّ ﴿عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبْدِلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ﴾ فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ۞

263-) Ömer (r.a.) anlatır: "Rabb'im üç konu hakkında benim isteğimi uygun buldu: "Ey Allah'ın Rasûlü, İbrahim'in makamından namaz yeri edinsek" dedim, arkasından, **«Siz de İbrahim'in makamından namaz yeri / dua yeri edinin.»** (Bakara: 125) ayetini indirdi. Diğeri de hicap ayetidir ki: "Ey Allah'ın Rasûlü, hanımlarına emir buyursan da perde gerisinde dursalar?... Zira bunlarla iyi kimse de kötü kimse de konuşmaktadır." dedim, ardından Hicab ayeti indi. Yine bir keresinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımları kendisi hakkında kıskançlık hususunda bir araya geldiler. Onlara: **«Eğer o sizi boşarsa, Rabb'inin, onun boşadığının yerine sizden daha hayırlısını vermesi umulur.»** (Tahrim: 5) dedim, ardından bu ayet indi." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1715. hadistir. Makamı İbrahim için de 1715. hadisin açıklamasına bakınız. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarının perde gerisinde durmaları için 120 ve 286. hadisin açıklamasına bakınız.

Hz. Ömer (r.a.) son derece doğru ve isabetli görüşleri olan bir kimse idi. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu konuda şöyle buyurmuştur: ***"Allah, doğruyu Ömerin kalbi ve dili üzerinde kılmıştır."*** (Tirmizî, Mnâkıb: 17) 1530. hadisin açıklamasında görüleceği üzere dilinde hakikat cereyan edenlerdendir. Kendisi henüz hakkında vahiy gelmeyen bazı önemli konularda Hz. Peygamber'e başvurarak bu konularda ayet inmesi için dua etmesini istemiş, bazen de doğrudan kanaatını Hz. Peygamber'e bildirmiş arkasından istediği konularda ayet inmiştir. Hakkında ayet inen bu konulara, Ömer'in görüşlerini uygun bulma anlamına **"Muvâfakâtı Ömer"** denilmiştir. Bu konuların sayısı hakkında farklılık vardır. Yukarıdaki hadisimizde bunların üç tanesi bildirilmiştir. Ancak diğer

rivayetlerden sayının üçten fazla olduğunu görmekteyiz. Bedir savaşında esirler hakkındaki görüşü, (Müslim, Cihad: 58, Tirmizî, Tefsir, Enfâl: 67-71) Hz. Peygamber'in, münafıkların cenaze namazını kıldırmamasını istemesi, (645.hadise bakınız) şarabın haram kılınmasını istemesi gibi. (Tirmizî, Tirmizî, Tefsir, Mâide: 93, Ebû Dâvûd, Eşribe: 1, Neseî, Eşribe: 1, Ahmed b. Hanbel, Müsned, I. 53) Ebû Bekir İbni Arabi bunların sayısının on bir olduğunu belirtir. (Ayni, III. 397) Suyutî, Ebû Abdullah eş-Şeybânî'nin Fezâilü'l-İmâmeyn isimli eserinden yaptığı alıntılarla bunların 21'e kadar çıkarır. (Târîhu'l-Hulefâ, s. 122-125.) Ancak getirdiği haberlerin bir kısmı zayıf, bir kısmının da senet ve kaynakları bulunmamaktadır.)

٢٦٤ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى نُخَامَةً فِي الْقِبْلَةِ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِ حَتَّى رُئِيَ فِي وَجْهِهِ فَقَامَ فَحَكَّهُ بِيَدِهِ فَقَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ فِي صَلَاتِهِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ أَوْ إِنَّ رَبَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ فَلَا يَبْزُقَنَّ أَحَدُكُمْ قِبَلَ قِبْلَتِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمَيْهِ ثُمَّ أَخَذَ طَرَفَ رِدَائِهِ فَبَصَقَ فِيهِ ثُمَّ رَدَّ بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ فَقَالَ أَوْ يَفْعَلُ هَكَذَا۞

& 264-) Enes (r.a.) anlatır: Hz. Peygamber (s.a.v.) mescidin kıble duvarında tükrük gördü. Bu, etkisi görülecek derecede kendisini üzdü. Hemen kalkıp onu eliyle ufalayarak kazıdı ve: ***"Sizden biriniz namaza durduğunda o kimse Rabb'ine yalvarır/Rabb'i ile konuşur*** yahut ***Rabb'i kendisiyle kıble arasında bulunur. Bu sebeple sizden biriniz sakın kıblesine tükürmesin! Ancak tükürecek olursa sol tarafına veya ayağının altına tükürsün."*** buyurdu ve elbisesinin ucunu eline alıp tükürdü sonra bir kısmını diğer kısmı üzerine büküp dürdü ve: ***"Ya da böyle yapsın"*** buyurdu.

٢٦٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه وَ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى نُخَامَةً فِي جِدَارِ الْمَسْجِدِ فَتَنَاوَلَ حَصَاةً فَحَكَّهَا فَقَالَ إِذَا تَنَخَّمَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَخَّمَنَّ قِبَلَ وَجْهِهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى۞

& 265-) Ebû Hureyre (r.a.) ve Ebû Said el-Hudrî (r.a.) anlatırlar: "Hz. Peygamber (s.a.v.), mescidde balgam gördü ve hemen bir taş alarak onu kazıdı arkasından: ***"Biriniz tükürecekse, asla ne önüne ne de sağına tükürsün! Soluna veya sol ayağının altına tükürsün."*** buyurdu."

٢٦٦ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ الْبُزَاقُ فِي الْمَسْجِدِ خَطِيئَةٌ وَكَفَّارَتُهَا دَفْنُهَا۞

& 266-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Mescidde tükrük / balgam bulunması bir hatadır. Bu hatanın giderilmesi*** (keffâreti) ***ise toprakla kapatmaktır."*** buyurdu" demiştir."

٢٦٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ هَلْ تَرَوْنَ قِبْلَتِي هَا هُنَا فَوَاللَّهِ مَا يَخْفَى عَلَيَّ خُشُوعُكُمْ وَلَا رُكُوعُكُمْ إِنِّي لَأَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي۞

{&} 267-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Benim sadece şu önümdeki kıblemi gördüğümü mü zannediyorsunuz? Allah'a yemin olsun ki sizin ne rukûnuz ne de huşunuz bana kapalı değildir. Şüphesiz ben sizi arkamdan da görürüm."*** buyurmuştur.

٢٦٨ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سَابَقَ بَيْنَ الْخَيْلِ الَّتِي أُضْمِرَتْ مِنَ الْحَفْيَاءِ وَأَمَدُهَا ثَنِيَّةُ الْوَدَاعِ وَسَابَقَ بَيْنَ الْخَيْلِ الَّتِي لَمْ تُضْمَرْ مِنَ الثَّنِيَّةِ إِلَى مَسْجِدِ بَنِي زُرَيْقٍ وَأَنَّ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ فِيمَنْ سَابَقَ بِهَا۞

{&} 268-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) idmanlı atları Hafyâ'dan Veda Tepesi'ne kadar olan mesafede, idmansız atları da Veda Tepesi'nden Zuraykoğulları Mescidine kadar olan mesafede yarış yaptırmıştır." Abdullah b. Ömer de bu atlarla yarış yapanlar arasındaydı."demiştir.

(Buhârî'nin hadisi burada zikretmesi at yarışlarının Zuraykoğulları Mescidine kadar yapılması ve mescidin yarışta varış yeri olarak tespit edilebileceğini belirtmek içindir.)

٢٦٩ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ فَقَالَ انْثُرُوهُ فِي الْمَسْجِدِ وَكَانَ أَكْثَرَ مَالٍ أُتِيَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى الصَّلاةِ وَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهِ فَلَمَّا قَضَى الصَّلاةَ جَاءَ فَجَلَسَ إِلَيْهِ فَمَا كَانَ يَرَى أَحَدًا إِلاَّ أَعْطَاهُ إِذْ جَاءَهُ الْعَبَّاسُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعْطِنِي فَإِنِّي فَادَيْتُ نَفْسِي وَفَادَيْتُ عَقِيلاً فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خُذْ فَحَثَا فِي ثَوْبِهِ ثُمَّ ذَهَبَ يُقِلُّهُ فَلَمْ يَسْتَطِعْ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مُرْ بَعْضَهُمْ يَرْفَعْهُ إِلَيَّ قَالَ لا قَالَ فَارْفَعْهُ أَنْتَ عَلَيَّ قَالَ لا فَنَثَرَ مِنْهُ ثُمَّ ذَهَبَ يُقِلُّهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مُرْ بَعْضَهُمْ يَرْفَعْهُ عَلَيَّ قَالَ لا قَالَ فَارْفَعْهُ أَنْتَ عَلَيَّ قَالَ لا فَنَثَرَ مِنْهُ ثُمَّ احْتَمَلَهُ فَأَلْقَاهُ عَلَى كَاهِلِهِ ثُمَّ انْطَلَقَ فَمَا زَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُتْبِعُهُ بَصَرَهُ حَتَّى خَفِيَ عَلَيْنَا عَجَبًا مِنْ حِرْصِهِ فَمَا قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَثَمَّ مِنْهَا دِرْهَمٌ۞

269-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e Bahreyn'den bir miktar mal getirilmişti: ***"Mescide boşaltın"*** buyurdu. Bu, Rasûlüllah (s.a.v.)'e getirilen malların en çoğu idi. Rasûlüllah (s.a.v.) namaza çıktı, gelen bu mala dönüp bakmadı. Namazı bitirdiğinde malın başına gidip oturdu ve her gördüğüne bundan verdi. Derken Abbâs geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, bana da ver, çünkü ben hem kendimin fidyesini vermiş, hem de Akîl'in fidyesini vermiştim." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) kendisine: ***"Al!"*** buyurdu. O da elbisesine avuç avuç doldurdu. Sonra yüklenmeye çalıştı ama gücü yetmedi: "Ey Allah'ın Rasûlü, şunlardan birine emir buyur da bana yükleyiversin" dedi. Rasûlüllah: ***"Olmaz"*** buyurdu: "Sen yükleyiversen" dedi. Rasûlüllah: ***"Olmaz"*** buyurdu. O da bir kısmını yere boşalttı, sonra yüklenmeye çalıştı yine: "Ey Allah'ın Rasûlü: "Şunlardan birine emir buyur da bana yükleyiversin" dedi. Rasûlüllah: ***"Olmaz"*** buyurdu: "Sen yükleyiversen" dedi: ***"Olmaz"*** buyurdu. O da yine bir kısmını yere boşalttı, sonra geri kalanını yüklenip sırtına aldı ve gitti. Rasûlüllah (s.a.v.) hırsına hayret ettiğinden dolayı Abbâs gözümüzün önünden kaybolana değin arkasından baktı. Rasûlüllah (s.a.v.) bir dirhem mal kalmayana kadar oradan kalkmadı." demiştir.

(Hz. Abbâs (r.a.)'ın sözünü ettiği fidye, Bedir Savaşında esir düştüğünde hem kendisinin hem de Efendimiz (a.s.)'ın amcasının oğlu ve Hz. Ali'nin kardeşi olan Akîl için ödediği fidyedir.)

٢٧٠ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ رضي الله عنه أَنَّ عِتْبَانَ بْنَ مَالِكٍ وَهُوَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا مِنَ الأَنْصَارِ أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ أَنْكَرْتُ بَصَرِي وَأَنَا أُصَلِّي لِقَوْمِي فَإِذَا كَانَتِ الأَمْطَارُ سَالَ الْوَادِي الَّذِي بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ لَمْ أَسْتَطِعْ أَنْ آتِيَ مَسْجِدَهُمْ فَأُصَلِّيَ بِهِمْ وَوَدِدْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَّكَ تَأْتِينِي فَتُصَلِّيَ فِي بَيْتِي فَأَتَّخِذَهُ مُصَلًّى قَالَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَأَفْعَلُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ قَالَ عِتْبَانُ فَغَدَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ حِينَ ارْتَفَعَ النَّهَارُ فَاسْتَأْذَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَذِنْتُ لَهُ فَلَمْ

يَجْلِسْ حَتَّى دَخَلَ الْبَيْتَ ثُمَّ قَالَ أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ مِنْ بَيْتِكَ قَالَ فَأَشَرْتُ لَهُ إِلَى نَاحِيَةٍ مِنَ الْبَيْتِ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَكَبَّرَ فَقُمْنَا فَصَفَّنَا فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ قَالَ وَحَبَسْنَاهُ عَلَى خَزِيرَةٍ صَنَعْنَاهَا لَهُ قَالَ فَثَابَ فِي الْبَيْتِ رِجَالٌ مِنْ أَهْلِ الدَّارِ ذَوُو عَدَدٍ فَاجْتَمَعُوا فَقَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ أَيْنَ مَالِكُ بْنُ الدُّخَيْشِنِ أَوِ ابْنُ الدُّخْشُنِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ ذَلِكَ مُنَافِقٌ لا يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لا تَقُلْ ذَلِكَ أَلاَ تَرَاهُ قَدْ قَالَ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ يُرِيدُ بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ قَالَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّا نَرَى وَجْهَهُ وَنَصِيحَتَهُ إِلَى الْمُنَافِقِينَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ

{&} 270-) Mahmud b. er-Rebî (r.a.) anlatır: "Bedir Savaşı'nda bulunmuş Ensar'dan Rasûlüllah'ın ashabından olan İtbân b. Mâlik, Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü ben halkıma namaz kıldırıyorum artık gözümü beğenmiyorum (iyi görmüyor) yağmur olduğunda halkımla aramızda bulunan vadiden sel suları akmakta, bu nedenle kendilerine namaz kıldırmak için mescidlerine gidemiyorum. Ey Allah'ın Rasûlü, istedim ki bana gelip, evimde namaz kılsan da burayı namazgah edinsem." dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İnşaallah söylediğini yaparım"*** buyurdu. İtbân (r.a.) şöyle devam etti: "Ertesi sabah, gün yükseldiğinde Rasûlüllah (s.a.v.) Ebûbekir'le birlikte geldi. Rasûlüllah (s.a.v.) izin istedi, ben kendisine izin verdim, oturmayıp eve girdi ve: ***"Evinin neresinde namaz kılmamı istersin?"*** buyurdu. Evin bir köşesine işaret ettim, Rasûlüllah (s.a.v.) kalkıp tekbir aldı, biz de kalkıp saf tuttuk. İki rekat namaz kıldı, sonra selâm verdi. Kendisi için yaptığımız hazire (et bulaması) yemeğine alıkoyduk. Eve hanenin erkeklerinden bir hayli kişi koşuşup toplandı. Onlardan birisi: "Mâlik b. Duhayşin nerede?" dedi, bir diğeri de: "Bu adam münafıktır, Allah ve Rasûlü'nü sevmez" dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Böyle deme! Onun "Lâ ilâhe illallâh" dediğini görmez misin? Bu sözüyle Allah'ın rızasını istemektedir."*** buyurdu. (Ashap): "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir" dedi. (Onun münafık olduğunu söyleyen kimse de): "Biz, onun yüzünün ve nasihatinin münafıklara doğru olduğunu görmekteyiz." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) de: ***"Allah rızasını isteyerek "Lâ ilâhe illallâh" diyen kimseye Allah cehennemi haram kılmıştır"*** buyurdu." demiştir.

(Hadisteki müjde, 85. ve 105. hadislerde geçtiği gibi 2094. ve 2225. hadislerde de geçmektedir. Ancak şu unutulmamalıdır ki, Allah: **«Ey insan! seni kerem sahibi Rabb'ine karşı aldatan nedir!»** buyurmaktadır. (İnfitâr: 6) 41. ve 2225. hadislerde de, **"Lâ ilâhe illallâh"** diyen kimselerin cehennem'den çıkarılmaları anlatılır. Bundan **"Lâ ilâhe illallâh"** diyen kimselerin de cehenneme girebileceği anlaşılmaktadır. **"Lâ ilâhe illallâh"** diyen kimseye Allah'ın cehennemi haram kılması demek, -Allah daha iyi bilir -cehennemde kâfirler gibi ebedî kalmaması, günahlarını çektikten sonra veya cehenneme girip günahlarını çekerken şefaate nail olarak cehennemden çıkması, cehennemde sürekli kalması haram olsa gerektir. Nitekim 1749. hadiste de şefaatle cennete gireceklerin, üzerinde görülecek hesabı olmayan kimseler olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Müslüman bir kimsenin bu müjdeye aldanıp günaha dalmaması gerekir. 2068. hadiste Rasûlüllah (s.a.v.)'in bile günde yetmiş defa günahlardan tevbe ve istiğfar yaptığı bildirilmiştir. 2101. hadiste ise peygamber bile olsa hiçbir kimseyi amelinin kurtaramayacağı bildirilmiştir, devamında orta yollu olma tavsiye edilmiştir. 2103. hadisin sonunda: ***"Eğer mümin, Allah'ın yanındaki azabı bilseydi cehennemden dolayı güven içerisinde olmazdı."*** ifadesi de dikkat çekicidir. Bu nedenle yukarıdaki müjde ve benzerlerine takılıp gevşeklik gösterilmemesi gerekir.

1237. hadiste ise azaba uğramayacakların Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmaksızın yalnız ona kulluk edenler olduğu bildirilmiştir. Dolayısıyla Allah'a hiçbir şeyi ortak tanımadan yalnız ve yalnız ona kul olabilmek öyle kolay bir şey değildir, ama kim bunu başarabilirse cehennemin ona haram olacağını anlayabiliriz. Diğer taraftan İmam Müslim'in rivayet ettiği hadiste: ***"Kim Allah'tan başka ilâh olmadığını bilerek vefat ederse, cennete girer."*** buyrulmuştur. (Müslim, İmân: 43) Bu rivayette Lâ ilâhe illallâh'ı, yani Allah'tan başka ilâh olmadığını bilme kaydı vardır. Bir başka hadiste ise Efendimiz (a.s.): ***"Her kim, Allah'tan başka ilâh olmadığı ve benim de Allah'ın Rasûlü olduğuma samimi (ihlaslı olarak) şahitlik eder, namazı kılar, orucu tutar, zekatı verir, Kâbe'yi haccederse Yüce Allah, cehennemi ona haram kılar."*** buyurmuştur. (Heysemî, Taberanî'nin el-Mu'cemü'l-Evsat'ından getirir. Bakınız, Mecmua'z-Zevâid, I. 42) Bir başka hadiste ise Efendimiz (a.s.): ***"Amelsiz iman kabul edilmez, imansız amel de kabul edilmez."*** buyurmuştur. (Heysemî, bu hadisi Taberanî'den getirir. Bakınız, Mecmua'z-Zevâid, I. 35) buyurarak **"Lâ ilâhe illallâh"**ın hayata geçirilmesine dikkat çeker.)

٢٧١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ وَأُمَّ سَلَمَةَ ذَكَرَتَا كَنِيسَةً رَأَيْنَهَا بِالْحَبَشَةِ فِيهَا تَصَاوِيرُ فَذَكَرَتَا لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ إِنَّ أُولَئِكَ إِذَا كَانَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَمَاتَ بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّوَرَ فَأُولَئِكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ❁

& 271-) Âişe (r.a.) anlatır. Ümmü Habibe ve Ümmü Seleme (r.a.) Habeşistan'da gördükleri ve içerisinde resimler bulunan kiliseyi anlatmışlar arkasından bunu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e anlatmışlardı. Bunun üzerine: ***"Bu kimseler, kendileri arasında iyi kimseler olup bunlar vefat ettiğinde kabri üzerine mescid bina eder, içerisine bu resimleri yaparlardı. İşte böyle kimseler kıyamet günü Allah katında yaratılmışların en kötüleridir."*** buyurdu.

٢٧٢ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ فَنَزَلَ أَعْلَى الْمَدِينَةِ فِي حَيٍّ يُقَالُ لَهُمْ بَنُو عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ فَأَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ فِيهِمْ أَرْبَعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى بَنِي النَّجَّارِ فَجَاءُوا مُتَقَلِّدِي السُّيُوفِ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ عَلَى رَاحِلَتِهِ وَأَبُو بَكْرٍ رِدْفُهُ وَمَلأُ بَنِي النَّجَّارِ حَوْلَهُ حَتَّى أَلْقَى بِفِنَاءِ أَبِي أَيُّوبَ وَكَانَ يُحِبُّ أَنْ يُصَلِّيَ حَيْثُ أَدْرَكَتْهُ الصَّلاَةُ وَيُصَلِّي فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ وَأَنَّهُ أُمِرَ بِبِنَاءِ الْمَسْجِدِ فَأَرْسَلَ إِلَى مَلإٍ مِنْ بَنِي النَّجَّارِ فَقَالَ يَا بَنِي النَّجَّارِ ثَامِنُونِي بِحَائِطِكُمْ هَذَا قَالُوا لا وَاللَّهِ لا نَطْلُبُ ثَمَنَهُ إِلاَّ إِلَى اللَّهِ فَقَالَ أَنَسٌ فَكَانَ فِيهِ مَا أَقُولُ لَكُمْ قُبُورُ الْمُشْرِكِينَ وَفِيهِ خَرِبٌ وَفِيهِ نَخْلٌ فَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِقُبُورِ الْمُشْرِكِينَ فَنُبِشَتْ ثُمَّ بِالْخَرِبِ فَسُوِّيَتْ وَبِالنَّخْلِ فَقُطِعَ فَصَفُّوا النَّخْلَ قِبْلَةَ الْمَسْجِدِ وَجَعَلُوا عِضَادَتَيْهِ الْحِجَارَةَ وَجَعَلُوا يَنْقُلُونَ الصَّخْرَ وَهُمْ يَرْتَجِزُونَ وَالنَّبِيُّ ﷺ مَعَهُمْ وَهُوَ يَقُولُ:

اللَّهُمَّ لا خَيْرَ إِلاَّ خَيْرُ الآخِرَهْ فَاغْفِرْ لِلأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَهْ❁

& 272-) Enes (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine'ye geldi ve "Avf b. Amroğulları" denilen mahallede şehrin en yüksek yerine konakladı. Hz. Peygamber (s.a.v.) bunların arasında on dört gece kaldı. Sonra Neccaroğulları'na haber saldı, onlar da kılıçlarını kuşanıp geldiler. Şimdi ben terkisinde Ebû Bekir, çevresinde Neccaroğulları'ndan bir topluluk içerisinde bineği üzerinde sanki Hz. Peygamber (s.a.v.)'i görür gibiyim. Sonunda (devesini) Ebû Eyyûb'un avlusuna çökertti. Kendisi namaza eriştiği yerde kılıvermeyi severdi. Davar ağıllarında bile namaz kılardı. Bir gün mescidin yapılmasını emretti ve Neccaroğulları'na haber saldı ve: ***"Ey Neccaroğulları, şu bahçenizin fiyatını bana bildiriniz."*** dedi. Onlar: "Hayır, vallahi biz onun bedelini ancak Allah'tan isteriz." dediler. Enes (r.a.) devamla şöyle demiştir: "Bu yerde size söylediğim müşrik kabirleri, harabe yıkık evler ve hurma ağaçları vardı. Hz. Peygamber (s.a.v.) emir verdi, Müşrik kabirleri kazılıp başka yere götürüldü, harabe yıkıntılar tesviye edildi. Hurma ağaçları da kesildi. Hurma ağaçlarını mescidin kıblesine sırayla dizdiler. Girişteki kapıda bulunan iki dikmeyi taştan ördüler. Ashab şiir ve maniler söylüyor, Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte:

Allahümme Lâ Hayra İllâ Hayru'l-Âhira
Fağfir li'l-Ensâri ve'l-Muhacira

"Allah'ım, âhiret hayrından başka hayır yoktur
Ensar ve Muhaciri bağışla" diyerek taşları taşımaya başladılar.

٢٧٣ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أنه كان يُصَلِّي إِلَى بَعِيرِهِ وَقَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَفْعَلُهُ۞

273-) İbni Ömer (r.a.)'ın devesini sütre yaparak namaz kıldığı ve "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i böyle yaparken gördüm." dediği rivayet edilmiştir.

٢٧٤ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ عُرِضَتْ عَلَيَّ النَّارُ وَأَنَا أُصَلِّي۞

274-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Namaz kılarken bana cehennem gösterildi."*** buyurdu" demiştir."

٢٧٥ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلاتِكُمْ وَلا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا۞

{&} 275-) İbni Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Namazınızın bir kısmını evlerinizde kılınız, oraları kabirlere çevirmeyiniz"*** buyurmuştur.

٢٧٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها وَ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاس رضي الله عنهما قَالا لَمَّا نَزَلَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ طَفِقَ يَطْرَحُ خَمِيصَةً لَهُ عَلَى وَجْهِهِ فَإِذَا اغْتَمَّ بِهَا كَشَفَهَا عَنْ وَجْهِهِ فَقَالَ وَهُوَ كَذَلِكَ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ يُحَذِّرُ مَا صَنَعُوا۞

& 276-) Hz. Âişe (r.a.) ve Abdullah İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'e sekâret hali geldiğinde kendisine ait hamisayı (üzeri işlemeli örtüyü) yüzüne örtmeye başladı. Sıcaklık basınca yüzünü açıyordu. Kendisi bu durumda iken Yahudi ve Hıristiyanların yaptıklarından sakındırmak için: ***"Allah'ın laneti Yahudi ve Hıristiyanların üzerine olsun. Peygamberlerinin kabirlerini mescidler edindiler."*** buyurdu" demişlerdir.

٢٧٧ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ وَلِيدَةً كَانَتْ سَوْدَاءَ لِحَيٍّ مِنَ الْعَرَبِ فَأَعْتَقُوهَا فَكَانَتْ مَعَهُمْ قَالَتْ فَخَرَجَتْ صَبِيَّةٌ لَهُمْ عَلَيْهَا وِشَاحٌ أَحْمَرُ مِنْ سُيُورٍ قَالَتْ فَوَضَعَتْهُ أَوْ وَقَعَ مِنْهَا فَمَرَّتْ بِهِ حُدَيَّاةٌ وَهُوَ مُلْقًى فَحَسِبَتْهُ لَحْمًا فَخَطِفَتْهُ قَالَتْ فَالْتَمَسُوهُ فَلَمْ يَجِدُوهُ قَالَتْ فَاتَّهَمُونِي بِهِ قَالَتْ فَطَفِقُوا يُفَتِّشُونَ حَتَّى فَتَّشُوا قُبُلَهَا قَالَتْ وَاللَّهِ إِنِّي لَقَائِمَةٌ مَعَهُمْ إِذْ مَرَّتِ الْحُدَيَّاةُ فَأَلْقَتْهُ قَالَتْ فَوَقَعَ بَيْنَهُمْ قَالَتْ فَقُلْتُ هَذَا الَّذِي اتَّهَمْتُمُونِي بِهِ زَعَمْتُمْ وَأَنَا مِنْهُ بَرِيئَةٌ وَهُوَ ذَا هُوَ قَالَتْ فَجَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَسْلَمَتْ قَالَتْ عَائِشَةُ فَكَانَ لَهَا خِبَاءٌ فِي الْمَسْجِدِ أَوْ حِفْشٌ قَالَتْ فَكَانَتْ تَأْتِينِي فَتَحَدَّثُ عِنْدِي قَالَتْ فَلا تَجْلِسُ عِنْدِي مَجْلِسًا إِلاَّ قَالَتْ وَيَوْمَ الْوِشَاحِ مِنْ أَعَاجِيبِ رَبِّنَا أَلاَ إِنَّهُ مِنْ بَلْدَةِ الْكُفْرِ أَنْجَانِي قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ لَهَا مَا شَأْنُكِ لا تَقْعُدِينَ مَعِي مَقْعَدًا إِلاَّ قُلْتِ هَذَا قَالَتْ فَحَدَّثَتْنِي بِهَذَا الْحَدِيثِ۞

277-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Arap kabilelerinden bir kabilenin yanlarında iken azad ettikleri siyah bir cariye şunları anlattı: "Kabilenin çocuklarından üzerinde meşinden yapılmış kırmızı renkli gerdanlık bulunan bir kız çocuğu dışarı çıktı. Çocuk gerdanlığı yere koydu veya yere düşürdü. Bu sırada gerdanlık yerde iken bir çaylak geldi ve onu et sanarak kapıp götürdü. Gerdanlığı aradılar

ama bulamadılar. Onu benim çaldığımı söylediler" Cariyeyi aramış hatta eteğine bile bakmışlar. Cariye şöyle devam eder: "Vallahi ben aralarında bulunurken birden çaylak geldi ve gerdanlığı attı. O da ortalarına düştü. Ben de: "Suçsuz olduğum halde bana ithamda bulunup benim çaldığımı iddia ettiğiniz şey bakın işte burada." dedim." Bu kadın Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi ve Müslüman oldu. Kendisinin mescidde çadır veya küçük bir odası vardı. Kendisi bana gelir ve benimle konuşurdu. Her oturuşunda mutlaka: "Gerdanlık olayı Rabb'imizin harikulâde işlerindendir. Şüphesiz ki kurtarmıştır beni küfür diyarından" derdi. Kendisine: "Bu ne haldir? Benim yanımda her oturuşunda mutlaka bu sözü söylüyorsun" dedim. O da bana bu olayı anlattı."

٢٧٨ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه قَالَ جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْتَ فَاطِمَةَ فَلَمْ يَجِدْ عَلِيًّا فِي الْبَيْتِ فَقَالَ أَيْنَ ابْنُ عَمِّكِ قَالَتْ كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ شَيْءٌ فَغَاضَبَنِي فَخَرَجَ فَلَمْ يَقِلْ عِنْدِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِإِنْسَانٍ انْظُرْ أَيْنَ هُوَ فَجَاءَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هُوَ فِي الْمَسْجِدِ رَاقِدٌ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ مُضْطَجِعٌ قَدْ سَقَطَ رِدَاؤُهُ عَنْ شِقِّهِ وَأَصَابَهُ تُرَابٌ فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَمْسَحُهُ عَنْهُ وَيَقُولُ قُمْ أَبَا تُرَابٍ قُمْ أَبَا تُرَابٍ ❁

& 278-) Sehl b. Sa'd (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Fatıma'nın evine geldi ama Ali'yi evde bulamadı: ***"Amcanın oğlu nerede?"*** buyurdu. Fatıma: "Benimle onun arasında bir şey oldu. Bana öfkelenip çıktı. Öğle uykusunu yanımda uyumadı." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) bir adama: ***"O nerede bir bak"*** buyurdu. Adam baktı geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü. O, mescidde yatmaktadır" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) yanına gitti, kendisi uzanmış yatıyordu. Yanından ridası düşmüş toprak olmuştu. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ey Ebû Türab kalk! Ey Ebû Türab kalk!"*** diyerek toprağı silmeye başladı." demiştir.

٢٧٩ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ السَّلَمِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ ❁

& 279-) Ebû Katâde es-Sülemî (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizden biriniz Mescide girdiğinde oturmadan önce iki rekat namaz kılsın"*** buyurmuştur.

٢٨٠ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قال إِنَّ الْمَسْجِدَ كَانَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَبْنِيًّا بِاللَّبِنِ وَسَقْفُهُ الْجَرِيدُ وَعُمُدُهُ خَشَبُ النَّخْلِ فَلَمْ يَزِدْ فِيهِ أَبُو بَكْرٍ شَيْئًا وَزَادَ فِيهِ عُمَرُ وَبَنَاهُ عَلَى بُنْيَانِهِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِاللَّبِنِ وَالْجَرِيدِ وَأَعَادَ عُمُدَهُ خَشَبًا ثُمَّ غَيَّرَهُ عُثْمَانُ فَزَادَ فِيهِ زِيَادَةً كَثِيرَةً وَبَنَى جِدَارَهُ بِالْحِجَارَةِ الْمَنْقُوشَةِ وَالْقَصَّةِ وَجَعَلَ عُمُدَهُ مِنْ حِجَارَةٍ مَنْقُوشَةٍ وَسَقَفَهُ بِالسَّاجِ ❁

280-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde mescid kerpiçten yapılmıştı. Tavanı hurma dallarından, dikmeleri de hurma kütüğündendi. Ebû Bekir hiçbir ilave yapmadı. Ömer ise genişletti, yapı şeklini Rasûlüllah (s.a.v.) dönemine göre kerpiç ve hurma dallarından yaptı, dikmelerini de tekrar ağaçtan yaptı. Sonra Osman bunu değiştirdi. Pek çok genişletmelerde bulundu. Duvarlarını işlenmiş taş ve kireçten yaptı. Dikmelerini işlenmiş taştan, tavanını da Sâc ağacından yaptı." demiştir.

(Sâc ağacı, Hind çınarı/ardıcı diye bilinir, Hindistan'dan getirilen kıymetli bir ağaçtır.)

٢٨١ عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما وَلِابْنِهِ عَلِيٍّ انْطَلِقَا إِلَى أَبِي سَعِيدٍ فَاسْمَعَا مِنْ حَدِيثِهِ فَانْطَلَقْنَا فَإِذَا هُوَ فِي حَائِطٍ يُصْلِحُهُ فَأَخَذَ رِدَاءَهُ فَاحْتَبَى ثُمَّ أَنْشَأَ يُحَدِّثُنَا حَتَّى أَتَى ذِكْرُ بِنَاءِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ كُنَّا نَحْمِلُ لَبِنَةً لَبِنَةً وَعَمَّارٌ لَبِنَتَيْنِ لَبِنَتَيْنِ فَرَآهُ النَّبِيُّ ﷺ فَيَنْفُضُ التُّرَابَ عَنْهُ وَيَقُولُ وَيْحَ عَمَّارٍ تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ يَدْعُوهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ وَيَدْعُونَهُ إِلَى النَّارِ قَالَ يَقُولُ عَمَّارٌ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الْفِتَنِ❁

281-) İkrime anlatır: "İbni Abbâs (r.a.), oğlu Ali ile bana: "Ebû Said'e gidin de konuşmasını dinleyin" dedi. Biz de gittik. Kendisini bahçeyi düzenlerken bulduk, ridasını eline alıp oturdu, sonra da bize bilgiler vermeye başladı. Mescidin yapımını anlatmaya gelince: "Biz, birer birer kerpiç taşıyorduk, Ammar ise ikişer ikişer kerpiç taşıyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisini gördü ve üzerindeki toprağı silkeleyerek: ***"Vah Ammar vah! Onu isyankar (bâği) bir topluluk öldürecektir. Kendisi onları cennete çağırırken onlar onu cehenneme çağırırlar."*** buyurdu. Hadisi anlatan ravi: "Ammar: "Fitnelerden Allah'a sığınırım." derdi." demiştir.

(Ammar (r.a.), Hz. Ali ile Muaviye arasında meydana gelen Sıffin savaşında katledilmiştir. Kendisi Hz. Ali safında savaşmıştı. Onu öldürenin isyankar (bâği) olduğu bu hadiste ifade edilmiştir. İsyankar (bâği) olmalarının en önemli sebebi, meşru halifeye karşı çıkmalarıdır.

Tarihte kalmış ve hakkında çok sözler söylenmiş, itikadi mezheplerin doğuşuna neden olmuş bu üzücü hadise üzerinde durmak istemiyoruz. Çünkü bunun sonu gelmeyeceği gibi pratikte de faydası yoktur. Bu konuyu, ravilerinin güvenilir olduğu belirtilen şu iki rivayetle bitirmek isteriz:

Ammar (r.a.)'ın kanı ve üzerindeki malı hakkında karar vermesi için iki kişi davalaşarak Amr b. el-Âs (r.a.)'a gelmişti. Amr b. el-Âs (r.a.): "Bırakın onu! Ben Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Ammar'ı öldüren ve malını alan cehennemdedir."*** diye buyururken işittim." demiştir. (Taberânî'den naklen, Mecmau'z-Zevâid, IX. 297-298)

Amr b. el-Âs (r.a.) ile Muaviye (r.a.) arasında şu konuşma geçer. Amr b. el-Âs (r.a.): "Ey Müminlerin emiri, Rasûlüllah (s.a.v.) Mescidi yaparken Ammar'a: ***"Sen cihada çok düşkünsün. Şüphesiz sen cennetliksin. Seni isyankar (bâği) bir topluluk öldürecektir."*** diye buyururken işitmedin mi?" dedi, o da: "Evet" dedi. Amr b. el-Âs (r.a.): "Öyleyse onu niye öldürdünüz?" dedi: "Vallahi yanılıyorsun. Onu biz mi öldürdük? Onu getiren kişi öldürdü." diye cevap verdi. Ebû Ya'lâ ve Taberânî'den naklen, Mecmau'z-Zevâid, IX. 297-298)

٢٨٢ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ عِنْدَ قَوْلِ النَّاسِ فِيهِ حِينَ بَنَى مَسْجِدَ الرَّسُولِ ﷺ إِنَّكُمْ أَكْثَرْتُمْ وَإِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ بَنَى مَسْجِدًا يَبْتَغِي بِهِ وَجْهَ اللَّهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ❁

& 282-) Osman b. Affan (r.a.) Peygamber (s.a.v.)'in mescidini genişletirken halkın kendisi hakkında konuştuğunda: "Siz biraz bu işi büyüttünüz. Ben, Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Kim Allah'ın rızasını isteyerek bir mescid yaparsa Allah da kendisi için cennette bir benzerini yapar."*** diye buyururken işittim." demiştir.

٢٨٣ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ مَرَّ رَجُلٌ فِي الْمَسْجِدِ وَمَعَهُ سِهَامٌ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمْسِكْ بِنِصَالِهَا❁

& 283-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: Bir adam mescide uğramıştı, yanında oklar vardı. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Okların uçlarına sahip ol"*** buyurdu.

٢٨٤ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ مَرَّ فِي شَيْءٍ مِنْ مَسَاجِدِنَا أَوْ أَسْوَاقِنَا بِنَبْلٍ فَلْيَأْخُذْ عَلَى نِصَالِهَا لا يَعْقِرْ بِكَفِّهِ مُسْلِمًا❁

284-) Ebû Mûsâ el-Eş'ari (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim ok gibi bir şeylerle mescid veya çarşılarımızdan geçerse uçlarını eliyle tutsun ki bir Müslümanı yaralamasın"*** buyurmuştur.

(2188. hadisde de bir kimsenin kardeşine doğru silahını çevirmemesi tenbih edilir.)

٢٨٥ عَنِ حَسَّانَ بْنِ ثَابِتٍ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه أنه اسْتَشْهَدَ أَبَا هُرَيْرَةَ أَنْشُدُكَ اللَّهَ هَلْ سَمِعْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ يَا حَسَّانُ أَجِبْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ اللَّهُمَّ أَيِّدْهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ نَعَمْ۞

& 285-) Hassân b. Sâbit el-Ensârî (r.a.) Ebû Hureyre (r.a.)'ı şahit kılarak: "Allah aşkına Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Ey Hassan! Allah'ın Rasûlü adına cevap ver! Allah'ım onu Cebrail'le destekle."*** diye buyururken işittin mi?" demiş, Ebû Hureyre (r.a.) da: "Evet" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1359. hadistir. Buhârî'nin hadisi burada zikretmesindeki gayesi mescidde şiir okunabileceğine delil getirmek içindir. Buhârî'nin diğer bir yerde getirdiği rivayetin başında verdiği bilgiye göre (Bedu'l-Halk: 6) Hassân b. Sâbit (r.a.) mescidde şiir okurken Hz. Ömer (r.a.) kendisine ters ters baktığını görünce Hz. Peygamber (s.a.v.)'in huzurunda mescidde şiir okuduğunu belirterek yukarıdaki sözleri söylemiştir. Hassân b. Sâbit (r.a.) için 1359. hadisin açıklamasına bakınız)

٢٨٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا عَلَى بَابِ حُجْرَتِي وَالْحَبَشَةُ يَلْعَبُونَ فِي الْمَسْجِدِ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسْتُرُنِي بِرِدَائِهِ أَنْظُرُ إِلَى لَعِبِهِمْ وَفِي رِوَايَةٍ؛ يَلْعَبُونَ بِحِرَابِهِمْ۞

& 286-) Âişe (r.a.) anlatır: "Bir gün Rasûlüllah (s.a.v.)'i odamın kapısında gördüm. Habeşîler mescidde oynarken oyunlarına bakayım diye Rasûlüllah (s.a.v.) ridasıyla beni perdeliyordu." Başka bir rivayette ise "Mızraklarıyla oynuyorlarken" şeklindedir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Âişe annemizi perdelemesinin nedeni, Peygamber hanımlarının kendilerine mahsus olarak özel emirle perde gerisinde bulunmalarının emredilmesidir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e olan hürmetten dolayı, kendilerinin diğer kadınlardan farklı olarak başkalarıyla evlenmeleri yasak olduğu gibi gereksiz yere ortalıkta dolanmaları da yasaktır. Kur'ân-ı Kerim'de Peygamber hanımlarına mahsus olan ve diğer kadınlardan ayrı bir takım hukuki durumlarının olduğunu görmekteyiz: Onlar çirkin bir iş yaparlarsa cezaları diğer kadınlardan farklı olarak iki katına çıkar. (Ahzâb:30) İyi bir iş yapmaları halinde mükafatlarının da iki kat olduğunu görmekteyiz. (Ahzâb: 31) Diğer müminlerin hanımları gibi değildirler (Ahzâb: 32) Evlerinde oturmaları emredilmiştir (Ahzâb: 33) Ayrıca bu konuda 120. hadisin açıklaması ile Peygamber hanımlarının perde gerisinde durmalarını belirten 263. ve 1715. hadislere de bakınız.)

٢٨٧ عَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّهُ تَقَاضَى ابْنَ أَبِي حَدْرَدٍ دَيْنًا كَانَ لَهُ عَلَيْهِ فِي الْمَسْجِدِ فَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا حَتَّى سَمِعَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ فِي بَيْتِهِ فَخَرَجَ إِلَيْهِمَا حَتَّى كَشَفَ سِجْفَ حُجْرَتِهِ فَنَادَى يَا كَعْبُ قَالَ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ ضَعْ مِنْ دَيْنِكَ هَذَا وَأَوْمَأَ إِلَيْهِ أَيِ الشَّطْرَ قَالَ لَقَدْ فَعَلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ قُمْ فَاقْضِهِ۞

& 287-) Ka'b b. Mâlik (r.a.)'dan. Kendisi Mescidde İbni Ebî Hedred'den alacağını istemiş, bu arada sesleri o kadar yükselmiş ki Rasûlüllah (s.a.v.) evinde iken bunu duymuş. Onlara doğru çıkıp odasının perdesini açarak: ***"Ey Ka'b!"*** diye seslendi. Ka'b: "Buyur Ey Allah'ın Rasûlü" dedi, yarısını işaret ederek: ***"Alacağından şu kadarını indir"*** buyurdu. Ka'b: "Tamam yaptım Ey Allah'ın Rasûlü" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Haydi kalk sen de borcu öde"*** buyurdu.

(Bu konuda hadisin bir benzerini 1187. hadiste Hz. Âişe (r.a.) anlatmaktadır.)

٢٨٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً أَسْوَدَ أَوِ امْرَأَةً سَوْدَاءَ كَانَ يَقُمُّ الْمَسْجِدَ فَمَاتَ فَسَأَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْهُ فَقَالُوا مَاتَ قَالَ أَفَلا كُنْتُمْ آذَنْتُمُونِي بِهِ دُلُّونِي عَلَى قَبْرِهِ أَوْ قَالَ قَبْرِهَا فَأَتَى قَبْرَهَا فَصَلَّى عَلَيْهَا ❁

{&} 288-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan rivayet edilmiştir: "Mescidin temizlik işlerine bakan siyah bir adam veya siyah bir kadın vefat etmişti. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisini sordu: "Vefat etti." dediler. Peygamber: ***"Bunu bana bildirseydiniz. Bana kabrini gösterin"*** buyurdu, sonra kabrine varıp onun için cenaze namazı kıldı."

(Hadisimizin kısa bir benzeri 487. hadiste gelecektir. Cenazenin Efendimiz (a.s.)'a bildirmeden defnedilmesinin nedeni geceleyin kendisini rahatsız etmeme düşüncesi olabilir. Nitekim Taberânî'de geçen bir hadiste verilen bilgiye göre Medine'nin kenar mahallelerinde oturan bir kadın hastalanmıştı. Efendimiz hastayı ziyaret ettikten sonra, eğer vefat ederse kendisine bildirilmesini söylemişti. Bu hanım da gece vefat etmişti. Oradakiler geceleyin Efendimize gelmişler ama kendisinin uyuduğunu görmüşler. Kendisini rahatsız etmemek ve gece karanlıkta haşaratın zarar verebileceği düşüncesiyle haber vermeden dönüp gitmişlerdir. Mu'cemü'l-Kebîr, VI. 84)

٢٨٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ لَمَّا أُنْزِلَتِ الآيَاتُ مِنْ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي الرِّبَا خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْمَسْجِدِ فَقَرَأَهُنَّ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ حَرَّمَ تِجَارَةَ الْخَمْرِ ❁

& 289-) Hz. Âişe (r.a.): "Faiz hakkındaki Bakara Suresi'ndeki ayetler (275-279) indirildiğinde Hz. Peygamber (s.a.v.) mescide çıkıp halka bu ayetleri okudu, arkasından şarap ticaretini yasakladı" demiştir.

٢٩٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ عِفْرِيتًا مِنَ الْجِنِّ تَفَلَّتَ عَلَيَّ الْبَارِحَةَ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا لِيَقْطَعَ عَلَيَّ الصَّلاةَ فَأَمْكَنَنِي اللَّهُ مِنْهُ فَأَرَدْتُ أَنْ أَرْبِطَهُ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ حَتَّى تُصْبِحُوا وَتَنْظُرُوا إِلَيْهِ كُلُّكُمْ فَذَكَرْتُ قَوْلَ أَخِي سُلَيْمَانَ رَبِّ ﴿هَبْ لِي مُلْكًا لا يَنْبَغِي لأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي﴾

& 290-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Dün gece cinlerden bir ifrit namazımı kesmek için ansızın karşıma çıktı. Ama Allah hemen ona karşı bana güç verdi. Ben de onu mescidin direklerinden bir direğe bağlayıp sabaha çıktığınızda hepinizin onu seyretmesini istedim ancak kardeşim Süleyman'ın «Rabb'im beni bağışla ve bana, benden sonra hiç kimseye nasip olmayan hükümranlık ver. »*** (Sâd: 35) ***sözünü hatırladım*** (bırakıverdim)" buyurmuştur.

٢٩١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ أُصِيبَ سَعْدٌ يَوْمَ الْخَنْدَقِ فِي الأَكْحَلِ فَضَرَبَ النَّبِيُّ ﷺ خَيْمَةً فِي الْمَسْجِدِ لِيَعُودَهُ مِنْ قَرِيبٍ فَلَمْ يَرُعْهُمْ وَفِي الْمَسْجِدِ خَيْمَةٌ مِنْ بَنِي غِفَارٍ إِلاَّ الدَّمُ يَسِيلُ إِلَيْهِمْ فَقَالُوا يَا أَهْلَ الْخَيْمَةِ مَا هَذَا الَّذِي يَأْتِينَا مِنْ قِبَلِكُمْ فَإِذَا سَعْدٌ يَغْذُو جُرْحُهُ دَمًا فَمَاتَ فِيهَا ❁

& 291-) Hz. Âişe (r.a.): "Sa'd b. Muâz Hendek Savaşı'nda pazusundaki damarından yaralanmış, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) onu yakından takip edebilmek için mescidde çadır kurmuştu. Mescidde Gifaroğulları'ndan da bir çadır vardı. Onları (sakin bir şekilde dururken) kendilerine doğru akıp gelen kan ürpertmişti. Hemen: "Ey çadır ahalisi, sizin taraftan bize doğru gelen bu şey de nedir" dediler. Bir de baksak ki Sa'd b. Muâz'ın yarası kanıyordu, çok geçmeden orada vefat etti" demiştir.

(Sa'd b. Muâz (r.a.) hakkında 1565. hadis ve açıklamasına bakınız, hadisin geniş bir benzeri olan 1626. hadise de bakınız.)

٢٩٢ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنها قَالَتْ شَكَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنِّي أَشْتَكِي قَالَ طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ وَأَنْتِ رَاكِبَةٌ فَطُفْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي إِلَى جَنْبِ الْبَيْتِ يَقْرَأُ بِ ﴿الطُّورِ وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ﴾

{&} 292-) Ümmü Seleme (r.a.): Rasûlüllah (s.a.v.)'e rahatsız olduğumu söyledim: ***"Halkın gerisinde binek üzerinde tavaf et"*** buyurdu. Ben de böyle tavaf ettim. Rasûlüllah (s.a.v.) Kâbe'nin yanında namaz kılıyor **"Ve't-Tûri ve Kitâbin mestûr..."** (suresini) okuyordu." demiştir.

٢٩٣ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ خَرَجَا مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ ﷺ فِي لَيْلَةٍ مُظْلِمَةٍ وَمَعَهُمَا مِثْلُ الْمِصْبَاحَيْنِ يُضِيئَانِ بَيْنَ أَيْدِيهِمَا فَلَمَّا افْتَرَقَا صَارَ مَعَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا وَاحِدٌ حَتَّى أَتَى أَهْلَهُ۞

293-) Enes (r.a.)'dan rivayet edilmiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından iki kişi karanlık bir gecede Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanından çıkmışlar, kendileriyle birlikte önlerini aydınlatan iki tane lambaya benzer bir şey vardı. Bu iki kişi birbirlerinden ayrıldıklarında bu iki ışık evlerine varıncaya kadar her birinin yanında bir ışık olarak devam etti."

(Olağanüstü birtakım hadiseler Peygamberlerden çıkarsa buna mucize denilir. Peygamberlerin dışındaki mü'minlerden çıkanlara, Allah katından onlara verilen birer ikram anlamına keramet denilmiştir. Buhârî'nin "Peygamberlik Delilleri Bölümü" ile "Ensâr'ın Menkıbeleri Bölümünün" **Üseyd b. Hudayr (r.a.) ile Abbâd b. Bişr (r.a.)'ın menkıbesi** konusunda da zikrettiği bu hadis söz konusu sahabilerin kerameti sayılmıştır. Diğer taraftan bu olay ***"Karanlıkta mescidlere çokça giden kimseleri kıyamet günü eksiksiz bir nur ile müjdele"*** (Ebû Dâvûd, Salât: 49, Tirmizî, Ebvâbu's-Salât: 165, İbni Mace, Mesâcid: 14) hadisinin de dünyada gerçekleştiğini gösterir.)

٢٩٤ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ خَطَبَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ خَيَّرَ عَبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللَّهِ فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ رضي الله عنه فَقُلْتُ فِي نَفْسِي مَا يُبْكِي هَذَا الشَّيْخَ إِنْ يَكُنِ اللَّهُ خَيَّرَ عَبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللَّهِ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هُوَ الْعَبْدَ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ أَعْلَمَنَا قَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ لا تَبْكِ إِنَّ أَمَنَّ النَّاسِ عَلَيَّ فِي صُحْبَتِهِ وَمَالِهِ أَبُو بَكْرٍ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلاً مِنْ أُمَّتِي لاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ وَلَكِنْ أُخُوَّةُ الإِسْلامِ وَمَوَدَّتُهُ لا يَبْقَيَنَّ فِي الْمَسْجِدِ بَابٌ إِلاَّ سُدَّ إِلاَّ بَابُ أَبِي بَكْرٍ۞

& 294-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) hutbe verdi ve: ***"Allah bir kulu dünya ile kendi katındaki şeyler arasında seçim yapmasını istemiş, o da Allah katında bulunanları seçmiştir."*** buyurdu. Bunun üzerine Ebû Bekir (r.a.) ağladı. Ben kendi kendime: "Allah bir kulu dünya ile kendi katındaki şeyler arasında tercihte bulunması için serbest bırakmış, o da Allah katındaki şeyleri seçmiştir. Bunda ne varki, bu ihtiyarı ağlatıyor?" dedim. Meğerse o kul Rasûlüllah (s.a.v.) imiş, Ebû Bekir içimizde en bilgili olanımızmış. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ey Ebû Bekir ağlama. İnsanlardan arkadaşlığı ve malı konusunda bana karşı son derece cömert olan Ebû Bekir'dir. Eğer ümmetimden birisini içten dost (halîl) edinseydim Ebû Bekir'i edinirdim. Ancak İslâm kardeşliği ve sevgisi*** (özel değil geneldir.) ***Mescidde Ebû Bekir'in kapısı dışında hiçbir kapı bırakılmasın, kapatılsın."*** buyurdu." demiştir.

٢٩٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ عَاصِبٌ رَأْسَهُ بِخِرْقَةٍ فَقَعَدَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّهُ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ أَحَدٌ أَمَنَّ عَلَيَّ فِي نَفْسِهِ وَمَالِهِ

مِنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي قُحَافَةَ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنَ النَّاسِ خَلِيلاً لاَتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلاً وَلَكِنْ خُلَّةُ الإِسْلاَمِ أَفْضَلُ سُدُّوا عَنِّي كُلَّ خَوْخَةٍ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ غَيْرَ خَوْخَةِ أَبِي بَكْرٍ۞

295-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: Rasûlüllah (s.a.v.) vefat ettiği hastalığında başına bir bez bağlayarak mescide çıkıp minbere oturdu. Allah'a hamd ve sena ettikten sonra: ***"Şu biline ki insanlardan Kuhâfe oğlu Ebû Bekir dışında canı ve malı konusunda bana karşı son derece cömert olan hiçbir kimse yoktur. Eğer insanlardan içten dost (halîl) edinseydim Ebû Bekir'i içten dost (halîl) edinirdim. Ancak İslâm dostluğu*** (genel olduğu için) ***daha üstündür. Bu mescidde bulunan Ebû Bekir'in kapısı dışındaki tüm geçit kapılarını benden yana kapatınız."*** buyurdu." demiştir.

(Hadiste zikri geçen Mescid-i Nebî'ye açılan kapı ve geçitler gerçek anlamda şahıslara ait kapı mıdır yoksa mecazi bir anlam ifadesi mi vardır? Bu husus kesin olarak bilinmemektedir. Ancak bazı hadislerde geçen ifadelere göre mescidde şahıslara ait kapılar olduğu da anlaşılmaktadır. Tirmizî'nin garib hadis olarak rivayet ettiği İbni Abbâs hadisinde olduğu gibi (Tirmizî Menâkıb: 93) Mesciddeki tüm kapıların kapatılıp sadece Ebû Bekir (r.a.)'ın kapısının bırakılması bazı işaretler ifade eder. Bundan Rasûlüllah (s.a.v.)'in her ne kadar sevgide ayırım yapmasa bile yine de Ebû Bekir (r.a.)'ın sevgisinin üstün geldiğine işaret çıkarılmıştır. Rasûlüllah (s.a.v.)'in vefatından önce mescide çıkması ve konuşma yapması 150, 399, 406, 407, 409. hadislerde de anlatılır. Kendisinin yaptığı konuşmadaki vasiyeti hakkında 1304, 1563 ve 1564. hadislere bakabilirsiniz)

٢٩٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدِمَ مَكَّةَ فَدَعَا عُثْمَانَ بْنَ طَلْحَةَ فَفَتَحَ الْبَابَ فَدَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ وَبِلاَلٌ وَأُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ ثُمَّ أُغْلِقَ الْبَابُ فَلَبِثَ فِيهِ سَاعَةً ثُمَّ خَرَجُوا قَالَ ابْنُ عُمَرَ فَبَدَرْتُ فَسَأَلْتُ بِلاَلاً فَقَالَ صَلَّى فِيهِ فَقُلْتُ فِي أَيِّ قَالَ بَيْنَ الأَسْطُوَانَتَيْنِ قَالَ ابْنُ عُمَرَ فَذَهَبَ عَلَيَّ أَنْ أَسْأَلَهُ كَمْ صَلَّى۞

& 296-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekke'ye ayak bastı ve hemen (Kâbe'nin anahtarıyla görevli) Osman b. Talha'yı çağırdı. Kapıyı açtı, Rasûlüllah (s.a.v.), Bilal, Üsâme b. Zeyd ve Osman b. Talha ile içeri girdi arkasından kapı kapatıldı. Bir müddet içeride durduktan sonra dışarı çıktı. Ben hemen atılıp Bilal'e (ne yaptıklarını) sordum: "İçeride namaz kıldı" dedi: "Neresinde?" dedim: "İki direk arasında" dedi. Kaç rekat kıldığını sormak aklıma gelmedi." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 317, 1281 ve 1690. hadislerdir. Ayrıca bu konuda 259. hadis ve açıklamasına bakınız.)

٢٩٧ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ مَا تَرَى فِي صَلاَةِ اللَّيْلِ قَالَ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا خَشِيَ الصُّبْحَ صَلَّى وَاحِدَةً فَأَوْتَرَتْ لَهُ مَا صَلَّى وَإِنَّهُ كَانَ يَقُولُ اجْعَلُوا آخِرَ صَلاَتِكُمْ وِتْرًا فَإِنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَ بِهِ۞

{&} 297-) İbni Ömer (r.a.) anlatır: "Bir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.) minberde iken: "Gece namazı konusundaki görüşünüz nedir?" diye sordu: ***"İkişer, ikişerdir, ama bir kimse gece namazı kılarken sabah namazının vaktinin girmesinden endişe ederse*** (ikişer rekat kıldığı namazının sonunda) ***tek rekat kılar. Bu rekat, kılmış olduğu namazını vitir/tekli yapar."*** buyurdu. İbni Ömer (r.a.): "Namazınızın sonunu tek yapınız / vitir yapınız. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.) böyle emretmiştir." derdi.

(Hadisin bir benzeri 538. hadistir)

٢٩٨ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنه أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مُسْتَلْقِيًا فِي الْمَسْجِدِ وَاضِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الأُخْرَى۞

{&} 298-) Abdullah b. Zeyd el-Ensârî (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.)'in mescidde sırtüstü yatıp bir ayağını diğerinin üzerine koyduğu rivayet edilmiştir.

٢٩٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ صَلاَةُ الْجَمِيعِ تَزِيدُ عَلَى صَلاَتِهِ فِي بَيْتِهِ وَصَلاَتِهِ فِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ دَرَجَةً فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وَأَتَى الْمَسْجِدَ لا يُرِيدُ إِلاَّ الصَّلاَةَ لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلاَّ رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ خَطِيئَةً حَتَّى يَدْخُلَ الْمَسْجِدَ وَإِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَانَ فِي صَلاَةٍ مَا كَانَتْ تَحْبِسُهُ وَتُصَلِّي يَعْنِي عَلَيْهِ الْمَلاَئِكَةُ مَا دَامَ فِي مَجْلِسِهِ الَّذِي يُصَلِّي فِيهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ مَا لَمْ يُحْدِثْ فِيهِ۞

& 299-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kişinin cemaatle kıldığı namaz evinde ve çarşı pazarında/iş yerinde*** (yalnız) ***kıldığı namazdan yirmibeş derece daha fazladır. Şu bir gerçektir ki sizden biriniz abdest aldığında bunu güzel yapar ve sadece namaz kılmak için mescide giderse, mescide girene değin attığı her adım için Allah onun derecesini yükseltir, bir hatasını siler. Mescide girdiğinde de kendisini orada tuttuğu sürece namazda olmuş olur, namaz kıldığı yerde durduğu sürece abdestsizlik durumu olmadığı zaman melekler kendisi için: "Allah'ım onu bağışla, Allah'ım ona merhamet et" diye dua ederler."*** buyurmuştur.

(Bu konuda 138 ve 367. hadislere de bakınız. Cemaatle kılınan namazın üstünlüğü 391. hadisde de anlatılır.)

٣٠٠ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا وَشَبَّكَ أَصَابِعَهُ۞

& 300-) Ebû Mûsâ (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) parmaklarını birbirine geçirdi: ***"Mü'min mü'mine karşı, birbirini bağlayan bir yapı gibidir."*** buyurdu.

(Hz. Peygamber (s.a.v.) parmaklarını birbirine geçirmesi, müminlerin birbirlerine bağlılıklarının ne şekilde olduğunu göstermek içindir. Hadisin bu bölümde getirilmesindeki maksat mescidde parmakların birbirine geçirilebileceğini belirtmek içindir. Hadisin bir benzeri 2023. hadisin içerisinde gelecektir.)

٣٠١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِحْدَى صَلاَتَيِ الْعَشِيِّ فَصَلَّى بِنَا رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَقَامَ إِلَى خَشَبَةٍ مَعْرُوضَةٍ فِي الْمَسْجِدِ فَاتَّكَأَ عَلَيْهَا كَأَنَّه غَضْبَانُ وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ وَوَضَعَ خَدَّهُ الأَيْمَنَ عَلَى ظَهْرِ كَفِّهِ الْيُسْرَى وَخَرَجَتِ السَّرَعَانُ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ فَقَالُوا قَصُرَتِ الصَّلاَةُ وَفِي الْقَوْمِ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ فَهَابَا أَنْ يُكَلِّمَاهُ وَفِي الْقَوْمِ رَجُلٌ فِي يَدَيْهِ طُولٌ يُقَالُ لَهُ ذُو الْيَدَيْنِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَسِيتَ أَمْ قَصُرَتِ الصَّلاَةُ قَالَ لَمْ أَنْسَ وَلَمْ تُقْصَرْ فَقَالَ أَكَمَا يَقُولُ ذُو الْيَدَيْنِ فَقَالُوا نَعَمْ فَتَقَدَّمَ فَصَلَّى مَا تَرَكَ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ ثُمَّ سَلَّمَ۞

{&} 301-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) bize öğle veya ikindi namazından birisini iki rekat kıldırıp selâm verdi. Arkasından ayağa kalkıp mescidde uzatılmış ağaç parçasına doğru öfkeli bir şekilde ayakta yaslandı, sağ elini sol elinin üzerine koyup parmaklarını birbirine birleştirdi ve sağ yanağını da sol elinin dışına koydu. Acele edenler mescidin kapılarından çıktılar ve: "Namaz kısaltıldı" dediler. Topluluğun içerisinde Ebû Bekir ve Ömer de vardı ama Rasûlüllah ile konuşmaktan korktular. Yine içlerinde kollarının uzunluğundan dolayı kendisine Zülyedeyn denilen bir kimse de vardı. "Ey Allah'ın Rasûlü unuttun mu yoksa namaz mı kısaltıldı?" dedi: ***"Unutmadım namaz da kısaltılmadı!"*** buyurdu. Arkasından: ***"Zülyedeyn'in dediği gibi midir?"*** buyurdu. "Evet" dediler. Rasûlüllah (s.a.v.) öne geçti ve terk ettiği rekatları kıldı, sonra selâm verdi. Arkasından tekbir alıp namazdaki secdesi kadar veya daha uzun secde yaptı, sonra başını kaldırdı ve tekbir aldı. Sonra tekrar tekbir alıp namazdaki secdesi kadar veya daha uzun secde yaptı, arkasından başını kaldırdı ve tekbir aldı sonra da selâm verdi."

(Bu konuda 262. hadise bakınız.)

٣٠٢ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فِي أَمَاكِنَ مِنَ الطَّرِيقِ وَيُحَدِّثُ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي فِي تِلْكَ الأَمْكِنَةِ۞

302-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın yolda birtakım yerlerde namaz kıldığı ve kendisinin Rasûlüllah (s.a.v.)'i bu yerlerde namaz kılarken gördüğünü söylediği rivayet olunmuştur.

٣٠٣ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَاللَّهِ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَنْزِلُ بِذِي الْحُلَيْفَةِ حِينَ يَعْتَمِرُ وَفِي حَجَّتِهِ حِينَ حَجَّ تَحْتَ سَمُرَةٍ فِي مَوْضِعِ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِذِي الْحُلَيْفَةِ وَكَانَ إِذَا رَجَعَ مِنْ غَزْوٍ كَانَ فِي تِلْكَ الطَّرِيقِ أَوْ حَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ هَبَطَ مِنْ بَطْنِ وَادٍ فَإِذَا ظَهَرَ مِنْ بَطْنِ وَادٍ أَنَاخَ بِالْبَطْحَاءِ الَّتِي عَلَى شَفِيرِ الْوَادِي الشَّرْقِيَّةِ فَعَرَّسَ ثَمَّ حَتَّى يُصْبِحَ لَيْسَ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِحِجَارَةٍ وَلا عَلَى الأَكَمَةِ الَّتِي عَلَيْهَا الْمَسْجِدُ كَانَ ثَمَّ خَلِيجٌ يُصَلِّي عَبْدُاللَّهِ عِنْدَهُ فِي بَطْنِهِ كُثُبٌ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثَمَّ يُصَلِّي فَدَحَا السَّيْلُ فِيهِ بِالْبَطْحَاءِ حَتَّى دَفَنَ ذَلِكَ الْمَكَانَ الَّذِي كَانَ عَبْدُاللَّهِ يُصَلِّي فِيهِ۞

& 303-) Nafi, Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın kendisine şunları bildirdiğini rivayet etmiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.) hac ve umre yaptığında Zü'l-Huleyfe'de konaklardı, Zü'l-Huleyfe'deki mescidin yerinde bulunan Semure ağacının altında. Umre, Hac veya bu yol üzerinde bulunan bir savaştan döndüğünde Batnı Vadi'ye iner Batnı Vadi'den çıktığında da devesini ne taşlıktaki mescidin yanında ne de mescidin bulunduğu kayalık tepede çöktürür, vadinin doğu kenarındaki ağzında bulunan Bathâ'da (kumsallıkta) çöktürür ve orada sabah olana kadar gecelerdi. Orada Abdullah b. Ömer'in yanında namaz kıldığı içerisinde kum yığınları bulunan derin vadi girintisi vardı. Rasûlüllah (s.a.v.) de orada namaz kılardı ki seller kumları yayıp açtı sonunda Abdullah b. Ömer'in namaz kıldığı yer toprak altında kaldı.

٣٠٤ وَأَنَّ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى حَيْثُ الْمَسْجِدُ الصَّغِيرُ الَّذِي دُونَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِشَرَفِ الرَّوْحَاءِ وَقَدْ كَانَ عَبْدُاللَّهِ يَعْلَمُ الْمَكَانَ الَّذِي كَانَ صَلَّى فِيهِ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ ثَمَّ عَنْ يَمِينِكَ حِينَ تَقُومُ فِي الْمَسْجِدِ تُصَلِّي وَذَلِكَ الْمَسْجِدُ عَلَى حَافَةِ الطَّرِيقِ الْيُمْنَى وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى مَكَّةَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمَسْجِدِ الأَكْبَرِ رَمْيَةٌ بِحَجَرٍ أَوْ نَحْوُ ذَلِكَ۞

304-) Abdullah b. Ömer (Nâfi'ye) şunları da anlatmıştır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Şerefu'r-Ravhâ'daki mescidin berisinde bulunan küçük mescidin yerinde namaz kılmıştır." Abdullah b. Ömer Hz. Peygamber (s.a.v.)'in namaz kıldığı yeri bilir ve: "Burası mescidde namaza durduğunda sağına düşer" derdi. Bu (küçük) mescid, Mekke'ye gittiğinde yolun sağ tarafında olup büyük mescid ile arası bir taş atımı veya buna yakın uzaklıktadır.

٣٠٥ وَأَنَّ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما كَانَ يُصَلِّي إِلَى الْعِرْقِ الَّذِي عِنْدَ مُنْصَرَفِ الرَّوْحَاءِ وَذَلِكَ الْعِرْقُ انْتِهَاءُ طَرَفِهِ عَلَى حَافَةِ الطَّرِيقِ دُونَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمُنْصَرَفِ وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى مَكَّةَ وَقَدِ ابْتُنِيَ ثَمَّ مَسْجِدٌ فَلَمْ يَكُنْ عَبْدُاللَّهِ بْنُ عُمَرَ يُصَلِّي فِي ذَلِكَ الْمَسْجِدِ كَانَ يَتْرُكُهُ عَنْ يَسَارِهِ وَوَرَاءَهُ وَيُصَلِّي أَمَامَهُ إِلَى الْعِرْقِ نَفْسِهِ وَكَانَ عَبْدُاللَّهِ يَرُوحُ مِنَ الرَّوْحَاءِ فَلا يُصَلِّي الظُّهْرَ حَتَّى يَأْتِيَ ذَلِكَ الْمَكَانَ فَيُصَلِّي فِيهِ الظُّهْرَ وَإِذَا أَقْبَلَ مِنْ مَكَّةَ فَإِنْ مَرَّ بِهِ قَبْلَ الصُّبْحِ بِسَاعَةٍ أَوْ مِنْ آخِرِ السَّحَرِ عَرَّسَ حَتَّى يُصَلِّيَ بِهَا الصُّبْحَ۞

305-) Abdullah b. Ömer Munsarafu'r-Ravhâ'nın yanındaki tepeye doğru namaz kılardı ki bu tepenin eteğinin sonu kendisi ile Munsaraf arasındaki mescidin altındaki yolun kenarına kadardır. Orada da mescid yapılmıştı ama Abdullah b. Ömer bu mescidde namaz kılmazdı, soluna ve arkasına alarak mescidin önünde bizzat tepeye doğru namaz kılardı. Abdullah b. Ömer Ravhâ'dan öğle namazını kılmadan çıkar bu yere vardığında burada öğleyi kılardı. Mekke'den bu tarafa geldiğinde ise eğer buraya sabah namazından bir vakit önce ya da seher vaktinin sonunda uğrarsa sabah namazını kılıncaya kadar burada mola verirdi.

٣٠٦ وَأَنَّ عَبْدَاللَّهِ رضي الله عنه حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَنْزِلُ تَحْتَ سَرْحَةٍ ضَخْمَةٍ دُونَ الرُّوَيْثَةِ عَنْ يَمِينِ الطَّرِيقِ وَوِجَاهَ الطَّرِيقِ فِي مَكَانٍ بَطْحٍ سَهْلٍ حَتَّى يُفْضِيَ مِنْ أَكَمَةٍ دُوَيْنَ بَرِيدِ الرُّوَيْثَةِ بِمِيلَيْنِ وَقَدِ انْكَسَرَ أَعْلاهَا فَانْثَنَى فِي جَوْفِهَا وَهِيَ قَائِمَةٌ عَلَى سَاقٍ وَفِي سَاقِهَا كُثُبٌ كَثِيرَةٌ۞

306-) Yine Abdullah b. Ömer (Nâfi'ye) şunları da anlatmıştır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Ruveysâ'nın altında, yolun sağında ve karşısında tepeden Ruveysâ konaklaması önlerine iki mil kadar uzanan geniş ve düzlük bir mekanda bulunan koca bir ağacın altında konaklardı. Bu ağacın yukarısı kırılmış içi oyulmuş, gövdesi üzerinde durmakta olup dibinde pek çok kum yığınları vardır.

٣٠٧ وَأَنَّ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى فِي طَرَفِ تَلْعَةٍ مِنْ وَرَاءِ الْعَرْجِ وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى هَضْبَةٍ عِنْدَ ذَلِكَ الْمَسْجِدِ قَبْرَانِ أَوْ ثَلاثَةٌ عَلَى الْقُبُورِ رَضَمٌ مِنْ حِجَارَةٍ عَنْ يَمِينِ الطَّرِيقِ عِنْدَ سَلَمَاتِ الطَّرِيقِ بَيْنَ أُولَئِكَ السَّلَمَاتِ كَانَ عَبْدُاللَّهِ يَرُوحُ مِنَ الْعَرْجِ بَعْدَ أَنْ تَمِيلَ الشَّمْسُ بِالْهَاجِرَةِ فَيُصَلِّي الظُّهْرَ فِي ذَلِكَ الْمَسْجِدِ۞

307-) Yine Abdullah b. Ömer (Nâfi'ye) şunları da anlatmıştır: "Yayvan tepeye gittiğinde Arc köyünün berisinde sel yatağının kenarında Hz. Peygamber (s.a.v.) namaz kılmıştır. Bu mescidin yanında iki veya üç kabir vardır. Kabirlerin üzerinde yolun sağ tarafında taşlar sıralanmıştır." Abdullah b. Ömer öğle üstü Güneş meyil ettikten sonra Arc köyünden gider ve öğle namazını yolu gösteren kayaların bulunduğu yerde kayalar arasında bu mescidde kılardı.

٣٠٨ وَأَنَّ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَزَلَ عِنْدَ سَرَحَاتٍ عَنْ يَسَارِ الطَّرِيقِ فِي مَسِيلٍ دُونَ هَرْشَى ذَلِكَ الْمَسِيلُ لاصِقٌ بِكُرَاعِ هَرْشَى بَيْنَهُ وَبَيْنَ الطَّرِيقِ قَرِيبٌ مِنْ غَلْوَةٍ وَكَانَ عَبْدُاللَّهِ يُصَلِّي إِلَى سَرْحَةٍ هِيَ أَقْرَبُ السَّرَحَاتِ إِلَى الطَّرِيقِ وَهِيَ أَطْوَلُهُنَّ ❁

308-) Yine Abdullah b. Ömer (Nâfi'ye) şunları da anlatmıştır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Herşâ Dağı'nın ilerisindeki inişte bulunan yolun solundaki büyük ağaçların yanında konaklamıştır. Bu iniş Herşâ Dağı'nın eteğine bitişiktir. İnişle yolun arası bir ok atımı kadar yakındır." Abdullah b. Ömer büyük ağaçlardan en uzunu ve yolun en yakınında bulunan bir büyük ağaca doğru namaz kılardı.

٣٠٩ وَأَنَّ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَنْزِلُ فِي الْمَسِيلِ الَّذِي فِي أَدْنَى مَرِّ الظَّهْرَانِ قِبَلَ الْمَدِينَةِ حِينَ يَهْبِطُ مِنَ الصَّفْرَاوَاتِ يَنْزِلُ فِي بَطْنِ ذَلِكَ الْمَسِيلِ عَنْ يَسَارِ الطَّرِيقِ وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى مَكَّةَ لَيْسَ بَيْنَ مَنْزِلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَبَيْنَ الطَّرِيقِ إِلاَّ رَمْيَةٌ بِحَجَرٍ ❁

309-) Yine Abdullah b. Ömer (Nâfi'ye) şunları da anlatmıştır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine tarafında Merru'z-Zahrân'ın altındaki inişte konaklardı. Safrâvât'tan aşağı indiği sırada Mekke'ye yöneldiğinde yolun solundaki bu inişin ortasında konaklardı. Rasûlüllah (s.a.v.)'in konakladığı yer ile yolun arası sadece bir taş atımı kadardır.

٣١٠ وَأَنَّ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَنْزِلُ بِذِي طُوًى وَيَبِيتُ حَتَّى يُصْبِحَ يُصَلِّي الصُّبْحَ حِينَ يَقْدَمُ مَكَّةَ وَمُصَلَّى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَلِكَ عَلَى أَكَمَةٍ غَلِيظَةٍ لَيْسَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي بُنِيَ ثَمَّ وَلَكِنْ أَسْفَلَ مِنْ ذَلِكَ عَلَى أَكَمَةٍ ❁

& 310-) Yine Abdullah b. Ömer (Nâfi'ye) şunları da anlatmıştır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekke'ye gideceğinde Zû Tuvâ'da konaklar sabah olana kadar geceyi burada geçirerek sabah namazını burada kılardı. Rasûlüllah (s.a.v.)'in namaz kıldığı yer burada yapılan mescidde değil de bunun altında bulunan büyük tepe üzerindedir.

٣١١ وَأَنَّ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اسْتَقْبَلَ فُرْضَتَيِ الْجَبَلِ الَّذِي بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَبَلِ الطَّوِيلِ نَحْوَ الْكَعْبَةِ فَجَعَلَ الْمَسْجِدَ الَّذِي بُنِيَ ثَمَّ يَسَارَ الْمَسْجِدِ بِطَرَفِ الأَكَمَةِ وَمُصَلَّى النَّبِيِّ ﷺ أَسْفَلَ مِنْهُ عَلَى الأَكَمَةِ السَّوْدَاءِ تَدَعُ مِنَ الأَكَمَةِ عَشَرَةَ أَذْرُعٍ أَوْ نَحْوَهَا ثُمَّ تُصَلِّي مُسْتَقْبَلَ الْفُرْضَتَيْنِ مِنَ الْجَبَلِ الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَ الْكَعْبَةِ ❁

& 311-) Yine Abdullah b. Ömer (Nâfi'ye) şunları da anlatmıştır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Kâbe tarafındaki yüksek dağ ile kendisi arasında kalan dağa çıkan iki yol ağzını kıblesine almıştır. (Abdullah b. Ömer (r.a.) burada namaz kılarken iki yol ağzını kıblesine alarak) burada yapılan mescidi tepenin eteğindeki namazgâhının soluna almış olurdu. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in namaz kıldığı yer siyah tepe üzerindeki mescidin altındadır, tepeden on arşın veya buna yakın ayrılıp seninle Kâbe arasına düşen dağın iki yol ağzını kıblene alarak namaz kılarsın."

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hac, umre ve diğer seferleri için Medine dışında bulunduğu sırada yolda namaz kıldığı yerleri ele alan bu hadiste Medine dışındaki namazgâhlar anlatılmıştır. Mescid diye çeviri yaptığımız bu yerler

bu günkü anlamda üzerine bina kurulmuş yapılar değildir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yolculuğu sırasında üzerinde namaz kıldığı toprak parçasıdır. Bu yerlerden Zü'l-Huleyfe ve Ravhâ dışındakiler daha o zamanlar kaybolmaya başlamıştır. (Fethu'l-Barî, II.) Buhârî Medine'deki mescidleri açıklayan hadisleri şartlarına uymadığından kitabında zikretmemiştir. Bedruddîn el-Aynî Medine civarında kırk sekiz mescid zikreder. (Umdetu'l-Kârî, IV. 102-103) Ancak Aynî bu kırk sekiz mescidden sekiz mescidin dışındakilerinin izlerinin kaybolduğunu belirtir.

Abdullah b. Ömer (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'in yaptığı bütün işlere teberrüken aşırı derecede bağlanan bir sahabîdir. Kendisi bunu sırf içindeki Peygamber sevgisi ve ittibasından dolayı yapmıştır, onun bu uygulaması, peygamber ve salih kimselerin yerlerini mübarek sayanlar için bir dayanak teşkil etmiştir. Diğer taraftan babası Hz. Ömer (r.a.)'ın putlaştırma olur endişesiyle bu tür uygulamalar karşısında halkı bundan sakındırdığını görmekteyiz. Rivayete göre Hz. Ömer bir seferde sabah namazını kılmış, arkasından Hz. Peygamber (s.a.v.)'in namaz kıldığı yere gidip burayı konuşan bazı kimselere uğramıştı. Onlara: "Ehl-i Kitab'ı helâk eden, peygamberlerinin kalıntılarının peşine takılıp buraları kilise ve havra edinmeleridir. Kime namaz vakti gelirse hemen orada kılıversin, değilse yürüyüp gitsin" demiştir. Hz. Ömer'in bu şekildeki uygulamasının nedeni, halkın böyle yerlerde namaz kılmaya sarılması ve neticede sonraki nesillerin bunu farz olarak algılamasından korktuğu içindir. (Abdürrzâk, Musannef, II. 118. Umdetü'l-Kârî, IV, 103) Yine halk putlaştırır endişesiyle Hudeybiye'de altında biat yapılan ağacı kendisinin kestirdiği de rivayet edilmiştir. (İbni Sa'd, Tabakât, II. 100)

"Aslında Hz. Peygamber'in fiillerine zaman ve mekan unsuruyla birlikte ittiba etmeye çalışan İbn Ömer ve diğer bazı sahabiler, bunlara taabbüd kastıyla, şer'an onları sünnet gördükleri için değil, Hz. Peygambere olan sonsuz muhabbetlerinden kaynaklanan bir şevkle, onun yaptığı bir ibadeti, onun ifade ettiği yer ve zamanda yapmak suretiyle şeklen ona benzemeyi ve bununla tatmin ve teselli olmayı arzulayarak ittiba etmişlerdir. Kanaatimizce daha çok mizaçlarından ve Hz. Peygambere olan hasretlerinden kaynaklanan bu şeklî ittiba ile onlar, bir taraftan çok sevdikleri Peygamberimizin hatırasını canlandırırken, diğer taraftan o yer ve zamanlarda işlenen fiillerle ilgili nice ayrıntılı malumatı, tatbikî olarak özenle yeni nesillere aktarmış oluyorlardı. (Aşkar, Efâlu'r-Rasûl, I. 231) Diğer bir husus ise, bu fiilleri herhangi bir yer ve zamanda yapacaklarına, Hz. Peygamberin yapmış olduğu yer ve zamanda yapmakla ayrı bir haz duyuyorlar ve bundan bereket umuyorlardı. Sevgi boyutunun öne çıktığı böylesi duygusal ve şeklî bir ittibanın, o sahabîler tarafından sünnet veya müstehap olduğu düşüncesiyle yapıldığını zannetmiyoruz." Bünyamin Erul, Sahabenin Sünnet Anlayışı, s. 177-178)

٣١٢ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا خَرَجَ يَوْمَ الْعِيدِ أَمَرَ بِالْحَرْبَةِ فَتُوضَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا وَالنَّاسُ وَرَاءَهُ وَكَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السَّفَرِ فَمِنْ ثَمَّ اتَّخَذَهَا الأُمَرَاءُ۞

& 312-) İbni Ömer (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Bayram günü (namaz için açık alana) çıktığında (sütre için) mızrak getirilmesini emrederdi. Bu mızrak önüne konur ve arkasındaki cemaatle mızrağa doğru namaz kılardı. Kendisi bunu yolculukta da yapardı. İdarecilerin (açık alanda) namaz kıldırırken önlerine mızrak koymaları bundan dolayıdır.

٣١٣ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِهِمْ بِالْبَطْحَاءِ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَنَزَةٌ الظُّهْرَ رَكْعَتَيْنِ وَالْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ الْمَرْأَةُ وَالْحِمَارُ۞

& 313-) Ebû Cuhayfe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendilerine Bathâ'da önünde küçük mızrak var iken iki rekat öğle, iki rekat ikindi namazını kıldırmıştır. Bu sırada önünden kadın ve eşek geçebiliyordu.

(Hadisin geniş bir benzeri 144, 248 ve 1487. hadislerdir.)

٣١٤ عَنْ سَهْلٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ بَيْنَ مُصَلَّى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَبَيْنَ الْجِدَارِ مَمَرُّ الشَّاةِ۞

& 314-) Sehl (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'in namaz kıldığı yer ile duvar arasında bir koyun geçebilecek kadar mesafe vardı." demiştir.

٣١٥ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ تَبِعْتُهُ أَنَا وَغُلاَمٌ وَمَعَنَا عُكَّازَةٌ أَوْ عَصًا أَوْ عَنَزَةٌ وَمَعَنَا إِدَاوَةٌ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ حَاجَتِهِ نَاوَلْنَاهُ الإِدَاوَةَ۞

& 315-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) abdest bozmaya çıktığında ben ve bir oğlan çocuğu yanımızda ucu demirli değnek veya bir asa ya da kısa bir mızrakla su ibriği alarak peşinden giderdik. Abdestini bozduktan sonra kendisine ibriği uzatırdık" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 121. hadiste geçmişti.)

٣١٦ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ رضي الله عنه أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي عِنْدَ الاَسْطُوَانَةِ الَّتِي عِنْدَ الْمُصْحَفِ فَقِيلَ له يَا أَبَا مُسْلِمٍ أَرَاكَ تَتَحَرَّى الصَّلاَةَ عِنْدَ هَذِهِ الاَسْطُوَانَةِ قَالَ فَإِنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَتَحَرَّى الصَّلاَةَ عِنْدَهَا۞

& 316-) Seleme b. Ekva' (r.a.) Mushaf-ı Şerîf'in yanında bulunan direğin yanıbaşında namaz kılardı. Kendisine: "Ey Ebû Müslim, senin bu direğin yanıbaşında namaz kılmaya gayret ettiğini görüyoruz?" denildi. O da: "Ben Hz. Peygamber (s.a.v.)'i bunun yanıbaşında namaz kılmaya gayret ederken gördüm" demiştir.

٣١٧ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ الْكَعْبَةَ وَأُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَبِلاَلٌ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ الْحَجَبِيُّ فَأَغْلَقَهَا عَلَيْهِ وَمَكَثَ فِيهَا فَسَأَلْتُ بِلاَلاً حِينَ خَرَجَ مَا صَنَعَ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ جَعَلَ عَمُودًا عَنْ يَسَارِهِ وَعَمُودًا عَنْ يَمِينِهِ وَثَلاَثَةَ أَعْمِدَةٍ وَرَاءَهُ وَكَانَ الْبَيْتُ يَوْمَئِذٍ عَلَى سِتَّةِ أَعْمِدَةٍ ثُمَّ صَلَّى وَفِي رِوَايَةٍ؛ عَمُودَيْنِ عَنْ يَمِينِهِ۞

{&} 317-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır ki: "Rasûlüllah (s.a.v.) Bilal, Üsâme b. Zeyd ve Osman b. Talha el-Hacebî ile Kâbe'ye girdi. Akabinden kapıyı kapattı. Kâbe'de bir süre kaldı. Çıktığında Bilal'e: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ne yaptı?" diye sordum: "Bir direği soluna bir direği sağına aldı üç direği de arkasına." dedi. O zaman Kâbe'de altı direk vardı. Diğer bir rivayette: "İki direği sağına" şeklindedir.

(Hadisin bir benzeri 296, 1281 ve 1690. hadislerdir. Ayrıca konuyla ilgili olarak 259. hadis ve açıklamasına bakınız.)

٣١٨ عَنْ عُبَيْدِاللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ يُعَرِّضُ رَاحِلَتَهُ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا قُلْتُ أَفَرَأَيْتَ إِذَا هَبَّتِ الرِّكَابُ قَالَ كَانَ يَأْخُذُ هَذَا الرَّحْلَ فَيُعَدِّلُهُ فَيُصَلِّي إِلَى آخِرَتِهِ أَوْ قَالَ مُؤَخَّرِهِ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رضي الله عنه يَفْعَلُهُ۞

& 318-) Ubeydullah, Nafi'den o da İbni Ömer (r.a.)'dan o da Hz. Peygamber (s.a.v.)'in devesini enine getirip deveye karşı namaz kıldığını rivayet etmiştir. (Ubeydullah) Nafi'ye: "Develer hareket ederse ne dersin?" dedim: "Şu deve semerini alıp diker ve arkasına doğru namaz kılardı. İbni Ömer (r.a.) da böyle yapardı." dedi.

٣١٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ أَعَدَلْتُمُونَا بِالْكَلْبِ وَالْحِمَارِ لَقَدْ رَأَيْتُنِي مُضْطَجِعَةً عَلَى السَّرِيرِ فَيَجِيءُ النَّبِيُّ ﷺ فَيَتَوَسَّطُ السَّرِيرَ فَيُصَلِّي فَأَكْرَهُ أَنْ أُسَنِّحَهُ فَأَنْسَلُّ مِنْ قِبَلِ رِجْلَيِ السَّرِيرِ حَتَّى أَنْسَلَّ مِنْ لِحَافِي۞

& 319-) "Namazı kadın, köpek ve eşek keser" denildiğinde Hz. Âişe (r.a.): "Bizi köpek ve eşekle bir mi tuttunuz? Ben yatakta uzanmış yatarken Hz. Peygamber (s.a.v.) gelir yatağı ortalayıp namaz kılardı. Ben kendisinin kıblesine gelmeyeyim diye yatağın ayak tarafından yorganımdan sıyrılıp çıkardım." demiştir

(Bu konuda 251. ve 252. hadislere bakınız)

٣٢٠ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضي الله عنه أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ شَابٌّ مِنْ بَنِي أَبِي مُعَيْطٍ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَدَفَعَ أَبُو سَعِيدٍ فِي صَدْرِهِ فَنَظَرَ الشَّابُّ فَلَمْ يَجِدْ مَسَاغًا إِلاَّ بَيْنَ يَدَيْهِ فَعَادَ لِيَجْتَازَ فَدَفَعَهُ أَبُو سَعِيدٍ أَشَدَّ مِنَ الأُولَى فَنَالَ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ ثُمَّ دَخَلَ عَلَى مَرْوَانَ فَشَكَا إِلَيْهِ مَا لَقِيَ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ وَدَخَلَ أَبُو سَعِيدٍ خَلْفَهُ عَلَى مَرْوَانَ فَقَالَ مَا لَكَ وَلاِبْنِ أَخِيكَ يَا أَبَا سَعِيدٍ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ أَحَدٌ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلْيَدْفَعْهُ فَإِنْ أَبَى فَلْيُقَاتِلْهُ فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ۞

{&} 320-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.)'dan. Kendisi Cuma günü insanlara karşı sütre yaptığı bir şeye doğru namaz kılıyordu. Bu sırada Ebû Muaytoğulları'ndan bir genç önünden geçmek istedi. Ebû Said (r.a.), onu göğsünden iteledi. Genç baktı ama onun önünden başka geçecek bir yer bulamadı, önünden geçmek için tekrar döndü. Bu sefer Ebû Said (r.a.) birinciden daha sert bir şekilde iteledi. Bunun üzerine genç, Ebû Said (r.a.)'a çirkin sözler söyledi. Sonra (Medine Valisi) Mervan b. Hakem'in huzuruna girdi ve ona Ebû Said (r.a.)'dan gördüğü muameleyi şikayet etti. Arkasından Ebû Said (r.a.) da Mervan'ın yanına girdi. Mervan: "Ey Ebû Said, kardeşinin oğlu ile aranda ne var?" dedi. O da: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Sizden biriniz insanlara karşı sütre yaptığı bir şeye doğru namaz kıldığında birisi önünden geçmek isterse onu itelesin, eğer karşı gelir dayatırsa onunla dövüşsün. Çünkü o ancak bir şeytandır."*** diye buyururken işittim." demiştir.

٣٢١ عَنْ أَبِي جُهَيْمٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي مَاذَا عَلَيْهِ لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِينَ خَيْرًا لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ قَالَ الراوي لا أَدْرِي أَقَالَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَوْ شَهْرًا أَوْ سَنَةً۞

{&} 321-) Ebû Cuheym (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Namaz kılanın önünden geçen bir kimse kendisine ne gibi günah olduğunu bilseydi, önünden geçmektense kırk şu kadar zaman beklemesi onun için daha hayırlı olurdu"*** buyurdu" demiştir." Hadisi rivayet eden ravi: "Kırk gün mü, kırk ay mı, kırk yıl mı?" dedi. "Bilemiyorum" demiştir.

٣٢٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي وَأَنَا رَاقِدَةٌ مُعْتَرِضَةٌ عَلَى فِرَاشِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُوتِرَ أَيْقَظَنِي فَأَوْتَرْتُ۞

& 322-) Hz. Âişe (r.a.): "Ben kendisinin yatağında önünde uzanmış uyurken Hz. Peygamber (s.a.v.) namaz kılardı. Vitir kılmak istediğinde beni uyandırır, ben de vitir kılardım" demiştir.

٣٢٣ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي وَهُوَ حَامِلٌ أُمَامَةَ بِنْتَ زَيْنَبَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَلاِبِي الْعَاصِ بْنِ الربيعِ بْنِ عَبْدِشَمْسٍ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَهَا وَإِذَا قَامَ حَمَلَهَا۞

{&} 323-) Ebû Katâde el-Ensârî (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Kızı Zeyneb'in, Ebû'l-Âs'dan olma kızı Ümâme'yi (omuzunda) taşıyarak namaz kılardı, secde ettiğinde onu yere kor ayağa kalktığında (omuzuna) yüklerdi."

(Kız çocuklarının utanç vesilesi olarak görüldüğü bir zamanda Peygamber olan Hz. Muhammed (s.a.v.) bu tabuyu yıkarak kız çocuğu olan torunu Ümâme'yi en kutsi bir konumda, namazda Rabb'inin huzurunda omuzunda taşımıştır.)

٣٢٤ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَائِمٌ يُصَلِّي عِنْدَ الْكَعْبَةِ وَجَمْعُ قُرَيْشٍ فِي مَجَالِسِهِمْ إِذْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ أَلاَ تَنْظُرُونَ إِلَى هَذَا الْمُرَائِي أَيُّكُمْ يَقُومُ إِلَى جَزُورِ آلِ فُلاَنٍ فَيَعْمِدُ إِلَى فَرْثِهَا وَدَمِهَا وَسَلاَهَا فَيَجِيءُ بِهِ ثُمَّ يُمْهِلُهُ حَتَّى إِذَا سَجَدَ وَضَعَهُ بَيْنَ كَتِفَيْهِ فَانْبَعَثَ أَشْقَاهُمْ فَلَمَّا سَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَضَعَهُ بَيْنَ كَتِفَيْهِ وَثَبَتَ النَّبِيُّ ﷺ سَاجِدًا فَضَحِكُوا حَتَّى مَالَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ مِنَ الضَّحِكِ فَانْطَلَقَ مُنْطَلِقٌ إِلَى فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلاَم وَهِيَ جُوَيْرِيَةٌ فَأَقْبَلَتْ تَسْعَى وَثَبَتَ النَّبِيُّ ﷺ سَاجِدًا حَتَّى أَلْقَتْهُ عَنْهُ وَأَقْبَلَتْ عَلَيْهِمْ تَسُبُّهُمْ فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الصَّلاَةَ قَالَ اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ ثُمَّ سَمَّى اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِعَمْرِو بْنِ هِشَامٍ وَعُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَالْوَلِيدِ بْنِ عُتْبَةَ وَأُمَيَّةَ بْنِ خَلَفٍ وَعُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ وَعُمَارَةَ بْنِ الْوَلِيدِ قَالَ عَبْدُاللَّهِ فَوَاللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتُهُمْ صَرْعَى يَوْمَ بَدْرٍ ثُمَّ سُحِبُوا إِلَى الْقَلِيبِ قَلِيبِ بَدْرٍ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأُتْبِعَ أَصْحَابُ الْقَلِيبِ لَعْنَةً ❁

& 324-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Kâbe'nin yanında namaza durduğu sırada Kureyş topluluğu da meclislerinde idi ki onlardan birisi: "Şu gösteriş yapan kimseye bakmaz mısınız? Hanginiz falan oğullarının kestiği deveye gider de işkembesindeki pisliği, kanını ve döl eşini alıp onu getirir, sonra bekletir, secde ettiğinde iki omuzunun arasına koyuverir? dedi. Onların en eşkiyası koşarak Rasûlüllah (s.a.v.) secde ettiğinde iki omuzunun arasına bıraktı. Hz. Peygamber (s.a.v.) secdede öylece kalakaldı. Gülmekten birbirlerine yıkılacak derecede gülüştüler. Bir kimse hemen koşup Fatıma Aleyhasselâm'a gitti. Bu sıralarda kendisi küçük bir kız çocuğu idi. Hemen koşarak geldi, Hz. Peygamber (s.a.v.) öylece secdede kala kaldı, sonunda kızı üzerindekini attı ve ağır sözler söyleyerek üzerlerine yürüdü. Rasûlüllah (s.a.v.) namazı bitirdiğinde: ***"Ey Allah'ım, Kureyş'i Sana havale ediyorum, Ey Allah'ım, Kureyş'i Sana havale ediyorum, Ey Allah'ım, Kureyş'i Sana havale ediyorum."*** dedi ve isimler vererek: ***"Ey Allah'ım, Amr b. Hişam'ı*** (Ebû Cehil'i), ***Utbe b. Rabia'yı, Şeybe b. Rabia'yı, Velid b. Utbe'yi, Ümeyye b. Halef'i, Ukbe b. Ebi Muayt'ı, Umâra b. Velid'i Sana havale ediyorum."*** dedi. Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Allah'a yemin olsun ki bunları Bedir Savaşı'nda yere serilmiş gördüm. Sonra çukura, Bedir çukuruna sürüklendiler. Sonra da Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Çukura atılanlara Allah'ın laneti gönderilmiştir."*** buyurdu."

(Hadisin bir benzeri 178. hadiste geçmişti. 1579. hadiste aynı konu anlatılacaktır. Bedir çukuruna sürüklenenler 689. hadiste de anlatılacaktır.)

❁

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب مَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ

9-) Namaz Vakitleri Bölümü

٣٢٥ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ و قد أَخَّرَ الصَّلَاةَ يَوْمًا وَهُوَ بِالْعِرَاقِ فَقَالَ مَا هَذَا يَا مُغِيرَةُ أَلَيْسَ قَدْ عَلِمْتَ أَنَّ جِبْرِيلَ ﷺ نَزَلَ فَصَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ قَالَ بِهَذَا أُمِرْتُ۞

{&} 325-) Ömer b. Abdülaziz bir gün namazı geciktirmişti. Urve b. Zübeyr yanına girdi ve şunları bildirdi: "Muğîra b. Şu'be, Irak'ta vali iken bir gün namazı geciktirdiği sırada yanına Ebû Mes'ûd el-Ensârî (r.a.) girdi ve: "Ey Muğîra bu ne haldir? Cebrail (a.s.) indi ve namaz kıldı. Rasûlüllah (s.a.v.) de namaz kıldı. Sonra bir namaz daha kıldı. Rasûlüllah (s.a.v.) de namaz kıldı. Sonra bir namaz daha kıldı, Rasûlüllah (s.a.v.) de namaz kıldı. Sonra bir namaz daha kıldı. Rasûlüllah (s.a.v.) de namaz kıldı. Sonra bir namaz daha kıldı. Rasûlüllah (s.a.v.) de namaz kıldı ve: ***"Bununla emrolundum."*** buyurdu. Sen bunu böyle bilmedin mi?" dedi.

(Hadisimizde görüldüğü gibi günde beş vakit namaz kıldığı belirtilmektedir. Burada sahabinin dikkat çekmek istediği husus namaz vakitlerinin sınırlarının belirtildiği ve bu sınırlara riayet edilmesidir.)

٣٢٦ عَنْ حُذَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ عُمَرَ رضي الله عنه فَقَالَ أَيُّكُمْ يَحْفَظُ قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الْفِتْنَةِ قُلْتُ أَنَا كَمَا قَالَهُ قَالَ إِنَّكَ عَلَيْهِ أَوْ عَلَيْهَا لَجَرِيءٌ قُلْتُ فِتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ وَجَارِهِ تُكَفِّرُهَا الصَّلَاةُ وَالصَّوْمُ وَالصَّدَقَةُ وَالأَمْرُ وَالنَّهْيُ قَالَ لَيْسَ هَذَا أُرِيدُ وَلَكِنِ الْفِتْنَةُ الَّتِي تَمُوجُ كَمَا يَمُوجُ الْبَحْرُ قَالَ لَيْسَ عَلَيْكَ مِنْهَا بَأْسٌ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا بَابًا مُغْلَقًا قَالَ أَيُكْسَرُ أَمْ يُفْتَحُ قَالَ يُكْسَرُ قَالَ إِذًا لا يُغْلَقَ أَبَدًا قيل أَكَانَ عُمَرُ يَعْلَمُ الْبَابَ قَالَ نَعَمْ كَمَا أَنَّ دُونَ الْغَدِ اللَّيْلَةَ إِنِّي حَدَّثْتُهُ بِحَدِيثٍ لَيْسَ بِالأَغَالِيطِ فسئل مَنِ الْبَابُ فَقَالَ الْبَابُ عُمَرُ۞

& 326-) Huzeyfe (r.a.) anlatır: "Ömer (r.a.)'ın yanında oturuyorduk: "Hanginiz Rasûlüllah (s.a.v.)'in fitne konusundaki sözünü ezberinde tutuyor?" dedi: "Ben, tam söylediği gibi." dedim: "Sen bu konuda çok atılgansın" dedi. Ben: ***"Bir kimsenin ailesi, malı, çocuğu ve komşusu konusundaki fitnesi ki bunu namaz, oruç, sadaka, iyiliği emretme kötülüğü yasaklama örter."*** dedim: "İstediğim bu değil, denizin dalgalandığı gibi dalgalanan fitne..." dedi. Huzeyfe: "Ey Mü'minlerin Emiri, sana karşı bu fitneden bir sıkıntı yoktur, seninle onun arasında kapalı bir kapı vardır." dedi. O da: "Kırılıyor mu? açılıyor mu?" dedi."Kırılıyor" dedi. Hz. Ömer (r.a.): "Öyleyse asla kapanmaz" dedi. Huzeyfe (r.a.)'a: "Ömer bu kapıyı biliyor muydu?" denildi. O da: "Evet, tıpkı yarından önce gecenin geleceğini bildiği gibi. Ben kendisine yalan yanlış olmayan bir hadis anlattım." dedi. Kendisine: "Kapı kimdir?" diye soruldu: "Kapı Ömer'dir." dedi.

٣٢٧ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً أَصَابَ مِنِ امْرَأَةٍ قُبْلَةً فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾فَقَالَ الرَّجُلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلِي هَذَا قَالَ لِجَمِيعِ أُمَّتِي كُلِّهِمْ۞

& 327-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) anlatır: "Bir adam (yabancı) bir kadını öpmüştü. Ardından Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelip yaptığı hatasını bildirdi. Bunun üzerine Allah: «**Gündüzün iki ucunda (sabah-akşam) gecenin de yakın bir vaktinde namaz kıl. Muhakkak ki iyilikler kötülükleri giderir...**» (Hûd: 114) ayetini indirdi. Akabinde bu kimse: Ey Allah'ın Rasûlü, bu benim için midir?" dedi: ***"Ümmetimin tümü, hepsi içindir."*** buyurdu."

٣٢٨ و عنه رضي الله عنه في رواية: لِمَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ أُمَّتِي❁

328-) Başka bir rivayette ise: ***"Ümmetimden bununla amel eden kimse içindir."*** buyurmuştur.

(Buhârî'nin bu hadisi Namaz Vakitleri Bölümünde getirmesindeki maksadı, hadiste namazın fitneyi örtmesi, kötülükleri gidermesi anlatılmasındandır. Buhârî, fitneyi örtebilecek, kötülükleri giderebilecek namazın, vaktinde kılınan namaz olduğu kanaatindedir. Kendisine göre bu hadiste namaz vakitlerine ince bir dikkat olduğundan dolayı burada getirmiştir.

Hadisimizde söz edilen kişinin adı bildirilmemektedir. Sahabi, büyük bir ihtimalle Ebû Yüsr (r.a.) olmalıdır. Tirmizî'nin rivayetinde (Tirmizi, Tefsîr, Hûd: 114) Ebû Yüsr (r.a.) bu olayı kendisi anlatmaktadır. Hadis şöyledir:

Ebû Yüsr (r.a.)'dan. Hurma satın almak için bana bir kadın geldi. Ona evde daha iyisi var, dedim. Benimle birlikte eve girdi. Ben de üzerine atılıp onu öptüm. Arkasından, Ebû Bekir'e gidip durumu anlattım. O da: "İçinde sakla, kimseye söyleme ve Allah'a tevbe et" dedi. Ama ben duramadım, Ömer'e gidip durumu anlattım. O da: "İçinde sakla, kimseye söyleme ve Allah'a tevbe et" dedi. Ama ben yine duramadım, Hz. Peygamber'e varıp durumu ona da anlattım. O da: "Allah yolunda savaşa çıkmış bir gazinin gerisindekilere böyle mi yapılır!" buyurdu. -Ebû Yüsr, kendisinin cehennemlik olduğunu düşünerek o ana kadar Müslüman olmamış olmayı bile temenni etmiştir.- Bunun üzerine Rasûlüllah bir süre başını öne eğip sessiz kalmış, arkasından (Hûd: 114) ayeti indirilmiştir.)

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عنهُ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَجَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَصَبْتُ حَدًّا فَأَقِمْهُ عَلَيَّ قَالَ وَلَمْ يَسْأَلْهُ عَنْهُ قَالَ وَحَضَرَتْ الصَّلَاةُ فَصَلَّى مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمَّا قَضَى النَّبِيُّ ﷺ الصَّلَاةَ قَامَ إِلَيْهِ الرَّجُلُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَصَبْتُ حَدًّا فَأَقِمْ فِيَّ كِتَابَ اللَّهِ قَالَ أَلَيْسَ قَدْ صَلَّيْتَ مَعَنَا قَالَ نَعَمْ قَالَ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ ذَنْبَكَ أَوْ قَالَ حَدَّكَ❁

✍ Enes b. Malik (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında bulunuyordum. Derken bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, had suçu işledim cezamı bana uygula" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) o kimseye bir soru sormadı. Daha sonra namaz vakti geldi. O kimse Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte namaz kıldı. Namazı bitirdikten sonra tekrar Rasûlüllah (s.a.v.)'e vardı ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, had suçu işledim Allah'ın yazdığı cezayı bana uygula" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) de: ***"Sen, bizimle birlikte namaz kılmadın mı?"*** buyurdu: "Evet" dedi: ***"Şüphesiz ki Allah, senin günahını veya had cezanı bağışlamıştır."*** buyurdu."

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.

Sınırları Allah tarafından çizilmiş cezalara 'had' denilmiştir. Bu cezaların miktarı ve uygulanış biçimi Kur'ân-ı Kerim'de belirtilmiştir, zina, hırsızlık, iftira cezası gibi. Bu suçları işleyenler hiçbir zaman cezadan kurtulamaz. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kızı Fatıma (r.a.) olsa bile. (1542. hadise bakınız.) Durum böyleyken yukarıdaki hadisimizde Efendimiz (a.s.)'ın, had cezasını gerektiren bir suç işlediğini söyleyen kimseye cezayı uygulamamıştır. Âlimler bunun nedenini, 327. hadiste geçtiği gibi had cezasını gerektirmeyen bir suç işlemiş olmasına bağlamışlardır. Ancak bu suçu işleyen o kimsenin işlediği suçun had cezası olacağını zannettiğinden kendince bunun had cezası olacağı düşüncesiyle: "Ey Allah'ın Rasûlü, had suçu işledim cezamı bana uygula" demiş, olabileceği belirtilmiştir. Değilse sınırları Allah tarafından belirlenmiş bir suçu hiç kimsenin ört bas etme yetkisi yoktur.)

٣٢٩ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ قَالَ الصَّلاةُ عَلَى وَقْتِهَا قَالَ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ قَالَ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي بِهِنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَلَوِ اسْتَزَدْتُهُ لَزَادَنِي ❁

& 329-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Hangi amel Allah'a daha sevimlidir?" diye sordum: ***"Vaktindeki namazdır."*** buyurdu: "Sonra hangisidir?" dedim: ***"Sonra da anne ve babaya iyi davranmaktır."*** buyurdu: "Sonra hangisidir?" dedim: ***"Allah yolunda cihaddır."*** buyurdu. Abdullah (r.a.) devamla: "Bunları bana Rasûlüllah (s.a.v.) bildirdi. Eğer artırmasını isteseydim bana artıracaktı" demiştir.

(Bu konuda benzer ifadeler 11. 12. ve 25. hadislerde geçmişti, 1140. hadiste yine gelecektir, bakınız. Ayrıca bu tür değer ifadelerinin ne anlama geldiği konusunda 25. hadisin açıklamasına bakınız.)

٣٣٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهَرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسًا مَا تَقُولُ ذَلِكَ يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ قَالُوا لا يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ شَيْئًا قَالَ فَذَلِكَ مِثْلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ يَمْحُو اللَّهُ بِهِا الْخَطَايَا ❁

& 330-) Ebû Hureyre (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken duyduğunu söylemiştir: ***"Ne dersiniz? Sizden birinizin kapısında bir akar su olsa da her gün beş defa yıkansa bu, onun kirinden geriye bir şey bırakır mı?... Sen ne dersin?"*** Orada bulunanlar: "Kirinden hiçbir şey bırakmaz" dediler. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İşte beş vakit namaz da böyledir. Allah beş vakit namazla hataları siler."*** buyurdu.

٣٣١ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اعْتَدِلُوا فِي السُّجُودِ وَلا يَبْسُطْ ذِرَاعَيْهِ كَالْكَلْبِ وَإِذَا بَزَقَ فَلا يَبْزُقَنَّ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلا عَنْ يَمِينِهِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ ❁

331-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Secdelerde düzgün durunuz,*** (biriniz) ***tıpkı köpek gibi kollarını yere yaymasın, tükürdüğünde asla ne önüne ne de sağına tükürsün. Çünkü o kimse Rabb'ine münacaat etmektedir."*** buyurmuştur.

٣٣٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا بِالصَّلاةِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ وَاشْتَكَتِ النَّارُ إِلَى رَبِّهَا فَقَالَتْ يَا رَبِّ أَكَلَ بَعْضِي بَعْضًا فَأَذِنَ لَهَا بِنَفَسَيْنِ نَفَسٍ فِي الشِّتَاءِ وَنَفَسٍ فِي الصَّيْفِ فَهُوَ أَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْحَرِّ وَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الزَّمْهَرِيرِ ❁

{&} 332-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sıcak şiddetlendiğinde namazı serinliğe bırakın. Çünkü sıcağın şiddetlenmesi cehennemin kaynamasından dolayıdır. Cehennem Rabb'ine: "Ey Rabb'im bir kısmım bir kısmımı yedi" diye şikayette bulunmuş, bunun üzerine cehenneme, bir nefes kış ayında, bir nefes de yaz ayında olmak üzere iki nefese izin verilmiştir. Duyduğunuz sıcağın en şiddetlisi ile soğuğun en şiddetlisi işte budur."*** buyurmuştur.

٣٣٣ عَنْ أَبِي ذَرٍّ الغفاري رضي الله عنه قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَأَرَادَ الْمُؤَذِّنُ أَنْ يُؤَذِّنَ للظُّهْرِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَبْرِدْ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُؤَذِّنَ فَقَالَ لَهُ أَبْرِدْ حَتَّى رَأَيْنَا فَيْءَ التُّلُولِ۞

& 333-) Ebû Zer el-Ğıfârî (r.a.) anlatır: "Bir seferde Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte idik. Müezzin öğle ezanı okumak istedi. Bunun üzerine, Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Serinliği bekle"*** buyurdu. Sonra yine ezan okumak istedi: ***"Serinliği bekle"*** buyurdu. Sonunda tepelerin gölgelerinin uzanmış olduğunu gördük. (Namazı öyle kıldık)

٣٣٤ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ حِينَ زَاغَتِ الشَّمْسُ فَصَلَّى الظُّهْرَ فَقَامَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَذَكَرَ السَّاعَةَ فَذَكَرَ أَنَّ فِيهَا أُمُورًا عِظَامًا ثُمَّ قَالَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَسْأَلَ عَنْ شَيْءٍ فَلْيَسْأَلْ فَلا تَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ إِلاَّ أَخْبَرْتُكُمْ مَا دُمْتُ فِي مَقَامِي هَذَا فَأَكْثَرَ النَّاسُ فِي الْبُكَاءِ وَأَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَقَامَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ حُذَافَةَ السَّهْمِيُّ فَقَالَ مَنْ أَبِي قَالَ أَبُوكَ حُذَافَةُ ثُمَّ أَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَبَرَكَ عُمَرُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ فَقَالَ رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالإِسْلامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا فَسَكَتَ ثُمَّ قَالَ عُرِضَتْ عَلَيَّ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ آنِفًا فِي عُرْضِ هَذَا الْحَائِطِ فَلَمْ أَرَ كَالْخَيْرِ وَالشَّرِّ۞

334-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır ki: "Rasûlüllah (s.a.v.) Güneş meylettiği sırada mescide çıktı ve öğle namazını kıldırdı. Arkasından minbere çıktı kıyameti anlattı, kıyametteki önemli olayları dile getirdi. Sonra da: ***"Kim bir şeyden sormak isterse sorsun, şu makamımda durduğum sürece bana sorduğunuz her şeyi bildiririm."*** buyurdu. Halk çokça ağladı. Peygamber (s.a.v.) de devamlı olarak: ***"Bana sorun!"*** diyordu. Bunun üzerine Abdullah b. Huzâfe es-Sehmî kalktı ve: "Babam kimdir?" dedi: ***"Baban Huzâfe'dir"*** dedi. Sonra: ***"Bana sorun"*** demeyi sürdürdü. Bunun üzerine Ömer iki dizi üzerine çöktü ve: "Rab olarak Allah'tan, Din olarak İslâm'dan, Peygamber olarak Muhammed'den razı olduk." dedi, Hz. Peygamber sustu, sonra: ***"Bana biraz önce şu duvarın köşesinde cennet ve cehennem gösterildi. Ben, şer ve hayır olarak böylesini görmedim."*** buyurdu."

(Hadisin bir benzeri 81. hadis olarak geçmişi. Bu konudaki hadisin değişik benzerleri olan 1737 ve 1738. hadislere bakınız)

٣٣٥ عَنْ أَبِي بَرْزَةَ رضي الله عنه كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الصُّبْحَ وَأَحَدُنَا يَعْرِفُ جَلِيسَهُ وَيَقْرَأُ فِيهَا مَا بَيْنَ السِّتِّينَ إِلَى الْمِائَةِ وَيُصَلِّي الظُّهْرَ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ وَالْعَصْرَ وَأَحَدُنَا يَذْهَبُ إِلَى أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجَعَ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَنَسِيتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَلا يُبَالِي بِتَأْخِيرِ الْعِشَاءِ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ ثُمَّ قَالَ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ۞

& 335-) Ebû Berze el-Eslemî (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) sabah namazını birimiz yanındakini tanıyacak hale geldiğinde kıldırır ve namazda altmış ile yüz ayet arası okurdu. Öğle namazını da Güneş meylettiğinde kıldırırdı. İkindi namazını da kıldırır, birimiz Medine'nin en uzak yerine gider (evine) dönerdi. Bu sırada Güneş hâlâ canlı olurdu. (Hadisi bize aktaran ravi Ebû Minhal) akşam namazı hakkındaki söylediğini unuttum, demiştir. Peygamber (s.a.v.) yatsıyı gecenin üçte birine kadar geciktirmede bir sakınca görmezdi. Gecenin yarısına kadar da" demiştir.

٣٣٦ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِالْمَدِينَةِ سَبْعًا وَثَمَانِيًا الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ۞

& 336-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine'de öğle ve ikindiyi sekiz, akşam ve yatsıyı yedi rekat olarak (birleştirip) kıldırmıştır.

(Namazların birleştirilerek kılınması konusunda 586. hadisin açıklamasına bakınız)

٣٣٧ عَنْ أَبِي بَرْزَةَ رضي الله عنه وقد قيل له كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ فَقَالَ كَانَ يُصَلِّي الْهَجِيرَ الَّتِي تَدْعُونَهَا الأُولَى حِينَ تَدْحَضُ الشَّمْسُ وَيُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَرْجِعُ أَحَدُنَا إِلَى رَحْلِهِ فِي أَقْصَى الْمَدِينَةِ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَنَسِيتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَكَانَ يَسْتَحِبُّ أَنْ يُؤَخِّرَ الْعِشَاءَ الَّتِي تَدْعُونَهَا الْعَتَمَةَ وَكَانَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَهَا وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا وَكَانَ يَنْفَتِلُ مِنْ صَلاةِ الْغَدَاةِ حِينَ يَعْرِفُ الرَّجُلُ جَلِيسَهُ وَيَقْرَأُ بِالسِّتِّينَ إِلَى الْمِائَةِ ❁

337-) Ebû Berze (r.a.)'a: "Rasûlüllah (s.a.v.) farz namazları nasıl kılardı?" denilmiş, o da: "Sizin ilk namaz dediğiniz öğle namazını Güneş meylettiğinde kılardı. İkindiyi de kılar, sonra birimiz Medine'nin uzağındaki evine giderdi, bu sırada Güneş hâlâ canlı olurdu." demiştir. (Ravi Sayyar) akşam namazı hakkında söylediğini unuttum, demiştir. Ebû Berze (r.a.) devamla: "Karanlık dediğiniz yatsıyı da geriye bırakmayı sever, yatsı namazından önce uyumayı ve namazdan sonra konuşmayı sevmezdi. Sabah namazını da bir kimse yanındakini tanıyacağı zamanda bitirirdi, altmış ile yüz ayete kadar okurdu." demiştir.

٣٣٨ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا نُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَخْرُجُ الإِنْسَانُ إِلَى بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ فَيَجِدُهُمْ يُصَلُّونَ الْعَصْرَ ❁

{•} 338-) Enes b. Mâlik (r.a.): "İkindi namazını kılardık, sonra bir kimse Amr b. Avfoğulları'na giderse onları ikindi namazını kılar bulurdu." demiştir.

(Amr b. Avfoğulları Medine'den iki mil dışarıda "Kubâ"da oturuyorlardı. Söz konusu hadisten iki anlam çıkar. Birincisi: Hz. Peygamber'in ikindi namazını kıldırdığı vakitten sonra iki mil yürünse ikindi vakti hâlâ devam eder, bu da ikindi vaktinin ilk sınırını belirler. İkincisi: Amr b. Avfoğulları'nın Rasûlüllah (s.a.v.)'in kıldırdığı vakitten sonra namaz kılmaları ki, bu da çiftçilikle uğraşan bu kimselerin işlerinden dolayı namazı geciktirebilecekleri anlaşılır.)

٣٣٩ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ حَيَّةٌ فَيَذْهَبُ الذَّاهِبُ إِلَى الْعَوَالِي فَيَأْتِيهِمْ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ وَبَعْضُ الْعَوَالِي مِنَ الْمَدِينَةِ عَلَى أَرْبَعَةِ أَمْيَالٍ أَوْ نَحْوِهِ ❁

{&} 339-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) ikindi namazını Güneş yüksek ve canlı iken kıldırır, arkasından birimiz (Medine civarında iki mil ile sekiz mil arasındaki köyler olan) Avali'ye gider ve onlara geldiğinde Güneş hâlâ yüksekte olurdu." demiştir. Avali'nin bazıları Medine'ye dört mil veya buna yakın mesafededir.

٣٤٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ الَّذِي تَفُوتُهُ صَلاةُ الْعَصْرِ كَأَنَّمَا وُتِرَ أَهْلَهُ وَمَالَهُ ❁

{&} 340-) İbni Ömer (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"İkindi namazını kaçıran kimse sanki ailesi ve malı gasbedilip kaybedilen kimse gibidir."*** buyurduğunu bildirmiştir.

٣٤١ عَنْ بُرَيْدَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ فِي يَوْمٍ ذِي غَيْمٍ فَقَالَ بَكِّرُوا بِصَلاةِ الْعَصْرِ فَإِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ تَرَكَ صَلاةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ ❁

341-) Büreyde (r.a.)'dan. Kendisi bulutlu bir günde: "İkindi namazını erken kılınız, çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim ikindi namazını terkederse ameli boşa gitmiştir."*** buyurdu" demiştir.

٣٤٢ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَنَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةً فَقَالَ إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا الْقَمَرَ لا تُضَامُّونَ فِي رُؤْيَتِهِ فَإِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لا تُغْلَبُوا عَلَى صَلاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا ثُمَّ قَرَأَ ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ﴾

& 342-) Cerîr (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında bulunuyorduk. Bir gece aya baktı ve: ***"Siz şu ayı zahmetsiz rahat bir şekilde gördüğünüz gibi Rabb'inizi de göreceksiniz. Eğer Güneş doğmadan ve batmadan önce namazdan alıkonulmamak elinizden gelirse bunu yapınız."*** buyurdu, sonra da **«Güneşin doğuşundan önce de batışından önce de Rabb'ini hamd ile tesbih et.»** (Kâf: 39) ayetini okudu.

٣٤٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَتَعَاقَبُونَ فِيكُمْ مَلائِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلائِكَةٌ بِالنَّهَارِ وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلاةِ الْفَجْرِ وَصَلاةِ الْعَصْرِ ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ فَيَسْأَلُهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي فَيَقُولُونَ تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ۞

{&} 343-) Ebû Hureyre (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Birtakım Melekler geceleyin birtakım Melekler de gündüz nöbetleşe size gelirler. Bunlar sabah ve ikindi namazında birlikte olurlar. Sonra sizin aranızda kalanlar göğe çıkar, Allah kullarını en iyi bilen olduğu halde yine de onlara:*** **"Kullarımı nasıl bıraktınız?"** ***diye sorar, onlar da: "Onları namaz kılarken bıraktık, yanlarına da namaz kılarken gelmiştik." derler"*** diye buyurduğunu rivayet etmiştir.

٣٤٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَدْرَكَ أَحَدُكُمْ سَجْدَةً مِنْ صَلاةِ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَلْيُتِمَّ صَلاتَهُ وَإِذَا أَدْرَكَ سَجْدَةً مِنْ صَلاةِ الصُّبْحِ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَلْيُتِمَّ صَلاتَهُ۞

{&} 344-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizden biriniz Güneş batmadan önce ikindi namazından bir secdeye yetiştiğinde namazını tamamlasın, Güneş doğmadan önce de sabah namazından bir secdeye yetiştiğinde namazını tamamlasın."*** buyurdu" demiştir.

٣٤٥ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّمَا بَقَاؤُكُمْ فِيمَا سَلَفَ قَبْلَكُمْ مِنَ الأُمَمِ كَمَا بَيْنَ صَلاةِ الْعَصْرِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ أُوتِيَ أَهْلُ التَّوْرَاةِ التَّوْرَاةَ فَعَمِلُوا حَتَّى إِذَا انْتَصَفَ النَّهَارُ عَجَزُوا فَأُعْطُوا قِيرَاطًا قِيرَاطًا ثُمَّ أُوتِيَ أَهْلُ الإِنْجِيلِ الإِنْجِيلَ فَعَمِلُوا إِلَى صَلاةِ الْعَصْرِ ثُمَّ عَجَزُوا فَأُعْطُوا قِيرَاطًا قِيرَاطًا ثُمَّ أُوتِينَا الْقُرْآنَ فَعَمِلْنَا إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ فَأُعْطِينَا قِيرَاطَيْنِ قِيرَاطَيْنِ فَقَالَ أَهْلُ الْكِتَابَيْنِ أَيْ رَبَّنَا أَعْطَيْتَ هَؤُلاءِ قِيرَاطَيْنِ قِيرَاطَيْنِ وَأَعْطَيْتَنَا قِيرَاطًا قِيرَاطًا وَنَحْنُ كُنَّا أَكْثَرَ عَمَلاً قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَلْ ظَلَمْتُكُمْ مِنْ أَجْرِكُمْ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لا قَالَ فَهُوَ فَضْلِي أُوتِيهِ مَنْ أَشَاءُ۞

345-) İbni Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işitmiştir: ***"Sizden önceki geçen ümmetlere göre sizin dünyada kalış süreniz ikindi namazı ile Güneşin batımına kadar olan süre gibidir. Tevrat ehline Tevrat verildi çalıştılar, nihayet gündüzün ortasına geldiğinde aciz kaldılar, bunun üzerine birer kırat*** (gündelik) ***verildi. Sonra İncil ehline İncil verildi, onlar da ikindi namazına kadar çalıştılar, sonunda aciz kaldılar, bunun üzerine birer kırat*** (gündelik) ***verildi. Sonra bize Kur'ân verildi biz de Güneş batımına kadar çalıştık, ama bize ikişer kırat*** (gündelik) ***verildi. Bu iki Kitab Ehli: "Ey Rabb'imiz, onlara ikişer kırat verdin bize ise birer kırat verdin, halbuki biz onlardan çok çalıştık" dedi. Allah Azze ve Celle: "Size verdiğim ücretinizden size haksızlık ettim mi?" buyurdu. Onlar: "Hayır" dediler. Allah: "İşte bu benim lütfumdur, dilediğime veririm!" buyurdu."***

(Hadisin değişik bir benzeri 1056. hadistir)

٣٤٦ عَنِ رَافِعِ ابْنِ خَدِيجٍ رضي الله عنه كُنَّا نُصَلِّي الْمَغْرِبَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَيَنْصَرِفُ أَحَدُنَا وَإِنَّهُ لَيُبْصِرُ مَوَاقِعَ نَبْلِهِ۞

& 346-) Râfi' b. Hadic (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte akşam namazını kılardık, birimiz namazdan çıktıktan sonra attığı okun düştüğü yeri görebilirdi." demiştir.

٣٤٧ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الظُّهْرَ بِالْهَاجِرَةِ وَالْعَصْرَ وَالشَّمْسُ نَقِيَّةٌ وَالْمَغْرِبَ إِذَا وَجَبَتْ وَالْعِشَاءَ أَحْيَانًا وَأَحْيَانًا إِذَا رَآهُمُ اجْتَمَعُوا عَجَّلَ وَإِذَا رَآهُمْ أَبْطَؤُا أَخَّرَ وَالصُّبْحَ كَانُوا أَوْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّيهَا بِغَلَسٍ۞

& 347-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) öğleyi gündüzün sıcağında, ikindiyi de Güneş beyaz parlak iken, akşamı da aşağı inip battığında, yatsıyı da değişik zamanda kıldırır; eğer cemaati toplanmış görürse erken, şayet geciktiklerini görürse geç kılardı. Sabah namazını ise ortalık ağarmadan kılardı." demiştir.

٣٤٨ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لا تَغْلِبَنَّكُمُ الأَعْرَابُ عَلَى اسْمِ صَلاتِكُمُ الْمَغْرِبِ قَالَ وَتَقُولُ الأَعْرَابُ هِيَ الْعِشَاءُ۞

348-) Abdullah el-Müzenî (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bedevîler "Mağrib" (=Akşam) namazınızın ismi üzerinde sakın sizi etki altına almasınlar olmasınlar (yanıltmasınlar.)"*** buyurdu. Abdullah el-Mûzenî (r.a.): "Bedevîler akşama, Işâ (=yatsı) derler" demiştir.

٣٤٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيْلَةً بِالْعِشَاءِ وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَفْشُوَ الإِسْلامُ فَلَمْ يَخْرُجْ حَتَّى قَالَ عُمَرُ نَامَ النِّسَاءُ وَالصِّبْيَانُ فَخَرَجَ فَقَالَ لِأَهْلِ الْمَسْجِدِ مَا يَنْتَظِرُهَا أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الأَرْضِ غَيْرَكُمْ۞

& 349-) Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bir gece yatsı namazını gece geç vakte kadar geciktirmişti. -Bu, İslâm'ın (Medine dışına) yayılmasından önce idi- Evden çıkmamıştı, sonunda Ömer: "Ka-

dınlar ve çocuklar uyudular." dedi. Bunun üzerine çıktı ve mesciddekilere: ***"Sizden başka yeryüzü halkından hiçbir kimse şu anda yatsıyı beklememektedir."*** buyurdu." demiştir.

٣٥٠ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ أَنَا وَأَصْحَابِي الَّذِينَ قَدِمُوا مَعِي فِي السَّفِينَةِ نُزُولاً فِي بَقِيعِ بُطْحَانَ وَالنَّبِيُّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ فَكَانَ يَتَنَاوَبُ النَّبِيَّ ﷺ عِنْدَ صَلاةِ الْعِشَاءِ كُلَّ لَيْلَةٍ نَفَرٌ مِنْهُمْ فَوَافَقْنَا النَّبِيَّ ﷺ أَنَا وَأَصْحَابِي وَلَهُ بَعْضُ الشُّغْلِ فِي بَعْضِ أَمْرِهِ فَأَعْتَمَ بِالصَّلاةِ حَتَّى ابْهَارَّ اللَّيْلُ ثُمَّ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فَصَلَّى بِهِمْ فَلَمَّا قَضَى صَلاتَهُ قَالَ لِمَنْ حَضَرَهُ عَلَى رِسْلِكُمْ أَبْشِرُوا إِنَّ مِنْ نِعْمَةِ اللَّهِ عَلَيْكُمْ أَنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ يُصَلِّي هَذِهِ السَّاعَةَ غَيْرُكُمْ أَوْ قَالَ مَا صَلَّى هَذِهِ السَّاعَةَ أَحَدٌ غَيْرُكُمْ لا يَدْرِي أَيَّ الْكَلِمَتَيْنِ قَالَ قَالَ أَبُو مُوسَى فَرَجَعْنَا فَفَرِحْنَا بِمَا سَمِعْنَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

& 350-) Ebû Mûsâ (r.a.) anlatır: "Ben ve benimle birlikte (Yemen'den) gemide gelen arkadaşlarım (Medine'de bir vadi olan) "Buthân" arazisinde konaklamıştık. Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine'de idi. Her gece yatsı namazında bunlardan bir topluluk sırayla Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına giderdi. Ben ve arkadaşlarım bir defasında Hz. Peygamber (s.a.v.)'e kendisine ait bir işle uğraşıyorken rastladık. Gece yarısı oluncaya kadar namazı geciktirdi. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v.) çıkıp cemaate namaz kıldırdı. Namazı bitirdiğinde hazır bulunanlara: ***"Yerinizde kalın, sevininiz ki sizden başka insanlardan bu vakitte namaz kılan bir kimsenin olmaması veya bu vakitte sizden başkasının namaz kılmaması Allah'ın sizin üzerinizdeki nimetindendir."*** buyurdu. - Ebû Mûsâ (r.a.) iki sözcükten hangisinin söylendiğini bilemiyordu- Ebû Mûsâ (r.a.) devamla: "Rasûlüllah (s.a.v.)'den işittiğimiz şeyden dolayı sevindik ve yerimize döndük" demiştir.

٣٥١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْعِشَاءِ حَتَّى نَادَاهُ عُمَرُ الصَّلاةَ نَامَ النِّسَاءُ وَالصِّبْيَانُ فَخَرَجَ فَقَالَ مَا يَنْتَظِرُهَا أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الأَرْضِ غَيْرُكُمْ قَالَ وَلا يُصَلَّى يَوْمَئِذٍ إِلاَّ بِالْمَدِينَةِ وَكَانُوا يُصَلُّونَ فِيمَا بَيْنَ أَنْ يَغِيبَ الشَّفَقُ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ الأَوَّلِ ❁

351-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) yatsı namazını gece geç vakte kadar geciktirmişti. Sonunda kendisine Ömer: "Namaza, çocuklar ve kadınlar uyudular." diye seslendi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) dışarı çıktı ve: ***"Yeryüzü halkından hiçbiri yatsıyı beklememektedir."*** buyurdu. O zamanlar Medine'den başka bir yerde namaz kılınmıyordu, yatsıyı da şafağın kaybolması ile gecenin ilk üçte birine kadar olan sürede kılıyorlardı."

٣٥٢ و في رواية عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهما: فَخَرَجَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ الآنَ يَقْطُرُ رَأْسُهُ مَاءً وَاضِعًا يَدَهُ عَلَى رَأْسِهِ فَقَالَ لَوْلا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لأَمَرْتُهُمْ أَنْ يُصَلُّوهَا هَكَذَا

وحكي ابْنُ عَبَّاسٍ كَيْفَ وَضَعَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى رَأْسِهِ يَدَهُ فَبَدَّدَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ شَيْئًا مِنْ تَبْدِيدٍ ثُمَّ وَضَعَ أَطْرَافَ أَصَابِعِهِ عَلَى قَرْنِ الرَّأْسِ ثُمَّ ضَمَّهَا يُمِرُّهَا كَذَلِكَ عَلَى الرَّأْسِ حَتَّى مَسَّتْ إِبْهَامُهُ طَرَفَ الأُذُنِ مِمَّا يَلِي الْوَجْهَ عَلَى الصُّدْغِ وَنَاحِيَةِ اللِّحْيَةِ لا يُقَصِّرُ وَلا يَبْطُشُ إِلاَّ كَذَلِكَ ❁

352-) İbni Abbâs (r.a.)'dan gelen başka bir rivayette ise: "Hz. Peygamber (s.a.v.) dışarı çıktı, sanki ben şu anda onu görür gibiyim, elini başına koymuş başından sular damlıyordu: ***"Eğer ümmetime zor gelmeseydi yatsıyı bu şekilde kılmalarını emrederdim."*** buyurmuştur.

İbni Abbâs (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in elini başına nasıl koyduğunu da anlatmıştır: "Parmak aralarını biraz açtı sonra parmak uçlarını başının yanına koydu sonra da birleştirip şöylece başından baş parmağını yüzün sakal kenarı, zülüf tarafından kulak ucuna kadar değdirene değin yürüttü bunu ne hızlı ne de yavaş yaptı."

٣٥٣ وروي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ رضي الله عنه هذا الحديث فقَالَ فيه كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبِيصِ خَاتَمِهِ لَيْلَتَئِذٍ ❁

353-) Bu hadis Enes b. Mâlik (r.a.)'dan da rivayet edilmiştir. Hadisin sonunda: "O gecede Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yüzüğünün parıltısını sanki görür gibiyim" demiştir.

٣٥٤ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ ❁

& 354-) Ebû Mûsâ (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim sabah ve ikindi namazını kılarsa Cennete girer."*** buyurmuştur.

٣٥٥ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ حَدَّثَهُ أَنَّهُمْ تَسَحَّرُوا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ قَامُوا إِلَى الصَّلاةِ قُلْتُ كَمْ بَيْنَهُمَا قَالَ قَدْرُ خَمْسِينَ أَوْ سِتِّينَ يَعْنِي آيَةً ❁

& 355-) Enes (r.a.) anlatır: "Zeyd b. Sabit (r.a.)'ın kendisine Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte sahur yemeği yediklerini sonra da namaza durduklarını anlatmıştır."Sahurla namaz arasında ne kadar süre vardır?" dedim: "Elli veya altmış ayet kadar" dedi.

(Hadisimiz 936. hadis olarak tekrar edecektir.)

٣٥٦ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه قَال كُنْتُ أَتَسَحَّرُ فِي أَهْلِي ثُمَّ يَكُونُ سُرْعَةٌ بِي أَنْ أُدْرِكَ صَلاةَ الْفَجْرِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

356-) Sehl b. Sa'd (r.a.): "Ailem ile sahur yemeği yerdim. Arkasından benim Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte sabah namazına erişebilmek için çabuk olmam gerekirdi." demiştir.

٣٥٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ شَهِدَ عِنْدِي رِجَالٌ مَرْضِيُّونَ وَأَرْضَاهُمْ عِنْدِي عُمَرُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنِ الصَّلاةِ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَشْرُقَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ ❁

& 357-) İbni Abbâs (r.a.): "Kabul görmüş birçok kimseler -bence bunlardan en çok kabul göreni de Ömer (r.a.)'dır- benim yanımda, "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sabah namazından sonra Güneş doğana değin, ikindi namazından sonra da batana değin namaz kılmayı yasakladığına şahitlik etmişlerdir." demiştir.

٣٥٨ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لا تَحَرَّوْا بِصَلاتِكُمْ طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلا غُرُوبَهَا ❁

& 358-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Namazınızı Güneşin doğuşu ve batışına ayarlamayınız."*** buyurdu" demiştir

٣٥٩ وقَالَ ابْنُ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَأَخِّرُوا الصَّلاَةَ حَتَّى تَرْتَفِعَ وَإِذَا غَابَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَأَخِّرُوا الصَّلاَةَ حَتَّى تَغِيبَ۞

{&} 359-) Yine İbni Ömer (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Güneşin kaşı (ucu) doğduğunda yükselene değin namaz kılmayı erteleyiniz. Güneşin kaşı (ucu) battığında da kaybolana kadar namaz kılmayı erteliyiniz."*** buyurdu" demiştir.

٣٦٠ حديث أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ بَيْعَتَيْنِ وَعَنْ لِبْسَتَيْنِ تقدم و زاد في هذه الرواية: وَعَنْ صَلاَتَيْنِ نَهَى عَنِ الصَّلاَةِ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ۞

360-) Ebû Hureyre (r.a.) daha önce geçen (241. hadis) hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in iki alış veriş biçimi ile iki giyim şeklini yasakladığını rivayet etmişti. Bu hadiste bunlara ilaveten iki namazı da yasaklamıştır: Sabah namazından sonra Güneş doğana kadar olan süreyle, ikindi namazından sonra Güneş batana kadar olan sürede namaz kılmayı da yasaklamıştır.

٣٦١ عَنْ مُعَاوِيَةَ رضي الله عنه قَالَ إِنَّكُمْ لَتُصَلُّونَ صَلاَةً لَقَدْ صَحِبْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَمَا رَأَيْنَاهُ يُصَلِّيهَا وَلَقَدْ نَهَى عَنْهُمَا يَعْنِي الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ۞

361-) Muaviye (r.a.) (İkindi namazından sonra iki rekat namaz kılmayı kastederek): "Sizler öyle bir namaz kılıyorsunuz ki, biz Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte bulunduğumuzda kendisini böyle bir namaz kılarken görmedik" demiş ve bu namazı yasaklamıştır.

(Bu konuda daha geniş bir hadis olan 632. hadise bakınız.)

٣٦٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ وَالَّذِي ذَهَبَ بِهِ مَا تَرَكَهُمَا حَتَّى لَقِيَ اللَّهَ وَمَا لَقِيَ اللَّهَ تَعَالَى حَتَّى ثَقُلَ عَنِ الصَّلاَةِ وَكَانَ يُصَلِّي كَثِيرًا مِنْ صَلاَتِهِ قَاعِدًا تَعْنِي الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّيهِمَا وَلاَ يُصَلِّيهِمَا فِي الْمَسْجِدِ مَخَافَةَ أَنْ يُثَقِّلَ عَلَى أُمَّتِهِ وَكَانَ يُحِبُّ مَا يُخَفِّفُ عَنْهُمْ۞

362-) Âişe (r.a.) (İkindiden sonra iki rekat namaz kılmayı kastederek): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i alıp götüren Allah'a yemin olsun ki Allah'a kavuşana değin bu iki rekatı terk etmedi, bu namazı kılmak (yaşlılıktan dolayı) ağır gelene kadar Allah'a kavuşmamıştı. Kendisi (bu) namazının çoğunu oturarak kılardı. Bu namazı da kılar ama ümmetine ağır gelir korkusuyla mescidde kılmazdı. Kendisi ümmetine hafifletecek şeyleri severdi." demiştir.

٣٦٣ و عنها رضي الله عنها: قَالَتْ رَكْعَتَانِ لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَعُهُمَا سِرًّا وَلا عَلاَنِيَةً رَكْعَتَانِ قَبْلَ صَلاَةِ الصُّبْحِ وَرَكْعَتَانِ بَعْدَ الْعَصْرِ۞

& 363-) Âişe (r.a.): "İki rekat namaz vardır ki Rasûlüllah (s.a.v.) gizli olarak da açık olarak da hiç bırakmamıştır: Sabahtan önce iki rekat ile ikindiden sonra iki rekat." demiştir.

(357. hadiste verilen bilgiye göre sahabenin ileri gelenlerinden bir topluluk ikindi namazından sonda Güneş batanadeğin namaz kılmanın yasaklandığını bildirmektedir. 360. hadiste Ebû Hureyre (r.a.)'ın da bu yasağı rivayet ettiğini, 361. hadiste ise Muaviye (r.a.)'ın böyle vakitte namaz kılmayı yadırgadığını ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in de bu namazı kıldığını görmediğini öğrenmekteyiz. 632. hadiste ise Hz. Ömer (r.a.)'ın ikindi namazından sonra iki rekat namaz kılanları dövdüğünü öğrenmekteyiz. Yine 632. hadisten öğrendiğimiz bilgiye göre Efendimizin bazı uğraşıları nedeniyle, ikindiden önce kılamadığı namazı ikindiden sonra kılıvermiştir.

Bu tespitlerimizi şöyle özetlemek mümkündür. Aslında ikindi namazından sonra namaz kılmak uygun değildir. Ancak Efendimiz ikindiden önce kılageldiği namazını bir sebebe dayanarak kılamamış ve ikindiden sonra kaza etmiştir. Buraya kadar yaptığımız tespitlerde bir problem gözükmemektedir. Ancak 362. hadisteki Hz. Âişe (r.a.)'ın "Allah'a kavuşana değin bu iki rekatı terk etmedi" şeklindeki ifadesi tespitimizle çelişmekte ve bu namazı, öyle bir defaya mahsus kaza olarak kılmadığı, tersine sürekli kıldığı anlaşılmaktadır.

Çelişik gibi gözüken bu iki hususu şu şekilde anlayıp çözümlemek mümkündür. Hz. Âişe (r.a.)'ın sözünün devamında "Ümmetine ağır gelir korkusuyla mescidde kılmazdı. Kendisi ümmetine hafifletecek şeyleri severdi" şeklindeki ifadesi, bizim için belirleyicidir. Bunun anlamı, kılınan namazın Efendimize mahsus bir namaz olmasını ifade edebilir. Bu nedenle kendisine mahsus bir namazı ashabın yanında kılmamış dolayısıyla ümmetini bu namazla kaytlı tutmamış olabilir. Diğer taraftan, bazı rivayetlerdeki (Müslim, Müsafirîn: 297; Neseî, Mevâkît: 36) Hz. Âişe (r.a.)'ın "Kendisi bu iki rekat nafile namazı ikindiden önce kılardı. Sonra uğraşısı nedeniyle kılamadı ve bu yüzden ikindiden sonra kılıverdi, arkasından da buna devam etti. Kendisi nafile bir namaz kıldığında ona devam ediverirdi" şeklindeki ifadesi, önceden kılmadığı bir namazı sonra niçin bırakmadığına ışık tutabilir.

Bir sebebe dayanarak kıldığı bu namazın ümmeti bağlamadığını şu rivayetlerden de öğrenmekteyiz. "Rasûlüllah (s.a.v.), ikindiden sonra namaz kılar ama bunu (başkasına) yasaklardı" (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 10)

632. hadisin bir diğer rivayetinde Ümmü Seleme validemiz: "Ey Allah'ın Rasûlü, biz de kılamadığımızda böyle kaza edelim mi?" diye sormuş, o da: ***"Hayır"*** buyurmuştur. (Ahmed b. Hanbel, Müsned, VI. 315; Şerhu Meâni'l-Âsâr, I. 306; Muhallâ, II. 267)

٣٦٤ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضي الله عنه قَالَ سِرْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ لَيْلَةً فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ لَوْ عَرَّسْتَ بِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَخَافُ أَنْ تَنَامُوا عَنِ الصَّلَاةِ قَالَ بِلَالٌ أَنَا أُوقِظُكُمْ فَاضْطَجَعُوا وَأَسْنَدَ بِلَالٌ ظَهْرَهُ إِلَى رَاحِلَتِهِ فَغَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ فَنَامَ فَاسْتَيْقَظَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَدْ طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَقَالَ يَا بِلَالُ أَيْنَ مَا قُلْتَ قَالَ مَا أُلْقِيَتْ عَلَيَّ نَوْمَةٌ مِثْلُهَا قَطُّ قَالَ إِنَّ اللَّهَ قَبَضَ أَرْوَاحَكُمْ حِينَ شَاءَ وَرَدَّهَا عَلَيْكُمْ حِينَ شَاءَ يَا بِلَالُ قُمْ فَأَذِّنْ بِالنَّاسِ بِالصَّلَاةِ فَتَوَضَّأَ فَلَمَّا ارْتَفَعَتِ الشَّمْسُ وَابْيَاضَّتْ قَامَ فَصَلَّى ❁

364-) Ebû Katâde (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bir gece yürümüştük, topluluktan biri: "Ey Allah'ın Rasûlü, bize gece dinlenmesi versen" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Uyuyup da namazı kaçırmanızdan korkarım"*** buyurdu. Bilâl de: "Ben sizi uyandırırım." dedi. Bunun üzerine yattılar. Bilâl de sırtını devesine dayadı, bu sırada uyku gözlerine hakim oldu, o da uyuyuverdi. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v.) uyandı, Güneşin kaşı (ucu) çıkmış durumdaydı: ***"Ey Bilal, dediğin nerede kaldı?"*** buyurdu. Bilal: "Bana bunun gibi bir uyku hiçbir zaman verilmemişti." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah dilediğinde ruhlarınızı aldı, dilediği zaman da tekrar size geri verdi. Ey Bilal, kalk! Halka namaz kılacaklarını bildir."*** dedi ve abdest aldı, Güneş yükselip bembeyaz olduğunda da kalkıp namaz kıldı."

٣٦٥ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رضي الله عنه جَاءَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ فَجَعَلَ يَسُبُّ كُفَّارَ قُرَيْشٍ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا كِدْتُ أُصَلِّي الْعَصْرَ حَتَّى كَادَتِ الشَّمْسُ تَغْرُبُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَاللَّهِ مَا صَلَّيْتُهَا فَقُمْنَا إِلَى بُطْحَانَ فَتَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ وَتَوَضَّأْنَا لَهَا فَصَلَّى الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى بَعْدَهَا الْمَغْرِبَ ❁

& 365-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: "Ömer b. Hattab (r.a.) Hendek Savaşı sırasında Güneş battıktan sonra geldi ve Kureyş kâfirlerine ağır sözler söylemeye başladı: "Ey Allah'ın Rasûlü, Güneşin neredeyse batacak olduğu vakte kadar ikindiyi kılamadım." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Vallahi ben kılmadım."*** dedi ve Buthân'a gittik, namaz abdesti aldı, biz de namaz abdesti aldık. Güneş battıktan sonra ikindi namazını kıldırdı, arkasından akşam namazını kıldırdı."

٣٦٦ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ نَسِيَ صَلاَةً فَلْيُصَلِّ إِذَا ذَكَرَهَا لا كَفَّارَةَ لَهَا إِلاَّ ذَلِكَ ﴿وَأَقِمِ الصَّلاَةَ لِذِكْرِي﴾

& 366-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim bir namazı kılmayı unutursa hatırladığında kılsın, unutulan bu namazın bundan başka yapılacak keffareti yoktur. «Beni hatırlamak için namaz kıl. »*** (Tâhâ: 14) "buyurmuştur.

٣٦٧ و عنه رَضِيَ اللَّه عَنْه: لَمْ تَزَالُوا فِي صَلاَةٍ مَا انْتَظَرْتُمُ الصَّلاَةَ۞

367-) Yine Enes b. Mâlik (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Namazı beklediğiniz sürece, namaz içerisinde olmuş olursunuz."*** buyurmuştur.

(Bu konuda 138 ve 299. hadise de bakınız.)

٣٦٨ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ ﷺ صَلاَةَ الْعِشَاءِ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ أَرَأَيْتَكُمْ لَيْلَتَكُمْ هَذِهِ فَإِنَّ رَأْسَ مِائَةٍ لا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ الْيَوْمَ عَلَى ظَهْرِ الأَرْضِ أَحَدٌ يُرِيدُ بِذَلِكَ أَنَّهَا تَخْرِمُ ذَلِكَ الْقَرْنَ۞

& 368-) İbni Ömer (r.a.) anlatır: Hz. Peygamber (s.a.v.) ömrünün sonunda bize yatsı namazını kıldırdı. Selâm verdikten sonra ayağa kalktı ve: ***"Bakın şu geceniz var ya, işte bu geceden itibaren yüzyılın başında bugün yeryüzünde olanlardan hiçbir kimse kalmayacaktır."*** buyurdu. Bu ifadesi ile gelecek yüzyılın bu çağı bitireceğini kasdediyordu.

(Bu çağdan maksat, sahabe nesli olabileceği gibi, o dönemde yaşayan herkes de olabilir. Gelecek yüzyılın bu çağı bitirmesi ise o çağdakilerin gelecek yüzyıl içerisinde vefat edip daha fazla yaşayamayacaklarıdır. Hadisin bir benzeri 96. hadiste geçmişti. Hz. Peygamber, bu ifadesi ile yüz yıl sonra ashabının kalmayacağı şeklinde anlaşılmıştır. Nitekim en son vefat eden sahabi Ebu't-Tufeyl Amr b. Vasile (r.a.), bu ifadelerden yüz yıl sonra hicri 110 yılılı civarında vefat etmiştir.)

٣٦٩ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنهما أَنَّ أَصْحَابَ الصُّفَّةِ كَانُوا أُنَاسًا فُقَرَاءَ وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ طَعَامُ اثْنَيْنِ فَلْيَذْهَبْ بِثَالِثٍ وَإِنْ أَرْبَعٌ فَخَامِسٌ أَوْ سَادِسٌ وَأَنَّ أَبَا بَكْرٍ جَاءَ بِثَلاَثَةٍ فَانْطَلَقَ النَّبِيُّ ﷺ بِعَشَرَةٍ قَالَ فَهُوَ أَنَا وَأَبِي وَأُمِّي فَلا أَدْرِي قَالَ وَامْرَأَتِي وَخَادِمٌ بَيْنَنَا وَبَيْنَ بَيْتِ أَبِي بَكْرٍ وَإِنَّ أَبَا بَكْرٍ تَعَشَّى عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ لَبِثَ حَيْثُ صُلِّيَتِ الْعِشَاءُ ثُمَّ رَجَعَ فَلَبِثَ حَتَّى تَعَشَّى النَّبِيُّ ﷺ فَجَاءَ بَعْدَ مَا مَضَى مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللَّهُ قَالَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ وَمَا حَبَسَكَ عَنْ أَضْيَافِكَ أَوْ قَالَتْ ضَيْفِكَ قَالَ أَوَمَا عَشَّيْتِيهِمْ قَالَتْ أَبَوْا حَتَّى تَجِيءَ قَدْ عُرِضُوا فَأَبَوْا قَالَ فَذَهَبْتُ أَنَا فَاخْتَبَأْتُ فَقَالَ يَا غُنْثَرُ فَجَدَّعَ وَسَبَّ

وَقَالَ كُلُوا لا هَنِيئًا فَقَالَ وَاللَّهِ لا أَطْعَمُهُ أَبَدًا وَايْمُ اللَّهِ مَا كُنَّا نَأْخُذُ مِنْ لُقْمَةٍ إِلاَّ رَبَا مِنْ أَسْفَلِهَا أَكْثَرُ مِنْهَا قَالَ يَعْنِي حَتَّى شَبِعُوا وَصَارَتْ أَكْثَرَ مِمَّا كَانَتْ قَبْلَ ذَلِكَ فَنَظَرَ إِلَيْهَا أَبُو بَكْرٍ فَإِذَا هِيَ كَمَا هِيَ أَوْ أَكْثَرُ مِنْهَا فَقَالَ لامْرَأَتِهِ يَا أُخْتَ بَنِي فِرَاسٍ مَا هَذَا قَالَتْ لا وَقُرَّةِ عَيْنِي لَهِيَ الآنَ أَكْثَرُ مِنْهَا قَبْلَ ذَلِكَ بِثَلاثِ مَرَّاتٍ فَأَكَلَ مِنْهَا أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ إِنَّمَا كَانَ ذَلِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ يَعْنِي يَمِينَهُ ثُمَّ أَكَلَ مِنْهَا لُقْمَةً ثُمَّ حَمَلَهَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَصْبَحَتْ عِنْدَهُ وَكَانَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمٍ عَقْدٌ فَمَضَى الأَجَلُ فَفَرَّقَنَا اثْنَا عَشَرَ رَجُلاً مَعَ كُلِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ أُنَاسٌ اللَّهُ أَعْلَمُ كَمْ مَعَ كُلِّ رَجُلٍ فَأَكَلُوا مِنْهَا أَجْمَعُونَ أَوْ كَمَا قَالَ۞

{&} 369-) Hz. Ebû Bekir (r.a.)'ın oğlu Abdurrahman (r.a.) anlatır: "Ashab-ı Suffe fakir kimselerdi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kimin yanında iki kişilik yiyecek varsa üçüncü kişiyi yanında götürsün. Eğer dört kişilik ise beşinciyi veya altıncıyı götürsün."*** buyurdu. Ebû Bekir üç kişi getirmiş Hz. Peygamber (s.a.v.) de on kişi götürmüştü. Ev halkı ben, babam ve annemdi. (Hadisi bize anlatan ravi:) "Hanımım ve bizimle Ebû Bekir'in evinde müşterek olan hizmetçi de" dedi mi bilemiyorum (demiştir.)

Ebû Bekir Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında akşam yemeği yedi sonra da yatsı namazı kılınana kadar orada kaldı. (Misafirleri getirdikten) sonra dönüp Hz. Peygamber (s.a.v.) akşam yemeğini yiyene kadar orada kalmıştı. Allah'ın dilediği bir süre geceden geçene kadar orada kaldıktan sonra çıkıp geldi. Hanımı: "Misafirlerinden seni alıkoyan şey ne ola ki?" dedi. O da: "Yoksa onlara akşam yemeği yedirmedin mi?" dedi. Hanımı: "Sen gelene kadar yemek yemediler, önlerine yemek konuldu kabul etmediler." dedi. Ben hemen kaçıp saklandım babam bana: "Be hey akılsız, rezil herif!" diyerek verdi veriştirdi. "Yiyiniz, içinize sinmesin" dedi ve: "Vallahi ben asla o yemeği yemeyeceğim" diye ekledi. (Misafirler yemeye başladı) Allah'a yemin olsun ki biz bir lokma alıyorduk; ama altından bundan daha fazlası çoğalıyordu. Sonra misafirler doydu, ama yemek ilk öncekinden daha fazla oldu. Ebû Bekir yemeğe baktı, bir de ne görsün yemek olduğu gibi, hatta daha fazlasıyla duruyor. Bunun üzerine hanımına: "Ey Firasoğulları'nın kız kardeşi, nedir bu?" dedi. O da: "Gözümün nuru hakkı için vallahi, yemek şu anda öncekinden üç kat daha fazla olmuş" dedi. Ebû Bekir sonunda (dayanamayıp) bu yemekten yedi. Yeminini kastederek: "Bu yemin işi şeytanın kışkırtmasından olmuştu" dedi ve yemekten bir lokma aldı. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'e götürdü, yemek onun yanında sabaha kadar durdu. Bu sırada bir kabile ile aramızda saldırmazlık anlaşması vardı ki süre bitmişti (bu nedenle Medine'ye geldiler.) Biz (bunlardan) on iki adamı ayırdık, her bir adamın yanında da kendilerinden birtakım insanlar vardı ki, her adamın yanında kaç kişi olduğunu Allah daha iyi bilir. İşte bunların hepsi yemekten yediler" (Hadisi bize anlatan ravi:) "veya benzeri sayıda kişiler yedi" demiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الأَذَان

10-) Ezan Bölümü

٣٧٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما كَانَ يَقُولُ كَانَ الْمُسْلِمُونَ حِينَ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ يَجْتَمِعُونَ فَيَتَحَيَّنُونَ الصَّلاَةَ لَيْسَ يُنَادَى لَهَا فَتَكَلَّمُوا يَوْمًا فِي ذَلِكَ فَقَالَ بَعْضُهُمِ اتَّخِذُوا نَاقُوسًا مِثْلَ نَاقُوسِ النَّصَارَى وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ بُوقًا مِثْلَ قَرْنِ الْيَهُودِ فَقَالَ عُمَرُ أَوَلا تَبْعَثُونَ رَجُلاً يُنَادِي بِالصَّلاَةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا بِلاَلُ قُمْ فَنَادِ بِالصَّلاَةِ ❁

& 370-) İbni Ömer (r.a.) şöyle derdi: "Müslümanlar Medine'ye geldiklerinde toplanır namaz zamanını gözetirlerdi, (bu dönemde) namaz için bir çağırma yoktu. Bir gün bu konu hakkında konuştular birisi: "Hıristiyanların çanı gibi çan kullanınız" dedi. Diğer birisi de: "Hayır, Yahudiler gibi boru kullanınız." dedi. Ömer de: "Bir adam gönderseniz de halkı namaza çağırsa" dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ey Bilal kalk, namaza çağır"*** buyurdu."

٣٧١ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ أُمِرَ بِلاَلٌ أَنْ يَشْفَعَ الأَذَانَ وَأَنْ يُوتِرَ الإِقَامَةَ إِلاَّ الإِقَامَةَ ❁

& 371-) Enes (r.a.): "Bilal'e ezanda iki tekrar yapması kamette de "Kad Kâmeti's-Salâh" dışında bir defa okuması emredildi." demiştir.

٣٧٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلاَةِ أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ وَلَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لا يَسْمَعَ التَّأْذِينَ فَإِذَا قَضَى النِّدَاءَ أَقْبَلَ حَتَّى إِذَا ثُوِّبَ بِالصَّلاَةِ أَدْبَرَ حَتَّى إِذَا قَضَى التَّثْوِيبَ أَقْبَلَ حَتَّى يَخْطِرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ يَقُولُ اذْكُرْ كَذَا اذْكُرْ كَذَا لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ حَتَّى يَظَلَّ الرَّجُلُ لا يَدْرِي كَمْ صَلَّى ❁

{&} 372-) Ebû Hureyre (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: ***"Namaza çağrı yapıldığında şeytan yellenerek ezanı duyamayacağı kadar uzağa çekilir. Çağrı bittiğinde geri gelir. Namaza kamet getirildiğinde tekrar dönüp çekilir. Kamet bittiğinde tekrar gelir sonunda kişi ile kalbi arasına girer ve: "Şunu hatırla, bunu hatırla" diyerek aklında olmayanları söyler, nihayet bu kimse kaç rekat namaz kıldığını bilemez olur."***

(Efendimiz (a.s.)'ın bu tür hadisleri, ezandan kaçan şeytanın durumunu güzel bir benzetme ile ortaya koymaktadır. Onun ezandan kaçtığı sıradaki hali, ansızın büyük bir korku ve dehşete düşen insanın haline benzetilmiştir. Böyle bir kimse, ne yapacağını bilemez, dizlerinin bağı çözülür, mafsalları gevşer, iradesi alt üst olur. Deyim yerindeyse altına işer. Ezanı duyan şeytan da böyle bir korkuya kapıldığı için ne yapacağını bilemez. Bu haliyle o, uğradığı felâketten dolayı ne yapacağını bilemeyen insana benzer. Şeytanın yellenmesi, onun bu durumdaki endişesinin şiddetini bildirmektedir. Şeytanın yellenmesi, mecazi bir ifade midir yoksa gerçekten yellenme midir, şeklindeki soruya farklı açıklamalar yapılmıştır. Bazı âlimlere göre onun yellenmesi, ezanın sesini duymamak ve bastırmak için çıkardığı çirkin sesidir.

Şeytanın ezanı duymamak için kaçması da çeşitli şekilde açıklanmıştır: Bir sonra gelecek olan hadiste, müezzinin sesini duyanların kıyamet günü şâhitlik edeceği anlatılmıştır. Buna göre o, bu şâhitlikten kurtulmak için yahut Allah'a kulluğa çağrıyı duymuş olmamak için kaçar. Bir başka açıklamaya göre ise ezanın önemi ve yüceliğinden dolayı kaçar.)

٣٧٣ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يقول لا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جِنٌّ وَلا إِنْسٌ وَلا شَيْءٌ إِلاَّ شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ۞

{•} 373-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Müezzinin sesini duyan insan, cin ve tüm şeyler kıyamet günü ona şahitlik yapar."*** diye buyururken işittim" demiştir.

٣٧٤ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا غَزَا بِنَا قَوْمًا لَمْ يَكُنْ يَغْزُو بِنَا حَتَّى يُصْبِحَ وَيَنْظُرَ فَإِنْ سَمِعَ أَذَانًا كَفَّ عَنْهُمْ وَإِنْ لَمْ يَسْمَعْ أَذَانًا أَغَارَ عَلَيْهِمْ۞

& 374-) Enes (r.a.) anlatır: Hz. Peygamber (s.a.v.) bizimle birlikte, bir kavme karşı sefere çıktığında sabah vaktine kadar hücum etmezdi. Sabaha çıktığında bakardı; eğer ezanı duyarsa onlara hücum etmezdi. Eğer ezanı duymaz ise üzerlerine hücum ederdi."

٣٧٥ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ۞

{&} 375-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ezanı duyduğunuzda müezzinin söylediği gibi siz de söyleyiniz."*** buyurmuştur.

٣٧٦ وعَنْ مُعَاوِيَةَ رضي الله عنه مِثْلُهُ إِلَى قَوْلِهِ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ولَمَّا قَالَ حَيَّ عَلَى الصَّلاةِ قَالَ لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ وَقَالَ هَكَذَا سَمِعْنَا نَبِيَّكُمْ ﷺ يَقُولُ۞

376-) Muaviye (r.a.)'dan da bir benzeri rivayet edilmiş ancak tekrar edilen yer "Eşhedü enne Muhammeden Rasûlüllah" sözüne kadardır. (Müezzin:) "Hayye alessalah" dediğinde: "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh" demiş ve: "Peygamberimiz (s.a.v.)'i işte böyle söylerken işittik." demiştir.

٣٧٧ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلاةِ الْقَائِمَةِ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ۞

377-) Câbir b. Abdullah (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: ***"Kim ezanı duyduğunda: Allahümme Rabbe Hazihid-Da'veti't-Tâmmeti ve's-Salâti'l-Kâimeti, âti Muhammeden el-Vesîlete ve'l-Fazîlete veb'ashu Makamen Mahmûden ellezî vaattehu*** (=Şu tastamam olan çağrının ve kılınacak olan namazın Rabbı olan Allah'ım! Muhammed'e vesîleyi ve fazileti ver. Kendisine söz verdiğin Makamı Mahmud üzere kendisini kıyamette dirilt) derse bu kimseye kıyamette şefaatim gerçekleşir."

٣٧٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلاَّ أَنْ يَسْتَهِمُوا عَلَيْهِ لاسْتَهَمُوا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا۞

{&} 378-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Eğer insanlar ezan okumadaki ve birinci saftaki*** (sevapları) ***bilselerdi bunu*** (elde etmek için) ***sonunda kur'a çekmekten başka bir yol bulmasalar, kesinlikle kur'a çekerlerdi. Eğer namazı önce kılmadaki*** (sevabı) ***bilselerdi mutlaka bunun için yarış yaparlardı. Eğer yatsı ve sabah namazındaki*** (sevabı) ***bilselerdi bu ikisine emekleyerek de olsa gelirlerdi."*** buyurduğu rivayet edilmiştir.

٣٧٩ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ بِلالاً يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُنَادِيَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ ثُمَّ قَالَ وَكَانَ رَجُلاً أَعْمَى لا يُنَادِي حَتَّى يُقَالَ لَهُ أَصْبَحْتَ أَصْبَحْتَ۞

{&} 379-) İbni Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bilal gece ezan okur, bu nedenle İbni Ümmü Mektûm ezan okuyana kadar yiyip içiniz."*** buyurmuştur. İbni Ömer: "İbni Ümmü Mektûm âmâ bir kimse idi. Kendisine sabah vaktine girdin, sabah vaktine girdin, diye söylenip bildirilene değin ezan okumazdı" demiştir.

٣٨٠ عَنْ حَفْصَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا اعْتَكَفَ الْمُؤَذِّنُ لِلصُّبْحِ وَبَدَا الصُّبْحُ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ تُقَامَ الصَّلاةُ۞

{&} 380-) Hafsa (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) müezzin sabahı gözetlemek için oturup da sabah namazı vakti belirdiğinde namaza kamet getirilmeden önce kısa iki rekat namaz kılardı."

٣٨١ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لا يَمْنَعَنَّ أَحَدَكُمْ أَوْ أَحَدًا مِنْكُمْ أَذَانُ بِلالٍ مِنْ سَحُورِهِ فَإِنَّهُ يُؤَذِّنُ أَوْ يُنَادِي بِلَيْلٍ لِيَرْجِعَ قَائِمَكُمْ وَلِيُنَبِّهَ نَائِمَكُمْ وَلَيْسَ أَنْ يَقُولَ الْفَجْرُ أَوِ الصُّبْحُ وَقَالَ بِأَصَابِعِهِ وَرَفَعَهَا إِلَى فَوْقُ وَطَأْطَأَ إِلَى أَسْفَلُ حَتَّى يَقُولَ هَكَذَا يُشِيرُ بِسَبَّابَتَيْهِ إِحْدَاهُمَا فَوْقَ الأُخْرَى ثُمَّ مَدَّهَا عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ۞

& 381-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bilal'in ezanı sizi sahur yemeğinden asla alıkoymasın. Çünkü o, gece ayakta olanın / ibadet edenin artık biraz istirahata çekilmesi, uyuyanın da artık uyanması için gece ezan okur. Bu, sabah namazı vakti demek değildir, taki şöyle olana kadar."*** buyurmuştur. (Bu, sabah namazı vakti demek değildir, derken) bunu parmaklarıyla işaret etmiş, yukarı kaldırıp aşağı indirmiştir. (Taki şöyle olana kadar, derken de) bunu şahadet parmağı ve orta parmağı ile işaret etmiş, iki parmağını üstüste getirerek sağdan sola uzatmıştır.

٣٨٢ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ الْمُزَنِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاةٌ ثَلاثًا لِمَنْ شَاءَ۞
وفي رواية: بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاةٌ بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاةٌ ثُمَّ قَالَ فِي الثَّالِثَةِ لِمَنْ شَاءَ۞

{&} 382-) Abdullah b. Muğaffal el-Müzenî (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) üç defa: ***"Her iki ezan arasında dileyen kimse için bir namaz vardır."*** buyurmuştur. Bir başka rivayette ise: ***"Her iki ezan arasında bir namaz vardır, her iki ezan arasında bir namaz vardır."*** buyurmuş, üçüncüde de "Dileyen kimse için" buyurmuştur.

(İki ezandan birisi, vakit ezanı diğeri kamettir.)

٣٨٣ عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ رضي الله عنه أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي نَفَرٍ مِنْ قَوْمِي فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عِشْرِينَ لَيْلَةً وَكَانَ رَحِيمًا رَفِيقًا فَلَمَّا رَأَى شَوْقَنَا إِلَى أَهَالِينَا قَالَ ارْجِعُوا فَكُونُوا فِيهِمْ وَعَلِّمُوهُمْ وَصَلُّوا فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤَذِّنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ وَلْيَؤُمَّكُمْ أَكْبَرُكُمْ۞

& 383-) Mâlik b. el-Huveyris (r.a.) anlatır: Kavmimden birtakım topluluk içerisinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldim ve yanında yirmi gece kaldım. Yumuşak ve merhametli idi. Ailemize karşı özlemimizi görünce: ***"Haydi dönün, onların yanında olun. Onlara İslâm'ı öğretin, namaz kıldırın, namaz vakti girdiğinde biriniz size ezan okusun, büyüğünüz de size imam olsun."*** buyurdu." demiştir.

٣٨٤ وعنه رضي الله عنه في رواية: أَتَى رَجُلَانِ النَّبِيَّ ﷺ يُرِيدَانِ السَّفَرَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَنْتُمَا خَرَجْتُمَا فَأَذِّنَا ثُمَّ أَقِيمَا ثُمَّ لِيَؤُمَّكُمَا أَكْبَرُكُمَا۞

& 384-) Yine Mâlik b. El-Huveyris (r.a.)'dan gelen diğer bir rivayette ise şöyle anlatır: Yolculuğa çıkmak isteyen iki adam Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına geldi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Buradan çıktığınızda*** (yolda vakti gelince) ***ezan okuyun sonra da kamet getirin, büyüğünüz imam olsun."*** buyurdu.

٣٨٥ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَأْمُرُ مُؤَذِّنًا يُؤَذِّنُ ثُمَّ يَقُولُ عَلَى إِثْرِهِ أَلَا صَلُّوا فِي الرِّحَالِ فِي اللَّيْلَةِ الْبَارِدَةِ أَوِ الْمَطِيرَةِ فِي السَّفَرِ۞

{&} 385-) İbni Ömer (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) soğuk veya çok yağmurlu gecede, yolculuk yaparken müezzine ezan okumasını arkasından: ***"Namazı barınaklarınızda / evlerinizde kılınız"*** diye söylemesini emrederdi."

٣٨٦ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضي الله عنه قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ سَمِعَ جَلَبَةَ رِجَالٍ فَلَمَّا صَلَّى قَالَ مَا شَأْنُكُمْ قَالُوا اسْتَعْجَلْنَا إِلَى الصَّلَاةِ قَالَ فَلَا تَفْعَلُوا إِذَا أَتَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا۞

& 386-) Ebû Katâde (r.a.) anlatır: "Biz, Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte namaz kılıyorduk, birden telaşlı erkek sesleri duydu. Namazı kıldıktan sonra: ***"Ne bu haliniz?"*** buyurdu: "Namaza yetişmek için acele ettik" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Böyle yapmayın! Neye yetişirseniz onu kılınız,*** (imam ile) ***kılamadığınızı da sonunda tamamlayınız."*** buyurdu." demiştir.

٣٨٧ وعنه رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلاَةُ فَلا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي۞

& 387-) Yine Ebû Katâde (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Namaza kamet getirildiğinde beni görene değin namaza kalkmayınız."*** buyurdu" demiştir.

٣٨٨ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ أُقِيمَتِ الصَّلاَةُ وَالنَّبِيُّ ﷺ يُنَاجِي رَجُلاً فِي جَانِبِ الْمَسْجِدِ فَمَا قَامَ إِلَى الصَّلاَةِ حَتَّى نَامَ الْقَوْمُ۞

& 388-) Enes (r.a.) anlatır: "Namaza kamet getirilmişti. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir adamla mescidin kenarında sessizce konuşuyordu. Öyle ki oradakiler uyuklayıncaya kadar (sözü uzattı) namaza kalkmadı."

٣٨٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِحَطَبٍ فَيُحْطَبَ ثُمَّ آمُرَ بِالصَّلاَةِ فَيُؤَذَّنَ لَهَا ثُمَّ آمُرَ رَجُلاً فَيَؤُمَّ النَّاسَ ثُمَّ أُخَالِفَ إِلَى رِجَالٍ فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُهُمْ أَنَّهُ يَجِدُ عَرْقًا سَمِينًا أَوْ مِرْمَاتَيْنِ حَسَنَتَيْنِ لَشَهِدَ الْعِشَاءَ۞

{&} 389-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Canımı elinde tutan Allah'a yemin olsun ki odun toplamalarını emredeyim, böylece odun yığılsın sonra da namaz kılmalarını emredeyim, namaz için ezan okunsun sonra da bir kimseye emredeyim cemaate imam olsun, sonra geriye çekilip namaza gelmeyen adamlara giderek, üzerlerine evlerini yakayım, diye içimden geçirdim. Canımı elinde tutan Allah'a yemin olsun ki, onlardan birisi eğer yağlı bir kemik ya da güzelinden iki koyun paçası bulacağını bilse yatsıya gelip hazır bulunurdu."*** buyurmuştur.

٣٩٠ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ صَلاَةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلاَةَ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً۞

{&} 390-) Abdullah b. Amr (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Cemaatle kılınan namaz yalnız başına kılınandan yirmi yedi derece daha üstündür."*** buyurmuştur.

٣٩١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ تَفْضُلُ صَلاَةُ الْجَمِيعِ صَلاَةَ أَحَدِكُمْ وَحْدَهُ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا وَتَجْتَمِعُ مَلاَئِكَةُ اللَّيْلِ وَمَلاَئِكَةُ النَّهَارِ فِي صَلاَةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ فَاقْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ ﴿إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا﴾

{&} 391-) Ebû Hureyre (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Cemaatle kılınan namaz birinizin tek başına kıldığı namaza göre yirmi beş kat daha üstündür. Sabah namazında gece melekleri de gündüz melekleri de toplanır."*** diye buyururken işittim" demiştir. Sonra Ebû Hureyre (r.a.): "Dilerseniz **«...Sabah vakti de namaz kıl. Çünkü sabah vakti de şahitlidir...»** (İsrâ: 78) ayetini (buna delil olarak) okuyunuz." derdi.

(Cemaatle kılınan namazın üstünlüğü 299. hadiste de geçmişti.)

٣٩٢ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَعْظَمُ النَّاسِ أَجْرًا فِي الصَّلاَةِ أَبْعَدُهُمْ فَأَبْعَدُهُمْ مَمْشًى وَالَّذِي يَنْتَظِرُ الصَّلاَةَ حَتَّى يُصَلِّيَهَا مَعَ الإِمَامِ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنَ الَّذِي يُصَلِّي ثُمَّ يَنَامُ۞

& 392-) Ebû Mûsâ (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Namazdaki sevap açısından insanların en büyüğü derece derece uzaktan yürüyüp gelendir. İmamla beraber namaz kılmak için namazı bekleyen, hemen kılıp da uyuyan kimseden sevap bakımından daha büyüktür."*** buyurdu" demiştir.

٣٩٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنَ شَوْكٍ عَلَى الطَّرِيقِ فَأَخَّرَهُ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ

{&} 393-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bir adam yolda yürürken yol üzerinde bir diken dalı buldu ve bunu alıp yoldan dışarı çekti. Allah onun bu davranışını kabul buyurdu ve günahını bağışladı."*** buyurmuştur.

ثُمَّ قَالَ الشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ الْمَطْعُونُ وَالْمَبْطُونُ وَالْغَرِيقُ وَصَاحِبُ الْهَدْمِ وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Sonra Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Şehidler beş tanedir: Tâûndan ölen, iç hastalıklardan ölen, suda boğulan, yıkıntı altında kalan ve Allah yolunda şehid olan kimselerdir."***

(Şehidlik için 1217. hadisin açıklamasına, Tâûn hastalığı için de 1451. hadisin açıklamasına bakınız)

وَقَالَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلاَّ أَنْ يَسْتَهِمُوا لاسْتَهَمُوا عَلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لاَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا۞

Yine Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Eğer insanlar ezanda ve birinci safta olan sevabı bilselerdi*** (bunu elde etmek için) ***sonunda kur'a çekmekten başka bir yol olmasaydı mutlaka kur'a çekmeye başvururlardı. Eğer namazı önce kılmadaki sevabı bilselerdi mutlaka bunun için yarış yaparlardı. Eğer yatsı ve sabah namazındaki sevabı bilselerdi emekleyerek de olsa bu namaza gelirlerdi."***

٣٩٤ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ بَنِي سَلِمَةَ أَرَادُوا أَنْ يَتَحَوَّلُوا عَنْ مَنَازِلِهِمْ فَيَنْزِلُوا قَرِيبًا مِنَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ فَكَرِهَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُعْرُوا الْمَدِينَةَ فَقَالَ أَلاَ تَحْتَسِبُونَ آثَارَكُمْ۞

394-) Enes (r.a.) anlatır: "Selimeoğulları (Mescid'e uzak olan) evlerinden göçüp Hz. Peygamber (s.a.v.)'e yakın bir yere inmek istediler. Rasûlüllah (s.a.v.) Medine'nin kenar bölgelerinin ıssız kalmasını istemedi ve: ***"Ayak izlerinizin*** (sevabının çokluğunu) ***hesap etmez misiniz?"*** buyurdu."

٣٩٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْسَ صَلاةٌ أَثْقَلَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ مِنَ الْفَجْرِ وَالْعِشَاءِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا۞

395-) Ebû Hureyre (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Münafıklara sabah ve yatsıdan daha ağır gelen bir namaz yoktur. Eğer bu iki namazdaki sevabı bilselerdi bu namazlara emekleyerek de olsa gelirlerdi."*** buyurdu" demiştir.

٣٩٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لا ظِلَّ إِلاَّ ظِلُّهُ الإِمَامُ الْعَادِلُ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلاَنِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ۞

& 396-) Ebû Hureyre (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: ***"Yedi kişi vardır ki, Allah bunları sadece kendi gölgesinin bulunduğu günde gölgesinde gölgelendirir: Adaletli devlet başkanı, Rabb'ine kulluk üzere yetişmiş bir genç, kalbi mescidlere bağlı bir kimse, Allah için birbirini seven Allah için birbirleriyle beraber olan ve Allah için birbirlerinden ayrılan iki kimse, güzel ve mevki sahibi bir kadının kendisini*** (zinaya) ***çağırıp da: "Ben, Allah'tan korkarım" diyen kimse, sağ elinin verdiğini sol elinin bilemeyeceği derecede gizlice sadaka veren kimse, yalnız başına tenhada Allah'ı zikredip hatırlayan ve bu nedenle gözleri dolan kimse."***

٣٩٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ وَرَاحَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ نُزُلَهُ مِنَ الْجَنَّةِ كُلَّمَا غَدَا أَوْ رَاحَ۞

& 397-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim, sabah akşam mescide gider gelirse Allah, her gidiş gelişinde o kimse için cennette ikramını hazırlar."*** buyurmuştur.

٣٩٨ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَالِكٍ ابْنِ بُحَيْنَةَ رَجُلٌ مِنَ الأَزْدِ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى رَجُلاً وَقَدْ أُقِيمَتِ الصَّلاةُ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لاَثَ بِهِ النَّاسُ وَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الصُّبْحَ أَرْبَعًا الصُّبْحَ أَرْبَعًا۞

& 398-) Ezd kabilesinden olan Abdullah b. Mâlik b. Buhayne (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) namaza kamet getirilip başlandığı sırada iki rekat namaz kılan bir kimse görmüştü. Rasûlüllah (s.a.v.) o kişiye: ***"Sabahı dört rekat mı yapıyorsun? Sabahı dört rekat mı yapıyorsun?"*** buyurdu.

(Bazı âlimler bu hadise dayanarak kamet getirildikten sonra sabah namazının sünnetinin kılınmayıp farza başlanılması gerektiğini söylemişlerdir. Bunun yanında bir kısım âlimlerse ***"Bu iki rekat sünneti, düşman süvarisi kovalasa bile terk etmeyiniz."*** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 3) hadisi ve sabah namazının sünnetini kılmanın Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından ısrarla istenmesinden hareketle eğer farzı kaçırma ihtimali yoksa kametten sonra da sünnetin kılınabileceğini en azından başlanan sünnet namazın tamamlanabileceğini söylemişlerdir. Bu kısım âlimlere göre Hz. Peygamber (s.a.v.)'in söz konusu sahabiyi uyarmasının nedeni şudur: Sabah namazının sünneti evde kılındığından dolayı bu sahabinin mescidde iki rekat sünnet kılması evde kılınan ile birlikte namazın dört rekat kılındığı zannı vermesindendir.)

٣٩٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ لَمَّا مَرِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ فَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَأُذِّنَ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ وَأَعَادَ فَأَعَادُوا لَهُ فَأَعَادَ الثَّالِثَةَ فَقَالَ إِنَّكُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فَصَلَّى فَوَجَدَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ نَفْسِهِ خِفَّةً فَخَرَجَ يُهَادَى بَيْنَ رَجُلَيْنِ كَأَنِّي أَنْظُرُ رِجْلَيْهِ تَخُطَّانِ مِنَ الْوَجَعِ فَأَرَادَ أَبُو بَكْرٍ أَنْ يَتَأَخَّرَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ مَكَانَكَ ثُمَّ أُتِيَ بِهِ حَتَّى جَلَسَ إِلَى جَنْبِهِ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِصَلَاتِهِ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ

في رواية: جَلَسَ عَنْ يَسَارِ أَبِي بَكْرٍ فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي قَائِمًا۞

& 399-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) vefat ettiği hastalığına tutulduğunda namaz vakti gelmiş ve ezan okunmuştu: ***"Ebû Bekir'e söyleyin halka namazı kıldırsın."*** buyurdu. Kendisine: "Ebû Bekir çok üzgündür, yufka yüreklidir. Senin yerine geçtiğinde halka namaz kıldıramaz." denildi. Rasûlüllah (s.a.v.) sözünü tekrar etti, yanındakiler de cevabı tekrar ettiler. Üçüncüde: ***"Sizler Yusuf devrindeki kadınlar gibisiniz*** (içinizdekini dışa vurmuyorsunuz) ***Ebû Bekir'e söyleyin, halka namaz kıldırsın."*** buyurdu. Ebû Bekir çıktı, namaz kıldırdı. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisinde bir hafiflik hissetti ve iki kişiye dayanarak namaza çıktı. Sanki ben şimdi kendisinin hastalıktan dolayı yerde sürüdüğü ayaklarını görür gibiyim. Ebû Bekir geriye çekilmek istedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Yerinde kal"*** diye işaret etti. Sonra Ebû Bekir'in yanına götürüldü, nihayet yanına oturdu. Hz. Peygamber (s.a.v.) namaz kıldırıyor, Ebû Bekir (r.a.) onun namazına uyuyor, cemaat de Ebû Bekir (r.a.)'ın namazına uyuyordu."

Diğer bir rivayet ise: "Ebû Bekirin soluna varıp oturdu. Ebû Bekir ayakta namaz kılıyordu."

(***"Sizler Yusuf devrindeki kadınlar gibisiniz*** (içinizdekini dışa vurmuyorsunuz) ***Ebû Bekir'e söyleyin, halka namaz kıldırsın."*** İfadesi hakkında 406. hadisin açıklamasına bakınız.

Hadisin ifadelerinden değişik anlamlar çıkarılmıştır. Ebû Bekir (r.a.)'ın namazda geri çekilmesi, imam olan bir kimsenin namazda geri çekilip başka birisine uyabileceği ve bunun namazı bozmayacağı, namazda iki imamın bulunabileceği gibi görüşler vardır. Ancak Buhârî'nin diğer rivayetinde (Ezân: 67) Ebû Bekir (r.a.)'ın imamlığının Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sesini cemaate duyurma şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu hadisin ifadelerinden çıkarılan değişik görüşler için bakınız, Umdetü'l-Kârî, IV. 366 Rasûlüllah (s.a.v.)'in vefatından önce mescide çıkması ve konuşma yapması 150, 295, 406, 407, 409. hadislerde de anlatılır. Kendisinin yaptığı konuşmadaki vasiyeti hakkında 1304, 1563 ve 1564. hadislere bakabilirsiniz)

٤٠٠ وعنها رضي الله عنها في رواية: لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ ﷺ وَاشْتَدَّ وَجَعُهُ اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ أَنْ يُمَرَّضَ فِي بَيْتِي فَأَذِنَّ لَهُ وباقي الحديث تقدم آنفا۞

& 400-) Yine Hz. Âişe (r.a.)'dan gelen bir başka rivayet: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ağırlaşıp ağrısı arttığında benim evimde tedavi görmesi için hanımlarından izin istedi, bunun üzerine kendisine izin verildi." şeklinde olup hadisin devamı yukarıda geçtiği gibidir.

٤٠١ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ خَطَبَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما فِي يَوْمٍ ذِي رَدْغٍ فَأَمَرَ الْمُؤَذِّنَ لَمَّا بَلَغَ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ قَالَ قُلِ الصَّلَاةُ فِي الرِّحَالِ فَنَظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ فَكَأَنَّهُمْ أَنْكَرُوا فَقَالَ كَأَنَّكُمْ أَنْكَرْتُمْ هَذَا إِنَّ هَذَا فَعَلَهُ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي يَعْنِي النَّبِيَّ ﷺ إِنَّهَا عَزْمَةٌ وَإِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أُحْرِجَكُمْ۞

& 401-) Abdullah b. Hâris anlatır: "İbni Abbâs (r.a.) soğuk ve çamurlu bir günde bize hutbe verdi. "Hayyaalessalâh" sözüne geldiğinde, Müezzine: "Namaz evlerde (kılınacak)" de" diye söyledi. Halk birbirine baktı, adeta bunu yadırgamışlardı. Bunun üzerine: "Herhalde siz bunu yadırgadınız - Hz. Peygamber (s.a.v.)'i kasdederek- bu, benden daha hayırlı bir kimsenin yaptığı bir uygulamadır. Şüphesiz bu (Cuma namazı) farzdır, ama ben sizi sıkıntıya sokmak istemedim." dedi."

٤٠٢ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ إِنِّي لا أَسْتَطِيعُ الصَّلاةَ مَعَكَ وَكَانَ رَجُلاً ضَخْمًا فَصَنَعَ لِلنَّبِيِّ ﷺ طَعَامًا فَدَعَاهُ إِلَى مَنْزِلِهِ فَبَسَطَ لَهُ حَصِيرًا وَنَضَحَ طَرَفَ الْحَصِيرِ فَصَلَّى عَلَيْهِ رَكْعَتَيْنِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ آلِ الْجَارُودِ لأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الضُّحَى قَالَ مَا رَأَيْتُهُ صَلاهَا إِلاَّ يَوْمَئِذٍ ❁

402-) Enes (r.a.) anlatır: Ensar'dan bir adam: "Ben namaz kılma işini senin yanında yapamıyorum" dedi. Kendisi şişman bir kimse idi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e yemek yaptı ve evine davet etti, kendisine hasır yayıp hasırın uçlarını da ıslatarak yumuşattı. Rasûlüllah (s.a.v.) iki rekat namaz kıldı.

Bu sırada Carûd ailesinden bir adam Enes (r.a.)'a: "Hz. Peygamber (s.a.v.) kuşluk namazını mı kılmıştı?" dedi. O da: "Kendisinin kuşluk namazını kıldığını o günden başka görmedim." demiştir.

(Kuşluk namazı hakkındaki görüşler için 594. hadisin açıklamasına bakınız.)

٤٠٣ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا قُدِّمَ الْعَشَاءُ فَابْدَءُوا بِهِ قَبْلَ أَنْ تُصَلُّوا صَلاةَ الْمَغْرِبِ وَلا تَعْجَلُوا عَنْ عَشَائِكُمْ ❁

& 403-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Eğer akşam yemeği önünüze konulmuş ise akşam namazını kılmadan önce yemeğe başlayınız. Acele edip akşam yemeğinizi bırakmayınız."***

٤٠٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّهَا سُئِلَتْ مَا كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَصْنَعُ فِي بَيْتِهِ قَالَتْ كَانَ يَكُونُ فِي مِهْنَةِ أَهْلِهِ تَعْنِي خِدْمَةَ أَهْلِهِ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلاةُ خَرَجَ إِلَى الصَّلاةِ ❁

404-) Âişe (r.a.)'ya: "Hz. Peygamber (s.a.v.) evinde ne yapardı?" diye soruldu: "Evinin işinde yani hizmetinde bulunurdu, namaz vakti geldiğinde de namaza çıkardı." demiştir.

٤٠٥ عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ قَالَ إِنِّي لأُصَلِّي بِكُمْ وَمَا أُرِيدُ الصَّلاةَ أُصَلِّي كَيْفَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي ❁

405-) Mâlik b. el-Huveyris (r.a.) Basra Mescidi'nde: "Aslında şimdi namaz kılmak istemediğim halde size namaz kıldıracağım. (Bakın) Hz. Peygamber (s.a.v.)'i namaz kılarken nasıl gördümse (öyle) namaz kılıyorum." demiştir.

٤٠٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّهَا قَالَتْ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فِي مَرَضِهِ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ قُلْتُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَقَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ لِحَفْصَةَ قُولِي لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ

فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَفَعَلَتْ حَفْصَةُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَهْ إِنَّكُنَّ لأَنْتُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَقَالَتْ حَفْصَةُ لِعَائِشَةَ مَا كُنْتُ لأُصِيبَ مِنْكِ خَيْرًا۞

{•} 406-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: Rasûlüllah (s.a.v.) hastalandığında: ***"Ebû Bekir'e söyleyin halka namaz kıldırsın."*** buyurdu. Ben: "Ebû Bekir senin yerine geçtiğinde ağlamaktan dolayı halka sesini duyuramaz. Ömer'e söyle halka o namaz kıldırsın." dedim ve Hafsa'ya: "Peygamber'e de ki: "Ebû Bekir senin yerine geçtiğinde ağlamaktan dolayı halka sesini duyuramaz, Ömer'e söyle, halka o namaz kıldırsın" dedim. Hafsa da söyleneni yaptı, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Yeter! Sus! Sizler Yusuf devrindeki kadınlar gibisiniz.*** (İçinizdekini dışa vurmuyorsunuz) ***Ebû Bekir'e söyleyin halka namaz kıldırsın."*** buyurdu.

Bunun akabinde Hafsa, Âişe'ye: "Ben zaten senden bir hayır gören değildim." dedi.

(Hz. Âişe (r.a.)'ın: "Ebû Bekir senin yerine geçtiğinde ağlamaktan dolayı halka sesini duyuramaz." diyerek namazı babasının kıldırmasını istememesinin nedeni aslında bu değildi. Efendimiz (a.s.) bunu bildiğinden dolayı: ***"Sizler Yusuf devrindeki kadınlar gibisiniz*** (içinizdekini dışa vurmuyorsunuz) ***Ebû Bekir'e söyleyin, halka namaz kıldırsın."*** buyurmuştur.

Hz. Âişe'nin asıl niyeti farklıydı. Kendisi asıl niyetini daha sonra şöyle açıklamaktadır: "Bu konuda (Ebû Bekir'i imam yapmaması konusunda) Rasûlüllah'a çokça müracaat etmeye sevk eden neden, ondan sonra sürekli onun yerine geçen birisini insanların sevebileceğine dair kalbimde bir hissin oluşmaması ve onun yerine geçen birisinin insanlarca uğursuz sayılacağını düşünmemdi. Bu nedenle Rasûlüllah'tan Ebû Bekir'den vazgeçmesini istemiştim" Buhârî, Meğâzî: 83, Müslim, Salât: 94)

٤٠٧ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رضي الله عنه كَانَ يُصَلِّي لَهُمْ فِي وَجَعِ النَّبِيِّ ﷺ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ الاِثْنَيْنِ وَهُمْ صُفُوفٌ فِي الصَّلاَةِ فَكَشَفَ النَّبِيُّ ﷺ سِتْرَ الْحُجْرَةِ يَنْظُرُ إِلَيْنَا وَهُوَ قَائِمٌ كَأَنَّ وَجْهَهُ وَرَقَةُ مُصْحَفٍ ثُمَّ تَبَسَّمَ يَضْحَكُ فَهَمَمْنَا أَنْ نَفْتَتِنَ مِنَ الْفَرَحِ بِرُؤْيَةِ النَّبِيِّ ﷺ فَنَكَصَ أَبُو بَكْرٍ عَلَى عَقِبَيْهِ لِيَصِلَ الصَّفَّ وَظَنَّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَارِجٌ إِلَى الصَّلاَةِ فَأَشَارَ إِلَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ أَنْ أَتِمُّوا صَلاَتَكُمْ وَأَرْخَى السِّتْرَ فَتُوُفِّيَ مِنْ يَوْمِهِ۞

& 407-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefat ettiği hastalığında Ebû Bekir (r.a.) halka namaz kıldırırdı. Pazartesi günü olduğunda Müslümanlar namazda saf durdukları sırada Hz. Peygamber (s.a.v.) odanın perdesini araladı. Ayakta bize bakıyordu. Yüzü sanki mushaf yaprağı gibiydi (yani sevinçli idi, parlıyordu) sonra gülerek tebessüm etti. Hz. Peygamber (s.a.v.)'i görme sevincinden az kalsın namazdan çıkıyorduk. Ebû Bekir Hz. Peygamber (s.a.v.)'in namaza çıkacağını zannedip arkasındaki safa geri geri çekildi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) bize: ***"Namazınızı tamamlayın"*** diye işaret etti. Perdeyi indirdi. O gün kendisi de vefat etti."

٤٠٨ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ذَهَبَ إِلَى بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ لِيُصْلِحَ بَيْنَهُمْ فَحَانَتِ الصَّلاَةُ فَجَاءَ الْمُؤَذِّنُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ أَتُصَلِّي لِلنَّاسِ فَأُقِيمَ قَالَ نَعَمْ فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالنَّاسُ فِي الصَّلاَةِ فَتَخَلَّصَ حَتَّى وَقَفَ فِي الصَّفِّ فَصَفَّقَ النَّاسُ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ لاَ يَلْتَفِتُ فِي صَلاَتِهِ فَلَمَّا أَكْثَرَ النَّاسُ التَّصْفِيقَ الْتَفَتَ فَرَأَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنِ امْكُثْ مَكَانَكَ فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ رضي الله عنه يَدَيْهِ فَحَمِدَ اللَّهَ عَلَى مَا أَمَرَهُ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ ذَلِكَ ثُمَّ

اسْتَأْخَرَ أَبُو بَكْرٍ حَتَّى اسْتَوَى فِي الصَّفِّ وَتَقَدَّمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَثْبُتَ إِذْ أَمَرْتُكَ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ مَا كَانَ لِابْنِ أَبِي قُحَافَةَ أَنْ يُصَلِّيَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا لِي رَأَيْتُكُمْ أَكْثَرْتُمُ التَّصْفِيقَ مَنْ رَابَهُ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيُسَبِّحْ فَإِنَّهُ إِذَا سَبَّحَ الْتُفِتَ إِلَيْهِ وَإِنَّمَا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ۞

{&} 408-) Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) aralarını düzeltmek için Amr b. Avfoğulları'na gitmişti ki bu sırada namaz vakti girdi, müezzin de Ebû Bekir'e gelip: "Ben kamet getireyim de sen halka namaz kıldırsan?" dedi. O da: "Olur" dedi, bunun üzerine Ebû Bekir namazı kıldırdı. Bu sırada halk namazda iken Rasûlüllah (s.a.v.) çıkageldi ve safları yarıp ön safta durdu. Halk el çırptı ama Ebû Bekir namazda iken başını geriye çevirmezdi. Halk iyice el çırpınca geriye baktı ve Rasûlüllah (s.a.v.)'i gördü. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Yerinde dur"*** diye kendisine işaret etti. Ebû Bekir (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'in kendisine böyle emretmesinden dolayı ellerini kaldırıp Allah'a hamdetti. Sonra da arkasındaki safa varana değin geri geri çekildi. Rasûlüllah (s.a.v.) de öne geçip namazı kıldırdı. Namazı bitirdikten sonra: ***"Ey Ebû Bekir, sana emrettiğim halde yerinde durmana engel olan nedir?"*** buyurdu. Ebû Bekir: "Ebû Kuhâfe'nin oğluna Rasûlüllah (s.a.v.)'in önünde namaz kıldırması uygun düşmez." dedi. Akabinde Rasûlüllah cemaate: ***"Sizde gördüğüm çokça el çırpma da neyin nesi? Kime namazında bir şey belirirse "Subhânellah" desin. Bilin ki "Subhânellah" dediğinde imam ona döner. El çırpma kadınlara mahsustur."*** buyurdu.

(Hadisin son kısmı için 262. hadisin açıklamasına bakını.)

٤٠٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ ثَقُلَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ قَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ قَالَتْ فَفَعَلْنَا فَاغْتَسَلَ فَذَهَبَ لِيَنُوءَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ ﷺ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ قَالَتْ فَقَعَدَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ ذَهَبَ لِيَنُوءَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ فَقَعَدَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ ذَهَبَ لِيَنُوءَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ فَقُلْنَا لا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالنَّاسُ عُكُوفٌ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُونَ النَّبِيَّ عَلَيْهِ السَّلام لِصَلاةِ الْعِشَاءِ الآخِرَةِ فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى أَبِي بَكْرٍ بِأَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَأَتَاهُ الرَّسُولُ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَأْمُرُكَ أَنْ تُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ وَكَانَ رَجُلاً رَقِيقًا يَا عُمَرُ صَلِّ بِالنَّاسِ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ أَنْتَ أَحَقُّ بِذَلِكَ فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ تِلْكَ الأَيَّامَ ثُمَّ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَجَدَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَّةً فَخَرَجَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا الْعَبَّاسُ لِصَلاةِ الظُّهْرِ وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ فَلَمَّا رَآهُ أَبُو بَكْرٍ ذَهَبَ لِيَتَأَخَّرَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ بِأَنْ لا يَتَأَخَّرَ قَالَ أَجْلِسَانِي إِلَى جَنْبِهِ فَأَجْلَسَاهُ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ قَالَ فَجَعَلَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي وَهُوَ يَأْتَمُّ بِصَلاةِ النَّبِيِّ ﷺ وَالنَّاسُ بِصَلاةِ أَبِي بَكْرٍ وَالنَّبِيُّ ﷺ قَاعِدٌ۞

{&} 409-) Âişe (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in rahatsızlığı ağırlaştığı zaman: ***"Halk namaz kıldı mı?"*** buyurdu: "Hayır, onlar seni bekliyorlar." dedik: ***"Bana leğene su koyun"*** buyurdu. Biz de söylediğini yaptık, yıkandı ve arkasından ayağa kalkmaya çalıştı, ama hemen kendi-

sinden geçti, sonra ayıldı ve: ***"Halk namaz kıldı mı?"*** buyurdu: "Hayır, onlar seni bekliyorlar Ey Allah'ın Rasûlü" dedik: ***"Bana leğene su koyun?"*** buyurdu ve oturup yıkandı, arkasından ayağa kalkmaya çalıştı ama hemen kendisinden geçti. Sonra ayıldı ve: ***"Halk namaz kıldı mı?"*** buyurdu: "Hayır, onlar seni bekliyorlar Ey Allah'ın Rasûlü" dedik: ***"Bana leğene su koyun"*** buyurdu ve oturup yıkandı, arkasından ayağa kalkmaya çalıştı ama hemen kendinden geçti, sonra ayıldı ve: ***"Halk namaz kıldı mı?"*** buyurdu: "Hayır seni bekliyorlar Ey Allah'ın Rasûlü" dedik. Halk mescidde toplanmış o günün en son namazı olan yatsı namazı için Hz. Peygamber (s.a.v.)'i bekliyorlardı. Hz. Peygamber (s.a.v.) halka namaz kıldırması için Ebû Bekir'e haber gönderdi. Haberci kendisine geldi ve: "Rasûlüllah (s.a.v.) halka namaz kıldırmanı emrediyor?" dedi. Ebû Bekir yufka yürekli idi: "Ey Ömer, halka sen namaz kıldır?" dedi. Ömer de kendisine: "Sen bu işe daha layıksın." dedi. Bunun üzerine Ebû Bekir o günlerde namaz kıldırdı. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisinde biraz rahatlık hissetti ve birisi Abbâs olan iki kişinin arasında öğle namazı için mescide çıktı. Bu sırada Ebû Bekir halka namaz kıldırıyordu. Ebû Bekir kendisini görünce geri çekilmeye davrandı, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Geriye çekilme"*** diye işaret etti: ***"Beni yanına oturtun?"*** dedi. Onlar da Ebû Bekir'in yanına oturttular. Ebû Bekir Hz. Peygamber (s.a.v.)'in namazına uyarak namaz kılıyor, halk da Ebû Bekir'in namazına uyuyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.) de oturuyordu."

(Hadisin bir benzeri 150. hadis olarak geçmişti.)

٤١٠ وعنها رضي الله عنها قَالَتْ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بَيْتِهِ وَهُوَ شَاكٍ فَصَلَّى جَالِسًا وَصَلَّى وَرَاءَهُ قَوْمٌ قِيَامًا فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَنِ اجْلِسُوا فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا ❁

{&} 410-) Yine Hz. Âişe (r.a.) kendisinden gelen bir diğer rivayette ise şöyle demiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in (Attan düşüp de vücudunun incinmesi sonucu hastalandığı) rahatsızlığı sırasında evinde namaz kıldı. Kendisi oturarak namaz kıldı, arkasında bulunan cemaat ise ayakta namaz kıldı. Bunun üzerine onlara: ***"Oturun"*** diye işaret etti. Namazı bitirdiğinde: ***"İmam ancak kendisine uyulsun diye imam yapılır. Bu nedenle o, rukûya vardığında siz de rukûya varınız, başını kaldırdığında siz de kaldırınız, oturarak namaz kıldığında siz de oturunuz"*** buyurdu."

(İmam Buhârî bu hadisin arkasından hocası el-Humeydî'nin şöyle bir açıklamasını getirir: "İmam oturarak kıldığında siz de oturarak kılınız" sözü Peygamber'in eskiden olan hastalığı sırasında idi. Hz. Peygamber (s.a.v.) bundan sonraları arkasındaki cemaat ayakta iken kendisi oturarak namaz kılmış, onlara oturmalarını emretmemişti. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in uygulamalarının en son olanı esas alınır."

Bu konuda Şah Veliyyullah Dihlevî şöyle demiştir: "Hadisteki: ***"İmam oturarak namaz kıldı mı, siz de hep beraber oturarak kılın"*** kısmı mensuhtur. Rasûlüllah (s.a.v.) ömrünün sonunda cemaat ayakta iken oturarak kıldırması bunun delilidir. Neshin sırrı şudur, cemaat ayakta iken imamın oturması, Acemlerin hükümdarlarına karşı gösterdikleri aşırı tazime benzemektedir. Nitekim bu durum bazı hadislerde tasrih edilmiştir. İslâmî esaslar yerleşip şeriatın pek çok hükmünde onlara muhalefet iyice yer edince, bir başka asıl ağır basmaya başladı ki o da, kıyamın namazın rüknü olması ve özür olmadan terkinin caiz olmamasıdır. Cemaatin ise kıyamı terketmelerini gerektirecek bir özürleri yoktur." (Şah Veliyyullah Dihlevî, Hüccetullâhi'l-Bâliğâ, Terc. Dr. Mehmet Erdoğan, II, 79)

٤١١ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ لَمْ يَحْنِ أَحَدٌ مِنَّا ظَهْرَهُ حَتَّى يَقَعَ النَّبِيُّ ﷺ سَاجِدًا ثُمَّ نَقَعُ سُجُودًا بَعْدَهُ ❁

& 411-) Berâ b. Âzib (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Semiallahu limen hamideh*** (=Allah hamdeden kimseyi işitmiştir)" dediğinde bizden hiçbir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.) secdeye varana kadar belini bükmezdi. Onun secdeye varmasından sonra biz de secdeye varırdık." demiştir.

٤١٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَمَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ أَوْ لا يَخْشَى أَحَدُكُمْ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الإِمَامِ أَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ صُورَتَهُ صُورَةَ حِمَارٍ ❁

& 412-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizden biriniz, başını imamdan önce kaldırdığında Allah'ın, onun başını eşek başına çevirmesinden veya şeklini eşek şekline koymasından korkmaz mı ki?"*** buyurmuştur.

(431. hadiste de namazda gözleri semaya çevirenler uyarılır, bakınız.

Namaz kılarken, yerin ve göklerin sahibi, kâinatın hâkimi olan Yüce Rabb'in huzurunda olduğumuzu unutmamalıyız. Nasıl ki dünyanın geçici krallarının bile karşısında kıpırdamadan pür dikkat el pençe durulur, saygıda hiçbir kusur işlenmezse, her şeyin hâkimi, hâkimler hâkimi Yüce Allah'ın karşısında son derece saygıyla pür dikkat durmamız gerekir. Bu saygıda kusur edersek sonunda pişman olacağımız bir duruma düşeriz.

İbadetlerimizi en iyi şekilde yerine getirmeliyiz. Gereksiz hareketlerden kaçınmalı, aceleci tavırlarla ibadetin nizamını bozmamalıyız.

Namaz kılarken gözlerimizi ve başımızı sağa sola çevirerek dikkatimizi dağıtmamalıyız. Saflarımızı sık ve düzgün tutarak araya şeytanı sokmamalı, şeytanın ibadetlerimizden bir şeyler götürmesine izin vermemeliyiz.)

٤١٣ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَإِنِ اسْتُعْمِلَ حَبَشِيٌّ كَأَنَّ رَأْسَهُ زَبِيبَةٌ ❁

413-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Başı kuru üzüm tanesi gibi bir habeşli idareci olsa bile sözünü dinleyip itaat ediniz."*** buyurmuştur.

(Hadis, 2196. hadis olarak tekrar edecektir. İtaat konusunda 2184. hadisin açıklamasına bakınız. Ayrıca bu konuda 1268 ve 1672. hadislere de bakınız)

٤١٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يُصَلُّونَ لَكُمْ فَإِنْ أَصَابُوا فَلَكُمْ وَإِنْ أَخْطَئُوا فَلَكُمْ وَعَلَيْهِمْ ❁

414-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İmamlar size namaz kıldırırlar. Eğer doğruyu bulurlarsa sizin lehinizedir. Yok eğer hata ederlerse yine sizin lehinize ama onların aleyhinedir."*** buyurmuştur.

٤١٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ نِمْتُ عِنْدَ مَيْمُونَةَ وَالنَّبِيُّ ﷺ عِنْدَهَا تِلْكَ اللَّيْلَةَ فَتَوَضَّأَ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي فَقُمْتُ عَلَى يَسَارِهِ فَأَخَذَنِي فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى ثَلاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً ثُمَّ نَامَ حَتَّى نَفَخَ وَكَانَ إِذَا نَامَ نَفَخَ ثُمَّ أَتَاهُ الْمُؤَذِّنُ فَخَرَجَ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ ❁

415-) İbni Abbâs (r.a.): "Teyzem Meymune'nin yanında uyumuştum. Hz. Peygamber (s.a.v.) de o gece yanında idi. Kendisi abdest aldı namaz kılmaya kalktı, ben de kalkıp soluna durdum, beni tutup sağına çekti ve on üç rek'at namaz kıldı. Sonra uyudu hatta horladı. -Kendisi uyuduğunda horlardı- sonra müezzin geldi, o da çıkıp abdest almadan namaz kıldı." demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in uykusunun bazı hallerde abdestine engel olmadığı konusundaki 113. hadisin açıklamasına bakınız.)

٤١٦ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ مُعَاذُ ابْنُ جَبَلٍ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ يَرْجِعُ فَيَؤُمُّ قَوْمَهُ فَصَلَّى الْعِشَاءَ فَقَرَأَ بِالْبَقَرَةِ فَانْصَرَفَ الرَّجُلُ فَكَأَنَّ مُعَاذًا تَنَاوَلَ مِنْهُ فَبَلَغَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ فَتَّانٌ فَتَّانٌ فَتَّانٌ ثَلاثَ مِرَارٍ أَوْ قَالَ فَاتِنًا فَاتِنًا فَاتِنًا وَأَمَرَهُ بِسُورَتَيْنِ مِنْ أَوْسَطِ الْمُفَصَّلِ ❁

& 416-) Câbir (r.a.) şöyle demiştir: "Muâz b. Cebel Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte namaz kılar sonra da dönüp halkına imamlık yapardı. Bir defasında yatsı namazını kıldırdı ve Bakara Suresi'ni okudu. Bunun üzerine bir adam namazdan ayrıldı. Herhalde Muâz da bu kişiye uygun olmayan sözler söyledi. Bu durum Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ulaştı. O da üç defa: ***"Sen cemaatten soğutuyorsun"*** buyurdu ve kendisine (Hucurat Suresinden başlayan sureler olan) Mufassal Surelerin ortalarındaki (Amme-Duhâ sureleri arasındaki) surelerden iki sure okumasını emir buyurdu."

(Mufassal sureler için 445. hadisin açıklamasına bakınız.)

٤١٧ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً قَالَ وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لأَتَأَخَّرُ عَنْ صَلاةِ الْغَدَاةِ مِنْ أَجْلِ فُلانٍ مِمَّا يُطِيلُ بِنَا فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْهُ يَوْمَئِذٍ ثُمَّ قَالَ إِنَّ مِنْكُمْ مُنَفِّرِينَ فَأَيُّكُمْ مَا صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيَتَجَوَّزْ فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالْكَبِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ۞

& 417-) Ebû Mes'ûd (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Bir adam: "Ey Allah'ın Rasûlü, falanca kimse kıraatı uzun tuttuğundan dolayı sabah namazına gelemiyorum." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.)'in vaaz verirken o günkü kadar çok kızdığını görmedim. Kendisi sonra şöyle buyurdu: ***"Sizden nefret ettirenler vardır. Herhangi biriniz halka namaz kıldırırsa biraz hafif tutsun. Çünkü içlerinde zayıf, yaşlı ve haceti olanlar var!..."***

(Hadisin bir benzeri 79. hadis olarak geçmişti.)

٤١٨ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما حديث مُعَاذٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ له فَلَوْلا صَلَّيْتَ بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى۞

418-) Câbir b. Abdullah (r.a.), Muâz (r.a.) hakkında anlattığı (416.) Hadise ilaveten Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisine: ***"Keşke, "Sebbih isme Rabb'ike...", "Veşşemsi ve Duhâhâ", "Velleyli izâ yağşâ" ile namaz kıldırsaydın"*** buyurdu" demiştir.

٤١٩ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُوجِزُ الصَّلاةَ وَيُكْمِلُهَا۞

& 419-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) namazı uzun tutmazdı ama gereklerini de tam yapardı." demiştir.

٤٢٠ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنِّي لأَقُومُ فِي الصَّلاةِ أُرِيدُ أَنْ أُطَوِّلَ فِيهَا فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ فِي صَلاتِي كَرَاهِيَةَ أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمِّهِ۞

420-) Ebû Katâde (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ben namazı uzun tutmak isteyerek namaza dururum, ama çocuk ağlaması duyarım da annesine zorluk çıkarmak istemediğimden dolayı namazımı kısa tutarım"*** buyurmuştur.

٤٢١ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ۞

& 421-) Numan b. Beşîr (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Saflarınızı kesinlikle dümdüz tutunuz. Yoksa, Allah aranıza anlaşmazlıklar koyar."*** buyurdu" demiştir.

٤٢٢ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ وَتَرَاصُّوا فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي۞

& 422-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Saflarınızı düzgün tutunuz, birbirinize sımsıkı olunuz. Şu bir gerçektir ki ben sizleri arkamdan görmekteyim."*** buyurmuştur.

٤٢٣ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فِي حُجْرَتِهِ وَجِدَارُ الْحُجْرَةِ قَصِيرٌ فَرَأَى النَّاسُ شَخْصَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَامَ أُنَاسٌ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ فَأَصْبَحُوا فَتَحَدَّثُوا بِذَلِكَ فَقَامَ اللَّيْلَةَ الثَّانِيَةَ فَقَامَ مَعَهُ أُنَاسٌ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ صَنَعُوا ذَلِكَ لَيْلَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا حَتَّى إِذَا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ جَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلَمْ يَخْرُجْ فَلَمَّا أَصْبَحَ ذَكَرَ ذَلِكَ النَّاسُ فَقَالَ إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُكْتَبَ عَلَيْكُمْ صَلَاةُ اللَّيْلِ۞

& 423-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.) gece odasında namaz kılardı, odanın duvarı alçak olduğundan insanlar Hz. Peygamber (s.a.v.)'in karaltısını görmüş, bunun üzerine bazıları Hz. Peygamber'in namazına uyarak namaza durmuşlardı. Sabah olduğunda aralarında bunu konuştular. Ertesi gece Hz. Peygamber yine namaz kıldı, bazıları da Hz. Peygamber (s.a.v.)'in namazına uyarak kendisiyle namaza durdu. Bu uygulamayı iki veya üç gece yaptılar, sonunda yine aynı vakit geldiği halde Rasûlüllah (s.a.v.) oturup namaz kıldığı o yere çıkmadı. Sabah olunca halk bunu dile getirdi. O da: ***"Ben gece namazının size farz olmasından korktum."*** buyurdu."

(Hadisin bir benzeri 972. hadiste gelecektir.)

٤٢٤ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اتَّخَذَ حُجْرَةً قَالَ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ مِنْ حَصِيرٍ فِي رَمَضَانَ فَصَلَّى فِيهَا لَيَالِيَ فَصَلَّى بِصَلَاتِهِ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَلَمَّا عَلِمَ بِهِمْ جَعَلَ يَقْعُدُ فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ قَدْ عَرَفْتُ الَّذِي رَأَيْتُ مِنْ صَنِيعِكُمْ فَصَلُّوا أَيُّهَا النَّاسُ فِي بُيُوتِكُمْ فَإِنَّ أَفْضَلَ الصَّلَاةِ صَلَاةُ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ۞

& 424-) Zeyd b. Sâbit (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Ramazan'da bir hücre edindi –(Ravi Busr b. Sâid): "Zannediyorum hasırdan, dedi." demiştir.- Burada birkaç gece namaz kıldı. Kendisinin ashabından bir kısım insan da onun namazıyla namaz kıldı. Onların böyle yaptığını öğrenince (bu namazı kılmayıp) oturmaya başladı, sonra da yanlarına çıktı: ***"Görmüş olduğum davranışlarınızı tanıyorum. Ancak ey insanlar, bunu evinizde kılınız. Çünkü bir kimsenin farz namaz dışında kıldığı namazın en değerlisi evinde kıldığıdır."*** buyurdu.

٤٢٥ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ رَفَعَهُمَا كَذَلِكَ أَيْضًا وَقَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَكَانَ لَا يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السُّجُودِ۞

{&} 425-) Abdullah b. Ömer (r.a.): **"Rasûlüllah (s.a.v.) namaza başlangıç tekbiri aldığında iki elini iki omuz hizasına kaldırırdı. Rukûa giderken tekbir aldığında, yine başını rukûdan kaldırıp "Semiallâhu limen Hamideh" dediğinde de ellerini kaldırırdı, ama bunu secdelerde yapmazdı."** demiştir.

(Bu hadiste üzerinde durulması gereken iki husus vardır, elleri omuz hizasına kadar kaldırma ile rukûya gidiş-gelişlerde el kaldırma meselesidir.

Hadiste tekbir alırken ellerin omuz hizasına kadar kaldırıldığı bildirilmiştir. Aslında bu konuda çeşitli uygulamalar vardır (Müslim, Salât: 26, Ebû Dâvûd, Salât: 116, Neseî, İftitâh: 5, Nasbu'r-Râye I. 310-311) bu yerlerde ellerin kulak hizasına veya başparmağın kulak yumuşağına kadar kaldırıldığı belirtilir. Mesele üzerinde mezhebler çeşitli görüşler sürmüşlerdir. İmam Şafi'nin yaklaşımı olan ellerin omuz hizasına, başparmakların kulak yumuşağına diğer parmakların da kulakların üst kısmına doğru tutarak tüm rivayetleri toplama şeklindeki uygulamayı, Hanefî mezhebinin âlimlerinden Ali el-Kârî beğenmiş, bazı hocalarının da bunu tercih ettiğini bildirmiştir. (Mirkâtü'l-Mefâtih, II. 502, Bezlü'l-Mechûd, IV. 398) Aslında farklı uygulamaların hepsi de sünnet olup Aynî'nin belirttiği gibi genişlik ifade eder. (Umdetü'l-Kârî V. 7)

Rukûya gidip-gelirken ellerin kaldırılması konusunda çok tartışmalar yapılmış hatta müstakil kitaplar bile yazılmıştır. İmam Buhârî de müstakil kitap yazanlardandır. Buhârî bu kitabında el kaldırma işini on yedi sahabi ve pek çok tâbiîn âlimlerine dayandırır. Tirmizî: "Peygamber (s.a.v.)'in ashabından bazı ilim ehlinin görüşü budur. İbni Ömer, Câbir b. Abdullah, Ebû Hureyre, Enes, İbni Abbâs, Abdullah b. Zübeyr ve daha başkaları bunlar arasındandır." demekte ve tâbiînden bu görüşte olan âlimleri de zikretmektedir. (Tirmizî, Salât: 189) Ahmed Naim Efendi, bu görüşte olanlarla aleyhte olanları zikrettikten sonra: "Aynî, Tahâvî'ye uyarak kuvvetli hadislerin mensuh olduğunu söyler, münakaşanın sonunda ise kalbe tam bir kanaat gelmiyor." diyerek "el kaldırma" konusundaki kuvvetli rivayetler karşısında muhalif görüşlerden pek tatmin olmadığını gösterir. (Tecrid-i Sarih Terc. ve Şerhi II. 699)

Namazda el kaldırmanın sadece: Başlangıç tekbiri, Kunut ve Bayram Namazlarında olduğunu söyleyen Hanefî âlimleri el kaldırma konusundaki hadislerin sıhhatini kabul etmekle birlikte bu uygulamanın son dönemde mensuh olduğunu söylemişlerdir. Delil olarak şunları ileri sürerler: Abdullah b. Mes'ûd (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in namazını tarif ederken iftitâh tekbirinden sonra el kaldırmamıştır. (Tirmizî, Salât: 190, Ebû Dâvûd, Salât: 116, Neseî, İftitâh: 110) Berâ b. Âzib (r.a.) da Rasûlüllah (s.a.v.)'in ilk tekbirden sonra el kaldırmadığını rivayet etmiştir. (Ebû Dâvûd: Salât: 117) Kütüb-i Sitte dışındaki Müsned-i İshak b. Rahaveyh, Darekutnî, Hâkim gibi kaynaklardan bu uygulamaya ait bir kısım rivayetleri de bu konuya delil getirmektedirler. (Bak. Nasbu'r-Râye I, 310-311) Yine 435 numarada gelecek olan Buhârî'de geçen ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in namazı yanlış kılan bir sahabiye namazı tarif ederken el kaldırmadan bahsetmemesi de Hanefilerin delillerindendir.

Namaz içerisinde sukûnet ve disiplini ön plana alan Hanefiler İftitâh, Kunut ve Bayram Namazları dışında el kaldırılmayacağını belirtmişler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Acaba sizleri niçin ellerinizi hırçın atların kuyrukları gibi kaldırmış görüyorum? Namazda sukûnetli olun!"*** (Müslim, Salât: 119, Neseî, Sehv: 5) şeklindeki emrini bu konuya delil getirmişlerdir.

Namazda el kaldırılmayacağını ileri sürenler sadece Hanefî âlimleri değildir. Tirmizî'nin belirttiği gibi bu görüş birden fazla sahabi, tâbiîn ve Süfyân Sevri ile diğer Kûfe âlimlerinin görüşüdür. (Tirmizî, Salât: 191)

Buhârî Şarihi Aynî namazda el kaldırmanın İslâm'ın ilk yıllarındaki bir uygulama olduğunu sonunda bunun kaldırıldığını belirterek bu konuda Tahavî'den deliller getirir. (Umdetu'l-Kârî, V. 9) Ancak şunu da belirtelim ki karşı görüşte olanlar Hanefilerin ileri sürdüğü rivayetlere çoğunluğu sened konusunda olan çeşitli tenkitler yapmıştır.

Konuyu Şah Veliyyullah'ın şu tespitiyle bitirelim: "Bu, Rasûlüllah (s.a.v.) tarafından bazen yapılıp bazen terkedilen fiillerdendir. Dolayısıyla hepsi sünnettir. Herbirini sahabeden bir cemaat almış, tâbiîn ve daha sonraki nesiller boyunca durum aynı şekilde devam edegelmiştir. Bu konu Medine ve Kûfe ekollerinin ihtilaf ettikleri konulardan biridir. Her bir ekolün sağlam delilleri ve dayanakları vardır. Kanaatimce bunların hepsi sünnettir.

Durum böyle olmakla birlikte, bu gibi konularda insanın, memleketinde bulunan halkı, kendisi aleyhine kışkırtıcı davranışlara girdirmesi uygun olmaz. Rasûlüllah (s.a.v.) Hz. Âişe (r.a.)'ya: "Kâbe'yi Hz. İbrahim'in attığı eski temelleri üzerine yeniden bina etme hakkındaki düşüncesini açarak: "Eğer kavminin cahiliye dönemi ile ilgili olan anıları henüz taze olmasaydı Kâbe'yi yıkardım..." (Buhârî, Tefsir: 2, Müslim, Hac: 398) buyurması bu mananın ifadesi olmaktadır." (Hüccetullahi'l-Bâliğa, II. 23 Terc. Mehmet Erdoğan)

Allah: **«Fitne, adam öldürmekten daha kötüdür.»** buyurmaktadır. (Bakara: 191) Hepsi de sünnetin bir uygulamasına dayanan yüzeysel ayrılıklarla Müslümanların birbirlerini incitmemeleri gerekir. Kişinin, bulunduğu toplumda karışıklık ve fitneye sebep vermemesi için sünnete dayanan bu tür uygulamalarda toplumda yaygın olanı göz önünde bulundurması gerekir. Mesela, Anadolu'nun bir yerinde kıldıkları namazın hangi hadise dayandığını bile bilmeyen bir cemaat içerisinde birisinin kalkıp sünnet işliyorum diye el kaldırması gereksiz bir davranıştır. El kaldırmanın sünnet olduğu rivayet edilirken, kaldırmamanın da sünnet olduğu rivayet edilmektedir. Bu nedenle yüzeysel farklılıklar hususunda toplumda ihtilaf çıkarma yerine asgari müşterekleri aramanın daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Böyle yüzeysel farklarla uğraşma yerine daha ciddi konulara eğilmek daha yararlı olacaktır.)

٤٢٦ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّاسُ يُؤْمَرُونَ أَنْ يَضَعَ الرَّجُلُ الْيَدَ الْيُمْنَى عَلَى ذِرَاعِهِ الْيُسْرَى فِي الصَّلاةِ ❁

{•} 426-) Sehl b. Sa'd (r.a.): "Halka, namazda erkeklerin sağ elini sol bileğinin üzerine koyması emredilirdi." demiştir.

٤٢٧ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ رضي الله عنهما كَانُوا يَفْتَتِحُونَ الصَّلاةَ بِ ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

& 427-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.), Ebû Bekir (r.a.), Ömer (r.a.)'ın namaza: **"el-hâmdulillâhi Rabbi'l-Âlemîn"** ile başladığı rivayet edilmiştir.

٤٢٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسْكُتُ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَبَيْنَ الْقِرَاءَةِ إِسْكَاتَةً قَالَ أَحْسِبُهُ قَالَ هُنَيَّةً فَقُلْتُ بِأَبِي وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ إِسْكَاتُكَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ مَا تَقُولُ قَالَ أَقُولُ اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ ❁

& 428-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) başlangıç tekbiri ile kıraat arasında susardı: "Ey Allah'ın Rasûlü anam-babam sana fedâ olsun, tekbir ile kıraat arasındaki susman sırasında ne söylüyorsun?" dedim: ***"Allahümme bâidnî ve beyne hatâyâye kemâ bâadte beyne'l-Meşrıkı ve'l-Mağribi. Allahümme nekkınî mine'l-Hatâyâ kemâ yünakkâ's-Sevbu'l-Ebyadu mine'd-Denesi. Allahümme'ğsil hatâyâye bi'l-Mâi ve's-Selci ve'l-Beradi*** (=Allah'ım! Benimle günahlarımın (hatalarımın) arasını, doğuyla batının arasını uzaklaştırdığın gibi uzaklaştır. Allah'ım! Beyaz elbisenin kirden arındırıldığı gibi beni de günahlardan (hatalardan) arındır. Allah'ım günahlarımı (hatalarımı) su ile, kar ile ve dolu ile yıka" ***derim."*** buyurdu" demiştir.

(Bu duanın biraz daha geniş bir biçimi 2080. hadiste gelecektir.)

٤٢٩ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى صَلاةَ الْكُسُوفِ فَقَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ قَدْ دَنَتْ مِنِّي الْجَنَّةُ حَتَّى لَوِ اجْتَرَأْتُ عَلَيْهَا لَجِئْتُكُمْ بِقِطَافٍ مِنْ قِطَافِهَا وَدَنَتْ مِنِّي النَّارُ حَتَّى قُلْتُ أَيْ رَبِّ وَأَنَا مَعَهُمْ فَإِذَا امْرَأَةٌ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ تَخْدِشُهَا هِرَّةٌ قُلْتُ مَا شَأْنُ هَذِهِ قَالُوا حَبَسَتْهَا حَتَّى مَاتَتْ جُوعًا لا أَطْعَمَتْهَا وَلا أَرْسَلَتْهَا تَأْكُلُ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ مِنْ خَشِيشِ أَوْ خَشَاشِ الأَرْضِ ❁

429-) Esma bintü Ebû Bekir (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Kusuf (Güneş tutulması) namazı kıldırdı. Kıyama durdu ve kıyamı uzun tuttu, rukûya gitti, rukûyu da uzun tuttu, doğruldu ve ayakta durmayı da uzun tuttu, sonra yine rukûya gitti ve rukûyu uzun tuttu sonra doğrulup

secdeye vardı, secdeyi de uzun tuttu. Secdeden başını kaldırdı, arkasından yine secdeye vardı, yine secdeyi uzun tuttu, sonra ayağa kalktı ve kıyamı uzun tuttu, arkasından rukûya gitti ve rukûyu uzun tuttu, sonra doğruldu ve ayakta durmayı yine uzun tuttu, arkasından yine rukûya gitti ve rukûyu uzun tuttu, sonra başını kaldırıp secdeye gitti ve secdeyi uzun tuttu, sonra secdeden başını kaldırdı, tekrar secdeye gitti, secdeyi yine uzun tuttu, sonra da namazı bitirdi ve: ***"Cennet bana yaklaştı, o derece ki eğer almaya cesaretim olsaydı size cennet salkımından bir salkım getirecektim. Cehennem de bana yaklaştı, o derece ki: "Ey Rabb'im, ben de mi onlarla birlikte oluyorum?" dedim. Baktım ki bir kadın gördüm.*** -Ravi İbni Ebû Mülekye zannediyorum ki ***"Bir kedi o kadını tırmalıyor."*** dedi demiştir- ***Ben: "Bu kadının durumu nedir?" dedim: "Açlıktan ölene değin onu hapsetti, ne doyurdu, ne de yerin haşerelerinden yemesi için salıvermişti." dediler."***

(Hadisin son kısmı için 1397. hadisin açıklamasına bakınız.)

٤٣٠ عَنْ خَبَّابٍ رضي الله عنه قيل له أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ قَالَ نَعَمْ قُلْنَا بِمَ كُنْتُمْ تَعْرِفُونَ ذَاكَ قَالَ بِاضْطِرَابِ لِحْيَتِهِ۞

430-) Habbâb (r.a.)'a: "Rasûlüllah (s.a.v.) öğle ve ikindi namazlarında kıraat yapar mıydı?" denildi."Evet" dedi. Kendisine: "Bunu neyle biliyordunuz?" denildi. O da: "Sakalının hareketinden" demiştir.

٤٣١ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فِي صَلاتِهِمْ فَاشْتَدَّ قَوْلُهُ فِي ذَلِكَ حَتَّى قَالَ لَيَنْتَهُنَّ عَنْ ذَلِكَ أَوْ لَتُخْطَفَنَّ أَبْصَارُهُمْ۞

431-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Namazlarında gözlerini semaya kaldıran kimselerin neyi vardır?"*** buyurdu ve bu hususta çok ağır konuşma yaptı, sonra: ***"Ya bu yaptıklarına son verirler ya da gözleri kör olur."*** buyurdu." demiştir.

(412. hadiste de imamdan önce hareket eden kimseler uyarılmıştı.)

٤٣٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الالْتِفَاتِ فِي الصَّلاةِ فَقَالَ هُوَ اخْتِلاسٌ يَخْتَلِسُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلاةِ الْعَبْدِ۞

432-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'e namazda sağa sola dönmeyi sordum: ***"Bu, şeytanın kulun namazından çalıp çırptığı bir çalmadır."*** buyurdu." demiştir.

٤٣٣ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رضي الله عنه قَالَ شَكَا أَهْلُ الْكُوفَةِ سَعْدًا إِلَى عُمَرَ رضي الله عنه فَعَزَلَهُ وَاسْتَعْمَلَ عَلَيْهِمْ عَمَّارًا فَشَكَوْا حَتَّى ذَكَرُوا أَنَّهُ لا يُحْسِنُ يُصَلِّي فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ فَقَالَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ إِنَّ هَؤُلاءِ يَزْعُمُونَ أَنَّكَ لا تُحْسِنُ تُصَلِّي قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ أَمَّا أَنَا وَاللَّهِ فَإِنِّي كُنْتُ أُصَلِّي بِهِمْ صَلاةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا أَخْرِمُ عَنْهَا أُصَلِّي صَلاةَ الْعِشَاءِ فَأَرْكُدُ فِي الأُولَيَيْنِ وَأُخِفُّ فِي الأُخْرَيَيْنِ قَالَ ذَاكَ الظَّنُّ بِكَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ فَأَرْسَلَ مَعَهُ رَجُلاً أَوْ رِجَالاً إِلَى الْكُوفَةِ فَسَأَلَ عَنْهُ أَهْلَ الْكُوفَةِ وَلَمْ يَدَعْ مَسْجِدًا إِلاَّ سَأَلَ عَنْهُ وَيُثْنُونَ مَعْرُوفًا حَتَّى دَخَلَ مَسْجِدًا لِبَنِي عَبْسٍ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ يُقَالُ لَهُ أُسَامَةُ بْنُ قَتَادَةَ يُكْنَى أَبَا

سَعْدَةَ قَالَ أَمَّا إِذْ نَشَدْتَنَا فَإِنَّ سَعْدًا كَانَ لا يَسِيرُ بِالسَّرِيَّةِ وَلا يَقْسِمُ بِالسَّوِيَّةِ وَلا يَعْدِلُ فِي الْقَضِيَّةِ قَالَ سَعْدٌ أَمَا وَاللَّهِ لأَدْعُوَنَّ بِثَلاثٍ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ عَبْدُكَ هَذَا كَاذِبًا قَامَ رِيَاءً وَسُمْعَةً فَأَطِلْ عُمْرَهُ وَأَطِلْ فَقْرَهُ وَعَرِّضْهُ بِالْفِتَنِ وَكَانَ بَعْدُ إِذَا سُئِلَ يَقُولُ شَيْخٌ كَبِيرٌ مَفْتُونٌ أَصَابَتْنِي دَعْوَةُ سَعْدٍ قَالَ عَبْدُالْمَلِكِ فَأَنَا رَأَيْتُهُ بَعْدُ قَدْ سَقَطَ حَاجِبَاهُ عَلَى عَيْنَيْهِ مِنَ الْكِبَرِ وَإِنَّهُ لَيَتَعَرَّضُ لِلْجَوَارِي فِي الطُّرُقِ يَغْمِزُهُنَّ ❁

& 433-) Câbir b. Semure (r.a.) anlatır: "Kûfeliler Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.)'ı Ömer (r.a.)'a şikayet ettiler. O da bunun üzerine kendisini görevden alıp yerine Ammar b. Yasir (r.a.)'ı atadı. Kûfeliler o kadar şikayet ettiler ki, kendisinin namazı düzgün bir şekilde kıldırmadığını bile söylediler. Bunun üzerine (Ömer) haber salarak yanına çağırttı ve: "Ey Ebû İshak, bu kimseler senin namazı da düzgün kıldırmadığını iddia ediyorlar." dedi. Sa'd b. Ebi Vakkas: "Vallahi, ben onlara Rasûlüllah (s.a.v.)'in namazını kıldırır ve hiçbir şeyi eksik bırakmazdım. **Yatsı namazını kıldırır, farzda ilk iki rekatı uzatır, son iki rekatı hafif tutardım.**" dedi. O da: "Senin hakkındaki kanaatimiz de bu idi Ey Ebû İshak" dedi ve kendisi ile birlikte bir ya da birkaç adamı Kûfe'ye gönderip Sa'd b. Ebi Vakkas'ı Kûfeliler'e sordu. Soruşturma yapmadığı hiçbir mescid bırakmadı. Hepsi onu övgülerle anlattılar, sonunda Absoğulları'na ait bir mescide girdi. Onlardan kendisine Üsâme b. Katâde denilen ve Ebû Sa'de diye anılan bir adam kalktı: "Madem bizden Allah adına söz aldınız söyleyeyim ki Sa'd, askerin başına geçip savaşa gitmez, eşit taksimat yapmaz, hükmünde de adaletli davranmaz." dedi. Bunun üzerine Sa'd b. Ebi Vakkas: "Madem öyle diyorsun Allah'a yemin olsun ki, ben de: "Allah'ım, Senin şu kulun yalancı ise gösteriş ve riya için kalkmış ise ömrünü uzat, fakirliğini çoğalt, belalara duçar kıl" diye üç dua edeceğim." dedi. Sonraları bu adama kim olduğu sorulduğunda: "Belaya uğramış kocamış bir ihtiyarım, bana Sa'd b. Ebi Vakkas'ın bedduası değdi." derdi. -Hadisi rivayet eden- Abdulmelik b. Umeyr: "Sonraları ben kendisini gördüm, yaşlılıktan kaşları gözlerine sarkmıştı, yollarda kız çocuklarının önüne geçer, onları çimdiklerdi / onlara kaş göz işareti yapardı." demiştir.

٤٣٤ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا صَلاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ ❁

& 434-) Ubâde b. es-Sâmit (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Fatiha'yı okumayanın namazı yoktur."*** buyurmuştur.

(Hadiste "Fatiha Suresi'ni okumayanın namazının olmadığı" belirtilirken bu hüküm, ***"Kur'ân'dan yanında bulunan (ezberindeki) kolayına geleni oku"*** (bu 435. hadistir, ayrıca Müslim, Salât: 45, Tirmizî, Salât: 110, Nesei, İftitâh: 7, İbni Mâce, İkâme: 72) Hadisi ve **«Kur'ân'dan kolayına geleni oku»** (Müzzemmil: 20) ayeti ile uyuşmamaktadır. Bu iki yerde ne okunacağı serbest bırakılmıştır. Buradan hareketle "Fatihasız olmayacağı" ifadesi, namazın kabul olmaması anlamına değil de Kur'ân'ın temeli sayılan ve **Ümmül-Kur'ân** (=Kur'ân'ın anası) diye ifade edilen Fatiha Suresi gibi önemli bir surenin terkedilmesinin uygun olmayacağının bildirilmesi için böyle söylenmiş olabileceği belirtilmiştir. Tıpkı: ***"Yemek hazırlanıp konulduğunda namaz olmaz."*** (Müslim, Mesâcid: 67, Ebû Dâvûd, Tahâret: 43) hadisinde olduğu gibi. Böyle yerlerde vurgulanmak istenilen namazın geçersizliği değil, böyle bir ortamda uygun düşmeyeceği anlatılmaktadır. Açıklamasını yaptığımız hadisteki maksadın namaz kılan kimseyi Fatiha Suresi'ni mutlaka okumaya özendirip teşvik etme olduğu belirtilmiştir.

Diğer taraftan cemaatle namaz kılınırken imamın okumasının cemaatin de okuması yerine geçeceğini belirten ve bu hususta hadisler getiren Hanefî âlimleri namazda Fatiha'nın önemi ve bu konudaki hadislerin çok kuvvetli olması nedeniyle belki biraz da ***"İmamın okuması cemaatin okuması yerine geçer"*** şeklindeki hadislerin bunun kadar kuvvetli olmamasından bazı Hanefi âlimler de ihtiyaten imamın arkasındaki cemaatin de kıraat yapmasını güzel görmüşlerdir. Bu âlimlerin bir kısmı bunun, kıraatı gizli olan namazlarda olabileceğini söylerken diğer bir kısmı, bütün namazlarda olabilir demiş, bir başkası da imam hatalı okuyan birisi olursa, demiştir. (Bedruddîn Aynî, Umdetü'l-Kârî, V. 67) İmam Muhammed'in de kıraatı gizli olan namazlarda cemaatin Fatiha'yı okumasını güzel karşıladığı rivayet edilmiştir. (Umdedu'r-Rîâye Hâşiyetu Şerhi'l-Vikâye'den nakleden Mübârekpûrî, Tuhfetu'l-Ahvezî, II. 195)

٤٣٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَرَدَّ وَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ فَرَجَعَ يُصَلِّي كَمَا صَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ ثَلاثًا فَقَالَ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أُحْسِنُ غَيْرَهُ فَعَلِّمْنِي فَقَالَ إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلاةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تَيَسَّرَ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْدِلَ قَائِمًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا وَافْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلاتِكَ كُلِّهَا۞

& 435-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) mescide girmişti, arkasından bir adam da girip namaz kıldı, sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'e selâm verdi, selâmını aldı ve: ***"Haydi dön git, yeniden namaz kıl, namazın olmadı"*** buyurdu. O da dönüp önceki kıldığı gibi namaz kılıp geldi ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'e selâm verdi: ***"Haydi dön git, yeniden namaz kıl, namazın olmadı"*** buyurdu. Böyle üç defa olunca adam: "Seni hak üzere gönderene yemin olsun ki, bunun dışında daha güzelini yapamıyorum, bana nasıl olacağını öğretsen" dedi. Peygamber (s.a.v.): ***"Namaza kalktığında önce tekbir al, sonra Kur'ân'dan yanında bulunan (ezberindeki) kolayına geleni oku, sonra da azaların rukûda yerli yerinde durana değin rukû yap, arkasından dimdik durana değin vücudunu rukûdan kaldır, sonra da azaların secdede yerli yerinde durana değin secde yap, sonra azaların otururak yerli yerinde durana değin vücudunu secdeden kaldır. Namazındaki diğer rek'atların tümünde de işte böyle yap."*** buyurdu."

٤٣٦ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الأُولَيَيْنِ مِنْ صَلاةِ الظُّهْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ يُطَوِّلُ فِي الأُولَى وَيُقَصِّرُ فِي الثَّانِيَةِ وَيُسْمِعُ الآيَةَ أَحْيَانًا وَكَانَ يَقْرَأُ فِي الْعَصْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ وَكَانَ يُطَوِّلُ فِي الأُولَى وَكَانَ يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الأُولَى مِنْ صَلاةِ الصُّبْحِ وَيُقَصِّرُ فِي الثَّانِيَةِ۞

& 436-) Ebû Katâde (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) öğle namazının ilk iki rekatında Fatiha ile birlikte birinci rekatta uzun, ikincide kısa tuttuğu iki sure okurdu. Bazen bize ayetleri duyururdu. İkindi namazında Fatiha ile birlikte iki sure okurdu birinci rekatta uzun tutardı. Sabah namazının birinci rekatında uzun ikincide ise kısa tutardı." demiştir.

٤٣٧ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ إِنَّ أُمَّ الْفَضْلِ سَمِعَتْهُ وَهُوَ يَقْرَأُ ﴿وَالْمُرْسَلاتِ عُرْفًا﴾ فَقَالَتْ يَا بُنَيَّ وَاللَّهِ لَقَدْ ذَكَّرْتَنِي بِقِرَاءَتِكَ هَذِهِ السُّورَةَ إِنَّهَا لآخِرُ مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُ بِهَا فِي الْمَغْرِبِ۞

{&} 437-) Abdullah b. Abbâs (r.a.)'dan. Ümmü Fadl (İbni Abbâs'ın Annesi) kendisini **"Ve'l-Mürselât"** Suresi'ni okurken işitmiş ve: "Ey Oğulcuğum, vallahi sen bu sureyi okuyuşunla benim hafızamı tazeledin. Bu sure, Rasûlüllah (s.a.v.)'i akşam namazında okurken son kez işittiğimdir." demiştir.

٤٣٨ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ بِطُولَى الطُّولَيَيْنِ۞

438-) Zeyd b. Sabit (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i akşam namazında iki uzun surenin en uzunu-nu okurken dinledim." demiştir.

٤٣٩ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَرَأَ فِي الْمَغْرِبِ بِالطُّورِ ۞

{&} 439-) Cübeyr b. Mut'im (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i akşam namazında **"Tûr"** Suresi'ni okurken dinledim." demiştir.

(Hadisin benzeri ve daha ayrıntılı bir rivayeti olan 1779. hadise bakınız)

٤٤٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ أَبِي الْقَاسِمِ ﷺ الْعَتَمَةَ فَقَرَأَ ﴿إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ﴾ فَسَجَدَ فَلا أَزَالُ أَسْجُدُ بِهَا حَتَّى أَلْقَاهُ ۞

& 440-) Ebû Hureyre (r.a.): "Ebû Kasım (s.a.v.)'in arkasında yatsı namazı kıldım. **"İza's-Semâu'n şekkat..."** Suresi'ni okudu, secde ayetinde secde etti, ben de ona kavuşana değin bu secdeyi hep yapacağım." demiştir.

٤٤١ عَنِ الْبَرَاءِ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ فِي سَفَرٍ فَقَرَأَ فِي الْعِشَاءِ فِي إِحْدَى الرَّكْعَتَيْنِ بِالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ ۞

فِي رواية أخرى: وَمَا سَمِعْتُ أَحَدًا أَحْسَنَ صَوْتًا مِنْهُ أَوْ قِرَاءَةً ۞

{&} 441-) Bera (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.), bir yolculukta iken yatsı namazında iki rekattan birinde **"Ve't-Tîni Ve'z-Zeytûni..."** Suresi'ni okumuştur.

Başka bir rivayette ise kendisi: "Ses bakımından veya okuyuş bakımından kendisinden daha güzel olan birisini dinlemedim." demiştir.

٤٤٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ فِي كُلِّ صَلاةٍ يُقْرَأُ فَمَا أَسْمَعَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَسْمَعْنَاكُمْ وَمَا أَخْفَى عَنَّا أَخْفَيْنَا عَنْكُمْ وَإِنْ لَمْ تَزِدْ عَلَى أُمِّ الْقُرْآنِ أَجْزَأَتْ وَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ ۞

& 442-) Ebû Hureyre (r.a.): "Her namazda kıraat yapılır, Rasûlüllah (s.a.v.)'in bize duyurdu-ğunu biz de size duyurduk, bize gizli yaptığını da size gizli yaptık. (Fatiha'dan sonra ek bir kıraatı soran kimseye de) Fatiha üzerine ilave etmezsen yeterli olur, ama ilave edersen bu daha iyidir." demiştir.

٤٤٣ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ انْطَلَقَ النَّبِيُّ ﷺ فِي طَائِفَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ عَامِدِينَ إِلَى سُوقِ عُكَاظٍ وَقَدْ حِيلَ بَيْنَ الشَّيَاطِينِ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ وَأُرْسِلَتْ عَلَيْهِمُ الشُّهُبُ فَرَجَعَتِ الشَّيَاطِينُ إِلَى قَوْمِهِمْ فَقَالُوا مَا لَكُمْ فَقَالُوا حِيلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ وَأُرْسِلَتْ عَلَيْنَا الشُّهُبُ قَالُوا مَا حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ إِلاَّ شَيْءٌ حَدَثَ فَاضْرِبُوا مَشَارِقَ الأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا فَانْظُرُوا مَا هَذَا الَّذِي حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ فَانْصَرَفَ أُولَئِكَ الَّذِينَ تَوَجَّهُوا نَحْوَ تِهَامَةَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ بِنَخْلَةَ عَامِدِينَ إِلَى سُوقِ عُكَاظٍ وَهُوَ يُصَلِّي بِأَصْحَابِهِ صَلاةَ الْفَجْرِ فَلَمَّا سَمِعُوا الْقُرْآنَ اسْتَمَعُوا لَهُ فَقَالُوا هَذَا وَاللَّهِ الَّذِي حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ فَهُنَالِكَ حِينَ

رَجَعُوا إِلَى قَوْمِهِمْ وَقَالُوا يَا قَوْمَنَا ﴿إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا﴾ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى نَبِيِّهِ ﴿ ﷺ قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ﴾ وَإِنَّمَا أُوحِيَ إِلَيْهِ قَوْلُ الْجِنِّ۞

& 443-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.), ashabından bir topluluk ile birlikte Ukâz Panayırı'na gitmek için yola çıkmıştı. Bu sırada şeytanlarla gök haberi arasına engel girdi, (haber toplayamaz oldular) üzerlerine ateş kitleleri gönderildi. Bunun üzerine şeytanlar kavimlerine döndüler. Onlar: "Size neler oldu?" dediler: "Gök haberi ile aramıza engel girdi ve üzerlerimize ateş kitleleri gönderildi." dediler. Onlar da: "Sizinle gök haberi arasına giren olsa olsa yeni meydana gelen bir hadisedir, haydi yeryüzünün doğularına ve batılarına gidin. Sizinle gök haberi arasına giren şeyin ne olduğuna bakın." dediler. (Arabistan'ın bir bölgesi) Tihâme tarafına yönelmiş olan takımı, Ukâz Panayırı'na gitmek üzere (Mekke civarında bir vadi olan) Nahle'de bulunduğu sırada Hz. Peygamber (s.a.v.)'e vardılar. Kendisi ashabına sabah namazını kıldırıyordu. Kur'ân'ı duyduklarında kulak verdiler ve: "Vallahi sizinle gök haberi arasına giren budur." dediler. Oradan kavimlerine döndüklerinde: **«Ey kavmimiz, "Biz gerçekten doğru yola ileten harikulâde ve acaip, okunan bir şey duyduk ve bunun üzerine ona iman ettik, artık asla Rabb'imize hiçbir şeyi ortak koşmayacağız.»** dediler. (Cin: 1-2) Bunun arkasından Allah, Peygamberine (s.a.v.)'e **"Kul Ûhiye ileyye"** Suresi'ni (Cin Suresi) indirdi. Kendisine bu surede cinlerin konuşmalarını böyle bildirdi."

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelen cinler hakkında ayrıca 1580. hadis ve açıklamasına bakınız. Hadisin başında sonradan iman eden ve sözleri bildirilen cinler için **"şeytanlar"** ifadesi kullanılmıştır. Aslında şeytan ve cin aynı yapıda olan ve İblis'in soyundan gelen yaratıklardır. Bu yaratıkların kâfir olanlarına şeytan denilmiştir. Şeytanların kulak hırsızlığı hakkında 1357. Hadis ve açıklamasına bakınız.)

٤٤٤ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَرَأَ النَّبِيُّ ﷺ فِيمَا أُمِرَ وَسَكَتَ فِيمَا أُمِرَ ﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا﴾ ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾

444-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) (namazda) Kendisine emredilen yerde kıraat yapmış, Kendisine emredilen yerde de susmuştur (demiş ve bunu teyit için şu ayetleri okumuştur):

«Senin Rabb'in (Kullarını nasıl davranacakları konusunda bilgilendirmeden) **bırakıveren değildir.»** (Meryem: 64)

«Allah'ın Rasûlü'nde sizin için güzel bir örnek vardır.» (Ahzâb: 21)

٤٤٥ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه أَنَّهُ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ قَرَأْتُ الْمُفَصَّلَ اللَّيْلَةَ فِي رَكْعَةٍ فَقَالَ هَذًّا كَهَذِّ الشِّعْرِ لَقَدْ عَرَفْتُ النَّظَائِرَ الَّتِي كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرُنُ بَيْنَهُنَّ فَذَكَرَ عِشْرِينَ سُورَةً مِنَ الْمُفَصَّلِ سُورَتَيْنِ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ۞

& 445-) İbni Mes'ûd (r.a.)'a bir adam geldi ve: "Bu gece bir rekatta Mufassal olan surelerin tümünü okudum..." dedi, o da: "Şiir okur gibi acele acele mi?... Hz. Peygamber (s.a.v.)'in birbirini birleştirerek okuduğu örnekleri biliyorum." dedi ve her bir rekatta iki sure gelecek şekilde Mufassal Surelerden yirmi sure söyledi.

(Kur'ân-ı Kerim'deki surelerin uzunluklarına göre sınıflandırma yapılmış: Tıvâl, Miûn, Mesânî ve Mufassal. Bunlardan **Tıvâl,** Bakara suresinden itibaren yedi büyük suredir. **Miûn,** yedi uzun sureden sonra gelen yüz ayetlik surelerdir. **Mesânî,** yüz ayetten az olan surelerdir. **Mufassal** ise kısa surelerdir. Bu bölüm surelerin en uzunları Kâf, Hucûrât sureleri ayarındaki surelerdir. Mufassal sureler de kendi aralarında uzun, orta ve kısa olarak üç bölüme ayrılır. Mufassal surelerden, Nebe suresine kadar olanlar uzun sayılırlar. Nebe suresinden Duhâ suresine kadar olanlar da orta mufassal sayılmışlardır. Duhâ suresinden aşağıdaki sureler de kısa mufassal sayılırlar. (Suyûtî, el-İtkân, I. 200) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kıraatı için 1819. hadise bakınız.)

٤٤٦ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ فِي الأُولَيَيْنِ بِأُمِّ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ وَفِي الرَّكْعَتَيْنِ الآخْرَيَيْنِ بِأُمِّ الْكِتَابِ وَيُسْمِعُنَا الآيَةَ وَيُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الأُولَى مَا لا يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ وَهَكَذَا فِي الْعَصْرِ وَهَكَذَا فِي الصُّبْحِ ❁

446-) Ebû Katâde (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) öğle namazında ilk iki rekatta Fatiha ve iki sure, son iki rekatta da sadece Fatiha okurdu, (bazen) ayetleri bize işittirirdi, ilk rekatı uzatır, ikinci rekatı uzatmazdı. İkindi namazında da böyle idi, sabah namazında da böyleydi (ilk rekatı uzun ikincisi kısaydı.)"

٤٤٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِذَا أَمَّنَ الإِمَامُ فَأَمِّنُوا فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ تَأْمِينُهُ تَأْمِينَ الْمَلائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ ❁

{&} 447-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"İmam "Âmin" dediğinde siz de "Âmin" deyiniz. Şu biline ki, kimin "Âmin" demesi meleklerin "Âmin" demesine rastlarsa kendisinin geçmiş günahları bağışlanır."*** diye buyurduğu rivayet edilmiştir.

(Meleklerin Âmin, dedikleri vakti tespit etmek güç hatta mümkün değildir. Dolayısıyla Âmin demeyi meleklerin Âmin demelerine rast getirmek mümkün gözükmemektedir. Burada vurgulanmak istenen, melekler Âmin diyecek diye Âmin demeye özen göstermektir. İmamın Âmin demesini gözetlemeye ve uyanık durmaya, bu süre içerisinde gafil kalmamaya özendirme vardır. Gerçekten, bu hal içerisinde bulunan bir kimse namazda gafil durmaz, sürekli uyanık bir vaziyette imamın okuyuşunu dinler aklına başka şeyleri getirmez.)

٤٤٨ وعنه رَضِيَ اللَّه عَنْه: أَنَّ رَسُولَ اللَّه ﷺ قَالَ إِذَا قَالَ أَحَدُكُمْ آمِينَ وَقَالَتِ الْمَلائِكَةُ فِي السَّمَاءِ آمِينَ فَوَافَقَتْ إِحْدَاهُمَا الأُخْرَى غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ ❁

{&} 448-) Yine Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Biriniz "Âmin" dediğinde semadaki melekler de "Âmin" derler, eğer ikisinden biri diğerine rastlarsa kendisinin geçmiş günahları bağışlanır."*** diye buyurduğu rivayet edilmiştir.

٤٤٩ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ انْتَهَى إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ رَاكِعٌ فَرَكَعَ قَبْلَ أَنْ يَصِلَ إِلَى الصَّفِّ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ زَادَكَ اللَّهُ حِرْصًا وَلا تَعُدْ ❁

449-) Ebû Bekre (r.a.)'dan. Kendisi, rukûda iken Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelmiş ve safa ulaşmadan hemen rukû edivermiş. Bu durumu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e anlatmış, o da: ***"Allah senin gayretini artırsın, böyle yapma."*** buyurmuştur.

٤٥٠ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضي الله عنه أَنَّهُ صَلَّى مَعَ عَلِيٍّ رضي الله عنه بِالْبَصْرَةِ فَقَالَ ذَكَّرَنَا هَذَا الرَّجُلُ صَلاةً كُنَّا نُصَلِّيهَا مَعَ رَسُولِ اللَّه ﷺ فَذَكَرَ أَنَّهُ كَانَ يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَفَعَ وَكُلَّمَا وَضَعَ ❁

& 450-) İmrân b. Husayn (r.a.)'dan. Kendisi Basra'da Ali (r.a.) ile namaz kılmış ve arkasından: "Bu zat bize Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte kılageldiğimiz namazı hatırlattı" demiştir. Onun her kalktığında ve eğildiğinde tekbir getirdiğini de söylemiştir.

٤٥١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلاةِ يُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْكَعُ ثُمَّ يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ حِينَ يَرْفَعُ صُلْبَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ ثُمَّ يَقُولُ وَهُوَ قَائِمٌ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ۞

& 451-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) namaza durduğunda, ayakta iken tekbir alırdı, arkasından rukûya gittiğinde yine tekbir alır, sonra belini rukûdan kaldırdığı sırada ***"Semiallâhulimen hamideh"*** der, tam doğrulduğunda da: ***"Rabbenâ leke'l-hamd"*** derdi" demiştir.

(Hadisin Tecrid-i Sarih'te bulunmayan ancak Buhârî'nin aslında bulunan devamı şöyledir: "Abdullah b. Salih "velekelhamdü" demiştir. Sonra secdeye indiği sırada tekbir alır, secdeden başını kaldırdığı sırada tekbir alır, sonra (ikinci) secdeye giderken tekbir alır, sonra başını secdeden kaldırdığı sırada tekbir alır, sonra tamamlayana kadar namazın tümünde bunu yapar, ikinci rekattaki oturuştan sonra kalktığı sırada da tekbir alır.")

٤٥٢ عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وقّاصٍ قَالَ صَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِ أَبِي فَطَبَّقْتُ بَيْنَ كَفَّيَّ ثُمَّ وَضَعْتُهُمَا بَيْنَ فَخِذَيَّ فَنَهَانِي أَبِي وَقَالَ كُنَّا نَفْعَلُهُ فَنُهِينَا عَنْهُ وَأُمِرْنَا أَنْ نَضَعَ أَيْدِينَا عَلَى الرُّكَبِ۞

& 452-) Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.)'ın oğlu Mus'ab: "Babamın yanında namaz kıldım ve (rukûda) iki avucumu birleştirip iki uyluğumun arasına koydum. Babam bana böyle yapmayı yasakladı ve: "Biz böyle yapardık, sonunda böyle yapmak yasaklandı, ellerimizi dizlerimizin üzerine koymamız emredildi." dedi" demiştir.

٤٥٣ عَنِ الْبَرَاءِ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رُكُوعُ النَّبِيِّ ﷺ وَسُجُودُهُ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ مَا خَلا الْقِيَامَ وَالْقُعُودَ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ۞

& 453-) Berâ b. Âzib (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kıyam ve tahiyyattaki oturuşu hariç rukû ile secdeleri, iki secde arası ile rukûdan kalktığındaki durma süresi birbirine yakındı." demiştir.

٤٥٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي۞

& 454-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) rukû ve secdelerinde ***"Sübhânekellahümme Rabbenâ vebi Hamdike Allahümme'ğfirlî*** (=Allah'ım Sen yücesin Rabb'imiz hamdinle... Beni bağışla Allah'ım)" derdi" demiştir.

٤٥٥ وعنها في رواية أخرى: يَتَأَوَّلُ الْقُرْآنَ۞

& 455-) Kendisinden gelen diğer bir rivayette: "Kur'ân'ı yorumlayıp uyguluyordu" demiştir.
(Yani Nasr Suresi'ndeki tesbih ve istiğfar emrini böylece uygulayarak açıklıyordu.)

٤٥٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا قَالَ الإِمَامُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلُهُ قَوْلَ الْمَلائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ۞

{&} 456-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İmam "Semiallahü limen hamideh" dediğinde, "Allahümme Rabbenâ leke'l-Hamd" deyiniz. Şu biline ki, kimin sözü meleklerin sözüne rastlarsa kendisinin geçmiş günahları bağışlanır."*** buyurmuştur.

٤٥٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ لأُقَرِّبَنَّ صَلاةَ النَّبِيِّ ﷺ فَكَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ رضي الله عنه يَقْنُتُ فِي الرَّكْعَةِ الآخِرَةِ مِنْ صَلاةِ الظُّهْرِ وَصَلاةِ الْعِشَاءِ وَصَلاةِ الصُّبْحِ بَعْدَ مَا يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَيَدْعُو لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَلْعَنُ الْكُفَّارَ۞

& 457-) Ebû Hureyre (r.a.): "Vallahi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in namazına yakın (onun namazına en çok benzeyen) bir namaz kılarım." dedi. Ebû Hureyre (r.a.) öğle, yatsı ve sabah namazlarının son rekatında: "Semiallahü limen Hamideh" dedikten sonra, kunut yapar, mü'minlere hayır dua eder, kâfirlere de lanet okurdu.

(Kunut, kelime anlamı olarak itaat etmek, boyun eğmek, dua etmek anlamlarına gelir. Hz. Peygamber (s.a.v.) çeşitli zamanlarda ve çeşitli namazlarda bazı özel durumlar için belirli sürede namaz içerisinde özel dua ve bedduada bulunmuştur. Bu uygulamalara kunut denilmekte olup şekli, okunan dua ve yeri hususunda farklı rivayetler vardır. Rivayetlerin farklılığı uygulamada genişlik olduğunu gösterir, hepsi de sünnettir.)

٤٥٨ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ الْقُنُوتُ فِي الْمَغْرِبِ وَالْفَجْرِ۞

458-) Enes (r.a.): "Kunut akşam ve sabah namazında idi" demiştir.

٤٥٩ عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الزُّرَقِيِّ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا يَوْمًا نُصَلِّي وَرَاءَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ قَالَ رَجُلٌ وَرَاءَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ مَنِ الْمُتَكَلِّمُ قَالَ أَنَا قَالَ رَأَيْتُ بِضْعَةً وَثَلاثِينَ مَلَكًا يَبْتَدِرُونَهَا أَيُّهُمْ يَكْتُبُهَا أَوَّلُ۞

{•} 459-) Rifâa b. Râfi ez-Zürakî (r.a.): "Bir gün Hz. Peygamber'in arkasında namaz kılıyorduk. Rukûdan başını kaldırıp: "Semiallahü limen Hamideh" dediğinde arkasında bulunan bir kimse: "Rabbenâ veleke'l-Hamd Hamden Tayyiben Mübâreken fîh" dedi. Hz. Peygamber namazı bitirdiğinde: ***"Bu sözü söyleyen kimdi?"*** buyurdu. O da: "Ben" dedi. Peygamber: ***"Otuz küsür Melek gördüm, bu sözü hangisi ilk önce yazacak diye yarışıyorlardı."*** buyurdu." demiştir.

٤٦٠ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّهُ كَانَ يَنْعَتُ صَلاةَ النَّبِيِّ ﷺ فَكَانَ يُصَلِّي وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامَ حَتَّى نَقُولَ قَدْ نَسِيَ۞

460-) Enes (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in namazını anlatıyordu. Namazını kılarken başını rukûdan kaldırdığında, herhalde namazı unuttu diyeceğimiz kadar uzun bir süre ayakta dururdu.

٤٦١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ يَدْعُو لِرِجَالٍ فَيُسَمِّيهِمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَيَقُولُ اللَّهُمَّ أَنْجِ الْوَلِيدَ بْنَ الْوَلِيدِ وَسَلَمَةَ بْنَ هِشَامٍ وَعَيَّاشَ بْنَ أَبِي رَبِيعَةَ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطْأَتَكَ عَلَى مُضَرَ وَاجْعَلْهَا عَلَيْهِمْ سِنِينَ كَسِنِي يُوسُفَ وَأَهْلُ الْمَشْرِقِ يَوْمَئِذٍ مِنْ مُضَرَ مُخَالِفُونَ لَهُ۞

& 461-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.), başını rukûdan kaldırıp: ***"Semiallahü limen Hamideh Rabbenâ veleke'l-Hamd"*** dediğinde birtakım kimselere dua eder, isimlerini sayar ve: ***"Allah'ım Velid b. Velid'i, Seleme b. Hişâm'ı, Ayyâş b. Ebî Rabia'yı ve Mü'minlerden ezilmek istenilenleri (müstezafları) kurtar. Allah'ım Mudar*** (kabilesine) ***azabını şiddetlendir, üzerlerine Yusuf Peygamber'in dönemindeki kıtlık ve yokluk senelerini gönder"*** buyururdu. O günlerde Mudar kabilesinin doğu tarafındaki halkı Hz. Peygamber (s.a.v.)'e muhalif idiler.

(Hadisin bir benzeri 547. hadistir.)

٤٦٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّاسَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ هَلْ تُمَارُونَ فِي الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَيْسَ دُونَهُ سَحَابٌ قَالُوا لا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَهَلْ تُمَارُونَ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ دُونَهَا سَحَابٌ قَالُوا لا قَالَ فَإِنَّكُمْ تَرَوْنَهُ كَذَلِكَ يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْ فَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الشَّمْسَ وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الْقَمَرَ وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الطَّوَاغِيتَ وَتَبْقَى هَذِهِ الأُمَّةُ فِيهَا مُنَافِقُوهَا فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ هَذَا مَكَانُنَا حَتَّى يَأْتِيَنَا رَبُّنَا فَإِذَا جَاءَ رَبُّنَا عَرَفْنَاهُ فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ أَنْتَ رَبُّنَا فَيَدْعُوهُمْ فَيُضْرَبُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَانَيْ جَهَنَّمَ فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ مِنَ الرُّسُلِ بِأُمَّتِهِ وَلا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ أَحَدٌ إِلاَّ الرُّسُلُ وَكَلامُ الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ وَفِي جَهَنَّمَ كَلالِيبُ مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ هَلْ رَأَيْتُمْ شَوْكَ السَّعْدَانِ قَالُوا نَعَمْ قَالَ فَإِنَّهَا مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ غَيْرَ أَنَّهُ لا يَعْلَمُ قَدْرَ عِظَمِهَا إِلاَّ اللَّهُ تَخْطَفُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ فَمِنْهُمْ مَنْ يُوبَقُ بِعَمَلِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يُخَرْدَلُ ثُمَّ يَنْجُو حَتَّى إِذَا أَرَادَ اللَّهُ رَحْمَةَ مَنْ أَرَادَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ أَمَرَ اللَّهُ الْمَلائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ فَيُخْرِجُونَهُمْ وَيَعْرِفُونَهُمْ بِآثَارِ السُّجُودِ وَحَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرَ السُّجُودِ فَيَخْرُجُونَ مِنَ النَّارِ فَكُلُّ ابْنِ آدَمَ تَأْكُلُهُ النَّارُ إِلاَّ أَثَرَ السُّجُودِ فَيَخْرُجُونَ مِنَ النَّارِ قَدِ امْتَحَشُوا فَيُصَبُّ عَلَيْهِمْ مَاءُ الْحَيَاةِ فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحِبَّةُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ ثُمَّ يَفْرُغُ اللَّهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ وَيَبْقَى رَجُلٌ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَهُوَ آخِرُ أَهْلِ النَّارِ دُخُولاً الْجَنَّةَ مُقْبِلٌ بِوَجْهِهِ قِبَلَ النَّارِ فَيَقُولُ يَا رَبِّ اصْرِفْ وَجْهِي عَنِ النَّارِ قَدْ قَشَبَنِي رِيحُهَا وَأَحْرَقَنِي ذَكَاؤُهَا فَيَقُولُ هَلْ عَسَيْتَ إِنْ فُعِلَ ذَلِكَ بِكَ أَنْ تَسْأَلَ غَيْرَ ذَلِكَ فَيَقُولُ لا وَعِزَّتِكَ فَيُعْطِي اللَّهَ مَا يَشَاءُ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ فَيَصْرِفُ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ فَإِذَا أَقْبَلَ بِهِ عَلَى الْجَنَّةِ رَأَى بَهْجَتَهَا سَكَتَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ ثُمَّ قَالَ يَا رَبِّ قَدِّمْنِي عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ أَلَيْسَ قَدْ أَعْطَيْتَ الْعُهُودَ وَالْمِيثَاقَ أَنْ لا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنْتَ سَأَلْتَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لا أَكُونُ أَشْقَى خَلْقِكَ فَيَقُولُ فَمَا عَسَيْتَ إِنْ أُعْطِيتَ ذَلِكَ أَنْ لا تَسْأَلَ غَيْرَهُ فَيَقُولُ لا وَعِزَّتِكَ لا أَسْأَلُ غَيْرَ ذَلِكَ فَيُعْطِي رَبَّهُ مَا شَاءَ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ فَيُقَدِّمُهُ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَإِذَا بَلَغَ بَابَهَا فَرَأَى زَهْرَتَهَا وَمَا فِيهَا مِنَ النَّضْرَةِ وَالسُّرُورِ فَيَسْكُتُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ أَدْخِلْنِي الْجَنَّةَ فَيَقُولُ اللَّهُ وَيْحَكَ يَا ابْنَ آدَمَ مَا أَغْدَرَكَ أَلَيْسَ قَدْ أَعْطَيْتَ الْعُهُودَ وَالْمِيثَاقَ أَنْ لا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي أُعْطِيتَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لا تَجْعَلْنِي أَشْقَى خَلْقِكَ فَيَضْحَكُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهُ ثُمَّ يَأْذَنُ لَهُ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ تَمَنَّ فَيَتَمَنَّى حَتَّى إِذَا انْقَطَعَ أُمْنِيَّتُهُ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ كَذَا وَكَذَا أَقْبَلَ يُذَكِّرُهُ رَبُّهُ حَتَّى إِذَا انْتَهَتْ بِهِ الأَمَانِيُّ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ لأَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنهما إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ قَالَ اللَّهُ لَكَ ذَلِكَ وَعَشَرَةُ أَمْثَالِهِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَمْ أَحْفَظْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلاَّ قَوْلَهُ لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ إِنِّي سَمِعْتُهُ يَقُولُ ذَلِكَ لَكَ وَعَشَرَةُ أَمْثَالِهِ ❁

& 462-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Halk: "Ey Allah'ın Rasûlü, Kıyamet günü Rabb'imizi görecek miyiz?" dedi.

"Mehtaplı bir gecede hiçbir engel yokken Ay hakkında şüpheye düşer misiniz?" buyurdu.

"Hayır, Ey Allah'ın Rasûlü" dediler:

"Hiçbir engel yokken Güneş hakkında şüpheye düşer misiniz?" buyurdu:

"Hayır" dediler. Rasûlüllah:

"Siz Allah'ı işte böyle kesinlikle görürsünüz. İnsanlar kıyamet günü toplanır arkasından Allah:

"Kim dünyada hangi şeye kulluk ettiyse ona tâbi olsun." buyurur.

Onlardan kimisi Güneşe tâbi olur, kimisi aya tâbi olur, kimileri de tağutlara (sapıklık öncülerine, Allah'a kulluktan alıkoyanlara) tâbi olurlar. Bu ümmet, münafıkları da içinde olduğu halde öylece kalır. Allah (tanıdıklardan başka bir şekilde) ***onlara gelir ve:***

"Ben sizin Rabb'inizim" buyurur. Onlar da:

"Rabb'imiz gelene kadar bizim yerimiz burasıdır. Rabb'imiz geldiğinde biz Onu tanırız (sen bizim Rabb'imiz değilsin)" ***derler. Derken Allah onlara*** (gerçekten) ***gelir ve:***

"Ben sizin Rabb'inizim" buyurur. Onlar da:

"Evet Sen bizim Rabb'imizsin" derler.

Allah onları çağırır sonra da cehennemin ortasına Sırat Köprüsü kurulur, köprüden ümmetiyle geçen Peygamberlerin ilki ben olurum. O gün Peygamberlerden başka hiçbir kimse konuşamaz. Peygamberlerin konuşması da: "Allah'ım selâmet ver, selâmet ver" şeklinde olacaktır.

Cehennemde çengeller vardır, aynen sadan dikeni gibi... Sadan dikenini gördünüz mü?" buyurdu. Ashab:

"Evet" dedi:

"İşte o çengeller aynen sadan dikeni gibidir. (sadan dikeni, Arabistanda yetişen, hurma dikeni de denilen, demir dikenine benzer dikenli bir bitkidir.) ***Ancak, çengellerin büyüklüğünün ölçüsünü Allah'tan başkası bilemez, bu çengeller amellerine göre insanlardan bir parça koparacak, onlardan kimisi ameli nedeniyle yok olacak, kimisi de hardal tanesi kadar kalacak sonunda kurtulacak. Bunların sonunda Allah cehennemliklerden dilediğine rahmet murat ettiği zaman meleklere:***

"Allah'a kulluk etmiş olanları çıkarın" diye emreder.

Onları secdelerin izlerinden tanıyarak kendilerini hemen çıkarırlar. -Allah ateşe secdelerin izini yemesini haram kılmıştı- onlar cehennemden çıkarlar. Secdelerin izi dışında ateş Âdemoğlu'nun herşeyini yer. Bu nedenle kavrulmuş, kapkara olarak cehennemden çıkarlar. Arkasından üzerlerine hayat suyu dökülür. Sonunda bunlar sel suyunun biriktirdiği toprakta açan çiçek tohumu gibi hemen yetişip bitivereceklerdir.

Sonra Allah, kulları arasındaki yargılamasını bitirecektir. Bu sırada bir kimse cennetle cehennem arasında kalır. Bu kimse cennete giren en son cehennemlik olup yüzü cehennem yönüne dönüktür:

"Ey Rabb'im, yüzümü cehennemden çevir, kokusu beni zehirleyip öldürdü, yalın ateşi de yakıp kavurdu" der. Allah:

"Bu, senin dediğin yapılsa bunun dışında isteyeceğin bir şey olur mu?" buyurur. Bu kimse:

"İzzetine yemin olsun ki artık olmaz." diyerek dilediği yemin ve sözü Allah'a verir. Bunun üzerine Allah onun yüzünü cehennemden çevirir. Yüzünü cennete çevirdiğinde cennetin harikalığını görür. Allah'ın susmasını dilediği kadar susar, sonra da:

"Ey Rabb'im beni cennetin kapısının yanına yanaştır." der. Bunun üzerine Allah:

"İstemiş olduğun şeyden başka bir şey istemeyeceğine yemin ve söz vermemiş miydin?" buyurur. Bu kimse:

"Ey Rabb'im, yaratıklarının en kötü duruma düşmüş olanı ben olmayayım." der. Allah:

"Bu istediğin verilse bundan başka isteyeceğin olur mu?" buyurur:

"İzzetine yemin olsun ki başka bir şey istemem." diyerek dilediği yemin ve sözü Rabb'ine verir. Bunun üzerine onu cennetin kapısına yanaştırır. Cennetin kapısına vardığında güzelliğini, içindeki sevinç ve neşeyi görür, ama Allah'ın susmasını dilediği kadar susar, sonunda:

"Ey Rabb'im beni cennete koy" der. Allah:

"Vay sana Ey Âdemoğlu ne kadar da sözünden dönücüsün. Sana verilen şeyin dışında bir şey istemeyeceğine yemin ve söz vermemiş miydin?" buyurur. Bu kimse:

"Ey Rabb'im, beni yarattıklarının en kötü duruma düşmüş olanı eyleme" der. Bunun üzerine Allah Azze ve Celle güler sonra kendisine cennete girme izni verir:

"Dilediğini iste?" buyurur, o da dilediği şeyler tükenene kadar istekte bulunur. "Şunu da, şunu da" buyurarak Rabb'i ona isteklerini hatırlatır. Sonunda tüm istekleri bittiğinde Allah Teâla: "Sana bu isteklerinin yanında bir o kadarı daha verilmiştir." buyurur."

Ebû Said el-Hudrî (r.a.), Ebû Hureyre (r.a.)'a: "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah: "Sana bu isteklerinin yanında on misli daha verilmiştir."*** buyurdu" demiş, Ebû Hureyre (r.a.) da: "Rasûlüllah (s.a.v.)'den ***"Sana bu isteklerinin yanında bir o kadarı daha verilmiştir."*** şeklindeki sözünden başkasını bellemedim." demiş, Ebû Said (r.a.) da: "Ben kendisini ***"Sana bu isteklerinin yanında on misli daha verilmiştir."*** diye buyururken işittim." demiştir.

(Hadisin değişik bir benzeri 1730. hadiste gelecektir)

٤٦٣ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ عَلَى الْجَبْهَةِ وَأَشَارَ بِيَدِهِ عَلَى أَنْفِهِ وَالْيَدَيْنِ وَالرُّكْبَتَيْنِ وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ وَلا نَكْفِتَ الثِّيَابَ وَالشَّعَرَ ❁

& 463-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Elbise ve saçı*** (takılmasın diye namaz esnasında) ***toplamamak ve yedi kemik üzerine secde etmekle emrolundum: Alın*** -bu sırada eliyle burnunu da işaret etti- ***iki el, iki diz kapağı, iki ayağın uçları"*** buyurdu" demiştir.

٤٦٤ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ إِنِّي لا آلُو أَنْ أُصَلِّيَ بِكُمْ كَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي بِنَا قَالَ ثَابِتٌ كَانَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ يَصْنَعُ شَيْئًا لَمْ أَرَكُمْ تَصْنَعُونَهُ كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامَ حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ قَدْ نَسِيَ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ قَدْ نَسِيَ ❁

& 464-) Enes (r.a.)'dan, kendisi şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i bize nasıl namaz kıldırdığını gördüğüm gibi, size namaz kıldıracağıma yemin ederim." Hadisi rivayet eden ravi Sâbit: "Enes b. Malik, sizin yaptığınızı görmediğim birtakım şeyler yapardı, rukûdan başını kaldırdığında bir kimse herhalde unuttu diyecek kadar uzun dururdu, iki secde arasında da herhalde unuttu diyecek kadar uzun otururdu" demiştir.

٤٦٥ وعنه رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ اعْتَدِلُوا فِي السُّجُودِ وَلا يَبْسُطْ أَحَدُكُمْ ذِرَاعَيْهِ انْبِسَاطَ الْكَلْبِ۞

465-) Enes (r.a.)'dan, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Secdede orta yollu olunuz, biriniz iki kolunu köpeğin yaydığı gibi yaymasın"*** buyurduğu rivayet edilmiştir.

٤٦٦ عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ اللَّيْثِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي فَإِذَا كَانَ فِي وِتْرٍ مِنْ صَلاتِهِ لَمْ يَنْهَضْ حَتَّى يَسْتَوِيَ قَاعِدًا۞

466-) Mâlik b. Huveyris el-Leysî (r.a.)'dan. Kendisi Hz. Peygamber (s.a.v.)'i namaz kılarken görmüş. Namazda birinci ve üçüncü rekat secdesinden (kalkarken) hafifçe oturmadıkça ayağa kalkmazdı.

(Secdeden ikinci ve üçüncü rekatlara kalkarken hafifçe oturmaya **"Celsetü'l-İstirâha"** denilmiştir. Bir kısım mezhepler bu hadise dayanarak bunun bir sünnet en azından müstehap olduğunu söylemiştir. Hanefi mezhebi âlimleri ise böyle bir oturuşun bulunmadığını, hadisi anlatan Mâlik b. Huveyris el-Leysî (r.a.)'ın Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hayatının son dönemlerinde görüştüğünü ve yanından ayrıldığını, görmüş olduğu oturmanın bir rahatsızlık nedeniyle veya yaşlılığından dolayı olduğunu secdeden kalkarken aslolanın Ebû Hureyre (r.a.)'ın anlattığı (Tirmizî, Salât: 98) gibi ayak uçlarından kalkma olduğunu belirtmişlerdir.)

٤٦٧ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ صَلَّى فَجَهَرَ بِالتَّكْبِيرِ حِينَ رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ وَحِينَ سَجَدَ وَحِينَ رَفَعَ وَحِينَ قَامَ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ وَقَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ

467-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.) namaz kıldırmış ve başını secdelerden kaldırdığında, secdeye vardığında ve secdeden kaldırdığında, ikinci rekatta (oturuştan) kalktığında sesli olarak tekbir almış ve: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i bu şekilde gördüm." demiştir.

٤٦٨ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ يَرَى عَبْدَاللَّهِ بْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما يَتَرَبَّعُ فِي الصَّلاةِ إِذَا جَلَسَ فَفَعَلْتُهُ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ حَدِيثُ السِّنِّ فَنَهَانِي عَبْدُاللَّهِ بْنُ عُمَرَ وَقَالَ إِنَّمَا سُنَّةُ الصَّلاةِ أَنْ تَنْصِبَ رِجْلَكَ الْيُمْنَى وَتَثْنِيَ الْيُسْرَى فَقُلْتُ إِنَّكَ تَفْعَلُ ذَلِكَ فَقَالَ إِنَّ رِجْلَيَّ لا تَحْمِلانِي۞

{•} 468-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın oğlu Abdullah anlatır. Kendisi Abdullah b. Ömer (r.a.)'ı namazda oturduğunda bağdaş kurduğunu görürmüş. Abdullah: "Ben de öyle yaptım, o günlerde yaşım küçüktü, Abdullah b. Ömer (r.a.) bana böyle yapmayı yasakladı. "Namazın sünneti, ancak sağ ayağını dikmen ve sol ayağını bükmendir." dedi, ben de: "Ama sen bunu yapıyorsun" dedim, o da: "Çünkü ayaklarım beni çekmiyor." dedi.

٤٦٩ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه قَالَ أَنَا كُنْتُ أَحْفَظَكُمْ لِصَلاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ رَأَيْتُهُ إِذَا كَبَّرَ جَعَلَ يَدَيْهِ حِذَاءَ مَنْكِبَيْهِ وَإِذَا رَكَعَ أَمْكَنَ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ ثُمَّ هَصَرَ ظَهْرَهُ فَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ اسْتَوَى حَتَّى يَعُودَ كُلُّ فَقَارٍ مَكَانَهُ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَ يَدَيْهِ غَيْرَ مُفْتَرِشٍ وَلا قَابِضِهِمَا وَاسْتَقْبَلَ بِأَطْرَافِ أَصَابِعِ رِجْلَيْهِ الْقِبْلَةَ فَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ جَلَسَ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْيُمْنَى وَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَةِ الآخِرَةِ قَدَّمَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الأُخْرَى وَقَعَدَ عَلَى مَقْعَدَتِهِ۞

469-) Ebû Humeyd es-Sâidî (r.a.): "Ben Rasûlüllah (s.a.v.)'in namazını en iyi belleyen idim, kendisini gördüm: Tekbir aldığında ellerini omuzları hizasına getirir, rukûya gittiğinde ellerini diz kapaklarına koyup sırtını düz olarak eğerdi. Başını rukûdan kaldırdığında bel kemikleri yerine dönene kadar doğrulurdu. Secde ettiğinde ellerini yere koyar ne yayar ne de büzerdi, ayak parmaklarının uçlarını da kıbleye karşı tutardı. İkinci rekatta oturduğunda sol ayağını ileri sürüp diğerini diker oturağı üzerine otururdu." demiştir.

٤٧٠ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ رضي الله عنه وَهُوَ مِنْ أَزْدِ شَنُوءَةَ وَهُوَ حَلِيفٌ لِبَنِي عَبْدِمَنَافٍ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِهِمُ الظُّهْرَ فَقَامَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الأُولَيَيْنِ لَمْ يَجْلِسْ فَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ حَتَّى إِذَا قَضَى الصَّلاةَ وَانْتَظَرَ النَّاسُ تَسْلِيمَهُ كَبَّرَ وَهُوَ جَالِسٌ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ ثُمَّ سَلَّمَ۞

{•} 470-) Abdullah b. Buhayne (r.a.)'dan. Kendisi Ezdi Şenüe kabilesinden olup Abdi Menafoğulları'nın da dostu idi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ashabındandır. Şöyle anlatmıştır: Hz. Peygamber (s.a.v.) kendilerine öğle namazı kıldırmış, bu namazda ilk iki rekatta oturmadan kalkıvermiş, beraberindeki cemaat de kalkmıştı. Sonunda namazı bitirip cemaat selâmı beklediğinde selâm vermeden önce oturduğu yerde tekbir alıp iki secde yaptı, sonra da selâm verdi.

٤٧١ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ قُلْنَا السَّلامُ عَلَى اللَّهِ السَّلامُ عَلَى جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ السَّلامُ عَلَى فُلانٍ وَفُلانٍ فَالْتَفَتَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلامُ فَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ فَإِنَّكُمْ إِذَا قُلْتُمُوهَا أَصَابَتْ كُلَّ عَبْدٍ لِلَّهِ صَالِحٍ فِي السَّمَاءِ وَالأَرْضِ أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ۞

& 471-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in arkasında namaz kıldığımızda: "es-Selâmu alallah, Es-Selâmu alâ Cibrîle ve Mikâîle, es-Selâmu alâ fulânîn ve fulânîn (=Selâm Allah'a olsun, Selâm Cebraîl ve Mikâil'e olsun falan ve falan Meleklere de selâm olsun)" derdik. Rasûlüllah (s.a.v.) bize döndü ve: ***"Şüphesiz Allah, Selâm'ın kendisidir. Biriniz namaz kıldığında "et-Tehiyyâtü lillâhi, ve's-Salevâtü ve't-Tayyibâtü es-Selâmü aleyke eyyühe'n-Nebiyyü ve Rahmetullâhi ve berekâtuhû es-Selâmu aleynâ ve alâ ibâdillâhi's-Sâlihîn*** (=Saygılar, dualar ve güzellikler Allah'a mahsustur. Ey Peygamber! Selâm, Allah'ın rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun. Bize ve Allah'ın salih kullarına da selâm olsun.***)" desin Şu var ki, siz "Allah'ın salih kulları" derseniz Allah'ın yerdeki ve gökteki bütün salih kullarını içine alır*** ve devamla: ***"Eşhedü enlâ ilâhe illallâh ve Eşhedü enne***

Muhammeden abduhû ve Rasûlühü (=Şahitlik ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed Onun kulu ve Rasûlüdür) ***" desin."*** buyurmuştur.

٤٧٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَدْعُو فِي الصَّلاَةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ مَا أَكْثَرَ مَا تَسْتَعِيذُ مِنَ الْمَغْرَمِ فَقَالَ إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا غَرِمَ حَدَّثَ فَكَذَبَ وَوَعَدَ فَأَخْلَفَ۞

& 472-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.a.)'dan Rasûlüllah (s.a.v.)'in namazda şöyle dua ettiği bildirilmiştir: ***"Allahümme eûzübike min Azabi'l-Kabri ve Eûzübike min Fitneti'l-Mesihi'd-Deccâl ve Eûzübike min Fitneti'l-Mahyâ ve Fitneti'l-Memât. Allahümme innî Eûzübike mine'l-Me'semi ve'l-Mağrami*** (=Allah'ım, ben; kabir azabından Sana sığınırım. Mesih Deccâl imtihanından Sana sığınırım. Hayatın fitnesinden / imtihanından ve ölümün fitnesinden / imtihanından Sana sığınırım. Allah'ım, ben; günaha dalmaktan, borca düşmekten Sana sığınırım.)" birisi kendisine: "Neden borçtan dolayı çokça Allah'a sığınıyorsun?" dedi. O da: ***"Bir adam borçlandığında söz söyler ama yalan söyler, söz verir ama, sözünde durmaz."*** buyurdu.

(Bir sonra gelen hadiste de namazda yapılan duadan bahsedilmektedir. Söz konusu dualar 474. hadiste: ***"Sonra da kendisinin beğendiği duayı seçerek dua eder."*** ifadesiyle **"et-Tehiyyâtü..."** duasından sonra okunacak duadır. Hanefilerin okuduğu **"Rabbenâ..."** dualan da bu yerde okunur. **"Rabbenâ..."** dualan Kur'ân-ı Kerim'den alınmış duadır. (Bakara: 201, İbrahim: 40-41) Yukarıdaki hadiste geçen duanın biraz daha geniş bir şekli 2080. hadiste gelecektir.)

٤٧٣ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلِّمْنِي دُعَاءً أَدْعُو بِهِ فِي صَلاَتِي قَالَ قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ۞

& 473-) Ebû Bekir Sıddîk (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'e: "Bana, namazımda okuyacağım bir dua öğret?" demiş, o da: ***"Allahümme innî zalemtü nefsî zulmen kesîran velâ yağfiruz-zunûbe illâ ente. Fağfirlî mağfiraten min ındike ver'hamnî inneke ente'l-Ğafûru'r-Rahîm*** (=Allah'ım, kendime çok zulmettim (günah işledim) ama günahları da Senden başkası bağışlamaz. Katından mağfiretle beni bağışla, bana acı, şüphesiz Sen çok bağışlayan ve acıyansın)" ***de"*** buyurmuştur.

٤٧٤ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا إِذَا كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الصَّلاَةِ قُلْنَا السَّلاَمُ عَلَى اللَّهِ مِنْ عِبَادِهِ السَّلاَمُ عَلَى فُلاَنٍ وَفُلاَنٍ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لاَ تَقُولُوا السَّلاَمُ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلاَمُ وَلَكِنْ قُولُوا التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلاَمُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ فَإِنَّكُمْ إِذَا قُلْتُمْ أَصَابَ كُلَّ عَبْدٍ فِي السَّمَاءِ أَوْ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ثُمَّ يَتَخَيَّرُ مِنَ الدُّعَاءِ أَعْجَبَهُ إِلَيْهِ فَيَدْعُو۞

& 474-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte namazda oturduğumuzda: "es-Selâmü alallah min ibâdihi, es-Selâmü ala fülân ve fülân (=Kullarından Allah'a Selâm olsun, Selâm falan ve falan meleğe olsun)" derdik. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Selâm Allah'a olsun de-***

meyin, şüphesiz Allah, Selâm'ın kendisidir. Ancak "et-Tehiyyâtü lillâhi, ve's-Salevâtü ve't-Tayyibâtü es-Selâmü aleyke eyyühe'n-Nebiyyü ve Rahmetullâhi ve berekâtuhû es-Selâmu aleynâ ve alâ ibâdillâhi's-Sâlihîn (=Saygılar, dualar ve güzellikler Allah'a mahsustur. Ey Peygamber! Selâm, Allah'ın rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun. Bize ve Allah'ın salih kullarına da selâm olsun.)" ***deyiniz. Çünkü siz, "Allah'ın salih kulları" derseniz gökteki ve gök ve yer arasındaki bütün kulları içine alır.*** Devamla: ***"Eşhedü enlâ ilâhe illallâh ve Eşhedü enne Muhammeden abduhû ve Rasûlühü" deyip sonra da kendisinin beğendiği duayı seçerek dua eder."*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri yukarıda geçmişti. Buhârî'nin burada tekrar etmesindeki maksadı, bu rivayette bulunan "sonra da kendisinin beğendiği duayı seçerek dua eder" ifadesinin tahiyyattan sonra ne okunacağını açıklamasındandır. Kendisi bu hadisi "Teşehhüdden sonra dua vacib değil isteğe bağlıdır" başlığı altında getirmiştir.)

٤٧٥ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا سَلَّمَ قَامَ النِّسَاءُ حِينَ يَقْضِي تَسْلِيمَهُ وَمَكَثَ يَسِيرًا قَبْلَ أَنْ يَقُومَ۞

475-) Ümmü Seleme (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) selâm verdiğinde selâmını bitirdiği zaman kadınlar kalkar, kendisi de kalkmadan önce biraz beklerdi." demiştir.

٤٧٦ عَنْ عِتْبَانَ ابْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ صَلَّيْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَسَلَّمْنَا حِينَ سَلَّمَ۞

476-) İtbân (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte namaz kıldık, kendisi selâm verdiğinde biz de selâm verdik." demiştir.

٤٧٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ رَفْعَ الصَّوْتِ بِالذِّكْرِ حِينَ يَنْصَرِفُ النَّاسُ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ كَانَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ كُنْتُ أَعْلَمُ إِذَا انْصَرَفُوا بِذَلِكَ إِذَا سَمِعْتُهُ۞

& 477-) İbni Abbâs (r.a.): "Cemaat farz namazdan ayrıldığı sırada zikirle sesi yükseltmek Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde vardı, bu yüksek sesli zikirleri duyduğumda bununla cemaatin namazdan ayrıldığını bilirdim." demiştir.

٤٧٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ جَاءَ الْفُقَرَاءُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالُوا ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ مِنَ الأَمْوَالِ بِالدَّرَجَاتِ الْعُلا وَالنَّعِيمِ الْمُقِيمِ يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ وَلَهُمْ فَضْلٌ مِنْ أَمْوَالٍ يَحُجُّونَ بِهَا وَيَعْتَمِرُونَ وَيُجَاهِدُونَ وَيَتَصَدَّقُونَ قَالَ أَلاَ أُحَدِّثُكُمْ إِنْ أَخَذْتُمْ أَدْرَكْتُمْ مَنْ سَبَقَكُمْ وَلَمْ يُدْرِكْكُمْ أَحَدٌ بَعْدَكُمْ وَكُنْتُمْ خَيْرَ مَنْ أَنْتُمْ بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِ إِلاَّ مَنْ عَمِلَ مِثْلَهُ تُسَبِّحُونَ وَتَحْمَدُونَ وَتُكَبِّرُونَ خَلْفَ كُلِّ صَلاَةٍ ثَلاثًا وَثَلاثِينَ قَالَ الراوي: فَاخْتَلَفْنَا بَيْنَنَا فَقَالَ بَعْضُنَا نُسَبِّحُ ثَلاثًا وَثَلاثِينَ وَنَحْمَدُ ثَلاثًا وَثَلاثِينَ وَنُكَبِّرُ أَرْبَعًا وَثَلاثِينَ فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ تَقُولُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ حَتَّى يَكُونَ مِنْهُنَّ كُلِّهِنَّ ثَلاثًا وَثَلاثِينَ۞

& 478-) Ebû Hureyre (r.a.): "Fakir kimseler Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldiler ve: "Servet sahipleri en yüce dereceleri, kalıcı nimeti alıp götürdüler. Onlar bizim kıldığımız gibi namaz kılıyor, bizim tuttuğumuz gibi oruç tutuyorlar, buna ilaveten kendilerinin fazladan malları vardır ki bununla haccediyorlar, umre yapıyorlar, cihad edip sadaka veriyorlar." dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bakın size bir şey bildiriyorum ki, eğer bunu alırsanız sizi geçenleri yakalarsınız, sizden sonra yaşayanlardan***

hiçbir kimse size yetişemez, içinde bulunduğunuz kimselerin en hayırlısı olursunuz ancak bunu onlar da yaparsa bu hariç. Her namazın arkasında otuz üç defa "Sübhânallah", "el-Hamdülillah", "Allahüekber" diye zikredersiniz." buyurdu." demiştir.

(Hadisi anlatan Sümey): "Aramızda ihtilafa düştük, bazımız: "Otuz üç Sübhânallah, otuz üç el-Hamdülillah, otuz dört Allahüekber diyeceğiz" dedi. Ben de (hadisi bize anlatan Ebû Sâlih'e) döndüm, o da: "Hepsinden otuz üç olana kadar "Sübhânallah, el-Hamdülillah, Allahüekber" dersiniz." dedi." demiştir.

(Hadisin son kısmındaki ifadenin kime ait olduğu açık değildir, cümlenin gelişinden bunun Ebû Hureyre (r.a.)'a ait olduğu anlaşılabilir. Ancak Müslim'in getirdiği (Mesâcid: 142) rivayette sayılar hakkındaki konuşmanın, ravilerden Sümey ile Ebû Salih arasında geçtiğini görmekteyiz.

"Her namazın arkasında otuz üç defa "Sübhânallah", "el-Hamdülillah", "Allahüekber" diye zikredersiniz." ifadesinden, her bir duadan otuz üç defa olmak üzere tamamının 99 olacağı anlaşılabileceği gibi, her birinden 11 defa olmak üzere tamamının 33 olabileceği de anlaşılabilir.

Diğer rivayetlerde bu duaların sayısı hakkında yukarıdaki sayının dışında başka ifadeler de vardır, 6, 10, 11, 25, 70, 100 gibi. Aynî'ye göre sayılardaki değişikliğin nedeni, bunların söylendiği şahısların değişik, konumların farklı olmasından dolayıdır. Umdetu'l-Kâri, V. 203)

٤٧٩ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلاةٍ مَكْتُوبَةٍ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ لا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ۞

& 479-) Muğîra b. Şu'be (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in her farz namazın sonunda: ***"Lâ ilâhe illallâhu vahdehü lâ şerîke lehü, lehü'l-Mülkü ve lehu'l-Hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr. Allahümme lâ mânia limâ e'tayte velâ mu'tiye limâ mena'te ve lâ yenfeu ze'l-Ceddi minke'l-Cedd*** (=Tek olan Allah'tan başka İlah yoktur, Onun ortağı yoktur, mülk / hakimiyet Onundur, övgü Onadır. Onun her şeye gücü yeter. Allah'ım, Senin verdiğine engel olacak hiçbir şey yoktur. Senin engel olduğunu da verebilecek yoktur. Senin yanında zenginin zenginliği fayda vermez. Zenginlik Senden gelir.)" derdi." demiştir.

(Hadisteki zikrin fazileti hakkında 2083. hadise bakınız.)

٤٨٠ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا صَلَّى صَلاةً أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ۞

480-) Semûra b. Cündüb (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) namazı kıldığında yüzünü bize çevirirdi." demiştir.

٤٨١ عَنْ زَيْدِ ابْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلاةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْبِيَةِ عَلَى إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلَةِ فَلَمَّا انْصَرَفَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ فَأَمَّا مَنْ قَالَ مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ وَأَمَّا مَنْ قَالَ بِنَوْءِ كَذَا وَكَذَا فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي وَمُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ۞

{&} 481-) Zeyd b. Halid el-Cühenî (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Hudeybiye'de geceleyin yağan yağmurun arkasından bize sabah namazını kıldırdı. Namazı bitirdiğinde cemaate döndü ve: ***"Rabb'iniz ne buyurdu bilebiliyor musunuz?"*** buyurdu: "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir." dediler. Şöyle devam etti: ***"Allah: "Kullarımdan kimi mü'min kimi de kâfir olarak sabaha çıktı. Kim: "Allah'ın lütuf ve merhameti sayesinde bize yağmur yağdırıldı" dediyse o, Bana***

inanmış, yıldızları inkâr etmiştir. Kim de: "Falan falan yıldızın yörünge hareketi sayesinde" dediyse o da Beni inkâr etmiş, yıldızlara inanmıştır." buyurdu."

٤٨٢ عَنْ عُقْبَةَ رضي الله عنه قَالَ صَلَّيْتُ وَرَاءَ النَّبِيِّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ الْعَصْرَ فَسَلَّمَ ثُمَّ قَامَ مُسْرِعًا فَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ إِلَى بَعْضِ حُجَرِ نِسَائِهِ فَفَزِعَ النَّاسُ مِنْ سُرْعَتِهِ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ فَرَأَى أَنَّهُمْ عَجِبُوا مِنْ سُرْعَتِهِ فَقَالَ ذَكَرْتُ شَيْئًا مِنْ تِبْرٍ عِنْدَنَا فَكَرِهْتُ أَنْ يَحْبِسَنِي فَأَمَرْتُ بِقِسْمَتِهِ۞

482-) Ukbe b. Hâris (r.a.): "Medine'de Hz. Peygamber (s.a.v.)'in arkasında ikindi namazını kıldım. Selâm verdi süratle kalkıp cemaatin omuzlarını aşarak hanımlarından birisinin odasına gitti. Halk, Peygamber'in böyle süratinden dolayı endi,şelendi. Sonra yanlarına çıktı, bu hareketinden dolayı cemaatin hayret ettiğini gördü ve: ***"Yanımızda bulunan altını hatırladım, onun beni meşgul edip alıkoymasını istemediğimden bölüştürüp dağıtılmasını emrettim."*** buyurdu." demiştir.

٤٨٣ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه لا يَجْعَلْ أَحَدُكُمْ لِلشَّيْطَانِ شَيْئًا مِنْ صَلاتِهِ يَرَى أَنَّ حَقًّا عَلَيْهِ أَنْ لا يَنْصَرِفَ إِلاَّ عَنْ يَمِينِهِ لَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ كَثِيرًا يَنْصَرِفُ عَنْ يَسَارِهِ۞

& 483-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Biriniz (namaz kıldığı yerden) "ancak sağ tarafından dönüp ayrılması gerekir" şekliyle namazından şeytana bir pay ayırmasın. Ben Hz. Peygamber (s.a.v.)'i çoğu defa solundan dönüp ayrıldığını gördüm." demiştir.

٤٨٤ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ يُرِيدُ الثُّومَ فَلا يَغْشَانَا فِي مَسَاجِدِنَا۞

قَالَ الراوي: قُلْتُ لِجَابِرٍ مَا يَعْنِي بِهِ قَالَ مَا أُرَاهُ يَعْنِي إِلاَّ نِيئَهُ۞

& 484-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) sarımsağı kastederek: ***"Kim şu bitkiyi yerse mescidlerimizde bize gelip gitmesin!"*** buyurdu." demiştir.

Hadisi rivayet eden: "Câbir (r.a.)'a: "Bu bitkinin neyini kastediyor?" dedim."Çiğ sarımsaktan başkasını kastettiğini zannetmiyorum." dedi." demiştir.

"Kokusunu kastetti." şeklinde de söylenilmiştir.

٤٨٥ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلاً فَلْيَعْتَزِلْنَا أَوْ قَالَ فَلْيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا وَلْيَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أُتِيَ بِقِدْرٍ فِيهِ خَضِرَاتٌ مِنْ بُقُولٍ فَوَجَدَ لَهَا رِيحًا فَسَأَلَ فَأُخْبِرَ بِمَا فِيهَا مِنَ الْبُقُولِ فَقَالَ قَرِّبُوهَا إِلَى بَعْضِ أَصْحَابِهِ كَانَ مَعَهُ فَلَمَّا رَآهُ كَرِهَ أَكْلَهَا قَالَ كُلْ فَإِنِّي أُنَاجِي مَنْ لا تُنَاجِي۞

485-) Câbir b. Abdulllah (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim sarımsak veya soğan yerse bizden ayrı dursun*** -yahut ***mescidimizden ayrı dursun- ve evinde otursun!"*** buyurdu. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e içerisinde yeşillik sebzeler bulunan bir tencere getirildi. Kokusunu duydu ve ne olduğunu sordu, kendisine içindeki yeşillikler bildirildi, yanında bulunan ashabından birine işaretle: ***"Bunu ona götürünüz!"*** buyurdu. Sahabi (Peygamber (s.a.v.)'in yemediğini) görünce yemek istemedi, o da: ***"Sen***

ye, şüphesiz ben senin münacaat edip konuşmadıklarınla münacaat edip konuşuyorum" buyurdu."

(Kokusu etraftakilere rahatsızlık veren sarımsak, soğan, pırasa ve benzer bazı sebzeler hakkında hadislerde sakındırıcı ifadelerin bulunduğunu görmekteyiz. Aslında bu sebzeler insan sağlığı için oldukça faydalı bitkilerdir. Yapılan araştırmalar bu bitkilerin sağlık açısından önemini ortaya koymuştur. Bu sebzeler hakkındaki hadisler incelendiğinde bunların haram olmadığı, etrafı rahatsız eden kokusu nedeniyle sakındırıldığını görmekteyiz. ***"Sarımsak kokusu ile bize eziyet vermesin."*** buyrulmuştur. (Müslim, Mesâcid: 71) Bu gerekçeden hareketle, kokularının giderilmesi halinde yenilmesinde sakınca görülmemiştir. ***"Eğer bunları yemeniz gerekiyorsa, pişirerek*** (kokusunu) ***öldürünüz."*** buyrulmuştur. (Ebû Dâvûd, Et'ime: 40) Aynı sözü Hz. Ömer (r.a.) da söylemiştir (Müslim, Mesâcid: 71, İbni Mâce, Et'ime: 19)

Açıklamasını yaptığımız hadiste Rasûlüllah (s.a.v.), sarımsağın haram olmadığını belirterek: ***"Sen ye, şüphesiz ben senin münacaat edip, konuşmadıklarınla münacaat edip, konuşuyorum"*** buyurmuştur. Yine bir başka hadiste kokusuyla Cebrail'i rahatsız etmek istemediğini bildirmiştir. (Tirmizî, Et'ime: 14, İbni Mâce, Et'ime: 19) Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.)'ın verdiği bilgiye göre Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim bu pis bitkiyi yerse mescidde asla bize yaklaşmasın"*** diye buyurduğunda halk: "Sarımsak haram kılındı...Sarımsak haram kılındı." demiş. Bu söz Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ulaşmış, bunun üzerine: ***"Ey insanlar, şu biline ki, Allah'ın bana helâl kıldığını haram kılma yetkim yoktur. Ancak bu, kokusundan hoşlanmadığım bir bitkidir."*** buyurmuştur. (Müslim, Mesâcid: 76) Yine kendisinin verdiği bilgiye göre bir keresinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında bu yiyeceklerden söz açılmış: "Ey Allah'ın Rasûlü, bunların en keskini sarımsaktır. Sen bunu haram kılıyor musun?" denildiğinde: ***"Siz yiyin, ama kim bunu yerse kokusu gidene kadar şu mescide yaklaşmasın"*** buyurmuştur. (Ebû Dâvûd, Et'ime: 40) Hz. Peygamber (s.a.v.), Ebû Eyyûb el-Ensârî (r.a.)'ın evinde misafir kaldığı zamanlarda kendisine ikram edilen ve içerisinde sarımsak bulunan yiyeceği geri göndermişti. Ebû Eyyûb el-Ensârî (r.a.): "Bu haram mı?" dediğinde: ***"Hayır! Ancak, kokusundan dolayı bundan hoşlanmıyorum."*** buyurmuştur. (Müslim, Eşribe: 171, Tirmizî, Et'ime: 14)

Yukarıda verilen bilgilerden şunu çıkarabiliriz: Sarımsak, soğan, pırasa ve benzeri sebzelerden sakındırmanın nedeni kokusuyla etrafa rahatsızlık vermesidir. Eğer kokusu giderilirse sakınca ortadan kalkmaktadır. Bu gün artık bu sebzelerin rahatsız eden kokularını giderme yolları bilinmektedir. Bunların arkasından, nane veya maydanoz yenilmesi gibi. Artık bu sebzelerin kokularının giderilmesiyle bunlardaki sakınca ortadan kalkacaktır.)

٤٨٦ في رواية: أُتِيَ بِبَدْرٍ يَعْنِي طَبَقًا فِيهِ خَضِرَاتٌ ❁

486-) Bir diğer rivayette: "İçerisinde yeşillik sebzeler bulunan bir tabak getirildi." şeklindedir.

٤٨٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَرَّ عَلَى قَبْرٍ مَنْبُوذٍ فَأَمَّهُمْ وَصَفُّوا عَلَيْهِ ❁

& 487-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır ki: "Hz. Peygamber (s.a.v.) diğer kabirlerden ayrı duran bir kabire vardı ve ashaba imam oldu, onlar da saf durup üzerine namaz kıldılar."

(Bu konuda 288. hadise bakınız.)

٤٨٨ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْغُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ ❁

{&} 488-) Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Cuma günü boy abdesti almak, akil-baliğ olmuş herkese gereklidir."*** diye buyurduğunu rivayet etmiştir.

٤٨٩ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ لَهُ رَجُلٌ شَهِدْتَ الْخُرُوجَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ نَعَمْ وَلَوْلا مَكَانِي مِنْهُ مَا شَهِدْتُهُ يَعْنِي مِنْ صِغَرِهِ أَتَى الْعَلَمَ الَّذِي عِنْدَ دَارِ كَثِيرِ بْنِ الصَّلْتِ ثُمَّ خَطَبَ ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ فَوَعَظَهُنَّ وَذَكَّرَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ أَنْ يَتَصَدَّقْنَ فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُهْوِي بِيَدِهَا إِلَى حَلْقِهَا تُلْقِي فِي ثَوْبِ بِلالٍ ثُمَّ أَتَى هُوَ وَبِلالٌ الْبَيْتَ ❁

489-) İbni Abbâs (r.a.)'a bir adam: "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte -bayram namazı kılmak için namazgâha- çıkarken sen de bulundun mu?" dedi. O da: "Evet, bulundum -yaşının küçük olduğunu kastederek- Eğer kendisinin yanında bir yerim olmasaydı bulunamazdım. Kesir b. Salt'ın evinin yanındaki namazgâh belleğine geldi, sonra hutbe verdi, sonra da kadınların yanına geldi ve onlara da öğüt verip uyarılarda bulundu, sadaka vermelerini emretti. Bunun üzerine kadınlar ellerini zinetlerine götürüp Bilal'in elbisesine atmaya başladılar. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v.) Bilal ile birlikte evine döndü." demiştir.

٤٩٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا اسْتَأْذَنَكُمْ نِسَاؤُكُمْ بِاللَّيْلِ إِلَى الْمَسْجِدِ فَأْذَنُوا لَهُنَّ

& 490-) İbni Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kadınlarınız geceleyin mescide gitmek istediklerinde kendilerine izin veriniz."*** buyurmuştur.

(Bu konuda Hz. Âişe (r.a.)'ın şöyle dediğini görmekteyiz: "Eğer Rasûlüllah (s.a.v.) kadınların sonradan ortaya koydukları şeyleri görseydi, İsrailoğulları'nın kadınlarının alıkonulduğu gibi onları mescide gitmekten alıkordu." Buhârî, Ezân: 163, Müslim, Salât: 143, Ebû Dâvûd, Salât: 53)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْجُمُعَة

11-) Cuma Namazı Bölümü

٤٩١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ نَحْنُ الآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بَيْدَ أَنَّهُمْ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِنَا ثُمَّ هَذَا يَوْمُهُمُ الَّذِي فُرِضَ عَلَيْهِمْ فَاخْتَلَفُوا فِيهِ فَهَدَانَا اللَّهُ فَالنَّاسُ لَنَا فِيهِ تَبَعٌ الْيَهُودُ غَدًا وَالنَّصَارَى بَعْدَ غَدٍ ۞

& 491-) Ebû Hureyre (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Bizden önce kendilerine kitap verilmesi nedeniyle, biz sonda gelenler kıyamet günü ilk başta olanlarız. Onlar Allah'ın kendilerine farz kıldığı şu günleri hakkında anlaşmazlığa düşmüşlerdir. Ama Allah bize yol gösterdi, bu nedenle insanlar bugün hakkında bizim arkamızdan gelirler, Yahudiler bir sonraki gün, Hıristiyanlar da öbürüsü gün"*** diye buyururken işittiğini söylemiştir.

٤٩٢ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ أَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ الْغُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ وَأَنْ يَسْتَنَّ وَأَنْ يَمَسَّ طِيبًا إِنْ وَجَدَ ۞

& 492-) Ebû Said el-Hudri (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)in: ***"Cuma günü boy abdesti almak, bulabilirse misvaklanmak ve koku sürünmek her büluğ çağına eren kimseye gereklidir"*** diye buyurduğuna şahitlik ederim." demiştir.

٤٩٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ ثُمَّ رَاحَ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَدَنَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَقَرَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ كَبْشًا أَقْرَنَ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ دَجَاجَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَيْضَةً فَإِذَا خَرَجَ الإِمَامُ حَضَرَتِ الْمَلاَئِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ ۞

{&} 493-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim cuma günü, cünüplük guslü gibi yıkanır sonra da ilk vakitlerde mescide giderse, bir deve sadaka vermiş gibi olur. Kim ikinci saatte giderse, bir inek sadaka vermiş gibi olur. Kim üçüncü saatte giderse, boynuzlu bir koç sadaka vermiş gibi olur. Kim dördüncü saatte giderse, bir yumurta sadaka vermiş gibi olur. İmam*** (minbere) ***çıktığında melekler öğüde kulak vermek için içeriye gelirler."*** buyurmuştur.

(Hadiste geçen "قرب" fiili bir şeyi yaklaştırmak, bir şeyi sunmak anlamlarına gelir. Bu nedenle biz sadaka verme diye çeviri yaptık. Nitekim bazı rivayetlerde "قدم" =sundu, takdim etti, şeklinde geçmektedir. (Bakınız. Nesei, Cuma: 13, Ahmed b. Hanbel, Müsned, II. 272, 457, III. 81)

Hadiste belirtilen saatlerden ne kastedildiği kesin olarak bilinememiştir. Eğer bunlardan gündüzün eşit parçalara bölünmüş vakit birimleri kastolunmuş ise bu saatlerin başlangıcında da ihtilaf vardır. Şöyle ki zaman bilimcilerine göre gündüzün ilk başlangıcı, Güneşin doğması ile başlar. Buna göre ilk saat Güneşin doğmasından sonraki süredir. Şeri ıstılahta ise gündüzün ilk başlangıcı, sabah namazının girdiği fecirle başlar. Hadisteki "saat" ifadesinin başlama noktası bu yönden farklıdır.

Diğer taraftan bazı âlimler hadisteki **"saat"** ifadesinin şu anda kullanageldiğimiz zaman birimini ifade etmediğini, burada cuma günü mescide önce gelmeye teşvik için ilk gelenlerin sevabı anlatılmak istendiğini be-

lirtmişlerdir. (Aynî, Umdetu'l-Kârî, V. 252) Nitekim, Neseî'nin diğer bir rivayeti ile İbni Mâce'nin rivayeti "الْمُهَجِّرُ إِلَى الْجُمُعَةِ = Cumaya erken giden..." şeklindedir. Dârimî'nin rivayeti ise "الْمُتَعَجِّلُ إِلَى الْجُمُعَةِ= Cumaya acele edip önce gelen..." şeklindedir. (Neseî, Cumua: 13; İbni Mâce, İkâmetü's-Salât: 82; Dârimî, Salât: 193)

Sadaka sayılan diğer davranışlar 51. 658. 730. 1071. 1140. 1184. 1881. 2016. hadislerde de anlatılmaktadır.)

٤٩٤ عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا يَغْتَسِلُ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طُهْرٍ وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يُنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الإِمَامُ إِلاَّ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الأُخْرَى۞

494-) Selman Fârisî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir kimse cuma günü boy abdesti alır ve bulabildiği temizlik maddeleriyle de temizlenir, saç ve sakalını yağıyla yağlar*** veya ***evinin kokusundan sürünür arkasından dışarı çıkar ve iki kişinin arasını açmaz sonra da kendisine farz kılınan namazı kılar sonra imam konuştuğunda susup kulak verirse, onun gelecek cumaya kadar olan günahları bağışlanır."*** buyurdu." demiştir.

٤٩٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّهُ قِيلَ لَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ اغْتَسِلُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْسِلُوا رُؤُسَكُمْ وَإِنْ لَمْ تَكُونُوا جُنُبًا وَأَصِيبُوا مِنَ الطِّيبِ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ أَمَّا الْغُسْلُ فَنَعَمْ وَأَمَّا الطِّيبُ فَلا أَدْرِي۞

& 495-) İbni Abbâs (r.a.)'a: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Cuma günü cünüp olmasanız bile boy abdesti alın, başınızı yıkayın, koku sürünün."*** buyurduğunu söylediler?..." denildi. O da: "Gusül için evet derim ama kokuyu bilmiyorum." demiştir.

٤٩٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَأَى حُلَّةَ سِيَرَاءَ عِنْدَ بَابِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوِ اشْتَرَيْتَ هَذِهِ فَلَبِسْتَهَا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلِلْوَفْدِ إِذَا قَدِمُوا عَلَيْكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّمَا يَلْبَسُ هَذِهِ مَنْ لا خَلاقَ لَهُ فِي الآخِرَةِ ثُمَّ جَاءَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مِنْهَا حُلَلٌ فَأَعْطَى عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رضي الله عنه مِنْهَا حُلَّةً فَقَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَسَوْتَنِيهَا وَقَدْ قُلْتَ فِي حُلَّةِ عُطَارِدٍ مَا قُلْتَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنِّي لَمْ أَكْسُكَهَا لِتَلْبَسَهَا فَكَسَاهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضي الله عنه أَخًا لَهُ بِمَكَّةَ مُشْرِكًا۞

{&} 496-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır: "Ömer b. Hattab mescidin kapısının yanında (Utârid b. Hâcibe'nin sattığı) ipeği sık sırmalı bir elbise gördü ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, bunu satın alsan da cuma günlerinde ve elçiler geldiği zamanlarda giysen....?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu elbiseyi ancak âhirette hissesi olmayan bir kimse giyer."*** buyurdu. Sonraları Rasûlüllah (s.a.v.)'e bu tür elbiseler geldi. O da Ömer b. Hattab (r.a.)'a bunlardan bir elbise verdi. Bunun üzerine Ömer: "Ey Allah'ın Rasûlü, sen bana bu elbiseyi verdin ama Utârid b. Hâcibe ait olan elbise hakkında bana dediğini söylemiştin?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ben onu sen giyesin diye vermedim"*** buyurdu. Bunun üzerine Ömer b. Hattab (r.a.) elbiseyi Mekke'de bulunan müşrik kardeşine verdi."

٤٩٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَوْلا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي أَوْ عَلَى النَّاسِ لأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلاةٍ۞

{&} 497-) Ebû Hureyre (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Eğer ümmetime*** -veya ***insanlara- güçlük çıkarmış olmasaydım her namazla birlikte misvak kullanmayı emrederdim."*** diye buyurduğunu rivayet etmiştir.

٤٩٨ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَكْثَرْتُ عَلَيْكُمْ فِي السِّوَاكِ ❁

498-) Enes (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Size misvak konusunda çok şeyler söyledim."*** buyurdu" demiştir.

٤٩٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ فِي صَلاَةِ الْفَجْرِ ﴿الٓمٓ تَنْزِيلُ﴾ السَّجْدَةَ وَ﴿هَلْ أَتَى عَلَى الإِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ﴾

& 499-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Cuma günü sabah namazında "Elif. Lâm. Mîm. Tenzîlu..." diye başlayan es-Secde Suresi ile "Hel etâ ale'l-İnsâni hînun mine'd-Dehri..." diye başlayan ed-Dehr (İnsan) Suresi'ni okurdu." demiştir.

٥٠٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ الإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ قَالَ وَحَسِبْتُ أَنْ قَدْ قَالَ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي مَالِ أَبِيهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ ❁

& 500-) İbni Ömer (r.a.) şöyle demiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim: ***"Her biriniz çobandır ve her biriniz idaresi altındakilerden sorumludur. İdareci, çobandır ve idaresi altındakilerden sorumludur. Erkek, ailesinde çobandır ve idaresi altındakilerden sorumludur. Kadın, kocasının evinde çobandır ve idaresi altındakilerden sorumludur. Hizmetçi, efendisinin malında çobandır ve idaresi altındakilerden sorumludur."*** (Hadisi bize rivayet eden): "Sanırım şöyle de dedi" demiştir: ***"Bir kimse, babasının malında da çobandır ve idaresi altındakilerden sorumludur. Hülasa herbiriniz birer çobandır ve idaresi altındakinden sorumludur."***

٥٠١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نَحْنُ الآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِنَا وَأُوتِينَاهُ مِنْ بَعْدِهِمْ فَهَذَا الْيَوْمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ فَهَدَانَا اللَّهُ فَغَدًا لِلْيَهُودِ وَبَعْدَ غَدٍ لِلنَّصَارَى فَسَكَتَ ثُمَّ قَالَ حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا يَغْسِلُ فِيهِ رَأْسَهُ وَجَسَدَهُ ❁

& 501-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Biz sonda gelenler kıyamet günü ilk başta olanlarız. Bizden önce, onlara kitap verildi, bize de onlardan sonra verildi. Onların, üzerinde anlaşmazlığa düştükleri şu gün ki -Allah bize doğruyu gösterdi- ertesi gün Yahudilerin, öbür gün de Hıristiyanlarındır."*** buyurdu, biraz sustu ve***: "Her Müslümanın yedi günde, birgün başını ve vücudunu yıkaması gerekir."*** buyurdu." demiştir.

٥٠٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ النَّاسُ يَنْتَابُونَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنْ مَنَازِلِهِمْ وَالْعَوَالِيِّ فَيَأْتُونَ فِي الْغُبَارِ يُصِيبُهُمُ الْغُبَارُ وَالْعَرَقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُمُ الْعَرَقُ فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِنْسَانٌ مِنْهُمْ وَهُوَ عِنْدِي فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَوْ أَنَّكُمْ تَطَهَّرْتُمْ لِيَوْمِكُمْ هَذَا۞

& 502-) Hz. Âişe (r.a.): "Cuma günü insanlar şehir dışındaki yayla ve köylerinden nöbetleşe olarak, toz duman içerisinde gelirler, toza tere bulanırlar, kendilerinden ter kokusu çıkardı. Bir defasında benim yanımda iken Rasûlüllah (s.a.v.)'e onlardan bir adam geldi. Hz. Peygamber (s.a.v.) de ona: ***"Keşke siz şu gününüz için temizlenmiş olsaydınız."*** buyurdu" demiştir.

٥٠٣ وعنها رضي الله عنها كَانَ النَّاسُ مَهَنَةَ أَنْفُسِهِمْ وَكَانُوا إِذَا رَاحُوا إِلَى الْجُمُعَةِ رَاحُوا فِي هَيْئَتِهِمْ فَقِيلَ لَهُمْ لَوِ اغْتَسَلْتُمْ۞

503-) Yine kendisinden gelen bir rivayette ise: "İnsanlar kendi işlerinde çalışırlardı. Cumaya geldiklerinde de iş gördükleri elbise ile gelirlerdi, kendilerine: "Keşke yıkansaydınız." denildi" demiştir.

٥٠٤ عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي الْجُمُعَةَ حِينَ تَمِيلُ الشَّمْسُ۞

504-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.), cuma namazını Güneş tepe noktasından meylettikten sonra kılmıştır.

٥٠٥ وعنه رضي الله عنه كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا اشْتَدَّ الْبَرْدُ بَكَّرَ بِالصَّلَاةِ وَإِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ أَبْرَدَ بِالصَّلَاةِ يَعْنِي الْجُمُعَةَ۞

505-) Yine Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.), çok soğuk olduğunda cuma namazını erken kılmış, çok sıcak olduğunda da cuma namazını serinliğe bırakmıştır.

٥٠٦ عَنْ أَبِي عَبْسٍ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ وَهُوَ ذَاهِبٌ إِلَى الْجُمُعَةِ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنِ اغْبَرَّتْ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ۞

506-) Ebû Abs (r.a.), cuma namazına giderken: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Kimin ayakları Allah yolunda toza bulanırsa Allah, ona cehennemi haram kılar."*** diye buyururken işittim" demiştir.

٥٠٧ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يُقِيمَ الرَّجُلُ أَخَاهُ مِنْ مَقْعَدِهِ وَيَجْلِسَ فِيهِ قِيلَ لِنَافِعٍ الْجُمُعَةَ قَالَ الْجُمُعَةَ وَغَيْرَهَا۞

507-) Nafi'den. İbni Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir kimsenin kardeşini yerinden kaldırıp da kendisinin oraya oturmasını yasakladı" demiştir. Nafi'ye: "Cuma'da mı?" denildi, o da: "Cuma'da ve diğerlerinde" dedi.

(Hadisin benzeri 2061. hadiste gelecektir.)

٥٠٨ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النِّدَاءُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَوَّلُهُ إِذَا جَلَسَ الإِمَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ رضي الله عنهما فَلَمَّا كَانَ عُثْمَانُ رضي الله عنه وَكَثُرَ النَّاسُ زَادَ النِّدَاءَ الثَّالِثَ عَلَى الزَّوْرَاءِ ❁

508-) es-Sâib b. Yezid (r.a.): "Cuma günü ilk ezan Hz. Peygamber (s.a.v.), Ebû Bekir (r.a.) ve Ömer (r.a.) döneminde İmam minbere oturduğu zamanda olurdu. Osman (r.a.) dönemi gelip, halk çoğalınca (Medine çarşısında bir yer olan) Zevra'da okunan üçüncü ezanı ilave etti." demiştir.

(Birinci ezan imam minbere oturduğunda okunan ezan, ikinci ezan hutbeden sonra getirilen kamettir, üçüncü ezan ise birinci ezandan önce okunan dış ezandır.)

٥٠٩ وعنه رضي الله عنه في رواية: لَمْ يَكُنْ لِلنَّبِيِّ ﷺ مُؤَذِّنٌ غَيْرَ وَاحِدٍ وَكَانَ التَّأْذِينُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ حِينَ يَجْلِسُ الإِمَامُ يَعْنِي عَلَى الْمِنْبَرِ ❁

509-) Yine es-Sâib b. Yezid (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bir müezzini vardı ve cuma günü ezan, imam minbere oturduğunda okunurdu." demiştir.

٥١٠ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ رضي الله عنهما أَنَّهُ جَالِسٌ عَلَى الْمِنْبَرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَلَمَّا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ قَالَ مُعَاوِيَةُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ وَأَنَا فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ وَأَنَا فَلَمَّا أَنْ قَضَى التَّأْذِينَ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى هَذَا الْمَجْلِسِ حِينَ أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ يَقُولُ مَا سَمِعْتُمْ مِنِّي مِنْ مَقَالَتِي ❁

510-) Muaviye b. Ebû Süfyân (r.a.) Cuma günü minbere oturdu. Müezzin ezan okuyup: "Allahü Ekber, Allahü Ekber" dediğinde Muaviye (r.a.) da: "Allahü Ekber, Allahü Ekber" dedi. Müezzin: "Eşhedü Enlâ ilâhe illallâh (=Allah'tan başka ilah olmadığana şahitlik ederim)" dediğinde Muaviye (r.a.): "Ben de" dedi. Müezzin: "Eşhedü Enne Muhammeden Rasûlüllah (=Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik ederim)" dediğinde Muaviye (r.a.): "Ben de" dedi. Müezzin ezanı bitirdiğinde de: "Ey insanlar, ben Rasûlüllah (s.a.v.)'i şu makamda, müezzin ezan okurken sizin, benden duyduğunuz sözlerimi söylerken işittim" dedi.

(İmam hutbe okurken, cemaatin sessiz bir şekilde onu dinlemesi hutbenin gereklerindendir. Hanefîler bu hükmün, "İmamın hutbe vermek için minbere kalkmasıyla" başlayacağını söyler. Buna göre imam minberdeyken müezzine eşlik etmek doğru değildir. Ancak bu, İmam-ı Âzam'ın görüşüdür. Ebû Yusuf ve İmam Muhammed'e göre ise hutbeye başlamadan önce her türlü konuşmada bir beis yoktur. (Aynî, V. 322)

٥١١ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه أن رجالا وَقَدِ امْتَرَوْا فِي الْمِنْبَرِ مِمَّ عُودُهُ فَسَأَلُوهُ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ وَاللَّهِ إِنِّي لأَعْرِفُ مِمَّا هُوَ وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ أَوَّلَ يَوْمٍ وُضِعَ وَأَوَّلَ يَوْمٍ جَلَسَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى فُلاَنَةَ امْرَأَةٍ مِنَ الأَنْصَارِ قَدْ سَمَّاهَا سَهْلٌ مُرِي غُلاَمَكِ النَّجَّارَ أَنْ يَعْمَلَ لِي أَعْوَادًا أَجْلِسُ عَلَيْهِنَّ إِذَا كَلَّمْتُ النَّاسَ فَأَمَرَتْهُ فَعَمِلَهَا مِنْ طَرْفَاءِ الْغَابَةِ ثُمَّ جَاءَ بِهَا فَأَرْسَلَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَمَرَ بِهَا فَوُضِعَتْ هَا هُنَا ثُمَّ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى عَلَيْهَا وَكَبَّرَ وَهُوَ عَلَيْهَا ثُمَّ رَكَعَ وَهُوَ عَلَيْهَا ثُمَّ نَزَلَ الْقَهْقَرَى فَسَجَدَ فِي أَصْلِ الْمِنْبَرِ ثُمَّ عَادَ فَلَمَّا فَرَغَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا صَنَعْتُ هَذَا لِتَأْتَمُّوا وَلِتَعَلَّمُوا صَلاَتِي ❁

& 511-) Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a.)'dan. Birtakım kimseler Hz. Peygamber (s.a.v.)'in minberinin yapıldığı ağaç konusunda tartıştılar. Bunun üzerine konuyu kendisine sordular. O da: "Vallahi ben onun neden olduğunu biliyorum. Ben onu, konulduğu ilk günü de, Rasûlüllah (s.a.v.)'in üzerine ilk defa oturduğu günü de gördüm. Rasûlüllah (s.a.v.) falanca kadına haber saldı -Sehl (r.a.) kadının ismini de vermiştir-: ***"Marangoz kölene, halka konuştuğum zaman üzerine oturacağım tahtalardan bana bir şey yapmasını söyle"*** buyurdu. Kadın emretti. O da (Medine yakınlarındaki ağaçlık mera olan) Gâbe'nin ılgın ağacından onu yapıp getirdi. Kadın bunu Rasûlüllah (s.a.v.)'e gönderdi. O da emretti ve işte şuraya konuldu. Sonra Rasûlüllah (s.a.v.)'in üzerinde namaz kıldığını gördüm. Kendisi minberin üzerinde iken tekbir aldı ve yine üzerinde iken rukûya gitti sonra geri geri gelip indi ve minberin dibine secde etti. Sonra tekrar minbere geri çıktı. Namazı bitirdiğinde halka döndü ve: ***"Ey insanlar! Bu yaptıklarımı sadece namazımı öğrenip, bana uyasınız diye yaptım"*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 249. hadiste geçmişti.)

٥١٢ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ جِذْعٌ يَقُومُ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا وُضِعَ لَهُ الْمِنْبَرُ سَمِعْنَا لِلْجِذْعِ مِثْلَ أَصْوَاتِ الْعِشَارِ حَتَّى نَزَلَ النَّبِيُّ ﷺ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ ❁

512-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in dayandığı bir hurma kütüğü vardı. Onun yerine minber konulduğunda deve sesleri gibi iniltiler işittik, sonunda Hz. Peygamber (s.a.v.) inip elini üzerine koydu" demiştir.

٥١٣ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ قَائِمًا ثُمَّ يَقْعُدُ ثُمَّ يَقُومُ كَمَا تَفْعَلُونَ الآنَ ❁

{&} 513-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ayakta hutbe verir sonra oturur tekrar ayağa kalkardı aynen şimdi yaptığınız gibi" demiştir.

٥١٤ عَنْ عَمْرِو بْنِ تَغْلِبَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أُتِيَ بِمَالٍ أَوْ سَبْيٍ فَقَسَمَهُ فَأَعْطَى رِجَالاً وَتَرَكَ رِجَالاً فَبَلَغَهُ أَنَّ الَّذِينَ تَرَكَ عَتَبُوا فَحَمِدَ اللَّهَ ثُمَّ أَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ فَوَاللَّهِ إِنِّي لأُعْطِي الرَّجُلَ وَأَدَعُ الرَّجُلَ وَالَّذِي أَدَعُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الَّذِي أُعْطِي وَلَكِنْ أُعْطِي أَقْوَامًا لِمَا أَرَى فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْجَزَعِ وَالْهَلَعِ وَأَكِلُ أَقْوَامًا إِلَى مَا جَعَلَ اللَّهُ فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْغِنَى وَالْخَيْرِ فِيهِمْ عَمْرُو بْنُ تَغْلِبَ فَوَاللَّهِ مَا أُحِبُّ أَنَّ لِي بِكَلِمَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حُمْرَ النَّعَمِ ❁

514-) Amr b. Tağlib (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.)'e birtakım mal yahut esir getirilmişti. Onu bölüştürdü, ama bazı kimselere verirken bazı kimselere vermedi. Sonra kendisine, vermediği kimselerin gücenip konuştukları ulaştı. Bunun üzerine (çıkıp hutbe verdi) Allah'a hamdü sena etti sonra şöyle buyurdu: ***"Bundan sonra şunu belirtmek isterim ki, vallahi ben bir kimseye verirken diğer bir kimseye vermeyebilirim. Halbuki vermediğim kimseyi daha çok severim. Ancak, kalplerinde sabırsızlık ve hırs gördüğümden birtakım kimselere veririm, birtakım kimseleri de Allah'ın kalplerinde yarattığı gönül zenginliği ve hayra bırakırım. Amr b. Tağlib de bu bıraktıklarımdandır."*** Vallahi, Rasûlüllah (s.a.v.)'in benim için olan bu sözüne karşın kızıl develere (o dönem Arapların en değerli malıdır) sahip olmayı istemem." demiştir.

(Bu konu ile ilgili benzer 26, 1330, 1331 ve 1670. hadislere bakınız. Rasûlüllah'ın ganimet taksimatı ile ilgili olarak 1334. hadisin açıklamasına bakınız.)

٥١٥ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَامَ عَشِيَّةً بَعْدَ الصَّلاةِ فَتَشَهَّدَ وَأَثْنَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ۞

515-) Ebû Humeyd es-Sâidî (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in öğle ile akşam arası bir vakitte, namazdan sonra ayağa kalkarak: ***"Eşhedü enlâ ilâhe illallâh ve Eşhedü enne Muhammeden Rasûlüllah"*** dediğini, layık olduğu şekilde Allah'ı övdükten sonra da: ***"Emmâ ba'du"*** dediğini rivayet etmiştir.

(Bu hadisin diğer bir yerde gelen rivayetinden anlaşıldığına göre Hz. Peygamber (s.a.v.) bir kimseyi zekât toplamak için bir yere göndermiş, dönüşte zekât mallarının yanında kendisine verilen birtakım hediyelerle gelmişti. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) bu hediyelerin şaibeli olduğunu belirtmek için namazdan sonra konuşma yapmıştır. Bu konuşma cuma hutbesi değildir. Buhârî'nin bu hadisi bu bölümde getirmesindeki maksadı, hutbede hamdü senadan sonra konuşmaya başlamadan önce **"Emmâ ba'du"** denilmesine örnek alması içindir.)

٥١٦ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ صَعِدَ النَّبِيُّ ﷺ الْمِنْبَرَ وَكَانَ آخِرَ مَجْلِسٍ جَلَسَهُ مُتَعَطِّفًا مِلْحَفَةً عَلَى مَنْكِبَيْهِ قَدْ عَصَبَ رَأْسَهُ بِعِصَابَةٍ دَسِمَةٍ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِلَيَّ فَثَابُوا إِلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ هَذَا الْحَيَّ مِنَ الأَنْصَارِ يَقِلُّونَ وَيَكْثُرُ النَّاسُ فَمَنْ وَلِيَ شَيْئًا مِنْ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ فَاسْتَطَاعَ أَنْ يَضُرَّ فِيهِ أَحَدًا أَوْ يَنْفَعَ فِيهِ أَحَدًا فَلْيَقْبَلْ مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَيَتَجَاوَزْ عَنْ مُسِيئِهِمْ ۞

516-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: Rasûlüllah (s.a.v.) minbere çıkmıştı bu, minberde son oturuşu idi. Kendisi omuzları üzerindeki büyük bir ridaya sarınmış, başına da boz bir sarık sarmıştı. Allah'a hamdü sena ettikten sonra: ***"Ey insanlar, yanıma gelin."*** buyurdu. Hemen yanına toplandılar sonra şöyle buyurdu: ***"Emmâ ba'du. Şu Ensar cemaati, insanlar çoğalırken onlar azalırlar. Bu nedenle kim Muhammed ümmetinin idaresinden bir şey üstlenir de bir kimseye fayda veya zarar verebilecek güce sahip olursa Ensar'ın iyilik yapanların iyiliğini alsın, kötülük yapanların kötülüklerini bağışlasın."*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 1563 ve 1564. hadislerde gelecektir.)

٥١٧ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ جَاءَ رَجُلٌ وَالنَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ النَّاسَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ أَصَلَّيْتَ يَا فُلانُ قَالَ لا قَالَ قُمْ فَارْكَعْ رَكْعَتَيْنِ ۞

& 517-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: Hz. Peygamber (s.a.v.) cemaate cuma hutbesi verdiği sırada bir adam geldi, Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ey falan namaz kıldın mı?"*** buyurdu, o da: "Hayır" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kalk, iki rekat namaz kıl"*** buyurdu.

(279. hadiste geçen ***"Sizden biriniz mescide girdiğinde oturmadan önce iki rekat namaz kılsın"*** hadisi gereğince mescide giren kimse **Tahiyyetu'l-Mescid** (=Mescidi selâmlama) namazı kılar. Ancak Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yukarıdaki emrinin özel, imam hutbe verirken susup dinlemeyi emreden hadislerin (bakınız, 519. hadis) genel olması nedeniyle, hutbe sırasında bu namazın kılınmayacağı belirtilmiştir. Konu hakkında mezheplerin görüşleri değişiktir. İmam Şafi, Ahmed b. Hanbel ve bir kısım muhaddis fıkıhçılar, yukarıdaki hadisi delil alarak imam hutbe okurken olsa bile bu namazın kılınabileceği görüşündedirler. Diğer taraftan İmam Mâlik, Leys b. Sa'd, İmam Azam Ebû Hanife, Süfyân es-Sevrî ve sahabe ve tabiinden pek çok kimse hutbe sırasında bu namazın kılınamayacağı görüşündedirler. Bu konudaki ayrıntılar için bakınız, Aynî, Umdetü'l-Kârî, V. 323-327)

٥١٨ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ أَصَابَتِ النَّاسَ سَنَةٌ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ فَبَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ قَامَ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكَ الْمَالُ وَجَاعَ الْعِيَالُ فَادْعُ اللَّهَ لَنَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَمَا

نَرَى فِي السَّمَاءِ قَزَعَةً فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا وَضَعَهَا حَتَّى ثَارَ السَّحَابُ أَمْثَالَ الْجِبَالِ ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ عَنْ مِنْبَرِهِ حَتَّى رَأَيْتُ الْمَطَرَ يَتَحَادَرُ عَلَى لِحْيَتِهِ ﷺ فَمُطِرْنَا يَوْمَنَا ذَلِكَ وَمِنَ الْغَدِ وَبَعْدَ الْغَدِ وَالَّذِي يَلِيهِ حَتَّى الْجُمُعَةِ الأُخْرَى وَقَامَ ذَلِكَ الأَعْرَابِيُّ أَوْ قَالَ غَيْرُهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ تَهَدَّمَ الْبِنَاءُ وَغَرِقَ الْمَالُ فَادْعُ اللَّهَ لَنَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلا عَلَيْنَا فَمَا يُشِيرُ بِيَدِهِ إِلَى نَاحِيَةٍ مِنَ السَّحَابِ إِلاَّ انْفَرَجَتْ وَصَارَتِ الْمَدِينَةُ مِثْلَ الْجَوْبَةِ وَسَالَ الْوَادِي قَنَاةُ شَهْرًا وَلَمْ يَجِئْ أَحَدٌ مِنْ نَاحِيَةٍ إِلاَّ حَدَّثَ بِالْجَوْدِ ❁

& 518-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında kıtlık oldu. Hz. Peygamber (s.a.v.) cuma günü hutbe verdiği sırada çöl halkından bir kimse ayağa kalktı ve: "Ey Allah-'ın Rasûlü, mallar yok oldu, çoluk-çocuk aç kaldı. Bizim için Allah'a dua etsen" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) ellerini kaldırdı -Biz bu sırada gökte hiçbir bulut görmüyorduk- Canımı elimde tutan Allah'a yemin olsun ki, bulutlar koca dağlar gibi kabarana değin ellerini indirmedi. Sakalından yağmurun damladığını gördüğüm ana kadar minberden inmedi. O gün, ertesi gün ve sonraki günlerde gelen cumaya kadar sürekli bize yağmur yağdı. Aynı kişi yahut bir başkası kalktı ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, evler yıkıldı, mallar su altında kaldı, bizim için Allah'a dua etsen." dedi. O da ellerini kaldırdı ve: ***"Allah'ım etrafımıza yağdır, üzerimize değil."*** buyurdu. Eliyle işaret ettiği her bulut kümesi açıldı. Medine seması etrafı kapalı üstü açık bir alan gibi oldu. Kanat Vadisi bir ay aktı, etraftan gelen herkes bol yağmur yağdığını söyledi."

(Hadisin bir benzeri 551. hadiste gelecektir.)

٥١٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَنْصِتْ وَالإِمَامُ يَخْطُبُ فَقَدْ لَغَوْتَ ❁

{&} 519-) Ebû Hureyre (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Cuma günü imam hutbe verirken arkadaşına: "Sus" dersen boş davranışta bulunmuş olursun."*** (Cumanın sevabını kaçırırsın) buyurduğunu söylemiştir.

٥٢٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ذَكَرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ فِيهِ سَاعَةٌ لا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللَّهَ تَعَالَى شَيْئًا إِلاَّ أَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَأَشَارَ بِيَدِهِ يُقَلِّلُهَا ❁

{&} 520-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.), cuma gününü dile getirdi ve: ***"Bugünde bir süre vardır ki Müslüman bir kul namaz kılmak için doğrulduğunda bu zamana rastlar da Allah'tan bir şey isterse*** (Allah, onun) ***istediğini mutlaka verir"*** buyurdu, sürenin kısa olduğunu eliyle işaret ederek gösterdi.

٥٢١ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ أَقْبَلَتْ عِيرٌ تَحْمِلُ طَعَامًا فَالْتَفَتُوا إِلَيْهَا حَتَّى مَا بَقِيَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِلاَّ اثْنَا عَشَرَ رَجُلاً فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انْفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا﴾

& 521-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Biz Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte namaz kılacağımız sırada yiyecek yüklü bir kervan geliverdi. Cemaat hemen kervana koştu, sonunda Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında sadece on iki kişi kaldı. Bunun üzerine: **«Onlar bir ticaret yahut bir oyun, bir eğlence gördüklerinde seni ayakta bırakıp ona yönelip dağıldılar...»** (Cuma: 11) ayeti indi." demiştir.

٥٢٢ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الظُّهْرِ رَكْعَتَيْنِ وَبَعْدَهَا رَكْعَتَيْنِ وَبَعْدَ الْمَغْرِبِ رَكْعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ وَبَعْدَ الْعِشَاءِ رَكْعَتَيْنِ وَكَانَ لا يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ حَتَّى يَنْصَرِفَ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ ❁

{•} 522-) İbni Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) öğleden önce iki rekat öğleden sonra da iki rekat, akşam namazından sonra da evinde iki rekat namaz kılardı. Yatsı namazından sonra da (evinde) iki rekat kılardı. Cuma namazında mescidden ayrılana kadar namaz kılmaz ama (evinde) iki rekat kılardı" demiştir."

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب صَلاةِ الخَوْفِ

12-) Korku Namazı Bölümü

٥٢٣ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قِبَلَ نَجْدٍ فَوَازَيْنَا الْعَدُوَّ فَصَافَفْنَا لَهُمْ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي لَنَا فَقَامَتْ طَائِفَةٌ مَعَهُ تُصَلِّي وَأَقْبَلَتْ طَائِفَةٌ عَلَى الْعَدُوِّ وَرَكَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَنْ مَعَهُ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفُوا مَكَانَ الطَّائِفَةِ الَّتِي لَمْ تُصَلِّ فَجَاءُوا فَرَكَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِهِمْ رَكْعَةً وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَقَامَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ فَرَكَعَ لِنَفْسِهِ رَكْعَةً وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ❁

{&} 523-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte Necid tarafında savaşta bulundum, düşmana mevzi alıp karşılarında saf tuttuk. Sonra Rasûlüllah (s.a.v.) bize namaz kıldırmaya durdu. Bir topluluk kendisinin yanında namaza durdu, diğer topluluk ise düşmana yöneldi. Rasûlüllah (s.a.v.) yanındakilerle birlikte rukûya gitti, sonra iki secde yaptı, arkasından namaz kılmayan topluluğun yerine gittiler. Onlar da gelip namaza durdular, Rasûlüllah onlara da bir rekat kıldırdı ve iki secde yapıp selâm verdi. (selâmdan sonra) Ordudaki her bir asker kendi başına birer rekat namaz kıldı, iki secde yaptı." demiştir.

٥٢٤ وعنه رضي الله عنهما في رواية عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَلْيُصَلُّوا قِيَامًا وَرُكْبَانًا ❁

524-) Yine Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Eğer düşman bundan daha fazla ise askerler, bineklerde ve ayakta namaz kılsınlar"*** buyurdu demiştir.

(Korku namazı için 1629. hadise de bakınız. Düşmanın saldırı endişesi bulunan yerlerde cemaatle ve diğer namaz şekillerinden biraz farklı biçimde kılınan namaza korku namazı denilir. Bu namazın temelini Kur'ân'daki Bakara: 239. ayeti ile Nisa: 102. ayet teşkil eder. Hz. Peygamber (s.a.v.) dört yerde yirmi dört defa bu namazı kıldırmıştır. (Vehbe Zuheylî, el-Fikhu'l-İslâmî, II. 432) Hz. Peygamber (s.a.v.) kıldırdığı korku namazını, bulunduğu konuma göre değişik yedi şekilde uygulamış, bunlardan birisi yukarıdaki hadiste anlatılan şeklidir. Hanefîlerin tercih ettikleri şekil de budur.

Korku namazı, faziletli bir kimsenin arkasında namaz kılma meziyetini ve cemaat sevabını kaçırmamak için serbest kılınmıştır. Savaş çok şiddetli olursa her bir asker kendi başına ayakta ima ile de namazını eda edebilir.

İmam Ebû Yusuf korku namazının Hz. Peygamber (s.a.v.)'e has bir uygulama olduğunu belirterek bu namazın nesh olduğunu söylemiştir. Ancak çoğunluk uygulamanın devam ettiği kanaatindedir.)

٥٢٥ وعنه رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَنَا لَمَّا رَجَعَ مِنَ الأَحْزَابِ لا يُصَلِّيَنَّ أَحَدٌ الْعَصْرَ إِلاَّ فِي بَنِي قُرَيْظَةَ فَأَدْرَكَ بَعْضَهُمُ الْعَصْرُ فِي الطَّرِيقِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لا نُصَلِّي حَتَّى نَأْتِيَهَا وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ نُصَلِّي لَمْ يُرَدْ مِنَّا ذَلِكَ فَذُكِرَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَلَمْ يُعَنِّفْ وَاحِدًا مِنْهُمْ ❁

& 525-) Yine Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) Ahzab Savaşı'ndan döndüğünde, bize: ***"Hiçbir kimse Kurayzaoğulları'ndan başka bir yerde ikindiyi kılmasın."*** buyurdu. Bu sırada bazıları ikindiye yolda erişti, aralarından bir kısmı: "Söylenilen yere varana değin namazı kılamayız." derken bir kısmı: "Hayır kılabiliriz, Peygamber (s.a.v.)'in bizden istediği bu değildi" dedi. Sonunda bu durum Hz. Peygamber (s.a.v.)'e söylendi, o da bu topluluktan hiçbir kimseye (bu farklı davranışından dolayı) niye böyle yaptınız demedi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب العِيدَيْنِ

13-) İki Bayram Namazı Bölümü

٥٢٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَعِنْدِي جَارِيَتَانِ تُغَنِّيَانِ بِغِنَاءِ بُعَاثَ فَاضْطَجَعَ عَلَى الْفِرَاشِ وَحَوَّلَ وَجْهَهُ وَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ فَانْتَهَرَنِي وَقَالَ مِزْمَارَةُ الشَّيْطَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلام فَقَالَ دَعْهُمَا فَلَمَّا غَفَلَ غَمَزْتُهُمَا ❁

& 526-) Hz. Âişe (r.a.): "Yanımda Buâs Harbi'ne ait ezgiler söyleyen iki kız çocuğu varken, Rasûlüllah (s.a.v.) bana geldi ve yatağa uzanıp yüzünü çevirdi. Derken Ebû Bekir geldi ve: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında şeytan ezgileri ha!" dedi ve beni azarladı. Rasûlüllah (s.a.v.) ona dönerek: ***"Bırak onları"*** buyurdu. Ebû Bekir daldığı sırada sezdirmeden kızlara işaret ettim, onlar da hemen dışarı çıktılar." demiştir.

٥٢٧ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لا يَغْدُو يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَأْكُلَ تَمَرَاتٍ
وفي رواية عنه: وَيَأْكُلُهُنَّ وِتْرًا ❁

{•} 527-) Enes (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Ramazan Bayramı günü birkaç hurma yemeden namaza gitmezdi" demiştir. Kendisinden gelen bir başka rivayette ise: "Hurmaları tek sayılı olarak yerdi" demiştir.

٥٢٨ عَنِ الْبَرَاءِ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ فَقَالَ إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبْدَأُ مِنْ يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ فَمَنْ فَعَلَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا ❁

528-) Bera b. Âzib (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)"i bayramda hutbe verirken dinledim: ***"Şüphesiz bugünümüzde ilk başlayacağımız şey, namaz kılmamız, sonra da dönüp kurban kesmemizdir. Kim böyle yaparsa sünnetimize uymuş olur."*** buyurdu" demiştir.

(Sünnet, gidilen yol ve hayat tarzı gibi anlam ifade eder, ***"Sünnetimize uymuş olur"*** demek, gittiğimiz yolda yürümüş olur demektir. Bu şekilde bir ifade muhataba serbestlik verebileceği gibi, bir Müslümanın Peygamberin gittiği yolun dışında hareket edemeyeceğinden bu sıralamaya riayet etmek farz veya vacip olarak da anlaşılmıştır.)

٥٢٩ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنهما قَالَ خَطَبَنَا النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ الأَضْحَى بَعْدَ الصَّلاةِ فَقَالَ مَنْ صَلَّى صَلاتَنَا وَنَسَكَ نُسُكَنَا فَقَدْ أَصَابَ النُّسُكَ وَمَنْ نَسَكَ قَبْلَ الصَّلاةِ فَإِنَّهُ قَبْلَ الصَّلاةِ وَلا نُسُكَ لَهُ فَقَالَ أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نِيَارٍ خَالُ الْبَرَاءِ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنِّي نَسَكْتُ شَاتِي قَبْلَ الصَّلاةِ وَعَرَفْتُ أَنَّ الْيَوْمَ يَوْمُ أَكْلٍ وَشُرْبٍ وَأَحْبَبْتُ أَنْ تَكُونَ شَاتِي أَوَّلَ مَا يُذْبَحُ فِي بَيْتِي فَذَبَحْتُ شَاتِي وَتَغَدَّيْتُ قَبْلَ أَنْ آتِيَ الصَّلاةَ قَالَ شَاتُكَ شَاةُ لَحْمٍ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَّ عِنْدَنَا عَنَاقًا لَنَا جَذَعَةً هِيَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ شَاتَيْنِ أَفَتَجْزِي عَنِّي قَالَ نَعَمْ وَلَنْ تَجْزِيَ عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ ۞

{•} 529-) Berâ b. Âzib (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Kurban Bayramı günü namazdan sonra bize hutbe verdi ve: ***"Kim kıldığımız namazı kılar ve kestiğimiz kurbanı keserse kurban ibadetini yerine getirmiş olur. Kim namazdan önce kesmiş ise şunu bilsin ki namazdan önce onun kurbanı geçerli olmaz."*** buyurdu -Berâ (r.a.)'ın dayısı- Ebû Bürde b. Niyâr: "Ey Allah'ın Rasûlü, ben koyunumu namazdan önce kestim. Bugünü yeme içme günü olarak tanıdım ve bu nedenle evimde ilk kesilen benim koyunum olmasını arzu ettim, koyunumu kesip namaza gelmeden önce sabah yemeğimi yedim." dedi. Rasûlüllah: ***"Koyunun, koyun etidir*** (kurban eti değildir)" buyurdu, o da: "Ey Allah'ın Rasûlü, yanımızda süt dişi düşmüş bir keçi yavrusu var ki, bu bence iki koyundan daha sevimlidir, benim için kurban olur mu?" dedi: ***"Evet, ama artık senden sonra birisine kurban geçerli olmaz"*** buyurdu."

(Aslında kurban olarak kesilecek hayvanların belirli yaşa ulaşması gerekmektedir. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ancak üzerinden yıl geçmiş olanı kesiniz. Ama bu size zor gelirse koyundan bir kuzu kesebilirsiniz."*** buyurmuştur. (Müslim, Edâhî: 13, Ebû Dâvûd, Dahâyâ: 5, Neseî, Dahâyâ: 13, İbni Mâce, Edâhî: 7)

Yukarıdaki hadiste Ebû Bürde (r.a.)'a keçinin yavrusunu kesmesine izin verilmiş: ***"Ama artık senden sonra birisine kurban geçerli olmaz."*** buyurulmuştur. Bunun dışında iki sahabiye de izin verildiğini görmekteyiz. Bir defasında Rasûlüllah (s.a.v.) ashabına kurban dağıtmış geride kalan bir keçi yavrusunu Ukbe b. Âmir (r.a.)'a vermiş: ***"Bunu da sen kurban kes"*** buyurmuştur. (1064. hadistir. Ayrıca Müslim, Edâhî: 15, Tirmizî, Edâhî: 7, Neseî, Dahâyâ: 13, İbni Mâce, Edâhî: 7) Aynı hususu Zeyd b. Hâlid (r.a.) hakkında da görmekteyiz. (Ebû Dâvûd, Dahâyâ: 15)

Ebû Bürde (r.a.) için: ***"Ama artık senden sonra birisine kurban geçerli olmaz."*** buyrulmasından bu uygulamanın sadece ona mahsus bir ruhsat olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre bu uygulama diğer iki sahabi hakkındaki uygulamaları da neshetmiştir. Ancak bu konuda neshin mevcudiyeti kesin olmadığından bu görüş itibar görmemiştir. Keçi yavrusunun kurban edilmesi bu üç sahabiye has bir ruhsat olarak değerlendirilmiştir. (Nevevî, Şerhu Müslim, XIII. 120. Zeylaî, Nasbu'r-Râye, IV. 212. Aynî, Umdetu'l-Kâri, XVII. 274)

٥٣٠ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَالأَضْحَى إِلَى الْمُصَلَّى فَأَوَّلُ شَيْءٍ يَبْدَأُ بِهِ الصَّلاةُ ثُمَّ يَنْصَرِفُ فَيَقُومُ مُقَابِلَ النَّاسِ وَالنَّاسُ جُلُوسٌ عَلَى صُفُوفِهِمْ فَيَعِظُهُمْ وَيُوصِيهِمْ وَيَأْمُرُهُمْ فَإِنْ كَانَ يُرِيدُ أَنْ يَقْطَعَ بَعْثًا قَطَعَهُ أَوْ يَأْمُرَ بِشَيْءٍ أَمَرَ بِهِ ثُمَّ يَنْصَرِفُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ فَلَمْ يَزَلِ النَّاسُ عَلَى ذَلِكَ حَتَّى خَرَجْتُ مَعَ مَرْوَانَ وَهُوَ أَمِيرُ الْمَدِينَةِ فِي أَضْحًى أَوْ فِطْرٍ فَلَمَّا أَتَيْنَا الْمُصَلَّى إِذَا مِنْبَرٌ بَنَاهُ كَثِيرُ بْنُ الصَّلْتِ فَإِذَا مَرْوَانُ يُرِيدُ أَنْ يَرْتَقِيَهُ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ فَجَبَذْتُ بِثَوْبِهِ فَجَبَذَنِي

فَارْتَفَعَ فَخَطَبَ قَبْلَ الصَّلاةِ فَقُلْتُ لَهُ غَيَّرْتُمْ وَاللَّهِ فَقَالَ أَبَا سَعِيدٍ قَدْ ذَهَبَ مَا تَعْلَمُ فَقُلْتُ مَا أَعْلَمُ وَاللَّهِ خَيْرٌ مِمَّا لا أَعْلَمُ فَقَالَ إِنَّ النَّاسَ لَمْ يَكُونُوا يَجْلِسُونَ لَنَا بَعْدَ الصَّلاةِ فَجَعَلْتُهَا قَبْلَ الصَّلاةِ ❁

& 530-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Ramazan ve Kurban Bayramı'nda namazgâha çıkardı. İlk başladığı şey namaz olurdu. Sonra namazı bitirip cemaatin karşısında ayağa kalkardı. Cemaat ise saflarında otururdu. Rasûlüllah (s.a.v.), kendilerine öğüt verir, tavsiyede bulunur, emirler verirdi; eğer askeri bir birlik belirlemek isterse bunu belirler yahut bir şeyler emredecekse bunu emreder sonra da namazgâhtan ayrılırdı." demiştir. Ebû Said (r.a.) devamla: "Medine Valisi Mervan b. Hakem ile birlikte Kurban veya Ramazan Bayramı'nda namazgâha çıktığım zamana değin halkın uygulaması bu şekilde devam edegelmişti. Namazgâha geldiğimde Kesir b. Salt'ın yaptığı minberi gördüm, bir de baksam ki Mervan namaz kıldırmadan önce minbere çıkmak istiyor, hemen elbisesinden yakalayıp çektim, o da beni çekti ve minbere çıkıp namazdan önce hutbe verdi. Kendisine: "Vallahi (sünneti) değiştirdiniz." dedim. O da: "Ey Ebû Said, o bildiğin şey şimdi gitmiştir." dedi. Ben de: "Vallahi benim bildiğim, bilmediğimden daha iyidir." dedim. O da: "Cemaat, namazdan sonra bizi dinlemek için oturmadığı için hutbeyi namazdan önceye aldım." dedi.

(Cuma hutbesi namazdan önce okunur, bu cumanın şartlarındandır. Eğer namaz önce kılınır hutbe sona alınırsa namazın iadesinin gerektiği söylenmiştir. (Vehbe Zuheylî, el-Fıkhu'l-İslâmî, II. 285) Bayram namazında ise hutbeyi namazdan sonraya almak sünnettir, eğer hutbe namazdan önce okunursa sünnet terk edilmiş olur ancak namaz geçerlidir. (Umdetü'l-Kârî, Aynî, V. 380, Vehbe Zuheylî, el-Fıkhu'l-İslâmî, II. 379) Dönemin Medine Valisi Mervan halkın dağılıp hutbeyi dinlememesi nedeniyle bayram namazındaki hutbeyi cumada olduğu gibi namazdan öne almıştır. Onun bu davranışı sünnete muhalif olduğundan kabul görmemiştir. Ancak böyle bir durumda tıpkı cumada olduğu gibi namazın geçersiz olacağı görüşü yoktur. Çünkü bayram namazında hutbeyi namazdan sonra okumak farz değil sünnettir.)

٥٣١ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه قَالا لَمْ يَكُنْ يُؤَذَّنُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَلا يَوْمَ الأَضْحَى ❁

{•} 531-) İbni Abbâs (r.a.) ile Câbir b. Abdullah (r.a.): "Ne Ramazan Bayramı gününde ne de Kurban Bayramı gününde namaz için ezan okunurdu." demişlerdir.

٥٣٢ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ شَهِدْتُ الْعِيدَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ رضي الله عنه فَكُلُّهُمْ كَانُوا يُصَلُّونَ قَبْلَ الْخُطْبَةِ ❁

532-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.), Ebû Bekir (r.a.), Ömer (r.a.) ve Osman (r.a.) ile birlikte bayram namazında bulundum, hepsi de bayram namazını hutbeden önce kıldırıyorlardı." demiştir.

٥٣٣ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ مَا الْعَمَلُ فِي أَيَّامٍ أَفْضَلَ مِنْهَا فِي هَذِهِ قَالُوا وَلا الْجِهَادُ قَالَ وَلا الْجِهَادُ إِلاَّ رَجُلٌ خَرَجَ يُخَاطِرُ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ بِشَيْءٍ ❁

533-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Zü'l-Hicce'nin ilk on günündeki ameller, bunlardaki*** (Teşrik günlerindeki) ***amel kadar üstün değildir."*** buyurdu. Sahabiler: "Cihad da mı?" dediler. O da: ***"Evet, cihad da üstün değildir. Ancak, canını ve malını tehlikeye atarak çıkıp da bir şey ile dönmeyen kimsenin cihadı hariçtir."*** buyurdu.

٥٣٤ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ التَّلْبِيَةِ كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كَانَ يُلَبِّي الْمُلَبِّي لا يُنْكَرُ عَلَيْهِ وَيُكَبِّرُ الْمُكَبِّرُ فَلا يُنْكَرُ عَلَيْهِ ❁

{&} 534-) Enes (r.a.)'a telbiyenin keyfiyyeti hakkında: "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte iken nasıl yapıyordunuz?" diye sorulmuş: "Telbiye okuyan rahatlıkla telbiye okur, kimse karşı çıkmazdı, tekbir getiren de rahatlıkla tekbir getirir kimse karşı çıkmazdı." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 785. hadise bakınız Telbiye: "Lebbeyk Allahümme Lebbeyk, Lebbeyke Lâ şerîke leke Lebbeyk, İnne'l-Hamde ve'n-Ni'mete leke ve'l-Mülk, lâ şerîke lek" (=Allah'ım davetine icabet ettim, davetine icabet ettim. Senin hiçbir ortağın yoktur. Sana icabet ettim. Şüphesiz hamd, nimet ve hakimiyet senindir. Senin hiçbir ortağın yoktur) demektir.

Tekbir: "Allahu Ekber Allahu Ekber, Lâ ilâhe illallâhu Vallahu Ekber, Allahu Ekber ve lillâhi'l-Hamd" demektir.

Tekbir, Kurban Bayramı'nda sıkça söylenir, Telbiye özellikle hacda Arafat'a çıkarken hacıların ihrama girmesiyle başlayan ve ihramdan çıkma zamanına kadar sıkça söyledikleri zikirdir. Tekbir Ramazan Bayramı'nda da namazgâha giderken söylenir.)

٥٣٥ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَنْحَرُ أَوْ يَذْبَحُ بِالْمُصَلَّى ❁

535-) İbni Ömer (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in deve veya diğer hayvanları namazgâhta kestiğini bildirmiştir.

٥٣٦ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا كَانَ يَوْمُ عِيدٍ خَالَفَ الطَّرِيقَ ❁

536-) Câbir (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bayram günü olduğunda namaza giderken değişik yoldan gider-gelirdi." demiştir.

٥٣٧ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رضي الله عنه دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا جَارِيَتَانِ فِي أَيَّامِ مِنًى تُدَفِّفَانِ وَتَضْرِبَانِ وَالنَّبِيُّ ﷺ مُتَغَشٍّ بِثَوْبِهِ فَانْتَهَرَهُمَا أَبُو بَكْرٍ فَكَشَفَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ وَجْهِهِ فَقَالَ دَعْهُمَا يَا أَبَا بَكْرٍ فَإِنَّهَا أَيَّامُ عِيدٍ وَتِلْكَ الأَيَّامُ أَيَّامُ مِنًى

وَقَالَتْ عَائِشَةُ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَسْتُرُنِي وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَى الْحَبَشَةِ وَهُمْ يَلْعَبُونَ فِي الْمَسْجِدِ فَزَجَرَهُمْ عُمَرُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ دَعْهُمْ أَمْنًا بَنِي أَرْفِدَةَ ❁

537-) Hz. Âişe (r.a.)'in yanında iki kız çocuğu Mina günlerinde def çalarken Hz. Peygamber (s.a.v.) de elbisesine örtünmüş haldeydi, bu sırada Ebû Bekir yanına girdi ve kızları azarladı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) yüzünü açtı ve: ***"Ey Ebû Bekir, bırak onları. Çünkü bugünler bayram günleridir. Bu günler Mina günleridir"*** buyurdu.

(Mina günleri Kurban Bayramı'nın 1. 2. 3. ve 4. günleridir)

Yine Hz. Âişe (r.a.): "Habeşliler (bayram günü) mescidde oyun oynuyorlardı, ben de onlara bakarken Hz. Peygamber (s.a.v.)'i beni perdelerken gördüm. Ömer Habeşliler'i azarladı, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bırak onları, Erfideoğulları rahat rahat oynayın buyurdu."*** demiştir.

(Hz. Âişe (r.a.)'ın perdelenmesi hakkında 286. hadisin dipnotuna bakınız. Erfideoğulları, Habeşliler'in lakabıdır.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الوِتْرِ

14-) Vitir Namazı Bölümü

٥٣٨ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَجُلاً سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ صَلاةِ اللَّيْلِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلام صَلاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا خَشِيَ أَحَدُكُمُ الصُّبْحَ صَلَّى رَكْعَةً وَاحِدَةً تُوتِرُ لَهُ مَا قَدْ صَلَّى ❁

538-) İbni Ömer (r.a.) anlatır: "Bir adam Rasûlüllah (s.a.v.)'e gece namazını sordu, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Gece namazı ikişer ikişerdir ama, biriniz gece namazı kılarken sabah namazının vaktinin girmesinden endişe ederse*** (ikişer rekat kıldığı namazının sonunda,) ***tek rekat kılar. Bu rekat, kılmış olduğu namazını vitir/tekli yapar."*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 297. hadiste geçmişti)

٥٣٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً كَانَتْ تِلْكَ صَلاتَهُ تَعْنِي بِاللَّيْلِ فَيَسْجُدُ السَّجْدَةَ مِنْ ذَلِكَ قَدْرَ مَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ خَمْسِينَ آيَةً قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ وَيَرْكَعُ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَضْطَجِعُ عَلَى شِقِّهِ الأَيْمَنِ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمُؤَذِّنُ لِلصَّلاةِ ❁

539-) Âişe (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) on bir rekat namaz kılardı, kendisinin gece namazı böyle idi. Bu namazlarda birinizin elli ayet okuyacağı kadar başını kaldırmadan secde ederdi. Sabah namazından önce de iki rekat namaz kılar, sonra müezzin namaza çağırmak için gelene kadar sağ yanına uzanırdı."

٥٤٠ وعنها رضي الله عنها قَالَتْ كُلَّ اللَّيْلِ أَوْتَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَانْتَهَى وِتْرُهُ إِلَى السَّحَرِ ❁

& 540-) Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) gecenin her vaktinde vitir namazı kılar, vitir namazı (vakti) seher vaktine kadar sürerdi." demiştir.

٥٤١ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اجْعَلُوا آخِرَ صَلاتِكُمْ بِاللَّيْلِ وِتْرًا ❁

541-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Gece namazınızın sonunu vitir yapınız."*** buyurdu" demiştir.

٥٤٢ وعنه رضي الله عنه قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُوتِرُ عَلَى الْبَعِيرِ ❁

{&} 542-) Yine İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) deve üzerinde de vitir namazı kılardı" demiştir.

(Bilindiği gibi namazlar zorunluluk açısından iki kısımdır. Farz namazlar ki, mutlaka kılınması gereken namazlardır, kılmayan kimse hesaba çekilir. Diğer kısım namazlar nafile namazlardır, kılındığında sevap kazanılır, kılınmadığında âhirette bir hesabı yoktur. İşte bu nafile namazlardan bir kısmı daha vardır ki, Hz. Peygamber (s.a.v.) bunları kılmaya özen göstermiştir. Onun bu davranışı söz konusu namazların en az farz namazlar gibi algılanmasına neden olmuştur. Hanefiler bu çeşit namazları, farz ve nafile arasında bir yere koyarak **"vacib"** demişlerdir. Diğer mezhepler her ne kadar vacib ıstılahını kullanmasalar bile Hz. Peygamber'in kılınmasına özen gösterdiği bu çeşit namazları **"kuvvetli sünnet"** adı altında incelemişlerdir.

Farzın dışında olup da kılınmasına özen gösterilen namazlardan bir tanesi de vitir namazıdır. Gece kılınan nafile namazlar içerisinde ele alınan vitir namazının kılınış şekli, zamanı, sayısı ve kunut yapılıp yapılmaması Hz. Peygamber (s.a.v.)'in uygulamalarında değişik şekillerde görülmektedir. Hadis kitaplarında Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vitir konusundaki uygulamalarına bakan bir kimse farklı şekiller görecektir. Mesela Hz. Âişe validemizden gelen ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in gece namazını anlatan rivayetler birbirinden farklı, sıhhat bakımından ise birbirine yakındır.

O halde Hz. Peygamber (s.a.v.) zaten nafile olan bu namazları çeşitli yer ve zamanlarda farklı kılmıştır. Bu nedenle kendisinden gelen bütün rivayetler farklı da olsa yine de onun sünneti olup sünnetin değişik şekilde uygulamasıdır.)

٥٤٣ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّهُ سُئِلَ أَقَنَتَ النَّبِيُّ ﷺ فِي الصُّبْحِ قَالَ نَعَمْ فَقِيلَ لَهُ أَوَقَنَتَ قَبْلَ الرُّكُوعِ قَالَ بَعْدَ الرُّكُوعِ يَسِيرًا ❁

& 543-) Enes (r.a.)'a: "Rasûlüllah (s.a.v.) sabah namazında kunut yaptı mı?" diye soruldu, o da: "Evet" dedi."Rukûdan önce mi?" denildi, "Rukûdan sonra kısa bir süre yaptı" demiştir.

٥٤٤ وعنه رضي الله عنه أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الْقُنُوتِ فَقَالَ قَدْ كَانَ الْقُنُوتُ فقيلَ له قَبْلَ الرُّكُوعِ أَوْ بَعْدَهُ قَالَ قَبْلَهُ قِيلَ فَإِنَّ فُلاَنًا أَخْبَرَ عَنْكَ أَنَّكَ قُلْتَ بَعْدَ الرُّكُوعِ فَقَالَ كَذَبَ إِنَّمَا قَنَتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَعْدَ الرُّكُوعِ شَهْرًا أُرَاهُ كَانَ بَعَثَ قَوْمًا يُقَالُ لَهُمُ الْقُرَّاءُ زُهَاءَ سَبْعِينَ رَجُلاً إِلَى قَوْمٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ دُونَ أُولَئِكَ وَكَانَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَهْدٌ فَقَنَتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ شَهْرًا يَدْعُو عَلَيْهِمْ ❁

و في رواية عنه رضي الله عنه قَالَ: قَنَتَ النَّبِيُّ ﷺ شَهْرًا يَدْعُو عَلَى رِعْلٍ وَذَكْوَانَ ❁

& 544-) Yine Enes (r.a.)'a kunut sorulmuştu: "Kunut yapmıştır" dedi: "Rukûdan önce mi sonra mı?" denildi: "Rukûdan önce" dedi: "Falanca kimse, senin "rukûdan sonra" dediğini bildirdi." denildi: "Doğru söylememiş, Rasûlüllah (s.a.v.) sadece bir ay rukûdan sonra kunut yaptı. Zannediyorum şöyle olmuştu: Kendilerine "Kurrâ" denilen yetmiş kadar bir topluluğu Rasûlüllah ile aralarında saldırmazlık anlaşması bulunan müşrik bir topluma göndermişti -Bunlar beddua ettiği diğer kimselerden ayrıdır- İşte bu olaydan ötürü Rasûlüllah (s.a.v.) bir ay onlara beddua etti." demiştir.

Yine Enes (r.a.)'dan gelen bir rivayette: "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir ay Ri'l ve Zekvânlılar'a beddua etti" demiştir.

٥٤٥ وعنه رضي الله عنه : أيضا قَالَ كَانَ الْقُنُوتُ فِي الْمَغْرِبِ وَالْفَجْرِ ❁

545-) Yine kendisinden gelen bir rivayette: "Kunut akşam ve sabah namazlarında olmuştu" demiştir.

(Şehid edilen sahabilerle ile ilgili olarak 1210. hadise bakınız. Kunut, kelime anlamı olarak itaat etmek, boyun eğmek, dua etmek anlamlarına gelir. Hz. Peygamber (s.a.v.) çeşitli zamanlarda ve çeşitli namazlarda bazı özel durumlar için belirli sürede namaz içerisinde özel dua ve bedduada bulunmuştur. Bu uygulamalara kunut denilmekte olup şekli, okunan dua ve yeri hususunda farklı rivayetler vardır. Rivayetlerin farklılığı uygulamada genişlik olduğunu gösterir, hepsi de sünnettir.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الإِسْتِسْقَاءِ

15-) Yağmur İsteme (İstiskâ) Namazı Bölümü

٥٤٦ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زيد رضي الله عنه قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يَسْتَسْقِي وَحَوَّلَ رِدَاءَهُ ❁
و في رواية عنه: وَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ❁

{&} 546-) Abdullah b. Zeyd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) yağmur istemek için (namazgâha) çıktı ve ridasını ters çevirdi." demiştir.

Kendisinden gelen bir başka rivayette ise: "İki rekat namaz kıldı" demiştir.

٥٤٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ الآخِرَةِ يَقُولُ اللَّهُمَّ أَنْجِ عَيَّاشَ بْنَ أَبِي رَبِيعَةَ اللَّهُمَّ أَنْجِ سَلَمَةَ بْنَ هِشَامٍ اللَّهُمَّ أَنْجِ الْوَلِيدَ بْنَ الْوَلِيدِ اللَّهُمَّ أَنْجِ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطْأَتَكَ عَلَى مُضَرَ اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا سِنِينَ كَسِنِي يُوسُفَ وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ غِفَارُ غَفَرَ اللَّهُ لَهَا وَأَسْلَمُ سَالَمَهَا اللَّهُ ❁

547-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) son rekattan başını kaldırdığında: ***"Allah'ım, Ayyâş b. Ebî Rabia'yı kurtar. Allah'ım, Seleme b. Hişâm'ı kurtar. Allah'ım, Velid b. Velid'i kurtar. Allah'ım, mü'minlerden ezilmek istenilenleri (müstezafları) kurtar. Allah'ım, Mudar*** (kabilesine) ***azabını şiddetlendir, üzerlerine Yusuf Peygamber'in dönemindeki kıtlık ve yokluk senelerini gönder."*** buyururdu.

Yine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Gıfâr kabilesi ki, Allah onları bağışlasın. Eslem kabilesi ki, Allah onları barış içerisinde daim kılsın."*** buyurmuştu.

(Hadisin bir benzeri 461. hadis olarak geçmişti. Buhârî'nin hadisi yağmur isteme bölümünde getirilmesindeki maksadı, Allah'tan yağmur istenileceği gibi düşman için kıtlık da istenilebileceğini belirtmek içindir.)

٥٤٨ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا رَأَى مِنَ النَّاسِ إِدْبَارًا قَالَ اللَّهُمَّ سَبْعٌ كَسَبْعِ يُوسُفَ فَأَخَذَتْهُمْ سَنَةٌ حَصَّتْ كُلَّ شَيْءٍ حَتَّى أَكَلُوا الْجُلُودَ وَالْمَيْتَةَ وَالْجِيَفَ وَيَنْظُرَ أَحَدُهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فَيَرَى الدُّخَانَ مِنَ الْجُوعِ فَأَتَاهُ أَبُو سُفْيَانَ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّكَ تَأْمُرُ بِطَاعَةِ اللَّهِ وَبِصِلَةِ الرَّحِمِ وَإِنَّ قَوْمَكَ قَدْ هَلَكُوا فَادْعُ اللَّهَ لَهُمْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ﴾إِلَى قَوْلِهِ ﴿إِنَّكُمْ عَائِدُونَ يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنْتَقِمُونَ﴾ فَالْبَطْشَةُ يَوْمَ بَدْرٍ وَقَدْ مَضَتِ الدُّخَانُ وَالْبَطْشَةُ وَاللِّزَامُ وَآيَةُ الرُّومِ ❁

548-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) insanların (Kureyşliler'in) İslâm'a yanaşmadıklarını görünce: ***"Allah'ım, Yusuf Peygamber'in yedi kıtlık yılı gibi yedi kıtlık ile onlara karşı bana yardım et."*** dedi. Bunun akabinde onları öyle bir kıtlık yılı yakaladı ki, her şeyin kökünü kazıdı hatta derileri, ölü hayvanları ve kokuşmuş cîfeleri yediler. Bunlardan bir kimse göğe baktığında açlık ve takatsizlikten sadece sisli duman görürdü. Sonunda kendisine Ebû Süfyân geldi ve: "Ey Mu-

hammed, sen, Allah'a itaat etmeyi ve akraba ile ilişkiyi sürdürmeyi emrediyorsun. Bak, kavmin yok oldu. Onlar için Allah'a dua et." dedi. (Hz. Peygamber (s.a.v.) dua etti, yağmur yağdı, sonunda eski küfürlerine döndüler. Bunun üzerine şu ayetler indi) Allah şöyle buyurmuştur: **«Şimdi sen göğün, insanları kaplayacak bir dumanı getireceği günü bekle, bu elem veren bir azaptır.** (Bu azabı gördüklerinde) **Rabb'imiz! Bizden azabı kaldır, biz muhakkak mü'minleriz** (derler.) **Nerede onların ders almaları. Halbuki kendilerine apaçık bir Elçi gelmişti. Ama onlar yüz çevirdiler "Öğretilmiş delidir" demişlerdi. Biz, sizden azabı birazcık kaldıracağız ama siz yine eski halinize döneceksiniz. Ama biz büyük bir şiddetle yere çarpacağımız gün kesinlikle intikamımızı alacağız.»** (Duhân: 10-16) Ayetteki "Büyük bir şiddetle çarpacağımız gün" ifadesi, Bedir Savaşı'dır. (Müslümanların Kureyşliler karşısında üstün geldiği) yere çarpma, duman (kıtlık), lizâm (ileri gelenlerinin esir düşmesi) ve (Müslümanların tuttuğu) Rumların (Kureyşliler'in tuttuğu) İranlılar'a galip gelmesi (Rûm: 1-4) bunların hepsi oldu geçti."

(Hadisin bir benzerleri 1757 ve 1772. hadiste gelecektir. Hadiste geçen olayların bir kısmı başka hadislerde geçmektedir. Diğer hadislerdeki malumata göre Kureyşliler Hz. Peygamber (s.a.v.)'in duasından sonra yağmur yağarsa iman edeceklerini hatta iman ettiklerini bile bildirmişler, ayetteki **"Ama onlar yüz çevirdiler"** ifadesinden de anlaşılacağı gibi sonra tekrar İslâm'dan dönmüşlerdir. Bunun üzerine Allah onları Bedir'de yere çarptı, ileri gelenlerini esir düşürdü. Son cümlede bildirilen duman, yere çarpma, lizâm (ileri gelenlerinin esir düşmesi) ve Rum hadisesi -bir başka hadiste de ayın yarılması- iman etmeleri için Kureyş'e karşı gösterilen büyük mucizelere işaret etmektedir.)

٥٤٩ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما رُبَّمَا ذَكَرْتُ قَوْلَ الشَّاعِرِ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَى وَجْهِ النَّبِيِّ ﷺ يَسْتَسْقِي

فَمَا يَنْزِلُ حَتَّى يَجِيشَ كُلُّ مِيزَابٍ وَهُوَ قَوْلُ أَبِي طَالِبٍ

وَأَبْيَضَ يُسْتَسْقَى الْغَمَامُ بِوَجْهِهِ ثِمَالُ الْيَتَامَى عِصْمَةٌ لِلأَرَامِلِ ❁

549-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yüzüne bakarken şairin şu sözünü kaç defa hatırladım:

Beyazdır, onun yüzüyle yağdırması istenilir bulutların.

Doyurucusudur yetimlerin, sığınağıdır dulların.

Kendisi (minberden) iner inmez tüm oluklar dolup taşardı. (Ravi Abdullah b. Dinar): "Bu, Ebû Talib'in sözüdür." demiştir."

(Hadisteki sözü edilen Hz. Peygamber (s.a.v.)'in amcası Ebû Talib'in Mekke'de Müslümanlar muhasara altında iken söylediği uzun şiirinden alınmış beyittir. Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın burada anlatmak istediği, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yağmur duasına çıkıp minberde hutbe verdiğinde yukarıdaki dizeler aklına gelirmiş.)

٥٥٠ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رضي الله عنه كَانَ إِذَا قَحَطُوا اسْتَسْقَى بِالْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِالْمُطَّلِبِ فَقَالَ اللَّهُمَّ إِنَّا كُنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّنَا فَتَسْقِينَا وَإِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَمِّ نَبِيِّنَا فَاسْقِنَا قَالَ فَيُسْقَوْنَ ❁

550-) Enes (r.a.): "Ömer b. Hattab (r.a.) kıtlık ve kuraklık olduğunda (Peygamber (s.a.v.)'in amcası) Abbâs ile yağmur duasına çıkar ve: "Allah'ım, biz Sana Peygamberimizi vesile ederdik. Şimdi de Sana Peygamberimizin amcasını vesile ediyoruz, bize yağmur ver" derdi, bunun akabinde kendilerine yağmur verilirdi." demiştir.

(Salih insanları aracı kılarak dua etmeye delil getirilen meşhur **"Vesile Hadisi"** budur. Vesile kelime olarak, kendisiyle bir şeye yaklaşılan ve ulaşılan şeye denir. Allah Teâlâ, Kur'ân-ı Kerim'de: **«Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve Ona vesile arayın. Onun yolunda cihad edin ki, kurtuluşa eresiniz.»** buyurmaktadır (Mâide: 35) Ayette bizleri Allah'a yaklaştıracak olan vesile aramamız istenmektedir. Âlimlerimiz, bu ayette bizden istenilen vesilenin ne olabileceğini araştırmış salih amel ve duanın bu ayette bildirilen vesile olduğunda fikir birliğine varmışlardır. Nitekim bu şekildeki vesilenin yani salih amelleri öne sürerek dua etmenin hadislerde

örneklerini görmekteyiz, bunlardan bir tanesi de 1057. hadiste anlatılan, yapılmış olan salih amelleri vesile yaparak dua edilmesidir.

Diğer taraftan âlimlerimiz, şahısları araya koyma şeklindeki vesile hakkında salih amellerle vesiledeki gibi fikir birliğinde değillerdir.

İbni Teymiye gibi bir kısım âlimler şahısları araya koyarak yapılan vesilenin şirk olacağını söylemişler, incelemesini yaptığımız hadiste Hz. Ömer (r.a.)'ın Hz. Abbâs (r.a.)'ı vesile yapmasını onun duasına baş vurma olarak yorumlamışlardır. Bu kısım âlimler vesile anlamı ifade eden diğer uygulamaları da bu şekilde yorumlamaktadırlar.

Şahısları araya koyarak vesile uygulamalarından bir tanesi de Osmân b. Huneyf (r.a.)'ın rivayet ettiği hadistir. Gözleri görmeyen bir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.)'den gözünün iyileşmesi için dua etmesini istemesi üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah'ım, rahmet peygamberi Senin peygamberin Muhammed ile Sana yöneliyor ve Senden istiyorum. Ey Muhammed! Benim şu hacetimin yerine getirilmesi için seninle Rabb'ime yöneldim. Allah'ım onu bana şefaatçi kıl."*** şeklinde dua etmesini emir buyurmuştur. (Tirmizî, Deavât: 118, İbni Mâce, İkâme: 189, Müsned, Ahmed b. Hanbel: IV. 138) Bu hadiste gözü görmeyen bir kimse, isteğinin yerine gelmesi için Hz. Peygamber (s.a.v.)'den dua etmesini istiyor, o da kendisini aracı kılan ifadeler bulunan bir dua öğretiyor.

Bu arada, incelemesini yaptığımız hadiste Hz. Ömer (r.a.)'ın: "Allah'ım, biz Sana Peygamberimizi vesile ederdik. Şimdi de Sana Peygamberimizin amcasını vesile ediyoruz." şeklinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'i değil de Hz. Abbâs (r.a.)'ı vesile yapmasından hareketle, vesilenin ölülerle değil dirilerle yapılacağını söyleyenler olmuştur. Bu kısım âlimlere göre, Hz. Ömer (r.a.)'ın ölülerle vesile yapılmayacağını bildiğinden dolayı, o anda hayatta olan amcası Hz. Abbâs (r.a.)'ı vesile yapmıştır. Bu şekilde bir yaklaşıma karşı çıkan âlimler ise Hz. Ömer (r.a.)'ın, Hz. Abbâs (r.a.)'ı vesile yapmasındaki maksadı çeşitli şekillerde açıklamaya çalışmışlardır. Bu açıklamara göre, Hz. Ömer (r.a.)'ın böyle davranması Hz. Peygamber (s.a.v.)'in akrabalarının değerine işaret etmek ve Rasûlüllah (s.a.v.)'den başkalarının da vesile yapılabilineceğini ifade etmek içindir. Diğer taraftan Taberânî Osmân b. Huneyf (r.a.)'ın rivayet ettiği hadisin başında, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra Hz. Osman (r.a.) döneminde, Osmân b. Huneyf (r.a.)'ın Hz. Peygamber (s.a.v.)'i vesile kılan bu uygulamayı haceti olan bir kimseye öğrettiğini onun da bu şekilde yaparak hacetini elde ettiğini bildiren haberi rivayet eder. Bu rivayetin devamında, görmeyen gözlerinin açılması için Efendimizden dua isteyen kimsenin kıssasını anlattığı hadis rivayet edilir. Tabarânî, rivayetin arkasından hadisin sahih olduğunu belirtir. (Tabarânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, IX. 31) Bu rivayeti göz önüne aldığımızda hayatta olmayan bir kimse ile tevessülün mümkün olabileceği ortaya çıkmaktadır. Ancak onun verdiği sahihlik hükmü haberin tümüne mi yoksa Hz. Peygamber dönemindeki kıssanın anlatıldığı kısmına mı ait olduğu tartışılmıştır. Kimileri sahihlik hükmü, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonraki uygulamayı bildiren kısmı da kapsar derken kimileri ise Taberânî'nin sahih hükmünü verdiği kısım, Hz. Peygamber dönemindeki kıssanın anlatıldığı kısmıdır, demektedir. Vesile ve tevessül konusundaki hadislerin tahric ve değerlendirmesini makale olarak inceleyen Doç. Dr. Zekeriya Güler, Taberânî'nin sahih hükmünün hangi bölüme ait olduğunun tam net olmadığını, her iki tarafı haklı çıkaracak ipuçlarının bulunduğunu belirttikten sonra bu kıssanın metin ve isnad bakımından müstakil ve kapsamlı bir incelemeye tabi tutularak tafsilatlı sonuca ulaşılacağının mümkün gözüktüğünü söylemiştir. (Bu konudaki görüşler ve değerlendirilmesi hakkında bakınız. Doç. Dr. Zekeriya Güler, Vesile ve Tevessül Hadislerinin Kaynak Değeri, Tasavvuf dergisi, sayı: 10, Ocak-Haziran 2003, s. 45-98)

1945. hadisin açıklamasında bazı sahabilerin, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den geriye kalan eşyaları ile teberrük ettiği ve onlarla şifa beklediği uygulamaları görmekteyiz.

Ancak şu unutulmamalı ki hacetleri yerine getiren, duaları kabul eden ve cevap veren Allah'tır. Onun dışında hiçbir şeyin gücü ve yetkisi yoktur. Bu nedenle hacetlerimizin yerine getirilmesini Allah'tan başkasından beklememeliyiz, böyle olmazsa şirke kayma söz konusu olur. Nitekim Osmân b. Huneyf (r.a.)'ın hadisinde, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in öğrettiği ve kendisini aracı kılan ifadeler bulunan yukarıdaki dua iyice incelendiğinde, talebin Allah'a olduğu görülmektedir. Bu nedenle konu çok hassas olup ince nüanslarla ayrılmaktadır. İfade ve niyetlerdeki en ufak sapma farklı sonuçlara götürebilir. Konu üzerinde fikir yürütenlerin bir kısmı aşırılığa giderek şirk endişesiyle tevessül konusunda çok katı tutumlar sergilerken, bunların karşısında işi o kadar basite indirip kulları ilahlaştıracak derecede tevessüle vardıranlar, beşer olan bir kısım insanlardan olağanüstü haller bekleyenler görülebilmektedir. Bunların bir kısmının kabir ve tekkelerden medet beklediği, ölmüş kimselerin her an hazır ve nazır olabileceği şeklinde Kur'ân-ı Kerim ve Sünnette bulunmayan ve İslâm akidesine ters düşen aşırılıklara kaydığı görülmektedir.

Bu konuda Prof. Dr. Hayreddin Karaman şöyle demektedir: "Vefat etmiş bir kimse ile tevessül tasavvuf erbabı ile birçok ulemâ tarafından caiz görülmüştür. İbni Teymiye ve taraftarları ise dua manalı şefaat dışında kalan tevessül nevilerini caiz görmemişlerdir. Başı oldukça kavgalı olan tevessül meselesinde titizlik gösterilen nokta tevhid inancının korunmasıdır. Bilindiği gibi dua bir ibadettir ve ibadet ancak Allah'a yapılır; yardım da - vasıtalı ve vasıtasız- yalnız Allah'tan gelir: «Ancak sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz» (Fatiha) Tevessülü caiz görenler ise tevessül edenin şirk koşmadığını söylemişlerdir.

Uygulamada her tevessül edenin şirk koştuğu iddia edilemez. Her üç nevi tevessülü, usûlünce kullanan, istediğini Allah'tan isteyen, yardımı Ondan bekleyen; ancak kendi acziyetini, kusurunu, günahını bildiği için bir Allah sevgilisini araya koyan, onun hatırı için isteyen kimseye: "Sen şirk koştun, haram işledin." denemez.

Ancak türbelerin etrafında toplanan, dede ve tekkelere kurbanlar kesen, adaklar adayan, ellerini kaldırarak, ölülerden medet, imdat, şifa... bekleyen kimselerin hatalı hareket ettikleri, imanlarını tehlikeye düşürdükleri bir gerçektir; onlara yolun doğrusunu göstermek mürşidlerin görevidir." (Günlük Hayatımızda Haramlar ve Helâller, s. 141-142)

Mesele o kadar ince ki, bir kimsenin meşru bir davranış yaparken şirke kayması muhtemel olabilmektedir. Son olarak şunu belirtelim. Hadislerde bulunan tevessül örneklerinden öğrendiğimiz şudur: Tüm istekler Allah'tan beklenir, bununla birlikte Allah katındaki sevgili şahsiyetler vesile kılınabilir, ancak vesile kılınanların haceti yerine getirip getirmeme yetkileri yoktur. Diğer taraftan bu dünyadan göçmüş çeşitli tasavvuf erbabından beklenen ve "Yetiş Ey Abdülkadir Geylânî" gibi ve buna benzer medet bekleme görüntüleri sünnette görülmemektedir. Merhum Said Havva'nın kanaatine göre ölü veya diri olan salih kimselerden gıyaben istiğâse ve medet bekleme uygulamaları, Şia çevrelerinden sızmış olabilir. (Ruh Terbiyemiz, Said Havva, s. 478-479)

٥٥١ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً دَخَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنْ بَابٍ كَانَ وِجَاهَ الْمِنْبَرِ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَائِمًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكَتِ الْمَوَاشِي وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللَّهَ يُغِيثُنَا قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَيْهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ اسْقِنَا اللَّهُمَّ اسْقِنَا اللَّهُمَّ اسْقِنَا قَالَ أَنَسٌ وَلا وَاللَّهِ مَا نَرَى فِي السَّمَاءِ مِنْ سَحَابٍ وَلا قَزَعَةً وَلا شَيْئًا وَمَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ سَلْعٍ مِنْ بَيْتٍ وَلا دَارٍ قَالَ فَطَلَعَتْ مِنْ وَرَائِهِ سَحَابَةٌ مِثْلُ التُّرْسِ فَلَمَّا تَوَسَّطَتِ السَّمَاءَ انْتَشَرَتْ ثُمَّ أَمْطَرَتْ قَالَ وَاللَّهِ مَا رَأَيْنَا الشَّمْسَ سِتًّا ثُمَّ دَخَلَ رَجُلٌ مِنْ ذَلِكَ الْبَابِ فِي الْجُمُعَةِ الْمُقْبِلَةِ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَهُ قَائِمًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكَتِ الأَمْوَالُ وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللَّهَ يُمْسِكْهَا قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلا عَلَيْنَا اللَّهُمَّ عَلَى الآكَامِ وَالْجِبَالِ وَالآجَامِ وَالظِّرَابِ وَالأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ قَالَ فَانْقَطَعَتْ وَخَرَجْنَا نَمْشِي فِي الشَّمْسِ ❁

{•} 551-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) ayakta hutbe veriyordu, bir adam cuma günü minberin karşısındaki kapıdan çıkageldi, Rasûlüllah (s.a.v.)'in karşısına dikildi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, hayvanlar yok oldu, geçim yolları kesildi. Allah'a dua etsen de bize yağmur yağdırsa" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) ellerini kaldırdı ve şöyle dua etti: ***"Allahumme's kınâ, Allahumme's kınâ, Allahumme's kınâ*** (=Allah'ım, bize yağmur ver. Allah'ım, bize yağmur ver. Allah'ım, bize yağmur ver.)

Vallahi biz gökte ne bir bulut ne bir bulut parçası ne de başka bir şey görüyorduk. Bizimle Sel' dağı arasında da ne bir ev ne de bir hane vardı (boştu) arkasından kalkan gibi bir bulut doğdu, gökyüzünün ortasına geldiğinde yayıldı, arkasından yağmur boşalttı. Vallahi altı gün Güneş göremedik, bir sonra gelen cumada bu kapıdan bir adam girdi. Rasûlüllah (s.a.v.) ayakta hutbe veriyordu, ayakta karşısına durdu ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, mallar yok oldu, yollar kesildi, yağmuru durdurması için Allah'a dua etsen?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) ellerini kaldırdı ve: ***"Allah'ım, üzerimize değil, etrafımıza. Allah'ım, tepelere, dağlara, ağaçlıklara, yamaçlara, vadilere ve otlaklara yağdır."*** buyurdu. Yağmur kesildi ve Güneşte yürümek için dışarı çıktık."

(Hadisin bir benzeri 518. hadiste geçmişti)

٥٥٢ وعنه رضي الله عنه : فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ أَغِثْنَا اللَّهُمَّ أَغِثْنَا اللَّهُمَّ أَغِثْنَا ❁

552-) Yine kendisinden gelen bir başka rivayette ise "Rasûlüllah (s.a.v.) ellerini kaldırdı ve: ***"Allahümme Eğisnâ, Allahümme Eğisnâ, Allahümme Eğisnâ*** (=Allah'ım, bizi yağmurlandır. Allah'ım, bizi yağmurlandır. Allah'ım, bizi yağmurlandır.)" buyurdu."şeklindedir.

٥٥٣ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زيد رضي الله عنه قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَوْمَ خَرَجَ يَسْتَسْقِي قَالَ فَحَوَّلَ إِلَى النَّاسِ ظَهْرَهُ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ يَدْعُو ثُمَّ حَوَّلَ رِدَاءَهُ ثُمَّ صَلَّى لَنَا رَكْعَتَيْنِ جَهَرَ فِيهِمَا بِالْقِرَاءَةِ ❁

553-) Abdullah b. Zeyd (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i yağmur duasına çıktığı gün görmüştüm. Dua etmek için cemaate arkasını dönüp kıbleye yöneldi sonra ridasını ters çevirdi, bize iki rekat namaz kıldırdı ve her iki rekatta da kıraatı açıktan okudu." demiştir.

(Hadisin bin benzeri 546. hadiste geçmişti)

٥٥٤ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لا يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي شَيْءٍ مِنْ دُعَائِهِ إِلاَّ فِي الاِسْتِسْقَاءِ وَإِنَّهُ يَرْفَعُ حَتَّى يُرَى بَيَاضُ إِبْطَيْهِ ❁

& 554-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) yağmur duası dışında dua ettiği hiçbir şeyde ellerini kaldırmadı. Duada koltuk altının beyazlığı görülecek derecede ellerini kaldırırdı." demiştir.

(Hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yağmur duası dışında ellerini kaldırmadığı bildirilmiştir. Halbuki pek çok hadislerde -İmam Nevevî'nin tespitine göre 30 küsür rivayette- duada ellerini kaldırdığı bildirilir. "Duada koltuk altının beyazlığı görülecek derecede ellerini kaldırırdı." ifadesi problemi çözmektedir. Yani Efendimiz duada bu denli ellerini kaldırmazdı denilmek istenilmiştir. Yoksa Enes b. Mâlik (r.a.)'ın bu sözü, duada elleri kaldırma işleminin olmadığını ifade etmez.

Diğer taraftan sahih bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ellerinin dışını semaya çevirerek yağmur duası ettiği bildirilmiştir. (Müslim, İstiskâ: 1) Enes (r.a.)'ın "Yağmur duası dışında ellerini kaldırmazdı" şeklindeki ifadesi, ellerinin içi yere dışı göğe gelecek şekilde kaldırmazdı, anlamına da gelebilir. Yağmursuzluk ve diğer musibetlerden korunmak için dua edildiğinde ellerin ters çevrilmesi de bu nedenledir.)

٥٥٥ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا رَأَى الْمَطَرَ قَالَ صَيِّبًا نَافِعًا ❁

555-) Hz. Âişe (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'in yağmuru gördüğünde: ***"Allah'ım, bize faydalı yağmur ver"*** diye buyurduğunu rivayet etmiştir.

٥٥٦ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنها قَالَ كَانَتِ الرِّيحُ الشَّدِيدَةُ إِذَا هَبَّتْ عُرِفَ ذَلِكَ فِي وَجْهِ النَّبِيِّ ﷺ ❁

556-) Enes (r.a.): "Şiddetli rüzgar estiği zaman bunun etkisi Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yüzünde belli olurdu." demiştir.

(Rüzgar, Allah Teâlâ'nın zalimleri cezalandırdığı bir silahtır. Bu nedenle Efendimiz böyle bir silahın zuhurunda ümmetine bir azab gelir endişesiyle korkardı. Kendisinin bu durumlarda çeşitli dualar yaptığı sahih hadislerde bildirilmiştir. Bunlardan bir tanesi de şöyledir: ***"Allahümme innî ese'lüke hayraha ve hayra ma fiha ve hayra mâ ursilet bihî ve eûzubike min şerriha ve şerri mâfiha ve şerri ma ursilet bihî*** (=Allah'ım, Senden rüzgarın ve rüzgarda bulunanların ve rüzgarla birlikte gönderilenlerin hayırlısını isterim. Rüzgarın şerrinden rüzgarda bulunan şeylerin ve rüzgarla gönderilenlerin kötülüklerinden Sana sığınırım)" (Müslim, İstiskâ: 15) Ayrıca bu konuda 1354. hadise de bakınız.)

٥٥٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ نُصِرْتُ بِالصَّبَا وَأُهْلِكَتْ عَادٌ بِالدَّبُورِ ❁

& 557-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Saba (gündoğusu) rüzgarı ile muzaffer oldum. Âd Kavmi de günbatısı rüzgarıyla yok oldu."*** buyurmuştur.

(Gündoğusu rüzgarı, Hendek Savaşı'nda şiddetli eserek Kureyşliler'in tüm erzak ve mühimmatını telef etmiş bu nedenle Medine kuşatmasına son vermişlerdir **«Size birtakım ordular geldiğinde onların üzerine şiddetli rüzgar ve sizin görmediğiniz ordular gönderdik.»** (Ahzâb: 9) ayeti ile bildirilen rüzgar da budur.

Günbatısı ise **«Âd'e gelince, onlar da uğultulu azgın bir fırtına ile yok edildi. Allah onu yedi gece, sekiz gün peş peşe üzerlerine gönderdi.»** (Hakka: 6-9) ayetinde bildirildiği gibi Hûd Peygamber'e yardım için gönderilip Âd Kavmi'ni helâk etmiştir.)

٥٥٨ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي شَامِنَا وَفِي يَمَنِنَا قَالُوا وَفِي نَجْدِنَا قَالَ اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي شَامِنَا وَفِي يَمَنِنَا قَالُوا وَفِي نَجْدِنَا قَالَ هُنَاكَ الزَّلازِلُ وَالْفِتَنُ وَبِهَا يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ ❁

558-) İbni Ömer (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah'ım, Şam'ımızda ve Yemen'imizde bizi bereketli kıl"*** buyurdu: "Necd'imizde de?" dediler: ***"Allah'ım, Şam'ımızda ve Yemen'imizde bizi bereketli kıl"*** buyurdu: "Necd'imizde de?" dediler: ***"Orası sarsıntı ve fitnelerin yeridir Şeytan topluluğu orada doğar."*** buyurdu."

(Hadisin bir benzeri 1385. hadiste gelecektir. Ayrıca bu konuda 1393. hadise de bakınız. Şam, Arap Yarımadası'nın kuzey bölgesi, Suriye ve Filistin topraklarıdır. Yemen ise Arap Yarımadası'nın güney kısmıdır. Necd ise Arap Yarımadası'nın doğusundan Irak topraklarına kadar uzanan dağlık bölgedir.)

٥٥٩ وعنه رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِفْتَاحُ الْغَيْبِ خَمْسٌ لا يَعْلَمُهَا إِلاَّ اللَّهُ لا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي غَدٍ وَلا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي الأَرْحَامِ وَلا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ وَمَا يَدْرِي أَحَدٌ مَتَى يَجِيءُ الْمَطَرُ ❁

559-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Gayb'ın anahtarı beştir: Bunları ancak Allah bilir. Yarın ne olacağını hiçbir kimse bilemez, rahimlerde ne olduğunu hiçbir kimse bilemez, yarın ne kazanacağını hiçbir kimse bilmez, hangi toprakta öleceğini hiçbir kimse bilmez, yağmurun ne zaman geleceğini hiçbir kimse bilmez."*** buyurdu" demiştir.

(**Gayb,** Allah'ın bilgilerindendir. Allah Kur'ân'da: **«Onun bilgisinden dilediği dışında bir şeyi tam olarak bilemezler.»** buyurmuştur. (Bakara: 255)

«Gayb'ın anahtarı Onun katındadır. Bunları ancak O bilir...» (Enâm: 59)

«Allah gaybı bilendir. Dilediği Elçi dışında gaybını kimseye açıklamaz...» (Cin: 26-27)

Gayb, İslâm ıstılahında, duyu organları ve aletler aracılığıyla algılanamayan şeyler olarak izah edilmiştir. Buna göre duyu ve aletlerle algılanabilen her şey malumdur. Bu bağlamda gaybın iki çeşidiyle karşılaşırız:

1-) Her ne şekilde olursa olsun algılayıp bilemediğimiz şeyler.

2-) Gayb iken, bazı aletler yardımıyla algılayıp bilgi sahibi olabildiğimiz şeyler.

Birinci şekildeki bilinemeyen gayb, şu anda tam anlamıyla bilemiyeceğimiz şeylerdir. Kıyametin kopması, yarın ne olacağı, nerede ve ne zaman öleceğimiz gibi. Aslında bu tür gayb sadece yukarıdaki hadiste belirtilen şeylerden ibaret değildir. Bunların dışında da bilemiyeceğimiz pek çok şeyler vardır: Meleklerin tam olarak sayısı, uzayın boyutları vb.

İkinci şekildeki bilinmeyen gayb ise duyularımızın güçlendirilmesi veya aletler aracılığıyla, söz konusu algılayamadığımız şeyleri algılayıp bilgi sahibi olabildiğimiz şeylerdir. Mesela on kilometre uzaktaki bir cismi çıplak gözle göremezken dürbünle görebilmemiz, mikropları mikroskopla müşahade edebilmemiz gibi. Ancak biz bunları her ne kadar algılasak bile cisim hakkındaki bilgilerimiz yine de sınırlı olacaktır.

Allah'ın sıfatlarını incelediğimizde "Subutî Sıfatlar" terimiyle karşılaşırız. Bu tür sıfatlar hem Allah'ta hem de kullarda olabilen ancak Allah'ta tam ve eksiksiz, kullarda ise sınırlı ve kusurlu olan sıfatlardır. Bunlardan bir tanesi de "İlim" sıfatıdır. Allah'ta ilim sıfatı vardır ve bu sıfat sınırsız ve kusursuzdur. Kullardaki ilim sıfatı ise sınırlı ve kusurludur. İşitme ve görme de böyledir.

Şimdi biz işitme, görme ve ilim sıfatlarımızla bazı şeyleri algılayabiliriz ama bu her zaman sınırlı ve kusurludur. Duyularımız ne kadar güçlü ise algılarımız da o denli güçlü, ne kadar zayıf ve eksik ise o denli zayıf olacaktır. Bu yönden bilgi ve algı kişilere, zaman ve mekana göre değişik olacaktır. Bin dört yüz yıl önceki çölde yaşayan bir kimse ne yaparsa yapsın ışık hızını bilemez ve bununla ilgili bilgiler de onun için gaybtır. Röntgen, ultrasyon ve benzerleri de böyledir.

Açıklamaya çalıştığımız hadisin söyleniş sebebi için şu bilgi verilmiştir:

"Bir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Ey Muhammed, kıyamet ne zaman kopacak? Topraklarımızı kuraklık kasıp kavuruyor, yağmur ne zaman yağacak? Karım hamile, oğlan mı kız mı doğuracak? Bugün ne kazandığımı biliyorum fakat yarın ne kazanacağım? Nerede doğduğumu biliyorum fakat nerede öleceğim?" gibi sorular sormuş cevap olarak **«Kıyametin bilgisi Allah'ın katındadır. Yağmuru O yağdırır, rahimlerde olanı O bilir. Hiçbir kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Hiçbir kimse nerede öleceğini de bilemez. Şüphesiz Allah her şeyi en iyi bilen ve en iyi bir şekilde haber alandır.»** (Lokmân: 34) ayetini okumuştur.

(Hadisin bir kısmını Taberî ve İbni Kesir Lokmân: 34. ayetin tefsirinde zikreder. Metin İbni Münzire aittir. Naklen Tefhîmu'l-Kur'ân, Mevdûdî Neml: 65. ayetin tefsirinde)

Peygamber Efendimiz'e soru soran kişinin o zaman ve mekandaki bilgisi sorduğu soruları algılayamayacağından bu şahsa sorduğu soruların kendisi için gayb olduğunu bildirmiştir. Şimdi sorulsa idi acaba ne cevap verilecekti. Çünkü ikinci şekil gayb, duyuların güçlendirilmesi ve aletler aracılığıyla sınırlı ve kusurlu da olsa malum olmaktadır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in verdiği cevaplar muhatabın anlayış ve kavrayışına göre bazen değişik olmaktadır. Bu nedenle, ultrasyon ve teleskoptan anlamayan bir kimseye bunlarla konuşmak neyi ifade edecektir?

Diğer taraftan Lokmân: 34. ayeti iyi düşündüğümüzde sözü edilen hususların bir kısmının gaybın birinci şekli, diğer kısmının ise ikinci şekli olduğunu görürüz. Birinci kısımdakiler asla bilinemez. Bunlar: Kıyametin vakti, bir kimsenin yarın ne kazanacağı ve nerede öleceğinin bilgisidir ki, bu hiçbir zaman bilinemez, zaten Allah bizzat **"Yarın ne kazanacağını ve nerede öleceğini bilemez."** buyuruyor, kıyametin bilgisinin kendi katında olduğunu bildiriyor. Bunlar bilinemiyecek gaybdır. Diğer taraftan Allah, yağmurun yağması ve rahimlerde olanların bilinemiyeceğini söylemiyor, bu demektir ki kullar bunları sınırlı ve kusurlu olarak aletler aracılığıyla öğrenebilir. Tıpkı ultrasyonla anne karnının incelenmesi, hava tahminlerinin tespiti gibi. Ancak bunlardaki bilinmezlik (gayb) tamamen ortadan kalkmış da değildir. Çünkü bu çeşit gaybı kullar sınırlı ve kusurlu olarak bilir. Bu nedenle belki anne karnındaki çocuğun cinsiyeti sınırlı olarak teşhis edilse bile çocuğun hamilelikten önceki durumu, hamile kalmadan önceki takdiri, yine çocuğun istikbaldeki durumu hakkında pek çok soru açıkta kalmaktadır. Hava tahminleri de böyledir. Zaten adı üstünde tahmindir.

Neticede gayb zannettiğimiz bazı şeyler aletler yardımıyla bilinebilir. Gaybın bu çeşidi kişiye, zamana, zemine ve anlayışa göre değişir. Soruyu soran bu kimsenin o dönemde sorduğu konuların tamamını kavrayamaya anlayışı yetmediğinden açıklamaya çalıştığımız hadisdeki konular yani beş husus da bu kimse için gaybdir. Bugün ise bazı kimselere göre bunlardan ikisi; yağmur ve anne karnındaki çocuk, aletler yardımıyla bazı yönlerden gayb olmaktan çıkıp malum olur. Şu zamana kadar bu bilgiler de sınırlıdır. Zaten Kur'ân da bu iki hususu Allah'tan başkasının bilemeyeceğini söylememektedir.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الكُسُوفِ

16-) Güneş ve Ay Tutulması (Küsûf) Bölümü

٥٦٠ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَانْكَسَفَتِ الشَّمْسُ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ يَجُرُّ رِدَاءَهُ حَتَّى دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلْنَا فَصَلَّى بِنَا رَكْعَتَيْنِ حَتَّى انْجَلَتِ الشَّمْسُ فَقَالَ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَصَلُّوا وَادْعُوا حَتَّى يُكْشَفَ مَا بِكُمْ ❁

وعنه في رواية: وَلَكِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُخَوِّفُ بِهَا ❁

560-) Ebû Bekre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanında bulunuyorduk, bu sırada Güneş tutuldu. Hz. Peygamber hemen kalkıp ridasını (bile toplamadan) sürüyerek gidip mescide girdi, biz de arkasından girdik, Güneş açılana değin bize iki rekat namaz kıldırdı ve: ***"Şüphesiz Güneş ve Ay bir kimsenin ölümü nedeniyle tutulmaz. Bu ikisinin tutulduğunu gördüğünüzde size açılana değin namaz kılıp dua ediniz."*** buyurdu." demiştir.

Bir başka rivayette ise: ***"Ancak, Allah bu tutulma ile kullarını korkutur."*** buyurmuştur.

(Güneş ve Ay, Allah'ın bizlere verdiği büyük nimetlerden olup süresi geldiğinde kıyamet günü dürülüp atılacaktır. Güneş ve Ayın bize faydalarını bu sayfalarda anlatma imkanımız yoktur, ancak şu biline ki Güneşin, Ayın ve Dünyanın belirli güçte çekim kuvvetleri olup bu kuvvetler fizikteki zıt kuvvetler ilkesine göre birbirlerine belirli uzaklıktan çekim gücü verdiğinden çok hassas bir denge ortaya çıkar. Sözgelimi, Ayın dünyamıza biraz yaklaşması suların kabarmasına, biraz geri çekilmesi suların inmesine sebep olur.

Güneş aynı zamanda enerji kaynağıdır. Bugünkü verilere göre tüm insanların bir yıllık ürettiği enerji Güneşin bir dakikalık enerjisine eşittir. Dünya Güneşin yaydığı enerjinin iki milyonda birini alır. Dünyanın atmosferine Güneşten bir santimetre kareye dakikada iki kalori enerji gelir. Bu nedenle Güneşin normal süreden daha az ışık vermesi birtakım enerji kaybına neden olduğu gibi, bitkilerin üzerinde de olumsuz etki yapar, buzulların dengesiz biçimde artmasına neden olur. Bunun tersi de yine çeşitli zararlara sebep olur. Dolayısıyla birkaç dakika süren Güneş tutulması uzun süre devam eder veya sıkça tekrar ederse bir musibet ve bela olarak karşımıza çıkar.

Yukarıda belirttiğimiz gibi gezegenler uzayda birbirlerini çeken zıt kuvvetler esasına göre kurulmuş bir düzen içerisinde hareket eder. Çekim kuvvetlerinin arasına giren bir engelin çekim dengesini bozacağı tabiîdir. Bu nedenle Güneş ve Ay tutulması esnasında çekim dengesinin bozulması neticesinde hareket seyrinde düzensizliklerin meydana gelmesi muhtemeldir, med-cezir hadisesi bunun en güzel örneğidir. Kesin olmamakla birlikte yeryüzünde meydana gelen birtakım hareketler neticesi görülen afetlerin bir kısmının söz konusu tutulmalarla bağlantılı olma ihtimali düşünülür.

Diğer taraftan Güneş ve Ay tutulmaları, kıyamet koptuğu esnada atmosfer ortamında meydana gelen çözülmeleri hatırlatır. Böyle önemli ve musibet gelme ihtimalinin bulunduğu bir ortamda Müslümanın ne yapması gerektiğini Efendimiz yaşayarak göstermiştir: Allah'a sığınmak, günahları hatırlayıp dua ve istiğfar yapmak, namaz kılmak. ***"Allah bu tutulma ile kullarını korkutur."*** ifadesi de bize bu olayların bir uyarı niteliğinde olduğunu, kıyamet koptuğunda artık tutulan Güneşin bir daha tekrar gelemeyeceğini bildirir. Bu gibi zamanlarda Efendimiz'in yaptığı uygulamaları örnek alıp davul çalma, silah atma, ateş yakma vb. diğer batıl uygulamaları terk etmeli, işi Güneş ve Ayın Rabb'ine havale etmeliyiz.

Yüce Rabb'imiz şöyle buyurur: **«Gece, gündüz, Güneş ve Ay Allah'ın delillerindendir. Ne Aya ne de Güneşe secde etmeyiniz. Bunların yaratıcısı olan Allah'a secde ediniz.»** (Fussilet: 37)

Güneş tutulmasında Efendimiz'in telaşa kapılmasının bir diğer nedeni de, ne zaman kopacağı belli olmayan kıyametin, Güneşin tutulup dürülmesi sonucu meydana geleceğinden "Acaba kıyamet mi kopuyor?" diye endişelenmesidir.

«İnsan kıyamet günü ne zamanmış diye sorar. Göz kamaştığı, Ay karartıldığı, Güneşle Ayın bir yere toplandığı zaman. O gün "kaçış nereye" diyecek.» (Kıyâme: 5-10)

٥٦١ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رضي الله عنه قَالَ كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ مَاتَ إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ النَّاسُ كَسَفَتِ الشَّمْسُ لِمَوْتِ إِبْرَاهِيمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمْ فَصَلُّوا وَادْعُوا اللَّهَ ❁

& 561-) el-Muğîra b. Şu'be (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde oğlu İbrahim'in vefat ettiği gün Güneş tutuldu. Bunun üzerine halk: "Güneş İbrahim'in vefatı nedeniyle tutuldu" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şüphesiz Güneş ve Ay bir kimsenin ne ölümü ne de hayata gelmesi nedeniyle tutulur. Eğer bunu görürseniz namaz kılıp Allah'a dua ediniz."*** buyurdu.

٥٦٢ وفي رواية عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالنَّاسِ فَقَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الأَوَّلِ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ فَعَلَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ مَا فَعَلَ فِي الأُولَى ثُمَّ انْصَرَفَ وَقَدِ انْجَلَتِ الشَّمْسُ فَخَطَبَ النَّاسَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْعُوا اللَّهَ وَكَبِّرُوا وَصَلُّوا وَتَصَدَّقُوا ثُمَّ قَالَ يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ وَاللَّهِ مَا مِنْ أَحَدٍ أَغْيَرُ مِنَ اللَّهِ أَنْ يَزْنِيَ عَبْدُهُ أَوْ تَزْنِيَ أَمَتُهُ يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ وَاللَّهِ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلاً وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا ❁

{&} 562-) Hz. Âişe (r.a.)'dan, şöyle demiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde Güneş tutuldu, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) halka namaz kıldırdı: Kıyama durdu ve kıyamı uzun tuttu sonra rukûya gitti ve rukûyu da uzun tuttu sonra tekrar kıyama durdu, kıyamı uzun tuttu ama bu kıyam birinci kıyamdan daha kısadır, sonra tekrar rukûya gitti ve rukûyu uzun tuttu ama bu rukû birinci rukûdan daha kısadır, arkasından secdeye gitti ve secdeyi de uzun tuttu. İkinci rekatta da birinci rekatta yaptığını yaptı. Arkasından namazdan çıktı, Güneş açılmıştı. Arkasından halka hutbe verdi, Allah'a hamdü senada bulundu ve sonra: ***"Şüphesiz Güneş ve Ay Allah'ın delillerindendir. Bir kimsenin ne ölümü ne***

de hayata gelmesi nedeniyle tutulmaz. Siz bunu gördüğünüzde tekbir getiriniz, Allah'a dua ediniz, namaz kılınız, sadaka veriniz." buyurdu sonra da*: "Ey Muhammed Ümmeti! Vallahi, kadın veya erkek bir kulunun zina etmesi konusunda Allah'tan daha kıskanç hiçbir varlık yoktur. Ey Muhammed Ümmeti! Vallahi, eğer benim bildiğimi siz bilseydiniz az güler, çok ağlardınız."* buyurdu.

٥٦٣ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما قَالَ لَمَّا كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نُودِيَ إِنَّ الصَّلاَةَ جَامِعَةٌ ❁

& 563-) Abdullah b. Amr (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde Güneş tutulduğunda: "İnne's-Salâte Camiatun (=Şüphesiz namaz toplayıcıdır)" diye seslenildi" demiştir.

(Bu ifade "Haydin namaz kılmak için toplanın" anlamına halkı namaza çağırmak için ezan yerine kullanılmıştır.)

٥٦٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ يَهُودِيَّةً جَاءَتْ تَسْأَلُهَا فَقَالَتْ لَهَا أَعَاذَكِ اللَّهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فَسَأَلَتْ عَائِشَةُ رضي الله عنها رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَيُعَذَّبُ النَّاسُ فِي قُبُورِهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَائِذًا بِاللَّهِ مِنْ ذَلِكَ ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ غَدَاةٍ مَرْكَبًا فَخَسَفَتِ الشَّمْسُ فَرَجَعَ ضُحًى فَمَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْنَ ظَهْرَانَيِ الْحُجَرِ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي وَقَامَ النَّاسُ وَرَاءَهُ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلاً ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلاً ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلاً وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلاً وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ ثُمَّ قَامَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلاً وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلاً وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الأَوَّلِ ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلاً وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلاً وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ وَانْصَرَفَ فَقَالَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ ثُمَّ أَمَرَهُمْ أَنْ يَتَعَوَّذُوا مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ ❁

{&} 564-) Âişe (r.a.) anlatır: "Yahudi bir kadın kendisinden dilenmek için gelmiş: "Allah seni kabir azabından korusun" demiş, bunun üzerine Âişe (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'e: "İnsanlara kabirlerinde azab olunur mu?" diye sormuştu. Rasûlüllah (s.a.v.) kabir azabından Allah'a sığınan sözler söyledi. Rasûlüllah (s.a.v.) sabahleyin bir bineğe bindi arkasından Güneş tutuldu ve kuşluk vakti geri döndü. Sonra Rasûlüllah (s.a.v.) hanımlarının odaları arasında dolandı ve arkasından namaza durdu. Halk da arkasında namaza durdu. Namazda uzun bir kıyam yaptı, sonra uzun bir rukû yaptı sonra rukûdan başını kaldırdı, uzun bir süre ayakta durdu -bu ayakta durma birinci kıyamdan daha azdır- sonra uzunca bir rukû yaptı -bu, birinci rukûdan daha azdır- arkasından başını kaldırdı ve secdeye gitti. Sonra yine uzun bir kıyam yaptı -bu da birinci kıyamdan daha azdır- sonra tekrar uzunca bir rukû yaptı -bu da birinci rukûdan daha azdır- arkasından başını kaldırıp secdeye gitti ve namazdan çıktı, Allah'ın konuşmasını istediği kadar konuştu, arkasından da kabir azabından (Allah'a) sığınmalarını emretti."

(Hadisin bir benzeri 628. hadis olarak gelecektir.)

٥٦٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ انْخَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلاً نَحْوًا مِنْ قِرَاءَةِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلاً ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلاً وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلاً وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الأَوَّلِ ثُمَّ سَجَدَ ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلاً وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ

الأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلاً وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلاً وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلاً وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الأَوَّلِ ثُمَّ سَجَدَ ثُمَّ انْصَرَفَ وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ فَقَالَ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَاذْكُرُوا اللَّهَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ رَأَيْنَاكَ تَنَاوَلْتَ شَيْئًا فِي مَقَامِكَ ثُمَّ رَأَيْنَاكَ كَعْكَعْتَ قَالَ ﷺ إِنِّي رَأَيْتُ الْجَنَّةَ فَتَنَاوَلْتُ عُنْقُودًا وَلَوْ أَصَبْتُهُ لأَكَلْتُمْ مِنْهُ مَا بَقِيَتِ الدُّنْيَا وَأُرِيتُ النَّارَ فَلَمْ أَرَ مَنْظَرًا كَالْيَوْمِ قَطُّ أَفْظَعَ وَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ قَالُوا بِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ بِكُفْرِهِنَّ قِيلَ يَكْفُرْنَ بِاللَّهِ قَالَ يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الإِحْسَانَ لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ كُلَّهُ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ ❁

{&} 565-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde Güneş tutuldu ve bu nedenle Rasûlüllah (s.a.v.) namaz kıldı, Bakara Suresi kadar uzunca bir kıyama durdu. Sonra uzunca bir rukû yaptı arkasından başını kaldırdı ve yine uzunca bir kıyama durdu -Bu, birinci kıyamdan daha azdı- Sonra da uzunca bir rukû daha yaptı -bu da birinci rukûdan daha azdı- arkasından da secdeye gitti. Sonra uzunca bir kıyam yaptı -bu da birinci kıyamdan daha azdı- arkasından uzunca bir rukû yaptı -bu da birinci rukûdan daha azdı- Arkasından başını kaldırdı ve uzunca bir kıyam yaptı -bu da birinci kıyamdan daha azdı- Sonra bir uzun rukû daha yaptı -bu da birinci rukûdan azdı- Sonrada secdeye gitti ve Güneş açılınca namazdan çıktı ve: ***"Şüphesiz Güneş ve Ay Allah'ın delillerinden bir delil olup bir kimsenin ölümü veya hayata gelmesi nedeniyle tutulmazlar. Siz bunu gördüğünüzde Allah'ı zikredin"*** buyurdu: "Ey Allah'ın Rasûlü, namazında yerinde iken Senin bir şeye uzandığını, sonra geri geri çekildiğini gördük?" dediler, o da: ***"Ben cenneti gördüm ve bir salkıma uzandım eğer onu alabilseydim dünya durdukça ondan yerdiniz. Bana cehennem de gösterildi, bugünkü kadar böyle feci bir manzara asla görmedim, cehennemliklerin çoğunun kadınlar olduğunu da gördüm."*** buyurdu: "Ey Allah'ın Rasûlü, neden böyledir?" denildi: ***"Nankörlükleri nedeniyle"*** buyurdu: "Allah'a karşı mı nankörlük ederler?" delindi: ***"Kocalarına karşı nankörlük ederler, iyiliği inkâr ederler. Eğer onlardan birisine bir ömür boyu iyilik yapsan sonra da senden*** (hoşlanmadıkları) ***bir şey görse: "Senden asla bir iyilik görmedim." der."*** buyurdu."

(Hadisin son kısımı 27. ve 211. hadislerde geçmişi.)

٥٦٦ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنهما قَالَتْ لَقَدْ أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْعَتَاقَةِ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ ❁

566-) Esma bintü Ebû Bekir (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Güneş tutulmasında köle azat etmeyi emretmiştir." demiştir.

(Güneş tutulması namazının arkasından verilen hutbe için 76. hadise bakınız)

٥٦٧ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَزِعًا يَخْشَى أَنْ تَكُونَ السَّاعَةُ فَأَتَى الْمَسْجِدَ فَصَلَّى بِأَطْوَلِ قِيَامٍ وَرُكُوعٍ وَسُجُودٍ رَأَيْتُهُ قَطُّ يَفْعَلُهُ وَقَالَ هَذِهِ الآيَاتُ الَّتِي يُرْسِلُ اللَّهُ لا تَكُونُ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلا لِحَيَاتِهِ وَلَكِنْ ﴿يُخَوِّفُ اللَّهُ بِهِ عِبَادَهُ﴾ فَإِذَا رَأَيْتُمْ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَافْزَعُوا إِلَى ذِكْرِهِ وَدُعَائِهِ وَاسْتِغْفَارِهِ ❁

& 567-) Ebû Mûsâ (r.a.) anlatır: "Güneş tutulmuştu. Hz. Peygamber (s.a.v.) kıyamet kopacak korkusuyla endişe içinde ayağa kalkıp mescide gitti ve kendisini yapar gördüğüm en uzun kıyam, rukû ve secdelerle namaz kıldırdı, arkasından: ***"Allah'ın gönderdiği bu deliller hiçbir kimsenin ne ölümü ne de hayata gelmesi nedeniyle olmaz. Ancak Allah, bu tutulma ile kullarını korkutur. Bu nedenle böyle bir şey gördüğünüzde Allah'ı anmaya dua etmeye ve istiğfara sığınınız."*** buyurdu.

٥٦٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها جَهَرَ النَّبِيُّ ﷺ فِي صَلاةِ الْخُسُوفِ بِقِرَاءَتِهِ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ قِرَاءَتِهِ كَبَّرَ فَرَكَعَ وَإِذَا رَفَعَ مِنَ الرَّكْعَةِ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ ثُمَّ يُعَاوِدُ الْقِرَاءَةَ فِي صَلاةِ الْكُسُوفِ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي رَكْعَتَيْنِ وَأَرْبَعَ سَجَدَاتٍ ❁

568-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Güneş tutulma namazında kıraatı açık yaptı. Kıraatı bitirdiğinde de tekbir alıp rukû'ya gitti, rukûdan başını kaldırdığında ise: "Semiallahu limen hamideh, Rabbenâ leke'l-Hamd (=Allah hamd edeni duymuştur. Rabb'imiz, hamd sanadır.)" dedi. Sonra Kusuf Namazı'nda tekrar kıraat etti. İki rekatta dört rukû ve dört secde vardır." demiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب سُجُود القُرْآن

17-) Kur'ân'daki Secde Ayetleri Bölümü

(Kur'ân-ı Kerim'de 14 yerde secde işareti vardır ki Hanefîler'e göre, bu ayetleri okuyan veya işiten herkese secde yapması vacib, Şafi, Hanbelî ve bir rivayete göre Mâlikîlere göre müekked sünnettir. Bu ayetler: 1. Araf: 206, 2. Rad: 15, 3. Nahl: 50, 4. İsra: 109, 5. Meryem: 58, 6. Hac: 18 (Şafiler'e göre ayrıca 77. ayette), 7. Furkân: 60, 8. Neml: 25, 9. Secde: 15, 10. Sâd: 24 (Hanefî ve Mâlikîler'e göre), 11. Fussilet: 38 (Şafiler'e göre 37. ayet), 12. Necm: 62, 13. İnşikâk: 21, 14. Alak: 19'dur.)

٥٦٩ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ قَرَأَ النَّبِيُّ ﷺ النَّجْمَ بِمَكَّةَ فَسَجَدَ فِيهَا وَسَجَدَ مَنْ مَعَهُ غَيْرَ شَيْخٍ أَخَذَ كَفًّا مِنْ حَصًى أَوْ تُرَابٍ فَرَفَعَهُ إِلَى جَبْهَتِهِ وَقَالَ يَكْفِينِي هَذَا فَرَأَيْتُهُ بَعْدَ ذَلِكَ قُتِلَ كَافِرًا ❁

& 569-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekke'de iken "Necm" Suresi'ni okudu ve secdeye gitti, kendisiyle birlikte orada olan herkes secdeye gitti ancak yaşlı bir adam dışında: O, bir avuç kum veya toprak alıp, kendi alnına koydu ve: "Bu, benim için yeterlidir." dedi. Daha sonraları bu ihtiyarın kâfir olarak öldürüldüğünü gördüm." demiştir.

(Buhârî'nin getirdiği diğer rivayette secdeye kapanmayan bu yaşlı adamın isminin ileri gelen Kureyş kâfirlerinden olan Ümeyye b. Halef olduğu belirtilir. Buhârî, Kitâbu Tefsîri'l-Kur'ân: Kamer: 62)

٥٧٠ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ ص لَيْسَ مِنْ عَزَائِمِ السُّجُودِ وَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَسْجُدُ فِيهَا ❁

570-) İbni Abbâs (r.a.): "Sâd Suresindeki secde edilen yer, aslında secde edilmesi kesin olarak istenilen yer değildir. Ancak ben, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i bu yerde secde ederken gördüm." demiştir.

٥٧١ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَجَدَ بِالنَّجْمِ وَسَجَدَ مَعَهُ الْمُسْلِمُونَ وَالْمُشْرِكُونَ وَالْجِنُّ وَالإِنْسُ ❁

571-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Necm Suresi'nde secde etti ve kendisinin yanında bulunan Müslümanlar, müşrikler, insan ve cinler hepsi secde etti." demiştir.

٥٧٢ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رضي الله عنه أَنَّهُ قَرَأَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَالنَّجْمِ فَلَمْ يَسْجُدْ فِيهَا ❁

& 572-) Zeyd b. Sabit (r.a.)'dan. Kendisi Hz. Peygamber (s.a.v.)'e Necm Suresi'ni okumuş ama burada secde etmemiştir.

٥٧٣ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ رَأَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَرَأَ إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ فَسَجَدَ بِهَا فَقُلْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَلَمْ أَرَكَ تَسْجُدُ قَالَ لَوْ لَمْ أَرَ النَّبِيَّ ﷺ يَسْجُدُ لَمْ أَسْجُدْ ❁

{•} 573-) Ebû Seleme: "Ebû Hureyre (r.a.)'ı gördüm "İze's-Sema'un şekkat..." Suresi'ni okudu ve secde etti. Kendisine: "Ey Ebû Hureyre, ben seni secde ederken görmedim mi? (bu nedir?)" dedim, o da: "Eğer Hz. Peygamber (s.a.v.)'i secde ederken görmeseydim ben de secde etmezdim." dedi." demiştir.

٥٧٤ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْنَا السُّورَةَ فِيهَا السَّجْدَةُ فَيَسْجُدُ وَنَسْجُدُ حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدُنَا مَوْضِعَ جَبْهَتِهِ ❁

& 574-) İbni Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bize içerisinde secde bulunan sure okur ve secde yapar, biz de secde yapardık, hatta kimimiz alnını koyacak yer bile bulamazdı." demiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب تَقْصِيرِ الصَّلَاةِ

18-) Namazı Kısaltma Bölümü

٥٧٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ أَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ تِسْعَةَ عَشَرَ يَقْصُرُ ❁

575-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) namazı kısaltarak ondokuz gün (bir yerde) ikamet etti." demiştir.

٥٧٦ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ فَكَانَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ حَتَّى رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ قِيلَ لَهُ أَقَمْتُمْ بِمَكَّةَ شَيْئًا قَالَ أَقَمْنَا بِهَا عَشْرًا ❁

& 576-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte Medine'den Mekke'ye yolculuğa çıktık. Medine'ye dönene değin (akşam namazı dışında) ikişer rekat, ikişer rekat kıldırıyordu." demiştir. Kendisine: "Mekke'de bir süre ikamet ettiniz mi?" denildi, o da: "On gün kaldık" dedi.

٥٧٧ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ بِمِنًى رَكْعَتَيْنِ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَمَعَ عُثْمَانَ صَدْرًا مِنْ إِمَارَتِهِ ثُمَّ أَتَمَّهَا ❁

{&} 577-) İbni Ömer (r.a.): "Mina'da Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte iki rekat kıldık. Ebû Bekir ve Ömer ile idaresinin ilk yıllarında Osman ile birlikte iki rekat kıldık. Sonra Osman, namazları tam kıldırdı." demiştir.

٥٧٨ عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهْبٍ رضي الله عنه قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ ﷺ آمَنَ مَا كَانَ بِمِنًى رَكْعَتَيْنِ ❁

& 578-) Hârise b. Vehb (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) (düşman korkusu olmadığı) en güvenilir olduğu halde Mina'da bize iki rekat namaz kıldırdı." demiştir.

(Yolculuk sırasında dört rekatlı namazlar iki rekat kılınır. İki rekat kılınması zorunlu mudur değil midir, bu konuda farklı yaklaşımlar vardır. 579. numarada gelecek hadisi delil getiren Hanefîler bunun zorunlu olduğuna meylederler. Bu hadiste "en güvenilir olduğu halde" ifadesi vardır. «**Yeryüzünde sefere çıktığınızda kâfirlerin size kötülük yapmasından endişelendiğinizde namazı kısaltmanızda bir sorumluluk yoktur.**» (Nisa: 101) ayeti ile, korku varsa, namazı kısa kılmaya izin verilmiştir. Efendimiz (a.s.) ise Mina'da böyle bir endişe yok iken de kısa kılmıştır. Burada namazı kısaltmasının sebebi ise yolcu olmasıdır.)

٥٧٩ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه لَمَّا قِيلَ صَلَّى بِنَا عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رضي الله عنه بِمِنًى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فَاسْتَرْجَعَ ثُمَّ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِمِنًى رَكْعَتَيْنِ وَصَلَّيْتُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رضي الله عنه بِمِنًى رَكْعَتَيْنِ وَصَلَّيْتُ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه بِمِنًى رَكْعَتَيْنِ فَلَيْتَ حَظِّي مِنْ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ رَكْعَتَانِ مُتَقَبَّلَتَانِ ❁

& 579-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'a: "Osman b. Affan (r.a.) bize Mina'da dört rekat kıldırdı" denildi, o da: "İnnâ lillâh... (Ölüm haberi duyulduğunda söylenen Bakara: 156. ayetidir) dedi ve: "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte Mina'da iki rekat kıldım, Ebû Bekir (r.a.) ile birlikte de Mina'da iki rekat kıldım, Ömer b. Hattab ile birlikte Mina'da iki rekat kıldım. Keşke nasibim dört rekat yerine, kabul edilmiş iki rekat olsaydı." dedi.

(Yolculukta, namazı kısaltmayı zorunlu görüp-görmemeye dayanan bir ihtilaf vardır. Hz. Osman (r.a.) kısaltmayı bir izin olarak gördüğünden kendisi Mina'da kısaltmayıp tam kılmıştır. Ona göre bu bir ruhsattır, dilerse tam kılar dilerse kısaltır.

"İnnâ lillâh..." Ölüm haberi duyulduğunda söylenen Bakara: 156. ayetidir. Abdullah İbni Mes'ûd (r.a.)'ın Böyle söylemesi, önceki uygulamanın kalkmasını ölüm gibi ifade etmesindendir. Ancak kendisi ihtilaf çıkmaması için Mü'minlerin Emiri'nin icraatına itiraz etmemiş, "Keşke nasibim dört rekat yerine kabul edilmiş iki rekat olsaydı." diyerek, gerek Efendimiz'in gerek ilk iki halifenin uygulamasının devamını istemiştir. 230. numaralı hadiste Hz. Âişe (r.a.) yolculukta namazın iki rekat olarak devam ettiğini bildirir. Tirmizî: "Uygulama, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından pek çok ilim erbabı ve diğerlerinin nezdinde de bu şekildedir." (Tirmizî, Cuma: 39) diyerek namazın kısaltılmasına işaret eder.)

٥٨٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ أَنْ تُسَافِرَ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لَيْسَ مَعَهَا حُرْمَةٌ ❁

{&} 580-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah'a ve âhiret gününe inanan bir kadının, yanında nikah düşmeyen bir yakını yok iken geceli gündüzlü bir günlük bir yolculuğa çıkması helâl olmaz."*** buyurdu" demiştir.

(Kadının belirli sürelerde yolculuğa çıkmasını yasaklayan pek çok sahih hadis vardır ki bunların çokluğu bu konuda adeta anlam bakımından tevatür oluşturur. Bu hadislerde ortak nokta kadınların mahremsiz yolculuk

yapmalarının yasaklanmasıdır. Ancak hadislerde belirtilen süreler farklıdır, en uzunu üç günlük bir süre, en kısası bir "Berid"lik (Yaklaşık 22 km.) süredir. Sürelerin değişik olması ölçünün bir noktada değil de sathi olduğunu gösterir. Bu süreler kişiye, zamana ve zemine göre değişir. Bulunduğu zaman ve zemine göre kimisine üç günlük bir yolculuk haram olur, kimisine de 20 km.'lik bir yolculuk haram olur. Kanaatimce sürelerin farklı olması, yasağa muhatap olanların konumlarından kaynaklanmaktadır.

Yolculuğun birtakım sıkıntıları ve tehlikeleri vardır, bu nedenle bazen öyle bir yolculuk olur ki, erkeklerin de yolculuğa çıkması helâl olmaz. Bu nedenle Efendimiz (s.a.v.) bazen kadın-erkek ayrımı yapmadan bir kişinin yolculuğa çıkmasını bile tehlikeli görmüş: ***"Bir yolcu şeytandır, iki yolcu şeytandır ama üç tanesi cemaat olur."*** buyurmuştur. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 86)

"Seferîlik Açısından Kadınlar" isimli bir tebliğ sunan Faruk Beşer meseleye yasağa neden olan sebep açısından bakar. Yasağa neden olan sebep yoksa yasağın kalkacağından hareketle konuyu ele alır. Buna göre kadının mahremsiz yola çıkma yasağının nedeni, yolculuk esnasında maruz kalacağı "kadına gelecek saldırı ihtimalidir." Eğer bir kadın yolculuğu sırasında kendisine saldırı ihtimali varsa değil üç günlük, 20 km.'lik bir yolculuğa bile çıkamaz, yok eğer böyle bir saldırı olmayacaksa yol emniyeti varsa, güven içerisinde seyahat edecekse bundan daha uzun süreli yolculuğa çıkabilir. Bu nedenle bazı âlimler bu yasağı genç kadınlara tahsis etmişler, yaşlıları bu yasaktan çıkarmışlardır. Normalde kendisini, Allah'a ve âhirete iman bağlamında güven içerisinde gören bir kadın yolculuğa çıkar, güvende göremeyen yolculuğa çıkamaz.

Faruk Beşer şöyle devam eder: "Bize öyle geliyor ki, yukarıda zikrettiğimiz şekliyle uçağa ya da otobüse yerleştirilen ve gideceği yerde yakınları, ya da kesin emniyette olacağı kimseler tarafından karşılanacak olan bir kadının, bir salon mesabesinde olan otobüste ya da uçakta yolculuk etmesi en emin yolculuklardan biridir. Uçağın kaçırılıp başkalarının eline rehin düşmesi gibi senaryomsu ihtimaller hayatın her safhasında daha fazlasıyla vardır ve onlara itibar edilmez." (Seferîlik ve Hükümleri, Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi sh. 337-344, Ensar Neşriyat)

Bu konuda Yusuf el-Karadavi şöyle demektedir: "Bu yasağın arkasındaki illet; yolculuğun deve, katır ve eşek üzerinde yapılıp, genellikle de neredeyse yerleşim merkezleri ve yaşayanların pek bulunmadığı sahrâ ve çöllerin aşıldığı bir zamanda kocasız ve mahremsiz yolculuğundan dolayı kadın hakkındaki korkudur. Böylesi bir yolculukta kadının kendisine bir kötülük yapılmasa dahi en azından hakkında kötü şeyler şuyu bulabilirdi. Fakat –asrımızda olduğu gibi- durum değişip, yolculuğun en az yüz veya daha fazla yolcunun bindiği bir uçak, yahut yüzlerce yolcu taşıyan bir trende yapılması halinde ise, yalnız başına yolculuk yapan kadın hakkında korkmaya gerek yoktur. Dolayısıyla bu hususta şer'an kadın hakkında bir günah (güçlük) yoktur ve bu, hadise muhalefet de sayılmaz" (Sünneti Anlamada Yöntem, çeviren, B. Erul, s. 205, Üçüncü baskı)

Bir kadının emniyet ve güvende olduğunda tek başına üç günden daha uzun sürelerde yolculuk yapabileceğine işaret eden Efendimiz (s.a.v.)'in, Adiy b. Hâtim (r.a.)'a söylediği şu hadisle konuyu noktalıyoruz: ***"Eğer ömrün olursa göreceksin ki, bir kadın*** (Irak'ta eski bir yerleşim merkezi olan) ***Hîra'dan yola çıkacak ve gelip Kâbe'yi tavaf edecek de Allah'tan başka kimseden korkusu olmayacak."*** Adiy (r.a.): "Ben sonraları bu hakikatı gözlerimle gördüm." demiştir. Buhârî, Menâkıb: 25)

٥٨١ عَنْ عَبْدِاللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ يُؤَخِّرُ الْمَغْرِبَ فَيُصَلِّيهَا ثَلاثًا ثُمَّ يُسَلِّمُ ثُمَّ قَلَّمَا يَلْبَثُ حَتَّى يُقِيمَ الْعِشَاءَ فَيُصَلِّيهَا رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ يُسَلِّمُ وَلا يُسَبِّحُ بَعْدَ الْعِشَاءِ حَتَّى يَقُومَ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ ❁

& 581-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.), yolculuk kendisini aceleye getirdiğinde akşam namazını geciktirerek üç rekat kılıp selâm verir, sonra yatsıyı kılmak için çok az bekler ve yatsıyı da iki rekat kılıp selâm verirdi. Yatsıdan sonra gecenin ortasında kalkana değin nafile namaz kılmazdı." demiştir.

(Bu hadisin diğer farklı rivayetleri vardır. Bu rivayet Hanefîler'in yolculukta iki namazın birleştirilemiyeceğini ileri sürdükleri ve "sûrî cem" diye terimleştirdikleri hususun dayanağıdır. Bu rivayeti destekleyen bir rivayet de Ebû Dâvûd tarafından rivayet edilir. (Ebû Dâvûd, Sefer: 5, Neseî, Mevâkît: 45) Namazların arasını birleştirme hakkında 586. hadisin açıklamasına bakınız.)

٥٨٢ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللّٰهِ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي التَّطَوُّعَ وَهُوَ رَاكِبٌ فِي غَيْرِ الْقِبْلَةِ ❁

582-) Câbir b. Abdullah (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) nafile namazları binek üzerinde kıble dışındaki bir yönde de kılardı.

(Yolculuk esnasında binek üzerinde nafile namaz kılınabilinir. Binek üzerinde konuşmadan sağa sola dönmeden rukû ve secdeleri ima ile namaz kılar, secdelerde rukûdan biraz daha fazla eğilir. Bineğin yönü ne ise ona göre kılınır, bineğin kıble yönünde olması gerekmez. Çünkü onun kıblesi bineğin yönüdür. Farz namazlar ise yerde kılınması gerekir, zaruret olursa yönün mutlaka kıbleye doğru olması gerekir.)

٥٨٣ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّهُ صَلَّى عَلَى حِمَارٍ وَوَجْهُهُ عَنْ يَسَارِ الْقِبْلَةِ فقيل له تُصَلِّي لِغَيْرِ الْقِبْلَةِ فَقَالَ لَوْلا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَعَلَهُ لَمْ أَفْعَلْهُ ❁

& 583-) Enes (r.a.) yüzü kıblenin sol tarafında eşek üzerinde iken namaz kılmıştır. Kendisine: "Kıblenin dışında bir yöne namaz mı kılıyorsun?" denildiğinde, "Rasûlüllah (s.a.v.)'in böyle yaptığını görmeseydim ben de yapmazdım." demiştir.

٥٨٤ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ صَحِبْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَلَمْ أَرَهُ يُسَبِّحُ فِي السَّفَرِ وَقَالَ اللَّهُ جَلَّ ذِكْرُهُ ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾

584-) İbni Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bulundum. Yolculukta nafile namazı kılmadığını gördüm. Şanı Yüce Allah: **«Allah'ın Rasûlü'nde sizler için güzel bir örnek vardır.»** buyurmuştur. (Ahzab: 21)" demiştir.

(İmâm Tirmizî bu konuda şöyle demektedir: "Yine İbni Ömer (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yolculukta nafile namaz kıldığı da rivayet edilmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'den sonra bu konuda ilim adamları ihtilaf etmişlerdir. Peygamber ashabından bazıları bir kişinin yolculukta nafile namaz kılabileceği görüşündedir. İlim adamlarının bazıları da ne farzdan önce ne de farzdan sonra kılınmayacağı görüşündedirler. Nafileyi kılmamak bir ruhsattır fakat kılarsa kendisi için büyük fazilet vardır. İlim erbabının çoğunun görüşü kılınma yönündedir." Tirmizî, Cuma: 41)

٥٨٥ عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى السُّبْحَةَ بِاللَّيْلِ فِي السَّفَرِ عَلَى ظَهْرِ رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ بِهِ ❁

585-) Âmir b. Rabia (r.a.) kendisinin Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yolculukta bineğinin üzerinde kendisini ne tarafa çevirmişse o şekilde gece nafile namazı kıldığını gördüğünü söylemiştir.

٥٨٦ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَجْمَعُ بَيْنَ صَلاةِ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ إِذَا كَانَ عَلَى ظَهْرِ سَيْرٍ وَيَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ ❁

586-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) binek sırtında yol alırken (yolculukta iken) öğle ve ikindi namazını birleştirirdi yine akşamla yatsıyı da birleştirirdi." demiştir.

(Allah Teâlâ: **«Şüphesiz namaz, müminler üzerine vakitli olarak farz kılındı.»** buyurmuştur. (Nisâ: 103) Bu nedenle farz namazlar, sınırları ilahi bir emirle belirtilmiş olan vakitlerde kılınır. Bu vakitlerin sınırlarını tespit eden ise kendisi için namaz kılınan, namazın sahibi yüce Allah'tır, namazların vakitlerinde değişiklik yapmak kulların tasarrufunda değildir. Abdullah İbni Abbâs (r.a.): **"Kim namazı özürsüz olarak birleştirirse büyük günah kapılarından bir kapıya gelmiş olur."** demiştir. (Tirmizî, Salât: 188) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): **"Rasulüllah (s.a.v.)'i** (Müzdelife'deki) **akşamla yatsıyı birleştirdiği iki namazın dışında, bir namazı vaktinin dışında kıldığını görmedim.** (Burada), **sabah namazını da vaktinden önce kıldı"** demiştir. (Buhârî, Hac: 99, Müslim, Hac: 292, Neseî, Menâsik: 207, Ebû Dâvûd, Menâsik: 64)

Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'ın belirttiği bazı özel durumlarda Hz. Peygamber namaz vakitlerinde tasarrufta bulunmuş iki namazı bir vakitte kılmıştır. Böyle bir tasarruf özel durumlarda söz konusudur. Yine Abdullah İbni Ömer (r.a.) da: **"Rasûlüllah (s.a.v.), bir defa dışında yolculukta akşam ve yatsıyı asla birleştirmedi."** demiştir. (Ebû

Dâvûd, Sefer: 5) Namaz vakitlerinin hangi durumlarda birleştirileceği ihtilaflıdır. Yolculuk, hava muhalefeti gibi durumlarda yapıldığını gösteren sahih hadisler vardır. Hanefî Mezhebi imamları bu uygulamanın en son şekli olan Veda Haccı'nda Müzdelife'deki uygulamanın diğerlerinin hükmünü kaldırdığını artık bundan sonraki birleştirme uygulamalarının özde birleştirme değil şeklen birleştirme olduğunu yani **"cem sûrî"**(=şeklen birleştirme) olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre birleştirme, bir namazı vakti içerisinde en son sürede arkasından gelen namazı da hemen kılarak ikisinin arasını yaklaştırmaktır. İbni Abbâs (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Medine'de öğle ve ikindiyi sekiz, akşam ve yatsıyı yedi rekat olarak (birleştirip) kıldırdığı rivayet edilmiştir. (Buhârî, Mevâkît: 12, Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 56, Ebû Dâvûd, Sefer: 5, Nesei, 44) Bu hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Medine'de cem yaptığı bildirilmektedir. Müslim ve Ebû Dâvûd'un rivayetinde ***"Yolculuk dışında"*** ilavesi ile bildirilmiştir. Yolculuk dışındaki böyle bir birleştirmenin özde birleştirme olamayacağı hususunda hukukçular hemen hemen fikir birliğindedir. Nesâî'nin rivayetinde ise ***"Öğleyi geciktirdi, ikindiyi erken kıldı"*** ifadesi vardır. Bu hadisi İbni Abbâs (r.a.)'dan rivayet eden Ebû Şa'sâ, Rasulüllah (s.a.v.)'in bu uygulamasının cem sûrî olduğunu söylemiştir. (Neylu-Evtâr, III. 216) Şevkânî'nin belirttiği gibi, Rasulüllah (s.a.v.)'in, özür sahibi bir kadına öğleyi geciktirip ikindiyi erken kılmasını tavsiye etmesi de (Tirmizî, Tahâret: 95, Ebû Dâvûd, Tahâret: 109) cem sûri uygulamasına örnek teşkil eder. Hanefi hukukçular, buradan hareketle Müzdelife dışındaki namaz vakitlerini birleştirme uygulamalarını bu anlamda yani özde birleştirme değil şeklen birleştirme şeklinde yorumlamışlardır. Diğer mezheplerde ise namaz vakitlerini birleştirme uygulamasının Müzdelife dışını da kapsadığı; yolculuk, korku ve hava muhalefeti gibi özürlere dayanılarak birleştirmenin mümkün olacağı kanaatindedirler. Hanefî'lerin ortaya koyduğu cem sûrîye bir örnek de 581. numarada verdiğimiz hadistir. Burada **"Akşam namazını geciktirerek üç rekat kılıp selâm verir, sonra yatsıyı kılmak için çok az bekler ve yatsıyı da iki rekat kılıp selâm verirdi"** denilmiştir. Yine Ebû Dâvûd'un rivayet ettiği şu hadis de cem sûrî uygulamasını gösterir: **"Ali (r.a.), Güneş battıktan sonra yola çıktığında ortalık kararmaya yüz tutana kadar yol alır sonra konaklayıp akşam namazını kılar, arkasından akşam yemeğini ister, akşam yemeğini yer sonra da yatsıyı kılardı"** (Ebû Dâvûd, Sefer: 10)

Hanefilerin iki namazı bir vakitte kılmanın doğru olmayacağı konusunda ileri sürdükleri bir diğer neden de namaz vakitlerinin yani beş vaktin sınırları mütevatir bir haberle tespit edilmiş olması, bunun yanında bu beş vaktin sürelerinde bir bakıma değişiklik demek olan birleştirmeyi bildiren haberlerin mütevatir olmayıp tek kaynaklı olmasıdır. Birleştirmeye karşı olanların öne sürdükleri gerekçelerden belki de en önemlisi birleştirme uygulamalarını bildirdiği söylenen haberlerdeki birleştirme ifadesinin **"iki namazı bir vakit içerisinde birleştirdi"** diye tamamen açık olmamasıdır. Sağlam haberlerin hiçbirinde, "bir vakit içerisinde iki namaz kılındı" ifadesini görememekteyiz. İfadeler **"Geriye aldı"** veya **"Öne aldı"** şeklinde kapalı ve yoruma açık ifadelerdir. Geriye veya öne aldığı bildirilen namazı, bir vakit içerisinde mi kıldı yoksa vakitleri 581. hadis ve Ebû Dâvûd'un rivayet ettiği hadiste bildirildiği şekliyle, birbirine yaklaştırıp kısa bir süre bekleyip arasındaki süreyi çok kısa tutarak mı birleştirdi, bu tamamen açık değildir.

Bu nedenle, namaz vakitlerinin birleştirilmesine karşı çıkan Hanefiler bu görüşleriyle, aslında Buhârî, Müslim ve benzeri Kütüb-i Sitte'de bulunan bir hadise ters düşmemektedirler. Onlar bu hadisleri kabul etmekte, hatta kendilerinin delili olarak ileri sürmektedirler, mesele hadislerin ifadelerinin anlaşılmasından kaynaklanmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz gibi hadislerin ifadeleri iki anlama da yorumlanmaya müsaittir. Hanefilerin bu konudaki hadisleri namaz vaktini geciktirerek bir sonraki namazın vaktine yaklaştırıp kılma şeklinde anlamalarının gerekçelerini daha geniş incelemek isteyenler Tahâvî'nin, Şerhu Meânî'l-Âsâr isimli eserine bakabilirler. Konu üzerinde görüşlerini öne süren her iki tarafın bazen aynı hadisi delil getirdiğini görmekteyiz. Bu konuda TDV İslâm Araştırmaları Merkezi tarafından hazırlanan İLMİHAL'de "Hanefi mezhebinin görüşü, teorik olarak daha tutarlı ve savunulabilir olmakla birlikte, günümüzde cem'in yapılmasının namaz kılanlara sağlayacağı birtakım kolaylıklar bulunmaktadır." denilerek, Hanefilerin ileri sürdükleri delillerin öyle pek de göz ardı edilecek cinsten olmadığına dikkat çekilmekte bunun yanında deliller ne kadar da önemli olsa bile birleştirmenin sağladığı kolaylığa meyil görülmektedir. (Bakınız, İLMİHAL, I. İmân ve İbadetler, s. 331-332, bölümü hazırlayan, Prof. Dr. Yunus Apaydın)

Namaz vaktini birleştirme, aslında bir kolaylıktır. Biz burada getirdiğimiz açıklamayı böyle bir kolaylığın önünü kapatmak için değil, bu meseleye karşı çıkanların öyle kafadan yorumlarla Buhârî, Müslim ve diğer Kütüb-i Sitte'de bulunduğu belirtilen hadislere ters düşmediklerini belirtmek ve meselenin söz konusu hadislerin ifadelerinin tamamen açık olmaması nedeniyle, sınırları ilâhî bir hükümle çizilen ibadetin üzerinde tasarrufta bulunmanın pek de kolay bir şey olmadığına dikkat çekmek için getirmekteyiz. Yoksa bu bir kanaat meselesidir, söz konusu hadislerdeki birleştirmenin iki vakti bir vakte alma olduğu kanaatine varanlar bunu birleştirebilir. Nitekim Hanefilerin dışındaki hukukçuların pek çoğu bu kanaate varmışlardır. Ancak şu göz ardı edilmemelidir ki, Hanefi hukukçuların gerekçeleri daha tutarlı ve gerçeğe yatkındır. Birleştirmeye delil getirilen söz konusu hadislerde, bu birleştirmenin bir vakit içerisinde olduğu tamamen açık değildir.

Namaz vakitlerini birleştirmeyi kabul edenlere göre bu uygulama sabah namazı dışındaki namazlarda yapılır, bu da geriye bırakma ve öne alma şekliyle iki kısımdır. Öne alma şekli, öğle namazının arkasından öğle vaktinde ikindiyi kılma veya akşam namazından sonra, akşam namazı vaktinde yatsıyı kılmaktır. Burada ikindi ve yatsı namazları vakti girmeden öne çekilmiştir. Geriye bırakma şekli, öğle namazını ikindi vaktinde veya akşam namazını yatsıda kılıp iki namazı bir vakitte kılmadır.)

٥٨٧ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَتْ بِي بَوَاسِيرُ فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ الصَّلاةِ فَقَالَ صَلِّ قَائِمًا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ ❁

587-) İmrân b. Husayn (r.a.): "Bende basur vardı. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e namazımı sordum: ***"Ayakta kıl, gücün yetmezse oturarak, ona da gücün yetmezse yan yatarak kıl."*** buyurdu" demiştir.

٥٨٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا لَمْ تَرَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي صَلاةَ اللَّيْلِ قَاعِدًا قَطُّ حَتَّى أَسَنَّ فَكَانَ يَقْرَأُ قَاعِدًا حَتَّى إِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ قَامَ فَقَرَأَ نَحْوًا مِنْ ثَلاثِينَ آيَةً أَوْ أَرْبَعِينَ آيَةً ثُمَّ رَكَعَ ❁

{&} 588-) Mü'minlerin annesi Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i yaşlandığı zamana kadar gece namazını oturarak kıldığını asla görmediğini söylemiş, devamla: "Yaşlandığında oturarak kıraat eder, rukû edeceği zaman ayağa kalkardı ve (devamla) otuz veya kırk kadar daha ayet okur, sonra da rukûya giderdi." demiştir.

٥٨٩ وعنها رضي الله عنها في رواية: ثُمَّ يَفْعَلُ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ ذَلِكَ فَإِذَا قَضَى صَلاتَهُ نَظَرَ فَإِنْ كُنْتُ يَقْظَى تَحَدَّثَ مَعِي وَإِنْ كُنْتُ نَائِمَةً اضْطَجَعَ ❁

{&} 589-) Yine Hz. Âişe (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette ise: "Sonra ikinci rekatta da böyle yapardı. Namazını bitirdiğinde bakar; eğer uyanıksam benimle konuşur yok eğer uyuyorsam kendisi de yatıp uzanırdı." demiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب التَّهَجُّدُ

19-) Teheccüd Namazı Bölümü

(Teheccüd, gece uykusu anlamına geldiği gibi gece uyanmak anlamına da gelir. Dini terim olarak gecenin bir kısmında nafile namaz kılmak için uyanmak anlamına kullanılmıştır.)

٥٩٠ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَتَهَجَّدُ قَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ لَكَ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ الْحَقُّ وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ وَقَوْلُكَ حَقٌّ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ وَمُحَمَّدٌ ﷺ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ حَقٌّ اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لا إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ أَوْ لا إِلَهَ غَيْرُكَ وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ ❁

{&} 590-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) geceleyin teheccüd için kalktığında şöyle dua ederdi: ***"Allahümme Leke'l-Hamdü, ente Kayyimu's-Semâvâti ve'l-Ardı***

ve men fihinne, veleke'l-Hamdü, Leke'l-Mülkü's-Semâvâti ve'l-Ardi ve men fihinne, veleke'l-Hamdü, ente Nûru's-Semâvâti ve'l-Ardi ve men fihinne veleke'l-Hamdü ente Meliku's-Semâvâti ve'l-Ardi, veleke'l-Hamdü, ente'l-Hakku ve va'duke'l-Hakku ve likâuke Hakkun, ve Kavluke Hakkun, ve'l-Cennetü Hakkun, ve'n-Nâru Hakkun, ve'n-Nebiyyûne Hakkun ve Muhammedun Sallellahu aleyhi vesellem Hakkun, ve's-Sâatu Hakkun. Allahümme leke eslemtü, ve bike Âmentü, ve aleyke tevekkeltü ve ileyke enebtü, ve bike Hâsemtü, ve ileyke Hâkemtü, Fağfirlî mâ kaddemtü ve mâ Ahhartü, ve mâ esrartu ve mâ A'lentü, ente'l-Mukaddimu ve ente'l-Muahhiru. Lâ ilâhe illâ ente / Lâ ilâhe ğayruke. velâ Havle velâ Kuvvete illâ billahi (=Allah'ım hamd Sanadır. Gökleri, yeri ve içindekileri ayakta tutan Sensin. Göklerin, yerin ve içindekilerin hakimiyeti Senindir. Hamd Sanadır. Sen, göklerin, yerin ve içindekilerin nurlandırıcısısın. Hamd Sanadır. Sen göklerin ve yerin hakimisin ve hamd Sanadır. Sen gerçeksin, vadinde gerçektir, Seninle karşılaşmak gerçektir. Sözün gerçektir. Cennet gerçektir. Cehennem gerçektir. Peygamberler gerçektir. Muhammed (s.a.v.) gerçektir. Kıyamet gerçektir. Allah'ım, Sana teslim oldum, Sana inandım ve Sana dayandım. Sana yöneldim. Senin için savaştım, Senin hükmünü hakem yaptım, geçmişte ve gelecekte, gizli açık işlediğimi bağışla. Sen öne geçirensin, Sen geri bırakansın. Senden başka ilah yoktur. Allah'tan başka ne kuvvet var ne de engel vardır!)"

٥٩١ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ الرَّجُلُ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ ﷺ إِذَا رَأَى رُؤْيَا قَصَّهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَتَمَنَّيْتُ أَنْ أَرَى رُؤْيَا فَأَقُصَّهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُنْتُ غُلاَمًا شَابًّا وَكُنْتُ أَنَامُ فِي الْمَسْجِدِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَرَأَيْتُ فِي النَّوْمِ كَأَنَّ مَلَكَيْنِ أَخَذَانِي فَذَهَبَا بِي إِلَى النَّارِ فَإِذَا هِيَ مَطْوِيَّةٌ كَطَيِّ الْبِئْرِ وَإِذَا لَهَا قَرْنَانِ وَإِذَا فِيهَا أُنَاسٌ قَدْ عَرَفْتُهُمْ فَجَعَلْتُ أَقُولُ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ قَالَ فَلَقِيَنَا مَلَكٌ آخَرُ فَقَالَ لِي لَمْ تُرَعْ فَقَصَصْتُهَا عَلَى حَفْصَةَ فَقَصَّتْهَا حَفْصَةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ نِعْمَ الرَّجُلُ عَبْدُاللَّهِ لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فَكَانَ بَعْدُ لا يَنَامُ مِنَ اللَّيْلِ إِلاَّ قَلِيلاً ❁

& 591-) İbni Ömer (r.a.) anlatır: "Bir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.) sağlığında iken rüya görürse bunu Rasûlüllah (s.a.v.)'e anlatırdı. Ben de Rasûlüllah (s.a.v.)'e anlatayım diye rüya görmeyi istemiştim. Rasûlüllah (s.a.v.) zamanında mescidde uyurdum, genç bir delikanlı idim. Bir keresinde rüyamda sanki iki meleğin beni alıp cehenneme götürdüklerini gördüm. Bir de baksam ki cehennem kuyunun içi gibi örülmüştü, iki de dikmesi vardı. Kuyunun içine baktım bir de ne göreyim tanıdığım birtakım kimseler. Hemen: "Eûzu billâhi mine'n-Nâr (=Cehennemden Allah'a sığınırım)" demeye başladım. Karşımıza diğer bir melek çıktı, bana: "Korkma" dedi. Rüyamı Hafsa'ya anlattım. Hafsa da Rasûlüllah (s.a.v.)'e anlatmış, o da: ***"Abdullah ne güzel bir kimsedir, keşke bir de gece namazı kılsa idi."*** buyurmuş. (Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın oğlu Salim): "Abdullah b. Ömer bundan sonra geceleyin çok az uyurdu." demiştir.

(Hadisin kısa bir benzeri 613. hadiste gelecektir.)

٥٩٢ عَنْ جُنْدَبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ اشْتَكَى النَّبِيُّ ﷺ فَلَمْ يَقُمْ لَيْلَةً أَوْ لَيْلَتَيْنِ ❁

592-) Cündeb b. Abdullah (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) rahatsız oldu, bir-iki gece, gece namazı kılamadı." demiştir.

٥٩٣ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ طَرَقَهُ وَفَاطِمَةَ بِنْتَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلام لَيْلَةً فَقَالَ أَلاَ تُصَلِّيَانِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْفُسُنَا بِيَدِ اللَّهِ فَإِذَا شَاءَ أَنْ يَبْعَثَنَا بَعَثَنَا فَانْصَرَفَ حِينَ قُلْنَا ذَلِكَ وَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيَّ شَيْئًا ثُمَّ سَمِعْتُهُ وَهُوَ مُوَلٍّ يَضْرِبُ فَخِذَهُ وَهُوَ يَقُولُ ﴿وَكَانَ الإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلاً﴾

& 593-) Ali b. Ebû Talib (r.a.) anlatır: Rasûlüllah (s.a.v.) bir gece kızı Fatıma ile kendisinin kapısını çalmış: ***"Namaz kılmıyor musunuz?"*** buyurmuş. Hz. Ali: "Ey Allah'ın Rasûlü, canımız Allah'ın elindedir. Bizi uyarmak isterse, uyarır." dedim. Biz böyle deyince bana cevap vermeden dönüp gitti, sonra sesini duydum, arkasını dönmüş giderken ellerini dizlerine vurarak: **«İnsan kısmı çok tartışmacıdır.»** (Kehf: 54) diyordu.

٥٩٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيَدَعُ الْعَمَلَ وَهُوَ يُحِبُّ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ خَشْيَةَ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ النَّاسُ فَيُفْرَضَ عَلَيْهِمْ وَمَا سَبَّحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سُبْحَةَ الضُّحَى قَطُّ وَإِنِّي لأُسَبِّحُهَا ❁

{&} 594-) Âişe (r.a.): "Şüphesiz Rasûlüllah (s.a.v.) bir ameli işlemeyi sevdiği halde, insanlar da yapar böylece üzerlerine farz olur endişesiyle bu ameli yapmazdı. Rasûlüllah (s.a.v.) kuşluk namazını da asla kılmadı; ama ben kılıyorum." demiştir.

(402. hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kuşluk namazını kılıp kılmadığı sorulduğunda Enes (r.a.): "Kendisinin kuşluk namazını kıldığını o günden başka görmedim." demiştir. 865. hadiste ise Abdullah b. Ömer (r.a.)'a bu namazı kılanlar sorulduğunda bunun bidat olduğunu bildirmektedir. Yine Abdullah b. Ömer (r.a.)'a: "Kuşluk namazını kılar mısın?" diye sorulduğunda: "Hayır" demiştir: "Ömer kılar mıydı?" denildiğinde: Hayır" demiştir: "Ebû Bekir kılar mıydı?" denildiğinde: "Hayır" demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.) kılar mıydı?" denildiğinde: "Zannetmiyorum" demiştir. (Buhârî, Teheccüd: 31) Abdullah b. Hâris: "Kuşluk namazının kılınıp kılınmadığını araştırdım Rasûlüllah (s.a.v.)'in bunu kıldığını Ümmü Hânî'den başka haber veren bulamadım." demektedir. (Müslim, Müsâfirîn: 81) Tâbiînden Abdurrahman b. Ebî Leylâ da aynı şeyi söylemektedir. (Buhârî, Teheccüd: 31) İbni Mâce'nin rivayetinde bu araştırmanın Hz. Osman (r.a.) döneminde yapıldığı bildirilmektedir (İbni Mâce, İkâme: 187) İncelemesini yaptığımız bu hadiste de Hz. Âişe (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'in asla bu namazı kılmadığını bildirmektedir.

Bu arada 617. hadiste ise Ebû Hureyre (r.a.) bu namazı Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisine tavsiye ettiğini ve ölünceye kadar asla bırakmayacağını bildirmektedir. Aynı tavsiye Ebudderdâ (r.a.)'a da yapılmıştır. (Müslim, Müsâfirîn: 86) Rasûlüllah (s.a.v.), âdemoğlunun sabaha çıktığında her eklemi için bir sadaka vermesi gerektiğini belirttikten sonra sadaka olabilecek şeyleri anlatmış sonunda: ***"Kuşluk vaktindeki iki rekat namaz tüm bunlara denktir."*** buyurarak bu namazın değil bidat olması, bilakis faziletine dikkat çekmiştir. (Müslim, Müsâfirîn: 84, Ebû Dâvûd, Tetavvu: 12) Kuşluk namazı kılmayı teşvik eden bu hadisten başka da pek çok hadis vardır. (Bu hadisler için Tirmizî, Vitir: 15, İbni Mâce, İkâme: 187, bölümlere bakılabilir.) Bu hadislerden bir tanesi de: ***"Kim kuşluk vakti namaz kılarsa, Allah onun için cennette altın bir köşk yapar."*** şeklindeki hadistir. Bu hadisin ravisi 402. hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.) hakkında: "Kendisinin kuşluk namazını kıldığını o günden başka görmedim." diye söyleyen Enes (r.a.)'dır. Burada ise kuşluk namazının bidat olmasını değil faziletini rivayet etmektedir. İbnü'l-Kayyim el-Cevziyye, Hâkim'den kuşluk namazını rivayet eden sahabeden on beş tanesinin ismini zikretmektedir. (Zâdü'l-Meâd, I. 320)

Hz. Âişe (r.a.), incelemesini yaptığımız hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu namazı asla kılmadığını söylerken kendisinin kıldığını belirtmektedir. Yine kendisi Hz. Peygamber (s.a.v.)'in seferden döndüğünde kuşluk namazı kıldığını bildirmektedir. (Müslim, Müsâfirîn: 75) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kaç rekat kuşluk namazı kıldığı sorulduğunda: "Dört rekat kılar, Allah'ın dilediği kadar artırırdı." dediği rivayet edilmiştir. (Müslim, Müsâfirîn: 79) Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın her ne kadar yukarıda kuşluk namazına karşı sözleri olsa da 622. hadiste kendisinin Mekke'ye geldiğinde ve her cumartesi Kuba mescidine ziyarete gittiğinde kuşluk vakti namaz kıldığı bildirilmektedir.

Gerek Âişe (r.a.)'nın sözlerinde, gerek Enes (r.a.)'ın ve gerekse Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın kuşluk vaktindeki nafile namaza karşı sözlerinin yanında kendilerinin bu namazı kılmaları, bu sahabilerin namazın mevcudiyetini kabul etmekle birlikte keyfiyetinden dolayı karşı sözler söylemiş olmalarını akla getirmektedir. Söz gelimi rekatlarının sayısı hakkında mesela otuz rekat kılma gibi veya kılınma vakti gibi mesela Güneş hemen doğduktan sonra kılma veya Güneş tam tepedeyken kılma gibi yahut cemaatle kılınması ya da sürekli kılınması gibi. Tüm bunlar sünnette olmayıp gerçekten bidattir. Ebû Said el-Hudrî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) kuşluk namazını öyle kılardı ki artık hiç bırakmayacak derdik, yine bu namazı öyle bırakırdı ki artık hiç kılmayacak derdik." demiştir. (Tirmizî, Vitir: 15) Bu nedenle kuşluk namazının kesintisiz sürekli kılınması da bidattir. Rasûlüllah (s.a.v.)'in şaban ayındaki nafile orucu

da böyle idi, yine kendisi teravih namazını da cemaatle sürekli kılmamıştır. Bu nedenle incelemesini yaptığımız hadiste de Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bir ameli işlemeyi sevdiği halde, insanlar da yapar böylece üzerlerine farz olur endişesiyle bu ameli yapmazdı." diyerek bu duruma işaret etmiştir.

Tüm bunlardan anladığımız, kuşluk namazı diye nafile bir namaz vardır ve bu namaz kılındığında sevap kazanılır. Söz konusu bu namaza karşı bazı sahabilerin sözleri namazın kendisine değil kılınış biçimine yönelik olması muhtemeldir.

Kuşluk namazının rekat sayısı hakkında ise çeşitli rivayetler vardır: İki, dört, sekiz, on iki gibi. Bunların hangisi doğru diye bir soruya hepsi de doğrudur, deriz. Hz. Peygamber (s.a.v.) çeşitli zamanlarda duruma göre ikiden on ikiye kadar bu namazı kılmıştır. Sayının çeşitli olması bizim için tanınan bir serbestliktir. Dileyen iki, dileyen dört veya bir gün sekiz öbür gün dört ve ya on iki rekat olarak isteğine göre kılabilir.)

٥٩٥ عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رضي الله عنه قَالَ إِنْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لَيَقُومُ لِيُصَلِّيَ حَتَّى تَرِمَ قَدَمَاهُ أَوْ سَاقَاهُ فَيُقَالُ لَهُ فَيَقُولُ أَفَلا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا ❁

& 595-) el-Muğîra b. Şu'be (r.a.): "Şüphesiz Hz. Peygamber (s.a.v.) namaza durur ve iki ayağı veya bacağı şişene değin namaz kılardı. Kendisine (: "Niçin bu kadar namaz kılıyorsun senin gelmiş geçmiş günahların bağışlanmıştır) denildiğinde: ***"Şükreden bir kul olmayayım mı?"*** buyurdu." demiştir.

(Rasûlüllah (s.a.v.)'in, gelmiş geçmiş bütün günahları bağışlanmış iken bu derece kendisini ibadete vermesi ashabın dikkatini çekmiş ve bunun nedenini sormuşlar. Kendisi: ***"Şükreden bir kul olmayayım mı?"*** buyurarak, yapılan nafile ibadetlerinin günahların bağışlanması için değil Yüce Yaratıcıya şükür için olduğuna işaret buyurmuştur.)

٥٩٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَهُ أَحَبُّ الصَّلاةِ إِلَى اللَّهِ صَلاةُ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلام وَأَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللَّهِ صِيَامُ دَاوُدَ وَكَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُومُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ وَيَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا ❁

& 596-) Abdullah b. Amr b. el-Âs (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah'a en sevimli gelen namaz Dâvûd*** (a.s.)***'ın namazıdır. Allah'a en sevimli gelen oruç da Dâvûd'un orucudur. Kendisi gecenin yarısını uyur üçte birinde namaz kılar altıda birinde yine uyurdu. Bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı."*** buyurmuştur.

٥٩٧ عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَيُّ الْعَمَلِ كَانَ أَحَبَّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَتِ الدَّائِمُ قُلْتُ مَتَى كَانَ يَقُومُ قَالَتْ كَانَ يَقُومُ إِذَا سَمِعَ الصَّارِخَ ❁

& 597-) Tâbiînden, Mesrûk: "Âişe (r.a.)'a: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e hangi amel daha sevimli idi?" diye sordum: "Devamlı olanı" dedi: "Gece namaz kılmaya ne zaman kalkardı?" dedim: "Horozun sesini duyduğunda." dedi." demiştir.

٥٩٨ وفي رواية: رضي الله عنها إِذَا سَمِعَ الصَّارِخَ قَامَ فَصَلَّى ❁

& 598-) Bir başka rivayette: "Horozun sesini duyduğunda kalkar namaz kılardı." demiştir.

٥٩٩ وفي روايةعنها: رضي الله عنها قَالَتْ مَا أَلْفَاهُ السَّحَرُ عِنْدِي إِلاَّ نَائِمًا تَعْنِي النَّبِيَّ ﷺ ❁

& 599-) Yine bir başka rivayette: "Seher vakti kendisini benim yanımda uyur bulurdu." demiştir.

(596. hadiste Hz. Dâvûd (a.s.)'ın gecenin üçte birinde namaz kıldığı bildirilmişti. 606. hadiste de Allah Teâlâ'nın gecenin son üçte birinde yakın semaya indiği ve: **"Kim bana dua ederse kendisine cevap veririm, kim benden bir şey isterse ona veririm, kim benden bağışlama dilerse kendisini bağışlarım."** buyurduğu belirtilmiştir. Bu nedenle herkesin derin uykuya daldığı bu saat çok kıymetli bir zamandır. "Horozun sesini duyduğu zaman" ifadesi horozların sıkça öttüğü zamandır ki bu da gecenin son üçte birine rastlayan zamandır. Horoz gecenin diğer zamanlarında da ötebilir ancak son üçte biri genellikle öttüğü bir zaman olduğundan böyle ifade edilmiştir. "Seher vakti kendisini benim yanımda uyur bulurdu." ifadesi Efendimizin gece namazını kıldıktan sonra sabah namazına kadar tekrar uyuduğunu gösterir. 539. hadiste de kendisinin sağ tarafına uzandığı bildirilmiştir. 142. hadiste de İbni Abbâs (r.a.) kendisinin gece namazını ayrıntılı bir biçimde anlatmıştı.)

٦٠٠ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ لَيْلَةً فَلَمْ يَزَلْ قَائِمًا حَتَّى هَمَمْتُ بِأَمْرِ سَوْءٍ قُلْنَا وَمَا هَمَمْتَ قَالَ هَمَمْتُ أَنْ أَقْعُدَ وَأَذَرَ النَّبِيَّ ﷺ ❁

& 600-) İbni Mes'ûd (r.a.) anlatır: "Bir gece Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte namaz kıldım. Öyle kıyam yaptı ki, sonunda ben fena bir iş yapmaya karar vermiştim. Kendisine: "Neye karar vermiştin?" denildi: "Oturup Hz. Peygamber (s.a.v.)'i ayakta bırakmaya." demiştir.

(Yukarıdaki hadiste Efendimiz'in gece namazından sonra, sabah namazına kadar uyuduğu bildirilmişti. Bu hadiste ve 595. hadiste bildirilen şekilde namaz kılan kimse artık yorgunluktan halsiz kalıp uyumaktan başka çare bulamayacaktır.)

٦٠١ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ كَانَتْ صَلاةُ النَّبِيِّ ﷺ ثَلاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً يَعْنِي بِاللَّيْلِ ❁

& 601-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in gece namazı on üç rekattı" demiştir.

(Tehecüd Namazı'nın sayısı ve keyfiyeti hakkında çeşitli rivayetler vardır. Rivayetlerin bu kadar çeşitli olması genişlik ifade eder.)

٦٠٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ ثَلاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً مِنْهَا الْوِتْرُ وَرَكْعَتَا الْفَجْرِ ❁

& 602-) Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) geceleyin on üç rekat namaz kılardı vitir ve sabah namazının sünneti de bunun içindedir." demiştir.

٦٠٣ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُفْطِرُ مِنَ الشَّهْرِ حَتَّى نَظُنَّ أَنْ لا يَصُومَ مِنْهُ وَيَصُومُ حَتَّى نَظُنَّ أَنْ لا يُفْطِرَ مِنْهُ شَيْئًا وَكَانَ لا تَشَاءُ أَنْ تَرَاهُ مِنَ اللَّيْلِ مُصَلِّيًا إِلاَّ رَأَيْتَهُ وَلا نَائِمًا إِلاَّ رَأَيْتَهُ ❁

603-) Enes (r.a.): "Rasûlüllah bir ayda, artık oruç tutmayacak diyeceğimiz kadar oruca ara verirdi. Yine bir ayda, artık hiç oruca ara vermeyecek diyeceğimiz kadar oruç tutardı. Gecenin bir kısmında kendisini namaz kılar görmek istesen mutlaka namaz kılar görürdün, uyur görmek istesen mutlaka uyur görürdün." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 959 ve 961. hadiste gelecektir)

٦٠٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلاثَ عُقَدٍ يَضْرِبُ كُلَّ عُقْدَةٍ عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ فَإِنِ اسْتَيْقَظَ فَذَكَرَ اللَّهَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَإِنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَإِنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَأَصْبَحَ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ وَإِلاَّ أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسْلانَ ❁

{&} 604-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizden biriniz uyuduğu sırada şeytan ense köküne üç düğüm atar ve her düğümde vurarak: "Yat uyu, gece uzundur." der. Eğer bu kimse, uyanır da Allah'ı zikrederse bir düğüm çözülür, abdest alırsa bir düğüm daha çözülür, namaz kılarsa bir düğüm daha çözülür, dinç ve gönlü hoş olarak sabaha çıkar. Eğer böyle yapmazsa tembel uyuşuk ve ruhu sıkıntılı olarak sabaha çıkar."*** buyurmuştur.

(Uyuyan kimsenin ense köküne şeytanın üç düğüm atarak ona uyumayı telkin etmesi mecazi ve temsili bir anlatım olabilir. Bu ifade ile şeytanın insanoğlunu gece ibadet etmekten ve Allah'ı anmaktan alıkoymak istediği, "Hele yat, uyu; daha uykunu alamadın; vakti gelince kalkarsın" gibi telkinlerle oyaladığı, uykuyu cazip hale getirdiği, azim ve iradesini etkisi altına aldığı, böylece o kimsenin kalkıp ibadet etmesine fırsat vermediği anlaşılabilir.)

٦٠٥ عَنْ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه قَالَ ذُكِرَ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ رَجُلٌ فَقِيلَ مَا زَالَ نَائِمًا حَتَّى أَصْبَحَ مَا قَامَ إِلَى الصَّلاةِ فَقَالَ بَالَ الشَّيْطَانُ فِي أُذُنِهِ ❁

& 605-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında bir adamdan bahsedildi ve: "Sabaha kadar uyudu namaza kalkmadı." denildi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Onun kulağına Şeytan işemiştir."*** buyurdu.

(Gece namazına veya sabah namazına kalkmayıp uyuyan kimse hakkında Efendimiz (a.s.)'ın ***"Onun kulağına Şeytan işemiştir."*** buyurmasını da yukarıdaki gibi mecazi bir anlatım olarak anlamak mümkündür. Buna göre, şeytanın etkisi altına alıp, tuzağına düşürdüğü, kendisine bu kadar boyun eğen bu kimseyi iyice hafife alıp kendisiyle alay ettiği, kulağına işemesi şeklinde anlatılarak belirtilmiş olabilir.

Şu bilinmelidir ki, boş ve anlamsız işlerle uğraşan, faydasız sözlerle oyalanan kimselerin kulağı, ilahi sözleri ve ezan sesini duyamayacak kadar kirlenir. Ona, meleğin sesinden çok şeytanın sesi ve telkini ulaşır. Bunun sonucu olarak vaktinde uyanıp kalkamaz, ibadetini en değerli zamanda yapamaz.

Şeytanın kulağa işemesi ile bir önceki hadiste geçen, uyuyanın ensesine üç düğüm atmasını, mecazi bir anlatım değil de gerçek olduğunu düşünen âlimler de bulunmaktadır.)

٦٠٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الآخِرُ يَقُولُ مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ ❁

{&} 606-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şanı Yüce Rabb'imiz her gece, gecenin son üçte biri kaldığında yakın semaya iner ve:*** **"Kim Bana dua ederse kendisine cevap veririm, kim Benden bir şey isterse ona veririm, kim Benden bağışlama dilerse kendisini bağışlarım."** ***buyurur."*** demiştir.

٦٠٧ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّهَا سُئِلَتْ كَيْفَ كَانَتْ صَلاةُ النَّبِيِّ ﷺ بِاللَّيْلِ قَالَتْ كَانَ يَنَامُ أَوَّلَهُ وَيَقُومُ آخِرَهُ فَيُصَلِّي ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى فِرَاشِهِ فَإِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ وَثَبَ فَإِنْ كَانَ بِهِ حَاجَةٌ اغْتَسَلَ وَإِلاَّ تَوَضَّأَ وَخَرَجَ ❁

& 607-) Hz. Âişe (r.a.)'a: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in gece namazı nasıldı?" diye sorulmuş: "Gecenin başında uyur, sonunda kalkıp namaz kılar sonra tekrar yatağına gelirdi. Müezzin ezan okuduğunda kalkar, gusül alması gerekirse yıkanır yoksa abdest alıp mescide çıkardı." demiştir.

٦٠٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّهَا سُئِلَتْ كَيْفَ كَانَتْ صَلاةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي رَمَضَانَ فَقَالَتْ مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلا فِي غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلا تَسَلْ عَنْ

حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلا تَسَلْ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي ثَلاثًا قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَنَامُ قَبْلَ أَنْ تُوتِرَ فَقَالَ يَا عَائِشَةُ إِنَّ عَيْنَيَّ تَنَامَانِ وَلا يَنَامُ قَلْبِي ❁

{&} 608-) Hz. Âişe (r.a.)'a: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in Ramazandaki namazı nasıldı?" diye sorulmuş: "Rasûlüllah (s.a.v.) ne Ramazanda ne de Ramazanın dışında on bir rekatı geçmezdi, bir dört rekat kılardı ki güzelliğini ve uzunluğunu sorma. Sonra bir dört rekat daha kılardı ki güzelliğini ve uzunluğunu sorma. Sonrada üç rekat kılardı, kendisine: "Ey Allah'ın Rasûlü, vitir kılmadan önce mi uyuyorsun?" dedim: ***"Ey Âişe, gözlerim uyur ama kalbim uyumaz."*** buyurdu." demiştir.

٦٠٩ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ فَإِذَا حَبْلٌ مَمْدُودٌ بَيْنَ السَّارِيَتَيْنِ فَقَالَ مَا هَذَا الْحَبْلُ قَالُوا هَذَا حَبْلٌ لِزَيْنَبَ فَإِذَا فَتَرَتْ تَعَلَّقَتْ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا حُلُّوهُ لِيُصَلِّ أَحَدُكُمْ نَشَاطَهُ فَإِذَا فَتَرَ فَلْيَقْعُدْ ❁

& 609-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Bir keresinde Hz. Peygamber (s.a.v.) mescide girmiş ve iki direk arasına çekilmiş bir ip görmüştü. Bunun üzerine: ***"Bu ip de nedir?"*** buyurdu. (Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Zeyneb'i kastederek): "Bu, Zeyneb'in ipidir. (Namaz kılarken) yorulduğunda buna tutunur." dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Hayır böyle yapmayın, çözün onu. Biriniz dinç olduğu sürece namazını kılsın yorulduğunda da otursun."*** buyurdu."

٦١٠ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما قَالَ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا عَبْدَاللَّهِ لا تَكُنْ مِثْلَ فُلانٍ كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ ❁

610-) Abdullah b. Amr b. el-Âs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bana: ***"Ey Abdullah, sen falanca gibi olma! Gece namaz kılıyordu sonra gece namazını terk etti."*** buyurdu." demiştir.

٦١١ عَنِ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ تَعَارَّ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي أَوْ دَعَا اسْتُجِيبَ لَهُ فَإِنْ تَوَضَّأَ وَصَلَّى قُبِلَتْ صَلاتُهُ ❁

611-) Ubâde b. es-Sâmit (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: ***"Kim gece uyanırsa: "Lâ ilâhe illallâhü vahdehü lâ şerîke lehü, lehü'l-Mülkü velehü'l-Hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr, el-Hamdülillahi ve Sübhanellahi velâ ilâhe illallâhü vellahu ekber, velâ Havle velâ kuvvete illâ billahi*** (=Kendisinin ortağı olmayan tek Allah'tan başka ilah yoktur. Hakimiyet Onundur, Hamd Onun içindir. O, her şey üzerinde güç sahibidir. Hamd Allah içindir, Allah noksanlıklardan yücedir, Allah'tan başka ilah yoktur, Allah her şeyden daha büyüktür. Allah'tan başka ne bir kuvvet ne de bir engel vardır.) ***der ve sonra da: "Allahümmeğfirlî*** (=Allah'ım, beni bağışla) ***der*** veya ***dua ederse kendisine cevap verilir. Abdest alıp namaz kılarsa namazı kabul olunur."***

(Hadisin başındaki "kim gece uyanırsa" ifadesinde kullanılan "teârra" fiili: Gece uyanmak, yatakta sağa-sola dönmek, gece bir şeyler söyleyerek uyanmak anlamına gelir. Yukarıdaki dua gece namazına kalkıldığında okunur. Ayrıca, gece namazı dışında herhangi bir sebeple yataktan kalkıldığında veya uyanıp da yataktan kalkmadan sağa-sola dönerken de bu dua okunur.)

٦١٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ وَهُوَ يَقُصُّ فِي قَصَصِهِ وَهُوَ يَذْكُرُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِنَّ أَخًا لَكُمْ لا يَقُولُ الرَّفَثَ يَعْنِي بِذَلِكَ عَبْدَاللَّهِ بْنَ رَوَاحَةَ:

وَفِينَا رَسُولُ اللَّهِ يَتْلُو كِتَابَهُ إِذَا انْشَقَّ مَعْرُوفٌ مِنَ الْفَجْرِ سَاطِعُ
أَرَانَا الْهُدَى بَعْدَ الْعَمَى فَقُلُوبُنَا بِهِ مُوقِنَاتٌ أَنَّ مَا قَالَ وَاقِعُ
يَبِيتُ يُجَافِي جَنْبَهُ عَنْ فِرَاشِهِ إِذَا اسْتَثْقَلَتْ بِالْمُشْرِكِينَ الْمَضَاجِعُ

612-) Ebû Hureyre (r.a.) ibretli kıssa ve hikayeler anlatırken Abdullah b. Revâha (r.a.)'ın:
"Şafak söktüğü, tan yeri ağardığı sırada
Ne mutlu bize ki Rasûlüllah, Allah'ın kitabını okuyor aramızda
Aydınlığı gösterdi bize, karanlıktan sonra
Gönüllerimiz inanmıştır tereddütsüz, buyurduklarının gerçek olduğuna
Geceler o, döşeğinden uzakta, Müşrikler uyku çekerken yataklarda."
Şiirini kastederek Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Şüphesiz sizin, boş ve çirkin söz söylemeyen bir kardeşiniz vardır."*** buyurduğunu zikretmiştir." Hadisi bize rivayet eden ez-Zuhrî, kardeşiniz ifadesiyle, Abdullah b. Revâha (r.a.)'ı kasdetmiştir, demiştir.

٦١٣ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ رَأَيْتُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ كَأَنَّ بِيَدِي قِطْعَةَ إِسْتَبْرَقٍ فَكَأَنِّي لا أُرِيدُ مَكَانًا مِنَ الْجَنَّةِ إِلاَّ طَارَتْ إِلَيْهِ وَرَأَيْتُ كَأَنَّ اثْنَيْنِ أَتَيَانِي أَرَادَا أَنْ يَذْهَبَا بِي إِلَى النَّارِ فَتَلَقَّاهُمَا مَلَكٌ فَقَالَ لَمْ تُرَعْ خَلِّيَا عَنْهُ فَقَصَّتْ حَفْصَةُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ إِحْدَى رُؤْيَايَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ نِعْمَ الرَّجُلُ عَبْدُاللَّهِ لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فَكَانَ عَبْدُاللَّهِ رضي الله عنه يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ ❁

& 613-) İbni Ömer (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde bir rüya görmüştüm: Sanki elimde ibrişim kumaştan bir parça vardı ve cennette istediğim her yere (benimle) uçuyordu. Yine bir rüya gördüm ki: Sanki bana iki kişi geldi, beni cehenneme götürmek istediler. Başka bir melek bu ikisinin karşısına çıktı ve bana: "Korkma." dedi. Onlara da: "Onu bırakın." dedi. Sonunda Hafsa rüyalarımın birini Hz. Peygamber (s.a.v.)'e anlattı. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Abdullah ne güzel bir kimsedir, keşke bir de gece namazı kılsa idi."*** buyurmuştur. (Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın oğlu Salim): "Abdullah b. Ömer (r.a.) gece namazını (devamlı) kılardı." demiştir.
(Hadisin geniş bir biçimi 591. hadiste geçmişti.)

٦١٤ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعَلِّمُنَا الاِسْتِخَارَةَ فِي الأُمُورِ كُلِّهَا كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ يَقُولُ إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ لِيَقُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلاَّمُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ قَالَ عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدُرْ لِيَ الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضِنِي قَالَ وَيُسَمِّي حَاجَتَهُ ❁

614-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: Rasûlüllah (s.a.v.) Kur'ân'dan bir sure öğretir gibi her türlü işlerde istihare yapmamızı bize öğretir ve şöyle buyururdu: ***"Biriniz bir işe karar verdiğinde nafile olarak iki rekat namaz kılsın, arkasından şöyle desin: "Allahümme innî estehîruke bi ilmike ve estakdiruke bi kudretike, ve es'eluke min fazlike'l-Azîm, Feinneke tekdiru velâ Akdiru ve ta'lemu velâ A'lemu, ve ente Allamu'l-Ğuyûbi. Allahümme in künte ta'lemü enne heze'l-Emra hayrun lî fî dînî ve meâşî ve âkıbeti emrî, ev âcile emrî ve âcilihî fakdurhu lî veyessirhu lî, sümme bârik lî fihi, vein künte ta'lemu heze'l-Emra şerrun lî fî dînî ve meâşî ve âkıbeti emrî ev fî âcili emrî ve âcilihî fasrifhu annî vasrifnî anhü vakdur lî'l-Hayra haysü kâne Sümmerzinî bihi*** (=Allah'ım bildiğinle Senden hayırlısını istiyorum. Senin kudretinle Senden güç diliyorum. Senin lütfunu istiyorum. Şüphesiz Sen her şeye güç yetirensin ben ise güç yetiremeyenim. Sen bilirsin bense bilmem ve Sen bilinmeyen gayb olanları da çok iyi bilirsin. Allah'ım eğer bu işin benim dinim, hayatım ve âhiretim için yahut dünya ve âhiretim için hayırlı olacağını biliyorsan bunu bana takdir buyur, bana kolay kıl sonra da bu konuda beni bereketli kıl. Eğer bu işin benim dinim, hayatım ve âhiretim için yahut dünya ve âhiretim için kötü olacağını biliyorsan onu benden çevir, beni de ondan çevir bana nerede olursa olsun hayırlı olanı takdir eyle sonra da beni bundan memnun kıl)" ***desin, arkasından istediğini belirlesin."***

٦١٥ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى شَيْءٍ مِنَ النَّوَافِلِ أَشَدَّ مِنْهُ تَعَاهُدًا عَلَى رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ ❁

& 615-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) hiçbir nafile namaza sabah namazının sünnetine gösterdiği devamlılığı göstermezdi." demiştir.

٦١٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُخَفِّفُ الرَّكْعَتَيْنِ اللَّتَيْنِ قَبْلَ صَلاةِ الصُّبْحِ حَتَّى إِنِّي لأَقُولُ هَلْ قَرَأَ بِأُمِّ الكِتَابِ ❁

{•} 616-) Hz. Âişe (r.a.): "Sabah namazından önceki iki rekat sünneti o kadar kısa kılardı ki ben: "Acaba Fatiha okudu mu?" derdim." demiştir.

٦١٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ أَوْصَانِي خَلِيلِي بِثَلاثٍ لا أَدَعُهُنَّ حَتَّى أَمُوتَ صَوْمِ ثَلاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَصَلاةِ الضُّحَى وَنَوْمٍ عَلَى وِتْرٍ ❁

& 617-) Ebû Hureyre (r.a.): "Samimi dostum bana üç şeyi tavsiye etti ki, ben bunları ölene kadar asla bırakmam: Her ayda üç gün oruç tutmak, kuşluk namazı kılmak ve vitir namazı üzere uyumak." demiştir.

٦١٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ لا يَدَعُ أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْغَدَاةِ ❁

618-) Hz. Âişe (r.a.):" Hz. Peygamber (s.a.v.) öğleden önce dört rekat, sabahtan önce de iki rekatı kılmayı bırakmazdı." demiştir.

٦١٩ عَنْ عَبْدِاللَّهِ الْمُزَنِيِّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ صَلُّوا قَبْلَ صَلاةِ الْمَغْرِبِ قَالَ فِي الثَّالِثَةِ لِمَنْ شَاءَ كَرَاهِيَةَ أَنْ يَتَّخِذَهَا النَّاسُ سُنَّةً ❁

619-) Abdullah el-Müzenî (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Akşam namazından önce*** (nafile) ***namaz kılınız."*** buyurduğunu üçüncü defa söyleyişinde de (bu namazın) halkın zorunlu bir yol olarak algılamamaları için ***"dileyen kimse için"*** diye buyurduğunu rivayet etmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب فَضْلِ الصَّلاَةِ فِي مَسْجِدِ مَكَّةَ و الْمَدِينَةِ

20-) Mekke ve Medine Mescidi'nde Namaz Kılmanın Fazileti Bölümü

٦٢٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لا تُشَدُّ الرِّحَالُ إِلاَّ إِلَى ثَلاثَةِ مَسَاجِدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَسْجِدِ الرَّسُولِ ﷺ وَمَسْجِدِ الأَقْصَى ❁

& 620-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Binekler ancak üç mescid için koşulur*** (yolculuğa çıkılır)**:** ***Mescid-i Haram (Kâbe) Mescid-i Rasül ve Mescid-i Aksa"***

(225. hadiste görüldüğü gibi, diğer ümmetlere verilmeyip bu ümmete verilen ayrıcalıklardan bir tanesi de, temiz olan her yerde namazın kılınmasına verilen izindir. (Buhârî, Teyemmüm: 1, Müslim, Mesâcid: 3) Bu nedenle temiz olan her yerde namaz kılınabilir. 1415. hadiste de faziletli üç mescid sayıldıktan sonra: ***"Artık sana namaz nerede ulaşırsa orada kılıver. Zira fazilet buradadır."*** buyrulmuştur. Mescid-i Haram, Mescid-i Rasül, Mescid-i Aksa ve Kubâ Mescidi dışında, hadislerde fazileti anlatılan başka bir mescid bulamadık. Bu nedenle namaz vakti nerede girerse orada namazı kılıvermek en faziletlidir. Ancak 524. hadisin açıklamasında da belirtildiği gibi korku namazının, faziletli bir kimsenin arkasında namaz kılma meziyetini elde etmek için meşru kılındığından hareketle faziletli bir kimsenin arkasında namaz kılma meziyetini elde etme gayesi ile namaz kılmak için başka mescidlere gitmek de mümkündür. Bu şekil bir uygulamada temel esas ise gidilen mescidin faziletinden değil, arkasında namaz kılınan imamın faziletinden dolayıdır.)

٦٢١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ صَلاَةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلاَةٍ فِيمَا سِوَاهُ إِلاَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ ❁

{&} 621-) Ebû Hureyre (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Benim şu mescidimdeki bir namaz, -Mescid-i Haram- dışında diğer mescidlerdeki bir namazdan bin kat daha hayırlıdır."*** diye buyurduğunu rivayet etmiştir.

(Bir önceki hadiste yeryüzünde faziletli üç mescid zikredilmişti. Bu hadiste ise Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mescidinin fazileti açıklanmaktadır. Taberânî'nin rivayet ettiği hasen hadiste Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Mescid-i Haram'daki bir namaz, yüz bin namaza denktir. Benim mescidimdeki bir namaz, bin namaza denktir. Beytü'l-Makdis'deki bir namaz da beş yüz namaza denktir."*** buyurmuştur. (Mecmau'z-Zevâid, IV. 7, Umdetü'l-Kârî, VI. 280)

Yine diğer bir hadiste de: ***"Benim şu mescidimdeki bir namaz, -Mescid-i Haram- dışında diğer mescidlerdeki bir namazdan bin kat daha faziletlidir. Mescid-i Haram'daki harhangi bir namaz, diğer mescidlerdeki bir namazdan yüz bin kat daha faziletlidir."*** buyurmuştur. (İbni Mâce, İkâme: 195, Müsned, II. 343)

Diğer taraftan Kubâ Mescidi'nin faziletine de değinilir, Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kubâ Mescidi'nde bir namaz, umre yapmak gibidir."*** buyurmuştur. (İbni Mâce, İkâme: 197, Tirmizî, Salât: 239)

٦٢٢ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما كَانَ لا يُصَلِّي مِنَ الضُّحَى إِلاَّ فِي يَوْمَيْنِ يَوْمَ يَقْدَمُ بِمَكَّةَ فَإِنَّهُ كَانَ يَقْدَمُهَا ضُحًى فَيَطُوفُ بِالْبَيْتِ ثُمَّ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ خَلْفَ الْمَقَامِ وَيَوْمَ يَأْتِي مَسْجِدَ قُبَاءٍ فَإِنَّهُ كَانَ يَأْتِيهِ كُلَّ سَبْتٍ فَإِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَرِهَ أَنْ يَخْرُجَ مِنْهُ حَتَّى يُصَلِّيَ فِيهِ قَالَ وَكَانَ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ

ﷺ كَانَ يَزُورُهُ رَاكِبًا وَمَاشِيًا قَالَ وَكَانَ يَقُولُ إِنَّمَا أَصْنَعُ كَمَا رَأَيْتُ أَصْحَابِي يَصْنَعُونَ وَلا أَمْنَعُ أَحَدًا أَنْ يُصَلِّيَ فِي أَيِّ سَاعَةٍ شَاءَ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ غَيْرَ أَنْ لا تَتَحَرَّوْا طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلا غُرُوبَهَا ❁

& 622-) İbni Ömer (r.a.) iki günün dışında kuşluk vaktinde namaz kılmazdı. Birisi: Mekke'ye geldiği gün olup kendisi kuşluk vakti Mekke'ye girer, Kâbe'yi tavaf edip Makam-ı İbrahim'in arkasında iki rekat namaz kılardı. Diğeri: Kubâ Mescidi'ne geldiği gün olup, kendisi her cumartesi buraya gelirdi. Mescide girdiğinde içerisinde namaz kılmadan çıkmayı hoş karşılamazdı. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in burayı gerek binekle gerekse yürüyerek gelip ziyaret ettiğini söyler ve: "Ben, dostlarımı yapar gördüğüm şeyleri yaparım. Hiçbir kimseyi Güneşin doğuşu ve batışına denk getirmediği sürece, gece veya gündüz dilediği saatte namaz kılmaktan alıkoymam" demiştir.

٦٢٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمِنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ وَمِنْبَرِي عَلَى حَوْضِي ❁

{&} 623-) Ebû Hureyre (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Evimle minberimin arası cennet bahçelerinden bir bahçedir, minberim de*** (Cennet'teki Kevser) ***Havzımın üzerindedir."*** diye buyurduğunu rivayet etmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب العَمَلِ فِي الصَّلَاةِ

21-) Namazda İş Yapma Bölümü

٦٢٤ عَنْ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا نُسَلِّمُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ فِي الصَّلاةِ فَيَرُدُّ عَلَيْنَا فَلَمَّا رَجَعْنَا مِنْ عِنْدِ النَّجَاشِيِّ سَلَّمْنَا عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْنَا وَقَالَ إِنَّ فِي الصَّلاةِ شُغُلاً ❁

& 624-) İbni Mes'ûd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) namazda iken kendisine selâm verirdik. O da selâmımıza karşılık verirdi. (Habeşistan hicretinden sonra) Necâşî'nin yanından döndüğümüzde kendisine selâm verdik, selâmımıza karşılık vermedi. (Bunu kendisine söylediğimizde): ***"Şüphesiz namaz içerisinde*** (selâmdan daha önemli, Allah ile) ***bir meşguliyet vardır."*** buyurdu." demiştir.

٦٢٥ وفي رواية عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رضي الله عنه قَالَ إِنْ كُنَّا لَنَتَكَلَّمُ فِي الصَّلاةِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ يُكَلِّمُ أَحَدُنَا صَاحِبَهُ بِحَاجَتِهِ حَتَّى نَزَلَتْ ﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾ فَأُمِرْنَا بِالسُّكُوتِ ❁

& 625-) Zeyd b. Erkam (r.a.)'dan gelen bir rivayette: "Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde namazda konuşurduk. Birimiz arkadaşıyla bir haceti konuşurdu sonunda: **«Namazları ve özellikle orta namazı koruyun, Allah'a gönülden bağlı ve saygılı olarak namaza durun.»** (Bakara: 238) ayeti indi artık namazda konuşmamakla emrolunduk." demiştir.

(Bu iki hadisten anlaşılan bazı namaz erkanlarında tedrici uygulamanın olduğudur. 471. hadiste de et-Tehiyyatü... duasının nasıl uygulandığı da buna işaret etmektedir.)

٦٢٦ عَنْ مُعَيْقِيبٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ فِي الرَّجُلِ يُسَوِّي التُّرَابَ حَيْثُ يَسْجُدُ قَالَ إِنْ كُنْتَ فَاعِلاً فَوَاحِدَةً ❁

& 626-) Muaykıb (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in (namaz kılarken) secde ettiği yerdeki toprağı düzelten bir kimseye: ***"Bunu yapacaksan, bir defada yap."*** diye buyurduğunu rivayet etmiştir.

٦٢٧ عَنْ شُعْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا الأَزْرَقُ بْنُ قَيْسٍ قَالَ كُنَّا بِالأَهْوَازِ نُقَاتِلُ الْحَرُورِيَّةَ فَبَيْنَا أَنَا عَلَى جُرُفِ نَهَرٍ إِذَا رَجُلٌ يُصَلِّي وَإِذَا لِجَامُ دَابَّتِهِ بِيَدِهِ فَجَعَلَتِ الدَّابَّةُ تُنَازِعُهُ وَجَعَلَ يَتْبَعُهَا قَالَ شُعْبَةُ هُوَ أَبُو بَرْزَةَ الأَسْلَمِيُّ فَجَعَلَ رَجُلٌ مِنَ الْخَوَارِجِ يَقُولُ اللَّهُمَّ افْعَلْ بِهَذَا الشَّيْخِ فَلَمَّا انْصَرَفَ الشَّيْخُ قَالَ إِنِّي سَمِعْتُ قَوْلَكُمْ وَإِنِّي غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ستَّ غَزَوَاتٍ أَوْ سَبْعَ غَزَوَاتٍ وَثَمَانَ وَشَهِدْتُ تَيْسِيرَهُ وَإِنِّي إِنْ كُنْتُ أَنْ أُرَاجِعَ مَعَ دَابَّتِي أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَدَعَهَا تَرْجِعُ إِلَى مَأْلَفِهَا فَيَشُقُّ عَلَيَّ ❁

627-) Şu'be b. Haccâc anlatır: "Ezrak b. Kays bize şunu bildirdi: "Ehvâz'da Harûriyye fırkasıyla savaşıyorduk. Bu sırada ben nehir kenarında bulunuyordum, bir de baktım ki, bir adam elinde bineğinin yuları, namaz kılıyordu, derken bineği bu kimseyi çekip asılmaya başladı. O da bineğinin peşinden takip ediyordu. Bu kimse Ebû Berze Eslemî (r.a.) idi -Bunu gören Haricîlerden bir adam da: "Allah'ım, şu ihtiyara bu yaptığının cezasını ver." diyordu. Yaşlı adam namazı bitirince: "Sözünüzü duydum. Şunu bilesiniz ki ben Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte altı, yedi veya sekiz savaşta bulundum, kendisinin daima (bu gibi durumlarda) kolaylık gösterdiğine şahit oldum. Benim hayvanımla yürümem, onu bırakıp da yemliğine dönüp gidip, bana sıkıntı vermesinden bence daha iyidir." dedi.

٦٢٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَرَأَ سُورَةً طَوِيلَةً ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ اسْتَفْتَحَ بِسُورَةٍ أُخْرَى ثُمَّ رَكَعَ حَتَّى قَضَاهَا وَسَجَدَ ثُمَّ فَعَلَ ذَلِكَ فِي الثَّانِيَةِ ثُمَّ قَالَ إِنَّهُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَصَلُّوا حَتَّى يُفْرَجَ عَنْكُمْ لَقَدْ رَأَيْتُ فِي مَقَامِي هَذَا كُلَّ شَيْءٍ وُعِدْتُهُ حَتَّى لَقَدْ رَأَيْتُ أُرِيدُ أَنْ آخُذَ قِطْفًا مِنَ الْجَنَّةِ حِينَ رَأَيْتُمُونِي جَعَلْتُ أَتَقَدَّمُ وَلَقَدْ رَأَيْتُ جَهَنَّمَ يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا حِينَ رَأَيْتُمُونِي تَأَخَّرْتُ وَرَأَيْتُ فِيهَا عَمْرَو بْنَ لُحَيٍّ وَهُوَ الَّذِي سَيَّبَ السَّوَائِبَ ❁

& 628-) Hz. Âişe (r.a.): "Güneş tutuldu, bu nedenle Hz. Peygamber (s.a.v.) namaz kıldı ve uzun bir sure okudu, sonra rukûya gitti ve rukûyu uzun tuttu, arkasından başını kaldırdı ve diğer bir sureye başladı, sureyi bitirdiğinde rukûya gitti, secde yaptı. İkinci rekatta da aynısını yaptıktan sonra: ***"Güneş ve Ay Allah'ın delillerinden iki delildir. Bu durumu gördüğünüzde sizden budurum/sıkıntı gidenedeğin namaz kılınız. Şu makamımda /namaz kıldığım yerde vadolunduğum her şeyi gördüm. Hatta benim ileriye doğru gittiğimi gördüğünüzde, cennetten bir salkım almak istememi bile gördüm. Beni geriye çekilir gördüğünüzde birbirini kırıp geçirir halde cehennemi gördüm. Yine burada, adak develerini ilk başlatan Amr b. Luhay'ı da gördüm."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 564. ve 565. hadis olarak geçmişti, hadisin son kısmı için 1468. hadisteki açıklamaya bakınız.)

٦٢٩ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حَاجَةٍ لَهُ فَانْطَلَقْتُ ثُمَّ رَجَعْتُ وَقَدْ قَضَيْتُهَا فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ فَوَقَعَ فِي قَلْبِي مَا اللَّهُ أَعْلَمُ بِهِ فَقُلْتُ فِي نَفْسِي لَعَلَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَجَدَ عَلَيَّ أَنِّي أَبْطَأْتُ عَلَيْهِ ثُمَّ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ فَوَقَعَ فِي قَلْبِي أَشَدُّ مِنَ الْمَرَّةِ الأُولَى ثُمَّ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ عَلَيَّ فَقَالَ إِنَّمَا مَنَعَنِي أَنْ أَرُدَّ عَلَيْكَ أَنِّي كُنْتُ أُصَلِّي وَكَانَ عَلَى رَاحِلَتِهِ مُتَوَجِّهًا إِلَى غَيْرِ الْقِبْلَةِ ❁

& 629-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.), beni kendisinin bir hacetine göndermişti. Ben hemen gittim, hacetini yerine getirip geri döndüm ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldim, kendisine selâm verdim, ama selâmımı almadı. Kalbime bir şey düştü ki, bunu en iyi Allah bilir. İçimden: "Herhalde Rasûlüllah (s.a.v.) ben yavaş davrandım diye bana darıldı mı ki?" dedim, tekrar selâm verdim, bana yine cevap vermedi, bu sefer kalbime öncekinden daha ağır bir şey düştü. Sonra yine bir selâm verdim, bu defa selâmımı aldı ve: ***"Benim namaz kılmam, selâmını almama mani olmuştur."*** buyurdu. Kendisi bineği üzerinde, kıbleden başka bir yöne yönelmiş vaziyette idi.

٦٣٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ مُخْتَصِرًا ❁

& 630-) Ebû Hureyre (r.a.): "Bir kimsenin elini böğrüne koyarak namaz kılması yasaklanmıştır." demiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب السَّهْو

22-) Namazda Yanılma Bölümü

٦٣١ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى الظُّهْرَ خَمْسًا فَقِيلَ لَهُ أَزِيدَ فِي الصَّلاةِ فَقَالَ وَمَا ذَاكَ قَالَ صَلَّيْتَ خَمْسًا فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ مَا سَلَّمَ ❁

631-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'dan rivayet edilmiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.) bir defasında öğle namazını beş rekat kılmıştı, kendisine: "Namaza ilave mi yapıldı?" denildi: ***"O da nedir?"*** buyurdu, bir kimse: "Beş rekat kıldın" dedi, bunun üzerine selâm verdikten sonra iki defa secde etti"

(Bu konuda 262. hadis ve açıklaması ile 301. hadise bakınız.)

٦٣٢ عَنْ كُرَيْبٍ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَالْمِسْوَرَ بْنَ مَخْرَمَةَ وَعَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ أَزْهَرَ رضي الله عنه أَرْسَلُوهُ إِلَى عَائِشَةَ رضي الله عنها فَقَالُوا اقْرَأْ عَلَيْهَا السَّلامَ مِنَّا جَمِيعًا وَسَلْهَا عَنِ الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ صَلاةِ الْعَصْرِ وَقُلْ لَهَا إِنَّا أُخْبِرْنَا عَنْكِ أَنَّكِ تُصَلِّينَهُمَا وَقَدْ بَلَغَنَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنْهَا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَكُنْتُ أَضْرِبُ النَّاسَ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنْهَا فَقَالَ كُرَيْبٌ فَدَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ رضي الله عنها فَبَلَّغْتُهَا مَا أَرْسَلُونِي فَقَالَتْ سَلْ أُمَّ سَلَمَةَ فَخَرَجْتُ إِلَيْهِمْ فَأَخْبَرْتُهُمْ بِقَوْلِهَا فَرَدُّونِي إِلَى أُمِّ سَلَمَةَ بِمِثْلِ مَا أَرْسَلُونِي بِهِ إِلَى عَائِشَةَ فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ رضي الله عنها سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَنْهَى عَنْهَا ثُمَّ رَأَيْتُهُ يُصَلِّيهِمَا حِينَ صَلَّى الْعَصْرَ ثُمَّ دَخَلَ عَلَيَّ وَعِنْدِي نِسْوَةٌ مِنْ بَنِي حَرَامٍ مِنَ الأَنْصَارِ فَأَرْسَلْتُ إِلَيْهِ الْجَارِيَةَ فَقُلْتُ

قُومِي بِجَنْبِهِ فَقُولِي لَهُ تَقُولُ لَكَ أُمُّ سَلَمَةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ سَمِعْتُكَ تَنْهَى عَنْ هَاتَيْنِ وَأَرَاكَ تُصَلِّيهِمَا فَإِنْ أَشَارَ بِيَدِهِ فَاسْتَأْخِرِي عَنْهُ فَفَعَلَتِ الْجَارِيَةُ فَأَشَارَ بِيَدِهِ فَاسْتَأْخَرَتْ عَنْهُ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ يَا بِنْتَ أَبِي أُمَيَّةَ سَأَلْتِ عَنِ الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ وَإِنَّهُ أَتَانِي نَاسٌ مِنْ عَبْدِالْقَيْسِ فَشَغَلُونِي عَنِ الرَّكْعَتَيْنِ اللَّتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ فَهُمَا هَاتَانِ ❁

& 632-) Küreyb anlatır: "İbni Abbâs (r.a.), Misver b. Mahrame (r.a.) ile Abdurrahman b. Ezher (r.a.), Hz. Âişe (r.a.)'a bir kimseyi gönderip: "Bizden kendisine selâm söyle ve ikindi namazından sonra iki rekat namaz kılma meselesini sor, kendisine: "Bize senin bu namazı kıldığın haberi getirildi, halbuki Hz. Peygamber (s.a.v.)'den bunun yasaklandığı bize ulaşmıştır. İbni Abbâs da: "Ömer b. Hattab ile birlikte bu namazdan dolayı halkı döverdik." demiştir." diye söyle." dediler. Ben de Hz. Âişe (r.a.)'ın yanına girdim ve kendisine benimle gönderdikleri şeyi ilettim, o da: "Ümmü Seleme'ye sor" dedi, ben de yanlarına gidip söylediğini onlara ilettim. Onlar da beni bu sefer, Âişe (r.a.)'a gönderdikleri şeyin bir benzeri ile Ümmü Seleme (r.a.)'a gönderdiler. Ümmü Seleme (r.a.) da: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bunu yasakladığını duydum. Sonra kendisini ikindiyi kıldıktan sonra bunu kılarken de gördüm, yanımda Ensar'dan Harâmoğulları'ndan birtakım kadınlar varken kendisi yanıma girmişti. Bir kız çocuğunu kendisine gönderdim ve: "Yanına var, dur ve kendisine: "Ümmü Seleme sana: "Ey Allah'ın Rasûlü, senin bu iki rekat namazı yasakladığını duymuştum ama, şimdi senin bunu kıldığını görüyorum?" diyor" diye, söyle. Eğer eliyle işaret ederse, geri çekil" dedim. O da denileni yaptı. Hz. Peygamber (s.a.v.) eliyle işaret etti, kız da geri çekildi. Namazı bitirdiğinde: ***"Ey Ebû Ümeyye'nin kızı*** (Ümmü Seleme (r.a.)'in babasının adıdır) ***ikindiden sonra iki rekat namazı sormuşsun. Durum şudur: Bana Abdu'l-Kays kabilesinden bir kısım insanlar gelmişti, öğleden sonraki iki rekat namazı kılmaktan beni meşgul ettiler. İşte kıldığım budur."*** buyurdu.

(Hz. Âişe (r.a.) ikindi namazından sonra bu namazın kılındığını rivayet etmişti. 362 ve 363. hadislere bakınız.)

كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ اِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

ʒ ʒ ʒ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْجَنَائِزِ

23-) Cenazeler Bölümü

٦٣٣ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَتَانِي آتٍ مِنْ رَبِّي فَأَخْبَرَنِي أَوْ قَالَ بَشَّرَنِي أَنَّهُ مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ قُلْتُ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ قَالَ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ ❁

& 633-) Ebû Zer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Rabb'imden gelen*** (Cebrâil) ***bana geldi ve: "Ümmetimden Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayarak ölen kimsenin cennete gireceğini" müjdeledi / bildirdi"*** buyurdu. Ben de: "Zina etse de mi? hırsızlık yapsa da mı?" dedim. O da: ***"Zina etse de, hırsızlık yapsa da"*** buyurdu." demiştir.

(Günah işleyenler günahlarının hesabını verdikten sonra eğer mümin iseler elbette cennete gireceklerdir. Ancak yaptıkları günahların hesabı verilmeden doğrudan cennete gideceği anlaşılmamalıdır. Bu nedenle zina eden cennete girecektir diye zina ve benzeri günahlara yol verilmemelidir, böylelerinin yaptığı günahların pisliği elbette cehennemde temizlendikten sonra cennete gireceklerdir. Hadisin kısa bir benzeri 1103. hadiste gelecektir, biraz geniş benzeri de 1984. hadiste gelecektir.)

٦٣٤ عَنْ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ وَقُلْتُ أَنَا مَنْ مَاتَ لا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ ❁

& 634-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim, Allah'a bir şeyi ortak koşarken ölürse, cehenneme girer."*** buyurdu. Ben de: "Kim, Allah'a bir şeyi ortak koşmazken ölürse cennete girer." dedim." demiştir.

٦٣٥ عَنِ الْبَرَاءِ رضي الله عنه قَالَ أَمَرَنَا النَّبِيُّ ﷺ بِسَبْعٍ وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ أَمَرَنَا بِاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَعِيَادَةِ الْمَرِيضِ وَإِجَابَةِ الدَّاعِي وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ وَإِبْرَارِ الْقَسَمِ وَرَدِّ السَّلامِ وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ وَنَهَانَا عَنْ آنِيَةِ الْفِضَّةِ وَخَاتَمِ الذَّهَبِ وَالْحَرِيرِ وَالدِّيبَاجِ وَالْقَسِّيِّ وَالإِسْتَبْرَقِ ❁

& 635-) Berâ b. Âzib (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) yedi şeyi bize emretti, yedi şeyi de bize yasakladı:

Cenazenin arkasından yürümeyi, hastayı ziyaret etmeyi, davete icabet etmeyi, mazluma yardım etmeyi, yemine sadık kalmayı, selâmı almayı, aksırana dua etmeyi bize emretti.

Gümüş kap kullanmayı, altın yüzüğü, ipeği, ibrişim elbiseyi, keten ipek karışımı elbiseyi ve atlas elbiseyi bize yasakladı." demiştir.

(Bu konuda 2052. ve 2053. hadislere de bakınız. Aksıran kimseye dua, aksıran: "el-Hamdülillah" dediğinde, ona "yerhamukellah" (=Allah sana merhamet etsin) diye dua etmektir. O da "yehdîkümüllâh ve yuslih bâleküm" (=Allah sizi hidayete eriştirsin, durumunuzu iyileştirsin) diye karşı duada bulunur. (Buhârî, Edeb: 126)

Hadiste sözü edilen eşyalar, ipek türleridir. İbrişim, kalın iplerle örülmüş ipek kumaştır. Atlas, parlak sık dokunmuş ipek kumaştır.

Hadiste zikredilen yedi yasağın altısı belirtilmiş birisi belirtilmemiştir. Buhârî'nin diğer yerde getirdiği rivayette (Kitâbu'l-Libâs: 45) bunun "Mîsera" olduğunu görmekteyiz. Mîsera, eyer yastığı, üst elbise, bir şeyin üzerine yayılıp oturulan sergi anlamlarına gelir. Genelde bu tür eşyalar o dönemde ipekten yapıldığından yasaklanmıştır.)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ رَدُّ السَّلامِ وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ ❁

✍ Ebû Hureyre (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim demiştir:

"Müslümanın Müslüman üzerindeki hakkı beştir: Selamı almak. Hastayı ziyaret etmek. Cenazenin arkasından yürümek. Davete icabet etmek. Aksırana dua etmek."

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.)

٦٣٦ عَنْ أُمِّ الْعَلاءِ رضي الله عنها امْرَأَةٍ مِنَ الأَنْصَارِ بَايَعَتِ النَّبِيَّ ﷺ أَخْبَرَتْهُ أَنَّهُ اقْتُسِمَ الْمُهَاجِرُونَ قُرْعَةً فَطَارَ لَنَا عُثْمَانُ بْنُ مَظْعُونٍ فَأَنْزَلْنَاهُ فِي أَبْيَاتِنَا فَوَجِعَ وَجَعَهُ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ فَلَمَّا تُوُفِّيَ وَغُسِّلَ وَكُفِّنَ فِي أَثْوَابِهِ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْكَ أَبَا السَّائِبِ فَشَهَادَتِي عَلَيْكَ لَقَدْ أَكْرَمَكَ اللَّهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَمَا يُدْرِيكِ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَكْرَمَهُ فَقُلْتُ بِأَبِي أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَنْ يُكْرِمُهُ اللَّهُ فَقَالَ أَمَّا هُوَ فَقَدْ جَاءَهُ الْيَقِينُ وَاللَّهِ إِنِّي لأَرْجُو لَهُ الْخَيْرَ وَاللَّهِ مَا أَدْرِي وَأَنَا رَسُولُ اللَّهِ مَا يُفْعَلُ بِي قَالَتْ فَوَاللَّهِ لا أُزَكِّي أَحَدًا بَعْدَهُ أَبَدًا ❁

636-) Ensar'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'e biat etmiş kadınlardan olan Ümmü'l-Âlâ (r.a.) anlatır: "Muhacirler kur'a ile bölüştürüldüğünde bize Osman b. Mez'ûn (r.a.) düşmüştü. Kendisini evlerimizde konuk ettik. Sonunda vefat ettiği hastalığına tutuldu, vefat edince yıkanıp elbisesine kefenlendi. Rasûlüllah (s.a.v.) yanına girdi ben: "Ey Ebû's-Sâib (Osman b. Mez'ûn (r.a.)'ın künyesidir) Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun "Allah'ın sana ikramda bulunduğu" hususunda sana şahitliğim vardır." dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah'ın ona ikramda bulunduğunu sen nereden biliyorsun?"*** buyurdu ben de: "Babam sana kurban olsun Ey Allah'ın Rasûlü, Allah ya kime ikramda bulunur?" dedim: ***"Bak, o, kendisine ölüm gelmiş bir kimsedir, vallahi ben, Allah'ın Rasûlü olduğum halde bana ne yapacağını ben de bilmiyorum."*** buyurdu. Bundan sonra vallahi ben de hiçbir kimseye tezkiyede bulunmuyorum."

(Buhârî'deki diğer rivayetlerinde (Menâkıbu'l-Ensâr: 46, Ta'bîr: 13, 27) hadisin sonunda Ümmü'l-Âlâ (r.a.)'nın: "Ancak yine de bu beni çok hüzünlendirdi, uykuya daldım, rüyamda Osman b. Mez'ûn'a ait akan bir pınar gördüm. Rasûlüllah (s.a.v.)'e giderek bunu anlattım: ***"Bu, onun amelidir."*** buyurdu" dediği rivayet edilir. Bu hadise hicretin ikinci yılında olmuştur. Bedir Savaşı'na katılan Müslümanların cennetlik oldukları, aşereyi mübeşşerenin cennetlik olduğu müjdeleri ve benzeri müjdeler bu hadiseden sonra gelmiştir. Efendimiz (a.s.) bir kimsenin âhiretteki durumunun ne olduğu kendisine bildirilmediği müddetçe kesin olarak bilemez.)

٦٣٧ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ لَمَّا قُتِلَ أَبِي جَعَلْتُ أَكْشِفُ الثَّوْبَ عَنْ وَجْهِهِ أَبْكِي وَيَنْهَوْنِي عَنْهُ وَالنَّبِيُّ ﷺ لا يَنْهَانِي فَجَعَلَتْ عَمَّتِي فَاطِمَةُ تَبْكِي فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ تَبْكِينَ أَوْ لا تَبْكِينَ مَا زَالَتِ الْمَلائِكَةُ تُظِلُّهُ بِأَجْنِحَتِهَا حَتَّى رَفَعْتُمُوهُ ❁

& 637-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: "Babam şehid olunca yüzündeki örtüyü açıp, ağlamaya durdum. Oradakiler beni ağlamamı engellerken Hz. Peygamber (s.a.v.) beni engellemiyordu. Halam Fatıma da ağlamaya durdu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ağlasanız da ağlamasanız da, siz yerden kaldırana değin melekler kanatlarıyla onu sürekli gölgelendirmektedirler."*** buyurdu.

٦٣٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَعَى النَّجَاشِيَّ فِي الْيَوْمِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى فَصَفَّ بِهِمْ وَكَبَّرَ أَرْبَعًا ❁

{&} 638-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Necâşî vefat ettiği gün ölüm haberini bildirdi. Namazgah'a çıkarak cemaat ile saf yaptı ve dört tekbir aldı." demiştir.

٦٣٩ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَأُصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا جَعْفَرٌ فَأُصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا عَبْدُاللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ فَأُصِيبَ وَإِنَّ عَيْنَيْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَتَذْرِفَانِ ثُمَّ أَخَذَهَا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ مِنْ غَيْرِ إِمْرَةٍ فَفُتِحَ لَهُ ❁

639-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. (Mute Savaşı'nda kumandanların peş peşe şehid olmalarını anlatırken) Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bayrağı Zeyd b. Hârise aldı, vuruldu sonra Cafer b. Ebi Talib aldı, o da vuruldu arkasından Abdullah b. Revâha aldı o da vuruldu*** -Bu sırada Rasûlüllah (s.a.v.)'in gözlerinden yaş akıyordu- Sonra ***bir emir verilmeden kendiliğinden Halid b. Velid aldı ve sonunda kendisine fetih nasib oldu."*** buyurmuştur.

(Bir benzeri 1550. hadiste gelecektir.)

٦٤٠ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا مِنَ النَّاسِ مِنْ مُسْلِمٍ يُتَوَفَّى لَهُ ثَلاثٌ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ إِلاَّ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمْ ❁

640-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ergenlik çağına ermemiş üç çocuğu vefat eden her Müslümanı, Allah bu çocuklara merhamet ve lütfundan dolayı mutlaka cennete koyar."*** buyurmuştur.

(Hadisin değişik bir benzeri 87 ve 2143. hadislere bakınız.)

٦٤١ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ الأَنْصَارِيَّةِ رضي الله عنها قَالَتْ دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ تُوُفِّيَتِ ابْنَتُهُ فَقَالَ اغْسِلْنَهَا ثَلاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتُنَّ ذَلِكَ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَاجْعَلْنَ فِي الآخِرَةِ كَافُورًا أَوْ شَيْئًا مِنْ كَافُورٍ فَإِذَا فَرَغْتُنَّ فَآذِنَّنِي فَلَمَّا فَرَغْنَا آذَنَّاهُ فَأَعْطَانَا حِقْوَهُ فَقَالَ أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ تَعْنِي إِزَارَهُ ❁

{&} 641-) Ümmü Atıyye el-Ensârîyye (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) kızı (Zeyneb) vefat ettiğinde yanımıza girdi ve: ***"Su ve sidr*** (temizlikte sabun yerine kullanılan Arabistan Kirazı ağacının yaprakları) ***ile üç veya beş gerekli görürseniz daha fazla yıkayın ve sonuncu yıkamada kâfur*** veya ***kâfur benzeri bir şey kullanın, yıkadıktan sonra da bana haber veriniz."*** buyurdu. Yıkadıktan sonra kendisine haber verdik, bize izarını verdi ve: ***"Bunu iç kefeni yapınız."*** buyurdu.

(Hz. Peygamber (s.a.v.) ile teberrük konusunda 1945. hadisin açıklamasına bakınız.)

٦٤٢ وفي رواية أخرى أَنَّهُ قَالَ ابْدَأْنَ بِمَيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا ❁ قَالَتْ وَمَشَطْنَاهَا ثَلاثَةَ قُرُونٍ

& 642-) Diğer bir rivayette ise: ***"Sağından ve abdest organlarından yıkamaya başlayın."*** buyurmuştur. Ümmü Atiyye (r.a.) da: "Saçlarını tarayıp üç örgü yaptık." demiştir.

٦٤٣ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كُفِّنَ فِي ثَلاثَةِ أَثْوَابٍ يَمَانِيَةٍ بِيضٍ سَحُولِيَّةٍ مِنْ كُرْسُفٍ لَيْسَ فِيهِنَّ قَمِيصٌ وَلا عِمَامَةٌ ❁

{&} 643-) Hz. Âişe (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.), Yemen işi pamuktan üç tane beyaz Sehûliyye (Yemen'de kumaş dokumacılığıyla bilinen bir şehir) bezi ile kefenlendirildi. Bu bez kefenlerinin içerisinde sarık ve gömlek yoktu."

(Hadisin kısa olarak bir benzeri 1983. hadiste gelecektir.)

٦٤٤ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ وَاقِفٌ بِعَرَفَةَ إِذْ وَقَعَ عَنْ رَاحِلَتِهِ فَوَقَصَتْهُ أَوْ قَالَ فَأَوْقَصَتْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَكَفِّنُوهُ فِي ثَوْبَيْنِ وَلا تُحَنِّطُوهُ وَلا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ فَإِنَّهُ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلَبِّيًا ❁

& 644-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Arafat'ta hac sırasında bir adam Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanında vakfe yaptığı sırada birden devesinden düşüp, boynu kırıldı (ve öldü) Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Su ve Sidr ile yıkayıp iki bez*** (ihramı) ***içerisine kefenleyin koku sürmeyin başını da örtmeyin, çünkü o kıyamet günü*** (ihramıyla) ***telbiye getirerek diriltilecektir."*** buyurdu."

(İhramda iken vefat eden kimsenin kefenlenmesi konusunda değişik yaklaşımlar vardır. İmam Şafi, Ahmed b. Hanbel ve bir kısım âlimler yukarıdaki hadisi delil getirerek ihramda iken vefat eden kimsenin başı açık olarak ihramıyla defnedileceğini söylemişlerdir. Diğer taraftan İmam Mâlik, İmam Azam Ebû Hanife ve bir kısım âlimler ise bu hadisdeki uygulamanın genel değil özel bir uygulama olduğunu belirterek ihramda iken vefat eden kimsenin kefenlenmesinde farklı uygulamaya tabi tutulmayacağını belirtmişlerdir.)

٦٤٥ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ عَبْدَاللَّهِ ابْنَ أُبَيٍّ لَمَّا تُوُفِّيَ جَاءَ ابْنُهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعْطِنِي قَمِيصَكَ أُكَفِّنْهُ فِيهِ وَصَلِّ عَلَيْهِ وَاسْتَغْفِرْ لَهُ فَأَعْطَاهُ النَّبِيُّ ﷺ قَمِيصَهُ فَقَالَ آذِنِّي أُصَلِّي عَلَيْهِ فَآذَنَهُ فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيْهِ جَذَبَهُ عُمَرُ رضي الله عنه فَقَالَ أَلَيْسَ اللَّهُ نَهَاكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ فَقَالَ أَنَا بَيْنَ خِيَرَتَيْنِ قَالَ ﴿اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ﴾ فَصَلَّى عَلَيْهِ فَنَزَلَتْ ﴿وَلا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا﴾

& 645-) İbni Ömer (r.a.) anlatır: "(Münafıkların reisi) Abdullah b. Übey öldüğünde oğlu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, gömleğini versen de içerisine kefenlesek, cenaze namazını kıldırıp bağışlama dilesen." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) de gömleğini verdi ve: ***"Namaz kıldırmam için*** (işiniz bittiğinde) ***bana haber verin"*** buyurdu. Kendisine haber verildi, namaz kıldırmak istediğinde Ömer (r.a.) kendisini çekti ve: "Allah, münafıkların cenaze namazı kıldırmanı sana yasaklamadı mı?" dedi. O da: ***"Allah:*** **«Onlar için bağışlanma dile veya dileme** (değişen bir şey olmaz) **Onlar için yetmiş kere bağışlanma dilesen bile Allah onları asla bağışlamayacaktır.»** ***buyurmuştur.*** (Tevbe: 80) ***Bu nedenle ben iki seçenek arasında serbestim*** (bağışlama dileyebilirim de, dilemem de)**"** buyurdu ve namazını kıldırdı. Arkasından: **«Onlardan ölen bir kimse için asla cenaze namazı kıldırma!...»** (Tevbe: 84) ayeti indi.

(Bu inen ayet Hz. Ömer'in görüşünü teyit etmiştir. Bu gibi durumlara "Muvâfakâtı Ömer" denilmiştir. Bu konuda 263. hadisin açıklamasına bakınız.)

٦٤٦ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ أَتَى النَّبِيُّ ﷺ عَبْدَاللَّهِ بْنَ أُبَيٍّ بَعْدَ مَا دُفِنَ فَأَخْرَجَهُ فَنَفَثَ فِيهِ مِنْ رِيقِهِ وَأَلْبَسَهُ قَمِيصَهُ ❁

& 646-) Câbir (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Abdullah b. Übey gömüldükten sonra geldi ve kabrinden çıkartıp ağzına tükrüğünü üfledi, gömleğini giydirdi." demiştir.

(Câbir (r.a.)'ın rivayet ettiği bu hadisle bundan bir önceki İbni Ömer (r.a.)'ın rivayet ettiği hadiste münafıkların başı Abdullah b. Übey'in cenazesine karşı Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tutumu anlatılmıştır. Aslında Abdullah b. Übey iyi bir kimse değildir, kâfir olduğu halde Müslüman görünmüş, İslâm ümmetini parçalamak için çeşitli dolaplar çevirmekten geri durmamıştır. Bu arada kendisinin Hazrec kabilesinin reisi olması bu kabilenin İslâm'a ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bakışını etkilemekte idi. Bu nedenle Hz. Peygamber (s.a.v.) her ne kadar bu adamın inançsız olduğunu manen bilse bile Hazreclileri kazanmak için siyaseten Abdullah b. Übey'in cenazesine ilgi göstermiş, arakasından yukarıda hadiste anlatıldığı gibi uyarı gelmiştir. (Tevbe: 84) Aynî'nin verdiği bilgiye göre Rasûlüllah (s.a.v.)'in bu adamın cenazesine gösterdiği tutumdan dolayı Hazrec kabilesinden bin kişi İslâm'a girmiştir. (Umdetü'l-Kârî, Aynî, V. 415) Bu adamın oğlu olan Abdullah b. Abdullah (r.a.) iyi bir Müslümandı, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında pek çok savaşlara katılmış hatta yaptığı kötülüklerden dolayı babasının boynunu vurmak için Hz. Peygamber (s.a.v.)'den izin istemişti. Yukarıdaki hadisten de anlaşılacağı gibi Rasûlüllah (s.a.v.)'in Abdullah b. Übey'in cenazesine katılıp katılmaması tartışmalara yol açmış, bu nedenle oğlu Abdullah (r.a.), Hz. Peygamber'e sıkıntı olmaması için babasının cenazesini haber vermeden gömmüştür. Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.v.) durumu öğrendiğinde, önceden cenaze namazını kıldıracağını söylediğinden dolayı Abdullah b. Übey'in kabrini açtırıp söz verdiği gömleği ona giydirmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Benim gömleğim asla onu Allah'tan kurtaramaz ama ben bu sebeple onun kavminden olanların İslâm'a girecekleri-ni ümit etmekteyim"*** dediği de söylenmiştir. Yine bu hadisten lüzum görüldüğünde kabrin açılabileceğine işaret çıkmaktadır. Umdetü'l-Kârî, Aynî, V. 615-618)

٦٤٧ عَنْ خَبَّابٍ رضي الله عنه قَالَ هَاجَرْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ نَلْتَمِسُ وَجْهَ اللَّهِ فَوَقَعَ أَجْرُنَا عَلَى اللَّهِ فَمِنَّا مَنْ مَاتَ لَمْ يَأْكُلْ مِنْ أَجْرِهِ شَيْئًا مِنْهُمْ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ وَمِنَّا مَنْ أَيْنَعَتْ لَهُ ثَمَرَتُهُ فَهُوَ يَهْدِبُهَا قُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ فَلَمْ نَجِدْ مَا نُكَفِّنُهُ إِلاَّ بُرْدَةً إِذَا غَطَّيْنَا بِهَا رَأْسَهُ خَرَجَتْ رِجْلاَهُ وَإِذَا غَطَّيْنَا رِجْلَيْهِ خَرَجَ رَأْسُهُ فَأَمَرَنَا النَّبِيُّ ﷺ أَنْ نُغَطِّيَ رَأْسَهُ وَأَنْ نَجْعَلَ عَلَى رِجْلَيْهِ مِنَ الإِذْخِرِ ❁

& 647-) Habbâb (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile beraber Allah rızasını arzu ederek hicret ettik, sevabımız Allah katında gerçekleşmiştir. Ancak bizden kimimize sevabın meyvesi yetişti onlar, şimdi (dünyadayken meyveleri) toplamaktadırlar, kimimiz de sevabından (dünyada) bir şey yiyemeden vefat etti. Mu'sâb b. Umeyr de bunlardandır. Uhud Savaşı'nda şehid oldu, büründüğü bir tek kumaş bezden başka kendisini kefenleyebileceğimiz bir şey de bulamamıştık. Onu baştarafına örttüğümüz de ayakları açıkta kalıyor, ayaklarını örttüğümüzde de baştarafı açıkta kalıyordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) baştarafını örtüp, ayaklarına izhir (Mekke ayrığı otu) koyup defnetmemizi emretti." demiştir.

٦٤٨ عَنْ سَهْلٍ رضي الله عنه أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتِ النَّبِيَّ ﷺ بِبُرْدَةٍ مَنْسُوجَةٍ فِيهَا حَاشِيَتُهَا أَتَدْرُونَ مَا الْبُرْدَةُ قَالُوا الشَّمْلَةُ قَالَ نَعَمْ قَالَتْ نَسَجْتُهَا بِيَدِي فَجِئْتُ لأَكْسُوَكَهَا فَأَخَذَهَا النَّبِيُّ ﷺ مُحْتَاجًا إِلَيْهَا فَخَرَجَ إِلَيْنَا وَإِنَّهَا إِزَارُهُ فَحَسَّنَهَا فُلاَنٌ فَقَالَ اكْسُنِيهَا مَا أَحْسَنَهَا قَالَ الْقَوْمُ مَا أَحْسَنْتَ لَبِسَهَا النَّبِيُّ ﷺ مُحْتَاجًا إِلَيْهَا ثُمَّ سَأَلْتَهُ وَعَلِمْتَ أَنَّهُ لا يَرُدُّ قَالَ إِنِّي وَاللَّهِ مَا سَأَلْتُهُ لأَلْبَسَهُ إِنَّمَا سَأَلْتُهُ لِتَكُونَ كَفَنِي قَالَ سَهْلٌ فَكَانَتْ كَفَنَهُ ❁

648-) Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a.) anlatır: "Bir kadın Hz. Peygamber (s.a.v.)'e kenarlarının saçakları örülmüş bir bürde (belden yukarısını örtmek için bürünülen kumaş giysi) getirmişti -"Bürde nedir biliyor musunuz?": "Bürünülen kumaş giysidir." dediler: "Evet, tamam işte odur"- Bürdeyi getiren kadın: "Bunu kendi ellerimle dokudum, sana giydirmek için getirdim" dedi. Aslında Hz. Peygamber (s.a.v.)'in böyle bir şeye ihtiyacı da vardı. Onu aldı, giyinip yanımıza çıktı. Falanca kimse (Abdurrahman b. Avf (r.a.) veya Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.) olduğu söylenmiştir) bu giysinin güzel olduğunu belirterek: "Bu

ne kadar da güzel, onu bana giydirseniz" dedi. Orada bulunanlar: "İyi etmedin! Hz. Peygamber (s.a.v.) zaten ihtiyacı olduğu için alıp giyindi, sen de onun geri çevirmeyeceğini bildiğin halde kendisinden istedin!" dediler. O da: "Vallahi ben onu giyinmek için istemedim, kefenim olsun diye istedim." dedi. Sonunda da o kimsenin kefeni bu oldu."

٦٤٩ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رضي الله عنها قَالَتْ نُهِينَا عَنِ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَلَمْ يُعْزَمْ عَلَيْنَا ❁

649-) Ümmü Atıyye (r.a.): "Cenazelerin arkasından gitmemiz bize yasaklandı, ama (bu, diğer yasaklar kadar) sıkı tutulmadı." demiştir.

(Hadisin geniş bir benzeri 213. hadiste geçmişti.)

٦٥٠ عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لا يَحِلُّ لامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ تُحِدُّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلاثٍ إِلاَّ عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ ❁

650-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Ümmü Habibe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Allah'a ve âhiret gününe inanan bir kadına, kocasının ölümü üzerine dört ay on gün yas tutmasından başka, hiçbir ölü için üç günden fazla yas tutması helâl olmaz."*** diye buyururken işittim." demiştir.

(Kadının yas tutması, siyahlara bürünüp ziynetlerini kullanmamasıdır denilmiştir. Kocası ölen kadının dört ay on gün yas tutup beklemesi hakkında 1880. hadise de bakınız.)

٦٥١ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِامْرَأَةٍ تَبْكِي عِنْدَ قَبْرٍ فَقَالَ اتَّقِي اللَّهَ وَاصْبِرِي قَالَتْ إِلَيْكَ عَنِّي فَإِنَّكَ لَمْ تُصَبْ بِمُصِيبَتِي وَلَمْ تَعْرِفْهُ فَقِيلَ لَهَا إِنَّهُ النَّبِيُّ ﷺ فَأَتَتْ بَابَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمْ تَجِدْ عِنْدَهُ بَوَّابِينَ فَقَالَتْ لَمْ أَعْرِفْكَ فَقَالَ إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الأُولَى ❁

& 651-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir kabrin yanıbaşında ağlamakta olan bir kadına rastladı ve: ***"Allah'tan kork ve sabret"*** buyurdu. -Kadın Hz. Peygamber (s.a.v.)'i bilmiyordu-: "Git başımdan, benim başıma gelen senin başına gelmedi" dedi. Kadına: "Bu zat, Hz. Peygamber (s.a.v.)'dir." denildi. Arkasından kadın Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kapısına geldi. (Kapıcılar aradı) Ama yanında kapıcılar falan bulamadı: "Seni bilemedim (kusuruma bakma)" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sabır, ancak musibetin ilk geldiği andadır."*** buyurdu.

٦٥٢ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنهما قَالَ أَرْسَلَتِ ابْنَةُ النَّبِيِّ ﷺ إِلَيْهِ إِنَّ ابْنًا لِي قُبِضَ فَأْتِنَا فَأَرْسَلَ يُقْرِئُ السَّلامَ وَيَقُولُ إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ وَلَهُ مَا أَعْطَى وَكُلٌّ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُسَمًّى فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ فَأَرْسَلَتْ إِلَيْهِ تُقْسِمُ عَلَيْهِ لَيَأْتِيَنَّهَا فَقَامَ وَمَعَهُ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ وَمَعَاذُ بْنُ جَبَلٍ وَأُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَرِجَالٌ فَرُفِعَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الصَّبِيُّ وَنَفْسُهُ تَتَقَعْقَعُ قَالَ حَسِبْتُهُ أَنَّهُ قَالَ كَأَنَّهَا شَنٌّ فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ فَقَالَ سَعْدٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا هَذَا فَقَالَ هَذِهِ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللَّهُ فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ ❁

& 652-) Üsâme b. Zeyd (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kızı (Hz. Zeyneb (r.a.): "Oğlum öldü hemen bize gel" diye haber saldı. Hz. Peygamber (s.a.v.) selâm söyleyerek: ***"Şüphesiz al-***

dığı da verdiği de Allah'ındır. Her şeyin Onun katında belirtilmiş bir eceli vardır. Sabretsin ve ecrini Allah'tan beklesin" diye cevap gönderdi. Bu sefer kızı mutlaka gelmesi için yemin ederek tekrar kendisine haber saldı. O da yanında Sa'd b. Ubâde, Muâz b. Cebel, Übey b. Ka'b, Zeyd b. Sâbit ve birtakım kimselerle kalkıp geldi. Çocuk Rasûlüllah (s.a.v.)'e verildi, canı gidip gelmekte idi, (hadisi rivayet eden ravi) vücudu sanki eskiyip pörsümüş deri kırba gibi idi dediğini de zannediyorum demiştir. Rasûlüllah'ın gözleri yaşla doldu. Sa'd: "Ey Allah'ın Rasûlü, bu hal de nedir?" dedi: ***"Bu, Allah'ın kullarının kalplerine bıraktığı bir rahmettir. Allah kullarından sadece merhametli olanlara merhamet eder."*** buyurdu.

(Çocuğun vücudunun eskimiş deri kırbaya benzetilmesi, eski kırbanın renginin solduğu gibi vefat etmek üzere olan çocuğun tenin solmasından dolayıdır.)

٦٥٣ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ شَهِدْنَا بِنْتًا لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسٌ عَلَى الْقَبْرِ قَالَ فَرَأَيْتُ عَيْنَيْهِ تَدْمَعَانِ قَالَ فَقَالَ هَلْ مِنْكُمْ رَجُلٌ لَمْ يُقَارِفِ اللَّيْلَةَ فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ أَنَا قَالَ فَانْزِلْ قَالَ فَنَزَلَ فِي قَبْرِهَا ❁

653-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'in kızı (Hicrî 9. yılda vefat eden Ümmü Gülsüm (r.a.)'ın cenazesinde) bulunduk. Rasûlüllah (s.a.v.) kabrinin başında oturuyordu, gözlerinin yaşla dolduğunu gördüm: ***"Sizden bu gece büyük küçük bir günah işlememiş bir kimse var mıdır?"*** buyurdu. Ebû Talha: "Ben" dedi. Rasûlüllah: ***"Kabrine sen in"*** buyurdu. O da kabrine inip (yerleştirdi)" demiştir.

(Ebû Talha (r.a.) için: 740, 1221, 1568. hadislere bakınız.)

٦٥٤ عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ الْمَيِّتَ يُعَذَّبُ بِبَعْضِ بُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما فَلَمَّا مَاتَ عُمَرُ رضي الله عنه ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعَائِشَةَ رضي الله عنها فَقَالَتْ رَحِمَ اللَّهُ عُمَرَ وَاللَّهِ مَا حَدَّثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ اللَّهَ لَيُعَذِّبُ الْمُؤْمِنَ بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ وَلَكِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ اللَّهَ لَيَزِيدُ الْكَافِرَ عَذَابًا بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ وَقَالَتْ حَسْبُكُمُ الْقُرْآنُ ﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى﴾

& 654-) Hz. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şüphesiz ölü, ailesinin kendisine ağlamasının bir kısmından dolayı azaba uğrar."*** buyurdu." demiştir.

İbni Abbâs (r.a.): "Ömer (r.a.)'ın vefat ettiği sırada, orada bulunanların kendisine ağladıklarında bildirdiği bu hadisi Âişe (r.a.)'a söyledim, o da: "Allah Ömer'e rahmet etsin. Vallahi Rasûlüllah (s.a.v.): "Şüphesiz mü'min, ailesinin kendisine ağlamasından dolayı azabolunur." şeklinde dememiştir. Ancak Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şüphesiz Allah, ailesinin kendisine ağlamasından dolayı kâfire azabı artırır."*** buyurmuştur. Kur'ân'da: **«Hiçbir kimse diğer bir kimsenin günahını yüklenemez.»** (Fatır: 18) buyurulması size yeter." dedi" demiştir.

(Hiçbir kimse bir başkasının yaptığı günahtan sorumlu tutulamaz ancak bu günahta bir hissesi varsa bu hariçtir. Hz. Âişe (r.a.) ölen bir Müslümanın kendisinden sonra ailesinin ağlamasından sorumlu tutulamayacağını belirterek bir yanlış anlaşılmayı düzelterek cevap vermiştir. Hadiste de ***"ağlamasının bir kısmından dolayı"*** kaydı bulunmaktadır. Buna göre her çeşit ağlama değil, belirli ağlamalar olduğu anlaşılır ki, bu da Araplar'da yaygın olan feryad ve figan çığlıklarıyla dövünme şeklinde meşhur bir âdet olan ağlamadır. Ölüye azab vermesi ise ölünün kendisinden sonra bu şekilde ağlanılmasını vasiyet etmesi veya böyle ağlayacak bir aile yetiştirip onların vebalini yüklenmesinden dolayıdır.

İmam Buhârî getirdiği bu hadisi zikrettiği başlıkta konuyu çok güzel açıklamış ve şöyle bir başlık koymuştur. *"Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: "Ölü, ailesinin kendisine ağlamasının bir kısmından dolayı azaba uğrar." konusu. Bu durum ölünün hayatta iken feryad ve figanla ağlama âdeti var ise böyledir. Çünkü Yüce Allah'ın şu sözü vardır: «Ey iman edenler kendinizi ve ailenizi cehennem ateşinden koruyunuz...» (Tahrim: 6) Hz. Peygamber (s.a.v.)'de: "Her biriniz çobansınız ve her biriniz idaresi altındakilerden sorumludur." buyurmuştur. Ancak bir kimsenin hayatta iken ağlayıp feryat etme gibi bir âdeti yok ise bu ağlama, Hz. Âişe (r.a.)'ın dediği gibi olup "Hiçbir kimse diğer bir kim-*

senin günahını yüklenemez." (Fâtır: 18) ayetini belirtmiştir. Yine bu konuda Yüce Allah: «Yükü (günahla) ağır gelen bir kişi onu taşımak için (birisini) çağırsa onun yükünden hiçbir şey taşıttırılmaz.» (Fâtır: 18) buyurmuştur. Ağlamaya müsaade edilen, feryad ve figan bulunmayan ağlama şeklidir." (Buhârî, Kitabu'l-Cenâiz: 32)

Hz. Peygamber (s.a.v.) ve Ashab-ı Kiram'ın, bazı ölüm hâdiselerinden dolayı sessizce ağladıkları çoğu defa hadislerde bildirilmiştir. Biraz sonra gelecek olan 663. hadiste de Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Şüphesiz, Allah ne gözyaşından dolayı ne de kalbin hüzünlenmesinden dolayı azap eder*** -dilini gösterdi- ***ancak bundan dolayı azap veya merhamet eder."*** buyurmuştur.

٦٥٥ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ إِنَّمَا مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى يَهُودِيَّةٍ يَبْكِي عَلَيْهَا أَهْلُهَا فَقَالَ إِنَّهُمْ لَيَبْكُونَ عَلَيْهَا وَإِنَّهَا لَتُعَذَّبُ فِي قَبْرِهَا ❁

{&} 655-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.), ailesinin kendisi için ağladığı Yahudi bir kadının (mezarına) uğramıştı: ***"Şüphesiz onlar kadın için ağlıyorlar ama bu kadın mezarında azap görmektedir."*** buyurdu." demiştir.

٦٥٦ عَنِ الْمُغِيرَةِ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِنَّ كَذِبًا عَلَيَّ لَيْسَ كَكَذِبٍ عَلَى أَحَدٍ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ
وسَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ نِيحَ عَلَيْهِ يُعَذَّبُ بِمَا نِيحَ عَلَيْهِ ❁

& 656-) Muğîra (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Şüphesiz benim üzerimden yalan söylemek, öyle herhangi bir yalan gibi değildir. Kim bilerek benim üzerimden yalan söylerse cehennemdeki yerine hazırlansın."*** diye buyururken işittim, yine Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Kimin ölüsünde feryad ve figanla ağlanırsa bu feryatlardan dolayı kendisine azap olunur."*** diye buyururken işittim." demiştir.

(Hadisin baş kısmına 90, 91, 92 ve 1461. hadislerde de değinilir.)

٦٥٧ عَنْ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَطَمَ الْخُدُودَ وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ ❁

& 657-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Yüzleri tokatlayan, yakaları yırtan ve cahiliyet çığlığıyla çağıran*** (ağıt kuran) ***bizden değildir"*** buyurdu" demiştir.

(664 ve 1785. hadislerde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kadınlardan biat alırken ölüler için çığlık atıp feryat etmeyi yasakladığı bildirilir.)

٦٥٨ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعُودُنِي عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ مِنْ وَجَعٍ اشْتَدَّ بِي فَقُلْتُ إِنِّي قَدْ بَلَغَ بِي مِنَ الْوَجَعِ وَأَنَا ذُو مَالٍ وَلا يَرِثُنِي إِلاَّ ابْنَةٌ أَفَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثَيْ مَالِي قَالَ لا فَقُلْتُ بِالشَّطْرِ فَقَالَ لا ثُمَّ قَالَ الثُّلُثُ وَالثُّلُثُ كَبِيرٌ أَوْ كَثِيرٌ إِنَّكَ أَنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ أَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللَّهِ إِلاَّ أُجِرْتَ بِهَا حَتَّى مَا تَجْعَلُ فِي فِي امْرَأَتِكَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أُخَلَّفُ بَعْدَ أَصْحَابِي قَالَ إِنَّكَ لَنْ تُخَلَّفَ فَتَعْمَلَ عَمَلاً صَالِحًا إِلاَّ ازْدَدْتَ بِهِ دَرَجَةً وَرِفْعَةً ثُمَّ لَعَلَّكَ أَنْ تُخَلَّفَ حَتَّى يَنْتَفِعَ بِكَ أَقْوَامٌ وَيُضَرَّ بِكَ آخَرُونَ اللَّهُمَّ أَمْضِ لأَصْحَابِي هِجْرَتَهُمْ وَلا تَرُدَّهُمْ عَلَى أَعْقَابِهِمْ لَكِنِ الْبَائِسُ سَعْدُ بْنُ خَوْلَةَ يَرْثِي لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ مَاتَ بِمَكَّةَ ❁

{&} 658-) Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.) anlatır: "Veda Haccı senesinde amansız tutulduğum hastalıktan dolayı Rasûlüllah (s.a.v.) beni ziyarete gelirdi. Kendisine: "Hastalığım çok ağırlaştı, ben mal mülk sahibiyim ve bir kızımdan başka da mirasçım yoktur. Malımın üçte ikisini sadaka olarak dağıtabilir miyim?" dedim: ***"Hayır"*** diye buyurdu: "Yarısını?" dedim: ***"Hayır"*** diye buyurdu ve devamla: ***"Üçte birini, aslında üçte biri de çoktur. Şüphesiz senin mirasçını zengin bırakıp göçmen, insanların yardımıyla geçinen muhtaç birisi olarak bırakmandan daha iyidir. Şüphesiz sen, Allah rızası için yaptığın her harcamadan hatta hanımının ağzına yiyecek koymandan bile mutlaka sevap alırsın."*** buyurdu. Kendisine: "Ey Allah'ın Rasûlü (burada ölüp) arkadaşlarımdan geride mi kalacağım?" dedim: ***"Sen asla geride kalmayacaksın hatta öyle salih amel işlersin ki, onunla dereceni yükseltip artırırsın. Sonra belki öyle bir uzun ömür yaşarsın ki, sonunda seninle birtakım kimseler fayda görürken diğerleri senden zarar görür. Allah'ım, ashabımın hicretini kemale erdir, hicretten onları geriye döndürme. Ancak zavallı olan Sa'd b. Havle'dir."*** buyurdu.

Sa'd b. Ebi Vakkas: "Rasûlüllah (s.a.v.) (bu sözüyle) Mekke'de vefat ettiği için Sa'd b. Havle hakkındaki üzüntüsünü belirtti" demiştir.

(Rasûlüllah (s.a.v.)'in Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.) hakkındaki bu sözü gerçekleşmiş, ölüm döşeğinden iyi olup kalkmış, Medine'ye dönmüştür. Kendisi Hicri 55. yılda vefat etmiştir. Bu hâdise Hicri 10. yılda olduğuna göre Efendimiz'in: ***"Belki öyle bir uzun ömür yaşarsın ki..."*** şeklindeki sözü tahakkuk etmiştir.)

٦٥٩ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه أَنَّهُ وَجِعَ وَجَعًا شَدِيدًا فَغُشِيَ عَلَيْهِ وَرَأْسُهُ فِي حَجْرِ امْرَأَةٍ مِنْ أَهْلِهِ فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يَرُدَّ عَلَيْهَا شَيْئًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ أَنَا بَرِيءٌ مِمَّنْ بَرِئَ مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَرِئَ مِنَ الصَّالِقَةِ وَالْحَالِقَةِ وَالشَّاقَّةِ ❁

& 659-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.)'dan rivayet edilmiştir: "Bir keresinde kendisi şiddetli bir hastalığa tutulmuş, derken başı ailesinden bir kadının kucağında iken bayılmış (o da feryat edip ağlamış) fakat Ebû Mûsâ (r.a.) onu engelleyecek durumda değildi. Ayıldığında: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in uzak olduğu kimselerden ben de uzağım. Rasûlüllah (s.a.v.) musibet sırasında feryat çığlıkları atan, saçını başını yolan, elbisesini yırtan kadından uzaklaşmıştır." dedi.

٦٦٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ لَمَّا جَاءَ قَتْلُ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ وَجَعْفَرٍ وَعَبْدِاللَّهِ بْنِ رَوَاحَةَ جَلَسَ النَّبِيُّ ﷺ يُعْرَفُ فِيهِ الْحُزْنُ وَأَنَا أَطَّلِعُ مِنْ شَقِّ الْبَابِ فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ نِسَاءَ جَعْفَرٍ وَذَكَرَ بُكَاءَهُنَّ فَأَمَرَهُ بِأَنْ يَنْهَاهُنَّ فَذَهَبَ الرَّجُلُ ثُمَّ أَتَى فَقَالَ قَدْ نَهَيْتُهُنَّ وَذَكَرَ أَنَّهُنَّ لَمْ يُطِعْنَهُ فَأَمَرَهُ الثَّانِيَةَ أَنْ يَنْهَاهُنَّ فَذَهَبَ ثُمَّ أَتَى فَقَالَ وَاللَّهِ غَلَبْنَنَا فَزَعَمَتْ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ فَاحْثُ فِي أَفْوَاهِهِنَّ التُّرَابَ ❁

& 660-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e (Mute şehitleri) Zeyd b. Harise, Cafer b. Ebi Talib ve Abdullah b. Revâha'nın şahadet haberi geldiğinde mescidde oturmuş, yüzünde üzüntüsü görülüyordu. Ben de kapının aralığından seyrediyordum. Kendisine bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, Cafer'in evindeki kadınlar şöyle şöyle yapıyorlar." diyerek ağladıklarını anlattı. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu kimseye kadınları böyle yapmaktan alıkoymasını emretti. Gitti sonra ikinci defa geldi, sözünü dinlememişler, bu sefer ikinci defa: ***"Onları alıkoy"*** buyurdu, üçüncü defa gidip geldi: "Ey Allah'ın Rasûlü, vallahi bize ağır geldiler" dedi. Hz. Âişe (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.): ***"O kadınların ağızlarına toprak saç."*** buyurdu" demiştir.

٦٦١ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه اشْتَكَى ابْنٌ لِأَبِي طَلْحَةَ قَالَ فَمَاتَ وَأَبُو طَلْحَةَ خَارِجٌ فَلَمَّا رَأَتِ امْرَأَتُهُ أَنَّهُ قَدْ مَاتَ هَيَّأَتْ شَيْئًا وَنَحَّتْهُ فِي جَانِبِ الْبَيْتِ فَلَمَّا جَاءَ أَبُو طَلْحَةَ قَالَ كَيْفَ الْغُلَامُ قَالَتْ قَدْ هَدَأَتْ نَفْسُهُ وَأَرْجُو أَنْ يَكُونَ قَدِ اسْتَرَاحَ وَظَنَّ أَبُو طَلْحَةَ أَنَّهَا صَادِقَةٌ قَالَ فَبَاتَ فَلَمَّا أَصْبَحَ اغْتَسَلَ فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ أَعْلَمَتْهُ أَنَّهُ قَدْ مَاتَ فَصَلَّى مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ أَخْبَرَ النَّبِيَّ ﷺ بِمَا كَانَ مِنْهُمَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُبَارِكَ لَكُمَا فِي لَيْلَتِكُمَا فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَرَأَيْتُ لَهُ تِسْعَةَ أَوْلَادٍ كُلُّهُمْ قَدْ قَرَأَ الْقُرْآنَ ❁

& 661-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Ebû Talha (r.a.)'ın bir oğlu hastalanmış ve kendisi dışarıda iken vefat etmişti. Hanımı çocuğun öldüğünü görünce bir şeyler hazırladı cenazeyi de evin göze batmayacak bir köşesine çekti. Ebû Talha eve geldiğinde: "Oğlan nasıl?" dedi: "Sakinleşti, rahat etmiş olduğunu da umarım." dedi. Ebû Talha, hanımının doğru söylediğini zannetti. Gece hanımıyla yattı, sabaha çıktıklarında gusül abdesti aldı ve dışarı çıkmak istediğinde hanımı çocuğun öldüğünü bildirdi. Ebû Talha Hz. Peygamber (s.a.v.) ile beraber sabah namazını kıldı, sonra da Peygamber (s.a.v.)'e hanımıyla arasında olanı bildirdi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah-'ın bu gecenizde sizi bereketli kılacağı umulur."*** buyurdu."

Hadisin ravilerinden Süfyan b. Uyeyne: "Ensardan bir adam: "Onun, (doğan çocuğun) hepsi de Kur'ân-ı Kerim'i okuyan dokuz çocuğunu gördüm." dedi" demiştir.

(Ebû Talha (r.a.) 653. hadiste zikri geçen ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kızının kabrine inen zattır. Hanımı Ümmü Süleym (r.a.) cennetle müjdelenen sahabi hanımlardan olup, eşine karşı gösterdiği saygı hürmet ve fedakarlıkla nam salmıştır. Bu hadiste de kendisinin çocuğunun ölüm acısına rağmen bunu içine gömerek kocasını hoş tutmasını bildiği anlatılmıştır. Enes b. Mâlik (r.a.)'ın da annesidir. Ebû Talha (r.a.) da üvey babası olur.)

٦٦٢ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ دَخَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَى أَبِي سَيْفٍ الْقَيْنِ وَكَانَ ظِئْرًا لِإِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَام فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِبْرَاهِيمَ فَقَبَّلَهُ وَشَمَّهُ ثُمَّ دَخَلْنَا عَلَيْهِ بَعْدَ ذَلِكَ وَإِبْرَاهِيمُ يَجُودُ بِنَفْسِهِ فَجَعَلَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللَّهِ ﷺ تَذْرِفَانِ فَقَالَ لَهُ عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ رضي الله عنه وَأَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ يَا ابْنَ عَوْفٍ إِنَّهَا رَحْمَةٌ ثُمَّ أَتْبَعَهَا بِأُخْرَى فَقَالَ ﷺ إِنَّ الْعَيْنَ تَدْمَعُ وَالْقَلْبَ يَحْزَنُ وَلَا نَقُولُ إِلَّا مَا يَرْضَى رَبُّنَا وَإِنَّا بِفِرَاقِكَ يَا إِبْرَاهِيمُ لَمَحْزُونُونَ ❁

& 662-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte demircilik yapan Ebû Seyf'in yanına girdik. Ebû Seyf (Hz. Peygamber (s.a.v.)'in oğlu) İbrahim (a.s.)'ın süt annesinin kocası idi. Rasûlüllah (s.a.v.) İbrahim'i aldı öpüp, kokladı. Bundan sonra yine yanına girmiştik, İbrahim can veriyordu. Rasûlüllah (s.a.v.)'in gözleri yaş dökmeye başladı. Abdurrahman b. Avf (r.a.): "Sende mi ağlarsın, Ey Allah'ın Rasûlü?" dedi: ***"Ey Avfoğlu, bu bir rahmettir."*** buyurdu, gözyaşını bir diğeri takip etti ve: ***"Şüphesiz göz ağlar, kalp üzülür ama sadece Rabb'imizin razı olacağı şeyden başkasını söylemeyiz. Ey İbrahim biz senin ayrılığına çok üzgünüz."*** buyurdu.

٦٦٣ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ اشْتَكَى سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ شَكْوَى لَهُ فَأَتَاهُ النَّبِيُّ ﷺ يَعُودُهُ مَعَ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ وَعَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنهم فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ فَوَجَدَهُ فِي غَاشِيَةِ أَهْلِهِ فَقَالَ قَدْ قَضَى قَالُوا لا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَبَكَى النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا رَأَى الْقَوْمُ بُكَاءَ النَّبِيِّ ﷺ بَكَوْا

فَقَالَ أَلا تَسْمَعُونَ إِنَّ اللَّهَ لا يُعَذِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ وَلا بِحُزْنِ الْقَلْبِ وَلَكِنْ يُعَذِّبُ بِهَذَا وَأَشَارَ إِلَى لِسَانِهِ أَوْ يَرْحَمُ وَإِنَّ الْمَيِّتَ يُعَذَّبُ بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ ❁

& 663-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Sa'd b. Ubâde muzdarip olduğu hastalığına yakalanmıştı, Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisini ziyaret etmek için Abdurrahman b. Avf (r.a.), Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.), Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) ile birlikte geldi. Yanına girdiğinde ailesinin başında toplanmış olduğunu gördü: ***"Yoksa öldü mü?"*** buyurdu: "Hayır, Ey Allah'ın Rasûlü" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.) duygulanıp ağladı, ordaki halk Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ağlamasını görünce onlar da ağladı, bunun üzerine: ***"Duymaz mısınız, şüphesiz Allah, ne gözyaşından dolayı ne de kalbin hüzünlenmesinden dolayı azap eder*** -dilini işaret etti- ***ancak bundan dolayı azap veya merhamet eder. Şüphesiz ölü ailesinin kendisine ağlamasının*** (bir kısmından) ***dolayı azaba uğrar."*** buyurdu." demiştir.

٦٦٤ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رضي الله عنها قَالَتْ أَخَذَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَ الْبَيْعَةِ أَنْ لا نَنُوحَ فَمَا وَفَتْ مِنَّا امْرَأَةٌ غَيْرَ خَمْسِ نِسْوَةٍ أُمِّ سُلَيْمٍ وَأُمِّ الْعَلاءِ وَابْنَةِ أَبِي سَبْرَةَ امْرَأَةِ مُعَاذٍ وَامْرَأَتَيْنِ أَوِ ابْنَةِ أَبِي سَبْرَةَ وَامْرَأَةِ مُعَاذٍ وَامْرَأَةٍ أُخْرَى ❁

& 664-) Ümmü Atıyye (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) biat yaptığımız sırada bizden ölüye feryat ve çığlık atarak ağlamayacağımıza da söz almıştı. Ancak biz kadınlardan sadece beşi dışında (hemen) sözlerini yerine getiremediler. Bunlar: Ümmü Süleym, Ümmü Alâ, Ebû Sebre'nin kızı olan Muâz b. Cebel'in hanımı ve diğer iki kadın veya Ebû Sebre'nin kızı, Muâz b. Cebel'in hanımı ve diğer bir kadındır." demiştir.

(Hadisin değişik bir benzeri 1785. hadiste gelecektir, bakınız)

٦٦٥ عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ جِنَازَةً فَإِنْ لَمْ يَكُنْ مَاشِيًا مَعَهَا فَلْيَقُمْ حَتَّى يُخَلِّفَهَا أَوْ تُخَلِّفَهُ أَوْ تُوضَعَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُخَلِّفَهُ ❁

& 665-) Âmir b. Rabia (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizden biriniz bir cenaze gördüğünde cenaze ile yürümeyecekse cenazenin gerisinde kalana kadar veya cenaze onu geride bırakana kadar veya cenaze onu geride bırakmadan*** (bir yere indirilecekse) ***yere indirilene kadar ayakta dursun."*** buyurmuştur.

٦٦٦ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كُنَّا فِي جَنَازَةٍ فَأَخَذَ أَبُو هُرَيْرَةَ رضي الله عنه بِيَدِ مَرْوَانَ فَجَلَسَا قَبْلَ أَنْ تُوضَعَ فَجَاءَ أَبُو سَعِيدٍ رضي الله عنه فَأَخَذَ بِيَدِ مَرْوَانَ فَقَالَ قُمْ فَوَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمَ هَذَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَانَا عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ صَدَقَ ❁

666-) Ebû Said el-Makburî, babasının şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bir cenazede bulunuyorduk. Ebû Hureyre (r.a.) Mervan'ın elini tuttu ve cenaze yere indirilmeden önce oturdular. Bu sırada Ebû Said el-Hudrî (r.a.) geldi ve Mervan'ın elini tutup (Ebû Hureyre (r.a.)'ı kastederek): "Ayağa kalk! Vallahi bu da bilir ki Hz. Peygamber (s.a.v.) böyle yapmayı bize yasakladı." dedi. Ebû Hureyre (r.a.) da onu tasdikledi.

٦٦٧ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللّٰه رضي الله عنهما قَالَ مَرَّ بِنَا جَنَازَةٌ فَقَامَ لَهَا النَّبِيُّ ﷺ وَقُمْنَا بِهِ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّهَا جِنَازَةُ يَهُودِيٍّ فَقَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ الْجِنَازَةَ فَقُومُوا ❁

& 667-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Bize bir cenaze uğramıştı, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) ayağa kalktı biz de ayağa kalktık. Kendisine: "Ey Allah'ın Rasûlü, bu Yahudi bir kimsenin cenazesidir?" dedik: ***"Cenaze gördüğünüzde ayağa kalkınız."*** buyurdu.

(Rasûlüllah (s.a.v.) cenazenin geçtiğini gördüğünde ayağa kalkmış ve ashabına da ayağa kalkmasını söylemiştir. Bazı hadislerde Müslim veya Gayri Müslim ayrımı yapmamış, hatta bir hadiste cenazenin Yahudi olduğu bildirilmiştir. Efendimiz, bazen bu uygulamasının sebebini belirtmiş ve bunun cenazenin ruhunu alan meleğe saygı olduğunu bildirmiştir. (Nesei, Cenâiz: 46) Bazen bunun sebebi, insan olması nefis sahibi olması olarak belirtilir. (Buhârî, Cenâiz: 49) Bazen de ölümün korkunç olduğundan dolayı kalktığı bildirilir. (Nesei, Cenâiz: 46, İbni Mâce, Cenâiz: 35) Bazen bunun sebebinin bir Yahudi cenazesinden gelen pis kokudan rahatsız olması, (Tahavî'den naklen Aynî, VII, 12) bazen de bir Yahudi cenazesi geçerken kendisi orada oturuyorken başının üzerinde kalmaması için ayağa kalktığı rivayet edilmiştir. (Nesei, Cenâiz: 47)

Efendimiz (a.s.)'ın sonra bunu terkettiği de rivayet edilmiştir. (Müslim, Cenâiz: 82,Tirmizî, Cenâiz: 51) Buradan hareketle ayağa kalkmanın isteğe bağlı olduğu ortaya çıkmaktadır. Şah Veliyyullah: "Bu ne yapılması zorunlu bir şey ne de sünnettir. Bunun nesh olduğu da söylenmiştir. Bunun hikmeti: Cahiliye insanları buna benzer uygulamalar yapıyorlardı. Ayağa kalkma işi asıl amacından saptırılabileceği ve yasak kapılarının açılmasına bir araç olarak kullanılabilir endişesiyle kaldırılmış da olabilir." demiştir (Hüccetullah el-Baliğa II. 110)

٦٦٨ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللّٰه ﷺ قَالَ إِذَا وُضِعَتِ الْجِنَازَةُ وَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدِّمُونِي وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ قَالَتْ يَا وَيْلَهَا أَيْنَ يَذْهَبُونَ بِهَا يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلاَّ الإِنْسَانَ وَلَوْ سَمِعَهُ صَعِقَ ❁

668-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Cenaze tabuta konulup erkekler omuzlarında taşıdıklarında eğer bu iyi birisiyse: "Beni çabuk ilerletin" der. İyi birisi değilse: "Vay başıma gelen! Siz beni yüklenmiş nereye götürürsünüz?" diye seslenir, bunun sesini insan dışında ne varsa hepsi duyar. Aslında insan duysaydı sesin etkisinden dolayı bayılıp kendinden geçerdi."*** buyurmuştur.

٦٦٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَسْرِعُوا بِالْجِنَازَةِ فَإِنْ تَكُ صَالِحَةً فَخَيْرٌ تُقَدِّمُونَهَا وَإِنْ يَكُ سِوَى ذَلِكَ فَشَرٌّ تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ ❁

{&} 669-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Cenazeye acele ediniz; eğer cenaze iyi kimse ise onu bir an önce götürmeniz hayırdır, yok eğer böyle bir kimse değilse o halde kötüdür, çabuk indirmiş olursunuz."*** buyurmuştur.

(***Cenazeye acele ediniz,*** demek, cenaze ile ilgili bütün işlerin geciktirilmeden yapılması anlamına gelir.)

٦٧٠ عن نافع قَالَ حُدِّثَ ابْنُ عُمَرَ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رضي الله عنه يَقُولُ مَنْ تَبِعَ جَنَازَةً فَلَهُ قِيرَاطٌ فَقَالَ أَكْثَرَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَلَيْنَا فَصَدَّقَتْ عَائِشَةُ أَبَا هُرَيْرَةَ وَقَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰه ﷺ يَقُولُهُ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رضي الله عنهما لَقَدْ فَرَّطْنَا فِي قَرَارِيطَ كَثِيرَةٍ ❁

& 670-) Nâfî (rh.) anlatır: "Abdullah b. Ömer (r.a.)'a, Ebû Hureyre (r.a.)'ın: ***"Kim cenazenin arkasından giderse kendisine bir kırat sevap vardır."*** diyor denildi. O da Hz. Âişe (r.a.)'ya: "Ebû Hureyre bize bunu çok söylüyor (ne dersin?)" dedi. Hz. Âişe (r.a.) Ebû Hureyre (r.a.)'ın doğru söylediğini bildirdi ve: "Rasûlüllah (s.a.v.)'i böyle söylerken işittim." dedi. Bunun üzerine Abdullah b. Ömer (r.a.): "Öyleyse kırat sevaplarımızdan pek çoğunu kaybettik." dedi.

(Hadisin bir benzeri 44. hadiste geçmişti. Kırat ise 345. hadiste de geçtiği gibi sevap için ölçü birimidir. Aslında **"Kırat"** onda bir dinarın yarısı olarak kullanılan bir değerdir. Bu konuda Aynî: "Kırat, hadislerde çeşitli değerlerin ifadesi olarak belirtilir. Bunlardan birisi örfte kullanılan ölçü birimidir, diğeri de teşbih olarak kullanılmıştır: Bazen bir koyun bazen Mekke'deki bir dağ kadar bazen büyük bir dağ kadar, bazen Uhud Dağı kadar gibi teşbihler yapılmıştır." demektedir. (Umdetu'l-Kârî, IV. 38)

٦٧١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسْجِدًا قَالَتْ وَلَوْلا ذَلِكَ لأَبْرَزُوا قَبْرَهُ غَيْرَ أَنِّي أَخْشَى أَنْ يُتَّخَذَ مَسْجِدًا ❁

& 671-) Hz. Âişe (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefat ettiği hastalığı sırasında: ***"Allah, Yahudi ve Hıristiyanlar'a lanet etsin, Peygamberlerinin kabirlerini mescid edindiler."*** buyurduğunu rivayet etmiş ve: "Eğer mescid edinme endişesi olmasaydı Peygamber (s.a.v.)'in kabrini açıkta bırakırlar (herkes yanına rahatlıkla yaklaşabilirdi) ancak ben kabrin mescid edinilmesinden endişe ederim." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 276. hadiste geçmişti ayrıca 271. hadise de bakınız. İşlemekte olduğumuz hadisle 271 ve 276. hadisler peygamberlerin kabrini mescid yapanları şiddetli bir şekilde tel'in etmektedir. Peygamberlerin kabirleri namazgah yapılamaz. Şu anda mescidin tamamen içerisinde kalan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kabrini gören bir kimsenin aklına bazı sorular gelebilir. Bu konuyu açıklamadan önce şunu belirtelim ki peygamberler vefat ettikleri yere gömülürler. (Tirmizî, Cenâiz: 32, İbni Mâce, Cenâiz: 65) Bu nedenle Efendimiz o zaman mescidin dışında bulunan Hz. Âişe Validemiz'in evinde vefat ettiği için evin içerisine gömülmüştür.

Hz. Âişe (r.a.)'nın evi ikiye bölündü, birisinde kabir vardı diğer kısmında da kendisi yaşıyordu. Ara sıra kabrin bulunduğu bölmeye de geçtiği olurdu. (Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, IV. 614) Hatta bazen kendisinden Peygamber (s.a.v.)'in kabrinin kapısını açıp göstermesi için izin alındığı da olmuştur. Hz. Âişe'nin yeğeni Kâsım b. Muhammed: "Anneciğim, bana Rasûlüllah (s.a.v.) ile iki arkadaşının kabrini açsan, dedim. O da açtı, üç kabir gördüm..." demiştir. (Ebû Dâvûd, Cenâiz: 72) Sonraları nüfusun artması nedeniyle mescid genişletildi. Ömer b. Abdülaziz döneminde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarına ait hücreler satın alınıp mescide katıldı, kabirlerin bulunduğu mekanı mescidden ayrı tutmak için büyük bir duvar örüldü. Bu nedenle kabirler her ne kadar mescidin içerisinde kalsa da duvarlarla ayrılmış oldu.

Açıklamaya çalıştığımız hadis ve benzeri diğer uyarılara dayanarak halk kabre pek yaklaştırılmıyordu, bu nedenle h. 86-95 yıllarında halifelik yapan Emevî Halifesi Velid'in idaresi sırasında kabrin duvarları çökmüş, bu sırada kabrin birinde ayak görülmüştü. Oradakiler bu ayağın kime ait olduğunu bilememişler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ayağı olduğunu zannetmişlerdir. Buhârî bu olayı anlatırken şu bilgileri vermektedir: "Bu hususu bilebilecek birisini bulamadılar, sonunda Urve b. Zübeyr: "Vallahi bu, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ayağı değildir. Olsa olsa Ömer (r.a.)'ın ayağıdır." dedi." (Buhârî, Cenâiz: 96) Hücrenin asli vaziyetinin daha o dönemde fazla bilinememesi, türbenin içerisine fazla girilmediğini gösterir.

Bu ifadelerden anladığımız, tapınma ve şirke gider endişesiyle halk kabrin bulunduğu odadan uzak tutulmuştur, hatta şu anda üç kabirden hangisinin kime ait olduğu bile tartışmalıdır. Kabirlerin vaziyet planını anlatan rivayetler birbiriyle çelişkilidir. Buhârî şarihi Bedruddîn Aynî bu rivayetlerden hareketle üç kabrin konumunu altı ayrı şekilde tasnif ederek muhtemel şekillerini çizmiştir. (Umdetu'l-Kârî, VII. 150)

Hz. Âişe hadisinde görüldüğü üzere kabrin açıkta bırakılmaması, mescid edinilir endişesinden dolayıdır. Bu nedenle kabri şerif devamlı kapalı bulundurulmuştur. Bugün dahi ziyaretler kabirlerin gerisinden yapılmaktadır. Üç kabrin tam olarak tespit edilememesi daha ilk yüzyılda ortaya çıkmış Efendimiz'in: "Peygamber kabirlerine" değil de kıbleye yönelinmesi arzusu böylece gerçekleşmiştir.)

٦٧٢ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رضي الله عنه قَالَ صَلَّيْتُ وَرَاءَ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى امْرَأَةٍ مَاتَتْ فِي نِفَاسِهَا فَقَامَ عَلَيْهَا وَسَطَهَا ❁

& 672-) Semüra b. Cündüb (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in arkasında, lohusa iken vefat etmiş bir kadının cenaze namazını kıldım, kadının (cenazenin) ortasında durarak cenaze namazını kıldırdı." demiştir.

(Hadisin benzeri 222. hadis olarak geçmişti.)

٦٧٣ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّه صَلَّي عَلَى جَنَازَةٍ فَقَرَأَ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ فقَالَ لِيَعْلَمُوا أَنَّهَا سُنَّةٌ ❁

673-) İbni Abbâs (r.a.)'ın bir cenazeye namaz kıldığı ve Fatiha Suresi'ni okuduğu sonra da: "Bunun bir sünnet olduğunu bilsinler." dediği rivayet olunmuştur.

٦٧٤ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْعَبْدُ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتُوُلِّيَ وَذَهَبَ أَصْحَابُهُ حَتَّى إِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نِعَالِهِمْ أَتَاهُ مَلَكَانِ فَأَقْعَدَاهُ فَيَقُولانِ لَهُ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ مُحَمَّدٍ ﷺ فَيَقُولُ أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ فَيُقَالُ انْظُرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ أَبْدَلَكَ اللَّهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا وَأَمَّا الْكَافِرُ أَوِ الْمُنَافِقُ فَيَقُولُ لا أَدْرِي كُنْتُ أَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ فَيُقَالُ لا دَرَيْتَ وَلا تَلَيْتَ ثُمَّ يُضْرَبُ بِمِطْرَقَةٍ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً بَيْنَ أُذُنَيْهِ فَيَصِيحُ صَيْحَةً يَسْمَعُهَا مَنْ يَلِيهِ إِلاَّ الثَّقَلَيْنِ ❁

& 674-) Enes b. Mâlik (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: ***"Kul kabrine konulup, arkadaşları geri dönüp gittiğinde -bu sırada ayak seslerini bile duyar- kendisine iki melek gelip oturturlar ve: "Bu Muhammed denilen adam hakkında sen ne derdin?" derler.*** (Mümin)***: "Onun Allah'ın kulu ve Rasûlü olduğuna şahitlik ederdim." der. Bunun üzerine: "Cehennemdeki yerine bak! Allah bunu senin için cennette bir yer ile değiştirdi."*** denilir. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Her iki yeri de bir anda görür."*** buyurdu ve şöyle devam etti: ***"Kâfir veya münafık ise: "Bilemiyorum, insanların söyler olduğu şeyi söylerdim." diye cevap verir: "Zaten sen ne onlara ne de onların yoluna uyardın?" denilir ve demir bir topuzla iki kulağı arasına öyle bir darbe vurulur ki bunun sonucu bir çığlık atar, bu çığlığı insan ve cin hariç yanında bulunanların hepsi işitir."***

(Bu konuda 2128. hadise bakınız.)

٦٧٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ أُرْسِلَ مَلَكُ الْمَوْتِ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلام فَلَمَّا جَاءَهُ صَكَّهُ فَرَجَعَ إِلَى رَبِّهِ فَقَالَ أَرْسَلْتَنِي إِلَى عَبْدٍ لا يُرِيدُ الْمَوْتَ فَرَدَّ اللَّهُ عَلَيْهِ عَيْنَهُ وَقَالَ ارْجِعْ فَقُلْ لَهُ يَضَعُ يَدَهُ عَلَى مَتْنِ ثَوْرٍ فَلَهُ بِكُلِّ مَا غَطَّتْ بِهِ يَدُهُ بِكُلِّ شَعْرَةٍ سَنَةٌ قَالَ أَيْ رَبِّ ثُمَّ مَاذَا قَالَ ثُمَّ الْمَوْتُ قَالَ فَالآنَ فَسَأَلَ اللَّهَ أَنْ يُدْنِيَهُ مِنَ الأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ رَمْيَةً بِحَجَرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلَوْ كُنْتُ ثَمَّ لأَرَيْتُكُمْ قَبْرَهُ إِلَى جَانِبِ الطَّرِيقِ عِنْدَ الْكَثِيبِ الأَحْمَرِ ❁

& 675-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Ölüm Meleği Mûsâ (a.s.)'a gönderildi, kendisine geldiğinde bir tokat indirdi, bunun üzerine melek Rabb'ine dönerek: "Ey Rabb'im, Sen beni ölümü istemeyen bir kula gönderdin?" dedi. Allah meleğin gözünü tekrar yerine getirdi ve: "Tekrar git ve ona de ki, elini bir öküzün sırtına koysun, ona elinin kapattığı yerdeki her tüy için bir yıl ömür vardır." buyurdu. Bunun üzerine Mûsâ: "Ey Rabb'im bundan sonra ne olacak?" dedi. Allah: "Yine ölüm" buyurdu. Mûsâ: "O zaman şimdi öleyim." dedi ve Allah'tan kendisini (o zamanlar henüz giremediği Kudüs'teki) Arz-ı Mukaddes'e bir taş atımı mesafe-

ye getirmesini istedi." Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Eğer ben orada olsaydım, kızıl kum tepesinin yanında yolun kenarındaki kabrini size gösterirdim."*** buyurmuştur.

(Hadisin baş tarafı bu bilginin Ebû Hureyre (r.a.)'ın sözü olduğu zannını vermektedir. Ancak gerek Buhârî'nin diğer yerlerdeki getirdiği bölümde (Enbiyâ: 31) ve gerek Müslim'deki rivayette (Fezâil: 158) sözün tamamı Hz. Peygamber (s.a.v.)'e dayanmaktadır. Bu nedenle hadisin tümü Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sözüdür.

Hadiste göze çarpan bir diğer nokta ise Hz. Mûsâ (a.s.)'ın meleği tokatlamasıdır. Hz. Mûsâ (a.s.)'ın mizacını biraz tanıyan bir kimse bunun sebebini hemen kavrayabilir, kendisi sert mizaçlı ve çabuk celallenen bir şahsiyettir. 102. hadiste de görüldüğü gibi Hz Mûsâ daha önce itiraz etmeyeceğine kesin söz vermesine rağmen Hızır (a.s.)'ın yaptığı ve kendisine verilen kanunlara aykırı birtakım uygulamalara sabredemeyip hemen itiraz edivermişti. Yine 198. hadiste görüldüğü gibi elbisesini götüren taşı dövmeye durmuş, hatta taşta altı veya yedi iz bırakmıştır. Halbuki taş cansız bir varlıktır onu dövsen de dövmesen de bir değişiklik olmayacaktır, ancak kendisi öfkesini bu şekilde sakinleştirmiştir.

Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Mûsâ'nın mizacından bahsedilir, haksızlık karşısında kendisine hakim olamaz aniden harekete geçen bir tabiatı vardır, bu nedenle bir kimseyi bile öldürmüştür. (Kasas: 15) Öfkesi geçtiğinde yaptığından pişman olduğunu, endişe ve korkuya kapıldığını görmekteyiz. (Kasas: 18) Bundan anlaşılan, onun sakin mizacı yoktur. Onun bu sinirli yapısı ihtiyarlığında da devam etmiştir. Allahü Teâlâ ile buluşmaya gittiği Tur dağından döndüğünde geride bıraktığı kavminin buzağıya taptıklarını görür, öfkesinden ayetlerin bulunduğu levhaları yere atıp suçsuzluğunu araştırmadan hemen ağabeyi Harun (a.s.)'a saldırır. (Kasas: 23-26) Halbuki biraz yavaş olsa idi işin hakikatini, ağabeyinin suçsuz olduğunu anlayacaktı. Sonra sakinleştiğinde gönlünü almak için kendisine dua ettiği görülmektedir.

Meleğin, Mûsâ (a.s.)'a ne şeklide geldiği bildirilmemektedir, kendisine gelen meleğin ölüm meleği olduğunu bilerek ona tokat vurduğu belli değildir. Diğer taraftan, meleğin alışageldiği şekilde gelmemiş olması muhtemeldir. Nitekim melek, bu şekilde diğer peygamberlere de gelmiştir. Belki de İbrahim (a.s.)'a gelip de korkup ürkmesine sebep olacak şekilde tedirgin bırakan melekler şeklinde gelmiş olabilir, belki de kendi nefsini savunmak için bir tokat atacağı bir şekilde karşısına çıkmış olabilir. Bunların benzerleri Kur'ân'da değişik şekilde anlatılmıştır.

Hz. Dâvûd (a.s.)'a gelen ve duvardan aşıp mabede girerek korkmasına sebep olan iki davacı anlatılır «Mabedin duvarına tırmanıp Dâvûd'un yanına girmişlerdi de Dâvûd onlardan ürkmüştü...» (Sâd: 21-22)

Lût (a.s.)'a gelen insanlar aslında melek iken kendisi halkının bunlara saldıracağından sıkıntıya düşmüştü. (Hûd: 77) Eğer onların melek olduğunu bilse idi sıkıntıya düşmesine ne gerek vardı?

Yine İbrahim (a.s.) kendisine misafir olarak gelen meleklerden, melek olduklarını bilemediğinden dolayı tedirgin olmuş ve: "Bunlar tanınmadık kimseler." demiştir (Zâriyât: 24) onlardan korkmuştur (Zâriyât: 27) sizden korkuyoruz, demiştir. (Hicr: 52) Eğer bunların melek olduğunu bilse idi korkar mıydı? Bir peygamber, meleklere sizden korkuyoruz diyebilir miydi?

Bu gelen melek, İbrahim (a.s.)'ı tedirgin bırakıp korkuya sevkettiği gibi Mûsâ (a.s.)'a öyle bir şekilde gelmiş ve çabuk celallenen bir mizaca sahip olan Hz. Musa da tokatı vurmuş olabilir. Nitekim Cebrail bazen Hz. Peygamber (s.a.v.)'e de insan şeklinde gelirdi. Hatta bir hadiste: ***"Bu kez gelişinin dışında bana hep kendisini tanıdığım şekilde gelmiştir."*** buyurmuştur. (Müsned: IV. 129 ayrıca Mecmau'z-Zevâid: I. 41) Tüm bunlardan anladığımız Melekler bazen Peygamberlere onların ilk anda tanıyamıyacakları şekillerde gelebilmekte hatta onları şaşırtıp yanıltmakta, adeta onlarla şakalaşmaktadır.

Öyle görülüyor ki, Hz. Mûsâ (a.s.)'ın meleği tokatlaması, meleğin melek şeklinde gelmeyip insan şeklinde gelmesi ve Hz. Mûsâ (a.s.)'a kendisini savunduracak bir davranışta bulunması veya meleğin insan suretinde gelip evine izinsiz girmesinden dolayı olması muhtemeldir. Nitekim 2170. hadiste Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sen izin vermediğin halde bir kimse senin evine bakar, sen de bir taş atıp onun gözünü çıkarırsan sana bir sorumluluk düşmez."*** buyurmuştur.

Mûsâ (a.s.)'ın ölümden kaçtığı için meleği tokatlamış olmasını düşünemeyiz. Çünkü bir peygamberin, Rabb'ine kavuşma demek olan ölümü istememesi mümkün değildir. Özellikle, sıkıntı ve meşakkat diyarı olan dünyadan ayrıldığında iyi amellerinin karşılığını göreceği öbür âleme gitmeyi istememesi bir peygamber için düşünülemez. Eğer böyle olsaydı, Allah'ın kendisine: "Elini bir öküzün sırtına koysun, ona elinin kapattığı yerdeki her tüy için bir yıl ömür vardır." diye tanıdığı yüzlerce yıl tutan bir süreyi kullanması gerekirdi. Ama kendisi bu süreyi istememiş, ölümü istemiştir. 1699. hadiste dünyada bir süre daha kalma veya âhirete gitme arasında seçim yapmadan hiçbir peygamberin ruhunun alınmadığı bildirilmektedir. Buna göre Mûsâ (a.s.)'ın ölümden kaçmasına gerek yoktur. Kendisine zaten süre verilecektir.

Hadiste tokat vurma ayrıntılarına girilmeyip kapalı bırakılmıştır. Bunun böyle bırakılması ya konu anlaşılıp kavranıldığından ya da bir hikmete binaen sükut edildiğindendir.)

٦٧٦ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللّٰهِ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أُحُدٍ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ ثُمَّ يَقُولُ أَيُّهُمْ أَكْثَرُ أَخْذًا لِلْقُرْآنِ فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى أَحَدِهِمَا قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ وَقَالَ أَنَا شَهِيدٌ عَلَى هَؤُلَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَمَرَ بِدَفْنِهِمْ فِي دِمَائِهِمْ وَلَمْ يُغَسَّلُوا وَلَمْ يُصَلَّ عَلَيْهِمْ ❁

676-) Câbir b. Abdullah (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Uhud şehidlerinden iki kişiyi bir kefende birleştirir (ya bir kefene iki kişiyi sarar ya da bir kefeni ikiye bölüp iki kişilik yapar) sonra da: ***"Hangisi Kur'ân'ı daha çok ezberine almıştır?"*** buyururdu. Kendisine bu ikisinden biri işaret edildiğinde kabirdeki lahde önce onu koyar: ***"Ben bunlar hakkında kıyamet günü şahitlik yapacağım."*** buyururdu. Yıkanmadan, cenaze namazı kılınmadan, kanlarıyla defnedilmesini emir buyururdu." demiştir.

٦٧٧ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ يَوْمًا فَصَلَّى عَلَى أَهْلِ أُحُدٍ صَلاَتَهُ عَلَى الْمَيِّتِ ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ إِنِّي فَرَطٌ لَكُمْ وَأَنَا شَهِيدٌ عَلَيْكُمْ وَإِنِّي وَاللَّهِ لأَنْظُرُ إِلَى حَوْضِي الآنَ وَإِنِّي أُعْطِيتُ مَفَاتِيحَ خَزَائِنِ الأَرْضِ أَوْ مَفَاتِيحَ الأَرْضِ وَإِنِّي وَاللَّهِ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرِكُوا بَعْدِي وَلَكِنْ أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنَافَسُوا فِيهَا ❁

& 677-) Ukbe b. Âmir (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir gün çıkıp Uhud şehidlerine cenaze namazı kıldırdı, sonra da oradan ayrılıp minbere çıktı ve: ***"Ben, sizin Kevser Havuzuna ilk önce varanınız olacağım, ben size şahitlik yapacağım. Vallahi ben şu anda Kevser Havuzunu seyretmekteyim ve bana yeryüzünün hazinelerinin anahtarı*** veya ***yeryüzünün anahtarları verildi. Vallahi ben sizin hakkınızda benden sonra müşrik olacağınızdan korkmuyorum ama sizin dünyalıkları elde etmek için yarışmanızdan korkuyorum."*** buyurdu.

(Hz. Peygamber (s.a.v.) bunu Uhud Savaşında sekiz yıl sonra yapmıştır. (Buhârî, Meğâzî: 16, Ebû Dâvûd, Cenâiz: 71) Hadisi rivayet eden Ukbe (r.a.): "Bu, Rasûlüllah (s.a.v.)'i minberde en son görüşümdü." demiştir. (Müslim, Fezâil: 31) Bu ifadeden, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bunu vefatına yakın yaptığını anlamaktayız.

676. hadiste Uhud şehidleri için cenaze namazı kılınmadığını görmüştük. Bu nedenle bazı âlimler Ukbe (r.a.)'ın anlattığı cenaze namazını, şehidlere dua etmesi olarak yorumlamışlardır.

Hanefi âlimler bu hadisi delil getirerek şehidler için cenaze namazı kılınabileceğini belirtmişlerdir. Onlara göre Ukbe (r.a.)'ın anlattığı namaz, cenaze namazı olup Hz. Peygamber (s.a.v.) bunu son zamanda kılmıştır.

Diğer taraftan bu hadisten hareketle definden bir süre sonra cenaze namazı kılınabileceği hükmünü çıkaranlar da olmuştur. Nitekim, Ebû Dâvûd bu hadisi **"Bir süre geçtikten sonra ölüye kabrinde cenaze namazı kılınması"** başlığı altında getirmiştir. (Ebû Dâvûd, Cenâiz: 71) Kevser Havuzu hakkında 1801. hadise bakabilirsiniz. Kevser Havuzu Hz. Peygamber'e cennette verilmiş nehirdir.)

٦٧٨ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ عُمَرَ انْطَلَقَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي رَهْطٍ قِبَلَ ابْنِ صَيَّادٍ حَتَّى وَجَدُوهُ يَلْعَبُ مَعَ الصِّبْيَانِ عِنْدَ أُطُمِ بَنِي مَغَالَةَ وَقَدْ قَارَبَ ابْنُ صَيَّادٍ الْحُلُمَ فَلَمْ يَشْعُرْ حَتَّى ضَرَبَ النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ لابْنِ صَيَّادٍ تَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ فَنَظَرَ إِلَيْهِ ابْنُ صَيَّادٍ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ الأُمِّيِّينَ فَقَالَ ابْنُ صَيَّادٍ لِلنَّبِيِّ ﷺ أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ فَرَفَضَهُ وَقَالَ آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِرُسُلِهِ فَقَالَ لَهُ مَاذَا تَرَى قَالَ ابْنُ صَيَّادٍ يَأْتِينِي صَادِقٌ وَكَاذِبٌ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ خُلِّطَ عَلَيْكَ الأَمْرُ ثُمَّ قَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ إِنِّي قَدْ خَبَأْتُ لَكَ خَبِيئًا فَقَالَ ابْنُ صَيَّادٍ هُوَ الدُّخُّ فَقَالَ اخْسَأْ فَلَنْ تَعْدُوَ قَدْرَكَ فَقَالَ عُمَرُ رضي الله عنه دَعْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ أَضْرِبْ عُنُقَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنْ يَكُنْهُ فَلَنْ تُسَلَّطَ عَلَيْهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْهُ فَلا خَيْرَ لَكَ فِي قَتْلِهِ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رضي الله عنهما انْطَلَقَ بَعْدَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ إِلَى النَّخْلِ الَّتِي فِيهَا ابْنُ صَيَّادٍ وَهُوَ يَخْتِلُ أَنْ يَسْمَعَ مِنِ ابْنِ صَيَّادٍ شَيْئًا قَبْلَ أَنْ يَرَاهُ ابْنُ صَيَّادٍ فَرَآهُ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ مُضْطَجِعٌ فِي

قَطِيفَةٍ لَهُ فِيهَا رَمْزَةٌ أَوْ زَمْرَةٌ فَرَأَتْ أُمُّ ابْنِ صَيَّادٍ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يَتَّقِي بِجُذُوعِ النَّخْلِ فَقَالَتْ لِابْنِ صَيَّادٍ يَا صَافِ وَهُوَ اسْمُ ابْنِ صَيَّادٍ هَذَا مُحَمَّدٌ ﷺ فَثَارَ ابْنُ صَيَّادٍ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَوْ تَرَكَتْهُ بَيَّنَ ❁

& 678-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır: "Ömer (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bir topluluk içerisinde (kahinlik yaptığı bilinen Yahudi çocuk) İbni Sayyâd'ın bulunduğu tarafa gittiler, nihayet onu Meğâleoğulları'nın taş köşkünün yanında çocuklarla oynarken buldular. -Bu sırada İbni Sayyâd ergenlik çağına yaklaşmıştı- Hz. Peygamber (s.a.v.) eliyle dokunana kadar onun geldiğinin farkına varmamıştı. Sonra İbni Sayyâd'a: ***"Benim, Allah'ın Rasûlü olduğuma şahitlik eder misin?"*** buyurdu. İbni Sayyâd kendisine baktı ve: "Senin ümmilerin (okuma-yazma bilmeyenlerin) Rasûlü olduğuna şahitlik ederim." dedi ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'e hitaben: "Sen benim, Allah'ın Rasûlü olduğuma şahitlik eder misin?" dedi. Rasûlüllah onun bu teklifini reddetti ve: ***"Ben, Allah'a ve Peygamberlerine iman ettim."*** buyurdu arkasından da ona: ***"Ne görüyorsun?"*** buyurdu. İbni Sayyâd: "Bana doğru da geliyor yalancı da" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Öyleyse durum sana karışık olmuştur."*** buyurdu. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sana içimden bir şey tuttum."*** buyurdu. İbni Sayyâd: "O içinde tuttuğun "Duh'tur." dedi: ***"Hadi oradan*** (kahinlik yapmaktan ileriye) ***gücünü asla aşamazsın."*** buyurdu. Ömer (r.a.): "Ey Allah'ın Rasûlü, beni bırak da onun boynunu vurayım!" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Eğer bu, o*** (Deccâl) ***ise sen ona asla bir şey yapamazsın, eğer o değilse bunu öldürmede sana bir hayır yoktur."*** buyurdu.

Yine Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) bundan sonra yine yanında Übey b. Ka'b ile birlikte İbni Sayyâd'ın bulunduğu hurmalığa gitti. İbni Sayyâd kendisini görmeden önce durumu sezdirmeden bir şeyler dinlemek istemişti. Hz. Peygamber (s.a.v.) onu kadife sergi içerisinde yan yatmış birtakım sembol ve işaretler / birtakım uğultulu sesler içinde gördü. Tam bu sırada İbni Sayyâd'ın annesi, hurma ağacına gizlenmiş olan Rasûlüllah (s.a.v.)'i gördü ve İbni Sayyâd'a: "Ey Sâfi -İbni Sayyâd'ın ismidir- bak şurada Muhammed var." dedi. İbni Sayyâd hemen toparlanıp kalktı, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Keşke bıraksaydı da işin hakikatı ortaya çıksaydı"*** buyurmuştur.

(İbni Sayyâd Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde henüz büluğa ermemiş Yahudi bir çocuktur. Tutarsız davranışları olmuş bazı şeyleri bildiğini iddia etmiş hatta kendisinin Allah'ın Peygamberi olduğunu bile söylemiştir. Onun bu garip durumu, ashab arasında dikkat çekmiş, bunun üzerine durumunu tetkik için Efendimiz yanına gidip konuşmuştur. İçinden Duhan (=Duman) kelimesini tutmuş ve ondan içindekini bilmesini söylemiş o da bunun bir kısmını bilebilmiş "Duh" diyebilmiştir. 1357. hadis ve açıklamasında, ayrıca 1747. hadiste görüleceği gibi cinlerle irtibata geçenler, cinler aracılığıyla bazı şeyleri öğrenebilmektedirler. Ancak bu bilgiler eksik ve doğruluğu devamlı şüphe götüren bilgilerdir.

Kanaatimce İbni Sayyâd cinlerle irtibata geçerek bazı bilgiler alan bir kâhindi. Kendisi de: "Bana doğru da geliyor yalancı da" demiştir. Hz. Ömer (r.a.) ile Câbir (r.a.) bu kimsenin Deccâl olduğuna yemin etmişlerdir. (Buhârî, İtisâm: 23, Müslim, Fiten: 94)

Ergenlik çağına gelmeden önce garip halleri olan bu çocuk, kahinlik ve Peygamberlik iddia etmesi nedeniyle sonraları Müslüman olduğunu söylese hatta hacca bile gitse devamlı kendisine kuşkuyla yaklaşılmıştır. Ashabın bu konuda kendisine ürkek davranışından bazen bunalıma düşüp intiharı bile düşündüğü olmuş: "İçimden öyle geçti ki, hakkımda söylenenlerden dolayı bir ip alayım sonra da ağaca bağlayıp kendimi asayım" demiştir. (Müslim, Fiten: 91, Tirmizî, Fiten: 54) Kendisinin Deccâl olmadığını söylediğini: "Deccâl kâfirdir, bense Müslümanım, onun çocuğu olmaz, benimse çocuğum var. Mekke ve Medine'ye giremez halbuki ben Medine'deyim şimdi de Mekke'ye gidiyorum." diyerek hakkındaki düşünceleri gidermeye çalıştığını görmekteyiz. (Müslim, Fiten: 91, Tirmizî, Fiten: 54)

Ancak her ne kadar hakkındaki zanları gidermeye çalışmış olsa da onun bazı garip halleri, üzerindeki kuşkuyu kaldırmamaktadır. İbni Sayyâd'ın yukarıda getirdiğimiz savunmalarının arkasından: "Ben, Deccâl'in doğduğu yeri de şimdi nerede olduğunu da çok iyi biliyorum." demesi tekrar üzerine kuşkuyu çekmektedir. Bir keresinde: "Sözü edilen Deccâl'in senin olmanı ister misin?" denildiğinde: "Bana teklif edilirse isteksizlikte bulunmam" demiştir. (Müslim, Fiten: 90)

İbni Sayyâd, sahabe döneminde her fani gibi ölmüş ve bu dünyadan göçmüştür. (h. 63) Câbir b. Abdullah (r.a.): "İbni Sayyâd'ı Harre olayında kaybettik." demiştir. (Ebû Dâvûd, Melâhim: 16) İbni Kesir, İbni Sayyâd hakkında şu bilgiyi vermektedir: "İbni Sayyâd, Medine Yahudilerindendir, lakabı Abdullah olup kendisine Sâfi de denilir. Belki de asıl ismi Sâfi olup sonraları Müslüman olduğunda Abdullah ismini almıştır. İbni Sayyâdın oğlu Umâra b. Abdullah tâbînin

ileri gelenlerindendir. Kendisinden İmam Mâlik ve diğer kimseler hadis rivayet etmiştir. Daha önce anlattığımız gibi, doğru olan Deccâlin İbni Sayyâd'tan başka birisi olmasıdır. İbni Sayyâd ise Deccâllık yapanlardan bir kimse idi sonra tevbe edip Müslüman olduğunu belirtti, onun iç halini Allah daha iyi bilir." (en-Nihâye fi'l-Fiten, I. 88)

Efendimizin, Hz. Ömer'e: ***"Eğer bu, o*** (Deccâl) ***ise sen ona bir şey yapamazsın."*** diye buyurması, Deccâl'i Hz. Îsâ'nın öldüreceğinden dolayıdır.)

٦٧٩ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ غُلاَمٌ يَهُودِيٌّ يَخْدُمُ النَّبِيَّ ﷺ فَمَرِضَ فَأَتَاهُ النَّبِيُّ ﷺ يَعُودُهُ فَقَعَدَ عِنْدَ رَأْسِهِ فَقَالَ لَهُ أَسْلِمْ فَنَظَرَ إِلَى أَبِيهِ وَهُوَ عِنْدَهُ فَقَالَ لَهُ أَطِعْ أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ فَأَسْلَمَ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ يَقُولُ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْقَذَهُ مِنَ النَّارِ ❁

679-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hizmetinde bulunan Yahudi bir çocuk vardı, derken hastalandı, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisine ziyarete geldi ve başucuna oturdu: ***"Müslüman ol."*** dedi. Çocuk yanındaki babasına baktı. Babası: "Ebû Kasım'a (Hz. Muhammed'e s.a.v.) uy" dedi. O da Müslüman oldu. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Onu cehennemden kurtaran Allah'a hamdolsun."*** diyerek çıktı.

٦٨٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلاَّ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ وَيُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ كَمَا تُنْتَجُ الْبَهِيمَةُ بَهِيمَةً جَمْعَاءَ هَلْ تُحِسُّونَ فِيهَا مِنْ جَدْعَاءَ ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ ﴿فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ﴾

{&} 680-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Her doğan çocuk mutlaka*** (Allah'ın kendisine verdiği, temiz) ***yaratılış (fıtrat) üzere doğar, sonunda anne ve babası onu Yahudi veya Hıristiyan ya da ateşe tapan yapar. Nasıl ki hayvandan kusursuz ve organları tam bir yavru doğarsa... Hiç bu yavrunun burnu ya da kulağı kesik, yaratılışı bozuk doğduğunu görür müsünüz?"*** buyurdu." dedi. Sonra Ebû Hureyre (r.a.): **«Yüzünü Allah'ın insanları yarattığı yaratılış fıtratına döndür. Allah'ın yaratmasında asla bir değişiklik bulamazsın. İşte sağlam din de budur.»** (Rûm: 30) ayetini okudu."

(Hadiste insanın yaratılış fıtratı hayvanların yavrulaması ile anlatılmış ve nasıl ki, bir hayvan organları eksiksiz düzgün bir yavru doğurursa insan da öyle doğmuş sonra bu fıtratı anne ve babası tarafından değiştirilip İslâm dışı bir dine çevrilmiştir.)

٦٨١ عَنِ الْمُسَيَّبِ بْنِ حَزْنٍ رضي الله عنه قَالَ لَمَّا حَضَرَتْ أَبَا طَالِبٍ الْوَفَاةُ جَاءَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَوَجَدَ عِنْدَهُ أَبَا جَهْلِ بْنَ هِشَامٍ وَعَبْدَاللَّهِ بْنَ أَبِي أُمَيَّةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لأَبِي طَالِبٍ يَا عَمِّ قُلْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ كَلِمَةً أَشْهَدُ لَكَ بِهَا عِنْدَ اللَّهِ فَقَالَ أَبُو جَهْلٍ وَعَبْدُاللَّهِ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ يَا أَبَا طَالِبٍ أَتَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ عَبْدِالْمُطَّلِبِ فَلَمْ يَزَلْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعْرِضُهَا عَلَيْهِ وَيَعُودَانِ بِتِلْكَ الْمَقَالَةِ حَتَّى قَالَ أَبُو طَالِبٍ آخِرَ مَا كَلَّمَهُمْ هُوَ عَلَى مِلَّةِ عَبْدِالْمُطَّلِبِ وَأَبَى أَنْ يَقُولَ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمَا وَاللَّهِ لأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ مَا لَمْ أُنْهَ عَنْكَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِيهِ ﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ﴾ الآيَةَ ❁

& 681-) Müseyyeb b. Hazn (r.a.)'dan. Şöyle demiştir "Ebû Talib vefat ettiği sırada Rasûlüllah (s.a.v.) kendisine geldi baksa ki yanında Ebû Cehil b. Hişâm ile Abdullah b. Ebû Ümeyye b. el-Muğîra'yı gördü. Rasûlüllah (s.a.v.) Ebû Talib'e: ***"Ey Amcacığım "Lâ ilâhe illallâh" sözünü söyle ki ben bu sözle Allah katında sana şahitlik yapayım."*** buyurdu. Ebû Cehil ve Abdullah b. Ebû Ümeyye: "Ey

Ebû Talib Abdulmuttalib'in dininden yüz mü çeviriyorsun?" dediler. Rasûlüllah (s.a.v.) sürekli Ebû Talib'e İslâm'a girmesini teklif ettiyse de öbürleri de sözlerini tekrarladılar, neticede Ebû Talib'in onlara söylediği son söz: "O, Abdulmuttalib'in dini üzeredir." oldu, "Lâ ilâhe illallâh" demeyi kabul etmedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Vallahi yasaklanmadığım sürece ben sana bağışlama dileyeceğim"*** buyurdu. Arkasından Allah: **«Kendilerine cehennemlikler oldukları açıklandıktan sonra yakın akrabaları bile olsa artık müşrikler için bağışlama dilemek ne Peygamber'e ne de iman edenlere uygun düşmez.»** (Tevbe: 113) ayetini indirdi"

(Ebû Talib, her ne kadar Hz. Peygamber (s.a.v.)'e büyük yardımlarda bulunsa da imansız gittiğinden cehennemlik olmuştur. Ancak Efendimiz (a.s.)'a yaptığı yardımlar nedeniyle cehennemin en hafif yerine alınmıştır. Bu konuda 1583 ve 1584. hadislere de bakınız.)

٦٨٢ عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا فِي جَنَازَةٍ فِي بَقِيعِ الْغَرْقَدِ فَأَتَانَا النَّبِيُّ ﷺ فَقَعَدَ وَقَعَدْنَا حَوْلَهُ وَمَعَهُ مِخْصَرَةٌ فَنَكَّسَ فَجَعَلَ يَنْكُتُ بِمِخْصَرَتِهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ مَا مِنْ نَفْسٍ مَنْفُوسَةٍ إِلاَّ كُتِبَ مَكَانُهَا مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَإِلاَّ قَدْ كُتِبَ شَقِيَّةً أَوْ سَعِيدَةً فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلا نَتَّكِلُ عَلَى كِتَابِنَا وَنَدَعُ الْعَمَلَ فَمَنْ كَانَ مِنَّا مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ فَسَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ السَّعَادَةِ وَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنَّا مِنْ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ فَسَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ قَالَ أَمَّا أَهْلُ السَّعَادَةِ فَيُيَسَّرُونَ لِعَمَلِ السَّعَادَةِ وَأَمَّا أَهْلُ الشَّقَاوَةِ فَيُيَسَّرُونَ لِعَمَلِ الشَّقَاوَةِ ثُمَّ قَرَأَ ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى﴾ الآيَةَ ❁

& 682-) Hz. Ali (r.a.) anlatır: "Gargad Ağacı arazisindeki (mezarlıkta) bir cenazede bulunuyorduk. Hz. Peygamber (s.a.v.) yanımıza geldi ve oturdu. Biz de etrafına oturduk, yanında bir değnek vardı başını yere eğdi, değneği ile yere vurmaya başladı: ***"Sizin her birinizin, ruh verilmiş her kimsenin cennet ve cehennemdeki yeri kendisine mutlaka yazılmıştır. Şaki (günahkâr kimse) veya said (iyi kimse) olacağı da mutlaka yazılmıştır."*** buyurdu. Bu sırada bir kimse: "Ey Allah'ın Rasûlü, o zaman çalışmayı bırakıp Allah'ın yazdığı yazgıya bağlanmalı değil miyiz? Çünkü bizden kim saadet ehlinden ise saadet ehlinin ameline varacak, kim de şaki ehlinden ise şaki ehlinin ameline varacaktır." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ancak! İyilik ehline iyilik ameli kolaylaştırılacak, günah ehline de günah ameli kolaylaştırılacaktır."*** buyurdu ve: **«Fakat kim** (itaatı) **verir de** (gühahtan) **sakınır, en güzel olanı doğrularsa biz de ona kolay olanı, kolaylaştırırız. Kim cimrilik eder, kendini yeterli görür, en güzel olanı yalanlarsa biz de zor olana düşmesini ona kolaylaştırırız.»** (Leyl: 5-10) ayetini okudu."

(Hadiste geçen "Gargad" ağacı hakkında değişik tarifler yapılmıştır. Genel olarak dikenli bir ağaç olduğu belirtilir. Şu anda yeryüzünde cinsinin tükendiği de söylenmiştir. Deccâl hadisinde Yahudilerin arkasında saklandığı Gargad hariç bütün ağaçların dile geleceği, Gargad'ın Yahudilerin ağacı olduğu belirtilmiştir. Medine'de çeşitli mezarlıklar vardır. Bunlardan bir tanesi de Gargad Mezarlığı'dır. Buranın ağaçları kesilerek kabristan yapılmış, Osman b. Mez'ûn (r.a.) ile Efendimiz'in oğlu İbrahim (a.s.) buraya gömülmüştür. (Umdetu'l-Kâri, VII. 106) Hadiste alınyazısına da değinilmiştir. Bu konuda 1355. hadis ve açıklaması ile 2134. hadise bakınız.)

٦٨٣ عَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ حَلَفَ بِمِلَّةٍ غَيْرِ الإِسْلامِ كَاذِبًا مُتَعَمِّدًا فَهُوَ كَمَا قَالَ وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ عُذِّبَ بِهِ فِي نَارِ ❁

& 683-) Sabit b. ed-Dahhâk (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim bilerek ve yalan söyleyerek İslâm dışı bir dinde olmaya*** (yani şöyle ise Yahudi olayım gibi) ***yemin ederse söylediği gibi olur. Kim bıçak benzeri kesici aletle canına kıyarsa cehennemde de onunla azap olunur."*** buyurmuştur.

٦٨٤ عَنْ جُنْدَبٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كَانَ بِرَجُلٍ جِرَاحٌ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَقَالَ اللَّهُ بَدَرَنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ حَرَّمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ ❁

& 684-) Cündeb (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir kimsenin bir yarası vardı,*** (yaranın acısına dayanamadı ve) ***bu nedenle canına kıydı, bunun üzerine Allah: "Kulum canıyla bana acele etti ben de kendisine cenneti haram kıldım." buyurdu."*** demiştir.

(1446. hadiste bir benzeri vardır. Ayrıca 1644. hadiste cehennemlik olduğu bildirilen, İslam ordusundaki bir savaşçının da kılıncıyla intihar ettiği anlatılır, bakınız.)

٦٨٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ الَّذِي يَخْنُقُ نَفْسَهُ يَخْنُقُهَا فِي النَّارِ وَالَّذِي يَطْعُنُهَا يَطْعُنُهَا فِي النَّارِ ❁

685-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kendisini asan cehennemde de kendisini*** (devamlı) ***asar, yaralayıp canına kıyan cehennemde de yaralayıp canına kıyar."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin geniş bir benzeri olan 1979. hadise bakınız)

٦٨٦ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ مَرُّوا بِجَنَازَةٍ فَأَثْنَوْا عَلَيْهَا خَيْرًا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَجَبَتْ ثُمَّ مَرُّوا بِأُخْرَى فَأَثْنَوْا عَلَيْهَا شَرًّا فَقَالَ وَجَبَتْ فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضي الله عنه مَا وَجَبَتْ قَالَ هَذَا أَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ خَيْرًا فَوَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَهَذَا أَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرًّا فَوَجَبَتْ لَهُ النَّارُ أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ ❁

& 686-) Enes (r.a.)'dan. Bir keresinde bir cenazeye uğramışlar ve onu iyilikle övmüşler. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Gerekli (vacip) oldu."*** buyurdu. Sonra bir başka cenazeye uğramışlar, onu da kötülükle anmışlar, bunun üzerine yine: ***"Gerekli (vacip) oldu."*** buyurmuştur. Ömer b. Hattab (r.a.) da: "Ne gerekli oldu?" diye sormuş oda: ***"Bu, iyilikle övdüğünüz var ya cennet ona gerekli oldu, kötülükle andığınız diğer kişiye de cehennem gerekli oldu. Sizler Allah'ın yeryüzündeki şahitlerisiniz."*** buyurmuştur.

٦٨٧ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ فَقُلْنَا وَثَلَاثَةٌ قَالَ وَثَلَاثَةٌ فَقُلْنَا وَاثْنَانِ قَالَ وَاثْنَانِ ثُمَّ لَمْ نَسْأَلْهُ عَنِ الْوَاحِدِ ❁

687-) Ömer b. Hattab (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Herhangi bir Müslüman hakkında, iyi olduğuna dair dört kişi şahitlik yaparsa Allah onu cennete koyar."*** buyurdu. Biz: "Üç kişi?" dedik. O da: ***"Üç kişi de"*** buyurdu: "İki kişi?" dedik. O da: ***"İki kişi de"*** buyurdu, tekrar bir kişiyi sormadık." demiştir.

(Dünya âhiretin tarlasıdır. Bu nedenle bir kimsenin dünyadaki davranışları âhiretteki yerini belirler. Bir kimse, karşısındaki Müslümana iyi görüntü vermiş ise dünya hayatının âhiret hayatını kazanacak şekilde olduğunu söyleyebiliriz.

Ölüler hakkında yapılan şehâdetin, onların âhiretteki durumunun göstergesi sayılabilmesi için, o şehâdeti yapanların kimlik ve kişilikleri önemlidir. Bu hadislerde sözü edilen şehâdet, fazilet ehli, doğruluk ve ihlas sahibi samimi Müslümanların şehâdetidir. Fasık ve günahkârların şehâdetine itibar olunmaz. Çünkü günahkârlar veya dinimizin onaylamadığı fikirlere kapılmış olanlar, kendileri gibi olanları "iyi kimsedir" diye övebilirler. Kendileri gibi olmayanları da "kötü kimsedir" diye yerebilirler. Bu kimselerin birisi için "iyidir" veya "kötüdür" demeleriyle o kimse iyi veya kötü olmaz. 686. hadiste Efendimiz (a.s.), şehâdette bulunacaklar için ***"Sizler Allah'ın yer-***

yüzündeki şahitlerisiniz." buyurmuştur. Buradaki "Sizlerden" den maksadın sahâbiler olduğu belirtilir. Bu hadisin diğer rivayetinde (Buhârî, Şehâdet: 6) ise ***"Mümin topluluğun şehâdeti, Allah'ın yeryüzündeki şehâdetidir."*** şeklinde buyurulmuştur. Buna göre şahitlerin müminlerden oluşması gerekmektedir.)

٦٨٨ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا أُقْعِدَ الْمُؤْمِنُ فِي قَبْرِهِ أُتِيَ ثُمَّ شَهِدَ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَذَلِكَ قَوْلُهُ ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ﴾

& 688-) el-Berâ b. Âzib (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Mü'min kabrinde oturtulduğunda*** (sorular) ***getirilir. O da Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şahadet getirir. Bunun böyle olması, Allah'ın: «Allah,*** (kalplerinde) ***yerleşmiş değişmez söz ile iman edenlerin ayaklarını sabit kılar.»*** (İbrahim: 27) ayetinden dolayıdır." buyurmuştur.

٦٨٩ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ اطَّلَعَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى أَهْلِ الْقَلِيبِ فَقَالَ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا فَقِيلَ لَهُ تَدْعُو أَمْوَاتًا فَقَالَ مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعَ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لا يُجِيبُونَ ❁

689-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Bedir Savaşı'nda kâfirlerin cesetlerinin atıldığı kuyuya yukarıdan baktı ve: ***"Rabb'inizin size vadettiğinin gerçek olduğunu gördünüz."*** buyurdu. Kendisine: "Ölmüş cesetlere mi sesleniyorsun?" denildi: ***"Siz onlardan daha iyi duyamazsınız, fakat onlar cevap veremiyorlar."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri biraz daha geniş olarak 1600. hadiste gelecektir)

٦٩٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ إِنَّمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّهُمْ لَيَعْلَمُونَ الآنَ أَنَّ مَا كُنْتُ أَقُولُ لَهُمْ حَقٌّ وَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿إِنَّكَ لا تُسْمِعُ الْمَوْتَى﴾

& 690-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in söylediği ***"Onlar şimdi benim söylediğimin doğru olduğunu mutlaka bilmektedirler"*** şeklindedir. Çünkü Yüce Allah: **«Şüphesiz sen ölülere duyuramazsın.»** (Neml: 80) buyurmuştur." demiştir.

(689. ve 1600. hadislerde Efendimiz (a.s.), Bedir savaşından sonra, savaşta öldürülen Kureyş'in ileri gelen kâfirlerinin cesetlerine hitaben bir konuşma yaptığı ve ölülerin bu konuşmayı duyduğu bildirilmektedir.

Âişe (r.a.)'ın görüşüne göre ise ölen bir kimse dünyadakilerin sözlerini duyamaz. Kendi görüşüne teyit için de **«Şüphesiz sen ölülere duyuramazsın.»** (Neml: 80) ayetini delil getirir. Yine kendisine göre Efendimiz (a.s.)'ın Ömer (r.a.)'ın sorusuna verdiği cevabı ***"Allah'a yemin olsun ki siz söylediğimi onlardan daha iyi duyamazsınız."*** şeklinde değil ***"Söylediğimin doğru olduğunu mutlaka bilmektedirler"*** şeklinde olmalıdır. Kendisinin rivayetinde duyma değil bilme/anlama vardır.

Ancak onun bu görüşü ve rivayeti çoğu âlim tarafından kabul edilmemiştir. Zira Âişe (r.a.), bu konuşmanın yapıldığı savaşa katılmamıştır. Cesetlerin, Efendimiz (a.s.)'ın konuşmasını duyduğunu bildiren rivayetin ravisi ise bu savaşa bizzat katılmıştır. Âişe (r.a.)'ın delil getirdiği ayet de onun ileri sürdüğü anlamda değildir. Zira ayetin başı ve sonu, Hz. Peygamber'in davetine kulak vermeyenleri anlatmaktadır. **«Şüphesiz sen ölülere duyuramazsın.»** ifadesi ile Hz. Peygamber'in davetine kulak vermeyenlerin hali anlatılmakta âdeta onların yaşayan ölüler olduğu ifade edilmektedir.)

٦٩١ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنهما قَالَتْ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَطِيبًا فَذَكَرَ فِتْنَةَ الْقَبْرِ الَّتِي يَفْتَتِنُ فِيهَا الْمَرْءُ فَلَمَّا ذَكَرَ ذَلِكَ ضَجَّ الْمُسْلِمُونَ ضَجَّةً ❁

691-) Esma bintü Ebû Bekir (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) hutbe verdi, bir kimsenin karşılaşacağı kabir azabını dile getirdi. Bunu söylediğinde Müslümanlar feryad ederek ağlaştılar" demiştir.

(Burada anlatılan, Rasûlüllah (s.a.v.)'in Güneş tutulması namazı kıldırması ve arkasından verdiği hutbe için 76. hadise bakınız.)

٦٩٢ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رضي الله عنه قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَدْ وَجَبَتِ الشَّمْسُ فَسَمِعَ صَوْتًا فَقَالَ يَهُودُ تُعَذَّبُ فِي قُبُورِهَا ❁

& 692-) Ebû Eyyûb el-Ensârî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir gün Güneş battığı sırada dışarı çıkmıştı, birden bir ses duydu, bunun üzerine: ***"Yahudiler kabirlerinde azaba uğruyorlar."*** buyurdu." demiştir.

٦٩٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْعُو وَيَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ ❁

& 693-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allahümme innî eûzü bike min Azâbi'l-Kabri, vemin Azâbi'n-Nâri, vemin fitneti'l-Mehyâ ve'l-Memât vemin fitneti'l-Mesîhi'd-Deccâl*** (=Allah'ım ben, kabir azabından, cehennem azabından, ölüm ve hayat imtihanından, Mesih Deccâl fitnesinden / imtihanından Sana sığınırım)" diye dua ederdi" demiştir.

٦٩٤ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا مَاتَ عُرِضَ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ فَيُقَالُ هَذَا مَقْعَدُكَ حَتَّى يَبْعَثَكَ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ❁

{&} 694-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: ***"Sizden biriniz vefat ettiğinde kendisine sabah akşam*** (âhiretteki) ***yeri gösterilir. Cennetliklerden ise cennetlik olarak, cehennemliklerden ise cehennemlik olarak kendisine: "Burası senin yerindir, sonunda Allah seni kıyamet günü buraya gönderecektir." denilir."***

(Hadisin bir benzeri 1370. hadiste gelecektir)

٦٩٥ عَنْ الْبَرَاءَ رضي الله عنه قَالَ لَمَّا تُوُفِّيَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلام قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ لَهُ مُرْضِعًا فِي الْجَنَّةِ ❁

695-) el-Berâ b. Âzib (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) oğlu İbrahim (a.s.) vefat ettiğinde: ***"Şüphesiz onun, cennette bir süt annesi vardır."*** buyurmuştur." demiştir.

٦٩٦ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ أَوْلَادِ الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ اللَّهُ إِذْ خَلَقَهُمْ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ ❁

& 696-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'e müşriklerin çocukları soruldu O da: ***"Allah yarattığı zaman, onların ne yapacaklarını en iyi bilendir."*** buyurdu" demiştir.

(Bu cevaptan üç anlam çıkarılabilir:

1-) Allah en iyisini bilir diyerek işi Allah'a havale ettiği,
2-) Bunlar yaşasaydı ne yapacaklarını Allah bilir ve ona göre hesaba çeker,
3-) Kâlu belâ dediğimiz (Araf: 172) ilk yaratılışta tüm insanların Allah'ın Rab olduğunu ikrar etmeleri ve bunların bu ikrarlarını bozmadan vefatları nedeniyle mü'min çocukları gibi muamele göreceği)

٦٩٧ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا صَلَّى صَلاَةً أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ مَنْ رَأَى مِنْكُمُ اللَّيْلَةَ رُؤْيَا قَالَ فَإِنْ رَأَى أَحَدٌ قَصَّهَا فَيَقُولُ مَا شَاءَ اللَّهُ فَسَأَلَنَا يَوْمًا فَقَالَ هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ رُؤْيَا قُلْنَا لا قَالَ لَكِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِي فَأَخَذَا بِيَدِي فَأَخْرَجَانِي إِلَى الأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ فَإِذَا رَجُلٌ جَالِسٌ وَرَجُلٌ قَائِمٌ بِيَدِهِ كَلُّوبٌ مِنْ حَدِيدٍ إِنَّهُ يُدْخِلُ ذَلِكَ الْكَلُّوبَ فِي شِدْقِهِ حَتَّى يَبْلُغَ قَفَاهُ ثُمَّ يَفْعَلُ بِشِدْقِهِ الآخَرِ مِثْلَ ذَلِكَ وَيَلْتَئِمُ شِدْقُهُ هَذَا فَيَعُودُ فَيَصْنَعُ مِثْلَهُ قُلْتُ مَا هَذَا قَالا انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُضْطَجِعٍ عَلَى قَفَاهُ وَرَجُلٌ قَائِمٌ عَلَى رَأْسِهِ بِفِهْرٍ أَوْ صَخْرَةٍ فَيَشْدَخُ بِهِ رَأْسَهُ فَإِذَا ضَرَبَهُ تَدَهْدَهَ الْحَجَرُ فَانْطَلَقَ إِلَيْهِ لِيَأْخُذَهُ فَلا يَرْجِعُ إِلَى هَذَا حَتَّى يَلْتَئِمَ رَأْسُهُ وَعَادَ رَأْسُهُ كَمَا هُوَ فَعَادَ إِلَيْهِ فَضَرَبَهُ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالا انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا إِلَى ثَقْبٍ مِثْلِ التَّنُّورِ أَعْلاهُ ضَيِّقٌ وَأَسْفَلُهُ وَاسِعٌ يَتَوَقَّدُ تَحْتَهُ نَارًا فَإِذَا اقْتَرَبَ ارْتَفَعُوا حَتَّى كَادَ أَنْ يَخْرُجُوا فَإِذَا خَمَدَتْ رَجَعُوا فِيهَا وَفِيهَا رِجَالٌ وَنِسَاءٌ عُرَاةٌ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالا انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى نَهَرٍ مِنْ دَمٍ فِيهِ رَجُلٌ قَائِمٌ وَعَلَى وَسَطِ النَّهَرِ/ وَعَلَى شَطِّ النَّهَرِ رَجُلٌ بَيْنَ يَدَيْهِ حِجَارَةٌ فَأَقْبَلَ الرَّجُلُ الَّذِي فِي النَّهَرِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ رَمَى الرَّجُلُ بِحَجَرٍ فِي فِيهِ فَرَدَّهُ حَيْثُ كَانَ فَجَعَلَ كُلَّمَا جَاءَ لِيَخْرُجَ رَمَى فِي فِيهِ بِحَجَرٍ فَيَرْجِعُ كَمَا كَانَ فَقُلْتُ مَا هَذَا قَالا انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى رَوْضَةٍ خَضْرَاءَ فِيهَا شَجَرَةٌ عَظِيمَةٌ وَفِي أَصْلِهَا شَيْخٌ وَصِبْيَانٌ وَإِذَا رَجُلٌ قَرِيبٌ مِنَ الشَّجَرَةِ بَيْنَ يَدَيْهِ نَارٌ يُوقِدُهَا فَصَعِدَا بِي فِي الشَّجَرَةِ وَأَدْخَلانِي دَارًا لَمْ أَرَ قَطُّ أَحْسَنَ مِنْهَا فِيهَا رِجَالٌ شُيُوخٌ وَشَبَابٌ وَنِسَاءٌ وَصِبْيَانٌ ثُمَّ أَخْرَجَانِي مِنْهَا فَصَعِدَا بِي الشَّجَرَةَ فَأَدْخَلانِي دَارًا هِيَ أَحْسَنُ وَأَفْضَلُ فِيهَا شُيُوخٌ وَشَبَابٌ قُلْتُ طَوَّفْتُمَانِي اللَّيْلَةَ فَأَخْبِرَانِي عَمَّا رَأَيْتُ قَالا نَعَمْ أَمَّا الَّذِي رَأَيْتَهُ يُشَقُّ شِدْقُهُ فَكَذَّابٌ يُحَدِّثُ بِالْكَذْبَةِ فَتُحْمَلُ عَنْهُ حَتَّى تَبْلُغَ الآفَاقَ فَيُصْنَعُ بِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَالَّذِي رَأَيْتَهُ يُشْدَخُ رَأْسُهُ فَرَجُلٌ عَلَّمَهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَنَامَ عَنْهُ بِاللَّيْلِ وَلَمْ يَعْمَلْ فِيهِ بِالنَّهَارِ يُفْعَلُ بِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَالَّذِي رَأَيْتَهُ فِي الثَّقْبِ فَهُمُ الزُّنَاةُ وَالَّذِي رَأَيْتَهُ فِي النَّهَرِ آكِلُوا الرِّبَا وَالشَّيْخُ فِي أَصْلِ الشَّجَرَةِ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلام وَالصِّبْيَانُ حَوْلَهُ فَأَوْلادُ النَّاسِ وَالَّذِي يُوقِدُ النَّارَ مَالِكٌ خَازِنُ النَّارِ وَالدَّارُ الأُولَى الَّتِي دَخَلْتَ دَارُ عَامَّةِ الْمُؤْمِنِينَ وَأَمَّا هَذِهِ الدَّارُ فَدَارُ الشُّهَدَاءِ وَأَنَا جِبْرِيلُ وَهَذَا مِيكَائِيلُ فَارْفَعْ رَأْسَكَ فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَإِذَا فَوْقِي مِثْلُ السَّحَابِ قَالا ذَاكَ مَنْزِلُكَ قُلْتُ دَعَانِي أَدْخُلْ مَنْزِلِي قَالا إِنَّهُ بَقِيَ لَكَ عُمُرٌ لَمْ تَسْتَكْمِلْهُ فَلَوِ اسْتَكْمَلْتَ أَتَيْتَ مَنْزِلَكَ ❁

& 697-) Semura b. Cündeb (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) sabah namazını kıldırdığında bize döner ve: ***"Bu gece sizden kim rüya gördü?"*** buyurur, eğer birisi rüya görmüş ise onu anlatır o da: ***"Allah'ın dilediği olur."*** buyururdu.

Yine bir gün bize sordu: ***"Bu gece sizden kim rüya gördü?"*** buyurdu. Biz de:

"Gören yoktur." dedik. Kendisi:

"Ama ben bu gece bana gelen iki adamı gördüm. Elimden tutup beni Mukaddes Toprağa çıkardılar. Bir de baktım orada, oturan bir adamla elinde demir çengel olan ayakta bir adam vardı. Bu adam çengeli ağzının kenarından ensesine kadar sokuyor-

du. Sonra da ağzının diğer kenarına sokup aynısını yapıyordu, bu arada öbür tarafı iyi oluyor o zamanda bu tarafa dönüp tekrar aynısını yapıyordu:

"Bu nedir?" dedim:

"Yürü" dediler. Yürüdük sonunda sırt üstü uzanmış bir adama vardık. Başucunda ayakta elinde bir taş bulunan bir adam vardı, taşla başını eziyordu. Taşı vurduğunda taş yuvarlanıp gidiyor, o da taşı almak için arkasından gidiyordu, tekrar geri geldiğinde başı iyi olup eski halini alıyor, adam tekrar başına gelip yeniden vuruyordu:

"Bu da kimdir?" dedim:

"Yürü" dediler. Yürüdük, sonunda tandır gibi bir deliğe vardık, üstü dar altı geniş olup altında ateş yanıyordu. Ateş yaklaştırıldığında (alevler yükseldikçe) *içindekiler de yükseliyor neredeyse dışarı çıkar oluyorlar, ateş sakinleşince tekrar içerisine dönüyorlardı. Buranın içerisinde çıplak kadın ve erkekler vardı:*

"Bunlar da kimdir?" dedim:

"Yürü" dediler. Yürüdük, sonunda içerisinde bir adam bulunan kandan bir nehre vardık, adam ortasında dikiliyordu. Önünde birtakım taşlar bulunan bir adam da nehrin kenarında idi. Nehirdeki adam gelip dışarı çıkmak istediğinde diğer adam ağzına taş atarak onu bulunduğu yere gönderiyordu. Adam çıkmak için her defasında geldiğinde ağzına taş atıp yerine döndürüyordu:

"Bu da nedir?" dedim:

"Yürü" dediler. Yürüdük, sonunda içerisinde büyük bir ağacın bulunduğu yeşil bir bahçeye vardık. Ağacın dibinde yaşlı bir adamla birtakım çocuklar vardı. Bir de baktım ki ağacın yakınında önünde yakıp tutuşturduğu ateş bulunan bir adam var. Sonunda beni ağacın içinden yukarı çıkararak bir eve koydular ki, bu evden daha güzelini asla görmedim. Evin içerisinde yaşlısından gencine bir takım erkek, kadın ve çocuklar vardı. Sonra beni buradan çıkarıp yine ağaçtan yukarı kaldırdılar ve bir eve koydular ki bu ev daha güzel ve daha değerli idi. Yine buranın da içerisinde yaşlı ve gençler vardı. Ben:

"Bu gece beni gezdirip dolaştırdınız, şimdi bana gördüklerimin ne olduğunu bildirin bakalım" dedim:

"Olur" dediler: Ağzının yarılıp parçalandığını gördüğün, yalancıdır, yalan konuşur kendisinden her tarafa yalan taşınırdı. İşte bu nedenle ona kıyamete değin böyle yapılır. Başının ezildiğini gördüğün, Allah kendisine Kur'ân öğretti ama o, gece Kur'ân'dan gafil durdu, gündüz de Kur'ân üzere iş yapmadı. İşte bu nedenle ona kıyamete değin böyle yapılır. Delikte gördüklerin zina yapanlardır. Nehirde gördüğün faiz yiyenlerdir. Ağacın dibindeki ihtiyar İbrahim (a.s.)'dır. Yanında gördüğün sabiler de insanların çocuklarıdır. Ateşi yakan da cehennemin bekçisi Mâlik'dir. İlk girdiğin ev, bütün Müslümanların evi, öbür ev ise şehidlerin evidir. Ben de Cebrail'im bu da Mikail'dir. Başını yukarı kaldır, dedi. Başımı kaldırdım, bir de baktım ki üstümde bulut gibi bir şey duruyor. Bana:

"İşte bu da senin evindir." dediler:

"Beni bırakın da evime gireyim." dedim:

"Ama senin henüz tamamlamadığın bir ömrün var, eğer tamamlasaydın evine girerdin." dediler."

٦٩٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَجُلاً قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ إِنَّ أُمِّي افْتُلِتَتْ نَفْسُهَا وَأَظُنُّهَا لَوْ تَكَلَّمَتْ تَصَدَّقَتْ فَهَلْ لَهَا أَجْرٌ إِنْ تَصَدَّقْتُ عَنْهَا قَالَ نَعَمْ ❁

{&} 698-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Bir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Annem birden ölüverdi, öyle zannediyorum ki, konuşsa idi sadaka verirdi; eğer onun adına sadaka versem kendisine sevap olabilir mi?" dedi. O da: ***"Olur"*** buyurdu."

٦٩٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيَتَعَذَّرُ فِي مَرَضِهِ أَيْنَ أَنَا الْيَوْمَ أَيْنَ أَنَا غَدًا اسْتِبْطَاءً لِيَوْمِ عَائِشَةَ فَلَمَّا كَانَ يَوْمِي قَبَضَهُ اللَّهُ بَيْنَ سَحْرِي وَنَحْرِي وَدُفِنَ فِي بَيْتِي ❁

& 699-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) vefat ettiği hastalığında, Âişe'nin evinde kalmak istediği günün çabucak gelivermediğinden yakınırcasına bugün ben neredeyim, yarın kimin yanında olacağım." şeklinde sıkıntısını belirtirdi. Allah, ruhunu benim yanımda olduğu gün, kucağımda aldı, benim evime defnedildi." demiştir.

٧٠٠ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه إِنِّي لا أَعْلَمُ أَحَدًا أَحَقَّ بِهَذَا الأَمْرِ مِنْ هَؤُلاءِ النَّفَرِ الَّذِينَ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ عَنْهُمْ رَاضٍ فَمَنِ اسْتَخْلَفُوا بَعْدِي فَهُوَ الْخَلِيفَةُ فَاسْمَعُوا لَهُ وَأَطِيعُوا فَسَمَّى عُثْمَانَ وَعَلِيًّا وَطَلْحَةَ وَالزُّبَيْرَ وَعَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ وَسَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ رضي الله عنه ❁

700-) Ömer b. Hattab (r.a.) (şehid edildiğinde vefat ederken): "Rasûlüllah (s.a.v.)'in kendilerinden razı olarak vefat ettiği beş-altı kişilik topluluktan halifelik işine daha layık birisini bilemiyorum. Bu nedenle benden sonra bunlar kimi halife seçerlerse o, halifedir, kendisinin sözünü dinleyip itaat edin." dedi ve Osman (r.a.), Ali (r.a.), Talha (r.a.), Zübeyr (r.a.), Abdurrahman b. Avf (r.a.) ile Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.)'ın isimlerini saydı.

٧٠١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا تَسُبُّوا الأَمْوَاتَ فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا ❁

701-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ölülere kötü sözler söylemeyiniz. Çünkü onlar önceden gönderdikleri amellerine kavuşmuşlardır."*** buyurdu." demiştir.

(***Ölülere kötü sözler söylemeyiniz.*** demek, onların arkasından konuşmayınız, onları kötü sözlerle anlatmayınız, onlara sövmeyiniz, demektir. Ancak bunun istisnaları vardır.

Eğer ölen kimse kötü birisi olur da kötülüğünün anlatılması geride kalanlara ibret verecekse, bu kimsenin yaptığı şeyleri anlatmakta bir sakınca yoktur. Zira, Kur'ân-ı Kerim çoğu defa ölmüş gitmiş olan zalim toplulukları anlatmış, bunlar ölmüş kimselerdir artık arkalarından konuşulmaz dememiştir. Kur'ân-ı Kerim'de bunun pek çok örneğini bulmak mümkündür. Firavun'un Musâ (a.s.)'a yaptıklarının anlatılması, Yine İsrâiloğulları'nın Hz. Musâ'ya ve diğer peygamberlere yaptıkları fenalıkların anlatılması buna birer misaldir. Yine Kur'ân-ı Kerim'de Eyke halkı için: **«Gerçekten Eyke halkı zalim kimselerdi.»** buyurulduğunu görüyoruz. (Hıcr: 78) Ayetin ifadesinde görüldüğü gibi ölmüş bir toplumun arkasından konuşulmakta, onların kötü ahlâkları dile getirilmektedir.

Kur'ân-ı Kerim'de, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e yaptığı kötülükle hafızalarda kalan Ebû Leheb'in anlatıldığı müstakil bir sure vardır. Ebû Leheb'in Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Eli kuruyası" diye hakaret etmesi üzerine Mesed suresinin indilirdiğini anlatan bir hadisi, İmam Buhârî, **"Ölen kimsenin kötülüklerinin anlatılması"** adını verdiği başlık içerisinde zikreder. (Buhârî, Cenâiz: 98)

1468. hadiste Rasûlüllah (s.a.v.) Amr b. Luhay hakkında: ***"Amr b. Âmir b. Luhay el-Huzâî'yi cehennemde bağırsaklarını sürürken gördüm. Kendisi adak develerini ilk defa ortaya koyandır."*** buyurmuştur.

686. hadiste iyilikleri anlatılan bir cenaze ile kötülükleri anlatılan bir cenazeden söz edilir. Hatta hadisin sonunda Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizler Allah'ın yeryüzünde şahitlerisiniz."*** buyurarak Müslümanların ölünün iyilik ve kötülüklerini dile getirmelerinin, ölü hakkındaki kanaat için bir ölçü olduğunu bildirir. Bu örneklerde görüldüğü gibi anlatılmasında bir ibret çıkacaksa ölmüş bir kimsenin yaptıklarını anlatmakta bir sakınca yoktur.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الزَّكَاة

24-) Zekât Bölümü

٧٠٢ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَ مُعَاذًا رضي الله عنه إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ ادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدِ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ ❁

702-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.), Muâz b. Cebel (r.a.)'ı Yemen'e göndermişti. Kendisine: ***"Onları Allah'tan başka ilah olmadığına, benim de Allah'ın Rasûlü olduğuma inanmaya çağır. Eğer bunu kabul ederlerse kendilerine, Allah'ın gece ve gündüz her gün beş vakit namazı farz kıldığını bildir. Eğer bunu da kabul ederlerse zenginlerinden alınıp fakirlerine verilmek üzere malları konusunda Allah'ın zekâtı farz kıldığını kendilerine bildir."*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 739 ve 760. hadislerdir.)

٧٠٣ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ قَالَ مَا لَهُ مَا لَهُ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَرَبٌ مَا لَهُ تَعْبُدُ اللَّهَ وَلا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمُ الصَّلاةَ وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ وَتَصِلُ الرَّحِمَ ❁

& 703-) Ebû Eyyûb (r.a.)'dan. Bir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Beni cennete koyacak bir amel bildirseniz" dedi. Bu sırada orada olan diğer birisi: "Ne oldu nesi var?" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Nesi olacak, bir haceti var"*** (diye cevapta bulunduktan sonra): ***"Kendisine hiçbir şeyi ortak koşmayarak Allah'a kulluk edersin, namazı kılar, zekâtı verirsin, akraba ile ilişkiyi sürdürürsün."*** buyurdu.

٧٠٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُهُ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ قَالَ تَعْبُدُ اللَّهَ لا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمُ الصَّلاةَ الْمَكْتُوبَةَ وَتُؤَدِّي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ وَتَصُومُ رَمَضَانَ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لا أَزِيدُ عَلَى هَذَا فَلَمَّا وَلَّى قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا ❁

& 704-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Çöl halkından birisi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Bana bir amel söyle ki, bunu işlediğimde cennete gireyim" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kendisine hiçbir şeyi ortak koşmayarak Allah'a kulluk edersin, farz olan namazı kılarsın, farz olan zekâtı verirsin, Ramazan orucunu tutarsın."*** buyurdu. Bu kimse: "Canımı elinde tutan Allah'a yemin olsun ki, bunun üzerine hiçbir artırma yapmam." dedi. Bu adam kalkıp gittiğinde Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim cennetlik bir kimseye bakmak isterse buna baksın."*** buyurdu.

(Bu konuda bir benzer 43. hadise de bakınız.)

٧٠٥ عن أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ لَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رضي الله عنه وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ فَقَالَ عُمَرُ رضي الله عنه كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ

فَمَنْ قَالَهَا فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلاَّ بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ فَقَالَ وَاللَّهِ لأُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلاَةِ وَالزَّكَاةِ فَإِنَّ الزَّكَاةَ حَقُّ الْمَالِ وَاللَّهِ لَوْ مَنَعُونِي عَنَاقًا كَانُوا يُؤَدُّونَهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنْعِهَا قَالَ عُمَرُ رضي الله عنه فَوَاللَّهِ مَا هُوَ إِلاَّ أَنْ قَدْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنه فَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ ❁

& 705-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) vefat ettiğinde Ebû Bekir (r.a.) Halife olup Arapların bir kısmı dinden döndüklerinde Ömer (r.a.), Ebû Bekir (r.a.)'a: "Sen nasıl olur da bu insanlara savaşa kalkarsın? Halbuki Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İnsanlarla, Allah'tan başka ilah olmadığını söyleyene kadar savaşmakla emrolundum. Ama kim bu sözü söylerse benden canını ve malını korumuş olur, ancak İslâm'ın koyduğu haklar hariçtir. Diğer*** (görülmeyen) ***konularda hesabı ise Allah'a aittir."*** buyurmuştur." dediğinde: "Namazla zekâtın arasını ayıran her kim olursa Allah'a yemin olsun ki kesinlikle savaşırım. Çünkü zekât, malın hakkıdır. (İslâm'ın koyduğu haklardandır.) Dolayısıyla Allah'a yemin olsun ki Rasûlüllah (s.a.v.)'e vermekte oldukları bir oğlak da olsa bunu bana vermezlerse kesinlikle bu sebepten dolayı onlarla savaşırım." dedi. Ömer (r.a.): "Allah'a yemin olsun ki bu şekildeki düşüncesi Allah'ın Ebû Bekir (r.a.)'ın savaşma konusunda göğsünü açmasından başka bir şey değildir. Ben de onun gerçek doğru olduğunu bilip anladım." demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yukarıdaki sözü 24. hadiste geçmişti.)

٧٠٦ عن أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ تَأْتِي الإِبِلُ عَلَى صَاحِبِهَا عَلَى خَيْرِ مَا كَانَتْ إِذَا هُوَ لَمْ يُعْطِ فِيهَا حَقَّهَا تَطَؤُهُ بِأَخْفَافِهَا وَتَأْتِي الْغَنَمُ عَلَى صَاحِبِهَا عَلَى خَيْرِ مَا كَانَتْ إِذَا لَمْ يُعْطِ فِيهَا حَقَّهَا تَطَؤُهُ بِأَظْلاَفِهَا وَتَنْطَحُهُ بِقُرُونِهَا وَقَالَ وَمِنْ حَقِّهَا أَنْ تُحْلَبَ عَلَى الْمَاءِ

قَالَ وَلا يَأْتِي أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِشَاةٍ يَحْمِلُهَا عَلَى رَقَبَتِهِ لَهَا يُعَارٌ فَيَقُولُ يَا مُحَمَّدُ فَأَقُولُ لا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ بَلَّغْتُ وَلا يَأْتِي بِبَعِيرٍ يَحْمِلُهُ عَلَى رَقَبَتِهِ لَهُ رُغَاءٌ فَيَقُولُ يَا مُحَمَّدُ فَأَقُولُ لا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا قَدْ بَلَّغْتُ ❁

706-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Deve, kıyamet günü sahibine eski halinden daha iyi bir şekilde gelir; eğer onun hakkını vermemiş ise ayaklarıyla sahibini çiğner. Davar da, sahibine eski halinden daha iyi bir şekilde gelir; eğer onun hakkını vermemiş ise ayaklarıyla sahibini çiğner boynuzuyla süser."*** buyurdu ve devamla: ***"Bu hayvanların haklarından birisi de su başına getirildiğinde sağılıp oradaki fakirlere sütünü vermektir."*** buyurdu." demiştir.

Yine şöyle buyurmuştur: ***"Sizden biriniz kıyamet günü zekâtını vermediği bir davarı omuzuna yüklenmiş meleterek: "Ey Muhammed, yetiş" diyerek gelmesin, çünkü ben ona: "Sana bir şey yapamam, ben bunları bildirdim." derim. Yine omuzuna bir deve yüklenmiş böğürterek: "Ey Muhammed, yetiş" diyerek gelmesin, ben ona: "Sana bir şey yapamam ben bunları bildirdim." derim."***

(Hadisin son kısmı 1311. hadiste yine gelecektir. Hadiste verilmediği bildirilen hak iki kısımdır. Birincisi farz olan zekâttır. İkincisi ise süt ve benzeri şeyleri yoksullara sadaka vermektir. Zekâtın sınırları belirtilmiştir. Sadaka ise isteğe bağlıdır, duruma göre az veya çok verilir. Araplar'da adet üzere su başına getirilen hayvanların sütünden fakirlere verilirdi. (Umdetu'l-Kârî, VII. 179)

٧٠٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالاً فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهُ مُثِّلَ لَهُ مَالُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُجَاعًا أَقْرَعَ لَهُ زَبِيبَتَانِ يُطَوَّقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يَأْخُذُ بِلِهْزِمَتَيْهِ يَعْنِي بِشِدْقَيْهِ ثُمَّ يَقُولُ أَنَا مَالُكَ أَنَا كَنْزُكَ ثُمَّ تَلا ﴿لا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ﴾ الآيَةَ ❁

{•} 707-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah bir kimseye bazı mal verir de bu kimse zekâtını vermez ise kıyamet günü bu malı o kimseye iki gözünde iki nokta olan azgın zehirli bir yılan haline getirilir, sahibinin boynunu dolanıp ağzının iki yanından yakalar ve: "Ben senin malınım, senin saklayıp depoladığınım" der."*** buyurdu" dedi ve: **«Allah'ın lütfundan dolayı verdiği şeylerde cimrilik edenler bu şeylerin kendileri için iyi bir şey olduğunu asla zannetmesin. Hayır, tersine bu şeyler kendileri için iyi bir şey değildir. Cimrilik ettikleri şeyler kıyamet günü boyunlarına dolanacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. Allah, yaptıklarınızdan en iyi bir şekilde haber alandır.»** (Âl-i İmrân: 180) ayetini okudu."demiştir.

٧٠٨ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوَاقٍ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ ذَوْدٍ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ ❁

{&} 708-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Beş ukıyyeden az miktar*** (gümüşten) ***zekât yoktur. En az üç yaşında beş deveden aşağısında da zekât yoktur. Beş vesaktan aşağıdaki mahsulden de zekât yoktur."*** buyurdu" demiştir.

(Ukıyye, kırk dirhem karşılığı bir gümüş birimidir. Beş ukıyye ise 200 dirhem gümüş demektir. Bugünkü birimlere göre bir dirhemin karşılığı bazı yerlerde 70 arpa tanesi bazı yerde 64 buğday tanesinin ağırlığıdır. Bu ise 2.8 gr ile 3.2 gr arasında değişir, en az miktarı 2.8 gr ele alınırsa 200 dirhem x 2.8 gr =560 gr gümüş eder. Diğer kullanımı ölçü alırsak 200 dirhem x 3.2 gr = 604 gr gümüş eder.

Vesak, 60 sa' karşılığıdır. 1 sa' ise 1040 dirhemlik ölçü birimidir. Buna göre bir vesak = 624.000 dirhemdir. Bir dirhemi 2.8 gr alırsak 624.000 x 2.8 = 174.720 kg eder. Bir vesak 174.720 kg eder.

Beş vesak = 174.720 x 5 = 873.600 kg eder.

Eğer bir dirhemi 3.2 alırsak 624.000 x 3.2 = 194.688 kg Beş vesak = 194.688 x 5 = 973.440 kg eder.

Beş vesak, 873 kg ile 973 kg arasında bir ölçü birimidir. Birimlerin farklı olmaları mahalli ölçü birimlerinden kaynaklanmaktadır. Bu tabiî bir şeydir. Bugün bile kile ve dönüm miktarları memleketimizde hâlâ değişik ölçülerde kullanılmaktadır. Böyle durumlarda ihtiyatı elden bırakmamak için en az miktarı ölçü almak iyi olur. Bu birimler Hanefî Mezhebi'ne göre hesaplanmıştır. Diğer mezheplerde ise 610 kg civarındadır. Geniş bilgi için bak. Sünen-i Ebû Dâvud Terc. ve Şerhi, Şamil Yayınevi, VI. 106-108)

٧٠٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ وَلا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلاَّ الطَّيِّبَ وَإِنَّ اللَّهَ يَتَقَبَّلُهَا بِيَمِينِهِ ثُمَّ يُرَبِّيهَا لِصَاحِبِهِ كَمَا يُرَبِّي أَحَدُكُمْ فَلُوَّهُ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ ❁

{•} 709-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim helâl kazançtan bir hurma değerinde bir sadaka verirse, Allah onu şüphesiz canu gönülden kabul eder. Allah sadece helâli kabul eder. Sonra Allah bu kabul ettiği hurma değerindeki sadakayı dağ gibi oluncaya değin sizin küçük tayı büyütüp beslediğiniz gibi büyütüp geliştirir."*** buyurdu." demiştir.

٧١٠ عَنْ حَارِثَةَ بْنَ وَهْبٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ تَصَدَّقُوا فَإِنَّهُ يَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ يَمْشِي الرَّجُلُ بِصَدَقَتِهِ فَلا يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا يَقُولُ الرَّجُلُ لَوْ جِئْتَ بِهَا بِالأَمْسِ لَقَبِلْتُهَا فَأَمَّا الْيَوْمَ فَلا حَاجَةَ لِي بِهَا ❁

& 710-) Harise b. Vehb (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Sadaka veriniz. Çünkü size öyle bir zaman gelir ki bir kimse sadakasını götürür, onu kabul edecek birisini bulamaz da sadaka vermek istediği kimse: "Eğer bunu dün getirseydin kabul ederdim ancak bugün benim ona ihtiyacım yok." der."*** diye buyururken işittim.." demiştir.

٧١١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَكْثُرَ فِيكُمُ الْمَالُ فَيَفِيضَ حَتَّى يُهِمَّ رَبَّ الْمَالِ مَنْ يَقْبَلُ صَدَقَتَهُ وَحَتَّى يَعْرِضَهُ فَيَقُولَ الَّذِي يَعْرِضُهُ عَلَيْهِ لا أَرَبَ لِي ❁

& 711-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Servet sizin aranızda çoğalıp taşmadıkça kıyamet kopmaz. Öyle ki bu zamanda, sadakasını kabul edecek kişi*** (sadakayı alıp alamama konusunda) ***mal sahibini endişeye düşürür, sonunda birisine teklif eder sadaka teklif edilen de: "Benim ihtiyacım yok" der."*** buyurdu" demiştir.

٧١٢ عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَجَاءَهُ رَجُلانِ أَحَدُهُمَا يَشْكُو الْعَيْلَةَ وَالآخَرُ يَشْكُو قَطْعَ السَّبِيلِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمَّا قَطْعُ السَّبِيلِ فَإِنَّهُ لا يَأْتِي عَلَيْكَ إِلاَّ قَلِيلٌ حَتَّى تَخْرُجَ الْعِيرُ إِلَى مَكَّةَ بِغَيْرِ خَفِيرٍ وَأَمَّا الْعَيْلَةُ فَإِنَّ السَّاعَةَ لا تَقُومُ حَتَّى يَطُوفَ أَحَدُكُمْ بِصَدَقَتِهِ لا يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا مِنْهُ ثُمَّ لَيَقِفَنَّ أَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ حِجَابٌ وَلا تَرْجُمَانٌ يُتَرْجِمُ لَهُ ثُمَّ لَيَقُولَنَّ لَهُ أَلَمْ أُوتِكَ مَالاً فَلَيَقُولَنَّ بَلَى ثُمَّ لَيَقُولَنَّ أَلَمْ أُرْسِلْ إِلَيْكَ رَسُولاً فَلَيَقُولَنَّ بَلَى فَيَنْظُرُ عَنْ يَمِينِهِ فَلا يَرَى إِلاَّ النَّارَ ثُمَّ يَنْظُرُ عَنْ شِمَالِهِ فَلا يَرَى إِلاَّ النَّارَ فَلْيَتَّقِيَنَّ أَحَدُكُمُ النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ ❁

712-) Adiy b. Hâtim (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanında idim bu sırada kendisine iki kişi geldi, bunlardan birisi fakirlikten şikayet ediyor diğeri de yol kesilmesinden şikayet ediyordu. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Yol kesilmesi çok sürmez biter. Sonunda bir kervan korumasız bir şekilde Mekke'-ye yola bile çıkar. Fakirlik de biter, sizden birinizin sadakasını dolaştırıp, kabul edecek bi-risini bulamayacağı bir zaman gelinceye kadar kıyamet kopmayacaktır. Sonra sizden biri-niz arasında hiçbir engel ve konuşmasını tercüme edecek bir tercüman olmadan Allah'ın huzurunda kesinlikle duracak sonra mutlaka Allah ona: "Sana mal vermedim mi?" buyura-cak, o da: "Evet verdin" diyecek, sonra Allah: "Sana Rasûl göndermedim mi?" buyuracak, o da: "Evet gönderdin." diyecek ve sağına bakacak cehennemden başkasını görmeyecek. Sonra soluna bakacak yine cehennemden başkasını görmeyecek. Bu nedenle her biriniz bir hurmanın yarısı ile de olsa*** (sadaka vererek) ***cehennemden korunsun. Eğer bunu da bulamaz-sa güzel bir söz ile cehennemden korunsun."*** buyurdu.

٧١٣ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَطُوفُ الرَّجُلُ فِيهِ بِالصَّدَقَةِ مِنَ الذَّهَبِ ثُمَّ لا يَجِدُ أَحَدًا يَأْخُذُهَا مِنْهُ وَيُرَى الرَّجُلُ الْوَاحِدُ يَتْبَعُهُ أَرْبَعُونَ امْرَأَةً يَلُذْنَ بِهِ مِنْ قِلَّةِ الرِّجَالِ وَكَثْرَةِ النِّسَاءِ ❁

& 713-) Ebû Mûsâ (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İnsanlara öyle bir zaman gelecek ki, bu zamanda bir kimse altın sadaka vermek için dolaşacak da bunu kendisinden alacak hiçbir kimse bulamayacak. Yine bu zamanda erkeklerin azlığı, kadınların çoklu-ğu nedeniyle bir erkek peşinde kendisini takip eden ve sığınan kırk kadınla gö-rülecektir."*** buyurmuştur.

(Hadisin son kısmı 72. hadisin içerisinde geçmişti, bu hadise de bakınız.)

٧١٤ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَمَرَنَا بِالصَّدَقَةِ انْطَلَقَ أَحَدُنَا إِلَى السُّوقِ فَيُحَامِلُ فَيُصِيبُ الْمُدَّ وَإِنَّ لِبَعْضِهِمُ الْيَوْمَ لَمِائَةَ أَلْفٍ ❁

714-) Ebû Mes'ûd el-Ensârî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.), **«Onların mallarından sadaka al ki, bununla kendilerini temizlemiş, arındırmış olursun...»** (Tevbe: 103) ayeti üzerine bize sadaka vermeyi emrettiğinde her birimiz çarşıya gidip hamallık yapar, iki avuçluk bir şey elde eder, (bundan sadaka verirdi.) Ama bugün bizim bazılarımızın yüz binlik serveti vardır." demiştir.

٧١٥ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ دَخَلَتِ امْرَأَةٌ مَعَهَا ابْنَتَانِ لَهَا تَسْأَلُ فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي شَيْئًا غَيْرَ تَمْرَةٍ فَأَعْطَيْتُهَا إِيَّاهَا فَقَسَمَتْهَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا وَلَمْ تَأْكُلْ مِنْهَا ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ فَدَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَيْنَا فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ مَنِ ابْتُلِيَ مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ كُنَّ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ ❁

& 715-) Hz. Âişe (r.a.): "İki kız çocuğuyla birlikte bir kadın yanıma girmişti, bir şeyler istiyordu ama yanımda sadece bir tek hurmadan başka da bir şey bulamadı, ben onu kendisine verdim. O da yemeyip iki kızına bölüştürdü, sonra kalkıp çıktı. Arkasından Hz. Peygamber (s.a.v.) yanımıza girdi, kendisine durumu anlattım. O da: ***"Kim şu kız çocukları yüzünden bir şeyle denenip sıkıntıya uğrarsa o kızlar kendisi için cehenneme karşı perde olur."*** buyurdu." demiştir.

(Kız çocuklarının utanç vesilesi olarak görüldüğü ve kız çocuğu dünyaya geldiğinde utancından gizlenecek bir yer arandığı bir toplumda İslâm'ın getirdiği bu anlayış son derece dikkat çekicidir. Buna göre kız çocukları utanç vesilesi değil cehennemden kurtulma vesilesidir.)

٧١٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الصَّدَقَةِ أَعْظَمُ أَجْرًا قَالَ أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَحِيحٌ شَحِيحٌ تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمُلُ الْغِنَى وَلا تُمْهِلُ حَتَّى إِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ قُلْتَ لِفُلانٍ كَذَا وَلِفُلانٍ كَذَا وَقَدْ كَانَ لِفُلانٍ ❁

& 716-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan: "Bir adam Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, hangi sadakanın değeri daha büyüktür?" dedi: ***"Sen sıhhatli ve sağlam ama cimriliğin üzerinde, mala hırslı olduğunda, zenginliği umar fakirlikten endişelenir halde iken verdiğin sadakadır. Can boğaza gelip de: "Falancaya şu kadar sadaka filancaya şu kadar sadaka" dediğinde zaten o mal falan mirasçıların olmuştur. Böyle zamana sadakayı bırakma."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1196. hadiste gelecektir. Ayrıca bu konuda 2098. hadise bakınız.)

٧١٧ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ بَعْضَ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ قُلْنَ لِلنَّبِيِّ ﷺ أَيُّنَا أَسْرَعُ بِكَ لُحُوقًا قَالَ أَطْوَلُكُنَّ يَدًا فَأَخَذُوا قَصَبَةً يَذْرَعُونَهَا فَكَانَتْ سَوْدَةُ أَطْوَلَهُنَّ يَدًا فَعَلِمْنَا بَعْدُ أَنَّمَا كَانَتْ طُولَ يَدِهَا الصَّدَقَةُ وَكَانَتْ أَسْرَعَنَا لُحُوقًا بِهِ وَكَانَتْ تُحِبُّ الصَّدَقَةَ ❁

& 717-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarından bir kısmı Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Hangimiz sana en çabuk kavuşacak?" dediler, o da: ***"Sizin kolu en uzun olanınız."*** buyurdu. Onlar da bir kamış değnek alıp kollarını ölçmeye durdular sonunda Sevde eli en uzun olanı çıktı. Ama sonra öğrendik ki kolu uzun olmaktan maksat çok hayır yapan demekmiş. (Zeyneb bintü Cahş) bizim içimizden Rasûlüllah'a en çabuk kavuşan oldu. Kendisi sadaka vermeyi çok severdi."

٧١٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ قَالَ رَجُلٌ لأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصُدِّقَ عَلَى سَارِقٍ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ لأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدَيْ زَانِيَةٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصُدِّقَ اللَّيْلَةَ عَلَى زَانِيَةٍ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ لأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدَيْ غَنِيٍّ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصُدِّقَ عَلَى غَنِيٍّ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى سَارِقٍ وَعَلَى زَانِيَةٍ وَعَلَى غَنِيٍّ فَأُتِيَ فَقِيلَ لَهُ أَمَّا صَدَقَتُكَ عَلَى سَارِقٍ فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعِفَّ عَنْ سَرِقَتِهِ وَأَمَّا الزَّانِيَةُ فَلَعَلَّهَا أَنْ تَسْتَعِفَّ عَنْ زِنَاهَا وَأَمَّا الْغَنِيُّ فَلَعَلَّهُ يَعْتَبِرُ فَيُنْفِقُ مِمَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ ❁

& 718-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Bir kimse: "Vallahi*** (bu gece) ***bir sadaka vereceğim." dedi ve sadakasıyla çıktı derken hırsız bir kimsenin eline sadakasını bıraktı. Sabah olunca oradakiler: "Hırsıza sadaka verildi." diye konuşmaya başladılar. O da: "Allah'ım sana hamdolsun, yine bir sadaka vereceğim." dedi, sadakasıyla çıktı, bu kez de zinakâr bir kadının eline sadakasını bıraktı. Sabah olunca yine oradakiler: "Bu gece de zinakâr bir kadına sadaka verildi" diye konuşmaya başladılar. O da: "Allah'ım, bir zinakâr kadına bile sadaka verebildiğimden dolayı Sana hamdolsun. Yine bir sadaka vereceğim." dedi, sadakasıyla çıktı, bu defa da zengin bir kimsenin eline sadakasını bıraktı. Sabah olunca yine oradakiler: "Zengine sadaka verildi." diye konuşmaya başladılar. O da: "Allah'ım, hırsıza, zinakâr bir kadına ve zengin birisine bile sadaka verebildiğimden dolayı Sana hamdolsun." dedi. Sonunda bu, rüyasında gösterildi ve kendisine: "Hırsıza verdiğin sadakan, belki onu hırsızlıktan el çektirebilir. Zinakâr kadına verdiğin sadakan, belki onu zinadan el çektirebilir. Zengine verdiğin sadakan da, belki onun ders almasına sebep olur da bu nedenle Allah'ın kendisine verdiği şeylerden sadaka verebilir." denildi."***

٧١٩ عَنْ مَعْنِ بْنِ يَزِيدَ رضي الله عنه قَالَ بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَنَا وَأَبِي وَجَدِّي وَخَطَبَ عَلَيَّ فَأَنْكَحَنِي وَخَاصَمْتُ إِلَيْهِ وَكَانَ أَبِي يَزِيدُ أَخْرَجَ دَنَانِيرَ يَتَصَدَّقُ بِهَا فَوَضَعَهَا عِنْدَ رَجُلٍ فِي الْمَسْجِدِ فَجِئْتُ فَأَخَذْتُهَا فَأَتَيْتُهُ بِهَا فَقَالَ وَاللَّهِ مَا إِيَّاكَ أَرَدْتُ فَخَاصَمْتُهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ لَكَ مَا نَوَيْتَ يَا يَزِيدُ وَلَكَ مَا أَخَذْتَ يَا مَعْنُ ❁

719-) Ma'n b. Yezid (r.a.) anlatır: "Ben, babam ve dedem Rasûlüllah (s.a.v.)'e biat ettik. Beni nişanlayıp, evlendirdi. Bu sırada ben kendisine bir dava sunmuştum. Babam Yezid sadaka vermek için birtakım altın dinarlar çıkarıp mesciddeki bir adamın yanına bıraktı. Ben de gelip onları aldım ve altınlarla yanına geldim. O da: "Vallahi ben sana vermek istemedim." dedi. Ben de durumu Rasûlüllah (s.a.v.)'e arzettim: ***"Ey Yezid, niyet ettiğin senin, aldığın da senindir, Ey Ma'n."*** buyurdu.

(Bu hadisimizden yakın akrabaya sadaka verilebileceğini öğreniyoruz. 51. ve 1881. hadislerde, bir kimsenin ailesi için yaptığı harcamanın sadaka olduğunu görmekteyiz.)

٧٢٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَنْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا أَجْرُهَا بِمَا أَنْفَقَتْ وَلِزَوْجِهَا أَجْرُهُ بِمَا كَسَبَ وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ لا يَنْقُصُ بَعْضُهُمْ أَجْرَ بَعْضٍ شَيْئًا ❁

& 720-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kadın evinin yiyeceğinden aile geçimini bozmayarak sadaka verirse kadına verdiği sadakanın sevabı, kocasına da bunu kazanmanın sevabı vardır. Malı koruyup kollayan görevliye de böyle bir sevap vardır. Bunlardan birinin sevabı diğerinden bir şey eksiltmez."*** buyurdu." demiştir.

٧٢١ عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ عَنْ ظَهْرِ غِنًى وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللَّهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ ❁

& 721-) Hakîm b. Hizâm (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Yukarıdaki*** (veren) ***el, aşağıdaki*** (alan) ***elden daha hayırlıdır. Vermeye önce bakımını üstlendiklerinden başla. Sadakanın en hayırlısı zenginlik üzerinden olanıdır.*** (Yani elindekini verdiğinde fakir bırakacak şekilde sadaka vermek iyi değildir.) ***Kim iffet isterse Allah onu iffetli yapar. Kim de zenginlik isterse Allah onu zengin yapar."*** buyurmuştur.

(Hadisin son kısmı 747. hadiste gelecektir. Hadiste sözü edilen iffet iki anlam ifade edebilir. Birincisi, Türkçe'de kullandığımız iffet anlamıdır. İkincisi de, dilenip insanlardan bir şeyler istemekten geri durmak.)

٧٢٢ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَذَكَرَ الصَّدَقَةَ وَالتَّعَفُّفَ وَالْمَسْأَلَةَ الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى فَالْيَدُ الْعُلْيَا هِيَ الْمُنْفِقَةُ وَالسُّفْلَى هِيَ السَّائِلَةُ ❁

{&} 722-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) minberde sadaka verme, iffetli olma ve dilenciliği dile getirdi ve: ***"Yukarıdaki el aşağıdaki elden daha hayırlıdır; yukarıdaki el harcayandır (infakta bulunandır,) aşağıdaki el ise dilenendir."*** buyurdu.

٧٢٣ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا جَاءَهُ السَّائِلُ أَوْ طُلِبَتْ إِلَيْهِ حَاجَةٌ قَالَ اشْفَعُوا تُؤْجَرُوا وَيَقْضِي اللَّهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ ﷺ مَا شَاءَ ❁

& 723-) Ebû Mûsâ (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) kendisine bir şey isteyen geldiğinde veya kendisinden bir hacet istenildiğinde bize: ***"Yardımcı oluverin ki ecir ve sevap alasınız. Allah Peygamberinin dilinde dilediğini hükmeder."*** buyururdu." demiştir.

(Hadisin biraz geniş biçimi 2023. hadiste gelecektir.)

٧٢٤ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنهما قَالَتْ قَالَ لِيَ النَّبِيُّ ﷺ لا تُوكِي فَيُوكَى عَلَيْكِ وَفِي رِوَايَةٍ لا تُحْصِي فَيُحْصِيَ اللَّهُ عَلَيْكِ ❁

724-) Esma bintü Ebi Bekir (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bana: ***"Kesenin ağzını bağlı tutma, sana da bağlı tutulur."*** buyurdu. Bir başka rivayette: ***"Sayısını sayma, Allah da sana karşı sayar."*** buyurdu." demiştir.

٧٢٥ وفي رواية: لا تُوعِي فَيُوعِيَ اللَّهُ عَلَيْكِ ارْضَخِي مَا اسْتَطَعْتِ ❁

725-) Diğer bir rivayette de: ***"Çömleğe saklama, Allah da sana karşı saklar. Gücün yettiğince bir parça sadaka ver."*** buyurdu." demiştir.

٧٢٦ عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رضي الله عنه قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ أَشْيَاءَ كُنْتُ أَتَحَنَّثُ بِهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ مِنْ صَدَقَةٍ أَوْ عَتَاقَةٍ وَصِلَةِ رَحِمٍ فَهَلْ فِيهَا مِنْ أَجْرٍ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَسْلَمْتَ عَلَى مَا سَلَفَ مِنْ خَيْرٍ ❁

& 726-) Hakîm b. Hizâm (r.a.)'dan. Kendisi: "Ey Allah'ın Rasûlü cahiliye döneminde sadaka, köle azat etme ve akraba ile alakayı sürdürme gibi yapar olduğum ibadetlerden acaba bir sevap var mıdır, ne dersin?" demiş, Hz. Peygamber (s.a.v.) de: ***"Sen geçmişte yaptığın birtakım iyilikler üzere Müslüman oldun."*** buyurmuştur.

(Efendimiz (a.s.)'ın bu ifadesinden, yaptığın bu iyiliklerle birlikte Müslüman oldun, onların sevabı hanene yazıldı, anlamı çıkar. Bu anlayış bir kısım İslâm âlimleri ile Buhârî şârihlerinin görüşüdür. Buna göre İslâm'dan önceki sevapları hanesine yazılmamış, demektir. Diğer anlam ise sen iyi huylu bir kimse idin İslâm'a da bu iyi huyunla girdin, meziyetlerin devam etmektedir, şeklindedir. Hadisin bir benzeri 1144. hadistir. Cahiliyye dönemindeki yapılan ameller hakkında 39. ve 2172. hadise de bakınız. Daha önce de 39. hadiste İslâm'a giren kimsenin geçmiş günahlarının bağışlanacağı bildirilmişti. Hakîm b. Hizâm (r.a.) hakkında 750. hadise bakınız)

٧٢٧ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْخَازِنُ الْمُسْلِمُ الأَمِينُ الَّذِي يُنْفِذُ وَرُبَّمَا قَالَ يُعْطِي مَا أُمِرَ بِهِ كَامِلاً مُوَفَّرًا طَيِّبًا بِهِ نَفْسُهُ فَيَدْفَعُهُ إِلَى الَّذِي أُمِرَ لَهُ بِهِ أَحَدُ الْمُتَصَدِّقَيْنِ ❁

& 727-) Ebû Mûsâ (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Müslüman, güvenilir, kendisine emredileni tam ve eksiksiz gönül huzuru ile yerine getiren, kendisine emredilen kimseye ödenmek istenileni ödeyen haznedar, sadaka veren iki kişiden biridir."*** buyurmuştur.

٧٢٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلاَّ مَلَكَانِ يَنْزِلاَنِ فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلَفًا وَيَقُولُ الآخَرُ اللَّهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكًا تَلَفًا ❁

& 728-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Kulun sabaha çıktığı her gün mutlaka iki melek iner ikisinden birisi: "Allah'ım, infak edip veren kimseye yenisini gönder." der. Diğeri ise: "Allah'ım tutup sıkı olan kimseye telefini ver." der."***

٧٢٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُنْفِقِ كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ مِنْ ثُدِيِّهِمَا إِلَى تَرَاقِيهِمَا فَأَمَّا الْمُنْفِقُ فَلا يُنْفِقُ إِلاَّ سَبَغَتْ أَوْ وَفَرَتْ عَلَى جِلْدِهِ حَتَّى تُخْفِيَ بَنَانَهُ وَتَعْفُوَ أَثَرَهُ وَأَمَّا الْبَخِيلُ فَلا يُرِيدُ أَنْ يُنْفِقَ شَيْئًا إِلاَّ لَزِقَتْ كُلُّ حَلْقَةٍ مَكَانَهَا فَهُوَ يُوَسِّعُهَا وَلا تَتَّسِعُ ❁

& 729-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. kendisi Hz. Peygamber (s.a.v.)'i şöyle buyururken işitmiştir: ***"Cimrilik yapanla infak edip veren kimsenin durumu üzerlerinde göğüslerinden köprücük kemiğine kadar demirden zırh bulunan iki adamın durumu gibidir: İnfak edip veren kimse her verdiğinde üzerindeki demir zırh genişler sonunda parmak uçlarına kadar örter, izini siler. Cimri ise vermek istediği her defasında her halka yerinden kımıldamaz. O kimse genişletmeye çalışsa da demir zırh genişlemez."***

(Buradaki teşbihte "Zırhın genişlemesi" gönül huzuru, iç rahatlığı olarak açıklanmış, parmak uçlarına kadar örtüp izini silmesi ise elinin parmaklarına ulaşır, yani sadaka elinden çıkar, verdiği sadakayı unutup iz ve emaresini siler, verdiğini düşünüp durmaz anlamına geldiği gibi, ayak parmaklarına ulaşıp yerdeki ayak izlerini siler, şeklinde açıklanmıştır. Cimrinin durumu da sadaka vermek istediğinde içinin daraldığı, ne kadar vermek istese bile içindeki cimrilik özelliğini bir türlü yenemediği, şeklinde belirtilmiştir.)

٧٣٠ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ صَدَقَةٌ فَقَالُوا يَا نَبِيَّ اللَّهِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ قَالَ يَعْمَلُ بِيَدِهِ فَيَنْفَعُ نَفْسَهُ وَيَتَصَدَّقُ قَالُوا فَإِنْ لَمْ يَجِدْ قَالَ يُعِينُ ذَا الْحَاجَةِ الْمَلْهُوفَ قَالُوا فَإِنْ لَمْ يَجِدْ قَالَ فَلْيَعْمَلْ بِالْمَعْرُوفِ وَلْيُمْسِكْ عَنِ الشَّرِّ فَإِنَّهَا لَهُ صَدَقَةٌ ❁

& 730-) Ebû Mûsâ (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Her Müslümanın vermesi gereken bir sadaka vardır."*** buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Peygamberi, bir kimse imkan bulamaz ise?" dediler: ***"Eliyle çalışır, hem kendi nefsine fayda verir hem sadaka dağıtır."*** buyurdu: "Buna da imkan bulamaz ise?" dediler: ***"İhtiyaç sahibi, yardım isteyen mazluma yardım eder."*** buyurdu: "Buna da imkan bulamaz ise" dediler: ***"İyi şeyler ister, kötülüklerden geri durur, çünkü bu da kendisi için sadakadır."*** buyurdu.

(Hadisin son kısmı için 11 ve 1204. hadislere bakınız. Sadaka sayılan bu tür davranışlar 51. 493. 658. 1071. 1140. 1184. 1881. 2016. hadislerde de anlatılmaktadır.)

٧٣١ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رضي الله عنها قَالَتْ بُعِثَ إِلَى نُسَيْبَةَ الأَنْصَارِيَّةِ بِشَاةٍ فَأَرْسَلَتْ إِلَى عَائِشَةَ رضي الله عنها مِنْهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ فَقُلْتُ لا إِلاَّ مَا أَرْسَلَتْ بِهِ نُسَيْبَةُ مِنْ تِلْكَ الشَّاةِ فَقَالَ هَاتِ فَقَدْ بَلَغَتْ مَحِلَّهَا ❁

& 731-) Ümmü Atıyye (Nüseybe el Ensâriyye) (r.a.) anlatır: "Nüseybe'ye zekât malından bir koyun gönderilmiş o da bunun etinden Âişe (r.a.)'a göndermişti. Derken Hz. Peygamber (s.a.v.) Âişe (r.a.)'a geldi ve: ***"Yanınızda yiyecek bir şey var mı?"*** buyurdu, o da: "Yok, ama şu koyundan Nüseybe'nin gönderdiği parça var." dedi. Bunun üzerine: ***"Getir, o artık yerine ulaşmıştır."*** buyurdu.

(759. ve 1157. hadislerde aynı hüküm vardır bakınız)

٧٣٢ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رضي الله عنه كَتَبَ لَهُ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ رَسُولَهُ ﷺ وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بِنْتَ مَخَاضٍ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ وَعِنْدَهُ بِنْتُ لَبُونٍ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ وَيُعْطِيهِ الْمُصَدِّقُ عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ بِنْتُ مَخَاضٍ عَلَى وَجْهِهَا وَعِنْدَهُ ابْنُ لَبُونٍ فَإِنَّهُ يُقْبَلُ مِنْهُ وَلَيْسَ مَعَهُ شَيْءٌ ❁

732-) Enes (r.a.)'dan. Kendisi zekât memuru olduğu sırada Ebû Bekir (r.a.), Allah'ın Rasûlü'ne emrettiği şekli ona yazıp şöyle açıklamıştır: ***"Kimin zekâtı bir yaşını doldurmuş dişi deve olup, bu yanında bulunmaz da iki yaşında dişi deve varsa bu alınır ve zekât verene geriye yirmi dirhem veya iki koyun verilir. Eğer zekât hesabına göre vereceği bir yaşını doldurmuş dişi deve yanında yok da iki yaşını doldurmuş erkek deve varsa bu alınır ama bunun üstüne bir şey çevrilmez."***

٧٣٣ وعنه رضي الله عنه أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رضي الله عنه كَتَبَ لَهُ الَّتِي فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَلا يُجْمَعُ بَيْنَ مُتَفَرِّقٍ وَلا يُفَرَّقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ خَشْيَةَ الصَّدَقَةِ ❁

733-) Yine Enes (r.a.)'dan. Hz. Ebû Bekir (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'in sınırlarını çizdiği zekât konusunda kendisine: ***"Zekât hususunda, birtakım endişelerden dolayı ayrı olan hayvanlar birleştirilmez, birleşik olanlar da ayırılmaz."*** şeklinde yazmıştır.

(Kırkar koyunu olan iki kişi birer koyundan iki koyun zekât vermesi gerekirken seksen koyuna da bir zekât düştüğünden, koyunlarını birleştirmesi yahut ortak kırk koyunu bulunan iki kişi ortaklığı dağıtıp zekâttan kaçması gibi.)

٧٣٤ وفي رواية أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رضي الله عنه كَتَبَ لَهُ الَّتِي فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَمَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ فَإِنَّهُمَا يَتَرَاجَعَانِ بَيْنَهُمَا بِالسَّوِيَّةِ ❁

734-) Diğer bir rivayette ise Ebû Bekir (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'in sınırlarını çizdiği zekât konusunda kendisine: ***"Aralarında ortak olan maldan alınan zekât ortakların hisselerine göre aralarında paylaştırılır."*** şeklinde yazmıştır.

٧٣٥ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّ أَعْرَابِيًّا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْهِجْرَةِ فَقَالَ وَيْحَكَ إِنَّ شَأْنَهَا شَدِيدٌ فَهَلْ لَكَ مِنْ إِبِلٍ تُؤَدِّي صَدَقَتَهَا قَالَ نَعَمْ قَالَ فَاعْمَلْ مِنْ وَرَاءِ الْبِحَارِ فَإِنَّ اللَّهَ لَنْ يَتْرَكَ مِنْ عَمَلِكَ شَيْئًا ❁

& 735-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.) anlatır: "Çöl halkından bir kimse, Rasûlüllah (s.a.v.)'e gelip Hicret etmeyi sordu. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sana yazık olur. Çünkü Hicret'in şartları zordur. Senin zekâtlarını verebildiğin develerin var mı?"*** buyurdu. O da: "Evet, vardır." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Öyleyse şehrin gerisinde kalıp çalışmaya devam et. Şüphesiz Allah kılpayı dahi olsa amelinden hiçbir şeyi eksik etmez."*** buyurdu.

(Efendimizin, çöl halkından bir kimseye Medine'ye yerleşmeyi tavsiye etmemesi, bu kimselerin çöl şartlarına alışık olmaları ve çöl havasından tamamen uzak Medine'nin havasının sağlıklarını olumsuz yönde etkileyeceğinden dolayıdır. Nitekim 917. hadiste olduğu gibi çöl halkından bir kimse, humma hastalığına tutulmuş, bu nedenle biatından vazgeçmek istemiştir. 917. hadise bakınız.)

٧٣٦ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رضي الله عنه كَتَبَ لَهُ فَرِيضَةَ الصَّدَقَةِ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ رَسُولَهُ ﷺ مَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ مِنَ الإِبِلِ صَدَقَةُ الْجَذَعَةِ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ جَذَعَةٌ وَعِنْدَهُ حِقَّةٌ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْحِقَّةُ وَيَجْعَلُ مَعَهَا شَاتَيْنِ إِنِ اسْتَيْسَرَتَا لَهُ أَوْ عِشْرِينَ دِرْهَمًا وَمَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةُ الْحِقَّةِ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ الْحِقَّةُ وَعِنْدَهُ الْجَذَعَةُ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْجَذَعَةُ وَيُعْطِيهِ الْمُصَدِّقُ عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ وَمَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةُ الْحِقَّةِ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ إِلاَّ بِنْتُ لَبُونٍ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ بِنْتُ لَبُونٍ وَيُعْطِي شَاتَيْنِ أَوْ عِشْرِينَ دِرْهَمًا وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بِنْتَ لَبُونٍ وَعِنْدَهُ حِقَّةٌ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْحِقَّةُ وَيُعْطِيهِ الْمُصَدِّقُ عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بِنْتَ لَبُونٍ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ وَعِنْدَهُ بِنْتُ مَخَاضٍ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ بِنْتُ مَخَاضٍ وَيُعْطِي مَعَهَا عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ ❁

736-) Enes (r.a.)'dan. Ebû Bekir (r.a.) Allah'ın Rasûlü'ne emrettiği zekât farizasını kendisine şöyle yazarak açıklamıştır: ***"Kimin yanındaki develer, dört yaşını tamamlamış dişi deveyi zekât vermeye ulaşır da yanında dört yaşını bitirmiş dişi deve bulunmayıp üç yaşını doldurmuş dişi deve varsa ondan üç yaşını doldurmuş bir dişi deve alınır bunun yanında hangisi kolayına gelirse iki koyun veya yirmi dirhem daha alınır. Kimin vermesi gereken üç yaşını doldurmuş dişi deve olur da yanında dört yaşını doldurmuş dişi deve varsa bu alınır. Zekât toplayan yirmi dirhem veya iki koyun geri verir. Kimin vermesi gereken üç yaşını doldurmuş dişi deve olur da yanında iki yaşını doldurmuş dişi deve varsa bu alınır ayrıca bu kimse iki koyun veya yirmi dirhem daha verir. Kimin vermesi gereken zekât iki yaşını doldurmuş dişi deve olur da yanında üç yaşını doldurmuş dişi devesi varsa bu alınır zekât toplayan iki koyun veya yirmi dirhem geri verir. Kimin vermesi gereken zekâtı iki yaşını doldurmuş bir dişi deve olur da yanında bir yaşını doldurmuş dişi deve olursa bu alınır bu kimse iki koyun veya yirmi dirhem daha verir."*** diye yazmıştır.

٧٣٧ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رضي الله عنه كَتَبَ لَهُ هَذَا الْكِتَابَ لَمَّا وَجَّهَهُ إِلَى الْبَحْرَيْنِ:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذِهِ فَرِيضَةُ الصَّدَقَةِ الَّتِي فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمُسْلِمِينَ وَالَّتِي أَمَرَ اللَّهُ بِهَا رَسُولَهُ فَمَنْ سُئِلَهَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى وَجْهِهَا فَلْيُعْطِهَا وَمَنْ سُئِلَ فَوْقَهَا فَلا يُعْطِ فِي أَرْبَعٍ وَعِشْرِينَ مِنَ الإِبِلِ فَمَا دُونَهَا مِنَ الْغَنَمِ مِنْ كُلِّ خَمْسٍ شَاةٌ إِذَا بَلَغَتْ خَمْسًا وَعِشْرِينَ إِلَى خَمْسٍ وَثَلاثِينَ فَفِيهَا بِنْتُ مَخَاضٍ أُنْثَى فَإِذَا بَلَغَتْ سِتًّا وَثَلاثِينَ إِلَى خَمْسٍ وَأَرْبَعِينَ فَفِيهَا بِنْتُ لَبُونٍ أُنْثَى فَإِذَا بَلَغَتْ سِتًّا وَأَرْبَعِينَ إِلَى سِتِّينَ فَفِيهَا حِقَّةٌ طَرُوقَةُ الْجَمَلِ فَإِذَا بَلَغَتْ وَاحِدَةً وَسِتِّينَ إِلَى خَمْسٍ وَسَبْعِينَ فَفِيهَا جَذَعَةٌ فَإِذَا بَلَغَتْ يَعْنِي سِتًّا وَسَبْعِينَ إِلَى تِسْعِينَ فَفِيهَا بِنْتَا لَبُونٍ فَإِذَا بَلَغَتْ إِحْدَى وَتِسْعِينَ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَفِيهَا حِقَّتَانِ طَرُوقَتَا الْجَمَلِ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ بِنْتُ لَبُونٍ وَفِي كُلِّ خَمْسِينَ حِقَّةٌ وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ إِلاَّ أَرْبَعٌ مِنَ الإِبِلِ فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلاَّ أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا فَإِذَا بَلَغَتْ خَمْسًا مِنَ الإِبِلِ فَفِيهَا شَاةٌ وَفِي صَدَقَةِ الْغَنَمِ فِي سَائِمَتِهَا إِذَا كَانَتْ أَرْبَعِينَ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ شَاةٌ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ إِلَى مِائَتَيْنِ شَاتَانِ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى مِائَتَيْنِ إِلَى ثَلاثِ مِائَةٍ فَفِيهَا ثَلاثُ شِيَاهٍ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى ثَلاثِ مِائَةٍ فَفِي كُلِّ مِائَةٍ شَاةٌ فَإِذَا كَانَتْ سَائِمَةُ الرَّجُلِ نَاقِصَةً مِنْ أَرْبَعِينَ شَاةً وَاحِدَةً فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلاَّ أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا وَفِي الرِّقَةِ رُبُعُ الْعُشْرِ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ إِلاَّ تِسْعِينَ وَمِائَةً فَلَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ إِلاَّ أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا ❁

737-) Enes (r.a.)'dan. Bahreyn'e gönderdiğinde kendisine Ebû Bekir (r.a.) şu yazıyı yazmıştır.

Bismillâhirrahmânirrahîm,

Bu, Allah'ın Rasûlü'ne emrettiği ve Rasûlüllah (s.a.v.)'in Müslümanlara sınırlarını çizdiği zekât farizasıdır: Müslümanlardan kim bu şekilde istenilirse bunu verir, kim de bunun dışında istenilirse vermez.

"Yirmi dört ve daha aşağı deveye her beş deve için bir koyun olmak üzere zekâtları koyundan verilir. Eğer sayı yirmi beşten, otuz beşe kadar olursa bunlara bir yaşını doldurmuş dişi bir deve vardır. Eğer sayı otuz altıdan, kırk beşe kadar olursa bunlara iki yaşını doldurmuş dişi bir deve vardır. Eğer sayı kırk altıdan, altmışa kadar olursa bunlara üç yaşını doldurmuş erkek deveye çekilebilen üç yaşını doldurmuş bir dişi deve vardır. Eğer sayı altmış birden, yetmiş beşe kadar olursa bunlara dört yaşını doldurmuş dişi bir deve vardır. Eğer sayı yetmiş altıdan, doksana kadar olursa bunlara iki yaşını doldurmuş iki dişi deve vardır. Eğer sayı doksan birden yüz yirmiye kadar olursa bunlara erkek deveye çekilebilen üç yaşını doldurmuş iki dişi deve vardır. Eğer sayı yüz yirmiden fazla ise her kırk deveye iki yaşını doldurmuş bir dişi deve vardır, her elli deveye üç yaşını doldurmuş bir dişi deve vardır. Kimin yanında sadece dört deve varsa buna zekât yoktur, ama sahibi isterse verebilir. Eğer beş deveye ulaşırsa buna bir koyun vardır.

Koyunların zekâtında ise sâime olanlar (çoğunlukla çayırda yayılıp evde beslenmeyenler) kırktan yüz yirmi koyuna kadar bir koyun. Eğer yüz yirmiden fazla olursa, ikiyüze kadar iki koyun vardır. Eğer iki yüzden fazla olursa üç yüze kadar her yüz koyuna bir koyun zekât vardır. Eğer bir kimsenin sâime koyunu kırktan bir aşağı olursa buna zekât yoktur, ama sahibi isterse verebilir.

Gümüş parada ise onda birin dörtte biridir (yüzde iki buçuk veya kırkta bir.) Gümüş (iki yüz dirhem) değil de yüz doksan dirhem ise buna zekât yoktur, ama sahibi isterse verebilir."

٧٣٨ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رضي الله عنه كَتَبَ لَهُ الصَّدَقَةَ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ رَسُولَهُ ﷺ وَلا يُخْرَجُ فِي الصَّدَقَةِ هَرِمَةٌ وَلا ذَاتُ عَوَارٍ وَلا تَيْسٌ إِلاَّ مَا شَاءَ الْمُصَدِّقُ ❁

738-) Enes (r.a.)'dan. Ebû Bekir (r.a.) Allah'ın Rasûlü'ne emrettiği zekâtta kendisine şunu da yazmıştır: ***"Zekâtta iyice yaşlı, kusurlu ve erkek*** (koç, teke gibi hayvanlar) ***alınmaz ancak zekât memuru duruma göre uygun görmesi hariç."***

(Bu hayvanların alınmamasının nedeni ilk ikisi malın kötüsüdür. Erkek hayvan ise üretim mallarında dişi hayvanlar kadar değerli değildir. Ancak sürünün geneline bakılarak görevli memur duruma göre davranma serbestisine de sahiptir.)

٧٣٩ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا بَعَثَ مُعَاذًا رضي الله عنه عَلَى الْيَمَنِ قَالَ إِنَّكَ تَقْدَمُ عَلَى قَوْمٍ أَهْلِ كِتَابٍ فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ عِبَادَةُ اللَّهِ فَإِذَا عَرَفُوا اللَّهَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي يَوْمِهِمْ وَلَيْلَتِهِمْ فَإِذَا فَعَلُوا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ فَرَضَ عَلَيْهِمْ زَكَاةً مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ فَإِذَا أَطَاعُوا بِهَا فَخُذْ مِنْهُمْ وَتَوَقَّ كَرَائِمَ أَمْوَالِ النَّاسِ ❁

& 739-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) Muâz b. Cebel (r.a.)'ı Yemen'e gönderdiğinde: ***"Şüphesiz sen Ehl-i Kitap bir topluma varacaksın, onları davet edeceğin ilk şey Allah'a kulluk olacaktır. Eğer Allah'ı tanırlarsa, Allah'ın gece ve gündüz beş vakit namazı kendilerine farz kıldığını bildir. Eğer bunu yaparlarsa, Allah'ın, mallarından alınıp fakirlerine verilmek üzere zekâtı farz kıldığını kendilerine bildir. Eğer bunu kabul edip itaat ederlerse onlardan zekât al, ama halkın elindeki mallarının en değerlisini almaktan sakın."*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 702. ve 760. hadislerdedir.)

٧٤٠ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَكْثَرَ الأَنْصَارِ بِالْمَدِينَةِ مَالاً مِنْ نَخْلٍ وَكَانَ أَحَبُّ أَمْوَالِهِ إِلَيْهِ بَيْرُحَاءَ وَكَانَتْ مُسْتَقْبِلَةَ الْمَسْجِدِ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْخُلُهَا وَيَشْرَبُ مِنْ مَاءٍ فِيهَا طَيِّبٍ قَالَ أَنَسٌ فَلَمَّا أُنْزِلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ قَامَ أَبُو طَلْحَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ وَإِنَّ أَحَبَّ أَمْوَالِي إِلَيَّ بَيْرُحَاءَ وَإِنَّهَا صَدَقَةٌ لِلَّهِ أَرْجُو بِرَّهَا وَذُخْرَهَا عِنْدَ اللَّهِ فَضَعْهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ حَيْثُ أَرَاكَ اللَّهُ قَالَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَخٍ ذَلِكَ مَالٌ رَابِحٌ ذَلِكَ مَالٌ رَابِحٌ وَقَدْ سَمِعْتُ مَا قُلْتَ وَإِنِّي أَرَى أَنْ تَجْعَلَهَا فِي الأَقْرَبِينَ فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ أَفْعَلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَسَمَهَا أَبُو طَلْحَةَ فِي أَقَارِبِهِ وَبَنِي عَمِّهِ ❁

{&} 740-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Hurmalık bakımından Ebû Talha Ensarın en zengini idi. Kendisinin en çok sevdiği malı ise Beyruhâ Hurmalığı idi. Burası Mescid-i Nebî'nin karşısında olup, Rasûlüllah (s.a.v.) içerisine girer, içindeki tatlı sudan içerdi. **«Sevdiklerinizden** (Allah yolunda) **harcamadıkça iyiliğe asla ulaşamazsınız...»** (Al-i İmran: 92) ayeti indiğinde Ebû Talha kalkıp Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına gitti ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, şüphesiz Allah Tebâreke ve Teâlâ: "Sevdiklerinizden (Allah yolunda) harcamadıkça iyiliğe asla ulaşamazsınız." buyurmaktadır. Benim en sevdiğim malımsa Beyruhâ'dır. Artık o, Allah için sadakadır, bu sadakanın Allah katında iyilik ve âhiret azığı olmasını arzu ederim. Ey Allah'ın Rasûlü, burayı Allah'ın sana gösterdiği yere (harcamaya) koy."

dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Çok güzel, bu çok kârlı bir mal oldu, bu çok kârlı bir mal oldu. Söylediklerini duydum ve ben bunu akrabaların arasında dağıtmanı uygun görüyorum."*** buyurdu. Ebû Talha da: "Ey Allah'ın Rasûlü, söylediğin gibi yaparım." dedi. Sonra Ebû Talha akrabaları ve amcaoğulları'na bölüştürdü."

(Ebû Talha (r.a) için: 653, 1221 ve 1568. hadislere bakabilirsiniz.)

٧٤١ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي أَضْحًى أَوْ فِطْرٍ إِلَى الْمُصَلَّى ثُمَّ انْصَرَفَ فَوَعَظَ النَّاسَ وَأَمَرَهُمْ بِالصَّدَقَةِ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ تَصَدَّقُوا فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ فَإِنِّي رَأَيْتُكُنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ فَقُلْنَ وَبِمَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ تُكْثِرْنَ اللَّعْنَ وَتَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلٍ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِلُبِّ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ ثُمَّ انْصَرَفَ فَلَمَّا صَارَ إِلَى مَنْزِلِهِ جَاءَتْ زَيْنَبُ امْرَأَةُ ابْنِ مَسْعُودٍ تَسْتَأْذِنُ عَلَيْهِ فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ زَيْنَبُ فَقَالَ أَيُّ الزَّيَانِبِ فَقِيلَ امْرَأَةُ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ نَعَمْ ائْذَنُوا لَهَا فَأُذِنَ لَهَا قَالَتْ يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنَّكَ أَمَرْتَ الْيَوْمَ بِالصَّدَقَةِ وَكَانَ عِنْدِي حُلِيٌّ لِي فَأَرَدْتُ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِهِ فَزَعَمَ ابْنُ مَسْعُودٍ أَنَّهُ وَوَلَدَهُ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتُ بِهِ عَلَيْهِمْ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ صَدَقَ ابْنُ مَسْعُودٍ زَوْجُكِ وَوَلَدُكِ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتِ بِهِ عَلَيْهِمْ ❁

741-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Kurban Bayramı veya Ramazan Bayramında namazgâha çıktı. Namazdan sonra cemaate vaaz verdi, sadaka vermelerini emredip: ***"Ey insanlar, sadaka veriniz."*** buyurdu. Sonra kadınların bulunduğu yere geldi ve: ***"Ey kadınlar topluluğu sadaka veriniz, şüphesiz ben sizin cehennemliklerin en çoğu olduğunuzu gördüm."*** buyurdu. Onlar da: "Niçin böyledir Ey Allah'ın Rasûlü?" dediler: ***"Laneti çok yapar, kocaya nankörlük edersiniz. Sizden biriniz kadar, sağlam bir adamın aklını çelebilen aklı ve dini eksik görmedim, Ey kadınlar topluluğu!"*** buyurdu, sonra oradan ayrıldı, evine geldiğinde İbni Mes'ûd'un hanımı Zeyneb gelip izin istedi. Kendisine: "Ey Allah'ın Rasûlü, bu gelen Zeyneb izin ister." denildi: ***"Zeyneblerin hangisi?"*** buyurdu: "İbni Mes'ûd'un hanımı Zeyneb" denildi. O da: ***"Tamam kendisine izin verin."*** buyurdu. Arkasından izin verildi, gelip: "Ey Allah'ın Peygamberi, sen bugün sadaka vermeyi emrettin, benim de yanımda takılarım vardı, bunları sadaka vermek istedim, ama İbni Mes'ûd bu sadakaya, kendisi ve oğlunun, sadakayı vereceklerim kimselerden daha layık olduğunu söyledi." dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İbni Mes'ûd doğru söylemiş,*** (vereceğin sadakana) ***kocan ve oğlun sadaka vereceklerinden daha fazla hak sahibidir."*** buyurdu."

(Hadisin bir benzeri 211. hadiste geçmişti, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kadınlar hakkında söylediği sözler için 211. hadisin açıklamasına bakınız.)

٧٤٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي فَرَسِهِ وَغُلَامِهِ صَدَقَةٌ ❁

& 742-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Binek atı ve kölesinden dolayı Müslümanın zekât vermesi gerekmez."*** buyurdu." demiştir.

٧٤٣ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ جَلَسَ ذَاتَ يَوْمٍ عَلَى الْمِنْبَرِ وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ فَقَالَ إِنِّي مِمَّا أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِي مَا يُفْتَحُ عَلَيْكُمْ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَزِينَتِهَا فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوَيَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ

فَسَكَتَ النَّبِيُّ ﷺ فَقِيلَ لَهُ مَا شَأْنُكَ تُكَلِّمُ النَّبِيَّ ﷺ وَلا يُكَلِّمُكَ فَرَأَيْنَا أَنَّهُ يُنْزَلُ عَلَيْهِ قَالَ فَمَسَحَ عَنْهُ الرُّحَضَاءَ فَقَالَ أَيْنَ السَّائِلُ وَكَأَنَّهُ حَمِدَهُ فَقَالَ إِنَّهُ لا يَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ وَإِنَّ مِمَّا يُنْبِتُ الرَّبِيعُ يَقْتُلُ أَوْ يُلِمُّ إِلاَّ آكِلَةَ الْخَضْرَاءِ أَكَلَتْ حَتَّى إِذَا امْتَدَّتْ خَاصِرَتَاهَا اسْتَقْبَلَتْ عَيْنَ الشَّمْسِ فَثَلَطَتْ وَبَالَتْ وَرَتَعَتْ وَإِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ فَنِعْمَ صَاحِبُ الْمُسْلِمِ مَا أَعْطَى مِنْهُ الْمِسْكِينَ وَالْيَتِيمَ وَابْنَ السَّبِيلِ أَوْ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَإِنَّهُ مَنْ يَأْخُذْهُ بِغَيْرِ حَقِّهِ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلا يَشْبَعُ وَيَكُونُ شَهِيدًا عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ❁

& 743-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) bir gün minbere oturdu, biz de etrafına oturduk: ***"Benim sizin hakkınızda korktuğum, benden sonra üzerinize dünya süsü ve çiçeğinin açılmasıdır."*** buyurdu. Orada bulunan bir adam: "Ey Allah'ın Rasûlü, servet kötülük getirir mi?" dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) sustu. O adama: "Sen ne yaptın? Hz. Peygamber (s.a.v.) seninle konuşmadığı halde sen onunla konuşuyorsun." denildi. Bu sırada kendisine vahiy geldiğini gördük. Sonunda boşalan terleri sildi. O kimseyi över bir eda ile: ***"Hani soru soran nerede?"*** buyurdu, arkasından: ***"Şu biline ki, servet kötülük getirmez, ama derenin / baharın bitirdiği otlardan öylesi vardır ki hayvanı öldürür veya öldürecek hale getirir. Şu kadar var ki, otları yiyen hayvan karnı şişenedeğin yer, güneşlenir, dışkısını çıkarıp işer*** (yediğinin posasını dışarı atar sonra tekrar) ***yayılır. Şüphesiz şu dünya malı tatlı, güzel ve göz alıcıdır. Bu arada Müslümanın fakir, yoksul, yetim ve yolda kalmışa verdiği mal ne güzeldir."*** buyurdu. Yahut şöyle de buyurdu: ***"Şu da biline ki, kim haksız yere mal alırsa, bu kimse yiyip de doymayan bir kimse gibidir. Kıyamet günü haksız yere aldığı mal kendisi aleyhine şahit olacaktır."***

٧٤٤ عَنْ زَيْنَبَ امْرَأَةِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَتْ كُنْتُ فِي الْمَسْجِدِ فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ تَصَدَّقْنَ وَلَوْ مِنْ حُلِيِّكُنَّ وَكَانَتْ زَيْنَبُ تُنْفِقُ عَلَى عَبْدِاللَّهِ وَأَيْتَامٍ فِي حَجْرِهَا قَالَ فَقَالَتْ لِعَبْدِاللَّهِ سَلْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَيَجْزِي عَنِّي أَنْ أُنْفِقَ عَلَيْكَ وَعَلَى أَيْتَامٍ فِي حَجْرِي مِنَ الصَّدَقَةِ فَقَالَ سَلِي أَنْتِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَانْطَلَقْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَوَجَدْتُ امْرَأَةً مِنَ الأَنْصَارِ عَلَى الْبَابِ حَاجَتُهَا مِثْلُ حَاجَتِي فَمَرَّ عَلَيْنَا بِلالٌ فَقُلْنَا سَلِ النَّبِيَّ ﷺ أَيَجْزِي عَنِّي أَنْ أُنْفِقَ عَلَى زَوْجِي وَأَيْتَامٍ لِي فِي حَجْرِي وَقُلْنَا لا تُخْبِرْ بِنَا فَدَخَلَ فَسَأَلَهُ فَقَالَ مَنْ هُمَا قَالَ زَيْنَبُ قَالَ أَيُّ الزَّيَانِبِ قَالَ امْرَأَةُ عَبْدِاللَّهِ قَالَ نَعَمْ لَهَا أَجْرَانِ أَجْرُ الْقَرَابَةِ وَأَجْرُ الصَّدَقَةِ ❁

& 744-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'ın hanımı Zeyneb (r.a.) anlatır: "Namazgâhda bulunuyordum, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i gördüm: ***"Ey kadınlar, takılarınızla da olsa sadaka veriniz."*** buyurdu. -Zeyneb (r.a.) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) ile bakımı altındaki yetimlere bakıp, infakta bulunuyordu- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'a: "Rasûlüllah (s.a.v.)'e sorsan acaba sana ve bakımım altındaki yetimlere harcama yapmam, benim adıma sadaka olur mu?" dedi, o da: "Rasûlüllah (s.a.v.)'e sen sor?" dedi. Ben de Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gittim, kapıda Ensardan bir kadını gördüm, onun haceti de benim hacetim gibiymiş. Bu sırada yanımızdan Bilal geçti, biz de: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e soruversen acaba kocama ve bakımım altındaki yetimlerime harcama yapmam benim adıma sadaka olur mu?" dedik ve: "Bizi bildirme" diye ilave ettik. Bilal girdi ve sordu, o da: ***"Kim bunlar?"*** buyurdu. Bilal: "Zeyneb" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Zeyneblerin hangisi?"*** dedi. O da: "Abdullah b. Mes'ûd'un hanımı" dedi. Rasûlüllah: ***"Evet olur, hatta kendisine iki sevap olur: Yakını gözetme sevabı, sadaka sevabı"*** buyurdu."

٧٤٥ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنها قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلِيَ أَجْرٌ أَنْ أُنْفِقَ عَلَى بَنِي أَبِي سَلَمَةَ إِنَّمَا هُمْ بَنِيَّ فَقَالَ أَنْفِقِي عَلَيْهِمْ فَلَكِ أَجْرُ مَا أَنْفَقْتِ عَلَيْهِمْ ❁

& 745-) Ümmü Seleme (r.a.): "Ey Allah'ın Rasûlü, (ölen kocam) Ebû Seleme'nin oğullarına yaptığım harcamalardan bana sevap olur mu? Çünkü onlar aynı zamanda benim de oğullarım" dedim. O da: ***"Onlara harcama yap, onlara yaptığın harcamanın sana sevabı vardır."*** buyurdu.

٧٤٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالصَّدَقَةِ فَقِيلَ مَنَعَ ابْنُ جَمِيلٍ وَخَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ وَعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِالْمُطَّلِبِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا يَنْقِمُ ابْنُ جَمِيلٍ إِلاَّ أَنَّهُ كَانَ فَقِيرًا فَأَغْنَاهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَأَمَّا خَالِدٌ فَإِنَّكُمْ تَظْلِمُونَ خَالِدًا قَدِ احْتَبَسَ أَدْرَاعَهُ وَأَعْتُدَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَمَّا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِالْمُطَّلِبِ فَعَمُّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَهِيَ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ وَمِثْلُهَا مَعَهَا ❁

& 746-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) zekât vermeyi emretti. Kendisine: "İbni Cemil, Halid b. Velid, Abbâs b. Abdulmuttalib zekâtı vermediler." denildi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İbni Cemil olsa olsa, fakir iken Allah ve Rasûlü onu zengin yaptı diye nankörlük yapar. Halid ise siz Halid'e haksızlık ediyorsunuz, kendisi zırhlarını ve savaş gereçlerini Allah yoluna vakfetti*** (bunlara zekât düşmez) ***Abbâs b. Abdulmuttalib ise Allah'ın Rasûlü'nün amcasıdır. Üzerinde vereceği zekât olduğu gibi bir o kadar daha verecektir."*** buyurdu.

(***"Üzerinde vereceği zekât olduğu gibi bir o kadar daha verecektir."*** ifadesi değişik şekilde anlaşılmıştır.

Kimi âlime göre bu ifadeden, Efendimiz (a.s.), amcasından o yılın zekâtını aldığı gibi üstelik bir o kadar daha fazladan alınacağını belirtmiştir.

Kimi âlime göre ise Abbas (r.a.) bir takım ihtiyaçlarından dolayı geçen yılın zekâtını vermediği gibi bu yılın zekatını da verememiştir. Efendimiz (a.s.) da onun zekâtını iki yıl ertelemiştir. (Aynî, Umdetü'l-Kârî, VII. 299)

Kimi âlime göre ise Efendimiz (a.s.), zekâtı amcasından önceden almıştı, hatta iki yıllık peşin almıştı. Ancak bunu zekât memurları bilmiyorlardı. Bu yaklaşıma göre ***"Üzerinde vereceği zekât olduğu gibi bir o kadar daha verecektir."*** diye çeviri yaptığımız ifadeyi "Onun bir zekâtı olduğu gibi bir o kadar daha zekâtı vardır." şeklinde çeviri yapmamız gerekir. Bu görüşe göre Abbas (r.a.), zekâtını önceden peşin vermiş, hem de iki yıllık peşin vermişti. Bu hususu destekleyen rivayetlerin olduğunu da görmekteyiz. (Tirmizî, Zekât: 37. Ayrıca, Ebû Ya'lâ, Bezzâr ve Taberanî'den gelen rivayetler de vardır. Heysemî, bu rivayetlerin ravileri hakkında söz söylenmesine rağmen ravilerin güvenilir olduğunu belirtilir. Bakınız, Mecmeu'z-Zevâid, III. 78) Ebû Dâvûd (Zekât: 22), Tirmizî (Zekât: 37) ve İbni Mâce'de (Zekât: 7) rivayet edilen bir hadise göre ise Abbas (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'e, süresi gelmeden önce zekât vermenin hükmünü sormuş, o da bu konuda kendisine izin vermiştir. Hadisimizin Sahîh-i Müslim'deki rivayetinde ifadenin ***"onun zekâtı ve bir o kadarı benim üzerimdedir."*** şeklinde gelmesi de Abbas (r.a.)'ın zekâtı iki yıllık peşin verdiğini çağrıştırmaktadır.)

٧٤٧ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه إِنَّ نَاسًا مِنَ الأَنْصَارِ سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَعْطَاهُمْ ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ حَتَّى نَفِدَ مَا عِنْدَهُ فَقَالَ مَا يَكُونُ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أَدَّخِرَهُ عَنْكُمْ وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللَّهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللَّهُ وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْرًا وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ ❁

{&} 747-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.) anlatır: "Ensardan birtakım kimseler Rasûlüllah (s.a.v.)'den (zekât malından) istediler. O da kendilerine verdi, arkasından yine istediler, yine verdi,bir daha istediler o da bir daha verdi. Sonunda yanındakiler bitip tükendi, bunun üzerine: ***"Yanımda bulunan maldan ne varsa hiçbirini sizden asla saklamam. Kim iffet isterse Allah onu iffetli yapar. Kim zenginlik isterse Allah onu zengin yapar. Kim sabretmeye çalışırsa***

Allah da onu sabrettirir. Hiçbir kimseye sabırdan daha güzel ve bol bir bağış verilmemiştir." buyurdu.

(Hadisin son kısmı 721. hadiste geçmişti.)

٧٤٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَحْتَطِبَ عَلَى ظَهْرِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَأْتِيَ رَجُلاً فَيَسْأَلَهُ أَعْطَاهُ أَوْ مَنَعَهُ ❁

{•} 748-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki sizden birinizin eline ipini alıp sırtında odun taşıması, birisine varıp dilenmesinden çok çok iyidir. Dilendiği kimse ya verir ya vermez."*** buyurmuştur.

٧٤٩ وفي رواية عَنِ الزُّبَيْرِ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَأْتِيَ بِحُزْمَةِ الْحَطَبِ عَلَى ظَهْرِهِ فَيَبِيعَهَا فَيَكُفَّ اللَّهُ بِهَا وَجْهَهُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ أَعْطَوْهُ أَوْ مَنَعُوهُ ❁

749-) Zübeyr (r.a.)'dan gelen diğer bir rivayette ise Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizden birinizin ipini alarak sırtında bir bağ odun getirip satması bu sebeple de Allah'ın kendisinin yüzünü koruması, dilenmesinden çok çok iyidir. Dilendiği kimseler ya verirler ya vermezler."*** buyurmuştur.

٧٥٠ عَنْ حَكِيمِ ابْنِ حِزَامٍ رضي الله عنه قَالَ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَعْطَانِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي ثُمَّ قَالَ يَا حَكِيمُ إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ فَمَنْ أَخَذَهُ بِسَخَاوَةِ نَفْسٍ بُورِكَ لَهُ فِيهِ وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلا يَشْبَعُ الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى قَالَ حَكِيمٌ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لا أَرْزَأُ أَحَدًا بَعْدَكَ شَيْئًا حَتَّى أُفَارِقَ الدُّنْيَا فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رضي الله عنه يَدْعُو حَكِيمًا إِلَى الْعَطَاءِ فَيَأْبَى أَنْ يَقْبَلَهُ مِنْهُ ثُمَّ إِنَّ عُمَرَ رضي الله عنه دَعَاهُ لِيُعْطِيَهُ فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَ مِنْهُ شَيْئًا فَقَالَ عُمَرُ إِنِّي أُشْهِدُكُمْ يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى حَكِيمٍ أَنِّي أَعْرِضُ عَلَيْهِ حَقَّهُ مِنْ هَذَا الْفَيْءِ فَيَأْبَى أَنْ يَأْخُذَهُ فَلَمْ يَرْزَأْ حَكِيمٌ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَتَّى تُوُفِّيَ ❁

& 750-) Hakîm b. Hızâm (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.)'den (zekât malından) istedim, bana verdi. Sonra yine istedim yine verdi. Sonra yine istedim yine verdi. Sonunda: ***"Ey Hakîm şüphesiz bu mal tatlı ve hoştur. Kim bunu gönül zenginliği ile ihtiras göstermeden alırsa kendisi için malda bereket verilir. Kim de göz dikip ihtirasla alırsa kendisi için malda bereket verilmez, bu kimse yeyip de doymayan kimse gibidir. Yukarıdaki el, aşağıdaki elden daha hayırlıdır."*** buyurdu. Ben de: "Ey Allah'ın Rasûlü, seni hak üzere gönderene yemin ederim ki, senden sonra artık ölene değin kimsenin malını eksiltmem (isteyip almam)" dedim.

Hadisi anlatan ravi der ki: "Ebû Bekir (r.a.) Hakîm (r.a.)'ı beytulmaldeki halka dağıtılması gereken hakkını vermek için çağırırdı ama o kabul etmeyerek almazdı. Sonra Ömer (r.a.) dağıtılan hissesini kendisine vermek için çağırdı ama o yine hiçbir şey kabul etmeyerek almadı. Bunun üzerine Ömer (r.a.): "Ey Müslümanların topluluğu, bakın ben sizleri Hakîm hakkında şahit tutuyorum. Ben kendisine fey vergisinden gelen hakkını almasını söyledim. Kendisi bunu almak istememektedir." dedi. Hakîm (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'den sonra vefat edene kadar insanlardan hiçbir kimsenin malını alıp eksiltmemiştir."

٧٥١ عَنْ عُمَرَ بْنِ الخطاب رضي الله عنه كَانَ رَسُولُ اللَّه ﷺ يُعْطِينِي الْعَطَاءَ فَأَقُولُ أَعْطِه مَنْ هُوَ أَفْقَرُ إِلَيْه مِنِّي فَقَالَ خُذْهُ إِذَا جَاءَكَ مِنْ هَذَا الْمَالِ شَيْءٌ وَأَنْتَ غَيْرُ مُشْرِفٍ وَلا سَائِلٍ فَخُذْهُ وَمَا لا فَلا تُتْبِعْهُ نَفْسَكَ ❁

& 751-) Ömer b. Hattab (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.) bana bağışta bulunur ben de: "Onu benden daha fakir olana ver" derdim. O da: ***"Bunu al, istemediğin ve göz dikmediğin halde sana bu maldan bir şey gelirse onu al, ama böyle olmayana gönül bağlama."*** buyurdu.

٧٥٢ عَنْ عَبْدِاللَّه بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَسْأَلُ النَّاسَ حَتَّى يَأْتِيَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَيْسَ فِي وَجْهِهِ مُزْعَةُ لَحْمٍ وَقَالَ إِنَّ الشَّمْسَ تَدْنُو يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَبْلُغَ الْعَرَقُ نِصْفَ الآذُنِ فَبَيْنَا هُمْ كَذَلِكَ اسْتَغَاثُوا بِآدَمَ ثُمَّ بِمُوسَى ثُمَّ بِمُحَمَّدٍ ﷺ ❁

& 752-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir kimse sürekli insanlardan dilenir, sonunda kıyamet günü yüzünde bir parça et olmaksızın gelir."*** buyurdu. Yine: ***"Kıyamet günü Güneş yaklaştırılır, sonunda öyle olur ki boşalan ter kulak ortasına ulaşır. Bu sırada onlar bu halde iken Âdem*** (a.s.)'***dan, Mûsâ*** (a.s.)'***dan sonra da Muhammed*** (a.s.)'***dan yardım ve imdat isterler."*** buyurmuştur.

(Şefaat konusunda 1749 ve 2225. hadislere bakınız. İnsanların terlemesi hakkında 2121. hadise bakınız.)

٧٥٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّه ﷺ قَالَ لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي يَطُوفُ عَلَى النَّاسِ تَرُدُّهُ اللُّقْمَةُ وَاللُّقْمَتَانِ وَالتَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ وَلَكِنِ الْمِسْكِينُ الَّذِي لا يَجِدُ غِنًى يُغْنِيه وَلا يُفْطَنُ بِه فَيُتَصَدَّقُ عَلَيْه وَلا يَقُومُ فَيَسْأَلُ النَّاسَ ❁

{&} 753-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İnsanları dolaşıp, bir iki lokma ile*** veya ***bir iki hurma ile insanların savuşturdukları kimse gerçek fakir değildir. Asıl fakir, kendini geçindirecek bir şey bulamayan, durumu bilinemediğinden dolayı kendisine de sadaka verilmeyen, kendisi de kalkıp insanlardan dilenmeyen kimsedir."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1721. hadiste gelecektir.

Dilencilik bazı hadislerde yerilmiştir. Bu konuda 748. 749. ve 752. hadislere bakınız. Ancak zorunlu hallerde yetecek kadar bir şeyler istemede sakınca yoktur. Bir hadiste Efendimiz (a.s.) hangi hallerde dilenilebileceğini şöyle açıklamıştır: ***"Dilenmek yalnız üç kişiden biri için helaldir: Kefâlet altına giren kimsenin, borcu ödeyene kadar dilenmesi helaldir. Bu kefâlet bittikten sonra dilenmeyi bırakır. Bütün mal varlığını yok eden bir felâkete uğrayan kişi. Bu kimsenin de geçimini düzeltene kadar dilenmesi helaldir. Hakkında, kendisini tanıyanlardan (kavminden) aklı başında üç kişinin: "Filan kimse fakir düşmüştür" diyecek derecede fakirliğe düşen kişi. Bu kimsenin de geçimini düzeltene kadar dilenmesi helaldir. Bu durum dışındakiler haramdır, dilenenler haram yemiş olur."*** (Müslim, Zekat: 109, Ebû Dâvûd, Zekat: 26, Neseî, Zekat: 80)

٧٥٤ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه قَالَ غَزَوْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ غَزْوَةَ تَبُوكَ فَلَمَّا جَاءَ وَادِيَ الْقُرَى إِذَا امْرَأَةٌ فِي حَدِيقَةٍ لَهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لأَصْحَابِه اخْرُصُوا وَخَرَصَ رَسُولُ اللَّه ﷺ عَشَرَةَ أَوْسُقٍ فَقَالَ لَهَا أَحْصِي مَا يَخْرُجُ مِنْهَا فَلَمَّا أَتَيْنَا تَبُوكَ قَالَ أَمَا إِنَّهَا سَتَهُبُّ اللَّيْلَةَ رِيحٌ شَدِيدَةٌ فَلا يَقُومَنَّ أَحَدٌ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ بَعِيرٌ فَلْيَعْقِلْهُ فَعَقَلْنَاهَا وَهَبَّتْ رِيحٌ شَدِيدَةٌ فَقَامَ رَجُلٌ فَأَلْقَتْهُ بِجَبَلِ طَيِّءٍ وَأَهْدَى مَلِكُ أَيْلَةَ لِلنَّبِيِّ ﷺ بَغْلَةً بَيْضَاءَ وَكَسَاهُ بُرْدًا وَكَتَبَ لَهُ بِبَحْرِهِمْ فَلَمَّا أَتَى

وَادِيَ الْقُرَى قَالَ لِلْمَرْأَةِ كَمْ جَاءَ حَدِيقَتُكِ قَالَتْ عَشَرَةَ أَوْسُقٍ خَرْصَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنِّي مُتَعَجِّلٌ إِلَى الْمَدِينَةِ فَمَنْ أَرَادَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَعَجَّلَ مَعِي فَلْيَتَعَجَّلْ فَلَمَّا قَالَ الراوي كَلِمَةً مَعْنَاهَا أَشْرَفَ عَلَى الْمَدِينَةِ قَالَ هَذِهِ طَابَةُ فَلَمَّا رَأَى أُحُدًا قَالَ هَذَا جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ دُورِ الْأَنْصَارِ قَالُوا بَلَى قَالَ دُورُ بَنِي النَّجَّارِ ثُمَّ دُورُ بَنِي عَبْدِالْأَشْهَلِ ثُمَّ دُورُ بَنِي سَاعِدَةَ أَوْ دُورُ بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ وَفِي كُلِّ دُورِ الْأَنْصَارِ يَعْنِي خَيْرًا ❁

& 754-) Ebû Humeyd es-Sâidî (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte Tebuk Seferi'ne çıktık (Yolda Medine yakınlarında bir yerleşim birimi olan) Vadi'l-Kurâ'ya vardığımızda bahçesi içerisinde bir kadın gördük. Hz. Peygamber (s.a.v.) ashabına: ***"Bahçedeki hurmayı tahmin ediniz."*** buyurdu. Rasûlüllah (s.a.v.) ise on vesak tahmin etti. (Vesak, 175 ile 195 kg. lık ölçü birimidir. 708. hadise bakınız.) Sonunda kadına: ***"Bahçeden çıkan hurmayı sayıp hesapla"*** buyurdu. Tebûk'a geldiğimizde: ***"Bakın, bu gece çok şiddetli bir rüzgar esecek. Kesinlikle hiçbir kimse ayağa kalkmasın, kimin yanında devesi varsa onu da bağlasın."*** buyurdu. Biz de develeri bağladık, sonunda çok şiddetli bir rüzgar esti, bu sırada bir kimse ayağa kalktı, rüzgar onu Tayy Dağı'na sürükleyip attı. Bu seferde Eyle Emiri, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e beyaz bir katır hediye etti (bu katırın ismi Düldül'dür.) O da ona çizgili bir kumaş giydirdi ve bulunduğu sahil bölgesinin (belirlenen cizye karşılığı) emiri olduğunu bildiren anlaşma yazdırdı. Dönüşte Vadi'l-Kurâ'ya vardığımızda kadına: ***"Bahçen ne kadar mahsul getirdi?"*** buyurdu. O da: "Allah'ın Rasûlü'nün tahmini olan on vesak" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) yanındakilere: ***"Ben Medine'ye*** (bir an önce) ***varmak için süratli hareket edeceğim, sizden kim benimle birlikte süratli yürümek isterse hızlansın."*** buyurdu. Medine'yi uzaktan gördüğünde: ***"İşte Tâbe"*** buyurdu. (Tâbe, Medine'nin ismidir.) Uhud Dağı'nı gördüğünde de: ***"Şu dağcağız bizi sever biz de onu severiz. Bakın size Ensâr hanelerinin en hayırlısını bildireyim mi?"*** buyurdu. Oradakiler de: "Evet, bildir." dediler: ***"Neccaroğulları'nın haneleri sonra Abdu'l-Eşheloğulları'nın haneleri sonra Saideoğulları'nın haneleri*** veya ***Haris b. Hazrecoğulları'nın haneleri hasılı bütün Ensâr haneleri hayırlıdır."*** buyurdu.

(Hadisin son kısmı 1559. hadiste geçmektedir)

٧٥٥ عَنْ عَبْدَاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ فِيمَا سَقَتِ السَّمَاءُ وَالْعُيُونُ أَوْ كَانَ عَثَرِيًّا الْعُشْرُ وَمَا سُقِيَ بِالنَّضْحِ نِصْفُ الْعُشْرِ ❁

{•} 755-) İbni Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Göğün veya pınarların suladığı veya gayret sarfetmeden kendiliğinden herhangi bir şekilde suyunu alan mahsulden bir öşür (onda bir) güç sarfedilerek sulananlardan ise yarım öşür (yirmide bir) zekât vardır."*** buyurmuştur.

٧٥٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُؤْتَى بِالتَّمْرِ عِنْدَ صِرَامِ النَّخْلِ فَيَجِيءُ هَذَا بِتَمْرِهِ وَهَذَا مِنْ تَمْرِهِ حَتَّى يَصِيرَ عِنْدَهُ كَوْمًا مِنْ تَمْرٍ فَجَعَلَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ رضي الله عنهما يَلْعَبَانِ بِذَلِكَ التَّمْرِ فَأَخَذَ أَحَدُهُمَا تَمْرَةً فَجَعَلَهَا فِي فِيهِ فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَخْرَجَهَا مِنْ فِيهِ فَقَالَ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ آلَ مُحَمَّدٍ ﷺ لَا يَأْكُلُونَ الصَّدَقَةَ ❁

756-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hurma hasadı sırasında Rasûlüllah (s.a.v.)'e zekât hurması getirilirdi. Birisi hurmasını getirir, öbürüsü hurmasından gönderir, sonunda yanında hurma yığını oluşurdu. Bir keresinde Hasan (r.a.) ile Hüseyin (r.a.) bu yığınlarda oynamaya durdular bu sırada birisi bir tek hurma alıp

ağzına koydu, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) ona baktı o da hemen ağzından çıkarıverdi, sonra Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bak biliyorsun ki, Muhammed hanesi zekât/sadaka yemezler."*** buyurdu.

(Bu konuda 1112. hadise de bakınız)

٧٥٧ عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ حَمَلْتُ عَلَى فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَأَضَاعَهُ الَّذِي كَانَ عِنْدَهُ فَأَرَدْتُ أَنْ أَشْتَرِيَهُ وَظَنَنْتُ أَنَّهُ يَبِيعُهُ بِرُخْصٍ فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ لا تَشْتَرِي وَلا تَعُدْ فِي صَدَقَتِكَ وَإِنْ أَعْطَاكَهُ بِدِرْهَمٍ فَإِنَّ الْعَائِدَ فِي صَدَقَتِهِ كَالْعَائِدِ فِي قَيْئِهِ ❁

{&} 757-) Hz. Ömer (r.a.) anlatır: "Allah yolunda bir kimseyi ata bindirdim (yani ona at verdim) o da yanındaki ata iyi bakamadığından zayıflattı, ben de biraz ucuza satar zannı ile onu satın almak istedim. Gidip Hz. Peygamber (s.a.v.)'e görüşünü sordum: ***"Onu satın alma, bir dirheme verse bile verdiğin sadakana geri dönme! Çünkü böyle sadakasına dönen, kusmuğuna dönen gibidir."*** buyurdu.

(Hadisin son kısmı 1162. hadise olarak gelecektir.)

٧٥٨ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ وَجَدَ النَّبِيُّ ﷺ شَاةً مَيِّتَةً أُعْطِيَتْهَا مَوْلاةٌ لِمَيْمُونَةَ مِنَ الصَّدَقَةِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ هَلا انْتَفَعْتُمْ بِجِلْدِهَا قَالُوا إِنَّهَا مَيْتَةٌ قَالَ إِنَّمَا حَرُمَ أَكْلُهَا ❁

{&} 758-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ölü bir koyun gördü. Bu koyun Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Meymune'nin azat ettiği bir kadına zekât malından verilmişti. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Derisini kullansaydınız ya?"*** dedi. Oradakiler: "Bu koyun ölmüştür?" dediler: ***"Ölü hayvanın ancak eti haram kılınmıştır."*** buyurdu.

٧٥٩ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أُتِيَ بِلَحْمٍ تُصُدِّقَ بِهِ عَلَى بَرِيرَةَ فَقَالَ هُوَ عَلَيْهَا صَدَقَةٌ وَهُوَ لَنَا هَدِيَّةٌ ❁

& 759-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e Berîre'ye sadaka olarak verilmiş bir parça et getirildi, o da: ***"Bu, Berîre'ye sadakadır, bize de*** (ondan) ***hediyedir."*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 1157. hadistir, ayrıca bu konuda 731. hadise de bakınız.)

٧٦٠ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ فَإِذَا جِئْتَهُمْ فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ ❁

760-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) Yemen'e gönderdiği sırada Muâz b. Cebel (r.a.)'a: ***"Şüphesiz sen ehli kitap bir topluma varacaksın. Onlara vardığında kendilerine, "Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna" şahitlik etmeye çağır. Eğer onlar bu şekilde seni kabul ederlerse onlara, Allah'ın gece ve gündüz her gün beş vakit namazı kendilerine farz kıldığını bildir. Eğer onlar bu şekilde seni kabul ederlerse onlara, zenginlerinden alınıp fakirlerine verilmek üzere Allah'ın***

zekâtı farz kıldığını bildir. Eğer onlar bu şekilde seni kabul ederlerse zekât alırken ellerindeki malların en değerlisini almaktan sakın. Mazlumun duasından da sakın, çünkü mazlumla Allah arasında hiçbir perde yoktur." buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 702 ve 739. hadislerde anlatılır.)

٧٦١ عَنْ عَبْدِاللّٰهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَتَاهُ قَوْمٌ بِصَدَقَتِهِمْ قَالَ اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ فُلانٍ فَأَتَاهُ أَبِي بِصَدَقَتِهِ فَقَالَ اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى ❁

& 761-) Abdullah b. Ebi Evfâ (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bir topluluk zekâtlarıyla geldiklerinde: ***"Allah'ım falanın hanesine mağfiret et."*** diye dua ederdi. Babam da zekâtıyla geldi: ***"Allah'ım Ebû Evfâ'nın hanesine mağfiret et"*** diye dua etti." demiştir

(Kur'ân-ı Kerim'de bildirilen **«Mallarının bir kısmını, kendilerini temizleyip arıtacak sadaka olarak al, onlara dua et, senin duan onların gönüllerini yatıştırır. Allah çok iyi işitir ve çok iyi bilir.»** (Tevbe: 103) ayetine dayanarak Efendimiz (a.s.) zekât verenlere dua etmiştir.)

٧٦٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَجُلاً مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَأَلَ بَعْضَ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِأَنْ يُسْلِفَهُ أَلْفَ دِينَارٍ فَدَفَعَهَا إِلَيْهِ فَخَرَجَ فِي الْبَحْرِ فَلَمْ يَجِدْ مَرْكَبًا فَأَخَذَ خَشَبَةً فَنَقَرَهَا فَأَدْخَلَ فِيهَا أَلْفَ دِينَارٍ فَرَمَى بِهَا فِي الْبَحْرِ فَخَرَجَ الرَّجُلُ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ فَإِذَا بِالْخَشَبَةِ فَأَخَذَهَا لِأَهْلِهِ حَطَبًا فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فَلَمَّا نَشَرَهَا وَجَدَ الْمَالَ ❁

762-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'den: ***"İsrailoğulları'ndan bir kimse yine İsrailoğulları'ndan birisinden bin dinar ödünç para istedi, o da kendisine bunu verdi. Parayı alan deniz yolculuğuna çıktı*** (paranın vadesi geldiğinde) ***dönüş için araç bulamadı bunun üzerine bir odun parçası alıp içini oydu ve bin dinarı koyup denize attı. Bu sırada parayı veren kimse sahile çıktı, bir de baksa ki odun gördü, alıp yakmak için evine getirdi."*** Hadisi anlatan ravi geniş geniş anlattı hadisin sonunda: ***"Odunu yardığında parayı bulup aldı."*** dedi.

٧٦٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ قَالَ الْعَجْمَاءُ جُبَارٌ وَالْبِئْرُ جُبَارٌ وَالْمَعْدِنُ جُبَارٌ وَفِي الرِّكَازِ الْخُمُسُ ❁

{&} 763-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): "(Bağlı bulunan) ***hayvanların meydana getirdiği zararda tazminat yoktur.*** (usulüne göre açılan) ***kuyulardaki zarar veya ölümlerde de tazminat yoktur.*** (Usulüne uygun çalıştırılan) ***maden ocaklarındaki zarar veya ölümlerde de tazminat yoktur. Gömülü hazinelerde beşte bir*** (humus) ***vergi alınır."*** buyurmuştur.

(Yukarıdaki hadiste sözü edilen hayvan, kuyu ve madenlerden doğacak zararın tazminatının olmaması şundandır: Bunların usulüne uygun olarak tedbirler alındıktan sonra meydana gelen ve elde olmayan zararlardan dolayı sahiplerine tazminat ödettirilmez, çünkü bunlar tedbirlerini almış olup gelen zararda bir yükümlülükleri yoktur. Usulüne uygun diye belirttiğimiz hususlar fıkıh kitaplarında geniş olarak açıklanıp şartları ortaya konulmuştur, konuyu uzatmamak için bu şekilde kısa tuttuk.)

٧٦٤ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه قَالَ اسْتَعْمَلَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ رَجُلاً مِنَ الأَسْدِ عَلَى صَدَقَاتِ بَنِي سُلَيْمٍ يُدْعَى ابْنَ اللُّتْبِيَّةِ فَلَمَّا جَاءَ حَاسَبَهُ ❁

764-) Ebû Humeyd es-Sâidî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Esed kabilesinden Lütbiyye oğlu denilen bir kimseyi Süleymoğulları'nın zekâtını toplamaya görevlendirdi. Zekâtları toplayıp geldiğinde hesaplarını gözden geçirip teftiş etti.

٧٦٥ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ غَدَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِعَبْدِاللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ لِيُحَنِّكَهُ فَوَافَيْتُهُ فِي يَدِهِ الْمِيسَمُ يَسِمُ إِبِلَ الصَّدَقَةِ ❁

765-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Kardeşim Abdullah b. Ebî Talha'yı hurma çiğnemini damağına sürmesi için Rasûlüllah (s.a.v.)'e götürdüm. Kendisine vardım, elinde hayvan damgaladıkları damga ile zekât develerini damgalıyordu." demiştir.

(Yeni doğan çocukların ağzına ilk giren şeyin tatlı olması için hurma veya benzeri tatlı şeyleri ezip damağına sürülmesine "Tahnîk" denilmişir. 1591, 1908 ve 1909. hadislerde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yeni doğan çocuklara tahnîk ettiği anlatılmaktadır.)

٧٦٦ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ وَالذَّكَرِ وَالأُنْثَى وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلاَةِ ❁

{&} 766-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) hür, köle; erkek, kadın; büyük, küçük her Müslüman için hurmadan bir sa' arpadan da bir sa', verilmek üzere fıtır sadakasını farz kıldı ve bayram namazına çıkmadan önce verilmesini emretti." demiştir.

(708. hadisin açıklamasında geçtiği gibi bir sa' = 1040 dirhem eder. Bir dirhem = 2.8 gr ile 3.2 gr'dır. Buna göre bir sa' = 2.8 x 1040 = 2.912 kg veya = 3.2 x 1040 = 3.328 kg)

٧٦٧ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا نُخْرِجُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ وَكَانَ طَعَامَنَا الشَّعِيرُ وَالزَّبِيبُ وَالأَقِطُ وَالتَّمْرُ ❁

& 767-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde Ramazan Bayramı günü yiyecekten bir sa' fitre verirdik." demiştir. Ebû Said (r.a.) yine: "Yiyeceğimiz arpa, kuru üzüm, yoğurt kurusu / çökelek ve hurma idi." demiştir.

٧٦٨ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَدَقَةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ عَلَى الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ ❁

{•} 768-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) fıtır sadakasını arpadan bir sa' veya hurmadan bir sa' olarak büyük, küçük; hür, köle herkese farz kıldı." demiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الحجِّ

25-) Hac Bölümü

٧٦٩ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ الْفَضْلُ رَدِيفَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَجَاءَتِ امْرَأَةٌ مِنْ خَثْعَمَ فَجَعَلَ الْفَضْلُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا وَتَنْظُرُ إِلَيْهِ وَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يَصْرِفُ وَجْهَ الْفَضْلِ إِلَى الشِّقِّ الآخَرِ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ أَدْرَكَتْ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا لا يَثْبُتُ عَلَى الرَّاحِلَةِ أَفَأَحُجُّ عَنْهُ قَالَ نَعَمْ وَذَلِكَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ ❁

{&} 769-) Abdullah b. Abbâs (r.a.)'dan: "Fadl b. Abbâs (Abdullah b. Abbâs (r.a.)'ın kardeşidir) Rasûlüllah (s.a.v.)'in terkisinde bulunuyordu. Bu sırada (Yemen'de bir kabile olan) Has'am'dan bir kadın geldi. Fadl kadına, kadın da Fadl'a bakıyordu ki, Hz. Peygamber (s.a.v.) Fadl'ın yüzünü diğer yöne çevirdi. Kadın: "Ey Allah'ın Rasûlü, Allah'ın kullarına farz kıldığı hac farizası babama çok yaşlı iken ulaştı, binek üzerinde duramayacak haldedir. Acaba onun adına hac yapabilir miyim?" dedi. O da: ***"Evet"*** buyurdu. Bu, veda haccı sırasında olmuştur."

٧٧٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَرْكَبُ رَاحِلَتَهُ بِذِي الْحُلَيْفَةِ ثُمَّ يُهِلُّ حَتَّى تَسْتَوِيَ بِهِ قَائِمَةً ❁

& 770-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i Zü'l-Huleyfe'de devesine bindiğini, devesi kalkıp doğrulana değin telbiye getirdiğini gördüm." demiştir.

(Telbiye: Lebbeyk Allahümme Lebbeyk...demektir. 785. hadise bakınız.)

٧٧١ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَجَّ عَلَى رَحْلٍ وَكَانَتْ زَامِلَتَهُ ❁

771-) Enes (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bindiği deve aynı zamanda eşyasını ve yol azığını da taşıyan deve idi."

(O dönemde önemli kimselerin yolculuk eşyalarını bindiği deveden ayrı yük develeri taşırdı. Kendileri tek başına deveye binerlerdi. Efendimiz (a.s.) ise tevazu olarak kendisi yükü ile birlikte yolculuk etmiştir.)

٧٧٢ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رضي الله عنها أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ نَرَى الْجِهَادَ أَفْضَلَ الْعَمَلِ أَفَلا نُجَاهِدُ قَالَ لا لَكِنَّ أَفْضَلَ الْجِهَادِ حَجٌّ مَبْرُورٌ ❁

772-) Mü'minlerin Annesi Âişe (r.a.): "Ey Allah'ın Rasûlü, cihadı amellerin en üstünü olarak görmekteyiz. Öyleyse biz de cihad etsek?" demiş, o da: ***"Hayır, sizler için cihad kabul olunmuş bir hacdır."*** buyurmuştur.

(Bir şeyi niyet etmek ve ziyarete çıkmak anlamına gelen **hacc ibadeti:** Müslümanın dini vazifelerinin üçüncüsü olup kadın erkek her yetişkin kimsenin belirli yerlerdeki sembolleri belirli zaman içerisinde ziyaret etmek için Mekke şehrine gitmesidir. Hac ibadeti sırasında yapılması gereken uygulamalar kısaca şöyle sıralanabilinir: Allah tarafından saygın kılınmış **(Harem)** bölgede, Mekke şehrinin etrafında bulunan harem sınırlarına **(Mikat'a)** gelindiğinde elbiseler

çıkarılır ve iki kumaş parçasından oluşan ihram giyilir. Yalnız erkeklerden istenilen bu kıyafet bir peştemal ve belden yukarısını örten geniş bir örtüdür. Baş açıktır, hac süresinde kişi kendisini ve benliğini unutmaya çalışır, Zü'l-Hicce'nin 9. günü derin düşünce ve tefekkürle geçirmek için Mekke'nin yanındaki Arafat Dağı'na çıkılır. Akşama doğru Arafat'tan Mekke'ye doğru harekete geçilir, yol üzerindeki Müzdelife bölgesine gelinip gece burada geçirilir. Sabahleyin erken bir vakitte Müzdelife'den hareket edilip Mekke yakınındaki Mina'ya gelinir. Mina'da üç gün geçirilir ve bu sürede ilk gün kurban kesilir, şeytan taşlanır, traş olunarak ihram elbisesinden çıkılır, geri kalan iki günde burada şeytan taşlama devam eder, Kâbe'yi tavaf edip Kâbe'nin kenarında bulunan Safa ve Merve tepeleri arasında yedi kere koşmak için Mekke'ye kısa bir ziyaret yapılır. İşte hac ibadetinin kısaca esas rukunları bunlardır. Bu esasların hepsinin bir anlamı ve ifade ettiği hakikatı vardır. Bu ifadelerin ne olduğunu araştırmadan sadece sembollere sarılmak meyvenin kabuğunu seyretmekle doymaya çalışma gibidir. Hac ibadetinin sembolik arka planını şöyle yorumlamak mümkündür:

Âdem (a.s.) ile Havva validemiz cennetten indirildiklerinde kaybolmuşlar, yeryüzünde hem birbirlerini hem de yitik cennetlerini arıyorlardı, nihayet Allah'ın lütfu ile Arafat'ta buluştular. Bu nedenle Âdem 'in torunları da nimetine karşı şükürlerini sunmak üzere Allah'a yönelir, ilahi varlıkta kaybolmak ve kendini unutmak için bir gayret sarfeder, geçmiş günahlarından ötürü kendisinden af diler ve gelecek için yön ve yardımını ister. Arafat'a çıkarken cennetini kaybetmiş bir Âdem gibi hissetmelisin kendini. Unutma, doğduğunda pırıl pırıldın, saftın, Allah'a verdiğin sözü daha sonraları bozdun. Saflığın gitti, kirlendin, bozuldun, kendine karşı yabancılaştın, Allah'a karşı, hakikate karşı, eşyaya karşı yabancılaştın, nefsini memnun etmek için Allah'ı gücendirdin. Bütün bunlardan sonra her şeyden soyutlanarak yalın ayak baş açık bir kefen içerisinde bir virane gibi dağın başına geldin. Artık burada kendini tanıyacak kardeşlerinle tanışacaksın. Bu yüzden Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Hac arafattır."*** buyurmuştur (Tirmizî, Tefsîr, Bakara)

Müzdelife'de, Meşari Haram'da vakfe yapmaktaki maksat, saygı ve hürmetin şuuruna varmak burada bilinçlenip kendini arındırıp şeytani güçlerle savaşacağın mermileri, yani şeytana atılacak taşları toplamaktır.

Mina'ya geldiğinde artık şeytanı yok edecek bir bilince gelmişsin demektir. Burada şeytanı tıpkı İbrahim (a.s.)'ın oğlunu kurban ederken kovduğu gibi, Hacer annemizin taşladığı gibi taşlayacağız. Rivayete göre Hz. İbrahim ve Hz. Hacer Mina'da kendilerini ayartmak için gelen şeytanı burada taşlayarak kovdular. Artık Arafat'ta yüreğinizi, Müzdelife'de şuur ve bilincinizi kazandınız. Meş'ari Haram'dan lojistik destek alarak döndünüz, cephaneniz dolu, savaşmaya kararlısınız. Önce yedi el ateş edeceksiniz ama önce büyüğüne, mermileri Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şu sloganıyla atacaksın: ***"Bismillahi Allahü Ekber rağmen liş-Şeytâni ve hizbihi*** (=Şeytan ve taraftarına rağmen en büyük olan Allah'ın adıyla)" şeytan ve taraftarları ne kadar güçlü de olursa olsun senin sloganın ***"Bismillahi Allahü Ekber"*** Allah en büyüktür. Büyük şeytan ile ilk günkü savaşını iki gün daha sürdüreceksin. Bu iki günde diğer şeytanlar da savaş sahnesindedir. Bu arada en sevdiğin şeyi Allah için feda ederek İsmail'ini kurban ederek yaptığın savaşı başarıyla bitirip, Allah katından gelen mükafatı, ödülü hakedeceksin.

Sonra Allah'ın evinde kendisine bağlılığını tekrar yineleyip mahşeri yaşayacaksın. Âlem durmadan dönmekte Ay, Güneş, yıldızlar dönmekte, atomun çekirdeği dönmekte öyleyse sen de Kâbe'de dönüp miracını yaşayacak, Allah ile buluşacaksın. Bundan sonra memleketine döndüğünde şeytani güçlerle savaşmak için cephaneliğini iyi doldurman gerekir. Kâbe'de aldığın manevi cephanelerle Safa ve Merve tepesi arasında koşarak çaresizlik içerisinde kıvranan Hacer validemizi sonra da tüm kapalı kapıların Allah'ın yardımı ile nasıl açıldığını olmazın olur hale geldiğini duyup hissedeceksin, tekeden süt sağar gibi ıssız çölde dünyanın en güzel suyuna kavuşacaksın.

Kur'ân'ın ifadesiyle hac ibadeti **"şiar"**dır yani semboldür. Gerçekten de hac ibadeti semboller yumağıdır, her sembolün ifade ettiği bir anlamı vardır: İhram, Harem, Mikat, Arafat, Meş'ari Haram, Mina, Vakfe, Rahmet Tepesi, Cemreler, Kâbe, Haceru'l-Esved, Tavaf, Say, Makam-ı İbrahim, tüm bunların ifadesi için ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler Mustafa İslâmoğlu'nun "Hac Risalesi" kitabı ile Ali Şeriati'nin "Hac" kitabına bakabilirler.

Başlangıçtan Günümüze Kadar Kâbe Tarihi

Kâbe'nin kelime anlamı tümsek manasına gelen Ka'b kelimesinden gelmektedir. Buna göre **Kâbe,** yerdeki çıkıntı ve tümseklik demektir. Küp şeklinde olduğu için Kâbe denildiği de söylenir. Kâbe'nin asıl ismi Beytullah'tır. Yani Allah'ın Evi. Mescid-i Haram adı verilen alanın ortasında bulunan Kâbe, yaklaşık olarak 1,5 m genişliğindeki temeller üzenine bina edilmiştir. Alanı dıştan dışa 10,70 x 12 m ölçüsünde olup duvarları 2,5 m kalınlığında 15 m yüksekliğindedir.

Yeryüzünde insanlar için ibadet maksadıyla kurulan ilk ev Kâbe'dir (Al-i İmrân: 96) Kur'ân'ın ifadesiyle Kâbe'yi ilk yapan İbrahim (a.s.)'dır. (Bakara: 127) 1415. hadiste görüleceği gibi yeryüzünde ilk kurulan mescid, Mescid-i Haram'dır, ondan sonra ise Mescid-i Aksa'dır. İkisinin arasındaki süre kırk yıldır. Tarih kitaplarının verdiği bilgiye göre Âdem (a.s.) Kâbe'yi yaptıktan sonra Melekler, Mescid-i Aksa'nın bulunduğu yere gitmesini ve orada Mescid-i Aksa'yı yapmasını söylemişlerdir. (Umdetu'l-Kârî XII. 422) Ancak her iki mescid de çeşitli âfetler neticesinde yıkılmış, sonra Allah İbrahim (a.s.)'a Kâbe'nin yerini göstererek inşa etmesini emretmiştir. Mescid-i Aksa da en mükemmel şekliyle Süleyman (a.s.) tarafından yaptırılmıştır. Kitab-ı Mukaddes'e göre Mescid-i Aksa Hz. Mûsâ'dan 450 yıl sonra yapılmıştır. Mescid-i Haram ise tarih kitaplarının verdiği bilgiye göre Hz. Mûsâ (a.s.)'dan 900 yıl önce yapılmıştır. (Tefhimü'l-Kur'ân, Mevdûdî I. 245) Bu nedenle tarihi bilgilerle Kur'ân ve Hadislerdeki ifadeler uyuşmaktadır.

Beyhaki'nin Delâilu'n-Nübüvve isimli eserinde getirdiği rivayete göre Kâbe çeşitli asırlarda on kez yapılmıştır. Ancak bu rivayet zayıf olup itibar derecesinde değildir.

Hz. İbrahim (a.s.), Allah'ın kendisine yerini bildirdiği (Hac: 26) Kâbe'yi oğlu İsmail (a.s.) ile birlikte yapmıştır. İbrahim (a.s.)'ın yaptığı Kâbe dikdörtgen şekline yakındı. Kâbe'nin yapımından sonra insanları burayı ziyarete çağırmıştır. (Hac: 27) Hz. İbrahim (a.s.)'ın "Bize hac ibadet yerlerimizi göster" (Bakara: 128) duası üzerine Cebrail (a.s.) gelip hac ibadetinin nasıl yapılacağını öğretmiştir.

Hac ibadetinin yapılışı sonraları bazı tahrifatlara uğrasa da Hz. Peygamber Efendimiz'e kadar devam etmiş, Efendimiz hac ibadetine sonradan sokulan tahrifatları düzelterek günümüze kadar gelen ve kıyamete değin sürecek hac vazifesini ashabına gösterip uygulamıştır. Bu kitabın bundan sonraki bölümlerinde Rasûlüllah (s.a.v.)'in hac vazifesini nasıl yaptığını öğreneceğiz.

Kâbe'nin bakımını İsmail (a.s.) sürdürdü, kendisinden sonra da sırasıyla evlatları devam ettirdi. Sonraları İsmail (a.s.)'ın kayınbiraderleri olan ve Yemen'den gelip Mekke'ye yerleşen Cürhümlüler idareyi ele aldılar. Çöl ikliminin bir özelliği de havanın çok sık değişmesidir, bunun neticesinde beklenmedik sel felaketleri oluşur. Kâbe İbrahim (a.s.)'ın yaptığı şekliyle devam ederken tabiî âfetler ve bunların en önemlisi sel felaketi Kâbe'yi yerle bir etti. Zaten Mekke ve Kâbe'nin yerleşim biçimi etrafı dağlarla kaplı vadidir. Dağlardan gelen seller doğrudan Kâbe'yi vurur. Kâbe'nin değişik sebeplerle yeniden inşası veya tamirinin en büyük sebebi konumu itibariyle Kâbe'nin sellere maruz kalmasıdır.

İbrahim (a.s.)'dan sonra tabiî âfetler sonucu yıkılan Kâbe'nin ikinci defa yapımını Filistin bölgesinde yerleşmiş eski bir Arap kabilesi olan Amalika gerçekleştirmiştir. Amalika kabilesi hem güçlü, kuvvetli hem de zengin bir kabile idi. Bu kabile Kâbe'yi oldukça gösterişli bir şekilde yaptı, içerisine süslemeler ilave etti. Ancak zamanla yoldan çıktılar. Beytullah'a gelir kaynağı gözüyle baktılar. Zemzem suyunu hacılara parayla satmaya başladılar. Kâbe'nin bakım ve onarımına önem vermediler, bunun akabinde yine bir sel felaketi Kâbe'yi tekrar yıktı.

Kâbe, üçüncü kez Cürhümlüler'den Haris b. Mudâd tarafından yapılmıştır. Sonraları bunlar da Amalika'nın yolunu tuttu. Kâbe'yi gelir kaynağı yaptı. Yemen'den gelen bir diğer Arap kabilesi Huzaâ, Cürhümlüleri Mekke'den sürüp çıkardı. Cürhümlüler Mekke'den çıkarken çeşitli dönemlerde krallar tarafından hediye edilen altın ve benzeri kıymetli eşyaları çaldılar, zemzem kuyusunu kapattılar, Haceru'l-Esved'i yerinden çıkartarak bir tarafa sakladılar. Sonraki dönemlerde Hz. Peygamber'in dedesi Abdulmuttalib, kapatılan zemzem kuyusunu yeniden bulup çıkarmıştır. Huzaâ'lılar Mekke'ye hakim olunca Kâbe'nin idaresini ele aldılar, Haceru'l-Esved'i bulup yerine koydular. Ancak sonraları reisleri Amr b. Luhay, Kâbe'ye pek çok putlar yerleştirdi, dini tahrif etti. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e kadar gelen sapık cahiliye uygulamalarının başlatıcısı oldu. (1468. hadise bakınız.) Kâbe'ye 360 put yerleştirildi.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in beşinci batın dedesi Kusay, Huzaâlılar'ın reisinin kızı ile evlendi, bu evlilikten dört oğlu ve pek çok torunu dünyaya geldi. Kusay sonraları Mekke'nin idaresine hakim oldu. Kendisi Kureyş kabilesinden olduğundan Kâbe'nin idaresi böylece Kureyş'in eline geçmiş oluyordu.

Kusay, tabiî âfetler sonucu yıkılmaya yüz tutmuş Kâbe'yi yeniledi, bu nedenle Kâbe'nin dördüncü kez yapımı Kusay tarafından gerçekleşti. Bu dönemde Kâbe ve hac işleri belirli bir sisteme oturtuldu, Mekke'nin idaresi de bir sistem altına alındı, bir nevi millet meclisi olan Darunnedve tesis edildi.

Kâbe'nin beşinci kez inşası Hz. Peygamber (s.a.v.) 35 yaşında iken Kureyş tarafından yapıldı. Kâbe'de çıkan bir yangın, taşları yerinden oynatmış, neticede gelen seller de temelini ayırmıştı. Kureyş, Kâbe'nin yapımına Miladi 605 yılında karar verdi ve Cidde'de karaya vurmuş kereste yüklü geminin malları satın alınarak Kâbe yapıldı. Haceru'l-Esved'in yerine konulması hadisesinde Efendimiz'in uygulaması her zaman takdirle yâd edilir.

O dönem Kureyşliler'in mali imkanları yeterli olmadığından Kâbe'yi Hz. İbrahim (a.s.) dönemindeki plandan daha küçük yaptılar. Hatta Rasûlüllah (s.a.v.) Kâbe'yi yıkıp eski haliyle yapma arzusunda idi. (800 ve 801. hadislere bakınız.) Burada belirtildiği gibi Kureyşliler sadece canlarının istediklerini içine koymak için tek kapı yaptılar ve bu kapıyı yerden yükseğe koydular. Hz. İbrahim (a.s.) zamanındaki plana göre iki kapısı vardı ve kapılar yer seviyesinde idi.

Kâbe'nin altıncı kez yapımı Hz. Ebû Bekir (r.a.)'ın torunu ve aynı zamanda sahabi olan Abdullah b. Zübeyr (r.a.) tarafından gerçekleştirildi. Hicri 64 yılında Emevi Kralı Yezid zamanında Yezid'in ordu kumandanı Müslim b. Ukbe idaresindeki Şam ordusu Mekke'yi muhasara edip Ebû Kubeys Dağı'na kurduğu mancınıklarla taş ve ateşlenmiş yağlı fitil yağdırarak, Kâbe'yi yakıp yıktı. Muhasara esnasında ordu komutanı Huseyn b. Numeyr idi. Yezid'in ölümü üzerine muhasarayı kaldırıp geri Şam'a döndü. Abdullah b. Zübeyr (r.a.) ashabla istişare sonucu 800 ve 801. hadislerde belirtilen, Rasûlüllah(s.a.v.)'in arzu ettiği şekilde Beytullah'ı İbrahim (a.s.) planına göre yeniden yaptı. İlk temele inip Hz. İbrahim'in koyduğu taşları bularak Kâbe'yi eski haline getirdi. Kureyşliler'in açıkta bıraktığı oluk tarafındaki şimdiki duvarla çevrili yer olan "Hıcr"ı binanın içine aldı, yerden iki kapı koyarak Hz. İbrahim'in dönemindeki şeklini verdi. Bu olay Hicri 65 yılında olmuştur. (Müslim: Hac: 402)

Hicri 73 yılında Emevi Kralı Abdulmelik b. Mervan Zalim Haccac komutasında ordu gönderdi, Mekke tekrar muhasara altına alındı. Zalim Haccac, mancınıkla Kâbe'ye taş yağdırdı. Neticede Hz. Abdullah b. Zübeyr (r.a.) şehid oldu, Mekke Emeviler'in eline geçti. Zalim Haccac kral Abdulmelik'e mektup yazarak Abdullah (r.a.)'ın yaptığı Kâbe'nin ne olacağını sordu, o da Kâbe'ye katılan yeri yıkmasını açtığı kapıları kapatıp Kureyş dönemindeki şekle koymasını emretti. Böylece Kâbe, Abdulmelik zamanında Hicri 74 yılında bir kısmı yıkılarak, düzenleme yapıldı. Abdulmelik sonradan Abdullah (r.a.)'ın yaptığı şeklin asıl Kâbe şekli olduğunu, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in temennisinin de böyle olduğunu öğrenmiş: "Keşke Abdullah b. Zübeyr'i sorumluluğunu aldığı şeyle baş başa bıraksaydım" diyerek, yaptığı hatayı itiraf etmiştir. (Müslim, Hac: 403)

Sonraları Abbâsiler Kâbe'yi Abdullah b. Zübeyr (r.a.)'ın yaptığı şekle sokup Kureyşliler'in dışarıda bıraktığı "Hıcr" kısmını Kâbe'ye dahil etmek arzusuyle Medine İmamı, İmam Mâlik'ten fetva istemişler, o da: "Kâbe'yi artık olduğu gibi bırakınız, yoksa Beytullah'ın her gelen kralın oyuncağı halini almasından korkarım." cevabını vermiştir.

Kâbe bundan sonra da saldırılara maruz kalmıştır. Hicri 317 yılında sapık Karamita tarafından işgal edilip Haceru'l-Esved taşı yerinden çıkarılarak ülkeleri Umman'a götürmüşler, burada 21 yıl ellerinde kaldıktan sonra Abbâsiler tarafından tekrar ellerinden alınmıştır.

Kâbe Miladi 1517'den itibaren Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlı Devleti'nin eline geçmiştir. Kâbe bundan önce çeşitli beyliklerin idaresi altında idi. Osmanlılar gerek Mekke gerekse Medine'ye büyük önem vermiş, her yıl sürre alayı çıkararak Kâbe ve Mescid-i Nebi'ye çeşitli eşyalar hediye göndermiş, yol güzergahındaki bedevilerin hacıları yağmalamasını önlemek için bedevilere hediye adı altında çeşitli maddi imkanlar sağlamışlardır. Miladi 1596-1615 yılları arasında Mısır eyaleti bütçesinden 5100- 5800, Şam eyaleti bütçesinden de 9057-11678 altın bedevilere ödenmiştir. Hac için yılda 300 bin ile 385 bin altın harcanmıştı. (DİA Hac md.)

Kanuni döneminde çökmeye yüz tutan ahşap tavan yenilendi 960 / 1553. I. Ahmed döneminde ayrılan duvarlar demir çerçeveye alındı, tavan tamir olundu. 1021 / 1612.

Kâbe, IV. Murad döneminde büyük bir kısmı sel nedeniyle yıkıldığından yeniden inşa edildi. 1038 / 1629 Bu inşada yukarıda geçen İmam Mâlik'in "Beytullah'ın her gelen kralın oyuncağı halini almasından korkarım" diye verdiği fetvasına dayanılarak yıkılmazdan önceki planına sadık kalındı. Yarı yıkık haldeki binanın kalan taşları da sökülerek, Hz. İbrahim (a.s.)'ın temellerine inilip yeniden inşa edildi. Şu andaki Kâbe'nin binası bu yapıdır.

Kâbe'nin kenarındaki kubbeler 1662 yılında, binalar da 1663 yılında yapılmıştır. Halen Kâbe'nin içerisinde tavanı tutan iki sıra halinde üç ağaç sütun ve tavana çıkmak için bir merdiven vardır. Mermer kaplı olan iç kısımda altın ve gümüşten şamdan ve benzeri eşyalar vardır. (DİA Kâbe md)

Suud Hanedanı tarafından 1955 yıllarında başlayan ve zaman zaman günümüze kadar devam eden, avlu ve say için Safa - Merve arasında genişletme ve düzenleme çalışmaları yapılmış, say yerinin üzeri örtülmüş, ikinci kat yapılmıştır. Avlunun kenarındaki kapalı alanlar genişletilip buralara serinletici klimalar konmuş, minareler artırılmıştır.

Kâbe'nin örtüsünü ilk defa Hz. İsmail (a.s.)'ın örttüğü söylenmiştir. İbni İshak'ın verdiği bilgiye göre ise Yemen Kralı Esad Ebû Kerib örtmüştür. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Dedesi Abdulmuttalib'in de zemzem kuyusunun suyunu çıkardıktan sonra Kâbe'ye yeni bir örtü örttüğü rivayet edilir. Cahiliyye döneminde Kâbe'ye örtü örtüldüğü gibi Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde ve sonraki halifeler döneminde de Kâbe'ye örtü örtülmüştür. Sonraki gelen İslâm devletlerinin idarecileri de her dönem Kâbe'nin örtüsüne önem vermişler, Hicri 750 yılında Kahire civarındaki bir köy örtü masrafları için vakfedilmiştir. Osmanlılar örtünün dokumasına özen göstermişlerdi. Son dönemlerde Suud Hanedanlığı örtüyü de kendisi dokumaya başlamıştır.

Kâbe'ye örtülen örtüler beyaz, yeşil, sarı ve siyah renklerden seçilmiştir. Son dönemlerde sadece siyah örtü tercih edilmiştir. (İA Kâbe, Tecrid-i Sarih, Kamil Miras. VI, 13-49)

Haceru'l-Esved: Kâbe'nin güneydoğu köşesinde tavafın başlangıç noktasını belirlemek amacıyla yerleştirilen taştır. Siyah Taş anlamına gelen Haceru'l-Esved'in cennetten geldiği söylense de sahih rivayetlerde bunun aslını bulamıyoruz. 808. hadiste görüleceği gibi Hz. Ömer (r.a.) bu taşı sadece Hz. Peygamber (s.a.v) öptü diye öptüğünü belirtir. Bu taş haccın esaslarından olmamasına rağmen günümüzde Müslümanlar hac esnasında Haceru'l-Esved'i öperek sünnet işlemek pahasına adeta birbirlerini çiğneyip ölümlere sebebiyet vermektedirler ki, bu da İslâm'ın ruhuna aykırıdır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Arafat'a çıkmadan önce Muhassab mevkisinde kalıp, Kâbe'ye fazla uğramamasının bir hikmeti de halkın onun sünnetine uymak maksadıyla sık sık Kâbe'ye gelerek sıkıntı meydana getirmelerini önleme olarak yorumlanmıştır. Acaba Efendimiz günümüz Müslümanlarının bu taşı öpmek için birbirlerini öldürdüğünü görse bu taşı öper miydi? diye akla bir soru gelmektedir.

Haremeyn-i Şerifeyn: İki harem anlamına gelen Haremeyn Mekke ve Medine şehirlerini ifade eder. Bu iki şehir zulüm, haksızlık, kan dökme gibi davranışlardan korunduğu ve güvenli kılındığından dolayı Harem, yani saygın, korunmuş, haram kılınmış dokunulmazdır. Ayrıca içerisinde pek çok Peygamber barındırdığından dolayı Mescid-i Aksa'nın bulunduğu Kudüs de Harem kabul edilir. el-Halil şehri de böyledir.

Haremeyn'in kendisine has özelliği dolayısıyla gerek burada yaşayanların gerekse hac ve umre veya başka amaçla burayı ziyarete gelenlerin riayet etmesi gereken özel hükümleri vardır. Müslüman olmayanlar buralara sokulamaz. Kur'ân-ı Kerim, Mekke'yi dokunulmaz ve güvenli bölge olarak niteler. (Kasas: 57, Ankebût: 67) İbrahim (a.s.) Mekke'yi güvenli bir şehir kılması için Allah'a dua etmiştir. (Bakara: 126, İbrahim: 35) Bu bölgenin sınırları Cebrail aracılığıyla Hz. İbrahim tarafından tespit edilmiş, diğer yerlerden Harem bölgesine girişlere işaretler konulmuştur. Bu işaretler çeşitli yönlerdeki Mikat yerleridir. Kâbe'ye 6 ile 18 km. uzaklıktadır.

Medine'nin Harem kılınması ise Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından belirtilmiştir. Ancak Hanefîler nazarında Medine'nin haremliği, Mekke gibi değildir. Medine'ye ihramsız girilebilir, bu nedenle statüde farklılıklar vardır. Yine Medine'ye geçici olarak Müslüman olmayanlar da girebilir.

Harem bölgesinde işlenen sevap ve günahların karşılığı diğer yerlere göre kat kat fazladır. Kâbe'deki bir namaz diğer yerlerden yüz bin kat faziletlidir. (İbni Mâce, İkâme: 195) Mescid-i Nebi'deki bir namazda Kâbe dışında diğer yerlerdeki namazlardan bin kat üstündür. (Buhârî, Fazailussalât: 1, Müslim, Hac: 505-510 vd.)

İbni Mes'ûd, İbni Abbâs, Mücahid, Ahmed b. Hanbel gibi âlimlere göre Harem sınırlarında işlenilen günahlar da katlanarak cezalandırılır. Hatta İbni Abbâs (r.a.) bu yüzden Mekke'yi bırakıp Taif'e yerleşmiştir. Hz. Ömer (r.a.)'ın Harem'de adam öldüren bir kişinin ödeyeceği diyeti üçte bir oranda artırdığına dair rivayetler vardır. (Beyhaki, VIII. 71) Buradan hareketle bazı fakihler Harem bölgesinde işlenen diğer cinayetlerin diyetlerinin artırılacağını söylemişlerdir. (DİA Harem md.)

Durum bu merkezde iken maalesef tarih boyunca siyasi ihtiraslardan dolayı bölgenin dokunulmazlığına rağmen buralarda kan dökülmüş, Kâbe topa tutulup yakılmıştır. Emevi kralı Yezid döneminde Müslim b. Ukbe komutasındaki Şam ordusu Huseyn b. Numeyr emriyle Kâbe'yi mancınıkla taşa tutup yıkmıştır. (H. 64) Yine kral

Abdülmelik döneminde (H. 73) Mekke muhasara altına alınmış, Kâbe taşa tutulmuştur. Her iki saldırıda kan dökülmüş, insanların hac etmeleri engellenmiş, Abdullah b. Zübeyr gibi sahabi oğlu sahabi bir zat katledilmiştir.

Kral Yezid'in saltanatı uğruna, Müslim b. Ukbe komutasındaki Şam ordusu Harre Savaşı'nda (H. 63) Medine'yi ele geçirdiğinde, Peygamber Şehri Medine'nin çapulcular tarafından üç gün yağmalanmasına göz yumulmuştur. (Harre Savaşı hakkında 1271. hadisin açıklamasına da bakınız.) Bunun sonucu sahabeden 300 kişi katledilmiş, meşhur sahabi Ebû Said el-Hudri (r.a.) mağaraya kaçıp, canını kurtarmıştır. Can ve mala saldırının yanında kadınlara tecavüz edilmiştir. İbni Kesir'in bildirdiğine göre bin kadar kadın tecavüz sonucu hamile kalmıştır. İmam Zuhri'nin rivayetine göre ileri gelen kimselerden 700 zat, halktan da on bin kadar insan öldürülmüştür.

Meşhur sahabi Câbir b. Abdullah (r.a.)'ın Hz. Peygamber (s.a.v.)'in verdiği bereketli parası elinden gasbedilmiştir. (Müslim, Mûsâkât: 21)

Yine bu hadiselerden önce eşkiyalar Medine'yi muhasara etmiş, Mescid-i Nebi'de cemaatle namazı engellemiş, Hz. Osman (r.a.)'ı şehid etmişlerdir. Harre Vakası'nda da üç günlük yağmalama süresinde Peygamber Mescidi'nde cemaatle üç gün namaz kılınamamıştır. Bu olay hakkında 1271. hadisin açıklamasına da bakınız. (DİA Harre maddesi, Hilafet ve Saltanat, Mevdudî, s. 247)

٧٧٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ ❁

& 773-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Kim Allah için hacceder -bu arada kötü söz söylemez, günah işlemez ise- hacdan, annesinden doğduğu günkü gibi*** (günahsız olarak) ***döner."*** diye buyururken, işittim." demiştir.

(Bu konuda Allah şöyle buyurmuştur: **«Hac bilinen aylardadır. O aylarda hacca girişen kimse bilmelidir ki, hacda kadına yaklaşmak, sövüşmek, döğüşmek yoktur. Ne iyilik yaparsanız Allah onu bilir. Kendinize azık edinin, şüphe yok ki azığın en iyisi Allah korkusudur. Ey akıl sahipleri! Benden korkun.»** Bakara: 197)

٧٧٤ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَقَّتَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ وَلِأَهْلِ الشَّأْمِ الْجُحْفَةَ وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَ الْمَنَازِلِ وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلَمْلَمَ هُنَّ لَهُنَّ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِهِنَّ مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ وَمَنْ كَانَ دُونَ ذَلِكَ فَمِنْ حَيْثُ أَنْشَأَ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ مِنْ مَكَّةَ ❁

& 774-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine halkı için: Zü'l-Huleyfe'yi, Şam halkı için: Cuhfe'yi, Necd halkı için Karnu'l-Menâzil'i, Yemen halkı için: Yelemlem'i ihrama girme yeri (mikat) olarak belirledi. Bu yerler aynı zamanda buranın halkı olmayıp da, hac veya umreye bu yönden gelenlerin de mikatıdır. Bu mikat yerleri ile Mekke arasında olanlar ise bulundukları yerden ihrama girerler, Mekkeliler de Mekke'den ihrama girer." demiştir.

(Hadisin değişik bir benzeri 108. hadiste geçmişti, bakınız.)

٧٧٥ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَنَاخَ بِالْبَطْحَاءِ بِذِي الْحُلَيْفَةِ فَصَلَّى بِهَا وَكَانَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ عُمَرَ رضي الله عنهما يَفْعَلُ ذَلِكَ ❁

& 775-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Zü'l-Huleyfe'deki kumsal vadide devesini çöktürüp burada namaz kılmıştır." (Hadisi anlatan ravinin anlattığına göre) İbni Ömer (r.a.) da aynı şekilde yaparmış.

(Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın hac uygulamalarında Hz. Peygamber (s.a.v.)'i çok sıkı bir şekilde taklit ettiğini, 303 - 310. hadislerde görmüştük.)

٧٧٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَخْرُجُ مِنْ طَرِيقِ الشَّجَرَةِ وَيَدْخُلُ مِنْ طَرِيقِ الْمُعَرَّسِ وَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا خَرَجَ إِلَى مَكَّةَ يُصَلِّي فِي مَسْجِدِ الشَّجَرَةِ وَإِذَا رَجَعَ صَلَّى بِذِي الْحُلَيْفَةِ بِبَطْنِ الْوَادِي وَبَاتَ حَتَّى يُصْبِحَ ❁

& 776-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.) Medine'den çıkarken Zü'l-Huleyfe Mescidi'nin yanındaki ağaçlı yoldan çıkar, girerken de ağaçlı yoldan Medine'ye daha yakın olan Muarras'tan girerdi. Yine Rasûlüllah (s.a.v.) Mekke'ye çıkarken Zü'l-Huleyfe'deki ağaçlık mescidinde namaz kılar, Mekke'den gelirken de yine Zü'l- Huleyfe'de vadinin içinde namaz kılar, sabaha kadar burada gecelerdi."

٧٧٧ عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ بِوَادِي الْعَقِيقِ يَقُولُ أَتَانِي اللَّيْلَةَ آتٍ مِنْ رَبِّي فَقَالَ صَلِّ فِي هَذَا الْوَادِي الْمُبَارَكِ وَقُلْ عُمْرَةً فِي حَجَّةٍ ❁

777-) Hz. Ömer (r.a.)'dan: "Akîk vadisinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Bu gece Rabb'imden gelen, Cebrail (a.s.) geldi ve: "Bu mübarek vadide namaz kıl ve hac içerisinde umreye de niyet ettim." de" dedi"*** diye buyururken işittim.

(Akîk vadisi, hurmalık ve pınarlarıyla meşhur bir vadidir. Medine'den Mekke'ye giden yol üzerinde bulunan bu vadi Medine'ye bir konaklık mesafededir. Yazlık sayfiye yeri olan ve bugün de hâlâ yerleşim birimi olarak kullanılan bu vadide, sahabeden Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a.), Said b. Âs (r.a.) ve Said b. Zeyd (r.a.)'ın yazlıkları vardı. Medine'deki Akik vadisinden başka Tâif'te, Orta Arabistan'da, Irak'ta ve Sudan'ın Kızıldeniz kıyılarında da bu ismi taşıyan yerler vardır. (DİA Akik md.)

٧٧٨ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ رُئِيَ وَهُوَ فِي مُعَرَّسِ بِذِي الْحُلَيْفَةِ بِبَطْنِ الْوَادِي قِيلَ لَهُ إِنَّكَ بِبَطْحَاءَ مُبَارَكَةٍ ❁

& 778-) İbni Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e Zü'l-Huleyfe'de vadinin içinde gecelerken rüya gösterilmiş ve kendisine: **"Sen mübarek bir vadide bulunuyorsun."** denilmiştir.

٧٧٩ عَنْ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ رضي الله عنه أَنَّه قَالَ لِعُمَرَ رضي الله عنه أَرِنِي النَّبِيَّ ﷺ حِينَ يُوحَى إِلَيْهِ قَالَ فَبَيْنَمَا النَّبِيُّ ﷺ بِالْجِعْرَانَةِ وَمَعَهُ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ تَرَى فِي رَجُلٍ أَحْرَمَ بِعُمْرَةٍ وَهُوَ مُتَضَمِّخٌ بِطِيبٍ فَسَكَتَ النَّبِيُّ ﷺ سَاعَةً فَجَاءَهُ الْوَحْيُ فَأَشَارَ عُمَرُ رضي الله عنه إِلَى يَعْلَى فَجَاءَ يَعْلَى وَعَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثَوْبٌ قَدْ أُظِلَّ بِهِ فَأَدْخَلَ رَأْسَهُ فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُحْمَرُّ الْوَجْهِ وَهُوَ يَغِطُّ ثُمَّ سُرِّيَ عَنْهُ فَقَالَ أَيْنَ الَّذِي سَأَلَ عَنِ الْعُمْرَةِ فَأُتِيَ بِرَجُلٍ فَقَالَ اغْسِلِ الطِّيبَ الَّذِي بِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَانْزِعْ عَنْكَ الْجُبَّةَ وَاصْنَعْ فِي عُمْرَتِكَ كَمَا تَصْنَعُ فِي حَجَّتِكَ ❁

{&} 779-) Ya'lâ b. Ümeyye (r.a.) Hz. Ömer (r.a.)'a: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e vahiy inerken bana göstersen." dedim. Hz. Peygamber (s.a.v.) yanında bir bölük ashabı ile (Mekke ile Taif arasındaki) Cirâne'de iken bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, koku sürünmüş halde iken umre için ihrama giren bir kimse için ne dersin?" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir müddet sustu, kendisine vahiy gelmişti. Bu sırada

Ömer (r.a.) Ya'lâ'ya işaret eti. Ya'lâ hemen geldi. Rasûlüllah (s.a.v.)'in üzerinde kendisine gölgelik yapılmış bir kumaş vardı. Ya'lâ başını gölgeliğin içine koydu. Bir de baksa ki, Rasûlüllah (s.a.v.)'in yüzü kıpkırmızı olmuş hırıltılı ses çıkarıyordu. Sonra vahyin etkisi giderildi: ***"Umreden soran kimse nerede?"*** buyurdu. Adam çağrılıp getirildi, Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Üzerindeki kokuyu üç defa yıka cübbeni de çıkar ve üzerine hacda giydiğin şeyleri umrede de giy"*** buyurdu.

٧٨٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ كُنْتُ أُطَيِّبُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لِإِحْرَامِهِ حِينَ يُحْرِمُ وَلِحِلِّهِ قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ بِالْبَيْتِ ❁

{&} 780-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) ihrama girerken ihramı için, (traş olup, şeytan taşladıktan sonra) Kâbe'yi tavaf etmeden önce ihramdan çıkarken, ihramdan çıkışı için kendisine koku sürerdim." demiştir.

٧٨١ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُهِلُّ مُلَبِّدًا ❁

& 781-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i saçını yapışkan bir madde ile birbirine toplamış yüksek sesle telbiye getirirken dinledim." demiştir.

٧٨٢ وعنه رضي الله عنه قَالَ مَا أَهَلَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلاَّ مِنْ عِنْدِ الْمَسْجِدِ يَعْنِي مَسْجِدَ ذِي الْحُلَيْفَةِ ❁

& 782-) Yine İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) mescidin yanından başka bir yerde ihrma geirmedi." demiştir. Kendisi mescidden, Zü'l-Huleyfe'deki mescidi kasdetmiştir.

٧٨٣ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ أُسَامَةَ رضي الله عنه كَانَ رِدْفَ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ عَرَفَةَ إِلَى الْمُزْدَلِفَةِ ثُمَّ أَرْدَفَ الْفَضْلَ مِنَ الْمُزْدَلِفَةِ إِلَى مِنًى قَالَ فَكِلاهُمَا قَالَ لَمْ يَزَلِ النَّبِيُّ ﷺ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ ❁

& 783-) İbni Abbâs (r.a.)'dan: "Üsâme (r.a.) Arafat'tan Müzdelife'ye gelirken, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in terkisinde idi, sonra Müzdelife'den Minâ'ya kadar Fadl'ı terkisine aldı. Her ikisi de Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Akabe Cemresini taşlayana değin sürekli telbiye getirdiğini söylemiştir."

٧٨٤ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ انْطَلَقَ النَّبِيُّ ﷺ مِنَ الْمَدِينَةِ بَعْدَ مَا تَرَجَّلَ وَادَّهَنَ وَلَبِسَ إِزَارَهُ وَرِدَاءَهُ هُوَ وَأَصْحَابُهُ فَلَمْ يَنْهَ عَنْ شَيْءٍ مِنَ الأَرْدِيَةِ وَالأُزُرِ تُلْبَسُ إِلاَّ الْمُزَعْفَرَةَ الَّتِي تَرْدَعُ عَلَى الْجِلْدِ فَأَصْبَحَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكِبَ رَاحِلَتَهُ حَتَّى اسْتَوَى عَلَى الْبَيْدَاءِ أَهَلَّ هُوَ وَأَصْحَابُهُ وَقَلَّدَ بَدَنَتَهُ وَذَلِكَ لِخَمْسٍ بَقِينَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ فَقَدِمَ مَكَّةَ لأَرْبَعِ لَيَالٍ خَلَوْنَ مِنْ ذِي الْحَجَّةِ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَلَمْ يَحِلَّ مِنْ أَجْلِ بُدْنِهِ لأَنَّهُ قَلَّدَهَا ثُمَّ نَزَلَ بِأَعْلَى مَكَّةَ عِنْدَ الْحَجُونِ وَهُوَ مُهِلٌّ بِالْحَجِّ وَلَمْ يَقْرَبِ الْكَعْبَةَ بَعْدَ طَوَافِهِ بِهَا حَتَّى رَجَعَ مِنْ عَرَفَةَ وَأَمَرَ أَصْحَابَهُ أَنْ يَطُوَّفُوا بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ يُقَصِّرُوا مِنْ رُءُوسِهِمْ ثُمَّ يَحِلُّوا وَذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ بَدَنَةٌ قَلَّدَهَا وَمَنْ كَانَتْ مَعَهُ امْرَأَتُهُ فَهِيَ لَهُ حَلالٌ وَالطِّيبُ وَالثِّيَابُ ❁

784-) Abdullah İbni Abbâs (r.a.) şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisi ve ashabı saç bakımı yapıp yağlanarak izar ve ridalarını giydikten sonra Medine'den (haccetmek için) yola çıktı. Giyilen izar ve ridalardan sadece vücuda koku ve rengi bulaşacak derecedeki za'feranlanmış olanları yasakladı. Sabahleyin Zü'l-Huleyfe'de oldu (orada geceledi, ertesi sabah) bineğine bindi, Beydâ Tepesi'ne çıktıklarında kendisi ve ashabı yüksek sesle telbiye getirdi, kurbanlık devesinin boynuna kurbanlık işareti taktı. Bu işler Zü'l-Ka'de ayının son beş gününde olmuştu. Zü'l-Hicce ayının dördüncü günü Mekke'ye geldi, Kâbe'yi tavaf edip Safâ ve Merve arasını say etti. Kurban getirdiğinden dolayı ihramdan çıkmadı (Kurban edilmek için Kâbe'ye kurban getiren kimseler kurban kesilene değin ihramdan çıkmazlar. Bakara: 196) Sonra hac için telbiye getirerek (Kâbe'ye bir buçuk mil uzakta bulunan) Mekke'nin yukarısındaki Hacûn'da konakladı. Bu tavafından sonra Arafat'tan dönünceye değin Kâbe'ye yaklaşmadı. Ashabına Beytullah'ı tavaf etmelerini, Safâ ile Merve arasını say etmelerini, sonrada saçlarını kesip ihramdan çıkmalarını emretti. Bu ise yanında kurban getirmeyenler içindi. Artık kimin yanında hanımı varsa kendisine helâl olup aynı zamanda koku ve elbise de helâl olmuştur."

(Efendimiz (a.s.)'ın Hacûn'a yerleştikten sonra Arafat'tan dönünceye değin Kâbe'ye yaklaşmaması dini bir emirden dolayı değildir. Yoksa bu süre içerisinde tavaf yapmak isteyen tavaf edebilir. Kendisi meşguliyetinden dolayı böyle davranmıştır. Bu konuda 861. hadise bakınız.)

٧٨٥ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ تَلْبِيَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لا شَرِيكَ لَكَ ❁

{&} 785-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in telbiyesi ***"Lebbeyk Allahümme Lebbeyk. Lebbeyke Lâ Şerîke Leke Lebbeyk. İnne'l-Hamde ve'n-Ni'mete Leke ve'l-Mülk. Lâ Şerîke Leke*** (=Allah'ım davetine icabet ettim, davetine icabet ettim. Senin hiçbir ortağın yoktur. Sana icabet ettim. Şüphesiz hamd, nimet ve hakimiyet senindir. Senin hiçbir ortağın yoktur)" şeklindedir."

(Hadisin değişik bir benzeri 534. hadiste geçmişti, bakınız.)

٧٨٦ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَنَحْنُ مَعَهُ بِالْمَدِينَةِ الظُّهْرَ أَرْبَعًا وَالْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ بَاتَ بِهَا حَتَّى أَصْبَحَ ثُمَّ رَكِبَ حَتَّى اسْتَوَتْ بِهِ عَلَى الْبَيْدَاءِ حَمِدَ اللَّهَ وَسَبَّحَ وَكَبَّرَ ثُمَّ أَهَلَّ بِحَجٍّ وَعُمْرَةٍ وَأَهَلَّ النَّاسُ بِهِمَا فَلَمَّا قَدِمْنَا أَمَرَ النَّاسَ فَحَلُّوا حَتَّى كَانَ يَوْمُ التَّرْوِيَةِ أَهَلُّوا بِالْحَجِّ قَالَ وَنَحَرَ النَّبِيُّ ﷺ بَدَنَاتٍ بِيَدِهِ قِيَامًا وَذَبَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْمَدِينَةِ كَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ ❁

786-) Enes (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.) Medine'de öğle namazını dört rekat kıldı, biz de kendisiyle birlikte kıldık. Zü'l-Huleyfe'de ise ikindiyi iki rekat kıldı, sonra orada sabah namazına kadar geceledi, arkasından bineğine bindi. Beydâ'ya çıkana kadar yola devam etti, burada Allah'a hamd etti, tesbih edip tekbir getirdi, sonra da hac ve umre için telbiye getirdi.Halk da hac ve umreye telbiye getirdi. Mekke'ye vardığımızda halka ihramdan çıkmalarını emretti, onlar da ihramdan çıktılar. Nihayet terviye günü (Zü'l-Hicce ayının 8. günü) geldiğinde hac için telbiye getirip ihrama girdiler. Hz. Peygamber (s.a.v.) bizzat eliyle ayakta birçok kurban develerini kesti. Rasûlüllah (s.a.v.) Medine'de de alaca iki koç kesmişti." demiştir.

٧٨٧ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رضي الله عنهما إِذَا صَلَّى بِالْغَدَاةِ بِذِي الْحُلَيْفَةِ أَمَرَ بِرَاحِلَتِهِ فَرُحِلَتْ ثُمَّ رَكِبَ فَإِذَا اسْتَوَتْ بِهِ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ قَائِمًا ثُمَّ يُلَبِّي حَتَّى يَبْلُغَ الْحَرَمَ ثُمَّ يُمْسِكُ حَتَّى إِذَا جَاءَ ذَا طُوًى بَاتَ بِهِ حَتَّى يُصْبِحَ فَإِذَا صَلَّى الْغَدَاةَ اغْتَسَلَ وَزَعَمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَعَلَ ذَلِكَ ❁

787-) Abdullah bin Ömer (r.a.)'ın hizmetçisi Nâfî anlatır: "İbni Ömer (r.a.) Zü'l-Huleyfe'de sabah namazını kıldığında binek devesinin hazırlanmasını söyler, deve hazırlanır, sonra da deveye binerdi. Deve doğrulduğunda dimdik olarak kıbleye döner, sonra telbiye getirir, nihayet Harem-i Şerif'e vardıktan sonra telbiyeyi keserdi. (Mekke yakınlarındaki) Zû Tuvâ vadisine geldiğinde burada sabah vaktine kadar geceler, sabah namazını kıldığında gusül abdesti alırdı. Kendisi, Rasûlüllah (s.a.v.)'in bu şekilde yaptığını söylemiştir."

٧٨٨ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَمَّا مُوسَى كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ إِذِ انْحَدَرَ فِي الْوَادِي يُلَبِّي ❁

& 788-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Mûsâ'yı da vadiden telbiye getirerek indiği sırada görür gibiyim."*** buyurdu." demiştir.

٧٨٩ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ بَعَثَنِي النَّبِيُّ ﷺ إِلَى قَوْمٍ بِالْيَمَنِ فَجِئْتُ وَهُوَ بِالْبَطْحَاءِ فَقَالَ بِمَا أَهْلَلْتَ قُلْتُ أَهْلَلْتُ كَإِهْلَالِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ هَلْ مَعَكَ مِنْ هَدْيٍ قُلْتُ لا فَأَمَرَنِي فَطُفْتُ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ أَمَرَنِي فَأَحْلَلْتُ فَأَتَيْتُ امْرَأَةً مِنْ قَوْمِي فَمَشَطَتْنِي أَوْ غَسَلَتْ رَأْسِي فَقَدِمَ عُمَرُ رضي الله عنه فَقَالَ إِنْ نَأْخُذْ بِكِتَابِ اللَّهِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُنَا بِالتَّمَامِ قَالَ اللَّهُ ﴿وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ﴾ وَإِنْ نَأْخُذْ بِسُنَّةِ النَّبِيِّ ﷺ فَإِنَّهُ لَمْ يَحِلَّ حَتَّى نَحَرَ الْهَدْيَ ❁

فَقَدِمَ عُمَرُ رضي الله عنه فَقَالَ إِنْ نَأْخُذْ بِكِتَابِ اللَّهِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُنَا بِالتَّمَامِ قَالَ اللَّهُ ﴿وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ﴾ وَإِنْ نَأْخُذْ بِسُنَّةِ النَّبِيِّ ﷺ فَإِنَّهُ لَمْ يَحِلَّ حَتَّى نَحَرَ الْهَدْيَ ❁

& 789-) Ebû Mûsâ (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) beni Yemen'deki bir kavme göndermişti. Dönüp geldiğimde kendisi veda haccı için Muhassab'taki vadide bulunuyordu. Bana: ***"İhrama ne niyet ile başladın?"*** buyurdu. Ben de: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in girdiği ihram niyetiyle (hem hac hem umreyi bir ihramla)" dedim: ***"Yanında kurbanlık getirdin mi?"*** buyurdu: "Hayır" dedim, bana emir buyurdu, Kâbe'yi tavaf ettim, Safa ve Merve arasını da say ettim, sonra bana yine emir buyurdu, ben de ihramdan çıktım. Kavmimden yakınım olan bir kadının yanına gittim, başımı tarayıp yıkadı.

Sonra Ömer (r.a.) hilafeti döneminde Mekke'ye geldi, bu konuda: "Allah: **«Hac ve umreyi, Allah için tamam yapınız...»** buyurmuştur. (Bakara: 196) Allah'ın Kitabını alırsak Allah başlanılan bir şeyin tamamlanmasını emretmektedir. Eğer Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sünnetini alırsak kendisi kurban kesene değin ihramdan çıkmamıştır." dedi."

(Hz. Ömer (r.a.) ile Hz. Osman (r.a.) hac mevsiminde sadece ifrad haccı yapmanın daha faziletli olduğu görüşünde idiler. Bu nedenle halka temettu haccından ifrad haccına niyet etmelerini söylüyorlardı. 794. hadiste görüleceği gibi öteden beri hac ayında hac, umre ayında umre yapılırdı. Ancak bu düşünce dini temele dayanmadığından Rasûlüllah (s.a.v.) hac ayında umre yapılmasını emretmiştir.

Bilindiği üzere hac ibadeti üç şekilde yapılır:

Temettu haccı: Hac mevsiminde umre için ihrama girer, umreden sonra ihramdan çıkar, arefe gününe kadar ihramsız bekler, sonunda hac için tekrar ihrama girip hacı olur.

Kıran haccı: Umre ile haccı bir ihramda yapmaktır.

İfrad haccı: Sadece hacca niyet edip, hacc etmektir. Hacdan önce umre yapılmaz.)

٧٩٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ وَلَيَالِيَ الْحَجِّ وَحُرُمِ الْحَجِّ فَنَزَلْنَا بِسَرِفَ قَالَتْ فَخَرَجَ إِلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ مَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْكُمْ مَعَهُ هَدْيٌ فَأَحَبَّ أَنْ يَجْعَلَهَا عُمْرَةً فَلْيَفْعَلْ وَمَنْ كَانَ

مَعَهُ الْهَدْيُ فَلا قَالَتْ فَالآخِذُ بِهَا وَالتَّارِكُ لَهَا مِنْ أَصْحَابِهِ قَالَتْ فَأَمَّا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَرِجَالٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَكَانُوا أَهْلَ قُوَّةٍ وَكَانَ مَعَهُمُ الْهَدْيُ فَلَمْ يَقْدِرُوا عَلَى الْعُمْرَةِ قَالَتْ فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا أَبْكِي فَقَالَ مَا يُبْكِيكِ يَا هَنْتَاهُ قُلْتُ سَمِعْتُ قَوْلَكَ لأَصْحَابِكَ فَمُنِعْتُ الْعُمْرَةَ قَالَ وَمَا شَأْنُكِ قُلْتُ لا أُصَلِّي قَالَ فَلا يَضِيرُكِ إِنَّمَا أَنْتِ امْرَأَةٌ مِنْ بَنَاتِ آدَمَ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكِ مَا كَتَبَ عَلَيْهِنَّ فَكُونِي فِي حَجَّتِكِ فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَرْزُقَكِيهَا قَالَتْ فَخَرَجْنَا فِي حَجَّتِهِ حَتَّى قَدِمْنَا مِنًى فَطَهَرْتُ ثُمَّ خَرَجْتُ مِنْ مِنًى فَأَفَضْتُ بِالْبَيْتِ قَالَتْ ثُمَّ خَرَجَتْ مَعَهُ فِي النَّفْرِ الآخِرِ حَتَّى نَزَلَ الْمُحَصَّبَ وَنَزَلْنَا مَعَهُ فَدَعَا عَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ اخْرُجْ بِأُخْتِكَ مِنَ الْحَرَمِ فَلْتُهِلَّ بِعُمْرَةٍ ثُمَّ افْرُغَا ثُمَّ ائْتِيَا هَا هُنَا فَإِنِّي أَنْظُرُكُمَا حَتَّى تَأْتِيَانِي قَالَتْ فَخَرَجْنَا حَتَّى إِذَا فَرَغْتُ وَفَرَغْتُ مِنَ الطَّوَافِ ثُمَّ جِئْتُهُ بِسَحَرَ فَقَالَ هَلْ فَرَغْتُمْ فَقُلْتُ نَعَمْ فَآذَنَ بِالرَّحِيلِ فِي أَصْحَابِهِ فَارْتَحَلَ النَّاسُ فَمَرَّ مُتَوَجِّهًا إِلَى الْمَدِينَةِ ❁

790-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte hac zamanındaki hac aylarında ve hac gecelerinde Medine'den haccetmek için çıktık (Mekke yakınlarındaki) Serif'te konakladık. Rasûlüllah (s.a.v.) ashabının karşısına çıktı ve: ***"Sizden kimin yanında kurbanı yoksa*** (hac niyetini bozup önce) ***umre yapmak istiyorsa hac niyetini bozup önce umre yapsın, ancak kurban getirmiş ise hac niyetine devam etsin."*** buyurdu. Bunun üzerine ashabtan, hac niyetini bozup önce umre yapan da oldu, yapmayan da oldu. Rasûlüllah (s.a.v.) ve ashabından bir kısım kimseler ki bunlar kurban getirme imkanına sahip kimselerdi, yanlarında kurbanları olduğundan umre yapamadılar. Sonra Rasûlüllah (s.a.v.) benim yanıma girdi, ben de ağlıyordum: ***"Ey kadın, seni ağlatan nedir?"*** buyurdu: "Ashabına söylediğin sözünü duydum, ben umre yapmaktan alıkonuldum." dedim: ***"Neyin var?"*** dedi: "Namaz kılamam" dedim: ***"Sana zararı yok. Çünkü sen Âdem'in kızlarından bir kadınsın. Allah, onlara yazdığı yazgıyı sana da yazdı. Haccını yap belki Allah seni umre ile de rızıklandırır."*** buyurdu. Neticede hacılarla Arafat'a çıktık, farz tavafı yaptım, sonra Mina'dan son dönüşte beraber yola çıktım. Muhassab'a indiğinde kendisiyle biz de inip konakladık. (Kardeşim) Abdurrahman b. Ebî Bekr'i çağırıp: ***"Kardeşinle harem sınırlarından çık, umre için ihrama girsin*** (umreden) ***sonra ihramdan çıkın ve buraya gelin, ben gelene kadar ikinizi burada bekliyorum."*** dedi. Umre için yola çıktık, ihram yerinden ayrılıp, tavafı da bitirdikten sonra seher vakti yanına geldim: ***"Umreyi bitirdiniz mi?"*** buyurdu: "Evet" dedim. Ashabına Medine'ye hareket etmelerini bildirdi, arkasından halk hareket edip Medine'ye doğru yürüdü."

(Hadisin bir benzeri 216. hadiste geçmişti)

٧٩١ وعنها رضي الله عنها في رواية قالت خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَلا نُرَى إِلاَّ أَنَّهُ الْحَجُّ فَلَمَّا قَدِمْنَا تَطَوَّفْنَا بِالْبَيْتِ فَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ لَمْ يَكُنْ سَاقَ الْهَدْيَ أَنْ يَحِلَّ فَحَلَّ مَنْ لَمْ يَكُنْ سَاقَ الْهَدْيَ وَنِسَاؤُهُ لَمْ يَسُقْنَ فَأَحْلَلْنَ قَالَتْ صَفِيَّةُ مَا أُرَانِي إِلاَّ حَابِسَتَهُمْ قَالَ عَقْرَى حَلْقَى أَوَ مَا طُفْتِ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَتْ قُلْتُ بَلَى قَالَ لا بَأْسَ انْفِرِي ❁

& 791-) Yine Hz. Âişe (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette ise: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte sadece hacc etmek fikriyle yola çıktık. Mekke'ye geldiğimizde Kâbe'yi tavaf ettik. Hz. Peygamber (s.a.v.) kurban getirmeyenlerin ihramdan çıkmasını emretti, bunun üzerine kurban getirmeyenler ihramdan çıktı. Hanımları da kurban getirmediklerinden ihramdan çıktılar. Safiyye de: "Hac kervanını Medine'ye hareketten alıkoyduğumu zannediyorum." dedi. (Çünkü veda tavafını yapmadan adeti gelmişti.) Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Hayda! Sen Kurban Bayramı gününde farz tavafını yapmadın mıydı?"*** buyurdu: "Evet yaptım" dedi: ***"Öyleyse sorun yok, haydi yola koyul"*** buyurdu.

(Bu konuda 858. ve 860. hadislere bakınız.)

٧٩٢ وعنها في رواية أخرى قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَمِنَّا مَنْ أَهَلَّ بِعُمْرَةٍ وَمِنَّا مَنْ أَهَلَّ بِحَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ وَمِنَّا مَنْ أَهَلَّ بِالْحَجِّ وَأَهَلَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْحَجِّ فَأَمَّا مَنْ أَهَلَّ بِالْحَجِّ أَوْ جَمَعَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لَمْ يَحِلُّوا حَتَّى كَانَ يَوْمُ النَّحْرِ ❁

{•} 792-) Yine Hz. Âişe (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette ise: "Veda haccı yılında Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte kimimiz umre, kimimiz hac ve umre, kimimiz de sadece hac için yola koyulduk. Rasûlüllah (s.a.v.) sadece hac için ihrama girdi, sadece hac veya hem hac hem de umreye niyet edenler kurban kesilen güne değin ihramdan çıkmadılar." demiştir.

٧٩٣ عَنْ مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ قَالَ شَهِدْتُ عُثْمَانَ وَعَلِيًّا رضي الله عنهما وَعُثْمَانُ يَنْهَى عَنِ الْمُتْعَةِ وَأَنْ يُجْمَعَ بَيْنَهُمَا فَلَمَّا رَأَى عَلِيٌّ أَهَلَّ بِهِمَا لَبَّيْكَ بِعُمْرَةٍ وَحَجَّةٍ قَالَ مَا كُنْتُ لِأَدَعَ سُنَّةَ النَّبِيِّ ﷺ لِقَوْلِ أَحَدٍ ❁

793-) Mervân b. Hakem: "Hz. Osman (r.a.) ile Hz. Ali (r.a.)'ın yanında bulundum. Hz. Osman (r.a.) temettu haccından, hacla umreyi bir yapmaktan yasaklıyordu. Hz. Ali (r.a.) bunu görünce umre ve hacca telbiye getirip ihrama girdi ve: "Bir kimsenin sözü için Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sünnetini terk edecek değilim." dedi.

٧٩٤ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ كَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ الْعُمْرَةَ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ مِنْ أَفْجَرِ الْفُجُورِ فِي الْأَرْضِ وَيَجْعَلُونَ الْمُحَرَّمَ صَفَرًا وَيَقُولُونَ إِذَا بَرَأَ الدَّبَرْ وَعَفَا الْأَثَرْ وَانْسَلَخَ صَفَرْ حَلَّتِ الْعُمْرَةُ لِمَنِ اعْتَمَرْ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَصْحَابُهُ صَبِيحَةَ رَابِعَةٍ مُهِلِّينَ بِالْحَجِّ فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَجْعَلُوهَا عُمْرَةً فَتَعَاظَمَ ذَلِكَ عِنْدَهُمْ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْحِلِّ قَالَ حِلٌّ كُلُّهُ ❁

& 794-) İbni Abbâs (r.a.): "Cahiliye döneminde müşrikler, hac aylarında umre yapmanın yeryüzünde en büyük günah olduğu görüşünde idiler. Muharrem ayını da Safer ayı yapar: "Devenin arkasındaki yara iyi olur, izi kalmaz, Safer ayı da çıkarsa umre yapmak isteyene umre helâl olur." derlerdi.

Hz. Peygamber (s.a.v.) ve ashabı Zü'l-Hicce'nin dördüncü gecesinin sabahında hac için ihrama girmiş olarak geldi ve ashaba umre yapmalarını emretti, bunu kendilerinin nazarındaki alışageldikleri uygulamaya karşı çok büyük bir şey olarak gördüler ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, ihramdan bu çıkışta hangi şeyler helâl olur?" dediler. (Yani onlar ihramlıya hac bitene kadar yasaklar devam eder biliyorlardı. Zira umre için ihrama girip umreden sonra ihramdan çıkılsa bile ihram yasaklarının devam ettiğini zannediyorlardı) Rasûlüllah (s.a.v.) de: ***"İhramdan çıktıktan sonraki bütün helâller şimdi de*** (hac için ihrama girene kadar) ***helâldir."*** buyurdu.

(1468. hadisin açıklamasında görüleceği gibi müşrikler kendi kafalarından birtakım şeyler getirerek bunu din olarak sunmuşlardı. İncelediğimiz hadiste bunlardan ikisi açıklanmaktadır. Müşrikler hac aylarında umre yapmazlardı. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu yanlış inancı silerek hac ayında umre yapmıştır. 825. hadiste de cahiliyye döneminde Medine halkının, Safa ve Merve arasını say etmeyi günah saydıkları anlatılmıştır. İslâm, aslı olmayan bu inançları kaldırmıştır.

Bir diğer husus ise içerisinde savaşın yasak olduğu haram ayların yerlerinin değiştirilmesidir. Bu haram aylardan Zü'l-Ka'de, Zü'l-Hicce ve Muharrem ayları peş peşe gelmektedir. Savaş ve kargaşa ortamına alışık olan müşrikler, peş peşe üç ay savaş yapmadan duramazlar, savaşmak istedikleri zaman Muharrem ayını Safer ayı sayarak haram aylardan çıktıklarını belirtir ve bu ayda savaş yaparlardı. İbrahim (a.s.) Kâbe'nin bulunduğu bölgenin güvenli ve emniyetli olması için dua etmişti. (Bakara: 126) Bu aylar, haram aylar olarak adlandırılmıştır; çünkü Hz. İbrahim (a.s.) zamanından beri, hacıların Kâbe'ye barış ve güven içinde gidip-gelmeleri için bu aylarda cinayet, hırsızlık ve her türlü kanuna karşı davranış şekli yasaklanmıştır. Fakat zamanla Araplar, hile ile bu yasağı çiğnemeye başladılar. Kendi isteklerine uydurmak için ayların normal sırasını değiştirdiler. Eğer hırsızlık

yapmak veya kan dökmek isterlerse haram ayı çiğniyorlar ve yerine başka bir ayı haram ay yapıyorlardı. Müşrikler menfaatleri söz konusu olduğunda ben yaptım oldu, mantığı ile değil ayların yerini, bazen yılı bile değiştirip 14 ay yapmışlardı. 1351. hadis ve açıklamasında görüleceği gibi, İslâm geldiğinde bu ayları bir düzene koymuş, yılı da on iki ay olarak belirlemiştir. Tevbe: 36 ayeti ile 1351. hadise bakınız.)

٧٩٥ عَنْ حَفْصَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا شَأْنُ النَّاسِ حَلُّوا بِعُمْرَةٍ وَلَمْ تَحْلِلْ أَنْتَ مِنْ عُمْرَتِكَ قَالَ إِنِّي لَبَّدْتُ رَأْسِي وَقَلَّدْتُ هَدْيِي فَلا أَحِلُّ حَتَّى أَنْحَرَ ❁

{&} 795-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Hafsa (r.a.)'dan. Kendisi: "Ey Allah'ın Rasûlü, bu kimselere ne oluyor ki, sen çıkmadığın halde bunlar umre ile ihramdan çıkıyorlar?" demiş, o da: ***"Ben saçımı toparlayıp yapıştırdım, kurbanımı belirledim, artık kurbanımı kesene değin ihramdan çıkamam."*** buyurmuştur.

٧٩٦ عَنْ شُعْبَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو جَمْرَةَ نَصْرُ بْنُ عِمْرَانَ الضُّبَعِيُّ قَالَ تَمَتَّعْتُ فَنَهَانِي نَاسٌ فَسَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما فَأَمَرَنِي فَرَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ رَجُلاً يَقُولُ لِي حَجٌّ مَبْرُورٌ وَعُمْرَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ فَأَخْبَرْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ سُنَّةُ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لِي أَقِمْ عِنْدِي فَأَجْعَلَ لَكَ سَهْمًا مِنْ مَالِي قَالَ شُعْبَةُ فَقُلْتُ لِمَ فَقَالَ لِلرُّؤْيَا الَّتِي رَأَيْتُ ❁

& 796-) Şu'be anlatır: "Bize, Ebû Hamza Nasr b. İmrân ed-Dubeiyy şöyle anlattı: "Temettu haccı yaptım, ama birtakım kimseler bana, bunu yasakladı. Bunun üzerine İbni Abbâs (r.a.)'a sordum. Bana yapmamı emretti, arkasından bir rüya gördüm ki iki kişi bana: "Kabul görmüş bir hac, kabul edilmiş bir umre" diyorlardı. İbni Abbâs (r.a.)'a anlattım: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sünnetidir." dedi ve bana: "Yanımda dur, sana malımdan bir hisse vereyim." dedi. Hadisi anlatan Şu'be: "Niçin hisse veriyor?" dedim, o da: "Gördüğüm rüya için." dedi."

٧٩٧ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما أَنَّهُ حَجَّ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ سَاقَ الْبُدْنَ مَعَهُ وَقَدْ أَهَلُّوا بِالْحَجِّ مُفْرَدًا فَقَالَ لَهُمْ أَحِلُّوا مِنْ إِحْرَامِكُمْ بِطَوَافِ الْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَقَصِّرُوا ثُمَّ أَقِيمُوا حَلالاً حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ التَّرْوِيَةِ فَأَهِلُّوا بِالْحَجِّ وَاجْعَلُوا الَّتِي قَدِمْتُمْ بِهَا مُتْعَةً فَقَالُوا كَيْفَ نَجْعَلُهَا مُتْعَةً وَقَدْ سَمَّيْنَا الْحَجَّ فَقَالَ افْعَلُوا مَا أَمَرْتُكُمْ فَلَوْلا أَنِّي سُقْتُ الْهَدْيَ لَفَعَلْتُ مِثْلَ الَّذِي أَمَرْتُكُمْ وَلَكِنْ لا يَحِلُّ مِنِّي حَرَامٌ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهُ فَفَعَلُوا ❁

797-) Câbir b. Abdullah (r.a.) kurbanlığı yanında götürdüğü zaman Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte haccetmiş Hz. Peygamber ifrad haccına niyet etmiş ashabına da: ***"Kâbe'yi tavaf edip Safâ ve Merve arasını say edip tıraş olarak ihramınızdan çıkınız. Tevriye gününe değin*** (Zü'l-Hicce'nin 8. günü) ***ihramdan çıkmış olarak ikamet edin, bugün geldiğinde hac için ihrama girin. Böylece Mekke'ye*** (niyetle) ***geldiğiniz haccınızı temettu haccı yapınız."*** buyurmuştu. Onlar da: "Biz hac diye belirledik (şimdi bunu umre yapıp) sonra da tekrar temettu haccı nasıl yapabiliriz?" dediler: ***"Size emrettiğimi yapınız. Eğer kurban getirmemiş olsaydım ben de size emrettiğim gibi yapardım. Ancak*** (Bakara: 196 ayeti gereği) ***kurbanın yerine varana değin ihramlıya haram olanlar bana helâl olamaz."*** buyurdu. Onlar da söyleneni yaptılar.

٧٩٨ عَنْ عِمْرَانَ رضي الله عنه قَالَ تَمَتَّعْنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَنَزَلَ الْقُرْآنُ قَالَ رَجُلٌ بِرَأْيِهِ مَا شَاءَ ❁

798-) İmrân (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) zamanında Temettu haccı yaptık, Kur'ân'da (bunun caizliğine dair ayet) indi. Ama bir kimse kendi görüşü ile dilediğini yapıyor." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1718. hadistir. İmrân (r.a.)'ın "bir kimse" sözünden kasdettiği Hz. Ömer (r.a.) ile Hz. Osman (r.a.) olduğu söylenmiştir. 789. hadis ve açıklamasında görüldüğü gibi Hz. Ömer ile Hz. Osman hacda sadece İfrad haccını yapmanın daha faziletli olduğu görüşünde idiler. Bedruddin el-Aynî: "Bu hadisten, hukuki durumlarda sahabe arasında içtihadî ayrılığın bulunduğu, bir müctehidin diğer müctehidin görüşünü reddedebileceği anlaşılır." demiştir.

İmrân (r.a.)'ın Kur'ân'da nazil oldu dediği **«Kim hacda umreden de faydalanmak isterse kolayına gelen bir kurban keser...»** (Bakara: 196) ayetidir. Müslim'deki rivayette ise: "Bunun haram olduğu konusunda Kur'ân inmedi. Rasûlüllah (s.a.v.) de vefat edene kadar umreyi yasaklamadı." şeklindedir. (Müslim, Hac: 167) 793. hadiste görüldüğü gibi bu konuda Hz. Osman (r.a.) ile Hz. Ali (r.a.) arasında içtihat farklılığı vardır. Yine 796. hadiste konu üzerinde farklı uygulamaların olduğu İbni Abbâs (r.a.)'ın temettu haccını onayladığı görülür.)

٧٩٩ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ مَكَّةَ مِنْ كَدَاءٍ مِنَ الثَّنِيَّةِ الْعُلْيَا الَّتِي بِالْبَطْحَاءِ وَخَرَجَ مِنَ الثَّنِيَّةِ السُّفْلَى ❁

& 799-) İbni Ömer (r.a.)'dan Rasûlüllah (s.a.v.)'in Mekke'ye Bathâ vadisindeki yukarı yokuş yolu Kedâ'dan girdiği, aşağı yokuş yoldan çıktığı rivayet edilmiştir.

٨٠٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ الْجَدْرِ أَمِنَ الْبَيْتِ هُوَ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ فَمَا لَهُمْ لَمْ يُدْخِلُوهُ فِي الْبَيْتِ قَالَ إِنَّ قَوْمَكِ قَصَّرَتْ بِهِمُ النَّفَقَةُ قُلْتُ فَمَا شَأْنُ بَابِهِ مُرْتَفِعًا قَالَ فَعَلَ ذَلِكَ قَوْمُكِ لِيُدْخِلُوا مَنْ شَاءُوا وَيَمْنَعُوا مَنْ شَاءُوا وَلَوْلا أَنَّ قَوْمَكِ حَدِيثٌ عَهْدُهُمْ بِالْجَاهِلِيَّةِ فَأَخَافُ أَنْ تُنْكِرَ قُلُوبُهُمْ أَنْ أُدْخِلَ الْجَدْرَ فِي الْبَيْتِ وَأَنْ أُلْصِقَ بَابَهُ بِالأَرْضِ ❁

& 800-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e Kâbe'nin önündeki duvarın (Hıcr'ın) Beytullah'ın içine dahil olup olmadığını sordum: ***"Evet, Beytullah'ın içine dahildir."*** buyurdu: "Peki, niye Beytullah'ın içine katmadılar?" dedim: ***"Kavminin*** (o dönem yıkılan Kâbe'yi yeniden yaparken) ***imkanları yetmedi"*** buyurdu: "Kapısı niye böyle yüksek?" dedim: ***"Kavmin, dilediklerini içine koyup, dilediklerini de koymamak için böyle yaptı. Keşke kavminin cahiliye dönemi ile bağlantıları yakın olmasaydı ve kalplerinin nefret etmesinden endişe etmeseydim, duvarı Beytullah'ın içerisine koyup kapısını da yer seviyesine indirirdim."*** buyurdu.

٨٠١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهَا يَا عَائِشَةُ لَوْلا أَنَّ قَوْمَكِ حَدِيثُ عَهْدٍ بِجَاهِلِيَّةٍ لأَمَرْتُ بِالْبَيْتِ فَهُدِمَ فَأَدْخَلْتُ فِيهِ مَا أُخْرِجَ مِنْهُ وَأَلْزَقْتُهُ بِالأَرْضِ وَجَعَلْتُ لَهُ بَابَيْنِ بَابًا شَرْقِيًّا وَبَابًا غَرْبِيًّا فَبَلَغْتُ بِهِ أَسَاسَ إِبْرَاهِيمَ ❁

فَذَلِكَ الَّذِي حَمَلَ ابْنَ الزُّبَيْرِ رضي الله عنهما عَلَى هَدْمِهِ قَالَ يَزِيدُ وَشَهِدْتُ ابْنَ الزُّبَيْرِ حِينَ هَدَمَهُ وَبَنَاهُ وَأَدْخَلَ فِيهِ مِنَ الْحِجْرِ وَقَدْ رَأَيْتُ أَسَاسَ إِبْرَاهِيمَ حِجَارَةً كَأَسْنِمَةِ الإِبِلِ قَالَ جَرِيرٌ فَقُلْتُ لَهُ أَيْنَ مَوْضِعُهُ قَالَ أُرِيكَهُ الآنَ فَدَخَلْتُ مَعَهُ الْحِجْرَ فَأَشَارَ إِلَى مَكَانٍ فَقَالَ هَا هُنَا قَالَ جَرِيرٌ فَحَزَرْتُ مِنَ الْحِجْرِ سِتَّةَ أَذْرُعٍ أَوْ نَحْوَهَا

801-) Hz. Âişe (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisine: ***"Ey Âişe, keşke kavminin cahiliye dönemi ile bağlantıları yakın olmasaydı. Emrederdim: Yıkılıp içerisine dışarıda***

bırakılan (kısm)***ı koyar, kapısını da yer seviyesine indirir, doğu kapısı ile batı kapısı olmak üzere iki kapı yapardım. Böylece Beytullah'ı İbrahim Peygamber'in yaptığı şekle getirirdim."*** buyurmuştur.

Abdullah b. Zübeyr (r.a.)'ı Kâbe'yi yıkıp (yeniden yapmaya) sevk eden etken bu idi. (Yani Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu arzusu idi.)

Hadisi anlatan Yezid b. Rûmân: "Abdullah b. Zübeyr (r.a.) Kâbe'yi yıkıp yeniden yaparken ben de bulundum. Kendisi bu yeri Hıcır'dan Kâbe'nin içerisine kattı. İbrahim Peygamber'in yaptığı temelleri, deve hörgüçleri gibi olan taşları gördüm." demiştir.

Hadisi Yezid b. Rûmân'dan anlatan Cerir, şöyle demiştir: "Yezid'e: "Temellerin yeri neresidir?" dedim: "Şimdi gösteririm" dedi. Kendisiyle birlikte Hıcır'a girdim. Bana yerini gösterdi ve: "İşte şurasıdır." dedi. Hıcır'dan olan bu yerin altı zira' kadar olduğunu tahmin ettim."

(Hac bölümünün baş kısmında verdiğimiz, Kâbe tarihinde anlatıldığı gibi h. 64 yılında Emevi devlet başkanı Yezid'in ordusu tarafından yıkılması nedeniyle, Kâbe Abdullah b. Zübeyr (r.a.) tarafından h. 65 yılında yeniden yapılırken Rasûlüllah (s.a.v.)'in bu arzusu gerçekleştirilmişti. Ancak daha sonra gelen Emevi devlet başkanı Abdülmelik'in komutanı Zalim Haccac tarafından Abdülmelik'in emriyle Kâbe tekrar Hz. İbrahim (a.s.) dönemindeki plandan Kureyş dönemindeki şekline sokulmuştur.)

٨٠٢ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنهما أَنَّهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيْنَ تَنْزِلُ فِي دَارِكَ بِمَكَّةَ فَقَالَ وَهَلْ تَرَكَ عَقِيلٌ مِنْ رِبَاعٍ أَوْ دُورٍ وَكَانَ عَقِيلٌ وَرِثَ أَبَا طَالِبٍ هُوَ وَطَالِبٌ وَلَمْ يَرِثْهُ جَعْفَرٌ وَلَا عَلِيٌّ رضي الله عنهما شَيْئًا لِأَنَّهُمَا كَانَا مُسْلِمَيْنِ وَكَانَ عَقِيلٌ وَطَالِبٌ كَافِرَيْنِ ❁

& 802-) Üsâme b. Zeyd (r.a.): "Ey Allah'ın Rasûlü (s.a.v.) Mekke'de nereye ineceksin, evine mi?" demiş, o da: ***"Akîl, evleri ve haneleri bıraktı mı ki!."*** buyurmuştur. Akîl ve Talib, Ebû Talib'in evlerine mirascı olmuş, bunun yanında ne Cafer (r.a.) ne de Ali (r.a.) hiçbir şeye mirasçı olamamışlardı. Çünkü bunların her ikisi de Müslüman olmuş (evlerini, barklarını terk edip Medine'ye hicret etmişlerdi) Akîl ve Talib ise kâfir idiler."

(Efendimizin Amcası Ebû Talib'in dört oğlu vardı, bunlardan ikisi Müslüman olmuş, Mekke'deki tüm varlıklarını terk ederek Medine'ye hicret etmişlerdi. Akîl ve Talib Mekke'de kalmışlar, Talib Bedir Savaşı'nda katledilmiş, neticede Ebû Talib'in tüm mirasını Akîl eline almıştı. Zaten evlerini, barklarını terk edip Medine'ye hicret eden muhacirlerin geride bıraktıkları eşyalara Mekke'deki müşrikler el koymuşlardı.)

٨٠٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ أَرَادَ قُدُومَ مَكَّةَ مَنْزِلُنَا غَدًا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِخَيْفِ بَنِي كِنَانَةَ حَيْثُ تَقَاسَمُوا عَلَى الْكُفْرِ يَعْنِي ذَلِكَ الْمُحَصَّبَ وَذَلِكَ أَنَّ قُرَيْشًا وَكِنَانَةَ تَحَالَفَتْ عَلَى بَنِي هَاشِمٍ وَبَنِي الْمُطَّلِبِ أَنْ لا يُنَاكِحُوهُمْ وَلا يُبَايِعُوهُمْ حَتَّى يُسْلِمُوا إِلَيْهِمُ النَّبِيَّ ﷺ ❁

& 803-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Mekke'ye girmek istediği sırada: ***"Yarın konaklayacağımız yer inşaallah Kinâneoğulları'nın, küfür üzere Kureyşle sözleştikleri yurtları olacaktır."*** buyurdu." demiştir.

Hadisin ravisi ez-Zührî: "Kinâneoğulları'nın yurtları (Mekke'nin yukarısındaki Mina yolu üzerinde bulunan) el-Muhassab'tır. Söz konusu Kinâne ile Kureyş arasındaki sözleşme, Haşimoğulları ile Muttaliboğulları'na karşı Hz. Peygamber (s.a.v.)'i kendilerine teslim edene kadar, onlarla evlenmeme ve alış veriş yapmamak üzere yazılı anlaşma yapmalarıdır." demiştir.

(Bu boykot yaklaşık üç yıl sürmüş, boykot neticesi açlıktan kıvranan çocukların sesi hiç eksik olmamıştır. Yazılı anlaşma Kâbe'ye asılmış, sonunda bu anlaşmanın bulunduğu kağıdı kurt yiyip tüketmiş sadece Allah ismi kalmıştır. Bunun sonucu boykota son vermişlerdi. Yaklaşık on yıl sonra Efendimiz bu anlaşmanın yapıldığı yere muzaffer bir kumandan olarak gelmiştir.)

٨٠٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يُخَرِّبُ الْكَعْبَةَ ذُو السُّوَيْقَتَيْنِ مِنَ الْحَبَشَةِ ❁

& 804-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kâbe'yi Habeşliler'den çelimsiz bacaklı birisi yıkıp tahrip eder."*** buyurmuştur.

(Kâbe'nin yıkılacağını bildiren bu hadis için çok şeyler söylenmiştir. Zamanı konusunda da birbiriyle çelişen rivayetler vardır. Kesin olarak bileceğimiz Habeşli denilen siyah tenli bir kavimden çelimsiz bir kimsenin buna ön ayak olacağıdır. Kıyametin kopacağı sırada meydana gelecek olan bu hadise bazı rivayetlere göre Deccâl'den önce, bazılarına göre sonra, bazılarına göre Îsâ (a.s.)'dan önce, bazılarına göre sonra olacaktır. Kimi rivayetlere göre Ye'cûc ve Me'cûc'le de bağlantılıdır. Aslında Allah'ın hükmünün uygulanmayıp despotların hüküm sürdüğü zaman Kâbe yıkılmış demektir. Bu despotlar tarihten bu yana süregelmiştir. Cürhümler, Huzaalılar, Haccacı Zalim gibi. Haccac, zamanının topu olan mancınıkla Kâbe'yi topa tutup, alevli bezler atarak yakıp, yıkmıştır.

807. hadiste de bu konuda bilgi verilmektedir. 1009. hadiste Kâbe'yi yıkmaya gelen ordunun helâk edilmesinden bahsedilir.

Hadisin Ebû Dâvûd'daki rivayetinde, (Ebû Dâvûd, Melâhim: 11) çelimsiz bacaklı bu kimsenin Kâbe'nin hazinesini çıkaracağı bilgisi de mevcuttur.)

٨٠٥ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانُوا يَصُومُونَ عَاشُورَاءَ قَبْلَ أَنْ يُفْرَضَ رَمَضَانُ وَكَانَ يَوْمًا تُسْتَرُ فِيهِ الْكَعْبَةُ فَلَمَّا فَرَضَ اللَّهُ رَمَضَانَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ شَاءَ أَنْ يَصُومَهُ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ شَاءَ أَنْ يَتْرُكَهُ فَلْيَتْرُكْهُ ❁

805-) Hz. Âişe (r.a.): "Ramazan orucu farz olmadan önce Aşure Gününde oruç tutarlardı -Bugün Kâbe'ye örtünün çekildiği gündü- Allah Ramazan orucunu farz kıldığında (Aşure Günü hakkında) Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Oruç tutmak isteyen tutsun, tutmak istemeyen de tutmasın."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 970. hadiste gelecektir. Bu hadisten Kureyşliler'in de bugün oruç tuttukları anlaşılmaktadır.)

٨٠٦ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيَحُجَّنَّ الْبَيْتَ وَلَيَعْتَمِرَنَّ بَعْدَ خُرُوجِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ ❁

806-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ye'cûc ve Me'cûc'ün çıkmasından sonra da kesinlikle Kâbe haccedilip umre yapılacaktır."*** buyurmuştur.

(Ye'cûc ve Me'cûc hakkında 1403. hadisin açıklamasına bakınız.)

٨٠٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كَأَنِّي بِهِ أَسْوَدَ أَفْحَجَ يَقْلَعُهَا حَجَرًا حَجَرًا ❁

807-) İbni Abbâs (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bacakları ayrık siyah tenli birisinin Kâbe'nin taşlarını birer birer kaldırıp, atarken sanki ben görür gibiyim."*** buyurmuştur.

(Bacakları ayrık diye çeviri yaptığımız **"Efhac"** kelimesi, ayak tarakları birbirine yakın, topukları uzak, apış arası ayrık, yeni sünnet olmuş gibi yalpalayarak yürüyen kimse diye tarif edilmiştir.)

٨٠٨ عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه أَنَّهُ جَاءَ إِلَى الْحَجَرِ الأَسْوَدِ فَقَبَّلَهُ فَقَالَ إِنِّي أَعْلَمُ أَنَّكَ حَجَرٌ لا تَضُرُّ وَلا تَنْفَعُ وَلَوْلا أَنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُقَبِّلُكَ مَا قَبَّلْتُكَ ❁

{&} 808-) Hz. Ömer (r.a.) Haceru'l-Esved'e gelip öpmüş ve: "Şüphesiz ben biliyorum ki, sen ne faydası ne de zararı olan bir taşsın. Eğer Hz. Peygamber (s.a.v.)'in seni öptüğünü görmeseydim, seni öpmezdim." demiştir.

(Hz. Ömer (r.a.)'ın Haceru'l-Esved'e bu şekilde tutum sergilemesinin nedeni, Allah'tan başka şeylere tapma geleneğinin henüz zihinlerde yıkılmadığı endişesidir. Zaten kendisi Allah'tan başka herhangi bir şey şirk'e

götürme endişesi taşırsa onu hemen ortadan kaldırır yasaklardı. Altında biat edilen ağaca kutsiyet tanıma girişimlerini gördüğünde onu kestirmesi gibi.

Hz. Ömer Efendimiz, bu taşı sadece Hz. Peygamber (s.a.v.) öptü diye öpmüştür. Onun bu hareketi Hz. Peygamber (s.a.v.)'e olan saygı ve sevgisinden dolayıdır. Onun bu hareketinden Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bağlayıcı olmayan davranışlarını sırf onun sevgisi nedeniyle yapmanın güzel olacağını anlamaktayız. Yapılıp yapılmaması serbest olan davranışları sırf, Hz. Peygamber (s.a.v.) yaptı diye ona ittiba etmek için yapmaktan bir sevap beklenebilir.)

٨٠٩ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رضي الله عنه قَالَ اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ وَمَعَهُ مَنْ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ أَدَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْكَعْبَةَ قَالَ لا ❁

809-) Abdullah b. Evfâ (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) umre yaptı, Kâbe'yi tavaf etti, Makam-ı İbrahim'in arkasında iki rekat namaz kıldı. Yanımda da halktan kendisini perdeleyen birisi vardı. Bir kimse bu kişiye: "Rasûlüllah (s.a.v.) Kâbe'ye girdi mi?" dedi, o da: "Hayır" dedi." demiştir.

(Hadiste anlatılan umre Hudeybiye Antlaşması sonucu yapılan Hicri 7. yıldaki Kaza umresi'dir.)

٨١٠ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا قَدِمَ أَبَى أَنْ يَدْخُلَ الْبَيْتَ وَفِيهِ الآلِهَةُ فَأَمَرَ بِهَا فَأُخْرِجَتْ فَأَخْرَجُوا صُورَةَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ فِي أَيْدِيهِمَا الأَزْلامُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَمَا وَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمُوا أَنَّهُمَا لَمْ يَسْتَقْسِمَا بِهَا قَطُّ فَدَخَلَ الْبَيْتَ فَكَبَّرَ فِي نَوَاحِيهِ وَلَمْ يُصَلِّ فِيهِ ❁

810-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) (Mekke Fethi'nde) Mekke'ye gelince Kâbe'ye girmedi, çünkü içerisinde putlar vardı. Bunlar için emir buyurdu, hepsi Kâbe'nin içinden çıkarıldı. Ellerinde oklar bulunan İbrahim ve İsmail'in heykelleri de çıkarıldı. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah bunu yapanları kahretsin! Bakın, Allah'a yemin olsun ki bunu yapanlar, İbrahim ve İsmail'in bu fal oklarıyla önlerinde kur'a çekmelerini asla istemediklerini kesinlikle biliyorlardı."*** buyurdu ve Beytullah'a girip her bir köşesinde tekbir getirdi. Ama namaz kılmadı."

(Rasûlüllah (s.a.v.) Mekke'ye geldiğinde Kâbe ve çevresinde putlar vardı, bu putları temizleterek Kâbe'nin içerisine girmişti. Bu konuda 1661. hadise de bakınız. Kendisinin Kâbe'nin içerisinde namaz kılıp kılmadığı hakkında 259. hadisin açıklamasına bakınız.)

٨١١ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَصْحَابُهُ فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ إِنَّهُ يَقْدَمُ عَلَيْكُمْ وَقَدْ وَهَنَهُمْ حُمَّى يَثْرِبَ فَأَمَرَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَرْمُلُوا الأَشْوَاطَ الثَّلاثَةَ وَأَنْ يَمْشُوا مَا بَيْنَ الرُّكْنَيْنِ وَلَمْ يَمْنَعْهُ أَنْ يَأْمُرَهُمْ أَنْ يَرْمُلُوا الأَشْوَاطَ كُلَّهَا إِلاَّ الإِبْقَاءُ عَلَيْهِمْ ❁

& 811-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) ve ashabı (Kaza umresi için) Mekke'ye geldi. Müşrikler: "Muhammed, Medine'nin humma hastalığı kendilerini yıpratmış bir halde size geliyor." dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) ashaba tavafta ilk üç şavtı koşar adımlarla (remel ile) yapmalarını (Yemen tarafı ile Haceru'l-Esved'in bulunduğu) iki köşede ise yürüyerek tavaf etmelerini emretti. Şavtların tamamını koşar adımlarla yapmalarını emretmemesi sadece ashaba karşı şefkatinden dolayıdır." demiştir.

(Şavt, Kâbe'nin etrafını bir kere dolanmaktır.)

٨١٢ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حِينَ يَقْدَمُ مَكَّةَ إِذَا اسْتَلَمَ الرُّكْنَ الأَسْوَدَ أَوَّلَ مَا يَطُوفُ يَخُبُّ ثَلاثَةَ أَطْوَافٍ مِنَ السَّبْعِ ❁

& 812-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i Mekke'ye geldiğinde tavafın başında Haceru'l-Esved köşesini selâmlayıp yedi şavttan üçünü koşar adımlarla yaparken gördüm." demiştir.

٨١٣ عَنْ عُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه قَالَ فَمَا لَنَا وَلِلرَّمَلِ إِنَّمَا كُنَّا رَاءَيْنَا بِهِ الْمُشْرِكِينَ وَقَدْ أَهْلَكَهُمُ اللَّهُ ثُمَّ قَالَ شَيْءٌ صَنَعَهُ النَّبِيُّ ﷺ فَلا نُحِبُّ أَنْ نَتْرُكَهُ ❁

813-) Hz. Ömer (r.a.)'ın: "Bizim koşar adım tavaf etmemiz (remel) sadece şundan dolayıdır ki biz, müşriklere bununla dinç olduğumuzu göstermiştik. Allah onları kahretmişti." demiş ve: "Remel Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yaptığı bir şeydir, biz de bunu terk etmek istemeyiz." diye ilave etmiştir.

٨١٤ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ مَا تَرَكْتُ اسْتِلامَ هَذَيْنِ الرُّكْنَيْنِ فِي شِدَّةٍ وَلا رَخَاءٍ مُنْذُ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَسْتَلِمُهُمَا ❁

& 814-) İbni Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i şu iki köşeyi (Yemen köşesi ile Haceru'l-Esved köşesini) selâmlar gördüğümden bu yana bunları selâmlamayı ne zorlukta ne de rahatlıkta terk etmedim." demiştir.

٨١٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ طَافَ النَّبِيُّ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ عَلَى بَعِيرٍ يَسْتَلِمُ الرُّكْنَ بِمِحْجَنٍ ❁

& 815-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) veda haccında deve üzerinde tavaf etti, Haceru'l-Esved köşesini ucu eğri bir değnekle selâmlıyordu." demiştir.

٨١٦ عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَرَبِيٍّ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ اسْتِلامِ الْحَجَرِ فَقَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَسْتَلِمُهُ وَيُقَبِّلُهُ قَالَ قُلْتُ أَرَأَيْتَ إِنْ زُحِمْتُ أَرَأَيْتَ إِنْ غُلِبْتُ قَالَ اجْعَلْ أَرَأَيْتَ بِالْيَمَنِ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَسْتَلِمُهُ وَيُقَبِّلُهُ ❁

816-) Zübeyr b. Arabî: "Bir kimse İbni Ömer (r.a.)'a Haceru'l-Esved'i selâmlamayı sordu: "Rasûlüllah (s.a.v.)'i bunu selâmlayıp öperken gördüm." dedi, ben de: "Kalabalıktan sıkışırsam, güçsüz kalıp ulaşamazsam ne dersin?" dedim. O da: "Sen "Ne dersin?" şeklindeki soruları Yemen'-de bırak! Ben Rasûlüllah (s.a.v.)'i bunu selâmlayıp öperken gördüm." demiştir.

(Soruyu soran Yemenli olduğu için "Yemen'de bırak" demiştir. İbni Ömer (r.a.)'ın görüşüne göre kalabalık dahi olsa Haceru'l-Esved'e el sürülmesi gerekir. Bu nedenle soru sorana: "Ne dersin?" şeklindeki soruları bırakmasını söylemiştir.

Diğer taraftan şu biline ki Haceru'l-Esved'i öpmek veya el sürmek, sünnettir. Hacın temel esaslarından, yani olmazsa olmaz bir kural değildir. Ne yazık ki İslâmı tam olarak bilemeyen pek çok Müslüman bazı teferruatlara önem verirken temel esaslardan habersizdir. Haceru'l-Esved konusu da böyledir. Bu nedenle günümüzde Haceru'l-Esved'i öpeceğim veya el sürme sünnetini elde edeceğim diye, dokunulmazlığın ve emniyetin en uç noktasına varılan, hatta yaş otların bile koparılmasının yasaklandığı bir yerde itişip kakışarak kimi zaman katliam derecesine varacak bir hareketten kaçınılması gerekir. Eğer Haceru'l-Esved'i öpmek veya dokunmak bir Müslümanı incitmeyi gerektiriyorsa elde edilecek sevabın, kendisinden daha büyük bir günah neticesinde olacağı bilinmelidir. Yine bilinmelidir ki İbni Mes'ûd, İbni Abbâs, Mücahid ve Ahmed b. Hanbel gibi âlimlere göre bu yerde işlenilen günahlar katlanarak cezalandırılır.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Arafat'a çıkmadan önce Muhassab mevkisinde kalıp, Kâbe'ye fazla uğramamasının bir hikmeti de halkın onun sünnetine uymak maksadıyla sık sık Kâbe'ye gelerek sıkıntı meydana getirmelerini önleme olarak yorumlanmıştır. Acaba Efendimiz (a.s.) günümüz Müslümanlarının bu taşı öpmek için birbirlerini öldürdüğünü görse bu taşı öper miydi? diye akla bir soru gelmektedir.)

٨١٧ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ أَوَّلَ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ حِينَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ أَنَّهُ تَوَضَّأَ ثُمَّ طَافَ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ حَجَّ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رضي الله عنهما مِثْلَهُ ❁

& 817-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) (Mekke'ye) geldiğinde ilk yaptığı şey abdest alıp tavaf etmekti, bu yaptıkları umre değildi. Ebû Bekir (r.a.) ile Ömer (r.a.) da böyle haccederdi.

(İmam Buhârî bu hadisin senedindeki bilgileri kısaltarak getirmiştir. Müslim'in getirdiği senetteki bilgiye göre (Müslim, Hac: 190) hadisi Âişe (r.a.)'dan rivayet eden Urve b. Zübeyr'e, hac için ihrama giren bir kimsenin haccı bitirmeden umre yapıp ihramdan çıkıp çıkamayacağı sorulduğunda, Urve bu hadisi bildirmiştir. Hadisten anlaşılan, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hac için girdiği ihramdan umre yapıp çıkmadığıdır. Bu hadis Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ifrad haccı yaptığını gösterir. 789. hadisin açıklamasına bakınız.)

٨١٨ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا طَافَ فِي الْحَجِّ أَوِ الْعُمْرَةِ أَوَّلَ مَا يَقْدَمُ سَعَى ثَلاثَةَ أَطْوَافٍ وَمَشَى أَرْبَعَةً ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ يَطُوفُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ❁

818-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.) Mekke'ye gelişinin başlangıcında hac veya umre için tavaf ettiğinde üç şavtta koşmuş, son dört şavtta da yürümüş, sonra da iki rekat namaz kılmış, arkasından da Safâ ve Merve arasını say yapmıştır."

٨١٩ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَرَّ وَهُوَ يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ بِإِنْسَانٍ رَبَطَ يَدَهُ إِلَى إِنْسَانٍ بِسَيْرٍ أَوْ بِخَيْطٍ أَوْ بِشَيْءٍ غَيْرِ ذَلِكَ فَقَطَعَهُ النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ قُدْهُ بِيَدِهِ ❁

819-) İbni Abbâs (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.), Kâbe'yi tavaf ederken, elini diğer bir kimseye kayış, ip veya bunların dışında herhangi bir şey ile bağlamış bir kimseye rastlamış bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) eliyle bu bağı kesip: ***"Bu kimseyi elinden tutarak dolaştır."*** buyurmuştur.

(Efendimiz (a.s.)'ın bu şekildeki uyarısı bir insanı hayvan gibi bağlayıp sürüklemek insana yakışmadığından dolayıdır.)

٨٢٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رضي الله عنه بَعَثَهُ فِي الْحَجَّةِ الَّتِي أَمَّرَهُ عَلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَبْلَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ يَوْمَ النَّحْرِ فِي رَهْطٍ يُؤَذِّنُ فِي النَّاسِ أَلا لا يَحُجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ ❁

& 820-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.)'in hac emiri olarak görevlendirdiği Veda haccından önceki hacda Ebû Bekir Sıddık (r.a.), Kurban Bayramı günü: "Bu yıldan sonra hiçbir müşrik haccedemeyecek, hiçbir çıplak da Kâbe'yi tavaf edemeyecektir." diye halka bildirmesi için gönderdiği topluluk içerisinde Ebû Hureyre'yi de göndermiştir.

(Hadisin değişik bir benzeri 242. hadis olarak geçmişti. Müşriklerin bir kısmı bazen Kâbe'yi çıplak tavaf etmek durumunda kalıyorlardı. Bu konuda 831. hadisin açıklamasına bakınız.)

٨٢١ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ مَكَّةَ فَطَافَ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَلَمْ يَقْرَبِ الْكَعْبَةَ بَعْدَ طَوَافِهِ بِهَا حَتَّى رَجَعَ مِنْ عَرَفَةَ ❁

821-) Abdullah b. Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekke'ye geldi, tavaf yaptı, Safâ ile Merve arasını say yaptı, bu tavaftan sonra Arafat'tan dönene değin artık Kâbe'ye yaklaşmadı." demiştir.

(Bu konuda 784. hadisin açıklamasına bakınız.)

٨٢٢ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ اسْتَأْذَنَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِالْمُطَّلِبِ رضي الله عنه رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَبِيتَ بِمَكَّةَ لَيَالِيَ مِنًى مِنْ أَجْلِ سِقَايَتِهِ فَأَذِنَ لَهُ ❁

& 822-) İbni Ömer (r.a.): "Abbâs b. Abdülmuttalib (r.a.) hacılara şerbet hazırlamak maksadıyla Mina gecelerinde Mekke'de kalması için Rasûlüllah (s.a.v.)'den izin istedi, o da kendisine izin verdi" demiştir.

(Cahiliye döneminde Kâbe'ye hac için gelen hacılara şerbet nevinden içecek dağıtılırdı. Bu görev Efendimizin Dedesi Abdulmattalib'den oğlu Abbâs'a devredilmişti. Genellikle kuru üzümden şıra yapılıp dağıtılırdı. Bu nedenle Abbâs (r.a.) eski görevini tekrar yapmak için izin istemiştir."Mina geceleri" Arafat'tan döndükten sonra kurban ve şeytan taşlamak için Mina'da kalınan Zü'l-Hicce ayının 11. 12. ve 13. günleridir.)

٨٢٣ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ جَاءَ إِلَى السِّقَايَةِ فَاسْتَسْقَى فَقَالَ الْعَبَّاسُ يَا فَضْلُ اذْهَبْ إِلَى أُمِّكَ فَأْتِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِشَرَابٍ مِنْ عِنْدِهَا فَقَالَ اسْقِنِي قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُمْ يَجْعَلُونَ أَيْدِيَهُمْ فِيهِ قَالَ اسْقِنِي فَشَرِبَ مِنْهُ ثُمَّ أَتَى زَمْزَمَ وَهُمْ يَسْقُونَ وَيَعْمَلُونَ فِيهَا فَقَالَ اعْمَلُوا فَإِنَّكُمْ عَلَى عَمَلٍ صَالِحٍ ثُمَّ قَالَ لَوْلا أَنْ تُغْلَبُوا لَنَزَلْتُ حَتَّى أَضَعَ الْحَبْلَ عَلَى هَذِهِ يَعْنِي عَاتِقَهُ وَأَشَارَ إِلَى عَاتِقِهِ ❁

823-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) hacılara şerbet dağıtılan yere gelip şerbet istedi, Abbâs (r.a.) oğluna: "Ey Fadl, annene git, Rasûlüllah (s.a.v.)'e, yanındaki şerbetten getir." dedi. Bunun üzerine: ***"Bana bundan ver"*** buyurdu. Abbâs: "Ey Allah'ın Rasûlü, halk bunun içine ellerini sokuyor." dedi. O da: ***"Bana bundan ver."*** buyurdu ve oradakinden içip zemzem kuyusunun yanına geldi. Oradakiler (Abbâs (r.a.) ve çocukları) su çekiyor, su dağıtım işiyle uğraşıyorlardı. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Çalışın, şüphesiz siz salih bir amel üzeresiniz."*** buyurdu. Sonra da: ***"Eğer başınıza yığılmayacak olsalardı, ben de inip ipi şuraya kordum."*** diye ilave etti. Şuraya derken omuzunu işaret etti." demiştir.

(Yani ben de omuzuma ipi koyup kuyudan su çekerdim. Ancak benim böyle yaptığımı gören herkes benim yaptığımı yapmak için buraya dolup taşar, o nedenle inip sizinle su çekmiyorum.)

٨٢٤ عَنْ عَاصِمٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما حَدَّثَهُ قَالَ سَقَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مِنْ زَمْزَمَ فَشَرِبَ وَهُوَ قَائِمٌ ❁

& 824-) Asım, Şa'bî'den. İbni Abbâs (r.a.), kendisine hadis anlatmış ve: "Rasûlüllah (s.a.v.)'e zemzem verdim, o da ayakta zemzem içti." demiştir.

٨٢٥ عَنْ عُرْوَةَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رضي الله عنها فَقُلْتُ لَهَا أَرَأَيْتِ قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا﴾ فَوَاللَّهِ مَا عَلَى أَحَدٍ جُنَاحٌ أَنْ لا يَطُوفَ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ قَالَتْ عَائِشَةُ رضي الله عنها بِئْسَ مَا قُلْتَ يَا ابْنَ أُخْتِي إِنَّ هَذِهِ لَوْ كَانَتْ كَمَا أَوَّلْتَهَا عَلَيْهِ كَانَتْ لا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ لا يَتَطَوَّفَ بِهِمَا وَلَكِنَّهَا أُنْزِلَتْ فِي الأَنْصَارِ كَانُوا قَبْلَ أَنْ يُسْلِمُوا يُهِلُّونَ لِمَنَاةَ الطَّاغِيَةِ الَّتِي كَانُوا يَعْبُدُونَهَا عِنْدَ الْمُشَلَّلِ فَكَانَ مَنْ أَهَلَّ يَتَحَرَّجُ أَنْ يَطُوفَ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَلَمَّا أَسْلَمُوا سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ ذَلِكَ قَالُوا يَا

رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا كُنَّا نَتَحَرَّجُ أَنْ نَطُوفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾الآيَةَ قَالَتْ عَائِشَةُ رضي الله عنها وَقَدْ سَنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الطَّوَافَ بَيْنَهُمَا فَلَيْسَ لِأَحَدٍ أَنْ يَتْرُكَ الطَّوَافَ بَيْنَهُمَا ❁

{&} 825-) Urve b. Zübeyr anlatır: "Âişe (r.a.)'a bir soru sordum ve: "Allah Tealâ'nın "Safa ve Merve tepeleri Allah'ın (emrine itaati belirlemek için koyduğu) işaretlerdendir. Dolayısıyla kim hac veya umre yaparsa bu ikisinin arasını say etmesinde bir günah yoktur." (Bakara: 158) ayeti hakkındaki görüşün nedir? Vallahi (benim bu ayetten anladığım) Safa ve Merve arasını say etmeyi terk etmesi hiçbir kimseye günah getirmez şeklindedir." dedim. Âişe (r.a.): "Ey yeğenim, söylediğin güzel olmadı. Eğer buradaki maksat senin yorumladığın gibi olsaydı, "Bu ikisinin arasını say etmemenizde bir günah yoktur." şeklinde olması gerekirdi. Lakin bu ayet Ensar hakkında inmiştir. Ensar Müslüman olmadan önce (Cuhfe yakınlarındaki) Müşellel mevkisinde, taptıkları "Menât'ut-Tâğıye" için ihrama girerlerdi. Onlara göre ihrama giren bir kimse Safa ve Merve arasını say ederse günaha girer diye sıkıntıya düşerlerdi. Ancak, Müslüman olduklarında bunun hükmünü Rasûlüllah (s.a.v.)'e sordular: "Ey Allah'ın Rasûlü, biz, Safa ve Merve arasını say etmemizden dolayı günaha girilir diye sıkıntıya düşerdik." dediler. Bunun üzerine Allah: **«Safa ve Merve Allah'ın işaretlerindendir...»** ayetini indirdi." demiştir.

Yine Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bu iki tepenin arasında say yapmıştır. Bu nedenle hiçbir kimsenin bu ikisinin arasında say yapmayı terk etmesi uygun değildir." demiştir.

٨٢٦ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا طَافَ الطَّوَافَ الأَوَّلَ خَبَّ ثَلاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا وَكَانَ يَسْعَى بَطْنَ الْمَسِيلِ إِذَا طَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ❁

826-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) ilk geldiğinde ziyaret tavafı yaptığında üç şavtı koşar adımla dört şavtı da yürüyerek yapardı. Safa ve Merve arasındaki (Yeşil direklerin bulunduğu) vadi ortasını koşarak say yapardı." demiştir.

(Say için ayrıca 1414. hadise bakınız.)

٨٢٧ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ أَهَلَّ النَّبِيُّ ﷺ هُوَ وَأَصْحَابُهُ بِالْحَجِّ وَلَيْسَ مَعَ أَحَدٍ مِنْهُمْ هَدْيٌ غَيْرَ النَّبِيِّ ﷺ وَطَلْحَةَ وَقَدِمَ عَلِيٌّ مِنَ الْيَمَنِ وَمَعَهُ هَدْيٌ فَقَالَ أَهْلَلْتُ بِمَا أَهَلَّ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ فَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ أَصْحَابَهُ أَنْ يَجْعَلُوهَا عُمْرَةً وَيَطُوفُوا ثُمَّ يُقَصِّرُوا وَيَحِلُّوا إِلاَّ مَنْ كَانَ مَعَهُ الْهَدْيُ فَقَالُوا نَنْطَلِقُ إِلَى مِنًى وَذَكَرُ أَحَدِنَا يَقْطُرُ فَبَلَغَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ لَوِ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَدْبَرْتُ مَا أَهْدَيْتُ وَلَوْلا أَنَّ مَعِي الْهَدْيَ لأَحْلَلْتُ ❁

827-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ve ashabı hac için ihrama girmiş ve Hz. Peygamber (s.a.v.) ile Talha'nın dışında hiçbir kimsenin yanında kurbanı yoktu. Ali de (görevli gittiği) Yemen'den yanında kurbanı ile geldi ve: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in girdiği ihram şekliyle ihrama girdim" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) yanında kurbanı olanların dışındaki ashabına, hac niyetiyle girdikleri ihramlarını umreye çevirmelerini, tavaf edip tıraş olarak ihramdan çıkmalarını emretti. Onlar da: "Eteklerimizden meni damlar haldeyken Mina'ya mı gideceğiz?" dediler. (Burada söylenilmek istenilen, bir kimse hac için Mekke'ye gelip, ihrama girdiğinde hac ibadeti bitene değin ihramlıya haram şeyler hiçbir zaman helâl olamaz, bunun en üst noktası da cinsi birleşmedir. Ashab ihrama girmiş, şimdi de bu ihramdan çıkmaları bir süre ihramsız dolaşmaları isteniliyordu, bunu biraz yadırgamışlardı) Bu söz Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ulaştı, o da: ***"Geçmişte size em-***

rettiğim şeyin durumunu önceden bilebilseydim, ben de kurban getirmezdim. Eğer yanımda kurban olmasaydı, ben de ihramdan çıkardım." buyurdu.

(Geçmişte size emrettiğim şeyin durumu demek "şimdi öğrendiğim hac aylarında umrenin de yapılabileceğini önceden öğrenebilseydim." demektir.)

٨٢٨ عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رضي الله عنه قُلْتُ أَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ عَقَلْتَهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَيْنَ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ قَالَ بِمِنًى قُلْتُ فَأَيْنَ صَلَّى الْعَصْرَ يَوْمَ النَّفْرِ قَالَ بِالأَبْطَحِ ثُمَّ قَالَ افْعَلْ كَمَا يَفْعَلُ أُمَرَاؤُكَ ❁

& 828-) Abdulaziz b. Rufey' anlatır: "Enes b. Mâlik (r.a.)'a soru sordum ve: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'den aklında tuttuğun bir şeyi bana bildirsen: Zü'l-Hicce'nin sekizinci günü öğle ve ikindiyi nerede kıldı?" dedim: "Mina'da" dedi. Ben: "Mina'dan dönüş günü (Zü'l-Hicce'nin on üçüncü günü) ikindiyi nerede kıldırdı?" dedim: "Muhassab'ta kıldırdı, ama sen hac emirlerinin yaptığı gibi yap." dedi.

٨٢٩ عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ رضي الله عنها شَكَّ النَّاسُ يَوْمَ عَرَفَةَ فِي صَوْمِ النَّبِيِّ ﷺ فَبَعَثْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ بِشَرَابٍ فَشَرِبَهُ ❁

& 829-) Ümmü Fadl (r.a.): "Halk Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Kurban Bayramı arefesi günü oruçlu olup olmadığında kararsız kaldı. Ben de Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bir içecek gönderdim, o da bunu içti" demiştir.

٨٣٠ عَنْ سَالِمٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّهُ جَاءَ يَوْمَ عَرَفَةَ حِينَ زَالَتِ الشَّمْسُ فَصَاحَ عِنْدَ سُرَادِقِ الْحَجَّاجِ فَخَرَجَ وَعَلَيْهِ مِلْحَفَةٌ مُعَصْفَرَةٌ فَقَالَ مَا لَكَ يَا أَبَا عَبْدِالرَّحْمَنِ فَقَالَ الرَّوَاحَ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ السُّنَّةَ قَالَ هَذِهِ السَّاعَةَ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأَنْظِرْنِي حَتَّى أُفِيضَ عَلَى رَأْسِي ثُمَّ أَخْرُجُ فَنَزَلَ حَتَّى خَرَجَ الْحَجَّاجُ فَسَارَ بَيْنِي وَبَيْنَ أَبِي فَقُلْتُ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ السُّنَّةَ فَاقْصُرِ الْخُطْبَةَ وَعَجِّلِ الْوُقُوفَ فَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَى عَبْدِاللَّهِ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ عَبْدُاللَّهِ قَالَ صَدَقَ و كان عَبْدُالْمَلِكِ قد كَتَبَ إِلَى الْحَجَّاجِ أَنْ لا يُخَالِفَ ابْنَ عُمَرَ فِي الْحَجِّ ❁

{•} 830-) İbni Ömer (r.a.)'ın oğlu Sâlim anlatır: "İbni Ömer (r.a.) Arafat'a çıkılacağı gün, Güneş tepeden meylettiğinde gelip (hac emiri) Haccac'ın çadırının etrafındaki engelin yanından seslenip çağırdı. O da üzerinde sarı boyalı (bürünülen büyük atkı olan) milhafe ile yanına çıktı ve: "Ey Ebû Abdurrahman ne var?" dedi. İbni Ömer (r.a.): "Sünnete uymak istersen cemaati harekete geçir." dedi. O da: "Bu vakitte mi?" dedi: "Evet" dedi. Haccac: "Başıma su döküp çıkana kadar beni bekle" dedi. İbni Ömer yere indi. Nihayet Haccac dışarı çıktı, benimle babamın arasında yürüdü, ben: "Sünneti işlemek istiyorsan hutbeyi kısa tut, vakfeye çabuk başlayasın." dedim. Haccac, Abdullah b. Ömer'e bakıyordu. Abdullah b. Ömer bunu görünce: "Doğru söylemiştir." dedi. Abdülmelik, Haccac'a, hac konusunda Abdullah b. Ömer'e muhalefet etmemesini yazmıştı."

٨٣١ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رضي الله عنه قَالَ أَضْلَلْتُ بَعِيرًا لِي فَذَهَبْتُ أَطْلُبُهُ يَوْمَ عَرَفَةَ فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَاقِفًا بِعَرَفَةَ فَقُلْتُ هَذَا وَاللَّهِ مِنَ الْحُمْسِ فَمَا شَأْنُهُ هَا هُنَا ❁

& 831-) Cübeyr b. Mut'im (r.a.) anlatır: "Devemi kaybetmiştim, arefe günü aramaya çıktım, bir de baktım ki Hz. Peygamber (s.a.v.) Arafat'ta vakfe yapmaktadır, ben: "Vallahi, bu Hums'dur, onun burada ne işi var?" dedim.

(Bilindiği gibi Hz. İbrahim (a.s.) haccın nasıl yapılacağını etrafındakilere öğretmiş, ondan sonra gelen nesiller hac ibadetinin şeklini kısım kısım bozup değiştirmişlerdir. Bu değişikliklerden birisi de güya İbrahim (a.s.)'ın yakınları Arafat'a vakfeye gitmeyip Mekke'de harem sınırlarında vakfe yaparlar, düşüncesidir. Bu kimselere de **"Hums"** denilmiştir. (1719. hadise bakınız) Bir nevi ruhban aristokrat sınıf oluyor. Kureyş kabilesi kendilerinin Hums olduğunu iddia ederdi. Efendimiz (a.s.) hac konusunda, İbrahim (a.s.)'ın uygulamalarına ters düşen keyfi birtakım davranışları kaldırdığı gibi "Hums" uygulamasını da kaldırmıştır. Cahiliye uygulamalarından bir diğeri de güya Kâbe'yi tavaf eden kimseler kendi elbiseleri ile tavaf edemezler, ancak Hums olan kimselerin elbiselerini giyerek tavaf edebilirlerdi. Hums olan erkek veya kadın hac için gelenlere iltifat olarak tavaf süresince elbiselerini verirler, böylece tavaf yapmış olurlardı. Eğer hacılar Hums kimselerden elbise alamazlarsa kendi elbiseleriyle tavaf edemeyeceklerinden dolayı çıplak olarak tavaf etmeleri gerekirdi.)

٨٣٢ عَنْ أُسَامَةَ بن زيد رضي الله عنهما أَنَّهُ سُئِلَ كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسِيرُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ حِينَ دَفَعَ قَالَ كَانَ يَسِيرُ الْعَنَقَ فَإِذَا وَجَدَ فَجْوَةً نَصَّ ❁

{&} 832-) Üsâme b. Zeyd (r.a.)'a Rasûlüllah (s.a.v.) veda haccında Arafat'tan inerken nasıl yürüdüğü sorulmuş, o da: "Hızlı ile yavaş arası yürür, geniş alan bulduğunda da süratli yürürdü." demiştir.

٨٣٣ عن ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّهُ دَفَعَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ عَرَفَةَ فَسَمِعَ النَّبِيُّ ﷺ وَرَاءَهُ زَجْرًا شَدِيدًا وَضَرْبًا وَصَوْتًا لِلإِبِلِ فَأَشَارَ بِسَوْطِهِ إِلَيْهِمْ وَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ عَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَإِنَّ الْبِرَّ لَيْسَ بِالإِيضَاعِ ❁

833-) İbni Abbâs (r.a.) arefe günü Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte Arafat'tan inmiş. Bu sırada Hz. Peygamber (s.a.v.) gerisinden develeri hızlandırmak için şiddetli bağırma, dövme ve deve böğürmesi sesleri işitmiş, bunun üzerine onlara kamçısıyla işaret ederek: ***"Ey insanlar, sakin olun. Çünkü iyilik develeri koşturup süratlendirmek değildir."*** buyurmuştur.

(Hadisimizde anlatılan olay veda haccında olmuştur. Ashabdan bazıları, Müzdelife'ye bir an önce varalım diye acele ederek hızlı gitmesi için develerini kamçılamaya başlamıştı. Geride kalanların çıkardığı bu gürültüyü duyan Hz. Peygamber (s.a.v.), onlara yavaş davranmalarını tenbih buyurmuştur.

Sevap kazanmak düşüncesiyle hayırlı işlerde acele etmek iyi bir davranıştır. Ancak, hayvanları döverek, canlarını yakarak yapılan iyiliklerin getirisiyle götürüsünü hesaplamak gerekir. Yapılan ibadet veya diğer hayırlı işleri yerine getirirken kendimizin dışındakileri sıkıntıya sokmamalıyız, onlara zarar vermemeliyiz. Yoksa kaş yaparken göz çıkarmış oluruz. Kalabalık bir ortamda Kâbe'yi tavaf ederken veya Haceru'l-Esved'i öperken kendimizin dışındakilere verebileceğimiz eziyet ve sıkıntıya dikkat etmeliyiz.)

٨٣٤ عَنْ عَبْدِاللَّهِ مَوْلَى أَسْمَاءَ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنهما أَنَّهَا نَزَلَتْ لَيْلَةَ جَمْعٍ عِنْدَ الْمُزْدَلِفَةِ فَقَامَتْ تُصَلِّي فَصَلَّتْ سَاعَةً ثُمَّ قَالَتْ يَا بُنَيَّ هَلْ غَابَ الْقَمَرُ قُلْتُ لا فَصَلَّتْ سَاعَةً ثُمَّ قَالَتْ يَا بُنَيَّ هَلْ غَابَ الْقَمَرُ قُلْت نَعَمْ قَالَتْ فَارْتَحِلُوا فَارْتَحَلْنَا وَمَضَيْنَا حَتَّى رَمَتِ الْجَمْرَةَ ثُمَّ رَجَعَتْ فَصَلَّتِ الصُّبْحَ فِي مَنْزِلِهَا فَقُلْتُ لَهَا يَا هَنْتَاهُ مَا أُرَانَا إِلاَّ قَدْ غَلَّسْنَا قَالَتْ يَا بُنَيَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَذِنَ لِلظُّعُنِ ❁

& 834-) Esmâ bintü Ebî Bekir (r.a.)'nın azatlısı Abdullah b. Keysân'dan. Esmâ bintü Ebî Bekir (r.a.) namazı birleştirme gecesinde Müzdelife'de indi ve namaza durdu. Bir süre namaz kıldı sonra: "Evladım, Ay gözden kayboldu mu?" dedi, ben de: "Hayır" dedim. Bunun üzerine bir süre daha namaz kıldı ve: "Ay gözden kayboldu mu?" dedi. Ben de: "Evet" dedim: "Harekete geçiniz." dedi, bunun arkasından cemaat harekete geçti, biz de hareket edip, şeytan taşlama yerine kadar yürü-

dük. Buraya vardıktan sonra konaklayacağı yere gidip, burada sabah namazını kıldı. Ben kendisine: "Ey Anneciğim, bana öyle geliyor ki, normal süreden erken geldik." dedim. O da: "Evladım, Rasûlüllah (s.a.v.) kadınlar için böyle durumlarda müsade vermiştir." dedi.

(Böyle durumlardan kasıt, Arafat'tan Mina'ya gelmek belki de hac ibadetinin en zor olan kısmıdır. Kalabalık nedeniyle halk çok sıkıntı çekmektedir. Bu nedenle kadınların varacağı yere rahat ulaşabilmeleri için normal vakitten önce hareket etmelerine müsade edilmiştir.)

٨٣٥ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ نَزَلْنَا الْمُزْدَلِفَةَ فَاسْتَأْذَنَت النَّبِيَّ ﷺ سَوْدَةُ أَنْ تَدْفَعَ قَبْلَ حَطْمَةِ النَّاسِ وَكَانَت امْرَأَةً بَطِيئَةً فَأَذِنَ لَهَا فَدَفَعَتْ قَبْلَ حَطْمَةِ النَّاسِ وَأَقَمْنَا حَتَّى أَصْبَحْنَا نَحْنُ ثُمَّ دَفَعْنَا بِدَفْعِهِ فَلأَنْ أَكُونَ اسْتَأْذَنْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَمَا اسْتَأْذَنَتْ سَوْدَةُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ مَفْرُوحٍ بِهِ ❁

& 835-) Âişe (r.a.): "Müzdelife'ye indik, bu sırada hanımı Sevde Hz. Peygamber (s.a.v.)'den kalabalık olmadan önce hareket edip ayrılmak için izin istedi -Kendisi (cüsseli olduğu için) yavaş yürüyen bir kadındı- bunun için kendisine izin verdi, o da kalabalık olmadan önce ayrıldı, biz ise sabah olana kadar burada kaldık, sonra Rasûlüllah (s.a.v.)'in kafilesiyle hareket ettik, Rasûlüllah (s.a.v.)'den Sevde'nin izin istediği gibi ben de izin isteseydim, bu bence sevinilecek şeylerin tümünden daha iyi olurdu." demiştir.

٨٣٦ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه إِلَى مَكَّةَ ثُمَّ قَدِمْنَا جَمْعًا فَصَلَّى الصَّلاتَيْنِ كُلَّ صَلاةٍ وَحْدَهَا بِأَذَانٍ وَإِقَامَةٍ وَالْعَشَاءُ بَيْنَهُمَا ثُمَّ صَلَّى الْفَجْرَ حِينَ طَلَعَ الْفَجْرُ قَائِلٌ يَقُولُ طَلَعَ الْفَجْرُ وَقَائِلٌ يَقُولُ لَمْ يَطْلُعِ الْفَجْرُ ثُمَّ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ هَاتَيْنِ الصَّلاتَيْنِ حُوِّلَتَا عَنْ وَقْتِهِمَا فِي هَذَا الْمَكَانِ الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ فَلا يَقْدَمُ النَّاسُ جَمْعًا حَتَّى يُعْتِمُوا وَصَلاةَ الْفَجْرِ هَذِهِ السَّاعَةَ ثُمَّ وَقَفَ حَتَّى أَسْفَرَ ثُمَّ قَالَ لَوْ أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَفَاضَ الآنَ أَصَابَ السُّنَّةَ فَمَا أَدْرِي أَقَوْلُهُ كَانَ أَسْرَعَ أَمْ دَفْعُ عُثْمَانَ رضي الله عنه فَلَمْ يَزَلْ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ يَوْمَ النَّحْرِ ❁

836-) Abdurrahman b. Yezîd anlatır: "Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) ile birlikte (Arafat'tan) Mekke'ye doğru yola çıktık, sonra topluca (Müzdelife'ye) geldik, burada her iki namazın arasını akşam yemeği ile ayırıp ayrı ezan ve ikametle namazı kıldırdı. Sonra da sabah namazını kimisi fecr doğdu, kimisi daha doğmadı denilecek şekilde erken kıldırdı, arkasından: "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu yerde şu iki namazın, akşam ve yatsı namazının, vakitlerinde değişiklik yapılmıştır. Dolayısıyla karanlık basmadıkça halk namazı birleştirmeye yönelmesin -Fecrin doğuşunu işaret ederek- sabah namazını da şu vakitte kılsın."*** buyurdu." dedi. Ortalık ağarana değin burada durdu sonra: "Eğer Müminlerin emiri şimdi harekete geçirirse sünneti işlemiş olur." dedi. Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'ın sözü mü önce yoksa Osman (r.a.)'ın harekete geçme emri mi öncedir, tam olarak bilemiyorum. Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) bayramın birinci günü şeytan taşlamaya kadar telbiye getirmeyi sürdürdü."

٨٣٧ عُمَرَ بن الخطاب رضي الله عنه أَنَّهُ صَلَّى بِجَمْعٍ الصُّبْحَ ثُمَّ وَقَفَ فَقَالَ إِنَّ الْمُشْرِكِينَ كَانُوا لا يُفِيضُونَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَيَقُولُونَ أَشْرِقْ ثَبِيرُ وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَالَفَهُمْ ثُمَّ أَفَاضَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ ❁

837-) Hz. Ömer (r.a.) Müzdelife'de cemaate sabah namazı kıldırmış, arkasından orada vakfeye durmuş ve: "Müşrikler Güneş doğana kadar buradan hareket etmezler: "Ey Sebîr Dağı, artık

arkandan Güneşi doğdur da gidelim." derlerdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) de bunlara muhalefet ederek Güneş doğmadan önce buradan hareket etti." demiştir.

٨٣٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى رَجُلاً يَسُوقُ بَدَنَةً فَقَالَ ارْكَبْهَا فَقَالَ إِنَّهَا بَدَنَةٌ فَقَالَ ارْكَبْهَا قَالَ إِنَّهَا بَدَنَةٌ قَالَ ارْكَبْهَا وَيْلَكَ فِي الثَّالِثَةِ أَوْ فِي الثَّانِيَةِ ❁

{&} 838-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.), kurbanlık devesini önüne katmış, sürüp getiren bir kimseyi görmüş ona: ***"Deveye bin"*** buyurmuş, o da: "Bu, kurbanlık devedir." demiş, Rasûlüllah (s.a.v.) tekrar: ***"Deveye bin"*** buyurmuş, o da: "Bu, kurbanlık devedir." demiş, Rasûlüllah (s.a.v.) ikinci veya üçüncüsünde: ***"Sana yazık oluyor, binsene şuna"*** buyurmuştur.

(Cahiliye döneminde Kâbe'de kesilmek üzere adanmış kurbanlara büyük saygı duyulurdu. Bu cahiliye geleneğinden olsa gerek hadisimizde sözü edilen, deve sahibi kurbanına binmekten çekinmiş olsa gerek. Halbuki Efendimiz böyle bir âdeti kaldırmış: ***"Binek bulana kadar usulüne uygun bir şekilde kurbanlığa bininiz"*** buyurmuştur. İbni Ebî Şeybe, Musannef, III. 358)

٨٣٩ عَنْ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ تَمَتَّعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ وَأَهْدَى فَسَاقَ مَعَهُ الْهَدْيَ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ وَبَدَأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَهَلَّ بِالْعُمْرَةِ ثُمَّ أَهَلَّ بِالْحَجِّ فَتَمَتَّعَ النَّاسُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَكَانَ مِنَ النَّاسِ مَنْ أَهْدَى فَسَاقَ الْهَدْيَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ يُهْدِ فَلَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ مَكَّةَ قَالَ لِلنَّاسِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ أَهْدَى فَإِنَّهُ لا يَحِلُّ لِشَيْءٍ حَرُمَ مِنْهُ حَتَّى يَقْضِيَ حَجَّهُ وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَهْدَى فَلْيَطُفْ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَلْيُقَصِّرْ وَلْيَحْلِلْ ثُمَّ لِيُهِلَّ بِالْحَجِّ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ هَدْيًا فَلْيَصُمْ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةً إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ ❁

& 839-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) veda haccında umre ile haccı birleştirerek temettu haccı yaptı ve Kâbe'ye kurban getirdi. Zü'l-Huleyfe mevkisinden yanındaki kurbanı önüne kattı. Rasûlüllah (s.a.v.) (burada hac işine) başladı ve umre için telbiye getirdi, sonra da hac için telbiye getirdi. Halktan Kâbe'ye kurban götürenler kurbanlarını önüne kattı, kimisi de Kâbe'ye kurban getirmemişti. Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekke'ye geldiğinde halka: ***"Sizden kim Kâbe'ye kurban getirdiyse haccını tamamlayana değin ihramlıya haram olan şeyler kendisine helâl olmaz. Kim kurban getirmediyse Beytullah'ı tavaf edip Safâ ve Merve'de sayy yapsın, saçını kesip ihramdan çıksın. Sonra da hac için ihrama girsin. Kim kesecek kurban bulamaz ise hac süresinde üç gün, evine döndüğünde de yedi gün oruç tutsun."*** buyurdu." demiştir.

(Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurur: *«Hac ve umreyi Allah için tamamlayın. Eğer engellenmiş olursanız kolayınıza gelen bir kurban kesiniz. Kurban yerine varıncaya kadar saçınızı kesmeyiniz... Güvene kavuştuğunuz zaman umre ile haccı birleştirerek umreden de istifade etmek isteyen kolayına gelen kurbanı keser. Kurban kesemeyen ise hac süresinde üç gün, döndüğünüzde de yedi gün oruç tutar bu tam olarak on gündür. Bu ailesi Mescid-i Haram'da oturmayanlar içindir.»* (Bakara: 196)

٨٤٠ عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ وَمَرْوَانَ رضي الله عنهما قَالا خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ زَمَنَ الْحُدَيْبِيَةِ مِنَ الْمَدِينَةِ فِي بِضْعَ عَشْرَةَ مِائَةً مِنْ أَصْحَابِهِ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِذِي الْحُلَيْفَةِ قَلَّدَ النَّبِيُّ ﷺ الْهَدْيَ وَأَشْعَرَ وَأَحْرَمَ بِالْعُمْرَةِ ❁

840-) Misver b. Mahrame (r.a.) ile Mervan: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Hudeybiye Anlaşması sırasında ashabından yüzer kişilik on küsür kıta içerisinde Medine'den yola çıktı, Zü'l-Huleyfe'ye

vardıklarında Hz. Peygamber (s.a.v.) kurbanına bellek takıp işaret vurdu ve umre için ihrama girdi." demişlerdir.

٨٤١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّه بلغها أَنَّ عَبْدَاللَّه بْنَ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ مَنْ أَهْدَى هَدْيًا حَرُمَ عَلَيْهِ مَا يَحْرُمُ عَلَى الْحَاجِّ حَتَّى يُنْحَرَ هَدْيُهُ فَقَالَتْ عَائِشَةُ رضي الله عنها لَيْسَ كَمَا قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَا فَتَلْتُ قَلَائِدَ هَدْيِ رَسُولِ اللَّه ﷺ بِيَدَيَّ ثُمَّ قَلَّدَهَا رَسُولُ اللَّه ﷺ بِيَدَيْهِ ثُمَّ بَعَثَ بِهَا مَعَ أَبِي فَلَمْ يَحْرُمْ عَلَى رَسُولِ اللَّه ﷺ شَيْءٌ أَحَلَّهُ اللَّهُ لَهُ حَتَّى نُحِرَ الْهَدْيُ ❁

{&} 841-) Hz Âişe (r.a.)'a İbni Abbâs (r.a.)'ın: "Kim Kâbe'ye kurbanlık gönderirse, kurbanı kesilene değin hacda ihramlıya haram olan şeyler kendisine de haram olur." dediği iletilmiş, bunun üzerine: "Durum İbni Abbâs'ın dediği gibi değildir. Ben (Hicri 9. yıldaki hacda Medine'de) Rasûlüllah (s.a.v.)'in gönderdiği kurbanın gerdanlıklarını ellerimle ördüm, sonra bunu Rasûlüllah (s.a.v.) elleriyle kurbana bağladı, arkasından da (o yılki hac emiri) babamla bu kurbanı Kâbe'ye gönderdi. Bu sırada kurban kesilene değin Rasûlüllah (s.a.v.)'e Allah'ın helâl kıldığı hiçbir şey haram olmamıştı." demiştir.

٨٤٢ وعنها رضي الله عنها: قَالَتْ كُنْتُ أَفْتِلُ الْقَلَائِدَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَيُقَلِّدُ الْغَنَمَ وَيُقِيمُ فِي أَهْلِهِ حَلَالاً ❁

& 842-) Kendisinden gelen diğer bir rivayette ise: "Bir defasında Hz. Peygamber (s.a.v.) kurban için koyun gönderdi." demiştir. Diğer bir rivayette ise: "Hz. Peygamber (s.a.v.) için gerdanlıklar örerdim. O da koyuna bağlardı, bu sırada ailesi içerisinde ihramsız olarak ikamet ederdi." demiştir.

٨٤٣ وفي رواية عنها: قَالَتْ فَتَلْتُ قَلَائِدَهَا مِنْ عِهْنٍ كَانَ عِنْدِي ❁

& 843-) Bir başka rivayette ise: "Gerdanlıklarını yanımdaki renkli yünden örerdim." demiştir.

٨٤٤ عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّه ﷺ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِجِلَالِ الْبُدْنِ الَّتِي نَحَرْتُ وَبِجُلُودِهَا ❁

& 844-) Hz. Ali (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.), kestiğim kurbanların deri ve üzerlerinde bulunan çullarını sadaka olarak vermemi bana emretti." demiştir.

٨٤٥ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّه ﷺ لِخَمْسٍ بَقِينَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ لا نُرَى إِلاَّ الْحَجَّ فَلَمَّا دَنَوْنَا مِنْ مَكَّةَ أَمَرَ رَسُولُ اللَّه ﷺ مَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ هَدْيٌ إِذَا طَافَ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ أَنْ يَحِلَّ قَالَتْ فَدُخِلَ عَلَيْنَا يَوْمَ النَّحْرِ بِلَحْمِ بَقَرٍ فَقُلْتُ مَا هَذَا قَالَ نَحَرَ رَسُولُ اللَّه ﷺ عَنْ أَزْوَاجِهِ ❁

{•} 845-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte Zü'l-Ka'de ayının son beş gününde yalnızca hac etme fikriyle yola çıktık. Mekke'ye yaklaştığımızda Rasûlüllah (s.a.v.), yanında Kâbe'ye kurban götürmeyen kimsenin tavaf edip, Safa ve Merve'yi say ettiğinde ihramdan çıkmasını emretti. Kurban Bayramı günü de bize sığır eti getirildi. Ben: "Bu nedir?" dedim. Eti getiren: "Rasûlüllah (s.a.v.) hanımları namına kurban kesti." dedi.

٨٤٦ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّه كَانَ يَنْحَرُ فِي الْمَنْحَرِ يعني مَنْحَرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ❁

846-) Abdullah b. Ömer (r.a.) kurbanını, kurbanın kesildiği yerde yani Rasûlüllah (s.a.v.)'in kurbanını kestiği yerde kestiği rivayet edilmiştir.

٨٤٧ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّه أَتَى عَلَى رَجُلٍ قَدْ أَنَاخَ بَدَنَتَهُ يَنْحَرُهَا قَالَ ابْعَثْهَا قِيَامًا مُقَيَّدَةً سُنَّةَ مُحَمَّدٍ ﷺ ❁

& 847-) İbni Ömer (r.a.), Mina'da kurbanlık devesini çöktürmüş kurban kesen bir kimsenin yanına gelmiş ve: "Deveyi ayağa kaldırarak ayakta bağlanmış olarak kes, Muhammed (s.a.v.)'in sünnetine uy." demiştir.

(Devenin sol ön ayağı bağlanıp ayakta iken şah damarı kesici aletle yarılarak kanı akıtılır, sonra yere yattığında boğazı kesilir. Buna Nahr (=kan akıtma) denir. Sığır veya koyun ise üç ayağı bağlanır yere yatırılarak boynu kesilir buna da Zebh (=boğazlama) denir.)

٨٤٨ عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ أَمَرَنِي النَّبِيُّ ﷺ أَنْ أَقُومَ عَلَى الْبُدْنِ وَلاَ أُعْطِيَ عَلَيْهَا شَيْئًا فِي جِزَارَتِهَا ❁

& 848-) Hz. Ali (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.) kurban develerinin başında durmamı ve kurban üzerinden kasap ücreti olarak hiçbir parça vermememi emretti." demiştir.

٨٤٩ عَنِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ كُنَّا لا نَأْكُلُ مِنْ لُحُومِ بُدْنِنَا فَوْقَ ثَلاثٍ مِنًى فَرَخَّصَ لَنَا النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ كُلُوا وَتَزَوَّدُوا فَأَكَلْنَا وَتَزَوَّدْنَا ❁

& 849-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Mina'da iken kurban develerimizin etlerinden üç günden fazla yiyemezdik. Sonra Rasûlüllah (s.a.v.) bize ruhsat verdi: ***"Artık yiyin, azık edinin."*** buyurdu, biz de yedik, azık edindik." demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 1925. hadise bakınız.)

٨٥٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ حَلَقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حَجَّتِهِ ❁

& 850-) Abdullah İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) yaptığı haccında saçlarını tamamen kestirdi." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1693. hadistir)

٨٥١ وعنه رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ اللَّهُمَّ ارْحَمِ الْمُحَلِّقِينَ قَالُوا وَالْمُقَصِّرِينَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ اللَّهُمَّ ارْحَمِ الْمُحَلِّقِينَ قَالُوا وَالْمُقَصِّرِينَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ وَالْمُقَصِّرِينَ ❁

{&} 851-) Yine İbni Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah'ım saçlarını tamamen kestirenlere merhamet eyle"*** buyurdu. Oradakiler de: "Ey Allah'ın Rasûlü, saçlarını kısaltanlara da" dediler, o da: ***"Allah'ım saçlarını tamamen kestirenlere merhamet eyle."*** buyurdu. Oradakiler

yine: "Ey Allah'ın Rasûlü saçlarını kısaltanlara da" dediler, o da: ***"Saçlarını kısaltanlara da merhamet eyle."*** buyurdu.

٨٥٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحَلِّقِينَ قَالُوا وَلِلْمُقَصِّرِينَ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحَلِّقِينَ قَالُوا وَلِلْمُقَصِّرِينَ قَالَهَا ثَلاثًا قَالَ وَلِلْمُقَصِّرِينَ ❁

& 852-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah'ım saçlarını tamamen kestirenleri bağışla"*** buyurdu. Oradakilerde: "Saçlarını kısaltanları da" dediler, o da: ***"Allah'ım, saçlarını tamamen kestirenleri bağışla."*** buyurdu. Oradakiler yine: "Saçlarını kasaltanları da." dediler. Rasûlüllah (s.a.v.) üç defa dedikten sonra: ***"Saçlarını kısaltanları da bağışla."*** buyurdu." demiştir.

٨٥٣ عَنْ مُعَاوِيَةَ رضي الله عنه قَالَ قَصَّرْتُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِمِشْقَصٍ ❁

& 853-) Muaviye (r.a.): "Ben, Rasûlüllah (s.a.v.)'in saçını mişkas ile kestim." demiştir.

(Mişkas hakkında çeşitli tarifler yapılmış, enli uzun ok, ensiz uzun ok denilmiştir. Burada söz konusu olan saç kesiminde kullanılabilen kesici bir alet olmasıdır.)

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قِيلَ لَهُ فِي الذَّبْحِ وَالْحَلْقِ وَالرَّمْيِ وَالتَّقْدِيمِ وَالتَّأْخِيرِ فَقَالَ لا حَرَجَ❁

✍ İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e, kurban kesme, traş olma ve şeytan taşlama konusunda önce veya sonra yapıldığı söylenilmiş. O da: ***"Sakıncası yok"*** buyurmuştur.

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.

Hac ibadetinde, traş olma, şeytan taşlama ve kurban kesme ibadetlerinde sıralamanın zorunlu olup olmaması konusunda değişik yaklaşımlar vardır. Kimi âlimler yukarıdaki hadisi esas alarak bu ibadetlerin sıralamasının sünnet olduğunu sıralamada değişiklik yapmanın hacca zarar vermediği görüşündedirler. Bu arada İmam Azam'ın da içerilerinde bulunduğu bir kısım âlimler ise ***"Kim, haccında bir şeyi öne veya geriye alırsa bundan dolayı kurban kessin."*** (Nasbu'r-Râye, III. 129, Hadisi, İbni Ebi Şeybe, Musannafı'nda rivayet eder) hadisinden hareketle sıralamaya dikkat edilmez ise ceza olarak kurban kesilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Şunu belirtelim ki, hadisin ravilerinden İbrahim b. Muhâcir'in zayıf ravi olduğu ileri sürülmüştür. Ancak hadisin İbrahim dışında sağlam yoldan gelen isnadı da vardır. (Aynî, Umdetü'l-Kârî, VIII. 242) İmam Tahâvî birbirine zıt gözüken iki hadisin arasını uzlaştırma yoluna gitmiştir. İmam Tahâvî, sıralamayı bozmada sakınca bulunmadığını bildiren hadis de sıralamayı bozan kimseye ceza gerekeceğini belirten hadisi de İbni Abbas (r.a.)'ın rivayet etmesine dikkat çeker ve ceza gerektiren hususun esas olduğunu saralamayı bozmada sakınca olmadığını bildiren hadisteki hükmün o dönem için geçici bir uygulama olabileceğine değinir. (Nasbu'r-Râye, III. 129; Aynî, Umdetü'l-Kârî, VIII. 242) Bilindiği gibi hac ibadetinin uygulaması İbrahim (a.s.) tarafından insanlara bildirilmiş daha sonra bu uygulamada bozulmalar olmuştur. Hz. Peygamber (s.a.v.), bozulan uygulamaları yeniden bir düzene koymuştur. Hz. Peygamber (s.a.v.), dönemindeki hac uygulamalarında önceki uygulamaların bir kısmının değiştirildiği bilinmektedir. Yüz binin üzerinde bir sahabinin katıldığı veda haccında yeni uygulamaların olduğu hatta bu uygulamaları Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bile önceden bilemediğini (827. hadise bakınız) kendisine inen vahiy doğrultusunda her zaman bir değişikliğin söz konusu olduğunu söyleyebiliriz. Yani hac ibadetinin son şekli yeni yeni oluştuğundan bazı sahabilerin son şekli verilmeyen hac ibadetinde bir kısım yanılgıya düşebileceği tabidir. Nitekim 74. hadiste olduğu gibi bu konuya anlatan rivayetlerin bir kısmında sıralamayı bozan sahabilerin bunun hükmünü Efendimiz (a.s.)'a sorarken yaptıkları uygulamayı bilmeden farkına varmadan yaptıklarını bizzat kendileri belirtirler.

İşte İmam Tahavî bu hususa dikkat çekerek sıralamayı bozmada sakınca olmadığını bildiren hükmün o döneme ait olabileceğine değinir.)

٨٥٤ عَنْ وَبَرَةَ قَالَ سَأَلْتُ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما مَتَى أَرْمِي الْجِمَارَ قَالَ إِذَا رَمَى إِمَامُكَ فَارْمِهْ فَأَعَدْتُ عَلَيْهِ الْمَسْأَلَةَ قَالَ كُنَّا نَتَحَيَّنُ فَإِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ رَمَيْنَا ❁

854-) Tâbiînden Vebere: "İbni Ömer (r.a.)'a cemrelere ne zaman taş atabilirim?" dedim: "İmamın taş attığı zaman taş at" dedi, tekrar sordum: "Biz vakti gözetler, Güneş tepeden meylettiğinde taş atardık." demiştir.

(Şeytan taşlama, Mina'da bulunan cemre denilen üç yerde yapılır. Yol üzerinde bulunan bu üç cemreden Akabe Cemresi'ne Kurban Bayramı'nın birinci günü kuşluk vaktinde taş atılır. Diğer günlerde ise öğleden akşama kadar sıra ile her üçüne de yedişer taş atılır.)

٨٥٥ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه أَنَّه رَمَى مِنْ بَطْنِ الْوَادِي فقيل له إِنَّ نَاسًا يَرْمُونَهَا مِنْ فَوْقِهَا فَقَالَ وَالَّذِي لا إِلَهَ غَيْرُهُ هَذَا مَقَامُ الَّذِي أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ ﷺ ❁

& 855-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) vadinin içinden taş atmış, kendisine: "Bir kısım kimseler vadinin yukarısından taş atıyorlar" denilmiş, o da: "Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki, burası üzerine (Hac ibadetinin büyük bir kısmını içeren) Bakara Suresi indirilenin taş attığı yerdir." demiştir.

٨٥٦ وعنه رضي الله عنه : أَنَّهُ انْتَهَى إِلَى الْجَمْرَةِ الْكُبْرَى جَعَلَ الْبَيْتَ عَنْ يَسَارِهِ وَمِنًى عَنْ يَمِينِهِ وَرَمَى بِسَبْعٍ وَقَالَ هَكَذَا رَمَى الَّذِي أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ ❁

& 856-) Yine bir başka rivayette ise Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) büyük cemreye varıp Kâbe'yi soluna, Mina'yı da sağına alarak yedi taş atmış ve: "Kendisine Bakara Suresi indirilen işte böyle taş attı." demiştir.

٨٥٧ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّهُ كَانَ يَرْمِي الْجَمْرَةَ الدُّنْيَا بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ يُكَبِّرُ عَلَى إِثْرِ كُلِّ حَصَاةٍ ثُمَّ يَتَقَدَّمُ حَتَّى يُسْهِلَ فَيَقُومَ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ فَيَقُومُ طَوِيلاً وَيَدْعُو وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ ثُمَّ يَرْمِي الْوُسْطَى ثُمَّ يَأْخُذُ ذَاتَ الشِّمَالِ فَيَسْتَهِلُ وَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ فَيَقُومُ طَوِيلاً وَيَدْعُو وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ وَيَقُومُ طَوِيلاً ثُمَّ يَرْمِي جَمْرَةَ ذَاتِ الْعَقَبَةِ مِنْ بَطْنِ الْوَادِي وَلا يَقِفُ عِنْدَهَا ثُمَّ يَنْصَرِفُ فَيَقُولُ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَفْعَلُهُ ❁

857-) İbni Ömer (r.a.)'ın küçük cemreye herbirinin sonunda tekbir getirerek yedi küçük taş attığı, sonra düzlüğe varana kadar ilerleyip kıbleye karşı durup uzun bir kıyam yaptığı ellerini kaldırıp dua ettiği rivayet edilmiştir. Sonra orta cemreye taş attığı, kuzeye yönelip düzlüğe çıktığı, kıbleye durup uzun bir kıyam yaptıktan sonra vadinin içinden Akabe Cemresi'ne taş attığı, yanında durmadan ayrıldığı ve: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i böyle yaparken gördüm." dediği rivayet edilmiştir.

(Cemre, yığın demektir, atılan taşların oluşturduğu taş yığını anlamına gelir. Mina'da birbirlerine farklı uzaklıkta üç cemre vardır: Birinci Cemre (Küçük Cemre,) Orta Cemre, Büyük Cemre (Akabe Cemresi.) Küçük Cemre Mina tarafında, Büyük Cemre (Akabe) Mekke tarafındadır. Küçük Cemre ile Orta Cemre arası yaklaşık 160 m. orta cemre ile büyük cemre arası 115 m. Mina ile Kâbe arası ise 7 km. Mina-Arafat (Cebeli Rahme) arası yaklaşık 17 km.'dir.

Küçük ve Orta Cemre arasında ayakta durma, zikir ve dua yapmak içindir, bunun hükmü caizdir, terk etmede bir sakınca yoktur, denilmiştir.

Atılan taşlar nohut büyüklüğünde çakıl taşıdır. Sayısı 70 adettir. Bunlardan 7 tanesi bayramın birinci günü Büyük Cemre'ye (Akabe) kuşluk vaktinde atılır. Geri kalan 63 taş her cemreye 7 taş üzerinden üç gün bayramın 2. 3. ve 4. günü atılır. Her gün 21 taş olmak üzere 21 x 3 = 63 taş atılır.)

٨٥٨ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ أُمِرَ النَّاسُ أَنْ يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِمْ بِالْبَيْتِ إِلاَّ أَنَّهُ خُفِّفَ عَنِ الْحَائِضِ ❁

& 858-) İbni Abbâs (r.a.): "Mekke'den ayrılırken en son yapacakları işin, Kâbe'yi tavaf olduğu insanlara emrolundu. Ancak hayızlı kadınlardan bu hafifletildi." demiştir.

(Veda Tavafı, Mekke dışındakilerin Mekke'den ayrılırken yaptıkları tavaftır. Müslim'deki rivayette ise Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Hiçbir kimse*** (Mekkede kaldığı) ***zamanının sonu Kâbe'yi tavaf etmeden sakın ayrılmasın."*** buyurmuştur. (Müslim, Hac: 379)

Bu tavaf vaciptir. Ancak hayız veya nifaslı kadın ile umre için Mekke'ye gelen yahut Mekke'de oturup da hac yapanlara bu vacip değildir. 791. hadise bakınız.)

٨٥٩ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ ثُمَّ رَقَدَ رَقْدَةً بِالْمُحَصَّبِ ثُمَّ رَكِبَ إِلَى الْبَيْتِ فَطَافَ بِهِ ❁

859-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Muhassab'ta öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazını kıldığı, sonra uyuduğu arkasından Beytullah'a gidip Veda Tavafı yaptığı rivayet edilmiştir.

٨٦٠ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ رُخِّصَ لِلْحَائِضِ أَنْ تَنْفِرَ إِذَا أَفَاضَتْ قَالَ وَسَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ إِنَّهَا لا تَنْفِرُ ثُمَّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ بَعْدُ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَخَّصَ لَهُنَّ ❁

860-) İbni Abbâs (r.a.): "Farz tavafı yaptığında (Veda Tavafı'nı yapmadan) hayızlı bir kadının Mekke'den ayrılmasına ruhsat verildi" demiştir.

Hadisi rivayet eden Tavus: "İbni Ömer (r.a.)'ı: "Hayızlı bir kadın (Veda Tavafı'nı yapmadan) Mekke'den ayrılamaz." derken işittim. Sonraları onu: "Hz. Peygamber (s.a.v.) (hayızlı) kadınlara ruhsat verdi" derken işittim." demiştir.

(Konu ile ilgili 791 ve 858. hadislere bakınız.)

٨٦١ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ لَيْسَ التَّحْصِيبُ بِشَيْءٍ إِنَّمَا هُوَ مَنْزِلٌ نَزَلَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ❁

& 861-) İbni Abbâs (r.a.): "Muhassab'ta kalmak hac ibadetinden değildir, burası sadece Rasûlüllah (s.a.v.)'in konakladığı bir yerdir." demiştir.

(Konu hakkında, daha önce geçen 784 ve 803. hadislere bakınız. Muhassab Mekke ile Mina arasında, iki dağ arasında bulunan Mekke'nin yukarısındaki genişliktir. Efendimiz (a.s.) Muhassab mevkisinin Hacûn mıntıkasında yerleşmiştir. Mekke'ye bir buçuk mil uzaklıktadır. Kendisi buraya yerleştikten sonra Mekke'ye pek inmemiştir. (784. hadise bakınız.) Ancak bu davranışının dini bir hükümden dolayı değil meşgalesinden dolayı olduğu bildirilmiştir.

Diğer taraftan yüz binden fazla ashabın Veda Hutbesi'nde bulunduğunu gözönünde bulundurursak, Efendimiz'in Kâbe'ye fazla gelmemesinin nedeninin Kâbe'de oluşacak izdiham endişesi olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü kendisinin her gelişinde teberrüken kendisine iştirak etmek için yığınlar Kâbe'ye koşacak bu da izdihama neden olacaktı. Ayrıca, kendisi tavafı çok yapsa idi, ümmetinden sünnete uymaya gayretli olan kimselere sıkıntı meydana getirebilirdi, denilebilir.)

٨٦٢ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّهُ كَانَ إِذَا أَقْبَلَ بَاتَ بِذِي طُوًى حَتَّى إِذَا أَصْبَحَ دَخَلَ وَإِذَا نَفَرَ مَرَّ بِذِي طُوًى وَبَاتَ بِهَا حَتَّى يُصْبِحَ وَكَانَ يَذْكُرُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ ❁

862-) İbni Ömer (r.a.)'ın Mekke'ye girerken (Mekke'nin aşağısındaki) Zü Tuvâ vadisinde gecelediği, sabah olduğunda Mekke'ye girdiği, yine Mina'dan memleketine ayrılırken de Zü Tuvâ vadisine uğrayıp burada sabah vaktine değin gecelediği ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in böyle yaptığını söylediği rivayet edilmiştir.

(Muhassab'ta kalma hac ibadetinin bölümlerinden olmadığı gibi yine Zü Tuvâ vadisinde gelirken ve giderken geceleme de hac ibadetinin bölümlerinden değildir.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْعُمْرَةِ

26-) Umre Bölümü

٨٦٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلاَّ الْجَنَّةُ ❁

{&} 863-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Umre, diğer umreye kadar olan süre arasındaki günahlara keffarettir. Kabul olunmuş bir haccın karşılığı da cennetten başkası değildir."*** buyurmuştur.

(Umre, ziyaret etmek demektir. Belirtilen şekillerde Beytullah'ı ziyaret etmeye umre denir. Hacdan farkı ise belirli bir zaman şartı olmamasıdır. Arafat'ta vakfeye durma, ziyaret ve Veda Tavafı şartı da yoktur. İslam'dan önce bazı tahrifatlar yapılsa da hac ibadetinde olduğu gibi umre de bilinip yapılagelmekte idi. Ancak, bu dönemde umre hac ayları dışında özellikle Receb ayında yapılırdı.)

٨٦٤ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الْعُمْرَةِ قَبْلَ الْحَجِّ فَقَالَ لا بَأْسَ وَقَالَ اعْتَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ قَبْلَ أَنْ يَحُجَّ ❁

{•} 864-) İbni Ömer (r.a.)'a haccetmeden önce umre yapılması sorulmuş: "Herhangi bir sakınca yoktur. Hz. Peygamber (s.a.v.) hacdan önce umre yaptı." demiştir.

٨٦٥ عَنْ مُجَاهِد قَالَ دَخَلْتُ أَنَا وَعُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ الْمَسْجِدَ فَإِذَا عَبْدُاللَّهِ بْنُ عُمَرَ رضي الله عنهما جَالِسٌ إِلَى حُجْرَةِ عَائِشَةَ وَإِذَا نَاسٌ يُصَلُّونَ فِي الْمَسْجِدِ صَلاَةَ الضُّحَى قَالَ فَسَأَلْنَاهُ عَنْ صَلاَتِهِمْ فَقَالَ بِدْعَةٌ ثُمَّ قَالَ لَهُ كَمِ اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ أَرْبَعًا إِحْدَاهُنَّ فِي رَجَبٍ فَكَرِهْنَا أَنْ نَرُدَّ عَلَيْهِ قَالَ وَسَمِعْنَا اسْتِنَانَ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ فِي الْحُجْرَةِ فَقَالَ عُرْوَةُ يَا أُمَّاهُ يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ أَلا تَسْمَعِينَ مَا يَقُولُ أَبُو عَبْدِالرَّحْمَنِ قَالَتْ مَا يَقُولُ قَالَ يَقُولُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اعْتَمَرَ أَرْبَعَ عُمَرَاتٍ إِحْدَاهُنَّ فِي رَجَبٍ قَالَتْ يَرْحَمُ اللَّهُ أَبَا عَبْدِالرَّحْمَنِ مَا اعْتَمَرَ عُمْرَةً إِلاَّ وَهُوَ شَاهِدُهُ وَمَا اعْتَمَرَ فِي رَجَبٍ قَطُّ ❁

& 865-) Tâbiînden Mücâhid anlatır: "Urve b. Zübeyr ile birlikte mescide girmiştim, baksam ki Abdullah b. Ömer (r.a.) Hz. Âişe (r.a.)'nın odasına doğru oturmuş. Bu sırada bir kısım kimseler mescidde Kuşluk Namazı kılıyorlardı. Onların bu namazlarını sorduk, o da: "Bid'attır." dedi. Sonra arkadaşım: "Rasûlüllah (s.a.v.) kaç kez umre yaptı?" dedi: "Dört kez, bunlardan birisi de Receb ayında idi." dedi. Biz kendisine karşı çıkmak istemedik. Bu sırada Mü'minlerin Annesi Âişe (r.a.)'nın odasında dişlerini misvakladığını duyduk, hemen Urve kalkıp (teyzesine): "Ey Anneciğim, Ey Mü'minlerin Annesi, Ebû Abdurrahman'ın (İbni Ömer'in) ne söylediğini duymuyor musun?" dedi. O da: "Ne söylüyor?" dedi. Urve: "Rasûlüllah (s.a.v.) dört kez umre yaptı, bunlardan birisi de Receb ayındadır." diyor?" dedi. Âişe (r.a.) da: "Allah, Ebû Abdurrahman'a (İbni Ömer'e) merhamet etsin. Rasûlüllah'ın yaptığı umrenin hepsinde bulundu, halbuki Receb ayında asla umre yapmamıştı." dedi.

(Kuşluk namazı hakkındaki görüşler için 594. hadisin açıklamasına bakınız.)

٨٦٦ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّهُ سُئِلَ كَمِ اعْتَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ أَرْبَعٌ عُمْرَةُ الْحُدَيْبِيَةِ فِي ذِي الْقَعْدَةِ حَيْثُ صَدَّهُ الْمُشْرِكُونَ وَعُمْرَةٌ مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ فِي ذِي الْقَعْدَةِ حَيْثُ صَالَحَهُمْ وَعُمْرَةُ الْجِعْرَانَةِ إِذْ قَسَمَ غَنِيمَةَ أُرَاهُ حُنَيْنٍ قُلْتُ كَمْ حَجَّ قَالَ وَاحِدَةً ❁

& 866-) Enes b. Mâlik (r.a.)'a: "Hz. Peygamber (s.a.v.) kaç kez umre yaptı?" diye soruldu: "Dört kez: Müşriklerin engellediği Zü'l-Ka'de ayındaki Hudeybiye Umresi, ertesi yıl anlaşma gereği Zü'l-Ka'de ayındaki umresi (Kaza Umresi,) -zannederim, Huneyn Savaşı'nda- ganimetleri dağıttığı sıradaki Cirâne Umresi'dir." dedi: "Kaç kez hac yaptı?" dedim: "Bir kez" dedi.

٨٦٧ وعنه في رواية أَنَّهُ قَالَ اعْتَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ حَيْثُ رَدُّوهُ وَمِنَ الْقَابِلِ عُمْرَةَ الْحُدَيْبِيَةِ وَعُمْرَةً فِي ذِي الْقَعْدَةِ وَعُمْرَةً مَعَ حَجَّتِهِ ❁

867-) Kendisinden gelen diğer bir rivayette ise: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Hudeybiye'den geri çevrildiğinde umre yaptı, Hudeybiye Umresinden sonra gelen yılda umre yaptı (Kaza Umresi,) Zü'l-Ka'de'deki umre ve haccıyla birlikteki umre." demiştir.

(840. hadiste de belirtildiği gibi, Hz. Peygamber (s.a.v.) Hendek Savaşı'ndan sonra Mekkeliler'le barış girişiminde bulundu ve hac için Mekke'ye gideceğini açıkladı. Zü'l-Ka'de ayının başında 1500 kadar ashabıyla yola çıktı, savaş gayesi olmadığından yanlarına hafif silahlar almalarını söyledi. Bu sırada Mekkeliler de Mekke ile Cidde arasında bulunan Mekke'ye 9 mil (yaklaşı 15 km) uzaklıktaki büyük bir köy olan Hudeybiye'ye çıktılar. Hudeybiye'de iki taraf karşılaştı. Yoğun siyasi diplomasi trafiğinden sonra burada bir anlaşma yapıldı. Buna göre, Müslümanlar bu yıl Mekke'ye hac için giremeyecek, ertesi yıl girecek ve sadece üç gün kalacaktı. (1191. hadise bakınız.)

İşte Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Hudeybiye Umresi budur. Aslında burada umre yarım kalmış, Hudeybiye'de traş olup kurbanı keserek ihramdan çıkmıştır. Her ne kadar umre tamamlanamamış olsa da tarihte Hudeybiye Umresi olarak anılmıştır.

İkinci umre ise anlaşma gereği ertesi yıl yapılan umredir. Bir önceki umrenin kazası olduğundan kaza umresi denilmiştir. Hicretin 7. yılında yapılmıştır.

Üçüncü umre ise Müslümanlara hücum hazırlıkları içinde bulunan Havazin kabilesini vurmak için Şevval ayında çıkılan Huneyn Gazvesi'nden sonra çıkılmış olan Mekke ile Taif arasındaki Cirâne'den ihrama girdiği Cirâne umresi. Bu umre de Mekke Fethi'nden sonra Zü'l-Ka'de ayında Hicri 8. yılda yapılmıştır.

Dördüncü umresi ise Bilindiği üzere veda haccıyla birlikte yaptığı umredir.)

٨٦٨ عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنهما قَالَ اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي ذِي الْقَعْدَةِ قَبْلَ أَنْ يَحُجَّ مَرَّتَيْنِ ❁

868-) el-Berâ b. Âzib (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) hac yapmadan önce Zü'l-Ka'de ayında iki kez umre yaptı." demiştir.

٨٦٩ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَهُ أَنْ يُرْدِفَ عَائِشَةَ وَيُعْمِرَهَا مِنَ التَّنْعِيمِ ❁

& 869-) Abdurrahman b. Ebi Bekir (r.a.)'dan. Hz. Peygamber kendisine Hz. Âişe (r.a.)'yı bineğinin arkasına bindirip Ten'im'den ihrama girip umre yaptırmasını emretmiştir.

(Hadisin bir benzeri 790. hadiste geçmişti.)

٨٧٠ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما أَنَّ سُرَاقَةَ بْنَ مَالِكِ ابْنِ جُعْشُمٍ لَقِيَ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ بِالْعَقَبَةِ وَهُوَ يَرْمِيهَا فَقَالَ أَلَكُمْ هَذِهِ خَاصَّةً يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ لا بَلْ لِلأَبَدِ ❁

& 870-) Câbir b. Abdullah (r.a.)'dan. Sürâka b. Mâlik b. Cu'şum (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'le Akabe Cemresi'ne taş atarken karşılaşmış ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, hac aylarında umre yapmak sadece size mahsus bir şey midir?" demiş, o da: ***"Hayır, sonsuza dek herkese"*** buyurmuştur.

٨٧١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مُوَافِينَ لِهِلاَلِ ذِي الْحَجَّةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُهِلَّ بِعُمْرَةٍ فَلْيُهِلَّ وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يُهِلَّ بِحَجَّةٍ فَلْيُهِلَّ وَلَوْلاَ أَنِّي أَهْدَيْتُ لأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ فَمِنْهُمْ مَنْ أَهَلَّ بِعُمْرَةٍ وَمِنْهُمْ مَنْ أَهَلَّ بِحَجَّةٍ وَكُنْتُ مِمَّنْ أَهَلَّ بِعُمْرَةٍ فَحِضْتُ قَبْلَ أَنْ أَدْخُلَ مَكَّةَ فَأَدْرَكَنِي يَوْمُ عَرَفَةَ وَأَنَا حَائِضٌ فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ دَعِي عُمْرَتَكِ وَانْقُضِي رَأْسَكِ وَامْتَشِطِي وَأَهِلِّي بِالْحَجِّ فَفَعَلْتُ فَلَمَّا كَانَتْ لَيْلَةُ الْحَصْبَةِ أَرْسَلَ مَعِي عَبْدَالرَّحْمَنِ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَرْدَفَهَا فَأَهَلَّتْ بِعُمْرَةٍ مَكَانَ عُمْرَتِهَا فَقَضَى اللَّهُ حَجَّهَا وَعُمْرَتَهَا وَلَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ هَدْيٌ وَلا صَدَقَةٌ وَلا صَوْمٌ ❁

871-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte Zü'l-Hicce hilali çıkacağı sıralarda (yani Zü'l-Ka'de ayının sonlarında) Medine'den çıktık. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim umreyi isterse umre için ihrama girsin, kim de haccı isterse hacc için ihrama girsin. Eğer yanımda kurban getirmeseydim ben de umreye ihrama girerdim."*** buyurdu. Bunun üzerine kimisi umreye kimisi de hac için ihrama girdi. Ben de umreye ihrama girenlerdendim. Ancak Mekke'ye girmeden âdet gördüm ve adetim devam ederken arefe günü bana ulaştı. Durumu Rasûlüllah (s.a.v.)'e bildirdim: ***"Umreni bırak, başını yıka, saçını tara ve yeniden hac için ihrama gir."*** buyurdu. Ben de öyle yaptım, nihayet Muhassab'ta kaldığımız gece geldiğinde benimle (kardeşim) Abdurrahman'ı Ten'im'e gönderdi." Bunun üzerine Abdurrahman Hz. Âişe'yi bineğine bindirip götürdü. Orada yarım bıraktığı umresinin yerine yeniden umre niyetiyle ihrama girdi. Allah böylece onun haccını ve umresini yerine getirtti. Bu Kaza Umresi'nden dolayı ne bir kurban ne bir sadaka ne de oruç keffareti gerekmedi.

(Hadisin sonundaki cümleler Hz. Âişe (r.a.)'ın kız kardeşinin torunu Hişam b. Urve'ye aittir.)

٨٧٢ وعنها رضي الله عنها قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ يَصْدُرُ النَّاسُ بِنُسُكَيْنِ وَأَصْدُرُ بِنُسُكٍ فَقِيلَ لَهَا انْتَظِرِي فَإِذَا طَهُرْتِ فَاخْرُجِي إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَهِلِّي ثُمَّ ائْتِينَا بِمَكَانِ كَذَا وَلَكِنَّهَا عَلَى قَدْرِ نَفَقَتِكِ أَوْ نَصَبِكِ ❁

872-) Diğer bir rivayette ise: "Ey Allah'ın Rasûlü, halk iki ibadetle dönerken ben sadece bir ibadetle mi döneceğim?" demiş. Bunun üzerine: ***"Bekle, temizlendiğinde Ten'im'e çık ve ihrama gir, sonra falan yere bize gel. Ancak alacağın sevap, harcamana*** veya ***yorgunluğuna göredir."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 216. ve 790. hadislerde geçmişti.)

٨٧٣ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنهما أَنَّهَا كَانَتْ كُلَّمَا مَرَّتْ بِالْحَجُونِ تقول صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ لَقَدْ نَزَلْنَا مَعَهُ هَا هُنَا وَنَحْنُ يَوْمَئِذٍ خِفَافٌ قَلِيلٌ ظَهْرُنَا قَلِيلَةٌ أَزْوَادُنَا فَاعْتَمَرْتُ أَنَا وَأُخْتِي عَائِشَةُ وَالزُّبَيْرُ وَفُلاَنٌ وَفُلاَنٌ فَلَمَّا مَسَحْنَا الْبَيْتَ أَحْلَلْنَا ثُمَّ أَهْلَلْنَا مِنَ الْعَشِيِّ بِالْحَجِّ ❁

& 873-) Esmâ bintü Ebî Bekir (r.a.) Muhassab'daki Hacûn mevkisine her defa uğrayışında: "Allah, Muhammed'e salât eylesin, kendisiyle işte şuraya konaklamıştık. O gün yükümüz az idi, bineğimiz ve erzağımız az idi. Ben, kız kardeşim Âişe, Zübeyr, falanca ve falanca kimselerle umre

yapmıştım, Beytullah'a el sürüp tavaf ettiğimiz zaman ihramdan çıkmıştık. Sonra öğleden sonra hac için ihrama girmiştik." demiştir.

٨٧٤ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا قَفَلَ مِنْ غَزْوٍ أَوْ حَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ يُكَبِّرُ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ مِنَ الأَرْضِ ثَلاثَ تَكْبِيرَاتٍ ثُمَّ يَقُولُ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ صَدَقَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَزَمَ الأَحْزَابَ وَحْدَهُ ❁

{&} 874-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) hac, umre veya gazveden döndüğünde her karşılaştığı tümseklerde üç kez tekbir getirir, sonra da şöyle dua ederdi: ***"Lâ ilâhe illallâhu vahdehu Lâ şerike lehu. Lehu'l-Mülkü velehu'l-Hamdu ve huve alâ külli şey'in kadîr. Âyibûne, Tâibûne, Âbidûne, Sâcidûne li Rabbinâ Hâmidûne. Sadakallahu va'dehu ve Nasara abdehu ve Hezeme'l-Ahzâbe vahdehu*** (=Tek olan Allah'tan başka ilah yoktur. Onun ortağı da yoktur. Hakimiyet Onundur. Hamd de Onundur. O her şeye gücü yetendir. Rabb'imize şükrederek, kul olarak, baş eğerek, tevbe ederek, dönüyoruz. Allah sözünde durmuştur. Kuluna yardım etmiş, tek başına da düşman birliklerini hezimete uğratmıştır.)"

(Hadiste geçen dua kısa bir şekilde 1315. hadiste de geçer.)

٨٧٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ مَكَّةَ اسْتَقْبَلَتْهُ أُغَيْلِمَةُ بَنِي عَبْدِالْمُطَّلِبِ فَحَمَلَ وَاحِدًا بَيْنَ يَدَيْهِ وَآخَرَ خَلْفَهُ ❁

875-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekke'nin Fethi günü Mekke'ye geldiğinde Abdulmuttaliboğulları'nın küçük çocukları kendisini karşılamaya çıktılar. Rasûlüllah (s.a.v.) de birisini bineğinin önüne diğerini de arkasına bindirdi." demiştir.

٨٧٦ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لا يَطْرُقُ أَهْلَهُ كَانَ لا يَدْخُلُ إِلاَّ غُدْوَةً أَوْ عَشِيَّةً ❁

& 876-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) seferden dönüşünde ailesinin kapısını geceleyin çalmazdı, ancak kuşluk vaktinde veya öğleden sonra ailesinin yanına girerdi." demiştir.

٨٧٧ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَطْرُقَ أَهْلَهُ لَيْلاً ❁

& 877-) Câbir (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir kimsenin (seferden gelirken) ailesinin yanına geceleyin girmesini yasaklamıştı." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1867 ve 1868. hadislerde gelecektir, bu konuda 1868. hadisin açıklamasına bakınız)

٨٧٨ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ فَأَبْصَرَ دَرَجَاتِ الْمَدِينَةِ أَوْضَعَ نَاقَتَهُ وَإِنْ كَانَتْ دَابَّةً حَرَّكَهَا و زاد في رواية مِنْ حُبِّهَا ❁

878-) Enes (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bir seferden dönerken Medine'nin evlerini gördüğünde devesini salıp koştururdu. Eğer deveden başka bir binekte ise onu da hızlandırırdı." demiştir. Diğer bir rivayette ise: "Medine'ye olan sevgisinden dolayı" ilavesi vardır.

٨٧٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ وَنَوْمَهُ فَإِذَا قَضَى نَهْمَتَهُ فَلْيُعَجِّلْ إِلَى أَهْلِهِ ❁

& 879-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Yolculuk, azabtan bir parçadır. Sizi yemeğinizden, içeceğinizden ve uykunuzdan alıkor. Bu nedenle sizden biriniz yolculuğa çıkma nedeni olan işini bitirdiğinde hemen ailesine dönsün."*** buyurmuştur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْمُحْصَرِ

27-) Hac veya Umreden Alıkonulma Bölümü

(Hac veya umre için girilen ihramdan ancak hac veya umrenin tamamlanması sonucu çıkılabilir. Ancak ihrama giren kişinin Kâbe'ye gelip tavaf etmesi veya hac için ihramda ise Arafat'ta vakfe yapması herhangi bir sebepten dolayı engellenmiş, ihrama girdiği hac veya umresini tamamlayamayacaksa bu kimse bir kurban keserek ihramdan çıkar yoksa başladığı ibadeti tamamlayana değin ihram içerisinde kalmak mecburiyetinde kalır. Engel teşkil eden sebeplerden başlıcaları şunlardır: Düşman veya savaş nedeniyle yolların kapanması ve can tehlikesinin bulunması, hastalık, parasının bitmesi veya çalınması, kadının mahreminin ölmesi gibi.

Allah Tealâ şöyle buyurmuştur: **«Hac ve umreyi Allah için tamamlayınız. Eğer engellenmiş iseniz kolayınıza gelen bir kurban gönderin. Kurban yerine varıncaya kadar başınızı tıraş etmeyin. İçinizden hasta olan veya başında rahatsızlığı olan kimse, oruç, sadaka veya kurbandan olmak üzere fidye verir.»** (Bakara: 196)

Hz. Peygamber (s.a.v.) de hicri 6. yılda umre için girdiği ihramdan engel nedeniyle Hudeybiye'de kurban keserek çıkmıştır.

İhramda iken avlanma cezasına gelince: Bilindiği üzere Kâbe'nin belirli mesafeleri güvenli bölge ilan edilmiş ve buralarda güveni tehlikeye sokacak tüm davranışlar yasaklanmıştır. Bunlardan birisi de avlanma yasağıdır. Emniyetin en uç noktasını göstermek açısından böyle yerlerde normalde avlanılması serbest olan şeyler bile yasaklanarak emniyetin ne denli sağlam olduğu vurgulanmıştır.)

٨٨٠ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَدْ أُحْصِرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَحَلَقَ رَأْسَهُ وَجَامَعَ نِسَاءَهُ وَنَحَرَ هَدْيَهُ حَتَّى اعْتَمَرَ عَامًا قَابِلاً ❁

880-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) (Hudeybiye'de, umre yapmaktan) engellendi. (Ancak ihramı umreyi yerine getirene değin sürmedi) Kurban kesti, başını tıraş etti, hanımlarına yaklaştı, nihayet gelen yılda umre yaptı.

٨٨١ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ أَلَيْسَ حَسْبُكُمْ سُنَّةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِنْ حُبِسَ أَحَدُكُمْ عَنِ الْحَجِّ طَافَ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ حَلَّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى يَحُجَّ عَامًا قَابِلاً فَيُهْدِي أَوْ يَصُومُ إِنْ لَمْ يَجِدْ ❁

881-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'in sünneti size yetmez mi ki? Sizden biriniz hac yapmaktan engellenirse Beytullah'ı tavaf eder, Safa ve Merve arasını say eder, sonra da her şey kendisine helâl olur. Neticede gelen yıl hacceder, bu nedenle de kurban keser, eğer kurban bulamaz ise oruç tutar." demiştir.

(Hac yapmaktan engellenirse, ifadesi Arafat'a çıkamaz ise demektir.)

٨٨٢ عَنِ الْمِسْوَرِ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَحَرَ قَبْلَ أَنْ يَحْلِقَ وَأَمَرَ أَصْحَابَهُ بِذَلِكَ ❁

882-) el-Misver (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) tıraş olmadan önce kurbanı kesmiş ve ashabına da bu şekilde emretmiştir.

٨٨٣ عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رضي الله عنه قَالَ وَقَفَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْحُدَيْبِيَةِ وَرَأْسِي يَتَهَافَتُ قَمْلاً فَقَالَ يُؤْذِيكَ هَوَامُّكَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَاحْلِقْ رَأْسَكَ أَوْ قَالَ احْلِقْ قَالَ فِيَّ نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ﴾ إِلَى آخِرِهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ صُمْ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ أَوْ تَصَدَّقْ بِفَرَقٍ بَيْنَ سِتَّةٍ أَوِ انْسُكْ بِمَا تَيَسَّرَ ❁

& 883-) Ka'b b. Ucre (r.a.) anlatır: "Hudeybiye'de Rasûlüllah (s.a.v.) başımın ucunda durdu, bu sırada başımdan bitler uçuşuyordu. Bunun üzerine: ***"Başındaki haşereler seni rahatsız ediyorlar herhalde?"*** buyurdu: "Evet" dedim: ***"O halde başını tıraş et."*** buyurdu. **«İçinizden hasta olan veya başında rahatsızlığı olan kimse oruç, sadaka veya kurbandan olmak üzere fidye verir.»** (Bakara: 196) ayeti benim hakkımda indirildi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Üç gün oruç tut, yahut altı fakire bir ferak sadaka ver ya da kolayına gelen bir kurban kes."*** buyurdu.

٨٨٤ وعنه رضي الله عنه : نَزَلَتْ فِيَّ خَاصَّةً وَهْيَ لَكُمْ عَامَّةً ❁

& 884-) Yine Ka'b b. Ucre (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette ise: "Ayet özellikle benim hakkımda indi, ama sizi de içerisine alır." demiştir.

(Ferak üç sa' karşılığı ölçü birimidir. Bir sa' yaklaşık üç kg.'dır.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب جَزَاءِ الصَّيْدِ

28-) İhramlı İken Avlanma Cezası Bölümü

٨٨٥ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضي الله عنه قَالَ انْطَلَقْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ عَامَ الْحُدَيْبِيَةِ فَأَحْرَمَ أَصْحَابُهُ وَلَمْ أُحْرِمْ فَأُنْبِئْنَا بِعَدُوٍّ بِغَيْقَةَ فَتَوَجَّهْنَا نَحْوَهُمْ فَبَصُرَ أَصْحَابِي بِحِمَارِ وَحْشٍ فَجَعَلَ بَعْضُهُمْ يَضْحَكُ إِلَى بَعْضٍ فَنَظَرْتُ فَرَأَيْتُهُ فَحَمَلْتُ عَلَيْهِ الْفَرَسَ فَطَعَنْتُهُ فَأَثْبَتُّهُ فَاسْتَعَنْتُهُمْ فَأَبَوْا أَنْ يُعِينُونِي فَأَكَلْنَا مِنْهُ ثُمَّ لَحِقْتُ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَخَشِينَا أَنْ نُقْتَطَعَ أَرْفَعُ فَرَسِي شَأْوًا وَأَسِيرُ عَلَيْهِ شَأْوًا فَلَقِيتُ رَجُلاً مِنْ بَنِي غِفَارٍ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ فَقُلْتُ أَيْنَ تَرَكْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ تَرَكْتُهُ بِتَعْهَنَ وَهُوَ قَائِلٌ السُّقْيَا فَلَحِقْتُ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَتَّى أَتَيْتُهُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَصْحَابَكَ أَرْسَلُوا يَقْرَءُونَ عَلَيْكَ السَّلامَ وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ وَإِنَّهُمْ قَدْ خَشُوا أَنْ يَقْتَطِعَهُمُ الْعَدُوُّ دُونَكَ فَانْظُرْهُمْ فَفَعَلَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا اصَّدْنَا حِمَارَ وَحْشٍ وَإِنَّ عِنْدَنَا فَاضِلَةً فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لأَصْحَابِهِ كُلُوا وَهُمْ مُحْرِمُونَ ❁

& 885-) Ebû Katâde (r.a.) anlatır: "Hudeybiye yılında Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte yola çıktık. Arkadaşlarım ihrama girdi fakat ben girmemiştim. Bu sırada (Mekke ile Medine arasında bulunan) Gaykâ'da düşman olduğu haberini aldık. Bunun üzerine o tarafa gönderildik. Arkadaşlarım bir yaban eşeği görmüş, birbirlerine gülüyorlardı. Ben de baktım, onu gördüm. Hemen atımı üzerine salıp vurarak yakaladım. Arkadaşlarımdan yardım istedim (ihramlı olduklarından) bana yardım etmek

istemediler. Sonunda bu avdan hepimiz yedik. Düşman bizi Rasûlüllah'ın bulunduğu hattan keser endişesiyle dönüp Rasûlüllah (s.a.v.)'e ulaştım. Yolda atımı kah koşturuyor kah kendi yürüyüşüne bırakıyordum. Bu sırada gece yarısı Gıfâr kabilesinden bir kimse ile karşılaştım: "Rasûlüllah (s.a.v.)'i nerede bırakmıştın?" dedim: "Ta'han'da. Kendisi Sukyâ'da öğle uykusuna yatacağını söylemişti." dedi. (Ta'han: Mekke yolu üzerinde subaşıdır. Sukyâ ise Mekke ile Medine arasında bir köydür.) Nihayet Rasûlüllah (s.a.v.)'e ulaşıp yanına geldim ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, ashabın beni gönderdiler, sana Allah'ın selâm, bereket, ve rahmetini söylüyorlar. Şu anda kendileri düşmanın sizinle aralarındaki hattı kesmesinden endişe ediyorlar. Onları beklesen." dedim. O da bekledi, ben: "Ey Allah'ın Rasûlü, yaban eşeği avladık, yanımda geri kalanı vardır?" dedim. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) ashabına: ***"Haydi gelin, yiyin."*** buyurdu. Kendileri bu sırada ihramlı idiler.

٨٨٦ وعنه في رواية قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ بِالْقَاحَةِ مِنَ الْمَدِينَةِ عَلَى ثَلاثٍ وَمِنَّا الْمُحْرِمُ وَمِنَّا غَيْرُ الْمُحْرِمِ ...الحديث۞

& 886-) Diğer bir rivayette ise: "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte Medine'ye üç konak mesafedeki Kâha'da idik. Kimimiz ihramlı, kimimiz de ihramsız idi." şeklindedir.

٨٨٧ وعنه في رواية قَالَ فَلَمَّا أَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ أَمِنْكُمْ أَحَدٌ أَمَرَهُ أَنْ يَحْمِلَ عَلَيْهَا أَوْ أَشَارَ إِلَيْهَا قَالُوا لا قَالَ فَكُلُوا مَا بَقِيَ مِنْ لَحْمِهَا ۞

& 887-) Diğer bir rivayette ise: "Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldiklerinde: ***"Bu ava saldırmasını sizden emreden veya avı işaret eden biri var mıdır?"*** buyurdu. Onlar da: "Hayır." dediler. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"O halde onun etinden geri kalanını yeyiniz."*** buyurdu.

(İhramda iken avlanmanın yasaklığı konusunda Allah şöyle buyurur: **«Ey İman edenler, ihramda iken av öldürmeyiniz. Sizden kim bilerek öldürürse öldürdüğünün dengi olan bir hayvan cezası vardır. İçinizden iki adil kişinin karar vereceği, Kâbe'ye ulaşacak bir kurban yahut yoksulları doyurma keffareti ya da buna denk oruçtur.»** (Maide: 95)

٨٨٨ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما عَنِ الصَّعْبِ بْنِ جَثَّامَةَ اللَّيْثِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ أَهْدَى لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ حِمَارًا وَحْشِيًّا وَهُوَ بِالأَبْوَاءِ أَوْ بِوَدَّانَ فَرَدَّهُ عَلَيْهِ فَلَمَّا رَأَى مَا فِي وَجْهِهِ قَالَ إِنَّا لَمْ نَرُدَّهُ عَلَيْكَ إِلاَّ أَنَّا حُرُمٌ ۞

{&} 888-) Abdullah b. Abbâs (r.a.), es-Sa'b b. Cessâme el-Leysî (r.a.)'dan anlatır. Kendisi Rasûlüllah (s.a.v.)'e Ebvâ yahut Biveddân'da iken (avladığı) yaban eşeği hediye etmiş fakat Rasûlüllah kabul etmemiş. Yüzündeki üzüntüsünü görünce: ***"Biz onu ihramlı olduğumuz için sana geri verdik."*** buyurmuştur.

(Ebvâ ve Biveddân, Mekke ile Medine arasında bir yer ismidir. Bir önceki hadiste ihramlının av etinden yiyebileceği hükmü çıkarken, bu hadiste Efendimiz kendisine getirilen avı ihramlı olduğu için geri çevirmiştir. Bunun sebebi ise birinci hadiste ihramlı olanlara, av kendileri için avlanmadığından dolayı caiz olmuştur. Bu hadiste ise söz konusu avın Rasûlüllah (s.a.v.)'e niyetle avlandığından dolayı ihramlıya caiz olmadığından geri çevirmiştir, denilmiştir. Bir kısım âlimler ise bu hadisten hareketle her ne olursa olsun bütün hallerde ihramlıya av etinin haram olduğunu söylemişlerdir.)

٨٨٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ خَمْسٌ مِنَ الدَّوَابِّ كُلُّهُنَّ فَاسِقٌ يُقْتَلْنَ فِي الْحَرَمِ الْغُرَابُ وَالْحِدَأَةُ وَالْعَقْرَبُ وَالْفَأْرَةُ وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ ۞

{&} 889-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Beş hayvan vardır ki bunların tümü fâsıktır, dokunulmaz (harem) bölgede bile öldürülür. Bunlar karga, çaylak, akrep, fare, saldırgan köpektir."*** buyurmuştur.

(Bu hayvanlara fâsık denilmesinin sebebi kelimenin sözlük anlamından dolayıdır. Fâsık, kelime anlamı olarak çıkan demektir. Bu hayvanların dokunulmaz bölgede bile öldürülmesine müsade edildiğinden dolayı öldürme yasağı içerisinden çıkan hayvanlar olduğu için fâsık (=çıkan) denilmiştir. Yahut da insanlara zararları dokunup faydalı olmaktan çıktıklarından dolayı da fâsık denilmiştir.

Söz konusu hayvanların hadiste beş tanesi zikredilmişse de, diğer hadislerde başka hayvanların zikredilmesi nedeniyle sayı sekize kadar çıkmaktadır. Diğer hayvanlarla birlikte öldürülmesi bildirilen hayvanların başlıcaları şunlardır: Akrep, yılan, fare, keler, çaylak, karga, alaca karga, saldırgan köpek.

Hadiste bildirilen hayvanların dışındaki zararlı hayvanlar da buna kıyasla öldürülebilir, denilmiştir. Söz gelimi çaylağa kıyasla kartal, şahin; saldırgan köpeğe kıyasla aslan, kaplan, sırtlan, pars vs.

Bir kısım âlimler ise öldürülebilir hayvanların sadece hadislerde bildirilenlerle sınırlı olduğunu söylemişlerdir. Ancak değişik hadislerde farklı hayvanların zikredilmesi öldürülecek hayvanların sınırlı olmadığını gösterir. Zarar verme ve saldırgan olma ortak özellikleri olduğu için bunlara benzeyenler de zararlı olduğu sürece öldürülür.)

٨٩٠ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي غَارٍ بِمِنًى إِذْ نَزَلَ عَلَيْهِ وَالْمُرْسَلاتِ وَإِنَّهُ لَيَتْلُوهَا وَإِنِّي لأَتَلَقَّاهَا مِنْ فِيهِ وَإِنَّ فَاهُ لَرَطْبٌ بِهَا إِذْ وَثَبَتْ عَلَيْنَا حَيَّةٌ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اقْتُلُوهَا فَابْتَدَرْنَاهَا فَذَهَبَتْ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وُقِيَتْ شَرَّكُمْ كَمَا وُقِيتُمْ شَرَّهَا ❁

& 890-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte Mina'da bir mağarada iken "Mürselât Suresi" inmişti. Ben, kendisinin ağzından bu sureyi alıyordum. Hz. Peygamber'in ağzı kurumadan birden üzerimize yılan saldırdı. Hz. Peygamber: ***"Bunu öldürün!"*** buyurdu. Hemen üzerine atıldık, ama yılan kaçıp gitti. Bunun üzerine: ***"Sizin onun şerrinden korunduğunuz gibi o da sizin şerrinizden korundu."*** buyurdu.

٨٩١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِلْوَزَغِ فُوَيْسِقٌ وَلَمْ أَسْمَعْهُ أَمَرَ بِقَتْلِهِ ❁

& 891-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Âişe (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.) kelere "fâsıkçık" dedi ama kelerin öldürülme emrini kendisinden duymadım." demiştir.

٨٩٢ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ افْتَتَحَ مَكَّةَ لا هِجْرَةَ وَلَكِنْ جِهَادٌ وَنِيَّةٌ وَإِذَا اسْتُنْفِرْتُمْ فَانْفِرُوا ❁

& 892-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekke'nin fetholunduğu gün: ***"Artık bundan sonra hicret yoktur. Ancak cihad ve*** (iyilikleri kazanmak için) ***niyet vardır. Eğer cihada çağrılırsanız hemen çıkın"*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1273. hadiste gelecektir.)

٨٩٣ عَنِ ابْنِ بُحَيْنَةَ رضي الله عنه قَالَ احْتَجَمَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ مُحْرِمٌ بِلَحْيِ جَمَلٍ فِي وَسَطِ رَأْسِهِ ❁

{&} 893-) İbni Buhayne (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ihramlı iken Lahyu Cemel'de başının ortasından hacamat oldu." demiştir.

(Lahyu Cemel Mekke ile Medine arasında Medine'ye daha yakın bir mevkidir. Hacamat, belirli usullerle vücudun belirli yerlerinden kan almaktır. Hacamat hakkında 1964. hadisin açıklamasına bakınız.)

٨٩٤ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَزَوَّجَ مَيْمُونَةَ وَهُوَ مُحْرِمٌ ❁

894-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ihramlı iken hanımı Meymûne ile nikahlandığı bildirilmiştir.

٨٩٥ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ حُنَيْنٍ أَنَّ عَبْدَاللَّهِ بْنَ الْعَبَّاسِ وَالْمِسْوَرَ بْنَ مَخْرَمَةَ اخْتَلَفَا بِالأَبْوَاءِ فَقَالَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ يَغْسِلُ الْمُحْرِمُ رَأْسَهُ وَقَالَ الْمِسْوَرُ لا يَغْسِلُ الْمُحْرِمُ رَأْسَهُ فَأَرْسَلَنِي عَبْدُاللَّهِ بْنُ الْعَبَّاسِ إِلَى أَبِي أَيُّوبَ الأَنْصَارِيِّ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ بَيْنَ الْقَرْنَيْنِ وَهُوَ يُسْتَرُ بِثَوْبٍ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقَالَ مَنْ هَذَا فَقُلْتُ أَنَا عَبْدُاللَّهِ بْنُ حُنَيْنٍ أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ الْعَبَّاسِ أَسْأَلُكَ كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَغْسِلُ رَأْسَهُ وَهُوَ مُحْرِمٌ فَوَضَعَ أَبُو أَيُّوبَ يَدَهُ عَلَى الثَّوْبِ فَطَأْطَأَهُ حَتَّى بَدَا لِي رَأْسُهُ ثُمَّ قَالَ لإِنْسَانٍ يَصُبُّ عَلَيْهِ اصْبُبْ فَصَبَّ عَلَى رَأْسِهِ ثُمَّ حَرَّكَ رَأْسَهُ بِيَدَيْهِ فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَدْبَرَ وَقَالَ هَكَذَا رَأَيْتُهُ ﷺ يَفْعَلُ ❁

{&} 895-) Abdullah b. Huneyn anlatır: "Abdullah b. Abbâs (r.a.) ile Misver b. Mahrame (r.a.) Ebva denilen yerde anlaşmazlığa düştüler. Abdullah b. Abbâs (r.a.): "İhramlı başını yıkayabilir." dedi. Misver (r.a.) ise: "İhramlı başını yıkayamaz." dedi. Bunun üzerine Abdullah b. Abbâs (r.a.) beni Ebû Eyyûb el-Ensârî (r.a.)'a gönderdi. Kendisini kuyunun başındaki iki direk arasında bir elbise ile perdelenmiş yıkanırken buldum, selâm verdim: "Bu gelen kimdir?" dedi: "Ben, Abdullah b. Huneyn. Abdullah b. Abbâs, beni "Rasûlüllah (s.a.v.) ihramlı iken başını nasıl yıkardı?" diye sormam için sana gönderdi." dedim. Ebû Eyyûb (r.a.) elini elbiseye koyup aşağı indirdi, bu suretle başını gördüm. Sonra kendisine su döken kimseye: "Su dök" dedi. O da başına su döktü. Sonra ellerini öne ve arkaya çekerek başını oğuşturdu: "Rasûlüllah (s.a.v.)'i böyle yaparken gördüm." dedi.

٨٩٦ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ عَامَ الْفَتْحِ وَعَلَى رَأْسِهِ الْمِغْفَرُ فَلَمَّا نَزَعَهُ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ إِنَّ ابْنَ خَطَلٍ مُتَعَلِّقٌ بِأَسْتَارِ الْكَعْبَةِ فَقَالَ اقْتُلُوهُ ❁

{&} 896-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.)'in fetih yılında başında demir miğfer ile Mekke'ye girdiği bildirilmiştir. Miğferi başından çıkardığında bir kimse geldi ve: "İbni Hatal, Kâbe'nin örtüsüne bürünüp saklandı." dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah: ***"Onu yakalayıp öldürün."*** buyurdu.

(İbni Hatal önceleri Müslüman idi hatta vahiy katipliği bile yapmıştı. Efendimiz (a.s.) kendisini zekât toplamak için görevlendirdi. Yanında Ensardan bir Müslüman vardı. Yolda onu öldürdü ve dinden dönüp Mekke'ye gitti. Kendisinin Rasûlüllah (s.a.v.)'i yeren şiir ve şarkılar söyleyen iki cariyesi de vardı. Rasûlüllah (s.a.v.) Mekke'ye girdiğinde umumi af ilan etmiş, ancak dört erkek iki kadın altı kişiyi bu af dışında bırakmıştır. Bunlardan birisi de İbni Hatal'dır. (Umdetu'l-Kârî, VIII. 393)

Süleyman Nedevi öldürülmesi istenilenler hakkında şöyle demektedir: "Hafız Moğoltayi, dört beş kişinin ismini kaydeder. Fakat dayandığı kaynak zayıftır. Umumiyetle siret yazarları, on kişinin ismini kaydederler. İbni İshâk, ancak sekiz kişiden bahseder. Ebû Dâvûd ile Dârekutnî'ye göre bunlar altı kişiden ibarettirler. Buhârî ise yalnız İbni Hatal'ın adını kaydeder. Demek ki, tahkikat derinleştikçe bunların sayısı azalıyor.

Mamafih umumî rivayetlerde bu mahkumların kanlı caniler oldukları kabul ediliyor. Bunların yedisi İslâmiyet'i kabul ederek bağışlanmışlar, üçü idam edilmişlerdi. Bunların içinde Abdullah bin Hatal'ın cariyesi Fertanâ da vardı. Diğer mahkumlar:

Abdullah b. Hatal: Bu mahkum, İslâmiyet'i kabul ettikten sonra bir Müslüman hizmetçiyi öldürdüğü için İslâm Dini'nden çıkarak Mekke'ye sığınmıştı.

Mikyes bin Hubâbe: Bu adamın kardeşi, Ensardan biri tarafından kazara öldürülmüş ve Rasûl-i Ekrem tarafından diyeti verilmişti. Mikyes, zahiren İslâmiyet'i kabul ederek Ensârî'yi hainane bir şekilde öldürdükten sonra Mekke'ye kaçmıştı.

Fertanâ, Mekke'de dansözlük eder ve Müslümanların aleyhine şiirler okurdu." Asr-ı Saadet, I. 349)

٨٩٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ امْرَأَةً مِنْ جُهَيْنَةَ جَاءَتْ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ إِنَّ أُمِّي نَذَرَتْ أَنْ تَحُجَّ فَلَمْ تَحُجَّ حَتَّى مَاتَتْ أَفَأَحُجُّ عَنْهَا قَالَ نَعَمْ حُجِّي عَنْهَا أَرَأَيْتِ لَوْ كَانَ عَلَى أُمِّكِ دَيْنٌ أَكُنْتِ قَاضِيَةً اقْضُوا اللَّهَ فَاللَّهُ أَحَقُّ بِالْوَفَاءِ ❁

897-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Cüheyne kabilesinden bir kadın Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Annem haccetmeyi adamıştı ama haccetmeden ölüverdi. Ben onun yerine haccedebilir miyim?" dedi. Rasûlüllah: ***"Olur, onun yerine haccet. Annenin bir borcu olsa idi sen onu ödeyemez miydin, ne dersin? Allah'a olan borcu öde, Allah borcu ödenmeye daha layıktır."*** buyurdu.

٨٩٨ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ رضي الله عنه قَالَ حُجَّ بِي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا ابْنُ سَبْعِ سِنِينَ ❁

898-) es-Sâib b. Yezid (r.a.): "Yedi yaşımda iken Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte haccettirildim." demiştir.

٨٩٩ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ لَمَّا رَجَعَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ حَجَّتِهِ قَالَ لِأُمِّ سِنَانٍ الأَنْصَارِيَّةِ مَا مَنَعَكِ مِنَ الْحَجِّ قَالَتْ أَبُو فُلانٍ تَعْنِي زَوْجَهَا كَانَ لَهُ نَاضِحَانِ حَجَّ عَلَى أَحَدِهِمَا وَالآخَرُ يَسْقِي أَرْضًا لَنَا قَالَ فَإِنَّ عُمْرَةً فِي رَمَضَانَ تَقْضِي حَجَّةً مَعِي ❁

& 899-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) haccından döndüğünde Ensarlı bir kadın olan Ümmü Sinan (r.a.)'ya: ***"Seni haccetmekten hangi şey alıkoydu?"*** buyurdu. (Kadın da) kocası Ebû Sinan'ı kastederek: "Falancanın babası var ya, işte onun su çeken iki devesi vardı. Bunlardan birisiyle kendisi haccetti, diğeri de arazimizi suluyor." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ramazan'daki bir umre*** (sevapça) ***benimle birlikteki bir hacca eşittir."*** buyurdu." demiştir.

(Ramazan ayında yapılacak umrenin hacca eşit olması, bu aydaki umreden elde edilecek sevabın önemine dikkat çekmek için olabilir. Yoksa üzerinde hac farzı olan bir kimsenin Ramazanda umre yapmasıyla farz yerine gelmiş olamaz. Nitekim bu konuda icma oluşmuştur. Bu tür özendirmelerin bir benzeri, İhlas suresini okumanın Kuran'ın üçte birini okumaya denk olduğunu belirten hadistir.

Hadiste bildirilen hükmün sadece ilgili sahabeye özel bir hüküm mü yoksa ümmetin geneline ait bir hüküm mü olduğu kesin değildir. Aynî, bu konudaki görüşleri zikrettikten sonra hükmün genel olduğunu belirtir.

Hadisteki ifadeler Ebû Dâvûd'da geçen bir hadiste, isminin Ümmü Ma'kıl olduğu bildirilen hanım sahabi için söylenmiştir. (Ebû Dâvûd, Manâsik: 79) Hadisin sonunda Ümmü Ma'kıl (r.a.)'ın: "Hac, hactır, umre de, umredir. Ama bunu da bana Rasûlüllah (s.a.v.) buyurdu. Sadece bana mı özel bilemiyorum." dediği bildirilmektedir. Ümmü Ma'kıl'ın, yukarıdaki hadiste geçen Ümmü Sinan olduğu söylenmektedir. Bakınız. Aynî, VIII. 293)

٩٠٠ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه وَقَدْ غَزَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ غَزْوَةً قَالَ أَرْبَعٌ سَمِعْتُهُنَّ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَوْ قَالَ يُحَدِّثُهُنَّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَأَعْجَبْنَنِي وَآنَقْنَنِي أَنْ لا تُسَافِرَ امْرَأَةٌ مَسِيرَةَ يَوْمَيْنِ لَيْسَ مَعَهَا زَوْجُهَا أَوْ ذُو مَحْرَمٍ وَلا صَوْمَ يَوْمَيْنِ الْفِطْرِ وَالأَضْحَى وَلا صَلاةَ بَعْدَ صَلاتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَلا تُشَدُّ الرِّحَالُ إِلاَّ إِلَى ثَلاثَةِ مَسَاجِدَ مَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَسْجِدِي وَمَسْجِدِ الأَقْصَى ❁

& 900-) Ebû Said (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte on iki gazaya çıkmıştır. Kendisi: "Dört şey vardır ki ben bunları Rasûlüllah (s.a.v.)'den işittim. Benim çok hoşuma gitti, dikkatimi çekti:

Yanında kocası veya nikah düşmeyen bir yakını olmayan bir kadın iki günlük yola çıkamaz.

Ramazan ve Kurban Bayramları olan iki günde oruç tutulamaz.

İkindi namazından sonra Güneş batana değin olan vakit ile, sabah namazından sonra Güneş doğana değin iki vakitte namaz kılınamaz.

Üç mescidden başkasına binekler koşulamaz: Mescid-i Haram, Benim Mescidim ve Mescid-i Aksa" demiştir.

(Hadisin ilk bölümü için 580. hadisin açıklamasına bakınız.)

٩٠١ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى شَيْخًا يُهَادَى بَيْنَ ابْنَيْهِ قَالَ مَا بَالُ هَذَا قَالُوا نَذَرَ أَنْ يَمْشِيَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ عَنْ تَعْذِيبِ هَذَا نَفْسَهُ لَغَنِيٌّ وَأَمَرَهُ أَنْ يَرْكَبَ ❁

& 901-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) iki oğlu arasına girmiş dayanarak yürüyen yaşlı bir kimseyi gördü: ***"Bu kimsenin hali nedir?"*** buyurdu, onlar da: "Yürüyerek Kâbe'ye gitmeye adak adadı" dediler. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu kimsenin nefsine işkence çektirmesine Allah'ın ihtiyacı yoktur."*** buyurdu ve bineğe binmesini emretti.

٩٠٢ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضي الله عنه قَالَ نَذَرَتْ أُخْتِي أَنْ تَمْشِيَ إِلَى بَيْتِ اللَّهِ وَأَمَرَتْنِي أَنْ أَسْتَفْتِيَ لَهَا النَّبِيَّ ﷺ فَاسْتَفْتَيْتُهُ فَقَالَ ﷺ لِتَمْشِ وَلْتَرْكَبْ ❁

& 902-) Ukbe b. Âmir (r.a.): "Kız kardeşim Beytullah'a yürüyerek gitmeye adakta bulunmuştu. Bunun durumunu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e soruvermesini bana emretti. (Çünkü kendisi bunu yerine getiremeyecek şekilde zayıf idi.) Ben de durumunu sordum, Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Yürüsün*** (yorulduğunda da) ***bineğe binsin."*** buyurdu" demiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب فَضَائِلِ الْمَدِينَة

29-) Medine'nin Faziletleri Bölümü

٩٠٣ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْمَدِينَةُ حَرَمٌ مِنْ كَذَا إِلَى كَذَا لا يُقْطَعُ شَجَرُهَا وَلا يُحْدَثُ فِيهَا حَدَثٌ مَنْ أَحْدَثَ حَدَثًا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ❁

& 903-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Medine şuradan şuraya kadar dokunulmazdır (haremdir,) ağacı kesilmez, içerisinde Kur'ân ve Sünnet'e ters iş (bid'at) yapılmaz. Kim Kur'ân ve Sünnet'e aykırı iş yaparsa Allah'ın, Meleklerin ve bütün insanların lâneti onun üzerine olsun."*** buyurmuştur.

(Haremeyn konusunda hac bölümünün baş kısmındaki açıklamaya bakınız.)

٩٠٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ حُرِّمَ مَا بَيْنَ لابَتَيِ الْمَدِينَةِ عَلَى لِسَانِي قَالَ وَأَتَى النَّبِيُّ ﷺ بَنِي حَارِثَةَ فَقَالَ أُرَاكُمْ يَا بَنِي حَارِثَةَ قَدْ خَرَجْتُمْ مِنَ الْحَرَمِ ثُمَّ الْتَفَتَ فَقَالَ بَلْ أَنْتُمْ فِيهِ ❁

904 Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Medine'nin iki taşlığının arası benim dilim üzerinde dokunulmaz bölge (harem) kılınmıştır."*** buyurmuştur.

Yine Ebû Hureyre (r.a.) anlatır ki: "Hariseoğulları Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelmişlerdi, onlara: ***"Ey Hariseoğulları, sizin harem bölgesinin dışına çıktığınız kanaatindeyim."*** buyurdu. Daha sonra bu kanaatinden döndü (Onların harem sınırları içerisinde olduğuna kanaat getirdi) ve: ***"Hayır siz harem bölgesinin içerisinde kalıyorsunuz."*** buyurdu.

٩٠٥ عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ مَا عِنْدَنَا شَيْءٌ إِلاَّ كِتَابُ اللَّهِ وَهَذِهِ الصَّحِيفَةُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ الْمَدِينَةُ حَرَمٌ مَا بَيْنَ عَائِرٍ إِلَى كَذَا مَنْ أَحْدَثَ فِيهَا حَدَثًا أَوْ آوَى مُحْدِثًا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلاَئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ لا يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلا عَدْلٌ وَقَالَ ذِمَّةُ الْمُسْلِمِينَ وَاحِدَةٌ فَمَنْ أَخْفَرَ مُسْلِمًا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلاَئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ لا يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلا عَدْلٌ وَمَنْ تَوَلَّى قَوْمًا بِغَيْرِ إِذْنِ مَوَالِيهِ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلاَئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ لا يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلا عَدْلٌ ❁

905-) Hz. Ali (r.a.): "Yanımızda Allah'ın Kitabı ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'den yazılmış şu sayfadan başka bir şey (yazılı bir vesika) yoktur. Yazı şudur: ***"Medine şehri Âir Dağı ile şuraya kadar olan bölgenin arası dokunulmaz bölgedir. Kim bu bölgede Kur'ân ve Sünnet'e ters iş yapar, yahut böyle bir kimseyi barındırıp korursa Allah'ın, Meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun, kendisinin ne farzı ne de nafilesi kabul olunur. Müslümanların verdikleri güvence sözü (zimmeti) birdir. Dolayısıyla kim bir Müslümanın güvence sözünü çiğner, bozarsa Allah'ın, Meleklerin ve tüm insanların laneti onun üzerine olsun. Kendisinin ne farzı ne de nafilesi kabul olunur. Kim dostluk ve yardımlaşma anlaşması yaptıkları kimselere (Mevlâsına) bildirmeden / izin almadan bir kavm ile dostluk ve yardımlaşma yaparsa Allah'ın, Meleklerin ve tüm insanların laneti üzerine olsun, kendisinin ne farzı ne de nafilesi kabul olunur."*** demiştir.

(Hz. Ali Efendimizin yanında bulunan yazılı sayfa için 1301. hadise bakabilirsiniz.)

٩٠٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُمِرْتُ بِقَرْيَةٍ تَأْكُلُ الْقُرَى يَقُولُونَ يَثْرِبُ وَهِيَ الْمَدِينَةُ تَنْفِي النَّاسَ كَمَا يَنْفِي الْكِيرُ خَبَثَ الْحَدِيدِ ❁

{&} 906-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ben öyle bir beldeye*** (Hicretle) ***emrolundum ki bu belde diğer beldelere galip gelir*** (Münafıklar) ***bu beldeye "Yesrib" derler. Bu belde Medine'dir, insanların*** (kötülerini) ***demirci körüğünün demirin kirini giderdiği gibi giderir."*** buyurdu." demiştir.

٩٠٧ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ رضي الله عنه أَقْبَلْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ تَبُوكَ حَتَّى أَشْرَفْنَا عَلَى الْمَدِينَةِ فَقَالَ هَذِهِ طَابَةٌ ❁

907-) Ebû Humeyd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte Tebuk'ten dönmüştük, nihayet Medine'yi ileriden gördüğümüzde: ***"İşte Tâbe"*** buyurdu." demiştir.

(Tâbe, Medine'nin diğer adıdır. Güzel, hoş anlamına gelmektedir. Hadisin geniş bir benzeri 754. hadiste geçmişti.)

٩٠٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ يَتْرُكُونَ الْمَدِينَةَ عَلَى خَيْرِ مَا كَانَتْ لا يَغْشَاهَا إِلاَّ الْعَوَافِ يُرِيدُ عَوَافِيَ السِّبَاعِ وَالطَّيْرِ وَآخِرُ مَنْ يُحْشَرُ رَاعِيَانِ مِنْ مُزَيْنَةَ يُرِيدَانِ الْمَدِينَةَ يَنْعِقَانِ بِغَنَمِهِمَا فَيَجِدَانِهَا وُحُوشًا حَتَّى إِذَا بَلَغَا ثَنِيَّةَ الْوَدَاعِ خَرَّا عَلَى وُجُوهِهِمَا ❁

& 908-) Ebû Hureyre (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Medine'yi olanca güzelliğiyle bırakıp giderler. Yırtıcı hayvan ve kuşlardan başkası yaşamayacak. En son haşrolunanlar ise Müzeyne kabilesinden iki çoban olacaktır. Koyunlarını sürüp gelirler ama burasını bomboş bulurlar, sonunda Veda Tepesi'ne vardıklarında onlar da yüzüstü yıkılırlar."*** diye buyururken işittim." demiştir.

٩٠٩ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ أَبِي زُهَيْرٍ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ تُفْتَحُ الْيَمَنُ فَيَأْتِي قَوْمٌ يُبِسُّونَ فَيَتَحَمَّلُونَ بِأَهْلِهِمْ وَمَنْ أَطَاعَهُمْ وَالْمَدِينَةُ خَيْرٌ لَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ وَتُفْتَحُ الشَّأْمُ فَيَأْتِي قَوْمٌ يُبِسُّونَ فَيَتَحَمَّلُونَ بِأَهْلِيهِمْ وَمَنْ أَطَاعَهُمْ وَالْمَدِينَةُ خَيْرٌ لَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ وَتُفْتَحُ الْعِرَاقُ فَيَأْتِي قَوْمٌ يُبِسُّونَ فَيَتَحَمَّلُونَ بِأَهْلِيهِمْ وَمَنْ أَطَاعَهُمْ وَالْمَدِينَةُ خَيْرٌ لَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ❁

& 909-) Süfyân b. Ebû Züheyr (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Yemen diyarı fetholunur, bir kısım topluluk gelir. Bineklerini koşturup ailelerini ve kendilerine uyanları yüklenir*** (oraya) ***götürürler ama bilselerdi Medine kendileri için daha hayırlıdır. Şam diyarı da fetholunur, bir kısım topluluk gelir bineklerini koşturur ailelerini ve kendilerine uyanları yüklenir*** (oraya) ***götürürler ama bilselerdi Medine kendileri için daha hayırlıdır. Irak diyarı da fetholunur, bir kısım topluluk gelir bineklerini sürerler ailelerini ve kendilerine uyanları yüklenir*** (oraya) ***götürürler ama bilselerdi Medine kendileri için daha hayırlıdır."*** diye buyururken işittim." demiştir.

٩١٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ الإِيمَانَ لَيَأْرِزُ إِلَى الْمَدِينَةِ كَمَا تَأْرِزُ الْحَيَّةُ إِلَى جُحْرِهَا ❁

& 910-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Tıpkı yılanın yuvasına sığınıp çekildiği gibi İman, Medine'ye sığınıp çekilir."*** buyurmuştur.

٩١١ عَنْ سَعْدٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لا يَكِيدُ أَهْلَ الْمَدِينَةِ أَحَدٌ إِلاَّ انْمَاعَ كَمَا يَنْمَاعُ الْمِلْحُ فِي الْمَاءِ ❁

& 911-) Sa'd b. Ebî Vakkas (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Medineliler'e oyun kuran bir kimse kesinlikle tuzun suda eridiği gibi eriyip biter."*** diye buyururken işittim." demiştir.

٩١٢ عَنْ أُسَامَةَ رضي الله عنه قَالَ أَشْرَفَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى أُطُمٍ مِنْ آطَامِ الْمَدِينَةِ فَقَالَ هَلْ تَرَوْنَ مَا أَرَى إِنِّي لأَرَى مَوَاقِعَ الْفِتَنِ خِلالَ بُيُوتِكُمْ كَمَوَاقِعِ الْقَطْرِ ❁

& 912-) Üsâme b. Zeyd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine'nin yüksek binalarından bir binanın üzerine çıktı ve: ***"Benim gördüğümü görüyor musunuz, şüphesiz ben evlerinizin aralarına, yağmurun yağdığı gibi fitnelerin yağdığını görmekteyim."*** buyurdu." demiştir.

(Hadiste geçen "Utum" kelimesi, yüksek bina, köşk anlamına geldiği gibi, kale anlamına da gelir. Ayrıca "Eşrafe" fiili "Alâ" harfi ile kullanıldığında, yukarıdan bir şeye baktı anlamına gelir.

Buna göre hadisi değişik şekilde çeviri yapmak mümkündür:

Medine'nin kalelerinden bir kaleye çıktı...

Medine'nin yüksek binalarından bir binaya yukarıdan baktı... Buna göre Efendimiz yukarıdaki fitnelerle ilgili sözünü, yüksek bir binaya bakarak söylemiştir. Böylece yüksek binalara vurgu yapılmış olur.

Ayrıca "Mevâkı'" kelimesi mekan ismi olarak kullanıldığında, bir şeyin düştüğü yer anlamına geldiği gibi, mastar olarak kullanıldığında, bir şeyin inmesi, düşmesi anlamına da gelir. Buna göre hadisin anlamı:

"Fitnelerin indiği yerleri, yağmurun indiği yerler gibi görmekteyim" şeklinde olur. Bu şekildeki bir anlam ise fitnelerin indiği yerde, yağmurun inip de iz bıraktığı yer gibi fitne izlerinin kalacağı, dolayısıyla fitnenin etkisinin vurgulandığını söyleyebiliriz. Yukarıdaki çeviride ise fitnenin sağnak bir şekilde indiği vurgulanmış olur.)

٩١٣ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لا يَدْخُلُ الْمَدِينَةَ رُعْبُ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ لَهَا يَوْمَئِذٍ سَبْعَةُ أَبْوَابٍ عَلَى كُلِّ بَابٍ مَلَكَانِ ❁

913-) Ebû Bekre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Medine'ye Mesih Deccâl korkusu giremez, Medine'nin o gün yedi kapısı vardır ki her bir kapıda iki melek bulunur."*** buyurmuştur.

(Deccâl hakkında 1305. hadis ve açıklamasına bakınız.)

٩١٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى أَنْقَابِ الْمَدِينَةِ مَلائِكَةٌ لا يَدْخُلُهَا الطَّاعُونُ وَلا الدَّجَّالُ ❁

{&} 914-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Medine'nin geçitlerinin üzerinde Melekler bulunur. Tâûn hastalığı ve Deccâl, Medine'ye giremez."*** buyurdu." demiştir.

٩١٥ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيْسَ مِنْ بَلَدٍ إِلاَّ سَيَطَؤُهُ الدَّجَّالُ إِلاَّ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةَ لَيْسَ لَهُ مِنْ نِقَابِهَا نَقْبٌ إِلاَّ عَلَيْهِ الْمَلائِكَةُ صَافِّينَ يَحْرُسُونَهَا ثُمَّ تَرْجُفُ الْمَدِينَةُ بِأَهْلِهَا ثَلاثَ رَجَفَاتٍ فَيُخْرِجُ اللَّهُ كُلَّ كَافِرٍ وَمُنَافِقٍ ❁

& 915-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Mekke ve Medine dışında Deccâl'ın ayak basmadığı hiçbir belde kalmayacaktır. Deccâl'ın girmek istediği her geçitte Medine'yi koruyan saf tutmuş Melekler bulunacaktır. Sonra Medine, halkıyla üç defa sallanacak ve Allah tüm kâfir ve münafıkları çıkaracaktır."*** buyurmuştur.

٩١٦ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَدِيثًا طَوِيلاً عَنِ الدَّجَّالِ فَكَانَ فِيمَا حَدَّثَنَا بِهِ أَنْ قَالَ يَأْتِي الدَّجَّالُ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْهِ أَنْ يَدْخُلَ نِقَابَ الْمَدِينَةِ بَعْضَ السِّبَاخِ الَّتِي بِالْمَدِينَةِ فَيَخْرُجُ إِلَيْهِ يَوْمَئِذٍ رَجُلٌ هُوَ خَيْرُ النَّاسِ أَوْ مِنْ خَيْرِ النَّاسِ فَيَقُولُ أَشْهَدُ أَنَّكَ الدَّجَّالُ الَّذِي حَدَّثَنَا عَنْكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَدِيثَهُ فَيَقُولُ الدَّجَّالُ أَرَأَيْتَ إِنْ قَتَلْتُ هَذَا ثُمَّ أَحْيَيْتُهُ هَلْ تَشُكُّونَ فِي الأَمْرِ فَيَقُولُونَ لا فَيَقْتُلُهُ ثُمَّ يُحْيِيهِ فَيَقُولُ حِينَ يُحْيِيهِ وَاللَّهِ مَا كُنْتُ قَطُّ أَشَدَّ بَصِيرَةً مِنِّي الْيَوْمَ فَيَقُولُ الدَّجَّالُ أَقْتُلُهُ فَلا أُسَلَّطُ عَلَيْهِ ❁

& 916-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Deccâl hakkında bize uzun uzun sözler etti. Bize söylediği sözler içerisinde şöyle de demiştir: ***"Medine geçitlerinden girmesi kendisine yasaklandığı halde Deccâl çıkıp gelir ve Medine'de bulunan bir kısım verimsiz çorak araziye konaklar, bu zamanda insanların en iyisi*** veya ***insanların en iyilerinden olan bir kimse onun karşısına çıkar ve: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in bildirdiği Deccâl'in sen olduğuna şahitlik ederim." der. Bunun üzerine Deccâl: "Ne dersiniz, şimdi ben bunu öldürsem sonra da diriltsem bu davamda benim hakkımda şüphe eder misiniz?" der. Onlar: "Hayır şüphe etmeyiz." derler. Deccâl hemen bu zatı öldürür, sonra da tekrar diriltir. Dirilttiğinde bu zat: "Allah'a yemin olsun ki bugünkü kadar benim*** (senin Deccâl olduğun hakkındaki) ***görüşüm asla böyle kuvvetli olmamıştır." der. Sonunda Deccâl: "Onu öldürüyorum ama hakimiyetim altına alamıyorum." der."*** demiştir.

(Hadisi Müslim'den rivayet eden ravi Ebû İshak İbrahim b. Süfyân: "Bu kimsenin Hızır (a.s.) olduğu söylenir." demiştir. Müslim, Fiten: 112)

٩١٧ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه جَاءَ أَعْرَابِيٌّ النَّبِيَّ ﷺ فَبَايَعَهُ عَلَى الإِسْلامِ فَجَاءَ مِنَ الْغَدِ مَحْمُومًا فَقَالَ أَقِلْنِي فَأَبَى ثَلاثَ مِرَارٍ فَقَالَ الْمَدِينَةُ كَالْكِيرِ تَنْفِي خَبَثَهَا وَيَنْصَعُ طَيِّبُهَا ❁

{&} 917-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Çöl halkından bir kimse, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelerek İslâm üzere biat edip söz verdi. Ertesi gün de sıtmaya tutulmuş bir vaziyette çıkıp geldi ve: "Biatımı feshet" dedi. Hz. Peygamber kabul etmedi. Bunu üç defa söyledi, sonunda Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Medine demirci körüğü gibidir. Kirlisini dışarı atar, temiz olanı ise tertemiz olarak kalır."*** buyurdu." demiştir.

(Bu konuda 735. hadis ve açıklamasına bakınız.)

٩١٨ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اللَّهُمَّ اجْعَلْ بِالْمَدِينَةِ ضِعْفَيْ مَا جَعَلْتَ بِمَكَّةَ مِنَ الْبَرَكَةِ ❁

& 918-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah'ım, Mekke'ye verdiğin bereketin iki katını Medine'ye ver."*** buyurmuştur.

٩١٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمَدِينَةَ وُعِكَ أَبُو بَكْرٍ وَبِلَالٌ فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ إِذَا أَخَذَتْهُ الْحُمَّى يَقُولُ

كُلُّ امْرِئٍ مُصَبَّحٌ فِي أَهْلِهِ وَالْمَوْتُ أَدْنَى مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ

وَكَانَ بِلَالٌ إِذَا أُقْلِعَ عَنْهُ الْحُمَّى يَرْفَعُ عَقِيرَتَهُ يَقُولُ

أَلَا لَيْتَ شِعْرِي هَلْ أَبِيتَنَّ لَيْلَةً بِوَادٍ وَحَوْلِي إِذْخِرٌ وَجَلِيلُ

وَهَلْ أَرِدَنْ يَوْمًا مِيَاهَ مَجَنَّةٍ وَهَلْ يَبْدُوَنْ لِي شَامَةٌ وَطَفِيلُ

قَالَ اللَّهُمَّ الْعَنْ شَيْبَةَ بْنَ رَبِيعَةَ وَعُتْبَةَ بْنَ رَبِيعَةَ وَأُمَيَّةَ بْنَ خَلَفٍ كَمَا أَخْرَجُونَا مِنْ أَرْضِنَا إِلَى أَرْضِ الْوَبَاءِ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيْنَا الْمَدِينَةَ كَحُبِّنَا مَكَّةَ أَوْ أَشَدَّ اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي صَاعِنَا وَفِي مُدِّنَا وَصَحِّحْهَا لَنَا وَانْقُلْ حُمَّاهَا إِلَى الْجُحْفَةِ قَالَتْ وَقَدِمْنَا الْمَدِينَةَ وَهِيَ أَوْبَأُ أَرْضِ اللَّهِ قَالَتْ فَكَانَ بُطْحَانُ يَجْرِي نَجْلًا تَعْنِي مَاءً آجِنًا ❁

{&} 919-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Medine'ye geldiğinde Ebû Bekir ve Bilal sıtma hastalığına tutuldu. Ebû Bekir sıtmaya tutulduğunda (Ben: "Kendini nasıl hissediyorsun babacığım?" dedim): "Herkese ailesi içerisinde "sabahın hayrola" diye selâmlanır. Halbuki ölüm ona ayakkabısının bağından daha yakındır." diye şiirle cevap veriyordu.

Bilal de sıtma nöbetinden ayılınca sesini yükselterek:

"Ah bir bilsem acaba Mekke vadisinde etrafımı
İzhir ve Celil otu sarmış halde bir gece olsun
Geceleyebilir miyim ki? Elbet bir gün olur da
Mecenne suyuna, su almaya varır mıyım ki?
Elbet bir gün Şâme ve Tafil Dağları bana görünür mü ki?" şeklindeki beyitleri söylüyordu.

Yine: "Allah'ım, Şeybe b. Rabia'ya, Utbe b. Rabia'ya, Ümeyye b. Halef'e bizi arazimizden, salgın hastalık olan yere çıkardıkları gibi Sen de onlara lanet eyle." demişti. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle dua etti: ***"Allah'ım, Mekke sevgimiz gibi bize Medine'yi de sevdir, veya ondan daha fazla sevdir. Allah'ım*** (ölçeklerimiz olan) ***müddümüzü ve sa'ımızı bize bereketli kıl. Medine'yi bize sağlıklı kıl ve sıtmasını da*** (Mekke'nin) ***Cuhfe'sine gönder."***

Hz. Âişe validemiz: "Medine'ye geldik ki burası Allah'ın en salgın hastalıklı arazisi idi" demiştir Yine: "Buthân Vadisi'nden tadı bozuk bir su akardı." demiştir.

(Cuhfe, Mekke'ye yaklaşık 187 km. uzaklığında bir yerin adıdır, buradan sonra Mekke'nin harem bölgesi başlar. Vebanın Cuhfe'ye gitmesi için dua edilmesi, buradan ötesi o dönem Müslümanları memleketlerinden süren ve bu zorluklarla karşılaşmalarına neden olan müşriklerin diyarı olmasındandır. Medine bu dua ile güzelleşmiş, havası ve suyu tatlı olmuştur. Veba hastalığı Cuhfe'ye gitmiştir. 2180. hadise bakınız. Veba hastalığı için 1451. hadisin açıklamasına bakınız.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الصَّوْمِ

30-) Oruç Bölümü

٩٢٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ الصِّيَامُ جُنَّةٌ فَلا يَرْفُثْ وَلا يَجْهَلْ وَإِنِ امْرُؤٌ قَاتَلَهُ أَوْ شَاتَمَهُ فَلْيَقُلْ إِنِّي صَائِمٌ مَرَّتَيْنِ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ يَتْرُكُ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ وَشَهْوَتَهُ مِنْ أَجْلِي الصِّيَامُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا ❁

{&} 920-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Oruç kalkandır.*** (Oruçlu) ***kötü söz söylemez, cahilce davranmaz. Bir kimse kendisi ile dövüşür veya sataşırsa o -iki defa-: "Ben oruçluyum" desin. Canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki oruçlu bir kimsenin ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha güzeldir.***

(Allah şöyle buyurmuştur: "Kulum) **Benim için yemesini, içmesini ve şehvetini terk etmektedir. Oruç Benim içindir, onu Ben değerlendiririm. Sevabın karşılığı on kata kadar artar."** buyurmuştur.

٩٢١ عَنْ سَهْلٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَابًا يُقَالُ لَهُ الرَّيَّانُ يَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ يُقَالُ أَيْنَ الصَّائِمُونَ فَيَقُومُونَ لا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ فَإِذَا دَخَلُوا أُغْلِقَ فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ أَحَدٌ ❁

& 921-) Sehl (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Cennette "Reyyân" denilen bir kapı vardır ki bu kapıdan kıyamet günü oruç tutanlar girer, onlardan başka hiçbir kimse giremez. "Oruç tutanlar nerede?" denilir. Onlar da ayağa kalkarlar. Bu kapıdan onlardan başka bir kimse giremez. Kapıdan girdiklerinde kapı kilitlenir, artık hiçbir kimse giremez."*** buyurmuştur.

٩٢٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ نُودِيَ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ يَا عَبْدَ اللَّهِ هَذَا خَيْرٌ فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّلاةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّلاةِ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجِهَادِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصِّيَامِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الرَّيَّانِ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّدَقَةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ رضي الله عنه بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا عَلَى مَنْ دُعِيَ مِنْ تِلْكَ الأَبْوَابِ مِنْ ضَرُورَةٍ فَهَلْ يُدْعَى أَحَدٌ مِنْ تِلْكَ الأَبْوَابِ كُلِّهَا قَالَ نَعَمْ وَأَرْجُو أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ ❁

{&} 922-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim Allah yolunda iki çift / iki çeşit infakta bulunursa, cennet kapılarından: "Ey Allah'ın kulu bu bir hayırdır" diye nida olunur. Kim namaz ehli ise o, namaz kapısından çağrılır, kim cihad ehli ise o, cihad kapısından çağrılır, kim oruç ehli ise o, Reyyân kapısından çağrılır, kim de sadaka ehlinden ise o da, sadaka kapısından çağrılır."*** buyurdu. Bunun üzerine Ebû Bekir (r.a.): "Ey Allah'ın Rasûlü, annem babam sana feda olsun, bu kapılardan (yalnızca birisinden) çağrılan kimse-

nin kaybedeceği bir şey yoktur. (Artık cennete girmiştir.) Acaba bir kimse bu kapıların hepsinden de çağrılabilir mi?" dedi: ***"Tabi, ben senin onlardan olacağını umuyorum."*** buyurdu."

٩٢٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا جَاءَ رَمَضَانُ فُتِحَتْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ ❁

& 923-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ramazan geldiğinde cennet kapıları açılır."*** buyurmuştur.

٩٢٤ وعنه رضي الله عنه في رواية: قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا دَخَلَ شَهْرُ رَمَضَانَ فُتِّحَتْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ جَهَنَّمَ وَسُلْسِلَتِ الشَّيَاطِينُ ❁

{&} 924-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette ise: Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ramazan ayı girdiğinde semanın kapıları açılır, cehennemin kapıları kilitlenir, şeytanlar da zincire vurulur."*** buyurmuştur.

٩٢٥ عَنِ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَصُومُوا وَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَأَفْطِرُوا فَإِنْ غُمَّ عَلَيْكُمْ فَاقْدُرُوا لَهُ يعني لِهِلالِ رَمَضَانَ ❁

925-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Hilali gördüğünüzde orucu tutunuz, tekrar gördüğünüzde de artık oruç tutmayıp*** (bayram yapınız) ***ancak hava size bulutlu olursa Ramazan hilalini*** (otuzuncu gün görmüş) ***olarak sayınız."*** diye buyururken işittim." demiştir.

٩٢٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ ❁

926-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim yalan sözü bırakmaz ise onun yeme ve içmesini bırakmasına Allah'ın ihtiyacı yoktur."*** buyurdu." demiştir.

٩٢٧ وعنه رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ اللَّهُ كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ لَهُ إِلاَّ الصِّيَامَ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ وَإِذَا كَانَ يَوْمُ صَوْمِ أَحَدِكُمْ فَلا يَرْفُثْ وَلا يَصْخَبْ فَإِنْ سَابَّهُ أَحَدٌ أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ إِنِّي امْرُؤٌ صَائِمٌ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ يَفْرَحُهُمَا إِذَا أَفْطَرَ فَرِحَ وَإِذَا لَقِيَ رَبَّهُ فَرِحَ بِصَوْمِهِ ❁

& 927-) Yine Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Yüce Allah: "*Âdemoğlu'nun oruç dışındaki her çalışmasının bir değeri vardır. Ama orucun değerlendirmesi Benim'dir, onu Ben değerlendiririm." *buyurmuştur.***

Oruç bir kalkandır. Sizden biriniz oruç gününde olduğunda kötü söz söylemesin, tartışıp dalaşmasın, eğer birisi onunla dövüşür veya ona sataşırsa: "Ben oruçlu bir

kimseyim." desin. Muhammed'in canı elinde olan Allah'a yemin olsun ki, oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha güzeldir.

Oruç tutan kimse için iki sevinç vardır: Orucu açtığında sevinir, oruçlu olarak Rabb'ine kavuştuğunda sevinir." buyurdu." demiştir.

٩٢٨ عَنْ عَبْدِاللَّه رضي الله عنه فَقَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنِ اسْتَطَاعَ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ فَإِنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ ❁

928-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte idik: ***"Kim evlenebilirse, evlensin. Çünkü evlilik, gözü haramdan daha iyi çevirir, namusu da daha iyi korur. Ancak kim evlenemiyorsa oruç tutsun. Çünkü oruç, şehveti keser."*** buyurdu." demiştir.

٩٢٩ عَنْ عَبْدِاللَّه بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّه ﷺ قَالَ الشَّهْرُ تِسْعٌ وَعِشْرُونَ لَيْلَةً فَلا تَصُومُوا حَتَّى تَرَوْهُ فَإِنْ غُمَّ عَلَيْكُمْ فَأَكْمِلُوا الْعِدَّةَ ثَلاثِينَ ❁

{&} 929-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Ay, yirmi dokuz gecedir. Hilâli görmedikçe oruç tutmayınız. Eğer size hava bulutlu olursa sayıyı otuza tamamlayınız."*** buyurduğu rivayet edilmiştir.

٩٣٠ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ آلَى مِنْ نِسَائِهِ شَهْرًا فَلَمَّا مَضَى تِسْعَةٌ وَعِشْرُونَ يَوْمًا غَدَا أَوْ رَاحَ فَقِيلَ لَهُ إِنَّكَ حَلَفْتَ أَنْ لا تَدْخُلَ شَهْرًا فَقَالَ إِنَّ الشَّهْرَ يَكُونُ تِسْعَةً وَعِشْرِينَ يَوْمًا ❁

& 930-) Ümmü Seleme (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir ay hanımlarının yanına girmeyeceğine yemin etmişti. Yirmi dokuz gün geçtiğinde sabahleyin veya akşamleyin yanlarına girdi. Kendisine: "Sen bir ay girmeyeceğine yemin etmiştin?" denildi. O da: ***"Ay, yirmidokuz gün olur."*** buyurdu.

٩٣١ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ شَهْرَانِ لا يَنْقُصَانِ شَهْرَا عِيدٍ رَمَضَانُ وَذُو الْحَجَّةِ ❁

& 931-) Ebû Bekre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İki ay vardır ki*** (sayıları otuzdan az olsa da sevapları) ***eksilmez: Bunlar, her ikisi de bayram ayı olan Ramazan ve Zü'l-Hicce ayıdır."*** buyurmuştur.

٩٣٢ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ إِنَّا أُمَّةٌ أُمِّيَّةٌ لا نَكْتُبُ وَلا نَحْسُبُ الشَّهْرُ هَكَذَا وَهَكَذَا يَعْنِي مَرَّةً تِسْعَةً وَعِشْرِينَ وَمَرَّةً ثَلاثِينَ ❁

& 932-) İbni Ömer (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Bizler okuma-yazma bilmeyen bir milletiz. Ne yazar, ne de hesap ederiz*** (on parmağını üç defa gösterdi ve) ***ay, ya böyledir*** (tekrar on parmaklarını üç defa gösterip üçüncüsünde dokuz parmağını gösterdi) ***ya da böyledir."*** buyurduğu bununla otuz ve yirmi dokuzu belirttiği rivayet olunmuştur.

٩٣٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لا يَتَقَدَّمَنَّ أَحَدُكُمْ رَمَضَانَ بِصَوْمِ يَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ إِلاَّ أَنْ يَكُونَ رَجُلٌ كَانَ يَصُومُ صَوْمَهُ فَلْيَصُمْ ذَلِكَ الْيَوْمَ ❁

& 933-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizden biriniz asla Ramazan orucunu bir veya iki gün önce tutmasın. Ancak bir kimsenin tutageldiği orucu varsa bu hariç o bugünde de tutsun."*** buyurmuştur.

(Ramazan'dan bir gün önce oruç tutmanın yasaklığı, sınırları Allah tarafından belirlenen bir ibadetin ileride yanlış bir âdet haline gelerek sınırlarının değişmemesi içindir. Çünkü nafile bir ibadetle farz bir ibadet birbiriyle birleşip farz ibadetin sınırı artmış ve değişmiş olacaktır ki Hıristiyanlar böyle yaparak oruç günlerini artırmışlardır. Umdetu'l-Kârî, Aynî, IX. 24)

٩٣٤ عَنِ الْبَرَاءِ رضي الله عنه قَالَ كَانَ أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ ﷺ إِذَا كَانَ الرَّجُلُ صَائِمًا فَحَضَرَ الإِفْطَارُ فَنَامَ قَبْلَ أَنْ يُفْطِرَ لَمْ يَأْكُلْ لَيْلَتَهُ وَلا يَوْمَهُ حَتَّى يُمْسِيَ وَإِنَّ قَيْسَ بْنَ صِرْمَةَ الأَنْصَارِيَّ كَانَ صَائِمًا فَلَمَّا حَضَرَ الإِفْطَارُ أَتَى امْرَأَتَهُ فَقَالَ لَهَا أَعِنْدَكِ طَعَامٌ قَالَتْ لا وَلَكِنْ أَنْطَلِقُ فَأَطْلُبُ لَكَ وَكَانَ يَوْمَهُ يَعْمَلُ فَغَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ فَجَاءَتْهُ امْرَأَتُهُ فَلَمَّا رَأَتْهُ قَالَتْ خَيْبَةً لَكَ فَلَمَّا انْتَصَفَ النَّهَارُ غُشِيَ عَلَيْهِ فَذُكِرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ﴾فَفَرِحُوا بِهَا فَرَحًا شَدِيدًا وَنَزَلَتْ ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الأَسْوَدِ﴾

934-) el-Berâ b. Âzib (r.a.) anlatır: "Muhammed (s.a.v.)'in ashabının (oruç uygulaması şöyle idi) bir kimse oruçlu olup iftar vakti geldiğinde iftardan önce uyursa ertesi gün akşama değin ne gece ne de gündüz bir şey yiyemezdi. Ensar'dan Kays b. Sırme (r.a.) oruçlu idi. İftar vakti geldiğinde hanımının yanına gelip: "Yanında yiyecek bir şeyler var mı?" dedi. Hanımı: "Yok ama sana bir şeyler bulmaya gideyim." dedi. O gün kendisi iş görmüş (yorgun idi) bu nedenle orada uyuyuverdi, derken hanımı geldi. Onu uyumuş görünce: "Sana yazık oldu" dedi. Ertesi gün, gündüzün ortasında Kays b. Sırme bayıldı. Onun bu durumu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e söylenildi. Bunun üzerine **«Oruç gecesinde kadınlarınıza yaklaşmak size helâl kılındı. Onlar sizin için bir elbise siz de onlar için bir elbisesiniz. Allah nefislerinize karşı zafiyet göstermekte olduğunuzu bildi de tevbenizi kabul etti, sizi bağışladı. Artık onlara yaklaşabilirsiniz. Allah'ın sizin için yazdığını isteyin...»** (Bakara: 187) ayeti indi, ayetin inmesi nedeniyle sahabiler çok sevindiler. Arkasından da **«Beyaz iplik siyah iplikten ayırt edilinceye kadar artık yiyip içiniz...»** (Bakara: 187) kısmı indi."

٩٣٥ عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رضي الله عنه قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الأَسْوَدِ عَمَدْتُ إِلَى عِقَالٍ أَسْوَدَ وَإِلَى عِقَالٍ أَبْيَضَ فَجَعَلْتُهُمَا تَحْتَ وِسَادَتِي فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ فِي اللَّيْلِ فَلاَ يَسْتَبِينُ لِي فَغَدَوْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَذَكَرْتُ لَهُ ذَلِكَ فَقَالَ إِنَّمَا ذَلِكَ سَوَادُ اللَّيْلِ وَبَيَاضُ النَّهَارِ ❁

& 935-) Adiy b. Hâtim (r.a.): **"«Beyaz iplik siyah iplikten ayırt edilinceye kadar artık yiyiniz içiniz...»** (Bakara: 187) ayeti inince bir siyah bir de beyaz ip alıp yastığımın altına koydum, gece bunlara bakmaya başladım, ama bunlar bana açıkça görülmüyordu. Sabahleyin Rasûlüllah (s.a.v.)'e gittim durumu kendisine söyledim. O da: ***"Bu, siyah iplikle beyaz iplik, gecenin karanlığı ile gündüzün aydınlığıdır."*** buyurdu." demiştir.

٩٣٦ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رضي الله عنه قَالَ تَسَحَّرْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ قَامَ إِلَى الصَّلاَةِ قِيلَ لَهُ كَمْ كَانَ بَيْنَ الأَذَانِ وَالسَّحُورِ قَالَ قَدْرُ خَمْسِينَ آيَةً ❁

& 936-) Zeyd b. Sâbit (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte sahur yemeği yedik sonra namaz kıldı. (Enes b. Mâlik (r.a.): "Sahur ile ezan arasında ne kadar süre vardı?" dedi: "Elli ayet kadar" dedi.

(Hadisimiz, 355. hadis olarak geçmişti. İmsak, yeme ve içmenin kesildiği zaman olup bu vakit aynı zamanda sabah namazının girdiği vakit olan fecri sadığın başladığı vakittir. Bu süreden başlayarak Güneşin doğuşuna kadar sabah namazı kılınabilinir. Ancak bu hadiste elli ayet kadarlık bir süreden sonra namaz kılındığı bildirilmiştir. Bu ise sabah namazının ortalık ağarıncaya kadar kılındığını gösterir. Diğer taraftan sabah namazı fecri sadığın girmesiyle karanlıkta da kılınabilinir. 347. hadise bakınız.)

٩٣٧ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ تَسَحَّرُوا فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكَةً ❁

& 937-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sahur yemeği yiyiniz. Çünkü sahur yemeğinde bereket vardır."*** buyurdu" demiştir.

(Sahur vakti, Allah'ın duaları kabul ettiği bereketli bir vakittir. 606. hadiste gecenin sonlarına doğru Allah'ın yakın semaya teşrif ettiğini, dualara cevap verdiğini öğrenmiştik. Belki de sahurdaki bereket buradan gelir. Ayrıca sahur yemeği oruca dayanma gücü verir, bu da maddi bir bereket sayılır. Bir hadiste "Gündüz tutacağınız oruç için sahur yemeğinden, gece kılacağınız namaz için de öğle uykusundan yararlanınız." buyurulmuştur. (İbni Mâce, Sıyâm: 22 Hadisin senedinde zayıf ravi vardır.) Aslında Hz. Peygamber'in tavsiyesine ve uygulamasına sarılmak bile başlı başına bir berekettir.)

٩٣٨ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَ رَجُلاً يُنَادِي فِي النَّاسِ يَوْمَ عَاشُورَاءَ إِنَّ مَنْ أَكَلَ فَلْيُتِمَّ أَوْ فَلْيَصُمْ وَمَنْ لَمْ يَأْكُلْ فَلا يَأْكُلْ ❁

& 938-) Seleme b. el-Ekva' (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) Aşure Günü: ***"Kim yemek yediyse*** (geri kalan zamanı oruçlu) ***tamamlasın, yahut oruç tutsun. Kim bir şey yemedi ise bundan sonra da yemesin."*** diye halka bildirmesi için bir kimseyi göndermiştir.

(Ramazan orucu farz olduğunda, Aşure orucunun tutulması isteğe bağlı olmuştur. 970. hadise bakınız.)

٩٣٩ عَنْ عَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُدْرِكُهُ الْفَجْرُ وَهُوَ جُنُبٌ مِنْ أَهْلِهِ ثُمَّ يَغْتَسِلُ وَيَصُومُ ❁

& 939-) Hz. Âişe (r.a.) ile Hz. Ümmü Seleme (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) hanımına yaklaştığından dolayı cünüp iken fecir ona erişirdi. Sonra gusül abdesti alıp orucuna devam ederdi.

٩٤٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُقَبِّلُ وَيُبَاشِرُ وَهُوَ صَائِمٌ وَكَانَ أَمْلَكَكُمْ لإِرْبِهِ ❁

{&} 940-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) oruçlu iken hanımını öper, tenini tenine sürecek derecede yakın dururdu, ama nefsine sizden daha fazla sahip olurdu." demiştir.

٩٤١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا نَسِيَ فَأَكَلَ وَشَرِبَ فَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ ❁

& 941-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Oruçlu, unutarak yer-içerse orucunu tamamlasın, çünkü ona Allah yedirip içirmiştir."*** buyurmuştur.

٩٤٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكْتُ قَالَ مَا لَكَ قَالَ وَقَعْتُ عَلَى امْرَأَتِي وَأَنَا صَائِمٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هَلْ تَجِدُ رَقَبَةً تُعْتِقُهَا قَالَ لا قَالَ فَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَصُومَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ قَالَ لا فَقَالَ فَهَلْ تَجِدُ إِطْعَامَ سِتِّينَ مِسْكِينًا قَالَ لا قَالَ فَمَكَثَ النَّبِيُّ ﷺ فَبَيْنَا نَحْنُ عَلَى ذَلِكَ أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِعَرَقٍ فِيهَا تَمْرٌ وَالْعَرَقُ الْمِكْتَلُ قَالَ أَيْنَ السَّائِلُ فَقَالَ أَنَا قَالَ خُذْهَا فَتَصَدَّقْ بِهِ فَقَالَ الرَّجُلُ أَعَلَى أَفْقَرَ مِنِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ فَوَاللَّهِ مَا بَيْنَ لابَتَيْهَا يُرِيدُ الْحَرَّتَيْنِ أَهْلُ بَيْتٍ أَفْقَرَ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي فَضَحِكَ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى بَدَتْ أَنْيَابُهُ ثُمَّ قَالَ أَطْعِمْهُ أَهْلَكَ ❁

{&} 942-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında otururken bir kimse geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, helâk oldum." dedi. Peygamber (s.a.v.): ***"Sana ne oldu?"*** buyurdu, o da: "Oruçlu iken hanımıma yaklaştım." dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Azat edebileceğin bir köle bulur musun?"*** buyurdu, o da: "Hayır" dedi: ***"Peş peşe iki ay oruç tutabilir misin?"*** buyurdu: "Hayır" dedi: ***"Altmış fakiri doyurabilecek bir şey bulur musun?"*** buyurdu: "Hayır" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) bir müddet durdu. Biz de böyle beklerken Hz. Peygamber (s.a.v.)'e içerisi hurma dolu (yaklaşık 45 -50 kilo alabilen) bir zenbil getirildi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Soru soran nerede?"*** buyurdu, o da: "Buradayım" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) ***"Bunu al ve sadaka olarak dağıt"*** buyurdu. Adam: "Ey Allah'ın Rasûlü, benden daha fakire mi? vereceğim, Allah'a yemin olsun ki -iki taşlık mevki arasında bulunan Medine'yi kastederek- şu iki dağ arasında benim hanemden daha fakir bir hane yoktur" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) yan dişleri görülene değin güldü ve: ***"Haydi ailene yedir."*** buyurdu.

(Hadiste geçen Zenbil (=Arak) hurma yapraklarından örülen bir çeşit sepettir. Miktel olarak tarifi yapılmıştır. Miktel 15 sa' eşya alabilen sepettir. Bir sa', yaklaşık üç kilo olarak alırsak 45 kg. alabilen bir zenbil olur.)

٩٤٣ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ احْتَجَمَ وَهُوَ مُحْرِمٌ وَاحْتَجَمَ وَهُوَ صَائِمٌ ❁

943-) İbni Abbâs (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hacda ihramlı iken yine oruçlu olduğu bir zamanda hacamat olduğu rivayet edilmiştir.

(Hacamat, belirli usullerle vücudun belirli yerlerinden kan almaktır. Hacamat hakkında 1964. hadisin açıklamasına bakınız.)

٩٤٤ عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى رضي الله عنه قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي سَفَرٍ فَقَالَ لِرَجُلٍ انْزِلْ فَاجْدَحْ لِي قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ الشَّمْسُ قَالَ انْزِلْ فَاجْدَحْ لِي قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ الشَّمْسُ قَالَ انْزِلْ فَاجْدَحْ لِي فَنَزَلَ فَجَدَحَ لَهُ فَشَرِبَ ثُمَّ رَمَى بِيَدِهِ هَا هُنَا ثُمَّ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ اللَّيْلَ أَقْبَلَ مِنْ هَا هُنَا فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ ❁

& 944-) İbni Ebî Evfâ (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte bir seferde idik (ve oruç tutmuştuk) bu sırada bir kimseye: ***"Bineğinden in de bana hurma şırası hazırla"*** buyurdu, o da: "Ey Allah'ın Rasûlü, Güneşe bak?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) tekrar: ***"İn de bana hurma şırası hazırla"*** buyurdu. O da: "Ey Allah'ın Rasûlü, Güneşe bak?" dedi. Rasûlüllah: ***"İn, bana hurma şırası hazırla"*** buyurdu. Bunun üzerine o da inip, hurma şırası hazırladı. Hz. Peygamber şırayı içtikten sonra eliyle doğu tarafını işaret edip: ***"Şuradan gecenin geldiğini gördüğünüzde oruçlu kimse iftar edebilir."*** buyurdu.

٩٤٥ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ حَمْزَةَ بْنَ عَمْرٍو الأَسْلَمِيَّ قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ أَأَصُومُ فِي السَّفَرِ وَكَانَ كَثِيرَ الصِّيَامِ فَقَالَ إِنْ شِئْتَ فَصُمْ وَإِنْ شِئْتَ فَأَفْطِرْ ❁

{&} 945-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.a.): "Hamza b. Amr el-Eslemî çok oruç tutardı. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Yolculukta da oruç tutabilir miyim" dedi, o da: ***"Dilersen oruç tut, dilersen tutma"*** buyurdu."demiştir.

٩٤٦ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ إِلَى مَكَّةَ فِي رَمَضَانَ فَصَامَ حَتَّى بَلَغَ الْكَدِيدَ أَفْطَرَ فَأَفْطَرَ النَّاسُ ❁

{&} 946-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) Ramazan'da Mekke'ye sefere çıktı (Mekke ile Medine arasındaki) el-Kedîd mevkisine varıncaya kadar oruç tuttu. (Ancak burada daha fazla tahammül kalmadığından ikindiden sonra) orucu bozdu. Oradaki halk da oruçlarını bozdu.

(Hadisin bir benzeri olan 1657. hadise bakınız)

٩٤٧ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رضي الله عنه قَالَ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ فِي يَوْمٍ حَارٍّ حَتَّى يَضَعَ الرَّجُلُ يَدَهُ عَلَى رَأْسِهِ مِنْ شِدَّةِ الْحَرِّ وَمَا فِينَا صَائِمٌ إِلاَّ مَا كَانَ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ وَابْنِ رَوَاحَةَ ❁

& 947-) Ebûdderdâ (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte seferlerinin birisinde çok sıcak bir günde yola çıktık, sıcaklık o derecede idi ki bir kimse sıcaklığın şiddetinden dolayı elini başına koyuyordu. Bu sıcaklıkta Hz. Peygamber (s.a.v.) ile Abdullah b. Revaha'nın dışında bizden hiçbir kimse oruç tutamamıştı.

٩٤٨ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي سَفَرٍ فَرَأَى زِحَامًا وَرَجُلاً قَدْ ظُلِّلَ عَلَيْهِ فَقَالَ مَا هَذَا فَقَالُوا صَائِمٌ فَقَالَ لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصَّوْمُ فِي السَّفَرِ ❁

& 948-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) bir yolculukta üzeri gölgelenmiş bir adam ve yanında kalabalık gördü: ***"Bu da nedir?"*** buyurdu. Onlar: "Oruç tutmuş..." dediler. Bunun üzerine: ***"Yolculukta*** (bu şekilde) ***oruç tutmak iyilik değildir."*** buyurdu.

٩٤٩ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا نُسَافِرُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمْ يَعِبِ الصَّائِمُ عَلَى الْمُفْطِرِ وَلا الْمُفْطِرُ عَلَى الصَّائِمِ ❁

{&} 949-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte yolculuk yapardık. Ne oruç tutan tutmayanı ayıplar, ne de oruç tutmayan tutanı ayıplardı." demiştir.

٩٥٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صِيَامٌ صَامَ عَنْهُ وَلِيُّهُ ❁

& 950-) Hz. Âişe (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Kim, üzerinde oruç borcu varken vefat ederse onun yerine yakını oruç tutar."*** buyurduğu rivayet edilmiştir.

(Üzerinde oruç borcu ile ölen kimsenin yerine akrabasının oruç tutması konusunda ihtilaf vardır. Bir kısım âlimler her ne şekilde olursa olsun akrabası onun yerine oruç tutar, demişlerdir. Diğer bir kısım âlimler ise buradaki orucun Ramazan orucu değil de adak orucu olduğunu belirtmişlerdir. Ebû Dâvûd bu hadisi zikrettikten sonra, "Bu, adak orucu hakkındadır." demiştir. (Ebû Dâvûd, Sıyâm: 41)

İmam-ı Azam, İmam Mâlik, Süfyân Sevrî -en son görüşüne göre İmam Şafi- ölen bir kimse için başkası oruç tutamaz. Bu ibadet, bedenle yapılan bir ibadettir. Başkasının adına ibadet borcunu yerine getirmek, tıpkı namazda olmadığı gibi oruçta da olamaz demişlerdir. Onlara göre hadisten kasıt; eğer ölen kimse oruç borcu için vasiyet etmiş ise ölünün adına akrabaları fidye verirler vasiyeti yoksa isterlerse fidye verebilirler demektir." (Umdetu'l-Kârî, IV. 124)

Hadisi rivayet eden Hz. Âişe (r.a.)'a ölen bir kimse için Ramazan orucu tutulup tutulamayacağı sorulduğunda bizzat kendisi: "Hayır, ancak onun için her bir güne fakirlere sadaka veriniz." demiştir. (Tahâvî'den naklen Umdetu'l-Kârî IX. 124) Benzeri görüş İbni Abbâs (r.a.)'dan rivayet edilir. (Ebû Dâvûd, Savm: 41) Yine bu görüş, İbni Ömer (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sözü olarak rivayet edilmiştir. (Tirmizî, Savm: 23) Ancak Tirmizî bu sözün aslında İbni Ömer'in sözü olduğunu söyler.

Tahâvi ve Nesâî'nin Sünen-i Kübra'daki rivayet ettiği ve sahih kabul edilen Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Kimse, kimsenin yerine oruç tutamaz, kimse kimsenin yerine namaz kılamaz."*** şeklindeki hadisi, yukarıdaki açıklamakta olduğumuz hadise ters düşmektedir. (Nasbu'r-Râye, II. 463, Umdetu'l-Kârî, IX. 124) Bedruddin Aynî buradan hareketle yukarıdaki hadise mensuh ihtimali ile yaklaşmakta, hadisi rivayet eden Hz. Âişe (r.a.)'ın bizzat kendisinin hadisin aksine fetva vermesi onun nazarında hadisin mensuh olduğuna delalet eder demektedir. İmam Mâlik bu konuda: "Medine'de ne sahabe ne de tâbiinden hiçbirinden "Bir kimsenin başka birisi için oruç tutabileceğini" duymadım. Birinin yerine namaz da kılınamaz. Herkes bunları kendisi için yapar, başka birisi için yapamaz." demiştir. (Nasbu'r-Râye, II. 463)

Allahu Tealâ: **«Herkesin kazandığı yalnız kendisine aittir, kendi yükünü taşıyan hiç kimse bir başkasının yükünü taşıyamaz...»** (En'âm: 164) **«İnsan için çalışmasından başka hiçbir şey yoktur»** buyurmuştur. (Tahrim: 39) Bu nedenle âlimlerimizin bir kısmı bu ayetlerden hareketle ölenin arkasından onun adına oruç tutmaya pek sıcak bakmamışlardır. Ancak ölüye sevabını bağışlamak için her türlü sevap işlenilir, ona hediye edilir. Fakat ölen kimse dünyadayken kendisi ne namaz bilir, ne oruç tanır kimselerden ise onun adına sonradan oruç tutmak aynı zamanda hazırcılık olur. İbadette temel kural, bir ibadeti istenilen şekilde ve istenilen zamanda yapmaktır.

Ölen bir kimsenin eğer varsa yükünü hafifletmek güzel bir şeydir. Ancak böyle iyi bir şey insanları hazırcılığa iterek günümüzde olduğu gibi ısmarlama hatim ve mevlidlerle Allah'a karşı yapılması gereken kulluk borçlarını geçiştirilecekse bunun üzerinde düşünülmesi gerekir. Hiç kimse kendisini aldatmasın. İbadetler şahsidir. Herkes kendi ibadetinden sorumlu olacaktır.

Özetle, açıklamaya çalıştığımız hadisi çıplak ifadesiyle anlamaya çalışmak birtakım yanlışlara götürebilir. Ölen bir kimse tutmadığı oruçları ölmeden önce vasiyet etmiş ise onun adına malından fidye verilir. Vasiyet etmemiş ise akrabaları dilerlerse onun adına fidye dağıtabilirler. İbadetleri kabul edecek Allah'tır, dilediği ibadeti kabul edip, dilediğini reddetme yetkisi de Onundur.)

٩٥١ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أُمِّي مَاتَتْ وَعَلَيْهَا صَوْمُ شَهْرٍ أَفَأَقْضِيهِ عَنْهَا قَالَ نَعَمْ قَالَ فَدَيْنُ اللَّهِ أَحَقُّ أَنْ يُقْضَى ❁

& 951-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Bir kimse Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, annem bir ay oruç borcu ile vefat etti, ben onun yerine ödeyebilir miyim?" dedi. O da: ***"Tabi, Allah'a olan borç ödenmeye en layık olandır."*** buyurdu.

(Bu hadiste ölen bir kimsenin oruç borcu var ise onun adına ödenebileceği belirtilir. Ancak ödenecek borcun oruç tutarak değil de onun adına fidye dağıtarak yerine getirileceği bir önceki hadisin açıklamasında belirtilmiştir.)

٩٥٢ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رضي الله عنه قَالَ سِرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ صَائِمٌ فَلَمَّا غَرَبَتِ الشَّمْسُ قَالَ انْزِلْ فَاجْدَحْ لَنَا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ أَمْسَيْتَ قَالَ انْزِلْ فَاجْدَحْ لَنَا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ عَلَيْكَ نَهَارًا قَالَ انْزِلْ فَاجْدَحْ لَنَا فَنَزَلَ فَجَدَحَ ثُمَّ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ اللَّيْلَ أَقْبَلَ مِنْ هَا هُنَا فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ وَأَشَارَ بِإِصْبَعِهِ قِبَلَ الْمَشْرِقِ ❁

952-) Abdullah b. Ebî Evfâ (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte yola çıktık, kendisi oruçlu idi. Güneş battığında (Bilal'e): ***"Bineğinden in de bize hurma şırası hazırla"*** buyurdu, o da: "Ey Allah'ın

Rasûlü, biraz daha akşamı beklesen?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bineğinden in bize hurma şırası hazırla"*** buyurdu, o da: "Ey Allah'ın Rasûlü, henüz ortalık aydınlıktır" dedi: ***"İn, bize hurma şırası hazırla"*** buyurdu, o da inip hurma şırasını hazırladı. Sonra Rasûlüllah (s.a.v.) doğu tarafına işaret ederek: ***"Geceyi şuradan gelmiş olarak gördüğünüzde oruçlu orucunu iftar edebilir."*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 944. hadiste geçmişti.)

٩٥٣ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ ❁

{&} 953-) Sehl b. Sa'd (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İnsanlar hemen iftar ettikleri sürece devamlı hayırda olurlar."*** buyurmuştur.

٩٥٤ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رضي الله عنهما قَالَتْ أَفْطَرْنَا عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ غَيْمٍ ثُمَّ طَلَعَتِ الشَّمْسُ ❁

954-) Esma bintü Ebi Bekir (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde bulutlu bir günde iftar ettik. Sonra Güneş tekrar ortaya çıktı." demiştir.

(Hadisin Buhârî'deki devamında ravi: "Kaza etmeleri emrolundu mu?" demiş, o da: "Kazası olmayacak mıydı yani" diye cevap vermiştir.)

٩٥٥ عَنِ الرُّبَيِّعِ بِنْتِ مُعَوِّذٍ رضي الله عنها قَالَتْ أَرْسَلَ النَّبِيُّ ﷺ غَدَاةَ عَاشُورَاءَ إِلَى قُرَى الأَنْصَارِ مَنْ أَصْبَحَ مُفْطِرًا فَلْيُتِمَّ بَقِيَّةَ يَوْمِهِ وَمَنْ أَصْبَحَ صَائِمًا فَلْيَصُمْ قَالَتْ فَكُنَّا نَصُومُهُ بَعْدُ وَنُصَوِّمُ صِبْيَانَنَا وَنَجْعَلُ لَهُمُ اللُّعْبَةَ مِنَ الْعِهْنِ فَإِذَا بَكَى أَحَدُهُمْ عَلَى الطَّعَامِ أَعْطَيْنَاهُ ذَاكَ حَتَّى يَكُونَ عِنْدَ الإِفْطَارِ ❁

& 955-) Rübeyyi' bintü Muavviz (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Aşure Günü sabahı: ***"Kim oruçsuz sabaha çıkmış ise geri kalan gününü oruçlu tamamlasın. Oruçlu olarak sabaha çıkmış ise orucuna devam etsin."*** diye Ensar köylerine haber gönderdi. Bundan sonra oruç tutar, çocuklarımıza da oruç tuttururduk, onlara renkli yünlerden oyuncaklar yapar, yemek için ağladıklarında bu oyuncakları verirdik, böylece iftar vaktine kadar dayanırlardı." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 938. hadiste geçmişti. Ramazan orucu farz olduğunda, Aşure orucunun tutulması isteğe bağlı olmuştur. 970. hadise bakınız.)

٩٥٦ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لا تُوَاصِلُوا فَأَيُّكُمْ أَرَادَ أَنْ يُوَاصِلَ فَلْيُوَاصِلْ حَتَّى السَّحَرِ ❁

956-) Ebû Said el-Hudri (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Orucu bozmadan ertesi günün orucuna devam etmeyiniz. Sizden biriniz orucu bozmadan sürdürmek istiyorsa sahura kadar orucunu sürdürsün"*** diye buyururken işittim." demiştir.

٩٥٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْوِصَالِ فِي الصَّوْمِ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِنَّكَ تُوَاصِلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ وَأَيُّكُمْ مِثْلِي إِنِّي أَبِيتُ يُطْعِمُنِي رَبِّي وَيَسْقِينِ فَلَمَّا أَبَوْا أَنْ يَنْتَهُوا عَنِ الْوِصَالِ وَاصَلَ بِهِمْ يَوْمًا ثُمَّ يَوْمًا ثُمَّ رَأَوُا الْهِلالَ فَقَالَ لَوْ تَأَخَّرَ لَزِدْتُكُمْ كَالتَّنْكِيلِ لَهُمْ حِينَ أَبَوْا أَنْ يَنْتَهُوا ❁

وعنه في رواية قَالَ: إِنِّي أَبِيتُ يُطْعِمُنِي رَبِّي وَيَسْقِينِ فَاكْلَفُوا مِنَ الْعَمَلِ مَا تُطِيقُونَ ❁

{&} 957-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) orucu bozmadan iftarsız peş peşe sürdürmeyi yasakladı. Bunun üzerine Müslümanlardan bir kimse kendisine: "Ey Allah'ın Rasûlü, ama sen bozmadan orucu sürdürüyorsun" dedi. O da: ***"Sizden hanginiz benim gibi olabilir? Ben, Rabb'im beni doyurup içirir halde gecelerim."*** buyurdu. Ancak onlar bu şekilde bozmadan orucu sürdürmeye devam ettiler. Rasûlüllah (s.a.v.) onlarla birlikte bir gün iftarsız oruç tuttu, arkasından bir gün daha iftarsız oruç tuttu, nihayet hilali gördüler. Rasûlüllah (s.a.v.), bu şekilde oruç tutmamalarını söylediği halde oruca devam etmelerine dikkat çekip uyarmak için: ***"Eğer hilal gecikseydi bu şekilde oruç tutmayı artırırdım."*** buyurdu." demiştir.

Ebû Hureyre (r.a.)'dan gelen diğer bir rivayette ise: ***"Ben, Rabb'im beni doyurup içirir halde gecelerim. Yapabileceğiniz işin altına giriniz."*** buyurmuştur.

٩٥٨ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ آخَى النَّبِيُّ ﷺ بَيْنَ سَلْمَانَ وَأَبِي الدَّرْدَاءِ فَزَارَ سَلْمَانُ أَبَا الدَّرْدَاءِ فَرَأَى أُمَّ الدَّرْدَاءِ مُتَبَذِّلَةً فَقَالَ لَهَا مَا شَأْنُكِ قَالَتْ أَخُوكَ أَبُو الدَّرْدَاءِ لَيْسَ لَهُ حَاجَةٌ فِي الدُّنْيَا فَجَاءَ أَبُو الدَّرْدَاءِ فَصَنَعَ لَهُ طَعَامًا فَقَالَ كُلْ قَالَ فَإِنِّي صَائِمٌ قَالَ مَا أَنَا بِآكِلٍ حَتَّى تَأْكُلَ قَالَ فَأَكَلَ فَلَمَّا كَانَ اللَّيْلُ ذَهَبَ أَبُو الدَّرْدَاءِ يَقُومُ قَالَ نَمْ فَنَامَ ثُمَّ ذَهَبَ يَقُومُ فَقَالَ نَمْ فَلَمَّا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ قَالَ سَلْمَانُ قُمِ الآنَ فَصَلَّيَا فَقَالَ لَهُ سَلْمَانُ إِنَّ لِرَبِّكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَلِنَفْسِكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَلأَهْلِكَ عَلَيْكَ حَقًّا فَأَعْطِ كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ صَدَقَ سَلْمَانُ ❁

958-) Ebû Cuhayfe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Selmân ile Ebûdderdâ'yı kardeş ilan etti. Bir seferinde Selmân Ebûdderdâ'yı ziyaret etmişti ki hanımı Ümmüdderdâ'yı süslü elbiselerini bırakıp eski elbiseler giyinmiş olarak gördü, ona: "Bu ne haldir?" dedi, o da: "Kardeşin Ebûdderdâ'nın dünyada bir haceti yok" dedi. Derken Ebûdderdâ geldi, Selmân'a yemek yaptı. Selmân: "Sen de ye" dedi: "Ben oruçluyum" dedi. Selman: "Sen yemedikçe ben de yemem." dedi. Bunun üzerine Ebûdderdâ yedi. Gece olduğunda Ebûdderdâ gece namazına kalkmaya davrandı. Selmân: "Yat, uyu" dedi, o da uyudu. Sonra yine kalkmaya davrandı: "Yat, uyu" dedi. Gecenin sonu olduğunda Selmân: "Haydi şimdi kalk" dedi, arkasından beraber namaz kıldılar sonra Selmân, Ebûdderdâ'ya: "Şüphesiz Rabb'inin senin üzerinde hakkı vardır, kendi nefsinin de senin üzerinde hakkı vardır, ailenin de senin üzerinde hakkı vardır, hakkı olanların haklarını ver!" dedi. Ebûdderdâ Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve kendisine bunu anlattı. Hz. Peygamber (s.a.v.) de: ***"Selmân doğru söylemiştir."*** buyurdu." demiştir.

٩٥٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَصُومُ حَتَّى نَقُولَ لا يُفْطِرُ وَيُفْطِرُ حَتَّى نَقُولَ لا يَصُومُ فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اسْتَكْمَلَ صِيَامَ شَهْرٍ إِلاَّ رَمَضَانَ وَمَا رَأَيْتُهُ أَكْثَرَ صِيَامًا مِنْهُ فِي شَعْبَانَ ❁

{&} 959-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) öyle oruç tutardı ki artık ara vermez derdik. Bazen de oruca öyle ara verirdi ki artık oruç tutmaz, derdik. Rasûlüllah (s.a.v.)'i Ramazan ayı dışında bir ayda tamamen oruç tuttuğunu görmedim. Şaban ayındaki kadar çok oruç tuttuğunu da görmedim." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 603. hadiste geçmişti)

٩٦٠ و عَنْهَا رضي الله عنها قَالَتْ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ ﷺ يَصُومُ شَهْرًا أَكْثَرَ مِنْ شَعْبَانَ فَإِنَّهُ كَانَ يَصُومُ شَعْبَانَ كُلَّهُ وَكَانَ يَقُولُ خُذُوا مِنَ الْعَمَلِ مَا تُطِيقُونَ فَإِنَّ اللَّهَ لا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا وَأَحَبُّ الصَّلاةِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ مَا دُووِمَ عَلَيْهِ وَإِنْ قَلَّتْ وَكَانَ إِذَا صَلَّى صَلاةً دَاوَمَ عَلَيْهَا ❁

& 960-) Yine Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) hiçbir ayda Şaban ayından daha çok oruç tutmazdı (bazı yıllarda ise) Şaban ayının tamamını oruçlu geçirirdi. Kendisi: ***"Yapabileceğiniz işe sarılın. Şüphesiz siz bıkar, usanırsınız da Allah bıkıp usanmaz."*** buyururdu. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in en çok sevdiği namaz, az da olsa sahibinin üzerinde devamlı olduğu namazdır. Kendisi de üzerinde devamlı olduğu namazı kılardı." demiştir.

(Hadisin değişik bir benzerleri olan 40 ve 2102. hadislere bakınız.)

٩٦١ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه وقد سُئِلَ عَنْ صِيَامِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ مَا كُنْتُ أُحِبُّ أَنْ أَرَاهُ مِنَ الشَّهْرِ صَائِمًا إِلاَّ رَأَيْتُهُ وَلا مُفْطِرًا إِلاَّ رَأَيْتُهُ وَلا مِنَ اللَّيْلِ قَائِمًا إِلاَّ رَأَيْتُهُ وَلا نَائِمًا إِلاَّ رَأَيْتُهُ وَلا مَسِسْتُ خَزَّةً وَلا حَرِيرَةً أَلْيَنَ مِنْ كَفِّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَلا شَمِمْتُ مِسْكَةً وَلا عَبِيرَةً أَطْيَبَ رَائِحَةً مِنْ رَائِحَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ❁

961-) Enes (r.a.)'a Hz. Peygamber (s.a.v.)'in orucu sorulmuş, o da: "Kendisini oruçlu görmek istediğim bir ayda kesinlikle onu oruçlu, oruç tutmamış olarak görmek istediğimde de kesinlikle oruç tutmamış olarak görürdüm.

Yine gece namaz kılar görmek istediğimde kesinlikle namaz kılar görürdüm, uyur görmek istediğimde de kesinlikle uyur görürdüm.

Rasûlüllah (s.a.v.)'in elinden daha yumuşak ne bir ipeğe ne de bir tüye dokundum, Rasûlüllah (s.a.v.)'in kokusundan daha güzel ne bir misk ne de bir esans kokladım" demiştir.

(Hadisin kısa bir benzeri 603. hadiste geçmişti.)

٩٦٢ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضي الله عنهما قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا عَبْدَاللَّهِ أَلَمْ أُخْبَرْ أَنَّكَ تَصُومُ النَّهَارَ وَتَقُومُ اللَّيْلَ فَقُلْتُ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَلا تَفْعَلْ صُمْ وَأَفْطِرْ وَقُمْ وَنَمْ فَإِنَّ لِجَسَدِكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَإِنَّ لِعَيْنِكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَإِنَّ لِزَوْجِكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَإِنَّ لِزَوْرِكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَإِنَّ بِحَسْبِكَ أَنْ تَصُومَ كُلَّ شَهْرٍ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ فَإِنَّ لَكَ بِكُلِّ حَسَنَةٍ عَشْرَ أَمْثَالِهَا فَإِنَّ ذَلِكَ صِيَامُ الدَّهْرِ كُلِّهِ فَشَدَّدْتُ فَشُدِّدَ عَلَيَّ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَجِدُ قُوَّةً قَالَ فَصُمْ صِيَامَ نَبِيِّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلام وَلا تَزِدْ عَلَيْهِ قُلْتُ وَمَا كَانَ صِيَامُ نَبِيِّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلام قَالَ نِصْفَ الدَّهْرِ فَكَانَ عَبْدُاللَّهِ يَقُولُ بَعْدَ مَا كَبِرَ يَا لَيْتَنِي قَبِلْتُ رُخْصَةَ النَّبِيِّ ﷺ ❁

& 962-) Abdullah b. Amr b. el-Âs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bana: ***"Ey Abdullah, senin gece devamlı ibadet ettiğin gündüzleri sürekli oruç tutar olduğun bana bildirilmedi mi ki?"*** buyurdu, ben de: "Evet öyle Ey Allah'ın Rasûlü" dedim: ***"Böyle yapma, ara vererek oruç tut, gece namaz da kıl, uyu da. Çünkü vücudunun senin üzerinde hakkı vardır, gözünün senin üzerinde hakkı vardır, hanımının senin üzerinde hakkı vardır, misafirinin senin üzerinde hakkı vardır. Her ay üç gün oruç tutmak sana yeter, zira her bir sevap on mislidir, bu da sana bir yıl oruç gibi sevap olur."*** buyurdu. Ben çok olmasını istedikçe bana artırıldı, ben: "Ey Allah'ın Rasûlü, bunlardan daha çoğunu yapmaya kuvvet buluyorum." dedim: ***"Allah'ın Peygamberi Dâvûd*** (a.s.)

gibi oruç tut, onun üzerine artırma" buyurdu, ben: "Allah'ın Peygamberi Dâvûd (a.s.)'ın orucu ne kadardır?" dedim: ***"Senenin yarısı"*** buyurdu." demiştir.

Abdullah (r.a.) yaşlandığında: "Keşke Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kolaylık olarak verdiği ruhsatı kabul etseydim." der dururdu.

٩٦٣ وعنه رضي الله عنهما في رواية: قَالَ قَالَ فَصُمْ صِيَامَ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلام قَالَ وَكَيْفَ قَالَ كَانَ يَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا وَلا يَفِرُّ إِذَا لاقَى قَالَ مَنْ لِي بِهَذِهِ يَا نَبِيَّ اللَّهِ قَالَ وقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا صَامَ مَنْ صَامَ الأَبَدَ مَرَّتَيْنِ ❁

& 963-) Yine Abdullah b. Amr (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette: ***"Dâvûd*** (a.s.)***'ın orucu gibi oruç tut. Bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı. Kendisi düşmanla karşılaştığında da kaçmazdı."*** buyurdu, ben: "Ey Allah'ın Peygamberi, bu güzel sıfatları bana kim kazandırabilir ki?" dedim.(Konuşmanın sonunda) Rasûlüllah (s.a.v.) iki defa: ***"Senenin tümünde oruç tutanın orucu yoktur."*** buyurmuştur

(Hadisin bir benzeri olan 1821. hadise bakınız.)

٩٦٤ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى أُمِّ سُلَيْمٍ فَأَتَتْهُ بِتَمْرٍ وَسَمْنٍ قَالَ أَعِيدُوا سَمْنَكُمْ فِي سِقَائِهِ وَتَمْرَكُمْ فِي وِعَائِهِ فَإِنِّي صَائِمٌ ثُمَّ قَامَ إِلَى نَاحِيَةٍ مِنَ الْبَيْتِ فَصَلَّى غَيْرَ الْمَكْتُوبَةِ فَدَعَا لأُمِّ سُلَيْمٍ وَأَهْلِ بَيْتِهَا فَقَالَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي خُوَيْصَّةً قَالَ مَا هِيَ قَالَتْ خَادِمُكَ أَنَسٌ فَمَا تَرَكَ خَيْرَ آخِرَةٍ وَلا دُنْيَا إِلاَّ دَعَا لِي بِهِ قَالَ اللَّهُمَّ ارْزُقْهُ مَالاً وَوَلَدًا وَبَارِكْ لَهُ فِيهِ فَإِنِّي لَمِنْ أَكْثَرِ الأَنْصَارِ مَالاً وَحَدَّثَتْنِي ابْنَتِي أُمَيْنَةُ أَنَّهُ دُفِنَ لِصُلْبِي مَقْدَمَ حَجَّاجٍ الْبَصْرَةَ بِضْعٌ وَعِشْرُونَ وَمِائَةٌ ❁

964-) Enes (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) -annem- Ümmü Süleym'in yanına girdi. O da hurma ve tereyağı getirdi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Yağınızı tulumuna, hurmanızı da kabına götürünüz, çünkü ben oruçluyum."*** buyurdu. Sonra evin bir köşesine çekilip nafile namaz kıldı, Ümmü Süleym ve ev halkına dua etti. Arkasından Ümmü Süleym: "Ey Allah'ın Rasûlü, küçük hizmetçine benim dua isteğim var." dedi: ***"Nedir o?"*** buyurdu, Ümmü Süleym: "Hizmetçin Enes'e" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) dünya ve âhiret hayrına ne varsa benim için dua etti: ***"Allah'ım onu mal ve çocukla rızıklandır, bunları onun için bereketli kıl"*** buyurdu. Şüphesiz ben Ensarın mal yönünden en zenginiyim. Kızım Ümeyye bana Haccâc'ın Basra'ya gelişinde (H. 75'te) bizzat benim çocuklarımdan yüz yirmi küsürünün toprağa gömüldüğünü bildirdi."

(Bu duanın bereketiyle Enes (r.a.) yüz yaşına yaklaştığı sırada vefat etmiştir. Çocukları o kadar çoktu ki bizzat hayatında iken ölenlerin sayısı sadece Haccâc'ın Basra'ya geldiğinde yüz yirmi küsürdü.)

٩٦٥ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ سَأَلَ رَجُلاً وَعِمْرَانُ يَسْمَعُ فَقَالَ يَا أَبَا فُلانٍ أَمَا صُمْتَ سَرَرَ هَذَا الشَّهْرِ قَالَ الرَّجُلُ لا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَإِذَا أَفْطَرْتَ فَصُمْ يَوْمَيْنِ❁

وعنه في رواية: مِنْ سَرَرِ شَعْبَانَ ❁

& 965-) İmran b. Husayn (r.a.) anlatır. Rasûlüllah (s.a.v.) birisine: ***"Ey falancanın babası, bu ayın sonunda oruç tuttun mu?"*** diye sormuş, İmrân (r.a.) da, bunu dinliyormuş, o kimse: "Hayır ey Allah'ın Rasûlü" dedi: ***"Öyleyse Ramazan'dan çıktığında onun yerine iki gün oruç tut."*** buyurdu.

Kendisinden gelen bir başka rivayette: ***"Şabanın sonunda oruç tuttun mu?"*** şeklindedir.

(933. hadiste bir kimsenin Ramazan'dan bir iki gün önce oruç tutması yasaklanmıştır. Ancak bir kimsenin her ayın sonunda oruç tutma adeti varsa buna müsade edilmiştir. Efendimiz (a.s.) ayın sonlarında oruç tutma adeti olduğu için söz konusu sahabiye Ramazan'dan önce oruç tutup, tutmadığını sormuştur, yoksa doğrudan Ramazanı karşılamak için oruç tutup tutmadığını sormak istememiştir, denilmiştir.)

٩٦٦ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قيل له نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ قَالَ نَعَمْ ❁

& 966-) Câbir (r.a.)'a Hz. Peygamber (s.a.v.) cuma günü oruç tutmayı yasakladı mı?" diye sorulmuş: "Evet" demiştir.

٩٦٧ عَنْ جُوَيْرِيَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَيْهَا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَهِيَ صَائِمَةٌ فَقَالَ أَصُمْتِ أَمْسِ قَالَتْ لا قَالَ تُرِيدِينَ أَنْ تَصُومِي غَدًا قَالَتْ لا قَالَ فَأَفْطِرِي ❁

967-) Cüveyriye bintü Hâris (r.a.)'dan. Bir cuma günü kendisi oruçlu iken Rasûlüllah (s.a.v.) yanına girmiş ve: ***"Dün oruç tutmuş muydun?"*** buyurmuş, o da: "Hayır" demiş, Rasûlüllah: ***"Yarın oruç tutmayı düşünüyor musun?"*** buyurmuş, o da: "Hayır" demiş, bunun üzerine: ***"Öyleyse orucunu boz"*** buyurmuştur.

٩٦٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّهَا سُئِلَتْ هَلْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَخْتَصُّ مِنَ الأَيَّامِ شَيْئًا قَالَتْ لا كَانَ عَمَلُهُ دِيمَةً وَأَيُّكُمْ يُطِيقُ مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُطِيقُ ❁

968-) Hz. Âişe (r.a.)'a: "Rasûlüllah (s.a.v.) günlerden bir kısmını bir şeye tahsis eder miydi?" diye sorulmuş, o da: "Hayır, onun yaptığı iş devamlı olurdu. Sizin hangi biriniz Rasûlüllah (s.a.v.)'in yapabildiğini yapabilir ki?" demiştir.

(Aslında Rasûlüllah bazı amelleri belirli günlere tahsis ederdi. Aşure Günü, Pazartesi ve Perşembe oruçları gibi. Söz konusu oruçlar belirli günlere tahsis edilmiştir. Yukarıdaki hadisin bu uygulamalara ters düştüğü görülür. Bu hususu âlimlerimiz şöyle açıklığa kavuşturmuşlardır: Yukarıda Hz. Âişe validemize sorulan soru, her ayın başında ve sonunda tutulan nafile oruçları veya Şevval ayında tutulan altı gün orucunu belirli günlere tahsis edip etmediğini öğrenmek için sorulmuş, o da bu şekilde cevap vermiştir.)

٩٦٩ عَنْ عَائِشَةَ وَ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالا لَمْ يُرَخَّصْ فِي أَيَّامِ التَّشْرِيقِ أَنْ يُصَمْنَ إِلاَّ لِمَنْ لَمْ يَجِدِ الْهَدْيَ ❁

969-) Hz. Âişe ve İbni Ömer (r.a.): "Hacda kurban kesmesi gerekip de kesemeyenler dışındakilere Teşrik günlerinde (Kurban Bayramı'nın 2. 3. ve 4. günleri) oruç tutmak için izin verilmemiştir." demişlerdir.

٩٧٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ يَوْمُ عَاشُورَاءَ تَصُومُهُ قُرَيْشٌ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَصُومُهُ فَلَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ صَامَهُ وَأَمَرَ بِصِيَامِهِ فَلَمَّا فُرِضَ رَمَضَانُ تَرَكَ يَوْمَ عَاشُورَاءَ فَمَنْ شَاءَ صَامَهُ وَمَنْ شَاءَ تَرَكَهُ ❁

{•} 970-) Hz. Âişe (r.a.): "Aşure Günü Kureyşliler cahiliye döneminde oruç tutardı. Rasûlüllah (s.a.v.) de Aşure Gününde oruç tutardı. Medine'ye geldiğinde de oruç tutmuş ve oruç tutulmasını emretmiştir. Sonunda Ramazan orucu farz olunca Aşure Günü orucunu (devamlı) tutmayı terk etti. Artık dileyen tutar, dileyen terk eder." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 805. hadiste geçmişti. Bilindiği gibi Hz. İbrahim (a.s.) Mekke'de Allah'ın dinini tesis etmiş, kurallarını açıklamıştır. Sonraları dinde sapmalar olmuştur. (1351. hadisin açıklaması ile 1468. hadisin açıklamasına

bakınız.) Her ne kadar dinde sapmalar olsa da bazen yüzeysel birtakım esaslar varlığını sürdürmüştür. Bu hadisten anlaşılan oruç ve Aşure orucunun İslâm'dan önce de varlığına işarettir. Kur'ân'da orucun bizden önceki milletlere de farz kılındığı bildirilmektedir. (Bakara: 183) Ancak her zaman olduğu gibi oruçta da bazı sapmalar olmuş, keyfiyet ve yapısında değişikliklere uğramıştır.)

٩٧١ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ فَرَأَى الْيَهُودَ تَصُومُ يَوْمَ عَاشُورَاءَ فَقَالَ مَا هَذَا قَالُوا هَذَا يَوْمٌ صَالِحٌ هَذَا يَوْمٌ نَجَّى اللَّهُ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ عَدُوِّهِمْ فَصَامَهُ مُوسَى قَالَ فَأَنَا أَحَقُّ بِمُوسَى مِنْكُمْ فَصَامَهُ وَأَمَرَ بِصِيَامِهِ ❁

& 971-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine'ye geldiğinde Yahudileri Aşure Gününde oruç tutar gördü ve: ***"Bu da nedir?"*** buyurdu. Onlar: "Bu, hayırlı bir gündür, Allah'ın İsrailoğulları'nı düşmanlarından kurtardığı bir gündür. Bu nedenle Mûsâ bugün oruç tuttu." dediler. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ben, Mûsâ'ya sizden daha layıkım."*** buyurdu ve kendisi bugünde oruç tutup, oruç tutulmasını da emretti." demiştir.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَتَحَرَّى صِيَامَ يَوْمٍ فَضَّلَهُ عَلَى غَيْرِهِ إِلاَّ هَذَا الْيَوْمَ يَوْمَ عَاشُورَاءَ وَهَذَا الشَّهْرَ يَعْنِي شَهْرَ رَمَضَانَ ❁

✍ İbni Abbâs (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in oruç tutmak için diğer günlere göre daha üstündür diye belirli bir günü araştırdığını görmedim. Ancak şu Aşure Günü ve şu ay -yani Ramazan ayı- dışında"

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب صَلاَةِ التَّرَاوِيحِ

31-) Terâvih Namazı Bölümü

٩٧٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ لَيْلَةً مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ فَصَلَّى فِي الْمَسْجِدِ وَصَلَّى رِجَالٌ بِصَلاَتِهِ فَأَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوا فَاجْتَمَعَ أَكْثَرُ مِنْهُمْ فَصَلَّى فَصَلُّوا مَعَهُ فَأَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوا فَكَثُرَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ مِنَ اللَّيْلَةِ الثَّالِثَةِ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى فَصَلُّوا بِصَلاَتِهِ فَلَمَّا كَانَتِ اللَّيْلَةُ الرَّابِعَةُ عَجَزَ الْمَسْجِدُ عَنْ أَهْلِهِ حَتَّى خَرَجَ لِصَلاَةِ الصُّبْحِ فَلَمَّا قَضَى الْفَجْرَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَتَشَهَّدَ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّهُ لَمْ يَخْفَ عَلَيَّ مَكَانُكُمْ وَلَكِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُفْتَرَضَ عَلَيْكُمْ فَتَعْجِزُوا عَنْهَا فَتُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالأَمْرُ عَلَى ذَلِكَ ❁

{&} 972-) Hz. Âişe (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.) bir gece, gecenin ortasında çıkıp mescidde namaz kıldı. Bazı kimseler de onun namazıyla namaz kıldılar, sabah olunca da bunu aralarında konuştular, ertesi gece ise bundan daha fazlası toplanıp Peygamber'le namaz kıldı, sabah olunca da yine aralarında bu namazı konuştular. Sonra üçüncü gece mescid cemaati iyice çoğaldı, yine Rasûlüllah (s.a.v.) çıkıp namaz kıldı. Onlar da kendisinin namazıyla namaz kıldılar. Dördüncü gece olduğunda mescid, cemaati alamaz oldu, sonunda Rasûlüllah (s.a.v.) sabah namazına kadar yanlarına çıkmadı. Sabah namazını kılıp bitirdikten sonra cemaate döndü, şahadet getirdi, arkasından:

"Bundan sonra şunu bilin ki sizin (namaz kılarken arkamda durduğunuz) ***yeriniz bana kapalı değildir, ancak bu namazın üzerinize farz olup da yerine getiremeyeceğinizden korktum*** (namaz kılmak için yanınıza çıkmadım.)" buyurdu.

Hadisi rivayet edenlerden İbni Şihâb ez-Zührî: "Rasûlüllah (s.a.v.) durum bu şekilde iken vefat etti." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 423 ve 424. hadiste geçmişti. Efendimizin Teravih Namazı'nın ne şekilde olduğu hakkında 608. hadise de bakınız.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب فَضَائِلِ لَيْلَةِ القَدْرِ

32-) Kadir Gecesi'nin Fazileti Bölümü

٩٧٣ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رِجَالاً مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أُرُوا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْمَنَامِ فِي السَّبْعِ الأَوَاخِرِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَرَى رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَأَتْ فِي السَّبْعِ الأَوَاخِرِ فَمَنْ كَانَ مُتَحَرِّيهَا فَلْيَتَحَرَّهَا فِي السَّبْعِ الأَوَاخِرِ ❁

{&} 973-) İbni Ömer (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından bazı kimselere rüyalarında Kadir Gecesi Ramazan'ın sonlarındaki yedi gecede olduğu gösterilmişti. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizin gördüğünüzü ben de görüyorum, Kadir Gecesi sonlardaki yedi geceye rastlamıştır. Bu nedenle kim bu geceyi aramak isterse sonlardaki yedi gecede arasın."*** buyurdu.

٩٧٤ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ اعْتَكَفْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ الْعَشْرَ الأَوْسَطَ مِنْ رَمَضَانَ فَخَرَجَ صَبِيحَةَ عِشْرِينَ فَخَطَبَنَا وَقَالَ إِنِّي أُرِيتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ ثُمَّ أُنْسِيتُهَا أَوْ نُسِّيتُهَا فَالْتَمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الأَوَاخِرِ فِي الْوَتْرِ وَإِنِّي رَأَيْتُ أَنِّي أَسْجُدُ فِي مَاءٍ وَطِينٍ فَمَنْ كَانَ اعْتَكَفَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلْيَرْجِعْ فَرَجَعْنَا وَمَا نَرَى فِي السَّمَاءِ قَزَعَةً فَجَاءَتْ سَحَابَةٌ فَمَطَرَتْ حَتَّى سَالَ سَقْفُ الْمَسْجِدِ وَكَانَ مِنْ جَرِيدِ النَّخْلِ وَأُقِيمَتِ الصَّلاَةُ فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَسْجُدُ فِي الْمَاءِ وَالطِّينِ حَتَّى رَأَيْتُ أَثَرَ الطِّينِ فِي جَبْهَتِهِ ❁

{&} 974-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte Ramazan'ın ortasındaki on günde itikâfa girdik. Yirminci günün sabahında (itikâf yerinden) çıkıp bize hutbe verdi ve: ***"Bana Kadir Gecesi gösterildi, sonra unutturuldum, ama siz onu sonlardaki on gecenin teklerinde arayın. Yine bana, kendimin*** (bu gecenin sabahında) ***su ve çamur içerisinde secde ettiğim de gösterildi. Kim Allah'ın Rasûlü ile itikâfa girmiş ise yerine dönsün."*** buyurdu. Biz de (itikâf yerimize) döndük, gökte hiçbir bulut görmüyorduk, bu sırada bir bulut geldi ve öyle yağmur yağdı ki mescidin tavanı bile aktı. Mescidin tavanı hurma dallarından idi. Sabah namazı kılındı. Rasûlüllah (s.a.v.)'i su ve çamur içerisinde secde ederken gördüm, alnındaki çamurun izlerini bile gördüm."

٩٧٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ الْتَمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي تَاسِعَةٍ تَبْقَى فِي سَابِعَةٍ تَبْقَى فِي خَامِسَةٍ تَبْقَى ❁

975-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"O Kadir Gecesi'ni Ramazan'ın sonlarındaki on gecede, geriye kalan dokuzuncu gecesinde, geriye kalan yedinci gecesinde, geriye kalan beşinci gecesinde arayınız."*** buyurdu.

٩٧٦ وعنه رضي الله عنه في رواية: قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هِيَ فِي الْعَشْرِ الأَوَاخِرِ هِيَ فِي تِسْعٍ يَمْضِينَ أَوْ فِي سَبْعٍ يَبْقَيْنَ يَعْنِي لَيْلَةَ الْقَدْرِ ❁

976-) Yine İbni Abbâs (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette ise: "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"O yani Kadir Gecesi*** (sonlardaki) ***on günde geçen o, dokuzda yahut kalan yedidedir."*** buyurdu." demiştir.

٩٧٧ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ شَدَّ مِئْزَرَهُ وَأَحْيَا لَيْلَهُ وَأَيْقَظَ أَهْلَهُ ❁

& 977-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Ramazan ayının (son) onu girdiğinde uçkurunu sıkı bağlar, gecesini ihya eder, ailesini de uyarırdı." demiştir.

(Kadir Gecesi, hüküm ve takdir gecesi anlamına geldiği gibi, değerli, şerefli, yüce anlamına da gelmektedir. Bu gece adına Kur'ân'da bir sure mevcuttur. «**Şüphesiz biz Onu** (Kur'ân'ı) **Kadir Gecesi'nde indirdik. Kadir Gecesi'nin ne olduğunu sana bildiren nedir? Kadir Gecesi bin aydan daha hayırlıdır. O gecede her türlü emirden dolayı Rabb'lerinin izniyle Melekler ve Cebrail yere iner. O gece selâmettir, esenliktir. Fecrin doğuşuna kadar devam eder.**» (Kadr: 1-5) ayette bildirilen **"bin ay"** bazı âlimlerce çokluk ifadesi içindir. (Fethu'l-Kadir, Şevkânî, V. 555)

Böyle değerli bir gecenin, hangi gece olduğu konusunda kırkın üzerinde görüş vardır. (Fethu'l-Kadir, V. 555) Gece sanki özellikle belirli bir vakit içerisinde tayin edilmemiştir. Bunun hikmeti açıktır. Zaten Yüce Allah, insanlar devamlı gayret göstersin diye, rızasını, İsm-i Âzamını, orta namazı, tevbenin kabulünü, kişinin öleceği vakti, Cuma'daki icabet vaktini, gecedeki icabet vaktini gizlemiştir. (Tefsiru Kebir, XXXI. 27, Zâdu'l-Mesîr, İbn Cevzî, V. 276)

Kadir Gecesi hakkında gelen rivayetlere göre bu gece Ramazan'ın 1. 17. 18. 19. 21. 23. 25. 27. 29. geceleri içerisindedir. Yine Hz. Peygamber (s.a.v.)'e Kadir Gecesi sorulduğunda: ***"O, Ramazan'ın tümünün içindedir."*** buyurmuştur. (Ebû Dâvûd, Ebvâbu Şehri Ramazân: 321) Son on gecede olabileceği gibi bütün tek gecelerde olduğu da belirtilir.

Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Kim tamamen bir seneyi ihya ederse Kadir Gecesi'ne isabet eder." demiştir. (Ebû Dâvûd, Ebvâb-u Şehri Ramazân: 316) Bu nedenle Ebû Bekir el-Cessâs ve bir kısım Hanefîler Kadir Gecesinin senenin içerisine yayıldığını belirtmişlerdir. (Ahkâmul-Kur'ân, Cessâs, V. 374) İmam-ı Azam'ın da bu görüşte olduğu söylenir. Ancak diğer rivayete göre İmam-ı Azam Kadir Gecesi, Ramazan'ın başında veya sonunda gelebilir demiştir. (Umdetu'l-Kâri, IX. 206)

Kadir Gecesi'nin hangi gecede olduğunu belirten hadislerdeki ifadelerin kapalı olduğu görülür "geriye kalan dokuzuncu gece" gibi şimdi biz ayın 29 veya 30'dan hangisinin olacağını bilemediğimizden geriye kalan 29 günden mi? yoksa 30 günden mi? belirsizdir.

Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim Kadir Gecesi cemaatle namaz kılarsa, ondan büyük nasibini almış olur."*** buyurmuştur. (Muvatta, İtikaf: 17)

Kadir Gecesi'nin her yıl ayrı geceye rastladığı ve senenin bütün geceleri içerisinde değiştiği veya en azından Ramazan gecelerinin içerisinde değiştiği belirtilmiş, böylece bütün rivayetler toplanılmıştır. Buna göre rivayetlerin farklılığı çelişki teşkil etmez, bunlar her ayrı bir yılın Kadir Gecesi'ni gösterir, denilmiştir. (Şerhu Müslim, Nevevî, VII. 297)

Yukarıda belirtildiği gibi bu gecenin kesin olarak zamanının belirtilmemesinin hikmeti, insanları devamlı canlı tutmaktır. Bu nedenle İbni Mes'ûd (r.a.)'ın yukarıda geçen "Kim tam bir seneyi ihya ederse Kadir Gecesi'ne isabet eder." şeklindeki sözü Ubey b. Ka'b (r.a.)'a söylendiğinde: "Allah, ona rahmet etsin, aslında kendisi de bunun Ramazan ayında olduğunu bilmektedir. Ancak halkın buna güvenip de tembelleşmelerini istemediğinden dolayı o böyle söyledi." demiştir. (Ebû Dâvûd, Ebvâbu Şehri Ramazhan: 316, Tirmizî, Savm: 71)

Kadir Gecesi Kur'ân'ın indirildiği gecedir. (Kadr: 1) Kur'ân ise Ramazan ayında indirilmiştir. (Bakara: 185) Aslında Kur'ân 23 yıllık bir süre içerisinde parça parça olarak indirildi. Kadir Gecesi'nde indirilmesi ise indirilmeye başlanılmasından dolayıdır veya Levh-i Mahfuz'dan yakın semaya toptan indirilmesidir.

Bu açıklamalardan anladığımız: Bin aydan daha hayırlı olan Kadir Gecesi'nin hangi gecede olduğu, insanları tembelliğe sürüklememesi için sabit bir tarih üzerinde bildirilmemiştir. Her geceyi Kadir Gecesi gibi değerlendirmemiz özellikle de Ramazan ayının bütün gecelerini canlı tutmamız gerekir. Sadece 27. geceyi ihya ederek diğerlerinde boş durmak uygun olmaz. **"Her geceyi Kadir, her geleni Hızır bil"** atasözü de bu konuya çok güzel bir şekilde ışık tutmaktadır. Madem ki Kadir Gecesi Kur'ân-ı Kerim'in indiği gecedir, o halde üzerimize Kur'ân'ın indiği, Kur'ân'ı yaşadığımızı hissedip içimize sindirdiğimiz her gece bizim için bir Kadir Gecesi'dir.

Alimlerin üzerinde ittifak ettiği bir husus da Kadir Gecesi'nin değerli ve şerefli olmasının sebebi, geceden değil, gecede bulunan şeyden dolayıdır. Bu gecede Kur'ân indirildiğinden Kur'ân'ın yüceliği nedeniyle gece

değer kazanmıştır. Dolayısıyla Kur'ân'ı üzerimize indirip, sindirebildiğimiz her gece bizim için bir bakıma Kadir Gecesi olacaktır.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الاِعْتِكَاف

33-) İtikaf Bölümü

٩٧٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ حَتَّى تَوَفَّاهُ اللَّهُ ثُمَّ اعْتَكَفَ أَزْوَاجُهُ مِنْ بَعْدِهِ ❁

{&} 978-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefat edene kadar Ramazan'ın son on gününde itikafa girdiği, kendisinin vefatından sonra da hanımlarının itikafa girdiği rivayet olunmuştur.

٩٧٩ وعَنْهَا رضي الله عنها قَالَتْ وَإِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيُدْخِلُ عَلَيَّ رَأْسَهُ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ فَأُرَجِّلُهُ وَكَانَ لا يَدْخُلُ الْبَيْتَ إِلاَّ لِحَاجَةٍ إِذَا كَانَ مُعْتَكِفًا ❁

& 979-) Yine Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) mescidde (itikafta) iken başını benim hücreme uzatır, ben de saçının bakımını yapardım. Kendisi itikafta iken ancak bir hacet olursa eve girerdi." demiştir.

(Buradaki hacetten kasıt, abdest bozma ihtiyacı olduğu hususunda ittifak vardır. Bunun dışındaki bir kısım gereksinimleri hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür, ilgili fıkıh kitaplarında bunların tafsilatına bakılabilir.)

٩٨٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ عُمَرَ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ كُنْتُ نَذَرْتُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ أَنْ أَعْتَكِفَ لَيْلَةً فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ قَالَ فَأَوْفِ بِنَذْرِكَ ❁

& 980-) İbni Ömer (r.a.)'dan: "Ömer b. Hattab (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Cahiliye döneminde Mescidi Haram'da bir gece itikafta bulunmayı adamıştım...?" diye sordu. O da: ***"Adağını yerine getir"*** buyurdu.

(Bu konuşma Huneyn seferinden Mekke'ye döndüklerinde geçmiştir. (Buhârî, Meğâzî: 54) Hadisin devamı için 1328. hadise bakınız.)

٩٨١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَرَادَ أَنْ يَعْتَكِفَ فَلَمَّا انْصَرَفَ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي أَرَادَ أَنْ يَعْتَكِفَ إِذَا أَخْبِيَةٌ خِبَاءُ عَائِشَةَ وَخِبَاءُ حَفْصَةَ وَخِبَاءُ زَيْنَبَ فَقَالَ آلْبِرَّ تَقُولُونَ بِهِنَّ ثُمَّ انْصَرَفَ فَلَمْ يَعْتَكِفْ حَتَّى اعْتَكَفَ عَشْرًا مِنْ شَوَّالٍ ❁

{&} 981-) Hz. Âişe (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.) itikafa girmek istemişti. İtikafa girmek istediği yere gittiğinde baksa ki birtakım çadırlar gördü: Âişe'nin çadırı, Hafsa'nın çadırı, Zeyneb'in çadırı idi. Bunun üzerine: ***"Böyle yapmakla iyi bir şey yaptığınızı mı zannedersiniz?"*** buyurdu, oradan ayrılıp, itikaf etmedi, nihayet Şevval ayında on gün itikaf etti."

(Efendimiz (s.a.v.)'in hanımlarının bu davranışlarına karşı gösterdiği tutumu birkaç anlama yorulmuştur: Halk arasında itikafın farz anlaşılacağından böyle söylemiş, kendisi de o yıl Ramazan'da itikafa girmemiştir. Yahut kadınların mescidde itikafta bulunmalarına karşı çıktığı için böyle yapmıştır. Ya da mescidde sıkıntı doğuracağından dolayıdır. Veya hanımları arasında rekabet olduğunu sezmiş, bu nedenle böyle davranmıştır.)

٩٨٢ عَنْ صَفِيَّة رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا جَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ تَزُورُهُ فِي اعْتِكَافِهِ فِي الْمَسْجِدِ فِي الْعَشْرِ الأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ فَتَحَدَّثَتْ عِنْدَهُ سَاعَةً ثُمَّ قَامَتْ تَنْقَلِبُ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ مَعَهَا يَقْلِبُهَا حَتَّى إِذَا بَلَغَتْ بَابَ الْمَسْجِدِ عِنْدَ بَابِ أُمِّ سَلَمَةَ مَرَّ رَجُلانِ مِنَ الأَنْصَارِ فَسَلَّمَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ لَهُمَا النَّبِيُّ ﷺ عَلَى رِسْلِكُمَا إِنَّمَا هِيَ صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ فَقَالا سُبْحَانَ اللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَبُرَ عَلَيْهِمَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَبْلُغُ مِنَ الإِنْسَانِ مَبْلَغَ الدَّمِ وَإِنِّي خَشِيتُ أَنْ يَقْذِفَ فِي قُلُوبِكُمَا شَيْئًا ❁

& 982-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Safiyye (r.a.)'dan. Kendisi, Ramazan'ın son on gününde mescidde itikafta bulunan Rasûlüllah (s.a.v.)'i (geceleyin) ziyaret etmeye gitmiş ve bir müddet yanında konuştuktan sonra geri dönmek için ayağa kalkmış, Rasûlüllah (s.a.v.) de onu uğurlamaya kalkmış. Nihayet Ümmü Seleme'nin kapısının yanındaki mescid kapısına geldiklerinde Ensar'dan iki kişi oradan geçmiş ve Rasûlüllah (s.a.v.)'e selâm vermişler. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) onlara: ***"Biraz bekleyin, bu yanımdaki kadın*** (hanımım) ***Safiyye bintü Huyey'dir"*** demiştir. Bu şekildeki tutum kendilerine ağır gelmiş ve yadırgayarak: "Subhanellah, Ey Allah'ın Rasûlü?" demişler. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şüphesiz, şeytan insanda kanın ulaştığı yere ulaşır. Bu nedenle ben, onun sizin kalbinize bir şeyler atmasından endişe ettim."*** buyurmuştur.

(Bu hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şüphe uyandıracak durumlarda açıklama yaparak muhataplara bilgi verdiğini görmekteyiz. Artık itimadın zirvesine ulaşmış bir kimse bu şekilde davranırsa, onun seviyesinin altındakilerin böyle durumlarda haydi haydi açıklık getirmesi gerekmektedir.)

٩٨٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَعْتَكِفُ فِي كُلِّ رَمَضَانٍ عَشْرَةَ أَيَّامٍ فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ اعْتَكَفَ عِشْرِينَ يَوْمًا ❁

983-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) her Ramazan'da on gün itikafa girerdi. Vefat ettiği yıl geldiğinde yirmi gün itikafa girdi." demiştir.

(İtikafın sözlük anlamı bir yerde ayrılmadan beklemek, demektir. Dini terim olarak cemaatle namaz kılınabilen bir mescidde oruçlu olarak itikafa niyet edip beklemek demektir. İtikaf üç kısımdır:

1. Vacip: Adak nedeniyle yapılır, oruçlu olması gerekir.
2. Müekked Sünnet: Ramazan'ın son on günü oruçlu olarak en az bir gün itikaf yapmak.
3. Müstehap: Bu ikisinin dışında her zaman yapılabilir, süresi en az bir zaman birimidir. Oruçlu olmak şart değildir.

İkinci kısım itikaf: Bir beldede bir kimse yaparsa diğerlerinin üzerinden sünneti terk etmeden doğan sorumluluk düşer. Eğer hiç kimse yapmamış ise o belde halkının tümü müekked sünneti terk etmiş olur.

Üçüncü kısım itikaf: Her zaman yapılabilir. Ramazan ayı ve oruç şart değildir. Bir camide oturup beklerken kısa bir süre de olsa itikafa niyet edilirse, itikafa girmiş sayılır. Camiden çıkmakla itikafı sona erer.

İtikaf, unutulan sünnetlerden olmaya başlamıştır. Bu nedenle Müslümanların bu ibadeti yaşatmaları gerekir. Özellikle müstehab itikaf, halkımız tarafından pek bilinmemekte ve uygulanmamaktadır. Müslümanların camilerini itikaf mahalli yapmaları burada Allah'a kulluklarını ortaya koymaları, itikaf esnasında Allah'ın Kitabını okuyup, anlamaya çalışmaları güzel davranışlardandır. 367. hadiste görüldüğü gibi, namazı beklemek namazda durmak gibidir. 299. hadiste de mescidde bulunan kimse için meleklerin dua ettiği anlatılmıştı.

Bir mescidde ders halkası kurulup Allah'ın Kitabı, Rasûlünün sözleri müzakere edilirken, bunun yanına itikaf niyetini ekleyerek hem itikaf hem de Allah'ın Kitabını okuma ibadetini birleştirme uygulamaları gözardı edilmemelidir. Müstehap itikafın süresi ve zamanı sınırlı değildir. İsteğe bağlıdır.

İtikaf ibadeti Hz. İbrahim (a.s.)'dan bu yana yapılagelmiştir. (Bakara: 125) 980. hadisten anlaşıldığına göre her ne kadar İbrahim (a.s.)'ın dini tahrif olsa da Cahiliye Dönemi'nde de itikaf mefhumu mevcuttu.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْبُيُوعِ

34-) Alış Veriş Bölümü

٩٨٤ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ رضي الله عنه قَالَ لَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ آخَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْنِي وَبَيْنَ سَعْدِ بْنِ الرَّبِيعِ فَقَالَ سَعْدُ بْنُ الرَّبِيعِ إِنِّي أَكْثَرُ الأَنْصَارِ مَالاً فَأَقْسِمُ لَكَ نِصْفَ مَالِي وَانْظُرْ أَيَّ زَوْجَتَيَّ هَوِيتَ نَزَلْتُ لَكَ عَنْهَا فَإِذَا حَلَّتْ تَزَوَّجْتَهَا فَقَالَ لَهُ عَبْدُالرَّحْمَنِ لا حَاجَةَ لِي فِي ذَلِكَ هَلْ مِنْ سُوقٍ فِيهِ تِجَارَةٌ قَالَ سُوقُ قَيْنُقَاعٍ قَالَ فَغَدَا إِلَيْهِ عَبْدُالرَّحْمَنِ فَأَتَى بِأَقِطٍ وَسَمْنٍ قَالَ ثُمَّ تَابَعَ الْغُدُوَّ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ عَبْدُالرَّحْمَنِ عَلَيْهِ أَثَرُ صُفْرَةٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَزَوَّجْتَ قَالَ نَعَمْ قَالَ وَمَنْ قَالَ امْرَأَةً مِنَ الأَنْصَارِ قَالَ كَمْ سُقْتَ قَالَ زِنَةَ نَوَاةٍ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ نَوَاةً مِنْ ذَهَبٍ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ أَوْلِمْ وَلَوْ بِشَاةٍ ❁

984-) Abdurrahman b. Avf (r.a.) anlatır: "Medine'ye hicret edip geldiğimizde Rasûlüllah (s.a.v.), Sa'd b. er-Rebî ile beni kardeş yaptı. Bunun üzerine Sa'd b. er-Rebî: "Şüphesiz ben Ensarın en çok mal sahibi olan bir kimsesiyim, dolayısıyla malımın yarısını sana bölüştürüyorum, iki hanımımdan hangisini istersen bak, düşün, ondan senin için vazgeçerim. Boşanma sonucu evlenebilme süresi girdiğinde onunla evlenirsin." dedi. Abdurrahman b. Avf: "Benim için böyle bir şeye gerek yok, ticaret yapılan bir çarşı yok mu?" dedi. O da: "Kaynuka çarşısı vardır." dedi. Abdurrahman b. Avf sabahleyin erkenden çarşıya giderek çökelek ve tereyağı getirdi, arkasından sabahları çarşıya gitmesi devam etti. Bir süre sonra, bir gün Abdurrahman b. Avf üzerinde evlenen damatların kullandığı kokunun sarılığı ile geldi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Evlendin mi?"*** buyurdu. O da: "Evet" dedi: ***"Kiminle?"*** buyurdu: "Ensardan bir hanımla" dedi: "Ne kadar mihir verdin?" buyurdu: "Bir nevât altın" dedi: "***O halde, bir koyunla bile olsa düğün yemeği ver"*** buyurdu."

(Nevât, o dönemde kullanılan ağırlık ölçü birimi olup bölgelere göre değişiklik arzeder. Bugünkü ölçü birimiyle yaklaşık 15 gr'dır.)

٩٨٥ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ الْحَلالُ بَيِّنٌ وَالْحَرَامُ بَيِّنٌ وَبَيْنَهُمَا أُمُورٌ مُشْتَبِهَةٌ فَمَنْ تَرَكَ مَا شُبِّهَ عَلَيْهِ مِنَ الإِثْمِ كَانَ لِمَا اسْتَبَانَ أَتْرَكَ وَمَنِ اجْتَرَأَ عَلَى مَا يَشُكُّ فِيهِ مِنَ الإِثْمِ أَوْشَكَ أَنْ يُوَاقِعَ مَا اسْتَبَانَ وَالْمَعَاصِي حِمَى اللَّهِ مَنْ يَرْتَعْ حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَهُ ❁

985-) en-Nu'man b. Beşîr (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Helâl açıktır, haram da açıktır, ama ikisinin arasında durumu şüpheli olan birtakım işler vardır. Dolayısıyla kim günahtan dolayı kendisine şüpheli gelen şeyi terk ederse günahlığı açık olan şeyleri daha çok terk etmiş olur. Kim de günahtan dolayı kendisini şüphelendiren şeye cüret edip üzerine giderse günahlığı açık olan şeylere düşmesi muhtemeldir. Günahlar Allah'ın koyduğu yasak bölgedir. Kim yasak bölge etrafında sürüsünü otlatırsa buranın içerisine girmesi muhtemeldir."*** buyurdu" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 48. hadiste geçmişti.)

٩٨٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ عُتْبَةُ ابْنُ أَبِي وَقَّاصٍ عَهِدَ إِلَى أَخِيهِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ أَنَّ ابْنَ وَلِيدَةِ زَمْعَةَ مِنِّي فَاقْبِضْهُ قَالَتْ فَلَمَّا كَانَ عَامَ الْفَتْحِ أَخَذَهُ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ وَقَالَ ابْنُ أَخِي قَدْ عَهِدَ إِلَيَّ فِيهِ فَقَامَ عَبْدُ بْنُ زَمْعَةَ فَقَالَ أَخِي وَابْنُ وَلِيدَةِ أَبِي وُلِدَ عَلَى فِرَاشِهِ فَتَسَاوَقَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ سَعْدٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ ابْنُ أَخِي كَانَ قَدْ عَهِدَ إِلَيَّ فِيهِ فَقَالَ عَبْدُ بْنُ زَمْعَةَ أَخِي وَابْنُ وَلِيدَةِ أَبِي وُلِدَ عَلَى فِرَاشِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هُوَ لَكَ يَا عَبْدُ بْنَ زَمْعَةَ ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرُ ثُمَّ قَالَ لِسَوْدَةَ بِنْتِ زَمْعَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ احْتَجِبِي مِنْهُ لِمَا رَأَى مِنْ شَبَهِهِ بِعُتْبَةَ فَمَا رَآهَا حَتَّى لَقِيَ اللَّهَ ❁

{&} 986-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Utbe b. Ebî Vakkâs, kardeşi Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a.)'a: "Zem'a'nın cariyesinin oğlu benden olmadır, dolayısıyla onu sen al" diye vasiyet etmişti. Mekke fetholunca Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a.) bu çocuğu aldı ve: "Çocuk kardeşimin oğludur, kendisi bana çocuğu almamı vasiyet etmişti" dedi. Zem'a'nın oğlu Abd hemen karşı çıkıp: "O, benim kardeşimdir, babamın cariyesinin oğlu olup babamın yatağında dünyaya gelmiştir." dedi. Sonunda durumu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e götürdüler. Sa'd: "Ey Allah'ın Rasûlü o, benim kardeşimin oğludur. Kendisi çocuk hakkında bana vasiyyet etmişti." dedi. Abd b. Zem'a da: "O, benim kardeşimdir, babamın cariyesinin oğlu olup babamın yatağında dünyaya gelmiştir" dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ey Abd b. Zem'a o, senindir."*** dedi ve arkasından, Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Çocuk yatağa aittir, zina edene ise taş vardır / çocuktan mahrumiyet vardır"*** buyurdu. Sonra da hanımı Sevde bintü Zem'a (r.a.)'ya, çocuğun Utbe b. Ebî Vakkâs'a benzediğini gördüğünden dolayı: ***"Onun yanında örtülü ol"*** buyurdu. Bundan böyle ölene kadar Sevde'yi (örtüsüz) görmemiştir.

(Buhârî'nin hadisi bu bölümde zikretmesinin sebebi: Bir önceki hadiste şüpheli şeylerden kaçınılması bildirilmişti. Bu hadiste de Hz. Peygamber (s.a.v.) hanımı Sevde (r.a.)'ın baba bir üvey kardeşinin nesebinde şüphe olduğundan dolayı şüpheden kaçınarak hanımına üvey kardeşinin yanında örtülü durmasını, normalde kardeşine gösterebileceği bir uzvunu bunun yanında ihtiyaten örtmesini emretmesi, şüpheli şeylerden kaçınmaya örnek teşkil eder.)

٩٨٧ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ قَوْمًا قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ قَوْمًا يَأْتُونَنَا بِاللَّحْمِ لا نَدْرِي أَذَكَرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ أَمْ لا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَمُّوا اللَّهَ عَلَيْهِ وَكُلُوهُ ❁

{•} 987-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Birtakım insanlar: "Ey Allah'ın Rasûlü, bazı kimseler et getiriyorlar. Kendilerinin hayvanı keserken Besmele çekip çekmediklerini bilemiyoruz?" dediler. O da: ***"Etin üzerine Besmele çekin ve yiyin."*** buyurdu.

(Yüce Allah, Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurur:

«Üzerine Allah'ın adı anılmayanları yemeyiniz!..» (En'âm: 121)

«Allah'ın ayetlerine inanıyorsanız, üzerine Allah'ın adı anılanlardan yiyiniz!» (En'âm: 118)

Bu emri bilen sahabe Medine'ye dışarıdan getirilen kesilmiş etlerin durumunu sormuştur. Hadisin Buhârî'deki diğer rivayeti ile Ebû Dâvûd'un (Edâhî: 113) rivayetinde, eti satanların yeni İslâm'a girdikleri bildirilmiştir. ***"Etin üzerine Besmele çekin ve yeyin"*** ifadesi, üzerine Besmele çekilmeden kesilen bir hayvanın etinin, Besmele çekerek helâl yapılacağını bildirmek için değildir. Bir kimse Müslüman ise artık Besmele çekip çekmediği hususunda vesveseye girilmez, bu et helâldir. ***"Besmele çek ve yemeğini yemeye başla"*** denilmek istenilmiştir. Ancak etin kesilmesinde Besmelesiz veya İslâmî ölçülere ters bir durum olduğunu biliyorsak bu et En'âm: 121 ayetinin hükmünün gereğince zaten yenilemez, Besmelesiz kesilen bir hayvanın etini yerken bin kere Besmele çekilse bile yine yenilemez. Buhârî söz konusu hadisi "Vesvese ve benzeri şeyleri, kaçınılması emredilen şüpheli işlerden görmeyen kimsenin babı" başlığı altında getirmiştir.)

٩٨٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لا يُبَالِي الْمَرْءُ مَا أَخَذَ مِنْهُ أَمِنَ الْحَلالِ أَمْ مِنَ الْحَرَامِ ❁

988-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İnsanlara öyle bir zaman gelir ki, bu zamanda bir kişi ele geçirdiğinin helâl midir, haram mıdır hiç aldırmaz."*** buyurmuştur.

٩٨٩ عَنِ الْبَرَاءِ ابْنِ عَازِبٍ وَزَيْدِ بْنَ أَرْقَمَ رضي الله عنهما قَالا كُنَّا تَاجِرَيْنِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَسَأَلْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الصَّرْفِ فَقَالَ إِنْ كَانَ يَدًا بِيَدٍ فَلا بَأْسَ وَإِنْ كَانَ نَسَاءً فَلا يَصْلُحُ ❁

989-) el-Berâ b. Âzib (r.a.) ile Zeyd b. Erkam (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde iki tüccar idik, bu yüzden Rasûlüllah (s.a.v.)'e para bozdurmayı (sarfı) sorduk: ***"Peşin olursa bunda bir sakınca yoktur, ancak vade ile olursa bu uygun olmaz."*** buyurdu" demişlerdir.

٩٩٠ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ أَنَّ أَبَا مُوسَى الأَشْعَرِيَّ رضي الله عنه اسْتَأْذَنَ عَلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه فَلَمْ يُؤْذَنْ لَهُ وَكَأَنَّهُ كَانَ مَشْغُولاً فَرَجَعَ أَبُو مُوسَى فَفَرَغَ عُمَرُ فَقَالَ أَلَمْ أَسْمَعْ صَوْتَ عَبْدِاللَّهِ بْنِ قَيْسٍ ائْذَنُوا لَهُ قِيلَ قَدْ رَجَعَ فَدَعَاهُ فَقَالَ كُنَّا نُؤْمَرُ بِذَلِكَ فَقَالَ تَأْتِينِي عَلَى ذَلِكَ بِالْبَيِّنَةِ فَانْطَلَقَ إِلَى مَجْلِسِ الأَنْصَارِ فَسَأَلَهُمْ فَقَالُوا لا يَشْهَدُ لَكَ عَلَى هَذَا إِلاَّ أَصْغَرُنَا أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ فَذَهَبَ بِأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ فَقَالَ عُمَرُ أَخَفِيَ هَذَا عَلَيَّ مِنْ أَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَلْهَانِي الصَّفْقُ بِالأَسْوَاقِ يَعْنِي الْخُرُوجَ إِلَى تِجَارَةٍ ❁

{●} 990-) Ubeydullah b. Umeyr anlatır: "Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.) Ömer b. Hattab (r.a.)'ın yanına girmek için izin istedi, herhalde Ömer meşgul olduğundan ona izin verilmedi. Ebû Mûsâ (r.a.) da dönüp gitti. Ömer (r.a.) meşgalesinden ayrıldı: "Abdullah b. Kays'ın (Ebû Mûsâ'nın ismidir) sesini duymadım mı? Kendisine izin verin gelsin" dedi: "Dönüp gitti" denildi. Hz. Ömer, onu çağırtıp (dönüp gitmesinin sebebini sordu) o da: "Biz böyle (izin verilmediğinde dönüp gitmekle) emrolunduk." dedi. Bunun üzerine Ömer: "Durumun böyle olduğuna dair bana şahit getirmelisin." dedi. Ebû Mûsâ oradan ayrılıp Ensarın toplandığı meclise geldi ve kendilerine (bu emri bilen kimse olup olmadığını) sordu. Onlar da: "Bu konuda sadece bizim en küçüğümüz Ebû Said el-Hudrî bile şahitlik eder." dediler. Neticede, Ebû Said el-Hudrî'yi şahit olarak götürdü. Bunun üzerine Ömer: "Pazarlarda alış veriş yapmak beni, Rasûlüllah (s.a.v.)'in bu konudaki emrinden alıkoymuş da tarafımdan fark edilmemiş mi?" demiştir.

(Hadisin son bölümü için, 98. hadisin son bölümüne bakınız.)

٩٩١ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ أَوْ يُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ ❁

& 991-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Kim rızkının genişlemesini veya ömrünün uzatılmasını isterse akrabasıyla ilişkiyi sürdürsün."*** diye buyururken işittim." demiştir.

(Bu konuda 703. 2006. ve 2007. hadislere de bakınız.)

٩٩٢ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّهُ مَشَى إِلَى النَّبِيِّ ﷺ بِخُبْزِ شَعِيرٍ وَإِهَالَةٍ سَنِخَةٍ وَلَقَدْ رَهَنَ النَّبِيُّ ﷺ دِرْعًا لَهُ بِالْمَدِينَةِ عِنْدَ يَهُودِيٍّ وَأَخَذَ مِنْهُ شَعِيرًا لأَهْلِهِ وَلَقَدْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَا أَمْسَى عِنْدَ آلِ مُحَمَّدٍ ﷺ صَاعُ بُرٍّ وَلا صَاعُ حَبٍّ وَإِنَّ عِنْدَهُ لَتِسْعَ نِسْوَةٍ ❁

992-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan: "Kendisi, arpa ekmeği ve bayat don yağı ile Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gitmişti. Bu sırada Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine'de bir Yahudiye kendisinin zırhını rehin bırakıp ailesi için Yahudiden arpa almıştı. (Hadisi Enes (r.a.)'dan rivayet eden Katâde, Enes (r.a.)'ı): "Muhammed hanesi, yanında ne bir avuç buğday ne de bir avuç hububat varken akşama çıkmamıştır, halbuki bu sırada kendisinin yanında dokuz hanım vardı." derken işittim" demiştir.

٩٩٣ عَنِ الْمِقْدَامِ رضي الله عنه عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلام كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ ❁

993-) Mikdâm (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Hiçbir kimse, elinin emeğini yemesinden daha hayırlı bir yiyecek asla yememiştir. Kuşkusuz Allah'ın Peygamberi Dâvûd*** (a.s.) ***da elinin emeğini yerdi."*** buyurmuştur.

٩٩٤ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ رَحِمَ اللَّهُ رَجُلاً سَمْحًا إِذَا بَاعَ وَإِذَا اشْتَرَى وَإِذَا اقْتَضَى ❁

{•} 994-) Câbir b. Abdullah (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sattığında, satın aldığında ve alacak tahsil ettiğinde hoşgörülü olan kimseye Allah merhamet etsin."*** buyurmuştur.

٩٩٥ عَنْ حُذَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ تَلَقَّتِ الْمَلائِكَةُ رُوحَ رَجُلٍ مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ قَالُوا أَعَمِلْتَ مِنَ الْخَيْرِ شَيْئًا قَالَ كُنْتُ آمُرُ فِتْيَانِي أَنْ يُنْظِرُوا وَيَتَجَاوَزُوا عَنِ الْمُوسِرِ قَالَ فَتَجَاوَزُوا عَنْهُ ❁

& 995-) Huzeyfe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Melekler, sizden öncekilerden bir kimsenin ruhunu aldı, bu sırada: "Hayır namına bir şey yaptın mı?" dediler. O da: "İşçilerime, eli darda olana süre tanımalarını, eli genişlikte olana da ödemede kolaylık göstermelerini emrederdim." dedi. Bu yüzden Allah da kendisine kolaylık göstermiştir."*** buyurdu." demiştir.

٩٩٦ عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْبَيِّعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَتَفَرَّقَا أَوْ قَالَ حَتَّى يَتَفَرَّقَا فَإِنْ صَدَقَا وَبَيَّنَا بُورِكَ لَهُمَا فِي بَيْعِهِمَا وَإِنْ كَتَمَا وَكَذَبَا مُحِقَتْ بَرَكَةُ بَيْعِهِمَا ❁

& 996-) Hakîm b. Hizâm (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Alıcı ve satıcı birbirlerinden ayrılana kadar*** (pazarlıktan vazgeçme) ***serbestliğine sahiptirler. Eğer her iki taraf dürüst olup açık davranırlarsa alış verişleri iki tarafa da bereketli olur. Eğer yalan söyleyip gizlerlerse alış verişlerinin bereketi gider."*** buyurdu" demiştir.

٩٩٧ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا نُرْزَقُ تَمْرَ الْجَمْعِ وَهُوَ الْخِلْطُ مِنَ التَّمْرِ وَكُنَّا نَبِيعُ صَاعَيْنِ بِصَاعٍ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا صَاعَيْنِ بِصَاعٍ وَلا دِرْهَمَيْنِ بِدِرْهَمٍ ❁

& 997-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.): "Bize, karıştırılmış hurma yığınlarından yiyecek verilirdi. Biz de iki sa' hurmayı bir sa'a satardık. Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İki sa' hurmaya bir sa' olmaz, iki dirheme de bir dirhem olmaz."*** buyurdu." demiştir.

٩٩٨ عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ رَأَيْتُ أَبِي اشْتَرَى عَبْدًا حَجَّامًا فَأَمَرَ بِمَحَاجِمِهِ فَكُسِرَتْ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ ثَمَنِ الْكَلْبِ وَثَمَنِ الدَّمِ وَنَهَى عَنِ الْوَاشِمَةِ وَالْمَوْشُومَةِ وَآكِلِ الرِّبَا وَمُوكِلِهِ وَلَعَنَ الْمُصَوِّرَ ❁

998-) Ebû Cuhayfe (r.a.)'ın oğlu Avn: "Babamı görmüştüm: Hacamat yapan (kan alma tedavisi yapan) bir köle satın almıştı, sonra da hacamat aletlerini kırmasını emretti, bu yüzden aletler kırıldı. Kendisine (niye böyle yaptığını) sordum: "Hz. Peygamber (s.a.v.), köpek ücretini, kan ücretini yasakladı. Yine dövme yapma ve yaptırmayı, faiz yemeyi ve yedirmeyi yasakladı, suret yapana da lanet etti." dedi." demiştir.

(Hacamat, belirli usullerle vücudun belirli yerlerinden kan almaktır. Hacamat hakkında 1964. hadisin açıklamasına bakınız.)

٩٩٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ الْحَلِفُ مُنَفِّقَةٌ لِلسِّلْعَةِ مُمْحِقَةٌ لِلْبَرَكَةِ ❁

& 999-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Yalan yere yemin, malın sürümünü artırır ama kazancı yok eder."*** diye buyururken işittim." demiştir.

١٠٠٠ عَنْ خَبَّابٍ رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ قَيْنًا فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ لِي عَلَى الْعَاصِ بْنِ وَائِلٍ دَيْنٌ فَأَتَيْتُهُ أَتَقَاضَاهُ قَالَ لا أُعْطِيكَ حَتَّى تَكْفُرَ بِمُحَمَّدٍ ﷺ فَقُلْتُ لا أَكْفُرُ حَتَّى يُمِيتَكَ اللَّهُ ثُمَّ تُبْعَثَ قَالَ دَعْنِي حَتَّى أَمُوتَ وَأُبْعَثَ فَسَأُوتَى مَالاً وَوَلَدًا فَأَقْضِيكَ فَنَزَلَتْ ﴿أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لأُوتَيَنَّ مَالاً وَوَلَدًا أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا﴾

& 1000-) Habbâb (r.a.) anlatır: "Cahiliye döneminde demircilik yapardım, bu sırada Âs b. Vâil'de alacağım vardı. Borcunu ödemesi için kendisine geldim: "Muhammed'i inkâr edene değin sana paranı vermem' dedi, ben de: "Ben inkâr etmem. Sonunda Allah seni öldürüp tekrar diriltir." dedim. O da: "Bırak beni, nihayet ölüp tekrar dirileyim. Bana ilerde mal ve çoluk çocuk da verilecek, o zaman sana borcumu öderim." dedi. Bunun üzerine **«Ayetlerimizi inkâr eden ve bana kesinlikle mal ve çoluk-çocuk verilecektir diyen kimseyi gördün mü? Bilinmeyeni öğrendi ya da Rahman'dan bu konuda söz mü aldı ki?»** (Meryem: 77-80) ayeti indi."

١٠٠١ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ إِنَّ خَيَّاطًا دَعَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لِطَعَامٍ صَنَعَهُ قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ فَذَهَبْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى ذَلِكَ الطَّعَامِ فَقَرَّبَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ خُبْزًا وَمَرَقًا فِيهِ دُبَّاءٌ وَقَدِيدٌ فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَتَتَبَّعُ الدُّبَّاءَ مِنْ حَوَالَيِ الْقَصْعَةِ قَالَ فَلَمْ أَزَلْ أُحِبُّ الدُّبَّاءَ مِنْ يَوْمِئِذٍ ❁

{&} 1001-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Bir terzi, yapmış olduğu yemeğe Rasûlüllah (s.a.v.)'i davet etmişti. Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte ben de bu yemeğe gittim. Terzi, Rasûlüllah (s.a.v.)'e ekmek ile içeri-

sinde kabak ve kurutulmuş et bulunan sulu yemek sundu. Hz. Peygamber (s.a.v.)'i gördüm: Yemek kabının kenarında kabakları arıyordu. O günden bu yana kabağı sürekli sever oldum." demiştir.

(Buhârî'nin bu hadisi alış veriş bölümünde getirmesindeki maksadı, terziliğin bir geçim mesleği olduğunu ve sakıncasının olmadığını bildirmek içindir.)

١٠٠٢ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي غَزَاةٍ فَأَبْطَأَ بِي جَمَلِي وَأَعْيَا فَأَتَى عَلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ جَابِرٌ فَقُلْتُ نَعَمْ قَالَ مَا شَأْنُكَ قُلْتُ أَبْطَأَ عَلَيَّ جَمَلِي وَأَعْيَا فَتَخَلَّفْتُ فَنَزَلَ يَحْجُنُهُ بِمِحْجَنِهِ ثُمَّ قَالَ ارْكَبْ فَرَكِبْتُ فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ أَكُفُّهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ تَزَوَّجْتَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ بِكْرًا أَمْ ثَيِّبًا قُلْتُ بَلْ ثَيِّبًا قَالَ أَفَلا جَارِيَةً تُلاعِبُهَا وَتُلاعِبُكَ قُلْتُ إِنَّ لِي أَخَوَاتٍ فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَتَزَوَّجَ امْرَأَةً تَجْمَعُهُنَّ وَتَمْشُطُهُنَّ وَتَقُومُ عَلَيْهِنَّ قَالَ أَمَّا إِنَّكَ قَادِمٌ فَإِذَا قَدِمْتَ فَالْكَيْسَ الْكَيْسَ ثُمَّ قَالَ أَتَبِيعُ جَمَلَكَ قُلْتُ نَعَمْ فَاشْتَرَاهُ مِنِّي بِأُوقِيَّةٍ ثُمَّ قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَبْلِي وَقَدِمْتُ بِالْغَدَاةِ فَجِئْنَا إِلَى الْمَسْجِدِ فَوَجَدْتُهُ عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ قَالَ الآنَ قَدِمْتَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَدَعْ جَمَلَكَ فَادْخُلْ فَصَلِّ رَكْعَتَيْنِ فَدَخَلْتُ فَصَلَّيْتُ فَأَمَرَ بِلالاً أَنْ يَزِنَ لِي أُوقِيَّةً فَوَزَنَ لِي بِلالٌ فَأَرْجَحَ لِي فِي الْمِيزَانِ فَانْطَلَقْتُ حَتَّى وَلَّيْتُ فَقَالَ ادْعُ لِي جَابِرًا قُلْتُ الآنَ يَرُدُّ عَلَيَّ الْجَمَلَ وَلَمْ يَكُنْ شَيْءٌ أَبْغَضَ إِلَيَّ مِنْهُ قَالَ خُذْ جَمَلَكَ وَلَكَ ثَمَنُهُ ❁

& 1002-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bir seferde bulunmuştum. Devem yorulup beni (kervandan) geriye bıraktı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) bana geldi: ***"Câbir!"*** dedi: "Buyur" dedim: ***"Neyin var ki geride kaldın?"*** dedi: "Devem yorulup beni geriye bıraktı, bu yüzden geride kaldım" dedim. Çengelli değnek ile devemi çekmek için indi, sonra da: ***"Haydi bin."*** buyurdu. Ben de bindim, bu kez de devemi Rasûlüllah (s.a.v.)'in devesini geçmemesi için tutuyor gördüm. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Evlendin ha?"*** buyurdu: "Evet" dedim: ***"Bekâr mı, dul mu?"*** buyurdu: "Dul" dedim: ***"Senin onunla, onun da seninle oynaşacağı genç kız alsaydın ya"*** buyurdu: "Bilirsin ki benim kız kardeşlerim vardır. Onları yanına toparlayıp saçlarını tarayıp onlarla ilgilenebilen bir kadınla evlenmek istedim." dedim: ***"Sen Medine'ye geliyorsun. Medine'ye geldiğinde bak aklını başına topla, ailene karşı yumuşak davran, Allah'tan çocuk iste"*** buyurdu. Sonra da: ***"Deveni satar mısın?"*** buyurdu: "Satarım." dedim, benden deveyi bir ukiyyeye (kırk dirheme) satın aldı. Sonra Rasûlüllah (s.a.v.) benden önce Medine'ye geldi. Ben de kuşluk vakti geldim. mescide vardık, kendisini mescidin kapısında buldum: ***"Şimdi mi geldin?"*** buyurdu: "Evet" dedim: ***"Deveni bırak, mescide gir ve iki rekat namaz kıl."*** buyurdu. Mescide girip namaz kıldım, arkasından Bilal bana tarttı ve tartıda ağır yaptı. Sonra da yanından ayrıldım, döndüm ki: ***"Bana Câbir'i çağır."*** buyurdu. Şimdi deveyi bana geri verecek dedim, bu sırada devemden daha fazla sinirime dokunan bir şey yoktu. Rasûlüllah: ***"Deveni al, parası da senin olsun."*** buyurdu.

١٠٠٣ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّهُ كَانَ رَجُلٌ اسْمُهُ نَوَّاسٌ وَكَانَتْ عِنْدَهُ إِبِلٌ هِيمٌ فَذَهَبَ ابْنُ عُمَرَ رضي الله عنهما فَاشْتَرَى تِلْكَ الإِبِلَ مِنْ شَرِيكٍ لَهُ فَجَاءَ إِلَيْهِ شَرِيكُهُ فَقَالَ بِعْنَا تِلْكَ الإِبِلَ فَقَالَ مِمَّنْ بِعْتَهَا قَالَ مِنْ شَيْخٍ كَذَا وَكَذَا فَقَالَ وَيْحَكَ ذَاكَ وَاللَّهِ ابْنُ عُمَرَ فَجَاءَهُ فَقَالَ إِنَّ شَرِيكِي بَاعَكَ إِبِلاً هِيمًا وَلَمْ يَعْرِفْكَ قَالَ فَاسْتَقْهَا قَالَ فَلَمَّا ذَهَبَ يَسْتَاقُهَا فَقَالَ دَعْهَا رَضِينَا بِقَضَاءِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لا عَدْوَى ❁

1003-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Nevvâs adında bir kimse vardı, kendisinin yanında hastalıklı develer vardı. İbni Ömer gidip ortağından bu hastalıklı deveden bir deve satın aldı. Ortağı Nevvâs'a

gelip: "O deveyi sattık." dedi: "Kime sattın." dedi, o da: "Şöyle şöyle bir ihtiyara sattım." dedi. Nevvâs: "Yazık ettin, vallahi o zat İbni Ömer'dir." dedi, gelip: "Ortağım sana kusurunu bildirmeden hastalıklı bir deve satmış." dedi, Abdullah b. Ömer de: "Öyleyse deveyi sür götür." dedi. Adam deveyi sürüp götürmeye davrandığında: "Deveyi bırak, biz Rasûlüllah (s.a.v.)'in ***"Allah'ın takdiri olmadan hastalığın sirayet etmesi yoktur."*** hükmüne razı olmuşuz." dedi.

(Hadisin son cümleleri için 1966. hadise bakınız.)

١٠٠٤ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ حَجَمَ أَبُو طَيْبَةَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَمَرَ لَهُ بِصَاعٍ مِنْ تَمْرٍ وَأَمَرَ أَهْلَهُ أَنْ يُخَفِّفُوا مِنْ خَرَاجِهِ ❁

{•} 1004-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Ebû Taybe, Rasûlüllah (s.a.v.)'i hacamat etti. Bu nedenle kendisine bir sa' hurma verilmesini söyledi, ayrıca bu kölenin sahibine de ödeyeceği günlük kazanç vergisini hafifletmesini emretti." demiştir.

(Hacamat, belirli usullerle vücudun belirli yerlerinden kan almaktır. Hacamat hakkında 1964. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٠٠٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ احْتَجَمَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَعْطَى الَّذِي حَجَمَهُ وَلَوْ كَانَ حَرَامًا لَمْ يُعْطِهِ ❁

1005-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) hacamat oldu ve hacamat yapan kimseye ücret verdi. Eğer hacamat ücreti haram olsa idi bunu vermezdi." demiştir.

(Buhârî bu hadisi doktorluk ve tedavi ücretinin mubah olduğunu belirtmek için getirmiştir.)

١٠٠٦ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رضي الله عنها أَنَّهَا اشْتَرَتْ نُمْرُقَةً فِيهَا تَصَاوِيرُ فَلَمَّا رَآهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَامَ عَلَى الْبَابِ فَلَمْ يَدْخُلْهُ فَعَرَفْتُ فِي وَجْهِهِ الْكَرَاهِيَةَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتُوبُ إِلَى اللَّهِ وَإِلَى رَسُولِهِ ﷺ مَاذَا أَذْنَبْتُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا بَالُ هَذِهِ النُّمْرُقَةِ قُلْتُ اشْتَرَيْتُهَا لَكَ لِتَقْعُدَ عَلَيْهَا وَتَوَسَّدَهَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ أَصْحَابَ هَذِهِ الصُّوَرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُعَذَّبُونَ فَيُقَالُ لَهُمْ أَحْيُوا مَا خَلَقْتُمْ وَقَالَ إِنَّ الْبَيْتَ الَّذِي فِيهِ الصُّوَرُ لا تَدْخُلُهُ الْمَلائِكَةُ ❁

{•} 1006-) Mü'minlerin annesi Âişe (r.a.) anlatır. Kendisi, içerisinde suretler bulunan yastık minder satın almış, Rasûlüllah (s.a.v.) bu yastığı görünce içeri girmeyip kapıda durmuş. Âişe (r.a.) şöyle devam eder: "Yüzündeki memnuniyetsizliği fark ettim: "Ey Allah'ın Rasûlü, Allah ve Rasûlü'ne tevbe ederim, ne gühah işledim?" dedim. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu yastık minder neyin nesi?"*** buyurdu: "Üzerine oturup yaslanasın diye senin için satın aldım." dedim. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu suretleri yapanlar kıyamet günü azaba uğrar ve kendilerine: "Yaptığınız suretlere can verin bakalım" denilir."*** buyurdu. Devamla: ***"İçerisinde suretler bulunan eve Melekler girmez."*** buyurdu."

(Söz konusu suretlerin, ruh taşıyan insan ve hayvan resimleri olduğu, bunların dışındaki ağaç, dağ gibi tabiat manzarasında bir sakınca olmadığı bildirilmiştir. Suretten dolayı evlere girmeyen meleklerin de Cebrail ve Rahmet Melekleri olduğu belirtilmiştir. (Aynî, Umdetu'l-Karî, IX. 312-313) Ayrıca konu ile bir benzer 1045 ve 1605. hadislere bakınız. Hadiste resim yapmanın günah olduğuna işaret vardır. Bu konuyu araştıran âlimler meseleye çeşitli yönlerden yaklaşmışlardır. Buna göre resim ile heykel arasını ayırdıkları gibi, yapılan resmin cinsine göre; insan, hayvan, tabiat resimlerinin arasını da ayırmışlardır. Diğer taraftan yaptığı resmi tapınma ve tazim için yapanlarla, sanat için yapanların arasını ayırarak yapılan işi niyete göre değerlendirme yönüne gidenler de olmuştur. Yasaktaki temel hedefin; Allah'a şirk koşan ve Ona ortak tanıdıkları bu şeylerin resim ve heykellerini yapagelen cahiliye inanç ve sistemini ortadan kaldırmaya büyük önem veren Hz. Peygamber (s.a.v)'in başlan-

gıçta bu yasağı çok sıkı tuttuğu, hatta elbise ve ev eşyalarındaki süslemelere bile karşı çıktığı, şirk düzeni ve inanç sistemi ortadan kaldırıldığında bu konuda, elbise süslemelerinde bazı ruhsatlar tanıdığı bildirilmiştir. Bu ruhsatlardan hareketle 1045. hadiste olduğu gibi sahabe döneminden itibaren bazı resimlere sıcak bakılmıştır. Resim konusundaki yasakları Ebû Talha (r.a.)'dan rivayet eden Zeyd b. Hâlid (r.a.)'ın evinde, üzerinde resim bulunan perdeyi gören ve bunun sebebini soran bir kimseye; bunun bir istisnası olarak elbisedeki işlemenin bundan hariç olduğu bildirilmiştir (Buhârî, Libâs: 92. Müslim, Libâs: 85, Ebû Dâvûd, Libâs: 45, Tirmizî, Libâs: 18) Bu hadisin açıklamasında Aynî: "Kanun koyucu ilk önceleri resim ve heykellere tapınma ile ilgili dönemlerinin çok yakın olması nedeniyle, işleme bile olsa bütün resimleri yasaklamış, bundan sonra yasaktaki gaye gerçekleştiğinde elbiselerdeki işlemelere ruhsat vermiştir." demiştir. (Umdetü'l-Kârî, XVII. 108)

Aslında resim yapma konusundaki yasakların temel nedeni, şekil ve suret verenin (ressam ve heykeltraşın) Yaratıcı'ya yani Allah'a benzeme hususudur. Çünkü mahlukâtı yaratıp şekil veren Allah'tır. Onun bu özelliğini taklit etmeye çalışanlar bu açıdan yaratıcı iddiası durumuna düşmektedirler. Bu nedenle konuyu ele alan hukukçular yapılan işte niyeti dikkate almışlardır. Diğer taraftan resim ve heykel yapma; içki içme, adam öldürme gibi yapısı aklen kötü olan bir davranış değildir. Nitekim Zemahşerî, (Sebe: 13) ayetindeki Süleymân (a.s.) için yapılan heykellerin açıklamasında: "Aslında bunlar, haksızlık yapma ve yalan söyleme gibi aklın kötülüğüne karar verdiği şeylerden değildir." diyerek bu konuya işaret etmiştir (Keşşâf, III. 555)

Resim konusunda işin ilk dönemlerde sıkı tutulup Kâbe'deki tüm putların kırılmasından sonra bu sıkı tutumun biraz yumuşatılması şeklindeki bu yaklaşım, 49 ve 1933. hadislerde de geçtiği gibi bazı su kaplarında da göze çarpar. Şarap yapımında kullanılan bazı kaplar ilk önce tamamen her türlü kullanıma yasaklanmış, hatta iman ve islam esaslarından sonra bu yasak dile getirilmiştir. (49. hadise bakınız.) Bu hadisin açıklamasında da görüldüğü gibi bu yasak bir süre sonra kaldırılmıştır.Yine kabir ziyaretleri de bu konuda bir örnektir. Diğer taraftan Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Süleyman (a.s.)'a heykel ve resimler yapan cinlerden bahsedilir (Sebe:13) Kurtubî, bu ayetten hareketle resim yapmanın caiz olduğunu ileri süren bazı müfessirlerin olduğunu söyler. (Bakınız. Kurtûbî, XIV. 273) Şunu da belirtmek gerekir ki, resim konusuna sıcak bakan âlimler ön şart olarak yapılan resmin içeriği ve yapılış gayesinin İslâmın emirlerine ters düşmemesi gerektiğini belirtirler. Eğer böyle bir durum söz konusu ise her halukarda resim kesin olarak yasaktır. Günümüz âlimlerinden bu konuda bazı şartlar dahilinde -ki, bunların en önemlisi tapınma olmaması ve yaratıcılık iddiasında bulunmaması- kaydıyla yeni yaklaşımlar getirilmiştir. (Bu konuda bakınız.Yusuf el-Karadavi'nin İslamda Helâl ve Haram s. 104-122) Konuyu ele alan Prof. Dr. Ali Bardakoğlu şöyle demektedir: "Şu kadar var ki, bu konudaki deliller dikkatle incelendiğinde, hadislerde geçen şiddetli tehditlerin, tapınmak için veya yaratma hususunda Allah ile boy ölçüşme kastıyla resim ya da heykel yapanlara ilişkin olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür. Zira bu amaçla yapılmayan mâsum resimler için bu tehditler oldukça ağırdır. Nitekim, konuya ilişkin hadislerin kronolojisi de tehditlerin gitgide azaldığını göstermektedir.

Bilginlerin çoğunluğu çocuk oyuncaklarının yasak kapsamı dışında kaldığını ifade etmişlerdir.

İslâm'da sûretin yasaklanmasının gerekçesi olarak, Hz. Peygamber'in, "Allah sûret yapanlara, yaptıkları sûretlere ruh üfleyinceye kadar azap edecektir. Ruh üflemeleri de zaten mümkün değildir." ve "Kıyamet gününde en şiddetli azaba çarptırılacak olanlar Allah'ın yaratmasına -yarattıklarına- benzemeye çalışanlardır." gibi hadislerden hareketle, 'yaratma hususunda Allah'a benzemeye çalışma' hususu gösterilmiştir. Bu gerekçelendirme yanlış olmamakla birlikte öyle görünüyor ki, sûret yasağının asıl illeti, İbnü'l-Arabî'nin de isabetle belirttiği gibi şudur: Cahiliyye Arapları'nın putlara tapma âdetleri vardı ve bu putları kendi elleriyle tasvir edip sonra bunlara tapıyorlardı. İslâmiyet, puta tapmaya vesile olan şeyleri kaldırmak suretiyle tevhid sisteminin korunmasında titizlik göstermiştir. (İbnü'l-Arabî, Ahkâmü'l-Kur'ân, IV. 1599-1602) Bu itibarla, resim ve timsal hakkında varit olan yasaklamanın ana sebebinin, bunlara tapınma endişesi olduğu söylenebilir. İslâm dini, tevhid dinidir. Araplar, kendi elleriyle çizdikleri ve şekillendirdikleri resimlere ve putlara tapıyorlardı. Hz. Peygamber, Araplar yeniden eski alışkanlıklarına döner endişesiyle, bu alışkanlıkları hatırlatan resimleri ve sûretleri de yasaklamayı uygun bulmuştur. Nitekim benzer bir uygulamaya, şarabın kesinlikle yasaklanmasından sonra rastlanır. Rasûlüllah normalde kullanılmalarında bir sakınca olmadığı halde, şarap koyulan kapların kullanılmasını da yasaklamıştı. Hz. Peygamber bu metotla Araplar'a eski alışkanlıklarını hatırlatacak şeyleri de seddi zeria kabilinden olmak üzere yasaklamıştır. Resim ve timsal yasağının da bu çerçevede değerlendirilmesi ve bu yolla tevhid inancını her ne suretle olursa olsun şirk bulaşığından arındırma amacı güdüldüğünün söylenmesi mümkündür.

Sonuç olarak söylemek gerekirse, bazı resim ve resimli eşyaların kullanımına cevaz vermesi göz önüne alınarak artık günümüzde resim yapmanın ve resimli eşya kullanmanın, tevhid inancına aykırı bir sonuca götürme durumu veya endişesi olmadığı sürece, ilk dönemler hakkındaki yasağın kapsamına girmediğinin ve dolayısıyla haram olmadığının ifade edilmesiyle yeni bir şey söylenilmiş olmayacaktır." (İLMİHAL, II. İslâm ve Toplum, s. 102-103 kısaltıp özetleyerek.)

١٠٠٧ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَكُنْتُ عَلَى بَكْرٍ صَعْبٍ لِعُمَرَ فَكَانَ يَغْلِبُنِي فَيَتَقَدَّمُ أَمَامَ الْقَوْمِ فَيَزْجُرُهُ عُمَرُ وَيَرُدُّهُ ثُمَّ يَتَقَدَّمُ فَيَزْجُرُهُ عُمَرُ وَيَرُدُّهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِعُمَرَ بِعْنِيهِ قَالَ هُوَ لَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ بِعْنِيهِ فَبَاعَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ هُوَ لَكَ يَا عَبْدَاللَّهِ بْنَ عُمَرَ تَصْنَعُ بِهِ مَا شِئْتَ ❁

1007-) İbni Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bir yolculuktaydım, babam Ömer'e ait hırçın genç bir deve üzerinde bulunuyordum. Deveyi zaptedemiyordum, bu nedenle kafilenin önüne geçiyordu, Ömer de önüne durup, geri çeviriyordu arkasından tekrar öne geçiyor Ömer de önüne durup geri çeviriyordu. Derken Rasûlüllah (s.a.v.) Ömer'e: ***"Şunu bana satsana"*** buyurdu, o da: "Ey Allah'ın Rasûlü, al senin olsun." dedi. Rasûlüllah: ***"Bana sat."*** buyurdu, o da Rasûlüllah (s.a.v.)'e sattı, sonra Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ey Abdullah b. Ömer, o deve senindir artık dilediğini yapabilirsin."*** buyurdu." demiştir.

١٠٠٨ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَجُلاً ذَكَرَ لِلنَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ يُخْدَعُ فِي الْبُيُوعِ فَقَالَ إِذَا بَايَعْتَ فَقُلْ لا خِلابَةَ ❁

{&} 1008-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Bir adam Hz. Peygamber (s.a.v.)'e kendisinin alış verişte aldatıldığını belirtti, bunun üzerine Hz. Peygamber: ***"Alış veriş yaptığında: "Aldatmaca yok" de!"*** buyurdu."

(Hadiste sözü geçen kimse, Habbân b. Münkız (r.a.)'dır. Kendisi Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bir savaşta iken üzerine taş fırlatılmıştı. Bu nedenle bayılmış, dilinde tutukluk olmuştur. Alış verişte dilinin tutukluğu nedeniyle bazı tüccarlar kendisini aldatmaya yeltendiğinden yukarıdaki şikayetini yapmıştır.)

١٠٠٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَغْزُو جَيْشٌ الْكَعْبَةَ فَإِذَا كَانُوا بِبَيْدَاءَ مِنَ الأَرْضِ يُخْسَفُ بِأَوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يُخْسَفُ بِأَوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ وَفِيهِمْ أَسْوَاقُهُمْ وَمَنْ لَيْسَ مِنْهُمْ قَالَ يُخْسَفُ بِأَوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ ثُمَّ يُبْعَثُونَ عَلَى نِيَّاتِهِمْ ❁

& 1009-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bir ordu Kâbe'ye saldırmak için harekete geçer*** (Mekke ile Medine arasındaki) ***el-Beydâ'da iken başından sonuna kadar oradakiler yerin dibine geçirilir"*** buyurdu, ben de: "Ey Allah'ın Rasûlü, içlerinde çarşı esnafı ve kendilerinden olmayanlar varken başından sonuna kadar tümü nasıl yerin dibine geçirilir?" dedim: ***"Başından sonuna kadar yerin dibine geçirilir, sonra da kıyamette oradaki bulunuş niyetlerine göre diriltilir."*** buyurdu" demiştir.

(Müslim'in rivayetinde Rasûlüllah (s.a.v.)'in bunu rüyasında gördüğü anlatılır. (Müslim, Kitâbu'l-Fiten: 8) Bu konuda 1403. hadis ile 2191. hadis ve açıklamasına bakınız.

Zalim ve kötü kimselerin yanında yer almamalıyız. Kötü kimselere azap gönderildiğinde biz de onların yanında isek azap bizi de bulur. Kıyamette diriltilirken, onların yanında ne niyetle bulunuyorsak ona göre diriltiliriz. Dolayısıyla kötü kimselerin yanında bulunuyorsak gerekçelerimizin geçerli olmasına dikkat etmeliyiz. Söz gelimi, onlara iyiliği emretmek ve kötülükten alıkoymak için yanlarına gitmiştik, gibi.)

١٠١٠ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ فِي السُّوقِ فَقَالَ رَجُلٌ يَا أَبَا الْقَاسِمِ فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ إِنَّمَا دَعَوْتُ هَذَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ سَمُّوا بِاسْمِي وَلا تَكَنَّوْا بِكُنْيَتِي ❁

& 1010-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) çarşıda bulunurken bir kimse: "Ey Ebû'l-Kâsım" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) ona dönüp baktı, o da: "Ben, seni değil şunu çağırmıştım" dedi, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Benim ismimle isimleniniz, ama künyemle künyelenmeyiniz."*** buyurdu" demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in "Ebû'l-Kâsım"künyesinin kullanılmaması 92 ve 1322. hadislerde de dile getirilmiştir.)

١٠١١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ الدَّوْسِيِّ رضي الله عنه قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فِي طَائِفَةِ النَّهَارِ لا يُكَلِّمُنِي وَلا أُكَلِّمُهُ حَتَّى أَتَى سُوقَ بَنِي قَيْنُقَاعَ فَجَلَسَ بِفِنَاءِ بَيْتِ فَاطِمَةَ فَقَالَ أَثَمَّ لُكَعُ أَثَمَّ لُكَعُ فَحَبَسَتْهُ شَيْئًا فَظَنَنْتُ أَنَّهَا تُلْبِسُهُ سِخَابًا أَوْ تُغَسِّلُهُ فَجَاءَ يَشْتَدُّ حَتَّى عَانَقَهُ وَقَبَّلَهُ وَقَالَ اللَّهُمَّ أَحْبِبْهُ وَأَحِبَّ مَنْ يُحِبُّهُ ❁

& 1011-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) günün bir vaktinde dışarı çıktı, ne o benimle konuşuyor ne de ben kendisiyle konuşuyordum, sonunda Kaynukaoğulları çarşısına geldi. (çarşıdan ayrıldıktan sonra) kızı Fatıma'nın evinin avlusuna oturdu ve (torununu Hasan'ı kastederek): ***"Ufaklık orada mı? Ufaklık orada mı?"*** buyurdu. Annesi Fatıma çocuğu biraz evde alıkoydu - Zannederim annesi ona koku kolyesi taktı, yahut yıkadı- nihayet koşup geldi. Hz. Peygamber (s.a.v.) çocuğu kucaklayıp öptü ve: ***"Allah'ım bunu sev, bunu seveni de sev"*** buyurdu.

١٠١٢ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّهُمْ كَانُوا يَشْتَرُونَ الطَّعَامَ مِنَ الرُّكْبَانِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ فَيَبْعَثُ عَلَيْهِمْ مَنْ يَمْنَعُهُمْ أَنْ يَبِيعُوهُ حَيْثُ اشْتَرَوْهُ حَتَّى يَنْقُلُوهُ حَيْثُ يُبَاعُ الطَّعَامُ قَالَ ابْنُ عُمَرَ رضي الله عنهما نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يُبَاعَ الطَّعَامُ إِذَا اشْتَرَاهُ حَتَّى يَسْتَوْفِيَهُ ❁

{&} 1012-) İbni Ömer (r.a.) anlatır: Kendileri Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde kervandan yiyecek satın alırlarmış. Bunun üzerine kendilerine, yiyeceğin satıldığı pazara getirilene kadar o satın aldıkları yerde satış yapmalarını yasaklayan görevli gönderilmiştir. İbni Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir yiyecek satın alındığında malı teslim alana kadar satışını yasakladı." demiştir.

١٠١٣ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ لَقِيتُ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضي الله عنهما قُلْتُ أَخْبِرْنِي عَنْ صِفَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي التَّوْرَاةِ قَالَ أَجَلْ وَاللَّهِ إِنَّهُ لَمَوْصُوفٌ فِي التَّوْرَاةِ بِبَعْضِ صِفَتِهِ فِي الْقُرْآنِ ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ وَحِرْزًا لِلأُمِّيِّينَ أَنْتَ عَبْدِي وَرَسُولِي سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِفَظٍّ وَلا غَلِيظٍ وَلا سَخَّابٍ فِي الأَسْوَاقِ وَلا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ وَلَكِنْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَقْبِضَهُ اللَّهُ حَتَّى يُقِيمَ بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءَ بِأَنْ يَقُولُوا لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَيَفْتَحُ بِهَا أَعْيُنًا عُمْيًا وَآذَانًا صُمًّا وَقُلُوبًا غُلْفًا ❁

1013-) Atâ b. Yesâr anlatır: "Abdullah b. Amr b. Âs (r.a.) ile karşılaştım ve: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in Tevrat'taki sıfatını anlatsan." dedim. O da: "Evet, Vallahi Rasûlüllah'ın Kur'ân'daki sıfatının bir kısmı Tevrat'ta da belirtilmiştir: "Ey Peygamber biz seni şahit, müjdeleyici, uyarıcı ve okuma-yazma bilmeyen ümmîleri koruyucu olarak gönderdik. Sen benim kulum ve elçimsin. Sana "Mütevekkil (=güvenilip vekil yapılan)" adını verdim. (O Peygamber) ne kötülüğe kötülükle karşılık veren, ne çarşı pazarlarda bağırıp çağıran, ne katı kalpli, ne de kötü ahlâklıdır. Ancak o, bağışlar affeder. Allah onun ruhunu, sapmış eğri milleti "Lâ ilâhe illallâh" diyerek düzeltene kadar asla almayacaktır. Allah bu kelime ile kör gözleri, sağır kulakları, kapalı kalpleri açar." dedi."

(Tevrat'taki bildirilen bu sıfatların bir kısmı Kur'ân'da, Ahzab: 45-46, Âl-i İmrân: 159, Fussilet: 34 ayetlerinde geçmektedir.)

١٠١٤ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ تُوُفِّيَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَرَامٍ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ فَاسْتَعَنْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَلَى غُرَمَائِهِ أَنْ يَضَعُوا مِنْ دَيْنِهِ فَطَلَبَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَيْهِمْ فَلَمْ يَفْعَلُوا فَقَالَ لِيَ النَّبِيُّ ﷺ اذْهَبْ فَصَنِّفْ تَمْرَكَ أَصْنَافًا الْعَجْوَةَ عَلَى حِدَةٍ وَعَذْقَ زَيْدٍ عَلَى حِدَةٍ ثُمَّ أَرْسِلْ إِلَيَّ فَفَعَلْتُ ثُمَّ أَرْسَلْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَجَاءَ فَجَلَسَ عَلَى أَعْلاهُ أَوْ فِي وَسَطِهِ ثُمَّ قَالَ كِلْ لِلْقَوْمِ فَكِلْتُهُمْ حَتَّى أَوْفَيْتُهُمِ الَّذِي لَهُمْ وَبَقِيَ تَمْرِي كَأَنَّهُ لَمْ يَنْقُصْ مِنْهُ شَيْءٌ ❁

1014-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: "Abdullah b. Amr b. Haram (r.a.) üzerinde borç var iken (Uhud Savaşı'nda) vefat etti. Ben de alacaklıların borcunun bir kısmını silmeleri için Hz. Peygamber (s.a.v.)'den yardım istedim, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) onlardan bunu kabul etmelerini istedi ancak (Yahudi olan alacaklılar) borcun bir kısmını silmediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) bana: ***"Haydi git hurmanı sınıf sınıf ayır, Acve cinsini bir sınıf, Azk Zeyd cinsini bir sınıf yap, sonra da bana haber gönder."*** buyurdu. Ben de söylenildiği gibi yaparak Hz. Peygamber (s.a.v.)'e haber gönderdim. Hz. Peygamber hurma yığınının başına veya ortasına oturdu ve: ***"Alacaklılara ölçüp ver!"*** buyurdu. Ben de ölçtüm sonunda alacaklılara borcu ödedim, geriye benim hurmam kaldı, sanki üzerinden hiçbir şey eksilmemişti."

(Abdullah b. Amr (r.a.) Uhud'da şehid olmuştur, kendisi Câbir (r.a.)'ın babasıdır. Bu Hadiste de Efendimiz (a.s.)'ın bir mucizesi tezahur etmiştir. Hadisin değişik bir benzeri olan 1901. hadise de bakınız.)

١٠١٥ عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كِيلُوا طَعَامَكُمْ يُبَارَكْ لَكُمْ ❁

1015-) el-Mikdâm b. Ma'dîkerb (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Yiyeceğinizi ölçün ki sizin için bereketlensin."*** buyurmuştur.

(Bu hadiste de ölçülü ve hesaplı hareket etmeye işaret vardır.)

١٠١٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ إِبْرَاهِيمَ حَرَّمَ مَكَّةَ وَدَعَا لَهَا وَحَرَّمْتُ الْمَدِينَةَ كَمَا حَرَّمَ إِبْرَاهِيمُ مَكَّةَ وَدَعَوْتُ لَهَا فِي مُدِّهَا وَصَاعِهَا مِثْلَ مَا دَعَا إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلام لِمَكَّةَ ❁

& 1016-) Abdullah b. Zeyd (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İbrahim Peygamber Mekke'yi dokunulmaz bölge (harem) kıldı ve bereketli olması için dua etti. Ben de Medine'yi dokunulmaz bölge (harem) kıldım ve İbrahim*** (a.s.)***'ın dua ettiği gibi Medine'nin müdd ve sa'ına bereket duası ettim."*** buyurmuştur.

١٠١٧ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ رَأَيْتُ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ الطَّعَامَ مُجَازَفَةً يُضْرَبُونَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَبِيعُوهُ حَتَّى يُؤْوُوهُ إِلَى رِحَالِهِمْ ❁

1017-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde götürü usulle yiyecek satın alanların bu yiyecekleri, kendi yerlerine götürülene kadar satmalarının (yasaklandığını ve bunu yapanların ceza olarak) dövüldüğünü gördüm." demiştir.

(Buradaki yasaktan maksat, söz konusu temel gıda ihtiyaç maddelerinin sun'î olarak fiyatlarını artırmak maksadıyla ihtiyacı olmadığı halde alıp bu maddelerin piyasaya arzını engelleyerek karaborsacılık yapmaya yol açmamak için müşterinin satın alınan malı teslim alıp dükkan veya evine getirmesi ya da en azından teslim alması bundan sonra satması emredilmiştir. Böylece hayali satışlarla kişiden kişiye satışlar yaparak malın fiyatının artırılması ve karaborsacılık bir bakıma engellenmiş olmaktadır.)

١٠١٨ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى أَنْ يَبِيعَ الرَّجُلُ طَعَامًا حَتَّى يَسْتَوْفِيَهُ قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ كَيْفَ ذَاكَ قَالَ ذَاكَ دَرَاهِمُ بِدَرَاهِمَ وَالطَّعَامُ مُرْجَأٌ ❁

& 1018-) İbni Abbâs (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in bir kimsenin yiyecek maddesini teslim almadan satışını yasakladığı rivayet edilmiştir. İbni Abbâs (r.a.)'a: "Niçin yasaklandı?" denildi: "Yiyecek maddesi geriye bırakılıp paranın parayla değiş-tokuşu nedeniyledir." demiştir.

١٠١٩ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه يُخْبِرُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ الذَّهَبُ بِالذَّهَبِ رِبًا إِلاَّ هَاءَ وَهَاءَ وَالْبُرُّ بِالْبُرِّ رِبًا إِلاَّ هَاءَ وَهَاءَ وَالتَّمْرُ بِالتَّمْرِ رِبًا إِلاَّ هَاءَ وَهَاءَ وَالشَّعِيرُ بِالشَّعِيرِ رِبًا إِلاَّ هَاءَ وَهَاءَ ❁

& 1019-) Ömer b. Hattab (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Altının altın ile peşin dışındaki satışı faizdir, buğdayın buğday ile peşin dışındaki satışı faizdir, hurmanın hurma ile peşin dışındaki satışı faizdir, arpanın arpa ile peşin dışındaki satışı faizdir."*** buyurduğunu bildirmektedir.

١٠٢٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَبِيعَ حَاضِرٌ لِبَادٍ وَلا تَنَاجَشُوا وَلا يَبِيعُ الرَّجُلُ عَلَى بَيْعِ أَخِيهِ وَلا يَخْطُبُ عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ وَلا تَسْأَلُ الْمَرْأَةُ طَلاقَ أُخْتِهَا لِتَكْفَأَ مَا فِي إِنَائِهَا ❁

{&} 1020-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.), şehirde oturan kimsenin şehir dışındaki bir kimse adına malını satmayı yasakladı ve: ***"Müşteri kızıştırmayınız. Bir kimsenin kardeşinin alış verişi üzerine alış veriş yapması doğru değildir. Hiçbir kimse kardeşinin nişanı üzerine kalkıp nişan yapamaz, hiçbir kadın da kabındakileri ters çevirmek için kızkardeşinin boşanmasını isteyemez."*** buyurdu." demiştir.

(Şehirde oturanın şehir dışındaki taşralının malını satıvermesi iki nedenle yasaklanmıştır: 1-) Piyasayı bilmeyen taşralı fiat konusunda aldatılabilir. 2-) Şehirde oturan tüccarlar taşradan gelen malları tüketiciye ulaşmadan önce ellerinde toplayıp stoklayarak sıkıntı meydana getirebilir, bilinçli olarak fiat artışına neden olabilirler. Bu hususlar oluşmaz ise bu konudaki yasak kalkar. Bu konuda 1025. hadisin açıklamasına bakınız.

"Kabındakileri ters çevirmek için kız kardeşinin boşanmasını isteyemez" ifadesi, bir kadının, yerine kendisinin evlenebilmesi için evli bir kadının boşanmasını istemesi, olarak açıklanmıştır. Hadisin bir benzerleri 1848 ve 1849. hadislerde de gelecektir.)

١٠٢١ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما أَنَّ رَجُلاً أَعْتَقَ غُلامًا لَهُ عَنْ دُبُرٍ فَاحْتَاجَ فَأَخَذَهُ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ مَنْ يَشْتَرِيهِ مِنِّي فَاشْتَرَاهُ نُعَيْمُ بْنُ عَبْدِاللَّهِ بِكَذَا وَكَذَا فَدَفَعَهُ إِلَيْهِ ❁

& 1021-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: "Bir kimse, kölesini ben öldükten sonra hürsün diye azat etti. Sonra da paraya ihtiyacı oldu. Bunun üzerine, köleyi Hz. Peygamber (s.a.v.) eline aldı ve: ***"Bunu benden kim satın alır."*** buyurdu. Nuaym b. Abdullah da şu kadar bir paraya bu köleyi satın aldı. Rasûlüllah (s.a.v.) de kölenin parasını ihtiyaç sahibi olan efendisine ödedi.

١٠٢٢ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ بَيْعِ حَبَلِ الْحَبَلَةِ وَكَانَ بَيْعًا يَتَبَايَعُهُ أَهْلُ الْجَاهِلِيَّةِ كَانَ الرَّجُلُ يَبْتَاعُ الْجَزُورَ إِلَى أَنْ تُنْتَجَ النَّاقَةُ ثُمَّ تُنْتَجُ الَّتِي فِي بَطْنِهَا ❁

{&} 1022-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) gebe devenin yavrusunun doğurması üzere satışı yasakladı. Bu, cahiliye halkının yapageldiği bir satış idi. Bir kimse dişi devenin doğurması, arkasından da bu dişi devenin karnındaki doğacak yavrunun doğurmasına kadar bir süre ile devesini satın alırdı."

(Bu şekilde bir satış, sonu belli olmayan, sınırları netleşmemiş bir satıştır. Neticede bazı anlaşmazlıkların çıkması muhtemeldir. Bir defa ödeme süresi kesin olarak belli değildir. Deve doğurmayabilir veya doğursa da doğan yavrusu doğurmayabilir. Bu nedenle sürede tam bir belirginlik yoktur, dolayısıyla söz konusu satışlar yasaklanmıştır.)

١٠٢٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنِ اشْتَرَى غَنَمًا مُصَرَّاةً فَاحْتَلَبَهَا فَإِنْ رَضِيَهَا أَمْسَكَهَا وَإِنْ سَخِطَهَا فَفِي حَلْبَتِهَا صَاعٌ مِنْ تَمْرٍ ❁

1023-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim, sütlü görünsün diye memesindeki süt sağılmamış bir koyunu*** (aldanarak) ***satın alır da sağar*** (ve aldandığını anlarsa) ***eğer bu haliyle satıştan razı olursa koyunu yanında tutar, yok eğer memnun olmaz ise*** (geri verir) ***ve sağdığı sütün karşılığı olarak bir sa' hurma verir."*** buyurdu." demiştir.

١٠٢٤ وعنه رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا زَنَتِ الأَمَةُ فَتَبَيَّنَ زِنَاهَا فَلْيَجْلِدْهَا وَلا يُثَرِّبْ ثُمَّ إِنْ زَنَتْ فَلْيَجْلِدْهَا وَلا يُثَرِّبْ ثُمَّ إِنْ زَنَتِ الثَّالِثَةَ فَلْيَبِعْهَا وَلَوْ بِحَبْلٍ مِنْ شَعَرٍ ❁

{&} 1024-) Yine Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Cariye zina eder ve zinası kesin olarak belli olursa efendisi ona celde cezası uygulasın*** (elli değnek vursun) ***ama suçunu başına kakmasın. Arkasından zina ederse yine celde cezası uygulasın, ama suçunu başına kakmasın.. Arkasından üçüncü kez zina ederse kıldan bir ip pahasına da olsa onu satsın."*** buyurdu." demiştir.

١٠٢٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لا تَلَقَّوُا الرُّكْبَانَ وَلا يَبِعْ حَاضِرٌ لِبَادٍ قِيلَ لابْنِ عَبَّاسٍ مَا قَوْلُهُ لا يَبِيعُ حَاضِرٌ لِبَادٍ قَالَ لا يَكُونُ لَهُ سِمْسَارًا ❁

& 1025-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kervanı*** (pazara varmadan satın almak için yolda) ***karşılamayınız. Şehirde oturan kimse, şehir dışındaki bir kimse adına malını satamaz."*** buyurdu." demiştir. Kendisine: "Şehirde oturan kimse, şehir dışındaki bir kimse adına malını satamaz, ne demektir?" denildi: "Mal sahibine komisyoncu olmasın diye" demiştir.

(Hadiste üzerinde durulması gereken iki husus vardır: Birisi, mal pazara gelmeden yolda karşılayıp satın almak, Hadisin zahirine göre bu yasaklanmıştır. Ebû Hanife ve diğer Hanefî müçtehitler, karşılama mal sahibine zarar vermez ise bunda bir sakınca yoktur, eğer zarar verirse tahrimen mekruhtur, demişlerdir. (Aynî, Umdetu'l-Kârî, IX. 380) Ayrıca Hanefîlere göre 1012. hadisten kervanı karşılayıp yolda alış veriş yapıldığı anlaşılmaktadır. Burada yasağa neden olan satıcının piyasayı bilmediğinden dolayı fiyat konusunda aldatılmasıdır. Aldatma yoksa yasak sebebi kalktığından bu iş serbest olur.

İkinci husus ise şehirlinin, şehir dışındakilerin malını alıp satıvermesi meselesinde de İmam Ebû Hanife bu hükmün mensuh olduğunu belirtir. (Nevevî, Müslim Şerhi, Büyû: 18, Aynî, Umdetu'l-Kârî, IX. 377) İmam Ebû Hanife'ye göre, bu şekilde bir alış veriş ***"Din, nasihattır (=samimiyettir)"*** Hadisi ile ***"Sizden biriniz kardeşine nasihat vermek isterse onun için samimi davransın."*** Hadisine dayanarak eğer aracılık yapan kimse satıcıya zarar vermiyorsa bunda bir sakınca yoktur.)

١٠٢٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا يَبِيعُ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ وَلا تَلَقَّوُا السِّلَعَ حَتَّى يُهْبَطَ بِهَا إِلَى السُّوقِ ❁

1026-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Biriniz, başka birisinin satışı üzerine satış yapamaz. Mal getirenleri, malı pazara indirene değin*** (satın almak için yolda) ***karşılamayınız."*** buyurmuştur.

١٠٢٧ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنِ الْمُزَابَنَةِ وَالْمُزَابَنَةُ بَيْعُ الثَّمَرِ بِالتَّمْرِ كَيْلاً وَبَيْعُ الزَّبِيبِ بِالْكَرْمِ كَيْلاً ❁

{&} 1027-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) Müzâbene usulü ile satışı yasaklamıştır. Müzâbene, ağaçtaki yaş hurmayı kuru hurma karşılığı ölçerek satma ile ağaçtaki yaş üzümü kuru üzüm karşılığı ölçerek satmaktır.

١٠٢٨ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَوْسٍ رضي الله عنه أَنَّهُ الْتَمَسَ صَرْفًا بِمِائَةِ دِينَارٍ فَدَعَانِي طَلْحَةُ بْنُ عُبَيْدِاللَّهِ فَتَرَاوَضْنَا حَتَّى اصْطَرَفَ مِنِّي فَأَخَذَ الذَّهَبَ يُقَلِّبُهَا فِي يَدِهِ ثُمَّ قَالَ حَتَّى يَأْتِيَ خَازِنِي مِنَ الْغَابَةِ وَعُمَرُ يَسْمَعُ ذَلِكَ فَقَالَ وَاللَّهِ لا تُفَارِقُهُ حَتَّى تَأْخُذَ مِنْهُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الذَّهَبُ بِالذَّهَبِ رِبًا إِلاَّ هَاءَ وَهَاءَ وَالْبُرُّ بِالْبُرِّ رِبًا إِلاَّ هَاءَ وَهَاءَ وَالشَّعِيرُ بِالشَّعِيرِ رِبًا إِلاَّ هَاءَ وَهَاءَ وَالتَّمْرُ بِالتَّمْرِ رِبًا إِلاَّ هَاءَ وَهَاءَ ❁

{&} 1028-) Mâlik b. Evs (r.a.), yüz dinar (altın para) bozdurmak istemiş, kendisi şöyle anlatır: Bunun üzerine Talha b. Ubeydullah beni çağırdı, neticede fiatta anlaştık, benden altınları isteyip eline alıp çevirmeye başladı, sonra da: "Veznedarım Gâbe'den gelinceye kadar bekle" dedi. Ömer de bu konuşmayı dinliyormuş, hemen: "Vallahi bozdurduğunun karşılığını almadan onun yanından ayrılamazsın, Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Altın altın ile peşin teslim dışında satılıp değiştirilirse faiz olur, buğday buğday ile peşin teslim dışında satılıp değiştirilirse faiz olur, arpa arpa ile peşin teslim dışında satılıp değiştirilirse faiz olur, hurma hurma ile peşin teslim dışında satılıp değiştirilirse faiz olur."*** buyurdu." demiştir.

١٠٢٩ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لا تَبِيعُوا الذَّهَبَ بِالذَّهَبِ إِلاَّ سَوَاءً بِسَوَاءٍ وَالْفِضَّةَ بِالْفِضَّةِ إِلاَّ سَوَاءً بِسَوَاءٍ وَبِيعُوا الذَّهَبَ بِالْفِضَّةِ وَالْفِضَّةَ بِالذَّهَبِ كَيْفَ شِئْتُمْ ❁

& 1029-) Ebû Bekre (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Altınla altını, eşit ölçüde olmaz ise satış yapmayınız, gümüşle gümüşü, eşit ölçüde olmaz ise satmayınız, ama altınla gümüşü, gümüşle altını nasıl dilerseniz satınız."*** buyurmuştur.

١٠٣٠ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا تَبِيعُوا الذَّهَبَ بِالذَّهَبِ إِلاَّ مِثْلاً بِمِثْلٍ وَلا تُشِفُّوا بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ وَلا تَبِيعُوا الْوَرِقَ بِالْوَرِقِ إِلاَّ مِثْلاً بِمِثْلٍ وَلا تُشِفُّوا بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ وَلا تَبِيعُوا مِنْهَا غَائِبًا بِنَاجِزٍ ❁

{&} 1030-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Altınla altını, eşit olmaz ise satmayınız birini diğerine fazla yapmayınız. Gümüşle gümüşü, eşit olmaz ise satmayınız, birini diğerine fazla yapmayınız. Bunlardan veresiyeyi de peşine satmayınız."*** buyurmuştur.

١٠٣١ عَنْ أَبِي صَالِحٍ الزَّيَّاتِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رضي الله عنه يَقُولُ الدِّينَارُ بِالدِّينَارِ وَالدِّرْهَمُ بِالدِّرْهَمِ فَقُلْتُ لَهُ فَإِنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ لا يَقُولُهُ فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ سَأَلْتُهُ فَقُلْتُ سَمِعْتَهُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ أَوْ وَجَدْتَهُ فِي كِتَابِ اللَّهِ قَالَ كُلَّ ذَلِكَ لا أَقُولُ وَأَنْتُمْ أَعْلَمُ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنِّي وَلَكِنْ أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لا رِبًا إِلاَّ فِي النَّسِيئَةِ ❁

& 1031-) Ebû Sâlih ez-Zeyyât, Ebû Said el-Hudrî (r.a.)'ı: "Altın, altınla satılır. Gümüş de gümüşle satılır" derken işitmiş, kendisine: "Ama İbni Abbâs böyle söylemiyor" dedim. Bunun üzerine Ebû Said: "Ben kendisine sordum: "Sen bu söylediğini Hz. Peygamber (s.a.v.)'den mi duydun yahut Allah'ın Kitabında böyle bir şey mi buldun?" dedim. O da: "Tüm bunları ben söylemiyorum, sizler Rasûlüllah (s.a.v.)'i benden daha iyi bilirsiniz ama Üsâme b. Zeyd bana Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Faiz sadece veresiyede olur."*** buyurduğunu bildirdi" dedi" demiştir.

١٠٣٢ عَنْ أَبِي الْمِنْهَالِ قَالَ سَأَلْتُ الْبَرَاءَ ابْنَ عَازِبٍ وَزَيْدَ بْنَ أَرْقَمَ رضي الله عنهما عَنِ الصَّرْفِ فَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا يَقُولُ هَذَا خَيْرٌ مِنِّي فَكِلاهُمَا يَقُولُ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ بَيْعِ الذَّهَبِ بِالْوَرِقِ دَيْنًا ❁

& 1032-) Ebû Minhâl'den. Şöyle demiştir: "el-Berâ b. Âzib (r.a.) ile Zeyd b. Erkâm (r.a.)'a para bozdurmayı sordum, her biri, diğeri için: "O, benden daha iyidir." diyordu ve her ikisi de: "Rasûlüllah (s.a.v.), altını gümüşle veresiye satmayı yasakladı." diyordu."

١٠٣٣عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا تَبِيعُوا الثَّمَرَ حَتَّى يَبْدُوَ صَلاحُهُ وَلا تَبِيعُوا الثَّمَرَ بِالتَّمْرِ

وعنه رضي الله عنه عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَخَّصَ بَعْدَ ذَلِكَ فِي بَيْعِ الْعَرِيَّةِ بِالرُّطَبِ أَوْ بِالتَّمْرِ وَلَمْ يُرَخِّصْ فِي غَيْرِهِ ❁

{&} 1033-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Meyveyi olgunlaşana kadar satmayınız. Ağaçtaki yaş hurmayı da kuru hurma ile satmayınız."*** buyurmutur.

Yine Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan o da Zeyd b. Sâbit (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.)'in bu yasaklamasından sonra diğer uygulamalara izin vermediği halde ağaçtaki yaş hurmayı kuru hurma karşılığında satmaya (ariyye) izin verdiği bildirilmiştir.

(Ağaçtaki hurmanın akibeti belli olmadığından dolayı satış sonucu gerek beklenen rekolte gerek kalite açısından ihtilaf çıkma ihtimalinden dolayı yasaklanmıştır. Ancak bazı kimselerin özellikle fakirlerin elinde yiyecek hurmaları tükenip ağaçtaki hurmaları da henüz yetişmediğinden yemek için, elinde hurma olanlardan mevcut eski hurma, ileride yetişecek hurma karşılığında satın alınırdı. Ağaçtaki olmamış meyve satışının yasaklanması sonucu söz konusu, hurması tükenen kimselerin sıkıntıya düşmesi nedeniyle Hz. Peygamber (s.a.v.) görülen lüzum üzerine bu yasaktan hurmayı çıkarmıştır, buna da ariyye satışı ismi verilmiştir.)

١٠٣٤ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ بَيْعِ الثَّمَرِ حَتَّى يَطِيبَ وَلا يُبَاعُ شَيْءٌ مِنْهُ إِلاَّ بِالدِّينَارِ وَالدِّرْهَمِ إِلاَّ الْعَرَايَا ❁

& 1034-) Câbir (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in meyvenin olgunlaşana kadar satışının yasaklandığı, ayrıca bu yaş meyve ancak dinar (altın para) yahut dirhem (gümüş para) ile satılabileceği, ariyye satışı bu yasağın dışında olduğu rivayet edilmiştir.

١٠٣٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَخَّصَ فِي بَيْعِ الْعَرَايَا فِي خَمْسَةِ أَوْسُقٍ أَوْ دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ ❁

{&} 1035-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ariyye satışında, beş vesak (873 kg. ile 973 kg. arası) veya beş vesaktan aşağısına izin verdiği rivayet edilmiştir.

١٠٣٦ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّاسُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَتَبَايَعُونَ الثِّمَارَ فَإِذَا جَدَّ النَّاسُ وَحَضَرَ تَقَاضِيهِمْ قَالَ الْمُبْتَاعُ إِنَّهُ أَصَابَ الثَّمَرَ الدُّمَانُ أَصَابَهُ مُرَاضٌ أَصَابَهُ قُشَامٌ عَاهَاتٌ يَحْتَجُّونَ بِهَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَمَّا كَثُرَتْ عِنْدَهُ الْخُصُومَةُ فِي ذَلِكَ فَإِمَّا لا فَلا تَتَبَايَعُوا حَتَّى يَبْدُوَ صَلاحُ الثَّمَرِ كَالْمَشُورَةِ يُشِيرُ بِهَا لِكَثْرَةِ خُصُومَتِهِمْ ❁

1036-) Zeyd b. Sâbit (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde halk meyveyi ağacında satardı. Meyveyi toplayıp teslim zamanı geldiğinde müşteri: "Meyveye bulut vurmuş, hastalık bulaşmış, ermeden kurumuş, âfet vurmuş" diyerek itiraz edip mahkemelik oluyorlardı. Bu konuda anlaşmazlıklar çoğalınca Rasûlüllah (s.a.v.) anlaşmazlıkların çokluğuna işaret ederek görüşlerini almak için: ***"Eğer iş böyle gitmiyorsa o halde meyve olgunlaşana değin satım işlemi yapmayın."*** buyurdu" demiştir.

١٠٣٧ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ تُبَاعَ الثَّمَرَةُ حَتَّى تُشَقِّحَ فَقِيلَ وَمَا تُشَقِّحُ قَالَ تَحْمَارُّ وَتَصْفَارُّ وَيُؤْكَلُ مِنْهَا ❁

1037 Câbir b. Abdullah (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) meyvenin olgunlaşana kadar satışını yasakladı" dedi. (Hadisi rivayet edene): "Olgunlaşması nedir?" denildi. O da: "Kızarması, sararması ve yenilir hale gelmesidir." demiştir.

١٠٣٨ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ بَيْعِ الثِّمَارِ حَتَّى تُزْهِيَ فَقِيلَ لَهُ وَمَا تُزْهِي قَالَ حَتَّى تَحْمَرَّ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَرَأَيْتَ إِذَا مَنَعَ اللَّهُ الثَّمَرَةَ بِمَ يَأْخُذُ أَحَدُكُمْ مَالَ أَخِيهِ ❁

{&} 1038-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.), hurma meyvesinin olgunlaşana kadar satımını yasaklamıştır. Kendisine: "Olgunlaşma nedir?" denildi: "Kızarmasına kadar" demiştir. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Söyle bakalım hadi Allah meyveye afet getirip telef etse biriniz kardeşinin malını ne sebeple alabilir?"*** buyurmuştur.

١٠٣٩ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اسْتَعْمَلَ رَجُلاً عَلَى خَيْبَرَ فَجَاءَهُ بِتَمْرٍ جَنِيبٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَكُلُّ تَمْرِ خَيْبَرَ هَكَذَا قَالَ لا وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا لَنَأْخُذُ الصَّاعَ مِنْ هَذَا بِالصَّاعَيْنِ وَالصَّاعَيْنِ بِالثَّلاثَةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لا تَفْعَلْ بِعِ الْجَمْعَ بِالدَّرَاهِمِ ثُمَّ ابْتَعْ بِالدَّرَاهِمِ جَنِيبًا ❁

{&} 1039-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.) ile Ebû Hureyre (r.a.) anlatır. Rasûlüllah (s.a.v.) bir kimseyi Hayber arazisinin vergisini toplamaya görevlendirdi. Sonunda görevli iyi cins hurma ile geldi, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Hayber hurmasının hepsi de böyle midir?"*** buyurdu, o da: "Hayır, Ey Allah'ın Rasûlü, vallahi böyle değildir, ama biz bu cins bir sa' hurmayı iki sa' hurmaya, iki sa' hurmayı da üç sa' hurmaya almaktayız." dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Böyle yapma! Yığını parayla sat sonra da parasına iyi cins hurma al!"*** buyurdu.

١٠٤٠ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْمُحَاقَلَةِ وَالْمُخَاضَرَةِ وَالْمُلامَسَةِ وَالْمُنَابَذَةِ وَالْمُزَابَنَةِ ❁

1040-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan: Rasûlüllah (s.a.v.)'in başaktaki buğdayı hasat edilmiş buğday ile satışından, meyvesi belirmemiş gök mahsulün satışını, Limas ve Nibâz şeklinde alış veriş yapmaktan, ağaçtaki yaş hurma karşılığı kuru hurmanın, üzüm koruğu karşılığı kuru üzüm satışını yasakladığı rivayet edilmiştir.

(Limâs ve Nibâz için 241. hadise bakınız.)

١٠٤١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ هِنْدٌ أُمُّ مُعَاوِيَةَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِنَّ أَبَا سُفْيَانَ رَجُلٌ شَحِيحٌ فَهَلْ عَلَيَّ جُنَاحٌ أَنْ آخُذَ مِنْ مَالِهِ سِرًّا قَالَ خُذِي أَنْتِ وَبَنُوكِ مَا يَكْفِيكِ بِالْمَعْرُوفِ ❁

1041-) Hz. Âişe (r.a.)'dan, Muaviye'nin annesi Hind Rasûlüllah (s.a.v.)'e: "Ebû Süfyân pinti birisidir, acaba kendisinin malından gizlice alsam günah olur mu? dedi, o da: ***"Sen ve çocukların usulüne uygun olarak yetecek kadar alınız."*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 1574. hadisin içeresinde gelecektir.)

١٠٤٢ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه جَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الشُّفْعَةَ فِي كُلِّ مَالٍ لَمْ يُقْسَمْ فَإِذَا وَقَعَتِ الْحُدُودُ وَصُرِّفَتِ الطُّرُقُ فَلا شُفْعَةَ ❁

& 1042-) Câbir (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) Şufa hakkını bölüşülmemiş her maldaki ortaklar için geçerli kılmıştır. Bölüşülüp sınırlar ortaya konulduğunda, yollar ayrıldığında şufa hakkı kalmaz.

(Taşınmazlarda öncelikli alım hakkı diye de isimlendirilen Şufa, satılan bir malı, ortak veya bitişik komşusunun aynı bedel ile satın almada öncelik hakkına sahip olmasıdır.)

١٠٤٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ هَاجَرَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلام بِسَارَةَ فَدَخَلَ بِهَا قَرْيَةً فِيهَا مَلِكٌ مِنَ الْمُلُوكِ أَوْ جَبَّارٌ مِنَ الْجَبَابِرَةِ فَقِيلَ دَخَلَ إِبْرَاهِيمُ بِامْرَأَةٍ هِيَ مِنْ أَحْسَنِ النِّسَاءِ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ أَنْ يَا

إِبْرَاهِيمُ مَنْ هَذِهِ الَّتِي مَعَكَ قَالَ أُخْتِي ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهَا فَقَالَ لا تُكَذِّبِي حَدِيثِي فَإِنِّي أَخْبَرْتُهُمْ أَنَّكِ أُخْتِي وَاللَّهِ إِنْ عَلَى الأَرْضِ مُؤْمِنٌ غَيْرِي وَغَيْرُكِ فَأَرْسَلَ بِهَا إِلَيْهِ فَقَامَ إِلَيْهَا فَقَامَتْ تَوَضَّأُ وَتُصَلِّي فَقَالَتِ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ آمَنْتُ بِكَ وَبِرَسُولِكَ وَأَحْصَنْتُ فَرْجِي إِلاَّ عَلَى زَوْجِي فَلا تُسَلِّطْ عَلَيَّ الْكَافِرَ فَغُطَّ حَتَّى رَكَضَ بِرِجْلِهِ

قَالَ أَبُو سَلَمَةَ راوي الحديث إِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَتِ اللَّهُمَّ إِنْ يَمُتْ يُقَالُ هِيَ قَتَلَتْهُ فَأُرْسِلَ ثُمَّ قَامَ إِلَيْهَا فَقَامَتْ تَوَضَّأُ تُصَلِّي وَتَقُولُ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ آمَنْتُ بِكَ وَبِرَسُولِكَ وَأَحْصَنْتُ فَرْجِي إِلاَّ عَلَى زَوْجِي فَلا تُسَلِّطْ عَلَيَّ هَذَا الْكَافِرَ فَغُطَّ حَتَّى رَكَضَ بِرِجْلِهِ

قَالَ أَبُو سَلَمَةَ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ فَقَالَتِ اللَّهُمَّ إِنْ يَمُتْ فَيُقَالُ هِيَ قَتَلَتْهُ فَأُرْسِلَ فِي الثَّانِيَةِ أَوْ فِي الثَّالِثَةِ فَقَالَ وَاللَّهِ مَا أَرْسَلْتُمْ إِلَيَّ إِلاَّ شَيْطَانًا ارْجِعُوهَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَأَعْطُوهَا آجَرَ فَرَجَعَتْ إِلَى إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلام فَقَالَتْ أَشَعَرْتَ أَنَّ اللَّهَ كَبَتَ الْكَافِرَ وَأَخْدَمَ وَلِيدَةً ❁

1043-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu, demiştir: ***"İbrahim Peygamber hanımı Sâre ile birlikte hicret edip içerisinde krallardan bir kralın*** veya ***zorbalardan bir zorbanın bulunduğu bir şehre hanımı ile birlikte girdi. Hemen krala: "İbrahim, kadınların en güzeli bir kadını şehre getirdi" denildi, bunun üzerine kral: "Ey İbrahim, yanındaki şu kadın kimdir?" diye haber saldı, o da: "Kız kardeşim." dedi, sonra da hanımına dönüp: "Benim sözümü yalana çıkarma, ben onlara senin kız kardeşim olduğunu bildirdim. Vallahi yeryüzünde senden ve benden başka Mü'min yoktur." dedi, arkasından da hanımını krala gönderdi, kral Sâre'ye doğru ayağa kalktı, o da hemen ayağa kalktı ve abdest alıp namaza durdu, sonunda: "Allah'ım, Sana ve Rasûlüne iman etmiş ve namusumu kocamdan başkasına karşı korumuş isem, şu kâfiri bana musallat eyleme" dedi, bunun üzerine kralın nefesi tutulup ayağıyla tepinecek derecede boğuldu. Sâre: "Allah'ım, bu herif böyle ölürse "Onu bu kadın öldürdü." derler." dedi. Bunun üzerine kral salındı, serbest kaldı. Sonra tekrar Sâre'ye doğru ayağa kalktı, o da hemen ayağa kalktı abdest alıp namaza durdu: "Allah'ım Sana ve Rasûlüne iman etmiş ve namusumu kocamdan başkasına karşı korumuş isem, şu kâfiri bana musallat eyleme" dedi, bunun üzerine tekrar nefesi tutulup ayağıyla tepinecek derecede boğuldu. Sâre: "Allah'ım, bu herif böyle ölürse "Onu bu kadın öldürdü" derler" dedi. Nihayet kral iki veya üç defa salındıktan sonra: "Vallahi bana şeytandan başkasını göndermemişsin? Onu İbrahim'e götürün ve kendisine de Âcer'i*** (Hacer'i) ***verin" dedi. Sonunda Sâre İbrahim*** (a.s.)'***a döndü ve: "Bak, bilebildin mi Allah kâfiri rezil etti, bir de cariye hizmetçi verdi." dedi."***

(Hadisin bir benzeri 1412. hadiste gelecektir. Bu hadisin açıklamasına bakınız.)

١٠٤٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَيُوشِكَنَّ أَنْ يَنْزِلَ فِيكُمُ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا مُقْسِطًا فَيَكْسِرَ الصَّلِيبَ وَيَقْتُلَ الْخِنْزِيرَ وَيَضَعَ الْجِزْيَةَ وَيَفِيضَ الْمَالُ حَتَّى لا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ ❁

& 1044-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Canım elinde olana yemin olsun ki Meryem'in oğlunun, âdil bir hakem olarak size inmesi muhakkak ki yakındır. Sonunda haçı kırar, domuzu öldürür, cizye vergisini kaldırır, mal hiçbir kimsenin kabul edemeyeceği kadar dolar-taşar."*** buyurdu." demiştir.

١٠٤٥ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاس رضي الله عنهما أَنَّهُ أَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا أَبَا عَبَّاسٍ إِنِّي إِنْسَانٌ إِنَّمَا مَعِيشَتِي مِنْ صَنْعَةِ يَدِي وَإِنِّي أَصْنَعُ هَذِهِ التَّصَاوِيرَ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ لا أُحَدِّثُكَ إِلاَّ مَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ صَوَّرَ صُورَةً فَإِنَّ اللَّهَ مُعَذِّبُهُ حَتَّى يَنْفُخَ فِيهَا الرُّوحَ وَلَيْسَ بِنَافِخٍ فِيهَا أَبَدًا فَرَبَا الرَّجُلُ رَبْوَةً شَدِيدَةً وَاصْفَرَّ وَجْهُهُ فَقَالَ وَيْحَكَ إِنْ أَبَيْتَ إِلاَّ أَنْ تَصْنَعَ فَعَلَيْكَ بِهَذَا الشَّجَرِ كُلِّ شَيْءٍ لَيْسَ فِيهِ رُوحٌ ❁

& 1045-) Abdullah b. Abbâs (r.a.)'dan. Kendisine bir kimse geldi ve: "Ey Abbâs'ın babası, ben geçimi elimin sanatından olan bir kimseyim, şu resimleri yaparım?" dedi. Bunun üzerine İbni Abbâs: "Sana, Rasûlüllah (s.a.v.)'i bu konuda şöyle buyururken işittiğimi söylemem yeter. Kendisini: ***"Kim bir resim yaparsa, Allah ona azap eder hatta -o resme ruh veremediği halde,- bu resme ruh ver! buyurur."*** diye buyururken işittim." dedi. Bu cevap üzerine adamın soluğu kesilip benzi sarardı. İbni Abbâs: "Sana yazık olacak, bak eğer mutlaka yapacağım diyorsan şu ağacı, ruh taşımayan bütün eşyayı yap." dedi.

(Bu konuda 1006. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٠٤٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ قَالَ اللَّهُ ثَلاثَةٌ أَنَا خَصْمُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ أَعْطَى بِي ثُمَّ غَدَرَ وَرَجُلٌ بَاعَ حُرًّا فَأَكَلَ ثَمَنَهُ وَرَجُلٌ اسْتَأْجَرَ أَجِيرًا فَاسْتَوْفَى مِنْهُ وَلَمْ يُعْطِ أَجْرَهُ ❁

1046-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: ***"Allah:*** **"Üç kişi vardır ki kıyamet günü Ben onların hasmıyım: Benim adıma söz verip yemin eden sonra da sözünü yerine getirmeyen kimse. Hür bir kimseyi köledir diye satıp parasını yiyen kimse. İşçi tutup işini tam olarak yaptırıp işçinin ücretini vermeyen kimse"** ***buyurdu."***

١٠٤٧ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ عَامَ الْفَتْحِ وَهُوَ بِمَكَّةَ إِنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ حَرَّمَ بَيْعَ الْخَمْرِ وَالْمَيْتَةِ وَالْخِنْزِيرِ وَالأَصْنَامِ فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ شُحُومَ الْمَيْتَةِ فَإِنَّهَا يُطْلَى بِهَا السُّفُنُ وَيُدْهَنُ بِهَا الْجُلُودُ وَيَسْتَصْبِحُ بِهَا النَّاسُ فَقَالَ لا هُوَ حَرَامٌ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عِنْدَ ذَلِكَ قَاتَلَ اللَّهُ الْيَهُودَ إِنَّ اللَّهَ لَمَّا حَرَّمَ شُحُومَهَا جَمَلُوهُ ثُمَّ بَاعُوهُ فَأَكَلُوا ثَمَنَهُ ❁

{&} 1047-) Câbir b. Abdullah (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'in Fetih Yılı'nda Mekke'de: ***"Şüphesiz Allah ve Rasûlü, şarabın, murdar ölmüş hayvanın, domuzun ve putların satımını haram kılmıştır."*** diye buyurduğunu işitmiştir. Kendisine: "Ey Allah'ın Rasûlü, murdar ölmüş hayvanların iç yağları hakkında ne dersin, çünkü bununla gemiler cilalanır, deriler yağlanır halk da (mum yaparak) bununla aydınlanır?" denildi: ***"Hayır! O da haramdır."*** buyurdu ve arkasından: ***"Allah Yahudileri kahretsin. Çünkü Allah, hayvanların iç yağlarını haram kılınca onlar da bu sefer bunu eritip satarak parasını yediler."*** buyurdu.

١٠٤٨ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ ثَمَنِ الْكَلْبِ وَمَهْرِ الْبَغِيِّ وَحُلْوَانِ الْكَاهِنِ ❁

{&} 1048-) Ebû Mes'ûd el-Ensârî (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'in köpek satıp ücret almayı, zina kazancını ve kahinlik ücretini yasakladığını rivayet etmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب السَّلَمِ

35-) Selem Bölümü

(Selem, para peşin, mal veresiye alış veriş demektir.)

١٠٤٩ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمَدِينَةَ وَالنَّاسُ يُسْلِفُونَ فِي الثَّمَرِ الْعَامَ وَالْعَامَيْنِ فَقَالَ مَنْ سَلَّفَ فِي تَمْرٍ فَلْيُسْلِفْ فِي كَيْلٍ مَعْلُومٍ وَوَزْنٍ مَعْلُومٍ ۞

وعنه في رواية: إِلَى أَجَلٍ مَعْلُومٍ ۞

& 1049-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Medine'ye geldiğinde halk meyveyi bir iki yıllığına selem yapıyordu, bunun için: ***"Kim hurmada selem yapmak istiyorsa belirlenmiş ölçekte ve belirlenmiş tartıda selem yapsın."*** buyurdu" demiştir.

Kendisinden gelen bir diğer rivayette ise: ***"Süresi belirlenmiş bir zamana göre"*** ilavesi vardır.

١٠٥٠ عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى رضي الله عنهما قَالَ إِنَّا كُنَّا نُسْلِفُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ فِي الْحِنْطَةِ وَالشَّعِيرِ وَالزَّبِيبِ وَالتَّمْرِ ۞

1050-) İbni Ebî Evfâ (r.a.): "Biz Rasûlüllah (s.a.v.) dönemi ile Ebû Bekir ve Ömer dönemlerinde buğday, arpa, kuru üzüm ve hurmada selem yapardık." demiştir.

١٠٥١ وعنه في رواية: قَالَ كُنَّا نُسْلِفُ نَبِيطَ أَهْلِ الشَّأْمِ فِي الْحِنْطَةِ وَالشَّعِيرِ وَالزَّيْتِ فِي كَيْلٍ مَعْلُومٍ إِلَى أَجَلٍ مَعْلُومٍ قُلْتُ إِلَى مَنْ كَانَ أَصْلُهُ عِنْدَهُ قَالَ مَا كُنَّا نَسْأَلُهُمْ عَنْ ذَلِكَ ۞

1051-) Kendisinden gelen diğer bir rivayette ise: "Şam diyarının çiftçileri ile buğday, arpa, zeytinde belirlenmiş ölçek ve belirlenmiş süre için selem yapardık." demiştir. Kendisine: "Selem yapılan malın üretildiği toprak kime aitti?" diye soruldu: "Biz bu gibi şeyleri sormazdık." dedi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الشُّفْعَةِ

36-) Şufa (Öncelikli Alım Hakkı) Bölümü

١٠٥٢ عَنْ أَبِي رَافِعٍ رضي الله عنه مَوْلَى النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ جَاءَ إِلَى سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضي الله عنه قَالَ يَا سَعْدُ ابْتَعْ مِنِّي بَيْتَيَّ فِي دَارِكَ فَقَالَ سَعْدٌ وَاللَّهِ مَا أَبْتَاعُهُمَا فَقَالَ الْمِسْوَرُ وَاللَّهِ لَتَبْتَاعَنَّهُمَا فَقَالَ سَعْدٌ وَاللَّهِ لا أَزِيدُكَ عَلَى أَرْبَعَةِ آلاف مُنَجَّمَةً أَوْ مُقَطَّعَةً قَالَ أَبُو رَافِعٍ لَقَدْ أُعْطِيتُ بِهَا خَمْسَ مِائَةِ دِينَارٍ وَلَوْلا أَنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ الْجَارُ أَحَقُّ بِسَقَبِهِ مَا أَعْطَيْتُكَهَا بِأَرْبَعَةِ آلاف وَأَنَا أُعْطَى بِهَا خَمْسَ مِائَةِ دِينَارٍ فَأَعْطَاهَا إِيَّاهُ ۞

1052-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in azatlısı Ebû Râfi' (r.a.)'dan. Kendisi Sa'd b. Ebî Vakkas (r.a.)'a gelmiş ve: "Ey Sa'd hanenin içerisindeki iki odamı benden satın alsan." demiş, o da: "Val-

lahi ben onları satın almam." demişti. Bunun üzerine el-Misver: "Vallahi, kesinlikle bu iki odayı satın alacaksın." dedi. Sa'd: "Vallahi taksit, taksit dört bin dirhemden fazla vermem." dedi. Ebû Rafi: "Bana onlar için beş yüz dinar (altın para) verildi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Komşu, yanındakine daha layıktır."*** diye buyururken duymuş olmasaydım, bana beş yüz dinar (altın para) verilirken bunları sana dört bin dirheme satmazdım." dedi ve odaları Sa'd b. Ebî Vakkas'a verdi.

١٠٥٣ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي جَارَيْنِ فَإِلَى أَيِّهِمَا أُهْدِي قَالَ إِلَى أَقْرَبِهِمَا مِنْكِ بَابًا ❁

1053-) Hz. Âişe (r.a.) şöyle demiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.)'e: "Benim iki komşum var, bu ikisinden hangisine hediye vereyim?" dedim: ***"Sana kapısı en yakın olana."*** buyurdu."

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الإِجَارَة

37-) Îcâr (Kiralama) Bölümü

١٠٥٤ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ أَقْبَلْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَمَعِي رَجُلانِ مِنَ الأَشْعَرِيِّينَ فَقُلْتُ مَا عَلِمْتُ أَنَّهُمَا يَطْلُبَانِ الْعَمَلَ فَقَالَ لَنْ أَوْ لا نَسْتَعْمِلُ عَلَى عَمَلِنَا مَنْ أَرَادَهُ ❁

1054-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.): "Kavmim Eş'arîlerden iki kimse ile Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelmiştim. (Bu kimseler görev istediler.) Ben de: "Onların görev isteyeceklerini bilmiyordum." dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber: ***"Görevlendirmemize talip olanları asla görevli tayin etmeyiz."*** buyurdu." demiştir.

(Bu konuda bir benzer 2139. hadise bakınız.)

١٠٥٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا إِلاَّ رَعَى الْغَنَمَ فَقَالَ أَصْحَابُهُ وَأَنْتَ فَقَالَ نَعَمْ كُنْتُ أَرْعَاهَا عَلَى قَرَارِيطَ لأَهْلِ مَكَّةَ ❁

{●} 1055-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah'ın, Peygamber gönderdiği her Peygamber mutlaka koyun gütmüştür."*** buyurdu. Bunun üzerine ashabı: "Ya sen?" dedi, o da: ***"Evet ben de, Karârît mevkisinde Mekkelilerin koyunlarını güderdim."*** buyurmuştur.

(1423. hadiste de Hz. Peygamber (s.a.v.)'in çobanlık yaptığı bildirilir.)

١٠٥٦ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَثَلُ الْمُسْلِمِينَ وَالْيَهُودِ وَالنَّصَارَى كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَأْجَرَ قَوْمًا يَعْمَلُونَ لَهُ عَمَلاً يَوْمًا إِلَى اللَّيْلِ عَلَى أَجْرٍ مَعْلُومٍ فَعَمِلُوا لَهُ إِلَى نِصْفِ النَّهَارِ فَقَالُوا لا حَاجَةَ لَنَا إِلَى أَجْرِكَ الَّذِي شَرَطْتَ لَنَا وَمَا عَمِلْنَا بَاطِلٌ فَقَالَ لَهُمْ لا تَفْعَلُوا أَكْمِلُوا بَقِيَّةَ عَمَلِكُمْ وَخُذُوا أَجْرَكُمْ كَامِلاً فَأَبَوْا وَتَرَكُوا وَاسْتَأْجَرَ أَجِيرَيْنِ بَعْدَهُمْ فَقَالَ لَهُمَا أَكْمِلا بَقِيَّةَ يَوْمِكُمَا هَذَا وَلَكُمَا الَّذِي شَرَطْتُ لَهُمْ مِنَ الأَجْرِ فَعَمِلُوا حَتَّى إِذَا كَانَ حِينُ صَلاةِ الْعَصْرِ قَالا لَكَ مَا عَمِلْنَا بَاطِلٌ وَلَكَ الأَجْرُ الَّذِي جَعَلْتَ لَنَا فِيهِ فَقَالَ لَهُمَا أَكْمِلا بَقِيَّةَ عَمَلِكُمَا مَا بَقِيَ مِنَ النَّهَارِ شَيْءٌ يَسِيرٌ فَأَبَيَا وَاسْتَأْجَرَ قَوْمًا أَنْ يَعْمَلُوا لَهُ بَقِيَّةَ يَوْمِهِمْ فَعَمِلُوا بَقِيَّةَ يَوْمِهِمْ حَتَّى غَابَتِ الشَّمْسُ وَاسْتَكْمَلُوا أَجْرَ الْفَرِيقَيْنِ كِلَيْهِمَا فَذَلِكَ مَثَلُهُمْ وَمَثَلُ مَا قَبِلُوا مِنْ هَذَا النُّورِ ❁

1056-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Müslümanlarla, Yahudi ve Hıristiyanların durumu şu örneğe benzer ki bir kimse bir topluluğu, belirli bir ücretle gündüz akşama kadar kendisi için çalışmaya kiraladı. Onlar da bu kimseye günün ortasına kadar çalışıp arkasından: "Senin bize vermeyi şart koştuğun ücretine ihtiyacımız yok, şimdiye kadar çalıştığımızı da geçersiz kabul ediyoruz." dediler. İş sahibi onlara: "Böyle yapmayın, geri kalan işinizi tamamlayın ve tam ücretinizi alın." dedi. Ama onlar kabul etmeyip işi bıraktılar. İş sahibi bunların arkasından iki işçi kiraladı, onlara: "Bu gününüzün kalanını tamamlayın, size onlara vermeyi şart koştuğum ücreti vereyim." dedi. Bunlar da ikindi namazı vaktine kadar çalışıp: "Sana çalıştığımızı geçersiz kabul ediyoruz, bize vermeyi şart koştuğun ücret de senin olsun." dediler. İş sahibi bu ikisine: "İşinizin geri kalanını tamamlayın, gündüzün geri kalan kısmı çok azdır." dedi, ama onlar kabul etmedi. İş sahibi bir diğer topluluğu günlerinin geri kalanını kendisine çalışmaları için kiraladı, onlar da öncekilerin geri kalan gününü Güneş batana kadar çalıştılar ve önceki her iki taifenin ücretini tam aldılar. İşte Müslümanların misali ile İslâm nurunu kabul etmeyenlerin misali de böyledir."*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri olan 345. hadise de bakınız.)

١٠٥٧ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ انْطَلَقَ ثَلاَثَةُ رَهْطٍ مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَتَّى أَوَوُا الْمَبِيتَ إِلَى غَارٍ فَدَخَلُوهُ فَانْحَدَرَتْ صَخْرَةٌ مِنَ الْجَبَلِ فَسَدَّتْ عَلَيْهِمُ الْغَارَ فَقَالُوا إِنَّهُ لا يُنْجِيكُمْ مِنْ هَذِهِ الصَّخْرَةِ إِلاَّ أَنْ تَدْعُوا اللَّهَ بِصَالِحِ أَعْمَالِكُمْ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمُ اللَّهُمَّ كَانَ لِي أَبَوَانِ شَيْخَانِ كَبِيرَانِ وَكُنْتُ لا أَغْبِقُ قَبْلَهُمَا أَهْلاً وَلا مَالاً فَنَأَى بِي فِي طَلَبِ شَيْءٍ يَوْمًا فَلَمْ أُرِحْ عَلَيْهِمَا حَتَّى نَامَا فَحَلَبْتُ لَهُمَا غَبُوقَهُمَا فَوَجَدْتُهُمَا نَائِمَيْنِ وَكَرِهْتُ أَنْ أَغْبِقَ قَبْلَهُمَا أَهْلاً أَوْ مَالاً فَلَبِثْتُ وَالْقَدَحُ عَلَى يَدَيَّ أَنْتَظِرُ اسْتِيقَاظَهُمَا حَتَّى بَرَقَ الْفَجْرُ فَاسْتَيْقَظَا فَشَرِبَا غَبُوقَهُمَا اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَفَرِّجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ مِنْ هَذِهِ الصَّخْرَةِ فَانْفَرَجَتْ شَيْئًا لا يَسْتَطِيعُونَ الْخُرُوجَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَالَ الآخَرُ اللَّهُمَّ كَانَتْ لِي بِنْتُ عَمٍّ كَانَتْ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَيَّ فَأَرَدْتُهَا عَنْ نَفْسِهَا فَامْتَنَعَتْ مِنِّي حَتَّى أَلَمَّتْ بِهَا سَنَةٌ مِنَ السِّنِينَ فَجَاءَتْنِي فَأَعْطَيْتُهَا عِشْرِينَ وَمِائَةَ دِينَارٍ عَلَى أَنْ تُخَلِّيَ بَيْنِي وَبَيْنَ نَفْسِهَا فَفَعَلَتْ حَتَّى إِذَا قَدَرْتُ عَلَيْهَا قَالَتْ لا أُحِلُّ لَكَ أَنْ تَفُضَّ الْخَاتَمَ إِلاَّ بِحَقِّهِ فَتَحَرَّجْتُ مِنَ الْوُقُوعِ عَلَيْهَا فَانْصَرَفْتُ عَنْهَا وَهِيَ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ وَتَرَكْتُ الذَّهَبَ الَّذِي أَعْطَيْتُهَا اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ فَانْفَرَجَتِ الصَّخْرَةُ غَيْرَ أَنَّهُمْ لا يَسْتَطِيعُونَ الْخُرُوجَ مِنْهَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَالَ الثَّالِثُ اللَّهُمَّ إِنِّي اسْتَأْجَرْتُ أُجَرَاءَ فَأَعْطَيْتُهُمْ أَجْرَهُمْ غَيْرَ رَجُلٍ وَاحِدٍ تَرَكَ الَّذِي لَهُ وَذَهَبَ فَثَمَّرْتُ أَجْرَهُ حَتَّى كَثُرَتْ مِنْهُ الأَمْوَالُ فَجَاءَنِي بَعْدَ حِينٍ فَقَالَ يَا عَبْدَ اللَّهِ أَدِّ إِلَيَّ أَجْرِي فَقُلْتُ لَهُ كُلُّ مَا تَرَى مِنْ أَجْرِكَ مِنَ الإِبِلِ وَالْبَقَرِ وَالْغَنَمِ وَالرَّقِيقِ فَقَالَ يَا عَبْدَ اللَّهِ لا تَسْتَهْزِئُ بِي فَقُلْتُ إِنِّي لا أَسْتَهْزِئُ بِكَ فَأَخَذَهُ كُلَّهُ فَاسْتَاقَهُ فَلَمْ يَتْرُكْ مِنْهُ شَيْئًا اللَّهُمَّ فَإِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ فَانْفَرَجَتِ الصَّخْرَةُ فَخَرَجُوا يَمْشُونَ ❁

& 1057-) Abdullah b. Ömer (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim demiştir: ***"Sizden öncekilerden üç kişilik bir topluluk yola çıkmıştı. Nihayet, gecelemek için bir mağaraya sığınıp içerisine girdiler. Arkasından dağdan bir kaya yuvarlanarak mağarayı üzerlerine***

kapattı. Bunun üzerine: "Şu biline ki, amellerinizin salih olanıyla Allah'a dua etmenizden başka bir şey sizi bu kayadan kurtaramaz." dediler. Onlardan birisi: "Ey Allah'ım, yaşları ilerlemiş, ihtiyar anne ve babam vardı. Akşam içecekleri sütü onlardan önce ne aileme ne de hizmetçilerime içirirdim. Bir gün bir şey aramak için gitmem beni onlardan uzaklaştırdı, bu yüzden onlar uyuyunca dönüp gelebildim, hemen onların akşam sütünü sağıp geldim, ama anne ve babamı uyuyor buldum. Bu arada kendilerinden önce de aileme ve hizmetçilerime akşam sütü içirmeyi istemedim. Bu yüzden iki elimde süt kabı onların uyanmasını bekledim durdum. Sonunda şafak söktü nihayet uyandılar da sütlerini içtiler. Allah'ım, eğer bunu Senin rızanı elde etmek için yapmış isem şu kaya yüzünden içinde bulunduğumuz sıkıntıyı bizden gider." dedi. Bunun üzerine kaya dışarıya çıkmaya müsait olmayacak kadar biraz açıldı. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle devam etti: ***Bir diğeri de: "Ey Allah'ım, amcamın bir kızı vardı ve onu çok seviyordum, kendisini bana teslim etmesini istedim, fakat kabul etmedi. Sonunda kıtlık yılları geldi, bu yüzden bana geldi ben de ona, benimle kendisi arasındaki engeli kaldırması şartıyla yüz yirmi dinar verdim. O da söylenileni yaptı. Nihayet ona sahip olacağım sırada*** (nikâhı kastederek) ***bana: "Hukuku dışında*** (Allah'ın koyduğu bekârlık) ***mührünü silmeni sana helâl etmem." dedi, bu yüzden ona sahip olmam nedeniyle işleyeceğim günahtan çekindim ve çok arzu ettiğim o kadını bırakıp ayrıldım, verdiğim altınları da kendisine bıraktım. Allah'ım, eğer bunu Senin rızanı elde etmek için yapmış isem içinde bulunduğumuz sıkıntıyı bizden gider." dedi. Bunun üzerine kaya açıldı, fakat mağaradan hâlâ dışarı çıkamıyorlardı.*** Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle devam etti: ***Üçüncüsü de: "Ey Allah'ım, ben birçok işçi çalıştırdım ücretini bırakıp giden bir adam dışında ücretlerini de kendilerine vermiştim. Ücretini bırakan adamın parasını sermaye olarak çalıştırdım, neticede bu paradan bir hayli mal çoğaldı. Bir süre sonra adam bana çıkageldi ve: "Ey Allah'ın kulu, ücretimi bana öde" dedi, ben de kendisine: "Şu gördüğün deve, sığır, koyun ve hizmetçi köle nevinden hepsi senindir." dedim, o da: "Ey Allah'ın kulu, benimle dalga geçme." dedi, ben de: "Ben seninle dalga geçmiyorum." dedim. O da malları aldı, sürüp götürdü, hiçbir şey bırakmadı. Allah'ım, eğer bunu Senin rızanı elde etmek için yapmış isem içinde bulunduğumuz sıkıntıyı bizden gider." dedi. Bunun üzerine kaya açıldı, hemen oradan yürüyüp çıktılar."***

١٠٥٨ عَنْ أَبِي سَعِيد رضي الله عنه قَالَ انْطَلَقَ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفْرَةٍ سَافَرُوهَا حَتَّى نَزَلُوا عَلَى حَيٍّ مِنْ أَحْيَاءِ الْعَرَبِ فَاسْتَضَافُوهُمْ فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّفُوهُمْ فَلُدِغَ سَيِّدُ ذَلِكَ الْحَيِّ فَسَعَوْا لَهُ بِكُلِّ شَيْءٍ لا يَنْفَعُهُ شَيْءٌ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لَوْ أَتَيْتُمْ هَؤُلاءِ الرَّهْطَ الَّذِينَ نَزَلُوا لَعَلَّهُ أَنْ يَكُونَ عِنْدَ بَعْضِهِمْ شَيْءٌ فَأَتَوْهُمْ فَقَالُوا يَا أَيُّهَا الرَّهْطُ إِنَّ سَيِّدَنَا لُدِغَ وَسَعَيْنَا لَهُ بِكُلِّ شَيْءٍ لا يَنْفَعُهُ فَهَلْ عِنْدَ أَحَدٍ مِنْكُمْ مِنْ شَيْءٍ فَقَالَ بَعْضُهُمْ نَعَمْ وَاللَّهِ إِنِّي لأَرْقِي وَلَكِنْ وَاللَّهِ لَقَدِ اسْتَضَفْنَاكُمْ فَلَمْ تُضَيِّفُونَا فَمَا أَنَا بِرَاقٍ لَكُمْ حَتَّى تَجْعَلُوا لَنَا جُعْلاً فَصَالَحُوهُمْ عَلَى قَطِيعٍ مِنَ الْغَنَمِ فَانْطَلَقَ يَتْفِلُ عَلَيْهِ وَيَقْرَأُ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ فَكَأَنَّمَا نُشِطَ مِنْ عِقَالٍ فَانْطَلَقَ يَمْشِي وَمَا بِهِ قَلَبَةٌ قَالَ فَأَوْفَوْهُمْ جُعْلَهُمِ الَّذِي صَالَحُوهُمْ عَلَيْهِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ اقْسِمُوا فَقَالَ الَّذِي رَقَى لا تَفْعَلُوا حَتَّى نَأْتِيَ النَّبِيَّ ﷺ فَنَذْكُرَ لَهُ الَّذِي كَانَ فَنَنْظُرَ مَا يَأْمُرُنَا فَقَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَذَكَرُوا لَهُ فَقَالَ وَمَا يُدْرِيكَ أَنَّهَا رُقْيَةٌ ثُمَّ قَالَ قَدْ أَصَبْتُمُ اقْسِمُوا وَاضْرِبُوا لِي مَعَكُمْ سَهْمًا فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ❁

& 1058-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından bir topluluk gidecekleri bir yolculuğa çıkmışlardı, nihayet Arap kabilelerinden bir kabilenin yanında konaklayıp kendilerini misafir almalarını istediler, fakat onlar misafir kabul etmediler. Bu sırada kabilenin reisini akrep soktu, reis için her şeyi seferber kıldılarsa da hiçbir şey fayda vermedi. Arkasından içlerinden birisi: "Burada konaklayan şu topluluğa gitseniz olmaz mı, belki onlardan birisinin yanında fayda verecek bir şey olabilir." dedi. Hemen ashabın yanına gelip: "Ey cemaat, reisimiz (akrep tarafından) sokuldu, kendisi için her şeyi seferber yaptık hiçbir şey fayda vermedi, acaba sizden birinizin yanında fayda verebilecek bir şey var mı?" dediler. Bunun üzerine hemen ashabdan birisi: "Evet, vallahi ben okuyup onu tedavi ederim, ancak biz sizden misafir kabul edilmemizi istedik, misafir almadınız, bu sebeple ben ancak bize ücret verirseniz okuyup tedavi ederim." dedi. Neticede bir bölük davar üzerine onlarla anlaştılar. Sahabe, kabile reisinin üzerine "el-Hamdü lillâhi Rabb'il-Âlemîn" Suresi'ni okuyup üflemeye başladı, sonunda (reisleri) bağdan çözülmüş gibi dirilip kalktı ve yürümeye başladı, kendisinde hastalık kalmadı. Akabinde kabiledekiler kendisine anlaştıkları ücretlerini verdiler. Ashab'dan birisi: "Davarları aramızda bölüştürünüz." dedi. Okuyup tedavi eden de: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e varıp kendisine olayı anlatana kadar bir şey yapmayın, sonunda bize emir buyurduğu şeye bakarız." dedi, nihayet Rasûlüllah (s.a.v.)'e gelip kendisine olayı anlattılar, bunun üzerine okuyup tedavi eden kimseye: ***"Bunun okuma tedavisinin duası olduğunu nereden bildin?"*** buyurdu, devamla: ***"Doğru yapmışsınız, haydi paylaştırın, sizinle beraber bana da bir pay ayırın."*** buyurdu, arkasından Rasûlüllah (s.a.v.) güldü."

١٠٥٩ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ عَسْبِ الْفَحْلِ ❁

1059-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) damızlık erkek hayvanın, dişiye çekilerek ücret alınmasını yasakladı." demiştir.

(Tirmizî'deki Enes (r.a.)'ın rivayet ettiği hadiste Kilâb kabilesinden bir kimse bunun hükmünü sormuş, o da yasaklamıştır. Adam: "Erkek hayvanı ödünç veriyoruz, bu yüzden de ikram hediye alıyoruz." diye sormuş, Rasûlüllah (s.a.v.) de ikram almaya izin vermiştir. (Buyû: 45) Buna dayanarak bazı âlimler erkek hayvanın bu işlerde kiraya verilmesini caiz görmüşlerdir.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْحَوَالات

38-) Havâle Bölümü

(Havale, bir yerden bir şeyi başka bir yere taşıma anlamına gelir. Hukuk teriminde "Bir borcu tahsil etme yetkisini başka birisine nakletmektir." Günümüzde çek ve senet cirosuna da havale denilebilir.)

١٠٦٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ فَإِذَا أُتْبِعَ أَحَدُكُمْ عَلَى مَلِيٍّ فَلْيَتْبَعْ ❁

{&} 1060-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ödeme imkanı olan kimsenin borcu uzatması zulümdür. Eğer biriniz alacağını, ödeme imkanı olan başka bir kimseden tahsil etmeye gönderilirse bunu kabul etsin."*** buyurmuştur.

١٠٦١ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ أُتِيَ بِجَنَازَةٍ فَقَالُوا صَلِّ عَلَيْهَا فَقَالَ هَلْ عَلَيْهِ دَيْنٌ قَالُوا لا قَالَ فَهَلْ تَرَكَ شَيْئًا قَالُوا لا فَصَلَّى عَلَيْهِ ثُمَّ أُتِيَ بِجَنَازَةٍ أُخْرَى فَقَالُوا يَا

رَسُولَ اللَّهِ صَلِّ عَلَيْهَا قَالَ هَلْ عَلَيْهِ دَيْنٌ قِيلَ نَعَمْ قَالَ فَهَلْ تَرَكَ شَيْئًا قَالُوا ثَلاثَةَ دَنَانِيرَ فَصَلَّى عَلَيْهَا ثُمَّ أُتِيَ بِالثَّالِثَةِ فَقَالُوا صَلِّ عَلَيْهَا قَالَ هَلْ تَرَكَ شَيْئًا قَالُوا لا قَالَ فَهَلْ عَلَيْهِ دَيْنٌ قَالُوا ثَلاثَةُ دَنَانِيرَ قَالَ صَلُّوا عَلَى صَاحِبِكُمْ قَالَ أَبُو قَتَادَةَ صَلِّ عَلَيْهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَعَلَيَّ دَيْنُهُ فَصَلَّى عَلَيْهِ ❁

1061-) Seleme b. el-Ekva' (r.a.) anlatır: Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında oturuyorduk, bu sırada bir cenaze getirildi: "Cenazenin namazını kıldırsanız." dediler, o da: ***"Ölenin üzerinde borç var mıdır?"*** buyurdu, onlar: "Hayır" dediler: ***"Geriye bir şeyler bıraktı mı?"*** buyurdu: "Hayır" dediler, bunun akabinde cenazenin namazını kıldırdı. Sonra başka bir cenaze getirilmişti: "Ey Allah'ın Rasûlü, cenazenin namazını kıldırsanız" dediler, o da: ***"Ölenin üzerinde borç var mıdır?"*** buyurdu: "Evet vardır." denildi: ***"Geriye bir şeyler bıraktı mı?"*** buyurdu: "Üç dinarı bıraktı" dediler, bunun üzerine cenazenin namazını kıldırdı. Sonra üçüncü bir cenaze getirildi: "Cenazenin namazını kıldırsanız." dediler, o da: ***"Geriye bir şeyler bıraktı mı?"*** buyurdu: "Hayır" dediler: ***"Üzerinde borç var mıdır?"*** buyurdu: "Üç dinar borcu vardır" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Arkadaşınızın cenaze namazını siz kıldırınız"*** buyurdu. Ebû Katâde (r.a.): "Ey Allah'ın Rasûlü, onun borcunu ben üstleniyorum, namazı sen kıldır." dedi, bunun üzerine cenazenin namazını kıldırdı."

(Rasûlüllah (s.a.v.)'in borcu olan kimsenin cenaze namazını kılmaması ilk dönemlerde başvurduğu bir uygulama idi. Sonraları: ***"Ben her mü'mine kendi nefsinden daha yakınım. Her kim borç bırakırsa onun ödemesi bana aittir, ancak kim mal bırakırsa o da veresenindir."*** buyurmuştur. (Müslim, Ferâiz: 14, Ebû Dâvûd, Büyû: 9, ayrıca bu kitabın 1105. hadisine de bakınız.)

Nevevî bu uygulamanın borçlu ölen kimsenin, cenaze namazını Peygamber'in kıldırmasından mahrum kalmamak için borcu ödemeye teşvik olsun diye yapıldığını belirtir. (Şerhu Müslim, Nevevî, XI, 61) Münzirî'ye göre cenazenin namazını kıldırmadan önce borcunu sorma uygulaması sonraları kaldırılmıştır. (Tuhfetü'l-Ahvâzî IV, 154)

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bunun dışında da bazı kimselerin cenaze namazını kıldırmadığını görmekteyiz. Ebû Dâvûd (Cihad: 133), Nesâî (Cenâiz: 66), İbni Mâce (Cihad: 34) de geçen diğer bir rivayette ise Hz. Peygamber (s.a.v.) Hayber savaşında vefat eden ashabdan bir kimsenin cenaze namazını ashabın kıldırmasını istemiştir. Bu davranışı gören ashabın yüzleri değişmiş hayrete düşerlerdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) bunun nedeni olarak söz konusu kimsenin Allah yolundaki ganimetten hırsızlık yaptığını belirtir.

Cenaze namazı farz-ı kifâyedir, hiç kimse kıldırmaz ise bütün toplum bu farzdan sorumludur. Ancak, Allah'ın kanunlarına göre asî olarak nitelenenlerin eşkiyalar, yol kesiciler ve benzerlerinin cenaze namazı kılınmaz, bu nedenle hadiste bir kimsenin cenaze namazını kıldırmadan önce ölümden önceki hayatını gözden geçirmeye işaret vardır.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْكَفَالَة

39-) Kefil Olma Bölümü

١٠٦٢ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّهُ قيل له أَبَلَغَكَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لا حِلْفَ فِي الإِسْلامِ فَقَالَ قَدْ حَالَفَ النَّبِيُّ ﷺ بَيْنَ قُرَيْشٍ وَالأَنْصَارِ فِي دَارِي ❁

& 1062-) Enes b. Mâlik (r.a.)'a Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"İslâm'da, dostluk anlaşması (hılf) yoktur."*** buyurduğu sana ulaştı mı?" denildi. O da: "Hz. Peygamber (s.a.v.) benim evimde Kureyş ve Ensâr arasında dostluk anlaşması yaptı." demiştir.

(İslâm'da dostluk anlaşması yoktur ifadesi cahiliye dönemindeki yaygın olan ve İslâm'ın ruhuna ters düşen anlaşmalardır. İslâm'ın ruhuna ters düşmeyenler olduğu gibi kalmıştır. Bu nedenle: ***"İslâm'da dostluk anlaşması (hılf) yoktur. Herhangi bir anlaşma cahiliye döneminde olmuş ise İslâm ona ancak sıkıca bağlı kalma dışında ilave yapmamıştır."*** buyurulmuştur. (Müslim, Fazâilü's-Sahâbe: 206)

١٠٦٣ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَوْ قَدْ جَاءَ مَالُ الْبَحْرَيْنِ قَدْ أَعْطَيْتُكَ هَكَذَا وَهَكَذَا وَهَكَذَا فَلَمْ يَجِئْ مَالُ الْبَحْرَيْنِ حَتَّى قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا جَاءَ مَالُ الْبَحْرَيْنِ أَمَرَ أَبُو بَكْرٍ فَنَادَى مَنْ كَانَ لَهُ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ عِدَةٌ أَوْ دَيْنٌ فَلْيَأْتِنَا فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِي كَذَا وَكَذَا فَحَثَى لِي حَثْيَةً فَعَدَدْتُهَا فَإِذَا هِيَ خَمْسُ مِائَةٍ وَقَالَ خُذْ مِثْلَيْهَا ❁

{&} 1063-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bahreyn'den gelecek olan mal gelse idi*** (iki avucunu göstererek) ***sana şu kadar şu kadar şu kadar verirdim."*** buyurdu. Bahreyn'den gelecek mal gelmeden Hz. Peygamber (s.a.v.) vefat etti. Arkasından Bahreyn malı geldiğinde Ebû Bekir emir verip: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in borcu veya verdiği bir sözü olan varsa bize gelsin" diye ilan etti. Ben de kendisine varıp: "Muhakkak ki Hz. Peygamber (s.a.v.) bana şöyle şöyle buyurmuştur." dedim. Bunun üzerine bana iki avuç mal verdi, saydım baktım beşyüz tane idi, arkasından: "Bunun iki mislini daha al." dedi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْوَكَالَة

40-) Vekil Olma Bölümü

١٠٦٤ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَعْطَاهُ غَنَمًا يَقْسِمُهَا عَلَى صَحَابَتِهِ فَبَقِيَ عَتُودٌ فَذَكَرَهُ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ ضَحِّ بِهِ أَنْتَ ❁

& 1064-) Ukbe b. Âmir (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) ashabına bölüştürmesi için kendisine davar vermiş, sonunda geriye bir keçi yavrusu kalmış, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e durumu bildirmiş, o da: ***"Onu da sen kurban kes."*** buyurmuştur.

(Keçi vayrusunun kurban edilmesi konusunda 529. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٠٦٥ عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّهُ كَانَتْ لَهُمْ غَنَمٌ تَرْعَى بِسَلْعٍ فَأَبْصَرَتْ جَارِيَةٌ لَنَا بِشَاةٍ مِنْ غَنَمِنَا مَوْتًا فَكَسَرَتْ حَجَرًا فَذَبَحَتْهَا بِهِ فَقَالَ لَهُمْ لا تَأْكُلُوا حَتَّى أَسْأَلَ النَّبِيَّ ﷺ أَوْ أُرْسِلَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ مَنْ يَسْأَلُهُ وَأَنَّهُ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ ذَاكَ أَوْ أَرْسَلَ فَأَمَرَهُ بِأَكْلِهَا ❁

{•} 1065-) Ka'b b. Mâlik (r.a.)'dan. Kendilerinin Sel' dağı'nda otlayan davarları vardı. Bir keresinde cariyeleri davardan bir koyunun ölmek üzere olduğunu gördü, hemen bir taşı kırıp (keskin tarafı) ile koyunu kesti. Bunun üzerine Ka'b b. Mâlik ailesine: "Ben bunun durumunu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e sorana kadar veya durumunu soracak birisini gönderene kadar koyunu yemeyin." dedi. Kendisi durumu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e sordu, yahut birisini gönderdi, o da koyunun yenilmesini emretti.

١٠٦٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً أَتَى النَّبِيَّ ﷺ يَتَقَاضَاهُ فَأَغْلَظَ فَهَمَّ بِهِ أَصْحَابُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ دَعُوهُ فَإِنَّ لِصَاحِبِ الْحَقِّ مَقَالاً ثُمَّ قَالَ أَعْطُوهُ سِنًّا مِثْلَ سِنِّهِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِلاَّ أَمْثَلَ مِنْ سِنِّهِ فَقَالَ أَعْطُوهُ فَإِنَّ مِنْ خَيْرِكُمْ أَحْسَنَكُمْ قَضَاءً ❁

& 1066-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Bir adam Hz. Peygamber (s.a.v.)'den borcunu istemeye geldi, fakat biraz kaba bir şekilde istedi, bu yüzden ashab üzerine yürümeye davrandı. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Onu bırakın, çünkü hak sahibinin konuşma hakkı vardır."*** buyurdu, arkasından da: ***"Kendisine devesinin yaşında bir deve verin."*** diye buyurdu. Onlar da: "Ey Allah'ın Rasûlü, o yaşta bulamıyoruz, fakat ondan daha değerlisi vardır." dediler. Rasûlüllah: ***"Onu verin, şüphesiz sizin en iyiniz borcunu en güzel bir şekilde ödeyendir."*** buyurdu.

١٠٦٧ عَنِ الْمِسْوَرَ بْنِ مَخْرَمَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَامَ حِينَ جَاءَهُ وَفْدُ هَوَازِنَ مُسْلِمِينَ فَسَأَلُوهُ أَنْ يَرُدَّ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَسَبْيَهُمْ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَحَبُّ الْحَدِيثِ إِلَيَّ أَصْدَقُهُ فَاخْتَارُوا إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ إِمَّا السَّبْيَ وَإِمَّا الْمَالَ وَقَدْ كُنْتُ اسْتَأْنَيْتُ بِهِمْ وَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ انْتَظَرَهُمْ بِضْعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً حِينَ قَفَلَ مِنَ الطَّائِفِ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ غَيْرُ رَادٍّ إِلَيْهِمْ إِلاَّ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ قَالُوا فَإِنَّا نَخْتَارُ سَبْيَنَا فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي الْمُسْلِمِينَ فَأَثْنَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ إِخْوَانَكُمْ هَؤُلاءِ قَدْ جَاءُونَا تَائِبِينَ وَإِنِّي قَدْ رَأَيْتُ أَنْ أَرُدَّ إِلَيْهِمْ سَبْيَهُمْ فَمَنْ أَحَبَّ مِنْكُمْ أَنْ يُطَيِّبَ بِذَلِكَ فَلْيَفْعَلْ وَمَنْ أَحَبَّ مِنْكُمْ أَنْ يَكُونَ عَلَى حَظِّهِ حَتَّى نُعْطِيَهُ إِيَّاهُ مِنْ أَوَّلِ مَا يُفِيءُ اللَّهُ عَلَيْنَا فَلْيَفْعَلْ فَقَالَ النَّاسُ قَدْ طَيَّبْنَا ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَهُمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّا لا نَدْرِي مَنْ أَذِنَ مِنْكُمْ فِي ذَلِكَ مِمَّنْ لَمْ يَأْذَنْ فَارْجِعُوا حَتَّى يَرْفَعُوا إِلَيْنَا عُرَفَاؤُكُمْ أَمْرَكُمْ فَرَجَعَ النَّاسُ فَكَلَّمَهُمْ عُرَفَاؤُهُمْ ثُمَّ رَجَعُوا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَخْبَرُوهُ أَنَّهُمْ قَدْ طَيَّبُوا وَأَذِنُوا ❁

1067-) el-Misver b. Mahrame (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.), Havazîn kabilesinin temsilcileri Müslüman olarak kendisine gelip, mallarını ve esirlerini geri vermesini istediklerinde ayağa kalktı ve onlara: ***"Bence sözün en güzeli, en doğru olanıdır. Ya esirlerinizi ya mallarınızı olmak üzere iki şıktan birisini seçiniz, aslında ben sizin esir ve mallarınızı*** (gelirsiniz diye) ***bekletmiştim"*** buyurdu. Rasûlüllah (s.a.v.) gerçekten de mal ve esirleri Taif'ten döndüğünde on küsür gün bekletmişti. Neticede Rasûlüllah (s.a.v.)'in iki seçenekten birisinden başkasını iade etmeyeceği kendilerine belirtilince temsilciler: "Biz esirlerimizi iade etmenizi tercih ediyoruz." dediler. Bu cevap üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) Müslümanlar arasında ayağa kalkıp, Allah'a en güzel bir şekilde hamdüsenâ yaptıktan sonra: ***"Bundan sonra, şu biline ki şu kardeşleriniz tevbe ederek bize gelmişlerdir. Ben kendilerine esirlerini geri vermeyi uygun gördüm. Sizden de kim gönül huzuru içinde bu şekilde yapmak isterse aynen yapsın. Kim de hissesinin kendisinde kalmasını isterse biz, Allah'ın bize göndereceği ilk gelecek olan ganimetten ona*** (karşılığını) ***öderiz, bu nedenle o da söylenileni yapsın."*** buyurdu. Orada bulunan halk: "Biz Rasûlüllah (s.a.v.)'den dolayı, gönül huzuru içinde onlardan vazgeçtik." dediler. Rasûlüllah (s.a.v.) de: "Biz, bu konuda sizin içinizden kabul eden ve etmeyenleri tam anlamıyla bilemiyoruz, dolayısıyla ileri gelen bilirkişilerinize danışın, sizin kararlarınızı onlar bize iletsin." buyurdu. Halk ileri gelen bilirkişilerine danışıp, konuştu, sonra Rasûlüllah (s.a.v.)'e dönüp gelerek, kendilerinin gönül huzuru içerisinde esirleri karşılıksız serbest bırakacaklarını bildirdiler."

١٠٦٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ وَكَّلَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِحِفْظِ زَكَاةِ رَمَضَانَ فَأَتَانِي آتٍ فَجَعَلَ يَحْثُو مِنَ الطَّعَامِ فَأَخَذْتُهُ وَقُلْتُ وَاللَّهِ لأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنِّي مُحْتَاجٌ وَعَلَيَّ عِيَالٌ وَلِي حَاجَةٌ شَدِيدَةٌ قَالَ فَخَلَّيْتُ عَنْهُ فَأَصْبَحْتُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ شَكَا حَاجَةً شَدِيدَةً وَعِيَالاً فَرَحِمْتُهُ فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ قَالَ أَمَا إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ وَسَيَعُودُ فَعَرَفْتُ أَنَّهُ سَيَعُودُ لِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِنَّهُ سَيَعُودُ فَرَصَدْتُهُ فَجَاءَ يَحْثُو مِنَ الطَّعَامِ فَأَخَذْتُهُ فَقُلْتُ لأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ دَعْنِي فَإِنِّي مُحْتَاجٌ وَعَلَيَّ عِيَالٌ لا أَعُودُ فَرَحِمْتُهُ فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ فَأَصْبَحْتُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ شَكَا حَاجَةً شَدِيدَةً وَعِيَالاً فَرَحِمْتُهُ فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ قَالَ أَمَا إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ وَسَيَعُودُ فَرَصَدْتُهُ الثَّالِثَةَ فَجَاءَ يَحْثُو مِنَ الطَّعَامِ فَأَخَذْتُهُ فَقُلْتُ لأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ وَهَذَا آخِرُ ثَلاثِ مَرَّاتٍ أَنَّكَ تَزْعُمُ لا تَعُودُ ثُمَّ تَعُودُ قَالَ دَعْنِي أُعَلِّمْكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهَا قُلْتُ مَا هُوَ قَالَ إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَاقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ ﴿اللَّهُ لا إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ حَتَّى تَخْتِمَ الآيَةَ فَإِنَّكَ لَنْ يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ وَلا يَقْرَبَنَّكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تُصْبِحَ فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ فَأَصْبَحْتُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ زَعَمَ أَنَّهُ يُعَلِّمُنِي كَلِمَاتٍ يَنْفَعُنِي اللَّهُ بِهَا فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ قَالَ مَا هِيَ قُلْتُ قَالَ لِي إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَاقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ مِنْ أَوَّلِهَا حَتَّى تَخْتِمَ الآيَةَ ﴿اللَّهُ لا إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ وَقَالَ لِي لَنْ يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ وَلا يَقْرَبَكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تُصْبِحَ وَكَانُوا أَحْرَصَ شَيْءٍ عَلَى الْخَيْرِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَمَا إِنَّهُ قَدْ صَدَقَكَ وَهُوَ كَذُوبٌ تَعْلَمُ مَنْ تُخَاطِبُ مُنْذُ ثَلاثِ لَيَالٍ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ لا قَالَ ذَاكَ شَيْطَانٌ ❁

1068-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) beni, Ramazan zekâtını korumakla görevlendirmişti ki bu sırada birisi gelip yiyecekleri avuçlamaya başladı, hemen yakalayıp: "Vallahi, seni Rasûlüllah (s.a.v.)'e götüreceğim" dedim. O da: "Ben muhtaç birisiyim, üzerimde bakımlarını üstlendiğim kimseler vardır, çok ihtiyacım var." dedi. Ben de kendisini salıverdim, sabaha çıktığımda Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ey Ebû Hureyre, dün gece esirin ne yaptı?"*** buyurdu, ben de: "Ey Allah'ın Rasûlü, çok ihtiyacı olduğunu ve bakıma muhtaç kimseleri bulunduğunu belirtti, ben de kendisine acıdım, bu yüzden salıverdim." dedim. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bak, o sana yalan söyledi, geri gelecek."*** buyurdu. Rasûlüllah (s.a.v.)'in "geri gelecek" ifadesinden onun tekrar geleceğini anladım ve gözetlemeye başladım. Yine geldi, yiyeceği avuçluyordu ki hemen yakalayıp: "Seni mutlaka Rasûlüllah (s.a.v.)'e götüreceğim." dedim. O da: "Bırak beni, ben muhtaç birisiyim, üzerimde bakımlarını üstlendiğim kimseler vardır, bir daha geri gelmem." dedi. Ben de kendisine acıyıp salıverdim, sabaha çıktığımda Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ey Ebû Hureyre, dün gece esirin ne yaptı?"*** buyurdu, ben de: "Ey Allah'ın Rasûlü, çok ihtiyacı olduğunu ve bakıma muhtaç kimseleri bulunduğunu belirtti, ben de kendisine acıdım, bu yüzden salıverdim." dedim. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bak, o sana yalan söyledi, geri gelecek."*** buyurdu. Ben de üçüncü kez gözetledim, derken geldi, yiyeceği avuçluyordu hemen onu yakaladım: "Seni mutlaka Rasûlüllah (s.a.v.)'e götüreceğim, bu üçüncü kez gelişindir. Tekrar gelmeyeceğini söylüyorsun sonra dönüyorsun." dedim. O da: "Bırak beni, Allah'ın seni faydalandıracağı bazı kelimeleri sana öğreteyim" dedi: "Nedir onlar?" dedim: "Yatağına girdiğinde "Allahü lâ ilâhe illâ hüve'l-Hayyu'l-Kayyûm" Ayetu'l-Kûrsî'yi sonuna kadar oku. Şunu bilesin ki artık Allah katından bir koruyucu sürekli senin yanından asla ayrılmaz, sabaha kadar sana asla şeytan yaklaşamaz." dedi. Ben de bırakıp salıverdim, sabaha çıktığımda Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ey Ebû Hureyre, dün gece esirin ne yaptı?"*** buyurdu, ben de: "Ey

Allah'ın Rasûlü, Allah'ın beni faydalandıracağı bazı kelimeleri bana öğreteceğini söyledi, ben de onu salıverdim." dedim: ***"Nedir onlar?"*** buyurdu, o da: "Bana, yatağına girdiğinde "Allahülâ ilâhe illâ hüve'l-Hayyu'l-Kayyûm" Ayetu'l-Kûrsî'yi başından sonuna kadar oku. Allah katından bir koruyucu sürekli senin yanından asla ayrılmaz, sabaha kadar sana asla şeytan yaklaşamaz." dedi" dedim -Sahabe iyi ve hayır olan şeyleri öğrenmeye her şeyden fazla önem verirdi- Hz. Peygamber (s.a.v.) Ebû Hureyre'nin bu sözü üzerine: ***"Bak, o, yalancı olduğu halde sana doğru söyledi. Üç gecedir kiminle karşılaştığını biliyor musun Ey Ebû Hureyre"*** buyurdu. O da: "Hayır." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"O, şeytan idi."*** buyurdu." demiştir.

١٠٦٩ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ جَاءَ بِلالٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ بِتَمْرٍ بَرْنِيٍّ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ أَيْنَ هَذَا قَالَ بِلالٌ كَانَ عِنْدَنَا تَمْرٌ رَدِيٌّ فَبِعْتُ مِنْهُ صَاعَيْنِ بِصَاعٍ لِنُطْعِمَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَ ذَلِكَ أَوَّهْ أَوَّهْ عَيْنُ الرِّبَا عَيْنُ الرِّبَا لا تَفْعَلْ وَلَكِنْ إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَشْتَرِيَ فَبِعِ التَّمْرَ بِبَيْعٍ آخَرَ ثُمَّ اشْتَرِهِ ❁

& 1069-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.) anlatır: "Bilal, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e iyi cins hurma getirmişti, Rasûlüllah (s.a.v.) de ona: ***"Bunlar nereden geldi?"*** buyurdu. Bilal de: "Yanımızda düşük kaliteli hurma vardı, onları Peygamber'e yemek yedirmek için iki sa' düşük kaliteliyi bir sa' iyi cins hurma karşılığında sattım." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Eyvah! Eyvah! Aynen faiz olmuş, aynen faiz olmuş. Böyle yapma! Eğer sen*** (iyi hurma) ***satın almak istiyorsan elindeki hurmayı ayrı bir satış işlemi üzere sat, sonra da parasına iyi hurma satın al."*** buyurdu."

١٠٧٠ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ رضي الله عنه قَالَ جِيءَ بِالنُّعَيْمَانِ أَوِ ابْنِ النُّعَيْمَانِ شَارِبًا فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ كَانَ فِي الْبَيْتِ أَنْ يَضْرِبُوا قَالَ فَكُنْتُ أَنَا فِيمَنْ ضَرَبَهُ فَضَرَبْنَاهُ بِالنِّعَالِ وَالْجَرِيدِ ❁

1070-) Ukbe b. el-Hâris (r.a.): "Nuayman'nın veya Nu'man'ın oğlu içkili olarak getirildi, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) evde bulunanlara onu dövmelerini emir buyurdu. Ben de onu dövenlerin içerisinde idim, onu ayakkabı ve hurma çubuğu ile dövdük." demiştir.

(Hadisin bir değişik rivayeti 2156. hadis olarak gelecektir.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الحَرْثِ و الْمُزَارَعَة

41-) Ziraat Ortakçılığı Bölümü

١٠٧١ عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِك رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّه ﷺ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلاَّ كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ ❁

& 1071-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bir Müslüman ağaç diker veya ziraat yapar da ondan kuş, insan yahut herhangi bir hayvan yerse, bu yenilen, o kimse için kesinlikle sadaka olur."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin kısa bir benzeri 2016. hadistir. Sadaka sayılan bu tür davranışlar 51. 493. 658. 730. 1140. 1184. 1881. 2016. hadislerde de anlatılmaktadır.)

١٠٧٢ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ رَأَى سِكَّةً وَشَيْئًا مِنْ آلَةِ الْحَرْثِ فَقَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لا يَدْخُلُ هَذَا بَيْتَ قَوْمٍ إِلاَّ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الذُّلَّ ❁

1072-) Ebû Ümâme el-Bâhilî (r.a.) demir saban ve çift sürmede kullanılan aletten bir şey görmüş, bunun üzerine: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Bu aletlerin girdiği her eve kesinlikle Allah zillet ve hakirlik koyar."*** diye buyururken işittim." demiştir.

(Aslında ziraatle uğraşmak yerilen bir meslek değildir, belki de –dürüst davranmak- kaydıyla meslek olarak en iyi geçim yoludur. Ancak Hadiste ziraat aletinin dolayısıyla de ziraatle uğraşmanın yerilmesi şundan olabilir: Allah'ın dinini öğrenip yaşamak, başkalarına öğretip yaşatmak gibi aslî görevlerin söz konusu ziraat nedeniyle aksatılması, özellikle dini koruma ve ayakta tutma mücadelesi olan cihadın ikinci plana atılması şeklindeki davranışlar yerilmiştir. Bu bağlamda yerilen husus sadece ziraat değil duruma göre görevleri yerine getirmekten alıkoyan tüm uğraşılar, ticaret sanat ve diğer şeylerle de yermenin içerisine girer.)

١٠٧٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّه ﷺ مَنْ أَمْسَكَ كَلْبًا فَإِنَّهُ يَنْقُصُ كُلَّ يَوْمٍ مِنْ عَمَلِهِ قِيرَاطٌ إِلاَّ كَلْبَ حَرْثٍ أَوْ مَاشِيَةٍ❁

& 1073-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim yanında köpek tutarsa, her gün amelinden bir kırat eksilir. Ancak ziraat veya sürü için tutulan bunun dışındadır."*** buyurdu." demiştir.

١٠٧٤ وعنه رضي الله عنه في رواية: إِلاَّ كَلْبَ غَنَمٍ أَوْ حَرْثٍ أَوْ صَيْدٍ❁

1074-) Diğer bir rivayette ise: ***"Koyun, ziraat ve av için tutulan bunun dışındadır"*** buyurmuştur.

١٠٧٥ وعنه رضي الله عنه في رواية أخرى: كَلْبَ صَيْدٍ أَوْ مَاشِيَةٍ ❁

1075-) Diğer bir rivayette ise: ***"Av veya sürü için tutulan bunun dışındadır."*** buyurmuştur

(Hadisin bir benzeri Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan 1915. hadiste rivayet edilir. Hadiste geçen 'kırat' için 670. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٠٧٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ رَاكِبٌ عَلَى بَقَرَةٍ الْتَفَتَتْ إِلَيْهِ فَقَالَتْ لَمْ أُخْلَقْ لِهَذَا خُلِقْتُ لِلْحِرَاثَةِ قَالَ آمَنْتُ بِهِ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَأَخَذَ الذِّئْبُ شَاةً فَتَبِعَهَا الرَّاعِي فَقَالَ لَهُ الذِّئْبُ مَنْ لَهَا يَوْمَ السَّبُعِ يَوْمَ لا رَاعِيَ لَهَا غَيْرِي قَالَ آمَنْتُ بِهِ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ قَالَ أَبُو سَلَمَةَ وَمَا هُمَا يَوْمَئِذٍ فِي الْقَوْمِ ❁

& 1076-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): "***Bir kimse öküze binmişti ki bu sırada öküz adama dönüp: "Ben bu iş için yaratılmadım, tarla sürmek için yaratıldım." dedi, ben bu şekilde konuşmanın olduğuna iman ettim, Ebû Bekir ve Ömer de iman etmiştir. Yine bir keresinde kurt bir koyun kapmıştı. Çoban da hemen peşine düştü, neticede kurt çobana: "Benden başka çobanın olmadığı günde, canavarlar gününde bakalım onu kim koruyacak." dedi, ben bu şekilde konuşmanın olduğuna iman ettim, Ebû Bekir ve Ömer de iman etmiştir."*** buyurdu.

(Hadisi Ebû Hureyre (r.a.)'dan rivayet eden ravi) Ebû Seleme: "Bu sırada topluluğun içerisinde Ebû Bekir ve Ömer hazır değilmiş." demiştir.

١٠٧٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَتِ الأَنْصَارُ لِلنَّبِيِّ ﷺ اقْسِمْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ إِخْوَانِنَا النَّخِيلَ قَالَ لا فَقَالُوا تَكْفُونَا الْمَئُونَةَ وَنَشْرَكُكُمْ فِي الثَّمَرَةِ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ❁

1077-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Ensar, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e (Medine'ye hicret ettiğinde): "Hurma ağaçlarını bizimle Muhacir kardeşlerimiz arasında bölüştür." dedi, o da: ***"Hayır olmaz."*** buyurdu. Bu sefer Ensar (Hz. Peygamber'in işareti ile): "Hurmalığın bakım işlerini üstlenin, sizi ürüne ortak edelim." dediler. Onlar da: "İşittik ve itaat ettik." dediler.

١٠٧٨ عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا أَكْثَرَ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مُزْدَرَعًا كُنَّا نُكْرِي الأَرْضَ بِالنَّاحِيَةِ مِنْهَا مُسَمًّى لِسَيِّدِ الأَرْضِ قَالَ فَمِمَّا يُصَابُ ذَلِكَ وَتَسْلَمُ الأَرْضُ وَمِمَّا يُصَابُ الأَرْضُ وَيَسْلَمُ ذَلِكَ فَنُهِينَا وَأَمَّا الذَّهَبُ وَالْوَرِقُ فَلَمْ يَكُنْ يَوْمَئِذٍ ❁

& 1078-) Râfi' b. Hadîc (r.a.): "Biz, Medine halkının en çok tarlası olanı idik. Bir kısmı mal sahibine ait olmak üzere tarlayı kiraya verir idik. Mal sahibine ayrılan bölüme afet gelip diğer kısma gelmediği olduğu gibi diğer kısma gelip, mal sahibine ayrılan bölüme gelmediği de olurdu. Bu yüzden böyle ortaklık bize yasaklandı. O dönemde altın ve gümüş para ile kiraya verme adeti de "yok idi" demiştir.

١٠٧٩ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ عَامَلَ خَيْبَرَ بِشَطْرِ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا مِنْ ثَمَرٍ أَوْ زَرْعٍ فَكَانَ يُعْطِي أَزْوَاجَهُ مِائَةَ وَسْقٍ ثَمَانُونَ وَسْقَ تَمْرٍ وَعِشْرُونَ وَسْقَ شَعِيرٍ فَقَسَمَ عُمَرُ خَيْبَرَ فَخَيَّرَ أَزْوَاجَ النَّبِيِّ ﷺ أَنْ يُقْطِعَ لَهُنَّ مِنَ الْمَاءِ وَالأَرْضِ أَوْ يُمْضِيَ لَهُنَّ فَمِنْهُنَّ مَنِ اخْتَارَ الأَرْضَ وَمِنْهُنَّ مَنِ اخْتَارَ الْوَسْقَ وَكَانَتْ عَائِشَةُ اخْتَارَتِ الأَرْضَ ❁

& 1079-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) Hayber arazisini meyve veyahut ekinden çıkan mahsulün yarısı üzerine ortaklık uygulaması yaptı. Hanımlarına da seksen vesak hurma, yirmi vesak arpa olmak üzere buradan gelen mahsulden yüz vesak verirdi. Sonra Ömer Hayber arazisini

halka bölüştürüp dağıttı, bu sırada Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarını toprak ve sudan hisse almaları yahut önceki uygulamadaki gibi gelen mahsulden hisse almaları konusunda serbest bıraktı. Kimisi vesak üzerinden mahsul almayı seçerken kimisi de toprak almayı seçti. Âişe de toprak almayı seçmişti.

١٠٨٠ عَنْ عَمْرٍو قَالَ قُلْتُ لِطَاوُسٍ لَوْ تَرَكْتَ الْمُخَابَرَةَ فَإِنَّهُمْ يَزْعُمُونَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنْهُ قَالَ أَيْ عَمْرُو إِنِّي أُعْطِيهِمْ وَأُغْنِيهِمْ وَإِنَّ أَعْلَمَهُمْ أَخْبَرَنِي يَعْنِي ابْنَ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَنْهَ عَنْهُ وَلَكِنْ قَالَ أَنْ يَمْنَحَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَأْخُذَ عَلَيْهِ خَرْجًا مَعْلُومًا ❁

& 1080-) Tâbiînden Amr anlatır, Tavus'a: "Tarlayı ortağa vermeyi bıraksan olmaz mı, çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bunu yasakladığını söylüyorlar." dedim. O da: "Ey Amr, ben onlara veriyorum ve kendilerini zengin ediyorum, -İbni Abbâs'ı kastederek- çünkü onların en bilgilisi bana, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tarla ortakçılığını yasaklamadığını, ancak: ***"Birinizin kardeşine karşılıksız vermesi tarladan belirlenmiş ücreti almasından daha da hayırlıdır."*** buyurduğunu bildirmiştir." dedi.

١٠٨١ عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ لَوْلا آخِرُ الْمُسْلِمِينَ مَا فَتَحْتُ قَرْيَةً إِلاَّ قَسَمْتُهَا بَيْنَ أَهْلِهَا كَمَا قَسَمَ النَّبِيُّ ﷺ خَيْبَرَ ❁

1081-) Ömer (r.a.)'ın: "Müslümanların geride gelecek olanları olmasaydı tıpkı Hz. Peygamber'in Hayber arazisini bölüştürdüğü gibi fethettiğim her beldeyi gaziler arasında bölüştürürdüm." dediği rivayet edilmiştir."

(Aslında fethedilen yerler gazilere dağıtılması gerekirken Hz. Ömer (r.a.) maslahat icabı buraları bölüştürmeyip, tüm Müslümanlara kullanmıştır. Buradan anlaşılan ganimetlerin taksiminde devlet başkanının yerine göre bazı tasarruflarda bulunabileceğidir.)

١٠٨٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ أَعْمَرَ أَرْضًا لَيْسَتْ لأَحَدٍ فَهُوَ أَحَقُّ ❁

1082-) Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim sahipsiz bir araziyi diriltip imar ederse buraya sahip olmaya en layık olan odur."*** buyurmuştur.

١٠٨٣ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ أَجْلَى عُمَرُ رضي الله عنه الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى مِنْ أَرْضِ الْحِجَازِ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَمَّا ظَهَرَ عَلَى خَيْبَرَ أَرَادَ إِخْرَاجَ الْيَهُودِ مِنْهَا وَكَانَتِ الأَرْضُ حِينَ ظَهَرَ عَلَيْهَا لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ ﷺ وَلِلْمُسْلِمِينَ وَأَرَادَ إِخْرَاجَ الْيَهُودِ مِنْهَا فَسَأَلَتِ الْيَهُودُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لِيُقِرَّهُمْ بِهَا أَنْ يَكْفُوا عَمَلَهَا وَلَهُمْ نِصْفُ الثَّمَرِ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نُقِرُّكُمْ بِهَا عَلَى ذَلِكَ مَا شِئْنَا فَقَرُّوا بِهَا حَتَّى أَجْلاهُمْ عُمَرُ إِلَى تَيْمَاءَ وَأَرِيحَاءَ ❁

& 1083-) İbni Ömer (r.a.)'dan: "Ömer (r.a.), Yahudi ve Hıristiyanları Hicaz bölgesinden sürüp çıkardı. Aslında Rasûlüllah (s.a.v.) Hayber'i ele geçirdiğinde Yahudileri buradan çıkarmak istemişti. Şöyle ki, burası ele geçirildiğinde arazi Allah'a, Rasûlü'ne ve Müslümanlara ait olmuştu. O da buradan Yahudileri çıkarmak istedi, Yahudiler Rasûlüllah (s.a.v.)'den arazinin işini işleyip kendilerine ürünün yarısını vermek üzere burada bırakılmalarını istediler. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.):

"Sizi bu şartlar üzere burada dilediğimiz süreye kadar bırakıyoruz." buyurdu. Ömer onları (Medine Şam yolunda bulunan,Tebuk yakınlarındaki) Teymâ ile (Kudüs yakınlarındaki) Eriha'ya sürüp çıkarana kadar Hayber'de kaldılar."

(Bu konuda 1190. hadise de bakınız.)

١٠٨٤ عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رضي الله عنه عَنْ عَمِّهِ ظُهَيْرِ بْنِ رَافِعٍ رضي الله عنه قَالَ لَقَدْ نَهَانَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ أَمْرٍ كَانَ بِنَا رَافِقًا قُلْتُ مَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَهُوَ حَقٌّ قَالَ دَعَانِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَا تَصْنَعُونَ بِمَحَاقِلِكُمْ قُلْتُ نُؤَاجِرُهَا عَلَى الرُّبُعِ وَعَلَى الأَوْسُقِ مِنَ التَّمْرِ وَالشَّعِيرِ قَالَ لا تَفْعَلُوا ازْرَعُوهَا أَوْ أَزْرِعُوهَا أَوْ أَمْسِكُوهَا قَالَ رَافِعٌ قُلْتُ سَمْعًا وَطَاعَةً ❁

1084-) Râfî' b. Hadîc (r.a.)'dan. Amcası Zuheyr b. Râfî' (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bizim için kolaylık olan bir işi bize yasakladı" dedi, ben de: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in söylediği her şey gerçek ve doğrudur." dedim. Zuheyr: "Rasûlüllah (s.a.v.) beni çağırıp: ***"Arazilerinizi ne yapıyorsunuz?"*** buyurdu, ben de: "Sulak bölümü bize ait olmak üzere belirli yükte arpa ve hurma karşılığında kiraya veriyoruz." dedim. O da: ***"Böyle yapmayın, araziyi kendiniz ekin yahut ektiriniz ya da boş bırakın."*** buyurdu." dedi. Râfî' b. Hadîc: "Peygamberin emrini duydum ve uydum." dedim." demiştir.

١٠٨٥ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما كَانَ يُكْرِي مَزَارِعَهُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ وَصَدْرًا مِنْ إِمَارَةِ مُعَاوِيَةَ ثُمَّ حُدِّثَ عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنْ كِرَاءِ الْمَزَارِعِ فَذَهَبَ ابْنُ عُمَرَ إِلَى رَافِعٍ فَذَهَبْتُ مَعَهُ فَسَأَلَهُ فَقَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ كِرَاءِ الْمَزَارِعِ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ قَدْ عَلِمْتَ أَنَّا كُنَّا نُكْرِي مَزَارِعَنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِمَا عَلَى الأَرْبِعَاءِ وَبِشَيْءٍ مِنَ التِّبْنِ ❁

& 1085-) Nâfi' anlatır: "Abdullah b. Ömer (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.), Ebû Bekir, Ömer, Osman döneminde ve Muaviye'nin idaresinin ilk dönemlerinde ziraat arazilerini kiraya verirdi. Sonra Râfî b. Hadic'den Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ziraat arazilerini kiraya vermeyi yasakladığı bildirildi. Bunun üzerine İbni Ömer Râfî'ye gidip bunu sordu. Ben de kendisiyle birlikte gitmiştim. Râfî: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ziraat arazisini kiraya vermeyi yasakladı." dedi. İbni Ömer de: "Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde sulak tarafı bizim olmak ve bir kısım saman karşılığında ziraat arazilerimizi kiraya verdiğimizi bilmekte idim." dedi.

١٠٨٦ وعنه رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ كُنْتُ أَعْلَمُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّ الأَرْضَ تُكْرَى ثُمَّ خَشِيَ عَبْدُاللَّهِ أَنْ يَكُونَ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَحْدَثَ فِي ذَلِكَ شَيْئًا لَمْ يَكُنْ يَعْلَمُهُ فَتَرَكَ كِرَاءَ الأَرْضِ ❁

1086-) Diğer bir rivayette ise: "Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde arazinin kiralandığını biliyordum." dedi. Abdullah b. Ömer sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu konuda bilmediği yeni bir şey getirmiş olabileceğinden endişe ederek arazi kiralamayı terk etmiştir.

١٠٨٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَوْمًا يُحَدِّثُ وَعِنْدَهُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ أَنَّ رَجُلاً مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ اسْتَأْذَنَ رَبَّهُ فِي الزَّرْعِ فَقَالَ لَهُ أَلَسْتَ فِيمَا شِئْتَ قَالَ بَلَى وَلَكِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَزْرَعَ قَالَ فَبَذَرَ فَبَادَرَ الطَّرْفَ نَبَاتُهُ وَاسْتِوَاؤُهُ وَاسْتِحْصَادُهُ فَكَانَ أَمْثَالَ الْجِبَالِ فَيَقُولُ اللَّهُ دُونَكَ يَا ابْنَ آدَمَ فَإِنَّهُ لا يُشْبِعُكَ شَيْءٌ فَقَالَ الأَعْرَابِيُّ وَاللَّهِ لا تَجِدُهُ إِلاَّ قُرَشِيًّا أَوْ أَنْصَارِيًّا فَإِنَّهُمْ أَصْحَابُ زَرْعٍ وَأَمَّا نَحْنُ فَلَسْنَا بِأَصْحَابِ زَرْعٍ فَضَحِكَ النَّبِيُّ ﷺ ❁

1087-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Bir gün Hz. Peygamber (s.a.v.) yanında çöl bedevîlerinden bir kimsenin de bulunduğu sırada şöyle anlatıyordu: ***"Cennet halkından bir kimse Rabb'inden ekin ekmek için izin istedi, bunun üzerine kendisine: "Dilemiş olduğun şeylerin içerisinde bulunmuyor musun?" buyurdu, o da: "Evet bulunuyorum ama ekin ekmeyi de istiyorum." dedi. Sonunda tohumu ekti, tohum hemen çıkıp büyüdü, biçilecek hale geldi, dağlar gibi yığın oldu. Allah: "Ey Âdemoğlu, al bakalım, şu biline ki seni hiçbir şey doyuramaz." buyurur."*** Bunun üzerine çöl bedevîsi: "Vallahi bu kimsenin ancak Kureyş veya Ensar'dan olduğunu bulabilirsin, çünkü bunlar ziraat erbabı kimselerdir, biz ise ziraatçi değiliz." dedi, bu söz üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) güldü.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْمُسَاقَاةِ

42-) Bağ-Bahçe Sulama Ortakçılığı Bölümü

(Musâkâ, sulamak demektir. Bir kimsenin bahçesini sulayıp ekip dikmek üzere yapılan ortakçılığın hukuki durumlarının anlatıldığı bölümler "**Kitâbu'l-Musâkâ**" başlığı altında getirilir.)

١٠٨٨ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه قَالَ أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِقَدَحٍ فَشَرِبَ مِنْهُ وَعَنْ يَمِينِهِ غُلامٌ أَصْغَرُ الْقَوْمِ وَالأَشْيَاخُ عَنْ يَسَارِهِ فَقَالَ يَا غُلامُ أَتَأْذَنُ لِي أَنْ أُعْطِيَهُ الأَشْيَاخَ قَالَ مَا كُنْتُ لأُوثِرَ بِفَضْلِي مِنْكَ أَحَدًا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَعْطَاهُ إِيَّاهُ ❁

& 1088-) Sehl b. Sa'd (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bir su bardağı getirildi, sağında topluluğun en küçüğü bir delikanlı solunda da yaşı ilerlemiş kimseler bulunuyordu. Bardaktan içerek: ***"Ey delikanlı, geri kalan artığı senden yaşlı olanlara vermeme izin verir misin?"*** dedi. O da: "Ey Allah'ın Rasûlü, senden nasibime düşen artığı kimseye bırakamam." dedi, bunun üzerine kalan suyu ona verdi.

١٠٨٩ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّهَا حُلِبَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ شَاةٌ دَاجِنٌ وَهِيَ فِي دَارِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ وَشِيبَ لَبَنُهَا بِمَاءٍ مِنَ الْبِئْرِ الَّتِي فِي دَارِ أَنَسٍ فَأَعْطَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ الْقَدَحَ فَشَرِبَ مِنْهُ حَتَّى إِذَا نَزَعَ الْقَدَحَ مِنْ فِيهِ وَعَلَى يَسَارِهِ أَبُو بَكْرٍ وَعَنْ يَمِينِهِ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ عُمَرُ وَخَافَ أَنْ يُعْطِيَهُ الأَعْرَابِيَّ أَعْطِ أَبَا بَكْرٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ عِنْدَكَ فَأَعْطَاهُ الأَعْرَابِيَّ الَّذِي عَلَى يَمِينِهِ ثُمَّ قَالَ الأَيْمَنَ فَالأَيْمَنَ ❁

& 1089-) ez-Zührî'den. Enes b. Mâlik (r.a.) bana şöyle anlattı: Enes b. Mâlik'in evinde bulunan besi koyunu, Rasûlüllah (s.a.v.) için sağılıp yine Enes'in evinde bulunan kuyunun bir miktar suyu ile karıştırılmış. Sonra bardağı Rasûlüllah (s.a.v.)'e verdi, o da bardaktan içti, bardağı ağzından çektiği sırada solunda Ebû Bekir sağında ise bir bedevî bulunuyordu. Ömer bu yüzden bardağın kalanını bedevîye vereceğinden endişe edip: "Ey Allah'ın Rasûlü, yanındaki Ebû Bekir'e ver" dedi ise de bardağı sağında bulunan bedevîye verdi, sonra da: ***"Sırasıyla sağdan sağa!"*** buyurdu.

١٠٩٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا يُمْنَعُ فَضْلُ الْمَاءِ لِيُمْنَعَ بِهِ الْكَلأُ ❁

{&} 1090-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Kendiliğinden biten ota mani olur diye, ihtiyaç dışı su fazlalığından başkasının kullanımı yasaklanamaz."***

١٠٩١ وعنه في رواية: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا تَمْنَعُوا فَضْلَ الْمَاءِ لِتَمْنَعُوا بِهِ فَضْلَ الْكَلإِ ❁

& 1091-) Diğer bir rivayette ise Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Kendiliğinden biten ota mani olur diye, ihtiyaç dışı su fazlalığından başkasının kullanımını yasaklamayınız."*** buyurduğu rivayet edilmiştir.

(Hadisimizde ifade edilmek istenilen mana değişik şekilde anlaşılmıştır. Bir kimse, topluma ait olan arazide veya merada su çıkarırsa kendi ihtiyacının dışında kalan suyu başkalarına vermemezlik edemez. Suyun kullanımını engellediğinde etraftaki otun kullanımını da engellemiş olacaktır. Zira su içemeyen hayvanlar buraya gelemeyeceğinden oradaki ottan da yararlanamayacaklardır. Suyun engellenmesiyle dolaylı olarak meradaki ot da engellenmiş olacaktır. Bir başka anlam ise ihtiyaç dışı su başkalarınca kullanıldığında etraftaki meraya su kalmaz ve ot bitmez endişesiyle suyu başkalarına kullandırmamaktır. Böyle olunca fazla su meraya akacak ve ot bitecektir.

Allahü Teâlâ tarafından mahlukâta bahşedilmiş bir takım imkanlar vardır. Bu tür şeyler toplumun menfaatine bırakılmış olup herkesin ortak malıdır. Yer altından çıkan maden, su, petrol ve benzeri şeyler Allah'ın mahlukata bir ihsanıdır. Bunların özel mülkiyete geçirilip geçirilemeyeceği İslâm hukukçularınca tartışılmıştır. Ancak özel gayret sarfederek elde edilen kaynaklarda bunları bulan ve işletenlerin bir takım haklarının olacağı da bir gerçektir. Bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Üç şey vardır ki bunlar asla yasaklanamaz: Su, ot ve ateş"*** Bir diğer rivayette, ot yerine tuz geçmektedir. Bir başka rivayette ise bunların Müslümanların ortak malı olduğu ücretinin haram olduğu bildirilmektedir. (İbni Mâce, Ruhûn: 16) Buradaki yasaklığın özendirme mi yoksa kesin yasağı mı ifade ettiği açık değildir. Bir kısım âlime göre bu yasak, toplumda paylaşmayı artırma ve yardımlaşmaya özendirme içindir.)

١٠٩٢ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ يَقْتَطِعُ بِهَا مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ هُوَ عَلَيْهَا فَاجِرٌ لَقِيَ اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلاً﴾الآيَةَ فَجَاءَ الأَشْعَثُ فَقَالَ مَا حَدَّثَكُمْ أَبُو عَبْدِالرَّحْمَنِ فِيَّ أُنْزِلَتْ هَذِهِ الآيَةُ كَانَتْ لِي بِئْرٌ فِي أَرْضِ ابْنِ عَمٍّ لِي فَقَالَ لِي شُهُودَكَ قُلْتُ مَا لِي شُهُودٌ قَالَ فَيَمِينُهُ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِذًا يَحْلِفَ فَذَكَرَ النَّبِيُّ ﷺ هَذَا الْحَدِيثَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ ذَلِكَ تَصْدِيقًا لَهُ ❁

& 1092-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim, Müslüman bir kimsenin malından bir parça koparıp almak için yalan yere yemin ederse Allah'ı, kendisine kızgın olarak karşısında bulur."*** buyurdu, arkasından Allah: **«Şüphesiz, Allah'a verilen söz ve yeminlerini az bir değer karşılığında değiştirenler var ya, işte onların âhirette hiçbir nasibi yoktur, Allah kıyamet günü onlarla konuşmaz, yüzlerine bakmaz, onları temize çıkarmaz, onlar için acıtıcı bir azap vardır.»** (Âl-i İmrân: 77) ayetini indirdi." dedi. Bu sırada mec-

lise Eşa's b. Kays geldi ve şöyle dedi: "Ebû Abdurrahman (Abdullah b. Mes'ûd) size ne anlattı? Bu ayet benim hakkımda indirildi. Amcaoğlumun arazisinde benim bir kuyum vardı, (bunu inkâr etti, ben de meseleyi Hz. Peygamber (s.a.v.)'e sundum,) bana: ***"Şahitlerini getir."*** buyurdu, ben de: "Şahitlerim yoktur." dedim, o da: ***"Onun yemini kendisini kurtarır."*** dedi, ben de: "Ey Allah'ın Rasûlü, öyleyse yemin eder." dedim, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) yukarıdaki hadisi söyledi." Arkasından Allah, onun sözünü doğrulamak için bu ayeti indirmiştir."

(Hadisin benzeri 1110. hadistir. Bu konuda ayrıca 1138 ve 1723. hadislere de bakınız.)

١٠٩٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثَلاَثَةٌ لا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ رَجُلٌ كَانَ لَهُ فَضْلُ مَاءٍ بِالطَّرِيقِ فَمَنَعَهُ مِنِ ابْنِ السَّبِيلِ وَرَجُلٌ بَايَعَ إِمَامًا لا يُبَايِعُهُ إِلاَّ لِدُنْيَا فَإِنْ أَعْطَاهُ مِنْهَا رَضِيَ وَإِنْ لَمْ يُعْطِهِ مِنْهَا سَخِطَ وَرَجُلٌ أَقَامَ سِلْعَتَهُ بَعْدَ الْعَصْرِ فَقَالَ وَاللَّهِ الَّذِي لا إِلَهَ غَيْرُهُ لَقَدْ أَعْطَيْتُ بِهَا كَذَا وَكَذَا فَصَدَّقَهُ رَجُلٌ ثُمَّ قَرَأَ هَذِهِ الآيَةَ ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلاً﴾

{&} 1093-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Üç kimse vardır ki Allah kıyamet günü kendilerine bakmaz, onları temize çıkarmaz, onlar için acıtıcı bir azap vardır: Yol üzerinde kendisinin ihtiyacından fazla suyu olup da bunu gelip geçen yolculara kullandırmayan kimse, devlet başkanına sadece dünyalık için biat edip kendisine dünyalıktan bir şeyler verdiğinde memnun olan vermediğinde öfkelenen kimse, ikindiden sonra malını pazara çıkarıp: "Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki bu mala şu kadar, şu kadar para saydım." diyen kimse ki alıcı, yeminden dolayı ona inanıp malı alır."*** buyurdu, sonra da: **«Şüphesiz Allah'a verilen söz ve yeminlerini az bir değer karşılığında değiştirenler var ya işte onların âhirette hiçbir nasibi yoktur, Allah kıyamet günü onlarla konuşmaz, yüzlerine bakmaz, onları temize çıkarmaz, onlar için acıtıcı bir azap vardır.»** (Âl-i İmrân: 77) ayetini okudu.

١٠٩٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ بَيْنَا رَجُلٌ يَمْشِي فَاشْتَدَّ عَلَيْهِ الْعَطَشُ فَنَزَلَ بِئْرًا فَشَرِبَ مِنْهَا ثُمَّ خَرَجَ فَإِذَا هُوَ بِكَلْبٍ يَلْهَثُ يَأْكُلُ الثَّرَى مِنَ الْعَطَشِ فَقَالَ لَقَدْ بَلَغَ هَذَا مِثْلُ الَّذِي بَلَغَ بِي فَمَلأَ خُفَّهُ ثُمَّ أَمْسَكَهُ بِفِيهِ ثُمَّ رَقِيَ فَسَقَى الْكَلْبَ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَإِنَّ لَنَا فِي الْبَهَائِمِ أَجْرًا قَالَ فِي كُلِّ كَبِدٍ رَطْبَةٍ أَجْرٌ ❁

{&} 1094-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bir kimse yolda yürürken çok susadı, bir kuyuya inip su içti, sonra dışarı çıktı. Bir de baksa ki dilini sarkıtmış soluyan, susuzluktan toprağın nemini yalayan bir köpekle karşılaştı: "Bana ulaşan şiddetli susuzluğun bir benzeri buna da ulaşmış" dedi. Hemen ayakkabısını su ile doldurdu ve ağzıyla tutarak yukarı çıktı, köpeğe su verdi. Bu yüzden Allah onu övdü ve bağışladı."*** buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Rasûlü, hayvanlara yaptığımız iyilikten bize bir sevap var mıdır?" dediler: ***"Her ciğer taşıyan canlı için*** (yapılan iyilikte) ***sevap vardır."*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 1397. hadistir bu hadisin açıklaması ile ayrıca bir kediyi açlıktan öldüren bir kadının cehennemdeki durumu için 429. hadise de bakınız.

Her canlıyı dikkate almalı, ona iyi davranmalıyız. Allah'ın rızasının akla gelmeyen basit şeylerde de bulunabileceğini unutmamalıyız.)

١٠٩٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لأَذُودَنَّ رِجَالاً عَنْ حَوْضِي كَمَا تُذَادُ الْغَرِيبَةُ مِنَ الإِبِلِ عَنِ الْحَوْضِ ❁

& 1095-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki, yabancı devenin havuz başından kovulduğu gibi birtakım kimseleri havuzumdan kesinlikle kovacağım."*** buyurmuştur.

(Bu konuda 2132. hadise bakınız.

Âhiret gününün bir diğer adı, Aldanma Günü'dür (Yevmü't-Teğâbun, Teğâbun: 9) Bugünde insanlar aldandıklarını anlayacaklardır. Dünyada kendilerinin Muhammed ümmetinden olduğunu sananlar, Muhammed (a.s.)'ın şefaatına nail olacaklarını zannedenler o gün, dünyadaki yaşantıları nedeniyle aldandıklarının farkına varacaklardır. O gün insanların nazarında Muhammed (a.s.)'ın yolunun yolcusu olduğu zannedilen nice bedbaht sahtekârların durumu açığa çıkacak, Havzu Kevser'den koğulacaklardır.

Bu nedenle böyle bir duruma düşmemek için kendimizi yoklamalıyız. Acaba ne derece Muhammed (a.s.)'ın yolunda gitmekteyiz? Şu anki yaşantımız kendimizin ne kadar Muhammed (a.s.)'ın yolunun yolcusu olduğunu göstermektedir? Bu halimizle Rasûlüllah (s.a.v.)'in şefaatını beklemeye yüzümüz var mı diye kendimizi yoklamamız gerekmektedir. Aldığımız cevap olumlu ise ne âlâ, olumsuz ise kendimize çeki düzen vermeliyiz.)

١٠٩٦ وعنه رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ ثَلاثَةٌ لا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ رَجُلٌ حَلَفَ عَلَى سِلْعَةٍ لَقَدْ أَعْطَى بِهَا أَكْثَرَ مِمَّا أَعْطَى وَهُوَ كَاذِبٌ وَرَجُلٌ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ كَاذِبَةٍ بَعْدَ الْعَصْرِ لِيَقْتَطِعَ بِهَا مَالَ رَجُلٍ مُسْلِمٍ وَرَجُلٌ مَنَعَ فَضْلَ مَاءٍ فَيَقُولُ اللَّهُ الْيَوْمَ أَمْنَعُكَ فَضْلِي كَمَا مَنَعْتَ فَضْلَ مَا لَمْ تَعْمَلْ يَدَاكَ ❁

1096-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Üç kimse vardır ki Allah kıyamet gününde onlarla ne konuşur ne de yüzlerine bakar: Müşterinin verdiği fiyattan daha fazlası verildi diye bir mal için yalan yere yemin eden kimse, ikindiden sonra Müslüman bir kimsenin malını koparıp almak için yalan yere yemin eden kimse, ihtiyaç dışı su fazlalığını kullandırmayan kimsedir. Allah: "Tıpkı senin ellerinin üretmediği su fazlalığını kullandırmayıp engellediğin gibi bugün de ben seni lütuf ve ihsanımdan engelliyorum." buyurur."*** demiştir.

١٠٩٧ عَنِ الصَّعْبِ بْنِ جَثَّامَةَ رضي الله عنه قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا حِمَى إِلاَّ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ ❁

1097-) Sa'b b. Cessâme (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah ve Rasûlü'nden başkasının otlak çevirme hakkı yoktur."*** buyurmuştur.

(Hadiste belirtilmek istenilen: Sahipsiz bir arazinin çayırlarını çevirip başkalarına kullandırmama yetkisi yoktur, böyle bir koru yapmak sadece Allah ve Rasûlü'ne aittir.)

١٠٩٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ الْخَيْلُ لِرَجُلٍ أَجْرٌ وَلِرَجُلٍ سِتْرٌ وَعَلَى رَجُلٍ وِزْرٌ فَأَمَّا الَّذِي لَهُ أَجْرٌ فَرَجُلٌ رَبَطَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَأَطَالَ بِهَا فِي مَرْجٍ أَوْ رَوْضَةٍ فَمَا أَصَابَتْ فِي طِيَلِهَا ذَلِكَ مِنَ الْمَرْجِ أَوِ الرَّوْضَةِ كَانَتْ لَهُ حَسَنَاتٍ وَلَوْ أَنَّهُ انْقَطَعَ طِيَلُهَا فَاسْتَنَّتْ شَرَفًا أَوْ شَرَفَيْنِ كَانَتْ آثَارُهَا وَأَرْوَاثُهَا حَسَنَاتٍ لَهُ وَلَوْ أَنَّهَا مَرَّتْ بِنَهَرٍ فَشَرِبَتْ مِنْهُ وَلَمْ يُرِدْ أَنْ يَسْقِيَ كَانَ ذَلِكَ حَسَنَاتٍ لَهُ فَهِيَ لِذَلِكَ أَجْرٌ وَرَجُلٌ رَبَطَهَا تَغَنِّيًا وَتَعَفُّفًا ثُمَّ لَمْ يَنْسَ حَقَّ اللَّهِ فِي رِقَابِهَا وَلا ظُهُورِهَا فَهِيَ لِذَلِكَ سِتْرٌ وَرَجُلٌ رَبَطَهَا فَخْرًا

وَرِيَاءً وَنِوَاءً لأَهْلِ الإِسْلامِ فَهِيَ عَلَى ذَلِكَ وِزْرٌ وَسُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْحُمُرِ فَقَالَ مَا أُنْزِلَ عَلَيَّ فِيهَا شَيْءٌ إِلاَّ هَذِهِ الآيَةُ الْجَامِعَةُ الْفَاذَّةُ ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَه﴾

{&} 1098-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kimi adam için at sevaptır, kimisi için perdedir, kimisi için de günahtır. Atın kendisi için sevap olduğu kimse, Allah yolunda at bağlayan ve çayırda yahut bahçede yayılması için bağladığı ipi uzun yapan kimsedir. Söz konusu çayır yahut bahçede bağlı olduğu yerde atın bulduğu her şey bu kimse için birer sevaplar olur, bağlı olduğu ipi koparsa da bir iki tepeye şahlansa bu şahlanmadaki ayak izleri ve bıraktığı dışkısı bu kimse için birer sevap olur. Eğer at bir nehre uğrayıp su içse sahibi sulamak istemediyse bile kendisine bunlar birer sevaplar olur. İşte tüm bunlardan dolayı sevap vardır. Kimseye muhtaç olmamak ve dilenmemek için at bağlayıp atın ne boyunduruğunda ve ne de sırtında, Allah'ın koyduğu hukuku unutmayan kimse için bu at, perde olur. Riya, gösteriş için ve Müslümanlara düşmanlık olsun diye at bağlayan kimse için bu at, günah ve yük olur."*** buyurdu. Rasûlüllah (s.a.v.)'e eşekler soruldu: ***"Eşekler konusunda*** **«Kim zerre miktarı hayır işlerse onu görür, kim de zerre miktarı şer işlerse onu görür.»** (Zilzal: 7-8) ***anlamındaki özlü ve toplayıcı bu ayetten başka bana bir şey indirilmedi."*** buyurdu.

(Allah yolunda cihad için at bulundurmanın sevabı için 1235. hadise bakınız.)

١٠٩٩ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ أَصَبْتُ شَارِفًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي مَغْنَمٍ يَوْمَ بَدْرٍ قَالَ وَأَعْطَانِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ شَارِفًا أُخْرَى فَأَنَخْتُهُمَا يَوْمًا عِنْدَ بَابِ رَجُلٍ مِنَ الأَنْصَارِ وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَحْمِلَ عَلَيْهِمَا إِذْخِرًا لأَبِيعَهُ وَمَعِي صَائِغٌ مِنْ بَنِي قَيْنُقَاعَ فَأَسْتَعِينَ بِهِ عَلَى وَلِيمَةِ فَاطِمَةَ وَحَمْزَةُ بْنُ عَبْدِالْمُطَّلِبِ يَشْرَبُ فِي ذَلِكَ الْبَيْتِ مَعَهُ قَيْنَةٌ فَقَالَتْ أَلا يَا حَمْزَ لِلشُّرُفِ النِّوَاءِ فَثَارَ إِلَيْهِمَا حَمْزَةُ بِالسَّيْفِ فَجَبَّ أَسْنِمَتَهُمَا وَبَقَرَ خَوَاصِرَهُمَا ثُمَّ أَخَذَ مِنْ أَكْبَادِهِمَا قُلْتُ لابْنِ شِهَابٍ وَمِنَ السَّنَامِ قَالَ قَدْ جَبَّ أَسْنِمَتَهُمَا فَذَهَبَ بِهَا قَالَ ابْنُ شِهَابٍ قَالَ عَلِيٌّ رضي الله عنه فَنَظَرْتُ إِلَى مَنْظَرٍ أَفْظَعَنِي فَأَتَيْتُ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ وَعِنْدَهُ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ فَأَخْبَرْتُهُ الْخَبَرَ فَخَرَجَ وَمَعَهُ زَيْدٌ فَانْطَلَقْتُ مَعَهُ فَدَخَلَ عَلَى حَمْزَةَ فَتَغَيَّظَ عَلَيْهِ فَرَفَعَ حَمْزَةُ بَصَرَهُ وَقَالَ هَلْ أَنْتُمْ إِلاَّ عَبِيدٌ لآبَائِي فَرَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُقَهْقِرُ حَتَّى خَرَجَ عَنْهُمْ وَذَلِكَ قَبْلَ تَحْرِيمِ الْخَمْرِ ❁

& 1099-) Ali b. Ebî Talib (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte olduğum Bedir Savaşı'nda ganimet olarak bir deve elde ettim, Rasûlüllah (s.a.v.) bana, bir deve daha verdi. Bir gün develeri Ensar'dan bir kimsenin kapısının yanına çöktürdüm. Aslında ben develerle izhir otu taşıyıp satmak ve Fatıma'nın düğün yemeğine katkıda bulunmak istiyordum, bu sırada yanımda Kaynukaoğulları'ndan kuyumcu bir kimse de bulunuyordu. Hamza b. Abdulmuttalib de develeri çöktürdüğüm bu evde yanında şarkıcı bir kadınla birlikte şarap içiyordu. Şarkıcı kadın: "Ey Hamza, semiz develere bakmaz mısın..." diye başlayan kaside okudu, bunun üzerine Hamza hemen kılıcıyla develere atılıp hörgüçlerini kesti, böğürlerini yardı, sonra da ciğerlerinden aldı." -(Hadisin ravilerinden İbni Cüreyc şöyle demiştir) İbni Şihab'a: "Hörgüçlerinden de aldı mı?" dedim: "Hörgüçlerini kesip götürdü." dedi- Hz. Ali (r.a.) şöyle devam etti: "Beni dehşete düşüren manzarayı seyrettim, sonra da Allah'ın Peygamberi'ne (s.a.v.) vardım. Yanında Zeyd b. Harise vardı. Kendisine durumu bildirdim. O da Zeyd b. Harise ile hemen çıktı, ben de kendisiyle gittim. Hamza'nın yanına girdi ve kızgınlığını belirtti, bu sırada Hamza bakışlarını yukarı dikti ve: "Sizler, atalarımın

kölesinden başka nesiniz." dedi, bunun üzerine Rasûlüllah (onun sarhoş olduğunu anladı ve) geri çekilip yanından çıktı. Bu hâdise içki yasağından önce olmuştu."

١١٠٠ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ أَرَادَ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يُقْطِعَ مِنَ الْبَحْرَيْنِ فَقَالَتِ الأَنْصَارُ حَتَّى تُقْطِعَ لإِخْوَانِنَا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ مِثْلَ الَّذِي تُقْطِعُ لَنَا قَالَ سَتَرَوْنَ بَعْدِي أَثَرَةً فَاصْبِرُوا حَتَّى تَلْقَوْنِي ❁

1100-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Bahreyn arazisinin bir kısmını ayırıp Ensar'a vermek istedi, bunun üzerine Ensar: "Bize ayırıp verdiğin gibi Muhacir kardeşlerimize de ayırıp vermedikçe kabul etmeyiz" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Benden sonra sizler, ileride başkalarının size tercih edilip kayrıldığı birtakım uygulamalar göreceksiniz. Dolayısıyla benimle karşılaşana kadar sabredin"*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin son kısmı 1331 ve 1560. hadislerde de zikredilir.)

١١٠١ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَنِ ابْتَاعَ نَخْلاً بَعْدَ أَنْ تُؤَبَّرَ فَثَمَرَتُهَا لِلْبَائِعِ إِلاَّ أَنْ يَشْتَرِطَ الْمُبْتَاعُ وَمَنِ ابْتَاعَ عَبْدًا وَلَهُ مَالٌ فَمَالُهُ لِلَّذِي بَاعَهُ إِلاَّ أَنْ يَشْتَرِطَ الْمُبْتَاعُ ❁

{&} 1101-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Kim aşıladıktan sonra hurmalığı satarsa, alıcı da herhangi bir şart koşmamış ise ağaçtaki ürün satıcınındır. Kim malı olan bir köle satın almış ise alıcı da herhangi bir şart koşmamış ise kölenin malı satana aittir."*** diye buyururken işittim." demiştir.

❁

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب فِي الِاسْتِقْرَاضِ

43-) Ödünç Para İsteme (Kredi,) Borç Ödeme, Kısıtlama, İflas Bölümü

١١٠٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ أَدَاءَهَا أَدَّى اللَّهُ عَنْهُ وَمَنْ أَخَذَ يُرِيدُ إِتْلَافَهَا أَتْلَفَهُ اللَّهُ ❁

1102-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim ödemek maksadıyla insanların mallarını*** (ödünç) ***alırsa, Allah ona borcu ödetir. Kim ödemeyip telef etmek maksadıyla alırsa Allah da onu telef eder."*** buyurmuştur.

١١٠٣ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمَّا أَبْصَرَ يَعْنِي أُحُدًا قَالَ مَا أُحِبُّ أَنَّهُ تَحَوَّلَ لِي ذَهَبًا يَمْكُثُ عِنْدِي مِنْهُ دِينَارٌ فَوْقَ ثَلاثٍ إِلاَّ دِينَارًا أُرْصِدُهُ لِدَيْنٍ ثُمَّ قَالَ إِنَّ الأَكْثَرِينَ هُمُ الأَقَلُّونَ إِلاَّ مَنْ قَالَ بِالْمَالِ هَكَذَا وَهَكَذَا وَأَشَارَ أَبُو شِهَابٍ بَيْنَ يَدَيْهِ وَعَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ وَقَلِيلٌ مَا هُمْ وَقَالَ مَكَانَكَ وَتَقَدَّمَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَسَمِعْتُ صَوْتًا فَأَرَدْتُ أَنْ آتِيَهُ ثُمَّ ذَكَرْتُ قَوْلَهُ مَكَانَكَ حَتَّى آتِيَكَ فَلَمَّا جَاءَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ الَّذِي سَمِعْتُ أَوْ قَالَ الصَّوْتُ الَّذِي سَمِعْتُ قَالَ وَهَلْ سَمِعْتَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ أَتَانِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلام فَقَالَ مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِكَ لا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ قُلْتُ وَإِنْ فَعَلَ كَذَا وَكَذَا قَالَ نَعَمْ ❁

& 1103-) Ebû Zer (r.a.), şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte idim, Uhud Dağı'nı gördüğünde: ***"Uhud Dağı'nın benim için altın olup da ödemesine hazırlandığım borç bir dinar dışında ondan üç geceden fazla bir dinarın bile yanımda kalmasını istemem."*** buyurdu, sonra da: ***"Malı çok olanlar,*** (âhirette sevabı) ***az olanlardır. Ancak şöyle, şöyle harcayanlar bunun dışındadır. Ama onlar da yok denecek kadar azdır."*** buyurdu. -Hadisi anlatan ravi Ebû Şihâb, şöyle şöyle derken önünü sağını ve solunu göstermiştir- Arkasından Rasûlüllah: ***"Yerinde kal."*** dedi ve pek de uzak olmayacak şekilde yürüdü, bu sırada bir ses duydum, yanına varmak istedim fakat "Ben gelene kadar yerinde kal." sözünü hatırladım. Yanıma geldiğinde: "Ey Allah'ın Rasûlü, duyduğum ses ne idi?" dedim: ***"Sen duydun mu?"*** buyurdu: "Evet" dedim, Hz. Peygamber: ***"Cebrail aleyhisselâm bana geldi ve: "Ümmetinden kim, Allah'a ortak koşmayarak ölürse, cennete girer." dedi, ben de: "Şöyle şöyle yapsa da mı?" dedim: "Evet" dedi"*** buyurdu."

(Hadisin son kısmı biraz daha geniş olarak 633. hadis olarak geçmişti, 1984. hadis olarak yine gelecektir bu hadislere bakınız.)

١١٠٤ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ صَلِّ رَكْعَتَيْنِ وَكَانَ لِي عَلَيْهِ دَيْنٌ فَقَضَانِي وَزَادَنِي ❁

& 1104-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: "Kuşluk vaktinde mescidde iken Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına vardım: ***"İki rekat namaz kıl."*** buyurdu. Kendisinin bana borcu vardı, borcunu ödedi ve bana fazla da verdi."

(1002. hadiste görüldüğü gibi Hz. Câbir (r.a.) bir yolculukta devesini Hz. Peygamber (s.a.v.)'e satmış, devesini teslim etmek için mescide gelmiş, ücretini fazlasıyla aldıktan sonra Hz. Peygamber (s.a.v.) deveyi kendisine geri verip hediye etmiştir. Aslında borcun üzerinde verilen ilave faizdir. Ancak bir kimse borcunu verir, bununla birlikte gönlünden bir hediye olarak bazı şeyler verir ise eğer iki taraf devamlı birbirleriyle hediyeleşiyorsa bu, hediye olur ancak, borç nedeniyle veriliyorsa faiz şüphesinden dolayı haram kabul edilir.)

١١٠٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلاَّ وَأَنَا أَوْلَى بِهِ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ اقْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ ﴿النَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾ فَأَيُّمَا مُؤْمِنٍ مَاتَ وَتَرَكَ مَالاً فَلْيَرِثْهُ عَصَبَتُهُ مَنْ كَانُوا وَمَنْ تَرَكَ دَيْنًا أَوْ ضَيَاعًا فَلْيَأْتِنِي فَأَنَا مَوْلاهُ ❁

& 1105-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Her mü'mine dünya ve âhirette gerçek yakın olan benim, isterseniz: «Peygamber, mü'minlere kendi canlarından daha yakındır...»*** (Ahzâb: 6) ***ayetini okuyunuz. Bu nedenle herhangi bir mü'min ölüp mal bırakırsa kim olursa olsun mala akrabası mirasçı olur, ama kim bir borç veya bakıma muhtaç bir şey bırakırsa ben onun velisiyim."*** buyurmuştur.

١١٠٦ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ عُقُوقَ الأُمَّهَاتِ وَوَأْدَ الْبَنَاتِ وَمَنَعَ وَهَاتِ وَكَرِهَ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَإِضَاعَةَ الْمَالِ ❁

& 1106-) Muğira b. Şu'be (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah, annelere karşı gelip itaatsizliği, kız çocuklarını diri diri toprağa gömmeyi, vermesi gerekeni vermeyip hakketmediğini istemeyi size haram kılmıştır. Dedikoduyu, çok soru sormayı ve malı boşa harcamayı da sizin için iyi görmemiştir."*** buyurmuştur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْخُصُومَاتِ

44-) Anlaşmazlıklar Bölümü

١١٠٧ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُود رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَجُلاً قَرَأَ آيَةً سَمِعْتُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ خِلافَهَا فَأَخَذْتُ بِيَدِهِ فَأَتَيْتُ بِهِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ كِلاكُمَا مُحْسِنٌ لا تَخْتَلِفُوا فَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمُ اخْتَلَفُوا فَهَلَكُوا ❁

1107-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'dan: "Bir ayeti Hz. Peygamber (s.a.v.)'den duyduğumdan farklı okuyan bir kimseyi duydum ve hemen elinden tutarak kendisini Rasûlüllah (s.a.v.)'e getirdim. Rasûlüllah: ***"İkiniz de doğru okudunuz. Anlaşmazlığa düşmeyiniz. Şüphesiz sizden öncekiler anlaşmazlığa düştüler de bu yüzden helâk oldular."*** buyurdu.

(Hadisin değişik bir benzeri 1805. hadis ile bu konuda ki 1362. hadise bakınız.)

١١٠٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ اسْتَبَّ رَجُلانِ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَرَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ قَالَ الْمُسْلِمُ وَالَّذِي اصْطَفَى مُحَمَّدًا عَلَى الْعَالَمِينَ فَقَالَ الْيَهُودِيُّ وَالَّذِي اصْطَفَى مُوسَى عَلَى الْعَالَمِينَ فَرَفَعَ الْمُسْلِمُ يَدَهُ عِنْدَ ذَلِكَ فَلَطَمَ وَجْهَ الْيَهُودِيِّ فَذَهَبَ الْيَهُودِيُّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ بِمَا كَانَ مِنْ أَمْرِهِ وَأَمْرِ

الْمُسْلِمِ فَدَعَا النَّبِيُّ ﷺ الْمُسْلِمَ فَسَأَلَهُ عَنْ ذَلِكَ فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا تُخَيِّرُونِي عَلَى مُوسَى فَإِنَّ النَّاسَ يَصْعَقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَصْعَقُ مَعَهُمْ فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يُفِيقُ فَإِذَا مُوسَى بَاطِشٌ جَانِبَ الْعَرْشِ فَلا أَدْرِي أَكَانَ فِيمَنْ صَعِقَ فَأَفَاقَ قَبْلِي أَوْ كَانَ مِمَّنِ اسْتَثْنَى اللَّهُ ❁

& 1108-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Müslümanlardan ve Yahudilerden iki kişi atışıp kavga etti. Müslüman: "Muhammed'i âlemlere üstün kılan Allah'a yemin ederim." dedi, Yahudi de: "Mûsâ'yı âlemlere üstün kılan Allah'a yemin ederim." dedi. Bu sırada Müslüman elini kaldırıp Yahudi'nin yüzüne bir tokat vurdu. Yahudi hemen Hz. Peygamber (s.a.v.)'e giderek kendisi ile Müslümanın arasındaki geçen olayı bildirdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) Müslümanı çağırtıp meseleyi sordu, o da olanları anlattı. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Beni, Mûsâ'dan üstün tutmayınız. Şüphesiz kıyamet günü tüm insanlar bayılıp düşecekler, ben de onlarla bayılıp düşeceğim, ayılıp kendine gelenlerin ilki ben olacağım, bu sırada bir de baksam ki Arşın kenarına sımsıkı yapışmış Mûsâ'yı görürüm. Bayılanların içinde idi de benden önce mi ayıldı, yoksa Allah'ın baygınlıktan hariç tuttuğu kimselerden midir bilemiyorum."*** buyurdu.

(Kıyamette baygınlıktan hariç tutulanlar için Kur'ân'da: **«Sura üflendi, Allah'ın dilediği dışında göklerde ve yerde olan herkes hemen düşüp bayıldı.»** buyrulmuştur. Zümer: 68)

١١٠٩ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ يَهُودِيًّا رَضَّ رَأْسَ جَارِيَةٍ بَيْنَ حَجَرَيْنِ قِيلَ مَنْ فَعَلَ هَذَا بِكِ أَفُلانٌ أَفُلانٌ حَتَّى سُمِّيَ الْيَهُودِيُّ فَأَوْمَأَتْ بِرَأْسِهَا فَأُخِذَ الْيَهُودِيُّ فَاعْتَرَفَ فَأَمَرَ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ فَرُضَّ رَأْسُهُ بَيْنَ حَجَرَيْنِ ❁

& 1109-) Enes (r.a.) anlatır: "Yahudi birisi Ensar'dan bir kız çocuğunun başını iki taş arasında ezmişti. Kız çocuğuna: "Bu işi sana kim yaptı, falanca mı? Falanca mı?" denildi, sonunda Yahudi'nin adı söylendiğinde başıyla işaret etti. Hemen Yahudi yakalanıp getirildi, o da suçunu itiraf etti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) emir verdi, onun da başı iki taş arasında ezildi."

١١١٠ عَنْ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ وَهُوَ فِيهَا فَاجِرٌ لِيَقْتَطِعَ بِهَا مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَقِيَ اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ قَالَ فَقَالَ الأَشْعَثُ فِيَّ وَاللَّهِ كَانَ ذَلِكَ كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَ رَجُلٍ مِنَ الْيَهُودِ أَرْضٌ فَجَحَدَنِي فَقَدَّمْتُهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَلَكَ بَيِّنَةٌ قُلْتُ لا قَالَ فَقَالَ لِلْيَهُودِيِّ احْلِفْ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِذًا يَحْلِفَ وَيَذْهَبَ بِمَالِي فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلاً﴾ إِلَى آخِرِ الآيَةِ ❁

1110-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim Müslüman bir kimsenin malından bir parça koparıp almak için yalan yere yemin ederse Allah ile kendisine kızgın olarak karşılaşır."*** buyurdu. Eşa's b. Kays: "Vallahi, bu benim hakkımda söylenmişti, benim Yahudi birisi ile ortak arazim vardı, bunu inkâr etti, ben de meseleyi Hz. Peygamber (s.a.v.)'e sundum, o da bana: **"Delilin var mı?"** buyurdu: "Yok" dedim. Hz. Peygamber (s.a.v.) Yahudi'ye: ***"Yemin et."*** buyurdu, ben de: "Böyle olursa yemin ederek malımı alıp götürür?" dedim. Bunun üzerine Allah: **«Şüphesiz, Allah'a verilen söz ve yeminlerini az bir değer karşılığında değiştirenler var ya işte onların âhirette hiçbir nasibi yoktur...»** (Âl-i İmrân: 77) ayetini indirdi." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1092. hadiste geçmişti, 1723. hadiste de tekrar gelecektir. Ayrıca bu konuda 1138. hadise de bakınız.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب فِي اللُّقَطَةِ

45-) Buluntu ve Kayıp Bölümü

١١١١ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رضي الله عنه قَالَ وَجَدْتُ صُرَّةً عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ فِيهَا مِائَةُ دِينَارٍ فَأَتَيْتُ بِهَا النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ عَرِّفْهَا حَوْلاً فَعَرَّفْتُهَا حَوْلاً فَلَمْ أَجِدْ مَنْ يَعْرِفُهَا ثُمَّ أَتَيْتُهُ فَقَالَ عَرِّفْهَا حَوْلاً فَعَرَّفْتُهَا فَلَمْ أَجِدْ ثُمَّ أَتَيْتُهُ ثَلاثًا فَقَالَ احْفَظْ وِعَاءَهَا وَعَدَدَهَا وَوِكَاءَهَا فَإِنْ جَاءَ صَاحِبُهَا وَإِلاَّ فَاسْتَمْتِعْ بِهَا ❁

& 1111-) Übey b. Ka'b (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde içerisinde yüz dinar bulunan bir kese buldum ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'e getirdim, o da: ***"Bir yıl ilan et"*** buyurdu, ben de bir yıl ilan edip duyurdumsa da keseyi bilip tanıyan birisini bulamadım, tekrar getirdim: ***"Bir yıl daha ilan et."*** buyurdu, yine bir yıl ilan edip duyurdumsa da yine bulamadım, tekrar üçüncü kez getirdim: ***"Paranın kesesini, sayısını ve ağız bağını muhafaza et. Eğer sahibi gelirse teslim et, yok gelmez ise onu kullan."*** buyurdu.

(Buluntu mallar hakkında nasıl bir işlem yapılacağı konusunda gerek hadis gerekse fıkıh kitaplarında ayrı bölüm açılarak hukuki durumlar geniş geniş ele alınmıştır. Buluntu eşya hakkındaki hükümleri İmam Tirmîzî'nin yukandaki hadisin arkasından verdiği şu bilgilerle özetleyebiliriz. "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki bazı ilim erbabından bir kısmının ameli bu hadis üzeredir. Bulunan eşya bir yıl tanıtılıp ilan edilir, eğer tanıyan bulunmazsa ondan faydalanıp kullanılmasına izin verilir. İmam Şafi, Ahmed b. Hanbel ve İshak'ın görüşleri budur.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki bazı ilim erbabından bir kısmının görüşü ise "onu bir yıl tanıtıp ilan eder, eğer sahibi gelirse teslim eder yok eğer gelmezse sadaka olarak dağıtır" demişlerdir. Sufyân es-Sevrî ve Abdullah b. Mübârek'in görüşü de budur. Eğer bulan kişi zengin ise bunu kullanamayacağı görüşündedirler.

Bazı ilim erbabınca, buluntu mal değersiz bir şey ise onu tanıtıp ilan etmeden kullanabileceğine izin verilmiştir. Bazıları da "Bir dinardan az ise onu sadece bir hafta tanıtıp ilan eder." demişlerdir. İshak b. İbrahim'in görüşü de budur." (Tirmîzî, Ahkâm: 35) Bu konuda 80. hadise de bakınız.)

١١١٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنِّي لأَنْقَلِبُ إِلَى أَهْلِي فَأَجِدُ التَّمْرَةَ سَاقِطَةً عَلَى فِرَاشِي فَأَرْفَعُهَا لآكُلَهَا ثُمَّ أَخْشَى أَنْ تَكُونَ صَدَقَةً فَأُلْقِيهَا ❁

& 1112-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Şüphesiz ben evime dönerim, bu sırada yatağıma düşmüş bir hurma tanesi bulurum, yemek için ağzıma götürürüm, sonra da bunun, zekât/ sadaka hurması olması endişesiyle hurmayı atarım."*** buyurmuştur.

(Hz. Peygamber (s.a.v.) ve onun soyuna zekât malının haram olması konusunda 756 ve 1156. hadislere bakınız.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْمَظَالِمِ وَالْغَصْبِ

46-) Haksızlıklar Bölümü

١١١٣ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا خَلَصَ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ حُبِسُوا بِقَنْطَرَةٍ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ فَيَتَقَاصُّونَ مَظَالِمَ كَانَتْ بَيْنَهُمْ فِي الدُّنْيَا حَتَّى إِذَا نُقُّوا وَهُذِّبُوا أُذِنَ لَهُمْ بِدُخُولِ الْجَنَّةِ فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لأَحَدُهُمْ بِمَسْكَنِهِ فِي الْجَنَّةِ أَدَلُّ بِمَنْزِلِهِ كَانَ فِي الدُّنْيَا ❁

1113-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Mü'minler cehennem*** (hesabından) ***kurtulduklarında cennet ve cehennem arasında bir köprüde tutulup, dünya hayatında aralarında geçen haksızlıklar görüşülüp ödeştirilirler. Neticede haksızlıklardan temizlenip arındırıldıklarında kendilerine cennete girme izni verilir. Muhammed'in canını elinde tutan Allah'a yemin olsun ki, sizden birinizin cennetteki yeri dünyadaki yerinde çok iyi belli olur."*** buyurmuştur.

١١١٤ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ يُدْنِي الْمُؤْمِنَ فَيَضَعُ عَلَيْهِ كَنَفَهُ وَيَسْتُرُهُ فَيَقُولُ أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا فَيَقُولُ نَعَمْ أَيْ رَبِّ حَتَّى إِذَا قَرَّرَهُ بِذُنُوبِهِ وَرَأَى فِي نَفْسِهِ أَنَّهُ هَلَكَ قَالَ سَتَرْتُهَا عَلَيْكَ فِي الدُّنْيَا وَأَنَا أَغْفِرُهَا لَكَ الْيَوْمَ فَيُعْطَى كِتَابَ حَسَنَاتِهِ وَأَمَّا الْكَافِرُ وَالْمُنَافِقُونَ فَيَقُولُ الأَشْهَادُ ﴿هَؤُلاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ أَلا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾

& 1114-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim: ***"Şüphesiz Allah*** (âhirette) ***Mü'mini yaklaştırıp üzerine korumasını örter gizler ve: "Şu günahını biliyor musun, şu günahını biliyor musun?" diye sorar. O da: "Evet biliyorum Ey Rabb'im." der, sonunda günahlarını ikrar ettiğinde içinden artık işinin bittiğini, helâk olduğunu görüp düşündüğü sırada Allah: "Dünyada senin üzerindeki günahları gizleyip örttüm, bugün de onları bağışlıyorum." buyurur, arkasından iyiliklerinin yazıldığı kitap verilir. Kâfir ve münafıklara gelince, şahitler: «Rabb'lerine yalan söyleyenler işte bunlardır, iyi biliniz ki, Allah'ın laneti zalimleredir.» derler.*** (Hûd: 18)

(Allah Teâlâ'nın mümin kullara tanıdığı bu genişliğe aldanarak günaha dalınmamalıdır, bu konuda 2223. hadisin açıklamasına bakınız)

١١١٥ وعنه رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لا يَظْلِمُهُ وَلا يُسْلِمُهُ وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرُبَاتِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ❁

& 1115-) İbni Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Müslüman Müslümanın kardeşidir, ona haksızlık etmez, onu haksızlığa da bırakmaz. Kim kardeşinin bir ihtiyacında bulunursa Allah da onun ihtiyacında bulunur. Kim Müslümanı bir üzüntü ve sıkıntıdan kurtarırsa Allah da onu kıyamet gününün üzüntü ve sıkıntılarından bir üzüntü ve sıkıntıdan kurtarır. Kim Müslümanı örterse Allah da onu kıyamet günü örter."*** buyurmuştur.

١١١٦ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ انْصُرْ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا نَنْصُرُهُ مَظْلُومًا فَكَيْفَ نَنْصُرُهُ ظَالِمًا قَالَ تَأْخُذُ فَوْقَ يَدَيْهِ ❁

1116-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Zalim olsun, mazlum olsun, kardeşine yardım et."*** buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Rasûlü, şu mazlumu anladık, ona yardım ederiz ama zalime nasıl olur da yardım edebiliriz?" dediler: ***"Ellerinin üzerinden tutarsın / zulüm yapmaktan alıkorsun."*** buyurdu.

١١١٧ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ❁

& 1117-) İbni Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Zulüm, kıyamet gününde zulümler olur /*** (Allah'ın rahmetini gölgeleyen) ***birtakım karanlık gölgeler olur."*** buyurmuştur.

(Bu hadisten, dünyada işlenen haksızlıkların âhirette katlanarak karşımıza çıkacağını, Allah'ın rahmetinden mahrum kalmaya neden olacağını öğreniyoruz.)

١١١٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلَمَةٌ لأَخِيهِ مِنْ عِرْضِهِ أَوْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لا يَكُونَ دِينَارٌ وَلا دِرْهَمٌ إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أُخِذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلَمَتِهِ وَإِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أُخِذَ مِنْ سَيِّئَاتِ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ ❁

1118-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim bir kimsenin haysiyetine, koruması altındaki bir şeye haksızlık etmiş ise ne dinar ne de dirhemin olduğu bir günden önce onunla helâlleşsin*** (değilse o gün) ***salih ameli varsa yaptığı haksızlık kadar ondan alınır, eğer sevapları yoksa hak sahibinin günahlarından alınıp ona yüklenilir."*** buyurmuştur.

١١١٩ عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَنْ ظَلَمَ مِنَ الأَرْضِ شَيْئًا طُوِّقَهُ مِنْ سَبْعِ أَرَضِينَ ❁

& 1119-) Saîd b. Zeyd (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Kim yeryüzünden bir şeyi haksız yere alırsa, aldığı şey yedi kat yere kadar boynuna sarılır."*** diye buyururken duydum" demiştir.

١١٢٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ أَخَذَ مِنَ الأَرْضِ شَيْئًا بِغَيْرِ حَقِّهِ خُسِفَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى سَبْعِ أَرَضِينَ ❁

1120-) İbni Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim yeryüzünden bir şeyi haksız olarak alırsa kıyamet günü onunla birlikte yedi kat yere gömülür."*** buyurdu." demiştir.

١١٢١ عَنْ جَبَلَةَ كُنَّا بِالْمَدِينَةِ فِي بَعْضِ أَهْلِ الْعِرَاقِ فَأَصَابَنَا سَنَةٌ فَكَانَ ابْنُ الزُّبَيْرِ رضي الله عنهما يَرْزُقُنَا التَّمْرَ فَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رضي الله عنهما يَمُرُّ بِنَا فَيَقُولُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنِ الإِقْرَانِ إِلاَّ أَنْ يَسْتَأْذِنَ الرَّجُلُ مِنْكُمْ أَخَاهُ ❁

& 1121-) Cebele b. Suhaym anlatır: "Bir kısım Iraklılarla Medine'de bulunuyorduk, bizi kıtlık senesi vurmuştu. Abdullah b. Zübeyr (r.a.) da bize hurma yedirirdi. Abdullah b. Ömer (r.a.) bize uğrar ve: "Rasûlüllah (s.a.v.) hurmayı ikişer ikişer yemeyi yasaklamıştır. Ancak birinizin kardeşine böyle yemesine izin vermesi bunun dışındadır." derdi."

(Hurmanın ikişer ikişer yenilmesinin yasaklanmasının nedeni, nezaket kuralları olduğu veya kıtlık sırasında oburluk yaparak konulan yemeği sofradan silip süpürüp, yanındaki kardeşlerinin hakkına riayet edilmemesidir denilmiştir. Söz konusu durum mevcut değilse hurmanın ikişer veya daha fazla yenilmesinde bir sakınca görülmemiştir.

Nitekim bir hadiste Efendimiz (a.s.): ***"Hurmayı ikişer ikişer yemeyi size yasaklamıştım. Allah daha sonra size hurmayı bol bol verdi. Artık ikişer ikişer yiyebilirsiniz."*** buyurmuştur. (Taberânî ve Bezzâr'dan naklen Mecmau'z-Zevâid, V. 42) hadisin senedinde zayıf ravi vardır.)

١١٢٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ أَبْغَضَ الرِّجَالِ إِلَى اللَّهِ الأَلَدُّ الْخَصِمُ ❁

& 1122-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah'ın en sevmediği kimseler kavgası (husumeti) amansız olanlardır / kaypak olanlardır."*** buyurmuştur.

١١٢٣ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَتْهَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ سَمِعَ خُصُومَةً بِبَابِ حُجْرَتِهِ فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ وَإِنَّهُ يَأْتِينِي الْخَصْمُ فَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ أَبْلَغَ مِنْ بَعْضٍ فَأَحْسِبُ أَنَّهُ صَدَقَ فَأَقْضِيَ لَهُ بِذَلِكَ فَمَنْ قَضَيْتُ لَهُ بِحَقِّ مُسْلِمٍ فَإِنَّمَا هِيَ قِطْعَةٌ مِنَ النَّارِ فَلْيَأْخُذْهَا أَوْ فَلْيَتْرُكْهَا ❁

& 1123-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Ümmü Seleme (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.) odasının kapısında kavga sesleri duymuş bunun üzerine onlara doğru çıkıp: ***"Bakın ben sadece bir beşerim, şu da biline ki bana anlaşmazlıklar gelir bu arada biriniz diğerinden daha etkili (belağatlı) konuşabilir. Bu yüzden ben de onun doğru olduğunu zannederim böylece onun lehine hüküm verebilirim. Dolayısıyla başka bir Müslümanın hakkını her kimin lehine hüküm vermiş isem onu alsın veya almasın, bile ki bu hak ateşten bir parçadan başka bir şey değildir."*** buyurmuştur.

١١٢٤ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضي الله عنه قَالَ قُلْنَا لِلنَّبِيِّ ﷺ إِنَّكَ تَبْعَثُنَا فَنَنْزِلُ بِقَوْمٍ لا يَقْرُونَنَا فَمَا تَرَى فِيهِ فَقَالَ لَنَا إِنْ نَزَلْتُمْ بِقَوْمٍ فَأُمِرَ لَكُمْ بِمَا يَنْبَغِي لِلضَّيْفِ فَاقْبَلُوا فَإِنْ لَمْ يَفْعَلُوا فَخُذُوا مِنْهُمْ حَقَّ الضَّيْفِ ❁

& 1124-) Ukbe b. Âmir (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Sen bizi bir yere gönderiyorsun, biz de öyle bir toplulukta konaklıyoruz ki bizi misafir almıyorlar, bu konuda ne buyurursun?" dedik: ***"Eğer bir toplulukta konakladığınızda misafirlik gerekleri sizin için emredilirse bu ikramı kabul ediniz, yok eğer yapmazlarsa onlardan misafirlik hakkını alınız."*** buyurdu." demiştir.

(Misafir ağırlamak, Allah'a ve âhiret gününe inananların özelliğidir. 2020. hadise bakınız. Ancak misafir ağırlamak farz değil sünnettir. Eğer misafir zorda kalmış, çaresizlik içerisinde ise bu Müslümana yardım edip ilgilenmek gerekli olur. Bu yüzden bazı âlimler misafirin zorunlu ihtiyaçlarını giderebilecek şeyleri almasında bir sakınca görmemişlerdir.

Misafirliğin hakları: Ev sahibinin yediğinden yedirmesi, sıkıntı vermiyorsa bunların da üstünde ikramda bulunmasıdır denilmiştir. Bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Misafirlik*** (hakkı) ***üç gündür, ikramı ise bir gün ve gecedir, bunun dışındakiler ise sadaka gibidir*** (dilerse yapar, dilemezse yapmaz)" buyurmuştur. Buhârî, Edeb: 31, Müslim, Lukata: 14)

١١٢٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا يَمْنَعْ جَارٌ جَارَهُ أَنْ يَغْرِزَ خَشَبَهُ فِي جِدَارِهِ ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ مَا لِي أَرَاكُمْ عَنْهَا مُعْرِضِينَ وَاللَّهِ لأَرْمِيَنَّ بِهَا بَيْنَ أَكْتَافِكُمْ ❁

& 1125-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Komşu, komşusunun direğini evinin duvarına koymasına karşı çıkmasın."*** buyurmuştur. Ebû Hureyre (r.a.) devamla: "Bana ne oluyor da sizleri bu (sünneti) terkediyor görüyorum. Vallahi ben bu sözü omuzlarınıza bırakıp atıyorum." derdi.

(Aslında İslâm'da mülkiyet hakkı esastır. Bu yüzden İmam-ı Âzam başta olmak üzere bir kısım âlimler hadisteki emrin farziyet ifade etmeyip yardımlaşma ve dayanışmayı artırmak için söylenmiş bir söz olduğu görüşündedirler. 1941. hadisin içerisinde de bir benzeri söylenmiştir.)

١١٢٦ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ عَلَى الطُّرُقَاتِ فَقَالُوا مَا لَنَا بُدٌّ إِنَّمَا هِيَ مَجَالِسُنَا نَتَحَدَّثُ فِيهَا قَالَ فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلاَّ الْمَجَالِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهَا قَالُوا وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ قَالَ غَضُّ الْبَصَرِ وَكَفُّ الأَذَى وَرَدُّ السَّلامِ وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ ❁

& 1126-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Yollarda oturmaktan sakınınız!"*** buyurdu. Oradakiler: "Bizim için bu gereklidir, çünkü yollar toplantı yerlerimizdir, buralarda (işlerimizi) konuşuruz." dediler, Hz. Peygamber: ***"Mutlaka oturmak istiyorsanız o halde yolların hakkını veriniz."*** buyurdu: "Yolun hakkı nedir?" dediler: ***"Gözü aşağı indirmek*** (yere bakmak, haramlara bakmamak) ***eziyet vermemek, selâmı almak, iyiliği emredip kötülükten alıkoymak."*** buyurdu.

١١٢٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَضَى النَّبِيُّ ﷺ إِذَا تَشَاجَرُوا فِي الطَّرِيقِ بِسَبْعَةِ أَذْرُعٍ ❁

& 1127-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) yolun genişliği konusunda anlaşmazlığa düştüklerinde bunun (o günün şartlarına göre) yedi arşın olduğuna hüküm vermiştir." demiştir.

١١٢٨ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ يَزِيدَ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه قَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنِ النُّهْبَى وَالْمُثْلَةِ ❁

1128-) Abdullah b. Yezid el-Ensârî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.), burun kulak kesme, göz oyma şeklindeki cezalandırmayı (müsleyi) yasakladı." demiştir.

١١٢٩ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ ❁

& 1129-) Abdullah b. Amr (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Kim*** (malını korumak için) ***malının önünde öldürülürse o, şehiddir."*** diye buyururken duydum" demiştir.

(Hadisin değişik rivayetlerinde şu bilgiler verilmektedir:

Bir kimse Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, bir adam malımı almak için gelse (bunun hakkında) ne buyurursun?" dedi: ***"Ona malını verme."*** buyurdu: "Benimle savaşırsa ne buyurursun?" dedi: ***"Sen de onunla savaş."*** buyurdu: "Beni öldürürse ne buyurursun?" dedi: ***"O zaman sen şehid olursun."*** buyurdu: "Ben onu öldürürsem ne buyurursun?" dedi: ***"O, cehennemde olur."*** buyurdu (Müslim, İmân: 225)

"Kim, haksız yere malı istenir de bu yüzden savaşır, sonunda öldürülürse, o şehiddir." (Ebû Dâvûd, Sünne: 29, Tirmizî, Diyât: 21, Neseî, Tahrîm: 22)

"Kim (malını korumak için) ***malının önünde öldürülürse o şehiddir. Kim*** (korumak için) ***ailesi önünde veya*** (korumak için) ***canının önünde veya*** (korumak için) ***dinin önünde öldürülürse o şehiddir."*** (Ebû Dâvûd, Sünne: 29, Tirmizî, Diyât: 21, Neseî, Tahrîm: 22) Şehidlik için 1217. hadisin açıklamasına bakınız. Burada şehidden kasıt, şehid sevabı alır demektir. Eşkiya, hırsız ve soyguncular karşı Müslüman canını, malını ve namusunu korumak için mücadele eder. Hatta bunlarla mücadele etmesi gereklidir. Çünkü onların eline geçen mal ve sermaye silah olarak, açlık ve sefalet olarak tekrar dönerek kendisinin de içinde bulunduğu toplumu tehdit eder hale gelir.)

١١٣٠ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ عِنْدَ بَعْضِ نِسَائِهِ فَأَرْسَلَتْ إِحْدَى أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ مَعَ خَادِمٍ بِقَصْعَةٍ فِيهَا طَعَامٌ فَضَرَبَتْ بِيَدِهَا فَكَسَرَتِ الْقَصْعَةَ فَضَمَّهَا وَجَعَلَ فِيهَا الطَّعَامَ وَقَالَ كُلُوا وَحَبَسَ الرَّسُولَ وَالْقَصْعَةَ حَتَّى فَرَغُوا فَدَفَعَ الْقَصْعَةَ الصَّحِيحَةَ وَحَبَسَ الْمَكْسُورَةَ ❁

1130-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) hanımlarından birisinin yanında idi, bu sırada mü'minlerin annelerinden birisi, hizmetçisi ile birlikte içerisinde yemek bulunan bir çanak gönderdi.

Oradaki hanımı eliyle çanağa vurdu ve çanak kırıldı. Hz. Peygamber hemen çanağı birleştirip yemeği içine koydu ve oradakilere: ***"Haydi yiyiniz."*** buyurdu. Gönderilen hizmetçiyi ve çanağı yemeği bitirene kadar bekletti, sonra da kırık çanağı yanında alıkoyup sağlam bir çanak verdi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الشَّرِكَة

47-) Ortaklık (Şirket) Bölümü

١١٣١ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَاعِ رضي الله عنه قَالَ خَفَتْ أَزْوَادُ الْقَوْمِ وَأَمْلَقُوا فَأَتَوُا النَّبِيَّ ﷺ فِي نَحْرِ إِبِلِهِمْ فَأَذِنَ لَهُمْ فَلَقِيَهُمْ عُمَرُ فَأَخْبَرُوهُ فَقَالَ مَا بَقَاؤُكُمْ بَعْدَ إِبِلِكُمْ فَدَخَلَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا بَقَاؤُهُمْ بَعْدَ إِبِلِهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نَادِ فِي النَّاسِ فَيَأْتُونَ بِفَضْلِ أَزْوَادِهِمْ فَبُسِطَ لِذَلِكَ نِطَعٌ وَجَعَلُوهُ عَلَى النِّطَعِ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَدَعَا وَبَرَّكَ عَلَيْهِ ثُمَّ دَعَاهُمْ بِأَوْعِيَتِهِمْ فَاحْتَثَى النَّاسُ حَتَّى فَرَغُوا ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ ❁

1131-) Seleme b. el-Ekva' (r.a.) anlatır: "(Havazîn Seferi'nde) ordunun erzakı azalıp yiyecek sıkıntısına düştüler, bu yüzden develerini kesmeye izin istemek için Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldiler. O da kendilerine izin verdi, bu sırada karşılarına Ömer çıktı, kendisine durumu bildirdiler, o da: "Devenizden sonra sonunuz ne olacak?" dedi ve hemen Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına girip: "Ey Allah'ın Rasûlü, develerinden sonra onların sonu ne olacak?" dedi, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ellerinde kalan yiyeceklerini getirmeleri için halka duyuru yap."*** diye buyurdu, sonunda deriden bir sergi yayıldı, herkes gelip ellerindekini bunun üzerine koydu, arkasından Rasûlüllah (s.a.v.) de ayağa kalkıp dua etti, bereketli kılınmasını istedi, sonra da kaplarıyla beraber halkı çağırdı. Halk doyana kadar yiyeceği avuçladı. (Bu mucizenin) arkasından Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah'tan başka ilah olmadığına benim de Onun elçisi olduğuma*** (bununla) ***şahitlik ederim."*** buyurdu.

١١٣٢ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ الأَشْعَرِيِّينَ إِذَا أَرْمَلُوا فِي الْغَزْوِ أَوْ قَلَّ طَعَامُ عِيَالِهِمْ بِالْمَدِينَةِ جَمَعُوا مَا كَانَ عِنْدَهُمْ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ ثُمَّ اقْتَسَمُوهُ بَيْنَهُمْ فِي إِنَاءٍ وَاحِدٍ بِالسَّوِيَّةِ فَهُمْ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُمْ ❁

& 1132-) Ebû Mûsâ (r.a.): Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Eş'arîler toplumu, yolculukta yiyecekleri azalıp tükendiğinde yahut şehirde ailelerinin yiyecekleri azaldığında yanlarında bulunan şeyleri bir sergide toplayıp eşit olarak bir kapla aralarında bölüşürler, onlar benden ben de onlardanım."*** buyurdu." demiştir.

١١٣٣ عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ بِذِي الْحُلَيْفَةِ فَأَصَابَ النَّاسَ جُوعٌ فَأَصَابُوا إِبِلاً وَغَنَمًا قَالَ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ فِي أُخْرَيَاتِ الْقَوْمِ فَعَجِلُوا وَذَبَحُوا وَنَصَبُوا الْقُدُورَ فَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْقُدُورِ فَأُكْفِئَتْ ثُمَّ قَسَمَ فَعَدَلَ عَشَرَةً مِنَ الْغَنَمِ بِبَعِيرٍ فَنَدَّ مِنْهَا بَعِيرٌ فَطَلَبُوهُ فَأَعْيَاهُمْ وَكَانَ فِي الْقَوْمِ خَيْلٌ يَسِيرَةٌ فَأَهْوَى رَجُلٌ مِنْهُمْ بِسَهْمٍ فَحَبَسَهُ اللَّهُ ثُمَّ قَالَ إِنَّ لِهَذِهِ الْبَهَائِمِ أَوَابِدَ كَأَوَابِدِ الْوَحْشِ فَمَا غَلَبَكُمْ مِنْهَا فَاصْنَعُوا بِهِ هَكَذَا

فَقُلْتُ إِنَّا نَرْجُو أَوْ نَخَافُ الْعَدُوَّ غَدًا وَلَيْسَتْ مَعَنَا مُدًى أَفَنَذْبَحُ بِالْقَصَبِ قَالَ مَا أَنْهَرَ الدَّمَ وَذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ فَكُلُوهُ لَيْسَ السِّنَّ وَالظُّفُرَ وَسَأُحَدِّثُكُمْ عَنْ ذَلِكَ أَمَّا السِّنُّ فَعَظْمٌ وَأَمَّا الظُّفُرُ فَمُدَى الْحَبَشَةِ ❁

& 1133-) Râfi' b. Hadîc (r.a.) anlatır: "(Huneyn Seferi dönüşü) Zü'l-Huleyfe'de Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bulunuyorduk, halk çok acıkmıştı, bu sırada pek çok deve ve koyun ele geçirmişlerdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) topluluğun gerisinde bulunuyordu, hayvanları kesip, tencere kurmaya koyuldular, arkasından Hz. Peygamber (s.a.v.) gelip emir verdi, tencereler devrilip döküldü, sonra ganimet mallarını bölüştüler, on koyunu bir deveye eşit saydı. Bu sırada ganimetlerden bir deve sürüden kaçtı, yakalamak istedilerse de yakalayamadılar, orduda at az idi. Ordudan birisi okunu nişanlayıp attı, sonunda Allah deveyi durdurdu. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şüphesiz vahşi hayvanların insandan ürküp kaçanları olduğu gibi bu hayvanların da ürküp kaçanları vardır. Böyle hayvanlara hakim olamadığınız zaman işte böyle yapınız."*** buyurdu. Ben de: "Bizler yarın (bakarsın) düşmanla savaşı ister yahut düşman endişesine düşeriz (kılıçlarımızı köreltmek istemiyoruz) yanımızda bıçak da yoktur, şu halde kamışla hayvan kesebilir miyiz?" dedim: ***"Diş ve tırnak dışında kan akıtan şeylerle kesilmiş ve üzerine Allah'ın adı anılmış olanları yiyiniz. Diş ve tırnağın ayrı tutulmasının sebebini size anlatacağım: Diş bir kemiktir*** (kesici değildir) ***tırnak ise Habeşistanlıların*** (kesme işinde yapageldikleri) ***bıçaklarıdır."*** buyurdu.

(Efendimiz (a.s.), dişin kemik olduğunu tırnağın ise Habeşistanlıların hayvan kesmedeki bıçakları olduğun bildirmiştir. Bu iki şey ile kesimin yasaklanmasının nedeni konusunda çeşitli görüşler oluşmuştur. Kesimde asıl olan öncelikle kanın akıtılması, hayvana eziyet vermeyecek şekilde kesikin bir aletle kesilmesi ve kesimin uzatılmamasıdır. Bir hadiste Efendimiz (a.s.): ***"Bir şeyi kestiğinizde kesme işini güzel yapınız, biriniz bıçağını iyi bilesin ve kestiğine sıkıntı vermesin."*** buyurmuştur. (Müslim, Sayd ve Zebâih: 57) Kemik ve dişle kesimin havyana sıkıntı vereceği hatta böyle bir şeyin kesimden ziyade hayvana işkence olacağında şüphe yoktur.

Tırnakla tırmalayıp kan akıtarak kesmenin Habeşistanlıların kesim biçimi olduğu bildirilmiştir. Kimi âlimlere göre kesimde, kâfirlere benzememek için kâfirlerin genel alâmeti olan kesim biçimlerinden kaçınılması için tırnakla kesim yasaklanmıştır. İmam Azam, diş, kemik ve tırnağın yerinden sökülmüşü ile sökülmemişinin arasını ayırmıştır. Eğer bedenden sökülmemiş ise bunlarla kesim yasaktır. Ancak bedenden sökülmüş ve keskinleştirilmiş ise böyle bir şeyle kesim yapmak caizdir. Tabi aslolan keskin bıçakla kesmektir. Zorunluluk hallerinde kan akıtacak bir şeyle kesmek yeterlidir. Nitekim ölmek üzere olan bir koyun taşla kesilimiş sonra bunun etinin yenilip yenilemeyeceği Efendimiz (a.s.)'a sorulmuş, o da yenilebileceğini söylemiştir. (1065. hadis) Buradan çıkarılan hüküm kan akılarak yapılan kesim geçerlidir. Kesim biçimi olarak kâfirlerin genel alâmeti olan şekillerden uzak durulması ise kesim esaslarındandır.)

١١٣٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ أَعْتَقَ شَقِيصًا مِنْ مَمْلُوكِهِ فَعَلَيْهِ خَلاصُهُ فِي مَالِهِ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مَالٌ قُوِّمَ الْمَمْلُوكُ قِيمَةَ عَدْلٍ ثُمَّ اسْتُسْعِيَ غَيْرَ مَشْقُوقٍ عَلَيْهِ ❁

& 1134-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim kölesi üzerindeki hissesini azat ederse*** (geri kalan hisseyi de) ***malından ödeyip tamamen hürriyete kavuşturması gerekir. Ancak kendisinin malı yoksa kölenin değeri adil bir şekilde biçilip*** (geri kalan parayı ödemek için) ***zahmet vermeden çalıştırılır."*** buyurmuştur.

(Bu konuda hadisin bir diğer benzeri olan 1141. hadise bakınız.)

١١٣٥ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَثَلُ الْقَائِمِ عَلَى حُدُودِ اللَّهِ وَالْوَاقِعِ فِيهَا كَمَثَلِ قَوْمٍ اسْتَهَمُوا عَلَى سَفِينَةٍ فَأَصَابَ بَعْضُهُمْ أَعْلاهَا وَبَعْضُهُمْ أَسْفَلَهَا فَكَانَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا إِذَا اسْتَقَوْا مِنَ الْمَاءِ مَرُّوا عَلَى مَنْ فَوْقَهُمْ فَقَالُوا لَوْ أَنَّا خَرَقْنَا فِي نَصِيبِنَا خَرْقًا وَلَمْ نُؤْذِ مَنْ فَوْقَنَا فَإِنْ يَتْرُكُوهُمْ وَمَا أَرَادُوا هَلَكُوا جَمِيعًا وَإِنْ أَخَذُوا عَلَى أَيْدِيهِمْ نَجَوْا وَنَجَوْا جَمِيعًا ❁

1135-) en-Nu'man b. Beşîr (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Allah'ın*** (çizdiği haram) ***sınırlarının kenarında duran ile içerisine dalan kimselerin misali, bir gemiye binmek için kur'a çekip bazılarına geminin üst kısmı bazılarına da alt kısmı düşen şu topluluğa benzer: Aşağı kısımda bulunanlar su almak istediklerinde yukarılarında bulunanların üzerinden geçiriyorlardı, bu sebeple: "Eğer bize düşen yerden bir delik açarsak yukarımızdakilere*** (gelip geçme yaparak) ***rahatsızlık vermemiş oluruz." dediler. Eğer yukarıdakiler aşağılarındakileri istekleriyle baş başa bırakırlarsa hepsi birden helâk olurlar, ama onların ellerinden tutup engellerlerse hem kendileri kurtulur hem de toptan gemi halkını kurtarırlar."***

١١٣٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ هِشَامٍ رضي الله عنه وَكَانَ قَدْ أَدْرَكَ النَّبِيَّ ﷺ وَذَهَبَتْ بِهِ أُمُّهُ زَيْنَبُ بِنْتُ حُمَيْدٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ بَايِعْهُ فَقَالَ هُوَ صَغِيرٌ فَمَسَحَ رَأْسَهُ وَدَعَا لَهُ أَنَّهُ كَانَ يَخْرُجُ إِلَى السُّوقِ فَيَشْتَرِي الطَّعَامَ فَيَلْقَاهُ ابْنُ عُمَرَ وَابْنُ الزُّبَيْرِ رضي الله عنهما فَيَقُولانِ لَهُ أَشْرِكْنَا فَإِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ دَعَا لَكَ بِالْبَرَكَةِ فَيُشْرِكُهُمْ فَرُبَّمَا أَصَابَ الرَّاحِلَةَ كَمَا هِيَ فَيَبْعَثُ بِهَا إِلَى الْمَنْزِلِ ❁

1136-) Abdullah b. Hişâm (r.a.) anlatır. Kendisi Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ulaşmış bir kimse idi annesi Zeyneb bintü Humeyd (r.a.) onu elinden tutup Rasûlüllah (s.a.v.)'e götürmüş: "Ey Allah'ın Rasûlü, bununla da biat yapsan" demiş, o da: ***"Bu daha küçüktür."*** buyurmuş, başını sıvazlayıp hayır duada bulunmuştur.

Kendisinden gelen bir rivayette, Pazara çıkıp yiyecek satın alır, Abdullah b. Ömer ile Abdullah b. Zübeyr karşılaştığında hemen: "Bizi de ortak yap, çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.) senin için dua etmiştir." derler, o da onları ortak ederdi. Bazen öyle zaman olurdu ki (bu bereket duası nedeniyle) tam bir deve yükü kâr elde edip eve gönderirdi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الرَّهْنِ

48-) Rehin Alma (İpotek) Bölümü

١١٣٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الظَّهْرُ يُرْكَبُ بِنَفَقَتِهِ إِذَا كَانَ مَرْهُونًا وَلَبَنُ الدَّرِّ يُشْرَبُ بِنَفَقَتِهِ إِذَا كَانَ مَرْهُونًا وَعَلَى الَّذِي يَرْكَبُ وَيَشْرَبُ النَّفَقَةُ ❁

1137-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Binek hayvanı rehin bırakıldığında bakım masrafı karşılığında binilir. Sağmal hayvan da rehin bırakıldığında bakım masrafı karşılığı olarak sütü içilir. Bakım masrafı binen ve sütünü içene aittir."*** buyurdu." demiştir.

١١٣٨ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَضَى أَنَّ الْيَمِينَ عَلَى الْمُدَّعَى عَلَيْهِ ❁

1138-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yemin, hakkında dava açılana gerekir diye hükmettiği rivayet edilmiştir.

(Yalan yere yemin ederek hak elde etmenin sakıncası konusunda 1092, 1110 ve 1723. hadislere bakınız. Bu hadis 1723. hadisin içerisinde de geçecektir.

Dava açanın dava açması için öncelikle davasında haklı olduğuna dair delil getirmesi gerekir. Bunun böyle olması, önüne gelen her kesin olur olmaz işlerde dava açarak yargı mekanizmasını meşgul etmesine ve suçsuz insanların yerinde olmayan iddialarla lekelenmelerine engel olmak içindir. Bu nedenle dava açan, öncelikle iddiasında haklı olduğunu gösteren deliller getirmelidir. Nitekim bir hadiste Efendimiz (a.s.) ***"Dava açana delil getirmek, hakkında dava açılana da yemin etmek düşer."*** buyurmuştur. Tirmizî, Ahkâm: 12)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْعِتْقِ

49-) Köle Azat Etme Bölümü

(İslâm dininin geldiği dönemlerde kölelik müessesesi çok yaygındı. İslâm, köleliğin ortadan kaldırılmasına yönelik çeşitli uygulamalar getirmekle beraber bu müesseseyi tamamen iptal etmemiştir. Bunun nedeni şu olabilir: Esasen köle, İslâm'a karşı savaş yaparken esir alınan bir kimsedir. İslâm'a karşı savaş açan bir kimse öldürülmeyi hak etmiş bir kimsedir. Çünkü bu kimse yok edilmezse İslâm'ı yok etmeye çalışacaktır. Dinimiz, İslâm'ı yok etmek için savaşırken esir alınan böyle kimseler için çeşitli statü uygulamıştır. Ya öldürülüp ortadan kaldırılır ya da hürriyeti kısıtlanarak vereceği zarara engel olunur. İşte bu sebepten dolayı hürriyeti kısıtlanan kimselere köle demekteyiz. İdam kararı uygulanmayan kölelerin can emniyeti garanti altına alınmış, fakat kendisi için belirlenen hukuki düzenlemeler gereği, hayat hakkı bir kişinin garanti ve koruması altına verilmiştir. Ona sahip olan kimse onun can emniyeti ve diğer ihtiyaçlarından sorumludur. Kölenin sahibi onu hürriyetine kavuşturabilir veya anlaşmalı köle (mükâteb) sınıfına sokarak hürriyetine kavuşmasını birtakım şartlara bağlayabilir. Köle sahibi onu, hangi şekilde emrinde bulundurduğunu topluma açıklar. Onun üzerinde keyfine göre davranamaz ihtiyaçlarından ve can güvenliğinden sorumludur.)

١١٣٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَيُّمَا رَجُلٍ أَعْتَقَ امْرَأً مُسْلِمًا اسْتَنْقَذَ اللَّهُ بِكُلِّ عُضْوٍ مِنْهُ عُضْوًا مِنْهُ مِنَ النَّارِ ❁

& 1139-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Her kim, Müslüman bir kimseyi hürriyetine kavuşturursa Allah, her organına karşı hürriyete kavuşturanın organını cehennemden kurtarır."*** buyurdu." demiştir.

١١٤٠ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ قَالَ إِيمَانٌ بِاللَّهِ وَجِهَادٌ فِي سَبِيلِهِ قُلْتُ فَأَيُّ الرِّقَابِ أَفْضَلُ قَالَ أَعْلاهَا ثَمَنًا وَأَنْفَسُهَا عِنْدَ أَهْلِهَا قُلْتُ فَإِنْ لَمْ أَفْعَلْ قَالَ تُعِينُ صَانِعًا أَوْ تَصْنَعُ لأَخْرَقَ قَالَ فَإِنْ لَمْ أَفْعَلْ قَالَ تَدَعُ النَّاسَ مِنَ الشَّرِّ فَإِنَّهَا صَدَقَةٌ تَصَدَّقُ بِهَا عَلَى نَفْسِكَ ❁

& 1140-) Ebû Zer (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Hangi amel daha değerlidir?" diye sordum: ***"Allah'a iman etmek ve Allah yolunda cihad etmek."*** buyurdu: "Hangi köleyi azat etmek daha değerlidir?" dedim: ***"Fiatı en yüksek, sahibinin nazarında en değerli olan."*** buyurdu: "Eğer bunu yapamaz isem?" dedim: ***"Sanatkâra yardım edersin, yahutta elinden iş gelmeyen beceriksizin işini yapıverirsin."*** buyurdu: "Bunu da yapamazsam?": ***"Kötülükten insanları*** (rahat) ***bırakırsın, bu da nefsin için verdiğin bir sadakadır."*** buyurdu.

(Bu konuda benzer ifadeler 11. 12. 25. ve 339. hadislerde geçmişti, bakınız. Ayrıca bu tür değer ifadelerinin ne anlama geldiği konusunda 25. hadisiaçıklamasına bakınız.)

١١٤١ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ أَعْتَقَ شِرْكًا لَهُ فِي عَبْدٍ فَكَانَ لَهُ مَالٌ يَبْلُغُ ثَمَنَ الْعَبْدِ قُوِّمَ الْعَبْدُ عَلَيْهِ قِيمَةَ عَدْلٍ فَأَعْطَى شُرَكَاءَهُ حِصَصَهُمْ وَعَتَقَ عَلَيْهِ الْعَبْدُ وَإِلاَّ فَقَدْ عَتَقَ مِنْهُ مَا عَتَقَ ❁

{&} 1141-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Her kim kölesi üzerindeki hissesini azat eder de kölenin değerini karşılayacak malı olursa kölenin değeri adil bir şekilde biçilip diğer ortakların hissesini ödeyerek köleyi*** (tamamen) ***azat eder. Eğer yeterli parası yoksa azat ettiği hissesince köle azat edilmiş olur."*** diye buyurduğu rivayet edilmiştir.

(Hadisin bir benzeri 1134. hadiste geçmişti.)

١١٤٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ لِي عَنْ أُمَّتِي مَا وَسْوَسَتْ بِهِ صُدُورُهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ أَوْ تَكَلَّمْ ❁

& 1142-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Şüphesiz Allah, ümmetimin fiiliyata geçirmedikleri veya dile getirmedikleri sürece içlerinden geçen kötü duygularını benim için bağışlamıştır."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 2144. hadiste tekrar gelecektir. 2222. hadiste bir kimsenin, kötü bir şey yapmayı içinden geçirir sonra bunu Allah için terk ederse, kazanacağı sevaptan söz edilir. Yine iyi bir şey yapmayı içinden geçirir de bunu yapmazsa bile bir sevap kazanacağı bildirilir.)

١١٤٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ لَمَّا أَقْبَلَ يُرِيدُ الإِسْلاَمَ وَمَعَهُ غُلاَمُهُ ضَلَّ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِنْ صَاحِبِهِ فَأَقْبَلَ بَعْدَ ذَلِكَ وَأَبُو هُرَيْرَةَ جَالِسٌ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ هَذَا غُلاَمُكَ قَدْ أَتَاكَ فَقَالَ أَمَا إِنِّي أُشْهِدُكَ أَنَّهُ حُرٌّ قَالَ فَهُوَ حِينَ يَقُولُ

يَا لَيْلَةً مِنْ طُولِهَا وَعَنَائِهَا عَلَى أَنَّهَا مِنْ دَارَةِ الْكُفْرِ نَجَّتِ

1143-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır. Kendisi Müslüman olmak için kölesiyle birlikte (Medine'ye doğru) yola çıkmış, fakat her ikisi de yolu kaybetmiş, birbirlerinden ayrı kalmışlar, bundan sonra Ebû Hureyre, Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte oturdukları sırada köle çıkagelmişti, Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ey Ebû Hureyre bak, kölen geldi."*** buyurdu. Ebû Hureyre de: "Ben seni şahit tutarım ki o artık azat edilmiştir, hürdür." dedi, bu sırada "Ey uzunluğu, sıkıntı ve meşekkatinden Allah'a sığındığım gece, her şeye rağmen o gece beni küfür diyarından kurtarmıştır." şeklinde beyit söylüyordu.

١١٤٤ عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رضي الله عنه أَنَّهُ أَعْتَقَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ مِائَةَ رَقَبَةٍ وَحَمَلَ عَلَى مِائَةِ بَعِيرٍ فَلَمَّا أَسْلَمَ حَمَلَ عَلَى مِائَةِ بَعِيرٍ وَأَعْتَقَ مِائَةَ رَقَبَةٍ قَالَ فَسَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ أَشْيَاءَ كُنْتُ أَصْنَعُهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ كُنْتُ أَتَحَنَّثُ بِهَا يَعْنِي أَتَبَرَّرُ بِهَا قَالَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَسْلَمْتَ عَلَى مَا سَلَفَ لَكَ مِنْ خَيْرٍ ❁

1144-) Hakîm b. Hizâm (r.a.) anlatır. Kendisi cahiliye döneminde köle azat etmiş yüz deve bağışlamayı üstlenmiştir. Müslüman olduğunda da yüz deve bağışlamayı üstlenmiş, yüz köle azat etmiştir. Kendisi şöyle anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.)'e sordum ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, cahiliye döneminde iyilikler yapıyor, onlarla Allah'a ibadet ve kulluk ediyordum, bağışta bulunduğum şeyler hakkında ne dersin?" dedim. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sen geçmişte yaptığın birtakım iyilikler üzere Müslüman oldun."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin değişik bir benzeri olan 726. hadis ile cahiliyye döneminde yapılan ameller hakkında 2172. hadise de bakınız. Daha önce de 39. hadiste İslâm'a giren kimsenin geçmiş günahlarının bağışlanacağı bildirilmişti. Ayrıca Hakîm b. Hizâm (r.a.) hakkında 750. hadise bakabilirsiniz.)

١١٤٥ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَغَارَ عَلَى بَنِي الْمُصْطَلِقِ وَهُمْ غَارُّونَ وَأَنْعَامُهُمْ تُسْقَى عَلَى الْمَاءِ فَقَتَلَ مُقَاتِلَتَهُمْ وَسَبَى ذَرَارِيَّهُمْ وَأَصَابَ يَوْمَئِذٍ جُوَيْرِيَةَ ❁

& 1145-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır: Hz. Peygamber (s.a.v.) (Medine'ye saldırmayı planlayan) Mustalikoğulları üzerine hayvanları su başında sulanırken ansızın baskın yaptı, savaş yapanları öldürdü, kadın ve çocukları esir aldı. O gün Cüveyriye (validemizi de) almıştı.

١١٤٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ مَا زِلْتُ أُحِبُّ بَنِي تَمِيمٍ مُنْذُ ثَلاثٍ سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ فِيهِمْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ هُمْ أَشَدُّ أُمَّتِي عَلَى الدَّجَّالِ قَالَ وَجَاءَتْ صَدَقَاتُهُمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هَذِهِ صَدَقَاتُ قَوْمِنَا وَكَانَتْ سَبِيَّةٌ مِنْهُمْ عِنْدَ عَائِشَةَ فَقَالَ أَعْتِقِيهَا فَإِنَّهَا مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ ❁

& 1146-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'in, Temimoğulları hakkında söylediği üç hasleti duyduğumdan bu yana onları sevmekteyim, kendisini: ***"Onlar, Deccâl'e karşı ümmetimin en çetin olanlarıdır."*** diye buyururken işittim. Temimoğulları'nın zekâtları gelmişti, Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu mallar kavmimizin zekâtlarıdır."*** buyurdu. Hz. Âişe (r.a.)'ın yanında Temimoğulları'ndan köle bir kadın vardı, Rasûlüllah: ***"Onu azat et, çünkü o İsmail neslindendir."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisimizde Temimoğulları'nın Deccâl'e karşı ümmetin en çetin mücadeleyi vereceğinin bildirilmesi bir belirti olabilir. Onların bu mücadeleyi ne şekilde vereceği bildirilmemiştir. Elde mevcut güvenilir kitaplarımızda da bilebildiğim kadarıyla bu konuda sıhhatli bilgi bulamadım.

Ancak, sıhhati konusunda kesin bir şey diyemeyeceğimiz bazı kaynaklarda (Örneğin, Nuaym b. Hammâd el-Mervezî'nin Fiten'inde I. 310, Ebû Amr Osmân b. Said el-Mukrî ed-Dânî'nin es-Sünenü'l-Vâride fi'l- Fiten'inde V. 1089-91) Şuayb b. Salih et-Temimî adında bir mücahidden bahsedilir. Bu kaynakların verdiği bilgiye göre sözü edilen bu Temimli genç, Süfyan ordusuna karşı savaşır, ancak başarılı olamaz. Arkasında Kudüs'te faaliyetlere girişir, Mehdî için zemin hazırlar ve Mehdî'nin ortaya çıkmasıyla ona biat eder.)

١١٤٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ لا يَقُلْ أَحَدُكُمْ أَطْعِمْ رَبَّكَ وَضِّئْ رَبَّكَ اسْقِ رَبَّكَ وَلْيَقُلْ سَيِّدِي مَوْلايَ وَلا يَقُلْ أَحَدُكُمْ عَبْدِي أَمَتِي وَلْيَقُلْ فَتَايَ وَفَتَاتِي وَغُلامِي ❁

& 1147-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizden biriniz*** (kölesine) ***rabb'ini doyur, rabb'ine abdest aldır, rabb'ine su ver şeklinde hitap etmesin. Köle de seyyidim, mevlâm*** (efendim) ***desin. Yine biriniz kölem, kadın kölem demesin: "delikanlım, kızım, evladım" desin."*** buyurmuştur.

١١٤٨ وعنه رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ إِذَا أَتَى أَحَدَكُمْ خَادِمُهُ بِطَعَامِهِ فَإِنْ لَمْ يُجْلِسْهُ مَعَهُ فَلْيُنَاوِلْهُ لُقْمَةً أَوْ لُقْمَتَيْنِ أَوْ أُكْلَةً أَوْ أُكْلَتَيْنِ فَإِنَّهُ وَلِيَ عِلاجَهُ ❁

& 1148-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizden birinize hizmetçisi yemeğini getirdiğinde, yanında sofraya oturtmayacaksa bir iki lokma yedirsin, çünkü yemeği yapıp hazırlayan odur."*** buyurmuştur.

١١٤٩ وعنه رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا قَاتَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْتَنِبِ الْوَجْهَ ❁

& 1149-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizden biriniz dövüştüğünde yüze vurmaktan sakınsın."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1924. hadiste gelecekir.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْمُكَاتَبَة

50-) Köle ile Azatlık Sözleşmesi

(Mükâteb, azad olması için efendisiyle belirli bir ücrette anlaşıp bu ücreti kazanıp ödediğinde hür olan köle demektir.)

١١٥٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ بَرِيرَةَ جَاءَتْ تَسْتَعِينُهَا فِي كِتَابَتِهَا وَلَمْ تَكُنْ قَضَتْ مِنْ كِتَابَتِهَا شَيْئًا قَالَتْ لَهَا عَائِشَةُ ارْجِعِي إِلَى أَهْلِكِ فَإِنْ أَحَبُّوا أَنْ أَقْضِيَ عَنْكِ كِتَابَتَكِ وَيَكُونَ وَلاؤُكِ لِي فَعَلْتُ فَذَكَرَتْ ذَلِكَ بَرِيرَةُ لأَهْلِهَا فَأَبَوْا وَقَالُوا إِنْ شَاءَتْ أَنْ تَحْتَسِبَ عَلَيْكِ فَلْتَفْعَلْ وَيَكُونَ وَلاؤُكِ لَنَا فَذَكَرَتْ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ابْتَاعِي فَأَعْتِقِي فَإِنَّمَا الْوَلاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ قَالَ ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ مَا بَالُ أُنَاسٍ يَشْتَرِطُونَ شُرُوطًا لَيْسَتْ فِي كِتَابِ اللَّهِ مَنِ اشْتَرَطَ شَرْطًا لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ فَلَيْسَ لَهُ وَإِنْ شَرَطَ مِائَةَ مَرَّةٍ شَرْطُ اللَّهِ أَحَقُّ وَأَوْثَقُ ❁

{&} 1150-) Hz. Âişe (r.a.)'dan: Berîre (r.a.) efendisiyle yaptığı anlaşma ücretini ödemede yardım etmesi için Hz. Âişe (r.a.)'a gelmiş, bu sırada anlaşma ücretinden de bir şey ödememişti. Hz. Âişe (r.a.): "Git, efendilerine söyle, velâ hakkı benim olmak üzere anlaşma ücretini benim vermemi kabul ederlerse yapayım." dedi. Berîre, efendilerine bunu söyledi. Onlar kabul etmediler: "Eğer velâ hakkın bize ait olmak üzere sana yardım etmek isterse yapsın." dediler. Hz. Âişe (r.a.) bunu Rasûlüllah (s.a.v.)'e bildirdi. Rasûlüllah (s.a.v.) kendisine: ***"Onu satın al ve azat et, vela sadece azad edene aittir."*** buyurdu, sonra kürsüye çıkıp: ***"Birtakım kimselere ne oluyor ki, Allah'ın Kitabında bulunmayan şartları şart koşuyorlar! Kim Allah'ın Kitabında bulunmayan bir şart koşarsa, yüz kere şart koşsa bile onun bir hükmü yoktur. Allah'ın şartı daha doğru ve güvenilirdir."*** buyurdu.

(Velâ, köleyi azat etmekle, köle ve efendi arasında meydana gelen hükmî bir akrabalıktır. Bu akrabalık nedeniyle bazı haklar doğar, bunlardan birisi de azat edenin, azat ettiği kimsenin mirasına hak kazanmasıdır.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْهِبَة

51-) Hibe (Bağışlama) ve Hibe'nin Fazileti Bölümü

١١٥١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يَا نِسَاءَ الْمُسْلِمَاتِ لا تَحْقِرَنَّ جَارَةٌ لِجَارَتِهَا وَلَوْ فِرْسِنَ شَاةٍ ❁

{&} 1151-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ey Müslüman kadınlar! Bir koyun ayağı bile olsa komşu bir kadın, komşusunun*** (hediyesini) ***kesinlikle küçük görmesin."*** buyurmuştur.

١١٥٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّهَا قَالَتْ لِعُرْوَةَ ابْنَ أُخْتِي إِنْ كُنَّا لَنَنْظُرُ إِلَى الْهِلالِ ثُمَّ الْهِلالِ ثَلاثَةَ أَهِلَّةٍ فِي شَهْرَيْنِ وَمَا أُوقِدَتْ فِي أَبْيَاتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نَارٌ فَقُلْتُ يَا خَالَةُ مَا كَانَ يُعِيشُكُمْ قَالَتِ الأَسْوَدَانِ التَّمْرُ وَالْمَاءُ إِلاَّ أَنَّهُ قَدْ كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ جِيرَانٌ مِنَ الأَنْصَارِ كَانَتْ لَهُمْ مَنَائِحُ وَكَانُوا يَمْنَحُونَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مِنْ أَلْبَانِهِمْ فَيَسْقِينَا ❁

& 1152-) Hz. Âişe (r.a.)'dan: kendisi Urve'ye: "Yeğenim biz hilali görürdük, sonra yine görürdük, iki ayda üç hilal görürdük ama bu süre içerisinde Rasûlüllah (s.a.v.)'in evlerinde (ocaktaki) ateş yanmazdı" dedi, ben de: "Ey teyzeciğim, pekiyi sizi ne ayakta tutuyordu?" dedim: "İki siyah, hurma ve su idi, ancak bir de Rasûlüllah (s.a.v.)'in Ensâr'dan komşuları vardı ki kendilerinin ikramda bulunmak için besledikleri hayvanları vardı. İşte bunların sütlerinden Rasûlüllah (s.a.v.)'e ikramda bulunurlar, böylece Rasûlüllah bize süt içirirdi." dedi.

١١٥٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَوْ دُعِيتُ إِلَى ذِرَاعٍ أَوْ كُرَاعٍ لأَجَبْتُ وَلَوْ أُهْدِيَ إِلَيَّ ذِرَاعٌ أَوْ كُرَاعٌ لَقَبِلْتُ ❁

1153-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir hayvan ayağı veya ön koluna davet edilsem ona giderim. Bir hayvan ayağı veya ön kolu hediye edilse onu kabul ederim."*** buyurmuştur.

١١٥٤ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ أَنْفَجْنَا أَرْنَبًا بِمَرِّ الظَّهْرَانِ فَسَعَى الْقَوْمُ فَلَغَبُوا فَأَدْرَكْتُهَا فَأَخَذْتُهَا فَأَتَيْتُ بِهَا أَبَا طَلْحَةَ فَذَبَحَهَا وَبَعَثَ بِهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِوَرِكِهَا أَوْ فَخِذَيْهَا فَقَبِلَهُ وفي رواية وَأَكَلَ مِنْهُ ❁

& 1154-) Enes (r.a.)'dan: "(Mekke yakınlarındaki) Merru'z-Zahrân'da bir tavşanı ürkütüp elden kaçırdık, topluluk peşinden koştuysa da yorulup yakalayamadı, ama ben onu yakalayıp tuttum ve Ebû Talha'ya getirdim, o da bunu kesti, iki uyluğunu veya uyluğunun üst kısmından bir parçayı Rasûlüllah (s.a.v.)'e gönderdi, o da bu hediyeyi kabul etti." diğer bir rivayette ise: "Ondan yedi" şeklindedir.

١١٥٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ أَهْدَتْ أُمُّ حُفَيْدٍ خَالَةُ ابْنِ عَبَّاسٍ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ أَقِطًا وَسَمْنًا وَأَضُبًّا فَأَكَلَ النَّبِيُّ ﷺ مِنَ الأَقِطِ وَالسَّمْنِ وَتَرَكَ الضَّبَّ تَقَذُّرًا قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَأُكِلَ عَلَى مَائِدَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَلَوْ كَانَ حَرَامًا مَا أُكِلَ عَلَى مَائِدَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

& 1155-) İbni Abbâs (r.a.): "Ümmü Hufeyd -İbni Abbâs'ın teyzesidir- Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bir miktar çökelek, tereyağı ve birkaç keler hediye etti, Hz. Peygamber (s.a.v.) çökelek ve yağdan yedi, hoşlanmadığından dolayı keleri bıraktı" demiştir. Yine İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'in sofrasında keler yenilmiştir, eğer bu haram olsa idi, Rasûlüllah (s.a.v.)'in sofrasında yenilmezdi." demiştir.

١١٥٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أُتِيَ بِطَعَامٍ سَأَلَ عَنْهُ أَهَدِيَّةٌ أَمْ صَدَقَةٌ فَإِنْ قِيلَ صَدَقَةٌ قَالَ لأَصْحَابِهِ كُلُوا وَلَمْ يَأْكُلْ وَإِنْ قِيلَ هَدِيَّةٌ ضَرَبَ بِيَدِهِ ﷺ فَأَكَلَ مَعَهُمْ ❁

& 1156-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'e bir yemek getirildiğinde: ***"Hediyeden mi? Sadakadan mı?"*** diye sorar, eğer "sadakadandır." denilirse ashabına: ***"Siz yiyiniz."*** buyurur, kendisi yemezdi. Eğer "Hediyedendir." denilirse elini uzatır onlarla beraber yerdi." demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.) ve onun soyuna zekât haramdır, 756 ve 1112. hadislere bakınız. Bu nedenle kendisi getirilen yemeğin sadaka mı hediye mi olduğunu sorardı.)

١١٥٧ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِلَحْمٍ فَقِيلَ تُصُدِّقَ عَلَى بَرِيرَةَ قَالَ هُوَ لَهَا صَدَقَةٌ وَلَنَا هَدِيَّةٌ ❁

1157-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bir parça et getirildi ve: "Berîre'ye sadaka olarak verildi" denildi, o da: ***"Bu, onun için sadaka bizim için d***e (ondan) ***hediyedir."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 759. hadiste geçmişti.)

١١٥٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ نِسَاءَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كُنَّ حِزْبَيْنِ فَحِزْبٌ فِيهِ عَائِشَةُ وَحَفْصَةُ وَصَفِيَّةُ وَسَوْدَةُ وَالْحِزْبُ الآخَرُ أُمُّ سَلَمَةَ وَسَائِرُ نِسَاءِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَانَ الْمُسْلِمُونَ قَدْ عَلِمُوا حُبَّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَائِشَةَ فَإِذَا كَانَتْ عِنْدَ أَحَدِهِمْ هَدِيَّةٌ يُرِيدُ أَنْ يُهْدِيَهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَخَّرَهَا حَتَّى إِذَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بَيْتِ عَائِشَةَ بَعَثَ صَاحِبُ الْهَدِيَّةِ بِهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي بَيْتِ عَائِشَةَ فَكَلَّمَ حِزْبُ أُمِّ سَلَمَةَ فَقُلْنَ لَهَا كَلِّمِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُكَلِّمُ النَّاسَ فَيَقُولُ مَنْ أَرَادَ أَنْ يُهْدِيَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ هَدِيَّةً فَلْيُهْدِه إِلَيْهِ حَيْثُ كَانَ مِنْ بُيُوتِ نِسَائِهِ فَكَلَّمَتْهُ أُمُّ سَلَمَةَ بِمَا قُلْنَ فَلَمْ يَقُلْ لَهَا شَيْئًا فَسَأَلْنَهَا فَقَالَتْ مَا قَالَ لِي شَيْئًا فَقُلْنَ لَهَا فَكَلِّمِيه قَالَتْ فَكَلَّمَتْهُ حِينَ دَارَ إِلَيْهَا أَيْضًا فَلَمْ يَقُلْ لَهَا شَيْئًا فَسَأَلْنَهَا فَقَالَتْ مَا قَالَ لِي شَيْئًا فَقُلْنَ لَهَا كَلِّمِيه حَتَّى يُكَلِّمَكِ فَدَارَ إِلَيْهَا فَكَلَّمَتْهُ فَقَالَ لَهَا لا تُؤْذِينِي فِي عَائِشَةَ فَإِنَّ الْوَحْيَ لَمْ يَأْتِنِي وَأَنَا فِي ثَوْبِ امْرَأَةٍ إِلاَّ عَائِشَةَ قَالَتْ فَقَالَتْ أَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مِنْ أَذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ثُمَّ إِنَّهُنَّ دَعَوْنَ فَاطِمَةَ بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَرْسَلَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ تَقُولُ إِنَّ نِسَاءَكَ يَنْشُدْنَكَ اللَّهَ الْعَدْلَ فِي بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ فَكَلَّمَتْهُ فَقَالَ يَا بُنَيَّةُ أَلا تُحِبِّينَ مَا أُحِبُّ قَالَتْ بَلَى فَرَجَعَتْ إِلَيْهِنَّ فَأَخْبَرَتْهُنَّ فَقُلْنَ ارْجِعِي إِلَيْهِ فَأَبَتْ أَنْ تَرْجِعَ فَأَرْسَلْنَ زَيْنَبَ بِنْتَ جَحْشٍ فَأَتَتْهُ فَأَغْلَظَتْ وَقَالَتْ إِنَّ نِسَاءَكَ يَنْشُدْنَكَ اللَّهَ الْعَدْلَ فِي بِنْتِ ابْنِ أَبِي قُحَافَةَ فَرَفَعَتْ صَوْتَهَا حَتَّى تَنَاوَلَتْ عَائِشَةَ وَهِيَ قَاعِدَةٌ فَسَبَّتْهَا حَتَّى إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَيَنْظُرُ إِلَى عَائِشَةَ هَلْ تَكَلَّمُ قَالَ فَتَكَلَّمَتْ عَائِشَةُ تَرُدُّ عَلَى زَيْنَبَ حَتَّى أَسْكَتَتْهَا قَالَتْ فَنَظَرَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى عَائِشَةَ وَقَالَ إِنَّهَا بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ ❁

& 1158-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in hanımları iki grup oldular, bir grubun içerisinde Âişe, Hafsa, Safiyye ve Sevde diğer grupta ise Ümmü Seleme ile Rasûlüllah (s.a.v.)'in diğer hanımları vardı. Müslümanlar Rasûlüllah (s.a.v.)'in Âişe'yi sevdiğini biliyorlardı. Birisi yanında

hediye var da bunu Rasûlüllah (s.a.v.)'e vermek istediğinde, Rasûlüllah (s.a.v.) Âişe'nin evinde olacağı güne değin hediyeyi bekletir, sonra da Rasûlüllah (s.a.v.) Âişe'nin evinde iken hediye sahibi hediyeyi gönderirdi. Bu yüzden Ümmü Seleme grubu aralarında bunu konuşup Ümmü Seleme'ye: "Rasûlüllah (s.a.v.) ile konuş, insanlarla konuşsun: "Kim Rasûlüllah (s.a.v.)'e hediye vermek istiyorsa hediyesini hanımlarının evlerinden hangisinde bulunuyorsa (ayrım yapmaksızın) versin." desin." dediler. Ümmü Seleme de hanımlarının kendisine söylediklerini söyledi, fakat Peygamber bir şey demedi. Hanımları neticeyi sordular, o da: "Bana bir şey demedi." dedi. Onlar da: "Yine konuş." dediler, Ümmü Seleme de Peygamber'in nöbeti kendisinde olduğunda yine konuştu, fakat yine bir şey demedi. Hanımları neticeyi sordular, o da: "Bana yine bir şey demedi." dedi, onlar da: "Seninle konuşana değin onunla bu meseleyi konuş." dediler. O da nöbeti kendisine geldiğinde konuştu, bunun üzerine Hz. Peygamber: ***"Âişe konusunda beni üzme, çünkü Âişe dışında hiçbir kadının örtüsü altında bana vahiy gelmemiştir."*** buyurdu, bunun üzerine Ümmü Seleme: "Ey Allah'ın Rasûlü, senin üzülmenden dolayı Allah'a tevbe ederim." dedi. Sonra bu grup Rasûlüllah (s.a.v.)'in kızı Fatıma'yı çağırıp: "Muhakkak ki hanımların Ebû Bekir'in kızı konusunda, Allah aşkına senden eşitlik istiyorlar." demesi için Rasûlüllah (s.a.v.)'e gönderdiler. Fatıma da gelip kendisiyle konuştu, o da: ***"Ey kızcağızım, benim sevdiğimi sen de sevmez misin."*** buyurdu, Fatıma: "Tabi ki severim." dedi ve dönüp onlara durumu bildirdi, onlar: "Tekrar git" dedilerse de Fatıma tekrar gitmeyi kabul etmedi, bu sefer de (diğer hanımı) Zeyneb bintü Cahş'ı gönderdiler. Zeyneb geldi ve biraz da kaba davrandı: "Muhakkak ki hanımların Ebû Kuhâfe'nin oğlunun kızı konusunda, Allah aşkına senden eşitlik istiyorlar." dedi, sesini yükseltip orada oturmakta olan Âişe'ye sataştı, verdi veriştirdi, nihayet Rasûlüllah (s.a.v.) konuşacak mı diye Âişe'ye baktı, arkasından Âişe konuşup Zeyneb'e cevap verip onu susturdu, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) Âişe'ye baktı ve (konuşma ve cevabını beğendiğinden): ***"O, Ebû Bekir'in kızıdır."*** buyurdu.

١١٥٩ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ لا يَرُدُّ الطِّيبَ ❁

1159-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) güzel kokuyu geri çevirmezdi." demiştir.

١١٦٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقْبَلُ الْهَدِيَّةَ وَيُثِيبُ عَلَيْهَا ❁

1160-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.), hediyeyi kabul eder ve hediyeye karşılık verirdi." demiştir.

١١٦١ عَنْ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضي الله عنهما قَالَ أَعْطَانِي أَبِي عَطِيَّةً فَقَالَتْ عَمْرَةُ بِنْتُ رَوَاحَةَ لا أَرْضَى حَتَّى تُشْهِدَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ إِنِّي أَعْطَيْتُ ابْنِي مِنْ عَمْرَةَ بِنْتِ رَوَاحَةَ عَطِيَّةً فَأَمَرَتْنِي أَنْ أُشْهِدَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَعْطَيْتَ سَائِرَ وَلَدِكَ مِثْلَ هَذَا قَالَ لا قَالَ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلادِكُمْ قَالَ فَرَجَعَ فَرَدَّ عَطِيَّتَهُ ❁

& 1161-) Nu'mân b. Beşîr (r.a.) anlatır: "Babam bana (bir köle) bağışta bulunmuş, (annem) Amra bintü Ravaha da: "Buna Rasûlüllah (s.a.v.)'i şahit tutmadıkça kabul etmem." demişti, o da Rasûlüllah (s.a.v.)'e gidip: "Ben, Amra bintü Ravaha'dan olan oğluma bağışta bulundum, o da seni şahit tutmamı söyledi Ey Allah'ın Rasûlü" dedi. Rasûlüllah: ***"Diğer çocuklarına da verdin mi?"***

buyurdu, o da: "Hayır." dedi, Rasûlüllah: ***"Allah'tan korkunuz ve çocuklarınız arasında eşit davranınız."*** buyurdu, o da bunun üzerine geri dönüp bağışından vazgeçti.

١١٦٢ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ الْعَائِدُ فِي هِبَتِهِ كَالْكَلْبِ يَقِيءُ ثُمَّ يَعُودُ فِي قَيْئِهِ ❁

& 1162-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bağışından dönen kusup da*** (onu yemek için) ***kusmuğuna dönen köpek gibidir."*** buyurdu." demiştir.

(Bu konuda bir benzer hadis olan 757. hadise bakınız.)

١١٦٣ عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ رضي الله عنها أَنَّهَا أَعْتَقَتْ وَلِيدَةً وَلَمْ تَسْتَأْذِنِ النَّبِيَّ ﷺ فَلَمَّا كَانَ يَوْمُهَا الَّذِي يَدُورُ عَلَيْهَا فِيهِ قَالَتْ أَشَعَرْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنِّي أَعْتَقْتُ وَلِيدَتِي قَالَ أَوَفَعَلْتِ قَالَتْ نَعَمْ قَالَ أَمَا إِنَّكِ لَوْ أَعْطَيْتِهَا أَخْوَالَكِ كَانَ أَعْظَمَ لأَجْرِكِ ❁

& 1163-) Meymûne bintü el-Hârîs (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'e danışmadan bir kadın köle azat etmiş. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in evinde kaldığı nöbeti geldiğinde: "Ey Allah'ın Rasûlü, biliyor musun ben kölemi azat ettim" dedi, o da: ***"Demek öyle mi yaptın?"*** buyurdu: "Evet" dedi Rasûlüllah: ***"Bak, eğer sen onu dayıngillere verseydin sevabın daha çok olurdu."*** buyurdu.

(Bu hadisimizden, yoksul akrabaya yapılan bağışın, köle azat etmekten daha üstün olduğu hükmü çıkanlmıştır.)

١١٦٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَرَادَ سَفَرًا أَقْرَعَ بَيْنَ نِسَائِهِ فَأَيَّتُهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا خَرَجَ بِهَا مَعَهُ وَكَانَ يَقْسِمُ لِكُلِّ امْرَأَةٍ مِنْهُنَّ يَوْمَهَا وَلَيْلَتَهَا غَيْرَ أَنَّ سَوْدَةَ بِنْتَ زَمْعَةَ وَهَبَتْ يَوْمَهَا وَلَيْلَتَهَا لِعَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ تَبْتَغِي بِذَلِكَ رِضَا رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

1164-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bir sefere çıkacağı zaman hanımları arasında kur'a çeker hangisine düşerse onunla beraber sefere çıkardı. Hanımlarından her biri için (yanında kalacağı) gece ve günü taksim ederdi. Ancak Sevde bintü Zema' gece ve gününü Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Âişe'ye bağışlar bununla da Rasûlüllah (s.a.v.)'in memnuniyetini arzu ederdi." demiştir.

١١٦٥ عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ رضي الله عنهما قَالَ قَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَقْبِيَةً وَلَمْ يُعْطِ مَخْرَمَةَ مِنْهَا شَيْئًا فَقَالَ مَخْرَمَةُ يَا بُنَيِّ انْطَلِقْ بِنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَانْطَلَقْتُ مَعَهُ فَقَالَ ادْخُلْ فَادْعُهُ لِي قَالَ فَدَعَوْتُهُ لَهُ فَخَرَجَ إِلَيْهِ وَعَلَيْهِ قَبَاءٌ مِنْهَا فَقَالَ خَبَأْنَا هَذَا لَكَ قَالَ فَنَظَرَ إِلَيْهِ فَقَالَ رَضِيَ مَخْرَمَةُ ❁

& 1165-) el-Misver b. Mahrame (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bir miktar elbise dağıttı, fakat bunlardan (babam) Mahrame'ye hiçbir şey vermedi, bunun üzerine Mahrame: "Ey oğulcuğum, haydi Rasûlüllah (s.a.v.)'e gidelim" dedi, kendisiyle birlikte gittim, bana: "İçeri gir de bana Hz. Peygamber'i çağır." dedi, ben de çağırdım, o da üzerinde bu elbiselerden bir elbise ile çıkıp geldi ve: ***"Bunu da sana sakladık."*** buyurdu, Mahrame elbiseye baktı, Hz. Peygamber: ***"Mahrame memnun oldu mu?"*** buyurdu." demiştir.

١١٦٦ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ أَتَى النَّبِيُّ ﷺ بَيْتَ فَاطِمَةَ فَلَمْ يَدْخُلْ عَلَيْهَا وَجَاءَ عَلِيٌّ فَذَكَرَتْ لَهُ ذَلِكَ فَذَكَرَهُ لِلنَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنِّي رَأَيْتُ عَلَى بَابِهَا سِتْرًا مَوْشِيًّا فَقَالَ مَا لِي وَلِلدُّنْيَا فَأَتَاهَا عَلِيٌّ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهَا فَقَالَتْ لِيَأْمُرْنِي فِيهِ بِمَا شَاءَ قَالَ تُرْسِلُ بِهِ إِلَى فُلانٍ أَهْلِ بَيْتٍ بِهِمْ حَاجَةٌ ❁

1166-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Fatıma (r.a.)'ın evine geldi fakat yanına girmedi sonra Ali (r.a.) geldi, Fatıma kendisine bu durumu bildirdi, o da bunu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e söyledi. Hz. Peygamber de: ***"Ben kapısında işlemeli bir perde gördüm"*** dedi ve: ***"Benim dünya süsüyle işim yok."*** diye ekledi. Hz. Ali eve gelip bu durumu bildirdi, o da: "Bu perde konusunda ne istiyorsa onu bana emretsin." dedi. Hz. Peygamber de: ***"Onu falan kimseye gönder, ev halkının buna ihtiyacı vardır."*** buyurdu.

(Efendimiz (a.s.)'ın, kızı fatıma validemize uygun bulmadığı bu perdeyi ihtiyaç sahibi bir kimseye vermesini söylemesi, sözü edilen perdenin kullanımı yasaklanmış şeylerden olmadığını gösterir. Diğer taraftan bu perdeyi kızın için uygun bulmaması, kendisinin ve aile efradının dünya süslerine meyletmemesi şeklinde yorumlanabilir.)

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ امْرَأَةً يَهُودِيَّةً أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِشَاةٍ مَسْمُومَةٍ فَأَكَلَ مِنْهَا فَجِيءَ بِهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَسَأَلَهَا عَنْ ذَلِكَ فَقَالَتْ أَرَدْتُ لأَقْتُلَكَ قَالَ مَا كَانَ اللَّهُ لِيُسَلِّطَكِ عَلَى ذَاكِ قَالَ أَوْ قَالَ عَلَيَّ قَالَ قَالُوا أَلا نَقْتُلُهَا قَالَ لا قَالَ فَمَا زِلْتُ أَعْرِفُهَا فِي لَهَوَاتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

✍ Enes (r.a.)'dan. Yahudi bir kadın, Rasûlüllah (s.a.v.)'e zehirli bir koyun getirdi, o da bu koyundan yedi. Arkasından kadın Rasûlüllah (s.a.v.)'e getirildi. Rasûlüllah (s.a.v.), niçin yaptığını sordu. Kadın: "Seni öldürmek istedim" dedi. Rasûlüllah: ***"Allah, buna*** veya ***bana karşı sana imkan verecek değildir"*** buyurdu. Ashab: "Onu öldürelim mi?" dedi: ***"Hayır"*** buyurdu. Enes (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'in diş etlerindeki bu zehirin etkisini sürekli tanırdım" demiştir.

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.)

١١٦٧ عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ أَهْدَى إِلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ حُلَّةَ سِيَرَاءَ فَلَبِسْتُهَا فَرَأَيْتُ الْغَضَبَ فِي وَجْهِهِ فَشَقَقْتُهَا بَيْنَ نِسَائِي ❁

& 1167-) Hz. Ali (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.) bana çoğunluğu ipekle işlemeli bir elbise hediye etti, ben de bunu giydim, fakat Peygamber'in yüzünde hoşnutsuzluk gördüm, bu yüzden elbiseyi keserek, hanemizdeki kadınlara dağıttım."

١١٦٨ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنهما قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثَلاثِينَ وَمِائَةً فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ هَلْ مَعَ أَحَدٍ مِنْكُمْ طَعَامٌ فَإِذَا مَعَ رَجُلٍ صَاعٌ مِنْ طَعَامٍ أَوْ نَحْوُهُ فَعُجِنَ ثُمَّ جَاءَ رَجُلٌ مُشْرِكٌ مُشْعَانٌّ طَوِيلٌ بِغَنَمٍ يَسُوقُهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ بَيْعًا أَمْ عَطِيَّةً أَوْ قَالَ أَمْ هِبَةً قَالَ لا بَلْ بَيْعٌ فَاشْتَرَى مِنْهُ شَاةً فَصُنِعَتْ وَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِسَوَادِ الْبَطْنِ أَنْ يُشْوَى وَايْمُ اللَّهِ مَا فِي الثَّلاثِينَ وَالْمِائَةِ إِلاَّ قَدْ حَزَّ النَّبِيُّ ﷺ لَهُ حُزَّةً مِنْ سَوَادِ بَطْنِهَا إِنْ كَانَ شَاهِدًا أَعْطَاهَا إِيَّاهُ وَإِنْ كَانَ غَائِبًا خَبَأَ لَهُ فَجَعَلَ مِنْهَا قَصْعَتَيْنِ فَأَكَلُوا أَجْمَعُونَ وَشَبِعْنَا فَفَضَلَتِ الْقَصْعَتَانِ فَحَمَلْنَاهُ عَلَى الْبَعِيرِ أَوْ كَمَا قَالَ ❁

& 1168-) Abdurrahman b. Ebî Bekir (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte yüz otuz kişi bulunuyorduk. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizden birinizin yanında yiyecek var mıdır?"*** buyurdu, baktık ki bir kimsenin yanında bir sa' (yaklaşık üç kilo) veya buna yakın bir yiyecek çıktı, hemen hamur yoğruldu sonra uzun boylu saçı dağınık müşrik birisi sürüp geldiği davarla çıkageldi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Satmak için mi yoksa bağışlamak için mi getirdin?"*** buyurdu, o da: "Hayır, bağış değil satmak için" dedi, Rasûlüllah ondan bir koyun satın aldı, hemen kesilip, yüzüldü. Hz. Peygamber (s.a.v.) karaciğerinin kızartılmasını emir buyurdu. Allah'a yemin olsun ki yüz otuz kişiden herbirine; orada bulunuyorsa kendisine vererek, bulunmuyorsa hissesini ayırarak ciğeri bölüp dağıttı, onu iki kaba koydu, herkes yedi, hepimiz doyduk, iki kap (içindeki yemek) arttı, bunun üzerine artanı deveye yükledik." dedi veya benzeri bir söz kullandı.

١١٦٩ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنهما قَالَتْ قَدِمَتْ عَلَيَّ أُمِّي وَهِيَ مُشْرِكَةٌ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَاسْتَفْتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قُلْتُ وَهِيَ رَاغِبَةٌ أَفَأَصِلُ أُمِّي قَالَ نَعَمْ صِلِي أُمَّكِ ❁

& 1169-) Esmâ bintü Ebî Bekir (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde annem müşrik iken (Medine'ye) yanıma geldi ben de Rasûlüllah (s.a.v.)'den görüşünü sordum: "Annem gelmiş beni istiyor, annemle ilgilenebilir miyim" dedim, o da: ***"Tabi, annenle görüşüp ilgilen."*** buyurdu." demiştir.

١١٧٠ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِاللَّهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ أَنَّ بَنِي صُهَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ جُدْعَانَ ادَّعَوْا بَيْتَيْنِ وَحُجْرَةً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَعْطَى ذَلِكَ صُهَيْبًا فَقَالَ مَرْوَانُ مَنْ يَشْهَدُ لَكُمَا عَلَى ذَلِكَ قَالُوا ابْنُ عُمَرَ فَدَعَاهُ فَشَهِدَ لأَعْطَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صُهَيْبًا بَيْتَيْنِ وَحُجْرَةً فَقَضَى مَرْوَانُ بِشَهَادَتِهِ لَهُمْ ❁

1170-) Abdullah b. Ubeydillah b. Ebî Müleyke anlatır. İbni Cudân'ın azat ettiği Suheyb er-Rûmî'nin oğulları iki ev ile bir odayı Rasûlüllah (s.a.v.)'in Suheyb'e verdiğini iddia ettiler. Bunun üzerine (dönemin Medine valisi) Mervân: "Bu konuda size kim şahitlik edebilir?" dedi: "Abdullah b. Ömer" dediler. Mervân, Abdullah b. Ömer'i çağırdı, o da Rasûlüllah (s.a.v.)'in Suheyb'e iki ev ve bir oda verdiğine şahitlik etti." demiştir.

١١٧١ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ قَضَى النَّبِيُّ ﷺ بِالْعُمْرَى أَنَّهَا لِمَنْ وُهِبَتْ لَهُ ❁

& 1171-) Câbir (r.a.): "Hz. Peygamber Umrâ'nın caiz ve bağışlanan kişiye ait olduğuna hükmetti" demiştir.

(**Umrâ:** bir kimsenin, sağ olduğum sürece şu ev, dükkan, tarla vb. senin olsun diye birisine bağışlama yapmasıdır. Bağışlanan öldüğünde mal, bağışlama yapana geri dönerdi. Cahiliye dönemi uygulaması olan umrâyı, İslâm bazı düzenlemeler yaparak muhafaza etmiştir. Söz konusu düzenlemelerden birisi de umrâ olarak verilen bağışın, kendisine bağış yapılan öldükten sonra varislerine de kalmasıdır.)

١١٧٢ عَنْ عَبْدِالْوَاحِدِ بْنِ أَيْمَنَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ رضي الله عنها وَعَلَيْهَا دِرْعُ قِطْرٍ ثَمَنُ خَمْسَةِ دَرَاهِمَ فَقَالَتِ ارْفَعْ بَصَرَكَ إِلَى جَارِيَتِي انْظُرْ إِلَيْهَا فَإِنَّهَا تُزْهَى أَنْ تَلْبَسَهُ فِي الْبَيْتِ وَقَدْ كَانَ لِي مِنْهُنَّ دِرْعٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَمَا كَانَتِ امْرَأَةٌ تُقَيَّنُ بِالْمَدِينَةِ إِلاَّ أَرْسَلَتْ إِلَيَّ تَسْتَعِيرُهُ ❁

1172-) Abdul-Vahid b. Eymen: "Babam Eymen bana şöyle anlattı: "Hz. Âişe (r.a.)'ın yanına girdim, üzerinde kaba yemen bezinden beş dirhemlik bir elbise vardı, bana: "Gözünü cariyeme kaldır da bir bak, o şimdi bu elbiseyi giymekten çekiniyor, halbuki Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde bu elbiselerden benim bir elbisem vardı ki Medine'de gelin olarak süslenen her kadına ödünç verirdim." dedi.

١١٧٣ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ لَمَّا قَدِمَ الْمُهَاجِرُونَ الْمَدِينَةَ مِنْ مَكَّةَ وَلَيْسَ بِأَيْدِيهِمْ يَعْنِي شَيْئًا وَكَانَتِ الأَنْصَارُ أَهْلَ الأَرْضِ وَالْعَقَارِ فَقَاسَمَهُمُ الأَنْصَارُ عَلَى أَنْ يُعْطُوهُمْ ثِمَارَ أَمْوَالِهِمْ كُلَّ عَامٍ وَيَكْفُوهُمُ الْعَمَلَ وَالْمَئُونَةَ وَكَانَتْ أُمُّهُ أُمُّ أَنَسٍ أُمُّ سُلَيْمٍ كَانَتْ أُمَّ عَبْدِاللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ فَكَانَتْ أَعْطَتْ أُمُّ أَنَسٍ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عِذَاقًا فَأَعْطَاهُنَّ النَّبِيُّ ﷺ أُمَّ أَيْمَنَ مَوْلاَتَهُ أُمَّ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ

وعنه رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا فَرَغَ مِنْ قَتْلِ أَهْلِ خَيْبَرَ فَانْصَرَفَ إِلَى الْمَدِينَةِ رَدَّ الْمُهَاجِرُونَ إِلَى الأَنْصَارِ مَنَائِحَهُمِ الَّتِي كَانُوا مَنَحُوهُمْ مِنْ ثِمَارِهِمْ فَرَدَّ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى أُمِّهِ عِذَاقَهَا وَأَعْطَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُمَّ أَيْمَنَ مَكَانَهُنَّ مِنْ حَائِطِهِ ❁

& 1173-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Muhacirler Mekke'den Medine'ye geldiklerinde ellerinde hiçbir şey yoktu, Ensar ise arazi ve emlak sahipleri idi, bu nedenle Ensar her yıl arazilerinin ürününün (yarısını) vermek, ziraat işlerini görmek üzere mülkiyetlerini onlarla bölüştü. -Enes (r.a.)'ın annesi Ümmü Süleym, Ebû Talha'nın oğlu Abdullah'ın da annesi idi.- Bu zaman Enes'in annesi de hurma ağaçlarını Rasûlüllah (s.a.v.)'e vermişti. Hz. Peygamber (s.a.v.) de bunları Üsâme b. Zeyd'in annesi ve azat ettiği Ümmü Eymen'e verdi.

Yine Enes (r.a.)'dan gelen rivayete göre: Hz. Peygamber (s.a.v.) Hayber Savaşı'nı bitirip, Medine'ye döndüğünde Muhacirler, Ensar'ın ürünlerini bağışladıkları mallarını onlara geri verdiler. Hz. Peygamber (s.a.v.) de Enes'in annesine hurma ağaçlarını geri verdi ve bunun yerine bahçesinin bir kısmını Ümmü Eymen'e verdi.

١١٧٤ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَرْبَعُونَ خَصْلَةً أَعْلاَهُنَّ مَنِيحَةُ الْعَنْزِ مَا مِنْ عَامِلٍ يَعْمَلُ بِخَصْلَةٍ مِنْهَا رَجَاءَ ثَوَابِهَا وَتَصْدِيقَ مَوْعُودِهَا إِلاَّ أَدْخَلَهُ اللَّهُ بِهَا الْجَنَّةَ ❁

1174-) Abdullah b. Amr (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kırk özellik vardır ki bunların en üstünü sağmal keçiyi, sütünü sağmaları için emanet vermektir. Sevabını umarak, Allah-'ın bu konudaki vadini tasdik ederek, bu kırk özellikten birisini işleyen kimseyi Allah bu özellik nedeniyle mutlaka cennete koyar."*** buyurdu." demiştir.

(Araplar, bir hayvanı sütünü sağması veya yününden faydalanması gibi benzeri amaçlarla başkasına ödünç verirler, bunada "Menîha (=Bağış)"derlerdi.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الشَّهَادَات

52-) Şahitlik Bölümü

١١٧٥ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ يَجِيءُ أَقْوَامٌ تَسْبِقُ شَهَادَةُ أَحَدِهِمْ يَمِينَهُ وَيَمِينُهُ شَهَادَتَهُ ❁

& 1175-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İnsanların en iyileri benim çağımdakilerdir, sonra onları takip eden çağdır, sonra da öyle topluluklar gelecektir ki bunlardan birinin şahitliği yemini ile, yemini de şahitliği ile yarışacaktır."*** buyurmuştur.

(Sahabe döneminin fazileti için 1251. hadise bakınız. Hadiste yerilmek istenilen, şahitlik ve yeminin o kadar hafife alınacağı bildirilerek adeta yemin ve şahitlik etmek için yarışacaklarına, böylece dini bir temeli olan yemin ve şahitliğin hafife alınacağına işaret edilmiştir.)

١١٧٦ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَلا أُنَبِّئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكَبَائِرِ ثَلاثًا قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الإِشْرَاكُ بِاللَّهِ وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ وَجَلَسَ وَكَانَ مُتَّكِئًا فَقَالَ أَلا وَقَوْلُ الزُّورِ قَالَ فَمَا زَالَ يُكَرِّرُهَا حَتَّى قُلْنَا لَيْتَهُ سَكَتَ ❁

& 1176-) Ebû Bekre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) üç kere: ***"Bakın, büyük günahların en büyüğünü size bildireyim mi?"*** buyurdu. Oradakiler: "Evet bildir, Ey Allah'ın Rasûlü" dediler: ***"Allah'a ortak koşmak, anne ve babaya karşı gelip eziyet vermek."*** buyurdu, bu sırada yaslanıyordu, doğrulup oturdu ve: ***"Bakın, bir de yalan söylemektir."*** buyurdu ve sürekli bu sözü tekrar edip durdu, o derece ki sonunda 'keşke sussa' dedik." demiştir.

(Hadislerde değişik şekilde büyük günahlardan söz edilir. Bunların bir kısmı 1199. ve 2005. hadislerde anlatılmıştır. Ashabın Hz. Peygamber (s.a.v.) için 'keşke susa' diye temenni etmesi, Efendimiz (a.s.)'ın bu büyük günahları anlatırken etkilenip üzülmesi nedeniyle sonunda ağır bir vahiy gelir endişesinden olabilir. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de **«Allah'ın Resulünü üzüp incitenlere acıklı bir azap vardır...»** (Tevbe: 61) buyurulmaktadır.)

١١٧٧ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ سَمِعَ النَّبِيُّ ﷺ رَجُلاً يَقْرَأُ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ رَحِمَهُ اللَّهُ لَقَدْ أَذْكَرَنِي كَذَا وَكَذَا آيَةً أَسْقَطْتُهُنَّ مِنْ سُورَةِ كَذَا وَكَذَا ❁

وعنها رضي الله عنها فِي رِوَايَةٍ قَالَتْ تَهَجَّدَ النَّبِيُّ ﷺ فِي بَيْتِي فَسَمِعَ صَوْتَ عَبَّادٍ يُصَلِّي فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ يَا عَائِشَةُ أَصَوْتُ عَبَّادٍ هَذَا قُلْتُ نَعَمْ قَالَ اللَّهُمَّ ارْحَمْ عَبَّادًا ❁

& 1177-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) mescidde Kur'ân okuyan bir kimseyi duydu ve: ***"Allah, ona merhamet eylesin, muhakkak ki o bana şu şu sureden unuttuğum, şu şu ayetleri hatırlattı."*** dedi.

Yine Hz. Âişe (r.a.)'dan gelen diğer bir rivayette ise şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.) benim evimde Teheccüd Namazına kalktı, bu sırada mescidde namaz kılan Abbâd b. Bişr'in sesini duydu: ***"Ey***

Âişe bu, Abbâd'ın sesi midir?" buyurdu, ben de: "Evet" dedim: ***"Allah'ım, Abbâd'a merhamet eyle."*** buyurdu.

("Allah, ona merhamet eylesin, muhakkak ki o bana şu, şu sureden unuttuğum şu, şu ayetleri hatırlattı." ifadesi için 1713 ve 2214. hadisin açıklamasına bakınız.)

١١٧٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ سَفَرًا أَقْرَعَ بَيْنَ أَزْوَاجِهِ فَأَيَّتُهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا خَرَجَ بِهَا مَعَهُ فَأَقْرَعَ بَيْنَنَا فِي غَزَاةٍ غَزَاهَا فَخَرَجَ سَهْمِي فَخَرَجْتُ مَعَهُ بَعْدَ مَا أُنْزِلَ الْحِجَابُ فَأَنَا أُحْمَلُ فِي هَوْدَجٍ وَأُنْزَلُ فِيهِ فَسِرْنَا حَتَّى إِذَا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ غَزْوَتِهِ تِلْكَ وَقَفَلَ وَدَنَوْنَا مِنَ الْمَدِينَةِ آذَنَ لَيْلَةً بِالرَّحِيلِ فَقُمْتُ حِينَ آذَنُوا بِالرَّحِيلِ فَمَشَيْتُ حَتَّى جَاوَزْتُ الْجَيْشَ فَلَمَّا قَضَيْتُ شَأْنِي أَقْبَلْتُ إِلَى الرَّحْلِ فَلَمَسْتُ صَدْرِي فَإِذَا عِقْدٌ لِي مِنْ جَزْعِ أَظْفَارٍ قَدِ انْقَطَعَ فَرَجَعْتُ فَالْتَمَسْتُ عِقْدِي فَحَبَسَنِي ابْتِغَاؤُهُ فَأَقْبَلَ الَّذِينَ يَرْحَلُونَ لِي فَاحْتَمَلُوا هَوْدَجِي فَرَحَلُوهُ عَلَى بَعِيرِي الَّذِي كُنْتُ أَرْكَبُ وَهُمْ يَحْسِبُونَ أَنِّي فِيهِ وَكَانَ النِّسَاءُ إِذْ ذَاكَ خِفَافًا لَمْ يَثْقُلْنَ وَلَمْ يَغْشَهُنَّ اللَّحْمُ وَإِنَّمَا يَأْكُلْنَ الْعُلْقَةَ مِنَ الطَّعَامِ فَلَمْ يَسْتَنْكِرِ الْقَوْمُ حِينَ رَفَعُوهُ ثِقَلَ الْهَوْدَجِ فَاحْتَمَلُوهُ وَكُنْتُ جَارِيَةً حَدِيثَةَ السِّنِّ فَبَعَثُوا الْجَمَلَ وَسَارُوا فَوَجَدْتُ عِقْدِي بَعْدَ مَا اسْتَمَرَّ الْجَيْشُ فَجِئْتُ مَنْزِلَهُمْ وَلَيْسَ فِيهِ أَحَدٌ فَأَمَمْتُ مَنْزِلِي الَّذِي كُنْتُ بِهِ فَظَنَنْتُ أَنَّهُمْ سَيَفْقِدُونَنِي فَيَرْجِعُونَ إِلَيَّ فَبَيْنَا أَنَا جَالِسَةٌ غَلَبَتْنِي عَيْنَايَ فَنِمْتُ وَكَانَ صَفْوَانُ بْنُ الْمُعَطَّلِ السُّلَمِيُّ ثُمَّ الذَّكْوَانِيُّ مِنْ وَرَاءِ الْجَيْشِ فَأَصْبَحَ عِنْدَ مَنْزِلِي فَرَأَى سَوَادَ إِنْسَانٍ نَائِمٍ فَأَتَانِي وَكَانَ يَرَانِي قَبْلَ الْحِجَابِ فَاسْتَيْقَظْتُ بِاسْتِرْجَاعِهِ حِينَ أَنَاخَ رَاحِلَتَهُ فَوَطِئَ يَدَهَا فَرَكِبْتُهَا فَانْطَلَقَ يَقُودُ بِي الرَّاحِلَةَ حَتَّى أَتَيْنَا الْجَيْشَ بَعْدَ مَا نَزَلُوا مُعَرِّسِينَ فِي نَحْرِ الظَّهِيرَةِ فَهَلَكَ مَنْ هَلَكَ وَكَانَ الَّذِي تَوَلَّى الإِفْكَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ ابْنُ سَلُولَ فَقَدِمْنَا الْمَدِينَةَ فَاشْتَكَيْتُ بِهَا شَهْرًا وَالنَّاسُ يُفِيضُونَ مِنْ قَوْلِ أَصْحَابِ الإِفْكِ وَيَرِيبُنِي فِي وَجَعِي أَنِّي لا أَرَى مِنَ النَّبِيِّ ﷺ اللُّطْفَ الَّذِي كُنْتُ أَرَى مِنْهُ حِينَ أَمْرَضُ إِنَّمَا يَدْخُلُ فَيُسَلِّمُ ثُمَّ يَقُولُ كَيْفَ تِيكُمْ لا أَشْعُرُ بِشَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ حَتَّى نَقَهْتُ فَخَرَجْتُ أَنَا وَأُمُّ مِسْطَحٍ قِبَلَ الْمَنَاصِعِ مُتَبَرَّزُنَا لا نَخْرُجُ إِلاَّ لَيْلاً إِلَى لَيْلٍ وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ نَتَّخِذَ الْكُنُفَ قَرِيبًا مِنْ بُيُوتِنَا وَأَمْرُنَا أَمْرُ الْعَرَبِ الأُوَلِ فِي الْبَرِّيَّةِ أَوْ فِي التَّنَزُّهِ فَأَقْبَلْتُ أَنَا وَأُمُّ مِسْطَحٍ بِنْتُ أَبِي رُهْمٍ نَمْشِي فَعَثَرَتْ فِي مِرْطِهَا فَقَالَتْ تَعِسَ مِسْطَحٌ فَقُلْتُ لَهَا بِئْسَ مَا قُلْتِ أَتَسُبِّينَ رَجُلاً شَهِدَ بَدْرًا فَقَالَتْ يَا هَنْتَاهْ أَلَمْ تَسْمَعِي مَا قَالُوا فَأَخْبَرَتْنِي بِقَوْلِ أَهْلِ الإِفْكِ فَازْدَدْتُ مَرَضًا عَلَى مَرَضِي فَلَمَّا رَجَعْتُ إِلَى بَيْتِي دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَسَلَّمَ فَقَالَ كَيْفَ تِيكُمْ فَقُلْتُ ائْذَنْ لِي إِلَى أَبَوَيَّ قَالَتْ وَأَنَا حِينَئِذٍ أُرِيدُ أَنْ أَسْتَيْقِنَ الْخَبَرَ مِنْ قِبَلِهِمَا فَأَذِنَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَتَيْتُ أَبَوَيَّ فَقُلْتُ لأُمِّي مَا يَتَحَدَّثُ بِهِ النَّاسُ فَقَالَتْ يَا بُنَيَّةُ هَوِّنِي عَلَى نَفْسِكِ الشَّأْنَ فَوَاللَّهِ لَقَلَّمَا كَانَتِ امْرَأَةٌ قَطُّ وَضِيئَةً عِنْدَ رَجُلٍ يُحِبُّهَا وَلَهَا ضَرَائِرُ إِلاَّ أَكْثَرْنَ عَلَيْهَا فَقُلْتُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَلَقَدْ يَتَحَدَّثُ النَّاسُ بِهَذَا قَالَتْ فَبِتُّ تِلْكَ اللَّيْلَةَ حَتَّى أَصْبَحْتُ لا يَرْقَأُ لِي دَمْعٌ وَلا أَكْتَحِلُ بِنَوْمٍ ثُمَّ أَصْبَحْتُ فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَأُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ حِينَ اسْتَلْبَثَ الْوَحْيُ يَسْتَشِيرُهُمَا فِي فِرَاقِ أَهْلِهِ فَأَمَّا أُسَامَةُ فَأَشَارَ عَلَيْهِ بِالَّذِي يَعْلَمُ فِي نَفْسِهِ مِنَ الْوُدِّ لَهُمْ فَقَالَ أُسَامَةُ أَهْلُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلا نَعْلَمُ وَاللَّهِ إِلاَّ خَيْرًا وَأَمَّا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَمْ يُضَيِّقِ اللَّهُ عَلَيْكَ وَالنِّسَاءُ سِوَاهَا كَثِيرٌ وَسَلِ الْجَارِيَةَ تَصْدُقْكَ فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَرِيرَةَ فَقَالَ يَا بَرِيرَةُ هَلْ رَأَيْتِ فِيهَا شَيْئًا يَرِيبُكِ فَقَالَتْ

بَرِيرَةُ لا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنْ رَأَيْتُ مِنْهَا أَمْرًا أَغْمِصُهُ عَلَيْهَا قَطُّ أَكْثَرَ مِنْ أَنَّهَا جَارِيَةٌ حَدِيثَةُ السِّنِّ تَنَامُ عَنِ الْعَجِينِ فَتَأْتِي الدَّاجِنُ فَتَأْكُلُهُ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ يَوْمِهِ فَاسْتَعْذَرَ مِنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ ابْنِ سَلُولَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ يَعْذِرُنِي مِنْ رَجُلٍ بَلَغَنِي أَذَاهُ فِي أَهْلِي فَوَاللَّهِ مَا عَلِمْتُ عَلَى أَهْلِي إِلاَّ خَيْرًا وَقَدْ ذَكَرُوا رَجُلاً مَا عَلِمْتُ عَلَيْهِ إِلاَّ خَيْرًا وَمَا كَانَ يَدْخُلُ عَلَى أَهْلِي إِلاَّ مَعِي فَقَامَ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا وَاللَّهِ أَعْذِرُكَ مِنْهُ إِنْ كَانَ مِنَ الأَوْسِ ضَرَبْنَا عُنُقَهُ وَإِنْ كَانَ مِنْ إِخْوَانِنَا مِنَ الْخَزْرَجِ أَمَرْتَنَا فَفَعَلْنَا فِيهِ أَمْرَكَ فَقَامَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ وَهُوَ سَيِّدُ الْخَزْرَجِ وَكَانَ قَبْلَ ذَلِكَ رَجُلاً صَالِحًا وَلَكِنِ احْتَمَلَتْهُ الْحَمِيَّةُ فَقَالَ كَذَبْتَ لَعَمْرُ اللَّهِ لا تَقْتُلُهُ وَلا تَقْدِرُ عَلَى ذَلِكَ فَقَامَ أُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ فَقَالَ كَذَبْتَ لَعَمْرُ اللَّهِ وَاللَّهِ لَنَقْتُلَنَّهُ فَإِنَّكَ مُنَافِقٌ تُجَادِلُ عَنِ الْمُنَافِقِينَ فَثَارَ الْحَيَّانِ الأَوْسُ وَالْخَزْرَجُ حَتَّى هَمُّوا وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ فَنَزَلَ فَخَفَّضَهُمْ حَتَّى سَكَتُوا وَسَكَتَ وَبَكَيْتُ يَوْمِي لا يَرْقَأُ لِي دَمْعٌ وَلا أَكْتَحِلُ بِنَوْمٍ فَأَصْبَحَ عِنْدِي أَبَوَايَ وَقَدْ بَكَيْتُ لَيْلَتَيْنِ وَيَوْمًا حَتَّى أَظُنُّ أَنَّ الْبُكَاءَ فَالِقٌ كَبِدِي قَالَتْ فَبَيْنَا هُمَا جَالِسَانِ عِنْدِي وَأَنَا أَبْكِي إِذِ اسْتَأْذَنَتِ امْرَأَةٌ مِنَ الأَنْصَارِ فَأَذِنْتُ لَهَا فَجَلَسَتْ تَبْكِي مَعِي فَبَيْنَا نَحْنُ كَذَلِكَ إِذْ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَجَلَسَ وَلَمْ يَجْلِسْ عِنْدِي مِنْ يَوْمِ قِيلَ فِيَّ مَا قِيلَ قَبْلَهَا وَقَدْ مَكَثَ شَهْرًا لا يُوحَى إِلَيْهِ فِي شَأْنِي شَيْءٌ قَالَتْ فَتَشَهَّدَ ثُمَّ قَالَ يَا عَائِشَةُ فَإِنَّهُ بَلَغَنِي عَنْكِ كَذَا وَكَذَا فَإِنْ كُنْتِ بَرِيئَةً فَسَيُبَرِّئُكِ اللَّهُ وَإِنْ كُنْتِ أَلْمَمْتِ بِذَنْبٍ فَاسْتَغْفِرِي اللَّهَ وَتُوبِي إِلَيْهِ فَإِنَّ الْعَبْدَ إِذَا اعْتَرَفَ بِذَنْبِهِ ثُمَّ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَقَالَتَهُ قَلَصَ دَمْعِي حَتَّى مَا أُحِسُّ مِنْهُ قَطْرَةً وَقُلْتُ لأَبِي أَجِبْ عَنِّي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَاللَّهِ مَا أَدْرِي مَا أَقُولُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ لأُمِّي أَجِيبِي عَنِّي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِيمَا قَالَ قَالَتْ وَاللَّهِ مَا أَدْرِي مَا أَقُولُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَتْ وَأَنَا جَارِيَةٌ حَدِيثَةُ السِّنِّ لا أَقْرَأُ كَثِيرًا مِنَ الْقُرْآنِ فَقُلْتُ إِنِّي وَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّكُمْ سَمِعْتُمْ مَا يَتَحَدَّثُ بِهِ النَّاسُ وَوَقَرَ فِي أَنْفُسِكُمْ وَصَدَّقْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ قُلْتُ لَكُمْ إِنِّي بَرِيئَةٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنِّي لَبَرِيئَةٌ لا تُصَدِّقُونِي بِذَلِكَ وَلَئِنِ اعْتَرَفْتُ لَكُمْ بِأَمْرٍ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَنِّي بَرِيئَةٌ لَتُصَدِّقُنِّي وَاللَّهِ مَا أَجِدُ لِي وَلَكُمْ مَثَلاً إِلاَّ أَبَا يُوسُفَ إِذْ قَالَ ﴿فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ﴾ ثُمَّ تَحَوَّلْتُ عَلَى فِرَاشِي وَأَنَا أَرْجُو أَنْ يُبَرِّئَنِي اللَّهُ وَلَكِنْ وَاللَّهِ مَا ظَنَنْتُ أَنْ يُنْزِلَ فِي شَأْنِي وَحْيًا وَلأَنَا أَحْقَرُ فِي نَفْسِي مِنْ أَنْ يُتَكَلَّمَ بِالْقُرْآنِ فِي أَمْرِي وَلَكِنِّي كُنْتُ أَرْجُو أَنْ يَرَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي النَّوْمِ رُؤْيَا يُبَرِّئُنِي اللَّهُ فَوَاللَّهِ مَا رَامَ مَجْلِسَهُ وَلا خَرَجَ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ حَتَّى أُنْزِلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فَأَخَذَهُ مَا كَانَ يَأْخُذُهُ مِنَ الْبُرَحَاءِ حَتَّى إِنَّهُ لَيَتَحَدَّرُ مِنْهُ مِثْلُ الْجُمَانِ مِنَ الْعَرَقِ فِي يَوْمٍ شَاتٍ فَلَمَّا سُرِّيَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يَضْحَكُ فَكَانَ أَوَّلَ كَلِمَةٍ تَكَلَّمَ بِهَا أَنْ قَالَ لِي يَا عَائِشَةُ احْمَدِي اللَّهَ فَقَدْ بَرَّأَكِ اللَّهُ فَقَالَتْ لِي أُمِّي قُومِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ لا وَاللَّهِ لا أَقُومُ إِلَيْهِ وَلا أَحْمَدُ إِلاَّ اللَّهَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ﴾ الآيَاتِ فَلَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ هَذَا فِي بَرَاءَتِي قَالَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ رضي الله عنه وَكَانَ يُنْفِقُ عَلَى مِسْطَحِ بْنِ أُثَاثَةَ لِقَرَابَتِهِ مِنْهُ وَاللَّهِ لا أُنْفِقُ عَلَى مِسْطَحٍ شَيْئًا أَبَدًا بَعْدَ مَا قَالَ لِعَائِشَةَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿وَلا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ بَلَى وَاللَّهِ إِنِّي لأُحِبُّ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لِي فَرَجَعَ إِلَى مِسْطَحٍ الَّذِي كَانَ يُجْرِي عَلَيْهِ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسْأَلُ

زَيْنَبَ بِنْتَ جَحْشٍ عَنْ أَمْرِي فَقَالَ يَا زَيْنَبُ مَا عَلِمْتِ مَا رَأَيْتِ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَحْمِي سَمْعِي وَبَصَرِي وَاللَّهِ مَا عَلِمْتُ عَلَيْهَا إِلاَّ خَيْرًا قَالَتْ وَهِيَ الَّتِي كَانَتْ تُسَامِينِي فَعَصَمَهَا اللَّهُ بِالْوَرَعِ ❁

Hz. Âişe (r.a.)'a İftira Atma Hadisesi (İfk)

& 1178-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) sefere çıkacağı zaman hanımları arasında kur'a çeker hangisine çıkarsa onunla birlikte sefere çıkardı. Hicap (Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarının perde gerisinde durmaları) emri indirildikten sonra çıktığı gazalardan birisinde aramızda kur'a çekti, bana çıktı, kendisiyle birlikte ben sefere çıktım. Ben hevdeç içerisinde taşınıyor ve onun içerisinde konaklıyordum. Yürümeye koyulduk, sonunda Rasûlüllah (s.a.v.) bu gazasını bitirip geri dönerken Medine'ye yaklaştığında (istirahattan sonra) gece, hareket etmelerini bildirdi. Hareket bildirildiğinde ben ayağa kalkıp (tuvalet için) ordudan ayrılacak derecede yürüdüm. İşimi bitirdikten sonra kervana geldim, elimi göğsüme dokundum, baksam ki Yemen boncuğundan olan gerdanlığım kopmuş hemen dönüp gerdanlığımı aradım, arama işi beni (geciktirip) alıkoydu. Beni taşımakla görevli olanlar da gelip bindiğim hevdeci deveye yüklediler. Beni içerisinde sanıyorlardı, o zaman da kadınlar şişman değil hafif kilolu idiler, et bürümezdi, sadece açlığı giderecek kadar yemek yerlerdi. Bu nedenle görevliler kaldırıp yüklediklerinde hevdecin ağırlığında farklılık hissetmediler, ben de o zaman yaşı küçük genç bir kadındım, deveyi kaldırıp yürüdüler. Ordu hareket ettikten sonra gerdanlığımı buldum, konakladığımız yere geldim, burada kimse yoktu. Ben, onların beni yoklayıp geri döneceklerini zannederek yerimde kalarak bekledim, bu şekilde otururken uyku bastı uyuyuverdim. Safvân b. el-Muattıl es-Sülemî ordunun arkasını toparladı, sabahleyin benim konakladığım yere geldi, uyuyan bir insan karaltısı gördü ve yanıma geldi. Kendisi hicap emrinden önce beni görmüştü: "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi Râciûn" demesiyle uyandım. Devesini çökertip ön ayaklarına bastı, ben de deveye bindim o da deveyi çekerek beni götürdü, sonunda gecelemek için konaklayan orduya öğle sıcağında ulaştık. Bunun üzerine kendilerini (dedikoduyla) helâk edenler helâk oldu, iftiranın en büyüğünü üstlenen ise Abdullah b. Übey b. Selûl'dü. Medine'ye geldik, bir ay hastalandım, iftiracılar dedikodularını yayıp ortalığı kaynatıyorlardı. Hastalığımda beni kuşkulandıran sadece, benim Rasûlüllah (s.a.v.)'den hastalandığımda (daha önce) gördüğüm inceliği göremememem olmuştur. Sadece eve girip selâm vererek: ***"Nasılsınız?"*** diyordu. Bu konuda hiçbir şeyden haberim yoktu, nihayet iyileşme devresine girdiğimde Mistah'ın annesiyle helamız olan 'Menâsı' tarafına çıktık. Bu hadise, helâları evimizin yakınına almadan önce olduğundan helaya yalnız geceden geceye çıkıyorduk adetimiz çöldeki eski Arapların âdeti gibiydi. Ben, Mistah'ın annesi bintü Ebî Ruhm ile çıktım, yürüyorduk, Mistah'ın annesinin ayağı dış elbisesine bastı, tökezledi ve hemen: "Kahrolası Mistah" dedi. (Arapların tehlike anında gayri ihtiyarî ağızlarından çıkan söz düşmanına helâk bedduasıdır, bu anda düşmanının adını söyleyerek beddua ederlerdi.) Bu nedenle ben: "Ne kötü bir söz söyledin, Bedir Savaşı'na katılan bir kimseye kötü söz söylenir mi?" dedim. O da: "Hele şuna bak, dedikoduları duymadın mı?" dedi ve iftiracıların sözlerini bana anlattı, bu sebeple hastalığıma bir hastalık daha ilave etti, evime döndüğümde Rasûlüllah (s.a.v.) yanıma girip selâm verdi: ***"Nasılsınız?"*** dedi, hakkımdaki dedikoduların aslını kendilerinden öğrenmek isteyerek: "Anne ve babamın yanında kalmam için bana izin ver." dedim, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) bana izin verdi, ben de anne ve babamın yanına gittim ve anneme: "Halk benimle ilgili ne konuşuyor?" dedim, o da: "Yavrucağızım kendini yorma sakin ol, vallahi kendisini seven bir kimsenin yanında pek çok ortağı olan güzel bir kadının, aleyhinde dedikoduların çoğaltılmadığı çok azdır." dedi, ben şaşkınlıktan: "Sübhânellah! demek halk böyle konuşuyor ha!" dedim, sabaha kadar o geceyi uykusuz ve ağlayarak geçirdim. Sabah olduğunda Rasûlüllah (s.a.v.) Ali b. Ebî Talib ile Üsâme b. Zeyd'i çağırdı. Bu konuda vahiy biraz geciktiğinden ikisi ile hanımından ayrılıp-ayrılmama hususunu görüştü. Üsâme, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e onlar için gönlündeki sevgi ve güvene işaret etti ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, senin ailen hakkında iyilik ve hayırdan başka bir şey bilmiyoruz." dedi. Ali b. Ebî Talib ise: "Ey Allah'ın Rasûlü, Allah sana sınırı daraltmamıştır, onun dışında da kadın çoktur, fakat Âişe'nin cariyesine de sor, o sana doğruyu söyler." dedi, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) Berîre'yi çağırdı: ***"Ey Berîre,***

Âişe'de seni şüpheye düşürecek bir husus gördün mü?" dedi. Berîre de: "Seni hakikat üzere Peygamber gönderene yemin olsun ki, hayır görmedim. Onda görebileceğim en büyük kusur yaşının çok genç olmasıdır, hamur yoğururken uyur, bu sırada evin besi koyunu gelip hamuru yerdi." dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) o gün kalkıp hutbe verdi, Abdullah b. Übey b. Selül'den dolayı destek istedi: ***"Ailem hakkındaki eziyeti bana ulaşan kimseden dolayı kim bana destek olur? Vallahi ben ailem hakkında hayır ve iyilikten başka bir şey bilmedim, bir kimseyi de dillerine doladılar, onun hakkında da hayır ve iyilikten başka bir şey bilmedim, o kimse evime de sadece benimle birlikte girerdi."*** dedi. Bunun üzerine Sa'd b. Muâz ayağa kalktı: "Ey Allah'ın Rasûlü, vallahi ondan dolayı ben sana destek olurum, eğer bu kimse Evs kabilesinden ise boynunu vururuz, eğer kardeşlerimizden Hazrec kabilesinden ise onun hakkında sen bize ne emredersen emrini yerine getiririz." dedi. Arkasından Hazrec kabilesinin Reisi Sa'd b. Ubâde ayağa kalktı, kendisi bu olaydan önce iyi bir kimse idi, ancak bu sefer kabilecilik duygusu ağır bastı: "Doğru söylemedin. Allah'a yemin olsun ki, sen onu öldüremezsin, buna da gücün yetmez." dedi, arkasından Üseyd b. Hudayr ayağa kalktı: "Sen doğru söylemedin, Allah'a yemin olsun ki onu elbette öldürürüz. Şüphesiz sen münafıksın ki münafıkları savunuyorsun." dedi, akabinde iki kabile Evs ve Hazrec ayaklandı, neredeyse kavgaya tutuşacaklardı. Rasûlüllah (s.a.v.) minberde idi, hemen inip onları yatıştırdı, sonunda sustular. Hz. Peygamber (s.a.v.) de sustu. Ben ise o gün sürekli ağladım, ne gözümün yaşı dindi ne de gözüme uyku girdi. Anne ve babam yanımda sabahladı bir gün iki gece ağladım, öyleki ağlamak ciğerimi parçalayacaktı. Onlar benim yanımda ve ben ağlarken birden Ensâr'dan bir kadın izin istedi, ben de kendisine izin verdim, oturdu ve benimle ağlıyordu. Biz bu halde iken Rasûlüllah (s.a.v.) girdi ve oturdu, halbuki hakkımda dedikodu yapıldığı günden bu yana yanımda oturmamıştı. Bir ay bekledi, kendisine benim hakkımda vahiy gelmiyordu, şahadet getirdi ve: ***"Ey Âişe, senin hakkında bana şöyle şöyle şeyler ulaştı. Eğer sen suçsuz isen, Allah seni temize çıkaracaktır. Eğer bir günaha düştün ise Allah'tan bağışlama dile ve tevbe et. Çünkü kul günahını itiraf eder, sonra tevbe ederse Allah tevbesini kabul eder."*** buyurdu. Rasûlüllah (s.a.v.) konuşmasını bitirdiğinde gözümün yaşı kurudu, öyle ki bir damla bile bulamıyordum. Babama: "Benim hakkımda Rasûlüllah (s.a.v.)'e sen cevap ver" dedim, o da: "Vallahi Rasûlüllah (s.a.v.)'e ne diyeceğimi bilemiyorum." dedi. Anneme: "Benim hakkımda söylediklerine Rasûlüllah (s.a.v.)'e sen cevap ver" dedim, o da: "Vallahi Rasûlüllah (s.a.v.)'e ne diyeceğimi bilemiyorum." dedi. Ben yaşı çok genç birisi idim, Kur'ân'dan çokça okuyamadığım halde: "Vallahi sizin halkın konuştuklarını duyduğunuzu ve bunun içinize işlediğini anladım, şu halde Allah benim suçsuz olduğumu bildiği halde size suçsuz olduğumu söylesem, beni bu konuda tasdik etmezsiniz. Allah benim suçsuz olduğumu bildiği halde size bunu yaptım diye itiraf etsem beni tasdik edersiniz. Allah'a yemin olsun ki benim hakkımda size verebileceğim bir tek örnek Yusuf Peygamber'in babasının: **«Artık bize düşen güzelce sabretmektir. Sizin belirttiklerinize karşı yardımcım Allah'tır...»** (Yusuf: 18) şeklindeki sözüdür." dedim ve yatağıma geçtim. Allah'ın beni temize çıkaracağını umuyordum, ama hakkımda vahiy indireceğini hiç tahmin etmiyordum. Kendimce ben hakkında Kur'ân'la konuşulan olmaktan daha aşağıyım bunun için ben, Rasûlüllah (s.a.v.)'in uykuda iken, Allah'ın beni temize çıkardığı bir rüya görmesini umuyordum. Allah'a yemin olsun ki Rasûlüllah yerinden ayrılmamış, evde bulunanlardan hiçbiri dışarı çıkmamıştı ki kendisine vahiy indirildi. Kendisini vahyin sıkıntı ve şiddeti sardı, öyleki kış günlerinde inci tanesi gibi ter boşaldı. Vahiy hali Rasûlüllah (s.a.v.)'den geçtiğinde sevincinden gülüyordu. Kendisinin konuştuğu ilk söz bana: ***"Ey Âişe, Allah'a şükret, Allah seni temize çıkarmıştır."*** demesi oldu. Hemen annem bana: "Kalk, Rasûlüllah (s.a.v.)'e teşekkür et." dedi, ben: "Hayır, vallahi ona kalkmam, ben, Allah'tan başkasına hamdetmem." dedim. Allah: **«İftirayı getirenler sizden bir kısım topluluktur. Onun sizin için kötü olduğunu zannetmeyiniz, bilakis o sizin için iyi olmuştur. Onlardan herkese kazandığı günah vardır. Onlardan günahın büyüğünü üstlenen kimseye büyük bir azab vardır. Onu duyduğunuzda erkek ve kadın mü'minler içlerinden iyi zanda bulunsalar da bu apaçık bir iftiradır deseler olmaz mıydı...»** (Nûr: 11-12) diye başlayıp devam eden

ayeti indirdiğinde bu benim suçsuz olduğumun belgesi oldu. Ebû Bekir Sıddık, akrabası Mistah b. Üsâse'ye yardım ederdi, bu olaydan sonra: "Vallahi, Âişe hakkında söylediklerinden sonra Mistah'a asla bir şey vermeyeceğim." dedi. Bunun üzerine Allah: «**Sizden fazilet ve servet sahibi olanlar akrabalarına, yoksullara, Allah yolunda hicret edenlere** (sadaka) **vermeyeceklerine yemin etmesinler. Bağışlasınlar, vazgeçsinler. Allah'ın sizi bağışlamasını istemez misiniz. Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir.**» (Nûr: 22) ayetini indirdi. Bunun üzerine Ebû Bekir: "Evet isteriz, vallahi ben, Allah'ın beni bağışlamasını elbette isterim." dedi ve yardım yaptığı Mistah'a tekrar yardım yapmaya başladı.

Rasûlüllah (s.a.v.) Zeyneb bintü Cahş'a da benim hakkımda sorular soruyor idi: ***"Ey Zeyneb, sen ne gördün, ne öğrendin?"*** dedi. O da: "Ey Allah'ın Rasûlü, ben gözümü ve kulağımı korurum, vallahi onun hakkında hayır ve iyilikten başka bir şey bilmedim." dedi. Âişe (r.a.): "Aslında Zeyneb, benimle rekabet eden birisi idi ama Allah onu takvası nedeniyle bir hataya düşmekten korudu." demiştir.

١١٧٩ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه قَالَ أَثْنَى رَجُلٌ عَلَى رَجُلٍ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ وَيْلَكَ قَطَعْتَ عُنُقَ صَاحِبِكَ قَطَعْتَ عُنُقَ صَاحِبِكَ مِرَارًا ثُمَّ قَالَ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَادِحًا أَخَاهُ لا مَحَالَةَ فَلْيَقُلْ أَحْسِبُ فُلانًا وَاللَّهُ حَسِيبُهُ وَلا أُزَكِّي عَلَى اللَّهِ أَحَدًا أَحْسِبُهُ كَذَا وَكَذَا إِنْ كَانَ يَعْلَمُ ذَلِكَ مِنْهُ ❁

& 1179-) Ebû Bekre (r.a.): "Bir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında diğer bir kimseyi övmüştü, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) defalarca: ***"Yazık ettin, arkadaşının boynunu vurdun, arkadaşının boynunu vurdun."*** buyurdu, arkasından: ***"Sizden biriniz mutlaka kardeşini övecekse ve bu kimseyi öyle biliyorsa: "Falan kimseyi şöyle sanmaktayım ama onun hesabını görecek olan Allah'tır. Ben, Allah'a karşı kimseyi temize çıkaramam." desin."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 2030. hadis alarak gelecektir. Bu hadisin açıklamasına bakınız.)

١١٨٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَرَضَهُ يَوْمَ أُحُدٍ وَهُوَ ابْنُ أَرْبَعَ عَشْرَةَ سَنَةً فَلَمْ يُجِزْنِي ثُمَّ عَرَضَنِي يَوْمَ الْخَنْدَقِ وَأَنَا ابْنُ خَمْسَ عَشْرَةَ سَنَةً فَأَجَازَنِي ❁

& 1180-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Uhud Savaşı'nda Rasûlüllah (s.a.v.) kendisini gözden geçirdi -bu sırada on dört yaşında idi- sonra da savaşa katılmasına izin vermedi. Daha sonra Hendek Savaşı'nda beni gözden geçirdi -bu sırada, on beş yaşımda idim- bu sefer savaşa katılmam için bana izin verdi.

(Hadisin bu bölümde getirilmesinin nedeni, Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın on beş yaşında savaşa katılmasıdır. İmam Buhârî'ye göre bu yaş şahitlikte bulunabilecek bir kimsede aranacak yaş şartı için bir değer ölçüsüdür.)

١١٨١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ عَرَضَ عَلَى قَوْمٍ الْيَمِينَ فَأَسْرَعُوا فَأَمَرَ أَنْ يُسْهَمَ بَيْنَهُمْ فِي الْيَمِينِ أَيُّهُمْ يَحْلِفُ ❁

1181-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan: Hz. Peygamber (s.a.v.) bir topluluğa yemin etmelerini istedi, onlar da topluca yemin etmeye koştular, bunun üzerine kimin (ilk önce) yemin edeceğine dair aralarında kur'a çekmelerini emretmiştir.

١١٨٢ عَنْ عبدالله ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ كَانَ حَالِفًا فَلْيَحْلِفْ بِاللَّهِ أَوْ لِيَصْمُتْ ❁

{&} 1182-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim yemin edecekse Allah'ın adıyla yemin etsin ya da sükût etsin."*** buyurmuştur.

(Bu konuyla ilgili olarak hadisin bir benzeri olan 1576. ile 1780. hadise bakınız.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الصُّلْحِ

53-) Anlaşmazlıkların Giderilmesi (Sulh) Bölümü

١١٨٣ عَنْ أُمِّ كُلْثُومٍ بِنْتِ عُقْبَةَ رضي الله عنها أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِي يُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ فَيَنْمِي خَيْرًا أَوْ يَقُولُ خَيْرًا ❁

& 1183-) Ümmü Gülsûm b. Ukbe (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işitmiştir: ***"İyilik kasdıyla bir sözü birisine isnad edip veya iyilik kasdiyle bir söz söyleyip de insanların arasını düzelten kimse yalancı değildir."***

(Bir sözü birisine isnad etmek, iki kişinin arasını düzeltmek amacıyla belki de söylemediği bir sözü söyledi diyerek dargın olduğu kimsenin gönlünü kazanıp kalbini ısındırmak için yalan söylemek veya iyi yönde söylediği küçük bir sözü ilaveler yaparak iyi yönde büyütüp abartarak söylemek şeklinde yorumlanmıştır.

Yalan en büyük günahlardandır. Ancak üç konuda yalana izin verilmiştir. 1-) Savaşta düşmana karşı, 2-) İki kişinin arasını bulmak için, 3-) Eşlerin birbirlerinin gönlünü kazanmaları için. Bu konuda Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Yalan ancak üç konuda helâl olur. Savaşta, insanların arasını düzeltmede, erkeğin*** (gönlünü almak için) ***hanımına yaptığı konuşması ile hanımın*** (beyinin gönlünü almak için) ***yaptığı konuşmasında"*** Tirmizî, Birr: 26)

١١٨٤ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه أَنَّ أَهْلَ قُبَاءٍ اقْتَتَلُوا حَتَّى تَرَامَوْا بِالْحِجَارَةِ فَأُخْبِرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِذَلِكَ فَقَالَ اذْهَبُوا بِنَا نُصْلِحُ بَيْنَهُمْ ❁

1184-) Sehl b. Sa'd (r.a.): "Kubâlılar, birbirlerine taş atacak derecede kavga ettiler, bu durum Rasûlüllah (s.a.v.)'e bildirildi, o da: ***"Haydi gidip aralarını bulalım."*** buyurdu.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كُلُّ سُلَامَى مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلَّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ يَعْدِلُ بَيْنَ الاثْنَيْنِ صَدَقَةٌ وَيُعِينُ الرَّجُلَ عَلَى دَابَّتِهِ فَيَحْمِلُ عَلَيْهَا أَوْ يَرْفَعُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ وَكُلُّ خُطْوَةٍ يَخْطُوهَا إِلَى الصَّلَاةِ صَدَقَةٌ وَيُمِيطُ الأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ ❁

✍ Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"İnsanın üzerine güneşin doğduğu her günde her bir eklemi için vermesi gereken bir sadaka vardır.

İki kişinin arasını düzeltiverme bir sadakadır.

Bir kimseye yardım ederek bineğine bindiriverme veya eşyasını kaldırıverme bir sadakadır.

Güzel söz bir sadakadır.

Namaza gitmek için attığı her adım bir sadakadır.

Yoldaki rahatsızlık veren şeyleri kaldırıvermek bir sadakadır."

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.

Sadaka sayılan bu tür davranışlar 51. 493. 658. 730. 1071. 1140. 1881. 2016. hadislerde de anlatılmaktadır.

Eklemler vücudumuzun hareketinde önemli rol oynar. Bu nedenle büyük bir nimettir. El, kol, ayak veya diğer bölgedeki eklemlerimizin birinin olmadığını düşünelim. Göreceğiz ki hayatımız zorlaşacaktır. Yüce Allah'ın verdiği bu eklem nimetinin karşılığında bizden istediği şey sadakadır. Sadaka olabilecek şeylere baktığımızda bunların yine bizim için birer nimet olduğunu görmekteyiz. Ayrıca eklemlerin vücuttaki işlevi ile sadaka olabilecek davranışların arasında bir alaka da görünmektedir. Eklemler nasıl vücudun kemiklerini birbirine bağlayarak bütünlük içerisinde vücudun işlevini sağlıyorsa hadisimizde dile getirilen davranışlar da toplum arasında sağlıklı bir hayat işlevi sağlayan şeylerdir.)

١١٨٥ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنه قَالَ اعْتَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ فِي ذِي الْقَعْدَةِ فَأَبَى أَهْلُ مَكَّةَ أَنْ يَدَعُوهُ يَدْخُلُ مَكَّةَ حَتَّى قَاضَاهُمْ عَلَى أَنْ يُقِيمَ بِهَا ثَلاثَةَ أَيَّامٍ فَلَمَّا كَتَبُوا الْكِتَابَ كَتَبُوا هَذَا مَا قَاضَى عَلَيْهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ فَقَالُوا لا نُقِرُّ بِهَا فَلَوْ نَعْلَمُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ مَا مَنَعْنَاكَ لَكِنْ أَنْتَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللَّهِ قَالَ أَنَا رَسُولُ اللَّهِ وَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللَّهِ ثُمَّ قَالَ لِعَلِيٍّ امْحُ رَسُولُ اللَّهِ قَالَ لا وَاللَّهِ لا أَمْحُوكَ أَبَدًا فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْكِتَابَ فَكَتَبَ هَذَا مَا قَاضَى عَلَيْهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللَّهِ لا يَدْخُلُ مَكَّةَ سِلاحٌ إِلاَّ فِي الْقِرَابِ وَأَنْ لا يَخْرُجَ مِنْ أَهْلِهَا بِأَحَدٍ إِنْ أَرَادَ أَنْ يَتَّبِعَهُ وَأَنْ لا يَمْنَعَ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِهِ أَرَادَ أَنْ يُقِيمَ بِهَا فَلَمَّا دَخَلَهَا وَمَضَى الأَجَلُ أَتَوْا عَلِيًّا فَقَالُوا قُلْ لِصَاحِبِكَ اخْرُجْ عَنَّا فَقَدْ مَضَى الأَجَلُ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فَتَبِعَتْهُمُ ابْنَةُ حَمْزَةَ يَا عَمِّ يَا عَمِّ فَتَنَاوَلَهَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنه فَأَخَذَ بِيَدِهَا وَقَالَ لِفَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلام دُونَكِ ابْنَةَ عَمِّكِ حَمَلَتْهَا فَاخْتَصَمَ فِيهَا عَلِيٌّ وَزَيْدٌ وَجَعْفَرٌ فَقَالَ عَلِيٌّ أَنَا أَحَقُّ بِهَا وَهِيَ ابْنَةُ عَمِّي وَقَالَ جَعْفَرٌ ابْنَةُ عَمِّي وَخَالَتُهَا تَحْتِي وَقَالَ زَيْدٌ ابْنَةُ أَخِي فَقَضَى بِهَا النَّبِيُّ ﷺ لِخَالَتِهَا وَقَالَ الْخَالَةُ بِمَنْزِلَةِ الأُمِّ وَقَالَ لِعَلِيٍّ أَنْتَ مِنِّي وَأَنَا مِنْكَ وَقَالَ لِجَعْفَرٍ أَشْبَهْتَ خَلْقِي وَخُلُقِي وَقَالَ لِزَيْدٍ أَنْتَ أَخُونَا وَمَوْلانَا ❁

& 1185-) el-Berâ b. Âzib (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Zü'l-Hicce ayında umre için hareket etti, fakat Mekkeliler, Mekke'ye girmesini kabul etmedi, sonunda (ertesi yıl) üç gün Mekke'de kalmak üzere onlarla anlaşma yaptı. Anlaşma yazılırken, **"Bu, Allah'ın Rasûlü Muhammed'in üzerinde anlaştığı şeylerdir."** şeklinde (başlık) yazdılar, bunun üzerine müşrikler: "Biz bu ifadeyi kabul edemeyiz, eğer senin Allah'ın Rasûlü olduğunu bilse idik, seni alıkomazdık. Sen Abdullah'ın oğlu Muhammed'sin" dediler. Hz. Peygamber: ***"Ben, Allah'ın Rasûlüyüm aynı zamanda Abdullah'ın oğlu Muhammed'im"*** buyurdu, sonra da Ali'ye: ***"Allah'ın Rasûlü ifadesini sil"*** dedi. Ali: "Hayır, vallahi seni asla silemem." dedi, arkasından Rasûlüllah (s.a.v.) yazıyı eline aldı ve **"Bu, Abdullah oğlu Muhammed'in üzerinde anlaştığı şeylerdir: Mekke'ye kılıfı içindekiler hariç silah girmeyecek, Mekke halkından peşinden gitmek isteyen hiçbir kimseyi yanında çıkaramaz, ashabından Mekke'de kalmak isteyen hiçbir kimseyi de engelleyemez."** diye yazdırdı.

Peygamber Mekke'ye girip de belirlenen süre geçtiğinde Ali'ye geldiler ve: "Arkadaşına söyle, süre doldu çıksın." dediler, arkasından Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekke'den çıktı. Bu sırada Hamza'nın kızı "Amca!... Amca!..." diyerek peşlerinden gitti. Ali hemen uzanıp, elinden tuttu ve: "Fatıma (a.s.)'a: ***"Amcanın kızını al ve yanına bindir."*** dedi. Daha sonra bu kız çcuğunun bakımını üstlenme konusunda Ali, Zeyd b. Sâbit ve Cafer b. Ebî Talib anlaşamadılar. Ali: "Bu kız benim amcamın kızıdır, dolayısıyla ona en uygun benim." dedi, Cafer de: "Amcamın kızıdır, teyzesi de benim hanımımdır." dedi. Zeyd ise: "Kardeşlik anlaşmasında kardeş yapıldığım kimsenin kızıdır." dedi, sonunda Rasûlüllah (s.a.v.) bu çocuğunu teyzesinin yanında kalmasına hüküm verdi ve: ***"Teyze, anne yerinedir."*** buyurdu, Ali'ye: ***"Sen***

bendensin, ben de sendenim." buyurdu. Cafer'e: ***"Ahlâkıma ve şeklime benzedin."*** buyurdu. Zeyd'e ise: ***"Sen de bizim kardeşimiz ve dostumuzsun."*** buyurdu.

(Hudeybiye Anlaşması'nın gereği Mekkeli bir kimse Müslüman olur da Hz. Peygamber (s.a.v.) ile Medine'ye gelmeye kalkarsa tekrar Mekke'ye gönderilecekti. Ancak bu kural erkekler için olduğundan dolayı Hz. Hamza (r.a.)'ın yetim kalan kızının Mekke'den Medine'ye gelmesine karşı çıkılmamıştır.

Mekke'ye girerken silahların kınında olması kaydının iki nedeni olabilir: Mekke'ye silahları dışarıda olarak giren Müslümanların, burayı fethetmiş görüntüsü verebileceğinden dolayıdır. Yahut bir sataşma olduğunda hemen silaha davranabilirlerdi. Kanaatımca birinici yaklaşım daha uygundur. Kâfirler sembolik bile olsa İslâm'ın muzafferiyetini içlerine asla sindiremezler. Bu, geçmişten günümüze kadar böyle gelmiş ve böyle devam edecektir.)

١١٨٦ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ إِلَى جَنْبِهِ وَهُوَ يُقْبِلُ عَلَى النَّاسِ مَرَّةً وَعَلَيْهِ أُخْرَى وَيَقُولُ إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ وَلَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ❁

1186-) Ebû Bekre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i minberde gördüm, Ali'nin oğlu Hasan da yanında idi. Rasûlüllah bir halka dönüyor, bir Hasan'a dönüyor ve: ***"Benim şu oğlum Seyyid'dir (=Efendidir) Allah'ın kendisi ile Müslüman iki büyük topluluğun arasını düzeltmesi ümit edilir."*** buyuruyordu." demiştir.

١١٨٧ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَت سَمِعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَوْتَ خُصُومٍ بِالْبَابِ عَالِيَةٍ أَصْوَاتُهُمَا وَإِذَا أَحَدُهُمَا يَسْتَوْضِعُ الآخَرَ وَيَسْتَرْفِقُهُ فِي شَيْءٍ وَهُوَ يَقُولُ وَاللَّهِ لا أَفْعَلُ فَخَرَجَ عَلَيْهِمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ أَيْنَ الْمُتَأَلِّي عَلَى اللَّهِ لا يَفْعَلُ الْمَعْرُوفَ فَقَالَ أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَهُ أَيُّ ذَلِكَ أَحَبَّ ❁

{&} 1187-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) kapının yanında iki kişinin yüksek tonda tartışma seslerini duydu. Birisi öbüründen borcunun biraz indirilmesini ve kolaylık tanımasını istiyor, o da: "Vallahi yapmam." diyordu, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) ikisinin yanına çıktı ve: ***"İyiliği yapmayacağına dair Allah'a yemin eden nerede?"*** buyurdu, o da (utanarak): "Benim, Ey Allah'ın Rasûlü, tamam nasıl isterse öyle olsun." dedi.

(Bu konuda hadisin bir benzerini 287. hadiste Ka'b b. Mâlik (r.a.) anlatmaktadır. Bu hadiste alacaklının kendisi olduğunu bildirir.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الشُّرُوطِ

54-) Şart Koşmalar Bölümü

١١٨٨ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَحَقُّ الشُّرُوطِ أَنْ تُوفُوا بِهِ مَا اسْتَحْلَلْتُمْ بِهِ الْفُرُوجَ ❁

& 1188-) Ukbe b. Âmir (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şartlardan, en fazla yerine getirmeniz gerekeni namusları helâl kılmak istediğinizde verilendir."*** buyurdu." demiştir.

(Yani evlilik akdi sırasındaki ortaya sürülen şartlardır.)

١١٨٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَزَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ رضي الله عنهما أَنَّهُمَا قَالا إِنَّ رَجُلاً مِنَ الأَعْرَابِ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْشُدُكَ اللَّهَ إِلاَّ قَضَيْتَ لِي بِكِتَابِ اللَّهِ فَقَالَ الْخَصْمُ الآخَرُ وَهُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ نَعَمْ فَاقْضِ بَيْنَنَا بِكِتَابِ اللَّهِ وَأْذَنْ لِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قُلْ قَالَ إِنَّ ابْنِي كَانَ عَسِيفًا عَلَى هَذَا فَزَنَى بِامْرَأَتِهِ وَإِنِّي أُخْبِرْتُ أَنَّ عَلَى ابْنِي الرَّجْمَ فَافْتَدَيْتُ مِنْهُ بِمِائَةِ شَاةٍ وَوَلِيدَةٍ فَسَأَلْتُ أَهْلَ الْعِلْمِ فَأَخْبَرُونِي أَنَّمَا عَلَى ابْنِي جَلْدُ مِائَةٍ وَتَغْرِيبُ عَامٍ وَأَنَّ عَلَى امْرَأَةِ هَذَا الرَّجْمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لأَقْضِيَنَّ بَيْنَكُمَا بِكِتَابِ اللَّهِ الْوَلِيدَةُ وَالْغَنَمُ رَدٌّ وَعَلَى ابْنِكَ جَلْدُ مِائَةٍ وَتَغْرِيبُ عَامٍ اغْدُ يَا أُنَيْسُ إِلَى امْرَأَةِ هَذَا فَإِنِ اعْتَرَفَتْ فَارْجُمْهَا قَالَ فَغَدَا عَلَيْهَا فَاعْتَرَفَتْ فَأَمَرَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَرُجِمَتْ ❁

{&} 1189-) Ebû Hureyre (r.a.) ile Zeyd b. Halid el-Cühenî (r.a.) anlatmışlardır: "Çöl halkından bir kimse, Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, Allah aşkına senden benim için, yalnız Allah'ın Kitabı ile hüküm vermeni istiyorum." dedi, diğer davacı ise ondan daha iyi anlayışlı idi: "Evet aramızda Allah'ın Kitabıyla hükmet, bana da (konuşmam için) izin ver." dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Söyle bakalım"*** buyurdu, adam: "Benim oğlum bu kimsenin yanında işçi idi, derken bunun hanımı ile zina etti, bu sırada oğluma recm cezası gerektiği bana bildirildi, bu yüzden ben de oğlumun suçuna karşılık yüz koyun bir de cariye fidye vermeyi teklif ettim. Arkasından ilim erbabına bu durumu sordum, onlar da bana: "Oğluma yüz değnek ve bir yıl sürgün cezası, bu kişinin hanımına da recm cezası" gerektiğini bildirdiler." dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Canımı elinde tutan Allah'a yemin olsun ki aranızda Allah'ın kitabıyla hüküm veriyorum. Cariye ve koyun fidyesi sana iade, oğluna da yüz değnek ile bir yıl sürgün cezası vardır. Ey Üneys, bu kadına git eğer suçunu itiraf eder-se recm cezası uygula."*** buyurdu. O da kadına gitti, kadın suçunu itiraf etti bu yüzden Rasûlüllah (s.a.v.) kadına emir çıkardı ve kadın recmedildi."

(Buhârî'nin bu hadisi Şart Koşmalar Bölümünde getirmesinin nedeni, Allah'ın sınırlarını çizdiği hükümlerde hiç bir şartın geçerli olmayacağını belirtmek içindir.)

١١٩٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ لَمَّا فَدَعَ أَهْلُ خَيْبَرَ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَامَ عُمَرُ خَطِيبًا فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ عَامَلَ يَهُودَ خَيْبَرَ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَقَالَ نُقِرُّكُمْ مَا أَقَرَّكُمُ اللَّهُ وَإِنَّ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عُمَرَ خَرَجَ إِلَى مَالِهِ هُنَاكَ فَعُدِيَ عَلَيْهِ مِنَ اللَّيْلِ فَفُدِعَتْ يَدَاهُ وَرِجْلاهُ وَلَيْسَ لَنَا هُنَاكَ عَدُوٌّ غَيْرَهُمْ هُمْ عَدُوُّنَا وَتُهْمَتُنَا وَقَدْ رَأَيْتُ إِجْلاءَهُمْ فَلَمَّا أَجْمَعَ عُمَرُ عَلَى ذَلِكَ أَتَاهُ أَحَدُ بَنِي أَبِي الْحُقَيْقِ فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَتُخْرِجُنَا وَقَدْ أَقَرَّنَا مُحَمَّدٌ ﷺ وَعَامَلَنَا عَلَى الأَمْوَالِ وَشَرَطَ ذَلِكَ لَنَا فَقَالَ عُمَرُ أَظَنَنْتَ أَنِّي نَسِيتُ قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَيْفَ بِكَ إِذَا أُخْرِجْتَ مِنْ خَيْبَرَ تَعْدُو بِكَ قَلُوصُكَ لَيْلَةً بَعْدَ لَيْلَةٍ فَقَالَ كَانَتْ هَذِهِ هُزَيْلَةً مِنْ أَبِي الْقَاسِمِ قَالَ كَذَبْتَ يَا عَدُوَّ اللَّهِ فَأَجْلاهُمْ عُمَرُ وَأَعْطَاهُمْ قِيمَةَ مَا كَانَ لَهُمْ مِنَ الثَّمَرِ مَالاً وَإِبِلاً وَعُرُوضًا مِنْ أَقْتَابٍ وَحِبَالٍ وَغَيْرِ ذَلِكَ ❁

1190-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır: "Hayberliler, Abdullah b. Ömer'i (gece damdan atıp saldırarak) el ve ayaklarını burkup kırdıklarında Ömer b. Hattab bir hutbe verdi ve: "Şüphesiz Allah'ın Rasûlü Hayber Yahudilerine malları üzerinde ortaklık uygulaması yapmış ve: ***"Allah'ın sizi bıraktığı sürece sizi burada bırakıyoruz"*** buyurmuştu. Abdullah b. Ömer de oradaki malı için buraya çıktı, fakat

geceleyin kendisine suikast düzenlendi el ve ayakları burkulup kırıldı, bizim onlardan başka da düşmanımız yoktur, düşmanımız ve bu işi yapabileceğini tahmin ettiklerimiz de onlardır. Bu yüzden kendilerinin Hayber'den sürülüp çıkarılmaları görüşüne vardım" dedi. Ömer bu konuda kesin kararını verdiğinde, kendisine (Yahudilerin ileri gelen) Ebû Hukaykoğulları'ndan birisi gelip: "Ey Mü'minlerin Emiri, Muhammed bizi burada bırakıp mallarımızda ortakçılık yapmış bu şekilde de bize şartlar koşmuş iken Sen bizi çıkarıyor musun?" dedi. Ömer de: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Hayber'den çıkarıldığında ve yol deven seni, geceden geceye alıp götürdüğünde senin halin nicedir."*** buyurduğunu unuttuğumu mu zannettin?" dedi. O da: "Bu söz Ebû Kâsım'ın bir şakasıydı" dedi. Ömer: "Allah'ın düşmanı, doğru söylemedin." dedi ve onları sürgün etti. Kedilerine ortakçılıktan gelen ürünlerinin değeri olarak da deve, eşya ve birtakım deve semeri, ipler ve daha başka şeyler verdi." demiştir.

(Hayber arazisinin Yahudilere ortağa verilmesi hakkında 1083. hadise de bakabilirsiniz.)

١١٩١ عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ وَمَرْوَانَ يُصَدِّقُ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا حَدِيثَ صَاحِبِهِ قَالا خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَمَنَ الْحُدَيْبِيَةِ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِبَعْضِ الطَّرِيقِ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ بِالْغَمِيمِ فِي خَيْلٍ لِقُرَيْشٍ طَلِيعَةً فَخُذُوا ذَاتَ الْيَمِينِ فَوَاللَّهِ مَا شَعَرَ بِهِمْ خَالِدٌ حَتَّى إِذَا هُمْ بِقَتَرَةِ الْجَيْشِ فَانْطَلَقَ يَرْكُضُ نَذِيرًا لِقُرَيْشٍ وَسَارَ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى إِذَا كَانَ بِالثَّنِيَّةِ الَّتِي يُهْبَطُ عَلَيْهِمْ مِنْهَا بَرَكَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ فَقَالَ النَّاسُ حَلْ حَلْ فَأَلَحَّتْ فَقَالُوا خَلأَتِ الْقَصْوَاءُ خَلأَتِ الْقَصْوَاءُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا خَلأَتِ الْقَصْوَاءُ وَمَا ذَاكَ لَهَا بِخُلُقٍ وَلَكِنْ حَبَسَهَا حَابِسُ الْفِيلِ ثُمَّ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لا يَسْأَلُونِي خُطَّةً يُعَظِّمُونَ فِيهَا حُرُمَاتِ اللَّهِ إِلاَّ أَعْطَيْتُهُمْ إِيَّاهَا ثُمَّ زَجَرَهَا فَوَثَبَتْ قَالَ فَعَدَلَ عَنْهُمْ حَتَّى نَزَلَ بِأَقْصَى الْحُدَيْبِيَةِ عَلَى ثَمَدٍ قَلِيلِ الْمَاءِ يَتَبَرَّضُهُ النَّاسُ تَبَرُّضًا فَلَمْ يُلْبِثْهُ النَّاسُ حَتَّى نَزَحُوهُ وَشُكِيَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْعَطَشُ فَانْتَزَعَ سَهْمًا مِنْ كِنَانَتِهِ ثُمَّ أَمَرَهُمْ أَنْ يَجْعَلُوهُ فِيهِ فَوَاللَّهِ مَا زَالَ يَجِيشُ لَهُمْ بِالرِّيِّ حَتَّى صَدَرُوا عَنْهُ فَبَيْنَمَا هُمْ كَذَلِكَ إِذْ جَاءَ بُدَيْلُ بْنُ وَرْقَاءَ الْخُزَاعِيُّ فِي نَفَرٍ مِنْ قَوْمِهِ مِنْ خُزَاعَةَ وَكَانُوا عَيْبَةَ نُصْحِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ أَهْلِ تِهَامَةَ فَقَالَ إِنِّي تَرَكْتُ كَعْبَ بْنَ لُؤَيٍّ وَعَامِرَ بْنَ لُؤَيٍّ نَزَلُوا أَعْدَادَ مِيَاهِ الْحُدَيْبِيَةِ وَمَعَهُمُ الْعُوذُ الْمَطَافِيلُ وَهُمْ مُقَاتِلُوكَ وَصَادُّوكَ عَنِ الْبَيْتِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّا لَمْ نَجِئْ لِقِتَالِ أَحَدٍ وَلَكِنَّا جِئْنَا مُعْتَمِرِينَ وَإِنَّ قُرَيْشًا قَدْ نَهِكَتْهُمُ الْحَرْبُ وَأَضَرَّتْ بِهِمْ فَإِنْ شَاءُوا مَادَدْتُهُمْ مُدَّةً وَيُخَلُّوا بَيْنِي وَبَيْنَ النَّاسِ فَإِنْ أَظْهَرْ فَإِنْ شَاءُوا أَنْ يَدْخُلُوا فِيمَا دَخَلَ فِيهِ النَّاسُ فَعَلُوا وَإِلاَّ فَقَدْ جَمُّوا وَإِنْ هُمْ أَبَوْا فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لأُقَاتِلَنَّهُمْ عَلَى أَمْرِي هَذَا حَتَّى تَنْفَرِدَ سَالِفَتِي وَلَيُنْفِذَنَّ اللَّهُ أَمْرَهُ فَقَالَ بُدَيْلٌ سَأُبَلِّغُهُمْ مَا تَقُولُ قَالَ فَانْطَلَقَ حَتَّى أَتَى قُرَيْشًا قَالَ إِنَّا قَدْ جِئْنَاكُمْ مِنْ هَذَا الرَّجُلِ وَسَمِعْنَاهُ يَقُولُ قَوْلاً فَإِنْ شِئْتُمْ أَنْ نَعْرِضَهُ عَلَيْكُمْ فَعَلْنَا فَقَالَ سُفَهَاؤُهُمْ لا حَاجَةَ لَنَا أَنْ تُخْبِرَنَا عَنْهُ بِشَيْءٍ وَقَالَ ذَوُو الرَّأْيِ مِنْهُمْ هَاتِ مَا سَمِعْتَهُ يَقُولُ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ كَذَا وَكَذَا فَحَدَّثَهُمْ بِمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَامَ عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُودٍ فَقَالَ أَيْ قَوْمِ أَلَسْتُمْ بِالْوَالِدِ قَالُوا بَلَى قَالَ أَوَلَسْتُ بِالْوَلَدِ قَالُوا بَلَى قَالَ فَهَلْ تَتَّهِمُونِي قَالُوا لا قَالَ أَلَسْتُمْ تَعْلَمُونَ أَنِّي اسْتَنْفَرْتُ أَهْلَ عُكَاظَ فَلَمَّا بَلَّحُوا عَلَيَّ جِئْتُكُمْ بِأَهْلِي وَوَلَدِي وَمَنْ أَطَاعَنِي قَالُوا بَلَى قَالَ فَإِنَّ هَذَا قَدْ عَرَضَ لَكُمْ خُطَّةَ رُشْدٍ اقْبَلُوهَا وَدَعُونِي آتِيهِ قَالُوا ائْتِهِ فَأَتَاهُ فَجَعَلَ يُكَلِّمُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ نَحْوًا مِنْ قَوْلِهِ لِبُدَيْلٍ فَقَالَ عُرْوَةُ عِنْدَ ذَلِكَ أَيْ مُحَمَّدُ أَرَأَيْتَ إِنِ اسْتَأْصَلْتَ أَمْرَ قَوْمِكَ هَلْ سَمِعْتَ بِأَحَدٍ مِنَ الْعَرَبِ اجْتَاحَ أَهْلَهُ قَبْلَكَ وَإِنْ تَكُنِ الأُخْرَى

فَإِنِّي وَاللَّهِ لأَرَى وُجُوهًا وَإِنِّي لأَرَى أَوْشَابًا مِنَ النَّاسِ خَلِيقًا أَنْ يَفِرُّوا وَيَدَعُوكَ فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ امْصُصْ بِبَظْرِ اللاتِ أَنَحْنُ نَفِرُّ عَنْهُ وَنَدَعُهُ فَقَالَ مَنْ ذَا قَالُوا أَبُو بَكْرٍ قَالَ أَمَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْلا يَدٌ كَانَتْ لَكَ عِنْدِي لَمْ أَجْزِكَ بِهَا لأَجَبْتُكَ قَالَ وَجَعَلَ يُكَلِّمُ النَّبِيَّ ﷺ فَكُلَّمَا تَكَلَّمَ أَخَذَ بِلِحْيَتِهِ وَالْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ قَائِمٌ عَلَى رَأْسِ النَّبِيِّ ﷺ وَمَعَهُ السَّيْفُ وَعَلَيْهِ الْمِغْفَرُ فَكُلَّمَا أَهْوَى عُرْوَةُ بِيَدِهِ إِلَى لِحْيَةِ النَّبِيِّ ﷺ ضَرَبَ يَدَهُ بِنَعْلِ السَّيْفِ وَقَالَ لَهُ أَخِّرْ يَدَكَ عَنْ لِحْيَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَرَفَعَ عُرْوَةُ رَأْسَهُ فَقَالَ مَنْ هَذَا قَالُوا الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ فَقَالَ أَيْ غُدَرُ أَلَسْتُ أَسْعَى فِي غَدْرَتِكَ وَكَانَ الْمُغِيرَةُ صَحِبَ قَوْمًا فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَقَتَلَهُمْ وَأَخَذَ أَمْوَالَهُمْ ثُمَّ جَاءَ فَأَسْلَمَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَمَّا الإِسْلامَ فَأَقْبَلُ وَأَمَّا الْمَالَ فَلَسْتُ مِنْهُ فِي شَيْءٍ ثُمَّ إِنَّ عُرْوَةَ جَعَلَ يَرْمُقُ أَصْحَابَ النَّبِيِّ ﷺ بِعَيْنَيْهِ قَالَ فَوَاللَّهِ مَا تَنَخَّمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نُخَامَةً إِلاَّ وَقَعَتْ فِي كَفِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ فَدَلَكَ بِهَا وَجْهَهُ وَجِلْدَهُ وَإِذَا أَمَرَهُمُ ابْتَدَرُوا أَمْرَهُ وَإِذَا تَوَضَّأَ كَادُوا يَقْتَتِلُونَ عَلَى وَضُوئِهِ وَإِذَا تَكَلَّمَ خَفَضُوا أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَهُ وَمَا يُحِدُّونَ إِلَيْهِ النَّظَرَ تَعْظِيمًا لَهُ فَرَجَعَ عُرْوَةُ إِلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ أَيْ قَوْمِ وَاللَّهِ لَقَدْ وَفَدْتُ عَلَى الْمُلُوكِ وَوَفَدْتُ عَلَى قَيْصَرَ وَكِسْرَى وَالنَّجَاشِيِّ وَاللَّهِ إِنْ رَأَيْتُ مَلِكًا قَطُّ يُعَظِّمُهُ أَصْحَابُهُ مَا يُعَظِّمُ أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ ﷺ مُحَمَّدًا وَاللَّهِ إِنْ تَنَخَّمَ نُخَامَةً إِلاَّ وَقَعَتْ فِي كَفِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ فَدَلَكَ بِهَا وَجْهَهُ وَجِلْدَهُ وَإِذَا أَمَرَهُمُ ابْتَدَرُوا أَمْرَهُ وَإِذَا تَوَضَّأَ كَادُوا يَقْتَتِلُونَ عَلَى وَضُوئِهِ وَإِذَا تَكَلَّمَ خَفَضُوا أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَهُ وَمَا يُحِدُّونَ إِلَيْهِ النَّظَرَ تَعْظِيمًا لَهُ وَإِنَّهُ قَدْ عَرَضَ عَلَيْكُمْ خُطَّةَ رُشْدٍ فَاقْبَلُوهَا فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي كِنَانَةَ دَعُونِي آتِيهِ فَقَالُوا ائْتِهِ فَلَمَّا أَشْرَفَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَأَصْحَابِهِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هَذَا فُلانٌ وَهُوَ مِنْ قَوْمٍ يُعَظِّمُونَ الْبُدْنَ فَابْعَثُوهَا لَهُ فَبُعِثَتْ لَهُ وَاسْتَقْبَلَهُ النَّاسُ يُلَبُّونَ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ مَا يَنْبَغِي لِهَؤُلاءِ أَنْ يُصَدُّوا عَنِ الْبَيْتِ فَلَمَّا رَجَعَ إِلَى أَصْحَابِهِ قَالَ رَأَيْتُ الْبُدْنَ قَدْ قُلِّدَتْ وَأُشْعِرَتْ فَمَا أَرَى أَنْ يُصَدُّوا عَنِ الْبَيْتِ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ يُقَالُ لَهُ مِكْرَزُ بْنُ حَفْصٍ فَقَالَ دَعُونِي آتِيهِ فَقَالُوا ائْتِهِ فَلَمَّا أَشْرَفَ عَلَيْهِمْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ هَذَا مِكْرَزٌ وَهُوَ رَجُلٌ فَاجِرٌ فَجَعَلَ يُكَلِّمُ النَّبِيَّ ﷺ فَبَيْنَمَا هُوَ يُكَلِّمُهُ إِذْ جَاءَ سُهَيْلُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَقَدْ سَهُلَ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ فَقَالَ هَاتِ اكْتُبْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ كِتَابًا فَدَعَا النَّبِيُّ ﷺ الْكَاتِبَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قَالَ سُهَيْلٌ أَمَّا الرَّحْمَنُ فَوَاللَّهِ مَا أَدْرِي مَا هُوَ وَلَكِنِ اكْتُبْ بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ كَمَا كُنْتَ تَكْتُبُ فَقَالَ الْمُسْلِمُونَ وَاللَّهِ لا نَكْتُبُهَا إِلاَّ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اكْتُبْ بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ ثُمَّ قَالَ هَذَا مَا قَاضَى عَلَيْهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ فَقَالَ سُهَيْلٌ وَاللَّهِ لَوْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ مَا صَدَدْنَاكَ عَنِ الْبَيْتِ وَلا قَاتَلْنَاكَ وَلَكِنِ اكْتُبْ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللَّهِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَاللَّهِ إِنِّي لَرَسُولُ اللَّهِ وَإِنْ كَذَّبْتُمُونِي اكْتُبْ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللَّهِ قَالَ الزُّهْرِيُّ وَذَلِكَ لِقَوْلِهِ لا يَسْأَلُونِي خُطَّةً يُعَظِّمُونَ فِيهَا حُرُمَاتِ اللَّهِ إِلاَّ أَعْطَيْتُهُمْ إِيَّاهَا فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى أَنْ تُخَلُّوا بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْبَيْتِ فَنَطُوفَ بِهِ فَقَالَ سُهَيْلٌ وَاللَّهِ لا تَتَحَدَّثُ الْعَرَبُ أَنَّا أُخِذْنَا ضُغْطَةً وَلَكِنْ ذَلِكَ مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ فَكَتَبَ فَقَالَ سُهَيْلٌ وَعَلَى أَنَّهُ لا يَأْتِيكَ مِنَّا رَجُلٌ وَإِنْ كَانَ عَلَى دِينِكَ إِلاَّ رَدَدْتَهُ إِلَيْنَا قَالَ الْمُسْلِمُونَ سُبْحَانَ اللَّهِ كَيْفَ يُرَدُّ إِلَى الْمُشْرِكِينَ وَقَدْ جَاءَ مُسْلِمًا فَبَيْنَمَا هُمْ كَذَلِكَ إِذْ دَخَلَ أَبُو جَنْدَلِ بْنُ سُهَيْلِ بْنِ عَمْرٍو يَرْسُفُ فِي قُيُودِهِ وَقَدْ خَرَجَ مِنْ أَسْفَلِ

مَكَّةَ حَتَّى رَمَى بِنَفْسِهِ بَيْنَ أَظْهُرِ الْمُسْلِمِينَ فَقَالَ سُهَيْلٌ هَذَا يَا مُحَمَّدُ أَوَّلُ مَا أُقَاضِيكَ عَلَيْهِ أَنْ تَرُدَّهُ إِلَيَّ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّا لَمْ نَقْضِ الْكِتَابَ بَعْدُ قَالَ فَوَاللَّهِ إِذًا لَمْ أُصَالِحْكَ عَلَى شَيْءٍ أَبَدًا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فَأَجِزْهُ لِي قَالَ مَا أَنَا بِمُجِيزِهِ لَكَ قَالَ بَلَى فَافْعَلْ قَالَ مَا أَنَا بِفَاعِلٍ قَالَ مِكْرَزٌ بَلْ قَدْ أَجَزْنَاهُ لَكَ قَالَ أَبُو جَنْدَلٍ أَيْ مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ أُرَدُّ إِلَى الْمُشْرِكِينَ وَقَدْ جِئْتُ مُسْلِمًا أَلَا تَرَوْنَ مَا قَدْ لَقِيتُ وَكَانَ قَدْ عُذِّبَ عَذَابًا شَدِيدًا فِي اللَّهِ قَالَ: فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَأَتَيْتُ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ أَلَسْتَ نَبِيَّ اللَّهِ حَقًّا قَالَ بَلَى قُلْتُ أَلَسْنَا عَلَى الْحَقِّ وَعَدُوُّنَا عَلَى الْبَاطِلِ قَالَ بَلَى قُلْتُ فَلِمَ نُعْطِي الدَّنِيَّةَ فِي دِينِنَا إِذًا قَالَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ وَلَسْتُ أَعْصِيهِ وَهُوَ نَاصِرِي قُلْتُ أَوَلَيْسَ كُنْتَ تُحَدِّثُنَا أَنَّا سَنَأْتِي الْبَيْتَ فَنَطُوفُ بِهِ قَالَ بَلَى فَأَخْبَرْتُكَ أَنَّا نَأْتِيهِ الْعَامَ قَالَ قُلْتُ لا قَالَ فَإِنَّكَ آتِيهِ وَمُطَوِّفٌ بِهِ قَالَ فَأَتَيْتُ أَبَا بَكْرٍ فَقُلْتُ يَا أَبَا بَكْرٍ أَلَيْسَ هَذَا نَبِيَّ اللَّهِ حَقًّا قَالَ بَلَى قُلْتُ أَلَسْنَا عَلَى الْحَقِّ وَعَدُوُّنَا عَلَى الْبَاطِلِ قَالَ بَلَى قُلْتُ فَلِمَ نُعْطِي الدَّنِيَّةَ فِي دِينِنَا إِذًا قَالَ أَيُّهَا الرَّجُلُ إِنَّهُ لَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَلَيْسَ يَعْصِي رَبَّهُ وَهُوَ نَاصِرُهُ فَاسْتَمْسِكْ بِغَرْزِهِ فَوَاللَّهِ إِنَّهُ عَلَى الْحَقِّ قُلْتُ أَلَيْسَ كَانَ يُحَدِّثُنَا أَنَّا سَنَأْتِي الْبَيْتَ وَنَطُوفُ بِهِ قَالَ بَلَى أَفَأَخْبَرَكَ أَنَّكَ تَأْتِيهِ الْعَامَ قُلْتُ لا قَالَ فَإِنَّكَ آتِيهِ وَمُطَوِّفٌ بِهِ قَالَ عُمَرُ فَعَمِلْتُ لِذَلِكَ أَعْمَالاً قَالَ فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ قَضِيَّةِ الْكِتَابِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لأَصْحَابِهِ قُومُوا فَانْحَرُوا ثُمَّ احْلِقُوا قَالَ فَوَاللَّهِ مَا قَامَ مِنْهُمْ رَجُلٌ حَتَّى قَالَ ذَلِكَ ثَلاثَ مَرَّاتٍ فَلَمَّا لَمْ يَقُمْ مِنْهُمْ أَحَدٌ دَخَلَ عَلَى أُمِّ سَلَمَةَ فَذَكَرَ لَهَا مَا لَقِيَ مِنَ النَّاسِ فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَتُحِبُّ ذَلِكَ اخْرُجْ ثُمَّ لا تُكَلِّمْ أَحَدًا مِنْهُمْ كَلِمَةً حَتَّى تَنْحَرَ بُدْنَكَ وَتَدْعُوَ حَالِقَكَ فَيَحْلِقَكَ فَخَرَجَ فَلَمْ يُكَلِّمْ أَحَدًا مِنْهُمْ حَتَّى فَعَلَ ذَلِكَ نَحَرَ بُدْنَهُ وَدَعَا حَالِقَهُ فَحَلَقَهُ فَلَمَّا رَأَوْا ذَلِكَ قَامُوا فَنَحَرُوا وَجَعَلَ بَعْضُهُمْ يَحْلِقُ بَعْضًا حَتَّى كَادَ بَعْضُهُمْ يَقْتُلُ بَعْضًا غَمًّا ثُمَّ جَاءَهُ نِسْوَةٌ مُؤْمِنَاتٌ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ﴾ حَتَّى بَلَغَ ﴿بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ﴾ فَطَلَّقَ عُمَرُ يَوْمَئِذٍ امْرَأَتَيْنِ كَانَتَا لَهُ فِي الشِّرْكِ فَتَزَوَّجَ إِحْدَاهُمَا مُعَاوِيَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ وَالأُخْرَى صَفْوَانُ بْنُ أُمَيَّةَ ثُمَّ رَجَعَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْمَدِينَةِ فَجَاءَهُ أَبُو بَصِيرٍ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ وَهُوَ مُسْلِمٌ فَأَرْسَلُوا فِي طَلَبِهِ رَجُلَيْنِ فَقَالُوا الْعَهْدَ الَّذِي جَعَلْتَ لَنَا فَدَفَعَهُ إِلَى الرَّجُلَيْنِ فَخَرَجَا بِهِ حَتَّى بَلَغَا ذَا الْحُلَيْفَةِ فَنَزَلُوا يَأْكُلُونَ مِنْ تَمْرٍ لَهُمْ فَقَالَ أَبُو بَصِيرٍ لأَحَدِ الرَّجُلَيْنِ وَاللَّهِ إِنِّي لأَرَى سَيْفَكَ هَذَا يَا فُلانُ جَيِّدًا فَاسْتَلَّهُ الآخَرُ فَقَالَ أَجَلْ وَاللَّهِ إِنَّهُ لَجَيِّدٌ لَقَدْ جَرَّبْتُ بِهِ ثُمَّ جَرَّبْتُ فَقَالَ أَبُو بَصِيرٍ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْهِ فَأَمْكَنَهُ مِنْهُ فَضَرَبَهُ حَتَّى بَرَدَ وَفَرَّ الآخَرُ حَتَّى أَتَى الْمَدِينَةَ فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ يَعْدُو فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ رَآهُ لَقَدْ رَأَى هَذَا ذُعْرًا فَلَمَّا انْتَهَى إِلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ قُتِلَ وَاللَّهِ صَاحِبِي وَإِنِّي لَمَقْتُولٌ فَجَاءَ أَبُو بَصِيرٍ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ قَدْ وَاللَّهِ أَوْفَى اللَّهُ ذِمَّتَكَ قَدْ رَدَدْتَنِي إِلَيْهِمْ ثُمَّ أَنْجَانِي اللَّهُ مِنْهُمْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَيْلُ أُمِّهِ مِسْعَرَ حَرْبٍ لَوْ كَانَ لَهُ أَحَدٌ فَلَمَّا سَمِعَ ذَلِكَ عَرَفَ أَنَّهُ سَيَرُدُّهُ إِلَيْهِمْ فَخَرَجَ حَتَّى أَتَى سِيفَ الْبَحْرِ قَالَ وَيَنْفَلِتُ مِنْهُمْ أَبُو جَنْدَلِ بْنُ سُهَيْلٍ فَلَحِقَ بِأَبِي بَصِيرٍ فَجَعَلَ لا يَخْرُجُ مِنْ قُرَيْشٍ رَجُلٌ قَدْ أَسْلَمَ إِلاَّ لَحِقَ بِأَبِي بَصِيرٍ حَتَّى اجْتَمَعَتْ مِنْهُمْ عِصَابَةٌ فَوَاللَّهِ مَا يَسْمَعُونَ بِعِيرٍ خَرَجَتْ لِقُرَيْشٍ إِلَى الشَّأْمِ إِلاَّ اعْتَرَضُوا لَهَا فَقَتَلُوهُمْ وَأَخَذُوا أَمْوَالَهُمْ فَأَرْسَلَتْ قُرَيْشٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ تُنَاشِدُهُ بِاللَّهِ وَالرَّحِمِ

لَمَّا أَرْسَلَ فَمَنْ أَتَاهُ فَهُوَ آمِنٌ فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَيْهِمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ﴾ حَتَّى بَلَغَ ﴿الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ﴾ وَكَانَتْ حَمِيَّتُهُمْ أَنَّهُمْ لَمْ يُقِرُّوا أَنَّهُ نَبِيُّ اللَّهِ وَلَمْ يُقِرُّوا بِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَحَالُوا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْبَيْتِ ❁

1191-) el-Misver b. Mahrame (r.a.) ile Mervân b. Hakem'den, her ikisi de birbirinin hadisini tasdiklemiş ve şöyle demişlerdir: "Rasûlüllah (s.a.v.) Hudeybiye Anlaşması zamanında sefere çıkmıştı, yolun bir kısmına vardıklarında Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Muhakkak ki Halid b. Velid Kureyş süvarileri içerisinde öncü birlikleri olarak Gamîm mevkisindedir, bu nedenle sağ taraftan gidiniz."*** buyurdu. Allah'a yemin olsun ki Halid, ordunun kaldırdığı toz toprağı görene kadar kendilerini fark edemedi. Fark edince hemen atını mahmuzlayıp Kureyş'i uyarmaya gitti. Hz. Peygamber (s.a.v.) de Kureyş'in üzerine inilen tepeye kadar yürümeye devam etti, burada devesi çöktü, insanlar "Kalk yürü! Kalk yürü!" diye bağırdılarsa da deve yerinden kalkmadı, halk "Kasvâ çöktü, kaldı. Kasvâ çöktü, kaldı." dediler. (Kasvâ: Hz. Peygamber (s.a.v.)'in devesinin adıdır.) Hz. Peygamber (s.a.v.) de: ***"Kasvâ çöküp kalmazdı, onun böyle bir huyu da yoktu, ama bunu*** (Kâbe'yi yıkmaya gelen ordudaki) ***fili tutan tutmuştur."*** buyurdu ve: ***"Canımı elinde tutana yemin olsun ki İçerisinde Allah'ın yasaklarına / dokunulmaz kıldığı şeylere (haremlere) saygı gösterdikleri her türlü isteklerini kabul edeceğim."*** buyurdu, sonra da deveyi sürdü, o da hemen ayağa kalktı. Hz. Peygamber (s.a.v.) onların bulunduğu istikametten ayrılıp, Hudeybiye'nin en ücra köşesine suyu az bölgeye Semed mevkisine indi. İnsanlar bu az suyu azar azar alıp kullanıyorlardı, bir süre sonra kuyunun suyu bitti. Rasûlüllah (s.a.v.)'e susuzluktan şikayet edildi, o da sadağından bir ok çıkarıp kuyunun içine koymalarını emreyledi. Allah'a yemin olsun ki kuyudan ayrılana kadar kendilerine sürekli olarak su kaynayıp taştı. Onlar bu halde iken birden Büdeyl b. Verkâ el-Huzâî, kabilesi Huzâa'dan bir grup içerisinde çıkıp geldi. Kendileri Tihâme halkı içerisinde Rasûlüllah (s.a.v.)'in sırdaşları idi. Büdeyl: "Ben, Ka'b b. Luay ile Âmir b. Luay kabilelerini yanlarında sağmal sütlü develeri ile Hudeybiye sularının en sulak yerlerine inmiş olarak bıraktım. Onlar seninle savaşıp seni Kâbe'ye girmekten alıkoymakta kararlılar." dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bizler hiçbir kimse ile savaşmak için gelmedik, sadece umre yapmak için geldik. Ayrıca savaş Kureyş'i yıpratmış, zarara uğratmıştır. Eğer isterlerse kendilerine süre tanırım, onlar da benimle diğer insanlar arasından çekilirler. Eğer galip gelirsem onlar da halkın girdiği yola girmek isterlerse bunu yapabilirler. Yok eğer galip gelemez isem o zaman onlar benden rahat eder kurtulurlar. Eğer teklifimi kabul etmezlerse canımı elinde tutan Allah'a yemin olsun ki bu davam uğrunda başım vücudumdan kopana değin onlarla kesinlikle savaşırım. Allah, elbette vadini yerine getirir."*** buyurdu. Büdeyl: "Söylediklerini onlara ileteceğim." dedi ve yola çıkıp Kureyş'e vardı: "Biz, size şu adamın yanından geldik, onu şöyle şöyle derken duyduk, eğer size arzetmemizi isterseniz arzedelim." dedi. Beyinsizleri: "Ondan bize bir şey anlatmana gerek yoktur." dediler. İçlerinde aklı erenler ise: "Ondan duyduğun şeyi getir bakalım." dediler, o da: "Şöyle, şöyle derken duydum." dedi ve kendilerine Hz. Peygamber (s.a.v.)'in söylediği şeyleri bildirdi. Bunun üzerine Urve b. Mes'ûd hemen ayağa kalktı: "Ey kavmim, sizler baba değil misiniz?" dedi, onlar da: "Evet" dediler: "Ben, sizin evladınız değil miyim?" dedi: "Evet evladımızsın" dediler: "Sizler bana bir suç ithamında bulunur musunuz?" dedi, onlar da: "Hayır, bulunmayız." dediler: "Benim Ukâz halkını orduya yardıma çağırdığımı, kabul etmeyince de ailem, çocuklarım ve bana uyanlarla birlikte size geldiğimi biliyor musunuz?" dedi. Onlar da: "Biliyoruz" dediler, Urve b. Mes'ûd: "Bu kimse size makul şeyler teklif etmiştir, bu teklifi kabul ediniz, bırakın beni de ona gideyim." dedi. Onlar da: "Haydi var git" dediler. Urve gidip Hz. Peygamber (s.a.v.) ile konuştu. Hz. Peygamber (s.a.v.) Büdeyl'e söylediği şeylerin benzerini ona da söyledi, bu sırada Urve: "Ey Muhammed, diyelim ki kavminin işini bitirip yok etsen, ne dersin, senden

önce Araplar'dan kavmini yok eden birisini duydun mu? Eğer durum tersine olur da onlar seni yok ederlerse Allah'a yemin olsun ki, bak ben (senin yanında) bir takım ileri gelen kimseler görmekteyim, yine (yanında) çeşitli kabilelerden toplama karışık kimseler de görmekteyim ki, bunlar seni yalnız bırakıp kaçabilecek yaratılışta bir kimselerdir." dedi. Bunun üzerine Ebû Bekir (r.a.): "Hadi oradan, sen Lât'ın avret yerini em!" diye (sövdü ve) hiç biz onu bırakıp da kaçar mıyız?" dedi. Urve: "Bu kim?" dedi: "Ebû Bekir" dediler, Urve: "Bak, canımı elinde tutana yemin olsun ki, üzerimde daha ödeyemediğim bir iyiliğin olmasaydı kesinlikle sana cevap verirdim." dedi ve Hz. Peygamber (s.a.v.) ile konuşmaya durdu, her konuşmasında sakalını tutuyordu. (Bu, muhatabı yumuşatmak için yapılan bir Arap âdetiydi) Bu arada (Urve'nin yeğeni) Muğîra b. Şu'be (r.a.) da başında miğfer elinde kılıçla Hz. Peygamber (s.a.v.)'in baş ucunda ayakta duruyordu. Urve her ne zaman elini Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sakalına götürdüyse Muğîra da kılıcının kınının ucuyle eline vuruyor: "Elini Rasûlüllah (s.a.v.)'in sakalından çek." diyordu, sonunda Urve başını kaldırdı ve: "Bu adam kimdir?" dedi: "Muğîra b. Şu'be" dediler, o da: "Ey hain herif, ben hâlâ senin yaptığın ihaneti ödemeye çalışmıyor muyum?" dedi. -Muğîra b. Şu'be cahiliye döneminde bir grup insanla birlikte yola çıkmış, sonra da onları öldürüp mallarını almış ve arkasından Medine'ye gelerek Müslüman olmuştu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) ona: ***"Müslüman olmanı kabul ediyorum ama, alıp getirdiğin mallarla benim bir işim yok"*** buyurmuştu.-

Urve daha sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ashabını gözucu ile süzmeye başladı, (içinden): "Allah'a yemin olsun ki, Rasûlüllah her tükürdüğünde muhakkak onlardan birisinin eline düşüyor, bu tükrüğü yüzüne ve bedenine sürüyor, bir şey emrettiğinde hemen koşuyorlar, abdest aldığında abdest suyunu kapmak için neredeyse kavga ediyorlar, konuştuğunda yanında seslerini kısıyorlar. Kendisine saygıdan dolayı dikkatlice yüzüne bakamıyorlar." dedi. Arkadaşlarına döndü ve: "Ey kavmim, Allah'a yemin olsun ki pek çok hükümdara elçi gittim: Kayser'e, Kisrâ'ya ve Necâşi'ye elçi gittim, Allah'a yemin olsun ki Muhammed'in ashabının saygı gösterdiği gibi saygı gösterilen hiçbir hükümdar görmedim. Vallahi tükürdüğünde mutlaka onlardan birisinin eline düşüyor, bunu yüzüne ve bedenine sürüyor. Onlara bir şey emrettiğinde hemen koşuyorlar. Abdest aldığında abdest suyunu kapmak için neredeyse kavga ediyorlar, konuştuğunda yanında seslerini kısıyorlar, kendisine saygıdan dolayı dikkatlice yüzüne bakamıyorlar. Şu biline ki bu kimse size makul şeyler teklif etmiştir, bu teklifi kabul ediniz." dedi. Arkasından Kinâneoğulları'ndan bir kimse: "Bırakın ona bir de ben gideyim." dedi, onlar da: "Haydi git bakalım." dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.) ile ashabına doğru geldiği belirince Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu falan kimsedir, kendisi Kâbe'ye gönderilen kurbanlıklara saygı duyan bir topluluktandır, kurbanlıkları ona doğru salıverin."*** buyurdu, bunun üzerine kurbanlıklar ona doğru salındı, orada bulunan kimseler telbiye getirerek kendisini karşıladı. O da bu durumu görünce: "Fesübhanellah! Bu kimselerin Beytullah'tan alıkonulmaları doğru değildir." dedi. Arkadaşlarına döndüğünde: "İşaretlenmiş, boyunlarına ip bağlanmış kurbanları gördüm, bu kimselerin Beytullah'tan alıkonmalarını uygun görmemekteyim." dedi. Arkasından onlardan Mikraz b. Hafs denilen birisi ayağa kalktı: "Bırakın ona bir de ben gideyim." dedi. Onlar da: "Haydi git bakalım." dediler. Müslümanlara doğru geldiği belirince Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bu Mikraz'dır, kendisi kötü bir kimsedir."*** buyurdu. Mikraz Hz. Peygamber (s.a.v.) ile konuşmaya durdu, o konuşurken birden Süheyl b. Amr çıkıp geliverdi. Süheyl b. Amr gelince Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İşiniz kolaylaşmıştır."*** buyurdu. (Süheyl, anlam bakımından "Kolaylık" demektir.) Sonunda Süheyl b. Amr: "Haydi getir de sizinle bizim aramızda anlaşma yazalım." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) de hemen katibi (Hz. Ali'yi) çağırdı. Hz. Peygamber (s.a.v.): **"Bismillâhirrahmânirrahîm** (=Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla başlıyorum)" diye yazmasını söyledi. Süheyl: "Rahman'ın ne olduğunu bilemiyorum vallahi, sen daha önceleri yazar olduğun "Bismikellâhümme (=Allah'ım, Senin adınla başlıyorum)" şeklinde yazdır." dedi. Bunun üzerine Müslümanlar: "Allah'a yemin olsun ki "Bismillâhirrahmânirrahîm"den başka şekilde yazmayız." dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.) de: ***"Haydi "Bismikâllahümme" şeklinde yaz."*** buyurdu ve sonra: **"Bu, Allah'ın Rasûlü Muhammed'in üzerinde anlaştığı hususlardır."**

şeklinde yazmasını söyledi. Süheyl hemen: "Allah'a yemin olsun ki, senin Allah'ın Rasûlü olduğunu bilseydik, seni Beytullah'a girmekten alıkoymaz, seninle savaşmazdık. Ama sen, "Abdullah'ın oğlu Muhammed" şeklinde yazdır." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah'a yemin olsun ki her ne kadar beni yalanlasanız da şüphesiz ben, Allah'ın Rasûlüyüm, ama sen "Abdullah'ın oğlu Muhammed" şeklinde yaz"*** buyurdu. Hadisi rivayet eden tâbiînden ez-Zührî: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu şekilde yazılmayı kabullenmesi ***"İçerisinde Allah'ın yasaklarına / dokunulmaz kıldığı şeylere (haremlere) saygı gösterdikleri her türlü isteklerini kabul edeceğim."*** şeklindeki sözünden dolayıdır." demiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) anlaşmadaki şartnamede: "Bizimle Beytullah'ın arasından çekileceksiniz, biz de burayı tavaf edeceğiz." buyurdu, Süheyl de: "Allah'a yemin olsun ki Araplara, bizim zorla zaptedildiğimizin dedikodusunu yaptıramayız, bunun için bu iş gelecek yıl olmalıdır." dedi, bu şekilde şartnameye yazıldı. Süheyl: "Bizden sana kaçan bir adamı -senin dininden olsa bile- onu bize geri vereceksin." dedi. Müslümanlar: "Fesübhanellah! Müslüman olarak gelen bir kimse müşriklere nasıl geri verilebilir?" dediler. Tam bu sırada Süheyl b. Amr'ın oğlu Ebû Cendel ayaklarındaki bukağı içerisinde sekerek çıkıp geldi. Mekke'nin alt kısmından çıkıp kaçmış, gelip kendisini Müslümanların arasına atmıştı. Süheyl hemen: "Ey Muhammed, seninle yapmakta olduğum anlaşmanın ilk gereğince onu bana geri vermelisin." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) de: ***"Henüz anlaşmayı bitirmedik ki"*** dedi. O da: "Allah'a yemin olsun ki, şu halde seninle hiçbir konuda asla anlaşma yapmam." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Onu benim için bağışla."*** dedi. O da: "Onu sana bağışlamam." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Yok olmaz, haydi dediğimi yap"*** buyurduysa da: "Yapmam." dedi, Mikraz: "Tamam haydi, onu sana bağışladık." dedi (Fakat Süheyl vazgeçmedi) Ebû Cendel: "Ey Müslümanlar! Müslüman olarak size gelmiş iken müşriklere geri mi veriliyorum, onlardan bana gelen işkenceyi görmüyor musunuz?" dedi. Kendisi Allah yolunda çok büyük işkenceler görmüştü.

Ömer b. Hattab (r.a.) anlatır: "Allah'ın Peygamberi (s.a.v.)'e geldim ve: "Sen gerçekten Allah'ın Peygamberi değil misin?" dedim. O da: ***"Evet, Allah'ın Peygamberiyim."*** buyurdu: "Biz hak üzere, düşmanlarımız batıl üzere değiller miydi?" dedim: ***"Evet öyle"*** buyurdu: "O halde niçin dinimiz konusunda ödün veriyoruz?" dedim: ***"Şüphesiz ben, Allah'ın Rasûlüyüm. Ben Ona karşı gelmem ve O benim yardımcımdır"*** buyurdu. Ben: "Beytullah'a varıp tavaf edeceğimizi bize sen söylemiyor muydun?" dedim. O da: ***"Evet söylüyordum, ama sana bu yıl gideceğimizi bildirdim mi?"*** buyurdu: "Hayır" dedim: ***"Şüphesiz sen oraya varıp Beytullah'ı tavaf edeceksin."*** buyurdu. Ebû Bekir'e gittim ve: "Ey Ebû Bekir, bu gerçekten Allah'ın Peygamberi değil midir?" dedim: "Allah'ın Peygamberidir." dedi: "Biz hak üzere, düşmanımız batıl üzere değiller miydi.?" dedim: "Evet öyledir" dedi: "O halde, niçin dinimiz konusunda ödün veriyoruz?" dedim. O da: "Be adam! Şüphesiz o, Allah'ın Rasûlüdür, Rabb'ine karşı gelemez, Allah yardımcısıdır, dolayısıyla onun emrettiği şeylere sarıl, karşı çıkma! Allah'a yemin olsun ki, o hak üzeredir!" dedi. Ben de: "Beytullah'a gideceğimizi ve burayı tavaf edeceğimizi bize söylemiyor muydu?" dedim: "Evet söylüyordu, ama senin bu yıl gideceğini bildirdi mi?" dedi, ben de: "Hayır" dedim: "O halde şüphesiz sen oraya varıp Beytullah'ı tavaf edeceksin." dedi. Ömer (r.a.): "Bu yaptığım hatadan dolayı (bağışlanmam için) pek çok iyi ameller işledim." demiştir. (Hz. Ömer (r.a.)'ın bu davranışı için 1636. hadise bakınız.) Anlaşma işi bittiğinde Rasûlüllah (s.a.v.) ashabına: ***"Haydi kalkıp kurbanları kesin, sonra da traş olun."*** buyurdu ama Allah'a yemin olsun ki hiçbir kimse kalkmadı, sonunda bunu üç defa söyledi. Hiçbir kimse kalkmayınca Ümmü Seleme'nin yanına girdi, halktan gördüğü davranışı ona anlattı, o da: "Ey Allah'ın Peygamberi, bunun böyle yapılmasını istiyor musun, öyleyse çık, hiçbir kimse ile bir kelime konuşma, var git kurbanını kes, sonra da berberini çağırıp traş ol." dedi. O da hemen çıktı ve hiçbir kimseyle konuşmadı, varıp kurbanını kesti, berberini çağırıp traş oldu. Halk bu durumu görünce kalkıp kurbanlarını kestiler, birbirlerini traş etmeye başladılar, öyleki kalabalıktan dolayı neredeyse birbirlerini öldüreyazıyorlardı. Sonra kendisine mü'min kadınlar gelip iltica etti, bu konuda Allah: **«Ey İman edenler, Mü'min kadınlar muhacir olarak size geldiklerinde onları imtihan**

edin. Onların imanlarını iyi bilen Allah'tır. Fakat siz de mü'min hanımlar olduklarını öğrenirseniz artık onları kâfirlere geri vermeyiniz. Bunlar o kâfirlere helâl olamaz. Onlar da bu hanımlara helâl olamaz. Verdikleri mehirlerini geri veriniz. Mehirlerini verdiğinizde sizin onlarla evlenmenizde bir sakınca yoktur. Bu arada kâfir kadınları da nikahınız altında tutmayınız.» (Mümtehine: 10) ayetini indirdi. Bu yüzden Hz. Ömer bu sırada nikahında bulunan müşrik iki kadını o gün boşadı, bunlardan birisiyle Muâviye b. Ebû Süfyân evlendi, diğeriyle de Safvân b. Ümeyye evlendi. Sonra Rasûlüllah (s.a.v.) Medine'ye döndü, arkasından Kureyş'ten bir kimse olan Ebû Basîr Müslüman olarak çıkıp geldi, arkasından onu istemek için iki kişi gönderdiler: "Bizimle yaptığın anlaşma gereği bunu bize ver" dediler, bunun üzerine onu bu adamlara teslim etti. Onlar Ebû Basîr'i çıkarıp götürdüler, Zü'l-Huleyfe mevkisine vardıklarında konakladılar, yanlarındaki hurmayı yiyorlardı ki, bu sırada Ebû Basîr iki adamdan birisine: "Ey falan, vallahi ben senin şu kılıncını çok kaliteli görüyorum." dedi. Öbürüsü de kılıncını kınından sıyırdı ve: "Evet, vallahi çok kalitelidir, onu defalarca denemişimdir." dedi. Ebû Basîr: "Bana göster de bir inceleyeyim." dedi. Kılıncı eline geçirir-geçirmez bir darbe indirdi ki sonunda adamı hakladı. Bunun üzerine diğeri hemen kaçıp Medine'ye geldi, koşarak mescide girdi. Rasûlüllah (s.a.v.) onu görünce: "Bu adam korkunç bir şey görmüş." dedi. Adam Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına varınca: "Vallahi arkadaşım öldürüldü, kesinlikle ben de öldürüleceğim." dedi, arkasından Ebû Basîr de geldi: "Ey Allah'ın Peygamberi, Allah'a yemin olsun ki, Allah sana sözünü yerine getirtti, sen beni onlara teslim ettin, arkasından da Allah beni onlardan kurtardı." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Vay be! Bu, harbi tutuşturacak, keşke ona birisi çözüm getirse"*** dedi. Ebû Basîr bu sözü duyunca kendisinin onlara tekrar geri verileceğini anladı, hemen Medine'den çıkıp deniz sahiline kaçtı. Süheyl'in oğlu Ebû Cendel de onların elinden kurtulup Ebû Basîr'e katıldı. Arkasından Müslüman olmuş ve Kureyş'ten kaçıp gelen herkes Ebû Basîr'e katılmaya başladı, sonunda bunlardan bir topluluk oluştu. Vallahi bunlar Kureyş'in Şam'a çıktığını duydukları her kervanın önüne çıkıp basıyor, öldürüp mallarını alıyorlardı. Bunun üzerine Kureyş, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e haber saldı, yemin billah edip akrabalık hukukunu da dile getirerek (Ebû Basîr'in baskınlarını engellemek için) ona haber salmasını istediler. "Kendisine (Mekke'den) kim gelmiş ise artık o (geri gönderilmeyeceği konusunda) güvendedir." dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) onlara haber saldı, (Medine'ye çağırdı. Kaynakların bildirdiğine göre mücahid akıncı reisi Ebû Basîr Efendimizin mektubu kendine ulaştığı sırada vefat etmiş, diğer kahraman Ebû Cendel (r.a.) onu bulunduğu yere defnederek diğer mücahidlerle Medine'ye dönmüştür.) Bu hadisenin üzerine Allah: **«Sizi Mekke'nin içerisinde onlara muzaffer kıldıktan sonra da, onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan çeken Odur. Allah yaptıklarınızı en iyi bir şekilde görendir. O kâfir olanlar, sizi Mescidi Haram'a girmekten, bekleyen kurbanları da Kâbe'ye varmaktan alıkoyanlardır. Eğer** (orada) **birtakım kendilerini bilmediğiniz mü'min erkek ve mü'min kadınlar olmasaydı** (orada savaş yapardınız, fakat) **bilmeden onları çiğneyip bu yüzden size bir sorumluluk isabet ederdi. Bunu, dilediğini rahmetine koymak için yaptı. Eğer** (oradaki gizli mü'minler) **ayrılıp çıkarılmış olsaydı onlardan kâfir olanları elbette acıklı bir azabla azablandırırdık. O dönemlerde kâfirler kalplerine taassubu, cahiliyye tutkusunu yerleştirmişlerdir. Allah da Rasûlüne ve mü'minlere huzur ve güveni (sekîneyi) indirdi ve onları takva sözüne bağlı kıldı...»** (Fetih: 24-26) ayetini indirdi. Onların cahiliyye tutkusu ise Hz. Muhammed'in Allah'ın Peygamberi olduğunu kabul etmemeleri, "Bismillâhirrahmânirrahîm" şeklindeki Besmele'yi kabul etmemeleri, Beytullah ile aralarına girip engel olmalarıdır."

١١٩٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا مِائَةً إِلاَّ وَاحِدًا مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ ❁

& 1192-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah'ın doksan dokuz, yüzden bir eksik isimleri vardır, kim bunları sayarsa / kavrarsa cennete girer."*** buyurmuştur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْوَصَايَا

55-) Vasiyetler Bölümü

١١٩٣ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُوصِي فِيهِ يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ إِلاَّ وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ ❁

& 1193-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Müslüman bir kimsenin vasiyet edecek bir şeyi olup da, bu vasiyeti yanında yazılı olmadan iki gece geçirmesi doğru olmaz."*** buyurmuştur.

(İki gece sınır belirtmek için değildir. Vasiyet yapacak bir şeyi olan kimsenin bunu beklemeden yazıya geçirmesi ifade edilmiştir. Nitekim hadisin Müslim ve Nesâî'de geçen diğer bir rivayetinde "üç gece " şeklindedir. Abdullah b. Ömer (r.a.), bu hadisi bildirdikten sonra: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in böyle buyurduğunu duyduğumdan bu tarafa yanımda vasiyetimin bulunmadığı hiç bir gece geçirmedim." demiştir. (Müslim, Vasiyye: 4, Nesei, Vasâyâ: 1)

١١٩٤ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ رضي الله عنه خَتَنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَخِي جُوَيْرِيَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ قَالَ مَا تَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عِنْدَ مَوْتِهِ دِرْهَمًا وَلا دِينَارًا وَلا عَبْدًا وَلا أَمَةً وَلا شَيْئًا إِلاَّ بَغْلَتَهُ الْبَيْضَاءَ وَسِلاحَهُ وَأَرْضًا جَعَلَهَا صَدَقَةً ❁

1194-) Rasûlüllah (s.a.v.)'in kayınbiraderi ve hanımı Cüveyriye bintü Hâris'in kardeşi Amr b. Hâris (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) vefat ettiğinde beyaz bir katırı, silahı ve vakıf yaptığı arazi dışında ne bir dirhem ne bir dinar ne bir köle ne bir cariye ne de başka bir şey bırakmıştır." demiştir.

١١٩٥ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ قَالَ سَأَلْتُ عَبْدَاللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى رضي الله عنه هَلْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ أَوْصَى فَقَالَ لا فَقُلْتُ كَيْفَ كُتِبَ عَلَى النَّاسِ الْوَصِيَّةُ أَوْ أُمِرُوا بِالْوَصِيَّةِ قَالَ أَوْصَى بِكِتَابِ اللَّهِ ❁

& 1195-) Talha b. Musarrif: "Abdullah b. Ebû Evfâ (r.a.)'a: "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir vasiyette bulunmuş muydu?" dedim, o da: "Hayır" dedi, ben: "Öyleyse nasıl olur? Vasiyet etmek insanlara emrolunmuştur." dedim. O da: "Allah'ın Kitabına sarılmayı vasiyet buyurdu." dedi." demiştir.

(Rasûlüllah (s.a.v.)'in vasiyet edecek kadar malı yoktu, bu nedenle kendisinin vasiyeti mal mülk vasiyet etme yerine Allah'ın Kitabına sarılma olmuştur.)

١١٩٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ ﷺ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ قَالَ أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَحِيحٌ حَرِيصٌ تَأْمُلُ الْغِنَى وَتَخْشَى الْفَقْرَ وَلا تُمْهِلْ حَتَّى إِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ قُلْتَ لِفُلانٍ كَذَا وَلِفُلانٍ كَذَا وَقَدْ كَانَ لِفُلانٍ ❁

& 1196-) Ebû Hureyre (r.a.): "Bir adam Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Ey Allah'ın Rasûlü, hangi sadaka daha değerlidir?" dedi. O da: ***"Sen, sıhhatli ve sağlam ama hırslı olduğunda, zen-***

ginliği umut edip fakirlikten endişelendiğin zaman verdiğin sadakadır. Can boğaza gelip de: "Falancaya şu kadar sadaka, filancaya şu kadar sadaka" dediğinde zaten o mal falan mirasçıların olmuştur. Böyle zamana sadakayı bırakma." buyurdu" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 716. hadiste geçmişti. Ayrıca bu konuda 2098. hadise bakınız.)

١١٩٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ قَالَ يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا اشْتَرُوا أَنْفُسَكُمْ لا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا يَا بَنِي عَبْدِمَنَافٍ لا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا يَا عَبَّاسُ بْنَ عَبْدِالْمُطَّلِبِ لا أُغْنِي عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَيَا صَفِيَّةُ عَمَّةَ رَسُولِ اللَّهِ لا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَيَا فَاطِمَةُ بِنْتَ مُحَمَّدٍ سَلِينِي مَا شِئْتِ مِنْ مَالِي لا أُغْنِي عَنْكِ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ❁

& 1197-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Allah: **«Kavminden en yakın olanları uyar...»** (Şuâra: 214) ayetini indirdiğinde Rasûlüllah (s.a.v.) ayağa kalktı ve: ***"Ey Kureyş topluluğu, canlarınızı satın alınız.*** (İmana gelerek canlarınızı azaba karşı kurtarınız) ***Allah'tan gelen hiçbir şeyden sizi kurtaramam. Ey Abdu Menâfoğulları, Allah'tan gelen hiçbir şeyden sizi kurtaramam. Ey AbdülMuttaliboğlu Abbâs, Allah'tan gelen hiçbir şeyden seni kurtaramam. Ey Allah'ın Rasûlü'nün halası Safiyye, seni de Allah'tan gelen hiçbir şeyden kurtaramam. Ey Muhammed kızı Fatıma, malımdan dilediğini iste, ama seni de Allah'tan gelen hiçbir şeyden kurtaramam."*** dedi.

١١٩٨ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ عُمَرَ تَصَدَّقَ بِمَالٍ لَهُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَانَ يُقَالُ لَهُ ثَمْغٌ وَكَانَ نَخْلاً فَقَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي اسْتَفَدْتُ مَالاً وَهُوَ عِنْدِي نَفِيسٌ فَأَرَدْتُ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ تَصَدَّقْ بِأَصْلِهِ لا يُبَاعُ وَلا يُوهَبُ وَلا يُورَثُ وَلَكِنْ يُنْفَقُ ثَمَرُهُ فَتَصَدَّقَ بِهِ عُمَرُ فَصَدَقَتُهُ تِلْكَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَفِي الرِّقَابِ وَالْمَسَاكِينِ وَالضَّيْفِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَلا جُنَاحَ عَلَى مَنْ وَلِيَهُ أَنْ يَأْكُلَ مِنْهُ بِالْمَعْرُوفِ أَوْ يُوكِلَ صَدِيقَهُ غَيْرَ مُتَمَوِّلٍ بِهِ ❁

& 1198-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır: "Ömer (r.a.) "Semğ" denilen kendisinin mülkiyetindeki hurmalığı Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde sadaka olarak vermişti. Ömer: "Ey Allah'ın Rasûlü, ben bir mal elde ettim ki bu benim için çok değerlidir. Sonra bunu sadaka vermek istedim." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sen bunun aslını sadaka yap (vakfet) böylece o satılamaz, bağışlanamaz, miras olamaz, ancak ürünü infak olarak dağıtılır."*** buyurdu. Ömer de bunu sadaka yaptı (vakfetti) onun bu sadakası Allah yolunda mücahidlere, esaretteki kölelere, yoksullara, misafirlere, yolculara, yakın akrabalara harcanırdı. Ayrıca bu malın işini üstlenen kimsenin mal biriktirmeksizin yemesi veya arkadaşına yedirmesinde bir sakınca yoktu."

١١٩٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ قَالَ الشِّرْكُ بِاللَّهِ وَالسِّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلاَّ بِالْحَقِّ وَأَكْلُ الرِّبَا وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ وَالتَّوَلِّي يَوْمَ الزَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلاتِ ❁

& 1199-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Yedi helâk edici şeyden kaçınınız."*** buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Rasûlü, bunlar nelerdir?" dediler: ***"Allah'a ortak koşmak,***

sihirle uğraşmak, ölümü hak eden hariç Allah'ın yasaklamış olduğu cana kıymak, faiz yemek, yetim malı yemek, düşmana hücum sırasında geri kaçmak, namuslu ve hiçbir şeyden habersiz mü'min kadınlara zina iftirasında bulunmak." buyurdu.

(Hadiste belirtilen helâk ediciler, kişinin âhiret hayatını bitiren büyük günahlardır. Bu hadisimizde büyük günahların yedisi anlatılmıştır. Özellikle bu yedisinin dile getirilmesi, bunların büyük günahların en başta gelenlerinden, toplumda sıkça görülmesinden ve en çirkinlerinden olması nedeniyledir. 1179. ve 2005. hadislerde de büyük günahlar hakkında bilgi velirmektedir.)

١٢٠٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا يَقْتَسِمُ وَرَثَتِي دِينَارًا وَلا دِرْهَمًا مَا تَرَكْتُ بَعْدَ نَفَقَةِ نِسَائِي وَمَئُونَةِ عَامِلِي فَهُوَ صَدَقَةٌ ❁

{&} 1200-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kadınlarımın nafakası ile işçimin ücretinden sonra benim mirasçılarım bıraktığım bir tek dinarı dahi paylaşmasınlar, bu kalan sadakadır*** (vakıftır)" buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1253. hadistir, 1612. hadiste de kendisinin miras bırakmadığı bildirilir.)

١٢٠١ عَنْ عُثْمَانَ رضي الله عنه حِينَ حُوصِرَ أَشْرَفَ عَلَيْهِمْ وَقَالَ أَنْشُدُكُمُ اللَّهَ وَلا أَنْشُدُ إِلاَّ أَصْحَابَ النَّبِيِّ ﷺ أَلَسْتُمْ تَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ حَفَرَ رُومَةَ فَلَهُ الْجَنَّةُ فَحَفَرْتُهَا أَلَسْتُمْ تَعْلَمُونَ أَنَّهُ قَالَ مَنْ جَهَّزَ جَيْشَ الْعُسْرَةِ فَلَهُ الْجَنَّةُ فَجَهَّزْتُهُمْ قَالَ فَصَدَّقُوهُ بِمَا قَالَ ❁

1201-) Ebû Abdurrahman Abdullah b. Habîb anlatır, Hz. Osman (r.a.) muhasaraya alındığında (evin damına) çıktı ve: "Allah aşkına söyleyin, özellikle Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ashabı Allah aşkına size soruyorum. Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Kim Rûme kuyusunu elde ederse kendisine cennet vardır."*** buyurduğunu benim de bu kuyuyu kazdığımı bilmez misiniz, yine kendisinin: ***"Kim zorluk ordusunu*** (Tebuk Seferi'ni) ***donatırsa kendisine cennet vardır."*** buyurduğunu benim de bu orduyu donattığımı bilmez misiniz?" dedi. Ashab-ı Kiram da söylediklerini tasdik edip doğruladı.

١٢٠٢ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ خَرَجَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَهْمٍ مَعَ تَمِيمٍ الدَّارِيِّ وَعَدِيِّ بْنِ بَدَّاءٍ فَمَاتَ السَّهْمِيُّ بِأَرْضٍ لَيْسَ بِهَا مُسْلِمٌ فَلَمَّا قَدِمَا بِتَرِكَتِهِ فَقَدُوا جَامًا مِنْ فِضَّةٍ مُخَوَّصًا مِنْ ذَهَبٍ فَأَحْلَفَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ وُجِدَ الْجَامُ بِمَكَّةَ فَقَالُوا ابْتَعْنَاهُ مِنْ تَمِيمٍ وَعَدِيٍّ فَقَامَ رَجُلانِ مِنْ أَوْلِيَائِهِ فَحَلَفَا ﴿لَشَهَادَتُنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا﴾ وَإِنَّ الْجَامَ لِصَاحِبِهِمْ قَالَ وَفِيهِمْ نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ﴾

1202-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Sehmoğulları'ndan (Müslüman) bir kimse (Hıristiyan olan) Temîm ed-Dârî ve Adiy b. Beddâ ile birlikte yolculuğa çıkmıştı. Derken bu kimse içerisinde Müslüman bulunmayan bir yerde ölüverdi. Yanındaki iki kişi onun geriye bıraktığı eşyasını getirdiklerinde mirasçılar eşyası içinden altın işlemeli gümüş bir bardağını bulamadılar. Sonunda (şikayet üzerine) Rasûlüllah (s.a.v.) bu ikisine yemin ettirdi. Sonra bu bardak Mekke'de bulundu. Sahipleri: "Bardağı Temîm ed-Dârî'den satın aldık." dediler. Ölenin arkadaşlarından iki kişi kalkıp: "Bizim şahitliğimiz o ikisinin şahitliğinden daha doğrudur" diye bardağın arkadaşlarına ait olduğuna yemin ettiler, bunlar hakkında şu ayet indi: **«Ey İman edenler, birinize ölüm geldiğinde vasiyyet ederken sizden iki adaletli kimseyi şahit tutun ya da yolculukta olup da ölüm musibeti size gelmiş ise sizden olmayan başka iki kişi şahitlik etsin. Kuşkulanırsanız o iki şahidi namazdan**

sonra tutar (şöyle yemin ettirirsiniz) **"Akraba bile olsa vasiyeti hiçbir pahaya satmayız, Allah'ın şahitliğini gizlemeyiz. Yoksa biz elbette günahkârladan oluruz." Bu şahitlerin** (sonradan yalan söyleyerek) **bir günah işledikleri anlaşılırsa** (şahitlerin) **aleyhine hareket ettiği ölünün yakınlarından iki kişi onların yerine geçer ve: "Bizim şahitliğimiz onların şahitliğinden daha doğrudur ve biz haksızlık yapmadık yoksa biz zalimlerden oluruz." diye Allah'a yemin ederler.»** (Mâide: 106-107)

(Temîm ed-Dârî sonraları Müslüman olmuş ve bardağı teslim etmeyip sattığını itiraf etmiş, sonra da bunu ödemiştir. Tirmizî, Tefsir: 6)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْجِهَادِ وَالسِّيَرِ

56-) Cihad ve Siyer Bölümü

١٢٠٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ رضي الله عنه قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ يَعْدِلُ الْجِهَادَ قَالَ لا أَجِدُهُ قَالَ هَلْ تَسْتَطِيعُ إِذَا خَرَجَ الْمُجَاهِدُ أَنْ تَدْخُلَ مَسْجِدَكَ فَتَقُومَ وَلا تَفْتُرَ وَتَصُومَ وَلا تُفْطِرَ قَالَ وَمَنْ يَسْتَطِيعُ ذَلِكَ ❁

& 1203-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Bir adam Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi: "Bana, cihada denk bir amel göstersen." dedi. O da: ***"Böyle bir amel bulamıyorum."*** buyurdu, devamla: ***"Mücahid cihada çıktığında, sen namazgahına girip*** (dönünceye kadar) ***aralıksız namaz kılabilir, iftar etmeden oruç tutabilir misin?"*** buyurdu, adam: "Buna kimin gücü yeter ki" dedi."

١٢٠٤ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُؤْمِنٌ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ قَالُوا ثُمَّ مَنْ قَالَ مُؤْمِنٌ فِي شِعْبٍ مِنَ الشِّعَابِ يَتَّقِي اللَّهَ وَيَدَعُ النَّاسَ مِنْ شَرِّهِ ❁

& 1204-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.) anlatır: "Ey Allah'ın Rasûlü, hangi insan daha üstündür?" denildi, Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah yolunda canı ve malıyla cihad eden mü'min kimsedir."*** buyurdu: "Sonra kimdir?" dediler: ***"Allah'tan sakınan ve insanları şerrinden emin bırakan, vadilerden bir vadi içerisindeki mü'min kimsedir."*** buyurdu.

(Hadisin son kısmı için 11 ve 730. hadislere bakınız. Ayrıca bu tür değer ifadelerinin ne anlama geldiği konusunda 25. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٢٠٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَنْ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِهِ كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ وَتَوَكَّلَ اللَّهُ لِلْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِهِ بِأَنْ يَتَوَفَّاهُ أَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ أَوْ يَرْجِعَهُ سَالِمًا مَعَ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ ❁

& 1205-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Allah yolundaki mücahidin misali -ki Allah kendi yolunda cihad edeni en iyi bilir-*** (gündüz) ***oruç tutup*** (gece) ***namaz kılan kimse gibidir. Allah, kendi yolundaki mücahidi vefat ettirip cennete koymayı yahut sağ salim sevap veya ganimetle yurduna döndürmeyi üzerine almıştır."*** diye buyururken işittim" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 34. hadiste geçmişti.)

١٢٠٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ وَأَقَامَ الصَّلاةَ وَصَامَ رَمَضَانَ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ جَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ جَلَسَ فِي أَرْضِهِ الَّتِي وُلِدَ فِيهَا فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلا نُبَشِّرُ النَّاسَ قَالَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ أَعَدَّهَا اللَّهُ لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

مَا بَيْنَ الدَّرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ فَإِذَا سَأَلْتُمُ اللَّهَ فَاسْأَلُوهُ الْفِرْدَوْسَ فَإِنَّهُ أَوْسَطُ الْجَنَّةِ وَأَعْلَى الْجَنَّةِ أُرَاهُ فَوْقَهُ عَرْشُ الرَّحْمَنِ وَمِنْهُ تَفَجَّرُ أَنْهَارُ الْجَنَّةِ ❁

1206-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim, Allah'a ve Rasûlü'ne iman eder, namazı kılar, Ramazan orucunu tutarsa Allah yolunda cihad etsin veya*** (bazı sebeplerden dolayı) ***doğduğu yerde otursun, onu cennete koymak Allah üzerine bir haktır."*** buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Rasûlü, bunu halka müjdelemeyelim mi?" dediler, o da: ***"Şüphesiz cennette Allah yolundaki mücahidler için Allah'ın hazırladığı yüz derece vardır ki, her iki derecenin arasındaki mesafe gökle yer arası kadardır. Allah'tan*** (cennete bir yer) ***istediğinizde Firdevs'i isteyin, çünkü o cennetin ortası ve en üstüdür."*** buyurdu. -Buhârî'nin Şeyhi Yahya b. Sâlih zannederim şöyle de buyurdu demiştir- ***"Firdevs'in üstü Rahman'ın Arşıdır. Ondan cennet nehirleri çıkar."***

١٢٠٧ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَغَدْوَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ رَوْحَةٌ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا ❁

& 1207-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sabahtan öğleye kadar bir süre veya öğleden akşama kadar bir süre Allah yolunda bulunmak, dünya ve içerisindeki tüm şeylerden daha hayırlıdır."*** buyurmuştur.

١٢٠٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَقَابُ قَوْسٍ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِمَّا تَطْلُعُ عَلَيْهِ الشَّمْسُ وَتَغْرُبُ وَقَالَ لَغَدْوَةٌ أَوْ رَوْحَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِمَّا تَطْلُعُ عَلَيْهِ الشَّمْسُ وَتَغْرُبُ ❁

& 1208-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Cennette bir ok yayı kadar yer Güneşin üzerine doğup battığı kadar*** (dünyadaki bir yerden) ***daha hayırlıdır. Sabahtan öğleye kadar bir süre veya öğleden akşama kadar bir süre Allah yolunda bulunmak, Güneşin üzerine doğup battığı kadar*** (dünyadaki bir yerden) ***daha hayırlıdır."*** buyurmuştur.

١٢٠٩ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَوْ أَنَّ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ اطَّلَعَتْ إِلَى أَهْلِ الأَرْضِ لأَضَاءَتْ مَا بَيْنَهُمَا وَلَمَلأَتْهُ رِيحًا وَلَنَصِيفُهَا عَلَى رَأْسِهَا خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا ❁

1209-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Eğer cennet ehlinden bir kadın yerdekilere baksa yer ve gök arasını parlatıp aydınlatır, güzel koku ile doldurur. Onun başındaki örtüsü dünya ve içerisindeki tüm şeylerden daha hayırlıdır."*** buyurmuştur.

١٢١٠ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ أَقْوَامًا مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ إِلَى بَنِي عَامِرٍ فِي سَبْعِينَ فَلَمَّا قَدِمُوا قَالَ لَهُمْ خَالِي أَتَقَدَّمُكُمْ فَإِنْ أَمَّنُونِي حَتَّى أُبَلِّغَهُمْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَإِلاَّ كُنْتُمْ مِنِّي قَرِيبًا فَتَقَدَّمَ فَأَمَّنُوهُ فَبَيْنَمَا يُحَدِّثُهُمْ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ أَوْمَؤُوا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ فَطَعَنَهُ فَأَنْفَذَهُ فَقَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ فُزْتُ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ ثُمَّ مَالُوا عَلَى بَقِيَّةِ أَصْحَابِهِ فَقَتَلُوهُمْ إِلاَّ رَجُلاً أَعْرَجَ صَعِدَ الْجَبَلَ فَأَخْبَرَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ النَّبِيَّ ﷺ أَنَّهُمْ قَدْ لَقُوا رَبَّهُمْ فَرَضِيَ

عَنْهُمْ وَأَرْضَاهُمْ فَكُنَّا نَقْرَأُ أَنْ بَلِّغُوا قَوْمَنَا أَنْ قَدْ لَقِينَا رَبَّنَا فَرَضِيَ عَنَّا وَأَرْضَانَا ثُمَّ نُسِخَ بَعْدُ فَدَعَا عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا عَلَى رِعْلٍ وَذَكْوَانَ وَبَنِي لِحْيَانَ وَبَنِي عُصَيَّةَ الَّذِينَ عَصَوُا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ﷺ ❁

& 1210-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.), Süleymoğulları'ndan bır kısım kimseleri yetmiş kişilik bir birliğin içerisinde (Kur'ân öğretmek) için Âmiroğulları'na göndermişti. Birlik Maûne kuyusuna geldiğinde, dayım: "Ben önce varayım, eğer bana güvence verirlerse arkasından Rasûlüllah (s.a.v.)'den gelen tebliği onlara iletirim, yok güven vermez (ihanet ederlerse) siz nasıl olsa yakınımda olursunuz." dedi ve önden gitti, onlar kendisine güven verdiler. Dayım onlara Hz. Peygamber (s.a.v.)'den anlatırken birden kendilerinden bir adama (Âmir b. Tufeyl'e) işaret ettiler, o da hemen dayıma bir mızrak saplayıp bir tarafından diğer tarafına geçirdi. Dayım: "Allahü Ekber, Kâbe'nin Rabb'ine yemin olsun ki, kurtuluşa erdim." diye haykırdı. Sonra bu eşkiyalar, dayımın geri kalan arkadaşlarına dönüp onları da katlettiler, ancak topal bir kimse (Ka'b b. Zeyd) dağa çıkıp kurtuldu. Arkasından Cebrail (a.s.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'e arkadaşlarının, onlar Rabb'lerinden, Rabb'leri de onlardan memnun olarak Rabblerine kavuştuğunu bildirdi. Önceleri **"O bizden memnun, biz de Ondan memnun olarak Rabb'imize kavuştuğumuzu kavmimize bildiriniz."** diye okurduk, sonra bu nesholundu. Rasûlüllah (s.a.v.), Allah ve Rasûlü'ne karşı gelip isyan eden Rı'l, Zekvân, Lıhyânoğulları ve Usayyeoğulları kabilelerine kırk sabah beddua etti."

(Hadisin bir benzeri 544. hadiste geçmişti, bakınız. Önceleri "O bizden memnun, biz de Ondan memnun olarak Rabb'imize kavuştuğumuzu kavmimize bildiriniz." diye okurduk. İfadesi için 1713. ve 2214. hadislerin açıklamasına bakınız.)

١٢١١ عَنْ جُنْدَبِ بْنِ سُفْيَانَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ فِي بَعْضِ الْمَشَاهِدِ وَقَدْ دَمِيَتْ إِصْبَعُهُ فَقَالَ

هَلْ أَنْتِ إِلاَّ إِصْبَعٌ دَمِيتِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا لَقِيتِ ❁

& 1211-) Cündüb b. Süfyân (r.a.)'dan: "Savaşların birisinde Rasûlüllah (s.a.v.)'in parmağı kanamıştı, bunun üzerine şu beyti söyledi: ***"Hel enti illâ isbaun demîti ve fî sebilillahi mâ lagîti*** (= Allah yolunda karşılaştığın, sadece senin kanayan bir parmak olmandır.)

١٢١٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لا يُكْلَمُ أَحَدٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَنْ يُكْلَمُ فِي سَبِيلِهِ إِلاَّ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاللَّوْنُ لَوْنُ الدَّمِ وَالرِّيحُ رِيحُ الْمِسْكِ ❁

{•} 1212-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, Allah yolunda yaralanan her kişi -ki Allah kendi yolunda yaralananı en iyi bilendir- kıyamet günü rengi kan renginde, kokusu da misk kokusunda gelir."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 176. hadiste geçmişti.)

١٢١٣ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ غَابَ عَمِّي أَنَسُ بْنُ النَّضْرِ عَنْ قِتَالِ بَدْرٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ غِبْتُ عَنْ أَوَّلِ قِتَالٍ قَاتَلْتَ الْمُشْرِكِينَ لَئِنِ اللَّهُ أَشْهَدَنِي قِتَالَ الْمُشْرِكِينَ لَيَرَيَنَّ اللَّهُ مَا أَصْنَعُ فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ وَانْكَشَفَ الْمُسْلِمُونَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعْتَذِرُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ هَؤُلاءِ يَعْنِي أَصْحَابَهُ وَأَبْرَأُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ هَؤُلاءِ يَعْنِي الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ تَقَدَّمَ فَاسْتَقْبَلَهُ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ فَقَالَ يَا سَعْدُ بْنَ مُعَاذٍ الْجَنَّةَ وَرَبِّ النَّضْرِ إِنِّي أَجِدُ رِيحَهَا مِنْ دُونِ أُحُدٍ قَالَ سَعْدٌ فَمَا

اسْتَطَعْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا صَنَعَ قَالَ أَنَسٌ فَوَجَدْنَا بِهِ بِضْعًا وَثَمَانِينَ ضَرْبَةً بِالسَّيْفِ أَوْ طَعْنَةً بِرُمْحٍ أَوْ رَمْيَةً بِسَهْمٍ وَوَجَدْنَاهُ قَدْ قُتِلَ وَقَدْ مُثِّلَ بِهِ الْمُشْرِكُونَ فَمَا عَرَفَهُ أَحَدٌ إِلاَّ أُخْتُهُ بِبَنَانِهِ قَالَ أَنَسٌ كُنَّا نُرَى أَوْ نَظُنُّ أَنَّ هَذِهِ الآيَةَ نَزَلَتْ فِيهِ وَفِي أَشْبَاهِهِ ﴿مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ﴾ إِلَى آخِرِ الآيَةِ

وَقَالَ إِنَّ أُخْتَهُ وَهِيَ تُسَمَّى الرُّبَيِّعَ كَسَرَتْ ثَنِيَّةَ امْرَأَةٍ فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْقِصَاصِ فَقَالَ أَنَسٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لا تُكْسَرُ ثَنِيَّتُهَا فَرَضُوا بِالأَرْشِ وَتَرَكُوا الْقِصَاصَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ مَنْ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لأَبَرَّهُ ❁

& 1213-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Amcam Enes b. Nadr (r.a.), Bedir Savaşı'nda bulunamamıştı, bu yüzden: "Ey Allah'ın Rasûlü, müşriklerle çarpıştığın ilk savaşta bulunamamıştım, eğer Allah müşriklerle bir savaşa beni hazır bulundurursa vallahi Allah benim ne yapacağımı gösterecektir." dedi. Uhud Savaşı yapıldığında Müslümanların cephesi açılıp geri çekildiklerinde, Ashabı kastederek: "Allah'ım ben, bunların yaptığından Senden özür diliyorum." müşrikleri kastederek de: "Bunların yaptığından da Sana sığınıyorum." dedi, sonra savaşa ilerledi, kendisi ile Sa'd b. Muâz karşılaştı: "Ey Sa'd b. Muâz haydi cennete, Nadr'ın Rabb'ine yemin olsun ki ben, Uhud'un ötesinde cennetin kokusunu duyuyorum." dedi. Sa'd b. Muâz Rasûlüllah (s.a.v.)'e: "Ey Allah'ın Rasûlü, onun yaptığını ben yapamadım." demiştir. Savaştan sonra kendisinde seksen küsür kılıç, mızrak ve ok darbesi bulduk, öldürülmüş ve müşrikler tarafından organları kesilmişti, bu yüzden onu sadece kızkardeşi parmaklarından tanıyabildi, başkası tanıyamadı. **«Mü'minlerden öyle yiğitler vardır ki Allah'a verdiği sözü doğrulamışlardır...»** (Ahzâb: 23) ayeti o ve onun gibiler hakkında indiği görüşünde idik." demiştir.

Yine Enes (r.a.) devamla şöyle demiştir: "Enes b. Nadr'ın kızkardeşi Rübeyyi' bir kadının ön dişini kırmıştı, bu yüzden Rasûlüllah (s.a.v.) kısas yapılmasını emir buyurdu. Enes b. Nadr da: "Ey Allah'ın Rasûlü, seni hakikatle gönderen Allah'a yemin olsun ki onun ön dişi kırılamaz." demişti. Arkasından davacılar kısası bırakıp diyet ödemesini kabul ettiler. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah'ın kullarından öyleleri vardır ki, eğer Allah'a yemin etseler Allah onların yeminlerini doğru çıkarır."*** buyurdu.

١٢١٤ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رضي الله عنه قَالَ نَسَخْتُ الصُّحُفَ فِي الْمَصَاحِفِ فَفَقَدْتُ آيَةً مِنْ سُورَةِ الأَحْزَابِ كُنْتُ أَسْمَعُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُ بِهَا فَلَمْ أَجِدْهَا إِلاَّ مَعَ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ الأَنْصَارِيِّ الَّذِي جَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ شَهَادَتَهُ شَهَادَةَ رَجُلَيْنِ وَهُوَ قَوْلُهُ ﴿مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ﴾

1214-) Zeyd b. Sâbit (r.a.) anlatır: "Kur'ân sayfalarını kitaba toplayıp geçirdim, fakat Rasûlüllah (s.a.v.)'den okurken işitir olduğum Ahzâb Suresi'nin bir ayetini Rasûlüllah (s.a.v.)'in, kendisinin şahitliğini iki kişinin şahitliğine denk yaptığı bir kimse olan Huzeyme b. Sâbit el-Ensârî'den başkasının yanında (yazılı olarak) bulamamıştım. Söz konusu bu ayet: **«Mü'minlerden öyle yiğitler vardır ki Allah'a verdiği sözü doğrulamışlardır..»** (Ahzâb: 23)

١٢١٥ عَنِ الْبَرَاءِ رضي الله عنه قَالَ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلٌ مُقَنَّعٌ بِالْحَدِيدِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أُقَاتِلُ أَوْ أُسْلِمُ قَالَ أَسْلِمْ ثُمَّ قَاتِلْ فَأَسْلَمَ ثُمَّ قَاتَلَ فَقُتِلَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَمِلَ قَلِيلاً وَأُجِرَ كَثِيرًا ❁

& 1215-) el-Berâ b. Âzib (r.a.) anlatır: "Zırhını kuşanmış bir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, (ilk önce) savaşa mı katılayım, Müslüman mı olayım?" dedi. O da: ***"Müslüman ol, sonra savaşa katıl"*** buyurdu. O da Müslüman oldu, arkasından savaşa katıldı ve şehid oldu. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Az çalıştı, fakat çok sevap kazandı"*** buyurdu.

(Hadiste anlatılan sahabi el-Esram Amr b. Sâbit el-Eşhelî (r.a.)'dır. Kendisi Uhud Savaşı'nda Rasûlüllah (s.a.v.)'e gelip Müslüman olmuş, İslâm'ın diğer yükümlülüklerini yerine getiremeden şehid olarak cennete girmiştir. Kendisi hakkında: "Allah'a secde edemeden cennete giren kimse." denilmiştir.)

١٢١٦ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ أُمَّ الرُّبَيِّعِ بِنْتَ الْبَرَاءِ رضي الله عنها وَهِيَ أُمُّ حَارِثَةَ بْنِ سُرَاقَةَ رضي الله عنه أَتَتِ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَتْ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَلا تُحَدِّثُنِي عَنْ حَارِثَةَ وَكَانَ قُتِلَ يَوْمَ بَدْرٍ أَصَابَهُ سَهْمٌ غَرْبٌ فَإِنْ كَانَ فِي الْجَنَّةِ صَبَرْتُ وَإِنْ كَانَ غَيْرَ ذَلِكَ اجْتَهَدْتُ عَلَيْهِ فِي الْبُكَاءِ قَالَ يَا أُمَّ حَارِثَةَ إِنَّهَا جِنَانٌ فِي الْجَنَّةِ وَإِنَّ ابْنَكِ أَصَابَ الْفِرْدَوْسَ الأَعْلَى ❁

1216-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Hârise b. Sürâkâ (r.a.)'ın annesi Ümmü Rübeyy' b. el-Berâ (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Peygamberi, bana oğlum Harise'nin durumunu anlatmaz mısın, kendisi Bedir Savaşı'nda kör bir ok isabet ederek şehid olmuştu. Eğer şu anda cennette ise sabrederim, eğer cennette değil ise gücüm yettiği kadar ona ağlarım." dedi. O da: ***"Ey Harise'nin annesi, şu biline ki Cennette pek çok cennetler vardır, gerçekten senin oğlun da ü, Firdevs Cennetini elde etmiştir."*** buyurdu.

١٢١٧ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ الرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلْمَغْنَمِ وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلذِّكْرِ وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِيُرَى مَكَانُهُ فَمَنْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ❁

& 1217-) Ebû Mûsâ (r.a.) anlatır: "Bir adam Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Kimisi ganimet için savaşır, kimisi şan ve şeref için savaşır, kimisi de cesaretteki mevkisini göstermek için savaşır. Allah yolunda olan kimdir?" dedi. O da: ***"Kim Allah'ın sözünün en yüce olması için savaşırsa işte bu kimse, Allah yolunda olur."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 103. hadiste geçmişti. Şehidin İslâm'da çok yüce bir mertebesi vardır. Şehid, kelime anlamı olarak şahit olan, kendisi hakkında şahitlik yapılan, huzurda hazır bulunan anlamlarına gelir. Allah yolunda canını veren bu yüce insanlara şehid denilmesi, Allah'ın huzurunda bulunmalarından veya cennetlik oldukları hakkında kendilerine şahitlikte bulunulmasından yahut da şehid oldukları sırada meleklerin yanında hazır bulunmalarından dolayıdır. **Dini terim olarak şehid:** Allah rızası için Allah yolunda çarpışma esnasında canını feda eden Müslüman kimse olarak tarif edilir. İslâm âlimleri şehid adıyla anılanları üç kısımda incelemişlerdir:

1-) Hem dünya hem de âhiret açısından şehid: Allah yolunda çarpışırken savaş meydanında canını veren kimselerdir. Bu yüce kimselerin cenazeleri yıkanmadığı gibi kefenlenmeden elbiseleriyle gömülürler. (647. hadise bakınız.) Şehid denildiğinde kasdedilen de bu kimselerdir.

2-) Âhiret şehidi: Bu kısım şehidler dünyada normal ölü muamelesi görürler ancak âhirette kendilerine şehid sevabı verilir. 393. hadiste geçtiği gibi Tâûndan ölen, iç hastalığından ölen, yıkıntı altında ölen, suda boğulanlar bu kısma girer. 1451. hadiste Tâûndan ölenlerin şehidlik sevabı almaları anlatılırken sabretmeleri, ecirini Allah'tan beklemeleri kaydedilmiştir. 1129. hadiste malını korumak için öldürülenlerin de şehid olduğunu görmüştük. Ailesini korumak için öldürülenler, canını korumak için öldürülenler de şehiddir. (Ebû Dâvûd, Sünne: 29, Tirmizî, Diyât: 21, Nesei, Tahrîm: 22) Kendisine yapılan haksızlık karşısında öldürülenler de şehiddir. (Nesei, Tahrîm: 25)

Bu kısımdaki şehidlerin sayısı geniştir, İmam Suyûtî bunların sayısını otuza kadar yükseltir. (Vehbe Zuhaylî, el-Fıkhu'l-İslâmî, II. 560) Genel olarak bir hastalık nedeniyle, nefsi müdafa esnasında, savaşta yaralanıp da savaş alanı dışında vefat etme, gurbette vefat etme, ilim tahsili yaparken vefat etme felaketlerde ölme vb. şehid hükmünde sayılır.

3-) Dünya şehidi: Allah rızası dışındaki şeyler için çarpışırken öldürülen kimselerdir. Bunlar zahiren dünyada şehid gibi muamele görür ancak âhirette hiçbir nasipleri yoktur. 1645. hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.), şerefi için savaşan Kuzman adındaki bir kimsenin cehennemlik olduğunu belirtmiştir.

Gerçek anlamda şehidlik mertebesine ulaşmak büyük bir başarıdır. Şehidlerin borçları dışındaki tüm günahları bağışlanmıştır. (Müslim, İmâra: 118) Her ne kadar biz fark etmesek bile şehidler diridirler. Allah Teâlâ şöyle buyurur: **«Allah yolunda öldürülenlerin 'ölüler' olduğunu sanma sakın. Tam tersine! Onlar diridirler, Rabb'lerinin katında rızıklandırılıyorlar...** » (Âl-i İmrân: 169)Şehidler için kabir imtihanı da yoktur, bu husus bazı sahabilerin dikkatini çekmiş ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'e nedenini sormuşlar o da: ***"Başlarındaki kılıç parıltıları onlar için imtihan olarak yeter."*** buyurmuştur. (Neseî, Cenâiz: 112) Samimi olarak Allah yolunda şehid olanlar canlarını feda etme cesaretini ortaya koyduklarından dolayı daha ölmeden önce şehidliğin mükâfatını elde ederler ve ölüm acısını hemen hemen hiç hissetmezler. Bu konuda Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şehidin ölümden duyduğu acı, birinizin çimdikden duyduğu acı kadardır."*** buyurmuştur. (Tirmizî, Fezâilu'l-Cihâd: 26)

Hadislerde, Allah yolunda şehid olanların kendi aralarındaki derecelerine de değinilir. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurur: ***"Şehidler dört kısımdır: İmanı sağlam mümin bir kimse düşmanla karşılaşır ve Allah'a sadakat gösterir sonunda öldürülür. Kendisine kıyamet günü halkın gözlerini şöyle kaldıracağı kimse budur. - bunu söylerken başını öyle yukarı kaldırdı ki başından takkesi yere düştü.- Düşmanla karşılaşan, korkudan vücuduna diken batmış gibi ürken bu sırada dışarıdan bir okun gelip öldürüverdiği imanı sağlam kimse. Bu ise ikinci derecededir. İyi amelleri kötü ameller ile karıştırmış mümin bir kimse düşmanla karşılaşır, Allah'a sadakat gösterir sonunda öldürülür. Bu ise üçüncü derecededir. Günaha dalmış mümin bir kimse düşmanla karşılaşır, Allah'a sadakat gösterir sonunda öldürülür. Bu ise dördüncü derecededir."*** (Tirmizî, Fezâilu'l-Cihâd: 14) Bir Müslüman samimi olarak şehidliği arzularsa yatağında ölse bile Allah ona şehidlik sevabı verir. Bu konuda Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim samimi olarak, Allah'tan şehid olmayı isterse yatağında ölse bile Allah onu şehid mertebesine ulaştırır."*** buyurmuştur. (Müslim, Cihâd: 159, Ebû Dâvûd, Salât: 361, Tirmizî, Fezâilu'l-Cihâd: 19, Neseî, Cihâd: 16, İbni Mâce, Cihâd: 15)

١٢١٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا رَجَعَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ وَوَضَعَ السِّلاحَ وَاغْتَسَلَ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ وَقَدْ عَصَبَ رَأْسَهُ الْغُبَارُ فَقَالَ وَضَعْتَ السِّلاحَ فَوَاللَّهِ مَا وَضَعْتُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَيْنَ قَالَ هَا هُنَا وَأَوْمَأَ إِلَى بَنِي قُرَيْظَةَ قَالَتْ فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ❁

& 1218-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Hendek Savaşı'ndan döndüğünde silahını çıkardı ve banyo yaptı, bu sırada Cebrail geldi başını toz kaplamıştı: "Silahı bıraktın mı, vallahi ben silahı bırakmadım." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Öyleyse nereye?"*** dedi, o da Kureyzaoğulları'nı gösterdi: "Şuraya, şuraya" dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) onların üzerine yürüdü."

١٢١٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَضْحَكُ اللَّهُ إِلَى رَجُلَيْنِ يَقْتُلُ أَحَدُهُمَا الآخَرَ يَدْخُلانِ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُ هَذَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلُ ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَى الْقَاتِلِ فَيُسْتَشْهَدُ ❁

& 1219-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Biri diğerini öldüren ve ikisi de cennete giren iki kimseye Allah güler. Şöyle ki: Birisi Allah yolunda savaşır, sonunda şehid olur. Sonra Allah, öldürenin tevbesini kabul eder, arkasından o da*** (Allah yolunda savaşır,) ***şehid olur."*** buyurmuştur.

١٢٢٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ بِخَيْبَرَ بَعْدَ مَا افْتَتَحُوهَا فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَسْهِمْ لِي فَقَالَ بَعْضُ بَنِي سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ لا تُسْهِمْ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ هَذَا قَاتِلُ ابْنِ قَوْقَلٍ فَقَالَ ابْنُ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ وَاعَجَبًا لِوَبْرٍ تَدَلَّى عَلَيْنَا مِنْ قَدُومِ ضَأْنٍ يَنْعَى عَلَيَّ قَتْلَ رَجُلٍ مُسْلِمٍ أَكْرَمَهُ اللَّهُ عَلَى يَدَيَّ وَلَمْ يُهِنِّي عَلَى يَدَيْهِ ❁

1220-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Hayber'i fethettikten sonra orada iken kendisinin yanına geldim ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, ganimette bana da hisse ver." dedim. Bu sırada

Said b. Âs'ın oğullarından birisi (Ebân b. Said): "Ey Allah'ın Rasûlü, ona hisse verme" dedi. Bunun üzerine Ebû Hureyre: "Bu adam İbni Kavkal'ın katilidir." dedi. Said b. Âs'ın oğlu da: "Vay dağ kediciğine bak? Yemen'in Da' Dağı'ndan inip bize gelmiş, Müslüman bir kimseyi öldürmemi başıma kakıyor. Allah ona benim ellerimde şahadeti ikram etti de beni onun elinde zelil kılmadı." dedi.

(İbni Kavkal, Numân b. Mâlik (r.a.)'dır. Bedir Savaşı'na katılmış, Uhud'da şehid olmuştur. Uhud'da şehid olup cennete gireceğine dair yemin etmişti. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ben, İbni Kavkal'ı cennette gördüm."*** buyurarak, bu mücahid sahabinin yemininin gerçekleştiğini bildirmiştir. Said b. Âs'ın oğlu ise Ebân b. Saîd (r.a.)'dır. Kendisi Hudeybiye Anlaşması'ndan sonra Müslüman olmuştur. Müşrik iken Uhud Savaşı'nda büyük İslam Mücahidi Numân b. Mâlik İbni Kavkal (r.a.)'ı şehid etmişti.)

١٢٢١ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ أَبُو طَلْحَةَ لا يَصُومُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ أَجْلِ الْغَزْوِ فَلَمَّا قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ لَمْ أَرَهُ مُفْطِرًا إِلاَّ يَوْمَ فِطْرٍ أَوْ أَضْحَى ❁

1221-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Ebû Talha, Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde cihada hazırlıklı olmak için nafile oruç tutmazdı. Hz. Peygamber (s.a.v.) vefat ettiğinde ise kendisini Ramazan ve Kurban Bayramı dışında oruçsuz görmez oldum." demiştir.

(Enes (r.a.)'ın üvey babası olan Ebû Talha (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in süvarisi idi, kendisi hakkında 1568. hadise bakınız.)

١٢٢٢ وعنه رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الطَّاعُونُ شَهَادَةٌ لِكُلِّ مُسْلِمٍ ❁

& 1222-) Yine Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Tâûn hastalığı her Müslüman için şehidliktir."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1970. hadisdir.Tâûn hastalığı için 1451. hadisin açıklamasına bakınız. Şehidlik için 1217. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٢٢٣ عَنْ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ رضي الله عنه قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَمْلَى عَلَيَّ ﴿لا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾قَالَ فَجَاءَهُ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ وَهُوَ يُمِلُّهَا عَلَيَّ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ أَسْتَطِيعُ الْجِهَادَ لَجَاهَدْتُ وَكَانَ رَجُلاً أَعْمَى فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَلَى رَسُولِهِ ﷺ وَفَخِذُهُ عَلَى فَخِذِي فَثَقُلَتْ عَلَيَّ حَتَّى خِفْتُ أَنْ تَرُضَّ فَخِذِي ثُمَّ سُرِّيَ عَنْهُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ﴾

1223-) Zeyd b. Sâbit (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.) bana: **«Mü'minlerden, Allah yolunda cihad edenlerle, oldukları yerde oturup duranlar bir değildir.»** (Nisa: 95) ayetini yazdırdı. Bana ayeti yazdırırken kendisine Abdullah b. Ümmü Mektûm geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, eğer cihad edebilseydim kesinlikle cihada katılırdım." dedi. Kendisi âmâ bir kimse idi, bunun üzerine Allah Peygamberine vahiy indirdi, bu sırada dizi dizimin üzerinde idi, üzerime öyle ağırlık bastı ki dizimin ezilip kırılacağından korktum. Sonra kendisinden vahiy durumu geçti. Allah: **"Özürlüler hariç"** ilavesini indirmişti.

١٢٢٤ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى الْخَنْدَقِ فَإِذَا الْمُهَاجِرُونَ وَالأَنْصَارُ يَحْفِرُونَ فِي غَدَاةٍ بَارِدَةٍ فَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ عَبِيدٌ يَعْمَلُونَ ذَلِكَ لَهُمْ فَلَمَّا رَأَى مَا بِهِمْ مِنَ النَّصَبِ وَالْجُوعِ قَالَ

اللَّهُمَّ إِنَّ الْعَيْشَ عَيْشُ الآخِرَهْ فَاغْفِرْ لِلأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَهْ

& 1224-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) Hendek Savaşı'nda hendek kazıldığında hendeklere gitmişti. Baktı ki soğuk bir sabah vakti Muhacir ve Ensar hendek kazıyorlar. Kendilerinin işlerini görecek köleleri de yoktu. Üzerlerindeki yorgunluk ve açlığı görünce: ***"Allah'ım, kalıcı hayat âhiret hayatıdır. Sen Muhacir ve Ensar'ı bağışla"*** buyurdu. Onlar da şu beyitle karşılık vererek: "Bizler ki Muhammed'e hayatta kaldığımız sürece ebediyete kadar biat edenleriz." dediler.

١٢٢٥ وعنه في رواية: قَالَ جَعَلَ الْمُهَاجِرُونَ وَالأَنْصَارُ يَحْفِرُونَ الْخَنْدَقَ حَوْلَ الْمَدِينَةِ وَيَنْقُلُونَ التُّرَابَ عَلَى مُتُونِهِمْ وَيَقُولُونَ

نَحْنُ الَّذِينَ بَايَعُوا مُحَمَّدَا عَلَى الإِسْلامِ مَا بَقِينَا أَبَدَا

وَالنَّبِيُّ ﷺ يُجِيبُهُمْ وَيَقُولُ

اللَّهُمَّ إِنَّه لا خَيْرَ إِلاَّ خَيْرُ الآخِرَهْ فَبَارِكْ فِي الأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَهْ ۞

& 1225-) Yine kendisinden gelen diğer bir rivayette ise: "Muhacir ve Ensar Medine'nin etrafına hendek kazmaya başladı. Omuzlarında toprak taşıyor ve: "Bizler ki Muhammed'e hayatta kaldığımız sürece ebediyete kadar İslâm üzere kalmaya biat edenleriz." diyorlardı."

Hz. Peygamber (s.a.v.) de onlara: ***"Allah'ım, şu bir gerçektir ki âhiret hayrından başka hayır yoktur. Ensar ve Muhacir hakkında bereket ve hayır ver."*** diyerek, onlara karşılık veriyordu." demiştir.

١٢٢٦ عَنِ الْبَرَاءِ رضي الله عنه قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الأَحْزَابِ يَنْقُلُ التُّرَابَ وَقَدْ وَارَى التُّرَابُ بَيَاضَ بَطْنِهِ وَهُوَ يَقُولُ

لَوْلا أَنْتَ مَا اهْتَدَيْنَا وَلا تَصَدَّقْنَا وَلا صَلَّيْنَا

فَأَنْزِلَنْ سَكِينَةً عَلَيْنَا وَثَبِّتِ الأَقْدَامَ إِنْ لاقَيْنَا

إِنَّ الأُلَى قَدْ بَغَوْا عَلَيْنَا إِذَا أَرَادُوا فِتْنَةً أَبَيْنَا ۞

& 1226 el-Berâ b. Âzib (r.a.) anlatır: "Hendek Savaşı'nda Rasûlüllah (s.a.v.)'i toprak karnının beyazlığını kapatmış halde toprak taşırken gördüm: ***"Allah'ım, Sen yol göstermeseydin biz doğru yolu bulamaz, sadaka veremez, namaz kılamazdık. Sen bize huzur ve sukûneti (sekineyi) indir, kâfirlerle karşılaştığımızda ayaklarımızı sağlam kıl, bu adamlar bize saldırmışlardır. Bizi dinimizde fitneye düşürmek istediklerinde onlara karşı çıktık."*** diyordu.

١٢٢٧ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ فِي غَزَاةٍ فَقَالَ إِنَّ أَقْوَامًا بِالْمَدِينَةِ خَلْفَنَا مَا سَلَكْنَا شِعْبًا وَلا وَادِيًا إِلاَّ وَهُمْ مَعَنَا فِيهِ حَبَسَهُمُ الْعُذْرُ ۞

1227-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir gazada idi: ***"Medine'de gerimizde kalan birtakım kimseler vardır ki, girdiğimiz her dağ yolunda veya vadide mutlaka onlar da sevapta bizimle beraberdir. Onları mazeretleri orada alıkoymuştur."*** buyurdu.

١٢٢٨ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بَعَّدَ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفًا ❁

& 1228-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Kim Allah yolunda iken bir gün oruç tutarsa, Allah onun yüzünü cehennemden yetmiş yıl uzak tutar."*** diye buyururken." işittim." demiştir.

١٢٢٩ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ جَهَّزَ غَازِيًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَقَدْ غَزَا وَمَنْ خَلَفَ غَازِيًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِخَيْرٍ فَقَدْ غَزَا ❁

& 1229-) Zeyd b. Halid el-Cühenî (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim, Allah yolunda gazaya çıkan kimseyi donatırsa, o da gazaya çıkmış demektir. Kim de Allah yolunda gazaya çıkan bir kimsenin gerisindekilerle güzelce ilgilenirse, o da gazaya çıkmış demektir."*** buyurmuştur.

(Bu hadiste, Allah yolunda gazaya çıkan kimseye yardım edilirse veya gazinin geride kalanları ile ilgilenilirse, gazinin amelinin sevabını alacağını öğreniyoruz. Bundan hareketle, Allah yolundaki bütün çalışmalara destek verme ile bu yoldaki kimselerle ilgilenme ve yardım etmenin de aynı hükümde olabileceğini göz önünde bulundurmalıyız.)

١٢٣٠ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَكُنْ يَدْخُلُ بَيْتًا بِالْمَدِينَةِ غَيْرَ بَيْتِ أُمِّ سُلَيْمٍ إِلاَّ عَلَى أَزْوَاجِهِ فَقِيلَ لَهُ فَقَالَ إِنِّي أَرْحَمُهَا قُتِلَ أَخُوهَا مَعِي ❁

& 1230-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) hanımları dışında Medine'de Ümmü Süleym'in evinden başka hiçbir eve (sürekli) girmezdi, kendisine bunun sebebi soruldu, o da: ***"Ben ona acıyorum, onun erkek kardeşi benim yanımda öldürüldü."*** buyurmuştur.

(Ümmü Süleym (r.a.), Enes b. Mâlik (r.a.)'ın annesidir. Şehid edilen kardeşi ise 1210. hadiste zikri geçen Haram b. Milhân (r.a.), Maune Kuyusu hadisesinde şehid edilmiştir. Efendimiz, bu hadisede orada bulunmuyordu, hadiste ***"Benim yanımda öldürüldü"*** ifadesi, "Benim askerlerimin yanında" anlamına yahutta benim tarafımı tuttuğu için öldürüldü." anlamınadır. Hz. Peygamber'in Ümmü Süleym'in yanına girmesi kendisinin mahremi olmasındandır. Hz. Peygamber, Ümmü Süleym'in kız kardeşi Ümmü Haram'ın yanına da girer istirahat ederdi. Bu konuda 2178. hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.)

١٢٣١ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّهُ أَتَى يَوْمَ الْيَمَامَةِ ثَابِتَ بْنَ قَيْسٍ وَقَدْ حَسَرَ عَنْ فَخِذَيْهِ وَهُوَ يَتَحَنَّطُ فَقَالَ يَا عَمِّ مَا يَحْبِسُكَ أَنْ لا تَجِيءَ قَالَ الآنَ يَا ابْنَ أَخِي وَجَعَلَ يَتَحَنَّطُ يَعْنِي مِنَ الْحَنُوطِ ثُمَّ جَاءَ فَجَلَسَ فَذَكَرَ فِي الْحَدِيثِ انْكِشَافًا مِنَ النَّاسِ فَقَالَ هَكَذَا عَنْ وُجُوهِنَا حَتَّى نُضَارِبَ الْقَوْمَ مَا هَكَذَا كُنَّا نَفْعَلُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِئْسَ مَا عَوَّدْتُمْ أَقْرَانَكُمْ ❁

1231-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Kendisi Yemâme Savaşı'nda Sabit b. Kays (r.a.)'ın yanına gelmiş, o da dizlerini sıvamış (genellikle ölülere sürülen) Hanut kokusunu sürüyordu. Enes (r.a.): "Ey Amca, seni (mevziye) gelmeyip, burada alıkoyan ne ola ki?" dedi, o da: "Evlat şimdi geliyorum" dedi ve hanut sürünmeye devam etti, sonra da gelip (mevzideki yerine) oturdu. Enes (r.a.) hadiste ordunun açılıp geri çekilmesini de anlatmıştır. Ordu açıldığında Sabit (r.a.): "Şöyle önümüzden çekilin de Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte yaptığımız gibi düşmanla vuruşalım, siz de düşmanlarınız da ne kötü bir âdet edindiniz (de böyle geri kaçıyorsunuz)" dedi.

(Bu savaşta Sabit b. Kays (r.a.) şehid olmuştur.)

١٢٣٢ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ يَأْتِينِي بِخَبَرِ الْقَوْمِ يَوْمَ الأَحْزَابِ قَالَ الزُّبَيْرُ أَنَا ثُمَّ قَالَ مَنْ يَأْتِينِي بِخَبَرِ الْقَوْمِ قَالَ الزُّبَيْرُ أَنَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوَارِيًّا وَحَوَارِيَّ الزُّبَيْرُ ❁

& 1232-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Hendek Savaşı'nda (Kurayzaoğulları'nı kastederek): ***"Kim bu adamların durumunu öğrenip bana haber getirebilir?"*** buyurdu. Zübeyr (r.a.): "Ben getiririm." dedi, sonra tekrar: ***"Kim bu adamların durumunu öğrenip bana haber getirebilir?"*** buyurdu. Yine Zübeyr (r.a.): "Ben getiririm" dedi, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şüphesiz, her Peygamber'in havarisi (yardımcısı) vardır, benim havarim de Zübeyr'dir."*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri olan 1533. hadise bakınız.)

١٢٣٣ عَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ الْخَيْلُ مَعْقُودٌ فِي نَوَاصِيهَا الْخَيْرُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ الأَجْرُ وَالْمَغْنَمُ ❁

& 1233-) Urve el-Bârikî (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Atın alnına, kıyamet gününe kadar*** (âhirette) ***sevap,*** (dünyada da) ***ganimet olarak iyilik bağlanmıştır."*** buyurmuştur.

١٢٣٤ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْبَرَكَةُ فِي نَوَاصِي الْخَيْلِ ❁

& 1234-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bereket atın alınlarındadır."*** buyurdu." demiştir.

(Her iki hadiste sözü edilen Allah yolunda cihad için hazırlanmış atlar dile getirilmiş, bu hayvanların bereketine işaret edilmiştir.)

١٢٣٣٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنِ احْتَبَسَ فَرَسًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِيمَانًا بِاللَّهِ وَتَصْدِيقًا بِوَعْدِهِ فَإِنَّ شِبَعَهُ وَرِيَّهُ وَرَوْثَهُ وَبَوْلَهُ فِي مِيزَانِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ❁

1235-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim Allah'a inanarak vadini doğrulayıp tasdik ederek, Allah yolunda bir at bulundurursa şüphesiz atın yediği yem, içtiği su, dışkısı ve idrarı kıyamet günü o kimsenin mizanına sevap olur."*** buyurdu" demiştir.

(Hadisin daha geniş bir rivayeti olan 1098. hadise bakınız.)

١٢٣٦ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فِي حَائِطِنَا فَرَسٌ يُقَالُ لَهُ اللُّحَيْفُ ❁

1236-) Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a.): "Bizim bahçemizde "Luhayf (=uzun kuyruk)" denilen Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bir atı vardı." demiştir.

(Buhârî'nin bu hadisi burada getirmesindeki maksadı şudur: Söz konusu at, cihad için tutuluyordu. Dolayısıyla at, bir anlamda cihad mühimmatı oluyordu.)

١٢٣٧ عَنْ مُعَاذٍ رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ رِدْفَ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى حِمَارٍ يُقَالُ لَهُ عُفَيْرٌ فَقَالَ يَا مُعَاذُ هَلْ تَدْرِي حَقَّ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ

يَعْبُدُوهُ وَلا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَحَقَّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ أَنْ لا يُعَذِّبَ مَنْ لا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلا أُبَشِّرُ بِهِ النَّاسَ قَالَ لا تُبَشِّرْهُمْ فَيَتَّكِلُوا ❁

& 1237-) Muâz b. Cebel (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in terkisinde "Ufeyr" denilen bir merkebin üzerinde idim, bana: ***"Ey Muâz, Allah'ın kulları üzerindeki hakkı ile kulların Allah üzerindeki hakkının ne olduğunu biliyor musun?"*** buyurdu, ben de: "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir" dedim: ***"Şüphesiz, Allah'ın kulları üzerindeki hakkı, Ona hiçbir şeyi ortak koşmayarak kulluk etmeleri, kulların Allah üzerindeki hakları ise kendisine hiçbir şeyi ortak koşmayanlara azap etmemesidir."*** buyurdu, ben de: "Ey Allah'ın Rasûlü: "Bunu halka müjdelemeyeyim mi?" dedim, o da: ***"Hayır müjdeleme, buna güvenip kalırlar."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 105. hadiste geçmişti.)

١٢٣٨ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ فَزَعٌ بِالْمَدِينَةِ فَاسْتَعَارَ النَّبِيُّ ﷺ فَرَسًا لَنَا يُقَالُ لَهُ مَنْدُوبٌ فَقَالَ مَا رَأَيْنَا مِنْ فَزَعٍ وَإِنْ وَجَدْنَاهُ لَبَحْرًا ❁

1238-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Medine'de düşman baskını endişesi vardı, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) bizim "Mendûb" denilen atı emanet aldı (etrafı dolaştı, döndüğünde): ***"Korkulacak bir şey görmedik, atı bir derya gibi bulduk."*** buyurdu." demiştir.

(Diğer rivayette bildirildiğine göre, geceleyin bir ses duyulmuş ve bu nedenle Medine halkı korkuya kapılmış, Rasûlüllah (s.a.v.) hemen ata binip tek başına etrafı gözetlemeye çıkmış, herhangi bir tehlike görmeyince tekrar Medine'ye dönmüştür. Kendisinin peşinden gelen atlılara herhangi bir tehlikenin bulunmadığını bildirmiş ve geri dönmelerini, korkulacak bir şeyin olmadığını söylemiştir. Bu hadiste Efendimiz (a.s.)'ın cesaretini ve kahramanlığını görmekteyiz. Enes (r.a.)'ın bildirdiğine göre Rasûlüllah (s.a.v.)'in bindiği bu at yavaş gidermiş, bundan sonra artık geçilemez olmuş. Bu da Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bir mucizesidir. Buhârî, Cihâd: 117, 165)

١٢٣٩ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِنَّمَا الشُّؤْمُ فِي ثَلاثَةٍ فِي الْفَرَسِ وَالْمَرْأَةِ وَالدَّارِ ❁

{&} 1239-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Uğursuzluk üç şeydedir: Atta, kadında ve evde"*** diye buyururken işittim." demiştir.

(Yukarıdaki hadisin devamında Sehl b. Said es-Sâidî (r.a.)'dan gelen bir rivayette ise: ***"Eğer bir şeyde uğursuzluk olsa idi kadında, atta ve meskende olurdu"*** buyurmuştur. (Buhârî, Cihâd: 47, Müslim Selâm: 119) Bu şekildeki bir ifade yine bizzat Abdullah b. Ömer (r.a.)'den de rivayet edilir (Buhârî, Nikâh: 17) Buradan hareketle, âlimler ***"olsa idi"*** ifadesinden bunun olmadığını çıkarmış, uğursuzluk diye bir şey yoktur demişlerdir. Yine Hz. Peygamber (s.a.v.) başka bir hadiste: ***"Uğursuzluk yoktur."*** buyurmuştur. (Buhârî, Tıb: 19, Müslim, Selâm: 103, Ebû Dâvûd, Tıb: 24 İbni Mâce, Tıb: 43)

Bu nedenle yukarıdaki hadiste bildirilen kadında, evde ve atta, yine başka hadislerde silahtaki uğursuzluk anlayışının kaynağı şudur: Bunlar, cahiliye dönemindeki Araplar'ın inancına göre uğursuz sayılanlardır. ***"Uğursuzluk yoktur"*** ifadesi ile tüm bunların yanlış olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu bu hadis Hz. Âişe (r.a.)'ya bildirildiğinde çok öfkelenmiş ve: "Kur'ân'ı Muhammed'e gönderen Allah'a yemin olsun ki Rasûlüllah kesinlikle böyle bir şey söylememiştir, ancak o: ***"Cahiliye insanı bunlarda uğursuzluk olduğuna inanırlardı."*** buyurmuştur." demiştir. (Tahavî'den naklen Aynî Umdetu'l-Kârî, XI. 396)

Açıklamasını yaptığımız hadisin Hz. Peygamber (s.a.v.)'den eksik dinlendiğini, ravinin konuşmanın yarısında yanına gelmesi nedeniyle Rasûlüllah (s.a.v.)'in maksadını tam anlayamadığını bildiren nakiller de mevcuttur. Doç. Dr. Nevzat Âşık şu bilgileri vermektedir: "Tayâlisî'nin Müsnedi'nde bulunan Mekhûl'e ait bir rivayete göre, Ebû Hureyre'nin Rasûlüllah'ın: "Uğursuzluk üç şeydedir: Evde, kadında ve atta." buyurduğunun Hz. Âişe tarafından duyulması üzerine O: "Ebû Hureyre ezberleyemedi, Rasûlüllah, yahûdilerin uğursuz saydığı şeylerden bahsediyor ve bunun için onlara beddua ediyordu. Şöyle demişti: "Allah, yahudilerin cezasını versin. Çünkü onlar şöyle derler: "Şüphesiz uğursuzluk üç

şeyde: Evde, kadında ve attadır." Ebû Hureyre bu esnada içeriye girdi. Hadisin baş tarafını değil son tarafını işitti." demiştir. Tayâlisî, s. 215. nr. 1537 (Dokuz Eylül Ünv. İlâhiyat Fak. Dergisi IV. 1987 s. 95)

١٢٤٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ جَعَلَ لِلْفَرَسِ سَهْمَيْنِ وَلِصَاحِبِهِ سَهْمًا ❁

& 1240-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) ganimet dağıtımında ata iki hisse sahibine de bir hisse tahsis etmiştir.

(Hadisin bir benzeri 1649. hadiste gelecektir.)

١٢٤١ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنهما أَنَّهُ قَالَ لَه رَجُلٌ أَفَرَرْتُمْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ حُنَيْنٍ قَالَ لَكِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَفِرَّ إِنَّ هَوَازِنَ كَانُوا قَوْمًا رُمَاةً وَإِنَّا لَمَّا لَقِينَاهُمْ حَمَلْنَا عَلَيْهِمْ فَانْهَزَمُوا فَأَقْبَلَ الْمُسْلِمُونَ عَلَى الْغَنَائِمِ وَاسْتَقْبَلُونَا بِالسِّهَامِ فَأَمَّا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلَمْ يَفِرَّ فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ وَإِنَّهُ لَعَلَى بَغْلَتِهِ الْبَيْضَاءِ وَإِنَّ أَبَا سُفْيَانَ آخِذٌ بِلِجَامِهَا وَالنَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ أَنَا النَّبِيُّ لا كَذِبْ أَنَا ابْنُ عَبْدِالْمُطَّلِبْ ❁

&1241-) el-Berâ b. Âzib (r.a.)'a bir adam: "Huneyn Savaşı'nda (ordu bir ara dağılırken) Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanından kaçtınız mı? dedi, o da: "(Evet kaçtık) ama Rasûlüllah (s.a.v.) kaçmadı. Havazin kabilesi iyi ok atan bir kabile idi. Biz onlarla karşılaştığımızda Müslümanlar ganimetlere yöneldiler, onlar da üzerlerimize ok yağdırdılar (biz de kaçtık) ama Rasûlüllah (s.a.v.) kaçmamıştı, kendisini Ebû Süfyân'ın (b. Haris b. Abdülmuttalib) yularını çektiği beyaz katırının üzerinde gördüm. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ben Peygamberim, yalan yoktur, Ben Abdülmuttalib'in oğluyum"*** diyordu." dedimiştir.

(Huneyn, Mekke ile Taif şehirleri arasında bir vadidir. Huneyn gazvesi, Mekke'nin fethinden sonra hicri sekizinci yılda olmuştur. On iki bin kişiden oluşan İslâm ordusu savaşçı bir kabile olan Havazin ve Sakif kabilelerinden on dört bin kişilik bir ordu ile savaştı. Bozgunla burun buruna gelen İslâm ordusu Hz. Peygamber (s.a.v.)'in cesaret ve sebatı sayesinde toparlanarak zafer elde etti.)

١٢٤٢ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ لِلنَّبِيِّ ﷺ نَاقَةٌ تُسَمَّى الْعَضْبَاءَ لا تُسْبَقُ قَالَ حُمَيْدٌ أَوْ لا تَكَادُ تُسْبَقُ فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ عَلَى قَعُودٍ فَسَبَقَهَا فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ حَتَّى عَرَفَهُ فَقَالَ حَقٌّ عَلَى اللَّهِ أَنْ لا يَرْتَفِعَ شَيْءٌ مِنَ الدُّنْيَا إِلاَّ وَضَعَهُ ❁

1242-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in "el-Adbâ" adında bir devesi vardı ki, neredeyse onu hiçbir şey geçemezdi. Derken bir bedevî binek devesi üzerinde çıkageldi ve Hz. Peygamber'in devesini geçti, bu durum Müslümanların zoruna gitti, etkilendikleri yüzlerinden belli oldu, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Dünyada, yükselen her şeyi aşağı indirmek Allah'ın üzerine bir haktır."*** buyurdu.

(Yenilmez yanılmaz bir güç vardır, O da Allah'tır. İşte bu gerçeği hatırlatmak ve "her kemalin bir zevali vardır" deyimi ile bildirilen bir hakikati hatırlatmak için Efendimiz (a.s.) bu sözü söylemiştir.)

١٢٤٣ عَنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه أَنَّه قَسَمَ مُرُوطًا بَيْنَ نِسَاءٍ مِنْ نِسَاءِ الْمَدِينَةِ فَبَقِيَ مِرْطٌ جَيِّدٌ فَقَالَ لَهُ بَعْضُ مَنْ عِنْدَهُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَعْطِ هَذَا ابْنَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الَّتِي عِنْدَكَ يُرِيدُونَ أُمَّ كُلْثُومٍ

بِنْتَ عَلِيٍّ فَقَالَ عُمَرُ أُمُّ سَلِيطٍ أَحَقُّ وَأُمُّ سَلِيطٍ مِنْ نِسَاءِ الأَنْصَارِ مِمَّنْ بَايَعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ عُمَرُ فَإِنَّهَا كَانَتْ تَزْفِرُ لَنَا الْقِرَبَ يَوْمَ أُحُدٍ ❁

1243-) Hz. Ömer (r.a.)'dan. Kendisi Medine kadınları arasında pek çok örtü dağıtmıştı, geriye çok kaliteli bir örtü kaldı, bunun üzerine yanında bulunanlardan birisi Hz. Ali'nin kızı Ümmü Gülsüm'ü kastederek: "Ey Mü'minlerin Emiri, bunu da yanındaki Rasûlüllah (s.a.v.)'in kızına versen." dedi. Hz. Ömer: "Ümmü Salît daha layıktır." dedi. Ümmü Salît, Rasûlüllah (s.a.v.)'e biat eden Ensar kadınlarından idi. Hz. Ömer devamla: "O, Uhud Savaşı'nda bize su kaplarıyla su taşırdı." demiştir.

١٢٤٤ عَنِ الرُّبَيِّعِ بِنْتِ مُعَوِّذٍ رضي الله عنها قَالَتْ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ نَسْقِي وَنُدَاوِي الْجَرْحَى وَنَرُدُّ الْقَتْلَى إِلَى الْمَدِينَةِ ❁

1244-) Rubeyyi' bintü Muavviz (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte gazaya çıkar, orduya su dağıtır, onların hizmetini görür, yaralı ve ölüleri Medine'ye götürürdük." demiştir.

١٢٤٥ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ سَهِرَ فَلَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ قَالَ لَيْتَ رَجُلاً مِنْ أَصْحَابِي صَالِحًا يَحْرُسُنِي اللَّيْلَةَ إِذْ سَمِعْنَا صَوْتَ سِلاحٍ فَقَالَ مَنْ هَذَا فَقَالَ أَنَا سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ جِئْتُ لأَحْرُسَكَ وَنَامَ النَّبِيُّ ﷺ ❁

& 1245-) Hz. Âişe (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.) (bir gazadan dönüp) Medine'ye geldiğinde (bir) gece uyuyamadı: ***"Keşke ashabımdan salih bir kimse bu gece bana korumalık yapsa"*** dedi, bu sırada birden bir silah sesi duyduk, Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim o?"*** dedi, o da: "Ben, Sa'd b. Ebî Vakkâs, seni korumak için geldim" dedi, böylece Hz. Peygamber (s.a.v.) uyudu." demiştir.

(Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a.) için 1536. hadis ve açıklamasına bakınız.)

١٢٤٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ تَعِسَ عَبْدُ الدِّينَارِ وَعَبْدُ الدِّرْهَمِ وَعَبْدُ الْخَمِيصَةِ إِنْ أُعْطِيَ رَضِيَ وَإِنْ لَمْ يُعْطَ سَخِطَ تَعِسَ وَانْتَكَسَ وَإِذَا شِيكَ فَلا انْتَقَشَ طُوبَى لِعَبْدٍ آخِذٍ بِعِنَانِ فَرَسِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَشْعَثَ رَأْسُهُ مُغْبَرَّةٍ قَدَمَاهُ إِنْ كَانَ فِي الْحِرَاسَةِ كَانَ فِي الْحِرَاسَةِ وَإِنْ كَانَ فِي السَّاقَةِ كَانَ فِي السَّاقَةِ إِنِ اسْتَأْذَنَ لَمْ يُؤْذَنْ لَهُ وَإِنْ شَفَعَ لَمْ يُشَفَّعْ ❁

1246-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Dinarın kulu yüzüstü sürünsün, dirhemin kulu yüzüstü sürünsün, işlemeli kumaşın kulu yüzüstü sürünsün. Böyle kimselere bir şey verildiğinde memnun olur, verilmediğinde kızıp öfkelenir, yüzüstü sürünsün, işi ters gitsin. Halbuki kendisine bir diken batsa dikenini çıkaran bulamaz. Allah yolunda atının yularını tutmuş, saçı başı karışmış, ayakları toza bulanmış bir kula ne mutlu ki, kendisine öncü olarak gözetleme görevi verilse, gözetlemesini yapar. Geriyi gözetleme görevi verilse, geriyi gözetleme yapar*** (verilen her görevde canla başla çalışır, halbuki böyle değerli bir kimse halk içinde tanınmadığından) ***izin istese kendisine izin verilmez, birisine aracı olsa aracılığı kabul edilmez."*** buyurmuştur.

(1255, 1752, 1791 ve 1833. hadislerde insanlar nazarında değersiz gibi görülen pek çok kimselerin, Allah katında çok yüksek mevkide olduğu belirtilir, hadisin son kısmı için bu hadislere bakınız.)

١٢٤٧ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ خَرَجْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى خَيْبَرَ أَخْدُمُهُ فَلَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ رَاجِعًا وَبَدَا لَهُ أُحُدٌ قَالَ هَذَا جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ ❁

{•} 1247-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte kendisine hizmet etmek için Hayber Seferi'ne çıkmıştım. Hz. Peygamber (s.a.v.) Hayber'den döndüğünde Uhud Dağı'nı gördü: ***"Bu dağ bizi sever, biz de onu severiz."*** buyurdu." demiştir.

١٢٤٨ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ أَكْثَرُنَا ظِلاً الَّذِي يَسْتَظِلُّ بِكِسَائِهِ وَأَمَّا الَّذِينَ صَامُوا فَلَمْ يَعْمَلُوا شَيْئًا وَأَمَّا الَّذِينَ أَفْطَرُوا فَبَعَثُوا الرِّكَابَ وَامْتَهَنُوا وَعَالَجُوا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ ذَهَبَ الْمُفْطِرُونَ الْيَوْمَ بِالأَجْرِ ❁

& 1248-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bir seferde idik. Gölgelenenlerin çoğu elbisesiyle gölgeleniyordu. Oruçlu olanlar bir iş göremezlerken, oruçlu olmayanlar binek hayvanlarını suya götürdüler. Onların işlerini görüp, çalıştılar, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bugün oruç tutmayanlar sevapları alıp götürdüler."*** buyurdu." demiştir.

١٢٤٩ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ رِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا وَمَوْضِعُ سَوْطِ أَحَدِكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا وَالرَّوْحَةُ يَرُوحُهَا الْعَبْدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوِ الْغَدْوَةُ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا ❁

& 1249-) Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah yolunda bir gün sınır beklemek dünya ve üzerindekilerin tümünden daha hayırlıdır. Cennette sizden birinizin kamçı sapı kadar bir yeri dünya ve üzerindekilerin tümünden daha hayırlıdır. Allah yolunda öğleden akşama kadar bir süre veya sabahtan öğleye kadar bir süre bulunmak dünya ve üzerindekilerin tümünden daha hayırlıdır."*** buyurmuştur.

١٢٥٠ عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ رَأَى سَعْدٌ رضي الله عنه أَنَّ لَهُ فَضْلاً عَلَى مَنْ دُونَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ هَلْ تُنْصَرُونَ وَتُرْزَقُونَ إِلاَّ بِضُعَفَائِكُمْ ❁

1250-) Mus'ab b. Sa'd anlatır. Sa'd b. Ebî Vakkâs, kendisinin (zenginliği ve cesareti nedeniyle) diğer arkadaşlarından daha üstün olduğu kanaatinde idi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizler ancak ve ancak zayıf kimseleriniz sayesinde rızıklanır, yardıma uğrarsınız."*** buyurdu." demiştir.

١٢٥١ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يَأْتِي زَمَانٌ يَغْزُو فِئَامٌ مِنَ النَّاسِ فَيُقَالُ فِيكُمْ مَنْ صَحِبَ النَّبِيَّ ﷺ فَيُقَالُ نَعَمْ فَيُفْتَحُ عَلَيْهِ ثُمَّ يَأْتِي زَمَانٌ فَيُقَالُ فِيكُمْ مَنْ صَحِبَ أَصْحَابَ النَّبِيِّ ﷺ فَيُقَالُ نَعَمْ فَيُفْتَحُ ثُمَّ يَأْتِي زَمَانٌ فَيُقَالُ فِيكُمْ مَنْ صَحِبَ صَاحِبَ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فَيُقَالُ نَعَمْ فَيُفْتَحُ ❁

& 1251-) Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Öyle bir zaman gelir ki, insanlardan bir topluluk gazaya çıkar, kendilerine: "İçinizde Hz. Peygamber*** (s.a.v.)'e

sahabi olan var mıdır?" denilir: "Evet vardır." denilir, bunun üzerine kendilerine fetih nasip olur, sonra bir zaman gelir: "İçinizde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ***ashabıyla sohbet eden var mıdır?" denilir: "Evet vardır" denilir, bunun üzerine kendilerine fetih nasip olur. Sonra bir zaman gelir: "İçinizde Hz. Peygamber*** (s.a.v.)'in ***ashabıyla sohbet edenle sohbet eden var mıdır?" denilir: "Evet vardır" denilir, bunun üzerine kendilerine fetih nasip olur"*** buyurmuştur.

(Burada, sahabe, tâbîîn ve tebeuttâbiîn döneminin faziletine işaret vardır. Bu konuda ayrıca 1175. hadise bakınız.)

١٢٥٢ عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ بَدْرٍ حِينَ صَفَفْنَا لِقُرَيْشٍ وَصَفُّوا لَنَا إِذَا أَكْثَبُوكُمْ فَعَلَيْكُمْ بِالنَّبْلِ ❁

1252-) Ebû Üseyd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Bedir Savaşı'nda Kureyş'e karşı saf tutup onların da bize karşı saf tuttuklarında: ***"Ok menziline yaklaştıklarında ok atın."*** buyurdu" demiştir.

(Bundan maksat, sınırlı olan techizatın özellikle okların boşa harcanmamasıdır.)

١٢٥٣ عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ كَانَتْ أَمْوَالُ بَنِي النَّضِيرِ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ ﷺ مِمَّا لَمْ يُوجِفِ الْمُسْلِمُونَ عَلَيْهِ بِخَيْلٍ وَلا رِكَابٍ فَكَانَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ خَاصَّةً وَكَانَ يُنْفِقُ عَلَى أَهْلِهِ نَفَقَةَ سَنَتِهِ ثُمَّ يَجْعَلُ مَا بَقِيَ فِي السِّلاحِ وَالْكُرَاعِ عُدَّةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ ❁

& 1253-) Hz. Ömer (r.a.): "Nadroğulları'nın malları, Müslümanların at ve deve sürmeden (savaşsız) Allah'ın, Rasûlü (s.a.v.)'e gönderdiği ganimetlerdendi. Bu nedenle ganimetler sadece Rasûlüllah (s.a.v.)'e aitti ve kendisi bunları bir yıllık ailesinin geçimi için harcar, sonra da geri kalanı Allah yolunda savaş hazırlığı olarak silah ve atlar için kullanırdı." demiştir.

(Rasûlüllah(s.a.v.)'in şahsına ait mal varlığının kullanımı için 1200 ve 1317. hadislere bakabilirsiniz.)

١٢٥٤ عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُفَدِّي رَجُلاً بَعْدَ سَعْدٍ سَمِعْتُهُ يَقُولُ ارْمِ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي ❁

& 1254-) Hz. Ali (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Ok at! Annem babam sana feda olsun"*** diyerek Sa'd b. Ebî Vakkâs'tan sonra hiçbir kimseyi anne ve babasını feda ederek onurlandırdığını görmedim." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1536 ve 1617. hadislerdir. 1533. hadisde Efendimiz (a.s.), Zübeyr b. Avvâm (r.a.) için de bu sözü kullanmıştır. Hz. Ali (r.a.)'ın Sa'd b. Ebî Vakkâs'tan sonra hiçbir kimseye bu şekilde söylediğini görmedim" demesi, kendisinin bilgisine göre görmemesidir. Yoksa Hz. Zübeyr (r.a.) için de bu ifade Ahzab Savaşı'nda kullanılmıştır. 1533. hadise bakınız.)

١٢٥٥ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رضي الله عنه قَالَ لَقَدْ فَتَحَ الْفُتُوحَ قَوْمٌ مَا كَانَتْ حِلْيَةُ سُيُوفِهِمُ الذَّهَبَ وَلا الْفِضَّةَ إِنَّمَا كَانَتْ حِلْيَتُهُمُ الْعَلابِيَّ وَالآنُكَ وَالْحَدِيدَ ❁

1255-) Ebû Ümâme (r.a.): "Pek çok fetihler yapan bir topluluk vardır ki, onların kılıçlarının süsü ne altın ne de gümüştü. Kendilerinin kılıç süsleri, işlenmemiş deri, kalay ve demir idi." demiştir.

(Burada sözü edilen topluluktan murad Rasûlüllah (s.a.v.)'in ashabıdır.)

١٢٥٦ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ فِي قُبَّةٍ اللَّهُمَّ إِنِّي أَنْشُدُكَ عَهْدَكَ وَوَعْدَكَ اللَّهُمَّ إِنْ شِئْتَ لَمْ تُعْبَدْ بَعْدَ الْيَوْمِ فَأَخَذَ أَبُو بَكْرٍ بِيَدِهِ فَقَالَ حَسْبُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَدْ أَلْحَحْتَ عَلَى رَبِّكَ وَهُوَ فِي الدِّرْعِ فَخَرَجَ وَهُوَ يَقُولُ ﴿سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرُّ﴾ وَقَالَ فِي رواية وذلك يَوْمَ بَدْرٍ ❁

1256-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) (Bedir Savaşı'nda) bir çadır içerisinde bulunurken: ***"Ey Allah'ım, ben Senden, vadini verdiğin sözünü istiyorum. Allah'ım, eğer*** (helâkımızı) ***dilemiş isen artık bugünden sonra sana ibadet edilemez."*** diye dua etti. Sonunda Ebû Bekir (r.a.) elinden tuttu ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, artık sen yeteri kadar ısrarlı bir şekilde Rabbine dua ettin, bu dua sana yeter" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.), zırh içerisinde idi, dışarı çıktı, kendisi: **«Yakında o topluluk dağılacak, arkalarına dönüp kaçacaklardır. Onlara vadolunan asıl azap kıyamettir. O vakit çok feci ve çok acıdır.»** (Kamer: 45-46) diyordu." demiştir.

١٢٥٧ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَخَّصَ لِعَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَالزُّبَيْرِ فِي قَمِيصٍ مِنْ حَرِيرٍ مِنْ حِكَّةٍ كَانَتْ بِهِمَا ❁

وعنه في رواية: أَنَّهما شَكَوَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَعْنِي الْقَمْلَ فَأَرْخَصَ لَهُمَا فِي الْحَرِيرِ ❁

& 1257-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.), Abdurrahman b. Avf ile Zübeyr b. Avvâm'a, kendilerinde meydana gelen kaşıntıdan dolayı ipekli gömlek giymelerine izin vermiştir."

Yine Enes b. Mâlik (r.a.)'dan gelen bir diğer rivayette: "İki sahabi Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bitten dolayı şikayette bulunmuşlar, bunun üzerine kendilerine ipek giymeye izin vermiştir."

(Hadisin ravisi her iki sahabiye verilen bu iznin savaş sırasında olduğundan dolayı Buhârî bu hadisleri, "Savaşta ipek giyme izni" başlığı altında zikretmiştir.)

١٢٥٨ عَنْ أُمِّ حَرَامٍ رضي الله عنها أَنَّهَا سَمِعَتِ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ أَوَّلُ جَيْشٍ مِنْ أُمَّتِي يَغْزُونَ الْبَحْرَ قَدْ أَوْجَبُوا قَالَتْ أُمُّ حَرَامٍ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا فِيهِمْ قَالَ أَنْتِ فِيهِمْ ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَوَّلُ جَيْشٍ مِنْ أُمَّتِي يَغْزُونَ مَدِينَةَ قَيْصَرَ مَغْفُورٌ لَهُمْ فَقُلْتُ أَنَا فِيهِمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ لا ❁

1258-) Ümmü Haram (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Ümmetimden deniz savaşı yapan ilk ordu*** (cenneti) ***haketmiştir."*** diye buyururken işitmiştir. Ümmü Haram (r.a.) şöyle devam eder: "Ey Allah'ın Rasûlü, ben de onların içerisinde miyim?" dedim: ***"Evet, sen de onların içerisindesin."*** buyurdu. Sonra Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ümmetimden, Bizans Kralı'nın şehrine*** (İstanbul'a) ***savaşa çıkan ilk ordu bağışlanmıştır."*** buyurdu, ben de: "Ey Allah'ın Rasûlü, ben de onların içerisinde miyim?" dedim, o da: ***"Hayır."*** buyurdu.

(Hadisin değişik bir benzeri olan 2178. hadise bakınız.)

١٢٥٩ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ تُقَاتِلُونَ الْيَهُودَ حَتَّى يَخْتَبِيَ أَحَدُهُمْ وَرَاءَ الْحَجَرِ فَيَقُولُ يَا عَبْدَ اللَّهِ هَذَا يَهُودِيٌّ وَرَائِي فَاقْتُلْهُ ❁

& 1259-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Yahudilerle savaşırsınız, sonunda onlardan birisi taşın arkasına gizlenir de taş dile gelerek: "Ey Allah'ın kulu, işte Yahudi arkamdadır, onu öldür" der."*** buyurmuştur.

١٢٦٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا الْيَهُودَ حَتَّى يَقُولَ الْحَجَرُ وَرَاءَهُ الْيَهُودِيُّ يَا مُسْلِمُ هَذَا يَهُودِيٌّ وَرَائِي فَاقْتُلْهُ ❁

& 1260-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Yahudilerle savaşmadıkça kıyamet kopmaz, sonunda arkasında Yahudi gizlenen taş dile gelir ve: "Ey Müslüman, işte Yahudi arkamdadır, onu öldür." der"*** buyurmuştur.

(Hadisimizde sözü edilen Yahudiler yeryüzünde fesat ve fitne çıkardıklarından dolayı Müslümanlar tarafından yeryüzünden silinecektir. Taşın dile gelip gizlenen hadisimizde sözü edilen Yahudi'yi ihbar etmesi, hakikat manası olarak anlaşılabileceği gibi mecaz manası olarak da anlaşılabilir. Buna göre, sözü edilen Yahudilerin yaptığı bozgunculuktan dolayı dünyada bulunan her şeyin onlardan nefret edeceğine, şerlerinden dolayı her şeyin onlardan rahatsız kalacağına, bu Yahudilerin yeryüzünde kendilerini barındıracak hiçbir şey bırakmayacaklarına işaret çıkarmak mümkündür. Bu dönemde her taşın altından sözü edilen Yahudi çıkacaktır yani her yerde bu sözü edilen Yahudinin parmağı olacaktır. Tüm kötülük odakları bunlardan kaynaklanacak, ana kaynak burası olacaktır. Bazı âlimlere göre Yahudilerle kıyasıya yapılacak bu savaş Deccâl ile yapılan savaşla son bulacaktır. 1305. hadisin açıklamasına bakınız.

İncelemesini yaptığımız bu hadis ile Yahudilerle yapılacağını ve sonunda Yahudilerin öldürüleceğini bildiren diğer hadislerde göz önünde bulundurulması gereken bir husus, bu savaşın Hitler tipi Yahudi ırkına karşı ırkçı bir savaş olmadığıdır. Savaşılacak kimselerin ırk olarak mutlaka Yahudi neslinden olması da gerekmemektedir. Bu, bir ırka karşı yürütülen savaş değildir. Zira tarih boyunca Yahudi neslinden gelip Müslüman olmuş ve bu dine hizmet etmiş, yeryüzünde fesada kalkışmamış Abdullah b. Selâm (r.a.)'dan çağımızda yaşamış olan Muhammed Esed'e, (Leopolde Weiss) Meryem Cemile'ye, (Margaret Marcus) Mikhail Daniev'e kadar nice Yahudi kökenli insanlar vardır. Bu gün sayıları az da olsa ırken Yahudi olmakla birlikte Siyonizme karşı çıkan bir kısım kimselerin bulunduğunu görmekteyiz. Başkanlığını haham David Wise'nin yaptığı ve merkezi Amerika'da bulunan Natori Karta isimli Yahudi cemaati de bunlardan birisidir. "Siyonizm, Allah'a karşı savaş açmıştır. İsrail bütün Yahudileri bir felakete sürüklemektedir." "Hitler'in Yahudilere yaptıkları Allah'ın gazabının bir neticesidir." "Siyonizm Yahudilerin yaşadıkları sıkıntıların en önemli sebebidir." şeklindeki ifadeler haham David Wise'e aittir. (Altınoluk Dergisi, Temmuz 2002, sayı: 197)

Burada kendileriyle savaşılacak olanlar, Yahudilerin üstün ırk olduğunu savunan ve dünyayı bu gaye uğrunda köleleştirme sevdasında olan Siyonistlerdir. Diğer taraftan, ırken Yahudi olmamakla beraber Siyonizm'e alet olan ve Siyonizm için çalışan kimseler de bu kitleye dahildir.

Merhum Said Havva, Deccâl konusunu işlerken bunun zamanı hakkında birtakım tahminler yürütmekte ve şöyle demektedir: "Bugün çok sayıda Müslümanların, bir kurtarıcı olarak Mehdi (a.s.)'ın ortaya çıkmasını gözlediğini görüyoruz. Ancak hadisi şerif metinlerinden anlaşılana göre ve ileride de geleceği üzere, yaşadığımız zaman ile Mehdi (a.s.)'ın ortaya çıkacağı zaman arasında uzun bir süre bulunmaktadır. En doğrusunu ise ancak Allah bilir." (el-Esâs fi's-Sünne, (İslâm Akâidi) IX. 288)

Bir diğer yerde ise şöyle demektedir: "Yine Deccâlin ortaya çıkacağı zamanda Arapların sayıca az olacaklarından söz eden hadislerin bulunduğunu göreceğiz. Deccâl ortaya çıkacağı ve Hz. Mesih Îsâ bin Meryem (a.s.)'ın ineceği vakitlerde İslâm hilafet merkezi Kudüs olacaktır. İlim adamlarının meşhur olan görüşlerine göre Mehdi (a.s.), Hz. Îsâ (a.s.)'ın indiği vakitlerde bulunacaktır. Bütün bunlar bizim yaşadığımız zamanla kıyametin büyük alametlerinin ortaya çıkma vakti arasında belirsiz bir sürenin bulunduğunu göstermektedir. En doğrusunu ise ancak yüce Allah bilir. Çok sayıdaki hadis metinlerinin içerisine serpilmiş işaretlerden anlıyoruz ki, bugün Filistin topraklarına yığılmış ve bu topraklar üzerinde devlet kurmuş olan Yahudiler, Müslümanların kendileriyle çarpışacakları Yahudiler değillerdir. O zamanda hilafet merkezi Kudüs olacaktır. Bu olaydan önce de, dünya çapında bir İslâm devleti kurulacaktır. Bütün bunlar, Yahudilerin şu an Filistin toprakları üzerinde kurmuş oldukları hakimiyetlerinin kalıcı olmadığını göstermektedir." (el-Esâs fi's-Sünne, (İslâm Akâidi) IX. 200-201)

Yine bir başka yerde bu konuya değinirken şöyle demektedir: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Hilafet merkezinin kutsal topraklarda kurulduğunu görürsen bil ki, sarsıntılar, karışıklıklar büyük olaylar yaklaşmış demektir."*** (Ebû Dâvûd, Cihâd: 38) şeklindeki sözü, merkezi Kudüs olacak bir hilafetten söz ettiğini ortaya koymaktadır. Hz. Mesih (a.s.) da, Şam'a inmesinden sonra Kudüs'e gidecektir. Bu husus Filistin topraklarının o zaman Müslümanların elinde olacağına, mevcut Yahudi devletinin de gideceğine ve yok olacağına işaret etmektedir. Eğer yukarıdaki hadiste kastedilen, Mehdi (a.s.)'ın hilafeti ise ki, ilim adamlarınca kabul edilen kuvvetli görüş de bu yöndedir, o takdirde yaşadığımız zaman ile Mehdi (a.s.)'ın geleceği zaman arasında hayli uzun bir sürenin olduğu anlaşılır. Sahih bir hadisi şerifin ortaya koyduğuna göre, Deccâl'in askerlerinin çoğunluğu da Filistin'e dışarıdan

gelen Yahudiler olacaktır. Bu konuyla ilgili hadisi şerifte şöyle buyrulmaktadır: ***"Deccâl ile birlikte Isfahan Yahudilerinden üzerlerinde yeşil cübbeler bulunan yetmiş bin kişi savaşa çıkar."*** (Müslim, Fiten: 125) İşte bu dışarıdan gelen Yahudileri, Müslümanlar öldürürler. Taşlar ve ağaçlar da bu Yahudileri Müslümanlara bildirirler. Çünkü o zaman, harikulade olayların ortaya çıkacağı ve kıyametin hemen öncesindeki zaman olacaktır. Bütün bunlar ve daha başka rivayetler, birçoklarının sandıkları gibi şu anki devletlerinin Hz. Mesih (a.s.)'ın ineceği vakte kadar ayakta kalamayacağını göstermektedir. Bunun bir başka delili de, Roma'nın fethedileceğini müjdeleyen sahih bir hadisi şeriftir. (Müslim, Fiten: 38) Roma şu ana kadar fethedilmiş değildir.

Bu hadisi şerif aynı zamanda dünya çapında güce sahip bir İslâm devletinin kurulacağına işaret etmektedir. Bu da henüz gerçekleşmemiştir. Dünya çapında bir İslâm devletinin kurulduğu zamanda ise İslâm ümmetine ait toprakların ortasında kurulmuş mevcut Yahudi devletinin ayakta kalabilmesi mümkün değildir. Bütün bunlar yüce Allah'ın elindedir. Allah bir şeyi dilediğinde, onun sebeplerini hazırlar. Ancak bunların ne zaman gerçekleşeceğini biz bilemiyoruz. Bunun bilgisi yüce Allah katındadır." (el-Esâs fi's-Sünne, (İslâm Akâidi) IX. 329-330)

Yine konu üzerinde eserinin bir başka yerinde şöyle demektedir: "Hz. Îsâ (a.s.)'ın, Mehdi (a.s.) zamanında ineceğini bildiren nasların da hayli çok olduğunu bilmeliyiz. Durum böyleyse, çok sayıda olan daha başka naslardan çıkarılan anlamlardan anlaşıldığına göre, Mehdinin geleceği zaman ile yaşadığımız zaman arasında uzun bir süre bulunmaktadır. Çünkü Rasûlüllah (s.a.v.)'in gerçekleşeceğini bildirdiği olaylardan şu ana kadar gerçekleşmemiş olan hayli olay vardır. Örneğin Mesih (a.s.)'ın inmesinden önce Müslümanlar Kostantiniyye'yi ikinci kez fethederler. O zaman da, Kostantaniyye Hıristiyanların elinde olur. Şu an ise bu şehir bir İslâm şehridir ve Müslümanların elindedir. Roma'nın fethedileceği müjdesi de, anlam itibariyle gerçekleştirilecek dünya çapında fetihlerle bağlantılıdır ve İslâm'ın uluslar arası bir zafer kazanacağının haberi niteliğindedir." (el-Esâs fi's-Sünne, (İslâm Akâidi) IX. 341-342)

١٢٦١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا التُّرْكَ صِغَارَ الأَعْيُنِ حُمْرَ الْوُجُوهِ ذُلْفَ الآنُوفِ كَأَنَّ وُجُوهَهُمُ الْمَجَانُّ الْمُطْرَقَةُ وَلا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا قَوْمًا نِعَالُهُمُ الشَّعَرُ ❁

& 1261-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Gözleri küçük, yüzleri kırmızı, burnu basık yüzleri sanki deri üstüne deri kaplanmış kalkan gibi kalın etli olan Türkle savaşmanıza kadar kıyamet kopmaz, ayakkabıları kıldan olan bir toplulukla savaşmanıza kadar kıyamet kopmaz."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1501 ve 1502. hadislerdir. Bu konuda 1501 ve 1502. hadislerin açıklamasına bakınız.)

١٢٦٢ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رضي الله عنهما قَالَ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الأَحْزَابِ عَلَى الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ سَرِيعَ الْحِسَابِ اللَّهُمَّ اهْزِمِ الأَحْزَابَ اللَّهُمَّ اهْزِمْهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ ❁

& 1262-) Abdullah b. Ebî Evfâ (r.a.), şöyle demiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.), Hendek Savaşı'nda müşriklere beddua etti ve şöyle dedi: ***"Allahümme münzile'l-Kitabi Serîa'l-Hisâbi Allahümmehzimi'l-Ahzâbe Allahümmehzimhüm ve zelzilhüm*** (=Ey kitabı indiren, hesabı süratli olan Allah'ım, İslâm aleyhine toplanan grupları dağıt. Allah'ım, onları dağıt, hezimete uğrat, onları sars) "

(1275. hadiste de aynı dua geçmektedir.)

١٢٦٣عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ الْيَهُودَ دَخَلُوا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالُوا السَّامُ عَلَيْكَ فَلَعَنْتُهُمْ فَقَالَ مَا لَكِ قُلْتُ أَوَلَمْ تَسْمَعْ مَا قَالُوا قَالَ فَلَمْ تَسْمَعِي مَا قُلْتُ وَعَلَيْكُمْ ❁

& 1263-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Yahudiler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına girdiler ve (selâm verirken es-Selâmü aleyküm (=Selâm üzerinize olsun) şeklinde selâm vermeyip) es-Sâmu aleyküm (=Ölüm üzerinize olsun)" dediler. Ben de onlara lanet okudum, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ne oldu?"*** buyurdu, ben de: "Ne dediklerini duymadın mı?" dedim, o da: "Sen de benim onlara: ***"Ve aleykum*** (=Sizin üzerinize de) dediğimi duymadın mı?" buyurdu.

١٢٦٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَدِمَ طُفَيْلُ ابْنُ عَمْرٍو الدَّوْسِيُّ وَأَصْحَابُهُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ دَوْسًا عَصَتْ وَأَبَتْ فَادْعُ اللَّهَ عَلَيْهَا فَقِيلَ هَلَكَتْ دَوْسٌ قَالَ اللَّهُمَّ اهْدِ دَوْسًا وَأْتِ بِهِمْ ❁

& 1264-) Ebû Hureyre (r.a.): "Tufeyl b. Amr ed-Devsî ve arkadaşaları Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, Devs kabilesi isyan edip başkaldırdı. Onlara beddua et" dediler, bunun üzerine: "Eyvah, Devs kabilesi şimdi helâk oldu" denildi. Ama Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah'ım, Devs kabilelesini doğru yola ilet ve onları geri getir."*** buyurdu." demiştir.

(Devs kabilesi, Yemen'de bir kabile olup, meşhur sahabi Ebû Hureyre (r.a.)'ın kabilesidir. Tufeyl b. Amr (r.a.) da Devs kabilesindendir. Hz. Peygamber, kendisini kavmine irşad için göndermişti.)

١٢٦٥ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ يَوْمَ خَيْبَرَ لأُعْطِيَنَّ الرَّايَةَ رَجُلاً يَفْتَحُ اللَّهُ عَلَى يَدَيْهِ فَقَامُوا يَرْجُونَ لِذَلِكَ أَيُّهُمْ يُعْطَى فَغَدَوْا وَكُلُّهُمْ يَرْجُو أَنْ يُعْطَى فَقَالَ أَيْنَ عَلِيٌّ فَقِيلَ يَشْتَكِي عَيْنَيْهِ فَأَمَرَ فَدُعِيَ لَهُ فَبَصَقَ فِي عَيْنَيْهِ فَبَرَأَ مَكَانَهُ حَتَّى كَأَنَّه لَمْ يَكُنْ بِه شَيْءٌ فَقَالَ نُقَاتِلُهُمْ حَتَّى يَكُونُوا مِثْلَنَا فَقَالَ عَلَى رِسْلِكَ حَتَّى تَنْزِلَ بِسَاحَتِهِمْ ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى الإِسْلامِ وَأَخْبِرْهُمْ بِمَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ فَوَاللَّهِ لأَنْ يُهْدَى بِكَ رَجُلٌ وَاحِدٌ خَيْرٌ لَكَ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ ❁

& 1265-) Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'i Hayber Savaşının olduğu gün: ***"Sancağı, Allah'ın onun eliyle fetih nasip eyleyeceği bir kimseye vereceğim"*** diye buyururken duymuş. Orduda bulunan herkes, sancağın kendisine verilmesini ümit etmeye başladılar. Arkasından sabahleyin her biri bayrağın kendisine verilmesini ümit ederek geldiler. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ali nerede?"*** buyurdu, kendisine: "Gözlerinden rahatsızdır" denildi, emir buyurdu ve Ali çağrıldı, gözlerine tükürdü, bunun üzerine adeta hiç rahatsız değilmiş gibi hemen iyi oldu. Ali: "Onlarla bizim gibi Müslüman olana kadar savaşacak mıyız?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Onların meydanlarına inene kadar acele etme, indikten sonra kendilerini İslâm'a davet et, kendilerine gereken şeyleri onlara bildir. Allah'a yemin olsun ki, senin sebebinle bir kimsenin hidayete erdirilmesi senin için kızıl develerden daha hayırlıdır."*** buyurdu.

١٢٦٦ عَنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه كَانَ يَقُولُ لَقَلَّمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَخْرُجُ إِذَا خَرَجَ فِي سَفَرٍ إِلاَّ يَوْمَ الْخَمِيسِ ❁

1266-) Ka'b b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'in perşembe günü dışında sefere çıktığı çok az idi." demiştir.

١٢٦٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بَعْثٍ وَقَالَ لَنَا إِنْ لَقِيتُمْ فُلانًا وَفُلانًا لِرَجُلَيْنِ مِنْ قُرَيْشٍ سَمَّاهُمَا فَحَرِّقُوهُمَا بِالنَّارِ قَالَ ثُمَّ أَتَيْنَاهُ نُوَدِّعُهُ حِينَ أَرَدْنَا الْخُرُوجَ فَقَالَ إِنِّي كُنْتُ أَمَرْتُكُمْ أَنْ تُحَرِّقُوا فُلانًا وَفُلانًا بِالنَّارِ وَإِنَّ النَّارَ لا يُعَذِّبُ بِهَا إِلاَّ اللَّهُ فَإِنْ أَخَذْتُمُوهُمَا فَاقْتُلُوهُمَا ❁

1267-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.) bizi bir askeri birlik içerisinde gönderdi, bize Kureyş'ten iki kişinin adını verdi: ***"Falan, falan kimse ile karşılaştığınızda her ikisini ateşle yakınız."*** buyurdu, sonra sefere çıkacağımızda kendisi ile vedalaşmak için geldik: ***"Size***

falanla falanı ateşle yakmanızı emretmiştim, ancak ateşle sadece Allah azap eder, bu ikisini yakaladığınızda öldürün." buyurdu." demiştir.

(Bu konuda 1293. hadis ve açıklamasına da bakınız.)

١٢٦٨ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ حَقٌّ مَا لَمْ يُؤْمَرْ بِالْمَعْصِيَةِ فَإِذَا أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ فَلا سَمْعَ وَلا طَاعَةَ ❁

& 1268-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah'ın kurallarına ters düşme (masiyet) emredilmedikçe idarecinin sözünü dinleyip emrine uymak gerekir. Eğer Allah'ın kurallarına ters düşme (masiyet) emredilirse sözünü dinleyip emrine uymak yoktur."*** buyurmuştur.

(İtaat konusunda 2184. hadisin açıklaması ile 1672. hadise bakınız.)

١٢٦٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ نَحْنُ الآخِرُونَ السَّابِقُونَ مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَمَنْ يُطِعِ الأَمِيرَ فَقَدْ أَطَاعَنِي وَمَنْ يَعْصِ الأَمِيرَ فَقَدْ عَصَانِي وَإِنَّمَا الإِمَامُ جُنَّةٌ يُقَاتَلُ مِنْ وَرَائِهِ وَيُتَّقَى بِهِ فَإِنْ أَمَرَ بِتَقْوَى اللَّهِ وَعَدَلَ فَإِنَّ لَهُ بِذَلِكَ أَجْرًا وَإِنْ قَالَ بِغَيْرِهِ فَإِنَّ عَلَيْهِ مِنْهُ ❁

1269-) Ebû Hureyre (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işitmiştir: ***"Biz*** (dünyada) ***sonda gelenler,*** (âhirette) ***önde olanlarız. Kim bana itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. Kim de bana karşı gelirse Allah'a karşı gelmiş olur. Kim komutana itaat ederse bana itaat etmiş olur, kim de komutana karşı gelirse bana karşı gelmiş olur. İmam gerisinde savaşılan ve kendisiyle korunulan bir kalkandır. Dolayısıyla eğer Allah'tan korkarak (takva ile) emreder, adaletli olursa, bu kendisi için sevap olur. Eğer bunun dışında bir şey söylerse o da kendi aleyhine olur."***

١٢٧٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ رَجَعْنَا مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ فَمَا اجْتَمَعَ مِنَّا اثْنَانِ عَلَى الشَّجَرَةِ الَّتِي بَايَعْنَا تَحْتَهَا كَانَتْ رَحْمَةً مِنَ اللَّهِ فَسَأَلْتُ نَافِعًا عَلَى أَيِّ شَيْءٍ بَايَعَهُمْ عَلَى الْمَوْتِ قَالَ لا بَلْ بَايَعَهُمْ عَلَى الصَّبْرِ ❁

1270-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır: "Hudeybiye Anlaşması'ndan sonraki gelen yıl buraya geldik, ama altında biat yaptığımız ağacın hangisi olduğu hakkında aramızdan iki kişi bile birleşemedi (ağacın hangisi olduğunda ihtilaf ettik.) Bu ağacın (böyle bilinememesi) Allah'ın bir rahmeti olmuştur." Kendisine: "Hangi husus üzere biat ettiler, ölmek üzere mi?" denildi: "Hayır, sabır ve sebat göstermek üzere." dedi.

١٢٧١ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنه قَالَ لَمَّا كَانَ زَمَنُ الْحَرَّةِ أَتَاهُ آتٍ فَقَالَ لَهُ إِنَّ ابْنَ حَنْظَلَةَ يُبَايِعُ النَّاسَ عَلَى الْمَوْتِ فَقَالَ لا أُبَايِعُ عَلَى هَذَا أَحَدًا بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ❁

& 1271-) Abdullah b. Zeyd (r.a.)'dan: "Harre olayları meydana geldiğinde kendisine birisi gelmiş ve: "Abdullah b. Hanzala halktan ölmek üzere biat alıyor" demiş, o da: "Bu şekilde Rasûlüllah (s.a.v.)'den sonra hiç kimseye biat etmem." demiştir.

(Abdullah b. Hanzala (r.a.), Uhud Savaşı'nda şehid olup cenazesini Meleklerin yıkadığı Hanzala (r.a.)'ın oğludur. Medine halkı arasında büyük bir saygınlığı olan bu sahabî, Emevî Kralı Yezid'in şarap içtiğini, namaz kılmadığını tespit etmiş ve kendisine biat etmemiş, bu nedenle Medine halkı Yezid'e biat etmeyerek, Abdullah b. Hanzala (r.a.)'a biat

etmiştir. Bunun üzerine Yezid, Medine'ye Müslim b. Ukbe komutasında bir ordu göndermiştir. Medine kuşatma altına alınmış, tarihte "Harre olayı" diye bilinen üzücü hadise meydana gelmiştir. Abdullah b. Hanzala (r.a.) kahramanca savaşarak şehid olmuştur. (h. 63) Bu savaşta pek çok sahabe ve tâbi katledilmiş, Mescidi Nebî'de üç gün cemaatle namaz kılınamamıştır. Şehir ele geçirildikten sonra içlerinde beş yüz Rum askerlerinin de bulunduğu bildirilen Yezid ordusuna üç gün şehri yağmalamalarına izin verilmiş, can ve mallara saldırı olduğu gibi ırza geçmeler vuku bulmuş, bu tecavüzlerden sonra doğan çocuklara "Harre çocukları" denilmiştir. Beyhakî'nin verdiği bilgiye göre 300 sahabi, 700 hafız katledilmiştir. (DİA Abdullah b. Hanzala maddesi, Harre Savaşı maddesi.)

١٢٧٢ عَنْ سَلَمَةَ رضي الله عنه قَالَ بَايَعْتُ النَّبِيَّ ﷺ ثُمَّ عَدَلْتُ إِلَى ظِلِّ الشَّجَرَةِ فَلَمَّا خَفَّ النَّاسُ قَالَ يَا ابْنَ الأَكْوَعِ أَلا تُبَايِعُ قَالَ قُلْتُ قَدْ بَايَعْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ وَأَيْضًا فَبَايَعْتُهُ الثَّانِيَةَ قِيلَ لَهُ يَا أَبَا مُسْلِمٍ عَلَى أَيِّ شَيْءٍ كُنْتُمْ تُبَايِعُونَ يَوْمَئِذٍ قَالَ عَلَى الْمَوْتِ ❁

& 1272-) Seleme b. Ekvâ (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e biat edip ağacın gölgesine çekildim. Kalabalık tenhalaştığında: ***"Ey Ekvâ'nın oğlu, biat etmiyor musun?"*** buyurdu, ben de: "Ey Allah-'ın Rasûlü, ben biat ettim." dedim, o da: ***"Yine biat et"*** buyurdu, ben de kendisine ikinci kez biat ettim" demiştir. Kendisine: "Ey Ebû Müslim, o gün hangi şey üzere biat ediyordunuz?" denildi: "Ölmek üzere." dedi.

١٢٧٣ عَنْ مُجَاشِعٍ رضي الله عنه قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ أَنَا وَأَخِي فَقُلْتُ بَايِعْنَا عَلَى الْهِجْرَةِ فَقَالَ مَضَتِ الْهِجْرَةُ لأَهْلِهَا فَقُلْتُ عَلامَ تُبَايِعُنَا قَالَ عَلَى الإِسْلامِ وَالْجِهَادِ ❁

& 1273-) Müşâcî b. Mes'ûd (r.a.): "Kardeşimle birlikte (Mekke Fethi'nden sonra) Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldim ve: "Bizden, hicret etmek üzere biat al" dedim, o da: ***"Hicret, hicret edenler için gelip geçmiştir."*** buyurdu, ben de: "O halde hangi şey üzerine bizimle biat edersin?" dedim: ***"İslâm ve cihad üzerine"*** buyurdu." demiştir.

(Mekkenin fethedilmesiyle hicret sona ermiştir. 892. hadise bakınız.)

١٢٧٤ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ لَقَدْ أَتَانِي الْيَوْمَ رَجُلٌ فَسَأَلَنِي عَنْ أَمْرٍ مَا دَرَيْتُ مَا أَرُدُّ عَلَيْهِ فَقَالَ أَرَأَيْتَ رَجُلاً مُؤْدِيًا نَشِيطًا يَخْرُجُ مَعَ أُمَرَائِنَا فِي الْمَغَازِي فَيَعْزِمُ عَلَيْنَا فِي أَشْيَاءَ لا نُحْصِيهَا فَقُلْتُ لَهُ وَاللَّهِ مَا أَدْرِي مَا أَقُولُ لَكَ إِلاَّ أَنَّا كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَعَسَى أَنْ لا يَعْزِمَ عَلَيْنَا فِي أَمْرٍ إِلاَّ مَرَّةً حَتَّى نَفْعَلَهُ وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَنْ يَزَالَ بِخَيْرٍ مَا اتَّقَى اللَّهَ وَإِذَا شَكَّ فِي نَفْسِهِ شَيْءٌ سَأَلَ رَجُلاً فَشَفَاهُ مِنْهُ وَأَوْشَكَ أَنْ لا تَجِدُوهُ وَالَّذِي لا إِلَهَ إِلاَّ هُوَ مَا أَذْكُرُ مَا غَبَرَ مِنَ الدُّنْيَا إِلاَّ كَالثَّغْبِ شُرِبَ صَفْوُهُ وَبَقِيَ كَدَرُهُ ❁

1274-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) anlatır: "Bugün bana bir adam geldi ve ne cevap vereceğimi bilemiyeceğim, bir konuyu sordu: "Şöyle bir kimse için ne dersin? Zinde ve savaşa hazırlıklı bir şekilde komutanlarımızla gazalara çıkar, derken komutan bize gücümüzün yetmediği bir takım vazifeleri kesin olarak yapılmasını emreder, bu haldeki bir kimse ne yapmalıdır?" dedi. Ben de ona: "Vallahi sana ne diyeceğimi bilemiyorum. Ancak, bizler Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte (gazalarda) bulunurduk. Çoğu kez bize yapamayacağımız bir işi bizden kesinlikle istemezdi. Ancak bir defa bunun dışındadır. Sizden biriniz Allah'tan sakındığı sürece hayır üzeredir, eğer içerisine bir şey şüphe düşürürse kendisini aydınlatacak bir kimseye bunu sorar, ama bunu bulamayacağı günler

yakındır. Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki dünyanın geri kalanını safiyeti içilip tortusu kalmış az bir su birikintisi gibi görmekteyim."

(Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'ın, bu sözü söylediği zamandaki dünyanın geri kalan zamanını, safiyeti içilip tortusu kalmış az bir su birikintisi, olarak nitelemesi, artık iyi kimselerin gitgide azalacağını belirtmek içindir. Aynî, kendisinin bu sözünü açıklarken: "Abdullah b. Mes'ûd (r.a.), Hz. Osman (r.a.)'ın şehid edilmesinden önce vefat etmişti, acaba kendisi Hz. Osman (r.a.)'dan sonra baş gösteren fitneleri ve günümüze kadar gelişen olayları görseydi ne derdi." demiştir.)

١٢٧٥ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رضي الله عنهما إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي بَعْضِ أَيَّامِهِ الَّتِي لَقِيَ فِيهَا انْتَظَرَ حَتَّى مَالَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ قَامَ فِي النَّاسِ خَطِيبًا قَالَ أَيُّهَا النَّاسُ لا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ وَسَلُوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلالِ السُّيُوفِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِيَ السَّحَابِ وَهَازِمَ الأَحْزَابِ اهْزِمْهُمْ وَانْصُرْنَا عَلَيْهِمْ ❁

& 1275-) Abdullah b. Ebû Evfâ (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) düşmanla karşılaştığı savaşlarından birinde Güneş tepe noktasından meyledene kadar bekledi, sonra ordunun içerisinde kalkıp hutbe verdi, şöyle buyurdu: ***"Ey insanlar, düşmanla karşılaşmayı istemeyiniz, Allah'tan belalara karşı sizi korumasını (afiyette kılmasını) isteyiniz, ama düşmanla karşılaştığınızda da sabrediniz, cennetin kılıçların gölgesi altında olduğunu biliniz"*** buyurdu, daha sonra şöyle devam etti: ***"Ey Kitabı indiren, bulutları yürüten, İslâm aleyhine toplanan grupları dağıtan Allah-'ım, onları dağıt, hezimete uğrat, onlara karşı bize yardım ve zafer ver"*** buyurdu."

(1262. hadiste de bu dua geçmişti.)

١٢٧٦ عَنِ الْعَبَّاسِ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ لِلزُّبَيْرِ رضي الله عنه هَا هُنَا أَمَرَكَ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ تَرْكُزَ الرَّايَةَ ❁

1276-) Abbâs (r.a.), Zübeyr b.Avvâm (r.a.)'a: "Hz. Peygamber (s.a.v.) sana işte şuraya sancağı dikmeni emretmişti." demiştir.

("İşte şuraya" ifadesinden maksat Mekke kenarında bulunan dağlık Hacûn mevkiidir. 784. hadiste bildirildiği gibi Efendimiz (a.s.) Veda Haccında burada konaklamıştı. Bu konuda 861. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٢٧٧ عَنْ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ رضي الله عنه قَالَ غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ غَزْوَةَ تَبُوكَ فَحَمَلْتُ عَلَى بَكْرٍ فَهُوَ أَوْثَقُ أَعْمَالِي فِي نَفْسِي فَاسْتَأْجَرْتُ أَجِيرًا فَقَاتَلَ رَجُلاً فَعَضَّ أَحَدُهُمَا الآخَرَ فَانْتَزَعَ يَدَهُ مِنْ فِيهِ وَنَزَعَ ثَنِيَّتَهُ فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَأَهْدَرَهَا فَقَالَ أَيَدْفَعُ يَدَهُ إِلَيْكَ فَتَقْضَمُهَا كَمَا يَقْضَمُ الْفَحْلُ ❁

& 1277-) Ya'lâ b. Ümeyye (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte Tebuk Seferi'ne çıkmıştım, genç bir deveye yükümü yükledim -bence amellerimin en güvendiğim olanı da budur- bir de hizmetçi tuttum. Bu sırada hizmetçi, bir kimse ile kavga etti, biri diğerini ısırdı, ısırılan elini ısıranın ağzından çekti ve böylece ısıranın ön dişini söktü, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelip şikayet etti ise de Hz. Peygamber kısas yaptırmadı ve: ***"Yani sana elini bıraksaydı da erkek devenin ısırıp kopardığı gibi elini mi ısırıp koparsaydın."*** buyurdu." demiştir.

١٢٧٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ بُعِثْتُ بِجَوَامِعِ الْكَلِمِ وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ فَبَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُتِيتُ بِمَفَاتِيحِ خَزَائِنِ الأَرْضِ فَوُضِعَتْ فِي يَدِي قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ وَقَدْ ذَهَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَنْتُمْ تَنْتَثِلُونَهَا ❁

& 1278-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Özlü sözler ile Peygamber gönderildim,*** (düşman kalbine salınan) ***korkuyla muzaffer olundum / yardım gördüm. Ben uyurken bana yeryüzünün hazinelerinin anahtarları getirilip elime bırakıldı"*** buyurmuştur. Ebû Hureyre (r.a.) da: "Şimdi Rasûlüllah (s.a.v.) ebediyete gitti, şu anda sizler bu hazineleri çıkarıp alıyorsunuz." demiştir.

(Bukonuda hadisin değişik bir benzeri 225. hadiste geçmişti.)

١٢٧٩ عَنْ أَسْمَاءَ رضي الله عنها قَالَتْ صَنَعْتُ سُفْرَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي بَيْتِ أَبِي بَكْرٍ حِينَ أَرَادَ أَنْ يُهَاجِرَ إِلَى الْمَدِينَةِ قَالَتْ فَلَمْ نَجِدْ لِسُفْرَتِهِ وَلا لِسِقَائِهِ مَا نَرْبِطُهُمَا بِهِ فَقُلْتُ لأَبِي بَكْرٍ وَاللَّهِ مَا أَجِدُ شَيْئًا أَرْبِطُ بِهِ إِلاَّ نِطَاقِي قَالَ فَشُقِّيهِ بِاثْنَيْنِ فَارْبِطِيهِ بِوَاحِدٍ السِّقَاءَ وَبِالآخَرِ السُّفْرَةَ فَفَعَلْتُ فَلِذَلِكَ سُمِّيَتْ ذَاتَ النِّطَاقَيْنِ ❁

1279-) Esmâ (r.a.) anlatır: "Medine'ye hicret etmek istediği zaman, Ebû Bekir'in evinde Rasûlüllah (s.a.v.)'e yol azığı hazırladım, ne azık torbası ne de su kabı için ağzını bağlayacak bir şey bulamadım, bu yüzden Ebû Bekir'e: "Vallahi bunların ağzını bağlayacak kuşağımdan başka bir şey bulamıyorum" dedim, o da: "İkiye böl, birisiyle azık torbasını, diğeri ile de su kabını bağla" dedi, ben de öyle yaptım, bu nedenle bana Zâtu'n-Nitâkayn (=iki kuşaklı) adı verildi."

(Esmâ (r.a.) Hz. Ebû Bekir (r.a.)'ın kızı ve Hz. Âişe (r.a.)'ın ablasıdır. Cennetle müjdelenen Zübeyr b. Avvâm (r.a.)'ın hanımı, büyük İslâm Mücahidi Abdullah b. Zübeyr (r.a.)'ın da annesidir.)

١٢٨٠ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَكِبَ عَلَى حِمَارٍ عَلَى إِكَافٍ عَلَيْهِ قَطِيفَةٌ وَأَرْدَفَ أُسَامَةَ وَرَاءَهُ ❁

& 1280-) Üsâme b. Zeyd (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in üzerinde saçaklı bir örtü ile semerlenmiş bir merkebe bindiği ve Üsâme (r.a.)'ı da arkasına bindirdiği rivayet olunmuştur.

١٢٨١ عَنْ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَقْبَلَ يَوْمَ الْفَتْحِ مِنْ أَعْلَى مَكَّةَ عَلَى رَاحِلَتِهِ مُرْدِفًا أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ وَمَعَهُ بِلالٌ وَمَعَهُ عُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ مِنَ الْحَجَبَةِ حَتَّى أَنَاخَ فِي الْمَسْجِدِ فَأَمَرَهُ أَنْ يَأْتِيَ بِمِفْتَاحِ الْبَيْتِ فَفَتَحَ وَدَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَمَعَهُ أُسَامَةُ وَبِلالٌ وَعُثْمَانُ فَمَكَثَ فِيهَا نَهَارًا طَوِيلاً ثُمَّ خَرَجَ فَاسْتَبَقَ النَّاسُ وَكَانَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ عُمَرَ أَوَّلَ مَنْ دَخَلَ فَوَجَدَ بِلالاً وَرَاءَ الْبَابِ قَائِمًا فَسَأَلَهُ أَيْنَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَشَارَ لَهُ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ قَالَ عَبْدُاللَّهِ فَنَسِيتُ أَنْ أَسْأَلَهُ كَمْ صَلَّى مِنْ سَجْدَةٍ ❁

1281-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) fetih günü bineği üzerinde Mekke'nin yukarısından geldi. Arkasında Üsâme b. Zeyd yanında da Bilâl vardı. Bilâl'in yanında ise Kâbe'nin perde ve anahtarıyla görevli Osman b. Talha vardı. Rasûlüllah Mekke'ye girdikten sonra Mescidi Haram'da devesini çöktürdü. Beytullah'ın anahtarının getirilmesini emir buyurdu, Osman b. Talha kapıyı açtı, Rasûlüllah (s.a.v.) yanında Bilâl, Üsâme ve Osman b. Talha ile birlikte içerisine girdi, gündüz uzun bir süre içerisinde kaldı, sonra dışarı çıktı, bunun arkasından halk içeri girmek için yarıştı, Abdullah b. Ömer de içeri girenlerin ilki idi, kapının arkasında ayakta duran Bilâl'i buldu ve ona: "Rasûlüllah (s.a.v.) nerede namaz kıldı?" diye sordu, o da Peygamber'in namaz kıldığı yeri gösterdi." Abdullah b. Ömer (r.a.) devamında şöyle demiştir: "Fakat namazı kaç rekat kıldığını sormasını unuttum"

(Hadisin bir benzeri olan 296, 317, 1690. hadislere bakınız, ayrıca konuyla ilgili olarak 259. hadis ve açıklamasına bakınız.)

١٢٨٢ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى أَنْ يُسَافَرَ بِالْقُرْآنِ إِلَى أَرْضِ الْعَدُوِّ ❁

{&} 1282-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.)'in Kur'ân-ı Kerim'le düşman topraklarına yolculuk yapmayı yasakladığı rivayet edilmiştir.

(Buradaki yasak savaş esnasında Kitabullah'ın düşman eline düşüp tahkir edilmemesi içindir. Eğer düşman eline düşürme tehlikesi yoksa Kur'ân'la birlikte sefere çıkmakta bir sakınca görülmemiştir. Diğer taraftan hadisin söylendiği dönemde Kur'ân-ı Kerim'in yazılı olduğu materyallerin kısıtlı olması nedeniyle böyle bir yasağın konulduğu da düşünülebilir.)

١٢٨٣ عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَكُنَّا إِذَا أَشْرَفْنَا عَلَى وَادٍ هَلَّلْنَا وَكَبَّرْنَا ارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُنَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَا أَيُّهَا النَّاسُ ارْبَعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ فَإِنَّكُمْ لا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلا غَائِبًا إِنَّهُ مَعَكُمْ إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ تَبَارَكَ اسْمُهُ وَتَعَالَى جَدُّهُ ❁

& 1283-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte yolculukta idik. Vadinin üzerine çıktık, Tekbir getirip "Lâ İlâhe İllallâh" dedik, sesimiz çok yükseldi, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): "***Ey insanlar, canınıza acıyın. Çünkü siz ne sağır birisine ne de burda olmayana sesleniyorsunuz. Şüphesiz O sizinle birliktedir, çok iyi işitir, çok yakındır. Onun ismi mübarek, şanı da yücedir.***" buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1643. hadiste gelecektir.)

١٢٨٤ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ كُنَّا إِذَا صَعِدْنَا كَبَّرْنَا وَإِذَا نَزَلْنَا سَبَّحْنَا ❁

1284-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Seferde yükseğe çıktığımızda tekbir getirir, aşağı indiğimizde tesbih yapardık." demiştir.

١٢٨٥ عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ رضي الله عنه قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ كُتِبَ لَهُ مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا ❁

1285-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bir kul hastalandığında yahut yolculuğa çıktığında sağlam iken ya da mukim iken yapıyor olduğu amellerin aynısı kendisine yazılır."*** buyurmuştur.

١٢٨٦عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي الْوَحْدَةِ مَا أَعْلَمُ مَا سَارَ رَاكِبٌ بِلَيْلٍ وَحْدَهُ ❁

1286-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Eğer insanlar yalnızlıkta olan şeylerden bildiğim şeyleri bilselerdi bir binekli geceleyin tek başına yürüyemezdi"*** buyurmuştur.

(Buradaki uyarı tehlike anında yapılan yolculuklar içindir. Yolculuk zamana ve zemine göre tehlikeli veya güvenli olabilir.)

١٢٨٧ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَاسْتَأْذَنَهُ فِي الْجِهَادِ فَقَالَ أَحَيٌّ وَالِدَاكَ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَفِيهِمَا فَجَاهِدْ ❁

& 1287-) Abdullah b. Amr (r.a.) anlatır: "Bir adam Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve cihada katılmak için izin istedi, o da: ***"Annen ve baban hayatta mı?"*** buyurdu: "Evet" dedi, Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"O halde, sen onların rızasını elde etmeye çalış."*** buyurdu.

١٢٨٨ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ قَالَ عَبْدُاللَّهِ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ وَالنَّاسُ فِي مَبِيتِهِمْ فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَسُولاً أَنْ لا يَبْقَيَنَّ فِي رَقَبَةِ بَعِيرٍ قِلادَةٌ مِنْ وَتَرٍ أَوْ قِلادَةٌ إِلاَّ قُطِعَتْ ❁

{&} 1288-) Ebû Beşîr el-Ensârî (r.a.) anlatır: "Kendisi seferlerinin birisinde Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte imiş. Halk barındıkları yerde gecelerken Rasûlüllah (s.a.v.), bir haberci gönderdi ve: ***"Sakın ha! Develerin boynunda, ok yayından veya herhangi bir şeyden bağlanmış gerdanlık bulunmasın, var ise kesilsin"*** buyurdu.

(Araplar'ın âdeti olarak, nazar değmemesi için develerin boynunlarına çeşitli şeyler bağlanılırdı. Buradaki yasaklama nazarı engelleme gayesiyle takılan takılar içindir. Nitekim hadisin ravilerinden İmam Mâlik: "Bu takıların nazar için takılmış olduğunu zannediyorum" demiştir. (Müslim, Libâs: 105) Nazar değmesini engelleyeceği gayesini gütmeyen süs veya başka bir niyetle çan veya benzeri takı takmak yasaklanmamıştır.)

١٢٨٩ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ وَلا تُسَافِرَنَّ امْرَأَةٌ إِلاَّ وَمَعَهَا مَحْرَمٌ فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اكْتُتِبْتُ فِي غَزْوَةِ كَذَا وَكَذَا وَخَرَجَتِ امْرَأَتِي حَاجَّةً قَالَ اذْهَبْ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ ❁

& 1289-) Abdullah b. Abbâs (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'i şöyle buyururken işitmiştir: ***"Hiçbir erkek, yabancı bir kadınla yalnız başına kalmasın. Bir kadın da yanında nikâh düşmeyen bir yakını olmadan yolculuğa çıkmasın."*** Bunun üzerine bir kimse ayağa kalktı ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, şu, şu gazalara gitmek için kaydoldum, fakat bu arada hanımım da hacca gidecek?" dedi, o da: ***"Sen git, hanımınla beraber haccet."*** buyurdu.

١٢٩٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ عَجِبَ اللَّهُ مِنْ قَوْمٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ فِي السَّلاسِلِ ❁

1290-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah zincirler içerisinde cennete giren topluluktan memnun olmuştur."*** buyurmuştur.

(Hadiste ***"memnun olmuştur"*** diye çeviri yaptığımız ifade metinde "Hayret etti" şeklinde geçmektedir. Ancak, "Hayret etme" insanlara mahsus bir özellik olduğundan âlimler "razı olmak" anlamına yorumlamıştır. Ebû Hureyre (r.a.) **«Sizler, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz »** (Al-i İmran: 110) ayetinin yorumunda: "İnsanlar için hayırlı olanlar, İnsanları boyunlarında zincirler içerisinde getirip sonunda bunların İslâm'a girmesine sebep olanlardır." demiştir. (Buhârî, Tefsir, Al-i İmran: 7) Buna göre; esir olup da esaret içerisinde İslâm'a girerek, cennete girmeye hak kazanan bu kimseler, önceleri İslâm'a karşı savaşırken esir alınmış, daha sonra Müslüman olarak cennete girmeye hak kazanan kimselerdir. İşte Allah bunların cennete girmelerine razı olup, onlardan memnun olmuştur, diye yorumlanmıştır.)

١٢٩١ عَنِ الصَّعْبِ بْنِ جَثَّامَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ مَرَّ بِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِالأَبْوَاءِ أَوْ بِوَدَّانَ وَسُئِلَ عَنْ أَهْلِ الدَّارِ يُبَيَّتُونَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ فَيُصَابُ مِنْ نِسَائِهِمْ وَذَرَارِيِّهِمْ قَالَ هُمْ مِنْهُمْ وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ لا حِمَى إِلاَّ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ ﷺ ❁

& 1291-) Sa'b b. Cessâme (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.), (Mekke ile Medine arasında yerleşim merkezleri olan) Ebvâ veya Veddân'da bize uğramıştı. Kendisine gece baskını yapılan müşriklerin, ev halkı soruldu. Çünkü bu baskınlarda onların kadın ve çocukları da isabet alıyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Onlar da onlardandır"*** buyurdu, yine kendisini: ***"Dokunulmaz bölge, yalnız Allah ve Rasûlü içindir"*** diye buyururken işittim." demiştir.

(Aslında savaşta kadın, çocuk ve yaşlılara saldırmak yasaklanmıştır. Ancak, bazı askeri operasyonlarda bunlar doğrudan hedef yapılmadığı halde elde olmayan nedenlerle kasıtsız olarak söz konusu grup zarar görürse bunlar da bulundukları kimselerin arasında sayılmıştır. Ancak bunları operasyondan ayırma imkanı varsa ayırmak, hedef yapmamak genel bir esastır.)

١٢٩٢ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ امْرَأَةً وُجِدَتْ فِي بَعْضِ مَغَازِي النَّبِيِّ ﷺ مَقْتُولَةً فَأَنْكَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَتْلَ النِّسَاءِ وَالصِّبْيَانِ ❁

{&} 1292-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in gazvelerinin birisinde bir kadın öldürülmüş olarak bulundu, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.), kadın ve çocukların öldürülmesini uygun görmedi (ve yasakladı.)"

(Savaşta kadın, çocuk ve yaşlılara saldırılmaması genel bir esastır. Ancak, bunlar Müslümanların karşısında yer alır, savaşa çıkarlarsa öldürülmelerinde bir beis yoktur.)

١٢٩٣ عَنْ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما لَمَّا بَلَغَهُ أَنَّ عَلِيًّا رضي الله عنه حَرَّقَ قَوْمًا قَالَ لَوْ كُنْتُ أَنَا لَمْ أُحَرِّقْهُمْ لأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لا تُعَذِّبُوا بِعَذَابِ اللَّهِ وَلَقَتَلْتُهُمْ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَاقْتُلُوهُ ❁

1293-) İbni Abbâs (r.a.)'a Hz. Ali (r.a.)'ın dinden dönen birtakım kimseleri yaktırdığı haberi ulaştığında: "Ben olsaydım onları yakmazdım. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah'ın azabıyla azaplandırmayınız."*** buyurmuştur. Dolayısıyla Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Kim dininden dönerse onu öldürünüz."*** buyurduğundan hareketle onları öldürürdüm." demiştir.

(Bir sonraki hadiste kendisini ısıran karıncaları yaktıran bir Peygamberden söz edilmekte ve uyarılmaktadır. Yakma işlemini Hz. Ali (r.a.)'ın uyguladığından dolayı bazı âlimler hadisteki yasağın kesin yasaklama değil de bu şekilde yapmanın iyi olmadığını bildirmek içindi, demişlerdir. Yoksa, kesin yasak olsa idi, Hz. Ali bu kimseleri yaktırmazdı denilmiştir. 1267. hadisten öğrendiğimiz gibi Hz. Peygamber (s.a.v.) de yaktırmak istemiş, sonra bunun Allah'ın azabı olduğunu belirterek normal bir şekilde öldürmelerini emretmiştir.)

١٢٩٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ قَرَصَتْ نَمْلَةٌ نَبِيًّا مِنَ الأَنْبِيَاءِ فَأَمَرَ بِقَرْيَةِ النَّمْلِ فَأُحْرِقَتْ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ أَنْ قَرَصَتْكَ نَمْلَةٌ أَحْرَقْتَ أُمَّةً مِنَ الأُمَمِ تُسَبِّحُ ❁

& 1294-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Bir karınca, Peygamberlerden birisini ısırdı, o da emir verip, karıncaların yuvasını yaktırdı, bunun üzerine Allah: "Seni bir karınca ısırdı, sen de tesbih eden ümmetlerden bir ümmeti yaktın" diye vahyetti"*** diye buyururken işittim." demiştir.

١٢٩٥ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَلا تُرِيحُنِي مِنْ ذِي الْخَلَصَةِ وَكَانَ بَيْتًا فِي خَثْعَمَ يُسَمَّى كَعْبَةَ الْيَمَانِيَةِ قَالَ فَانْطَلَقْتُ فِي خَمْسِينَ وَمِائَةِ فَارِسٍ مِنْ أَحْمَسَ وَكَانُوا أَصْحَابَ خَيْلٍ قَالَ وَكُنْتُ لا أَثْبُتُ عَلَى الْخَيْلِ فَضَرَبَ فِي صَدْرِي حَتَّى رَأَيْتُ أَثَرَ أَصَابِعِهِ فِي صَدْرِي وَقَالَ اللَّهُمَّ ثَبِّتْهُ وَاجْعَلْهُ هَادِيًا مَهْدِيًّا فَانْطَلَقَ إِلَيْهَا فَكَسَرَهَا وَحَرَّقَهَا ثُمَّ بَعَثَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُخْبِرُهُ فَقَالَ رَسُولُ جَرِيرٍ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا جِئْتُكَ حَتَّى تَرَكْتُهَا كَأَنَّهَا جَمَلٌ أَجْوَفُ أَوْ أَجْرَبُ قَالَ فَبَارَكَ فِي خَيْلِ أَحْمَسَ وَرِجَالِهَا خَمْسَ مَرَّاتٍ ❁

& 1295-) Cerîr b. Abdullah el-Becelî (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) bana: ***"Zü'l-Halsa'dan benim zihnimi rahatlatmaz mısın?"*** buyurdu. - Zu'l-Halsa, Hasa'm kabilesi içerisinde Yemenliler'in Kâbesi denilen bir ev idi.- Ahmes kabilesinden yüz elli atlı ile hareket ettim. Ahmesliler süvari bir kabile idi, ben ise at üzerinde duramıyordum, bunun için göğsüme vurdu, öyleki parmak izlerini göğsümde gördüm: ***"Allah'ım, onu sabit kıl, onu doğruya götürücü (hâdî) ve doğruyu bulmuş (mehdî) kıl."*** buyurdu. Arkasından birlik oraya yürüdü ve puthaneyi kırıp, yaktı, sonra da Rasûlüllah (s.a.v.)'e bu durumu bildiren bir haberci saldı. Cerîr'in gönderdiği haberci Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Seni hak üzere gönderen Allah'a yemin olsun ki içi boş bir deve yahut kapkara yanmış bir deve gibi olana kadar orayı bırakıp sana gelmedim." dedi. O da beş defa Ahmes atları ve süvarilerine bereket duasında bulundu.

(Hadisin biraz daha geniş bir biçimi olan 1678. hadise bakınız.)

١٢٩٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ هَلَكَ كِسْرَى ثُمَّ لا يَكُونُ كِسْرَى بَعْدَهُ وَقَيْصَرُ لَيَهْلِكَنَّ ثُمَّ لا يَكُونُ قَيْصَرٌ بَعْدَهُ وَلَتُقْسَمَنَّ كُنُوزُهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ❁

& 1296-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kisrâ ölmüştür, ondan sonra Kisrâ olmaz. Kayser de elbette ölecektir, ondan sonra Kayser olmaz. Kesinlikle sizler her ikisinin hazinelerini Allah yolunda paylaşacaksınız."*** buyurmuştur.

(Kisrâ, İran hükümdarlarını verilen genel bir isimdir. Kayser de, Bizans hükümdarlarına verilen genel bir isimdir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bildirdiği şekilde her iki kraliyet de sona ermiştir. İmam Şâfi ve diğer âlimlere göre ***"Ondan sonra Kisrâ olmaz." "Ondan sonra Kayser olmaz."*** ifadesinden maksat, artık Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanındaki gibi Irak'ta bir Kisrâ olamaz, Şâm bölgesinde de Kayser olmaz, demektir. (Nevevî, Şerhu Müslim, IVIII. 249, Aynî, Umdetu'l-Kâri, I. 90, XIII. 205) Buna göre başka yerlerde bu kraliyetler bulunabilir.

Kisrâ yönetimine hicri 32 yılında son verilmiştir. Kayser yönetimi ise 1453 yılında Fatih Sultan Mehmed eliyle son bulmuştur. Neticede hadiste verilen gelecekle ilgili haberler gerçekleşmiştir. Bu iki haberin sonuncusunun gerçekleşmesi Fatih Sultan Mehmed eliyle olmuştur. İstanbul'un fethi ile Peygamber övgüsünü elde eden Sultan Fatih'in bir diğer meziyeti ise yukarıdaki hadiste bildirilen Peygamber haberini gerçekleştiren bir kimse olmasıdır.)

١٢٩٧ وعنه رضي الله عنه قَالَ سَمَّى النَّبِيُّ ﷺ الْحَرْبَ خَدْعَةً ❁

& 1297-) Yine Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in savaşa aldatma adını verdiği rivayet olunmuştur.

("Aldatma"dan maksat, manevradır. Yoksa sahtekârlık anlamına değildir, yani düşmanı yanıltmak için taktikler uygulamadır.)

١٢٩٨ عَنِ الْبَرَاءِ رضي الله عنه قَالَ جَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى الرَّجَّالَةِ يَوْمَ أُحُدٍ وَكَانُوا خَمْسِينَ رَجُلاً عَبْدَاللَّهِ بْنَ جُبَيْرٍ فَقَالَ إِنْ رَأَيْتُمُونَا تَخْطَفُنَا الطَّيْرُ فَلا تَبْرَحُوا مَكَانَكُمْ هَذَا حَتَّى أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ وَإِنْ رَأَيْتُمُونَا هَزَمْنَا

الْقَوْمَ وَأَوْطَأْنَاهُمْ فَلا تَبْرَحُوا حَتَّى أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ فَهَزَمُوهُمْ قَالَ فَأَنَا وَاللَّهِ رَأَيْتُ النِّسَاءَ يَشْتَدِدْنَ قَدْ بَدَتْ خَلاخِلُهُنَّ وَأَسْوُقُهُنَّ رَافِعَاتٍ ثِيَابَهُنَّ فَقَالَ أَصْحَابُ عَبْدِاللَّهِ بْنِ جُبَيْرٍ الْغَنِيمَةَ أَيْ قَوْمِ الْغَنِيمَةَ ظَهَرَ أَصْحَابُكُمْ فَمَا تَنْتَظِرُونَ فَقَالَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ جُبَيْرٍ أَنَسِيتُمْ مَا قَالَ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالُوا وَاللَّهِ لَنَأْتِيَنَّ النَّاسَ فَلَنُصِيبَنَّ مِنَ الْغَنِيمَةِ فَلَمَّا أَتَوْهُمْ صُرِفَتْ وُجُوهُهُمْ فَأَقْبَلُوا مُنْهَزِمِينَ فَذَاكَ إِذْ يَدْعُوهُمُ الرَّسُولُ فِي أُخْرَاهُمْ فَلَمْ يَبْقَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ غَيْرُ اثْنَيْ عَشَرَ رَجُلاً فَأَصَابُوا مِنَّا سَبْعِينَ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَصْحَابُهُ أَصَابُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ يَوْمَ بَدْرٍ أَرْبَعِينَ وَمِائَةً سَبْعِينَ أَسِيرًا وَسَبْعِينَ قَتِيلاً فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ أَفِي الْقَوْمِ مُحَمَّدٌ ثَلاثَ مَرَّاتٍ فَنَهَاهُمُ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يُجِيبُوهُ ثُمَّ قَالَ أَفِي الْقَوْمِ ابْنُ أَبِي قُحَافَةَ ثَلاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قَالَ أَفِي الْقَوْمِ ابْنُ الْخَطَّابِ ثَلاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ أَمَّا هَؤُلاءِ فَقَدْ قُتِلُوا فَمَا مَلَكَ عُمَرُ نَفْسَهُ فَقَالَ كَذَبْتَ وَاللَّهِ يَا عَدُوَّ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ عَدَدْتَ لاحْيَاءٌ كُلُّهُمْ وَقَدْ بَقِيَ لَكَ مَا يَسُوءُكَ قَالَ يَوْمٌ بِيَوْمِ بَدْرٍ وَالْحَرْبُ سِجَالٌ إِنَّكُمْ سَتَجِدُونَ فِي الْقَوْمِ مُثْلَةً لَمْ آمُرْ بِهَا وَلَمْ تَسُؤْنِي ثُمَّ أَخَذَ يَرْتَجِزُ أُعْلُ هُبَلْ أُعْلُ هُبَلْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَلا تُجِيبُوا لَهُ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا نَقُولُ قَالَ قُولُوا اللَّهُ أَعْلَى وَأَجَلُّ قَالَ إِنَّ لَنَا الْعُزَّى وَلا عُزَّى لَكُمْ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَلا تُجِيبُوا لَهُ قَالَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا نَقُولُ قَالَ قُولُوا اللَّهُ مَوْلانَا وَلا مَوْلَى لَكُمْ ❁

1298-) el-Berâ b. Âzib (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Uhud Savaşı'nda Abdullah b. Cübeyr'i elli kişilik okçu piyade birliğinin başına getirdi ve onlara: ***"Bizi kuş alıp götürse bile size haber gönderene değin şu yerinizden asla ayrılmayınız. Bizim, düşmanı dağıtıp çiğneyip geçtiğimizi görseniz bile size haber gönderene değin asla yerinizden ayrılmayınız."*** buyurdu. Neticede Müslümanlar düşmanı dağıtıp üzerlerine yürüdü, hatta vallahi ben halhalları ve inciklerı gözükür şekilde paçalarını sıvamış kadınların süratle koşup kaçtıklarını gördüm. Bunun üzerine Abdullah b. Cübeyr'in emrindeki askerler: "Haydi ganimete, arkadaşlar ganimete, arkadaşlarınız galip geldi artık hâlâ ne bekliyorsunuz?" dedi. Abdullah b. Cübeyr: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in size ne söylediğini unuttunuz mu?" dedi. Onlar: "Vallahi biz de kalabalığın olduğu yere gidip ganimet alacağız." dediler. Ganimet almak için geldiklerinde ordu geri dönüp hezimete uğrayarak kaçtılar. Bu sırada arkalarından Rasûlüllah, kendilerini (kaçmamaları için) çağırıyordu, fakat Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanında on iki kişiden başka kimse kalmamıştı. Bu savaşta müşrikler bizden yetmiş kişiyi şehid etti. Rasûlüllah (s.a.v.) ve ashabı da Bedir Savaşı'nda müşriklerden yetmiş esir, yetmiş ölü olmak üzere yüz kırk kişiyi haklamıştı. Bu sırada Ebû Süfyân üç kez: "Topluluğun içerisinde Muhammed var mıdır?" diye bağırdı, Hz. Peygamber (s.a.v.) cevap verdirmedi. Sonra Ebû Süfyân üç kez: "Topluluğun içerisinde Kuhâfe'nin oğlu Ebû Bekir var mıdır?" diye bağırdı, sonra da üç kez: "Topluluğun içerisinde Hattab'ın oğlu Ömer var mıdır?" diye bağırdı, arkasından arkadaşlarına dönüp: "Bilesiniz ki bu üçü de öldürülmüştür." dedi. Bu sırada Ömer kendini tutamadı ve: "Ey Allah'ın düşmanı, vallahi doğru söylemedin, senin saydıklarının tamamı hayattadır, senin hoşuna gitmeyecek şeyler geride bakidir." dedi. Ebû Süfyân: "Bu savaş, Bedir Savaşı'na karşılıktır. Savaş kah böyle, kah şöyledir (bir siz yenersiniz, bir biz yeneriz.) Ölülerin içerisinden organları kesilmiş, karnı deşilmiş kimseleri bulacaksınız, gerçi bunu ben emretmedim ama beni de rahatsız etmedi." dedi. Arkasından da: "Hübel sen yüce ol, Hübel sen yüce ol" diye ritim tutarak şiir söyledi (Hübel, taptıkları putun adıdır.) Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Buna cevap vermeyecek misiniz?"*** buyurdu. Müslümanlar: "Ey Allah'ın Rasûlü, ne söyleyelim?" dediler: ***"Allah en yüce ve en büyüktür" deyiniz."*** buyurdu. Bunun üzerine Ebû Süfyân: "Bizim Uzzâ'mız vardır (Uzzâ, değerli, şerefli anlamına gelir, müşriklerin taptıkları puttur.) Halbuki sizin Uzzâ'nız yoktur." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Buna***

cevap vermeyecek misiniz?" buyurdu. Müslümanlar: "Ey Allah'ın Rasûlü, ne söyleyelim?" dediler: ***"Allah bizim Mevlâmızdır (=Yardımcı ve sahibimizdir). Halbuki sizin mevlanız yoktur." deyiniz."*** buyurdu." demiştir.

١٢٩٩ عَنْ سَلَمَةَ رضي الله عنه قَالَ خَرَجْتُ مِنَ الْمَدِينَةِ ذَاهِبًا نَحْوَ الْغَابَةِ حَتَّى إِذَا كُنْتُ بِثَنِيَّةِ الْغَابَةِ لَقِيَنِي غُلامٌ لِعَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ قُلْتُ وَيْحَكَ مَا بِكَ قَالَ أُخِذَتْ لِقَاحُ النَّبِيِّ ﷺ قُلْتُ مَنْ أَخَذَهَا قَالَ غَطَفَانُ وَفَزَارَةُ فَصَرَخْتُ ثَلاثَ صَرَخَاتٍ أَسْمَعْتُ مَا بَيْنَ لابَتَيْهَا يَا صَبَاحَاهْ يَا صَبَاحَاهْ ثُمَّ انْدَفَعْتُ حَتَّى أَلْقَاهُمْ وَقَدْ أَخَذُوهَا فَجَعَلْتُ أَرْمِيهِمْ وَأَقُولُ أَنَا ابْنُ الأَكْوَعِ وَالْيَوْمُ يَوْمُ الرُّضَّعْ فَاسْتَنْقَذْتُهَا مِنْهُمْ قَبْلَ أَنْ يَشْرَبُوا فَأَقْبَلْتُ بِهَا أَسُوقُهَا فَلَقِيَنِي النَّبِيُّ ﷺ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْقَوْمَ عِطَاشٌ وَإِنِّي أَعْجَلْتُهُمْ أَنْ يَشْرَبُوا سِقْيَهُمْ فَابْعَثْ فِي إِثْرِهِمْ فَقَالَ يَا ابْنَ الأَكْوَعِ مَلَكْتَ فَأَسْجِحْ إِنَّ الْقَوْمَ يُقْرَوْنَ فِي قَوْمِهِمْ ❁

& 1299-) Seleme b. Ekvâ (r.a.)'dan: "Gâbe ormanlığına doğru Medine'den çıkmıştım, Gâbe dağ yoluna geldiğimde Abdurrahman b. Avf'ın hizmetçisi karşıma çıktı: "Hay Allah hayrını versin, neyin var" dedim: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sağım develeri kaçırıldı" dedi, ben de: "Kim kaçırdı?" dedim: "Gatafân ve Ferâze kabilelerinden" dedi, ben de üç defa: "Baskın var! Baskın var!" diye haykırıp, Medine'ye sesimi duyurdum, sonra da koşup onlara ulaştım, develeri gerçekten onlar almışlar, ben de: "Ben Ekvâ oğluyum, bugün haram süt emmişlerin ölüm günüdür." diyerek, ok atmaya başladım. Sonunda su içemeden develeri ellerinden kurtardım ve Medine'ye doğru çevirip sürdüm. Yolda Hz. Peygamber (s.a.v.) karşıma çıktı, kendisine: "Ey Allah'ın Rasûlü, onlar su içemeden önce ben çabuk davrandım, bu hırsızlar susuzdurlar, bu nedenle peşlerinden asker göndersen" dedim. O da: ***"Ey Ekvâ oğlu, sen alacağını aldın, gerisini bırak, vazgeç. Onlar şimdi kabileleri içerisinde ağırlanıyorlardır."*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 1640. hadiste gelecektir.)

١٣٠٠ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فُكُّوا الْعَانِيَ يَعْنِي الأَسِيرَ وَأَطْعِمُوا الْجَائِعَ وَعُودُوا الْمَرِيضَ ❁

1300-) Ebû Mûsâ el-Eşa'rî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Düşman eline düşmüş Müslüman esiri / zorda kalmışı kurtarınız, açı doyurunuz, hastayı ziyaret ediniz."*** buyurdu." demiştir.

١٣٠١ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ قُلْتُ لِعَلِيٍّ رضي الله عنه هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ مِنَ الْوَحْيِ إِلاَّ مَا فِي كِتَابِ اللَّهِ قَالَ لا وَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ وَبَرَأَ النَّسَمَةَ مَا أَعْلَمُهُ إِلاَّ فَهْمًا يُعْطِيهِ اللَّهُ رَجُلاً فِي الْقُرْآنِ وَمَا فِي هَذِهِ الصَّحِيفَةِ قُلْتُ وَمَا فِي الصَّحِيفَةِ قَالَ الْعَقْلُ وَفَكَاكُ الأَسِيرِ وَأَنْ لا يُقْتَلَ مُسْلِمٌ بِكَافِرٍ ❁

1301-) Ebû Cuhayfe (r.a.)'dan: "Hz. Ali (r.a.)'a: "Yanında, Allah'ın Kitabından başka vahiy cinsinden bir şey var mıdır?" dedim, o da: "Tohumu yarıp çıkaran, insanı yaratan Allah'a yemin olsun ki Kur'ân konusunda Allah'ın bir kimseye verdiği kavrayış ile şu sahifede bulunandan başka vahiy cinsinden bir şey bilmiyorum." dedi: "Bu sahifede bulunan nedir?" dedim. O da: "Diyet, esiri kurtarma ve Müslüman bir kimsenin (kısas olarak) kâfir bir kimseye karşılık öldürülemeyeceği vardır." dedi.

(Hz. Ali (r.a.)'ın yanındaki yazılı metin hakkında ayrıca 905. hadise bakınız.)

١٣٠٢ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ رِجَالاً مِنَ الأَنْصَارِ اسْتَأْذَنُوا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ ائْذَنْ فَلْنَتْرُكْ لاِبْنِ أُخْتِنَا عَبَّاسٍ فِدَاءَهُ فَقَالَ لا تَدَعُونَ مِنْهَا دِرْهَمًا ❁

1302-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan: "Ensâr'dan bazı kimseler Rasûlüllah (s.a.v.)'den izin istediler ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, yeğenimiz Abbâs için izin ver de fidyesini bırakıp vazgeçelim" dediler, o da: ***"Onun fidye bedelinden bir dirhem bile indiremezsiniz."*** buyurdu.

(Hz. Abbâs (r.a.) Bedir Savaşı'nda müşrikler safında Müslümanlara karşı savaşırken esir düşmüş, kendisinden fidye alınıp serbest bırakılması için izin istenmişti. Efendimiz'in dedesinin annesi Medine'li olduğu için, Ensar bunların dayıları olması nedeniyle yeğenimiz ifadesini kullanmışlardır. Sonunda Abbâs (r.a.) tanıdığından ödünç alarak yüklü bir fidye ödemiştir. Burada Hz. Peygamber (s.a.v.)'in eşitlik ilkesine ne kadar özen gösterdiği görülmektedir.)

١٣٠٣ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ رضي الله عنه قَالَ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ عَيْنٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَهُوَ فِي سَفَرٍ فَجَلَسَ عِنْدَ أَصْحَابِهِ يَتَحَدَّثُ ثُمَّ انْفَتَلَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اطْلُبُوهُ وَاقْتُلُوهُ فَقَتَلَهُ فَنَفَّلَهُ سَلَبَهُ ❁

& 1303-) Seleme b. Ekvâ (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) seferde iken içlerine müşriklerden bir casus geldi ve ashabın yanına oturdu, onlarla konuştu, arkasından oradan ayrıldı (bunun casus olduğu bildirilince,) Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Onu bulup öldürünüz."*** buyurdu" demiştir. Seleme b. Ekvâ, bu adamı yakalayıp öldürdü. Hz. Peygamber (s.a.v.), casusun üzerindeki eşya ve bineğini ona ganimet olarak vermiştir.

١٣٠٤ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّهُ قَالَ يَوْمُ الْخَمِيسِ وَمَا يَوْمُ الْخَمِيسِ ثُمَّ بَكَى حَتَّى خَضَبَ دَمْعُهُ الْحَصْبَاءَ فَقَالَ اشْتَدَّ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَجَعُهُ يَوْمَ الْخَمِيسِ فَقَالَ ائْتُونِي بِكِتَابٍ أَكْتُبْ لَكُمْ كِتَابًا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ أَبَدًا فَتَنَازَعُوا وَلا يَنْبَغِي عِنْدَ نَبِيٍّ تَنَازُعٌ فَقَالُوا هَجَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ دَعُونِي فَالَّذِي أَنَا فِيهِ خَيْرٌ مِمَّا تَدْعُونِي إِلَيْهِ وَأَوْصَى عِنْدَ مَوْتِهِ بِثَلاثٍ أَخْرِجُوا الْمُشْرِكِينَ مِنْ جَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَأَجِيزُوا الْوَفْدَ بِنَحْوِ مَا كُنْتُ أُجِيزُهُمْ وَنَسِيتُ الثَّالِثَةَ ❁

& 1304-) İbni Abbâs (r.a.): "Ah! O perşembe günü var ya perşembe günü" dedi ve ağladı, öyle ki gözyaşları yerdeki kumları ıslatmıştı, şöyle devam etti: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in hastalığı perşembe günü şiddetlendi, bunun üzerine: ***"Bana yazı malzemesi getirin de bundan sonra asla sapmamanız için size bir şeyler yazdırayım."*** buyurdu. Oradakiler yazı malzemesi getirip-getirmeme konusunda tartıştılar. O da: ***"Bir Peygamberin yanında tartışma uygun düşmez"*** buyurdu. Tartışanlardan bir kısmı: "Rasûlüllah (s.a.v.) rahatsızlığı nedeniyle kendinden geçmiş sayıklıyor olabilir" demişlerdi. O da: ***"Beni kendi halime bırakın. Benim içinde olduğum hal, sizin benden istediğinizden daha iyidir."*** buyurdu ve vefatı sırasında üç şey vasiyet etti: "Müşrikleri Arap Yarımadası'ndan çıkarınız, elçilere benim hediye verdiğim gibi hediyelerini veriniz" Üçüncüsünü ise unuttum." demiştir.

(Üçüncü vasiyetin Üsâme ordusunun hazırlanıp gönderilmesidir, denildiği gibi, Kur'ân'dır da denilmiştir. Hadisin bir benzeri için 94. hadise bakınız. Hz. Peygamber (s.a.v.) vefat ettiği günlerde mescide çıkarak halka konuşma yaptı ve bu konuşmasında Hz. Ebû Bekir (r.a.)'ı övmüştü. 295. hadise bakınız. Yine bu konuşmasında Ensara karşı iyi davranılmasını vasiyyet etmiştir. 1563 ve 1564. hadislere bakınız.)

١٣٠٥ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ فِي النَّاسِ فَأَثْنَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ ذَكَرَ الدَّجَّالَ فَقَالَ إِنِّي أُنْذِرُكُمُوهُ وَمَا مِنْ نَبِيٍّ إِلاَّ قَدْ أَنْذَرَهُ قَوْمَهُ لَقَدْ أَنْذَرَهُ نُوحٌ قَوْمَهُ وَلَكِنْ سَأَقُولُ لَكُمْ فِيهِ قَوْلاً لَمْ يَقُلْهُ نَبِيٌّ لِقَوْمِهِ تَعْلَمُونَ أَنَّهُ أَعْوَرُ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِأَعْوَرَ ❁

& 1305-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) (veda haccında) halkın arasında ayağa kalktı ve bir hutbe verdi. Allah'ı layık olduğu şekliyle övdü, sonra da Deccâl'den söz etti: ***"Şüphesiz ben sizi ondan sakındırıp uyarıyorum. Deccâl'e karşı kavmini uyarmayan hiçbir peygamber yoktur. Ona karşı Nûh da kavmini uyarmıştır. Ancak ben, size Deccâl hakkında hiçbir peygamberin kavmine söylemediği bir söz söyliyeceğim. Onu, gözünün sakat olmasından bilirsiniz. Halbuki Allah'ın gözü sakat değildir."*** buyurdu." demiştir.

(Deccâl, 913, 914, 915, 916, 1369 1434 ve 1440. hadislerde de anlatılmıştır. 1146. hadiste Temimoğulları'nın Deccâl'e karşı çetin olmaları anlatılmıştı. Hadisimizde bütün peygamberlerin ümmetlerine Deccâl fitnesinden söz ettiğini görmekteyiz. Onun gözünün sakat olmasını hiçbir peygamberin kavmine söylememesi, Deccâl hakkındaki bu bilginin onlara bildirilmemesinden olabilir. Zira gayb konusunda peygamberler kendilerine verilen bilgileri bilebilirler. Kendilerine böyle bir bilginin verilmemesi nedeniyle onun bu özelliğini bilememelerinden daha doğal bir şey yoktur. Bu bilginin diğer peygamberlere verilmeyip sadece bizim Peygamberimize verilmesi, Deccâl'in bu ümmet zamanında çıkacağı nedeninden olabilir.

Hadin diğer rivayetinde (Buhârî, Meğâzî: 77) Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın verdiği bilgiye göre bu konuşma veda haccı sırasında olmuş ve Deccâl konusuna uzun uzun değinmiştir. Deccâl hakkında verilen uzun bu bilgileri, kendisinin bir bakıma ashabıyla vedalaşması demek olan veda hutbesinde dile getirmesi dikkat çekicidir.

Deccâl yalancı, sahtekar, gerçeği örtüp kapatan demektir. Âhir zamanda Müslümanların samimiyet ve ihlaslarının sınanması için bir kısım olağan üstü imkanlarla donatılmış olarak yeryüzünde ortaya çıkacak olan Deccâl, insanları saptıracak, peşine kitleleri takarak dünya hakimiyetine kalkışacaktır. Bu kimse âhir zamanda zuhur edecek ve İslâm ümmetinde meydana getirdiği fitne Hz. İsâ (a.s.) tarafından ortadan kaldırılacaktır. Kur'ân-ı Kerim'de kendisinden söz edilmeyen Deccâl, hadislerin verdiği bilgiye göre âhir zaman hediselerinden biridir.

Deccâl hakkında Hadislerde verilen bilgilere baktığımızda Hz. Peygamber'in bu konuya önem verdiğini görürüz. Hatta çok dikkat çekmesi nedeniyle ashabın onun Medine bahçelerine dayandığını zannetmelerine bile neden olmuştur. Bunun üzerine Efendimiz onlara şöyle buyurur: ***"Sizin hakkınızda Deccâl'in dışındaki şeyden daha çok korkuyorum. Eğer o, ben sizin aranızda iken gelirse sizin savunucunuz benim. Eğer ben aranızdan ayrıldıktan sonra gelirse o zaman herkes kendisini savunur. Allah bütün Müslümanlar üzerinde benim vekilimdir."*** (Müslim, Fiten: 110) Efendimizin "Eğer o, ben sizin aranızda iken gelirse" şeklindeki sözü, Deccâli'in ne zaman çıkacağını kendisinin de kesin olarak bilmediğini göstermektedir. Diğer hadislerede verilen bilgileri de dikkate aldığımızda kendisine, Deccâl'in çıkacağı yer ve zamanı konusunda ileriki zamanlarda işaretler verildiğini görmekteyiz. Nitekim bazı hadislerde onun çıkacağı zamanın özellikleri anlatılır. Bunlardan birisi de şu hadistir. ***"İnsanlar ondan söz etmeyi unutmadığı süre, imamlar minberlerde onu dile getirmeyi bırakmadığı süre Deccâl çıkmaz."*** (Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV. 71. Heysemî, bu hadisin Yahya b. Maîn'nin de belirttiği üzere sahih olduğunu söyler. Mecmau'z-Zevâid, VII. 335) Fitneler konusunda Efendimiz (a.s.)'dan özel bilgiler almış olan Huzeyfe (r.a.) şöyle demiştir: "Deccâl'in çıkışı, Müslümanlara susamış birisine su içmeden daha tatlı gelmediği süre Deccâl çıkmayacaktır." (İbni Ebî Şeybe, Musannef, VIII. 497)

Şüphesiz, Deccâl fitnesi insanoğlunun yeryüzünde göreceği en büyük fitnelerdendir. Açıklamasını yaptığımız hadiste de görüldüğü üzere, bütün peygamberler ümmetlerine bu fitneden söz etmiş ve sakındırmışlardır. Hatta bir hadiste Efendimiz (a.s.): ***"Âdemin yaratıldığı zamandan kıyametin kopmasına kadar süre içerisinde Deccâl'den daha büyük bir hadise yoktur."*** buyurmuştur. (Müslim, Fiten: 126) Kendisinin dualarında sıkça, Deccâl fitnesinden Allah'a sığındığı da görülmektedir. (Bu konuda 472. 693. 1748. 2079. ve 2080. hadislere bakınız.)

Bu konuda Mevdûdî şöyle demektedir: "Deccâl ile ilgili Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ne kadar hadisleri varsa onları toptan gözden geçirdiğimizde bu kötülük simgesinin ortaya çıkma zamanının tayin edilmediği görüşüne varırız, hadislerdeki bilgilerin özeti şudur: Dünyada büyük bir Deccâl doğacak ve bazı belirgin özellikleri bulunacak, falan yerde ölecektir. Ancak Hz. Peygamber (s.a.v.) ortaya çıkışının kesin yeri ve zamanını belirtmemiş, Deccâl'in kendi devrinde mi yoksa sonraki devirlerde mi doğacağı konusuna da açıklık getirmemiştir. Çıkış yeri ve zamanı konusundaki hadislerin muhteva ve ifadedeki farklılıklar gösteriyor ki Rasûlüllah (s.a.v.) bu sözleri vahye göre değil de kendi fikir ve görüşüne göre söylemiştir. Nitekim bazen Horasan'dan, bazen İsfehan'dan, bazen de Suriye ile Irak arasındaki bir yerden çıkacağı belirtilmiştir Yine Hicri 2. veya 3. yılda doğduğu sanılan İbni Sayyâd adlı Yahudi çocuğunun Deccâl olacağından şüphe ettiği kaydedilmiştir. Temim Dârî (r.a.)'ın başından geçen Deccâl ile karşılaşmasını anlattığı hikayede ıssız bir adada bulunduğu bildirilmiş ve bunu yalanlamamış: "Sizin dediğinize göre Akdeniz veya Umman Denizi'ndedir. Halbuki ben onun doğudan çıkacağını sanıyorum" ilavesinde bulunmuştur.

Deccâl ile ilgili hadisleri inceleyen bir kimse bu konudaki buyrukların iki bölümde olduğunu anlar. Birinci bölümde yer alanlar: Deccâl'in mutlaka geleceği, bazı belirgin özelliklere sahip olacağı, dünyada fesat ve fitne çıkaracağı kesin ifadelerle açıklanmıştır. İkinci bölümdeki hadisler Deccâl'in kim olduğu, nerede ve ne zaman belireceği açıklanmış ancak bu bilgiler zan ve tahmin içerir. İkinci bölüm birinci bölüm kadar bağlayıcı değildir. Hz. Ömer (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'e dayanarak İbni Sayyâd'ın Deccâl olduğuna yemin bile etmiş, fakat bu Yahudi çocuk sonraları Müslüman olmuş, Müslüman olarak ölmüş ve Müslümanlar tarafından cenaze namazı kıldırılmıştır. Bu halde İbni Sayyâd'ın Deccâl olduğunu düşünmek doğru olur mu? Temim Dârî'nin anlattığı 1350 yıl geçmesine rağmen hapis olduğu adadan hâlâ çıkmayan yaratık, Deccâl olabilir mi? Rasûlüllah, Deccâl'in çıkma zamanının kendi döneminde ortaya çıkabileceği veya kendisinden hemen sonra doğabileceği tahminini yapmıştı, fakat hâlâ Deccâl'in çıkma zamanı gelmedi. Daha önce de belirttiğimiz gibi Peygamberler pek çok şeyi vahiyle bildirirler, bu hususta en küçük bir şüphe yoktur. Ama bazı şeyler vardır ki, Peygamberler sadece bir insan olarak ve sadece şahsi fikirleriyle tahminlerini ortaya koyarlar. Bu fikir ve tahminlerinde değişme ihtimali vardır. Ama bu değişiklik Peygamberlerin umumi durumlarını etkilemez, Peygamberlik sıfatına gölge getirmez. Hurma ağaçları konusundaki görüşleri bunu açıklamaktadır.

Hz. Süleyman (a.s.) vefatından sonra Yahudiler çeşitli milletlerin esareti altına girmiş, zillet hayatına başlamışlardır. İçlerindeki Peygamberler Allah'ın kendilerini kurtaracağı bir Mesih göndereceği müjdesini vermiş, Hz. Îsâ kendilerine geldiğinde bunu küçük görüp beğenmemişler, hatta öldürmeye teşebbüs bile etmişlerdir. Bundan sonra da dünyanın bütün Yahudileri vadedilen Mesih'i beklemeye koyuldular. İnançlarına göre bu bekledikleri Mesih büyük bir siyasi ve askeri deha olacak, Nil-Fırat arası bütün toprakları zaptederek büyük İsrail Devleti'ni kuracaktır. Bugün Suriye, Lübnan, Ürdün'ün tamamı, Irak'ın büyük bir kısmı, Türkiye'nin İskenderun, Hatay, Mısır'ın Sina, Suudi Arabistan'ın Medine bölgesini içeren sözde Büyük İsrail haritaları yayılma konusundaki kötü emellerini ortaya koymaktadır.

Deccâl, Yahudiler arasından doğacak, kendisine Mesih dedirttirecektir. Kendisinin Yahudilerin beklediği vadedilen Mesih olduğunu iddia ederek ortaya atılacaktır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ortaya çıkacağını ve o sıralarda Müslümanların büyük sıkıntı ve zorluk çekeceğini haber verdiği ümmetini koruması için Allah'a dua ettiği deccâl de bu Deccâl'dir. Allah buna karşı Îsâ Mesih (a.s.)'ı dünyaya gönderecektir. Müslümanların Deccâl ile savaş için cephe açtıkları Şam'da dünyaya inecektir. Deccâl, 70 bin askerle Suriye'ye girerek Şam kapılarına dayanacak, tam bu nazik ortamda Şam'ın doğu kesiminde sabah vakti beyaz minarenin yanında Meryem oğlu Îsâ inecek, Müslümanlarla birlikte Deccâl'in üzerine yürüyecek, savaşı kaybeden Deccâl Afik Tepesi'ne çekilecek, oradan İsrail'e kaçacaktır. Hz. Îsâ onu takip ederek ve bugünkü Lod Havaalanı'nın bulunduğu yerde onu öldürecektir. Bundan sonra tüm Yahudiler kılıçtan geçirilerek dünyadan temizlenecektir." (Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamber'in Hayatı, Mevdûdî I. 177-179, 388-390 kısaltıp özetleyerek)

Mevdûdî'nin sözünü ettiği İbni Sayyâd hakkında 678. hadis ve açıklamasına bakınız.

Mevdûdî'nin Deccâl hakkında tasnif ettiği hadislerin ikinci bölümünde bulunan bilgilerin farklılıklardan dolayı "Peygamberler pek çok şeyi vahiyle bildirirler, bu hususta en küçük bir şüphe yoktur. Ama bazı şeyler vardır ki, Peygamberler sadece bir insan olarak ve sadece şahsi fikirleriyle tahminlerini ortaya koyarlar. Bu fikir ve tahminlerinde değişme ihtimali vardır." demesinin yerine bu hadislere değişik yaklaşımda bulunmak mümkündür. Efendimiz (a.s.): ***"Tümü de Peygamber olduğunu iddia eden otuz kadar yalancı Deccâllerin çıkacağını"*** bildirmiştir. (Buhârî, Fiten: 35, Müslim, Fiten: 84, Ebû Dâvûd, Melâhim: 1, Tirmizî, Fiten: 43, İbni Mâce, Fiten: 9) Bu nedenle Deccâl'in çıkacağı yer ve zamanın farklı olması Deccâl'in bir değil birden fazla olacağı hatta otuz rakamının kesin değil de çokluktan kinaye olduğu görüşünü kabul edersek sayısız pek çok yalancı Deccâl'in çıkacağı sonucuna varırız ki bunların yer ve zamanlarının da farklı olması muhtemeldir. Ancak bu kadar çok Deccâl'den bir tanesi devamlı sakınılan ve en büyük fitne elebaşı olması ve Hz. Îsâ (a.s.) tarafından fitnesine son verilecek olması muhtemeldir. İmam eş-Şevkânî, Deccâl ve Mehdî'nin zuhurunu, Hz. Îsâ (a.s.)'ın semadan tekrar yeryüzüne indirileceğini bildiren hadislerin çokluğu nedeniyle mütevatir derecesine ulaştığını belirtmiş ve bu konuda **"et-Tevdîh fî Tevâturi mâ Câe fi'l-Mehdî ve'd-Deccâli ve'l-Mesîh"** isimli bir eser yazmıştır. (Avnu'l-Ma'bûd. XI. 308. Melâhîm: 14) Mevdûdî'nin belirttiği, Yahudiler arasından doğacak olan ve kendisine Mesih dedirtecek ve dünyaya hakim olma gayretine düşen Deccâl açıklaması bugünlerde bütün dünyayı gerek ekonomik gerek siyasi olarak elinde tutan iktidarları değiştiren Siyonizm ve onun uzantılarını devamlı hafızalarda taze tutmaktadır.

Deccâl hakkında bilgi veren hadislerin zahirine bakıldığında bunun bir şahıs olduğu açıktır. Hadislerde anlatılan özellikler onun bir insan olduğunu göstermektedir: Gezmesi, yürümesi, insanlarla konuşması gibi. Bazı kimseler, Deccâlin şahıs değil de bir akım düşünce ve yaşantı biçimi olduğu, bir sembol olduğu görüşündedirler. Bu kimseler, Deccâl hakkındaki hadislerin bir bölümünde kapalı mecazi ifadelerin bulunmasını öne sürerek Deccâli mecazi anlama yorumlamaktadırlar bilemiyoruz bu kimseler hangi delile dayanarak bu hükme varmaktadırlar. Aslında Arapça'da bir kelimeyi dilde kullanılan zahir manasından mecazi manaya yorumlamak için, asıl manasını anlamayı engelleyen bir delilin olması gerekir. "Ali aslandır" cümlesinde aslan kelimesinin zahir manasını anlamaya engel olan bir gerekçe vardır, o da Ali'nin hayvan değil insan olmasıdır. Bu cümlede aslan zahir manada değil mecaz manada kullanılır. Bu kimselerin, hadislerde insan olarak tarif edilen bir şeyi insan olarak ele almayı engelleyen gerekçeleri nedir? Eğer hadislerin bir bölümünün mecazi anlam ifade etmesi öne sürülüyorsa, bu durumda haberlerin tümünü mecazi kabul edip zahir anlamını bırakmak doğru olamaz. Haberlerin kapalı, anlamı problemli olan kısımlarını mecazi yorumlayabiliriz, ancak açık olan kısım öylece kalmalıdır. Kur'ân-ı Kerim'de de bazı mecazi bölümler vardır. Kur'ân-ı Kerim'de mecazi bölüm var diye tamamını zahir anlamdan

alıp tümünü mecazi yorum yapmak mümkün değildir. Bir yerde anlam problemi varsa, problem olan bölüm üzerinde mecaz uygulaması yapılır, o bölge tümüyle mecaza yorumlanmamalıdır.

Said Havva merhum Deccâl hadisesini mecazi yorumlar yapanlar hakkında: "Bazı çağdaş ilim adamlarımız da önceden hiç kimsenin söyleyemediği görüşlere kaymışlardır. Deccâl hadislerinin batı medeniyetine işaret ettiği teviline gitmişlerdir. Zira batı medeniyetinin, kör bir medeniyet olduğunu söylemişlerdir. Bu teviller, hiçbir durumda bu tevillere ihtimal vermeyen nasslara inananları küfre götürür. Zira bu nasslar, mütevatir ve bu nassların belli bir kişiyi tarif ettiğinde icma edilmiştir. Tevile ihtimali olanla, tevile ihtimali olmayanı ayıran bir şey (farik) vardır. Onu da ilimde rüsuh sahibi olanlar bilir. Kâfir olduklarında icma edilen batınî gruplar, şeriatin kesin hükümlerini başka anlamlara çeken fasid tevil sahiplerinden başkaları değildir." demektedir. (el-Esâs fi's-Sünne, (İslâm Akaidi) Said Havva, IX. 410)

Kanatimce bu kimseler, Deccâl ile Deccâl'in sistemini karıştırıyor olmalıdırlar. Mesela bu kimselerden kimileri Komünizmi Deccâl'e benzetirler. Yine Kapitalizm veya bir başkasına göre bugünkü maddeci Batı medeniyeti Deccâldir. Her ne kadar Komünizm, Kapitalizm, Materyalizm her ne kadar Deccâl kadar yıkıcı ve zararlı olsa, verdiği zarar bakımından hadislerde anlatılan Deccâle benzese de neticede bunlar insan değil birer sistemdir.

Hadislerde sözü edilen şeyin insan özelliğinde anlatıldığına bakılırsa, Deccâl bu söz konusu yıkıcı sistemlerin başındaki kimse olabilir. Buna göre Deccâl diye yorumlanan sistemler, Deccâl'in kullandığı sistemler olur. Bu sistemlerin temelinde mutlaka bir Siyonizm faktörü devamlı mevcuttur. Bu nedenle Deccâl'in sistemini Siyonizmde, Deccâli de siyonist liderlerde aramak kanaatımca uygun olacaktır. Siyonizmin başında devamlı bir kimse bulunmaktadır, bunlar yeri geldiğinde değişmekte, makamlarını başka kimselere bırakmaktadır. Buna göre şahıs olan Deccâl hangi siyonist liderdir, şeklinde akla bir soru gelebilir, bu soru için Allah'ın, Deccâl'in çıkmasını takdir ettiği zamanda Siyonizmin başında bulunan kimsenin hadislerde belirtilen Deccâl olması muhtemeldir, diyebiliriz. Deccâl ile yapılacak savşın zamanı konusunda Said Havva'nın tahmini için 1260. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٣٠٦ عَنْ حُذَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ اكْتُبُوا لِي مَنْ تَلَفَّظَ بِالإِسْلامِ مِنَ النَّاسِ فَكَتَبْنَا لَهُ أَلْفًا وَخَمْسَ مِائَةِ رَجُلٍ فَقُلْنَا نَخَافُ وَنَحْنُ أَلْفٌ وَخَمْسُ مِائَةٍ فَلَقَدْ رَأَيْتُنَا ابْتُلِينَا حَتَّى إِنَّ الرَّجُلَ لَيُصَلِّي وَحْدَهُ وَهُوَ خَائِفٌ ❁

& 1306-) Huzeyfe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bana insanlardan Müslüman olduğunu söyleyenleri yazıp getirin."*** buyurdu, biz de kendisine bin beş yüz kişiyi yazıp getirdik. (Hendek Savaşı'nda hendeği kazarken): "Biz bin beşyüz kişi iken hiç korkar mıyız?" demiştik. Şimdi kendimizi gördüm ki öyle bir belaya düştük ki, bir kimse korkusundan tek başına namaz kılıyor (da mescide gidemiyor)" demiştir.

(Bu sayımın ne zaman yapıldığı rivayetlerde belirtilmemektedir. Âlimlerin kimisi bunun hendek kazımı sırasında yapıldığını belirtmişlerdir. Hatta İbni Tîn bunun kesin olduğunu söylemiştir. Bu sayımın Uhud savaşına çıkarken olması da muhtemeldir, denilmiştir. Bunun Hudeybiye de olduğu da söylenmiştir. (Aynî, Umdetü'l-Kârî, XII. 130)

Korku nedir bilmeyen sahabe, fitne ve anarşi ortamında mescidlere namaz kılmaya gidemez olmuştur. Bu dönem, Hz. Ömer (r.a.)'ın şahadetiyle fitne kapısının kırılmasıyla başlar, Hz. Osman (r.a.) şehid edildiğinde isyancılar, Mescidi Nebî'de cemaatle namaz kılmaya engel olmuşlardır. Yine Harre Olaylarında da bu tekrar etmiş, Cemel ve Sıffîn Savaşlarında fitne ve fesat ortalığı kasıp-kavurmuştur.

Müslim'in rivayetinde: "Ey Allah'ın Rasûlü, biz altı-yedi yüz kişi iken bizim için hâlâ korkar mısın?" dedik: ***"Siz bilmezsiniz, belki bir belaya düşersiniz"*** buyurdu. Sonra öyle bir belaya düştük ki bizden birisi ancak gizli namaz kılar oldu" demiştir. Müslim, İman: 149)

١٣٠٧ عَنْ أَبِي طَلْحَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ إِذَا ظَهَرَ عَلَى قَوْمٍ أَقَامَ بِالْعَرْصَةِ ثَلاثَ لَيَالٍ ❁

1307-) Ebû Talha (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.), bir topluluğu yendiğinde üç gece geniş meydanda kalırdı.

١٣٠٨ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ ذَهَبَ فَرَسٌ لَهُ فَأَخَذَهُ الْعَدُوُّ فَظَهَرَ عَلَيْهِ الْمُسْلِمُونَ فَرُدَّ عَلَيْهِ فِي زَمَنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَبَقَ عَبْدٌ لَهُ فَلَحِقَ بِالرُّومِ فَظَهَرَ عَلَيْهِمُ الْمُسْلِمُونَ فَرَدَّهُ عَلَيْهِ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ بَعْدَ النَّبِيِّ ﷺ ❁

{•} 1308-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır. Kendisinin bir atını düşman kuvvetleri ele geçirmiş, arkasından Müslümanlar Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde bu düşmanı yenmiş, atını da kendisine iade etmişler. Kendisinin bir kölesi de kaçıp Rumlara iltica etmiş, daha sonra Müslümanlar Hz. Peygamber (s.a.v.)'den sonra onları yenmiş, Halid b. Velid kölesini kendisine iade etmiştir.

١٣٠٩ عَنْ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَبَحْنَا بُهَيْمَةً لَنَا وَطَحَنْتُ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ فَتَعَالَ أَنْتَ وَنَفَرٌ فَصَاحَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ يَا أَهْلَ الْخَنْدَقِ إِنَّ جَابِرًا قَدْ صَنَعَ سُورًا فَحَيَّ هَلاً بِكُمْ ❁

1309-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: "Ey Allah'ın Rasûlü, küçük kuzumuzu kestim, bir sa' da (yaklaşık üç kilo) arpa öğüttüm, seninle birlikte asker bize buyursa" dedim. O da: ***"Ey hendek kazanlar, Câbir sûr yemeği yapmış, haydi ona misafir olalım"*** diye seslendi.

١٣١٠ عَنْ أُمِّ خَالِدٍ بِنْتِ خَالِدِ بْنِ سَعِيدٍ رضي الله عنها قَالَتْ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَعَ أَبِي وَعَلَيَّ قَمِيصٌ أَصْفَرُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَنَهْ سَنَهْ قَالَ عَبْدُاللَّهِ وَهِيَ بِالْحَبَشِيَّةِ حَسَنَةٌ قَالَتْ فَذَهَبْتُ أَلْعَبُ بِخَاتَمِ النُّبُوَّةِ فَزَبَرَنِي أَبِي قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ دَعْهَا ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَبْلِي وَأَخْلِقِي ثُمَّ أَبْلِي وَأَخْلِقِي ثُمَّ أَبْلِي وَأَخْلِقِي ❁

1310-) Halid b. Saîd'in kızı Ümmü Halid (r.a.) anlatır: "Babamla birlikte Rasûlüllah (s.a.v.)'e gitmiştim, üzerimde sarı bir gömlek vardı. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Seneh, seneh"*** buyurdu. Bu kelime Habeş dilinde "ne güzel" demekti. Ben Peygamberlik mührünü oynamaya yöneldim, babam beni alıkoydu, Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Çocuğu kendi haline bırak."*** buyurdu. Sonra bana: ***"Üzerinde eskisin, üzerinde eskisin, üzerinde eskisin."*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 1582. hadiste gelecektir, bakınız.)

١٣١١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَامَ فِينَا النَّبِيُّ ﷺ فَذَكَرَ الْغُلُولَ فَعَظَّمَهُ وَعَظَّمَ أَمْرَهُ قَالَ لا أُلْفِيَنَّ أَحَدَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ شَاةٌ لَهَا ثُغَاءٌ عَلَى رَقَبَتِهِ فَرَسٌ لَهُ حَمْحَمَةٌ يَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَغِثْنِي فَأَقُولُ لا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ وَعَلَى رَقَبَتِهِ بَعِيرٌ لَهُ رُغَاءٌ يَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَغِثْنِي فَأَقُولُ لا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ وَعَلَى رَقَبَتِهِ صَامِتٌ فَيَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَغِثْنِي فَأَقُولُ لا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ أَوْ عَلَى رَقَبَتِهِ رِقَاعٌ تَخْفِقُ فَيَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَغِثْنِي فَأَقُولُ لا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ ❁

& 1311-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) aramızda kalkıp konuşma yaptı, toplum malına ihaneti / haksızlık yapmayı dile getirdi ve bunun çok büyük günah olduğuna işaret etti, şöyle buyuruyordu: ***"Kıyamet günü sizden biriniz, boynunda meleyen bir koyunla*** (veya) ***boynunda kişneyen bir atla gelerek: "Ey Allah'ın Rasûlü, bana yardım et" diye, karşıma çıkmasın, ben ona: "Sana gerekeni tebliğ ettim, artık senin için şimdi bir şey yapamam" derim. Yine boynunda böğüren bir deve ile gelerek: "Ey Allah'ın Rasûlü, bana yardım et" diye karşıma çıkmasın, ben ona: "Sana gerekeni tebliğ ettim, artık senin için şimdi bir şey yapamam" derim. Yine boynunda altın ve gümüş gibi bir şeylerle gelerek: "Ey Allah'ın Rasûlü, bana yardım et" diye karşıma çıkmasın, ben ona: "Sana gerekeni tebliğ ettim, artık senin için şimdi bir şey yapamam" derim. Yine boynunda dalgalanan bir kumaşla gelerek: "Ey Allah-***

'ın Rasûlü, bana yardım et" diye karşıma çıkmasın, ben ona: "Sana gerekeni tebliğ ettim, artık senin için bir şey yapamam." derim."

(Hadisin bir benzeri 706. hadiste geçmişti, bakınız. Hadiste geçen ve ***"toplum malına ihanet etme / haksızlık yapma"*** diye çeviri yaptığımız **"Ğulûl"** kelimesi aslında, ihanet etmek, haksızlık yapmak gibi anlamlara gelir. Sözlük anlamının dışında geniş bir mana ifade eden bu kelime genel olarak, diğer gazilere dağıtılmadan önce ganimet malından gizlice çalma eylemi için kullanılmaktadır. Bununla birlikte toplum malını zimmete geçirme, bunu başkalarına haksız yere verme anlamlarını da ifade eder. Bu bakımdan ğulûl, sadece ganimet malında değil topluma ait her hususta haksız davranmayı içine alır.)

١٣١٢ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما قَالَ كَانَ عَلَى ثَقَلِ النَّبِيِّ ﷺ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ كِرْكِرَةُ فَمَاتَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هُوَ فِي النَّارِ فَذَهَبُوا يَنْظُرُونَ إِلَيْهِ فَوَجَدُوا عَبَاءَةً قَدْ غَلَّهَا ❁

1312-) Abdullah b. Amr (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yükünün başında kendisine "Kirkira" denilen bir kimse vardı, derken ölüverdi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"O şimdi cehennemdedir"*** buyurdu. Bunun üzerine bu adama bakmaya gittiler, bir de baksalar ki üzerinde toplum malından çalınmış bir aba olduğunu gördüler.

(Bu konuda başka rivayetler de vardır. 1645. hadisten sonra gelen ilave hadiste ve Müslim (İman: 183) ile Ebû Dâvûd (Cihad: 133) de ve Neseî, (Eymân ve Nüzûr: 38) de geçen rivayette, Rasûlüllah (s.a.v.)'e hediye edilmiş "Mid'am" isimli bir köle Hayber seferi dönüşü bir ok isabeti neticesi vefat eder. Ashab, onun şehid oluşunu kutlarken Hz. Peygamber (s.a.v.), bu kimsenin Hayber ganimetlerinden aşırdığı bir kumaş parçası nedeniyle cehennemde olduğunu bildirir. Bu hadisten de anlıyoruz ki, bir kimse sahabi de olsa hatta Hz. Peygamber'in hizmetinde bulunmuş bile olsa bu durum onun günah işlemesine hatta cehenneme girmesine engel oluşturmamaktadır.

Ebû Dâvûd (Cihad: 133), Nesâî (Cenâiz: 66), İbni Mâce (Cihad: 34) de geçen diğer bir rivayette ise Hz. Peygamber (s.a.v.) Hayber savaşında vefat eden ashabdan bir kimsenin cenaze namazını ashabın kıldırmasını istemiştir. Bu davranışı gören ashabın yüzleri değişmiş hayrete düşmüşlerdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) bunun nedeni olarak söz konusu kimsenin Allah yolundaki ganimetten hırsızlık yaptığını bildirir.)

١٣١٣ عَنِ ابْنِ الزُّبَيْرِ رضي الله عنهما أَنَّهُ قَالَ لِابْنِ جَعْفَرٍ رضي الله عنهما أَتَذْكُرُ إِذْ تَلَقَّيْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَنَا وَأَنْتَ وَابْنُ عَبَّاسٍ قَالَ نَعَمْ فَحَمَلَنَا وَتَرَكَكَ ❁

& 1313-) Abdullah b. Zübeyr (r.a.), Abdullah b. Cafer (r.a.)'a: "Hatırlıyor musun, hani ben, sen ve Abdullah b. Abbâs ile beraber Rasûlüllah (s.a.v.) ile karşılaşmıştık" dedi. O da: "Evet hatırlıyorum, hatta bizi terkisine aldı da seni bırakmıştı." dedi.

١٣١٤ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ رضي الله عنه هَبْنَا نَتَلَقَّى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَعَ الصِّبْيَانِ إِلَى ثَنِيَّةِ الْوَدَاعِ ❁

1314-) es-Sâib b. Yezid (r.a.): "Çocuklarla birlikte Rasûlüllah (s.a.v.)'i karşılamak için "Veda Tepesi'ne" gitmiştik" demiştir.

١٣١٥ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ مَقْفَلَهُ مِنْ عُسْفَانَ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى رَاحِلَتِهِ وَقَدْ أَرْدَفَ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيٍّ فَعَثَرَتْ نَاقَتُهُ فَصُرِعَا جَمِيعًا فَاقْتَحَمَ أَبُو طَلْحَةَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاءَكَ قَالَ عَلَيْكَ الْمَرْأَةَ فَقَلَبَ ثَوْبًا عَلَى وَجْهِهِ وَأَتَاهَا فَأَلْقَاهُ عَلَيْهَا وَأَصْلَحَ لَهُمَا مَرْكَبَهُمَا

فَرَكِبَا وَاكْتَنَفْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَلَمَّا أَشْرَفْنَا عَلَى الْمَدِينَةِ قَالَ آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ فَلَمْ يَزَلْ يَقُولُ ذَلِكَ حَتَّى دَخَلَ الْمَدِينَةَ ❁

1315-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Usfan Seferi dönüşünde Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte idik. Rasûlüllah (s.a.v.) devesine binmiş, terkisinde de hanımı Safiyye bintü Huyey bulunuyordu. Bu sırada devesinin ayağı sürçtü, her ikisi de yere düştü. Ebû Talha hemen atılıp: "Ey Allah'ın Rasûlü, Allah beni senin kurbanın kılsın" dedi: ***"Hanıma yardım et"*** buyurdu, o da yüzüne bir kumaş örtüp yanına gitti ve üzerine bu kumaşı attı, her ikisinin bineğini düzeltti, arkasından bineğe bindiler, biz Rasûlüllah (s.a.v.)'in etrafını çevreledik, neticede Medine'yi ilerden gördüğümüzde Medine'ye girene değin sürekli: ***"Rabb'imize şükrederek, kul olarak, tevbe ederek dönüyoruz."*** diyordu.

(Rasûlüllah (s.a.v.)'in Medine'ye dönüşte söylediği duanın geniş bir biçimi için 874. hadise bakınız.)

١٣١٦ عَنْ كَعْبٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ ضُحًى دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ ❁

1316-) Ka'b b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) kuşluk vakti yolculuktan döndüğünde mescide girer, oturmadan önce iki rekat namaz kılardı.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب فَرْضِ الْخُمُسِ

57-) Humus Bölümü

(Humus, beşte bir demektir. Terim olarak savaş neticesi elde edilen ganimetlerin beşte biri Allah ve Rasûlü'nün payı olarak bir bütçede toplanıp devlet başkanının uygun gördüğü belirli yerlere harcandığı gelirdir. Ganimetin humustan geri kalanı gaziler arasında paylaştırılır.)

١٣١٧ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَوْسِ بْنِ الْحَدَثَانِ قَالَ بَيْنَا أَنَا جَالِسٌ فِي أَهْلِي حِينَ مَتَعَ النَّهَارُ إِذَا رَسُولُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ يَأْتِينِي فَقَالَ أَجِبْ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فَانْطَلَقْتُ مَعَهُ حَتَّى أَدْخُلَ عَلَى عُمَرَ فَإِذَا هُوَ جَالِسٌ عَلَى رِمَالِ سَرِيرٍ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ فِرَاشٌ مُتَّكِئٌ عَلَى وِسَادَةٍ مِنْ أَدَمٍ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ ثُمَّ جَلَسْتُ فَقَالَ يَا مَالِ إِنَّهُ قَدِمَ عَلَيْنَا مِنْ قَوْمِكَ أَهْلُ أَبْيَاتٍ وَقَدْ أَمَرْتُ فِيهِمْ بِرَضْخٍ فَاقْبِضْهُ فَاقْسِمْهُ بَيْنَهُمْ فَقُلْتُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ لَوْ أَمَرْتَ بِهِ غَيْرِي قَالَ اقْبِضْهُ أَيُّهَا الْمَرْءُ فَبَيْنَا أَنَا جَالِسٌ عِنْدَهُ أَتَاهُ حَاجِبُهُ يَرْفَا فَقَالَ هَلْ لَكَ فِي عُثْمَانَ وَعَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَالزُّبَيْرِ وَسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ يَسْتَأْذِنُونَ قَالَ نَعَمْ فَأَذِنَ لَهُمْ فَدَخَلُوا فَسَلَّمُوا وَجَلَسُوا ثُمَّ جَلَسَ يَرْفَا يَسِيرًا ثُمَّ قَالَ هَلْ لَكَ فِي عَلِيٍّ وَعَبَّاسٍ قَالَ نَعَمْ فَأَذِنَ لَهُمَا فَدَخَلا فَسَلَّمَا فَجَلَسَا فَقَالَ عَبَّاسٌ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ اقْضِ بَيْنِي وَبَيْنَ هَذَا وَهُمَا يَخْتَصِمَانِ فِيمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ ﷺ مِنْ مَالِ بَنِي النَّضِيرِ فَقَالَ الرَّهْطُ عُثْمَانُ وَأَصْحَابُهُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ اقْضِ بَيْنَهُمَا وَأَرِحْ أَحَدَهُمَا مِنَ الآخَرِ قَالَ عُمَرُ تَيْدَكُمْ أَنْشُدُكُمْ بِاللَّهِ الَّذِي بِإِذْنِهِ تَقُومُ السَّمَاءُ وَالأَرْضُ هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا نُورَثُ مَا تَرَكْنَا صَدَقَةٌ يُرِيدُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نَفْسَهُ قَالَ الرَّهْطُ قَدْ قَالَ ذَلِكَ فَأَقْبَلَ عُمَرُ عَلَى عَلِيٍّ وَعَبَّاسٍ فَقَالَ أَنْشُدُكُمَا اللَّهَ أَتَعْلَمَانِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَدْ قَالَ ذَلِكَ قَالا قَدْ قَالَ ذَلِكَ قَالَ

عُمَرُ فَإِنِّي أُحَدِّثُكُمْ عَنْ هَذَا الأَمْرِ إِنَّ اللَّهَ قَدْ خَصَّ رَسُولَهُ ﷺ فِي هَذَا الْفَيْءِ بِشَيْءٍ لَمْ يُعْطِهِ أَحَدًا غَيْرَهُ ثُمَّ قَرَأَ ﴿وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿قَدِيرٌ﴾ فَكَانَتْ هَذِهِ خَالِصَةً لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَاللَّهِ مَا احْتَازَهَا دُونَكُمْ وَلا اسْتَأْثَرَ بِهَا عَلَيْكُمْ قَدْ أَعْطَاكُمُوهَا وَبَثَّهَا فِيكُمْ حَتَّى بَقِيَ مِنْهَا هَذَا الْمَالُ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُنْفِقُ عَلَى أَهْلِهِ نَفَقَةَ سَنَتِهِمْ مِنْ هَذَا الْمَالِ ثُمَّ يَأْخُذُ مَا بَقِيَ فَيَجْعَلُهُ مَجْعَلَ مَالِ اللَّهِ فَعَمِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِذَلِكَ حَيَاتَهُ أَنْشُدُكُمْ بِاللَّهِ هَلْ تَعْلَمُونَ ذَلِكَ قَالُوا نَعَمْ ثُمَّ قَالَ لِعَلِيٍّ وَعَبَّاسٍ أَنْشُدُكُمَا بِاللَّهِ هَلْ تَعْلَمَانِ ذَلِكَ قَالَ عُمَرُ ثُمَّ تَوَفَّى اللَّهُ نَبِيَّهُ ﷺ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ أَنَا وَلِيُّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَبَضَهَا أَبُو بَكْرٍ فَعَمِلَ فِيهَا بِمَا عَمِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُ فِيهَا لَصَادِقٌ بَارٌّ رَاشِدٌ تَابِعٌ لِلْحَقِّ ثُمَّ تَوَفَّى اللَّهُ أَبَا بَكْرٍ فَكُنْتُ أَنَا وَلِيَّ أَبِي بَكْرٍ فَقَبَضْتُهَا سَنَتَيْنِ مِنْ إِمَارَتِي أَعْمَلُ فِيهَا بِمَا عَمِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَمَا عَمِلَ فِيهَا أَبُو بَكْرٍ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنِّي فِيهَا لَصَادِقٌ بَارٌّ رَاشِدٌ تَابِعٌ لِلْحَقِّ ثُمَّ جِئْتُمَانِي تُكَلِّمَانِي وَكَلِمَتُكُمَا وَاحِدَةٌ وَأَمْرُكُمَا وَاحِدٌ جِئْتَنِي يَا عَبَّاسُ تَسْأَلُنِي نَصِيبَكَ مِنِ ابْنِ أَخِيكَ وَجَاءَنِي هَذَا يُرِيدُ عَلِيًّا يُرِيدُ نَصِيبَ امْرَأَتِهِ مِنْ أَبِيهَا فَقُلْتُ لَكُمَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا نُورَثُ مَا تَرَكْنَا صَدَقَةٌ فَلَمَّا بَدَا لِي أَنْ أَدْفَعَهُ إِلَيْكُمَا قُلْتُ إِنْ شِئْتُمَا دَفَعْتُهَا إِلَيْكُمَا عَلَى أَنَّ عَلَيْكُمَا عَهْدَ اللَّهِ وَمِيثَاقَهُ لَتَعْمَلانِ فِيهَا بِمَا عَمِلَ فِيهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَبِمَا عَمِلَ فِيهَا أَبُو بَكْرٍ وَبِمَا عَمِلْتُ فِيهَا مُنْذُ وَلِيتُهَا فَقُلْتُمَا ادْفَعْهَا إِلَيْنَا فَبِذَلِكَ دَفَعْتُهَا إِلَيْكُمَا فَأَنْشُدُكُمْ بِاللَّهِ هَلْ دَفَعْتُهَا إِلَيْهِمَا بِذَلِكَ قَالَ الرَّهْطُ نَعَمْ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى عَلِيٍّ وَعَبَّاسٍ فَقَالَ أَنْشُدُكُمَا بِاللَّهِ هَلْ دَفَعْتُهَا إِلَيْكُمَا بِذَلِكَ قَالا نَعَمْ قَالَ فَتَلْتَمِسَانِ مِنِّي قَضَاءً غَيْرَ ذَلِكَ فَوَاللَّهِ الَّذِي بِإِذْنِهِ تَقُومُ السَّمَاءُ وَالأَرْضُ لا أَقْضِي فِيهَا قَضَاءً غَيْرَ ذَلِكَ فَإِنْ عَجَزْتُمَا عَنْهَا فَادْفَعَاهَا إِلَيَّ فَإِنِّي أَكْفِيكُمَاهَا ❁

1317-) Mâlik b. Evs b. el-Hadesân anlatır: "Gün yükselmiş, ben ailemin arasında otururken Ömer b. Hattab (r.a.)'ın habercisi geldi ve: "Mü'minlerin Emiri seni çağırıyor" dedi, ben de kendisiyle birlikte gidip Ömer'in yanına vardım, kendisi hurma hasırına oturmuş, altında minder yoktu, deriden bir yastığa yaslanıyordu. Selâm verdim ve oturdum, bana: "Ey Mâlik, bize senin kabilenden bazı evlerin halkı geldi, kendilerine biraz bağış verilmesini emrettim. Onu sen al da aralarında bölüştürüver" dedi, ben de: "Ey Mü'minlerin Emiri, bunu benden başkasına emretsen" dedim: "Onu al dedim be adam" dedi. Ben kendisinin yanında otururken kapıcısı Yerfe geldi: "Osman, Abdurrahman b. Avf, Zübeyr, Sa'd b. Ebî Vakkas izin istiyorlar, gelsinler mi?" dedi. O da: "Tamam, gelsinler" dedi, kendilerine izin verildi, içeri girip selâm verdiler ve oturdular. Yerfe kısa bir süre oturdu, sonra: "Ali ve Abbâs izin isterler, gelsinler mi?" dedi. O da: "Tamam, gelsinler" dedi. Kendilerine izin verildi, onlar da içeri girip selâm verdiler ve oturdular, arkasından Abbâs: "Ey Mü'minlerin Emiri, benimle şunun arasında hükmünü ver" dedi. İkisi, Allah'ın, Rasûlü'ne Nadroğulları'ndan savaşsız gönderdiği ganimet konusunda anlaşmazlığa düşmüşlerdi. Orada bulunan topluluk Osman ve arkadaşları da: "Ey Mü'minlerin Emiri, ikisinin arasında hükmünü ver de birini diğerinden kurtar." dediler. Ömer: "Yavaş olun bakalım, gök ve yerin izniyle ayakta durduğu Allah aşkına, Rasûlüllah (s.a.v.) kendisini kastederek: ***"Bizler miras bırakmayız, geride kalan şeylerimiz Allah yoluna harcamadır"*** buyurduğunu biliyor musunuz?" dedi. Onlar da: "Evet, böyle buyurmuştur" dediler. Ömer, Abbâs ve Ali'ye döndü: "Allah aşkına, Rasûlüllah (s.a.v.)'in böyle buyurduğunu biliyor musunuz?" dedi. İkisi de: "Evet, böyle buyurmuştur" dedi, Ömer: "Şimdi ben bunu size şöyle anlatayım: Muhakkak ki Allah, bu ganimet arazisini sadece Rasûlüne tahsis etmiş, bundan hiçbir şeyi kendisinden başkasına vermemiştir" dedi, sonra **«Allah'ın Rasûlü'ne çevirdiği ganimetleri ne**

at ne de deve koşup aldınız. Fakat, Allah Peygamberini dilediğine hakim kılar. Allah her şeye gücü yetendir.» (Haşr: 6) ayetini okudu: "Dolayısıyla bu ganimetler sadece Rasûlüllah (s.a.v.)'e aittir. Bununla beraber vallahi, sizi dışarıda bırakıp da bu ganimetleri kendisi almadı, kendisine bırakmadı, onu size de verip aranızda dağıttı ve geriye şu (Rasûlüllah'ın hissesi) mal kaldı. Rasûlüllah (s.a.v.) bu maldan ailesinin bir yıllık harcamasını yaparak, geri kalanını da Allah'ın malı (vakıf) kalemine koyardı. İşte Rasûlüllah (s.a.v.) hayatında bu şekilde uygulama yaptı. Allah aşkına söyleyin, bunun böyle olduğunu biliyor musunuz?" dedi. Onlar da: "Evet" dediler. Sonra Ali ve Abbâs'a: "Allah aşkına siz ikiniz de bunun böyle olduğunu biliyor musunuz?" dedi. (Onlar da evet dediler) Arkasından Ömer: "Sonra da Allah Peygamberini yanına aldı. Bunun arkasından Ebû Bekir: "Ben Rasûlüllah (s.a.v.)'in, kendisinden sonra işlerini üstlenenim" dedi ve bu mala el koydu ve Rasûlüllah (s.a.v.)'in uyguladığı gibi bu malı harcadı. Allah biliyor ki, o bu konuda doğru, iyi davranan, isabetli ve hakikata uyan bir kimse idi. Sonra Allah Ebû Bekir'i de yanına aldı. Ben de Ebû Bekir'in, kendisinden sonra işlerini üstlenen oldum, bu yüzden ben de idaremin iki yılında bu mala el koyup Rasûlüllah (s.a.v.) ile Ebû Bekir'in uyguladığı gibi harcadım. Allah biliyor ki, ben de bu konuda doğru, iyi davranan, isabetli ve hakikata uyan bir kimse oldum. Sonra ikiniz hem fikir olarak gelip benimle konuştunuz. Sen Ey Abbâs, yeğeninden gelen hisseni istemek için bana geldin - Ali'yi kastederek- bu da hanımının babasından gelen hissesini istemek için geldi, ben de ikinize: "Şüphesiz Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Miras bırakmayız, geride kalan şeylerimiz Allah yoluna harcamadır"*** buyurmuştur. Sonra bana bu malı size teslim etme fikri geldiğinde size: "Eğer isterseniz Rasûlüllah (s.a.v.)'in, Ebû Bekir'in ve benim sorumluluğu üstlendiğimden bu tarafa yapıyor olduğum şekilde uygulamanız şartıyla Allah'ın söz ve ahdi boynunuza olmak üzere bu malı ikinize teslim edeyim" dedim. İkiniz de: "Tamam bize teslim et" dediniz, bu şekilde ben de bu malı ikinize verdim. Allah aşkına söyleyin, ben bu ikisine bu şekil ve şartla malı verdim mi?" dedi. Orada bulunan topluluk: "Evet verdin" dediler, sonra da Ali ve Abbâs'a döndü: "Allah aşkına siz ikiniz söyleyin, bu şekil ve şartla malı ikinize verdim mi?" dedi. İkisi de: "Evet verdin." dediler. Ömer: "Şimdi siz gelmiş benden bunun dışında bir hüküm mü istiyorsunuz? Gök ve yerin izniyle ayakta durduğu Allah'a yemin olsun ki, bu mal konusunda bundan başka hüküm veremem. Eğer bu şekilde uygulama yapamayacaksanız, malı geri benim sorumluluğuma verin, ben onları sizin yerinize çalıştırıp harcarım." dedi.

(Hadis 1253. hadiste kısa olarak geçmişti.)

١٣١٨ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّه أَخْرَجَ نَعْلَيْنِ جَرْدَاوَيْنِ لَهُمَا قِبَالانِ فَحَدَّثَ أَنَّهُمَا نَعْلا النَّبِيِّ ﷺ ❁

1318-) Enes b. Mâlik (r.a.), tüyleri traşlanmış deriden yapılmış ve orta parmakla yanındaki parmağa takılan tasması bulunan iki sandalet türü ayakkabı çıkardı ve bunların Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ayakkabıları olduğunu söyledi.

١٣١٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّها أَخْرَجَتْ كِسَاءً مُلَبَّدًا وَقَالَتْ فِي هَذَا نُزِعَ رُوحُ ﷺ ❁

& 1319-) Hz. Âişe (r.a.), keçelenmiş yünden bir elbise çıkarmış ve: "Hz. Peygamber (s.a.v.) bunun içinde iken ruhu alındı" demiştir.

(Efendimiz (a.s.)'n giydiği elbiseler için 1320, 1982, 1983. hadislere bakabilrisiniz)

١٣٢٠ و في رواية: أَنَّهُا أَخْرَجَتْ إِزَارًا غَلِيظًا مِمَّا يُصْنَعُ بِالْيَمَنِ وَكِسَاءً مِنْ هَذِهِ الَّتِي يَدْعُونَهَا الْمُلَبَّدَةَ ❁

1320-) Kendisinden gelen diğer bir rivayette ise Yemen'de dokunan kalın bir izar ile yine bu kumaştan yapılmış, "Mülebbede" denilen elbise çıkarmıştır.

١٣٢١ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ قَدَحَ النَّبِيِّ ﷺ انْكَسَرَ فَاتَّخَذَ مَكَانَ الشَّعْبِ سِلْسِلَةً مِنْ فِضَّةٍ ❁

1321-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in su bardağı kırıldı, bunun üzerine kırık yerleri gümüş halkalarla bağlandı" demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in su bardağı hakkındaki rivayetin biraz daha geniş rivayeti olan 1945. hadise bakınız.)

١٣٢٢ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ وُلِدَ لِرَجُلٍ مِنَّا غُلامٌ فَسَمَّاهُ الْقَاسِمَ فَقَالَتِ الأَنْصَارُ لا نَكْنِيكَ أَبَا الْقَاسِمِ وَلا نُنْعِمُكَ عَيْنًا فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وُلِدَ لِي غُلامٌ فَسَمَّيْتُهُ الْقَاسِمَ فَقَالَتِ الأَنْصَارُ لا نَكْنِيكَ أَبَا الْقَاسِمِ وَلا نُنْعِمُكَ عَيْنًا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَحْسَنَتِ الأَنْصَارُ سَمُّوا بِاسْمِي وَلا تَكَنَّوْا بِكُنْيَتِي فَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ ❁

& 1322-) Câbir b. Abdullah el-Ensârî (r.a.) anlatır: "Bizden bir kimsenin erkek oğlu dünyaya geldi, babası ona Kâsım adını koydu, bunun üzerine Ensâr: "Biz, seni Ebû Kâsım künyesiyle çağırmayız. Gözünaydın diye tebrik etmeyiz" dediler. O da, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gidip: "Ey Allah'ın Rasûlü, benim bir oğlum dünyaya geldi, ona Kâsım adını koydum, bunun üzerine Ensâr: "Biz seni Ebû Kâsım künyesiyle çağırmayız, gözün aydın diye tebrik etmeyiz." dediler" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ensar güzel söylemiştir, benim adımı koyun ama künyem ile künyelenmeyin. Çünkü Kâsım (=bölüştüren) ancak benimdir."*** buyurdu.

(Peygamber (s.a.v.)'in künyesinin yasaklanması 92 ve 1010. hadislerde de geçmiştir.)

١٣٢٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَا أُعْطِيكُمْ وَلا أَمْنَعُكُمْ إِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ أَضَعُ حَيْثُ أُمِرْتُ ❁

1323-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ben, size ne bir şey verebilirim, ne de verilene engel olabilirim. Ben, ancak Kâsım'ım (=dağıtıcıyım), bana emredileni emredildiği yere koyarım"*** buyurmuştur.

١٣٢٤ عَنْ خَوْلَةَ الأَنْصَارِيَّةِ رضي الله عنها قَالَتْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِنَّ رِجَالاً يَتَخَوَّضُونَ فِي مَالِ اللَّهِ بِغَيْرِ حَقٍّ فَلَهُمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ❁

1324-) Havle el-Ensâriyye (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Allah'ın malında haksızlık yapan kimselere/karışıklık yapan kimselere, kıyamet günü cehennem ateşi vardır."*** diye buyururken işittim." demiştir.

(Allah'ın malından maksat, tüm Müslümanları kullanımına ait olan Müslüman toplumun malı olan şeylerdir. Bu şeyleri haksız yere kullanan veya bunlara bir takım karışıklık yaparak kendi üzerine geçiren kimseler hadisimizde cehennem ateşi ile tehdid edilmiştir.)

١٣٢٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ غَزَا نَبِيٌّ مِنَ الأَنْبِيَاءِ فَقَالَ لِقَوْمِهِ لا يَتْبَعْنِي رَجُلٌ مَلَكَ بُضْعَ امْرَأَةٍ وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يَبْنِيَ بِهَا وَلَمَّا يَبْنِ بِهَا وَلا أَحَدٌ بَنَى بُيُوتًا وَلَمْ يَرْفَعْ سُقُوفَهَا وَلا أَحَدٌ اشْتَرَى غَنَمًا أَوْ

خَلَفَاتٍ وَهُوَ يَنْتَظِرُ وِلادَهَا فَغَزَا فَدَنَا مِنَ الْقَرْيَةِ صَلاةَ الْعَصْرِ أَوْ قَرِيبًا مِنْ ذَلِكَ فَقَالَ لِلشَّمْسِ إِنَّكِ مَأْمُورَةٌ وَأَنَا مَأْمُورٌ اللَّهُمَّ احْبِسْهَا عَلَيْنَا فَحُبِسَتْ حَتَّى فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ فَجَمَعَ الْغَنَائِمَ فَجَاءَتْ يَعْنِي النَّارَ لِتَأْكُلَهَا فَلَمْ تَطْعَمْهَا فَقَالَ إِنَّ فِيكُمْ غُلُولاً فَلْيُبَايِعْنِي مِنْ كُلِّ قَبِيلَةٍ رَجُلٌ فَلَزِقَتْ يَدُ رَجُلٍ بِيَدِهِ فَقَالَ فِيكُمُ الْغُلُولُ فَلْيُبَايِعْنِي قَبِيلَتُكَ فَلَزِقَتْ يَدُ رَجُلَيْنِ أَوْ ثَلاثَةٍ بِيَدِهِ فَقَالَ فِيكُمُ الْغُلُولُ فَجَاءُوا بِرَأْسٍ مِثْلِ رَأْسِ بَقَرَةٍ مِنَ الذَّهَبِ فَوَضَعُوهَا فَجَاءَتِ النَّارُ فَأَكَلَتْهَا ثُمَّ أَحَلَّ اللَّهُ لَنَا الْغَنَائِمَ رَأَى ضَعْفَنَا وَعَجْزَنَا فَأَحَلَّهَا لَنَا ❁

& 1325-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Peygamberlerden bir Peygamber, gazaya çıktı ve kavmine: "Bir kadınla nikahlanmış da gerdeğe girmek istediği halde henüz girmemiş olan bir kimse, odaları yapmış da tavanını yapamamış ev yapan bir kimse, doğurmasını gözetlediği koyun veya deve almış olan bir kimse benimle gelmesin" dedi. Arkasından savaşa çıktı, ikindi namazı vaktinde veya buna yakın bir zamanda savaşacağı beldeye yaklaştı ve Güneşe: "Şüphesiz sen de emir kulusun, ben de emir kuluyum. Allah'ım, bu Güneşi üzerimizde tut" dedi. Bunun üzerine Allah, ona zafer nasip edene kadar Güneş bekletildi, arkasından ganimetleri topladı, bu ganimetleri yemek için ateş geldi ama yemedi, bunun üzerine Peygamber: "İçinizde ganimet malına ihanet edenler var, dolayısıyla her kabileden bir kimse gelip benim elime biat etsin" dedi. Biat neticesinde bir adamın eli Peygamber'in eline yapıştı, bunun üzerine: "Ganimet malına ihanet eden sizin içinizde, şimdi kabilen gelip bana biat etsin" dedi. Biat neticesinde iki veya üç adamın eli eline yapıştı, bunun üzerine: "Ganimet malına ihanet eden sizin içinizdedir." dedi, sonunda inek kafasına benzer altından bir kafa getirip ortaya koydular, arkasından ateş gelip ganimeti yedi.*** (Biline ki bundan) ***sonra Allah ganimetleri bize helâl kıldı. Bizim zayıf ve aciz olduğumuzu gördü de bu yüzden ganimetleri bize helâl kıldı"*** buyurmuştur.

١٣٢٦ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ سَرِيَّةً فِيهَا عَبْدُاللَّهِ بْنُ عُمَرَ قِبَلَ نَجْدٍ فَغَنِمُوا إِبِلاً كَثِيرَةً فَكَانَتْ سِهَامُهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ بَعِيرًا أَوْ أَحَدَ عَشَرَ بَعِيرًا وَنُفِّلُوا بَعِيرًا بَعِيرًا ❁

{&} 1326-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.), Necd tarafına içerisinde Abdullah b. Ömer'in de bulunduğu bir askeri birlik gönderdi. Sonunda pek çok deve ganimet aldılar. Her birine hisse olarak on iki veya on bir deve düştü. Fazladan olarak da (beşte bir ayrılan ganimetten) birer de deve aldılar." demiştir.

١٣٢٧ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقْسِمُ غَنِيمَةً بِالْجِعْرَانَةِ إِذْ قَالَ لَهُ رَجُلٌ اعْدِلْ فَقَالَ لَهُ لَقَدْ شَقِيتُ إِنْ لَمْ أَعْدِلْ ❁

& 1327-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Ci'râne'de ganimeti bölüştürdüğü sırada bir adam: "Adaletli ol" dedi, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Eğer adaletli olmaz isem sen çok kötü bir duruma düşersin"*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin geniş bir benzeri olan 1334. hadise bakınız.)

١٣٢٨ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رضي الله عنه أَصَابَ جَارِيَتَيْنِ مِنْ سَبْيِ حُنَيْنٍ فَوَضَعَهُمَا فِي بَعْضِ بُيُوتِ مَكَّةَ قَالَ فَمَنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى سَبْيِ حُنَيْنٍ فَجَعَلُوا يَسْعَوْنَ فِي السِّكَكِ فَقَالَ عُمَرُ يَا عَبْدَاللَّهِ انْظُرْ مَا هَذَا فَقَالَ مَنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى السَّبْيِ قَالَ اذْهَبْ فَأَرْسِلِ الْجَارِيَتَيْنِ ❁

& 1328-) Abdullah b. Ömer anlatır: "Ömer (r.a.), Huneyn esirlerinden iki cariye elde etmişti, bunları Mekke evlerinden birisine koydu. Bu arada Rasûlüllah (s.a.v.) Huneyn esirlerini azat etti, bunlar da sokaklarda koşuşmaya başladılar, bunun üzerine Ömer: "Ey Abdullah nedir bu, bir bak?" dedi. Abdullah da: "Rasûlüllah (s.a.v.) esirleri azat etti" dedi, o da:" Git, sen de o iki cariyeyi salıver" dedi.

(Bu hadise Huneyn seferinden Mekke'ye döndüklerinde olmuştu. Hz. Ömer (r.a.) bu sırada 980. hadiste belirtilen itikaf adağını yerine getirmek için Mescidi Haram'da itikafta bulunuyordu.)

١٣٢٩ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ رضي الله عنه قَالَ بَيْنَا أَنَا وَاقِفٌ فِي الصَّفِّ يَوْمَ بَدْرٍ فَنَظَرْتُ عَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي فَإِذَا أَنَا بِغُلَامَيْنِ مِنَ الأَنْصَارِ حَدِيثَةٍ أَسْنَانُهُمَا تَمَنَّيْتُ أَنْ أَكُونَ بَيْنَ أَضْلَعَ مِنْهُمَا فَغَمَزَنِي أَحَدُهُمَا فَقَالَ يَا عَمِّ هَلْ تَعْرِفُ أَبَا جَهْلٍ قُلْتُ نَعَمْ مَا حَاجَتُكَ إِلَيْهِ يَا ابْنَ أَخِي قَالَ أُخْبِرْتُ أَنَّهُ يَسُبُّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَئِنْ رَأَيْتُهُ لا يُفَارِقُ سَوَادِي سَوَادَهُ حَتَّى يَمُوتَ الأَعْجَلُ مِنَّا فَتَعَجَّبْتُ لِذَلِكَ فَغَمَزَنِي الآخَرُ فَقَالَ لِي مِثْلَهَا فَلَمْ أَنْشَبْ أَنْ نَظَرْتُ إِلَى أَبِي جَهْلٍ يَجُولُ فِي النَّاسِ قُلْتُ أَلا إِنَّ هَذَا صَاحِبُكُمَا الَّذِي سَأَلْتُمَانِي فَابْتَدَرَاهُ بِسَيْفَيْهِمَا فَضَرَبَاهُ حَتَّى قَتَلاهُ ثُمَّ انْصَرَفَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَخْبَرَاهُ فَقَالَ أَيُّكُمَا قَتَلَهُ قَالَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا أَنَا قَتَلْتُهُ فَقَالَ هَلْ مَسَحْتُمَا سَيْفَيْكُمَا قَالا لا فَنَظَرَ فِي السَّيْفَيْنِ فَقَالَ كِلاكُمَا قَتَلَهُ سَلَبُهُ لِمُعَاذِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْجَمُوحِ وَكَانَا مُعَاذَ بْنَ عَفْرَاءَ وَمُعَاذَ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْجَمُوحِ ❁

& 1329-) Abdurrahman b. Avf anlatır: "Bedir Savaşı'nda safta dururken sağıma ve soluma baktım bir de ne göreyim, Ensar'dan yaşları çok genç iki delikanlı arasındaymışım. Bunlardan daha güçlü kimselerin arasında olmayı arzuladım, bu arada ikisinden birisi bana dokundu ve: "Ey amca, Ebû Cehil'i tanıyor musun?" dedi, ben: "Evet tanıyorum, yeğenim ona ne ihtiyacın var ki?" dedim: "Bu herifin, Rasûlüllah (s.a.v.)'e sövdüğü bildirildi. Canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki, eğer onu görürsem eceli daha yakın olanımız ölene kadar, benimle onun bedeni ayrılmayacak" dedi. Bu hareketine çok şaşırdım, diğeri de bana dokundu ve aynı şeyleri söyledi. Çok geçmeden Ebû Cehil-'i halkın arasında dolaşırken görüverdim: "Bakın, benden sorduğunuz sizinki şudur" dedim, kılıçlarıyla üzerine atılıp vurarak öldürdüler, sonra dönüp Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldiler ve hadiseyi bildirdiler: O da: ***"İkinizden hangisi onu öldürdü?"*** buyurdu, herbiri de: "Ben öldürdüm" dedi, Rasûlüllah: "Kılınçlarınızı sildiniz mi?" buyurdu: "Hayır" dediler. Kılınçlarına baktı ve: ***"Her ikiniz de öldürmüşsünüz ama Ebû Cehl'in üzerindeki eşya*** (öldürücü son darbeyi vuran) ***Muâz b. Amr b. Cemûh'undur."*** buyurdu. Bu iki genç delikanlı Muâz b. Afrâ ile Muâz b. Amr b. Cemûh idi."

١٣٣٠ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنِّي أُعْطِي قُرَيْشًا أَتَأَلَّفُهُمْ لأَنَّهُمْ حَدِيثُ عَهْدٍ بِجَاهِلِيَّةٍ ❁

& 1330-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Şüphesiz ben kalplerini ısındırmak için Kureyşliler'e*** (bağış) ***verebilirim, çünkü onların cahiliye dönemi ile bağlantıları çok tazedir"*** buyurdu." demiştir.

(Bu konuda hadisin bir benzeri olan 26, 514 ve 1670. hadislere bakınız.)

١٣٣١ وعنه رضي الله عنه أَنَّ نَاسًا مِنَ الأَنْصَارِ قَالُوا لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ حِينَ أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ ﷺ مِنْ أَمْوَالِ هَوَازِنَ مَا أَفَاءَ فَطَفِقَ يُعْطِي رِجَالاً مِنْ قُرَيْشٍ الْمِائَةَ مِنَ الإِبِلِ فَقَالُوا يَغْفِرُ اللَّهُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُعْطِي قُرَيْشًا وَيَدَعُنَا وَسُيُوفُنَا تَقْطُرُ مِنْ دِمَائِهِمْ قَالَ أَنَسٌ فَحُدِّثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَقَالَتِهِمْ فَأَرْسَلَ إِلَى الأَنْصَارِ فَجَمَعَهُمْ فِي قُبَّةٍ مِنْ أَدَمٍ وَلَمْ يَدْعُ مَعَهُمْ أَحَدًا غَيْرَهُمْ فَلَمَّا اجْتَمَعُوا جَاءَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ مَا كَانَ حَدِيثٌ بَلَغَنِي عَنْكُمْ قَالَ لَهُ فُقَهَاؤُهُمْ أَمَّا ذَوُو آرَائِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَلَمْ يَقُولُوا شَيْئًا وَأَمَّا أُنَاسٌ مِنَّا حَدِيثَةٌ أَسْنَانُهُمْ فَقَالُوا يَغْفِرُ اللَّهُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُعْطِي قُرَيْشًا وَيَتْرُكُ الأَنْصَارَ وَسُيُوفُنَا تَقْطُرُ مِنْ دِمَائِهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنِّي أُعْطِي رِجَالاً حَدِيثٌ عَهْدُهُمْ بِكُفْرٍ أَمَا تَرْضَوْنَ أَنْ يَذْهَبَ النَّاسُ بِالأَمْوَالِ وَتَرْجِعُوا إِلَى رِحَالِكُمْ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَوَاللَّهِ مَا تَنْقَلِبُونَ بِهِ خَيْرٌ مِمَّا يَنْقَلِبُونَ بِهِ قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ رَضِينَا فَقَالَ لَهُمْ إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ بَعْدِي أَثَرَةً شَدِيدَةً فَاصْبِرُوا حَتَّى تَلْقَوُا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ﷺ عَلَى الْحَوْضِ قَالَ أَنَسٌ فَلَمْ نَصْبِرْ ❁

& 1331-) Yine Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Allah, Havazin mallarından ganimet olarak Rasûlüne gönderdiğinde Kureyş'ten birtakım kimselere yüz deve verdi. Bu sırada Ensar'dan bazı kimseler Rasûlüllah (s.a.v.) hakkında konuştular ve: "Allah, Rasûlüllah (s.a.v.)'i bağışlasın, kılıçlarımızdan kanları damlamakta iken Kureyş'e veriyor da bizi bırakıyor." dediler. Onların söylediği bu sözler, Rasûlüllah (s.a.v.)'e anlatıldı, o da Ensar'a haber salıp deri bir çadıra topladı. Kendilerinden başka hiç kimseyi çağırmadı. Toplandıklarında Rasûlüllah (s.a.v.) geldi ve: ***"Bana sizden gelen söylentinin aslı nedir?"*** buyurdu, ileri gelen sezgin kimseleri: "Ey Allah'ın Rasûlü, aklı erenlerimiz bir şey demeyiştir, ancak bazı yaşı küçüklerimiz ise: "Allah, Rasûlüllah (s.a.v.)'i bağışlasın, kılıçlarımızdan kanları damlamakta iken Kureyş'e veriyor da bizi bırakıyor." dediler" dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şüphesiz, Ben küfürle bağlantıları çok taze olan birtakım kimselere*** (bazı bağışlar) ***verebilirim. Bakın, insanların malları alıp götürüp sizin de yerlerinize Allah'ın Rasûlü'nü alıp dönmenizden memnun değilmisiniz? Allah'a yemin olsun ki sizin götürdüğünüz onların dönüp götürdüğünden daha iyidir."*** buyurdu, onlar da: "Ey Allah'ın Rasûlü, tamam memnun olduk" dediler. Rasûlüllah kendilerine devamla: ***"Sizler, ileride başkalarının size tercih edilip çok kayrıldığı birtakım uygulamalarla karşılaşacaksınız. Ama siz, havzu kevserde Allah Teâlâ ve Rasûlü ile buluşana değin sabredin."*** buyurdu. Enes (r.a.): "Ama biz sabredemedik." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1670. hadistir, son kısmın bir benzeri de 1100. ve 1561. hadislerdedir. Ayrıca bu konuda 514. hadise de bakınız. Ayrıca Hz. Peygamber'in ganimet taksimatındaki uygulaması hakkında 1334. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٣٣٢ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رضي الله عنه أَنَّهُ بَيْنَا هُوَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَمَعَهُ النَّاسُ مُقْبِلاً مِنْ حُنَيْنٍ عَلَقَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ الأَعْرَابُ يَسْأَلُونَهُ حَتَّى اضْطَرُّوهُ إِلَى سَمُرَةٍ فَخَطِفَتْ رِدَاءَهُ فَوَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ أَعْطُونِي رِدَائِي فَلَوْ كَانَ عَدَدُ هَذِهِ الْعِضَاهِ نَعَمًا لَقَسَمْتُهُ بَيْنَكُمْ ثُمَّ لا تَجِدُونِي بَخِيلاً وَلا كَذُوبًا وَلا جَبَانًا ❁

1332-) Cübeyr b. Mut'îm (r.a.) anlatır. Huneyn Savaşı'ndan dönerken, kendisi Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte bulunuyordu, Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanında insanlar da vardı. Bedevîler, kendisinden ganimet malı istemek için Rasûlüllah (s.a.v.)'in peşini bırakmadılar, sonunda (dikenli bir ağaç olan) Semure ağacına doğru yürümek zorunda kaldı, bu sırada ağacın dikeni (belden yukarı bürünülen) ridâsına takılıp üzerinden çekip aldı, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) durdu ve: ***"Ridâmı alıverin. Eğer şu dikenli ağaçlar kadar***

ganimet mal olsa bile onu aranızda bölüştürürüm, bu taksimden sonra beni, ne cimri, ne yalancı, ne de korkak olarak bulabilirsiniz" buyurdu.

١٣٣٣ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَعَلَيْهِ بُرْدٌ نَجْرَانِيٌّ غَلِيظُ الْحَاشِيَةِ فَأَدْرَكَهُ أَعْرَابِيٌّ فَجَذَبَهُ جَذْبَةً شَدِيدَةً حَتَّى نَظَرْتُ إِلَى صَفْحَةِ عَاتِقِ النَّبِيِّ ﷺ قَدْ أَثَّرَتْ بِهِ حَاشِيَةُ الرِّدَاءِ مِنْ شِدَّةِ جَذْبَتِهِ ثُمَّ قَالَ مُرْ لِي مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي عِنْدَكَ فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ فَضَحِكَ ثُمَّ أَمَرَ لَهُ بِعَطَاءٍ ❁

& 1333-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte yürüyordum, kendisinin üzerinde kenarları kalın dokunmuş Necran dokuması bir ridâ vardı, bir bedevî ona yetişip, şiddetle ridâsını çekti, öyle ki boynu ile iki omuz arasını gördüm. Baksam ki şiddetli asılmasından dolayı ridânın kenarı iz bırakmış. Arkasından bedevî, Rasûlüllah (s.a.v.)'e: "Yanındaki Allah'ın malından bana da verilmesini emret!" dedi. Bedevîye dönüp baktı ve güldü, arkasından kendisine birtakım bağış verilmesini emir buyurdu" demiştir.

١٣٣٤ عَنْ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه قَالَ لَمَّا كَانَ يَوْمُ حُنَيْنٍ آثَرَ النَّبِيُّ ﷺ أُنَاسًا فِي الْقِسْمَةِ فَأَعْطَى الأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ مِائَةً مِنَ الإِبِلِ وَأَعْطَى عُيَيْنَةَ مِثْلَ ذَلِكَ وَأَعْطَى أُنَاسًا مِنْ أَشْرَافِ الْعَرَبِ فَآثَرَهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْقِسْمَةِ قَالَ رَجُلٌ وَاللَّهِ إِنَّ هَذِهِ الْقِسْمَةَ مَا عُدِلَ فِيهَا وَمَا أُرِيدَ بِهَا وَجْهُ اللَّهِ فَقُلْتُ وَاللَّهِ لأُخْبِرَنَّ النَّبِيَّ ﷺ فَأَتَيْتُهُ فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ فَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ يَعْدِلِ اللَّهُ وَرَسُولُهُ رَحِمَ اللَّهُ مُوسَى قَدْ أُوذِيَ بِأَكْثَرَ مِنْ هَذَا فَصَبَرَ ❁

& 1334-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Huneyn Savaşı'ndan sonra ganimet taksiminde Hz. Peygamber (s.a.v.) birtakım kimseleri taksimatta fazla verip gözetti: Akrâ b. Hâbis'e yüz deve verdi, Uyeyne'ye de bunun kadar verdi, o gün Araplar'ın ileri gelenlerine de bu şekilde verdi, onlara taksimatta fazla verip gözetti. Bunun üzerine bir adam: "Allah'a yemin olsun ki bu taksimat, adaletle yapılmış ve Allah'ın rızasının istenildiği bir taksimat değildir." dedi. Ben de: "Allah'a yemin olsun ki, bunu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bildireceğim." dedim ve kendisine gidip o kimsenin söylediklerini bildirdim. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah ve Rasûlü, adaletli olmazsa kim adaletli olabilir ki? Allah, Mûsâ'ya merhamet etsin, kendisi bundan daha fazla eziyet görmüştü, ama sabretti."*** buyurdu." demiştir.

(Bedevilerin ganimet için Hz. Peygamber (s.a.v.)'i incitmeleri hakkında 1677. hadise bakınız.

Bilindiği gibi ganimetlerin beşte biri (Humus,) Allah ve Rasûlü'nündür. Rasûlüllah, bunu dilediği şekilde harcayabilir. Rasûlüllah (s.a.v.)'den sonra da devlet başkanı ganimetin beşte birini ayrı bir bütçede toplayıp, Allah ve Rasûlü'nün adına belirlenen yerlere harcar. Bu harcama diğer gazilerin hissesine dokunulmadan doğrudan humus üzerinden yapılır.

Huneyn Savaşı'nda 24 bin deve, 40 bin koyun, dört bin ukiyye gümüş para ganimet olarak elde edilmişti. Ganimet taksiminde Beytü'l-Mâl'e ait beşte birlik hisseden (humustan) Müellefei Kulüb denilen, gönülleri İslâm'a ısındırılması istenilen bazı kabile ileri gelenlerine bol şekilde ikramda bulunulmuştu. Hadisimizde isimleri geçenler işte bunlardandır. Durumun inceliğini ve hikmetini kavrayamayan bazı kimseler şu veya bu şekilde taksimatı eleştirmişlerdi. Halbuki bu verilenler gazilerin hakkı olan ganimetlerden değil, Allah ve Rasûlünün hakkı olan beşte birlik hisseden verilmiştir.)

١٣٣٥ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ كُنَّا نُصِيبُ فِي مَغَازِينَا الْعَسَلَ وَالْعِنَبَ فَنَأْكُلُهُ وَلا نَرْفَعُهُ ❁

1335-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Gazalarımızda bal ve üzüm ele geçirirdik, bunları yiyiverirdik. (Biriktirmek için) kaldırmazdık." demiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْجِزْيَةِ

58-) Cizye Bölümü

(Cizye, İslâm devletinde yaşayan Ehl-i Kitab kimselerin can, mal ve benzeri konularda emniyetlerinin sağlanması nedeniyle İslâm devletine kişi başına ödedikleri yıllık vergidir.)

١٣٣٦ عَنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه أَنَّهُ كَتَبَ إِلَى أَهلِ البَصْرَةِ قَبْلَ مَوْتِهِ بِسَنَةٍ فَرِّقُوا بَيْنَ كُلِّ ذِي مَحْرَمٍ مِنَ الْمَجُوسِ وَلَمْ يَكُنْ عُمَرُ أَخَذَ الْجِزْيَةَ مِنَ الْمَجُوسِ حَتَّى شَهِدَ عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَخَذَهَا مِنْ مَجُوسِ هَجَرَ ❁

1336-) Ömer b. Hattab (r.a.)'dan. Kendisi ölmeden bir yıl önce Basralılara: "Mecusîlerden (ateşe tapanlardan) birbirleriyle evlenmeleri haram olup da evlenmiş olanların evliliklerini iptal ederek ayırmalarını, yazıp emretmiştir. Ömer (r.a.), Mecusîlerden cizye de almazdı, ta ki Abdurrahman b. Avf, Rasûlüllah (s.a.v.)'in Bahreyn'deki Hecer Mecusîlerinden cizye aldığına şahitlik etmesine kadar."

(İslâm'a göre birbirleriyle evlenmesi haram olanlar, Mecusîlerin dinine göre haram değildi. Mesela İki kardeş çok rahat birbirleriyle evlenebilirdi. İşte bu şekildeki İslâm Hukuku'na ters düşen evliliklerin Mecusî bile olsa kaldırılması doğrultusunda emir verilmiştir.)

١٣٣٧ عَنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه وَهُوَ حَلِيفٌ لِبَنِي عَامِرِ بْنِ لُؤَيٍّ وَكَانَ شَهِدَ بَدْرًا أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ إِلَى الْبَحْرَيْنِ يَأْتِي بِجِزْيَتِهَا وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هُوَ صَالَحَ أَهْلَ الْبَحْرَيْنِ وَأَمَّرَ عَلَيْهِمُ الْعَلاءَ بْنَ الْحَضْرَمِيِّ فَقَدِمَ أَبُو عُبَيْدَةَ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ فَسَمِعَتِ الأَنْصَارُ بِقُدُومِ أَبِي عُبَيْدَةَ فَوَافَتْ صَلاةَ الصُّبْحِ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمَّا صَلَّى بِهِمُ الْفَجْرَ انْصَرَفَ فَتَعَرَّضُوا لَهُ فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ رَآهُمْ وَقَالَ أَظُنُّكُمْ قَدْ سَمِعْتُمْ أَنَّ أَبَا عُبَيْدَةَ قَدْ جَاءَ بِشَيْءٍ قَالُوا أَجَلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَأَبْشِرُوا وَأَمِّلُوا مَا يَسُرُّكُمْ فَوَاللَّهِ لا الْفَقْرَ أَخْشَى عَلَيْكُمْ وَلَكِنْ أَخْشَى عَلَيْكُمْ أَنْ تُبْسَطَ عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا كَمَا بُسِطَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَتَنَافَسُوهَا كَمَا تَنَافَسُوهَا وَتُهْلِكَكُمْ كَمَا أَهْلَكَتْهُمْ ❁

& 1337-) Amr b. Avf el-Ensârî (r.a.)'dan. Kendisinin Âmir b. Luayoğulları ile arasında dostluk anlaşması vardır. Bedir Savaşı'nda bulunmuştur. Kendisi anlatır ki Rasûlüllah (s.a.v.), Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ı cizye vergilerini getirmesi için Bahreyn'e göndermişti. Rasûlüllah (s.a.v.), bizzat kendisi Bahreynlilerle sözleşme yapmış ve Alâ' b. Hadramî'yi başlarına emir tayin etmişti. Neticede Ebû Ubeyde, Bahreyn'den cizye vergisi olan malları getirdi, Ebû Ubeyde'nin gelişini Ensar duymuştu. Sabah namazını Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte kılmak için geldiler. Rasûlüllah (s.a.v.) sabah namazını kıldırıp yerinden ayrıldığında huzuruna vardılar. Rasûlüllah (s.a.v.), onları huzurunda görünce tebüssüm etti ve: ***"Herhalde Ebû Ubeyde'nin birtakım şeyler getirdiğini duydunuz"*** buyurdu. Onlar da: "Evet, öyle ey Allah'ın Rasûlü" dediler. O da: ***"Sizi sevindirecek böyle şeyleri ümit ederek sevininiz. Allah'a yemin olsun ki, sizin hakkınızda endişe ettiğim şey, fakirlik değildir. Ancak, dünyanın, sizden öncekilere yayılıp genişletildiği gibi size de yayılıp genişletilmesinden endişe ediyorum. Onların dünyaya koşup yarıştıkları gibi sizlerin de yarışıp dünyanın onları helâk ettiği gibi sizi de helâk etmesinden korkuyorum."*** buyurdu.

(Sabah namazını Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte kılmak için geldiler. İfadesinde anlatılmak istenen şudur: O dönemde Selimeoğulları gibi Ensar hanelerinin bir kısmı Medine'nin kenar bölgesinde oturuyorlardı. Gece kılınan sabah

ve yatsı namazlarını Hz. Peygamber'den aldıkları izinle kendi mahalle mescidlerinde kılıyorlardı. Bahreyn'den gelen maldan hisse istemek için sabah namazını bu sefer Mescidi Nebi'de kılmışlar ve Efendimizle görüşmüşlerdir.)

١٣٣٨ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ حَيَّةَ قَالَ بَعَثَ عُمَرُ رضي الله عنه النَّاسَ فِي أَفْنَاءِ الأَمْصَارِ يُقَاتِلُونَ الْمُشْرِكِينَ فَأَسْلَمَ الْهُرْمُزَانُ فَقَالَ إِنِّي مُسْتَشِيرُكَ فِي مَغَازِيَّ هَذِهِ قَالَ نَعَمْ مَثَلُهَا وَمَثَلُ مَنْ فِيهَا مِنَ النَّاسِ مِنْ عَدُوِّ الْمُسْلِمِينَ مَثَلُ طَائِرٍ لَهُ رَأْسٌ وَلَهُ جَنَاحَانِ وَلَهُ رِجْلاَنِ فَإِنْ كُسِرَ أَحَدُ الْجَنَاحَيْنِ نَهَضَتِ الرِّجْلاَنِ بِجَنَاحٍ وَالرَّأْسُ فَإِنْ كُسِرَ الْجَنَاحُ الآخَرُ نَهَضَتِ الرِّجْلاَنِ وَالرَّأْسُ وَإِنْ شُدِخَ الرَّأْسُ ذَهَبَتِ الرِّجْلاَنِ وَالْجَنَاحَانِ وَالرَّأْسُ فَالرَّأْسُ كِسْرَى وَالْجَنَاحُ قَيْصَرُ وَالْجَنَاحُ الآخَرُ فَارِسُ فَمُرِ الْمُسْلِمِينَ فَلْيَنْفِرُوا إِلَى كِسْرَى قَالَ فَنَدَبَنَا عُمَرُ وَاسْتَعْمَلَ عَلَيْنَا النُّعْمَانَ بْنَ مُقَرِّنٍ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِأَرْضِ الْعَدُوِّ وَخَرَجَ عَلَيْنَا عَامِلُ كِسْرَى فِي أَرْبَعِينَ أَلْفًا فَقَامَ تَرْجُمَانٌ فَقَالَ لِيُكَلِّمْنِي رَجُلٌ مِنْكُمْ فَقَالَ الْمُغِيرَةُ سَلْ عَمَّا شِئْتَ قَالَ مَا أَنْتُمْ قَالَ نَحْنُ أُنَاسٌ مِنَ الْعَرَبِ كُنَّا فِي شَقَاءٍ شَدِيدٍ وَبَلاَءٍ شَدِيدٍ نَمَصُّ الْجِلْدَ وَالنَّوَى مِنَ الْجُوعِ وَنَلْبَسُ الْوَبَرَ وَالشَّعَرَ وَنَعْبُدُ الشَّجَرَ وَالْحَجَرَ فَبَيْنَا نَحْنُ كَذَلِكَ إِذْ بَعَثَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الأَرَضِينَ تَعَالَى ذِكْرُهُ وَجَلَّتْ عَظَمَتُهُ إِلَيْنَا نَبِيًّا مِنْ أَنْفُسِنَا نَعْرِفُ أَبَاهُ وَأُمَّهُ فَأَمَرَنَا نَبِيُّنَا رَسُولُ رَبِّنَا ﷺ أَنْ نُقَاتِلَكُمْ حَتَّى تَعْبُدُوا اللَّهَ وَحْدَهُ أَوْ تُؤَدُّوا الْجِزْيَةَ وَأَخْبَرَنَا نَبِيُّنَا ﷺ عَنْ رِسَالَةِ رَبِّنَا أَنَّهُ مَنْ قُتِلَ مِنَّا صَارَ إِلَى الْجَنَّةِ فِي نَعِيمٍ لَمْ يَرَ مِثْلَهَا قَطُّ وَمَنْ بَقِيَ مِنَّا مَلَكَ رِقَابَكُمْ فَقَالَ النُّعْمَانُ رُبَّمَا أَشْهَدَكَ اللَّهُ مِثْلَهَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمْ يُنَدِّمْكَ وَلَمْ يُخْزِكَ وَلَكِنِّي شَهِدْتُ الْقِتَالَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا لَمْ يُقَاتِلْ فِي أَوَّلِ النَّهَارِ انْتَظَرَ حَتَّى تَهُبَّ الأَرْوَاحُ وَتَحْضُرَ الصَّلَوَاتُ ❁

1338-) Cübeyr b. Hayye anlatır: "Ömer (r.a.) müşriklerle savaşmak için (İran'ın) çeşitli diyarlarına ordu gönderdi. Neticede (İran ordusunun önemli kumandanlarından) Hürmüzân, teslim olup Müslüman oldu. (Hz. Ömer (r.a.)'ın yanına geldiğinde kendisine): "Ben sana şu savaşımı danışacağım." dedi. (Bu savaşımdan kasıt İran, İsfehan ve Azerbaycan'dan hangisine önce başlayayım, onu danışacağım demek istemiştir.) Hürmüzân: "Tamam, bu diyarlarla bu diyarlardaki, Müslümanların düşmanlarının misali bir başı, iki kanat ve iki ayağı olan kuşa benzer. Eğer iki kanattan birisi kırılsa yine bu kuş, iki ayak bir baş ve bir kanatla ayakta kalır. Eğer diğer kanat da kırılsa yine iki ayak ve bir baş ile ayakta kalır. Eğer başı ezilirse baş da, iki ayak da, iki kanat da gider. Burada baş Kisrâ'dır. Kanadın birisi Rum kralı Kayser, diğer kanat ise Farstır. (Rum kralı Kayserin, Kisrâ'ının başı olan bir kuşun kanadı olarak nitelendirilmesi, o dönemde İslâm'a karşı en büyük tehlikenin başını Kisrâ'nın temsil etmesinden dolayıdır. Yoksa Kayserin, Kisrâ'nın hakimiyetinde olduğunu ifade etmek için değildir, zaten bu söz bir teşbihtir.) Dolayısıyla Müslümanlara emret, Kisrâ'nın üzerine gitsinler." dedi. Bunun üzerine Ömer bizi cihada çağırdı ve başımıza da Numân b. Mukarrin'i atadı. Neticede düşman topraklarına vardığımızda Kisrâ'nın atadığı komutan, kırk bin askerle üzerimize geldi. Arkasından tercüman kalkıp: "Sizden biriniz benimle konuşsun." dedi, bunun üzerine Muğîra b. Şu'be: "Bizler Arap kavminden birtakım kimseleriz, vaktiyle büyük bir isyan, büyük bir bela içerisinde idik. Açlıktan hurma çekirdeği ve deri kemirip sorar, kıl ve deve tüyünden elbise giyer, ağaç ve taşa kulluk ederdik. Biz bu halde iken göklerin ve yerlerin sahibi şanı Yüce Allah, bize anne ve babasını tanıdığımız bizden bir kimseyi Peygamber gönderdi. Rabb'imizin Elçisi, Peygamberimiz (s.a.v.) sizinle ya tek olan Allah'a kul olmanıza ya da cizye vermenize kadar bize sizinle savaşmamızı emretti. Peygamberimiz (s.a.v.) Rabb'imizin mesajından, "Bizden kim öldürülürse asla bir benzerini görmediği nimetler içerisindeki cennette olacağını, kim de geride kalırsa sizin boyunduruğunuza hakim olacağını" bize bildirdi" dedi. Daha sonra ordu komutanı Numan b. Mukarrin (Muğira b. Şubey'e): "Allah seni Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bu gibi nice savaşlarda bulundurdu. (Biliyorsun ki, acele etmeyip, sabırla hareket etmek) seni pişman ettirmez, düşma-

nın gözünden de düşürmez. Ben de Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte savaşta bulundum. Kendisi gündüzün ilk saatlerinde savaşmamış ise, rüzgarlar esip namazlar hazır olup (kılınacağı zamana) kadar beklerdi." dedi.
(Yani öğleden sonra Güneşin tesiri azalmaya başladığında savaşa başlardı.)

١٣٣٩ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه قَالَ غَزَوْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ تَبُوكَ وَأَهْدَى مَلِكُ أَيْلَةَ لِلنَّبِيِّ ﷺ بَغْلَةً بَيْضَاءَ وَكَسَاهُ بُرْدًا وَكَتَبَ لَهُ بِبَحْرِهِمْ ❁

& 1339-) Ebû Humeyd es-Sâidî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte Tebuk Seferi'nde bulunduk, bu seferde Eyle Emiri, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e beyaz bir katır hediye etti ve çizgili bir kumaş giydirdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu emire bulunduğu sahil bölgesinin (belirlenen cizye karşılığı) emiri olduğunu bildiren anlaşma yazdırdı" demiştir.
(Bu hadis, 754. hadisin içerisinde geçmişti.)

١٣٤٠ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ قَتَلَ مُعَاهَدًا لَمْ يَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ وَإِنَّ رِيحَهَا تُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ أَرْبَعِينَ عَامًا ❁

1340-) Abdullah b. Amr (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim, kendisine yapılan sözleşme gereği güvence verilen gayri müslim (zımmî) bir kimseyi*** (haksız yere) ***öldürürse, kokusu kırk yıllık bir mesafeden bile duyulan cennetin kokusunu asla alamaz."*** buyurmuştur.

١٣٤١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ لَمَّا فُتِحَتْ خَيْبَرُ أُهْدِيَتْ لِلنَّبِيِّ ﷺ شَاةٌ فِيهَا سُمٌّ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اجْمَعُوا إِلَيَّ مَنْ كَانَ هَا هُنَا مِنْ يَهُودَ فَجُمِعُوا لَهُ فَقَالَ إِنِّي سَائِلُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَهَلْ أَنْتُمْ صَادِقِيَّ عَنْهُ فَقَالُوا نَعَمْ قَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ أَبُوكُمْ قَالُوا فُلَانٌ فَقَالَ كَذَبْتُمْ بَلْ أَبُوكُمْ فُلَانٌ قَالُوا صَدَقْتَ قَالَ فَهَلْ أَنْتُمْ صَادِقِيَّ عَنْ شَيْءٍ إِنْ سَأَلْتُ عَنْهُ فَقَالُوا نَعَمْ يَا أَبَا الْقَاسِمِ وَإِنْ كَذَبْنَا عَرَفْتَ كَذِبَنَا كَمَا عَرَفْتَهُ فِي أَبِينَا فَقَالَ لَهُمْ مَنْ أَهْلُ النَّارِ قَالُوا نَكُونُ فِيهَا يَسِيرًا ثُمَّ تَخْلُفُونَا فِيهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اخْسَئُوا فِيهَا وَاللَّهِ لَا نَخْلُفُكُمْ فِيهَا أَبَدًا ثُمَّ قَالَ هَلْ أَنْتُمْ صَادِقِيَّ عَنْ شَيْءٍ إِنْ سَأَلْتُكُمْ عَنْهُ فَقَالُوا نَعَمْ يَا أَبَا الْقَاسِمِ قَالَ هَلْ جَعَلْتُمْ فِي هَذِهِ الشَّاةِ سُمًّا قَالُوا نَعَمْ قَالَ مَا حَمَلَكُمْ عَلَى ذَلِكَ قَالُوا أَرَدْنَا إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا نَسْتَرِيحُ وَإِنْ كُنْتَ نَبِيًّا لَمْ يَضُرَّكَ ❁

1341-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Hayber fethedildiğinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'e içerisinde zehir bulunan (kızartılmış) koyun hediye edildi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Yahudilerden burada bulunan kim var ise bana toplayıp getiriniz."*** buyurdu, sonunda hepsi toplanıp kendisine getirildi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ben size bir şey soracağım, bana doğru cevap verecek misiniz?"*** buyurdu, onlar da: "Evet doğru cevap vereceğiz." dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Babanız kimdir?"*** buyurdu, onlar: "Falan kimsedir" dediler: ***"Yalan söylediniz, babanız falanca kimsedir."*** buyurdu: "Evet doğru söyledin" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Size bir şey sorsam bana doğru cevap verecek misiniz?"*** buyurdu: "Evet Ey Ebû Kâsım doğru cevap vereceğiz. Eğer yalan söylersek, babamız konusundaki yalanımızı bildiğin gibi bilirsin" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.) onlara: ***"Cehennemlikler kimlerdir?"*** buyurdu: "Biz, cehennemde az bir süre kalacağız, sonra da siz bizim yerimize geleceksiniz" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Hadi oradan, Allah'a yemin olsun ki, biz, asla sizin arkanızdan cehenneme gelmeyiz"*** buyurdu ve şöyle devam etti: ***"Size bir şey sorsam bana doğru cevap verecek misiniz?"*** Yahudiler: "Evet Ey Ebû Kâsım doğru

cevap vereceğiz" dediler: ***"Şu koyuna zehir koydunuz mu?"*** buyurdu, onlar da: "Evet, koyduk" dediler: ***"Bu işe sizi sürükleyen nedir?"*** buyurdu: "Diledik ki eğer yalancı bir kimse isen senden rahata kavuşuruz, yok eğer gerçekten bir Peygamber isen zehir sana zarar veremez." dediler.

١٣٤٢ عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ رضي الله عنه قَالَ انْطَلَقَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ سَهْلٍ وَمُحَيِّصَةُ بْنُ مَسْعُودِ بْنِ زَيْدٍ إِلَى خَيْبَرَ وَهِيَ يَوْمَئِذٍ صُلْحٌ فَتَفَرَّقَا فَأَتَى مُحَيِّصَةُ إِلَى عَبْدِاللَّهِ بْنِ سَهْلٍ وَهُوَ يَتَشَمَّطُ فِي دَمِهِ قَتِيلاً فَدَفَنَهُ ثُمَّ قَدِمَ الْمَدِينَةَ فَانْطَلَقَ عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ سَهْلٍ وَمُحَيِّصَةُ وَحُوَيِّصَةُ ابْنَا مَسْعُودٍ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَذَهَبَ عَبْدُالرَّحْمَنِ يَتَكَلَّمُ فَقَالَ كَبِّرْ كَبِّرْ وَهُوَ أَحْدَثُ الْقَوْمِ فَسَكَتَ فَتَكَلَّمَا فَقَالَ تَحْلِفُونَ وَتَسْتَحِقُّونَ قَاتِلَكُمْ أَوْ صَاحِبَكُمْ قَالُوا وَكَيْفَ نَحْلِفُ وَلَمْ نَشْهَدْ وَلَمْ نَرَ قَالَ فَتُبْرِيكُمْ يَهُودُ بِخَمْسِينَ فَقَالُوا كَيْفَ نَأْخُذُ أَيْمَانَ قَوْمٍ كُفَّارٍ فَعَقَلَهُ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ عِنْدِهِ ❁

{•} 1342-) Sehl b. Ebî Hasme (r.a.) anlatır: "Abdullah b. Sehl ile Muhayyısa b. Mes'ûd b. Zeyd Hayber'e gitmişlerdi. O günlerde barış anlaşması vardı. Her ikisi işlerine bakmak için ayrıldılar. Sonunda Muhayyısa işini bitirip Abdullah b. Sehl'in yanına geldi, baksa ki kendisini kan içerisinde öldürülmüş buldu, onu burada defnedip, Medine'ye geldi. Abdullah'ın kardeşi Abdurrahman b. Sehl ile Mes'ûd'un iki oğlu Muhayyısa ve Huvveyyisa Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldiler. Abdurrahman hemen konuşmaya davrandı, Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Büyüklere sıra ver, büyüklere sıra ver"*** buyurdu. Abdurrahman içlerinde en gençleri idi, bunun üzerine sustu, diğer ikisi konuşup durumu anlattı, sonunda Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Arkadaşınızı Yahudilerin öldürdüğüne dair yemin ederseniz onun diyetine hak kazanırsınız."*** buyurdu, onlar: "Yanında bulunmadığımız ve görmediğimiz bir şey için nasıl yemin edebiliriz ki?" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"O halde Yahudilerin elli yemini kendilerini bu diyetten kurtarır."*** buyurdu. Onlar: "Kâfir bir kavmin yeminlerini nasıl kabul edebiliriz ki?" dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) diyeti kendi yanından ödedi.

(Hadisin değişik bir benzeri 2202. hadise bakınız.)

١٣٤٣ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سُحِرَ حَتَّى كَانَ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ صَنَعَ شَيْئًا وَلَمْ يَصْنَعْهُ ❁

1343-) Hz. Âişe (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'e büyü yapıldığı, neticede yapmadığı halde bir şeyi yaptığını zanneder olduğu rivayet edilmiştir.

(Bu konuda 1383. hadis ve açıklamasına bakınız.)

١٣٤٤ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ وَهُوَ فِي قُبَّةٍ مِنْ أَدَمٍ فَقَالَ اعْدُدْ سِتًّا بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ مَوْتِي ثُمَّ فَتْحُ بَيْتِ الْمَقْدِسِ ثُمَّ مُوتَانٌ يَأْخُذُ فِيكُمْ كَقُعَاصِ الْغَنَمِ ثُمَّ اسْتِفَاضَةُ الْمَالِ حَتَّى يُعْطَى الرَّجُلُ مِائَةَ دِينَارٍ فَيَظَلُّ سَاخِطًا ثُمَّ فِتْنَةٌ لا يَبْقَى بَيْتٌ مِنَ الْعَرَبِ إِلاَّ دَخَلَتْهُ ثُمَّ هُدْنَةٌ تَكُونُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ بَنِي الأَصْفَرِ فَيَغْدِرُونَ فَيَأْتُونَكُمْ تَحْتَ ثَمَانِينَ غَايَةً تَحْتَ كُلِّ غَايَةٍ اثْنَا عَشَرَ أَلْفًا ❁

1344-) Avf b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Tebûk Seferi'nde Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldim, kendisi deriden bir çadırın içerisinde bulunuyordu, bana: ***"Kıyametten önceki altı alameti say"*** buyurdu ve şöyle devam etti: ***"Benim vefatım, sonra Kudüs'ün fethi, sonra Tâûn ve benzeri nedenlerle içinizden pek çok kimseyi koyunların burunlarından girip hemen öldüren hastalık gibi yakalayıp götüren kıran gelmesi, sonra malın dolup taşması, öyle ki bir kimseye yüz dinar altın para verilir ama memnun olmaz, sonra öyle bir fitne ki girmediği hiçbir arabın***

evi bırakmaz, sonra Rumlar'la aranızda barış anlaşması olup arkasından anlaşmayı bozarak, her sancakta on iki bin kişi ile seksen sancak altında size gelirler."

(Buhârî şarihlerinin bildirdiğine göre söz konusu altı alametten beşi gerçekleşmiştir: Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatı, (Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kıyamete yakınlığı konusunda 1793. hadisin açıklamasına bakınız.) arkasından Hz. Ömer (r.a.) döneminde Kudüs'ün fethi, arkasından yine Hz. Ömer (r.a.) döneminde üç günde yetmiş bin kişinin birden öldüğü Tâûn salgını. Bu salgında büyük komutanlardan Ebû Ubâde (r.a.), Muâz b. Cebel (r.a.) gibi şahsiyetler vefat etmiştir. Malın dolup taşmasına gelince, Hz. Ömer (r.a.) zamanında İran ve Bizans hazinelerinin ele geçirilmesi, bunun akabinde Hz. Osman (r.a.) döneminde devam eden cihad sonucu pek çok ganimetlerle mal dolup taşmıştır. Bundan sonra da Hz. Osman (r.a.)'ın katledilmesi ile başlayıp, Cemel ve Sıffîn Savaşları'yla devam eden ve tüm Müslümanları yakalayan fitne hadisesidir. Bu fitne Hz. Ali (r.a.)'ın katledilmesi ile devam etmiş Emevîler ve Abbâsîler döneminde kendisini göstermiştir. Altıncı alamet, Rumlarla savaş hususunda müşahhas bir hadise meydana gelmese de zaman zaman İslam toplumuna saldıran Haçlı Seferleri bu hadisenin birer parçası sayılabilir. Günümüzde de Haçlı zihniyetinden bilhassa hadisin söylendiği dönemde Rumların temsil ettiği Ortodoks Hıristiyanlarından saldırılara maruz kalınacağına işaret çıkarılabilir. Haçlı zihniyetinin Ortodoks bölümünün müntesipleri olan Ruslar, Ermeniler, Yunanlılar ve Sırplar gerçekten de İslam toplumuna pek çok saldırılarda bulunmuşlar, bugün de saldırılarını sürdürmektedirler. Bunların seksen sancak altında üzerimize gelmeleri seksen çeşitli gruplardan oluşan birleşik ordu olarak bir milyona yakın asker olduğu bildirilmektedir Zira on iki bin kişiden oluşan seksen sancak bir milyon eder.)

١٣٤٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ كَيْفَ أَنْتُمْ إِذَا لَمْ تَجْتَبُوا دِينَارًا وَلا دِرْهَمًا فَقِيلَ لَهُ وَكَيْفَ تَرَى ذَلِكَ كَائِنًا يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ إِي وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ عَنْ قَوْلِ الصَّادِقِ الْمَصْدُوقِ قَالُوا عَمَّ ذَاكَ قَالَ تُنْتَهَكُ ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ ﷺ فَيَشُدُّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ قُلُوبَ أَهْلِ الذِّمَّةِ فَيَمْنَعُونَ مَا فِي أَيْدِيهِمْ ❁

1345-) Ebû Hureyre (r.a.): "Ne bir dirhem ne de bir dinar cizye ve haraç vergilerini toplayamadığınızda haliniz nice olur" dedi. Kendisine: "Ey Ebû Hureyre, bunun olacağını nasıl düşünürsün?" denildi, o da: "Evet, Ebû Hureyre'nin canını elinde tutan Allah'a yemin olsun ki, doğru ve doğrulanmış olan (Peygamber'in) sözünden bunu bildiriyorum." dedi, onlar da: "Bu iş neden dolayı oluyor?" dediler, o da: "Allah ve Rasûlü'nün saygınlığı ve güvencesi (zimmeti) çiğnenir, bu yüzden güvence verilen gayri müslimlerin (zımmîlerin) kalplerini Allah sağlamlaştırır. (Sizden korkmazlar.) Onlar da ellerindeki (vermeleri gereken vergiyi) vermezler." dedi.

١٣٤٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ وَعَنْ أَنَسٍ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ أَحَدُهُمَا يُنْصَبُ وَقَالَ الآخَرُ يُرَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُعْرَفُ بِهِ ❁

& 1346-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) ile Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Verdiği sözü çiğneyip bozan her kişi için kıyamet günü bir sancak vardır."*** buyurmuştur. Ravilerden birisi: ***"Sancak dikilir"*** demiştir, diğerisi ise: ***"Kıyamet günü kendisinin bununla tanıtıldığı, görülen bir sancak"*** demiştir.

(Hadisin bir benzeri 2047. hadistir.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب بَدْءِ الْخَلْقِ

59-) Yaratmaya Başlamanın Anlatıldığı Bölüm

١٣٤٧ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضي الله عنهما قَالَ جَاءَ نَفَرٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا بَنِي تَمِيمٍ أَبْشِرُوا قَالُوا بَشَّرْتَنَا فَأَعْطِنَا فَتَغَيَّرَ وَجْهُهُ فَجَاءَهُ أَهْلُ الْيَمَنِ فَقَالَ يَا أَهْلَ الْيَمَنِ اقْبَلُوا الْبُشْرَى إِذْ لَمْ يَقْبَلْهَا بَنُو تَمِيمٍ قَالُوا قَبِلْنَا فَأَخَذَ النَّبِيُّ ﷺ يُحَدِّثُ بَدْءَ الْخَلْقِ وَالْعَرْشِ فَجَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا عِمْرَانُ رَاحِلَتُكَ تَفَلَّتَتْ لَيْتَنِي لَمْ أَقُمْ ❁

1347-) İmrân b. Husayn (r.a.) anlatır: "Temimoğulları'ndan bir topluluk Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelmişti, bunun üzerine: ***"Ey Temimoğulları, sevininiz, size müjdeler olsun"*** buyurdu. Onlar da: "Bizi müjdeledin, öyleyse bize (maddi bir şeyler de) ver" dediler. Bu cevap üzerine yüzü değişmişti. Sonra Yemenliler gelmiş, onlara da: ***"Ey Yemenliler, müjdeyi siz alın, Temimoğulları kabul etmemişti"*** buyurdu, onlar da: "Biz kabul ettik" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.), Arş ve mahlukatın yaratılışına başlanmasını anlatmaya koyuldu, bu sırada bir adam çıkageldi ve: "Ey İmran, deven çözülüp kaçtı" dedi. (Ben de kalkıp gittim) Keşke kalkmasaydım."

١٣٤٨ فِي رِوَايَةٍ: قَالَ كَانَ اللَّهُ وَلَمْ يَكُنْ شَيْءٌ غَيْرُهُ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ وَكَتَبَ فِي الذِّكْرِ كُلَّ شَيْءٍ وَخَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ فَنَادَى مُنَادٍ ذَهَبَتْ نَاقَتُكَ يَا ابْنَ الْحُصَيْنِ فَانْطَلَقْتُ فَإِذَا هِيَ يَقْطَعُ دُونَهَا السَّرَابُ فَوَاللَّهِ لَوَدِدْتُ أَنِّي كُنْتُ تَرَكْتُهَا ❁

1348-) Yine İmran b. Husayn (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette ise: "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ezelde Allah'tan başka bir şey yoktu, Arşı da su üzerinde idi. Levh-i Mahfuz'da her şeyi yazdı, gökleri ve yeri yarattı."*** buyurdu, bu sırada birisi: "Ey Husayn oğlu, deven (çözülüp) gitti" dedi, ben de kalkıp gittim, baksam ki devenin berisindeki serab önümü kesiyor (göremiyordum.) Allah'a yemin olsun ki, deveyi terk etmiş olmamı çok istedim."

(Yani devemi kaybetseydim de Rasûlüllah (s.a.v.)'in müjdeli sözlerini kaçırmamış olsaydım, diye çok istedim demek istemiştir. Müjde ile ilgili bir benzeri 1669. hadise bakınız.)

١٣٤٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أُرَاهُ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى يَشْتِمُنِي ابْنُ آدَمَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَشْتِمَنِي وَيُكَذِّبُنِي وَمَا يَنْبَغِي لَهُ أَمَّا شَتْمُهُ فَقَوْلُهُ إِنَّ لِي وَلَدًا وَأَمَّا تَكْذِيبُهُ فَقَوْلُهُ لَيْسَ يُعِيدُنِي كَمَا بَدَأَنِي ❁

1349-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Allah şöyle buyurdu: "Âdemoğlu Bana uygun olmayan söz söylemektedir, halbuki Bana uygun olmayan söz söylemesi kendisine yakışmaz. Beni yalanlamaktadır, bu da kendisine yakışmaz. Bana uygun olmayan söz söylemesi, Benim çocuğum olduğunu söylemesidir. Beni yalanlaması ise "Beni ilk yarattığı gibi tekrar yaratmayacaktır" sözüdür."***

(Hadisin bir benzeri 1714. hadiste gelecektir.)

١٣٥٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَمَّا قَضَى اللَّهُ الْخَلْقَ كَتَبَ فِي كِتَابِهِ فَهُوَ عِنْدَهُ فَوْقَ الْعَرْشِ إِنَّ رَحْمَتِي غَلَبَتْ غَضَبِي ❁

& 1350-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah yaratmaya karar verdiğinde, Arşın üzerinde bulunan kendi katındaki kitabına "Şüphesiz, merhametim gazabıma üstün gelmiştir." diye yazdı"*** buyurdu." demiştir.

١٣٥١ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الزَّمَانُ قَدِ اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ السَّنَةُ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ثَلاَثَةٌ مُتَوَالِيَاتٌ ذُو الْقَعْدَةِ وَذُو الْحِجَّةِ وَالْمُحَرَّمُ وَرَجَبُ مُضَرَ الَّذِي بَيْنَ جُمَادَى وَشَعْبَانَ ❁

1351-) Ebû Bekre (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Zaman, Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günkü durumuna dönmüştür. Yıl on iki aydır. Bunlardan dördü haram aydır. Haram ayların üçü arka arkaya Zü'l-Ka'de, Zü'l-Hicce ve Muharrem'dir. Dördüncüsü de Cemâdu'l-Âhira ile Şaban ayının arasındaki Mudar kabilesinin Receb ayıdır."*** buyurmuştur.

(Bu hadisin bir benzeri 61. hadiste geçmişti, biraz daha geniş bir şekli ise 1692. hadiste gelecektir, bakınız.

İbrahim (a.s.) Kâbe'nin bulunduğu bölgenin güvenli ve emniyetli olması için dua etmişti. (Bakara: 126) Özellikle Hac ibadetinin yapıldığı Zü'l-Ka'de, Zü'l-Hicce ve Muharrem ayları ile Umre'nin çokça yapıldığı Receb ayı, dışardan Beytullah'ı ziyarete gelenlere güven vermek için Hz. İbrahim (a.s.)'dan bu yana haram ilan edilmiştir. "Bu aylar, haram aylar olarak adlandırılmıştır; çünkü Hz. İbrahim (a.s.) zamanından beri, hacıların Kâbe'ye barış ve güven içinde gidip gelmeleri için bu aylarda cinayet, hırsızlık ve her türlü kanuna karşı davranış şekli yasaklanmıştır. Fakat zamanla Araplar, hile ile bu yasağı çiğnemeye başladılar. Kendi isteklerine uydurmak için ayların normal sırasını değiştirdiler. Eğer hırsızlık yapmak veya kan dökmek isterlerse haram ayı çiğniyorlar ve yerine başka bir ayı haram ay yapıyorlardı." (Tefhimu'l-Kur'ân, Mevdudî, I. 135) Haram aylar Kur'ân'da da dile getirilir (Bakara: 194, 217; Maide: 2, 97; Tevbe: 5) Ayların sayısı on ikidir. (Tevbe: 36) Müşrikler menfaatleri söz konusu olduğunda ben yaptım oldu, mantığıyla değil ayların yerini, yılı bile bazen değiştirip 14 ay yapmışlardı. Zaten dinde taviz başladığında tavizin sonu gelmeyecektir. İslâm geldiğinde bu ayları bir düzene koymuş, yılı da on iki ay olarak belirlemiştir. Bu konuda 61. hadise bakınız. Haram aylarda savaş yasağı, bir saldırı olduğunda nefsi müdafaa için kalkabilir. **«Haram aylara** (saygı) **haram aylara** (saygı) **ile olur. Hürmetler karşılıklıdır. Bu nedenle size kim saldırırsa, siz de ona, size saldırdığı gibi saldırın...»** buyurulmuştur. (Bakara: 194) Bu nedenle haram aylardaki savaş yasağı, herhangi bir saldırı sonucu karşı cevap verilmesi nedeniyle kalkabilir.)

١٣٥٢ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لأَبِي ذَرٍّ حِينَ غَرَبَتِ الشَّمْسُ تَدْرِي أَيْنَ تَذْهَبُ؟ قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّهَا تَذْهَبُ حَتَّى تَسْجُدَ تَحْتَ الْعَرْشِ فَتَسْتَأْذِنَ فَيُؤْذَنَ لَهَا وَيُوشِكُ أَنْ تَسْجُدَ فَلاَ يُقْبَلَ مِنْهَا وَتَسْتَأْذِنَ فَلاَ يُؤْذَنَ لَهَا يُقَالُ لَهَا ارْجِعِي مِنْ حَيْثُ جِئْتِ فَتَطْلُعُ مِنْ مَغْرِبِهَا فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾

& 1352-) Ebû Zerr (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.), Ebû Zerr'e Güneş batarken: ***"Biliyor musun Güneş nereye gider?"*** buyurdu. Ben de: "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir" dedim: ***"Güneş gider, sonunda Arşın altında secdeye varır ve tekrar gelmek için izin ister, kendisine izin verilir.*** (Bir gün) ***Güneş secde edip, izin istemeye yaklaşır ama kabul edilip kendisine izin verilmez ve: "Geldiğin yere dön" denilir. O da batıdan doğar. Bu, Allah'ın «Güneş de kendi yörüngesine hareket eder. Bu hareket, güçlü ve çok bilgili olan Allah'ın takdiridir.»*** (Yâsîn: 38) ***ayetinin ifadesidir."*** buyurdu." demiştir.

(Hadislerin diğer rivayetlerinden öğrendiğimize göre Ebû Zerr (r.a.), Güneş batarken Rasûlüllah (s.a.v.)'e **«Güneş de kendi yörüngesine hareket eder. Bu hareket, güçlü ve çok bilgili olan Allah'ın takdiridir.»** (Yâsîn: 38) ayetini sorması üzerine yukarıdaki sözleri söylemiştir. (Buhârî, Tefsir, Yâsîn: 38, Tevhîd: 23, Müslim, İman: 251) Kendisi muhataplarının anlayacağı şekilde konuşmaya özen gösterirdi. ***"Sanki güneşe denilir."*** (Müslim, İman: 250) ifadesi de, Güneşin yörünge hareketini muhatabının anlayacağı şekilde anlattığını göstermektedir.

Güneşin batıdan doğması bilimsel olarak değişik şekillerde yorumlanmaktadır. Bunlardan bir tanesi şöyledir: Bilindiği gibi dünya 23,5 derecelik bir eğimle doğuya eğiktir. Dünyanın bu eğik hareketi kurulduğu günden bu tarafa

böyledir ve bu eğiklik fizikteki zıt çekim kuvveti kanununa göre bir denge üzere hareket etmektedir. Kıyamet anında bu dengenin bozulmasıyla söz gelimi doğuya 23,5 derecelik eğimli olan dünyanın 156,5 derecelik bir kayma ile 180 derecelik bir eğime ulaşması sonucu dünyanın doğusu batı, batısı da doğu olacakdır. Böylece her gün sabahleyin doğudan gördüğümüz Güneşi batıdan göreceğiz. Bundan sonra Güneş sistemindeki çekim dengeleri bozularak büyük kıyamet meydana gelecektir. (22 / 1 / 2000, Akit gazetesi, İlmî Araştırmalar.)

Bu konuda Said Havva merhum şöyle demektedir: "Bugün dünyanın dönüşü ile ilgili olarak bildiklerimize göre, dünyanın geriye dönmesi ile geçici bir süre için herhangi bir değişiklik ortaya çıkabilir. Böyle bir değişim sonucu, Güneş adeta bir taraftan doğuyor gibi görünür. Belli bir süreden sonra da her şey eski haline döner. Biz bunları günümüzde, dünyanın hem kendi etrafında, hem de Güneşin etrafında döndüğüne dair tespitlere dayanarak söylüyoruz. Ancak naslarda bildirilenlerin dışında hiçbir şeyi kesin bir bilgi olarak ileri süremiyoruz. Naslarda bildirilenlerin nasıl gerçekleşeceği hakkında kesin bilgi, yüce Allah katındadır. Yani bunu kesin olarak ancak yüce Allah bilir." (el-Esâs fi's-Sünne, (İslâm Akâidi) Said Havva, IX. 314)

١٣٥٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ مُكَوَّرَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ❁

1353-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Güneş ve Ay kıyamet günü katlanıp dürülürler."*** buyurmuştur.

(Kur'ân-ı Kerim'de bu dürülmenin adını alan Tekvîr (=Dürme) Suresi vardır. Bu surede şöyle buyurulmuştur: **«Güneş katlanıp dürüldüğünde, yıldızlar kararıp döküldüğünde, dağlar sallanıp yürütüldüğünde, gebe develer başıboş salıverildiğinde, vahşi hayvanlar bir arada toplandığında, denizler kaynatıldığında, ruhlar birleştirildiğinde...»** (Tekvîr: 1-7)

Dürülme hakkında şöyle buyurulduğunu görüyoruz: **«O gün, göğü yazı tomarlarını dürer gibi dürüriz. Tıpkı ilk yaratmaya başladığımız gibi onu iade ederiz.»** (Enbiyâ: 104)

Bugünkü Kozmoloji bilimindeki teoriye göre kâinat büyük bir patlama (Big Bang) neticesinde yaratılmış olup tıpkı suya atılan bir taşın meydana getirdiği yuvarlak dalgalar gibi veya şişirilen balon gibi durmadan genişlemektedir. Nitekim Zâriyât: 47. ayette: **«Göğü bir güç ile biz bina ettik, şüphesiz biz genişleteniz.»** buyurulmaktadır. Bu ifadeden söz konusu genişlemeye işaret çıkarmak mümkündür. Yine kozmoloji biliminin tahminlerine göre 15 milyar yıldır genişleyen uzayın genişlemesi bir gün durduğunda geriye sayım başlayacak ve tıpkı şişen bir balon veya açılan bir şemsiyenin büzülmesi gibi kâinat da katlanıp dürülecek, başladığı noktaya gelecektir.

Kâinatı inceleyen Kozmoloji biliminin uzayın boyutunu ölçmede kullandığı uzaklık ölçüsü birimi, bir ışığın saniyede katettiği mesafedir. Işık bir saniyede üç yüz bin km kateder. Bir dakikada ise onsekiz milyon km, birsaatte bir milyar seksen milyon km yol kateder. Bir yılda ise yaklaşık dokuz buçuk trilyon km yol alır. Güneşten çıkan bir ışık bir yıl sonra 9,5 tirilyon km uzaklığa ulaşır.

Üzerinde yaşadığımız dünya Güneş sistemi içerisinde bulunur, Güneş sistemi ise kendisi gibi pek çok sistemlerin bulunduğu samanyolu galaksisi içerisinde bulunmaktadır. İçerisinde bulunduğumuz samanyolu galaksisinin bir ucundan öbür ucuna olan mesafenin en az seksen bin ışık yılı olduğu belirtilmektedir. Bu demektir ki samanyolu galaksisinin bir ucundan hareket eden bir araç ışık hızıyla hareket etse öbür ucuna en az seksen bin yılda ulaşabilecektir. Bir diğer deyişle samanyolu galaksisinin bir ucundan çıkan herhangi bir ışık öbür ucuna en az seksen bin yıl sonra ulaşacaktır. Samanyolu galaksisinin dışında da pek çok galaksi olduğu bildirilmektedir. Eğer ışık hızıyla yola çıkılmış olsa iki milyon yıl sonra Andromeda isimli galaksiye varılabileceği bildiriliyor. Bu da söz konusu galaksiden bize gönderilen bir ışığın bize iki milyon yıl sonra ulaşabileceğini ifade eder. Bizim bu galaksiden şimdi aldığımız ışık görüntüsü bundan iki milyon yıl önceki görüntüdür, şimdiki görüntüsü ise iki milyon yıl sonra görülecek demektir. Herkül galaksisine ulaşabilmek için ise üç yüz milyon ışık yılı gerekmektedir. Fazla uzağa gitmeye gerek yok bizim devamlı gördüğümüz kutup yıldızının dünyamıza uzaklığı sekiz yüz ışık yılıdır. Bu demektir ki bizim şimdi gördüğümüz yıldızın ışığı sekiz yüz yıl önce yola çıkmış olan ışıktır, şimdi yola çıkan ışığı ise bize sekiz yüz yıl sonra ulaşacaktır. Uzayın boyutunu düşündüğümüzde karşımıza hafızalara sığmayan müthiş rakamlar çıkmakta, uzayı görüntülemek için kurulan dev teleskopların yakaladığı görüntüler buna göre adeta burnumuzun önünü görmek oluyor.

Tüm bu açıklamalardan sonra kâinatta meydana gelecek olan kıyamet hadisesine dönelim. Açıklamasını yaptığımız bu hadis ve Enbiyâ: 104. ayette, kıyamet koptuğunda uzayın dürülüp katlanmasına işaret edilmektedir. Eğer kıyamet, genişleyen kâinatın genişlemesinin durdurulup büzülmesi yani katlanması şeklinde olacaksa, bu büzülmenin balonda olduğu gibi dışarıdan başlayıp merkeze doğru olması muhtemeldir. Buna göre uçsuz bucaksız kâinatın bir yerinden başlayan büzülme veya dürülme ve katlanma hadisesi öbür ucuna gelene kadar ışık hızı ile bile olsa uzun bir süreyi alacaktır. Söz gelimi samanyolu galaksisinin bir ucundan başlayan dürülme öbür ucuna ışık hızıyla en az seksen bin yılda ulaşacaktır.

1344. hadiste, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatının kıyamet alâmeti olduğu bildirilmiştir. 1793. hadiste ise kendisi ile kıyametin arasının iki parmak kadar olduğu anlatılmıştır. Buna göre Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatıyla, uzayın henüz bizim bilemediğimiz bir yerinde kıyamet koptu ve bu hadise dürülüp katlanma şeklinde ise kıyametin bize ulaşmasının süresi, koptuğu yerden bize olan uzaklığa göre bağlantılı olacaktır. Ancak biz dürülmenin uzayın neresinden başladığını bilemediğimizden dolayı bize ne zaman ulaşacağını da bilemeyeceğiz.

Eğer, Dünyaya en yakın dört ışık yılı uzaklıktaki yıldıza gelmiş ise ışık hızıyla gelecekse, bize ancak dört yılda ulaşır. Ancak bize en yakın dört ışık yılı uzaklıktaki yıldızda şu anda nelerin olduğunu gözlemleme imkanımız yoktur, biz ancak burnumuzun dibindeki aydaki hadiseleri sınırlı olarak gözlemleyebilmekteyiz. Eğer bize en yakın gezegen olan üç yüz seksen dört bin km uzaklıktaki aya gelmiş ise bu dürülme ışık hızıyla bize en fazla 1.3 saniye sonra ulaşır ki ayda kıyametin oluştuğunu gözlemlesek bile bize bir faydası olamayacaktır, çünkü 1.3 saniye sonra bizi bulacaktır. Eğer dürülme samanyolu galaksisinin merkezinde başladıysa bize ışık hızıyla ulaşması otuz bin yılda olacaktır. Daha önce söylediğimiz gibi kıyametin uzayın neresinde başladığını bilemediğimizden dolayı bize ulaşacağı zamanını da bilmemiz mümkün değildir. Ancak bize yaklaştığında söz gelimi aya ulaştığında 1.3 saniye sonra bizi kaplayıverecektir.

Son olarak şunu belirtelim ki 1793. hadiste bildirildiği üzere, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in parmağı ile gösterdiği zamandan kısa bir süre sonra veya vefatıyla kendisinin belirttiği gibi kıyamet başlamış olabilir. Ancak nerede başladığı bizce bilinemediğinden dolayı bize ne zaman ulaşacağı meçhuldür, dolayısıyla kıyametin kesin vaktinin yine Allah'ın katında olduğunu söylemekten başka bir şey elden gelmemektedir.)

١٣٥٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا رَأَى مَخِيلَةً فِي السَّمَاءِ أَقْبَلَ وَأَدْبَرَ وَدَخَلَ وَخَرَجَ وَتَغَيَّرَ وَجْهُهُ فَإِذَا أَمْطَرَتِ السَّمَاءُ سُرِّيَ عَنْهُ فَعَرَّفَتْهُ عَائِشَةُ ذَلِكَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا أَدْرِي لَعَلَّهُ كَمَا قَالَ قَوْمٌ ﴿فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَتِهِمْ﴾ الآيَةَ ❁

& 1354-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) gökyüzünde yağmur ihtimali olan bir bulut gördüğünde gider gelir, girer çıkar, yüzünün rengi değişirdi. Yağmur yağdığında ise bu tedirginliği kendisinden giderilirdi." demiştir. Hz. Âişe (r.a.) bu durumunu kendisine bildirmiş O da: ***"Ne bileyim, bu: «Onlar o azabı vadilerine doğru gelen bir bulut halinde gördüklerinde: "Bu, bize yağmur getiren buluttur" dediler. Hayır, bu gelmesini istediğiniz, içerisinde elim bir azab bulunan rüzgardır.»*** (Ahkâf: 24) ***ayetinde helâk olan kavmin söylediği gibi bir şey olabilir."*** buyurmuştur.

(Bu konuda 556 ve 557. hadislere bakınız. Hadisin bir benzeri 1774. hadiste gelecektir.)

١٣٥٥ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ قَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا ثُمَّ يَكُونُ عَلَقَةً مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ يَبْعَثُ اللَّهُ مَلَكًا فَيُؤْمَرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ وَيُقَالُ لَهُ اكْتُبْ عَمَلَهُ وَرِزْقَهُ وَأَجَلَهُ وَشَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ ثُمَّ يُنْفَخُ فِيهِ الرُّوحُ فَإِنَّ الرَّجُلَ مِنْكُمْ لَيَعْمَلُ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ إِلاَّ ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ كِتَابُهُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ وَيَعْمَلُ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ إِلاَّ ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ ❁

& 1355-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'dan. şöyle demiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.) bize konuşma yaptı, bilgiler verdi. -Kendisi doğru (sâdık) ve doğrulanmıştır. (mesdûk) - Şöyle buyurdu: ***"Şüphesiz sizden birinizin anne karnındaki yaratılışı kırk günde derlenip toplanır. Sonra bir o kadar*** (süre içerisinde) ***alaka olur. Sonra bir o kadar*** (süre içerisinde) ***bir et parçası olur. Sonra da Allah bir melek gönderir ve dört kelimeyi*** (yazması) ***emrolunur. Ona: "Amelini, rızkını, ecelini, şakî (günahkâr kimse) veya saîd (iyi kimse) olacağını" yaz denilir. Sonra da içerisine ruh üflenir şüphesiz, sizden bir kimse çalışıp amel işler sonunda kendisi ile cennet arasında bir kulaç kalır, ama yazısı gelip onu geçer, bu sefer cehennemliklerin amelini işler. Yine sizden bir kimse çalışıp amel işler sonunda kendisi ile cehennem arasında bir kulaç kalır ama yazı gelip onu geçer, bu sefer cennetliklerin amelini işler."***

(Bu hadiste yaratılış safhaları anlatılmıştır. İlk safha kırk günde toplanma ve oluşum. İkinci safha bir o kadar süredir ve alaka dönemidir. Alaka, yapışma tutunma demektir. Üçüncü safha bir o kadar süredir ve et parçası dönemidir.

Burada şunu belirtelim ki gerek ayet ve gerekse hadislerdeki saat, gün, ay ve yıl gibi zaman mefhumları bazen bizim anladığımız anlamlardan farklı birimler olabilmektedir. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de yeryüzünün iki günde yaratıldığı (Fussilet: 9), rızkların dört günde takdir edildiği (Fussilet: 10), göklerin ve yerin altı günde yaratıldığı anlatılır. (Arâf: 54, Yunus: 3, Hûd: 7 vd.) Bu nedenle hadisteki kırk gün ifadesi bizim bildiğimiz gün mü değil mi, kesin değildir.

Hadiste ele alınan bir diğer konu ise yazıdır. Buradaki yazıdan maksat Levhi Mahfuz'daki yazının, anne karnında iken görevli melek tarafından insana kaydedilmesi olduğu anlaşılıyor. Aslında görevli meleğin bu yazıyı ana metinden alıp insana yazması veya yazmaması sonucu değiştirmeyecektir. Çünkü görevli melek bu yazıyı insana yazmasa bile ana metinde bulunan yazı yine işleyecektir. **O halde meleğin bu yazıyı ana metinden alıp insana yazmasının hikmeti ne olabilir?** Kanaatimce buradaki hikmet, Yüce Yaratıcı'nın asla yanılmayan engin bilgisini kullarına açıklamak istemesidir. Onun öyle bilgisi vardır ki binlerce, milyonlarca sene önceden her şeyi bilir ve bu bilgisi söylediği şekilde ve zamanda aynen ortaya çıkar. Onun bu engin bilgisine hiçbir kimse ulaşamaz. Bütün mahlukat bu bilgi karşısında acizdir. Değil bir benzerini ortaya koyma yanına bile ulaşamaz. Bu nedenle geleceğin kesin ve yanılmaz bilgisini (gaybı) O bilir. Ancak Kendisi bu bilgiyi dilediği elçilere açabilir (Cin: 27)

Alınyazısı bazen yanlış anlaşılır, kulların bu yazı nedeniyle fiiliyatlarını zorunlu olarak yaptığı zannedilir. Hatta 682. hadiste geçtiği gibi bu anlayış ashapta da meydana gelmiş, Efendimiz bu yanlış anlayışı düzeltmiştir. Bu konuda 682 ve 2134. hadislere bakınız.

Eğer alınyazısı kulların amellerinde zorlayıcı olsaydı Allah'ın, emirlerine uymayı, yasaklarından kaçınmayı emretmesinin anlamı kalmazdı. Yine, günah işleyen veya adam öldüren bir kimse: "Ne yapayım, alınyazım budur." deyip sıyrılabilirdi. Nitekim müşrikler, kendilerinin ve atalarının müşrik olmalarını **"Allah'ın takdiri"** olarak ileri süreceklerdir. **«Müşrikler: "Allah dileseydi ne biz müşrik olurduk ne de atalarımız" diyecekler..»** (En'âm: 148) Buna göre müşriklerin suçsuz olması gerekirdi. Alınyazısında cehenneme gideceği yazılı olan bir kimseye emir ve yasakları tebliğ etmenin bir anlamı olmayacaktır.

Görünen o ki, bu ve benzeri hadislerde bildirilmek istenilen Allah'ın sonradan meydana gelecek olayları o kadar ince ayrıntılarına kadar bildiğini vurgulamaktır. Yaptığımız iyi veya kötü davranışları kaderimizde böyle yazıldığından dolayı değil, kendi arzu ve isteğimizle yani irademizle karar alıp uygularız. Ancak ne yapacaksak bunların tümü önceden bilinip yazılmıştır. Bu yazı veya bilgi ise kulların amelleri üzerinde etkisi olmayan bir bilgidir. Akaid kitablarında Allah'ın, ileride olacak şeyleri önceden bilip tespit etmesi incelenirken bu bilginin **kulların amellerinde etkisi olmayan bir bilgi** olduğu belirtilmiştir.

Bu meseleyi şu misalle daha iyi kavrayabiliriz: Bir motor mühendisi düşünelim. Kendisi bir motor icat edip yapsa, mühendis bu motorun nerede, nasıl çalışacağını hangi hallerde bozulacağını, kaç yıl kullanılabileceğini iyi bilir. Bu bilgileri kullanım talimatına yazsa, sonra da motor bu talimatlardaki verilen bilgilere göre arıza yapsa, acaba motor talimatlarda yazılı olduğu için arızalandı diyebilir miyiz?

Yine Güneş tutulmasının önceden hesaplanıp takvime yazılması da böyledir. Güneş takvimde yazıldığı için tutulmaz, o kendi âlemi içerisinde bir hareketin doğurduğu hadisedir. Ancak Güneşin tutulacağını hesaplayan ve tespit eden mühendisin -tespiti doğru ise- bilgisinin geniş olduğuna hükmedilir.

Alınyazısı da böyledir. Yazılan şeyler kulların irade hürriyetini sınırlamak için değildir. Burada vurgulanmak istenilen Yaratıcı'nın sonradan meydana gelecek şeyleri yanılmaksızın kesin olarak bilmesidir. Yazının geçmesi demek, kişinin iradesine hakim olması demek değildir. Her ne olursa olsun sonunda yazıdaki tespit doğru çıkar demektir. Zaten işin önemli olan yönü de budur, hiç kimsenin tam anlamıyla asla bilemeyeceği bilgileri yalnız ve yalnız kainatın yaratıcısı yüce Rabb'imiz bilir, onun dışında bu bilgileri ben bilirim diyen yalan söyler. Buradan eşi ve benzeri olmayan, bilgisine ulaşılamayan bir İlah'ın karşısında beşer gücünün zafiyetini anlamaktayız.

Diğer taraftan 1644. hadiste Efendimiz (a.s.): ***"Bir kimse, insanlara göründüğü şekliyle cennetliklerin amelini işler, halbuki o cehennemliktir. Yine bir kimse, insanlara göründüğü şekliyle cehennemliklerin amelini işler, halbuki o cennetliktir."*** buyurmuştur. ***"İnsanlara göründüğü şekliyle cennetliklerin amelini işler"*** ifadesi ile ***"İnsanlara göründüğü şekliyle cehennemliklerin amelini işler"*** ifadesi dikkat çekicidir. Bizim cennetlik veya cehennemlik gördüğümüz kimseler içten öyle olmayabilir. Açıklamaya çalıştığımız yukarıdaki hadisin son kısmında, cennetlik ameli işleyen kimsenin cennete yaklaştığında yazının onu geçmesi ve sonunda bu kimsenin cehennemliklerin amelini işlemesi veya cehennemlik ameli işleyen kimsenin cehenneme yaklaştığında yazının onu geçmesi ve cennetliklerin amelini işlemesi, insanlara görüldüğü şekliyle cennetlik veya cehennemliklerin amelini işlemesidir. Ama gerçekte böyle değildir. Bu kimse içten öyle değildir. İlahi yazı ise bu gerçeği bilmektedir. Görüntüsündeki aldatma sonradan ortaya çıkar. Böylece yazının dediği doğrulanmış olur. Burada yazının o kimseyi geçmesi, onun cennetlik veya cehennemlik olmasına zorlayıcı olduğunu değil, yazının yanılmadığını gösterir. Bu açıklamamız, bizim sınırlı bilgimizle ulaşabildiğimiz kanaattır. Yine de her şeyi en iyi bir şekilde bilen Yüce Allah'tır. Onun yanılmaz engin bilgisi karşısında saygıyla eğilir, acziyetimizi itiraf eder, yanılgılarımızın düzeltilmesini niyaz ederiz.)

١٣٥٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ الْعَبْدَ نَادَى جِبْرِيلَ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَأَحْبِبْهُ فَيُحِبُّهُ جِبْرِيلُ فَيُنَادِي جِبْرِيلُ فِي أَهْلِ السَّمَاءِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَأَحِبُّوهُ فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ ❁

{&} 1356-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah bir kulu sevdiğinde Cebrail'e: "Şüphesiz Allah falan kulu sevmektedir, bu nedenle sen de onu sev" diye seslenir. Cebrail de onu sever ve sema ehline: "Şüphesiz Allah falan kulu sevmektedir, bu nedenle siz de onu seviniz." diye seslenir. Sema ehli de onu sever. Sonra bu kimsenin yeryüzüne sevgi ve kabulü konulur."*** buyurmuştur.

(Bir kimsenin, Allah'ın sevdiği kul olmasının yolu Kur'ân ve Hadislerde çok çeşitli şekillerde anlatılmıştır. Allah'ı sevmek, Peygamber'e tâbi olmaktan geçer (Âl-i İmrân: 31), Allah iyi kimseleri (muhsinleri) sever (Bakara: 195), Tevbe edenleri, temizlenenleri sever (Bakara: 222), Doğruları sever (Mümtehine: 8), Kendi uğrunda savaşanları sever (Saf: 4), Zalimleri sevmez (Âl-i İmrân: 32), Kâfirleri sevmez (Âl-i İmrân: 57), Kibirlileri, övünenleri sevmez (Nisâ: 36), Günahkârları sevmez (Nisâ: 107) v.b.)

١٣٥٧ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَنْزِلُ فِي الْعَنَانِ وَهُوَ السَّحَابُ فَتَذْكُرُ الْأَمْرَ قُضِيَ فِي السَّمَاءِ فَتَسْتَرِقُ الشَّيَاطِينُ السَّمْعَ فَتَسْمَعُهُ فَتُوحِيهِ إِلَى الْكُهَّانِ فَيَكْذِبُونَ مَعَهَا مِائَةَ كَذْبَةٍ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ ❁

1357-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Âişe (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Melekler "Anan'a*** -yani buluta- ***iner ve gökte karar verilen bir işi konuşurlar. Bu sırada şeytanlar kulak hırsızlığı yaparak dinlemede bulunur, arkasından bu bilgiyi kahinlere fısıldarlar. Onlar da kendilerinden buna yüz yalan katıp söylerler."*** diye buyururken işitmiştir.

(Açıklamaya çalıştığımız bu hadisin bir benzeri 1747. hadiste Ebû Hureyre (r.a.)'dan rivayet edilir, bu hadise de bakınız.

Hadiste belirtildiği gibi, kader ve kaza ile ilgili gelecekte olan şeyleri gökteki görevli melekler kendi aralarında konuşup müzakere ederken şeytanlar kulak hırsızlığı yaparak bazı şeyler dinlerler. Ancak bu durum, Kur'ân-ı Kerim indirildiği zaman gökteki trafik sıkı tutulduğundan dolayı olağanüstü denetimle engellenmiştir. (Bakınız Cin: 8-9, ayrıca 443. hadise de bakınız. Gökteki gözetleyiciler Hıcr: 16-18, Sâffât: 6-10 ayetlerde de anlatılır.)

Onların bu şekilde engellenmeleri Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde başlamıştır. Vahiy bittikten sonra semadaki bu sıkı tutumun hâlâ devam edip etmediği konusunda açıklık yoktur. Bazı âlimler bunun vahyi koruma önlemi olarak o dönem için geçici bir uygulama olduğunu vahiy kesildikten sonra bu halin kalktığını veya en azından hafifletildiğini belirtmişlerdir. Bu konudaki tartışmalar için bakınız, Âlûsî, Ruhu'l-Meânî, XIX. 139-142

Bu konuda DİA "Kâhin" maddesinde şu bilgiler verilir "Kâhinlerle cin ve şeytanlar arasında bir iletişimin bulunduğunu kabul edenler, bunun Resûl-i Ekrem'in nübüvvetinden sonra devam edip etmediği konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Bir kısmına göre cinlerin gökten haber aşırmaları nübüvvet öncesi döneme ait olup daha sonra böyle bir olay gerçekleşmemiştir. (Beyhakî, II. 237) İbn Haldûn'un da dahil olduğu bazı âlimler ise nübüvvetle birlikte gökten haber aşırmanın engellendiği ve sadece hayal gücüne dayalı kehanet devam ettiği, Hz. Peygamber'in vefatından sonra ise cin ve şeytanlar vasıtasıyla haber aşırmanın tekrar başladığı görüşündedir (Mukaddime, I. 413, Mâverdî, Alâmü'n-Nübüvve, s. 103)"

Hz. Âişe (r.a.): "Bazı kimseler Rasûlüllah (s.a.v.)'e kahinlerden sordu. O da: ***"Bildikleri bir şey yoktur"*** buyurdu: "Ey Allah'ın Rasûlü, onlar bazen bir şey söylüyorlar, o da doğru çıkıyor" dediler. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu söyledikleri söz cinlerdendir. Bunu cin*** (kulak hırsızlığı ile) ***çalıp kapar, sonra da dostunun kulağına atar. Onlar da bu söze yüz yalan karıştırırlar"*** buyurdu. " demiştir. (Buhârî, Tevhid: 57, Tıb: 46, Edeb: 118, Müslim, Selâm: 123-124. Bu kitabın 1747. hadisinde de bu bilgiler vardır.)

Cinlerle irtibata geçen bazı kimseler bunlar aracılığıyla bizim göremediğimiz olaylar hakkında bilgi alırlar. Bu bilgiler geçmiş zaman veya şimdiki zaman için olursa verilen habere bir alet yardımıyla uzaktaki bir şeyden haber verme gözü ile bakılabilir. Bizim için bilinmeyen (gayb) başkaları için bilinebilir, söz gelimi elinde termal kamera olan bir kimse için malum olan karanlıktaki bir eşya bizim için meçhul olabilir. Bu tür bilgiler, sadece bir haberdir. Haberi veren doğru ve güvenilir ise kabul ederiz, fâsık bir kimse ise doğruluğunu araştırmak zorundayız (Hucurât: 6). Ancak, gerek cinlerin insanlarla aralarındaki husumet ve gerekse cinlerle irtibata geçenlerin yaşantıları, bu kimselerin verdikleri haberin doğruluğunu araştırmak zorunda olduğumuz kimselerden olduğunu gösterir. Bu açıdan verilen bilgilere zanla yaklaşmak gerekir, ama doğru da olabilir. Doğru ise kabul ederiz.

Bu tür kimselerin verdiği gelecekle ilgili haber ise bunun yukarıdaki hadiste anlatıldığı gibi meleklerin kendi aralarındaki konuşmalardan kulak hırsızlığı ile çalınan bilgilerdir. Kesin değildir. Bir doğruya yüz yalan katılmıştır. Bunlara inanmak kişinin itikadına zarar verir. Geleceği yalnız Allah bilir. Bunlara inanıp, tasdik etmek hadislerde kesin olarak yasaklanmıştır. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim arrâfa (gelecekten haber veren kimseye) gider de ona bir şey sorar ve bunu tasdik ederse, onun kırk gün namazı kabul edilmez."*** buyurmuştur. (Müslim, Selâm: 125) Başka bir rivayette ise Hz. Peygamber (s.a.v.)'e indirileni inkâr etmiş olacağı birdirilir. (Ebû Dâvûd, Tıb: 21, Tirmizî, Tahâret: 102, İbni Mâce, Tahâret: 122) Bu ifadeler, sakındırmak için söylenmiş uyarı ifadeleri olarak anlaşılabileceği gibi gerçek anlam olarak da anlaşılabilir.)

١٣٥٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ كَانَ عَلَى كُلِّ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ الْمَلَائِكَةُ يَكْتُبُونَ الأَوَّلَ فَالأَوَّلَ فَإِذَا جَلَسَ الإِمَامُ طَوَوُا الصُّحُفَ وَجَاءُوا يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ ❁

1358-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Cuma günü olduğunda mescidin kapılarının her birinde melekler bulunur, sırasıyla ilk önce gelenleri yazarlar. İmam minbere oturduğunda defterleri dürüp hutbe dinlemek için içeri gelirler."*** buyurdu" demiştir.

١٣٥٩ عَنِ الْبَرَاءِ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِحَسَّانَ اهْجُهُمْ أَوْ هَاجِهِمْ وَجِبْرِيلُ مَعَكَ ❁

& 1359-) el-Berâ b. Âzib (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.), Hassân b. Sâbit (r.a.)'a: ***"Sen de onları hicvet*** -veya- ***onlara şiirle cevap ver, Cebrail seninledir"*** buyurdu" demiştir.

(Bu hadisle ilgili olarak 285. hadise bakınız. **Hiciv,** yermek, alay yoluyla taşlamak, demektir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'i, ashabını ve İslâm dinini müşriklerin hicivlerine karşı şiiriyle savunduğu için Peygamber şairi olarak tanınan Hassân b. Sâbit (r.a.) 562 yılında Medine'de dünyaya gelmiştir. Kendisi Hazrec kabilesinin Neccâroğulları kolundandır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in dedesi Abdülmuttalib'in annesinin Neccâroğulları'ndan olması nedeniyle Efendimizin akrabası sayılır. Devrinin önemli şairlerinden A'şâ, Nâbiğa ve Hutay'e gibi şairlerle boy ölçüşebilecek derecede şiir sanatına hakimdi. Ukâz panayırında düzenlenen şiir yarışmalarına katılır dönemin ünlü şairleriyle şiir yarışmaları yapardı. Şiirinin öneminden dolayı Gassânî Hükümdarı Amr b. Hâris ile Hire'deki Lahmî Hükümdarı Nu'mân b. Münzir'in beğenisini kazanmıştı, bu yüzden onların saraylarında ağırlanırdı. Hassân b. Sâbit (r.a.) ikinci Akabe biatından sonra altmış yaşında Müslüman olmuştur. Kendisinin İslâm'a girmesiyle Müslümanlar, şöhreti Hicaz bölgesini aşıp diğer Arap topraklarına yayılmış olan güçlü bir şair kazandılar. Hassân b. Sâbit (r.a.)'ın bundan sonraki hayatı sürekli Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında geçmiş, en güzel şiirlerini onun için söylemiş kılıçtan daha etkili olan şiirini Efendimizi ve İslâm'ı savunmada kullanmıştır. Kendisinin şiirinin ne denli etkili olduğunun bir örneği 2045. hadisin açıklamasında geçmektedir, buraya bakınız.

Hz. Peygamber (s.a.v.) ve Müslümanlar, ilk dönemlerden bu yana Kureyş ve Kureyş'in şairlerinden sözlü saldırı ve aşağılamalara maruz kalmaktaydı. Hicretten sonra olanca hızıyla artan ve kamuoyunu büyük ölçüde etkileyen bu sözlü saldırı Müslümanları çok üzmekte ve rahatsız etmekte idi. Bu saldırılara aynı yöntemle karşılık vermenin gerekli olduğu kanaatine varan Efendimiz, bu konuda ashabdan Sâbit b. Kays (r.a.), Ka'b b. Mâlik (r.a.), Abdullah b. Ravâha (r.a.) gibi bazı şairleri görevlendirmişse de Hassân b. Sâbit (r.a.) kadar etkili olan çıkmamıştır. Hassân b. Sâbit (r.a.): "Seni hak ile gönderene yemin olsun ki onları dilimle deri parçaları gibi paramparça edeceğim." demiştir. Rasûlüllah (s.a.v.) de bu şiirlerin Kureyş'e oktan daha etkili olduğunu belirtmiştir. (Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 157) 1471. hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.) Kureyş'li olması nedeniyle bunlara verilecek şiirle cevapta kendisinin de bu şiirle tahkir edileceği endişesini dile getirip: ***"Benim nesebimi nasıl yapacaksın?"*** buyurduğunda: "Ben seni tereyağından kıl çeker gibi çıkarır ayırırım" demiştir. Getirdiği şiirlerle Hz. Peygamber (s.a.v.)'e dokunmadan usta bir şekilde taşlayarak muhataplara cevaplar vermiştir. 1613. hadisin başında verilen açıklamada anlatılacağı gibi Hassân b. Sâbit (r.a.), söylediği şiirlerle Yahudi şair ve İslâm düşmanı Ka'b b. Eşref'i yerin dibine geçirmiş, Medine'den ayrılmasına neden olmuştur. Hatta kendisinin şiirlerinden çekindiklerinden dolayı gittiği Mekke'de Ka'b b. Eşref'i kimse misafir kabul etmeye cesaret edememiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) Hassân b. Sâbit (r.a.)'ın sanatına çok değer verirdi, hatta şiirlerini okuması için mescidde kendisine bir yer ayırtmıştır. Şair ve hatiplerle yetmiş seksen kişilik bir heyetle Medine'ye gelen Temimoğullarıyla yaptığı şiir atışmasında onları mağlup ederek İslâm'a girmelerine vesile olmuştur. Hassân b. Sâbit (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra artık iyice yaşlanmış şiirle pek uğraşamamıştır. Hz. Ömer döneminde mescidde birkaç defa şiir okumuş, bir keresinde halife bunu yadırgamıştı. Bunun üzerine Hz. Ömer'e hitaben: "Ben senden daha hayırlı bir kimsenin huzurunda burada şiir okudum" diyerek karşılık vermiştir. (Buhârî, Bedu'l-Halk: 6)

Kendisinin cahiliyye döneminde söylediği şiirler genellikle hiciv, methiye, gazel ve nesib türünden idi. Müslüman olduktan sonra hiciv methiye ve mersiyenin yanı sıra Müslümanların başarı ve kahramanlıkları ile ayet ve hadislerden ilham alarak ortaya koyduğu hikmet ve darbımeseller de şiirinde önemli yer tutmuştur. Bu nedenle kendisinin şiirleri, İslâmiyetin ve Kur'ân'ın Arap edebiyatına tesirinin boyutlarını göstermesi bakımından önemli bir örnek teşkil eder. İslâmi kavramlar onun şiirlerinde çağdaşlarına göre daha fazla yer almıştır. Bu bilgilerin büyük bir kısmı, DİA Hassân b. Sâbit, maddesinden özetlenmiştir. XVI, 399-401)

١٣٦٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهَا يَا عَائِشَةُ هَذَا جِبْرِيلُ يَقْرَأُ عَلَيْكِ السَّلَامَ فَقَالَتْ وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ تَرَى مَا لا أَرَى تُرِيدُ النَّبِيَّ ﷺ ❁

& 1360-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisine: ***"Ey Âişe, bu Cebrail'dir, sana selâm söylüyor"*** buyurmuş, o da: "Ve aleyhisselâm ve rahmetullahi ve berakâtühü (=Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi onun da üzerine olsun)" diye selâmı almış ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'i kasdederek: "Sen benim göremediğimi görürsün." demiştir.

١٣٦١ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِجِبْرِيلَ أَلا تَزُورُنَا أَكْثَرَ مِمَّا تَزُورُنَا قَالَ فَنَزَلَتْ ﴿وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلاَّ بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا﴾ الآيَةَ ❁

1361-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Cebrail'e: ***"Bizi ziyarete geldiğinden daha fazla ziyarete gelsen"*** demişti. Bunun üzerine: **«Biz ancak Rabb'inin emriyle ineriz. Önümüzde, arkamızda ve bunlar arasında olan her şey Ona aittir. Rabb'in asla unutkan değildir!»** (Meryem: 64) ayeti indi." demiştir.

١٣٦٢ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ أَقْرَأَنِي جِبْرِيلُ عَلَى حَرْفٍ فَلَمْ أَزَلْ أَسْتَزِيدُهُ حَتَّى انْتَهَى إِلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ ❁

& 1362-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Cebrail, bana Kur'ân'ı bir şekil üzere okuttu. Ben, yedi şekil okuyuşa ulaşana değin bunun artırılmasını ısrar ettim."*** buyurmuştur.

(Kur'ân-ı Kerimin değişik şekillerde okunabileceğine dair 1107. ve 1805. hadislere bakınız.)

١٣٦٣ عَنْ يَعْلَى رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقْرَأُ عَلَى الْمِنْبَرِ وَنَادَوْا يَا مَالِ ❁

& 1363-) Ya'lâ b. Ümeyye (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'i minberde: **"Ve Nâdev, Yâ Mali...** (=Ey Mâlik, diye seslendiler...)" (Zuhruf: 77) ayetini okurken işittim." demiştir.

(Bu hadisimizde cehennemin bekçisi Mâlik anlatılmaktadır. Efendimiz (a.s.), Kur'ân'dan alıntılar yaparak öğüt vermek için hutbede bu ayeti okumuştur. Ayetin baş tarafı ile son kısmı şöyledir: *«Günahkârlar ise cehennem azabında sürekli kalacaklardır. Onlara hiç ara verilmez ve onlar orada ümitsiz kalmışlardır. Biz onlara haksızlık etmedik, ama onlar kendilerine yazık ettiler. Onlar (Cehennem bekçisine): "Ey Malik! Rabb'in işimizi bitiriversin/ bizi öldürüversin." diye feryat edecekler. O da: "Şüphesiz ki siz, böyle kalacaksınız!" diyecektir.»*)

١٣٦٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ لِلنَّبِيِّ ﷺ هَلْ أَتَى عَلَيْكَ يَوْمٌ كَانَ أَشَدَّ مِنْ يَوْمِ أُحُدٍ قَالَ لَقَدْ لَقِيتُ مِنْ قَوْمِكِ مَا لَقِيتُ وَكَانَ أَشَدَّ مَا لَقِيتُ مِنْهُمْ يَوْمَ الْعَقَبَةِ إِذْ عَرَضْتُ نَفْسِي عَلَى ابْنِ عَبْدِيَالِيلَ بْنِ عَبْدِ كُلاَلٍ فَلَمْ يُجِبْنِي إِلَى مَا أَرَدْتُ فَانْطَلَقْتُ وَأَنَا مَهْمُومٌ عَلَى وَجْهِي فَلَمْ أَسْتَفِقْ إِلاَّ وَأَنَا بِقَرْنِ الثَّعَالِبِ فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَإِذَا أَنَا بِسَحَابَةٍ قَدْ أَظَلَّتْنِي فَنَظَرْتُ فَإِذَا فِيهَا جِبْرِيلُ فَنَادَانِي فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ لَكَ وَمَا رَدُّوا عَلَيْكَ وَقَدْ بَعَثَ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ فِيهِمْ فَنَادَانِي مَلَكُ الْجِبَالِ فَسَلَّمَ عَلَيَّ ثُمَّ قَالَ يَا مُحَمَّدُ فَقَالَ ذَلِكَ فِيمَا شِئْتَ إِنْ شِئْتَ أَنْ أُطْبِقَ عَلَيْهِمُ الأَخْشَبَيْنِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ بَلْ أَرْجُو أَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ مِنْ أَصْلاَبِهِمْ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ وَحْدَهُ لا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا ❁

& 1364-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Uhud Savaşı'ndan daha zor bir gün sana geldi mi?" demiş, o da: ***"Kavminden*** (Kureyş'ten) ***çok şeylerle***

karşılaştım, ama Akabe Gününde karşılaştığım onlardan karşılaştığımdan daha zordu. (Taif ileri gelenlerinden)***Abdu Kulâl'in oğlu İbni Abdi Yâlîl'e beni barındırmasını teklif ettim, fakat isteğime cevap vermedi. Arkasından yolum üzere üzgün bir şekilde oradan ayrılıp çıktım.*** (Mekke yakınlarında küçük bir dağ olan) ***Karnu Seâlib mevkisine kadar üzüntümden kendime gelemedim. Burada başımı kaldırdım, bir de ne göreyim, beni gölgesine almış bir bulut var. Baktım, içerisinde Cebrail vardı. Bana: "Allah, kavminin sana söylediklerini ve seni reddetmelerini işitmiştir. Onlar hakkında dilediğinde emir vermen için sana Dağların Meleği'ni göndermiştir." diye seslendi. Arkasından, Dağların Meleği seslenip, bana selâm verdikten sonra: "Ey Muhammed,*** (Allah) ***istediğini yapmamı söyledi. Eğer şu iki yalçın dağı*** (Ebû Kubeys ve Kuaykân Dağları'nı) ***üzerlerine kapayıvermemi istersen yapıvereyim." dedi.*** Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Hayır, Allah'ın, onların neslinden Kendisine hiçbir şeyi ortak koşmayarak, sadece Allah'a kulluk eden kimseleri çıkarmasını umarım"*** buyurmuştur.

(Efendimiz'in, başta amcası Hz. Hamza olmak üzere ashabından değerli şahsiyetleri kaybettiği, bundan öte ölüm tehlikesi atlattığı Uhud Savaşı'ndan daha ağır geldiğini belirttiği olaylar, Akabe Biatı öncesi kendisini koruyan amcası Ebû Talib ve en büyük destekçisi Hz. Hatice validemizin vefatından sonra destek bulmak için çıktığı Taif yolculuğu ve bu tarihlerdeki karşılaştığı sıkıntılardır. Kendisi ölüm tehlikesinden dolayı Mekke'ye ancak Mut'im b. Adiyy'in himayesinde girebilmiştir. Bu olaylardan önce de Kureyşliler'in boykotu vardı ki yaklaşık üç yıl sürmüştü. Bu sürede amcasını ve hanımını kaybetmişti. Bu yıla da Hüzün Yılı adı verilmiştir.)

١٣٦٥ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه فِي قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى ﴿فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى فَأَوْحَى إِلَى عَبْدِهِ مَا أَوْحَى﴾ أَنَّهُ رَأَى جِبْرِيلَ لَهُ سِتُّ مِائَةِ جَنَاحٍ ❁

& 1365-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): **«Sonra Ona yaklaştı ve uzandı, aralarındaki mesafe iki yay kadar ya da daha az oldu. Allah'ın kuluna vahyettiğini, vahyetti.»** (Necm: 8-10) ayeti hakkında (Efendimiz'in Cebrail'i aslî şekliyle görmesini anlatırken): "Cebrail'i gördü, altı yüz kanadı vardı." demiştir.

١٣٦٦ وعنه رضي الله عنه فِي قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى﴾ قَالَ رَأَى رَفْرَفًا أَخْضَرَ سَدَّ أُفُقَ السَّمَاءِ ❁

1366-) Yine Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): **«Rabb'inin ayetlerinden en büyüğünü gördü.»** (Necm: 18) ayeti hakkında da: "Gökyüzünün ufkunu kaplamış yeşil kumaş sergi gördü." demiştir.

١٣٦٧ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ مَنْ زَعَمَ أَنَّ مُحَمَّدًا رَأَى رَبَّهُ فَقَدْ أَعْظَمَ وَلَكِنْ قَدْ رَأَى جِبْرِيلَ فِي صُورَتِهِ وَخَلْقُهُ سَادٌّ مَا بَيْنَ الآفُقِ ❁

& 1367-) Hz. Âişe (r.a.): "Kim, Muhammed (a.s.)'ın, Rabb'ini (dünya gözüyle) gördüğünü söylerse işi büyütmüş olur. Ancak Cebrail'i kendi aslî suretinde, ufku kapatmış olarak gördü." demiştir.

١٣٦٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَأَبَتْ فَبَاتَ غَضْبَانَ عَلَيْهَا لَعَنَتْهَا الْمَلائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ ❁

& 1368-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bir kimse hanımını yatağına çağırır da hanımı kabul etmez, kocası da hanımına kızgın olarak geceyi geçirirse, melekler sabaha kadar o kadına lanet okur."*** buyurdu." demiştir.

١٣٦٩ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ رَأَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي مُوسَى رَجُلاً آدَمَ طُوَالاً جَعْدًا كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ وَرَأَيْتُ عِيسَى رَجُلاً مَرْبُوعًا مَرْبُوعَ الْخَلْقِ إِلَى الْحُمْرَةِ وَالْبَيَاضِ سَبِطَ الرَّأْسِ وَرَأَيْتُ مَالِكًا خَازِنَ النَّارِ وَالدَّجَّالَ فِي آيَاتٍ أَرَاهُنَّ اللَّهُ إِيَّاهُ ﴿فَلا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ﴾

& 1369-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Mirac Gecesi'nde Mûsâ'yı gördüm: Esmer tenli, uzun boylu, vücudu toplu (eti sık) bir kimse idi. Sanki*** (uzun boylu olmalarıyla bilinen) ***Şenûe kabilelesinin adamları gibi idi. Îsâ'yı da gördüm: Ne uzun ne kısa, orta yapılı, teni kırmızıya çalardı, saçları salınmıştı. Deccâl'i de, cehennemin bekçisi Mâlik'i de gördüm."*** buyurmuştur. (Bunlar,) Allah'ın ona (Hz. Muhammed'e) gösterdiği birtakım olağanüstü şeyler (ayetler) içerisindedir. ***«Sakın onun karşılaşması hakkında şüpheye düşme.»*** (Secde: 23 ayetinden alıntıdır.)

(Deccâl hakkında 1305. hadisin açıklamasına, Hz. Îsâ (a.s.) hakkında da 1439. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٣٧٠ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا مَاتَ أَحَدُكُمْ فَإِنَّهُ يُعْرَضُ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ فَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ ❁

1370-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizden biriniz vefat ettiğinde kendisine sabah akşam*** (âhiretteki) ***yeri gösterilir. Eğer cennetliklerden ise cennetlik olarak, cehennemliklerden ise cehennemlik olarak."*** buyurdu" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 694. hadiste geçmişti.)

١٣٧١ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اطَّلَعْتُ فِي الْجَنَّةِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا الْفُقَرَاءَ وَاطَّلَعْتُ فِي النَّارِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ ❁

1371-) İmran b. Husayn (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Cennete baktım ve cennetliklerin en çoğunun fakirler olduğunu gördüm. Cehenneme de baktım ve cehennemliklerin çoğunluğunun kadınlar olduğunu gördüm."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1858. hadiste biraz daha geniş olarak anlatılır bakınız.)

١٣٧٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذْ قَالَ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُنِي فِي الْجَنَّةِ فَإِذَا امْرَأَةٌ تَتَوَضَّأُ إِلَى جَانِبِ قَصْرٍ فَقُلْتُ لِمَنْ هَذَا الْقَصْرُ فَقَالُوا لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَذَكَرْتُ غَيْرَتَهُ فَوَلَّيْتُ مُدْبِرًا فَبَكَى عُمَرُ وَقَالَ أَعَلَيْكَ أَغَارُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ❁

& 1372-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanında otururken şöyle dedi: ***"Ben, uyurken kendimi cennette gördüm, bir de baksam ki bir köşkün kenarında abdest alan bir kadın: "Bu köşk kimindir?" dedim. Oradakiler: "Ömer b. Hattab'ındır" dediler, bu sırada Ömer'in ailesine karşı kıskançlığı aklıma geldi, bu yüzden geri çekildim."*** bunun üzerine Ömer ağladı ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, sana karşı kıskançlık yapar mıyım ki?" dedi.

(Hadisin kısa bir benzeri 1528. hadisin sonunda gelecektir.)

١٣٧٣ وعنه رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَوَّلُ زُمْرَةٍ تَلِجُ الْجَنَّةَ صُورَتُهُمْ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لا يَبْصُقُونَ فِيهَا وَلا يَمْتَخِطُونَ وَلا يَتَغَوَّطُونَ آنِيَتُهُمْ فِيهَا الذَّهَبُ أَمْشَاطُهُمْ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَمَجَامِرُهُمُ الأَلُوَّةُ وَرَشْحُهُمُ الْمِسْكُ وَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ يُرَى مُخُّ سُوقِهِمَا مِنْ وَرَاءِ اللَّحْمِ مِنَ الْحُسْنِ لا اخْتِلافَ بَيْنَهُمْ وَلا تَبَاغُضَ قُلُوبُهُمْ قَلْبٌ وَاحِدٌ يُسَبِّحُونَ اللَّهَ بُكْرَةً وَعَشِيًّا ❁

& 1373-) Yine Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Cennete girecek olan ilk topluluğun şekilleri mehtaplı gecedeki Ay gibi olacaktır. Onlar cennette tükrük, balgam çıkarmazlar, sümkürmez, büyük-küçük abdest bozmazlar, onların cennetteki kullandıkları eşyaları altındandır. Tarakları ise altın ve gümüştendir. Buhurdanlıklarındaki tütsüleri ödağacı, terleri de misktir. Herbirinin güzellik ve letafetten adeta baldırlarının iliği görülebilinen iki hanımı vardır. Cennettekilerin aralarında anlaşmazlık ve düşmanlık bulunmaz. Kalpleri tek bir kalp olarak sabah-akşam Allah'ı tesbih ederler."*** buyurdu." demiştir.

١٣٧٤ وعنه رضي الله عنه في رواية: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ أَوَّلُ زُمْرَةٍ تَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ وَالَّذِينَ عَلَى إِثْرِهِمْ كَأَشَدِّ كَوْكَبٍ إِضَاءَةً قُلُوبُهُمْ عَلَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ لا اخْتِلافَ بَيْنَهُمْ وَلا تَبَاغُضَ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ كُلُّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا يُرَى مُخُّ سَاقِهَا مِنْ وَرَاءِ لَحْمِهَا مِنَ الْحُسْنِ يُسَبِّحُونَ اللَّهَ بُكْرَةً وَعَشِيًّا لا يَسْقَمُونَ وَلا يَمْتَخِطُونَ وَلا يَبْصُقُونَ آنِيَتُهُمُ الذَّهَبُ وَالْفِضَّةُ وَأَمْشَاطُهُمُ الذَّهَبُ وَوَقُودُ مَجَامِرِهِمُ الأَلُوَّةُ قَالَ الراوي يَعْنِي الْعُودَ وَرَشْحُهُمُ الْمِسْكُ ❁

1374-) Yine Ebû Hureyre (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette ise Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Cennete giren topluluğun ilk bölüğü mehtaplı bir gecedeki Ay şeklindedir. Onlardan sonrakiler de parlaklıkta kuvvetli parlayan bir yıldız gibi olacaktır. Cennetliklerin kalpleri tek bir kalp olur, aralarında anlaşmazlık ve düşmanlık bulunmaz. Herbirinin iki hanımı vardır. Bu hanımların her biri güzellik ve letafetten etinin altından iliği görülebilinen baldırları vardır. Cennetlikler sabah akşam Allah'ı tesbih ederler. Onlar hastalanmaz, tükrük, balgam çıkarmaz, sümkürmezler, kullandıkları eşyaları altın ve gümüşten, tarakları altından, buhurdanlıklarının tütsüleri de ödağacı, terleri de misktir."***

(Ödağacı yakıldığında kendisine has bir koku veren bir ağaçtır. Bu konuda 1964. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٣٧٥ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيَدْخُلَنَّ مِنْ أُمَّتِي سَبْعُونَ أَلْفًا أَوْ سَبْعُ مِائَةِ أَلْفٍ لا يَدْخُلُ أَوَّلُهُمْ حَتَّى يَدْخُلَ آخِرُهُمْ وُجُوهُهُمْ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ ❁

& 1375-) Sehl b. Sa'd (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ümmetimden yedi bin*** veya ***yedi yüz bin kişi kesinlikle cennete girecek. Onların öndekileri sondakiler girenedeğin girmeyecektir. Yüzleri mehtaplı bir gecedeki Ay şeklinde olacaktır."*** buyurmuştur.

١٣٧٦ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ أُهْدِيَ لِلنَّبِيِّ ﷺ جُبَّةُ سُنْدُسٍ وَكَانَ يَنْهَى عَنِ الْحَرِيرِ فَعَجِبَ النَّاسُ مِنْهَا فَقَالَ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَمَنَادِيلُ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ فِي الْجَنَّةِ أَحْسَنُ مِنْ هَذَا ❁

& 1376-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ipekten bir cübbe hediye edildi, kendisi ipek kullanmayı yasakladığından halk buna şaşırdı. Bunun üzerine: ***"Muhammed'in canı elinde olan Allah'a yemin olsun ki, şüphesiz cennetteki Sa'd b. Muâz'ın mendili bundan daha güzeldir."*** buyurdu." demiştir.

(Bu cübbeyi Tebuk Seferi sırasında, Tebuk yakınlarında bulunan Dümetu'l-Cendel Emiri Ukeydir b. Abdilmelik hediye etmiştir. Bu cübbeyi hediye ettiğinde önce almamış, Ukeydir çok üzülmüş, bu yüzden almış ve Hz. Ali (r.a.)'a vermiş, o da Dört Fatımalar diye bilinen Hz. Ali'nin annesi Fatıma, kendi hanımı Fatıma, Hz. Hamza'nın kızı Fatıma ile Ümmühani diye bilinen halası Fatıma'ya bölüştürmüştür.

Tebuk Seferi'nden önce Hendek Muhasarası'nda Sa'd b. Muâz (r.a.) yaralanarak şehid olmuş, vefatında Arş titremiş, cenazesinde Cebrail de bulunmuştur. Sa'd b. Muâz (r.a.) için ayrıca 1565. hadise bakabilirsiniz.)

١٣٧٧ وعنه رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَشَجَرَةً يَسِيرُ الرَّاكِبُ فِي ظِلِّهَا مِائَةَ عَامٍ لا يَقْطَعُهَا ❁

1377-) Yine Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Şüphesiz cennette bir ağaç vardır ki binekli bir kimse yüz yıl gölgesi altında yürür de sonuna varamaz."*** buyurmuştur.

١٣٧٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَشَجَرَةً يَسِيرُ الرَّاكِبُ فِي ظِلِّهَا مِائَةَ سَنَةٍ وَاقْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ ﴿وَظِلٍّ مَمْدُودٍ﴾ وَلَقَابُ قَوْسِ أَحَدِكُمْ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ أَوْ تَغْرُبُ ❁

1378-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Şüphesiz cennette bir ağaç vardır ki binekli bir kimse gölgesi altında yüz yıl yürür. İsterseniz*** **«Defterleri sağdan verilenler upuzun bir gölgededirler...»** (Vâkıa': 30) ***ayetini okuyabilirsiniz. Sizden birinizin cennetteki yayının kabzası kendisine, üzerine Güneşin doğup-battığı bir yerden daha iyidir."*** buyurmuştur.

١٣٧٩ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ يَتَرَاءَوْنَ أَهْلَ الْغُرَفِ مِنْ فَوْقِهِمْ كَمَا يَتَرَاءَوْنَ الْكَوْكَبَ الدُّرِّيَّ الْغَابِرَ فِي الأُفُقِ مِنَ الْمَشْرِقِ أَوِ الْمَغْرِبِ لِتَفَاضُلِ مَا بَيْنَهُمْ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ تِلْكَ مَنَازِلُ الأَنْبِيَاءِ لا يَبْلُغُهَا غَيْرُهُمْ قَالَ بَلَى وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ رِجَالٌ آمَنُوا بِاللَّهِ وَصَدَّقُوا الْمُرْسَلِينَ ❁

& 1379-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Şüphesiz cennetlikler, cennetteki yüksek köşktekileri kendileri ile aralarındaki yükseklikten dolayı, doğudan veya batıdan ufukta duran parlak yıldızı seyrettiğiniz gibi seyredeceklerdir"*** buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Rasûlü, buralar artık Peygamberlerin mevkileridir. Onlardan başkası buna erişemez." dediler, o da: ***"Hayır öyle değil, canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki, bunlar Allah'a inanmış peygamberleri tasdik edip doğrulamış bir takım kimselerdir."*** buyurdu.

١٣٨٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْحُمَّى مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ فَأَبْرِدُوهَا بِالْمَاءِ ❁

& 1380-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Humma, cehennemin şiddetlenip kaynamasındandır. Dolayısıyla siz bunu su ile serinletiniz."*** buyurmuştur.

١٣٨١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ نَارُكُمْ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ كَانَتْ لَكَافِيَةً قَالَ فُضِّلَتْ عَلَيْهِنَّ بِتِسْعَةٍ وَسِتِّينَ جُزْءًا كُلُّهُنَّ مِثْلُ حَرِّهَا ❁

{&} 1381-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizin ateşiniz, cehennem ateşinin yetmiş parçasından bir parçadır."*** buyurdu, kendisine: "Ey Allah'ın Rasûlü, dünya ateşi azab için elbette yeterlidir." denildi: ***"Dünya ateşlerine altmış dokuz kat ilave edildi, bunların her biri tıpkı dünya ateşi gibidir."*** buyurmuştur.

١٣٨٢ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنهما قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ يُجَاءُ بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُهُ فِي النَّارِ فَيَدُورُ كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ بِرَحَاهُ فَيَجْتَمِعُ أَهْلُ النَّارِ عَلَيْهِ فَيَقُولُونَ أَيْ فُلَانُ مَا شَأْنُكَ أَلَيْسَ كُنْتَ تَأْمُرُنَا بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَانَا عَنِ الْمُنْكَرِ قَالَ كُنْتُ آمُرُكُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ وَأَنْهَاكُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ ❁

& 1382-) Üsâme b. Zeyd (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim, demiştir: ***"Kıyamet günü bir kimse getirilip cehenneme atılır, cehennemde iç organları dışarı fırlar, eşeğin değirmen taşını döndürdüğü gibi dolanır. Cehennemlikler başına toplanıp: "Ey falanca kimse, senin bu durumun nedir? Bize iyiliği emredip kötülüğü yasaklamaz mıydın?" derler, o da: "Ben size iyiliği emrederdim ama kendim yapmazdım, size kötülüğü yasaklardım ama kendim yapardım." der."***

١٣٨٣ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ سُحِرَ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى كَانَ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ يَفْعَلُ الشَّيْءَ وَمَا يَفْعَلُهُ حَتَّى كَانَ ذَاتَ يَوْمٍ دَعَا وَدَعَا ثُمَّ قَالَ أَشَعَرْتِ أَنَّ اللَّهَ أَفْتَانِي فِيمَا فِيهِ شِفَائِي أَتَانِي رَجُلَانِ فَقَعَدَ أَحَدُهُمَا عِنْدَ رَأْسِي وَالآخَرُ عِنْدَ رِجْلَيَّ فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِلآخَرِ مَا وَجَعُ الرَّجُلِ قَالَ مَطْبُوبٌ قَالَ وَمَنْ طَبَّهُ قَالَ لَبِيدُ بْنُ الأَعْصَمِ قَالَ فِيمَا ذَا قَالَ فِي مُشْطٍ وَمُشَاقَةٍ وَجُفِّ طَلْعَةِ ذَكَرٍ قَالَ فَأَيْنَ هُوَ قَالَ فِي بِئْرِ ذَرْوَانَ فَخَرَجَ إِلَيْهَا النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ رَجَعَ فَقَالَ لِعَائِشَةَ حِينَ رَجَعَ نَخْلُهَا كَأَنَّهُ رُءُوسُ الشَّيَاطِينِ فَقُلْتُ اسْتَخْرَجْتَهُ فَقَالَ لا أَمَّا أَنَا فَقَدْ شَفَانِي اللَّهُ وَخَشِيتُ أَنْ يُثِيرَ ذَلِكَ عَلَى النَّاسِ شَرًّا ثُمَّ دُفِنَتِ الْبِئْرُ ❁

& 1383-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e büyü yapılmış, sonunda yapmadığı halde bir şeyi yaptığını zanneder olmuştu. Nihayet bir gün tekrar tekrar dua etti. Rasûlüllah (s.a.v.) sonra bana: ***"Allah'ın bana içerisinde şifam olacak şeyi bildirdiğini biliyor musun: Bana iki kişi geldi, birisi baş ucuma diğeri de ayak ucuma oturdu, biri diğerine: "Bu kimsenin rahatsızlığı nedir?" dedi, o da: "Büyü yapılmış" dedi: "Kim yaptı?" dedi: "Lebîd b. el-A'sam" dedi: "Ne içinde yaptı?" dedi:"Tarak, tarantıdan dökülen kıl ve erkek hurmanın kurumuş kapçığı içerisinde" dedi. Diğeri: "O nerededir?" dedi: "Zervân Kuyusu'ndadır."*** dedi. Arkasından Hz. Peygamber (s.a.v.) kuyuya gitmek için yola çıktı (işini bitirdikten) sonra döndü ve döndüğünde Hz. Âişe'ye: ***"Kuyunun yanındaki hurma ağaçları adeta şeytanların başları gibi idi"*** buyurdu, ben de: "Onu meydana çıkardın mı?" dedim: ***"Hayır meydana çıkarmadım, çünkü Allah bana şifa verdi, artık bu işle hak üzerinde kötülüğün yayılmasından endişe ettim"*** buyurdu, sonra da kuyu toprakla gömüldü."

(Hadiste belirtilen Zervân Kuyusu, bir Yahudiye ait Medine bahçelerinin birisinde bulunan kuyudur. Hurma ağaçlarının şeytan başlarına benzetilmesi hadisenin cereyan ettiği ortamın çirkinliğini bildirmek için teşbih yapılmıştır. Lebîd b. A'sam, Müslüman olduğunu söylemekle birlikte münafıklık yapan bir Yahudidir.

Hadiste üzerinde durulması gereken birkaç husus vardır: Sihirin gerçek olup-olmadığı, Peygamber (s.a.v.)'in sihirden etkilenip etkilenmemesi, eğer etkilendi ise Peygamberlik görevine zarar verip vermemesi konularıdır

Tarih boyunca sihir ve büyü insanların zihnini meşgul etmiş, pek çok kimseler bu işle uğraşmıştır. Sihir pek çok milletlerde, Araplarda, Rumlarda Hindlilerde, İranlılarda, Mısırlılarda görülegelen tarihî bir olgudur. (Aynî, Umdetü'l-Kârî, XVII. 417) Bunun yanında aklı ön plâna alan ve meseleye maddeci gözle bakan eski ve yeni bir kısım kimseler sihir ve büyü diye bir şeyin olamayacağını bunların vehim ve kuruntu olduğunu iddia etmiştir.

Kur'ân, sihri; kâfir şeytanların öğrettiği bir şey olarak niteler, karı ve kocanın arasını açtığını belirtir. (Bakara: 102) Bu anlamdaki sihir, bazı şifrelerle metafizik ortamdan maddi ortamı etkilemedir. Bunların dışında göz boyama ve elçabukluğu ile yapılan şeylere de sihir denilmiştir. Ayrıca yıldızlar üzerindeki çalışma (Astroloji) de sihre benzetilmiştir. Bu nedenle sihir içerisine yedi-sekiz ayrı çalışma girmektedir. Fahreddin Razî sekiz bölüme ayırır. Onun bu tasnifi kendisinden sonra gelenler tarafından benimsenip kabul görmüştür.

Hadiste konumuzu ilgilendiren sihir, elle tutulup gözle görülemeyen metafizik ortamdan, maddi ortamdaki bir şeyi etkileme hadisesidir. Böyle bir şey var mıdır yok mudur, varsa sınırları nelerdir, şeklinde çeşitli tartışmalar eskiden bu yana yapılagelmiştir. Meseleye maddi gözle bakan ve aklı önplana almış olan rasyonalist düşünürler, daima bunun bir kuruntu olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Ancak şu gözardı edilmemelidir ki korku, heyecan ve sevinç gibi haller elle tutulup, gözle görülemezken maddi ortamda etkileri tezahür etmektedir. Sözgelimi, fizik ötesi ortam olarak kabul edebileceğimiz rüyayı ele alırsak, rüyada korkan veya heyecanlanan bir kimsenin uyandığında hâlâ kalp atışlarının hızlandığını, vücudunun gerildiğini, ağzının kuruduğunu görmekteyiz.

Bu hâdise bize daima elle tutulup gözle görülmeyen bir şeylerin maddi ortamda bulunan şeylere etki edebildiğini göstermektedir. Uzaktan kumanda ile televizyonu açıp kapama, yine uzaktan kumanda ile bomba patlatma da elle tutulup gözle görülemeyen bir şey ile maddi ortamı etkileme görüntüleridir. Yine mıknatıs dediğimiz bir demir parçası gözle göremediğimiz bir güçle maddi olarak metal parçasını kendisine çekebilmekte, zıt kutupları birbirini itmektedir. Yer çekimi nedeniyle bir şeyin aşağı düşmesi hadisesi gözle görülemeyen bir gücün maddi ortamdaki bir tezahürüdür. Tüm bunlar fizik ötesi ortamda bazı şeylerin maddi ortamdaki şeyleri etkilediğini gösterir.

Ateşe yakma, suya ateşi söndürme, üzüme tatlılık, bibere acılık özelliğini, mıknatısa çekim gücünü veren hep Allah'tır. Biz bunlara **Sünnetullah** (=Allah'ın kanunu) diyoruz. Yani Allah'ın kâinatta bulunan şeylere kendilerine has olarak verdiği özelliklerdir. Bizim bilgilerimiz çok sınırlıdır. Kâinatta olan pek çok şeyin nasıl oluştuğunu hâlâ bilemiyor, bu nedenle görmediğimiz şeylerin nasıl çalıştığını da anlayamıyoruz. Allah'ın bilgisinin yanında kulların bilgisi deryada bir damla olarak nitelendirildiğine göre gözle göremediğimiz ortamdaki şeyler hakkında sınırlı bilgimizle hüküm vermemiz yanlış olabilir.

Mıknatıstaki çekim gücünü bilen bir kimse mıknatısla bir metal parçasını harekete geçirmesini başarabilir. Kainatta bulunan bir kısım eşyanın özelliğini bilen bir kimse de bunları kullanarak fizik ötesi ortamdan maddi ortama etki sağlaması da aklen mümkündür. Geçmiş zamandan bugüne pek çok kimse sihir ve büyünün maddi ortamda etkisini görüp müşahade ettiklerini belirtmektedirler.

Bugün artık madde dünyasının yanında bir de ruh dünyasının var olduğunu pek çok bilim adamı kabul etmektedir. Telepeti, parapsikoloji, pisişizm ve duyu ötesi algılama bilimlerinde gerçekleştirilen son deneyler insanoğlunun eşya ve olayları etkileme, zaman ve mekan sınırları ötesine yolculuk yapma yönündeki ruhi yetenekleri hakkında pek çok hakikatı ortaya çıkarmıştır. Bu neticeler insan şahsiyetinin bir bütün olarak oluşma ve gelişmesi ile ruh ve bedeni uzlaştırma işine buyük katkı sağlamaktadır.

Seyyid Kutub sihir konusunda şöyle demektedir: "Öteden beri bazı kimselerin bilimsel olarak mahiyetleri henüz ortaya çıkarılamamış birtakım yeteneklere sahip oldukları, birtakım özellikler taşıdıkları hep müşahade edilegelmiştir. Söz konusu yeteneklerin bazılarına birtakım adlar verilmiş, fakat ne mahiyetleri ve ne de metodları belirlenememiştir.

Mesela şu "Telepati" dediğimiz zihinlerarası uzaktan etkilenme olayının özü nedir? Nasıl meydana gelir? Herhangi bir insan, normal olarak sesin ve bakışların ulaşamayacağı kadar uzak bir mesafede bulunan başka bir insanı nasıl çağırabilir? Aralarındaki uzaklıklar ve fizikî engeller ortadan kalkmadan karşı taraftan nasıl cevap alıyor?

Peki şu "hipnotizma" olayı nedir? Nasıl meydana geliyor? Nasıl oluyor da bir irade başka bir iradeye egemen oluyor, bir düşünce başka bir düşünce ile ilişki kuruyor, bu sırada taraflardan biri diğerine mesaj gönderiyor ve karşı taraf sanki bir kitabın sayfalarını okuyormuş gibi kendisine gönderilen mesaja cevap veriyor?

Pozitif bilimin günümüze kadar varlıklarını kabul ettiği bu esrarengiz güçler hakkında söyleyebildiği tek söz bunlara birtakım isimler takması olmuştur. Fakat bu güçlerin ne olduğu ve bu olayların nasıl meydana geldiği hususunda hiçbir şey söyleyememiştir.

Pozitif bilimin kuşku ile karşıladığı daha pek çok olaylar vardır. Bu kuşku ya söz konusu olaylar hakkında yeterince gözlem verisi sağlayamadığı için bunları kabul etmemesinden yahut da bu olayları deney ve gözlem altına sokacak uygun metotlar bulamamış olmasından ileri geliyor.

Mesela şu geleceği haber veren rüyalar olayını düşünelim. Her türlü ruhî gücü inkâr etmeye kalkışan S. Freud bile bu tür rüyaları inkâr edememiştir. Nasıl oluyor da meçhul bir gelecek ile ilgili bir rüya görüyorum da bir süre sonra bu ileriye dönük rüyam aynen gerçekleşiyor. Ya şu gizli ve henüz adı bile konulamamış duyular olayına ne demeli? Nasıl oluyor da bir süre sonra belirli bir olayın olacağını ya da belirli bir şahsın az sonra geleceğini hissediyorum da beklediğim şey bir süre sonra şu ya da bu şekilde sahiden gerçekleşiyor?

Sırf pozitif bilim henüz bu tür güçleri deney altına aktaracak uygun metotlar geliştiremedi diye insan denen varlıkta bulunan bu tür meçhul yetenekleri, güçleri bir kalemde silip reddetmek, aslında bilimsel kılıflı bir egoizmden, bir şımarıklıktan başka bir şey değildir.

Bu demek değildir ki, biz her türlü hurafeye teslim olalım, karşımıza çıkan her çeşit masal ve efsanenin peşinden gidelim. Ancak bu konuda tutulacak en sağlıklı ve en ihtiyatlı yol insan aklının bu tür bilinmezler hakkında esnek bir tutum benimsemesidir. Yani bu esrarengiz güçleri ne tamamen reddetmeli ne de gözü kapalı bir şekilde kabul etmeliyiz. Böylece insan aklı elindeki metotlarla, bu metotları geliştirerek henüz kavrayamadığı bu tür güçleri kavrayıp anlayabilmeyi başarmalı, yahutta söz konusu meselelerin, bilinmez güçlerin ve olayların varlığını kabul ederek tutumunu ona göre onaylamalıdır.

İşte büyü ve sihir de bu tür olaylardandır. Şeytanların insanlara öğrettiği belirtilen esrarengiz bilgiler de bu tür olaylardandır. Uzaktaki başka insanlara mesaj ulaştırma, gerek duygu ve düşünceleri gerekse cansız maddeleri ile canlı organizmaları etkileme olayları da büyücülüğün değişik bir biçimi olabilir." (Fizılâli'l-Kur'ân, I. 148-149)

Kur'ân'da sihire işaret edilirken şu önemli bir kurala da dikkat çekilir: **«..Ama onlar Allah'ın izni olmadıkça bu büyü ile hiç kimseye zarar veremezler.»** (Bakara: 102) Ateşe yakma özelliğini veren Allah aynı ateşten yakma özelliğini alarak Hz. İbrahim (a.s.)'ı, ateşe karşı korumuştur. Büyü ve sihir de böyledir. Allah dilemedikçe hiçbir büyü ne zarar verir ne fayda verir. Aslında, Allah kâinattaki şeyleri yaratırken kendilerini koruma ve savunma sistemi ile birlikte yaratmıştır. Tıpkı, ozon tabakasının Güneşteki zehirli ışınları süzmesi gibi. İnsanın da kendisine gelecek zararlardan cin, şeytan, büyü ve benzeri gözle görülemeyen varlıklardan kendisini otomatik olarak koruyan bir sisteme sahip olması muhtemeldir. Ancak bu sistemin çalıştırılmaması veya arızalanması neticesinde dışarıdan gelecek bu tür saldırılarda insan güçsüz kalarak etki altına girebilmektedir. Bugün insan beyninin işlevi tam olarak ele alınıp ortaya konulamamıştır. Moral gücü dediğimiz fonksiyonun çalıştırılması ile pek çok büyük işler başarıldığı bir gerçektir. İnsanda bu gücü canlı tutan en büyük etkenlerden birisi de imandır. İnançlı ve inançlara bağlı toplumdaki fertlerin dayanma ve mukavemet gücünün yüksek olduğu tartışmasızdır. Yine insanın bu tür zararlardan korunmak için Yaratıcısına sığınması âyet ve dualar okuyarak savunmasını güçlendirmesi devamlı gözlemlediğimiz bir husustur. Her türlü yaratılmışın şerrinden, bu şeylerin sahibine yaratıcısına sığınmakla kendimizi emniyete alırız. Bu nedenle "Sığınma Sureleri" diye adlandırılan (Muavvezeteyn) Felak ve Nâs Surelerinin indiriliş sebebi de bir rivayete göre bu tür hadiselerden korunmak içindir.

Hadiste üzerinde durmamız gereken ikinci bir husus ise kendisine **«Allah, seni insanlardan korumaktadır.»** (Maide: 67) diye bildirilen bir Peygambere büyü ve sihirin tesir etmesidir. Büyü ve sihir etkisiyle İslâm düşmanlarının gelen vahye müdahale etme ihtimalinden dolayı böyle bir şeyin mümkün olamayacağını söyleyen aklı ön plâna almış eski ve yeni pek çok rasyonalist düşünürler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e büyü yapılmasını reddetmiş, bu konudaki hadisleri kabul etmemişlerdir. Onlara göre hadisler tek râviden (Hz. Âişe (r.a.)'dan) gelmektedir. Vahiy bildiren bir kimse hakkında böyle tek ravi kaynaklı hadisler kabul edilemez. Ayrıca onların tezine göre böyle bir şeyi kabul etmek Hz. Peygamber (s.a.v.) hakkında: **«Siz büyülenmiş bir adamdan başkasına uymuyorsunuz.»** (İsrâ: 47) şeklindeki müşriklerin iddialarını doğru çıkarmak olur.

Konu üzerinde Mevdudî şöyle demektedir: "Bu mesele hakkında araştırma yapmak için önce, Rasûlüllah'a sihir yapılıp yapılmadığını ve bunun tesiri altında kalıp kalmadığını, tarihi senetlerle tespit etmek gerekir. Eğer bu rivayetler doğruysa o zaman olayın mahiyetinin ne olduğuna bakarız. Daha sonra da, bu tarihi senetlere yapılan itirazların ne kadar haklı olduğuna bakmak gerekir.

Eğer bu olay senet ve pek çok şahadet ile ispatlanmış ise o zaman dürüst bir ilim adamının bazı kötü neticelere bakarak bu tarihi olayları inkâr etmesi doğru değildir.

Tarih bakımından, Rasûlüllah'a sihir yapıldığı ve kendisinin bundan etkilendiği doğrudur. Bunu, ilmî eleştiriye tâbi tutarak yanlış kabul edersek hiçbir tarihi olayı vuku bulmuş olarak kabul edemeyiz. Bu olay Hz. Âişe, Zeyd b. Erkam ve İbn Abbâs'tan Buhârî, Müslim, Neseî, İbni Mâce, Ahmed bin Hanbel, Abdurrazzak, Humeydî, Beyhakî, Tabarânî, İbni Sa'd, İbn Merduye, İbn Ebî Şeybe, Hâkim, Abd b. Humeyd ve diğer muhaddisler tarafından bu kadar çeşitli ve müteaddid senetlerle nakledilmiştir ki, olay mütevatir seviyeye ulaşmıştır." (Tefhim, VII. 316)

Hz. Peygamber'e sihir yapıldığını bildiren haberlerin bulunduğu başlıca kaynakları şöyle sıralayabiliriz:
Buhârî yedi değişik yerde zikreder: Bedu'l-Halk: 11, Tıb: 47, 49, 50, Deavât: 58, Cizye: 14, Edeb: 56,
Müslim: Selâm: 43-44,
Nesâî: Tahrîmu'd-Dem: 20
İbni Mâce: Tıb: 45,
Müsned Ahmed b. Hanbel IV, 367, VI 57-63.

Hadisin râvisi Kütüb-i Sitte'de Hz. Âişe (r.a.) ile Zeyd b. Erkam'dır. Kütüb-i Sitte'den sadece Neseî, Zeyd b.Erkam (r.a.)'dan rivayet etmiştir. Kütüb-i Sitte'nin dışındakilere gelince: Ahmed b. Hanbel'in Müsnedinde Zeyd b. Erkam (r.a.)'dan da rivayet nakledilir. Şevkânî'nin beyanına göre (Fethu'l-Kadir, V. 612) Zeyd b. Erkam (r.a.)'dan Abd b. Humeyd de rivayet eder. İbni Sa'd da (I. 436) bu hadiseyi İbn-Abbâs (r.a.)'dan rivayet eder. Salebî de senetsiz olarak İbni Abbâs (r.a.)'dan rivayet eder. İbni Kesir İbni Abbâs'tan gelen senedin münker ve garib olduğunu ancak şahitlerle, bunun kuvvetlenebileceğini bildirir. (Tefsiru İbni Kesîr, IV. 918) Suyûtî ed-Dürrü'l-Mensûr'da (VIII. 687-688) İbni Merdûye kaynaklı İbni Abbâs (r.a.) ile Enes b. Mâlik (r.a.)'ın rivayetini getirir. Taberânî'nin Mu'cemu'l-Kebîr'indeki (187 / 33) ravi ise Abdullah b. Ömer (r.a.)'dır. Böylece olayı rivayet eden sahabe beşe çıkar. Bunlar: Hz. Âişe (r.a.), Zeyd b. Erkam (r.a.), İbni Abbâs (r.a.), Enes b. Mâlik (r.a.) ile Abdullah b. Ömer (r.a.)'dır. Görüldüğü üzere bu olay iddia edildiği gibi tek râviden gel-

memektedir. Önümüzde Kütüb-i Sitte kaynaklı en az iki diğer kaynaklarla birlikte toplam beş râvi vardır. Bu nedenle Mevdudî: "Olay mütevatir seviyeye ulaşmıştır." demiştir. (Tefhim, VII. 316)

Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra hicri 7. yılda meydana geldiği bildirilen bu hadise hakkında Mevdûdî şöyle devam eder: "Sihir sonucunda Rasûlüllah'ın Peygamberliğine eksiklik meydana geldiğinin çıkarılması mümkün değildir. Rasûlüllah'ın bir insan olarak Uhud Savaşı'nda yaralanması, bir hadiste olduğu gibi attan düşerek yaralanması, bir başka hadiste sabit olduğu üzere akrep tarafından ısırılması kendisinin Peygamberlik görevini etkilemediği gibi Allah'ın onu koruma ilkesine de (Mâide: 67) ters düşmez. Çünkü Allah, onun Peygamberliğini koruma altına almıştır. Bu nedenle Rasûlüllah'ın şahsî yönü sihir altında kalmış olarak hastalanabilir. Yani sihrin tesir etmesi mümkündür." (Tefhim, VII. 317)

Eski âlimlerden Muhammed b. Ali Temîmî el-Ma'zirî, Kâdı Iyâz ve onu takip eden Nevevî ve Aynî, sihrin Rasûlüllah (s.a.v.)'in bedenine rahatsızlık veren herhangi bir hastalık şeklinde bir şey olduğunu belirterek yukarıdaki itirazlara cevap vermişlerdir.

Hicri üçüncü asır âlimlerinden İbni Kuteybe meseleye Yahudilerin Zekeriyya (a.s.)'ı testereyle biçmeleri, oğlu Yahya (a.s.)'ı öldürmeleri, Îsâ (a.s.)'ı öldürme teşebbüslerinin yanında Yahudi Lebid b. Asam'ın Rasûlüllah'a sihir yaparak rahatsızlık vermesi yadırganmamalıdır, demiştir. (Te'vilu Muhtelefu'l-Hadis (Hadis Müdafası) sh. 287) İbni Kuteybe'nin sözlerinden anlaşılan, Peygamberlerin beşer olarak saldırıya maruz kalmaları normaldir. Hastalanıp rahatsız olabilirler, 1245. hadiste geçtiği gibi düşman saldırısından endişelinerek uykusu kaçar hatta kendisine korumalık yapacak birisini arzu edebilir, hatta şeytanın saldırısına, müdahalesine maruz kalabilir, (Hac: 52) şeytan zorluk ve işkence verebilir. (Sad: 41) Rasûlüllah (s.a.v.) Yahudi kadının ikram ettiği zehirli koyundan yemiş vefat edene değin bunun ağzında bıraktığı izi görülmüştür. (Müslim, Selâm: 45) Kendisi de vefat ederken Hayber'de yediği yemeğin acısını hissettiğini bu zehirden can damarının kesildiğini bildirmiştir. (Buhârî, Meğâzi: 83)

Hz. Peygamber (s.a.v.) de bir beşerdir. (Kehf: 110) Kendisi: "Ben de siz gibi bir beşerim. Sizin unuttuğunuz gibi unutur, hatırladığınız gibi ben de hatırlarım." buyurmuştur. (Buhârî, Salât: 31, Müslim, Mesâcid: 90, Ebû Dâvûd, Salât: 189, Neseî, Sehv: 25, İbni Mâce: İkâme: 129) Yine Kendisi bir keresinde namazda iken unutup iki rekat eksik kılmıştır. (Buhârî, Sehv: 5, Tirmizi, Salât: 171, Neseî, Sehv: 28, Müsned: VI, 346) Hatta kendisi bir defasında: "Eğer namazımda şeytan bana bir şey unutturacak olursa cemaat "Sübhanellah" diyerek, kadınlar da el çarparak uyarsın" buyurmuştur. (Ebû Dâvûd, Nikâh: 49, Müsned, II. 541) Kendisine bildirilen Kadir Gecesi'nin zamanı unutturulmuş, Müslim'in rivayetinde bu unutturulma, kendisine tartışarak gelen iki kişiye ve yanlarında bulunan şeytana bağlanmıştır. (Buhârî, Leyletu'l-Kadr: 2-3, Müslim, Sıyâm: 217, Ebû Dâvûd, Ramazan: 3)

Hz. Mûsâ (a.s.)'ın seyahatinde yanındaki genç de balığı unutmasını şeytana bağlamıştır. (Kehf: 63)

Buradan anlaşılan Allah, Peygamberlerini korumakla birlikte, bir hikmetten dolayı bedenlerine dokunan zararlara bazen müsade edebilir. Onlara şeytanı musallat kılabilir. Ancak, şu kesindir ki: Peygamberlerin vahiy yönü istisnasız korunmuş hiçbir saldırı vahye zarar verememiştir. Vahyin korunması sıkı bir muhafaza altında olup hiçbir müdahaleye müsade edilmemiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) vahiy esnasında şuuru tam olup kendisine neyin indirildiğini gayet iyi anlayana değin melek ve vahiy hadisesi kendisinden ayrılmazdı. (Buhârî, Bedu'l-Vahy: 1)

Dr. Subhi Sâlih şöyle demektedir: "Rasûlüllah (s.a.v.), kendisine gelen vahyi iyice anlamak için son derece dikkatlidir. Nitekim birinci şekilde: ***"Vahiy ayrıldığında ne dediğini iyi bellemiş olduğum halde benden ayrılır."*** ikinci şekil için de: ***"Benimle konuşur ve ben de ne dediğini iyice bellerim"*** buyurmaktadır. Böylece, inen Kur'ân'ın inişi anında gelen vahiy, kendisi için ağır olsun veya hafif olsun vahiy gelmeden önce de gittikten sonra da ve vahiy aldığı sırada şuuru tam yerinde olduğu halde tebliğ edileni tam olarak anladığını ifade etmektedir." (Kur'ân İlimleri, s. 24)

Hz. Peygamber'in belirttiği gibi kendisi vahiy sırasında nelerin geldiğini tam bilinçle algılayabilmektedir. Diğer taraftan şu iyi bilinmeli ki, kendisi rahatsız olsa bile vahiy otomatik olarak kesin koruma altındadır. Yüce Rabb'imiz: **«O, gaybi bilendir. Gaybini kimseye göstermez. Ancak razı olduğu elçiden bir kimse hariç. Şüphesiz O, bunun önünden ve arkasından gözcüler gönderir. Ki böylece onların Rabb'lerinin mesajını** (kendisine) **tebliğ ettiklerini bilsin.** (Allah) **onların nezdinde olup bitenleri çepeçevre kuşatmış ve her şeyi birbir saymıştır.»** buyurmaktadır. (Cin: 26-28) Bu ayetin tefsirinde müfessirlerin bir kısmı, Allah'ın razı olduğu kimseye gösterdiği gaybin vahiy olduğu ve vahiy gönderilirken herhangi bir karışıklığa sebebiyet vermemek için etrafında görevli gözcü ve koruculların bulunduğu bildirilmiştir. (Geniş bilgi için söz konusu ayetin tefsirine bakınız. Tefsiru Taberî XII. 275-276) İmam Suyûtî Kur'ân ilimleri üzerine yazdığı kapsamlı eseri el-İtkân'da meleklerin gözetiminde indirilen sureleri inceleyen bir bölüm açmıştır. (el-İtkân, I.121 on dördüncü bölüm) Bu bölümde verilen bilgilere göre En'âm suresi yetmiş bin melek gözetiminde, Fatiha suresi seksen bin melek gözetiminde, Ayetü'l-Kürsî otuz bin melek gözetiminde, Yâsin suresi de otuz bin melek gözetiminde indirilmiştir. Buna göre vahiy indirilirken çok sıkı bir gözetimin söz konusu olduğu anlaşılır. Yine biz daha önce geçen 443. hadis ve Kur'ân-ı Kerim'de (Cin: 8-9) ayetlerinde, Kur'ân-ı Kerim indiği zaman gökteki trafiğin sıkı tutulduğunu olağanüstü denetimin yapıldığını görmekteyiz.

Diğer taraftan her yıl Ramazan ayında Rasûlüllah (s.a.v.) ile Cebrail (a.s.) Ramazan gecelerinde bir ay karşılıklı Kur'ân-ı Kerim'i inceleyip gözden geçirmekte idi, vefat edeceği yıl da iki defa gözden geçirilmiş, genel kontrol yapılmıştır. (Buhârî: Bedu'l-Vahy: 5, Bedu'l-Halk: 6, Savm: 7, Menâkıb: 23, Fezâilu'l-Kur'ân: 7, Müslim: Fezail: 50, Neseî, Savm: 2, İbni Mâce, Cenâiz: 64, Müsned, VI: 282) Şu halde açıklamaya çalıştığımız hadisi kabul etmeyenlerin, Efendimiz (a.s.)'a büyü yapıldığını kabul edersek, büyünün etkisiyle vahye müdahalelerin olması mümkündür. Büyünün etkisiyle Kur'ân'a bazı müdahaleler söz konusudur, şeklindeki itirazlarına bu uygulama cevap vermektedir. Diyelim ki büyü yapılması sonucu bazı şeyler Kur'ân'a sokuldu, peki her yıl Ramazan ayında yapılan ve vefatı senesinde iki defa gerçekleşen genel kontrolda bu müdahaleler ortaya çıkmayacak mıdır? Yukarıda vahiy anında Efendimiz'in son derece bilinçli olduğu meleğin de gelen

vahyi iyice kavrayana kadar yanından ayrılmadığını görmüştük. Böyle sıkı bir koruma altında acaba bedenine yapılan büyü ile vahye herhangi bir müdahale hemen ortaya çıkmayacak mıdır?

Tarihî belgelerle sabit olan bir konuyu bazı kuruntulardan dolayı hemen inkâr edivermek Mevdûdî'nin de belirttiği gibi dürüst bir ilim adamına yakışmadığı gibi bundan böyle hiçbir tarihi olayı da vuku bulmuş kabul edemeyiz. İnkar etmek kolaydır, mühim olan kısa yoldan inkâra gitmektense mahiyetin ne olduğuna yapılan itirazları inceleyip itirazların yerinde olup olmadığına bakmak, kanaatimce daha doğru olacaktır.

Aşağıda vereceğimiz ayetlerde vahyin sahibi tarafından özenle korunduğu açıkça bildirilirken, sırf vahye müdahale olur endişesiyle bu hadisi inkâr etmek pek de yerinde bir davranış olarak görülmemektedir.

«Ona önünden de, ardından da batıl gelemez. O, hikmet sahibi çok övülen Allah'tan indirilmiştir.» (Fussilet: 42)

«Bu Kur'ân, Allah'tan başkası tarafından yalan olarak uydurulmuş değildir.» (Yunus: 37)

«Şüphesiz sana bu Kur'ân çok iyi bilen hüküm ve hikmet sahabi katından indirilmektedir.» (Neml: 6)

«Onu, göklerde ve yerdeki gizli sırları bilen indirmiştir.» (Furkân: 6)

«Hayır! Yıldızların mevkilerine yemin ederim ki -eğer bilirseniz bu, gerçekten büyük bir yemindir- şüphesiz bu, korunmuş Kitap'ta bulunan değerli bir Kur'ân'dır. Ona temizlenmiş kimselerden başkası el süremez. O, âlemlerin Rabb'inden indirmedir» (Vâkıa: 75-80)

«Hayır! Gördüklerinize ve görmediklerinize yemin ederim ki, şüphesiz o Kur'ân şerefli bir elçi'nin sözüdür. O, bir şair sözü değildir, ne kadar da az inanıyorsunuz? Bir büyücü sözü değildir, ne kadar da az düşünüyorsunuz? Âlemlerin Rabb'inden indirmedir. Eğer bizim üzerimize birtakım sözler uydurmuş olsaydı kesinlikle sağ elinden tutup can damarını keserdik.» (Hâkka: 38-46)

«Onu şeytanlar indirmemiştir. Bu onlara da düşmez, güçleri de buna yetmez. Çünkü onlar (vahyi) işitmekten kesin olarak uzak tutulmuşlardır.» (Şuarâ: 210-212)

«Şeytanların kime ineceğini haber vereyim mi? Onlar, günahkâr, iftiracı herkese inerler. Onlar da (şeytanlara) kulak verirler. Onların çoğu da yalancıdırlar.» (Şuarâ: 221-222)

Hz. Peygamber (s.a.v.)'e cinlenmiş diyenlere Kur'ân şöyle cevap verir:

«Onlar: "Ey Kendisine Zikr (Kur'ân) indirilen, sen kesinlikle cinlenmişsin." dediler." Hiç şüphesiz, Zikr'i biz indirdik, elbette (her türlü müdahalelere karşı) onun koruyucusu da Biziz.» (Hıcr: 6-9)

«Şüphesiz onun toplanıp muhafaza altına alınması da, okunması da bize aittir.» (Kıyame: 17)

«Sonra onun açıklaması da bize aittir.» (Kıyâme: 19)

«Sana okutacağız, artık sen unutmazsın.» (A'la: 6)

Şu halde Kur'ân'ın Sahibi, âlemlerin Rabb'i, göklerin ve yerin gizliliklerini bilen, hikmet ve hüküm sahibi, güçlü, çok iyi bilen Allah'tır. İndirdiği Kur'ân'ı en iyi O korur ve ona yapılan her türlü müdahalelerden haberi olur. Kur'ân-ı Kerîm sahipsiz bir kitap değildir.

Rasûlüllah (s.a.v.)'e büyü yapılması, insanları her devirde meşgul eden ve her zaman maruz kalacakları bir tehlike karşısında ne yapmaları konusunda örnek uygulama ile açıklık getirmiştir. Kendisinin yaptığı tekrar tekrar dua ederek yaratılmışların şerrinden Yaratıcı'ya iltica etmek olmuştur. Şu halde, böyle durumlarda bol bol Kur'ân okuyup mahlukatın şerrinden insanların İlahı ve Meliki Allah'a sığınmalıyız. Rivayetlere göre Rasûlüllah (s.a.v.) Felak ve Nâs Sureleri'ni okuyarak büyüden kurtulmuştur. (Bakınız. Zâdü'l-Mesîr, İbnü'l-Cevzî, XIII. 332, Felak Suresi tefsirinde. et-Tefsîru'l-Kebîr, Fahruddin er-Razî, XXXII. 172, Felak Suresi tefsirinin mukaddimesinde.)

١٣٨٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَأْتِي الشَّيْطَانُ أَحَدَكُمْ فَيَقُولُ مَنْ خَلَقَ كَذَا مَنْ خَلَقَ كَذَا حَتَّى يَقُولَ مَنْ خَلَقَ رَبَّكَ فَإِذَا بَلَغَهُ فَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ وَلْيَنْتَهِ ❁

& 1384-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şeytan birinize gelip: "Şunu kim yarattı, bunu kim yarattı?" der, neticede: "Rabb'ini kim yarattı?" diyene kadar sorar. Bu nedenle birinize*** (böyle vesvese) ***gelirse, Allah'a sığınsın. (Eûzubillâhimineşşeytanirracîm, desin) ve böyle şeylerle uğraşmaya son versin."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin kısa bir benzeri 2211. hadis olarak gelecektir. Bu hadisin açıklamasına bakınız.)

١٣٨٥ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُشِيرُ إِلَى الْمَشْرِقِ فَقَالَ هَا إِنَّ الْفِتْنَةَ هَا هُنَا إِنَّ الْفِتْنَةَ هَا هُنَا مِنْ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ ❁

{&} 1385-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) doğu tarafını işaret ederek: ***"Fitne işte orada, fitne işte orada, şeytanın boynuzunun / topluluğunun doğduğu yerdedir."*** buyurdu" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 558 ve 1393. hadislerdir.)

١٣٨٦ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا اسْتَجْنَحَ اللَّيْلُ أَوْ قَالَ كَانَ جُنْحُ اللَّيْلِ فَكُفُّوا صِبْيَانَكُمْ فَإِنَّ الشَّيَاطِينَ تَنْتَشِرُ حِينَئِذٍ فَإِذَا ذَهَبَ سَاعَةٌ مِنَ الْعِشَاءِ فَخَلُّوهُمْ وَأَغْلِقْ بَابَكَ وَاذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ وَأَطْفِئْ مِصْبَاحَكَ وَاذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ وَأَوْكِ سِقَاءَكَ وَاذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ وَخَمِّرْ إِنَاءَكَ وَاذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ وَلَوْ تَعْرُضُ عَلَيْهِ شَيْئًا ❁

& 1386-) Câbir (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Akşam olduğunda*** veya ***gece kararken çocuklarınızı dışarı salmayınız. Şeytanlar bu vakitte ortalığa yayılırlar, dolayısıyla yatsıdan bir süre geçtiğinde onları*** (evlerinizin içerisine) ***serset bırakınız. Allah'ın adını zikrederek kapını kapat, Allah'ın adını zikrederek lambanı söndür, Allah'ın adını zikrederek su kabının ağzını bağla, Allah'ın adını zikrederek üzerlerini enlemesine*** (bir çubuk gibi) ***bir şeyle bile olsa kap-kacağını ört"*** buyurmuştur.

(Âlimler buradaki emri dini bir fariza değil özendirme anlamına yorumlamışlardır. Karanlığın şeytani kuvvetler için aydınlıktan daha elverişli olması nedeniyle gece başladığında şeytanların daha yoğun çalışabileceği belirtilmiştir.

Karanlık insanın tabiatına uygun değildir, insan yapı itibarı ile aydınlıkta daha rahat hareket eder. Bu nedenle karanlıkta etrafındaki her türlü tehlikeyi iyi fark edemez, başına türlü belalar gelebilir. Aydınlıkta bu belaların çoğundan kurtulma imkanı vardır, çünkü yapısı karanlığa değil aydınlığa müsaittir. Duyu organlarından olan göz aydınlıkta daha iyi görür. Şeytan ve cinlerin yapılarına karanlığın daha uygun olması muhtemeldir. Dolayısıyla bunlar için en uygun zaman gecedir.)

١٣٨٧ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ جَالِسًا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَرَجُلَانِ يَسْتَبَّانِ فَأَحَدُهُمَا احْمَرَّ وَجْهُهُ وَانْتَفَخَتْ أَوْدَاجُهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا ذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ لَوْ قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ ذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ فَقَالُوا لَهُ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ تَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ فَقَالَ وَهَلْ بِي جُنُونٌ ❁

& 1387-) Süleyman b. Surad (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında oturuyordum, bu sırada iki kişi birbirine ağır kötü söz söyledi, öfkesinden birisinin yüzü kızarıp damarları kabardı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): "***Ben bir kelime biliyorum ki şayet bu kimse onu söylerse duymuş olduğu öfke çekip gider. Eğer: "Eûzübillâhimineşşeytânirracîm" derse duymuş olduğu öfke kendisinden çekip gider."*** buyurdu. Oradakiler hemen kendisine: "Hz. Peygamber (s.a.v.) "Eûzübillâhimineşşeytânirracîm" demeni söyledi" dediler. O da: "Ne yani, bende delilik mi vardır?" dedi." demiştir.

(Bu kimsenin cahil bir bedevî olması veya münafık olmasından dolayı Rasûlüllah (s.a.v.)'in ikazını kabul etmediği söylenmiştir.)

١٣٨٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ التَّثَاؤُبُ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرُدَّهُ مَا اسْتَطَاعَ فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَالَ هَا ضَحِكَ الشَّيْطَانُ ❁

& 1388-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Esnemek şeytandandır. Birinizi esneme tutarsa gücü yettiğince geri çevirsin. Çünkü biriniz esnerken "Ha ââ" dediğinde şeytan güler."*** buyurmuştur.

(Hadisin değişik bir rivayeti 2053. hadise bakınız. Esnemek gevşeme ve tembellik işareti olarak algılanmış, esneme sırasında şeytanın gülmesi ise tembellik işareti olan esnemeyi başardığından dolayı sevinmesidir denilmiştir. Esnemenin şeytan ile ilişkisi hakkında değişik yaklaşımlar da vardır.

"Göz iki yanlı gören ve gösteren bir pencere gibidir. Ayarlanabilir göz merceği, kem gözlünün menzilini de ayarlar. Buna yakalanan kişi, kendi iç göz küresince odaklanmış olur. Yüklenen yabancı enerji, optik sinir (görme siniri) aracılığı ile beyindeki "Görmebilgi-işlem merkezine" iletilecekken, geri besleme sistemi tarafından yabancı prosese, uyku merkezine aktarılır. Uyku merkezi de aldığı magnetik uyarıyla esneme denen uyku hazır-

lığına girer. Tıp esnemeyi, doğal olarak tanımlamıştır. Bu kısaca oksijen yetersizliğinden oluşan bir reflekstir. Oysa esnemenin bu tanımı, bulaşıcı esnemeyi açıklayamıyor. Esneyen bir kedi yavrusu bile, yığınla insanı esnetebilir. Esneme, gerçekte "yabancı işkalci bir gücün etkisine girme" hazırlığıdır.

Hipnotizma, magnetizma, nazar, beddua ve benzeri uygulamalar, trans, uyanık uyku halleri; yabancı bir kimlik tarafından benliğimizin esir alınması, uyku merkezinin yabancı magnetik alana teslim olması demektir. Uyku merkezi, yabancı etkiye teslim olur ve bunun hazırlığı içinde esneme geri tepmeleri yapmaya başlar. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Esneme, şeytandandır."*** buyurmaktadır. Buna göre nazarla, şeytanın bir münasebeti var demektir. Zira, nazar da şeytan da insanı esnetmektedir. Ama aralarındaki münasebet nedir? Bunu şimdilik bilemiyoruz. Ancak şunu kesinlikle biliyoruz ki, Hz. Peygamber (s.a.v.), hem nazara ve hem de şeytanın vesvesesine karşı okumayı tavsiye etmiş ve kendisi de bu iki güce karşı hemen hemen aynı duaları okumuştur. (Kur'ân-ı Kerim'de Fen Bilimleri, Prof. Dr. Celal Kırca, s. 216-217 özetleyerek)

١٣٨٩ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللَّهِ وَالْحُلُمُ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِذَا حَلَمَ أَحَدُكُمْ حُلُمًا يَخَافُهُ فَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ وَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا فَإِنَّهَا لا تَضُرُّهُ ❁

{&} 1389-) Ebû Katâde (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Güzel rüya Allah'tandır. Kötü, karışık rüya da şeytandandır. Dolayısıyla biriniz kötü bir rüya görüp korkarsa sol tarafına tükürsün ve şerrinden Allah'a sığınsın, böylece kötü rüya kendisine zarar veremez."*** buyurmuştur.

(Hadisin değişik bir benzeri olan 2174. hadise bakınız.)

١٣٩٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ مَنَامِهِ فَتَوَضَّأْ فَلْيَسْتَنْثِرْ ثَلاثًا فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَبِيتُ عَلَى خَيْشُومِهِ ❁

& 1390-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Biriniz uykusundan uyandığında abdest alıp üç defa sümkürsün. Çünkü şeytan genzinde geceler."*** buyurmuştur.

(Şeytan gözle görülemeyen bir varlıktır. Bizler gözlerimizle göremediğimiz bazı şeylerin keyfiyetini de bilemiyoruz. Bu nedenle, bize bunları bildiren Peygamber'e inanmakla yetinmeliyiz. Zaten iman, görmediğimiz bir şeyi, haberi getirene itimadımızdan dolayı var olduğunu kabul etmektir. Bu nedenle şeytanın genizde gecelemesi, esnemenin, kötü rüyanın şeytandan olması, geceleyin şeytanların ortalığa dağılması gibi konular maddi bağlamda gözlenemez. Haber veren kişiye itimadı olan bunları kabul eder, itimadı olmayan reddeder. Allah, bizim bilip göremediğimiz birtakım bilinmezleri Peygamberine bildirmiştir. Biz de Peygamber'e inanmakla tüm bilinmezleri maddi bağlamda gözlemleyemesek dahi bunlara inanırız.)

١٣٩١ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّه سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ اقْتُلُوا الْحَيَّاتِ وَاقْتُلُوا ذَا الطُّفْيَتَيْنِ وَالأَبْتَرَ فَإِنَّهُمَا يَطْمِسَانِ الْبَصَرَ وَيَسْتَسْقِطَانِ الْحَبَلَ قَالَ عَبْدُاللَّه فَبَيْنَا أَنَا أُطَارِدُ حَيَّةً لأَقْتُلَهَا فَنَادَانِي أَبُو لُبَابَةَ لا تَقْتُلْهَا فَقُلْتُ إِنَّ رَسُولَ اللَّه ﷺ قَدْ أَمَرَ بِقَتْلِ الْحَيَّاتِ قَالَ إِنَّهُ نَهَى بَعْدَ ذَلِكَ عَنْ ذَوَاتِ الْبُيُوتِ وَهِيَ الْعَوَامِرُ ❁

& 1391-) İbni Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i minberde: ***"Yılanları öldürünüz, bilhassa sırtı iki beyaz çizgili ve kısa kuyruklu olanını öldürünüz. Zira bu iki kısım gözü köreltir, hamile kadına çocuğunu düşürtür."*** diye buyururken işittim. Biz bu hal üzere iken bir defasında öldürmek için bir yılan kovalıyordum. Bu sırada Ebû Lübâbe: "Onu öldürme!" diye bağırdı, ben de: "Rasûlüllah (s.a.v.) yılanların öldürülmesini emretmiştir." dedim, o da: "Fakat kendisi daha sonra evde yaşayan ev yılanlarını öldürmeyi yasakladı." dedi." demiştir.

١٣٩٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ رَأْسُ الْكُفْرِ نَحْوَ الْمَشْرِقِ وَالْفَخْرُ وَالْخُيَلاءُ فِي أَهْلِ الْخَيْلِ وَالإِبِلِ وَالْفَدَّادِينَ أَهْلِ الْوَبَرِ وَالسَّكِينَةُ فِي أَهْلِ الْغَنَمِ ❁

{&} 1392-) Ebû Hureyre (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Küfrün başı doğu tarafındadır. Kibir ve kendini beğenip övünme de haykırıp bağıranlarda, at ve deve ile uğraşan sürü sahiplerindedir. Tevazu ve vakar ise koyunlarla uğraşanlardadır."*** diye buyurduğunu rivayet etmiştir.

(Hadisin bir benzeri 1689. hadisin parçasıdır. Bu hadisin söylendiği dönemde İslâm'a karşı ayak direten topluluklar genelde Arabistanın doğusunda bulunuyorlardı. Rabia ve Mudar kabileleri de Arabistanın doğusunda bulunuyordu. Nitekim 461. ve 547. hadislerde Efendimiz (a.s.)'ın Mudar kabilesine beddua ettiğini görmekteyiz.)

١٣٩٣ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرٍو أَبِي مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ أَشَارَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِيَدِهِ نَحْوَ الْيَمَنِ فَقَالَ الإِيمَانُ يَمَانٍ هَا هُنَا أَلا إِنَّ الْقَسْوَةَ وَغِلَظَ الْقُلُوبِ فِي الْفَدَّادِينَ عِنْدَ أُصُولِ أَذْنَابِ الإِبِلِ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنَا الشَّيْطَانِ فِي رَبِيعَةَ وَمُضَرَ ❁

& 1393-) Ukbe b. Amr Ebû Mesûd (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) eliyle Yemen tarafını gösterip: ***"İman şurada Yemenli'dir. Bakın sertlik ve katı kalplilik develerin kuyrukları dibinde, haykırıp bağıranlarda, şeytanın iki boynuzunun / iki topluluğunun doğduğu yerde, Rabia ve Mudar kabilelerindedir."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 558 ve 1385. hadislerdir. İmanın Yemen'e nispet edilmesi değişik şekillerde açıklanmıştır. O dönemdeki Yemen halkının yumuşak kalpli olmaları ve İslâm'ı kolaylıkla kabul etmelerinden dolayıdır. Yahut İslâm'a kucak açan Medine halkının aslının Yemenli olması nedeniyle bu ifade ile Ensara işaret edilmiştir.)

١٣٩٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِذَا سَمِعْتُمْ صِيَاحَ الدِّيَكَةِ فَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّهَا رَأَتْ مَلَكًا وَإِذَا سَمِعْتُمْ نَهِيقَ الْحِمَارِ فَتَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ رَأَى شَيْطَانًا ❁

& 1394-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Horozların ötmesini işittiğinizde Allah'ın lütfundan isteyiniz. Çünkü onlar bu sırada melek görmüştür. Eşek anırması işittiğinizde ise şeytandan Allah'a sığınınız. Çünkü o, şeytanı görmüştür."*** buyurmuştur.

١٣٩٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ فُقِدَتْ أُمَّةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ لا يُدْرَى مَا فَعَلَتْ وَإِنِّي لا أُرَاهَا إِلاَّ الْفَأْرَ إِذَا وُضِعَ لَهَا أَلْبَانُ الإِبِلِ لَمْ تَشْرَبْ وَإِذَا وُضِعَ لَهَا أَلْبَانُ الشَّاءِ شَرِبَتْ فَحَدَّثْتُ كَعْبًا فَقَالَ أَنْتَ سَمِعْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُهُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ لِي مِرَارًا فَقُلْتُ أَفَأَقْرَأُ التَّوْرَاةَ ❁

& 1395-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İsrailoğulları'ndan, ne yaptığı bilinmeyen bir millet yok olmuştur. Ben, bu milletin fare cinsinden başkası olmadığı kanaatindeyim. Çünkü, fareye deve sütü konulduğnda içmez, koyun sütü konulduğunda içer"*** buyurmuştur. Ben bu hadisi Ka'b'a anlattım: "Sen, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i bunu söylerken duydun mu?" dedi: "Evet" dedim. Ka'b, defalarca böyle söyledi, ben de: "Yani ben Tevrat mı okuyorum?" dedim." demiştir.

(Deve sütü İsrailoğulları'na haram kılınmıştır. Bu hadiste Rasûlüllah (s.a.v.), yok olan bu milletin fare cinsine çevrildiğini zannetmekte idi. Daha sonra bunların maymun ve domuzlara çevrildiği bildirilmiştir. (Bakara: 65, Mâide: 6, A'raf: 166) Rasûlüllah (s.a.v.) bu milletin zürriyetinin artık kalmadığını bildirmiştir. (Müslim, Kader: 32) dolayısıyla günümüzdeki maymun ve domuzlar, bu milletin soyu olduğu sanılmamalıdır.)

١٣٩٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ فِي شَرَابِ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْمِسْهُ ثُمَّ لِيَنْزِعْهُ فَإِنَّ فِي إِحْدَى جَنَاحَيْهِ دَاءً وَالأُخْرَى شِفَاءً ❁

1396-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Birinizin içeceğine sinek düştüğünde sineğin her tarafını içine batırıp çıkarsın. Çünkü sineğin kanatlarının birisinde hastalık mikrobu, diğer kanadında da bunun panzehiri vardır."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1980. hadistir. Bugün bilim adamları sinekte bulunan mikropların yanında mikrop öldürücü antibakteri ve mikroplara karşı antikor görevi gören güçlü mikropların varlığını ortaya çıkarmıştır. (Sünnetin Etrafındaki Şüpheler, s. 170.)

"Tıbbî olarak sineğin vücudunun bazı bölümlerinde patojenleri (hastalık sebebi olan mikroplan) taşıdığı bilinmektedir. Bu, 15 asır önce tecrübî tıbbî bilginin olmadığı bir dönemde Efendimiz tarafından bildirilmiştir. Yine Peygamberimiz: "Ölüm ve ihtiyarlık dışında çaresinin yaratılmadığı hastalık olmadığını "da bildirmektedir.

Bu yüzden modern zamanlarda bakteriler gibi zararlı organizmalara karşı penisilin başta olmak üzere antibiyotikler keşfedilmiş ve kullanılmaktadır. Öyleyse bu esrarlı tavsiyenin tıbbî mantığı nasıldır?

Bu konuyu tetkik eden makaleyi yayınlayan Dr. Samahı, mikrobiyologların sineğin midesinin içinde parazit olarak yaşayan uzun hücrelerinin bulunduğunu keşfettiklerini bildiriyor. Bu mantarsı hücreler, kendi üreme döngülerinin bir bölümü olarak, sineğin solunum kanallarına doğru çıkıntı yaparlar. Sinek, sıvının içine tamamen batırılırsa, osmotik basınçta meydana gelen değişiklik hücrelerin çatlamasına yol açmaktadır. Bu hücrelerin muhtevası ise, sineğin vücudunda taşıdığı patojenlere karşı olan bir antidottur. Yâni zehire karşı panzehirdir Yemeğe bulaşan sinekten çıkan zararlı mikropları, sinek batırılınca çatlayarak ortaya çıkan antidol tesirsiz hâle getirmektedir.

Mikrobiyolojideki en son araştırmalar Hz Peygamberin (s.a.v.) 15 asır önce bildirdiği tavsiyenin tıbbî izahını yapmakla, âdeta Onu tasdik etmektedir." Dr. Mustafa REYHANLI, Gerçeğe Doğru Cilt: 5, Fasikül: 28, s. 22 Zafer yayınları)

١٣٩٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ غُفِرَ لامْرَأَةٍ مُومِسَةٍ مَرَّتْ بِكَلْبٍ عَلَى رَأْسِ رَكِيٍّ يَلْهَثُ قَالَ كَادَ يَقْتُلُهُ الْعَطَشُ فَنَزَعَتْ خُفَّهَا فَأَوْثَقَتْهُ بِخِمَارِهَا فَنَزَعَتْ لَهُ مِنَ الْمَاءِ فَغُفِرَ لَهَا بِذَلِكَ ❁

& 1397-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Fahişe bir kadın mağfiret olunup bağışlanmıştır. Bu kadın kuyu başında susuzluktan dilini sarkıtmış soluyan bir köpeğe rastladı. Köpek susuzluktan nerede ise ölecekti. Hemen ayakkabısını çıkarıp başörtüsüne bağladı ve köpeğe su çekti. İşte bu nedenle kadın bağışlandı."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1094. hadisde geçmişti, ayrıca bir kediyi hapsederek öldüren bir kadının cehennemdeki durumu için 429. hadise bakabilirsiz.

Her canlıyı dikkate almalı, ona iyi davranmalıyız. Allah'ın rızasının akla gelmeyen basit şeylerde de bulunabileceğini unutmamalıyız.

İslâm'ın büyük günahlardan saydığı fuhuşa düşmüş bir kadının köpeğe su vermekle bağışlanması üzerinde durulması gereken bir husustur. Bu kadının köpeği suladığı anda hâlâ fuhuşla irtibatı olup olmadığı Hadiste bildirilmemektedir. Belki kadın yaptığı günahlara son vermiş ve tevbe etmiş olabilir. Köpeğe karşı bu davranışı da bağışlanmasına sebep olmuş olabilir.

429. hadiste bir kediyi açlıktan ölene kadar hapseden kadın hakkında Yusuf el-Karadavi meseleye ***"Merhamet etmeyene merhamet edilmez"*** hadisiyle bakarak şöyle demektedir: "Açlıktan ölünceye kadar kedinin hapsedilmesi, o kadının kalbinin donukluğuna, Allah'ın zayıf yaratıklarına karşı katılığına, merhamet ışıklarının kalbine girmediğine dair en açık bir delildir. Cennete ise ancak merhametli olanlar girer. Allah, ancak, merhametlilere merhamet eder. Eğer o kadın yerdekilere merhamet etseydi, Yüce Allah da ona merhamet ederdi. Şüphesiz bu ve benzeri hadisler, insani değerler açısından İslâm için övünç kaynağı sayılmaktadır. Öyle ki her canlı mahlûka hizmet ediliyor, her yaş ciğer taşıyan canlıyı gözetmekten dolayı ecir veriliyor" Sünneti Anlamada Yöntem, çeviren, B. Erul, s. 118. Üçüncü baskı)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب أَحَادِيث الأَنْبِيَاء

60-) Peygamberler Bölümü

١٣٩٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ خَلَقَ اللَّهُ آدَمَ وَطُولُهُ سِتُّونَ ذِرَاعًا ثُمَّ قَالَ اذْهَبْ فَسَلِّمْ عَلَى أُولَئِكَ مِنَ الْمَلاَئِكَةِ فَاسْتَمِعْ مَا يُحَيُّونَكَ تَحِيَّتُكَ وَتَحِيَّةُ ذُرِّيَّتِكَ فَقَالَ السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ فَقَالُوا السَّلاَمُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ فَزَادُوهُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ فَكُلُّ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ آدَمَ فَلَمْ يَزَلِ الْخَلْقُ يَنْقُصُ حَتَّى الآنَ ❁

& 1398-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah, Âdem'i altmış arşın*** (yaklaşık 40 metre) ***boyunda yaratmış ve: "Haydi git, şuradaki meleklere selâm ver, onların sana verdikleri selâmı, senin selâmınla, zürriyetinin selâmını dinle" buyurdu. O da: "es-Selâmü Aleyküm (=Selâm üzerinize olsun)" dedi. Onlar: "es-Selâmü Aleyke ve Rahmetullahi (=Selâm ve Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun)" diyerek "Ve Rahmetullahi" ilavesini yaptılar. Cennete giren herkes Âdem suretinde olacaktır. Mahlukât*** (ilk yaratılışından) ***şu ana kadar sürekli eksilmektedir."*** buyurmuştur.

(Hadisimizde Âdem (a.s.)'ın yaratıldığında boyunun altmış arşın olduğu bildirilmektedir. Aslına bakılacak olursa bu bilgiler gayb sınırı içerisine girer. Efendimiz (a.s.) böyle diyorsa öyledir. Bu günkü insanın boyuna bakarak belki bunu yadırgayanlar olabilir. Bu konuda fazla bilgimiz olmadığından bu hususta sükût etmeyi uygun görmekteyiz. Ancak altmış arşın aklen yadırganırsa belirtelim ki bizim alışık olmadığımız buna benzer bir bilgi Kur'ân-ı Kerim'de de mevcuttur. Yüce Rabb'imiz Kur'ân-ı Kerim'de Nûh (a.s.)'ın tufandan önce kavminin arasında dokuz yüz elli sene kaldığını bildirmektedir. (Ankebût: 14-15) Nûh (a.s.)'ın, kavmi helâk olduktan sonra da yaşadığını göz önünde bulundurursak kendisinin bin yılı aşkın bir ömür sürdüğünü söyleyebiliriz. Bu günkü veya geçmiş tarihteki insanların dünyadaki ortalama yaş sürelerini incelediğimizde bin yıldan fazla bir ömrün imkaniyeti de aklen izah edilmeyebilir. Neticede belirtmek istediğimiz bunlar bizce gayb konulardır. Böyle konularda haberi getirene itimadımız varsa tasdik edip sükût ederiz.

Bu konuyu bir araştırmacının şu sözleriyle bitirmek istiyoruz: "...Hz. Âdem'in (a.s.) ne zaman yaşadığını bilemiyoruz. Ağaçların 200 metre olduğu, dinazorların yaşadığı dönemlerde bizim gibi ufak tefek insanların yaşadığını düşünme, hayat mücadelesi açısından insana ters gelir. Kocaman kertenkelelerin, dev dinazorların yanında öyle insanların olması gerekir ki hayatla mücadelede mevcudiyetini koruyup neslini sürdürebilsin..." (Doç. Dr. Arif Sarsılmaz-Metin Bedir, Hz. Âdem'in Boyu, Sızıntı dergisi, Sayı: 169, s. 34) Yazarlarımız ekolojik değişmeye dikkat çekerek bu değişme nedeniyle yok olan veya vücudunda değişmeler olan canlılara değinirler, meselenin biyoloji ve genetik bilimi açısından izahını yapmaya çalışırlar. Ayrıca bir dinazor ayağının yanında bulunan ve boyu ayağın yaklaşık dörtte birine ulaşan insan fotoğrafı getirerek mesele konusunda fikir vermeye çalışırlar. Konuyu uzatmamak için fazla alıntı yapmadık. Daha fazla bilgi edinmek isteyenler ilgili yazıya bakabilirler)

١٣٩٩ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ بَلَغَ عَبْدَاللَّهِ بْنَ سَلاَمٍ رضي الله عنه مَقْدَمُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْمَدِينَةَ فَأَتَاهُ فَقَالَ إِنِّي سَائِلُكَ عَنْ ثَلاَثٍ لاَ يَعْلَمُهُنَّ إِلاَّ نَبِيٌّ قَالَ مَا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ وَمَا أَوَّلُ طَعَامٍ يَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَمِنْ أَيِّ شَيْءٍ يَنْزِعُ الْوَلَدُ إِلَى أَبِيهِ وَمِنْ أَيِّ شَيْءٍ يَنْزِعُ إِلَى أَخْوَالِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَبَّرَنِي بِهِنَّ آنِفًا جِبْرِيلُ قَالَ فَقَالَ عَبْدُاللَّهِ ذَاكَ عَدُوُّ الْيَهُودِ مِنَ الْمَلاَئِكَةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمَّا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ فَنَارٌ تَحْشُرُ النَّاسَ مِنَ الْمَشْرِقِ إِلَى الْمَغْرِبِ وَأَمَّا أَوَّلُ طَعَامٍ يَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ فَزِيَادَةُ كَبِدِ حُوتٍ وَأَمَّا الشَّبَهُ فِي الْوَلَدِ فَإِنَّ الرَّجُلَ إِذَا غَشِيَ الْمَرْأَةَ فَسَبَقَهَا مَاؤُهُ كَانَ الشَّبَهُ لَهُ وَإِذَا سَبَقَ مَاؤُهَا كَانَ الشَّبَهُ لَهَا قَالَ أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ثُمَّ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْيَهُودَ قَوْمٌ بُهُتٌ إِنْ عَلِمُوا بِإِسْلاَمِي قَبْلَ أَنْ تَسْأَلَهُمْ بَهَتُونِي عِنْدَكَ فَجَاءَتِ الْيَهُودُ وَدَخَلَ عَبْدُاللَّهِ الْبَيْتَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَيُّ رَجُلٍ فِيكُمْ عَبْدُاللَّهِ بْنُ سَلاَمٍ قَالُوا أَعْلَمُنَا وَابْنُ أَعْلَمِنَا وَأَخْبَرُنَا وَابْنُ أَخْيَرِنَا فَقَالَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَفَرَأَيْتُمْ إِنْ أَسْلَمَ عَبْدُاللَّهِ قَالُوا أَعَاذَهُ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ فَخَرَجَ عَبْدُاللَّهِ إِلَيْهِمْ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَقَالُوا شَرُّنَا وَابْنُ شَرِّنَا وَوَقَعُوا فِيهِ ❁

1399-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in Medine'ye geldiği haberi (Bir zamanlar büyük bir Yahudi âlimi olan) Abdullah b. Selâm (r.a.)'a ulaştı. O da kalkıp yanına geldi ve: "Ben sana sadece bir peygamberin bileceği üç şey soracağım: Kıyamet âlâmetlerinin ilki nedir? Cennetliklerin yediği ilk yemek nedir? Çocuk, hangi şeyden dolayı babasına, hangi şeyden dolayı da teyzelerine (anne tarafına) çeker?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Biraz önce Cebrail bunları bana bildirmişti"*** buyurdu. (O zaman henüz Yahudi olan) Abdullah b. Selâm: "Bu, Yahudilerin düşmanı meleklerdendir." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kıyamet alâmetlerinin ilki, insanları doğudan batıya toplayan bir ateştir. Cennetliklerin yediği ilk yiyecek büyük balık ciğerinin uzantısıdır,*** (çok lezzetli ve yemesi hafif ve hoş olup ciğerden ayrı ciğere bitişik bir parçadır) ***çocuktaki benzeme hususuna gelince: Erkek kadınla birleştiğinde suyu kadının suyunu geçerse benzeme erkeğe olur. Kadının suyu geçerse benzeme kadına olur."*** buyurdu. O da: "Senin Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik ederim. Ey Allah'ın Rasûlü, Yahudiler çok yalancı ve iftiracı bir millettir. Eğer onlara benim hakkımdaki görüşlerini sormandan önce Müslüman olduğumu öğrenirlerse senin yanında bana hayret edebileceğin yalan ve iftirada bulunurlar." dedi. Arkasından bir Yahudi heyeti geldi, Abdullah da bir odaya girdi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Abdullah'ın içinizde mevkisi nasıldır?"*** buyurdu. Onlar: "En bilginimiz ve en bilginimizin oğlu, en iyimiz ve en iyimizin oğludur." dediler. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Abdullah, Müslüman olsa ne dersiniz?"*** buyurdu. Onlar da: "Allah onu bundan korusun." dediler. Arkasından Abdullah yanlarına çıktı ve: "Eşhedü enlâ ilâhe illallâh ve Eşhedü enne Muhammeden Rasûlüllah" dedi. Onlar da: "Abdullah bizim en kötümüz, en kötümüzün oğludur" diyerek onun hakkında iftira etmeye koyuldular."

(Hadiste görüldüğü gibi soruyu soran, bu bilgileri ancak bir peygamberin bileceğini bildirmektedir. Abdullah b. Selâm (r.a.) Tevrat'ı biliyordu. Muhtemel ki Tevrat'ta ileride gelecek olan Peygamber'in bu soruları bileceği belirtilmiş, belki de Peygamber olduğu denenmek istenilirse böyle benzeri sorulara cevap vermesi anlatılmıştır. Başka hadislerde de Ehl-i Kitap'tan değişik zamanlarda benzeri sorular sorulmuştur. Bunlardan birisi de ruh hakkındaki soruları 104. hadiste geçmişti.

Hadisin metninde kadın ve erkeğin suyundan, bunların yarıştığından (sebeka) söz edilmektedir. Toplumda genel olarak sadece erkeğin menisi bilinirken çocuğun yaratılışında kadının da bir takım sıvılarla etkin olduğunun hadis tarafından vurgulanmış olması dikkat çekicidir. Kadının genital (üreme) sıvılarının niteliği ve niceliği, birleşme ile yumurtlama zamanı arasındaki ilişki, erkeğin menisinin niceliği, niteliği ve zamanlaması iki tarafın sıvılarının yarışmasını etkileyen faktörlerdir. Kadının yumurtasını dölleyecek sperm hücresinin seçiminde ve dolayısıyla etkin olacak genlerin tayininde, her iki tarafın sıvısı arasındaki ilişki ve yarışın etkili olabileceği açıktır.)

١٤٠٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَوْلا بَنُو إِسْرَائِيلَ لَمْ يَخْنَزِ اللَّحْمُ وَلَوْلا حَوَّاءُ لَمْ تَخُنْ أُنْثَى زَوْجَهَا ❁

& 1400-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İsrailoğulları olmasaydı et bozulmazdı, Havva olmasaydı kadın kocasına haksızlık (ihanet) etmezdi"*** buyurdu." demiştir.

١٤٠١ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه يَرْفَعُهُ إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ لأَهْوَنِ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا لَوْ أَنَّ لَكَ مَا فِي الأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ كُنْتَ تَفْتَدِي بِهِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَقَدْ سَأَلْتُكَ مَا هُوَ أَهْوَنُ مِنْ هَذَا وَأَنْتَ فِي صُلْبِ آدَمَ أَنْ لا تُشْرِكَ بِي فَأَبَيْتَ إِلاَّ الشِّرْكَ ❁

& 1401-) Enes (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'den şöyle anlatır: ***"Allah, cehennemliklerden azapça en düşük olan kimseye: "Yeryüzü dolusu ne varsa hepsi senin olsa bu azaptan***

kurtulmak için onu verir miydin?" buyurur o da: "Evet" diye cevap verir. Allah: "Sen, Âdem'in sulbünde iken senden bunun daha kolayını, Bana ortak koşmamanı istemiştim ama karşı gelip ortak koştun" buyurur."

١٤٠٢ عَنْ عَبْدِاللَّه رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّه ﷺ لا تُقْتَلُ نَفْسٌ ظُلْمًا إِلاَّ كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ الأَوَّلِ كِفْلٌ مِنْ دَمِهَا لأَنَّهُ أَوَّلُ مَنْ سَنَّ الْقَتْلَ ❁

& 1402-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Haksız yere öldürülen her kimsenin kanından Âdem'in ilk oğlunun üzerine mutlaka günahtan bir hisse düşer. Çünkü o, öldürme işini ilk olarak ortaya koyandır."*** buyurdu." demiştir.

١٤٠٣ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَيْهَا فَزِعًا يَقُولُ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرٍّ قَدِ اقْتَرَبَ فُتِحَ الْيَوْمَ مِنْ رَدْمِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مِثْلُ هَذِهِ وَحَلَّقَ بِإِصْبَعِهِ الإِبْهَامِ وَالَّتِي تَلِيهَا قَالَتْ زَيْنَبُ بِنْتُ جَحْشٍ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّه أَنَهْلِكُ وَفِينَا الصَّالِحُونَ قَالَ نَعَمْ إِذَا كَثُرَ الْخَبَثُ ❁

& 1403-) Zeyneb bintü Cahş (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.), korku ve telaşla onun yanına girmiş, baş parmağı ile şahadet parmağını halka yapmış ve: ***"Lâ ilâhe illallâh, yaklaşan şerden vay Arabın haline!... Bugün Ye'cûc ve Me'cûc'ün seddinden şu kadar açıldı."*** buyurmuş. Zeyneb bintü Cahş (r.a.): "Ben de: "Ey Allah'ın Rasûlü, içimizde iyi kimseler varken biz de helâk olur muyuz?" dedim: ***"Evet, kötülükler çoğalırsa"*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin sonunda belirtilen azabın umumi olması hakkında 2191. hadis ve açıklamasına bakınız. 1009. hadiste de bu konu anlatılmıştır.

Kur'ân-ı Kerim'de yüce Rabb'imiz Ye'cûc ve Me'cûc hakkında şöyle buyurur:

«Dediler ki: "Ey Zü'l-Karneyn, bu yeryüzünde Ye'cûc ve Me'cûc bozgunculuk yaparlar. Bizimle onlar arasına bir set yapman için sana bir vergi verelim mi?"

O da: "Rabb'imin bana bu konuda sağladığı daha hayırlıdır. Siz bana kuvvet yönünden destek olun da, sizinle onlar arasında aşılmaz bir engel yapayım. Bana demir kütleleri getirin." dedi. Nihayet dağın iki yanı arasını aynı seviyeye getirince: "Körükleyin!" dedi. Sonunda onu kor haline getirince: "Bana erimiş bakır getirin üzerine dökeyim." dedi.

Artık onu ne aşabildiler ne de delebildiler. Zü'l-Karneyn: "Bu, Rabb'imden bir rahmettir. Bununla birlikte Rabb'imin belirlediği zaman gelince bunu yerle bir eder, Rabb'imin verdiği söz mutlaka gerçekleşir." dedi. O gün onları bırakırız, dalga dalga yürüyüp birbirlerine karışsınlar. Sonunda sûra üflenir, böylece hepsini bir araya toplarız.» (Kehf: 94-99)

«Nihayet Ye'cûc ve Me'cûc'ün (seddi) açıldığı ve her köşeden / her tepeden akın ettiği zaman, gerçek vaad yaklaşmıştır. Bir de baksan ki inkâr edenlerin gözleri yerinden oynamıştır. (Birbirlerine şöyle derler:) Vah bize, gerçekten biz buna karşı gafilmişiz / duyarsızmışız, biz zalimmişiz / haksızmışız » (Enbiyâ: 96-97)

Ye'cûc ve Me'cûc hakkında pek çok söz söylenmiş, bunların hangi ırktan olabileceği tartışılmıştır. Genelde Ye'cûc ve Me'cûc'ün Orta Asya kökenli kavimlerden, Moğollar, Tatarlar hatta Türkler olduğu kanaati hakim olmuştur. Abbâsi hilâfetini yıkan Cengiz han ve Hulagu saldırılarının Ye'cûc ve Me'cûc olduğu söylenmiştir. Gerçekten de bu saldırılar tarihte İslâm ümmetine çok büyük sıkıntılar yaşatmış; akla hayale gelmez işkence ve saldırılar uygulanmış, anne ve babalarının gözleri önünde çocuklarına tecavüzden tutun da toplu katliamlara varıncaya kadar büyük işkenceler yapılmıştır. Bu nedenle söz konusu saldırıları yaşayan ve inceleyenlerin zihninde bunların Ye'cûc ve Me'cûc olduğu kanaati hakim olmuştur. Aslında Ye'cûc ve Me'cûc kavramı diğer milletlerde ve İslâm'dan önceki dinlerde de vardır. Genelde saldırgan ve savaşçı milletlerin taarruzunda kalan milletler özellikle Avrupa ve Roma halkı **"Gog ve Magog"** diye niteledikleri bir kavimden devamlı korkar olmuşlar, hatta çocuklarını korkutmak için "öcü" tabiri yerine "Gog ve Magog" ifadesini kullanmışlardır. Batı dillerinde Ye'cûc ve Me'cûc'ün karşılığı Gog ve Magog'dur. Avrupa ve Roma imparatorluğuna saldırıları nedeniyle, Hunlar "Gog ve Magog" diye nitelendirilmiştir. Tevrat ve İncil'de de "Gog ve Magog" ifadelerine rastlanılır. (Tevrat, Tekvin: 10 / 2, Tesniye: 28 / 49-51, Hezakiel: 38/2-3, 38 / 14-16, 39 / 1-6, Yuhanna İncili, Vahiy: 20 / 7-8) Tevrat ve İncil'de, Allah'ın emirlerini tam olarak yerine getirmeyen ve Ona karşı isyan eden Yahudileri korkutmak ve onları doğru yola getirmek maksadıyla dehşet ve kuvvete sahip bir milletten ve onların reislerinden bahsedilmektedir. Ancak asıl

metinlerde bu topluluğun bilinen ismi, yaşadıkları yer ve zamanı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Tevrat ve İncil açıklayıcıları bu topluluğun, Orta Asya kökenli Türk, Moğol ve Tatarlar olduğunu söylerler. Onları böyle bir yoruma sevk eden ise söz konusu kavimlerin savaşçı bir millet olmaları ve sürekli saldırı düzenlemelerinden dolayı Avrupa ve Roma'ya korku salmalarıdır. Onlardan korkup çekinen sadece Avrupa ve Roma halkı değildir, İran ve bunun yanında Yahudiler de korkmaktaydı. Bu nedenle, her ne kadar Tevrat ve İncil'de bu kavmin Türkler olduğu belirtilmese ve hiçbir delile dayanmasa da bu iki kitabın açıklayıcıları, kitaplarında bulunmamasına rağmen Ye'cûc ve Me'cûc'ün, Türkler, Moğollar, Tatarlar olduğunu söylemişlerdir. Onların bu yorumu daha sonra İslâm kaynaklarına da yansımış Kur'ân-ı Kerim ve Hadisler açıkça Ye'cûc ve Me'cûc için herhangi bir ırkı göstermemesine rağmen çoğu İslâm kaynakları bunların; Türkler, Moğollar, Tatarlar olduğunu söylerler. Tıpkı Tevrat ve İncil açıklayıcıları gibi. Halbuki Ye'cûc ve Me'cûc, Kur'ân-ı Kerim'de iki yerde zikredilmiş (Kehf: 94, Enbiyâ: 96-97) ve hiçbir millet ve kavme işaret edilmemiştir. Bu konudaki sahih hadisleri incelediğimizde yine aynı durumla karşılaşıyoruz. Kur'ân ve hadislerde geçen Ye'cûc ve Me'cûc'ün ırkı, yerleri ve zamanları açıklanmamıştır. Sadece bu topluluğun, bozguncu, ahlâksız, kötülük odağı olduğu belirtilir. (Ye'cûc ve Me'cûc hakkında daha geniş bilgi edinmek ve diğer dinlerdeki kullanımına bakmak isteyenler, Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu'nun "Ye'cûc - Me'cûc ve Türkler" isimli makalesine bakabilirler. AÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi sayı: XX s. 97-125)

Cinsiyetleri, zaman ve mekânları bildirilmeyen Ye'cûc ve Me'cûc'ün geçmişte Zü'l-Karneyn zamanında hapsedilmeleri ve kıyamet alameti olarak âhir zamanda ortaya çıkıp dünyayı fesada vermelerinin anlatıldığı ifadelerden anlaşılıyor ki, bunlar dünyayı ifsat eden kimselerdir. Temel kaynaklarda herhangi bir ırka ait oldukları belirtilmediğinden dolayı, bunların ırk değil düşünce ve inanç etrafında birleşmiş bozguncular topluluğu olduğunu söyleyebiliriz.

Merhum Elmalılı Hamdi Yazır: "Velhasıl Ye'cûc ve Me'cûc vaktiyle bir veya iki kavmin ismi hassı olsa da doğrusu lisanı İslâm'da mütearaf olan mefhum şudur: Aslı ve nesebi belirsiz, din ve millet tanımaz bir halitai beşer ki hurucları eşratı saattendir." demektedir. (Hak Dini Kur'ân Dili V. 3288)

Muhammed Esed bu konuda şöyle demektedir: "Klasik müfessirlerden bazıları (Taberi gibi) bu ifadeyi belirli bir tarihi olay için bir ön haber olarak, yani sonraları Moğollar ve Tatarlarla özdeşleştirilen saldırgan "Ye'cûc ve Me'cûc" topluluklarının gelecekteki saldırılarına dair gaybi bir haber olarak göstermektedirler. Bu özdeşleştirme, daha çok, İbni Hanbel, Buhârî ve Müslim tarafından nakledilen oldukça güvenilir bulunan bir rivayete dayandırılmaktadır. Bu rivayete göre Allah'ın Rasûlü bir gün gelecekten işaretler taşıyan bir rüya görür ve uykusundan uyandığında bu rüyasından bahisle esef içinde: "Allah'tan başka ilâh yok! Yaklaşan felaketten ötürü vah Araplara. Ye'cûc ve Me'cûc seddinden bugün küçük bir gedik açıldı!" buyurur.

Orta çağdan beri Müslümanlar bu rüyada 13. yüzyılda cereyan eden ve Abbâsi İmparatorluğunu yıkıp böylece Arap siyasal gücünü felce uğratan Moğol istilasını önceden haber veren bir îma bulagelmişlerdir. Oysa, surenin 99-101. ayetlerinde, Ye'cûc ve Me'cûc ile bağlantılı olarak "O gün" den -yani, Hesap Gününden- bahsediliyor olması göstermektedir ki "Rabb'imin belirlediği gün" ifadesi aslında, insanın bütün faaliyetlerinin son bulacağı "Son Saatle" ilgilidir. Fakat "Son Saatin" yaklaşmasına ya da yakınlığına ilişkin Kur'ânî atıfların hiçbiri beşerî zaman kavramıyla bağdaşmadığına göre, yukarıdaki her iki açıklamayı da, "Son Saatin vukuu"nun insan için belirsiz bir süreyi kapsadığı ve inkârcı / bozguncu Ye'cûc ve Me'cûc kuvvetlerinin zuhurunun "Son Saatin" yaklaşmasına delalet eden belirtilerden biri olduğu anlamında geçerli saymak mümkündür. Ve nihayet, özellikle Enbiyâ: 96-97'ye dayanarak, Ye'cûc ve Me'cûc'ün, belli kavimler ya da varlıklar anlamında değil, fakat Son Saatin gelip çatmasından önce insan uygarlığının bütünüyle yok olmasına yol açacak bir toplumsal felaketler serisi anlamında, bütünüyle temsîlî bir unsur olduğunu söylemek son derece mantıkî olacaktır." (Kur'ân Mesajı, II. 605-606)

Bütün bunlardan anlaşılan Ye'cûc ve Me'cûc'ün belirli bir ırk ve kavim olmadığıdır. Söz konusu bu topluluk, yeryüzünde kötülük odağı olup insanlığı yıkıma götürür, kıyamet vakti ortaya çıkacaktır. Aşağıda gelen 1404. hadisin ifadesinden bunların sayısı hakkında bilgi edinmek mümkündür. Bu sayı İslâm ümmetinin bin katı veya en azından sahabenin sayısının bin katıdır. Diğer taraftan Ebû Said el-Hudrî (r.a)'dan rivayet edilen 806. hadiste bildirildiğine göre bunların meydana çıkmasından sonra kıyamet hemen kopmayacaktır. Zira hadiste bildirildiğine göre. Ye'cûc ve Me'cûc'ün çıkmasından sonra da Kâbe haccedilip Umre yapılacaktır. Bu açıklamaların sonunda dünyayı kana bulayan, tüm dünya halkını elinde idare etmeye çalışan ve bu uğurda milletlerin yok olmasını bile deneyen başta Siyonizm ve benzeri tüm kapitalist ve kominist bozguncu şeytani sistemlerin müntesiplerinin altında birer Ye'cûc ve Me'cûc gerçeğinin gözden uzak tutulmaması gerektiğini söyleyebiliriz.)

١٤٠٤ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى يَا آدَمُ فَيَقُولُ لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ وَالْخَيْرُ فِي يَدَيْكَ فَيَقُولُ أَخْرِجْ بَعْثَ النَّارِ قَالَ وَمَا بَعْثُ النَّارِ قَالَ مِنْ كُلِّ أَلْفٍ تِسْعَ مِائَةٍ وَتِسْعَةً وَتِسْعِينَ فَعِنْدَهُ يَشِيبُ الصَّغِيرُ ﴿وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ﴾ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَأَيُّنَا ذَلِكَ الْوَاحِدُ قَالَ أَبْشِرُوا فَإِنَّ مِنْكُمْ رَجُلاً وَمِنْ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ أَلْفًا ثُمَّ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنِّي أَرْجُو أَنْ

تَكُونُوا رُبُعَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَكَبَّرْنَا فَقَالَ أَرْجُو أَنْ تَكُونُوا ثُلُثَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَكَبَّرْنَا فَقَالَ أَرْجُو أَنْ تَكُونُوا نِصْفَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَكَبَّرْنَا فَقَالَ مَا أَنْتُمْ فِي النَّاسِ إِلاَّ كَالشَّعَرَةِ السَّوْدَاءِ فِي جِلْدِ ثَوْرٍ أَبْيَضَ أَوْ كَشَعَرَةٍ بَيْضَاءَ فِي جِلْدِ ثَوْرٍ أَسْوَدَ ❁

& 1404-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet eder: ***"Allah Teâlâ: "Ey Âdem!" diye buyurur, o da: "Emret Allah'ım, ben senin sayende mutluluğu elde ederim. İyilik Senin elindedir" der. Allah: "Cehennemlikleri seçip çıkar!" buyurur. O da: "Cehennemliklerin sayısı nedir?" der. Allah: "Her bin kişiden, dokuz yüz doksan dokuz!" buyurur. Bu sırada*** (korku ve endişeden) ***çocuğun başı ağarır, tüm hamileler çocuğunu düşürür. Sarhoş olmadıkları halde insanları sarhoş olmuş görürsün. Ancak Allah'ın azabı çok şiddetlidir.*** (Hac: 2 ayetinden alıntıdır) Oradaki sahabiler: "Ey Allah'ın Rasûlü, geriye kalan bir, hangimiz olabilir?" dediler: ***"Sevinin ki sizden bir kimseye, Yecûc ve Me'cûc'den bin kişi düşer"*** buyurdu. (Yani Yecûc ve Me'cûc'ün sayısı sizin bin katınızdır.) Sonra şöyle buyurdu: ***"Canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki ben sizin cennetliklerin dörtte biri olmanızı umarım"*** Biz bu müjdeden dolayı "Allahü Ekber" dedik. Bunun üzerine: ***"Sizin cennetliklerin üçte biri olmanızı umarım"*** buyurdu, biz yine "Allahü Ekber" dedik, bu sefer: ***"Sizin cennetliklerin yarısı olmanızı umarım"*** buyurdu, biz yine "Allahü Ekber" dedik. Arkasından: ***"Siz*** (sayıca oradaki) ***insanlar arasında beyaz bir öküzün derisindeki ancak siyah bir tüy kadarsınız. Yahutta siyah bir öküzün derisindeki beyaz bir tüy kadarsınız."*** buyurdu.

١٤٠٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّكُمْ مَحْشُورُونَ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلاً ثُمَّ قَرَأَ ﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعْدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾وَأَوَّلُ مَنْ يُكْسَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِبْرَاهِيمُ وَإِنَّ أُنَاسًا مِنْ أَصْحَابِي يُؤْخَذُ بِهِمْ ذَاتَ الشِّمَالِ فَأَقُولُ أَصْحَابِي أَصْحَابِي فَيَقُولُ إِنَّهُمْ لَمْ يَزَالُوا مُرْتَدِّينَ عَلَى أَعْقَابِهِمْ مُنْذُ فَارَقْتَهُمْ فَأَقُولُ كَمَا قَالَ الْعَبْدُ الصَّالِحُ ﴿وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي﴾إِلَى قَوْلِهِ ﴿الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

& 1405-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizler yalınayak, üstsüz çıplak ve sünnetsiz olarak haşrolacaksınız."*** buyurdu ve: **«O gün, göğü yazı tomarlarını dürer gibi düreriz. Tıpkı ilk yaratmaya başladığımız gibi onu iade ederiz. Üzerimize söz, biz bunu mutlaka yapacağız.»** (Enbiyâ: 104 ayetini) okudu ve devamla: ***"Kıyamet günü ilk giydirilecek olan İbrahim'dir. Ashabımdan bir kısım insanlara kitapları sol tarafından verilir, ben: "Ashabım, Ashabım!" derim, bunun üzerine: "Sen onlardan ayrıldığından bu tarafa onlar geri dönüp inkâr ettiler" buyrulur, ben de salih kulunun*** (Îsâ (a.s.)'ın) ***söylediği:*** **«Ben onların içinde olduğum sürece onları görür, gözetlerim. Ancak sen, beni katına aldığında onları gözetleyen sadece sendin. Sen her şeyi görensin. Eğer onlara azab edersen onlar senin kullarındır. Eğer onları bağışlarsan şüphesiz sen güçlüsün, hikmet sahibisin.»** (Mâide: 117-118) ***ayetini okurum."*** buyurmuştur.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'den sonra onun yolundan ayrılanların durumu hakkında 1095. ve 2132. hadislere bakınız.)

١٤٠٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يَلْقَى إِبْرَاهِيمُ أَبَاهُ آزَرَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَعَلَى وَجْهِ آزَرَ قَتَرَةٌ وَغَبَرَةٌ فَيَقُولُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ لا تَعْصِنِي فَيَقُولُ أَبُوهُ فَالْيَوْمَ لا أَعْصِيكَ فَيَقُولُ إِبْرَاهِيمُ يَا رَبِّ إِنَّكَ

وَعَدْتَنِي أَنْ لا تُخْزِيَنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ فَأَيُّ خِزْيٍ أَخْزَى مِنْ أَبِي الأَبْعَدِ فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى إِنِّي حَرَّمْتُ الْجَنَّةَ عَلَى الْكَافِرِينَ ثُمَّ يُقَالُ يَا إِبْرَاهِيمُ مَا تَحْتَ رِجْلَيْكَ فَيَنْظُرُ فَإِذَا هُوَ بِذِيخٍ مُلْتَطِخٍ فَيُؤْخَذُ بِقَوَائِمِهِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ ❁

1406-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İbrahim, kıyamet günü babası Âzer ile karşılaşır. Âzer'in yüzü tozlu ve islidir. İbrahim: "Ben, sana "Bana karşı gelme!" demedim mi?" der. Babası: "Bugün artık sana karşı gelmiyorum" der. Bunun üzerine İbrahim: "Ey Rabb'im, Sen insanların tekrar dirileceği günde bana: "Beni, mahcup etmeyeceğine söz vermiştin, ama rahmetinden çok, çok uzakta kalan babamdan dolayı ne kadar mahcup oluyorum." der. Allah Teâlâ: "Ben, kafirlere cennetimi haram kıldım!" buyurur. Sonra İbrahim'e: "Ayaklarının altındaki nedir?" denilir. Baksa ki bir de ne görsün, kan ve pisliğe bulanmış bir sırtlan var. Sonunda*** (babası) ***ayaklarından tutulup cehenneme fırlatılır."*** buyurmuştur.

١٤٠٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَكْرَمُ النَّاسِ قَالَ أَتْقَاهُمْ فَقَالُوا لَيْسَ عَنْ هَذَا نَسْأَلُكَ قَالَ فَيُوسُفُ نَبِيُّ اللَّهِ ابْنُ نَبِيِّ اللَّهِ ابْنِ نَبِيِّ اللَّهِ ابْنِ خَلِيلِ اللَّهِ قَالُوا لَيْسَ عَنْ هَذَا نَسْأَلُكَ قَالَ فَعَنْ مَعَادِنِ الْعَرَبِ تَسْأَلُونِ خِيَارُهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُهُمْ فِي الإِسْلامِ إِذَا فَقُهُوا ❁

& 1407-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'e: "Ey Allah'ın Rasûlü, insanların en değerlisi kimdir?" denildi: ***"En takvalı olan kimsedir."*** buyurdu. Ashab: "Bunu sormuyoruz." dediler. O da: ***"Halilullah'ın (=Allah'ın dostunun) oğlu Peygamberin oğlu, Peygamber oğlu Yusuf Peygamber'dir."*** buyurdu. Ashab: "Bunu da sormuyoruz." dediler. O da: ***"Arapların nesebinden soruyorsunuz. Onların cahiliye dönemindeki iyi kimseleri -dini iyice öğrendiklerinde- İslâm'da da iyi kimselerdir."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin son kısmı 1454. hadiste gelecektir.)

١٤٠٨ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَتَانِي اللَّيْلَةَ آتِيَانِ فَأَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ طَوِيلٍ لا أَكَادُ أَرَى رَأْسَهُ طُولاً وَإِنَّهُ إِبْرَاهِيمُ ❁

1408-) Semura b. Cündüb (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu gece bana*** (daha önce de) ***gelen iki kişi geldi. Uzun boylu bir kimseye vardık. Boyunun uzunluğundan hemen hemen başını göremiyordum. O uzun boylu kimse İbrahim*** (a.s.) ***idi."*** buyurdu" demiştir.

١٤٠٩ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمَّا إِبْرَاهِيمُ فَانْظُرُوا إِلَى صَاحِبِكُمْ وَأَمَّا مُوسَى فَجَعْدٌ آدَمُ عَلَى جَمَلٍ أَحْمَرَ مَخْطُومٍ بِخُلْبَةٍ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ انْحَدَرَ فِي الْوَادِي ❁

1409-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İbrahim'e gelince:*** (Onu görmek istiyorsanız) ***arkadaşınıza bakınız*** (Yani kendisini kasdediyor) ***Mûsâ ise vücudu toplu ve esmer tenlidir. Lifle yularlanmış kızıl bir deve üzerinde onun vadiden inip geldiğini görür gibiyim"*** buyurdu" demiştir.

١٤١٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اخْتَتَنَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلام وَهُوَ ابْنُ ثَمَانِينَ سَنَةً بِالْقَدُّومِ ❁

& 1410-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İbrahim*** (a.s.) ***seksen yaşında iken Kaddûm Köyü'nde sünnet olmuştur."*** buyurdu" demiştir.

١٤١١ وعنه في رواية: بِالْقَدُومِ مُخَفَّفَةً ❁

1411-) Bir başka rivayette "Kadûm" şeklinde olup marangozların kullandığı keserle sünnet oldu demektir.

١٤١٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَمْ يَكْذِبْ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلام إِلاَّ ثَلاثَ كَذَبَاتٍ ثِنْتَيْنِ مِنْهُنَّ فِي ذَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَوْلُهُ ﴿إِنِّي سَقِيمٌ﴾وَقَوْلُهُ ﴿بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا ﴾وَقَالَ بَيْنَا هُوَ ذَاتَ يَوْمٍ وَسَارَةُ إِذْ أَتَى عَلَى جَبَّارٍ مِنَ الْجَبَابِرَةِ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ هَا هُنَا رَجُلاً مَعَهُ امْرَأَةٌ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ فَسَأَلَهُ عَنْهَا فَقَالَ مَنْ هَذِهِ قَالَ أُخْتِي فَأَتَى سَارَةَ قَالَ يَا سَارَةُ لَيْسَ عَلَى وَجْهِ الأَرْضِ مُؤْمِنٌ غَيْرِي وَغَيْرَكِ وَإِنَّ هَذَا سَأَلَنِي فَأَخْبَرْتُهُ أَنَّكِ أُخْتِي فَلا تُكَذِّبِينِي فَأَرْسَلَ إِلَيْهَا فَلَمَّا دَخَلَتْ عَلَيْهِ ذَهَبَ يَتَنَاوَلُهَا بِيَدِهِ فَأُخِذَ فَقَالَ ادْعِي اللَّهَ لِي وَلا أَضُرُّكِ فَدَعَتِ اللَّهَ فَأُطْلِقَ ثُمَّ تَنَاوَلَهَا الثَّانِيَةَ فَأُخِذَ مِثْلَهَا أَوْ أَشَدَّ فَقَالَ ادْعِي اللَّهَ لِي وَلا أَضُرُّكِ فَدَعَتْ فَأُطْلِقَ فَدَعَا بَعْضَ حَجَبَتِهِ فَقَالَ إِنَّكُمْ لَمْ تَأْتُونِي بِإِنْسَانٍ إِنَّمَا أَتَيْتُمُونِي بِشَيْطَانٍ فَأَخْدَمَهَا هَاجَرَ فَأَتَتْهُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ مَهْيَا قَالَتْ رَدَّ اللَّهُ كَيْدَ الْكَافِرِ أَوِ الْفَاجِرِ فِي نَحْرِهِ وَأَخْدَمَ هَاجَرَ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ تِلْكَ أُمُّكُمْ يَا بَنِي مَاءِ السَّمَاءِ ❁

& 1412-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle dedi: ***"İbrahim, sadece üç yalan söyledi. Bunlardan ikisi Allah uğrundadır:*** (Putlara kulluk edenlere) **«Ben hastayım...»** (Saffat: 89) ***ile*** **«Putları kırma işini belki şu büyükleri yapmıştır...»** ***sözüdür.*** (Enbiya: 63) ***Bir diğeri de bir gün Sâre ile birlikte zorbalardan bir zorba kralın diyarına gelmişti, krala: "Şurada yanında insanların en güzeli bir kadınla bir kimse vardır." denildi. O da kendisine haber gönderdi.*** (İbrahim gelince) ***kadını sordu ve: "Bu kadın kimdir?" dedi. İbrahim: "Kız kardeşimdir" dedi, sonra Sâre'nin yanına gidip: "Ey Sâre, şu yerde senden ve benden başka mü'min yoktur, bu adam bana, seni sordu, ben de senin kızkardeşim olduğunu bildirdim, sakın beni yalancı çıkarma" dedi. Arkasından*** (zorba kral) ***Sâre'ye haber gönderip çağırttı. Sâre huzuruna girdiğinde eliyle dokunmaya davrandı ama birden tutuluverdi. Bunun üzerine: "Allah'a dua et,*** (çözülürsem) ***sana zararım dokunmaz." dedi. O da dua etti, akabinde kral çözülüp tutulması salınıverdi. Sonra ikinci defa yeltendi, bu sefer yine aynı şekilde veya daha fazla tutuldu. Bunun üzerine: "Allah'a dua et,*** (çözülürsem) ***sana zararım dokunmaz" dedi. O da dua etti, akabinde kral çözülüp tutulması salınıverdi. Hemen has adamlarından bir kısmını çağırıp: "Siz bana bir insan getirmemişsiniz. Ancak bir şeytan getirmişsiniz" dedi ve Hacer'i hizmetine verip Sâre'yi gönderdi. İbrahim namaz kılarken Sâre çıkıp geldi. İbrahim eliyle "Durum nedir?" diye işaret etti. O da:***

"Allah, kafirin tuzağını boşa çıkardı, Haceri de hizmetçi verdi" dedi" Ebû Hureyre (r.a.): "İşte, anneniz Hacer'in hikayesi budur ey göksuyunun evlatları " demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1043. hadis olarak geçmişti. Hadisin sonundaki ifade Araplar için söylenilen bir deyimdir.

Rivayet ilmine göre tamamı güvenilir ravilerce rivayet edilen hadisimizde, İbrahim (a.s.)'ın üç defa yalan söylediği bildirilmektedir. Yalan söyledi, diye çeviri yaptığımız "كذب" fiili ve türevleri, hakikat dışı anlamlar ifade eder: Yalan söylemek, hile yapmak, yanıltmak anlamlarını taşır. Arapça'da mecazi olarak değişik anlamlarda kullanılır. Karşısındakine bir şeyi ters anlatmak, şaka yapmak da bu kökten kullanılır. Mesela, nisan bir şakası için, nisan yalanı anlamına "كذبة ابريل" denilir. Devenin sütünün devam edeceği zannedilirken sütün kesilmesi için de, devenin sütü yalan söyledi anlamına " كَذَبَ لَبَنُ الناقة" denilir. Gözün iyi görmemesi ve yanılmasına da, göz yalanı anlamına "**كذب العين**" denilir. Boş emel için, yalancı emel anlamında "كَاذِب **أَمَل** " denilir.

İbrahim (a.s.)'ın kullandığı ifadeler, muhataba üstü kapalı söz söyleyerek zihinde başka bir anlam intibahı uyandıran, bir kaç anlama gelebilen muğlak kapalı ifadelerdir. Bu tür ifadeler, muhatap sözü başka anlamda anlarken konuşan ise başka şeyi kastettiğinden dinin yasakladığı yalanlardan sayılmaz. Buradaki sözler, muhatabın anlayışına göre yalandır. Tıpkı İbrahim (a.s.)'ın: "Bunu şu büyükleri yapmıştır. Eğer konuşabiliyorlarsa onlardan sorun." (Enbiya: 63) sözünde olduğu gibi. Burada demek istediği: "Eğer bunlar konuşuyorlarsa büyükleri yapmıştır, konuşmuyorlarsa bir başkası yapmıştır." Ancak muhatap bu ifadeden: "Bunu şu büyükleri yapmıştır, ben yapmadım anlayacaktır." Bu ifade yalan değil üstü kapalı söz söylemektir. Arapça'da buna tevriye veya ta'riz denilmiştir. Bunu yapan aslında yalan söylememekte, söz taktikleriyle muhatabın zihnini başka yöne çekmektedir.

Bu tür ifadeler kullanmak, dinin kötü gördüğü yasaklanmış olan yalanlardan değildir, bazı şartlar altında mazur görülmüştür. Tıpkı savaşta düşmanı yanıltmak için kullanılan taktikler gibi. Bu konuda 1183. hadis ve açıklamasına bakınız. Bu şekilde ifade kullanmak konuşanı bazı tehlikelerden koruyabilir. Özellikle zalimler karşısında canı ve malı kurtarmak için bu tür ifadelere başvurularak takiyye yapılmış olur. Böyle kimselere işin aslını tam olarak anlatmak konuşanın canına ve malına tehlike oluşturabilir. Bu durumda üstü kapalı ifadelerle durumu geçiştirmek ve taktikler uygulamak tabi bir şeydir. Bunları yapmak bazen gerekli de olabilir. Sözgelimi düşman eline düşmüş bir kimse, düşman tarafından sorgulanırken, ben doğru sözlü olmalıyım, yalan söylememeliyim, diye ordunun gizli sırlarını açıklaması uygun olmaz. Belki duruma göre böyle hallerde söz taktikleri yaparak manevra yapmak farz bile olur. Zira vereceği doğru bilgiler sonunda sadece kendisine zarar vermeyip ordudaki tüm İslâm askerlerine zarar verebilir hatta tümünün yok olmasına neden olabilir. Yine masum bir kimseyi öldürmeye gelen zalim bir kimsenin söz konusu şahsın yerini sorduğunda ona yerini bilmediğini söylemek de buna benzer.

Bu arada peygamberlerin yalan söyleyip söylemediği hususu zihne takılabilir. Bu konu her ne kadar eminlik (güvenilirlilik) sıfatı ile alakalı olsa da bir bakıma peygamberlerin masumiyetiyle de (korunmuş olmalarıyla da) alakalıdır. Bütün peygamberlerin kendilerine gelen vahyi/ilahi bilgiyi almaları ve tebliğ etmeleri konusunda emin ve masum oldukları tartışma konusu bile edilemez. Ancak onların dünyalık iş ve konularda bazen doğruya isabet edemedikleri yanıldıkları hataya (zelleye) düştükleri de olmuştur. Aslında onların böyle konuda yanılmaları kendilerinin peygamberliklerine bir halel getirmez. Onlar peygamberlik vasıflarını ilgilendiren konularda korunmuşlardır. Diğer konularda onlar da bir insandır. Nitekim Efendimiz (a.s.): ***"Bana vahiy indirilmeyen konularda ben ancak kendi görüşümle hüküm veririm."*** (Ebû Dâvûd, Akziye: 7) buyurarak bu konuya işaret buyurmuştur.

Bir peygamberin bazen taktik olarak doğruyu söylemediğinin en açık örneği Kur'ân-ı Kerim'deki İbrahim (a.s.)'ın: **«Ben hastayım...»** (Saffat: 89) **«Putları kırma işini belki şu büyükleri yapmıştır...»** (Enbiya: 63) şeklindeki iki sözüdür.

Yine bunların dışında bazen şaka olarak üstü kapalı söz söylemeleri de buna bir örnektir. Bir defasında ihtiyar bir kadın Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelerek: "Ey Allah'ın Rasûlü, beni cennete koyması için Allah'a dua etsen" dedi. O da: ***"Ey falancanın annesi, ihtiyar kadınlar cennete giremez..."*** buyurdu. Bunun üzerine kadın ağlıyarak oradan ayrılır. Arkasından: ***"Ona bildirin ki, o, cennete ihtiyar olarak giremez. Şüphesiz ki Yüce Allah*** **«Gerçekten Biz; onları, yeni bir yaratılışla yarattık. Ve onları el değmemişler (bekarlar,) eşlerine düşkün hep bir yaşıtlar kıldık.»** (Vakıa: 35-37) ***buyurmaktadır"*** buyurur. (Tirmizî, Şemâil, bab: 36 Hadis, Hasan Basrî tarafından rivayet edildiği için mürseldir. Hadisin şerhinde bu kadının, Efendimiz (a.s.)'ın halası Safiye b. Abdülmuttalib olduğu söylenir.)

Yine bir başka şakasında "deve" için "deve yavrusu" ifadesini kullanmış, muhatabı şaşırmış bunun üzerine, her devenin aslında bir zamanlar deve yavrusu olduğunu belirtmiştir. (Tirmizî, Birr 57, Ebû Dâvûd, Edeb: 92)

Bu örneklerde Hz. Peygamber'in, muhatabın olayı başka şekilde algılayacağı bir biçimde anlattığını görmekteyiz. Ancak bu tür davranışlar, dinin yasakladığı her hangi bir yalanlardan değildir. Bir defasında ashap: "Ey Allah'ın Rasûlü! Sen bize şaka yapıyorsun?" dediklerinde: ***"Şurası muhakkak ki*** (şaka da olsa) ***ben hakikattan başkasını söylemem!"*** buyurmuştur. (Tirmizî, Birr 57) Kendisinin bu ifadesinden, muhatabın zihninde başka anlam uyansa da gerçeği söylediği anlaşılmaktadır.

Bu açıklamalar ışığı altında İbrahim (a.s.)'ın söylediği yalanların taktik gereği üstü kapalı sözler olduğunu, dinin yasakladığı yalanlardan olamadığını söyleyebiliriz)

١٤١٣ عَنْ أُمِّ شَرِيكٍ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَمَرَ بِقَتْلِ الْوَزَغِ وَقَالَ كَانَ يَنْفُخُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَام ❁

& 1413-) Ümmü Şüreyk (r.a.)'dan: Rasûlüllah (s.a.v.) zehirli alaca kelerin öldürülmesini emretmiş ve: ***"Zehirli alaca keler İbrahim*** (a.s.)***'ın ateşini körüklüyordu"*** buyurmuştur.

(Hadisimizde el-Vezağ denilen ve Türkçe'ye zehirli alaca keler, zehirli iri keler diye çevirisi yapılan bu hayvanın ne olduğu hakkında ayrıntılı bilgi yoktur. Arapların bugün 'Sâmmü Abras' dedikleri kertenkele olduğu görüşü meşhurdur. ed-Demîrî'nin Hayâtü'l-Hayvân isimli eserinde bu hayvan hakkında anlatılan efsanevi bilgiler geçmiş dönem kitaplarımızda yaygın olarak mevcuttur. Bu kitaplarda söz konusu hayvanın pis ve zehirli olduğu insana alaca hastalığı bulaştırdığı anlatılmaktadır. Bugün sürüngenler familyası üzerinde en ince ayrıntıları ele alan müstakil bilimler oluşmuş, pek çok bilimsel veriler elde edilmiştir. Keler cinsinin faydalı, zararlı, eti yenen ve yenmeyen cinsleri vardır. Müslüman bilim adamlarımızın bu konuyu inceleyip Hadisi Şerifte neyin murat edildiğini tespit etmelerini beklemekteyiz.

Sözkonusu kertenkelenin, Hz. İbrahim (a.s.)'ın atıldığı ateşi körüklediği hadisimizde bildirilmektedir. Ravilerinin güvenilir (sikâ) olduğu belirtilen diğer rivayette ise (İbni Mâce, Sayd: 12) arzdaki tüm hayvanlar ateşi söndürmeye çalışırken bu kelerin ateşi körüklediği, bu nedenle Efendimizin onun öldürülmesini emir buyurduğu bildirilir. Bu hayvanın Arabistan gibi sıcak bölgelerde çok bulunduğu ve evlere girerek yiyeceklere zarar verdiği kitaplarda kayıtlıdır.)

١٤١٤ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ أَوَّلَ مَا اتَّخَذَ النِّسَاءُ الْمِنْطَقَ مِنْ قِبَلِ أُمِّ إِسْمَاعِيلَ اتَّخَذَتْ مِنْطَقًا لِتُعَفِّيَ أَثَرَهَا عَلَى سَارَةَ ثُمَّ جَاءَ بِهَا إِبْرَاهِيمُ وَبِابْنِهَا إِسْمَاعِيلَ وَهِيَ تُرْضِعُهُ حَتَّى وَضَعَهُمَا عِنْدَ الْبَيْتِ عِنْدَ دَوْحَةٍ فَوْقَ زَمْزَمَ فِي أَعْلَى الْمَسْجِدِ وَلَيْسَ بِمَكَّةَ يَوْمَئِذٍ أَحَدٌ وَلَيْسَ بِهَا مَاءٌ فَوَضَعَهُمَا هُنَالِكَ وَوَضَعَ عِنْدَهُمَا جِرَابًا فِيهِ تَمْرٌ وَسِقَاءً فِيهِ مَاءٌ ثُمَّ قَفَّى إِبْرَاهِيمُ مُنْطَلِقًا فَتَبِعَتْهُ أُمُّ إِسْمَاعِيلَ فَقَالَتْ يَا إِبْرَاهِيمُ أَيْنَ تَذْهَبُ وَتَتْرُكُنَا بِهَذَا الْوَادِي الَّذِي لَيْسَ فِيهِ إِنْسٌ وَلَا شَيْءٌ فَقَالَتْ لَهُ ذَلِكَ مِرَارًا وَجَعَلَ لَا يَلْتَفِتُ إِلَيْهَا فَقَالَتْ لَهُ آللَّهُ الَّذِي أَمَرَكَ بِهَذَا قَالَ نَعَمْ قَالَتْ إِذَنْ لَا يُضَيِّعُنَا ثُمَّ رَجَعَتْ فَانْطَلَقَ إِبْرَاهِيمُ حَتَّى إِذَا كَانَ عِنْدَ الثَّنِيَّةِ حَيْثُ لَا يَرَوْنَهُ اسْتَقْبَلَ بِوَجْهِهِ الْبَيْتَ ثُمَّ دَعَا بِهَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ وَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ رَبِّ ﴿إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ﴾ حَتَّى بَلَغَ ﴿يَشْكُرُونَ﴾ وَجَعَلَتْ أُمُّ إِسْمَاعِيلَ تُرْضِعُ إِسْمَاعِيلَ وَتَشْرَبُ مِنْ ذَلِكَ الْمَاءِ حَتَّى إِذَا نَفِدَ مَا فِي السِّقَاءِ عَطِشَتْ وَعَطِشَ ابْنُهَا وَجَعَلَتْ تَنْظُرُ إِلَيْهِ يَتَلَوَّى أَوْ قَالَ يَتَلَبَّطُ فَانْطَلَقَتْ كَرَاهِيَةَ أَنْ تَنْظُرَ إِلَيْهِ فَوَجَدَتِ الصَّفَا أَقْرَبَ جَبَلٍ فِي الْأَرْضِ يَلِيهَا فَقَامَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ اسْتَقْبَلَتِ الْوَادِيَ تَنْظُرُ هَلْ تَرَى أَحَدًا فَلَمْ تَرَ أَحَدًا فَهَبَطَتْ مِنَ الصَّفَا حَتَّى إِذَا بَلَغَتِ الْوَادِيَ رَفَعَتْ طَرَفَ دِرْعِهَا ثُمَّ سَعَتْ سَعْيَ الْإِنْسَانِ الْمَجْهُودِ حَتَّى جَاوَزَتِ الْوَادِيَ ثُمَّ أَتَتِ الْمَرْوَةَ فَقَامَتْ عَلَيْهَا وَنَظَرَتْ هَلْ تَرَى أَحَدًا فَلَمْ تَرَ أَحَدًا فَفَعَلَتْ ذَلِكَ سَبْعَ مَرَّاتٍ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فَذَلِكَ سَعْيُ النَّاسِ بَيْنَهُمَا فَلَمَّا أَشْرَفَتْ عَلَى الْمَرْوَةِ سَمِعَتْ صَوْتًا فَقَالَتْ صَهٍ تُرِيدُ نَفْسَهَا ثُمَّ تَسَمَّعَتْ فَسَمِعَتْ أَيْضًا فَقَالَتْ قَدْ أَسْمَعْتَ إِنْ كَانَ عِنْدَكَ غِوَاثٌ فَإِذَا هِيَ بِالْمَلَكِ عِنْدَ مَوْضِعِ زَمْزَمَ فَبَحَثَ بِعَقِبِهِ أَوْ قَالَ بِجَنَاحِهِ حَتَّى ظَهَرَ الْمَاءُ فَجَعَلَتْ تُحَوِّضُهُ وَتَقُولُ بِيَدِهَا هَكَذَا وَجَعَلَتْ تَغْرِفُ مِنَ الْمَاءِ فِي سِقَائِهَا وَهُوَ يَفُورُ بَعْدَ مَا تَغْرِفُ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَرْحَمُ اللَّهُ أُمَّ إِسْمَاعِيلَ لَوْ تَرَكَتْ زَمْزَمَ أَوْ قَالَ لَوْ لَمْ تَغْرِفْ مِنَ الْمَاءِ لَكَانَتْ زَمْزَمُ عَيْنًا مَعِينًا قَالَ فَشَرِبَتْ وَأَرْضَعَتْ وَلَدَهَا فَقَالَ لَهَا الْمَلَكُ لَا تَخَافُوا الضَّيْعَةَ فَإِنَّ هَا هُنَا بَيْتَ اللَّهِ يَبْنِي هَذَا الْغُلَامُ وَأَبُوهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَهْلَهُ وَكَانَ الْبَيْتُ مُرْتَفِعًا مِنَ الْأَرْضِ كَالرَّابِيَةِ تَأْتِيهِ السُّيُولُ فَتَأْخُذُ عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ فَكَانَتْ كَذَلِكَ حَتَّى مَرَّتْ بِهِمْ رُفْقَةٌ مِنْ جُرْهُمَ أَوْ أَهْلُ بَيْتٍ مِنْ جُرْهُمَ مُقْبِلِينَ مِنْ طَرِيقِ كَدَاءٍ فَنَزَلُوا فِي أَسْفَلِ مَكَّةَ فَرَأَوْا طَائِرًا عَائِفًا فَقَالُوا إِنَّ هَذَا الطَّائِرَ لَيَدُورُ عَلَى مَاءٍ لَعَهْدُنَا بِهَذَا الْوَادِي وَمَا فِيهِ مَاءٌ فَأَرْسَلُوا جَرِيًّا أَوْ جَرِيَّيْنِ فَإِذَا هُمْ بِالْمَاءِ فَرَجَعُوا

فَأَخْبَرُوهُمْ بِالْمَاءِ فَأَقْبَلُوا قَالَ وَأُمُّ إِسْمَاعِيلَ عِنْدَ الْمَاءِ فَقَالُوا أَتَأْذَنِينَ لَنَا أَنْ نَنْزِلَ عِنْدَكِ فَقَالَتْ نَعَمْ وَلَكِنْ لا حَقَّ لَكُمْ فِي الْمَاءِ قَالُوا نَعَمْ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فَأَلْفَى ذَلِكَ أُمَّ إِسْمَاعِيلَ وَهِيَ تُحِبُّ الإِنْسَ فَنَزَلُوا وَأَرْسَلُوا إِلَى أَهْلِيهِمْ فَنَزَلُوا مَعَهُمْ حَتَّى إِذَا كَانَ بِهَا أَهْلُ أَبْيَاتٍ مِنْهُمْ وَشَبَّ الْغُلامُ وَتَعَلَّمَ الْعَرَبِيَّةَ مِنْهُمْ وَأَنْفَسَهُمْ وَأَعْجَبَهُمْ حِينَ شَبَّ فَلَمَّا أَدْرَكَ زَوَّجُوهُ امْرَأَةً مِنْهُمْ وَمَاتَتْ أُمُّ إِسْمَاعِيلَ فَجَاءَ إِبْرَاهِيمُ بَعْدَمَا تَزَوَّجَ إِسْمَاعِيلُ يُطَالِعُ تَرِكَتَهُ فَلَمْ يَجِدْ إِسْمَاعِيلَ فَسَأَلَ امْرَأَتَهُ عَنْهُ فَقَالَتْ خَرَجَ يَبْتَغِي لَنَا ثُمَّ سَأَلَهَا عَنْ عَيْشِهِمْ وَهَيْئَتِهِمْ فَقَالَتْ نَحْنُ بِشَرٍّ نَحْنُ فِي ضِيقٍ وَشِدَّةٍ فَشَكَتْ إِلَيْهِ قَالَ فَإِذَا جَاءَ زَوْجُكِ فَاقْرَئِي عَلَيْهِ السَّلامَ وَقُولِي لَهُ يُغَيِّرْ عَتَبَةَ بَابِهِ فَلَمَّا جَاءَ إِسْمَاعِيلُ كَأَنَّهُ آنَسَ شَيْئًا فَقَالَ هَلْ جَاءَكُمْ مِنْ أَحَدٍ قَالَتْ نَعَمْ جَاءَنَا شَيْخٌ كَذَا وَكَذَا فَسَأَلَنَا عَنْكَ فَأَخْبَرْتُهُ وَسَأَلَنِي كَيْفَ عَيْشُنَا فَأَخْبَرْتُهُ أَنَّا فِي جَهْدٍ وَشِدَّةٍ قَالَ فَهَلْ أَوْصَاكِ بِشَيْءٍ قَالَتْ نَعَمْ أَمَرَنِي أَنْ أَقْرَأَ عَلَيْكَ السَّلامَ وَيَقُولُ غَيِّرْ عَتَبَةَ بَابِكَ قَالَ ذَاكِ أَبِي وَقَدْ أَمَرَنِي أَنْ أُفَارِقَكِ الْحَقِي بِأَهْلِكِ فَطَلَّقَهَا وَتَزَوَّجَ مِنْهُمْ أُخْرَى فَلَبِثَ عَنْهُمْ إِبْرَاهِيمُ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ أَتَاهُمْ بَعْدُ فَلَمْ يَجِدْهُ فَدَخَلَ عَلَى امْرَأَتِهِ فَسَأَلَهَا عَنْهُ فَقَالَتْ خَرَجَ يَبْتَغِي لَنَا قَالَ كَيْفَ أَنْتُمْ وَسَأَلَهَا عَنْ عَيْشِهِمْ وَهَيْئَتِهِمْ فَقَالَتْ نَحْنُ بِخَيْرٍ وَسَعَةٍ وَأَثْنَتْ عَلَى اللَّهِ فَقَالَ مَا طَعَامُكُمْ قَالَتِ اللَّحْمُ قَالَ فَمَا شَرَابُكُمْ قَالَتِ الْمَاءُ قَالَ اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُمْ فِي اللَّحْمِ وَالْمَاءِ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ يَوْمَئِذٍ حَبٌّ وَلَوْ كَانَ لَهُمْ دَعَا لَهُمْ فِيهِ قَالَ فَهُمَا لا يَخْلُو عَلَيْهِمَا أَحَدٌ بِغَيْرِ مَكَّةَ إِلاَّ لَمْ يُوَافِقَاهُ قَالَ فَإِذَا جَاءَ زَوْجُكِ فَاقْرَئِي عَلَيْهِ السَّلامَ وَمُرِيهِ يُثْبِتُ عَتَبَةَ بَابِهِ فَلَمَّا جَاءَ إِسْمَاعِيلُ قَالَ هَلْ أَتَاكُمْ مِنْ أَحَدٍ قَالَتْ نَعَمْ أَتَانَا شَيْخٌ حَسَنُ الْهَيْئَةِ وَأَثْنَتْ عَلَيْهِ فَسَأَلَنِي عَنْكَ فَأَخْبَرْتُهُ فَسَأَلَنِي كَيْفَ عَيْشُنَا فَأَخْبَرْتُهُ أَنَّا بِخَيْرٍ قَالَ فَأَوْصَاكِ بِشَيْءٍ قَالَتْ نَعَمْ هُوَ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلامَ وَيَأْمُرُكَ أَنْ تُثْبِتَ عَتَبَةَ بَابِكَ قَالَ ذَاكِ أَبِي وَأَنْتِ الْعَتَبَةُ أَمَرَنِي أَنْ أُمْسِكَكِ ثُمَّ لَبِثَ عَنْهُمْ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ جَاءَ بَعْدَ ذَلِكَ وَإِسْمَاعِيلُ يَبْرِي نَبْلاً لَهُ تَحْتَ دَوْحَةٍ قَرِيبًا مِنْ زَمْزَمَ فَلَمَّا رَآهُ قَامَ إِلَيْهِ فَصَنَعَا كَمَا يَصْنَعُ الْوَالِدُ بِالْوَلَدِ وَالْوَلَدُ بِالْوَالِدِ ثُمَّ قَالَ يَا إِسْمَاعِيلُ إِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي بِأَمْرٍ قَالَ فَاصْنَعْ مَا أَمَرَكَ رَبُّكَ قَالَ وَتُعِينُنِي قَالَ وَأُعِينُكَ قَالَ فَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي أَنْ أَبْنِيَ هَا هُنَا بَيْتًا وَأَشَارَ إِلَى أَكَمَةٍ مُرْتَفِعَةٍ عَلَى مَا حَوْلَهَا قَالَ فَعِنْدَ ذَلِكَ رَفَعَا الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ فَجَعَلَ إِسْمَاعِيلُ يَأْتِي بِالْحِجَارَةِ وَإِبْرَاهِيمُ يَبْنِي حَتَّى إِذَا ارْتَفَعَ الْبِنَاءُ جَاءَ بِهَذَا الْحَجَرِ فَوَضَعَهُ لَهُ فَقَامَ عَلَيْهِ وَهُوَ يَبْنِي وَإِسْمَاعِيلُ يُنَاوِلُهُ الْحِجَارَةَ وَهُمَا يَقُولانِ ﴿رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾

1414-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Kadınlardan kuşaklı uzun etek elbise giyme İsmail'in annesi tarafından ortaya kondu. Kendisi Sâre'den izini gizlemek için kuşaklı uzun etek elbise giydi. Sonra İbrahim, Hacer ve henüz süt emmekte olan oğlunu Mekke'ye getirip Beytullah'ın yanına, mescidin yukarısındaki zemzemin üzerinde bulunan büyük bir ağacın dibine bıraktı. O günlerde Mekke'de hiç-bir kimse olmadığı gibi su da yoktu. İkisini oraya indirdi. Yanlarına da içinde hurma bulunan bir azık çantası ile su bulunan bir kırba koydu. Sonra İbrahim çekip gitti. Peşinden İsmail'in annesi geldi ve: "Ey İbrahim! Bizi, ne insan ne de başka bir şeyin bulunduğu şu vadide bırakıp nereye gidiyorsun?" dedi. Bunu tekrar tekrar söylediyse de İbrahim ona dönüp bakmıyordu. Sonunda: "Bunu, sana em-reden Allah mıdır?" dedi. O da: "Evet" dedi. Hacer: "Öyleyse bizi zayi etmez." dedi ve çocuğuna dön-dü. İbrahim kendilerini göremeyeceği bir tepeye kadar gitti ve Kâbe'ye dönerek ellerini kaldırdı ve şöyle dua etti: **«Ey Rabb'im! Ben zürriyetimden bir kısmını namazı ayakta tutmaları için**

senin mukaddes evinin yanındaki ekinsiz bir vadide yerleştirdim. Sen de insanların gönüllerini onlara çevir. Onları meyvelerle rızıklandır. Onların şükretmeleri umulur.» (İbrahim: 37) İsmail'in annesi yanlarında bulunan suyu içiyor, İsmail'i emziriyordu, sonunda kırbadaki su bitti, kendisi de oğlu da susadı. Kıvranıp yerden yere çırpınan çocuğunun bu durumunu seyretmeye başladı. Çocuğunu o halde seyretmeye dayanamayıp (su aramaya) gitti. Kendisine en yakın dağ olan "Safa"yı buldu ve üzerine çıktı. Acaba birilerini görebilir miyim, diye vadiye baktı ama hiç kimseyi göremedi."Safa" dan indi. Vadiye varınca eteklerini kaldırdı ve tehlikeden dolayı koşan bir insanın acele yürüdüğü gibi süratle yürüyüp vadiyi geçti ve "Merve"ye varıp üzerine çıktı. Birilerini görebilir miyim diye baktı ama hiç kimseyi göremedi. (Hacer validemiz) bu hareketi yedi defa yapmıştır. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İşte insanların Safa ve Merve arasındaki say yapmaları (koşar adımla yürümeleri) bundan dolayıdır."*** buyurmuştur. Merve Tepesi'ne çıktığında bir ses duydu, kendi kendine: "Sus!" dedi. Kulak verdi, yine aynı sesi duydu ve: "Sesini duyurdun. Yanında bize yardım edecek bir şeyin varsa bize yardım et" dedi. Bir de baksa ki, zemzemin bulunduğu yerde bir melek topuğu ile - yahut kanadı ile- toprağı kazdı, sonunda su çıktı. Hacer hemen eliyle suyun önünü havuz yapmaya bir yandan da kırbasına su doldurmaya başladı. Su avuçlandıkça yerden tekrar kaynıyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah, İsmail'in annesine merhamet etsin. Zemzemi öylece bıraksaydı*** - yahut ***suyu avuçlamasaydı - mutlaka zemzem, kaynayan bir pınar olurdu."*** buyurmuştur. Hacer suyu içti, oğlunu emzirdi. Melek kendisine: "Zayi olmaktan korkmayın. Bakın şurada, bu çocukla babasının yapacakları Allah'ın evi vardır. Şüphesiz Allah kendi ehlini zayi etmez." dedi. O zamanlar Allah'ın evi tepe gibi yüksek bir yerde bulunuyordu, seller gelip sağından ve solundan ondan bir şeyler alıyordu. Hayat bu şekilde akıp giderken Kedâ tarafından gelen Cürhüm kabilesinden bir topluluk veya bir hane kendilerine rastladı, Mekke'nin altında konaklamışlardı. Birden su başında dönüp duran bir kuş gördüler: "Bu kuş su başında dolaşır. Ama biz bu vadide su bulunmadığını biliyorduk." dediler ve çevik hareket eden bir iki kişi saldılar. Baksalar ki orada su var, hemen dönerek haber verdiler. Onlar da buraya geldiler. İsmail'in annesi suyun yanında bulunuyordu. Ona: "Senin yanında konaklamamıza müsaade eder misin?" dediler: "Olur, ama su üzerinde mülkiyet hakkınız olmayacak" dedi. Onlar: "Tamam" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İsmail'in annesi yalnızlığını giderecek birilerini ararken kendisine bu şekilde arkadaş geldi"*** buyurmuştur. Cürhümlüler orada konakladılar ve ailelerine haber saldılar. Onlar da gelip yanlarına indi. Sonunda bu kimseler tarafından burası yerleşim birimi olmaya başladı. Bu sırada çocuk ergenlik çağına geldi ve kendilerinden Arapça öğrendi. Çocuk delikanlı olduğunda onların beğeni ve takdirini kazandı. Evlilik yaşına geldiğinde de onu kızlarıyla evlendirdiler. Derken İsmail'in annesi de vefat etti. İbrahim, oğlunun evlenmesinden sonra bıraktığı şeyleri yoklamak için bir gün çıkageldi. Ama İsmail'i bulamadı. Hanımına kendisini sordu. O da: "Bize azık temin etmeye gitti" dedi. İbrahim geçim durumlarını sordu: "Biz iyi değiliz, sıkıntı ve darlık içerisindeyiz." diye şikayette bulundu. İbrahim, kocan geldiğinde benden selâm söyle ve kendisine "kapısının eşiğini değiştirmesini söyle" dedi. Nihayet İsmail geldiğinde sanki bir şeyler hissetti ve: "Size birisi geldi mi?" dedi. O da: "Evet, şöyle şöyle bir ihtiyar geldi ve bize seni sordu. Ben de senin durumunu bildirdim. Geçim durumumuzu sordu, ben de kendisine bizim sıkıntı ve zorluk içerisinde olduğumuzu bildirdim" dedi. İsmail: "Sana bir tavsiyede bulundu mu?" dedi. O da: "Evet, bana sana selâm söylememi emretti "kapının eşiğini değiştir diyor" dedi." İsmail: "Bu gelen benim babamdır. Bana seninle ayrılmamı emretmiş. Haydi ailenin yanına git." dedi ve hanımını boşayarak Cürhümlülerden bir başkasıyla evlendi. İbrahim Allah'ın dilediği kadar onlardan uzak kaldı. Sonunda tekrar kendilerine geldi ama yine onu bulamadı. Hanımının yanına girdi ve İsmail'i sordu. O da: "Bize azık temin etmeye gitti." dedi: "Nasılsınız?" dedi ve geçim durumlarını sordu. O da: "Biz bolluk içerisinde, iyiyiz." dedi, Allah'a şükretti. İbrahim: "Yiyeceğiniz nedir?" dedi."Et" dedi."İçeceğiniz nedir?" dedi."Su" dedi. İbrahim: "Allah'ım et ve suda bunları bereketli kıl" diye dua etti. Hz. Peygamber

(s.a.v.): ***"O zamanlar Mekke civarında hububat yoktu. Eğer hububatları olsaydı buna da dua ederdi."*** buyurmuştur. Etle su Mekke'nin dışında (bu sıcaklığa göre) burası kadar hiç kimseye uygun düşmez. İbrahim gelinine devamla: "Kocan geldiğinde ona selâmı söyle ve kapısının eşiğine sahip olmasını emrettiğimi bildir" dedi. İsmail geldiğinde: "Size birisi geldi mi?" dedi. O da: "Evet, güzel görünümlü bir ihtiyar geldi" dedi ve övgüde bulundu, sonra devamla: "Bana seni sordu, ben de senin durumunu bildirdim. Geçim durumumuzu sordu, iyi olduğumuzu bildirdim" dedi. İsmail: "Sana bir tavsiyede bulundu mu?" dedi."Evet, sana selâm söylüyor ve kapının eşiğine sahip olmanı emrediyor" dedi. İsmail: "Bu gelen benim babamdır. Sen de eşiksin, bana seni bırakmamamı emretti" dedi. Sonra İbrahim Allah'ın dilediği kadar onlardan uzakta kaldı ve tekrar geldi. Bu sırada İsmail zemzemin yakınlarındaki büyük ağacın altında okunu bileyip yontuyordu. Babasını görünce hemen kalkıp koştu ve bir babanın oğluna, bir oğulun babasına karşı kavuştuklarında yaptığı şeyleri yaparak birbirlerine sarıldılar. Sonra: "Ey İsmail, Allah bana bir iş emretti." dedi. İsmail: "Rabb'imin sana emrettiğini yap" dedi. İbrahim: "Bana yardım edeceksin." İsmail: "Tabi ki sana yardım ederim" İbrahim: "Allah şuraya bir ev yapmamı emretti" dedi ve etrafta bulunan yüksek bir tepeyi gösterdi. İşte burada Kâbe'nin temelini atıp binayı yükselttiler. İsmail taş getiriyor, İbrahim de binayı kuruyordu. Sonunda bina yükselince kendisine şu taşı getirip koydu. İbrahim üzerine çıktı, kendisi binayı örüyor, İsmail de taş veriyordu. Bu sırada da: **«Rabb'imiz bizden bu ameli kabul buyur. Şüphesiz sen iyi işiten ve iyi bilensin.»** (Bakara: 127) diyorlardı.

١٤١٥ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ مَسْجِدٍ وُضِعَ فِي الأَرْضِ أَوَّلَ قَالَ الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ قَالَ قُلْتُ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ الْمَسْجِدُ الأَقْصَى قُلْتُ كَمْ كَانَ بَيْنَهُمَا قَالَ أَرْبَعُونَ سَنَةً ثُمَّ أَيْنَمَا أَدْرَكَتْكَ الصَّلاَةُ بَعْدُ فَصَلِّهْ فَإِنَّ الْفَضْلَ فِيهِ ❁

& 1415-) Ebû Zer (r.a.): "Ey Allah'ın Rasûlü, yeryüzünde ilk defa hangi mescid kuruldu?" dedim: ***"Mescidi Haram"*** buyurdu: "Sonra hangisi?" dedim: ***"Mescidi Aksa"*** buyurdu: "Aralarında kaç yıl var?" dedim: ***"Kırk yıl, bu ikisinden sonra artık sana namaz nerede ulaşırsa orada kılıver. Zira fazilet buradadır."*** buyurdu." demiştir.

١٤١٦ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُمْ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قُولُوا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ❁

{&} 1416-) Ebû Humeyd es-Sâidî (r.a.) anlatır: "Ey Allah'ın Rasûlü, sana nasıl salâtü selâm getirelim?" dedik: ***"Allahümme sallî alâ Muhammedin ve Ezvâcihî ve Zürriyetihî. Kemâ salleyte alâ Âli İbrahime ve Bârik alâ Muhammedin ve Ezvâcihî ve Zürriyetihi. Kemâ Bârekte alâ Âli İbrahime inneke hamîdün mecîdün."*** (=Allah'ım, Muhammed'e, hanımlarına ve soyuna İbrahim'in hanesine salât ettiğin gibi salât et. Muhammed'i, hanımlarını ve soyunu İbrahim'in hanesini bereketlendirdiğin gibi bereketlendir. Şüphesiz Sen çok övülensin, çok şereflisin) ***deyiniz"*** buyurdu.

(Hadisin diğer bir benzeri 1763. hadiste gelecektir.)

١٤١٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُعَوِّذُ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ وَيَقُولُ إِنَّ أَبَاكُمَا كَانَ يُعَوِّذُ بِهَا إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لامَّةٍ ❁

1417-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.), Hasan'la Hüseyin'e koruma duası okur ve: ***"Babanız*** (İbraihim) ***İsmail ve İshak'a: "Eûzü bikelimâtillâhi't-Tâmmeti min külli şeytânin ve hâmmetin ve min külli aynin lâmmetin*** (=Tüm, zarar veren gözden, zararlı ve zehirli haşerelerden ve şeytandan Allah'ın eksiksiz kelâmına sığınırım) ***diyerek koruma duası yapardı"*** buyururdu" demiştir.

(Okuma ile tedavi (rukye) için 1974. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٤١٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ نَحْنُ أَحَقُّ بِالشَّكِّ مِنْ إِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ ﴿رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلَى وَلَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي﴾ وَيَرْحَمُ اللَّهُ لُوطًا لَقَدْ كَانَ يَأْوِي إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ وَلَوْ لَبِثْتُ فِي السِّجْنِ طُولَ مَا لَبِثَ يُوسُفُ لَأَجَبْتُ الدَّاعِيَ ❁

& 1418-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bir zamanlar İbrahim: "Ey Rabb'im, ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster" dediğinde Allah: "Yoksa inanmadın mı?" buyurdu, o da: "Asla, ancak kalbimin iyice yatışması için"*** (Bakara: 260) ***dediğinde*** (eğer bunu İbrahim'den bir şüphe olarak algılarsanız bizler bu konularda) ***İbrahim'den daha fazla şüpheciyiz. Allah Lût'a da merhamet etsin, kendisi*** (kavminin eziyetlerine karşı: «Ah keşke benim size karşı bir kuvvetim olsaydı yahut sağlam bir kaleye sığınabilseydim...» (Hûd: 80) derken zaten) ***sağlam bir kaleye*** (Allah'a) ***sığınmıştı. Eğer ben de Yusuf-'un kaldığı kadar uzun süre hapiste kalsaydım hapisten çıkarılacağım haberini getiren haberciye hemen icabet ederdim. "*** demiştir.

(Yani suçsuzluğum kabul edilip, hapisten çıkarılmam bir bağış değil de gasbedilen hakkın geri verilmesine hükmedilmesini beklemeden çıkmam demeyip hemen çıkıverirdim. Ama o, bu kadar uzun süren haksız mahkumiyet karşısında hemen hapisten çıkmamış, suçunun tahkikatını istemişti. (Bakınız, Yusuf: 50) bu denli sabırlıydı.)

١٤١٩ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ رضي الله عنه قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى نَفَرٍ مِنْ أَسْلَمَ يَنْتَضِلُونَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ارْمُوا بَنِي إِسْمَاعِيلَ فَإِنَّ أَبَاكُمْ كَانَ رَامِيًا ارْمُوا وَأَنَا مَعَ بَنِي فُلَانٍ قَالَ فَأَمْسَكَ أَحَدُ الْفَرِيقَيْنِ بِأَيْدِيهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا لَكُمْ لا تَرْمُونَ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ نَرْمِي وَأَنْتَ مَعَهُمْ قَالَ ارْمُوا وَأَنَا مَعَكُمْ كُلِّكُمْ ❁

1419-) Seleme b. el-Ekva' (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Eslem kabilesinden ok atma yarışı yapan birtakım topluluğa uğramıştı. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ey İsmail'in evlatları, haydi atın. Sizin babanız da ok atardı. Ben falan oğullarının tarafındanım."*** buyurdu. İki takımdan birisi ok atmaktan vazgeçti. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Size ne oldu da ok atmıyorsunuz?"*** buyurdu, onlar da: "Ey Allah'ın Rasûlü, sen onların tarafında iken ok atamayız." dediler, Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Haydi atın, ben hepinizin tarafındanım."*** buyurdu."

١٤٢٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا نَزَلَ الْحِجْرَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ أَمَرَهُمْ أَنْ لا يَشْرَبُوا مِنْ بِئْرِهَا وَلا يَسْتَقُوا مِنْهَا فَقَالُوا قَدْ عَجَنَّا مِنْهَا وَاسْتَقَيْنَا فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَطْرَحُوا ذَلِكَ الْعَجِينَ وَيُهَرِيقُوا ذَلِكَ الْمَاءَ ❁

1420-) İbni Ömer (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Tebük Gazvesi'nde (Arap Yarımadası'nın kuzeybatısındaki Medine ile Şam arasında bulunan, Salih Peygamber (a.s.)'ın kavmi Semûd'un yerleşim birimi) "el-Hıcr'a" indiğinde kuyusundan su içmeme-

lerini, suyunu almamalarını emretti. Ashab: "Buranın suyundan hamur yoğurduk, kaplarımıza da su aldık." dediler. Rasûlüllah (s.a.v.), hamuru atmalarını, suyu da dökmelerini emretti."

(İmam Nevevî bu hadiste zalim ve Allah'ın azabına uğrayan kimselerin memleketinde dikkatli olunması ve fazla oyalanılmamasına teşvik olduğunu belirtir. Hadisin diğer rivayetlerinde Efendimiz'in böyle yerlere, musibetin bizlere de uğramaması için girilmemesini, girilecekse ibret almak ve kötü sonuç üzerine ağlamak için girilmesini emir buyurmuş, kendisi de buradan süratli bir şekilde geçmiş hatta geçerken ridasına bürünmüştü. Suyu ile hazırlanan hamurları develere yem olarak verilmesini, sadece Salih (a.s.)'ın devesinin su içtiği kuyunun suyunu kullanmalarını söylemiştir.

"Binlerce hektarlık alanda, Semûdluların bazı harabeleri bulunmaktadır. Bunlar arasında kayalara oyularak yapılan koskoca binaların kalıntıları da vardır. Bu sessiz ve hazin şehri bugün görenler buranın nüfusunun 400-500 binden az olmayacağı kanısına varır. Hz. Peygamber (s.a.v.), Tebûk Savaşı'nda buradan geçerken Müslümanlara, buranın ibret verici manzarasını göstermiş ve tarihi eserlerden ne gibi dersler alınması gerektiğini söylemişti. Hz. Peygamber (s.a.v.), bir yerde bir kuyuya işaret ederek Hz. Salih'in devesinin buradan su içtiğini hatırlatmış ve Müslümanların yalnızca bu kuyudan su içmelerini, başka kuyulara gitmemelerini emretmişti. Tebûk Savaşı sırasında buradan geçerken bazıları bu harabeler arasında geziyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.) bunları toplayarak bir konuşma yaptı. Bu konuşmada, Semûd Kavmi'nin korkunç sonu hakkında Müslümanlara bilgi verdi. Bölgeye Allah'ın azabının indiğini hatırlattı ve buranın gezilecek bir yer olmayıp, ibret yeri olduğunu söyledi ve Müslümanların buradan çabuk geçmelerini öğütledi.

Sekizinci asırda İbni Batûta, Hacca giderken buraya uğramıştı. Onun yazdıklarına göre bu harabelerde hâlâ bazı çürümüş ceset ve insan iskeletleri bulunmaktadır. Semûd halkı konusunda Kur'ân-ı Kerim'de pek çok ayrıntılı açıklamalar vardır. Bak. A'râf: 73-79, Hûd: 61-68, Hıcr: 80-84, Neml: 45-53, Zâriyât: 43-45, Kamer: 23-31, Hâkka: 4-5, Fecr: 9, Şems: 11" Mevdûdî, Hz. Peygamber'in Hayatı, I, 420)

Bu gibi yerlerde fazla oyalanılmamasının ve helâkın bazı maddi etkilerinin bugün araştırılması kanaatimce faydalıdır. Böyle yerlerde Allah'ın maddi azabı gerçekleştiğine göre kimbilir bugün henüz tespit edemediğimiz zehirli madde ve havanın bulunması nedeniyle buralarda fazla kalınmaması, suyunun içilmemesi istenmiş olabilir. Tüm bunlar günümüz Müslümanlarının araştırmalarına muhtaçtır. Efendimiz'in buradan geçerken acele etmesi hatta ridasına bürünmesinin sebebi acaba azabtan geriye kalan zehirli bazı materyellerden korunmak için miydi? Bu da araştırılması gereken bir husustur.

Efendimiz'in Hıcr Vadisi'ndeki tutumu, buralardaki zararlı birtakım materyellerden ise bunu tespit eder bu şekilde izah ederiz. Ancak buranın suyunu yasaklarken, aynı yerdeki Salih (a.s.)'ın devesinin suyunun kullanılmasına müsade etmesi bize buradan uzaklaşmanın bölgedeki bazı zararlı materyallerden olmadığına ışık tutabilir.

Diğer taraftan şu da gözardı edilmemelidir ki İslâm'a göre toprak parçasının insanın inancında bir tesiri yoktur. Bir toprak parçasına Müslüman, kâfir veya fâsık olarak bakılamaz, bu topraklarda yaşayan insanlara göre buraların değerlendirilmesi gerekir. Yeryüzünün toprak parçası olarak birbirinden iyi veya kötü ayrımı yoktur. Allah'ın şiarlarının bulunduğu Mekke toprağı fetihten önce içerisinde müşriklerin barınması nedeniyle müşrik diyarı iken fetihten sonra İslâm diyarı olmuştur. Halbuki toprak maddi açıdan aynı topraktı.)

١٤٢١ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ الْكَرِيمُ ابْنُ الْكَرِيمِ ابْنِ الْكَرِيمِ ابْنِ الْكَرِيمِ يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِمُ السَّلام ❁

1421-) İbni Ömer (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Kerimoğlu / soyluoğlu, Kerimoğlu, Kerimoğlu Kerim; İbrahim*** (a.s.) ***oğlu, İshak*** (a.s.) ***oğlu Yakub*** (a.s.) ***oğlu Yusuf*** (a.s.)'***dır."*** buyurduğu rivayet edilmiştir.

١٤٢٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّمَا سُمِّيَ الْخَضِرَ أَنَّهُ جَلَسَ عَلَى فَرْوَةٍ بَيْضَاءَ فَإِذَا هِيَ تَهْتَزُّ مِنْ خَلْفِهِ خَضْرَاءَ ❁

1422-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Hızır, bembeyaz çorak toprağa oturur, kalktığında hemen dalgalanan yeşillikler çıkardı, işte bundan dolayı kendisi Hızır (Yeşil) diye isimlendirilmiştir."*** buyurduğu rivayet edilmiştir.

(Hızır (a.s.) hakkında 102. hadis ve açıklamasına bakınız.)

١٤٢٣ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نَجْنِي الْكَبَاثَ وَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ عَلَيْكُمْ بِالأَسْوَدِ مِنْهُ فَإِنَّهُ أَطْيَبُهُ قَالُوا أَكُنْتَ تَرْعَى الْغَنَمَ قَالَ وَهَلْ مِنْ نَبِيٍّ إِلاَّ وَقَدْ رَعَاهَا ❁

& 1423-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanında misvak ağacının (incire benzeyen) meyvesini topluyorduk. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Siyah olanını alınız, çünkü bu daha güzeldir."*** buyurdu, kendisine: "Davar otlatır mıydınız?" dediler: ***"Davar otlatmayan bir Peygamber var mıdır ki?"*** buyurdu." demiştir.

(1055. hadiste de Hz. Peygamber (s.a.v.)'in çobanlık yaptığı bildirilmişti.)

١٤٢٤ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَمُلَ مِنَ الرِّجَالِ كَثِيرٌ وَلَمْ يَكْمُلْ مِنَ النِّسَاءِ إِلاَّ آسِيَةُ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ وَمَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ وَإِنَّ فَضْلَ عَائِشَةَ عَلَى النِّسَاءِ كَفَضْلِ الثَّرِيدِ عَلَى سَائِرِ الطَّعَامِ ❁

& 1424-) Ebû Mûsâ (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Erkeklerden kemal derecesine ulaşanlar çoktur. Ancak, Firavun'un hanımı Âsiya ve*** (Hz. Îsâ (a.s.)'ın annesi) ***İmran kızı Meryem dışında kadınlardan kemale eren yoktur. Âişe'nin kadınlara üstünlüğü, tirit yemeğinin diğer yemeklere olan üstünlüğü gibidir."*** buyurdu." demiştir.

١٤٢٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا يَنْبَغِي لِعَبْدٍ أَنْ يَقُولَ إِنِّي خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ مَتَّى وَنَسَبَهُ إِلَى أَبِيهِ ❁

& 1425-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir kimsenin "Benim Yunus b. Mettâ*** (Peygamber)***'den daha iyi olduğumu" söylemesi doğru olmaz."*** buyurdu ve Yunus Peygamberi babasının adıyla söyledi.

(Hadisin bir benzeri 1733. hadistir. Peygamberlerin, peygamber olmaları açısından birbirleri arasında fark yoktur. **«Peygamberleri arasında birbirini ayırt etmeyiz...»** buyrulmuştur. (Bakara: 285) Bu durum tıpkı bir orduda er ile komutanın, temsil ettiği devletin askeri olması arasında fark olmadığı gibidir. Diğer taraftan er ile komutanın gösterdiği çaba, ulaştığı netice ve yüklendiği sorumluluk bakımından birbirlerinden farklı olması gerekir, bu nedenle peygamberler, her ne kadar Allah'ın peygamberi olma yönünden aynı düzeyde olsalar bile verdikleri mücadele, ulaştıkları netice bakımından mevkileri de farklı olacaktır. **«İşte bu peygamberler ki biz, onları birbirlerinden üstün kıldık...»** buyrulmuştur. (Bakara: 253) Bu hadisten anladığımız, Efendimiz (a.s.)'ın bu sözü ile tevazu gösterdiği ve tüm peygamberlerin, Allah'ın peygamberi olması yönünden birbirlerindlük farkının olmadığıdır.)

١٤٢٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ خُفِّفَ عَلَى دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلام الْقُرْآنُ فَكَانَ يَأْمُرُ بِدَوَابِّهِ فَتُسْرَجُ فَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ قَبْلَ أَنْ تُسْرَجَ دَوَابُّهُ وَلا يَأْكُلُ إِلاَّ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ ❁

1426-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Dâvûd*** (a.s.)'a (Zebûr'u) ***okumak kolaylaştırıldı, öyle ki bineğinin hazırlanıp eğerlenmesini emrederdi, bineğine eğer vurulmazdan önce okunanı*** (Zebûr'u) ***okuyuverirdi. Kendisi sadece elinin emeğini yerdi."*** buyurmuştur.

(Hadiste Dâvûd (a.s.)'a okuduğu kıraatı, atının hazırlanması ile eğerlenmesi arasındaki süreden de önce gerçekleştirmesinin kolay kılındığı bildirilmiştir. Bu sözden kısa zamana ondan daha uzun sürede yapılacak işleri sığdırma anlamına gelen, tayyi zamana işaret çıkarılmıştır. Bedruddin el-Aynî, bu hadisin Allah'ın dilediği kullarına mekanı yaklaştırıp katlayıverdiği gibi zamanı da yaklaştırıp katlayabileceğine delil olduğunu, bunun kavranmasına Rabbânî feyz dışından başka bir yolun olmadığını söyler ve: "Hadis-i Şerif'te: ***"Şüphesiz bereket kısa zaman birimine düşer de sonunda bu zaman içerisinde büyük amel meydana gelir."*** buyrulmuştur. İmam Nevevî de: "Bu türden bize ulaşanların en çoğu gece dört hatim, gündüzde de dört hatim okuyan kimse-

den gelmiştir. Kadir Gecesi'nde Vitir Namazı'nı kılarken her bir rekatta bir hatim olmak üzere üç hatim okuyan hafız bir kimseyi gördüm." demiştir." demektedir. (Umdetu'l-Kârî, Aynî, XIII 58) Ancak şu da var ki 1821. hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.) Kur'ân'ın tamamını bir haftada okumayı öngörmüştür. Hatta: ***"Üç günden daha az bir sürede okuyan, ondan bir şey anlamaz."*** buyurmuştur. (Tirmizî, Kur'ân: 11, Ebû Dâvûd, Ramazan: 8, İbni Mâce, İkâme: 178) Bu nedenle normal bir kimsenin Kur'ân'ı yedi günden aşağı bir sürede okuması Efendimiz (a.s.)'ın belirttiği gibi anlama ve kavrama yönü eksik kalır. Ancak bir kimse normal üstü ise mesela Hz. Dâvûd (a.s.) gibi mucize türünden bir şey ortaya koyarsa bu, normal hayattaki bizleri bağlamaz.)

١٤٢٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَثَلِي وَمَثَلُ النَّاسِ كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَوْقَدَ نَارًا فَجَعَلَ الْفَرَاشُ وَهَذِهِ الدَّوَابُّ تَقَعُ فِي النَّارِ وَقَالَ كَانَتِ امْرَأَتَانِ مَعَهُمَا ابْنَاهُمَا جَاءَ الذِّئْبُ فَذَهَبَ بِابْنِ إِحْدَاهُمَا فَقَالَتْ صَاحِبَتُهَا إِنَّمَا ذَهَبَ بِابْنِكِ وَقَالَتِ الأُخْرَى إِنَّمَا ذَهَبَ بِابْنِكِ فَتَحَاكَمَتَا إِلَى دَاوُدَ فَقَضَى بِهِ لِلْكُبْرَى فَخَرَجَتَا عَلَى سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ فَأَخْبَرَتَاهُ فَقَالَ ائْتُونِي بِالسِّكِّينِ أَشُقُّهُ بَيْنَهُمَا فَقَالَتِ الصُّغْرَى لا تَفْعَلْ يَرْحَمُكَ اللَّهُ هُوَ ابْنُهَا فَقَضَى بِهِ لِلصُّغْرَى ❁

& 1427-) Ebû Hureyre (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işitmiştir: ***"Benimle,*** (günaha koşan) ***insanların misali, ateş yakıp da ateşe düşen kelebek ve benzeri şu hayvanları*** (ateşe gelmemeleri için kovalayan) ***adamın misali gibidir.*** (Yine buyurdu ki) ***yanlarında her birinin oğlu olan iki kadın vardı, kurt gelip birisinin oğlunu alıp götürdü. Kadının arkadaşı: "Senin oğlunu götürdü" dedi. Diğeri de: "Hayır, senin oğlunu götürdü" dedi. Bunun üzerine Dâvûd'un yargısına başvurdular. O da çocuğun büyük kadına ait olduğuna karar verdi. Arkasından çıkıp Dâvûd'un oğlu Süleyman'a vardılar ve durumu bildirdiler, o da: "Bana bir bıçak getirin, çocuğu ikiye bölerek aralarında paylaştırayım" dedi. Küçük kadın hemen: "Allah sana merhamet etsin, aman yapma çocuk onun oğludur" dedi. Bunun üzerine o da çocuğun küçük kadının olduğuna karar verdi."***

(Süleyman (a.s.)'ın çocuğun küçük kadına ait olduğuna karar vermesi, bu kadının "çocuğu ikiye bölerek aralarında paylaştırayım" sözü üzere evladının parçalanmaktansa elinden gitmesinin daha hafif olduğu kanaatiyle ferağat etmesi çocuğun gerçek annesinin bu kadın olduğunu ortaya çıkarmıştır.)

١٤٢٨ عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ خَيْرُ نِسَائِهَا مَرْيَمُ ابْنَةُ عِمْرَانَ وَخَيْرُ نِسَائِهَا خَدِيجَةُ ❁

& 1428-) Hz. Ali (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"İmran kızı Meryem*** (zamanının) ***kadınlarının en iyisidir, Hatice de*** (zamanının) ***kadınlarının en iyisidir."*** diye buyururken işittim" demiştir.

١٤٢٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ نِسَاءُ قُرَيْشٍ خَيْرُ نِسَاءٍ رَكِبْنَ الإِبِلَ أَحْنَاهُ عَلَى طِفْلٍ وَأَرْعَاهُ عَلَى زَوْجٍ فِي ذَاتِ يَدِهِ ❁

& 1429-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Kureyş kadınları deveye binen kadınların en iyisidir. Çocuğa düşkün ve şefkatli, sorumluluğu altındaki kocasının emanetlerine de çok titizdir."*** diye buyururken işittim." demiştir.

١٤٣٠ عَنْ عُبَادَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ شَهِدَ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَأَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ عَلَى مَا كَانَ مِنَ الْعَمَلِ ❁

& 1430-) Ubâde (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim, kendisinin ortağı olmayan tek olan Allah'tan başka ilahın olmadığına, Muhammed'in Onun kulu ve Rasûlü olduğuna; Îsâ'nın, Allah'ın kulu ve Rasûlü olduğuna ve Meryem'e Kendisinden gönderdiği bir ruhu olduğuna, cennetin gerçek olduğuna, cehennemin gerçek olduğuna şahitlik ederse, Allah o kimseyi yaptığı ameline göre cennete koyar"*** buyurmuştur.

١٤٣١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَمْ يَتَكَلَّمْ فِي الْمَهْدِ إِلاَّ ثَلاثَةٌ عِيسَى وَكَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ جُرَيْجٌ كَانَ يُصَلِّي جَاءَتْهُ أُمُّهُ فَدَعَتْهُ فَقَالَ أُجِيبُهَا أَوْ أُصَلِّي فَقَالَتِ اللَّهُمَّ لا تُمِتْهُ حَتَّى تُرِيَهُ وُجُوهَ الْمُومِسَاتِ وَكَانَ جُرَيْجٌ فِي صَوْمَعَتِهِ فَتَعَرَّضَتْ لَهُ امْرَأَةٌ وَكَلَّمَتْهُ فَأَبَى فَأَتَتْ رَاعِيًا فَأَمْكَنَتْهُ مِنْ نَفْسِهَا فَوَلَدَتْ غُلامًا فَقَالَتْ مِنْ جُرَيْجٍ فَأَتَوْهُ فَكَسَرُوا صَوْمَعَتَهُ وَأَنْزَلُوهُ وَسَبُّوهُ فَتَوَضَّأَ وَصَلَّى ثُمَّ أَتَى الْغُلامَ فَقَالَ مَنْ أَبُوكَ يَا غُلامُ قَالَ الرَّاعِي قَالُوا نَبْنِي صَوْمَعَتَكَ مِنْ ذَهَبٍ قَالَ لا إِلاَّ مِنْ طِينٍ وَكَانَتِ امْرَأَةٌ تُرْضِعُ ابْنًا لَهَا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ فَمَرَّ بِهَا رَجُلٌ رَاكِبٌ ذُو شَارَةٍ فَقَالَتِ اللَّهُمَّ اجْعَلِ ابْنِي مِثْلَهُ فَتَرَكَ ثَدْيَهَا وَأَقْبَلَ عَلَى الرَّاكِبِ فَقَالَ اللَّهُمَّ لا تَجْعَلْنِي مِثْلَهُ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى ثَدْيِهَا يَمَصُّهُ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَمَصُّ إِصْبَعَهُ ثُمَّ مُرَّ بِأَمَةٍ فَقَالَتِ اللَّهُمَّ لا تَجْعَلِ ابْنِي مِثْلَ هَذِهِ فَتَرَكَ ثَدْيَهَا فَقَالَ اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهَا فَقَالَتْ لِمَ ذَاكَ فَقَالَ الرَّاكِبُ جَبَّارٌ مِنَ الْجَبَابِرَةِ وَهَذِهِ الأَمَةُ يَقُولُونَ سَرَقْتِ زَنَيْتِ وَلَمْ تَفْعَلْ ❁

& 1431-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: ***"Beşikte iken sadece üç çocuk konuşmuştur:*** (Bunların birisi) ***Îsâ'dır.*** (İkincisi,) ***İsrailoğulları'ndan kendisine Cüreyc denilen bir kimse vardı*** (nafile) ***namaz kılıyordu, bu sırada annesi gelip kendisini çağırdı. Cüreyc, anneme mi cevap vereyim, namaza mı devam edeyim, dedi*** (sonunda annesine cevap vermedi.) ***O da: "Allah'ım, ona fahişe kadınların yüzlerini göstermedikçe onu öldürme" diye beddua etti.*** (Buhârî'nin diğer rivayetinde annesinin üç kez geldiği üçüncüsünde beddua ettiği bildirilir. Amel Fi's-Salât: 7) ***Bir gün Cüreyc ibadetgahında iken karşısına bir kadın çıkar ve*** (zina etmesi için) ***konuşur ama Cüreyc kabul etmez. Kadın bunun akabinde bir çobana giderek kendisini teslim eder, sonunda bir oğlan çocuğu doğurur ve bunun Cüreyc'den olduğunu söyler. Bunun üzerine halk gelir ibadetgahını kırıp, parçalar, kendisini de indirip sövüp silerler. Cüreyc abdest alıp namaz kıldıktan sonra çocuğun yanına vardı ve: "Ey çocuk, baban kimdir?" dedi: "Babam çobandır." dedi. Halk*** (hatasını anladı)***: "İbadetgahını altından yapalım." dediler. O da: "Hayır, sadece çamurdan yapınız." dedi.*** (Üçüncü ise) ***İsrailoğulları'ndan bir kadın oğlunu emziriyordu. Bu sırada, parmakla gösterilen gösterişli birisi kadının yanından geçti. Kadın: "Allah'ım oğlumu bunun gibi yap" dedi. Çocuk annesinin memesini bırakıp süvariye döndü ve: "Allah'ım, beni onun gibi yapma" dedi, emmek için annesinin memesine döndü.*** -Ebû Hureyre (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in anlatırken parmaklarını emdiği sanki hâlâ gözümün önündedir, dedi- ***Sonra oradan köle bir kadın geçirdiler. Çocuğun annesi: "Allah'ım, oğlumu bunun gibi yapma" dedi. Bu sefer de çocuk memesini bıraktı ve: "Allah'ım, beni onun gibi yap" dedi. Kadın: "Niçin böyle diyor-***

sun?" dedi. Çocuk: "Süvari, zorbalardan bir zorbadır, kadın köle ise kendisine yapmadığı halde "zina ettin, hırsızlık yaptın" diye iftiraya uğrayan bir mazlumdur." dedi."

١٤٣٢ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ رَأَيْتُ عِيسَى ومُوسَى وَإِبْرَاهِيمَ فَأَمَّا عِيسَى فَأَحْمَرُ جَعْدٌ عَرِيضُ الصَّدْرِ وَأَمَّا مُوسَى فَآدَمُ جَسِيمٌ سَبْطٌ كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ الزُّطِّ ❁

1432-) İbni Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Îsâ, Mûsâ ve İbrahim'i gördüm: Îsâ kırmızıya çalan beyaz tenli, kıvırcık saçlı ve geniş göğüslü, Mûsâ da esmer tenli, vücutlu ve düz saçlı idi. Sanki*** (Sudan'da uzun boylu adamlarıyla bilinen) ***Zudd kabilelesinin adamları gibiydi."*** buyurdu" demiştir.

١٤٣٣ وعنه رضي الله عنه قَالَ ذَكَرَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمًا بَيْنَ ظَهْرَيِ النَّاسِ الْمَسِيحَ الدَّجَّالَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِأَعْوَرَ أَلَا إِنَّ الْمَسِيحَ الدَّجَّالَ أَعْوَرُ الْعَيْنِ الْيُمْنَى كَأَنَّ عَيْنَهُ عِنَبَةٌ طَافِيَةٌ وَأَرَانِي اللَّيْلَةَ عِنْدَ الْكَعْبَةِ فِي الْمَنَامِ فَإِذَا رَجُلٌ آدَمُ كَأَحْسَنِ مَا يُرَى مِنْ أُدْمِ الرِّجَالِ تَضْرِبُ لِمَّتُهُ بَيْنَ مَنْكِبَيْهِ رَجِلُ الشَّعَرِ يَقْطُرُ رَأْسُهُ مَاءً وَاضِعًا يَدَيْهِ عَلَى مَنْكِبَيْ رَجُلَيْنِ وَهُوَ يَطُوفُ بِالْبَيْتِ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا فَقَالُوا هَذَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ثُمَّ رَأَيْتُ رَجُلاً وَرَاءَهُ جَعْدًا قَطَطًا أَعْوَرَ الْعَيْنِ الْيُمْنَى كَأَشْبَهِ مَنْ رَأَيْتُ بِابْنِ قَطَنٍ وَاضِعًا يَدَيْهِ عَلَى مَنْكِبَيْ رَجُلٍ يَطُوفُ بِالْبَيْتِ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالُوا الْمَسِيحُ الدَّجَّالُ ❁

& 1433-) İbni Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir gün halkın arasında otururken, Mesih Deccâl'i anlattı ve: ***"Şüphesiz Allah, gözü sakat olan değildir. Bakın, Mesih Deccâl sağ gözü sakat olandır, gözü sanki diğerlerinden farklı olarak salkımdan çıkmış üzüm tanesi gibidir. Bu gece rüyamda kendimi Kâbe'nin yanında gördüm. Baktım ki, esmer tenli ve görülen kimselerin en güzeli esmer bir adam gördüm, saçı iki omuzu arasına sarkıyordu. Saçı taranmış bakımlı olup başından su damlıyordu, ellerini iki kişinin omzuna koymuş Beytullah'ı tavaf ediyordu: "Bu kimdir?" dedim: "Meryem oğlu Mesih'tir" dediler. Sonra gerisinde gayet kıvırcık saçlı sağ gözü sakat ve gördüğüm kimselerden*** (İslâm gelmezden önce yaşamış olan Huzâa kabilesinden) ***İbni Katan'a daha çok benzeyen bir adam gördüm, ellerini bir adamın iki omzuna koymuş, Beytullah'ı tavaf ediyordu: "Bu kimdir?" dedim: "Mesih Deccâl'dir" dediler."*** buyurdu" demiştir.

(Hem Hz. İsâ (a.s.) için hem de Deccâl için mesih ifadesi kullanılmıştır. Aslında mesih kelimesi değişik anlamlar ifade eder. Çok gezen, el sürerek bir şeyi temizleyen (mesheden,) silen, silinmiş, gözünün rengi silinip solmuş kimse, bu anlamların bir kısmıdır. Hz. İsâ (a.s.) için mesih denilmesi, iyi olmaları için eliyle hastaları meshetmesindendir. Deccâl için mesih denilmesi ise gözünün renginin silik olmasındandır.)

١٤٣٤ وعنه رضي الله عنه في رواية أخرى قَالَ: لا وَاللَّهِ مَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِعِيسَى أَحْمَرُ وَلَكِنْ قَالَ بَيْنَمَا أَنَا نَائِمٌ أَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ فَإِذَا رَجُلٌ آدَمُ سَبْطُ الشَّعَرِ يُهَادَى بَيْنَ رَجُلَيْنِ يَنْطِفُ رَأْسُهُ مَاءً أَوْ يُهَرَاقُ رَأْسُهُ مَاءً فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالُوا ابْنُ مَرْيَمَ فَذَهَبْتُ أَلْتَفِتُ فَإِذَا رَجُلٌ أَحْمَرُ جَسِيمٌ جَعْدُ الرَّأْسِ أَعْوَرُ عَيْنِهِ الْيُمْنَى كَأَنَّ عَيْنَهُ عِنَبَةٌ طَافِيَةٌ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالُوا هَذَا الدَّجَّالُ وَأَقْرَبُ النَّاسِ بِهِ شَبَهًا ابْنُ قَطَنٍ ❁

{&} 1434-) Yine kendisinden gelen bir diğer rivayette İbni Ömer (r.a.): "Hayır! Vallahi Hz. Peygamber (s.a.v.) Îsâ (a.s.) için kırmızı tenlidir, dememiştir. Ancak şöyle buyurmuştur: ***"Ben***

rüyamda Kâbe'yi tavaf ederken baktım ki esmer tenli düz saçlı, iki kişinin arasında aksayarak yürüyen ve başından su damlıyan, -veya ***su akan- bir kimse ile karşılaştım: "Bu kimdir?" dedim: "Meryem'in oğludur" dediler. Derken sağa sola bakarak gittim, bu sırada bir de baktım ki şişman kırmızı tenli, kıvırcık saçlı, sağ gözü sakat olan bir adam gördüm. Gözü sanki diğerlerinden farklı olarak salkımdan çıkmış üzüm tanesi gibi idi: "Bu kimdir?" dedim: "Bu Deccâl'dir" dediler. İnsanlardan ona en çok benzeyen, İbni Katan'dır."*** demiştir.

(Deccâl konusunda 1305. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٤٣٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ أَنَا أَوْلَى النَّاسِ بِابْنِ مَرْيَمَ وَالأَنْبِيَاءُ أَوْلاَدُ عَلاَتٍ لَيْسَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ نَبِيٌّ ❁

& 1435-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Ben, Meryem oğlu Îsâ'ya insanların en yakınıyım / en layıkıyım. Peygamberler, anneleri ayrı baba bir kardeşler gibidir. Benimle onun arasında peygamber yoktur."*** buyurdu." demiştir.

١٤٣٦ وعنه رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنَا أَوْلَى النَّاسِ بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَالأَنْبِيَاءُ إِخْوَةٌ لِعَلاَتٍ أُمَّهَاتُهُمْ شَتَّى وَدِينُهُمْ وَاحِدٌ ❁

1436-) Yine kendisinden gelen bir başka rivayette: "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ben, Meryem oğlu Îsâ'ya dünya ve âhirette insanların en yakınıyım / en layıkıyım. Peygamberler anneleri ayrı baba bir kardeşler gibidir, dinleri birdir."*** buyurdu." demiştir.

١٤٣٧ وعنه رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ رَأَى عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَجُلاً يَسْرِقُ فَقَالَ لَهُ أَسَرَقْتَ قَالَ كَلاَ وَاللَّهِ الَّذِي لا إِلَهَ إِلاَّ هُوَ فَقَالَ عِيسَى آمَنْتُ بِاللَّهِ وَكَذَّبْتُ عَيْنِي ❁

& 1437-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: ***"Meryem oğlu Îsâ hırsızlık yapan bir adam gördü ve ona: "Hırsızlık mı yaptın?" dedi, o da: "Asla, kendisinden başka ilâh olmayan Allah'a yemin ederim." dedi. Bunun üzerine Îsâ: "Allah'a inandım, gözümü yalanladım/yanılmış kabul ettim." dedi."***

(Îsâ (a.s.)'ın bu şekilde davranması konusunda değişik açıklamalar getirilmiştir. Îsâ (a.s.)'ın, hırsızlık yapan kimsenin, hırsızlık yaptığını gördüğü halde o kimsenin yemini üzerine gözünün yanıldığını söylemiştir. Bunun nedeni, o kimsenin Allah'a yemin etmesi üzerine Îsâ (a.s.) kendisinin bildiği bir şeyi Allah'a yemine tercih etmesidir. Çünkü Allah'a yemin öyle basit bir şey değildir. Karşıdaki yalan söylese bile Allah'a yemin hatırına o yalanı görmezden gelmiştir. Yahut o kimse gerçekte hırsızlık yapmamış, ama Îsâ (a.s.) onun, kendisine ait bir şeyi alırken görmüş bu sefer onun hırsızlık yaptığını zannettiğinden Ona "Hırsızlık mı yapıyorsun?" demiştir.)

١٤٣٨ عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ فَقُولُوا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ ❁

1438-) Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Hıristiyanların Meryem oğlunu uçurduğu gibi beni de siz uçurmayınız. Ben sadece Allah'ın kuluyum, benim için: "Allah'ın kulu ve elçisi" deyiniz."*** diye buyurduğunu işittim." demiştir.

١٤٣٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَيْفَ أَنْتُمْ إِذَا نَزَلَ ابْنُ مَرْيَمَ فِيكُمْ وَإِمَامُكُمْ مِنْكُمْ ❁

& 1439-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Meryem oğlu aranıza inip imamınız da sizden olduğu zaman sizin haliniz nasıl olur bakalım."*** buyurdu." demiştir.

(Hz. Îsâ (a.s.)'ın Yeryüzüne İnmesi.

Yahudiler sürgün ve esaret altında iken kendilerini zilletten kurtaracak kudretli bir hükümdar bekliyorlardı. Derken Allah, Îsâ (a.s.)'ı peygamber gönderdi, ama onlar kendisini küçük görerek beğenmediler. Zira onun getirdiği öğretiler menfaatlerine ters düşmekteydi, sonunda öldürmeye teşebbüs ettiler. Allah şöyle buyurur:

«Biz, Allah'ın elçisi Meryem oğlu Mesih'i öldürdük" demelerinden ötürü... Oysa onu öldürmediler...» (Nisâ: 157)

«Hayır tam tersine Allah onu kendisine yükseltti. Allah güçlüdür, hüküm sahibidir / hikmet sahibidir.» (Nisâ: 158)

Hz. Îsâ (a.s.) hakkında Mevdûdî şöyle demektedir: "Kur'ân Yahudilerin Hz. Îsâ'yı öldürmeyi başaramadıklarını, Allah'ın onu kendisine yükselttiğini açıkça söylüyor. Ancak meselenin nasıl olduğu ve ayrıntıları konusunda sessiz kalıyor, ne Allah'ın onu bedeni ile birlikte gökte bir yere yükselttiğini ne de onu diğer insanlar gibi öldürüp ruhunun göğe yükseltildiğini belirtir. Mesele o kadar kapalı ki hadisenin olağanüstü ve mucizevi olduğunu söylemekten başka bir yorum yapmak imkânsızdır." (Tefhimu'l-Kur'ân, I. 380)

Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Îsâ (a.s.)'ın vefat ettiğini bildiren ifadeler vardır. **«Ey Îsâ, şüphesiz Ben; seni vefat ettirenim, seni katıma yükseltenim, seni kâfirlerden temizleyenim, sana uyanları kıyamete kadar kâfirlerin üstünde kılanım...»** (Âl-i İmrân: 55) Bazı âlimler ayette geçen vefatı çeşitli şekillerde yorumlamışlardır. Bunlardan bir kısmını şöyle sıralayabiliriz: Sen kendi ecelinle öleceksin, sen kâfirlerin suikastı ile değil benim dilememle öleceksin, seni vefat ettiren ben olacağım. Bu konuda Âl-i İmrân: 55. ayetinin açıklamasına bakınız. Mevdûdî'ye göre bunun anlamı, geri çağırıp görevden almak, demektir. (Tefhimu'l-Kur'ân, I. 230) Ayette geçen ruhunu alma anlamındaki **"Vefat ettirme"** ifadesinin, bazen ruhunu almaktan başka değişik anlamlar ifade ettiği görülür. Nitekim En'âm: 60 ve Zümer: 42. ayetlerinde uyuma anlamı ifade etmektedir.

«Geceleyin sizi kendinizden geçiren, (vefat ettiren) gündüzün yaptıklarınızı bilen, mukadder olan hayat süreniz doluncaya kadar gündüzleri sizi tekrar dirilten Odur. Sonra dönüşünüz Onadır, işlediklerinizi size bildirecektir.» (En'âm: 60)

«Allah öleceklerin ölümleri anında, ölmeyeceklerin de uykuları esnasında ruhlarını alır. (vefat ettirir) Ölmelerine hükmettiği kimselerin ruhunu tutar, diğerlerini bir süreye kadar salıverir. Doğrusu bunda düşünen kimseler için dersler vardır.» (Zümer: 42)

"Hz. Îsâ'nın ölüp ölmediğine dair tartışmaya girmek yersizdir. Öldüğüne kanaat getirsek bile Allah onu tekrar hayata döndürmeye kadirdir. Böyle bir şeyin olacağına inanmayan Bakara: 259 ayetini dikkatle okumalıdır. Burada: **«Allah onu yüz sene öldürdü ve sonra tekrar diriltti.»** buyrulmuştur. Allah'ın kudreti için kullarından birini binlerce yıl kainatın herhangi bir köşesinde yaşatıp istediği zaman dünyaya getirmesi hiç de zor değildir." (Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi, Mevdûdî, I. 175)

Diğer taraftan Hz. Îsâ (a.s.)'ın dünyaya ineceğini bildiren açık bir ayet bulunmamakla beraber dolaylı olarak bunu ifade eden iki ayet vardır, söz konusu bu iki ayetin içeriğinden onun geleceğine delil çıkarılmıştır.

«And olsun, Kitap ehlinden hiç kimse yoktur ki, ölümünden önce ona inanacak olmasın. Kıyamet gününde o, onların aleyhine şahit olacaktır. » (Nisâ: 159)

«Meryem oğlu ancak kendisine nimet verdiğimiz ve İsrailoğulları'na örnek kıldığımız bir kuldur. Eğer dileseydik, size bedel, yeryüzünde sizin yerinizi tutacak melekler var ederdik. O, kıyametin kopacağına bilgidir. O saatin geleceğinden şüphe etmeyin. Bana uyun, bu doğru yoldur. » (Zuhruf: 59-61)

Yukarıdaki ayetlerde geçen **"Ona"** ve **"O"** zamirlerinin kime delâlet ettiği kapalıdır. Bazı müfessirler bu zamirlerin Hz. Îsâ (a.s.)'a delâlet ettiği görüşündedirler, buna göre **"O, kıyametin kopacağına bilgidir."** ifadesinden Hz. Îsâ (a.s.)'ın kıyamet alâmetlerinden olduğu hükmü çıkar. (Ayetin yorumu hakkında bakınız. Taberi Tefsiri VI. 352. XI. 204. , Keşşâf I. 580, 581. III. 494, Nesefi I. 260, 261. IV. 117, 118, İbni Kesir, I. 576, 577. IV. 131, 132. Vd.)

Hz. Îsâ (a.s.)'ın dünyaya tekrar geleceğini bildiren sahih hadisler pek çoktur. Deccâl ve Mehdî'nin zuhurunu, Hz. Îsâ (a.s.)'ın semadan yeryüzüne indirileceğini bildiren hadislerin çokluğu nedeniyle **eş-Şevkânî** bunların mütevatir derecesine ulaştığını belirtmiş ve bu konuda **"et-Tevdîh fî Tevâturi mâ Câe fi'l-Mehdî ve'd-Deccâli ve'l-Mesîh"** isimli bir eser yazmıştır. (Avnu'l-Ma'bûd. XI. 308. Melâhîm: 14) Bu konudaki hadislerin mütevatir olduğuna dair kitap yazanlardan bir tanesi de, **Muhammed Enver Keşmirî**'dir. Kendisinin bu eserini **Abdülfettâh Ebû Gudde** tahkik ederek neşretmiştir. Said Havva merhumun verdiği bilgiye göre Keşmirî, **"et-Tasrîh bimâ Tevâtera fi Nuzûli'l-Mesîh"** adını verdiği bu eserinde Hz. Îsâ (a.s.)'ın yeryüzüne indirileceği ile ilgili 76 hadis getirmiştir. Abdülfettâh Ebû Gudde ise buna ilave olarak 10 hadis daha getirmiş neticede konu hakkındaki hadisler 86'ya çıkmıştır. Muhammed Enver Keşmirî, bu konuda sahabe ve tâbiine ait 25 eser getirmiş, Abdülfettâh Ebû Gudde buna ilave olarak 10 eser daha getirmiş konu hakkındaki eserleri 35'e çıkarmıştır. Sonuçta Hz. Îsâ (a.s.)'ın yeryüzüne ineceğini bildiren, Hz. Peygamber (s.a.v.) ile sahabe ve tâbiin'den gelen

rivayetlerin sayısı 121'e ulaşmıştır. (el-Esâs fi's-Sünne (İslâm Akâidi), Said Havva, IX. 441) Keşmirî'nin getirdiği bu rivayetlerin bir kısmı tenkide uğramış zayıf rivayetler olsa bile geriye göz ardı edilemeyecek sayıda sağlam sahih rivayetler mevcuttur. Bu nedenle rivayetlerin çokluğundan dolayı yeryüzüne inme hususu kesindir. Ancak nasıl ve ne şekilde ineceğini bildiren rivayetlerde bu kesinlik yoktur. Bu yüzden **yeryüzüne inme hususu bir mefhum olarak kesin ama keyfiyeti hakkındaki bildirilenler bu derece kesin değildir,** diyebiliriz. Ancak bu, konu hakkındaki her haberin sağlam olduğu, uyulması gerektiği anlamına gelmez. Akla, mantığa ve gerçeklere ters düşen bir takım haberler olabilir. Bu durumlarda ilgili haberler, konunun uzmanlarınca en iyi bir şekilde incelenip ortaya konulabilir. Ama, haberin bir bölümü yanlış diye –bir kısım kimselerin yaptığı gibi- tamamını bir tarafa atmak ve böyle bir şeyin aslının olmadığını söylemek, kanaatımızca yanlıştır.

Burada bir hususu da belirtmek isteriz. Hz. Îsâ (a.s.)'ın yeryüzüne ineceği görüşüne katılmak bir inanç meselesi midir değil midir, şeklindeki soruya âlimlerimiz değişik şekilde cevap vermektedirler. Bir kısmına göre bu bir inanç konusudur, kabul etmek gerekir, inkâr edenlerin kâfir olduğuna bile hükmedilir. Böyle bir görüşün en uç noktasını merhum Said Havva'nın şu sözlerinde görmekteyiz. Kendisi şöyle demektedir: "Hz. Mesih (a.s.)'ın ineceği, mütevatir rivayetlere dayanan bir inanç ilkesidir. Bunu reddedenin küfrüne hükmedilir." (el-Esâs fi's-Sünne (İslâm Akâidi), Said Havva, IX. 420) Merhum Said Havva'nın bu şekilde bir kaante varmasının nedeni, mütevatir rivayetlere dayanan bir haberin inkârıdır. Ona göre Hz. Îsâ (a.s.)'ın yeryüzüne ineceği, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e aidiyeti şüphe götürmeyen bir yolla bize ulaşmıştır. Bunu kabul etmemek ise peygamberin geleceğe yönelik bir sözünü redddetmektir. Konuyu bu bağlamda ele alan âlimler, Hz. Îsâ (a.s.)'ın yeryüzüne inmesini hep inanç konuları içerisinde inceleye gelmişlerdir. Diğer bir âlimler ise konu hakkındaki rivayetlerin mütevatir olmadığını, ihtimal ifade eden (subutü zanni) bir haber olduğunu belirterek bu hususun inanç ilkeleri içerisine giremeyeceği kaatındadır. Bu konudaki uç yaklaşımların en ilginci ise bu hususdaki rivayetlerin uydurma olduğu, başta Yahudi ve Hıristiyan kültürü olmak üzere çevre kültürlerinden etkilenilmiş bilgiler olduğu iddiasıdır. Bu görüşün sahibi Prof. Dr. M. Hayri Kırbaşoğlu, III. (2000), sayı 4 tarih sayılı İslâmiyât dergisinde yayımlanan "Hz. İsa'yı (as) Gökten İndiren Hadislerin Tenkidi" isimli bir makalesinde şunları söylemektedir:

"Hz. İsa'nın nüzûlüyle ilgili hadislerin son derece problemli, hatta Hz. Peygamber'e aidiyeti kuşkulu oldukları, bunların büyük ihtimalle, Yahudi ve Hıristiyan kültürü başta olmak üzere, çevre kültüründen etkilenerek ortaya atıldıkları da söylenebilir." (s. 163)

"...Bu örnekler, Hz. İsa'nın ikinci gelişine dair hadislerin birçoğunun İslâm öncesi kaynaklardan beslenerek piyasaya sürüldüğünü tartışmaya mahal bırakmayacak şekilde ortaya koymaktadır." (s. 164)

"Hz. İsa'nın ikinci gelişi inancını bu konudaki rivayetlere dayanarak savunmak mümkün görünmemektedir; çünkü ne bu rivayetlerin yer aldıkları kaynaklar tamamen güvenilirdir, ne isnadlarının tamamı sağlamdır, ne de metin tenkidi açısından tutulacak bir durumları vardır." (s. 167)

Yazarımız makalesinin baş tarafında (s. 150- 151) bu konuda bilgiler veren rivayetlerin bulunduğu elli iki kaynağın isimlerinni sıralamıştır. Bunlar içerisinde Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Neseî, İbni Mâce, gibi Kütüb-i Sitte diye tanınmış ve büyük bir çoğunluğun kabulünü görmüş kitaplar vardır. İncelemesinin sonunda vardığı sonuç bölümünde bu kitapları tamamen güvenilir olmamakla nitelemesi manidardır. Yazarımıza sormak lazım, acaba elli iki kaynağa ve özellikle Buhârî, Müslim gibi kabul görmüş kaynaklara ve Kütüb-i Sitte diye tanınmış bu kitaplara da güvenemeyeceksek biz dinimizi nereden öğreneceğiz. Ortada dayanacağımız kitap kalmamış oluyor. İslâm Ümmetinin, Kur'ân-ı Kerim'de yer almayan gerek hukuki konuları ve gerekse diğer ayrıntıları bin yıldan fazla böyle güven vermeyen kaynaklardan almış olması ne kadar inandırıcı olabilir?

Yazarımızın tespitine göre bu bilgiler elli iki kaynakta, yüz yetmiş sekiz tane rivayetle gelmiştir. (s. 151) Bu kadar çok rivayet ve kaynağı tamamen uydurma kabul etmek ne derece mantıklıdır, acaba bunlardan hiçbirini güven verecek bir malumat olarak görmemek ne kadar tarafsız bir yaklaşımdır, bu da düşünülmesi gereken bir hususdur.

Diğer yönden şu biliniyor ki, kıyamete kadar devam edecek bir dinin tebliğcisi, son Peygamber Hz. Muhammed (a.s.), dini tebliği ettiği sırada gerek Yahudi gerekse Hıristiyan toplumlar arasında Mesih beklentisi oldukça yaygın ve sürekli gündemdeydi. İnsanların hayatını yönlendiren bir Peygamberin gündemdeki konulardan habersiz olduğu düşünülemez. Bu nedenle kendisi konu hakkında olumlu veya olumsuz bir şeyler söylemiş olmalıdır. Zaten bir hayli kabarık sayıdaki rivayetler tezimizi güçlendirmekte ve konu hakkında bilgiler verdiğini göstermektedir. Tüm bunların yanında, **İsâ (a.s.)'ın yeryüzüne tekrar** geleceğini bildiren haberleri kabul etmemek ve uydurma riveyetler saymak, Efendimiz (a.s.)'ın bu konuda bir şeyler konuşmamış olduğunu gerektirir. Ya da kendisi bu konunun aslının olmadığını söylemiş ancak kendisinden sonraki gelen kimseler onun bu açıklamalarını gizlemiş tersini söylemiş olmalıdırlar. Ancak bu iki hükmün de mümkün olmayacağını belirtmeliyiz. Gündemdeki bir konuda kendisinin konuşmamış olacağını düşünemiyoruz. Kendisi bu konuda bir şeyler söylemiş de raviler bunu ters anlatmış olma ihtimali de mümkün değildir. Eğer bu raviler böyle bir ahlaka sahip ise onların getirdikleri diğer haberler de şüphe götürür, hatta dini hükümlerin çoğu bu ravilerce rivayet edildiği düşünülürse ortada sıhhatine güvenebileceğimiz din diye bir şey kalmaz. Günde beş vakit, bu ravi ve kitapların verdiği bilgiye göre namaz kılarken bunların güvenilir olduğunu kabul ediyor, öbür taraftan başka bir hususta bunları güvenilir kabul etmiyoruz. Bu ikilem mantıken ters düşmektedir.

Bu arada, Kur'ân-ı Kerim'de, Hz. Îsâ (a.s.)'ın yeryüzüne ineceğini bildiren açık bir hüküm yok diye bazı kimseler bunun asılsız olduğu görüşündedirler. Bu kimselere göre bunun asılsız olmasının bir diğer nedeni ise Yahudi ve Hıristiyanların da, insanları kurtaracak olan bir kurtarıcının geleceğine inanmalarıdır. Aslında bu kur-

tarıcı Hz. Muhammed (a.s.) idi, fakat onlar inanmayıp hâlâ bir kurtarıcı beklentisi içerisindedirler. İşte onların bu asılsız inançları, Mesih ve Mehdi bekleme şeklinde Müslümanlara da nüfuz etmiştir, demektedirler.

Bu iki iddia çok dar bir düşüncenin ürünüdür. Hz. Îsâ (a.s.)'ın yeryüzüne geleceğine dair Kur'ân-ı Kerim'de açık bir ifadenin bulunmaması, bunun asılsız olduğunu göstermez. Bu konuda göz ardı edilemeyecek derecede bir hayli hadis mevcuttur. Bu hadisleri yok saymak tarihi bilgilerin de kabul edilmemesini gerektirir. Çünkü bu bilgiler de bize rivayetle gelmektedir, hatta Kur'ân-ı Kerim bile bize rivayetle gelmektedir. Bu nedenle rivayet bilgi kaynağı olarak kabul edilmediğinde pek çok bilginin aslı olmayacaktır. **Tarihi bilgilerin kabul edilip edilmemesi, bilginin içeriğine değil, haberi getiren kimseye itimat edilip edilmemesine bağlıdır.** Bu tespitten sonra şu da bilinmelidir ki, Kur'ân'da açıklanmadığı halde hadislerde bildirilen bir kısım hususlar vardır. Hatta Hayatımızı İslâm esaslarına göre nasıl düzenleyeceğimizin kurallarını içeren kaideler diyebileceğimiz İslâm Fıkhının temel taşını hadisler oluşturur. Hadislerin hayatımızı yönlendiren kuralların kaynağını oluşturması konusunda günümüz âlimlerinden Yusuf el-Karadavi şöyle demektedir: "Şayet fıkıh kültürümüzdeki sünnetlerle, onlardan doğan, onlardan alınarak detaylandırılmış hükümleri bir an için ortadan kaldıracak olursak, elimizde fıkıh denilebilecek bir şey kalmaz." (Sünneti Anlamada Yöntem, s. 57) Zekâtın ne şekilde verileceği, namazın nasıl kılınacağı, haccın nasıl yapılacağı gibi ayrıntılarla bir kısım hukuki uygulamalar Kur'ân-ı Kerim'de açıkça belirtilmemektedir. Bunların açıklaması hadislerde geçer. Biz bunları Kur'ân-ı Kerim'de bulamıyoruz diye asılsız kabul edebilir miyiz? Bu mümkün müdür? Elbette mümkün değildir. İşte Hz. Îsâ (a.s.)'ın geleceği de Kur'ân-ı Kerim'de açıkça bildirilmese bile hadislerde gayet açık bir şekilde bildirilmektedir. Bu hususun Kur'ân-ı Kerim'de bildirilmemiş olması asılsız olmasını gerektirmez. Burada söz edebileceğimiz bir husus varsa o da rivayetlerin sıhhatidir. Rivayetler ise inkâr edilemeyecek derecede çok ve güçlüdür. İddianın bir diğeri ise bu şekilde bir beklentinin Yahudi ve Hıristiyanlarda da mevcut olmasıdır. Yukarıda belirttiğimiz gibi bu düşünce çok dar bir bakış açısının ürünüdür. Bir şeyin Yahudi ve Hıristiyanlarda olması, Müslümanlarda olamayacağını gerektirmez. Onların bekledikleri şey ile hadislerde bildirilen şey çok farklıdır. Hadislerde bildirilen ortaya çıktığında Yahudi ve Hıristiyanların hayat hakkı kalmayacak, ya iman edecekler ya da öldürüleceklerdir. Bu ise onların bekledikleri şey değildir. Diğer taraftan Yahudi ve Hıristiyanlar da âhiret gününe, hesaba, cennet ve cehenneme inanmaktadırlar. Onların buna inanması bizim de inanmamıza engel değildir. Bizim âhiret inancımızla onların âhiret inançları arasında fark vardır. Âhiret inancı Yahudi ve Hıristiyanlarda vardır, bu inanç bize onlardan nüfuz etmiştir diyebilir miyiz? Yine, İslâm'daki bir kısım ibadetlere benzer uygulamaların Yahudi ve Hıristiyanlarda da bulunduğu görülmektedir. Söz gelimi, Yahudilerde teyemmüme benzer (Bakınız, A. J. Wensinck, İA, Teyemmüm md. XII. 223) Hıristiyanlarda namaza benzer uygulamaların varlığından bahsedilmektedir. (Bakınız, A. J. Wensinck, İA, Salât md. X. 112) Buna göre teyemmüm ve namaz, Yahudi ve Hıristiyanlardan gelme bir uygulamadır demek mümkün müdür? Elbette mümkün değildir. Onlardaki bu uygulamalarla bizdeki uygulamalar arasında farklar vardır. Aslında bu dinler arasında benzerliğin bulunması tabiî bir şeydir, çünkü bunların kaynağı birdir. İslâm, tahrif edilerek asliyetini kaybetmiş uygulamaların gerçek şeklini ortaya koymuştur. Mesih beklentisini de bu şekilde anlamak mümkündür, onlardaki bozulmuş mesih beklentisinin asıl şeklini İslâm ortaya koymuştur, diyebiliriz. Bu nedenle Yahudi ve Hıristiyanların da bir kurtarıcı beklemesi, hadislerde bildirilen hususun onlardan geçmiş uydurma şeyler olmasını gerektirmez.

Mevdûdî, bu hususlaki hadisleri inceleyip meseleyi ele almış ve: "Konu hakkında 21 hadis, 14 Sahabe tarafından doğru ve güvenilir kaynaklara dayanılarak en geçerli ve en güvenilir hadis kitaplarında kaydedilmiştir, bunların dışında pek çok hadislerde de konu ele alınmıştır." demiştir.

Mevdûdî devamla şöyle demektedir: "Bu hadisler, açık sözler ve bariz ifadelerden şu asrımızda bir beşerin sulbünden değil de Meryem'den doğan Îsâ (a.s.)'ın dünyaya geleceği anlaşılır. Söz konusu hadislerde dikkate değer ikinci husus Hz. Îsâ'nın dünyaya geleceğinde, Peygamberlik sıfatını taşımayacağıdır. Kendisine vahiy gelmeyeceği gibi Allah'tan bir mesaj ve talimat da getirmeyecektir. Hz. Muhammed (a.s.)'ın şeriatına herhangi bir ilave yapmayacak, İslâm Dini'ni yeniden canlandırma veya güçlendirme gibi vazifeler de yapmayacaktır. Onun sadece önemli bir görevi olacak, o da Deccâl fitnesini ortadan kaldırmak. Geldiği zaman şartlar ve ortam öyle olacaktır ki, Müslümanlardan hiçbiri onun Meryemoğlu Îsâ olduğundan şüphe etmeyecektir. Hz. Muhammed (a.s.)'ın önceden haber verdiği şekilde dünyaya gelip Müslüman topluluğuna katılacak, o zaman Müslümanların lideri ve imamı kim ise onun arkasında namazını eda edecek ve böylece imamın üstünlüğünü kabul edecektir.

Müslümanların Deccâl'e karşı savaş için cephe açtıkları Şam'da dünyaya inecektir. Deccâl 70 bin askerle Suriye'ye gelip Şam kapılarına dayanacak, tam bu nazik ortamda Şam'ın doğu kesiminde sabah vakti beyaz minarenin yanında Meryem oğlu Îsâ (a.s.) inecek, Müslümanlarla birlikte Deccâl'in üzerine yürüyecek, savaşı kaybeden Deccâl Afik Tepesi'ne çekilecek, oradan İsrail'e kaçacaktır. Hz. Îsâ (a.s.) onu takip edecek ve bugünkü Lod Hava alanının bulunduğu yerde (hadislerde Lüdd kapısı olarak geçer) onu öldürecektir. Bundan sonra tüm Yahudiler kılıçtan geçirilerek dünyadan temizlenecektir." (Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi, I. 177-179 kısaltıp özetleyerek.) Konu hakkındaki hadisler için İbni Kesir'in Tefsiri, Mevdûdî'nin Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi, I. 169-174, Said Havva'nın el-Esâs fi's-Sünne (İslâm Akâidi), IX. 400-441 isimli eserlere bakabilirsiniz.)

Bu konuda üzerinde durulması gereken bir diğer husus da geçmişten günümüze kadar kendilerinin Îsâ olduğunu iddia eden bazı kimselerin ortaya çıkmasıdır. Bunların iddialarının geçersiz olduğunda kuşku yoktur. Biz biliyoruz ki Hz. Îsâ (a.s.)'ın babası yoktur, kendisi herhangi bir insanın sulbünden dünyaya gelmemiştir,

annesi İmrân kızı Meryem (a.s.)'dır. Kendilerinin Îsâ olduğunu iddia eden kimselerin anne ve babaları bilinmekte olup bu kimseler bir insanın sperminden olmadır. Sadece bu husus bile bunların yalancı olduğuna yeter.

Hz. Îsâ (a.s.)'ın yeryüzüne geleceği konusunda bir başka yanlış eğilim de, böyle bir beklentinin Müslümanları atalete sürüklemesidir. Müslümanlar yeryüzündeki kötülük odaklarıyla sürekli mücadele etmekle yükümlüdürler. Bunlarla mücadeleyi Mesih veya Mehdi'ye bırakarak kurtarıcı beklemek doğru değildir. Kötülükle mücadele emredilirken Mesih ve Mehdi beklenilmesi emredilmemiştir. Dolayısıyla bize emredildiği şekilde gücümüz yettiğince kötülüklerle mücadele etmemiz gerekir, kurtarıcı bekleyerek mücadeleden geri durulamaz. Bugün bize düşen Mesih veya Mehdi'nin ne zaman geleceğini düşünmek değil, mevcut kötülüğü nasıl kaldırabileceğimizi düşünmektir. Bu sırada Allah, bir kurtarıcı göndermeyi dilerse gönderir, dilemezse biz yine mücadeleye gücümüz nisbetinde devam ederiz. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ümmetimden, hak üzere çarpışan, düşmanlarına karşı galip gelen sürekli bir topluluk bulunur. Nihayet bunların sonu Deccâl ile çarpışır."*** buyurmuştur. (Ebû Dâvûd, Cihâd: 4 Kıyamete değin böyle bir topluluğun bulunacağını bildiren diğer hadisler de vardır: Buhârî, Manâkıb: 27, İ'tisâm: 10, Tevhîd: 29, Müslim, İmâra: 170-176, Tirmizî, Fiten: 51, İbni Mâce, Mukaddime: 1) Bu nedenle, Müslümanlar sürekli hak üzere çarpışmaya devam etmelidirler. Bu mücadele, Deccâl ile çarpışacak topluluğu ortaya koyan kesintisiz bir süreçtir. Her Müslüman bu süreç içerisinde yer alma yarışında bulunmaya özen gestermeli, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in haber verdiği Deccâl ile olan çarpışmaya sürekli hazırlıklı olmalı, bu çarpışmanın alt yapısını hazırlama çabası içerisinde bulunmalıdır.

Mesih ve Mehdi beklentisi, baskı ve zulüm altında kalmış özellikle Deccâl fitnesinden bunalmış İslâm Ümmeti için ruhi bir deşarj olabilir, bu müjdelerle rahatlar, ümidini yitirmez. Beklenti onları atalete değil bu baskılardan kurtulma yolunu aramaya itebilir. Böyle bir beklentiyi ortadan kaldırmak öncelikle Deccâl sistemini rahat bırakır. Çünkü bu beklenti sürekli Deccâl ile bir mücadeleyi gündemde tutmaktadır.

Diğer taraftan Deccâl konusunda olduğu gibi Hz. Îsâ hakkında da mecazi yorumlara gidildiği görülmekedir. Buna göre onun inmesi; mesaj ve öğretilerinin dünyaya hakim olmasıdır, denilmektedir. Deccâl konusunda da değindiğimiz gibi Hz. Îsâ'dan söz eden hadislerde onun bir insan olarak ineceği, nereye ineceği hatta nasıl ve ne şekilde olacağı açıklanmışken kalkıp bunu mecazi anlama yorumlayanların acaba gerçek manayı anlamayı engelleyen ne gerekçeleri vardır ki olayı hakikat manasından mecaz manaya yorumlamaktadırlar. Eğer Hz. Îsâ'nın binlerce yıl sonra efsanevi bir şekilde yeryüzüne inmesini aklen kabul görmüyorlar da bu nedenle mecazi manaya yorumluyorlarsa Allah'ın gücü her şeye yeter, O istediğini yaratabilir. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de bildirildiği gibi bir kimsenin yüz sene ölü olarak bekledikten sonra tekrar diriltiği (Bakara: 259), Ashab-ı Kehf'in üç yüz küsür sene uyutulduktan sonra uyandırıldığı anlatılır. (Kehf: 25) Tüm bunlar yüce Allah için basit şeylerdir. Hz. Îsâ (a.s.)'ın yeryüzüne indirileceği zaman konusunda Said Havva'nın tahmini için 1260. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٤٤٠ عَنْ حُذَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّ مَعَ الدَّجَّالِ إِذَا خَرَجَ مَاءً وَنَارًا فَأَمَّا الَّذِي يَرَى النَّاسُ أَنَّهَا النَّارُ فَمَاءٌ بَارِدٌ وَأَمَّا الَّذِي يَرَى النَّاسُ أَنَّهُ مَاءٌ بَارِدٌ فَنَارٌ تُحْرِقُ فَمَنْ أَدْرَكَ مِنْكُمْ فَلْيَقَعْ فِي الَّذِي يَرَى أَنَّهَا نَارٌ فَإِنَّهُ عَذْبٌ بَارِدٌ ❁

& 1440-) Huzeyfe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Deccâl çıktığında yanında ateş ve su bulunacaktır. Ancak insanların ateş olarak gördükleri serin bir sudur. İnsanların serin bir su olarak gördükleri de yakıcı bir ateştir. Sizden kim ona ulaşırsa ateş olarak gördüğü şey içinde bulunsun, çünkü o gerçekte tatlı ve serindir."*** diye buyururken işittim." demiştir.

(Deccâl hakkında 1305. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٤٤١ وعنه رضي الله عنه قَالَ وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ رَجُلاً حَضَرَهُ الْمَوْتُ فَلَمَّا يَئِسَ مِنَ الْحَيَاةِ أَوْصَى أَهْلَهُ إِذَا أَنَا مُتُّ فَاجْمَعُوا لِي حَطَبًا كَثِيرًا وَأَوْقِدُوا فِيهِ نَارًا حَتَّى إِذَا أَكَلَتْ لَحْمِي وَخَلَصَتْ إِلَى عَظْمِي فَامْتَحِشَتْ فَخُذُوهَا فَاطْحَنُوهَا ثُمَّ انْظُرُوا يَوْمًا رَاحًا فَاذْرُوهُ فِي الْيَمِّ فَفَعَلُوا فَجَمَعَهُ اللَّهُ فَقَالَ لَهُ لِمَ فَعَلْتَ ذَلِكَ قَالَ مِنْ خَشْيَتِكَ فَغَفَرَ اللَّهُ لَهُ ❁

{•} 1441-) Huzeyfe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim: ***"Bir adam ölüm kendisine gelip de hayattan ümit kestiğinde ailesine şöyle vasiyet etti: "Ben öldüğümde benim için bolca odun yığın ve ateşle tutuşturun, beni içine atın, ateş etimi yeyip kemiklerime ulaşıp kavurduğunda geri kalan kemikleri alıp öğütün, sonra rüzgarlı bir***

günü gözetip denize atın." dedi. Onlar söylediğini yaptılar. Ancak Allah onu topladı ve: "Niye böyle yaptın?" buyurdu, o da: "Senin korkundan dolayı" dedi. Allah da bunun üzerine kendisini bağışladı." demiştir."

١٤٤٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ تَسُوسُهُمُ الأَنْبِيَاءُ كُلَّمَا هَلَكَ نَبِيٌّ خَلَفَهُ نَبِيٌّ وَإِنَّهُ لا نَبِيَّ بَعْدِي وَسَيَكُونُ خُلَفَاءُ فَيَكْثُرُونَ قَالُوا فَمَا تَأْمُرُنَا قَالَ فُوا بِبَيْعَةِ الأَوَّلِ فَالأَوَّلِ أَعْطُوهُمْ حَقَّهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ سَائِلُهُمْ عَمَّا اسْتَرْعَاهُمْ ❁

& 1442-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İsrailoğulları'nı Peygamberler yönetiyordu. Her Peygamber öldüğünde yerine yeni bir Peygamber gelirdi. Ancak şu biline ki benden sonra Peygamber yoktur ama halifeler olacak ve çok olacaklar."*** buyurdu. Oradakiler: "Bize ne emredersiniz?" dediler: ***"Birinciye biat ediniz, ondan sonra yine birinciye biat ediniz. Onlara gereken haklarını da veriniz. Çünkü Allah, onlardan idaresi altındakileri soracaktır."*** buyurdu.

(İdareciye itaat konusunda 2184. hadis ve açıklamasına bakınız.

Birinciye biat etmek, en önce halife kim olduysa ona biat etmektir. Ondan sonra yine birinciye biat etmek ise önceki halifeden sonra en önce kim halife olduysa ona biat etmektir. Burada birinci ifadesiyle belirtilmek istenilen, Müslümanların halifesi varken başka birisinin kendisinin halife olduğunu iddia edene itibar edilmeyeceğidir. Çünkü bu tür çıkışlar kargaşa meydana getirebilir.)

١٤٤٣ عَنْ أَبِي سَعِيد رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَتَتَّبِعُنَّ سَنَنَ مَنْ قَبْلَكُمْ شِبْرًا بِشِبْرٍ وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ حَتَّى لَوْ سَلَكُوا جُحْرَ ضَبٍّ لَسَلَكْتُمُوهُ قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى قَالَ فَمَنْ ❁

& 1443-) Ebû Said (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizden öncekilerin yolunu karış karış, kulaç kulaç, mutlaka takip edeceksiniz. Hatta keler deliğine girseler bile siz de oraya gireceksiniz."*** buyurdu: "Ey Allah'ın Rasûlü, Yahudi ve Hıristiyanları mı, diyorsun?" dedik: ***"Ya kim olacak?..."*** buyurdu.

(Hadisin değişik bir benzeri 2213. hadiste gelecektir.)

١٤٤٤ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ بَلِّغُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً وَحَدِّثُوا عَنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلا حَرَجَ وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ ❁

1444-) Abdullah b. Amr (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Benden bir ayet bile olsa tebliğ edip ulaştırınız. İsrailoğulları'ndan da bir şeyler anlatabilirsiniz, bunda bir sakınca yoktur, ama kim bilerek benim üzerimden yalan söylerse cehennemdeki yerine hazırlansın."*** buyurmuştur.

١٤٤٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى لا يَصْبُغُونَ فَخَالِفُوهُمْ ❁

& 1445-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Yahudi ve Hıristiyanlar saçlarının beyazlığını boyamazlar. Siz onlara muhalefet ediniz."*** buyurmuştur.

(Hadis 1995. hadiste tekrar gelecektir. 1995. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٤٤٦ عَنْ جُنْدَبِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ بِهِ جُرْحٌ فَجَزِعَ فَأَخَذَ سِكِّينًا فَحَزَّ بِهَا يَدَهُ فَمَا رَقَأَ الدَّمُ حَتَّى مَاتَ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى بَادَرَنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ حَرَّمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ ❁

1446-) Cündeb b. Abdullah (r.a.): Rasûlüllah (s.a.v.): "***Sizden önce yarası olan bir kimse vardı, yarasının acısına dayanamadı bir bıçak alarak elini kesti ama kan bir türlü durmadı, sonunda öldü. Allah: "Kulum kendi canıyla bana*** (kavuşmakta) ***acele etti, ben de ona cenneti haram kıldım."*** buyurdu" demiştir."

(684. hadiste bu hadisin bir benzeri anlatılır. 1644. hadiste de canına kıyan savaşçının cehennemde olduğu bildirilmiştir, bakınız.)

١٤٤٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّ ثَلاثَةً فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ أَبْرَصَ وَأَقْرَعَ وَأَعْمَى بَدَا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يَبْتَلِيَهُمْ فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكًا فَأَتَى الأَبْرَصَ فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ لَوْنٌ حَسَنٌ وَجِلْدٌ حَسَنٌ قَدْ قَذِرَنِي النَّاسُ قَالَ فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ فَأُعْطِيَ لَوْنًا حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا فَقَالَ أَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ الإِبِلُ أَوْ قَالَ الْبَقَرُ هُوَ شَكَّ فِي ذَلِكَ إِنَّ الأَبْرَصَ وَالأَقْرَعَ قَالَ أَحَدُهُمَا الإِبِلُ وَقَالَ الآخَرُ الْبَقَرُ فَأُعْطِيَ نَاقَةً عُشَرَاءَ فَقَالَ يُبَارَكُ لَكَ فِيهَا وَأَتَى الأَقْرَعَ فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ شَعَرٌ حَسَنٌ وَيَذْهَبُ عَنِّي هَذَا قَدْ قَذِرَنِي النَّاسُ قَالَ فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ وَأُعْطِيَ شَعَرًا حَسَنًا قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ الْبَقَرُ قَالَ فَأَعْطَاهُ بَقَرَةً حَامِلاً وَقَالَ يُبَارَكُ لَكَ فِيهَا وَأَتَى الأَعْمَى فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ يَرُدُّ اللَّهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَأُبْصِرُ بِهِ النَّاسَ قَالَ فَمَسَحَهُ فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيْهِ بَصَرَهُ قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ الْغَنَمُ فَأَعْطَاهُ شَاةً وَالِدًا فَأُنْتِجَ هَذَانِ وَوَلَّدَ هَذَا فَكَانَ لِهَذَا وَادٍ مِنْ إِبِلٍ وَلِهَذَا وَادٍ مِنْ بَقَرٍ وَلِهَذَا وَادٍ مِنْ غَنَمٍ ثُمَّ إِنَّهُ أَتَى الأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مِسْكِينٌ تَقَطَّعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِي فَلا بَلاغَ الْيَوْمَ إِلاَّ بِاللَّهِ ثُمَّ بِكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي أَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ وَالْمَالَ بَعِيرًا أَتَبَلَّغُ عَلَيْهِ فِي سَفَرِي فَقَالَ لَهُ إِنَّ الْحُقُوقَ كَثِيرَةٌ فَقَالَ لَهُ كَأَنِّي أَعْرِفُكَ أَلَمْ تَكُنْ أَبْرَصَ يَقْذَرُكَ النَّاسُ فَقِيرًا فَأَعْطَاكَ اللَّهُ فَقَالَ لَقَدْ وَرِثْتُ لِكَابِرٍ عَنْ كَابِرٍ فَقَالَ إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيَّرَكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتَ وَأَتَى الأَقْرَعَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِهَذَا فَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ عَلَيْهِ هَذَا فَقَالَ إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيَّرَكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتَ وَأَتَى الأَعْمَى فِي صُورَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مِسْكِينٌ وَابْنُ سَبِيلٍ وَتَقَطَّعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِي فَلا بَلاغَ الْيَوْمَ إِلاَّ بِاللَّهِ ثُمَّ بِكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي رَدَّ عَلَيْكَ بَصَرَكَ شَاةً أَتَبَلَّغُ بِهَا فِي سَفَرِي فَقَالَ قَدْ كُنْتُ أَعْمَى فَرَدَّ اللَّهُ بَصَرِي وَفَقِيرًا فَقَدْ أَغْنَانِي فَخُذْ مَا شِئْتَ فَوَاللَّهِ لا أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ بِشَيْءٍ أَخَذْتَهُ لِلَّهِ فَقَالَ أَمْسِكْ مَالَكَ فَإِنَّمَا ابْتُلِيتُمْ فَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنْكَ وَسَخِطَ عَلَى صَاحِبَيْكَ ❁

& 1447-) Ebû Hureyre (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işitmiştir: ***"İsrailoğulları'ndan üç kimse vardı: Alacalı, kel ve kör. Allah bunları denemek istedi ve kendilerine bir melek gönderdi. Melek, alacalıya geldi ve: "Sana hangi şey daha sevimlidir?" dedi: "Güzel bir renk, güzel bir cilt. İnsanlar benden tiksinmişlerdir." dedi. Melek eliyle sıvazladı, kendisinden hastalık gitti, güzel bir renk ve güzel bir cilt verildi: "Sana hangi mal daha sevimlidir?" dedi. O da: "Deve veya sığır" dedi.*** -Alacalının mı yoksa kelin mi deve deyip

öbürüsünün sığır dediğini ravi karıştırmıştır- ***Kendisine doğurgan bir dişi deve verildi ve: "Bu deve sana bereketli kılına" dedi. Kele geldi ve: "Sana hangi şey daha sevimlidir?" dedi: "Güzel bir saç, bu görüntünün benden gitmesi, insanlar benden tiksinmişlerdir." dedi. Melek eliyle sıvazladı ve kendisinden hastalık gitti, güzel bir saç verildi: "Sana hangi mal daha sevimlidir?" dedi. O da: "Sığır" dedi. Kendisine buzağılayacak bir inek verdi ve: "Bu inek sana bereketli kılına" dedi. Köre geldi ve: "Sana hangi şey daha sevimlidir?" dedi: "Allah'ın gözümü geri vermesidir, böylece insanları görürüm." dedi. Melek eliyle sıvazladı, Allah hemen gözünü kendisine geri verdi: "Sana hangi mal daha sevimlidir?" dedi. O da: "Davar" dedi. Kendisine doğurgan bir koyun verdi. Deve yavruladı, inek buzağıladı, koyun kuzuladı. Sonunda birisinin bir vadi devesi, diğerinin bir vadi sığırı, öbürünün de bir vadi davarı oldu. Sonra melek alacalıya kendi şekli ve görüntüsüyle geldi ve: "Fakir bir adamım, yolculukta imkânlarım kesildi bugün, artık önce Allah'tan sonra senden başka memleketime ulaşma imkanım yoktur. Sana güzel rengi, güzel cildi ve malı veren hakkı için, senden yolculuğumda üzerine binip memleketime ulaşabileceğim bir deve istiyorum." dedi. Alacalı: "Haklar çoktur*** (benim üzerimde bakmam gereken hakkı olanlar çoktur.) ***" dedi. O da: "Ben seni tanır gibiyim, sen halkın tiksindiği alaca hastalığı olan, fakir bir kimse idin, sonunda Allah sana mal vermedi mi?" dedi. Alacalı: "Ben bu malları uludan uluya gelen mirasla elde ettim." dedi. Melek: "Eğer yalancı isen, Allah seni önceki haline çevirsin." dedi. Sonra kele kendi görüntü ve şekliyle geldi ve ona da öbürüsüne dediği şeyleri söyledi, o da öbürsü gibi cevap verdi. Bunun üzerine: "Eğer yalancı isen, Allah seni önceki haline çevirsin." dedi. Köre de kendi şeklinde geldi ve: "Fakir bir adamım, yolcuyum, yolculukta imkanlarım kesildi bugün, artık önce Allah'tan sonra senden başka memleketime ulaşma imkanım yoktur. Sana gözünü geri veren hakkı için, senden yolculuğumda kendisiyle memleketime ulaşabileceğim bir koyun istiyorum." dedi. Kör: "Ben gözleri görmez birisiydim, Allah gözümü geri verdi, fakirdim beni zengin yaptı. Dilediğini al. Allah'a yemin olsun ki Allah için aldığın hiçbir şeyde bugün sana güçlük çıkarmayacağım." dedi. Melek: "Malın sende kalsın. Aslında sen imtihan olundun. Allah senden razı oldu, iki arkadaşına gazap etti." dedi."***

١٤٤٨ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ إِنْسَانًا ثُمَّ خَرَجَ يَسْأَلُ فَأَتَى رَاهِبًا فَسَأَلَهُ فَقَالَ لَهُ هَلْ مِنْ تَوْبَةٍ قَالَ لا فَقَتَلَهُ فَجَعَلَ يَسْأَلُ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ ائْتِ قَرْيَةَ كَذَا وَكَذَا فَأَدْرَكَهُ الْمَوْتُ فَنَاءَ بِصَدْرِهِ نَحْوَهَا فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلائِكَةُ الْعَذَابِ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى هَذِهِ أَنْ تَقَرَّبِي وَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى هَذِهِ أَنْ تَبَاعَدِي وَقَالَ قِيسُوا مَا بَيْنَهُمَا فَوُجِدَ إِلَى هَذِهِ أَقْرَبَ بِشِبْرٍ فَغُفِرَ لَهُ ❁

& 1448-) Ebû Said (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İsrailoğulları içerisinde bir kimse vardı, doksandokuz kişi öldürmüştü. Kalkıp durumunu sormak için yola çıktı ve bir rahibe varıp sordu: "Tevbe imkanı var mı?" dedi, o da: "Hayır" dedi, bunun üzerine onu da öldürdü. Arkasından tekrar soruşturmaya başladı. Sonunda bir kimse ona: "Şu kentte şu yere git." dedi. Bu sırada yolda ölüm onu yakalayıverdi, o da hemen göğsünü o kente doğru çevirdi. Sonunda rahmet melekleri ile azap melekleri bu kimsenin durumu hakkında anlaşmazlığa düştüler. Bunun üzerine Allah bu kente yaklaş, öbürüsüne de uzaklaş diye vahyetti arkasından: "İkisinin arasını ölçünüz." buyurdu. Bu kim-***

senin gitmek istediği kente öbürüsünden bir karış daha yakın olduğu tespit edildi de bunun üzerine bağışlandı." buyurmuştur.

١٤٤٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ اشْتَرَى رَجُلٌ مِنْ رَجُلٍ عَقَارًا لَهُ فَوَجَدَ الرَّجُلُ الَّذِي اشْتَرَى الْعَقَارَ فِي عَقَارِهِ جَرَّةً فِيهَا ذَهَبٌ فَقَالَ لَهُ الَّذِي اشْتَرَى الْعَقَارَ خُذْ ذَهَبَكَ مِنِّي إِنَّمَا اشْتَرَيْتُ مِنْكَ الأَرْضَ وَلَمْ أَبْتَعْ مِنْكَ الذَّهَبَ وَقَالَ الَّذِي لَهُ الأَرْضُ إِنَّمَا بِعْتُكَ الأَرْضَ وَمَا فِيهَا فَتَحَاكَمَا إِلَى رَجُلٍ فَقَالَ الَّذِي تَحَاكَمَا إِلَيْهِ أَلَكُمَا وَلَدٌ قَالَ أَحَدُهُمَا لِي غُلامٌ وَقَالَ الآخَرُ لِي جَارِيَةٌ قَالَ أَنْكِحُوا الْغُلامَ الْجَارِيَةَ وَأَنْفِقُوا عَلَى أَنْفُسِهِمَا مِنْهُ وَتَصَدَّقَا ❁

& 1449-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: ***"Bir kimse diğer kimseden bir arsa satın aldı. Arsayı satın alan adam arsasında içi altın dolu bir küp buldu, arsayı aldığı adama: "Gel, benden altınını al, ben senden sadece arsanı satın almıştım, altın satın almadım." dedi. Toprağın eski sahibi de: "Ben sana toprağı, içindekileri ile birlikte sattım." dedi. Bunun üzerine bir zatı hakem tayin ettiler. Hakem yapılan zat: "Sizin çocuğunuz var mı?" dedi. Birisi: "Benim bir oğlum var" dedi, diğeri de: "Benim de bir kızım var." dedi. Hakem de: "Oğlanla kızı evlendirin ve her ikisine bundan harcayın, geri kalanı da kendiniz adına sadaka verin." dedi"***

١٤٥٠ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنهما قيل له مَاذَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الطَّاعُونِ فَقَالَ أُسَامَةُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الطَّاعُونُ رِجْسٌ أُرْسِلَ عَلَى طَائِفَةٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَوْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَإِذَا سَمِعْتُمْ بِهِ بِأَرْضٍ فَلا تَقْدَمُوا عَلَيْهِ وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ بِهَا فَلا تَخْرُجُوا فِرَارًا ❁

{&} 1450-) Üsâme b. Zeyd (r.a.)'a: "Rasûlüllah (s.a.v.)'den Tâûn hastalığı hakkında ne duydun?" denildi, Üsâme (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Tâûn, İsrailoğulları'na*** veya ***sizden önceki bir kavme gönderilmiş bir azabtır. Bir yerde bu hastalığın olduğunu duyarsanız oraya gitmeyiniz. Eğer bir yerde Tâûn olmuş ve siz de orada iseniz ondan kaçarak çıkıp gitmeyiniz."*** buyurdu." demiştir.

١٤٥١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الطَّاعُونِ فَأَخْبَرَنِي أَنَّهُ عَذَابٌ يَبْعَثُهُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَأَنَّ اللَّهَ جَعَلَهُ رَحْمَةً لِلْمُؤْمِنِينَ لَيْسَ مِنْ أَحَدٍ يَقَعُ الطَّاعُونُ فَيَمْكُثُ فِي بَلَدِهِ صَابِرًا مُحْتَسِبًا يَعْلَمُ أَنَّهُ لا يُصِيبُهُ إِلاَّ مَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ إِلاَّ كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ شَهِيدٍ ❁

1451-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'e Tâûn hastalığını sordum, bana: ***"Allah'ın dilediği kimselere gönderdiği bir azabtır. Allah bunu mü'minlere rahmet yapmıştır. Tâûna yakalanıp da, sabredip memleketinde kalarak ecrini Allah'tan bekleyen, bunun Allah'ın kendisine yazdığı kimseden başkasına bulaşmayacağını bilen her kimseye şehid sevabı verilir."*** diye bildirdi" demiştir.

(Hadis kısa olarak 1222. hadiste geçmişti. Şehidlik için 1217. hadisin açıklamasına bakınız. Tâûn, toplu ölümlere neden olan salgın hastalıkların genel adıdır. Tâûn ve veba, çoğu defa birbirleriyle karıştırılmış, birbirlerinin yerine kullanılmıştır. Tâûn denildiğinde çoğu defa veba hastalığı kastedilir. **Veba,** lenf bezlerini tutarak bubon denilen özel şişlik ve yara yapan, bazen mikrobun kana yayılmasıyla, bazen zatürre (akciğer iltihabı) yapmasıyla kendini gösteren süratli ve ciddi gidişatlı, temelde hayvandan (fare, fare piresinden) bulaşan,

"Yersinia pestis" adı verilen ve 1894 yılında bulunmuş olan bir bakterinin neden olduğu hastalıktır. Veba, ölüm oranı çok yüksek olan bir hastalıktır. Geçmişten günümüze kadar pek çok ölümlere yol açmıştır, 1894 yılında Hindistan'da başlayan salgının 1912 yılına kadar 11 milyon kişinin ölümüyle sonuçlandığı ileri sürülmektedir. Salgının başlamasıyla birlikte çeşitli bölgelere yayıldığı görülür. Tâûnun yani salgın hastalıkların, İsrailoğulları'na veya önceki bir kavme gönderilmiş bir azab olması, söz konusu toplumun bir suçtan ötürü Allah tarafından cezalandırılması olarak anlaşılabilir. Bu salgına neden olan suçu işleyenler cezasını çeker, salgından kurtulamayan masumlar ise bu âfetten dolayı sevap ve ecir alırlar. Bu nedenle müminler, böyle bir hastalığa işledikleri suçtan dolayı değil de etrafta baş gösteren salgın nedeniyle tutulduklarından dolayı kendilerine ecir ve sevap olarak şehidlik sevabı verileceği bildirilmiştir. Bu hükmü başa gelen tüm âfetler için düşünebiliriz. Bu tür âfetlerin belki zahirde birtakım sebepleri olsa bile -söz gelimi vebanın fareden gelen bir bakteriden oluşması gibi- bu âfetlerin yaratıcısının Allah olması nedeniyle birtakım suçlulara gönderilmiş ceza olması mümkündür. Böyle salgın olan ve ulaştığı herkesi etkileyen âfetlerde suçsuz olanlar ecir ve sevapla mükâfatlandırılır.)

١٤٥٢ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَحْكِي نَبِيًّا مِنَ الأَنْبِيَاءِ ضَرَبَهُ قَوْمُهُ فَأَدْمَوْهُ وَهُوَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ وَيَقُولُ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لا يَعْلَمُونَ ❁

& 1452-) İbni Mes'ûd (r.a.): "Sanki ben Hz. Peygamber (s.a.v.)'i, Peygamberlerden bir Peygamberi anlatırken şimdi görür gibiyim. (Anlattığı bu peygamberin) kavmi kendisini dövüp kan içinde bırakmış, yüzünden kanını silerken: "Allah'ım, kavmimi bağışla, çünkü onlar bilmiyorlar." diyordu." demiştir.

١٤٥٣ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ يَجُرُّ إِزَارَهُ مِنَ الْخُيَلاءِ خُسِفَ بِهِ فَهُوَ يَتَجَلْجَلُ فِي الأَرْضِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ❁

1453-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Geçmişte bir kimse gurur ve kibirinden izarını sürüklediği sırada yerin dibine geçirildi. Şimdi o, kıyamet gününe kadar yerin dibinde inleyip bağırarak debelenmektedir."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri olan 1523. ve 1981. hadislere bakınız.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْمَنَاقِبِ

61-) Menkıbeler Bölümü

(Menkıbe, bir kişinin üstünlüklerinin anlatılmasıdır)

١٤٥٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ تَجِدُونَ النَّاسَ مَعَادِنَ خِيَارُهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُهُمْ فِي الإِسْلامِ إِذَا فَقِهُوا وَتَجِدُونَ خَيْرَ النَّاسِ فِي هَذَا الشَّأْنِ أَشَدَّهُمْ لَهُ كَرَاهِيَةً وَتَجِدُونَ شَرَّ النَّاسِ ذَا الْوَجْهَيْنِ الَّذِي يَأْتِي هَؤُلاءِ بِوَجْهٍ وَيَأْتِي هَؤُلاءِ بِوَجْهٍ ❁

& 1454-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İnsanları maden yatakları gibi*** (cins cins) ***bulursunuz. İnsanların cahiliye dönemindeki iyi kimseleri -dini iyice öğrendiklerinde- İslâm'da da iyi kimselerdir. İnsanların iyilerini şu idare konusunda en isteksiz görürsünüz, insanların kötülerini de bir kısma bir yüzle, diğer bir kısma da bir başka yüzle gelen ikiyüzlü görürsünüz."*** buyurmuştur.

(Hadisin değişik bir benzeri 1501. hadisin içerisinde gelecektir. Maden yatakları cins cinstir. Kimisi kaliteli pahası yüksektir, bunlar işlendikçe ve emek verildikçe değeri arttıkça artar. Kimi maden yatakları da içerdiği maden açısından kıymetsizdir. İşlemeye ve emek vermeye değemez, emek verilse bile emeğini korutmaz. Efendimiz (a.s.) insanları maden yataklarına benzetmiştir. Zira kimi insan emek verildikçe kıymetlenir en mükemmele doğru yol alır, kimisi de ne kadar emek verilirse verilsin kıymeti artmaz. Özü iyi olan kimse İslâm'a girdiğinde iyi yönünü daha da artırır, İslâm içerisinde de iyiler içerisinde görülür.)

١٤٥٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ النَّاسُ تَبَعٌ لِقُرَيْشٍ فِي هَذَا الشَّأْنِ مُسْلِمُهُمْ تَبَعٌ لِمُسْلِمِهِمْ وَكَافِرُهُمْ تَبَعٌ لِكَافِرِهِمْ وَالنَّاسُ مَعَادِنُ خِيَارُهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُهُمْ فِي الإِسْلامِ إِذَا فَقِهُوا تَجِدُونَ مِنْ خَيْرِ النَّاسِ أَشَدَّ النَّاسِ كَرَاهِيَةً لِهَذَا الشَّأْنِ حَتَّى يَقَعَ فِيهِ ❁

& 1455-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İnsanlar şu idare konusunda Kureyş'e uyarlar. Müslümanları Müslümanlarına, kâfirleri de kâfirlerine uyar. İnsanlar maden kaynakları gibidir. Cahiliye döneminde iyi kimseleri -dini iyice öğrendiklerinde- İslâm'da da iyi kimseleridir. İnsanların iyilerinden bir kısmını şu idare konusunda içine düşene kadar en isteksiz olanlar / içine düşseler bile en isteksiz olanlar olarak görürsünüz."*** buyurmuştur.

١٤٥٦ عَنْ مُعَاوِيَةَ رضي الله عنه أَنَّ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضي الله عنهما يُحَدِّثُ أَنَّهُ سَيَكُونُ مَلِكٌ مِنْ قَحْطَانَ فَغَضِبَ مُعَاوِيَةُ فَقَامَ فَأَثْنَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّ رِجَالاً مِنْكُمْ يَتَحَدَّثُونَ أَحَادِيثَ لَيْسَتْ فِي كِتَابِ اللَّهِ وَلا تُؤْثَرُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأُولَئِكَ جُهَّالُكُمْ فَإِيَّاكُمْ وَالأَمَانِيَّ الَّتِي تُضِلُّ أَهْلَهَا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّ هَذَا الأَمْرَ فِي قُرَيْشٍ لا يُعَادِيهِمْ أَحَدٌ إِلاَّ كَبَّهُ اللَّهُ عَلَى وَجْهِهِ مَا أَقَامُوا الدِّينَ ❁

1456-) Muaviye (r.a.)'a, Abdullah b. Amr b. Âs (r.a.)'ın "Kahtân'dan bir kral çıkacağı" konusunu anlattığı bildirildi. Bunun üzerine Muaviye (r.a.) öfkelendi, ayağa kalktı ve Allah'a gereği gibi hamdüsenâ ettikten sonra: "Şu biline ki, sizden bir kısım kimseler Allah'ın Kitabı'nda olmayan Rasûlüllah (s.a.v.)'den rivayet edilmeyen birtakım sözler anlatıyorlar. Bu kimseler sizin cahillerinizdir. Sahibini

sapıklığa götüren düşünce ve fikirlerden sakınınız. Ben Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Şüphesiz bu idare işi Kureyş'tedir. Dini ayakta tuttukları sürece onlara her kim düşmanca davranırsa Allah mutlaka onu yüzüstü süründürür."*** diye buyururken işittim." demiştir.

١٤٥٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قُرَيْشٌ وَالأَنْصَارُ وَجُهَيْنَةُ وَمُزَيْنَةُ وَأَسْلَمُ وَأَشْجَعُ وَغِفَارُ مَوَالِيَّ لَيْسَ لَهُمْ مَوْلًى دُونَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ❁

& 1457-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kureyş, Ensar, Cüheyne, Müzeyne, Eslem, Eşca', Gifâr kabileleri benim dost ve yardımcılarımdır. Kendilerinin de Allah ve Rasûlünden başka dost ve yardımcıları yoktur."*** buyurmuştur.

١٤٥٨ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لا يَزَالُ هَذَا الأَمْرُ فِي قُرَيْشٍ مَا بَقِيَ مِنْهُمُ اثْنَانِ ❁

& 1458-) İbni Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Şu idare işi kendilerinden iki kişi kaldığı sürece Kureyş'te devam eder."*** buyurmuştur.

١٤٥٩ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رضي الله عنه قَالَ مَشَيْتُ أَنَا وَعُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعْطَيْتَ بَنِي الْمُطَّلِبِ وَتَرَكْتَنَا وَإِنَّمَا نَحْنُ وَهُمْ مِنْكَ بِمَنْزِلَةٍ وَاحِدَةٍ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّمَا بَنُو هَاشِمٍ وَبَنُو الْمُطَّلِبِ شَيْءٌ وَاحِدٌ ❁

1459-) Câbir b. Mut'im (r.a.): "Osman b. Affan ile ben Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldik. Osman: "Ey Allah'ın Rasûlü, Muttaliboğulları'na bir şeyler verdin ama bize vermedin. Aslında biz ve onlar sana (nesepte) bir yerde bulunuyoruz" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Haşimoğulları ve Muttaliboğulları*** (nesepte) ***bir yerdedir."*** buyurdu." demiştir.

١٤٦٠ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لَيْسَ مِنْ رَجُلٍ ادَّعَى لِغَيْرِ أَبِيهِ وَهُوَ يَعْلَمُهُ إِلاَّ كَفَرَ وَمَنِ ادَّعَى قَوْمًا لَيْسَ لَهُ فِيهِمْ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ ❁

& 1460-) Ebû Zer (r.a.)'dan. Kendisi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Bile bile babasından başkasına ait olduğunu iddia eden her kim küfretmiş olur / nimeti inkâr etmiş olur. Kim kendisini aralarında neseb bağı olmayan bir kavme ait olduğunu iddia ederse cehennemden yerine hazırlansın."*** diye buyururken işitmiştir.

(Hadisin bir benzeri 1667 ve 2155. hadiste gelecektir.)

١٤٦١ عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الأَسْقَعِ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْفِرَى أَنْ يَدَّعِيَ الرَّجُلُ إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ أَوْ يُرِيَ عَيْنَهُ مَا لَمْ تَرَ أَوْ يَقُولُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا لَمْ يَقُلْ ❁

1461-) Vâsile b. Eska' (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bir kimsenin, babasından başkasını*** (kendi babası olduğunu) ***iddia etmesi, görmediğini gözüne göstermesi*** (görmediği rüyayı anlatması,) ***Allah-'ın Rasûlü'nün söylemediği bir şeyi onun üzerinden söylemesi, iftiraların en büyüklerindendir."*** buyurdu" demiştir.

(Hadisin bölümleri başka hadislerde de geçmektedir. Son kısım için 90, 91, 92 ve 656. hadise bakınız. Görmediği rüyayı anlatması konusunda bir benzer hadis ise 2182. hadiste gelecektir. 2173. hadiste görüldüğü gibi rüya peygamberliğin bir parçasıdır, ilahi bir yönü vardır. İşte böyle ilahi bir yönü olan hususta yalan ise iftiraların en büyüğü olmaktadır. Hz. Peygamber'in söylemediği bir şeyi onun üzerinden söylemek, kendisinin söylemediği bir sözü Hz. Peygamber'in sözü diye bildirmektir.)

١٤٦٢ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ عَلَى الْمِنْبَرِ غِفَارُ غَفَرَ اللَّهُ لَهَا وَأَسْلَمُ سَالَمَهَا اللَّهُ وَعُصَيَّةُ عَصَتِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ❁

& 1462-) İbni Ömer (r.a.)'dan Rasûlüllah (s.a.v.)'in minberde: ***"Gıfâr kabilesi ki Allah onlara mağfiret eylesin, Eslem kabilesi ki Allah onları barış içerisinde daim kılsın, Usay kabilesi ki Allah ve Rasûlü'ne karşı gelmiştir."*** diye buyurduğu rivayet edilmiştir.

(Gıfâr ve Eslem kabileleri zorluk çıkarmadan İslâm'a giren uysal kabilelerdendir. Usay kabilesi hırçın, dönek ve tehlikeli kimselerden oluşur. Allah'ın lanetine Rasûlünün bedduasına maruz kalmış bir kabile olup Mâune Kuyusu hadisesinde kalleşçe yetmiş küsür Kur'ân üstadını öldürmüşler, Hz. Peygamber (s.a.v.) bir ay namazda kendilerine beddua etmiştir.)

١٤٦٣ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ الأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ إِنَّمَا بَايَعَكَ سُرَّاقُ الْحَجِيجِ مِنْ أَسْلَمَ وَغِفَارَ وَمُزَيْنَةَ وَأَحْسِبُهُ وَجُهَيْنَةَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ أَسْلَمُ وَغِفَارُ وَمُزَيْنَةُ وَأَحْسِبُهُ وَجُهَيْنَةُ خَيْرًا مِنْ بَنِي تَمِيمٍ وَبَنِي عَامِرٍ وَأَسَدٍ وَغَطَفَانَ خَابُوا وَخَسِرُوا قَالَ نَعَمْ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهُمْ لَخَيْرٌ مِنْهُمْ ❁

& 1463-) Ebû Bekre (r.a.) anlatır: "Akra' b. Hâbis Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Sana ancak Eslem, Gıfâr -(hadisi rivayet eden ravi Muhammed: "Sanıyorum Cüheyne de dedi." demiştir)- kabilelerinden, Hacca gelenleri soyan kimseler biat etmiştir." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Söyle bakalım, Eslem, Gıfâr, Müzeyne ve Cüheyne kabileleri; Beni Temîm, Beni Âmir, Esed ve Gatafan'dan daha hayırlı ise ne dersin? Onlar*** (İslâm'a geç girmekle) ***zarar ve ziyandadırlar"*** buyurdu, o da: "Evet haklısın" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki, onlar bunlardan daha hayırlıdır"*** buyurdu."

(Akra' b. Hâbis (r.a.) Mekke'nin Fethi sırasında İslâm'a girmiş olup Beni Temîm kabilesinin ileri gelenlerindendir. Eslem, Gıfâr, Müzeyne ve Cüheyne kabileleri her ne kadar geçmişte bazı günahları olsa da İslâm'a diğerlerinden önce girmiş ve bağlılık göstermiş, bu nedenle üstünlük elde etmişlerdir.)

١٤٦٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَسْلَمُ وَغِفَارُ وَشَيْءٌ مِنْ مُزَيْنَةَ وَجُهَيْنَةَ أَوْ قَالَ شَيْءٌ مِنْ جُهَيْنَةَ أَوْ مُزَيْنَةَ خَيْرٌ عِنْدَ اللَّهِ أَوْ قَالَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ أَسَدٍ وَتَمِيمٍ وَهَوَازِنَ وَغَطَفَانَ ❁

& 1464-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Eslem, Gıfâr ve Müzeyne ile Cüheyne kabilesinden bir kısım Allah katında*** -veya ***kıyamet gününde- Esed, Temîm, Havazin ve Gatafan kabilelerinden daha hayırlıdır."*** buyurdu." demiştir.

١٤٦٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَخْرُجَ رَجُلٌ مِنْ قَحْطَانَ يَسُوقُ النَّاسَ بِعَصَاهُ ❁

& 1465-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Kahtân'dan bir kişi çıkıp da halkı sopasıyla sevk ve idare edene kadar kıyamet kopmaz."*** buyurduğu rivayet edilmiştir.

(İbrahim (a.s.) Arap değildi. Kendisinin iki oğlundan İshak'tan Yahudiler İsmail'den de Müstarebe Arapları (sonradan Araplaşanlar) gelmiştir. 1414. hadiste görüldüğü gibi İsmail (a.s.) Yemen tarafından gelen Araplardan Cürhüm kabilesinin kızıyla evlenmiş ve bundan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in soyu olan Müstarebe Arapları oluşmuştur. Kahtân ise Müstarebe Araplarından önceki nesil olan Arapların dayandığı köktür. Hadis-i Şerif bu Araplardan gelen ve baskıyla halkı idare edecek olan bir yöneticiyi haber vermektedir. 1456. hadiste Muaviye (r.a.) "Kahtân'dan bir kralın çıkacağını bildiren" Abdullah b. Amr b. Âs (r.a.)'a öfkelenmiştir. Muaviye (r.a.)'ın öfkelenme sebebi, idarenin Kureyş elinde olacağını bildiren hadise bu haber ters düşmektedir. Ancak insanları baskıyla yönetecek Kahtanlı idareci Kureyşin hakimiyetinden sonra çıkacak olan ileriki bir hususdur. Zaten pek çok âlim nezdinde hilafetin Kureyş'ten olacağını bildiren hadisler Raşid Halifeler dönemi için geçerli olduğuna yorumlanmıştır. Bu nedenle ileriki dönemlerde Kahtân'dan çıkacak yöneticinin hilafetin Kureyş'ten olacağını bildiren hadise ters düşmediği söylenmiştir.)

١٤٦٦ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ غَزَوْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَقَدْ ثَابَ مَعَهُ نَاسٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ حَتَّى كَثُرُوا وَكَانَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ رَجُلٌ لَعَّابٌ فَكَسَعَ أَنْصَارِيًّا فَغَضِبَ الأَنْصَارِيُّ غَضَبًا شَدِيدًا حَتَّى تَدَاعَوْا وَقَالَ الأَنْصَارِيُّ يَا لَلأَنْصَارِ وَقَالَ الْمُهَاجِرِيُّ يَا لَلْمُهَاجِرِينَ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ مَا بَالُ دَعْوَى أَهْلِ الْجَاهِلِيَّةِ ثُمَّ قَالَ مَا شَأْنُهُمْ فَأُخْبِرَ بِكَسْعَةِ الْمُهَاجِرِيِّ الأَنْصَارِيَّ قَالَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ دَعُوهَا فَإِنَّهَا خَبِيثَةٌ وَقَالَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ ابْنُ سَلُولَ أَقَدْ تَدَاعَوْا عَلَيْنَا لَئِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الأَعَزُّ مِنْهَا الأَذَلَّ فَقَالَ عُمَرُ أَلا نَقْتُلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا الْخَبِيثَ لِعَبْدِاللَّهِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا يَتَحَدَّثُ النَّاسُ أَنَّهُ كَانَ يَقْتُلُ أَصْحَابَهُ ❁

& 1466-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte gazaya çıkmıştık. Bu gazaya Muhacirlerden pek çok kimse Peygamber (s.a.v.)'in yanına koşmuş hatta çoğunluk oluşturmuşlardı. Bu arada Muhacirlerden şakacı bir kimse vardı, Ensardan birisinin arkasına ayağıyla vurdu / eliyle vurdu. Bu nedenle Ensardan olan çok öfkelendi (aralarında şiddetli tartışmalar geçti,) sonunda birbirlerine karşı yardım için kabilelerini çağırmışlardı. Ensardan olan: "Ey Ensar yetişin!" dedi. Muhacirden olan da: "Ey Muhacirler yetişin!" dedi. Bunu duyan Rasûlüllah (s.a.v.) yanlarına çıktı ve: ***"Cahiliye devri halkının çağrısı ile birbirinizi çağırma da nedir? Size ne oluyor?"*** dedi. Muhacirden olan kimsenin Ensardan olana vurduğu kendisine bildirildi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Böyle vurmaları bırakın, çünkü bu çirkin bir şeydir"*** buyurdu. (Münafıkların başı) Abdullah b. Übey b. Selûl: "Demek bize karşı birbirlerini çağırdılar. Medine'ye dönersek, güçlü olan güçsüz olanı kesinlikle oradan çıkaracaktır." dedi. Bu nedenle Ömer (r.a.) Abdullah b. Übey hakkında: "Ey Allah'ın Rasûlü, şu pis herifi öldürsek" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Hayır, insanlar Muhammed ashabını öldürüyor, derler"*** buyurdu.

(Hadisin değişik bir benzeri olan 1787. hadise bakınız.)

١٤٦٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ عَمْرُو بْنُ لُحَيِّ بْنِ قَمَعَةَ بْنِ خِنْدِفَ أَبُو خُزَاعَةَ ❁

1467-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Amr b. Luhay b. Kama' b. Hındıf, Huzâa kabilesinin atasıdır"*** buyurmuştur.

١٤٦٨ وعنه رضي الله عنه قَالَ النَّبِيُّ ﷺ رَأَيْتُ عَمْرَو بْنَ عَامِرِ بْنِ لُحَيٍّ الْخُزَاعِيَّ يَجُرُّ قُصْبَهُ فِي النَّارِ وَكَانَ أَوَّلَ مَنْ سَيَّبَ السَّوَائِبَ ❁

& 1468-) Yine Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Amr b. Âmir b. Luhay el-Huzâî'yi cehennemde bağırsaklarını sürürken gördüm. Kendisi adak develerini ilk defa ortaya koyandır."*** buyurmuştur.

(1414. hadisten öğrendiğimiz gibi İsmail (a.s.) Mekke'de Kâbe'yi yapmış ve buranın bakımı İsmail soyundan gelen Müstarebe Araplarından olan kabileler yüklenmiştir. Bir ara Yemen'den gelen ve Müstarebe değil de asıl Araplardan olan Huzâa kabilesine mensup Amr b. Luhay Mekke ve Kâbe'nin idaresini ele geçirmiştir. Bir müddet bu idare Huzâa kabilesinin elinde kaldı. Bu sırada Amr b. Luhay Kâbe'de İsmail (a.s.)'ın dininde değişiklikler yaptı. Putları Kâbe'ye yerleştiren ilk kimsedir. Putların dışında dinin niteliklerini bozucu din adına pek çok yeni şeyler ortaya koydu. Putlar adına adanan ve Hindistan'daki inekleri andıran adak develerine hiç kimse dokunamazdı, bunlar başıboş yayılırdı, inançlarına göre putlara adanan bu hayvanlara kudsiyet verilmiştir. İşte bu ilk sapma ve dinin bozulmasını başlatan Amr b. Luhay olduğundan dolayı cehennemde bunun cezasını çektiği bildirilmiştir.)

١٤٦٩ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ أَبُو ذَرٍّ رضي الله عنه كُنْتُ رَجُلاً مِنْ غِفَارٍ فَبَلَغَنَا أَنَّ رَجُلاً قَدْ خَرَجَ بِمَكَّةَ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَقُلْتُ لأَخِي انْطَلِقْ إِلَى هَذَا الرَّجُلِ كَلِّمْهُ وَأْتِنِي بِخَبَرِهِ فَانْطَلَقَ فَلَقِيَهُ ثُمَّ رَجَعَ فَقُلْتُ مَا عِنْدَكَ فَقَالَ وَاللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتُ رَجُلاً يَأْمُرُ بِالْخَيْرِ وَيَنْهَى عَنِ الشَّرِّ فَقُلْتُ لَهُ لَمْ تَشْفِنِي مِنَ الْخَبَرِ فَأَخَذْتُ جِرَابًا وَعَصًا ثُمَّ أَقْبَلْتُ إِلَى مَكَّةَ فَجَعَلْتُ لا أَعْرِفُهُ وَأَكْرَهُ أَنْ أَسْأَلَ عَنْهُ وَأَشْرَبُ مِنْ مَاءِ زَمْزَمَ وَأَكُونُ فِي الْمَسْجِدِ قَالَ فَمَرَّ بِي عَلِيٌّ فَقَالَ كَأَنَّ الرَّجُلَ غَرِيبٌ قَالَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَانْطَلَقَ إِلَى الْمَنْزِلِ قَالَ فَانْطَلَقْتُ مَعَهُ لا يَسْأَلُنِي عَنْ شَيْءٍ وَلا أُخْبِرُهُ فَلَمَّا أَصْبَحْتُ غَدَوْتُ إِلَى الْمَسْجِدِ لأَسْأَلَ عَنْهُ وَلَيْسَ أَحَدٌ يُخْبِرُنِي عَنْهُ بِشَيْءٍ قَالَ فَمَرَّ بِي عَلِيٌّ فَقَالَ أَمَا نَالَ لِلرَّجُلِ يَعْرِفُ مَنْزِلَهُ بَعْدُ؟ قَالَ قُلْتُ لا قَالَ انْطَلِقْ مَعِي قَالَ فَقَالَ مَا أَمْرُكَ وَمَا أَقْدَمَكَ هَذِهِ الْبَلْدَةَ قَالَ قُلْتُ لَهُ إِنْ كَتَمْتَ عَلَيَّ أَخْبَرْتُكَ قَالَ فَإِنِّي أَفْعَلُ قَالَ قُلْتُ لَهُ بَلَغَنَا أَنَّهُ قَدْ خَرَجَ هَا هُنَا رَجُلٌ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَأَرْسَلْتُ أَخِي لِيُكَلِّمَهُ فَرَجَعَ وَلَمْ يَشْفِنِي مِنَ الْخَبَرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَلْقَاهُ فَقَالَ لَهُ أَمَا إِنَّكَ قَدْ رَشَدْتَ هَذَا وَجْهِي إِلَيْهِ فَاتَّبِعْنِي ادْخُلْ حَيْثُ أَدْخُلُ فَإِنِّي إِنْ رَأَيْتُ أَحَدًا أَخَافُهُ عَلَيْكَ قُمْتُ إِلَى الْحَائِطِ كَأَنِّي أُصْلِحُ نَعْلِي وَامْضِ أَنْتَ فَمَضَى وَمَضَيْتُ مَعَهُ حَتَّى دَخَلَ وَدَخَلْتُ مَعَهُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقُلْتُ لَهُ اعْرِضْ عَلَيَّ الإِسْلامَ فَعَرَضَهُ فَأَسْلَمْتُ مَكَانِي فَقَالَ لِي يَا أَبَا ذَرٍّ اكْتُمْ هَذَا الأَمْرَ وَارْجِعْ إِلَى بَلَدِكَ فَإِذَا بَلَغَكَ ظُهُورُنَا فَأَقْبِلْ فَقُلْتُ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لأَصْرُخَنَّ بِهَا بَيْنَ أَظْهُرِهِمْ فَجَاءَ إِلَى الْمَسْجِدِ وَقُرَيْشٌ فِيهِ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ إِنِّي أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فَقَالُوا قُومُوا إِلَى هَذَا الصَّابِئِ فَقَامُوا فَضُرِبْتُ لأَمُوتَ فَأَدْرَكَنِي الْعَبَّاسُ فَأَكَبَّ عَلَيَّ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ وَيْلَكُمْ تَقْتُلُونَ رَجُلاً مِنْ غِفَارَ وَمَتْجَرُكُمْ وَمَمَرُّكُمْ عَلَى غِفَارَ فَأَقْلَعُوا عَنِّي فَلَمَّا أَنْ أَصْبَحْتُ الْغَدَ رَجَعْتُ فَقُلْتُ مِثْلَ مَا قُلْتُ بِالأَمْسِ فَقَالُوا قُومُوا إِلَى هَذَا الصَّابِئِ فَصُنِعَ بِي مِثْلَ مَا صُنِعَ بِالأَمْسِ وَأَدْرَكَنِي الْعَبَّاسُ فَأَكَبَّ عَلَيَّ وَقَالَ مِثْلَ مَقَالَتِهِ بِالأَمْسِ قَالَ فَكَانَ هَذَا أَوَّلَ إِسْلامِ أَبِي ذَرٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ ❁

& 1469-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Ebû Zer (r.a.) şöyle dedi: "Ben Gıfâr kabilesinden bir kimse idim. Mekke'de kendisinin Peygamber olduğunu söyleyen bir kişinin çıktığı haberi bana ulaştı, kardeşime: "Git, bu kimse ile konuş ve bana malumatını getir" dedim. O da gitti ve kendisiyle görüşüp döndü: "Yanındaki malumat nedir?" dedim. O da: "Vallahi, bir adam gördüm iyiliği emrediyor, kötülüğü yasaklıyor." dedi. Ben: "Verdiğin haberde gönlüme şifa vermedin" dedim ve azık torbamla değneğimi alıp Mekke'ye geldim. Kendisini tanımıyor, (Kureyş'ten çekindiğim için de birilerine) onu sormak istemiyordum, zemzem suyundan içip Kâbe'de kalıyordum. Bana, Ali rastladı ve: "Bu kimse herhalde yabancıdır" dedi, ben de: "Evet" dedim: "Haydi kalk, eve gidelim" dedi. Kendisiyle beraber gittim, bana hiçbir şey sormuyor, ben de ona bir şey bildirmiyordum.

Sabah olduğunda Peygamberi sorayım diye yine Kâbe'ye gittim ama hiçbir kimse bana ondan bir şey anlatmıyordu. Ali yine bana rastladı ve: "Bu kimsenin evine gitmesini bileceği zaman hâlâ gelmedi mi?" dedi. Ben de: "Hayır" dedim: "Benimle gel" dedi ve devamla: "Burada işin ne? Seni bu şehre getiren nedir?" dedi. Kendisine: "Eğer gizli tutarsan sana anlatırım" dedim: "Muhakkak ki söylediğini yaparım" dedi, devamla: "Bana, burada kendisinin peygamber olduğunu söyleyen bir kimsenin çıktığı haberi ulaştı, bunun üzerine kendisiyle konuşması için kardeşimi gönderdim, sadra şifa vermeyen bir malumatla döndü geldi, ben de kendim görüşmeyi istedim" dedim. O da: "Bak sen yolunu buldun, ben ona gidiyorum beni takip et, girdiğim yere gir, eğer ben senin için endişe edebileceğim birisini görürsem ayakkabımı düzeltiyormuşum gibi yapar duvara yönelirim, sen durma yürü" dedi. Yürüdü ben de yürüdüm, sonunda Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına girdi ben de girdim ve kendisine: "Bana İslâm'ı anlat" dedim, o da anlattı, olduğum yerde hemen Müslüman oldum, bana: ***"Ey Ebû Zer, bu işi gizli tut ve memleketine dön, güçlü olduğumuz / ortaya çıktığımız sana ulaştığında gel"*** buyurdu, ben de: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki bunu kesinlikle karşılarında haykıracağım" dedim. Ebû Zer Kâbe'ye gidip Kureyş orada iken: "Ey Kureyş topluluğu! Şüphesiz ben, Allah'tan başka ilah olmadığına şahitlik ediyorum ve yine Muhammed'in de onun kulu ve elçisi olduğuna şahitlik ediyorum" dedim. Oradakiler: "Şu, dinden dönene kalkın (ve gereğini yapın)" dediler. Hemen kalktılar ve ölene değin dayak yedim. Sonunda Abbâs bana yetişip üzerime kapandı, sonra onlara döndü: "Yazıklar olsun size? Ticaretiniz ve yolunuz Gıfâr kabilesinin üzerinde iken siz, Gıfâr'dan bir kimseyi öldürüyorsunuz!" dedi. Bunun arkasından üzerimden kalktılar. Ertesi sabaha çıktığımda dönüp dünkü söylediklerimi yine söyledim, onlar da: "Şu, dinden dönene kalkın (ve gereğini yapın)" dediler ve dünkü bana yaptıklarını yaptılar yine Abbâs bana yetişip üzerime kapandı, dünkü söylediği sözlerini söyledi. İbni Abbâs (r.a.): "İşte Ebû Zer (r.a.)'ın İslâm'a ilk girişi böyle olmuştur." demiştir.

١٤٧٠ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الأَقْرَبِينَ﴾ جَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يُنَادِي يَا بَنِي فِهْرٍ يَا بَنِي عَدِيٍّ لِبُطُونِ قُرَيْشٍ ❁

1470-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.), **«Kavminden en yakın akrabalarını uyar!»** (Şuarâ: 214) ayeti indiğinde kendilerini aşiret aşiret davet ediyor ve Kureyş kollarına: ***"Ey Fihroğulları, Ey Adiyoğulları!"*** diye sesleniyordu" demiştir.

١٤٧١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتِ اسْتَأْذَنَ حَسَّانُ النَّبِيَّ ﷺ فِي هِجَاءِ الْمُشْرِكِينَ قَالَ كَيْفَ بِنَسَبِي فَقَالَ حَسَّانُ لَأَسُلَّنَّكَ مِنْهُمْ كَمَا تُسَلُّ الشَّعَرَةُ مِنَ الْعَجِينِ ❁

& 1471-) Hz. Âişe (r.a.): "Hassân, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den Kureyş müşriklerini hicvetmek için izin istedi. O da: ***"Benim nesebimi nasıl yapacaksın?"*** buyurdu. Hassân: "Ben seni tereyağından kıl çeker gibi çıkarır ayırırım" dedi." demiştir.

(Bu konuda 1359. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٤٧٢ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِي خَمْسَةُ أَسْمَاءٍ أَنَا مُحَمَّدٌ وَأَحْمَدُ وَأَنَا الْمَاحِي الَّذِي يَمْحُو اللَّهُ بِي الْكُفْرَ وَأَنَا الْحَاشِرُ الَّذِي يُحْشَرُ النَّاسُ عَلَى قَدَمِي وَأَنَا الْعَاقِبُ ❁

{&} 1472-) Cübeyr b. Mut'im (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Benim beş ismim vardır: Ben Muhammed'im, Ahmed'im ben, Allah'ın benimle küfrü sildiği Mâhî'yim (=Silen) ve yine ben insanların izim sıra toplandığı Hâşir'im (=Toplayan) ben Âkib'im (=Sonuncu)"*** buyurdu" demiştir.

١٤٧٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَلا تَعْجَبُونَ كَيْفَ يَصْرِفُ اللَّهُ عَنِّي شَتْمَ قُرَيْشٍ وَلَعْنَهُمْ يَشْتِمُونَ مُذَمَّمًا وَيَلْعَنُونَ مُذَمَّمًا وَأَنَا مُحَمَّدٌ ❁

1473-) Ebû Hureyre (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bakın, Allah'ın Kureyş'in sataşma ve lanet okumalarını benden nasıl savuşturduğuna hayret etmez misiniz? Onlar bana adım Muhammed (=Övülmüş) iken Müzemmem (=Yerilmiş) diye sataşıyor, Müzemmem diye lanet okuyorlardı"*** demiştir.

١٤٧٤ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَثَلِي وَمَثَلُ الأَنْبِيَاءِ كَرَجُلٍ بَنَى دَارًا فَأَكْمَلَهَا وَأَحْسَنَهَا إِلاَّ مَوْضِعَ لَبِنَةٍ فَجَعَلَ النَّاسُ يَدْخُلُونَهَا وَيَتَعَجَّبُونَ وَيَقُولُونَ لَوْلا مَوْضِعُ اللَّبِنَةِ ❁

& 1474-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Benim misalimle diğer peygamberlerin misali bir ev yapan kimse gibidir. Şöyle ki evi bir kerpiç yeri dışında en güzel ve en mükemmel yaptı. İnsanlar içine girip gezmeye başlar, hayrete düşerler ve: "Keşke şu, kerpiç yeri de olsaydı" derler.*** (İşte o kerpiç benim.) "buyurdu" demiştir.

١٤٧٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ مَثَلِي وَمَثَلَ الأَنْبِيَاءِ مِنْ قَبْلِي كَمَثَلِ رَجُلٍ بَنَى بَيْتًا فَأَحْسَنَهُ وَأَجْمَلَهُ إِلاَّ مَوْضِعَ لَبِنَةٍ مِنْ زَاوِيَةٍ فَجَعَلَ النَّاسُ يَطُوفُونَ بِهِ وَيَعْجَبُونَ لَهُ وَيَقُولُونَ هَلاَّ وُضِعَتْ هَذِهِ اللَّبِنَةُ قَالَ فَأَنَا اللَّبِنَةُ وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ ❁

& 1475-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Şüphesiz ki, benim misalimle benden önceki diğer peygamberlerin misali köşede bir kepriçlik yer dışında en güzel ve en iyi şekilde bir ev yapan kimseye benzer. İnsanlar içini dolaşmaya başlayıp bu kimseye hayret ederek: "Şuraya bu kerpiç konulması gerekmez miydi?" derler ya işte ben o kerpiçim, ben peygamberlerin sonuncusuyum*** (o eksiği ben tamamlıyorum.) "buyurduğu rivayet edilmiştir.

١٤٧٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تُوُفِّيَ وَهُوَ ابْنُ ثَلاثٍ وَسِتِّينَ ❁

& 1476-) Hz. Âişe (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in altmış üç yaşında vefat ettiği rivayet edilmiştir
(Hadisin bir benzeri 1708. hadistir. Ayrıca bu konuda 1481. ve 1578. hadise bakınız)

١٤٧٧ عَنِ الْجُعَيْدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ قَالَ رَأَيْتُ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ رضي الله عنه ابْنَ أَرْبَعٍ وَتِسْعِينَ جَلْدًا مُعْتَدِلاً فَقَالَ قَدْ عَلِمْتُ مَا مُتِّعْتُ بِهِ سَمْعِي وَبَصَرِي إِلاَّ بِدُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِنَّ خَالَتِي ذَهَبَتْ بِي إِلَيْهِ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ ابْنَ أُخْتِي شَاكٍ فَادْعُ اللَّهَ لَهُ قَالَ فَدَعَا لِي ❁

& 1477-) Cuayd b. Abdurrahman: "Sâib b. Yezîd (r.a.)'ı gördüm, doksan dört yaşında, sağlam, diri ve dimdik idi. Kendisi: "Benim böyle bir kulak ve gözle nimetlenmem sadece Rasûlüllah (s.a.v.)'in duası sayesinde olduğunu bilmişimdir, Teyzem beni kendisine götürdü ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, kardeşimin oğlu rahatsız, onun için Allah'a dua etsen" dedi. O da bana dua etti" dedi" demiştir.
(Hadisin bir benzeri olan 145. hadise bakınız)

١٤٧٨ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ رضي الله عنه قَالَ صَلَّى أَبُو بَكْرٍ رضي الله عنه الْعَصْرَ ثُمَّ خَرَجَ يَمْشِي فَرَأَى الْحَسَنَ يَلْعَبُ مَعَ الصِّبْيَانِ فَحَمَلَهُ عَلَى عَاتِقِهِ وَقَالَ بِأَبِي شَبِيهٌ بِالنَّبِيِّ لا شَبِيهٌ بِعَلِيٍّ وَعَلِيٌّ يَضْحَكُ ❁

1478-) Ukbe b. Hâris (r.a.): "Ebû Bekir (r.a.) ikindi namazını kıldı, çıktı yürüyordu, yolda çocuklarla oynayan Hasan'ı gördü ve omuzuna alıp: "Babam sana feda olsun, Ali'ye değil de Peygamber'e daha çok benzeyen" dedi. Ali ise buna gülümsüyordu" demiştir.

١٤٧٩ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَكَانَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ عَلَيْهِمَا السَّلام يُشْبِهُهُ قُلْتُ لأَبِي جُحَيْفَةَ صِفْهُ لِي قَالَ كَانَ أَبْيَضَ قَدْ شَمِطَ وَأَمَرَ لَنَا النَّبِيُّ ﷺ بِثَلاثَ عَشْرَةَ قَلُوصًا قَالَ فَقُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ قَبْلَ أَنْ نَقْبِضَهَا ❁

& 1479-) Ebû Cuhayfe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i görmüştüm. Torunu Hasan b. Ali aleyhima's-Selâm kendisine çok benziyor" dedi. (Ravi şöyle devam eder) Ebû Cuhayfe (r.a.)'a: "Onu bana tarif etsen" dedim: "Beyaz tenli, siyah saçlarına beyaz karışmış idi. Bize on üç dişi deve verilmesini emretti ama biz onları teslim almadan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ruhu alındı" dedi.

١٤٨٠ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرٍ رضي الله عنه صَاحِبِ النَّبِيِّ ﷺ قِيلَ لَهُ أَرَأَيْتَ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ شَيْخًا قَالَ كَانَ فِي عَنْفَقَتِهِ شَعَرَاتٌ بِيضٌ ❁

& 1480-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in arkadaşı Abdullah b. Büsr (r.a.)'a: "Sen, Peygamber (s.a.v.)'i gördün, çok yaşlı mı idi?" diye soruldu, o da: "Çenesi ile alt dudak arasında birkaç beyaz kıl vardı" dedi. (Yani saç ve sakalları fazla beyaz değildi)

١٤٨١ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَبْعَةً مِنَ الْقَوْمِ لَيْسَ بِالطَّوِيلِ وَلا بِالْقَصِيرِ أَزْهَرَ اللَّوْنِ لَيْسَ بِأَبْيَضَ أَمْهَقَ وَلا آدَمَ لَيْسَ بِجَعْدٍ قَطَطٍ وَلا سَبْطٍ رَجِلٍ أُنْزِلَ عَلَيْهِ وَهُوَ ابْنُ أَرْبَعِينَ فَلَبِثَ بِمَكَّةَ عَشْرَ سِنِينَ يُنْزَلُ عَلَيْهِ وَبِالْمَدِينَةِ عَشْرَ سِنِينَ وَقُبِضَ وَلَيْسَ فِي رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ عِشْرُونَ شَعَرَةً بَيْضَاءَ ❁

& 1481-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.), kavmin orta boylusu idi, ne uzun ne de kısaydı. Teni kırmızıya çalan beyazdı, ne siyah ne de tam beyazdı. Ne kıvırcık kısa saçlı ne de düz uzun saçlı idi. Kendisine kırk yaşında iken vahiy indirildi. Kendisine vahiy inerken Mekke'de on yıl, Medine'de de on yıl kaldı. Başında ve sakalında yirmi tane bile beyaz tel yok iken de ruhu alındı" demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.) peygamber olduktan sonra Mekke'de on üç yıl kalmıştı. Bu sürenin ilk yılları gizli davet dönemi olup vahyin bir süre aralandığı yıllardır. Âlimlerin çoğunun görüşüne göre bu süre üç yıl sürmüştür. Enes (r.a.), kendisine vahiy inerken Mekke'de on yıl kaldı, derken, vahyin bir süre aralandıktan sonra tekrar başlayıp açık davetin alanen yapıldığı yılları kasdetmiştir, bu süre ise on yıldır.)

١٤٨٢ وعنه رضي الله عنه في رواية: قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيْسَ بِالطَّوِيلِ الْبَائِنِ وَلا بِالْقَصِيرِ وَلا بِالأَبْيَضِ الأَمْهَقِ وَلَيْسَ بِالآدَمِ وَلَيْسَ بِالْجَعْدِ الْقَطَطِ وَلا بِالسَّبْطِ بَعَثَهُ اللَّهُ عَلَى رَأْسِ أَرْبَعِينَ سَنَةً فَأَقَامَ بِمَكَّةَ عَشْرَ سِنِينَ وَبِالْمَدِينَةِ عَشْرَ سِنِينَ فَتَوَفَّاهُ اللَّهُ وَلَيْسَ فِي رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ عِشْرُونَ شَعْرَةً بَيْضَاءَ ❁

{•} 1482-) Yine kendisinden gelen bir rivayette: "Rasûlüllah (s.a.v.) ne aşırı uzun ne de kısa idi. Ne saf beyaz ne de kara yağız idi, ne kıvırcık saçlı ne de düz saçlı idi. Allah kendisini kırk yaşında Peygamber gönderdi ve Mekke'de on yıl kaldı, Medine'de de on yıl kaldı. Allah ruhunu aldı, bu sırada başında ve sakalında yirmi kadar bile beyaz tel yoktu."

(Bu konuda bir benzer 1578. hadise bakınız.)

١٤٨٣ عَنْ الْبَرَاءَ رضي الله عنه قالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَحْسَنَ النَّاسِ وَجْهًا وَأَحْسَنَهُ خَلْقًا لَيْسَ بِالطَّوِيلِ الْبَائِنِ وَلا بِالْقَصِيرِ ❁

& 1483-) Berâ b. Âzib (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) simaca insanların en güzeli idi. Vücut yapısı bakımından da onların en güzeli idi. Ne aşırı uzun, ne de kısa idi." demiştir.

١٤٨٤ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّهُ سُئِلَ هَلْ خَضَبَ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ لا إِنَّمَا كَانَ شَيْءٌ فِي صُدْغَيْهِ ❁

& 1484-) Enes (r.a.)'a: "Hz. Peygamber (s.a.v.) saçlarını (kına ve benzerleriyle) boyadı mı?" diye sorulduğunda: "Hayır, sadece şakaklarında çok az bir beyazlık vardı" demiştir. (Bu nedenle beyazları gidermek için boyamaya gerek duymazdı.)

١٤٨٥ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ مَرْبُوعًا بَعِيدَ مَا بَيْنَ الْمَنْكِبَيْنِ لَهُ شَعَرٌ يَبْلُغُ شَحْمَةَ أُذُنِهِ رَأَيْتُهُ فِي حُلَّةٍ حَمْرَاءَ لَمْ أَرَ شَيْئًا قَطُّ أَحْسَنَ مِنْهُ ❁

1485-) Berâ b. Âzib (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) orta boylu ve iki omuzunun arası enli idi. Kulak yumuşaklığına ulaşan saçları vardı. Kendisini, kırmızı bir elbise içerisinde gördüm. Kesinlikle ondan daha güzelini asla görmedim" demiştir.

١٤٨٦ وعنه رضي الله عنه في رواية: أَنَّهُ قيل له أَكَانَ وَجْهُ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَ السَّيْفِ قَالَ لا بَلْ مِثْلَ الْقَمَرِ ❁

1486-) Kendisinden gelen bir başka rivayette ise kendisine: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yüzü kılıç gibi (parlak mıydı)?" denilmişti: "Hayır, Ay gibi (parlaktı)" demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kılıca değil de aya benzetilmesi çeşitli şekillerde açıklanır: Ayın kılıçtan daha fazla parlak olması veya yüzünün kılıç gibi söbü değil de ay gibi yuvarlak olduğu bildirilmek istenildiğinden yahut da kılıcın hoşlanılmayan bir şey olması nedeniyle aya benzetildiği belirtilmiştir.)

١٤٨٧ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْهَاجِرَةِ إِلَى الْبَطْحَاءِ فَتَوَضَّأَ ثُمَّ صَلَّى الظُّهْرَ رَكْعَتَيْنِ وَالْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَنَزَةٌ ❁

وعنه رضي الله عنه في رواية: كَانَ يَمُرُّ مِنْ وَرَائِهَا الْمَرْأَةُ وَقَامَ النَّاسُ فَجَعَلُوا يَأْخُذُونَ يَدَيْهِ فَيَمْسَحُونَ بِهَا وُجُوهَهُمْ قَالَ فَأَخَذْتُ بِيَدِهِ فَوَضَعْتُهَا عَلَى وَجْهِي فَإِذَا هِيَ أَبْرَدُ مِنَ الثَّلْجِ وَأَطْيَبُ رَائِحَةً مِنَ الْمِسْكِ ❁

& 1487-) Ebû Cuhayfe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) öğle sıcağında Bathâ Vadisi'ne çıktı ve abdest aldıktan sonra önünde mızrak (dikili) olduğu halde iki rekat öğle ve iki rekatta ikindiyi kıldırdı" demiştir.

Yine kendisinden gelen bir başka rivayette ise: "Mızrağın ilerisinden kadınlar geçiyordu. Cemaat ayağa kalktı, ellerini tutup yüzlerine sürmeye başladı. Ben de elinden tutup yüzüme sürdüm. Baksam ki eli (o sıcakta) kardan daha serin, miskten daha güzel kokulu idi" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 144 ve 248. hadislerde geçmişti.)

١٤٨٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ بُعِثْتُ مِنْ خَيْرِ قُرُونِ بَنِي آدَمَ قَرْنًا فَقَرْنًا حَتَّى كُنْتُ مِنَ الْقَرْنِ الَّذِي كُنْتُ فِيهِ ❁

1488-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Nesilden nesile süzüle süzüle gelip sonunda içinde bulunduğum, âdemoğlunun en hayırlı neslinden Peygamber olarak gönderildim"*** buyurduğu rivayet edilmiştir.

١٤٨٩ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَسْدِلُ شَعَرَهُ وَكَانَ الْمُشْرِكُونَ يَفْرُقُونَ رُءُوسَهُمْ فَكَانَ أَهْلُ الْكِتَابِ يَسْدِلُونَ رُءُوسَهُمْ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحِبُّ مُوَافَقَةَ أَهْلِ الْكِتَابِ فِيمَا لَمْ يُؤْمَرْ فِيهِ بِشَيْءٍ ثُمَّ فَرَقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَأْسَهُ ❁

& 1489-) İbni Abbâs (r.a.)'dan rivayet edilmiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.) saçını alnının üzerine salıverirdi. Müşrikler alınlarını ikiye ayırır, Ehl-i Kitab ise alınlarından salarlardı. Rasûlüllah (s.a.v.) kendisine bir şey hakkında emir verilmeyen konularda Ehl-i Kitab'la uyumlu olmayı severdi. Sonra Rasûlüllah (s.a.v.) saçını alnından ayırdı (bunda bir sakınca görmedi.)"

١٤٩٠ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما قَالَ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ ﷺ فَاحِشًا وَلَا مُتَفَحِّشًا وَكَانَ يَقُولُ إِنَّ مِنْ خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا ❁

& 1490-) Abdullah b. Amr (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ne çirkinlik sahibi (fâhiş) ne de çirkinliğe sürüklenebilen birisi (mütefahhiş) idi. Kendisi: ***"Şüphesiz sizin en iyiniz ahlâk bakımından en iyi olanınızdır"*** buyururdu" demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu ahlâkı için 2024. hadise de bakınız.)

١٤٩١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّهَا قَالَتْ مَا خُيِّرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْنَ أَمْرَيْنِ إِلَّا أَخَذَ أَيْسَرَهُمَا مَا لَمْ يَكُنْ إِثْمًا فَإِنْ كَانَ إِثْمًا كَانَ أَبْعَدَ النَّاسِ مِنْهُ وَمَا انْتَقَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِنَفْسِهِ إِلَّا أَنْ تُنْتَهَكَ حُرْمَةُ اللَّهِ فَيَنْتَقِمَ لِلَّهِ بِهَا ❁

{&} 1491-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) iki seçenek arasında serbest bırakıldığında günah olmadığı sürece bunların en kolay olanını alırdı. Eğer günah olacaksa bu işten insanların en uzağı o olurdu, Rasûlüllah (s.a.v.) kendi nefsi için ceza vermezdi. Ancak Allah'ın yasakları çiğnendiğinde, Allah için bunlara ceza verirdi" demiştir.

١٤٩٢ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ مَا مَسِسْتُ حَرِيرًا وَلَا دِيبَاجًا أَلْيَنَ مِنْ كَفِّ النَّبِيِّ ﷺ وَلَا شَمِمْتُ رِيحًا قَطُّ أَوْ عَرَفًا قَطُّ أَطْيَبَ مِنْ رِيحِ أَوْ عَرْفِ النَّبِيِّ ﷺ

& 1492-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in elinden daha yumuşak ne bir yün ipeğe ne de bir kumaş ipeğe dokundum. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kokusundan daha güzel bir koku da asla koklamadım" demiştir.

١٤٩٣ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ أَشَدَّ حَيَاءً مِنَ الْعَذْرَاءِ ❁

& 1493-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.), perde gerisindeki bekar kızlardan daha utangaçtı" demiştir.

١٤٩٤ و في رواية: وَإِذَا كَرِهَ شَيْئًا عُرِفَ فِي وَجْهِهِ ❁

1494-) Bir başka rivayette ise: "Bir şeyden hoşlanmadığında (bunu söylemezdi ama bu) yüzünde belli olurdu" demiştir.

١٤٩٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ مَا عَابَ النَّبِيُّ ﷺ طَعَامًا قَطُّ إِنِ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ وَإِلاَّ تَرَكَهُ ❁

& 1495-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) yemekte asla kusur aramazdı. Eğer isteği varsa yer yoksa bırakırdı." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1892. hadiste gelecekir.)

١٤٩٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُحَدِّثُ حَدِيثًا لَوْ عَدَّهُ الْعَادُّ لَأَحْصَاهُ ❁

1496-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir şey anlatırdı, eğer bir kimse (ağzından çıkan) sözleri saymak istese, sayabilirdi. (Bu denli yavaş konuşurdu)" demiştir.

١٤٩٧ وعنها رضي الله عنها قَالَتْ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَكُنْ يَسْرُدُ الْحَدِيثَ كَسَرْدِكُمْ ❁

& 1497-) Kendisinden gelen bir başka rivayette ise: "Sizin yaptığınız gibi sözü peş peşe ulayıp (süratli) konuşmazdı." demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in konuşma tarzı hakkında 82. hadise de bakınız. Kendisinin Kur'ân okuyuşu da bu şekilde idi. 1819. hadise bakınız.)

١٤٩٨ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه يُحَدِّثُ عَنْ لَيْلَةِ أُسْرِيَ بِالنَّبِيِّ ﷺ مِنْ مَسْجِدِ الْكَعْبَةِ جَاءَهُ ثَلاثَةُ نَفَرٍ قَبْلَ أَنْ يُوحَى إِلَيْهِ وَهُوَ نَائِمٌ فِي مَسْجِدِ الْحَرَامِ فَقَالَ أَوَّلُهُمْ أَيُّهُمْ هُوَ فَقَالَ أَوْسَطُهُمْ هُوَ خَيْرُهُمْ وَقَالَ آخِرُهُمْ خُذُوا خَيْرَهُمْ فَكَانَتْ تِلْكَ فَلَمْ يَرَهُمْ حَتَّى جَاءُوا لَيْلَةً أُخْرَى فِيمَا يَرَى قَلْبُهُ وَالنَّبِيُّ ﷺ نَائِمَةٌ عَيْنَاهُ وَلا يَنَامُ قَلْبُهُ وَكَذَلِكَ الأَنْبِيَاءُ تَنَامُ أَعْيُنُهُمْ وَلا تَنَامُ قُلُوبُهُمْ فَتَوَلاهُ جِبْرِيلُ ثُمَّ عَرَجَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ ❁

& 1498-) Enes (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in miracını, Kâbe'den geceleyin götürülüşünü anlatırken (Mirac'dan önceki gelişmeleri şöyle anlatmıştır): "Kendisine vahiy gelmezden önce, Kâbe'nin Harem-'inde uyurken üç kişi geldi ve birinci kişi: "Bunların hangisi o?" dedi. Ortalarındaki: "O, en iyi olanları" dedi, diğeri de: "En iyi olanını alın" dedi. İşte (Miracın başlangıcı) böyle oldu. Artık bundan sonra kalbinin gördüğü bir başka gecedeki gelmelerine kadar onları görmedi. Peygamber (s.a.v.)'in göz-

leri uyur ama kalbi uyumaz. İşte Peygamberler hep böyledir, gözleri uyur ama kalpleri uyumaz. Sonra Cebrail kendisinin Mirac hizmetlerini yüklendi ve onunla semaya çıktı."

(Mirac hakkında 1586. hadis ve açıklamasına bakınız.)

١٤٩٩ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِإِنَاءٍ وَهُوَ بِالزَّوْرَاءِ فَوَضَعَ يَدَهُ فِي الإِنَاءِ فَجَعَلَ الْمَاءُ يَنْبُعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ فَتَوَضَّأَ الْقَوْمُ قيل لأنس كَمْ كُنْتُمْ قَالَ ثَلاثَ مِائَةٍ أَوْ زُهَاءَ ثَلاثِ مِائَةٍ ❁

& 1499-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e Zevrâ Çarşısında iken bir kap getirildi. Elini kabın içerisine koydu, birden parmaklarının arasından su kaynamaya başladı ve oradaki topluluk abdest aldı." demiştir. Enes (r.a.)'a: "Kaç kişi idiniz?" denildi: "Üç yüz veya üç yüz kadar" dedi.

(134. 148. hadislerde de bir benzeri anlatılmıştır.)

١٥٠٠ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا نَعُدُّ الآيَاتِ بَرَكَةً وَأَنْتُمْ تَعُدُّونَهَا تَخْوِيفًا كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي سَفَرٍ فَقَلَّ الْمَاءُ فَقَالَ اطْلُبُوا فَضْلَةً مِنْ مَاءٍ فَجَاءُوا بِإِنَاءٍ فِيهِ مَاءٌ قَلِيلٌ فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِي الإِنَاءِ ثُمَّ قَالَ حَيَّ عَلَى الطَّهُورِ الْمُبَارَكِ وَالْبَرَكَةُ مِنَ اللَّهِ فَلَقَدْ رَأَيْتُ الْمَاءَ يَنْبُعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَلَقَدْ كُنَّا نَسْمَعُ تَسْبِيحَ الطَّعَامِ وَهُوَ يُؤْكَلُ ❁

1500-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Sizin korkutma saydığınız mucizeleri biz bereket ve ikram sayardık. Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte bir yolculukta iken, suyumuz azalmıştı: ***"Artakalan suyu getirin"*** buyurdu, içerisinde az bir miktar su bulunan bir kap getirildi. Elini suyun içerisine koydu ve: ***"Haydi bereketli temiz suya gelin, bereketi Allah'tandır"*** buyurdu. Vallahi Rasûlüllah (s.a.v.)'in parmaklarının arasından suyun kaynadığını gördüm. Vallahi biz, yenirken yemeğin tesbih ettiğini de duyardık" demiştir.

١٥٠١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا قَوْمًا نِعَالُهُمُ الشَّعَرُ وَحَتَّى تُقَاتِلُوا التُّرْكَ صِغَارَ الأَعْيُنِ حُمْرَ الْوُجُوهِ ذُلْفَ الآنُوفِ كَأَنَّ وُجُوهَهُمُ الْمَجَانُّ الْمُطْرَقَةُ وَتَجِدُونَ مِنْ خَيْرِ النَّاسِ أَشَدَّهُمْ كَرَاهِيَةً لِهَذَا الأَمْرِ حَتَّى يَقَعَ فِيهِ وَالنَّاسُ مَعَادِنُ خِيَارُهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُهُمْ فِي الإِسْلامِ وَلَيَأْتِيَنَّ عَلَى أَحَدِكُمْ زَمَانٌ لَأَنْ يَرَانِي أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يَكُونَ لَهُ مِثْلُ أَهْلِهِ وَمَالِهِ ❁

& 1501-) Ebû Hureyre (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Ayakkabıları kıldan olan bir kavimle savaşmanıza kadar, gözleri küçük, yüzleri kırmızı, burnu basık, yüzleri sanki deri üstüne deri kaplanmış kalkan gibi kalın etli olan Türkle savaşmanıza kadar kıyamet kopmaz. İnsanların en iyilerini şu idare konusunda içine düşene kadar en isteksiz olanlar / içine düşseler bile en isteksiz olanlar olarak görürsün. İnsanlar maden yatakları gibidir. Cahiliye dönemindeki iyi kimseler İslâm'da da iyi kimselerdir. Sizden birinize kesinlikle öyle bir zaman gelecektir ki bu zamanda beni görmesi, kendisine ailesi ve malının bir misli daha verilmesinden daha sevimli gelecektir."*** diye buyurduğunu rivayet etmiştir.

(Hadisin baş tarafı 1261. hadiste geçmişti, son kısmın değişik bir benzeri 1454. hadiste geçmişti. Hadiste belirtilen Türkle savaş hakkında Merhum Said Havva şöyle demektedir: "Burada Türk denilirken kastedilen kitle, bilinen Türk halkından daha geniş bir kitledir. Bunu hadiste anılan özelliklerden anlamaktayız. Anlaşıldığına göre burada kastedilenler, Türkler, Moğollar ve Tatarlar gibi Türklerin yaşadıkları bölgelerin arkalarında kalan halklardır. Çünkü hadiste zikredilen özellikler bunlara da uymaktadır."

Bir başka yerde ise şöyle demektedir: "...Bu ilim adamları o zaman Türk derken Kafkas dağlarının arkasında oturan bütün halkları kasdetmektedirler. Oysa bu bölgede o zamanlarda çok değişik halklar yaşamaktaydı. Hadislerde zikredilen özelliklere uygun olan halklar ise Moğol ve Tatar halklarıdır. Bu halklar, Müslümanlara yaptıklarını yapmışlardır. Öte yandan kendilerine Türk denilen diğer toplumların İslâmiyeti kabul ettiklerini ve bu dini geniş alanlara yaydıklarını görmekteyiz. Müslümanların başlangıçta bu halklarla savaşmış oldukları doğrudur. Ancak çarpışmalar uzun sürmemiştir. (el-Esâs fi's-Sünne (İslâm Akaidi), Said Havva, IX. 205, 210)

١٥٠٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا خُوزًا وَكَرْمَانَ مِنَ الأَعَاجِمِ حُمْرَ الْوُجُوهِ فُطْسَ الأُنوفِ صِغَارَ الأَعْيُنِ وُجُوهُهُمُ الْمَجَانُّ الْمُطْرَقَةُ نِعَالُهُمُ الشَّعَرُ ❁

1502-) Ebû Hureyre (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Arap olmayanlardan; kırmızı yüzlü, basık burunlu, gözleri küçük, yüzleri deri üstüne deri kaplanmış kalkan gibi etli, ayakkabıları da kıl olan Hûz ve Kirmân*** (halkı) ***ile savaşmanıza kadar kıyamet kopmayacaktır."*** diye buyurduğunu rivayet etmiştir.

١٥٠٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُهْلِكُ النَّاسَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ قُرَيْشٍ قَالُوا فَمَا تَأْمُرُنَا قَالَ لَوْ أَنَّ النَّاسَ اعْتَزَلُوهُمْ ❁

& 1503-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kureyş'ten şu oymak insanları helâk eder"*** buyurdu, kendisine: "Bize ne emredersin?" dediler: ***"Keşke insanlar onlardan uzak dursalar?"*** buyurdu" demiştir.

(Hadisin Buhârî'deki diğer rivayetinde "Ümmetimin helâkı, Kureyş'ten olan yaşları küçük gençlerden olacaktır." İfadesi vardır. Ebû Hureyre (r.a.) devamla: "İstersen, falanın oğulları, falanın oğulları, diye isimlerini verebilirim." demiştir. Hadisi Ebû Hureyre'den rivayet eden Saîd b. Amr'ın torunu Amr b. Yahya: "Mervânoğulları Şam'da idareye geçtiklerinde dedemle birlikte onlara gidiyorduk, bir de baksa ki bunların birtakım yaşları küçük gençler olduğunu gördü ve bize: "Bunlar herhalde onlardandır." dedi, biz de: "Sen daha iyi bilirsin" dedik" demiştir. (Buhârî, Menâkıb: 25, Fiten: 3) Bu ifadelerden Hz. Peygamber (s.a.v.)'in haber verdiği kimselerin Mervânoğulları olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim bu dönemde Emevî hanedanından olan bir kısım gençler, kendilerinden daha yaşlı ve tecrübeli kimseler varken Emevî hanedanının güvenliği için çeşitli idari görevlere atanmışlar, bunların baskı ve zulümleri görülmüştür.)

١٥٠٤ وعنه رضي الله عنه في رواية: قَالَ سَمِعْتُ الصَّادِقَ الْمَصْدُوقَ يَقُولُ هَلاكُ أُمَّتِي عَلَى يَدَيْ غِلْمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ إِنْ شِئْتَ أَنْ أُسَمِّيَهُمْ بَنِي فُلانٍ وَبَنِي فُلانٍ ❁

1504-) Yine Ebû Hureyre (r.a.)'dan bir başka rivayette: "Doğru ve herkesçe doğrulanmış olan Peygamber'i: ***"Ümmetimin helâk olması Kureyş'ten birkaç tüyü bitmemiş gençlerin elinden olacaktır"*** diye buyururken işittim. Eğer istersen falanın oğlu, falanın oğlu diye onların adlarını da sayabilirim" demiştir.

(Buhârî'nin, "Fiten" Bölümü'nde de getirdiği bu hadisin diğer yerdeki ifadelerden bu gençlerin Emevî saltanatının başına geçen Mervan ve oğulları olduğu anlaşılmaktadır. Saltanatlarının bekası için Abdullah b. Ömer (r.a.) gibi değerli bir sahabiye bile suikast yapabilen Haccac-ı Zalimler bu oymağın dönemlerinde türemiş, Kâbe'yi yakıp yıkabilmişlerdir.)

١٥٠٥ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّاسُ يَسْأَلُونَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْخَيْرِ وَكُنْتُ أَسْأَلُهُ عَنِ الشَّرِّ مَخَافَةَ أَنْ يُدْرِكَنِي فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا كُنَّا فِي جَاهِلِيَّةٍ وَشَرٍّ فَجَاءَنَا اللَّهُ بِهَذَا الْخَيْرِ فَهَلْ بَعْدَ

هَذَا الْخَيْرِ مِنْ شَرٍّ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ وَهَلْ بَعْدَ ذَلِكَ الشَّرِّ مِنْ خَيْرٍ قَالَ نَعَمْ وَفِيهِ دَخَنٌ قُلْتُ وَمَا دَخَنُهُ قَالَ قَوْمٌ يَهْدُونَ بِغَيْرِ هَدْيِي تَعْرِفُ مِنْهُمْ وَتُنْكِرُ قُلْتُ فَهَلْ بَعْدَ ذَلِكَ الْخَيْرِ مِنْ شَرٍّ قَالَ نَعَمْ دُعَاةٌ إِلَى أَبْوَابِ جَهَنَّمَ مَنْ أَجَابَهُمْ إِلَيْهَا قَذَفُوهُ فِيهَا قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ صِفْهُمْ لَنَا فَقَالَ هُمْ مِنْ جِلْدَتِنَا وَيَتَكَلَّمُونَ بِأَلْسِنَتِنَا قُلْتُ فَمَا تَأْمُرُنِي إِنْ أَدْرَكَنِي ذَلِكَ قَالَ تَلْزَمُ جَمَاعَةَ الْمُسْلِمِينَ وَإِمَامَهُمْ قُلْتُ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ جَمَاعَةٌ وَلَا إِمَامٌ قَالَ فَاعْتَزِلْ تِلْكَ الْفِرَقَ كُلَّهَا وَلَوْ أَنْ تَعَضَّ بِأَصْلِ شَجَرَةٍ حَتَّى يُدْرِكَكَ الْمَوْتُ وَأَنْتَ عَلَى ذَلِكَ ❁

& 1505-) Huzeyfe b. el-Yemân (r.a.) anlatır: "İnsanlar Rasûlüllah (s.a.v.)'e iyilikleri sorar ben de, bana ulaşır endişesiyle kötülükleri sorardım. Bir defasında: ***"Ey Allah'ın Rasûlü, biz cehalet ve kötülük üzere idik, ama Allah bize iyilik getirdi. Acaba bu iyilikten sonra bir kötülük var mıdır?"*** dedim: ***"Evet"*** dedi: "Bu kötülükten sonra iyilik var mıdır?" dedim: ***"Evet, ama içerisinde bulanıklık vardır"*** buyurdu: "Bulanıklılığı nedir?" dedim: ***"Benim yolumun dışında bir yol tutan bir topluluktur. Sen onların bir kısmını tanıyıp kabul eder, bir kısmını da reddedersin"*** buyurdu: "Bu iyilikten sonra bir kötülük var mıdır?" dedim: ***"Evet, cehennem kapılarının davetçileri vardır ki kim onların davetine icabet ederse onu cehenneme atarlar"*** buyurdu: "Ey Allah'ın Rasûlü, onların özelliklerini bize anlatsan" dedim: ***"Onlar bizim tenimizdendirler, bizim dilimizi konuşurlar*** (görünüşte biz gibidirler ama içten bizden değildirler)" buyurdu: "Bu işler bana ulaşırsa ne emredersiniz?" dedim: ***"Müslümanların cemaatine ve imamına uyarsın"*** buyurdu: "Eğer Müslümanların ne cemaati ne de imamı varsa?" dedim: ***"Sen bu hal üzere iken ölüm sana gelene değin*** (yalnızlıktan) ***ağaç kökünü kemirecek duruma gelsen bile, bu fırkaların tümünden uzak dur!"*** buyurdu.

(326. hadiste aynı sahabinin "Fitneler" hakkındaki hadisi geçmişti, bakınız.)

١٥٠٦ عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ إِذَا حَدَّثْتُكُمْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلَأَنْ أَخِرَّ مِنَ السَّمَاءِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَكْذِبَ عَلَيْهِ وَإِذَا حَدَّثْتُكُمْ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ فَإِنَّ الْحَرْبَ خَدْعَةٌ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ يَأْتِي فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ حُدَثَاءُ الأَسْنَانِ سُفَهَاءُ الأَحْلَامِ يَقُولُونَ مِنْ خَيْرِ قَوْلِ الْبَرِيَّةِ يَمْرُقُونَ مِنَ الإِسْلَامِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ لا يُجَاوِزُ إِيمَانُهُمْ حَنَاجِرَهُمْ فَأَيْنَمَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاقْتُلُوهُمْ فَإِنَّ قَتْلَهُمْ أَجْرٌ لِمَنْ قَتَلَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ❁

& 1506-) Hz. Ali (r.a.): "Size Rasûlüllah (s.a.v.)'den bir şey anlattığımda onun adına yalan söylemektense gökten yüzüstü düşmek şüphesiz bana daha sevimlidir. Ancak sizinle benim aramda bir şey konuştuğumda... Şunu bilin ki harp hiledir." dedi ve şöyle devam etti: "Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim: ***"Âhir zamanda yaşları küçük, düşünceleri değersiz ve aşağı, birtakım topluluk gelir. Yaratıkların en hayırlısının sözünü söyler, ama okun avı delip çıktığı gibi İslâm'dan*** (öyle yaralayıp) ***çıkarlar. Onların imanı bağazlarının altına geçmez. Onlarla nerede karşılaşırsanız, öldürünüz. Çünkü onların öldürülmesi kıyamet günü onları öldüren için sevap olur."***

(Ok girdiği yerden çıkarken vurulan yaralanmış veya ölmüştür. Bunlann İslâm'dan çıkmaları da İslam toplumuna yara açar veya toplumu öldürür, bu nedenle söz konusu kimselerin İslamdan çıkmaları okun ava girmesi ile açıklanmıştır. Hadisin son kısmı 1677. hadiste de gelecektir, 1822. hadiste biraz daha geniş biçimi vardır, 1822. hadise bakınız.)

١٥٠٧ عَنْ خَبَّابِ بْنِ الأَرَتِّ رضي الله عنه قَالَ شَكَوْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ بُرْدَةً لَهُ فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ قُلْنَا لَهُ أَلا تَسْتَنْصِرُ لَنَا أَلا تَدْعُو اللَّهَ لَنَا قَالَ كَانَ الرَّجُلُ فِيمَنْ قَبْلَكُمْ يُحْفَرُ لَهُ فِي الأَرْضِ فَيُجْعَلُ

فِيهِ فَيُجَاءُ بِالْمِنْشَارِ فَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ فَيُشَقُّ بِاثْنَتَيْنِ وَمَا يَصُدُّهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ وَيُمْشَطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ مَا دُونَ لَحْمِهِ مِنْ عَظْمٍ أَوْ عَصَبٍ وَمَا يَصُدُّهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ وَاللَّهِ لَيُتِمَّنَّ هَذَا الأَمْرَ حَتَّى يَسِيرَ الرَّاكِبُ مِنْ صَنْعَاءَ إِلَى حَضْرَمَوْتَ لا يَخَافُ إِلاَّ اللَّهَ أَوِ الذِّئْبَ عَلَى غَنَمِهِ وَلَكِنَّكُمْ تَسْتَعْجِلُونَ ❁

1507-) Habbâb b. Eret (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Kâbe'nin gölgesinde hırkasını yastık yapmış uzanıyordu, durumumuzdan şikayetçi olduk ve: "Bize yardım isteyemez, bizim için Allah'a dua edemez misin?" dedik. O da: ***"Sizden öncekilerden bir kimse için yerde çukur kazılır, içine konulur bir testere getirilerek başından ikiye bölünürdü yine de bu, onu dininden döndüremezdi. Demir taraklarla taranıp etinin altındaki kemik*** veya ***sinirleri çıkarılırdı yine de bu, onu dininden döndüremezdi. Allah'a yemin olsun ki bu iş*** (İslâm daveti) ***gerçekleşecek hatta bir yolcu Sana'dan Hadramevt'e Allah'tan başka kimseden korkmadan*** (güven içerisinde) ***yürüyecek*** yahut ***yalnız koyunlarına kurdun saldırmasından korkacak. Ancak siz biraz sabırsızlık yapıyorsunuz."*** buyurdu." demiştir.

١٥٠٨ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ افْتَقَدَ ثَابِتَ بْنَ قَيْسٍ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا أَعْلَمُ لَكَ عِلْمَهُ فَأَتَاهُ فَوَجَدَهُ جَالِسًا فِي بَيْتِهِ مُنَكِّسًا رَأْسَهُ فَقَالَ مَا شَأْنُكَ فَقَالَ شَرٌّ كَانَ يَرْفَعُ صَوْتَهُ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَأَتَى الرَّجُلُ فَأَخْبَرَهُ أَنَّهُ قَالَ كَذَا وَكَذَا فَرَجَعَ الْمَرَّةَ الآخِرَةَ بِبِشَارَةٍ عَظِيمَةٍ فَقَالَ اذْهَبْ إِلَيْهِ فَقُلْ لَهُ إِنَّكَ لَسْتَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ وَلَكِنْ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ ❁

1508-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Bir defasında Rasûlüllah (s.a.v.) Sâbit b. Kays (r.a.)'ı aralarında göremedi, bir kimse de kalkıp: "Ey Allah'ın Rasûlü, ben senin için onun durumunu öğrenirim" dedi ve yanına gitti, baksa ki kendisini başını öne eğmiş evde oturuyor buldu: "Neyin var?" dedi, o da (kendisini kastederek): "Kötü! Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sesinin üzerinde yüksek sesle konuştu, bu sebeple ameli boşa gidip cehennemlik oldu." dedi. O kimse gidip durumu bildirdi ve: "Durumu böyle böyledir" dedi. Arkasından bu kimse onun yanına büyük bir müjde ile tekrar döndü, çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ona git ve de ki: "Sen cehennemlik değil, cennetlik bir kimsesin"*** diye buyurmuştu.

(Hadiste sözü geçen sahabi, Sâbit b. Kays (r.a.) Allah'ın: **«Ey İman edenler, seslerinizi Peygamber-'in sesinin üstüne çıkarmayınız, birbirinizle yüksek sesle konuştuğunuz gibi onunla da öyle yüksek sesle konuşmayınız. Yoksa hiç farkında olmadan amelleriniz boşa gider.»** (Hucurât: 2) emrine dayanarak kendisinin amelinin boşa gittiğini zannetmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in söz atışmalarında hatipliğini yapan ve gür sesi ile meşhur olan sahabeden Sâbit b. Kays (r.a.), 1684. hadiste de görüleceği gibi yalancı Müseyleme'ye cevap vermekle görevlendirilmiştir.)

١٥٠٩ عَنْ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ رضي الله عنهما قَرَأَ رَجُلٌ الْكَهْفَ وَفِي الدَّارِ الدَّابَّةُ فَجَعَلَتْ تَنْفِرُ فَسَلَّمَ فَإِذَا ضَبَابَةٌ أَوْ سَحَابَةٌ غَشِيَتْهُ فَذَكَرَهُ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ اقْرَأْ فُلانُ فَإِنَّهَا السَّكِينَةُ نَزَلَتْ لِلْقُرْآنِ أَوْ تَنَزَّلَتْ لِلْقُرْآنِ ❁

& 1509-) Berâ b. Âzib (r.a.): "Bir kimse Kehf Suresi'ni okudu, bu sırada hanede hayvanı vardı, ürkmeye başladı. Bu nedenle selâmete çıkması için dua etti. Bir de baksa ki duman veya bulut gibi bir şey kendisini kaplamış, sonra (sabahleyin) bunu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e anlattı, o da: ***"Ey falan sen oku, şüphesiz o, Kur'ân için inen Sekîne'dir"*** buyurdu" demiştir.

(1812. hadiste Bakara Suresi'ni okuyan Üseyd b. Hudayr (r.a.) için aynı durum anlatılır, oradaki ifadede sekinenin Kur'ân-ı Kerim'i dinlemek için gelen melekler olduğu bildirilmiştir, bakınız.)

١٥١٠ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَى أَعْرَابِيٍّ يَعُودُهُ قَالَ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا دَخَلَ عَلَى مَرِيضٍ يَعُودُهُ قَالَ لا بَأْسَ طَهُورٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَقَالَ لَهُ لا بَأْسَ طَهُورٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ قَالَ قُلْتُ طَهُورٌ كَلا بَلْ هِيَ حُمَّى تَفُورُ أَوْ تَثُورُ عَلَى شَيْخٍ كَبِيرٍ تُزِيرُهُ الْقُبُورَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ فَنَعَمْ إِذًا ❁

1510-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) hasta ziyareti için bir bedevînin yanına girmişti. Hz. Peygamber (s.a.v.) ziyaret için hastanın yanına girdiğinde: ***"Önemli değil, inşaallah tuhurdur*** (=günahlardan temizlenmedir)" derdi. Ona da: ***"Önemli değil, inşaallah tuhurdur*** (=günahlardan temizlenmedir)" buyurdu, o da: "Ne? Tuhur mu dedin? Hayır, tersine ihtiyarlara gelen ve kabirleri ziyaret ettiren kükremiş kaynayan ateşli hummadır bu!" dedi, o da: ***"Pekiyi, öyle olsun madem"*** buyurdu." demiştir.

(Kendisine iyilik temennisinde bulunan ve: ***"Önemli değil, inşaallah günahlardan temizlenmedir"*** diyen bir Peygamber'e cahilane bir şekilde ters cevap veren bu bedevî rivayete göre ***"Pekiyi öyle olsun madem"*** şeklindeki Hz. Peygamber (s.a.v.)'in cevabı üzere ertesi gün vefat etmiştir.)

١٥١١ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَجُلٌ نَصْرَانِيًّا فَأَسْلَمَ وَقَرَأَ الْبَقَرَةَ وَآلَ عِمْرَانَ فَكَانَ يَكْتُبُ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَعَادَ نَصْرَانِيًّا فَكَانَ يَقُولُ مَا يَدْرِي مُحَمَّدٌ إِلاَّ مَا كَتَبْتُ لَهُ فَأَمَاتَهُ اللَّهُ فَدَفَنُوهُ فَأَصْبَحَ وَقَدْ لَفَظَتْهُ الأَرْضُ فَقَالُوا هَذَا فِعْلُ مُحَمَّدٍ وَأَصْحَابِهِ لَمَّا هَرَبَ مِنْهُمْ نَبَشُوا عَنْ صَاحِبِنَا فَأَلْقَوْهُ فَحَفَرُوا لَهُ فَأَعْمَقُوا فَأَصْبَحَ وَقَدْ لَفَظَتْهُ الأَرْضُ فَقَالُوا هَذَا فِعْلُ مُحَمَّدٍ وَأَصْحَابِهِ نَبَشُوا عَنْ صَاحِبِنَا لَمَّا هَرَبَ مِنْهُمْ فَأَلْقَوْهُ فَحَفَرُوا لَهُ وَأَعْمَقُوا لَهُ فِي الأَرْضِ مَا اسْتَطَاعُوا فَأَصْبَحَ وَقَدْ لَفَظَتْهُ الأَرْضُ فَعَلِمُوا أَنَّهُ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ فَأَلْقَوْهُ ❁

& 1511-) Enes (r.a.): "Hıristiyan bir adam vardı. Müslüman oldu. Bakara ve Âl-i İmrân Sureleri'ni okumuş, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e de vahiy katipliği yapmıştı. Sonra Hıristiyanlığa tekrar döndü. Bunun arkasından: "Muhammed benim kendisine yazdıklarımdan başkasını bilmez" diyordu. Sonunda Allah onun canını aldı, kendisini gömdüler ama baksalar ki toprak onu dışarı atmış. Hıristiyanlar: "Bu, kendilerini bırakıp kaçtığı için Muhammed ve ashabının işidir, arkadaşımızı çıkarıp atmışlar" dediler ve kendisine derin bir mezar kazdılar ama sabah olduğunda baksalar ki toprak onu tekrar dışarı atmış, yine: "Bu, kendilerini bırakıp kaçtığı için Muhammed ve ashabının işidir, arkadaşımızı çıkarıp atmışlar" dediler ve kendisine olabildiğince derin bir mezar kazdılar, ama sabah olduğunda baksalar ki toprak onu tekrar dışarı atmış, artık anladılar ki bu iş, insanlardan değildir, artık onu öylece bıraktılar." demiştir.

١٥١٢ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ هَلْ لَكُمْ مِنْ أَنْمَاطٍ قُلْتُ وَأَنَّى يَكُونُ لَنَا الأَنْمَاطُ قَالَ أَمَا إِنَّهُ سَيَكُونُ لَكُمُ الأَنْمَاطُ فَأَنَا أَقُولُ لَهَا يَعْنِي امْرَأَتَهُ أَخِّرِي عَنِّي أَنْمَاطَكِ فَتَقُولُ أَلَمْ يَقُلِ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّهَا سَتَكُونُ لَكُمُ الأَنْمَاطُ فَأَدَعُهَا ❁

& 1512-) Câbir (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) (evlendiğimde bana): ***"Sizin saçaklı kadife yaygılarınız var mı?"*** buyurdu, ben de: "Bizim saçaklı kadife yaygılarımız nerden olsun ki?" dedim: ***"Ama bak sizin saçaklı kadife yaygılarınız ileride olacaktır"*** buyurdu. Sonraları ben hanımıma: "Saçaklı kadife yaygılarını benden geri tut" derdim, o da: "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizin muhakkak ilerde saçaklı kadife yaygılarınız olacak"*** demedi mi?" der, ben de yaygıyı öyle bırakırdım" demiştir.

١٥١٣ عَنْ عَبْدِاللَّه بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ انْطَلَقَ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ مُعْتَمِرًا فَنَزَلَ عَلَى أُمَيَّةَ بْنِ خَلَفٍ أَبِي صَفْوَانَ وَكَانَ أُمَيَّةُ إِذَا انْطَلَقَ إِلَى الشَّأْمِ فَمَرَّ بِالْمَدِينَةِ نَزَلَ عَلَى سَعْدٍ فَقَالَ أُمَيَّةُ لِسَعْدٍ انْتَظِرْ حَتَّى إِذَا انْتَصَفَ النَّهَارُ وَغَفَلَ النَّاسُ انْطَلَقْتَ فَطُفْتَ فَبَيْنَا سَعْدٌ يَطُوفُ إِذَا أَبُو جَهْلٍ فَقَالَ مَنْ هَذَا الَّذِي يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ فَقَالَ سَعْدٌ أَنَا سَعْدٌ فَقَالَ أَبُو جَهْلٍ تَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ آمِنًا وَقَدْ آوَيْتُمْ مُحَمَّدًا وَأَصْحَابَهُ فَقَالَ نَعَمْ فَتَلاحَيَا بَيْنَهُمَا فَقَالَ أُمَيَّةُ لِسَعْدٍ لا تَرْفَعْ صَوْتَكَ عَلَى أَبِي الْحَكَمِ فَإِنَّهُ سَيِّدُ أَهْلِ الْوَادِي ثُمَّ قَالَ سَعْدٌ وَاللَّه لَئِنْ مَنَعْتَنِي أَنْ أَطُوفَ بِالْبَيْتِ لأَقْطَعَنَّ مَتْجَرَكَ بِالشَّامِ. فَجَعَلَ أُمَيَّةُ يَقُولُ لِسَعْدٍ لا تَرْفَعْ صَوْتَكَ وَجَعَلَ يُمْسِكُهُ فَغَضِبَ سَعْدٌ فَقَالَ دَعْنَا عَنْكَ فَإِنِّي سَمِعْتُ مُحَمَّدًا ﷺ يَزْعُمُ أَنَّهُ قَاتِلُكَ قَالَ إِيَّايَ قَالَ نَعَمْ قَالَ وَاللَّه مَا يَكْذِبُ مُحَمَّدٌ إِذَا حَدَّثَ فَرَجَعَ إِلَى امْرَأَتِه فَقَالَ أَمَا تَعْلَمِينَ مَا قَالَ لِي أَخِي الْيَثْرِبِيُّ قَالَتْ وَمَا قَالَ قَالَ زَعَمَ أَنَّه سَمِعَ مُحَمَّدًا يَزْعُمُ أَنَّهُ قَاتِلِي قَالَتْ فَوَاللَّه مَا يَكْذِبُ مُحَمَّدٌ فَلَمَّا خَرَجُوا إِلَى بَدْرٍ وَجَاءَ الصَّرِيخُ قَالَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ أَمَا ذَكَرْتَ مَا قَالَ لَكَ أَخُوكَ الْيَثْرِبِيُّ قَالَ فَأَرَادَ أَنْ لا يَخْرُجَ فَقَالَ لَهُ أَبُو جَهْلٍ إِنَّكَ مِنْ أَشْرَافِ الْوَادِي فَسِرْ يَوْمًا أَوْ يَوْمَيْنِ فَسَارَ مَعَهُمْ فَقَتَلَهُ اللَّهُ ❁

1513-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) anlatır: "Sa'd b. Muâz (r.a.) Umre yapmak için Mekke'ye gitti ve Ümeyye b. Halef'in yanına konuk oldu. Ümeyye de Şam'a gittiğinde Medine'ye uğrar ve Sa'd'ın yanında konuk olurdu. Ümeyye, Sa'd'a: "Gündüzün ortası olup sıcaklık arttığında insanların uykuya daldığı zamana kadar bekle sonra gidip tavaf et" dedi. Sonunda Sa'd tavaf ederken birden Ebû Cehil çıkageldi: "Kâbe'yi tavaf eden bu, kimdir?" dedi. Sa'd: "Ben, Sa'd'ım" dedi. Ebû Cehil: "Muhammed ve arkadaşlarını barındırdığınız halde gelip bir de güven içerisinde Kâbe'yi mi tavaf edersin?" dedi. O da: "Evet" dedi, ikisi arasında sert tartışmalar geçti. Ümeyye, Sa'd b. Muâz (r.a.)'a: "Sesini Ebû Hakem'in (Ebû Cehil'in) sesinden fazla yükseltme, çünkü o Mekke halkının efendisidir." dedi. Sa'd (r.a.) da: "Vallahi, bana Beytullah'ı tavaf ettirmezsen ben de senin Şam ticaretini keserim" dedi. Ümeyye, Sa'd'a: "Sesini yükseltme" diyor ve onu tutuyordu. Bunun üzerine Sa'd öfkelendi ve: "Sen de bizi bırak! Hem ben Muhammed (s.a.v.)'i seni öldüreceğini söylerken duydum" dedi, o da: "Beni mi?" dedi: "Evet" dedi. Ümeyye: "Vallahi, Muhammed konuştuğu zaman yalan söylemez" dedi, hanımının yanına gitti: "Baksana, Medineli kardeşimin bana dediğini biliyor musun?" dedi: "Ne dedi?" dedi. Ümeyye: "Muhammed'in beni öldüreceğini söylerken duyduğunu söyledi" dedi. Karısı: "Vallahi Muhammed yalan söylemez" dedi. Sonra Bedir Savaşı'na çıktıklarında savaş çağrıcısı geldi. Ümeyye'nin karısı kendisine: "Bak, Medineli kardeşinin sana dediğini hatırladın mı?" dedi. Bunun üzerine Ümeyye Bedir Savaşı'na çıkmak istemedi, ama Ebû Cehil: "Şüphesiz sen Mekke'nin ileri gelenlerindensin olmaz, bir iki gün olsun yürü" dedi. O da kendileriyle gitti, sonunda Allah onun canını aldı."

(Sa'd b. Muâz (r.a.)'ın fazileti ve cesareti hakkında 1565. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٥١٤ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنهما أَنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلام أَتَى النَّبِيَّ ﷺ وَعِنْدَهُ أُمُّ سَلَمَةَ فَجَعَلَ يُحَدِّثُ ثُمَّ قَامَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لأُمِّ سَلَمَةَ مَنْ هَذَا أَوْ كَمَا قَالَ قَالَتْ هَذَا دِحْيَةُ قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ ايْمُ اللَّه مَا حَسِبْتُهُ إِلاَّ إِيَّاهُ حَتَّى سَمِعْتُ خُطْبَةَ نَبِيِّ اللَّه ﷺ يُخْبِرُ جِبْرِيلَ أَوْ كَمَا قَالَ ❁

& 1514-) Üsâme b. Zeyd (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında Ümmü Seleme var iken Cebrail (a.s.) gelip Hz. Peygamber ile konuşmaya başladı, sonra kalkıp gitti. Hz. Peygamber (s.a.v.) Ümmü Seleme'ye: ***"Bu kimdi?"*** buyurdu. O da: "Bu, Dıhye'dir." dedi. Ümmü Seleme: "Allah'a yemin olsun ki, Allah'ın Peygamberi (s.a.v.)'in, Cebrail'in geldiğini haber verdiği hutbesini işitene kadar o gelenin Dıhye olduğunu sanıyordum" demiştir.

(Dıhye (r.a.), Cebrail (a.s.)'ın şekline girdiği sahabidir.)

١٥١٥ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ رَأَيْتُ النَّاسَ مُجْتَمِعِينَ فِي صَعِيدٍ فَقَامَ أَبُو بَكْرٍ فَنَزَعَ ذَنُوبًا أَوْ ذَنُوبَيْنِ وَفِي بَعْضِ نَزْعِهِ ضَعْفٌ وَاللَّهُ يَغْفِرُ لَهُ ثُمَّ أَخَذَهَا عُمَرُ فَاسْتَحَالَتْ بِيَدِهِ غَرْبًا فَلَمْ أَرَ عَبْقَرِيًّا فِي النَّاسِ يَفْرِي فَرِيَّهُ حَتَّى ضَرَبَ النَّاسُ بِعَطَنٍ ❁

& 1515-) Abdullah b. Ömer (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"İnsanları bir yerde toplanmış olarak gördüm. Ebû Bekir ayağa kalktı bir, iki kova su çekti. Onun su çekişinde yorgunluk vardı. Allah onu bağışlasın. Sonra bunu Ömer aldı, elindeki kova büyük kovaya çevrildi. İnsanlar içerisinde onun gibi güzel iş yapan maharetli birisini görmedim. Sonunda halk orayı develerin sulanıp barındığı yer edindi."*** buyurduğunu söylemiştir.

١٥١٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ الْيَهُودَ جَاؤُوا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَذَكَرُوا لَهُ أَنَّ رَجُلاً مِنْهُمْ وَامْرَأَةً زَنَيَا فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا تَجِدُونَ فِي التَّوْرَاةِ فِي شَأْنِ الرَّجْمِ فَقَالُوا نَفْضَحُهُمْ وَيُجْلَدُونَ فَقَالَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ سَلامٍ كَذَبْتُمْ إِنَّ فِيهَا الرَّجْمَ فَأَتَوْا بِالتَّوْرَاةِ فَنَشَرُوهَا فَوَضَعَ أَحَدُهُمْ يَدَهُ عَلَى آيَةِ الرَّجْمِ فَقَرَأَ مَا قَبْلَهَا وَمَا بَعْدَهَا فَقَالَ لَهُ عَبْدُاللَّهِ بْنُ سَلامٍ ارْفَعْ يَدَكَ فَرَفَعَ يَدَهُ فَإِذَا فِيهَا آيَةُ الرَّجْمِ فَقَالُوا صَدَقَ يَا مُحَمَّدُ فِيهَا آيَةُ الرَّجْمِ فَأَمَرَ بِهِمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَرُجِمَا ❁

{&} 1516-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır: "Yahudiler Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelip kendilerinden bir erkekle bir kadının zina ettiğini söylediler. O da: ***"Tevrat'ta Recim konusunda ne buluyorsunuz?"*** buyurdu: "Onları teşhir ederiz, bir de değnek cezası uygulanır" dediler. Bunun üzerine (Müslüman olmuş eski bir Yahudi din adamı olan) Abdullah b. Selâm (r.a.): "Yalan söylediniz, muhakkak ki Tevrat'ta recim cezası vardır" dedi. Tevrat'ı getirip açtılar, bu sırada birisi elini recim ayetinin üzerine koydu ve ayetin öncesini ve sonrasını okudu. Abdullah b. Selâm (r.a.): "Elini kaldır!" dedi. Elini kaldırdı baksa ki orada recim ayeti var. Bunun üzerine: "Ey Muhammed, Abdullah doğru söyledi. Tevrat'ta recim ayeti vardır." dediler. Rasûlüllah (s.a.v.) emir buyurdu, recim yapıldılar."

١٥١٧ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ انْشَقَّ الْقَمَرُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ شِقَّتَيْنِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اشْهَدُوا ❁

& 1517-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde Ay ikiye ayrıldı Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bakın! Şahit olun."*** buyurdu" demiştir.

(Ayın ikiye ayrılması Kur'ân-ı Kerim'de de anlatılır **«Kıyamet yaklaştı ve Ay yarıldı. Onlar bir mucize görürlerse yüz çevirirler ve: "Öteden beri süre gelen bir sihirdir." derler. Yalanladılar ve keyfi arzularına uydular. Ama her işin bir durma yeri vardır. Onları kötülükten alıkoyacak nice haberler geldi. (Bu haberler) hikmetli ve etkileyicidir, ama uyarılar fayda vermiyor.»** (Kamer: 1-5) Bu olay, Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekke'de iken meydana gelmiştir. Diğer bir rivayette bu olayın Mekke'nin kenar bölgesi olan Mina'da meydana geldiği bildirilmektedir (Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 36,) Bir diğer rivayette, ayın ikiye bölünerek bir kısmının dağın üzerinde diğer kısmının dağın önüne ayrıldığı, (Buhârî, Kitâbu Tefsîri'l-Kur'ân, Kamer: 1) bir diğer rivayette ise dağın arkasına diğer kısmının da önüne ayrıldığı bildirilir. (Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 44)

Bu konuda Rahmetullâh el- Hindî şu bilgileri vermektedir: "Fereşne tarihinin on ikinci makalesinde, Hind bölgesinden Malibâr halkının bunu gördüğü ve kabul ettikleri, bu olayın meydana gelmesinden sonra civardaki Hind mecûsîlerinin beldelerine bildirdikleri belirtilir. Hafız el- Mizzî de, İbni Teymiye'den bazı seyyahların, Hind diyarında üzerinde **"Ayın ikiye ayrıldığı gece yapıldı"** yazısı bulunan eski bir yapı bulunduğunu bildirdiklerini nakleder." (İzhâru'l- Hak, II. 102)

Mevdûdî ise şu bilgileri vermektedir: "Ayın ikiye bölünmesiyle ilgili eldeki bütün hadislerin toplanmasından çıkarılan özet şudur. Medine'ye Hicret'e beş sene kala, Kamerî ayın 14. gününde bir akşam vaktiydi, ve tam o zamanda yeni doğan Ay birden bire ikiye bölündü. Bir parçası karşıdaki tepenin bir tarafına, ikinci parçası da öteki tarafına gitti. Bu bir saniyelik hadise idi. Sonra ayın iki parçası birleşiverdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) o sırda Mina'da bulunuyordu. Orada

bulunanlara hitap ederek: ***"Bakın ve şahit olun"*** dedi. Kâfirler, Hz. Muhammed (a.s.)'ın kendilerini büyülediğini öne sürdüler, bu sebepten gözlerinin iyi görmediğini söylediler. Orada bulunan diğer kimseler: "Muhammed bizi büyüleyebilir, ama burada bulunmayanları değil. Biraz bekleyin, bu tarafa gelmekte olanlara soralım. Acaba onlar bu hadiseyi görmüşler midir?" dediler. Dışardan gelenler bu olaya tanık olduklarını kabul ettiler.

Ayın ikiye bölünmesi olayını inkâr edenler genellikle iki itirazda bulunurlar. İlk itiraz şöyledir. Ay gibi bir uydunun parçalanıp, parçalardan her birinin yüzlerce kilometre uzağa düşerek tekrar birleşmesi imkânsızdır. İkinci itiraz şöyledir. Böyle bir olay meydana gelmiş olsaydı, bu mutlaka dünyada pek çok ülkede bilinmiş olacaktı. Bu olay tarihe geçecekti ve astronomi ile ilgili kitaplara girecekti. Fakat, bu iki itiraz da asılsızdır ve pek inandırıcı değildir. Şöyle ki, eski çağlarda ayın bölünmesi gibi bir olay imkânsız görülebilirdi. Ama bugün uydular ve gezegenler ile ilgili geniş bilgimize dayanarak böyle bir olayın tamamıyla gerçek dışı olduğunu söyleyemeyiz. Her zaman değişiklik ve doğa elemanlarının faaliyette olduğu bu çağda, bir seyyarenin, içindeki volkanik patlamalardan dolayı parçalanarak, bazı parçaların uzağa fırlaması ve yer çekimi ya da başka bir gezegenin çekimi yüzünden tekrar birleşmelerini anlamamız o kadar zor olmasa gerek. İkinci itiraza gelince, bu olay çok âni ve kısa süreliydi, yani birkaç saniyelik. Bütün dünyanın gözünün o anda ayda olması şart değildir. İnsanların dikkatini aya çevirecek müthiş bir patlama filan da olmamıştı. Bununla ilgili önceden herhangi bir bilgi de yoktu, ki herkes aya doğru baksın. Ayrıca Ay her zaman her yerden görülemez. Çok muhtemeldir ki Ay o sırada sadece Arabistan ve onun doğusundaki ülkeler tarafından görülebiliyordu. Tarih ilmi o devirde öyle gelişmiş değildi, ki hemen kayda geçirilsin. Fakat Güney Doğu Asya'daki memleketlerden Malabar'ın tarihlerinde böyle bir vak'aya rastlanıyor. Bu tarih kitaplarında Malabar mihracesinin (büyük kralının) o gece bu manzarayı gördüğü ifade edilmiştir. Astronomi ile gökbilimi kitaplarında bu olay, ancak ayın hızı, dünyanın yörüngesinde dönüşü, doğuş ve batış saatlerinde önemli bir değişiklik meydana geldiği takdirde kaydedilebilirdi. Böyle bir durum meydana gelmediği için kaydı da yapılmamıştır. O çağlarda, gökte ve uzayda meydana gelebilecek her olayı kaydedecek ne rasathaneler vardı ne de kuvvetli dürbünler. " (Hz. Peygamber'in Hayatı, I. 332-334 kısaltıp özetleyerek.)

Ayın ikiye ayrılmasını o dönem dünyada yaşayan diğer kimselerin görmemesi hakkında verilen genel cevap şudur: Nasıl ki Ay tutulması veya Güneş tutulması hadisesi her zaman aynı anda dünyanın bütün bölgelerinde görülemezse bu konu da öyledir. Ayın dünyadan görüldüğü vakitler bölgelere göre değişmektedir. Mekke'de ikiye ayrılan Ay ancak bu saatte dünyanın neresinde görülüyorsa orada seyredilecekti. Ayrıca bu olay çok kısa sürdüğünden ve olayın akabinde kâinatta dikkati çekecek herhangi bir eser kalmadığından dolayı çoğu kimselerin nazarından kaçmıştır. Olayın gerçekleştiği saatte dünyanın bir kısmında gündüz olduğundan bu bölgelerde zaten görülemezdi, Ayın ikiye ayrıldığında gece olan bölgelerin bir kısmında ise insanlar istirahate çekilip uyuduklarından bunu görmemeleri gerekirdi. Bu olayın meydana geldiği saatte Arabistan'dan sonra insanların gözleyebileceği en uygun yer ise Hindistan'ın güneyidir.

Bu konuyu merhum Muhammed Hamidullah'ın şu tespitleriyle bitirmek isteriz: "Bu Şakku'l-Kamer mucizesi konusunda, günümüzde Ay etrafında dolaşan ve sputnik adı verilen uydulardan alınmış ve Dünyadan çekilebilen fotoğraflara nazaran mesafeleri daha çok yaklaştıran Ay yuvarlağı ile ilgili alınmış fotoğraflarda, Ay sathında ve Ay'ın tam ortasında yukarıdan aşağı uzanan bir çatlak görülmektedir. Bu çatlak yaklaşık bir buçuk kilometre genişliktedir. Amerikalılar bu çatlağa "Radley Rille" adını vermişlerdir. (Rille, bir astronomi terimidir ve Ay üzerinde mevcut dar vadiler ve yarıklar manasına kullanılır.) Bu çatlakla ilgili olarak Apollo-15 ile gerçekleştirilen derinliğine araştırmalar, anlaşıldığına göre, halka açıklanmayacaktır; zira 29 Temmuz 1971'de yayınlanan günlük "The Guardian" adlı İngiliz gazetesinde yayınlanan yorum-haber büyük bir korku yaratmıştır. Orada çıkan bu yazıda, Müslümanların daha şimdiden bu fotoğraflara dayanmak suretiyle, İslâm Peygamberine atfedilen "Ayın Yarılması" mucizesinin gerçekliğine dair ispat yoluna girdikleri açıklanmaktadır.

Acaba bir gün gelecek Müslüman astronotlar, bu yarık'ın aslı ve esası konusunda ilmi çalışmalar başlatmak ve konuya ışık tutmak suretiyle bu yarık'ın "Şakku'l-Kamer" olayının üzerinde cereyan ettiği çizginin bir kısmını teşkil ettiğini açıklayabilecekler midir?" (İslâm Peygamberi, I. 127)

١٥١٨ عَنْ عُرْوَةَ البَارِقِيِّ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَعْطَاهُ دِينَارًا يَشْتَرِي لَهُ بِهِ شَاةً فَاشْتَرَى لَهُ بِهِ شَاتَيْنِ فَبَاعَ إِحْدَاهُمَا بِدِينَارٍ وَجَاءَهُ بِدِينَارٍ وَشَاةٍ فَدَعَا لَهُ بِالْبَرَكَةِ فِي بَيْعِهِ وَكَانَ لَوِ اشْتَرَى التُّرَابَ لَرَبِحَ فِيهِ ❁

1518-) Urve el-Bârikî (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisine koyun alması için bir dinar verdi. O da bununla kendisine iki koyun almış ve koyunun birisini bir dinara satıp bir koyun ve bir dinarla gelmişti. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) ona alım satımında bereketli olması için dua etti. Bundan böyle toz toprak satın alsa bile kâr edip kazanır olmuştur."

محمد رسول الله

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب فَضَائِلِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ

62-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Ashabının Üstünlükleri Bölümü

وَمَنْ صَحِبَ النَّبِيَّ ﷺ أَوْ رَآهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَهُوَ مِنْ أَصْحَابِهِ

Müslümanlardan, Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte olan veya onu gören herkes onun ashabındandır.

١٥١٩ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رضي الله عنه قَالَ أَتَتِ امْرَأَةٌ النَّبِيَّ ﷺ فَأَمَرَهَا أَنْ تَرْجِعَ إِلَيْهِ قَالَتْ أَرَأَيْتَ إِنْ جِئْتُ وَلَمْ أَجِدْكَ كَأَنَّهَا تَقُولُ الْمَوْتَ قَالَ ﷺ إِنْ لَمْ تَجِدِينِي فَأْتِي أَبَا بَكْرٍ ❁

& 1519-) Cübeyr b. Mut'im (r.a.) anlatır: "Bir kadın Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelmişti. Hz. Peygamber kadına tekrar gelmesini söylemiş, kadın vefatını kasdederek: "Gelip de seni bulamazsam ne dersin?" demiş, o da: ***"Beni bulamazsan, Ebû Bekir'e gelirsin"*** buyurmuştur.

١٥٢٠ عَنْ عَمَّارٍ رضي الله عنه قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَمَا مَعَهُ إِلاَّ خَمْسَةُ أَعْبُدٍ وَامْرَأَتَانِ وَأَبُو بَكْرٍ ❁

1520-) Ammar b. Yasir (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) ile beraberinde (İslâm'a giren) sadece beş köle, iki kadın ve Ebû Bekir'den başkasının olmadığı (zamanı) gördüm" demiştir.

١٥٢١ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ أَقْبَلَ أَبُو بَكْرٍ آخِذًا بِطَرَفِ ثَوْبِهِ حَتَّى أَبْدَى عَنْ رُكْبَتِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَمَّا صَاحِبُكُمْ فَقَدْ غَامَرَ فَسَلَّمَ وَقَالَ إِنِّي كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَ ابْنِ الْخَطَّابِ شَيْءٌ فَأَسْرَعْتُ إِلَيْهِ ثُمَّ نَدِمْتُ فَسَأَلْتُهُ أَنْ يَغْفِرَ لِي فَأَبَى عَلَيَّ فَأَقْبَلْتُ إِلَيْكَ فَقَالَ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكَ يَا أَبَا بَكْرٍ ثَلاثًا ثُمَّ إِنَّ عُمَرَ نَدِمَ فَأَتَى مَنْزِلَ أَبِي بَكْرٍ فَسَأَلَ أَثَمَّ أَبُو بَكْرٍ فَقَالُوا لا فَأَتَى إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَسَلَّمَ فَجَعَلَ وَجْهُ النَّبِيِّ ﷺ يَتَمَعَّرُ حَتَّى أَشْفَقَ أَبُو بَكْرٍ فَجَثَا عَلَى رُكْبَتَيْهِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَاللَّهِ أَنَا كُنْتُ أَظْلَمَ مَرَّتَيْنِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ اللَّهَ بَعَثَنِي إِلَيْكُمْ فَقُلْتُمْ كَذَبْتَ وَقَالَ أَبُو بَكْرٍ صَدَقَ وَوَاسَانِي بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَهَلْ أَنْتُمْ تَارِكُوا لِي صَاحِبِي مَرَّتَيْنِ فَمَا أُوذِيَ بَعْدَهَا ❁

1521-) Ebudderdâ (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında oturuyordum, bu sırada diz kapakları görülecek derecede elbisesinin uçlarını eline almış bir halde Ebû Bekir çıkageldi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Herhalde arkadaşınız tartışmış olsa gerek"*** dedi. Ebû Bekir selâm verdi ve: "Benimle Hattab oğlu Ömer arasında bir şey oldu, ben de acele edip ona karşı önce davrandım sonra da yaptığımdan pişman oldum, beni bağışlamasını istedim kabul etmedi, bu yüzden koşup size geldim" dedi. Rasûlüllah üç defa: ***"Ey Ebû Bekir Allah seni bağışlasın"*** buyurdu. Sonra Ömer pişman oldu, Ebû Bekir'in evine gidip: "Ebû Bekir orada mı?" diye sordu. Onlar da: "Hayır" dediler. Hemen Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına geldi, selâm verdi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yüzünün rengi değişmeye başladı, öyle ki Ebû Bekir korkup iki diz çöktü ve iki defa: "Ey Allah'ın Rasûlü, vallahi ben haksızlık etmiştim" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber

(s.a.v.): ***"Allah beni size Peygamber göndermişti de siz bana: "Yalan söyledin" demiştiniz, halbuki Ebû Bekir bu sırada: "O doğru söylemiştir" demiş, canıyla malıyla bana yardımcı olmuştu."*** buyurdu ve iki defa: ***"Benim için arkadaşımı bana bırakıyor musunuz?"*** buyurdu. Bundan sonra onu kimse incitip üzmedi."

١٥٢٢ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَهُ عَلَى جَيْشِ ذَاتِ السَّلاسِلِ فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ أَيُّ النَّاسِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ عَائِشَةُ فَقُلْتُ مِنَ الرِّجَالِ فَقَالَ أَبُوهَا قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَعَدَّ رِجَالاً ❁

& 1522-) Amr b. el-Âs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisini (Hicri 7. veya 8. yılda yapılan) Zâtu Selâsîle Gazvesi'nde ordunun başında göndermişti. Amr b. el-Âs (r.a.) şöyle devam eder: "Gazveden sonra kendisinin yanına geldim ve: "Sence insanların hangisi daha sevimlidir?" dedim: ***"Âişe"*** buyurdu: "Erkeklerden?" dedim: ***"Babası"*** buyurdu: "Sonra kim?" dedim: ***"Ömer b. Hattab"*** buyurdu ve (içlerinde Ebû Ubeyde b. Cerrah (r.a.)'ın da bulunduğu) bir kısım kimseleri saydı" demiştir.

١٥٢٣ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خُيَلاءَ لَمْ يَنْظُرِ اللَّهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ إِنَّ أَحَدَ شِقَّيْ ثَوْبِي يَسْتَرْخِي إِلاَّ أَنْ أَتَعَاهَدَ ذَلِكَ مِنْهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّكَ لَسْتَ تَصْنَعُ ذَلِكَ خُيَلاءَ ❁

{•} 1523-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim böbürlenerek elbisesini yerde sürürse, Allah kıyamet günü ona bakmaz"*** buyurdu. Bunun üzerine Ebû Bekir (r.a.): "Elbisemin iki tarafından birisi dikkat etmediğim zaman yere inmektedir?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) de: ***"Ama sen bunu böbürlenmek için yapmıyorsun ki"*** buyurdu.

(Bu konuda bir benzeri 1453 ve 1981. hadislere bakınız.)

١٥٢٤ عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ تَوَضَّأَ فِي بَيْتِهِ ثُمَّ خَرَجَ فَقُلْتُ لأَلْزَمَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَلأَكُونَنَّ مَعَهُ يَوْمِي هَذَا قَالَ فَجَاءَ الْمَسْجِدَ فَسَأَلَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالُوا خَرَجَ وَوَجَّهَ هَا هُنَا فَخَرَجْتُ عَلَى إِثْرِهِ أَسْأَلُ عَنْهُ حَتَّى دَخَلَ بِئْرَ أَرِيسٍ فَجَلَسْتُ عِنْدَ الْبَابِ وَبَابُهَا مِنْ جَرِيدٍ حَتَّى قَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَاجَتَهُ فَتَوَضَّأَ فَقُمْتُ إِلَيْهِ فَإِذَا هُوَ جَالِسٌ عَلَى بِئْرِ أَرِيسٍ وَتَوَسَّطَ قُفَّهَا وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ وَدَلاهُمَا فِي الْبِئْرِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ ثُمَّ انْصَرَفْتُ فَجَلَسْتُ عِنْدَ الْبَابِ فَقُلْتُ لأَكُونَنَّ بَوَّابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْيَوْمَ فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ فَدَفَعَ الْبَابَ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ فَقُلْتُ عَلَى رِسْلِكَ ثُمَّ ذَهَبْتُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا أَبُو بَكْرٍ يَسْتَأْذِنُ فَقَالَ ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ فَأَقْبَلْتُ حَتَّى قُلْتُ لأَبِي بَكْرٍ ادْخُلْ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُبَشِّرُكَ بِالْجَنَّةِ فَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ فَجَلَسَ عَنْ يَمِينِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَعَهُ فِي الْقُفِّ وَدَلَّى رِجْلَيْهِ فِي الْبِئْرِ كَمَا صَنَعَ النَّبِيُّ ﷺ وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ ثُمَّ رَجَعْتُ فَجَلَسْتُ وَقَدْ تَرَكْتُ أَخِي يَتَوَضَّأُ وَيَلْحَقُنِي فَقُلْتُ إِنْ يُرِدِ اللَّهُ بِفُلانٍ خَيْرًا يُرِيدُ أَخَاهُ يَأْتِ بِهِ فَإِذَا إِنْسَانٌ يُحَرِّكُ الْبَابَ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَقُلْتُ عَلَى رِسْلِكَ ثُمَّ جِئْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقُلْتُ هَذَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يَسْتَأْذِنُ فَقَالَ ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ فَجِئْتُ فَقُلْتُ ادْخُلْ وَبَشَّرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْجَنَّةِ فَدَخَلَ فَجَلَسَ مَعَ رَسُولِ

اللَّه ﷺ فِي الْقُفِّ عَنْ يَسَارِهِ وَدَلَّى رِجْلَيْهِ فِي الْبِئْرِ ثُمَّ رَجَعْتُ فَجَلَسْتُ فَقُلْتُ إِنْ يُرِدِ اللَّهُ بِفُلَانٍ خَيْرًا يَأْتِ بِهِ فَجَاءَ إِنْسَانٌ يُحَرِّكُ الْبَابَ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا فَقَالَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ فَقُلْتُ عَلَى رِسْلِكَ فَجِئْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ عَلَى بَلْوَى تُصِيبُهُ فَجِئْتُهُ فَقُلْتُ لَهُ ادْخُلْ وَبَشَّرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْجَنَّةِ عَلَى بَلْوَى تُصِيبُكَ فَدَخَلَ فَوَجَدَ الْقُفَّ قَدْ مُلِئَ فَجَلَسَ وِجَاهَهُ مِنَ الشِّقِّ الآخَرِ ❁

& 1524-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.)'dan. Kendisi evinde abdest alıp dışarı çıkmış ve: "Bugün Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte olup yanından hiç ayrılmayacağım" demiş, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i sormuş, onlar da: "Şu tarafa gitti" demişler. Şöyle devam eder: "Ben de onu bulmak için peşinden çıktım, nihayet (Kubâ yakınlarındaki) Erîs Kuyusu'nun (bulunduğu bostana) girdi. Rasûlüllah (s.a.v.) abdest bozup arkasından abdest alana kadar kapının dibine oturdum. -Bostanın kapısı hurma ağacından yapılmıştı.- Bunun arkasından kendisinin yanına vardım. Baktım ki kuyunun ağzındaki örülü çemberi ortalamış ve dizlerini sıvayıp kuyuya sarkıtmış oturuyor. Kendisine selâm verdim arkasından da yanından ayrılıp kapının dibine oturdum. Kendi kendime: "Bugün Rasûlüllah (s.a.v.)'in kapıcısı olacağım" dedim. Derken Ebû Bekir gelip kapıyı itti: "Kim o?" dedim: "Ebû Bekir" dedi: "Biraz bekle" dedim ve gidip: "Ey Allah'ın Rasûlü, bu gelen Ebû Bekir'dir, izin istiyor?" dedim: ***"Kendisine izin ver ve onu cennetle müjdele"*** buyurdu ben de hemen gelip Ebû Bekir'e: "Gir, Rasûlüllah (s.a.v.) seni cennetle müjdelemektedir" dedim, Ebû Bekir de girip kuyunun ağzındaki çemberde Rasûlüllah (s.a.v.)'in sağına oturdu ve tıpkı Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yaptığı gibi dizlerini sıvayıp ayaklarını kuyuya sarkıttı. Ben de dönüp yerime oturdum. Kardeşimi abdest alırken bırakmıştım, abdest aldıktan sonra bana yetişecekti. Ben kendi kendime: "Eğer Allah falan kuluna iyilik dilerse onu buraya getirir" dedim. -Falan kulundan kastı kardeşidir- Derken bir de baktım ki kapıyı iteleyen bir kişi var: "Kim o?" dedim: "Ömer b. Hattab" dedi: "Biraz bekle" dedim, Rasûlüllah (s.a.v.)'e varıp kendisine selâm verdim: "Bu gelen de Ömer b. Hattab'dır, izin istiyor?" dedim: ***"Kendisine izin ver ve onu cennetle müjdele"*** buyurdu. Ben de hemen gelip: "Gir, Rasûlüllah (s.a.v.) seni cennetle müjdeliyor" dedim. O da girip kuyunun ağzındaki çemberde Rasûlüllah (s.a.v.)'in soluna oturup ayaklarını kuyuya sarkıttı. Sonra ben dönüp yerime oturdum ve kendi kendime: "Eğer Allah falan kuluna iyilik dilerse onu buraya getirir" dedim. Bu sırada, kapıyı iteleyen bir kimse daha geldi ben: "Kim o?" dedim: "Osman b. Affân" dedi: "Biraz bekle" dedim ve Rasûlüllah (s.a.v.)'e varıp kendisine haber verdim: ***"İzin ver ve kendisine bulaşacak musibetler üzere onu cennetle müjdele"*** buyurdu. Ben de hemen gelip kendisine: "Gir, Rasûlüllah (s.a.v.) sana bulaşacak musibetler üzere seni cennetle müjdeliyor" dedim. O da girdi ama kuyunun ağzındaki çemberi dolu bulduğundan karşısında diğer bir tarafa oturdu."

١٥٢٥ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا تَسُبُّوا أَصْحَابِي فَلَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ مُدَّ أَحَدِهِمْ وَلا نَصِيفَهُ ❁

& 1525-) Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ashabıma sövmeyiniz / kötü söz söylemeyiniz / dil uzatmayınız. Eğer biriniz Uhud Dağı kadar altın sadaka verse onların verdiği ne bir avuç sadakaya ne de yarısına erişebilir"*** buyurdu" demiştir.

١٥٢٦ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَعِدَ أُحُدًا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ فَرَجَفَ بِهِمْ فَقَالَ اثْبُتْ أُحُدُ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدَانِ ❁

1526-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) Ebû Bekir (r.a.), Ömer (r.a.) ve Osman (r.a.) ile birlikte Uhud Dağı'na çıkmış, derken dağ onları sallamıştı, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ey Uhud yerinde dur! Bilesin ki üzerinde bir Peygamber, bir Sıddık ile iki şehid vardır"*** buyurmuştur.

١٥٢٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ إِنِّي لَوَاقِفٌ فِي قَوْمٍ فَدَعَوُا اللَّهَ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَقَدْ وُضِعَ عَلَى سَرِيرِهِ إِذَا رَجُلٌ مِنْ خَلْفِي قَدْ وَضَعَ مِرْفَقَهُ عَلَى مَنْكِبِي يَقُولُ رَحِمَكَ اللَّهُ إِنْ كُنْتُ لَأَرْجُو أَنْ يَجْعَلَكَ اللَّهُ مَعَ صَاحِبَيْكَ لأَنِّي كَثِيرًا مَا كُنْتُ أَسْمَعُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ كُنْتُ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَفَعَلْتُ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَانْطَلَقْتُ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ فَإِنْ كُنْتُ لَأَرْجُو أَنْ يَجْعَلَكَ اللَّهُ مَعَهُمَا فَالْتَفَتُّ فَإِذَا هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ❁

& 1527-) İbni Abbâs (r.a.): "Ömer b. Hattab (r.a.) teneşir üzerine konmuş halde iken, kendisi için Allah'a dua eden bir topluluk içerisinde ben de bulunuyordum. Bu sırada arkamdan bir kimse omzuma dirseğini koydu: "Allah sana merhamet eylesin. Şüphesiz ben, Allah'ın seni iki arkadaşınla beraber kılmasını ümit ederdim. Zira ben, Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Ebû Bekir ve Ömer'le birlikte idim."***, ***"Ebû Bekir ve Ömer'le birlikte şöyle yaptım."***, ***"Ebû Bekir ve Ömer'le birlikte gittim"*** diye buyururken çok defa işitmiştim. Bu nedenle ben, Allah'ın seni ikisiyle beraber eylemesini ümit ederdim." diyordu. Geriye döndüm, bir de baksam ki bu kimse Ali b. Ebi Talib imiş" demiştir.

١٥٢٨ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ رَأَيْتُنِي دَخَلْتُ الْجَنَّةَ فَإِذَا أَنَا بِالرُّمَيْصَاءِ امْرَأَةِ أَبِي طَلْحَةَ وَسَمِعْتُ خَشَفَةً فَقُلْتُ مَنْ هَذَا فَقَالَ هَذَا بِلالٌ وَرَأَيْتُ قَصْرًا بِفِنَائِهِ جَارِيَةٌ فَقُلْتُ لِمَنْ هَذَا فَقَالَ لِعُمَرَ فَأَرَدْتُ أَنْ أَدْخُلَهُ فَأَنْظُرَ إِلَيْهِ فَذَكَرْتُ غَيْرَتَكَ فَقَالَ عُمَرُ بِأَبِي وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعَلَيْكَ أَغَارُ ❁

& 1528-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kendimi*** (rüyamda) ***cennete girmiş gördüm bir de baksam ki Ebû Talha'nın hanımı Rumeysa'yı gördüm*** (Rumeysa, Enes b. Mâlik (r.a.)'ın annesi Ümmü Süleym (r.a.)'dır.) ***Yine bir kıpırtı duydum ve: "Bu kim?" dedim: "Bu, Bilal'dir" dediler. Yine avlusunda genç bir kız bulunan bir köşk gördüm: "Bu kimindir?" dedim: "Ömer'indir" dediler. İçerisine girip bakmak istedim, ama senin ailene karşı kıskançlığını hatırladım"*** buyurdu. Bunun üzerine Ömer: "Anam babam sana feda olsun, hiç sana karşı kıskançlık yapar mıyım ki?" dedi" demiştir.

(Hadisin son kısmı 1372. hadiste kısa olarak geçmişti.)

١٥٢٩ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ السَّاعَةِ فَقَالَ مَتَى السَّاعَةُ قَالَ وَمَاذَا أَعْدَدْتَ لَهَا قَالَ لا شَيْءَ إِلاَّ أَنِّي أُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ﷺ فَقَالَ أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ قَالَ أَنَسٌ فَمَا فَرِحْنَا بِشَيْءٍ فَرَحَنَا بِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ قَالَ أَنَسٌ فَأَنَا أُحِبُّ النَّبِيَّ ﷺ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ مَعَهُمْ بِحُبِّي إِيَّاهُمْ وَإِنْ لَمْ أَعْمَلْ بِمِثْلِ أَعْمَالِهِمْ ❁

& 1529-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Bir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.)'e kıyameti sordu ve: "Kıyamet ne zamandır?" dedi: ***"Kıyamet için ne hazırladın?"*** buyurdu: "Allah ve Rasûlü'nü sevmemden başka hiçbir şey" dedi. Bunun üzerine: ***"Sen, sevdiklerinle berabersin"*** buyurdu.

Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: ***"Sen, sevdiklerinle berabersin"*** sözü için sevindiğimiz kadar hiçbir şeye sevinmedik" demiştir.

Enes (r.a.) devamla: "Ben, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i, Ebû Bekir'i ve Ömer'i seviyorum, her ne kadar onların çalışmaları kadar çalışamasam bile, onlara olan sevgim nedeniyle onlarla birlikte olmamı ümit ediyorum." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 2046. hadiste gelecektir.)

١٥٣٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَقَدْ كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ رِجَالٌ يُكَلَّمُونَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَكُونُوا أَنْبِيَاءَ فَإِنْ يَكُنْ مِنْ أُمَّتِي مِنْهُمْ أَحَدٌ فَعُمَرُ ❁

1530-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İsrailoğulları'ndan sizden önce birtakım kimseler vardı ki, Peygamber olmadıkları halde konuşturulurlardı. Ümmetimden de onlardan böyle birisi olsa idi o, Ömer olurdu"*** buyurdu." demiştir.

(Hadiste ***"Konuşturulurlardı"*** diye çeviri yaptığımız ***"Yükellemûn"*** lafzı diğer Hadislerde ***"Muhaddesûn*** (=konuşturulanlar)" şeklinde gelmiştir. (Buhârî, Enbiyâ: 56, Müslim Fezailu'ssahâbe: 23, Tirmizî, Menâkıb: 54)

Hadisteki ***"Yükellemûn*** (=Konuşturulurlar)" ile ***"Muhaddes*** (=Konuşturulan)" dan ne anlam kastedildiği konusunda çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Hattabî: "Kalbine ilham olunan demektir. Böylece kanaatını konuşur ve isabet eder, aklına bir şey doğar, o da gerçekleşir. Bu da evliya mertebelerinden yüce bir mertebedir." demiştir. Meleklerin dili üzere konuştuğu kimsedir, şeklinde açıklandığı gibi ilham olunanlar, ferasetli olanlar konuşma ve tahminlerinde isabet edenler şeklinde de açıklanmıştır. Nevevî'nin beyanına göre Buhârî: "Dillerinde doğru şey cereyan edenler" şeklinde açıklamıştır. (Aynî, XIII. 110, Nevevî, Şerhu Müslim, XV. 162, Tuhfetu'l-Ahvâzî, X. 125) Nevevî ve Aynî'ye göre bu hadis Evliya'nın kerametine delalet teşkil eder.

Hz. Ömer (r.a.), beklentilerini Allah'ın gerçekleştirdiğini kendisi de belirtmiştir. (Bu konuda 263 ve 1715. hadislere bakınız.) Hz. Ömer (r.a.)'ın fazileti konusunda pek çok hadis mevcuttur. Bir hadiste: ***"Eğer benden sonra bir Peygamber olsa idi o Ömer olurdu"*** buyurulmuştur. (Tirmizî, Menâkıb: 68)

Açıklamasını yaptığımız hadisteki ***"olsa idi"*** ifadesi iki şekilde anlaşılmıştır: Böyle bir müessesenin bulunmadığını ifade etmek için değildir. Bu kimseler, derece olarak Muhammed ümmetinden daha aşağıdaki bir ümmette olduğuna göre bu ümmette de haydi haydi olur, demektir. Bu görüşü Bedruddîn el-Aynî de kabul etmektedir. Diğer bir yaklaşım olan ikinci anlam ise peygamberlerin en mükemmeli olan son Peygamberin ümmeti olamadıklarından dolayı İsrailoğulları'nın böyle bir müesseseye ihtiyaçları vardı. Ama bu ümmetin en mükemmel bir Kitabı ve bununla birlikte Rasûlüllah'ın sünneti vardır, dolayısıyla bu müesseseye ihtiyaçları yoktur, eğer olsa idi bu Ömer olurdu, denilmek istenilmiştir.

Diğer taraftan, böyle ilham türü şeyler konuşan bir kimse olsa bile onun kalbine doğduğu şeyler Kur'ân ve Sünnet'e dayanmadıkça amel edilemez. İlhamın bağlayıcı olup olmadığı hususunda, rüyanın delil olup olmadığı konusunun işlendiği 2173. hadisin açıklamasına bakınız.)

عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ قَالَ اسْتَأْذَنَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَعِنْدَهُ نِسْوَةٌ مِنْ قُرَيْشٍ يُكَلِّمْنَهُ وَيَسْتَكْثِرْنَهُ عَالِيَةً أَصْوَاتُهُنَّ عَلَى صَوْتِهِ فَلَمَّا اسْتَأْذَنَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ قُمْنَ فَبَادَرْنَ الْحِجَابَ فَأَذِنَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَدَخَلَ عُمَرُ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَضْحَكُ فَقَالَ عُمَرُ أَضْحَكَ اللَّهُ سِنَّكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ عَجِبْتُ مِنْ هَؤُلاءِ اللَّاتِي كُنَّ عِنْدِي فَلَمَّا سَمِعْنَ صَوْتَكَ ابْتَدَرْنَ الْحِجَابَ فَقَالَ عُمَرُ فَأَنْتَ أَحَقُّ أَنْ يَهَبْنَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ثُمَّ قَالَ عُمَرُ يَا عَدُوَّاتِ أَنْفُسِهِنَّ أَتَهَبْنَنِي وَلا تَهَبْنَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقُلْنَ نَعَمْ أَنْتَ أَفَظُّ وَأَغْلَظُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِيهًا يَا ابْنَ الْخَطَّابِ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا لَقِيَكَ الشَّيْطَانُ سَالِكًا فَجًّا قَطُّ إِلا سَلَكَ فَجًّا غَيْرَ فَجِّكَ ❁

✍ Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Ömer b. Hattab, Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanına girmek için izin istedi. Bu sırada Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanında Kureyşli kadınlar vardı, kendisiyle konuşu-

yorlardı, konuşurken de seslerini Hz. Peygamber'in sesinin üzerinde tutuyorlar ve çok şeyler istiyorlardı. Ömer b. Hattab, izin istediğinde hemen kalkıp perde gerisine koştular. Rasûlüllah (s.a.v.), Ömer'e izin verdi. Ömer girerken Rasûlüllah (s.a.v.), gülüyordu. Ömer: "Ey Allah'ın Rasûlü, Allah ömrünü güldürsün (acaba neye gülersin?)" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) de: ***"Şu yanımdaki kadınlara hayret ettim. Senin sesini duyunca hemen perde gerisine koştular"*** buyurdu. Ömer: "Ey Allah'ın Rasûlü, onların sakınmalarına sen daha layıksın" dedi ve şöyle devam etti: "Ey kendilerinin düşmanı kadınlar! Rasûlüllah (s.a.v.)'den sakınmıyorsunuz da benden mi sakınıyorsunuz?" Onlar da: "Evet, sen Rasûlüllah (s.a.v.)'den daha sert ve keskinsin" dediler. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ey Hattaboğlu, yeter fazla üzerlerine gitme. Canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki, Şeytan, bir caddede seninle karşılaşsa mutlaka senin girdiğin caddeden başka bir caddeye geçer"*** buyurdu."

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.)

١٥٣١ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّهُ جَاءَهُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ مِصْرَ فَقَالَ يَا ابْنَ عُمَرَ إِنِّي سَائِلُكَ عَنْ شَيْءٍ فَحَدِّثْنِي هَلْ تَعْلَمُ أَنَّ عُثْمَانَ فَرَّ يَوْمَ أُحُدٍ قَالَ نَعَمْ قَالَ تَعْلَمُ أَنَّهُ تَغَيَّبَ عَنْ بَدْرٍ وَلَمْ يَشْهَدْ قَالَ نَعَمْ قَالَ تَعْلَمُ أَنَّهُ تَغَيَّبَ عَنْ بَيْعَةِ الرِّضْوَانِ فَلَمْ يَشْهَدْهَا قَالَ نَعَمْ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ قَالَ ابْنُ عُمَرَ تَعَالَ أُبَيِّنْ لَكَ أَمَّا فِرَارُهُ يَوْمَ أُحُدٍ فَأَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ عَفَا عَنْهُ وَغَفَرَ لَهُ وَأَمَّا تَغَيُّبُهُ عَنْ بَدْرٍ فَإِنَّهُ كَانَتْ تَحْتَهُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَانَتْ مَرِيضَةً فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ لَكَ أَجْرَ رَجُلٍ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا وَسَهْمَهُ وَأَمَّا تَغَيُّبُهُ عَنْ بَيْعَةِ الرِّضْوَانِ فَلَوْ كَانَ أَحَدٌ أَعَزَّ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ عُثْمَانَ لَبَعَثَهُ مَكَانَهُ فَبَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عُثْمَانَ وَكَانَتْ بَيْعَةُ الرِّضْوَانِ بَعْدَ مَا ذَهَبَ عُثْمَانُ إِلَى مَكَّةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِيَدِهِ الْيُمْنَى هَذِهِ يَدُ عُثْمَانَ فَضَرَبَ بِهَا عَلَى يَدِهِ فَقَالَ هَذِهِ لِعُثْمَانَ فَقَالَ لَهُ ابْنُ عُمَرَ اذْهَبْ بِهَا الآنَ مَعَكَ ❀

1531-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'a Mısır halkından bir kimse geldi ve: "Ey Ömer'in oğlu, ben sana birtakım şeylerden soracağım, onu bana bildir. Osman'ın Uhud Savaşı sırasında kaçtığını biliyor musun?" dedi. O da: "Evet" dedi: "Bedir Savaşı'nda bulunmadığını da biliyor musun?" dedi. O da: "Evet" dedi: "Hudeybiye'deki Beyati Rıdvan'da da bulunmadığını biliyor musun?" dedi. O da: "Evet" dedi. Adam: "Allahü Ekber" dedi. Abdullah b. Ömer: "Gel hele sana işin hakikatını açıklayayım: Uhud Savaşı sırasında kaçması hakkında Allah'ın onu bağışlayıp affettiğine ben şahitlik ederim. Bedir Savaşı'nda bulunmamasının sebebi ise nikahı altında Rasûlüllah (s.a.v.)'in kızı vardı ve hasta idi. Bu nedenle Rasûlüllah (s.a.v.) kendisine: ***"Bedir Savaşı'na katılan bir kimsenin sevap ve payından sana da vardır."*** buyurmuştur. Hudeybiye'deki Beyati Rıdvan'da bulunmayışı ise eğer Mekke nezdinde Osman'dan daha güçlü bir kimse olsa idi Osman'ın yerine elçi olarak onu gönderirdi. Bunun için Rasûlüllah (s.a.v.) Osman'ı elçi göndermiş, Beyati Rıdvan ise Osman'ın Mekke'ye gitmesinden sonra olmuştur. Bu nedenle Rasûlüllah (s.a.v.) sağ elini gösterip: ***"Bu Osman'ın elidir"*** buyurdu, sol eline koyarak: ***"Bu da Osman için"*** dedi. Abdullah b. Ömer sonunda: "Şimdi yanındaki sorularla birlikte bu cevapları da al götür" dedi.

(Hz. Osman (r.a.)'ın Uhud Savaşı sırasında kaçması hakkında Ömer Rıza Doğrul şöyle demektedir: "Uhud Gazası'nın birinci safhasında Müslümanlar galip iken ikinci safhasında bozulmuşlar, bu bozgunluk esnasında Rasûl-i Ekrem'in irtihal ettiği haberi yayılarak, bozgunluğu son derece artırmıştı. Rasûl-i Ekrem'in şehid olduğu yayılınca Müslümanların birçoğu yıldırımla vurulmuşa dönerek oldukları yerlerde düşüp kalmışlardı. Hz. Osman da bunlar arasında idi. Hz. Osman, o günkü halini düşündükçe daima mahzun olurdu. Ancak Cenab-ı Hakk'ın o gün kusurda bulunanları affettiğine dair inen ayet-i kerime Müslümanlara teselli vermiştir." (Asr-ı Saadet, V. 9)

Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın: "Allah'ın onu bağışlayıp affettiğine şahitlik ederim" sözü şu ayete dayanır: «(Uhud'da) **iki ordu karşılaştığı gün sizi bırakıp kaçanları, yaptıkları bazı şeylerden dolayı şeytan onları kaydırmak istedi. Ama yine de Allah onları affetti. Şüphesiz Allah çok bağışlayandır, halîmdir.**» (Âl-i İmrân: 155)

١٥٣٢ عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه أَنَّ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلام شَكَتْ مَا تَلْقَى مِنْ أَثَرِ الرَّحَا فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ سَبْيٌ فَانْطَلَقَتْ فَلَمْ تَجِدْهُ فَوَجَدَتْ عَائِشَةَ فَأَخْبَرَتْهَا فَلَمَّا جَاءَ النَّبِيُّ ﷺ أَخْبَرَتْهُ عَائِشَةُ بِمَجِيءِ فَاطِمَةَ فَجَاءَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَيْنَا وَقَدْ أَخَذْنَا مَضَاجِعَنَا فَذَهَبْتُ لأَقُومَ فَقَالَ عَلَى مَكَانِكُمَا فَقَعَدَ بَيْنَنَا حَتَّى وَجَدْتُ بَرْدَ قَدَمَيْهِ عَلَى صَدْرِي وَقَالَ أَلا أُعَلِّمُكُمَا خَيْرًا مِمَّا سَأَلْتُمَانِي إِذَا أَخَذْتُمَا مَضَاجِعَكُمَا تُكَبِّرَا أَرْبَعًا وَثَلاثِينَ وَتُسَبِّحَا ثَلاثًا وَثَلاثِينَ وَتَحْمَدَا ثَلاثًا وَثَلاثِينَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمَا مِنْ خَادِمٍ ❁

& 1532-) Hz. Ali (r.a.) anlatır: "Fatıma (a.s.), el değirmeninin verdiği yorgunluktan dolayı şikayet etti, bu sırada Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ganimet olarak birtakım savaş esirleri gelmişti. Fatıma da (bunlardan istemek için) Peygamber (s.a.v.)'e gitti, ama kendisini bulamadı. Âişe'yi gördü, durumu ona bildirdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) geldiğinde Âişe, Fatıma'nın geldiğini bildirdi. Derken Hz. Peygamber (s.a.v.) bize geldi, bu sırada biz de yatıyorduk. Ben hemen ayağa kalkmaya davrandım: ***"Yerinizden kalkmayın"*** buyurdu ve ikimizin arasına oturdu, hatta bu sırada göğsümde ayaklarının serinliğini hissetmiştim, bize şöyle buyurdu: ***"Benden istemiş olduğunuz şeyden daha iyi bir şeyi size bildireyim mi yatacağınız sırada otuz dört defa "Allahü Ekber" otuz üç defa "Sübhanellah" otuz üç defa "el-Hamdülillah" dersiniz ki bu sizin için bir hizmetçiden daha iyidir."***

١٥٣٣ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ رضي الله عنهما قَالَ كُنْتُ يَوْمَ الأَحْزَابِ جُعِلْتُ أَنَا وَعُمَرُ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ فِي النِّسَاءِ فَنَظَرْتُ فَإِذَا أَنَا بِالزُّبَيْرِ عَلَى فَرَسِهِ يَخْتَلِفُ إِلَى بَنِي قُرَيْظَةَ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاثًا فَلَمَّا رَجَعْتُ قُلْتُ يَا أَبَتِ رَأَيْتُكَ تَخْتَلِفُ قَالَ أَوَهَلْ رَأَيْتَنِي يَا بُنَيَّ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ يَأْتِ بَنِي قُرَيْظَةَ فَيَأْتِينِي بِخَبَرِهِمْ فَانْطَلَقْتُ فَلَمَّا رَجَعْتُ جَمَعَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَبَوَيْهِ فَقَالَ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي ❁

& 1533-) Abdullah b. Zübeyr (r.a.) anlatır: "Ahzab Savaşı'nda (yaşım küçük olduğundan) ben ve Ömer b. Ebi Seleme (r.a.), kadınların yanında bırakılmıştım, bu sırada bir de baksam ki (babam) Zübeyr atına binmiş iki veya üç defa Kureyzaoğulları tarafına gidip geliyor, (savaş sonrası evimize) döndüğünde kendisine: "Babacığım, senin gidip geldiğini gördüm" dedim: "Evladım, beni görmüş müydün?" dedi: "Evet" dedim: "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim Kureyzaoğulları'nın yanına gidip de onların durumlarını bildiren malumat getirir?"*** buyurdu, ben de hemen hareket ettim. Döndüğümde Rasûlüllah (s.a.v.) benim hakkımda anne ve babasını birleştirerek beni onurlandırıp: ***"Anam babam sana feda olsun"*** buyurdu" demiştir.

(Hadisin kısa bir benzeri 1232. hadiste geçmişti. Araplarda bir kimseyi onurlandırmak için ***"Anam babam sana feda olsun"*** ifadesi kullanılır. Zübeyr b. Avvam (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in halasının oğlu olup Ebû Bekir (r.a.)'ın kızı Esma (r.a.)'nın da kocasıdır. Hendek Savaşı sırasında müşriklere karşı savaşta içerdeki Yahudilerin arkadan vurma endişesi vardı. Bu kritik ortamda Kureyza Yahudilerinin durumlarını öğrenip istihbarat bilgilerini toplamak için Hz. Peygamber (s.a.v.) bir fedai istemiş, bu isteğe hemen Zübeyr b. Avvam (r.a.) atılmıştır. Kendisi cennetle müjdelenen on kişidendir. Olayı bizlere anlatan oğlu Abdullah b. Zübeyr (r.a.) o dönemlerde üç yaşlarında idi. Müslim'in rivayetinde olayı anlatan Abdullah b. Zübyer (r.a.) bu sırada Hassan Kalesi'nde olduklarını Ömer b. Ebî Seleme ile nöbetleşe birbirinin sırtına çıkıp dışarıyı seyrettiklerini ve bu sırada, babası Zübeyr (r.a.)'ı gördüğünü bildirmiştir. Müslim: Fezailussahâbe: 49)

١٥٣٤ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِاللَّهِ رضي الله عنه قَالَ لَمْ يَبْقَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي بَعْضِ تِلْكَ الأَيَّامِ الَّتِي قَاتَلَ فِيهِنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ غَيْرُ طَلْحَةَ وَسَعْدٍ ❁

& 1534-) Talha b. Ubeydullah (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yaptığı savaşlarda bazı zamanlar kendisinin yanında Talha ve Sa'd b. Ebi Vakkas'tan başka kalan olmamıştı" demiştir.

(Hadiste belirtilen Uhud Savaşı'dır. Savaşın ikinci bölümünde Müslümanlar geriye kaçmış, bu buhranlı saatlerde birçokları sarsılmışlar, en samimi insanlar bile kendilerini biçare bir vaziyette görmüşler. Bu sırada Hz. Peygamber (s.a.v.)'in etrafında ancak on iki kişi kalabilmişti. Bunların içinde Hz. Ebû Bekir, Hz. Ali, Sa'd b. Ebi Vakkas, Zübeyr b. Avvâm, Ebû Dücâne ve Talha da vardı. Ancak Hz. Talha sadece Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.) ile kendisini zikretmektedir. Muhtemel ki Hz. Talha (r.a.) savaşın o dehşetli saatlerinde diğer ashabı fark edememiş sadece Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.)'ı gördüğünden dolayı kendisiyle onun ismini zikretmiştir. Bu konuda, Uhud Savaşının anlatıldığı 1298. hadise bakınız.)

١٥٣٥ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ قَالَ رَأَيْتُ يَدَ طَلْحَةَ الَّتِي وَقَى بِهَا النَّبِيَّ ﷺ قَدْ شَلَّتْ ❁

1535-) Kays b. Ebî Hâzim: "Talha b. Ubeydullah (r.a.)'ın Hz. Peygamber (s.a.v.)'i siper edip koruduğu elini gördüm, çolak olmuş işlemez hale gelmişti." demiştir

(Uhud Savaşı'nda Hz. Talha (r.a.) üç yay kıracak kadar ok atmıştır)

١٥٣٦ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضي الله عنه قَالَ جَمَعَ لِيَ النَّبِيُّ ﷺ أَبَوَيْهِ يَوْمَ أُحُدٍ ❁

& 1536-) Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Uhud Savaşı'nda benim hakkımda anne ve babasını feda ederek onurlandırdı" demiştir.

(Yani ***"Anam babam sana feda olsun"*** buyurmuştur. Rasûlüllah (s.a.v.), Uhud Savaşı'nda kılıncını Ebû Dücâne (r.a.)'a vermiş, ok sadağını da Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.)'a vermişti. Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.) duası kabul olunan bir kimse idi. 433. hadiste de ifade edildiği üzere kendisine iftira eden kimse ömrünün son senelerinde uğradığı musibetler için bana Sa'd b. Ebi Vakkas'ın bedduası isabet etti, demiştir. İslâm savaşlarında düşmana ilk ok atan Hz. Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.) olmuştur.

Hadisin bir benzeri 1254. hadiste geçmişti. 1245. hadiste kendisinin kahramanlığı ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'e korumalık yaptığı belirtilir, 1617. hadiste de Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisine savaşta ok verdiği bildirilir, bakınız.)

١٥٣٧ عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ رضي الله عنهما قَالَ إِنَّ عَلِيًّا خَطَبَ بِنْتَ أَبِي جَهْلٍ فَسَمِعَتْ بِذَلِكَ فَاطِمَةُ فَأَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ يَزْعُمُ قَوْمُكَ أَنَّكَ لا تَغْضَبُ لِبَنَاتِكَ وَهَذَا عَلِيٌّ نَاكِحٌ بِنْتَ أَبِي جَهْلٍ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَسَمِعْتُهُ حِينَ تَشَهَّدَ يَقُولُ أَمَّا بَعْدُ أَنْكَحْتُ أَبَا الْعَاصِ بْنَ الرَّبِيعِ فَحَدَّثَنِي وَصَدَقَنِي وَإِنَّ فَاطِمَةَ بَضْعَةٌ مِنِّي وَإِنِّي أَكْرَهُ أَنْ يَسُوءَهَا وَاللَّهِ لا تَجْتَمِعُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَبِنْتُ عَدُوِّ اللَّهِ عِنْدَ رَجُلٍ وَاحِدٍ فَتَرَكَ عَلِيٌّ الْخِطْبَةَ ❁

& 1537-) el-Misver b. Mahrame (r.a.): "Bir defasında Ali (r.a.) Ebû Cehil'in kızı ile nişanlanmış ve bunu da Fatıma duymuş, Rasûlüllah (s.a.v.)'e gelip: "Kavmin senin kızların konusunda hiddetlenmeyeceğini söylüyor. Bak işte Ali de Ebû Cehil'in kızıyla evlenmektedir." dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) ayağa kalktı, şahadet getirdikten sonra kendisini: ***"Bundan sonra belirtmek istediğim şu ki: Ebû'l-Âs b. er-Rebi'i kızımla evlendirdim, benimle konuştu ve bana sadık kaldı. Fatıma da şüphesiz benden bir parçadır. Sevmeyeceği bir şeyin kendisine yapılmasından hoşlanmam. Allah'a yemin olsun ki, Allah Rasûlü'nün kızı ile Allah düşmanının kızı bir adamın nikahı altında beraber kalamaz"*** diye buyururken işittim. Bunun üzerine Ali (r.a.) hemen nişanı bozdu." demiştir.

١٥٣٨ وعنه رضي الله عنه سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَذَكَرَ صِهْرًا لَهُ مِنْ بَنِي عَبْدِشَمْسٍ فَأَثْنَى عَلَيْهِ فِي مُصَاهَرَتِهِ إِيَّاهُ فَأَحْسَنَ قَالَ حَدَّثَنِي فَصَدَقَنِي وَوَعَدَنِي فَوَفَى لِي ❁

1538-) Yine Misver (r.a.)'dan gelen başka bir rivayette ise: "Rasûlüllah (s.a.v.)'i işittim, Abdi Şemsoğulları'ndan bir damadını dile getirdi, kendisini damatlık hususunda çok övdü ve: ***"Benimle konuştu, bana sadık kaldı. Bana söz verdi, bana verdiği sözü yerine getirdi."*** buyurdu." demiştir.

(Hadiste Efendimiz (s.a.v.)'in sadakatinden dolayı övdüğü damadı, büyük kızı Zeyneb (r.a.)'nın kocasıdır. Peygamberlik gelmeden önce evlenmişlerdi. Ebû'l-Âs (r.a.)'ın verdiği ve sadık kaldığı sözün ne olduğu konusunda iki şekilde açıklama vardır. Birincisi, evlendiği sırada Efendimizin, kızının üzerine evlenmeyeceğine dair ondan söz almış olması şeklinde ikincisi de, önceleri müşrik olan bu damadı Bedir Savaşı'nda Müslümanlara esir düşmüş, Peygamber (s.a.v.) kızı Zeyneb (r.a.)'yı Medine'ye göndermesi kaydıyla serbest bırakmış, o da Mekke'ye döndüğünde Zeyneb (r.a.)'yı Medine'ye, babasının yanına göndermiştir. Ebû'l-Âs (r.a.) sonraları Müslüman olup Medine'ye gelmiş, Peygamberimiz Zeyneb'i ona tekrar nikahlamıştır. Bu evlilikten Ümâme isimli kız çocukları olmuştur. 323. hadiste ismi geçen Rasûlüllah'ın torunu da budur. Ebû'l-Âs, Zeyneb (r.a.)'nın teyzesi Hâle bintü Huveylid'in oğludur. Yemâme'de şehid olmuştur.

Hadiste üzerinde durmamız gereken diğer bir husus da Hz. Ali (r.a.)'ın bir Peygamber kızı olan eşi Fatıma'nın üzerine evlenmeyi düşünmesi, üstelik bu ümmetin Firavun'u, Allah düşmanı bir kimsenin kızına nişanlanmasıdır.

Ebû Cehil Bedir Savaşı'nda öldürülmüştü. Geriye kalan kardeşleri ve oğulları Mekke'de idi. Hişam b. Muğîraoğulları olarak bilinen bu ailenin ferdleri Hicri 8. yılda Mekke'nin Fethi'yle teker teker Müslüman olmuş, kaynakların bildirdiğine göre dinlerinde de sadakat göstermişlerdir. Söz konusu nişan hadisesi, bu ailenin Müslüman olmasından sonra olacağına göre, bu olay Hicri 8. yıldan sonraları olmuştur. Buhârî'nin diğer bir rivayetinde ise Hişam b. Muğîraoğulları, kızlarını Hz. Ali ile evermek için Hz. Peygamber (s.a.v.)'den izin istemişlerdir. (Bakınız, Buhârî, Nikâh: 109, Müslim, Fazâilussahâbe: 93, Ebû Dâvûd, Mikâh: 12) Hz. Fatıma (r.a.) Efendimizden yaklaşık altı ay sonra vefat etmiştir. Bu malumattan, nişan hadisesinin Hz. Fatıma'nın vefatından bir-iki yıl önce olduğunu çıkarabiliriz.

Dinimizce hiçbir kimse nesebinden dolayı kötülenemez, babasının kâfir olması kendisinin dindeki konumunu alçaltamaz, bu konuda ashab-ı kiram arasında pek çok örnekler vardır. Münafıkların elebaşı Abdullah b. Übey'in oğlu Abdullah (r.a.) buna bir örnektir. Bu nedenle Ebû Cehil'in kızı da Müslüman olduğunda, babasından dolayı onun dindeki konumunu alçaltamaz. Hz. Ali ile evlenmesine engel teşkil edemez. Zaten Hz. Peygamber (s.a.v.) de bu evlilik konusuna değinirken bu hususa işaret ederek: ***"Ben ne helâli haram kılarım, ne de haramı helâl kılabilirim."*** buyurmuştur. (Müslim, Fazâilussahâbe: 95, Ebû Dâvûd, Nikâh: 12) Buradan anlaşılan bu evliliğe dince bir engel yoktur.

Peki bu evliliğe Rasûlüllah (s.a.v.) niye izin vermemiştir? Hadisin son cümleleri bu konuya ışık tutmaktadır. ***"Ben, sevmeyeceği bir şeyin kendisine yapılmasından hoşlanmam"*** diğer rivayetlerde ise ***"Onu üzen beni de üzer"***; ***"Onun dini konusunda fitneye düşmesinden korkarım"***; ***"Onu tedirgin edecek şey beni de tedirgin eder."*** ifadeleri sorumuzu aydınlatmaktadır. Bu sıralarda dünyada kendisinden bir parça olarak en son kalan çocuğu Hz. Fatıma (r.a.)'dır. Diğer çocukları bu zamanlarda vefat etmişti. Buna göre Hz. Fatıma kıskançlıktan dolayı üzülüp rahatsız olur. Ciğerparesinin üzülmesi nedeniyle Hz. Peygamber (s.a.v.) de üzülür, bu nedenle Hz. Ali'nin en tabiî hakkı olan evliliği bir Peygamberin üzülmesine sebep olabilirdi. Allah: **«Allah'ın Rasûlünü üzenlere acıklı bir azab vardır.»** (Tevbe: 61), **«Allah'ın Rasûlünü üzmeniz size uygun olmaz.»** (Ahzâb: 53), **«Allah ve Rasûlünü üzenlere Allah, dünya ve âhirette lanet etmiş ve onlar için alçaltıcı bir azap hazırlamıştır.»** buyurmuştur. (Ahzâb: 57) Peygamber (s.a.v.)'in üzülmesinin ne anlama geldiğini, akıbetinin ne olduğunu bu ayetler gayet açık bir şekilde ifade etmektedir.

Evliliğin gerçekleşmemesine diğer bir sebep de Efendimiz'in ***"Peygamber kızı ile Allah düşmanının kızı bir adamın nikahı altında beraber kalamaz"*** şeklindeki ifadesidir. Bu ifadeden bazı âlimler Allah'ın böyle bir evliliği yasaklaması nedeniyle bu şekilde söylenildiğini, hatta ***"Ben ne helâli haram kılarım, ne de haramı helâl kılabilirim."*** ifadesine dayanarak yasaklığın Peygamber'in kendi kanaatinden değil, bizzat Allah'ın haram kılmasından kaynaklandığını söylemişlerdir. (Nevi, Şerhu Müslim, XVI. 223)

Kanaatimce hadisteki **"Peygamber kızı ile Allah düşmanının kızının"** bir nikah altında olmayacağını bildiren ifade, böyle bir nikahın dinen haram olduğundan değil de toplumdaki değer yargıları açısından uygun olamayacağını bildirmek için olabilir. Zira dinen birbirlerine nikah düşen herkes normalde evlenebilirken ancak birbirlerine denk düşüp her iki tarafın birbirlerine uygun düştüğü kimseler evlenmektedir. Uygun düşme her ne kadar açıkça nikahta dini bir kayıt olmasa da örf ve toplum kuralları içerisinde son derece etkin bir husustur. Eğer böyle olmasaydı kendilerine nikah düşen her kadın ve erkeğin rastgele evlenmeleri gerekirdi. Ancak, bunun böyle olmadığını toplumdaki değer yargıları dikkate alınarak iki tarafın birbiriyle evlendiğini görmekteyiz. Bu değer yargılarından birisi de "kefâet = uygun düşme" dir.)

١٥٣٩ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ بَعْثًا وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ فَطَعَنَ بَعْضُ النَّاسِ فِي إِمَارَتِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ تَطْعُنُوا فِي إِمَارَتِهِ فَقَدْ كُنْتُمْ تَطْعُنُونَ فِي إِمَارَةِ أَبِيهِ مِنْ قَبْلُ وَايْمُ اللَّهِ إِنْ كَانَ لَخَلِيقًا لِلإِمَارَةِ وَإِنْ كَانَ لَمِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ وَإِنَّ هَذَا لَمِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ بَعْدَهُ ❁

& 1539-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir ordu gönderdi ve başına da Üsame b. Zeyd'i komutan yaptı. Halkın bir kısmı Üsame'nin komutan yapılmasını eleştirmişti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Siz onun komutan yapılmasını eleştirirseniz*** (hatırlatırım ki) ***daha önce de babasının komutan yapılmasını da eleştirmiştiniz. Allah'a yemin olsun ki onun komutan olarak atanması uygundu ve bana karşı insanların en sevimlisi de o idi. Bu da*** (Üsame de) ***ondan sonra bana insanların en sevimlisidir"*** buyurdu.

(Zeyd b. Hârise, annesi ile birlikte annesinin kabilesini ziyarete giderken yolda uğradığı saldırıda esir edilip Ukaz panayırında köle olarak satılmıştır. O zamanlar 8 yaşında olan Zeyd (r.a.)'ı, Hakîm b. Hizâm satın alıp Hz. Hatice'ye hediye etmiş, o da evlendiklerinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'e hediye etmişti. Sonraları babası ve amcası oğullarının Mekke'de olduğunu duyar ve bedelini verip oğullarını almak üzere gelirler. Hz. Peygamber (s.a.v.) Zeyd (r.a.)'ı yanında kalmak veya ailesinin yanına dönmek hususunda serbest bırakır. O da Rasûlüllah'ın yanını tercih eder, Rasûlüllah onu evlat edindi. Sonraları da süt annesi Ümmü Eymen (r.a.) ile evlendirdi. Bu evlilikten Üsâme b. Zeyd (r.a.) dünyaya geldi.

Köle olarak ilk Müslüman olan Hz. Zeyd (r.a.), Mûte Savaşı'nda ordu komutanı olarak atanmış ve burada kahramanca savaşarak şehid olmuştur. Rasûlüllah, vefatından kısa bir süre önce Hz. Zeyd'in on sekiz yaşında bir delikanlı olan oğlu Üsâme komutasında bir ordu hazırlamıştı. Bu orduyu Üsâme (r.a.)'ın babasının şehid olduğu Mute yönüne göndereceği sırada vefat etmişti. Yerine geçen Ebû Bekir (r.a.) orduyu istenilen yere göndermiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in eskiden köle olan birisinin çocuğunu, hem de yaşı genç birisini ileri gelen yüzlerce sahabinin başına ordu komutanı tayin etmesi, İslâm'ın yönetim anlayışında sınıf ve yaş farkının değil liyakatın önemli olduğunun fiili bir uygulamasıdır. Bu ordu içerisinde Üsâme (r.a.)'dan. daha büyük ve tecrübeli sahabiler elbette vardı. Ancak Efendimizin bu uygulaması hem sınıf ve kabile faktörünün hiçbir öneminin olmadığını ortaya koyması bakımından, hem de hangi kesimden olursa olsun gençlere imkan tanınması, onların kendilerini yetiştirmesi ve ispatlaması açısından dikkat çekicidir.

Efendimiz (a.s.)'ın bu uygulamasını eleştirenlerin kimler ve kaç kişi olduğunu tam olarak bilemiyoruz. İbni Hacer sadece Ayyâş b. Ebî Rabia'nın ismini vermektedir. (Fethu'l-Bârî, VII. 759) Bu eleştiriyi yapanlar, Hz. Peygamber'in vahiy dışı içtihadî olduğunu zannettikleri bu kararıyla, genç ve tecrübesiz bir kimsenin komutasında girecekleri savaşta belki olumsuz sonuçlar alınabilir diye eleştiri yapmış olabilirler. Diğer taraftan bu eleştiriler, henüz İslâm kalplerine iyice yerleşmemiş, cahiliye kültürü ve taassubunu bırakamamış kesimler tarafından yapılmış da olabilir. Ama Efendimiz onların bu haline aldırmadan bildiği doğruyu uygulamıştır.)

١٥٤٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ دَخَلَ عَلَيَّ قَائِفٌ وَالنَّبِيُّ ﷺ شَاهِدٌ وَأُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَزَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ مُضْطَجِعَانِ فَقَالَ إِنَّ هَذِهِ الأَقْدَامَ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ قَالَ فَسُرَّ بِذَلِكَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَعْجَبَهُ فَأَخْبَرَ بِهِ عَائِشَةَ ❁

1540-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "İnsanların vücutlarından neseplerini tespit eden (kâif) benim yanıma girmişti. Bu sırada Hz. Peygamber (s.a.v.) yanımda idi, Üsâme b. Zeyd (babası) Zeyd b. Hârise ile yanyana uzanmış yatıyorlardı. (Zeyd ve Üsâme için): "Bu ayaklar birbirindendir" dedi. (Hadisi anlatan Urve): "Bu söz Hz. Peygamber (s.a.v.)'in çok hoşuna gitmiş, buna çok sevinmişti. Kendisi bunu Âişe'ye bildirdi." demiştir.

(Hz. Zeyd (r.a.) siyah tenli, oğlu Üsâme (r.a.) ise aksine beyaz tenli idi, bunun için bazı artniyetliler Üsame (r.a.)'ın nesebi konusunda dedikodular yapmışlardı. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisinin de süt annesi olan Üsame (r.a.)'ın annesi Ümmü Eymen ile kadim dostu babası hakkındaki bu dedikodudan dolayı çok rahatsız olmuştu. Araplar arasında insanın vücudundaki bazı işaretlerden nesebini tespit etme bilimi gelişmişti. Bu bilimin ustaları çeşitli metotlarla bir kimsenin nesebini rahatlıkla tespit edebilmekte idiler. İşte bu bilginlerden bir tanesi de Mücezziz el-Müdlicî (r.a.) idi. Hadiste, ayakların birbirine benzemesinden neseblerinin aynı olduğuna hükmeden zat da budur.)

١٥٤١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ امْرَأَةً مِنْ بَنِي مَخْزُومٍ سَرَقَتْ فَقَالُوا مَنْ يُكَلِّمُ فِيهَا النَّبِيَّ ﷺ فَلَمْ يَجْتَرِئْ أَحَدٌ أَنْ يُكَلِّمَهُ فَكَلَّمَهُ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ فَقَالَ إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَ إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ قَطَعُوهُ لَوْ كَانَتْ فَاطِمَةُ لَقَطَعْتُ يَدَهَا ❁

& 1541-) Hz. Âişe (r.a.)'dan: "Mahzûmoğulları kabilesinden bir kadın hırsızlık yapmış, bunun üzerine: "Bu kadına (verilecek cezanın hafifletilmesi) için kim Hz. Peygamber (s.a.v.) ile konuşabilir?" demişlerdi. Ancak hiçbir kimse onunla konuşmaya cesaret edemedi. Sonunda Üsâme b. Zeyd kendisiyle konuştu, bunun üzerine: ***"İsrailoğulları, içlerinden değerli birisi hırsızlık yaparsa ona cezayı uygulamaz, zayıf birisi hırsızlık yaparsa elini keserlerdi. Şayet kızım Fatıma olsa bile onun elini keserim."*** buyurdu.

١٥٤٢ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنهما حَدَّثَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ يَأْخُذُهُ وَالْحَسَنَ فَيَقُولُ اللَّهُمَّ أَحِبَّهُمَا فَإِنِّي أُحِبُّهُمَا ❁

1542-) Üsâme b. Zeyd (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisiyle Hasan'ı kucağına alıp: ***"Allah'ım bu ikisini sev, ben de bu ikisini sevmekteyim."*** buyurmuştur.

١٥٤٣ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنْ أُخْتِهِ حَفْصَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهَا إِنَّ عَبْدَاللَّهِ رَجُلٌ صَالِحٌ ❁

1543-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. O da kızkardeşi ve Hz. Peygamber'in hanımı Hafsa (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) Hafsa'ya: ***"Abdullah b. Ömer salih bir kimsedir."*** buyurmuştur.
(Hadisin biraz daha geniş bir biçimi olan 613. hadise bakınız.)

١٥٤٤ عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ ذَهَبَ عَلْقَمَةُ إِلَى الشَّأْمِ فَلَمَّا دَخَلَ الْمَسْجِدَ قَالَ اللَّهُمَّ يَسِّرْ لِي جَلِيسًا صَالِحًا فَجَلَسَ إِلَى أَبِي الدَّرْدَاءِ فَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ مِمَّنْ أَنْتَ قَالَ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ قَالَ أَلَيْسَ فِيكُمْ صَاحِبُ السِّرِّ الَّذِي لا يَعْلَمُهُ غَيْرُهُ يَعْنِي حُذَيْفَةَ قَالَ بَلَى قَالَ أَلَيْسَ فِيكُمُ الَّذِي أَجَارَهُ اللَّهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ ﷺ يَعْنِي مِنَ الشَّيْطَانِ يَعْنِي عَمَّارًا قَالَ بَلَى قَالَ أَلَيْسَ فِيكُمْ صَاحِبُ السِّوَاكِ وَالْوِسَادِ أَوِ السِّرَارِ قَالَ بَلَى قَالَ كَيْفَ كَانَ عَبْدُاللَّهِ يَقْرَأُ ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى﴾ قَالَ وَالذَّكَرِ وَالأُنْثَى قَالَ مَا زَالَ بِي هَؤُلاءِ حَتَّى كَادُوا يَسْتَنْزِلُونِي عَنْ شَيْءٍ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ❁

1544-) İbrahim en-Nehâî şöyle demiştir: Alkame Şam'a gitmişti. Mescide girdiğinde: "Allah'ım bana salih bir oturma arkadaşı nasib eyle" dedi. Daha sonra (Ebudderdâ (r.a.) onun yanına gelerek oturdu.) Ebudderdâ (r.a.): "Sen kimlerdensin?" dedi: "Kûfe halkındanım" dedi. Huzeyfe (r.a.)'ı kasdederek: "Kendisinden başka bilenin olmadığı gizli bilgi (sır) sahibi sizde değil mi?" dedi: "Evet, bizdedir" dedi. Ammar b. Yasir (r.a.)'ı kasdederek: "Allah'ın, Peygamberi (s.a.v.) diliyle şeytandan muhafaza eylediği sizde değil mi?" dedi: "Evet, bizdedir" dedi. (Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'ı kasdederek): "Rasûlüllah (s.a.v.)'in misvakıyla görevli veya özel hayatına vakıf sizde değil mi?" dedi: "Evet, bizdedir" dedi: "Abdullah, **"Ve'l-Leyli izâ yağşâ ve'n-Nehâri izâ tecellâ"** (ile başlayan Leyl Suresi'nin 3. ayetini) nasıl okuyor?" dedi: **"Ve'z-Zekeri ve'l-Ünsâ"** diye" dedi: "Bu adamlar neredeyse Rasûlüllah (s.a.v.)'den duyduğum şeyden beni vazgeçirecek derecede bana yük sürüyorlar." dedi.

(Elimizdeki mevcud Kur'ân bize yalan söylemeleri mümkün olmayan bir cemaat aracılığı ile nesilden nesile aktarıla gelmiştir. Tevatür dediğimiz bu usul ile Kur'ân Hz. Peygamber'den bize ulaşmıştır. Hz. Ebû Bekir döneminde yazılı metaryaller bir araya toplatılmış, Hz. Osman döneminde asıl nushadan yedi örnek nüsha çoğaltılmıştır. Güvenilir bir kurul tarafından ortaya konulan bu çalışmaya hiçbir sahabe itiraz etmemiş, olduğu gibi kabul etmiştir. Bu arada bazı sahabinin kendilerini bağlayan şahsi notları da var idi. Bunlar tamamen şahsi çalışmalar olarak tarihte kalmış ümmeti bağlamamıştır.

İşte bu şahsi çalışmalardan birisi de sadece Abdullah b. Mes'ûd ve Ebudderdâ tarafından bildirilen Leyl: 3 ayetini ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى وَالذَّكَرِ وَالأُنْثَى﴾ yerine ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى وَمَا خَلَقَ الذَّكَرِ وَالأُنْثَى﴾ şeklinde işittiklerini belirtmeleridir. Aslında mana bakımından değişiklik ifade etmeyen, hiçbir zaman siyahı beyaz, helâli haram yapmayan bu farklılık tamamen kendilerinin şahsi kanaatleri olup ümmeti bağlamamıştır. Ayrıca bu iki sahabinin doğruyu bulup da diğer tüm ashabın yanılmış olması da akıl dışıdır.

Belki de bu iki sahabinin uygulamaları bilmeyerek düştükleri bir hata olabilir. Konu üzerinde Mevdûdî şöyle demektedir: "Sahabeyi masum zannetmenin ve onların sözleri arasında yanlışlık bulunduğunda, bunu ifade edenleri saygısız davranmakla itham etmenin ne kadar yanlış olduğu ortaya çıkar. Bu olayda İbni Mes'ûd gibi ileri gelen bir sahabinin, Kur'ân'ın iki suresi hakkında (Felak ve Nâs) ne kadar büyük bir yanılgıya düştüğünü görüyoruz. Muhaddisler, Müfessirler İbni Mes'ûd'un görüşüne yanlıştır, demişlerdir." (Tefhimul Kur'ân, VII. 315)

Eski âlimlerden İmam el-Mazirî ve Kadı Îyâz yukarıdaki haberin senet olarak sahih olduğunu belirttikten sonra ihtilafı şu şekilde gidermeye çalışmışlardır: İki sahabinin okuduğu şekil Hz. Peygamber'den gelmiş, sonra da bu şekil nesh olmuş fakat bu iki sahabi bunun son şeklini bilmiyor olabilirler. Nitekim 139, 990, 1085 ve 1391. hadislerde bazı sahabilerin değiştirilen uygulamalardan haberinin olmadığını görmüştük. Ancak üzerinde ittifak edilen husus, Hz. Osman tarafından çoğaltılan Kur'ân kendilerine ulaştıktan sonra ashabın hiçbirinin bu Kur'ân'a muhalefet etmediğidir.)

١٥٤٥ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَمِينًا وَإِنَّ أَمِينَنَا أَيَّتُهَا الأُمَّةُ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ ❁

& 1545-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Her ümmetin bir Emîn'i vardır. Ey Muhammed ümmeti bizim Emîn'imiz de Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'dır."*** buyurmuştur.

(Bu Hadis 1687. hadisin sonunda da gelecktir.)

١٥٤٦ عَنْ الْبَرَاءِ رضي الله عنه قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ عَلَى عَاتِقِهِ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أُحِبُّهُ فَأَحِبَّهُ ❁

& 1546-) el-Berâ (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i gördüm (torunu) Hasan b. Ali omuzunda idi: ***"Allah'ım ben onu seviyorum, sen de onu sev."*** diyordu" demiştir.

١٥٤٧ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ لَمْ يَكُنْ أَحَدٌ أَشْبَهَ بِالنَّبِيِّ ﷺ مِنَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رضي الله عنهما ❁

1547-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e, Hasan b. Ali (r.a.)'dan daha benzeyen bir kimse yoktur." demiştir.

١٥٤٨ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما وَسَأَلَهُ رجل عَنِ الْمُحْرِمِ يَقْتُلُ الذُّبَابَ فَقَالَ أَهْلُ الْعِرَاقِ يَسْأَلُونَ عَنِ الذُّبَابِ وَقَدْ قَتَلُوا ابْنَ ابْنَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ هُمَا رَيْحَانَتَايَ مِنَ الدُّنْيَا ❁

1548-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'a bir kimse ihramda iken sinek öldüren kimsenin durumunu sormuş, o da: "Irak halkı vaktiyle Rasûlüllah (s.a.v.)'in kızının oğlu (Hüseyin'i) öldürmüşlerken şimdi de bana sinek öldürmenin hükmünü soruyorlar. Halbuki Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İkisi*** (Hasan ve Hüseyin) ***dünyadaki iki reyhan çiçeklerimdir."*** buyurmuştu." demiştir.

١٥٤٩ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ ضَمَّنِي النَّبِيُّ ﷺ إِلَى صَدْرِهِ وَقَالَ اللَّهُمَّ عَلِّمْهُ الْحِكْمَةَ و في رواية عَلِّمْهُ الْكِتَابَ ❁

1549-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) beni bağrına bastı ve: ***"Allah'ım ona hikmeti öğret."*** buyurdu" demiştir. Diğer bir rivayette ise "Ona Kitabı öğret" şeklindedir.
(Hadisin bir benzeri 67. hadiste geçmişti.)

١٥٥٠ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَعَى زَيْدًا وَجَعْفَرًا وَابْنَ رَوَاحَةَ لِلنَّاسِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُمْ خَبَرُهُمْ فَقَالَ أَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَأُصِيبَ ثُمَّ أَخَذَ جَعْفَرٌ فَأُصِيبَ ثُمَّ أَخَذَ ابْنُ رَوَاحَةَ فَأُصِيبَ وَعَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ حَتَّى أَخَذَ سَيْفٌ مِنْ سُيُوفِ اللَّهِ حَتَّى فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ❁

1550-) Enes (r.a.)'dan. Mûte Savaşı komutanları Zeyd b. Hârise, Cafer b. Ebî Talib, Abdullah b. Ravaha'nın şehid olduklarının haberi Medine'ye gelmeden önce Hz. Peygamber (s.a.v.) şehid olduklarını bildirdi ve: ***"Sancağı Zeyd aldı ama vuruldu, arkasından Cafer aldı o da vuruldu, sonra Ravaha'nın oğlu aldı o da vuruldu."*** buyurdu. Bu sırada gözünden yaşlar akıyordu, şöyle devam etti: ***"Nihayet Allah'ın kılıçlarından bir kılıç sancağı aldı, sonunda Allah kendilerine fetih nasib eyledi."*** buyurdu.
(Hadisin bir benzeri 639. hadiste geçmişti. Bu konuda 1654. hadise de bakınız.)

١٥٥١ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ اسْتَقْرِئُوا الْقُرْآنَ مِنْ أَرْبَعَةٍ مِنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ فَبَدَأَ بِهِ وَسَالِمٍ مَوْلَى أَبِي حُذَيْفَةَ وَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ وَمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ لا أَدْرِي بَدَأَ بِأُبَيٍّ أَوْ بِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ❁

& 1551-) Abdullah b. Amr (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Kur'ân'ı dört kişiden okuyunuz: Abdullah b. Mes'ûd, Ebû Huzeyfe'nin azatlısı Salim, Übey b. Ka'b ve Muâz b. Cebel"*** diye buyururken işittim" demiştir.

١٥٥٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّهَا اسْتَعَارَتْ مِنْ أَسْمَاءَ قِلادَةً فَهَلَكَتْ فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نَاسًا مِنْ أَصْحَابِهِ فِي طَلَبِهَا فَأَدْرَكَتْهُمُ الصَّلاةُ فَصَلَّوْا بِغَيْرِ وُضُوءٍ فَلَمَّا أَتَوُا النَّبِيَّ ﷺ شَكَوْا ذَلِكَ إِلَيْهِ فَنَزَلَتْ آيَةُ التَّيَمُّمِ فَقَالَ أُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ جَزَاكِ اللَّهُ خَيْرًا فَوَاللَّهِ مَا نَزَلَ بِكِ أَمْرٌ قَطُّ إِلاَّ جَعَلَ اللَّهُ لَكِ مِنْهُ مَخْرَجًا وَجَعَلَ لِلْمُسْلِمِينَ فِيهِ بَرَكَةً ❁

& 1552-) Hz. Âişe (r.a.) anlatmıştır: Kendisi Esmâ (r.a.)'dan ödünç bir gerdanlık almış onu da kaybetmiştir. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) birtakım kimseleri gerdanlığı bulmak için göndermiş, bu sırada namaz vakti gelmiş ve bu yüzden abdest almadan namaz kılmışlar. Bu nedenle Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelip su bulamadıklarını bildirmişler. Neticede teyemmüm ayeti inmiştir. Bunun üzerine Üseyd b. Hudayr (r.a.) Hz. Âişe'ye: "Allah senin hayrını versin. Vallahi senin başına gelen her işte, Allah senin için ondan bir çıkış yolu yapmış, Müslümanlar için bunda bereket kılmıştır." demiştir.
(Hadisin geniş bir benzeri 224. hadiste geçmişti.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب مَنَاقِبِ الأَنْصَارِ

63-) Ensarın Menkıbeleri Bölümü

١٥٥٣ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ يَوْمُ بُعَاثَ يَوْمًا قَدَّمَهُ اللَّهُ لِرَسُولِهِ ﷺ فَقَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَقَدِ افْتَرَقَ مَلَؤُهُمْ وَقُتِلَتْ سَرَوَاتُهُمْ وَجُرِّحُوا فَقَدَّمَهُ اللَّهُ لِرَسُولِهِ ﷺ فِي دُخُولِهِمْ فِي الإِسْلاَمِ ❁

1553-) Hz. Âişe (r.a.): "Buâs Savaşı, Rasûl'ünün (Medine'ye hicreti) için Allah'ın hazırladığı bir şeydir. Bu savaşın arkasından Rasûlüllah (s.a.v.) Medine'ye geldi, bu sırada Medinelilerin araları açılmış, ileri gelen kimseleri öldürülmüş veya yaralanmış idi. Allah bu savaşı Rasûlüne, onların İslâm'a girmeleri için hazırlayıp sunmuştur." demiştir.

(**Buâs Savaşı:** Evs ve Hazrec kabileleri arasında yüz yirmi sene devam etmiş kanlı bir savaşın adıdır. Medine'ye iki mil uzaklıktaki Buâs isimli bir kalenin etrafında savaşıldığından dolayı bu ismi almıştır.

Medine halkının çoğunluğunu teşkil eden Evs ve Hazrec kabilesinin aslı Yemen'deki Arim Seli sonucu Medine'ye yerleşmiş iki kardeşten gelmektedir. Müşrik olan bu iki kabile, Medine'nin eski sakinleri olan Yahudilerle din farklılığı ve iktisadi menfaatler nedeniyle savaşıyorlardı. Bu arada cahiliye mantığının bir sonucu iki kardeş kabile kan davası nedeniyle yüz yirmi yıl birbirleriyle de savaşmıştır. Arap Edebiyatı Buâs Savaşı'nın şiirleriyle doludur.

Hicret'ten beş yıl öncelerine kadar süregelen bu savaşta her iki taraftan da ileri gelen şahsiyetler ölmüş veya sakat kalmıştır. Bu arada Medine'deki Yahudi faktörü savaş ekonomisinden yararlanmak için sürekli savaşı körüklemiş, her iki tarafa da gizli destekler vererek savaşın süresini artırmıştır. Savaşın verdiği ağır tahribatlar yüzünden Mekke'de Kureyş'le ittifak yapmaya giden bu kabilenin ileri gelenleri sonunda Hicret'ten önce Hz. Peygamber'le tanışır, Birinci ve İkinci Akabe Biatları gerçekleşir. Arkasından Hicret ile iki kabilenin kardeşliği perçinleştirilip kardeşlik bağı kurulmuştur. Bu konuya işaret ederek Allah şöyle buyurmuştur: **«...Eğer yeryüzünde olan her şeyi harcasaydın yine de onların kalplerini birleştiremezdin. Ancak Allah onların kalplerini birleştirmiştir. Şüphesiz o güçlüdür, hüküm ve hikmet sahibidir.»** (Enfâl: 63), **«...Allah'ın size olan nimetlerini hatırlayın hani siz birbirinize düşman idiniz de gönüllerinizi birleştirmiş ve onun nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Yine siz, bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi o kurtarmıştı. İşte Allah, hidayeti bulasınız diye size ayetlerini böyle açıklar.»** buyurmuştur. Âl-i İmrân: 103)

١٥٥٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ لَوْلا الْهِجْرَةُ لَكُنْتُ امْرَأً مِنَ الأَنْصَارِ ❁

1554-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Eğer Hicret olmasaydı, Ensar'dan bir kimse olurdum."*** buyurmuştur.

(Bu konuda 1670. hadise de bakınız. Hicret çok mühim bir hadise olduğundan dolayı Allah katında büyük bir sevabı vardır. Muhacir (=hicret eden) Kur'ân'da övülmüştür. Bakınız Nahl: 41, Hac: 58, Haşr: 8

Ensar ise Allah'ın dinine yardım edenlerdir. Rasûlüllah (s.a.v.) hicret etmiş dolayısıyla Muhacirdi. Şu anda Mekke'nin fethiyle hicret sona ermiştir. (892 ve 1273. hadislere bakınız) Ensar olma, Allah'ın dinine ve Müslümanlara yardım etme ise kıyamete kadar devam eder. Allah'ın yasaklarını bırakma, günahları terk etme anlamındaki hicret ise yine kıyamete değin devam eder. Günahlardan hicret için 10. hadise bakınız.)

١٥٥٥ عَنْ الْبَرَاءِ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ الأَنْصَارُ لا يُحِبُّهُمْ إِلاَّ مُؤْمِنٌ وَلا يُبْغِضُهُمْ إِلاَّ مُنَافِقٌ فَمَنْ أَحَبَّهُمْ أَحَبَّهُ اللَّهُ وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ أَبْغَضَهُ اللَّهُ ❁

& 1555-) el-Berâ (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ensar öyle kimseler ki kendilerini ancak Mü'min olanlar sever, münafık olanlar nefret eder. Kim onları severse Allah da onu sever, kim de onlardan nefret ederse Allah da ondan nefret eder."*** buyurdu" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 17. hadisete geçmişti, bakınız.)

١٥٥٦ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ رَأَى النَّبِيُّ ﷺ النِّسَاءَ وَالصِّبْيَانَ مُقْبِلِينَ مِنْ عُرُسٍ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ مُمْثِلاً فَقَالَ اللَّهُمَّ أَنْتُمْ مِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ قَالَهَا ثَلاثَ مِرَارٍ ❁

& 1556-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir düğünden dönen kadınlar ve çocukları gördü, doğrulup ayağa kalktı ve üç defa: ***"Allah'ım şahittir ki sizler bana, insanların en sevimlilerisiniz."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin Müslim'deki bölümünün sonunda, Rasûlüllah (s.a.v.)'in bunu Ensar için söylediği bildirilmektedir. (Müslim, Fezâilü's-Sahâbe: 174) Hadisin bu konu ile ilgisi de Ensarın faziletine değindiğinden dolayıdır.)

١٥٥٧ وعنه رضي الله عنه في رواية: قَالَ جَاءَتِ امْرَأَةٌ مِنَ الأَنْصَارِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَمَعَهَا صَبِيٌّ لَهَا فَكَلَّمَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّكُمْ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ مَرَّتَيْنِ ❁

& 1557-) Yine Enes (r.a.)'dan gelen bir diğer rivayette şöyle demiştir: "Yanında kendisine ait çocukla Ensardan bir kadın Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi, Rasûlüllah (s.a.v.) kendisiyle konuştu ve iki defa: ***"Canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki sizler bana, insanların en sevimlilerisiniz."*** buyurdu."

١٥٥٨ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رضي الله عنه قَالَ قَالَتِ الأَنْصَارُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لِكُلِّ نَبِيٍّ أَتْبَاعٌ وَإِنَّا قَدِ اتَّبَعْنَاكَ فَادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَ أَتْبَاعَنَا مِنَّا فَدَعَا بِهِ ❁

1558-) Zeyd b. Erkam (r.a.): "Ensar: "Ey Allah'ın Rasûlü, her Peygamberin, yolundan giden tâbileri vardır. Biz de sana uyup tâbi olduk. Bizden, bize uyup, bizim gibi davrananlar kılması için Allah'a dua etsen, dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) de onlara dua etti." demiştir.

١٥٥٩ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ خَيْرَ دُورِ الأَنْصَارِ دَارُ بَنِي النَّجَّارِ ثُمَّ عَبْدِالأَشْهَلِ ثُمَّ دَارُ بَنِي الْحَارِثِ ثُمَّ بَنِي سَاعِدَةَ وَفِي كُلِّ دُورِ الأَنْصَارِ خَيْرٌ فَلَحِقَنَا سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ فَقَالَ أَبُو أُسَيْدٍ أَلَمْ تَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَيَّرَ الأَنْصَارَ فَجَعَلَنَا أَخِيرًا فَأَدْرَكَ سَعْدٌ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ خُيِّرَ دُورُ الأَنْصَارِ فَجُعِلْنَا آخِرًا فَقَالَ أَوَلَيْسَ بِحَسْبِكُمْ أَنْ تَكُونُوا مِنَ الْخِيَارِ ❁

& 1559-) Ebû Humeyd es-Sâidi (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Şüphesiz Ensar hanelerinin en iyisi Neccâroğulları hanesi, sonra Abdu'l-Eşheloğulları hanesi, sonra Hârisoğulları hanesi, sonra Sâideoğulları hanesidir. Velhasıl Ensar hanelerinin tümü iyidir."*** buyurdu. (Saideoğulları'nın ileri geleni) Sa'd b. Ubâde'ye vardık. Ebû Üseyd: "Bak, görmedin mi Allah'ın Peygamberi (s.a.v.) Ensar'ı iyilikle andı, ama bizi en sonda söyledi" dedi. Bunun üzerine Sa'd b. Ubâde Hz. Peygamber (s.a.v.)'i bulup: "Ey Allah'ın Rasûlü, Ensar haneleri iyilikle anılmış, biz ise en sonda söylenilmişiz?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) de: ***"İyiler içerisinde olmanız size yetmiyor mu ki?"*** buyurdu.

(Hadisin bir kısmı 754. hadiste geçmişti.)

١٥٦٠ عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً مِنَ الأَنْصَارِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلاَ تَسْتَعْمِلُنِي كَمَا اسْتَعْمَلْتَ فُلاَنًا قَالَ سَتَلْقَوْنَ بَعْدِي أُثْرَةً فَاصْبِرُوا حَتَّى تَلْقَوْنِي عَلَى الْحَوْضِ ❁

& 1560-) Üseyd b. Hudayr (r.a.)'dan. Ensar'dan bir kimse: "Ey Allah'ın Rasûlü, falancayı görevli olarak atadığın gibi beni de görevli atasan?" dedi. Rasûlüllah: ***"Benden sonra sizler, ileride başkalarının sizlere tercih edilip kayrıldığı birtakım uygulamalarla karşılaşacaksınız. Bunun için, Havz-ı Kevser'de benimle buluşana değin sabrediniz."*** buyurmuştur.

١٥٦١ و عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه في رواية: وَمَوْعِدُكُمُ الْحَوْضُ ❁

1561-) Enes (r.a.)'dan gelen rivayette ise: ***"Sizin*** (benimle) ***buluşma yeriniz Havz-ı Kevser'dir."*** şeklindedir.

(Hadisin son kısmı 1100 ve 1331. hadislerde de geçmişti.)

١٥٦٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَبَعَثَ إِلَى نِسَائِهِ فَقُلْنَ مَا مَعَنَا إِلاَّ الْمَاءُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ يَضُمُّ أَوْ يُضِيفُ هَذَا فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ أَنَا فَانْطَلَقَ بِهِ إِلَى امْرَأَتِهِ فَقَالَ أَكْرِمِي ضَيْفَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ مَا عِنْدَنَا إِلاَّ قُوتُ صِبْيَانِي فَقَالَ هَيِّئِي طَعَامَكِ وَأَصْبِحِي سِرَاجَكِ وَنَوِّمِي صِبْيَانَكِ إِذَا أَرَادُوا عَشَاءً فَهَيَّأَتْ طَعَامَهَا وَأَصْبَحَتْ سِرَاجَهَا وَنَوَّمَتْ صِبْيَانَهَا ثُمَّ قَامَتْ كَأَنَّهَا تُصْلِحُ سِرَاجَهَا فَأَطْفَأَتْهُ فَجَعَلا يُرِيَانِهِ أَنَّهُمَا يَأْكُلانِ فَبَاتَا طَاوِيَيْنِ فَلَمَّا أَصْبَحَ غَدَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ ضَحِكَ اللَّهُ اللَّيْلَةَ أَوْ عَجِبَ مِنْ فَعَالِكُمَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﴿وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

& 1562-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bir kimse gelmişti. O da (karnını doyurmaları için) hanımlarına gönderdi, hanımları: "Yanımızda su dışında hiçbir şey yoktur." dediler, bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim bu kimseyi evine katar*** veya ***misafir olarak ağırlar?"*** buyurdu. Ensardan bir kimse: "Ben" dedi ve misafiri alıp hanımının yanına gitti: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in misafirini ağırla" dedi. Hanımı: "Yanımızda çocuklarımın yiyeceğinden başka bir şey yoktur" dedi. Ev sahibi: "Yanındaki yemeğini hazırla, kandili yak, akşam yemeği istediklerinde çocukları uyutuver" dedi. Hanım sofrayı kurdu, kandili yaktı, çocuklarını da uyuttu. Sonra da kalkıp kandili düzeltiyormuş gibi yapıp söndürüverdi. Bu arada kocasıyla beraber yemek yiyormuş gibi davrandılar, sonunda aç olarak sabahladılar. Sabah olunca bu zat Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanına geldi. Rasûlüllah: ***"Allah sizin davranışınızı çok beğendi ve: «Kendilerinin ihtiyaçları olsa dahi onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar başarıyı / kurtuluşu elde etmiş kimselerdir.»*** (Haşr: 9) ***ayetini indirdi."*** buyurdu." demiştir.

(Buhârî'nin diğer bölümde getirdiği hadiste, Rasûlüllah (s.a.v.)'e kendisini doyurması için gelen kimse: "Ey Allah'ın Rasûlü, açlık beni takatsiz bıraktı" demiştir.)

١٥٦٣ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ مَرَّ أَبُو بَكْرٍ وَالْعَبَّاسُ رضي الله عنهما بِمَجْلِسٍ مِنْ مَجَالِسِ الأَنْصَارِ وَهُمْ يَبْكُونَ فَقَالَ مَا يُبْكِيكُمْ قَالُوا ذَكَرْنَا مَجْلِسَ النَّبِيِّ ﷺ مِنَّا فَدَخَلَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ بِذَلِكَ قَالَ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَدْ عَصَبَ عَلَى رَأْسِهِ حَاشِيَةَ بُرْدٍ قَالَ فَصَعِدَ الْمِنْبَرَ وَلَمْ يَصْعَدْهُ بَعْدَ ذَلِكَ الْيَوْمِ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أُوصِيكُمْ بِالأَنْصَارِ فَإِنَّهُمْ كَرِشِي وَعَيْبَتِي وَقَدْ قَضَوْا الَّذِي عَلَيْهِمْ وَبَقِيَ الَّذِي لَهُمْ فَاقْبَلُوا مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَتَجَاوَزُوا عَنْ مُسِيئِهِمْ ❁

& 1563-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Ebû Bekir (r.a.) ile Abbâs (r.a.) Ensar'ın toplantı yaptığı meclislerden bir meclise uğradılar. Bu sırada Ensar ağlıyordu. Ebû Bekir: "Sizi böyle ağlatan nedir ki?" dedi. Onlar da: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bizimle oturup sohbet ettiği anıları hatırladık" dediler. O da Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına gidip bunu haber verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) başına bir atkı kenarını sarmış vaziyette mescide gidip, minbere çıktı. -Bu günden sonra bir daha minbere çıkamadı.- Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra: ***"Size, Ensar'a karşı iyi davranmanızı vasiyet ediyorum. Çünkü onlar benim hem canım hem de bedenimdir. Onlar üzerine düşeni yerine getirdiler, artık geriye kendileri için olan*** (sevaplar) ***kalmıştır. Dolayısıyla onların iyi kimselerini kabul edin, kötülük edenlerinin de kusurlarına bakmayın."*** buyurdu. " demiştir.

(Hadisin son cümleleri 516. hadiste geçmişti.)

١٥٦٤ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَعَلَيْهِ مِلْحَفَةٌ مُتَعَطِّفًا بِهَا عَلَى مَنْكِبَيْهِ وَعَلَيْهِ عِصَابَةٌ دَسْمَاءُ حَتَّى جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ أَيُّهَا النَّاسُ فَإِنَّ النَّاسَ يَكْثُرُونَ وَتَقِلُّ الأَنْصَارُ حَتَّى يَكُونُوا كَالْمِلْحِ فِي الطَّعَامِ فَمَنْ وَلِيَ مِنْكُمْ أَمْرًا يَضُرُّ فِيهِ أَحَدًا أَوْ يَنْفَعُهُ فَلْيَقْبَلْ مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَيَتَجَاوَزْ عَنْ مُسِيئِهِمْ ❁

1564-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) vefatından önce mescide çıktı, üzerinde omuzlarına attığı ridası, başında da siyahlaşmış bir sarık vardı, gelip minbere oturdu, hamdü senada bulunduktan sonra: ***"Bundan sonra şunu belirtmek isterim ki Ey İnsanlar, biline ki insanlar çoğalır ama bununla beraber Ensar topluluğu azalır, öyle ki yemeğin içindeki tuz kadar olur. Dolayısıyla sizden kim bir kimseye zarar veya fayda verecek bir işin başına yönetici olursa Ensar'ın iyi kimselerini kabul etsin, kötülük edenlerinin de kusurlarına bakmasın."*** buyurdu" demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mesciddeki son hutbesi hakkında 150 ve 295. hadislere bakabilirsiniz.)

١٥٦٥ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ اهْتَزَّ الْعَرْشُ لِمَوْتِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ ❁

& 1565-) Câbir (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Sa'd b. Muâz'ın vefatı nedeniyle Arş titredi"*** diye buyururken, işittim" demiştir.

(Sa'd b. Muâz (r.a.), Hendek savaşında aldığı yara sonucu vefat etmiş ve şehid olmuştur. Bir hadiste bildirildiği gibi (Müslim, İmâra: 121) şehidlerin ruhları Arşka asılı kandillerde bulunan kuşların içerisidedir. Sa'd b. Muâz (r.a.) da şehid olduğu için ruhu Arşa yükselecektir. Arşın titremesi Sa'd b. Muâz (r.a.) gibi yüce bir misafirin gelemesine sevinmesi olarak yorumlanmıştır.

Sa'd b. Muâz (r.a.) Ensar'ın ileri gelenlerinden büyük bir mücahid idi. Kendisi Hendek Savaşı'nda yaralanmış, mescidde kurulan çadırda Hz. Peygamber (s.a.v.) tedavisi ile yakından ilgilenmişse de neticede aldığı yara nedeniyle şehid olmuştur, 291. hadise bakınız. 1513. hadiste Sa'd b. Muâz (r.a.)'ın cesaretini, Mekke'de Ebû Cehil karşısındaki konuşmasını görmüştük. 1376. hadiste de Sa'd b. Muâz (r.a.)'ın cennetteki mendilinin, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e hediye edilen ipek cübbeden daha güzel olduğu belirtilmiştir. Kureyzaoğulları kuşatması neticesi, Yahudiler hakkında Sa'd b. Muâz (r.a.)'ın kararına başvurulmuştur. 1626. hadise bakınız.)

١٥٦٦ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لأُبَيٍّ إِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي أَنْ أَقْرَأَ عَلَيْكَ ﴿لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ﴾ قَالَ وَسَمَّانِي؟ قَالَ نَعَمْ فَبَكَى ❁

& 1566-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.), Übey b. Ka'b'a: ***"Allah, bana "Lem yekuni'llezîne Keferû" suresini sana okumamı emir buyurdu***" dedi. O da: "Benim ismimi söyledi mi?" dedi: ***"Evet"*** buyurdu, bunun üzerine Übey ağladı." demiştir.

(Übey b. Ka'b (r.a.), Kur'ân-ı Kerim'i en güzel okuyan sahabilerdendir. (Bakınız, 1713. hadis) Hz. Peygamber (s.a.v.) de 1551. hadiste ***"Kur'ân'ı dört kişiden okuyunuz"*** buyurmuş ve bunlar arasında Hz. Übey'i de saymıştır.

Dokuz ayetten oluşan ve Kur'ân'ın özü sayılabilecek: Risalet, ihlas, namaz, zekat, kıyamet ve cennetlikler ile cehennemliklerin anlatıldığı Beyyine suresinin Allah tarafından, Ümmetin Kur'ân üstadına okunması talim buyurulmuştur. Hz. Übey, bu güzel haber karşısında sevincinden kulaklarına inanamamış gözleri dolmuştur.)

١٥٦٧ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه جَمَعَ الْقُرْآنَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ أَرْبَعَةٌ كُلُّهُمْ مِنَ الأَنْصَارِ أُبَيٌّ وَمُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ وَأَبُو زَيْدٍ وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ قِيلَ لأَنَسٍ مَنْ أَبُو زَيْدٍ قَالَ أَحَدُ عُمُومَتِي ❁

& 1567-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde dört kişi Kur'ân'ı ezberlemişti, bunların hepsi de Ensar'dandı: Übey b. Ka'b, Muâz b. Cebel, Ebû Zeyd ve Zeyd b. Sâbit" demiştir. Enes'e: "Ebû Zeyd kimdir?" denildi. O da: "Amcalarımdan birisidir." demiştir.

(Enes (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde Kur'ân'ı dört kişinin ezberlediğini bildirmektedir. Aslında Kur'ân'ı ezberleyenlerin sayısı bundan çok fazladır. Bazı âlimler yukarıdaki sayılanlara ek olarak on beş sahabinin de ismini verirler. Buna göre Enes (r.a.)'ın yukarıdaki sözünden maksat, Kur'ân'ın tamamını hem ezber olarak hem de yazılı belge olarak yanında muhafaza edenler olabileceği belirtilmiştir. Yahut Enes (r.a.), Ensar içerisindekileri dikkate alarak böyle söylemiştir.)

١٥٦٨ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ لَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ انْهَزَمَ النَّاسُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَبُو طَلْحَةَ بَيْنَ يَدَيِ النَّبِيِّ ﷺ مُجَوِّبٌ بِهِ عَلَيْهِ بِحَجَفَةٍ لَهُ وَكَانَ أَبُو طَلْحَةَ رَجُلاً رَامِيًا شَدِيدَ الْقِدِّ يَكْسِرُ يَوْمَئِذٍ قَوْسَيْنِ أَوْ ثَلاثًا وَكَانَ الرَّجُلُ يَمُرُّ مَعَهُ الْجَعْبَةُ مِنَ النَّبْلِ فَيَقُولُ انْشُرْهَا لأَبِي طَلْحَةَ فَأَشْرَفَ النَّبِيُّ ﷺ يَنْظُرُ إِلَى الْقَوْمِ فَيَقُولُ أَبُو طَلْحَةَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي لا تُشْرِفْ يُصِيبُكَ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ الْقَوْمِ نَحْرِي دُونَ نَحْرِكَ وَلَقَدْ رَأَيْتُ عَائِشَةَ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ وَأُمَّ سُلَيْمٍ وَإِنَّهُمَا لَمُشَمِّرَتَانِ أَرَى خَدَمَ سُوقِهِمَا تُنْقِزَانِ الْقِرَبَ عَلَى مُتُونِهِمَا تُفْرِغَانِهِ فِي أَفْوَاهِ الْقَوْمِ ثُمَّ تَرْجِعَانِ فَتَمْلآنِهَا ثُمَّ تَجِيئَانِ فَتُفْرِغَانِهِ فِي أَفْوَاهِ الْقَوْمِ وَلَقَدْ وَقَعَ السَّيْفُ مِنْ يَدَيْ أَبِي طَلْحَةَ إِمَّا مَرَّتَيْنِ وَإِمَّا ثَلاثًا ❁

& 1568-) Enes (r.a.) anlatır: "Uhud Savaşı'nda halk Hz. Peygamber (s.a.v.)'i bırakıp geri kaçarken Ebû Talha ise Hz. Peygamber (s.a.v.)'in önünde meşin kalkanı ile onu koruyordu. Ebû Talha yayının kirişi sert, usta bir atıcı idi. O gün iki veya üç yay kırmıştı. Sadağı ok dolu olarak yanından geçenlere (Hz. Peygamber): ***"Okları Ebû Talha'ya boşalt"*** derdi. Bir keresinde Hz. Peygamber (s.a.v.) kalabalığa bakmak için ayağa kalktı, Ebû Talha: "Ey Allah'ın Peygamberi, anam babam sana feda olsun, ayağa kalkma, kalabalıktan gelen bir ok size isabet edebilir. Bu yüzden benim göğsüm sizin göğsünüzün önünde siper durmaktadır." diyordu. Ebû Bekir'in kızı Âişe ile Ümmü Süleym'i de görmüştüm, paçalarını sıvamışlar dizlerindeki hal hal takma yerlerini görüyordum, omuzlarında su kovalarını koşturup mücahidlerin ağızlarına boşaltıyor, arkasından dönüp tekrar dolduruyor, hemen getirip mücahidlerin ağızlarına boşaltıyorlardı. Ebû Talha'nın elinden iki veya üç defa kılıç yere düşmüştü."

(Ebû Talha (r.a.) için 740 ve 1221. hadislere bakınız. Günah işlemediğinden dolayı Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kızını kabre indirme şerefine nail olmuş bir kimsedir, 653. hadise bakınız.)

١٥٦٩ عَنْ سَعْدِ ابْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضي الله عنه قَالَ مَا سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لِأَحَدٍ يَمْشِي عَلَى الأَرْضِ إِنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ إِلاَّ لِعَبْدِاللَّهِ بْنِ سَلامٍ قَالَ وَفِيهِ نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى مِثْلِهِ﴾الآيَةَ ❁

& 1569-) Sa'd b. Ebî Vakkas (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i, Abdullah b. Selâm dışında yeryüzünde yürüyen hiçbir kimseye, kendisinin cennetlik olduğunu buyururken işitmedim. **«De ki: Eğer** (bu kitap) **Allah katından olup da siz onu inkâr etmiş olduğunuzda, İsrailoğulları'ndan bir şahit de bunun böyle olduğuna şahitlik etmiş ise ve siz de büyüklük taslamış iseniz** (haksızlık etmiş olmuyor musunuz?)**»** (Ahkâf: 10) ayeti de onun hakkında inmiştir." demiştir.

١٥٧٠ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سَلامٍ رضي الله عنه رَأَيْتُ رُؤْيَا عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَصَصْتُهَا عَلَيْهِ وَرَأَيْتُ كَأَنِّي فِي رَوْضَةٍ ذَكَرَ مِنْ سَعَتِهَا وَخُضْرَتِهَا وَسْطَهَا عَمُودٌ مِنْ حَدِيدٍ أَسْفَلُهُ فِي الأَرْضِ وَأَعْلاهُ فِي السَّمَاءِ فِي أَعْلاهُ عُرْوَةٌ فَقِيلَ لِي ارْقَ قُلْتُ لا أَسْتَطِيعُ فَأَتَانِي مِنْصَفٌ فَرَفَعَ ثِيَابِي مِنْ خَلْفِي فَرَقِيتُ حَتَّى كُنْتُ فِي أَعْلاهَا فَأَخَذْتُ بِالْعُرْوَةِ فَقِيلَ لَهُ اسْتَمْسِكْ فَاسْتَيْقَظْتُ وَإِنَّهَا لَفِي يَدِي فَقَصَصْتُهَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ تِلْكَ الرَّوْضَةُ الإِسْلامُ وَذَلِكَ الْعَمُودُ عَمُودُ الإِسْلامِ وَتِلْكَ الْعُرْوَةُ عُرْوَةُ الْوُثْقَى فَأَنْتَ عَلَى الإِسْلامِ حَتَّى تَمُوتَ ❁

& 1570-) Abdullah b. Selâm (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde bir rüya görmüş ve kendisine de anlatmıştım. Şöyle görmüştüm: Bir bahçede idim -Bahçenin genişliğini ve yeşilliğini anlatmış, sonra şöyle devam etmiştir- ortasında demirden bir dikme vardı ki altı yerde üstü gökte idi, yukarısında bir kulp vardı. Bana: "Haydi yukarı çık" denildi: "Yapamam" dedim. Bunun üzerine bir hizmetçi geldi ve arkamdan elbisemi tutup kaldırdı, direğin tepesine kadar yükseltti, kulpu tuttum. Bana: "İyi sarıl" denildi. Kulp elimde iken uyanıverdim. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gidip anlattım. O da: ***"Bu gördüğün bahçe İslâm'dır, dikme de İslâm direğidir. O gördüğün kulp da, Urvetülvüskadır (=sağlam kulptur). Sen ölene değin İslâm üzere olacaksın"*** buyurdu." demiştir.

١٥٧١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ مَا غِرْتُ عَلَى أَحَدٍ مِنْ نِسَاءِ النَّبِيِّ ﷺ مَا غِرْتُ عَلَى خَدِيجَةَ وَمَا رَأَيْتُهَا وَلَكِنْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُكْثِرُ ذِكْرَهَا وَرُبَّمَا ذَبَحَ الشَّاةَ ثُمَّ يُقَطِّعُهَا أَعْضَاءً ثُمَّ يَبْعَثُهَا فِي صَدَائِقِ خَدِيجَةَ فَرُبَّمَا قُلْتُ لَهُ كَأَنَّهُ لَمْ يَكُنْ فِي الدُّنْيَا امْرَأَةٌ إِلاَّ خَدِيجَةُ فَيَقُولُ إِنَّهَا كَانَتْ وَكَانَتْ وَكَانَ لِي مِنْهَا وَلَدٌ ❁

& 1571-) Hz. Âişe (r.a.): "Hatice'yi kıskandığım kadar Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarından hiçbirini kıskanmadım. Halbuki ben (evlendiğimde) kendisini hiç görmemiştim, ama Hz. Peygamber (s.a.v.) onu sıkça anardı. Bazen koyun kesip, parçalara ayırıp Hatice'nin samimi dostu kadınlara gönderirdi. Bazen de ben kendisine: "Sanki dünyada Hatice'den başka kadın yok?" demişimdir. O da: ***"Hatice şöyle idi, şöyle şöyle idi, benim ondan çocuğum var."*** buyururdu." demiştir.

١٥٧٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ أَتَى جِبْرِيلُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ خَدِيجَةُ قَدْ أَتَتْ مَعَهَا إِنَاءٌ فِيهِ إِدَامٌ أَوْ طَعَامٌ أَوْ شَرَابٌ فَإِذَا هِيَ أَتَتْكَ فَاقْرَأْ عَلَيْهَا السَّلامَ مِنْ رَبِّهَا وَمِنِّي وَبَشِّرْهَا بِبَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ لا صَخَبَ فِيهِ وَلا نَصَبَ ❁

& 1572-) Ebû Hureyre (r.a.) (Cebrail (a.s.) Hatice (r.a.)'nın Hira Dağı'na yiyecek getirdiğini şöyle anlatır): "Cebrail Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, şu gelen Hatice'dir, yanındaki kapta katık vardır veya yiyecek vardır veya içecek vardır. Kendisi sana geldiğinde ona Rabb'inden ve benden selâm söyle ve cennette kendisi için, içerisinde ne gürültü patırtı ne de yorgunluk bulunan inciden bir köşkü müjdele" dedi.

١٥٧٣ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ اسْتَأْذَنَتْ هَالَةُ بِنْتُ خُوَيْلِد أُخْتُ خَدِيجَةَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَعَرَفَ اسْتِئْذَانَ خَدِيجَةَ فَارْتَاعَ لِذَلِكَ فَقَالَ اللَّهُمَّ هَالَةَ قَالَتْ فَغِرْتُ فَقُلْتُ مَا تَذْكُرُ مِنْ عَجُوزٍ مِنْ عَجَائِزِ قُرَيْشٍ حَمْرَاءِ الشِّدْقَيْنِ هَلَكَتْ فِي الدَّهْرِ قَدْ أَبْدَلَكَ اللَّهُ خَيْرًا مِنْهَا ❁

& 1573-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Hatice'nin kızkardeşi Hâle bintü Hüveylid, Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanına girmek için izin istedi. O da (sesinin benzerliğinden dolayı) Hatice'nin izin istemesini hatırladı, heyecanlandı ve: ***"Aman Allah'ım*** (ama bu Hatice değil) ***Hâle'dir"*** dedi. Benim de kıskançlık damarım tuttu: "Dişleri dökülmüş, mazide kalmış Kureyş'in koca karılarından bir ihtiyar kadının nesini anarsın ki, halbuki Allah sana ondan daha iyisini bahşeylemiştir." dedim."

١٥٧٤عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ جَاءَتْ هِنْدُ بِنْتُ عُتْبَةَ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا كَانَ عَلَى ظَهْرِ الأَرْضِ مِنْ أَهْلِ خِبَاءٍ أَحَبُّ إِلَيَّ أَنْ يَذِلُّوا مِنْ أَهْلِ خِبَائِكَ ثُمَّ مَا أَصْبَحَ الْيَوْمَ عَلَى ظَهْرِ الأَرْضِ أَهْلُ خِبَاءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ أَنْ يَعِزُّوا مِنْ أَهْلِ خِبَائِكَ قَالَتْ وَأَيْضًا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبَا سُفْيَانَ رَجُلٌ مِسِّيكٌ فَهَلْ عَلَيَّ حَرَجٌ أَنْ أُطْعِمَ مِنَ الَّذِي لَهُ عِيَالَنَا قَالَ لا أُرَاهُ إِلاَّ بِالْمَعْرُوفِ ❁

& 1574-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Hind bintü Utbe geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, yeryüzünde senin hanen kadar hiçbir hanenin zelil olmasını istemedim. Sonra bugün yeryüzünde senin hanen kadar hiçbir hanenin değerli ve üstün olmasını istemez oldum." dedi. Rasûlüllah: ***"Canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki ben de sana karşı aynı temennideyim"*** buyurdu. Hind: "Ey Allah'ın Rasûlü, Ebû Süfyân eli sıkı bir kimsedir, acaba kendisine ait olan şeylerden aile halkımıza yedirmemde bir sakınca var mıdır?" dedi, o da: ***"Uygun olan şekilden başkasını almaman görüşündeyim."*** buyurdu.

(Hind, İslâm düşmanlarından Utbe b. Rabia'nın kızıdır. Babası Bedir'de öldürülmüştür. Babasının intikamını almak için Uhud Savaşı'na gelmiş, Hz. Hamza (r.a.)'ı öldürtüp, ciğerlerini ağzında çiğnemişti. Mekke'nin Fethi'yle kocası Ebû Süfyân ile birlikte Müslüman olmuş, içindeki kin ve nefret sevgiye dönüşmüştür. Aynı durum, Hanifeoğulları'ndan Sümâme b. Esâl için de tahakkuk etmiştir. 1683. hadise bakınız. Hadisin son kısmı 1041. hadiste geçmişti, bakınız.)

١٥٧٥ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَقِيَ زَيْدَ بْنَ عَمْرِو بْنِ نُفَيْلٍ بِأَسْفَلِ بَلْدَحٍ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ الْوَحْيُ فَقُدِّمَتْ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ سُفْرَةٌ فَأَبَى أَنْ يَأْكُلَ مِنْهَا ثُمَّ قَالَ زَيْدٌ إِنِّي لَسْتُ آكُلُ مِمَّا تَذْبَحُونَ عَلَى أَنْصَابِكُمْ وَلا آكُلُ إِلاَّ مَا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَأَنَّ زَيْدَ بْنَ عَمْرٍو كَانَ يَعِيبُ عَلَى قُرَيْشٍ ذَبَائِحَهُمْ وَيَقُولُ الشَّاةُ خَلَقَهَا اللَّهُ وَأَنْزَلَ لَهَا مِنَ السَّمَاءِ الْمَاءَ وَأَنْبَتَ لَهَا مِنَ الأَرْضِ ثُمَّ تَذْبَحُونَهَا عَلَى غَيْرِ اسْمِ اللَّهِ إِنْكَارًا لِذَلِكَ وَإِعْظَامًا لَهُ ❁

1575-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisine vahiy inmeden önce (Mekke yakınlarındaki) Beldah Vadisi'nin altında Zeyd b. Amr b. Nufeyl ile buluştu. Bu sırada Hz. Peygamber (s.a.v.)'e sofra konuldu fakat kendisi bu sofradan yemek yemedi. Arkasından Zeyd b. Amr da Kureyşlilere hitaben: "Ben de sizlerin putlarınız üzere kestiğiniz şeylerden yemem, ben sadece üzerine Allah'ın adının anıldığı şeyleri yerim" dedi. Zeyd b. Amr, kestikleri hayvanlar konusunda Kureyşlileri eleştirir, bunu reddetmek ve önemine dikkat çekmek için: "Koyunu Allah yaratmış, ona gökten su indirip yerden ot bitirmiştir. Sonra siz bunu Allah'ın adının dışındaki şeyler üzere kesersiniz" derdi.

(Zeyd b. Amr, Aşere-i Mübeşşere'den Hz. Said b. Zeyd (r.a.)'ın babası, Hz. Ömer (r.a.)'ın amcaoğludur. Müşriklerin inanç ve akidelerini mantıksız bulup reddediyor, Allah'ın herhangi bir ortağının olamayacağına inanıyordu. Kendisi Peygamberlik gelmeden beş yıl önce vefat etmiş, bu nedenle Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisi hakkında: "O, tek başına ümmet olarak diriltilecektir." buyurmuştur. (Zehebî, Tecrîdu Esmâi's-Sahâbe, I. 200)

Yine İbni Ebî Şeybe'nin rivayetine göre kendisi kıbleye dönerek benim ilahım İbrahim'in ilahı, dinim de İbrahim'in dinidir, diyerek secde edermiş. Bezzâr ve Taberânî'nin rivayetlerinde kendisi şirki reddeder, gelecek olan Peygamberi beklediğini söylerdi. (Aynî, Umdetu'l-Kârî, XIII. 364)

Yukarıdaki hadisin devamında, Peygamber (s.a.v.)'in sözleri olmadığı için Muhtasar'a alınmayan o dönemin insanının dini durumunu anlatan faydalı bilgiler vardır. Okuyucuya yararlı olur kanaati ile buraya getiriyoruz:

Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Zeyd b. Amr, tevhid dinini sorup tâbi olmak için Şam taraflarına doğru yola çıktı. Bu sırada Yahudi bir âlimle karşılaştı, kendisine dinlerini sordu: "Belki ben sizin dininize girebilirim, bana dininizi anlatsan" dedi, o da: "Allah'ın gazabından hissene düşeni almadıkça dinimiz üzere olamazsın." dedi. Zeyd: "Zaten ben sırf Allah'ın gazabından kaçıyorum, Allah'ın gazabından asla bir şeyi yüklenemem, ben bunu nasıl yapabilirim ki? Sen bana başka bir şey gösterir misin?" dedi, o da: "Bundan başka olsa olsa sadece Haniflik olabileceğini biliyorum." dedi. Zeyd: "Haniflik de nedir?" dedi. O: "İbrahim'in dini. Kendisi ne Yahudi ne de Hıristiyan idi, sadece Allah'a kul olurdu" dedi. Arkasından Zeyd yanından ayrıldı, derken Hıristiyan bir âlimle karşılaştı, ona da aynı şeyleri söyledi, dinlerini anlatmasını istedi, o da: "Allah'ın lanetinden hissene düşeni almadıkça dinimiz üzere olamazsın." dedi. Zeyd: "Zaten ben sırf Allah'ın lanetinden kaçıyorum, asla ne Allah'ın gazabından ne de lanetinden bir şeyi yüklenemem, ben bunu nasıl yapabilirim ki? Sen bana başka bir şey gösterir misin?" dedi. O da: "Bundan başka olsa olsa sadece Haniflik olabileceğini biliyorum." dedi. Zeyd: "Haniflik de nedir?" dedi. O da: "İbrahim'in dini. Kendisi ne Yahudi ne de Hıristiyan idi, sadece Allah'a kul olurdu." dedi. Zeyd, İbrahim (a.s.) hakkındaki sözlerini görünce dışarı çıktı, topraklarından dışarıda olduğu bir yerde ellerini kaldırıp: "Allah'ım, benim İbrahim dininden olduğuma Seni şahit tutarım." dedi.

Esma b. Ebi Bekr (r.a.): "Zeyd b. Amr'ı görmüştüm, ayakta sırtını Kâbe'ye dayamış: "Ey Kureyş topluluğu! Allah'a yemin olsun ki, benden başka sizden hiçbir kimse İbrahim dini üzere değildir." diyordu. Kendisi Kureyşlilerin diri diri gömdükleri kız çocuklarını ellerinden kurtarıp yaşamasına sebep olur, kızını diri diri gömmeye götüren kimseye: "Bırak öldürme onu, ben onun ihtiyaçlarını üstleniyorum." diyerek yanına alır, büyüyüp yetiştiğinde kızın babasına: "İstiyorsan kızını sana geri vereyim, dilersen ihtiyaçlarının masrafını da sana ödeyeyim." derdi." demiştir. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 23)

١٥٧٦ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَلا مَنْ كَانَ حَالِفًا فَلا يَحْلِفْ إِلاَّ بِاللَّهِ فَكَانَتْ قُرَيْشٌ تَحْلِفُ بِآبَائِهَا فَقَالَ لا تَحْلِفُوا بِآبَائِكُمْ ❁

& 1576-) İbni Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim yemin ederse sadece Allah'ın adıyla yemin etsin."*** buyurmuştur. Kureyşliler ise babaları adıyla yemin ederlerdi, bu nedenle: "Babalarınızla yemin etmeyiniz." buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1182. hadiste geçmişti. Ayrıca bu konuda 1780. hadise de bakınız.)

١٥٧٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَصْدَقُ كَلِمَةٍ قَالَهَا الشَّاعِرُ كَلِمَةُ لَبِيدٍ أَلا كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلا اللَّهَ بَاطِلٌ وَكَادَ أُمَيَّةُ بْنُ أَبِي الصَّلْتِ أَنْ يُسْلِمَ ❁

& 1577-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Şair sınıfının söylediği sözlerin en doğru olanı Lebîd'in:***

Elâ Küllü Şey'in mâ halâllâhe Bâtılun

Ve Küllü naîmin lâ mahâlete zâilun

(=Bakın, Allah dışındaki tüm şeyler batıldır
Her nimet de mutlaka yok olucudur) sözüdür.

Ümeyye b. Ebî Salt da şiirlerinde neredeyse Müslüman olacaktı" buyurmuştur.

(Lebîd b. Rabîa cahiliye dönemi şairlerindendir, Hicri 9. yılda Müslüman olmuş, Müslüman olup Kur'ân'la tanıştıktan sonra artık bir daha şiirle uğraşmamış: "Allah bana Bakara ve Âl-i İmrân'ı öğrettikten sonra şiir söyleyemez oldum. Kur'ân'ın fesahatı ve belağatı şiirin azametini giderdi" demiştir. Hadiste işaret edilen beyit, Kâbe'ye asılan yedi şiirden bir parçadır. Hadiste şiirin bir mısrası geçmektedir, ifadenin iyi anlaşılması açısından çeviride ikinci mısrası da verilmiştir. Ümeyye b. Ebî Salt ise önceleri Zeyd b. Amr gibi hanif dinini benimsemiş, ömrünün sonlarında sapmıştır. İslâm dönemine yetişmişse de Müslüman olmamıştır.

2044. hadiste de: ***"Şiirin bir kısmında hikmet vardır."*** buyurulmuştur. İncelediğimiz hadiste geçen "Şair sınıfının söylediği sözün en doğrusu" ifadesiyle dönemin kamuoyunu yönlendiren, yani o dönemin basın yayın görevini üstlenen radyo, televizyon, gazetesi olan şairler, kamuoyunu yönlendirirken pek de doğru hareket etmediği güdümlü olduğu belirtilmiştir. Nitekim İslâm aleyhine hareket eden bazı şairler öldürülmüştü. 1613. hadis ve açıklamasına bakınız. Ayrıca şair sınıfının o döneminin kamu oyunu nasıl etkiledikleri konusunda 2045. hadisin açıklamasına bakınız.)

بَاب مَبْعَث النَّبِيِّ ﷺ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْد اللَّه بْنِ عَبْدالْمُطَّلب بْنِ هَاشِم بْنِ عَبْدمَنَاف بْنِ قُصَيِّ بْنِ كلاب بْنِ مُرَّةَ بْنِ كَعب بْنِ لؤَيِّ بْنِ غالب بْنِ فِهْرِ بْنِ مَالك بْنِ النَّضْرِ بْنِ كِنَانَةَ بْنِ خُزَيْمَةَ بْنِ مُدْرِكَةَ بْنِ إِلْيَاسَ بْنِ مُضَرَ بْنِ نِزَارِ بْنِ مَعَدِّ بْنِ عَدْنَانَ ❁

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Peygamber Oluşu Konusu

Soy kütüğü şöyledir: Muhammed, Abdullah, Abdulmuttalib, Hâşim, Abdümenâf, Kusay, Kilâb, Mürre, Ka'b, Luay, Gâlib, Fihr, Mâlik, en-Nadr, Kinâne, Huzeyme, Müdrike, İlyâs, Mudar, Nizâr, Ma'dd, Adnân

١٥٧٨ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ أُنْزِلَ عَلَى رَسُولِ اللَّه ﷺ وَهُوَ ابْنُ أَرْبَعِينَ فَمَكَثَ بِمَكَّةَ ثَلاثَ عَشْرَةَ سَنَةً ثُمَّ أُمِرَ بِالْهِجْرَةِ فَهَاجَرَ إِلَى الْمَدِينَةِ فَمَكَثَ بِهَا عَشْرَ سِنِينَ ثُمَّ تُوُفِّيَ ﷺ ❁

1578-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'e kırk yaşında vahiy indirilmiştir. Kendisi on üç yıl Mekke'de kaldı, sonra da hicret etmekle emrolundu, arkasından Medine'ye hicret etti, burada da on yıl kaldı, sonunda vefat etti." demiştir.

(1481. hadiste de Enes (r.a.)'dan on yıl Mekke'de, on yıl Medine'de kaldığı rivayet edilmiştir. Buna göre üç yıllık fark vahyin kesildiği, fetret dönemi olarak açıklanmıştır. Ayrıca bu konuda 1476. hadise bakınız.)

١٥٧٩ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ قَالَ سَأَلْتُ ابْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضي الله عنهما أَخْبِرْنِي بِأَشَدِّ شَيْءٍ صَنَعَهُ الْمُشْرِكُونَ بِالنَّبِيِّ ﷺ قَالَ بَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي فِي حِجْرِ الْكَعْبَةِ إِذْ أَقْبَلَ عُقْبَةُ بْنُ أَبِي مُعَيْطٍ فَوَضَعَ ثَوْبَهُ فِي عُنُقِهِ فَخَنَقَهُ خَنْقًا شَدِيدًا فَأَقْبَلَ أَبُو بَكْرٍ حَتَّى أَخَذَ بِمَنْكِبِهِ وَدَفَعَهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ ﴿أَتَقْتُلُونَ رَجُلاً أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ﴾ الآيَةَ ❁

1579-) Urve b. Zübeyr anlatır: "Abdullah b. Amr b. el-Âs (r.a.)'a: "Müşriklerin Hz. Peygamber (s.a.v.)'e yaptığı en ağır işkenceyi bana bildirsen" dedim, o da: "Hz. Peygamber (s.a.v.), Kâbe'nin Hıcr kısmında namaz kılarken birden Ukbe b. Muayt çıkageldi ve elbisesini boynuna koyup kuvvetlice sıktı bu sırada Ebû Bekir gelip omzundan tutarak Hz. Peygamber (s.a.v.)'den uzaklaştırdı ve: **"Rabb'im Allah'-tır demesinden dolayı bir kimseyi öldürebilir misiniz"** (Mümin: 28) dedi" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 178. ve 324. hadislerde geçmişti, bakınız.)

١٥٨٠ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه وقد سُئِلَ مَنْ آذَنَ النَّبِيَّ ﷺ بِالْجِنِّ لَيْلَةَ اسْتَمَعُوا الْقُرْآنَ فَقَالَ أَنَّهُ آذَنَتْ بِهِمْ شَجَرَةٌ ❁

& 1580-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'a: "Cinlerin Kur'ân dinlediği gecede Kur'ân dinlediklerini Hz. Peygamber (s.a.v.)'e kim bildirdi?" diye sorulmuştu, o da: "Onları, bir ağaç bildirdi" demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'e birkaç kez cin heyeti gelmiştir. Mekke'de, Medine'de ve diğer yerlerde. Bunlardan dördünde Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) hazır bulunmuş, bazen Efendimiz bir çizgi çizerek bunun ötesine Abdullah b. Mes'ûd'un geçmemesini söylemiştir. Bazen de ashab Peygamber'i görememişler, kayboldu zannetmişlerdir. İlk gelen heyeti Peygamber de görememiş, onlar kendisinin sabah namazında okuduğu Kur'ân'ı dinleyip beğenerek kavimlerine haber vermek için ayrılmışlardır. (Ahkâf: 29-30, Cin: 1-14) Cin Suresi'nde, cinlerin Kur'ân dinledikleri bildirildikten sonra, Efendimiz onları görüp konuşmuştur. Aynî'nin belirttiğine göre cin heyeti, altı defa gelmiştir. (Umdetu'l-Kârî, XIII. 391) Bu konuda ayrıca 443. hadise bakınız.)

١٥٨١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ كَانَ يَحْمِلُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِدَاوَةً لِوَضُوئِهِ وَحَاجَتِهِ فَبَيْنَمَا هُوَ يَتْبَعُهُ بِهَا فَقَالَ مَنْ هَذَا فَقَالَ أَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ فَقَالَ ابْغِنِي أَحْجَارًا أَسْتَنْفِضْ بِهَا وَلا تَأْتِنِي بِعَظْمٍ وَلا بِرَوْثَةٍ فَأَتَيْتُهُ بِأَحْجَارٍ أَحْمِلُهَا فِي طَرَفِ ثَوْبِي حَتَّى وَضَعْتُهَا إِلَى جَنْبِهِ ثُمَّ انْصَرَفْتُ حَتَّى إِذَا فَرَغَ مَشَيْتُ فَقُلْتُ مَا بَالُ الْعَظْمِ وَالرَّوْثَةِ قَالَ هُمَا مِنْ طَعَامِ الْجِنِّ وَإِنَّهُ أَتَانِي وَفْدُ جِنِّ نَصِيبِينَ وَنِعْمَ الْجِنُّ فَسَأَلُونِي الزَّادَ فَدَعَوْتُ اللَّهَ لَهُمْ أَنْ لا يَمُرُّوا بِعَظْمٍ وَلا بِرَوْثَةٍ إِلاَّ وَجَدُوا عَلَيْهَا طَعَامًا ❁

1581-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: Kendisi Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında abdest ve taharet için ibrik taşırmış. Yine böyle ibrik götürmek için peşinden gittiğinde: ***"Kim o?"*** buyurmuş, o da: "Ben, Ebû Hureyre" demişti. Hz. Peygamber: ***"Taharetlenmem için biraz taş bul getir ama kemik ve hayvan dışkısı getirme"*** buyurdu. Ben de eteğimle birkaç taş getirip yanına koyup ayrıldım. Tahareti bittiğinde gelip: "Kemik ve hayvan dışkısını niçin istemediniz." dedim: ***"Bu ikisi cinlerin yiyeceğidir. Bak, bana Nasîbin cinleri gelmişti, ama ne iyi cinlerdi. Benden yiyecekleri olması için azık istediler, ben de kendileri için, rastladıkları her kemik ve hayvan dışkısında yiyecek bulmaları için Allah'a dua ettim."*** buyurdu.

(Kemik ve dışkının yiyecekleri olması bu maddelerdeki bazı kimyasal element ve gazları koklayıp içlerine çekmekle azıklandıkları ifade edilmiştir. Hadisin bir kısmı 124 ve 125. hadislerdir.)

١٥٨٢ عَنْ أُمِّ خَالِدٍ بِنْتِ خَالِدٍ رضي الله عنها قَالَتْ قَدِمْتُ مِنْ أَرْضِ الْحَبَشَةِ وَأَنَا جُوَيْرِيَةٌ فَكَسَانِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَمِيصَةً لَهَا أَعْلامٌ فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَمْسَحُ الأَعْلامَ بِيَدِهِ وَيَقُولُ سَنَاهْ سَنَاهْ❁
قَالَ الْحُمَيْدِيُّ يَعْنِي حَسَنٌ حَسَنٌ

1582-) Ümmü Halid bintü Halid (r.a.): "Habeşistan'dan geldiğimde küçük bir kız çocuğu idim, Rasûlüllah (s.a.v.) bana yünden üzeri işlemeli bir elbise giydirdi ve elini işlemelere sürerek: ***"Senâh, Senâh"*** diyordu." demiştir. Hadisi rivayet eden el-Humeydi: "***Senâh, Senâh***, demek çok güzel, çok güzel demektir" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1310. hadiste geçmişti bakınız.)

١٥٨٣ عَنْ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِالْمُطَّلِبِ رضي الله عنه أَنَّه قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ مَا أَغْنَيْتَ عَنْ عَمِّكَ فَإِنَّهُ كَانَ يَحُوطُكَ وَيَغْضَبُ لَكَ قَالَ هُوَ فِي ضَحْضَاحٍ مِنْ نَارٍ وَلَوْلا أَنَا لَكَانَ فِي الدَّرْكِ الأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ ❁

& 1583-) Abbâs b. Abdulmuttalib (r.a.)'dan. Kendisi Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Seni amcana (Ebû Talib'e şefaat etmekten) alıkoyan şey nedir ki? Bilesin ki o seni koruyup savunur, senin için gazaba gelirdi" demişti, o da: ***"O şimdi topuklarına kadar olan bir cehennemdedir, eğer ben olmasaydım, cehennemin en derin tabakasında olurdu."*** buyurdu.

(Ebû Talib, her ne kadar Hz. Peygamber (s.a.v.)'e büyük yardımlarda bulunsa da imansız gittiğinden cehennemlik olmuştur, bu konuda 681. hadise bakınız.)

١٥٨٤ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ وَذُكِرَ عِنْدَهُ عَمُّهُ فَقَالَ لَعَلَّهُ تَنْفَعُهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُجْعَلُ فِي ضَحْضَاحٍ مِنَ النَّارِ يَبْلُغُ كَعْبَيْهِ يَغْلِي مِنْهُ دِمَاغُهُ ❁

& 1584-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında amcası Ebû Talib'in sözü edimiş bunun üzerine kendisini: ***"Belki, kıyamet günü şefaatimden faydalanır da cehennemde topuklarına kadar ateşe konur, ama burada bile ateşten beyni kaynayacaktır."*** diye buyururken işitmiştir.

بَاب حَدِيثِ الإِسْرَاءِ و المِعْرَجِ

İsra ve Mirac Hadisi

(İsra, gece yürütmek demektir, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Mekke'den Kudüs'e götürülmesidir. Mirac ise yukarı çıkmak demektir. Kudüs'ten Arş'a yükselmesidir.)

١٥٨٥ عَنْ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لَمَّا كَذَّبَتْنِي قُرَيْشٌ قُمْتُ فِي الْحِجْرِ فَجَلَا اللَّهُ لِي بَيْتَ الْمَقْدِسِ فَطَفِقْتُ أُخْبِرُهُمْ عَنْ آيَاتِهِ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَيْهِ ❁

& 1585-) Câbir b. Abdullah (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Kureyş, beni*** (İsra ve Mirac konusunda) ***yalanladığında Kâbe'de Hıcr kısmında ayakta durdum, Allah bana Beytu'l-Makdis'i gösterdi. Ben de oraya bakarak*** (onların sordukları Beytu'l-Makdis'le ilgili) ***alâmetleri kendilerine bildirmeye başladım."*** diye buyururken işitmiştir.

١٥٨٦ عَنْ مَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ رضي الله عنهما أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ حَدَّثَهُمْ عَنْ لَيْلَةِ أُسْرِيَ بِهِ بَيْنَمَا أَنَا فِي الْحَطِيمِ وَرُبَّمَا قَالَ فِي الْحِجْرِ مُضْطَجِعًا إِذْ أَتَانِي آتٍ فَقَدَّ قَالَ وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ فَشَقَّ مَا بَيْنَ هَذِهِ إِلَى هَذِهِ قَالَ الراوي مِنْ ثُغْرَةِ نَحْرِهِ إِلَى شِعْرَتِهِ فَاسْتَخْرَجَ قَلْبِي ثُمَّ أُتِيتُ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مَمْلُوءَةٍ إِيمَانًا فَغُسِلَ قَلْبِي ثُمَّ حُشِيَ ثُمَّ أُعِيدَ ثُمَّ أُتِيتُ بِدَابَّةٍ دُونَ الْبَغْلِ وَفَوْقَ الْحِمَارِ أَبْيَضَ قَالَ الراوي هُوَ الْبُرَاقُ يَضَعُ خَطْوَهُ عِنْدَ أَقْصَى طَرْفِهِ فَحُمِلْتُ عَلَيْهِ فَانْطَلَقَ بِي جِبْرِيلُ حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الدُّنْيَا فَاسْتَفْتَحَ فَقِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَفَتَحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا فِيهَا آدَمُ فَقَالَ هَذَا أَبُوكَ آدَمُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ السَّلَامَ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالابْنِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الثَّانِيَةَ فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَفَتَحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ إِذَا يَحْيَى وَعِيسَى وَهُمَا ابْنَا الْخَالَةِ قَالَ هَذَا يَحْيَى وَعِيسَى فَسَلِّمْ عَلَيْهِمَا فَسَلَّمْتُ فَرَدَّا ثُمَّ قَالا مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الثَّالِثَةِ فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هَذَا

قَالَ جِبْرِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ إِذَا يُوسُفُ قَالَ هَذَا يُوسُفُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الرَّابِعَةَ فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ أَوَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ إِلَى إِدْرِيسَ قَالَ هَذَا إِدْرِيسُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الْخَامِسَةَ فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا هَارُونُ قَالَ هَذَا هَارُونُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ السَّادِسَةَ فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ قِيلَ مَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قَالَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا مُوسَى قَالَ هَذَا مُوسَى فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ فَلَمَّا تَجَاوَزْتُ بَكَى قِيلَ لَهُ مَا يُبْكِيكَ قَالَ أَبْكِي لأَنَّ غُلامًا بُعِثَ بَعْدِي يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِهِ أَكْثَرُ مِمَّنْ يَدْخُلُهَا مِنْ أُمَّتِي ثُمَّ صَعِدَ بِي إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ قِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قَالَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا إِبْرَاهِيمُ قَالَ هَذَا أَبُوكَ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ قَالَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ السَّلامَ قَالَ مَرْحَبًا بِالابْنِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ رُفِعَتْ إِلَيَّ سِدْرَةُ الْمُنْتَهَى فَإِذَا نَبْقُهَا مِثْلُ قِلالِ هَجَرَ وَإِذَا وَرَقُهَا مِثْلُ آذَانِ الْفِيَلَةِ قَالَ هَذِهِ سِدْرَةُ الْمُنْتَهَى وَإِذَا أَرْبَعَةُ أَنْهَارٍ نَهْرَانِ بَاطِنَانِ وَنَهْرَانِ ظَاهِرَانِ فَقُلْتُ مَا هَذَانِ يَا جِبْرِيلُ قَالَ أَمَّا الْبَاطِنَانِ فَنَهْرَانِ فِي الْجَنَّةِ وَأَمَّا الظَّاهِرَانِ فَالنِّيلُ وَالْفُرَاتُ ثُمَّ رُفِعَ لِيَ الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ ثُمَّ أُتِيتُ بِإِنَاءٍ مِنْ خَمْرٍ وَإِنَاءٍ مِنْ لَبَنٍ وَإِنَاءٍ مِنْ عَسَلٍ فَأَخَذْتُ اللَّبَنَ فَقَالَ هِيَ الْفِطْرَةُ الَّتِي أَنْتَ عَلَيْهَا وَأُمَّتُكَ ثُمَّ فُرِضَتْ عَلَيَّ الصَّلَوَاتُ خَمْسِينَ صَلاةً كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ فَمَرَرْتُ عَلَى مُوسَى فَقَالَ بِمَا أُمِرْتَ قَالَ أُمِرْتُ بِخَمْسِينَ صَلاةً كُلَّ يَوْمٍ قَالَ إِنَّ أُمَّتَكَ لا تَسْتَطِيعُ خَمْسِينَ صَلاةً كُلَّ يَوْمٍ وَإِنِّي وَاللَّهِ قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ وَعَالَجْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيفَ لأُمَّتِكَ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّي عَشْرًا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّي عَشْرًا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّي عَشْرًا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ فَرَجَعْتُ فَأُمِرْتُ بِعَشْرِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ فَقَالَ مِثْلَهُ فَرَجَعْتُ فَأُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ بِمَ أُمِرْتَ قُلْتُ أُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ قَالَ إِنَّ أُمَّتَكَ لا تَسْتَطِيعُ خَمْسَ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ وَإِنِّي قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ وَعَالَجْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيفَ لأُمَّتِكَ قَالَ سَأَلْتُ رَبِّي حَتَّى اسْتَحْيَيْتُ وَلَكِنِّي أَرْضَى وَأُسَلِّمُ قَالَ فَلَمَّا جَاوَزْتُ نَادَى مُنَادٍ أَمْضَيْتُ فَرِيضَتِي وَخَفَّفْتُ عَنْ عِبَادِي ❁

& 1586-) Mâlik b. Sa'saa' (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendilerine İsra ve Mirac gecesini şöyle anlatmıştır: ***"Ben Kâbe'de Hatim'de*** -(ravi) belki de Hıcr'da dedi demiştir.- ***uzanmış iken Cebrail geldi ve şuradan şuraya kadar yardı ve kalbimi çıkardı,***-hadisi anlatan boğaz çukurundan karnının altına kadar demiştir.- ***Sonra iman dolu altın bir kap getirilip kalbim yıkandı, içi doldurulup***

yerine konuldu, arkasından bana, katırdan küçük merkepten büyük beyaz bir binek (dâbbe) getirildi -Ravi bunun isminin Burâk olduğunu söylemiştir.- ***Bu binek adımını bir kimsenin gözünün ulaşabileceği en uzak noktaya atıyordu. Bu bineğe bindirildim. Cebrail beni götürüp yakın semaya geldi, kapının açılmasını istedi, kendisine: "Kim o?" denildi: "Cebrail" dedi: "Yanındaki kimdir?" denildi: "Muhammed" dedi: "Gelmesi için kendisine haber gönderilmiş midir?" denildi: "Evet" dedi: "Hoşgeldi, bu geliş ne güzel bir geliştir" denildi ve kapı açıldı, girdiğimde baksam ki içeride Âdem'i gördüm: "Bu atan Âdem'dir, kendisine selâm ver" dedi. Ona selâm verdim, selâmımı aldı, arkasından: "Hoşgeldin salih evlat, salih peygamber" dedi. Sonra ikinci semaya yükseltti ve kapının açılmasını istedi: "Kim o?" denildi: "Cebrail" dedi: "Yanındaki kimdir?" denildi: "Muhammed" dedi: "Gelmesi için kendisine haber gönderilmiş midir?" denildi: "Evet" dedi: "Hoşgeldi, bu geliş ne güzel bir geliştir" denildi ve kapı açıldı, girdiğimde birde baktım ki içeride iki teyzeoğlu Îsâ ve Yahya ile karşılaştım. Cebrail: "Bunlar Yahya ile Îsâ, kendilerine selâm ver" dedi. Onlara selâm verdim, selâmımı aldılar, arkasından: "Hoşgeldin salih kardeş, salih peygamber" dediler. Sonra beni üçüncü semaya yükseltti, kapının açılmasını istedi: "Kim o?" denildi: "Cebrail" dedi: "Yanındaki kimdir?" denildi: "Muhammed" dedi: "Gelmesi için kendisine haber gönderilmiş midir?" denildi: "Evet" dedi: "Hoşgeldi, bu geliş ne güzel bir geliştir" denildi ve kapı açıldı, girdiğimde Yusuf'la karşılaştım, Cebrail: "Bu da Yusuf'tur, kendisine selâm ver" dedi. Ona selâm verdim, selâmımı aldı, arkasından: "Hoşgeldin salih kardeş, salih peygamber" dedi. Sonra beni dördüncü semaya yükseltti, kapının açılmasını istedi: "Kim o?" denildi: "Cebrail" dedi: "Yanındaki kimdir?" denildi: "Muhammed" dedi: "Gelmesi için kendisine haber gönderilmiş midir?" denildi: "Evet" dedi: "Hoşgeldi, bu geliş ne güzel bir geliştir" denildi, kapı açıldı, girdiğimde İdris ile karşılaştım. Cebrail: "Bu da İdris'tir, kendisine selâm ver" dedi. Ona selâm verdim, selâmımı aldı, arkasından: "Hoşgeldin salih kardeş, salih peygamber" dedi. Sonra beni beşinci semaya yükseltti, kapının açılmasını istedi: "Kim o?" denildi: "Cebrail" dedi: "Yanındaki kimdir?" denildi: "Muhammed" dedi: "Gelmesi için kendisine haber gönderilmiş midir?" denildi: "Evet" dedi: "Hoşgeldi, bu geliş ne güzel bir geliştir" denildi, kapı açıldı, girdiğimde Harun'la karşılaştım. Cebrail: "Bu da Harun'dur, kendisine selâm ver" dedi, ona selâm verdim, selâmımı aldı, arkasından: "Hoşgeldin salih kardeş, salih peygamber" dedi. Sonra beni altıncı semaya yükseltti, kapının açılmasını istedi: "Kim o?" denildi: "Cebrail" dedi: "Yanındaki kimdir?" denildi: "Muhammed" dedi: "Gelmesi için kendisine haber gönderilmiş midir?" denildi: "Evet" dedi: "Hoşgeldi, bu geliş ne güzel bir geliştir" denildi ve kapı açıldı, içeri girdiğimde Mûsâ ile karşılaştım, Cebrail: "Bu da Mûsâ'dır, kendisine selâm ver" dedi, ona selâm verdim, selâmımı aldı, arkasından: "Hoşgeldin salih kardeş, salih peygamber" dedi. Kendisinden ayrıldığımda ağladı: "Seni ağlatan nedir?" denildi: "Benden sonra genç birisi peygamber oldu, onun ümmetinden cennete girenler, benim ümmetimden cennete girenlerden daha fazla da onun için ağlıyorum" dedi. Sonra beni yedinci semaya yükseltti, kapının açılmasını istedi: "Kim o?" denildi: "Cebrail" dedi: "Yanındaki kimdir?" denildi: "Muhammed" dedi: "Gelmesi için kendisine haber gönderilmiş midir?" denildi: "Evet" dedi: "Hoşgeldi, bu geliş ne güzel bir geliştir" dedi, içeri girdiğimde baksam ki İbrahim'le karşılaştım. Cebrail: "Bu da atan İbrahim'dir, kendisine selâm ver" dedi, ona selâm verdim, selâmımı aldı: "Hoşgeldin salih evlat, salih peygamber" dedi. Sonra karışıma Sidretü'l-Müntehâ** (sonsuzluk ötesi ağaç) ***çıkarıldı, bir de baktım ki meyvesi Yemen'deki Hecer testileri, yaprağı da fil kulakları gibiydi. Cebrail: "Bu da Sidretu'l-Müntehâ'dır" dedi. Dört nehirle karşılaştım, iki nehir içten (bâtın), iki nehir de dıştan (zâhir) idi: "Bu iki çeşit nehir de nedir? Ey Cebrail" dedim: "İçten (bâtın) olanlar***

cennetteki iki nehirdir, dıştan (zâhir) olanlar ise Nil ve Fırat nehirleridir" dedi. Sonra karşıma el-Beytu'l-Ma'mur çıkarıldı, her gün buraya yetmiş bin Melek giriyordu. (Buradan çıkanlar içeriye bir daha geri dönmüyordu.) ***Arkasından bana bir kap şarap, bir kap süt ve bir kap bal getirildi, ben sütü aldım. Cebrail: "Senin ümmetinin üzerinde bulundukları tabiat ve huy (fıtrat) budur" dedi. Arkasından her gün elli*** (vakit) ***namaz bana farz kılındı, oradan ayrıldım, Mûsâ'ya uğradım: "Ne ile emrolundun?" dedi: "Her gün elli*** (vakit) ***namaz bana emredildi" dedim: "Ümmetin her gün elli*** (vakit) ***namaz kılamaz, vallahi ben senden önce insanları deneyip tecrübe ettim, hatta İsrailoğullar'ına çok uğraştım, dolayısıyla Rabb'ine dön de ümmetine bunu azaltmasını iste" dedi, ben de müracaat ettim, benden onunu daha indirdi. Tekrar Mûsâ'ya döndüm, aynı şeyleri yine söyledi, bunun üzerine Rabb'ime tekrar müracaat ettim, benden onunu daha indirdi, Mûsâ'ya tekrar döndüm aynı şeyleri yine söyledi, bunun üzerine Rabb'ime tekrar müracaat ettim, benden onunu indirdi. Mûsâ'ya tekrar döndüm, aynı şeyleri yine söyledi, bunun üzerine Rabb'ime tekrar müracaat ettim, bunun akabinde bana her gün on*** (vakit) ***namaz emredildi. Mûsâ'ya tekrar döndüm, yine aynı şeyleri söyledi. Ben de tekrar Rabb'ime müracaat ettim, bunun üzerine bana her gün beş*** (vakit) ***namaz emredildi. Mûsâ'ya tekrar döndüm: "Ne ile emrolundun?" dedi: "Her gün beş*** (vakit) ***namaz bana emredildi" dedim: "Ümmetin her gün beş*** (vakit) ***namaz kılamaz, vallahi ben senden önce insanları deneyip tecrübe ettim, hatta İsrailoğulları'na çok uğraştım, dolayısıyla Rabb'ine dön de ümmetine bunu azaltmasını iste" dedi. Ben de: "Artık Rabb'imden utanacak hale gelene değin istedim, dolayısıyla buna rıza gösterip kabul ediyorum." dedim. Kendisinden ayrıldığımda bir ses bana: "Farzımı, kullarımdan hafifleterek yürürlüğe koydum." diye nida etti."***

(Hadisin bir benzeri 229. hadiste geçmiştir. Hadiste belirtilen Sidretü'l-Müntehâ, sonsuzluk ötesi ağacı anlamınadır. Aslında Sidre, Arabistan Kirazı ağacının adıdır.

İsrâ, gece yürütüp götürmek, demektir, Mirac ise yukarı çıkarmak demektir.

Kur'ân-ı Kerim'de: **«Mescidi Haram'dan, çevresini bereketli kıldığımız Mescidi Aksâ'ya ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu gece yürütüp götüren eksikliklerden uzaktır.»** (İsrâ: 1) ifadesi ile İsra hadisesi anlatılmış, Mi'rac hadisesi de hadislerde bildirilmiştir.

Hadislerde verilen etraflı bilgiye göre gece vakti Cebrail (a.s.) Rasûlüllah (s.a.v.)'i uyandırarak Burak'a bindirip Mescidi Haram'dan Mescidi Aksâ'ya götürdü. Rasûlüllah, Mescidi Aksâ'da diğer peygamberlerle birlikte namaz kıldı. Daha sonra Semâ'ya yolculuğa çıktı, Semâ'nın çeşitli katmanlarında çeşitli büyük peygamberlerle buluştu. En yüce mertebede Allah'ın huzuruna çıktı. Bu kabul esnasında ümmete beş vakit namaz farz olundu. Sonra Kudüs'e, oradan da Mekke'ye döndü. Bu yolculuk sırasında Allah'ın güç ve kudretini gösteren pek çok hadiselerle karşılaştı.

Ertesi gün Hz. Peygamber (s.a.v.) bu yolculuğu anlattığında kafirler buna çok güldü, alay konusu yaptı. Müslümanlardan bazısının imanları sarsıldı. (Mevdûdî, Tevhid Mücadelesi, III. 303)

Kâfirler Hz. Ebû Bekir (r.a.)'ı da saptırmak için yanına geldiler, yapılan konuşma sonucu kendisine Sıddık lakabını verdirecek şu cevabı vermiştir: "Biz bundan daha büyük şeyi tasdik ediyoruz, görmediğimiz halde gökten vahiy geldiğini tasdik ediyoruz" (İbni Ebî Hatîm'den naklen Tefsiru Kur'âni'l-Azîm, İbni Kesîr, III. 13)

Günümüzde de bu olayı imkansız görüp inkâr edenlere Mevdûdî şöyle cevap verir: "Bazı kimselerin bu olayı imkansızmış gibi görmeleri çok gariptir. İnsanın sınırlı, hem de çok sınırlı, gücü ile aya çıkmayı başarabildiği bir zamanda, Allah'ın sonsuz ve sınırsız gücü ve kudreti ile Rasûlüne kısa bir zaman içinde bu yolculuğu yaptırabileceğini inkâr etmek çok saçmadır.

Her şeyden de öte, bir şeyin mümkün olup olmadığını araştırmak, gücü sınırlı olan insan için geçerlidir. Ancak her şeye gücü yeten Allah için bu tür araştırma yapılamaz. Ancak Allah'ın her şeye güç yetirdiğine inanmayan bir kimse böyle bir olağanüstü hadiseye inanmaz" (Tefhim, III. 70)

İsra ve Mirac hadisesini anlatan hadisler mütevatir olup en az 25 sahabiden rivayet edilmiştir. Mevdûdî'nin beyanına göre sıhhat yönünden biraz daha aşağıdaki rivayetlere inildiğinde sayı 45'e varmaktadır. (Tevhid Mücadelesi III. 303, İbni Kesir Tefsirinde değişik rivayetleri ele alıp incelemiştir. (Bak. Tefsiru Kur'âni'l-Azîm, III. 6-41) İsra ve Mirac hakkında geniş bilgi için bak. Mevdûdî, Tevhid Mücadelesi, III. 301-335)

١٥٨٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما فِي قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلاَّ فِتْنَةً لِلنَّاسِ﴾ قَالَ هِيَ رُؤْيَا عَيْنٍ أُرِيَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ قَالَ ﴿وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ﴾ قَالَ هِيَ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ ❁

1587-) İbni Abbâs (r.a.) **«Sana gösterdiğimiz o gördüğünü ve Kur'ân'da** (sözü edilen) **melun ağacı sadece insanlara deneme yaptık...»** (İsrâ: 60) ayeti hakkında: "Ayette gösterildiği bildirilenleri (rüya şeklinde değil) fiziki gözle görmüştür. Bunlar Beyti Makdis'e götürüldüğü gece Rasûlüllah (s.a.v.)'e gösterilmiştir. Kur'ân'da (sözü edilen) melun ağaç da, zakkum ağacıdır" demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.) İsra ve Mirac'da çeşitli şeyler görmüştür. Bunlar arasında cennet ve cehennem de vardı. İbni Abbâs (r.a.), Hz. Peygamber'in gördüğü şeyleri rüya ve benzeri görme şekillerinde değil fiziksel olarak gördüğünü belirtmektedir.

Ayette geçen melun ağacın da Kur'ân-ı Kerim'de zikri geçen zakkum ağacı olduğunu bildirmektedir. Kur'ân-ı Kerim'de zakkum ağacından söz edilir ve bunun cehennemliklerin yiyeceği olduğu bildirilir. (Bakınız, Saffât: 64, Duhân: 43, Vâkıa: 52)

Kur'ân-ı Kerim'de sözü edilen zakkumun bizim bildiğimiz zakkum ağacı olup olmadığı kesin değildir. Saffât: 64. ayette, cehennemin dibinden çıkan bir ağaç olduğu bildirilmektedir. Buna göre dünyadaki zakkumdan farklı, cehenneme has bir ağaç olması muhtemeldir.

Ağacın melun olarak nitelenmesi ise beğenilmediğinden ve zararlı olmasından dolayıdır. Çünkü Araplar, beğenmedikleri veya zararlı gördükleri yiyeceğe melun derlerdi. Bir diğer görüşe göre ise kötü, çirkin ve melun kimselerin yiyeceği olması nedeniyledir. Bu konudaki açıklamalar için Bakınız, Zâdü'l-Mesîr, İbnu'l-Cevzî, V. 40, et-Tefsîru'l-Kebîr, Fahruddin er-Razî, XX. 189)

١٥٨٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ تَزَوَّجَنِي النَّبِيُّ ﷺ وَأَنَا بِنْتُ ستٍّ سنينَ فَقَدِمْنَا الْمَدِينَةَ فَنَزَلْنَا فِي بَنِي الْحَارِثِ بْنِ خَزْرَجٍ فَوُعِكْتُ فَتَمَرَّقَ شَعَرِي فَوَفَى جُمَيْمَةً فَأَتَتْنِي أُمِّي أُمُّ رُومَانَ وَإِنِّي لَفِي أُرْجُوحَةٍ وَمَعِي صَوَاحِبُ لِي فَصَرَخَتْ بِي فَأَتَيْتُهَا لا أَدْرِي مَا تُرِيدُ بِي فَأَخَذَتْ بِيَدِي حَتَّى أَوْقَفَتْنِي عَلَى بَابِ الدَّارِ وَإِنِّي لأَنْهَجُ حَتَّى سَكَنَ بَعْضُ نَفَسِي ثُمَّ أَخَذَتْ شَيْئًا مِنْ مَاءٍ فَمَسَحَتْ بِهِ وَجْهِي وَرَأْسِي ثُمَّ أَدْخَلَتْنِي الدَّارَ فَإِذَا نِسْوَةٌ مِنَ الأَنْصَارِ فِي الْبَيْتِ فَقُلْنَ عَلَى الْخَيْرِ وَالْبَرَكَةِ وَعَلَى خَيْرِ طَائِرٍ فَأَسْلَمَتْنِي إِلَيْهِنَّ فَأَصْلَحْنَ مِنْ شَأْنِي فَلَمْ يَرُعْنِي إِلاَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ضُحًى فَأَسْلَمَتْنِي إِلَيْهِ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ بِنْتُ تِسْعِ سِنِينَ ❁

& 1588-) Hz. Âişe (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.) beni altı yaşımda iken nikahladı, sonra Medine'ye geldik ve Haris b. Hazrecoğulları'nın yanına indik, bu arada sıtmaya tutuldum, saçlarım döküldü, sonunda (iyi olduktan sonra) saçlarım omuzlarıma kadar gürleşti. Arkadaşlarımla beraber salıncakta (oynarken) annem Ümmü Rûmân bana gelip beni çağırdı, kendisinin yanına geldim, benden ne istediğini bilmiyordum elimden tuttu, evin kapısına gelince beni durdurdu bu sırada ben yorgunluktan soluk soluğa kesilmiştim. Nihayet soluğum biraz yatıştı, sonra biraz su alıp yüzüme ve başıma sürdü, arkasından beni eve koydu, evde Ensar'dan birtakım kadınları gördüm. Kadınlar: "Hayıra ve berekete, iyi kısmete düştün" dediler. Annem beni onlara teslim etti. Kadınlar benim üstümü başımı düzelttiler. Benim için beklenmedik şey kuşluk vakti Rasûlüllah (s.a.v.)'in görünmesi oldu. Kadınlar beni ona teslim ettiler. Ben bu sıralarda dokuz yaşımda idim.

١٥٨٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهَا أُرِيتُكِ فِي الْمَنَامِ مَرَّتَيْنِ أَرَى أَنَّكِ فِي سَرَقَةٍ مِنْ حَرِيرٍ وَيَقُولُ هَذِهِ امْرَأَتُكَ فَاكْشِفْ عَنْهَا فَإِذَا هِيَ أَنْتِ فَأَقُولُ إِنْ يَكُ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ يُمْضِهِ ❁

& 1589-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisine: ***"Sen bana, rüyamda iki defa gösterildin seni ipek kumaş içerisinde görüyordum ve: "Bu senin hanımındır, yüzünü aç!" deniliyordu. Açıp baksam ki o sensin, bunun üzerine: "Bu takdir Allah katından ise Allah hükmünü yürürlüğe kor" derdim."*** demiştir.

(İbni Abdilberr'in beyanına göre bu rüya Hz. Hatice'nin vefatından kısa bir süre önce görülmüştür. Hz. Hatice vefat edince Rasûlüllah (s.a.v.): "Bu takdir Allah katından ise Allah hükmünü yürürlüğe kor" demiştir. (el-İstiâb, II. 244)

Bazı kimseler, Efendimiz (a.s.)'ın Hz. Âişe validemizle evliliği konusunda çeşitli itirazlarda bulunmuş, bu evliliği değişik yönlere çekmeye çalışmışlardır. Özellikle, dokuz yaşındaki bir kız çocuğu ile evliliğini çok yadırgamışlardır. Konuyu ele alan merhum Muhammed Esed bu hususta şöyle demektedir: "...Havle b. Hakîm'in hikayesi gösteriyor ki Hz. Peygamber'in kendisi, Âişe ile evlenmek için ya da bu konuda başka herhangi bir kişi için, özel olarak istekli olmamıştır bu, onun "Âişe'nin cazibesine dayanamadığı" yolunda bazı Avrupalı oryantalistler tarafından yapılan gülünç iddiayı çürütmektedir. Durumun böyle olmadığı yalnızca yukarıda anlatılan olaylarla değil, aynı zamanda İbni Sa'd'da geçen (VIII. 43) bir hadisle de ispatlanmıştır... Genel olarak evliliğe ve cinsel ilişkilere dair Batılı anlayışlardan etkilenmiş modern Müslümanların zaman zaman, Hz. Peygamber'in dokuz yahut on yaşlarındaki bir kızı hanım olarak aldığı düşüncesiyle kafaları karışır. Mamafih, Arabistan kadınlarının hızlı fiziksel gelişimi hakkında bir bilgisi olan herkes için bu tür evliliklerde şaşılacak bir taraf pek yoktur. Arabistan'daki uzun ikametim sırasında on iki yaşında bir kızın anne olduğu bir ya da iki örnekle karşılaştım hatta çok güvenilir kaynaklardan bana, bazan daha da genç annelerin henüz kendisi çocuk iken doğum yaptıkları anlatıldı. Ayşe'ye gelince, zihnen erken gelişmiş olduğu pek çok hadisten açıkça anlaşılmaktadır ve çok muhtemeldir ki, fiziksel gelişmesi de zihnî gelişmesiyle el ele ilerlemiştir. Her hâlükârda evlilik hayatı yıllarında kocasına yalnız mutluluk vermekle kalmamış, aynı zamanda Rasûlullah ile evli olmanın şerefinin yanı sıra kendisi de bir kadının evlilikten bekleyebileceği bütün mutluluk ve tatmini de bulmuştu." (Sahîh-i Buhârî, İslâm'ın İlk Yılları, s. 198-199)

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra bile öğrenip uyguladıklarını yayarak İslâm'a büyük hizmetinin geçtiği gözönüne alınırsa, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Âişe (r.a.) ile yaptığı evliliğe ilahi vahiy ile işaret edilmesi ve onunla evlenmesindeki hikmet daha iyi anlaşılabilir.

"Hz. Peygamber'in hususi hayatını ve İslâm'ı nasıl yaşadığını bize en iyi tanıtan Âişe validemizdir. Diğer validelerimizin ne kadar hadis rivayet ettiklerini gördükten sonra rahatlıkla diyebiliriz ki, şayet Hz. Âişe olmasaydı, Rasul-i Ekrem'in hayatının pek çok safhası kapalı kalacaktı. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in neden onu en çok sevdiğini, diğer hanımlarının odalarında değil de, neden sadece onun yanında iken vahiy geldiğini, Hz. Âişe'nin üstün zekasına, derin ilmine ve anlayışına, muazzam hafıza gücüne bağlamak gerekir. Hafızasında yüzlerce şiir bulunan, 160 beyitlik uzun bir kasideyi okuyabilen Hz. Âişe, Rasul-i Ekrem'in en büyük talebelerinden biridir. Allah Rasulünün en yakın arkadaşının kızı sıfatıyla, İslâm'ın ilk yıllarındaki zor ve çileli hayat, çocukluk yıllarının bütün safhalarında derin izler bırakan çekirdekten yetişme idealist bir Müslümandır. Mekke'nin zengin tüccarlarından biri olan babasının, bütün servetini İslâmiyet uğrunda harcadığını görmüş ve her şeyini Allah için vermenin engin zevkini ve şuurunu ailece yaşamışlardır. Böylece o, iki gün bile ard arda arpa ekmeğinden bile karınlarını doyuramıyan, üç ay boyunca evlerinde yemek pişmeyen Peygamber evinin mütevazi havasını yadırgamayacak bir görgüye sahipti. Rasûlüllah (s.a.v.)'in o genç ve şuurlu talebesi, işte bu sebeple Hz. Peygamber'le beraber olduğu yıllar boyunca, daha müreffeh bir hayat sürmek için değil, İslâm'ı daha iyi öğrenip öğretmek için gayret sarfetmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ona neden çok değer verdiğini, onu neden daha çok sevdiğini işte bu gibi sebeplerde aramak gerekir. Görevi, sadece ve sadece İslâm'ı tebliği etmek ve Müslümanlara ideal yaşama biçimini göstermek olan Rasul-i Ekrem'in, diğer ashabı kiramın vakıf olmadığı hayat safhalarını bir objektif hassasiyeti ile tespit edecek genç ve uyanık bir talebe edinmesi gerekiyordu. O da çevresindekilerin içinde Âişe'yi buldu. Bu tespitinde ne kadar isabet ettiğini ona yakın vasıfta bir diğer hanımın daha çıkmamasında görmek mümkündür. Hz. Âişe ile dokuz yaşında iken evlenmesi, o devrin icablarına göre elbette tabiî idi. Bu evlilik birkaç sene daha gecikseydi, Hz. Peygamber'in hayatından yüzlerce sahne meçhulümüz olacaktı." (Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisinde Hz. Peygamber ve Aile Hayatı isimli sempozyuma sunulan tebliği, Prof. Dr. M. Yaşar Kandemir, Hanımlarının dilinden Hz. Peygamber, s. 91-92, İlmi Neşriyat)

Afzalurrahman ise şöyle demektedir: "Gerçek şu ki, Âişe çok zeki, maharetli ve akıllı idi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'den pek çok fıkhî mesele hakkında derin bilgiler elde etti. Peygamber, Âişe'nin gelecek nesiller arasında uzun süre Kur'ânî bilgilerin ve kendi uygulamalarının yayılmasına vesile olacağını gördü. O ise çok genç olmasına rağmen Rasûlüllah (s.a.v.)'den her ne görüyor idiyse aynen onu kavrıyor ve yaşıyordu. Sonraki yıllarda görüleceği gibi Âişe zamanının birçok fakih ve müfessiri ile ilmî müzakerelerde bulunmuş, onlara fıkhın ve Kur'ân'ın inceliklerini tefsir etmiştir. Kendisi en çok hadis rivayet edenler arasında yer almış, 2210 hadis rivayet etmiştir." (Siret Ansiklopedisi, II. 165-166 kısaltarak)

Açıklamaya çalıştığımız bu hadisten anlayacağımız gibi Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Âişe validemizle evlenmesi ilahî hüküm doğrultusunda olmuştur. İlahî iradenin, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kiminle evleneceğine karar verdiği gibi, ne zaman evleneceğine de karar vermesi mümkündür. Artık bu evlilik ilahî irade doğrultusunda olduktan sonra fazla söze gerek kalmaz. Ancak yukarıda sözlerinden alıntılar yaptığımız âlimlerin açıklamaları bu evliliğin hikmetlerini tespitte bize bir ışık tutatabilir. Muhammed Esed'in Arabistan'daki uzun ikameti sırasında on iki yaşında bir kızın anne olduğunu görmesi, evlilik yaşının o bölgede normal olduğunu, bunda garipsenecek bir durumun olmadığını göstermektedir.)

بَاب هِجْرَةِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَصْحَابِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ ❁

١٥٩٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ لَمْ أَعْقِلْ أَبَوَيَّ قَطُّ إِلاَّ وَهُمَا يَدِينَانِ الدِّينَ وَلَمْ يَمُرَّ عَلَيْنَا يَوْمٌ إِلاَّ يَأْتِينَا فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ طَرَفَيِ النَّهَارِ بُكْرَةً وَعَشِيَّةً فَلَمَّا ابْتُلِيَ الْمُسْلِمُونَ خَرَجَ أَبُو بَكْرٍ مُهَاجِرًا نَحْوَ أَرْضِ الْحَبَشَةِ حَتَّى إِذَا بَلَغَ بَرْكَ الْغِمَادِ لَقِيَهُ ابْنُ الدَّغِنَةِ وَهُوَ سَيِّدُ الْقَارَةِ فَقَالَ أَيْنَ تُرِيدُ يَا أَبَا بَكْرٍ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ أَخْرَجَنِي قَوْمِي فَأُرِيدُ أَنْ أَسِيحَ فِي الأَرْضِ وَأَعْبُدَ رَبِّي قَالَ ابْنُ الدَّغِنَةِ فَإِنَّ مِثْلَكَ يَا أَبَا بَكْرٍ لا يَخْرُجُ وَلا يُخْرَجُ إِنَّكَ تَكْسِبُ الْمَعْدُومَ وَتَصِلُ الرَّحِمَ وَتَحْمِلُ الْكَلَّ وَتَقْرِي الضَّيْفَ وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ فَأَنَا لَكَ جَارٌ ارْجِعْ وَاعْبُدْ رَبَّكَ بِبَلَدِكَ فَرَجَعَ وَارْتَحَلَ مَعَهُ ابْنُ الدَّغِنَةِ فَطَافَ ابْنُ الدَّغِنَةِ عَشِيَّةً فِي أَشْرَافِ قُرَيْشٍ فَقَالَ لَهُمْ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ لا يَخْرُجُ مِثْلُهُ وَلا يُخْرَجُ أَتُخْرِجُونَ رَجُلاً يَكْسِبُ الْمَعْدُومَ وَيَصِلُ الرَّحِمَ وَيَحْمِلُ الْكَلَّ وَيَقْرِي الضَّيْفَ وَيُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ فَلَمْ تُكَذِّبْ قُرَيْشٌ بِجِوَارِ ابْنِ الدَّغِنَةِ وَقَالُوا لابْنِ الدَّغِنَةِ مُرْ أَبَا بَكْرٍ فَلْيَعْبُدْ رَبَّهُ فِي دَارِهِ فَلْيُصَلِّ فِيهَا وَلْيَقْرَأْ مَا شَاءَ وَلا يُؤْذِينَا بِذَلِكَ وَلا يَسْتَعْلِنْ بِهِ فَإِنَّا نَخْشَى أَنْ يَفْتِنَ نِسَاءَنَا وَأَبْنَاءَنَا فَقَالَ ذَلِكَ ابْنُ الدَّغِنَةِ لأَبِي بَكْرٍ فَلَبِثَ أَبُو بَكْرٍ بِذَلِكَ يَعْبُدُ رَبَّهُ فِي دَارِهِ وَلا يَسْتَعْلِنُ بِصَلاتِهِ وَلا يَقْرَأُ فِي غَيْرِ دَارِهِ ثُمَّ بَدَا لأَبِي بَكْرٍ فَابْتَنَى مَسْجِدًا بِفِنَاءِ دَارِهِ وَكَانَ يُصَلِّي فِيهِ وَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ فَيَنْقَذِفُ عَلَيْهِ نِسَاءُ الْمُشْرِكِينَ وَأَبْنَاؤُهُمْ وَهُمْ يَعْجَبُونَ مِنْهُ وَيَنْظُرُونَ إِلَيْهِ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَجُلاً بَكَّاءً لا يَمْلِكُ عَيْنَيْهِ إِذَا قَرَأَ الْقُرْآنَ وَأَفْزَعَ ذَلِكَ أَشْرَافَ قُرَيْشٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ فَأَرْسَلُوا إِلَى ابْنِ الدَّغِنَةِ فَقَدِمَ عَلَيْهِمْ فَقَالُوا إِنَّا كُنَّا أَجَرْنَا أَبَا بَكْرٍ بِجِوَارِكَ عَلَى أَنْ يَعْبُدَ رَبَّهُ فِي دَارِهِ فَقَدْ جَاوَزَ ذَلِكَ فَابْتَنَى مَسْجِدًا بِفِنَاءِ دَارِهِ فَأَعْلَنَ بِالصَّلاةِ وَالْقِرَاءَةِ فِيهِ وَإِنَّا قَدْ خَشِينَا أَنْ يَفْتِنَ نِسَاءَنَا وَأَبْنَاءَنَا فَانْهَهُ فَإِنْ أَحَبَّ أَنْ يَقْتَصِرَ عَلَى أَنْ يَعْبُدَ رَبَّهُ فِي دَارِهِ فَعَلَ وَإِنْ أَبَى إِلاَّ أَنْ يُعْلِنَ بِذَلِكَ فَسَلْهُ أَنْ يَرُدَّ إِلَيْكَ ذِمَّتَكَ فَإِنَّا قَدْ كَرِهْنَا أَنْ نُخْفِرَكَ وَلَسْنَا مُقِرِّينَ لأَبِي بَكْرٍ الاسْتِعْلانَ قَالَتْ عَائِشَةُ فَأَتَى ابْنُ الدَّغِنَةِ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ قَدْ عَلِمْتَ الَّذِي عَاقَدْتُ لَكَ عَلَيْهِ فَإِمَّا أَنْ تَقْتَصِرَ عَلَى ذَلِكَ وَإِمَّا أَنْ تَرْجِعَ إِلَيَّ ذِمَّتِي فَإِنِّي لا أُحِبُّ أَنْ تَسْمَعَ الْعَرَبُ أَنِّي أُخْفِرْتُ فِي رَجُلٍ عَقَدْتُ لَهُ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ فَإِنِّي أَرُدُّ إِلَيْكَ جِوَارَكَ وَأَرْضَى بِجِوَارِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالنَّبِيُّ ﷺ يَوْمَئِذٍ بِمَكَّةَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِلْمُسْلِمِينَ إِنِّي أُرِيتُ دَارَ هِجْرَتِكُمْ ذَاتَ نَخْلٍ بَيْنَ لابَتَيْنِ وَهُمَا الْحَرَّتَانِ فَهَاجَرَ مَنْ هَاجَرَ قِبَلَ الْمَدِينَةِ وَرَجَعَ عَامَّةُ مَنْ كَانَ هَاجَرَ بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ إِلَى الْمَدِينَةِ وَتَجَهَّزَ أَبُو بَكْرٍ قِبَلَ الْمَدِينَةِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى رِسْلِكَ فَإِنِّي أَرْجُو أَنْ يُؤْذَنَ لِي فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ وَهَلْ تَرْجُو ذَلِكَ بِأَبِي أَنْتَ قَالَ نَعَمْ فَحَبَسَ أَبُو بَكْرٍ نَفْسَهُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لِيَصْحَبَهُ وَعَلَفَ رَاحِلَتَيْنِ كَانَتَا عِنْدَهُ وَرَقَ السَّمُرِ وَهُوَ الْخَبَطُ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ قَالَتْ عَائِشَةُ فَبَيْنَمَا نَحْنُ يَوْمًا جُلُوسٌ فِي بَيْتِ أَبِي بَكْرٍ فِي نَحْرِ الظَّهِيرَةِ قَالَ قَائِلٌ لأَبِي بَكْرٍ هَذَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُتَقَنِّعًا فِي سَاعَةٍ لَمْ يَكُنْ يَأْتِينَا فِيهَا فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ فِدَاءٌ لَهُ أَبِي وَأُمِّي وَاللَّهِ مَا جَاءَ بِهِ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ إِلاَّ أَمْرٌ قَالَتْ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَاسْتَأْذَنَ فَأُذِنَ لَهُ فَدَخَلَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لأَبِي بَكْرٍ أَخْرِجْ مَنْ عِنْدَكَ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ إِنَّمَا هُمْ أَهْلُكَ بِأَبِي أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَإِنِّي قَدْ أُذِنَ لِي فِي الْخُرُوجِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ الصَّحَابَةَ؟ بِأَبِي أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ رَسُولُ

اللَّه ﷺ نَعَمْ قَالَ أَبُو بَكْرٍ فَخُذْ بِأَبِي أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّه إِحْدَى رَاحِلَتَيَّ هَاتَيْنِ قَالَ رَسُولُ اللَّه ﷺ بِالثَّمَنِ قَالَتْ عَائِشَةُ فَجَهَّزْنَاهُمَا أَحَثَّ الْجِهَازِ وَصَنَعْنَا لَهُمَا سُفْرَةً فِي جِرَابٍ فَقَطَعَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ قِطْعَةً مِنْ نِطَاقِهَا فَرَبَطَتْ بِهِ عَلَى فَمِ الْجِرَابِ فَبِذَلِكَ سُمِّيَتْ ذَاتَ النِّطَاقَيْنِ قَالَتْ ثُمَّ لَحِقَ رَسُولُ اللَّه ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ بِغَارٍ فِي جَبَلِ ثَوْرٍ فَكَمَنَا فِيهِ ثَلاثَ لَيَالٍ يَبِيتُ عِنْدَهُمَا عَبْدُاللَّه بْنُ أَبِي بَكْرٍ وَهُوَ غُلامٌ شَابٌّ ثَقِفٌ لَقِنٌ فَيُدْلِجُ مِنْ عِنْدِهِمَا بِسَحَرٍ فَيُصْبِحُ مَعَ قُرَيْشٍ بِمَكَّةَ كَبَائِتٍ فَلا يَسْمَعُ أَمْرًا يُكْتَادَانِ بِهِ إِلاَّ وَعَاهُ حَتَّى يَأْتِيَهُمَا بِخَبَرِ ذَلِكَ حِينَ يَخْتَلِطُ الظَّلامُ وَيَرْعَى عَلَيْهِمَا عَامِرُ بْنُ فُهَيْرَةَ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ مِنْحَةً مِنْ غَنَمٍ فَيُرِيحُهَا عَلَيْهِمَا حِينَ تَذْهَبُ سَاعَةٌ مِنَ الْعِشَاءِ فَيَبِيتَانِ فِي رِسْلٍ وَهُوَ لَبَنُ مِنْحَتِهِمَا وَرَضِيفِهِمَا حَتَّى يَنْعِقَ بِهَا عَامِرُ بْنُ فُهَيْرَةَ بِغَلَسٍ يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ تِلْكَ اللَّيَالِي الثَّلاثِ وَاسْتَأْجَرَ رَسُولُ اللَّه ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ رَجُلاً مِنْ بَنِي الدِّيلِ وَهُوَ مِنْ بَنِي عَبْدِ بْنِ عَدِيٍّ هَادِيًا خِرِّيتًا وَالْخِرِّيتُ الْمَاهِرُ بِالْهِدَايَةِ قَدْ غَمَسَ حِلْفًا فِي آلِ الْعَاصِ بْنِ وَائِلٍ السَّهْمِيِّ وَهُوَ عَلَى دِينِ كُفَّارِ قُرَيْشٍ فَأَمِنَاهُ فَدَفَعَا إِلَيْهِ رَاحِلَتَيْهِمَا وَوَاعَدَاهُ غَارَ ثَوْرٍ بَعْدَ ثَلاثِ لَيَالٍ بِرَاحِلَتَيْهِمَا صُبْحَ ثَلاثٍ وَانْطَلَقَ مَعَهُمَا عَامِرُ بْنُ فُهَيْرَةَ وَالدَّلِيلُ فَأَخَذَ بِهِمْ طَرِيقَ السَّوَاحِلِ

قَالَ سُرَاقَةُ بْنُ مَالِكِ بْنِ جُعْشُمٍ الْمُدْلِجِيُّ رضي الله عنه جَاءَنَا رُسُلُ كُفَّارِ قُرَيْشٍ يَجْعَلُونَ فِي رَسُولِ اللَّه ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ دِيَةَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مَنْ قَتَلَهُ أَوْ أَسَرَهُ فَبَيْنَمَا أَنَا جَالِسٌ فِي مَجْلِسٍ مِنْ مَجَالِسِ قَوْمِي بَنِي مُدْلِجٍ أَقْبَلَ رَجُلٌ مِنْهُمْ حَتَّى قَامَ عَلَيْنَا وَنَحْنُ جُلُوسٌ فَقَالَ يَا سُرَاقَةُ إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ آنِفًا أَسْوِدَةً بِالسَّاحِلِ أُرَاهَا مُحَمَّدًا وَأَصْحَابَهُ قَالَ سُرَاقَةُ فَعَرَفْتُ أَنَّهُمْ هُمْ فَقُلْتُ لَهُ إِنَّهُمْ لَيْسُوا بِهِمْ وَلَكِنَّكَ رَأَيْتَ فُلانًا وَفُلانًا انْطَلَقُوا بِأَعْيُنِنَا ثُمَّ لَبِثْتُ فِي الْمَجْلِسِ سَاعَةً ثُمَّ قُمْتُ فَدَخَلْتُ فَأَمَرْتُ جَارِيَتِي أَنْ تَخْرُجَ بِفَرَسِي وَهِيَ مِنْ وَرَاءِ أَكَمَةٍ فَتَحْبِسَهَا عَلَيَّ وَأَخَذْتُ رُمْحِي فَخَرَجْتُ بِهِ مِنْ ظَهْرِ الْبَيْتِ فَخَطَطْتُ بِزُجِّهِ الأَرْضَ وَخَفَضْتُ عَالِيَهُ حَتَّى أَتَيْتُ فَرَسِي فَرَكِبْتُهَا فَرَفَعْتُهَا تُقَرِّبُ بِي حَتَّى دَنَوْتُ مِنْهُمْ فَعَثَرَتْ بِي فَرَسِي فَخَرَرْتُ عَنْهَا فَقُمْتُ فَأَهْوَيْتُ يَدِي إِلَى كِنَانَتِي فَاسْتَخْرَجْتُ مِنْهَا الأَزْلامَ فَاسْتَقْسَمْتُ بِهَا أَضُرُّهُمْ أَمْ لا فَخَرَجَ الَّذِي أَكْرَهُ فَرَكِبْتُ فَرَسِي وَعَصَيْتُ الأَزْلامَ تُقَرِّبُ بِي حَتَّى إِذَا سَمِعْتُ قِرَاءَةَ رَسُولِ اللَّه ﷺ وَهُوَ لا يَلْتَفِتُ وَأَبُو بَكْرٍ يُكْثِرُ الالْتِفَاتَ سَاخَتْ يَدَا فَرَسِي فِي الأَرْضِ حَتَّى بَلَغَتَا الرُّكْبَتَيْنِ فَخَرَرْتُ عَنْهَا ثُمَّ زَجَرْتُهَا فَنَهَضَتْ فَلَمْ تَكَدْ تُخْرِجُ يَدَيْهَا فَلَمَّا اسْتَوَتْ قَائِمَةً إِذَا لأَثَرِ يَدَيْهَا عُثَانٌ سَاطِعٌ فِي السَّمَاءِ مِثْلُ الدُّخَانِ فَاسْتَقْسَمْتُ بِالأَزْلامِ فَخَرَجَ الَّذِي أَكْرَهُ فَنَادَيْتُهُمْ بِالأَمَانِ فَوَقَفُوا فَرَكِبْتُ فَرَسِي حَتَّى جِئْتُهُمْ وَوَقَعَ فِي نَفْسِي حِينَ لَقِيتُ مَا لَقِيتُ مِنَ الْحَبْسِ عَنْهُمْ أَنْ سَيَظْهَرُ أَمْرُ رَسُولِ اللَّه ﷺ فَقُلْتُ لَهُ إِنَّ قَوْمَكَ قَدْ جَعَلُوا فِيكَ الدِّيَةَ وَأَخْبَرْتُهُمْ أَخْبَارَ مَا يُرِيدُ النَّاسُ بِهِمْ وَعَرَضْتُ عَلَيْهِمُ الزَّادَ وَالْمَتَاعَ فَلَمْ يَرْزَآنِي وَلَمْ يَسْأَلانِي إِلاَّ أَنْ قَالَ أَخْفِ عَنَّا فَسَأَلْتُهُ أَنْ يَكْتُبَ لِي كِتَابَ أَمْنٍ فَأَمَرَ عَامِرَ بْنَ فُهَيْرَةَ فَكَتَبَ فِي رُقْعَةٍ مِنْ أَدِيمٍ ثُمَّ مَضَى رَسُولُ اللَّه ﷺ

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَأَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ رَسُولَ اللَّه ﷺ لَقِيَ الزُّبَيْرَ رضي الله عنه فِي رَكْبٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ كَانُوا تِجَارًا قَافِلِينَ مِنَ الشَّأْمِ فَكَسَا الزُّبَيْرُ رَسُولَ اللَّه ﷺ وَأَبَا بَكْرٍ ثِيَابَ بَيَاضٍ وَسَمِعَ الْمُسْلِمُونَ بِالْمَدِينَةِ

مَخْرَجَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ مَكَّةَ فَكَانُوا يَغْدُونَ كُلَّ غَدَاةٍ إِلَى الْحَرَّةِ فَيَنْتَظِرُونَهُ حَتَّى يَرُدَّهُمْ حَرُّ الظَّهِيرَةِ فَانْقَلَبُوا يَوْمًا بَعْدَ مَا أَطَالُوا انْتِظَارَهُمْ فَلَمَّا أَوَوْا إِلَى بُيُوتِهِمْ أَوْفَى رَجُلٌ مِنْ يَهُودَ عَلَى أُطُمٍ مِنْ آطَامِهِمْ لأَمْرٍ يَنْظُرُ إِلَيْهِ فَبَصُرَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَصْحَابِهِ مُبَيَّضِينَ يَزُولُ بِهِمُ السَّرَابُ فَلَمْ يَمْلِكِ الْيَهُودِيُّ أَنْ قَالَ بِأَعْلَى صَوْتِهِ يَا مَعَاشِرَ الْعَرَبِ هَذَا جَدُّكُمُ الَّذِي تَنْتَظِرُونَ فَثَارَ الْمُسْلِمُونَ إِلَى السِّلاَحِ فَتَلَقَّوْا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِظَهْرِ الْحَرَّةِ فَعَدَلَ بِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ حَتَّى نَزَلَ بِهِمْ فِي بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ وَذَلِكَ يَوْمَ الاِثْنَيْنِ مِنْ شَهْرِ رَبِيعٍ الأَوَّلِ فَقَامَ أَبُو بَكْرٍ لِلنَّاسِ وَجَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَامِتًا فَطَفِقَ مَنْ جَاءَ مِنَ الأَنْصَارِ مِمَّنْ لَمْ يَرَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُحَيِّي أَبَا بَكْرٍ حَتَّى أَصَابَتِ الشَّمْسُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَقْبَلَ أَبُو بَكْرٍ حَتَّى ظَلَّلَ عَلَيْهِ بِرِدَائِهِ فَعَرَفَ النَّاسُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عِنْدَ ذَلِكَ فَلَبِثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ بِضْعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً وَأُسِّسَ الْمَسْجِدُ الَّذِي أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى وَصَلَّى فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ رَكِبَ رَاحِلَتَهُ فَسَارَ يَمْشِي مَعَهُ النَّاسُ حَتَّى بَرَكَتْ عِنْدَ مَسْجِدِ الرَّسُولِ ﷺ بِالْمَدِينَةِ وَهُوَ يُصَلِّي فِيهِ يَوْمَئِذٍ رِجَالٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَكَانَ مِرْبَدًا لِلتَّمْرِ لِسُهَيْلٍ وَسَهْلٍ غُلاَمَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي حَجْرِ أَسْعَدَ بْنِ زُرَارَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ بَرَكَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ هَذَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ الْمَنْزِلُ ثُمَّ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْغُلاَمَيْنِ فَسَاوَمَهُمَا بِالْمِرْبَدِ لِيَتَّخِذَهُ مَسْجِدًا فَقَالاَ لاَ بَلْ نَهَبُهُ لَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَبَى رَسُولُ اللَّهِ أَنْ يَقْبَلَهُ مِنْهُمَا هِبَةً حَتَّى ابْتَاعَهُ مِنْهُمَا ثُمَّ بَنَاهُ مَسْجِدًا وَطَفِقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَنْقُلُ مَعَهُمُ اللَّبِنَ فِي بُنْيَانِهِ وَيَقُولُ وَهُوَ يَنْقُلُ اللَّبِنَ

هَذَا الْحِمَالُ لاَ حِمَالَ خَيْبَرْ هَذَا أَبَرُّ رَبَّنَا وَأَطْهَرْ

وَيَقُولُ

اللَّهُمَّ إِنَّ الأَجْرَ أَجْرُ الآخِرَهْ فَارْحَمِ الأَنْصَارَ وَالْمُهَاجِرَهْ

Hz. Peygamber (s.a.v.) ve Ashabı'nın Medine'ye Hicreti

1590-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Aklım erdiğinden bu yana anne ve babam devamlı İslâm Dini üzerinde idiler ve her gün sabah akşam Rasûlüllah (s.a.v.) bize gelirdi. Müslümanlar işkencelere maruz kaldığında Ebû Bekir de Habeşistan'a doğru hicret etmek üzere yola çıktı. (Yemen tarafında) Berku'l-Gimâd'e geldiğinde (savaşçı bir kabile olan) Kâra kabilelesinin reisi İbnuddağıne Ebû Bekir'le karşılaştı ve: "Ey Ebû Bekir, nereye gitmek istiyorsun?" dedi. O da: "Kavmim beni çıkardı, yeryüzünde dolaşıp, Rabb'ime ibadet etmek istiyorum." dedi. İbnuddağıne: "Ey Ebû Bekir, senin gibi bir kimse (Mekke'den) ne çıkmalı ne de çıkarılmalı. Çünkü sen yoksulun gönlünü kazanır, akraba ile ilişkiyi sürdürür, bakıma muhtaçları üstlenir, misafiri ağırlar, hak yolunda karşılaşılan sıkıntılarda yardım edersin. Dolayısıyla ben senin koruyucunum, dön ve memleketinde Rabb'ine ibadet et." dedi. Ebû Bekir Mekke'ye döndü, kendisiyle birlikte İbnuddağıne de geldi, gece Kureyş'in ileri gelenlerini dolaşıp: "Şüphesiz Ebû Bekir gibisi (Mekke'den) ne çıkmalı ne de çıkarılmalı; yoksulun gönlünü kazanan, akraba ile ilişkiyi sürdüren, bakıma muhtaçları üstlenen, misafiri ağırlayan, hak yolunda karşılaşılan sıkıntılarda yardım eden bir kimseyi (Mekke'den) çıkarıyor musunuz?" dedi. Kureyşliler İbnuddağıne'nin himayesine karşı çıkmadı ve: "Ebû Bekir'e söyle, Rabb'ine ibadetini evinde yapsın, orada namaz kılsın, dilediği kadar Kur'ân okusun. Böyle yapması bize sıkıntı vermez. İbadetini açıkta yapmasın. Çünkü biz kadınlarımızı ve çocuklarımızı dinlerinden döndürmesinden endişe ediyoruz" dediler. İbnuddağıne de bunları Ebû Bekir'e söyledi. Ebû Bekir

bir süre bu şekilde evinde Rabb'ine ibadet edip, namazını açıkta kılmamaya devam etti, evinin dışında Kur'ân okumuyordu. Sonra Ebû Bekir'in aklına bir fikir geldi, evinin avlusunda bir mescid yaptı. Burada namaz kılar, Kur'ân okurdu. Bunun üzerine müşriklerin kadınları ve çocukları buraya koşuştular. Onlar Ebû Bekir'e çok ilgi duyuyor, onu seyrediyorlardı. Ebû Bekir ince kalpli ve çok ağlayan bir kimse idi, Kur'ân okuduğu sırada gözyaşlarını tutamazdı. Bu durum Kureyş'in ileri gelen müşriklerini ürküttü, bu yüzden İbnuddağıne'ye haber salıp çağırttılar. O da Kureyşlilerin yanına geldi. Kureyşliler: "Biz, senin Ebû Bekir'i himayene almanı, kendisinin evinde Rabb'ine ibadet etmesi karşılığında kabul etmiştik, ancak o bunu çiğnedi ve evinin avlusunda mescid yaptı, burada açıkça namaz kılıp Kur'ân okudu. Şüphesiz biz kadın ve çocuklarımızın dinlerinden dönmesinden endişelendik. Onu bu şeyden alıkoy. Evinde Rabb'ine ibadet yapmak istiyorsa yapsın, yok kabul etmeyip böyle açıktan yapacaksa kendisine verdiğin himayeni iade etmesini iste. Yoksa biz senin himaye sözünü çiğnemek istemedik, ama Ebû Bekir'in de açıktan ibadet etmesini kabul etmiyoruz." dediler. Bunun üzerine İbnuddağıne Ebû Bekir'e gelip: "Senin için hakkındaki sözümü biliyorsun. Ya bu sözleşmeye bağlı kalır evinde ibadet edersin ya da sana verdiğim himaye sözümden dönersin. Değilse ben kendisini himayeye aldığım kimse üzerindeki sözümün çiğnendiğini Araplardan duymak istemem" dedi. Bunun üzerine Ebû Bekir: "Ben, senin himayeni geri veriyorum, Allah Azze ve Celle'nin himayesine razıyım" dedi. Bu günlerde Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekke'de bulunuyordu, Müslümanlara: "Sizin hicret edeceğiniz yurt bana gösterildi, iki kayalık arasında hurmalık bir yerdir." buyurdu. Burası iki siyah kayalık arasında bir yer idi. Bunun üzerine dileyenler Medine tarafına hicret etti. Habeşistan'a hicret edenlerin büyük bir kısmı da Medine'ye döndü. Ebû Bekir de Medine'ye doğru hicret için hazırlık yaptı. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) kendisine: ***"Biraz bekle, durum şu ki; bana da hicret izni verilmesini bekliyorum."*** dedi. Ebû Bekir: "Babam sana feda olsun, böyle bir izni bekliyor musun?" dedi. Rasûlüllah: ***"Evet"*** dedi. Bunun üzerine Ebû Bekir, Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte hicret etmek için bekledi. Yanında bulunan iki yük devesini dört ay ağaç yaprakları ile besledi. Bu yapraklar, silkilip kurutulmuş yapraklardı.

Biz bu şekilde Ebû Bekir'in evinde bir gün otururken öğle sıcağında birisi Ebû Bekir'e: "Bak şu başını örtmüş gelen Rasûlüllah (s.a.v.)'dir. Kendisi bize gelir olduğu vaktin dışında bir vakitte geliyor" dedi. Ebû Bekir: "Anam babam ona feda olsun. Vallahi onu bu vakitte ancak mühim bir iş getirmiştir." dedi. Nihayet Rasûlüllah (s.a.v.) gelip izin istedi, kendisine izin verildi, o da içeri girdi, arkasından Hz. Peygamber (s.a.v.) Ebû Bekir'e: ***"Yanındakileri dışarı çıkar"*** dedi. Ebû Bekir de: ***"Babam sana feda olsun Ey Allah'ın Rasûlü, onlar senin ailendir."*** dedi. Rasûlüllah: ***"Bana çıkmak için izin verildi"*** dedi, hemen Ebû Bekir: "Babam sana feda olsun Ey Allah'ın Rasûlü, birlikte mi hicret edeceğiz?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Evet"*** dedi, Ebû Bekir: "Babam sana feda olsun Ey Allah'ın Rasûlü, şu iki yük devesinin birisini al" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bedelini vermek karşılığında alırım"*** dedi. Hemen kendileri için yol hazırlığı yaptık ve bir torbaya yolculuk yiyeceklerini koyduk, Ebû Bekir'in kızı Esma hemen kuşağını ikiye parçalayıp torbanın ağzını bağladı. Bu yüzden kendisi **"İki kuşaklı"** diye isimlendirildi. Sonra Rasûlüllah (s.a.v.) ile Ebû Bekir Sevr Dağı'nda bir mağaraya varıp üç gece burada gizlendiler. Ebû Bekir'in oğlu Abdullah da geceleri bunların yanında kalıyordu. Abdullah çok anlayışlı ve becerikli bir delikanlı idi, seher vakti erkenden yanlarından ayrılıp sanki geceyi Mekke'de geçirmiş gibi sabahleyin Kureyşlilerin yanında olurdu. Gündüz her ikisini ilgilendiren en ufak ayrıntılara kulak verip aklında tutar, gece kararkığında da bu bilgileri getirirdi. Bu sırada Ebû Bekir'in azat ettiği Âmir b. Füheyra sütünü içmeleri için ikisine koyun getirirdi. Geceden bir vakit geçtiğinde sürüyü ikisinin bulunduğu yere sürer, böylece her ikisi de taze süt ile geceyi geçirirdi. Bu süt, kendi sağmal koyunları ve develerinin sütü idi. Gecenin sonu olduğunda Âmir b. Füheyra koyunu ıslıkla çağırıp götürürdü. Kendisi bu üç gecenin her birinde de bu şekilde yapıyordu. Rasûlüllah (s.a.v.) ile Ebû Bekir, Abd b. Adiyyoğulları olarak bilinen ed-Dîloğulları'ndan yol kılavuzluğunda çok becerikli bir kimseyi (Abdullah b. Uraykıt'ı) yol kılavuzluğu etmesi için kiralamışlardı. Bu kimse Âs b. Vail es-Sehmî hanesi ile elini (kan, za'feran vb bir şeye) batırıp yeminle dostluk

anlaşması yapmış olup Kureyş kafirlerinin dini üzere idi. Rasûlüllah (s.a.v.) ile Ebû Bekir kendisine güvenmiş ve (Mekke'de) develerini bu kişiye verip üç gece sonra Sevr Mağarası'nda buluşmak üzere sözleşmişlerdi. Neticede bu kimse üçüncü gecenin sabahında develerini getirdi. Kendileriyle birlikte Âmir b. Füheyra ile yol kılavuzları harekete geçti. Kılavuz onları sahil yoluna götürdü.

Sürâka b. Mâlik b. Cu'şem el-Müdlicî (r.a.) anlatır: "Kureyş kafirlerinin elçileri bize geldi. Rasûlüllah (s.a.v.) ile Ebû Bekir için, bunları öldüren veya esir alan kimseye herbiri için bir diyet (yüz deve) ödül veriyorlardı. Ben, kavmim Müdlicoğulları'nın toplantı meclislerinden bir mecliste oturuyordum. Biz otururken onlardan birisi çıkageldi ayakta durup: "Ey Sürâka, ben biraz önce sahil yolunda bir karaltı gördüm, bu karaltının Muhammed ve arkadaşı olduğunu zannediyorum" dedi. Ben, derhal bu karaltının onlar olduğunu anladım, kendisine: "Karaltılar, onlar değildir. Ancak sen gözümüzün önünden geçip giden falan ve falanı görmüşsün" dedim. Sonra bir süre mecliste kaldım, arkasından kalktım, eve girip cariyeme tepenin arkasındaki atımı çıkarıp beni beklemesini emrettim. Mızrağımı aldım, evin arkasından çıktım. Mızrağımın yukarısını aşağıya çekip altını yerde sürüdüm, atımın yanına varıp bindim. Atı dört nala şahlandırdım, sonunda onlara yaklaştım, bu sırada at tökezleyip beni düşürdü. (Bu, diğer rivayette bildirildiğine göre Rasûlüllah (s.a.v.)'in duası üzerine olmuştur.) Arkasından ayağa kalkıp elimi fal oklarının bulunduğu torbama attım, onlara zarar vereyim mi vermeyeyim mi diye fal bakmak için buradan bir ok çektim ama istemediğim şey çıktı, fal oklarının tersini yaparak atıma bindim, şahlandırdım, Rasûlüllah (s.a.v.)'in okuduğunu işitecek derecede beni onlara yaklaştırdı. Ebû Bekir sık sık geriye baktığı halde kendisi geriye bakmıyordu. Diz kapaklarına kadar atımın ön ayakları yere battı, bu yüzden attan düştüm. Arkasından atı asılıp çektim sonunda at ayağa kalktı. Ancak ayaklarını yerden çıkarır çıkarmaz ayağa kalktığında birden ayaklarının battığı yerden göğe değin duman gibi toz yayıldı. Bu nedenle tekrar fal oku çektim, yine istemediğim şey çıktı, bunun üzerine, bağırarak benden güvende olduklarını bildirdim, durdular, atıma binip yanlarına vardım. Kendilerine zarar vermekten alıkoyan bu olaylarla karşılaştığımda Rasûlüllah (s.a.v.)'in işinin zaferle neticeleneceği içime doğdu, bu nedenle kendisine: "Kavmin senin için diyet (yüz deve) ödülü koydu" dedim ve insanların kendileri için neler düşündüğünü onlara bildirdim. Kendilerine mal ve azık vermeyi teklif ettim. Benden ne bir şey aldılar ne de bir şey istediler. Sadece: ***"Bizi gizli tut"*** dedi. Kendisinden benim için "emân" yazmasını istedim. O da Âmir b. Füheyra'ya emir buyurdu. Âmir bir deri parçasına yazıp verdi. Sonra Rasûlüllah (s.a.v.) yoluna devam etti.

İbni Şihâb ez-Zührî, bana Urve b. ez-Zübeyr şöyle bildirdi demiştir: "Hicret sırasında Rasûlüllah (s.a.v.), Şam'dan ticaret için dönen kafile kervanının içinde Müslümanlardan Zübeyr (r.a.) ile karşılaştı, Zübeyr (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.) ile Ebû Bekir (r.a.)'a beyaz bir elbise giydirdi. Bu arada Medine'deki Müslümanlar, Rasûlüllah (s.a.v.)'in Mekke'den çıktığını duymuş, her sabah Medine'nin dışındaki el-Harra'ya çıkarak öğle sıcağı kendilerini geri çevirene değin Rasûlüllah'ı bekliyorlardı. Yine bir gün uzun beklemeden sonra geri dönmüşlerdi ki evlerine döner-dönmez Yahudilerden bir adam bir işine bakmak için kendi kalelerinden bir kaleye çıkmıştı ki bu sırada Rasûlüllah (s.a.v.) ile arkadaşlarını beyazlar içerisinde sıcaklığın serabını yararken görüverdi ve yüksek sesle: "Ey Arap Milleti, bekler olduğunuz büyüğünüz, bakın işte orada!" diye bağırmaktan kendini alamadı. Müslümanlar hemen koşup silahlarını kuşandılar ve Rasûlüllah (s.a.v.)'i el-Harra'nın dışında karşıladılar. Rasûlüllah (s.a.v.) onlarla birlikte sağ tarafa yönelip Kubâ'da Amr b. Avfoğulları'nın arasında konakladı. Tarih Rebiulevvel ayının Pazartesi günü idi. Halka karşı Ebû Bekir ayağa kalkmış, Rasûlüllah (s.a.v.) ise konuşmadan oturuyordu. Ensardan Rasûlüllah (s.a.v.)'i görmeyenler Ebû Bekir (r.a.)'ı Peygamber sanıp selâmlamaya başladı, nihayet Güneş Rasûlüllah (s.a.v.)'e vurduğunda Ebû Bekir ridası ile kendisini gölgelendirmeye durdu. İşte bu sırada halk Rasûlüllah'ı tanıyabildi. Rasûlüllah (s.a.v.) Amr b. Avfoğulları'nın arasında on küsür gece kaldı, takva temeli üzerine kurulmuş (Kubâ) Mescidi'ni burada yaptı. Rasûlüllah içinde namaz kıldıktan sonra bineğine bindi. Bineği hareket etti, halk etrafında yürüyordu. Sonunda deve Rasûlüllah (s.a.v.)'in Mescidi'nin bulunduğu yerin yanına çöktü. Burası o günlerde bir kısım Müslümanların içerisinde namaz kıldıkları bir yer

olup, Esad b. Zürâra (r.a.)'ın bakımını üstlendiği Sehl ve Süheyl isimli iki yetime ait hurma kurutulmak için kullanılan bir saha idi. Rasûlüllah (s.a.v.) devesi çöktüğünde: ***"İnşaallah burası konaklama yeridir."*** buyurdu, arkasından Rasûlüllah (s.a.v.) iki yetim çocuğu çağırarak mescid yapmak için bu yeri satmalarını istedi. Onlar: "Hayır, Ey Allah'ın Rasûlü, biz burayı karşılıksız bağışlarız." dedilerse de kendilerinden bağış almak istemedi, neticede burayı iki çocuktan satın alıp mescidi yaptı. mescidin yapımında Rasûlüllah (s.a.v.) Müslümanlarla birlikte kerpiç taşımaya koyuldu, kerpiçi taşırken:

"Bu yük, Hayber'in hurma yükü değil,
Rabb'imiz, bu yük ondan daha temiz daha güzel "diyordu.

Ve yine şöyle diyordu:

"Allah'ım, şüphesiz ücret âhiret ecridir, dolayısıyla
Ensar ve Muhaciri Sen bağışla"

(Efendimiz (a.s.)'ın hicretini anlatan bu uzun hadis, aslında üç ayrı hadisin birleştirilmesinden oluşmuştur. Birinci hadis Hz. Âişe tarafından rivayet edilmiş, ikinci hadis Sürâka b. Mâlik (r.a.) tarafından rivayet edilmiş, üçüncü hadis ise tâbiînden Urve b. Zübeyr tarafından rivayet edilmiş Mürsel hadistir. Hadis'i İmam Buhârî'ye rivayet eden İbni Şihab ez-Zührî, Urve b. Zübeyr kanalıyla rivayet etmektedir. Hâkim, Urve'nin bu hadis'ini Hz. Âişe (r.a.)'a ulaştırmış, dolayısıyla son hadis de Hâkim'e göre Mevsul'dür.)

١٥٩١ عَنْ أَسْمَاءَ رضي الله عنها أَنَّهَا حَمَلَتْ بِعَبْدِاللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ قَالَتْ فَخَرَجْتُ وَأَنَا مُتِمٌّ فَأَتَيْتُ الْمَدِينَةَ فَنَزَلْتُ بِقُبَاءٍ فَوَلَدْتُهُ بِقُبَاءٍ ثُمَّ أَتَيْتُ بِهِ النَّبِيَّ ﷺ فَوَضَعْتُهُ فِي حَجْرِهِ ثُمَّ دَعَا بِتَمْرَةٍ فَمَضَغَهَا ثُمَّ تَفَلَ فِي فِيهِ فَكَانَ أَوَّلَ شَيْءٍ دَخَلَ جَوْفَهُ رِيقُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ حَنَّكَهُ بِتَمْرَةٍ ثُمَّ دَعَا لَهُ وَبَرَّكَ عَلَيْهِ وَكَانَ أَوَّلَ مَوْلُودٍ وُلِدَ فِي الإِسْلاَمِ ❁

& 1591-) Esmâ (r.a.), oğlu Abdullah b. Zübeyr (r.a.)'a hamile olduğunda şunları anlatmıştır: "Ben doğum süresini tamamlamış halde (hicret etmek için Mekke'den Medine'ye doğru) iken yola çıktım, nihayet Medine'ye geldim. Kubâ'da konaklamıştım ki, bu sırada oğlumu doğuruverdim. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'e getirip kucağına koydum, kendisi hurma istedi, sonra hurmayı çiğneyip ağzına tükürdü. Böylece çocuğun kursağına giren ilk şey Rasûlüllah (s.a.v.)'in tükrüğü oldu. Arkasından hurma çiğnemini damağına sürdü. Sonra da hayır ve bereket duasında bulundu. Abdullah b. Zübeyr İslâm ümmeti içerisinde (Medine'de) doğan ilk çocuktu."

(Hadisin bir benzeri 1909. hadiste gelecektir. Muhacirlere ait bir çocuğun dünyaya gelmesi, Müslümanları çok sevindirmişti. Çünkü 1909. hadiste belirtildiği gibi ortalıkta, Yahudilerin Muhacirlere büyü yaptığı dolayısıyla artık çocuklarının olmayacağı gibi bir yaygara dolaşıyordu. Bu nedenle söz konusu yaygaranın asılsız olduğu ortaya çıkmış oldu. Ne yazık ki mazlum Müslümanları Hicret'ten sonra büyük bir sevince boğan bu güzel insan, siyasi ihtirasların kurbanı olarak Haccac-ı Zalim tarafından Emevî hanedanının kraliyeti uğruna Allah'ın evinde mancınık topuna tutulup hunharca katledilerek şehid edilmiştir.)

١٥٩٢ عَنْ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْغَارِ فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَإِذَا أَنَا بِأَقْدَامِ الْقَوْمِ فَقُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ لَوْ أَنَّ بَعْضَهُمْ طَأْطَأَ بَصَرَهُ رَآنَا قَالَ اسْكُتْ يَا أَبَا بَكْرٍ اثْنَانِ اللَّهُ ثَالِثُهُمَا ❁

& 1592-) Ebû Bekir (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile mağarada iken başımı kaldırmıştım, bir de baktım müşriklerin ayaklarını gördüm, hemen: "Ey Allah'ın Peygamberi, bunlardan birisi başını aşağı indirse bizi görür" dedim. O da: ***"Sus! Ey Ebû Bekir*** (biz) ***üçüncüleri Allah olan iki kişiyiz."*** buyurdu."

١٥٩٣ عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنهما قَالَ أَوَّلُ مَنْ قَدِمَ عَلَيْنَا مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ وَابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ وَكَانَا يُقْرِئَانِ النَّاسَ فَقَدِمَ بِلالٌ وَسَعْدٌ وَعَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ ثُمَّ قَدِمَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فِي عِشْرِينَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ فَمَا رَأَيْتُ أَهْلَ الْمَدِينَةِ فَرِحُوا بِشَيْءٍ فَرَحَهُمْ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَتَّى جَعَلَ الإِمَاءُ يَقُلْنَ قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَمَا قَدِمَ حَتَّى قَرَأْتُ سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الأَعْلَى فِي سُوَرٍ مِنَ الْمُفَصَّلِ ❁

1593-) el-Berâ b. Âzib (r.a.): "Hicret ederek bize ilk gelen Musab b. Umeyr ile İbni Ümmi Mektûm olmuştur. Bunların her ikisi halka Kur'ân okutuyorlardı. Derken Bilal, Sa'd b. Ebi Vakkâs ve Ammâr b. Yâsir geldi. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından yirmi sahabi içerisinde Ömer b. Hattâb geldi. Arkasından Hz. Peygamber (s.a.v.) geldi. Medinelilerin, Rasûlüllah (s.a.v.)'in gelmesine sevindikleri kadar hiçbir şeye sevindiklerini görmedim, öyleki kız çocukları (seviçlerini belinrtmek için) "Rasûlüllah geldi" demeye durdular. Ben de Rasûlüllah (s.a.v.) gelir gelmez mufassal surelerden bir kısım sureler içerisindeki "Sebbih İsme Rabb'ike'l-A'lâ" Suresi'ni okumuştum." demiştir.

(Mufassal sure için 445. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٥٩٤ عَنْ الْعَلاءِ بْنِ الْحَضْرَمِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثَلاثٌ لِلْمُهَاجِرِ بَعْدَ الصَّدَرِ ❁

& 1594-) el-A'lâ b. el-Hadramî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Muhacirler Veda Tavafı'ndan sonra üç gün Mekke'de kalabilirler"*** buyurdu" demiştir.

(Bilindiği gibi muhacirlerin bir daha ayrılmamak üzere Medine'ye yerleşmeleri gerekiyordu. Hicret'ten sonra Medine'yi terk etmek yasaklanmıştır. Bu yasağa dayanamaz diye 735. hadiste görüldüğü gibi Efendimiz (a.s.) bir bedevînin hicret isteğini geri çevirmiştir. Bu arada muhacirler Mekke'de zorunlu olan işlerini tamamladıktan sonra Medine'ye tekrar dönmeleri gerektiğinden dolayı Veda Tavafı'ndan sonra en fazla üç gün kalabilecekleri bildirilmiştir. Hatta hac sırasında amansız hastalığa tutulan Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.)'ın, eski memleketi Mekke'den hicret yurdu Medine'ye hac kervanı içinde arkadaşları ile birlikte dönememe endişesi vuku bulduğunda çok üzülmüş, hatta Rasûlüllah (s.a.v.) de: ***"Allah'ım, ashabımın hicretini kemale erdir, hicretten onları geriye döndürme"*** diye dua etmiştir. (658. hadise bakınız.) Ancak bir kısım âlime göre 892. hadiste bildirildiği gibi Mekke Fethi ile artık hicret farziyeti kalkmış olduğundan muhacirlerin Medine dışına yerleşme yasağı kalkmış oldu.)

١٥٩٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَوْ آمَنَ بِي عَشَرَةٌ مِنَ الْيَهُودِ لآمَنَ بِي الْيَهُودُ ❁

& 1595-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Eğer Yahudilerden on*** (âlim) ***bana iman etmiş olsa idi Yahudiler imana gelirdi."*** buyurmuştur.

(Medine'de Yahudiler çeşitli defa Hz. Peygamber (s.a.v.)'i imtihan etmiş, sorularının cevabını almalarına rağmen ileri gelenleri inatlarından dolayı iman etmemişlerdir. Bu örneklerden bir tanesi de 104 ve 1399. hadislerdir. Yahudi âlimlerinden sadece Abdullah b. Selâm (r.a.) ile Abdullah b. Surya iman etmiştir. Aslında çeşitli dönemlerde Yahudi âlimleri de imana gelmiştir, ancak hadiste mevzubahis olan, Tevrat'ta bildirilen Peygamberin Hz. Muhammed (s.a.v.) olduğuna kanaat getiren Abdullah b. Selâm (r.a.)'ın iman ettiği gibi hicret esnasında iman etmeyen ileri gelen din âlimleri kasdedilmiştir.)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْمَغَازِي

64-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Gazveleri Bölümü

(Rasûlüllah (s.a.v.)'in bizzat kendisinin ordunun başına geçtiği seferlere **"GAZVE"** denir. Eğer bu seferlerin başında kendisi değil de atamış olduğu komutanlar var ise bu seferlere **"SERİYYE"** denilmiştir. Ancak, bazı nüshalarda Hz. Peygamber (s.a.v.)'in başında bulunmadığı Zü'l-Halsa Seriyyesi ile Sîfu'l-Bahr Seriyyesi'inde olduğu gibi bir kısım seriyyelere de gazve adı verildiği görülür. Bunun nedeni, düşmana karşı sefere çıkma anlamına gelen gazve teriminin kelime anlamı dikkate alındığından dolayıdır.

Müslümanların istedikleri, sadece korku ve baskıdan uzak olarak serbestçe inançlarının gereğini yerine getirebilecekleri bir yerde yaşamaktı. Bu yüce gaye için evlerini ve bütün mallarını terk ettiler, fakat Kureyş onları Medine'de de huzur ve barış içinde yaşatmadı. Üzerlerine bozguncular gönderdi, askerî seferler düzenledi, hayvanlarını yağmaladı, mahsüllerini tahrip etti. Bu nedenle Müslümanların, düşman faaliyetini sürekli gözleyebilecek çok etkili bir istihbarat ve gözetleme sistemi oluşturmaları gerekliydi. Rasûlüllah (s.a.v.) bu amaçla bir devriye (seriyye ve gazve) sistemi oluşturdu.

Bu seriyyelerin on dokuz tanesi 20 veya daha az kişiden oluşuyordu. Genelde görevleri, kendilerine bildirilen herhangi bir konuda bilgi toplamaktı. On iki seriyye, 20 ilâ 60 kişiden meydâna geliyordu, keşif görevlerine ek olarak bunlar çeşitli başka görevler de aldı. Yağma, soygun ve kan dökme olaylarını engellemek, barış ve düzeni sağlama işleriyle meşgul oldular. Üçüncü tip seriyyeler muharebe seriyyeleriydi ve 60 ilâ 200 kişiden oluşurdu. Bunlar Kureyş ve müttefikleri ile bu mahiyetteki diğer düşman gruplarının fesat çıkarmak maksadıyla Medine etrafında dolanan birliklerini kontrol etmek için gönderildi. Dördüncü tip seriyyeler 200 ilâ 500 kişiden oluşmuş, Kureyş ve müttefiklerinin Medine'ye karşı düşmanca faaliyetlerini gerekirse kuvvet kullanarak önlemek maksadını güdüyordu. İlk iki tip seriyyelere çarpışmaktan kaçınma talimatı verilmişti, fakat dördüncü tip olanlar hakiki bir savaş birliğiydi. Aslına bakarsanız, düşmanla çok seyrek vuruşma oldu, çoğunlukla düşman kaçtı ve Müslümanlar da çarpışmaksızın geri döndüler. Tamamını incelersek 24 seferin yedisinde küçük çatışma cereyan etti ve düşman tam bir yenilgiye uğratıldı. 50 ve 15 kişiden meydana gelen iki seriyyede, yaralanan ilk seriyyenin lideri hariç, bütün Müslüman mücahidler şehid oldu. Geriye kalan on beş seriyyede, Müslümanların aniden ortaya çıkışıyla düşmana sürpriz yapıldı ve düşman çarpışmaksızın kaçtı.

İlk seriyye, Hz. Hamza (r.a.) komutasında Hicret'in birinci yılında Ramazan ayında deniz sahillerine gönderildi, sonuncusu ise Ali b. Ebî Talib (r.a.)'ın komutası altında Hicret'in dokuzuncu yılının son ayında Yemen'e gönderildi. Müslümanların Medine'de gittikçe kuvvetlenmeleri, müşrik liderlerin Kâbe'nin koruyucuları olarak prestijine, sosyal ve ekonomik olarak önderliklerine karşı bir tehdit olarak görülmekteydi.

Rasûlüllah (s.a.v.) Müslümanları dört bir yandan tehdit eden tehlikelerin, özellikle de Kureyş tehdidi tehlikesinin bilincindeydi, güvenlik sağlama gereğini iyi biliyordu. Kendisi düşmanın kuvveti, planları ve hareketleri hakkında sürekli haberdar edecek etkili bir devriye sistemi oluşturdu. Buradan elde ettiği bilgilere göre ne zaman askerî bir savunma hareketine ihtiyaç olsa, duraksamadan gerekeni yaptı. Medine çevresinde ne zaman bir düşman faaliyeti olsa, hemen bunun büyümesini önlemek için ya bizzat kendi komutası altında ya da sahabiden bir komutanın başkanlığında bir birlik düzenleyip düşman üzerine yürüdü. Bedir Savaşı'ndan evvel Kureyş'in düşmanca faaliyetleri hakkında haber aldığı zamanlarda böyle seferler yapıldı. Yapılan dokuz seferin dördü kendi komutası altında, beşi ashabdan komutanlarla düzenlendi fakat bu seferlerin hiçbirinde çarpışma meydana gelmedi.)

بَاب قِصَّةِ غَزْوَةِ الْعُشَيْرَةُ

Uşeyra Gazvesi

١٥٩٦ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رضي الله عنه فَقِيلَ لَهُ كَمْ غَزَا النَّبِيُّ ﷺ مِنْ غَزْوَةٍ قَالَ تِسْعَ عَشْرَةَ قِيلَ كَمْ غَزَوْتَ أَنْتَ مَعَهُ قَالَ سَبْعَ عَشْرَةَ قُلْتُ فَأَيُّهُمْ كَانَتْ أَوَّلَ قَالَ الْعُسَيْرَةُ أَوِ الْعُشَيْرُ ❁

& 1596-) Zeyd b. Erkâm (r.a.)'a: "Hz. Peygamber (s.a.v.) kaç gazve yapmıştır?" denildi: "On dokuz" dedi: "Sen, kendisiyle kaç gazvede bulundun?" denildi: "On yedi" dedi (ravi): "Hangisi ilk gazvedir?" dedim: "Uşeyr veya Uşeyra gazvesi " dedi.

(Yukarıdaki hadiste on dokuz gazveden söz edilmiştir. Ancak Siyer ve İslam Tarihi kitapları, gazvelerin sayısını 28 olarak bildirmiştir. Söz konusu bu farklılık bazı küçük çaplı ve birbiriyle bağlantılı seferleri bir sefer sayıp saymama bakımından kaynaklanmaktadır. Açıklamamızın bazı yerlerindeki bölümleri Afzalurrahman'ın Sîret Ansiklopedisi isimli eserinden bazı bölümlerini özetleyerek alıyoruz.

Gazve ve Seriyyelerin sayı ve yılını şu şekilde sıralayabiliriz:

Hicrî Yıl	Gazve	Seriyye
1	-	3
2	8	4
3	4	2
4	2	3
5	4	1
6	3	11
7	3	11
8	3	10
9	1	6
Toplam:	28	51

بَاب قِصَّةِ غَزْوَةِ بَدْرٍ

Bedir Gazvesi

(Hicrî ikinci yılda, Mekke'nin ileri gelenleri bin kadar silahlıyla Medine'ye saldırdılar. Müslümanlar, müşriklere karşı bir kısmı on dört -on altı yaşlarında çocuklardan oluşan, sadece 313 kişi toplayabilmişlerdi. Rasûlüllah (s.a.v.), Allah'a İslam düşmanlarına karşı kendilerine yardım etmesi için şöyle dua etti: "Rabb'im! Niyaz ediyorum, vaadini unutma. Rabb'im! Eğer bu ufacık İslam kuvveti yok olursa, Sana ibadet eden kimse kalmayacak."

Peygamber (s.a.v.)'in duası kabul oldu ve ilâhî yardım vaadi geldi. Kur'ân'da Allah: **«Siz Rabb'inizden yardım istiyordunuz, O da: "Ben size birbiri ardınca bin melek ile yardım edeceğim" diye cevap vermişti.»** buyurmaktadır. (Enfâl: 9) Moralini artırarak cesaretlendirmek için İlâhî yardım haberi verildi: **«Rabb'in meleklere: "Ben sizinle beraberim, inananları destekleyin. Ben inkâr edenlerin yüreklerine korku salacağım, vurun onların boyunlarını, parmaklarını!" diye vahyetti.»** (Enfâl: 12)

Düşmanlar öldürüldü. Bu arada müşrikler, birçok önderleri dahil yetmiş ölü, yetmiş de esir verdiler. Müslümanlar ise on dört şehid verdiler. Kur'ân bu zaferi: **«Siz zayıf durumda iken Allah size Bedir'de de yardım etmişti.»** diye anlatır. (Âl-i İmrân: 123)

Bedir Savaşından sonra 7 sefer düzenlendi. Bunların da dördü Rasûlüllah (s.a.v.)'in komutası altında ikisi sahabi komutanlarla yapıldı. Bu seferlerin ikisi Kureyşlileri takip için, dördü de Medine'ye saldırma tehdidinde bulunan kabileleri bastırmak için yapıldı. Bu seferlerin hepsinde de düşman kaçtı ve çarpışma meydana gelmedi. Seferlerin birisi, barış antlaşmasını bozarak Bedir'de Kureyş'e yardım eden Yahudi Beni Kaynuka'yı cezalandırmak için yapıldı.)

١٥٩٧ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ شَهِدْتُ مِنَ الْمِقْدَادِ بْنِ الأَسْوَدِ رضي الله عنه مَشْهَدًا لَأَنْ أَكُونَ صَاحِبَهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا عُدِلَ بِهِ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ يَدْعُو عَلَى الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ لا نَقُولُ كَمَا قَالَ قَوْمُ مُوسَى ﴿اذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلا﴾ وَلَكِنَّا نُقَاتِلُ عَنْ يَمِينِكَ وَعَنْ شِمَالِكَ وَبَيْنَ يَدَيْكَ وَخَلْفَكَ فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ أَشْرَقَ وَجْهُهُ وَسَرَّهُ ❁

1597-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Mikdâd b. Esved'in öyle bir tavrına şahit oldum ki bunun benzerine sahip olma yerine, bu şahit olduğum tavra sahip olmayı daha çok isterim. Şöyle ki müşriklere karşı savaşa çağırdığı sırada Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Bizler, Mûsâ'nın kavminin: **«Sen, Rabb'inle git ve ikiniz savaşın...»** (Mâide: 24) dedikleri gibi demeyiz. Senin sağında, solunda, önünde ve arkanda savaşırız." demişti. Bu söz üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yüzünün parladığını ve sevindiğini gördüm." demiştir.

١٥٩٨ عَنْ الْبَرَاءَ رضي الله عنه قَالَ حَدَّثَنِي أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ ﷺ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا أَنَّهُمْ كَانُوا عِدَّةَ أَصْحَابِ طَالُوتَ الَّذِينَ جَازُوا مَعَهُ النَّهَرَ بِضْعَةَ عَشَرَ وَثَلاثَ مِائَةٍ قَالَ الْبَرَاءُ لا وَاللَّهِ مَا جَاوَزَ مَعَهُ النَّهَرَ إِلاَّ مُؤْمِنٌ ❁

1598-) Berâ b. Âzib (r.a.): "Bedir Savaşı'na katılan Muhammed (s.a.v.)'in ashabı kendilerinin sayısının Ürdün nehrini Tâlût'la birlikte geçen Talût ve ashabının sayısı kadar, üç yüz on küsür olduğunu bana bildirdi." demiştir. Berâ (r.a.): "Vallahi Talût'la birlikte nehri sadece mü'min olanlar geçebilmiştir." demiştir.

(Tâlût, Hz. Harun'dan sonra bozguna uğrayan İsrailoğulları'nı bozgundan kurtarmak için başlarına Allah tarafından atanan bir hükümdardır. M.Ö. 1020-1004 arası hükümdar olmuştur. Kur'ân-ı Kerim'de Bakara 246-251. ayetlerde Tâlût kıssası anlatılır.)

١٥٩٩ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ يَنْظُرُ مَا صَنَعَ أَبُو جَهْلٍ فَانْطَلَقَ ابْنُ مَسْعُودٍ فَوَجَدَهُ قَدْ ضَرَبَهُ ابْنَا عَفْرَاءَ حَتَّى بَرَدَ قَالَ أَأَنْتَ أَبُو جَهْلٍ قَالَ فَأَخَذَ بِلِحْيَتِهِ قَالَ وَهَلْ فَوْقَ رَجُلٍ قَتَلْتُمُوهُ أَوْ رَجُلٍ قَتَلَهُ قَوْمُهُ ❁

1599-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ebû Cehil'in ne yaptığına kim bakar?"*** buyurdu. Hemen Abdullah b. Mes'ûd koşup gitti ve onu Afrâ'nın iki oğlu tarafından yaralanmış, ölmek üzereyken buldu: "Sen Ebû Cehil değil misin?" dedi ve sakalından tuttu. Ebû Cehil: "Öldürdüğünüz adamın veya kavminin öldürdüğü adamın üstünde (daha üstün bir kimse) var mıdır?" dedi." demiştir.

١٦٠٠ عَنْ أَبِي طَلْحَةَ رضي الله عنه قَالَ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ أَمَرَ يَوْمَ بَدْرٍ بِأَرْبَعَةٍ وَعِشْرِينَ رَجُلاً مِنْ صَنَادِيدِ قُرَيْشٍ فَقُذِفُوا فِي طَوِيٍّ مِنْ أَطْوَاءِ بَدْرٍ خَبِيثٍ مُخْبِثٍ وَكَانَ إِذَا ظَهَرَ عَلَى قَوْمٍ أَقَامَ بِالْعَرْصَةِ ثَلاثَ لَيَالٍ فَلَمَّا كَانَ بِبَدْرٍ الْيَوْمَ الثَّالِثَ أَمَرَ بِرَاحِلَتِهِ فَشُدَّ عَلَيْهَا رَحْلُهَا ثُمَّ مَشَى وَاتَّبَعَهُ أَصْحَابُهُ وَقَالُوا مَا نُرَى يَنْطَلِقُ إِلاَّ لِبَعْضِ حَاجَتِهِ حَتَّى قَامَ عَلَى شَفَةِ الرَّكِيِّ فَجَعَلَ يُنَادِيهِمْ بِأَسْمَائِهِمْ وَأَسْمَاءِ آبَائِهِمْ يَا فُلانُ بْنَ فُلانٍ وَيَا فُلانُ بْنَ فُلانٍ أَيَسُرُّكُمْ أَنَّكُمْ أَطَعْتُمُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّا قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالَ فَقَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا تُكَلِّمُ مِنْ أَجْسَادٍ لا أَرْوَاحَ لَهَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعَ لِمَا أَقُولُ مِنْهُمْ ❁

& 1600-) Ebû Talha (r.a.)'dan. Allah'ın Peygamberi Bedir günü emir buyurdu, Kureyş ileri gelenlerinden yirmi dört kişinin cesetleri Bedir kuyularından pis ve pislik yayan bir kuyuya atıldı. Kendisi bir topluluğa galip geldiğinde, üç gece oranın geniş meydanında kalırdı. Bedir savaşından sonraki üçüncü gün olduğunda devesinin hazırlanmasını emretti, devenin üzerine yükler yüklenip bağlandı arkasından biraz yürüdü peşinden de ashabı onu takip etti: "Kendisinin bir iş için gittiğini zannediyorduk." dediler. Sonunda kuyunun ağzına dikildi ve onlara: ***"Ey falan oğlu falan! Falan oğlu falan! Sizin, Allah ve Rasûlüne itaat etmiş olmanız*** (şimdi) ***sizi sevindirir miydi! Biz Rabb'imizin vadettiğinin gerçek olduğunu gördük. Siz de Rabb'inizin vadettiğinin gerçek olduğunu gördünüz mü?"*** diye hem kendi isimleriyle hem de babalarının isimleriyle onlara sesleniyordu. Bunun üzerine Ömer (r.a.): "Ey Allah'ın Rasûlü cansız cesetlere ne konuşuyorsun?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) de: ***"Muhammed'in canı elinde olan Allah'a yemin olsun ki siz söylediğimi onlardan daha iyi duyamazsınız."*** buyurdu.

(Hadisin bir kısmı 689. hadiste geçmişti.)

١٦٠١ عَنْ مُعَاذِ بْنِ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الزُّرَقِيِّ عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه وَكَانَ أَبُوهُ مِنْ أَهْلِ بَدْرٍ قَالَ جَاءَ جِبْرِيلُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ مَا تَعُدُّونَ أَهْلَ بَدْرٍ فِيكُمْ قَالَ مِنْ أَفْضَلِ الْمُسْلِمِينَ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا قَالَ وَكَذَلِكَ مَنْ شَهِدَ بَدْرًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ ❁

1601-) Rifâa b. Râfi' ez-Zürakî (r.a.)'ın oğlu Muâz'dan. Muâz'ın babası Bedir Savaşı'na katılanlardandı, şöyle demiştir: "Cebrail, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Aranızdaki Bedir savaşı'na katılanları hangi derecede sayarsınız?" dedi. O da: ***"Müslümanların en üstünü"*** veya buna benzer bir söz söyledi. Cebrail de: "Biz de Bedir Savaşı'na katılan melekleri öyle sayarız." dedi."

(Bedir Savaşı, Allah'ın sözünün olması için verilen silahlı mücadelenin ilki ve en zoru idi. Bu yüzden Bedir Savaşı çok önemlidir. Savaşın önemi kadar savaşta bulunan Müslümanlar da önemlidir.)

١٦٠٢ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ يَوْمَ بَدْرٍ هَذَا جِبْرِيلُ آخِذٌ بِرَأْسِ فَرَسِهِ عَلَيْهِ أَدَاةُ الْحَرْبِ ❁

1602-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) Bedir Savaşı'nda: ***"Şu, atının başından tutmuş, üzerinde harp silahları olan Cebrail'dir."*** buyurmuştur.

١٦٠٣ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ الزُّبَيْرُ رضي الله عنه لَقِيتُ يَوْمَ بَدْرٍ عُبَيْدَةَ ابْنَ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ وَهُوَ مُدَجَّجٌ لا يُرَى مِنْهُ إِلاَّ عَيْنَاهُ وَهُوَ يُكْنَى أَبَا ذَاتِ الْكَرِشِ فَقَالَ أَنَا أَبُو ذَاتِ الْكَرِشِ فَحَمَلْتُ عَلَيْهِ بِالْعَنَزَةِ فَطَعَنْتُهُ فِي عَيْنِهِ فَمَاتَ قَالَ هِشَامٌ فَأُخْبِرْتُ أَنَّ الزُّبَيْرَ قَالَ لَقَدْ وَضَعْتُ رِجْلِي عَلَيْهِ ثُمَّ تَمَطَّأْتُ فَكَانَ الْجَهْدَ أَنْ نَزَعْتُهَا وَقَدِ انْثَنَى طَرَفَاهَا قَالَ عُرْوَةُ فَسَأَلَهُ إِيَّاهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَعْطَاهُ فَلَمَّا قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَخَذَهَا ثُمَّ طَلَبَهَا أَبُو بَكْرٍ فَأَعْطَاهُ فَلَمَّا قُبِضَ أَبُو بَكْرٍ سَأَلَهَا إِيَّاهُ عُمَرُ فَأَعْطَاهُ إِيَّاهَا فَلَمَّا قُبِضَ عُمَرُ أَخَذَهَا ثُمَّ طَلَبَهَا عُثْمَانُ مِنْهُ فَأَعْطَاهُ إِيَّاهَا فَلَمَّا قُتِلَ عُثْمَانُ وَقَعَتْ عِنْدَ آلِ عَلِيٍّ فَطَلَبَهَا عَبْدُاللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ فَكَانَتْ عِنْدَهُ حَتَّى قُتِلَ ❁

1603-) Hîşâm b. Urve, babası Urve b. Zübeyr'den rivayet eder. Zübeyr (r.a.): "Bedir Savaşı'nda Ubeyde b. Said b. Âs ile karşılaştım baştan ayağa silahlı ve zırhlı idi. Sadece gözleri görülüyordu. Kendisine Ebû Zatu'l Keriş denilirdi. Ubeyde b. Said: "Ben Ebû Zatu'l Keriş'im!" dedi. Hemen mızrakla üzerine saldırıp, gözlerinden vurdum sonunda öldü." demiştir. Hîşam b. Urve: "Zübeyr'in: "Ayağımı üzerine koydum ve olanca gücümle asılıp mızrağı çıkardım. Mızrağın uçları ikiye bükülmüştü." dediğini de bana bildirildi." demiştir. Urve devamla şöyle demiştir: "Mızrağı Rasûlüllah (s.a.v.) istedi. O da kendisine verdi. Rasûlüllah (s.a.v.) vefat ettiğinde (Zübeyr) mızrağı geri aldı. Arkasından Ebû Bekir istedi bunun üzerine ona verdi. Ebû Bekir de vefat ettiğinde Ömer istedi o da kendisine verdi. Ömer de vefat edince mızrağını geri aldı. Sonra kendisinden Osman istedi. O da mızrağı Osman'a verdi. Osman öldürüldüğünde ise Ali'nin evlatlarının yanında kaldı. Sonra Abdullah b. Zübeyr istedi katledilene kadar onun yanında kaldı."

(Bedir Savaşı'nda azılı bir düşmanı yere sermede kullanılan ve İslam'ın zaferine sebep olan bu mızrak o günlerin hatırası olarak saklanıp yad edilmiştir.)

١٦٠٤ عَنِ الرُّبَيِّعِ بِنْتِ مُعَوِّذٍ رضي الله عنها قَالَتْ دَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ غَدَاةَ بُنِيَ عَلَيَّ فَجَلَسَ عَلَى فِرَاشِي كَمَجْلِسِكَ مِنِّي وَجُوَيْرِيَاتٌ يَضْرِبْنَ بِالدُّفِّ يَنْدُبْنَ مَنْ قُتِلَ مِنْ آبَائِهِنَّ يَوْمَ بَدْرٍ حَتَّى قَالَتْ جَارِيَةٌ وَفِينَا نَبِيٌّ يَعْلَمُ مَا فِي غَدٍ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا تَقُولِي هَكَذَا وَقُولِي مَا كُنْتِ تَقُولِينَ ❁

1604-) Rübeyyi' bintü Muavviz (r.a.): "Evlendiğim günün sabahında Hz. Peygamber (s.a.v.) bana geldi. Senin benimle şimdi oturduğun gibi şöylece yatağıma oturdu. Küçük kız çocukları def çalıp ezgiler söyleyerek Bedir Savaşı'nda şehid olan atalarını yad ediyorlardı. Bu sırada bir kız çocuğu: "İçimizde bir Peygamber var, yarın ne olacağını bilir" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kızım öyle deme! Söylemekte olduğun*** (ezgileri) ***söyle!"*** buyurdu.

(Rasûlüllah (s.a.v.) "Yarın ne olacağını bilir " ifadesini kendisi hakkında uygun bulmamıştır. Çünkü yarın ne olacağını sadece Allah bilir.)

١٦٠٥ عَنْ أَبِي طَلْحَةَ رضي الله عنه صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَانَ قَدْ شَهِدَ بَدْرًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ لا تَدْخُلُ الْمَلائِكَةُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلا صُورَةٌ يُرِيدُ التَّمَاثِيلَ الَّتِي فِيهَا الأَرْوَاحُ ❁

1605-) Rasûlüllah (s.a.v.) ile Bedir Savaşı'na katılan Ebû Talha, ruh taşıyan şeylerin resimlerini kasdederek: "İçerisinde köpek ve resim bulunan eve melekler girmez." demiştir.

(Resim ve suretler konusunda 1006. hadisin açıklamasına bakınız. Buhârî hadisi her ne kadar Ebû Talha (r.a.)'ın sözü imiş gibi getirse de bu Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sözüdür. Diğer yerde (Bedu'l-Halk: 7) Ebû Talha (r.a.) bu sözü Rasûlüllah (s.a.v.)'den duyduğunu belirtmiştir. Buhârî'nin hadisi burada zikretmekteki gayesi Ebû Talha (r.a.)'ın Bedir Savaşı'na katılanlardan olduğunu belirtmek içindir.)

١٦٠٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ تَأَيَّمَتْ حَفْصَةُ بِنْتُ عُمَرَ رضي الله عنها مِنْ خُنَيْسِ بْنِ حُذَافَةَ السَّهْمِيِّ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَدْ شَهِدَ بَدْرًا تُوُفِّيَ بِالْمَدِينَةِ قَالَ عُمَرُ فَلَقِيتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ حَفْصَةَ فَقُلْتُ إِنْ شِئْتَ أَنْكَحْتُكَ حَفْصَةَ بِنْتَ عُمَرَ قَالَ سَأَنْظُرُ فِي أَمْرِي فَلَبِثْتُ لَيَالِيَ فَقَالَ قَدْ بَدَا لِي أَنْ لا أَتَزَوَّجَ يَوْمِي هَذَا قَالَ عُمَرُ فَلَقِيتُ أَبَا بَكْرٍ فَقُلْتُ إِنْ شِئْتَ أَنْكَحْتُكَ حَفْصَةَ بِنْتَ عُمَرَ فَصَمَتَ أَبُو بَكْرٍ فَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيَّ شَيْئًا فَكُنْتُ عَلَيْهِ أَوْجَدَ مِنِّي عَلَى عُثْمَانَ فَلَبِثْتُ لَيَالِيَ ثُمَّ خَطَبَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَنْكَحْتُهَا إِيَّاهُ فَلَقِيَنِي أَبُو بَكْرٍ فَقَالَ لَعَلَّكَ وَجَدْتَ عَلَيَّ حِينَ عَرَضْتَ عَلَيَّ حَفْصَةَ فَلَمْ أَرْجِعْ إِلَيْكَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَإِنَّهُ لَمْ يَمْنَعْنِي أَنْ أَرْجِعَ إِلَيْكَ فِيمَا عَرَضْتَ إِلاَّ أَنِّي قَدْ عَلِمْتُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَدْ ذَكَرَهَا فَلَمْ أَكُنْ لأُفْشِيَ سِرَّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَلَوْ تَرَكَهَا لَقَبِلْتُهَا ❁

1606-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Ömer'in kızı Hafsa (r.a.), Huneys b. Hüzâfe es-Sehmî'den dul kalmıştı. Huneys, Rasûlüllah (s.a.v.)'in ashabından olup Bedir Savaşı'na katılanlardandı, kendisi Medine'de vefat etmiştir. Ömer: "Osman b. Affân ile karşılaştım, Hafsa'yla evlenmesini teklif ettim: "İstersen Ömer kızı Hafsa'yı sana nikahlayayım." dedim. O da: "Bir düşüneyim." dedi. Birkaç gece bekledim sonunda: "Bu günnlerde bana evlenmeme fikri doğdu." dedi. Ebû Bekir ile karşılaştım: "İstersen Ömer kızı Hafsa'yı sana nikahlayayım" dedim. Ebû Bekir sustu ve bana bir cevap vermedi. Ben kendisine Osman'a darıldığımdan daha fazla darıldım. Neticede birkaç gece bekledim sonra da Rasûlüllah (s.a.v.) dünür oldu ben de Hafsa'yı kendisine nikahladım. Arkasından benimle Ebû Bekir karşılaştı ve: "Her halde Hafsa'yı bana teklif ettiğin zaman sana cevap vermediğimde bana darıldın" dedi, ben de: "Evet." dedim. O da: "Şu biline ki, bana teklif ettiğinde sana cevap vermeme mani olan sadece, Rasûlüllah (s.a.v.)'in onu düşündüğünü bilmem olmuştur. Rasûlüllah (s.a.v.)'in sırrını açığa çıkaramazdım, eğer bundan vazgeçseydi ben teklifini kabul ederdim." dedi." demiştir.

١٦٠٧ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الآيَتَانِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ مَنْ قَرَأَهُمَا فِي لَيْلَةٍ كَفَتَاهُ ❁

& 1607-) Ebû Mes'ûd el-Bedrî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bakara Suresi'nin sonunda iki ayet var ki kim bu ayetleri gece okursa ona*** (her konuda) ***yeter."*** buyurdu." demiştir.

١٦٠٨ عَنِ الْمِقْدَادِ بْنِ عَمْرٍو الْكِنْدِيِّ رضي الله عنه وَكَانَ حَلِيفًا لِبَنِي زُهْرَةَ وَكَانَ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرَأَيْتَ إِنْ لَقِيتُ رَجُلاً مِنَ الْكُفَّارِ فَاقْتَتَلْنَا فَضَرَبَ إِحْدَى يَدَيَّ بِالسَّيْفِ فَقَطَعَهَا ثُمَّ لاذَ مِنِّي بِشَجَرَةٍ فَقَالَ أَسْلَمْتُ لِلَّهِ أَأَقْتُلُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ بَعْدَ أَنْ قَالَهَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لا تَقْتُلْهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُ قَطَعَ إِحْدَى يَدَيَّ ثُمَّ قَالَ ذَلِكَ بَعْدَ مَا قَطَعَهَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لا تَقْتُلْهُ فَإِنْ قَتَلْتَهُ فَإِنَّهُ بِمَنْزِلَتِكَ قَبْلَ أَنْ تَقْتُلَهُ وَإِنَّكَ بِمَنْزِلَتِهِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ كَلِمَتَهُ الَّتِي قَالَ ❁

& 1608-) Mikdâd b. Amr el-Kindî (r.a.)'ın Zühre oğulları ile dostluk antlaşması vardı. Kendisi Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte Bedir Savaşı'nda bulunanlardandır. Bu zat Rasûlüllah (s.a.v.)'e: "Şu konuda ne dersin: Kâfirlerden bir adamla karşılaşıp vuruşsam sonunda kılıçla iki elimden birini vurup koparsa, arkasından bir ağaca sığınıp: "Allah'a teslim oldum / Müslüman oldum." derse, Ey Allah'ın Rasûlü bunu dedikten sonra hâlâ onu öldürebilir miyim?" dedi. O da: ***"Öldüremezsin"*** buyurdu. Mikdâd: "Ey Allah-'ın Rasûlü bu adam elimin birisini kopardı elimi kopardıktan sonra bunu söyledi?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Onu öldüremezsin. Eğer öldürürsen, onu öldürmenden önce*** (Müslüman olduğun için nasıl ki senin kanın helâl değilse) ***o da senin gibidir, sen de onun söylediği*** (İslam'a girdiğini belirten) ***sözünü söylemezden önceki durumuna düşersin kanın helâl olur."*** buyurdu." demiştir.

(Bu konuda 1655. hadis ile 2166. hadise bakınız.)

١٦٠٩ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ فِي أُسَارَى بَدْرٍ لَوْ كَانَ الْمُطْعِمُ بْنُ عَدِيٍّ حَيًّا ثُمَّ كَلَّمَنِي فِي هَؤُلاءِ النَّتْنَى لَتَرَكْتُهُمْ لَهُ ❁

1609-) Cübeyr b. Mut'im (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) Bedir esirleri hakkında: ***"Mut'im b. Adiyy eğer hayatta olsaydı ve şu pis herifler konusunda benimle konuşup*** (aracı olsaydı) ***onun hatırına bunları*** (fidyesiz) ***bırakırdım."*** buyurmuştur.

(Rasûlüllah (s.a.v.) bu sözü, Cübeyr (r.a.) Bedir esirlerinin fidyesi için Medine'ye geldiğinde söylemiştir (1779. hadise bakınız) Mut'im b. Adiyy, Cübeyr (r.a.)'ın babasıdır. Kendisi Mekke'nin ileri gelenlerindendir. Mekke döneminde Taif'ten Mekke'ye dönerken Hz. Peygamber (s.a.v.)'i himayesine almış dört oğlunu silahlandırarak Kâbe'de himaye altına aldığını ilan etmiştir. Yine Mekke döneminde müşriklerin Hz. Peygamber (s.a.v.)'den dolayı Haşimoğulları'nı üç yıl boykot edip muhasara altına aldıkları sözleşmeyi iptal etmek için en fazla çaba gösteren ve sonunda boykotu kaldıran kimsedir. Bu nedenle Efendimiz (s.a.v.)'e iyilikleri dokunmuş bir kimsedir. Kendisi Bedir Savaşı'ndan önce ölmüştür. İrşâdu's-Sârî, IX. 73)

بَاب حَدِيثِ بَنِي النَّضِيرِ

Nadiroğulları Hadisesi

(Rasûlüllah (s.a.v.), Medine'ye ilk geldiğinde Yahudilerle, şehrin istilacılara karşı müdafası, barış ve düzenin devamı üzerine anlaşmıştı. Ancak, Yahudiler şehri düşmanlardan koruma yerine, Müslümanları arkadan vurmak için ellerinden geleni geriye koymadılar. İslam ve müminlere karşı iftira kampanyasına giriştiler. Müs-

lüman kadınları alaya alıp, hakaret ettiler. Peygamber (s.a.v.)'e acı vermek için her türlü fırsatı kullandılar. İkaz edilmelerine rağmen bunları dikkate almadılar.

Rasûlüllah (s.a.v.) önce Kaynukaoğulları kabilesi meselesini çözdü. Onlara Medine'yi terkedip Suriye'ye yerleşmelerini emretti. Daha sonra Benî Nâdir kabilesinden Medine'yi terk etmeleri istendi. Onlar da barış anlaşmasını yenilemeyi kabul etmemiş, üstelik Rasûlüllah (s.a.v.)'ın hayatına da suikast teşebbüsünde bulunmuşlardı.

Benî Kureyza kabilesi de anlaşmayı ihlal etti. Hendek Savaşı sırasında müminler, müşriklerce her taraftan kuşatıldığında müşriklerle gizli temaslarda bulunarak onlara yardım ettiler.

Düşman yenilgiye uğratıldıktan sonra Peygamber (s.a.v.) bu kabileyle ilgilendi. Barış anlaşması imzalamaya yanaşmayan bu kabile savaşa yönelik hazırlıklara da girişmişti. Bir ay kadar süren muhasaradan sonra teslim oldular. Akibetlerine eski arkadaşları Sa'd b. Muâz'ın karar vermesini dilediler. O da, Tevrat'ın emirleri uyarınca bütün erkeklerin öldürülmesi, kadın ve çocukların esir edilmesi ve varlıklarına savaş ganimeti olarak el konulması kararına vardı.)

١٦١٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ حَارَبَتِ النَّضِيرُ وَقُرَيْظَةُ فَأَجْلَى بَنِي النَّضِيرِ وَأَقَرَّ قُرَيْظَةَ وَمَنَّ عَلَيْهِمْ حَتَّى حَارَبَتْ قُرَيْظَةُ فَقَتَلَ رِجَالَهُمْ وَقَسَمَ نِسَاءَهُمْ وَأَوْلادَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ إِلاَّ بَعْضَهُمْ لَحِقُوا بِالنَّبِيِّ ﷺ فَآمَنَهُمْ وَأَسْلَمُوا وَأَجْلَى يَهُودَ الْمَدِينَةِ كُلَّهُمْ بَنِي قَيْنُقَاعَ وَهُمْ رَهْطُ عَبْدِاللَّهِ بْنِ سَلامٍ وَيَهُودَ بَنِي حَارِثَةَ وَكُلَّ يَهُودِ الْمَدِينَةِ ❁

& 1610-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Nadir kabilesi ve ardından Kurayza kabilesi anlaşmayı bozup savaş açtı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) Nadiroğulları'nı Medine'den sürdü Kurayza'yı bağışlayıp yerinde bıraktı. Nihayet onlar da savaş açtı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisine sığınıp iman ederek Müslüman olmuş bazı kimseler dışında erkekleri öldürdü, kadın ve çocukları ile mallarını Müslümanlar arasında bölüştürdü. Sonunda Yahudilerin tamamını Medine'den sürdü. Abdullah b. Selâm'ın kabilesi Kaynukaoğulları ve Harisoğulları'nı hülasa tüm Medine Yahudilerini sürdü." demiştir.

١٦١١ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ حَرَّقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نَخْلَ بَنِي النَّضِيرِ وَقَطَعَ وَهِيَ الْبُوَيْرَةُ فَنَزَلَتْ ﴿مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لِينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَى أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ﴾

& 1611-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Nadiroğulları'nın "el-Buveyra" daki hurmalıklarını kesip yaktı. Bunun üzerine: **«Kesmiş olduğunuz veya kökleri üzerinde bıraktığınız tüm ağaçlar Allah'ın izni iledir...»** (Haşr: 5) ayeti indi." demiştir.

(Savaş ve düşman sebebiyle görülen lüzum üzerine ağaçlar kesilebilir. Nitekim Nadiroğulları'nın hurmalıklarını düşmanın odaklaşmasına neden olduğundan Hz. Peygamber (s.a.v.) kestirmiştir. Bunun üzerine inen ayet uygulamaya itiraz etmemiştir. 1253. hadiste Nadiroğulları'nın mallarından söz edilmişti, bakınız.)

١٦١٢عن عَائِشَةَ رضي الله عنها أَرْسَلَ أَزْوَاجُ النَّبِيِّ ﷺ عُثْمَانَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ يَسْأَلُنَهُ ثُمُنَهُنَّ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ ﷺ فَكُنْتُ أَنَا أَرُدُّهُنَّ فَقُلْتُ لَهُنَّ أَلا تَتَّقِينَ اللَّهَ أَلَمْ تَعْلَمْنَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ لا نُورَثُ مَا تَرَكْنَا صَدَقَةٌ يُرِيدُ بِذَلِكَ نَفْسَهُ إِنَّمَا يَأْكُلُ آلُ مُحَمَّدٍ ﷺ فِي هَذَا الْمَالِ فَانْتَهَى أَزْوَاجُ النَّبِيِّ ﷺ إِلَى مَا أَخْبَرْتُهُنَّ ❁

{&} 1612-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımları, Allah'ın Rasûlü (s.a.v.)'e savaşsız gönderdiği ganimetin sekizde birlik hisselerini istemek için Osman'ı Ebû Bekir'e

gönderdiler. Ben karşılarına çıkıp: "Allah'tan korkmuyor musunuz, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisini kasdederek: ***"Bizler miras bırakmayız, geride kalan şeylerimiz Allah yoluna harcamadır. Ancak Muhammed hanesi bu maldan yiyebilir."*** buyurduğunu bilmiyor musunuz?" dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımları kendilerine bildirdiğimden bu tarafa isteklerine son verdiler." demiştir

(Peygamberlerin miras bırakmadığı konusunda 1200 ve 1317. hadislere de bakınız.)

بَاب قَتْلِ كَعْبِ بْنِ الأَشْرَفِ

١٦١٣ عن جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّه رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّه ﷺ مَنْ لِكَعْبِ بْنِ الأَشْرَفِ فَإِنَّهُ قَدْ آذَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَامَ مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّه أَتُحِبُّ أَنْ أَقْتُلَهُ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأْذَنْ لِي أَنْ أَقُولَ شَيْئًا قَالَ قُلْ فَأَتَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ فَقَالَ إِنَّ هَذَا الرَّجُلَ قَدْ سَأَلَنَا صَدَقَةً وَإِنَّهُ قَدْ عَنَّانَا وَإِنِّي قَدْ أَتَيْتُكَ أَسْتَسْلِفُكَ قَالَ وَأَيْضًا وَاللَّه لَتَمَلُّنَّهُ قَالَ إِنَّا قَد اتَّبَعْنَاهُ فَلا نُحِبُّ أَنْ نَدَعَهُ حَتَّى نَنْظُرَ إِلَى أَيِّ شَيْءٍ يَصِيرُ شَأْنُهُ وَقَدْ أَرَدْنَا أَنْ تُسْلِفَنَا وَسْقًا أَوْ وَسْقَيْنِ فَقَالَ نَعَمِ ارْهَنُونِي قَالُوا أَيَّ شَيْءٍ تُرِيدُ قَالَ ارْهَنُونِي نِسَاءَكُمْ قَالُوا كَيْفَ نَرْهَنُكَ نِسَاءَنَا وَأَنْتَ أَجْمَلُ الْعَرَبِ قَالَ فَارْهَنُونِي أَبْنَاءَكُمْ قَالُوا كَيْفَ نَرْهَنُكَ أَبْنَاءَنَا فَيُسَبُّ أَحَدُهُمْ فَيُقَالُ رُهِنَ بِوَسْقٍ أَوْ وَسْقَيْنِ هَذَا عَارٌ عَلَيْنَا وَلَكِنَّا نَرْهَنُكَ اللأمَةَ قَالَ الراوى يَعْنِي السِّلاحَ فَوَاعَدَهُ أَنْ يَأْتِيَهُ فَجَاءَهُ لَيْلاً وَمَعَهُ أَبُو نَائِلَةَ وَهُوَ أَخُو كَعْبٍ مِنَ الرَّضَاعَةِ فَدَعَاهُمْ إِلَى الْحِصْنِ فَنَزَلَ إِلَيْهِمْ فَقَالَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ أَيْنَ تَخْرُجُ هَذِهِ السَّاعَةَ فَقَالَ إِنَّمَا هُوَ مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ وَأَخِي أَبُو نَائِلَةَ قَالَتْ أَسْمَعُ صَوْتًا كَأَنَّهُ يَقْطُرُ مِنْهُ الدَّمُ قَالَ إِنَّمَا هُوَ أَخِي مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ وَرَضِيعِي أَبُو نَائِلَةَ إِنَّ الْكَرِيمَ لَوْ دُعِيَ إِلَى طَعْنَةٍ بِلَيْلٍ لأَجَابَ قَالَ وَيُدْخِلُ مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ مَعَهُ رَجُلَيْنِ فى رواية أَبُو عَبْسِ بْنُ جَبْرٍ وَالْحَارِثُ بْنُ أَوْسٍ وَعَبَّادُ بْنُ بِشْرٍ فَقَالَ إِذَا مَا جَاءَ فَإِنِّي قَائِلٌ بِشَعَرِهِ فَأَشَمُّهُ فَإِذَا رَأَيْتُمُونِي اسْتَمْكَنْتُ مِنْ رَأْسِهِ فَدُونَكُمْ فَاضْرِبُوهُ وَقَالَ مَرَّةً ثُمَّ أُشِمُّكُمْ فَنَزَلَ إِلَيْهِمْ مُتَوَشِّحًا وَهُوَ يَنْفَحُ مِنْهُ رِيحُ الطِّيبِ فَقَالَ مَا رَأَيْتُ كَالْيَوْمِ رِيحًا أَيْ أَطْيَبَ قَالَ عِنْدِي أَعْطَرُ نِسَاءِ الْعَرَبِ وَأَكْمَلُ الْعَرَبِ فَقَالَ أَتَأْذَنُ لِي أَنْ أَشُمَّ رَأْسَكَ قَالَ نَعَمْ فَشَمَّهُ ثُمَّ أَشَمَّ أَصْحَابَهُ ثُمَّ قَالَ أَتَأْذَنُ لِي قَالَ نَعَمْ فَلَمَّا اسْتَمْكَنَ مِنْهُ قَالَ دُونَكُمْ فَقَتَلُوهُ ثُمَّ أَتَوُا النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرُوهُ ❁

Ka'b b. Eşref'in Öldürülmesi

& 1613-) Câbir b. Abdullah (r.a): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim, Ka'b b. Eşref'e haddini bildirir? Çünkü o, Allah ve Rasûlünü incitip eziyet vermiştir."*** buyurdu. Muhammed b. Mesleme hemen kalkıp: "Ey Allah'ın Rasûlü, onu benim öldürmemi ister misin?" dedi O da: ***"Tamam"*** dedi. Muhammed b. Mesleme: "Bazı şeyler söylemem için bana izin ver" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): "Tamam söyle" buyurdu. Neticede Muhammed b. Mesleme, Ka'b b. Eşref'in yanına geldi ve: "Şu adam bizden zekât vermemizi istedi, gerçekten bizi yorup bitirdi. Bu yüzden ben senden borç istemeye geldim" dedi. Ka'b: "Evet öyle, Allah'a yemin olsun ki ondan daha çok usanırsın" dedi. Muhammed b. Mesleme: "Bir kere ona uyduk, durumu ne olur sonuna bakana değin artık kendisini bırakmayı düşünmüyoruz. Bize bir iki yük yiyecek vermeni istedik" dedi, o da: "Olur ama bana rehin bırakmanız lazım" dedi. Onlar: "Rehin ne istiyorsun?" dediler. Ka'b: "Kadınlarınızı bana rehin bırakın" dedi. Onlar: "Sen, Arapların en yakışıklısı iken kadınlarımızı nasıl sana rehin bırakabiliriz" dediler. Ka'b: "O zaman oğullarınızı bana rehin bırakın" dedi. Onlar: "Birileri: "Bir iki yüke rehin bırakıldı" diye evlatlarımızı dillerine dolarlar bu da bize ar olur

ama silahlarımızı sana rehin bırakalım" dediler. Arkasından Ka'b tekrar gelmeleri için onlara zaman belirledi. Muhammed b. Mesleme, Ka'b'ın süt kardeşi Ebû Nâile ile birlikte geceleyin geldiler. Ka'b onları kaleye çağırmıştı, (geldiklerinde) yanlarına indi. Karısı: "Bu saatte nereye gidiyorsun?" dedi: "Bu gelenler Muhammed b. Mesleme ile kardeşim Ebû Naile'dir" dedi. Karısı: "Ben bir ses duyuyorum... Sanki ondan kan damlıyor..." dedi. O da: "Bu gelenler Muhammed b. Mesleme kardeşim ile süt kardeşim Ebû Nâile'dir. Hem soylu bir kimse geceleyin kılıç darbesine bile çağrılsa buna icabet eder." dedi. Muhammed b. Mesleme kendisiyle birlikte iki kişiyi de içeri koydu. Bir rivayete göre bunlar Ebû Abs b. Cübeyr, Haris b. Evs ve Abbâd b. Bişr'dir. Muhammed b. Mesleme arkadaşlarına: "Yanımıza geldiğinde ben saçının ne güzel koktuğunu söyler ve koklarım bu sırada onu yakaladığımı gördüğünüzde hemen atılıp vurun!" dedi. Diğer bir rivayette ise: "Sonra size de başını koklatırım." demiştir. Ka'b kılıcını kuşanmış etrafına güzel kokular saçarak indi. Muhammed b. Mesleme: "Bugünkü kadar böyle güzel bir koku görmedim" dedi. Ka'b: "Arabların en güzel kokulu ve en mükemmel kadını benim yanımdadır." dedi. Muhammed b. Mesleme: "Başını bir koklamama izin verir misin?" dedi. O da: "Tabi" dedi. Başını kokladı sonra da arkadaşlarına koklattı, arkasından: "Bir daha koklamama izin verir misin?" dedi. O da: "Tabi" dedi. Muhammed b. Mesleme, Ka'b'ı yakalayınca: "Haydi saldırın!" dedi, hemen öldürdüler sonra da Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelip durumu bildirdiler."

(Ka'b'ın babası Eşref, Tay kabilesinden idi, annesi ise Yahudi Nadiroğulları kabilesinden olup bir sonraki hadiste anlatılan Ebû Râfi' Sellâm b. Ebi'l-Hukayk'ın kızıdır. Ka'b b. Eşref şair, servet sahibi bir kimse idi. Söylediği şiirlerle o günün kamuoyunu Hz. Peygamber (s.a.v.)'in aleyhine çevirmek için büyük çaba göstermiştir. Bedir Savaşı'ndaki İslâm zaferini bir türlü hazmedememiş ve Mekke'ye giderek müşriklerle yas tutmuş, katledilen müşrik liderler için şiirler söyleyerek müşrikleri Hz. Peygamber (s.a.v.)'e karşı kışkırtmıştır. Tâbiîn döneminden sonra gelen ünlü müfessir Mukâtil b. Süleyman: «**...Kâfirlere gelince, onların dostları Tâğût'tur...**» (Bakara: 257) ayetindeki, şeytani güç diye niteleyebileceğimiz Tâğût'un, Ka'b b. Eşref olduğunu söylemiştir. (Zâdü'l-Mesîr, İbnu'l-Cevzî, I. 268) İbni Abbâs (r.a.), Dahhâk ve Mücâhid, Nisâ: 51. ayetteki Tâğût'un da Ka'b b. Eşref olduğunu söylemişlerdir. (Tefsîru't-Taberî, IV. 135-136, Zâdü'l-Mesîr, İbnu'l-Cevzî, II. 139) O dönemde kamuoyunu yönlendiren en yaygın vasıta olan şiirle Müslümanlara sataştığı gibi Müslüman kadınları da diline dolamıştır. Bu çirkin yayına Peygamber şairi Hassân b. Sâbit (r.a.) söylediği şiirlerle cevap vererek Ka'b'ın Medine'yi terk etmesine neden olmuştur. Bedir savaşı'ndan sonra Mekke'ye giderek Kureyşin intikam duygularını tahrik eden Ka'b b. Eşref ve onu Mekke'de evlerinde misafir edenler hakkında Hassân b. Sâbit (r.a.) şiirler söyleyerek bunları hicvetmiştir. Onun bu şiirleri o kadar etkili oldu ki, artık kimse bu adamı evinde misafir kabul etmeye cesaret edemedi. (Hassân b. Sâbit (r.a.) için 1359. hadisin açıklamasına bakınız)

Hz. Peygamber (s.a.v.) haksız yere Müslümanlara saldıran, acımasızca olmadık iftiralarla Müslümanları küçük düşüren, o dönemin yayın organı sayabileceğmiz diğer şairleri de uyarmış yaptıkları iftira kampanyasına son vermezlerse ortadan kaldırılmalarını emretmiştir. Esma bintü Mervan, Ebû Afek, Ebû Uzze bunlardandır. Ebû Uzze şiirleriyle Kinâneoğulları'nın Kureyş'e yardıma koşmalarına neden olmuştur. Yine Rasûlüllah (s.a.v.) Ka'b b. Züheyr'in öldürülmesini emretmiş sonunda bu şair Medine'ye gelip özür dilemiş ve Müslüman olmuştur. Ka'b b. Züheyr'in kardeşi Büceyr, kendisine mektup yazarak: "Rasûlüllah (s.a.v.) kendisini üzen ve yeren Mekkelilerden bazılarını öldürttü. Kureyş şairlerinden sağ kalan İbni Zibâra ile Hübeyre b. Ebî Vehb başlarını alıp kaçtılar." diye nasihatta bulunmuştu. Şiir ve şairler hakkında 2045. hadis ve açıklamasına bakınız.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ölüm emrini verdiği bir diğer isim de sermaye patronu Yahudi tüccar Ebû Rafi olmuştur. Bu adamın daha önce Nadroğulları ile birlikte yaptığı ihanet affedilmiş, o da Medine'den göçüp Hayber'e yerleşmişti. Hayber'de şahsına özel kalede Hicaz Bölgesi'nin ticaretini elinde tutuyor bu arada servetini de kullanarak civar kabileleri İslam aleyhine örgütleyip kışkırtıyordu.

Ancak burada şu unutulmamalıdır ki, öldürülmeleri emredilen bu kimseler için ölüm kararını Rasûlüllah (s.a.v.) vermiştir. Bu hareket, ferdi bir hareket olmayıp karar doğrultusunda yapılan bir harekettir. Hiç bir kimse kendi başına falanca, İslâm düşmanıdır, onu öldüreyim diyemez. Tüm bunlar, Rasûlüllah (s.a.v.) veya onu temsil yetkisindeki otoritenin kararı doğrultusunda olmalıdır. Değilse kargaşa ve anarşi ortamı doğar. İslâm hukukuna göre ölüm cezası, devlet başkanı veya onun atadığı hakimin, idama karar vermesi üzerine uygulanır. Buna göre, bir kimse kendi başına karar vererek babasını öldüren katili tutup öldüremez. Katilin idam edilmesi, devlet başkanı veya onun atadığı hakimin kararı üzerine ve yine devlet başkanı veya onun atadığı hakimin tayin edeceği kişilerce yerine getirilir.

Yazımızın bu bölümünde Prof. Dr. İhsan Süreyya Sırma hocamızın bir incelemesini getiriyoruz.

Hz. Peygamber (s.a.v.) Devrinde Basın

Şurası muhakkaktır ki basın, 18. veya 19. yüzyılın ortaya çıkardığı bir olgu değildir. Basın vakıası, tarihin ilk devirlerinden beri insanoğlunun hayatı ile ilgili olarak günümüze kadar gelmiştir. Tarihin her döneminde ayrı şekillerde tezahür etmiş olan basın, toplum üzerinde oldukça müessir olmuştur. Biz bu yazımızda, basını bütün

tarihi seyri içerisinde ele alacak değiliz. Sadece toplumlar üzerinde bu kadar müessir olan bu müessesenin Hz. Peygamber (s.a.v.) devrindeki fonksiyonundan söz edeceğiz.

Genel olarak basının iki türlü tezahürü vardır: Birincisi toplumu dünya hadiselerinden haberdar etmek; ikincisi de, toplumu eğitmektir. Ne var ki, basının bu her iki yönlü çalışması da, içinde bulundukları ortamın sosyal ve siyasî yapısı yüzünden sınırlı olmuştur.

Dünya tarihindeki büyük olayların hemen hepsinde basın çok büyük rol oynamıştır. Ancak bu rol her zaman müsbet değil, bazen de menfi yönde olmuştur. Büyük ideolejilerin müsbet veya menfi manadaki -bu müsbet veya menfilik izafi olup insandan insana değişir- en büyük silahları şüphesiz basındır. Ancak, biz basını bu manada alırken, yayını da içine alıyoruz.

Milâdî 7. yüzyılın en büyük hâdisesi, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in İslam'ı bütün insanlara tebliğ etmek üzere Allah tarafından peygamberlikle görevlendirilmesidir. Tabiîdir ki, Mekke ve daha sonra Medine basını bu büyük hâdiseye bigâne kalamazdı.

Hz. Peygamber (s.a.v.) temeli putlara ve heykellere tapıcılık olan Mekke Devleti'ni yıkarak, yerine tevhid inancına dayalı olan İslam Devleti'ni kurmak istediğinden, daha başlangıçta, tasarrufu Mekke hükümetinin elinde olan basının saldırısına uğradı.

Milâdî 7. yüzyıl Mekke'si için, pek tabiîdir ki, gazete, dergi veya radyo, televizyon söz konusu değildir. O halde bu işi yürüten basın organları nelerdi? Şairler! Evet basın işini şairler yürütüyordu. Herhangi bir konuda kamuoyu oluşturulacaksa, bu iş için şairler görevlendiriliyor, mukabilinde külliyetli miktarda para ödeniyordu. Mamafih, şairlerin bu işi menfaat karşılığı yapmadıkları da oluyordu.

Savaş hazırlıklarında olsun, savaş meydanlarında olsun, en büyük silah şiirdi.

Rasûlüllah (s.a.v.)'in Mekke döneminde olsun, hicretten sonra Medine döneminde olsun; bu şairler İslam ve onun Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.) aleyhinde şiirler söylemişler, kamu efkârını İslam aleyhine çekmek için çalışmışlardır.

Mekke dönemi inancın tebliği, sabır ve yetişme dönemi olduğundan, Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekke basınının bu amansız saldırısına sabretmiştir.

Medine döneminde ise cihada yani Allah'ın buyruklarını yeryüzünde ikâme etmek için savaşa izin verildiğinden, durum başkadır.

Medine döneminde, İslam'la alay eden, ona hakaret eden şairlerin çoğu Yahudi idiler. Başka bir deyişle Medine'de İslam düşmanlığı yapan basın Yahudilerin elinde bulunuyordu.

Bu Yahudi şairler, şiirlerinde İslam'la alay ediyor, Hz. Peygamber (s.a.v.) ve Müslüman kadınları küçük düşürücü istihzalarda bulunuyorlardı. Bu şiirler (yani o günün gazete, dergi makaleleri; radyo, televizyon programları) kısa zaman içinde şehirde yayılıyor, İslam aleyhinde kamuoyu oluşuyordu. Her ne kadar Müslümanlar bu yalancı şairlerin (gazetecilerin) dedikodularına kulak asmıyor idiyseler de, bu dedikodular, psikolojik bir rahatsızlık vesilesi oluyorlardı. Çünkü bir Müslüman; Allah'a, İslam'a, Peygambere ve onun ümmetine hakaret edilmesine razı olamaz, hareketsiz kalamazdı.

Bu menfi basın organları olan Yahudi şairler, adeta İslam'a savaş açmış, her türlü hakareti yapıyorlardı.

Hem Peygamber, hem Devlet Başkanı olan Hz. Peygamber (s.a.v.) diğer İslam düşmanlarıyla olduğu gibi, bu düşman basın organlarıyla da mücadele etti.

Bu gazetecilerin en azılılarından birisi Esmâ bintü Mervan adındaki şaire kadındı. Kendisine görev verilmiş gibi, işi gücü İslam aleyhinde haber üretmek, şiirlerinde (gazetesinde) İslam düşmanlığını, Peygamber düşmanlığını işlemekti.

Bu şaire kadını öldüren ve dolayısıyla onun fesad saçan gazetesini kapatmış olan sahabi Umeyr hakkında Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Allah'a ve Rasûlü'ne gıyaben yardım eden birisini görmek istiyorsanız Umeyr'e bakın!" (1)

Bu şekilde İslam'a ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'e saldıran Yahudi şairlerden birisi de, Ebû Afek adındaki fitneciydi. Sâlim b. Umeyr adındaki sahabi de bu İslam düşmanı Yahudi şairi öldürerek, fesat saçan gazetesini kapatmış oldu. (2)

İslam düşmanlığında en ileri gidenlenden birisi de, Yahudi şair Ka'b ibnu'l-Eşref'di.

Özellikle Bedir Savaşı'nın zaferinden sonra hırçınlaşan İbnu'l-Eşref, İslam'a her türlü hakareti yapmaya başladı. İbnu'l-Eşref ve onun gibiler kahroldular. Bedir İslam Zaferi karşısında, şöyle söyleniyordu Yahudi gazeteci: "Bugün, yerin altı üstünden yeğdir!"

Bu sözleriyle de sakinleşemeyen Yahudi Ka'b, Mekke'ye giderek, Mekke Hükümeti'yle birlikte yas tuttu Bedir için. Mekke Devletini Müslümanlara saldırtmak için; ağıtlar söyledi İslam kılıcıyla öldürülmüş olan Mekke devleti ulularına! İslam'a karşı müşrikle Yahudi yanyana gelmişlerdi. Yahudi gazeteci, İslam düşmanlığı için, putperestlerin safında yer almıştı! Bu ne biçim Ehl-i kitab'lıktı?

Medine'ye dönüp, İslam düşmanlığına devam eden İbnü'l-Eşref o kadar ileri gitti ki, Hz. Peygamber (s.a.v.) Allah'a şöyle dua etti: ***"Yâ Rabbî, beni Ka'b ibnu'l-Eşref'ten ve onun şiirinden*** (gazetesinden) ***kurtar."*** (3) Bundan sonra da, sahabî Muhammed b. Mesleme'ye emrederek, bu müfsid Yahudi gazeteciyi öldürttü ve Müslümanlar onun gazetesinin şerrinden kurtulmuş oldular.

Ertesi gün, ibnu'l-Eşref'in haksız yere öldürüldüğünü savunmak için gelen Yahudilere Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle dedi: ***"O suçsuz değil; bizi hicvetti. İslam ve Müslümanlar aleyhinde şiirler söyledi. Aranızdan her kim aynı fiili işlerse, onun da kafası kesilecektir. Bunu böyle bilin ve bir daha İslam aleyhinde söylemeyin!"*** (4)

Değerlendirme

Yukarıdaki yazımızdan, İslam'ın düşünce ve inanç hürriyetine karşı olduğu anlaşılmasın. Bilakis, İslam insana en büyük düşünce hürriyetini vermiştir. Onun kabul etmediği ve karşısında mücadele ettiği şey, İslam ve Allah düşmanlığıdır.

Peygamber dönemi Yahudi şair gazetecilerin İslam'ı yıkmaya matuf hedefleri ne ise bugünkü siyonist basının da hedefi odur.

Notlar: (1) İbn-Sa'd, Tabakât, II. 27. (2) Tefrruat için bakınız. İhsan Süreyya Sırma, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in öldürttüğü şairler, Yeni Devir Gazetesi, İstanbul 8 mayıs 1982 (3) el-Vâkîdî, Meğâzî, I. 190. (4) Ay.es.I. 192

Prof. Dr. İhsan Süreyya Sırma, İslam Mecmuası, Ankara Mart 1984 yıl: 1, sayı: 7 s. 20)

بَاب قَتْلِ أَبِي رَافِعٍ عَبْدِاللَّهِ بْنِ أَبِي الْحُقَيْقِ وَيُقَالُ سَلاَمُ بْنُ أَبِي الْحُقَيْقِ

١٦١٤ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنه قَالَ بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى أَبِي رَافِعٍ الْيَهُودِيِّ رِجَالاً مِنَ الأَنْصَارِ فَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عَتِيكٍ وَكَانَ أَبُو رَافِعٍ يُؤْذِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَيُعِينُ عَلَيْهِ وَكَانَ فِي حِصْنٍ لَهُ بِأَرْضِ الْحِجَازِ فَلَمَّا دَنَوْا مِنْهُ وَقَدْ غَرَبَتِ الشَّمْسُ وَرَاحَ النَّاسُ بِسَرْحِهِمْ فَقَالَ عَبْدُاللَّهِ لأَصْحَابِهِ اجْلِسُوا مَكَانَكُمْ فَإِنِّي مُنْطَلِقٌ وَمُتَلَطِّفٌ لِلْبَوَّابِ لَعَلِّي أَنْ أَدْخُلَ فَأَقْبَلَ حَتَّى دَنَا مِنَ الْبَابِ ثُمَّ تَقَنَّعَ بِثَوْبِهِ كَأَنَّهُ يَقْضِي حَاجَةً وَقَدْ دَخَلَ النَّاسُ فَهَتَفَ بِهِ الْبَوَّابُ يَا عَبْدَاللَّهِ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ أَنْ تَدْخُلَ فَادْخُلْ فَإِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُغْلِقَ الْبَابَ فَدَخَلْتُ فَكَمَنْتُ فَلَمَّا دَخَلَ النَّاسُ أَغْلَقَ الْبَابَ ثُمَّ عَلَّقَ الأَغَالِيقَ عَلَى وَتَدٍ قَالَ فَقُمْتُ إِلَى الأَقَالِيدِ فَأَخَذْتُهَا فَفَتَحْتُ الْبَابَ وَكَانَ أَبُو رَافِعٍ يُسْمَرُ عِنْدَهُ وَكَانَ فِي عَلاَلِيَّ لَهُ فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْهُ أَهْلُ سَمَرِهِ صَعِدْتُ إِلَيْهِ فَجَعَلْتُ كُلَّمَا فَتَحْتُ بَابًا أَغْلَقْتُ عَلَيَّ مِنْ دَاخِلٍ قُلْتُ إِنِ الْقَوْمُ نَذِرُوا بِي لَمْ يَخْلُصُوا إِلَيَّ حَتَّى أَقْتُلَهُ فَانْتَهَيْتُ إِلَيْهِ فَإِذَا هُوَ فِي بَيْتٍ مُظْلِمٍ وَسْطَ عِيَالِهِ لا أَدْرِي أَيْنَ هُوَ مِنَ الْبَيْتِ فَقُلْتُ يَا أَبَا رَافِعٍ قَالَ مَنْ هَذَا فَأَهْوَيْتُ نَحْوَ الصَّوْتِ فَأَضْرِبُهُ ضَرْبَةً بِالسَّيْفِ وَأَنَا دَهِشٌ فَمَا أَغْنَيْتُ شَيْئًا وَصَاحَ فَخَرَجْتُ مِنَ الْبَيْتِ فَأَمْكُثُ غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ دَخَلْتُ إِلَيْهِ فَقُلْتُ مَا هَذَا الصَّوْتُ يَا أَبَا رَافِعٍ فَقَالَ لأُمِّكَ الْوَيْلُ إِنَّ رَجُلاً فِي الْبَيْتِ ضَرَبَنِي قَبْلُ بِالسَّيْفِ قَالَ فَأَضْرِبُهُ ضَرْبَةً أَثْخَنَتْهُ وَلَمْ أَقْتُلْهُ ثُمَّ وَضَعْتُ ظُبَةَ السَّيْفِ فِي بَطْنِهِ حَتَّى أَخَذَ فِي ظَهْرِهِ فَعَرَفْتُ أَنِّي قَتَلْتُهُ فَجَعَلْتُ أَفْتَحُ الأَبْوَابَ بَابًا بَابًا حَتَّى انْتَهَيْتُ إِلَى دَرَجَةٍ لَهُ فَوَضَعْتُ رِجْلِي وَأَنَا أُرَى أَنِّي قَدِ انْتَهَيْتُ إِلَى الأَرْضِ فَوَقَعْتُ فِي لَيْلَةٍ مُقْمِرَةٍ فَانْكَسَرَتْ سَاقِي فَعَصَبْتُهَا بِعِمَامَةٍ ثُمَّ انْطَلَقْتُ حَتَّى جَلَسْتُ عَلَى الْبَابِ فَقُلْتُ لا أَخْرُجُ اللَّيْلَةَ حَتَّى أَعْلَمَ أَقَتَلْتُهُ فَلَمَّا صَاحَ الدِّيكُ قَامَ النَّاعِي عَلَى السُّورِ فَقَالَ أَنْعَى أَبَا رَافِعٍ تَاجِرَ أَهْلِ الْحِجَازِ فَانْطَلَقْتُ إِلَى أَصْحَابِي فَقُلْتُ النَّجَاءَ فَقَدْ قَتَلَ اللَّهُ أَبَا رَافِعٍ فَانْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَحَدَّثْتُهُ فَقَالَ ابْسُطْ رِجْلَكَ فَبَسَطْتُ رِجْلِي فَمَسَحَهَا فَكَأَنَّهَا لَمْ أَشْتَكِهَا قَطُّ ❀

Ebû Râfi' Abdullah b. Ebi'l-Hukayk'ın Öldürülmesi

Bu adama Sellâm b. Ebi'l-Hukayk da denir.

1614-) Berâ b. Âzib (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.), Ensar'dan bazı kimseleri Yahudi Ebû Râfi'ye gönderdi ve başlarına Abdullah b. Atik'i atadı. Ebû Râfi' Allah'ın Rasûlünü incitip eziyet veriyor aleyhinde çalışıyordu. Hicaz arazisinde kendisinin bir kalesi vardı. (Bu küçük askerî birlik) kaleye yaklaştıklarında Güneş batmış, insanlar yaylım hayvanlarını içeri almışlardı. Abdullah arkadaşlarına: "Yerinizden ayrılmayın, ben gidiyorum kapıcılara durumu sezdirmeden belki içeri girebilirim." dedi. Hemen ilerle-

yip kapıya kadar yaklaştı, abdest bozuyormuş gibi yaparak elbisesini üzerine çekti. Bu sırada halk kalenin içerisine girmişti. Kapıcı: "Ey Allah'ın kulu içeri girmek istiyorsan haydi gir artık, ben kapıyı kapatmak istiyorum" diye seslendi. Ben de hemen girip saklandım. Halk girince kapıcı kapıyı kapatıp kilitledi anahtarları bir direğe astı. Hemen koşup anahtarları aldım ve kapıyı açtım. Ebû Râfi'nin yanında yukarı kat odalarında gece sohbeti yapılırdı. Gece arkadaşları yanından ayrıldıklarında hemen yanına çıktım: "Eğer buradaki topluluk beni farkederse onu öldürmeme fırsat vermez" dedim ve her açtığım kapıyı içeriden üzerime kilitledim. Yanına vardığımda baksam ki ailesinin arasında karanlık bir odada idi. Odanın neresinde olduğunu iyi anlayamıyordum: "Ey Ebû Râfi'!" dedim: "Kim o!" dedi, sesin geldiği yere dalarak kılıçla bir darbe indirdim. Ben çok heyecanlı idim neticeye ulaşamadan Ebû Râfi' bağırdı bu yüzden birazcık bekleyeyim diye odadan dışarı çıktım, sonra tekrar girdim ve (sesimi değiştirerek): "Ey Ebû Râfi' bu ses de nedir?" dedim. O da: "Annen yansın! Biraz önce odada birisi kılıçla bana vurdu" dedi ben bu sırada öldürücü bir darbe indirdiysem de kendisini tam olarak öldüremedim. Sonra kılıcın sivri ucunu karnına sapladım, sırtından çıktı. Böylece onu öldürdüğümü anladım ve kapıları teker teker açarak kaçmaya başladım. Merdivenlere gelmişim yere basıyorum zannıyla ayağımı koydum ama mehtaplı bir gecede yere düştüm, bacağım kırıldı, hemen bir sarıkla bacağımı sardım ve oradan ayrılıp kapının dibine oturdum: "Onu öldürdüğümü öğrenene değin bu gece kaleden çıkmayacağım" dedim. Sonunda horoz öttüğünde surlar üzerine ölüm haberini duyuran bir kimse çıktı ve: "Hicaz bölgesinin tüccarı Ebû Râfi'nin ölüm haberini veriyorum" dedi. Ben de arkadaşlarıma giderek: "Haydi kaçalım Allah Ebû Râfi'yi öldürmüştür" dedim. Sonunda Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldim ve kendisine durumu bildirdim. O da: ***"Ayağını uzat"*** buyurdu, uzattım, eliyle ayağımı sıvazladı sanki hiç rahatsızlanmamışım gibi iyi oluverdi" demiştir.

(Rasûlüllah (s.a.v.)'in mucizesi olan bu şekildeki tedavileri 1265. hadiste Hz. Ali (r.a.) için, 1678. hadiste Cerîr b. Abdullah (r.a.) için, 1646. hadiste Seleme b. Ekvâ (r.a.) için de uyguladığı bildirilmektedir.)

بَاب غَزْوَةِ أُحُد

Uhud Gazvesi

(Bedir savaşının ertesi yılı Mekkeli müşrikler Medine'ye tamamı silahlı 3000 kişiyle tekrar saldırdılar. Hedefleri önceki yılki mağlubiyetin intikamını almaktı. Rasûlüllah (s.a.v.) 700 kişiyle yola çıkarak Medine'ye birkaç kilometre uzaklıktaki Uhud'da konakladı. Hz. Peygamber (s.a.v.) Uhud dağındaki geçide hâkim olmak ve düşmanların arkadan yapabilecekleri bir saldırıya karşı koymak üzere elli okçu görevlendirdi. Okçulara, zafer veya mağlubiyet, ne olursa olsun görevlendirildikleri mevkileri kesinlikle terk etmemeleri emrolundu.

Savaş başlayıp düşmanın geri çekilmesiyle, birçok okçu düşmanlarından ganimet toplamak için mevkilerini terk ettiler. Geçidi savunmasız bulan düşman süvarisi Halid b. Velid'in komutasında arkadan saldırıya geçti. Allah'ın Rasûlüne itaat etmeyen bazı kimselerin aç gözlülüğü yüzünden zafer bir anda bozguna dönüştü.

Bu savaşta Rasûlüllah (s.a.v.) yaralandı ve dört dişini kaybetti. Sonunda Müslümanlar yetmiş şehid ve kırk yaralı verdiler. Düşmanın kaybı ise sadece otuz kişiydi. Rasûlüllah (s.a.v.)'in amcası Hz. Hamza da şehidlerin arasındaydı. Kur'ân'da bu savaşa şu ifadeyle temas edilmektedir: **«And olsun ki, Allah, size verdiği sözde durdu. Onun izniyle kâfirleri kırıp biçiyordunuz, ama Allah size arzuladığınız zaferi gösterdikten sonra gevşediniz, emir konusunda tartışmaya düştünüz ve karşı geldiniz. Kiminiz dünyayı, kiminiz âhireti istiyordu. Sonra Allah sizi denemek için onlardan geri çevirdi...»** (Âl-i İmrân: 152)

Uhud'dan sonra dördü Rasûlüllah (s.a.v.)'n komutasında, beşi sahabiler komutası altında dokuz sefer yapıldı. Uhud Savaşı'ndan sonra güvenlik ihtiyacı çok fazlaydı ve Medine'ye ani bir saldırı korkusundan düşman hareketleri fasılasız izleniyordu. Rasûlüllah (s.a.v.) ve ashabı çoğunlukla silahlı olarak uyuyorlardı. 10 ve 70 kişiden meydana gelen iki Kur'ân öğretmeni grubu, bazı aşiretlerin isteği üzerine gönderilmiş ve bunlar bu kabileler tarafından acımasızca katledilmişlerdi. Uhud'dan sonra cereyan eden bu ve buna benzer olaylar, Medine ve köylerinin güvenliği konusuna çok ciddi eğilinmesi gerektiğini ortaya çıkardı. Bununla beraber, Rasûlüllah (s.a.v.) hiçbir korku emaresi göstermedi, bütün zorluklara karşı cesaret ve kararlılıkla göğüs gerdi. Medine'nin müdafasında uyanık bulunulma hususunda bir an bile gevşeklik gösterilmesine müsade etmedi. Rasûlüllah (s.a.v.) ve ashabı daima her türlü olaya karşı bütünüyle uyanık durumdaydılar. Yapılan seferlerin üçü Medine'ye saldırmak için toplanan kabilelere karşı yapıldı: Biri Kureyş'i kontrol etmek için, biri diğer insanları Müslümanlara karşı kışkırtan bir Yahudi liderini cezalandırmak için, biri Kur'ân öğretmenlerinin katledilmesinden sorumlu olanlara karşı yapılmıştı, iki tanesi de çok küçük seferlerdi. Müslümanlarla olan antlaşmasını bozup Kureyş'le beraber entrikalar çeviren Benî Nâdir'e karşı bir sefer yapıldı. Yaptıkları hainçe faaliyetlerle düşmanlıkları açıkça ortaya çıkan kabileler nedeniyle Medine için sürekli bir iç güvenlik tehlikesi vardı.)

١٦١٥ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ أُحُدٍ أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فَأَيْنَ أَنَا قَالَ فِي الْجَنَّةِ فَأَلْقَى تَمَرَاتٍ فِي يَدِهِ ثُمَّ قَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ ❁

& 1615-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Uhud Savaşı'nda bir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Ne dersin? Öldürülürsem ben nerede olacağım?" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Cennette"*** buyurdu. O da elindeki hurmaları fırlatıp ölene kadar savaştı" demiştir.

١٦١٦ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضي الله عنه قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ أُحُدٍ وَمَعَهُ رَجُلانِ يُقَاتِلانِ عَنْهُ عَلَيْهِمَا ثِيَابٌ بِيضٌ كَأَشَدِّ الْقِتَالِ مَا رَأَيْتُهُمَا قَبْلُ وَلا بَعْدُ ❁

& 1616-) Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a.): "Uhud Savaşı'nda Rasûlüllah (s.a.v.)'i gördüm, yanında savaşarak kendisini savunan ve üzerlerinde bembeyaz elbise bulunan iki kişi vardı ki bunları ne önce ne de sonra gördüm." demiştir.

١٦١٧ و عَنْهُ رضي الله عنه قَالَ نَثَلَ لِيَ النَّبِيُّ ﷺ كِنَانَتَهُ يَوْمَ أُحُدٍ فَقَالَ ارْمِ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي ❁

1617-) Yine Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a.): "Uhud Savaşı'nda Hz. Peygamber (s.a.v.) ok sadağından bana okları çıkarıp: ***"Annem babam sana feda olsun haydi at!"*** buyurdu" demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 1254. ve 1516. hadislere bakınız.)

١٦١٨ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ شُجَّ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ أُحُدٍ فَقَالَ كَيْفَ يُفْلِحُ قَوْمٌ شَجُّوا نَبِيَّهُمْ فَنَزَلَتْ ﴿لَيْسَ لَكَ مِنَ الأَمْرِ شَيْءٌ﴾

& 1618-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Uhud Savaşı'nda Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kafası yarılmıştı. Bunun üzerine: ***"Peygamberlerinin kafasını yaran bir toplum nasıl kurtulabilir ki"*** buyurdu, bu nedenle Allah: **«Onların tevbelerini kabul etmesi veya zalim olduklarından dolayı onlara azab etmesi senin elinde değildir.»** (Âl-i İmrân: 128) ayetini indirdi." demiştir.

١٦١٩ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ مِنَ الرَّكْعَةِ الآخِرَةِ مِنَ الْفَجْرِ يَقُولُ اللَّهُمَّ الْعَنْ فُلانًا وَفُلانًا وَفُلانًا بَعْدَ مَا يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﴿لَيْسَ لَكَ مِنَ الأَمْرِ شَيْءٌ﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ﴾

1619-) Abdullah b. Ömer (r.a.) sabah namazının son rekatının rukûsunda başını kaldırdığında "Semiallahu limen hamideh Rabbena leke'l-Hamd" dedikten sonra Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Allah'ım falana, falana lanet eyle"*** derken işitmiştir. Bunun arkasından Allah: **«Onların tevbelerini kabul etmesi veya zalim olduklarından dolayı onlara azab etmesi senin elinde değildir.»** (Âl-i İmrân: 128) ayetini indirdi.

بَاب قَتْلِ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِالْمُطَّلِبِ رضي الله عنه

١٦٢٠ عَنْ عُبَيْدِاللَّهِ بْنِ عَدِيِّ ابْنِ الْخِيَارِأَنَّهُ قَالَ لِوَحْشِيٍّ أَلا تُخْبِرُنَا بِقَتْلِ حَمْزَةَ قَالَ نَعَمْ إِنَّ حَمْزَةَ قَتَلَ طُعَيْمَةَ بْنَ عَدِيِّ بْنِ الْخِيَارِ بِبَدْرٍ فَقَالَ لِي مَوْلايَ جُبَيْرُ بْنُ مُطْعِمٍ إِنْ قَتَلْتَ حَمْزَةَ بِعَمِّي فَأَنْتَ حُرٌّ قَالَ فَلَمَّا أَنْ خَرَجَ النَّاسُ عَامَ عَيْنَيْنِ وَعَيْنَيْنِ جَبَلٌ بِحِيَالِ أُحُدٍ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ وَادٍ خَرَجْتُ مَعَ النَّاسِ إِلَى الْقِتَالِ فَلَمَّا أَنِ اصْطَفُّوا لِلْقِتَالِ خَرَجَ سِبَاعٌ فَقَالَ هَلْ مِنْ مُبَارِزٍ قَالَ فَخَرَجَ إِلَيْهِ حَمْزَةُ بْنُ عَبْدِالْمُطَّلِبِ فَقَالَ يَا سِبَاعُ يَا ابْنَ أُمِّ أَنْمَارٍ مُقَطِّعَةِ الْبُظُورِ أَتُحَادُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ﷺ قَالَ ثُمَّ شَدَّ عَلَيْهِ فَكَانَ كَأَمْسِ الذَّاهِبِ قَالَ وَكَمَنْتُ لِحَمْزَةَ تَحْتَ صَخْرَةٍ فَلَمَّا دَنَا مِنِّي رَمَيْتُهُ بِحَرْبَتِي فَأَضَعُهَا فِي ثُنَّتِهِ حَتَّى خَرَجَتْ مِنْ بَيْنِ وَرِكَيْهِ قَالَ فَكَانَ ذَاكَ الْعَهْدَ بِهِ فَلَمَّا رَجَعَ النَّاسُ رَجَعْتُ مَعَهُمْ فَأَقَمْتُ بِمَكَّةَ حَتَّى فَشَا فِيهَا الإِسْلامُ ثُمَّ خَرَجْتُ إِلَى الطَّائِفِ فَأَرْسَلُوا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ رَسُولاً فَقِيلَ لِي إِنَّهُ لا يَهِيجُ الرُّسُلَ قَالَ فَخَرَجْتُ مَعَهُمْ حَتَّى قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلَمَّا رَآنِي قَالَ آنْتَ وَحْشِيٌّ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ أَنْتَ قَتَلْتَ حَمْزَةَ قُلْتُ قَدْ كَانَ مِنَ الأَمْرِ مَا بَلَغَكَ قَالَ فَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تُغَيِّبَ وَجْهَكَ عَنِّي قَالَ فَخَرَجْتُ فَلَمَّا قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَخَرَجَ مُسَيْلِمَةُ الْكَذَّابُ قُلْتُ لاخْرُجَنَّ إِلَى مُسَيْلِمَةَ لَعَلِّي أَقْتُلُهُ فَأُكَافِئَ بِهِ حَمْزَةَ قَالَ فَخَرَجْتُ مَعَ النَّاسِ فَكَانَ مِنْ أَمْرِهِ مَا كَانَ قَالَ فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ فِي ثَلْمَةِ جِدَارٍ كَأَنَّهُ جَمَلٌ أَوْرَقُ ثَائِرُ الرَّأْسِ قَالَ فَرَمَيْتُهُ بِحَرْبَتِي فَأَضَعُهَا بَيْنَ ثَدْيَيْهِ حَتَّى خَرَجَتْ مِنْ بَيْنِ كَتِفَيْهِ قَالَ وَوَثَبَ إِلَيْهِ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ فَضَرَبَهُ بِالسَّيْفِ عَلَى هَامَتِهِ ❁

Hamza b. Abdu'l-Muttalib (r.a.)'ın şehid edilmesi

1620-) Ubeydullah b. Adiyy b. el-Hıyâr, Vahşi (r.a.)'a: "Hamza'nın öldürülüşünü bize anlatmaz mısın?" dedi. O da: "Anlatırım. Hamza, Tuayma b. Adiyy b. el-Hıyâr'ı Bedir Savaşı'nda öldürmüştü. Bunun üzerine efendim Cübeyr b. Mut'im: "Eğer amcama karşılık Hamza'yı öldürürsen sen hür olursun." dedi. Ayneyn yılında halk savaşa çıktığında ben de onlarla birlikte savaşa çıktım. -Ayneyn, Uhud dağının yanındaki bir dağ olup ikisinin arasında vadi vardır- Savaş düzeni aldıklarında Kureyş'ten Sibâ' meydana çıkarak: "Benimle vuruşmayı göze alabilecek olan var mı!.." dedi. Ona karşı Hamza b. Abdulmuttalib meydana çıktı: "Ey Sibâ' Ey sünnetçi karı Ümmü Enmâr'ın çocuğu Allah ve Rasûlüne karşı meydan mı okuyorsun?" dedi sonra üzerine atıldı neticede adam öbür dünyayı boyladı. Ben ise kayanın altından gizlice Hamza'yı gözetliyordum. Bana yaklaştığında mızrağımı attım, karnına nişan alıyordum sonunda mızrak kasıklarından çıktı. Bu da onun ölümü oldu. Halk savaş meydanından döndüğünde ben de döndüm. İslam Mekke'ye yayılana kadar burada kaldım. Sonra da Taif'e gittim, arkasından Tâif halkı Rasûlüllah (s.a.v.)'e haber salıp (Müslüman olduklarını bildirdiler, bana da): "O, elçiye bir zarar vermez" denildi. Bunun üzerine onlarla ben de çıktım sonunda Rasûlüllah (s.a.v.)'in huzuruna vardım, beni gördüğünde: ***"Vahşi sen misin?"*** buyurdu: "Evet" dedim: ***"Hamza'yı sen mi öldürdün?"*** dedi ben de: "İş, sana ulaşan malumat gibi oldu" dedim: ***"Benden yüzünü uzak tutabilir misin?"*** buyurdu arkasından oradan çıktım. Rasûlüllah (s.a.v.) vefat ettiğinde Yalancı Peygamber Müseyleme ortaya çıktı: "Vallahi Müseyleme'ye karşı savaşa ben de çıkacağım belki onu öldürürüm de Hamza'nın bedelini öderim." dedim, orduyla ben de yola çıktım. Savaşta olanlar oldu (iki taraf birbirini yenemiyordu pek çok sahabi şehid olmuştu.) Bu sırada birden duvarın gögesinde ayakta bir adam gördüm, esmer bir deve gibi idi. Saçı başı dağınıktı hemen mızrağımı attım göğsüne nişan alıyordum nihayet omuzlarının arasından çıktı, arkasından Ensar'dan bir zat üzerine atılıp kılıçla başını vurdu." dedi.

١٦٢١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اشْتَدَّ غَضَبُ اللَّهِ عَلَى قَوْمٍ فَعَلُوا بِنَبِيِّهِ يُشِيرُ إِلَى رَبَاعِيَتِهِ اشْتَدَّ غَضَبُ اللَّهِ عَلَى رَجُلٍ يَقْتُلُهُ رَسُولُ اللَّهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ❁

& 1621-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) kırılan yan dişini göstererek: ***"Peygamberine bunu yapan topluma Allah'ı'ın gazabı çok çetin olmuştur. Allah'ın Rasûl'ünün Allah yolunda öldürdüğü adam için Allah'ın gazabı çok çetin olmuştur."*** buyurdu" demiştir.

١٦٢٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ لَمَّا أَصَابَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَا أَصَابَ يَوْمَ أُحُدٍ وَانْصَرَفَ عَنْهُ الْمُشْرِكُونَ خَافَ أَنْ يَرْجِعُوا قَالَ مَنْ يَذْهَبُ فِي إِثْرِهِمْ فَانْتَدَبَ مِنْهُمْ سَبْعُونَ رَجُلاً قَالَ كَانَ فِيهِمْ أَبُو بَكْرٍ وَالزُّبَيْرُ رضي الله عنهما ❁

1622-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Uhud Savaşı'nda yaralandığı ve sonunda müşriklerin dönüp gittiğinde Rasûlüllah (s.a.v.) tekrar dönüp geleceklerinden endişe etti: ***"Bunların peşinden kim gider?"*** buyurdu içlerinden yetmiş kişi öne atıldı. Ebû Bekir (r.a.) ile Zübeyr (r.a.) bunların içinde idi." demiştir.

بَاب غَزْوَةِ الْخَنْدَقِ وَهِيَ الأَحْزَابُ قَالَ مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ كَانَتْ فِي شَوَّالٍ سَنَةَ أَرْبَعٍ

Hendek Savaşı, Ahzab Savaşı da denir

(Hicrî beşinci yılda, Mekke'nin önderleri tüm Arabistan bölgesinden 10.000 kişi toplayarak Medine üzerine yürüdüler. Müslümanlar şehri korumada kararlıydılar. Şehrin etrafına hendek kazdılar. Medine etrafındaki kuşatma dört hafta kadar sürdü. Fakat, bir gece düşman şiddetli soğuk ve fırtınaya tutularak dehşete kapıldı. Tam bir kargaşa içinde geri çekildiler. Mekkeli müşriklerin sonu gelmişti. Kur'ân buna şöyle işaret etmektedir: **«Ey mü'minler! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın, hani bir zamanlar size ordular gelmişti de, Biz onların üzerine bir rüzgâr ve sizin görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah, yaptıklarınızı görmektedir. Hani onlar yukarınızdan ve aşağınızdan gelmişlerdi. Gözler kararmış, yürekler ağızlara gelmişti. Allah katında türlü zanlarda bulunuyordunuz.»** (Ahzâb: 9-10)

Ahzab Savaşı'ndan sonra yalnızca üçünü Rasûlüllah (s.a.v.)'in komuta ettiği yaklaşık 18 kadar sefer yapıldı. Bu seferlerin dördü bazı Müslümanları öldürmüş olanları cezalandırmak için, üçü barış ve düzeni bozan bazı kabileleri durdurmak için düzenlendi. Bu seferlerin üçünde sınırlı bazı çarpışmalar meydana geldi. Diğer üç sefer önemli mahiyette değildi. Bir sefer de Müslümanlarla olan antlaşmalarını bozmuş ve diğer insanları Medine'ye saldırmaya kışkırtan Yahudi kabilesi Benî Kurayza'ya yapıldı. Hz. Peygamber (s.a.v.) şehrine, iç tehlikelere karşı kalıcı bir güvenlik sağlamak istiyordu, bu nedenle Yahudiler davranışlarıyla savaş zamanında güvenilemeyeceklerini gösterdikleri zaman, onlara karşı böyle yaptırımlara girişti.)

١٦٢٣ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه فَقَالَ إِنَّا يَوْمَ الْخَنْدَقِ نَحْفِرُ فَعَرَضَتْ كُدْيَةٌ شَدِيدَةٌ فَجَاءُوا النَّبِيَّ ﷺ فَقَالُوا هَذِهِ كُدْيَةٌ عَرَضَتْ فِي الْخَنْدَقِ فَقَالَ أَنَا نَازِلٌ ثُمَّ قَامَ وَبَطْنُهُ مَعْصُوبٌ بِحَجَرٍ وَلَبِثْنَا ثَلاثَةَ أَيَّامٍ لا نَذُوقُ ذَوَاقًا فَأَخَذَ النَّبِيُّ ﷺ الْمِعْوَلَ فَضَرَبَ فَعَادَ كَثِيبًا أَهْيَلَ ❁

1623-) Câbir (r.a.): "Hendek Savaşı günlerinde hendek kazıyorduk. O sırada çok sert bir damarla karşılaştık bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.)'e varıp: "Hendekte şu sert damar karşımıza çıktı" dediler O da: ***"Ben ineyim"*** buyurdu, ayağa kalktı üç gündür bir şey tatmamıştık karnında taş bağlıydı. Hz. Peygamber (s.a.v.) kazmayı aldı ve sert damara vurdu ki orası hemen kum haline geliverdi." demiştir.

١٦٢٤ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ الأَحْزَابِ نَغْزُوهُمْ وَلا يَغْزُونَنَا ❁

1624-) Süleyman b. Surad (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Ahzab Savaşı'nda düşman geri çekildiğinde: ***"Artık biz onlarla savaşacağız bundan sonra onlar bizle savaşamazlar"*** buyurdu." demiştir.

١٦٢٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ أَعَزَّ جُنْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَغَلَبَ الأَحْزَابَ وَحْدَهُ فَلا شَيْءَ بَعْدَهُ ❁

& 1625-) Ebû Hureyre (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.) zaman zaman: ***"Lâ ilahe illallâhu vahdehü eazze cündehü, ve nasara abdehü ve galebe'l-Ahzâbe vahdehü felâ şey'e ba'dehü*** (=Tek olan Allah'tan başka ilah yoktur. Allah ordusunu güçlü kıldı. Kuluna yardım etti. Tek başına birleşik ordulara galip geldi. Allah'tan öte hiçbir şey yoktur.)" derdi." demiştir.

١٦٢٦ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ نَزَلَ أَهْلُ قُرَيْظَةَ عَلَى حُكْمِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى سَعْدٍ فَأَتَى عَلَى حِمَارٍ فَلَمَّا دَنَا مِنَ الْمَسْجِدِ قَالَ لِلأَنْصَارِ قُومُوا إِلَى سَيِّدِكُمْ أَوْ خَيْرِكُمْ فَقَالَ هَؤُلاءِ نَزَلُوا عَلَى حُكْمِكَ فَقَالَ تَقْتُلُ مُقَاتِلَتَهُمْ وَتَسْبِي ذَرَارِيَّهُمْ قَالَ قَضَيْتَ بِحُكْمِ اللَّهِ وَرُبَّمَا قَالَ بِحُكْمِ الْمَلِكِ ❁

& 1626-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.): "Kureyza Yahudileri, Sa'd b. Muâz'ın vereceği karara razı oldular. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) Sa'd'a haber saldı. O da eşeğin üzerine binip geldi. (Kurayza muhasarası esasında kurulan) namazgaha yaklaştığında Ensara: ***"Efendiniz*** veya ***en iyiniz için ayağa kalkıp karşılayın"*** buyurdu. Sonra da: ***"Bu adamlar senin vereceğin kararı kabul ettiler"*** buyurdu. O da: "Onların (Tevrat'ta da belirtildiği üzere) savaşanlarını öldürür, gerideki çocuk ve kadınlarını köle yaparsın" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah'ın hükmüyle hükmettin"*** buyurdu belki de: ***"Melik'in hükmüyle hükmettin"*** buyurdu." demiştir.

(Melik, Allah'ın isimlerindendir. Bilindiği üzere Yahudilerle Müslümanlar, Medine anayasasına göre mevcut devletin vatandaşları idiler. Ancak Kurayza Yahudileri vatana saldıran düşmana yardım etmeleri nedeniyle vatana ihanet suçuyla yargılanıp idam edildiler. Aslında bu hüküm kendi kitapları Tevratta da bu şekilde idi. (Bakınız, Kitabı Mukaddes, Tesniye: Bâb: 20/10-15) Hadisin kısa bir benzeri 291. hadiste geçmişti, Sa'd b. Muâz (r.a.) için 1565. hadise bakınız.)

بَاب غَزْوَةِ ذَاتِ الرِّقَاعِ

Zâtu'r-Rika' Gazvesi

١٦٢٧ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِأَصْحَابِهِ فِي الْخَوْفِ فِي غَزْوَةِ السَّابِعَةِ غَزْوَةِ ذَاتِ الرِّقَاعِ ❁

& 1627-) Câbir b. Adullah (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) yedinci gazvesi olan Zâtu'r-Rika' gazvesinde ashabına korku namazı kıldırmıştır.

١٦٢٨ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي غَزْوَةٍ وَنَحْنُ سِتَّةُ نَفَرٍ بَيْنَنَا بَعِيرٌ نَعْتَقِبُهُ فَنَقِبَتْ أَقْدَامُنَا وَنَقِبَتْ قَدَمَايَ وَسَقَطَتْ أَظْفَارِي وَكُنَّا نُلُفُّ عَلَى أَرْجُلِنَا الْخِرَقَ فَسُمِّيَتْ غَزْوَةَ ذَاتِ الرِّقَاعِ لِمَا كُنَّا نَعْصِبُ مِنَ الْخِرَقِ عَلَى أَرْجُلِنَا ❁

& 1628-) Ebû Mûsâ el-Eşa'rî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte gazveye çıkmıştık (bizim gruptakiler) altı kişi idik. Bir devemiz vardı ve nöbetleşe biniyorduk bu yüzden yürümekten ayaklarımız delindi. Benim ayaklarım delindi tırnaklarım döküldü. Bu seferde ayaklarımıza bez parçaları doluyorduk. Ayaklarımıza bez parçaları doladığımızdan dolayı bu gazveye Zâtu'r-Rika'(=yamalıklar, sargılar) gazvesi adı verildi" demiştir.

١٦٢٩ عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ رضي الله عنه و كان شَهِدَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ ذَاتِ الرِّقَاعِ صَلَّى صَلاَةَ الْخَوْفِ أَنَّ طَائِفَةً صَفَّتْ مَعَهُ وَطَائِفَةٌ وِجَاهَ الْعَدُوِّ فَصَلَّى بِالَّتِي مَعَهُ رَكْعَةً ثُمَّ ثَبَتَ قَائِمًا وَأَتَمُّوا لأَنْفُسِهِمْ ثُمَّ انْصَرَفُوا فَصَفُّوا وِجَاهَ الْعَدُوِّ وَجَاءَتِ الطَّائِفَةُ الأُخْرَى فَصَلَّى بِهِمُ الرَّكْعَةَ الَّتِي بَقِيَتْ مِنْ صَلاَتِهِ ثُمَّ ثَبَتَ جَالِسًا وَأَتَمُّوا لأَنْفُسِهِمْ ثُمَّ سَلَّمَ بِهِمْ ❁

{&} 1629-) Sehl b. Ebî Hasme (r.a.)'dan. Kendisi Zâtu'r-Rika' gazvesinde Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte bulunmuş ve korku namazı kılmıştır, şöyle ki: "Ordudan bir kısım Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte saf yaptı diğer kısım da düşman karşısına durdu. Hz. Peygamber (s.a.v.) ile beraber olan takım bir rekat namaz kıldı sonra da ayakta kaldılar sonunda kendi başlarına namazı tamamlayıp namazdan çıktılar. Düşman karşısına saf tutup mevzî aldılar. Diğer kısım da gelip Hz. Peygamber (s.a.v.) ile beraber geri kalan rekatı kıldılar bundan sonra Hz. Peygamber (s.a.v.) oturdu, bekledi cemaat kılmadıkları rekatı kendi başlarına tamamladı arkasından Hz. Peygamber (s.a.v.) onlarla birlikte selâm verdi ve namazdan çıktılar.

(Korku namaz için 523. hadisin açıklamasını bakınız.)

١٦٣٠ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما أَنَّهُ غَزَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قِبَلَ نَجْدٍ فَلَمَّا قَفَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَفَلَ مَعَهُ فَأَدْرَكَتْهُمُ الْقَائِلَةُ فِي وَادٍ كَثِيرِ الْعِضَاهِ فَنَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَتَفَرَّقَ النَّاسُ فِي الْعِضَاهِ يَسْتَظِلُّونَ بِالشَّجَرِ وَنَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَحْتَ سَمُرَةٍ فَعَلَّقَ بِهَا سَيْفَهُ قَالَ جَابِرٌ فَنِمْنَا نَوْمَةً ثُمَّ إِذَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْعُونَا فَجِئْنَاهُ فَإِذَا عِنْدَهُ أَعْرَابِيٌّ جَالِسٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ هَذَا اخْتَرَطَ سَيْفِي وَأَنَا نَائِمٌ فَاسْتَيْقَظْتُ وَهُوَ فِي يَدِهِ صَلْتًا فَقَالَ لِي مَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي قُلْتُ اللَّهُ فَهَا هُوَ ذَا جَالِسٌ ثُمَّ لَمْ يُعَاقِبْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ❁

& 1630-) Câbir b. Abdullah (r.a.)'dan. Kendisi, Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte Necd tarafında gazveye gitmiş Rasûlüllah (s.a.v.) gazveden döndüğünde kendisiyle birlikte Câbir de dönmüştür. Dikenli ağacı bol bir vadide kafileye öğle uykusu gelmiş, bu yüzden Rasûlüllah (s.a.v.) konaklamış. Ordudakiler ağaçlar arasında gölgelenmek için ağaç aramışlar. Rasûlüllah (s.a.v.) de semura ağacının altına inmiş ve kılıcını ağaca asmış. Câbir (r.a.), şöyle demiştir: "Arkasından bir süre uyuduk sonra baksak ki Rasûlüllah (s.a.v.) bizi çağırıyor. Hemen koşup geldik bir de ne görelim yanında bir bedevî oturuyor. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu adam ben uyurken kılıcımı bana çekti derken***

ben uyandım, kılıcı çekmiş elinde idi. Bana: "Seni benden kim alıkoyabilir?" dedi. Ben de: "Allah" dedim bunları yapan işte şu oturandır" buyurdu. Rasûlüllah (s.a.v.) onu cezalandırmadı"

(İbni İshak'ın rivayetine göre Cebrail gelip bedevînin göğsüne bir yumruk vurmuş kılıç elinden düşmüştür.)

بَاب غَزْوَةِ بَنِي الْمُصْطَلِقِ

Benî Mustalık Gazvesi

(Bu gazveye "Müreysi Gazvesi" de denir.)

١٦٣١ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي غَزْوَةِ بَنِي الْمُصْطَلِقِ فَأَصَبْنَا سَبْيًا مِنْ سَبْيِ الْعَرَبِ فَاشْتَهَيْنَا النِّسَاءَ وَاشْتَدَّتْ عَلَيْنَا الْعُزْبَةُ وَأَحْبَبْنَا الْعَزْلَ فَأَرَدْنَا أَنْ نَعْزِلَ وَقُلْنَا نَعْزِلُ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْنَ أَظْهُرِنَا قَبْلَ أَنْ نَسْأَلَهُ فَسَأَلْنَاهُ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ مَا عَلَيْكُمْ أَنْ لا تَفْعَلُوا مَا مِنْ نَسَمَةٍ كَائِنَةٍ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِلاَّ وَهِيَ كَائِنَةٌ ❁

{&} 1631-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte Benî Mustalık Gazvesi'ne çıktık. Sonunda Arap kadınlarından pek çok esir aldık. Bu sırada kadınlara iştah duyduk bekarlık ağır geldi. (Ama bunlarla birleşirsek hamile kalır da çocuk olur endişesiyle) azil yapmak istedik fakat Rasûlüllah (s.a.v.) aramızdayken ona sormadan önce azil yapabilir miydik? Hemen kendisine bunun hükmünü sorduk. O da: ***"Bunu yapmamakla yükümlü değilsiniz*** (serbestsiniz) ***Ama biline ki kıyamete kadar meydana gelecek her nefis mutlaka meydana gelir***" buyurdu." demiştir.

بَاب غَزْوَةِ أَنْمَارٍ

Enmâr Gazvesi

١٦٣٢ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنهما قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي غَزْوَةِ أَنْمَارٍ يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ مُتَوَجِّهًا قِبَلَ الْمَشْرِقِ مُتَطَوِّعًا ❁

1632-) Câbir b. Abdullah el-Ensârî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i Enmâr Gazvesi'nde doğu tarafına dönmüş devesi üzerinde nafile namaz kılarken gördüm" demiştir

(Bu konuda 261. hadis ve açıklamasına bakınız)

بَاب غَزْوَةِ الْحُدَيْبِيَةِ

Hudeybiye Gazvesi

(Rasûlüllah (s.a.v.), Hicrî altıncı yılda 1400 mü'minle birlikte Mekke'ye hacc için yola çıktı. Müslümanlar Mekke'nin Cidde tarafında birkaç kilometre uzaklıkta bir yer olan Hudeybiye'de konakladılar. Rasûlüllah (s.a.v.), Hz. Osman (r.a.)'ı Kureyş'in ileri gelenleriyle hacc şartları üzerinde müzakere etmek üzere gönderdi. Ancak, Hz. Osman (r.a.) dönmediği gibi öldürüldüğüne dair bir söylenti de yayıldı. Hz. Peygamber (s.a.v.) bütün ashabını toplayarak onlara İslam yolunda her şeylerini, hatta gerekirse canlarını dahi vereceklerine dair yemin ettirdi. Bu olay Rıdvan Biatı olarak bilinir. Kur'ân olaya şu ifadeyle temas eder: **«Allah, ağacın altında sana biat etmeleri nedeniyle mü'minlerden râzı olmuştur. Gönüllerindekini bildiği için onların üzerine huzur ve güven indirdi ve onlara yakın bir fetih verdi.»** (Fetih: 18)

Mekkeli liderler bu olayı duyunca endişelenerek Rasûlüllah (s.a.v.) ile bir antlaşma imzalamaya karar verdiler. Bu antlaşmaya Hudeybiye Antlaşması denilmektedir. Hudeybiye Antlaşması ve şartları için 1191. hadise bakınız.

Bu maddeler çok ağır ve Müslümanların aleyhindeydi. Tabiî olarak Hz. Ömer (r.a.) gibi pek çok Müslüman çok üzgün ve kızgındı... Fakat Rasûlüllah (s.a.v.) antlaşmayı Allah'ın emriyle kabul etmişti. Oysa uzun dönemde

Müslümanların rahat bırakılması bakımından hayırlı olmuştur. Kur'ân bu olayı şöyle anlatır: **«Biz sana apaçık bir zafer verdik. Ta ki Allah, senin günahından, geçmiş ve gelecek olanı bağışlasın ve sana olan nimetini tamamlasın ve seni doğru yola iletsin. Ve Allah sana şanlı bir zafer versin.** » (Fetih: 1-3)

Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra, Medine İslam Devleti artık düşman saldırısı tehdidi altında değildi ve herhangi bir potansiyel tehlikeye karşı kendisini müdafaa edebilecek kadar kuvvetlenmişti. Allah'ın lütfu sayesinde Rasûlüllah (s.a.v.)'in feraset ve dehası Medine ve çevresindeki topraklara güç, istikrar ve güvenlik sağladı. Fakat yine de hakiki veya potansiyel her düşman faaliyetlerinin takibi için devriye sistemi sürdürüldü. Hudeybiye'den hicret'in dokuzuncu yılına kadar Rasûlüllah (s.a.v.) tarafından değişik tipte ve farklı amaçlı yaklaşık 25 seriyye gönderildi.)

١٦٣٣ عَنِ الْبَرَاءِ رضي الله عنه قَالَ تَعُدُّونَ أَنْتُمُ الْفَتْحَ فَتْحَ مَكَّةَ وَقَدْ كَانَ فَتْحُ مَكَّةَ فَتْحًا وَنَحْنُ نَعُدُّ الْفَتْحَ بَيْعَةَ الرِّضْوَانِ يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ أَرْبَعَ عَشْرَةَ مِائَةً وَالْحُدَيْبِيَةُ بِئْرٌ فَنَزَحْنَاهَا فَلَمْ نَتْرُكْ فِيهَا قَطْرَةً فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ فَأَتَاهَا فَجَلَسَ عَلَى شَفِيرِهَا ثُمَّ دَعَا بِإِنَاءٍ مِنْ مَاءٍ فَتَوَضَّأَ ثُمَّ مَضْمَضَ وَدَعَا ثُمَّ صَبَّهُ فِيهَا فَتَرَكْنَاهَا غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ إِنَّهَا أَصْدَرَتْنَا مَا شِئْنَا نَحْنُ وَرِكَابَنَا ❁

1633-) -el-Berâ b. Âzib (r.a.): "Sizler, zaferi Mekke'nin fethi sayarsınız gerçi Mekke'nin fethi de zaferdir ama biz, Hudeybiye anlaşması günlerindeki Rızvan Biatı'nı zafer sayarız. Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bin dört yüz kişi bulunuyorduk. Hudeybiye bir kuyudur. Kuyunun suyunu çektik içinde bir damla su kalmadı. Bu durum Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ulaştı, kendisi kuyuya geldi, kenarına oturdu sonra bir kap su istedi arkasından abdest alıp ağzını çalkaladı, dua etti sonra da bu suyu kuyunun içerisine döktü. Kuyuyu o şekilde kısa bir süre bıraktık sonra kuyu dilediğimiz kadar bize ve bineklerimize su verdi" demiştir.

١٦٣٤عن جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ أَنْتُمْ خَيْرُ أَهْلِ الأَرْضِ وَكُنَّا أَلْفًا وَأَرْبَعَ مِائَةٍ وَلَوْ كُنْتُ أُبْصِرُ الْيَوْمَ لأَرَيْتُكُمْ مَكَانَ الشَّجَرَةِ ❁

& 1634-) Câbir (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Hudeybiye günlerinde bize: ***"Sizler yeryüzü halkının en hayırlısısınız"*** buyurdu. O gün biz bin dört yüz kişi idik. Eğer bugün gözlerim görebilseydi altında biat edilen ağacın bulunduğu yeri size gösterirdim" demiştir.

١٦٣٥ عَنْ سُوَيْدِ بْنِ النُّعْمَانِ رضي الله عنه وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَصْحَابُهُ أُتُوا بِسَوِيقٍ فَلاَكُوهُ ❁

1635-) Süveyd b. Numan (r.a.)'dan. Kendisi ağaç altında biat yapan sahabilerdendir: "Rasûlüllah (s.a.v.) ile ashabına (Hudeybiye'de) hurma kavutu getirilmişti onlar bu yiyeceği ağızlarında geveleyerek yediler." demiştir.

١٦٣٦ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَسِيرُ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ وَعُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يَسِيرُ مَعَهُ لَيْلاً فَسَأَلَهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ عَنْ شَيْءٍ فَلَمْ يُجِبْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ سَأَلَهُ فَلَمْ يُجِبْهُ ثُمَّ سَأَلَهُ فَلَمْ يُجِبْهُ وَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَا عُمَرُ نَزَرْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ثَلاثَ مَرَّاتٍ كُلُّ ذَلِكَ لا يُجِيبُكَ قَالَ عُمَرُ فَحَرَّكْتُ بَعِيرِي ثُمَّ تَقَدَّمْتُ أَمَامَ الْمُسْلِمِينَ وَخَشِيتُ أَنْ يَنْزِلَ فِيَّ قُرْآنٌ فَمَا

نَشِبْتُ أَنْ سَمِعْتُ صَارِخًا يَصْرُخُ بِي قَالَ فَقُلْتُ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ يَكُونَ نَزَلَ فِيَّ قُرْآنٌ وَجِئْتُ رَسُولَ اللَّه ﷺ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقَالَ لَقَدْ أُنْزِلَتْ عَلَيَّ اللَّيْلَةَ سُورَةٌ لَهِيَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ ثُمَّ قَرَأَ ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا﴾

{•} 1636-) Ömer b. Hattab (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) seferlerinden birisinde yol alırken Ömer de geceleyin kendisiyle yürüyordu. Bu sırada Ömer b. Hattab Rasûlüllah (s.a.v.)'e bir şey sordu ama cevap vermedi sonra tekrar sordu, yine cevap vermedi sonra yine sordu ama cevap vermedi, bunun ardından Ömer: "Ey Ömer anan ağlasın! Rasûlüllah (s.a.v.)'e üç kez ısrar ettin bunların hiçbirinde sana cevap vermiyor" demiş ve şöyle devam etmiştir. Devemi sürdüm sonra devem Müslümanların önüne geçti, derken (bu davranışımdan dolayı) benim hakkımda ayet inmesinden endişe ettim fazla beklemeden beni çağıran sesi duydum: "Benim hakkımda ayet inmiş olmasından korktum" dedim, Rasûlüllah (s.a.v.)'e gelip kendisine selâm verdim: ***"Bu gece bana bir sûre indirildi ki bu sûre bence üzerinde Güneşin doğduğu her şeyden daha sevimlidir"*** buyurdu ve: **«İnnâ fetahnâ leke fethan mübînâ** (=Biz sana apaçık bir zafer verdik)» (Fetih: 1) ayetini okudu"

(Bu hadise Hudeybiye anlaşması esnasında olmuştur. Ömer (r.a.) anlaşmaya itiraz etmişti, kendisi bu davranışından çok pişman olmuş ve: "Bu yaptığım hatadan dolayı (bağışlanmam için) pek çok iyi ameller işledim." demiştir. Bu konuda 1191. hadisin son bölümüne bakınız.)

١٦٣٧ عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ رضي الله عنهما قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ عَامَ الْحُدَيْبِيَةِ فِي بِضْعَ عَشْرَةَ مِائَةً مِنْ أَصْحَابِهِ فَلَمَّا أَتَى ذَا الْحُلَيْفَةِ قَلَّدَ الْهَدْيَ وَأَشْعَرَهُ وَأَحْرَمَ مِنْهَا بِعُمْرَةٍ وَبَعَثَ عَيْنًا لَهُ مِنْ خُزَاعَةَ وَسَارَ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى كَانَ بِغَدِيرِ الأَشْطَاطِ أَتَاهُ عَيْنُهُ قَالَ إِنَّ قُرَيْشًا جَمَعُوا لَكَ جُمُوعًا وَقَدْ جَمَعُوا لَكَ الأَحَابِيشَ وَهُمْ مُقَاتِلُوكَ وَصَادُّوكَ عَنِ الْبَيْتِ وَمَانِعُوكَ فَقَالَ أَشِيرُوا أَيُّهَا النَّاسُ عَلَيَّ أَتَرَوْنَ أَنْ أَمِيلَ إِلَى عِيَالِهِمْ وَذَرَارِيِّ هَؤُلاءِ الَّذِينَ يُرِيدُونَ أَنْ يَصُدُّونَا عَنِ الْبَيْتِ فَإِنْ يَأْتُونَا كَانَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ قَطَعَ عَيْنًا مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَإِلاَّ تَرَكْنَاهُمْ مَحْرُوبِينَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ خَرَجْتَ عَامِدًا لِهَذَا الْبَيْتِ لا تُرِيدُ قَتْلَ أَحَدٍ وَلا حَرْبَ أَحَدٍ فَتَوَجَّهْ لَهُ فَمَنْ صَدَّنَا عَنْهُ قَاتَلْنَاهُ قَالَ امْضُوا عَلَى اسْمِ اللَّهِ ❁

1637-) Misver b. Mahrame (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Hudeybiye anlaşması senesinde bin küsür ashabı ile yola çıktı. Zü'l-Huleyfe'ye vardığında kurbanını bağlayıp işaretledi. Umre için ihrama girdi ve Huzaa kabilesinden (Busr b. Süfyân isimli) gözcüsünü öncü olarak gönderdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) Gadiru'l-Eştât'a kadar ilerledi. Gözcüsü geldi ve: "Kureyş size karşı birleşip toplanmışlar bunun yanında değişik kabilelerden insanlar da toplamışlar. Bu adamlar, Beytullah'ı ziyaretten engelleyip seni koymayacaklar ve seninle savaşacaklar" dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ey insanlar bana fikrinizi söyleyiniz, bizi Beytullah'tan alıkoymak isteyenlerin aile ve çocuklarına akın etmemi uygun görüyor musunuz? Eğer onlar bize gelirlerse, Allah gönderdiğimiz casusu onlardan gizlemiştir.*** (Bizden haberleri yoktur.) ***Yok eğer bize gelmezlerse tüm şeyleri ellerinden alınmış olarak onları bırakırız"*** buyuruyordu. Ebû Bekir (r.a.): "Ey Allah'ın Rasûlü sen ne bir kimseyi öldürmeyi ne de bir kimseyle harbi isteyerek yola çıktın. Beytullah'ı niyet ederek yola çıktın. Bu sebeple Beytullah'a doğru yürü bu arada kim bizi engellerse onunla savaşırız." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) de: ***"Allah'ın adı üzere harekete geçiniz."*** buyurdu.

١٦٣٨ عَنْ نَافِعٍ قَالَ إِنَّ النَّاسَ يَتَحَدَّثُونَ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ أَسْلَمَ قَبْلَ عُمَرَ رضي الله عنهما وَلَيْسَ كَذَلِكَ وَلَكِنْ عُمَرُ يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ أَرْسَلَ عَبْدَاللَّهِ إِلَى فَرَسٍ لَهُ عِنْدَ رَجُلٍ مِنَ الأَنْصَارِ يَأْتِي بِهِ لِيُقَاتِلَ عَلَيْهِ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُبَايِعُ عِنْدَ الشَّجَرَةِ وَعُمَرُ لا يَدْرِي بِذَلِكَ فَبَايَعَهُ عَبْدُاللَّهِ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى الْفَرَسِ فَجَاءَ بِهِ إِلَى عُمَرَ وَعُمَرُ يَسْتَلْئِمُ لِلْقِتَالِ فَأَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُبَايِعُ تَحْتَ الشَّجَرَةِ قَالَ فَانْطَلَقَ فَذَهَبَ مَعَهُ حَتَّى بَايَعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَهِيَ الَّتِي يَتَحَدَّثُ النَّاسُ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ أَسْلَمَ قَبْلَ ❁

1638-) Nâfi: "İnsanlar İbni Ömer'in babası Ömer'den önce Müslüman olduğunu konuşmaktadırlar halbuki durum böyle değildir. Şöyle ki Hudeybiye günlerinde Ömer, oğlu Abdullah b. Ömer'i, üzerinde savaşmak için Ensar'dan bir kimsenin yanında bulunan atını getirmeye gönderdi. Bu sırada Rasûlüllah (s.a.v.) ağaç altında biat alıyordu ve Ömer bu durumu bilmiyordu, Abdullah ise Rasûlüllah (s.a.v.)'e biat ederek atı almaya gidip Ömer'e getirdi. Ömer ise bu sırada savaşa hazırlanmak için zırhını giyiniyordu. Kendisine Rasûlüllah (s.a.v.)'in ağacın altında biat aldığını bildirdi. O da hemen kalkıp Abdullah ile giderek Rasûlüllah (s.a.v.)'e biat etti. İşte insanların Abdullah b. Ömer'in, babası Ömer'den önce Müslüman oldu diye konuştukları şeyin aslı budur." demiştir.

١٦٣٩ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رضي الله عنهما قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ حِينَ اعْتَمَرَ فَطَافَ فَطُفْنَا مَعَهُ وَصَلَّى وَصَلَّيْنَا مَعَهُ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَكُنَّا نَسْتُرُهُ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ لا يُصِيبُهُ أَحَدٌ بِشَيْءٍ ❁

1639-) Abdullah b. Ebî Evfâ (r.a.): "Umre yaptığı sırada Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bulunuyorduk. Tavaf etti, biz de kendisiyle tavaf ettik, namaz kıldı, biz de kendisiyle namaz kıldık. Safa ve Merve arasında say yaptı. Mekkelilerden birinden bir zarar gelmesin diye kendisine siper oluyorduk" demiştir.

بَاب غَزْوَةِ ذِي قَرَدَ

Zâtu'l-Garad Gazvesi

١٦٤٠ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ رضي الله عنه قال خَرَجْتُ قَبْلَ أَنْ يُؤَذَّنَ بِالأُولَى وَكَانَتْ لِقَاحُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ تَرْعَى بِذِي قَرَدَ قَالَ فَلَقِيَنِي غُلامٌ لِعَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ فَقَالَ أُخِذَتْ لِقَاحُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قُلْتُ مَنْ أَخَذَهَا قَالَ غَطَفَانُ قَالَ فَصَرَخْتُ ثَلاثَ صَرَخَاتٍ يَا صَبَاحَاهْ قَالَ فَأَسْمَعْتُ مَا بَيْنَ لابَتَيِ الْمَدِينَةِ ثُمَّ انْدَفَعْتُ عَلَى وَجْهِي حَتَّى أَدْرَكْتُهُمْ وَقَدْ أَخَذُوا يَسْتَقُونَ مِنَ الْمَاءِ فَجَعَلْتُ أَرْمِيهِمْ بِنَبْلِي وَكُنْتُ رَامِيًا وَأَقُولُ أَنَا ابْنُ الأَكْوَعْ وَالْيَوْمُ يَوْمُ الرُّضَّعْ وَأَرْتَجِزُ حَتَّى اسْتَنْقَذْتُ اللِّقَاحَ مِنْهُمْ وَاسْتَلَبْتُ مِنْهُمْ ثَلاثِينَ بُرْدَةً قَالَ وَجَاءَ النَّبِيُّ ﷺ وَالنَّاسُ فَقُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ قَدْ حَمَيْتُ الْقَوْمَ الْمَاءَ وَهُمْ عِطَاشٌ فَابْعَثْ إِلَيْهِمُ السَّاعَةَ فَقَالَ يَا ابْنَ الأَكْوَعِ مَلَكْتَ فَأَسْجِحْ قَالَ ثُمَّ رَجَعْنَا وَيُرْدِفُنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى نَاقَتِهِ حَتَّى دَخَلْنَا الْمَدِينَةَ ❁

& 1640-) Seleme b. Ekvâ (r.a.): "Sabah ezanı okunmadan önce yola çıkmıştım. Rasûlüllah (s.a.v.)'in sağım develeri Zâtu'l-Garad bölgesinde yayılıyordu Abdurrahman b. Avf'ın hizmetçisi karşıma çıktı ve: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in sağım develeri kaçırıldı" dedi: "Kim kaçırdı?" dedim:

"Gatafan kabilesinden" dedi, bende üç defa: "Baskın var! Baskın var!" diye haykırarak Medine'ye sesimi duyurdum sonra da önüm sıra koştum. Nihayet onları yakaladım, su içmeye koyulmuşlardı. Hemen ok atmaya başladım. Ok atarken de: "Ben, Ekvâ oğluyum, bugün haram süt emmişlerin ölüm günüdür" diyerek ezgi söylüyordum sonunda develeri ellerinden kurtardım otuz tane elbise (bürde) ele geçirdim. Bu sırada Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte halk geldi: "Ey Allah'ın Peygamberi, bu adamlar susuzdur su içmelerine fırsat vermedim. Hemen üzerlerine adam gönder" dedim. O da: ***"Ey Ekvâ oğlu, artık*** (istediğini) ***elde ettin bu nedenle bırak onları"*** buyurdu sonra Rasûlüllah (s.a.v.) beni deve üzerinde terkisine aldı döndük ve Medine'ye girdik" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1299. hadistir)

بَاب غَزْوَةِ خَيْبَرَ

Hayber Gazvesi

(Hayber'e giden Yahudi kabileleri Müslümanlara olan husumet ve entrikalarını hararetle sürdürdüler. Bu yıllarda Mekkeli müşrikleri Müslümanlara karşı faal olarak desteklediler.

Rasûlüllah (s.a.v.), artık onları cezalandırmak mecburiyetindeydi. Hicrî yedinci yılın Muharrem ayında 1400 kişiyle Medine'nin kuzey-doğusunda tahkim edilmiş bir yer olan Hayber üzerine yürüdü.

Yirmi günlük bir muhasaranın neticesinde Yahudi kaleleri Müslümanlar tarafından fetholundu. Yahudilere barış içinde yaşamak, arazilerini ekmek ve ürünün yarısını Müslümanlara vermek, diledikleri süreye kadar kalmak şartıyla Hayber'de kalma izni verildi. Kur'ân'da Hayber zaferine şöyle işaret edilmektedir: «**Topraklarını, evlerini, mallarını ve henüz ayak dahi basmadığınız yerleri Allah size miras olarak verdi. Allah her şeye kâdirdir.**» (Ahzâb: 27)

Hayber Yahudileri daha sonra Hz. Ömer (r.a.) tarafından Hicaz bölgesinden sürülmüştür. 1083 ve 1190. hadislere bakınız.)

١٦٤١ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ رضي الله عنه قَالَ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِلَى خَيْبَرَ فَسِرْنَا لَيْلاً فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ لِعَامِرٍ يَا عَامِرُ أَلا تُسْمِعُنَا مِنْ هُنَيْهَاتِكَ وَكَانَ عَامِرٌ رَجُلاً شَاعِرًا فَنَزَلَ يَحْدُو بِالْقَوْمِ يَقُولُ

اللَّهُمَّ لَوْلا أَنْتَ مَا اهْتَدَيْنَا وَلا تَصَدَّقْنَا وَلا صَلَّيْنَا

فَاغْفِرْ فِدَاءً لَكَ مَا أَبْقَيْنَا وَثَبِّتِ الأَقْدَامَ إِنْ لاقَيْنَا

وَأَلْقِيَنْ سَكِينَةً عَلَيْنَا إِنَّا إِذَا صِيحَ بِنَا أَبَيْنَا

وَبِالصِّيَاحِ عَوَّلُوا عَلَيْنَا

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ هَذَا السَّائِقُ قَالُوا عَامِرُ بْنُ الأَكْوَعِ قَالَ يَرْحَمُهُ اللَّهُ قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ وَجَبَتْ يَا نَبِيَّ اللَّهِ لَوْلا أَمْتَعْتَنَا بِهِ فَأَتَيْنَا خَيْبَرَ فَحَاصَرْنَاهُمْ حَتَّى أَصَابَتْنَا مَخْمَصَةٌ شَدِيدَةٌ ثُمَّ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى فَتَحَهَا عَلَيْهِمْ فَلَمَّا أَمْسَى النَّاسُ مَسَاءَ الْيَوْمِ الَّذِي فُتِحَتْ عَلَيْهِمْ أَوْقَدُوا نِيرَانًا كَثِيرَةً فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا هَذِهِ النِّيرَانُ عَلَى أَيِّ شَيْءٍ تُوقِدُونَ قَالُوا عَلَى لَحْمٍ قَالَ عَلَى أَيِّ لَحْمٍ قَالُوا لَحْمِ حُمُرٍ الإِنْسِيَّةِ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَهْرِيقُوهَا وَاكْسِرُوهَا فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ نُهَرِيقُهَا وَنَغْسِلُهَا قَالَ أَوْ ذَاكَ فَلَمَّا تَصَافَّ الْقَوْمُ كَانَ سَيْفُ عَامِرٍ قَصِيرًا فَتَنَاوَلَ بِهِ سَاقَ يَهُودِيٍّ لِيَضْرِبَهُ وَيَرْجِعُ ذُبَابُ سَيْفِهِ فَأَصَابَ عَيْنَ رُكْبَةِ عَامِرٍ فَمَاتَ مِنْهُ قَالَ فَلَمَّا قَفَلُوا قَالَ سَلَمَةُ رَآنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ آخِذٌ بِيَدِي قَالَ مَا لَكَ قُلْتُ لَهُ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي زَعَمُوا أَنَّ عَامِرًا حَبِطَ عَمَلُهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ كَذَبَ مَنْ قَالَهُ إِنَّ لَهُ لأَجْرَيْنِ وَجَمَعَ بَيْنَ إِصْبَعَيْهِ إِنَّهُ لَجَاهِدٌ مُجَاهِدٌ قَلَّ عَرَبِيٌّ مَشَى بِهَا مِثْلَهُ ❁

& 1641-) Seleme b. Ekvâ (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte Hayber'e çıkmıştık, bir gece yürüdük. Ordudan birisi Âmir b. Ekvâ'ya: "Ey Âmir ezgi şiirlerinden bize bir şeyler dinletmez misin?" dedi. Âmir şair bir kimse idi ve deve sürerken söylenen şiirleri de söylerdi. Bu şiirlerinden söyleyip ordunun develerini sürmek için indi:

"Allah'ım sen yol göstermeseydin doğru yolu bulamazdık,
ne sadaka verir ne de namaz kılardık.
Canımız sana feda olsun bizi geriye bıraktığın sürece bağışla,
düşmanla karşılaştığımızda ayaklarımızı sabit kıl üzerimize sukunet (sekîne) gönder.
Haksızlığa çağrıldığımızda karşı çıkarız. Nidalarıyla bize karşı yardım istediler." diyordu. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu sürücü kimdir?"*** buyurdu. Oradakiler: "Âmir b. Ekvâ" dediler. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah ona merhamet etsin"*** buyurdu.

Ordudan birisi: "Ey Allah'ın Peygamberi (artık bu dua ile onun şehid olması) kesinleşti (şehid olup cennete girecek, bıraksaydın aramızda kalsaydı da) ondan biraz daha istifade etseydik." dedi. Sonunda Hayber'e geldik ve kuşatmayı başlattık, neticede büyük bir açlıkla karşılaştık, arkasından Allah bize Hayber'de zafer nasip etti. Zafer kazandığımız günün akşamı halk pek çok ateş yaktı, Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu ateşler de nedir? Niye yakıyorsunuz?"*** buyurdu: "Et pişirmek için" dediler: ***"Hangi et?"*** buyurdu: "Evcil eşek eti" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Etleri dökün, kapları da kırın"*** buyurdu. Bir kimse: "Ey Allah'ın Rasûlü tencereleri boşaltsak da yıkasak (kırmasak) olmaz mı?" dedi: ***"Öyle de yapabilirsiniz."*** buyurdu. Âmir'in kılıcı kısa idi, muhasarada ordu savaş düzeni aldığında bu kılıçla Yahudinin bacağına vurmak için uzandı ama kılıcın keskin tarafı kendisine döndü, Âmir'in diz kapağına isabet etti ve bu sebeple vefat etti. Ordu döndüğünde Rasûlüllah (s.a.v.) beni gördü, ellerimden tuttu: ***"Neyin var?"*** dedi, kendisine: "Annem babam sana feda olsun Âmir'in (kendi hamlesiyle yaralanıp) amelinin boşa gittiğini iddia edip söylediler ne dersin?" dedim. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bunu söyleyen doğru söylememiştir.*** -iki parmağını birleştirip- ***şüphesiz onun iki sevabı vardır. O, Cahid'dir (=gayretli çalışkan) ve Mücahiddir (Allah yolunda çarpışandır.) Bu hal üzere yürüyen bunun gibi bir Arap çok azdır."*** buyurdu."

(Âmir b. Ekvâ (r.a.), Seleme b. Ekvâ (r.a.)'ın amcasıdır. Seleme (r.a.)'ın babası Amr, dedesi Ekvâ'dır. Kendisi Seleme b. Ekvâ olarak tanınmıştır.)

١٦٤٢ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَتَى خَيْبَرَ لَيْلاً وَكَانَ إِذَا أَتَى قَوْمًا بِلَيْلٍ لَمْ يُغِرْ بِهِمْ حَتَّى يُصْبِحَ فَلَمَّا أَصْبَحَ خَرَجَتِ الْيَهُودُ بِمَسَاحِيهِمْ وَمَكَاتِلِهِمْ فَلَمَّا رَأَوْهُ قَالُوا مُحَمَّدٌ وَاللَّهِ مُحَمَّدٌ وَالْخَمِيسُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ خَرِبَتْ خَيْبَرُ إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ ﴿فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ﴾

و في رواية: فَقَتَلَ النَّبِيُّ ﷺ الْمُقَاتِلَةَ وَسَبَى الذُّرِّيَّةَ ❀

1642-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.) Hayber'e geceleyin geldi. Kendisi bir topluma geceleyin geldiğinde sabah olana kadar savaşmazdı. Sabah olduğunda Yahudiler kazma ve küreklerini alıp dışarı çıktılar, kendisini gördüklerinde: "Eyvah! Muhammed ve ordu!" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Hayber şehri harap oldu! Biz bir kavmin yurduna indiğimizde uyarılmış olanların sabahı ne kötü olur*** (Sâffât: 177. ayetinden alıntıdır)" buyurdu." Diğer bir rivayette ise Hz. Peygamber (s.a.v.) savaşanları öldürdü çocuk ve kadınlarını da esir aldı" ilavesi vardır.

(Hadisin geniş bir rivayeti 243. hadiste geçmişti.)

١٦٤٣ عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ رضي الله عنه قَالَ لَمَّا غَزَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَيْبَرَ أَوْ قَالَ لَمَّا تَوَجَّهَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَشْرَفَ النَّاسُ عَلَى وَادٍ فَرَفَعُوا أَصْوَاتَهُمْ بِالتَّكْبِيرِ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ارْبَعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ إِنَّكُمْ لا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلا غَائِبًا إِنَّكُمْ تَدْعُونَ سَمِيعًا قَرِيبًا وَهُوَ مَعَكُمْ وَأَنَا خَلْفَ دَابَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَسَمِعَنِي وَأَنَا أَقُولُ لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ فَقَالَ لِي يَا عَبْدَاللَّهِ بْنَ قَيْسٍ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَلا أَدُلُّكَ عَلَى كَلِمَةٍ مِنْ كَنْزٍ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ قُلْتُ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي قَالَ لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ ❁

& 1643-) Ebû Mûsâ el-Eşari (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Hayber gazvesine çıktığında ordu vadinin üzerine çıktı "Allahü Ekber, Allahü Ekber, Lâ ilâhe illallâh (=Allah en büyüktür, Allah en büyüktür. Allah'tan başka ilah yoktur)" diye seslerini yükselterek tekbir getirdiler. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Canınıza acıyın! Çünkü siz ne sağır birisine ne de burada olmayana sesleniyorsunuz. Şüphesiz siz çok iyi işiten, size çok yakın olana sesleniyorsunuz. O sizinle beraberdir."*** buyurdu. Ben, Rasûlüllah (s.a.v.)'in bineğinin arkasında bulunuyordum: "Lâ havle velâ kuvvete illâ billah" derken beni duydu ve bana: ***"Ey Abdullah b. Kays"*** dedi. Ben de: "Buyur, emret Ey Allah'ın Rasûlü" dedim: ***"Sana cennet hazinelerinden bir hazine olan kelimeyi göstereyim mi?"*** buyurdu: "Evet göster Ey Allah'ın Rasûlü, annem babam sana feda olsun" dedim: ***"Lâ havle velâ kuvvete illâ billah*** (=Allah'tan başka kuvvet ve engel yoktur)" buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 1283. hadis olarak geçmişti.)

١٦٤٤ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ الْتَقَى هُوَ وَالْمُشْرِكُونَ فَاقْتَتَلُوا فَلَمَّا مَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى عَسْكَرِهِ وَمَالَ الآخَرُونَ إِلَى عَسْكَرِهِمْ وَفِي أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ رَجُلٌ لا يَدَعُ لَهُمْ شَاذَّةً وَلا فَاذَّةً إِلاَّ اتَّبَعَهَا يَضْرِبُهَا بِسَيْفِهِ فَقِيلَ مَا أَجْزَأَ مِنَّا الْيَوْمَ أَحَدٌ كَمَا أَجْزَأَ فُلانٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمَا إِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ أَنَا صَاحِبُهُ قَالَ فَخَرَجَ مَعَهُ كُلَّمَا وَقَفَ وَقَفَ مَعَهُ وَإِذَا أَسْرَعَ أَسْرَعَ مَعَهُ قَالَ فَجُرِحَ الرَّجُلُ جُرْحًا شَدِيدًا فَاسْتَعْجَلَ الْمَوْتَ فَوَضَعَ سَيْفَهُ بِالأَرْضِ وَذُبَابَهُ بَيْنَ ثَدْيَيْهِ ثُمَّ تَحَامَلَ عَلَى سَيْفِهِ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَخَرَجَ الرَّجُلُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ قَالَ وَمَا ذَاكَ قَالَ الرَّجُلُ الَّذِي ذَكَرْتَ آنِفًا أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَأَعْظَمَ النَّاسُ ذَلِكَ فَقُلْتُ أَنَا لَكُمْ بِهِ فَخَرَجْتُ فِي طَلَبِهِ ثُمَّ جُرِحَ جُرْحًا شَدِيدًا فَاسْتَعْجَلَ الْمَوْتَ فَوَضَعَ نَصْلَ سَيْفِهِ فِي الأَرْضِ وَذُبَابَهُ بَيْنَ ثَدْيَيْهِ ثُمَّ تَحَامَلَ عَلَيْهِ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عِنْدَ ذَلِكَ إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فِيمَا يَبْدُو لِلنَّاسِ وَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ النَّارِ فِيمَا يَبْدُو لِلنَّاسِ وَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ ❁

& 1644-) Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.) müşriklerle karşılaşıp savaştı. Bu arada Rasûlüllah (s.a.v.)'in ashabının içerisinde bir kimse vardı ki Rasûlüllah (s.a.v.) karargahına çekilip karşı taraf da kendi karargahlarına çekildiğinde köşede bucakta düşmandan geri kalan ne varsa kılıçtan geçirmeden bırakmazdı. Bu yüzden kendisi hakkında: "Bugün falancanın çalıştığı gibi hiç birimiz çalışamamıştır." denildi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bakın, bu adam cehennemliktir"*** buyurdu. Ordudan bir kimse de: "Ben sürekli onun yanında olacağım" dedi ve kendisiyle birlikte savaş meydanına çıktı. Durduğunda onunla

durdu, koştuğunda onunla koştu. Sonunda bu adam ağır bir şekilde yaralandı (dayanamayıp) ölümünü çabuklaştırdı. Sivri ucu göğsüne gelecek şekilde kılıcını yere koydu, üzerine yüklenerek canına kıydı. Bunun arkasından kendisini takip eden kimse Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanına çıktı: "Senin Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik ederim" dedi Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ne oldu?"*** buyurdu: "Az önce cehennemlik olduğunu söylediğin adam... Halk bu sözü garipsedi, ben de: "Ben sizin için bu adamı takip edeceğim" dedim ve onun peşinde savaş meydanına çıktım sonra ağır bir şekilde yaralandı (dayanamayıp) ölümünü çabuklaştırdı. Sivri ucunu göğsüne gelecek şekilde kılıcını yere koydu, üzerine yüklenerek canına kıydı" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) bu adam hakkında: ***"Bir kimse, insanlara göründüğü şekliyle cennetliklerin amelini işler, halbuki o cehennemliktir. Yine bir kimse, insanlara göründüğü şekliyle cehennemliklerin amelini işler, halbuki o cennetliktir."*** buyurdu.

١٦٤٥ و في رواية: عَنِ أَبَا هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ شَهِدْنَا خَيْبَرَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قُمْ يَا فُلانُ فَآذِنْ أَنَّهُ لا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلاَّ مُؤْمِنٌ إِنَّ اللَّهَ يُؤَيِّدُ الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ ❁

& 1645-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan gelen başka bir rivayette ise Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ey falan kalk 'Cennete ancak mü'min olanın gireceğini, Allahın, dîni günahkâr bir kimse ile de destekleyebileceğini.' ilan et"*** buyurdu.

(Bu konuda 103. ve 1217. hadislere bakınız. Yukarıda gösterdiği kahramanlıkla halkı imrendiren kimse Kuzmân ez-Zaferî'dir. Aynî'nin verdiği malumata göre bu adam münafıklardandı. Uhud Savaşı'na katılmadığından dolayı kadınlar kendisini kınamış ve: "Sen olsan olsan bir kadın olabilirsin" demişler, o da bunun üzerine savaşa çıkmış, savaşta ilk oku bu adam atmıştı. Bir ara: "Ey Evsliler soyunuzun şerefi için savaşınız!" demişti. Savaşa çıktığında Katâde b. Numan (r.a.) kendisine: "Şahadet sana kutlu olsun" demiş o da: "Vallahi ben din için savaşmadım ki, ben sadece şerefimi korumak için savaştım" demiştir. Bu adam canına kıydığında Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şüphesiz Allah bu dini, günahkâr bir kimse ile de destekleyebilir."*** buyurmuştur. (Bedruddin Aynî, Umdetu'l-Kârî, XI. 431.) Ayrıca intihar eden kimsenin cehennemlik olduğunu bildiren 684. ve 1446. hadislere bakınız.)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ افْتَتَحْنَا خَيْبَرَ وَلَمْ نَغْنَمْ ذَهَبًا وَلا فِضَّةً إِنَّمَا غَنِمْنَا الْبَقَرَ وَالإِبِلَ وَالْمَتَاعَ وَالْحَوَائِطَ ثُمَّ انْصَرَفْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى وَادِي الْقُرَى وَمَعَهُ عَبْدٌ لَهُ يُقَالُ لَهُ مِدْعَمٌ أَهْدَاهُ لَهُ أَحَدُ بَنِي الضِّبَابِ فَبَيْنَمَا هُوَ يَحُطُّ رَحْلَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذْ جَاءَهُ سَهْمٌ عَائِرٌ حَتَّى أَصَابَ ذَلِكَ الْعَبْدَ فَقَالَ النَّاسُ هَنِيئًا لَهُ الشَّهَادَةُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَلْ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّ الشَّمْلَةَ الَّتِي أَصَابَهَا يَوْمَ خَيْبَرَ مِنَ الْمَغَانِمِ لَمْ تُصِبْهَا الْمَقَاسِمُ لَتَشْتَعِلُ عَلَيْهِ نَارًا فَجَاءَ رَجُلٌ حِينَ سَمِعَ ذَلِكَ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ بِشِرَاكٍ أَوْ بِشِرَاكَيْنِ فَقَالَ هَذَا شَيْءٌ كُنْتُ أَصَبْتُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ شِرَاكٌ أَوْ شِرَاكَانِ مِنْ نَارٍ ❁

✍ Ebû Hureyre (r.a.). Şöyle demiştir: "Hayber'i fethettik. Bu savaşta ganimet olarak altın ve gümüş elde etmedik inek, deve, eşya ve bahçeler elde ettik. Daha sonra Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte Vadi'l-Kura'ya gittik. Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanında 'Mid'am' adında bir kölesi vardı. Bu köleyi ona, Dıbâboğullarından bir kimse hediye etmişti. Rasûlüllah (s.a.v.)'in yükünü indirdiği sırada birden kimin attığı belli olmayan bir ok gelip bu köleye isabet etti. Orada bulunanlar: "Ne mutlu ona, şehid oldu" dediler. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Tam tersi. Canın elinde olan Allah'a yemin olsun ki, Hayber savaşında ganimet bölüştürülmeden önce ganimetten almış olduğu küçük bir örtü ateş olmuş üzerinde alevlenmektedir."*** buyurdu. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu sözünü işiten bir kimse bir veya iki tane ayakkabı ipi getirdi ve: "Bunları

(ganimet dağıtılmadan önce) almıştım." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) de: "Ateşten bir tane veya iki tane ayakkabı ipi..." buyurdu"

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.

Bu konuda bir benzer olan 1312. hadise de bakabilirsiniz.)

١٦٤٦عَن يَزِيدَ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ قَالَ رَأَيْتُ أَثَرَ ضَرْبَةٍ فِي سَاقِ سَلَمَةَ رضي الله عنه فَقُلْتُ يَا أَبَا مُسْلِمٍ مَا هَذِهِ الضَّرْبَةُ فَقَالَ هَذِهِ ضَرْبَةٌ أَصَابَتْنِي يَوْمَ خَيْبَرَ فَقَالَ النَّاسُ أُصِيبَ سَلَمَةُ فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَنَفَثَ فِيهِ ثَلاثَ نَفَثَاتٍ فَمَا اشْتَكَيْتُهَا حَتَّى السَّاعَةِ ❁

1646-) Yezid b. Ebi Ubeyd: "Seleme b. Ekvâ (r.a.)'ın bacağında savaştan aldığı darbenin izini gördüm: "Ey Ebû Müslim bu yara izi de nedir?" dedim: "Bu yara, Hayber Savaşı'ndan bana isabet etmişti, halk: "Seleme vuruldu" demişdi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldim, kendisi üç defa üfledi şu ana kadar bir rahatsızlık duymadım" dedi." demiştir."

(Bu konudaki benzer mucizeler 1265, 1614 ve 1678. hadislerde de geçer.)

١٦٤٧ عَن أَنَسٍ رضي الله عنه يَقُولُ أَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ بَيْنَ خَيْبَرَ وَالْمَدِينَةِ ثَلاثَ لَيَالٍ يُبْنَى عَلَيْهِ بِصَفِيَّةَ فَدَعَوْتُ الْمُسْلِمِينَ إِلَى وَلِيمَتِهِ وَمَا كَانَ فِيهَا مِنْ خُبْزٍ وَلا لَحْمٍ وَمَا كَانَ فِيهَا إِلاَّ أَنْ أَمَرَ بِلالاً بِالأَنْطَاعِ فَبُسِطَتْ فَأَلْقَى عَلَيْهَا التَّمْرَ وَالأَقِطَ وَالسَّمْنَ فَقَالَ الْمُسْلِمُونَ إِحْدَى أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ أَوْ مَا مَلَكَتْ يَمِينُهُ قَالُوا إِنْ حَجَبَهَا فَهِيَ إِحْدَى أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ وَإِنْ لَمْ يَحْجُبْهَا فَهِيَ مِمَّا مَلَكَتْ يَمِينُهُ فَلَمَّا ارْتَحَلَ وَطَّأَ لَهَا خَلْفَهُ وَمَدَّ الْحِجَابَ ❁

1647-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) savaştan sonra Hayber ile Medine arasında üç gece konakladı, bu vakitte Safiyye ile evlendi. Ben de Müslümanları düğün yemeğine davet ettim. Düğün yemeğinde ne ekmek ne de et vardı, sadece Bilâl'e sergi getirmesini emretti. Sergi yayıldı üzerine hurma, çökelek ve tereyağı bıraktı. Bu arada Müslümanlar: "Safiyye ile mü'minlerin annelerinden birisi olarak mı evleniyor yoksa cariyesi olarak mı evleniyor?" dediler arkasından da: "Eğer perde gerisinde tutarsa müminlerin annelerinden birisi olur, yok perdelemez ise cariyesi olur" dediler. Kervan hareket ettiğinde bineğinin arkasında binmesi için yer hazırladı ve üzerine örtü örttü" demiştir

(243. hadisin son kısmında bir benzeri geçmişti, bakınız. Ayrıca perde gerisine alma konusunda 120 ve 286. hadisin açıklamasına bakınız. 1315. hadiste de Usfan Seferi dönüşü hanımı Safiyye bintü Huyey'in hevdecten düştüğünde kendisini kaldırmaya gelen sahabinin yüzünü örterek yardım ettiği anlatılmıştı.)

١٦٤٨ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ مُتْعَةِ النِّسَاءِ يَوْمَ خَيْبَرَ وَعَنْ أَكْلِ لُحُومِ الْحُمُرِ الإِنْسِيَّةِ ❁

{&} 1648-) Ali b. Ebi Talib (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.), Hayber savaşı'nda Muta nikahı ile evcil eşek etini yemeği yasaklamıştır.

(Bu konuda 1735. hadis ve açıklamasına bakınız.)

١٦٤٩ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ قَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ خَيْبَرَ لِلْفَرَسِ سَهْمَيْنِ وَلِلرَّاجِلِ سَهْمًا ❁

&1649-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Hayber Savaşı'nda (ganimetleri) at için iki hisse, piyade için bir hisse vererek bölüştürdü." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1240. hadiste geçmişti. Hadisi Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan rivayet eden Nâfi: "Savaşta bir kimsenin yanında at varsa kendisine üç hisse, at yok ise bir hisse verildi." demiştir.)

١٦٥٠ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ بَلَغَنَا مَخْرَجُ النَّبِيِّ ﷺ وَنَحْنُ بِالْيَمَنِ فَخَرَجْنَا مُهَاجِرِينَ إِلَيْهِ أَنَا وَأَخَوَانِ لِي أَنَا أَصْغَرُهُمْ أَحَدُهُمَا أَبُو بُرْدَةَ وَالآخَرُ أَبُو رُهْمٍ إِمَّا قَالَ بِضْعٌ وَإِمَّا قَالَ فِي ثَلاثَةٍ وَخَمْسِينَ أَوِ اثْنَيْنِ وَخَمْسِينَ رَجُلاً مِنْ قَوْمِي فَرَكِبْنَا سَفِينَةً فَأَلْقَتْنَا سَفِينَتُنَا إِلَى النَّجَاشِيِّ بِالْحَبَشَةِ فَوَافَقْنَا جَعْفَرَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ فَأَقَمْنَا مَعَهُ حَتَّى قَدِمْنَا جَمِيعًا فَوَافَقْنَا النَّبِيَّ ﷺ حِينَ افْتَتَحَ خَيْبَرَ وَكَانَ أُنَاسٌ مِنَ النَّاسِ يَقُولُونَ لَنَا يَعْنِي لأَهْلِ السَّفِينَةِ سَبَقْنَاكُمْ بِالْهِجْرَةِ وَدَخَلَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ وَهِيَ مِمَّنْ قَدِمَ مَعَنَا عَلَى حَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ زَائِرَةً وَقَدْ كَانَتْ هَاجَرَتْ إِلَى النَّجَاشِيِّ فِيمَنْ هَاجَرَ فَدَخَلَ عُمَرُ عَلَى حَفْصَةَ وَأَسْمَاءُ عِنْدَهَا فَقَالَ عُمَرُ حِينَ رَأَى أَسْمَاءَ مَنْ هَذِهِ قَالَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ قَالَ عُمَرُ الْحَبَشِيَّةُ هَذِهِ الْبَحْرِيَّةُ هَذِهِ قَالَتْ أَسْمَاءُ نَعَمْ قَالَ سَبَقْنَاكُمْ بِالْهِجْرَةِ فَنَحْنُ أَحَقُّ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْكُمْ فَغَضِبَتْ وَقَالَتْ كَلا وَاللَّهِ كُنْتُمْ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُطْعِمُ جَائِعَكُمْ وَيَعِظُ جَاهِلَكُمْ وَكُنَّا فِي دَارٍ أَوْ فِي أَرْضِ الْبُعَدَاءِ الْبُغَضَاءِ بِالْحَبَشَةِ وَذَلِكَ فِي اللَّهِ وَفِي رَسُولِهِ ﷺ وَايْمُ اللَّهِ لا أَطْعَمُ طَعَامًا وَلا أَشْرَبُ شَرَابًا حَتَّى أَذْكُرَ مَا قُلْتَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَنَحْنُ كُنَّا نُؤْذَى وَنُخَافُ وَسَأَذْكُرُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ وَأَسْأَلُهُ وَاللَّهِ لا أَكْذِبُ وَلا أَزِيغُ وَلا أَزِيدُ عَلَيْهِ فَلَمَّا جَاءَ النَّبِيُّ ﷺ قَالَتْ يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنَّ عُمَرَ قَالَ كَذَا وَكَذَا قَالَ فَمَا قُلْتِ لَهُ قَالَتْ قُلْتُ لَهُ كَذَا وَكَذَا قَالَ لَيْسَ بِأَحَقَّ بِي مِنْكُمْ وَلَهُ وَلأَصْحَابِهِ هِجْرَةٌ وَاحِدَةٌ وَلَكُمْ أَنْتُمْ أَهْلَ السَّفِينَةِ هِجْرَتَانِ ❁

& 1650-) Ebû Mûsâ (r.a.) anlatır: "Biz Yemen'de iken Hz. Peygamber (s.a.v.)'in zuhur ettiği haberi bize ulaştı biz de kabilemden elli küsür, elli iki veya elli üç kişi içerisinde ben ve iki kardeşimle kendisine hicret etmek için yola çıktık. Ben en küçükleri idim. İki kardeşimden birisi Ebû Bürde diğeri Ebû Ruhm'du. Neticede bir gemiye bindik, gemi bizi Habeşistan'da Necâşî'nin yanına götürdü. Burada Cafer b. Ebî Talib ile karşılaştık, topluca Medine'ye gelene kadar kendisiyle birlikte burada ikamet ettik. Medine'ye gelişimiz Rasûlüllah (s.a.v.)'in Hayber fethi sırasına denk gelmişti. Bazı kimseler bizim için yani Habeşistan'dan gelenler için, Hicrette sizi geçtik diyorlardı. Bizimle birlikte gelenlerden Esmâ bintü Umeys, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hafsa'nın yanına ziyaret etmek için geldi. -Hafsa da Necâşi'ye hicret edenlerin arasında hicret etmiştir.- Derken Ömer Hafsa'nın yanına geldi. O sırada Esma yanında idi. Ömer, Esmâ'yı gördüğünde: "Bu kim?" dedi Hafsa: "Esmâ bintü Umeys" dedi. Ömer (şaka yaparak): "Şu Habeşistan'a hicret eden mi? Gemi ile gelen mi?" dedi Esmâ: "Evet" dedi Ömer: "Biz, sizi hicrette geçtik dolayısıyla Rasûlüllah (s.a.v.)'e sizden daha yakınız" dedi. Esmâ da sinirlendi ve: "Hayır asla Allah'a yemin olsun ki siz Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte iken açlarınızı doyurur cahillerinizi öğütleyip eğitirken bizler uzak diyarlarda öfke ve gazablar içerisinde Allah ve Rasûlü için Habeşistan'da idik. Vallahi söylediklerini Rasûlüllah (s.a.v.)'e bildirene kadar ne yemek yiyeceğim ne su içeceğim. Bizlerin eziyet görüp korku içinde iken yaşadıklarını, tüm bunları Hz. Peygamber (s.a.v.)'e anlatacağım, (kimin haklı olduğunu) kendisine soracağım, vallahi ne yalan söylerim ne haktan yan çizerim ne de bunun üzerine ilave ederim" dedi. Arkasından Hz. Peygamber (s.a.v.) geldiğinde Esmâ: "Ey Allah'ın Peygamberi, Ömer şöyle şöyle dedi ne buyurursun?" dedi. O da: ***"Sen ona ne söyledin?"*** buyurdu Esmâ: "Ben de ona şöyle şöyle dedim" dedi Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Onun bana sizden***

daha yakın olduğu doğru değildir. O ve arkadaşlarının bir hicret sevabı vardır, halbuki siz gemi ile gelenlerin iki hicret sevabı vardır." buyurdu.

١٦٥١ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنِّي لَأَعْرِفُ أَصْوَاتَ رُفْقَةِ الأَشْعَرِيِّينَ بِالْقُرْآنِ حِينَ يَدْخُلُونَ بِاللَّيْلِ وَأَعْرِفُ مَنَازِلَهُمْ مِنْ أَصْوَاتِهِمْ بِالْقُرْآنِ بِاللَّيْلِ وَإِنْ كُنْتُ لَمْ أَرَ مَنَازِلَهُمْ حِينَ نَزَلُوا بِالنَّهَارِ وَمِنْهُمْ حَكِيمٌ إِذَا لَقِيَ الْخَيْلَ أَوْ قَالَ الْعَدُوَّ قَالَ لَهُمْ إِنَّ أَصْحَابِي يَأْمُرُونَكُمْ أَنْ تَنْظُرُوهُمْ ❁

& 1651-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ben, gece evlere girdiklerinde Eş'arî kardeşlerin Kur'ân okuyan seslerini çok iyi tanırım, gündüz konakladıkları yerleri görmesem bile Kur'ân okuyan seslerinden konakladıkları yerleri geceleyin çok iyi tanırım. Onlardan ince anlayışlı olanı vardır ki, atlılarla*** veya ***düşmanla karşılaştığında onlara: "Arkadaşlarım kendilerini beklemenizi emrediyor" diyerek*** (onları korkutur)" buyurdu" demiştir.

١٦٥٢ وعَنْه رضي الله عنه قَالَ قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ بَعْدَ أَنِ افْتَتَحَ خَيْبَرَ فَقَسَمَ لَنَا وَلَمْ يَقْسِمْ لأَحَدٍ لَمْ يَشْهَدِ الْفَتْحَ غَيْرَنَا ❁

1652-) Yine Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.): "Hayber fethedildikten sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldik. Bizim dışımızda olup da fetih seferine katılmayan hiçbir kimseye hisse vermez iken bize hisse verdi" demiştir.

١٦٥٣ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ تَزَوَّجَ النَّبِيُّ ﷺ مَيْمُونَةَ وَهُوَ مُحْرِمٌ وَبَنَى بِهَا وَهُوَ حَلالٌ وَمَاتَتْ بِسَرِفَ ❁

1653-) Abdullah b. Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ihramlı iken Meymûne ile nikahlandı, ihramdan çıktıktan sonra da evlendi. Meymûne (Mekke yakınlarındaki) Serif'te vefat etti." demiştir.

بَاب غَزْوَةِ مُؤْتَةَ مِنْ أَرْضِ الشَّأْمِ

Şam diyarındaki Mûte Savaşı

(Rasûlüllah (s.a.v.), Suriye'deki Busra kralına bir mektupla beraber bir elçi gönderdi. Bu elçi, Şurahbil b. Amr el-Gassanî tarafından durdurularak şehid edildi. Bunun üzerine, Hz. Peygamber (s.a.v.), Zeyd b. Harise'yi 3000 kişilik bir kuvvetle bu caniyi cezalandırmak üzere gönderdi. Askerleri gönderirken: ***"Eğer Zeyd öldürülürse, Cafer b. Ebî Talib komutanınızdır; eğer Cafer de öldürülürse o zaman Abdullah b. Revâha olsun; o da öldürülürse, o zaman da Müslümanlar kimi dilerse onu başına geçirsin."*** buyurdu. Rasûlüllah (s.a.v.), Zeyd'e, karşılarına çıkan insanları İslam'a davet etmesini, eğer kabul ederlerse dostlukla muamele etmesini, yok eğer kabul etmezlerse onlarla çarpışmasını söyledi. Şurahbil b. Amr el-Gassanî bu seferi haber alınca yüz bin adam ve hadsiz hesapsız savaş araçları, mal ve hayvan topladı. İki ordu arasında şiddetli bir savaş başladı. Zeyd şehid düştü, sancağı Cafer aldı, o da şehid düşünce sancağı Abdullah b. Revâha aldı, o da şehid düşünceye kadar çarpıştı. Sonra bütün sahabiler Halid b. Velid'in komutan olmasına karar verdiler. Halid b. Velid düşmana şiddetli bir hücum yaptı ve büyük kayıplar verdirdi. Sonra da İslâm ordusunu sağ salim Medine'ye getirdi.)

١٦٥٤ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ أَمَّرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي غَزْوَةِ مُؤْتَةَ زَيْدَ بْنَ حَارِثَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنْ قُتِلَ زَيْدٌ فَجَعْفَرٌ وَإِنْ قُتِلَ جَعْفَرٌ فَعَبْدُاللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ قَالَ عَبْدُاللَّهِ كُنْتُ فِيهِمْ فِي تِلْكَ الْغَزْوَةِ فَالْتَمَسْنَا جَعْفَرَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ فَوَجَدْنَاهُ فِي الْقَتْلَى وَوَجَدْنَا مَا فِي جَسَدِهِ بِضْعًا وَتِسْعِينَ مِنْ طَعْنَةٍ وَرَمْيَةٍ ❁

1654-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Mûte Savaşı'nda Zeyd b. Hârise'yi komutan atadı ve: ***"Eğer Zeyd öldürülürse Cafer sizin komutanınızdır. Eğer Cafer de öldürülürse Abdullah b. Ravâha sizin komutanınızdır."*** buyurdu. Bu savaşta ben de vardım. Cafer'i aradık, sonunda ölüler arasında bulduk vücudunda doksan küsür ok ve mızrak yarası bulduk." demiştir.

(Mûte Savaşı komutaları için 639. ve 1550. hadislere bakınız)

١٦٥٥ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنهما قَالَ بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى الْحُرَقَةِ فَصَبَّحْنَا الْقَوْمَ فَهَزَمْنَاهُمْ وَلَحِقْتُ أَنَا وَرَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ رَجُلاً مِنْهُمْ فَلَمَّا غَشِينَاهُ قَالَ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ فَكَفَّ الأَنْصَارِيُّ فَطَعَنْتُهُ بِرُمْحِي حَتَّى قَتَلْتُهُ فَلَمَّا قَدِمْنَا بَلَغَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ يَا أُسَامَةُ أَقَتَلْتَهُ بَعْدَ مَا قَالَ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ قُلْتُ كَانَ مُتَعَوِّذًا فَمَا زَالَ يُكَرِّرُهَا حَتَّى تَمَنَّيْتُ أَنِّي لَمْ أَكُنْ أَسْلَمْتُ قَبْلَ ذَلِكَ الْيَوْمِ ❁

& 1655-) Üsâme b. Zeyd (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bizi el- Huraka kabilesi üzerine göndermişti. Sabah baskın yaptık, onları bozguna uğrattık ben ve Ensardan bir kimse onlardan birisine erişip, etrafını kuşattık o da: "Lâ ilâhe illallâh" dedi Ensardan olan elini çekti bense süngümle vurup onu öldürdüm. Medine'ye geldiğimizde bu durum Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ulaştı kendisi de: ***"Ey Üsâme! Lâ ilâhe illallâh dedikten sonra onu öldürdün mü?"*** buyurdu: "Öldürülmekten kurtulmak için söylemişti" dedim. Rasûlüllah (s.a.v.) sürekli aynı cümleyi tekrar edip duruyordu öyle ki: "Keşke bu olaydan önce Müslüman olmasaydım" dedim" demiştir.

(Buhârinin bu hadisi zikretmesinin gayesi Üsâme b. Zeyd (r.a.)'ın Mûte Savaşı'ndaki komutanlardan Zeyd b. Hârisenin oğlu olduğunu belirtmek içindir. Bu konuda değişik benzer hadislerden 1608. hadis ile 2166. hadise bakınız.

Üsâme b. Zeyd (r.a.)'ın: "Keşke bu olaydan önce Müslüman olmasaydım" şeklindeki sözü, ashabın büyük pişmanlık duyacakları bir iş yaptığında söylediği bir sözdür. Bunun bir benzerini başka bir sahabiden de görmekteyiz. (Tirmizî, Tefsir, Hûd, 7)

١٦٥٦ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ رضي الله عنه قَالَ غَزَوْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ سَبْعَ غَزَوَاتٍ وَخَرَجْتُ فِيمَا يَبْعَثُ مِنَ الْبُعُوثِ تِسْعَ غَزَوَاتٍ مَرَّةً عَلَيْنَا أَبُو بَكْرٍ وَمَرَّةً عَلَيْنَا أُسَامَةُ ❁

& 1656-) Seleme b. Ekvâ (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte yedi gazvede bulundum. Göndermiş olduğu seriyyelerin dokuzunda bulundum. Bunlardan birisinde başımızda Ebû Bekir diğerinde ise Üsâme b. Zeyd komutan idi." demiştir.

بَاب غَزْوَةِ الْفَتْحِ فِي رَمَضَانَ

Ramazan Ayındaki Mekke Fethi

(Hudeybiye Antlaşması'yla Müslümanlar biraz da olsa huzur ve güvene kavuştu. Böylece, Medine İslam Devletini yerleştirme imkânına kavuştular. Hatta Rasûlüllah (s.a.v.), doğu ve batıdaki hükümdarlara mektup yazarak onları İslam'a davet etti. Ancak, barış çok sürmedi. Mekkeli müşrikler antlaşmayı ihlâl ettiler. Bunun üzerine Allah Rasûlü hicrî sekizinci yılda Ramazanın onunda on bin kişilik bir orduyla sessizce Mekke üzerine yürüdü. Mekkeliler hiçbir direniş gösteremedi. Mekke savaşılmadan feth olundu. Rasûlüllah (s.a.v.) düşmanlarına genel af ilân etti. Mekke halkına iyi ve cömert davrandı. Mekke'nin fetih planı çok sıkı bir gizlilik içinde tutulmuştu. Rasûlüllah (s.a.v.) gizlice Zahran'a kadar yürüdü. Burası Mekke-Medine arasında bir yerdi. Müslümanların sayısı on bini buluyordu. Henüz Kureyş'in hiçbir şeyden haberi yoktu. Kureyş yine de bir sürprizle karşılaşacağını umuyordu ve bu yüzden Ebû Süfyan'ı iki kişiyle birlikte Müslümanlardan haber toplamak üzere göndermişti. Bu heyet Merru'z-Zahran'a varınca büyük bir ateş gördü. Rasûlüllah (s.a.v.)'in ileri gözcüleri onları yakalayıp huzuruna çıkardılar. Ebû Süfyan orada Müslüman oldu. Daha sonra Rasûlüllah (s.a.v.) Mekke'ye doğru harekete başlarken Abbâs'a: ***"Ebû Sufyan'ı götür ana geçidin ağzında durdur. Allah'ın ordusunu, önünden geçerken seyretsin."*** buyurdu. Kabileler bölük bölük bayraklarını çekerek Ebû Süfyan'ın önünden geçerken onların güç ve kudretinden çok etkilendi ve Abbâs'a: "Ey Ebû Fadl, bu güce kimsenin karşı durma ihtimali yoktur." dedi. Sonra Abbâs ona: "Git! Kavmini kur-

tar." dedi. Ebû Süfyan koştu, Rasûlüllah (s.a.v.) oraya ulaşmadan, Mekke'ye girip son sesi ile bağırmaya başladı: "Ey Kureyşliler! İşte gelen Muhammed'dir. Öyle bir güçle geliyor ki karşı koymaya imkânımız yoktur. Kim benim evime sığınırsa emniyette olacak, yine kim evine kapanır oturursa, kim Kâbe'ye sığınırsa emniyettedir." Artık Mekke ele geçirilmişti ve ona karşı direnecek hiçbir kuvvet yoktu. Bu kuvvet gösterisi, Rasûlüllah (s.a.v.)'in baş düşmanı Kureyş'e karşı, bir komutan, bir lider ve bir Peygamber olarak üstünlüğünü tesis etti. Fakat, Rasûlüllah (s.a.v.)'in şefkatli, merhametli, hoşgörülü ve dostça davranışı onların kalbini kazandı ve kadın, erkek bütün Mekkelilere kendini sevdirdi. Rasûlüllah (s.a.v.) onların geçmişte işlediği bütün suçlarını, zulümlerini ve eziyetlerini affetti, onlara kardeş olarak muamele etti. Rasûlüllah (s.a.v.)'in bu âlicenaplığı o kadar çok sevgi ve muhabbet doğurdu ki, bütün Mekkeliler onu yakınlarından daha çok sevmeye başladılar. Sonunda Mekke gençleri, Müslüman ordusunun bel kemiğini teşkil ettiler.)

١٦٥٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ فِي رَمَضَانَ مِنَ الْمَدِينَةِ وَمَعَهُ عَشَرَةُ آلاف وَذَلِكَ عَلَى رَأْسِ ثَمَانِ سِنِينَ وَنِصْفٍ مِنْ مَقْدَمِهِ الْمَدِينَةَ فَسَارَ هُوَ وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَى مَكَّةَ يَصُومُ وَيَصُومُونَ حَتَّى بَلَغَ الْكَدِيدَ وَهُوَ مَاءٌ بَيْنَ عُسْفَانَ وَقُدَيْدٍ أَفْطَرَ وَأَفْطَرُوا ❁

& 1657-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Ramazan ayında yanında on bin askerle Medine'den çıktı. Medine'ye geleli sekiz buçuk yıl olmuştu. Kendisi ve beraberindeki Müslümanlar Mekke'ye yürüdü, oruç tutuyorlardı, Müslümanlar da oruç tutuyordu. Kedîd mevkisine varana kadar oruca devam etti. Burası Usfân ile Kudeyd arasında bir su başı idi. (Burada daha fazla tahammül kalmadığından ikindiden sonra) orucu bozdu. Oradaki halk da orucu bozdu" demiştir.

(Kedîd, Medine'ye yedi konak mesafede bir belde olup Mekke'ye daha yakındır. Hadisin bir benzeri 946. hadistir, ayrıca 947. hadise bakınız.)

١٦٥٨ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فِي رَمَضَانَ إِلَى حُنَيْنٍ وَالنَّاسُ مُخْتَلِفُونَ فَصَائِمٌ وَمُفْطِرٌ فَلَمَّا اسْتَوَى عَلَى رَاحِلَتِهِ دَعَا بِإِنَاءٍ مِنْ لَبَنٍ أَوْ مَاءٍ فَوَضَعَهُ عَلَى رَاحَتِهِ أَوْ عَلَى رَاحِلَتِهِ ثُمَّ نَظَرَ إِلَى النَّاسِ فَقَالَ الْمُفْطِرُونَ لِلصُّوَّامِ أَفْطِرُوا ❁

1658-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Ramazan ayında Huneyn seferine çıktı. Bu sırada ordunun içindekilerin kimisi oruçlu kimisi oruçsuzdu. Kendisi bineğinin üzerine çıktığında bir bardak süt veya su istedi, arkasından gelen içeceği avucuna veya bineğine koydu sonra halka baktı (içtiğini gösterdi) bunun üzerine oruçsuz olanlar, oruçlulara: "Siz de orucunuzu bozun" dediler.

(Huneyn Sefer'i Şevval ayında olmuştur. Yukarıda Ramazan ayı olarak belirtilmesi Ramazan ayında seferi kararlaştırdı, bayramdan sonra Şevval ayında sefer düzenledi şeklinde açıklanmıştır. Buna göre söz konusu oruç Ramazan orucu değil nafile oruçtur.)

١٦٥٩ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ قَالَ لَمَّا سَارَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ فَبَلَغَ ذَلِكَ قُرَيْشًا خَرَجَ أَبُو سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ وَحَكِيمُ بْنُ حِزَامٍ وَبُدَيْلُ بْنُ وَرْقَاءَ يَلْتَمِسُونَ الْخَبَرَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَقْبَلُوا يَسِيرُونَ حَتَّى أَتَوْا مَرَّ الظَّهْرَانِ فَإِذَا هُمْ بِنِيرَانٍ كَأَنَّهَا نِيرَانُ عَرَفَةَ فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ مَا هَذِهِ لَكَأَنَّهَا نِيرَانُ عَرَفَةَ فَقَالَ بُدَيْلُ بْنُ وَرْقَاءَ نِيرَانُ بَنِي عَمْرٍو فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ عَمْرٌو أَقَلُّ مِنْ ذَلِكَ فَرَآهُمْ نَاسٌ مِنْ حَرَسِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَدْرَكُوهُمْ فَأَخَذُوهُمْ فَأَتَوْا بِهِمْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَسْلَمَ أَبُو سُفْيَانَ فَلَمَّا سَارَ قَالَ لِلْعَبَّاسِ احْبِسْ أَبَا سُفْيَانَ عِنْدَ حَطْمِ الْجَبَلِ حَتَّى يَنْظُرَ إِلَى الْمُسْلِمِينَ فَحَبَسَهُ الْعَبَّاسُ فَجَعَلَتِ الْقَبَائِلُ تَمُرُّ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ تَمُرُّ كَتِيبَةً كَتِيبَةً عَلَى أَبِي سُفْيَانَ فَمَرَّتْ كَتِيبَةٌ قَالَ يَا عَبَّاسُ مَنْ هَذِهِ قَالَ هَذِهِ غِفَارُ قَالَ مَا لِي وَلِغِفَارَ ثُمَّ مَرَّتْ جُهَيْنَةُ قَالَ مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ مَرَّتْ سَعْدُ بْنُ هُذَيْمٍ فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ وَمَرَّتْ سُلَيْمٌ فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ

حَتَّى أَقْبَلَتْ كَتِيبَةٌ لَمْ يَرَ مِثْلَهَا قَالَ مَنْ هَذِه قَالَ هَؤُلاءِ الأَنْصَارُ عَلَيْهِمْ سَعْدُ ابْنُ عُبَادَةَ مَعَهُ الرَّايَةُ فَقَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ يَا أَبَا سُفْيَانَ الْيَوْمَ يَوْمُ الْمَلْحَمَةِ الْيَوْمَ تُسْتَحَلُّ الْكَعْبَةُ فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ يَا عَبَّاسُ حَبَّذَا يَوْمُ الذِّمَارِ ثُمَّ جَاءَتْ كَتِيبَةٌ وَهِيَ أَقَلُّ الْكَتَائِبِ فِيهِمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَصْحَابُهُ وَرَايَةُ النَّبِيِّ ﷺ مَعَ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ فَلَمَّا مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِأَبِي سُفْيَانَ قَالَ أَلَمْ تَعْلَمْ مَا قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ قَالَ مَا قَالَ قَالَ كَذَا وَكَذَا فَقَالَ كَذَبَ سَعْدٌ وَلَكِنْ هَذَا يَوْمٌ يُعَظِّمُ اللَّهُ فِيهِ الْكَعْبَةَ وَيَوْمٌ تُكْسَى فِيهِ الْكَعْبَةُ قَالَ وَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ تُرْكَزَ رَايَتُهُ بِالْحَجُونِ

قَالَ عُرْوَةُ وَأَخْبَرَنِي نَافِعُ بْنُ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ قَالَ سَمِعْتُ الْعَبَّاسَ يَقُولُ لِلزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ يَا أَبَا عَبْدِاللَّهِ هَا هُنَا أَمَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ تَرْكُزَ الرَّايَةَ

قَالَ وَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَئِذٍ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ أَنْ يَدْخُلَ مِنْ أَعْلَى مَكَّةَ مِنْ كَدَاءٍ وَدَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ كُدَا فَقُتِلَ مِنْ خَيْلِ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ رضي الله عنه يَوْمَئِذٍ رَجُلانِ حُبَيْشُ بْنُ الأَشْعَرِ وَكُرْزُ بْنُ جابِرٍ الْفِهْرِيُّ ❁

1659-) Urve b. Zübeyr (r.h.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Mekke'nin fethedildiği yıl sefere çıktığında bu haber Kureyş'e ulaştı, bu nedenle Ebû Süfyan, Hakîm b. Hizâm ve Büdeyl b. Verkâ, Rasûlüllah (s.a.v.)'den haber almak için Mekke dışına çıktı Medine'ye yöneldi Merru'z-Zahran'a kadar yürüyorlardı, bir de baksalar ki ateşler gördüler. Ateşler adeta Arafat'taki hacıların ateşi gibiydi. Ebû Süfyân: "Bu da nedir? Sanki Arafat'taki hacıların ateşi gibi" dedi. Büdeyl b. Verkâ: "Amroğulları'nın ateşidir" dedi Ebû Süfyân: "Amroğulları'nın ateşi bundan azdır" dedi. Bu sırada Rasûlüllah (s.a.v.)'in muhafızlarından birtakım kimseler onları gördü hemen varıp yakaladılar. Akabinde Rasûlüllah (s.a.v.)'e getirdiler. Arkasından Ebû Süfyân Müslüman oldu. İslam ordusu Mekke'ye doğru yürüdüğünde Rasûlüllah (s.a.v.) Abbâs'a: ***"Ebû Süfyân'ı dağ geçidinde tut da Müslümanları seyretsin"*** buyurdu. Abbâs da dağ geçidinde onu tuttu. Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte kabileler geçmeye başladı, bölük bölük Ebû Süfyân'ın önünden geçiyorlardı. Bir bölük geçti Ebû Süfyan: "Ey Abbâs bunlar kimdir?" dedi: "Bu Gıfâr kabilesidir" dedi. Ebû Süfyan: "Gıfâr kabilesi ile benim bir sorunum yoktur" dedi. Sonra Cüheyne kabilesi geçti aynı şeyleri söyledi. Sonra Sa'd b. Huzeym topluluğu geçti yine aynı şeyleri söyledi. Süleym kabilesi geçti aynı şeyleri söyledi. Arkasından bir benzerini görmediği bir bölük geçti: "Bunlar kimdir?" dedi Abbâs: "Bunlar Ensar'dır, başlarındaki yanında sancak olan da Sa'd b. Ubâde'dir" dedi. Sa'd b. Ubâde geçerken: "Ey Ebû Süfyan bugün savaş günüdür, Kâbe'de savaşmak bugün helâldir" dedi. Ebû Süfyan: "Ey Abbâs saygınlıkların korunduğu gün ne güzel bir gündür" dedi. Sonra bölüklerin en azı olan bir bölük geçti. İçerisinde Rasûlüllah (s.a.v.) ve Ashabı bulunuyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sancağı Zübeyr b. Avvam'ın yanında idi.

Rasûlüllah (s.a.v.) Ebû Süfyan'ın yanından geçtiğinde: "Sa'd b. Ubâde'nin söylediğini biliyor musun?" dedi. O da: ***"Ne söyledi?"*** buyurdu Ebû Süfyan: "Şöyle şöyle dedi." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sa'd doğru söylememiş, bugün Allah'ın Kâbe'yi saygın kıldığı bir gündür, Kâbe'nin örtüsünün örtüldüğü gündür"*** buyurdu. Rasûlüllah (s.a.v.) sancağının (Mekke'nin) Hacûn mevkisine dikilmesini emir buyurdu.

Yine Urve b. Zübeyr şöyle demiştir: "Nâfi b. Cübeyr b. Mut'im bana şunu bildirdi: "Abbâs'ı, Zübeyr b. Avvâm'a: "Ey Ebû Abdullah Rasûlüllah (s.a.v.) işte şuraya sana sancağı dikmeni emretmişti." diye buyururken işittim"

O gün Rasûlüllah (s.a.v.) Halid b. Velid'e Mekke'nin üst kısmından, Kedâ'dan girmesini emretti. Hz. Peygamber (s.a.v.) de Küdâ'dan girdi. O gün Halid b. Velid (r.a.)'ın süvarilerinden iki kişi, Hubeyş b. el-Eş'ar ile Kürz b. Câbir el-Fihrî şehid oldu."

(Rasûlüllah (s.a.v.) silah çekmeyen Mekkelilere saldırılmaması emrini verdi, ne varki Halid b. Velid komutası altındaki birlik Mekke'ye girerken müşrikler karşı güç gösterisinde bulunup ok yağmuruna tuttular ilk

atılan ok nedeniyle iki sahabi şehid oldu, Halid (r.a.) bunlara karşılık verip on üç kişiyi kılıçtan geçirdi, gidişatın aleyhlerine döndüğünü gören müşrikler kaçmaya başladılar.)

١٦٦٠ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رضي الله عنه قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ عَلَى نَاقَتِهِ وَهُوَ يَقْرَأُ سُورَةَ الْفَتْحِ يُرَجِّعُ وَقَالَ لَوْلا أَنْ يَجْتَمِعَ النَّاسُ حَوْلِي لَرَجَّعْتُ كَمَا رَجَّعَ ❁

& 1660-) Abdullah b. Mugaffal (r.a.): "Mekke'yi fethettiği gün Rasûlüllah (s.a.v.)'i devesinin üzerinde gördüm nağmeli olarak Fetih Suresi'ni okuyordu" demiştir. Hadisin Ravisi: "Halk etrafıma toplanmasaydı ben de onun nağme yaptığı gibi nağme ile okurdum" demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.), binek üzerinde bu sureyi okurken bineğin hareketi nedeniyle sesinde titreşimler olmuştu. Onun bu şekildeki nağmesi o ana mahsus, geçici bir okuyuştur.)

١٦٦١ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ مَكَّةَ يَوْمَ الْفَتْحِ وَحَوْلَ الْبَيْتِ سِتُّونَ وَثَلاثُ مِائَةِ نُصُبٍ فَجَعَلَ يَطْعُنُهَا بِعُودٍ فِي يَدِهِ وَيَقُولُ ﴿جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ﴾ ﴿جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ﴾

& 1661-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Fetih günü Mekke'ye girdi. Beytullah'ın etrafında üç yüz altmış put bulunuyordu elindeki değnekle dürtüp: **«Hak geldi, batıl yok oldu»** (İsrâ: 81) **«Hak geldi, batıl ne yoktan var edebilir ne de yeniden diriltebilir»** (Sebe: 49) diyordu" demiştir.

(Rasûlüllah (s.a.v.) Mekke'ye geldiğinde Kâbe ve çevresinde putlar vardı, bu putları temizleterek Kâbe'nin içerisine girmişti. Bu konuda 810. hadise bakınız. Kendisinin Kâbe'ye girişini ve içeride ne yaptığı 296, 317, 1281. ve 1690. hadislerde anlatılmaktadır.)

١٦٦٢ عَنْ عَمْرِو بْنِ سَلَمَةَ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا بِمَاءٍ مَمَرَّ النَّاسِ وَكَانَ يَمُرُّ بِنَا الرُّكْبَانُ فَنَسْأَلُهُمْ مَا لِلنَّاسِ مَا لِلنَّاسِ مَا هَذَا الرَّجُلُ فَيَقُولُونَ يَزْعُمُ أَنَّ اللَّهَ أَرْسَلَهُ أَوْحَى إِلَيْهِ أَوْ أَوْحَى اللَّهُ بِكَذَا فَكُنْتُ أَحْفَظُ ذَلِكَ الْكَلامَ وَكَأَنَّمَا يُقَرُّ فِي صَدْرِي وَكَانَتِ الْعَرَبُ تَلَوَّمُ بِإِسْلامِهِمُ الْفَتْحَ فَيَقُولُونَ اتْرُكُوهُ وَقَوْمَهُ فَإِنَّهُ إِنْ ظَهَرَ عَلَيْهِمْ فَهُوَ نَبِيٌّ صَادِقٌ فَلَمَّا كَانَتْ وَقْعَةُ أَهْلِ الْفَتْحِ بَادَرَ كُلُّ قَوْمٍ بِإِسْلامِهِمْ وَبَدَرَ أَبِي قَوْمِي بِإِسْلامِهِمْ فَلَمَّا قَدِمَ قَالَ جِئْتُكُمْ وَاللَّهِ مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ ﷺ حَقًّا فَقَالَ صَلُّوا صَلاةَ كَذَا فِي حِينِ كَذَا وَصَلُّوا صَلاةَ كَذَا فِي حِينِ كَذَا فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلاةُ فَلْيُؤَذِّنْ أَحَدُكُمْ وَلْيَؤُمَّكُمْ أَكْثَرُكُمْ قُرْآنًا فَنَظَرُوا فَلَمْ يَكُنْ أَحَدٌ أَكْثَرَ قُرْآنًا مِنِّي لِمَا كُنْتُ أَتَلَقَّى مِنَ الرُّكْبَانِ فَقَدَّمُونِي بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَأَنَا ابْنُ سِتٍّ أَوْ سَبْعِ سِنِينَ وَكَانَتْ عَلَيَّ بُرْدَةٌ كُنْتُ إِذَا سَجَدْتُ تَقَلَّصَتْ عَنِّي فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنَ الْحَيِّ أَلا تُغَطُّوا عَنَّا اسْتَ قَارِئِكُمْ فَاشْتَرَوْا فَقَطَعُوا لِي قَمِيصًا فَمَا فَرِحْتُ بِشَيْءٍ فَرَحِي بِذَلِكَ الْقَمِيصِ ❁

1662-) Amr b. Seleme (r.a.): "Biz, halkın gelip geçtiği su başında bulunuyorduk, kafileler bize uğrar kendilerine: "Bu insanlara ne oluyor? Bu insanlara ne oluyor? Bu adam da neyin nesi?..." diye sorardık. Onlar da: "Allah'ın kendisini Peygamber gönderdiğini, kendisine vahiy indirdiğini veya Allah'ın şöyle şöyle indirdiğini iddia ediyor." diyorlardı. Ben de adeta göğsüme işlercesine bu okudukları sözleri ezberledim. Aslında Araplar Müslüman olmak için Mekke'nin fethini gözetliyorlardı ve: "Onu kavmi ile baş başa bırakın, eğer kavmine galip gelirse bu gerçek bir Peygamberdir" derlerdi. Fetih hadisesi meydana gelince tüm kabileler İslam'a koştu. Babam ve kavmi de İslam'a koşmuştu. (Babam Müslüman olduktan sonra kavmimize) geldiğinde:

"Vallahi gerçek bir Peygamber'in yanından size geldim. Kendisi: ***"Şu vakitte şu namazı kılın, şu vakitte şu namazı kılın. Namaz vakti girdiğinde biriniz ezan okusun en fazla Kur'ân ezberleyeniniz de imamınız olsun"*** buyurmuştur." dedi. Sonunda baktılar, -gelen kafilelerden ezber aldığımdan dolayı- benden daha fazla Kur'ân ezberleyen yoktu. Bu nedenle beni önlerine geçirdiler. Ben ise altı veya yedi yaşlarında bir çocuktum, üzerimde bir hırka vardı ki secde ettiğimde çekilip üstüm açılıyordu bu yüzden kabileden bir kadın: "Kur'ân okuyan hocanızın kalçasını örtmez misiniz?" dedi. Bunun üzerine kumaş satın alarak elbise kesip diktiler. Bu elbiseye sevindiğim gibi hiçbir şeye sevinmemiştim" demiştir.

١٦٦٣ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رضي الله عنه أَنَّهُ كَانَ بِيَدِهِ ضَرْبَةٌ قَالَ ضُرِبْتُهَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ حُنَيْنٍ ❁

1663-) Abdullah b. Ebî Evfâ (r.a.)'ın elinde yara izi vardı. Kendisi: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte Huneyn Savaşı'nda bu yarayı aldım" demiştir.

١٦٦٤ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ لَمَّا فَرَغَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ حُنَيْنٍ بَعَثَ أَبَا عَامِرٍ عَلَى جَيْشٍ إِلَى أَوْطَاسٍ فَلَقِيَ دُرَيْدَ بْنَ الصِّمَّةِ فَقُتِلَ دُرَيْدٌ وَهَزَمَ اللَّهُ أَصْحَابَهُ قَالَ أَبُو مُوسَى وَبَعَثَنِي مَعَ أَبِي عَامِرٍ فَرُمِيَ أَبُو عَامِرٍ فِي رُكْبَتِهِ رَمَاهُ جُشَمِيٌّ بِسَهْمٍ فَأَثْبَتَهُ فِي رُكْبَتِهِ فَانْتَهَيْتُ إِلَيْهِ فَقُلْتُ يَا عَمِّ مَنْ رَمَاكَ فَأَشَارَ إِلَى أَبِي مُوسَى فَقَالَ ذَاكَ قَاتِلِي الَّذِي رَمَانِي فَقَصَدْتُ لَهُ فَلَحِقْتُهُ فَلَمَّا رَآنِي وَلَّى فَاتَّبَعْتُهُ وَجَعَلْتُ أَقُولُ لَهُ أَلا تَسْتَحْيِي أَلا تَثْبُتُ فَكَفَّ فَاخْتَلَفْنَا ضَرْبَتَيْنِ بِالسَّيْفِ فَقَتَلْتُهُ ثُمَّ قُلْتُ لِأَبِي عَامِرٍ قَتَلَ اللَّهُ صَاحِبَكَ قَالَ فَانْزِعْ هَذَا السَّهْمَ فَنَزَعْتُهُ فَنَزَا مِنْهُ الْمَاءُ قَالَ يَا ابْنَ أَخِي أَقْرِئِ النَّبِيَّ ﷺ السَّلامَ وَقُلْ لَهُ اسْتَغْفِرْ لِي وَاسْتَخْلَفَنِي أَبُو عَامِرٍ عَلَى النَّاسِ فَمَكُثَ يَسِيرًا ثُمَّ مَاتَ فَرَجَعْتُ فَدَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِي بَيْتِهِ عَلَى سَرِيرٍ مُرْمَلٍ وَعَلَيْهِ فِرَاشٌ قَدْ أَثَّرَ رِمَالُ السَّرِيرِ بِظَهْرِهِ وَجَنْبَيْهِ فَأَخْبَرْتُهُ بِخَبَرِنَا وَخَبَرِ أَبِي عَامِرٍ وَقَالَ قُلْ لَهُ اسْتَغْفِرْ لِي فَدَعَا بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِعُبَيْدٍ أَبِي عَامِرٍ وَرَأَيْتُ بَيَاضَ إِبْطَيْهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَوْقَ كَثِيرٍ مِنْ خَلْقِكَ مِنَ النَّاسِ فَقُلْتُ وَلِي فَاسْتَغْفِرْ فَقَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِعَبْدِاللَّهِ بْنِ قَيْسٍ ذَنْبَهُ وَأَدْخِلْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُدْخَلاً كَرِيمًا ❁

& 1664-) Ebû Mûsâ el-Eşari (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Huneyn Savaşı'nı bitirdikten sonra Ebû Âmir'i orduya komutan atayıp Evtâs'a gönderdi. (Düşman kuvvetlerinin komutanı) Düreyd b. Sıme ile karşılaştı sonunda Düreyd öldürüldü, ordusunu da Allah dağıttı. Ebû Âmir ile birlikte beni de göndermişti, bu sırada Ebû Âmir diz kapağından vuruldu. Cüşem kabilesinden birisi bir ok atmış diz kapağını vurmuştu. Hemen kendisine koştum: "Ey Amca! Seni kim vurdu?" dedim. Ebû Âmir, Ebû Mûsâ'ya kendisini vuranı gösterdi ve: "Bana ok atıp katilim olan şudur" dedi. Hemen bulup üzerine yürüdüm Beni görünce dönüp kaçtı ben de peşinden koştum: "Utanmaz mısın dursana!" diyordum. Sonunda geri döndü kılıçlarla vuruştuk neticede adamı öldürdüm. Sonra Ebû Âmir'e: "Seninkini Allah öldürdü" dedim: "Şu oku bir çıkar" dedi. Oku çektim su boşaldı (öleceğini anladı): "Yeğenim, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e selâmımı ilet ve kendisine söyle benim için mağfiret dilesin" dedi ve ordunun başına beni atadı az sonra da vefat etti. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e döndüm, odasına girdim üzeri sergili hurma lifinden örülmüş divan üstünde idi. Divanın örgüleri sırtına ve iki yanına iz bırakmıştı. Kendisine ordunun durumunu ve Ebû Âmir'in şehid oluşunu "benim için mağfiret dilemesini söyle" dediğini bildirdim. Bunun üzerine su istedi, abdest aldı sonra da ellerini kaldırdı: ***"Allah'ım kulcağız Ebû Âmir'i bağışla"*** diye dua etti. Koltuk altının beyazlığını gördüm. Şöyle

devam etti: ***"Allah'ım onu kıyamet günü insanlardan yarattıklarından çoğunun üstünde kıl"*** dedi. Ben de: "Benim için de mağfiret dile" dedim: ***"Allah'ım Abdullah b. Kays'ın günahını bağışla kendisini kıyamet günü değerli bir yere koy"*** dedi" demiştir.

بَابُ غَزْوَةِ الطَّائِفِ فِي شَوَّالٍ سَنَةَ ثَمَانٍ

Hicrî Sekizinci Yılın Şevval Ayındaki Taif Gazvesi

١٦٦٥ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنها دَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ وَعِنْدِي مُخَنَّثٌ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ لِعَبْدِاللَّهِ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ يَا عَبْدَاللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الطَّائِفَ غَدًا فَعَلَيْكَ بِابْنَةِ غَيْلانَ فَإِنَّهَا تُقْبِلُ بِأَرْبَعٍ وَتُدْبِرُ بِثَمَانٍ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا يَدْخُلَنَّ هَؤُلاءِ عَلَيْكُنَّ ❁

{&} 1665-) Ümmü Seleme (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) yanıma girdi. Bu sırada yanımda kadın tabiatlı (hünsa) bir kimse vardı. (Bu kimse, kardeşim) Abdullah b. Ümeyye'ye: "Ey Abdullah yarın Allah size Taif'in fethini nasip eylerse ne dersin? Bak Gaylân'ın kızını sana tavsiye ederim. Gelirken (karnı) dört büklüm kıvrımlı, giderken sekiz büklüm kıvrımlıdır." derken işitti. Bunun üzerine: ***"Bu herifler yanınıza asla girmesin!"*** buyurdu" demiştir.

(Bu konuda 1993. hadis ve açıklamasına bakınız)

١٦٦٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ لَمَّا حَاصَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الطَّائِفَ فَلَمْ يَنَلْ مِنْهُمْ شَيْئًا قَالَ إِنَّا قَافِلُونَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَثَقُلَ عَلَيْهِمْ وَقَالُوا نَذْهَبُ وَلا نَفْتَحُهُ وَقَالَ مَرَّةً نَقْفُلُ فَقَالَ اغْدُوا عَلَى الْقِتَالِ فَغَدَوْا فَأَصَابَهُمْ جِرَاحٌ فَقَالَ إِنَّا قَافِلُونَ غَدًا إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَأَعْجَبَهُمْ فَضَحِكَ النَّبِيُّ ﷺ ❁

& 1666-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Taif'i kuşattığında bir şey elde edemedi: ***"İnşallah*** (kuşatmayı bırakıp) ***döneceğiz"*** buyurdu. Bu durum orduya ağır geldi: "Fethetmeden geri mi gideceğiz" dediler. (Diğer bir rivayette ise): "Nasıl döneriz" demişler. Bunun üzerine: ***"Yarın savaşa çıkın"*** buyurdu. Ertesi gün savaşa çıktılar sonunda yaralanmalar oldu arkasından: ***"Yarın inşallah*** (kuşatmayı bırakıp) ***döneceğiz"*** buyurdu, bu karar hoşlarına gitti, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) gülümsedi." demiştir.

(Taif, Mekke'nin 120 km. güneyinde 1650 m. yüksekliğinde bir yayladır. Sakif kabilesinin merkezi ve eski bir yerleşim yeri olan bu şehir gayet sağlam kalelerle çevrilidir. Mekke fethi ve Huneyn zaferinden sonra düşman safındaki Sakif kabilesi Taif'e çekildi. Meşhur Haccac zaliminin de kabilesi olan Sakifliler kalelerinde aylarca dayanacak erzak depoladıklarından dolayı Hz. Peygamber (s.a.v.) kuşatmadan sonuç alınamayacağı düşüncesiyle kuşatmaya son vermişti. Bir yıl sonra Taifliler bir heyet göndererek Müslüman olduklarını bildirmişlerdir.)

١٦٦٧ عَنْ سَعْدٍ وَأَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنهما قَالا سَمِعْنَا النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنِ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ وَهُوَ يَعْلَمُ فَالْجَنَّةُ عَلَيْهِ حَرَامٌ ❁

1667-) Sa'd b. Ebi Vakkas ile Ebû Bekre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Kim, bile bile babasından başkasını*** (kendisinin babası olduğunu) ***iddia ederse cennet ona haram olur"*** buyururken işittik" demişlerdir.

(Hadisin bir benzeri 1460. ve 1461. hadislerde geçmişti, 2154. hadiste de tekrar gelecektir.)

١٦٦٨ وفي رواية: أَمَّا أَحَدُهُمَا فَأَوَّلُ مَنْ رَمَى بِسَهْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَمَّا الآخَرُ فَنَزَلَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ ثَالِثَ ثَلاثَةٍ وَعِشْرِينَ مِنَ الطَّائِفِ ❁

1668-) Diğer bir rivayette ise "Sa'd b. Ebi Vakkas Allah yolunda ilk ok atandır. Ebû Bekre ise Kuşatma sırasında Taif Kalesi'nden, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e inip gelen yirmi üç kişinin birisidir." şeklindedir.

١٦٦٩ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ نَازِلٌ بِالْجِعْرَانَةِ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ وَمَعَهُ بِلالٌ فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ أَلا تُنْجِزُ لِي مَا وَعَدْتَنِي فَقَالَ لَهُ أَبْشِرْ فَقَالَ قَدْ أَكْثَرْتَ عَلَيَّ مِنْ أَبْشِرْ فَأَقْبَلَ عَلَى أَبِي مُوسَى وَبِلالٍ كَهَيْئَةِ الْغَضْبَانِ فَقَالَ رَدَّ الْبُشْرَى فَاقْبَلا أَنْتُمَا قَالا قَبِلْنَا ثُمَّ دَعَا بِقَدَحٍ فِيهِ مَاءٌ فَغَسَلَ يَدَيْهِ وَوَجْهَهُ فِيهِ وَمَجَّ فِيهِ ثُمَّ قَالَ اشْرَبَا مِنْهُ وَأَفْرِغَا عَلَى وُجُوهِكُمَا وَنُحُورِكُمَا وَأَبْشِرَا فَأَخَذَا الْقَدَحَ فَفَعَلا فَنَادَتْ أُمُّ سَلَمَةَ مِنْ وَرَاءِ السِّتْرِ أَنْ أَفْضِلا لأُمِّكُمَا فَأَفْضَلا لَهَا مِنْهُ طَائِفَةً ❁

& 1669-) Ebû Mûsâ el-Eşari (r.a.)'dan: "Mekke ile Medine arasındaki Cîrane'ye inerken Hz. Peygamber (s.a.v.) ile beraberdim. Kendisinin yanında Bilal vardı. Bu sırada Hz. Peygamber (s.a.v.)'e Çöl halkından bir kimse geldi ve: "Bana verdiğin sözü yerine getirmez misin?" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sana müjdeler olsun"*** buyurdu. Bedevî: "Müjdeler olsunu artık bana çok söyledin" dedi. Kızmış bir halde Ebû Mûsâ ve Bilal'e döndü ve: ***"Müjdeyi geri çevirdi, siz kabul edin"*** buyurdu. Onlar da: "Kabul ettik" dediler. Sonra da içi su dolu bir kap istedi, içinde elini, yüzünü yıkadı ve ağzından su boşalttı. Sonra: ***"Bundan için, yüzünüze ve bağrınıza dökün bu müjdeyle sevinin"*** buyurdu. İkisi hemen kabı alıp söylenileni yaptılar. Bu arada Ümmü Seleme perde gerisinden: "Annenize de bırakın" diye seslendi onlar da bir miktar bıraktılar.

(Hz. Peygamber (s.a.v.) Huneyn Gazvesi'ndeki ganimetleri Taif dönüşü bölüştüreceğini söylemişti. Bedevî ise sabredemeyip defalarca bu ganimetten hissesini istemiş beklememiştir.

Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde geçen bir hadisten (bakınız, Müsned, IV. 402; IV.411) yukarıdaki hadisimizde geçen müjdenin ne olduğunu tespit edebiliriz. Bu hadiste Ebû Mûsâ (r.a.), şöyle demiştir: "Kabilemden bir takım kimselerle birlikte Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldim. Kendisi bize: ***"Size müjdeler olsun, bu müjdeyi gerinizdekilere de bildiriniz. Her kim, doğru bir şekilde (sadık olarak,) 'Allah'tan başka ilâh olmadığına' şahitlik ederse cennete girer"*** buyurdu." Heysemî'nin verdiği bilgiye göre bu hadisi ayrıca Taberanî de el-Mu'cemü'l-Kebir'de rivayet eder. Heysemî, hadisin ravilerinin güvenilir (sikâ) kimseler olduğunu belirtir. (Mecmua'z-Zevâid, I. 16) Bu müjdeyi Efendimiz (a.s.)'ın yolculuğu sırasında Cebrail (a.s.)'ın getirdiğini ve onu müjdelediğini, Efendimiz (a.s.)'ın da buna çok sevindiğini bildiren rivayetler de vardır. (Bakınız, Mecmua'z-Zevâid, I. 23)

Hadisin son kısmı ile ilgili olarak Hz. Peygamber (s.a.v.) ile teberrük konusu hakkında 1945. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٦٧٠ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ جَمَعَ النَّبِيُّ ﷺ نَاسًا مِنَ الأَنْصَارِ فَقَالَ إِنَّ قُرَيْشًا حَدِيثُ عَهْدٍ بِجَاهِلِيَّةٍ وَمُصِيبَةٍ وَإِنِّي أَرَدْتُ أَنْ أَجْبُرَهُمْ وَأَتَأَلَّفَهُمْ أَمَا تَرْضَوْنَ أَنْ يَرْجِعَ النَّاسُ بِالدُّنْيَا وَتَرْجِعُونَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى بُيُوتِكُمْ قَالُوا بَلَى قَالَ لَوْ سَلَكَ النَّاسُ وَادِيًا وَسَلَكَتِ الأَنْصَارُ شِعْبًا لَسَلَكْتُ وَادِيَ الأَنْصَارِ أَوْ شِعْبَ الأَنْصَارِ ❁

& 1670-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Ensar'dan birtakım kimseleri topladı ve: ***"Kureyş'in cahiliye dönemi ile bağlantıları çok yeni ve başlarına gelen sıkıntılar da tazedir. Bu yüzden ben yaralarını sarmak, kalplerini ısındırmak istedim. İnsanların dünyalıkla dönüp giderken sizin, Allah'ın elçisi ile evlerinize dönüp gitmenizden memnun olmaz mısınız?"*** buyurdu. Onlar da: "Evet, memnun oluruz" dediler. Rasûlüllah (s.a.v.):

"Eğer insanlar bir vadi yoluna girse, Ensar da patika dağ yoluna girse ben Ensar'ın dağ yoluna girerim" buyurdu" demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 26, 1330. ve 1331. hadislere bakınız. Ayrıca Hz. Peygamber'in ganimet taksimatındaki uygulaması hakkında 1334. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٦٧١عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ إِلَى بَنِي جَذِيمَةَ فَدَعَاهُمْ إِلَى الإِسْلاَمِ فَلَمْ يُحْسِنُوا أَنْ يَقُولُوا أَسْلَمْنَا فَجَعَلُوا يَقُولُونَ صَبَأْنَا صَبَأْنَا فَجَعَلَ خَالِدٌ يَقْتُلُ مِنْهُمْ وَيَأْسِرُ وَدَفَعَ إِلَى كُلِّ رَجُلٍ مِنَّا أَسِيرَهُ حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمٌ أَمَرَ خَالِدٌ أَنْ يَقْتُلَ كُلُّ رَجُلٍ مِنَّا أَسِيرَهُ فَقُلْتُ وَاللَّهِ لاَ أَقْتُلُ أَسِيرِي وَلاَ يَقْتُلُ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِي أَسِيرَهُ حَتَّى قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرْنَاهُ فَرَفَعَ النَّبِيُّ ﷺ يَدَهُ فَقَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَبْرَأُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ خَالِدٌ مَرَّتَيْنِ ❁

1671-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Halid b. Velid'i Cezîmeoğulları'na göndermişti. Halid onları İslam'a davet etti ama onlar Müslüman olduklarını güzelce ifade edemediler: "Din değiştirdik, din değiştirdik" demeye durdular. Bunun üzerine Halid kimini öldürüp kimini esir almaya başladı. Ordudaki her bir askere esirlerini teslim etti. Neticede Halid'in askerlere esirlerini öldürme emri verdiği gün gelince: "Vallahi ben esirimi öldüremem arkadaşlarımdan hiçbiri de öldüremez" dedim. Sonunda Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldik, durumu kendisine bildirdik. O da ellerini kaldırdı ve iki defa: ***"Allah'ım Halid'in yaptığı şeyden dolayı senden özür diliyorum"*** buyurdu" demiştir

(Halid b. Velid (r.a.) muhataplarının lehçe ayrılığından dolayı ifadelerini tam anlayamamış onların "din değiştirdik" şeklindeki cevaplarını kinayeli olarak söyledikleri zannıyla öldürülmelerini emretmiştir. Bunun üzerine ordudaki Muhacir ve Ensardan olan askerler verilen emri yerine getirmemiş, Süleymoğulları'ndan olan askerler ellerindeki esirleri öldürmüşlerdir. Hz. Peygamber (s.a.v.) durumu öğrendiğinde Hz. Ali (r.a.)'ı göndermiş diyetini ödemesi için mal vermiş, o da öldürülenlerin diyetini tamen ödemiş, artan malı da tekrar kendilerine bırakarak memnun etmiştir. (Umdetu'l-Kârî, X1V. 328)

١٦٧٢ عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ سَرِيَّةً فَاسْتَعْمَلَ رَجُلاً مِنَ الأَنْصَارِ وَأَمَرَهُمْ أَنْ يُطِيعُوهُ فَغَضِبَ فَقَالَ أَلَيْسَ أَمَرَكُمُ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ تُطِيعُونِي قَالُوا بَلَى قَالَ فَاجْمَعُوا لِي حَطَبًا فَجَمَعُوا فَقَالَ أَوْقِدُوا نَارًا فَأَوْقَدُوهَا فَقَالَ ادْخُلُوهَا فَهَمُّوا وَجَعَلَ بَعْضُهُمْ يُمْسِكُ بَعْضًا وَيَقُولُونَ فَرَرْنَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ مِنَ النَّارِ فَمَا زَالُوا حَتَّى خَمَدَتِ النَّارُ فَسَكَنَ غَضَبُهُ فَبَلَغَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ لَوْ دَخَلُوهَا مَا خَرَجُوا مِنْهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ الطَّاعَةُ فِي الْمَعْرُوفِ ❁

& 1672-) Hz. Ali (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir seriyye göndermiş ve başlarına da Ensardan bir kimseyi komutan tayin etmişti. Kendilerine, komutana itaat etmelerini emretti. Bir ara ordu, komutanı kızdırdı o da: "Hz. Peygamber (s.a.v.), bana itaat etmenizi emretmemiş miydi?" dedi. Onlar: "Evet" dediler: "O halde bana odun toplayın" dedi arkasından: "Ateş yakın" dedi. Bunun üzerine toplanan odunu yaktılar. Komutan: "Ateşin içine girin" dedi. Bir kısmı ateşe girmeye davrandı diğer bir kısmı da: "Biz ateşten, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e kaçtık" diyerek onları tuttu, durum böyle sürerken ateş söndü, komutanın öfkesi de geçti. Sonunda hadiseyi Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ilettiler. O da: ***"Eğer ateşe girselerdi kıyamete kadar içinden çıkamazlardı. İtaat, dinin güzel gördüğü konularda (marufta) olur"*** buyurdu" demiştir.

(Bu konuda 2184. hadisin açıklaması ile 1268. hadise bakınız)

١٦٧٣ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَبَا مُوسَى وَمُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ إِلَى الْيَمَنِ قَالَ وَبَعَثَ كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَلَى مِخْلَافٍ قَالَ وَالْيَمَنُ مِخْلَافَانِ ثُمَّ قَالَ يَسِّرَا وَلا تُعَسِّرَا وَبَشِّرَا وَلا تُنَفِّرَا فَانْطَلَقَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا إِلَى عَمَلِهِ وَكَانَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا إِذَا سَارَ فِي أَرْضِهِ كَانَ قَرِيبًا مِنْ صَاحِبِهِ أَحْدَثَ بِهِ عَهْدًا فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَسَارَ مُعَاذٌ فِي أَرْضِهِ قَرِيبًا مِنْ صَاحِبِهِ أَبِي مُوسَى فَجَاءَ يَسِيرُ عَلَى بَغْلَتِهِ حَتَّى انْتَهَى إِلَيْهِ وَإِذَا هُوَ جَالِسٌ وَقَدِ اجْتَمَعَ إِلَيْهِ النَّاسُ وَإِذَا رَجُلٌ عِنْدَهُ قَدْ جُمِعَتْ يَدَاهُ إِلَى عُنُقِهِ فَقَالَ لَهُ مُعَاذٌ يَا عَبْدَاللَّهِ بْنَ قَيْسٍ أَيُّمَ هَذَا قَالَ هَذَا رَجُلٌ كَفَرَ بَعْدَ إِسْلامِهِ قَالَ لا أَنْزِلُ حَتَّى يُقْتَلَ قَالَ إِنَّمَا جِيءَ بِهِ لِذَلِكَ فَانْزِلْ قَالَ مَا أَنْزِلُ حَتَّى يُقْتَلَ فَأَمَرَ بِهِ فَقُتِلَ ثُمَّ نَزَلَ فَقَالَ يَا عَبْدَاللَّهِ كَيْفَ تَقْرَأُ الْقُرْآنَ قَالَ أَتَفَوَّقُهُ تَفَوُّقًا قَالَ فَكَيْفَ تَقْرَأُ أَنْتَ يَا مُعَاذُ قَالَ أَنَامُ أَوَّلَ اللَّيْلِ فَأَقُومُ وَقَدْ قَضَيْتُ جُزْئِي مِنَ النَّوْمِ فَأَقْرَأُ مَا كَتَبَ اللَّهُ لِي فَأَحْتَسِبُ نَوْمَتِي كَمَا أَحْتَسِبُ قَوْمَتِي ❁

1673-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Ebû Mûsâ ile Muâz b. Cebel'i Yemen'e görevli göndermişti. Yemen iki bölge olduğundan her birimizi bir bölgeye gönderdi. Sonra da: ***"Kolaylaştırınız zorlaştırmayınız, müjdeleyiniz nefret ettirmeyiniz"*** buyurdu her ikimiz de işine hareket etti, her birimiz sorumlu olduğu bölgede arkadaşının bölgesine yakın bir yerde gezerse arkadaşına (ziyaret için) zaman ayırır, selâmlaşıp (konuşur) du. Bir keresinde Muâz b. Cebel, arkadaşı Ebû Mûsâ'nın bölgesine yakın bir yerde yürümüştü, katırına binerek Ebû Mûsâ'ya çıkıp geldi. Baksa ki, arkadaşı oturmuş etrafında da halk toplanmış duruyordu. Yanında elleri boynuna bağlanmış bir adam gördü. Muâz: "Ey Abdullah b. Kays, bu da nedir?" dedi: "Müslüman olduktan sonra kâfir oldu" dedi Muâz: "Bu adamı öldürmedikçe bineğimden inmem" dedi. Ebû Mûsâ: "Bu da onun için getirildi zaten haydi in" dedi: "Öldürülene kadar inmem" dedi. O da emir verdi adam öldürüldü sonra bineğinden indi ve: "Ey Abdullah, Kur'ân'ı nasıl okuyorsun?" dedi: "Belirli sürelerde okurum, ya sen nasıl okursun Ey Muâz?" dedi. O da: "Gecenin ilk saatlerinde uyurum, uyku bölümündeki süremi tamamladığımda namaz kılarım, arkasından Allah'ın benim için takdir ettiği kadar Kur'ân okurum, ibadetle geçirdiğim süremde sevabımı Allah'tan beklediğim gibi uyuduğum süremde de sevabımı Allah'tan beklerim" dedi.

١٦٧٤ عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ فَسَأَلَهُ عَنْ أَشْرِبَةٍ تُصْنَعُ بِهَا فَقَالَ وَمَا هِيَ قَالَ الْبِتْعُ وَالْمِزْرُ فَقَالَ كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ ❁ قَالَ الراوى الْبِتْعُ نَبِيذُ الْعَسَلِ وَالْمِزْرُ نَبِيذُ الشَّعِيرِ

1674-) Ebû Mûsâ el-Eşari (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisini Yemen'e görevli gönderdi. O da Hz. Peygamber (s.a.v.)'den orada yapılan içecekleri sordu. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Nedir onlar?"*** buyurdu: "Baldan yapılan içeceklerle arpadan yapılan içecekler" dedi: ***"Sarhoşluk veren tüm şeyler haramdır"*** buyurdu.

١٦٧٥ عَنْ الْبَرَاءِ رضي الله عنه بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَعَ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ إِلَى الْيَمَنِ قَالَ ثُمَّ بَعَثَ عَلِيًّا بَعْدَ ذَلِكَ مَكَانَهُ فَقَالَ مُرْ أَصْحَابَ خَالِدٍ مَنْ شَاءَ مِنْهُمْ أَنْ يُعَقِّبَ مَعَكَ فَلْيُعَقِّبْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُقْبِلْ فَكُنْتُ فِيمَنْ عَقَّبَ مَعَهُ قَالَ فَغَنِمْتُ أَوَاقِ ذَوَاتِ عَدَدٍ ❁

1675-) Berâ b. Âzib (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bizi, Halid b. Velid ile Yemen'e gönderdi, sonra da onun yerine Ali'yi gönderdi: ***"Halid'in yanındakilere söyle, onun yanında bulunanlardan kim seninle düşman takibine devam etmek isterse, takibe devam etsin. Dileyen de***

dönüp gelsin" buyurdu. Ben Ali ile devam edenler içerisinde idim. Pek çok ukiyye gümüş ganimet aldım" demiştir.

(Ukiyye, gümüş para olduğu gibi 1300 gr. ağırlık birimidir.)

١٦٧٦ عَنْ بُرَيْدَةَ رضي الله عنه قَالَ بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ عَلِيًّا إِلَى خَالِدٍ لِيَقْبِضَ الْخُمُسَ وَكُنْتُ أُبْغِضُ عَلِيًّا وَقَدِ اغْتَسَلَ فَقُلْتُ لِخَالِدٍ أَلا تَرَى إِلَى هَذَا فَلَمَّا قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ ذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ يَا بُرَيْدَةُ أَتُبْغِضُ عَلِيًّا فَقُلْتُ نَعَمْ قَالَ لا تُبْغِضْهُ فَإِنَّ لَهُ فِي الْخُمُسِ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ ❁

1676-) Büreyde (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ganimetlerin beşte birini (humusu) alması için Ali'yi Yemen'e, Halid b. Velid'e göndermişti. (Humus içerisindeki bir cariyeyi kendisine alıp onunla yatmış, sabahleyin) yıkandığında Ali'ye kızıyordum. Halid'e de: "Şu adamı görmüyor musun?" demiştim. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldiğimizde bu durumu kendisine anlattım: ***"Ey Büreyde Ali'ye kızıyor musun?"*** buyurdu: "Evet" dedim: ***"Ona kızma! Çünkü onun humus'taki hissesi bundan daha fazladır"*** buyurdu" demiştir.

١٦٧٧ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ بَعَثَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنه إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْيَمَنِ بِذُهَيْبَةٍ فِي أَدِيمٍ مَقْرُوظٍ لَمْ تُحَصَّلْ مِنْ تُرَابِهَا قَالَ فَقَسَمَهَا بَيْنَ أَرْبَعَةِ نَفَرٍ بَيْنَ عُيَيْنَةَ بْنِ بَدْرٍ وَأَقْرَعَ بْنِ حَابِسٍ وَزَيْدِ الْخَيْلِ وَالرَّابِعُ إِمَّا عَلْقَمَةُ وَإِمَّا عَامِرُ بْنُ الطُّفَيْلِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ كُنَّا نَحْنُ أَحَقَّ بِهَذَا مِنْ هَؤُلاءِ قَالَ فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ أَلا تَأْمَنُونِي وَأَنَا أَمِينُ مَنْ فِي السَّمَاءِ يَأْتِينِي خَبَرُ السَّمَاءِ صَبَاحًا وَمَسَاءً قَالَ فَقَامَ رَجُلٌ غَائِرُ الْعَيْنَيْنِ مُشْرِفُ الْوَجْنَتَيْنِ نَاشِزُ الْجَبْهَةِ كَثُّ اللِّحْيَةِ مَحْلُوقُ الرَّأْسِ مُشَمَّرُ الإِزَارِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اتَّقِ اللَّهَ قَالَ وَيْلَكَ أَوَلَسْتُ أَحَقَّ أَهْلِ الأَرْضِ أَنْ يَتَّقِيَ اللَّهَ قَالَ ثُمَّ وَلَّى الرَّجُلُ قَالَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلا أَضْرِبُ عُنُقَهُ قَالَ لا لَعَلَّهُ أَنْ يَكُونَ يُصَلِّي فَقَالَ خَالِدٌ وَكَمْ مِنْ مُصَلٍّ يَقُولُ بِلِسَانِهِ مَا لَيْسَ فِي قَلْبِهِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنِّي لَمْ أُومَرْ أَنْ أَنْقُبَ عَنْ قُلُوبِ النَّاسِ وَلا أَشُقَّ بُطُونَهُمْ قَالَ ثُمَّ نَظَرَ إِلَيْهِ وَهُوَ مُقَفٍّ فَقَالَ إِنَّهُ يَخْرُجُ مِنْ ضِئْضِئِ هَذَا قَوْمٌ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ رَطْبًا لا يُجَاوِزُ حَنَاجِرَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ وَأَظُنُّهُ قَالَ لَئِنْ أَدْرَكْتُهُمْ لَأَقْتُلَنَّهُمْ قَتْلَ ثَمُودَ ❁

& 1677-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.) anlatır: "Ali (r.a.) Yemen'den Rasûlüllah (s.a.v.)'e (humus olarak) deri torba içerisinde topraktan henüz arıtılmamış bir miktar altın cevheri gönderdi. O da bunu dört kişiye bölüştürdü: Uyeyne b. Bedir, Akra' b. Hâbis, Zeydu'l-Hayl ile dördüncüsü ya Alkame ya da Âmir b. Tufeyl idi. Ashabdan bir adam: "Biz, buna onlardan daha layıktık" dedi. Bu söz Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ulaştı: ***"Sabah akşam bana vahiy gelirken gökte bulunanın bile bana güvendiği bir kimse iken*** (yaptığım uygulamada) ***siz bana güvenmiyor musunuz?"*** buyurdu. Bunun akabinde gözleri çökük, elmacık kemikleri çıkık, alnı yüksek, sakalı gür, saçı kesik, paçalarını sıvamış bir bedevi: "Ey Allah'ın Rasûlü Allah'tan kork!" dedi. O da: ***"Yazık ettin, yeryüzü halkı içerisinde Allah'tan korkmaya en layık olan ben değil miyim ki"*** buyurdu. Bunun arkasından adam dönüp gitti. Halid b. Velid: "Ey Allah'ın Rasûlü boynunu vurayım mı?" dedi: ***"Hayır! Belki namaz kılan olur"*** buyurdu. Halid: "Nice namaz kılan vardır ki kalbinde olmayanı diliyle söyler" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şu biline ki bunun soyundan bir topluluk çıkacaktır ki Allah'ın kitabını gürül gürül okuyacak ama boğazlarının***

altına geçmeyecektir, okun avı delip çıktığı gibi dinden (öyle yaralayıp) ***çıkacaklar. Eğer o topluluğa erişirsem Semûd kavminin toptan silindiği gibi onları toptan silip öldürürüm"*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri olan 1334. hadis ve açıklamasına bakınız. Hadisin son kısmının bir benzeri 1506. hadiste geçmektedir, 1822. hadiste ise son kısmın daha geniş anlatımı vardır, bakınız.)

بَاب غَزْوَةُ ذِي الْخَلَصَةِ

Zü'l-Halsa Gazvesi

١٦٧٨ عَنْ جَرِيرٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَلا تُرِيحُنِي مِنْ ذِي الْخَلَصَةِ فَقُلْتُ بَلَى فَانْطَلَقْتُ فِي خَمْسِينَ وَمِائَةِ فَارِسٍ مِنْ أَحْمَسَ وَكَانُوا أَصْحَابَ خَيْلٍ وَكُنْتُ لا أَثْبُتُ عَلَى الْخَيْلِ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَضَرَبَ يَدَهُ عَلَى صَدْرِي حَتَّى رَأَيْتُ أَثَرَ يَدِهِ فِي صَدْرِي وَقَالَ اللَّهُمَّ ثَبِّتْهُ وَاجْعَلْهُ هَادِيًا مَهْدِيًّا قَالَ فَمَا وَقَعْتُ عَنْ فَرَسٍ بَعْدُ قَالَ وَكَانَ ذُو الْخَلَصَةِ بَيْتًا بِالْيَمَنِ لِخَثْعَمَ وَبَجِيلَةَ فِيهِ نُصُبٌ تُعْبَدُ يُقَالُ لَهُ الْكَعْبَةُ قَالَ فَأَتَاهَا فَحَرَّقَهَا بِالنَّارِ وَكَسَرَهَا

قَالَ وَلَمَّا قَدِمَ جَرِيرٌ الْيَمَنَ كَانَ بِهَا رَجُلٌ يَسْتَقْسِمُ بِالأَزْلامِ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ رَسُولَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ هَا هُنَا فَإِنْ قَدَرَ عَلَيْكَ ضَرَبَ عُنُقَكَ قَالَ فَبَيْنَمَا هُوَ يَضْرِبُ بِهَا إِذْ وَقَفَ عَلَيْهِ جَرِيرٌ فَقَالَ لَتَكْسِرَنَّهَا وَلَتَشْهَدَنَّ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ أَوْلأَضْرِبَنَّ عُنُقَكَ قَالَ فَكَسَرَهَا وَشَهِدَ ثُمَّ بَعَثَ جَرِيرٌ رَجُلاً مِنْ أَحْمَسَ يُكْنَى أَبَا أَرْطَاةَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يُبَشِّرُهُ بِذَلِكَ فَلَمَّا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا جِئْتُ حَتَّى تَرَكْتُهَا كَأَنَّهَا جَمَلٌ أَجْرَبُ قَالَ فَبَرَّكَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى خَيْلِ أَحْمَسَ وَرِجَالِهَا خَمْسَ مَرَّاتٍ ❁

& 1678-) Cerîr b. Abdullah el-Becelî (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) bana: ***"Zü'l-Halsa'dan benim zihnimi rahatlatmaz mısın."*** buyurdu: "Tabi" dedim, Ahmes kabilesinden yüz elli atlı ile hareket ettim. Ahmesliler süvari bir kabile idi. Ben ise at üzerinde duramıyordum, bunu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bildirdim, eliyle göğsüme vurdu öyle ki elinin izini göğsümde gördüm: ***"Allah'ım onu sabit kıl, onu doğruya götürücü (hâdî) ve doğruyu bulmuş (mehdî) kıl"*** buyurdu. Bundan sonra artık hiçbir attan düşmedim. Zü'l-Halsa Yemen'de, Has'am ve Becîle kabilelerine ait bir ev idi. İçerisinde tapılan dikilmiş birtakım putlar vardı bu eve "Kâbe" denilirdi." Cerîr b. Abdullah (r.a.) gelip burayı ateşle yakıp yıktırmıştır.

Abdullah (r.a.) Yemen'e geldiğinde puthanede fal okları ile kur'a çekimi yapan bir kimse vardı, kendisine: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in elçisine bak işte oradadır, eğer seni böyle yakalarsa boynunu vurur" denildi. Bu adam fal okları çekerken birden, Cerîr başına dikiliverdi: "Bunları kırıp Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet getireceksin yoksa kesinlikle boynunu vururum" dedi. Adam okları kırdı ve şahadet getirdi. Sonra Cerîr, Ahmes kabilesinden Ebû Erta denilen bir askeri puthanenin yıkıldığını müjdelemek için Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gönderdi. Asker Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldiğinde: "Ey Allah'ın Rasûlü, seni hak üzere gönderen Allah'a yemin olsun ki içi boş bir deve yahut kapkara yanmış bir deve olana kadar orayı bırakıp sana gelmedim" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) beş defa Ahmes atları ve süvarilerine bereket duası buyurdu

(Seriyye komutanı Cerîr b. Abdullah el-Becelî (r.a.) söz konusu puthanenin sahibi iki kabileden birisi olan Becîle kabilesinden idi. Hadisin biraz kısa olarak bir benzeri 1295. hadiste geçmişti.

Zü'l-Halsa, Devs, Hasam ve Becile kabilelerine ait Yemen'de bir tapınak evdir. Buraya Yemen'in Kâbesi de denilmekte idi. İçerisinde dikili taşlar vardı, beyaz mermerden yapılmış üzeri taç gibi nakışlı bir bina idi. Yemen ile Mekke arasında yedi gecelik uzakta Tebâle'de bulunuyordu. Buraya saygı gösterilir kurbanlar kesilirdi. İslâm Tarihi, M. Asım Köksal, XVII. 107-108)

١٦٧٩ عَنْ جَرِيرٍ رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ بِالْيَمَنِ فَلَقِيتُ رَجُلَيْنِ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ ذَا كَلاعٍ وَذَا عَمْرٍو فَجَعَلْتُ أُحَدِّثُهُمْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ لَهُ ذُو عَمْرٍو لَئِنْ كَانَ الَّذِي تَذْكُرُ مِنْ أَمْرِ صَاحِبِكَ لَقَدْ مَرَّ عَلَى أَجَلِهِ مُنْذُ ثَلاثٍ وَأَقْبَلا مَعِي حَتَّى إِذَا كُنَّا فِي بَعْضِ الطَّرِيقِ رُفِعَ لَنَا رَكْبٌ مِنْ قِبَلِ الْمَدِينَةِ فَسَأَلْنَاهُمْ فَقَالُوا قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَاسْتُخْلِفَ أَبُو بَكْرٍ وَالنَّاسُ صَالِحُونَ فَقَالا أَخْبِرْ صَاحِبَكَ أَنَّا قَدْ جِئْنَا وَلَعَلَّنَا سَنَعُودُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ وَرَجَعَا إِلَى الْيَمَنِ فَأَخْبَرْتُ أَبَا بَكْرٍ بِحَدِيثِهِمْ قَالَ أَفَلا جِئْتَ بِهِمْ فَلَمَّا كَانَ بَعْدُ قَالَ لِي ذُو عَمْرٍو يَا جَرِيرُ إِنَّ بِكَ عَلَيَّ كَرَامَةً وَإِنِّي مُخْبِرُكَ خَبَرًا إِنَّكُمْ مَعْشَرَ الْعَرَبِ لَنْ تَزَالُوا بِخَيْرٍ مَا كُنْتُمْ إِذَا هَلَكَ أَمِيرٌ تَأَمَّرْتُمْ فِي آخَرَ فَإِذَا كَانَتْ بِالسَّيْفِ كَانُوا مُلُوكًا يَغْضَبُونَ غَضَبَ الْمُلُوكِ وَيَرْضَوْنَ رِضَا الْمُلُوكِ ❁

1679-) Cerîr b. Abdullah (r.a.) anlatır: "Yemen'de bulunmuştum, o sırada Yemen halkından Zû Kela' ve Zû Amr adında iki kimseyle karşılaştım ve kendilerine Rasûlüllah (s.a.v.)'i anlatmaya başladım. Zû Amr bana: "Senin haber verdiğin arkadaşın, üç gün önce eceline kavuşmuştur." dedi ve yolun bir kısmına kadar benimle birlikte geldi, burada Medine tarafından gelen bir kervan bize ulaştı, kendilerine durumu sorduk onlar da: "Rasûlüllah (s.a.v.) vefat etti, yerine Ebû Bekir geçti. Halk idareden memnundur" dediler. Bunun üzerine Zû Kela' ile Zû Amr: "Arkadaşına (Ebû Bekir'e) bizim buraya kadar geldiğimizi, eğer Allah dilerse tekrar dönüp geleceğimizi bildir" dediler ve Yemen'e geri döndüler. Ben Ebû Bekir'e olanları anlattım: "Onları getirseydin" dedi. Bir zaman sonra (Hz. Ömer (r.a.) döneminde) Zû Amr bana: "Ey Cerîr senin benim üzerimde bir değerin vardır, ben sana bir haber bildireceğim. Siz Araplar başkan öldüğünde diğer birisini atama konusunda görüşme yapar ve atarsınız, bu şekilde devam ettiğiniz sürece hayır üzerinde bulunursunuz. Eğer kılıç devreye girerse bu başkanlar kral olur ve kralların gazabı ile gazaba gelir, kralların razı oldukları gibi razı olurlar." dedi.

بَاب غَزْوَةُ سِيفِ الْبَحْرِ وَهُمْ يَتَلَقَّوْنَ عِيرًا لِقُرَيْشٍ وَأَمِيرُهُمْ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ رضي الله عنه

Sîfu'l-Bahr Gazvesi

(Bu seriyye Kureyş kervanını çevirmek için gönderilmiş, komutanları Ebû Ubeyde b. Cerrâh (r.a.) idi.)

١٦٨٠ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما أَنَّهُ قَالَ بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَعْثًا قِبَلَ السَّاحِلِ وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ وَهُمْ ثَلاثُ مِائَةٍ فَخَرَجْنَا وَكُنَّا بِبَعْضِ الطَّرِيقِ فَنِيَ الزَّادُ فَأَمَرَ أَبُو عُبَيْدَةَ بِأَزْوَادِ الْجَيْشِ فَجُمِعَ فَكَانَ مِزْوَدَيْ تَمْرٍ فَكَانَ يَقُوتُنَا كُلَّ يَوْمٍ قَلِيلٌ قَلِيلٌ حَتَّى فَنِيَ فَلَمْ يَكُنْ يُصِيبُنَا إِلاَّ تَمْرَةٌ تَمْرَةٌ فَقُلْتُ مَا تُغْنِي عَنْكُمْ تَمْرَةٌ فَقَالَ لَقَدْ وَجَدْنَا فَقْدَهَا حِينَ فَنِيَتْ ثُمَّ انْتَهَيْنَا إِلَى الْبَحْرِ فَإِذَا حُوتٌ مِثْلُ الظَّرِبِ فَأَكَلَ مِنْهَا الْقَوْمُ ثَمَانِيَ عَشْرَةَ لَيْلَةً ثُمَّ أَمَرَ أَبُو عُبَيْدَةَ بِضِلَعَيْنِ مِنْ أَضْلاعِهِ فَنُصِبَا ثُمَّ أَمَرَ بِرَاحِلَةٍ فَرُحِلَتْ ثُمَّ مَرَّتْ تَحْتَهُمَا فَلَمْ تُصِبْهُمَا ❁

{&} 1680-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) sahil yönünde bir birlik gönderdi ve başlarına Ebû Ubeyde b. Cerrâh (r. a)'ı komutan atadı, birlik üç yüz kişi idi. Yola çıktık, yolun bir bölümünde erzak tükendi. Bunun üzerine Ebû Ubeyde emir verdi ordunun erzakı toplandı bu da bir yiyecek torbası kadar oldu, sonunda komutan her gün azar azar bize yiyecek dağıtıyordu ki bu da tükendi ve hissemize birer hurma düşer oldu. (Ravi): "Bir tek hurma sizin neyinize yetecek ki?" dedim: "Erzak tamamen tükendiğinde bunu da arar olduk" dedi, sonra sahile vardık bir de baktık ki dağ gibi bir balık ile karşılaştık. Bu balığı on sekiz gece ordunun hepsi yedi. Sonra Ebû

Ubeyde balığın kaburga kemiklerinden iki kemiğin dikilmesini emretti sonra da bir süvariye emretti bineğine binip kemiğe değmeden altından geçti" dedi.

١٦٨١ وعنه رضي الله عنه في رواية: فَأَلْقَى لَنَا الْبَحْرُ دَابَّةً يُقَالُ لَهَا الْعَنْبَرُ فَأَكَلْنَا مِنْهُ نِصْفَ شَهْرٍ وَادَّهَنَّا مِنْ وَدَكِهِ حَتَّى ثَابَتْ إِلَيْنَا أَجْسَامُنَا

وعنه في رواية أخرى: قَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ كُلُوا فَلَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ ذَكَرْنَا ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ كُلُوا رِزْقًا أَخْرَجَهُ اللَّهُ أَطْعِمُونَا إِنْ كَانَ مَعَكُمْ فَأَتَاهُ بَعْضُهُمْ فَأَكَلَهُ ❁

1681-) Yine Câbir (r.a.)'dan gelen diğer bir rivayette şöyle demiştir: "Deniz, 'Anber' denilen bir balinayı bize attı, biz onu on beş gün kadar yedik yağını da kullandık neticede bedenimiz kendine geldi" demiştir.

Yine diğer bir rivayette ise: "Ebû Ubeyde: "Haydi balığınızı yeyiniz" dedi. Sonunda Medine'ye geldik bunu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e anlattık. O da: ***"Allah'ın rızık olarak denizden çıkardığını yeyiniz, eğer yanınızda var ise bize de yediriniz"*** buyurdu. Ordudan birisi bundan bir parça getirmişti Hz. Peygamber (s.a.v.) onu yedi" demiştir.

بَاب وَفْدُ بَنِي تَمِيمٍ

Temim Oğulları Heyeti

١٦٨٢ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ رضي الله عنهما أَنَّهُ قَدِمَ رَكْبٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ أَمِّرِ الْقَعْقَاعَ بْنَ مَعْبَدِ بْنِ زُرَارَةَ قَالَ عُمَرُ بَلْ أَمِّرِ الأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ قَالَ أَبُو بَكْرٍ مَا أَرَدْتَ إِلاَّ خِلافِي قَالَ عُمَرُ مَا أَرَدْتُ خِلافَكَ فَتَمَارَيَا حَتَّى ارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا فَنَزَلَ فِي ذَلِكَ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُقَدِّمُوا﴾ حَتَّى انْقَضَتْ ❁

1682-) Abdullah b. Zübeyr (r.a.)'dan. Temimoğulları'ndan bir heyet Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelmişti. Ebû Bekir: "Ka'ka' b. Ma'bed b. Zürâra'yı emir tayin et." dedi Ömer de: "Hayır, Akra' b. Hâbis'i emir tayin et" dedi. Bunun üzerine Ebû Bekir: "Sen ancak ve ancak bana muhalefet etmek istedin" dedi. Ömer de: "Ben sana muhalefet etmek istemedim" dedi ve seslerini yükseltecek şekilde birbirleriyle atıştılar. Bunun üzerine **«Ey iman edenler! Allah ve Rasûlünün huzurunda** (söz ve fiilde) **öne geçmeyin. Allah'tan sakınınız. Şüphesiz Allah çok iyi işiten ve bilendir. Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamberin sesinden yüksek çıkarmayınız. Birbirinizle yüksek sesli konuştuğunuz gibi ona da yüksek sesle konuşmayın ki, siz farkında olmadan amelleriniz boşa gidiverir. »** (Hucurât: 1-2) ayeti sonuna kadar indi." demiştir.

بَاب وَفْدِ بَنِي حَنِيفَةَ وَحَدِيثِ ثُمَامَةَ بْنِ أُثَالٍ

Hanîfe Oğulları Heyeti ve Sümâme b. Esâl Hadisesi

١٦٨٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ خَيْلاً قِبَلَ نَجْدٍ فَجَاءَتْ بِرَجُلٍ مِنْ بَنِي حَنِيفَةَ يُقَالُ لَهُ ثُمَامَةُ بْنُ أُثَالٍ فَرَبَطُوهُ بِسَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ فَخَرَجَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ مَا عِنْدَكَ يَا ثُمَامَةُ فَقَالَ عِنْدِي خَيْرٌ يَا مُحَمَّدُ إِنْ تَقْتُلْنِي تَقْتُلْ ذَا دَمٍ وَإِنْ تُنْعِمْ تُنْعِمْ عَلَى شَاكِرٍ وَإِنْ كُنْتَ تُرِيدُ الْمَالَ فَسَلْ مِنْهُ مَا شِئْتَ فَتُرِكَ حَتَّى كَانَ الْغَدُ ثُمَّ

قَالَ لَهُ مَا عِنْدَكَ يَا ثُمَامَةُ قَالَ مَا قُلْتُ لَكَ إِنْ تُنْعِمْ تُنْعِمْ عَلَى شَاكِرٍ فَتَرَكَهُ حَتَّى كَانَ بَعْدَ الْغَدِ فَقَالَ مَا عِنْدَكَ يَا ثُمَامَةُ فَقَالَ عِنْدِي مَا قُلْتُ لَكَ فَقَالَ أَطْلِقُوا ثُمَامَةَ فَانْطَلَقَ إِلَى نَخْلٍ قَرِيبٍ مِنَ الْمَسْجِدِ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ يَا مُحَمَّدُ وَاللَّهِ مَا كَانَ عَلَى الأَرْضِ وَجْهٌ أَبْغَضَ إِلَيَّ مِنْ وَجْهِكَ فَقَدْ أَصْبَحَ وَجْهُكَ أَحَبَّ الْوُجُوهِ إِلَيَّ وَاللَّهِ مَا كَانَ مِنْ دِينٍ أَبْغَضَ إِلَيَّ مِنْ دِينِكَ فَأَصْبَحَ دِينُكَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيَّ وَاللَّهِ مَا كَانَ مِنْ بَلَدٍ أَبْغَضُ إِلَيَّ مِنْ بَلَدِكَ فَأَصْبَحَ بَلَدُكَ أَحَبَّ الْبِلادِ إِلَيَّ وَإِنَّ خَيْلَكَ أَخَذَتْنِي وَأَنَا أُرِيدُ الْعُمْرَةَ فَمَاذَا تَرَى فَبَشَّرَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَمَرَهُ أَنْ يَعْتَمِرَ فَلَمَّا قَدِمَ مَكَّةَ قَالَ لَهُ قَائِلٌ صَبَوْتَ قَالَ لا وَلَكِنْ أَسْلَمْتُ مَعَ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَلا وَاللَّهِ لا يَأْتِيكُمْ مِنَ الْيَمَامَةِ حَبَّةُ حِنْطَةٍ حَتَّى يَأْذَنَ فِيهَا النَّبِيُّ ﷺ ❁

& 1683-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) Necid bölgesi yönüne atlı bir birlik gönderdi. Birlik, Hanifeoğulları'ndan Sümâme b. Esâl adında birisini alıp getirdi. Esiri mescidin direklerinden bir direğe bağladılar arkasından Hz. Peygamber (s.a.v.) yanına çıktı ve: ***"Ey Sümâme gönlünde ne var?"*** buyurdu. O da: "Gönlümdeki hayırdır; eğer beni öldürürsen kan davası olan birisini öldürmüş olursun. İyilikte bulunacak olursan şükredecek birisine iyilik etmiş olursun. Eğer mal istiyorsan, dilediğini iste" dedi. Ertesi güne kadar bırakıldı. Sonra yine: ***"Ey Sümâme gönlünde ne var?"*** buyurdu. O da: "Gönlümdeki, sana söylediğim şeydir; eğer iyilikte bulunursan şükredecek birisine iyilik etmiş olursun" dedi akabinde ertesi günden sonraki güne kadar bırakıldı. Sonra yine: ***"Ey Sümâme gönlünde ne var?"*** buyurdu. O da: "Gönlümdeki, sana söylediğim şeydir" dedi. Bunun üzerine: ***"Sümâme'yi salıverin"*** buyurdu. Hemen mescidin yanındaki hurmalığa gidip boy abdesti aldı, sonra mescide girdi ve: "Eşhedü en lâ ilahe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden Rasûlüllah, Ey Muhammed! Allah'a yemin olsun ki, yeryüzünde senin yüzünden daha fazla nefret ettiğim bir yüz yoktu. Ama şimdi senin yüzün, bence yüzlerin en sevimlisi oldu. Allah'a yemin olsun ki, senin dininden daha fazla nefret ettiğim bir din yoktu. Ama şimdi benim için senin dinin, bence dinlerin en sevimlisi oldu. Allah'a yemin olsun ki senin memleketinden daha fazla nefret ettiğim bir memleket yoktu. Ama şimdi senin memleketin, bence memleketlerin en sevimlisi oldu. Ben umreye niyetlenmiş iken senin atlıların beni yakaladı, ne buyurursun?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) kendisini sevindirip müjdeledi ve umre yapmasını emreyledi. Sümâme Mekke'ye geldiğinde birisi ona: "Dininden döndün ha!" dedi. O da: "Hayır, ama Allah'ın elçisi Muhammed (s.a.v.) ile birlikte Müslüman oldum. Allah'a yemin olsun ki, Hz. Peygamber (s.a.v.) izin vermedikçe artık Yemâme'den size bir buğday tanesi bile gelmez!" dedi.

(Sümâme (r.a.)'ın memleketi Yemame idi. Kendisi memleketinde tanınıp, sayılan bir kimse idi. Müslüman olduktan sonra içindeki nefret sevgiye dönüştü. Aynı durum Ebû Süfyan'ın kansında da gerçekleşmiştir. 1574. hadise bakınız)

١٦٨٤ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَدِمَ مُسَيْلِمَةُ الْكَذَّابُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَجَعَلَ يَقُولُ إِنْ جَعَلَ لِي مُحَمَّدٌ الأَمْرَ مِنْ بَعْدِهِ تَبِعْتُهُ وَقَدِمَهَا فِي بَشَرٍ كَثِيرٍ مِنْ قَوْمِهِ فَأَقْبَلَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَمَعَهُ ثَابِتُ بْنُ قَيْسِ بْنِ شَمَّاسٍ وَفِي يَدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قِطْعَةُ جَرِيدٍ حَتَّى وَقَفَ عَلَى مُسَيْلِمَةَ فِي أَصْحَابِهِ فَقَالَ لَوْ سَأَلْتَنِي هَذِهِ الْقِطْعَةَ مَا أَعْطَيْتُكَهَا وَلَنْ تَعْدُوَ أَمْرَ اللَّهِ فِيكَ وَلَئِنْ أَدْبَرْتَ لَيَعْقِرَنَّكَ اللَّهُ وَإِنِّي لأَرَاكَ الَّذِي أُرِيتُ فِيهِ مَا رَأَيْتُ وَهَذَا ثَابِتٌ يُجِيبُكَ عَنِّي ثُمَّ انْصَرَفَ عَنْهُ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَسَأَلْتُ عَنْ قَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِنَّكَ أُرَى الَّذِي أُرِيتُ فِيهِ مَا أُرِيتُ فَأَخْبَرَنِي أَبُو هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ بَيْنَا أَنَا

نَائِمٌ رَأَيْتُ فِي يَدَيَّ سِوَارَيْنِ مِنْ ذَهَبٍ فَأَهَمَّنِي شَأْنُهُمَا فَأُوحِيَ إِلَيَّ فِي الْمَنَامِ أَنِ انْفُخْهُمَا فَنَفَخْتُهُمَا فَطَارَا فَأَوَّلْتُهُمَا كَذَّابَيْنِ يَخْرُجَانِ بَعْدِي أَحَدُهُمَا الْعَنْسِيُّ وَالآخَرُ مُسَيْلِمَةُ ❁

& 1684-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Müseylemetü'l-Kezzâb Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde (Hanife oğulları heyeti içerisinde Medine'ye) gelmişti. Müseyleme: "Eğer Muhammed kendisinden sonra bu işi bana bırakırsa kendisine uyarım" diyordu. Kabilesinden pek çok kimsenin içerisinde Medine'ye gelmişti. Rasûlüllah (s.a.v.), yanında (hatibi) Sâbit b. Kays b. Şemmâs ile birlikte Müseyleme'ye geldi elinde hurma çubuğundan bir parça bulunuyordu gelip Müseyleme ve arkadaşlarının yanına oturdu ve: ***"Eğer benden şu bir parça çubuğu istesen bile sana vermem Allah'ın senin hakkındaki takdirinden öteye geçemezsin. Eğer yüz çevirirsen Allah elbette seni öldürür. Ben, gördüğüm rüyamda bana gösterilen kimsenin sen olduğun kanaatindeyim. Şu Sâbit benim adıma sana gereken cevabı verir."*** buyurdu sonra da bırakıp gitti.

(Sâbit (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hatibi idi. 1508. hadiste kendisinin gür sesinden dolayı Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sesinden daha sesli olduğu endişesiyle eve kapandığı bildirilmişti, bakınız)

İbni Abbâs (r.a.) devamla şöyle demiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in ***"Senin rüyamda bana gösterilen kimse olduğun kanaatindeyim"*** sözünü sordum. Ebû Hureyre, Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Ben uyurken rüyada ellerimde altından iki bilezik gördüm. Bu bileziklerin durumu beni üzdü, arkasından rüyamda bana bileziklere üflemem vahyolundu. Ben de üfledim onlar da uçuverdi. Ben bu bilezikleri benden sonra çıkacak iki yalancıya yordum"*** buyurduğunu bildirdi. İki yalancıdan birisi Esved Ansî, diğeri de Müseyleme'dir" demiştir.

١٦٨٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُتِيتُ بِخَزَائِنِ الأَرْضِ فَوُضِعَ فِي كَفَّيَّ سِوَارَانِ مِنْ ذَهَبٍ فَكَبُرَا عَلَيَّ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيَّ أَنِ انْفُخْهُمَا فَنَفَخْتُهُمَا فَذَهَبَا فَأَوَّلْتُهُمَا الْكَذَّابَيْنِ اللَّذَيْنِ أَنَا بَيْنَهُمَا صَاحِبَ صَنْعَاءَ وَصَاحِبَ الْيَمَامَةِ ❁

& 1685-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ben uyurken, bana yeryüzünün hazineleri getirildi. Avuçlarıma altından iki bilezik bırakıldı. Bu ise bana ağır geldi, arkasından Allah, bana üflememi vahyetti. Ben de üfledim onlar da gidiverdi. Ben bu bilezikleri aralarında bulunduğum iki yalancı sahtekâr'a San'a'nın ileri geleni*** (Esved Ansî) ***ile Yemâme'nin ileri geleni*** (Müseyleme'ye) ***yorumladım."*** buyurdu" demiştir.

بَاب قِصَّةِ أَهْلِ نَجْرَانَ

Necranlıların Hikayesi

١٦٨٦ عَنْ حُذَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ جَاءَ الْعَاقِبُ وَالسَّيِّدُ صَاحِبَا نَجْرَانَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُرِيدَانِ أَنْ يُلاعِنَاهُ قَالَ فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ لا تَفْعَلْ فَوَاللَّهِ لَئِنْ كَانَ نَبِيًّا فَلاعَنَّا لا نُفْلِحُ نَحْنُ وَلا عَقِبُنَا مِنْ بَعْدِنَا قَالا إِنَّا نُعْطِيكَ مَا سَأَلْتَنَا وَابْعَثْ مَعَنَا رَجُلاً أَمِينًا وَلا تَبْعَثْ مَعَنَا إِلاَّ أَمِينًا فَقَالَ لَأَبْعَثَنَّ مَعَكُمْ رَجُلاً أَمِينًا حَقَّ أَمِينٍ فَاسْتَشْرَفَ لَهُ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ قُمْ يَا أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ فَلَمَّا قَامَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هَذَا أَمِينُ هَذِهِ الأُمَّةِ ❁

& 1686-) Huzeyfe (r.a.): "Necran beldesinin iki ileri geleni, Âkıb (Abdül-Mesih) ile Seyyid (Eyhem) Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldiler. Kendisi ile lanetleşmek istiyorlardı. İkisinden birisi arkadaşına: "Allah-

'a yemin olsun ki eğer o, peygamber ise ve bizimle lanetleşirse artık ne biz iflah oluruz ne de bizden sonraki nesillerimiz, sakın yapma!" dedi. Sonunda: "Biz senin istediğin cizye vergisini vereceğiz bizimle birlikte güvenilir (emin) bir kimse gönder. Bizimle güvenilir kimseden başkasını gönderme" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.) de: ***"Sizinle gerçekten güvenilir (emin) bir kimse göndereceğim"*** buyurdu. Rasûlüllah (s.a.v.)'in ashabı bu göreve namzet olmak için içlerinden geçirdiler sonunda: ***"Ey Ebû Ubeyde b. Cerrâh haydi ayağa kalk"*** buyurdu. Ayağa kalkınca: ***"Bu, şu ümmetin güvenilir (emin) kimsesidir"*** buyurdu" demiştir.

١٦٨٧ و في رواية عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَمِينٌ وَأَمِينُ هَذِهِ الأُمَّةِ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ ❁

& 1687-) Enes (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette ise: ***"Her ümmetin güvenilir (emin) bir kimsesi vardır. Bu ümmetin güvenilir kimsesi de Ebû Ubeyde b. Cerrâh'tır"*** buyurmuştur.

(Bu hadis 1545. hadiste geçmişti. Necran, Yemen'de yerleşim birimi olup halkı Hıristiyandır. Rasûlüllah (s.a.v.) kendilerine mektup göndermiş ya Müslüman olmalarını ya da cizye vermelerini istemiştir. Efendimiz (a.s.) ile görüşüp tartışmak için on dört kişilik bir heyetle Medine'ye geldiler. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendilerine İslam'ı anlattı, İsâ (a.s.) hakkında uzun tartışmalar yapıldı ise de Müslüman olmadılar, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***«Kim sana gelen ilimden sonra seninle tartışmaya kalkarsa, deki: "Gelin oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, bizim kendimizi ve sizin kendinizi çağıralım, sonra da içten bir şekilde lanet bedduası edelim de Allah'ın laneti yalancılara olsun" diyelim"*** (Âl-i İmrân: 61) şekliyle lanetleşme teklifinde bulundu. Onlar korkup böyle bir işe girmediler, Müslüman da olmadılar cizye vergisini kabul ettiler. Âl-i İmrân Suresi: 33-63. ayetler bu hadise üzerine indirilmiştir.)

بَاب قُدُومِ الأَشْعَرِيِّينَ وَأَهْلِ الْيَمَنِ

Eş'arî Kabilesi ve Yemenlilerin Medine'ye Gelişi

١٦٨٨ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ إِنَّا أَتَيْنَا النَّبِيَّ ﷺ نَفَرٌ مِنَ الأَشْعَرِيِّينَ فَاسْتَحْمَلْنَاهُ فَأَبَى أَنْ يَحْمِلَنَا فَاسْتَحْمَلْنَاهُ فَحَلَفَ أَنْ لا يَحْمِلَنَا ثُمَّ لَمْ يَلْبَثِ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ أُتِيَ بِنَهْبِ إِبِلٍ فَأَمَرَ لَنَا بِخَمْسِ ذَوْدٍ فَلَمَّا قَبَضْنَاهَا قُلْنَا تَغَفَّلْنَا النَّبِيَّ ﷺ يَمِينَهُ لا نُفْلِحُ بَعْدَهَا أَبَدًا فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ حَلَفْتَ أَنْ لا تَحْمِلَنَا وَقَدْ حَمَلْتَنَا قَالَ أَجَلْ وَلَكِنْ لا أَحْلِفُ عَلَى يَمِينٍ فَأَرَى غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا إِلاَّ أَتَيْتُ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ مِنْهَا وَتَحَلَّلْتُهَا ❁

& 1688-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.): "Eş'arîlerden birtakım kimseler olarak bizler Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldik, kendisinden bize yük devesi vermesini istedik, bize deve vermeyi kabul etmedi. Tekrar bize yük devesi vermesini istedik bu sefer bize deve vermeyeceğine yemin etti. Kısa bir süre sonra ganimet develeri geldi bunun üzerine bize beş deve sürüsü verilmesini emretti. Develeri teslim aldığımızda: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e yeminini unutturduk artık bundan sonra iflah olamayız" dedik. Kendisine geldim ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, sen bize deve vermeyeceğine yemin etmiştin ama şimdi bize deve verdin?" dedim. O da: ***"Evet verdim ama ben bir yemin yaparım bu arada yemin ettiğim şeyin dışındakinin bundan daha hayırlı olduğu görüşüne varırım ve hayırlı olanı yaparım keffaret vererek yeminden çıkarım"*** buyurdu" demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 1694. hadise bakınız. Yapılan yeminden dönüp keffaret verme konusunda bir benzer hadis 2139. hadiste gelecektir.)

١٦٨٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَتَاكُمْ أَهْلُ الْيَمَنِ هُمْ أَرَقُّ أَفْئِدَةً وَأَلْيَنُ قُلُوبًا الإِيمَانُ يَمَانٍ وَالْحِكْمَةُ يَمَانِيَةٌ وَالْفَخْرُ وَالْخُيَلاءُ فِي أَصْحَابِ الإِبِلِ وَالسَّكِينَةُ وَالْوَقَارُ فِي أَهْلِ الْغَنَمِ ❁

& 1689-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Size Yemenliler gelmiştir. Kendileri çok ince yürekli, çok yumuşak kalplidirler. İman Yemenlidir. Hikmet de Yemenlidir. Kibir ve kendini beğenme deve sahiplerindedir. Tevazu ve vekar ise koyunla uğraşanlardadır."*** buyurmuştur.

(Hadisimizdeki son cümleler 1392 hadiste geçmişti.)

بَاب حَجَّةِ الْوَدَاعِ

Veda Haccı

١٦٩٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ أَقْبَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ وَهُوَ مُرْدِفٌ أُسَامَةَ عَلَى الْقَصْوَاءِ وَمَعَهُ بِلالٌ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ حَتَّى أَنَاخَ عِنْدَ الْبَيْتِ ثُمَّ قَالَ لِعُثْمَانَ ائْتِنَا بِالْمِفْتَاحِ فَجَاءَهُ بِالْمِفْتَاحِ فَفَتَحَ لَهُ الْبَابَ فَدَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ وَأُسَامَةُ وَبِلالٌ وَعُثْمَانُ ثُمَّ أَغْلَقُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَمَكَثَ نَهَارًا طَوِيلاً ثُمَّ خَرَجَ وَابْتَدَرَ النَّاسُ الدُّخُولَ فَسَبَقْتُهُمْ فَوَجَدْتُ بِلالاً قَائِمًا مِنْ وَرَاءِ الْبَابِ فَقُلْتُ لَهُ أَيْنَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ صَلَّى بَيْنَ ذَيْنِكَ الْعَمُودَيْنِ الْمُقَدَّمَيْنِ وَكَانَ الْبَيْتُ عَلَى سِتَّةِ أَعْمِدَةٍ سَطْرَيْنِ صَلَّى بَيْنَ الْعَمُودَيْنِ مِنَ السَّطْرِ الْمُقَدَّمِ وَجَعَلَ بَابَ الْبَيْتِ خَلْفَ ظَهْرِهِ وَاسْتَقْبَلَ بِوَجْهِهِ الَّذِي يَسْتَقْبِلُكَ حِينَ تَلِجُ الْبَيْتَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجِدَارِ قَالَ وَنَسِيتُ أَنْ أَسْأَلَهُ كَمْ صَلَّى وَعِنْدَ الْمَكَانِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ مَرْمَرَةٌ حَمْرَاءُ ❁

1690-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekke'nin fethedildiği yılda, terkisinde Üsâme ile devesi Kusva üzerinde geldi. Yanında Bilal ve Osman b. Talha vardı. Beytullah'ın yanında devesini çöktürdü sonra da Osman b. Talha'ya: ***"Bize anahtarı getir"*** buyurdu, o da anahtarı getirip, kapıyı açtı, arkasından Hz. Peygamber (s.a.v.), Üsâme, Bilal ve Osman b. Talha içeri girdi, kapıyı üzerlerine kapattılar. Gündüz uzun bir süre içeride kaldıktan sonra dışarı çıktı, bunun arkasından halk içeri girmeye koştu ben onları geçip içeri girdim ve hemen kapının arkasında ayakta duran Bilal'i bulup: "Rasûlüllah (s.a.v.) nerede namaz kıldı?" dedim: "Şu önündeki ön iki direk arasında, ön sıradaki iki direk arasında, Kâbe'nin kapısını arkasına aldı, yüzünü de Kâbe'ye girdiğinde karşına çıkan yöne kapı ile duvar arasındaki yöne çevirdi" dedi. Beytullah'da iki sıra halinde altı direk vardı. Bu arada kaç rekat namaz kıldığını sormasını unuttum. Kendisinin namaz kıldığı yerin yanında kırmızı mermer vardır" demiştir.

(Bu hâdise Mekke'nin fethinde olmuştu ancak konu başlığı olan 'Veda Haccı' ise Mekke'nin fethinden sonra olmuştur dolayısıyla hadisle konu başlığı arasında irtibat sağlamak güçtür. Hadisin bir benzeri 296, 317 ve 1281. hadislerde geçmişti.)

١٦٩١ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رضي الله عنه قَالَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ غَزَا تِسْعَ عَشْرَةَ غَزْوَةً وَأَنَّهُ حَجَّ بَعْدَ مَا هَاجَرَ حَجَّةً وَاحِدَةً لَمْ يَحُجَّ بَعْدَهَا حَجَّةَ الْوَدَاعِ ❁

& 1691-) Zeyd b. Erkam (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) on dokuz gazve yaptı. Kendisi Hicret'ten sonra bir defa hacc etti o da Veda Haccı'dır, bundan sonra hacc etmedi." demiştir.

١٦٩٢ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الزَّمَانُ قَدِ اسْتَدَارَ كَهَيْئَةِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ السَّنَةُ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ثَلاثَةٌ مُتَوَالِيَاتٌ ذُو الْقَعْدَةِ وَذُو الْحِجَّةِ وَالْمُحَرَّمُ وَرَجَبُ مُضَرَ الَّذِي بَيْنَ جُمَادَى

وَشَعْبَانَ أَيُّ شَهْرٍ هَذَا قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَ ذُو الْحِجَّةِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَأَيُّ بَلَدٍ هَذَا قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَ الْبَلْدَةَ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَأَيُّ يَوْمٍ هَذَا قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا وَسَتَلْقَوْنَ رَبَّكُمْ فَسَيَسْأَلُكُمْ عَنْ أَعْمَالِكُمْ أَلَا فَلَا تَرْجِعُوا بَعْدِي ضُلَالاً يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ أَلَا لِيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ فَلَعَلَّ بَعْضَ مَنْ يُبَلَّغُهُ أَنْ يَكُونَ أَوْعَى لَهُ مِنْ بَعْضِ مَنْ سَمِعَهُ أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ مَرَّتَيْنِ ❁

& 1692-) Ebû Bekre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Zaman, artık Allah'ın yer ve gökleri yarattığı günki gibi eski haline dönmüştür, yıl on iki aydır. On iki aydan dördü haram aylardır, üç tanesi peş peşe gelir: Zü'l-Ka'de, Zü'l-Hicce ve Muharrem. Cumâdî'l-Âhir ile Şaban ayı arasındaki Mudar kabilesinin*** (saygın kabul ettiği) ***Receb ayı da*** (dördüncüsüdür. Şimdi içerisinde bulunduğumuz) ***bu ay hangi aydır?"*** buyurdu : "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir" dedik, kendisi sustu neticede bu aya başka bir isim vereceğini zannettik: ***"Zü'l-Hicce değil mi?"*** buyurdu: "Evet öyledir" dedik: ***"Burası hangi şehirdir?"*** buyurdu: "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir" dedik, kendisi sustu neticede bu şehre başka bir isim vereceğini zannettik: ***"Mekke şehri değil mi?"*** buyurdu: "Evet öyledir" dedik: ***"Bugün, hangi gündür?"*** buyurdu: "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir" dedik, kendisi sustu neticede bu güne başka bir isim vereceğini zannettik: ***"Kurban Bayramı günü*** (Zü'l-Hiccenin onuncu günü) ***değil mi?"*** buyurdu: "Evet öyledir" dedik: ***"Muhakkak ki sizin kanlarınız ve mallarınız şu memleketinizde şu ayınızdaki şu gününüz gibi haramdır.*** -Hadisi rivayet eden ravi Muhammed b. Sîrîn: "Herhalde ***'namuslarınız da haramdır'*** buyurmuştur." demiştir.- ***İlerde Rabb'inize kavuşacaksınız ve yaptıklarınızdan sizi sorguya çekecektir. Bakın! Benden sonra birbirlerinin boynunu vuran sapıklar halinde geriye dönmeyiniz! Bakın! Burada bulunan, bulunmayana bunu iletsin. Belki kendisine tebliğ ettiği kimse bu konuşmayı dinleyenden daha iyi kavrayan olabilir."*** buyurdu arkasından da iki defa: ***"Bakın! Dini tebliğ ettim mi?"*** buyurdu.

(Hadisin kısa bir benzeri 61 ve 1351. hadislerde geçmişti.)

١٦٩٣ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ حَلَقَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ وَأُنَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ وَقَصَّرَ بَعْضُهُمْ ❁

1693-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Veda Haccı'nda Hz. Peygamber (s.a.v.) ile ashabından bir kısım kimselerin saçlarını tamamen kestirmiş, bir kısmı ise kısalttığı rivayet edilmiştir.

(Hadisin bir benzeri 850. hadistir. Ayrıca bu konuda 851 ve 852. hadislere de bakınız)

بَاب غَزْوَةِ تَبُوكَ وَهِيَ غَزْوَةُ الْعُسْرَةِ

Tebûk Gazvesi

(Tebûk, Medine'ye kuzeyden 500 km kadar uzaklıkta bir yerdir. Bizanslılar, Gassan, Lahm, Cüzam gibi kabilelerin yardımıyla Medine'ye saldırmayı planlıyorlardı. Rasûlüllah (s.a.v.), tedbir olarak Bizans İmparatorluğu'nun tehdidine karşılık vermeye kararlıydı. 30. 000 kişiyle Tebûk'e doğru yola çıktı. Fakat düşman gelmedi. Bizanslılar, Rasûlüllah (s.a.v.)'in ordusunu haber alınca korkuya kapıldılar ve ülkelerinde emin bir bölgeye geri çekildiler. Hz. Peygamber (s.a.v.) çevre bölge yöneticileriyle çeşitli barış antlaşmaları yaparak sınırlarının güvenliğini sağlamayı başardı. Antlaşma yaptıkları arasında, Eyle Meliki, el-Cerhâ, ve diğer bölge emirleri vardı. Rasûlüllah (s.a.v.) Tebûk'te 25 gün kaldıktan sonra Medine'ye geri döndü. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Tebûk Seferine çıkışı ve dönüşü 754 ve 1420. hadislerde de anlatılır, bakınız.)

١٦٩٤ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ أَرْسَلَنِي أَصْحَابِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَسْأَلُهُ الْحُمْلانَ لَهُمْ إِذْ هُمْ مَعَهُ فِي جَيْشِ الْعُسْرَةِ وَهِيَ غَزْوَةُ تَبُوكَ فَقُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنَّ أَصْحَابِي أَرْسَلُونِي إِلَيْكَ لِتَحْمِلَهُمْ فَقَالَ وَاللَّهِ لا أَحْمِلُكُمْ عَلَى شَيْءٍ وَوَافَقْتُهُ وَهُوَ غَضْبَانُ وَلا أَشْعُرُ وَرَجَعْتُ حَزِينًا مِنْ مَنْعِ النَّبِيِّ ﷺ وَمِنْ مَخَافَةِ أَنْ يَكُونَ النَّبِيُّ ﷺ وَجَدَ فِي نَفْسِهِ عَلَيَّ فَرَجَعْتُ إِلَى أَصْحَابِي فَأَخْبَرْتُهُمُ الَّذِي قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمْ أَلْبَثْ إِلاَّ سُوَيْعَةً إِذْ سَمِعْتُ بِلالاً يُنَادِي أَيْ عَبْدَاللَّهِ بْنَ قَيْسٍ فَأَجَبْتُهُ فَقَالَ أَجِبْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَدْعُوكَ فَلَمَّا أَتَيْتُهُ قَالَ خُذْ هَذَيْنِ الْقَرِينَيْنِ وَهَذَيْنِ الْقَرِينَيْنِ لِسِتَّةِ أَبْعِرَةٍ ابْتَاعَهُنَّ حِينَئِذٍ مِنْ سَعْدٍ فَانْطَلِقْ بِهِنَّ إِلَى أَصْحَابِكَ فَقُلْ إِنَّ اللَّهَ أَوْ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَحْمِلُكُمْ عَلَى هَؤُلاءِ فَارْكَبُوهُنَّ فَانْطَلَقْتُ إِلَيْهِمْ بِهِنَّ فَقُلْتُ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ يَحْمِلُكُمْ عَلَى هَؤُلاءِ وَلَكِنِّي وَاللَّهِ لا أَدَعُكُمْ حَتَّى يَنْطَلِقَ مَعِي بَعْضُكُمْ إِلَى مَنْ سَمِعَ مَقَالَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لا تَظُنُّوا أَنِّي حَدَّثْتُكُمْ شَيْئًا لَمْ يَقُلْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالُوا لِي وَاللَّهِ إِنَّكَ عِنْدَنَا لَمُصَدَّقٌ وَلَنَفْعَلَنَّ مَا أَحْبَبْتَ فَانْطَلَقَ أَبُو مُوسَى بِنَفَرٍ مِنْهُمْ حَتَّى أَتَوْا الَّذِينَ سَمِعُوا قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَنْعَهُ إِيَّاهُمْ ثُمَّ إِعْطَاءَهُمْ بَعْدُ فَحَدَّثُوهُمْ بِمِثْلِ مَا حَدَّثَهُمْ بِهِ أَبُو مُوسَى ❁

& 1694-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.)'dan: "Arkadaşlarım beni, yük develeri istemem için Rasûlüllah (s.a.v.)'e gönderdi. Bu sırada arkadaşlarım Tebûk Gazvesi'ne çıkan zorluk ordusu içerisinde Hz. Peygamber (s.a.v.) ile beraber idiler: "Ey Allah'ın Peygamberi, arkadaşlarım kendilerine yük devesi vermen için beni gönderdi." dedim. O da: ***"Vallahi size yük devesi veremem"*** buyurdu. Kendisini anlayamadığım bir sebepten dolayı öfkeli buldum, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in beni reddetmesinden dolayı ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in içinde bana karşı bir duygu olması endişesiyle üzgün bir şekilde yanından ayrıldım ve arkadaşlarıma vardım, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in söylediğini kendilerine bildirdim. Kısa bir süre geçti ki Bilal'in: "Ey Abdullah b. Kays" diye seslendiğini duydum, hemen geldim: "Rasûlüllah (s.a.v.) seni çağırıyor, haydi git" dedi. Kendisine geldiğimde Sa'd b. Ubâde'den satın aldığı altı deveyi göstererek: ***"Şu iki çifti, şu iki çifti al ve arkadaşlarına götür. Onlara: "Allah*** veya ***Rasûlüllah*** (dedi. Burada Allah mı, dedi veya Rasûlüllah mı dedi, ravi tam hatırlayamamıştır.) ***size bu develeri veriyor, onlara binin" diye söyle"*** buyurdu. Ben de onları alıp arkadaşlarıma götürdüm ve: "Hz. Peygamber (s.a.v.) sizi şu develere bindiriyor. Ancak Rasûlüllah (s.a.v.)'in söylemediği bir şeyi size anlattığımı zannetmeyesiniz diye Rasûlüllah (s.a.v.)'in sözünü duyan kimselere bir kısmınızı götürmeden vallahi sizi bırakmam" dedim. Onlar: "Vallahi sen bizim nazarımızda doğru bir kimsesin ama senin istediğini yapalım" dediler. Ebû Mûsâ onlardan birisiyle beraber giderek Rasûlüllah (s.a.v.)'in önce vermeyip reddettiği sözü ile sonradan verdiğini belirten sözünü duyanlara vardılar. Onlar da Ebû Mûsâ'nın kendilerine anlattığı şeyin aynısını anlattılar."

(Hadisin değişik bir şekli 1688. hadiste geçmişti.)

١٦٩٥ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ إِلَى تَبُوكَ وَاسْتَخْلَفَ عَلِيًّا فَقَالَ أَتُخَلِّفُنِي فِي الصِّبْيَانِ وَالنِّسَاءِ قَالَ أَلا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلاَّ أَنَّهُ لَيْسَ نَبِيٌّ بَعْدِي ❁

& 1695-) Sa'd b. Ebî Vakkas (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) Tebûk Seferi'ne çıktı ve yerine vekil olarak Ali'yi bıraktı, o da: "Çocuk ve kadınların içerisinde geriye beni mi bırakıyorsun?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Senin benim yanımda, Mûsâ'nın yerindeki Harun'un mevkisi gibi olmandan razı değil misin? Ancak bir fark var, o da benden sonra bir peygamberin olamayacağı."*** buyurdu.

بَاب حَدِيثُ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ وَقَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿وَعَلَى الثَّلاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا﴾

١٦٩٦ عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ لَمْ أَتَخَلَّفْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي غَزْوَةٍ غَزَاهَا إِلاَّ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ غَيْرَ أَنِّي كُنْتُ تَخَلَّفْتُ فِي غَزْوَةِ بَدْرٍ وَلَمْ يُعَاتَبْ أَحَدًا تَخَلَّفَ عَنْهَا إِنَّمَا خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُرِيدُ عِيرَ قُرَيْشٍ حَتَّى جَمَعَ اللَّهُ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ عَدُوِّهِمْ عَلَى غَيْرِ مِيعَادٍ وَلَقَدْ شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ حِينَ تَوَاثَقْنَا عَلَى الإِسْلامِ وَمَا أُحِبُّ أَنَّ لِي بِهَا مَشْهَدَ بَدْرٍ وَإِنْ كَانَتْ بَدْرٌ أَذْكَرَ فِي النَّاسِ مِنْهَا كَانَ مِنْ خَبَرِي أَنِّي لَمْ أَكُنْ قَطُّ أَقْوَى وَلا أَيْسَرَ حِينَ تَخَلَّفْتُ عَنْهُ فِي تِلْكَ الْغَزَاةِ وَاللَّهِ مَا اجْتَمَعَتْ عِنْدِي قَبْلَهُ رَاحِلَتَانِ قَطُّ حَتَّى جَمَعْتُهُمَا فِي تِلْكَ الْغَزْوَةِ وَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُرِيدُ غَزْوَةً إِلاَّ وَرَّى بِغَيْرِهَا حَتَّى كَانَتْ تِلْكَ الْغَزْوَةُ غَزَاهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حَرٍّ شَدِيدٍ وَاسْتَقْبَلَ سَفَرًا بَعِيدًا وَمَفَازًا وَعَدُوًّا كَثِيرًا فَجَلَّى لِلْمُسْلِمِينَ أَمْرَهُمْ لِيَتَأَهَّبُوا أُهْبَةَ غَزْوِهِمْ فَأَخْبَرَهُمْ بِوَجْهِهِ الَّذِي يُرِيدُ وَالْمُسْلِمُونَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَثِيرٌ وَلا يَجْمَعُهُمْ كِتَابُ حَافِظٌ قَالَ كَعْبٌ فَمَا رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَتَغَيَّبَ إِلاَّ ظَنَّ أَنْ سَيَخْفَى لَهُ مَا لَمْ يَنْزِلْ فِيهِ وَحْيُ اللَّهِ وَغَزَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تِلْكَ الْغَزْوَةَ حِينَ طَابَتِ الثِّمَارُ وَالظِّلالُ وَتَجَهَّزَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالْمُسْلِمُونَ مَعَهُ فَطَفِقْتُ أَغْدُو لِكَيْ أَتَجَهَّزَ مَعَهُمْ فَأَرْجِعُ وَلَمْ أَقْضِ شَيْئًا فَأَقُولُ فِي نَفْسِي أَنَا قَادِرٌ عَلَيْهِ فَلَمْ يَزَلْ يَتَمَادَى بِي حَتَّى اشْتَدَّ بِالنَّاسِ الْجِدُّ فَأَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالْمُسْلِمُونَ مَعَهُ وَلَمْ أَقْضِ مِنْ جَهَازِي شَيْئًا فَقُلْتُ أَتَجَهَّزُ بَعْدَهُ بِيَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ ثُمَّ أَلْحَقُهُمْ فَغَدَوْتُ بَعْدَ أَنْ فَصَلُوا لأَتَجَهَّزَ فَرَجَعْتُ وَلَمْ أَقْضِ شَيْئًا ثُمَّ غَدَوْتُ ثُمَّ رَجَعْتُ وَلَمْ أَقْضِ شَيْئًا فَلَمْ يَزَلْ بِي حَتَّى أَسْرَعُوا وَتَفَارَطَ الْغَزْوُ وَهَمَمْتُ أَنْ أَرْتَحِلَ فَأُدْرِكَهُمْ وَلَيْتَنِي فَعَلْتُ فَلَمْ يُقَدَّرْ لِي ذَلِكَ فَكُنْتُ إِذَا خَرَجْتُ فِي النَّاسِ بَعْدَ خُرُوجِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَطُفْتُ فِيهِمْ أَحْزَنَنِي أَنِّي لا أَرَى إِلاَّ رَجُلاً مَغْمُوصًا عَلَيْهِ النِّفَاقُ أَوْ رَجُلاً مِمَّنْ عَذَرَ اللَّهُ مِنَ الضُّعَفَاءِ وَلَمْ يَذْكُرْنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى بَلَغَ تَبُوكَ فَقَالَ وَهُوَ جَالِسٌ فِي الْقَوْمِ بِتَبُوكَ مَا فَعَلَ كَعْبٌ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلِمَةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ حَبَسَهُ بُرْدَاهُ وَنَظَرُهُ فِي عِطْفِهِ فَقَالَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ بِئْسَ مَا قُلْتَ وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ إِلاَّ خَيْرًا فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ فَلَمَّا بَلَغَنِي أَنَّهُ تَوَجَّهَ قَافِلاً حَضَرَنِي هَمِّي وَطَفِقْتُ أَتَذَكَّرُ الْكَذِبَ وَأَقُولُ بِمَاذَا أَخْرُجُ مِنْ سَخَطِهِ غَدًا وَاسْتَعَنْتُ عَلَى ذَلِكَ بِكُلِّ ذِي رَأْيٍ مِنْ أَهْلِي فَلَمَّا قِيلَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَدْ أَظَلَّ قَادِمًا زَاحَ عَنِّي الْبَاطِلُ وَعَرَفْتُ أَنِّي لَنْ أَخْرُجَ مِنْهُ أَبَدًا بِشَيْءٍ فِيهِ كَذِبٌ فَأَجْمَعْتُ صِدْقَهُ وَأَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَادِمًا وَكَانَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ فَيَرْكَعُ فِيهِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ جَلَسَ لِلنَّاسِ فَلَمَّا فَعَلَ ذَلِكَ جَاءَهُ الْمُخَلَّفُونَ فَطَفِقُوا يَعْتَذِرُونَ إِلَيْهِ وَيَحْلِفُونَ لَهُ وَكَانُوا بِضْعَةً وَثَمَانِينَ رَجُلاً فَقَبِلَ مِنْهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلانِيَتَهُمْ وَبَايَعَهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ وَوَكَلَ سَرَائِرَهُمْ إِلَى اللَّهِ فَجِئْتُهُ فَلَمَّا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ تَبَسَّمَ تَبَسُّمَ الْمُغْضَبِ ثُمَّ قَالَ تَعَالَ فَجِئْتُ أَمْشِي حَتَّى جَلَسْتُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَقَالَ لِي مَا خَلَّفَكَ أَلَمْ تَكُنْ قَدِ ابْتَعْتَ ظَهْرَكَ فَقُلْتُ بَلَى إِنِّي وَاللَّهِ لَوْ جَلَسْتُ عِنْدَ غَيْرِكَ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا لَرَأَيْتُ أَنْ سَأَخْرُجُ مِنْ سَخَطِهِ بِعُذْرٍ وَلَقَدْ أُعْطِيتُ جَدَلاً وَلَكِنِّي وَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُ لَئِنْ حَدَّثْتُكَ الْيَوْمَ حَدِيثَ كَذِبٍ تَرْضَى بِهِ عَنِّي لَيُوشِكَنَّ اللَّهُ أَنْ يُسْخِطَكَ عَلَيَّ وَلَئِنْ حَدَّثْتُكَ حَدِيثَ صِدْقٍ تَجِدُ عَلَيَّ فِيهِ إِنِّي لأَرْجُو فِيهِ عَفْوَ اللَّهِ لا وَاللَّهِ مَا كَانَ لِي مِنْ عُذْرٍ وَاللَّهِ مَا كُنْتُ قَطُّ أَقْوَى وَلا أَيْسَرَ مِنِّي حِينَ تَخَلَّفْتُ عَنْكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمَّا هَذَا فَقَدْ صَدَقَ فَقُمْ حَتَّى يَقْضِيَ اللَّهُ فِيكَ فَقُمْتُ وَثَارَ رِجَالٌ مِنْ بَنِي

سَلمَةَ فَاتَّبَعُونِي فَقَالُوا لِي وَاللَّهِ مَا عَلِمْنَاكَ كُنْتَ أَذْنَبْتَ ذَنْبًا قَبْلَ هَذَا وَلَقَدْ عَجَزْتَ أَنْ لا تَكُونَ اعْتَذَرْتَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِمَا اعْتَذَرَ إِلَيْهِ الْمُتَخَلِّفُونَ قَدْ كَانَ كَافِيَكَ ذَنْبَكَ اسْتِغْفَارُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَكَ فَوَاللَّهِ مَا زَالُوا يُؤَنِّبُونِي حَتَّى أَرَدْتُ أَنْ أَرْجِعَ فَأُكَذِّبَ نَفْسِي ثُمَّ قُلْتُ لَهُمْ هَلْ لَقِيَ هَذَا مَعِي أَحَدٌ قَالُوا نَعَمْ رَجُلانِ قَالا مِثْلَ مَا قُلْتَ فَقِيلَ لَهُمَا مِثْلُ مَا قِيلَ لَكَ فَقُلْتُ مَنْ هُمَا قَالُوا مُرَارَةُ بْنُ الرَّبِيعِ الْعَمْرِيُّ وَهِلالُ بْنُ أُمَيَّةَ الْوَاقِفِيُّ فَذَكَرُوا لِي رَجُلَيْنِ صَالِحَيْنِ قَدْ شَهِدَا بَدْرًا فِيهِمَا أُسْوَةٌ فَمَضَيْتُ حِينَ ذَكَرُوهُمَا لِي وَنَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمُسْلِمِينَ عَنْ كَلامِنَا أَيُّهَا الثَّلاثَةُ مِنْ بَيْنِ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ فَاجْتَنَبَنَا النَّاسُ وَتَغَيَّرُوا لَنَا حَتَّى تَنَكَّرَتْ فِي نَفْسِي الأَرْضُ فَمَا هِيَ الَّتِي أَعْرِفُ فَلَبِثْنَا عَلَى ذَلِكَ خَمْسِينَ لَيْلَةً فَأَمَّا صَاحِبَايَ فَاسْتَكَانَا وَقَعَدَا فِي بُيُوتِهِمَا يَبْكِيَانِ وَأَمَّا أَنَا فَكُنْتُ أَشَبَّ الْقَوْمِ وَأَجْلَدَهُمْ فَكُنْتُ أَخْرُجُ فَأَشْهَدُ الصَّلاةَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ وَأَطُوفُ فِي الأَسْوَاقِ وَلا يُكَلِّمُنِي أَحَدٌ وَآتِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأُسَلِّمُ عَلَيْهِ وَهُوَ فِي مَجْلِسِهِ بَعْدَ الصَّلاةِ فَأَقُولُ فِي نَفْسِي هَلْ حَرَّكَ شَفَتَيْهِ بِرَدِّ السَّلامِ عَلَيَّ أَمْ لا ثُمَّ أُصَلِّي قَرِيبًا مِنْهُ فَأُسَارِقُهُ النَّظَرَ فَإِذَا أَقْبَلْتُ عَلَى صَلاتِي أَقْبَلَ إِلَيَّ وَإِذَا الْتَفَتُّ نَحْوَهُ أَعْرَضَ عَنِّي حَتَّى إِذَا طَالَ عَلَيَّ ذَلِكَ مِنْ جَفْوَةِ النَّاسِ مَشَيْتُ حَتَّى تَسَوَّرْتُ جِدَارَ حَائِطِ أَبِي قَتَادَةَ وَهُوَ ابْنُ عَمِّي وَأَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَوَاللَّهِ مَا رَدَّ عَلَيَّ السَّلامَ فَقُلْتُ يَا أَبَا قَتَادَةَ أَنْشُدُكَ بِاللَّهِ هَلْ تَعْلَمُنِي أُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَسَكَتَ فَعُدْتُ لَهُ فَنَشَدْتُهُ فَسَكَتَ فَعُدْتُ لَهُ فَنَشَدْتُهُ فَقَالَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَفَاضَتْ عَيْنَايَ وَتَوَلَّيْتُ حَتَّى تَسَوَّرْتُ الْجِدَارَ

قَالَ فَبَيْنَا أَنَا أَمْشِي بِسُوقِ الْمَدِينَةِ إِذَا نَبَطِيٌّ مِنْ أَنْبَاطِ أَهْلِ الشَّأْمِ مِمَّنْ قَدِمَ بِالطَّعَامِ يَبِيعُهُ بِالْمَدِينَةِ يَقُولُ مَنْ يَدُلُّ عَلَى كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ فَطَفِقَ النَّاسُ يُشِيرُونَ لَهُ حَتَّى إِذَا جَاءَنِي دَفَعَ إِلَيَّ كِتَابًا مِنْ مَلِكِ غَسَّانَ فَإِذَا فِيهِ أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّهُ قَدْ بَلَغَنِي أَنَّ صَاحِبَكَ قَدْ جَفَاكَ وَلَمْ يَجْعَلْكَ اللَّهُ بِدَارِ هَوَانٍ وَلا مَضْيَعَةٍ فَالْحَقْ بِنَا نُوَاسِكَ فَقُلْتُ لَمَّا قَرَأْتُهَا وَهَذَا أَيْضًا مِنَ الْبَلاءِ فَتَيَمَّمْتُ بِهَا التَّنُّورَ فَسَجَرْتُهُ بِهَا حَتَّى إِذَا مَضَتْ أَرْبَعُونَ لَيْلَةً مِنَ الْخَمْسِينَ إِذَا رَسُولُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَأْتِينِي فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَأْمُرُكَ أَنْ تَعْتَزِلَ امْرَأَتَكَ فَقُلْتُ أُطَلِّقُهَا أَمْ مَاذَا أَفْعَلُ قَالَ لا بَلِ اعْتَزِلْهَا وَلا تَقْرَبْهَا وَأَرْسَلَ إِلَى صَاحِبَيَّ مِثْلَ ذَلِكَ فَقُلْتُ لامْرَأَتِي الْحَقِي بِأَهْلِكِ فَتَكُونِي عِنْدَهُمْ حَتَّى يَقْضِيَ اللَّهُ فِي هَذَا الأَمْرِ

قَالَ كَعْبٌ فَجَاءَتِ امْرَأَةُ هِلالِ بْنِ أُمَيَّةَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ هِلالَ بْنَ أُمَيَّةَ شَيْخٌ ضَائِعٌ لَيْسَ لَهُ خَادِمٌ فَهَلْ تَكْرَهُ أَنْ أَخْدُمَهُ قَالَ لا وَلَكِنْ لا يَقْرَبْكِ قَالَتْ إِنَّهُ وَاللَّهِ مَا بِهِ حَرَكَةٌ إِلَى شَيْءٍ وَاللَّهِ مَا زَالَ يَبْكِي مُنْذُ كَانَ مِنْ أَمْرِهِ مَا كَانَ إِلَى يَوْمِهِ هَذَا فَقَالَ لِي بَعْضُ أَهْلِي لَوِ اسْتَأْذَنْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي امْرَأَتِكَ كَمَا أَذِنَ لامْرَأَةِ هِلالِ بْنِ أُمَيَّةَ أَنْ تَخْدُمَهُ فَقُلْتُ وَاللَّهِ لا أَسْتَأْذِنُ فِيهَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَمَا يُدْرِينِي مَا يَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اسْتَأْذَنْتُهُ فِيهَا وَأَنَا رَجُلٌ شَابٌّ فَلَبِثْتُ بَعْدَ ذَلِكَ عَشْرَ لَيَالٍ حَتَّى كَمَلَتْ لَنَا خَمْسُونَ لَيْلَةً مِنْ حِينَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ كَلامِنَا فَلَمَّا صَلَّيْتُ صَلاةَ الْفَجْرِ صُبْحَ خَمْسِينَ لَيْلَةً وَأَنَا عَلَى ظَهْرِ بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِنَا فَبَيْنَا أَنَا جَالِسٌ عَلَى الْحَالِ الَّتِي ذَكَرَ اللَّهُ قَدْ ضَاقَتْ عَلَيَّ نَفْسِي وَضَاقَتْ عَلَيَّ الأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ سَمِعْتُ صَوْتَ صَارِخٍ أَوْفَى عَلَى جَبَلِ سَلْعٍ بِأَعْلَى صَوْتِهِ يَا كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ أَبْشِرْ قَالَ فَخَرَرْتُ سَاجِدًا وَعَرَفْتُ أَنْ قَدْ جَاءَ فَرَجٌ وَآذَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِتَوْبَةِ اللَّهِ عَلَيْنَا حِينَ صَلَّى

صَلاَةَ الْفَجْرِ فَذَهَبَ النَّاسُ يُبَشِّرُونَنَا وَذَهَبَ قِبَلَ صَاحِبَيَّ مُبَشِّرُونَ وَرَكَضَ إِلَيَّ رَجُلٌ فَرَسًا وَسَعَى سَاعٍ مِنْ أَسْلَمَ فَأَوْفَى عَلَى الْجَبَلِ وَكَانَ الصَّوْتُ أَسْرَعَ مِنَ الْفَرَسِ فَلَمَّا جَاءَنِي الَّذِي سَمِعْتُ صَوْتَهُ يُبَشِّرُنِي نَزَعْتُ لَهُ ثَوْبَيَّ فَكَسَوْتُهُ إِيَّاهُمَا بِبُشْرَاهُ وَاللَّهِ مَا أَمْلِكُ غَيْرَهُمَا يَوْمَئِذٍ وَاسْتَعَرْتُ ثَوْبَيْنِ فَلَبِسْتُهُمَا وَانْطَلَقْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَيَتَلَقَّانِي النَّاسُ فَوْجًا فَوْجًا يُهَنِّونِي بِالتَّوْبَةِ يَقُولُونَ لِتَهْنِكَ تَوْبَةُ اللَّهِ عَلَيْكَ قَالَ كَعْبٌ حَتَّى دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسٌ حَوْلَهُ النَّاسُ فَقَامَ إِلَيَّ طَلْحَةُ بْنُ عُبَيْدِاللَّهِ يُهَرْوِلُ حَتَّى صَافَحَنِي وَهَنَّانِي وَاللَّهِ مَا قَامَ إِلَيَّ رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ غَيْرُهُ وَلاَ أُنْسَاهَا لِطَلْحَةَ قَالَ كَعْبٌ فَلَمَّا سَلَّمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يَبْرُقُ وَجْهُهُ مِنَ السُّرُورِ أَبْشِرْ بِخَيْرِ يَوْمٍ مَرَّ عَلَيْكَ مُنْذُ وَلَدَتْكَ أُمُّكَ قَالَ قُلْتُ أَمِنْ عِنْدِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَمْ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ قَالَ لاَ بَلْ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا سُرَّ اسْتَنَارَ وَجْهُهُ حَتَّى كَأَنَّهُ قِطْعَةُ قَمَرٍ وَكُنَّا نَعْرِفُ ذَلِكَ مِنْهُ فَلَمَّا جَلَسْتُ بَيْنَ يَدَيْهِ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ مِنْ تَوْبَتِي أَنْ أَنْخَلِعَ مِنْ مَالِي صَدَقَةً إِلَى اللَّهِ وَإِلَى رَسُولِ اللَّهِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمْسِكْ عَلَيْكَ بَعْضَ مَالِكَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ قُلْتُ فَإِنِّي أُمْسِكُ سَهْمِي الَّذِي بِخَيْبَرَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ إِنَّمَا نَجَّانِي بِالصِّدْقِ وَإِنَّ مِنْ تَوْبَتِي أَنْ لاَ أُحَدِّثَ إِلاَّ صِدْقًا مَا بَقِيتُ فَوَاللَّهِ مَا أَعْلَمُ أَحَدًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَبْلاَهُ اللَّهُ فِي صِدْقِ الْحَدِيثِ مُنْذُ ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَحْسَنَ مِمَّا أَبْلاَنِي مَا تَعَمَّدْتُ مُنْذُ ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى يَوْمِي هَذَا كَذِبًا وَإِنِّي لَأَرْجُو أَنْ يَحْفَظَنِي اللَّهُ فِيمَا بَقِيتُ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ ﷺ ﴿لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالأَنْصَارِ﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ فَوَاللَّهِ مَا أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيَّ مِنْ نِعْمَةٍ قَطُّ بَعْدَ أَنْ هَدَانِي لِلإِسْلاَمِ أَعْظَمَ فِي نَفْسِي مِنْ صِدْقِي لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنْ لاَ أَكُونَ كَذَبْتُهُ فَأَهْلِكَ كَمَا هَلَكَ الَّذِينَ كَذَبُوا فَإِنَّ اللَّهَ قَالَ لِلَّذِينَ كَذَبُوا حِينَ أَنْزَلَ الْوَحْيَ شَرَّ مَا قَالَ لأَحَدٍ فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿فَإِنَّ اللَّهَ لاَ يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ﴾ قَالَ كَعْبٌ وَكُنَّا تَخَلَّفْنَا أَيُّهَا الثَّلاَثَةُ عَنْ أَمْرِ أُولَئِكَ الَّذِينَ قَبِلَ مِنْهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ حَلَفُوا لَهُ فَبَايَعَهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ وَأَرْجَأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمْرَنَا حَتَّى قَضَى اللَّهُ فِيهِ فَبِذَلِكَ قَالَ اللَّهُ ﴿وَعَلَى الثَّلاَثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا﴾ وَلَيْسَ الَّذِي ذَكَرَ اللَّهُ مِمَّا خُلِّفْنَا عَنِ الْغَزْوِ إِنَّمَا هُوَ تَخْلِيفُهُ إِيَّانَا وَإِرْجَاؤُهُ أَمْرَنَا عَمَّنْ حَلَفَ لَهُ وَاعْتَذَرَ إِلَيْهِ فَقَبِلَ مِنْهُ ❁

Ka'b b. Mâlik (r.a.)'ın hâdisesi ve Aziz Celil Allah'ın: «...ve Allah geri bırakılanların da tevbesini kabul etti...» (Tevbe: 118) **sözü.**

& 1696-) Ka'b b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in çıktığı gazvelerden Tebuk Gazvesi dışında hiçbirinden geri kalmamıştım. Bir de Bedir Gazvesi'ne katılmamıştım, gerçi Rasûlüllah (s.a.v.) Bedir Gazvesi'ne katılmayanlırı kınamamıştı. O vakit Rasûlüllah (s.a.v.) Kureyş kervanını takip etmek için sefere çıkmıştı. Sonunda Allah, Müslümanlarla düşmanlarını üzerinde kararlaştırılmış bir vakit olmadan randevusuz olarak bir yerde buluşturmuştu. Ben Akabe Biatı gecesi, İslâm üzere söz verdiğimizde Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte bulunmuştum. Her ne kadar Bedir, halk arasında daha çok dillerde dolaşsa da benim, Akabe Biatım yerine Bedir Savaşı'nda bulunmuş olmamı arzu etmem. Savaşa katılmama hikayem şudur: Bu gazveye katılmadığım zamanki kadar asla ne güçlü idim ne de elim bu kadar boldu, öyle ki bu gazve sırasında iki devem vardı, vallahi daha önce benim yanımda bir arada iki deve asla bulunmazdı. Rasûlüllah (s.a.v.) bu gazveye kadar bütün seferlerini gizli tutar, hedef saptırırdı, ancak bu gazvesi hariç. Rasûlüllah (s.a.v.) çok sıcak bir mevsimde gazveye çıktı,

uzun bir yolculuk ıssız ve susuz çöl... Bir sürü düşmana karşı yola çıktı. Savaş için gerekli ihtiyaçlarını temin etsinler diye Müslümanlara hedefi açık olarak belirtti, gideceği yönü bildirdi. Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanında toplanan Müslümanların sayısı kütük defterinin alamayacağı kadar çoktu. Bu gazveye katılmak istemeyen kimse sadece, Allah bu konuda vahiy indirmez ise Peygamber'e durumları gizli kalacağını tahmin eden bir kimseden başkası değildi. Rasûlüllah (s.a.v.) bu gazveye meyveler olgunlaşıp gölgelerin tadı geldiği zaman çıkmıştı. Rasûlüllah ve kendisiyle birlikte Müslümanlar sefere hazırlandılar. Ben de onlarla birlikte hazırlık yapmak için sabahleyin çıkıyor ama bir şey yapmadan geri dönüyordum, kendi kendime: "Hazırlığı daha ileride de yapabilirim." diyordum. Bu durum bende böylece devam etti, sonunda halkın çalışmaları hızlandı, nihayet bir sabah Rasûlüllah ve beraberindeki Müslümanlar yola çıktılar, ama benim hiçbir hazırlığım yoktu, yine kendi kendime: "Bir iki gün sonra hazırlığımı yapar onlara erişirim" dedim. Ordu Medine'den ayrıldıktan sonra hazırlığımı yapmak için sabahleyin çıktım ama yine bir şey yapamadan geri eve döndüm, sonra yine sabah çıktım ama bir şey yapamadan geri döndüm. Bu durum bende devam etti, sonunda ordu süratlenip gitti neticede bu gazve de benim elimden kaçtı. Yola çıkıp onlara yetişmeye karar verdim. Keşke bu kararımı yerine getirseydim ama bu da bana nasip olmadı. Rasûlüllah (s.a.v.)'in Medine'den ayrılmasının arkasından halkın arasına çıkıp içlerinde dolaştığımda sadece üzerlerine münafıklık lekesi bulaşmışlar ile Allah'ın özürlerini kabul ettiği zayıf kimselerden başkasını göremememden başka bir şey beni üzmemişti. Rasûlüllah beni hiç anmamış ta ki Tebuk'a gelinceye kadar. Tebuk'ta ordunun içerisinde otururken: ***"Ka'b ne yaptı ki?"*** buyurmuş. Selime oğulları'ndan birisi: "Ey Allah'ın Rasûlü, onu elbisesi ve kılık kıyafeti ile ilgilenmesi gazaya katılmaktan alıkoydu" demiş. Bunun üzerine Muâz b. Cebel: "Söylediğin söz çirkin oldu" demiş, devamla: "Ey Allah'ın Rasûlü, Allah'a yemin olsun ki, bizim onun hakkındaki bildiğimiz iyi ve hayırdır." demiş. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) sükût etmiş. Ka'b b. Mâlik (r.a.) sözüne şöyle devam etmiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in geri döndüğü haberi bana ulaştığında bana bir üzüntü geldi, yalan söylemeyi düşünmeye, yarın onun öfkesinden ne şekilde çıkabilirim demeye başladım. Bu konuda ailemden aklı eren herkesten yardım istedim. "Rasûlüllah (s.a.v.) geldi" denildiğinde içimdeki batıl geçersiz düşünceler gitti ve içerisinde yalan bulunan hiçbir şey ile asla kızmasından kurtulamayacağımı anladım. Bu yüzden kendisine, doğru söylemeye karar verdim. Rasûlüllah (s.a.v.) sabahleyin geldi. Kendisi yolculuktan döndüğünde ilk önce mescide girip iki rekat namaz kılar, arkasından halkın arasına otururdu. Bu şekilde yaptıktan sonra savaşa katılmayanlar kendisine geldi ve yemin edip savaştan geri kalmalarının mazeretini anlatmaya başladılar. Bu kimseler seksen küsür kadardı. Arkasından Rasûlüllah (s.a.v.) dış görünüşe göre onların mazeretlerini kabul etti, tekrar biat alıp onların bağışlanması için dua etti, gizli durumlarını Allah'a havale etti. Ben de kendisine geldim, selâm verdim, kızgın bir eda ile gülümsedi, sonra: ***"Gel bakalım"*** dedi, yürüyüp gelerek önüne oturdum. Bana: ***"Seni gazveye katılmaktan alıkoyan şey nedir? Bineğini satın almamış mıydın?"*** buyurdu. Ben: "Evet, satın aldım. Allah'a yemin olsun ki, eğer dünya halkından senden başka bir kimsenin yanında böyle otursaydım bir mazeretle onun kızgınlığından çıkabileceğim görüşüne varırdım, bana tartışma kabiliyeti verilmiştir. Ancak Allah'a yemin olsun, şunu bildim ki, senin beni kabul edebileceğin bir yalanı, sana söylesem çok geçmez Allah, seni bana karşı öfkelendirir. Eğer sana doğru söylersem bana darılırsın. Allah'ın bu halimi bağışlamasını umarım. Allah'a yemin olsun ki yok, hiçbir mazeretim yoktu. Allah'a yemin olsun ki, seninle gelmediğim zamanki halimden daha güçlü ve zengin asla olmamıştım." dedim. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bakın bu doğru söyledi, Allah senin hakkında hüküm verene kadar kalk git"*** buyurdu. Kalkıp gittim, Selimeoğulları'ndan birtakım kimseler ayağa kalkıp peşime düştü ve bana: "Allah'a yemin olsun ki, bildiğimiz kadarıyla sen bundan önce bir suç işlemedin. Sen, savaşa katılmayan diğerlerinin mazeret sundukları gibi Rasûlüllah (s.a.v.)'e mazeret sunmamakla aciz bir vaziyete düştün. Halbuki Rasûlüllah (s.a.v.)'in sana bağışlama duası etmesi işlediğin suçunda sana yeterdi." dediler. Allah'a yemin olsun

ki, sürekli bana ısrar ettiler, öyle ki içimden geri dönüp yalan söylemek geldi, sonra onlara: "Bu durumla karşılaşan benim gibi başka birisi var mıdır?" dedim. Onlar: "Evet, iki kişi de senin söylediğin gibi söyledi, onlara da sana söylenilenler söylendi" dediler: "Kim bunlar?" dedim, onlar da: "Mürâre b. er-Rübeyyi' el-Amrî ile Hilâl b. Ümeyye el-Vâkıfî" dediler, Bedir Savaşı'na katılmış, kendilerinde örnek alınacak güzellikler bulunan iki salih kimseyi söylediler. Bu iki zatı bana söylediklerinde (fikrimden vazgeçtim) yürüyüp gittim. Rasûlüllah (s.a.v.), savaşa katılmayanlar arasından üç kişiyle konuşmayı yasakladı. Bunun üzerine halk bizden kaçındı, bize karşı davranışları değişti. Öyle ki benim nazarımda yeryüzü değişmiş, artık tanıdığım yer o yer değildi. Bu şekilde elli gece kaldık. Bu sürede o iki arkadaşım olanlara boyun eğip evlerinde ağlayarak oturdular. Ama ben onların en genci ve en dayanıklısı idim. Dışarıya çıkıyor, Müslümanlarla namaza katılıyor, çarşılarda dolaşıyordum. Hiç kimse benimle konuşmuyordu, namazdan sonra oturduğu yerde iken Rasûlüllah (s.a.v.)'e gelir, kendisine selâm verir ve içimden "Acaba dudaklarını kıpırdattı mı, selâmımı aldı mı, almadı mı?" derdim. Sonra ona yakın bir yerde namaz kılar, sezdirmeden gizlice ona bakardım. Namaza kalktığımda bana döner, onun tarafına yöneldiğimde benden yüzünü çevirirdi. Neticede insanların benden ilişkiyi kesmesi uzun süre devam edince gidip Ebû Katâde'nin bahçesinin duvarını tırmanıp atladım. Ebû Katâde amcamın oğlu olup en çok sevdiğim bir kimse idi. Kendisine selâm verdim, vallahi benim selâmımı almadı: "Ey Ebû Katâde, Allah aşkına söyle, benim Allah ve Rasûlünü sevdiğimi bilmiyor musun?" dedim. Sustu, cevap vermedi. Yanına oturdum, yine Allah aşkına diyerek aynı şeyleri söyledim, yine sustu. Tekrar Allah aşkına diyerek aynı şeyleri söyledim: "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir" dedi, gözlerimden yaşlar boşaldı, geri dönüp duvarı tırmanıp çıktım. Ben bu halde iken bir ara, Medine Çarşısı'nda yürüyordum, birden Medine'ye yiyecek getirip satan Şam'lı çiftçilerden bir çiftçi ile karşılaştım: "Ka'b b. Mâlik'i bana kim gösterir?" diyordu. Halk işaret etmeye başladı, sonunda yanıma geldiğinde bana Gassan Kralı'ndan bir mektup verdi. Baksam ki içerisinde "Bundan sonra şu biline ki, senin arkadaşının senden ilişkiyi kestiği haberi bana ulaştı. Allah seni ne hakir olacağın ne de hakkının kaybolacağı bir diyarda yaratmıştır. Dolayısıyla bize gel katıl, sana yardım ederiz..." diyordu. Mektubu okuduğumda: "Bu da başka bir bela" dedim, mektubu tandıra götürüp içerisinde yaktım. Neticede elli gecenin kırkı geçtiğinde bana Rasûlüllah (s.a.v.)'in elçisi geldi ve: "Rasûlüllah (s.a.v.), hanımından ayrılmanı emrediyor." dedi. Ben: "Onu boşayayım mı? Yoksa ne yapayım?" dedim: "Hayır, boşama, fakat ondan ayrı dur, ona yaklaşma?" dedi. İki arkadaşıma da aynı haberi gönderdi. Bunun üzerine hanımıma: "Ailenin yanına git ve Allah bu konuda hükmünü verene kadar onların yanında kal" dedim. Hilâl b. Ümeyye'nin hanımı Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, Hilâl b. Ümeyye gücünü kaybetmiş bir ihtiyardır, kendisinin hizmetçisi de yoktur. Acaba hizmetini görmemi, kötü karşılar mısın?" dedi. O da: ***"Hayır, kötü karşılamam ama, sana yaklaşmasın"*** buyurdu. Hanım: "Şu biline ki, vallahi onun hiçbir şeye hareket edecek durumu yoktur. Vallahi bu iş başına geleliden bugüne kadar devamlı ağlamaktadır." dedi. Bunun akabinde ailemden birisi bana: "Hizmet etmesi için Hilâl b. Ümeyye'nin hanımına izin verdiği gibi sen de Rasûlüllah (s.a.v.)'den hanımına izin istesen?" dedi: "Vallahi bu konuda Rasûlüllah (s.a.v.)'den izin istemem. Ben genç bir kimse iken hanımım için izin istediğimde Rasûlüllah (s.a.v.)'in ne buyuracağını ne bilirim?" dedim. Bu hal üzere on gece daha bekledim, sonunda Rasûlüllah (s.a.v.)'in bizimle konuşmayı yasaklamasından bu yana elli gece tamam oldu. Ellinci gecenin sabah namazını kıldığımda ben, evlerimizden bir evin damında bulunuyordum. Allah'ın (Tevbe: 118. ayette) belirttiği şekilde, yeryüzü bütün genişliğine rağmen bana dar gelmiş, ruhum daralmış bir halde oturuyordum. Bu sırada Sel' dağına çıkmış bir kimsenin var gücüyle: "Ey Ka'b b. Mâlik, sevin müjde!" diye haykırdığı sesini duydum. Hemen secdeye kapandım. Ferahlamanın geldiğini anladım. Rasûlüllah (s.a.v.) sabah namazını kıldırdığında, Allah'ın bizim tevbemizi kabul buyurduğunu bildirmiş, bunun üzerine halk bizi müjdelemeye koşmuş. İki arkadaşıma da müjdelemek için koşmuş. Bir adam bana doğru atını koşturmuş, Eslem kabilesinden birisi de koşup, dağa

çıkmıştı. Ses attan daha süratli idi. Beni müjdelediği sesini duyduğum kimse bana geldiğinde iki kat elbisemi çıkarıp müjdesine karşılık ona giydirdim. Vallahi o gün bu iki elbisemden başka elbisem de yoktu. Ödünç iki kat elbise alıp giydim ve Rasûlüllah (s.a.v.)'e gittim. Halk: "Allah'ın tevbeni kabul etmesi sana mübarek olsun" diyerek gruplar halinde beni karşılayıp, tevbemi tebrik ediyorlardı. Nihayet mescide girdiğimde baksam ki Rasûlüllah (s.a.v.) oturmaktadır, etrafında insanlar vardı. Hemen Talha b. Ubeydullah ayağa kalktı, koşup geldi ve elimi sıkarak beni kutladı. Talha'nın bu davranışını hiç unutmam, Muhacirlerden onun dışında hiçbir kimse bana kalkmamıştı. Rasûlüllah (s.a.v.)'e selâm verdim. Sevinçten yüzü parıldayarak: ***"Annenin seni doğurduğundan bu yana sana gelen en hayırlı günden dolayı sevin."*** buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Rasûlü, bu senden tarafa mı yoksa Allah katından mıdır?" dedim: ***"Hayır, Allah katındandır"*** buyurdu. Rasûlüllah (s.a.v.) sevinçli olduğunda yüzü nurlanır, hatta bir Ay parçası gibi olurdu, biz sevincini bundan tanırdık. Önüne oturduğumda: "Ey Allah'ın Rasûlü, tevbemin kabulünden dolayı tüm malımı Allah'a ve Rasûlü'ne sadaka olarak veriyorum." dedim. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Malının bir kısmını kendine ayır, bu senin için daha iyidir."*** buyurdu, ben de: "Öyleyse Hayber ganimetinden gelen hissemi kendime ayırdım." dedim ve şöyle devam ettim: "Ey Allah'ın Rasûlü, şüphesiz Allah beni ancak doğruluk sayesinde kurtarmıştır. Tevbemden dolayı -hayatta kaldığım sürece- bundan böyle yine doğru sözden başkasını söylemeyeceğim." dedim. Vallahi Rasûlüllah (s.a.v.)'e doğruyu söylememden bu tarafa doğru sözlü olma konusunda Allah'ın, beni imtihan ettiğinden daha iyi imtihan ettiği Müslümanlardan birisini bilemiyorum. Rasûlüllah (s.a.v.)'e o sözleri söylediğim günden bu yana yalana yeltenmedim. Hayatta kaldığım sürece Allah'ın beni bu hal üzere muhafaza etmesini temenni ederim. Allah, Rasûlüne şu ayeti indirmişti: **«Allah, Peygamberi ve güçlük vaktinde ona uyan Muhacir ve Ensarı affetti. O zaman içlerinden bir kısmının kalpleri kaymaya yüztutmuş iken yine de onların tevbesini kabul buyurdu. Şüphesiz Allah kullarına karşı çok şefkatli ve merhametlidir. Geri bırakılan o üç kişinin de tevbelerini kabul etti. Bütün genişliğine rağmen yeryüzü kendilerine dar gelmiş ve ruhları daralmıştı ama bununla beraber Allah'tan, yine Allah'a sığınmaktan başka çare olmadığını anlamışlardı. Eski hallerine dönsünler diye Allah sonunda onların da tevbelerini kabul etti. Şüphesiz Allah tevbeyi çok kabul eden, çok merhamet edendir. Ey İman edenler, Allah'tan sakının ve doğrularla beraber olunuz.»** (Tevbe: 117-119) Vallahi, Allah beni İslâm'a eriştirdikten sonra Rasûlüllah (s.a.v.)'e karşı doğru sözlü olma nimetinden daha büyük bir nimet bana ihsan etmemiştir. Kendisine yalan söyleyip de helâk olma durumuna düşmeme nimeti en büyük nimettir. Nitekim Peygamber'e yalan söyleyenler helâk olmuştur. Çünkü Allah yalan söyleyenler için vahiy indirdiğinde, bir kimse için söylenilebilecek en kötü sözü söylemiş ve Allah Tebâreke ve Teâlâ şöyle buyurmuştur: **«Dönüp onlara geldiğinizde kendilerini** (hesaba çekmekten) **vazgeçmeniz için, Allah'a yemin edeceklerdir. Bu nedenle onlardan vazgeçin. Çünkü onlar pisliktirler. Kazandıklarının karşılığı olarak varacakları yer de cehennemdir. Kendilerinden razı olmanız için size yemin ederler. Siz onlardan razı olsanız bile şüphesiz Allah fasık toplumdan razı olmaz.»** (Tevbe: 95-96)

Biz üç kişi, Rasûlüllah (s.a.v.)'e yemin eden ve mazeretlerini kabul edip biat yaparak haklarında bağışlama dilediği kişilerin konumundan geri bırakılmıştık. Allah hakkımızda kararını verene kadar Rasûlüllah (s.a.v.) bizim durumumuzu geri bırakmış, ertelemişti. Bu nedenle Allah: **«...Geri bırakılanların da tevbesini kabul etti...»** buyurmuştur. (Tevbe: 119) Buradaki "geri bırakılanlar" Allah'ın zikrettiği savaştan geriye kalmamız değildir. Peygamber (s.a.v.)'in bizim durumumuzu erteleyerek, kendisine yemin edip de mazeretlerini kabul ettiği kimselerin durumundan geriye bırakılanlardır."

(Ka'b b. Mâlik (r.a.), samimi bir Müslüman idi. Tebuk Seferine katılmayan münafıklardan ayrı idi. Kendisi sadece Bedir ve Tebuk seferlerine katılmamıştı. Bunun dışındaki seferlere katılmış Uhud'da yiğitçe savaşmış on dokuz yara almıştır. (Vâkıdî, Megâzî, s. 260; İbni Abdilberr, İstiâb, III. 1282'den naklen M. Asım Köksal, İslâm Tarihi, X. 229) Bu ise onun korkak olmadığının bir göstergesidir.

Tebuk Seferi hicretin dokuzuncu yılında yapılmıştır. O yıl başta Medine olmak üzere İslâm topraklarında büyük bir kuraklık hüküm sürüyordu. Bunu haber alan Bizans kralı Herakliyüs, Müslümanlara öldürücü darbeyi indirmek için kırk bin kişilik bir kuvvet hazırladı. Efendimiz (a.s.) bu gelişmeyi tam zamanında haber alarak onlardan önce harekete geçti.

Mevsim sıcak, gidilecek yer uzak olduğu için Hz. Peygamber her zaman yaptığının aksine bu defa seferin nereye yapılacağını önceden açıkladı. Müslümanların içlerindeki münafıklar, moral bozmak için hem aşırı sıcakları hem de gidilecek yerin uzak oluşunu ileri sürüyorlar, Herakliyüs'ün kalabalık ordusu karşısına çıkmanın bir intihar olacağını ileri sürüyorlardı. Bu propaganda bazı kimseler üzerinde etkili olabilmişti. Bu nedenle «**Ey iman edenler! Size ne oldu ki, Allah yolunda sefere çıkın denildiği zaman, yere çakılıp kalıyorsunuz? Dünya hayatını ahirete tercih mi ediyorsunuz? Fakat dünya hayatının faydası ahiretin yanında çok azdır.**» (Tevbe: 38-41) ayeti indi.

Ayetin devamında Hz. Peygamber'e yardım etmezlerse ona Allah'ın yardım edeceği belirtiliyor, Hicret sırasında nasıl yardım ettiği bildiriliyordu. Müslümanlar hemen derlenip toparlanarak savaş hazırlığına başladılar.

Hz. Ömer'in Hz. Ebû Bekir'i hayır yarışında geçmeyi düşünerek malının yarısını getirdiği, bunun yanında Hz. Ebû Bekir'in bütün malını ortaya koyarak fedakârlığını bir kez daha gösterdiği olay, Tebuk seferi hazırlığında meydana gelmişti. Bu seferin hazırlığına Hz. Osman 950 deve ile 100 at bağışlamıştı.

Münafıkların çoğu bahaneler uydurup seferden yan çizmişlerdi. İşin fenası Bedir Savaşı dışında bütün savaşlara katılan, Akabe gecesi Efendimizi canıyla malıyla koruyacağına söz veren, Uhud savaşında on dokuz yara alan Ka'b b. Mâlik (r.a.) ile iki Müslüman ihmalleri nedeniyle Tebuk Seferinden geri kalmışlardı.

Tebuk Seferi çarpışma olmadan sonuçlanmıştır. Müslümanların büyük bir kalabalıkla geldiğini duyan Bizans ordusu, Müslümanların karşısına çıkma cesaretini gösteremedi.

Bu sefer bir bakıma ayakta kalıp kalmama seferi idi. Bu açıdan seferin önemi büyüktü ve herkesin katılması gerekiyordu. Ka'b b. Mâlik (r.a.) ile iki arkadaşına bu kadar ağır ders verilmesinin nedeni belki de bu sebeptendi.

Hadiste geçen, "Mürâre b. er-Rübeyyi' el-Amrî ile Hilâl b. Ümeyye el-Vâkıfî" dediler, Bedir Savaşı'na katılmış, kendilerinde örnek alınacak güzellikler bulunan iki salih kimseyi söylediler." ifadesi için, Mürâre b. er-Rübeyyi' el-Amrî ile Hilâl b. Ümeyye el-Vâkıfî'nin Siyer ve Megâzî kitaplarında, Bedir Savaşına katılanlar içerisinde ismi geçmediğinden dolayı bu hadis hakkında çeşitli itirazlar olmuştur. Ancak, Ahmed b. Hanbel, Buhârî ve Müslim gibi hadis otoritelerinin rivayetine bağlı kalan tarihçiler bu iki sahabiyi Bedir Savaşı'na katılmışlar arasında görür.)

١٦٩٧ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه قَالَ لَقَدْ نَفَعَنِي اللَّهُ بِكَلِمَةٍ سَمِعْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَيَّامَ الْجَمَلِ بَعْدَ مَا كِدْتُ أَنْ أَلْحَقَ بِأَصْحَابِ الْجَمَلِ فَأُقَاتِلَ مَعَهُمْ قَالَ لَمَّا بَلَغَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَنَّ أَهْلَ فَارِسَ قَدْ مَلَّكُوا عَلَيْهِمْ بِنْتَ كِسْرَى قَالَ لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ وَلَّوْا أَمْرَهُمُ امْرَأَةً ❁

1697-) Ebû Bekre (r.a.): "Cemel Savaşı hadiselerinde Cemel taraftarlarına katılıp neredeyse onlarla birlikte (Hz. Ali'ye karşı) savaşmaya karar aldıktan sonra vaktiyle Rasûlüllah (s.a.v.)'den işittiğim bir söz ile Allah beni faydalandırdı (savaşa katılmadım.) Fars halkı başlarına Kisra'nın kızını kral yaptığı haberi Rasûlüllah (s.a.v.)'e iletildiğinde: ***"Devlet başkanlığını bir kadına bırakan toplum asla iflah olmaz."*** buyurmuştu." demişti.

(Ebû Bekre (r.a.) Hz. Ali (r.a.)'a karşı Hz. Âişe (r.a.)'ın bulunduğu tarafta savaşa katılacağı sırada Efendimiz (a.s.)'ın bu sözünü hatırlayarak Hz. Ali (r.a.)'a karşı savaşa çıkmamış ve bunu da bir nimet olarak kabul etmiştir.)

بَاب مَرَضِ النَّبِيِّ ﷺ وَوَفَاتِهِ

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Hastalanması ve Vefatı

١٦٩٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ دَعَا النَّبِيُّ ﷺ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلام فِي شَكْوَاهُ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ فَسَارَّهَا بِشَيْءٍ فَبَكَتْ ثُمَّ دَعَاهَا فَسَارَّهَا بِشَيْءٍ فَضَحِكَتْ فَسَأَلْنَا عَنْ ذَلِكَ فَقَالَتْ سَارَّنِي النَّبِيُّ ﷺ أَنَّهُ يُقْبَضُ فِي وَجَعِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ فَبَكَيْتُ ثُمَّ سَارَّنِي فَأَخْبَرَنِي أَنِّي أَوَّلُ أَهْلِهِ يَتْبَعُهُ فَضَحِكْتُ ❁

& 1698-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) vefat ettiği hastalığında Fatıma (a.s.)'ı çağırdı ve kulağına bir şeyler söyledi, bunun üzerine Fatıma ağladı. Sonra tekrar çağırdı ve yine ku-

lağına bir şeyler söyledi, bu sefer Fatıma güldü. Kendisine bunun sebebini sorduk, o da: "Hz. Peygamber (s.a.v.) vefat ettiği hastalığında, ruhunun alınacağını kulağıma söyledi bu sebeple ağladım. Sonra tekrar kulağıma ev hanesinin içerisinden kendisinin arkasından ilk gelecek olanın ben olduğumu bildirdi bu sebeple ben de güldüm." dedi." demiştir.

١٦٩٩ وعنها رضي الله عنها قَالَتْ كُنْتُ أَسْمَعُ أَنَّهُ لا يَمُوتُ نَبِيٌّ حَتَّى يُخَيَّرَ بَيْنَ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ فَسَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ وَأَخَذَتْهُ بُحَّةٌ يَقُولُ ﴿مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ﴾الآيَةَ فَظَنَنْتُ أَنَّهُ خُيِّرَ ❁

& 1699-) Hz. Âişe (r.a.): "Ben Hz. Peygamber (s.a.v.)'den ***"Hiçbir Peygamber dünya ile âhiret arasında seçim yapması istenmeden ölmez."*** sözünü işitirdim. Kendisinin vefat ettiği hastalığında sesi kısılıp değiştiğinde Hz. Peygamber (s.a.v.): «**Kendilerine Allah'ın nimeti verilen Peygamberlerle, Sıddîklerle, Şehidlerle, iyi kimselerle. Onlar ne iyi arkadaştır...**» (Nisâ: 69) diyordu. Bunun üzerine kendisinin ikisi arasında (dünya ve âhiret arasında) serbest bırakıldığını anladım." demiştir.

(Dünya ile âhiret arasında seçim yapmasının istenmesi, kendisine ölüm meleği geldiğinde dünyada bir süre daha kalma veya hemen âhirete gitme isteği arasında seçim yapmasıdır. Hadisin bir benzeri için 294. hadise bakınız.)

١٧٠٠ وعنها رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ صَحِيحٌ يَقُولُ إِنَّهُ لَمْ يُقْبَضْ نَبِيٌّ قَطُّ حَتَّى يَرَى مَقْعَدَهُ مِنَ الْجَنَّةِ ثُمَّ يُحَيَّا أَوْ يُخَيَّرَ فَلَمَّا اشْتَكَى وَحَضَرَهُ الْقَبْضُ وَرَأْسُهُ عَلَى فَخِذِ عَائِشَةَ غُشِيَ عَلَيْهِ فَلَمَّا أَفَاقَ شَخَصَ بَصَرُهُ نَحْوَ سَقْفِ الْبَيْتِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ فِي الرَّفِيقِ الأَعْلَى فَقُلْتُ إِذًا لا يُجَاوِرُنَا فَعَرَفْتُ أَنَّهُ حَدِيثُهُ الَّذِي كَانَ يُحَدِّثُنَا وَهُوَ صَحِيحٌ ❁

1700-) Yine Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) sağlam iken: ***"Şu bir gerçektir ki, hiçbir Peygamber cennetteki yerini görmeden asla ruhu alınmaz. Yerini gördükten sonra kendisine selâm verilir / hayat verilir yahut muhayyer bırakılır."*** diyordu. Hastalanıp ruhunu teslim edeceği vakit geldiğinde başı Âişe'nin dizinde iken kendisine baygınlık gelmişti. Ayıldığında bakışlarını evin tavanına dikti ve: ***"Allah'ım, Refîk-i Âlâ'ya*** (=Yüce Dosta)" buyurdu. Ben: "Öyleyse bizim yanımızda kalmayacak." dedim ve kendisinin sağlam iken söyler olduğu sözünün (ifadesinin) bu olduğunu anladım." demiştir."

١٧٠١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا اشْتَكَى نَفَثَ عَلَى نَفْسِهِ بِالْمُعَوِّذَاتِ وَمَسَحَ عَنْهُ بِيَدِهِ فَلَمَّا اشْتَكَى وَجَعَهُ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ طَفِقْتُ أَنْفِثُ عَلَى نَفْسِهِ بِالْمُعَوِّذَاتِ الَّتِي كَانَ يَنْفِثُ وَأَمْسَحُ بِيَدِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْهُ ❁

{&} 1701-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) hastalandığında kendisine "İhlâs, Felak ve Nâs" Surelerini okuyup ellerine üfleyerek (vücuduna) sürerdi. Vefat ettiği hastalığında ise okuyup üfler olduğu "İhlâs, Felak ve Nâs" Surelerini kendisine ben okuyup, üflemeye Hz. Peygamber (s.a.v.)'in elini (vücuduna) sürmeye başladım" demiştir.

١٧٠٢ وعنها رضي الله عنها أَنَّهَا سَمِعَتِ النَّبِيَّ ﷺ وَأَصْغَتْ إِلَيْهِ قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ وَهُوَ مُسْنِدٌ إِلَيَّ ظَهْرَهُ يَقُولُ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَأَلْحِقْنِي بِالرَّفِيقِ ❁

{•} 1702-) Hz. Âişe (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.) vefat etmeden önce, sırtını Hz. Âişe (r.a.)'a yaslanmış vaziyette iken kulak vermiş bu sırada: ***"Allah'ım, beni bağışla, bana merhamet et ve beni Refik-i Âlâ'ya*** (=Yüce Dosta) ilet" diye dua ettiğini duymuştur.

١٧٠٣ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها فِي رِوَايَةٍ: قَالَتْ مَاتَ النَّبِيُّ ﷺ وَإِنَّهُ لَبَيْنَ حَاقِنَتِي وَذَاقِنَتِي فَلا أَكْرَهُ شِدَّةَ الْمَوْتِ لأَحَدٍ أَبَدًا بَعْدَ النَّبِيِّ ﷺ ❁

1703-) Kendisinden gelen diğer bir rivayette ise: "Hz. Peygamber (s.a.v.) çenemle göğsüm arasında bana yaslanmış iken vefat etti. Bu sebeple Hz. Peygamber (s.a.v.)'den sonra asla hiçbir kimsenin ölümünün şiddetinden korkmam." demiştir.

١٧٠٤ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنه خَرَجَ مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي وَجَعِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ فَقَالَ النَّاسُ يَا أَبَا حَسَنٍ كَيْفَ أَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ أَصْبَحَ بِحَمْدِ اللَّهِ بَارِئًا فَأَخَذَ بِيَدِهِ عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِالْمُطَّلِبِ فَقَالَ لَهُ أَنْتَ وَاللَّهِ بَعْدَ ثَلاثٍ عَبْدُ الْعَصَا وَإِنِّي وَاللَّهِ لأَرَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سَوْفَ يُتَوَفَّى مِنْ وَجَعِهِ هَذَا إِنِّي لأَعْرِفُ وُجُوهَ بَنِي عَبْدِالْمُطَّلِبِ عِنْدَ الْمَوْتِ اذْهَبْ بِنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلْنَسْأَلْهُ فِيمَنْ هَذَا الأَمْرُ إِنْ كَانَ فِينَا عَلِمْنَا ذَلِكَ وَإِنْ كَانَ فِي غَيْرِنَا عَلِمْنَاهُ فَأَوْصَى بِنَا فَقَالَ عَلِيٌّ إِنَّا وَاللَّهِ لَئِنْ سَأَلْنَاهَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَمَنَعَنَاهَا لا يُعْطِينَاهَا النَّاسُ بَعْدَهُ وَإِنِّي وَاللَّهِ لا أَسْأَلُهَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ❁

1704-) İbni Abbâs (r.a.) anlatır: "Ali b. Ebî Talib (r.a.), vefat ettiği hastalığı sırasında Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanından dışarı çıktı, halk: "Ey Hasan'ın Babası, Rasûlüllah (s.a.v.) sabahı nasıl etti?" dedi, o da: "Allah'a hamdolsun, sabaha hastalıktan kurtulmuş olarak erişti" dedi. Bunun üzerine (babam) Abbâs b. Abdulmuttalib elini tuttu ve: "Vallahi sen üç gün sonra asanın kulu olursun. (Bu kelime bir deyimdir, bir başkasının idaresi altına gireceksin, demektir.) Vallahi ben Rasûlüllah (s.a.v.)'in bu hastalığında vefat edeceği görüşündeyim. Çünkü Abdulmuttaliboğulları'nın ölüm sırasında yüzlerini iyi tanırım. Haydi bizi Rasûlüllah (s.a.v.)'e götür de şu idare işinin kimde olacağını soralım eğer idare bizde ise bunu bilelim, yok bizim dışımızdaki bir kimsede ise onu da bilelim, bizi ona tavsiye eder." dedi. Bunun üzerine Ali: "Vallahi bunu Rasûlüllah (s.a.v.)'e sorar da bize vermezse artık bundan sonra halk idareyi bize vermez. Vallahi ben idare işini Rasûlüllah (s.a.v.)'e sormam." dedi.

١٧٠٥ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّهَا كَانَتْ تَقُولُ إِنَّ مِنْ نِعَمِ اللَّهِ عَلَيَّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تُوُفِّيَ فِي بَيْتِي وَفِي يَوْمِي وَبَيْنَ سَحْرِي وَنَحْرِي وَأَنَّ اللَّهَ جَمَعَ بَيْنَ رِيقِي وَرِيقِهِ عِنْدَ مَوْتِهِ دَخَلَ عَلَيَّ عَبْدُالرَّحْمَنِ وَبِيَدِهِ السِّوَاكُ وَأَنَا مُسْنِدَةٌ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَرَأَيْتُهُ يَنْظُرُ إِلَيْهِ وَعَرَفْتُ أَنَّهُ يُحِبُّ السِّوَاكَ فَقُلْتُ آخُذُهُ لَكَ فَأَشَارَ بِرَأْسِهِ أَنْ نَعَمْ فَتَنَاوَلْتُهُ فَاشْتَدَّ عَلَيْهِ وَقُلْتُ أُلَيِّنُهُ لَكَ فَأَشَارَ بِرَأْسِهِ أَنْ نَعَمْ فَلَيَّنْتُهُ فَأَمَرَّهُ وَبَيْنَ يَدَيْهِ رَكْوَةٌ فِيهَا مَاءٌ فَجَعَلَ يُدْخِلُ يَدَيْهِ فِي الْمَاءِ فَيَمْسَحُ بِهِمَا وَجْهَهُ يَقُولُ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ إِنَّ لِلْمَوْتِ سَكَرَاتٍ ثُمَّ نَصَبَ يَدَهُ فَجَعَلَ يَقُولُ فِي الرَّفِيقِ الأَعْلَى حَتَّى قُبِضَ وَمَالَتْ يَدُهُ ❁

1705-) Hz. Âişe (r.a.) şöyle derdi: "Allah'ın bana nimetlerinden birisi de Rasûlüllah (s.a.v.)'in benim odamda, benim nöbetimde ve boynum ile göğsüm arasında vefat etmesidir. Vefatı sırasında Allah Peygamberin tükrüğü ile benim tükrüğümü birleştirdi. Şöyle ki (kardeşim) Abdurrahman elinde misvaklar yanıma girdi. Ben, Rasûlüllah'ı (kendime) dayandırmıştım. Kendisinin misvağa baktığını gördüm ve misvağı istediğini anladım, hemen: "Misvağı sana alıvereyim mi?" dedim. Başı ile ***"Evet"*** diye işaret etti, ben hemen alıp verdim, fakat sert geldi: "Yumuşatıvereyim mi?" dedim. Başı ile ***"Evet"*** diye işaret etti. Ben de misvağı yumuşatmıştım, o da ağzına götürüp dişlerine sürdü. Kendisinin önünde içi su dolu bir kap bulunuyordu. Ellerini suya koyup yüzüne sürüyor ve: ***"Allah'tan başka ilah yoktur. Şüphesiz ölümün de şiddetli sarsmaları vardır."*** diyordu. Sonra elini kaldırdı: ***"Allah'ım, Refik-i Âlâ'ya*** (=Yüce Dosta)" demeye başladı, sonunda vefat etti ve eli aşağı indi."

١٧٠٦ وعنها رضي الله عنها قَالَتْ لَدَدْنَاهُ فِي مَرَضِهِ فَجَعَلَ يُشِيرُ إِلَيْنَا أَنْ لا تَلُدُّونِي فَقُلْنَا كَرَاهِيَةُ الْمَرِيضِ لِلدَّوَاءِ فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ أَلَمْ أَنْهَكُمْ أَنْ تَلُدُّونِي قُلْنَا كَرَاهِيَةَ الْمَرِيضِ لِلدَّوَاءِ فَقَالَ لا يَبْقَى أَحَدٌ فِي الْبَيْتِ إِلاَّ لُدَّ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلاَّ الْعَبَّاسَ فَإِنَّهُ لَمْ يَشْهَدْكُمْ ❁

& 1706-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hastalığında istemediği halde ağzına ilaç akıttık, bize ilaç akıtmamamızı işaret etti. Biz de: "Hastanın ilaçtan hoşlanmaması nedeniyle böyle yapıyor" dedik. Ayıldığında: ***"Ben size, bana ilaç vermenizi yasaklamadım mı?"*** buyurdu, biz: "Hastanın ilaçtan hoşlanmadığından böyle yaptığını zannettik." dedik. Bunun üzerine: ***"Evde ağzına ilaç akıtılmayan hiçbir kimse kalmasın hem de gözümün önünde. Yalnız Abbâs dışında, çünkü o sizin yanınızda bulunmadı."*** buyurdu." demiştir.

١٧٠٧ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ ﷺ جَعَلَ يَتَغَشَّاهُ فَقَالَتْ فَاطِمَةُ عَلَيْهَا السَّلام وَا كَرْبَ أَبَاهُ فَقَالَ لَهَا لَيْسَ عَلَى أَبِيكِ كَرْبٌ بَعْدَ الْيَوْمِ ❁

1707-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hastalığı ağırlaştığında kendisine baygınlık gelmeye başladı, bunun üzerine Fatıma (a.s.): "Vay babamın çektiği ızdıraba!" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) de: ***"Bugünden sonra babanın hiçbir ızdırabı kalmayacak."*** buyurdu." demiştir.

١٧٠٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تُوُفِّيَ وَهُوَ ابْنُ ثَلاثٍ وَسِتِّينَ ❁

1708-) Hz. Âişe (r.a.)'dan, Rasûlüllah (s.a.v.)'in altmış üç yaşında vefat ettiği rivayet edilmiştir.
(Hadisin bir benzeri 1476. hadiste geçmişti.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب تَفْسِيرِ الْقُرْآنِ

65-) Tefsir Bölümü

١٧٠٩ عَنْ أَبِي سَعِيدِ بْنِ الْمُعَلَّى رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ أُصَلِّي فِي الْمَسْجِدِ فَدَعَانِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلَمْ أُجِبْهُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي كُنْتُ أُصَلِّي فَقَالَ أَلَمْ يَقُلِ اللَّهُ ﴿اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾ ثُمَّ قَالَ لِي لَأُعَلِّمَنَّكَ سُورَةً هِيَ أَعْظَمُ السُّوَرِ فِي الْقُرْآنِ قَبْلَ أَنْ تَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ قُلْتُ لَهُ أَلَمْ تَقُلْ لَأُعَلِّمَنَّكَ سُورَةً هِيَ أَعْظَمُ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الَّذِي أُوتِيتُهُ ❁

1709-) Ebû Said b. el-Muallâ (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Mescidde namaz kılıyordum, bu sırada Rasûlüllah (s.a.v.) beni çağırdı ama çağrısına (namazı bitirene kadar) cevap veremedim: "Ey Allah'ın Rasûlü, ben namaz kılıyordum" dedim. O da: ***"Allah:*** **"Size hayat verecek şeylere sizi çağırdığında, Allah ve Rasûlü'nün çağrısına cevap veriniz."** ***buyurmadı mı?"*** dedi ve şöyle devam etti: ***"Sana, mescidden çıkmadan önce bir sure öğreteceğim ki, bu sure Kur'ân'daki surelerin en büyüğüdür."*** Sonra elimden tuttu, mescidden çıkmak istediğinde: "Bir sure öğreteceğim ki, bu sure Kur'ân'daki surelerin en büyüğüdür." buyurmamış mıydın?" dedim, o da: ***"el-Hamdülillahi Rabbi'l-Âlemîn suresi bana verilen es-Sebu'l-Mesânî, en büyük Kur'ân'dır."*** buyurdu."

(***es-Sebu'l-Mesânî,*** yedi mesânî demektir. Mesânî ise çeşitli anlamlara gelemektedir. Övgü, tekrar eden, ikili yapılmış gibi anlamlara gelmektedir. Buna göre anlam: Yedi övgü, namazın her rekatında tekrar okunan yedi ayet, çifte yedi'dir.

Efendimiz (a.s.) bu ifadesi ile Hıcr: 87. ayette bildirilen «Gerçekten Biz, sana Mesânî'den ve yüce Kur'ân'dan yediyi verdik...» diye bildirilen şeyin ne olduğunu açıklamaktadır.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ الْبَقَرَةِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ سُورَةَ الْبَقَرَةِ: ٢٢

١٧١٠ عَنْ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ أَيُّ الذَّنْبِ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ قَالَ أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدًّا وَهُوَ خَلَقَكَ قُلْتُ إِنَّ ذَلِكَ لَعَظِيمٌ قُلْتُ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ وَأَنْ تَقْتُلَ وَلَدَكَ تَخَافُ أَنْ يَطْعَمَ مَعَكَ قُلْتُ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ أَنْ تُزَانِيَ حَلِيلَةَ جَارِكَ ❁

«...Kendiniz bilip durduğunuz halde, Allah'a eşler koşmayınız...» (Bakara: 22) ayetinin tefsiri

& 1710-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Allah katında hangi günah daha büyüktür?" diye sordum: ***"Seni yarattığı halde, Allah'a eş koşmandır."*** buyurdu: "Doğrusu bu gerçekten çok büyük bir günahtır" dedim ve şöyle devam ettim: "Sonra hangisidir?": ***"Seninle beraber yemek yemesinden endişelenerek çocuğunu öldürmendir"*** buyurdu: "Sonra hangisidir?" dedim: ***"Komşunun hanımıyla zina etmendir"*** buyurdu."

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَى﴾ سُورَةَ الْبَقَرَةِ: ٥٧

١٧١١ عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْكَمْأَةُ مِنَ الْمَنِّ وَمَاؤُهَا شِفَاءٌ لِلْعَيْنِ ❁

«...Üzerinize bulutu gölge yapmış, size kudret helvası ile kuş eti indirmiştik...» (Bakara: 57) ayetinin tefsiri.

& 1711-) Said b. Zeyd (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Dolaman mantarı, İsrailoğulları'na gönderilen kudret helvası cinsindendir, suyu da göze şifadır"*** buyurdu" demiştir.

(Mantar, hiçbir masraf ve güç harcamaksızın tamamen Allah'ın bağışı bir bitki olduğundan dolayı İsrailoğulları'nın çaba sarfetmeden elde ettikleri yiyeceklerine benzer. Bunun için Rasûlüllah (s.a.v.) mantarı kudret helvası cinsi olarak açıklamıştır.

Dolaman mantarı diye çeviri yaptığımız ve Arapçası 'keme' olan mantarın kullanımıyla çeşitli göz hastalıklarının tedavi edildiği bilgilerini kitaplarımızda rastlamaktayız. Ebû Hureyre (r.a.) üç, beş veya yedi mantar alıp suyunu bir şişeye sıktığını, kız çocuğunun gözüne sürme yaptığını ve hastalıktan kurtulduğunu bildirmektedir. (Tirmizî, Tıb: 22) Yine İmam en-Nevevi, Kemal b Abdullah ed-Dımeşkî'nin bu hadise dayanarak mantar suyunu gözüne sürme çekerek görmeyen gözünün tekrar görmeye başladığını bizzat kendisinin müşahade ettiğini bildirmektedir. (Şerhu Müslim, XIV. 234)

Mantarın göz için şifa olması, bilim adamlarının araştırmasını bekleyen bir konudur. Müslüman bilim adamlarımızın bu konuya eğilmelerini beklemekteyiz. Bazı kimselerin hem hadiste kastedilen mantarı hem de kullanma usulünü bilmediklerinden mantar suyundan fayda yerine zarar gördükleri rastlanmaktadır. Hadiste sözü edilen mantar türü iyi tespit edilmeli, kullanım usulü ve konunun mütahassıslarının uyarıları dikkate alınmalıdır.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ﴾سُورَةَ البقرة: ٥٨

١٧١٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ قِيلَ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةٌ﴾فَدَخَلُوا يَزْحَفُونَ عَلَى أَسْتَاهِهِمْ فَبَدَّلُوا وَقَالُوا حِطَّةٌ حَبَّةٌ فِي شَعَرَةٍ ❁

«Hani: "Şu şehre girin, orada dilediğiniz yerde bol bol yeyin, boyun eğerek kapıdan girin ve "Hitta (=bizi affet) deyin ki biz de hatalarınızı bağışlayalım, biz güzel davrananlara daha fazlasını da veririz." demiştik de o zalimler, bu sözü kendilerine söylenenden başka bir sözle değiştirdiler» (Bakara: 58-59) ayetinin tefsiri.

& 1712-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İsrailoğulları'na: "Kapıdan boyun eğerek girin ve "Hıtta (=bizi affet)" deyin" denildi. Onlar da kıçları üzerinde sürünerek girdiler, kendilerinden istenilen sözü de "Hıttatun, Habbetün fî şaaratin (= Hıtta, saçtaki tane) diye değiştirdiler."*** buyurmuştur."

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنْسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا ﴾سُورَةَ البقرة: ١٠٦

١٧١٣ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ عُمَرُ رضي الله عنه أَقْرَؤُنَا أُبَيٌّ وَأَقْضَانَا عَلِيٌّ وَإِنَّا لَنَدَعُ مِنْ قَوْلِ أُبَيٍّ وَذَاكَ أَنَّ أُبَيًّا يَقُولُ لا أَدَعُ شَيْئًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنْسِهَا﴾

«Kaldırdığımız veya geriye bıraktığımız bir ayetin yerine ondan daha hayırlısını ya da bir benzerini getiririz...» (Bakara: 106) ayetinin tefsiri.

1713-) Hz. Ömer (r.a.): "Bizim en iyi Kur'ân okuyanımız Übey b. Ka'b'dır. En iyi hüküm verenimiz de Ali'dir. Bununla birlikte biz Übey'in sözlerinden bir kısmını terk ederiz, şöyle ki Übey Rasûlüllah (s.a.v.)'den duyduğum hiçbir şeyi terk etmem, demektedir. Halbuki Allah: **«Kaldırdığımız veya geriye bıraktığımız bir ayetin yerine...»** buyurmaktadır." demiştir.

(Übey b. Ka'b (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'den duyduğu Kur'ân ayetlerinin içerisinde nesh yani kaldırılan ayetin bulunmadığını söylerdi. Hz. Ömer (r.a.) onun bu görüşünü kabul etmeyerek yukarıdaki ayeti delil getirmiştir. Kur'ân'da nesih konusu üzerinde tartışılan bir husustur. Bazılarına göre Kur'ân'da nesih diye bir şey yoktur. Diğer bazı âlimler neshi kabul etmiş, yukarıdaki ayeti delil getirmişlerdir. Yine 1177. hadiste ***"Şu şu surelerden unuttuğum, şu şu***

ayetleri hatırlattı." ifadesi ile 1210. hadiste "Şöyle okurduk" ifadesi de sanki önceleri okunan bir şeyin sonradan kaldırıldığını çağrıştırır. Nesh konusunda ayrıca 2214. hadis ve açıklamasına bakınız. 1567. hadiste Übey b. Ka'b (r.a.) Kur'ân'ı Hz. Peygamber zamanında tamamen ezberlemiş bir sahabi olduğu bildirilmişti. 1551. hadiste de Hz. Peygamber tarafından Kur'ân öğretebilecek üstadlar arasında sayılmıştır.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ﴾سُورَة البقرة: ١١٦

١٧١٤ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ قَالَ اللَّهُ كَذَّبَنِي ابْنُ آدَمَ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ وَشَتَمَنِي وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ فَأَمَّا تَكْذِيبُهُ إِيَّايَ فَزَعَمَ أَنِّي لا أَقْدِرُ أَنْ أُعِيدَهُ كَمَا كَانَ وَأَمَّا شَتْمُهُ إِيَّايَ فَقَوْلُهُ لِي وَلَدٌ فَسُبْحَانِي أَنْ أَتَّخِذَ صَاحِبَةً أَوْ وَلَدًا ❁

«Onlar: "Allah çocuk edindi" dediler. Haşâ, O bundan uzaktır...» (Bakara: 116) ayetinin tefsiri.

1714-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah: "Âdem oğlu beni yalanladı, halbuki bu kendisine yakışmaz. Bana uygun olmayan söz söyledi, halbuki bu da kendisine yakışmaz. Beni yalanlaması Benim, kendisini öldükten sonra eski haline tekrar getiremeyeceğimi söylemesidir. Bana uygun olmayan söz söylemesi ise Benim, çocuğum olduğunu söylemesidir. Halbuki ben çocuk ve hanım edinmekten uzağım" buyurdu."*** demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1349. hadiste geçmişti.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى﴾سُورَة البقرة: ١٢٥

١٧١٥عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ عُمَرُ رضي الله عنه وَافَقْتُ اللَّهَ فِي ثَلاثٍ أَوْ وَافَقَنِي رَبِّي فِي ثَلاثٍ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوِ اتَّخَذْتَ مَقَامَ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ يَدْخُلُ عَلَيْكَ الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ فَلَوْ أَمَرْتَ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ بِالْحِجَابِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ الْحِجَابِ قَالَ وَبَلَغَنِي مُعَاتَبَةُ النَّبِيِّ ﷺ بَعْضَ نِسَائِهِ فَدَخَلْتُ عَلَيْهِنَّ قُلْتُ إِنِ انْتَهَيْتُنَّ أَوْ لَيُبَدِّلَنَّ اللَّهُ رَسُولَهُ ﷺ خَيْرًا مِنْكُنَّ حَتَّى أَتَيْتُ إِحْدَى نِسَائِهِ قَالَتْ يَا عُمَرُ أَمَا فِي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا يَعِظُ نِسَاءَهُ حَتَّى تَعِظَهُنَّ أَنْتَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﴿عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ مُسْلِمَاتٍ﴾الآيَةَ ❁

«İbrahim'in makamından siz de bir namaz yeri / dua yeri edininiz...» (Bakara: 125) ayetinin tefsiri.

1715-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Ömer (r.a.): "Üç konu hakkında Allah'ın isteğine uygun düştüm veya Rabb'im üç konu hakkında benim isteğimi uygun buldu, şöyle ki "Ey Allah'ın Rasûlü, İbrahim'in makamından namaz yeri edinsen" dedim, yine: "Ey Allah'ın Rasûlü, senin yanına iyi de giriyor kötü de. Mü'minlerin annelerine perde gerisinde bulunmalarını emir buyursan." dedim, bunun üzerine Allah hicab ayetini indirdi. Yine Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bazı hanımlarına darıldığı haberi bana ulaştı, hemen yanlarına girdim ve: "Ya buna kesin bir şekilde son verirsiniz ya da Allah, Rasûlüne sizin yerinize sizden daha hayırlısını verir" dedim, sonra hanımlarının birisinin yanına vardım bana: "Ey Ömer bak, Allah'ın Rasûlünde hanımlarına öğüt verecek bir şeyler yok da sen mi onlara öğüt verirsin?" dedi, bunun üzerine Allah: **«Eğer o sizi boşarsa, onun Rabb'i boşadığının yerine sizden daha hayırlı Müslüman, iman etmiş, boyun eğen, tevbe eden, ibadet eden, oruç tutan dul veya bekar hanım vermesi umulur...»** (Tahrim: 5) ayetini indirdi." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 78 ve 263. hadiste geçmişti, bakınız. Ayette geçen İbrahim'in makamından (Makamı İbrahim'den) ne kastedildiği hakkında değişik görüşler vardır. Kelime anlamı, İbrahim'in ayağa kalktığı yer veya kaim olduğu yer anlamına geldiği gibi, İbrahim'in yeri, makamı anlamına da gelir. İbrahim (a.s.)'ın yeri yani makamı olarak en geniş anlamı alan müfessirler İbrahim (a.s.)'ın uygulayıp insanları çağırdığı hac ibadetinin yapıldığı Kâbe, Arafat, Müzdelife gibi yerlerin tümü Makamı İbrahim'dir, demişlerdir. Kimisi de İbrahim (a.s.)'ın yaptığı Kâbe ve avlusu yani

Mescidi Haram'dır, demiştir. Halk arasında yaygın olan ve İbrahim (a.s.)'ın Kâbe'yi yaparken iskele olarak kullandığı (1414. hadisin sonuna bakınız) taşın Makamı İbrahim olduğu da söylenmiştir. Aslında bu görüşlerin tümü de makamı İbrahimi gösterir. Bu konudaki sahabe ve tâbiînden gelen görüşler için Bakara: 125. ayetin tefsirine, özellikle Taberi Tefsirine bakabilirsiniz. Şu anda Kâbe'de bulunan ve tavaftan sonra arkasında namaz kılınan taş yaklaşık 60 cm (bir arşın) boyunda ve dört köşedir. Üst ve alt tarafı 14 x 14 parmak genişliğindedir. Üzerinde iki ayak izi vardır. Bu ayak izleri yaklaşık yedi parmak derinliğinde ve biraz meyillidir. Kimilerine göre **«Orada açık deliller vardır, İbrahim'in makamı vardır...»** (Âl-i İmrân: 97) ayetinde belirtilen delillerden olması için İbrahim (a.s.)'ın ayağının izi bu taşa geçmiştir. İbrahim (a.s.)'ın Kâbe'yi yaptıktan sonra insanları haccetmeye çağırırken bu taşın üzerine çıktığı ve ayak izlerinin taşa geçtiği de söylenilir. Şamil İA Makamı İbrahim md.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا﴾سُورَة البقرة: ١٣٦

١٧١٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ كَانَ أَهْلُ الْكِتَابِ يَقْرَؤُونَ التَّوْرَاةَ بِالْعِبْرَانِيَّةِ وَيُفَسِّرُونَهَا بِالْعَرَبِيَّةِ لأَهْلِ الإِسْلامِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لا تُصَدِّقُوا أَهْلَ الْكِتَابِ وَلا تُكَذِّبُوهُمْ وَقُولُوا ﴿آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا﴾الآيَةَ ❁

«..."Allah'a inandık, bize indirilene de inandık..." deyiniz» (Bakara: 136) ayetinin tefsiri.

1716-) Ebû Hureyre (r.a.): "Ehl-i Kitap, Müslümanlara İbranice olarak Tevrat'ı okuyup Arapça açıklıyorlardı. Bu nedenle Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ehl-i Kitabı ne doğrulayın ne de yalanlayın: «Allah'a inandık, bize indirilene de, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve torunlarına indirilenlere, Mûsâ'ya, Îsâ'ya verilenlere ve bütün Peygamberlere Rab'lerinden verilenlere iman ettik. Onlardan hiçbiri arasında ayırım yapmayız. Biz Allah'a teslim olmuş Müslümanlarız»*** (Bakara: 136) ***deyiniz."*** buyurdu." demiştir.

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾سُورَة البقرة: ١٤٣

١٧١٧ عَنْ أَبِي سَعِيد الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُدْعَى نُوحٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ يَا رَبِّ فَيَقُولُ هَلْ بَلَّغْتَ فَيَقُولُ نَعَمْ فَيُقَالُ لأُمَّتِه هَلْ بَلَّغَكُمْ فَيَقُولُونَ مَا أَتَانَا مِنْ نَذِيرٍ فَيَقُولُ مَنْ يَشْهَدُ لَكَ فَيَقُولُ مُحَمَّدٌ وَأُمَّتُهُ فَتَشْهَدُونَ أَنَّهُ قَدْ بَلَّغَ ﴿وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا ﴾فَذَلِكَ قَوْلُهُ جَلَّ ذِكْرُهُ ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾

«İşte böyle sizi, insanlara şahitlik yapmanız, Rasûlün de sizin üzerinize şahit olması için orta bir ümmet yaptık...» (Bakara: 143) ayetinin tefsiri.

1717-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kıyamet günü Nûh çağrılır: "Buyur emret Ey Rabb'im" der. Allah: "Emir ve yasaklarımı tebliğ ettin mi?" buyurur, o da: "Evet" der. Bunun arkasından Nûh'un ümmetine: "Size tebliğ etti mi?" denilir, onlar da: "Bize hiçbir uyarıcı gelmedi" derler. Bunun üzerine Allah: "Ey Nûh, sana kim şahitlik eder?" buyurur, o da: "Muhammed ve ümmeti" der. Bunun üzerine Muhammed ümmeti, onun görevini tebliğ ettiğine şahitlik eder, Rasûl de sizin üzerinize şahitlik eder. Şanı Yüce Allah'ın: "İşte böyle sizi, insanlara şahitlik yapmanız, Rasûlün de sizin üzerinize şahit olması için orta bir ümmet yaptık" sözü bu konuya delildir."*** buyurdu" demiştir.

(Hadisin İbni Mâce'deki devamında: ***"Allah: "Nûh'un tebliğ ettiğini nereden biliyorsunuz?" buyurur. Onlar da: "Peygamberimiz bize, bütün Peygamberlerin tebliğ görevini yerine getirdiklerini bildirdi, biz de kendisini tasdik ettik."*** şeklindedir. İbni Mâce, Zühd: 34)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ﴾سُورَة البقرة: ١٩٦

١٧١٨ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضي الله عنهما قَالَ أُنْزِلَتْ آيَةُ الْمُتْعَةِ فِي كِتَابِ اللَّهِ فَفَعَلْنَاهَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَلَمْ يُنْزَلْ قُرْآنٌ يُحَرِّمُهُ وَلَمْ يَنْهَ عَنْهَا حَتَّى مَاتَ قَالَ رَجُلٌ بِرَأْيِهِ مَا شَاءَ ❁

«...Kim hacda, umreden de faydalanmak isterse...» (Bakara: 196) ayetinin tefsiri.

& 1718-) İmrân b. Husayn (r.a.): "Allah'ın Kitabında hacda, umreden de faydalanmayı belirten ayet indirilmiştir. Biz bu şekilde bir haccı Rasûlüllah (s.a.v.) ile birlikte yaptık, Kur'ân'da bunu haramlayan hiçbir hüküm indirmemiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) de bunu yasaklamadı, neticede vefat etti. Ama bir kimse kendi görüşü ile dilediğini yapıp söylüyor" demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 798. hadis ve açıklamasına bakınız.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ﴾سُورَة البقرة: ١٩٩

١٧١٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها كَانَتْ قُرَيْشٌ وَمَنْ دَانَ دِينَهَا يَقِفُونَ بِالْمُزْدَلِفَةِ وَكَانُوا يُسَمَّوْنَ الْحُمْسَ وَكَانَ سَائِرُ الْعَرَبِ يَقِفُونَ بِعَرَفَاتٍ فَلَمَّا جَاءَ الإِسْلاَمُ أَمَرَ اللَّهُ نَبِيَّهُ ﷺ أَنْ يَأْتِيَ عَرَفَاتٍ ثُمَّ يَقِفَ بِهَا ثُمَّ يُفِيضَ مِنْهَا فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ﴾

«...Sonra insanların dönüp geldikleri yerden, siz de dönüp geliniz...» (Bakara: 199) ayetinin tefsiri

& 1719-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Kureyş ve Kureyş'e tâbi olanlar Müzdelife'de vakfe yaparlar, kendilerine: "Hums" adı verilirdi. Bu arada diğer Araplar ise Arafat'ta vakfe yaparlardı. İslâm gelince, Allah, Peygamberine Arafat'a çıkıp orada vakfe yapmasını sonra da oradan (Mekke'ye) dönüp gelmesini emretti."

(Hums, hakkında 831. hadis ve açıklamasına bakınız.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾سُورَة البقرة: ٢٠١

١٧٢٠ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ اللَّهُمَّ ﴿رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾

«İnsanlardan kimi de: "Ey Rabb'imiz, bize dünyada da iyilik ver, âhirette de iyilik ver, bizi cehennem azabından koru" der.» (Bakara: 201) ayetinin tefsiri.

1720-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah'ım Rabb'imiz, bize dünyada da iyilik ver, âhirette de iyilik ver ve bizi cehennem azabından koru"*** derdi." demiştir.

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿لا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا﴾سُورَة البقرة: ٢٧٣

١٧٢١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي تَرُدُّهُ التَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ وَلا اللُّقْمَةُ وَلا اللُّقْمَتَانِ إِنَّمَا الْمِسْكِينُ الَّذِي يَتَعَفَّفُ وَاقْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ يَعْنِي قَوْلَهُ ﴿لا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا﴾

«Onlar insanlardan yüzsüzlük ederek bir şey istemezler...» (Bakara: 273) ayetinin tefsiri.

& 1721-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ne bir iki lokma ile ne de bir iki hurma ile savuşturulan kimse gerçek fakir değildir. Asıl fakir, iffetli olup dilenemeyendir. İsterseniz*** (bu konudaki) ***ayeti de okuyunuz"*** buyurdu." demiştir. Buhârî'nin Hocası Saîd b. Ebî Meryem: "Okuyunuz denilen ayet ile **«Onlar insanlardan yüzsüzlük ederek bir şey istemezler.»** ayetini kasdediyor." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 753. hadiste geçmişti. Dilenmenin caiz olduğu yerler hakkında bu hadisin açıklmasına bakınız.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ﴾سُورَة آل عِمْرَانَ: ٧

١٧٢٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ تَلا رَسُولُ اللَّه ﷺ هَذِه الآيَةَ ﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَاب وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَة وَابْتِغَاءَ تَأْوِيله وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلاَّ اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِه كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلاَّ أُولُو الأَلْبَاب ﴾قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّه ﷺ فَإِذَا رَأَيْتِ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ فَأُولَئِكِ الَّذِينَ سَمَّى اللَّهُ فَاحْذَرُوهُمْ ❁

Âl-i İmrân Suresi'nin Tefsiri

«...Onda bir kısım muhkem ayetler vardır...» (Âl-i İmrân: 7) ayetinin tefsiri.

& 1722-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) şu ayeti okudu: **«Sana Kitabı indiren Odur. Onda bir kısım muhkem ayetler vardır ki bunlar Kitabın temelidir. Diğer bir kısım da müteşabihlerdir** (ihtimali manalar ifade eder.) **İşte kalplerinde eğrilik olanlar sırf fitne aramak ve onun yorumuna yeltenmek için Kitabın müteşabih olanına uyarlar. Halbuki onun yorumunu Allah'tan başkası bilmez. İlimde yüksek dereceye ulaşanlar ise: "Biz ona inandık, hepsi Rabb'imizin katındandır." derler. Akıl sahiplerinden başkası öğüt alıp düşünmez»** (Âl-i İmrân: 7) sonra da Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurdu: ***"Kur'ân'ın müteşabih olanlarının peşine düşenleri görürsen işte onlar Allah'ın bu ayette isimlendirdiği kimselerdir ki onlardan sakınıp kaçınınız."***

(Muhkem: Anlam ve ifadesi açık olan, helâl ve haram bildiren ayetlerdir. Müteşabih ise: Birden çok anlama gelebilen bu nedenle kesin bir anlama ulaşılamayan ayetlerdir. Yüce Allah, kalplerinde hastalık olanların böyle ayetlere yöneldiklerini bildirmektedir. Çünkü onlar böyle ihtimali ayetlere yönelerek kendi menfaatlerine bir yol ararlar.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّه وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلاً أُولَئِكَ لا خَلاقَ لَهُمْ﴾سُورَة آل عِمْرَانَ: ٧٧

١٧٢٣ عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ أَنَّ امْرَأَتَيْنِ كَانَتَا تَخْرِزَانِ فِي بَيْتٍ أَوْ فِي الْحُجْرَةِ فَخَرَجَتْ إِحْدَاهُمَا وَقَدْ أُنْفِذَ بِإِشْفًى فِي كَفِّهَا فَادَّعَتْ عَلَى الأُخْرَى فَرُفِعَ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ رَسُولُ اللَّه ﷺ لَوْ يُعْطَى النَّاسُ بِدَعْوَاهُمْ لذَهَبَ دِمَاءُ قَوْمٍ وَأَمْوَالُهُمْ ذَكِّرُوهَا بِاللَّه وَاقْرَءُوا عَلَيْهَا ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّه﴾فَذَكِّرُوهَا فَاعْتَرَفَتْ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ الْيَمِينُ عَلَى الْمُدَّعَى عَلَيْه ❁

«Şüphesiz, Allah'a verilen söz ve yeminlerini az bir değer karşılığında değiştirenler var ya işte onların âhirette hiçbir nasibi yoktur.» (Âl-i İmrân: 77) ayetinin tefsiri.

& 1723-) İbni Ebî Müleyke anlatır: "Bir evde veya odada iki kadın vardı, deri işleri dikerlerdi. Derken ikisinden birisi avucuna bir tığ batırılmış olarak dışarı çıktı, diğer kadının aleyhine dava açtı. Sonunda ikisinin davaları İbni Abbâs (r.a.)'a götürüldü. Bunun üzerine İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Eğer insanlara davalarına göre*** (her istedikleri) ***verilse idi, bir toplumun malları ve kanları kalmazdı."*** buyurmuştur. Dava açılan kadına Allah'ı hatırlatın **«Şüphesiz, Al-**

lah'a verilen söz ve yeminlerini az bir değer karşılığında değiştirenler var ya işte onların âhirette hiçbir nasibi yoktur.» ayetini okuyunuz." dedi. Kadına bunu hatırlattılar, o da itiraf etti. Bunun üzerine İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Yemin, hakkında dava açılana gerekir"*** buyurdu" demiştir.

(Konu ile ilgili olarak, 1092 ve 1110. hadislere bakınız. Hadisin son bölümü 1138. hadis olarak geçmişti.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ﴾ سُورَة آل عِمْرَانَ: ١٧٣

١٧٢٤ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ ﴿حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾ قَالَهَا إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلام حِينَ أُلْقِيَ فِي النَّارِ وَقَالَهَا مُحَمَّدٌ ﷺ حِينَ قَالُوا ﴿إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾

«Onlar, halk kendilerine: "Size karşı insanlar toplandılar, artık onlardan korkun" dediklerinde imanları artan ve: "Allah bize yeter, O, ne güzel vekildir" diyenlerdir.» (Âl-i İmrân: 173) ayetinin tefsiri.

1724-) İbni Abbâs (r.a.): "Hasbunallah ve Ni'me'l-Vekîl (=Allah bize yeter, O, ne güzel vekildir) sözü İbrahim (a.s.)'in ateşe atıldığında söylediği sözdür. Muhammed (s.a.v.)'in de: ***"Size karşı insanlar toplandılar, artık onlardan korkun" dediklerinde: "Hasbunallah ve Ni'me'l-Vekîl"*** dediği sözdür" demiştir.

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا﴾ سُورَة آل عِمْرَانَ: ١٨٦

١٧٢٥ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَكِبَ عَلَى حِمَارٍ عَلَى قَطِيفَةٍ فَدَكِيَّةٍ وَأَرْدَفَ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ وَرَاءَهُ يَعُودُ سَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ فِي بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ قَبْلَ وَقْعَةِ بَدْرٍ قَالَ حَتَّى مَرَّ بِمَجْلِسٍ فِيهِ عَبْدُاللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ ابْنُ سَلُولَ وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يُسْلِمَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ فَإِذَا فِي الْمَجْلِسِ أَخْلاطٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُشْرِكِينَ عَبَدَةِ الأَوْثَانِ وَالْيَهُودِ وَالْمُسْلِمِينَ وَفِي الْمَجْلِسِ عَبْدُاللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ فَلَمَّا غَشِيَتِ الْمَجْلِسَ عَجَاجَةُ الدَّابَّةِ خَمَّرَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ أَنْفَهُ بِرِدَائِهِ ثُمَّ قَالَ لا تُغَبِّرُوا عَلَيْنَا فَسَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَيْهِمْ ثُمَّ وَقَفَ فَنَزَلَ فَدَعَاهُمْ إِلَى اللَّهِ وَقَرَأَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنَ فَقَالَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ ابْنُ سَلُولَ أَيُّهَا الْمَرْءُ إِنَّهُ لا أَحْسَنَ مِمَّا تَقُولُ إِنْ كَانَ حَقًّا فَلا تُؤْذِنَا بِهِ فِي مَجْلِسِنَا ارْجِعْ إِلَى رَحْلِكَ فَمَنْ جَاءَكَ فَاقْصُصْ عَلَيْهِ فَقَالَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ فَاغْشَنَا بِهِ فِي مَجَالِسِنَا فَإِنَّا نُحِبُّ ذَلِكَ فَاسْتَبَّ الْمُسْلِمُونَ وَالْمُشْرِكُونَ وَالْيَهُودُ حَتَّى كَادُوا يَتَثَاوَرُونَ فَلَمْ يَزَلِ النَّبِيُّ ﷺ يُخَفِّضُهُمْ حَتَّى سَكَنُوا ثُمَّ رَكِبَ النَّبِيُّ ﷺ دَابَّتَهُ فَسَارَ حَتَّى دَخَلَ عَلَى سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ يَا سَعْدُ أَلَمْ تَسْمَعْ مَا قَالَ أَبُو حُبَابٍ يُرِيدُ عَبْدَاللَّهِ بْنَ أُبَيٍّ قَالَ كَذَا وَكَذَا قَالَ سَعْدُ ابْنُ عُبَادَةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اعْفُ عَنْهُ وَاصْفَحْ عَنْهُ فَوَالَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ لَقَدْ جَاءَ اللَّهُ بِالْحَقِّ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ لَقَدِ اصْطَلَحَ أَهْلُ هَذِهِ الْبُحَيْرَةِ عَلَى أَنْ يُتَوِّجُوهُ فَيُعَصِّبُوهُ بِالْعِصَابَةِ فَلَمَّا أَبَى اللَّهُ ذَلِكَ بِالْحَقِّ الَّذِي أَعْطَاكَ اللَّهُ شَرِقَ بِذَلِكَ فَذَلِكَ فَعَلَ بِهِ مَا رَأَيْتَ فَعَفَا عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَصْحَابُهُ يَعْفُونَ عَنِ الْمُشْرِكِينَ وَأَهْلِ الْكِتَابِ كَمَا أَمَرَهُمُ اللَّهُ وَيَصْبِرُونَ عَلَى الأَذَى قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا﴾ الآيَةَ وَقَالَ اللَّهُ

﴿وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ﴾ إِلَى آخِرِ الآيَةِ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَأَوَّلُ الْعَفْوَ مَا أَمَرَهُ اللَّهُ بِهِ حَتَّى أَذِنَ اللَّهُ فِيهِمْ فَلَمَّا غَزَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَدْرًا فَقَتَلَ اللَّهُ بِهِ صَنَادِيدَ كُفَّارِ قُرَيْشٍ قَالَ ابْنُ أُبَيٍّ ابْنُ سَلُولَ وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَعَبَدَةِ الأَوْثَانِ هَذَا أَمْرٌ قَدْ تَوَجَّهَ فَبَايِعُوا الرَّسُولَ ﷺ عَلَى الإِسْلامِ فَأَسْلَمُوا ❁

«Andolsun ki, sizden önceki kendilerine Kitap verilenlerden ve şirk koşanlardan pek çok eziyetler duyacaksınız...» (Âl-i İmrân: 186) ayetinin tefsiri.

& 1725-) Üsâme b. Zeyd (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.) Bedir Savaşı'ndan önce üzerine fedek dokuması saçaklı kadife palan vurulmuş bir eşeğe bindi, arkasına da Üsâme b. Zeyd'i bindirdi. Haris b. Hazrecoğulları'ndaki Sa'd b. Ubâde'ye hasta ziyaretine gidiyordu. İçerisinde Abdullah b. Übey b. Selûl'ün de bulunduğu bir meclise uğradı. -Bu olay Abdullah b. Übey'in Müslüman olmasından önce idi- Bir de baksa ki mecliste Müslümanlardan, putlara kulluk eden müşriklerden ve Yahudilerden karışık birtakım kimseler vardı. Abdullah b. Ravaha da mecliste bulunuyordu. Hayvanın kaldırdığı toz meclisi kaplayınca, Abdullah b. Übey elbisesi ile burnunu kapattı, sonra: "Üzerimize tozutmayın!.." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) oradakilere selâm verdi, durup aşağı indi ve kendilerini Allah'a davet etti, onlara Kur'ân okudu. Bunun üzerine Abdullah b. Übey b. Selûl: "Be adam!.. Şu biline ki eğer gerçek ise bu söylediğin şeylerden daha güzel yoktur, ama bunlarla bizi meclisimizde rahatsız etme!.. Yerine git de sana kim gelirse ona anlat!.." dedi. Bunun üzerine Abdullah b. Ravaha: "Ey Allah'ın Rasûlü, sen ona bakma. Bizim meclislerimize bunları yine getir. Gerçekten biz bunları seviyor, istiyoruz." dedi. Bunun üzerine Müslümanlar, müşrikler ve Yahudiler birbirleriyle söz dalaşması yaptılar, hatta neredeyse birbirlerine atılıp saldıracaklardı, bu arada Rasûlüllah (s.a.v.) sürekli yatıştırmaya çalışıyordu. Sonunda sakinleştiler. Arkasından Hz. Peygamber (s.a.v.) hayvanına binip hareket etti, nihayet Sa'd b. Ubâde'nin yanına girdi, Abdullah b. Übey'i kastederek: ***"Ey Sa'd, Ebû Hubâbe'nin ne söylediğini duydun mu? Şöyle, şöyle söyledi."*** dedi. Sa'd b. Ubâde: "Ey Allah'ın Rasûlü, onu bağışla, kusuruna bakma. Sana Kitabı indirene yemin olsun ki şu belde halkı ona taç giydirip kralların sarığını sarmaya anlaştıkları bir sırada Allah, sana indirdiği hakikatı getirmiştir. Sana verdiği hakikat ile Allah bu işi geri çevirince bu durum onun boğazına durdu, hazmedemedi. Görmüş olduğun şeyleri bu nedenle yapmıştır." dedi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) onu bağışladı. Aslında Hz. Peygamber (s.a.v.) ve Ashabı müşrikler ve Kitap Ehli'nden gördükleri eziyetleri Allah'ın kendilerine emrettiği gibi bağışlar ve sıkıntılarına sabrederlerdi. Allah Azze ve Celle: **«Andolsun ki, sizden önceki kendilerine Kitap verilenlerden ve şirk koşanlardan pek çok eziyetler duyacaksınız. Eğer sabreder, sakınırsanız şüphesiz bu davranış işlerin en azimetlisi, önemlisidir.»** buyurmuştur. (Âl-i İmrân: 186) Yine Allah: **«Kitap Ehli'nden pek çoğu, hakikat kendilerine belli olduktan sonra içlerindeki çekememezlik nedeniyle, iman etmenizden sonra kâfirler olarak sizi tekrar döndürmek arzusuna düştü. Allah'ın emri gelinceye kadar onları bırakın. Şüphesiz Allah her şeye güç sahibidir.»** buyurmuştur. (Bakara: 109) Hz. Peygamber (s.a.v.), onları affedip bağışlamayı Allah'ın kendisine emrettiği şey olarak açıklayıp yorumluyordu, ta ki onlar hakkında (savaş) izni verilene kadar. Sonunda Rasûlüllah (s.a.v.) Bedir Gazvesi'ne çıktığında Allah, Kureyş kâfirlerinin ileri gelenlerini onun eliyle öldürdüğünde Abdullah b. Übey ve putlara kulluk eden müşriklerden kendisinin yanındakiler: "Bu, zafere ulaşmış bir iştir" dediler ve Rasûlüllah (s.a.v.)'e İslâm üzere biat edip, Müslüman oldular."

(Söz konusu kimselerin Müslüman olmaları görüntüde idi, içlerindeki kin ve nefret sürekli devam etmiş, yeri geldiğinde her fırsatı değerlendirmiş, münafıklıklarını sergilemişlerdir.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿لا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا﴾سُورَة آل عِمْرَانَ: ١٨٨

١٧٢٦ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رِجَالاً مِنَ الْمُنَافِقِينَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى الْغَزْوِ تَخَلَّفُوا عَنْهُ وَفَرِحُوا بِمَقْعَدِهِمْ خِلافَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَإِذَا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اعْتَذَرُوا إِلَيْهِ وَحَلَفُوا وَأَحَبُّوا أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَنَزَلَتْ ﴿لا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا﴾الآيَةَ ❁

«Yaptıkları ile sevinen, yapmadıkları ile övülmeyi isteyenlerin sakın ha sakın azaptan kurtulacaklarını zannetme! Onlar için acıtıcı bir azap vardır.» (Âl-i İmrân: 188) ayetinin tefsiri.

& 1726-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde münafıklardan birtakım kimseler, Rasûlüllah (s.a.v.) gazaya çıktığında geri kalıp Rasûlüllah (s.a.v.)'in gerisinde evlerinde oturmaktan dolayı sevinir, mutlu olurlardı. Rasûlüllah (s.a.v.) gazadan dönüp geldiğinde kendisine mazeretler ortaya atarak yemin ederler, yapmadıkları şeylerden dolayı kendilerinin övülmesini isterlerdi. Bunun üzerine: **«Yaptıkları ile sevinen, yapmadıkları ile övülmeyi isteyenlerin sakın ha sakın azaptan kurtulacaklarını zannetme! Onlar için acıtıcı bir azap vardır.»** ayeti indi.

١٧٢٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما وقد قيل له لَئِنْ كَانَ كُلُّ امْرِئٍ فَرِحَ بِمَا أُوتِيَ وَأَحَبَّ أَنْ يُحْمَدَ بِمَا لَمْ يَفْعَلْ مُعَذَّبًا لَنُعَذِّبَنَّ أَجْمَعُونَ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَمَا لَكُمْ وَلِهَذِهِ إِنَّمَا دَعَا النَّبِيُّ ﷺ يَهُودَ فَسَأَلَهُمْ عَنْ شَيْءٍ فَكَتَمُوهُ إِيَّاهُ وَأَخْبَرُوهُ بِغَيْرِهِ فَأَرَوْهُ أَنْ قَدِ اسْتَحْمَدُوا إِلَيْهِ بِمَا أَخْبَرُوهُ عَنْهُ فِيمَا سَأَلَهُمْ وَفَرِحُوا بِمَا أُوتُوا مِنْ كِتْمَانِهِمْ ❁

& 1727-) İbni Abbâs (r.a.)'a: "Kendisine verilen şeyden dolayı sevinen, yapmadığı şey nedeniyle övülmeyi isteyen herkes azaba uğrayacak ise hepimiz azap olunacağız?" denildi. İbni Abbâs (r.a.): "Bu ayetle sizin ilginiz yoktur, Hz. Peygamber (s.a.v.) Yahudileri çağırıp onlara bir şeyler sordu, onlarsa bunu kendisinden saklayıp başka bir şeyi haber verdiler. Sorduğu şeyler hakkında haber vermeleri nedeniyle övülmeyi hakkettikleri görüntüsü verdiler (teşekkür beklediler) ve gerçeği gizleme olarak ortaya koydukları şeyden dolayı sevindiler." dedi.

(Burada sorulan sorular, Tevrat'ta zikri geçen Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sıfatlarıdır. Yahudiler bilerek bunun tersini söyleyip gerçeği gizlemişler, bu yaptıklarının yanında bir de sorulan sorulara cevap verdiklerinden dolayı bir teşekkür beklentisi görüntüsü vermişlerdir.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ النِّسَاءِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ أَنْ لا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَى﴾سُورَة النِّسَاءِ: ٣

١٧٢٨ عَنْ عُرْوَةَ ابْنِ الزُّبَيْرِ أَنَّهُ سَأَلَ عَائِشَةَ رضي الله عنها عَنْ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ أَنْ لا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَى﴾فَقَالَتْ يَا ابْنَ أُخْتِي هَذِهِ الْيَتِيمَةُ تَكُونُ فِي حَجْرِ وَلِيِّهَا تَشْرَكُهُ فِي مَالِهِ وَيُعْجِبُهُ مَالُهَا وَجَمَالُهَا فَيُرِيدُ وَلِيُّهَا أَنْ يَتَزَوَّجَهَا بِغَيْرِ أَنْ يُقْسِطَ فِي صَدَاقِهَا فَيُعْطِيَهَا مِثْلَ مَا يُعْطِيهَا غَيْرُهُ فَنُهُوا عَنْ أَنْ يَنْكِحُوهُنَّ إِلاَّ أَنْ يُقْسِطُوا لَهُنَّ وَيَبْلُغُوا لَهُنَّ أَعْلَى سُنَّتِهِنَّ فِي الصَّدَاقِ فَأُمِرُوا أَنْ يَنْكِحُوا مَا طَابَ لَهُمْ مِنَ النِّسَاءِ سِوَاهُنَّ قَالَ عُرْوَةُ قَالَتْ عَائِشَةُ وَإِنَّ النَّاسَ اسْتَفْتَوْا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعْدَ هَذِهِ الآيَةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﴿وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ ﴾قَالَتْ عَائِشَةُ وَقَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى فِي آيَةٍ أُخْرَى ﴿وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ﴾رَغْبَةُ

أَحَدِكُمْ عَنْ يَتِيمَتِهِ حِينَ تَكُونُ قَلِيلَةَ الْمَالِ وَالْجَمَالِ قَالَتْ فَنُهُوا أَنْ يَنْكِحُوا عَنْ مَنْ رَغِبُوا فِي مَالِهِ وَجَمَالِهِ فِي يَتَامَى النِّسَاءِ إِلاَّ بِالْقِسْطِ مِنْ أَجْلِ رَغْبَتِهِمْ عَنْهُنَّ إِذَا كُنَّ قَلِيلاتِ الْمَالِ وَالْجَمَالِ ❁

Nisâ Suresi'nin Tefsiri

«Eğer yetim (kızlar) **konusunda adaleti yerine getirmekten korkarsanız hoşunuza giden başka kadınlarla iki, üç veya dörde kadar evlenebilirsiniz...»** (Nisâ: 3) ayetinin tefsiri.

& 1728-) Urve b. Zübeyr, Hz. Âişe (r.a.)'a **«Eğer yetim** (kızlar) **konusunda adaleti yerine getirmekten korkarsanız...»** ayetini sormuş o da: "Ey yeğenim, bu ayetteki söz konusu yetim, gözetimini üstlenen kimsenin (velinin) yanında bulunur ve bu kişinin malına ortak olur da gözetimini üstlenene, yetimin malı ve güzelliği hoşuna gider. Bu sebeple gözetimini üstlenen kişi (velisi) onunla evlenmek ister. Ancak, benzerlerine verileni vermesi gereken mehir konusunda yetime adaletli davranmaz. Adaleti gözeten ve onlara verilen mehirin en yüksek miktarına yükseltenler dışındakilere böyle evlilik yasaklandı ve kendilerine yetimlerin dışındaki diledikleri hoşlarına giden herhangi bir kadınla evlenmeleri emrolundu.

Bu ayet (Nisâ: 3 ayet) indikten sonra halk Raşûlüllah (s.a.v.)'den (kadınlar hakkında nasıl davranacaklarına dair) soru sordular, bunun üzerine Yüce Allah: **«Senden kadınlar hakkında fetva istiyorlar. De ki: "Onlara ait hükmü Allah size açıklıyor: Kendilerine yazılmış olanı** (mirası) **vermediğiniz ve evlenmek iste(me)diğiniz yetim kadınlar hakkında, kimsesiz çocuklar hakkında, yetimler için adaleti yerine getirmeniz hakkında, size bu Kitap'ta okunan ayetler vardır...»** (Nisâ: 127) ayetini indirdi. **«Kendilerine yazılmış olanı** (mirası) **vermeyip evlenmek iste(me)diğiniz yetim kadınlar»** buyurması, birinizin gözetimi altında bulunan yetim kıza, -güzelliği ve malı az olduğu zaman- rağbet etmemesidir. İşte onların, mal ve güzelliği az olduğunda onlarla evlenmek istemezken, adaleti gözetmeksizin sadece mal ve güzelliği için yetim kadınlarla evlenmeleri yasaklanmıştır." dedi.

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلادِكُمْ﴾سُورَةَ النِّسَاءِ: ١١

١٧٢٩ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ عَادَنِي النَّبِيُّ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ فِي بَنِي سَلِمَةَ مَاشِيَيْنِ فَوَجَدَنِي النَّبِيُّ ﷺ لا أَعْقِلُ شَيْئًا فَدَعَا بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ مِنْهُ ثُمَّ رَشَّ عَلَيَّ فَأَفَقْتُ فَقُلْتُ مَا تَأْمُرُنِي أَنْ أَصْنَعَ فِي مَالِي يَا رَسُولَ اللَّهِ فَنَزَلَتْ ﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلادِكُمْ﴾

«Allah, çocuklarınız hakkında mirası şöyle bölüştürmenizi emreder...» (Nisâ: 11) ayetinin tefsiri.

& 1729-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) ve Ebû Bekir, yürüyerek bana hasta ziyaretinde bulunmak için Selimeoğulları mahallesine geldi, bu sırada beni, şuurumu kaybetmiş olarak buldu, hemen su isteyip abdest aldı, sonra da üzerime su serpti, arkasından ben kendime geldim: "Ey Allah'ın Rasûlü, malım konusunda ne yapmamı emredersin?" dedim, bunun üzerine: **«Allah çocuklarınız hakkında mirası şöyle bölüştürmenizi emreder...»** (Nisâ: 11) ayeti indi, demiştir.

(Hadisin bir benzeri 147. hadiste geçmişti.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿إِنَّ اللَّهَ لا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ﴾سُورَةَ النِّسَاءِ: ٤٠

١٧٣٠ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّ أُنَاسًا فِي زَمَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ نَعَمْ هَلْ تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ بِالظَّهِيرَةِ ضَوْءٌ لَيْسَ فِيهَا سَحَابٌ قَالُوا لا قَالَ وَهَلْ تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ ضَوْءٌ لَيْسَ فِيهَا سَحَابٌ قَالُوا لا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا تُضَارُّونَ

فِي رُؤْيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلاَّ كَمَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ أَحَدِهِمَا إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ تَتْبَعُ كُلُّ أُمَّةٍ مَا كَانَتْ تَعْبُدُ فَلا يَبْقَى مَنْ كَانَ يَعْبُدُ غَيْرَ اللَّهِ مِنَ الأَصْنَامِ وَالأَنْصَابِ إِلاَّ يَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلاَّ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ بَرٌّ أَوْ فَاجِرٌ وَغُبَّرَاتُ أَهْلِ الْكِتَابِ فَيُدْعَى الْيَهُودُ فَيُقَالُ لَهُمْ مَنْ كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ قَالُوا كُنَّا نَعْبُدُ عُزَيْرَ ابْنَ اللَّهِ فَيُقَالُ لَهُمْ كَذَبْتُمْ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلا وَلَدٍ فَمَاذَا تَبْغُونَ فَقَالُوا عَطِشْنَا رَبَّنَا فَاسْقِنَا فَيُشَارُ أَلا تَرِدُونَ فَيُحْشَرُونَ إِلَى النَّارِ كَأَنَّهَا سَرَابٌ يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا فَيَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ ثُمَّ يُدْعَى النَّصَارَى فَيُقَالُ لَهُمْ مَنْ كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ قَالُوا كُنَّا نَعْبُدُ الْمَسِيحَ ابْنَ اللَّهِ فَيُقَالُ لَهُمْ كَذَبْتُمْ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلا وَلَدٍ فَيُقَالُ لَهُمْ مَاذَا تَبْغُونَ فَكَذَلِكَ مِثْلَ الأَوَّلِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلاَّ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ مِنْ بَرٍّ أَوْ فَاجِرٍ أَتَاهُمْ رَبُّ الْعَالَمِينَ فِي أَدْنَى صُورَةٍ مِنَ الَّتِي رَأَوْهُ فِيهَا فَيُقَالُ مَاذَا تَنْتَظِرُونَ تَتْبَعُ كُلُّ أُمَّةٍ مَا كَانَتْ تَعْبُدُ قَالُوا فَارَقْنَا النَّاسَ فِي الدُّنْيَا عَلَى أَفْقَرِ مَا كُنَّا إِلَيْهِمْ وَلَمْ نُصَاحِبْهُمْ وَنَحْنُ نَنْتَظِرُ رَبَّنَا الَّذِي كُنَّا نَعْبُدُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ لا نُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاثًا ❁

«Allah zerre miktarı zulum etmez...» (Nisâ: 40) ayetinin tefsiri.

1730-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde birtakım kimseler: "Ey Allah'ın Rasûlü, kıyamet günü Rabb'imizi görecek miyiz?" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Evet göreceksiniz, bulutsuz bir günde sadece ışığı olan Güneşi, öğle sıcağında görmek için sıkıntı çeker misiniz?"*** buyurdu, onlar da: "Hayır" dediler: ***"Bulutsuz sadece ayın ışığı olan mehtaplı gecede ayı görmek için sıkıntı çeker misiniz?"*** buyurdu, onlar da: "Hayır" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah Azze ve Celle'yi kıyamet günü görmek için, Ay ve Güneşi bu şekilde görürken çekeceğiniz sıkıntı kadar sıkıntı görürsünüz. Kıyamet günü olduğunda bir nidacı: "Her ümmet kulluk yapageldiği şeye tâbi olur!" diye bildirir. Bunun üzerine Allah'ın dışındaki putlara, dikili taşlara kulluk eden hiçbir kimse kalmadan hepsi cehenneme dökülür. Sonunda gerek iyi kimselerden gerekse günahkârlardan Allah'a kulluk edenlerle Ehl-i Kitap'tan geride kalan birtakım kalıntılar kalır. Derken Yahudiler çağrılıp: "Hangi şeye kulluk ediyordunuz?" denilir. Onlar da: "Allah'ın oğlu Uzeyr'e kulluk ediyorduk" derler. Onlara: "Yalan söylediniz, Allah ne bir hanım ne de bir çocuk edinmiştir! Ne istersiniz?" denilir: "Rabb'imiz susadık, bize su içir" derler."Şuraya su içmeye gider misiniz?" diye işaret edilerek cehenneme sürüklenilirler, cehennem adeta birbirini kırıp geçiren serap gibidir, onlar da*** (su zannedip) ***cehenneme dökülürler. Sonra Hıristiyanlar çağrılıp: "Hangi şeye kulluk ediyordunuz?" denilir, onlar da: "Allah'ın oğlu Îsâ'ya kulluk ediyorduk" derler. Onlara: "Yalan söylediniz, Allah ne bir hanım ne de bir çocuk edinmiştir!" denilir, arkasından da: "Ne istersiniz?" diye sorulur. Onlara da öncekiler gibi aynısı yapılır. Sonunda iyi veya günahkâr olarak Allah'a kulluk edenlerden başkası kalmaz, âlemlerin Rabbi onlara tanıdıkları şekile yakın bir şekilde gelir ve: "Her ümmet kulluk yapageldikleri şeye tâbi olmuştur. Siz ne bekliyorsunuz?" denilir. Onlar: "Biz onlara en fazla muhtaç olduğumuz halde iken bile dünyada kendilerinden ayrı durduk, onlarla beraber olmadık. Biz kulluk yapageldiğimiz Rabb'imizi bekliyoruz" derler. Allah: "Ben, sizin Rabb'inizim" buyurur. Onlar, iki veya üç defa: "Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayız" derler"***

(Hadisin değişik bir şekli 462. hadiste geçmişti.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلاءِ شَهِيدًا﴾ سُورَةَ النِّسَاءِ: ٤١

١٧٣١ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ لِي النَّبِيُّ ﷺ اقْرَأْ عَلَيَّ قُلْتُ آقْرَأُ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ أُنْزِلَ قَالَ فَإِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي فَقَرَأْتُ عَلَيْهِ سُورَةَ النِّسَاءِ حَتَّى بَلَغْتُ ﴿فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلاءِ شَهِيدًا﴾قَالَ أَمْسِكْ فَإِذَا عَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ ۞

«Her ümmetten bir şahit getirdiğimizde seni de onlara şahit olarak getirdiğimiz zaman durumları nasıl olacak...» (Nisâ: 41) ayetinin tefsiri.

& 1731-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bana: ***"Bana Kur'ân oku"*** buyurdu: "Kur'ân sana indirildiği halde ben mi sana Kur'ân okuyacağım?" dedim: ***"Ben, başkasından Kur'ân dinlemeyi severim"*** buyurdu. Kendisine Nisâ Suresi'ni okudum: **«Her ümmetten bir şahit getirdiğimizde seni de onlara şahit olarak getirdiğimiz zaman durumları nasıl olacak...»** (Nisâ: 41) ayetine geldiğimde: ***"Dur yeter"*** buyurdu, baksam ki gözlerinden yaşlar boşalıyor" demiştir.

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا﴾سُورَةَ النِّسَاءِ: ٩٧

١٧٣٢عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ نَاسًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ كَانُوا مَعَ الْمُشْرِكِينَ يُكَثِّرُونَ سَوَادَ الْمُشْرِكِينَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَأْتِي السَّهْمُ فَيُرْمَى بِهِ فَيُصِيبُ أَحَدَهُمْ فَيَقْتُلُهُ أَوْ يُضْرَبُ فَيُقْتَلُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ﴾الآيَةَ ۞

«Kendilerine yazık eden kimselere Melekler canlarını alırken: "Ne işde idiniz?" dediler. Onlar: "Yeryüzünde zayıf kılınmış (müstazaf) **kimselerdik" dediler. Melekler: "Allah'ın yeri geniş değil miydi? Hicret etseydiniz ya!" dediler...»** (Nisâ: 97) ayetinin tefsiri.

1732-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber döneminde, Müslümanlardan birtakım kimseler, müşriklerin yanında kalıyor böylece müşriklerin topluluğunu çoğaltmış oluyorlardı. Bir keresinde atılan bir ok gelip bunlardan birisine isabet eder veya vurulur, bu yüzden ölür. Bunun üzerine Allah: **«Kendilerine yazık eden kimselere...»** ayetini indirdi.

(Kureyşliler Şam'dan gelen kervanı korumak için yola çıktılar. Bu arada Müslüman olup da Müslümanlıklarını gizli tuttan bazı kimseler, istemeyerek Kureyşlilerle birlikte bu sefere çıkmışlar, derken Bedir'de Müslümanlarla karşılaştılar. Bu karşılaşmada söz konusu Müslümanlar istemedikleri halde müşriklerin safında yer almış ve bu halde ölmüşlerdir. Taberî Tefsiri, Nisâ: 97. ayetin tefsiri)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ....وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ﴾سُورَةَ النِّسَاءِ: ١٦٣

١٧٣٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ مَتَّى فَقَدْ كَذَبَ ۞

«Nûh'a vahyettiğimiz gibi, biz sana da vahyettik...» (Nisâ: 163) ayetinin tefsiri.

& 1733-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim: "Benim Yunus b. Metta*** (Peygamber)***'den daha iyi olduğumu" söylerse doğru söylememiş olur."*** buyurdu" demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 1425. hadis ve açıklamasına bakınız.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ الْمَائِدَةِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ﴾سُورَةَ الْمَائِدَةِ: ٦٧

١٧٣٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ مَنْ حَدَّثَكَ أَنَّ مُحَمَّدًا ﷺ كَتَمَ شَيْئًا مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ فَقَدْ كَذَبَ وَاللَّهُ يَقُولُ ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ﴾الآيَةَ ❀

Mâide Suresi'nin Tefsiri

«Ey Rasûl, Rabb'inden sana indirileni tebliğ et...» (Mâide: 67) ayetinin tefsiri.

& 1734-) Hz. Âişe (r.a.): "Sana, kim: "Muhammed (s.a.v.) kendisine indirilenden bazı şeyleri gizledi" diye bildirirse yalan söylemiş olur. Çünkü Allah: **«Ey Rasûl, Rabb'inden sana indirileni tebliğ et. Eğer böyle yapmazsan onun Peygamberlik görevini tebliğ etmemiş olursun. Allah, seni insanlardan korur. Şüphesiz Allah kâfir topluluğa doğruyu buldurmaz.»** buyurmaktadır." demiştir.

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ﴾سُورَةَ الْمَائِدَةِ: ٨٧

١٧٣٥ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا نَغْزُو مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَلَيْسَ مَعَنَا نِسَاءٌ فَقُلْنَا أَلا نَخْتَصِي فَنَهَانَا عَنْ ذَلِكَ فَرَخَّصَ لَنَا بَعْدَ ذَلِكَ أَنْ نَتَزَوَّجَ الْمَرْأَةَ بِالثَّوْبِ ثُمَّ قَرَأَ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ﴾

«Ey İman edenler, Allah'ın size helâl kıldığı, temiz / güzel şeyleri haram kılmayınız...» (Mâide: 87) ayetinin tefsiri.

& 1735-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte gazaya çıkmıştık, bu arada yanımızda kadınlar da yoktu (şehvetimize hakim olamadık) bu yüzden: "Hayalarımızı çıkarıp hadım olsak mı ki?" dedik. Kendisi bize bunu yasakladı bundan sonra bir elbise (ve benzeri bir) karşılıkla kadınla (belirli bir süreye kadar) evlenmemize izin verdi ve: **«Ey İman edenler, Allah'ın size helâl kıldığı, temiz / güzel şeyleri haram kılmayınız...»** ayetini okudu." demiştir.

(Müslim'in rivayetinde "belirli bir süreye kadar" ifadesi vardır. 1841. hadiste de bir savaşta Muta Nikâhı'na izin verildiği anlatılır. Geçici bir süre ile bir kadınla evlenme demek olan "Muta Nikâhı" İslâm'dan önce Araplar arasında geçerli bir uygulama idi. Bu uygulama İslam'ın ilk yıllarında geçerliliğini sürdürmüş daha sonra yasaklanmıştır. Hadislerin bazı ifadelerinden bu nikahın zaman zaman tekrar serbest bırakıldığı da anlaşılmaktadır. Mesela, 1841. hadiste "Orduda bulunuyorduk, bu sırada bize Rasûlüllah (s.a.v.)'in elçisi geldi: "Şu biline ki, size Muta Nikahı helâl kılındı, artık Muta Nikahı ile evlenebilirsiniz" ifadesi önceden yasaklanan bir şeyin tekrar serbest bırakıldığını çağrıştırmaktadır. Aslında bu nikah Hayber Fethi günü yasaklanmıştır. Bir ara Mekke Fethinde kısa bir süre serbest bırakılmış bunun ardından kesin kes yasaklanmış veda haccında Efendimizin veda konuşmasında da bu yasak tekrar dile getirilerek teyit edilmiştir.

Rasûlüllah (s.a.v.) Mekke Fethedildikten sonraki günlerde Kâbe'de şöyle buyurmuştur: ***"Ey insanlar, Muta Nikâhı ile kadınlarla evlenmenize izin vermiştim. Allah, artık bunu kıyamete kadar haram kılmıştır. Bu nedenle kimin yanında Muta Nikahı ile nikahlı kadın varsa bıraksın. Onlara verdiğiniz şeyleri de almayınız."*** (Müslim, Nikâh: 21, İbni Mâce, Nikâh: 44)

Bu arada uygulamanın kaldırıldığını duymayan bazı sahabiler yasağın kalkmadığını zannetmişlerdir. Nitekim sahabilerin bir kısmı bazen yeni uygulamalardan habersiz olabiliyor hatta bu uygulamaların kalktığını Hz. Peygamber (s.a.v.)'den sonra öğrendikleri bile olabiliyordu. Bu konudaki örnekler için 139, 990, 1086 ve 1391. hadislere bakınız.

Bu hususta İmam Nevevi şöyle demektedir: "Muta Nikahının yasaklanması ve serbest bırakılması iki defa olmuştur: Hayber Fethinden önce serbest idi bu gün yasaklandı. Daha sonra Mekke'nin fethinde serbest bırakıldı, üç gün sonra kesin olarak kıyamete kadar yasaklandı." (Nevevî, Şerhu Müslim, IX. 184, Nikâh: 11)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالأَنْصَابُ وَالأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ﴾سُورَةَ الْمَائِدَةِ: ٩٠

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ الأَزْلامُ الْقِدَاحُ يَقْتَسِمُونَ بِهَا فِي الأُمُورِ وَالنُّصُبُ أَنْصَابٌ يَذْبَحُونَ عَلَيْهَا

١٧٣٦عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ مَا كَانَ لَنَا خَمْرٌ غَيْرُ فَضِيخِكُمْ هَذَا الَّذِي تُسَمُّونَهُ الْفَضِيخَ فَإِنِّي لَقَائِمٌ أَسْقِي أَبَا طَلْحَةَ وَفُلانًا وَفُلانًا إِذْ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ وَهَلْ بَلَغَكُمُ الْخَبَرُ فَقَالُوا وَمَا ذَاكَ قَالَ حُرِّمَتِ الْخَمْرُ قَالُوا أَهْرِقْ هَذِهِ الْقِلالَ يَا أَنَسُ قَالَ فَمَا سَأَلُوا عَنْهَا وَلا رَاجَعُوهَا بَعْدَ خَبَرِ الرَّجُلِ ❁

«Şarap, kumar, dikili taşlar, fal okları, şeytan işi olan birtakım pisliktir.» (Mâide: 90) ayetinin tefsiri. İbni Abbâs (r.a.) fal okları, çeşitli işlerde fal çekmek için kullanılan ağaçtan oklardır. Dikili taşlar da, üzerinde putlara kurban kesilen taşlardır." demiştir.

{&} 1736-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Bizim şu, sizin de "Fadih" diye isimlendirdiğiniz Fadih içkisinden başka şarabımız yoktu. Ben, Ebû Talha ve falan kimseye içki sunuyordum, o sırada birisi geliverdi: "Haber size geldi mi?" dedi: "Ne haberi?" dediler: "Şarap haram kılındı" dedi. Onlar da: "Ey Enes, şu testileri döküver" dediler, bu kimsenin verdiği haberden sonra şarabın haram kılınmasını ne sordular ne de Rasûlüllah (s.a.v.)'e müracaat ettiler." demiştir.

(Yani hemen gelen haberi kabul edip uyguladılar. Fadih, hurmadan yapılan şaraptır.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿لا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسُؤْكُمْ﴾سُورَةَ الْمَائِدَةِ: ١٠١

١٧٣٧ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خُطْبَةً مَا سَمِعْتُ مِثْلَهَا قَطُّ قَالَ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلاً وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا قَالَ فَغَطَّى أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وُجُوهَهُمْ لَهُمْ خَنِينٌ فَقَالَ رَجُلٌ مَنْ أَبِي قَالَ فُلانٌ فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿لا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسُؤْكُمْ﴾

«Ey İman edenler, açıklandığında hoşunuza gitmeyecek olan şeyleri sormayınız...» (Mâide: 101) ayetinin tefsiri.

& 1737-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) asla bir benzerini duymadığım bir hutbe verdi: ***"Eğer benim bildiğim şeyleri bilseydiniz az güler, çok ağlardınız."*** buyurdu. Rasûlüllah (s.a.v.)'in ashabı yüzlerini örttüler, hıçkıra hıçkıra ağlıyorlardı. Bu sırada birisi: "Babam, kimdir?" dedi: ***"Falan kimsedir"*** buyurdu. Bunun üzerine: **«Ey İman edenler, açıklandığında hoşunuza gitmeyecek olan şeyleri sormayınız...»** ayeti indi." demiştir.

(Hadisin benzerleri 81 ve 334. hadislerdir, bakınız.)

١٧٣٨ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ قَوْمٌ يَسْأَلُونَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اسْتِهْزَاءً فَيَقُولُ الرَّجُلُ مَنْ أَبِي وَيَقُولُ الرَّجُلُ تَضِلُّ نَاقَتُهُ أَيْنَ نَاقَتِي فَأَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِمْ هَذِهِ الآيَةَ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسُؤْكُمْ﴾حَتَّى فَرَغَ مِنَ الآيَةِ كُلِّهَا ❁

1738-) İbni Abbâs (r.a.): "Birtakım kimseler dalga geçerek Rasûlüllah (s.a.v.)'e basit şeyler soruyor, birisi de: "Babam kimdir?" diyor, adamın devesi kayboluyor: "Devem nerededir?" diyordu. Bunun üzerine Allah onlar hakkında: **«Ey İman edenler, açıklandığında hoşunuza gitmeyecek olan şeyleri sormayınız...»** ayetini sonuna kadar indirdi." demiştir.

تَفْسِيرُ سُورَةِ الأَنْعَامِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ﴾سُورَةَ الأَنْعَامِ: ٦٥

١٧٣٩ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ فَوْقِكُمْ﴾قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَعُوذُ بِوَجْهِكَ قَالَ ﴿أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ﴾قَالَ أَعُوذُ بِوَجْهِكَ ﴿أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ﴾قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هَذَا أَهْوَنُ أَوْ هَذَا أَيْسَرُ ❁

En'âm Suresi'nin Tefsiri

«De ki: "O Allah üstünüzden veya ayaklarınızın altından size azap gönderme gücüne sahiptir..." (En'âm: 65) ayetinin tefsiri.

1739-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Şu, **«De ki: "O Allah üstünüzden size azap göndermeye kâdirdir."»** ayeti indiğinde Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Senin zatına sığınırım"*** buyurdu: **«veya ayaklarınızın altından da size azap göndermeye kâdirdir»** kısmı indiğinde de: ***"Senin zatına sığınırım"*** buyurdu: **«veya sizi fırka fırka birbirinize katıp, birbirinize hıncını tattırmaya da...»** kısmı indiğinde Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu daha hafif*** veya ***daha kolaydır."*** buyurdu." demiştir.

(Rasûlüllah (s.a.v.)'in son kısmı hafif bulması ilk iki kısmın Allah'ın işi olması nedeniyledir. Kullar her ne kadar bir zarar vermeye kalksa bile Allah'ın verdiği azaba ulaşamazlar, bu nedenle şair: *"Sille-i hüdânın sedası olmaz / Bir de geldi mi devâsı olmaz"* diyerek bunu çok güzel ifade etmiştir.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِهْ﴾سُورَةَ الأَنْعَامِ: ٩٠

١٧٤٠ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّهُ سُئِلَ أَفِي ﴿ص﴾سَجْدَةٌ فَقَالَ نَعَمْ ثُمَّ تَلا ﴿وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ﴾إِلَى قَوْلِهِ ﴿فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِهْ﴾ثُمَّ قَالَ نَبِيُّكُمْ ﷺ مِمَّنْ أُمِرَ أَنْ يَقْتَدِيَ بِهِمْ ❁

«...İşte bu Peygamberler, Allah'ın hidayet ettiği kimselerdir. O halde sen de onların gittiği yola gir...» (En'âm: 90) ayetinin tefsiri.

1740-) İbni Abbâs (r.a.)'a: "Sâd Suresi'nde Secde Ayeti var mıdır?" diye soruldu: "Evet vardır." dediler ve: **«Biz Ona** (İbrahim'e) **İshak'ı ve Ya'kûb'u bağışladık»** cümlesinden **«O halde sen de onların gittiği yola gir»** cümlesine kadar okudu, sonra da: "Sizin Peygamberiniz (s.a.v.) onlara uymakla emrolunanlardandır" dedi.

(Sâd Suresi 24. ayette Dâvûd (a.s.)'ın secdeye kapandığı bildirilmektedir. Hz. Peygamber (s.a.v.) de ona uyarak bu ayette secde etmiştir.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَلا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ﴾سُورَةَ الأَنْعَامِ: ١٥١

١٧٤١ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ لا أَحَدَ أَغْيَرُ مِنَ اللَّهِ وَلِذَلِكَ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلا شَيْءَ أَحَبُّ إِلَيْهِ الْمَدْحُ مِنَ اللَّهِ وَلِذَلِكَ مَدَحَ نَفْسَهُ❁

قَالَ الراوي:قُلْتُ سَمِعْتَهُ مِنْ عَبْدِاللَّهِ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ وَرَفَعَهُ قَالَ نَعَمْ

«Kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayınız...» (En'âm: 151) ayetinin tefsiri.

& 1741-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Allah'tan başka en fazla, kıskanan hiçbir kimse yoktur. Bunun için kötülüklerin açığını da gizlisini de yasaklamıştır. Allah'a övmekten daha fazla sevimli olan hiçbir şey yoktur, bunun için kendisi, kendisini övmüştür" demiştir.

(Bu hadisin devamında Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'ın bu sözü kendisinden mi söyledi yoksa Rasûlüllah (s.a.v.)'e isnat etti mi? denildiğinde, ravi bu sözü Rasûlüllah (s.a.v.)'e isnat etti, demiştir.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ الأَعْرَاف

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾سُورَة الأعْرَاف : ١٩٩

١٧٤٢ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ رضي الله عنهما قَالَ أَمَرَ اللَّهُ نَبِيَّهُ ﷺ أَنْ يَأْخُذَ الْعَفْوَ مِنْ أَخْلاقِ النَّاسِ أَوْ كَمَا قَالَ ❁

A'râf Suresi'nin Tefsiri

«Bağışlama yolunu tut, din ve aklın kabul ettiğini (marufu) emret, cahillerden de yüz çevir» (A'râf: 199) ayetinin tefsiri.

1742-) Abdullah b. Zübeyr (r.a.): "Allah, Peygamberine insan huylarından, bağışlama yolu olanını emretti." demiştir.

تَفْسِيرُ سُورَةِ الأَنْفَال

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ﴾سُورَة الأنفال: ٣٩

١٧٤٣ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما فَقَالَ رَجُلٌ كَيْفَ تَرَى فِي قِتَالِ الْفِتْنَةِ فَقَالَ وَهَلْ تَدْرِي مَا الْفِتْنَةُ كَانَ مُحَمَّدٌ ﷺ يُقَاتِلُ الْمُشْرِكِينَ وَكَانَ الدُّخُولُ عَلَيْهِمْ فِتْنَةً وَلَيْسَ كَقِتَالِكُمْ عَلَى الْمُلْكِ ❁

Enfâl Suresinin Tefsiri

«...Bir tek fitne bile kalmayana ve din tamamen Allah'ın olana değin onlarla savaşınız...» (Enfâl: 39)

1743-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Fitne ile savaşma hakkındaki görüşün nedir?" denildiğinde: "Fitnenin ne olduğunu kavrayabiliyor musun? Bak, Muhammed (s.a.v.) müşriklerle savaşırdı. Onların üzerlerine yürümek fitne nedeniyle idi, yoksa sizin saltanat için savaşmanız gibi değildi." demiştir.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ أَبُو جَهْلٍ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقَّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ أَوْ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ فَنَزَلَتْ ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ وَمَا لَهُمْ أَنْ لا يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾ الآيَةَ❁

✍ Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Ebû Cehil: "Allah'ım, eğer bu, Senin katından gelen bir gerçek ise üzerimize gökten taş yağdır veya bize acıtıcı bir azap gönder" demiş. Bunun üzerine **«Sen, onların aralarında iken Allah onlara azap etmez. Onlar bağışlama dilerken de Allah azap etmez. Ama, onlar yönetiminde söz sahibi olmadıkları halde Mescidi Haram'a engel olurlarken, Allah onlara niye azap etmeyecek?...»** (En'fâl: 33-34) âyeti inmiştir."

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ التَّوْبَة

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَآخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلاً صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا عَسَى اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾سُورَة التَّوْبَة: ١٠٢

١٧٤٤ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَنَا أَتَانِي اللَّيْلَةَ آتِيَانِ فَابْتَعَثَانِي فَانْتَهَيْنَا إِلَى مَدِينَةٍ مَبْنِيَّةٍ بِلَبِنِ ذَهَبٍ وَلَبِنِ فِضَّةٍ فَتَلَقَّانَا رِجَالٌ شَطْرٌ مِنْ خَلْقِهِمْ كَأَحْسَنِ مَا أَنْتَ رَاءٍ وَشَطْرٌ كَأَقْبَحِ مَا أَنْتَ رَاءٍ قَالا لَهُمُ اذْهَبُوا فَقَعُوا فِي ذَلِكَ النَّهْرِ فَوَقَعُوا فِيهِ ثُمَّ رَجَعُوا إِلَيْنَا قَدْ ذَهَبَ ذَلِكَ السُّوءُ عَنْهُمْ فَصَارُوا فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ قَالا لِي هَذِهِ جَنَّةُ عَدْنٍ وَهَذَاكَ مَنْزِلُكَ قَالا أَمَّا الْقَوْمُ الَّذِينَ كَانُوا شَطْرٌ مِنْهُمْ حَسَنٌ وَشَطْرٌ مِنْهُمْ قَبِيحٌ فَإِنَّهُمْ خَلَطُوا عَمَلاً صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا تَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهُمْ ❁

Tevbe Suresi'nin Tefsiri

«...Diğer bir kısım da günahlarını itiraf ettiler. Onlar iyi olan ameli diğer kötülükle karıştırdılar. Allah'ın onların tevbelerini kabul etmesi umulur. Şüphesiz Allah çok bağışlayan ve merhamet edendir.» (Tevbe: 102) ayetinin tefsiri.

1744-) Semura b. Cündüb (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bize: ***"Bu gece bana iki Melek geldi ve beni uykudan uyandırdı, sonra da beni alıp altın ve gümüş kerpiçlerden yapılmış bir şehre götürdü, sonra birtakım insanlar bizi karşıladılar ki bu insanların vücutlarının yarısı, gördüğün*** (adamların) ***en güzeli idi diğer yarısı da, gördüğün*** (adamların) ***en çirkini idi. İki Melek bu adamlara: "Gidin ve şu nehre dalın" dediler. Onlar da gidip nehre daldılar, arkasından kendilerinden çirkinlikleri kaybolmuş, en güzel surete girmiş olarak bize döndüler. İki Melek bana: "Şurası Adn Cenneti'dir. Orası da senin yerindir, yarısı güzel yarısı çirkin olan kimseler ise iyi işlerle diğer kötü işleri karıştırmış kimselerdir. Allah onların*** (günahlarını itirafları nedeniyle) ***bağışlamıştır."*** dediler." buyurdu." demiştir.

تَفْسِيرُ سُورَةِ هُودٍ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ﴾سُورَةَ هُودٍ: ٧

١٧٤٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنْفِقْ أُنْفِقْ عَلَيْكَ وَقَالَ يَدُ اللَّهِ مَلأَى لا تَغِيضُهَا نَفَقَةٌ سَحَّاءُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَقَالَ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ مُنْذُ خَلَقَ السَّمَاءَ وَالأَرْضَ فَإِنَّهُ لَمْ يَغِضْ مَا فِي يَدِهِ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ وَبِيَدِهِ الْمِيزَانُ يَخْفِضُ وَيَرْفَعُ ❁

Hûd Suresi'nin Tefsiri

«...Onun (Allah'ın) **Arşı su üzerindedir...»** (Hûd: 7) ayetinin tefsiri.

& 1745-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah Azze ve Celle: "Ey kulum, infak edip harca ki ben de sana infak edeyim." buyurdu. Allah'ın eli doludur, harcamak onu eksiltmez, gece ve gündüz devamlı bağış dağıtır. Yeri ve göğü yarattığından bu yana Onun ne kadar harcadığını düşündünüz mü? Şu biline ki elindekiler asla eksilmemiştir. Onun Arşı da su üzerindedir. Kah alçalan, kah yükselen terazi de elindedir."*** buyurdu." demiştir.

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَى وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ﴾سُورَةَ هُودٍ: ١٠٢

١٧٤٦ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ اللَّهَ لَيُمْلِي لِلظَّالِمِ حَتَّى إِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ قَالَ ثُمَّ قَرَأَ ﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَى وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ﴾

«...Rabb'in haksızlık eden / zalim olan memleketleri yakaladığı zaman, işte böyle yapar. Şüphesiz O nun yakalaması çok acı ve çok şiddetlidir.» (Hûd: 102) ayetinin tefsiri.

& 1746-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şüphesiz Allah zalime / haksızlık yapana süre verir, sonunda onu yakaladı mı kaçmasına fırsat vermez."*** buyurdu, sonra **«...Rabb'in haksızlık eden / zalim olan memleketleri yakaladığı zaman, işte böyle yapar. Şüphesiz Onun yakalaması çok acı ve çok şiddetlidir.»** (Hûd: 102) ayetini okudu." demiştir.

تَفْسِيرُ سُورَةِ الحِجْرِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿إِلاَّ مَنِ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ مُبِينٌ﴾سُورَةَ الحِجْرِ: ١٨

١٧٤٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِذَا قَضَى اللَّهُ الأَمْرَ فِي السَّمَاءِ ضَرَبَتِ الْمَلاَئِكَةُ بِأَجْنِحَتِهَا خُضْعَانًا لِقَوْلِهِ كَالسِّلْسِلَةِ عَلَى صَفْوَانٍ فَإِذَا ﴿فُزِّعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا﴾لِلَّذِي قَالَ ﴿الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴾فَيَسْمَعُهَا مُسْتَرِقُو السَّمْعِ وَمُسْتَرِقُو السَّمْعِ هَكَذَا وَاحِدٌ فَوْقَ آخَرَ فَرُبَّمَا أَدْرَكَ الشِّهَابُ الْمُسْتَمِعَ قَبْلَ أَنْ يَرْمِيَ بِهَا إِلَى صَاحِبِهِ فَيُحْرِقَهُ وَرُبَّمَا لَمْ يُدْرِكْهُ حَتَّى يَرْمِيَ بِهَا إِلَى الَّذِي يَلِيهِ إِلَى الَّذِي هُوَ أَسْفَلَ مِنْهُ حَتَّى يُلْقُوهَا إِلَى الأَرْضِ فَتُلْقَى عَلَى فَمِ السَّاحِرِ فَيَكْذِبُ مَعَهَا مِائَةَ كَذْبَةٍ فَيُصَدَّقُ فَيَقُولُونَ أَلَمْ يُخْبِرْنَا يَوْمَ كَذَا وَكَذَا يَكُونُ كَذَا وَكَذَا فَوَجَدْنَاهُ حَقًّا لِلْكَلِمَةِ الَّتِي سُمِعَتْ مِنَ السَّمَاءِ ❁

Hıcr Suresi'nin Tefsiri

«Onu (göğü) **taşlanmış her şeytandan koruduk. Ancak kulak hırsızlığı eden olursa, onun da peşine apaçık bir ateş kitlesi düşüp yakalar.»** (Hıcr: 17-18) ayetinin tefsiri.

1747-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Kendisi şu hadisi Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu bildirmiştir: ***"Allah, gökyüzünde bir hüküm verdiğinde, Melekler Allah'ın sözüne boyun eğip itaatlerinden düz taştaki zincir seslerini andırırcasına kanatlarını çırpar titrerler. Kalplerindeki ürperti giderildiğinde: "Rabb'iniz ne buyurdu?" derler. Allah'ın hitapta bulunduğu Melekler soru sorana: «Hakkı buyurdu, O çok yücedir, çok büyüktür.» derler*** (Sebe: 23. ayet) ***bu konuşma sırasında kulak hırsızlığı yapan*** (şeytanlar, cinler) ***sözü dinler. Kulak hırsızları birbirinin üzeri sıra dizilmişlerdir. Bazen ateş kitlesi dinleyicilik yapanı arkadaşına duyduğu sözü atmadan önce yakalayıp yakıverir. Bazen de yakalamaz sonunda duyduğu sözü kendisinden sonra gelene atar, o da kendisinden aşağıdakine yeryüzüne değin bu şekilde atarlar, sonunda yeryüzüne gelir. Nihayet cincinin ağzına bırakılır. O da bu söze yüz yalan katıp söyler. İşte bu şekilde gökyüzünden işitilen bir sözden dolayı cinci tasdiklenip: "Şu gün şöyle şöyle haber vermedi mi, bakın şöyle şöyle olmaktadır. Onun haber verdiklerinin doğru olduğunu gördük" derler"*** demiştir.

(Bu konuda 1357. hadis ve açıklamasına bakınız.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ النَّحْلِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ﴾سُورَةَ النَّحْلِ: ٧٠

١٧٤٨ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَدْعُو أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُخْلِ وَالْكَسَلِ وَأَرْذَلِ الْعُمُرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ وَفِتْنَةِ الدَّجَّالِ وَفِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ ❁

Nahl Suresi'nin Tefsiri

«...İçinizden kimi de en aşağı ömre kadar (düşkünlüğe, bunaklığa) götürülür.» (Nahl: 70) ayetinin tefsiri.

& 1748-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle dua ederdi: ***"Eûzü bike mine'l-Buhli ve'l-Keseli ve erzeli'l-Umuri ve azâbi'l-Kabri ve fitneti'd-Deccâli ve fitneti'l-Mehyâ ve'l-Memât*** (=Cimrilikten, tembellikten, en aşağı ömürden / düşkünlükten / bunaklıktan, kabir azabından, Deccâl fitnesinden, hayat ve ölüm fitnesinden Sana sığınırım. "

تَفْسِيرُ سُورَةِ الإِسْرَاءِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا﴾سُورَةِ الإِسْرَاءِ: ٣

١٧٤٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أُتِيَ بِلَحْمٍ فَرُفِعَ إِلَيْهِ الذِّرَاعُ وَكَانَتْ تُعْجِبُهُ فَنَهَشَ مِنْهَا نَهْشَةً ثُمَّ قَالَ أَنَا سَيِّدُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَهَلْ تَدْرُونَ مِمَّ ذَلِكَ يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ الأَوَّلِينَ وَالآخِرِينَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ يُسْمِعُهُمُ الدَّاعِي وَيَنْفُذُهُمُ الْبَصَرُ وَتَدْنُو الشَّمْسُ فَيَبْلُغُ النَّاسَ مِنَ الْغَمِّ وَالْكَرْبِ مَا لا يُطِيقُونَ وَلا يَحْتَمِلُونَ فَيَقُولُ النَّاسُ أَلا تَرَوْنَ مَا قَدْ بَلَغَكُمْ أَلا تَنْظُرُونَ مَنْ يَشْفَعُ لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ لِبَعْضٍ عَلَيْكُمْ بِآدَمَ فَيَأْتُونَ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلام فَيَقُولُونَ لَهُ أَنْتَ أَبُو الْبَشَرِ خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ وَنَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ وَأَمَرَ الْمَلائِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ أَلا تَرَى إِلَى مَا قَدْ بَلَغَنَا فَيَقُولُ آدَمُ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَإِنَّهُ قَدْ نَهَانِي عَنِ الشَّجَرَةِ فَعَصَيْتُهُ نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا إِلَى نُوحٍ فَيَأْتُونَ نُوحًا فَيَقُولُونَ يَا نُوحُ إِنَّكَ أَنْتَ أَوَّلُ الرُّسُلِ إِلَى أَهْلِ الأَرْضِ وَقَدْ سَمَّاكَ اللَّهُ عَبْدًا شَكُورًا اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ فَيَقُولُ إِنَّ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَإِنَّهُ قَدْ كَانَتْ لِي دَعْوَةٌ دَعَوْتُهَا عَلَى قَوْمِي نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا إِلَى إِبْرَاهِيمَ فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ فَيَقُولُونَ يَا إِبْرَاهِيمُ أَنْتَ نَبِيُّ اللَّهِ وَخَلِيلُهُ مِنْ أَهْلِ الأَرْضِ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ فَيَقُولُ لَهُمْ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَإِنِّي قَدْ كُنْتُ كَذَبْتُ ثَلاثَ كَذَبَاتٍ نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا إِلَى مُوسَى فَيَأْتُونَ مُوسَى فَيَقُولُونَ يَا مُوسَى أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ فَضَّلَكَ اللَّهُ بِرِسَالَتِهِ وَبِكَلامِهِ عَلَى النَّاسِ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ فَيَقُولُ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَإِنِّي قَدْ قَتَلْتُ نَفْسًا لَمْ أُومَرْ بِقَتْلِهَا نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا إِلَى عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ فَيَأْتُونَ عِيسَى فَيَقُولُونَ يَا عِيسَى أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ وَكَلَّمْتَ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ فَيَقُولُ عِيسَى إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ قَطُّ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَلَمْ يَذْكُرْ ذَنْبًا نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا إِلَى مُحَمَّدٍ فَيَأْتُونَ مُحَمَّدًا فَيَقُولُونَ يَا مُحَمَّدُ أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ وَخَاتَمُ الأَنْبِيَاءِ وَقَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ

فَأَنْطَلِقُ فَآتِي تَحْتَ الْعَرْشِ فَأَقَعُ سَاجِدًا لِرَبِّي عَزَّ وَجَلَّ ثُمَّ يَفْتَحُ اللَّهُ عَلَيَّ مِنْ مَحَامِدِهِ وَحُسْنِ الثَّنَاءِ عَلَيْهِ شَيْئًا لَمْ يَفْتَحْهُ عَلَى أَحَدٍ قَبْلِي ثُمَّ يُقَالُ يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَأْسَكَ سَلْ تُعْطَهْ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَقُولُ أُمَّتِي يَا رَبِّ أُمَّتِي يَا رَبِّ أُمَّتِي يَا رَبِّ فَيُقَالُ يَا مُحَمَّدُ أَدْخِلْ مِنْ أُمَّتِكَ مَنْ لا حِسَابَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْبَابِ الأَيْمَنِ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَهُمْ شُرَكَاءُ النَّاسِ فِيمَا سِوَى ذَلِكَ مِنَ الأَبْوَابِ ثُمَّ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّ مَا بَيْنَ الْمِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيعِ الْجَنَّةِ كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَحِمْيَرَ أَوْ كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَبُصْرَى ❁

İsrâ Suresi'nin Tefsiri

«...Ey Nûh ile beraber taşıdıklarımızın zürriyeti, şu biline ki Nûh çok şükreden bir kul idi.» (İsrâ: 3) ayetinin tefsiri.

& 1749-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'e et getirildi, kendisine kol kısmı sunuldu. -etin burası hoşuna giderdi- Etten dişleriyle bir lokma kopardı, sonra şöyle buyurdu: ***"Ben, kıyamet günü insanların seyyidiyim. Niye böyle olduğunu bilebiliyor musunuz? Allah, öncekileri ve sonrakileri, bütün insanları, çağıranın kendilerine sesini duyurabileceği, gözün görebileceği tek bir geniş alanda toplar. Güneş yaklaşır, insanlara gam ve keder dayanılmaz ve güç yetmez hale gelir. Bunun üzerine insanlar: "Size ulaşanı görmüyor musunuz, sizin için Rabb'inize şefaat edecek birisine bakmaz mısınız?" derler. Bu sırada insanların bir kısmı diğer bir kısmına: "Âdem'e gitmelisiniz" der. Hemen Âdem*** (a.s.)***'a varıp: "Sen, insanlığın atasısın. Allah seni eliyle yarattı, içine ruhundan üfledi ve Meleklere sana secde etmelerini emir buyurdu, bizim için Rabb'inden şefaat dile, içerisinde bulunduğumuz durumu görmez misin? Bize ulaşanı görmez misin?" derler. Âdem ise: "Rabb'im bugün öyle gazaba geldi ki böyle bir gazaba daha önce gelmediği gibi sonra da asla gelmez. Şu da bir gerçektir ki ağacı bana yasaklamıştı ama ben kendisine karşı gelmiştim, ben kendimi düşünüyorum, ben kendimi düşünüyorum, ben kendimi düşünüyorum. Siz benden başkasına gidiniz! Nûh'a gidiniz!" der. Onlar da Nûh'a varıp: "Ey Nûh, şüphesiz sen yeryüzüne gönderilen Rasûllerin ilkisin. Allah seni "Çok şükreden bir kul" olarak isimlendirmişti, bizim için Rabb'inden şefaat dile, içerisinde bulunduğumuz hali görmez misin?" derler. O da: "Rabb'im bugün öyle gazaba geldi ki böyle bir gazaba daha önce gelmediği gibi sonra da asla gelmez. Şu da bir gerçektir ki benim bir dua hakkım vardı onu da kavmime beddua olarak kullandım. Ben kendimi düşünüyorum, ben kendimi düşünüyorum, ben kendimi düşünüyorum. Siz benden başkasına gidiniz! İbrahim'e gidiniz" der. Onlar da İbrahim'e varıp: "Ey İbrahim, sen, Allah'ın Peygamberi ve Onun yeryüzü halkından içten dostusun (halilisin), bizim için Rabb'inden şefaat dile, içerisinde bulunduğumuz hali görmez misin?" derler. O da: "Rabb'im bugün öyle gazaba geldi ki böyle bir gazaba daha önce gelmediği gibi sonra da asla gelmez. Şüphesiz bir de ben üç yalan söylemiştim. Ben kendimi düşünüyorum, ben kendimi düşünüyorum, ben kendimi düşünüyorum. Siz benden başkasına gidiniz! Mûsâ'ya gidiniz" der.*** -Hadisin ravisi söz konusu üç yalanı zikretmiştir- (Bu üç yalan hakkında 1412. hadise bakınız.) ***Onlar da Mûsâ'ya varıp: "Ey Mûsâ, sen, Allah'ın Elçisisin. Allah Peygamber göndermesi / mesaj göndermesi ve seninle konuşması ile insanlara seni üstün kılmıştır. Bizim için Rabb'inden şefaat dile, içerisinde bulunduğumuz durumu görmez misin?" derler. O da: "Rabb'im bugün öyle gazaba geldi ki böyle bir gazaba daha önce gelmediği gibi sonra da asla gelmez. Şüphesiz bir de ben öldürülmesiyle emrolunmadığım bir cana kıymıştım. Ben kendimi düşünüyorum, ben kendimi düşünüyorum, ben kendimi düşünüyorum. Siz benden başkasına gidiniz! Meryemoğlu Îsâ'ya gidiniz" der. Onlar da Îsâ'ya varıp: "Ey Îsâ, sen,***

Allah'ın Elçisi ve Meryem'e gönderdiği kendisinden gelen bir ruhsun, çocuk iken beşikte insanlarla konuşmuştun. Bizim için Rabb'inden şefaat dile, içerisinde bulunduğumuz durumu görmez misin?" derler. Îsâ da: "Rabb'im bugün öyle gazaba geldi ki böyle bir gazaba daha önce gelmediği gibi sonra da asla gelmez. Ben kendimi düşünüyorum, ben kendimi düşünüyorum, ben kendimi düşünüyorum. Siz benden başkasına gidiniz! Muhammed (s.a.v.)'***e gidiniz" der. -Günah zikretmez- Onlar da Muhammed*** (s.a.v.)'***e varıp: "Ey Muhammed, sen, Allah'ın Elçisi ve Peygamberlerin sonuncususun. Senin gelmiş ve gelecek günahlarını bağışladı. Bizim için Rabb'inden şefaat dile, içerisinde bulunduğumuz durumu görmez misin?" derler. Ben de kalkıp Arşın altına gelerek şanı yüce Rabb'ime secdeye kapanırım. Sonra Allah, benden önce hiç kimseye nasip etmediği, kendisine övgü ve medhiyeleri bana açıp ilham eder, sonra da: "Ey Muhammed, başını kaldır. İste! İstediğin verilir, şefaat et, şefaatin kabul olunur!" denilir. Ben de başımı kaldırır: "Ey Rabb'im, Ümmetim! Ey Rabb'im, Ümmetim!" derim. Bana: "Ey Muhammed! Ümmetinden, üzerlerinde hesap olmayanları Cennet kapılarından sağ kapıdan koy! Bunlar aynı zamanda diğer kapılarda da insanlara ortaktırlar." denilir. Canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki, Cennetin kapı aralıklarından iki aralığının mesafesi Mekke ile Hımyer*** yahut ***Mekke ile Busra arası kadar geniştir."***

(Seyyid, halkın her türlü sıkıntılarda kendisine başvurduğu lider, demektir. Bu nedenle bir kabilenin ileri gelenlerine seyyid denilir. Zira bu kimseler her türlü konuda kabilenin işlerini yürüten sıkıntılarını giderendir. Efendimiz (a.s.)'ın, insanların seyyidi olması, kıyamet günü insanların sıkıntılarına çare olması için kendisine başvurması nedeniyledir. Hadisin bir benzeri 2225. hadistir bakınız.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا﴾سُورَة الإسْرَاء: ٧٩

١٧٥٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما يَقُولُ إِنَّ النَّاسَ يَصِيرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ جُثًا كُلُّ أُمَّةٍ تَتْبَعُ نَبِيَّهَا يَقُولُونَ يَا فُلانُ اشْفَعْ يَا فُلانُ اشْفَعْ حَتَّى تَنْتَهِيَ الشَّفَاعَةُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَذَلِكَ يَوْمَ يَبْعَثُهُ اللَّهُ الْمَقَامَ الْمَحْمُودَ ❁

«Gecenin bir kısmında uyanarak kalk, sana mahsus olarak namaz kıl! Rabb'inin, seni övgüye değer bir makama göndereceği umut edilir...» (İsrâ: 79) ayetinin tefsiri.

1750-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Şüphesiz kıyamet günü insanlar küme küme oluşurlar, her ümmet Peygamberinin peşine düşüp: "Ey falan şefaat et! Ey falan şefaat et!" derler, sonunda şefaat için Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelirler. Bu şefaat, Allah'ın onu övgüye değer bir makama (Makam-ı Mahmud'a) göndereceği günde olur." demiştir.

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَلا تَجْهَرْ بِصَلاتِكَ وَلا تُخَافِتْ بِهَا﴾سُورَة الإسْرَاء: ١١٠

١٧٥١ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما فِي قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿وَلا تَجْهَرْ بِصَلاتِكَ وَلا تُخَافِتْ بِهَا﴾قَالَ نَزَلَتْ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُخْتَفٍ بِمَكَّةَ كَانَ إِذَا صَلَّى بِأَصْحَابِهِ رَفَعَ صَوْتَهُ بِالْقُرْآنِ فَإِذَا سَمِعَهُ الْمُشْرِكُونَ سَبُّوا الْقُرْآنَ وَمَنْ أَنْزَلَهُ وَمَنْ جَاءَ بِهِ فَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى لِنَبِيِّهِ ﷺ﴿وَلا تَجْهَرْ بِصَلاتِكَ﴾أَيْ بِقِرَاءَتِكَ فَيَسْمَعَ الْمُشْرِكُونَ فَيَسُبُّوا الْقُرْآنَ ﴿وَلا تُخَافِتْ بِهَا﴾عَنْ أَصْحَابِكَ فَلا تُسْمِعُهُمْ ﴿وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلاً﴾

«Namazında fazla yüksek sesle okuma, sesini pek de kısma. İkisinin arası bir yol tut!» (İsrâ: 110) ayetinin tefsiri.

& 1751-) İbni Abbâs (r.a.): «**Namazda fazla yüksek sesle okuma...**» ayeti hakkında: "Bu ayet, Rasûlüllah (s.a.v.) Mekke'de (İslâm'ı) gizli yaşarken indi. Kendisi ashabına namaz kıldırırken Kur'ân okuduğunda sesini yükseltirdi. Müşrikler sesini duyduklarında Kur'ân'a, Kur'ân'ı indirene ve getirene sövüyorlardı. Bunun üzerine Allah Teâlâ Peygamberi (s.a.v.)'e: «**Namazında fazla yüksek sesle okuma!**» yani kıraatini açıktan yüksek sesle yapma, sonra müşrikler duyarlar da Kur'ân'a söverler. Ashabına: «**Sesini pek de kısma!**» sonra onlara duyuramazsın. «**Bunun ikisi arası bir yol tut!**» buyurdu." demiştir.

تَفْسِيرُ سُورَةِ الكَهْفِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ﴾سُورَةَ الكَهْفِ: ١٠٥

١٧٥٢عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّهُ لَيَأْتِي الرَّجُلُ الْعَظِيمُ السَّمِينُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لا يَزِنُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ وَقَالَ اقْرَءُوا ﴿فَلا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا﴾

Kehf Suresi'nin Tefsiri

«**İşte onlar, Rabb'lerinin ayetlerini ve Ona kavuşmayı inkâr eden, bu yüzden amelleri boşa giden kimselerdir ki, Biz kıyamet gününde onlar için hiçbir tartı koymayız.**» (Kehf: 105) ayetinin tefsiri.

& 1752-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şu biline ki, kıyamet günü iri yapılı şişman bir kimse gelir, ama Allah katında bir sinek kanadı kadar ağırlık teşkil etmez. Eğer isterseniz:*** «**Biz kıyamet gününde onlar için hiçbir tartı koymayız.** » (Kehf: 105) ***ayetini de okuyunuz."*** buyurmuştur.

(1246, 1791 ve 1833. hadislerde insanlar nazarında değersiz gibi görülen pek çok kimselerin, Allah katında çok yüksek mevkide olduğu belirtilir, bakınız.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ مَرْيَمَ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ﴾سُورَةَ مَرْيَمَ: ٣٩

١٧٥٣ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُؤْتَى بِالْمَوْتِ كَهَيْئَةِ كَبْشٍ أَمْلَحَ فَيُنَادِي مُنَادٍ يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ فَيَشْرَئِبُّونَ وَيَنْظُرُونَ فَيَقُولُ هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا فَيَقُولُونَ نَعَمْ هَذَا الْمَوْتُ وَكُلُّهُمْ قَدْ رَآهُ ثُمَّ يُنَادِي يَا أَهْلَ النَّارِ فَيَشْرَئِبُّونَ وَيَنْظُرُونَ فَيَقُولُ هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا فَيَقُولُونَ نَعَمْ هَذَا الْمَوْتُ وَكُلُّهُمْ قَدْ رَآهُ فَيُذْبَحُ ثُمَّ يَقُولُ يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ خُلُودٌ فَلا مَوْتَ وَيَا أَهْلَ النَّارِ خُلُودٌ فَلا مَوْتَ ثُمَّ قَرَأَ ﴿وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ﴾وَهَؤُلاءِ فِي غَفْلَةِ أَهْلُ الدُّنْيَا ﴿وَهُمْ لا يُؤْمِنُونَ﴾

Meryem Suresi'nin Tefsiri

«**...Onları, pişmanlık ve üzüntü gününe karşı uyar!**» (Meryem: 39) ayetinin tefsiri.

& 1753-) Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kıyamet günü ölüm, alacalı bir koç şeklinde getirilir, bir nidacı: "Ey cennet halkı!" diye bağırır. Onlar da başlarını uzatıp bakarlar: "Bunu tanıyor musunuz?" der. Onların hepsi onu görür: "Bunu tanıyor musunuz?" der. Onların hepsi onu görür: "Evet bu, ölümdür" derler. Sonra: "Ey cehennem halkı!" diye bağırır. Onlar da başlarını uzatıp bakarlar: "Bunu tanıyor musunuz?" der. Onların hepsi onu görür: "Evet bu, ölümdür" derler. Arkasından koç kesilir bundan sonra da: "Ey cennet halkı, artık ölüm yoktur, sonsuzluk üzeresiniz. Ey cehennem halkı, artık ölüm yoktur, sonsuz-***

luk üzeresiniz" denilir." buyurdu, sonra da: ***«Onları, pişmanlık ve üzüntü gününe karşı uyar! Çünkü onlar gaflet içerisinde ve iman etmemiş halde iken iş olup bitmiş olur.»*** ayetini okudu. Rasûlüllah (s.a.v.), gaflet içerisinde olanların, ehli dünya olduğunu belitti." demiştir.

(Hadisin değişik kısa bir benzeri 2123. hadiste gelecektir.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ النُّورِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلاَّ أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ﴾ سُورَةَ النُّورِ: ٦

١٧٥٤ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه أَنَّ عُوَيْمِرًا أَتَى عَاصِمَ بْنَ عَدِيٍّ وَكَانَ سَيِّدَ بَنِي عَجْلاَنَ فَقَالَ كَيْفَ تَقُولُونَ فِي رَجُلٍ وَجَدَ مَعَ امْرَأَتِهِ رَجُلاً أَيَقْتُلُهُ فَتَقْتُلُونَهُ أَمْ كَيْفَ يَصْنَعُ سَلْ لِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ ذَلِكَ فَأَتَى عَاصِمٌ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَكَرِهَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمَسَائِلَ فَسَأَلَهُ عُوَيْمِرٌ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَرِهَ الْمَسَائِلَ وَعَابَهَا قَالَ عُوَيْمِرٌ وَاللَّهِ لا أَنْتَهِي حَتَّى أَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ ذَلِكَ فَجَاءَ عُوَيْمِرٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ رَجُلٌ وَجَدَ مَعَ امْرَأَتِهِ رَجُلاً أَيَقْتُلُهُ فَتَقْتُلُونَهُ أَمْ كَيْفَ يَصْنَعُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ الْقُرْآنَ فِيكَ وَفِي صَاحِبَتِكَ فَأَمَرَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْمُلاعَنَةِ بِمَا سَمَّى اللَّهُ فِي كِتَابِهِ فَلاعَنَهَا ثُمَّ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ حَبَسْتُهَا فَقَدْ ظَلَمْتُهَا فَطَلَّقَهَا فَكَانَتْ سُنَّةً لِمَنْ كَانَ بَعْدَهُمَا فِي الْمُتَلاعِنَيْنِ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ انْظُرُوا فَإِنْ جَاءَتْ بِهِ أَسْحَمَ أَدْعَجَ الْعَيْنَيْنِ عَظِيمَ الأَلْيَتَيْنِ خَدَلَّجَ السَّاقَيْنِ فَلا أَحْسِبُ عُوَيْمِرًا إِلاَّ قَدْ صَدَقَ عَلَيْهَا وَإِنْ جَاءَتْ بِهِ أُحَيْمِرَ كَأَنَّهُ وَحَرَةٌ فَلا أَحْسِبُ عُوَيْمِرًا إِلاَّ قَدْ كَذَبَ عَلَيْهَا فَجَاءَتْ بِهِ عَلَى النَّعْتِ الَّذِي نَعَتَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ تَصْدِيقِ عُوَيْمِرٍ فَكَانَ بَعْدُ يُنْسَبُ إِلَى أُمِّهِ ❁

Nûr Suresi'nin Tefsiri

«Eşlerine zina isnadında bulunup da kendilerinden başka şahitleri olmayanlara gelince; onların herbirinin şahitliği, kendisinin doğru söyleyenlerden olduğuna dair dört defa Allah'a yemin ederek şahitlik etmesi, beşinci defa da, eğer yalan söyleyenlerden ise Allah'ın lanetinin kendi üzerine olmasını dilemesidir.» (Nûr: 6-7) ayetlerinin tefsiri.

{•} 1754-) Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a.)'dan: "Uveymir (r.a.) Aclânoğulları'nın ileri geleni Âsım b. Adiyy (r.a.)'a geldi ve: "Hanımı ile birlikte, bir adamı gören bir kimse hakkında ne diyorsun? Onu öldürebilir mi? Bu yüzden siz de bu kimseyi öldürür müsünüz yoksa bu kimse ne yapabilir? Benim için bu konuyu Rasûlüllah (s.a.v.)'e soruver." dedi. Âsım (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi: "Ey Allah'ın Rasûlü" (diye başlayıp sordu.) Fakat Rasûlüllah (s.a.v.) bu tür sorulardan hoşlanmadı. Uveymir ne cevap verdiğini sordu, o da: "Rasûlüllah (s.a.v.) böyle sorulardan hoşlanmadı ve kınadı." dedi. Uveymir: "Allah'a yemin olsun ki, bunları Rasûlüllah (s.a.v.)'e sorana değin buna son vermem." dedi, arkasından Uveymir geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, bir kimse hanımıyla birlikte bir adamı görse, onu öldürebilir mi? Bu yüzden siz de bu kimseyi öldürür müsünüz? Yoksa bu kimse ne yapabilir?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah, senin ve hanımın hakkında ayet indirmiştir."*** buyurdu. Rasûlüllah (s.a.v.) her ikisine Allah'ın Kitabı'nda belirttiği şekilde lanetleşmelerini emretti. Bunun üzerine Uveymir hanımıyla lanetleşti, sonra da: "Ey Allah'ın Rasûlü, eğer ben onu hâlâ nikahım altında tutarsam ona haksızlık etmiş olurum." dedi, hanımını boşadı. Böylece lanetleşmede boşanma, ikisinden sonra yapılagelen bir yol oldu. Bundan sonra Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bakın bakalım, eğer kadın simsiyah, mühür gözlü, kalçaları iri, baldırları***

dolgun bir çocuk doğurursa Uveymir'in kadın hakkında doğru söylediğinden başka bir şey kabul etmem." buyurdu. Sonunda Rasûlüllah (s.a.v.)'in özelliklerini belirttiği şekilde Uveymir'i doğru çıkaran bir çocuk doğurdu. Bundan sonra çocuk annesine nisbet edilir oldu."

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَيَدْرَأُ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ﴾سُورَة النُّور: ٨

١٧٥٥عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ هِلالَ بْنَ أُمَيَّةَ قَذَفَ امْرَأَتَهُ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ بِشَرِيكِ ابْنِ سَحْمَاءَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ الْبَيِّنَةَ أَوْ حَدٌّ فِي ظَهْرِكَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِذَا رَأَى أَحَدُنَا عَلَى امْرَأَتِهِ رَجُلاً يَنْطَلِقُ يَلْتَمِسُ الْبَيِّنَةَ فَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ الْبَيِّنَةَ وَإِلاَّ حَدٌّ فِي ظَهْرِكَ فَقَالَ هِلالٌ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنِّي لَصَادِقٌ فَلَيُنْزِلَنَّ اللَّهُ مَا يُبَرِّئُ ظَهْرِي مِنَ الْحَدِّ فَنَزَلَ جِبْرِيلُ وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ﴾فَقَرَأَ حَتَّى بَلَغَ ﴿إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾فَانْصَرَفَ النَّبِيُّ ﷺ فَأَرْسَلَ إِلَيْهَا فَجَاءَ هِلالٌ فَشَهِدَ وَالنَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ أَنَّ أَحَدَكُمَا كَاذِبٌ فَهَلْ مِنْكُمَا تَائِبٌ ثُمَّ قَامَتْ فَشَهِدَتْ فَلَمَّا كَانَتْ عِنْدَ الْخَامِسَةِ وَقَفُوهَا وَقَالُوا إِنَّهَا مُوجِبَةٌ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَتَلَكَّأَتْ وَنَكَصَتْ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهَا تَرْجِعُ ثُمَّ قَالَتْ لا أَفْضَحُ قَوْمِي سَائِرَ الْيَوْمِ فَمَضَتْ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَبْصِرُوهَا فَإِنْ جَاءَتْ بِهِ أَكْحَلَ الْعَيْنَيْنِ سَابِغَ الأَلْيَتَيْنِ خَدَلَّجَ السَّاقَيْنِ فَهُوَ لِشَرِيكِ ابْنِ سَحْمَاءَ فَجَاءَتْ بِهِ كَذَلِكَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَوْلا مَا مَضَى مِنْ كِتَابِ اللَّهِ لَكَانَ لِي وَلَهَا شَأْنٌ ❁

«Kadının, kocasının yalan söyleyenlerden olduğuna dair dört defa Allah'a yeminle şahitlik etmesi, beşinci defa da, eğer kocası iddiasında doğru söyleyenlerden ise Allah'ın gazabının kendi üzerine olmasını dilemesi kendisinden cezayı kaldırır.» (Nûr: 8-9) ayetlerinin tefsiri.

1755-) İbni Abbâs (r.a.)'dan: "Hilâl b. Ümeyye (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında, hanımının Şerîk b. Sehmâ ile zina ettiğini iddia etti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Delil*** (dört şahit) ***getirirsin yoksa sırtına*** (iftira) ***cezası uygulanır."*** buyurdu, o da: "Ey Allah'ın Rasûlü, birimiz hanımının üzerinde bir adam görür de şahit aramaya giderse (adam kaçar gider)" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Delil getirirsin yoksa sırtına*** (iftira) ***cezası uygulanır."*** demeyi sürdürdü. Bunun üzerine Hilâl: "Seni hak üzere gönderene yemin olsun ki ben doğru söylüyorum, elbette Allah sırtıma ceza uygulanmaktan beni kurtaracak bir şeyler indirecektir." dedi. Arkasından Cebrail indi ve: **«Eşlerine zina isnadında bulunup da...»** ayetini **«Eğer kocası iddiasında doğru söyleyenlerden ise...»** ayetine kadar indirdi. (Nûr: 6-9) Vahiy halinden ayrıldıktan sonra (yemin etmesi için) kadına haber saldı. Hilâl de gelip yemin etti. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Şüphesiz Allah sizden birinizin yalancı olduğunu bilmektedir. Şimdi her ikinizden*** (suçu itiraf edip) ***tevbe edecek olan var mı?"*** diyordu. Sonra kadın kalkıp yemin etti. Beşinci yemini sırasında oradakiler kadını durdurup: "Bu kadın azabı hakkedecek" dediler. Akabinde kadın durakladı, geri çekildi, öyle ki kadının yeminden vazgeçeceğini zannettik sonra: "Kavmimin, diğer günlerde yüzüne leke süremem." dedi ve lanetleşme yeminini yaparak bitirdi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bakın bakalım, eğer kadın mühür gözlü kalçaları iri, baldırları dolgun bir çocuk doğurursa bu çocuk Şerîk b. Sehmâ'ya aittir."*** buyurdu. Sonunda böyle bir çocuk doğurdu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Eğer Allah'ın Kitabı'ndan bir hüküm geçmeseydi*** (zina için dört şahit şartı veya ikrar şartı olmasaydı) ***benimle bu kadının bir durumu olacaktı." buyurmuştur."***

(Yani zina cezası uygulardım, demek istemiştir. Bir önceki hadisle bu hadiste zikri geçen her iki kadınla zina eden erkek Şerîk b. Sehmâ'dır. Ancak zina anında olayı gören dört şahit veya tarafların suçu itirafı olmadığından zina cezası uygulanmamıştır.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ الفُرْقَانِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿الَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلَى وُجُوهِهِمْ إِلَى جَهَنَّمَ أُولَئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلاً﴾سُورَةَ الفُرْقَانِ: ٣٤

١٧٥٦عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً قَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ يُحْشَرُ الْكَافِرُ عَلَى وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ أَلَيْسَ الَّذِي أَمْشَاهُ عَلَى الرِّجْلَيْنِ فِي الدُّنْيَا قَادِرًا عَلَى أَنْ يُمْشِيَهُ عَلَى وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ❁

Furkân Suresi'nin Tefsiri

«İşte o yüzleri üzere cehenneme sürülüp toplanacaklar var ya onların yeri çok kötü yolu da çok sapıktır...» (Furkân: 34) ayetinin tefsiri.

& 1756-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Bir kimse: "Ey Allah'ın Peygamberi, Kıyamet günü kâfir yüzüstü nasıl sürülüp toplanır?" dedi. O da: ***"Dünyada onu iki ayak üzere yürüten, kıyamet günü yüzüstü yürütmeye kadir değil mi?"*** buyurdu.

تَفْسِيرُ سُورَةِ الرُّومِ

١٧٥٧ عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ يُحَدِّثُ فِي كِنْدَةَ فَقَالَ يَجِيءُ دُخَانٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَأْخُذُ بِأَسْمَاعِ الْمُنَافِقِينَ وَأَبْصَارِهِمْ يَأْخُذُ الْمُؤْمِنَ كَهَيْئَةِ الزُّكَامِ فَفَزِعْنَا فَأَتَيْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ رضي الله عنه وَكَانَ مُتَّكِئًا فَغَضِبَ فَجَلَسَ فَقَالَ مَنْ عَلِمَ فَلْيَقُلْ وَمَنْ لَمْ يَعْلَمْ فَلْيَقُلْ اللَّهُ أَعْلَمُ فَإِنَّ مِنَ الْعِلْمِ أَنْ تَقُولَ لِمَا لا تَعْلَمُ لا أَعْلَمُ فَإِنَّ اللَّهَ قَالَ لِنَبِيِّهِ ﷺ ﴿قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ﴾وَإِنَّ قُرَيْشًا أَبْطَئُوا عَنِ الإِسْلامِ فَدَعَا عَلَيْهِمُ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَيْهِمْ بِسَبْعٍ كَسَبْعِ يُوسُفَ فَأَخَذَتْهُمْ سَنَةٌ حَتَّى هَلَكُوا فِيهَا وَأَكَلُوا الْمَيْتَةَ وَالْعِظَامَ وَيَرَى الرَّجُلُ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ كَهَيْئَةِ الدُّخَانِ فَجَاءَهُ أَبُو سُفْيَانَ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ جِئْتَ تَأْمُرُنَا بِصِلَةِ الرَّحِمِ وَإِنَّ قَوْمَكَ قَدْ هَلَكُوا فَادْعُ اللَّهَ فَقَرَأَ ﴿فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ﴾إِلَى قَوْلِهِ ﴿عَائِدُونَ﴾أَفَيُكْشَفُ عَنْهُمْ عَذَابُ الآخِرَةِ إِذَا جَاءَ ثُمَّ عَادُوا إِلَى كُفْرِهِمْ فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى﴾يَوْمَ بَدْرٍ وَ ﴿لِزَامًا﴾يَوْمَ بَدْرٍ ﴿الم غُلِبَتِ الرُّومُ﴾إِلَى ﴿سَيَغْلِبُونَ﴾وَالرُّومُ قَدْ مَضَى ❁

Rûm Suresi'nin Tefsiri

1757-) Mesrûk anlatır: "Kinde kabilesi içerisinden bir kimse bir şeyler anlatırken: "Kıyamet günü duman gelir ve münafıkların kulak ve gözlerini tutar. Mü'mini de sadece nezle hastalığı şeklinde tutar" dedi. Biz bu anlattıklarından çok ürktük, İbni Mes'ûd'a geldim. Kendisi yaslanmış vaziyette idi, öfkelenip oturumuna geldi ve: "Kim bir şey biliyorsa söylesin, kim de bilmiyorsa "Allah daha iyi bilir" desin. Şüphesiz, bilmediğin bir şeyi bilmiyorum" demen ilimden ileri gelir. Allah, Peygamberine: **«Onlara: "Ben, buna karşı sizden bir ücret istemiyorum ve (kendi kafamdan) bir yükümlülük getirenlerden de değilim." de!»** (Sâd: 86) buyurmuştur.

Kureyş kabilesi İslâm'a girmekte ağır davrandılar, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) onlara beddua etti ve: ***"Allah'ım, Yusuf Peygamber'in yedi kıtlık yılı gibi yedi kıtlık ile onlara karşı bana yardım et."*** dedi. Akabinde öyle bir kıtlık yılı yakaladı ki sonunda bu yılda helâk oldular, ölü hayvan ve kemikleri yediler. Bir kimse yer ve gök arasını sisli duman gibi görür oldu. Sonunda Ebû Süfyan kendisine geldi: "Ey Muhammed, getirdiğin (şeyler) bize, akraba ile alakayı sürdürmeyi emretmektedir, bak kavmin yok oldu, Allah'a dua et" dedi. (Hz. Peygamber (s.a.v.) dua etti, yağmur yağdı sonra da eski küfürlerine geri döndüler. Bunun üzerine şu ayet indi): **«Şimdi sen göğün, insanları kaplayacak bir dumanı**

getireceği günü bekle, bu elem veren bir azaptır. (Bu azabı gördüklerinde) **Rabb'imiz! Bizden azabı kaldır, biz muhakkak Mü'minleriz** (derler) **nerede onların ders almaları. Halbuki kendilerine apaçık bir Elçi gelmişti. Ama onlar yüz çevirdiler, "Öğretilmiş delidir" demişlerdi. Biz, sizden azabı birazcık kaldıracağız ama siz yine eski halinize döneceksiniz. Ama biz büyük bir şiddetle yere çarpacağımız gün kesinlikle intikamımızı alacağız.»** (Duhân: 10-16) Abdullah b. Mes'ûd, bu ayeti okudu ve: "Âhiret azabı (Kindeli'nin dediği gibi ayetteki duman olsa idi) hiç kâfirlerden kaldırılıp tekrar küfürlerine dönmeleri (âhirette) olabilir mi? ayetteki **«Büyük bir şiddetle çarpacağımız gün»** ifadesi, Bedir Savaşı'nda (Müslümanların Kureyşliler'e üstün gelip yere çarpmaları) Yine Bedir Savaşı'ndaki Lizâm (ileri gelenlerinin esir düşmesi Furkân: 77) ve (Müslümanların tuttuğu) Rumların (Kureyşliler'in tuttuğu) İranlılar'a galip gelmesi (Rûm: 1-4) bunların hepsi gelip geçmiştir." dedi.

(Hadisin bir benzeri 548. hadiste gemişti, 1772. hadiste yine tekrar etmektedir.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ السَّجْدَةِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿فَلا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ﴾سُورَةَ السَّجْدَةِ: ١٧

١٧٥٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَعْدَدْتُ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ مَا لا عَيْنٌ رَأَتْ وَلا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ ذُخْرًا بَلْهَ مَا أُطْلِعْتُمْ عَلَيْهِ ثُمَّ قَرَأَ ﴿فَلا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

Secde Suresi'nin Tefsiri

«Yapmış olduklarına karşılık, onlar için saklanan nice göz aydınlatıcı ve sevindirici, hiçbir kimsenin bilmediği nimetler vardır.» (Secde: 17) ayetinin tefsiri.

& 1758-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: ***"Yüce Allah: "Âhiret nimetleri olarak alih kullarım için, hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı hiçbir kalbe doğmayan birtakım nimetler hazırladım. Size şimdiye kadar bu konuda bildirilenler bunluran yanında çok basittir." buyurur."*** Bunun arkasından «Yapmış olduklarına karşılık, onlar için saklanan nice göz aydınlatıcı ve sevindirici, hiçbir kimsenin bilmediği nimetler vardır.» ayetini okumuştur.

تَفْسِيرُ سُورَةِ الأَحْزَابِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿تُرْجِئُ مَنْ تَشَاءُ مِنْهُنَّ وَتُؤْوِي إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ وَمَنِ ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلا جُنَاحَ عَلَيْكَ﴾سُورَةَ الأَحْزَابِ: ٥١

١٧٥٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كُنْتُ أَغَارُ عَلَى اللاتِي وَهَبْنَ أَنْفُسَهُنَّ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَقُولُ أَتَهَبُ الْمَرْأَةُ نَفْسَهَا فَلَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿تُرْجِئُ مَنْ تَشَاءُ مِنْهُنَّ وَتُؤْوِي إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ وَمَنِ ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلا جُنَاحَ عَلَيْكَ﴾قُلْتُ مَا أُرَى رَبَّكَ إِلاَّ يُسَارِعُ فِي هَوَاكَ ❁

Ahzâb Suresi'nin Tefsiri

«O kadınlardan dilediğini geriye bırakır, dilediğini de yanına alırsın, ayrı durduğun kadınlardan arzu ettiğini tekrar istemende sana bir sakınca yoktur.» (Ahzâb: 51) ayetinin tefsiri.

& 1759-) Hz. Âişe (r.a.): "Kendilerini mehirsiz olarak Rasûlüllah (s.a.v.)'e hibe eden kadınları ayıplar ve: "Bir kadın hiç kendisini hibe eder mi?" derdim. Allah Teâlâ: **«O kadınlardan diledi-**

ğini geriye bırakır, dilediğini de yanına alırsın, ayrı durduğun kadınlardan arzu ettiğini tekrar istemende sana bir sakınca yoktur.» ayetini indirdiğinde: "Rabb'inin senin arzunu hemen yerine getirmesinden başka bir kanaatta bulunmamaktayım." dedim." demiştir.

١٧٦٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَسْتَأْذِنُ فِي يَوْمِ الْمَرْأَةِ مِنَّا بَعْدَ أَنْ أُنْزِلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿تُرْجِئُ مَنْ تَشَاءُ مِنْهُنَّ وَتُؤْوِي إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ وَمَنِ ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلا جُنَاحَ عَلَيْكَ﴾ فَقُلْتُ لَهَا مَا كُنْتِ تَقُولِينَ قَالَتْ كُنْتُ أَقُولُ لَهُ إِنْ كَانَ ذَاكَ إِلَيَّ فَإِنِّي لا أُرِيدُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْ أُوثِرَ عَلَيْكَ أَحَدًا ❁

& 1760-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.), **«O kadınlardan dilediğini geriye bırakır, dilediğini de yanına alırsın, ayrı durduğun kadınlardan arzu ettiğini tekrar istemende sana bir sakınca yoktur.»** ayeti indikten sonra (yanında kalacağı) kadının nöbet gününde (eğer onun yanında kalmayacaksa) yine de bizlerden izin isterdi." demiştir. Hadisi rivayet eden Muâze: "Senden izin istendiğinde ne derdin?" dedim: "İzin verme işi bana kaldı ise Ey Allah'ın Rasûlü, ben hiçbir kimsenin bana karşı tercih edilmesini istemem." derdim." demiştir.

(Birden fazla hanımı olan bir kimsenin hanımlarının yanında sırayla gecelemesi gerekir. Bu sıralamada (taksimde) eşit davranması gerekir. Rasûlüllah (s.a.v.) de hanımları arasında sırayla gecelerdi. Ancak yukarıdaki ayet indiğinde, gece sırasını gözetme şartı kendisinden kaldırılmıştır. Buna göre kendisi istediği hanımının yanında istediği kadar kalabilecektir. Kendisine tanınan bu serbestliğe rağmen yine de o, sırası gelen hanımının yanında gecelemeyip diğer bir hanımıyla gecelemek istediğinde o, sıra sahibi hanımından izin isterdi.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿لا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلاَّ أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرَ نَاظِرِينَ إِنَاهُ وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلا مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللَّهُ لا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا﴾ سُورَةَ الأَحْزَابِ: ٥٣

١٧٦١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ خَرَجَتْ سَوْدَةُ بَعْدَمَا ضُرِبَ الْحِجَابُ لِحَاجَتِهَا وَكَانَتِ امْرَأَةً جَسِيمَةً لا تَخْفَى عَلَى مَنْ يَعْرِفُهَا فَرَآهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَقَالَ يَا سَوْدَةُ أَمَا وَاللَّهِ مَا تَخْفَيْنَ عَلَيْنَا فَانْظُرِي كَيْفَ تَخْرُجِينَ قَالَتْ فَانْكَفَأَتْ رَاجِعَةً وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بَيْتِي وَإِنَّهُ لَيَتَعَشَّى وَفِي يَدِهِ عَرْقٌ فَدَخَلَتْ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي خَرَجْتُ لِبَعْضِ حَاجَتِي فَقَالَ لِي عُمَرُ كَذَا وَكَذَا قَالَتْ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ ثُمَّ رُفِعَ عَنْهُ وَإِنَّ الْعَرْقَ فِي يَدِهِ مَا وَضَعَهُ فَقَالَ إِنَّهُ قَدْ أُذِنَ لَكُنَّ أَنْ تَخْرُجْنَ لِحَاجَتِكُنَّ ❁

«Ey iman edenler! Siz, bir yemeğe çağırılmadıkça ve zamanını gözetmeksizin, Peygamber'in evlerine girmeyiniz. Ancak davet edildiğiniz vakit girin. Yemeği yediğinizde hemen dağılın, sohbete dalmayın. Çünkü bu hareketiniz Peygamber'e rahatsızlık vermekte, fakat o (bunu) **size söylemekten çekinmekte idi. Ama Allah, hakkı söylemekten çekinmez. Peygamber'in hanımlarından bir şey istediğinizde, perde gerisinden isteyiniz. Bu, hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temiz bir davranıştır. Sizin Allah'ın Rasûlü'nü üzmeniz doğru olmaz, kendisinden sonra onun hanımlarıyla evlenmeniz de asla caiz değildir. Çünkü bu Allah katında çok büyük bir günahtır.»** (Ahzâb: 53) ayetinin tefsiri.

& 1761-) Hz. Âişe (r.a.)'dan: "Sevde (r.a.), perde gerisinde durma (hicap) ayeti indikten sonra haciti için dışarı çıkmıştı. Kendisi iri yapılı bir kadındı, kendisini tanıyanlardan gizli olamıyordu. Derken Ömer onu gördü: "Ey Sevde bil ki, vallahi bizden gizli olamıyorsun nasıl dışarı çıktığına bir bak!" dedi. Hemen geri dönüp eve geldi. Rasûlüllah (s.a.v.) benim evimde akşam yemeği yiyordu elinde etli kemik vardı. İçeri girdi: "Ey Allah'ın Rasûlü, bir işim için dışarı çıkmıştım, bunun üzerine Ömer bana şöyle şöyle söyledi" dedi, arkasından Allah, kendisine vahiy indirdi, sonra kendisinden vahiy etkisi kaldırıldı, bu sırada kemik elinde idi, koymamıştı: ***"Şu biline ki, size kendi ihtiyaçlarınız için dışarı çıkmanıza izin verildi."*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 120. hadiste geçmiştir. Buradaki açıklamaya bakınız.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿إِنْ تُبْدُوا شَيْئًا أَوْ تُخْفُوهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا لا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ فِي آبَائِهِنَّ وَلا أَبْنَائِهِنَّ وَلا إِخْوَانِهِنَّ وَلا أَبْنَاءِ إِخْوَانِهِنَّ وَلا أَبْنَاءِ أَخَوَاتِهِنَّ وَلا نِسَائِهِنَّ وَلا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ وَاتَّقِينَ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا﴾ سُورَةَ الأَحْزَاب: ٥٤-٥٥

١٧٦٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ اسْتَأْذَنَ عَلَيَّ أَفْلَحُ أَخُو أَبِي الْقُعَيْسِ بَعْدَمَا أُنْزِلَ الْحِجَابُ فَقُلْتُ لا آذَنُ لَهُ حَتَّى أَسْتَأْذِنَ فِيهِ النَّبِيَّ ﷺ فَإِنَّ أَخَاهُ أَبَا الْقُعَيْسِ لَيْسَ هُوَ أَرْضَعَنِي وَلَكِنْ أَرْضَعَتْنِي امْرَأَةُ أَبِي الْقُعَيْسِ فَدَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ فَقُلْتُ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَفْلَحَ أَخَا أَبِي الْقُعَيْسِ اسْتَأْذَنَ فَأَبَيْتُ أَنْ آذَنَ لَهُ حَتَّى أَسْتَأْذِنَكَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَمَا مَنَعَكِ أَنْ تَأْذَنِي عَمُّكِ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الرَّجُلَ لَيْسَ هُوَ أَرْضَعَنِي وَلَكِنْ أَرْضَعَتْنِي امْرَأَةُ أَبِي الْقُعَيْسِ فَقَالَ ائْذَنِي لَهُ فَإِنَّهُ عَمُّكِ تَرِبَتْ يَمِينُكِ ❁

«Eğer bir şeyi açığa vurur veya gizlerseniz şüphesiz Allah her şeyi en iyi bilir. O kadınlar için ne babaları, ne oğulları, ne erkek kardeşleri, ne erkek kardeşlerinin oğulları, ne kız kardeşlerinin oğulları, ne kendi kadınları, ellerinin altındaki cariyeleri hakkında hiçbir vebal yoktur (dışarıdakiler gibi bunların yanında da örtünmeleri gerekmez) **Ey kadınlar Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah her şeyi görmektedir.»** (Ahzâb: 54-55) ayetinin tefsiri.

{&} 1762-) Hz. Âişe (r.a.): "Perde gerisinde durma emri indirildikten sonra (sütbabam) Ebû Kuays'ın erkek kardeşi Eflah yanıma girmek için izin istedi. Ben de: "Bu konuda Hz. Peygamber (s.a.v.)'den izin alana kadar ona izin veremem. Çünkü beni emziren onun kardeşi Ebû Kuays değil, Ebû Kuays'ın hanımıdır." dedim. Derken Hz. Peygamber (s.a.v.) yanıma girdi, ben de kendisine: "Ey Allah'ın Rasûlü, Ebû Kuays'ın kardeşi Eflah izin istedi ben de senden izin alana kadar kabul etmedim." dedim. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Süt amcana izin vermenden seni ne engelledi ki?"*** buyurdu. Ben de: "Ey Allah'ın Rasûlü, beni emziren erkek değil ki, beni Ebû Kuays'ın hanımı emzirmiştir." dedim, o da: ***"Ona izin ver, Allah hayrını versin, o senin amcandır."*** buyurdu." demiştir.

(Bu konu ile ilgili olarak 1836. hadise bakınız.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ سُورَةَ الأَحْزَاب: ٥٦

١٧٦٣ عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رضي الله عنه قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَمَّا السَّلامُ عَلَيْكَ فَقَدْ عَرَفْنَاهُ فَكَيْفَ الصَّلاةُ عَلَيْكَ قَالَ قُولُوا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ❁

«Allah ve melekleri, peygambere salât ederler. Ey İman edenler, siz de ona salât edin, tam teslimiyetle de selâm edin.» (Ahzâb: 56) ayetinin tefsiri.

& 1763-) Ka'b b. Ucra (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Ey Allah'ın Rasûlü, sana selâm vermeyi öğrendik ama salâtı nasıl getireceğiz?" denildi. O da şöyle deyiniz, buyurdu: ***"Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ Âli Muhammedin kemâ Salleyte alâ Âli İbrahîme inneke Hamîdün Mecîdün. Allahümme Bârik alâ Muhammedin ve alâ Âli Muhammedin Kemâ Bârekte alâ Âli İbrahîme inneke Hamîdün Mecîdün*** (=Allah'ım, Muhammed'e, Muhammed'in hanesine, İbrahim hanesine salât ettiğin gibi salât et. Şüphesiz Sen çok övülensin, çok şereflisin. Allah'ım, Muhammed'i, Muhammed'in hanesini, İbrahim'in hanesini bereketlendirdiğin gibi bereketlendir. Şüphesiz Sen çok övülensin, çok şereflisin.)"

(Daha önce geçen 471. ve 474. hadislerde Hz. Peygamber'e nasıl selâm getirileceği öğretilmişti. Ashap Hz. Peygamber'e nasıl selâm getirileceğini biliyor ona göre hareket ediyordu. Daha sonra Hz. Peygamber'e salât getirmeyi emreden yukarıdaki Ahzâb: 56. ayeti inince sahabe, salâtın nasıl getirileceğini sordu, o da yukarıdaki salâtı okumalarını bildirdi. Hadisin diğer rivayetlerinde (Müslim, Salât: 65, Ebû Dâvûd, Salât: 179, Tirmizî, Tefsir Ahzâb: 56, Neseî, Sehv: 49) verilen bilgiye göre Efendimiz bu soru üzerine biraz sükût buyurmuştur. Hatta ashap bu sükûtun uzaması nedeniyle keşke sormasaydı, demiştir.

Hz. Peygamber'in cevap vermeden önce böyle uzun bir süre sükût buyurması, ya nasıl cevap vereceği hususunda vahiy beklemesinden ya da nasıl salât getirileceğini kararlaştırmak için düşünmesinden dolayı olabilir. Hadisin diğer bir benzeri 1416. hadiste geçmişti.)

١٧٦٤ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا التَّسْلِيمُ فَكَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ قَالَ قُولُوا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ۞

1764-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.): "Ey Allah'ın Rasûlü, şu selâm verme biliniyor, fakat sana nasıl salât getireceğiz?" dedik: ***"Allahümme Salli alâ Muhammedin abdike ve Rasûlike, Kemâ Salleyte alâ Âli İbrahîme ve Bârik alâ Muhammedin ve alâ Âli Muhammedin kemâ bârekte alâ İbrahîme*** (=Allah'ım, Kulun ve Elçin Muhammed'e İbrahim hanesine salât ettiğin gibi salât et, Muhammed'i ve Muhammed'in hanesini İbrahim'i bereketlendirdiğin gibi bereketlendir) deyiniz." buyurdu." demiştir.

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿لا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى﴾سُورَةَ الأَحْزَابِ: ٦٩

١٧٦٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ مُوسَى كَانَ رَجُلاً حَيِيًّا وَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى فَبَرَّأَهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا﴾

«Mûsâ'ya eziyet verip incitenler gibi olmayınız!» (Ahzâb: 69) ayetinin tefsiri.

& 1765-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şüphesiz Mûsâ çok haya sahibi bir kimse idi. Allah Teâlâ'nın şu sözü de bunu gösterir: «Ey İman edenler, Mûsâ'ya eziyet verip incitenler gibi olmayınız. Sonunda Allah onu, söyledikleri şeylerden temize çıkardı. O, Allah katında kıymetli idi.»*** buyurdu." demiştir.

(Bu konuda 198. hadise bakınız.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ السَّبَأِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿إِنْ هُوَ إِلاَّ نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ﴾سُورَةَ السَّبَأِ: ٤٦

١٧٦٦ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ صَعِدَ النَّبِيُّ ﷺ الصَّفَا ذَاتَ يَوْمٍ فَقَالَ يَا صَبَاحَاهْ فَاجْتَمَعَتْ إِلَيْهِ قُرَيْشٌ قَالُوا مَا لَكَ قَالَ أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَخْبَرْتُكُمْ أَنَّ الْعَدُوَّ يُصَبِّحُكُمْ أَوْ يُمَسِّيكُمْ أَمَا كُنْتُمْ تُصَدِّقُونِي قَالُوا بَلَى قَالَ فَإِنِّي نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ فَقَالَ أَبُو لَهَبٍ تَبًّا لَكَ أَلِهَذَا جَمَعْتَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ﴾

Sebe Suresi'nin Tefsiri

«O, sadece şiddetli bir azapdan önce size bir uyarıcıdır.» (Sebe: 46) ayetinin tefsiri.

& 1766-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Safa Tepesi'ne çıktı: **"Baskın var!"** diye seslendi, hemen Kureyşliler toplanıp geldiler: "Ne var, ne oldu?" dediler: ***"Sabah veya akşam vakti düşmanın size baskın yapacağını bildirsem beni doğrular mısınız?"*** dedi, onlar da: "Evet" dediler: ***"Şüphesiz ben, şiddetli bir azapdan önce sizin için bir uyarıcıyım"*** dedi. Bunun üzerine Ebû Leheb: "Kuruyup yok olası, bunun için mi bizi topladın?" dedi. Arkasından Allah, **«Ebû Leheb'in elleri kurusun...»** Suresi'ni indirdi." demiştir."

تَفْسِيرُ سُورَةِ الزُّمَرِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾سُورَة الزُّمَر: ٥٣

١٧٦٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ نَاسًا مِنْ أَهْلِ الشِّرْكِ كَانُوا قَدْ قَتَلُوا وَأَكْثَرُوا وَزَنَوْا وَأَكْثَرُوا فَأَتَوْا مُحَمَّدًا ﷺ فَقَالُوا إِنَّ الَّذِي تَقُولُ وَتَدْعُو إِلَيْهِ لَحَسَنٌ لَوْ تُخْبِرُنَا أَنَّ لِمَا عَمِلْنَا كَفَّارَةً فَنَزَلَ ﴿وَالَّذِينَ لا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلاَّ بِالْحَقِّ وَلا يَزْنُونَ﴾وَنَزَلَتْ ﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ﴾

Zümer Suresi'nin Tefsiri

«De ki: "Ey kendileri hakkında haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz O, çok bağışlayan ve çok merhamet edendir.» (Zümer: 53) ayetinin tefsiri.

& 1767-) İbni Abbâs (r.a.)'dan: "Müşriklerden, adam öldürmüş ve bunda ileri gitmiş, zina etmiş bunda da ileri gitmiş birtakım kimseler Hz. Muhammed (s.a.v.)'e geldiler ve: "Senin söylediğin ve çağırdığın şeyler gerçekten güzeldir, bir de yapmış olduğumuz günahların nasıl örtülebileceğinden bize haber versen." dediler. Bunun üzerine: **«Onlar ki, Allah ile birlikte başka bir ilah'a çağırmaz / dua etmez, haksız yere Allah'ın haram kıldığı cana kıymaz ve zina etmezler. Kim bunları yaparsa günahının cezası ile karşılaşır. Kıyamet günü azabı katlanır ve aşağılanmış olarak ebedi kalır. Ancak bunlardan dönüp iman eden, salih amel işleyenler bunun dışındadır. Allah onların kötülüklerini iyiliğe çevirir. Allah çok bağışlayan ve çok merhamet edendir.»** (Furkan: 68-70) ayeti ile **«De ki: "Ey kendileri hakkında haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah, bütün günahları bağışlar. Şüphesiz O, çok bağışlayan ve çok merhamet edendir.»** (Zümer: 53) ayetini indirdi."

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ﴾سُورَة الزُّمَر: ٦٧

١٧٦٨ عَنْ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه قَالَ جَاءَ حَبْرٌ مِنَ الأَحْبَارِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّا نَجِدُ أَنَّ اللَّهَ يَجْعَلُ السَّمَوَاتِ عَلَى إِصْبَعٍ وَالأَرَضِينَ عَلَى إِصْبَعٍ وَالشَّجَرَ عَلَى إِصْبَعٍ وَالْمَاءَ وَالثَّرَى عَلَى إِصْبَعٍ وَسَائِرَ الْخَلاَئِقِ عَلَى إِصْبَعٍ فَيَقُولُ أَنَا الْمَلِكُ فَضَحِكَ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ تَصْدِيقًا لِقَوْلِ الْحَبْرِ ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

«Onlar Allah'ı gereği gibi takdir edemediler...» (Zümer: 67) ayetinin tefsiri.

& 1768-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Yahudi din âlimlerinden bir din âlimi Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Muhammed biz, Allah'ın gökleri bir parmağına, yerleri bir parmağına, ağaçları bir parmağına su ve toprağı bir parmağına diğer yaratıkları da bir parmağına aldığı ve: "Hakimiyete sahip olan benim" buyurduğu bilgileri (kitaplarımızda) buluyoruz." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber Yahudi din âliminin sözlerini tasdik ederek güldü, öyle ki azı dişleri görünmüştü, sonra: **«Onlar Allah'ı gereği gibi takdir edemediler. Halbuki kıyamet günü bütün yeryüzü Onun elindedir. Gökler Onun sağ eliyle dürülmüş olacaktır. O, müşriklerin ortak koştuklarından çok yüce ve uzaktır.»** ayetini okudu." demiştir.

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَالأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ﴾سُورَةَ الزُّمَرِ: ٦٧

١٧٦٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ يَقْبِضُ اللَّهُ الأَرْضَ وَيَطْوِي السَّمَوَاتِ بِيَمِينِهِ ثُمَّ يَقُولُ أَنَا الْمَلِكُ أَيْنَ مُلُوكُ الأَرْضِ ❁

«Halbuki kıyamet günü bütün yeryüzü Onun elindedir. Gökler Onun sağ eliyle dürülmüş olacaktır.» (Zümer: 67) ayetinin tefsiri.

& 1769-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.)'i, şöyle buyururken işittim: ***"Allah yeryüzünü eline alır, gökleri de sağ eliyle dürüp büker sonra: "Hakimiyet sahibi Benim! Hani, yeryüzündeki*** (sözde) ***hakimiyet sahibi olanlar nerede!" buyurur."***

(Kıyamet günü dürülme hakkında 1353. hadis ve açıklamasına bakınız.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الأَرْضِ إِلاَّ مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ﴾سُورَةَ الزُّمَرِ: ٦٨

١٧٧٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ بَيْنَ النَّفْخَتَيْنِ أَرْبَعُونَ قَالُوا يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَرْبَعُونَ يَوْمًا قَالَ أَبَيْتُ قَالَ أَرْبَعُونَ سَنَةً قَالَ أَبَيْتُ قَالَ أَرْبَعُونَ شَهْرًا قَالَ أَبَيْتُ وَيَبْلَى كُلُّ شَيْءٍ مِنَ الإِنْسَانِ إِلاَّ عَجْبَ ذَنَبِهِ فِيهِ يُرَكَّبُ الْخَلْقُ ❁

«...ve Sûr'a üflenir sonunda Allah'ın diledikleri dışında göklerde ve yerde bulunanlar düşüp ölürler. Sonra Sûr'a bir daha üflenir birden onlar ayağa kalkmış bakarlar...» (Zümer: 68) ayetinin tefsiri.

& 1770-) Ebû Hureyre (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ederek: "İki üfleme arası kırktır." dedi. Oradakiler: "Ey Ebû Hureyre: "Kırk gün mü?" dediler: "Bir şey diyemem" dedi. Onlar:

"Kırk yıl mı?" dediler: "Bir şey diyemem" dedi. Onlar: "Kırk ay mıdır?" dediler: "Bir şey diyemem" dedi ve Hadise şöyle devam etti: "İnsanın, kuyruk sokumu kemiği dışında her yeri çürür. İşte bu kuyruk sokumu kemiğinde yaratılış derlenip toparlanır." demiştir.

(Ebû Hureyre (r.a.)'ın Cevap vermemesi bu konuda bilgisi olmadığından dolayıdır. Onun bu davranışı, sahabenin hadis rivayetinde kendi kafasından hareket etmediğini göstermektedir. Nitekim Ebû Hureyre (r.a.) da burada bilmediği bir ayrıntıda sükut etmiştir. Kuyruk sokumu, diye çeviri yaptığımız **"Acbu'z-Zeneb"** kuyruğun en son kısmı anlamına gelmektedir. Başka rivayetlerde (Kurtubî Tefsiri XV, 58, Yâsin: 78 ayeti tefsirinde) "Acmü'z-Zeneb" şeklinde gelmektedir, bu ise kuyruğun en küçük noktası, nüvesi anlamına gelir. Buna göre insanın Acmu'z-Zenebden, yani kendisinin fizyolojik özelliklerini taşıyan ve duyularla idrak edilemeyen noktaya benzer çok küçük parçadan yaratılacağı anlaşılmaktadır. Biyolojinin çağımızda gelişen genetik kısmına ait verileri, adı ister "Acbu'z-Zeneb" olsun ister "Acmü'z-Zeneb" olsun, insanın maddi varlığının kaynağını teşkil eden unsurlarını (moleküllerini) toprakta veya başka bir mekânda varlığını devam ettirdiğini bildiren haberleri doğrular mahiyettedir. Günümüz tıp bilimlerinde "Acbü'z-Zeneb" ile ilgili bilgi bulunmamakla birlikte, kuyruk sokumu bölgesinde bitkilerin tohumuna benzeyen, noktacık halinde bir teşekkülün veya hücrenin bulunabileceğini söylemek mümkündür. İnsanın ikinci defa yaratılışı, Hz. Îsâ'nın ana rahminde muhtemelen tek hücre ile oluşması gibi, bir tek hücrenin hücre kültüründe çoğalması yoluyla olabilir ve hücre genlerindeki genetik şifre bu yaratılış olayını düzenleyebilir. DİA, "Acmü'z-Zeneb" md.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ الشُّورَى

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿إِلاَّ الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾سُورَةَ الشُّورَى: ٢٣

١٧٧١ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَكُنْ بَطْنٌ مِنْ قُرَيْشٍ إِلاَّ كَانَ لَهُ فِيهِمْ قَرَابَةٌ فَقَالَ إِلاَّ أَنْ تَصِلُوا مَا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ مِنَ الْقَرَابَةِ ❁

Şûrâ Suresi'nin Tefsiri

«De ki: "Ben buna karşılık sizden bir ücret istemiyorum, yalnız akrabalık sevgisi istiyorum.» (Şûrâ: 23) ayetinin tefsiri.

1771-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Kureyş boylarından tümüyle akrabalık bağları vardı, bu yüzden kendisi (Kureyşliler'e): ***"Hiç olmazsa benimle sizin aranızdaki akrabalık bağlarını gözetin"*** dedi." demiştir.

تَفْسِيرُ سُورَةِ الدُّخَانِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ﴾سُورَةَ الدُّخَانِ: ١٢

١٧٧٢ عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى عَبْدِاللَّهِ فَقَالَ إِنَّ مِنَ الْعِلْمِ أَنْ تَقُولَ لِمَا لا تَعْلَمُ اللَّهُ أَعْلَمُ إِنَّ اللَّهَ قَالَ لِنَبِيِّهِ ﷺ﴿قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ﴾إِنَّ قُرَيْشًا لَمَّا غَلَبُوا النَّبِيَّ ﷺ وَاسْتَعْصَوْا عَلَيْهِ قَالَ اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَيْهِمْ بِسَبْعٍ كَسَبْعِ يُوسُفَ فَأَخَذَتْهُمْ سَنَةٌ أَكَلُوا فِيهَا الْعِظَامَ وَالْمَيْتَةَ مِنَ الْجَهْدِ حَتَّى جَعَلَ أَحَدُهُمْ يَرَى مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ السَّمَاءِ كَهَيْئَةِ الدُّخَانِ مِنَ الْجُوعِ قَالُوا ﴿رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ﴾فَقِيلَ لَهُ إِنْ كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَادُوا فَدَعَا رَبَّهُ فَكَشَفَ عَنْهُمْ فَعَادُوا فَانْتَقَمَ اللَّهُ مِنْهُمْ يَوْمَ بَدْرٍ فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ﴾إِلَى قَوْلِهِ جَلَّ ذِكْرُهُ ﴿إِنَّا مُنْتَقِمُونَ﴾

Duhân Suresi'nin Tefsiri

«Rabb'imiz! Bizden azabı kaldır, biz muhakkak Mü'minleriz (derler)**»** (Duhân: 12) ayetinin tefsiri.

1772-) Mesrûk anlatır: "Abdullah b. Mes'ûd'un yanına girdim: "Şüphesiz, bilmediğin bir şeyi" bilmiyorum" demen ilimden ileri gelir. Allah Peygamberine: **«Onlara: "Ben, buna karşı sizden**

bir ücret istemiyorum ve (kendi kafamdan) bir yükümlülük getirenlerden de değilim." de!» (Sad: 86) buyurmuştur. Kureyş kabilesi Hz. Peygamber (s.a.v.)'e üstün gelip karşı çıktıklarında: ***"Allah'ım, Yusuf Peygamber'in yedi kıtlık yılı gibi yedi kıtlık ile onlara karşı bana yardım et."*** dedi. Akabinde onları öyle bir kıtlık yılı yakaladı ki, bu yılda açlıktan ölü hayvan ve kemikleri yediler, sonunda öyle oldu ki onlardan birisi açlıktan önü ile gök arasını sisli duman gibi görmeye başladı. «Rabb'imiz! Bizden azabı kaldır, biz muhakkak Mü'minleriz» dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Eğer azabı onlardan kaldırırsak tekrar küfre dönerler" denildi. Ama yine de Rabb'ine dua etti sonunda bu durum onlardan kaldırıldı, tekrar küfre döndüler. Bu nedenle Allah, Bedir Savaşı'nda intikam aldı. İşte bu durumu bildiren Yüce Allah'ın sözü şudur: **«Şimdi sen göğün, insanları kaplayacak bir dumanı getireceği günü bekle, bu elem veren bir azaptır.** (Bu azabı gördüklerinde) **Rabb'imiz! Bizden azabı kaldır. Biz muhakkak Mü'minleriz** (derler.) **Nerede onların ders almaları! Halbuki kendilerine apaçık bir Elçi gelmişti. Ama onlar yüz çevirdiler "Öğretilmiş delidir" demişlerdi. Biz, sizden azabı birazcık kaldıracağız ama siz yine eski halinize döneceksiniz. Ama biz büyük bir şiddetle yere çarpacağımız gün kesinlikle intikamımızı alacağız.»** (Duhân: 10-16)

(Hadisin bir benzeri 548 ve 1757. hadistir, bakınız.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ الجَاثِيَةِ

وَقَوْلُهُ ﴿وَمَا يُهْلِكُنَا إِلاَّ الدَّهْرُ﴾ سُورَةَ الجَاثِيَةِ: ٢٤

١٧٧٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يُؤْذِينِي ابْنُ آدَمَ يَسُبُّ الدَّهْرَ وَأَنَا الدَّهْرُ بِيَدِي الأَمْرُ أُقَلِّبُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ❁

Câsiye Suresi'nin Tefsiri

«Bizim dünya hayatımızdan başkası yoktur, ölürüz yaşarız. Bizi zamandan başkası yok etmez." dediler. Halbuki onların bu konuda hiçbir bilgileri yoktur ancak böyle zannederler.» (Câsiye: 24) ayetinin tefsiri.

& 1773-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah Azze ve Celle: "Âdemoğlu zamana söverek / kötü söz söyleyerek beni incitir. Ben Zamanm, tüm işler Benim elimdedir, gece ve gündüzü Ben evirip çeviririm." buyurdu"*** demiştir.

(Ben zamanım, ifadesi; zamanın sahibi, yöneticisi Benim, demektir.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ الأَحْقَافِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَتِهِمْ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُمْطِرُنَا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ سُورَةَ الأَحْقَافِ: ٢٤

١٧٧٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ضَاحِكًا حَتَّى أَرَى مِنْهُ لَهَوَاتِهِ إِنَّمَا كَانَ يَتَبَسَّمُ قَالَتْ وَكَانَ إِذَا رَأَى غَيْمًا أَوْ رِيحًا عُرِفَ فِي وَجْهِهِ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوُا الْغَيْمَ فَرِحُوا رَجَاءَ أَنْ يَكُونَ فِيهِ الْمَطَرُ وَأَرَاكَ إِذَا رَأَيْتَهُ عُرِفَ فِي وَجْهِكَ الْكَرَاهِيَةُ فَقَالَ يَا عَائِشَةُ مَا يُؤْمِنِّي أَنْ يَكُونَ فِيهِ عَذَابٌ عُذِّبَ قَوْمٌ بِالرِّيحِ وَقَدْ رَأَى قَوْمٌ الْعَذَابَ فَقَالُوا ﴿هَذَا عَارِضٌ مُمْطِرُنَا﴾

Ahkâf Suresi'nin Tefsiri

«Onlar o azabı vadilerine doğru gelen bir bulut halinde gördükleri zaman: "Bize yağmur getiren buluttur." dediler. Hayır, bu çabuk gelmesini istediğiniz, içerisinde acıtıcı bir azabın bulunduğu bir rüzgardır.» (Ahkâf: 24) ayetinin tefsiri.

& 1774-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i, küçük dilini göreceğim derecede gülerken görmedim. Kendisi sadece tebessüm ederdi. Yağmur yüklü bulut veya rüzgar gördüğünde yüzünde (isteksizlik) sezilirdi." demiştir. Kendisi: "Ey Allah'ın Rasûlü, insanlar yağmur yüklü bulut gördüklerinde, içerisinde yağmur olması ümidiyle sevinirler. Halbuki seni, bulutu gördüğünde yüzünde isteksizlik sezilir görüyorum?" demiş. O da: ***"Ey Âişe, onun içerisinde bir azabın, rüzgarla helâk olan toplumun azabının olmasından kim beni emin kılar? O toplum, azabı gördüğünde: "Bu, bize yağmur getiren buluttur" demişlerdi."*** buyurmuştur.

(Bu konuda daha önce geçen 556 ve 557. hadislere bakınız. Hadisin bir benzeri 1354. hadiste geçmişti.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ مُحَمَّد

وَقَوْلُهُ ﴿وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ﴾سُورَةَ مُحَمَّد: ٢٢

١٧٧٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ خَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ فَلَمَّا فَرَغَ مِنْهُ قَامَتِ الرَّحِمُ فَأَخَذَتْ بِحَقْوِ الرَّحْمَنِ فَقَالَ لَهُ مَهْ قَالَتْ هَذَا مَقَامُ الْعَائِذِ بِكَ مِنَ الْقَطِيعَةِ قَالَ أَلا تَرْضَيْنَ أَنْ أَصِلَ مَنْ وَصَلَكِ وَأَقْطَعَ مَنْ قَطَعَكِ قَالَتْ بَلَى يَا رَبِّ قَالَ فَذَاكِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ اقْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ ﴿فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ﴾

Muhammed Suresi'nin Tefsiri

«Hakimiyeti ele geçirirseniz / dönerseniz, hemen yeryüzünde fesat çıkaracak, akrabalık bağlarınızı bile kesip parçalayacaksınız öyle mi?» (Muhammed: 22) ayetinin tefsiri.

& 1775-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah, mahlukatı yarattı, bu yaratmayı tamamladıktan sonra akrabalık / rahim ayağa kalktı ve Rahman'ın*** (azamet) ***ridasının eteğine yapıştı. Bunun üzerine Allah: "Tamam, istediğini söyle" buyurdu. O da: "Bu, akrabalık bağının koparandan Sana sığınanın duruşudur." dedi. Allah: "Sana ilgiyi sürdürenle Benim de ilgiyi sürdürmem, ilgiyi kesenle ilgiyi kesmemden razı olmaz mısın?" buyurdu. O da: "Evet, razı olurum Ey Rabb'im." dedi. Allah: "İşte senin durumun budur."*** buyurdu" demiştir. Ebû Hureyre (r.a.): "Eğer isterseniz: **«Hakimiyeti ele geçirirseniz / dönerseniz, hemen yeryüzünde fesat çıkaracak, akrabalık bağlarınızı bile kesip parçalayacaksınız öyle mi?»** (Muhammed: 22) ayetini okuyunuz." demiştir.

١٧٧٦ وعنه رضي الله عنه في رواية: قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اقْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ ﴿فَهَلْ عَسَيْتُمْ﴾

1776-) Diğer bir rivayette ise Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Eğer isterseniz: «Hakimiyeti ele geçirirseniz / dönerseniz, hemen yeryüzünde fesat çıkaracak, akrabalık bağlarınızı bile kesip parçalayacaksınız öyle mi?» ayetini okuyunuz." buyurdu"*** demiştir.

(Hadisin kısa bir benzeri 2007. hadiste gelecektir.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ ق

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ﴾سُورَةَ ق: ٣٠

١٧٧٧ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يُلْقَى فِي النَّارِ ﴿وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ﴾ حَتَّى يَضَعَ قَدَمَهُ فَتَقُولُ قَطْ قَطْ ❁

Kâf Suresi'nin Tefsiri

«O gün cehenneme: "Doldun mu?" diyeceğiz. O da: "Daha var mı?" diyecektir.» (Kâf: 30) ayetinin tefsiri.

& 1777-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Cehennemlikler, cehenneme atılır, cehennem ise: "Daha var mı?" der. Sonunda Allah, ayağını üzerine basar, bunun üzerine: "Yeter, yeter" der." demiştir."***

(Burada ve yukarıdaki hadiste Allah için, el, ayak vb. tabirler mecazi anlam ifade eder, kelime manası kasdedilmemiştir. Tıpkı şaşırıp hayret eden bir kimseye "parmağını ısırdı" ifadesinin kullanılması gibi. Allah'ın cehenneme ayağını basması, cehennemi tahkir etmesi anlamına da yorumlanmıştır.)

١٧٧٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ تَحَاجَّتِ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ فَقَالَتِ النَّارُ أُوثِرْتُ بِالْمُتَكَبِّرِينَ وَالْمُتَجَبِّرِينَ وَقَالَتِ الْجَنَّةُ مَا لِي لا يَدْخُلُنِي إِلاَّ ضُعَفَاءُ النَّاسِ وَسَقَطُهُمْ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لِلْجَنَّةِ أَنْتِ رَحْمَتِي أَرْحَمُ بِكِ مَنْ أَشَاءُ مِنْ عِبَادِي وَقَالَ لِلنَّارِ إِنَّمَا أَنْتِ عَذَابِي أُعَذِّبُ بِكِ مَنْ أَشَاءُ مِنْ عِبَادِي وَلِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا مِلْؤُهَا فَأَمَّا النَّارُ فَلا تَمْتَلِئُ حَتَّى يَضَعَ رِجْلَهُ فَتَقُولُ قَطْ قَطْ فَهُنَالِكَ تَمْتَلِئُ وَيُزْوَى بَعْضُهَا إِلَى بَعْضٍ وَلا يَظْلِمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ خَلْقِهِ أَحَدًا وَأَمَّا الْجَنَّةُ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُنْشِئُ لَهَا خَلْقًا ❁

& 1778-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Cennet ve cehennem atıştılar, cehennem: "Zorbalar ve büyüklenen kibirlilere ayrıldım." dedi. Cennet de: "Aceb bana neden sadece insanların zayıfları, düşük, itibarı olmayanları giriyor?" dedi. Allah cennete: "Sen Benim rahmetimsin, seninle Ben, kullarımdan dilediğime rahmet ederim." buyurdu. Cehenneme de: "Sen de sadece Benim azabımsın, seninle Ben, kullarımdan dilediğime azap ederim" buyurdu. Bunlardan her birisinin dolduracağı kadar kimseleri vardır. Ama cehennem yine de dolmak bilmez, sonunda Allah ayağını kor, bunun üzerine cehennem: "Yeter, yeter, yeter" der. İşte bu zaman artık cehennem dolar ve birbirine büzülüp çekilir. Allah Azze ve Celle mahlukatından hiçbirisine haksızlık yapmaz. Cennete gelince Allah Azze ve Celle cennet içinden yeniden birtakım halk yaratır."*** buyurdu." demiştir.

(Allah cehennemi bastırdığında küçülecektir. Cennet ise olanca genişliğince kalacaktır. Cehennem dolup yeter dediği halde cennette yine birtakım boşluklar, fazlalıklar kalacak, Allah onun için yeni halk yaratacaktır.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ الطُّورِ

١٧٧٩ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ بِالطُّورِ فَلَمَّا بَلَغَ هَذِهِ الآيَةَ ﴿أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ بَلْ لا يُوقِنُونَ أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُسَيْطِرُونَ﴾ قَالَ كَادَ قَلْبِي أَنْ يَطِيرَ ❁

Tûr Suresi'nin Tefsiri

1779-) Cübeyr b. Mut'im (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i akşam namazında Tûr Suresi'ni okurken işittim. **«Acaba onlar herhangi bir yaratıcısız mı yaratıldılar? Yoksa kendileri yaratıcı mıdır? Yoksa gökleri ve yeri onlar mı yarattılar? Hayır! Onlar yakinen bilmiyorlar. Ya da Rabb'inin hazineleri onların yanında mıdır? Veya onlar her şeye hakim olanlar mıdır?...»** (Tûr: 35-37) ayetine geldiğinde kalbim neredeyse uçuyordu." demiştir.

(Cübeyr b. Mut'im, çok halim selim bir kimse idi. Mekke'nin Fethi'nde Müslüman olmuştu. Bundan önce müşrik iken Bedir Savaşı esirlerinin fidyelerini vermek için Medine'ye gelmiş, bu sırada Hz. Peygamber (s.a.v.)'i akşam namazında Tûr Suresi'ni okurken dışarıdan duymuş ve kalbinde büyük bir etki uyandırmıştır. (Aynî, XII. 118) Rasûlüllah (s.a.v.) ile konuştuğunda kendisine, babasını kastederek: "***Mut'im b. Adiyy eğer hayatta olsaydı ve şu pis herifler konusunda benimle konuşup*** (aracı olsa idi) ***onun hatırına bunları*** (fidyesiz) ***bırakırdım***" buyurmuştur. 1609. hadise bakınız.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ النَّجْمِ

وَقَوْلُهُ ﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللاَّتَ وَالْعُزَّى﴾سُورَةَ النَّجْمِ: ١٩

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما فِي قَوْلِهِ ﴿اللاتَ وَالْعُزَّى﴾كَانَ اللاتُ رَجُلاً يَلُتُّ سَوِيقَ الْحَاجِّ

١٧٨٠عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ حَلَفَ فَقَالَ فِي حَلِفِهِ واللاَّتِ وَالْعُزَّى فَلْيَقُلْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَمَنْ قَالَ لِصَاحِبِهِ تَعَالَ أُقَامِرْكَ فَلْيَتَصَدَّقْ ❁

Necm Suresi'nin Tefsiri

«Gördünüz mü, Lât ve Uzzâ'yı?» (Necm: 19) ayetinin tefsiri.

İbni Abbâs (r.a.): "Lât, hacılar için hurma bulamacı hazırlayan bir kimse idi." demiştir.

& 1780-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim yemin eder de yemininde: "Lât ve Uzzâ'ya yemin olsun ki" derse*** (bunun keffareti olarak) ***hemen: "Lâ ilâhe illallâh" desin. Kim de arkadaşına: "Gel seninle kumar oynayalım" derse, hemen biraz sadaka dağıtsın."*** buyurdu" demiştir.

(Allah'tan başka bir şey ile yemin etmek yasaklanmıştır. 1182 ve 1576. hadislere bakınız.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ القَمَرِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرُّ﴾سُورَةَ القَمَرِ: ٤٦

١٧٨١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ لَقَدْ أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ بِمَكَّةَ وَإِنِّي لَجَارِيَةٌ أَلْعَبُ ﴿بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرُّ﴾

Kamer Suresi'nin Tefsiri

«Ama onlara asıl söz verilen buluşma o vakittir ki bu vakit, gerçekten çok feci ve çok acıdır.» (Kamer: 46) ayetinin tefsiri.

1781-) Hz. Âişe (r.a.)**: «Ama onlara asıl söz verilen buluşma o vakittir ki, bu vakit gerçekten çok feci ve çok acıdır.»** ayeti, ben oyun oynayan bir kız çocuğu iken Muhammed (s.a.v.)'e Mekke'de indirilmiştir." demiştir.

تَفْسِيرُ سُورَةِ الرَّحْمنِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ﴾سُورَةَ الرَّحْمنِ: ٦٢

١٧٨٢عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ قَيْسٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ جَنَّتَانِ مِنْ فِضَّةٍ آنِيَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا وَجَنَّتَانِ مِنْ ذَهَبٍ آنِيَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا وَمَا بَيْنَ الْقَوْمِ وَبَيْنَ أَنْ يَنْظُرُوا إِلَى رَبِّهِمْ إِلاَّ رِدَاءُ الْكِبْرِ عَلَى وَجْهِهِ فِي جَنَّةِ عَدْنٍ ❁

Rahmân Suresi'nin Tefsiri

«O iki cennetten başka, iki cennet daha vardır...» (Rahmân: 62) ayetinin tefsiri.

& 1782-) Abdullah b. Kays (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İki cennet vardır ki kapları ve içindeki diğer eşyaları gümüştendir. Diğer iki cennet daha vardır ki kapları ve içindeki diğer eşyaları altındandır. Adn Cenneti'ndeki topluluğun Rabb'lerine bakmalarının arasında, Allah'ın yüzündeki büyüklük ridasından başka bir şey bulunmayacaktır."*** buyurmuştur.

وَقَوْلُهُ ﴿حُورٌ مَقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ﴾ سُورَة الرَّحْمن: ٧٢

١٧٨٣عَنْ عَبْدِاللَّه بْنِ قَيْسٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّه ﷺ قَالَ إِنَّ فِي الْجَنَّة خَيْمَةً مِنْ لُؤْلُؤَة مُجَوَّفَة عَرْضُهَا سِتُّونَ مِيلاً فِي كُلِّ زَاوِيَة مِنْهَا أَهْلٌ مَا يَرَوْنَ الآخَرِينَ يَطُوفُ عَلَيْهِمُ الْمُؤْمِنُونَ وَجَنَّتَانِ مِنْ فِضَّة آنِيَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا وَجَنَّتَانِ مِنْ كَذَا آنِيَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا وَمَا بَيْنَ الْقَوْمِ وَبَيْنَ أَنْ يَنْظُرُوا إِلَى رَبِّهِمْ إِلاَّ رِدَاءُ الْكِبْرِ عَلَى وَجْهِهِ فِي جَنَّة عَدْنٍ ❁

«Çadırlar içinde gözlerini yalnız eşlerine çevirmiş huriler vardır.» (Rahmân: 72) ayetinin tefsiri.

& 1783-) Abdullah b. Kays (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Cennette içi oyularak inciden yapılmış çadır vardır ki, eni altmış mil uzunluğundadır. Her köşesinde bir hanım vardır ki onu başkaları göremez. Mü'minler böylece hanımlarını dolaşırlar. İki cennet vardır ki kap ve içerisindeki diğer eşyaları gümüştendir. Yine iki çeşit cennet daha vardır ki kap ve içerisindeki diğer eşyaları şundandır*** (altındandır.) ***Adn Cenneti'ndeki topluluğun Rabb'lerine bakmalarının arasında, Allah'ın yüzündeki büyüklük ridasından başka bir şey bulunmayacaktır."*** buyurmuştur.

تَفْسِيرُ سُورَة الْمُمْتَحنَة

وَقَوْلُهُ ﴿لا تَتَّخذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ﴾ سُورَة الْمُمْتَحنَة: ١

١٧٨٤ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طالب رضي الله عنه قَالَ بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّه ﷺ أَنَا وَالزُّبَيْرَ وَالْمِقْدَادَ فَقَالَ انْطَلَقُوا حَتَّى تَأْتُوا رَوْضَةَ خَاخٍ فَإِنَّ بِهَا ظَعِينَةً مَعَهَا كِتَابٌ فَخُذُوهُ مِنْهَا فَذَهَبْنَا تَعَادَى بِنَا خَيْلُنَا حَتَّى أَتَيْنَا الرَّوْضَةَ فَإِذَا نَحْنُ بِالظَّعِينَة فَقُلْنَا أَخْرِجِي الْكِتَابَ فَقَالَتْ مَا مَعِي مِنْ كِتَاب فَقُلْنَا لَتُخْرِجِنَّ الْكِتَابَ أَوْ لَنُلْقِيَنَّ الثِّيَابَ فَأَخْرَجَتْهُ مِنْ عِقَاصِهَا فَأَتَيْنَا بِه النَّبِيَّ ﷺ فَإِذَا فِيه مِنْ حَاطِب بْنِ أَبِي بَلْتَعَةَ إِلَى أُنَاسٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ مِمَّنْ بِمَكَّةَ يُخْبِرُهُمْ بِبَعْضِ أَمْرِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا هَذَا يَا حَاطِبُ قَالَ لا تَعْجَلْ عَلَيَّ يَا رَسُولَ اللَّه إِنِّي كُنْتُ امْرَأً مِنْ قُرَيْشٍ وَلَمْ أَكُنْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَكَانَ مَنْ مَعَكَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ لَهُمْ قَرَابَاتٌ يَحْمُونَ بِهَا أَهْلِيهِمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِمَكَّةَ فَأَحْبَبْتُ إِذْ فَاتَنِي مِنَ النَّسَبِ فِيهِمْ أَنْ أَصْطَنِعَ إِلَيْهِمْ يَدًا يَحْمُونَ قَرَابَتِي وَمَا فَعَلْتُ ذَلِكَ كُفْرًا وَلا ارْتِدَادًا عَنْ دِينِي فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّهُ قَدْ صَدَقَكُمْ فَقَالَ عُمَرُ دَعْنِي يَا رَسُولَ اللَّه فَأَضْرِبَ عُنُقَهُ فَقَالَ إِنَّهُ شَهِدَ بَدْرًا وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ اطَّلَعَ عَلَى أَهْلِ بَدْرٍ فَقَالَ اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ فَقَدْ غَفَرْتُ لَكُمْ قَالَ الراوي وَنَزَلَتْ فِيه ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ﴾

Mümtehine Suresi'nin Tefsiri

«...Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dostlar edinmeyiniz...» (Mümtehine: 1)

& 1784-) Ali b. Ebi Talib (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Zübeyr, Mikdâd ve beni görevli gönderdi: ***"Hâh bostanına kadar gidin, orada hevdeç içerisinde yanında mektup bulunan bir kadın vardır, o mektubu kadından alın gelin"*** buyurdu. Hemen atlarımızı koşturarak gidip bostana vardık. Baksak ki hevdeç içerisinde bir kadınla karşılaştık: "Mektubu çıkar!" dedik. Kadın: "Yanımda hiçbir mektup yoktur." dedi: "Ya mektubu çıkarırsın ya da elbiselerini soyup atarız." dedik. Bunun üzerine: "Saç örgülerinin içerisinden mektubu çıkardı. Hemen mektubu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e getirdik. Bir de ne görelim, mektup Hâtıb b. Ebi Beltea'dan, Mekke'deki müşriklerden birtakım kimselere yazılmış. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bazı işlerini onlara haber vermektedir. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ey Hâtıb, bu nedir?"*** buyurdu. O da: "Ey Allah'ın Rasûlü, bana karşı acele etme. Ben Kureyş kabilesinden birisi değilim ama Kureyş'le (dostluk anlaşması) olan bir kimse idim. Senin yanında bulunan Muhacirlerden bazı kimselerin de onlarla akrabalıkları vardır ki, onlar bu akrabalık sebebiyle Mekke'deki mallarını ve ailelerini korumaktadırlar. Onlarla benim soy bakımından akrabalığım olmayınca, kendileriyle akrabalarımı koruyacak bir el edinmek istedim. Bunu da ne kâfir olduğum için ne de dinimden döndüğüm için yaptım." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Gerçekten Hâtıp size doğru söyledi"*** buyurdu. Ömer: "Ey Allah'ın Rasûlü, beni bırak onun boynunu vurayım." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"O, Bedir Savaşı'nda bulunmuştur. Nerden bilirsin? Belki de Allah Azze ve Celle Bedir gazilerinin durumunu bildiğinden: "Dilediğinizi yapınız, ben sizi bağışladım." buyurmuştur."*** dedi. Hadisi rivayet eden (Amr b. Dinâr): "Hâtıb hakkında **«Ey İman edenler, Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dostlar edinmeyiniz! Size gelen gerçeği inkâr etmişken, Rasûlü ve sizi yurdunuzdan çıkarırken onlara sevgi mi gönderiyorsunuz...»** (Mümtehine: 1) ayeti inmiştir" demiştir.

وَقَوْلُهُ ﴿إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ﴾ سُورَةَ الْمُمْتَحِنَةِ: ١٢

١٧٨٥ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رضي الله عنها قَالَتْ بَايَعْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَرَأَ عَلَيْنَا ﴿أَنْ لا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا﴾ وَنَهَانَا عَنِ النِّيَاحَةِ فَقَبَضَتِ امْرَأَةٌ يَدَهَا فَقَالَتْ أَسْعَدَتْنِي فُلانَةُ أُرِيدُ أَنْ أَجْزِيَهَا فَمَا قَالَ لَهَا النَّبِيُّ ﷺ شَيْئًا فَانْطَلَقَتْ وَرَجَعَتْ فَبَايَعَهَا ❁

«...Mü'min kadınlar sana biat etmek için geldiklerinde...» (Mümtehine: 12) ayetinin tefsiri.

& 1785-) Ümmü Atıyye (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'e biat ettik. Kendisi bize (biat şartları olarak) «Allah'a ortak koşmamak...» (Mümtehine: 12) ayetini okudu, bize ölülere çığlık atarak ağlamayı da yasakladı. Bu sırada bir kadın kendi elini sıkıca tuttu (yani biat yapmaktan çekindi): "Falan kadın ağıt kurmamda bana yardımcı olmuş ve benimle ağlamıştı. Şimdi ben ona borcumu ödemek istiyorum." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisine bir şey demedi. O da gitti, sonra geldi ve biat etti" demiştir.

(Hadisin bir benzeri 664. hadis olarak geçmişti. Ölü için feryat etme hakkında 657. hadise de bakınız. Biatta okunan ayetin tamamı şöyledir. «Ey Peygamber! İnanmış kadınlar, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleri ve ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemek, iyi işlerde sana karşı gelmemek şartıyla sana biat etmek üzere geldikleri zaman, onların biatlarını kabul et, onlara Allah'tan bağışlanma dile, doğrusu Allah, bağışlayandır, acıyandır.»)

تَفْسِيرُ سُورَةِ الْجُمُعَةِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَآخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ﴾ سُورَةَ الْجُمُعَةِ: ٣

١٧٨٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَأُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْجُمُعَةِ ﴿وَآخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ﴾ قَالَ قُلْتُ مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَلَمْ يُرَاجِعْهُ حَتَّى سَأَلَ ثَلاثًا وَفِينَا سَلْمَانُ الْفَارِسِيُّ وَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَهُ عَلَى سَلْمَانَ ثُمَّ قَالَ لَوْ كَانَ الإِيمَانُ عِنْدَ الثُّرَيَّا لَنَالَهُ رِجَالٌ أَوْ رَجُلٌ مِنْ هَؤُلاءِ ❁

Cuma Suresi'nin Tefsiri

«(Bu Peygamber) **henüz kendilerine katılmamış diğer insanlara da** (Kitab ve hikmeti) **öğretir...»** (Cuma: 3) ayetinin tefsiri.

& 1786-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında oturuyorduk, bu sırada kendisine Cuma Suresi indirildi. Suredeki **«...Henüz kendilerine katılmamış diğer insanlara da...»** (ayetindekileri sordum): "Ey Allah'ın Rasûlü, henüz İslâm'a katılmamış olanlar kimlerdir?" dedim. Cevap vermedi. Soruyu üçüncü defa sorduğumda, bu sırada aramızda Selmân el-Fârisî de bulunuyordu. Rasûlüllah (s.a.v.) elini Selmân'a koydu sonra: ***"Eğer İman Süreyya Yıldızının yanında bile olsa şunlardan bir adam*** veya ***birtakım adamlar ona uzanıp alırlar."*** buyurdu." demiştir.

(Yukarıdaki ayette Hz. Peygamber (s.a.v.)'in henüz kendilerine katılmamış olanlara da Kitap ve Hikmeti öğrettiği bildirilmektedir. Kendisine henüz katılmayanlar kendisinden sonra gelen nesillerdir. Yani bizler. Onun bizlere Kitap ve Hikmeti öğretmesi hadislerini okuyup incelemekle olacağı aşikardır. Buradan hadis okuma ve incelemenin önemi ortaya çıkmaktadır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisine Kitap ve Hikmeti öğretmesini isteyen kimse hadisleri iyi okuyup incelemeye çalışmalıdır.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ الْمُنَافِقِينَ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ ... لَكَاذِبُونَ﴾سُورَةُ الْمُنَافِقِينَ: ١

١٧٨٧ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ فِي غَزَاةٍ فَسَمِعْتُ عَبْدَاللَّهِ ابْنَ أُبَيٍّ يَقُولُ لا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُّوا مِنْ حَوْلِهِ وَلَئِنْ رَجَعْنَا مِنْ عِنْدِهِ لَيُخْرِجَنَّ الأَعَزُّ مِنْهَا الأَذَلَّ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعَمِّي أَوْ لِعُمَرَ فَذَكَرَهُ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَدَعَانِي فَحَدَّثْتُهُ فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى عَبْدِاللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ وَأَصْحَابِهِ فَحَلَفُوا مَا قَالُوا فَكَذَّبَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَصَدَّقَهُ فَأَصَابَنِي هَمٌّ لَمْ يُصِبْنِي مِثْلُهُ قَطُّ فَجَلَسْتُ فِي الْبَيْتِ فَقَالَ لِي عَمِّي مَا أَرَدْتَ إِلَى أَنْ كَذَّبَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَمَقَتَكَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ﴾فَبَعَثَ إِلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ فَقَرَأَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ قَدْ صَدَّقَكَ يَا زَيْدُ ❁

Münafikûn Suresi'nin Tefsiri

«Münafıklar sana geldiğinde: "Senin Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik ederiz." derler.» (Münafikûn: 1) ayetinin tefsiri

& 1787-) Zeyd b. Erkam (r.a.): "Bir gazvede bulunuyordum, bu sırada (münafıkların başı) Abdullah b. Übey'i: "Rasûlüllah'ın yanında bulunan kimselere harcama yapmayın ki böylece yanından dağılıp gitsinler. Medine'ye dönersek kesinlikle güçlü olan, güçsüz olanı oradan çıkaracaktır." derken işittim. Ben de bunu amcama veya Ömer'e söyledim, o da Hz. Peygamber (s.a.v.)'e anlattı. Bunun üzerine beni çağırdı, kendisine söylediği sözü anlattım. Rasûlüllah (s.a.v.) Abdullah b. Übey ve arkadaşlarına haber salıp çağırttı. Sonra da onlar böyle bir şey söylemediklerine yemin ettiler. Bu nedenle Rasûlüllah (s.a.v.) beni yalanlayıp onu doğru buldu. Bu yüzden bana bir benzeri görülmemiş bir üzüntü geldi, evimde oturdum. Amcam bana: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in seni yalanlayıp sana öfkelenmesiyle ne istedin ki?" dedi. Bunun üzerine Allah Teâlâ: **«Münafıklar sana geldiğinde...»** Suresi'ni indirdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) bana hemen haber gönderip bu sureyi okudu ve: ***"Ey Zeyd, muhakkak ki Allah seni doğrulamıştır."*** buyurdu" demiştir.

١٧٨٨ وعنه رضي الله عنه في رواية: قَالَ فَدَعَاهُمُ النَّبِيُّ ﷺ لِيَسْتَغْفِرَ لَهُمْ فَلَوَّوْا رُءُوسَهُمْ ❁

1788-) Yine Zeyd b. Erkam (r.a.)'dan gelen diğer bir rivayette ise: "Hz. Peygamber (s.a.v.) kendilerine mağfiret dilemek için münafıkları çağırdı, onlar da başlarını eğdiler." demiştir.

(Abdullah b. Übey'in sözü için 1466. hadise bakınız.)

١٧٨٩ وعنه رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلأَنْصَارِ وَلأَبْنَاءِ الأَنْصَارِ ❁ وَشَكَّ الراوي فِي أَبْنَاءِ أَبْنَاءِ الأَنْصَارِ ❁

& 1789-) Yine Zeyd b. Erkam (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Allah'ım Ensâr'ı bağışla, Ensâr'ın çocuklarını da bağışla"*** diye dua ederken" işittim." demiştir. Hadisi rivayet eden ravi ***"Ensâr'ın çocuklarının çocuklarını da"*** deyip demediğinde şüpheye düşmüştür.

تَفْسِيرُ سُورَةِ التَّحْرِيمِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاةَ أَزْوَاجِكَ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾سُورَةَ التَّحْرِيمِ: ١

١٧٩٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَشْرَبُ عَسَلاً عِنْدَ زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ وَيَمْكُثُ عِنْدَهَا فَوَاطَيْتُ أَنَا وَحَفْصَةُ عَلَى أَيَّتُنَا دَخَلَ عَلَيْهَا فَلْتَقُلْ لَهُ أَكَلْتَ مَغَافِيرَ إِنِّي أَجِدُ مِنْكَ رِيحَ مَغَافِيرَ قَالَ لا وَلَكِنِّي كُنْتُ أَشْرَبُ عَسَلاً عِنْدَ زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ فَلَنْ أَعُودَ لَهُ وَقَدْ حَلَفْتُ لا تُخْبِرِي بِذَلِكَ أَحَدًا ❁

Tahrîm Suresi'nin Tefsiri

«Ey Peygamber! Hanımlarının rızasını gözeterek, Allah'ın sana helâl kıldığı şeyi niçin haram ediyorsun? Allah çok bağışlayan çok merhamet edendir.» (Tahrîm: 1) ayetinin tefsiri.

1790-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Zeyneb bintü Cahş'ın yanında bal şerbeti içer, yanında oyalanırdı. Bunun üzerine ben Hafsa ile, hangimizin yanına girerse: "Meğafir mi yedin? Ben sende meğafir kokusu buluyorum." demek üzere anlaştım. (Hafsa bu sözü söyledi) O da: ***"Hayır yemedim ama Zeyneb bintü Cahş'ın yanında bal şerbeti içiyordum. Bir daha asla içmem bak yemin ettim. Sakın başka birisine de haber verme."*** dedi." demiştir.

(Meğafir, bir ağaçtan çıkan reçine olup çok kötü bir kokusu olan maddedir. 1874. hadiste bu olayın bir benzeri Hafsa (r.a.) için yapıldığı anlatılır.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ القَلَمِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿عُتُلٍّ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ﴾سُورَةَ القَلَمِ: ١٣

١٧٩١ عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهْبٍ الْخُزَاعِيِّ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ أَلا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ الْجَنَّةِ كُلُّ ضَعِيفٍ مُتَضَعَّفٍ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لأَبَرَّهُ أَلا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ كُلُّ عُتُلٍّ جَوَّاظٍ مُسْتَكْبِرٍ ❁

Nûn (Kalem) Suresi'nin Tefsiri

«...Katı, bunun yanında kulağı kesik / soysuz adam...» (Nûn (Kalem): 13) ayetinin tefsiri

& 1791-) Hârise b. Vehb el-Huzâî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Bakın, cennetlikleri size bildireyim mi? Bütün zayıf ve mütevazi kimselerdir ki bunlar, Allah'a yemin etseler Allah yeminlerinde onları doğru çıkarır. Bakın, cehennemlikleri de size bildireyim mi? Katı, cimri / böbürlenen ve kibirlenen kimselerdir."*** buyururken işittim." demiştir.

(1246, 1752 ve 1833. hadislerde insanlar nazarında değersiz gibi görülen pek çok kimselerin, Allah katında çok yüksek mevkide olduğu belirtilir, bakınız.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ﴾سُورَةَ القَلَمِ: ٤٢

١٧٩٢ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ يَكْشِفُ رَبُّنَا عَنْ سَاقِهِ فَيَسْجُدُ لَهُ كُلُّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ فَيَبْقَى كُلُّ مَنْ كَانَ يَسْجُدُ فِي الدُّنْيَا رِيَاءً وَسُمْعَةً فَيَذْهَبُ لِيَسْجُدَ فَيَعُودُ ظَهْرُهُ طَبَقًا وَاحِدًا ❁

«O gün ayak ortaya çıkarılır...» (Nûn (Kalem): 42) ayetinin tefsiri.

1792-) Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Rabb'imiz*** (kıyamet günü) ***ayağını ortaya çıkarır bunun üzerine tüm erkek ve kadın mü'min kendisine secdeye kapanır. Dünyada iken gösteriş ve riya için secde edenler öylece kalakalır, secde etmeye davranır ama sırtı bir tek tabakaya döner*** (eğilemez) "diye buyururken işittim." demiştir.

(Bu hadiste Allah Teâlâ'nın azalarına işaret vardır. Gerek Kur'ân-ı Kerim'de gerek Hadislerde geçen el, ayak vs. organlardan ne kasdedildiğini kesin olarak bilemiyoruz, keyfiyyetini Allah ve Rasûlü daha iyi bilir. Bazı âlimler buradaki ayaktan kasıt, azamet ve kudreti olduğu şeklinde izah etmişlerdir. Buna göre Allah'ın hakimiyet ve gücü ortaya konulduğunda herkes bu hadisenin büyüklüğünden secdeye kapanmaya davranacaktır. Ancak, secdeye kapanmaya sevk eden böyle bir ortamda, dünyada iken gösteriş ve riya için secde edenler bu davranışı gerçekleştirmek istedikleri halde buna imkan bulamayacak, secde etme şerefinden mahrum kalacaklardır.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ النَّازِعَاتِ

١٧٩٣ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ بِإِصْبَعَيْهِ هَكَذَا بِالْوُسْطَى وَالَّتِي تَلِي الإِبْهَامَ بُعِثْتُ وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ ❁

Nâziât Suresi'nin Tefsiri

& 1793-) Sehl b. Sa'd (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) şahadet parmağı ile orta parmağını göstererek: ***"Kıyamet günü ile ben şu ikisi gibi*** (yakın) ***iken peygamber gönderildim."*** buyurdu." demiştir.

(Bu ifadeden iki anlam çıkarmak mümkündür. **Birincisi anlam** Hz. Peygamber (s.a.v.)'den sonraki geri kalan kıyametin kopacağı vaktin süresi, kâinatın yaratılışından Hz. Peygamber (s.a.v.)'e kadar olan sürenin miktarına oranla, iki parmağın birbirine yakınlığı kadar yakındır, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den bu yana 14 asır geçtiğine göre dünyanın yaratılışının ne kadar uzun bir süreye dayandığı çıkmaktadır. Bilim adamları kâinatın yaşının 15 milyar yıl, dünyanın yaşının ise beş milyar yıl olduğunu, insanların yaratılışının da iki milyon yıl öncelere kadar gidebildiğini tahmin etmektedirler. **İkinci anlam ise** nasıl iki parmak arasında hiçbir şey yok ise son peygamber ile kıyamet arasında başka bir peygamber yoktur, kendisi peygamberlerin sonuncusudur, bundan sonra artık kıyamet vardır. Bu bakımdan kıyamete en yakın peygamber kendisidir.

Diğer taraftan 1344. hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisinin vefatının kıyamet alâmeti olduğunu bildirmiştir. Bu nedenle kendisinin vefatı, kıyamete işarettir. Bu hadiste de kendisiyle kıyametin arasının çok yakın olduğu bildirilir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatı üzerinden bin dört yüz yıl geçti, iki parmak kadar yakın olduğu bildirilen kıyamet gelmedi gibi akla bir soru gelebilir.

Aslında 47. hadiste de bildirildiği gibi kıyametin tam olarak vaktini Hz. Peygamber (s.a.v.) de bilememektedir. Kur'ân-ı Kerim'de kıyametin zamanını Allah'tan başka hiçbir kimsenin bilemeyeceği belirtilir. (A'râf: 187, Lokmân: 34, Ahzâb: 63 vd.) Bunun yanında Kur'ân-ı Kerim'de kıyametin vakti hakkında işaretler de bulmak mümkündür, söz gelimi Kamer: 1. ayette kıyametin yaklaştığı, Nahl: 77. ayette ise yakın olduğu bildirilir. Hz. Peygamber (s.a.v.) de tam olarak kıyametin vaktini belirleyemezken birtakım işaretlerinden haberler verir. Bu konuda Fitneler Bölümüne bakınız.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatının kıyamete delâlet etmesini veya kıyamete iki parmak kadar çok yakın olmasını 1353. hadisin açıklamasını göz önüne alarak da değerlendirmek mümkündür. Buna göre Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatıyla veya eliyle işaret buyurduğu zamandan kısa bir süre sonra kıyamet başlamış ancak bize ulaşmamış olabilir. Bu konuda 1353. hadisin açıklamasına bakınız.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ عَبَسَ

١٧٩٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَثَلُ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ حَافِظٌ لَهُ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ وَمَثَلُ الَّذِي يَقْرَأُ وَهُوَ يَتَعَاهَدُهُ وَهُوَ عَلَيْهِ شَدِيدٌ فَلَهُ أَجْرَانِ ❁

Abese Suresi'nin Tefsiri

& 1794-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kur'ân'ı ezberinden okuyan kimsenin misali, vahiy katibi olan değerli ve güvenilir meleklerle beraberliktir. Kendisine zor geldiği halde Kur'ân okumaya devam eden kimseye de iki sevap vardır."*** buyurmuştur.

(Bu iki sevap, okuma zorluğundan dolayı karşılaştığı güçlük nedeniyle alacağı sevapla okuma nedeniyle alacağı sevaptır.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ الْمُطَفِّفِينَ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾سُورَةِ الْمُطَفِّفِينَ: ٦

١٧٩٥ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ ﴿يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾حَتَّى يَغِيبَ أَحَدُهُمْ فِي رَشْحِهِ إِلَى أَنْصَافِ أُذُنَيْهِ ❁

Mutaffifîn Suresi'nin Tefsiri

"O gün insanlar Âlemlerin Rabb'inin huzurunda ayağa kalkarlar.» (Mutaffifîn: 6) ayetinin tefsiri.

& 1795-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"O gün insanlar Âlemlerin Rabb'inin huzurunda ayağa kalkarlar.»*** (Mutaffifîn: 6) ***Öyleki herbiri iki kulağının yarısına kadar ter içerisinde kaybolur."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir değişik rivayeti olan 2121. hadise bakınız.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ الانشِقَاقِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا﴾سُورَةِ الانشِقَاقِ: ٨

١٧٩٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيْسَ أَحَدٌ يُحَاسَبُ إِلاَّ هَلَكَ قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاءَكَ أَلَيْسَ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا﴾قَالَ ذَاكَ الْعَرْضُ يُعْرَضُونَ وَمَنْ نُوقِشَ الْحِسَابَ هَلَكَ ❁

İnşikâk Suresi'nin Tefsiri

«...O, kolayca bir hesaba çekilecektir...» (İnşikâk: 8) ayetinin tefsiri.

& 1796-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Hesaba çekilen herkes mutlaka helâk olur."*** buyurdu: "Ey Allah'ın Rasûlü, Allah beni sana feda eylesin. Allah Azze ve Celle: **«...Kitabı sağ tarafından verilen kimseye gelince o, kolayca bir hesaba çekilecektir...»** buyurmuyor mu?" dedim: ***"Senin dediğin*** (yaptığı işlerin) ***ortaya konulmasıdır. Ama kimin hesabı inceden inceye görülürse helâk olur."*** buyurdu

(Hadisin bir benzeri 88. hadiste geçmişti.)

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ﴾سُورَةِ الانشِقَاقِ: ١٦

١٧٩٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ ﴿لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ﴾حَالاً بَعْدَ حَالٍ قَالَ هَذَا نَبِيُّكُمْ ﷺ ❁

«Muhakkak ki siz bir tabakadan diğer bir tabakaya bineceksiniz...» (İnşikâk: 19) ayetinin tefsiri.

1797-) İbni Abbâs (r.a.): «Muhakkak ki siz bir tabakadan diğer bir tabakaya bineceksiniz...» demek bir durumdan sonra başka bir duruma geçeceksiniz, demektir. Bu da Peygamber (s.a.v.)'in durumudur." demiştir.

(Yani Hz. Peygamber (s.a.v.) konumu ve durumu aynı düzeyde değildir, devamlı değişmiş zayıf iken güçlü olmuştur.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ الشَّمْسِ

١٧٩٨ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ زَمْعَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ وَذَكَرَ النَّاقَةَ وَالَّذِي عَقَرَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ﴿إِذِ انْبَعَثَ أَشْقَاهَا﴾انْبَعَثَ لَهَا رَجُلٌ عَزِيزٌ عَارِمٌ مَنِيعٌ فِي رَهْطِهِ مِثْلُ أَبِي زَمْعَةَ وَذَكَرَ النِّسَاءَ فَقَالَ يَعْمِدُ أَحَدُكُمْ فَيَجْلِدُ امْرَأَتَهُ جَلْدَ الْعَبْدِ فَلَعَلَّهُ يُضَاجِعُهَا مِنْ آخِرِ يَوْمِهِ ثُمَّ وَعَظَهُمْ فِي ضَحِكِهِمْ مِنَ الضَّرْطَةِ وَقَالَ لِمَ يَضْحَكُ أَحَدُكُمْ مِمَّا يَفْعَلُ

وعنه في رواية: مِثْلُ أَبِي زَمْعَةَ عَمِّ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ ❁

Şems Suresi'nin Tefsiri

& 1798-) Abdullah b. Zema' (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'i hutbe verirken, Hz. Salih (a.s.)'ın devesini kesip öldüreni dile getirdiğini işitmiş. Rasûlüllah (s.a.v.): ***«En azgın eşkiyası deveyi kesmeye atıldığında...» yani tıpkı Ebû Zema' gibi kavminin içerisinde arkası olan güçlü ve zorba bir adam deveye atıldı."*** buyurdu. Hz. Peygamber (s.a.v.) hutbesinde kadınlara da değindi: ***"Sizden biriniz köle döver gibi hanımını dövmeye kalkar, arkasından da belki o günün sonunda hanımıyla yatar."*** buyurdu. Bundan sonra onlara yellenmeden dolayı gülmelerine değindi ve: ***"Sizden biriniz yapageldiği bu şeye niye güler ki?"*** buyurdu."

Yine kendisinden gelen diğer bir rivayette ise: ***"Zübeyr b. Avvâm'ın amcası Ebû Zema' gibi"*** ifadesi vardır.

(Ebû Zema', Müslümanlara eziyet veren ve onları alaya alan bir kâfirdi. Mekke'de kâfir olarak ölmüştür.)

عَنْ جُنْدَبٍ (بْنِ عَبْدِ اللَّهِ) بْنِ سُفْيَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ اشْتَكَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلَمْ يَقُمْ لَيْلَتَيْنِ أَوْ ثَلاثًا فَجَاءَتْ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ يَا مُحَمَّدُ إِنِّي لأَرْجُو أَنْ يَكُونَ شَيْطَانُكَ قَدْ تَرَكَكَ لَمْ أَرَهُ قَرِبَكَ مُنْذُ لَيْلَتَيْنِ أَوْ ثَلاثَةٍ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ﴿ وَالضُّحَى وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى ﴾

Duhâ Suresi'nin Tefsiri

✍ Cündeb (b. Abdullah) b. Süfyân (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) rahatsız oldu, iki-üç gece, gece namazı kılamadı. Bu sırada (Kureyşli) bir kadın geldi ve: "Ey Muhammed, umarım ki, şeytanının seni terk etmiştir. İki-üç gecedir onun, senin yanına gelmediğini görüyorum." dedi. Bunun üzerine Yüce Allah: **«Kuşluk vaktine ve karanlığı iyice bastırdığı zaman ki geceye yemin olsun ki, Rabb'in seni bırakmadı, sana darılmadı da»** (Duhâ: 1-3) ayetini indirdi." demiştir.

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ العَلَقِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿كَلا لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ لَنَسْفَعَنْ بِالنَّاصِيَةِ نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ﴾سُورَةُ العَلَقِ: ١٥-١٦

١٧٩٩ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ أَبُو جَهْلٍ لَئِنْ رَأَيْتُ مُحَمَّدًا يُصَلِّي عِنْدَ الْكَعْبَةِ لَأَطَأَنَّ عَلَى عُنُقِهِ فَبَلَغَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ لَوْ فَعَلَهُ لَأَخَذَتْهُ الْمَلائِكَةُ ❁

Alak Suresi'nin Tefsiri

«Hayır! Eğer son vermez ise kesinlikle alnından tutup sürükleriz, yalancı ve günahkâr alından...» (Alak: 15-16)

1799-) İbni Abbâs (r.a.): "Ebû Cehil: "Eğer Kâbe'nin yanında Muhammed'i namaz kılarken görürsem, kesinlikle boynunu çiğneyeceğim" dedi. Bu söz Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ulaştı, o da: ***"Eğer bunu yaparsa Melekler onu yakalarlar."*** buyurdu." demiştir.

تَفْسِيرُ سُورَةِ الكَوْثَرِ

١٨٠٠ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ لَمَّا عُرِجَ بِالنَّبِيِّ ﷺ إِلَى السَّمَاءِ قَالَ أَتَيْتُ عَلَى نَهَرٍ حَافَتَاهُ قِبَابُ اللُّؤْلُؤِ مُجَوَّفًا فَقُلْتُ مَا هَذَا يَا جِبْرِيلُ قَالَ هَذَا الْكَوْثَرُ ❁

Kevser Suresi'nin Tefsiri

1800-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) göğe çıkarıldığında: ***"Kenarları içi oyulmuş incilerle çevrili kubbe şeklinde nehire getirildim." Cebrail'e: "Ey Cebrail, bu nedir?" dedim: "Bu Kevser Nehri'dir" dedi."*** buyurdu" demiştir.

١٨٠١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَ سَأَلْتُهَا عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ﴾قَالَتْ نَهَرٌ أُعْطِيَهُ نَبِيُّكُمْ ﷺ شَاطِئَاهُ عَلَيْهِ دُرٌّ مُجَوَّفٌ آنِيَتُهُ كَعَدَدِ النُّجُومِ ❁

1801-) Hz. Âişe (r.a.)'a **«Biz Sana Kevser'i verdik.»** ayeti soruldu, o da: "Kevser, Peygamberiniz (s.a.v.)'e verilmiş bir nehirdir ki kenarları, içi oyulmuş incidendir, bardakları da yıldızların sayısı kadardır." demiştir.

(Keser nehri ve Kevser havuzu hakkında 2129. 2130. ve 2131. hadislere de bakabilirsiniz.)

تَفْسِيرُ سُورَةِ الفَلَقِ

١٨٠٢ عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ قَالَ سَأَلْتُ أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ رضي الله عنه عَنِ الْمُعَوِّذَتَيْنِ فَقَالَ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ قِيلَ لِي فَقُلْتُ فَنَحْنُ نَقُولُ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ❁

Felak Suresi'nin Tefsiri

1802-) Zirr b. Hubeyş: "Übey b. Ka'b (r.a.)'a Felak ve Nâs Suresi'nin durumunu sordum, o da: "Rasûlüllah (s.a.v.)'e sordum, kendisi: ***"Bana bu şekilde söylendi, ben de bu şekilde size söyledim."*** buyurdu. Biz de Rasûlüllah (s.a.v.)'in söylediği gibi söylüyoruz." dedi." demiştir.

(Felak ve Nâs Sureleri'nin durumundan maksat şudur: Her iki sure dua anlamı ifade etmesi nedeniyle sahabe ve sahabe dışındaki bazı kimseler, bu surelerin Kur'ân-ı Kerim dışında herhangi bir dua olabileceğini zannetmişlerdir. Efendimiz (a.s.)'ın ***"Bana bu şekilde söylendi, ben de bu şekilde size söyledim."*** şeklindeki ifadesi de Abdullah b. Me'sûd (r.a.)'nın anladığı gibi dua olarak algılanmıştır. Ancak başta Übeyy b. Ka'b (r.a.) olmak üzere ileri gelen sahabiler, Efendimiz (a.s.)'ın ifadesini 'Bana bu şekilde indirildi ben de bu şekilde size bildiriyorum' şeklinde anlamışlardır. Her iki surenin, ashabın üzerinde ittifak ettiği Mushaf içerisde bulunması ve namazlarda kırat olarak okunması bu surelerin Kur'ân-ı Kerim dışında bir dua değil Kur'ân-ı Kerim'in içerisnde bir sure olduğunu göstermektedir.)

صدق الله العظيم

❁

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب فَضَائِلِ الْقُرْآنِ

66-) Kur'ân'ın Üstünlükleri Bölümü

١٨٠٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا مِنَ الأَنْبِيَاءِ نَبِيٌّ إِلاَّ أُعْطِيَ مَا مِثْلُهُ آمَنَ عَلَيْهِ الْبَشَرُ وَإِنَّمَا كَانَ الَّذِي أُوتِيتُ وَحْيًا أَوْحَاهُ اللَّهُ إِلَيَّ فَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ تَابِعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ❁

& 1803-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İnsanoğlunu imana getirecek şeyler*** (mucizeler) ***verilmemiş hiçbir peygamber yoktur. Bana verilen ise Allah'ın bana vahyettiği vahiydir*** (Kur'ân'dır.) ***Ben, kıyamet günü Peygamberlerin içinde kendisine en fazla uyulanı (en çok tâbisi olanı) olmayı ümit etmekteyim."*** buyurdu." demiştir.

١٨٠٤ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى تَابَعَ عَلَى رَسُولِهِ ﷺ الْوَحْيَ قَبْلَ وَفَاتِهِ حَتَّى تَوَفَّاهُ أَكْثَرَ مَا كَانَ الْوَحْيُ ثُمَّ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَعْدُ ❁

& 1804-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Yüce Allah, Elçisi (s.a.v.)'e vefatından önce vahyi peş peşe indirmiştir. Öyle ki, vefat ettiği zaman, vahyin en sık olduğu bir dönemdi. Bundan sonra Rasûlüllah (s.a.v.) vefat etmiştir.

١٨٠٥ عَنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه قال سَمِعْتُ هِشَامَ بْنَ حَكِيمِ بْنِ يَقْرَأُ سُورَةَ الْفُرْقَانِ فِي حَيَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَاسْتَمَعْتُ لِقِرَاءَتِهِ فَإِذَا هُوَ يَقْرَأُ عَلَى حُرُوفٍ كَثِيرَةٍ لَمْ يُقْرِئْنِيهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَكِدْتُ أُسَاوِرُهُ فِي الصَّلاَةِ فَتَصَبَّرْتُ حَتَّى سَلَّمَ فَلَبَّبْتُهُ بِرِدَائِهِ فَقُلْتُ مَنْ أَقْرَأَكَ هَذِهِ السُّورَةَ الَّتِي سَمِعْتُكَ تَقْرَأُ قَالَ أَقْرَأَنِيهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ كَذَبْتَ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَدْ أَقْرَأَنِيهَا عَلَى غَيْرِ مَا قَرَأْتَ فَانْطَلَقْتُ بِهِ أَقُودُهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ إِنِّي سَمِعْتُ هَذَا يَقْرَأُ بِسُورَةِ الْفُرْقَانِ عَلَى حُرُوفٍ لَمْ تُقْرِئْنِيهَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَرْسِلْهُ اقْرَأْ يَا هِشَامُ فَقَرَأَ عَلَيْهِ الْقِرَاءَةَ الَّتِي سَمِعْتُهُ يَقْرَأُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَذَلِكَ أُنْزِلَتْ ثُمَّ قَالَ اقْرَأْ يَا عُمَرُ فَقَرَأْتُ الْقِرَاءَةَ الَّتِي أَقْرَأَنِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَذَلِكَ أُنْزِلَتْ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ أُنْزِلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ فَاقْرَؤُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ ❁

{&} 1805-) Ömer b. Hattab (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in hayatında Hişâm b. Hakîm'i Furkân Suresi'ni okurken işittim, okuyuşuna kulak verdim, baksam ki Rasûlüllah (s.a.v.)'in bana okutmadığı değişik şekillerde okuyordu. Neredeyse namazda üzerine atılacaktım ama selâm verene kadar sabrettim, hemen yakalayıp elbisesini göğsüne topladım: "Seni okurken dinlediğim bu sureyi sana kim okuttu?" dedim: "Bana bunu Rasûlüllah (s.a.v.) okuttu" dedi, çekip Rasûlüllah (s.a.v.)'e getirdim: "Şunun, Furkân Suresi'ni senin bana okuttuğun şeklin dışında okuduğunu duydum." dedim. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bırak onu, Ey Hişam sen oku bakayım"*** buyurdu. O da kendisini okurken duyduğum şekilde okudu. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu şekilde indirildi."*** buyurdu, sonra: ***"Sen oku Ey Ömer"*** buyurdu. Ben de, kendisinin bana okuttuğu şekilde

okudum, Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu şekilde indirildi. Şüphesiz bu Kur'ân yedi harf*** (okuyuş biçimi) ***üzere indirildi, dolayısıyla siz bundan kolayınıza geleni okuyunuz."*** buyurdu.

(Hadisin değişik kısa bir benzeri 1107. hadiste geçmişti. Ayrıca bu konuda 1362. hadise de bakınız.)

١٨٠٦ عَنْ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلام أَسَرَّ إِلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ أَنَّ جِبْرِيلَ كَانَ يُعَارِضُنِي بِالْقُرْآنِ كُلَّ سَنَةٍ وَإِنَّهُ عَارَضَنِي الْعَامَ مَرَّتَيْنِ وَلا أُرَاهُ إِلاَّ حَضَرَ أَجَلِي ❁

& 1806-) Hz. Fatıma (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) gizlice bana: ***"Cebrail her yıl benimle birlikte Kur'ân'ı karşılaştırma yaparak okurdu. Şu biline ki bu yıl benimle iki defa karşılaştırma yaptı. Dolayısıyla ecelimin geldiğinden başka bir görüşte değilim."*** buyurdu.

١٨٠٧ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ وَاللَّهِ لَقَدْ أَخَذْتُ مِنْ فِي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِضْعًا وَسَبْعِينَ سُورَةً وَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ ﷺ أَنِّي مِنْ أَعْلَمِهِمْ بِكِتَابِ اللَّهِ وَمَا أَنَا بِخَيْرِهِمْ ❁

& 1807-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Vallahi Rasûlüllah (s.a.v.)'den yetmiş küsür sure alıp öğrendim. Vallahi Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ashabı -kendilerinin en iyileri olmadığım halde- benim, Allah'ın Kitabını onların en iyi bilenlerinden olduğumu bilmişlerdir." demiştir.

١٨٠٨ عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ كُنَّا بِحِمْصَ فَقَرَأَ ابْنُ مَسْعُودٍ سُورَةَ يُوسُفَ فَقَالَ رَجُلٌ مَا هَكَذَا أُنْزِلَتْ قَالَ قَرَأْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ أَحْسَنْتَ وَوَجَدَ مِنْهُ رِيحَ الْخَمْرِ فَقَالَ أَتَجْمَعُ أَنْ تُكَذِّبَ بِكِتَابِ اللَّهِ وَتَشْرَبَ الْخَمْرَ فَضَرَبَهُ الْحَدَّ ❁

& 1808-) Alkame: "Humus'ta bulunuyorduk. Bu sırada Abdullah b. Mes'ûd, Yusuf Suresi'ni okudu, bunun üzerine bir adam: "Bu şekilde indirilmemiştir!" dedi. Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Ben Rasûlüllah (s.a.v.)'e okudum, o da beğenip: ***"Güzel okudun aferin"*** buyurdu." dedi. Sonra bu adam da şarap kokusu buldu, bunun üzerine: "Allah'ın Kitabını yalanlamayla şarap içmeyi birlikte yaparsın ha!" dedi. Sonra ona içki içme cezası uyguladı." demiştir.

١٨٠٩ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً سَمِعَ رَجُلاً يَقْرَأُ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ يُرَدِّدُهَا فَلَمَّا أَصْبَحَ جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ وَكَأَنَّ الرَّجُلَ يَتَقَالُّهَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهَا لَتَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ ❁

{•} 1809-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.)'dan: "Bir kimse diğer bir kimsenin tekrar tekrar "Kulhüvellahü Ehad" Suresi'ni okurken işitmişti, sabah olduğunda sadece bu sureyi okumasını azımsıyor gibi bir eda ile Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi, bu durumu anlattı. O da: ***"Canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki, İhlas Suresi Kur'ân'ın üçte birine eşittir."*** buyurdu."

(İhlas suresinin fazileti hakkında 2217. hadise de bakınız.)

١٨١٠ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لأَصْحَابِهِ أَيَعْجِزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ ثُلُثَ الْقُرْآنِ فِي لَيْلَةٍ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ وَقَالُوا أَيُّنَا يُطِيقُ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ ثُلُثُ الْقُرْآنِ ❁

1810-) Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ashabına: ***"Sizden biriniz bir gecede Kur'ân'ın üçte birini okuyamaz mı?"*** buyurdu. Böyle bir şey kendilerine zor göründü ve: "Hangi birimiz bunu başarabilir ki Ey Allah'ın Rasûlü?" dediler. O da: ***"Allah; birdir, kimseye muhtaç değildir (Samed'dir)*** Suresi (İhlas Suresi) ***Kur'ân'ın üçte biridir."*** buyurdu." demiştir.

١٨١١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ كُلَّ لَيْلَةٍ جَمَعَ كَفَّيْهِ ثُمَّ نَفَثَ فِيهِمَا فَقَرَأَ فِيهِمَا قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ وَ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ثُمَّ يَمْسَحُ بِهِمَا مَا اسْتَطَاعَ مِنْ جَسَدِهِ يَبْدَأُ بِهِمَا عَلَى رَأْسِهِ وَوَجْهِهِ وَمَا أَقْبَلَ مِنْ جَسَدِهِ يَفْعَلُ ذَلِكَ ثَلاثَ مَرَّاتٍ ❁

1811-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) yatağına girdiğinde her gece avuçlarını birleştirir, içerisine üflerdi. Şöyle ki avuçlarına "Kulhüvallahü Ehad", "Kul eûzübi Rabbi'l-Felâk", "Kul Eûzü bi Rabbi'n-Nâs" Surelerini okur, sonra da yapabildiği kadar ellerini vücuduna sürerdi. Ellerini sürmeye başından başlayıp, yüzüne ve vücudunun ön kısmına sürerdi. Bu şekilde uygulamasını üç defa tekrarlardı.

(Bir benzeri uygulamayı Hz. Peygamber (s.a.v.)'in rahatsız olduğu sırada yaptığını bildiren 1701. hadise bakınız.)

١٨١٢ عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ رضي الله عنه قَالَ بَيْنَمَا هُوَ يَقْرَأُ مِنَ اللَّيْلِ سُورَةَ الْبَقَرَةِ وَفَرَسُهُ مَرْبُوطَةٌ عِنْدَهُ إِذْ جَالَتِ الْفَرَسُ فَسَكَتَ فَسَكَتَتْ فَقَرَأَ فَجَالَتِ الْفَرَسُ فَسَكَتَ وَسَكَتَتِ الْفَرَسُ ثُمَّ قَرَأَ فَجَالَتِ الْفَرَسُ فَانْصَرَفَ وَكَانَ ابْنُهُ يَحْيَى قَرِيبًا مِنْهَا فَأَشْفَقَ أَنْ تُصِيبَهُ فَلَمَّا اجْتَرَّهُ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ حَتَّى مَا يَرَاهَا فَلَمَّا أَصْبَحَ حَدَّثَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ اقْرَأْ يَا ابْنَ حُضَيْرٍ اقْرَأْ يَا ابْنَ حُضَيْرٍ قَالَ فَأَشْفَقْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْ تَطَأَ يَحْيَى وَكَانَ مِنْهَا قَرِيبًا فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَانْصَرَفْتُ إِلَيْهِ فَرَفَعْتُ رَأْسِي إِلَى السَّمَاءِ فَإِذَا مِثْلُ الظُّلَّةِ فِيهَا أَمْثَالُ الْمَصَابِيحِ فَخَرَجَتْ حَتَّى لا أَرَاهَا قَالَ وَتَدْرِي مَا ذَاكَ قَالَ لا قَالَ تِلْكَ الْمَلائِكَةُ دَنَتْ لِصَوْتِكَ وَلَوْ قَرَأْتَ لَأَصْبَحَتْ يَنْظُرُ النَّاسُ إِلَيْهَا لا تَتَوَارَى مِنْهُمْ ❁

& 1812-) Üseyd b. Hudayr (r.a.)'dan: "Kendisi geceleyin Bakara Suresi'ni okuduğu sırada yanında bağlı olan atı birden kişnemeye başladı, bunun üzerine sustu, akabinde at sakinleşti. Tekrar okudu, at yine kişnedi, tekrar sustu, at sakinleşti. Sonra yine okudu, at yine kişnedi. Oğlu Yahya yanında bulunduğundan dolayı çocuğa bir zarar gelir endişesiyle okumayı bıraktı. Çocuğu geriye çekti. Bu sırada başını göğe kaldırdığında (başının üzerinde kandillere benzer bir şey gördü, bunlar göğe çekildiler) sonunda bunları göremez oldu. Sabah olduğunda bu hadiseyi Hz. Peygamber (s.a.v.)'e anlattı. O da: ***"Ey Hudayroğlu oku, Ey Hudayroğlu oku"*** buyurdu. Üseyd b. Hudayr (r.a.) şöyle devam eder: "Ey Allah'ın Rasûlü, atın Yahya'yı çiğnemesinden endişelendim, çünkü atın yakınında idi, sonra (okumakta olduğum şeyden) başımı kaldırıp çocuğa kalktım, başımı göğe kaldırdım ki bir de ne göreyim, karaltı/gölge gibi bir şey. İçerisinde de kandillere benzer şeyler vardı, sonunda gözümün önünden çıkıp gitti." dedim. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bunlar nedir, bilebiliyor musun?"*** buyurdu: "Hayır" dedim: ***"Bunlar Meleklerdir, senin sesine gelmişlerdi. Eğer*** (sabaha kadar) ***okusaydın, onlar sabaha kadar kalır, insanlar onları seyreder, onlardan gizlenmezlerdi."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri, 1509. hadiste Bera b. Âzib (r.a.)'dan rivayet edilmiştir. Oradaki okunan sure Kehf Suresi'dir. Okuyan kimsenin de yine Üseyd b. Hudayr (r.a.) olduğu söylenmiştir.)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا أَذِنَ اللَّهُ لِشَيْءٍ مَا أَذِنَ لِلنَّبِيِّ أَنْ يَتَغَنَّى بِالْقُرْآنِ۞
قَالَ سُفْيَانُ تَفْسِيرُهُ يَسْتَغْنِي بِهِ

✍ Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah, Peygamberinin Kur'ân'ı nağmeli ve yüksek sesle okumasına önem verdiği gibi hiçbir şeye önem vermemiştir."*** buyurmuştur.

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.

Hadiste geçen "Ezine" fiili, izin vermek anlamına geldiği gibi kulak vermek ve dinlemek anlamına da gelir. Muhaddisler genellikle, dinlemek ve kulak vermek anlamını tercih etmişler ancak kulak vermenin Allah için mümkün olamayacağından değişik anlamlara yorumlamışlardır. Ders alan öğrencinin not alırken (imlâ yaparken) hadis aldığı kimseye kulak verme için de bu fiil kullanılmaktadır. Biz çevirimizi önem verme olarak yaptık.)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ۞

✍ Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kur'ân'ı nağmeli okumayan bizden değildir"*** buyurmuştur.

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.

Nağmeli okuma diye çeviri yaptığımız 'teğannâ' fiilinin anlamı hakkında değişik açıklamalar yapılmıştır. Genel olarak musiki ve nağmeli, makamlı okuma anlamı taşır. Süfyan b. Uyeyne, bunu Kur'ân ile zengin olma anlamına yorumlamıştır. (Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 19)

'Bizden değildir' ifadesinden maksadın, 'bizim dinimizden değildir' anlamına değil, 'bizim yolumuzdan (sünnetimizden) değildir' anlamına olduğu belirtilmiştir. Aynî, XX. 380)

١٨١٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا حَسَدَ إِلاَّ فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ عَلَّمَهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَهُوَ يَتْلُوهُ آنَاءَ اللَّيْلِ وَآنَاءَ النَّهَارِ فَسَمِعَهُ جَارٌ لَهُ فَقَالَ لَيْتَنِي أُوتِيتُ مِثْلَ مَا أُوتِيَ فُلانٌ فَعَمِلْتُ مِثْلَ مَا يَعْمَلُ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالاً فَهُوَ يُهْلِكُهُ فِي الْحَقِّ فَقَالَ رَجُلٌ لَيْتَنِي أُوتِيتُ مِثْلَ مَا أُوتِيَ فُلانٌ فَعَمِلْتُ مِثْلَ مَا يَعْمَلُ ۞

1813-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Ancak iki kişiye imrenme (haset) vardır:***

Bir kimse ki Allah kendisine Kur'ân öğretmiş o da gece ve gündüz her vakitte Kur'ân'ı okur durur, komşusu sesini duyar da: "Keşke falan kimseye verilen bana da verilseydi de onun yaptığı gibi ben de yapsaydım." der.

Diğer bir kimse ki Allah kendisine mal vermiş o da hak yolunda bunu tüketir, başka birisi de: "Keşke falan kimseye verilen bana da verilseydi de onun yaptığı gibi ben de yapsaydım." der."

(Hadisin değişik bir benzeri 66. hadiste geçmiştir.)

١٨١٤ عَنْ عُثْمَانَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ ۞

1814-) Hz. Osman (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizin en iyiniz Kur'ân'ı öğrenen ve öğreten kimsedir."*** buyurmuştur.

١٨١٥ وعنه رضي الله عنه في رواية: قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ أَفْضَلَكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ ۞

1815-) Yine Hz. Osman (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Şüphesiz sizin en üstününüz, Kur'ân'ı öğrenen ve öğretendir."*** buyurmuştur.

١٨١٦ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّمَا مَثَلُ صَاحِبِ الْقُرْآنِ كَمَثَلِ صَاحِبِ الإِبِلِ الْمُعَقَّلَةِ إِنْ عَاهَدَ عَلَيْهَا أَمْسَكَهَا وَإِنْ أَطْلَقَهَا ذَهَبَتْ ❁

{&} 1816-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan, Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kur'ân sahibi*** (Kur'ân okumaya ve ezberine sahip kimse) ***bağlı bir deveye sahip kimse gibidir. Eğer deve sahibi devesini sürekli gözetir yoklarsa onu elinde tutar. Eğer ipini çözer de salıverirse deve çeker gider."*** buyurmuştur.

١٨١٧ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ بِئْسَ مَا لأَحَدِهِمْ أَنْ يَقُولَ نَسِيتُ آيَةَ كَيْتَ وَكَيْتَ بَلْ نُسِّيَ وَاسْتَذْكِرُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ أَشَدُّ تَفَصِّيًا مِنْ صُدُورِ الرِّجَالِ مِنَ النَّعَمِ ❁

& 1817-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Birilerinin: "Şu kadar, şu kadar ayeti unuttum" demesi ne kötü bir şeydir. Tersine o unutmadı, unutturuldu. Sizler Kur'ân'ı okuyup hatırda tutmaya çalışın. Çünkü Kur'ân'ın, kişilerin göğsünden kaçıp gitmesi develerin kaçıp gitmesinden daha çabuktur."*** buyurdu." demiştir.

(Ezberindeki Kur'ân'ı unutan bir kimsenin bunu, "unuttum" şeklinde dile getirmesi hadisimizde yerilmiştir. Bunun sebebi, unutmanın bilerek yapılan bir hareket olmasıdır. Bile bile Kur'ân'ın unutulması Kur'ân için bir saygısızlıktır. Bu nedenle hiçbir kimse bilerek Kur'ân'ı unutmamalıdır. Belki bir takım gevşeklik ve tembelliği nedeniyle istemeyerek unutursa bu durumda âdeta elimde olmayan nedenlerle unuttum anlamına "unutturuldum" şeklinde ifade etmesi istenilmiştir.

Bu konudaki bir diğer yaklaşım da şudur, Kur'ân'ın ayetlerinin unutturulması, o ayetlerin kaldırılması yani neshedilmesi anlamı ifade etmektedir. Buna göre unutma işi yani ayetlerin neshi, kulların iradesinde değildir. Bir ayet unutturulacaksa bunu yapacak olan ayetlerin sahibi Allah olmalıdır. Bu nedenle unutma, nesh anlamına da gelebileceğinden hiçbir kul herhangi bir ayeti unutamaz, yani ona neshedemez. Böyle bir anlam uyandırabilir diye, hafızasındaki ayeti unutan bir kimsenin, böyle bir anlam ifade edebilir diye o ayeti "unuttum" yerine "unutturuldum" demesi istenilmiştir.)

١٨١٨عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ تَعَاهَدُوا الْقُرْآنَ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَهُوَ أَشَدُّ تَفَصِّيًا مِنَ الإِبِلِ فِي عُقُلِهَا ❁

& 1818-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kur'ân'ı sürekli hatırda tutup, gözönünde bulundurunuz. Canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki Kur'ân'ın kaçıp gitmesi, devenin bağından kaçıp gitmesinden daha çabuktur."*** buyurmuştur.

(Hadiste geçen "Teâhedû" kelimesi, verilen sözde bağlı kalmak anlamına gelir. Kur'ân-ı Kerim'e karşı duyarlı olmak ve onu hatırda tutmak, devamlı göz ününde bulundurmak anlamına kullanılmıştır.)

١٨١٩ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّهُ سُئِلَ كَيْفَ كَانَتْ قِرَاءَةُ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ كَانَتْ مَدًّا ثُمَّ قَرَأَ ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ يَمُدُّ بِبِسْمِ اللَّهِ وَيَمُدُّ بِالرَّحْمَنِ وَيَمُدُّ بِالرَّحِيمِ ❁

1819-) Enes b. Mâlik (r.a.)'a: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Kur'ân okuması nasıldı?" diye soruldu: "Uzatılması gereken yerleri uzatarak okurdu" dedi, sonra da (örnek olsun diye) "Bismillâhirrahmânirrahîm"i okudu ve: "Peygamber, Bismillâh'ı uzatır, er-Rahmân'ı uzatır, er-Rahîm'i de uzatırdı." dedi.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in konuşması da gayet yavaş idi. 1496. hadise bakınız.)

١٨٢٠ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَهُ يَا أَبَا مُوسَى لَقَدْ أُوتِيتَ مِزْمَارًا مِنْ مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ ❁

1820-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisine: ***"Ey Ebû Mûsâ gerçekten sana Dâvûd hanesinin sedalarından bir seda verilmiştir."*** buyurmuştur.

١٨٢١ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما قَالَ أَنْكَحَنِي أَبِي امْرَأَةً ذَاتَ حَسَبٍ فَكَانَ يَتَعَاهَدُ كَنَّتَهُ فَيَسْأَلُهَا عَنْ بَعْلِهَا فَتَقُولُ نِعْمَ الرَّجُلُ مِنْ رَجُلٍ لَمْ يَطَأْ لَنَا فِرَاشًا وَلَمْ يُفَتِّشْ لَنَا كَنَفًا مُنْذُ أَتَيْنَاهُ فَلَمَّا طَالَ ذَلِكَ عَلَيْهِ ذَكَرَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ الْقَنِي بِهِ فَلَقِيتُهُ بَعْدُ فَقَالَ كَيْفَ تَصُومُ قَالَ كُلَّ يَوْمٍ قَالَ وَكَيْفَ تَخْتِمُ قَالَ كُلَّ لَيْلَةٍ قَالَ صُمْ فِي كُلِّ شَهْرٍ ثَلاثَةً وَاقْرِإِ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ شَهْرٍ قَالَ قُلْتُ أُطِيقُ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ قَالَ صُمْ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ فِي الْجُمُعَةِ قُلْتُ أُطِيقُ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ قَالَ أَفْطِرْ يَوْمَيْنِ وَصُمْ يَوْمًا قَالَ قُلْتُ أُطِيقُ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ قَالَ صُمْ أَفْضَلَ الصَّوْمِ صَوْمَ دَاوُدَ صِيَامَ يَوْمٍ وَإِفْطَارَ يَوْمٍ وَاقْرَأْ فِي كُلِّ سَبْعِ لَيَالٍ مَرَّةً فَلَيْتَنِي قَبِلْتُ رُخْصَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَذَاكَ أَنِّي كَبِرْتُ وَضَعُفْتُ فَكَانَ يَقْرَأُ عَلَى بَعْضِ أَهْلِهِ السُّبْعَ مِنَ الْقُرْآنِ بِالنَّهَارِ وَالَّذِي يَقْرَؤُهُ يَعْرِضُهُ مِنَ النَّهَارِ لِيَكُونَ أَخَفَّ عَلَيْهِ بِاللَّيْلِ وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَقَوَّى أَفْطَرَ أَيَّامًا وَأَحْصَى وَصَامَ مِثْلَهُنَّ كَرَاهِيَةَ أَنْ يَتْرُكَ شَيْئًا فَارَقَ النَّبِيَّ ﷺ عَلَيْهِ ❁

1821-) Abdullah b. Amr (r.a.): "Babam, beni soylu bir kadınla evlendirmişti. Kendisi gelinine göz-kulak olur, kocasını sorup soruştururdu. O da: "Erkekler içerisinde ne güzel bir erkektir ki kendisine geldiğimden bu tarafa ne yatağa ayak bastı ne de örtülerimizi yokladı." dedi. Bu durum uzayınca (babam) durumu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bildirdi, o da: ***"Onu benimle bir görüştür."*** buyurdu, daha sonra kendisiyle görüştüm: ***"Nasıl oruç tutuyorsun?"*** buyurdu: "Her gün oruç tutmaktayım" dedim: ***"Kur'ân'ı nasıl hatmediyorsun?"*** buyurdu: "Her gece hatim yapıyorum" dedim, Rasûlüllah: ***"Her ayda üç oruç tut, her ayda da bir hatim oku"*** buyurdu. Ben: "Bundan daha çoğunu yapabilirim." dedim, o da: ***"Haftada üç gün oruç tut"*** buyurdu: "Bundan daha çoğunu yapabilirim" dedim: ***"İki gün oruç tutma, bir gün tut"*** buyurdu: "Bundan daha çoğunu yapabilirim." dedim: ***"Orucun en değerlisini, bir gün tutup bir gün tutmama olan Dâvûd Peygamber'in orucunu tut. Yedi gecede de bir hatim yap."*** buyurdu. Ah keşke Rasûlüllah (s.a.v.)'in tanıdığı ruhsatı kabul etseydim, bak şimdi yaşlandım, zayıf düştüm" dedi. Kendisi sonraları gündüzleri ailesinden bazılarına Kur'ân'ın yedide birini okurdu. Bu okuduğu, gece okuyacağı yerin biraz hafiflemesi için gündüzden hazırlık olurdu. Kuvvetini yeniden kazanmak istediğinde (tutageldiği oruçtan) birkaç gün tutmaz, (yapageldiği ibadetleri) Hz. Peygamber (s.a.v.)'den sonra terk etmiş duruma düşmemek istediğinden bu tutmadığı günleri sayar ve yerlerine oruç tutardı."

(Hadisin bir benzeri 962. hadistir. Bu konuda 958. hadise de bakınız.)

١٨٢٢ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ يَخْرُجُ فِيكُمْ قَوْمٌ تَحْقِرُونَ صَلاتَكُمْ مَعَ صَلاتِهِمْ وَصِيَامَكُمْ مَعَ صِيَامِهِمْ وَعَمَلَكُمْ مَعَ عَمَلِهِمْ وَيَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ لا يُجَاوِزُ حَنَاجِرَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ يَنْظُرُ فِي النَّصْلِ فَلا يَرَى شَيْئًا وَيَنْظُرُ فِي الْقِدْحِ فَلا يَرَى شَيْئًا وَيَنْظُرُ فِي الرِّيشِ فَلا يَرَى شَيْئًا وَيَتَمَارَى فِي الْفُوقِ ❁

{&} 1822-) Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İçinizden öyle bir topluluk çıkar ki siz onların namazı yanında kendi namazlarınızı, oruçları yanında kendi oruçları-***

nızı, amelleri karşısında kendi amellerinizi küçük görürsünüz. Onlar Kur'ân okurlar, boğazlarını geçmez. Okun avı delip çıktığı gibi dinden (öyle yaralayıp) ***çıkarlar.*** (Bir kimse bu) ***okun demir kısmına bakar bir şey göremez, ağaç kısmına bakar bir şey göremez, ucuna bakar bir şey göremez, okun girdiği yere bakar acaba ok burdan girdi mi girmedi mi diye şüpheye düşer."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri olan 1506. hadise bakınız. Okun vurulan yerden çıkması ile vurulan ölür ya da en azından yaralanır. Bu kimseler dinden çıkarken İslâm toplumuna böyle bir zarar verirler. Okta bir şeyin bulunmaması ise girip çıktıkları İslâm dininden hiçbir şeyi yanlarında götürmediklerini, kendilerini dinden tamamen soyutladıklarını, kendilerinde İslâm'dan hiçbir eser kalmadığını ifade edebilir. Hadisin bir diğer rivayetinde (Buhârî, Ehâdîsu'l-Enbiyâ: 6) bunların bir diğer özelliği de belirtilir. ***"Bunlar putçuları bırakır da Ehl-i İslâm'ı öldürürler."*** buyurulmuştur. Evet putçu ve İslâmla alakası olmayanlar bu kimselerden güven içerisinde iken, yaptığı ibadeti Müslümanların nazarında büyük sanılan hatta kendilerini onun yanında küçük gördükleri İslâmla alakası olmayan bu sahtekârların elinden Müslümanlar güvende değildirler. Çok ilginç bir durum, Müslümanın imrendiği bir kimse Müslümanları öldürüyor, ama asıl yok etmesi gereken İslâm dışı hareketi ise rahat bırakıyor. Bu da münafıklık olgusunu iyi kavramamız gerektiğini göstermektedir.)

١٨٢٣ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْمُؤْمِنُ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَعْمَلُ بِهِ كَالأُتْرُجَّةِ طَعْمُهَا طَيِّبٌ وَرِيحُهَا طَيِّبٌ وَالْمُؤْمِنُ الَّذِي لا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَعْمَلُ بِهِ كَالتَّمْرَةِ طَعْمُهَا طَيِّبٌ وَلا رِيحَ لَهَا وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَالرَّيْحَانَةِ رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا مُرٌّ وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي لا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَالْحَنْظَلَةِ طَعْمُهَا مُرٌّ أَوْ خَبِيثٌ وَرِيحُهَا مُرٌّ ❁

& 1823-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kur'ân'ı okuyup onunla amel eden mü'min, ütrüce meyvası gibidir, tadı da güzel kokusu da güzeldir. Kur'ân okumayan fakat onunla amel eden mü'min ise hurma meyvası gibidir, tadı güzel ama kokusu yoktur. Kur'ân'ı okuyan münafığın durumu da reyhan çiçeğine benzer, kokusu güzeldir ama tadı acıdır. Kur'ân okumayan münafığın durumu da ebû cehil karpuzu gibidir, tadı da acı kokusu da acıdır."*** buyurmuştur.

(Ütrüce meyvesi, portakal cinsinden kokusu güzel tadı hoş olan ağaç kavunu meyvesidir.)

١٨٢٤ عَنْ جُنْدَبِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اقْرَؤُوا الْقُرْآنَ مَا ائْتَلَفَتْ قُلُوبُكُمْ فَإِذَا اخْتَلَفْتُمْ فَقُومُوا عَنْهُ ❁

& 1824-) Cündeb b. Abdullah (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kur'ân'ı, Kur'ân üzerinde gönülleriniz birleştiği sürece okuyunuz. Eğer anlaşmazlığa düşerseniz ondan kalkınız."*** buyurmuştur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب النِّكَاحِ

67-) Nikâh Bölümü

١٨٢٥عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ جَاءَ ثَلاثَةُ رَهْطٍ إِلَى بُيُوتِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ يَسْأَلُونَ عَنْ عِبَادَةِ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمَّا أُخْبِرُوا كَأَنَّهُمْ تَقَالُّوهَا فَقَالُوا وَأَيْنَ نَحْنُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ قَدْ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ قَالَ أَحَدُهُمْ أَمَّا أَنَا فَإِنِّي أُصَلِّي اللَّيْلَ أَبَدًا وَقَالَ آخَرُ أَنَا أَصُومُ الدَّهْرَ وَلا أُفْطِرُ وَقَالَ آخَرُ أَنَا أَعْتَزِلُ النِّسَاءَ فَلا أَتَزَوَّجُ أَبَدًا فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَيْهِمْ فَقَالَ أَنْتُمُ الَّذِينَ قُلْتُمْ كَذَا وَكَذَا أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي لَأَخْشَاكُمْ لِلَّهِ وَأَتْقَاكُمْ لَهُ لَكِنِّي أَصُومُ وَأُفْطِرُ وَأُصَلِّي وَأَرْقُدُ وَأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي ❁

& 1825-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber'in hanımlarının evlerine, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in (evdeki nafile) ibadetlerini sormak için üç kişilik bir topluluk geldi. (Yaptığı nafile ibadetler) onlara anlatıldığında bunların kendileri için yetersiz geleceği düşüncesiyle: "Allah onun geçmiş ve gelecek tüm günahlarını bağışlamışken biz nerede, Hz. Peygamber nerede?" dediler. Bunlardan birisi: "Bakın, artık ben devamlı gece namazı kılacağım" dedi, diğeri: "Hiç ara vermeden sürekli oruç tutacağım" dedi, öbürü de: "Kadınlardan uzak duracağım, asla evlenmeyeceğim" dedi. Derken, Rasûlüllah (s.a.v.) geldi: ***"Şöyle şöyle diyenler sizler misiniz? Bakın! Allah'a yemin olsun ki sizin, Allah'tan en çok korkan ve sakınanınız benimdir. Ama ben ara vererek oruç tutyorum. Hem gece namazı kılıyorum hem de uyuyorum, kadınlarla da evleniyorum. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse o, benden değildir."*** buyurdu." demiştir.

(Yukarıda sözü geçen sahabiler, kendilerinin Allah katındaki değerlerinin Hz. Peygamber'e göre daha aşağıda olduğundan dolayı Hz. Peygamber'den daha fazla nafile ibadet yapmaları gerektiği kanaatıyla insan tabiatına ters düşecek derecede kendilerini yükümlülük altına almak istemişlerdir. Ancak ibadetlerde aslolan, sürekli-lik, insan tabiatına uyumluluk ve tahammül edilebilirliktir. Bu sebeple Efendimiz (a.s.) onları bu tür eğilimlere karşı uyarmış tuttukları yolun kendisinin yolu olmayacağına işaret buyurmuştur. Allah katında en değerli ibadet az da olsa sürekli olan ibadettir. Bu konuda 20. 37. 40. 960. ve 2102. hadislere bakabilirsiniz.)

١٨٢٦عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضي الله عنه قَالَ رَدَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى عُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ التَّبَتُّلَ وَلَوْ أَذِنَ لَهُ لاخْتَصَيْنَا ❁

& 1826-) Sa'd b. Ebî Vakkas (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Osman b. Maz'ûn (r.a.)'ın kadınlardan uzak durup evlenmeme isteğini geri çevirdi. Eğer kendisine izin verseydi ileride biz hadım da olurduk." demiştir.

١٨٢٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي رَجُلٌ شَابٌّ وَأَنَا أَخَافُ عَلَى نَفْسِي الْعَنَتَ وَلا أَجِدُ مَا أَتَزَوَّجُ بِهِ النِّسَاءَ فَسَكَتَ عَنِّي ثُمَّ قُلْتُ مِثْلَ ذَلِكَ فَسَكَتَ عَنِّي ثُمَّ قُلْتُ مِثْلَ ذَلِكَ فَسَكَتَ عَنِّي ثُمَّ قُلْتُ مِثْلَ ذَلِكَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ جَفَّ الْقَلَمُ بِمَا أَنْتَ لاقٍ فَاخْتَصِ عَلَى ذَلِكَ أَوْ ذَرْ ❁

1827-) Ebû Hureyre (r.a.): "Ey Allah'ın Rasûlü, ben genç bir kimseyim, bu arada bir fenalık yapacağımdan korkuyorum, fakat kadınlarla evlenebileceğim bazı imkânları da bulamıyorum?" dedim, bana cevap vermedi. Sonra tekrar aynı şeyleri söyledim, yine cevap vermedi. Sonra tekrar aynı şeyleri söyle-

dim, yine cevap vermedi. Sonra tekrar aynı şeyleri söyledim, bu sefer: ***"Ey Ebû Hureyre, ister hadım ol, ister olma, artık senin karşılaşacağın şey hakkında kalem kurumuştur."*** buyurdu.

(Ebû Hureyre (r.a.) erkekliğini iptal ettirip hadım olmak istemiş, Efendimiz (a.s.)'a hükmünü sormuş, o da bunu hoş karşılamamıştı, ısrarla soruyu tekrar edince illa olmak istiyorsan kaderinde ne varsa öyle olur, anlamına cevap vermiş ama hadım olmasını onaylamamıştır.)

١٨٢٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ لَوْ نَزَلْتَ وَادِيًا وَفِيهِ شَجَرَةٌ قَدْ أُكِلَ مِنْهَا وَوَجَدْتَ شَجَرًا لَمْ يُؤْكَلْ مِنْهَا فِي أَيِّهَا كُنْتَ تُرْتِعُ بَعِيرَكَ قَالَ فِي الَّذِي لَمْ يُرْتَعْ مِنْهَا تَعْنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَتَزَوَّجْ بِكْرًا غَيْرَهَا ❁

1828-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Kendisi: "Ey Allah'ın Rasûlü, içerisinde yenilmiş ağaç bulunan bir vadiye insen, bu arada hiç yenilmemiş ağaç da bulsan ne dersin, acaba deveni hangisinde yayardın?" dedi. O da: ***"Yayılmamış olanda yayarım"*** dedi. Hz. Âişe (r.a.) bu soru ile Rasûlüllah (s.a.v.)'in kendisinden başka bekar kızla evlenmediğine işaret etmiştir.

١٨٢٩ عَنْ عُرْوَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَطَبَ عَائِشَةَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ إِنَّمَا أَنَا أَخُوكَ فَقَالَ أَنْتَ أَخِي فِي دِينِ اللَّهِ وَكِتَابِهِ وَهِيَ لِي حَلَالٌ ❁

1829-) Urve b. Zübeyr (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) Âişe (r.a.)'ı istemek için Ebû Bekir (r.a.)'a dünür gittiğinde Ebû Bekir (r.a.): "Ben senin kardeşindim?" dedi, o da: ***"Sen, Allah'ın Dini ve Kitabında benim kardeşimsin,*** (nesepten kardeşim değilsin) ***dolayısıyla o bana helâldir."*** buyurdu.

١٨٣٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ أَبَا حُذَيْفَةَ بْنَ عُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ بْنِ عَبْدِشَمْسٍ وَكَانَ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ تَبَنَّى سَالِمًا وَأَنْكَحَهُ بِنْتَ أَخِيهِ هِنْدَ بِنْتَ الْوَلِيدِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَهُوَ مَوْلًى لِامْرَأَةٍ مِنَ الأَنْصَارِ كَمَا تَبَنَّى النَّبِيُّ ﷺ زَيْدًا وَكَانَ مَنْ تَبَنَّى رَجُلاً فِي الْجَاهِلِيَّةِ دَعَاهُ النَّاسُ إِلَيْهِ وَوَرِثَ مِنْ مِيرَاثِهِ حَتَّى أَنْزَلَ اللَّهُ ﴿ادْعُوهُمْ لآبَائِهِمْ﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿وَمَوَالِيكُمْ﴾ فَرُدُّوا إِلَى آبَائِهِمْ فَمَنْ لَمْ يُعْلَمْ لَهُ أَبٌ كَانَ مَوْلًى وَأَخًا فِي الدِّينِ فَجَاءَتْ سَهْلَةُ بِنْتُ سُهَيْلِ ابْنِ عَمْرٍو الْقُرَشِيِّ ثُمَّ العَامِرِيِّ وَهِيَ امْرَأَةُ أَبِي حُذَيْفَةَ بْنِ عُتْبَةَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا كُنَّا نَرَى سَالِمًا وَلَدًا وَقَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ مَا قَدْ عَلِمْتَ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ ❁

1830-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Utbe b. Rabia'nın oğlu Ebû Huzeyfe (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte Bedir Savaşı'nda bulunanlardandır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Zeyd'i evlat edindiği gibi o da Sâlim'i evlatlık edindi ve kardeşinin kızı Hind bintü Velid ile evlendirdi. Salim, Ebû Huzeyfe'nin Ensar'dan bir hanımının azatlısı idi. Cahiliyye döneminde bir kimse evlat edindiğinde halk çocuğu evlat edinene nisbet edip çağırırdı, bıraktığı şeye de mirasçı olurdu. Sonunda Allah: **«Onları babalarına nisbet ederek çağırın. Allah yanında en doğrusu budur. Eğer babalarının kim olduklarını bilmiyorsanız, bu takdirde onlar din kardeşleriniz ve dostlarınızdır.»** (Ahzâb: 5) ayetini indirdi. Onlar da çocuklarının adlarını neseb babalarına çevirip iade ettiler. Ancak babası bilinmeyenler ise din kardeşi ve dostu oldu. Bu hükümden sonra Ebû Huzeyfe'nin hanımı Sehle bintü Süheyl Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, biz Sâlim'i çocuğumuz olarak görüyorduk, ancak Allah bu konuda (evlatlık hususunda) bildiğin şeyi indirdi." dedi.

١٨٣١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنه قَالَتْ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى ضُبَاعَةَ بِنْتِ الزُّبَيْرِ فَقَالَ لَهَا لَعَلَّكِ أَرَدْتِ الْحَجَّ قَالَتْ وَاللَّهِ لا أَجِدُنِي إِلاَّ وَجِعَةً فَقَالَ لَهَا حُجِّي وَاشْتَرِطِي وَقُولِي اللَّهُمَّ مَحِلِّي حَيْثُ حَبَسْتَنِي وَكَانَتْ تَحْتَ الْمِقْدَادِ بْنِ الأَسْوَدِ ❁

& 1831-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Dubâa bintü Zübeyr'in yanına girdi ve: ***"Herhalde haccetmek istemiştin?"*** dedi. O da: "Vallahi hastalıktan başka hiçbir (mazeret) bulamıyorum" dedi. Bunun üzerine: ***"Sen haccını yap ve: "Allah'ım, ihramdan çıkış yerim beni alıkoyduğun yere kadar olsun" diyerek şart koş"*** buyurdu. (Kureyş kabilesinden olan) Dubâa, Mikdâd b. Esved'in hanımı idi." demiştir.

(1830 ve 1831. hadislerin bu bölümle alakası her iki hadiste geçen kadınlar Dubâa ve Ebû Huzeyfe'nin yeğeni, Araplar arasında soylu bir ailedendir. Kocaları ise birisininki evlatlık alınmış bir kimsedir. Diğeri Dubâa'nın eşi Mikdâd b. Esved ise bir rivayete göre evlat edinilmiştir, diğer bir rivayete göre bir zamanlar aslen köle idi. Nesep ve toplum içerisindeki mevki açısından her iki hanımın eşleri arasında eşitlik yoktur. Dubâa Hz. Peygamber (s.a.v.)'in amcası Zübeyr b. Abdulmuttalib'in kızıdır. Eşi Mikdâd b. Esved ise evlatlık veya köle asıllı idi. Toplumda yaygın olan soyluluk açısından bu eşitsizliğin nikaha engel teşkil etmediğini belirtmek için Buhâri bu hadisleri getirmiştir.)

١٨٣٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لأَرْبَعٍ لِمَالِهَا وَلِحَسَبِهَا وَجَمَالِهَا وَلِدِينِهَا فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ تَرِبَتْ يَدَاكَ ❁

& 1832-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir kadınla şu dört özelliğinden dolayı evlenilir: Malı için, soyu için, güzelliği için, dini için. Sen dindar olanını elde et ki rahat edesin."*** buyurmuştur.

١٨٣٣ عَنْ سَهْلٍ رضي الله عنه قَالَ مَرَّ رَجُلٌ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ مَا تَقُولُونَ فِي هَذَا قَالُوا حَرِيٌّ إِنْ خَطَبَ أَنْ يُنْكَحَ وَإِنْ شَفَعَ أَنْ يُشَفَّعَ وَإِنْ قَالَ أَنْ يُسْتَمَعَ قَالَ ثُمَّ سَكَتَ فَمَرَّ رَجُلٌ مِنْ فُقَرَاءِ الْمُسْلِمِينَ فَقَالَ مَا تَقُولُونَ فِي هَذَا قَالُوا حَرِيٌّ إِنْ خَطَبَ أَنْ لا يُنْكَحَ وَإِنْ شَفَعَ أَنْ لا يُشَفَّعَ وَإِنْ قَالَ أَنْ لا يُسْتَمَعَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هَذَا خَيْرٌ مِنْ مِلْءِ الأَرْضِ مِثْلَ هَذَا ❁

1833-) Sehl b Sa'd (r.a.): "Bir kimse Rasûlüllah (s.a.v.)'e uğrayıp geçti. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu kişi hakkında ne söylersiniz?"*** buyurdu. Onlar da: "Gerçek şu ki bu kimse dünürcü gitse nikahı yapılır, aracı olup şefaat etse aracılığı kabul olunur, bir şey söylerse sözü dinlenir bir kimsedir." dediler. Rasûlüllah (s.a.v.) biraz sustu, bekledi, derken Müslümanların fakirlerinden bir kimse uğrayıp geçti: ***"Bu kişi hakkında ne söylersiniz?"*** buyurdu. Onlar da: "Gerçek şu ki dünürcü gitse nikahı yapılmaz, aracı olup şefaat etse aracılığı kabul olunmaz, bir şey söylerse sözü dinlenmez" dediler. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu kimse, öbürüsü gibi dünya dolusu adamlardan daha iyidir."*** buyurdu." demiştir.

(1246, 1752 ve 1791. hadislerde insanlar nazarında değersiz gibi görülen pek çok kimselerin, Allah katında çok yüksek mevkide olduğu belirtilir, bakınız.)

١٨٣٤ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا تَرَكْتُ بَعْدِي فِتْنَةً أَضَرَّ عَلَى الرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ ❁

& 1834-) Üsâme b. Zeyd (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Benden sonra geride, erkekler üzerinde kadınlardan daha zararlı bir fitne bırakmadım"*** buyurmuştur.

(İlk bakışta hadisin kadınları fitne ve fesâda götüren uğursuz varlıklar olarak nitelediği sanılabilir. Ancak Efendimizin buradaki maksadı kanaatımca bu değildir. Bazı problemli kadınlara işaret edilmekte, huysuzlukları nedeniyle erkekleri zor durumda bırakacakları belirtilmektedir.

Bu tür ifadeleri Kur'ân-ı Kerim'de de bulmak mümkündür. Meselâ «Ey iman edenler, eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olanlar vardır, onlardan sakınınız...» (Tegâbun: 14) Ayetteki bu ifade genel değildir. Yoksa herkesin hanımı ve çocukları kendisine düşmandır hükmü çıkar. Hadisde de durum bu şekildedir. Erkekleri fitneye düşürebilecek kadınlara dikkat çekilmiştir.

Diğer taraftan, Kur'ân-ı Kerim'de (Âli İmrân: 14) insan bazı dünya zevklerine ve nimetlerine düşkün olarak yaratılmıştır. Bunlardan birisi de iki cinsin birbirine olan meyilleridir. Bu ilginin ölçülü kullanılmaması, her iki taraf için tehlike doğurur. Hadisimizde bu tehlike için erkeklerin dikkati çekilmekte, kadınlar konusunda dikkatli olmaları istenmektedir. Zira genel olarak erkeklerin bu yönü kadınlara nazaran daha zayıftır.)

١٨٣٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قِيلَ لِلنَّبِيِّ ﷺ أَلا تَتَزَوَّجُ ابْنَةَ حَمْزَةَ قَالَ إِنَّهَا ابْنَةُ أَخِي مِنَ الرَّضَاعَةِ ❁

& 1835-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Hamza'nın kızıyla evlenmez misin?" denildiğinde: ***"Hamza'nın kızı benim süt kardeşimin kızıdır."*** buyurmuştur.

(Hz. Hamza'nın kızı 1185. hadiste zikri geçen kızdır. Amca kızıyla evlenilmesi caizdir. Ancak Hz. Hamza (r.a.) ile Hz. Peygamber (s.a.v.) aynı zamanda süt kardeşidir. 1837. hadiste görüleceği üzere Hz. Peygamber (s.a.v.) Ebû Seleme ile de süt kardeşdir.)

١٨٣٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ عِنْدَهَا وَأَنَّهَا سَمِعَتْ صَوْتَ رَجُلٍ يَسْتَأْذِنُ فِي بَيْتِ حَفْصَةَ قَالَتْ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا رَجُلٌ يَسْتَأْذِنُ فِي بَيْتِكَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أُرَاهُ فُلانًا لِعَمِّ حَفْصَةَ مِنَ الرَّضَاعَةِ قَالَتْ عَائِشَةُ لَوْ كَانَ فُلانٌ حَيًّا لِعَمِّهَا مِنَ الرَّضَاعَةِ دَخَلَ عَلَيَّ فَقَالَ نَعَمْ الرَّضَاعَةُ تُحَرِّمُ مَا تُحَرِّمُ الْوِلادَةُ ❁

{&} 1836-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) kendisinin yanında iken Hafsa'nın evine girmek için izin isteyen bir kimsenin sesini duymuş: "Ey Allah'ın Rasûlü, şu adam evine girmek için izin istiyor" demiş. Hz. Peygamber (s.a.v.) Hafsa'nın süt amcasını kastederek: ***"Zannederim falancadır."*** buyurdu. Hz. Âişe (r.a.) kendi süt amcasını kastederek: "Eğer falanca da yaşasaydı o da benim yanıma girerdi?" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Evet, doğum ve nesep yönünden haram kılınanları süt emmek de haram kılar."*** buyurdu."

(1762. hadiste Hz. Âişe (r.a.)'ın süt amcasına mahrem diye izin vermediği daha sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'in onun süt amcası olduğundan izin vermesini söylediği anlatılmıştı, bakınız.)

١٨٣٧ عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ بِنْتِ أَبِي سُفْيَانَ رضي الله عنهما أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ انْكِحْ أُخْتِي بِنْتَ أَبِي سُفْيَانَ فَقَالَ أَوَتُحِبِّينَ ذَلِكِ فَقُلْتُ نَعَمْ لَسْتُ لَكَ بِمُخْلِيَةٍ وَأَحَبُّ مَنْ شَارَكَنِي فِي خَيْرٍ أُخْتِي فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ ذَلِكِ لا يَحِلُّ لِي قُلْتُ فَإِنَّا نُحَدَّثُ أَنَّكَ تُرِيدُ أَنْ تَنْكِحَ بِنْتَ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ بِنْتَ أُمِّ سَلَمَةَ قُلْتُ نَعَمْ فَقَالَ لَوْ أَنَّهَا لَمْ تَكُنْ رَبِيبَتِي فِي حَجْرِي مَا حَلَّتْ لِي إِنَّهَا لَابْنَةُ أَخِي مِنَ الرَّضَاعَةِ أَرْضَعَتْنِي وَأَبَا سَلَمَةَ ثُوَيْبَةُ فَلا تَعْرِضْنَ عَلَيَّ بَنَاتِكُنَّ وَلا أَخَوَاتِكُنَّ ❁

& 1837-) Ümmü Habîbe bintü Ebî Süfyan (r.a.): "Ey Allah'ın Rasûlü, Ebû Süfyan'ın kızı, benim kızkardeşimle evlensen" dedim: ***"Bunu sen istiyor musun?"*** buyurdu: "Evet, nasıl olsa seni ben tek başıma paylaşamayacağıma göre hayırda bana ortak olanlardan kız kardeşimin de olmasını isterim." dedim. Hz.

Peygamber (s.a.v.) de: ***"Ama o bana helâl olmaz"*** buyurdu. Ben de: "Senin Ebû Seleme'nin kızıyla evlenmek istediğin bize anlatılıyor?" dedim: ***"Ümmü Seleme'nin kızı mı?"*** buyurdu: "Evet" dedim: ***"Eğer o kız benim gözetimim altında üvey kızım olmasa bile yine bana helâl değildir, çünkü onun babası benim süt kardeşimdir. Beni de*** (babası) ***Ebû Selemeyi de Süveybe emzirmiştir. Artık bana kızlarınızı ve kızkardeşlerinizi teklif edip durmayın."*** buyurdu.

(Ümmü Habibe (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarındandır. Kendi kızkardeşiyle de evlenmesini teklif etmiş ancak Hz. Peygamber (s.a.v.)'e nikah düşmediğinden dolayı kabul etmemiştir. Ümmü Seleme (r.a.) da hanımlarındandır, kocası Ebû Seleme vefat ettiğinde Hz. Peygamber (s.a.v.) ile evlenmiş yanında, ölen kocasından bir kızı vardı. Bu kız Hz. Peygamber (s.a.v.)'in üvey kızı olduğu gibi babası Ebû Seleme (r.a.) da süt kardeşidir, dolayısıyla Hz. Peygamber (s.a.v.) bu kızın süt amcası olmaktadır.)

١٨٣٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا رَجُلٌ فَكَأَنَّهُ تَغَيَّرَ وَجْهُهُ كَأَنَّهُ كَرِهَ ذَلِكَ فَقَالَتْ إِنَّهُ أَخِي فَقَالَ انْظُرْنَ مَنْ إِخْوَانُكُنَّ فَإِنَّمَا الرَّضَاعَةُ مِنَ الْمَجَاعَةِ ❁

& 1838-) Hz. Âişe (r.a.)anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.), Hz. Âişe (r.a.)'ın yanına girmişti. Bu sırada yanında bir erkek vardı. Bu gördüğü manzaradan hoşlanmamış olacak ki yüzü değişti, bunun üzerine: "Bu kimse benim kardeşimdir." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) de: ***"Kardeşlerinizin kim olduğuna iyi bakın, çünkü süt kardeşliği açlığı doyuracak şekilde emme ile olur."*** buyurdu.

١٨٣٩ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ تُنْكَحَ الْمَرْأَةُ عَلَى عَمَّتِهَا أَوْ خَالَتِهَا ❁

1839-) Câbir b. Abdullah (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir kadınla gerek halası gerekse teyzesinin üzerine evlenilmesini yasaklamıştır.

١٨٤٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنِ الشِّغَارِ وَالشِّغَارُ أَنْ يُزَوِّجَ الرَّجُلُ ابْنَتَهُ عَلَى أَنْ يُزَوِّجَهُ الآخَرُ ابْنَتَهُ لَيْسَ بَيْنَهُمَا صَدَاقٌ ❁

{&} 1840-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) Şiğâr usulü evlenmeyi yasaklamıştır. Şiğâr usulü evlenme, bir kimsenin kızını, diğer bir kimseye onun kızıyla evlenmek şartıyla her ikisinin arasında mihir olmaksızın evlendirmesidir.

١٨٤١ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ وَسَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ رضي الله عنه قَالا كُنَّا فِي جَيْشٍ فَأَتَانَا رَسُولُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ إِنَّهُ قَدْ أُذِنَ لَكُمْ أَنْ تَسْتَمْتِعُوا فَاسْتَمْتِعُوا ❁

& 1841-) Câbir b. Abdullah ile Seleme b. Ekvâ (r.a.) her ikisi de şöyle demiştir: "Orduda bulunuyorduk, bu sırada bize Rasûlüllah (s.a.v.)'in elçisi geldi: "Şu biline ki size Muta Nikahına izin verildi, artık Muta Nikahı ile evlenebilirsiniz." dedi.

(Bu konuda 1735. hadis ve açıklamasına bakınız. Bu durum Mekke Fethi'de veya Huneyn Savaşı'nda olmuştur. Müslim'in rivayetine göre (Nikah: 18) bu uygulamaya sadece üç gün izin verilmiştir.)

١٨٤٢ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه أَنَّ امْرَأَةً عَرَضَتْ نَفْسَهَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ زَوِّجْنِيهَا فَقَالَ مَا عِنْدَكَ قَالَ مَا عِنْدِي شَيْءٌ قَالَ اذْهَبْ فَالْتَمِسْ وَلَوْ خَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ فَذَهَبَ ثُمَّ رَجَعَ

فَقَالَ لاوَاللَّهِ مَا وَجَدْتُ شَيْئًا وَلاخَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ وَلَكِنْ هَذَا إِزَارِي وَلَهَا نِصْفُهُ قَالَ سَهْلٌ وَمَا لَهُ رِدَاءٌ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَمَا تَصْنَعُ بِإِزَارِكَ إِنْ لَبِسْتَهُ لَمْ يَكُنْ عَلَيْهَا مِنْهُ شَيْءٌ وَإِنْ لَبِسَتْهُ لَمْ يَكُنْ عَلَيْكَ مِنْهُ شَيْءٌ فَجَلَسَ الرَّجُلُ حَتَّى إِذَا طَالَ مَجْلِسُهُ قَامَ فَرَآهُ النَّبِيُّ ﷺ فَدَعَاهُ أَوْ دُعِيَ لَهُ فَقَالَ لَهُ مَاذَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ فَقَالَ مَعِي سُورَةُ كَذَا وَسُورَةُ كَذَا لِسُوَرٍ يُعَدِّدُهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَمْلَكْنَاكَهَا بِمَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ❁

{&} 1842-) Sehl b. Sa'd (r.a.)'dan. Bir kadın Hz. Peygamber (s.a.v.)'e kendisiyle evlenmesini teklif etti. (Rasûlüllah (s.a.v.) cevap vermedi) bu sırada bir kimse: "Ey Allah'ın Rasûlü, beni onunla evlendirsen." dedi. O da: ***"Yanında neyin var?"*** buyurdu. Bu kimse: "Yanımda bir şeyim yoktur." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Git, demirden bir yüzük bile olsa bul gel"*** buyurdu. Adam gitti, sonra geri geldi: "Vallahi yok, hiçbir şey bulamadım, demirden bir yüzük bile. Ama şu izarım var, yarısı onun olsun" dedi. Belden yukarısını örtecek bir elbisesi bile yoktu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir tek izarınla ne yapabilirsin ki. Onu sen giysen bundan kadına bir şey kalmaz, o giyse sana bir şey kalmaz."*** buyurdu. Adam oturdu, nihayet bir hayli oturduktan sonra ayağa kalktı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) onu gördü ve çağırdı, yahut çağırtıldı. Kendisine: ***"Yanında ezberinde Kur'ân'dan ne kadar var?"*** buyurdu. O da: "Ezberimde şu sure, şu sure vardır." diye ezberindeki sureleri saymaya başladı. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kur'ân'dan ezberindekilere karşılık onu sana verdik."*** buyurdu.

١٨٤٣ وعنه رضي الله عنه في رواية: أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ جِئْتُ لأَهَبَ لَكَ نَفْسِي فَنَظَرَ إِلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَصَعَّدَ النَّظَرَ إِلَيْهَا وَصَوَّبَهُ ثُمَّ طَأْطَأَ رَأْسَهُ فَلَمَّا رَأَتِ الْمَرْأَةُ أَنَّهُ لَمْ يَقْضِ فِيهَا شَيْئًا جَلَسَتْ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ أَيْ رَسُولَ اللَّهِ إِنْ لَمْ تَكُنْ لَكَ بِهَا حَاجَةٌ فَزَوِّجْنِيهَا فذكر الحديث و قَالَ فِي آخره أَتَقْرَؤُهُنَّ عَنْ ظَهْرِ قَلْبِكَ قَالَ نَعَمْ قَالَ اذْهَبْ فَقَدْ مَلَّكْتُكَهَا بِمَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ❁

1843-) Yine kendisinden gelen diğer bir rivayette şöyledir: "Bir kadın Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, kendimi sana hibe etmek için geldim." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) kadına baktı, yukarıdan aşağı kadını süzdü, sonra da başını yere eğdi. Kadın kendisi hakkında bir karar vermediğini görünce oturdu. Derken, ashabından bir kimse: "Ey Allah'ın Rasûlü, eğer ona ihtiyacın yoksa beni evlendirsen." dedi. Hadisin geri kalanı yukarıdaki gibidir. Ancak bunun sonunda: ***"Bunları ezbere okuyabilir misin?"*** buyurdu. O da: "Evet" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Haydi git, Kur'ân'dan ezberindekilere karşılık onu sana verdim."*** buyurmuştur.

١٨٤٤ عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رضي الله عنه أَنَّهَا نَزَلَتْ فِيهِ قَالَ زَوَّجْتُ أُخْتًا لِي مِنْ رَجُلٍ فَطَلَّقَهَا حَتَّى إِذَا انْقَضَتْ عِدَّتُهَا جَاءَ يَخْطُبُهَا فَقُلْتُ لَهُ زَوَّجْتُكَ وَفَرَشْتُكَ وَأَكْرَمْتُكَ فَطَلَّقْتَهَا ثُمَّ جِئْتَ تَخْطُبُهَا لا وَاللَّهِ لا تَعُودُ إِلَيْكَ أَبَدًا وَكَانَ رَجُلاً لا بَأْسَ بِهِ وَكَانَتِ الْمَرْأَةُ تُرِيدُ أَنْ تَرْجِعَ إِلَيْهِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ هَذِهِ الآيَةَ ﴿فَلا تَعْضُلُوهُنَّ﴾ فَقُلْتُ الآنَ أَفْعَلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَزَوَّجَهَا إِيَّاهُ ❁

1844-) Ma'kıl b. Yesâr (r.a.): "Kız kardeşimi bir kimse ile evlendirmiştim, o da kardeşimi boşadı, nihayet boşama sonucu bekleme süresi dolunca tekrar istemeye geldi, ben de kendisine: "Ben, seni evlendirdim, sana döşek yaptım ve ikramda bulundum, arkasından sen onu boşadın sonra da onu iste-

mek için geldin. Yok, vallahi sana asla dönemez." dedi. Aslında bu kimse zararsız birisi idi, kadın da onunla tekrar evlenmek istiyordu, bunun üzerine Allah: **«Kadınları boşadığınızda ve onlar bekleme süresini tamamladıklarında aralarında güzelce anlaştıkları takdirde, onların** (eski) **kocalarıyla evlenmelerine engel olmayınız...»** (Bakara: 232) ayetini indirdi. Bunun üzerine: "Ey Allah'ın Rasûlü, şimdi ayetin gereğini yaparım" dedim" demiştir. Hadisi rivayet eden: "Arkasından kızkardeşini onunla evlendirdi." demiştir.

١٨٤٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لا تُنْكَحُ الأَيِّمُ حَتَّى تُسْتَأْمَرَ وَلا تُنْكَحُ الْبِكْرُ حَتَّى تُسْتَأْذَنَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ إِذْنُهَا قَالَ أَنْ تَسْكُتَ ❁

& 1845-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Dul kadın kendisinin görüşü alınmadan evlendirilemez. Kız da kendisinin izni alınmadan evlendirilemez"*** buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Rasûlü, onun (kızın) izni nasıl olur?" dediler. O da: ***"Sükût etmesidir."*** buyurdu.

١٨٤٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْبِكْرَ تَسْتَحِي قَالَ رِضَاهَا صَمْتُهَا ❁

& 1846-) Hz. Âişe (r.a.): "Ey Allah'ın Rasûlü, kız utanır? (görüşünü belirtemez)" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) de: ***"Onun evliliği kabul etmesi, susmasıdır."*** buyurdu.

١٨٤٧ عَنْ خَنْسَاءَ بِنْتِ خِذَامٍ الأَنْصَارِيَّةِ رضي الله عنها أَنَّ أَبَاهَا زَوَّجَهَا وَهْيَ ثَيِّبٌ فَكَرِهَتْ ذَلِكَ فَأَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَرَدَّ نِكَاحَهُ ❁

{•} 1847-) Hansâ bintü Hizâm el-Ensâriyye (r.a.)'dan. Babası, kendisi istemediği halde onu evlendirmişti. Kendisi bu sırada dul idi. O da Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi, Hz. Peygamber (s.a.v.) de nikahı bozdu.

١٨٤٨ عَنِ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما كَانَ قَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَبِيعَ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ وَلا يَخْطُبَ الرَّجُلُ عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ حَتَّى يَتْرُكَ الْخَاطِبُ قَبْلَهُ أَوْ يَأْذَنَ لَهُ الْخَاطِبُ ❁

{&} 1848-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.), birinizin diğer birinin alış verişi üzerine alış veriş yapmasını yasakladı. Bir kimse kardeşinin nişanı üzerine nişan yapamaz. Ancak istemeye gitmeden önce ilk nişan yapanın nişanı bırakması veya kendisine izin vermesi dışında" demiştir.

(Hadisin benzeri 1020. hadistir.)

١٨٤٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لا يَحِلُّ لامْرَأَةٍ تَسْأَلُ طَلاقَ أُخْتِهَا لِتَسْتَفْرِغَ صَحْفَتَهَا فَإِنَّمَا لَهَا مَا قُدِّرَ لَهَا ❁

{•} 1849-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir kadının, kabındakileri ters çevirmek için kız kardeşinin boşanmasını istemesi helâl olmaz. Bu kadın için ancak ve ancak*** (ezelde) ***takdir edilen vardır."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1020. hadistir. "Kabındakileri ters çevirmek için kız kardeşinin boşanmasını istemesi helâl olmaz" ifadesi, bir kadının, yerine kendisinin evlenebilmesi için evli bir kadının boşanmasını istemesi, olarak açıklanmıştır.)

١٨٥٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّهَا زَفَّتِ امْرَأَةً إِلَى رَجُلٍ مِنَ الأَنْصَارِ فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ يَا عَائِشَةُ مَا كَانَ مَعَكُمْ لَهْوٌ فَإِنَّ الأَنْصَارَ يُعْجِبُهُمُ اللَّهْوُ ❁

1850-) Hz. Âişe (r.a.) bir kadını Ensar'dan bir kimse ile evlendirip zifafa koydu. Hz. Peygamber (s.a.v.) de: ***"Ey Âişe yanınızda eğlenceden ne vardır? Çünkü eğlence Ensarın hoşuna gider."*** buyurdu." demiştir.

١٨٥١ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَمَا لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ يَقُولُ حِينَ يَأْتِي أَهْلَهُ بِاسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ جَنِّبْنِي الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا ثُمَّ قُدِّرَ بَيْنَهُمَا فِي ذَلِكَ أَوْ قُضِيَ وَلَدٌ لَمْ يَضُرَّهُ شَيْطَانٌ أَبَدًا ❁

& 1851-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bakınız! Onlardan birisi hanımına yaklaştığında "Bismillâhi Allahümme cennibnî'ş-Şeytâne ve Cennibi'ş-Şeytâne mâ razaktenâ*** (=Allah'ım, beni şeytandan uzak tut. Şeytanı da bizi rızıklandırdığından uzak tut)" ***derse ve bundan kendilerine çocuk nasib edilirse şeytan asla ona zarar veremez."*** buyurdu" demiştir.

١٨٥٢ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ مَا أَوْلَمَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى شَيْءٍ مِنْ نِسَائِهِ مَا أَوْلَمَ عَلَى زَيْنَبَ أَوْلَمَ بِشَاةٍ ❁

& 1852-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Zeyneb validemizin düğününde verdiği yemek kadar hanımlarının hiçbirinde düğün yemeği vermemişti. Bir koyunla düğün yemeği vermişti." demiştir.

١٨٥٣ عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ رضي الله عنها قَالَتْ أَوْلَمَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى بَعْضِ نِسَائِهِ بِمُدَّيْنِ مِنْ شَعِيرٍ ❁

1853-) Safiyye bintü Şeybe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) hanımlarından birisi için iki müdd (=yaklaşık bir buçuk kilo) arpa ile düğün yemeği verdi." demiştir.

١٨٥٤ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْوَلِيمَةِ فَلْيَأْتِهَا ❁

{&} 1854-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Biriniz düğün yemeğine çağrıldığında, yemeğe gitsin."*** buyurmuştur.

١٨٥٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلا يُؤْذِي جَارَهُ وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا فَإِنَّهُنَّ خُلِقْنَ مِنْ ضِلَعٍ وَإِنَّ أَعْوَجَ شَيْءٍ فِي الضِّلَعِ أَعْلاهُ فَإِنْ ذَهَبْتَ تُقِيمُهُ كَسَرْتَهُ وَإِنْ تَرَكْتَهُ لَمْ يَزَلْ أَعْوَجَ فَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا ❁

& 1855-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsa komşusuna eziyet vermesin. Kadınlar hakkında iyiliği tavsiye ediniz / Kadınlara iyi davranınız. Çünkü onlar kaburga kemiğinden yaratılmışlardır. Kaburga kemiğinin en eğrisi de üst tarafıdır. Eğer bunu doğrultmaya çalışırsan kırarsın, olduğu gibi bırakırsan eğri kalır. Dolayısıyla kadınlar hakkında iyiliği tavsiye ediniz / kadınlara iyi davranınız."*** buyurmuştur.

١٨٥٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ جَلَسَ إِحْدَى عَشْرَةَ امْرَأَةً فَتَعَاهَدْنَ وَتَعَاقَدْنَ أَنْ لا يَكْتُمْنَ مِنْ أَخْبَارِ أَزْوَاجِهِنَّ شَيْئًا قَالَتِ الأُولَى زَوْجِي لَحْمُ جَمَلٍ غَثٍّ عَلَى رَأْسِ جَبَلٍ لا سَهْلٍ فَيُرْتَقَى وَلا سَمِينٍ فَيُنْتَقَلُ قَالَتِ الثَّانِيَةُ زَوْجِي لا أَبُثُّ خَبَرَهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ لا أَذَرَهُ إِنْ أَذْكُرْهُ أَذْكُرْ عُجَرَهُ وَبُجَرَهُ قَالَتِ الثَّالِثَةُ زَوْجِي الْعَشَنَّقُ إِنْ أَنْطِقْ أُطَلَّقْ وَإِنْ أَسْكُتْ أُعَلَّقْ قَالَتِ الرَّابِعَةُ زَوْجِي كَلَيْلِ تِهَامَةَ لا حَرٌّ وَلا قُرٌّ وَلا مَخَافَةَ وَلا سَآمَةَ قَالَتِ الْخَامِسَةُ زَوْجِي إِنْ دَخَلَ فَهِدَ وَإِنْ خَرَجَ أَسِدَ وَلا يَسْأَلُ عَمَّا عَهِدَ قَالَتِ السَّادِسَةُ زَوْجِي إِنْ أَكَلَ لَفَّ وَإِنْ شَرِبَ اشْتَفَّ وَإِنِ اضْطَجَعَ الْتَفَّ وَلا يُولِجُ الْكَفَّ لِيَعْلَمَ الْبَثَّ قَالَتِ السَّابِعَةُ زَوْجِي غَيَايَاءُ أَوْ عَيَايَاءُ طَبَاقَاءُ كُلُّ دَاءٍ لَهُ دَاءٌ شَجَّكِ أَوْ فَلَّكِ أَوْ جَمَعَ كُلاًّ لَكِ قَالَتِ الثَّامِنَةُ زَوْجِي الْمَسُّ مَسُّ أَرْنَبٍ وَالرِّيحُ رِيحُ زَرْنَبٍ قَالَتِ التَّاسِعَةُ زَوْجِي رَفِيعُ الْعِمَادِ طَوِيلُ النِّجَادِ عَظِيمُ الرَّمَادِ قَرِيبُ الْبَيْتِ مِنَ النَّادِ قَالَتِ الْعَاشِرَةُ زَوْجِي مَالِكٌ وَمَا مَالِكٌ مَالِكٌ خَيْرٌ مِنْ ذَلِكِ لَهُ إِبِلٌ كَثِيرَاتُ الْمَبَارِكِ قَلِيلاتُ الْمَسَارِحِ وَإِذَا سَمِعْنَ صَوْتَ الْمِزْهَرِ أَيْقَنَّ أَنَّهُنَّ هَوَالِكُ قَالَتِ الْحَادِيَةَ عَشْرَةَ زَوْجِي أَبُو زَرْعٍ وَمَا أَبُو زَرْعٍ آنَاسَ مِنْ حُلِيٍّ أُذُنَيَّ وَمَلا مِنْ شَحْمٍ عَضُدَيَّ وَبَجَّحَنِي فَبَجِحَتْ إِلَيَّ نَفْسِي وَجَدَنِي فِي أَهْلِ غُنَيْمَةٍ بِشِقٍّ فَجَعَلَنِي فِي أَهْلِ صَهِيلٍ وَأَطِيطٍ وَدَائِسٍ وَمُنَقٍّ فَعِنْدَهُ أَقُولُ فَلا أُقَبَّحُ وَأَرْقُدُ فَأَتَصَبَّحُ وَأَشْرَبُ فَأَتَقَنَّحُ أُمُّ أَبِي زَرْعٍ فَمَا أُمُّ أَبِي زَرْعٍ عُكُومُهَا رَدَاحٌ وَبَيْتُهَا فَسَاحٌ ابْنُ أَبِي زَرْعٍ فَمَا ابْنُ أَبِي زَرْعٍ مَضْجَعُهُ كَمَسَلِّ شَطْبَةٍ وَيُشْبِعُهُ ذِرَاعُ الْجَفْرَةِ بِنْتُ أَبِي زَرْعٍ فَمَا بِنْتُ أَبِي زَرْعٍ طَوْعُ أَبِيهَا وَطَوْعُ أُمِّهَا وَمِلْءُ كِسَائِهَا وَغَيْظُ جَارَتِهَا جَارِيَةُ أَبِي زَرْعٍ فَمَا جَارِيَةُ أَبِي زَرْعٍ لا تُبُثُّ حَدِيثَنَا تَبْثِيثًا وَلا تُنَقِّثُ مِيرَتَنَا تَنْقِيثًا وَلا تَمْلا بَيْتَنَا تَعْشِيشًا قَالَتْ خَرَجَ أَبُو زَرْعٍ وَالأَوْطَابُ تُمْخَضُ فَلَقِيَ امْرَأَةً مَعَهَا وَلَدَانِ لَهَا كَالْفَهْدَيْنِ يَلْعَبَانِ مِنْ تَحْتِ خَصْرِهَا بِرُمَّانَتَيْنِ فَطَلَّقَنِي وَنَكَحَهَا فَنَكَحْتُ بَعْدَهُ رَجُلاً سَرِيًّا رَكِبَ شَرِيًّا وَأَخَذَ خَطِّيًّا وَأَرَاحَ عَلَيَّ نَعَمًا ثَرِيًّا وَأَعْطَانِي مِنْ كُلِّ رَائِحَةٍ زَوْجًا وَقَالَ كُلِي أُمَّ زَرْعٍ وَمِيرِي أَهْلَكِ قَالَتْ فَلَوْ جَمَعْتُ كُلَّ شَيْءٍ أَعْطَانِيهِ مَا بَلَغَ أَصْغَرَ آنِيَةِ أَبِي زَرْعٍ قَالَتْ عَائِشَةُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كُنْتُ لَكِ كَأَبِي زَرْعٍ لأُمِّ زَرْعٍ ❁

& 1856-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "On bir kadın oturup, kocaları hakkındaki bilgilerden hiçbir şeyi gizlemeyip anlatacakları hususunda anlaşıp sözleştiler. Birinci kadın: "Kocam, dağ başındaki cılız deve eti gibidir. Düzlük değil ki yanına çıkasın, etli değil ki alıp getirmeye değsin." dedi. İkinci kadın: "Kocam hakkındaki bilgileri tam anlamıyla açıklayamayacağımdan korkuyorum; eğer bunları anlatsam gizli açık hepsini anlatmam lazım (bunun için eksik kalır diye korkum vardır)" dedi. Üçüncü kadın: "Kocam istenilmeyecek şekilde uzundur. Konuşursam boşanırım, susarsam arada kalıyorum (ne başkasıyla evlenebilirim ne de ondan fayda görürüm)" dedi. Dördüncü kadın: "Kocam, ne soğuk ne sıcak olan Tihâme gecesi gibidir, ne korkulur ne bıkılır." dedi. Beşinci kadın: "Kocam, eve girerse pars gibi olur, çıkarsa aslan gibi olur, sorumluluğuma bıraktığı şeylerden hesap sormaz." dedi. Altıncı kadın: "Kocam, yemek yerse katlar götürür, içerse kabın dibini kurutur. Yattığında yorgana bürünür, sıkıntımı anlamak için elini (elbiseme) sokmaz." dedi. Yedinci kadın: "Kocam, erkekliğini gösteremez veya beceriksizdir, ahmaktır, her dert onu bulur. Baş yarığı, vücut yarası mı yahut her ikisini sana toplar getirir." dedi. Sekizinci kadın: "Kocamın kokusu, za'feran kokusu, teni de tavşan tenidir." dedi. Dokuzuncu kadın: "Kocamın direği yüksek, kılıncının kını uzun, külü çok, evi meclise yakın (misafirperver) bir adamdır." dedi. Onuncu kadın: "Kocam her şeye sahiptir, her türlü iyiliği elde eder. Onun çok çöken, az dolaşan pek çok deve sürüsü vardır, ut ve çalgı sesini duyduklarında helâk olacaklarını (kesileceklerini) anlarlar. On birinci kadın: "Kocam Ebû Zer'dir, ama ne Ebû Zer' kulaklarımı ziynetlerle donattı, pazılarımı yağla doldurdu, beni sevindirdi, gönlümü hoş eyledi. Beni birkaç koyuna sahip sıkıntı içerisindeki

bir aile içerisinde buldu da at kişnemesi ve deve sesine sahip harman sürüp tahıl savuran bir aile içerisinde kıldı. Onun yanında konuşur, ağzından kötü söz çıkmaz, yatar uyurum, sabah kalkarım. Kana kana içecek içerim. Bir de Ebû Zer'in annesi var ki ne anne! Anbarı büyük, evi geniştir. Ebû Zer'in bir de oğlu var ki ne oğul! Yatağı kabuğu soyulmuş hurma lifi gibidir / kınından çekilmiş kılıç gibidir, kendisini bir çebiş kolu doyurur (obur değildir) Bir de Ebû Zer'in kızı var ki ne kız! Babasına itaat eder, annesinin sözünü dinler, vücudu elbisesini doldurur, etrafını çatlatır. Bir de Ebû Zer'in cariyesi var ki, ne cariye! Evimizin olup biten haberlerini etrafa yaymaz, erzağımızı saçıp savurmaz, evimizi kuş yuvasına çevirmez, temiz tutar, namusludur. Birgün yayıklar yağ çıkarmak için çalkalanırken Ebû Zer' dışarı çıktı ve yanında pars gibi iki oğlan çocuğu bulunan bir kadınla karşılaştı. Çocuklar kadının böğründe, iki nar ile oynuyorlardı. (Kadından hoşlanmış olacak ki) sonunda beni boşayıp onu aldı. Ben de ondan sonra çok değerli bir kimse ile evlendim, güzel yürüyüşlü soylu bir ata binen eline de (çok kaliteli) hattî mızrağı alan akşam eve pek çok deve sürüsü getirir de bana akşam eve getirdiğinden birer çift veren: "Ey Ümmü Zer' ye ve ailene de yedir." diyen çok değerli bir kimse ile evlendim. Ama buna rağmen bana verdiği şeylerin hepsini toplasan Ebû Zer'in kaplarının en küçüğüne bile ulaşamaz." dedi. Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'e (bunları anlattığımda): ***"Ben senin için, Ebû Zer'in Ümmü Zer' karşısındaki durumu gibiyim"*** buyurdu." demiştir.

١٨٥٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلاَّ بِإِذْنِهِ وَلا تَأْذَنَ فِي بَيْتِهِ إِلاَّ بِإِذْنِهِ وَمَا أَنْفَقَتْ مِنْ نَفَقَةٍ عَنْ غَيْرِ أَمْرِهِ فَإِنَّهُ يُؤَدَّى إِلَيْهِ شَطْرُهُ ❁

& 1857-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir kadının, yanında kocası varken, onun izni olmaksızın*** (nafile) ***oruç tutması helâl olmaz. Yine bir kadının, izni olmaksızın kocasının evine bir kimsenin girmesine izin vermesi de helâl olmaz. Kocasının izni olmadan yaptığı harcamanın / sadakanın yarısı kocasına verilir."*** buyurmuştur.

١٨٥٨ عَنْ أُسَامَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ قُمْتُ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَكَانَ عَامَّةَ مَنْ دَخَلَهَا الْمَسَاكِينُ وَأَصْحَابُ الْجَدِّ مَحْبُوسُونَ غَيْرَ أَنَّ أَصْحَابَ النَّارِ قَدْ أُمِرَ بِهِمْ إِلَى النَّارِ وَقُمْتُ عَلَى بَابِ النَّارِ فَإِذَا عَامَّةُ مَنْ دَخَلَهَا النِّسَاءُ ❁

& 1858-) Üsâme b. Zeyd (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Cennet kapısının başında durdum, cennete girenlerin çoğunluğu fakir fukaralardan idi. Zenginler ise*** (hesapları daha bitmediğinden) ***alıkonulup hapis olmuşlar, bunların içerisindeki cehennemliklerin cehenneme atılmaları hemen emredilmiş*** (bekletilmemişti.) ***Cehennemin kapısının başında durdum, bir de baksam ki cehenneme girenlerin çoğunluğu kadınlardan idi"*** buyurmuştur.

(Hadisin kısa olarak bir benzeri 1371. hadiste geçmişti. Cehennemin çoğunluğunun kadınların olması hakkında 211 ve 741. hadislere bakınız.)

١٨٥٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا خَرَجَ أَقْرَعَ بَيْنَ نِسَائِهِ فَطَارَتِ الْقُرْعَةُ لِعَائِشَةَ وَحَفْصَةَ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا كَانَ بِاللَّيْلِ سَارَ مَعَ عَائِشَةَ يَتَحَدَّثُ فَقَالَتْ حَفْصَةُ أَلا تَرْكَبِينَ اللَّيْلَةَ بَعِيرِي وَأَرْكَبُ بَعِيرَكِ تَنْظُرِينَ وَأَنْظُرُ فَقَالَتْ بَلَى فَرَكِبَتْ فَجَاءَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى جَمَلِ عَائِشَةَ وَعَلَيْهِ حَفْصَةُ فَسَلَّمَ عَلَيْهَا ثُمَّ سَارَ

حَتَّى نَزَلُوا وَافْتَقَدَتْهُ عَائِشَةُ فَلَمَّا نَزَلُوا جَعَلَتْ رِجْلَيْهَا بَيْنَ الإِذْخِرِ وَتَقُولُ يَا رَبِّ سَلِّطْ عَلَيَّ عَقْرَبًا أَوْ حَيَّةً تَلْدَغُنِي وَلا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَقُولَ لَهُ شَيْئًا ❁

& 1859-) Hz. Âişe (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.) sefere çıkacağında hanımları arasında kur'a çekerdi. Bir keresinde kur'a Âişe ve Hafsa'ya çıktı. Rasûlüllah (s.a.v.) gece olduğunda Âişe ile beraber yürür, onunla konuşurdu. Bir seferde Hafsa, Âişe'ye: "Bu gece sen benim deveme binsen, ben de senin devene binsem, sen de (değişik manzara) seyretsen, ben de (değişik manzara) seyretsem" dedi. O da: "Tamam" dedi. Hafsa'nın devesine bindi. Derken Hz. Peygamber (s.a.v.) Âişe'nin devesine geldi, halbuki üzerinde Hafsa vardı. Selâm verdi, sonra bir müddet yürüdü, nihayet bir yerde indiler. Âişe, (Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte seyahat etme fırsatını) kaçırdı, bu yüzden dinlenmek için indiklerinde iki ayaklarını (zehirli haşeratın barınağı olan) izhir otları arasına koydu: "Ey Rabb'im, bana akrep veya yılan musallat et de beni soksun. Artık Peygamber'e bir şey diyemiyorum" diyordu."

١٨٦٠ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه وَلَوْ شِئْتُ أَنْ أَقُولَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَلَكِنْ قَالَ السُّنَّةُ إِذَا تَزَوَّجَ الْبِكْرَ أَقَامَ عِنْدَهَا سَبْعًا وَإِذَا تَزَوَّجَ الثَّيِّبَ أَقَامَ عِنْدَهَا ثَلاثًا ❁

{&} 1860-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Sünnet olan, (bir kimsenin hanımının üstüne) bekar kızla evlendiğinde yanında yedi gün kalır. Dul bir kadınla evlendiğinde ise üç gün kalır" şeklinde söylemiştir.

(Hadisi rivayet eden ravi Halid, bunu Hz. Peygamber (s.a.v.) buyurdu, diyebilirim. Ancak, Enes (r.a.) bu şekilde söyledi ben de ona riayet ediyorum, demiştir. Enes (r.a.)'ın sözündeki "Sünnet olan" ifadesi bunun Hz. Peygamber (s.a.v.)'e dayandığını gösterdiğinden ravi: "Bunu Hz. Peygamber (s.a.v.) buyurdu, diyebilirim" demiştir.)

١٨٦١ عَنْ أَسْمَاءَ رضي الله عنها عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي ضَرَّةً فَهَلْ عَلَيَّ جُنَاحٌ إِنْ تَشَبَّعْتُ مِنْ زَوْجِي غَيْرَ الَّذِي يُعْطِينِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمُتَشَبِّعُ بِمَا لَمْ يُعْطَ كَلابِسِ ثَوْبَيْ زُورٍ ❁

& 1861-) Esmâ bintü Ebû Bekir (r.a.)'dan. Bir kadın: "Ey Allah'ın Rasûlü, benim bir kumam var, acaba kocamdan bana verilmeyen bir şeyi gösterişte bulunup verildi göstersem bana günah olur mu?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Verilmediği halde verildi gösterişinde bulunan, yalancı iki elbise giyen kimse gibidir."*** buyurdu.

(Yalancı iki elbise giymek, bir elbisenin altına iki katlı elbise giymiş gibi göstermek için şişirme yapmaktır, denildiği gibi ödünç aldığı elbiseyi kendisininkiymiş gibi göstermektir, denilmiştir. Bunun dışında başka tanımlar da yapılmıştır. Tanımların ortak noktası, karşıdakini aldatmadır. Tokluk gösterisi yapmaktır.)

١٨٦٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ اللَّهَ يَغَارُ وَغَيْرَةُ اللَّهِ أَنْ يَأْتِيَ الْمُؤْمِنُ مَا حَرَّمَ اللَّهُ ❁

& 1862-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Şüphe yok ki Allah da kıskanır. Allah'ın kıskanması, mü'min bir kimsenin Allah'ın haram kıldığı şeyleri işlemesidir."*** buyurmuştur.

(Kıskanmak, Türkçe'de dört anlam ifade etmektedir. (Okul Sözlüğü, TDK, kıskanmak md.) Hadisimizde geçen kıskanma: Bir şeye, en küçük saygısızlık gösterilmesine dayanamama, anlamınadır. Buna göre Allah'ın kıskanması, mümin bir kimsenin günah işlemesine karşı gösterdiği hassasiyettir.)

١٨٦٣ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنهما قَالَتْ تَزَوَّجَنِي الزُّبَيْرُ وَمَا لَهُ فِي الأَرْضِ مِنْ مَالٍ وَلا مَمْلُوكٍ وَلا شَيْءٍ غَيْرَ نَاضِحٍ وَغَيْرَ فَرَسِهِ فَكُنْتُ أَعْلِفُ فَرَسَهُ وَأَسْتَقِي الْمَاءَ وَأَخْرِزُ غَرْبَهُ وَأَعْجِنُ وَلَمْ أَكُنْ أُحْسِنُ أَخْبِزُ وَكَانَ يَخْبِزُ جَارَاتٌ لِي مِنَ الأَنْصَارِ وَكُنَّ نِسْوَةَ صِدْقٍ وَكُنْتُ أَنْقُلُ النَّوَى مِنْ أَرْضِ الزُّبَيْرِ الَّتِي أَقْطَعَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى رَأْسِي وَهِيَ مِنِّي عَلَى ثُلُثَيْ فَرْسَخٍ فَجِئْتُ يَوْمًا وَالنَّوَى عَلَى رَأْسِي فَلَقِيتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَمَعَهُ نَفَرٌ مِنَ الأَنْصَارِ فَدَعَانِي ثُمَّ قَالَ إِخْ إِخْ لِيَحْمِلَنِي خَلْفَهُ فَاسْتَحْيَيْتُ أَنْ أَسِيرَ مَعَ الرِّجَالِ وَذَكَرْتُ الزُّبَيْرَ وَغَيْرَتَهُ وَكَانَ أَغْيَرَ النَّاسِ فَعَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنِّي قَدِ اسْتَحْيَيْتُ فَمَضَى فَجِئْتُ الزُّبَيْرَ فَقُلْتُ لَقِيَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَعَلَى رَأْسِي النَّوَى وَمَعَهُ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَأَنَاخَ لأَرْكَبَ فَاسْتَحْيَيْتُ مِنْهُ وَعَرَفْتُ غَيْرَتَكَ فَقَالَ وَاللَّهِ لَحَمْلُكِ النَّوَى كَانَ أَشَدَّ عَلَيَّ مِنْ رُكُوبِكِ مَعَهُ قَالَتْ حَتَّى أَرْسَلَ إِلَيَّ أَبُو بَكْرٍ بَعْدَ ذَلِكَ بِخَادِمٍ تَكْفِينِي سِيَاسَةَ الْفَرَسِ فَكَأَنَّمَا أَعْتَقَنِي ❁

& 1863-) Esmâ bintü Ebû Bekir (r.a.): "Zübeyr benimle evlendi, bu sırada kendisinin yeryüzünde bir at, bir de su çeken devesinden başka ne bir malı ne de bir kölesi vardı. Ben atını yemler, suyunu verir, su çektiği kovasını diker, hamur yoğururdum, ama ekmeği güzel pişiremezdim. Ensar'dan birtakım komşum olan kadınlar pişiriverirlerdi, bunlar iyi ve doğru kimselerdi. Bu arada Rasûlüllah (s.a.v.)'in Zübeyr'e verdiği araziden başımda hurma çekirdeği taşırdım. Burası bana üçte iki fersah uzaklıkta idi. Yine bir gün çekirdek taşımadan gelmiştim ki başımda çekirdek varken yanında Ensar'dan birtakım kimselerle birlikte Rasûlüllah (s.a.v.) ile karşılaştım, beni çağırdı sonra da beni arkasına bindirmek için devesine çökmesi için: "Ih! Ih!" dedi. Bu arada ben, erkeklerle birlikte böyle yürümekten çekindim, bir de Zübeyr'in kıskançlığı aklıma geldi, kendisi insanların en kıskancı idi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) benim utanıp çekindiğimi anladı, yürüyüp gitti. Arkasından Zübeyr'e geldim: "Başımda çekirdek varken Rasûlüllah (s.a.v.) benimle karşılaştı, yanında ashabından birtakım kimseler vardı. Binmem için devesini çökertecekti, ben çekindim, senin kıskançlığını hatırladım" dedim. O da: "Allah'a yemin olsun ki senin böyle hurma çekirdeği taşıman bence onun yanına binmenden daha ağırdır." dedi. Babam Ebû Bekir bu olaydan sonra nihayet atın bakımını yapacak bir hizmetçi gönderdi ki sanki beni hürriyete kavuşturmuş oldu." demiştir.

١٨٦٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنِّي لأَعْلَمُ إِذَا كُنْتِ عَنِّي رَاضِيَةً وَإِذَا كُنْتِ عَلَيَّ غَضْبَى قَالَتْ فَقُلْتُ مِنْ أَيْنَ تَعْرِفُ ذَلِكَ فَقَالَ أَمَّا إِذَا كُنْتِ عَنِّي رَاضِيَةً فَإِنَّكِ تَقُولِينَ لا وَرَبِّ مُحَمَّدٍ وَإِذَا كُنْتِ عَلَيَّ غَضْبَى قُلْتِ لا وَرَبِّ إِبْرَاهِيمَ قَالَتْ قُلْتُ أَجَلْ وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَهْجُرُ إِلاَّ اسْمَكَ ❁

& 1864-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bana: ***"Ben, senin benden memnun olduğunu da bana kızgın olduğunu da bilirim."*** buyurdu. Ben de: "Bunu nereden bilirsin?" dedim: ***"Bak, benden memnun olduğun zaman "Lâ, ve Rabbi Muhammed*** (=Muhammed'in Rabb'ine yemin olsun)***" dersin. Eğer kızgın isen: "Lâ, ve Rabbi İbrahim*** (=İbrahim'in Rabb'ine yemin olsun)" ***dersin"*** buyurdu. Ben de: "Evet doğru Ey Allah'ın Rasûlü, ama ben ancak senin (şahsına değil) ismine küsebilirim" dedim.

١٨٦٥ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِيَّاكُمْ وَالدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَرَأَيْتَ الْحَمْوَ قَالَ الْحَمْوُ الْمَوْتُ ❁

& 1865-) Ukbe b. Âmir (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kadınların yanına girmekten sakınınız."*** buyurdu. Ensar'dan bir kimse: "Ey Allah'ın Rasûlü, bir kadının kocasının erkek akrabaları hakkında ne buyurursun?" dedi. O da: ***"Kadının kocasının erkek akrabaları ölümdür."*** buyurdu.

(Kadının kocası tarafındaki erkek akrabaları kayın, amca, dayı ve bunların oğullarıdır. Bir kadının yanına yabancı erkeğin girmesinin sakıncasına dikkat çekilirken, kocanın erkek akrabaları için ***"ölümdür"*** buyrulması, yabancı bir erkekten doğabilecek istenmeyen hadiselerin bu kimseler için daha müsait olması nedeniyledir. Çünkü söz konusu akrabaların kadının yanına girebilme imkânı yabancı erkeklere nazaran daha kolaydır. Hâdisin İbni Abbâs (r.a.)'dan gelen rivayetinde ise: ***"Hiçbir erkek, yanında nikah düşmeyen bir kimse olmadan bir kadının yanında asla yalnız kalmasın."*** şeklindedir. (Buhârî, Nikâh: 111)

١٨٦٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا تُبَاشِرُ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ فَتَنْعَتَهَا لِزَوْجِهَا كَأَنَّهُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا ❁

1866-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir kadın diğer bir kadına çıplak olarak bedenini dokundurmasın, sonra kadın onu kocasına anlatır da kocası o kadını sanki görüyor hale gelir."*** buyurmuştur.

(Hadiste, bir kadının başka bir kadınla vücudunun çıplak olarak dokunması yasaklanmıştır. Başka riveyetlerde bir elbise içerisinde kaydı vardır. (Müslim, Hayz: 74, Ebû Dâvûd, Hamam: 3, Tirmizî, Edeb: 38) Bunun sebebi, kadının başka bir kadının bir takım güzelliklerinin veya niteliklerinin kocasına anlatması olarak belirtilmiştir. Bu yasak sadece kadınlara özgü bir yasak değildir, diğer rivayetlerde bunun erkekler için de yasak olduğunu görmekteyiz. (Müslim, Hayz: 74, Ebû Dâvûd, Hamam: 3, Tirmizî, Edeb: 38, Ahmed b. Hanbel, Müsned, I. 304) Meşru bir sebep olmaksızın yabancı bir kadını bir erkeğe; yabancı bir erkeği de bir kadına tasvip edip anlatmak, yasaktır. Çünkü her iki taraf da onu görüyormuş gibi olur. Bu nedenle başkasının vücudu ile ilgili gizli kalması gereken mahrem bilgileri anlatmak yasaklanmıştır. Karşı tarafın cazip yönleri kendilerine anlatılan eşler, anlatılana özlem duyarak birbirlerinden soğuyup nefret etmelerine yol açabilir. Tıpkı 2058. hadiste anlatılan göz zinası, dil zinası gibi zihin zinasına götürebilir.)

١٨٦٧ عَنِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَطَالَ أَحَدُكُمُ الْغَيْبَةَ فَلا يَطْرُقْ أَهْلَهُ لَيْلاً ❁

1867-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Biriniz ailesinin yanından ayrılığını uzun tutarsa ailesinin yanına gece girmesin."*** buyurdu" demiştir.

١٨٦٨ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِذَا دَخَلْتَ لَيْلاً فَلا تَدْخُلْ عَلَى أَهْلِكَ حَتَّى تَسْتَحِدَّ الْمُغِيبَةُ وَتَمْتَشِطَ الشَّعِثَةُ ❁

& 1868-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Memleketine gece girersen hemen ailenin yanına girme ki kocasından ayrı kalan kadın traş olsun, dağınık saçlarını tarasın."*** buyurmuştur.

(876. ve 877. hadislerde de bu konuya değinilmişti. Burada ifade edilmek istenilen bir kimsenin hazırlıksız bir şekilde beklenmedik bir zamanda ansızın gelerek ailesini tedirgin etmemesidir. Hadisteki yasak, bu şekilde girmenin kesin haram olduğunu ifade etmez, Buhârî'nin diğer yerde getirdiği başka bir hadiste (Buhârî, Nikâh: 120; Müslim, İmâra: 185) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bunu hoş karşılamadığı bildirilmiştir. Yine aynı yerde gelen diğer bir hadiste "Erkeğin ayrılığı uzadığı zaman" ifadesi vardır. Bundan anlaşılan, nezaket kuralları ve insan psikolojisi açısından uzun süre ailesinden ayrı kalan bir kimsenin ansızın habersiz olarak ailesinin yanına geceleyin girivermesi uygun değildir. Ancak gelen kimsenin geleceği biliniyor veya önceden haber verilmiş bekleniyorsa bunda bir sakınca görülmemiştir. Nevevî, Şerhu Müslim, XIII. 74, Aynî, Umdetü'l-Kârî, XV. 425)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الطَّلاق

68-) Boşanma Bölümü

١٨٦٩ عَنْ عَبْدِاللَّه بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّهُ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ وَهِيَ حَائِضٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّه ﷺ فَسَأَلَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّاب رَسُولَ اللَّه ﷺ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّه ﷺ مُرْهُ فَلْيُرَاجِعْهَا ثُمَّ لِيُمْسِكْهَا حَتَّى تَطْهُرَ ثُمَّ تَحِيضَ ثُمَّ تَطْهُرَ ثُمَّ إِنْ شَاءَ أَمْسَكَ بَعْدُ وَإِنْ شَاءَ طَلَّقَ قَبْلَ أَنْ يَمَسَّ فَتِلْكَ الْعِدَّةُ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ أَنْ تُطَلَّقَ لَهَا النِّسَاءُ ۞

{&} 1869-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Kendisi Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde hanımını hayızlı iken boşamış, bunun üzerine Ömer b. Hattab, Rasûlüllah (s.a.v.)'e bunun durumunu sormuş, Rasûlüllah (s.a.v.) de: ***"Ona söyle hanımına dönsün, sonra da temizlenip tekrar hayız olup tekrar temizleninceye kadar yanında tutsun, bundan sonra dilerse yanında tutar, dilerse ona dokunmadan*** (yaklaşmadan) ***önce boşar. İşte Allah'ın emrettiği kadınların boşanması ile ilgili süre budur."*** buyurdu.

(Allah'ın emrettiği kadınların boşanması ile ilgili süre şu ayette bildirilmektedir: **«Ey Peygamber, kadınları boşayacağınızda onları sürelerinde boşayınız, süreyi de sayıp iyi belleyiniz...Bekleme sürelerini doldurduklarında ya onları güzel bir şekilde yanınızda tutun yahut güzel bir şekilde onlardan ayrılın. Sizden olan iki adil kimseyi de şahit tutunuz...»** Talak: 1-2)

١٨٧٠ وعنه رضي الله عنه قَالَ حُسِبَتْ عَلَيَّ بِتَطْلِيقَةٍ ۞

1870-) Yine Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette ise: "Bu şekildeki boşamam bana bir boşama olarak sayıldı." demiştir.

١٨٧١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ ابْنَةَ الْجَوْنِ لَمَّا أُدْخِلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّه ﷺ وَدَنَا مِنْهَا قَالَتْ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ فَقَالَ لَهَا لَقَدْ عُذْتِ بِعَظِيمٍ الْحَقِي بِأَهْلِكِ ۞

1871-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanına Cevn'in kızı koyulup Rasûlüllah (s.a.v.) ona doğru yaklaştığında Cevn'in kızı : "Senden Allah'a sığınıyorum." dedi. O da bunun üzerine: ***"Sen büyük bir mevkiye sığındın, haydi ailenin yanına git!"*** buyurdu.

١٨٧٢ عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ رضي الله عنه قَالَ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ حَتَّى انْطَلَقْنَا إِلَى حَائِطٍ يُقَالُ لَهُ الشَّوْطُ حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى حَائِطَيْنِ فَجَلَسْنَا بَيْنَهُمَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اجْلِسُوا هَا هُنَا وَدَخَلَ وَقَدْ أُتِيَ بِالْجَوْنِيَّةِ فَأُنْزِلَتْ فِي بَيْتٍ فِي نَخْلٍ فِي بَيْتِ أُمَيْمَةَ بِنْتِ النُّعْمَانِ بْنِ شَرَاحِيلَ وَمَعَهَا دَايَتُهَا حَاضِنَةٌ لَهَا فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهَا النَّبِيُّ ﷺ قَالَ هَبِي نَفْسَكِ لِي قَالَتْ وَهَلْ تَهَبُ الْمَلِكَةُ نَفْسَهَا لِلسُّوقَةِ قَالَ فَأَهْوَى بِيَدِهِ يَضَعُ يَدَهُ عَلَيْهَا لِتَسْكُنَ فَقَالَتْ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ فَقَالَ قَدْ عُذْتِ بِمَعَاذٍ ثُمَّ خَرَجَ عَلَيْنَا فَقَالَ يَا أَبَا أُسَيْدٍ اكْسُهَا رَازِقِيَّتَيْنِ وَأَلْحِقْهَا بِأَهْلِهَا ۞

1872-) Ebû Üseyd (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte dışarı çıktık, nihayet "Şavt" denilen bahçeye hareket ettik, sonunda iki bahçenin arasına geldiğimizde Hz. Peygamber (s.a.v.):

"Siz burada oturun." buyurdu, kendisi içeri girdi. Bu sırada Cevniyye de hurmalıktaki eve getirilmiş, Numan b. Şerâhîl'in kızı Ümeyye'nin bulunduğu eve indirilmişti. Kadının yanında hem doğumunda ebesi hem de dadısı olan birisi de vardı. Hz. Peygamber (s.a.v.) yanına girdiğinde: ***"Nefsini bana bağışla."*** buyurdu. O da: "Bir kraliçe nefsini idaresi altındaki tebasına bağışlayabilir mi?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) kadının yatışması için elini başına koymak için kaldırdığında, kadın: "Senden Allah'a sığınırım." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Gerçekten sığınılacak bir yere sığındın."*** buyurdu, sonra yanımıza çıktı: ***"Ey Ebû Üseyd o kadına iki razıkıyye elbisesi ver ve ailesinin yanına götür."*** buyurdu.

(Razıkıyye elbisesi beyaz çizgili keten elbisedir. Her iki hadiste sözü edilen kadın Cevnoğulları'ndandır. Cevnoğulları, Kinde emirlerindendir. İbni Sa'd'ın bildirdiğine göre Kinde emiri Numan b. Cevn Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelip Müslüman olmuş ve Hz. Peygamber'e dul kızı ile evlenmesini teklif etmiştir. Bu kadını getirmekle Ebû Üseyd (r.a.) görevlendirilmiştir. Buhârî'nin diğer yerde getirdiği rivayette Sehl b. Sa'd (r.a.) olayı şöyle anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e Arap kavminden bir kadın anlatıldı, o da Ebû Üseyd'e kadına haber salmasını emretti. O da kadına haber saldı, neticede kadın geldi ve Saideoğulları'nın köşküne indi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) çıkıp kadının yanına geldi, içeri girdi. Baksaki başını öne eğmiş bir kadınla karşılaştı. Hz. Peygamber (s.a.v.) kadınla konuştuğunda, kadın: "Senden Allah'a sığınırım." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Seni kendimden sığındırdım."*** buyurdu. Kadına: "Bu kimdir biliyor musun?" dediler. Kadın: "Hayır" dedi. Oradakiler: "Bu, Allah'ın Rasûlüdür. Seninle nikah yapmak için gelmişti." dediler. (Buhârî, Eşribe: 29, Müslim, Eşribe: 88) Yukarıdaki hadisin zikredilmesinin sebebi ***"Haydi ailenin yanına git!"*** sözünün kinaye lafzında boşamaya işaret ettiğini açıklamak içindir.)

١٨٧٣ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ امْرَأَةَ رِفَاعَةَ الْقُرَظِيِّ جَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ رِفَاعَةَ طَلَّقَنِي فَبَتَّ طَلاقِي وَإِنِّي نَكَحْتُ بَعْدَهُ عَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ الزَّبِيرِ الْقُرَظِيَّ وَإِنَّمَا مَعَهُ مِثْلُ الْهُدْبَةِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَعَلَّكِ تُرِيدِينَ أَنْ تَرْجِعِي إِلَى رِفَاعَةَ لا حَتَّى يَذُوقَ عُسَيْلَتَكِ وَتَذُوقِي عُسَيْلَتَهُ ❁

{&} 1873-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Rifâa' el-Kurazî'nin hanımı Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, Rifâa' beni boşadı ve boşamayı kesinleştirdi. Ben de bunun arkasından Abdurrahman b. Zebîr el-Kurazî ile evlendim, ama onunki elbise saçağı gibidir (gevşektir)" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Herhalde sen tekrar Rifâa'ya dönmek istiyorsun? Ama bu, sen onunla birleşmediğin sürece olmaz."*** buyurdu.

(Nikâh ve boşanma ciddî bir konudur. Bunların oyuncak haline getirilmemesi için tedbirler alınmıştır. Bunlardan birisi de bir kimsenin hanımını üç defa boşarsa hanımına tekrar dönemeyeceğidir. Ancak hanımı bir başkasıyla evlenip tam anlamıyla evlilik gerçekleştikten ve bu kadın ikinci erkekten boşandıktan sonra birinci kocasıyla evlenebilir. Bu ağır şart boşanma işinin oyuncak yapılmaması, boşama yapılırken iyi düşünülmesi içindir. Allah: **«Eğer erkek üçüncü defa boşarsa ondan sonra kadın, bir başka erkekle evlenmedikçe onu alması kendisine helâl olmaz. O evlendiği erkek o kadını boşarsa, her iki taraf da Allah'ın sınırlarını muhafaza edeceklerine inandıkları takdirde, evlenmelerinde bir sakınca yoktur. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır.»** buyurmuştur. (Bakara: 230)

Söz konusu hadisin diğer rivayetinde (Buhârî, Talak: 6) kadın ikinci kocasıyla zifafa girmiş, kocası bir defa kendisiyle yatmış ama birleşme gerçekleşememiştir. Şu halde kadın ilk kocasına dönebilmesi için mutlaka birleşme gerçekleşmiş bir evlilik sonucu boşanması gerekir.)

١٨٧٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحِبُّ الْعَسَلَ وَالْحَلْوَاءَ وَكَانَ إِذَا انْصَرَفَ مِنَ الْعَصْرِ دَخَلَ عَلَى نِسَائِهِ فَيَدْنُو مِنْ إِحْدَاهُنَّ فَدَخَلَ عَلَى حَفْصَةَ بِنْتِ عُمَرَ فَاحْتَبَسَ أَكْثَرَ مَا كَانَ يَحْتَبِسُ فَغِرْتُ فَسَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ فَقِيلَ لِي أَهْدَتْ لَهَا امْرَأَةٌ مِنْ قَوْمِهَا عُكَّةً مِنْ عَسَلٍ فَسَقَتِ النَّبِيَّ ﷺ مِنْهُ شَرْبَةً فَقُلْتُ أَمَا وَاللَّهِ لَنَحْتَالَنَّ لَهُ فَقُلْتُ لِسَوْدَةَ بِنْتِ زَمْعَةَ إِنَّهُ سَيَدْنُو مِنْكِ فَإِذَا دَنَا مِنْكِ فَقُولِي أَكَلْتَ مَغَافِيرَ فَإِنَّهُ سَيَقُولُ لَكِ لا فَقُولِي لَهُ مَا هَذِهِ الرِّيحُ الَّتِي أَجِدُ مِنْكَ فَإِنَّهُ سَيَقُولُ لَكِ سَقَتْنِي حَفْصَةُ شَرْبَةَ عَسَلٍ فَقُولِي لَهُ

جَرَسَتْ نَحْلُهُ الْعُرْفُطَ وَسَأَقُولُ ذَلِكِ وَقُولِي أَنْتِ يَا صَفِيَّةُ ذَاكِ قَالَتْ تَقُولُ سَوْدَةُ فَوَاللَّهِ مَا هُوَ إِلاَّ أَنْ قَامَ عَلَى الْبَابِ فَأَرَدْتُ أَنْ أُبَادِيَهُ بِمَا أَمَرْتِنِي بِهِ فَرَقًا مِنْكِ فَلَمَّا دَنَا مِنْهَا قَالَتْ لَهُ سَوْدَةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَكَلْتَ مَغَافِيرَ قَالَ لا قَالَتْ فَمَا هَذِهِ الرِّيحُ الَّتِي أَجِدُ مِنْكَ قَالَ سَقَتْنِي حَفْصَةُ شَرْبَةَ عَسَلٍ فَقَالَتْ جَرَسَتْ نَحْلُهُ الْعُرْفُطَ فَلَمَّا دَارَ إِلَيَّ قُلْتُ لَهُ نَحْوَ ذَلِكَ فَلَمَّا دَارَ إِلَى صَفِيَّةَ قَالَتْ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ فَلَمَّا دَارَ إِلَى حَفْصَةَ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلا أَسْقِيكَ مِنْهُ قَالَ لا حَاجَةَ لِي فِيهِ قَالَتْ تَقُولُ سَوْدَةُ وَاللَّهِ لَقَدْ حَرَمْنَاهُ قُلْتُ لَهَا اسْكُتِي ❁

& 1874-) Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) bal ve tatlı çeşitlerini severdi. İkindi namazından çıktıktan sonra hanımlarının yanına girer ve onlara yakınlık gösterirdi. Bir keresinde Ömer'in kızı Hafsa'nın yanına girdi ve normalde kaldığından daha fazla kaldı. Bu yüzden ben kıskandım ve sebebini araştırdım, sonunda bana: "Hafsa'ya akrabalarından bir çömlek bal hediye edildi, o da bundan Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bal şerbeti içirdi." denildi. Ben de: "Vallahi biz ona bir oyun kuracağız." dedim, akabinde Sevde bintü Zema'ya: "O, biraz sonra seninle yakın olacaktır, sana yaklaştığında: "Meğafir mi yedin?" dersin. O da sana: "Hayır" diyecektir. O zaman sen de kendisine: "Pekiyi sen de bulduğum bu koku da nedir?" dersin, o da sana: "Hafsa bana bal şerbeti içirdi" diyecektir. O zaman sen de kendisine: "Öyleyse balı yapan arı Urfut Ağacı'nda yayılmıştır." dersin. Ben de bu şekilde diyeceğim. Ey Safiyye sen de bu şekilde söyle" dedim. Sevde, şöyle derdi: "Vallahi senden çekindiğimden Rasûlüllah (s.a.v.) kapıya gelir gelmez, bana emrettiğini hemen uygulamaya başlamak istedim" Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisine yaklaştığında Sevde: "Ey Allah'ın Rasûlü, meğafir mi yedin?" dedi, o da: ***"Hayır"*** dedi. Sevde: "Pekiyi sende bulduğum bu koku da nedir?" dedi, o da: ***"Hafsa bana bal şerbeti içirdi."*** dedi. Benim yanıma döndüğünde kendisine aynısını ben de söyledim, Safiyye'nin yanına döndüğünde o da aynı şeyleri söyledi. Sonra Hafsa'nın yanına döndüğünde: "Ey Allah'ın Rasûlü yine sana ondan içireyim mi?" dedi. O da: ***"Ona ihtiyacım yok"*** dedi. Sevde: "Vallahi, Peygamber'i o baldan mahrum ettik" der, ben de kendisine: "Sus karıştırma!" derdim."

(Meğafir, bir ağaçtan çıkan reçine olup kötü kokusu olan bir maddedir. 1790. hadiste bu olayın bir benzeri Zeynep bintü Cahş (r.a.) için yapılmıştır, bakınız.)

١٨٧٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ امْرَأَةَ ثَابِتِ بْنِ قَيْسٍ أَتَتِ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ثَابِتُ بْنُ قَيْسٍ مَا أَعْتِبُ عَلَيْهِ فِي خُلُقٍ وَلا دِينٍ وَلَكِنِّي أَكْرَهُ الْكُفْرَ فِي الإِسْلامِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَتَرُدِّينَ عَلَيْهِ حَدِيقَتَهُ قَالَتْ نَعَمْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اقْبَلِ الْحَدِيقَةَ وَطَلِّقْهَا تَطْلِيقَةً ❁

1875-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Sâbit b. Kays'ın hanımı Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, kocam Sâbit b. Kays'a ahlâkı ve dini konusunda diyeceğim hiçbir şey yoktur ama İslâm'daki koca hakkına nankörlük etmek istemiyorum" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) de: ***"Pekiyi onun*** (sana mihir olarak verdiği) ***bahçesini geri verir misin?"*** buyurdu, o da: "Evet" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) de Sâbit b. Kays'a: ***"Bahçeni kabul et ve onu bir boşama ile boşa."*** buyurdu.

١٨٧٦ وعنه رضي الله عنهما أَنَّ زَوْجَ بَرِيرَةَ كَانَ عَبْدًا يُقَالُ لَهُ مُغِيثٌ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ يَطُوفُ خَلْفَهَا يَبْكِي وَدُمُوعُهُ تَسِيلُ عَلَى لِحْيَتِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِعَبَّاسٍ يَا عَبَّاسُ أَلا تَعْجَبُ مِنْ حُبِّ مُغِيثٍ بَرِيرَةَ وَمِنْ بُغْضِ بَرِيرَةَ مُغِيثًا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَوْ رَاجَعْتِهِ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ تَأْمُرُنِي قَالَ إِنَّمَا أَنَا أَشْفَعُ قَالَتْ لا حَاجَةَ لِي فِيهِ ❁

1876-) Yine İbni Abbâs (r.a.)'dan rivayet edilmiştir. Berîre'nin kocası köle idi, kendisine "Muğîs" denilirdi. Ben Muğîs'in, Berîre'nin peşinde gözyaşları sakalını ıslatmış ağlayarak dolandığını hâlâ görür gibiyim. Onun bu halinden dolayı Hz. Peygamber (s.a.v.), Abbâs'a: ***"Ey Abbâs, Muğîs'in Berîre'ye olan sevgisi ile buna karşılık Berîre'nin Muğîs'i istememesine hayret etmez misin?*** (ne tuhaf değil mi?)" buyurdu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Keşke ona dönsen"*** dedi. Berîre de: "Ey Allah'ın Rasûlü, bana bunu emrediyor musun?" dedi. O da: ***"Ben sadece aracı olabilirim"*** buyurdu. Berîre de: "Benim ona ihtiyacım yoktur" dedi.

(Berîre (r.a.) 1150. hadiste geçtiği gibi Hz. Âişe (r.a.) tarafından satın alınarak hürriyetine kavuşturulmuştur. Köle bir kadın hürriyetine kavuştuğunda nikahı altındaki kocasının nikahı iptal olur. Dilerse kocasını tercih eder, dilemezse ayrılır. Bu hadiste görüldüğü gibi kendisi kocasına dönmemiştir.)

١٨٧٧ عَنْ سَهْلٍ رضي الله عنه قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا وَأَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى وَفَرَّجَ بَيْنَهُمَا شَيْئًا ❁

1877-) Sehl b. Sa'd es-Sâîdî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) orta parmakla şahadet parmağını biraz açıp işaret ederek: ***"Ben, yetimin işlerini üstlenen kişi ile cennette şöyleyiz."*** buyurdu" demiştir.

١٨٧٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وُلِدَ لِي غُلامٌ أَسْوَدُ فَقَالَ هَلْ لَكَ مِنْ إِبِلٍ قَالَ نَعَمْ قَالَ مَا أَلْوَانُهَا قَالَ حُمْرٌ قَالَ هَلْ فِيهَا مِنْ أَوْرَقَ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأَنَّى ذَلِكَ قَالَ لَعَلَّهُ نَزَعَهُ عِرْقٌ قَالَ فَلَعَلَّ ابْنَكَ هَذَا نَزَعَهُ ❁

& 1878-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Bir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, benim siyah tenli bir oğlum oldu" dedi. O da: ***"Senin develerin var mı?"*** buyurdu. Adam: "Evet" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Renkleri nedir?"*** buyurdu, o da: "Kızıl" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İçlerinde boz olanı da var mıdır?"*** buyurdu. O da: "Evet" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Niye böyle oluyor?"*** buyurdu. Adam: "Herhalde bir damar çekmiştir." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Herhalde bu senin oğlun da böyle bir damara çekmiştir."*** buyurdu.

(Hadisin Boşanma bölümünde getirilmesinin nedeni, yukarıda zikri geçen kimsenin çocuğunun kendisine ait olmadığı kanaatıyla Rasûlüllah (s.a.v.)'e baş vurmuş olmasıdır. Eğer çocuk kendisine ait değilse o zaman hanımının zina etmiş olması söz konusu olacak, bunu kabul etmezse mülâane ile eşinden ayrılması gündeme gelecekti. Bu nedenle bu bölümde zikredilmiştir.)

١٨٧٩ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما فِي حَدِيثِ الْمُتَلاعِنَيْنِ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِلْمُتَلاعِنَيْنِ حِسَابُكُمَا عَلَى اللَّهِ أَحَدُكُمَا كَاذِبٌ لا سَبِيلَ لَكَ عَلَيْهَا قَالَ مَالِي قَالَ لا مَالَ لَكَ إِنْ كُنْتَ صَدَقْتَ عَلَيْهَا فَهُوَ بِمَا اسْتَحْلَلْتَ مِنْ فَرْجِهَا وَإِنْ كُنْتَ كَذَبْتَ عَلَيْهَا فَذَاكَ أَبْعَدُ لَكَ ❁

& 1879-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan rivayet edilen lanetleşmeyi anlatan hadiste şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.) lanetleşen iki tarafa: ***"Sizin ikinizden birisi yalancıdır, hesabınız Allah'a aittir."*** buyurdu ve erkeğe: ***"Senin de kadın üzerinde hiçbir hakkın kalmadı."*** dedi. O da: "(Verdiğim) malım?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Artık senin malın yoktur. Eğer sen kadın hakkındaki iddianda doğru isen bu malın onun namusunu helâl kılmana karşılık sayılmıştı. Yok eğer sen yalancı isen bu malı almak zaten senden çok uzaktır."*** buyurdu."

(1755. hadiste bu konunun bir benzeri geniş biçimde İbni Abbâs (r.a.)'dan rivayet edilmişti, bakınız.)

١٨٨٠ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنها أَنَّ امْرَأَةً تُوُفِّيَ زَوْجُهَا فَخَشُوا عَلَى عَيْنَيْهَا فَأَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَاسْتَأْذَنُوهُ فِي الْكُحْلِ فَقَالَ لا تَكَحَّلْ قَدْ كَانَتْ إِحْدَاكُنَّ تَمْكُثُ فِي شَرِّ أَحْلاسِهَا أَوْ شَرِّ بَيْتِهَا فَإِذَا كَانَ حَوْلٌ فَمَرَّ كَلْبٌ رَمَتْ بِبَعَرَةٍ فَلا حَتَّى تَمْضِيَ أَرْبَعَةُ أَشْهُرٍ وَعَشْرٌ ❁

{&} 1880-) Ümmü Seleme (r.a.)'dan. Bir kadının kocası vefat etmişti. Kadının gözlerinin rahatsız olmasından endişelendiler. Bu nedenle Rasûlüllah (s.a.v.)'e gelip gözüne sürme çekmesi için izin istediler, o da: ***"Gözüne sürme çekemez! Sizden biriniz önceleri en kötü elbiseleri içerisinde*** veya ***evinin en kötü yerinde bekleyip kapanır neticede bir yıl olduğunda bir köpek geçer de bir deve tezeği atardı*** (böylece yas tutmaya son verebilirdi) ***bu nedenle dört ay on gün geçmedikçe sürme çekmesin."*** buyurdu.

(Kadının yas tutması hakkında 650. hadise de bakınız.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب النَّفَقَات

69-) Aile İçin Harcamalar (Nafakalar) Bölümü

١٨٨١ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا أَنْفَقَ الْمُسْلِمُ نَفَقَةً عَلَى أَهْلِهِ وَهُوَ يَحْتَسِبُهَا كَانَتْ لَهُ صَدَقَةً ❁

& 1881-) Ebû Mes'ûd el-Ensârî (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Müslüman bir kimse, Allah rızasını bekleyerek ailesi için bir harcama yaparsa bu harcama, kendisi için bir sadaka olur."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 51. hadiste geçmişti. Sadaka sayılan bu tür davranışlar 51. 493. 658. 730. 1071. 1140. 1184. 2016. hadislerde de anlatılmaktadır.)

١٨٨٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ السَّاعِي عَلَى الأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوِ الْقَائِمِ اللَّيْلَ الصَّائِمِ النَّهَارَ ❁

& 1882-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Dul kadınlara ve yoksullara nafaka temin etmek için çalışan bir kimse, Allah yolunda cihad eden mücahid gibidir*** veyahut ***gece namazlı gündüz oruçlu bir kimse gibidir."*** buyurdu." demiştir.

١٨٨٣ عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَبِيعُ نَخْلَ بَنِي النَّضِيرِ وَيَحْبِسُ لأَهْلِهِ قُوتَ سَنَتِهِمْ ❁

& 1883-) Hz. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Nadiroğulları'ndan gelen ganimet hurmalığının mahsulünü satıp ailesinin bir yıllık azığına ayırdığı rivayet edilmiştir.

(Hadisin bir benzeri 1253. hadiste geçmişti, bakınız. Söz konusu bu mallar hakkındaki Hz. Ebû Bekir (r.a.) ile Hz. Ömer (r.a.)'ın uygulamaları ve tartışmalar için 1317. hadise bakınız.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الأَطْعِمَة

70-) Yemek Yeme Bölümü

(Konu ile ilgili olup da bu bölümde gelmeyen, sarımsak hakkında 485. hadise ve açıklamasına bakınız.)

١٨٨٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَصَابَنِي جَهْدٌ شَدِيدٌ فَلَقِيتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ فَاسْتَقْرَأْتُهُ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَدَخَلَ دَارَهُ وَفَتَحَهَا عَلَيَّ فَمَشَيْتُ غَيْرَ بَعِيدٍ فَخَرَرْتُ لِوَجْهِي مِنَ الْجَهْدِ وَالْجُوعِ فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَائِمٌ عَلَى رَأْسِي فَقَالَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ فَقُلْتُ لَبَّيْكَ رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ فَأَخَذَ بِيَدِي فَأَقَامَنِي وَعَرَفَ الَّذِي بِي فَانْطَلَقَ بِي إِلَى رَحْلِهِ فَأَمَرَ لِي بِعُسٍّ مِنْ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ مِنْهُ ثُمَّ قَالَ عُدْ يَا أَبَا هِرٍّ فَعُدْتُ فَشَرِبْتُ ثُمَّ قَالَ عُدْ فَعُدْتُ فَشَرِبْتُ حَتَّى اسْتَوَى بَطْنِي فَصَارَ كَالْقِدْحِ قَالَ فَلَقِيتُ عُمَرَ وَذَكَرْتُ لَهُ الَّذِي كَانَ مِنْ أَمْرِي وَقُلْتُ لَهُ فَوَلَّى اللَّهُ ذَلِكَ مَنْ كَانَ أَحَقَّ بِهِ مِنْكَ يَا عُمَرُ وَاللَّهِ لَقَدِ اسْتَقْرَأْتُكَ الآيَةَ وَلَأَنَا أَقْرَأُ لَهَا مِنْكَ قَالَ عُمَرُ وَاللَّهِ لَأَنْ أَكُونَ أَدْخَلْتُكَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يَكُونَ لِي مِثْلُ حُمْرِ النَّعَمِ ❁

1884-) Ebû Hureyre (r.a.): "Çok şiddetli bir açlığa düştüm, derken Ömer b. Hattab karşıma çıktı. Kendisinden Allah'ın Kitabından ayet okumasını istedim, o da evine girdi ve bana okudu, arkasından fazla uzak olmayacak şekilde yürüdüm, açlık ve bitkinlik nedeniyle yüzüstü yere düştüm. Derken bir de ne göreyim, Rasûlüllah (s.a.v.) başımın ucunda ayakta durmaktadır: ***"Ebû Hureyre"*** buyurdu: "Buyur emret Ey Allah'ın Rasûlü" dedim. Elimi tutup beni ayağa kaldırdı, halimi anlamıştı, hemen beni evine götürdü, benim için büyükçe bir kap süt istedi, sütü içtim sonra: ***"Ey Ebû Hureyre, haydi bir daha iç."*** buyurdu. Ben de bir daha içtim, sonra: ***"Bir daha"*** buyurdu, ben de bir daha içtim, nihayet (içine çöküp) karnım ok gibi dümdüz oldu. Akabinde Ömer'le karşılaştım, kendisine halimi anlattım: "Benim bu halim için Allah, senden daha layık birisini görevlendirdi. Allah'a yemin olsun ki senden daha iyi okumasını bildiğim halde bana Kur'ân okumanı istemiştim" dedim. Ömer: "Allah'a yemin olsun ki seni evime koyup almış olmam bana kızıl develere sahip olmamdan daha sevimlidir." dedi." demiştir.

(Hadisin geniş bir rivayeti olan 2099. hadise bakınız.)

١٨٨٥ عَنْ عُمَرَ ابْنِ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ كُنْتُ غُلَامًا فِي حَجْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَانَتْ يَدِي تَطِيشُ فِي الصَّحْفَةِ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا غُلَامُ سَمِّ اللَّهَ وَكُلْ بِيَمِينِكَ وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ فَمَا زَالَتْ تِلْكَ طِعْمَتِي بَعْدُ ❁

{&} 1885-) Ömer b. Ebi Seleme (r.a.)'dan: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in terbiyesi altında yetişen küçük bir oğlan çocuğu idim. (Yemekte) elim tabağın her yerinde dolaşırdı. Bunun için Rasûlüllah (s.a.v.), bana: ***"Ey evlat, Besmele çek, sağ elinle ye, tabakta sana yakın olan yerden ye."*** buyurdu. Artık yemek yeme biçimim hep böyle olmuştur."

١٨٨٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها تُوُفِّيَ النَّبِيُّ ﷺ حِينَ شَبِعْنَا مِنَ الأَسْوَدَيْنِ التَّمْرِ وَالْمَاءِ ❁

& 1886-) Hz. Âişe (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.) iki siyaha, hurma ve suya doyup kandığımızda vefat etti."

١٨٨٧ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ مَا أَكَلَ النَّبِيُّ ﷺ خُبْزًا مُرَقَّقًا وَلا شَاةً مَسْمُوطَةً حَتَّى لَقِيَ اللَّهَ ❁

1887-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Allah'a kavuşuncaya kadar ne yumuşak beyaz ekmek ne de kuzu çevirmesi yedi." demiştir.

١٨٨٨ وعنه رضي الله عنه في رواية: قَالَ مَا عَلِمْتُ النَّبِيَّ ﷺ أَكَلَ عَلَى سُكُرُّجَةٍ قَطُّ وَلا خُبِزَ لَهُ مُرَقَّقٌ قَطُّ وَلا أَكَلَ عَلَى خِوَانٍ قَطُّ ❁

1888-) Kendisinden gelen diğer bir rivayette ise: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in asla ne sukurrace üzerinde yediğini ne de kendisine yumuşak beyaz ekmek yapıldığını asla bilmiyorum. Kendisi hivân üzerinde de yememiştir." demiştir.

(Hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kuzu çevirmesi yemediği bildirilmektedir. Aslında Kendisinin çeşitli zamanlarda koyun etini yediği de rivayet edilir. Mesela 157. hadiste koyunun kürek kemiğinden et keserek yediği anlatılır, 159 ve 1761. hadislerden kendisinin et yediğini öğreniyoruz. Enes b. Mâlik (r.a.)'ın bu ifadesinden Rasûlüllah (s.a.v.)'in sözü edilen yiyecekleri fazla bulamadığından yemediği anlaşılır.

Beyaz ekmek diye çeviri yaptığımız kelime aslında inceltilmiş ekmek anlamına gelmektedir. Bundan kasıt elenip kepeği alınarak inceltilmiş undan yapılan ekmek olabileceği gibi, yufka ekmek de olabilir.

Sukkuruce kelimesinin ne anlama geldiği hakkında değişik tarifler yapılmıştır. Arapçaya dışarıdan girmiş olan bu kelime küçük sofra veya küçük sini olarak tarif edilir. Sukkuruce: Üstüne iştah açıcı baharatlar, yeşillikler veya fazla yenilen yemeğin üzerine alınacak hazmettiriciler konulan malzeme olarak da tarif edilir. Tirmizî şârihi el-Irâkî, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Sukkuruce üzerinde yemek yememesini şöyle açıklamaktadır: O dönemde Arabistanda böyle bir malzeme olmadığından dolayı veya küçük olması nedeniyle sofraya bir iki kişinin oturacağındandır. Çünkü kendisi özel kimselerle veya tek başına yemez, cemaatle yerdi. Sukkuruce üzerinde yememesinin bir diğer nedeni de üzerinde iştah açıcı veya hazmettirici malzemelerin bulunması nedeniyledir. Çünkü kendisinin ev hanesi doyuncaya kadar yemek yememiştir. (Tuhfetü'l-Ahvezî, V. 399)

Hivân kelimesi de çeşitli şekillerde tarif edilmiştir. Genel olarak altında sehpası olan büyük siniye denildiği gibi yemek masası olarak da tarif edilir. Efendimiz (a.s.)'ın hivân üzerinde yemek yememesi, o dönemde Arabistanda kullanılmamasından veya genellikle ehli keyf zengin tabakanın kullandığı lüks bir malzeme olmasından dolayıdır.)

١٨٨٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ طَعَامُ الاثْنَيْنِ كَافِي الثَّلاثَةِ وَطَعَامُ الثَّلاثَةِ كَافِي الأَرْبَعَةِ ❁

{&} 1889-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İki kişinin yiyeceği üç kişiye yeter, üç kişinin yiyeceği de dört kişiye yeter"*** buyurdu." demiştir.

١٨٩٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّهُ كَانَ لا يَأْكُلُ حَتَّى يُؤْتَى بِمِسْكِينٍ يَأْكُلُ مَعَهُ قَالَ نَافِعٌ الراوي عنه فَأَدْخَلْتُ رَجُلاً يَأْكُلُ مَعَهُ فَأَكَلَ كَثِيرًا فَقَالَ يَا نَافِعُ لا تُدْخِلْ هَذَا عَلَيَّ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ الْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ فِي مِعًى وَاحِدٍ وَالْكَافِرُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ ❁

{&} 1890-) Abdullah b. Ömer (r.a.) kendisiyle birlikte yemek yemesi için bir fakir getirilmedikçe yemek yemezdi. Kendisinden hadisi rivayet eden Nâfi: "Bir gün kendisiyle birlikte yemek yemesi için bir adamı yanına koydum, o da çok yedi. Bunun üzerine: "Ey Nâfi, bunu benim yanıma koyma. Ben, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Mü'min bir mide (bağırsak) için yer, kâfir ise yedi mide (bağırsak) için yer."*** diye buyururken, işittim" dedi." demiştir.

١٨٩١ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ كُنْتُ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لِرَجُلٍ عِنْدَهُ لا آكُلُ وَأَنَا مُتَّكِئٌ ❁

1891-) Ebû Cuhayfe (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında bulunuyordum, yanındaki bir kimseye: ***"Ben dayanarak*** (rahat bir şekle geçerek) ***yemek yemem."*** buyurdu."

١٨٩٢عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ مَا عَابَ النَّبِيُّ ﷺ طَعَامًا قَطُّ إِنِ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ وَإِنْ كَرِهَهُ تَرَكَهُ ❁

& 1892-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) yemekte asla kusur aramazdı. Eğer isteği varsa yer, isteği yoksa bırakırdı." demiştir.
(Bir benzeri 1495. hadiste geçmişti.)

١٨٩٣ عَنْ سَهْلٍ رضي الله عنه أَنَّهُ قِيلَ لَهُ هَلْ رَأَيْتُمْ فِي زَمَانِ النَّبِيِّ ﷺ النَّقِيَّ قَالَ لا فَقُلْتُ فَهَلْ كُنْتُمْ تَنْخُلُونَ الشَّعِيرَ قَالَ لا وَلَكِنْ كُنَّا نَنْفُخُهُ ❁

1893-) Sehl b. Sa'd (r.a.)'a: "Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında elenmiş undan yapılmış beyaz ekmek gördünüz mü?" denildi: "Hayır." dedi: "Arpa unununu eler miydiniz?" denildi: "Hayır, ancak (kabuğu gitsin diye) üflerdik." demiştir.

١٨٩٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَسَمَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمًا بَيْنَ أَصْحَابِهِ تَمْرًا فَأَعْطَى كُلَّ إِنْسَانٍ سَبْعَ تَمَرَاتٍ فَأَعْطَانِي سَبْعَ تَمَرَاتٍ إِحْدَاهُنَّ حَشَفَةٌ فَلَمْ يَكُنْ فِيهِنَّ تَمْرَةٌ أَعْجَبَ إِلَيَّ مِنْهَا شَدَّتْ فِي مَضَاغِي ❁

1894-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir gün ashabı arasında hurma bölüştürdü, herbirine yedi hurma verdi. Bana da yedi hurma vermişti ki bunların birisi ermeden kurumuş koruk hurma idi. Bu hurmalar içerisinde ondan daha hoşuma giden olmamıştı, çiğnenmesi sert olduğundan dolayı ağzımda uzun süre kalmıştı." demiştir.

١٨٩٥ وعنه رضي الله عنه أَنَّهُ مَرَّ بِقَوْمٍ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ شَاةٌ مَصْلِيَّةٌ فَدَعَوْهُ فَأَبَى أَنْ يَأْكُلَ وَقَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الدُّنْيَا وَلَمْ يَشْبَعْ مِنْ خُبْزِ الشَّعِيرِ ❁

1895-) Yine Ebû Hureyre (r.a.) önlerinde kızartılmış koyun kebabı bulunan bir topluluğa uğradı. Kendisini yemeğe davet ettiler ama yemeği kabul etmedi: "Rasûlüllah (s.a.v.) arpa ekmeğine doyamadan dünyadan çıktı." dedi.

١٨٩٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ مَا شَبِعَ آلُ مُحَمَّدٍ ﷺ مُنْذُ قَدِمَ الْمَدِينَةَ مِنْ طَعَامِ الْبُرِّ ثَلاثَ لَيَالٍ تِبَاعًا حَتَّى قُبِضَ ❁

& 1896-) Hz. Âişe (r.a.): "Muhammed hanesinin Medine'ye geldiğinden bu tarafa vefat edene kadar arka arkaya üç gece buğday yemeği ile karnı doymamıştır." demiştir.

١٨٩٧ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا كَانَتْ إِذَا مَاتَ الْمَيِّتُ مِنْ أَهْلِهَا فَاجْتَمَعَ لِذَلِكَ النِّسَاءُ ثُمَّ تَفَرَّقْنَ إِلاَّ أَهْلَهَا وَخَاصَّتَهَا أَمَرَتْ بِبُرْمَةٍ مِنْ تَلْبِينَةٍ فَطُبِخَتْ ثُمَّ صُنِعَ ثَرِيدٌ فَصُبَّتِ التَّلْبِينَةُ عَلَيْهَا ثُمَّ قَالَتْ كُلْنَ مِنْهَا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ التَّلْبِينَةُ مُجِمَّةٌ لِفُؤَادِ الْمَرِيضِ تَذْهَبُ بِبَعْضِ الْحُزْنِ ❁

& 1897-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.a.)'dan. Kendisi ailesinden birisi vefat ettiğinde ve bunun için kadınlar toplanıp sonra dağılıp yalnız ev halkı ve yakınları kaldığında Hz. Âişe (r.a.) çömleğe telbine konulup pişirilmesini emreder, sonra tirit yemeği yapılır ve tiridin üzerine telbine dökülürdü. Sonra da: "Bunu yeyin, ben Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Telbine hastanın kalbine rahatlık verir, bir kısım üzüntüyü giderir."*** diye buyururken işittim." dedi.

(Telbine: Un, süt ve balın karışımıyla yapılan bulamaçtır. Tirit: Doğranmış ekmeğin üzerine etsuyu dökülerek yapılan meşhur bir yemektir.)

١٨٩٨ عَنْ حُذَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لا تَلْبَسُوا الْحَرِيرَ وَلا الدِّيبَاجَ وَلا تَشْرَبُوا فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَلا تَأْكُلُوا فِي صِحَافِهَا فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَنَا فِي الآخِرَةِ ❁

& 1898-) Huzeyfe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Ne ipek ne de ibrişim*** (kalın dokunmuş ipek) ***giyiniz. Altın ve gümüş bardaklardan bir şey içmeyiniz. Altın ve gümüş kaplardan da bir şey yemeyiniz. Çünkü tüm bunlar dünyada kâfirlerin, âhirette de bizimdir."*** diye buyururken işittim." demiştir.

(Bu konuda 1943. ve 1987. hadislere de bakınız.)

١٨٩٩ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه قَالَ كَانَ مِنَ الأَنْصَارِ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ أَبُو شُعَيْبٍ وَكَانَ لَهُ غُلامٌ لَحَّامٌ فَقَالَ اصْنَعْ لِي طَعَامًا أَدْعُو رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَامِسَ خَمْسَةٍ فَدَعَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَامِسَ خَمْسَةٍ فَتَبِعَهُمْ رَجُلٌ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّكَ دَعَوْتَنَا خَامِسَ خَمْسَةٍ وَهَذَا رَجُلٌ قَدْ تَبِعَنَا فَإِنْ شِئْتَ أَذِنْتَ لَهُ وَإِنْ شِئْتَ تَرَكْتَهُ قَالَ بَلْ أَذِنْتُ لَهُ ❁

& 1899-) Ebû Mes'ûd el-Ensârî (r.a.): "Ensar'dan "Ebû Şuayb" denilen bir kimse vardı, kendisinin de kasap bir kölesi vardı. Bu kimse: "Bana bir yemek yap, beş kişinin beşincisi olarak Rasûlüllah (s.a.v.)'i çağıracağım" dedi ve Rasûlüllah (s.a.v.)'i beş kişinin beşincisi olarak çağırdı, derken bir adam da onların peşine takıldı. Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sen bizi beş kişinin beşincisi olarak çağırdın ama bu adam da peşimize takıldı. Dilersen ona da izin verirsin, dilersen dışarıda bırakırsın."*** buyurdu: "Ona da izin verdim." dedi." demiştir.

١٩٠٠ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنهما قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَأْكُلُ الرُّطَبَ بِالْقِثَّاءِ ❁

& 1900-) Abdullah b. Cafer b. Ebî Tâlib (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i olgunlaşmamış taze hurmayı salatalıkla / acurla yediğini gördüm." demiştir.

١٩٠١ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ بِالْمَدِينَةِ يَهُودِيٌّ وَكَانَ يُسْلِفُنِي فِي تَمْرِي إِلَى الْجِدَادِ وَكَانَتْ لِجَابِرٍ الأَرْضُ الَّتِي بِطَرِيقِ رُومَةَ فَجَلَسَتْ فَخَلا عَامًا فَجَاءَنِي الْيَهُودِيُّ عِنْدَ الْجَدَادِ وَلَمْ أَجُدَّ مِنْهَا شَيْئًا فَجَعَلْتُ أَسْتَنْظِرُهُ إِلَى قَابِلٍ فَيَأْبَى فَأُخْبِرَ بِذَلِكَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ لأَصْحَابِهِ امْشُوا نَسْتَنْظِرْ لِجَابِرٍ مِنَ الْيَهُودِيِّ فَجَاؤُونِي فِي نَخْلِي فَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يُكَلِّمُ الْيَهُودِيَّ فَيَقُولُ أَبَا الْقَاسِمِ لا أُنْظِرُهُ فَلَمَّا رَأَى النَّبِيُّ ﷺ قَامَ فَطَافَ فِي النَّخْلِ ثُمَّ جَاءَهُ فَكَلَّمَهُ فَأَبَى فَقُمْتُ فَجِئْتُ بِقَلِيلِ رُطَبٍ فَوَضَعْتُهُ بَيْنَ يَدَيِ النَّبِيِّ ﷺ فَأَكَلَ ثُمَّ قَالَ أَيْنَ عَرِيشُكَ يَا جَابِرُ فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ افْرُشْ لِي فِيهِ فَفَرَشْتُهُ فَدَخَلَ فَرَقَدَ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ فَجِئْتُهُ بِقَبْضَةٍ أُخْرَى فَأَكَلَ مِنْهَا ثُمَّ قَامَ فَكَلَّمَ الْيَهُودِيَّ فَأَبَى عَلَيْهِ فَقَامَ فِي الرِّطَابِ فِي النَّخْلِ الثَّانِيَةَ ثُمَّ قَالَ يَا جَابِرُ جُدَّ وَاقْضِ فَوَقَفَ فِي الْجَدَادِ فَجَدَدْتُ مِنْهَا مَا قَضَيْتُهُ وَفَضَلَ مِنْهُ فَخَرَجْتُ حَتَّى جِئْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَبَشَّرْتُهُ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ ❁

1901-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Medine'de bir Yahudi vardı, yeni dönemde teslim etmek üzere benden selem usulü hurma satın alırdı. Câbir'in bahçesi Ruma yolunda idi. Bahçe, o yıl meyve vermedi, bu yüzden hurmanın teslimi gecikti. Hurma kesim zamanı Yahudi geldi ama kesecek hurma bulamadım, bu nedenle gelecek yıla kadar beklemesini istedim kabul etmedi. Bu durum Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bildirildi. O da ashabına: ***"Yürüyün, Câbir için Yahudi'den süre isteyelim"*** buyurdu. Arkasından hurmalığımda iken bana geldi ve Yahudi ile konuşmaya başladı. Yahudi: "Ebû Kasım ona süre vermem" diyordu, neticede Hz. Peygamber (s.a.v.) onun inadını görünce ayağa kalktı, hurmalıkta dolandı. Sonra tekrar Yahudi'ye geldi, konuştu ama yine kabul etmedi. Ben de kalkıp biraz yaş hurma getirip Hz. Peygamber (s.a.v.)'in önüne koydum, kendisi yedi, arkasından: ***"Ey Câbir, bahçendeki gölgelik yerin nerede?"*** buyurdu, kendisine yeri gösterdim: ***"Orada bana yatak yap."*** buyurdu, ben de yatak yaptım. Kendisi içeri girip uyudu, sonra uykudan uyandı. Ben de kendisine bir tutam daha hurma getirdim, bundan yedi, sonra kalkıp Yahudi ile tekrar konuştu ama yine kabul etmedi. Bunun üzerine hurmalıktaki henüz olmamış yaş hurmalar arasında ayakta durdu, sonra: ***"Ey Câbir, hurmayı kes ve borcu öde!"*** buyurdu. Kesim sırasında başımda durdu. Ben hurmalıktan öyle hurma kestim ki bununla borcu ödedim, bir o kadar da geriye kaldı. Bunun arkasından bahçeden çıkıp Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldim, kendisine sevinçli haberi bildirdim. O da: ***"Benim, Allah'ın Rasûlü olduğuma*** (bu olayı) ***şahit getiririm."*** buyurdu.

(Hadisin değişik bir benzeri 1014. hadiste geçmişti.)

١٩٠٢ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ تَصَبَّحَ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعَ تَمَرَاتٍ عَجْوَةً لَمْ يَضُرُّهُ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ سُمٌّ وَلا سِحْرٌ ❁

& 1902-) Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim her gün sabah aç karna yedi Acve Hurması yerse, bu günde kendisine ne zehir ne de sihir zarar verir."*** buyurdu." demiştir.

(**Acve:** Medine'de yetişen siyah hurmadır. 918 ve 919. hadislerde görüldüğü gibi Medine şehri, Efendimiz (a.s.)'ın duası ile bereketlenmiş bir topraktır. Bütün mahsulat yetiştiği toprağa göre değer kazanır. Mesela, Rize ilinin Anzer yöresinde toplanan bal ile Marmaris'te toplanan çam balı aynı değildir. Oysa ikisi de baldır ama her ikisinin aynı değerde olduğunu hiçbir araştırmacı iddia edemez. İşte Acve Hurması da böyledir. Dr. Mustafa Sibaî de "İslâm Hukuku'nda Sünnet" isimli eserinde Hacca gittiğinde beş aylık bir sürede bunu denediğini bildirmektedir. İslâm âlimleri Acve Hurması'ndaki bu özelliğin Hz. Peygamber (s.a.v.)'in duası nedeniyle oluştuğu görüşünü belirtirler. Acve Hurması'nın diğer hurmalardan ayrı olarak ne gibi tıbbî özelliği olduğu bilim adamlarımızın araştırmalarını beklemektedir.)

١٩٠٣ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلا يَمْسَحْ يَدَهُ حَتَّى يَلْعَقَهَا أَوْ يُلْعِقَهَا ❁

& 1903-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Biriniz bir şey yediğinde elini yalamadan veya yalatmadan silmesin."*** buyurmuştur.

(Hadisin diğer rivayetinde: ***"Çünkü kişi yemeğin neresinde bereket olduğunu bilemez."*** buyurmuştur. Müslim, Eşribe: 134)

١٩٠٤ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ قَدْ كُنَّا زَمَانَ النَّبِيِّ ﷺ لَمْ يَكُنْ لَنَا مَنَادِيلُ إِلاَّ أَكُفَّنَا وَسَوَاعِدَنَا وَأَقْدَامَنَا ثُمَّ نُصَلِّي وَلا نَتَوَضَّأُ ❁

1904-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında bizim mendillerimiz yoktu. Ellerimizin içine, kollarımıza ve ayaklarımıza (silerdik) sonra da abdest almadan namazı kılardık." demiştir.

(Hadisin ana metindeki baş kısmında verilen bilgiye göre, Said b. el-Hâris, Câbir b. Abdullah (r.a.)'a ateşte pişen yiyecekler yenildikten sonra abdest alınıp alınmayacağını sormuş, o da: "Hayır, alınmaz. Aslında Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında bu tür yiyecekleri çok az bulurduk. Bulduğumuz zamanda mendillerimiz yoktu..." diye cevap vermiştir.

O dönem yiyecekleri hurma, süt gibi ele bulaşmayan yiyeceklerdi. Günümüzdeki ateşte pişen yemekler çok az bulunurdu. Câbir b. Abdullah (r.a.)'ın anlattığı bu durum, karnı tok, sırtı pek, musluğunda suları şakır şakır akan, akmasa bile istediği zaman su bulabilen kimselere tuhaf ve garip gelebilir. Ancak bilinmelidir ki, her söz kendi şartları içerisinde değerlendirilir. O devirde Arabistan çölünde yaşayan kimseler için su, altındı. Karınlarını zor doyurmaları bir yana, ihtiyaçlarını giderecek suyu bile bin bir zahmetle bulabiliyorlardı. Kırk yılın başında ateşte pişirilen bir yemek bulsalar, bu defa su bulma ayrı bir sorundu. O döneminin insanlarının bazı günler yemekten sonra el yıkamayışı genel bir davranış değil bir zaruret nedeniyledir. Yoksa imkan bulunduğunda yemekten önce ve sonra elleri yıkamak Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bir tavsiyesidir, yemeğin bereketini artırır. (Bakınız, Ebû Dâvûd, Et'ime: 11, Tirmizî, Et'ime: 39)

١٩٠٥ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا رَفَعَ مَائِدَتَهُ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلا مُوَدَّعٍ وَلا مُسْتَغْنًى عَنْهُ رَبَّنَا ❁

1905-) Ebû Ümâme (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) sofrasını kaldırdığında şöyle dua etmiştir: ***"el-Hamdü lillâhi kesîran tayyiben mübâraken fîhi ğayra mekfiyyin ve lâ müveddain ve lâ müsteğnen anhu Rabbünâ*** (=Bereketli, temiz ve hoş, çok, ne bırakılan ne yeterli görülen ne de müstağni olunan hamd ve şükür Rabb'imiz olan Allah'adır."

١٩٠٦ وعنه في رواية: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا فَرَغَ مِنْ طَعَامِهِ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَفَانَا وَأَرْوَانَا غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلا مَكْفُورٍ ❁

1906-) Kendisinden gelen diğer bir rivayette ise: "Hz. Peygamber (s.a.v.) yemekten kalktığında şöyle dua etmiştir: ***"el-Hamdü lillâhillezî kefânâ ve ervânâ ğayra mekfiyyin ve lâ mekfûrin*** (= Bizi kana kana doyurup içiren Allah'a, nankörlük yapılmaksızın sonsuz hamdolsun"

١٩٠٧ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ أَنَا أَعْلَمُ النَّاسِ بِالْحِجَابِ كَانَ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ يَسْأَلُنِي عَنْهُ أَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَرُوسًا بِزَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ وَكَانَ تَزَوَّجَهَا بِالْمَدِينَةِ فَدَعَا النَّاسَ لِلطَّعَامِ بَعْدَ ارْتِفَاعِ النَّهَارِ فَجَلَسَ رَسُولُ

اللَّه ﷺ وَجَلَسَ مَعَهُ رِجَالٌ بَعْدَ مَا قَامَ الْقَوْمُ حَتَّى قَامَ رَسُولُ اللَّه ﷺ فَمَشَى وَمَشَيْتُ مَعَهُ حَتَّى بَلَغَ بَابَ حُجْرَةِ عَائِشَةَ ثُمَّ ظَنَّ أَنَّهُمْ خَرَجُوا فَرَجَعْتُ مَعَهُ فَإِذَا هُمْ جُلُوسٌ مَكَانَهُمْ فَرَجَعَ وَرَجَعْتُ مَعَهُ الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ بَابَ حُجْرَةِ عَائِشَةَ فَرَجَعَ وَرَجَعْتُ مَعَهُ فَإِذَا هُمْ قَدْ قَامُوا فَضَرَبَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ سِتْرًا وَأُنْزِلَ الْحِجَابُ ❁

& 1907-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hicab emrinin inişini herkesten daha çok ben bilirim, Übey b. Ka'b bile bunu benden sorardı" dedi ve şöyle anlattı: "Rasûlüllah (s.a.v.) Zeyneb bintü Cahş ile evlenmişti. Kendisinin bu evliliği Medine'de olmuştu, gün yükseldikten sonra halkı yemeğe çağırdı. Yemekten sonra Rasûlüllah (s.a.v.) oturdu. Halk kalkıp gittikten sonra bir kısım kimseler kendisiyle birlikte oturdu. Nihayet Rasûlüllah (s.a.v.) ayağa kalktı ve yürüdü, ben de kendisiyle birlikte yürüdüm, sonunda Hz. Âişe'nin odasının kapısına geldiğinde içerdekilerin artık dışarı çıktıklarını tahmin ederek geri döndü, ben de kendisiyle birlikte geri döndüm. Baksak ki onlar hâlâ yerlerinde oturmaktalar. Bunun üzerine tekrar döndü, ben de kendisiyle birlikte döndüm, sonunda Hz. Âişe'nin odasının kapısına geldiğinde geri döndü, ben de kendisiyle birlikte geri döndüm. Baktık ki onlar artık kalkmışlar. Kendisi ile benim arama perde çekip (içeri girdi) ve hicap emri indirildi." demiştir.

(Burada indirildiği bildirilen Ahzâb: 53. ayette belirtilen Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarının diğer hanımlardan ayrı olarak ortalıkta dolaşmamalarının emredilmesidir. Bu konuda 120. ve 286. hadislerin açıklamasına bakınız.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْعَقِيقَة

71-) Akîka Bölümü

(Akîka: Çocuğun doğduğu zaman başında bulunan saça denir. Doğumun yedinci veya daha sonraki günlerinde çocuğun saçı kesildiğinde kesilen kurbana da "Akîka" denilmiştir.)

١٩٠٨ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ وُلِدَ لِي غُلَامٌ فَأَتَيْتُ بِهِ النَّبِيَّ ﷺ فَسَمَّاهُ إِبْرَاهِيمَ فَحَنَّكَهُ بِتَمْرَةٍ وَدَعَا لَهُ بِالْبَرَكَةِ وَدَفَعَهُ إِلَيَّ وَكَانَ أَكْبَرَ وَلَدِ أَبِي مُوسَى ❁

& 1908-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.): "Benim bir oğlum oldu, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e getirdim, "İbrahim" adını koydu, hurma çiğnemini damağına sürdü, hayır ve bereket duasında bulundu. Arkasından çocuğu bana verdi." demiştir. Bu çocuk Ebû Mûsâ'nın en büyük oğlu idi.

(Yeni doğan çocukların ağzına ilk giren şeyin tatlı olması için hurma veya benzeri tatlı şeyleri ezip damağına sürülmesine "Tahnîk" denilmiştir.)

١٩٠٩ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنهما أَنَّهَا حَمَلَتْ بِعَبْدِاللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ بِمَكَّةَ قَالَتْ فَخَرَجْتُ وَأَنَا مُتِمٌّ فَأَتَيْتُ الْمَدِينَةَ فَنَزَلْتُ قُبَاءً فَوَلَدْتُ بِقُبَاءٍ ثُمَّ أَتَيْتُ بِهِ رَسُولَ اللَّه ﷺ فَوَضَعْتُهُ فِي حَجْرِهِ ثُمَّ دَعَا بِتَمْرَةٍ فَمَضَغَهَا ثُمَّ تَفَلَ فِي فِيهِ فَكَانَ أَوَّلَ شَيْءٍ دَخَلَ جَوْفَهُ رِيقُ رَسُولِ اللَّه ﷺ ثُمَّ حَنَّكَهُ بِالتَّمْرَةِ ثُمَّ دَعَا لَهُ فَبَرَّكَ عَلَيْهِ وَكَانَ أَوَّلَ مَوْلُودٍ وُلِدَ فِي الإِسْلامِ فَفَرِحُوا بِهِ فَرَحًا شَدِيدًا لأَنَّهُمْ قِيلَ لَهُمْ إِنَّ الْيَهُودَ قَدْ سَحَرَتْكُمْ فَلا يُولَدُ لَكُمْ ❁

& 1909-) Esmâ bintü Ebî Bekir (r.a.) oğlu Abdullah b. Zübeyr (r.a.)'a Mekke'de hamile olmuş ve şunları anlatmıştır: "Ben doğum süresini tamamlamış halde iken yola çıktım, nihayet Medine'ye

geldim. Kubâ'da konaklamıştım ki burada onu doğuruverdim. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'e getirip kucağına koydum, kendisi hurma istedi, arkasından hurmayı çiğneyip ağzına tükürdü. Böylece çocuğun kursağına giren ilk şey Rasûlüllah (s.a.v.)'in tükrüğü oldu. Arkasından hurma çiğnemini damağına sürdü. Sonra da hayır ve bereket duasında bulundu. Abdullah b. Zübeyr İslâm ümmetinde (Medine'de) doğan ilk çocuktu. Bu yüzden Müslümanlar çok sevindiler. Çünkü kendilerine: "Yahudiler size büyü yaptı, sizin çocuğunuz olmayacak." denilmişti."

(Hadisin bir benzeri 1591. hadis olarak geçmişti, Abdullah b. Zübeyr (r.a.) için bu hadisin açıklamasına bakınız.)

١٩١٠ عَنْ سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ الضَّبِّيِ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَعَ الْغُلَامِ عَقِيقَةٌ فَأَهْرِيقُوا عَنْهُ دَمًا وَأَمِيطُوا عَنْهُ الْأَذَى ❁

1910-) Selmân b. Âmir ed-Dabbî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Her oğlan çocuğuna bir akîka kurbanı vardır. Bu kurbanı kesiniz ve çocuktan ezayı gideriniz."*** diye buyururken" işittim." demiştir.

(Akîka Kurbanı sünnet'tir. Erkek çocuklar için kesilebileceği gibi kız çocukları için de kesilebilir. Bazı rivayetlerde erkek çocuk için iki, kız çocuk için bir kurban ifadelerine rastlanmaktadır. Aslında bu kurban cahiliye döneminde de vardı. Rasûlüllah (s.a.v.) bazı değişiklikler yaparak bu uygulamayı serbest bırakmıştır. Durum böyle olunca isteyen istediği kurbanı kesmesi nedeniyle değişik uygulamalarla karşılaşmış oluyoruz. Ancak aslolan, bunun isteğe bağlı bir uygulama olduğudur. Dileyen keser, dileyen kesmez, dileyen koyun keser, dileyen inek veya deve keser, dileyen bir, dileyen iki kesebilir.)

١٩١١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَا فَرَعَ وَلَا عَتِيرَةَ وَالْفَرَعُ أَوَّلُ النِّتَاجِ كَانُوا يَذْبَحُونَهُ لِطَوَاغِيتِهِمْ وَالْعَتِيرَةُ فِي رَجَبٍ ❁

& 1911-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Fera' ve Atîra diye bir şey yoktur."*** buyurmuştur. Fera': Hayvanın ilk doğan yavrusudur ki bunu tağutları/putları adına kurban ederlerdi. Atîra ise müşriklerin Recep ayında putlarına kestikleri kurbandır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الذَّبَائِحِ وَالصَّيْدِ

72-) Avlanma ve Hayvan Kesimleri Bölümü

١٩١٢ عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رضي الله عنه قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ صَيْدِ الْمِعْرَاضِ قَالَ مَا أَصَابَ بِحَدِّهِ فَكُلْهُ وَمَا أَصَابَ بِعَرْضِهِ فَهُوَ وَقِيذٌ وَسَأَلْتُهُ عَنْ صَيْدِ الْكَلْبِ فَقَالَ مَا أَمْسَكَ عَلَيْكَ فَكُلْ فَإِنْ أَخَذَ الْكَلْبُ ذَكَاةً وَإِنْ وَجَدْتَ مَعَ كَلْبِكَ أَوْ كِلَابِكَ كَلْبًا غَيْرَهُ فَخَشِيتَ أَنْ يَكُونَ أَخَذَهُ مَعَهُ وَقَدْ قَتَلَهُ فَلَا تَأْكُلْ فَإِنَّمَا ذَكَرْتَ اسْمَ اللَّهِ عَلَى كَلْبِكَ وَلَمْ تَذْكُرْهُ عَلَى غَيْرِهِ ❁

& 1912-) Adiyy b. Hâtim (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e mi'rad ile avlanmayı sordum: ***"Demir ucu değeni yersin ama geniş tarafı değen ise*** (Mâide: 3 ayetinde bildirilen taş, sopa vs. ile) ***vurulup öldürülmüş hayvandır*** (haramdır.)" buyurdu. Av köpeği ile avlanmayı sordum: "***Senin için yakaladığını yersin, çünkü köpeğin yakalaması, kesilmesi hükmündedir. Bu arada senin köpeğinin veya köpeklerinin yanında başka bir köpek bulunursa sen de kendi köpeğinle beraber onun da***

yakaladığından endişe edersen, av da ölmüş ise bunu yemezsin. Çünkü sen Besmeleyi kendi köpeğini salarken çektin, başkasına çekmedin." buyurdu." demiştir.

(Mi'rad, hakkında değişik tarifler yapılmış hadisten de anlaşılacağı gibi ucu sivri demirli, geri kalan kısmı kalın sopa şeklinde oktur.)

١٩١٣ عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ رضي الله عنه قَالَ قُلْتُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنَّا بِأَرْضِ قَوْمٍ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أَفَنَأْكُلُ فِي آنِيَتِهِمْ وَبِأَرْضِ صَيْدٍ أَصِيدُ بِقَوْسِي وَبِكَلْبِي الَّذِي لَيْسَ بِمُعَلَّمٍ وَبِكَلْبِي الْمُعَلَّمِ فَمَا يَصْلُحُ لِي قَالَ أَمَّا مَا ذَكَرْتَ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ فَإِنْ وَجَدْتُمْ غَيْرَهَا فَلا تَأْكُلُوا فِيهَا وَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَاغْسِلُوهَا وَكُلُوا فِيهَا وَمَا صِدْتَ بِقَوْسِكَ فَذَكَرْتَ اسْمَ اللَّهِ فَكُلْ وَمَا صِدْتَ بِكَلْبِكَ الْمُعَلَّمِ فَذَكَرْتَ اسْمَ اللَّهِ فَكُلْ وَمَا صِدْتَ بِكَلْبِكَ غَيْرِ مُعَلَّمٍ فَأَدْرَكْتَ ذَكَاتَهُ فَكُلْ ❁

& 1913-) Ebû Sa'lebe el-Huşenî (r.a.): "Ey Allah'ın Peygamberi, biz Kitab Ehli bir diyarda (Şam'da) bulunuyoruz, onların kaplarından yemek yiyebilir miyiz? Yine avı bol bir yerde bulunuyorum, eğitilmiş köpeğimle de eğitilmemiş köpeğimle de yayımla da avlanıyorum, bu benim için uygun mudur?" dedim. O da: ***"Kitap Ehli için söylediğinin cevabı şudur. Eğer bu kaplardan başkasını bulursanız onların kaplarından yemeyiniz. Eğer bulamazsanız onları yıkayıp içinde yiyiniz. Av konusu ise Besmele çekip yayınla avladığını yersin, Besmele çekip eğitilmiş köpeğinle avladığını da yersin, eğitilmemiş köpeğinle avladığına yetişip kesebilirsen onu da yersin."*** buyurdu" demiştir.

١٩١٤ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رضي الله عنه أَنَّهُ رَأَى رَجُلاً يَخْذِفُ فَقَالَ لَهُ لا تَخْذِفْ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنِ الْخَذْفِ أَوْ كَانَ يَكْرَهُ الْخَذْفَ وَقَالَ إِنَّهُ لا يُصَادُ بِهِ صَيْدٌ وَلا يُنْكَى بِهِ عَدُوٌّ وَلَكِنَّهَا قَدْ تَكْسِرُ السِّنَّ وَتَفْقَأُ الْعَيْنَ ثُمَّ رَآهُ بَعْدَ ذَلِكَ يَخْذِفُ فَقَالَ لَهُ أُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ نَهَى عَنِ الْخَذْفِ أَوْ كَرِهَ الْخَذْفَ وَأَنْتَ تَخْذِفُ لا أُكَلِّمُكَ كَذَا وَكَذَا ❁

& 1914-) Abdullah b. Muğaffel (r.a.) bir kimseyi küçük sapan taşı atarken görmüş ve ona: "Böyle taş atma! Çünkü Rasûlüllah (s.a.v.) böyle taş atmayı yasakladı veya sapan taşı atmaktan hoşlanmazdı. Çünkü bu şekilde taş atmak ne bir av avlar, ne de düşmana zarar verir. Ama bu taş ya bir diş kırar ya da bir göz çıkarır" dedi. Bundan sonra yine bu kişiyi küçük taş atarken gördü, ona: "Ben sana Rasûlüllah (s.a.v.)'den kendisinin bu şekilde taş atmayı yasakladığını ya da taş atmaktan hoşlanmadığını bildiriyorum, ama sen hâlâ taş atıyorsun. Artık seninle şu kadar şu kadar süre konuşmam." demiştir.

(Sapan taşı ile vurulmuş bir av, kesilmedikçe vurulup öldürülen (Mâide: 3 ayetinde yasaklanan) av hükmüne girer. Vurulan hayvanın eti yenmediğinden dolayı boşa gider. Bu şekildeki atış düşmanı da öldürmez, ama başkalarına değip göz çıkarır veya benzeri zararlar verir. Bu nedenle bu atışın bir faydası olmadığı halde zarar vermesi muhtemeldir.)

١٩١٥ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنِ اقْتَنَى كَلْبًا لَيْسَ بِكَلْبِ مَاشِيَةٍ أَوْ ضَارِيَةٍ نَقَصَ كُلَّ يَوْمٍ مِنْ عَمَلِهِ قِيرَاطَانِ ❁

1915-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim sürü veya av köpeği dışında bir köpek edinirse, her gün amelinden bir kırat eksilir"*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1073. hadiste Ebû Hureyre (r.a.)'dan rivayet edilmişti.)

١٩١٦ عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا أَرْسَلْتَ كَلْبَكَ وَسَمَّيْتَ فَأَمْسَكَ وَقَتَلَ فَكُلْ وَإِنْ أَكَلَ فَلا تَأْكُلْ فَإِنَّمَا أَمْسَكَ عَلَى نَفْسِهِ وَإِذَا خَالَطَ كِلابًا لَمْ يُذْكَرْ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهَا فَأَمْسَكْنَ وَقَتَلْنَ فَلا تَأْكُلْ فَإِنَّكَ لا تَدْرِي أَيُّهَا قَتَلَ وَإِنْ رَمَيْتَ الصَّيْدَ فَوَجَدْتَهُ بَعْدَ يَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ لَيْسَ بِهِ إِلا أَثَرُ سَهْمِكَ فَكُلْ وَإِنْ وَقَعَ فِي الْمَاءِ فَلا تَأْكُلْ ❁

& 1916-) Adiyy b. Hâtim (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Köpeğini Besmele çekip saldığında avı yakalayıp öldürürse bunu yersin. Ama köpek avı yerse sen onu yeme çünkü bunu kendisine tutmuş olur. Eğer üzerine Besmele çekilmemiş bazı köpekler senin köpeğine karışır, onlar da avı yakalayıp öldürürlerse bu avı yeme, çünkü sen hangisinin öldürdüğünü tam olarak kestirememektesin. Yine sen ava atış yapıp da bunu bir veya iki gün sonra bulursan ve avın üzerinde senin okundan başka bir iz yok ise bunu da yersin. Eğer av suya düşerse bunu yeme."*** buyurmuştur.

(Çünkü Mâide: 3. ayette boğulmuş hayvanın murdar olduğu belirtilir.)

١٩١٧ عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى رضي الله عنهما قَالَ غَزَوْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ سَبْعَ غَزَوَاتٍ أَوْ سِتًّا كُنَّا نَأْكُلُ مَعَهُ الْجَرَادَ ❁

& 1917-) İbni Ebî Evfâ (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte altı veya yedi gazvede bulunduk. Kendisiyle birlikte çekirge yerdik." demiştir.

١٩١٨ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنهما قَالَتْ نَحَرْنَا عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ فَرَسًا وَنَحْنُ بِالْمَدِينَةِ فَأَكَلْنَاهُ ❁

& 1918-) Esmâ bintü Ebî Bekir (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde Medine'de bulunduğumuz sırada at kesip etini yemiştik." demiştir.

(Aslında at eti yemek haram değildir. Ancak İmam Mâlik, İmam Azam Ebû Hanife ve Evzaî mekruh olduğu görüşündedirler. Delilleri ise Ebû Dâvûd'un rivayet ettiği at etinin yasaklandığını bildiren hadistir. (Et'ime: 26) Ancak bu hadisin sıhhat bakımından kuvvetli olmaması, sıhhati kuvvetli olan hadislerde at etinin helâl olduğunun bildirilmesi, Ebû Dâvûd hadisi ile amel edilmesine engel teşkil etmiştir. Bu nedenle at etinin kesin haram olması şüphe götüreceğinden yukarıdaki âlimler at etine haram diyemeyip mekruh demişlerdir. Bu âlimlerin öne sürdükleri bir diğer dayanak da Nahl: 5. ayette hayvanların insanlar için yaratıldığı, bunlardan yararlanıldığı, bir kısmının da yenildiği belirtildikten sonra **«...At, katır ve eşekleri binmeniz ve süslenmeniz için yarattı...»** buyrulmuş olmasıdır. Burada at, katır ve eşeklerden söz ederken yenilecek şeylerin zikrinden sonra bunların yenilmelerine işaret edilmemiş yük taşımacılığında ve süslenmede kullanıldığı bildirilmiştir. Diğer taraftan İmam Muhammed, İmam Ebû Yusuf, İmam Şafi, Abdullah İbni Mübarek, incelediğimiz hadis ve benzerlerine dayanarak at etinin yenilebileceğini ve helâl olduğunu belirtirler. Aynî, Umdetü'l-Kârî, XVII. 248)

١٩١٩ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عُمَرَ فَمَرُّوا بِفِتْيَةٍ أَوْ بِنَفَرٍ نَصَبُوا دَجَاجَةً يَرْمُونَهَا فَلَمَّا رَأَوُا ابْنَ عُمَرَ تَفَرَّقُوا عَنْهَا وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ مَنْ فَعَلَ هَذَا إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَعَنَ مَنْ فَعَلَ هَذَا ❁

& 1919-) Saîd b. Cübeyr (r.h.): "(Bir topluluk içerisinde) Abdullah b. Ömer'in yanında bulunuyordum. Topluluk, bir tavuğu hedef dikip atış yapan bir kısım gençlere veya bir kısım kalabalığa uğradı. Abdullah b. Ömer'i gördüklerinde dağılıp kaçtılar. Abdullah b. Ömer: "Bunu kim yaptı? Şüphesiz Hz. Peygamber (s.a.v.) bunu yapan kimseye lanet etmiştir." dedi.

١٩٢٠ وعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما في رواية: لَعَنَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ مَثَّلَ بِالْحَيَوَانِ ❁

1920-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan gelen diğer bir rivayette: "Hz. Peygamber (s.a.v.), organlarını keserek hayvana işkence yapan kimseye lanet etmiştir." şeklindedir.

١٩٢١ عَنْ أَبِي مُوسَى يَعْنِي الأَشْعَرِيَّ رضي الله عنه قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَأْكُلُ دَجَاجًا ❁

1921-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i tavuk yerken gördüm." demiştir.

١٩٢٢ عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ أَكْلِ كُلِّ ذِي نَابٍ مِنَ السِّبَاعِ ❁

{&} 1922-) Ebû Sa'lebe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yırtıcı hayvanlardan azı dişli olanlarını (azı dişleriyle avlananları) yemeyi yasakladığı rivayet edilmiştir.

(Yerde yürüyen hayvanlardan azı dişleriyle avını yakalayıp parçalayan kurt, köpek, kedi, aslan, kaplan, sırtlan vs. hayvanların eti yasaklandığı gibi uçan kuşlardan pençeleriyle avlananlar da yasaklanmıştır.)

١٩٢٣ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالسَّوْءِ كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكِيرِ فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُحْذِيَكَ وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً وَنَافِخُ الْكِيرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً ❁

& 1923-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Salih bir kimseyle oturmak ile kötü bir kimseyle oturmak; misk taşıyan ile körük üfleyene benzer. Misk taşıyan ya sana miskten bir parça verir ya da sen ondan bir parça satın alırsın ya da ondan güzel kokular duyarsın. Körük üfleyen ise bu üfürme ile ya senin elbiseni yakar ya da ondan pis kokular duyarsın."*** buyurmuştur.

(Buhârî, bu hadisi av hayvanlarından olan geyikten elde edilen miskten bahsettiği için burada getirmiştir.)

١٩٢٤عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ تُضْرَبَ الصُّورَةُ ❁

1924-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) yüze vurmayı yasakladı." demiştir.

(Buhârî bu hadisi hayvan damgalandığında yüze damga yapılmayacağına işaret için getirmiştir. Ebû Hureyre (r.a.)'ın rivayet ettiği 1149. hadiste de kavga sırasında yüze vurmaktan kaçınma emredilmişti.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الأَضَاحِيِّ

73-) Kurban Bölümü

(Bu konu ile ilgili olup da tekrar etmemek için bu bölümde getirilmeyen 529. 844. 845. 847. 848. 849. ve 1064. hadislere de bakınız.)

١٩٢٥ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ ضَحَّى مِنْكُمْ فَلا يُصْبِحَنَّ بَعْدَ ثَالِثَةٍ وَبَقِيَ فِي بَيْتِهِ مِنْهُ شَيْءٌ فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الْمُقْبِلُ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ نَفْعَلُ كَمَا فَعَلْنَا عَامَ الْمَاضِي قَالَ كُلُوا وَأَطْعِمُوا وَادَّخِرُوا فَإِنَّ ذَلِكَ الْعَامَ كَانَ بِالنَّاسِ جَهْدٌ فَأَرَدْتُ أَنْ تُعِينُوا فِيهَا ❁

& 1925-) Seleme b. Ekvâ (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizden kim kurban keserse evinde üç geceden sonra sabaha asla kurbandan bir parça çıkmasın."*** buyurdu. Ertesi yıl olduğunda: "Ey Allah'ın Rasûlü, kurban etlerimizi geçen yıl yaptığımız gibi mi yapıyoruz?" dediler: ***"Yeyiniz, yediriniz, saklayıp depo ediniz. Çünkü o dediğiniz yıl halkta büyük bir kıtlık vardı. Bu nedenle halka yardım etmenizi istemiştim."*** buyurdu" demiştir.

(Câbir b. Abdullah (r.a.)'dan rivayet edilen 849. hadiste Mina'da üç günden sonra kurban etinin yenmesi yasaklandığı, sonra da buna izin verildiği belirtilmişti.)

١٩٢٦ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو عُبَيْدٍ مَوْلَى ابْنِ أَزْهَرَ أَنَّهُ شَهِدَ الْعِيدَ يَوْمَ الأَضْحَى مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه فَصَلَّى قَبْلَ الْخُطْبَةِ ثُمَّ خَطَبَ النَّاسَ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَدْ نَهَاكُمْ عَنْ صِيَامِ هَذَيْنِ الْعِيدَيْنِ أَمَّا أَحَدُهُمَا فَيَوْمُ فِطْرِكُمْ مِنْ صِيَامِكُمْ وَأَمَّا الآخَرُ فَيَوْمٌ تَأْكُلُونَ مِنْ نُسُكِكُمْ ❁

{&} 1926-) Zührî şöyle demiştir: "İbni Ezher'in azatlısı Ebû Ubeyd bana şunları bildirdi. Kendisi Kurban Bayramı günü Ömer b. Hattab (r.a.) ile birlikte bulunmuş. Ömer (r.a.) bayram namazını hutbeden önce kıldırmış, sonra da halka hutbe vermiş: "Ey insanlar! Şüphesiz Rasûlüllah (s.a.v.) sizlere şu iki bayram gününüzde oruç tutmayı yasaklamıştır. Bu iki bayramdan birisi oruç tutmaya ara verdiğiniz gün diğeri de kurban etlerinizi yediğiniz gündür." demiştir.

(Buhârî, bu hadisi kurban etinin yenilebildiğini ifade etmek için getirmiştir. Bu konuda 900. hadise de bakınız.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الأَشْرِبَة

74-) İçecekler Bölümü

١٩٢٧ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ لَمْ يَتُبْ مِنْهَا حُرِمَهَا فِي الآخِرَةِ ❁

{&} 1927-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim dünyada şarap içer sonra da tevbe etmez ise âhirette cennet içeceği kendisine haram olur."*** buyurmuştur.

١٩٢٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلا يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ ❁

& 1928-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Zina eden bir kimse, mü'min olduğu halde zina edemez. Bir kimse, mü'min olduğu halde içki içemez. Hırsızlık yapan, mü'min olduğu halde hırsızlık yapamaz."*** buyurdu." demiştir.

١٩٢٩ وعنه في رواية وَلا يَنْتَهِبُ نُهْبَةً ذَاتَ شَرَفٍ يَرْفَعُ النَّاسُ إِلَيْهِ أَبْصَارَهُمْ فِيهَا حِينَ يَنْتَهِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ ❁

1929-) Yine kendisinden gelen bir başka rivayette: ***"Bir kimse mü'min olduğu halde halkın gözleri önünde, bakışlarını diktikleri kıymetli bir şeyi yağmalayıp zorla alamaz."*** buyurmuştur.

١٩٣٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْبِتْعِ وَهُوَ نَبِيذُ الْعَسَلِ وَكَانَ أَهْلُ الْيَمَنِ يَشْرَبُونَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كُلُّ شَرَابٍ أَسْكَرَ فَهُوَ حَرَامٌ ❁

{&} 1930-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'e bal şırasından yapılan ve Yemen halkının içmiş olduğu "Bit' İçeceği" soruldu, Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sarhoşluk veren tüm içecekler, haramdır."*** buyurdu." demiştir.

١٩٣١ عَنْ أَبِي عَامِرٍ الأَشْعَرِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لَيَكُونَنَّ مِنْ أُمَّتِي أَقْوَامٌ يَسْتَحِلُّونَ الْحِرَ وَالْحَرِيرَ وَالْخَمْرَ وَالْمَعَازِفَ وَلَيَنْزِلَنَّ أَقْوَامٌ إِلَى جَنْبِ عَلَمٍ يَرُوحُ عَلَيْهِمْ بِسَارِحَةٍ لَهُمْ يَأْتِيهِمْ يَعْنِي الْفَقِيرَ لِحَاجَةٍ فَيَقُولُونَ ارْجِعْ إِلَيْنَا غَدًا فَيُبَيِّتُهُمُ اللَّهُ وَيَضَعُ الْعَلَمَ وَيَمْسَخُ آخَرِينَ قِرَدَةً وَخَنَازِيرَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ❁

1931-) Ebû Âmir el-Eş'arî (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Ümmetimden birtakım topluluklar türeyeceklerdir ki bunlar zinayı, ipeği, içkiyi ve çalgı aletlerini helâl sayacaklardır. Yine***

birtakım topluluklar da dağın kenarına konaklayacaklar. Sabahları çoban yanlarına sürülerini getirir bu sırada ihtiyacından dolayı kendilerine bir fakir gelir de onlar: "Yarın gel!" derler. Ama Allah o gece dağı onların üzerine geçirip yok eder. (Önceki bahsedilen) ***diğerlerini de kıyamete kadar maymunlara ve domuzlara çevirir."*** diye buyururken işitmiştir.

(Buhârî bu hadisi şaraba başka isim vererek helâl gören kimseler başlığı altında getirmiştir. Maymun ve domuzlara çevirmekten âhir zamanda bazı kimselerin gerçekten maymun ve domuzlara çevrileceği anlaşılıcağı gibi ahlâk ve huylarının bu hayvanlara benzeyeceği de anlaşılır.)

١٩٣٢ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه قَالَ أَتَى أَبُو أُسَيْدٍ السَّاعِدِيُّ فَدَعَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي عُرْسِهِ فَكَانَتِ امْرَأَتُهُ خَادِمَهُمْ وَهِيَ الْعَرُوسُ قَالَ أَتَدْرُونَ مَا سَقَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَنْقَعْتُ لَهُ تَمَرَاتٍ مِنَ اللَّيْلِ فِي تَوْرٍ ❁

& 1932-) Sehl b. Sa'd (r.a.): "Ebû Üseyd es-Sâidî geldi, Rasûlüllah (s.a.v.)'i düğününe davet etti. Gelin olan hanımı da o zaman hizmetlerini görüyordu. Rasûlüllah (s.a.v.)'e içecek ne ikram etti biliyor musunuz? Geceleyin bakır bir kap içerisine bir miktar hurma ıslatıp şerbet yapmıştı." demiştir.

١٩٣٣ عَنْ عَبْدِاللَّهِ ابْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما قَالَ لَمَّا نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنِ الأَسْقِيَةِ قِيلَ لِلنَّبِيِّ ﷺ لَيْسَ كُلُّ النَّاسِ يَجِدُ سِقَاءً فَرَخَّصَ لَهُمْ فِي الْجَرِّ غَيْرِ الْمُزَفَّتِ ❁

& 1933-) Abdullah b. Amr (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.), bazı su kaplarının kullanımını yasakladığında, kendisine: "Herkes deri su kabı bulamaz?" denildi. O da ziftlenmemiş testiler için izin verdi" demiştir.

(Yasaklanan kaplar ve bu konudaki uygulamanın son şekli hakkında 49. hadis ve açıklamasına bakınız.)

١٩٣٤ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضي الله عنه قَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يُجْمَعَ بَيْنَ التَّمْرِ وَالزَّهْوِ وَالتَّمْرِ وَالزَّبِيبِ وَلْيُنْبَذْ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَلَى حِدَةٍ ❁

{&} 1934-) Ebû Katâde (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.), hurma ile yaş hurma koruğunu yine hurma ile üzüm kurusunu birleştirmeyi yasakladı. Bunların herbiri ayrı ayrı hoşaf yapılıp kullanılır." demiştir.

(Buradaki birleştirmenin yasaklığı israf olmaması için tasarruf açısından olduğu belirtilmiştir.)

١٩٣٥ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ جَاءَ أَبُو حُمَيْدٍ بِقَدَحٍ مِنْ لَبَنٍ مِنَ النَّقِيعِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَلا خَمَّرْتَهُ وَلَوْ أَنْ تَعْرُضَ عَلَيْهِ عُودًا ❁

& 1935-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Ebû Humeyd, en-Naki' merasından bir bardak süt getirdi. Rasûlüllah (s.a.v.) de kendisine: ***"Enlemesine bir tahta parçasıyla bile olsa üzerini örtseydin"*** buyurdu." demiştir.

١٩٣٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ نِعْمَ الصَّدَقَةُ اللِّقْحَةُ الصَّفِيُّ مِنْحَةً وَالشَّاةُ الصَّفِيُّ مِنْحَةً تَغْدُو بِإِنَاءٍ وَتَرُوحُ بِآخَرَ ❁

& 1936-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sütünü sağmak için hediye edilen bol sütlü sağmal deve ve bol sütlü koyun ne güzel bir sadakadır. Sabah bir kap süt getirir, akşam bir kap süt getirir."*** buyurmuştur.

١٩٣٧ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الأَنْصَارِ وَمَعَهُ صَاحِبٌ لَهُ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ إِنْ كَانَ عِنْدَكَ مَاءٌ بَاتَ هَذِهِ اللَّيْلَةَ فِي شَنَّةٍ وَإِلاَّ كَرَعْنَا قَالَ وَالرَّجُلُ يُحَوِّلُ الْمَاءَ فِي حَائِطِهِ قَالَ فَقَالَ الرَّجُلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ عِنْدِي مَاءٌ بَائِتٌ فَانْطَلِقْ إِلَى الْعَرِيشِ قَالَ فَانْطَلَقَ بِهِمَا فَسَكَبَ فِي قَدَحٍ ثُمَّ حَلَبَ عَلَيْهِ مِنْ دَاجِنٍ لَهُ قَالَ فَشَرِبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ شَرِبَ الرَّجُلُ الَّذِي جَاءَ مَعَهُ ❁

1937-) Câbir b. Abdullah (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir arkadaşıyla birlikte Ensar'dan bir kimsenin yanına girdi ve kendisine: ***"Yanında, tulum içerisinde gecelemiş suyun var mı? Yoksa*** (şu sudan) ***ağzımızla bardaksız da içebiliriz."*** dedi. Bu sırada bahçe sahibi, bahçede su çeviriyordu, arkasından: "Ey Allah'ın Rasûlü, yanımda gece suyu vardır." dedi, hemen bostan gölgeliğine gidip bardağa su koydu, arkasından üzerine kendisinin içeride beslenen koyunundan süt sağdı. Rasûlüllah (s.a.v.) bardaktan içti, sonra kendisiyle gelen arkadaşı içti.

١٩٣٨ عَنِ عَلِيٍّ رضي الله عنه أَنَّهُ أَتَى عَلَى بَابِ الرَّحَبَةِ فَشَرِبَ قَائِمًا فَقَالَ إِنَّ نَاسًا يَكْرَهُ أَحَدُهُمْ أَنْ يَشْرَبَ وَهُوَ قَائِمٌ وَإِنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَعَلَ كَمَا رَأَيْتُمُونِي فَعَلْتُ ❁

1938-) Hz. Ali (r.a.), mescidin ana giriş kapısına gelmişti, burada ayakta su içti, arkasından: "Birtakım kimseler birilerinin ayakta su içmesini hoş karşılamazlar. Halbuki ben, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i benim yaptığımı gördüğünüz gibi yaptığını gördüm." demiştir.

١٩٣٩ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ شَرِبَ النَّبِيُّ ﷺ قَائِمًا مِنْ زَمْزَمَ ❁

& 1939-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ayakta zemzem içti." demiştir.

١٩٤٠ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ اخْتِنَاثِ الأَسْقِيَةِ يَعْنِي أَنْ تُكْسَرَ أَفْوَاهُهَا فَيُشْرَبَ مِنْهَا ❁

& 1940-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) su tulumunun ağzını çevirip su içmeyi yasakladı." demiştir.

(Buradaki yasağın hikmeti, su tulumu ve su testisi gibi kaplardan bardaksız dikerek su içerken, artık bulaşacabiliceği veya kapların içleri görülmediği için haşere bulunabileceği tehlikesindendir. Nitekim, bu yasaktan sonra bir kimse gece su içmeye kalkmış, su tulumunun ağzını açtığında karşısına yılan çıkmıştır. (İbni Mâce, Eşribe: 19) Müslimde geçen bir ifadede su tulumlarının ağzını çevirmeyi, kırbanın yukarısını aşağı çevirme olarak tarif edilir. Müslim: Eşribe: 111)

١٩٤١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الشُّرْبِ مِنْ فَمِ الْقِرْبَةِ أَوِ السِّقَاءِ وَأَنْ يَمْنَعَ جَارَهُ أَنْ يَغْرِزَ خَشَبَهُ فِي دَارِهِ ❁

1941-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah su tulumu veya su kabının ağzından su içmeyi, komşunun komşusunun evinin (duvarına) direk koymasına karşı çıkmayı yasakladı." demiştir.
(Hadisin son kısmı 1125. hadisinte de geçmişti.)

١٩٤٢ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَتَنَفَّسُ فِي الإِنَاءِ ثَلاثًا ❁

& 1942-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) bardaktan (su içerken) üç defa nefes alırdı."
(Su içme adabı konusunda 123. hadise de bakınız.)

١٩٤٣ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ الَّذِي يَشْرَبُ فِي إِنَاءِ الْفِضَّةِ إِنَّمَا يُجَرْجِرُ فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ ❁

{&} 1943-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Ümmü Seleme (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Gümüş bardaktan içen kimse karnına cehennem ateşini şarıldatır."*** buyurmuştur.
(Bu konuda 1898. ve 1987. hadislere de bakınız.)

١٩٤٤ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه قَالَ جَاءَ النَّبِيُّ ﷺ سَقِيفَةَ بَنِي سَاعِدَةَ فَقَالَ اسْقِنَا يَا سَهْلُ فَخَرَجْتُ لَهُمْ بِهَذَا الْقَدَحِ فَأَسْقَيْتُهُمْ فِيهِ قَالَ الراوي فَأَخْرَجَ لَنَا سَهْلٌ ذَلِكَ الْقَدَحَ فَشَرِبْنَا مِنْهُ قَالَ ثُمَّ اسْتَوْهَبَهُ عُمَرُ بْنُ عَبْدِالْعَزِيزِ بَعْدَ ذَلِكَ فَوَهَبَهُ لَهُ ❁

& 1944-) Sehl b. Sa'd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Saideoğulları'nın gölgeliğine geldi ve: ***"Ey Sehl, bize su dağıt"*** buyurdu. Ben de kendilerine şu bardağı çıkarıp bununla su dağıttım." demiştir. Hadisi Sehl (r.a.)'dan rivayet eden ravi: "Sehl bize bu bardağı çıkardı, biz de ondan su içtik. Sonra bu bardağı Ömer b. Abdülaziz hediye edilmesini istedi, o da bunu kendisine hediye etti." demiştir.

١٩٤٥ عَنْ عَاصِمٍ الأَحْوَلِ قَالَ رَأَيْتُ قَدَحَ النَّبِيِّ ﷺ عِنْدَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه وَكَانَ قَدِ انْصَدَعَ فَسَلْسَلَهُ بِفِضَّةٍ قَالَ وَهُوَ قَدَحٌ جَيِّدٌ عَرِيضٌ مِنْ نُضَارٍ قَالَ قَالَ أَنَسٌ لَقَدْ سَقَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي هَذَا الْقَدَحِ أَكْثَرَ مِنْ كَذَا وَكَذَا قَالَ وَقَالَ ابْنُ سِيرِينَ إِنَّهُ كَانَ فِيهِ حَلْقَةٌ مِنْ حَدِيدٍ فَأَرَادَ أَنَسٌ أَنْ يَجْعَلَ مَكَانَهَا حَلْقَةً مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ فَقَالَ لَهُ أَبُو طَلْحَةَ لا تُغَيِّرَنَّ شَيْئًا صَنَعَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَتَرَكَهُ ❁

1945-) Âsım el-Ahvâl: "Enes b. Mâlik'in yanında Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bardağını gördüm. Enes: "Bu bardakla Rasûlüllah (s.a.v.)'e şu kadardan fazla su verdim." dedi. İbni Sîrîn de şöyle demiştir: "Bardakta demirden bir halka vardı. Enes bu demir halkanın yerine altın veya gümüşten halka yapmak istedi. Bunun üzerine Ebû Talha: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in yapmış olduğu hiçbir şeyi asla değiştirme!" dedi. O da niyetinden vazgeçti" demiştir.
(Bu bardak sonra kırılmış ve kırık yerleri gümüş halkalarla bağlanmıştır. 1321. hadise bakınız.

Değerli şeyler kendisi gibi değerli şeyler içerisinde bulunur. Tıpkı incinin sedefte bulnduğu gibi. Üzerine Yüce Allah'ın vahyinin indiği beden de böyle değerlidir. Bu açıdan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bedeni diğer insanlardan farklıdır. Bu sebeple ashab kendisinin bazı şeylerini kıymetli kabul ederek saygı göstermiştir. Ancak bu görüntüler sürekli olmamıştır. Ara sıra Hz. Peygamber (s.a.v.)'in buna izin verdiğini görmekteyiz.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in elbisesi, sakalı, teri gibi bazı şeylerini saklayıp ondan geride kalan bu hatıralarını mübarek kabul etme ve bundan bereket umma uygulamaları bazen ashabda tezahür eden bir durumdur, buna **"teberrük"** denir.

Enes b. Mâlik (r.a.)'ın annesi Ümmü Süleym (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in terini bir şişeye toplayıp: "Bununla çocuklarımız için bereket umuyoruz." demiş, Efendimiz (a.s.) da: ***"Doğru yaptın"*** buyurmuştur. (Müslim, Fezâil: 84)

Yine Efendimiz (a.s.) Veda Haccı'nda saçını traş olurken ashabına saç tellerini almasına müsade buyurmuş, hatta Tirmizî'nin rivayetinde sahabeden Ebû Talha (r.a.)'a vererek Müslümanlara bölüştürmesini söylemiştir. (Müslim, Hac: 326, Tirmizî, Hac: 73) Tâbiînin ileri gelenlerinden Muhammed b. Sîrîn, tâbiînin büyüklerinden olan Abîde b. Amr'a: "Bizde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in saç teli var, Enes b. Mâlik'den aldık." demiş o da: "Onun saç tellerinden bir tanesinin bende olması, dünya ve dünyada bulunanlardan daha iyidir." demiştir. (Buhârî, Vudû: 33)

Bir önceki hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in su içtiği bardaktan su içilmesi ve bu bardağın Ömer b. Abdülaziz tarafından hediye olarak istenilmesi, açıklamaya çalıştığımız hadiste de Hz. Peygamber (s.a.v.)'in su içtiği bardağın demir halkasının gümüş veya altın halka ile dağiştirme isteğine Ebû Talha (r.a.)'ın karşı çıkarak: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in yapmış olduğu bir şeyi asla değiştirme!" dediğini gördük. 1318. hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ayakkabılarının, 1319. hadiste ise içerisinde vefat ettiği elbisesinin saklandığını öğrenmekteyiz.

Yine bazı sahabilerin, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den geriye kalan eşyaları ile teberrük ettiği ve onlarla şifa beklediği bir kısım uygulamalarını görmekteyiz. Hz. Ebû Bekir (r.a.)'ın kızı Hz. Esmâ (r.a.)'nın, Efendimiz (a.s.)'ın cübbesini yanında sakladığı, yıkayıp onunla hastalar için şifa beklediği bildirilmiştir (Müslim, Libâs: 10) Kebşe bintü Sâbit el-Ensâriyye (r.a.) Rasûlüllah (s.a.v.)'in su içtiği kırbanın ağzını koparmıştır. (Tirmizî, Eşribe: 18) Tirmizî şârihi Mubârekfûri'ye göre bunu teberrük için yanında saklama niyetiyle yapmıştır. Nitekim aynı hadisin İbni Mâce'deki rivayetinde bunu, Rasûlüllah (s.a.v.)'in ağzının değdiği yerle bereketlenmek için yaptığı bildirilir. (İbni Mâce, Eşribe: 21) Aynı görüntü Ümmü Süleym (r.a.)'da da vardır. (Müsned, III. 284) Esmâ bintü Yezid (r.a.) da Rasûlüllah (s.a.v.)'in su içtiği kırbayı devamlı saklar, arasıra ondan hastalara su içirir, kendisi de içerdi. (İbni Sa'd, Tabakât, VIII. 319-320)

Yine kendisinin abdest suyunu ashabın alıp yüzlerine sürdüğü bilinen bir husustur. (144 ve 248. hadislerebakınız) Hatta 1669. hadiste bildirildiğine göre bizzat Efendimiz (a.s.) kendisinin elini yüzünü yıkadığı suyu müjde olarak Ebû Mûsâ (r.a.) ile Bilal (r.a.)'a vermiş: ***"Bundan için, yüzünüze bağrınıza dökün, bu müjdeyle sevinin."*** buyurmuştur. Bu sırada perde gerisinde bulunan Ümmü Seleme validemiz: "Annenize de bırakın." diye seslenmiştir.

1603. hadiste de Bedir savaşında azılı bir kâfirin öldürülmesinde kullanılan ve İslâmın zaferine neden olan Zübeyr (r.a.)'ın mızrağı önce Rasûlüllah (s.a.v.)'in sonra da diğer halifelerin yanında, o günlerin bir hatırası olarak senelerce saklandığı bildirilmektedir.

Ancak bunlar bir tapınma şeklinde olmayıp sadece iyi niyetle yapılan uygulamalardır. Bu konu çok hassastır, bazen aşırılığa gidilerek Allah'tan başkasına tapınmaya kadar sonuçlanabilen bir şekil alabilir. Bu nedenle Hz. Ömer (r.a.): "Ehl-i Kitabı helâk eden, peygamberlerinin kalıntılarının peşine takılıp buraları kilise ve havra edinmeleridir." demiştir. (Umdetu'l-Kârî, IV. 103) Yine halk putlaştırır endişesiyle altında biat yapılan ağacı kendisinin kestirdiği de rivayet edilmiştir. (İbni Sa'd,Tabakât, II. 100)

Efendimiz (a.s.) da 1438. hadiste: ***"Hıristiyanların Meryemoğlu Îsâ'yı uçurduğu gibi beni de siz uçurmayınız. Ben sadece Allah'ın bir kuluyum, benim için: "Allah'ın kulu ve Elçisi" deyiniz."*** buyurmuştur.

636. hadiste de: ***"Vallahi ben, Allah'ın Rasûlü olduğum halde bana ne yapacağını ben de bilemiyorum."*** buyurmuştur. Kur'ân-ı Kerim'de de kendisine: **«De ki: Ben de sizin gibi bir insanım, ilahınızın bir tek ilah olduğu bana vahyolunuyor. Kim Rabb'ine kavuşmayı arzu ediyorsa salih amel işlesin ve Rabb'ine yaptığı kullukta hiçbir şeyi ortak koşmasın.»** demesi emrolunmuştur. (Kehf: 110)

Ancak, Efendimiz'in bir beşer yönü bir de vahye muhatap olmuş, ilahi hitabı görmüş, mucizelerin zuhur ettiği manevi tarafı göz ardı edilmemelidir. 1487. hadiste sıcaklığın ortalığı kavurduğu sırada elinin sepserin olduğu, miskten daha güzel koktuğu, 1492. hadiste ipekten daha yumuşak olduğu gibi pek çok farklı tarafının varlığı bilinmelidir. 113. hadiste kendisinin diğer Müslümanlardan farklı birtakım özelliklerine yani **Hasâisu'n-Nebî**'ye değinilmişti. Nasıl ki altın kıymetli bir kapta, inci de sedefte muhafaza edilirse, altın gibi kıymetli inci gibi değerli bir ruh'un zatı da kıymetli olması yadırganmamalıdır. Ashabdan bazılarının, terini koku şişesinde sakladıklarını, mübarek sakalını topladıklarını söylemiştik. 641. 645. 646. ve 648. hadislerde de giydiği elbisesinin kefen olarak kullanıldığı bildirilmektedir. Bu uygulamalar tevhide zarar verecekse kesinlikle yasaklanmıştır. Tapılacak bir tek ilah var O da Allah'tır. Çok hassas olan bu konuda Ashab-ı Kiram'ı örnek alıp tıpkı Abdullah İbni Ömer (r.a.)'ın yaptığı gibi Peygamber sevgi ve saygısını devamlı kalbimizde tutmalı, onun izlerini hürmetle yad etmeliyiz. Ama bu aşırılığa kaçıp tevhide zarar verecekse, babası Ömer (r.a.)'ın yaptığı gibi altında biat yapılan ağaç bile olsa kesmesini bilmeliyiz.

Bir kısım âlimler açıklamaya çalıştığımız hadislere dayanarak: "Bu hadis salih kimselerin geride bıraktığı eserlerini mübarek saymaya dayanaktır." demişlerdir. (Umdetu'l-Kârî, Aynî VI. 399, Fethu'l-Bârî, İbni Hacer III, 130)

Diğer taraftan bu gibi uygulamaların sadece Hz. Peygamber (s.a.v.)'e has olduğunu savunan âlimler de yukarıdaki hükme karşı çıkmışlardır. Hasılı, Peygamber saygı ve sevgisi ile kalbimizi doldurmalıyız, ancak tevhide zarar verecek tüm davranışlardan da kaçınmalıyız. Artık Peygamber'in dışındaki kimselere karşı saygı ve sevgimiz tevhide zarar veriyorsa bu daha öncelikle kaçınmamız gereken bir husustur.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب المَرضي

75-) Hastalıklar Bölümü

١٩٤٦ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلا وَصَبٍ وَلا هَمٍّ وَلا حُزْنٍ وَلا أَذًى وَلا غَمٍّ حَتَّى الشَّوْكَةِ يُشَاكُهَا إِلاَّ كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ ❁

& 1946-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.) ile Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Müslüman bir kimseye, bir diken batmasına varıncaya kadar zorluk, hastalık, üzüntü, keder, eziyet ve tasadan bir şey başına gelirse, bunlardan dolayı Allah onun günahlarından bir kısmını örtüp siler."*** buyurmuştur.

١٩٤٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَمَثَلِ الْخَامَةِ مِنَ الزَّرْعِ مِنْ حَيْثُ أَتَتْهَا الرِّيحُ كَفَأَتْهَا فَإِذَا اعْتَدَلَتْ تَكَفَّأُ بِالْبَلاءِ وَالْفَاجِرُ كَالأَرْزَةِ صَمَّاءَ مُعْتَدِلَةً حَتَّى يَقْصِمَهَا اللَّهُ إِذَا شَاءَ ❁

& 1947-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Mü'min yeşermiş taze ekin gibidir. Rüzgar nereden gelirse onu eğip yatırır. Doğrulduğunda bela ve musibet onu yine eğer. Günahkâr bir kimse de sedir ağacı gibidir. Allah, dilediği bir zamanda onu yere serene kadar dimdik ayakta kalır."*** buyurdu." demiştir.

(Taze ekin, rüzgar estiğinde her ne kadar eğilse de kırılmaz, sedir gibi uzun iri bir ağaç her ne kadar rüzgardan dolayı eğilip yatmasa da bir gün gelir bir fırtına onu yere serer. İşte mü'min sürekli imtihanlarla sarsılır ama devrilmez, sabreder. Kâfir veya münafık rahat, başı sakindir ama sonunda Allah ruhunu aldığında günahlarıyla bu dünyadan göçer. Mü'min ise çektiği sıkıntılar nedeniyle günahlarından arınmış olarak bu dünyadan göçer.)

١٩٤٨ وعنه رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُصِبْ مِنْهُ ❁

{•} 1948-) Yine Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah, kimin iyiliğini isterse*** (günahlarından temizlemek veya derecesini yükseltmek için) ***ona musibet verir."*** buyurdu." demiştir.

١٩٤٩ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَشَدَّ عَلَيْهِ الْوَجَعُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ❁

& 1949-) Hz. Âişe (r.a.): "Hastalığı sırasında çektiği ağrıları, Rasûlüllah (s.a.v.)'den daha şiddetli olan hiçbir kimse görmedim." demiştir.

١٩٥٠ عَنْ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي مَرَضِهِ وَهُوَ يُوعَكُ وَعْكًا شَدِيدًا وَقُلْتُ إِنَّكَ لَتُوعَكُ وَعْكًا شَدِيدًا قُلْتُ إِنَّ ذَاكَ بِأَنَّ لَكَ أَجْرَيْنِ قَالَ أَجَلْ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَذًى إِلاَّ حَاتَّ اللَّهُ عَنْهُ خَطَايَاهُ كَمَا تَحَاتُّ وَرَقُ الشَّجَرِ ❁

& 1950-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Hastalığı sırasında Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelmiştim, kendisi çok ızdırap çekiyordu: "Gerçekten çok ızdırap çekiyorsun, şüphesiz bu, senin için iki sevap

olsa gerek?" dedim: ***"Evet öyle, hangi Müslümana bir eziyet gelse, ağacın yapraklarının döküldüğü gibi, Allah onun hata ve günahlarını döker, siler."*** buyurdu." demiştir.

١٩٥١ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ قَالَ قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَلا أُرِيكَ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ قُلْتُ بَلَى قَالَ هَذِهِ الْمَرْأَةُ السَّوْدَاءُ أَتَتِ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَتْ إِنِّي أُصْرَعُ وَإِنِّي أَتَكَشَّفُ فَادْعُ اللَّهَ لِي قَالَ إِنْ شِئْتِ صَبَرْتِ وَلَكِ الْجَنَّةُ وَإِنْ شِئْتِ دَعَوْتُ اللَّهَ أَنْ يُعَافِيَكِ فَقَالَتْ أَصْبِرُ فَقَالَتْ إِنِّي أَتَكَشَّفُ فَادْعُ اللَّهَ لِي أَنْ لا أَتَكَشَّفَ فَدَعَا لَهَا ❁

& 1951-) Atâ b. Ebî Rebah anlatır: "İbni Abbâs (r.a.): "Sana cennetliklerden bir kadın göstereyim mi?" dedi: "Tabi, göster" dedim: "Şu siyah kadın var ya kendisi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve: "Beni sara nöbeti tutuyor da örtümden açılıyorum, bu nedenle benim için Allah'a dua etseniz." dedi. O da: ***"İstersen sabret, sana cennet nasip olsun, istersen sana şifa vermesi için Allah'a dua edeyim."*** buyurdu. Kadın: "Sabrederim, ama ben açılıyorum, bu nedenle açılmamam için Allah'a dua etseniz." dedi. O da kadına dua etti." demiştir.

١٩٥٢ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ قَالَ إِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِي بِحَبِيبَتَيْهِ فَصَبَرَ عَوَّضْتُهُ مِنْهُمَا الْجَنَّةَ يُرِيدُ عَيْنَيْهِ ❁

1952-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim: ***"Şüphesiz Allah:*** **"Kulumu iki sevdiği şey ile denediğimde sabrederse bunların karşılığında ona cenneti veririm."** ***diye buyurmuştur."*** İki sevdiği şey ile, iki gözünü kasdediyordu." demiştir.

١٩٥٣ عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ جَاءَنِي النَّبِيُّ ﷺ يَعُودُنِي لَيْسَ بِرَاكِبِ بَغْلٍ وَلا بِرْذَوْنٍ ❁

1953-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bana hasta ziyareti için gelirdi, kendisi ne katıra ne de ata binmişti." demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Câbir (r.a.)'a hasta ziyareti için gelmesi 147. ve 1729. hadislerde de anlatılmıştır.)

١٩٥٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّهَا قَالَتْ وَا رَأْسَاهْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاكِ لَوْ كَانَ وَأَنَا حَيٌّ فَأَسْتَغْفِرَ لَكِ وَأَدْعُوَ لَكِ فَقَالَتْ عَائِشَةُ وَا ثُكْلِيَاهْ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَظُنُّكَ تُحِبُّ مَوْتِي وَلَوْ كَانَ ذَاكَ لَظَلِلْتَ آخِرَ يَوْمِكَ مُعَرِّسًا بِبَعْضِ أَزْوَاجِكَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ بَلْ أَنَا وَا رَأْسَاهْ لَقَدْ هَمَمْتُ أَوْ أَرَدْتُ أَنْ أُرْسِلَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ وَابْنِهِ وَأَعْهَدَ أَنْ يَقُولَ الْقَائِلُونَ أَوْ يَتَمَنَّى الْمُتَمَنُّونَ ثُمَّ قُلْتُ يَأْبَى اللَّهُ وَيَدْفَعُ الْمُؤْمِنُونَ أَوْ يَدْفَعُ اللَّهُ وَيَأْبَى الْمُؤْمِنُونَ ❁

& 1954-) Hz. Âişe (r.a.): "Vay başım! (ölüyorum!)" demişti. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bu dediğin olur, ben de sağ kalırsam senin için istiğfarda bulunup dua ederim."*** buyurdu. Âişe de: "Vay başıma gelene, vallahi senin, benim ölmemi istediğini tahmin ediyorum. Eğer ben ölürsem, o günün akşamı sen hanımlarından birisinin yanında gerdeğe girerek gecelersin." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Tersine, asıl vay benim başıma gelene*** (çünkü ben senden önce öleceğim, bu nedenle) ***Ebû Bekir ve oğluna haber salıp*** (hilafeti) ***isteyenlere ve dedikodusunu yapanlara*** (sonvermek için Ebû Bekir'i) ***vasiyet***

etmeyi düşündüm -veya- ***istedim. Fakat sonra kendi kendime: "Allah*** (onun dışındakini zaten) ***kabul etmez, mü'minler de reddeder*** -veya- ***Allah reddeder, mü'minler de kabul etmez."*** dedim.

(Hadisin Müslim'deki rivayeti şöyledir: "Rasûlüllah (s.a.v.) hastalandığında bana: ***"Ebû Bekir ve kardeşini bana çağır da bir şeyler yazdırayım. Çünkü ben, hevesli olanın hevese kapılması veya birinin: "Ben bu işe daha layığım" demesinden endişe ediyorum. Halbuki Allah ve mü'minler Ebû Bekir dışındakini kabul etmez."*** buyurmuştur. Müslim, Fezailu's-Sahâbe: 11)

١٩٥٥ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ مِنْ ضُرٍّ أَصَابَهُ فَإِنْ كَانَ لا بُدَّ فَاعِلاً فَلْيَقُلِ اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي ❁

& 1955-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Biriniz başına gelen bir zarar ve musibetten dolayı sakın ölümü istemesin. Eğer bunu mutlaka yapacaksa: "Allah'ım, yaşamak benim için hayırlı ise beni yaşat, ölmek benim için hayırlı ise beni öldür." desin."*** buyurmuştur.

١٩٥٦ عَنْ خَبَّابٍ رضي الله عنه أَنَّه اكْتَوَى سَبْعَ كَيَّاتٍ فَقَالَ إِنَّ أَصْحَابَنَا الَّذِينَ سَلَفُوا مَضَوْا وَلَمْ تَنْقُصْهُمُ الدُّنْيَا وَإِنَّا أَصَبْنَا مَا لا نَجِدُ لَهُ مَوْضِعًا إِلاَّ التُّرَابَ وَلَوْلا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَانَا أَنْ نَدْعُوَ بِالْمَوْتِ لَدَعَوْتُ بِهِ ❁

1956-) Habbâb b. Eret (r.a.), hastalıktan dolayı yedi yerinden dağlanmıştı, kendisi: "Önceki arkadaşlarımız, dünya kendilerinden bir şey eksiltmeden göçüp gittiler. Biz ise, topraktan başka (harcayacak) bir yer bulamadığımız birtakım dünyalıklar elde ettik. Eğer Hz. Peygamber (s.a.v.) ölmek için dua etmeyi yasaklamasaydı ölmem için dua ederdim." demiştir.

(Habbâb (r.a.) yedi yerinden dağlanacak derecede şiddetli rahatsız olduğundan ölmeyi istemiş, ancak bu konudaki yasak nedeniyle ölmek için dua etmemiştir. Hadisin devamında kendisini duvar yaparken bulmuşlar, gelenlere: "Şüphesiz mü'min, yaptığı bütün harcamalardan sevap alır, ancak şu toprak için yaptığı bunun dışındadır." demiştir. Hadisin değişik bir benzeri 2207. hadiste gelecektir.)

١٩٥٧عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لَنْ يُدْخِلَ أَحَدًا عَمَلُهُ الْجَنَّةَ قَالُوا وَلا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ لا وَلا أَنَا إِلاَّ أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ بِفَضْلٍ وَرَحْمَةٍ فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَلا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ إِمَّا مُحْسِنًا فَلَعَلَّهُ أَنْ يَزْدَادَ خَيْرًا وَإِمَّا مُسِيئًا فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعْتِبَ ❁

1957-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Hiçbir kimseyi yaptığı ameli cennete koyamaz."*** diye buyururken işittim. Oradakiler: "Seni de mi? Ey Allah'ın Rasûlü" dediler. O da: ***"Evet, beni de. Ancak Allah lütuf ve merhametle beni kaplayıp bürürse...*** (Amelleriniz de) ***orta yollu olunuz, aşırı gitmeyiniz. Biriniz ölmeyi asla istemesin. İyi bir kimse ise*** (hayatta kaldığı sürece) ***iyiliğinin artması umulur, kötü kimse ise tevbe etmesi umulur."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin değişik bir benzeri olan 2101. hadise bakınız.)

١٩٥٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا أَتَى مَرِيضًا أَوْ أُتِيَ بِهِ قَالَ أَذْهِبِ الْبَاسَ رَبَّ النَّاسِ اشْفِ وَأَنْتَ الشَّافِي لا شِفَاءَ إِلاَّ شِفَاؤُكَ شِفَاءً لا يُغَادِرُ سَقَمًا ❁

& 1958-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) bir hastaya gittiğinde veya kendisine bir hasta getirildiğinde şöyle dua etmiştir: ***"Ey insanların Rabb'i, rahatsızlığı gider. Şifa veren Sensin. Senin şifandan başka şifa yoktur, öyle şifa ver ki hiçbir hastalık bırakmasın."***

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الطِّبِّ

76-) Tıp Bölümü

١٩٥٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ دَاءً إِلاَّ أَنْزَلَ لَهُ شِفَاءً ❁

{•} 1959-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah, indirdiği her hastalığın şifasını da indirmiştir."*** buyurmuştur.

١٩٦٠ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ الشِّفَاءُ فِي ثَلاَثَةٍ شَرْبَةِ عَسَلٍ وَشَرْطَةِ مِحْجَمٍ وَكَيَّةِ نَارٍ وَأَنْهَى أُمَّتِي عَنِ الْكَيِّ ❁

1960-) İbni Abbâs (r.a.): "Şifa üç şeydedir: Bal şerbeti, hacamat olma ve dağlama. Ancak dağlamayı ümmetime yasaklıyorum." demiştir.

(Bu söz her ne kadar İbni Abbâs (r.a.)'ın sözü gibi görünse de diğer bir rivayette (Buhârî, Tıb: 3) Hz. Peygamber (s.a.v.)'e isnat edilmiştir. Ayrıca "Ümmetime yasaklıyorum" ifadesi, bu sözün hadis olduğunu gösterir. Balın şifa kaynağı olduğunda tartışma yoktur. Hacamat ise belirli usul ve tekniklerle kan aldırmaktır. Günümüzdeki kan aldırmadan farklıdır. Hacamat hastalığa göre vücudun değişik yerlerinden yapılır. Dağlama da tıptaki tedavi yollarından birisidir. Özellikle yaraların tedavisinde kanser ve benzeri hastalıklarda hastalıklı bölgenin temizlenmesinde kullanılır. Dağlamanın yasaklanması vermiş olduğu acı ve ızdırap nedeniyle hoş bir şey olmamasından dolayıdır, kesin olarak kaçınılması istenilen yasak değildir. Ashabdan dağlama ile ilgili rivayetler vardır. 1956. hadiste Habbâb (r.a.)'ın vücudunda yedi yerde dağlama olduğu bildirilmişti. 1968. hadiste de Enes b. Mâlik (r.a.)'ın dağlandığı bildirilir. Dağlama günümüz tıbbında değişik şekilde; elektrik, dondurma, ışın gibi metodlarla yaygın olarak kullanılmaktadır. Şifanın söz konusu bu üç şeye tahsisi o dönemin tıbbında günümüzde kullanılan ilaç ve benzeri tedavi yollarının henüz ortaya çıkmadığından dolayıdır.)

١٩٦١ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ أَخِي يَشْتَكِي بَطْنَهُ فَقَالَ اسْقِهِ عَسَلاً ثُمَّ أَتَى الثَّانِيَةَ فَقَالَ اسْقِهِ عَسَلاً ثُمَّ أَتَاهُ الثَّالِثَةَ فَقَالَ اسْقِهِ عَسَلاً ثُمَّ أَتَاهُ فَقَالَ قَدْ فَعَلْتُ فَقَالَ صَدَقَ اللَّهُ وَكَذَبَ بَطْنُ أَخِيكَ اسْقِهِ عَسَلاً فَسَقَاهُ فَبَرَأَ ❁

& 1961-) Ebû Saîd (r.a.)'dan. Bir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi: "Kardeşim karnından rahatsızdır?" dedi. O da: ***"Bal içir"*** buyurdu. İkinci kez geldi, yine: ***"Bal içir"*** buyurdu. Üçüncü kez geldi, yine: ***"Bal içir"*** buyurdu. Sonra yine geldi: "Söylenileni yaptım (hâlâ iyi olmadı)?" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah doğru söylemiş, kardeşinin karnı yalan söylemiştir. Ona bal içir"*** buyurdu. O da içirdi, sonunda iyi oldu.

(Allah doğru söylemiştir, ifadesini **«...Balda insanlar için şifa vardır...»** (Nahl: 69) ayetinden hareketle söylemiştir.)

١٩٦٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّهَا سَمِعَتِ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِنَّ هَذِهِ الْحَبَّةَ السَّوْدَاءَ شِفَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ إِلاَّ مِنَ السَّامِ قُلْتُ وَمَا السَّامُ قَالَ الْمَوْتُ ❁

1962-) Hz. Âişe (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Şu siyah taneler*** (çörek otu) ***Sâm'dan başka her derde devadır."*** diye buyururken işittim: "Sâm nedir?" dedim: ***"Ölümdür"*** buyurdu." demiştir.

(Efendimiz (a.s.)'ın verdiği bu önemli bilgiden dolayı hayıflanıp Müslüman doktorlarımıza ve araştırmacılarımıza sitemimizi belirtmek isteriz. Madem ki Yüce Peygamber bu bitki için ölümden sonra her derde deva, demiştir o halde bunun araştırılması öncelikle Müslümanlara düşerdi. Ne yazı ki, bu araştırma bir Alman tarafından gerçekleştirilmiştir. Hem de bu kimseyi böyle bir araştırmaya sevk eden neden yukarıdaki hadisimiz olmuştur. Burada sözü bir doktora bırakarak söz konusu araştırma hakkında yazdığı makalesinden bir bölüm getirmek istiyoruz.

"Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) 14 asır önce şöyle buyurmuştu: "Şu kara tanede (çörek otu) ölümden başka her derde deva vardır."

O zamanlardan günümüze kadar geçen asırlar boyunca, bu ufak taneli gıdada her hastalığa şifânın olabileceğine birçok kimse dudak bükmüştü. Ama Müslümanların yapması gerekeni Maren Franz adlı bir Alman yaptı ve çörek otunun sağlığımız üzerindeki faydalarını araştırıp, bu konudaki yayınları bir araya getirdi. Sonuçta: "Tabiattan Gelen Şifâ Kaynağı: ÇÖREKOTU" adıyla dilimize tercüme edilen 96 sayfalık bir kitap ortaya çıktı. Üstelik, Peygamberimizin çörek otuyla ilgili hadisinin kendisini uyardığını ve bu sözü rehber alarak bu kitabı hazırlamaya giriştiğini önsözde belirterek...

Bu yazımızda Maren Franz'ın kitabından yola çıkarak, çörek otunun mucizevi tesirlerini tanıtmaya çalışacağız.

Çörek otu niçin değerli?

Çörek otunun tohumunda doymamış yağ asiti, eterli yağ, vitaminler ve organizma için zaruri olan ve çok az miktarda tüketilmesi gereken değerli maddeler bulunur. Bu maddelerin karışımı, hasta kişinin iyileşmesine vesile olur.

Çörek otu tohumunda bulunan doymamış yağ asitinin metabolizmaya müsbet yönde tesir ettiği, bağışıklığı arttırdığı ve allerjiyi durdurduğu ispatlanmıştır. Bu sebepten çörek otunun astım, bağışıklığın zayıflığından meydana gelen marazlar ile sinir ve deri hastalıklarında başarılı sonuçlar vermesine şaşırmamalıdır.

Bu iyileştirici tesir, çörek otunu yemeklerde de kullanılan ve sevilen bir gıda haline getirmiştir. Zamanımızda özellikle ABD ve Avrupa'nın büyük ülkelerinde çörek otuna talep çok artmış, istekler karşılanamaz hâle gelmiştir. Almanya'da ise çörek otu tohumu ve yağı, saf veya hap şeklinde eczanelerde ve baharatçılarda yer almaya başlamıştır.

Savunma sistemimiz ve çörek otu:

Sağlam bir savunma sistemine sahip olan kişi, kendini genelde iyi hisseder ve nâdiren hastalanır. Çünkü rahatsızlıklara karşı mukavemeti fazla demektir. Böyle olunca mikrop, virüs ve mantarlarla baş edebilir.

Savunma sistemi zayıfladığında, şu hastalıklar ortaya çıkabilir:

- Mikroplu hastalıklar, bilhassa sık sık grip olma ve mesane iltihabı.
- Deri, mukoza ve bağırsakta mantarların oluşması.
- İnatçı herpes (uçuk).
- Sindirim sistemi bozukluklarından meydana gelen ishâl ve zayıflama.
- Kaşıntılı deri hastalıkları.
- Kronik (müzmin) rahatsızlıklar.
- Kanda dolaşım bozukluğu, yüzde belirli solukluk.
- Kronik yorgunluk.
- Uyku bozuklukları

Saymış olduğumuz bu hastalıklara yakalanmamak için savunma (immux) sistemimizin kuvvetli olması gerekir. Çörek otunun ise, immun sistemi güçlendirdiği binlerce yıldan beri bilinmektedir. Çörek otu, savunma sistemini dengelemekte ve mümkün olduğu kadar iyi çalışmasını sağlamaktadır.

Çörek otunun bu özelliği nereden kaynaklanır? Bilim adamları, bu sorunun cevabını modern teknolojinin yardımıyla bulmuşlardır. "Çörek otunun tohumunda organizmayı destekleyen yüzden fazla madde vardır."

Kara mucizenin muhtevası:

Çörek otunun tohumunda takriben %38 oranında karbonhidrat, %35 oranında çeşitli yağlar, %21 oranında da albumin bulunur. Geri kalan %6 ise, yüzden fazla maddeden oluşur. Bu orana çok değerli olan doymamış yağ asitleri de dahildir. Linolen asidi, alfa linolenasidi ve iç yağı bunlar arasındadır. Eterli yağlar olarak kofur, nigellon, alfa-pinen vb. mevcuttur. Çok az miktarda bazı vitaminler (B1, B2, B6 folasidi niacin), mineraller (demir, kalsiyum, magnezyum, çinko ve selen) ve amino asitleri vardır.

Doymamış yağ asitleri ve eterli yağ, savunma sisteminde çok yararlıdır. Vitamin ve mineraller, savunma sisteminin işlemesinde önemli rol oynar. Çörek otunun tesiri, çok sayıdaki bu maddelerin karışımından gelmektedir.

Doymamış yağ asitlerin faydaları:

Doymamış yağ asitleri, metabolizmaya yardım eder. Hücrelerin büyümesi, gelişmesi ve yenilenmesinde yine buna ihtiyaç vardır. Ayrıca vücudun ihtiyacı olan hormonların gelişmesinde yardımcı olur. Yine alerjik sinyaller gönderen histamin gibi maddelerin artmasını engeller.

İşte doymamış yağ asitlerin faydaları:

- Hormanların yapımına katkıda bulunduklarından, sağlıklı bir savunma-hormon ve sinir sisteminin oluşumunu sağlar.
- Savunma ablukasının kaldırılmasında yardımcı olur.
- Savunma hücrelerinin gereğinden fazla çalışmasını engeller.
- Hücrelerin dağılımı, yenilenmesi ve hücre duvarlarının sağlam olmasına katkıda bulunur.
- Kandaki kolesterolü normale döndürür.
- Kan damarlarının gerginleşmesini ve dolaşım hızını tanzim ederek tıkanmayı önler.
- Tansiyonu düşürüp damar sertleşmesi ve kalp enfarktüsü riskini azaltır.
- Yaraların çabuk iyileşmesine, derinin pürüzsüz olmasına yardım eder.

İnsan vücudu, doymamış yağ asitlerini üretemediği için, dışarıdan almaya mecburdur. Bir gram çörek otu yağı, bu açıdan günlük ihtiyacımızı karşılamaktadır.

Çörek otunun diğer tesirleri

- Çörek otundaki nigellon ve alfa-pinen gibi eterli yağlar, solunum borusunu genişletip kramp giericidir. Ayrıca ifrazı geliştirip öksürüğü hafifletir. İltihap giderici, ağrı dindirici ve idrar söktürücüdür. Devamlı kullanımda kan şekerini düşürür.

•Çörek otundaki B1, B2 ve B6 vitaminleri, birçok enzimlerin üretiminde önem taşır. Zira bunlar, savunma ablukalarını yok eder ve boyun altı bezini; dolayısı ile savunma sistemini güçlendirir. Folasidi vitamini ise, kalp ve tansiyon hastalıklarının riskini azaltır. Bunun yanısıra hücre yenilenmesinde de lüzumlûdur.

• Beta karotin, A, E ve C vitamini, selen gibi antioksitler vücudun savunma sistemini güçlendirir. Selen, vücudun zehirli maddeleri atmasında yardımcı olur.

Tabii muhtevası ile savunma sistemine, metabolizma ve hormonlara iyi gelen çörek otu, vücudu toksin adı verilen zehirli maddelerden temizler, kan dolaşımını güçlendirir ve bağırsakların düzenli çalışmasını sağlar. Cildi parlaklaştırır. Düzgün bir cilde, parlak saç ve gözlere sebep olur. Sağlıklı ve hayat dolu bir görünüm sağlar.

Çörek otu savunma (immun) sistemini güçlendirdiğinden, kanser, AIDS gibi çağın hastalıklarına karşı tavsiye edilmektedir. Yine tansiyon ve ateş düşürücü ve tabii antibiyotik tesirleriyle yaygın hastalıklara şifâ olmaktadır. Başta astım ve polen alerjisi olmak üzere alerjik hastalıklara, saç dökülmesine ve kepeğe karşı da tesirlidir.

Maren Franz'ın kitabından naklettiğimiz bu satırlar, çörek otunu "ölümden başka her derde deva" olarak tarif eden Peygamberimizin (a.s.m.) yüceliğini gözler önüne sermektedir. Çünkü Efendimiz(a.s.m.) çörek otunun daha yeni keşfedilen bu mucizevî özelliklerini asırlar öncesinden görmüş ve bunu da, kıyamete kadar gelecek olan insanların en iyi anlayacağı şekilde ifade etmiştir: "ÇÖREK OTUNA KIYMET VERİN. ZİRA O ÖLÜMDEN BAŞKA HER DERDE ŞİFADIR" (Doç Dr. Sefa Saygılı, Zafer Dergisi/ Mayıs/2000/ sayı: 281)

١٩٦٣ عَنْ أُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مِحْصَنٍ رضي الله عنها قَالَتْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ عَلَيْكُمْ بِهَذَا الْعُودِ الْهِنْدِيِّ فَإِنَّ فِيهِ سَبْعَةَ أَشْفِيَةٍ يُسْتَعَطُ بِهِ مِنَ الْعُذْرَةِ وَيُلَدُّ بِهِ مِنْ ذَاتِ الْجَنْبِ وَدَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ بِابْنٍ لِي لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ فَبَالَ عَلَيْهِ فَدَعَا بِمَاءٍ فَرَشَّ عَلَيْهِ ❁

& 1963-) Ümmü Kays bintü Mihsan (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Şu Ûdi Hindi'ye önem veriniz, çünkü bunda yedi şifa vardır. Boğaz hastalığından dolayı burna çekilir, zâtulcenb hastalığında (akciğer zarı iltihabında) hastaya içirilir."*** diye buyururken işittim, bu sırada henüz yemek yemeyen bir oğlan çocuğu ile yanına girmiştim, çocuk üzerine küçük abdestini bozdu. O da su isteyip üzerine serpti." demiştir.

(Hadisin son kısmının değişik bir benzeri 167. hadiste geçmişti.)

١٩٦٤ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ أَجْرِ الْحَجَّامِ فَقَالَ احْتَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَجَمَهُ أَبُو طَيْبَةَ وَأَعْطَاهُ صَاعَيْنِ مِنْ طَعَامٍ وَكَلَّمَ مَوَالِيَهُ فَخَفَّفُوا عَنْهُ وَقَالَ إِنَّ أَمْثَلَ مَا تَدَاوَيْتُمْ بِهِ الْحِجَامَةُ وَالْقُسْطُ الْبَحْرِيُّ وَقَالَ لا تُعَذِّبُوا صِبْيَانَكُمْ بِالْغَمْزِ مِنَ الْعُذْرَةِ وَعَلَيْكُمْ بِالْقُسْطِ ❁

1964-) Enes (r.a.)'a hacamat yapan kimsenin ücret alması soruldu: "Rasûlüllah (s.a.v.) hacamat oldu, kendisini Ebû Taybe hacamat etti. Ebû Taybe'ye iki sa' yiyecek verdi. (Bu kölenin günlük ödeme vergisinin hafifletilmesi için) efendileri ile konuştu onlar da ücretini hafiflettiler. Kendisi: ***"Tedavi olageldiğiniz şeylerin en üstünü, hacamat olmak ve Kustü'l-Bahr kullanmaktır."*** buyurdu" demiştir.

Yine şöyle buyurmuştur: ***"Sakın boğaz hastalığında çocuklarınızın bademciğini sıkarak işkence çektirmeyiniz, Kust kullanınız."***

(Hadisin kısa bir benzeri 1004. hadiste geçmişti. Ûdi Hindi, hind odunu anlamına gelen bir ağaçtır. Kust, Kustü'l-Bahr, Öd ağacı aynı tür ağaçların çeşitleridir. Tıbbı Nebevi kitapları bu konuda şu bilgileri verir: "Ödağacı Hindistan'da yetişen bir ağacın parçalarıdır. Özellikle Keşmir ve Çin'de yetişir. Beyaz ve siyah renkte olanları vardır. Bu bitkiye "Kust-i Hindi" denildiği gibi, eskiden tüccarların deniz yoluyla Arap ülkelerine getirmelerinden dolayı da "Kust-i Bahri" denilmiştir. Beyaz cinsine "Kust-i Bahri veya Kust-i Arabi" denildiği gibi, siyah cinsine de "Kust-i Hindi" denildiği olmuştur. Hafif bir kokusu vardır ki bu koku zencefil kokusuna yakındır. Kust-i Bahri ile Ûdi Hindi aynı şeydir, ancak Kust-i Bahri, Ûdi Hindi'den daha beyaz ve tatlıdır. İbni Kayyim de "Tıbb-ı Nebevi"sinde şöyle demiştir: "Ödağacı iki kısımdır. Biri tedavide kullanılır ki ona "Kust" veya "Küst" denilir. Diğeri ise güzel koku yapımında kullanılır ki ona da "el-Elüvve" denir. Bazılarına göre de ödağacından güzel koku elde etmek için ödağacı kesildikten sonra bir sene boyunca toprağa gömülür, toprak onun faydasız kısmını yeyip, yok eder, fakat güzel kısmı kalır, bu kısma toprak bir şey yapmaz. Kabuğu ve kokusuz kısmı kokuşur ve toprağa karışır." (Tıbb-ı Nebevi Ansiklopedisi, Ali Rıza Karabulut, ödağacı mad.)

Ûdi Hindiye bir araştırmacı gözü ile bakmak istersek şu tespiti görmekteyiz "Ûdi Hindinin içerisinde inülin, rezin ve cichorin adlı kumarin türevi bir glikozid mevcuttur... Ûdi Hindi için Yüce Rehberin "Ûdi Hindide yedi türlü şifa vardır" demesi bu ilaçta bilmediğimiz başka hususiyetlerin var olduğunu hatırlatmalı ve bizi araştırmaya sevk etmelidir. Ûdi Hindi muhtemelen gram pozitif bakterilere tesir etmektedir. Bu yüzden laboratuar araştırması yapılacak olunursa, ilk olarak bu husus incelenmelidir. Çünkü Yüce Rehber, Ûdi Hindiyi üst solunum yolu infeksiyonlarında da kullanmıştır

Ûdi Hindi: Cichorium intybus'un kurutulmuş köküdür. Akdeniz bölgesinde yetişen 20-30 cm boyunda mavi çiçekli, otsu bir bitkidir. Bu bitki Arapça Ûdi Hindi, Türkçe yalan ödağacı, İngilizce agallocnum adıyla da bilinmektedir. " (Dr. Polat Has, Sızıntı Dergisi VIII. Sayı: 88, s. 137-138)

Hacamat, kelime anlamı olarak emmek demektir. İçerisindeki hava ateşle boşaltılan bardak veya benzeri şişe gibi özel aletle vücudun belirli bölgesine emme yapılmasıdır. Bu işlem boynuz şeklindeki bir alet ile de yapılır. Bu aletin, ağzı geniş tarafı vücuda bastırılıp dar olan tarafından ağızla emilerek yapılır. Hacamat: Kanlı ve kansız olmak üzere iki kısımdır. Kansız olanı bir çeşit şişe çekmedir, bununla içerideki kan o bölgeye çekilir ama dışarı alınmaz. Buna şişe çekmek veya kupa vurmak denilebilir. Kanlı olan da iki kısımdır. Hacamat yapılan bölgenin derisi keskin bir alet ile küçük çizikler atılarak kısmi açılır ve içerisindeki hava boşaltılmış bardakla veya hacamat aleti olan boynuz biçimindeki boru ile bu bölgeden kan çekilmesi şeklinde yapıldığı gibi hacamat yapılacak bölgedeki bir damarın delinmesiyle de yapılır. Damarın delinmesiyle yapılan çeşit günümüzdeki iğne ile damardan kan almaya benzemektedir. Bu çeşit hacamat bugünkü tıbbi deyimle kan aldırmak anlamına gelmekle birlikte bazı farklı yönleri vardır.

Hacamat olmakla o bölgedeki kan hareketini artırma, bölgeye yerleşmiş hastalık yapıcı maddeler varsa kan hareketinin artması nedeniyle bunların temizlenmiş olması düşünülebilir. Hacamatla kandaki tedavi edici maddelerin söz konusu bölgede çoğalması da sağlanılmış olmaktadır. Böylece vücuttaki yetersiz kalmış damarların açılması kanlı hacamatla da kandaki atık maddelerin çıkarılması hedeflenilir. Yine kanlı hacamatla kanın çıkmasıyla vücudun kan yapıcı merkezleri uyarılarak, genç ve dinamik kan hücrelerinin oluşması sağlanmaktadır. Yeni oluşan genç ve dinamik hücreler hastalıklara karşı daha dayanıklı olmakta diğer taraftan o bölgedeki yaşlı veya hastalıklı dayanıksız hücreler atılarak bunların yerine daha dayanıklı ve sağlam genç hücreler gelmektedir. Böylece vücut daha sağlam ve dayanıklı olmaktadır. Yapılan araştırmalarda kan aldıran kişilerde mukavemetin arttığı bazı salgınlara karşı daha dayanıklı oldukları tespit edilmiştir.

Bugün Avrupa'da hacamata önem verildiği ve tıp fuarlarında hacamat aletlerine de yer verildiği görülmektedir. (Abdurrahman Dilipak 2/12/2000 tarihli AKİT gazetesindeki köşesinde bu konuya yer vermiş, Almanya'da bir tıp fuarında gezerken hacamat setine rastladığını anlatmıştır. Dilipak bu yazısında, kanlı hacamatın bir değişik şekli olan sülük tedavisinin Almanya'da denenmesi ve hastanın iyi olmasını da anlatmaktadır.

Hacamat Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında sağlığı koruma ve tedavi metodu olarak kullanılmış bizzat kendisi de hacamat yaptırmıştır. Rasûlüllah (s.a.v.) ve ashabının genel ağrı ve baş ağrısına karşı hacamat yaptırdığı bildirilir (Buhârî, Tıb: 15, Ebû Dâvûd, Tıb: 3) Yine baş, omuz, boyun damarları, kalça ve ayağın üstünden hacamat yaptırdığı bildirilir. (Buhârî, Tıb: 14, Ebû Dâvûd, Menâsik: 35, Tıb: 4-5, Tirmizî, Tıb: 12, İbni Mâce, Tıb: 21) Hacamatın hafızaya kuvvet verdiği bildirilir, hacamat yapılacak zamanlara dikkat çekilir. (İbni Mâce, Tıb: 22)

Bazı hadislerde pazartesi, salı veya perşembe günleri, ay içerisinde de on yedi, on dokuz ve yirmi birinci günlerde hacamat yapılması tavsiye edilmiştir. (Ebû Dâvûd, Tıb: 5, Tirmizî, Tıb: 12, İbni Mâce, Tıb: 22) Vücüdün hangi bölge ve damarından kan alınmasının uygun olacağı hakkında bilgiler de mevcuttur. (Ebû Dâvûd, Tıb: 5, İbni Mâce, Tıb: 21) Ayın yörüngesi üzerindeki konumuna göre karada ve denizde med cezir ve benzeri hadiselerin olduğu bu hadiselerde ayın hareketinin etkisi bilinmektedir. İnsan vücudundaki kan ve benzeri sıvıların Ay çekiminden etkilendiği, ayın çekim gücündeki değişikliklerin canlıları etkilediği ileri sürülmektedir. Artık bu konu, yeni bilimsel araştırmalar ışığı altında; hacamat şekli, zamanı ve bölgesi üzerinde incelemeler yapılıp sonuçların değerlendirilmesi bu konuya önem veren ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sünnetine ışık tutmayı arzulayan Müslüman doktorları beklemektedir.)

١٩٦٥ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عُرِضَتْ عَلَيَّ الأُمَمُ فَجَعَلَ النَّبِيُّ وَالنَّبِيَّانِ يَمُرُّونَ مَعَهُمُ الرَّهْطُ وَالنَّبِيُّ لَيْسَ مَعَهُ أَحَدٌ حَتَّى رُفِعَ لِي سَوَادٌ عَظِيمٌ قُلْتُ مَا هَذَا أُمَّتِي هَذِهِ قِيلَ بَلْ هَذَا مُوسَى وَقَوْمُهُ قِيلَ انْظُرْ إِلَى الأُفُقِ فَإِذَا سَوَادٌ يَمْلأُ الأُفُقَ ثُمَّ قِيلَ لِي انْظُرْ هَا هُنَا وَهَا هُنَا فِي آفَاقِ السَّمَاءِ فَإِذَا سَوَادٌ قَدْ مَلأَ الأُفُقَ قِيلَ هَذِهِ أُمَّتُكَ وَيَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ هَؤُلاءِ سَبْعُونَ أَلْفًا بِغَيْرِ حِسَابٍ ثُمَّ دَخَلَ وَلَمْ يُبَيِّنْ لَهُمْ فَأَفَاضَ الْقَوْمُ وَقَالُوا نَحْنُ الَّذِينَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَاتَّبَعْنَا رَسُولَهُ فَنَحْنُ هُمْ أَوْ أَوْلادُنَا الَّذِينَ وُلِدُوا فِي الإِسْلامِ فَإِنَّا وُلِدْنَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَبَلَغَ النَّبِيَّ ﷺ فَخَرَجَ فَقَالَ هُمِ الَّذِينَ لا يَسْتَرْقُونَ وَلا يَتَطَيَّرُونَ وَلا يَكْتَوُونَ وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ فَقَالَ عُكَّاشَةُ بْنُ مِحْصَنٍ أَمِنْهُمْ أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ نَعَمْ فَقَامَ آخَرُ فَقَالَ أَمِنْهُمْ أَنَا قَالَ سَبَقَكَ بِهَا عُكَّاشَةُ ❁

& 1965-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bana ümmetler gösterildi, bir peygamber, iki peygamber geçmeye başladı. Yanlarında beş, on kişilik topluluk vardı. Bir pey-***

gamberin de yanında hiçbir kimse yoktu. Sonunda bana büyük bir karaltı gösterildi: "Bu nedir? Bu, ümmetim mi ki?" dedim: "Bu, Musâ ve kavmidir. Ufka bak!" denildi. Bir de baksam ki ufku bir karaltı kaplamış: "Bu, senin ümmetindir. Bunlardan yetmişbin kişi hesaba çekilmeksizin cennete girer." denildi." buyurdu. Sonra da içeri girdi. Bunların kim olduğunu açıklamadı, meclis dağıldı. Oradakiler: "Biz, Allah'a iman ettik, Peygamberine uyduk, dolayısıyla onlar bizleriz. Yahut İslâm döneminde dünyaya gelen evlatlarımızdır, bizler cahiliye döneminde dünyaya gelmiştik." dediler. Bu konuşmalar Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ulaştı, bunun üzerine dışarı çıktı: ***"Cennete hesaba çekilmeden girecek olanlar;*** (Allah'ın Kitabı, Rasûlünün sünneti dışındaki şeylerle) ***okuma tedavisi yaptırmayanlar, uğursuzluk diye bir şey kabul etmeyenler,*** (şifayı Allah'tan bekleyerek) ***dağlanmayanlar, Rabb'lerine güvenip dayananlardır."*** buyurdu. Ukkâşe b. Mıhsan: "Ey Allah'ın Rasûlü, ben onlardan mıyım?" dedi. O da: ***"Evet "*** buyurdu. Bir diğeri kalkıp: "Ben de onlardan mıyım?" dedi, o da: ***"Ukkâşe senden önce davrandı."*** buyurdu" demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in "Ukkâşe senden önce davrandı." buyurması meseleyi kapatmak içindir. Yoksa orada bulunan hatta sonra gelecek olanların hepsi, bu zümreden olabilmek için "Ben de onlardan mıyım?" demeye başlardı. Cennete girecek zümrenin en büyük özelliği her şeyde işini Allah'a tevekkül eden kimselerdir. Kadere razı olan, kederden emin olur. Allah'ın takdirine inanan ve güvenen kimse hiçbir şeyi uğursuz saymaz. Derdi veren devasını da verir, diyerek gerçek şifayı Ondan bekler, maddi tedavinin de gerçek sahibi yani ilaca tedavi özelliğini veren de Allah'tır diyerek her şeyi Ona tevekkül eder, okuyup tedavi olurken Allah'ın Kitabı, Rasûlünün sünnetindeki duaları okur ki, bu duaların tamamı daima şifayı verenin Allah olduğunu vurgular.)

١٩٦٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لا عَدْوَى وَلا طِيَرَةَ وَلا هَامَةَ وَلا صَفَرَ وَفِرَّ مِنَ الْمَجْذُومِ كَمَا تَفِرُّ مِنَ الأَسَدِ ❁

& 1966-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): "(Allah dilemezse kendiliğinden) ***hastalık bulaşması diye bir şey yoktur. Uğursuzluk, baykuş ve Safer ayının uğursuzluğu diye de bir şey yoktur. Bununla birlikte cüzzamlıdan, aslandan kaçar gibi kaç!"*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin baş tarafı 1003. hadiste Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan da rivayet edilmişti.)

١٩٦٧ وعنه رضي الله عنه قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا عَدْوَى وَلا صَفَرَ وَلا هَامَةَ فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا بَالُ إِبِلِي تَكُونُ فِي الرَّمْلِ كَأَنَّهَا الظِّبَاءُ فَيَأْتِي الْبَعِيرُ الأَجْرَبُ فَيَدْخُلُ بَيْنَهَا فَيُجْرِبُهَا فَقَالَ فَمَنْ أَعْدَى الأَوَّلَ ❁

& 1967-) Yine Ebû Hureyre (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette Rasûlüllah (s.a.v.): "(Allah dilemezse kendiliğinden) ***hastalık bulaşması diye bir şey yoktur. Baykuş ve Safer ayının uğursuzluğu diye de bir şey yoktur."*** buyurmuş. Bunun üzerine bir bedevî: "Ey Allah'ın Rasûlü, kumsaldaki ceylan gibi develerimin durumu nedir? Uyuz bir deve gelip aralarına girerek onları da uyuz ediyor" demiş. O da: ***"Pekiyi, o uyuz deveye hastalığı veren kimdir?"*** buyurmuştur.

(Hadiste belirtilen "Safer" kelimesi Araplarca uğursuz kabul edilen Safer ayı olarak açıklandığı gibi bir çeşit bulaşıcı karın hastalığı olarak da açıklanmıştır. Her şey Allah'ın dilemesi ile olur. Hastalık da Allah dilerse olur, dilemezse olmaz. Bu nedenle bulaşıcı hastalık var diye paniğe kapılmaya gerek yoktur. Allah dilemezse hiçbir hastalığın etkisi olamaz. Hayatımızda bizleri hayrette bırakan hâdiselerle karşılaşabiliyoruz. Mesela, hiç sigara içmeyen ve sürekli spor yapan bir kimsenin akciğer kanserinden dolayı ölmesi gibi. Halbuki bu kimse, kansere neden olan sigaradan uzak durmuş, vücudunu zinde tutacak şeylerle meşgul olmuştu. Bu nedenle aklen kansere yakalanmaması gerekirdi. Sözü burada bir doktora bırakmak istiyoruz, kendisi şöyle anlatmaktadır: "Mezun olduğum tıp fakültesindeki kardiyoloji (kalp hastalıkları) kliniğinin şefi olan profesörü unutamıyorum. Bu hocamız "kalbi çok iyi bilirim" diye böbürlenir, muayene için gelen kalp hastalarını bazen azarlardı. Sık sık, bu konunun tek otoritesi olduğunu tekrarlardı. Bir gün kendisinin de kalp hastası olduğunu, muayene için gizlice Amerika'ya gittiğini duyduk. Hastalığını, çevresinden titizlikle gizliyordu. aradan birkaç yıl geçti. Gazetede bir haber gözüme ilişti: "Ünlü kalp profesörü kalpten öldü" Ya o böbrek hocamız? Sahasında kendini büyük otorite görüyordu. Gerçekten öyleydi de...Fakat böbrek hastalarını küçümsemesi, onlara tepeden bakması olmasaydı keşke...Bir gün böbreklerinden hastalandığını ve buna bağlı olarak kanda üre miktarının yükseldiğini duyduk. Böbrek hastalığından kurtulamayarak o da dünyayı terk etti. Bir örnek de mide kanseri konusunda üstat olan hocamızdı. Bu konuda otorite sayılırdı. Onun kabahati de mide kanseri teşhisi konan hastalara sert çık-

maktı. "Nerede kaldın şimdiye kadar? Böyle gecikilir mi?" diye onları azarlardı. Hastalar ise boyunlarını eğer, bir cevap veremezlerdi. Geçen yıl, o hocamızın da sanki ibret-i âlem olarak mide kanseri olduğunu öğrendim. Üstelik, öyle gecikmiş bir vak'a idi ki, ameliyat safhasını çoktan aşmıştı. Ancak ışın tedavisi yapılabildi. Kanser olduğu anlaşıldıktan 1-2 ay geçmişti ki, öldüğünü duydum." (Strese Son, Doç. Dr. Sefa Saygılı, s. 133-134)

Tıbbın verilerine göre normalde hastalanması gereken vakalarda hastalığın olmadığı veya tedavinin cevap veremeyeceği belirtilen vakıalarda hastanın iyi olduğu yaşanılan hadiselerdir. Bununla birlikte incelemekte olduğumuz hadisten bulaşıcı hastalıklara karşı önlem alınmaması da çıkarılmamalıdır. Bu durum ikinci rivayette görüldüğü gibi bedevînin kafasını kurcalamış uyuz hastalığı bulaşan develerini sormuştur. Buna cevap olarak, hastalığın ilk yaratıcısına dikkat çekilerek bunların Allah'ın takdiri olduğu belirtilmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken husus hastalık sirayetinin Allah'ın iradesi dışında kendiliğinden oluşacağı fikrini reddetmektir. Yukarıda belirttiğimiz gibi bu ifadeden, bulaşıcı hastalıklara karşı önlem alınmaması çıkarılmamalıdır. Çünkü, ***"Cüzzamlıdan, aslandan kaçar gibi kaç!"*** ifadesi işi Allah'a bırakmakla birlikte önlemini de al demektir. Sen önlemini al ama her şeyin yaratıcısının Allah olduğunu da bil. Hastalık da şifa da Allah'ın takdiridir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.) diğer bir rivayette: ***"Hastalık yayan hayvanı sağlam olan hayvanın yanına asla götürmeyiniz!"*** buyurmuştur. (Buhârî, Tıb, 54, bu kitabın 1978. hadisidir.) Bu konuda 1450 ve 1451. hadislere bakınız.)

١٩٦٨ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ أَذِنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِأَهْلِ بَيْتٍ مِنَ الأَنْصَارِ أَنْ يَرْقُوا مِنَ الْحُمَةِ وَالأُذُنِ قَالَ أَنَسٌ كُوِيتُ مِنْ ذَاتِ الْجَنْبِ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَيٌّ وَشَهِدَنِي أَبُو طَلْحَةَ وَأَنَسُ بْنُ النَّضْرِ وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَأَبُو طَلْحَةَ كَوَانِي ❁

1968-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) Ensar'dan bir haneye zehirli hayvan ve kulak ağrısı için okuma tedavisi (rukye) yapmaya izin verdi. Rasûlüllah (s.a.v.) hayatta iken zatülcenb hastalığı nedeniyle dağlama tedavisi oldum, bu sırada Ebû Talha, Enes b. Nadr ve Zeyd b. Sâbit hazır bulundu. Bana Ebû Talha dağlama tedavisi uygulamıştı." demiştir.

١٩٦٩ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنهما كَانَتْ إِذَا أُتِيَتْ بِالْمَرْأَةِ قَدْ حُمَّتْ تَدْعُو لَهَا أَخَذَتِ الْمَاءَ فَصَبَّتْهُ بَيْنَهَا وَبَيْنَ جَيْبِهَا قَالَتْ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَأْمُرُنَا أَنْ نَبْرُدَهَا بِالْمَاءِ ❁

{&} 1969-) Esmâ bintü Ebî Bekir (r.a.)'ya dua etmesi için hummaya tutulmuş bir kadın getirildiğinde, su alıp yakasından içerisine döker ve: "Rasûlüllah (s.a.v.), humma ateşini su ile serinletmemizi emrederdi." derdi.

١٩٧٠ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الطَّاعُونُ شَهَادَةٌ لِكُلِّ مُسْلِمٍ ❁

& 1970-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Tâûn hastalığı her Müslüman için şehidliktir."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1222. hadistir. Şehidlik için 1217. hadisin açıklamasına bakınız. Tâûn hastalığı hakkında 1451. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٩٧١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَوْ أَمَرَ أَنْ يُسْتَرْقَى مِنَ الْعَيْنِ ❁

& 1971-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.), gözdeğmesinden dolayı okuma tedavisi (rukye) yapılmasını emretti -veya- bana emretti." demiştir.

١٩٧٢ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى فِي بَيْتِهَا جَارِيَةً فِي وَجْهِهَا سَفْعَةٌ فَقَالَ اسْتَرْقُوا لَهَا فَإِنَّ بِهَا النَّظْرَةَ ❁

{&} 1972-) Ümmü Seleme (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) Ümmü Seleme'nin evinde benzinde solukluk bulunan bir kız çocuğunu görmüş ve: ***"Bu çocuğa okuma tedavisi (rukye) yapınız, çünkü onda nazar vardır."*** buyurmuştur.

١٩٧٣ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها فَقَالَتْ رَخَّصَ النَّبِيُّ ﷺ الرُّقْيَةَ مِنْ كُلِّ ذِي حُمَةٍ ❁

& 1973-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) her türlü zehirli haşerelere karşı okuma tedavisi (rukye) konusunda izin verdi." demiştir.

١٩٧٤ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ لِلْمَرِيضِ بِسْمِ اللَّهِ تُرْبَةُ أَرْضِنَا بِرِيقَةِ بَعْضِنَا يُشْفَى سَقِيمُنَا بِإِذْنِ رَبِّنَا ❁

& 1974-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) hastaya: ***"Bismillâhi, Türbetu ardınâ, Birîkati ba'dınâ, Yüşfâ sekîmenâ, Bi izni Rabbinâ*** =Allah'ın adıyla arzımızın toprağı, birimizin tükrüğü, Rabb'imizin izniyle hastamız şifaya kavuşturulur." diye dua ederdi." demiştir.

(Tedavi yollarından bir tanesi de okuma yoluyla tedavidir. Okuma tedavisi diye çeviri yaptığımız **"Rukye"** kelimesinin Türkçe çevirisini bazı mütercimler **"Efsun"** şeklinde çeviri yapmaktadırlar ki, kanaatımca böyle bir çeviri yanlıştır. Çünkü Farsça bir kelime olan "Efsun" için Türkçe sözlüklerde: Büyülemek, sihir yapmak, üfürükçülük yapmak gibi anlamlar verilmiştir. Bu nedenle hastalığın giderilmesi için Allah'a yönelip dua etme demek olan rukye olayını üfürükçülük ve büyücülük anlamına gelen efsun ile karıştırmak, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yaptığı okuma tedavisini (rukyeyi) büyücülük ve benzeri hâdiselerle karıştırmak demektir.

Her türlü hastalığın Yaratıcısı Allah'tır. Dolayısıyla her şeyin Yaratıcısı Allah'a sığınarak hastalıktan kurtulmayı istemek tabiî bir şeydir. Dua, insanın yaratıcısı karşısındaki acziyetini itiraf etmesidir. Bu arada Allah'a yakınlığı olan bir kimsenin duası ile Allah'tan habersiz kalan bir kimsenin duası bir olmayacaktır. Bir Peygamberin duası ile günaha dalmış bir kimsenin duasının bir olmadığı gibi. Hastalıklardan dua ile tedavi olurken duayı yapan kimsenin Allah'a yakınlığı çok önemlidir. Diğer bir husus ise dua yapılırken, yani hastalığın giderilmesi için Allah'a müracaatta kullanılacak ifadelerdir. Allah'a müracaat ederken ne söylediğimizi bilmemiz, Onun hoşuna gitmeyecek şeylerden kaçınmamız gereklidir. Yoksa kapıdan kovulabilir veya ne istediğimizi tam olarak ifade edemediğimizden dilekçemize cevap alamayabiliriz. Bu nedenle yaptığımız tedavi dualarının Kur'ân-ı Kerim ve Hadislerden kaynaklanması bir esastır. Kur'ân-ı Kerim'de Allah'a sığınmayı ve Ondan yardım dilemeyi içeren pek çok dua ayetleri vardır. Fatiha suresi, Ayetul Kürsi, Felak, Nâs Sureleri ise Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından okuma tedavisinde sıkça kullanılmıştır. Hadislerde de pek çok dualar vardır. 1417. hadiste görüldüğü gibi Hz. Peygamber (s.a.v.), Hasan'la Hüseyin'e koruma duası okur ve: ***"Babanız*** (İbrahim) ***İsmail ve İshak'ı: "Eûzü bikelimâtillâhi't-Tâmmeti min şerri şeytânin ve hâmmetin ve min külli aynin lâmmetin*** (=Tüm, zarar veren gözden, zararlı ve zehirli haşerelerden ve şeytandan Allah'ın eksiksiz kelâmına sığınırım) ***diyerek koruma duası yapardı"*** buyururdu.

Konumuzla ilgili olarak, Allah Teâlâ şöyle buyurur:

«Kur'ân'dan, insanlara rahmet ve şifa olan şeyleri indiriyoruz.» (İsrâ: 82)

«De ki: "O, iman edenlere yol gösterici ve şifadır.» (Fussılet: 44)

«Ey insanlar, gerçekten size Rabb'inizden bir öğüt, gönüllerde olan (dertlere) **bir şifa, müminler için bir hidayet ve rahmet gelmiştir. »** (Yûnus: 57)

Evet Kur'ân-ı Kerim, her türlü hastalıklara şifadır. Kur'ân'ın okunmasıyla gözle görülmeyen elle tutulamayan manevi bir atmosfer doğar, okuyanın üzerine sekîne iner. Ancak, Kur'ân'a sadece hastalıkları tedavi kitabı olarak bakmak yanlıştır. Onun indirilmesindeki asıl hedef insanları Allah'ın istediği hayat tarzına götürmektir, onun bu işlevinin yanında yukarıda ayetlerde bildirilen şifa yönü de göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle Kur'ân-ı Kerim'in bir yönünü alıp diğer yönünü geri bırakmak doğru bir davranış olamaz, onu bir bütün içerisinde ele almamız gerekir. Ne Kur'ân-ı Kerim'in manevi yönünü görmezden gelerek onu kuru kanun kitabı görmeli ne de onu sadece hastalık tedavi kitabı görmeli.

Dua ile tedavinin temelini, başa gelen sıkıntının kaldırılması için her şeyin yaratıcısı, ilah ve sahibi olan Allah'a sığınma oluşturur. Diğer taraftan 1383. hadisin açıklamasında geniş bir biçimde ele alınıp ispatlandığı gibi insanın maddi yönünün yanında bir de manevi yönü vardır. Elle tutulup gözle görülemeyen bir biçimde insanın maddi yönü etki altına alınabilmektedir. Günümüzde bilim bunları tespit etmekle birlikte neden ve nasıl olduğunu tam olarak izah edememektedir. Bugün hipnotizma, bio enerji, akupunktur gibi birtakım uygulamalar olmakla birlikte bunlar tam olarak tanımlanamamaktadır. Mesela, insanın bir tarafına iğne batırıldığında dişi söküldüğü halde hiçbir acı duymadığı biliniyor.

Asrımızda artık madde dünyasının yanında bir de ruh dünyasının var olduğunu pek çok bilim adamı kabul etmektedir. Telepati, parapsikoloji, pisişizm ve duyu ötesi algılama bilimlerinde gerçekleştirilen son deneyler, insanoğlunun eşya ve olayları etkileme, zaman ve mekan sınırları ötesine yolculuk yapma yönündeki ruhi yete-

nekleri hakkında pek çok hakikatı ortaya çıkarmıştır. Bu neticeler insan şahsiyetinin bir bütün olarak oluşma ve gelişmesi ile ruh ve bedeni uzlaştırma işine buyük katkı sağlamaktadır.

"20 yıl öncesine kadar özellikle psikiyatri dalı olmak üzere tıp ruhaniyete karşıydı. Öyleki Freud, dini mistizmi "çocukça bir âcizlik" ve "bebekliğe zihnin takılması" olarak niteliyordu. 5-10 yıl önceye kadar; dua, inanç ve dini değerler bilimin ve tıbbın dışına itilmişti. Her şey delille ve maddi yönden değerlendiriliyordu. Ancak son yıllarda bu görüşten dönülmeye başlandığını görüyoruz. Çünkü modernizmin inkâr ettiği, devamlı karalamaya çalıştığı dini inançlar, bütün yeryüzünde yeniden yükselen değer haline geldiler." (Strese Son Doç. Dr. Sefa Saygılı, s. 229 ve 334)

Duanın insan sağlığı ve vücuduna tesiri konusunda Din Psikolojisi uzmanı Osman Pazarlı ise bu konuda şöyle demektedir: "Duanın sağlığa tesiri bütün biyoloji ve tıp dünyasında kabul edilmiş bir gerçektir. Doktorların çoğu kez; 'hastanın maneviyatını takviye, moralini yükseltmek' sözüyle ifade ettikleri olay budur. Modern tababet, ilaç ve tedavinin yanında bir de hastanın maneviyatını kuvvetlendirmeye önem verir. Hatta Fransa'da Lourdes adında bir tedavi yurdu vardır ki hastalarını moral takviyesi ve dinî telkinlerle iyi etmeye çalışmaktadır.

Duanın vücut üzerinde teskin edici, takviye edici tesirleri, duanın keyfiyeti ve devamıyla orantılıdır. Duanın keyfiyeti denince, dua eden kimsenin imanı ve samimiliği anlaşılır." (Din Psikolojisi, Osman Pazarlı, s. 196-197)

Duanın insan vücuduna tesiri bugün Amerika ve Avrupa'da yoğun bir şekilde araştırılmaktadır. Psikiyatrist Doç. Dr. Sefa Saygılı, bu konuda elde edilen tespitlerden söz etmektedir, bunlardan bir tanesine yer vermek istiyoruz. "Birçok ilim adamı duanın tabiatüstü bir faktör tarafından cevaplandığı düşüncesi üzerinde tartışma ve araştırma yaptı. Yapılan çalışmalardan San Fransisko Hastanesi'nde kalp uzmanı Randolph Byrol'ınki 393 kişi üzerindeydi. Bu kişilerin yarısını koyu dindar kişiler tarafından rahatsızlıklar için dua edilmek üzere rastgele ayırdı. Diğer kısmına dua edilmedi. Plasebo (telkinde kalma) tesirini ayırt edebilmek için tecrübenin sebebi ve hangi gruba dahil olduklarını hastalara bildirmedi. Byrol, en son kendileri için dua edilmeyen grubun diğer gruba oranla beş kat daha fazla komplikasyon (bozukluk) geliştirdiklerini ortaya çıkardı." (Strese Son, Doç. Dr. Sefa Saygılı, s. 332)

Duanın tedavi üzerindeki etkisinin iki yönde olması mümkündür.

1)- Psikoterapik yönden etki, hastanın telkin yoluyla yönlendirilerek vücudunun kendi kendisini tamir edip tedavi etmesidir. İnsan vücudunun nasıl çalıştığı ve beynin fonksiyonları bugün hâlâ tam olarak tespit edilememiştir. İslâm dışı toplumlarda ve batıl dinlerde görülen, dua yoluyla tedavi elde etme neticelerinin bu şekilde olması mümkündür. Nitekim bazı Budizm ve benzeri batıl dinlerde veya yoga gibi vücut jimnastiği ve disiplinlerinde yahut bazı Hint fakirlerinin çalışmalarında gerçekleştirilen tedaviler müşahede edilmektedir.

2-) Samimi bir şekilde Allah'a yönelerek şifa talebi neticesinde Allah'ın duayı kabul etmesiyle gözle görülemeyen bir etki ile tedavi vermesi.

Mıknatısın demiri gözle görülemeyen bir güçle çekmesini gördüğümüz halde çeken gücü asla göremeyiz. Göz değmesi dediğimiz hadise de böyledir. Bıraktığı etki kişide görüldüğü halde nasıl olduğunu bilememekteyiz. Öfkenin insan bedenine etkileri olduğu gibi, gözlerin de karşıdaki varlığa bakışında iyi veya kötü bir etkisinin bulunması mümkündür. Kimi elektrik gibi dokunur, kimi çarpar, kimi mıknatıslar, kimi manyetize eder.

Bilim adamları nazarı kuvvetli bir ihtimal olarak şöyle açıklamaktadır: Bakan kişinin iyi niyet ve yoğunlaşmasına göre 'alıcı ve verici' uçlardan geçen bir ark oluşmaktadır. Gıpta ve özenme gibi dostça duygular hatta anne ve babanın çocuklarına olan sevgisi küçük dozda nazar uğratma sebebi olmaktadır. Yani nazarın ilk şartı, haset duygusunun oluşmasıdır. Haset duygusu ile başlayan gerilim, göz merceğinde odaklanarak bir tür lazer gibi bakış aracılığıyla hedefe vurucu bir güç olarak fırlatır.

Hipnotizma, magnetizma, nazar, beddua ve benzeri uygulamalar, trans, uyanık uyku halleri; yabancı bir kimlik tarafından benliğimizin esir alınması, uyku merkezinin yabancı magnetik alana teslim olması demektir. Uyku merkezi, yabancı etkiye teslim olur ve bunun hazırlığı içinde esneme geri tepmeleri yapmaya başlar. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Esneme, şeytandandır."*** buyurmaktadır. Buna göre nazarla, şeytanın bir münasebeti var demektir. Zira, nazar da şeytan da insanı esnetmektedir. Ama aralarındaki münasebet nedir? Bunu şimdilik bilemiyoruz. Ancak şunu kesinlikle biliyoruz ki, Hz. Peygamber (s.a.v.), hem nazara ve hem de şeytanın vesvesesine karşı okumayı tavsiye etmiş ve kendisi de bu iki güce karşı hemen hemen aynı duaları okumuştur.

Hemen hemen bütün dini kaynakların bildirdiğine göre, nazara karşı en etkili silah ve korunma okumaktır. Maşallah, Âyetülkürsi, Felâk-Nâs sureleri ve özellikle nazar duası (Kalem: 51-52. ayetleri) nazara karşı okunacak dualardır. Hz. Peygamber (s.a.v.) hem nazara hem de şeytanın vesveselerine karşı bu duaları okumuştur. Özellikle kendisine yapılan büyüden sonra, Felâk-Nâs surelerini sürekli okuduğu nakledilmektedir. Okunan ayetler, kem gözlerden çıkan ışınlara karşı, sanki koruyucu bir kalkan olmakta veya insan vücudunun etrafında koruyucu manyetik bir alan meydana getirmektedir. Böylece kem gözden çıkan etkileyici ışınlar, bu koruyucu alana çarpmakta ve geri yansımaktadır. Nazar ve şeytanın vesvesesine karşı en güçlü önlem de budur. Bunun dışındaki önlemleri; mesala, nazar boncuğu vs. gibi maskotları, İslâm dini kesinlikle reddeder ve asla bunları tanımaz. Nazar boncuğu vs. gibi maskotlar, batıl veya tahrif edilmiş dinlerden Müslümanların hayatına girmiş batıl inançlardan sayılır.

Okumanın nazara karşı en etkileyici bir önlem olduğu kesin olmakla birlikte, fakat okumanın nasıl etki ettiği hususundaki görüşler birer varsayımdan ve tahminden ibarettir. Ancak bildiğimiz tek şey, nazara karşı en etkileyici önlemin okumak olduğudur. (Kur'ân-ı Kerim'de Fen Bilimleri, Prof. Dr. Celal Kırca. s. 215-218 özetleyerek)

İnsanı yaratan Allah'ın, ozon tabakasıyla atmosferi koruduğu gibi insanı da birtakım zehirli ışın ve çekimlerden koruyacak bazı mekanizmalar yaratması mümkündür. Dua ile bu mekanizmalar harekete geçerek göz değmesi veya benzeri olaylar karşısında insanı koruması da mümkündür. Yüce Rabb'imiz kâinatta bulunan her şeyi, koruyucu sigortası olan savunma sistemiyle yaratmıştır. Eğer savunma sistemleri çalışmamış olsaydı varlıklarda büyük bir kargaşa meydana gele-

cekti. Bu savunma sistemlerinin bir kısmı kendi kendine çalışıp hareket ederken bir kısmının irade ile çalıştırılıp irade ile güçlendirilen cinsten olması muhtemeldir. Bu kısım yani irade ile çalıştırılıp güçlendirilen savunma sistemlerinden bir tanesinin de gözle görülemeyen; nazar, cin, büyü gibi zararlı etkenlere karşı kurulmuş savunma sisteminin olması mümkündür. Bu sistemin, dua ve beynin Yüce Varlığa yönelmesiyle çalışması, bu yönelme olmadığında çalışmaması düşünülebilir. Dolayısıyla savunma sistemlerini çalıştırıp kullanan kimseler söz konusu zararlardan kendilerini korumuş olacaklar, ihmalkâr davranan ve bu sistemi çalıştırmayanlar bu imkandan mahrum kalacaklardır.

Özellikle nazar ve büyü gibi sebepleri fiziki olarak henüz tam tespit edilemeyen bir kısım rahatsızlıkların tedavisinde duanın etkisi araştırılmaktadır. Bazı rahatsızlıklar da tıbbî olarak hiçbir etken bulunmadığı, tüm tahlil ve tetkikler normal çıktığı halde hastanın rahatsızlığı bir türlü giderilememektedir. Neticede okuma tedavisi uygulandığında hastanın gözle görülür bir biçimde iyileştiği görülmektedir.

Bu ifadelerden, her şeyi bırakıp hastalıkları dua ile tedavi etme anlaşılmamalıdır. Eli kanayan bir kimse, kanın durması için Allah'a yalvarmalı ama bunun yanında maddi sebeplere de yönelmeli yarasını sarmalıdır. Hz. Peygamber (s.a.v.) zehirli haşerelerden Allah'a sığınma duası okurken, maddi sebebe sarılmayı ihmal etmemiştir. Bir defasında kendisini akrep soktuğunda tuz ve su isteyerek sokulan yeri ovmuş bir yandan da Kâfirûn, Felak ve Nâs Surelerini okumuştur. (Taberânî'den naklen Mecmeu'z-Zevâid, V. 111) Yine kendisi, Sa'd b. Ebî Vakkas (r.a.)'ın kalp rahatsızlığını tedavi için doktor Hârîs b. Kelde'ye göndermiştir. (Ebû Dâvûd, Tıb: 12) Ubey b. Ka'b (r.a.)'ın yarasını ameliyat ettirip damarını kestirmiştir. (Müslim, Selâm: 73, Ebû Dâvûd, Tıb: 6)

Bütün bunlardan çıkardığımız sonuç, bize gelen her türlü zararın giderilmesi için hem maddi sebeplere sarılmalı hem de dua ederek kainatın sahibine müracaat etmeliyiz. Şu bilinmelidir ki, her şeye gücü yeten Odur. Ateşe yakma özelliğini veren, aspirine ağrı kesici özelliğini veren hep Odur. Biliyoruz ki maddi sebep dediğimiz şeylerin sahibi de yine Allah'tır. Aspirin her ne kadar maddi sebep olarak görünse de buna ağrı kesici özelliğini veren Allah'tır. İslâm akidesine göre aspirin kullanma sonucu ulaşılan şifa ile dua sonucu ulaşılan şifanın arasında fark sadece dış sebeplerdedir, işin hakikatında ise her iki vakada da şifayı veren Allah'tır. Derdi veren Allah devasını da vermiş, verdiği bu devasını ise çeşitli sebeplere bağlamıştır. Hastalıktan şifa bulma bazen bir ilaçta, bazen cerrahi müdahalede, bazen de duadadır. Bu arada şu genel bir hükmü belirtmeliyiz; hastalığın çeşidine göre tedavi değişir. Mide ülserine aspirin verirseniz sonuç alınamadığı gibi zarar da verir. Öyleyse aspirinle yapılacak tedaviyi aspirinle, dua ve okuma ile yapılacak gözdeğmesi ve büyü gibi hastalıkları da dua ile tedavi yapmasını bilmeliyiz. Gerek dua ile tedavi gerektiren ve gerekse maddi birtakım ilaç veya tıbbi müdahele gerektiren tedavilerde velhasıl her türlü tedavide neticeye ulaşmak için Allah'tan yardım ve başarı dileme şeklindeki dua eylemi ise devamlı göz önünde bulundurulmalıdır.)

١٩٧٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لا طِيَرَةَ وَخَيْرُهَا الْفَأْلُ قَالُوا وَمَا الْفَأْلُ قَالَ الْكَلِمَةُ الصَّالِحَةُ يَسْمَعُهَا أَحَدُكُمْ ❁

& 1975-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Uğursuzluk diye bir şey yoktur, bu takım şeylerin en iyisi fe'l'dir."*** diye buyururken işittim. Oradakiler: "Fe'l nedir?" dediler: ***"Birinizin duyacağı güzel sözdür."*** buyurdu." demiştir.

(Uğursuzluk, gelecek zamanda kötü bir şeyin olacağına kanaat getirmektir. Cahiliyye döneminde bazı şeylerin kötülük habercisi olduğuna inanılırdı. Baykuş görmek, karga sesi duymak gibi. Bu, bir bakıma gelecek hakkında bilgi vermektir. Geleceğin (gaybın) bilgisi Allah'a aittir. (Bakara: 255, En'âm: 59) Allah gaybını dilediği elçisine de öğretebilir. (Cin: 26-27)

Gelecekte ne olacağını asla bilemeyecek olan bir kimsenin, bazı şeylerden hareketle gelecekte şöyle şöyle kötü şeyler olacak diye bilgi vermesi asılsız bir iddiadan öteye geçemez. Durum böyle olunca baykuş görme, karga sesi işitme ve benzeri bir takım hadiselerden hareketle karamsarlığa kapılma dayanaksız bir davranıştır. Bu nedenle Efendimiz (a.s.) böyle davranışların geçersiz olduğunu bildirmiş: ***"Uğursuzluk diye bir şey yoktur"*** buyurarak meseleye ışık tutmuştur.

Fe'l ise olayları iyiye hayra yormak, iyi şeyler beklentisi içerisinde olmaktır. Geleceği bilemeyen insan, karamsarlığa değil iyi şeyler beklentisine yönelmelidir. Fe'l de bir bakıma geleceğe yönelik beklentilerdir. Ancak, bizim gelecekte iyi veya kötü ne olacağını bilme imkanımız yoktur. Madem geleceği bilemiyorsak o halde olaylar hakkında iyi beklentilerde bulunmak hem ruh sağlığı hem de toplum düzeni için mantıklı bir hareket olacaktır.

Âlimler Fe'l'i çeşitli örnekler vererek açıklamışlardır. Mesela, bir olay anında "Emin (=Güvenilir)" isimli bir kimsenin gelivermesi üzerine oradakilerin: "İnşallah işimiz güven ve emniyette olur" demesi gibi. Burada olaylara güzel yönden yaklaşmaya özendirme vardır. Uğursuzlukta ise karamsarlık ve çekimserlik vardır.

Bazı tercümelerde 'Fe'l' ifadesini 'Fal' diye çeviri yapılmıştır ki, bu şekildeki çeviri yanlış anlaşılmalara sebep olabilir. Fal, dinimizce yasaklanmıştır. Fal konusunda Şamil İslâm Ansiklopedisinin 'Fal-FALCILIK' maddesinde şu bilgiler verilmektedir:

"Gelecekte olacak şeyler hakkında bilgi sahibi olmak için başvurulan çeşitli yollar. Baht, uğur ve talihi anlamak için birtakım garip yollara başvurma, atılan boncuk ve baklaya, tesadüfen açılan bir kitabın bir satırına,

koyunun kürek kemiğine kahve fincanına vb. şeylere bakıp bunlardan anlam çıkarma işi. Gelecekte olacak şeyleri anlamak maksadıyla yapılan eylemler hakkında kullanılan bir tabir. "Kamûs-u Osmanî'de: "Kısa fikirlilerin ümid ettikleri bir maddeyi çıkarmak maksadiyle; kitap açmak ve kitaba, baklaya bakmak gibi değişik yöntemlerle yapılan teşebbüsü ve bu teşebbüsün gösterdiği netice" olarak tarif edilmiştir.

Kur'an'da, "fal" kelimesi geçmemekle birlikte, Peygamber (s.a.s.)'in bazı hadislerinde, şekil olarak buna benzer fakat mana yönünden bizim anladığımız fal'dan daha değişik bir mana arzeden "fe'l" sözü geçmektedir. Şöyle ki; "adva (hastalığın Allah'ın takdiri olmaksızın bulaşması) yoktur, tıyara (bir şeyi uğursuz sayma) da yoktur. Ben hayırlı "fe'l"i (bir şeyi hayra yorma) severim" (Buhari, Tıb, 43; İbn Mâce, Tıb, 43), hadisinde geçen "fe'l" kelimesinin bildiğimiz falla aynı anlama gelmediği açıktır.

Ebû Hureyre'nin, Peygamberimiz (s.a.s.)'den naklettiği başka bir hadiste; "Tıyara yoktur, daha hayırlı olan fe'l vardır." buyurdular. Ebu Hüreyre; "Fe'l nedir ey Allah'ın Resulu? diye sorunca 'Sizden birinizin işittiği salih sözdür' dedi" (Buhâri, Tıb, 44)

Hasta olan bir kimsenin; "ya sâlim" ! diye bağıran birinin sesini duyması veya yitiğini arayan birinin; "ya vâcid! " diye seslenen birinin sesini duyunca, "bununla tefe'ül ediyorum" deyip, hastalıktan kurtulmayı umması ve yitiğini bulacağını ümid etmesidir. Yani bu sesleri hayra yorarak, neticenin bu şekilde olmasını beklemesidir. (İbnu'l-Manzûr, "Lisanü'l-Arab " XI V.; İmam Ebi Bekir er-Râzı, "Muhtaru's-Si hah" Fe'l maddesi)

Cahiliye Arapları, bir sefere, bir savaşa, bir ticarete, bir nikâha yahut herhangi bir işe teşebbüs edecekleri zaman üç zar (veya ok) çekerler yahut kuş uçururlardı. Bu zarların (veya okların) birinde, "Rabbim emretti" yahut "yap" diye emir; diğerinde, "Rabbim nehyetti" yahut, "yapma" diye nehy kelimeleri yazılı olurdu, biri de boş bulunurdu. Birisi torbaya elini sokar, zarlardan birini çeker, emir çıkarsa yaparlar, nehy çıkarsa yapmazlar, boş çıkarsa bir daha çekerlerdi. Kur'an bunu şu ayetle yasaklamıştır: "Ey iman edenler! İçki, kumar, putlar ve fal okları şeytan işi birer pisliktir, bunlardan kaçının ki, kurtuluşa eresiniz" (el-Mâide, 5/90)

Câhiliyede, bir de kuş uçurma âdeti vardı ki, bir yere gidecekleri zaman bir kuş uçururlar, sağa giderse teyemmüm (uğurlu sayma), sola giderse teşe'üm ederler (uğursuzluk sayarlar)dı. Peygamberimizin, "tıyara yoktur" hadisi ile bunun da yasaklandığını biliyoruz.

Bugün yaygın olan fal çeşitlerinden biri de, modern câhiliyenin itibar ettiği yıldız falıdır. Gökteki burçlardan istidlâl ile yapılan bu falcılığın aslı Sâbiîlere dayanır. Sâbiîler, İdris (a.s)'ın, mucizesi iddiasıyla sema'yı oniki burca taksim etmişler ve eflâktan yalnız tapındıkları ve heykellerini diktikleri "sebaî" gezeğenlerin durumlarına göre, yeryüzünde meydana gelecek olayları bildireceği iddiasıyla yıldızlarla ilgili birtakım hükümler yazmışlardı. Onların bu inançları günümüze kadar gelmiş bulunmaktadır (Elmalılı M.H.Yazır, "Hak Dini Kur'ân Dili", VII. 5208)

Dinimizin kesinlikle yasakladığı falcılık, bir çeşit gaybdan haber vermedir. Halbuki, Kur'an-ı Kerîm; gaybı, Allah'tan başka hiçbir kimsenin bilemiyeceğini, peygamberlerle melekler dahi, kendilerine vahyedilmedikçe gaybdan haber veremeyeceklerini açıkça bildirmektedir:

"De ki: 'Göklerde ve yerde olan gaybı, Allah'tan başka bilen yoktur" (en-Neml, 27/65) ve "De ki: Size 'Allah'ın hazineleri elimdedir demiyorum, gaybı da bilmiyorum...." (el-En'âm, 6/50), "Eğer gaybı bilseydim, daha fazla hayır yapardım...." (el-A 'râf, 7/188) âyetleri buna yeterli delildir.

Kendilerine "arrâf" yahut "kâhin" denilen falcıları ve bu falcılara gidip fal açtıran, onlara inanan veya destekleyenleri Peygamber (s.a.s.) ağır bir dille kınamış hatta kâfirlikle nitelemiştir. "Her kim bir arrafa gidip de ona bir şey sorarsa, kırk gecelik namazı kabul olmaz" (Müslim, Selâm, 125) buyurmuştur. Ebû Dâvûd'da geçen bir hadis ise şöyledir: "Kim bir kâhine gider, dediklerini doğrularsa; şüphesiz ki Muhammed'e indirilmiş olanı inkâr etmiş olur" (Ebû Dâvûd, Tıb: 21) ")

١٩٧٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَضَى فِي امْرَأَتَيْنِ مِنْ هُذَيْلٍ اقْتَتَلَتَا فَرَمَتْ إِحْدَاهُمَا الأُخْرَى بِحَجَرٍ فَأَصَابَ بَطْنَهَا وَهِيَ حَامِلٌ فَقَتَلَتْ وَلَدَهَا الَّذِي فِي بَطْنِهَا فَاخْتَصَمُوا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَضَى أَنَّ دِيَةَ مَا فِي بَطْنِهَا غُرَّةٌ عَبْدٌ أَوْ أَمَةٌ فَقَالَ وَلِيُّ الْمَرْأَةِ الَّتِي غَرِمَتْ كَيْفَ أَغْرَمُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ لا شَرِبَ وَلا أَكَلَ وَلا نَطَقَ وَلا اسْتَهَلَّ فَمِثْلُ ذَلِكَ يُطَلُّ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّمَا هَذَا مِنْ إِخْوَانِ الْكُهَّانِ ❁

{&} 1976-) Ebû Hureyre (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Huzeyl kabilesinden, kavga eden iki kadın hakkında karar vermişti. Birisi diğerine taş attı, o da karnına değdi. Kadın hamile idi, karnındaki çocuğu öldürdü, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.)'e dava ettiler. O da, kadının karnında ölen çocuğun diyeti olarak, tam diyetin yirmide biri olan erkek veya kadın bir köle verilmesine hükmetti. Cezaya çarptırılan kadının velisi: "Ey Allah'ın Rasûlü, yemeyen, içmeyen, konuşmayan, ne de doğarken bir çığlık bile atmayan bir şeyden dolayı nasıl olur da ceza ödemeye mahkûm olurum? Dolayısıyla

böyle şeyler geçersizdir." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bu adam ancak kâhinlerin kardeşlerinden birisidir."*** buyurdu.

(Kahinlerin kardeşlerinden birisinden murat, yaldızlı sözlerle muhatabı etkileyip büyüleyen kahinlere benzemesidir.)

١٩٧٧ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّهُ قَدِمَ رَجُلانِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَخَطَبَا فَعَجِبَ النَّاسُ لِبَيَانِهِمَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ مِنَ الْبَيَانِ لَسِحْرًا أَوْ إِنَّ بَعْضَ الْبَيَانِ لَسِحْرٌ ❁

{•} 1977-) Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatır: "Doğu tarafından iki kişi geldi ve bir konuşma yaptı. Halk onların anlatım gücünü çok beğendi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Anlatımın bir kısmında sihir*** (gibi etkileme gücü) ***vardır*** veya ***anlatımın bazısı sihir*** (gibi etkili) ***dir."*** buyurdu.

١٩٧٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا يُورِدَنَّ مُمْرِضٌ عَلَى مُصِحٍّ ❁

& 1978-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Hastalık yayan hayvanı sağlam olan hayvanın yanına asla götürmeyiniz!"*** buyurdu." demiştir.

١٩٧٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ تَرَدَّى مِنْ جَبَلٍ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَهُوَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ يَتَرَدَّى فِيهِ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا وَمَنْ تَحَسَّى سُمًّا فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَسُمُّهُ فِي يَدِهِ يَتَحَسَّاهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ فَحَدِيدَتُهُ فِي يَدِهِ يَجَأُ بِهَا فِي بَطْنِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا ❁

& 1979-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim dağdan kendisini atıp öldürürse, sürekli cehennem ateşinde, sonsuza kadar kendisini yüksekten atar durur.***

Kim zehir içip kendisini öldürürse, sürekli elinde zehiri, cehennem ateşinde sonsuza kadar kendisine zehir içirir.

Kim kesici bir aletle kendisini öldürürse sürekli cehennem ateşinde sonsuza kadar elindeki kesici aleti karnına saplar." buyurmuştur.

(Hadisin kısa bir benzeri 685. hadiste geçmişti.)

١٩٨٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ فِي إِنَاءِ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْمِسْهُ كُلَّهُ ثُمَّ لِيَطْرَحْهُ فَإِنَّ فِي أَحَدِ جَنَاحَيْهِ شِفَاءً وَفِي الآخَرِ دَاءً ❁

1980-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Birinizin kabına sinek düştüğünde sineğin her tarafını batırıp çıkarsın. Çünkü iki kanadının birisinde hastalık mikrobu diğer kanadında bunun panzehiri vardır."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1396. hadiste geçmiştir, bakınız.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب اللِّبَاسِ

77-) Giyim-Kuşam Bölümü

١٩٨١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الإِزَارِ فَفِي النَّارِ ❁

1981-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Elbisenin ucunun iki topuktan aşağısı ateştedir."*** buyurmuştur.

(Elbiseyi yerde sürümek o dönem halkı arasında kibir alameti olarak kabul edilirdi. Bu konuda hadisin bir benzerleri 1400 ve 1523. hadislere bakınız.

Elbiseyi topuktan aşağı yerde sürümek o dönem halkı arasında kibir alameti olarak kabul edilirdi. Ancak elde olmayan nedenlerle elbise yere inmiş ise bunda bir sakınca yoktur. Çünkü elbiseyi yerde sürümekten maksat gurur ve kibir göstermektir. Nitekim bu hadisi duyan Ebû Bekir (r.a.), telâşa kapılmış ve: "Elbisemin iki tarafından birisi dikkat etmediğim zaman yere inmektedir?" demiş. Rasûlüllah (s.a.v.) de: ***"Ama sen bunu böbürlenmek için yapmıyorsun ki"*** buyurmuştur. (1523. hadis)

Bu arada şunu belertelim ki, elbiseyi yerde sürümek o dönemin kibir belirtisi idi. Bu dönemde de kibir belirtisi olan giyim biçimlerinin tümü hadisimizin kapsamı içerisine gireceğinden şüphemiz olmasın.)

١٩٨٢ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ أَحَبُّ الثِّيَابِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ أَنْ يَلْبَسَهَا الْحِبَرَةَ ❁

& 1982-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in giymeyi en çok sevdiği pamuklu keten elbise idi." demiştir.

١٩٨٣ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حِينَ تُوُفِّيَ سُجِّيَ بِبُرْدٍ حِبَرَةٍ ❁

& 1983-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) vefat ettiğinde pamuklu bir elbise ile örtüldü." demiştir. (Hadisin bir benzeri olan 643. hadise bakınız.)

١٩٨٤ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَعَلَيْهِ ثَوْبٌ أَبْيَضُ وَهُوَ نَائِمٌ ثُمَّ أَتَيْتُهُ وَقَدِ اسْتَيْقَظَ فَقَالَ مَا مِنْ عَبْدٍ قَالَ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ ثُمَّ مَاتَ عَلَى ذَلِكَ إِلاَّ دَخَلَ الْجَنَّةَ قُلْتُ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ قَالَ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ قُلْتُ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ قَالَ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ قُلْتُ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ قَالَ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ عَلَى رَغْمِ أَنْفِ أَبِي ذَرٍّ ❁

& 1984-) Ebû Zer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelmiştim, üzerinde beyaz bir elbise vardı, kendisi uyuyordu. Sonra tekrar geldim, uyanmıştı: ***"Lâ ilâhe illallâh" deyip sonra da bu hal üzere vefat eden her kul mutlaka cennete girer."*** buyurdu: "Zina etse de mi, hırsızlık yapsa da mı?" dedim: ***"Zina etse de, hırsızlık yapsa da"*** buyurdu, tekrar: "Zina etse de mi, hırsızlık yapsa da mı?" dedim: ***"Zina etse de, hırsızlık yapsa da"*** buyurdu, tekrar: "Zina etse de mi, hırsızlık yapsa da mı?" dedim: ***"Zina etse de, hırsızlık yapsa da, Ebû Zer kabul etmese de"*** buyurdu" demiştir. Ebû Zer (r.a.) bu hadisi anlatır, sonunda da: "Ebû Zer kabul etmese de" derdi.

(Hadisin kısa bir benzeri 633 ve 1103. hadislerde geçmişti. İman üzere vefat eden bir kimse mutlaka cennete girecektir. Ancak bu her iman edenin doğrudan cennete gireceği anlamına gelmez. Günahkâr bir kimse günahlarının hesabını verip cehennemde temizlendikten sonra, mü'min ise elbette cennete girecektir. Diğer taraftan cennete girecek diye bundan günahlara yol aranmamalıdır. Cennete girmesi cehenneme uğramayacağı anlamına gelmez. Ebû Zer (r.a.)'ın tekrar tekrar sorması, 1928. hadisteki ifadede bu günahları işleyenlerin mü'min olamıyacağı belirtilmişti, dolayısıyla Ebû Zer (r.a.) bunların cennete giremiyeceğini zannettiğinden dolayıdır. 1103. hadiste ve Müslim, Zekât: 33'te belirtildiğine göre bu haberi Cebrail (a.s.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'e getirdiğinde Hz. Peygamber de garip karşılayarak ***"Şöyle şöyle yapsa da mı?"*** diye sormuştur.)

١٩٨٥ عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنِ الْحَرِيرِ إِلاَّ هَكَذَا وَأَشَارَ بِإِصْبَعَيْهِ اللَّتَيْنِ تَلِيَانِ الإِبْهَامَ قَالَ فِيمَا عَلِمْنَا أَنَّهُ يَعْنِي الأَعْلاَمَ ❁

& 1985-) Hz. Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) ipek giymeyi yasaklamış, orta parmakla şahadet parmaklarını göstererek şu kadarı bu yasağın dışındadır, demiştir. Bununla elbisenin işlemeleri ile kenar şeritlerini kasdetmiştir.

١٩٨٦ عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ لَبِسَ الْحَرِيرَ فِي الدُّنْيَا لَمْ يَلْبَسْهُ فِي الآخِرَةِ ❁

1986-) Hz. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim dünyada ipek giyerse, bunu âhirette giyemez."*** buyurmuştur.

١٩٨٧ عَنْ حُذَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ نَهَانَا النَّبِيُّ ﷺ أَنْ نَشْرَبَ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَأَنْ نَأْكُلَ فِيهَا وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَالدِّيبَاجِ وَأَنْ نَجْلِسَ عَلَيْهِ ❁

& 1987-) Huzeyfe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) altın ve gümüş kaplardan su içmeyi, yemek yemeyi, ipek kumaş giymeyi ve üzerine oturmayı bize yasakladı." demiştir.

(Bu konuda 1898. ve 1943. hadislere de bakınız.)

١٩٨٨ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَتَزَعْفَرَ الرَّجُلُ ❁

& 1988-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir adamın za'feran kullanmasını yasakladı." demiştir.

(Za'feran, safran da denilen bir bitkidir. Tıpta kullanıldığı gibi boyacılıkta ve esans olarak da kullanılır. Sarı, siyah ve kırmızı renkleri vardır. Vers denilen bitkinin de safran olduğu söylenilir. Za'feranın yasaklanmasının nedeni, ihramlı olma halindedir, çünkü ihramlının koku sürünmesi yasaktır, denilmiştir. Diğer taraftan bazılarına göre za'feranın yasaklanmasının nedeni, kokusunun erkeklere uygun olmayışındandır. Bugün za'feran ile ne boyama yapılmakta ne de koku olarak kullanılmaktadır. Baharatçılarda şifalı bitki olarak kullanılmaktadır. Bu arada bazı özel durumlarda büyü ve muska yapmada mürekkep yapılarak kullanılması anlatılır. Âlimler buradaki yasağın haram anlamı ifade etmediğini belirtirler. Hadislerde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in za'feranla boyanmış elbise giydiği, yine sarıya boyanmış elbise de giydiği bildirilir. Bu nedenle kimilerine göre bu yasak za'feranın koku olarak kullanımı nedeniyledir.)

١٩٨٩ وعنه رضي الله عنه أَنَّهُ سُئِلَ أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ قَالَ نَعَمْ ❁

& 1989-) Enes (r.a.)'a: "Hz. Peygamber (s.a.v.) ayakkabılarıyla namaz kılar mıydı?" diye sorulmuş, o da: "Evet" demiştir.

(Bu hadis 254. hadis olak geçmişti, bu konuda 254. hadisin açıklamasına bakınız.)

١٩٩٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا انْتَعَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِالْيَمِينِ وَإِذَا نَزَعَ فَلْيَبْدَأْ بِالشِّمَالِ لِيَكُنِ الْيُمْنَى أَوَّلَهُمَا تُنْعَلُ وَآخِرَهُمَا تُنْزَعُ ❁

{&} 1990-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Biriniz ayakkabı giydiğinde sağdan başlasın, çıkardığında soldan başlasın, böylece sağ ayak giyilmede ilk, çıkarmada son olur."*** buyurmuştur.

١٩٩١ وعنه رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا يَمْشِي أَحَدُكُمْ فِي نَعْلٍ وَاحِدَةٍ لِيُحْفِهِمَا جَمِيعًا أَوْ لِيُنْعِلْهُمَا جَمِيعًا ❁

{&} 1991-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Biriniz bir tek ayakkabıyla yürümesin. Ya ikisini birden çıkarsın*** (yalınayak yürüsün) ***ya da ikisini birden giysin."*** buyurmuştur.

(Tek ayakkabı ile yürümek, yürüyüşte zorluk verdiğinden, düşme tehlikesi olduğundan ve göze hoş gelmediğinden dolayı yasaklandığı belirtilmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yeri geldiğinde tek ayakkabıyla yürüdüğü de olmuştur. Tirmizî, Libâs: 35)

١٩٩٢ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اتَّخَذَ خَاتَمًا مِنْ فِضَّةٍ وَنَقَشَ فِيهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَقَالَ إِنِّي اتَّخَذْتُ خَاتَمًا مِنْ وَرِقٍ وَنَقَشْتُ فِيهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ فَلا يَنْقُشَنَّ أَحَدٌ عَلَى نَقْشِهِ ❁

& 1992-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) gümüşten bir yüzük edinmiş ve kaşına "Muhammedün Rasûlüllah" yazdırmış: ***"Ben gümüş bir yüzük edindim, kaşına "Muhammedün Rasûlüllah" yazdırdım. Sakın hiçbir kimse bunu yüzüğünün kaşına yazdırmasın."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 59. hadiste geçmişti.)

١٩٩٣ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ لَعَنَ النَّبِيُّ ﷺ الْمُخَنَّثِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالْمُتَرَجِّلاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَقَالَ أَخْرِجُوهُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ قَالَ فَأَخْرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فُلانًا وَأَخْرَجَ عُمَرُ فُلانًا ❁

1993-) İbni Abbâs (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) erkeklerden kadınlaşanlar ile kadınlardan erkekleşenlere lanet etmiş: ***"Bunları evinizden çıkarınız!"*** buyurmuştur. Hz. Peygamber (s.a.v.) falan kimseyi dışarı çıkardı. Ömer de falan kimseyi çıkardı." demiştir.

(Kadınlaşma ve erkekleşme, iki kısımdır. Birincisi isteyerek karşı cinse benzemeye çalışmadır. Hadiste dile getirilen de budur. İkincisi yaratılışta bazı hormon bozukluğu nedeniyle elde olmayarak benzemedir. Söz konusu yerme ikinci kısım için değildir. Bunların durumu kendi ellerinde olmayan bir husustur. Nitekim bir başka rivayet "Kadınlara benzemeye çalışan erkeklere ve erkeklere benzemeye çalışan kadınlara lanet etti" şeklindedir. (Buhârî, Libâs: 61) Yine bir başka rivayet ise "Kadın elbisesi giyen erkeklere ve erkek elbisesi giyen kadınlara lanet etti" şeklindedir. (Ebû Dâvûd, Libâs: 28) Bu rivayet, kadın ve erkek cinsi arasındaki benzeşmenin giyim kuşamla ilgili görüntüsüne dikkat çekmekte ve hiçbir zorunluluk yokken kadınlar gibi giyinen erkeklere ve erkekler gibi giyinen kadınlara Efendimiz (a.s.)'ın lanet ettiğini belirtmektedir.

Rahmet Peygamberi olan Efendimiz'in karşı cinsin giyim kuşamını tercih edenlere lanet etmesi, herşeyden önce kılık kıyafetin öyle sanıldığı kadar basit bir şekilden ibaret olmadığını, cinsler arasındaki duygusal yapı bozukluğunun giyim kuşam taklidi ile başladığını ya da açığa çıktığını göstermektedir.

İslâm âlimleri ikinci kısımdaki hormon bozukluklarının tedavisinin caiz olduğu görüşündedirler. Eğer bu kısımdakilerde bilinçli olarak karşı cinse özenti gösterirse birinci kısım gibi değerlendirilir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in evinden çıkardığı bildirilen kimse 1665. hadiste geçmişti.)

١٩٩٤ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ خَالِفُوا الْمُشْرِكِينَ وَفِّرُوا اللِّحَى وَأَحْفُوا الشَّوَارِبَ ❁

& 1994-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Müşriklere muhalefet ediniz, sakalı bırakınız, bıyıkları da kısaltınız."*** buyurmuştur.

١٩٩٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى لا يَصْبُغُونَ فَخَالِفُوهُمْ ❁

& 1995-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Yahudi ve Hristiyanlar saçlarının beyazlığını boyamazlar siz onlara muhalefet ediniz."*** buyurmuştur.

(Bu hadis 1445. hadis olarak geçmişti. O dönem halkı adetleri içerisinde Yahudi ve Hristiyanlar saygınlıklarını belirtmesi için ağaran saçlarını siyaha boyamazlardı. Elden geldiğince bu kimselere benzememeyi emreden Hz. Peygamber (s.a.v.) bu konuda da onlara benzememeyi emretmiştir. Saçların beyazlığının ne ile giderileceği hakkında değişik görüşler vardır. Kına ile çivit otu (ketem) kullanılmasında bir sakınca görülmemiştir. Siyah renk veren boyalar hakkında rivayetler farklıdır. Ancak hadisten de anlaşıldığı gibi boyama nedeni Yahudi ve Hıristiyanlara muhalefet etmektir. Nitekim 254. hadisin açıklamasında da Yahudilere benzememek için ayakkabı ile namaz kılınması tavsiye edilmişti, bakınız. Bu konuda İmam en-Nevevî, Kadı İyâz ve bir kısım âlimlerden mesele hakkında iki durum bildirir: Birincisi, bir yerde saçları boyama veya boyamama adeti varsa bu âdetin dışına çıkmak dikkat çekmek demektir, bu da mekruhtur. İkincisi, ağaran saçları boyama kişiye göre değişir, bir kimsede beyazlık boyamaktan daha güzel bir görünüm veriyorsa boyamamak daha güzeldir, eğer beyazlık bir kimsede çirkin bir manzara veriyorsa boyamak daha güzeldir. (Şerhu Müslim, en-Nevevî, XIV. 307)

Konu hakkında Ali Yardım şöyle demektedir: "Şu hususu hemen ifade edelim ki bu, bir emir değil, tavsiyedir. Yani, buradaki "Muhalefet ediniz" ifadesi, vucub değil, ibâhî ve ihtiyari bir emirdir; ilmi ifadesiyle, mendubtur. Bu durumu göz önünde bulunduran İslâm büyükleri, tâ ashab devrinden itibaren, bulundukları beldelerin örf ve âdetlerini göz önünde tutarak hareket edegelmişlerdir. İslâm'da saç ve sakal boyama meselesinin hareket noktası, dinden değil; tamamen çevrenin örf, âdet ve geleneklerinden kaynaklanmıştır. Mesela kaynakların verdiği bilgiye göre (Ebû Dâvûd, IV. 119, nu: 4209, İbn Sa'd, I. 432.) Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer boya kullanmışlardır. Tabakat ve menâkıb kitapları da, İslâm tarihinde saç sakal boyası kullanan İslâm büyüklerine işaret etmiştir. Mesela ashabtan Abdullah b. Ca'fer b. Ebi Tâlib, Câbir b. Abdullah, Abdurrahman b. Ebî Bekir, Enes b. Mâlik, Abdullah b. Ebî Avfâ, tâbiînden Muhammed b. Ali b. Hüseyn, Muhammed b. Münkedir, Nâfi b. Cübeyr bunlardan birkaçıdır. (Bakınız, İbn Hıbbân, Meşâhiru Ulemâ'il-Emsâr, s. 9, 11, 15, 62, 65, 78. Üsdü'l-Ğâbe, III. 122) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tavsiyelerine göre, ağaran saçlar ya olduğu gibi bırakılır ya da boyanır; fakat yolunmaz. Asr-ı Saâdet dönemi Hicaz'ında, saç ve sakal boyamada kullanılan maddeler umumiyetle kınadır. Ketem adlı bir ot kökünden elde edilen bir boya çeşidi daha vardır ki, bu da, daha çok kına ile karıştırılarak kullanılmıştır." (Peygamberimizin Şemâili, s. 108-109)

١٩٩٦ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ شَعَرُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ رَجِلاً لَيْسَ بِالسَّبِطِ وَلا الْجَعْدِ بَيْنَ أُذُنَيْهِ وَعَاتِقِهِ ❁

& 1996-) Enes (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'in saçı, hafif dalgalı idi, ne kıvırcık ne de düz idi. İki kulakları ile omuzu arasında idi." demiştir.

(Hadisin geniş bir biçimi 1481 ve 1482. hadiste geçmişti.)

١٩٩٧ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ ضَخْمَ الْيَدَيْنِ وَالْقَدَمَيْنِ حَسَنَ الْوَجْهِ لَمْ أَرَ بَعْدَهُ وَلا قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَكَانَ بَسِطَ الْكَفَّيْنِ ❁

1997-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in el ve ayakları iriydi, yüzü güzeldi, ne kendisinden önce ne de sonra bir benzerini görmedim. Kendisinin eli genişti." demiştir.

١٩٩٨ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَنْهَى عَنِ الْقَزَعِ قَالَ الراوي: إِذَا حَلَقَ الصَّبِيَّ وَتَرَكَ هَا هُنَا شَعَرَةً وَهَا هُنَا وَهَا هُنَا فَأَشَارَ إِلَى نَاصِيَتِهِ وَجَانِبَيْ رَأْسِهِ ❁

& 1998-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i çocuğun başının bir kısmını traş edip bir kısmını traş etmemeyi yasaklarken işittim." demiştir. Hadisi rivayet eden ravi: "Çocuğun başının bir kısmını traş edip bir kısmını traş etmemek, şuradan şuradan saçı kesmeyip bırakmaktır." demiştir. Şuradan derken alnın ve başın iki yanlarını göstermiştir.

(Hadiste geçen kaza' lafzı aslında dağınık bulut demektir. Bu nedenle saç traş ederken başta dağınık parça parça saç bırakmak anlamına kullanılmıştır. Kâkül ve perçem bırakmak olarak da anlaşılmıştır. Yasaklamanın sebebi olarak Yahudi ve müşriklerin çocuklarının bu şekilde traş edilmeleri olarak açıklanmıştır.)

١٩٩٩ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أُطَيِّبُ النَّبِيَّ ﷺ بِأَطْيَبِ مَا يَجِدُ حَتَّى أَجِدَ وَبِيصَ الطِّيبِ فِي رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ ❀

& 1999-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bulabildiği en güzel kokuyu kendisine sürerdim. Öyleki kokunun parıltısını sakal ve saçında hissederdik." demiştir.

٢٠٠٠ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ لا يَرُدُّ الطِّيبَ ❀

2000-) Enes (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) güzel kokuyu geri çevirmezdi.

٢٠٠١ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ طَيَّبْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِيَدَيَّ بِذَرِيرَةٍ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ لِلْحِلِّ وَالإِحْرَامِ ❀

& 2001-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'e ihrama girerken, ihramdan çıkarken ellerimle (karışık koku çeşidi olan) zerîre kokusu sürerdim." demiştir.

عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ إِنِّي أَنْكَحْتُ ابْنَتِي ثُمَّ أَصَابَهَا شَكْوَى فَتَمَرَّقَ رَأْسُهَا وَزَوْجُهَا يَسْتَحِثُّنِي بِهَا أَفَأَصِلُ رَأْسَهَا فَسَبَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْوَاصِلَةَ وَالْمُسْتَوْصِلَةَ

✍ Esmâ bintü Ebû Bekir (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Bir kadın Hz. Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi ve: "Ben, kızımı evlendirdim sonra hastalandı ve başının saçı döküldü. – Eşi de ona (saç ekletmem için) beni yönlendiriyor ediyor.- Başına saç ekleteyim mi?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) de, saç ekleyen ve ekletene ağır sözler söyledi."

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.

Diğer rivayetlerde, ağır sözün "lanet etme" olduğu belirtilmiştir. Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.)

عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ أَنَّهُ سَمِعَ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَامَ حَجَّ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَهُوَ يَقُولُ وَتَنَاوَلَ قُصَّةً مِنْ شَعَرٍ كَانَتْ بِيَدِ حَرَسِيٍّ أَيْنَ عُلَمَاؤُكُمْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَنْهَى عَنْ مِثْلِ هَذِهِ وَيَقُولُ إِنَّمَا هَلَكَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ حِينَ اتَّخَذَ هَذِهِ نِسَاؤُهُمْ

✍ Humeyd b. Abdurrahman b. Avf'dan. Kendisi, Muâviye b. Ebî Sufyân (r.a.)'ı, hac ettiği yılda minberde dinlemiştir. Muâvye (r.a.), muhafızın elinde bulunan saç demetini eline almış şöyle diyordu: "Âlimleriniz nerede! Rasûlüllah (s.a.v.)'i, bu gibi şeylerden yasaklarken ve: ***"İsrâiloğulları, ancak kadınları bunu kullandıkları zaman helak olmuşlardır."*** diye buyururken işittim."

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.)

عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ قَدِمَ مُعَاوِيَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ الْمَدِينَةَ آخِرَ قَدْمَةٍ قَدِمَهَا فَخَطَبَنَا فَأَخْرَجَ كُبَّةً مِنْ شَعَرٍ قَالَ مَا كُنْتُ أُرَى أَحَدًا يَفْعَلُ هَذَا غَيْرَ الْيَهُودِ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَمَّاهُ الزُّورَ يَعْنِي الْوَاصِلَةَ فِي الشَّعَرِ

✍ Saîd b. Müseyyeb'den. Şöyle demiştir: "Muâviye (r.a.), Medine'ye son gelişini gelmiş ve bize hutbe vermişti. Derken bir saç demeti çıkardı ve: "Bunu, Yahudilerden başka birisinin kullana-

cağını sanmıyorum. Hz. Peygamber (s.a.v.), buna sahtekarlık/yalan (zûr) ismini vermişti" dedi. Bununla saç eklemeye kastediyordu."

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.

Hadis kitaplarının çoğunda Efendimiz (a.s.)'ın, saç eklemeyi yasakladığı, bu işi yapana ve yaptırana Allah'ın lanet ettiği rivayet edilir. Hadislerde geçen lanet, kuvvetli yasaklama üslubu olarak değerlendirilir. Bu tür üsluplar genellikle büyük günahlar için kullanılmaktadır. Saç ekleme veya dövme yaptırma, hakkındaki bu keskin uyarı nedeniyle böyle davranışlardan kaçınılması istenilmiştir. Pek çok âlim bu işlerin kesin haram olduğunu belirtmiştir.

Yasaktaki keskin üsluba rağmen bunun ayrıntılarının olduğu da görülmektedir. Mesela, tabiin âlimlerinden Said b. Cübeyr, ipeksi bir bitki olan karamilin başa takılmasında sakınca olamadığını söylemiştir (Ebû Dâvûd, Teraccül: 5) Ebû Dâvûd, onun bu sözünü açıklamak için: "Her halde o, hadislerdeki yasağın kadın saçı için olduğu görüşündedir." demektedir. Yine Ebû Dâvûd'un verdiği bilgiye göre Ahmed b. Hanbel de karamil kullanmakta bir sakınca görmemiştir. Karamil ise ip ve benzeri şeylerden yapılmış, kadınların başlarına taktıkları saç örgüsü olarak açıklanmıştır. Aynî'in verdiği bilgiye göre Ebû Ubeyd, pek çok fukahanın hadisteki yasağın saça saç ekleme olduğunu, saç dışındaki şeylerin yasak çerçevesine girmediğini nakletmiştir. (Umdetü'l-Kârî, XVIII. 96) Hadislerde geçen ve 'saç eklemek' diye çeviri yaptığımız ifade 'vasl' kökünden türetilmiştir. Vasl ise, eklemek, birleştirmek anlamı ifade eder. Bu ayrıntıdan hareketle İbrahim (en-Nehâî, olsa gerek) 'vasl' ile bir şeyi koyma anlamındaki 'vad'ın arasını ayırmıştır. Vad' koyma demektir. Başa takke ve benzeri bir şeyi koymak vad' sayılır. İbrahim'e göre, vad' caizdir yasaklanan vasldır. (el-Übbî, Muhammed b. Halife, İkmâlü İkmâli'l-Mu'lim Bi Sahîh-i Müslim, VII. 276) Sünen-i Ebû Dâvûd'u şerheden Sehârenpûrî de karamil takma konusunda şöyle demektedir: "Herhalde fukaha yasağın ekleme için olduğuna hamletmiştir. Bu da eklemenin kadın saçı ile yapılmasına göredir. Bunun da haram olması, insanın bir parçasının kullanımı nedeniyledir. Ancak ekleme kadın saçı dışında bir şey ile olursa bunda bir sakınca yoktur." (Sehârenpûrî, Bezlü'l-Mechûd Fî Halli Ebî Dâvûd, IX. 58) Yine Sehârenpûrî'nin verdiği bilgiye göre Ebû Hanife'nin Müsned'inde, İbni Abbâs (r.a.) da yasağın insan saçı için olduğunu yün kullanmada bir sakınca olmadığını söylemiştir. (Bezlü'l-Mechûd, IX. 57) Diğer taraftan Sünen-i Ebû Dâvûd'u şerheden Azimâbâdî'nin verdiği bilgiye göre meşhur hadis âlimi Hattabî: "İlim erbabı, karamile müsaade etmiştir. Çünkü bu tür şeyleri takmak, bunu görenlerin saçın takma ve gerçek olmadığından şüpheye düşmeyeceğinden dolayı karşıdakini aldatmaz" demiştir. (Azimâbâdî, Şemsusu'l-Hak, Avnu'l-Ma'bûd, Şerhu Süneni Ebî Dâvûd, VI. 152)

Eklemesi yasaklanan şeyin ne olduğu hadislerde açık değildir. Diğer taraftan yasağın sebebini araştırdığımızda şunlar görülebilir: Rabb'imizin bize ikram ettiği insan azaları değerlidir alınıp satılamaz. Diğer taraftan işlemekte olduğumuz hadiste, Efendimiz (a.s.)'ın buna sahtekarlık ismini verdiğini görmekteyiz. Çünkü bu, karşıdakini aldatmadır. Bir diğer neden ise yaratılışı değiştirmiş olmaktır. Bu ayrıntılardan hareketle bazı âlimler, bir takım şartlar dahilinde insan saçı olmayan takma saçlara cevaz vermiştir.

İslâm hukuk felsefesi alanında fikir yürüten son dönem âlimlerinden M. Tahir b. Âşûr, meseleye başka bir açıdan bakar. Ona göre hadislerde geçen süslenme ile ilgili yasaklar, o dönemdeki Araplar arasında bu durumun hafif meşreplik ve iffetsizlik işareti olarak görülmesinden olabilir. Bir bakıma o dönemin örfünde bunlar iyi kadınların davranışı sayılmıyordu. Kendisi şöyle demektedir: "...bu konunun gerekçesi bence, bu durumların Araplar arasında iffetsizliğin göstergeleri olmasıdır. Bunların yasaklanması, onlara götürenin veya kendileri dolayısıyla namusun ortadan kalkmasına teşebbüsün yasaklanması demektir." (M. Tâhir b. Âşûr, İslâm Hukuk Felsefesi, s. 104)

٢٠٠٢ عَنْ عَبْدَاللَّه بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّه ﷺ قَالَ إِنَّ الَّذِينَ يَصْنَعُونَ هَذِهِ الصُّوَرَ يُعَذَّبُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُقَالُ لَهُمْ أَحْيُوا مَا خَلَقْتُمْ ❁

& 2002-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şüphesiz bu suretleri yapanlar kıyamet günü azaba uğrar ve kendilerine: "Yaptığınız suretlere can verin bakalım!" denilir."*** buyurmuştur.

(Resim konusunda 1006. hadis ve açıklamasına bakınız.)

٢٠٠٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّه ﷺ يَقُولُ قَالَ اللَّهُ تعالى وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذَهَبَ يَخْلُقُ كَخَلْقِي فَلْيَخْلُقُوا حَبَّةً وَلْيَخْلُقُوا ذَرَّةً ❁وزاد في رواية فلْيَخْلُقُوا شَعِيرَةً ❁

& 2003-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim: ***"Allah: "Benim yarattığım gibi yaratmaya kalkışanlardan daha zalim / haksız kim olabilir ki? Madem öyle haydi bir tane yaratsınlar, bir zerre yaratsınlar."*** buyurmuştur.

Diğer bir rivayette ise: ***"Bir arpa tanesi yaratsınlar."*** buyurmuştur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الأَدَبِ

78-) Âdâb Bölümü

(İslâm'ın güzel saydığı söz ve davranışlara âdâb denir. Hadis kitaplarında âdâbtan maksat Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bizzat yaşadığı ve ümmetine tavsiye ettiği edep ve ahlâk hadislerinin bulunduğu bölümdür.)

٢٠٠٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي قَالَ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أَبُوكَ ❁

& 2004-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Bir kimse Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi: "Ey Allah'ın Rasûlü, güzel davranmama en fazla layık olan kimdir?" dedi: ***"Annendir"*** buyurdu: "Sonra kimdir?" dedi: ***"Sonra yine annendir"*** buyurdu: "Sonra kimdir?" dedi: ***"Sonra yine annendir"*** buyurdu: "Sonra kimdir?" dedi: ***"Sonra da babandır."*** buyurdu.

(Hadisimizde babanın sırası anneninkinden sonraya getirilmiştir. Ancak bu, babanın öneminin anneninkinden aşağıda olduğunu göstermeyebilir. Bir hadiste Efendimiz: ***"Hiçbir evlat babasının hakkını ödeyemez. Ancak onu köle olarak bulup da azat etmesi bunun dışındadır."*** buyurmuştur. (Müslim, Itk. 25, Ebû Dâvûd, Edeb: 120, Tirmizî, Birr: 8, İbni Mâce, Edeb: 1) Efendimizin, önceliği anneye vermesinin nedeni hakkında değişik açıklamalar yapılmıştır. Annenin çocuğu karnında taşıması, doğurması ve emzirmesi nedeniyle babaya oranla üç kat daha fazla hak sahibi olduğu söylenmiştir. Gerçi hadisteki hüküm genel olmayabilir. Sözgelimi babası son derece iyi bir kimse olup bunun yanında annesi son derece kötü bir kimse olan birisi için durum değişebilir.)

٢٠٠٥ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْكَبَائِرِ أَنْ يَلْعَنَ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ يَلْعَنُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ قَالَ يَسُبُّ الرَّجُلُ أَبَا الرَّجُلِ فَيَسُبُّ أَبَاهُ وَيَسُبُّ أُمَّهُ ❁

& 2005-) Abdullah b. Amr (r.a.): Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Büyük günahların en büyüğü bir kişinin anne ve babasına lanet etmesidir."*** buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Rasûlü, bir kişi anne ve babasına nasıl lanet edebilir?" dediler. O da: ***"Bir kişi, birisinin babasına söver, bu yüzden o da onun babasına söver. Annesine söver, bu yüzden o da onun annesine söver."*** buyurdu." demiştir.

(Hadislerde değişik şekilde büyük günahlardan söz edilir. Bunların bir kısmı 1176. ve 1199. hadislerde anlatılmıştır.)

٢٠٠٦ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ ❁

& 2006-) Cübeyr b. Mut'im (r.a.) Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Akraba ile ilişkiyi kesen cennete giremez."*** diye buyururken işitmiştir.

(Akraba ile ilişkiyi sürdürme konusunda 703. ve 991. hadislere de bakınız. Cennete giremez ifadesi birkaç yönden açıklanmıştır. Akraba ile ilişkiyi kabul etmeyip tümden inkâr eden, İslâm'ın bir esasını inkâr ettiğinden küfre girer, dolayısıyla cennete giremez veya akraba ile ilişkiyi kesen en azından günahkâr olduğundan dolayı doğrudan cennete giremez yahut da akraba ile ilişkiyi kesen sorgusuz cennete giren kimseler arasında olmaya hak kazanamaz şeklinde açıklanmıştır. Ancak ilişkiyi kesmeyi gerektirecek bazı durumlar bunun dışındadır.)

٢٠٠٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ الرَّحِمَ شَجْنَةٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَقَالَ اللَّهُ مَنْ وَصَلَكِ وَصَلْتُهُ وَمَنْ قَطَعَكِ قَطَعْتُهُ ❁

2007-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Rahim / akrabalık, sık ağaçların birbirine girmiş kökleri gibidir. Rahman isminden alınmıştır. Bu nedenle Allah: "Kim sana ilgiyi sürdürürse ben de onunla ilgiyi sürdürürüm. Kim seninle ilgiyi keserse ben de onunla ilgiyi keserim." buyurdu." demiştir."***

(Hadisin değişik bir benzeri 1775. hadise bakınız.)

٢٠٠٨ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ جِهَارًا غَيْرَ سِرٍّ يَقُولُ إِنَّ آلَ أَبِي فُلَانٍ لَيْسُوا بِأَوْلِيَائِي إِنَّمَا وَلِيِّيَ اللَّهُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنْ لَهُمْ رَحِمٌ أُبُلُّهَا بِبَلَاهَا ❁

& 2008-) Amr b. Âs (r.a.): " Hz. Peygamber (s.a.v.)'i gizli değil açıkça: ***"Ebû Fulân hanesi benim dostlarım değildir. Benim dostum sadece Allah ve mü'minlerin salihleridir. Ancak Ebû Fulan hanesine benim akrabalığım vardır ki bu akrabalık nedeniyle ben onlarla ilişkiyi sürdürüyorum."*** diye buyururken işittim" demiştir.

(Ebû Fulân hanesinden kimin kasdedildiği açık olarak belirtilmemiştir. Bundan amcası Ebû Talib kasdedilmesi mümkündür. Bunun dışında başka bir hane de mümkündür. Bazı rivayetlerde "Fulân" ifadesi yoktur. O zaman mana babamın hanesi anlamına gelir. Neticede bu hadiste söylenilmek istenilen dostlukta nesep akrabalığının bir etkisi yoktur, gerçek dost Allah ve salih mü'minlerdir. Bununla beraber salih mü'minlerden olmayan akrabalar ile akrabalıktan dolayı ilişki sürdürülür.)

٢٠٠٩ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِئِ وَلَكِنِ الْوَاصِلُ الَّذِي إِذَا قُطِعَتْ رَحِمُهُ وَصَلَهَا ❁

2009-) Abdullah b. Amr (r.a.)'dan Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Akraba ile ilişkiyi karşılıklı olarak sürdüren gerçekten ilişkiyi sürdüren demek değildir. Asıl ilişkiyi sürdüren, akrabalık ilişkisi kesildiği*** (karşılık bulamadığı) ***halde bunu sürdüren kimsedir."*** buyurmuştur.

٢٠١٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ تُقَبِّلُونَ الصِّبْيَانَ فَمَا نُقَبِّلُهُمْ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَوَأَمْلِكُ لَكَ أَنْ نَزَعَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِكَ الرَّحْمَةَ ❁

& 2010-) Hz. Âişe (r.a.): "Bir bedevî, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi: "Siz, çocukları öper misiniz? Biz, onları öpmeyiz!" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah senin kalbinden merhameti söküp çıkardıysa ben sana ne yapabilirim ki?"*** buyurdu." demiştir.

٢٠١١ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه قَدِمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ سَبْيٌ فَإِذَا امْرَأَةٌ مِنَ السَّبْيِ قَدْ تَحْلُبُ ثَدْيَهَا تَسْقِي إِذَا وَجَدَتْ صَبِيًّا فِي السَّبْيِ أَخَذَتْهُ فَأَلْصَقَتْهُ بِبَطْنِهَا وَأَرْضَعَتْهُ فَقَالَ لَنَا النَّبِيُّ ﷺ أَتُرَوْنَ هَذِهِ طَارِحَةً وَلَدَهَا فِي النَّارِ قُلْنَا لا وَهِيَ تَقْدِرُ عَلَى أَنْ لا تَطْرَحَهُ فَقَالَ لَلَّهُ أَرْحَمُ بِعِبَادِهِ مِنْ هَذِهِ بِوَلَدِهَا ❁

& 2011-) Ömer b. Hattab (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e birtakım esirler getirilmişti. Bir de baktık ki esirlerden bir kadın göğsünden süt sağıp çocuklara içiriyor. Esirler arasında bir çocuk bulduğunda hemen alarak bağrına basıp emziriyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.) bize: ***"Ne dersiniz, bu kadın çocuğunu ateşe atabilir mi?"*** buyurdu: "Hayır elden geldiğince atmamaya çalışır" dedik. O da: ***"Allah, kullarına bu kadının çocuğuna olan merhametinden daha çok merhametlidir."*** buyurdu.

٢٠١٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ جَعَلَ اللَّهُ الرَّحْمَةَ مِائَةَ جُزْءٍ فَأَمْسَكَ عِنْدَهُ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ جُزْءًا وَأَنْزَلَ فِي الأَرْضِ جُزْءًا وَاحِدًا فَمِنْ ذَلِكَ الْجُزْءِ يَتَرَاحَمُ الْخَلْقُ حَتَّى تَرْفَعَ الْفَرَسُ حَافِرَهَا عَنْ وَلَدِهَا خَشْيَةَ أَنْ تُصِيبَهُ ❁

& 2012-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim, demiştir: ***"Allah rahmeti yüz parçaya ayırdı, doksandokuz parçasını yanında tuttu, bir parçasını yeryüzüne indirdi. İşte bu bir parça rahmet nedeniyle mahlukat birbirine merhamet eder, hatta*** (bu merhametten dolayı) ***at, çiğnerim diye ayağını yavrusundan sakınır."***

(Hadisin değişik bir benzeri 2103. hadise bakınız.)

٢٠١٣ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنهما كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَأْخُذُنِي فَيُقْعِدُنِي عَلَى فَخِذِهِ وَيُقْعِدُ الْحَسَنَ عَلَى فَخِذِهِ الأُخْرَى ثُمَّ يَضُمُّهُمَا ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُمَا فَإِنِّي أَرْحَمُهُمَا ❁

2013-) Üsâme b. Zeyd (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) beni alıp dizine oturtur, öbür dizine de Hasan'ı oturtur ve arkasından ikimizi bağrına basarak: ***"Allah'ım bu ikisine merhamet eyle, çünkü ben ikisine merhamet ediyorum"*** diye dua ederdi." demiştir.

٢٠١٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي صَلاَةٍ وَقُمْنَا مَعَهُ فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ وَهُوَ فِي الصَّلاَةِ اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي وَمُحَمَّدًا وَلاَ تَرْحَمْ مَعَنَا أَحَدًا فَلَمَّا سَلَّمَ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ لِلأَعْرَابِيِّ لَقَدْ حَجَّرْتَ وَاسِعًا يُرِيدُ رَحْمَةَ اللَّهِ ❁

2014-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) namaza durdu, biz de kendisiyle namaza durduk. Derken bir bedevî namazda: "Allah'ım, bana ve Muhammed'e merhamet eyle, ikimizden başka kimseye merhamet eyleme." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) selâm verdiğinde Allah'ın geniş rahmetini kastederek bedevîye: ***"Sen geniş olanı daralttın."*** buyurdu." demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in: "Geniş olanı daralttın." ifadesi **«Benim rahmetim her şeyi kuşatmıştır...»** (Araf: 156) ayetine işarettir. İmam Tirmizî'nin getirdiği rivayette (Tirmizî, Tahâret. 112) bu kimsenin 166. hadiste Mescide küçük abdestini bozan kimse olduğu bildirilir.)

٢٠١٥ عَنْ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ فِي تَرَاحُمِهِمْ وَتَوَادِّهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ كَمَثَلِ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى عُضْوًا تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ جَسَدِهِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى ❁

& 2015-) Numan b. Beşîr (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Birbirlerine merhamet, şefkat ve sevgi konusunda mü'minleri bir vücut gibi görürsün. Vücudun bir organı rahatsız olursa, diğer organlar uyumadan, hararetle birbirlerini ona çağırırlar."*** buyurdu." demiştir.

٢٠١٦ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ غَرَسَ غَرْسًا فَأَكَلَ مِنْهُ إِنْسَانٌ أَوْ دَابَّةٌ إِلاَّ كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ ❁

& 2016-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir Müslüman ağaç diker de ondan insan yahut hayvan yerse, bu yenilen, o kimse için kesinlikle sadaka olur."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1071. hadiste geçmişti. Sadaka sayılan bu tür davranışlar 51. 493. 658. 730. 1071. 1140. 1184. 1881. 2016. hadislerde de anlatılmaktadır.)

٢٠١٧ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ لا يَرْحَمُ لا يُرْحَمُ ❁

& 2017-) Cerîr b. Abdullah (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Merhamet etmeyene merhamet edilmez."*** buyurmuştur.

٢٠١٨ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا زَالَ يُوصِينِي جِبْرِيلُ بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ ❁

& 2018-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Cebrail o derece sürekli komşuyu tavsiye etti ki, sonunda komşuyu komşuya mirasçı yapacak zannettim."*** buyurmuştur.
(Komşuyu tavsiye etmek, komşuluk hukukuna dikkat etmek, demektir.)

٢٠١٩ عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ وَاللَّهِ لا يُؤْمِنُ وَاللَّهِ لا يُؤْمِنُ وَاللَّهِ لا يُؤْمِنُ قِيلَ وَمَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الَّذِي لا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ ❁

& 2019-) Ebû Şürayh (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Vallahi mü'min olamaz, vallahi mü'min olamaz, vallahi mü'min olamaz."*** buyurdu. Kendisine: "Ey Allah'ın Rasûlü, kim mü'min olamaz?" denildi: ***"Zulüm ve şerrinden komşusu güven içerisinde olmayan kimse."*** buyurdu.
(***"Mü'min olamaz."*** ifadesi, tam anlamıyla mü'min olamaz demektir.)

٢٠٢٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلا يُؤْذِ جَارَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ ❁

{&} 2020-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim, Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsa komşusuna eziyet vermesin. Kim, Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsa misafirine ikram etsin. Kim, Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsa iyi şeyler (hayır) söylesin yahut sussun."*** buyurdu." demiştir.
(Misafir ağırlama konusunda 1124. hadisin açıklmasına bakınız.)

٢٠٢١ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ ❁

2021-) Câbir b. Abdullah (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Her türlü iyilik (maruf) bir sadakadır."*** buyurmuştur.
(İyilikten (maruftan) maksat, dinin ve aklın iyi görüp tanıdığı, yadırgamadığı her türlü davranışlardır.)

٢٠٢٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ قَالَ لِي النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الرِّفْقَ فِي الأَمْرِ كُلِّهِ ❁

& 2022-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bana: ***"Şüphesiz Allah bütün işlerde yumuşaklık ve kolaylığı sever."*** buyurdu." demiştir.

٢٠٢٣ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا ثُمَّ شَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ جَالِسًا إِذْ جَاءَ رَجُلٌ يَسْأَلُ أَوْ طَالِبُ حَاجَةٍ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ اشْفَعُوا فَلْتُؤْجَرُوا وَلْيَقْضِ اللَّهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ مَا شَاءَ ❁

& 2023-) Ebû Mûsâ (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Mü'min mü'mine karşı birbirini bağlayan bir yapı gibidir."*** buyurdu (bunu göstermek için) parmaklarını birbirine geçirdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) oturuyordu, bu sırada bir şey isteyen veya bir hacetini talep eden bir kimse gelirverdi, yüzünü bize çevirdi: ***"Yardımcı oluverin ki siz de ecir ve sevap alasınız. Allah Peygamberinin dilinde dilediğini hükmeder."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin baş kısmı, 300. hadiste, son kısmı ise 723. hadiste geçmişti.)

٢٠٢٤ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ ﷺ سَبَّابًا وَلا فَحَّاشًا وَلا لَعَّانًا كَانَ يَقُولُ لأَحَدِنَا عِنْدَ الْمَعْتَبَةِ مَا لَهُ تَرِبَ جَبِينُهُ ❁

2024-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ne söven, ne çirkin konuşan ne de lanet eden bir kimse idi. Birimizi kınadığında: ***"Ona ne oluyor alnı toprak olası"*** buyururdu." demiştir.

(1490. hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in çirkinlik sahibi olmadığı gibi çirkinliğe sürüklenemediği bildirilmişti. ***"Alnı toprak olası"*** terimi Araplar arasında sözlük anlamı kasdedilmeyen bir ifadedir. Bazılarına göre ise "Alnı toprak olası" ifadesi secdeye gidip alnı toprağa değesi, demektir.)

٢٠٢٥ عَنِ جَابِرٍ رضي الله عنه يَقُولُ مَا سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ شَيْءٍ قَطُّ فَقَالَ لا ❁

& 2025-) Câbir (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisinden istenilen hiçbir şey için asla: "Hayır" dememiştir."

٢٠٢٦ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ خَدَمْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَشْرَ سِنِينَ فَمَا قَالَ لِي أُفٍّ وَلا لِمَ صَنَعْتَ وَلا أَلاصَنَعْتَ ❁

& 2026-) Enes (r.a.) şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e on yıl hizmet ettim. Bana ne "öf" dedi, ne de: "Niçin böyle yaptın?" ne de: "Keşke şöyle yapsaydın!" demişti.

٢٠٢٧ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لا يَرْمِي رَجُلٌ رَجُلاً بِالْفُسُوقِ وَلا يَرْمِيهِ بِالْكُفْرِ إِلاَّ ارْتَدَّتْ عَلَيْهِ إِنْ لَمْ يَكُنْ صَاحِبُهُ كَذَلِكَ ❁

& 2027-) Ebû Zer (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Bir kimse birisine fasık veya kâfir ithamında bulunur da bu kimse böyle değilse ithamı kendisine döner."*** diye buyururken işitmiştir.

٢٠٢٨ عَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ رضي الله عنه وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ حَلَفَ عَلَى مِلَّةٍ غَيْرِ الإِسْلامِ فَهُوَ كَمَا قَالَ وَلَيْسَ عَلَى ابْنِ آدَمَ نَذْرٌ فِيمَا لا يَمْلِكُ وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِشَيْءٍ فِي الدُّنْيَا عُذِّبَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ لَعَنَ مُؤْمِنًا فَهُوَ كَقَتْلِهِ وَمَنْ قَذَفَ مُؤْمِنًا بِكُفْرٍ فَهُوَ كَقَتْلِهِ ❁

& 2028-) Sâbit b. Dahhâk (r.a.)'dan. -Kendisi ağacın altında biat edenlerdendir.- Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim İslâm'dan başka bir din üzere olayım, diye yemin ederse söylediği gibi olur. Âdemoğlu, elinde bulunmayan bir şeyi adakta bulunamaz. Kim dünyada bir şey ile canına kıyarsa kıyamet günü onunla azap olunur. Kim bir mü'mine lanet ederse onu öldürmüş gibidir. Kim bir mü'mine kâfir ithamında bulunursa onu öldürmüş gibidir."*** buyurmuştur.

عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّها قَالَتْ اسْتَأْذَنَ رَجُلٌ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ ائْذَنُوا لَهُ بِئْسَ أَخُو الْعَشِيرَةِ أَوْ ابْنُ الْعَشِيرَةِ فَلَمَّا دَخَلَ أَلاَنَ لَهُ الْكَلاَمَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قُلْتَ الَّذِي قُلْتَ ثُمَّ أَلَنْتَ لَهُ الْكَلاَمَ قَالَ أَيْ عَائِشَةُ إِنَّ شَرَّ النَّاسِ مَنْ تَرَكَهُ النَّاسُ أَوْ وَدَعَهُ النَّاسُ اتِّقَاءَ فُحْشِهِ ❁

✍ Âişe (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Bir adam, Rasûlüllah (s.a.v.)'in yanına girmek için izin istedi. O da: ***"Kavmin ne kötü bir evladıdır veya kardeşidir. Ona izin verin gelsin"*** buyurdu. Adam, yanına girdiğinde ise ona karşı yumuşak sözler kullandı. Ben: "Ey Allah'ın Rasûlü, adam hakkında biraz önce söylediğini söyledin sonra da ona karşı yumuşak sözler kullandın?" dedim: ***"Ey Âişe, insanların en kötüsü/şerlisi, çirkin davranışından çekindiklerinden dolayı halkın terk ettiği kimselerdir."*** buyurdu"

(Bu hadis, Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.

Kadı İyaz'ın verdiği bilgiye göre hadisimizde sözü edilen kimse, Uyeyne b. Hısn'dır. Kendisi Müslüman olduğunu söylemişse de gerçekte Müslüman değilmiş. Nitekim, Hz. Ebû Bekir döneminde dinden dönenlerle birlikte İslâm'ı terk etmiş daha sonra, dinden dönenler arasında esir alınarak Hz. Ebû Bekir'e getirilmiştir. (Nevevi, XVI. 360)

Hz. Peygamber (s.a.v.), bu adamın iyi bir kimse olmadığını belirtmek için durumunu açıklamıştır. Ancak belki imana gelir diye de yüzüne karşı yumuşak sözler kullanmaktan da geri durmamıştır.

Hadisimizden, durumları bilinmesi için kötü kimselerin kötülüklerinin, gıyabında anlatılmasında bir sakınca olmayacağını ve bunun gıybet olmadığını çıkarabileceğimiz gibi, şerrinden emin olmak için kötü kimselerin yüzüne karşı yumuşak ifadeler kullanılabileceğini de çıkarabiliriz.)

٢٠٢٩ عَنْ حُذَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَتَّاتٌ ❁

& 2029-) Huzeyfe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Kovuculuk yapan cennete giremez."*** diye buyururken işittim." demiştir.

عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ سَمِعَ النَّبِيُّ ﷺ رَجُلاً يُثْنِي عَلَى رَجُلٍ وَيُطْرِيهِ فِي الْمِدْحَةِ فَقَالَ لَقَدْ أَهْلَكْتُمْ أَوْ قَطَعْتُمْ ظَهْرَ الرَّجُلِ ❁

✍ Ebû Mûsâ (r.a.), şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.), bir kimsenin diğer bir kimseyi övdüğünü ve övgüsünde aşırı gittiğini duydu. Bunun üzerine: ***"Adamı helak ettiniz*** veya ***adamın belini kırdınız"*** buyurdu."

(Bu hadis, Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.)

٢٠٣٠ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً ذُكِرَ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَأَثْنَى عَلَيْهِ رَجُلٌ خَيْرًا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَيْحَكَ قَطَعْتَ عُنُقَ صَاحِبِكَ يَقُولُهُ مِرَارًا إِنْ كَانَ أَحَدُكُمْ مَادِحًا لا مَحَالَةَ فَلْيَقُلْ أَحْسِبُ كَذَا وَكَذَا إِنْ كَانَ يُرَى أَنَّهُ كَذَلِكَ وَحَسِيبُهُ اللَّهُ وَلا يُزَكِّي عَلَى اللَّهِ أَحَدًا ❁

& 2030-) Ebû Bekre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında bir kimse konuşuldu. Bir kimse de onu övdü. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) birkaç defa: ***"Yazık ettin, arkadaşının boynunu vurdun."*** buyurdu, sonra da: ***"Sizden biriniz mutlaka övecekse ve bu kimse de ona öyle gözüküyorsa, Allah'a karşı kimseyi temize çıkarmadan: "Onun şöyle şöyle olduğunu sanıyorum ama onun hesabını görecek olan Allah'tır." desin."*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 1179. hadiste geçmişti. Bu hadislerimizde vurgulanmak istenilen, bir kimsenin olur-olmaz övülmemesi özellikle Allah katındaki durumunu bilinmediği halde onu tezkiye edip temize çıkarılmaması istenilmiştir. Ama bildiği bir şey varsa onu belirtir, övülecek yönü varsa usulüne uygun övebilir. Hadisteki ***"Boynunu vurdun."*** ifadesi, övülmeyi hak etmeyen bir kimseyi şişirip helâkine sebep oldun." demektir.

Burada şunu belirtelim ki yüzüne karşı övülmesi yasaklanan kimseler olduğu gibi övülmesinde sakınca olmayan kimseler de vardır. Övülmeyi hak eden kimselerin övüldüğünü gösteren pek çok hadis görebiliriz. Hz. Peygamber'in bizzat kendisinin sahabilerden pek çoğunu övüp methettiğini, onların güzel hasletlerini öne çıkardığını ve topluma örnek kişiler olduğunu belirttiğini görmekteyiz. Hadis kitaplarımızın Fezâil bölümleri bu konudaki hadislerle doludur. Takva sahibi, aklı başında, gurur ve kibire kapılıp şımarmayacak kimselerin -övgüyü hak ettiklerinde- övülmesinde bir sakınca yoktur. Bu hareket iyileri ve iyilikleri teşvik ve iyi kimselerin onurlandırılması olarak değerlendirilir.

Şayet methetmek kendini beğenmesine, gururlanıp kibre kapılmasına ve şımarmasına sebep olacaksa bir kimseyi yüzüne karşı övmek yasaktır. Böyle bir övgü onun ayağının daha çabuk kaymasına neden olabilir. Övgüye layık olmayan kimseyi övmek veya bir kimseyi haddinden fazla övmek, o kimsenin kendisini gerçekten öyle zannetmesine ve nefsini muhasebeye çekmemesine neden olacağı gibi davranışlarından sorgulanamaz görerek kendisini hak ve hukuktan kayıtsız saymaya da sürükleyebilir.)

٢٠٣١ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا تَبَاغَضُوا وَلا تَحَاسَدُوا وَلا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا وَلا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلاثَةِ أَيَّامٍ ❁

{&} 2031-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Birbirinize kızmayınız, birbirinize hasetlik yapmayınız. Birbirinize arkanızı dönmeyiniz*** (küsmeyiniz.) ***Ey Allah'ın kulları kardeş olunuz. Hiçbir Müslüman'a üç günden fazla kardeşine küsmesi helâl olmaz."*** buyurmuştur.

٢٠٣٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ وَلا تَحَسَّسُوا وَلا تَجَسَّسُوا وَلا تَنَاجَشُوا وَلا تَحَاسَدُوا وَلا تَبَاغَضُوا وَلا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا ❁

{&} 2032-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Zandan sakınınız. Çünkü zan sözün en yalanıdır. Kulak hırsızlığı yapmayınız. Gizli mahrem konuları incelemeyiniz. Almayacağınız malın fiyatını artırmayınız. Birbirinize hasetlik yapmayınız. Birbirinize kızmayınız. Birbirinize sırt çevirmeyiniz. Ey Allah'ın kulları kardeş olunuz."*** buyurmuştur.

٢٠٣٣ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا أَظُنُّ فُلانًا وَفُلانًا يَعْرِفَانِ مِنْ دِينِنَا شَيْئًا وفي رواية يَعْرِفَانِ دِينَنَا الَّذِي نَحْنُ عَلَيْهِ ❁

2033-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Falanla falanın dinimiz konusunda iyi bildiklerini zannetmiyorum."*** buyurdu" demiştir. Diğer bir rivayette ise: ***"Üzerinde bulunduğumuz dinimizi iyi bildiklerini zannetmiyorum."*** buyurmuştur.

(Buhârî'nin hadisi bu bölümde getirmesindeki maksadı, yukarıda dile getirilip yerilen zanla, tahmin manasındaki zannın farklı olduğu, temiz niyetle tahminde bulunma manasındaki zannın caiz olduğunu belirtmek içindir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yerdiği zan kötü maksatla yapılan zan ve tahmindir. Bu nedenle Allah: **«Ey İman edenler, zannın birçoğundan kaçınınız. Çünkü zannın bir kısmı günahtır...»** buyurmuştur. (Hucurât: 12)

٢٠٣٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ كُلُّ أُمَّتِي مُعَافًى إِلاَّ الْمُجَاهِرِينَ وَإِنْ مِنَ الْمُجَاهَرَةِ أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلاً ثُمَّ يُصْبِحَ وَقَدْ سَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ فَيَقُولَ يَا فُلاَنُ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللَّهِ عَنْهُ ❁

& 2034-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim, demiştir: ***"Günahlarını açığa vuranlar dışında ümmetimin hepsi bağışlanabilir. Günahı açığa vurmanın birisi de şudur: Bir kimse gece bir günah işler sonra sabaha çıkar, Allah onu gizlediği halde: "Ey falan ben dün gece şöyle şöyle işler yaptım." der. Halbuki o, Rabb'i günahını örtmüş olarak gecelemişti, ama Allah'ın örttüğünü açığa vurarak sabaha çıkar."***

٢٠٣٥ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا يَحِلُّ لِرَجُلٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلاثِ لَيَالٍ يَلْتَقِيَانِ فَيُعْرِضُ هَذَا وَيُعْرِضُ هَذَا وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلاَمِ ❁

{&} 2035-) Ebû Eyyûb el-Ensârî (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Bir kimsenin kardeşine üç geceden fazla küs durması helâl olmaz. Bu iki kişi karşılaşır, birisi yüzünü şu tarafa öbürüsü bu tarafa döndürür ama bunların en iyisi selâma başlayıp*** (küslüğe son verendir.)" buyurmuştur.

٢٠٣٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يَكُونَ صِدِّيقًا وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا ❁

& 2036-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şüphesiz doğruluk iyiliğe götürür, iyilik de cennete götürür. Şüphesiz bir kimse doğru hareket eder sonunda sıddîk (=çok doğru) zümresinde olur. Şüphesiz yalan kötülüğe götürür, kötülük de cehenneme götürür. Şüphesiz bir kimse yalanla hareket eder, sonunda Allah katında kezzâb (=çok yalancı) olarak yazılır."*** buyurmuştur.

٢٠٣٧ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيْسَ أَحَدٌ أَوْ لَيْسَ شَيْءٌ أَصْبَرَ عَلَى أَذًى سَمِعَهُ مِنَ اللَّهِ إِنَّهُمْ لَيَدْعُونَ لَهُ وَلَدًا وَإِنَّهُ لَيُعَافِيهِمْ وَيَرْزُقُهُمْ ❁

& 2037-) Ebû Mûsâ (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İşittiği eziyete karşı Allah'tan daha sabırlı hiçbir kimse*** -yahut- ***hiçbir şey yoktur. Çünkü, o kimseler kendilerine rızık verip sağlık, sıhhat ve afiyet verdiği halde Allah'a oğul isnad edip çağırıyorlar."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 2218. hadis olarak gelecektir.)

٢٠٣٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرَعَةِ إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ ❁

{&} 2038-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Gerçek kuvvetli, rakiplerini yere seren değildir. Gerçek kuvvetli, öfke sırasında kendisine hakim olandır."*** buyurmuştur.

٢٠٣٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ أَوْصِنِي قَالَ لا تَغْضَبْ فَرَدَّدَ مِرَارًا قَالَ لا تَغْضَبْ ❁

{•} 2039-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Bir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Bana tavsiyede bulun" dedi. O da: ***"Öfkelenme!"*** buyurdu. Bu kimse soruyu tekrarladı. O da: ***"Öfkelenme!"*** buyurdu.

٢٠٤٠ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ الْحَيَاءُ لا يَأْتِي إِلاَّ بِخَيْرٍ ❁

& 2040-) İmrân b. Husayn (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Hayâ ancak iyilik getirir."*** buyurdu." demiştir.

٢٠٤١ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الأَنْصَارِي رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلامِ النُّبُوَّةِ الأُولَى إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ ❁

{•} 2041-) Ebû Mes'ûd el-Ensârî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Önceki geçmiş Peygamberlik sözlerinden insanların hatırında kalanlardan birisi de "Utanmıyorsan dilediğini yap" sözüdür."*** buyurdu." demiştir.

(Haya konusunda 23. hadisin açıklamasına bakınız.)

٢٠٤٢ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه يَقُولُ إِنْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لَيُخَالِطُنَا حَتَّى يَقُولَ لأَخٍ لِي صَغِيرٍ يَا أَبَا عُمَيْرٍ مَا فَعَلَ النُّغَيْرُ ❁

2042-) Enes (r.a.): "Muhakkak ki Hz. Peygamber (s.a.v.) bizimle senli benli olup şakalaşır, hatta (beslediği kuşu ölen) küçük kardeşime: ***"Ey Ebû Umeyr, nuğayr (bülbülcüğün) ne yaptı?"*** derdi." demiştir.

٢٠٤٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ لا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ ❁

& 2043-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Mü'min bir delikten iki defa ısırılmaz."*** buyurmuştur.

٢٠٤٤ عَنِ أَنَّ أُبَيَّ بْنِ كَعْبٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ مِنَ الشِّعْرِ حِكْمَةً ❁

2044-) Übey b. Ka'b (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şüphesiz, şiirin bir kısmında hikmet vardır."*** buyurmuştur.

٢٠٤٥ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لأَنْ يَمْتَلِئَ جَوْفُ أَحَدِكُمْ قَيْحًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِئَ شِعْرًا ❁

2045-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Birinizin içinin irinle dolması şiirle dolmasından daha iyidir."*** buyurmuştur.

(Bu hadisimizde, o dönemin kamuoyunu yönlendiren güdümlü şairlerin çirkefleştiği anlatılıyor öyle ki, irinin bunlardan daha iyi olduğu belirtilir. Yine yukarıdaki hadiste de şiirin bir kısmında hikmet vardır, ifadesi ile o dönemin kamuoyunu yönlendiren şairlerin güdümlü olduğu, pek de doğru hareket etmediğine işaret edilmiştir. Nitekim 1613. hadis ve açıklamasında görüldüğü gibi İslâm aleyhine hareket eden bazı şairler öldürülmüştü. 1577. hadiste de şair sınıfının söyledikleri doğru sözden örnek verilmişti.

Aslında şiir Arapların büyük değer verdikleri bir sanat dalıdır. Bir kabilede iyi bir şair çıktığında kabile için bu övünç vesilesi olur, hatta diğer kabiledekiler kendilerini kutlayıp tebrik ederdi. O dönemde bir şairin kabilesini şiiri ile savunması bir savaşçının silahıyla savunmasından daha etkiliydi. Şair değersiz bir kimseyi övdüğünde bu kimse toplum nazarında yükselir, değerli bir kimseyi yerdiğinde bu kimsenin değeri beş paralık olurdu. Bu nedenle şairlerin tenkidine uğramamak için onlara hediye adı altında rüşvet verilir, muhalifleri yenmek için şairler kullanılırdı. Böyle etkili bir silah çoğu defa doğru hareket etmeyip bazı sermaye patronlarının menfaatlerine de kullanıldığından dolayı bazen Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şiir ve şairleri eleştirdiğini görmekteyiz. Aslında burada eleştirilen alet değil aletin kötü kullanımı sonucu ortaya çıkan hususdur. Bu durum günümüzde de toplumu yönlendiren yayın organları için de geçerlidir. Söz gelimi televizyon esasında zararlı bir alet değildir, kullanımı haram da değildir. Ancak bu alet kötüye kullanılıp toplumu zehirleyen bir silah haline geldiğinde kötü ve kullanımı haram bir alete dönüşür.

Şiir ve şairin o dönemdeki halkı nasıl yönlendirdiğini, doğruyu eğri, eğriyi de nasıl doğru gösterdiğini görmek için şu örneklere bir göz atmakta yarar vardır. Temim kabilesinden bir boy 'Deve Burnu' ismiyle anılıyordu, bundan rahatsız olduklarından dolayı bu isimle anılmak istemiyorlardı. Bir gün meşhur şair Hutay'e bu insanları ziyaret etti onlar da kendisine ikramda bulundu. Hutay'e kendilerini öven bir kaside söyledi, kasidenin bir beyti şöyle idi: "Onlar öyle bir kavimdir ki, burundurlar. Diğer kimselerse kuyruktur. Kim devenin kuyruğu ile burnunu bir tutabilir." bu şiir halk arasında çok tutulur oldu, bu insanlar da 'Deve Burnu' anlamındaki isimleriyle övünmeye başladılar. Yine bir diğer örnek de uzun boyları ve iri vücutlarıyla meşhur olan Abdulmeddânoğulları'na aittir. Şöyle ki kendileri bu özellikleriyle övünür, başkalarına üstünlük taslarlardı. Bir gün Peygamber şairi Hz. Hassân b. Sâbit bir kasidesinde onları: "Bir kavm, kuş beyinli olduktan sonra katır gibi vücutlarının ve boylarının uzun olmasına aldırış edilmez." diye yerdi. Bu beyit o dönem halk arasında o kadar yayıldı ki söz konusu kabilenin adamları dışarı çıkamaz oldular, çocuklar bile bunları gördüğünde beyti söyleyerek onlarla alay eder oldu. Sonunda Hz. Hassân b. Sâbit'e gelip birtakım hediyeler verdiler ve söylediği şiir nedeniyle başlarına gelen durumdan yakındılar. O da: "Bozduğum şeyi ben düzelteceğim." dedi ve onları över mahiyette bir kaside söyledi. Kasidenin bir kısmı şöyle idi: "Biz iri gövdeli, heybetli ve güzel ifadeli biriyle karşılaştığımız zaman: "Ey bahşiş veren kimse! Sen vücut ve güzel ifade bakımından Abdulmeddânoğulları gibisin" derdik." Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi I. 164-166 özetleyerek.)

٢٠٤٦ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَتَى السَّاعَةُ قَائِمَةٌ قَالَ وَيْلَكَ وَمَا أَعْدَدْتَ لَهَا قَالَ مَا أَعْدَدْتُ لَهَا إِلاَّ أَنِّي أُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ قَالَ إِنَّكَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ فَقُلْنَا وَنَحْنُ كَذَلِكَ قَالَ نَعَمْ ❁

& 2046-) Enes (r.a.)'dan. Çölde yaşayan bir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldi: "Ey Allah'ın Rasûlü, kıyamet ne zaman kopacak?" dedi: ***"Sana yazık olacak, kıyamet için ne hazırladın?"*** buyurdu: "Kıyamet için, Allah ve Rasûlünü sevmemden başka hiçbir şey hazırlamadım" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Şüphesiz sen sevdiklerinle berabersin."*** buyurdu: "Biz de öyle miyiz?" dedik: ***"Evet"*** buyurdu.

(Hadisin bir benzeri 1529. hadiste geçmişti.)

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ تَقُولُ فِي رَجُلٍ أَحَبَّ قَوْمًا وَلَمْ يَلْحَقْ بِهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ ❁

✍ Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.)'e bir kimse geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, henüz kendilerine katılmadığı/ulaşmadığı bir toplumu seven bir kimse hakkında ne buyurursun?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.) de: ***"Kişi sevdikleriyle beraberdir."*** buyurdu"

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.

Kişi sevdiği ile beraberdir, ifadesi iki şekilde anlaşılabilir: Birincisi, kişi dünyada iken kimi seviyorsa âhirette de onunla beraber olacaktır. 1529. hadis, bu anlamı teyit etmektedir. İkincisi ise, sosyopsikolojik bir olguya işaret etmekte ve kişilerin sevdikleriyle beraber olmak isteyeceği belirtilmektedir. Nitekim bir hadiste belirtildiği gibi (Müslim, Birr ve Sıla: 159) birbirini seven ruhlar anlaşır beraber olur, sevmeyenler ayrı dururlar. Bu durum insan davranışlarının bir tespitini göstermektedir.)

٢٠٤٧ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ الْغَادِرَ يُنْصَبُ لَهُ لِوَاءٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُقَالُ هَذِهِ غَدْرَةُ فُلانِ بْنِ فُلانٍ ❁

& 2047-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Verdiği sözü çiğneyip bozan kimse için kıyamet günü bir sancak vardır. "Bu, falan oğlu falanın sözünden dönmesidir." denilir."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1346. hadiste geçmişti.)

٢٠٤٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لا تُسَمُّوا الْعِنَبَ الْكَرْمَ إِنَّمَا الْكَرْمُ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ ❁

& 2048-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): "***Üzüme, kerm adını vermeyiniz. Kerm, ancak mü'minin kalbidir."*** buyurdu." demiştir.

(Kerm'in sözlük anlamı ikram demektir. Araplar birbirlerine üzümden yapılan şarabı ikram ettiklerinden dolayı şarab ve üzüme de ikram manasına "kerm" derlerdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) ikramın mü'minin kalbi olduğunu bildirmiştir.)

٢٠٤٩ وعنه رضي الله عنه أَنَّ زَيْنَبَ كَانَ اسْمُهَا بَرَّةَ فَقِيلَ تُزَكِّي نَفْسَهَا فَسَمَّاهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَيْنَبَ ❁

& 2049-) Ebû Hureyre (r.a.): "Zeyneb (bintü Ebî Seleme veya bintü Cahş'ın) ismi, "Berra (=çok iyi ve hayırlı)" idi. Kendisi hakkında: "Bu adından hareketle kendisini temize çekiyor." denildi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) ona "Zeyneb (=manzarası güzel ağaç)" adını verdi.

٢٠٥٠ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ فِي الثَّقَلِ وَأَنْجَشَةُ غُلامُ النَّبِيِّ ﷺ يَسُوقُ بِهِنَّ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَا أَنْجَشُ رُوَيْدَكَ سَوْقَكَ بِالْقَوَارِيرِ ❁

& 2050-) Enes (r.a.): "Ümmü Süleym (deve üzerindeki) yükler içerisinde bulunuyordu, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kölesi Enceşe de onların develerini sürüyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ey Enceş yavaş ol! Sürüp götürdüğün cam şişelerdir."*** buyurdu." demiştir.

(Cam şişelerden maksat nazik yapılarından dolayı kadınlardır. Enceşe develeri süratli sürdüğünden deve üzerindeki kadınlar rahatsız olmuş, bunun için yavaş sürmesi istenilmiştir. Bu hadisin zikredilmesindeki maksat bir şeye kinayeli lafızlar kullanılabileceğini belirtmek içindir.)

٢٠٥١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَخْنَى الأَسْمَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ اللَّهِ رَجُلٌ تَسَمَّى مَلِكَ الأَمْلاكِ ❁

& 2051-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kıyamet günü Allah katında isimlerin en değersiz ve düşüğü, krallar kralı (melikü'l-Emlâk) diye isim kullanan kimsedir."*** buyurdu." demiştir.

٢٠٥٢ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ عَطَسَ رَجُلاَنِ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَشَمَّتَ أَحَدَهُمَا وَلَمْ يُشَمِّتِ الآخَرَ فَقِيلَ لَهُ فَقَالَ هَذَا حَمِدَ اللَّهَ وَهَذَا لَمْ يَحْمَدِ اللَّهَ ❁

& 2052-) Enes b. Mâlik (r.a.): "İki kişi Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında aksırdı. Hz. Peygamber bunlardan birisine: ***"Yerhamükellah*** (=Allah sana merhamet etsin)" dedi, diğerine demedi. Kendisine bunun sebebi soruldu: ***"Bu kimse "el-Hamdülillah" dedi, ama şu "el-Hamdülillah" demedi."*** buyurdu" demiştir.

(Bu konuda 635. hadise de bakınız.)

٢٠٥٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعُطَاسَ وَيَكْرَهُ التَّثَاؤُبَ فَإِذَا عَطَسَ فَحَمِدَ اللَّهَ فَحَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ سَمِعَهُ أَنْ يُشَمِّتَهُ وَأَمَّا التَّثَاؤُبُ فَإِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّيْطَانِ فَلْيَرُدَّهُ مَا اسْتَطَاعَ فَإِذَا قَالَ هَا ضَحِكَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ ❁

2053-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah aksıranı sever, esneyeni sevmez. Biriniz aksırdığında, "el-Hamdülillah" derse bunu işiten her Müslümanın ona: "Yerhamükellah" demesi gerekir. Esnemek ise şeytandandır. Biriniz esnediğinde gücü yettiğince geri çevirsin. Çünkü biriniz esnediğinde şeytan güler."*** buyurmuştur.

(Aksırma, beyin, burun ve boğazla alâkalı ise de vücudun bütün uzuvları ondan etkilenir ve sarsılır. Aksırık burun yollarında gelişir ve beyindeki reflekse bağlı olarak ağızdan ve burundan nefes boşaltılmasını sağlamak suretiyle, burun yollarındaki yabancı maddelerin temizlenmesine ve vücudun zindeliğe kavuşmasına vesile olur. Ancak üçten fazla peş peşe gelen aksırığı Efendimiz hastalık belirtisi olarak belirler ve bunun nezle olduğunu bildirir. (Müslim, Zühd: 55, Tirmizî, Edeb: 5, Ebû Dâvûd, Edeb: 92, İbni Mâce, Edeb: 20)

"Fizyolaglara göre mutlaka yapılması gereken bir hareket, yani aksırma, insandan şuurlu bir yardım olmaksızın şaşırtıcı bir mekanizma ile gerçekleştirilmektedir. Çünkü aksırma ihtiyacı hissettiğiniz zaman aksırırsınız. Bu rahmet-i İlâhi tarafından vücudumuza rahatsızlık veren zararlı maddelerden ve tozlardan kurtulmamız için yerleştirilmiş bir mekanizmadır. Milyonlarca mikrop ve zararlı maddelerden kurtulduğumuz için sonunda şükür olarak deriz: Elhamdülillah" (Ayperi Durmuş, Sızıntı dergisi, XVII, sayı: 200, s. 358)

Esneme konusunda hadisin bir benzeri 1388. hadiste geçmişti, bu hadisin açıklamasına bakınız.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الاِسْتِئْذَان

79-) İzin İsteme Bölümü

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sünnetinde görgü kurallarının anlatıldığı bölüm)

٢٠٥٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يُسَلِّمُ الصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ وَالْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ ❁

& 2054-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Küçük büyüğe, yürüyen oturana, az çoğa selâm verir."*** buyurmuştur.

٢٠٥٥ وعنه رضي الله عنه في رواية قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَى الْمَاشِي وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ ❁

2055-) Yine Ebû Hureyre (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette: "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Binekli yürüyene, yürüyen oturana, az çoğa selâm verir."*** buyurmuştur.

٢٠٥٦ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما أَنَّ رَجُلاً سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ أَيُّ الإِسْلامِ خَيْرٌ قَالَ تُطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ السَّلامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَعَلَى مَنْ لَمْ تَعْرِفْ ❁

& 2056-) Abdullah b. Amr (r.a.) anlatır: "Bir kimse Hz. Peygamber (s.a.v.)'e hangi İslâm (davranışı) en hayırlıdır?" diye sormuş, o da: ***"Yemek yedirmen, tanıdığına da tanımadığına da selâm vermendir"*** buyurmuştur.

(Bu hadis 12. hadiste geçmişti.)

٢٠٥٧ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه قَالَ اطَّلَعَ رَجُلٌ مِنْ جُحْرٍ فِي حُجَرِ النَّبِيِّ ﷺ وَمَعَ النَّبِيِّ ﷺ مِدْرًى يَحُكُّ بِهِ رَأْسَهُ فَقَالَ لَوْ أَعْلَمُ أَنَّكَ تَنْظُرُ لَطَعَنْتُ بِهِ فِي عَيْنِكَ إِنَّمَا جُعِلَ الاِسْتِئْذَانُ مِنْ أَجْلِ الْبَصَرِ ❁

& 2057-) Sehl b. Sa'd (r.a.): "Bir adam Hz. Peygamber (s.a.v.)'in odalarından bir odaya baktı. Bu sırada Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında, başını taradığı demir bir tarak vardı: ***"Senin*** (böyle) ***baktığını bilseydim şununla gözünü oyardım. İzin istemek böyle bakıp seyretme nedeniyle konulmuştur."*** buyurdu" demiştir.

(Hadisin değişik bir benzeri 2170. hadiste gelecektir)

٢٠٥٨ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ مَا رَأَيْتُ شَيْئًا أَشْبَهَ بِاللَّمَمِ مِمَّا قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ حَظَّهُ مِنَ الزِّنَا أَدْرَكَ ذَلِكَ لا مَحَالَةَ فَزِنَا الْعَيْنِ النَّظَرُ وَزِنَا اللِّسَانِ الْمَنْطِقُ وَالنَّفْسُ تَمَنَّى وَتَشْتَهِي وَالْفَرْجُ يُصَدِّقُ ذَلِكَ كُلَّهُ وَيُكَذِّبُهُ ❁

& 2058-) İbni Abbâs (r.a.), şöyle demiştir: "Büyük günahlara götüren küçük günahlara, Ebû Hureyre'nin, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiği şu hadistekiler kadar en iyi benzeyen bir şey görmedim. Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: ***"Allah, Âdemoğlunun zinadan olan hissesini yazmıştır. Artık bundan kaçış yoktur. Gözün zinası bakmak, dilin zinası konuşmaktır. Nefis bunu arzu edip ister, ancak cinsiyet organı bu arzuyu tamamen tasdik edip gerçek zinayı yapar veya reddeder."***

(Zina büyük günahlardandır. Büyük günahların alt kısmı olan küçük günahlar eğer terk edilmezse büyük günahlara sebep olur. Bu organlar asıl zinaya götürücü öncü fiillerdir. Küçük günahların işlenerek büyük günahlara götürmesine en güzel örnek bakmak, dokunmak, konuşmak gibi davranışlarla başlayıp -Allah korusun- büyük günah olan zinaya gidilir.)

٢٠٥٩ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّهُ مَرَّ عَلَى صِبْيَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ وَقَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَفْعَلُهُ ❁

& 2059-) Enes b. Mâlik (r.a.) çocuklara uğramış, onlara selâm vermiş: "Hz. Peygamber (s.a.v.) böyle yapardı." demiştir.

عَنْ قَتَادَةَ قَالَ قُلْتُ لأَنَسٍ أَكَانَتْ الْمُصَافَحَةُ فِي أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ نَعَمْ

✍ Katâde'den. Şöyle demiştir: "Enes'e: "Rasûlüllah (s.a.v.)'in ashabının arasında el sıkışma (müsafaha) var mıydı?" dedim: "Evet" dedi."

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.)

٢٠٦٠ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي دَيْنٍ كَانَ عَلَى أَبِي فَدَقَقْتُ الْبَابَ فَقَالَ مَنْ ذَا فَقُلْتُ أَنَا فَقَالَ أَنَا أَنَا كَأَنَّهُ كَرِهَهَا ❁

& 2060-) Câbir b. Abdullah (r.a.): "Babamın borcu konusunda Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelmiş, kapıyı çalmıştım: ***"Kim o?"*** dedi: "Ben" dedim. Böyle bir cevabı beğenmemiş bir tavırla: ***"Ben! Ben"*** dedi." demiştir.

٢٠٦١ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لا يُقِيمُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ وَلَكِنْ تَفَسَّحُوا وَتَوَسَّعُوا ❁

& 2061-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir kimse diğer bir kimseyi oturduğu yerinden kaldırıp oraya kendisi oturmasın. Ancak siz yer açınız, genişleyiniz.*** (desin) **"** buyurmuştur.

(Hadisin benzeri 507. hadiste geçmişti.)

٢٠٦٢ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِفِنَاءِ الْكَعْبَةِ مُحْتَبِيًا بِيَدِهِ هَكَذَا ❁

2062-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i Kâbe'nin avlusunda kalçaları üzerine oturup dizlerini elleriyle bağlayıp karnına çekerek şöyle otururken gördüm." demiştir.

(240 ve 241. hadislerde bu şekilde oturma avret yerlerini örtecek bir şey yok ise yasaklanmıştı. 298. hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mescidde sırt üstü yatarak bir ayağını diğerinin üzerine koyduğu bildirilmişti.)

٢٠٦٣ عَنْ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا كُنْتُمْ ثَلاثَةً فَلا يَتَنَاجَى رَجُلانِ دُونَ الآخَرِ حَتَّى تَخْتَلِطُوا بِالنَّاسِ أَجْلَ أَنْ يُحْزِنَهُ ❁

& 2063-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Üç kişi bir arada bulunduğunuzda, iki kişi diğerini bırakıp kendi arasında gizlice konuşmasın. Çünkü böyle yapmak onu üzer. Ancak cemaatin karışık olması bunun dışındadır."*** buyurmuştur.

(Son cümleden hareketle bir yerde bulunanlar üçten fazla iseler iki kişinin bu şekilde kendi aralarında konuşmasında bir sakınca görülmemiştir. Nitekim 388. hadiste Hz. Peygamber'in Mescid'de böyle konuştuğu bildirilmişti.)

٢٠٦٤ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ احْتَرَقَ بَيْتٌ بِالْمَدِينَةِ عَلَى أَهْلِهِ مِنَ اللَّيْلِ فَحُدِّثَ بِشَأْنِهِمُ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ إِنَّ هَذِهِ النَّارَ إِنَّمَا هِيَ عَدُوٌّ لَكُمْ فَإِذَا نِمْتُمْ فَأَطْفِئُوهَا عَنْكُمْ ❁

& 2064-) Ebû Mûsâ (r.a.): "Medine'de, ev halkı içeride iken geceleyin bir ev yandı. Bunların durumu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e anlatıldı: ***"Şu ateş size ancak bir düşmandır. Uyuduğunuzda ateşi söndürünüz."*** buyurdu.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْفِطْرَةُ خَمْسٌ الْخِتَانُ وَالاسْتِحْدَادُ وَنَتْفُ الإِبْطِ وَقَصُّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمُ الأَظْفَارِ ❁

✍ Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v) Şöyle buyurmuştur: ***"Fıtrat beştir: Sünnet olmak, kasıkları traş etmek, koltuk altını traş etmek, bıyığı kısaltmak, tırnakları kesmek."***

(Bu hadis, Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.

Hadisimizde sözü edilen "Fıtrat" değişik anlamlara yorumlanmıştır. Bunlar içerisinde en geniş olanı ise insanın yaradılışına uygun olan şeyler anlamınadır. Buna göre sözü edilen şeyler insan tabiatına uygun olan şeylerdir. Hadisimizde bunların beş tane olduğu belirtilir. Bir başka hadiste ise (Müslim, Tahara: 56, Tirmizî, Edeb: 14, Neseî, Zîne: 1, İbni Mâce, Tahara: 8) on tane olduğu bildirilir. Buna göre beş sayısı sınırlama ifade etmemekte bu şeylerin beştanesini bildirmektedir.)

٢٠٦٥ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ رَأَيْتُنِي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ بَنَيْتُ بِيَدِي بَيْتًا يُكِنُّنِي مِنَ الْمَطَرِ وَيُظِلُّنِي مِنَ الشَّمْسِ مَا أَعَانَنِي عَلَيْهِ أَحَدٌ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ ❁

2065-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte iken, beni yağmurdan koruyup Güneşten gölgelendirecek ev yaptığımı da gördüm. Bu zaman Allah'ın kulundan hiçbiri bana yardım etmedi." demiştir.

(Yani o zamanlar evler o kadar sade ve mütevazi idi ki, ev yaparken birisini yardıma çağırmaya bile gerek görülmeden herkes evini kendisi yapabiliyordu demek istenmiştir.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الدَّعَوَاتِ

80-) Dua Bölümü

٢٠٦٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ يَدْعُو بِهَا وَأُرِيدُ أَنْ أَخْتَبِئَ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لأُمَّتِي فِي الآخِرَةِ ۞

{&} 2066-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Her Peygamberin dua ettiği, kabul olunmuş bir duası vardır. Ben bu duamı âhirette ümmetime şefaat için saklamak istiyorum."*** buyurmuştur.

(Âhirette Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şefaati hakkında 1749 ve 2225. hadislere bakınız.)

٢٠٦٧ عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ سَيِّدُ الاسْتِغْفَارِ أَنْ تَقُولَ اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لا إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ قَالَ وَمَنْ قَالَهَا مِنَ النَّهَارِ مُوقِنًا بِهَا فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ قَبْلَ أَنْ يُمْسِيَ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَمَنْ قَالَهَا مِنَ اللَّيْلِ وَهُوَ مُوقِنٌ بِهَا فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ يُصْبِحَ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ ۞

2067-) Şeddâd b. Evs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İstiğfarın en değerlisi şu duadır: "Allahümme ente Rabbî Lâ ilâhe illâ ente Halaktenî ve ene abdüke ve ene alâ ahdike ve va'dike mesteta'tü eûzü bike minşerri mâ sana'tü ebûü leke bi ni'metike aleyye ve ebûü leke bizenbî fağfirlî feinnehû lâ yağfiru'z-Zünûbe illâ ente*** (=Allah'ım, Sen benim Rabb'imsin, Senden başka ilah yoktur. Beni Sen yarattın. Ben de Senin kulunum, Zatına verdiğim sözde, gücüm yettiği kadar durmaya çalışıyorum. Yaptığım günahların şerrinden Sana sığınıyorum. Bana verdiğin nimetini itiraf ediyorum, günahlarımı da itiraf ediyorum. Beni bağışla. Çünkü Senden başkası günahları bağışlayamaz.)***Kim inanarak gündüz bunu söyler de o gün akşamdan önce vefat ederse cennetlik olur. Kim inanarak bunu gece söyler de o gece sabahtan önce vefat ederse o da cennetliktir."*** buyurmuştur.

٢٠٦٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ وَاللَّهِ إِنِّي لأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً ۞

2068-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Vallahi ben de bir günde yetmişten fazla tevbe istiğfar etmekteyim."*** diye buyururken işittim." demiştir.

٢٠٦٩ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه أَنَّهُ حَدَّثَ حَدِيثَيْنِ أَحَدُهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَالآخَرُ عَنْ نَفْسِهِ قَالَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَرَى ذُنُوبَهُ كَأَنَّهُ قَاعِدٌ تَحْتَ جَبَلٍ يَخَافُ أَنْ يَقَعَ عَلَيْهِ وَإِنَّ الْفَاجِرَ يَرَى ذُنُوبَهُ كَذُبَابٍ مَرَّ عَلَى أَنْفِهِ فَقَالَ بِهِ هَكَذَا ثُمَّ قَالَ لَلَّهُ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ رَجُلٍ نَزَلَ مَنْزِلاً وَبِهِ مَهْلَكَةٌ وَمَعَهُ رَاحِلَتُهُ

عَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ فَوَضَعَ رَأْسَهُ فَنَامَ نَوْمَةً فَاسْتَيْقَظَ وَقَدْ ذَهَبَتْ رَاحِلَتُهُ حَتَّى إِذَا اشْتَدَّ عَلَيْهِ الْحَرُّ وَالْعَطَشُ أَوْ مَا شَاءَ اللَّهُ قَالَ أَرْجِعُ إِلَى مَكَانِي فَرَجَعَ فَنَامَ نَوْمَةً ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَإِذَا رَاحِلَتُهُ عِنْدَهُ ❁

& 2069-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) iki söz söylemiştir. Bunlardan birisi Hz. Peygamber (s.a.v.)'den diğerisi kendisindendir. Şöyle demiştir: "Günahlarını, mümin sanki dağın eteğinde duruyor da üzerine düşüverecekmiş gibi görür.. Facir kimse ise günahlarını sanki burnunun üzerinde dolaşıp da şöyle kovalayıvereceği bir sinek gibi görür." demiştir. (Hz. Peygamber (s.a.v.)'den anlattığı hadis ise şudur): ***"Allah, bir kulun tevbesine; yanında devesi, devesinin üzerinde su ve yiyeceği olan, tehlikeli bir yere inip konaklayıp başını koyarak biraz uyuyan arkasından uyandığında devesi gitmiş sonunda susuzluk ve açlığı şiddetlenmiş veya Allah'ın takdir edip dilediği zorluklar başına gelmiş kendi kendine: "Eski yerime olsun döneyim." diyen, bunun arkasından biraz daha uyuyup uykudan başını kaldırdığında kaybettiği devesini görüveren bir kimsenin sevincinden daha çok sevinir."***

٢٠٧٠ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ مِنْ اللَّيْلِ وَضَعَ يَدَهُ تَحْتَ خَدِّهِ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ أَمُوتُ وَأَحْيَا وَإِذَا اسْتَيْقَظَ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ❁

2070-) Huzeyfe b. Yemân (r.a.), şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.) gece yatağına uzandığında elini yanağına kor sonra da şöyle dua ederdi: ***"Allahümme bismike emûtü ve ehyâ*** (=Allah'ım, Senin adınla ölür ve dirilirim." Uykudan uyandığında: ***"el-Hamdülillahillezî ehyânâ ba'de mâ emâtenâ ve ileyhi'n-Nüşûr*** (=Bizi öldürdükten sonra dirilten Allah'a hamdolsun, dirilip toplanmak ancak Onadır)"

٢٠٧١ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنهما قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ نَامَ عَلَى شِقِّهِ الأَيْمَنِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لا مَلْجَأَ وَلا مَنْجَا مِنْكَ إِلاَّ إِلَيْكَ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ ❁

& 2071-) el-Berâ b. Âzib (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) yatağına girdiğinde sağ tarafına yatar: ***"Allahümme eslemtü nefsî ileyke ve veccehtü vechî ileyke ve fevvaztü emrî ileyke ve elce'tü zahrî ileyke rağbeten ve rehbeten ileyke Lâ melcee velâ mencâ minke illâ ileyke Âmentü bi kitâbikellezî enzelte ve binebiyikellezî erselte*** (=Allah'ım canımı sana teslim ettim, yüzümü sana çevirdim, işimi sana bıraktım, sırtımı sana sığındırdım, Senin dışında ne bir sığınak ne de bir kurtuluş vardır. Senin indirdiğin Kitabına ve gönderdiğin Peygamberine iman ettim.)" diye dua ederdi." demiştir.

(Hadis biraz geniş biçimde 184. hadis olarak geçmişti, bakınız.)

٢٠٧٢ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ بِتُّ عِنْدَ مَيْمُونَةَ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَأَتَى حَاجَتَهُ فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ ثُمَّ نَامَ ثُمَّ قَامَ فَأَتَى الْقِرْبَةَ فَأَطْلَقَ شِنَاقَهَا ثُمَّ تَوَضَّأَ وُضُوءًا بَيْنَ وُضُوءَيْنِ لَمْ يُكْثِرْ وَقَدْ أَبْلَغَ فَصَلَّى فَقُمْتُ فَتَمَطَّيْتُ كَرَاهِيَةَ أَنْ يَرَى أَنِّي كُنْتُ أَتَّقِيهِ فَتَوَضَّأْتُ فَقَامَ يُصَلِّي فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَأَخَذَ بِأُذُنِي فَأَدَارَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَتَتَامَّتْ صَلاتُهُ ثَلاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً ثُمَّ اضْطَجَعَ فَنَامَ حَتَّى نَفَخَ وَكَانَ إِذَا نَامَ نَفَخَ فَآذَنَهُ بِلالٌ بِالصَّلاةِ فَصَلَّى

وَلَمْ يَتَوَضَّأْ وَكَانَ يَقُولُ فِي دُعَائِهِ اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا وَفِي بَصَرِي نُورًا وَفِي سَمْعِي نُورًا وَعَنْ يَمِينِي نُورًا وَعَنْ يَسَارِي نُورًا وَفَوْقِي نُورًا وَتَحْتِي نُورًا وَأَمَامِي نُورًا وَخَلْفِي نُورًا وَاجْعَلْ لِي نُورًا ❁

& 2072-) İbni Abbâs (r.a.): "Teyzem Meymûne'nin yanında gecelemiştim. Derken Hz. Peygamber (s.a.v.) kalktı ve defi hacet yaptı, arkasından elini ve yüzünü yıkadı sonra uyudu, arkasından kalktı, su kırbasına gidip ağzını çözdü sonra ne haddinden fazla ne de az iki abdest arası abdest aldı, arkasından namaz kıldı. Ben de kalktım, onu gözetlediğimi zannetmemesi için (yeni uyanıyormuş gibi) şöyle bir gerildim, arkasından abdest aldım. Hz. Peygamber (s.a.v.) namaz kılmaya durdu, ben de soluna durdum. Kulağımdan tutup beni sağ yanına çekti. Namaz on üç rekat olduğunda yatıp uyudu, hatta horladı. Arkasından Bilal kendisini namaza çağırdı. Hz. Peygamber (s.a.v.) abdest almadan (iki rekat) namaz kıldı. Duasında şöyle diyordu: ***"Allahümmec'al fî kalbî nûran ve fî basarî nûran ve fî sem'î nûran ve an yemînî nûran ve an yesârî nûran ve fevkî nûran ve tahtî nûran ve emâmî nûran ve halfî nûran vec'al lî nûran*** (=Allah'ım kalbimi nurlandır, gözümü nurlandır, kulağımı nurlandır, sağ yanımı nurlandır, sol yanımı nurlandır, üstümü nurlandır, altımı nurlandır, önümü nurlandır, arkamı nurlandır. Hasılı benim her tarafımı nurlandır.)" demiştir.

(Hadis değişik biçimlerde 97, 113, 142. hadislerde geçmişti. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bir özelliği olarak uyku ile abdestinin bozulmayacağına dair 113. hadisin açıklamasına bakınız.)

٢٠٧٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَوَى أَحَدُكُمْ إِلَى فِرَاشِهِ فَلْيَنْفُضْ فِرَاشَهُ بِدَاخِلَةِ إِزَارِهِ فَإِنَّهُ لا يَدْرِي مَا خَلَفَهُ عَلَيْهِ ثُمَّ يَقُولُ بِاسْمِكَ رَبِّ وَضَعْتُ جَنْبِي وَبِكَ أَرْفَعُهُ إِنْ أَمْسَكْتَ نَفْسِي فَارْحَمْهَا وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ ❁

& 2073-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Biriniz yatağına girdiğinde elbisesinin ucuyla yatağını silksin, çünkü*** (yatağından kalktığında) ***geriye ne bıraktığını bilemez. Sonra: "Bismike Rabbî vaza'tü cenbî ve bike erfeu'. İn emsekte nefsî ferhamhâ, ve in erseltehâ fefhazhâ bimâ tehfezu bihî i'bâdeke's-Sâlihîn.*** (=Ey Rabb'im yan tarafımı Senin adınla kor ve Senin adınla kaldırırım. Eğer canımı tutup alırsan ona merhamet eyle. Eğer onu bırakırsan salih kullarını koruduğun gibi onu da koru.)" ***desin."*** buyurdu." demiştir.

٢٠٧٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمُ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي إِنْ شِئْتَ اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي إِنْ شِئْتَ لِيَعْزِمِ الْمَسْأَلَةَ فَإِنَّهُ لا مُكْرِهَ لَهُ ❁

{&} 2074-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Biriniz: "Allah'ım dilersen beni bağışla, Allah'ım dilersen bana merhamet eyle." demesin. İsteğini kararlı bir şekilde istesin. Şu biline ki, Allah'a karşı zorlayıcı hiçbir şey yoktur."*** buyurmuştur."

٢٠٧٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يُسْتَجَابُ لِأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَعْجَلْ يَقُولُ دَعَوْتُ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي ❁

{&} 2075-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Biriniz acele etmediği: "Dua ettim, kabul olmadı." demediği sürece duası kabul olur."*** buyurmuştur.

٢٠٧٦ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ عِنْدَ الْكَرْبِ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ ❁

& 2076-) İbni Abbâs (r.a.), şöyle demiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.) üzüntü sırasında şöyle dua ederdi: ***"Lâ ilâhe illallâhu'l-Azîmu'l-Halîmu. Lâ ilâhe illallâhu Rabbu'l-Arşi'l-Azîm. Lâ ilâhe illallâhu Rabbu's-Semâvâti ve Rabbu'l-Arzı ve Rabbu'l-Arşi'l-Kerîm*** (=Azîm, Halîm olan Allah'tan başka ilah yoktur. Yüce Arşın Rabbi olan Allah'tan başka ilah yoktur. Göklerin ve yerin Rabbi, değerli Arşın Rabbi olan Allah'tan başka ilah yoktur.)"

٢٠٧٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَتَعَوَّذُ مِنْ جَهْدِ الْبَلاءِ وَدَرَكِ الشَّقَاءِ وَسُوءِ الْقَضَاءِ وَشَمَاتَةِ الأَعْدَاءِ ❁ قَالَ الراوي سُفْيَانُ الْحَدِيثُ: ثَلاثٌ زِدْتُ أَنَا وَاحِدَةً لا أَدْرِي أَيَّتُهُنَّ هِيَ

& 2077-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.), baş edilemeyecek beladan, kahredici zorlukların başa gelmesinden, kötü bir hüküm verilmesinden, düşmanların sevinmesinden Allah'a sığınırdı." demiştir. Hadisi rivayet eden Süfyân b. Uyeyne: "Aslında hadiste üç şeyden sığındığı bildiriliyordu, ben bir tane daha ilave ettim, ancak bu ilavenin hangisi olduğunu bilemiyorum." demiştir.

٢٠٧٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ اللَّهُمَّ فَأَيُّمَا مُؤْمِنٍ سَبَبْتُهُ فَاجْعَلْ ذَلِكَ لَهُ قُرْبَةً إِلَيْكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ❁

& 2078-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Kendisi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Allah'ım, herhangi bir mü'mine ağır bir söz söylediysem bunu kıyamet günü kendisi için, sana yakınlık vesilesi kıl."*** diye buyururken işitmiştir.

٢٠٧٩ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَأْمُرُ بِهَؤُلاءِ الْكَلِمَاتِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أُرَدَّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّنْيَا يَعْنِي فِتْنَةَ الدَّجَّالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ ❁

2079-) Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) şu sözleri söylemeyi emrederdi: ***"Allahümme innî eûzübike mine'l-Buhli, ve eûzübike mine'l-Cübni ve eûzübike en üradde ilâ erzeli'l-Umri, ve eûzübike min fitneti'd-Dünyâ ya'nî fitneti'd-Deccâli, ve eûzübike min azâbi'l-Kabri*** (=Allah'ım, cimrilikten Sana sığınırım, korkaklıktan Sana sığınırım, en aşağı ömürden / düşkünlükten / bunaklıktan, Sana sığınırım, dünya fitnesinden / imtihanından -yani Deccâl fitnesinden / imtihanından- Sana sığınırım, kabir azabından sana sığınırım.)"

٢٠٨٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ وَالْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَعَذَابِ النَّارِ وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْغِنَى وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ

الْفَقْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ اللَّهُمَّ اغْسِلْ عَنِّي خَطَايَايَ بِمَاءِ الثَّلْجِ وَالْبَرَدِ وَنَقِّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ وَبَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ ❁

& 2080-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle dua ederdi: ***"Allahümme innî eûzübike mine'l-Keseli ve'l-Herami ve'l-Me'semi ve'l-Mağrami ve min fitneti'l-Kabri ve azâbi'l-Kabri ve min fitneti'n-Nâri ve azâbi'n-Nâri ve min şerri fitneti'l-Ğınâ ve eûzübike min fitneti'l-Fakri ve eûzübike min fitneti'l-Mesîhi'd-Deccâli. Allahümmeğsil annî hatâyâye bi mâis's-Selci ve'l-Berdi ve nakkı Kalbî mine'l-Hatâyâ kemâ nakkayte's-Sevbe'l-Ebyazı mine'd-Denesi ve Bâid beynî ve beyne Hatâyâye kemâ bâadte beyne'l-Meşriki ve'l-Mağribi*** (=Allah'ım, ben; tembellikten, ihtiyarlıktan, günaha dalmaktan, borca düşmekten, kabir imtihanından, kabir azabından, cehennem imtihanından, cehennem azabından, zenginlik fitnesinin şerrinden Sana sığınırım. Fakirlik fitnesinden Sana sığınırım. Mesih Deccâl fitnesinden Sana sığınırım. Allah'ım, günahlarımı (hatalarımı) kar ve dolu suyu ile yıka. Beyaz elbiseyi kirden arındırdığın gibi kalbimi de günahlardan (hatalardan) arındır. Benimle günahlarımın (hatalarımın) arasını, doğuyla batının arasını uzaklaştırdığın gibi uzaklaştır.)"

(428 ve 472. hadislerde yukarıdaki duanın kısa bir benzerlerinin Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından namazda okunduğu bildirilmişti.)

٢٠٨١ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ أَكْثَرُ دُعَاءِ النَّبِيِّ ﷺ اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ❁

2081-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in en çok yaptığı dua ***"Allahümme Rabbenâ Âtinâ fi'd-Dünyâ haseneten ve fi'l-Âhirati haseneten ve kınâ azâbe'n-Nâr*** (=Allah'ım, Rabb'imiz, bize dünyada iyilik ver, âhirette de iyilik ver, bizi cehennem azabından koru (Bakara: 201)" duasıdır." demiştir.

٢٠٨٢ عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ يَدْعُو اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَجَهْلِي وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي هَزْلِي وَجِدِّي وَخَطَايَايَ وَعَمْدِي وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِي ❁

& 2082-) Ebû Mûsa el-Eş'arî (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allahümmeğfirlî hatîetî ve cehlî ve isrâfî fî emrî vemâ ente a'lemü bihî minnî Allahümmeğfirlî hezlî ve ciddî ve hatâyâ ve amdî ve küllü zâlike indî*** (=Allah'ım, işlerimde; hatalarımı, bilgisizliğimi, israfımı ve benden daha iyi bildiğin tüm günahlarımı bağışla. Allah'ım, şaka olarak yaptığımı, ciddi olarak yaptığımı, hatalarımı, bilerek kasıtlı yaptıklarımı bağışla, bunların hepsi bende vardır, itiraf ediyorum.)" diye dua ederdi.

٢٠٨٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ قَالَ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ كَانَتْ لَهُ عَدْلَ عَشْرِ رِقَابٍ وَكُتِبَ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ وَمُحِيَتْ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذَلِكَ حَتَّى يُمْسِيَ وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ إِلاَّ رَجُلٌ عَمِلَ أَكْثَرَ مِنْهُ ❁

{&} 2083-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim, bir günde yüz defa: "Lâ ilâhe illallâhü vahdehû Lâ şerîke lehü, lehü'l-Mülkü ve lehü'l-Hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr*** (=Tek olan Allah'tan başka İlah yoktur, Onun ortağı yoktur, mülk / hakimiyet Onundur, övgü Onadır. Onun her şeye gücü yeter.) ***derse kendisine on köle*** (azat etmeye) ***eşdeğer sevap verilir, yüz hasene yazılır, yüz günahı silinir. O gün akşama kadar Şeytana karşı kendisine koruma olur. Hiçbir kimse bu kişinin yaptığından daha değerli bir şey yapamaz, ancak*** (bunu) ***bu kişiden daha çok yapan dışında."*** buyurmuştur.

(479. hadiste görüldüğü gibi bu zikri Rasûlüllah (s.a.v.) her farz namazdan sonra okurdu.)

٢٠٨٤ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الأَنْصَارِيِّ وَ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنهما قَالا فِي هذا الحديث عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ قَالَ عَشْرًا كَانَ كَمَنْ أَعْتَقَ رَقَبَةً مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ ❁

& 2084-) Ebû Eyyûb el-Ensârî (r.a.) ile Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) yukarıdaki hadis hakkında Hz. Peygamber (s.a.v.)'den naklederek: ***"Kim on defa söylerse İsmail neslinden bir köle azat eden bir kimse gibi olur."*** demişlerdir.

٢٠٨٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ حُطَّتْ خَطَايَاهُ وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ ❁

{&} 2085-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim, bir günde yüz defa "Sübhanellahi ve bi hamdihî" derse günahları deniz köpüğü kadar olsa bile silinir."*** buyurmuştur.

٢٠٨٦ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَثَلُ الَّذِي يَذْكُرُ رَبَّهُ وَالَّذِي لا يَذْكُرُ رَبَّهُ مَثَلُ الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ ❁

& 2086-) Ebû Mûsâ (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Rabb'ini zikreden / hatırda tutan kimse ile Rabb'ini zikretmeyen / hatırda tutmayan kimsenin durumu diri ile ölünün durumu gibidir."*** buyurdu." demiştir.

٢٠٨٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ لِلَّهِ مَلائِكَةً يَطُوفُونَ فِي الطُّرُقِ يَلْتَمِسُونَ أَهْلَ الذِّكْرِ فَإِذَا وَجَدُوا قَوْمًا يَذْكُرُونَ اللَّهَ تَنَادَوْا هَلُمُّوا إِلَى حَاجَتِكُمْ قَالَ فَيَحُفُّونَهُمْ بِأَجْنِحَتِهِمْ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا قَالَ فَيَسْأَلُهُمْ رَبُّهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ مِنْهُمْ مَا يَقُولُ عِبَادِي قَالُوا يَقُولُونَ يُسَبِّحُونَكَ وَيُكَبِّرُونَكَ وَيَحْمَدُونَكَ وَيُمَجِّدُونَكَ قَالَ فَيَقُولُ هَلْ رَأَوْنِي قَالَ فَيَقُولُونَ لا وَاللَّهِ مَا رَأَوْكَ قَالَ فَيَقُولُ وَكَيْفَ لَوْ رَأَوْنِي قَالَ يَقُولُونَ لَوْ رَأَوْكَ كَانُوا أَشَدَّ لَكَ عِبَادَةً وَأَشَدَّ لَكَ تَمْجِيدًا وَتَحْمِيدًا وَأَكْثَرَ لَكَ تَسْبِيحًا قَالَ يَقُولُ فَمَا يَسْأَلُونِي قَالَ يَسْأَلُونَكَ الْجَنَّةَ قَالَ يَقُولُ وَهَلْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لا وَاللَّهِ يَا رَبِّ مَا رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُ فَكَيْفَ لَوْ أَنَّهُمْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَوْ أَنَّهُمْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ عَلَيْهَا حِرْصًا وَأَشَدَّ لَهَا طَلَبًا وَأَعْظَمَ فِيهَا رَغْبَةً قَالَ فَمِمَّ يَتَعَوَّذُونَ قَالَ يَقُولُونَ مِنَ النَّارِ قَالَ يَقُولُ وَهَلْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لا وَاللَّهِ يَا رَبِّ مَا رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُ فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْهَا قَالَ

يَقُولُونَ لَوْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ مِنْهَا فِرَارًا وَأَشَدَّ لَهَا مَخَافَةً قَالَ فَيَقُولُ فَأُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ قَالَ يَقُولُ مَلَكٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ فِيهِمْ فُلَانٌ لَيْسَ مِنْهُمْ إِنَّمَا جَاءَ لِحَاجَةٍ قَالَ هُمُ الْجُلَسَاءُ لَا يَشْقَى بِهِمْ جَلِيسُهُمْ ❁

& 2087-) Ebû Hureyre (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurdu, demiştir: ***"Şüphesiz zikir ehlini araştırmak için yollarda dolaşan, Allah'ın birtakım Melekleri vardır. Allah'ı zikreden / hatırda tutan bir topluluk bulduklarında birbirlerine: "Aradığınıza gelin!" diyerek seslenirler. Bunun üzerine gelip kanatlarıyla yakın semaya kadar onları kuşatırlar. Rabb'leri onlardan daha iyi bildiği halde onlara: "Kullarım ne söylüyorlar?" buyurarak sorar. Onlar: "Seni tesbih ediyorlar, tekbir getiriyorlar, Sana hamdedip Seni yüceltiyorlar." derler. Allah: "Beni gördüler mi?" buyurur, onlar: "Hayır, vallahi Seni görmediler." derler. Allah: "Beni görselerdi nasıl olurlardı?" buyurur. Onlar: "Eğer, Seni görselerdi daha çok kulluk eder, daha çok yüceltirler, daha çok tesbih ederlerdi." dediler. Allah: "Benden ne istiyorlar?" buyurur. Melekler: "Senden cenneti istiyorlar." derler. Allah: "Cenneti gördüler mi?" buyurur. Onlar: "Hayır, vallahi cenneti görmediler." derler. Allah: "Ya cenneti görselerdi nasıl olurlardı?" buyurur. Onlar: "Eğer cenneti görselerdi daha çok istekli olurlardı, daha çok hevesli olur rağbetleri daha büyük olurdu." derler. Allah: "Hangi şeyden dolayı sığınırlar?" buyurur. Onlar: "Cehennemden." derler. Allah: "Cehennemi gördüler mi?" buyurur. Onlar: "Hayır, vallahi cehennemi görmediler." derler. Allah: "Ya cehennemi görselerdi nasıl olurlardı?" buyurur. Onlar: "Eğer cehennemi görselerdi cehennemden daha çok kaçınır, daha çok korkarlardı." derler. Allah: "Benim, onları bağışladığıma sizi şahit tutuyorum." buyurur. Bu sırada meleklerden bir melek: "İçlerindeki falan kimse onlardan değildir, sadece bir haceti için oraya gelmişti." der. Allah: "Onlar öyle bir topluluktur ki kendileriyle birlikte oturup düşüp kalkan kimse de şakî (isyankar günahkâr) olmaz." buyurur."***

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الرِّقَاقِ

81-) Rikâk (Kalbi İncelten Öğütler) Bölümü

٢٠٨٨ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ ❁

2088-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sağlık ve boş vakit, halkın çoğunun aldanıp değerlendiremediği iki nimettir."*** buyurdu." demiştir.

٢٠٨٩ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَنْكِبِي فَقَالَ كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ إِذَا أَمْسَيْتَ فَلا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ ❁

2089-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) omzumdan tuttu ve: ***"Dünyada, memleketinden ayrı kalmış gibi*** -veya- ***yolcu gibi ol!"*** buyurdu." demiştir. Abdullah b. Ömer (r.a.): "Akşama çıktığında sabahı bekleme! Sabaha çıktığında da akşamı bekleme! (İşini zamanında yap!) Sağlığında hastalığın için ayır! Hayatından ölümün için ayır!" derdi.

٢٠٩٠ عَنْ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه قَالَ خَطَّ النَّبِيُّ ﷺ خَطًّا مُرَبَّعًا وَخَطَّ خَطًّا فِي الْوَسَطِ خَارِجًا مِنْهُ وَخَطَّ خُطَطًا صِغَارًا إِلَى هَذَا الَّذِي فِي الْوَسَطِ مِنْ جَانِبِهِ الَّذِي فِي الْوَسَطِ وَقَالَ هَذَا الإِنْسَانُ وَهَذَا أَجَلُهُ مُحِيطٌ بِهِ أَوْ قَدْ أَحَاطَ بِهِ وَهَذَا الَّذِي هُوَ خَارِجٌ أَمَلُهُ وَهَذِهِ الْخُطَطُ الصِّغَارُ الأَعْرَاضُ فَإِنْ أَخْطَأَهُ هَذَا نَهَشَهُ هَذَا وَإِنْ أَخْطَأَهُ هَذَا نَهَشَهُ هَذَا ❁

2090-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir kare çizdi, sonra karenin ortasından başlayan dışına bir çizgi çekti, bundan sonra ortadan gelen çizgiye yan taraftan kesen küçük çizgiler çekti, bundan sonra: ***"Şu*** (ortadaki çizgi,) ***insandır. Şu*** (kare de,) ***eceli olup kendisini kuşatmıştır. Karenin dışındaki çizgi de emelidir. Şu küçük çizgiler de insanın başına gelen şeylerdir ki, şu birisi ona değmese bile şu değip yakalar. Şu değmese bile şu değip yakalar."*** buyurdu." demiştir.

Buna göre şekil şöyledir:

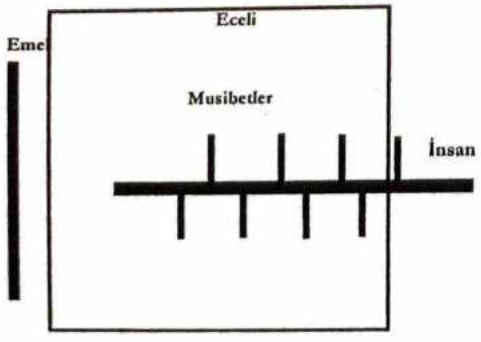

٢٠٩١ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ خَطَّ النَّبِيُّ ﷺ خُطُوطًا فَقَالَ هَذَا الأَمَلُ وَهَذَا أَجَلُهُ فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ جَاءَهُ الْخَطُّ الأَقْرَبُ ❁

2091-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) birtakım çizgiler çizdi ve: ***"Şu, insanın emelidir, şu da eceli. İnsan bu şekilde hayatını sürdürürken ona en yakın çizgi geliverir."*** buyurdu." demiştir.

Buna göre şekil şöyledir:

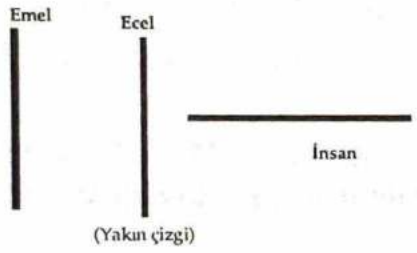

٢٠٩٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَعْذَرَ اللَّهُ إِلَى امْرِئٍ أَخَّرَ أَجَلَهُ حَتَّى بَلَّغَهُ سِتِّينَ سَنَةً ❁

2092-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah ecelini geriye bıraktığı altmış yaşına gelen bir kimseden artık hiçbir mazeret kabul etmez."*** buyurmuştur.

(Altmış yaşına gelmek demek artık ihtiyarlığın içerisine girmiş demektir. Bu kimsenin öbür dünyaya hazırlık yapmaması için hiçbir mazereti yoktur.

Aslında Müslümanının sürekli kendisini denetlemesi gerekir. Hadisimizde altmış yaşın altındakilerin mazeretlerinin kabul edileceği anlamı çıkarılmamalıdır. Kanaatımca burada vurgulanmak istenen diğer kimselere nazaran altmış yaşın üzerindekilerin günahlara ve kendilerine çeki düzen vermemelerine hiç mi hiç mazeretlerinin bulunmadığıdır.)

٢٠٩٣ وعنه رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لا يَزَالُ قَلْبُ الْكَبِيرِ شَابًّا فِي اثْنَتَيْنِ فِي حُبِّ الدُّنْيَا وَطُولِ الأَمَلِ ❁

& 2093-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Yaşı ilerlemiş bir kimsenin gönlü iki konuda gençliğini sürdürür: Dünya sevgisi ile uzun emel."*** diye buyururken işittim." demiştir.

(Uzun emel sonuçta uzun ömür demek olur.)

٢٠٩٤ عَنِ عِتْبَانَ بْنِ مَالِكٍ الأَنْصارِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَنْ يُوَافِيَ عَبْدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَقُولُ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ يَبْتَغِي بِهِ وَجْهَ اللَّهِ إِلاَّ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ ❁

2094-) İtbân b. Mâlik el-Ensârî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kıyamet günü, Allah'ın rızasını istiyerek: "Lâ ilâhe illallâh" diye söyleyerek gelen her mü'min kul için Allah cehennem ateşini kendisine haram kılmıştır."*** buyurdu." demiştir.

(Hadis 105 ve 270. hadisin içerisinde geçmişti. Bu konuda 270. hadisin açıklamasına bakınız.)

٢٠٩٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى مَا لِعَبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلاَّ الْجَنَّةُ ❁

2095-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah:*** **"Mü'min kulumun dünyadaki en sevdiği dostunu elinden aldığımda sevabını Allah'tan bekleyerek sabrederse, bunun karşılığı cennetten başka bir şey değildir."** ***buyurmaktadır."*** demiştir."

٢٠٩٦ عَنْ مِرْدَاسٍ الأَسْلَمِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَذْهَبُ الصَّالِحُونَ الأَوَّلُ فَالأَوَّلُ وَيَبْقَى حُفَالَةٌ كَحُفَالَةِ الشَّعِيرِ أَوِ التَّمْرِ لا يُبَالِيهِمُ اللَّهُ بَالَةً ❁

2096-) Mirdâs el-Eslemî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Salih kimseler birer birer çekip gider geriye arpanın veya hurmanın dökün tüleri gibi dökün tüler kalır ki Allah onlara hiçbir değer vermez."*** buyurdu." demiştir.

(Allah katında değeri olmayan kimseler için 1752. hadise bakabilirsiniz.)

٢٠٩٧ عَنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ مَالٍ لابْتَغَى ثَالِثًا وَلا يَمْلأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلاَّ التُّرَابُ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ ❁

& 2097-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Âdemoğlunun iki vadi dolusu malı olsa, üçüncüsünü ister. Âdemoğlunun karnını topraktan başkası dolduramaz. Allah tevbe edenin tevbesini kabul eder."*** diye buyururken işittim." demiştir.

٢٠٩٨ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَيُّكُمْ مَالُ وَارِثِهِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَالِهِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا مِنَّا أَحَدٌ إِلاَّ مَالُهُ أَحَبُّ إِلَيْهِ قَالَ فَإِنَّ مَالَهُ مَا قَدَّمَ وَمَالُ وَارِثِهِ مَا أَخَّرَ ❁

2098-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Hanginiz mirasçıya bıraktığı malı kendi malından daha çok sever?"*** buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Rasûlü, içimizde kendi malını sevmeyen yok ki." dediler. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şüphesiz onun malı, ölmeden önce gönderdiği şeylerdir, mirasçıya bıraktığı da geriye bıraktığıdır."*** buyurdu." demiştir.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَتْبَعُ الْمَيِّتَ ثَلاثَةٌ فَيَرْجِعُ اثْنَانِ وَيَبْقَى مَعَهُ وَاحِدٌ يَتْبَعُهُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ فَيَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَيَبْقَى عَمَلُهُ ❁

✍ Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Cenazeyi üç şey takip eder: Ailesi / arkadaşları, malı, ameli. Bunlardan ikisi geri döner birisiyle baş başa kalır. Ailesi / arkadaşları ve malı geri döner ameli ile baş başa kalır."***

(Bu hadis, Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.

Bir kimse öldüğünde kendisini ailesi, eşi dostu kabre getirir. Malı da kendisini kabre getirir. Zengin ise maddi gücüyle orantılı olarak otomobil ve benzeri binek araçları kendisini kabre getirir. Ancak bu ikisi kendisini her ne kadar çok sevse bile bir süre sonra terk etmek zorundadır. Bu kimseden hiç ayrılmayacak olan ise amelidir. Bu nedenle kabirde sürekli baş başa kalacağımız amellerimizin güzel olmasına özen göstermeli, bizi sıkıntıya sokacak ve azaba götürecek amellerden kaçınmalıyız.)

٢٠٩٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ أَاللَّهِ الَّذِي لا إِلَهَ إِلاَّ هُوَ إِنْ كُنْتُ لاعْتَمِدُ بِكَبِدِي عَلَى الأَرْضِ مِنَ الْجُوعِ وَإِنْ كُنْتُ لَأَشُدُّ الْحَجَرَ عَلَى بَطْنِي مِنَ الْجُوعِ وَلَقَدْ قَعَدْتُ يَوْمًا عَلَى طَرِيقِهِمِ الَّذِي يَخْرُجُونَ مِنْهُ فَمَرَّ أَبُو بَكْرٍ فَسَأَلْتُهُ عَنْ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَا سَأَلْتُهُ إِلاَّ لِيُشْبِعَنِي فَمَرَّ وَلَمْ يَفْعَلْ ثُمَّ مَرَّ بِي عُمَرُ فَسَأَلْتُهُ عَنْ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَا سَأَلْتُهُ إِلاَّ لِيُشْبِعَنِي فَمَرَّ فَلَمْ يَفْعَلْ ثُمَّ مَرَّ بِي أَبُو الْقَاسِمِ ﷺ فَتَبَسَّمَ حِينَ رَآنِي وَعَرَفَ مَا فِي نَفْسِي وَمَا فِي وَجْهِي ثُمَّ قَالَ يَا أَبَا هِرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْحَقْ وَمَضَى فَتَبِعْتُهُ فَدَخَلَ فَاسْتَأْذَنَ فَأَذِنَ لِي فَدَخَلَ فَوَجَدَ لَبَنًا فِي قَدَحٍ فَقَالَ مِنْ أَيْنَ هَذَا اللَّبَنُ قَالُوا أَهْدَاهُ لَكَ فُلانٌ أَوْ فُلانَةُ قَالَ أَبَا هِرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْحَقْ إِلَى أَهْلِ الصُّفَّةِ فَادْعُهُمْ لِي قَالَ وَأَهْلُ الصُّفَّةِ أَضْيَافُ الإِسْلامِ لا يَأْوُونَ إِلَى أَهْلٍ وَلا مَالٍ وَلا عَلَى أَحَدٍ إِذَا أَتَتْهُ صَدَقَةٌ بَعَثَ بِهَا إِلَيْهِمْ وَلَمْ يَتَنَاوَلْ مِنْهَا شَيْئًا وَإِذَا أَتَتْهُ هَدِيَّةٌ أَرْسَلَ إِلَيْهِمْ وَأَصَابَ مِنْهَا وَأَشْرَكَهُمْ فِيهَا فَسَاءَنِي ذَلِكَ فَقُلْتُ وَمَا هَذَا اللَّبَنُ فِي أَهْلِ الصُّفَّةِ كُنْتُ أَحَقُّ أَنَا أَنْ أُصِيبَ مِنْ هَذَا اللَّبَنِ شَرْبَةً أَتَقَوَّى بِهَا فَإِذَا جَاءَ أَمَرَنِي فَكُنْتُ أَنَا أُعْطِيهِمْ وَمَا عَسَى أَنْ يَبْلُغَنِي مِنْ هَذَا اللَّبَنِ وَلَمْ يَكُنْ مِنْ طَاعَةِ اللَّهِ وَطَاعَةِ رَسُولِهِ ﷺ بُدٌّ فَأَتَيْتُهُمْ فَدَعَوْتُهُمْ فَأَقْبَلُوا فَاسْتَأْذَنُوا فَأَذِنَ لَهُمْ وَأَخَذُوا مَجَالِسَهُمْ مِنَ الْبَيْتِ قَالَ يَا أَبَا هِرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ خُذْ فَأَعْطِهِمْ قَالَ فَأَخَذْتُ الْقَدَحَ فَجَعَلْتُ أُعْطِيهِ الرَّجُلَ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرْوَى ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَحَ فَأُعْطِيهِ الرَّجُلَ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرْوَى ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَحَ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرْوَى ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَحَ حَتَّى انْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَقَدْ رَوِيَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ فَأَخَذَ الْقَدَحَ فَوَضَعَهُ عَلَى يَدِهِ فَنَظَرَ إِلَيَّ فَتَبَسَّمَ فَقَالَ أَبَا هِرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ بَقِيتُ أَنَا وَأَنْتَ قُلْتُ صَدَقْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ اقْعُدْ فَاشْرَبْ فَقَعَدْتُ فَشَرِبْتُ فَقَالَ اشْرَبْ فَشَرِبْتُ فَمَا زَالَ يَقُولُ اشْرَبْ حَتَّى قُلْتُ لا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَجِدُ لَهُ مَسْلَكًا قَالَ فَأَرِنِي فَأَعْطَيْتُهُ الْقَدَحَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَسَمَّى وَشَرِبَ الْفَضْلَةَ ❁

2099-) Ebû Hureyre (r.a.) şöyle derdi: "Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki, açlıktan dolayı karnımı yere dayardım, yine açlıktan dolayı karnıma taş bağlardım. Bir keresinde halkın Mescid'den çıktıkları yollarının üzerine oturdum. Derken Ebû Bekir uğradı, kendisine Allah'ın Kitabından bir ayet sordum. -Aslında bunu sadece beni doyurması için sormuştum.- Asıl istediğimi yapmadan geçip gitti. Sonra Ömer uğradı, ona da Allah'ın Kitabından bir ayet sordum. -Aslında bunu sadece beni doyurması için sormuştum.- Asıl istediğimi yapmadan geçip gitti. Sonra Ebû Kâsım (s.a.v.) uğradı, beni gördüğünde gülümsedi, içimden geçeni ve yüzümdeki açlığı anlamıştı: ***"Ey Ebû Hırr!"*** buyurdu: "Buyur Ey Allah'ın Rasûlü" dedim: ***"Benimle gel!"*** buyurdu ve yürüdü, ben de peşinden gittim. Evine girdi, ben de girmek için izin istedim, arkasından bana izin verildi. Rasûlüllah (s.a.v.) girdiğinde bir bardak içerisinde süt buldu: ***"Bu süt nereden geldi?"*** buyurdu. Onlar: "Falan kimse veya falan kadın sana hediye etti." dediler: ***"Ey Ebû Hırr"*** buyurdu: "Buyur Ey Allah'ın Rasûlü" dedim: ***"Ashab-ı Suffe'ye git, onları çağır."*** buyurdu. Ashab-ı Suffe, Müslümanların misafirleri idi. Onların barınacakları ne aileleri ne malları ne de dayanacakları bir kimseleri vardı. Bir sadaka geldiğinde Rasûlüllah (s.a.v.) bir şey almadan bunu onlara gönderirdi. Bir hediye geldiğinde de kendisine bir parça alıp onlara göndererek hediyeye onları da ortak yapardı. Bu nedenle onları bu süte çağırmak beni düşündürdü, kendi kendime: "Ashab-ı Suffe için şu bir bardak süt neye yetecek ki? Halbuki kendime gelebilmem için bu sütü içmeye en çok ben layıktım. Onlar geldiğinde bana emredecek ben de onlara bunu dağıtacağım, artık neredeyse bana bu sütten bir şey kalmayacak" dedim. Ancak Allah ve Rasûlüne itaat gerekliydi. Ben de onlara gidip çağırdım. Onlar geldi ve izin istediler, kendilerine izin verildi. İçeri girip evin içinde yerlerini aldılar. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ey Ebû Hırr!"*** buyurdu: "Buyur Ey Allah'ın Rasûlü" dedim:

"Bardağı al ve onlara dağıt" buyurdu. Bardağı aldım, dağıtmaya başladım; bir kimseye veriyordum, o da kana kana içiyor sonra bardağı bana veriyordu, arkasından başkasına veriyordum, o da kana kana içiyor sonra bardağı bana veriyordu, bir diğeri kana kana içiyor sonra bardağı bana veriyordu, sonunda hepsini dolaşıp Hz. Peygamber (s.a.v.)'e geldim, topluluktakilerin hepsi kana kana içmişti, bardağı alıp eline koydu, bana bakıp gülümsedi: ***"Ey Ebû Hırr!"*** buyurdu: "Buyur, Ey Allah'ın Rasûlü" dedim: ***"Sen ve ben kaldık"*** buyurdu: "Evet öyle doğru buyurdun Ey Allah'ın Rasûlü" dedim: ***"Otur da iç!"*** buyurdu. Ben de oturup içtim, tekrar: ***"İç!"*** buyurdu ben de tekrar içtim. Sürekli: ***"İç!"*** diyordu, sonunda: "Hayır, seni hakikatla gönderene yemin olsun ki artık süt gidecek bir yol bulamıyor" dedim: ***"Bana ver"*** buyurdu. Bardağı kendisine verdim. Allah'a hamdedip Besmele çekti, arkasından geri kalan sütü içti."

(Hadisin kısa bir benzeri 1884. hadiste geçmişti.)

٢١٠٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اللَّهُمَّ ارْزُقْ آلَ مُحَمَّدٍ قُوتًا ❁

& 2100-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah'ım, Muhammed hanesini geçinecek rızıkla rızıklandır."*** diye dua etmişti." demiştir.

٢١٠١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَنْ يُنَجِّيَ أَحَدًا مِنْكُمْ عَمَلُهُ قَالُوا وَلا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ وَلا أَنَا إِلاَّ أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ بِرَحْمَةٍ سَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَاغْدُوا وَرُوحُوا وَشَيْءٌ مِنَ الدُّلْجَةِ وَالْقَصْدَ الْقَصْدَ تَبْلُغُوا ❁

2101-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizden hiçbir kimseyi ameli kurtaramaz."*** buyurdu. Oradakiler: "Seni de mi? Ey Allah'ın Rasûlü" dediler. O da: ***"Evet, beni de, ancak Allah bir rahmetle beni kaplayıp bürürse.*** (Amellerinizde) ***orta yollu olunuz, aşırı gitmeyiniz. Gündüzün ilk saatlerinde ve son saatlerinde gecenin sonundaki bir miktar vakitte*** (amel işlemeye devam ediniz) ***ama orta yolu takip ediniz ki böylece maksada erebilesiniz."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin değişik bir benzeri 1957. hadiste geçmişti. Amellerde orta yollu olmakla birlikte, 37, 40 ve 960. hadislerde bildirildiği gibi az da olsa süreklilik esastır.)

٢١٠٢ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّهَا قَالَتْ سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ أَيُّ الأَعْمَالِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ قَالَ أَدْوَمُهَا وَإِنْ قَلَّ ❁

2102-) Hz. Âişe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: "Hangi amel Allah'a daha çok sevimlidir?" diye soruldu: ***"Az da olsa, devamlı olanıdır."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin değişik bir benzeri olan 960. hadise bakınız.)

٢١٠٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ الرَّحْمَةَ يَوْمَ خَلَقَهَا مِائَةَ رَحْمَةٍ فَأَمْسَكَ عِنْدَهُ تِسْعًا وَتِسْعِينَ رَحْمَةً وَأَرْسَلَ فِي خَلْقِهِ كُلِّهِمْ رَحْمَةً وَاحِدَةً فَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ بِكُلِّ الَّذِي عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الرَّحْمَةِ لَمْ يَيْئَسْ مِنَ الْجَنَّةِ وَلَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ بِكُلِّ الَّذِي عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الْعَذَابِ لَمْ يَأْمَنْ مِنَ النَّارِ ❁

2103-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim, demiştir: ***"Şüphesiz, Allah merhameti yarattığı günde yüz parçaya ayırdı, doksandokuzunu yanında tuttu, yarattıklarının hepsine*** (geri kalan) ***bir parça rahmeti gönderdi. Eğer kâfir, Allah'ın yanındaki merhametin hepsini bilseydi cennete girmekten ümidini kesmezdi. Eğer mü'min, Allah'ın yanındaki azabı bilseydi cehennemden dolayı güven içerisinde olamazdı."***

(Hadisin baş tarafı 2012. hadiste geçmişti.)

٢١٠٤ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ يَضْمَنْ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ أَضْمَنْ لَهُ الْجَنَّةَ ❁

2104-) Sehl b. Sa'd (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim iki çenesi ile iki ayağı arasında bulunan hakkında bana güvence verirse ben de ona cennete gireceği güvencesini veririm."*** buyurmuştur.

٢١٠٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ لا يُلْقِي لَهَا بَالاً يَرْفَعُهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَاتٍ وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ لا يُلْقِي لَهَا بَالاً يَهْوِي بِهَا فِي جَهَنَّمَ ❁

{•} 2105-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir kul, Allah'ın rızasını kazandıracak şeylerden, önemsemediği bir söz söyler. Allah, bu söz nedeniyle onu pek çok derecelere yükseltir. Yine bir kul, Allah'ın gazabını çekecek şeylerden, önemsemediği bir söz söyler. Allah, bu söz nedeniyle onu cehenneme atar."*** buyurmuştur.

٢١٠٦ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَثَلِي وَمَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَتَى قَوْمًا فَقَالَ رَأَيْتُ الْجَيْشَ بِعَيْنَيَّ وَإِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْعُرْيَانُ فَالنَّجَاءَ النَّجَاءَ فَأَطَاعَتْهُ طَائِفَةٌ فَأَدْلَجُوا عَلَى مَهْلِهِمْ فَنَجَوْا وَكَذَّبَتْهُ طَائِفَةٌ فَصَبَّحَهُمُ الْجَيْشُ فَاجْتَاحَهُمْ ❁

& 2106-) Ebû Mûsâ (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Ben ve Allah'ın bana verdiği peygamberlik, bir topluluğa gelip: "Ben gözlerimle bir ordu gördüm, sizi soyunmuş olarak uyarıyorum, kaçıp kurtulun, kaçıp kurtulun" diyen kimseye benzer. Bu uyarı üzerine bir kısım onun sözünü dinler, hemen o gece rahatlıkla kaçıp kurtulur. Diğer bir kısım ise onu yalanlayıp inanmazlar, sonunda sabahleyin ansızın ordu baskın yaparak hepsini yok eder."*** buyurdu." demiştir.

(Hadiste geçen "soyunmuş olarak uyarıyorum" ifadesi, verilen haberin gerçek olduğunu belirtmek içindir. Eskiden Araplar düşman baskınını haber vermek için soyunurlar, bu davranışla haberin gerçek olduğunu vurgularlar, çıplak bir uyarıcı geldiğinde işin gerçek olduğu anlaşılırdı.)

٢١٠٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ حُجِبَتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ وَحُجِبَتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ ❁

& 2107-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Cehennem nefse hoş gelen şeylerle perdelenmiştir. Cennet ise nefse hoş gelmeyen şeylerle perdelenmiştir."*** buyurmuştur.

٢١٠٨ عَنْ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ الْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ وَالنَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ ❁

2108-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Cennet sizin birinize ayakkabısının bağından daha yakındır. Cehennem de aynen böyledir."*** buyurmuştur.

(İtaat edip Allah'ın kurallarına uyan kimsenin cennete girmesi o kadar kolay ki, ayakkabısının bağından daha yakındır. Yine isyan edip Allah'ın kurallarını çiğneyen kimse için de cehennem aynen böyledir.)

٢١٠٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فُضِّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْهُ ❁

& 2109-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Biriniz, mal ve yaratılış bakımından kendisinden üstün olana baktığında, bir de kendisinden daha aşağıdakine baksın."*** buyurmuştur.

(Hiçbir zaman bulunduğumuz durumdan şikayetçi olmamalıyız, bizden daha aşağıda olanlar vardır. Beterin beteri vardır. İnsan kendisinden aşağıda bulunanlara bakarak haline razı olmalıdır.

Allah, insanları denemek için farklı farklı yaratmıştır. Kimi maddi yönden üstün, kimi fiziki yönden üstün, kimisi de akıl yönünden üstündür. Herkes kendisinden bir alttakine bakarak kanaat etmelidir. Bu şekildeki bir davranış onu psikolojik sıkıntı ve davranış bozukluklarından kurtarır, rahatlatır.

66. ve 1813. hadislerde imrenilecek iki hususu görmüştük. Bunların dışında, kişi kendisinden yukarıdakilere özenmemeli, haline razı olmalıdır.)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ وَلَكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ ❁

✍ Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Asıl zenginlik mal çokluğu değildir, gönül zenginliğidir."*** buyurmuştur.

(Bu hadis, Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik)

عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ لَقَدْ تُوُفِّيَ النَّبِيُّ ﷺ وَمَا فِي رَفِّي مِنْ شَيْءٍ يَأْكُلُهُ ذُو كَبِدٍ إِلا شَطْرُ شَعِيرٍ فِي رَفٍّ لِي فَأَكَلْتُ مِنْهُ حَتَّى طَالَ عَلَيَّ فَكِلْتُهُ فَفَنِيَ ❁

✍ Âişe (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.), rafımda bir miktar arpa dışında bir canlının yiyebileceği hiçbir yeyecek yok iken vefat etmişti. Odan uzun süre yedim derken onu ölçtüm tükeniverdi."

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.)

٢١١٠ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِيمَا يَرْوِي عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً فَإِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً فَإِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً ❁

& 2110-) Abdullah b. Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.), Rabb'inden şöyle rivayet etmiştir: **"Allah iyilikleri ve kötülükleri yazmış sonra bunların durumunu şöyle açıklamıştır. Kim bir iyilik yapmaya karar verir de bunu yapmazsa, Allah kendi katında bunu onun için tam bir iyilik olarak yazar. Eğer iyilik yapmaya karar verir de yaparsa, Allah kendi katında bunu onun için ondan yedi yüze kadar pek çok katlayıp yazar. Kim bir kötülük yapmaya karar verir de bunu yapmazsa, Allah kendi katında bunu onun için tam bir iyilik olarak yazar. Eğer kötülük yapmaya karar verir de yaparsa, Allah bunu onun için bir kötülük olarak yazar."**

(Hadisin değişik bir benzeri 2222. hadiste gelecektir.)

٢١١١ عَنْ حُذَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَدِيثَيْنِ رَأَيْتُ أَحَدَهُمَا وَأَنَا أَنْتَظِرُ الآخَرَ حَدَّثَنَا أَنَّ الأَمَانَةَ نَزَلَتْ فِي جَذْرِ قُلُوبِ الرِّجَالِ ثُمَّ عَلِمُوا مِنَ الْقُرْآنِ ثُمَّ عَلِمُوا مِنَ السُّنَّةِ وَحَدَّثَنَا عَنْ رَفْعِهَا قَالَ يَنَامُ الرَّجُلُ النَّوْمَةَ فَتُقْبَضُ الأَمَانَةُ مِنْ قَلْبِهِ فَيَظَلُّ أَثَرُهَا مِثْلَ أَثَرِ الْوَكْتِ ثُمَّ يَنَامُ النَّوْمَةَ فَتُقْبَضُ فَيَبْقَى أَثَرُهَا مِثْلَ الْمَجْلِ كَجَمْرٍ دَحْرَجْتَهُ عَلَى رِجْلِكَ فَنَفِطَ فَتَرَاهُ مُنْتَبِرًا وَلَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ فَيُصْبِحُ النَّاسُ يَتَبَايَعُونَ فَلا يَكَادُ أَحَدٌ يُؤَدِّي الأَمَانَةَ فَيُقَالُ إِنَّ فِي بَنِي فُلانٍ رَجُلاً أَمِينًا وَيُقَالُ لِلرَّجُلِ مَا أَعْقَلَهُ وَمَا أَظْرَفَهُ وَمَا أَجْلَدَهُ وَمَا فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةِ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ وَلَقَدْ أَتَى عَلَيَّ زَمَانٌ وَمَا أُبَالِي أَيُّكُمْ بَايَعْتُ لَئِنْ كَانَ مُسْلِمًا رَدَّهُ عَلَيَّ الإِسْلامُ وَإِنْ كَانَ نَصْرَانِيًّا رَدَّهُ عَلَيَّ سَاعِيهِ فَأَمَّا الْيَوْمَ فَمَا كُنْتُ أُبَايِعُ إِلاَّ فُلانًا وَفُلانًا ❁

& 2111-) Huzeyfe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) bize iki hadis söyledi, bu ikisinden birisini gördüm, diğerini de bekliyorum. Bize şöyle buyurdu: ***"Emanet insanların kalplerinin derinliğine indi, sonra*** (emanetin bölümlerini) ***Kur'ân'dan öğrendiler, bundan sonra da Sünnet'ten öğrendiler."***

Yine Rasûlüllah (s.a.v.) bize emanetin kaldırılmasını da anlattı: ***"Bir kimse öyle bir uyku uyur, bunun akabinde kalbinden emanet alınıverir, emanetin kalıntısı yanık izi gibi kalır. Sonra öyle bir uyku uyur, bunun akabinde emanet alınır, geriye kabarcık gibi bir şey kalır, nasıl ki bir ateş yuvarlanıp ayağına düşüp yakar da sen onu kabarıp şişmiş görürsün halbuki içerisinde bir şey yoktur, işte öyle bir kabarcık kalır. İnsanlar birbirleriyle alış veriş münasebetlerinde bulunurlar ama onlardan hiçbirisinin emaneti yerine getirdiği neredeyse hiç görülemez, öyle ki: "Falanoğullarının içerisinde emin, güvenilir bir kimse vardır." denilir. Hatta bir kimse için: "Ne akıllı adam! Ne zarif, güzel adam! Ne metanetli adam!" denilir. Ama onun kalbinde hardal tanesi kadar bile iman bulunmaz."*** buyurdu.

Bana öyle bir zaman geldi ki hanginizle alış veriş yapacağımı düşünmüyordum. Eğer Müslümansa, İslâm onu bana karşı haksızlıktan geri çevirirdi. Eğer Hıristiyansa idarecisi onu bana karşı haksızlıktan geri çevirirdi. Ancak bugün ise sadece falan ve falanla alış veriş yapıyorum." demiştir.

(Hadiste sözü edilen emanet hakkında çeşitli izahlar yapılmıştır. Kur'ân-ı Kerim'de: **«Biz emaneti göklere, yere ve dağlara sunduk, onu yüklenmekten kaçındılar. Sorumluluğundan korktular. İnsan onu yüklendi, o da çok zalim / haksızlık yapan ve cahildir.»** (Ahzâb: 72) buyurulmuştur. Emanetin pek çok tarifi yapılsa da hepsinin ortak özelliği, Allah'ın kainattaki düzenini sağlamak için yüklenilen sorumluluk duygusudur. Bu duygu olmayan hiçbir kimsede ve hiçbir toplumda güven ve emniyetten bahsedilemez. Hz. Peygamber (s.a.v.) 54. hadiste Emanetin kaybolmasını kıyamet alâmeti olarak bildirmişti.)

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ إِنَّكُمْ لَتَعْمَلُونَ أَعْمَالاً هِيَ أَدَقُّ فِي أَعْيُنِكُمْ مِنَ الشَّعَرِ إِنْ كُنَّا لَنَعُدُّهَا عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ مِنَ الْمُوبِقَاتِ ❁

✍ Enes b. Mâlik (r.a.): "Sizler gözünüzde tüyden daha hafif gördüğünüz bir takım işler yapıyorsunuz. Biz bunları Rasûlüllah (s.a.v.) zamanında helâka götüren şeylerden sayardık." demiştir.

(Bu hadis, Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik)

٢١١٢ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّمَا النَّاسُ كَالإِبِلِ الْمِائَةِ لا تَكَادُ تَجِدُ فِيهَا رَاحِلَةً ❁

& 2112-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"İnsanlar, içerisinde iyi cins yük ve binek devesi neredeyse bulunamayan yüz deve gibidir."*** diye buyururken işittim." demiştir.

(Deve cinsi içerisinde hem binmeye hem de yük taşımaya el verişli olanı çok az bulunur. İnsanlar içerisinde de iyi kimselerin böyle az bulunacağına işaret edilmiştir. Bazı âlimlere göre bu husus âhir zamanda söz konusudur.)

٢١١٣ عَنْ جُنْدَبٍ رضي الله عنه قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ سَمَّعَ سَمَّعَ اللَّهُ بِهِ وَمَنْ يُرَائِي يُرَائِي اللَّهُ بِهِ ❁

& 2113-) Cündeb (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim*** (yaptığı işi gösteriş olsun diye) ***duyurursa Allah da*** (kıyamet günü) ***onu duyurur. Kim gösteriş yaparsa, Allah da onu herkese gösterir."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 2200. hadis olarak gelecektir.)

٢١١٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ اللَّهَ قَالَ مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا وَإِنْ سَأَلَنِي لَأُعْطِيَنَّهُ وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِي لَأُعِيذَنَّهُ وَمَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ تَرَدُّدِي عَنْ نَفْسِ الْمُؤْمِنِ يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَأَنَا أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ ❁

2114-) Ebû Hureyre (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.), şöyle buyurdu, demiştir: ***"Şüphesiz Allah Tebâreke ve Teâlâ şöyle buyurmuştur:*** **"Kim, benim dostuma (velime) düşmanlık yaparsa ben de ona harp ilan ederim. Kulum, kendisine farz kıldığım bir şeyden bence daha sevimli olan bir şey ile bana yaklaşamamıştır. Kulum farzların dışındaki nafile ibadetlerle bana sürekli yaklaşır. Sonunda ben onu severim. Onu sevdiğimde; duyan kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum. Benden bir şey isterse onu kendisine veririm. Bir şeyden dolayı Bana sığınsa onu korurum. Yapacağım bir şeyde, mü'min bir kimse hakkındaki şu tereddüdüm gibi bir tereddüt göstermedim, mü'min kul ölümden hoşlanmıyor Ben de onun hoşlanmadığını istemiyordum."**

(Bu hadiste tamamen mecazi ifadeler vardır, dolayısıyla hadisin zahirine baktığımızda bir anlama varmamız mümkün değildir. Sevdiği kulunun gören gözü, işiten kulağı, tutan eli, yürüyen ayağı bu şekilde anlaşılmamalıdır. Bunlar tamamen mecazi ifadelerdir. Mü'min bir kimse hakkındaki tereddüt de böyledir. Hadisten şunları anlıyoruz: Kişi kimi severse sevdiği kimse onun yanında olur. Allah'ı severse, Allah da onun yanında olur, onu korur gözetir.)

٢١١٥ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ

قَالَتْ عَائِشَةُ أَوْ بَعْضُ أَزْوَاجِهِ إِنَّا لَنَكْرَهُ الْمَوْتَ قَالَ لَيْسَ ذَاكِ وَلَكِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا حَضَرَهُ الْمَوْتُ بُشِّرَ بِرِضْوَانِ اللَّهِ وَكَرَامَتِهِ فَلَيْسَ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا أَمَامَهُ فَأَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ وَأَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ وَإِنَّ الْكَافِرَ إِذَا حُضِرَ بُشِّرَ بِعَذَابِ اللَّهِ وَعُقُوبَتِهِ فَلَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَهَ إِلَيْهِ مِمَّا أَمَامَهُ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ وَكَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ ❁

& 2115-) Ubâde b. es-Sâmit (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim, Allah ile karşılaşmayı isterse, Allah da onunla karşılaşmayı ister. Kim, Allah ile karşılaşmayı istemez hoşlanmaz, ise Allah da onunla karşılaşmayı istemez, hoşlanmaz."*** buyurmuştur.

Hz. Âişe veya Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarından birisi: "Biz ölümü hoş karşılamıyoruz?" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ama durum görüldüğü gibi değildir. Mü'min bir kimse öleceği sırada Allah'ın rızası ve ikramıyla müjdelenir. Artık kendisine önündeki gördüğü şeyden daha sevimli hiçbir şey yoktur. Allah ile karşılaşmayı ister Allah da onunla karşılaşmayı ister. Kâfir bir kimse ise öleceği sırada, Allah'ın azab ve cezasıyla müjdelenir. Artık kendisine önündeki gördüğü şeyden kötü gelen bir şey yoktur. Allah ile karşılaşmayı istemez hoşlanmaz Allah da onunla karşılaşmayı istemez hoşlanmaz."*** buyurdu.

٢١١٦ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الأَعْرَابِ جُفَاةً يَأْتُونَ النَّبِيَّ ﷺ فَيَسْأَلُونَهُ مَتَى السَّاعَةُ فَكَانَ يَنْظُرُ إِلَى أَصْغَرِهِمْ فَيَقُولُ إِنْ يَعِشْ هَذَا لا يُدْرِكْهُ الْهَرَمُ حَتَّى تَقُومَ عَلَيْكُمْ سَاعَتُكُمْ ❁ قَالَ هِشَامٌ يَعْنِي مَوْتَهُمْ

& 2116-) Hz. Âişe (r.a.): "Bedevîlerden kaba ve cahil birtakım kimseler vardı. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelir: "Kıyamet ne zaman kopacak?" derlerdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) en küçüklerine bakar: ***"Şu yaşarsa, kendisine ihtiyarlık gelmeden başınıza kıyametiniz gelir."*** buyururdu." demiştir. Hadisin ravisi Hişâm b. Urve: "Yani onların ölmeleriyle kıyametleri kopar" demiştir.

(Bir kimse öldüğünde onun için kıyamet kopmuş demektir. Artık geride kalan dünyadakilere kıyametin kopup kopmaması ölen bir kimse için bir anlam ifade etmez. Onun kıyameti kopmuş hesap vermesi başlamıştır.)

٢١١٧ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ النَّبِيُّ ﷺ تَكُونُ الأَرْضُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ خُبْزَةً وَاحِدَةً يَتَكَفَّؤُهَا الْجَبَّارُ بِيَدِهِ كَمَا يَكْفَأُ أَحَدُكُمْ خُبْزَتَهُ فِي السَّفَرِ نُزُلاً لأَهْلِ الْجَنَّةِ فَأَتَى رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ فَقَالَ بَارَكَ الرَّحْمَنُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ أَلا أُخْبِرُكَ بِنُزُلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ بَلَى قَالَ تَكُونُ الأَرْضُ خُبْزَةً وَاحِدَةً كَمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فَنَظَرَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَيْنَا ثُمَّ ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ ثُمَّ قَالَ أَلا أُخْبِرُكَ بِإِدَامِهِمْ قَالَ إِدَامُهُمْ بَالامٌ وَنُونٌ قَالُوا وَمَا هَذَا قَالَ ثَوْرٌ وَنُونٌ يَأْكُلُ مِنْ زَائِدَةِ كَبِدِهِمَا سَبْعُونَ أَلْفًا ❁

& 2117-) Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kıyamet günü yeryüzü bir çörek tanesi şeklini alır. Cabbâr olan Allah bu çöreği, birinizin yolculukta çöreğini elinde evirip çevirdiği gibi cennetliklere ikram olarak evirip çevirir."*** buyurdu. Arkasından Yahudilerden bir kimse geldi: "Ey Ebû Kâsım, Rahmân olan Allah sana bereket versin, bak sana kıyamet günü cennetliklerin ağırlanacağı şeyi bildireyim mi?" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Tabi, bildir"*** buyurdu: "Yeryüzü bir çörek tanesi şeklini alır." dedi ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in söylediği şeyleri anlattı. Hz. Peygamber (s.a.v.) bize baktı sonra azı dişleri görülene değin güldü, arkasından Yahudi: "Sana onların katıklarını bildireyim mi? Onların katıkları: Bâlâm ve Nûn'dur." dedi. Oradakiler: "Bunlar nedir?" dediler. Yahudi: "Öküz ve balıktır. Bu ikisinin ciğerlerinin uzantısını yetmiş bin kişi yiyecektir." dedi." demiştir.

(1399. hadiste Abdullah b. Selâm (r.a.)'ın Hz. Peygamber (s.a.v.)'i imtihan için yukarıdaki hadisin son kısmıyla ilgili cennetliklerin ilk yiyeceği şeyi sormuştu.)

٢١١٨ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى أَرْضٍ بَيْضَاءَ عَفْرَاءَ كَقُرْصَةِ نَقِيٍّ قَالَ سَهْلٌ أَوْ غَيْرُهُ لَيْسَ فِيهَا مَعْلَمٌ لأَحَدٍ ❁

& 2118-) Sehl b. Sa'd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Kıyamet günü insanlar beyaz, ince undan yapılmış çörek gibi kırmızıya çalan beyaz bir yerde toplanacaktır."*** diye buyururken işittim." demiştir. Sehl b. Sa'd (r.a.) veya ravîlerden bir başka birisi: "Orası öyle düz ki üzerinde birisine yol belleği olacak bir işaret bile olmayacak." demiştir.

٢١١٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يُحْشَرُ النَّاسُ عَلَى ثَلاثِ طَرَائِقَ رَاغِبِينَ رَاهِبِينَ وَاثْنَانِ عَلَى بَعِيرٍ وَثَلاثَةٌ عَلَى بَعِيرٍ وَأَرْبَعَةٌ عَلَى بَعِيرٍ وَعَشَرَةٌ عَلَى بَعِيرٍ وَيَحْشُرُ بَقِيَّتَهُمُ النَّارُ تَقِيلُ مَعَهُمْ حَيْثُ قَالُوا وَتَبِيتُ مَعَهُمْ حَيْثُ بَاتُوا وَتُصْبِحُ مَعَهُمْ حَيْثُ أَصْبَحُوا وَتُمْسِي مَعَهُمْ حَيْثُ أَمْسَوْا ❁

& 2119-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"İnsanlar üç fırka olarak haşrolunur: İstekliler, korkanlar ki bunlar bir deveye iki, üç, dört hatta on kişi binerek gelir. Geri kalanları da ateş toplayıp getirir. Öğle sıcağında durduklarında onlarla durur, gecelediklerinde onlarla geceler, sabahladıklarında onlarla sabahlar, akşamladıklarında onlarla akşamlar*** (peşlerini bırakmaz)" buyurmuştur.

(Hadiste bildirilen üç fırkadan istekliler, âhireti isteyip arzu edenlerdir. Korkanlar ise âhiret için hazırlığı tam olmadığından endişe ile dünyadan ayrılanlardır ki bunların durumu değişiktir. Âhiret hazırlıkları farklı olduğundan kimisi bir deveye iki kişi kimisi üç hatta on kişi biner bu durum onların âhiret için hazırladıkları şeyleri temsil etmektedir. Âhiret için hiçbir şeyi olmayanları ise ateş sürükleyip getirir.)

٢١٢٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تُحْشَرُونَ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلاً قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ فَقَالَ الأَمْرُ أَشَدُّ مِنْ أَنْ يُهِمَّهُمْ ذَاكِ ❁

& 2120-) Hz. Âişe (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizler yalınayak, çıplak ve sünnetsiz olarak kıyamette toplanacaksınız."*** buyurdu: "Ey Allah'ın Rasûlü, o zaman kadınlar ve erkekler birbirlerine bakarlar?" dedim: ***"Ancak onların içinde bulundukları durum, bununla ilgilenmelerinden daha zor olacaktır."*** buyurdu." demiştir.

(Bu konuda değişik bir hadis olan 1405. hadise bakınız. Mahşerde çıplak olmak dünyaya nasıl gelmişlerse öyle olacaklarından dolayıdır, öyle ki sünnet için kesilen parçaları bile tekrar iade edilerek dünyaya nasıl geldilerse o şekle döndürülecektir. İnsanların mahşerdeki telâşı birbirlerini göremeyecek derecede olacaktır. Yüce Rabb'imiz de Kur'ân-ı Kerim'de bunu şöyle bildirmektedir **«...İşte o gün kişi, kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve evlatlarından kaçar. O gün, herkesin kendisine yetecek derecede işi vardır.»** (Abese: 34-37) **«O gün herkes kendi canıyla uğraşarak gelir.»** (Nahl: 111)

٢١٢١ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَعْرَقُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَذْهَبَ عَرَقُهُمْ فِي الأَرْضِ سَبْعِينَ ذِرَاعًا وَيُلْجِمُهُمْ حَتَّى يَبْلُغَ آذَانَهُمْ ❁

& 2121-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kıyamet günü insanlar öyle terlerler ki sonunda dökülen terleri yerin yetmiş arşın dibine ulaşır. Kimisine de terleri ağzına gem olup kulaklarına kadar ulaşır."*** buyurmuştur.

(Bu konudaki değişik bir rivayet olan 1405. hadise bakınız. Müslim'in rivayetinde: ***"İnsanlar amellerine göre tere batacaklardır. Kimisi topuklarına kadar, kimisi dizkapağına kadar, kimisi köprücük kemiklerine kadar, kimisi de öyle batar ki terleri, ağzına gem olur."*** şeklinde açıklama vardır. (Müslim, Cennet: 62)

Burada vurgulanmak istenilen o günün dehşeti ve bu dehşet karşısında insanların değişik durumlarıdır. İnsanlardan bazıları, hesabın zorluğu sebebiyle duydukları büyük sıkıntı ve bunalım içerisinde o derece terlerler ki, âdeta ter deryası içinde kalırlar. Bu tasvir, bazıları için hesabın ne kadar zor geçeceğini belirtir. Dünyada iken davranışlarımıza dikkat etmemiz ve Allah'ın huzurunda bizi utandıracak, zor duruma düşürecek davranışlardan kaçınmamız için bir uyarıdır.

Kıyamet günü insanların terlemesi 752. ve 1795. hadislerde de geçmişti, bakınız.)

٢١٢٢ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَوَّلُ مَا يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ بِالدِّمَاءِ ❁

& 2122-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kıyamet günü, insanlar arasında ilk görülecek dava kan dökme davasıdır."*** buyurmuştur.

٢١٢٣ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا صَارَ أَهْلُ الْجَنَّةِ إِلَى الْجَنَّةِ وَأَهْلُ النَّارِ إِلَى النَّارِ جِيءَ بِالْمَوْتِ حَتَّى يُجْعَلَ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ ثُمَّ يُذْبَحُ ثُمَّ يُنَادِي مُنَادٍ يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ لا مَوْتَ وَيَا أَهْلَ النَّارِ لا مَوْتَ فَيَزْدَادُ أَهْلُ الْجَنَّةِ فَرَحًا إِلَى فَرَحِهِمْ وَيَزْدَادُ أَهْلُ النَّارِ حُزْنًا إِلَى حُزْنِهِمْ ❁

& 2123-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Cennetlikler cennete, cehennemlikler de cehenneme girdiklerinde, ölüm getirilip cennet ve cehennemin arasına konulur, sonra da kesilir. Sonra bir nidacı: "Ey cennet halkı artık ölüm yoktur. Ey cehennem halkı artık ölüm yoktur." diye seslenir. Bu haber üzerine cennetliklerin sevinçleri kat kat artar, cehennemliklerin de üzüntüleri kat kat artar."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin biraz geniş ve değişik rivayeti 1753. hadiste geçmişti.)

٢١٢٤ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ لأَهْلِ الْجَنَّةِ يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ فَيَقُولُونَ لَبَّيْكَ رَبَّنَا وَسَعْدَيْكَ فَيَقُولُ هَلْ رَضِيتُمْ فَيَقُولُونَ وَمَا لَنَا لا نَرْضَى وَقَدْ أَعْطَيْتَنَا مَا لَمْ تُعْطِ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ فَيَقُولُ أَنَا أُعْطِيكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ قَالُوا يَا رَبِّ وَأَيُّ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ فَيَقُولُ أُحِلُّ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِي فَلا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا ❁

& 2124-) Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurdu demiştir ***"Şüphesiz Allah Tebâreke ve Teâlâ cennetliklere: "Ey cennet halkı!" diye seslenir. Onlar: "Buyur, emret Rabb'imiz" derler. Allah: "Halinizden memnun oldunuz mu?" buyurur. Onlar: "Bizim memnun olmayacağımız hiçbir şey yok, yarattıklarından hiçbir kimseye vermediğini bize verdin" derler. Allah: "Ben, size bunlardan daha üstün olanı vereceğim!" buyurur. Onlar: "Ey Rabb'imiz, artık bu nimetlerden sonra hangi şey daha üstün ve değerli olabilir?" derler. Allah: "Size, rızamı koyuyorum, artık bundan sonra size asla kızmam." buyurur."***

٢١٢٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا بَيْنَ مَنْكِبَيِ الْكَافِرِ مَسِيرَةُ ثَلاثَةِ أَيَّامٍ لِلرَّاكِبِ الْمُسْرِعِ ❁

& 2125-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Âhirette kâfirin iki omzunun arasındaki uzaklık, süratli giden bir atlının üç günde alabileceği mesafe kadardır."*** buyurmuştur.

(Kâfirin vücudunun büyümesi azap çeken yerin mesafesinin çok olması içindir. Bir santimlik yerin verdiği ızdırap ile bir metrelik yerin verdiği ızdırap bir olamaz, mesafe ne kadar büyük olursa duyulan acı da o derece büyük olur.)

٢١٢٦ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يَخْرُجُ قَوْمٌ مِنَ النَّارِ بَعْدَ مَا مَسَّهُمْ مِنْهَا سَفْعٌ فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ فَيُسَمِّيهِمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَهَنَّمِيِّينَ ❁

2126-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir topluluk, kendilerine ateş dokunup yakarak iz bıraktıktan sonra, cehennemden çıkarılır cennete koyulur. Bunun üzerine cennettekiler onlara cehennemliler adını verirler."*** buyurmuştur.

٢١٢٧ عَنْ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِنَّ أَهْوَنَ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ تُوضَعُ فِي أَخْمَصِ قَدَمَيْهِ جَمْرَةٌ يَغْلِي مِنْهَا دِمَاغُهُ ❁

& 2127-) Nu'mân b. Beşîr (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Cehennemliklerin kıyamet günü azabı en hafif olanı, ayak tabanındaki boşluğuna konan iki ateşin tesiriyle beyni, tencere ve güğüm gibi kaynayan bir kimsenin çektiği azaptır."*** diye buyururken işittim" demiştir.

(1584. hadiste bu şekildeki bir azabın, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şefaati neticesinde hafifletilen Ebû Tâlib'in azabı olduğunu görmüştük.)

٢١٢٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا يَدْخُلُ أَحَدٌ الْجَنَّةَ إِلاَّ أُرِيَ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ لَوْ أَسَاءَ لِيَزْدَادَ شُكْرًا وَلا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ إِلاَّ أُرِيَ مَقْعَدَهُ مِنَ الْجَنَّةِ لَوْ أَحْسَنَ لِيَكُونَ عَلَيْهِ حَسْرَةً ❁

2128-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Cennetlik hiçbir kimse, eğer kötü amel işleseydi cehennemde varacağı yeri gösterilmeden cennete girmez. Bunun sebebi şükrünün artması içindir. Yine cehennemlik hiçbir kimse, eğer iyi amel işleseydi cennette varacağı yeri gösterilmeden cehenneme girmez. Bunun sebebi de üzüntü ve pişmanlığının artması içindir."*** buyurdu." demiştir.

(Bu konuda 674. hadisa bakınız.)

٢١٢٩ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ حَوْضِي مَسِيرَةُ شَهْرٍ مَاؤُهُ أَبْيَضُ مِنَ اللَّبَنِ وَرِيحُهُ أَطْيَبُ مِنَ الْمِسْكِ وَكِيزَانُهُ كَنُجُومِ السَّمَاءِ مَنْ شَرِبَ مِنْهَا فَلا يَظْمَأُ أَبَدًا ❁

& 2129-) Abdullah b. Amr (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Benim cennetteki havzım, bir aylık mesafe kadardır. Suyu sütten daha beyaz, kokusu miskten daha güzeldir. Bardakları ise gökyüzünün yıldızları kadardır. Kim bundan içerse asla susuzluk çekmez."*** buyurdu." demiştir.

٢١٣٠ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَمَامَكُمْ حَوْضٌ كَمَا بَيْنَ جَرْبَاءَ وَأَذْرُحَ ❁

& 2130-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Önünüzde bir havuz vardır ki Cerbâ ve Ezruh arası kadardır."*** buyurmuştur.

(Cerbâ ve Ezruh, Şam diyarında iki yerleşim birimidir. Bu hadisin söylendiği yer Medine olduğuna göre Medine ile Cerbâ ve Ezruh arasındaki mesafe kadar olmaktadır. Bu tür ifadeler mesafenin çok uzun olduğunu belirtmek içindir.)

٢١٣١ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ قَدْرَ حَوْضِي كَمَا بَيْنَ أَيْلَةَ وَصَنْعَاءَ مِنَ الْيَمَنِ وَإِنَّ فِيهِ مِنَ الأَبَارِيقِ كَعَدَدِ نُجُومِ السَّمَاءِ ❁

& 2131-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Havzımın mesafesinin miktarı, Eyle ile Yemen'deki San'a arası kadardır. İçerisindeki ibriklerin sayısı gökyüzündeki yıldızlar kadardır."*** buyurmuştur.

(Eyle, Şam diyarında bir yerleşim birimidir. San'a da Yemen'in başkentidir.)

٢١٣٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ بَيْنَا أَنَا قَائِمٌ إِذَا زُمْرَةٌ حَتَّى إِذَا عَرَفْتُهُمْ خَرَجَ رَجُلٌ مِنْ بَيْنِي وَبَيْنِهِمْ فَقَالَ هَلُمَّ فَقُلْتُ أَيْنَ قَالَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهِ قُلْتُ وَمَا شَأْنُهُمْ قَالَ إِنَّهُمُ ارْتَدُّوا بَعْدَكَ عَلَى أَدْبَارِهِمُ الْقَهْقَرَى ثُمَّ إِذَا زُمْرَةٌ حَتَّى إِذَا عَرَفْتُهُمْ خَرَجَ رَجُلٌ مِنْ بَيْنِي وَبَيْنِهِمْ فَقَالَ هَلُمَّ قُلْتُ أَيْنَ قَالَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهِ قُلْتُ مَا شَأْنُهُمْ قَالَ إِنَّهُمُ ارْتَدُّوا بَعْدَكَ عَلَى أَدْبَارِهِمُ الْقَهْقَرَى فَلا أُرَاهُ يَخْلُصُ مِنْهُمْ إِلاَّ مِثْلُ هَمَلِ النَّعَمِ ۞

2132-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ben havzın başında ayakta durduğum sırada bir topluluk belirdi, sonunda kendilerini tanıdım. Bu sırada benimle onların arasından bir kimse çıktı: "Haydi yürüyün!..." dedi. Ben: "Nereye götürüyorsun?" dedim: "Vallahi cehenneme götürüyorum" dedi: "Bunların günahı nedir?" dedim: "Bunlar senden sonra geriye dönüp arkalarına doğru gittiler (dinden çıktılar)" dedi. Sonra baktım ki yine bir topluluk daha belirdi, sonunda kendilerini tanıdım. Bu sırada benimle onların arasından bir kimse çıktı: "Haydi yürüyün!..." dedi. Ben: "Nereye götürüyorsun?" dedim: "Vallahi cehenneme götürüyorum" dedi: "Bunların günahı nedir?" dedim: "Bunlar senden sonra geriye dönüp arkalarına doğru gittiler (dinden çıktılar)" dedi. Bunlardan hiçbirinin cehennemden kurtulacağını zannetmiyorum, ancak değer verilmediğinden kendi haline bırakılan develer gibi tek tük kimseler belki kurtulabilir."*** buyurmuştur.

(Muhammed ümmetinden olduğunu iddia eden bu arada Muhammed (s.a.v.)'in getirdiği dine ters düşüp dini inkâr edenler, âhirette Muhammed ümmeti statüsünde havuzun yanına doğru hareket etseler bile geri çevrilip cehenneme götürülürler. Bunların çok azı tekrar havuza gelecektir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bazı kimseleri Kevser havuzundan kovacağı 1095. hadiste anlatılmıştı.)

٢١٣٣ عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهْبٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَذَكَرَ الْحَوْضَ فَقَالَ كَمَا بَيْنَ الْمَدِينَةِ وَصَنْعَاءَ ۞

& 2133-) Hârise b. Vehb (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i dinledim, havzı anlattı: ***"Medine ile San'a arası kadar olduğunu"*** söyledi." demiştir.

(Hz. Peygamber (s.a.v.)'in havzının mesafesindeki farklılığın değişik şekilde ifade edilmesinin sebebi, mesafenin değişik zamanlarda muhataplara temsili olarak ifade edilmiş olmasından olabilir.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْقَدَرِ

82-) Kader Bölümü

٢١٣٤ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُعْرَفُ أَهْلُ الْجَنَّةِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَلِمَ يَعْمَلُ الْعَامِلُونَ قَالَ كُلٌّ يَعْمَلُ لِمَا خُلِقَ لَهُ أَوْ لِمَا يُسِّرَ لَهُ ۞

& 2134-) İmrân b. Husayn (r.a.): "Bir kimse: "Ey Allah'ın Rasûlü (şu anda) cehennemliklerden, cennetlikler tanınıp ayırt edilir mi?" dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Evet tanınıp ayırt edilir."*** buyurdu. O da: "Öyleyse çalışanlar niçin çalışıyorlar?" dedi: ***"Herkes kendisine yaratılan şey için veya kendisine kolaylaştırılan şey için çalışır."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin değişik bir benzeri 682. hadiste geçmiş Rasûlüllah (s.a.v.) bu hadiste yanlış anlaşılmayı düzeltmişti. Kader ve alın yazısı konusunda 1355. hadis ve açıklamasına bakınız)

٢١٣٥ عَنْ حُذَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ لَقَدْ خَطَبَنَا النَّبِيُّ ﷺ خُطْبَةً مَا تَرَكَ فِيهَا شَيْئًا إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ إِلاَّ ذَكَرَهُ عَلِمَهُ مَنْ عَلِمَهُ وَجَهِلَهُ مَنْ جَهِلَهُ إِنْ كُنْتُ لَأَرَى الشَّيْءَ قَدْ نَسِيتُ فَأَعْرِفُ مَا يَعْرِفُ الرَّجُلُ إِذَا غَابَ عَنْهُ فَرَآهُ فَعَرَفَهُ ❁

& 2135-) Huzeyfe (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir hutbe verdi öyle ki bu hutbede kıyamete kadar anlatmadığı hiçbir şey bırakmadı. Bunları bilen bildi, bilmeyen bilemedi. Eğer unuttuğum bir şeyi görürsem bunu hemen tanırım, tıpkı bir kimsenin kendisinden ayrı kaldığı birisini görüp de tanıdığı gibi." demiştir.

٢١٣٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لا يَأْتِ ابْنَ آدَمَ النَّذْرُ بِشَيْءٍ لَمْ يَكُنْ قَدْ قَدَّرْتُهُ وَلَكِنْ يُلْقِيهِ الْقَدَرُ وَقَدْ قَدَّرْتُهُ لَهُ أَسْتَخْرِجُ بِهِ مِنَ الْبَخِيلِ ❁

& 2136-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Adak adamak, benim düşünüp tasarlamadığım bir şeyi âdemoğluna getirmez. Ancak, ben zaten bu kimse için ona düşünüp tasarladığım halde kader onu adak adamaya sürükler. Böylece cimrinin elinden*** (malı) ***çıkarırım."*** buyurmuştur.

(Adak yapılırken bir şeyin olmasının şart koşulup koşulamayacağı tartışılmıştır. İslâm âlimleri bir şeyi elde etmek için, söz gelimi okulumu bitirirsem bir koyun keseyim, şeklinde adakta bulunmanın doğru olup olmayacağını tartışmışlardır. Genel olarak adakların herhangi bir şarta bağlı olmaksızın sadece Allah rızası için yapılması önerilir. Bu hadiste de bir şarta bağlı olarak yapılan adağın neticeyi değiştirmeyeceği bildirilmiştir. Aslında adak toplumumuzda yanlış algılanan bir husustur. Genelde adak dendiğinde, bir isteğe ulaşmak için yapılacak ibadet vaatleri anlaşılmaktadır. Halbuki İslâm'ın önerdiği adak ise hiçbir şeyi şart koşmaksızın sadece Allah rızası için, nafile bir ibadet yapmaya söz vermektir.)

٢١٣٧ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا اسْتُخْلِفَ خَلِيفَةٌ إِلاَّ لَهُ بِطَانَتَانِ بِطَانَةٌ تَأْمُرُهُ بِالْخَيْرِ وَتَحُضُّهُ عَلَيْهِ وَبِطَانَةٌ تَأْمُرُهُ بِالشَّرِّ وَتَحُضُّهُ عَلَيْهِ وَالْمَعْصُومُ مَنْ عَصَمَ اللَّهُ ❁

2137-) Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir halife, halife olduğunda kesinlikle onun iki yakın dostu/sırdaşı bulunur. Bunlardan bir tanesi kendisine iyiliği emreder ve buna teşvik eder. Diğeri ise kötü şeyi emreder ve buna teşvik eder. Kötü şeylerden korunmuş kimse ise Allah'ın koruduğu kimsedir."*** buyurmuştur.

(Hadisin konu başlığı ile bağlantısı "Kötü şeylerden korunmuş kimse ise Allah'ın koruduğu kimsedir" ifadesidir)

٢١٣٨ عَنْ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ كَثِيرًا مِمَّا كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَحْلِفُ لا وَمُقَلِّبِ الْقُلُوبِ ❁

2138-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yaptığı yeminin çoğunluğu ***"Hayır! Kalpleri çeviren Allah'a yemin olsun ki"*** şeklinde idi." demiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الأَيْمَانِ وَالنُّذُورِ

83-) Yemin ve Adak Bölümü

٢١٣٩ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَا عَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ سَمُرَةَ لا تَسْأَلِ الإِمَارَةَ فَإِنَّكَ إِنْ أُوتِيتَهَا عَنْ مَسْأَلَةٍ وُكِلْتَ إِلَيْهَا وَإِنْ أُوتِيتَهَا مِنْ غَيْرِ مَسْأَلَةٍ أُعِنْتَ عَلَيْهَا وَإِذَا حَلَفْتَ عَلَى يَمِينٍ فَرَأَيْتَ غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا فَكَفِّرْ عَنْ يَمِينِكَ وَأْتِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ ❁

& 2139-) Abdurrahman b. Semura (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bana: ***"Ey Abdurrahman b. Semura, idareciliği isteme. Şunu bil ki bunu istemen neticesinde sana verilirse bununla baş başa bırakılırsın. Eğer istemeden sana verilirse bu konuda yardım görürsün. Bir konuda yemin edip sonra da bunun dışındakinin daha hayırlı olduğu görüşüne varırsan, yeminden dolayı keffaret vererek hayırlı olanı yap."*** buyurdu." demiştir.

(Hadisin baş tarafının bir benzeri 1054. hadiste geçmişti, son kısmının bir benzeri ise 1688. hadiste geçmişti.)

٢١٤٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ نَحْنُ الآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَاللَّهِ لَأَنْ يَلِجَّ أَحَدُكُمْ بِيَمِينِهِ فِي أَهْلِهِ آثَمُ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ أَنْ يُعْطِيَ كَفَّارَتَهُ الَّتِي افْتَرَضَ اللَّهُ عَلَيْهِ ❁

& 2140-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Biz sonda gelenler, kıyamet günü ilk başta olanlarız."*** buyurmuştur. Yine Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Allah'a yemin olsun ki, sizden birinizin ailesi konusunda yemin edip de yeminine bağlı kalması, Allah katında, Allah'ın kendisine farz kıldığı yemin keffaretini vermesinden daha çok günahtır."***

(Hadisin baş kısmı 491. hadiste geçmişti. Hadiste belirtilmek istenilen: Ailesi konusunda yemin eden bir kimsenin ailesinin, bu yeminden dolayı birtakım şeylerden mahrum kalması nedeniyle yemin eden kimseye getirdiği sorumluluk ve günahın, yemini bozup keffaretini dağıtma sonucu meydana gelen sorumluluktan daha büyük olduğudur. Çünkü yemin eden, yeminden döndüğünde bu durum Allah ile kendisi arasında olan bir konudur, bu kimsenin yemini ise kendisi dışındaki birtakım kimselere zarar ve mahrumiyet vermektedir. Bu da kul hakkına girer, Allah kendisine yönelik bir kısım günahları bağışlayabilir ancak kul hakkı ise helâlleşme ile giderilir.)

٢١٤١ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ هِشَامٍ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ آخِذٌ بِيَدِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَأَنْتَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِلاَّ مِنْ نَفْسِي فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْكَ مِنْ نَفْسِكَ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ فَإِنَّهُ الآنَ وَاللَّهِ لَأَنْتَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ الآنَ يَا عُمَرُ ❁

2141-) Abdurrahman b. Hişâm (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte bulunuyorduk, Ömer b. Hattab'ın elinden tutmuştu. Ömer kendisine: "Ey Allah'ın Rasûlü, kesinlikle sen, bana kendimden sonra her şeyden daha sevimlisin." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Hayır, olmadı. Canım elinde olan Allah'a yemin olsun ki ben sana kendinden de daha sevimli olmadıkça"*** buyurdu. Ömer: "Bilesin ki şu anda, vallahi sen, kesinlikle bana kendimden de daha sevimlisin." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Tamam şimdi oldu Ey Ömer"*** buyurdu." demiştir.

(Buhârî'nin hadisi buradaki başlık altında getirmesi konuşmalardaki yemin örneklerini bildirmek içindir. Hadisin kısa bir benzeri 14. ve 15. hadis olarak geçmişti.)

٢١٤٢ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه قَالَ انْتَهَيْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يَقُولُ فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ هُمُ الأَخْسَرُونَ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ هُمُ الأَخْسَرُونَ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ قُلْتُ مَا شَأْنِي أُيرَى فِيَّ شَيْءٌ مَا شَأْنِي فَجَلَسْتُ إِلَيْهِ وَهُوَ يَقُولُ فَمَا اسْتَطَعْتُ أَنْ أَسْكُتَ وَتَغَشَّانِي مَا شَاءَ اللَّهُ فَقُلْتُ مَنْ هُمْ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الأَكْثَرُونَ أَمْوَالاً إِلاَّ مَنْ قَالَ هَكَذَا وَهَكَذَا وَهَكَذَا ❁

& 2142-) Ebû Zer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'e gitmiştim, kendisi Kâbe'nin gölgesinde: ***"Kâbe'nin Rabb'ine yemin olsun ki onlar en çok zararda olanlardır? Kâbe'nin Rabb'ine yemin olsun ki onlar en çok zararda olanlardır."*** diyordu. Kendi kendime: "Ne yaptım ki bende bir şey mi görülüyor, ne yaptım ki?" dedim. Kendisi böyle söylediği sırada yanına oturdum ama susmaya dayanamadım. Allah'ın takdir ettiği şey beni kaplamıştı, bunun üzerine: "Annem babam sana feda olsun Ey Allah'ın Rasûlü, bu söylediklerin kimlerdir?" dedim: ***"Malı çok olanlar. Ancak şöyle, şöyle, şöyle yapanlar bunun dışındadır."*** buyurdu." demiştir.

(Yine bu hadis de yeminin yapılış çeşitlerine örnek olsun diye getirilmiştir. Hadisin sonundaki "şöyle, şöyle, şöyle yapanlar" ifadesinden maksat, malını etrafına şöyle, şöyle, şöyle dağıtanlar demektir.)

٢١٤٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا يَمُوتُ لأَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ثَلاَثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ تَمَسُّهُ النَّارُ إِلاَّ تَحِلَّةَ الْقَسَمِ ❁

{&} 2143-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Müslümanlardan bir kimsenin çocuğundan üç tanesi ölürse, cehennem ateşi bu kimseye sadece yemin yerine gelecek kadar dokunur."*** buyurmuştur.

(Hadisin değişik benzerleri olan 87. ve 640. hadislere bakınız. "Yemini yerine getirecek kadar" ifadesi hakkında çeşitli yorumlar yapılmıştır. Kanaatimce bunların en uygunu; eğer bu kimse cehennemlik ise cehenneme sadece yemin yerine gelsin diye şöyle bir uğratılıp geri çıkarılacağını belirten yorumdur. Tıpkı bir kimseyi döveceğine yemin eden birinin yeminini yerine getirirken bu kimseyi adam akıllı dövmeyip yemin yerine gelsin diye şöyle bir dokunması gibi.)

٢١٤٤ وعنه رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ لأُمَّتِي عَمَّا وَسْوَسَتْ أَوْ حَدَّثَتْ بِهِ أَنْفُسَهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ بِهِ أَوْ تَكَلَّمْ ❁

& 2144-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Şüphesiz Allah, -ümmetimin fiiliyata geçirmediği veya dile getirmediği sürece- içlerinden geçen*** veya ***içlerine doğan kötü duygularını bağışlamıştır."*** buyurmuştur.

(Hadisin bir benzeri 1142. hadis olarak geçmişti.)

٢١٤٥ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللَّهَ فَلْيُطِعْهُ وَمَنْ نَذَرَ أَنْ يَعْصِيَهُ فَلا يَعْصِهِ ❁

{•} 2145-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim Allah'a itaat cinsinden adakta bulunursa adağını yerine getirsin. Kim Allah'a karşı gelme cinsinden adakta bulunursa adağını yerine getirmesin."*** buyurmuştur.

٢١٤٦ عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ اسْتَفْتَى النَّبِيَّ ﷺ فِي نَذْرٍ كَانَ عَلَى أُمِّهِ فَتُوُفِّيَتْ قَبْلَ أَنْ تَقْضِيَهُ فَأَفْتَاهُ أَنْ يَقْضِيَهُ عَنْهَا ❁

{&} 2146-) Sa'd b. Ubâde (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'den, adağını yerine getiremeden vefat eden annesinin adağı hakkında soru sormuş, o da annesinin adına adağı onun yerine getirmesine hüküm vermiştir.

٢١٤٧ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ بَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ إِذَا هُوَ بِرَجُلٍ قَائِمٍ فَسَأَلَ عَنْهُ فَقَالُوا أَبُو إِسْرَائِيلَ نَذَرَ أَنْ يَقُومَ وَلَا يَقْعُدَ وَلَا يَسْتَظِلَّ وَلَا يَتَكَلَّمَ وَيَصُومَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ مُرْهُ فَلْيَتَكَلَّمْ وَلْيَسْتَظِلَّ وَلْيَقْعُدْ وَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ ❁

{•} 2147-) İbni Abbâs (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) hutbe verdiği sırada ayakta dikilmiş bir kimseyi gördü ve durumunu sordu, kendisine: "Bu, Ebû İsrâil'dir. Kendisi oturmadan, gölgelenmeden ve kimseyle konuşmadan oruçlu olarak ayakta dikilmeye adakta bulundu." dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Söyleyin ona konuşsun, gölgelensin ve otursun ama orucunu tamamlasın."*** buyurdu." demiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب كَفَّارَات الأَيْمَان

84-) Yeminlerin Keffâreti Bölümü

(Keffâret kelimesi sözlükte "örten, gizleyen" demektir. Din ıstılahında ise işlenen bir kusur veya günahtan dolayı Allah'tan bağışlama dilemek niyetiyle yapılan bir kısım ibadetlerdir. Yemin keffâreti ise bir kimsenin yaptığı yemini yerine getirmeyip yeminini bozması nedeniyle yapması gereken bir kısım ibadetlerdir. Kur'ân-ı Kerim'de yüce Rabb'imiz şöyle buyurur: **«Allah, kasıtsız olarak ağzınızdan çıkıveren (lağv) yemininizden dolayı sizi sorumlu tutmaz; fakat bilerek yaptığınız yeminlerden dolayı sizi sorumlu tutar. Bunun da keffâreti, ailenize yedirdiğinizin orta hallisinden on fakire yedirmek yahut onları giydirmek ya da bir köle azat etmektir. Bunları bulamayan üç gün oruç tutmalıdır. Yemin ettiğinizde yeminlerinizin keffâreti işte budur. Yeminlerinize dikkat ediniz. Allah size ayetlerini açıklıyor, umulur ki şükredersiniz.»** Mâide: 89)

٢١٤٨ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ رضي الله عنه قَالَ كَانَ الصَّاعُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ مُدًّا وَثُلُثًا بِمُدِّكُمُ الْيَوْمَ ❁

2148-) Sâib b. Yezid (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde bir sa', bugünkü sizin müddünüze göre 1,3 müdd idi." demiştir.

(Sa' için 766. hadisin açıklamasına bakınız. Buhârî'nin bu hadisi burada getirmesindeki maksadı yemin keffaretinde her bir kişiye dağıtılması gereken yiyeceğin ölçüsü olan sa' ve müddün durumunu açıklamak içindir.)

٢١٤٩ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُمْ فِي مِكْيَالِهِمْ وَصَاعِهِمْ وَمُدِّهِمْ ❁

& 2149-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah'ım Medinelilerin ölçülerini, sa'larını ve müddlerini bereketli kıl."*** diye dua etmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْفَرَائِضِ

85-) Ferâiz (Miras Hukuku) Bölümü

٢١٥٠ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَلْحِقُوا الْفَرَائِضَ بِأَهْلِهَا فَمَا بَقِيَ فَهُوَ لأَوْلَى رَجُلٍ ذَكَرٍ ❁

& 2150-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Mirastan doğan hakkı mirasçıya veriniz, arta kalan ise en yakın erkek akrabayadır."*** buyurmuştur.

(Hadisteki 'en yakın erkek akraba' ifadesi, baba tarafından olan en yakın erkek akraba olarak da anlaşılabilir.)

٢١٥١ عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ بِنْتٍ وَابْنَةِ ابْنٍ وَأُخْتٍ فَقَالَ لِلْبِنْتِ النِّصْفُ وَلِلأُخْتِ النِّصْفُ وَأْتِ ابْنَ مَسْعُودٍ فَسَيُتَابِعُنِي فَسُئِلَ ابْنُ مَسْعُودٍ وَأُخْبِرَ بِقَوْلِ أَبِي مُوسَى فَقَالَ لَقَدْ ضَلَلْتُ إِذًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ أَقْضِي فِيهَا بِمَا قَضَى النَّبِيُّ ﷺ لِلابْنَةِ النِّصْفُ وَلابْنَةِ ابْنٍ السُّدُسُ تَكْمِلَةَ الثُّلُثَيْنِ وَمَا بَقِيَ فَلِلأُخْتِ فَأَتَيْنَا أَبَا مُوسَى فَأَخْبَرْنَاهُ بِقَوْلِ ابْنِ مَسْعُودٍ فَقَالَ لا تَسْأَلُونِي مَا دَامَ هَذَا الْحَبْرُ فِيكُمْ ❁

2151-) Ebû Mûsâ el-Eş'arî (r.a.)'a, bir kimseye kızının, oğlunun kızının ve kız kardeşinin mirasçı olması sorulmuştu, (oğlunun kızına mirastan pay düşürmedi): "Kızına mirasın yarısı, kız kardeşine de diğer yarısı düşer. İbni Mes'ûd'a gidin o da benim söylediğimi söyler." dedi. Arkasından İbni Mes'ûd'a aynı durum soruldu ve Ebû Mûsâ'nın söyledikleri kendisine bildirildi: "Eğer böyle ise ben doğru yolda değilim, sapmış olurum. Ben size bu konuda Hz. Peygamber (s.a.v.)'in verdiği hüküm gibi hüküm veririm. Kızına malın yarısı, oğlunun kızına ise üçte ikiyi tamamlayarak altıda bir vardır. Geri kalansa kız kardeşinindir." dedi. İbni Mes'ûd'un söylediği Ebû Mûsâ'ya bildirildi: "Bu bilge kişi aranızda bulunduğu sürece artık bana soru sormayınız." dedi.

(Yukarıdaki miras paylaşımını örnekle şöyle açıklayabiliriz: Bir kimsenin otuz bin metre kare tarlası olsun. Bunun yarısı olan on beş bin metre karesi kızının, altıda biri olan beş bin metre karesi oğlunun kızının, geri kalan ise kız kardeşinin olur bu da üçte biri eder ve on bin metre karedir. Oğlunun kızının aldığı altıda bir ile kızının aldığı yarım toplandığında üçte iki eder. (Yani yirmi bin metre karedir) Bu nedenle, oğlunun kızına ise üçte ikiyi tamamlayarak altıda bir vardır, demiştir. Rakamla göstermek istersek, kızının hissesi ile oğlunun kızının hissesi: 1 / 2 + 1 / 6 = 4 / 6 = 2 / 3 eder. Geri kalan ise 1 / 3'tür, bu da kız kardeşinindir.)

٢١٥٢ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَوْلَى الْقَوْمِ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ❁

2152-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir toplumun azat ettiği köle (mevlâ) kendilerinden sayılır."*** buyurmuştur.

٢١٥٣ وعنه رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ ابْنُ أُخْتِ الْقَوْمِ مِنْهُمْ أَوْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ❁

& 2153-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir toplumun kız kardeşinin oğlu kendilerinden sayılır."*** buyurmuştur.

٢١٥٤ عَنْ سَعْدٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنِ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ غَيْرُ أَبِيهِ فَالْجَنَّةُ عَلَيْهِ حَرَامٌ فَذَكَرْتُهُ لأَبِي بَكْرَةَ فَقَالَ وَأَنَا سَمِعَتْهُ أُذُنَايَ وَوَعَاهُ قَلْبِي مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ❁

& 2154-) Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Kim, babası olmadığını bile bile babasından başkasının kendi babası olduğunu iddia ederse cennet ona haram olur"*** diye buyururken işittim" demiştir. Bu hadis Ebû Bekre (r.a.)'a bildirildiğinde: "Benim de bunu Rasûlüllah (s.a.v.)'den iki kulağım işitti, kalbim ezberledi." demiştir.

(Hadisin bir benzeri 1667. hadiste geçmişti. Bu konuda benzer diğer hadisler ise 1460 ve 1461. hadislerdir.)

٢١٥٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لا تَرْغَبُوا عَنْ آبَائِكُمْ فَمَنْ رَغِبَ عَنْ أَبِيهِ فَهُوَ كُفْرٌ ❁

& 2155-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Babalarınızdan yüz çevirip vaz geçmeyin. Kim babasından yüz çevirip vaz geçerse bu, küfürdür / nankörlüktür."*** buyurmuştur.

(Bir kimsenin babasından vaz geçmesi veya kendi babasını inkâr edip başka kimsenin babası olduğunu iddia etmesi, daha önce de geçen 1460, 1461, 1667 ve 2154. hadislerde küfür olduğu ve cehennemle cezalandırılacağı bildirilmiştir. Böyle bir durum bazen mirasta pay almak için de yapılabileceğinden dolayı Buhârî bu hadisi miras bölümünde de getirmiştir. Bu kimselerin küfrü iki anlama yorumlanmıştır. Ya gerçekten dinden çıkmış anlamına ya da nankörlük yapmış anlamına gelir. Her ne olursa olsun iki durumda da bu kimse cehennemliktir.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الْحُدُودِ

86-) Had Cezaları Bölümü

(Sınırları Allah ve Rasûlü tarafından çizilmiş cezalara **"Had"** denir. Sınırları çizilmemiş, duruma ve konuma göre şekil ve miktarı mahkemenin kanaatine bırakılan cezalara **"Tazir"** denilir. Had cezalarını kısaca şu şekilde sıralamak mümkündür. Recm, kısas, hırsızlık yapana uygulanan ceza, içki içene uygulanan ceza, namuslu birisine zina iftirasında bulunana uygulanan ceza. Söz konusu suçlara verilen sınırları belirtilmiş cezalar en üst sınırdır. Suçun işlendiği şartlar, delillerin durumu ve suçluyu suça yönelten etkenler göz önüne alınarak bu cezalarda mahkemenin indirim yetkisi vardır.)

٢١٥٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِرَجُلٍ قَدْ شَرِبَ قَالَ اضْرِبُوهُ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ فَمِنَّا الضَّارِبُ بِيَدِهِ وَالضَّارِبُ بِنَعْلِهِ وَالضَّارِبُ بِثَوْبِهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ أَخْزَاكَ اللَّهُ قَالَ لا تَقُولُوا هَكَذَا لا تُعِينُوا عَلَيْهِ الشَّيْطَانَ ❀

2156-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e içki içmiş bir kimse getirildi. Kendisi: ***"Bunu dövün"*** buyurdu. Kimimiz eliyle, kimimiz ayakkabısıyla, kimimiz de elbisesiyle dövmüştü. Dövme işleminden kurtulduktan sonra topluluktan birisi: "Allah seni rezil etsin." dedi. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Böyle söylemeyin, onun hakkında şeytana yardım etmeyin."*** buyurdu.

(Onun hakkında şeytana yardım etmeyin ifadesinden maksat, bu kimse zaten yaptığından dolayı pişmanlık duygusu içerisindedir, bu nedenle şeytanın vesvese ve kandırmasına müsait bir ortamdadır, siz onu dışlarsanız şeytanın kucağına itmiş olursunuz demektir. Hadisin değişik bir benzeri 1070. hadiste geçmişti.)

٢١٥٧ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنه قَالَ مَا كُنْتُ لأُقِيمَ حَدًّا عَلَى أَحَدٍ فَيَمُوتَ فَأَجِدَ فِي نَفْسِي إِلاَّ صَاحِبَ الْخَمْرِ فَإِنَّهُ لَوْ مَاتَ وَدَيْتُهُ وَذَلِكَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَسُنَّهُ ❀

& 2157-) Ali b. Ebî Tâlib (r.a.): "Bir kimseye had cezası uygulayıp da bu yüzden ölen kimseden dolayı içimde üzüntü ve pişmanlık duymuş değilim. Ancak içki içen kimse bunun dışındadır. Şu biline ki eğer bu kimse söz konusu cezadan dolayı ölürse diyetini veririm. Çünkü Rasûlüllah (s.a.v.) bu cezanın sınırını belirlemedi." demiştir.

(İçki içen kimseye nasıl ve ne kadar ceza verileceği konusunda Kur'ân-ı Kerim'de belirlenmiş bir ceza yoktur. Hz. Peygamber (s.a.v.) ise çeşitli şekilde; el ile, değnek ile, ayakkabı ile veya elbise parçası kumaş ile dövülmesini bildirmiştir. Sahabe arasında yerleşmiş uygulama ise değnekle dövme olmuş ve bu değneğin özelliği ve vuruş biçimi fıkıh kitaplarında geniş olarak ele alınıp incelenmiştir. Değnekle vurmanın sayısı hakkında değişik rivayetler vardır. Rivayetlerin bazıları yaklaşık kırk kadar olduğunu bildirir (Müslim, Hudûd: 35, Ebû Dâvûd, Hudûd: 36, Nesei, Hudûd: 14) bazıları da tam olarak kırk olduğunu bildirir. (Tirmizî, Hudûd: 14, Ebû Dâvûd, Hudûd: 36) Diğer taraftan bu konuda kesin bir sınırın belirtilmediği de rivayet edilmiştir (Buhârî, Hudûd: 4, Müslim, Hudûd: 39 Ebû Dâvûd, Hudûd: 36, İbni Mâce, Hudûd: 16) Hz. Ali (r.a.)'ın: "Rasûlüllah (s.a.v.) bu cezanın sınırını belirlemedi" şeklindeki sözünden maksat içki içme cezasının sayısını kesinleştirmedi, demektir. Ancak genelde uyguladığı kırk civarıdır. Sınır belirlenmeyen bir cezanın sayısı ise hakimin vereceği karara göre değişir. Bu nedenle söz konusu cezanın sayısı Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde ve Hz. Ebû Bekir (r.a.) döneminde ve yine Hz. Ömer (r.a.) döneminin ilk yıllarında kırk olarak uygulanmış daha sonra bu sayı suçu önlemede yeterli olamadığından seksene çıkarılmıştır. (Buhârî, Hudûd: 5, Müslim, Hudûd: 36, Ebû Dâvûd, Hudûd: 36, Tirmizî, Hudûd: 14) Bu açıklamalardan anlaşılan, içki içme cezası, suçu önleyemediğinde sayısı artırılır. Nitekim Hz. Ömer (r.a.) bu sayıyı önce elliye çıkarmıştır. Buhârî şârihi Aynî: "Eğer Ömer, bu zamana ulaşmış olsaydı bunu kat kat artırırdı." demiştir. (Umdetu'l-Kârî, XIX. 249) Bu ifadeden cezanın sayısının duruma göre artırılabileceği anlaşılmaktadır. Nitekim Rasûlüllah (s.a.v.) ilk dönemlerde, içki içeni değnekle dövmelerini emretmiş dördüncü tekrarında ise gözlerini korkutmak için bunların öldürülmelerini bildirmiştir, gerçi bu emir sakındırmak için olduğundan dolayı öldürme cezası uygulanmamıştır. Tirmizî, Hudûd: 15, Ebû Dâvûd, Hudûd: 36)

٢١٥٨ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلاً عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ كَانَ اسْمُهُ عَبْدَاللَّهِ وَكَانَ يُلَقَّبُ حِمَارًا وَكَانَ يُضْحِكُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ جَلَدَهُ فِي الشَّرَابِ فَأُتِيَ بِهِ يَوْمًا فَأَمَرَ بِهِ فَجُلِدَ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ اللَّهُمَّ الْعَنْهُ مَا أَكْثَرَ مَا يُؤْتَى بِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لا تَلْعَنُوهُ فَوَاللَّهِ مَا عَلِمْتُ إِلاَّ إِنَّهُ يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ❀

2158-) Ömer b. Hattab (r.a.)'dan: "Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde bir kimse vardı, adı Abdullah idi ama lakap olarak 'Himâr'(=Eşek) denilirdi. Kendisi (şakalarıyla) Rasûlüllah (s.a.v.)'i güldürürdü. Hz. Peygamber (s.a.v.) ona içkiden dolayı değnek cezası uygulamıştı. Bu kimse getirildi, Hz. Peygamber (s.a.v.) değnek cezası uygulanmasını emir buyurdu, o da bu yüzden değnekle dövüldü. Topluluktan bir kimse: "Allah'ım bu adama lânet eyle, bu kimse bu şekilde ne kadar da çok getirildi." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ona lânet okuma! Allah'a yemin olsun ki bu kimsenin Allah ve Rasûlünü sevdiğini kesinlikle biliyorum."*** buyurdu.

(İçkinin su gibi içildiği bir ortamda içki yasaklandığında, içkiye hemen son verilmiş hatta yasak haberi verilirken bardağı ağzına götürmek üzere olanlar hemen bardağı fırlatmışlardır. Ancak Abdullah b. Nuaym (r.a.) ve benzeri birkaç kişi müptelâ oldukları içkiyi hemen bırakamadıklarından dolayı içki içme cezasına çarptırılmışlardır. Hatta bazı kimseler birkaç defa getirilmiş, alışık oldukları tiryakiliklerini hemen bırakamamışlardır.)

٢١٥٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَعَنَ اللَّهُ السَّارِقَ يَسْرِقُ الْبَيْضَةَ فَتُقْطَعُ يَدُهُ وَيَسْرِقُ الْحَبْلَ فَتُقْطَعُ ❁

& 2159-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah şu hırsıza lânet etsin, bu adam yumurta çalar*** (bu da hırsızlığının başlangıcı olur) ***sonunda eli kesilir. İp çalar*** (bu da hırsızlığının başlangıcı olur) ***sonunda eli kesilir."*** buyurmuştur.

(Rasûlüllah (s.a.v.) yukarıda had cezasını hak eden kimseye lânet okunmamasını tenbih ederken kendisi burada lânet okumuştur. Bunun sebebi lânet okuma neticesinde suçlu iyice içine kapanarak şeytanın kucağına düşebilirdi, bu sırada ortam nazikti. Ancak bu hadisin söylendiği kişi belli değil geneldir, henüz bir ceza tahakkuk etmemiştir. Aşağıdaki hadislerde de görüleceği gibi hırsızlıkta el kesmeyi gerektirecek çalmanın bir limiti vardır. Bir tek ip veya yumurta bu limitin altındadır. Buna göre yukarıdaki hadis şöyle anlaşılmıştır: Çalınan ip veya yumurtanın sayısı limiti aşacak miktarda olduğuna göre bu hadis söylenmiştir. Yahut bir tek ip veya yumurta, hırsızlık işine başlamadır, bunun arkasından hırsız limite ulaşacak bir şey çalar ve eli kesilir. Ancak hırsızlığa başlama bir ip veya yumurta çalma ile olmuştur.)

٢١٦٠ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ تُقْطَعُ الْيَدُ فِي رُبُعِ دِينَارٍ ❁

{&} 2160-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Çeyrek dinar ve daha yukarısındaki değer için el kesilir."*** buyurmuştur.

(Altın paraya dinar denildiği gibi, yaklaşık 4,5 gr. altın birimine de dinar denilmiştir. Muhafaza altındaki başkasına ait bir malı sahibinden izinsiz bir şekilde alıp çalma işine hırsızlık denilir. Hırsızlık için yüce Rabb'imiz: **«Hırsızlık eden erkek ve kadının, yaptıklarına karşılık Allah'tan bir ceza olarak ellerini kesiniz.»** buyurmuştur. (Mâide: 38) Hırsızlık suçunun tam oluşması için açlık, zorunluluk, zorlama, çalınan malın miktarı, muhafaza altında olup olmaması gibi bır kısım şartları vardır. İslâm Hukukunda bu konular geniş olarak ele alınmıştır, ilgili kitaplara bakılabilir.)

٢١٦١ وعنها رضي الله عنها أَنَّ يَدَ السَّارِقِ لَمْ تُقْطَعْ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ إِلاَّ فِي ثَمَنِ مِجَنٍّ حَجَفَةٍ أَوْ تُرْسٍ ❁

& 2161-) Hz. Âişe (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde hırsızın eli, ancak hacfe veya türs kalkanı değerinde olursa kesildiği rivayet edilmiştir.

(Hacfe veya türs kalkanı, diye çeviri yaptığımız şeyler kalkan çeşitleridir. Genelde kemik veya tahta üzerine deri kaplanmış kalkanlara, hacfe denilmiştir. Türs ise iki deri içerisine kaplanmış kalkandır.)

٢١٦٢ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَطَعَ فِي مِجَنٍّ ثَمَنُهُ ثَلاَثَةُ دَرَاهِمَ ❁

{&} 2162-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.)'in, değeri üç dirhem olan bir kalkan için el kesme cezası uyguladığı rivayet edilmiştir.

(Gümüş paraya dirhem denildiği gibi, 2.8 gr. veya 3.2 gr gümüş birimine de dirhem denilmiştir. 736. hadiste o dönem iki koyunun yirmi dinar ile eşitlendiğini görmekteyiz. 1133. hadiste ise on koyunun bir deveye eşitlendiğini görüyoruz. Buna göre bir dirhem bir koyunun fiatının onda biri, bir deve fiatının yüzde biridir.)

٢١٦٣ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ رضي الله عنه قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ لا يُجْلَدُ فَوْقَ عَشْرِ جَلَدَاتٍ إِلاَّ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ ❁

& 2163-) Ebû Burde el-Ensârî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) Allah'ın sınırlarını çizdiği had cezaları dışında on değnekten yukarı değnek cezası yoktur." buyurdu." demiştir.

٢١٦٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ يَقُولُ مَنْ قَذَفَ مَمْلُوكَهُ وَهُوَ بَرِيءٌ مِمَّا قَالَ جُلِدَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلاَّ أَنْ يَكُونَ كَمَا قَالَ ❁

& 2164-) Ebû Hureyre (r.a.): "Ebû Kâsım (s.a.v.)'i: ***"Kim, söylediklerinden uzak olduğu halde kölesine zina ithamında bulunursa kıyamet günü değnek cezasına çarptırılır, ancak sözü doğru ise değneklenmez."*** diye buyururken işittim." demiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الدِّيَات

87-) Diyetler Bölümü

(İnsanın canına veya el, kol, ayak ve benzeri diğer uzuvlarına yapılan cinayet nedeniyle kısas yerine verilmesi gereken tazminata diyet denir. Diyette verilecek cezalar ve hukuki durumları İslâm Hukuku kitaplarında geniş bir şekilde ele alınmıştır. Bir örnek vermek istersek bilerek adam öldürmenin diyeti, yüz deve veya bin dinar altın veya on iki bin dirhem gümüş veya iki yüz sığır veya iki bin koyun veya iki yüz takım elbisedir.)

٢١٦٥ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَنْ يَزَالَ الْمُؤْمِنُ فِي فُسْحَةٍ مِنْ دِينِهِ مَا لَمْ يُصِبْ دَمًا حَرَامًا ❁

2165-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Mümin bir kimse haram olan kan dökmeye bulaşmadığı sürece dininden dolayı gönül rahatlığı içerisindedir."*** buyurdu." demiştir.

٢١٦٦ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِلْمِقْدَادِ إِذَا كَانَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ يُخْفِي إِيمَانَهُ مَعَ قَوْمٍ كُفَّارٍ فَأَظْهَرَ إِيمَانَهُ فَقَتَلْتَهُ فَكَذَلِكَ كُنْتَ أَنْتَ تُخْفِي إِيمَانَكَ بِمَكَّةَ مِنْ قَبْلُ ❁

2166-) Abdullah b. Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.), Mikdâd'a: ***"Kâfir bir toplum arasında imanını gizleyen mümin bir kimse, mümin olduğunu açıklar, sen de onu öldürürsün ha! Halbuki sen de daha önce mümin olduğunu Mekke'de gizliyordun."*** buyurdu.

(Bu konuda 1608. hadis ile 1655. hadise bakınız.)

٢١٦٧ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السِّلاحَ فَلَيْسَ مِنَّا ❁

2167-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim bize silah çekerse bizden değildir."*** buyurmuştur.

(Bizden değildir ifadesi çeşitli şekillerde anlaşılmıştır: Bizim gittiğimiz yoldan gitmemektedir, bizim tutumumuzda değildir, şeklinde anlaşılmakla beraber kimilerine göre bizim dinimizden çıkmıştır, demektir. 45. hadiste de ***"Müslümana sövüp kötü sözler söylemek fasıklıktır, onunla savaşmak ise küfürdür."*** buyurulmuştu.)

٢١٦٨ عَنْ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ يَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلاَّ بِإِحْدَى ثَلاثٍ النَّفْسُ بِالنَّفْسِ وَالثَّيِّبُ الزَّانِي وَالْمَارِقُ مِنَ الدِّينِ التَّارِكُ لِلْجَمَاعَةِ ❁

& 2168-) Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah'tan başka ilâh olmadığına benim de Allah'ın Rasûlü olduğuma şahitlik eden Müslüman bir kimsenin kanı şu üç şeyin biri dışında helâl olmaz: Cana karşı can*** (kısas,) ***evli bir kimsenin zina etmesi, dininden ayrılan*** (İslâm) ***cemaatini terk eden."*** buyurdu." demiştir.

(Evli bir kimseden kasıt, evlilik ilişkisi görmüş kimsedir. Bu kimse halen nikahlı da olabilir boşanmış veya dul kalmış da olabilir.)

٢١٦٩ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ أَبْغَضُ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ ثَلاثَةٌ مُلْحِدٌ فِي الْحَرَمِ وَمُبْتَغٍ فِي الإِسْلامِ سُنَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَمُطَّلِبُ دَمِ امْرِئٍ بِغَيْرِ حَقٍّ لِيُهَرِيقَ دَمَهُ ❁

2169-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah'ın en çok gazaba geldiği kimseler üç tanedir: Harem bölgesinde zulüm ve haksızlık yapan kimse, İslâm toplumu içerisinde cahiliyye yaşayışını arzulayıp isteyen kimse, kendisini haksız yere bir kimsenin kanını dökmeye adayıp bu yolda koşan kimse."*** buyurmuştur.

٢١٧٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لَوِ اطَّلَعَ فِي بَيْتِكَ أَحَدٌ وَلَمْ تَأْذَنْ لَهُ خَذَفْتَهُ بِحَصَاةٍ فَفَقَأْتَ عَيْنَهُ مَا كَانَ عَلَيْكَ مِنْ جُنَاحٍ ❁

& 2170-) Ebû Hureyre (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim, demiştir: ***"Sen izin vermediğin halde bir kimse senin evine bakar, sen de bir taş atıp onun gözünü çıkarırsan sana bir sorumluluk düşmez."***

(Bu konuda bir benzeri olan 2057. hadise bakınız.)

٢١٧١ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ هَذِهِ وَهَذِهِ سَوَاءٌ يَعْنِي الْخِنْصَرَ وَالإِبْهَامَ ❁

2171-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) diyet konusunda baş parmakla serçe parmağı kastederek: ***"Şununla, şu birdir."*** buyurmuştur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب اسْتِتَابَةِ الْمُرْتَدِّينَ وَالْمُعَانِدِينَ وَقِتَالِهِمْ

88-) Dinden Dönenler ve Hakka Karşı İnat Edenlerden Tevbe Etmelerini İsteme ve Bunlarla Savaşma Bölümü

٢١٧٢ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنُؤَاخَذُ بِمَا عَمِلْنَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ قَالَ مَنْ أَحْسَنَ فِي الإِسْلامِ لَمْ يُؤَاخَذْ بِمَا عَمِلَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَمَنْ أَسَاءَ فِي الإِسْلامِ أُخِذَ بِالأَوَّلِ وَالآخِرِ ❁

& 2172-) İbni Mes'ûd (r.a.): "Bir kimse: "Ey Allah'ın Rasûlü, cahiliyye döneminde işlediklerimizden dolayı hesaba çekilir miyiz?" dedi: ***"Kim İslâm dini içerisinde iken güzel davranırsa, cahiliyye dönemindeki yaptıklarından hesaba çekilmez. Ancak kim İslâm dini içerisinde iken kötü davranırsa, hem önceki hem de sonraki ile hesaba çekilir."*** buyurdu." demiştir.

(Cahiliyye dönemindeki yapılan ameller hakkında 726 ve 1144. hadislere de bakınız. Daha önce de 39. hadiste İslâm'a giren kimsenin geçmiş günahlarının bağışlanacağı bildirilmişti.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب التَّعْبِير

89-) Rüya Yorumu Bölümü

٢١٧٣ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ الرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ مِنَ الرَّجُلِ الصَّالِحِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ ❁

{•} 2173-) Enes b. Mâlik (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Salih bir kimsenin gördüğü güzel rüya Peygamberliğin (Nübüvvetin) kırk altı bölümünden bir bölümdür."*** buyurmuştur.

(Peygamberlik ilâhî kaynaktan bilgi ve haber almaktır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatı ile bu kapı kapanmıştır. Sadece bunun bir bölümü salih rüya şeklinde devam etmektedir. Hz. Peygamber (s.a.v.) vefat ettiği hastalığında evinden perdeyi açarak mescidde bulunan cemaate: ***"Ey insanlar! Şu biline ki, Müslüman kimseye gösterilen salih rüya dışında peygamberlik müjdelerinden geriye bir şey kalmamıştır."*** buyurmuştur. (Müslim, Salât: 208, İbni Mâce, Ta'bîr: 1)

Her ne kadar rüyanın kesin bir bilgi olup olmadığı tartışılmış olsa da rüya, hadis kitaplarının hemen hemen hepsinde özel bölüm ayrılarak **"Kitâbü'r-Rü'yâ" "Kitâbü Ta'bîri'r-Rü'yâ" "Kitâbü't-Ta'bîr"** başlıkları altında incelenmiştir. Onların bu bölümde topladıkları malumatlar bir kitap oluşturacak hacimdedir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisi de rüyaya önem verirdi. 697. hadiste gördüğümüz gibi kendisi sabah namazından sonra cemaate döner ve: ***"Bu gece sizden kim rüya gördü?"*** buyurur, eğer birisi rüya görmüş ise onu anlatır o da bunu yorumlardı. 591. hadiste de Ashabın gördüğü rüyasını Hz. Peygamber (s.a.v.)'e anlattığı bildirilir.

Güzel rüyanın Peygamberliğin kırk altı bölümünden bir bölüm olarak ifade edilmesi ilâhî kaynaktan haber almak demek olan Peygamberliğin bir bölümüne benzemesinden dolayıdır. Çünkü güzel rüya Allah'tandır. Vahiy Peygamberlere rüyada da gelebilirdi, nitekim Hz. İbrahim (a.s.) gördüğü rüyaya dayanarak oğlunu kurban etmeye karar vermiştir. (Sâffât: 102) Hz. Âişe validemizin belirttiğine göre Hz. Peygamber (s.a.v.)'e vahyin başlangıcı uykuda salih (doğru) rüya şeklinde olmuştur, gördüğü rüya mutlaka sabahın aydınlığı gibi gerçekleşegelmiştir. (Buhârî, Bedü'l-Vahy: 1) İbni Abbâs (r.a.): **"Bütün Peygamberlerin rüyaları vahiydir."** demiştir (Hâkim, Mecmau'z-Zevâid, el-Heysemî, VII. 176) Ubeyd b. Umeyr de: **"Peygamberlerin rüyası vahiydir."** demiştir (Buhârî, Vudû: 5) Peygamberlerin rüyaları kesin bilgi ifade eder.

Peygamberlerin dışındaki kimselerin gördüğü rüyalar ise gören kimsenin durumuna göre birer vehim ve karışık duygulardan hakikata kadar çeşitli mertebededir.

Hadiste geçen kırk altı ifadesi için Hattâbî şöyle bir izah getirir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in peygamberliği ilk altı ayda salih rüyalarla başlamıştır, kendisinin peygamberlik süresi ise 23 yıldır. Bir yılda iki tane altı ay olduğuna göre 23 yılda kırk altı tane altı ay eder. Böylece salih rüya peygamberliğin kırk altıda biri olmuş olur. (Umdetu'l-Kârî, Aynî, XX. 8.) Kırk altı ifadesi başka hadislerde değişik rakamlarla ifade edilmiştir: Kimisi yirmi üç, kimisi kırk, kimisi kırk beş, kimisi kırk yedi, kimisi yetmiş küsür... Bu şekildeki farklılığın, bu ifadelerin kullanıldığı zamandaki peygamberlik süresi dikkate alınarak söylenmesinden kaynaklandığı, söz gelimi, yirmi üçte bir denildiğinde peygamberliğin yaklaşık on birinci yılının ikinci altı ayında söylendiği belirtilmiştir. Çünkü on bir buçuk yıl içerisinde yirmi üç tane altı ay vardır.

Kanaatımca salih rüyanın, Peygamberlik bölümünün kırk altı da biri veya yirmi üçte biri ya da yetmişte biri şeklinde ifade edilmesi rüyayı gören salih kimsenin peygamberlik hakikatına yakınlığını belirtmek içindir. Bir kimsenin gördüğü rüya, açıklık ve gerçeklik yönünden diğer kimsenin rüyasından farklıdır. Bu farklılık rüyayı gören kimsenin kalp temizliği ve ihlasıyla orantılıdır. İlâhî kaynakla radarları paslı olanlar puslu görüntü alır, radar ne kadar temiz ise görüntü o derece nettir. Nitekim bir hadiste Efendimiz (a.s.): ***"Rüyası en doğru olanınız, en doğru sözlü olanınızdır."*** buyurmuştur. (Müslim, Rü'yâ: 6) Kimi müminin gördüğü rüya gerçeğe kırkta bir yakın, kimisininki yirmi üçte bir yakın, kimisininki de yetmişte bir yakındır. Ancak yüzde yüz yakın olması mümkün değildir zira bu şekildeki hakikat sadece Peygamberlere hastır.

Diğer taraftan rüyanın nasıl oluştuğu ve sebepleri üzerinde çeşitli tarifler ve yaklaşımlarda bulunulmuştur. Bunlardan bir tanesini örnek olarak getirmek isteriz: "Allah Teâlâ, insanların Levh-i Mahfuz'daki durumlarını bilen bir grup meleği rüya işiyle görevlendirmiştir. Görevli melek Levh-i Mahfuz'dan aldığı durumları birtakım olaylar ve şekiller haline sokarak ilgili insanın rüyasında kalbine yerleştirir ki, o kimse için bir müjde veya uyarı ya da kınama değerinde olsun. Böylece hikmetli, yararlı veya sakındırıcı bir faaliyet gösterilmiş olur. İlgili melek bu gayret içinde iken, şeytan da insana karşı duyduğu kin ve husumetten dolayı onu uyanık iken rahat bırakmak istemediği gibi, uyku âleminde de rahat bırakmak istemez. Ona birtakım hile ve tuzaklar kurmaktan geri durmaz. Şeytan, insanın rüyasını ifsat etmek üzere ya onu gördüğü rüya hususunda yanıltmak ister veya rüyasından gâfil olmasını sağlamaya çalışır." (Ahmet Arpa-İsmail Kaya, Şâmil İslâm Ansiklopedisi, rüya md.)

Son araştırmalar rüyanın bir ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. "Normal uykunun % 20-25'inde rüya görülür. Rüyada göz kapakları hareket eder. Yapılan bir araştırmada, şahıslar uyandırılarak rüya görmeleri 5-6

gece engellendi. Bu sefer görüldü ki, gündüzki davranışları geceyi uykusuz geçiren bir insanda olduğu gibi sinirli ve gergin olmasının yanı sıra, engelleme bittiğinde rüya görme süresi uzadı ve rüyasız geceleri böylece telâfi ettiler." (Strese Son, Doç. Dr. Sefa Saygılı, s. 37)

Bilimsel olarak rüya şöyle anlatılır. "Uyku hipnogojik uyku ile başlar, dakikalarca süren bu safhada, düşünceler parçalanmış imajlar ve mini dramlar şeklindedir. Bu sırada insanlar hayal görebilir. (Halüsinasyon) Bundan sonra yavaş dalga uykusu gelir. Bu safhada beynin kıvrımlı en dış katmanının (neocotex'in) elektrik dalgaları düşük frekanslı 0,5 - 2 saniye ve en yüksek voltajlıdır. Bunlara delta dalgaları da denir. Yavaş dalga uykusu en derin ve sakin uykudur. Yatağı ıslatma, uykuda gezme ve gece korkuları bu uykuda olur. Bu uykudan uyandırılan bir süre aklını başına toplayamaz. Beyin elektriği saçlı deriden elektrotlarla kaydedilerek ölçülür. (EGG = ensefalografi) Bir gecelik uyku boyunca EGG'de zaman zaman frekansı düzensiz ve voltajı az dalgalar belirir bu dalgalar uyanık bir insanın EEF dalgalarına benzer. Bu safhaya REM uykusu denir. Rüya yalnız REM uykusunda görülür. REM uykusunda uyandırılan bir insan daima rüya görmekte olduğunu söyler. REM uykusunda motor nöronlar frenlenir. Bunun sonucu gövde hareket etmez, kol ve bacaklar ise hafif oynatılabilir. Bu nedenle rüyasından kopup kaçamaz. Gözler hızlı oynamaya başlar, solunumu hızlanır ve düzensizleşir, kalp hızlanır. Gecenin ilk REM uykusu, 90 dakikalık bir yavaş uykusunu izler ve 10 dakika sürer. 2. ve 3. REM uykuları daha kısa aralarla gelir ve giderek uzar. (her biri 15 - 40 dakika) Son REM uykusu 20 - 30 dakika sürer, bundan sonra uyanılır. Hatırlanan rüyalar bu son safhada görülen rüyalardır. Yavaş dalga uykusunun çoğu gecenin ilk üçte birinde, REM uykusunun çoğu gecenin son üçte birinde yer alır." (Bilim ve teknik, sayı: 283, Haziran 1991 (Bilim Damlaları) Doç. Dr. Selçuk Alsan)

Avf b. Mâlik (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Rüya üç kısımdır: Âdemoğlunu üzmek için şeytandan gelen korkutmalar, bir kimsenin uyanık iken uğraştığı bir şeyi rüyada görmesi, Peygamberliğin kırk altı bölümünden olan rüya."*** buyurmuştur. (İbni Mâce, Ta'bîr: 3, ayrıca değişik bir rivayet Ebû Hureyre (r.a.)'dan da rivayet edilmiştir. Tirmizî, Ru'yâ: 6, Ebû Dâvûd, Edeb: 97) Buna göre rüya:

1-) Şeytan'dan olan ve insanı üzüntüye götürmek için Şeytan'ın getirdiği birtakım görüntülerdir. İslâm âlimleri bu çeşit rüyaları **"hulüm"** diye tarif ederler, gerçeklik payı olmayan birtakım asılsız hayaller demektir. Bunlardan Allah'a sığınıldığında zararı dokunmaz. Bunlara şeytan aldatması da denilmiştir

2-) Kişinin uyanık iken meşgul olduğu birtakım şeylerin zihnine yer etmesi sonucu bunların uykuda tekrar gelmesidir. Kur'ân-ı Kerim ve Hadislerde bu çeşit rüyalara **"Adğâsu Ahlâm"** denilmiştir ki anlamı karışık hayaller demektir. Her iki rüya gerçek olmadığından bir anlam ifade etmez, bunların anlatılmaması da istenilmiş, eğer kötü bir şey ise sol tarafa dönerek tükrülmesi ve şerrinden Allah'a sığınılması tenbih edilmiştir. Böylece gördüğü kötü şeylerin zararından kurtulmuş olur.

3-) Allah'tan gelen ve **"Sadık" "Salih" "Güzel"** diye ifade edilen rüyalardır ki, bunlar nübüvvetin bölümlerinden olup **"Mübeşşirât"** diye de isimlendirilmiştir. Bunlar gerçektir, anlatılmasında bir sakınca yoktur. Görülen rüyanın bu rüya olduğunu anlamak için yukarıda ki anlatılan kötü ve boş hayal olan karmaşık şekillerin bulunmamasına dikkat edilmelidir.

Görülen rüyanın yorumlanması, yani tabiri de ayrı bir inceliktir. Rüyayı herkes yorumlayamaz, bu bir kabiliyet ve Allah'ın vergisidir. Görülen rüyalar bazen açık şekildedir ki bunu herkes anlayabilir. Bir de âdetâ şifre niteliğinde olan rüyalar vardır ki bunun yorumunu Allah'ın kabiliyet verdiği kimseler yapabilir. Görülen rüya kişiye göre değişik yorumlanır yani aynı şeyi gören herkes için aynı yoruma varılmayabilir, rüyanın yorumu kişilere göre değişir. Farklı seviye ve karakterde olan kişilerin aynı rüyayı görmüş olması, yorumunun da aynı olmasını gerektirmez. Bu nedenle **"Rüya Tabirleri"** adı altında yazılmış, şablon şeklindeki yorumlar demeti aslında pek de isabetli değildir. Oradaki verilen yorumlar bazen tutmayabilmektedir, çünkü bunlar ısmarlama yorumlardır. Bu konuda Prof. Dr. Ali Yardım şöyle demektedir: "Rüyalar, ya görenin kendi iç dünyasında değerlendirilmeli, ya da rüya tabirinde mahir olan zâta yorumlattırılmalıdır. İtiraf etmek gerekir ki, bizim burada yazmaya çalıştığımız hususlar, "bilgi"den öte geçmeyen değerlendirmelerdir. Gönlü ve basireti ile perde arkasının sırlarını okuma mevkiinde olan zevat, bu işin gerçek ehlidirler. Kimin ehil olduğunu ise en iyi bilen Allah'tır." (Peygamberimizin Şemâili s. 497)

Görülen rüyanın yorumlatılması konusunda Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Rüya yorumlanıncaya kadar bir kuşun ayağındadır,*** (yani sabit bir yerde durmaz) ***yorumlandığında gerçekleşir. Rüyayı sevdiğiniz veya aklı başında bir kimseye anlatınız."*** buyurmuştur. Diğer rivayette ***"Anlayışlı ve sevdiğiniz kimseye" "Âlim ve doğru sözlü / nasihatçı bir kimseye anlatınız."*** şeklindedir. (Ebû Dâvûd, Edeb: 97, Tirmizî, Rü'yâ: 5, İbni Mâce, Ta'bîr: 6)

Şimdi rüya konusunda kanaatimce en önemli bir hususu ele almamız gerekir. **Acaba görülen rüyalar delil teşkil eder mi? Bağlayıcı bir yönü var mıdır?** Söz gelimi, rüyasında bir kimseye malını falanca kimseye vermesi bildirilse veya falanca kimsenin öldürülmesi emredilse, bu rüya ile amel edecek miyiz?

İslâm Hukukunda rüya delil kabul edilmemiştir. Ancak Peygamberlerin rüyası diğer insanların rüyalarından farklıdır, bununla amel edilir, bir delildir. Çünkü Peygamberlerin rüyası vahiy niteliğindedir. Peygamberlerin dışındakilerin rüyası İslâm esaslarına, Kur'ân ve sünnete sunulur, eğer bunlara ters düşerse amel edilmez terk edilir, ters düşmezse amel etmekte bir sakınca yoktur ama bağlayıcı değildir. Her ne kadar görülen rüya İslâm esaslarına, Kur'ân ve sünnete ters düşmese ve böyle bir rüya ile amel edilmesi caiz olsa bile yine de rüya bir delil olamaz. Bunu örnekle şöyle açıklayabiliriz: Söz gelimi bir kimse rüyasında, birisine malını bağışlayıp verse, bu mal bağışlanan kimsenin malı olamaz, kendisine mal bağışlanan kimse bu mal benimdir diyemez. Halbuki mal bağışlamak İslâm esaslarına ters değildir.

Yine bir kimse rüyasında bir kadınla evlense, bu kadın onun hanımı olmuş sayılmaz. Halbuki evlenmek İslâm esaslarına ters değildir.

Yine bir kimse rüyasında bir kimseyi öldürse, bu kimseye adam öldürme cezası uygulanmaz. Çünkü rüya hukuken bir delil değildir. Ancak bir müjde bir **tenbih** niteliğindedir. Bunun yanında rüyayı hiçe saymak da uygun değildir, rüya bir işarettir biz bu işareti dikkate alır kendimizi ona göre ayarlarız. Nitekim geçmişte bazı buluşlar rüyada görme sonucu ortaya çıkmıştır, yine Mimar Sinan'ın bazı yapı plânlarını gördüğü rüya sonucu çizdiği anlatılır. Burada belirtilmek istenilen, işaretteki şeylerin kesin olmaması nedeniyle rüya bağlayıcı değildir. Kesin bağlayıcı olan Peygamberlerin rüyalarıdır, bunun dışındakiler ise içerisine peygamber hakikatlarından bir parça bulunan -söz gelimi kırk altıda bir gibi- işaretlerdir. Dolayısıyla bu işareti ne atabiliriz ne de tamamen bağlayıcı kabul edebiliriz. Aslında rüyaların bağlayıcı olmamasının temel nedeni, istismara açık olmasından ve rüya gördüğünü iddia eden bir kimsenin gerçekten görüp görmediğinin isbatı mümkün olmamasından dolayıdır. Eğer rüyalar bağlayıcı olsaydı bazı art niyetli kimseler bir rüya furyası tutturarak insanları peşinden sürükler, aldatıp istismar edebilir, hakla batılı karıştırabilirlerdi. Rüyayı bağlayıcı kabul edip etmeme hususunu şu misalle daha güzel açıklayabiliriz: Rüya, yağmur bulutu gibidir, her ne zaman gök kararır siyah bulutlar gelirse yağmur yağacağı anlaşılır. Ancak bu, yağmurun kesinlikle yağacağı anlamına gelmez, yağmur yağmayabilir de. Nitekim bulutlar ağıp dönüp durduğu halde yağmurun yağmadığı olur. Ancak biz bulutu bir işaret kabul ederek yağmura karşı önlemimizi alır, şemsiye, yağmurluk vs. tedbirleri ihmal etmeyiz.

İnsanların hayatında sürekli bir yer tutan ve değişik açılardan ele alıp incelemeye çalıştığımız bu konumuzu İslâm Hukukunun usûl ve felsefesinde önemli bir otorite olan eş-Şâtibî'den bazı nakiller getirerek bitiriyoruz:

"Şu iyice bilinmelidir ki, Rasûlüllah (s.a.v.) bir peygamber olarak sahip olduğu ismet sıfatı ile her türlü hata ve yanılgıya düşmekten korunmuştur. Ümmeti hakkındaki hükme gelince, onlardan hiçbiri masum yani hataya düşmekten korunmuş kimseler değildir." (Muvâfakât, II. 81)

"Rasûlüllah (s.a.v.)'den, sayılmayacak kadar pek çok gayptan bildirilmiş haber vardır ki, bunlar sayesinde imanlar pekişmiş, tasdik artmıştır.

Ashap da, bu gibi feraset, keşf, ilham ve uykuda bildirme gibi yollarla amel edegelmiştir.

Selef-i Salih'ten ve ondan sonra gelen nesillerdeki âlimlerden ve velilerden -Allah bizleri onlardan istifadeye muvaffak kılsın- bu türden nakledilebilecek pek çok şey vardır.

Ancak burada, bu tür şeylerin gerekleriyle amel edebilmek için aranan şart üzerinde durmamız gerekmektedir. Yukarıda belirtilen şeyleri dikkate alıp onlarla amel edilebilmesi için mutlaka şerî bir hüküm ya da dînî bir kaideye ters düşmemesi gerekmektedir. Bunları ihlal eden bir şey aslında hak olan bir şey değildir; o ya hayaldir, ya vehimdir, ya da şeytanın ilkası (telkini) olmaktadır. Bunlar bazen içerisinde haktan unsur da taşıyabilir, bazen de haktan hiçbir şey taşımaz. Bu durumda bunların dikkate alınması doğru değildir; çünkü şer'an sabit bulunan bir esasa ters düşmektedir.

Buna verilecek misallerden biri İbn Rüşd'e sorulan şöyle bir sorudur: "Bir hakim, kendisine gelen bir davada, adaletiyle bilinen iki şahidin şahadette bulunmasından sonra, rüyasında Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisine: "Bu şahitlikle hüküm verme, çünkü o batıldır." dediğini görür. Bu durumda ne yapacaktır?

İşte böylesi bir rüya, ne bir emir ve yasak; ne müjdeleme ve korkutma konusunda dikkate alınmayacaktır; çünkü şerî kaidelerden birisiyle ters düşmekte ve şerî bir hükmü ihlale uğratmaktadır. Bu türden olan diğer örneklerde de durum aynıdır. Buna göre, bir kimse mükâşefe yoluyla belli bir suyun gasbedilmiş ya da şu şahidin yalancı olduğunu veya A'nın delil ikame ederek elde ettiği malın aslında B'ye ait olduğunu...vb. anlasa, açık bir gerekçe (sebep) olmadığı sürece, bu mükâşefe doğrultusunda amel etmesi doğru olmayacaktır; dolayısıyla böyle bir durumda asla su yok diye teyemmüm alınmayacak; şahidin şahadeti reddedilmeyecek, o malın B'ye ait olduğuna hükmedilmeyecektir. Çünkü zahirde şeriatın getirdiği kurallar gereğince başka hükümler sabittir ve bu hükümler sadece mükâşefe veya firaset gibi şeylere dayanılarak terk edilemez. Nitekim aynı şekilde uykuda görülen rüyaya da itimat edilmez. Eğer bunlar caiz olacak olsaydı, o takdirde zahirle hükmetme gerekçelerinin bulunmasına rağmen şerî hükümlerin bunlarla bozulması caiz olurdu. Böyle bir neticede asla sahih değildir." (Muvâfakât, İslâmi İlimler Metodolojisi, Şatıbî, trc. Mehmed Erdoğan, İz Yayıncılık, II. 265-267 kısaltarak)

٢١٧٤ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ رُؤْيَا يُحِبُّهَا فَإِنَّمَا هِيَ مِنَ اللَّهِ فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ عَلَيْهَا وَلْيُحَدِّثْ بِهَا وَإِذَا رَأَى غَيْرَ ذَلِكَ مِمَّا يَكْرَهُ فَإِنَّمَا هِيَ مِنَ الشَّيْطَانِ فَلْيَسْتَعِذْ مِنْ شَرِّهَا وَلَا يَذْكُرْهَا لِأَحَدٍ فَإِنَّهَا لَا تَضُرُّهُ ❁

2174-) Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Biriniz sevdiği rüya gördüğünde bilsin ki bu Allah'tandır, dolayısıyla bu rüya için Allah'a hamdetsin ve bunu anlatsın. Ama bunun dışındaki sevmediği rüya görürse, bu şeytandandır bu nedenle rüyanın şerrinden Allah'a sığınsın ve hiç kimseye anlatmasın ki böylece ona rüyanın zararı dokunmaz."*** diye buyururken işitmiştir.

(Hadisin değişik bir benzeri 1389. hadiste geçmişti.)

٢١٧٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لَمْ يَبْقَ مِنَ النُّبُوَّةِ إِلاَّ الْمُبَشِّرَاتُ قَالُوا وَمَا الْمُبَشِّرَاتُ قَالَ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ ❁

{•} 2175-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Peygamberlikden (Nübüvvetten) artık mübeşşirâttan (=müjdelerden) başka geriye bir şey kalmamıştır."*** diye buyururken işittim. Oradakiler: "Mübeşşirât (=müjdeler) nedir?" dediler: ***"Salih rüyadır."*** buyurdu." demiştir.

(İbni Mâce'nin, İbni Abbâs (r.a.)'dan getirdiği rivayetinde Rasûlüllah (s.a.v.) bu sözü vefat ettiği hastalığında söylemiştir. Salih rüya, Müslüman kimsenin gördüğü veya Müslüman kimseye gösterilen rüya olarak açıklanır. İbni Mâce, Ta'bîr: 1)

٢١٧٦ وعنه رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ فَسَيَرَانِي فِي الْيَقَظَةِ وَلا يَتَمَثَّلُ الشَّيْطَانُ بِي ❁

& 2176-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Kim beni rüyada görürse, uyanık iken de görecektir. Şeytan benim suretime giremez."*** diye buyururken işittim." demiştir.

(Hadisin değişik bir benzeri 92. hadiste geçmişti. Hadisteki ***"Uyanık iken de görecektir"*** ifadesi hakkında değişik yorumlar yapılmıştır. Bunun Hz. Peygamber (s.a.v.) dönemine, sahabeye has olduğu söylenmiştir. Buna göre mesela, Medine'de bulunmayan bir sahabi Hz. Peygamber (s.a.v.)'i rüyada görürse, Medine'ye gidip onu göreceği, Rasûlüllah (s.a.v.)'den sonra bir kimsenin böyle bir rüya görmesi ise âhirette göreceği şeklinde açıklanmıştır. Bu arada Sûfîler bu hadisi delil getirerek keşif ve murakabe ile Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu dünyada görülebileceğini belirtirler.

Diğer taraftan Hz. Peygamber (s.a.v.)'i rüyada gören kimsenin gördüğü şeyin gerçekten Hz. Peygamber (s.a.v.) olup olmadığını tespit için tâbiin âlimlerinden İbni Sîrîn bu hadisin sonunda: **"Gerçek şeklinde gördüyse"** diyerek bir açıklama getirmiştir. (Buhârî, Ta'bîr: 10) Aynî, onun bu sözünün diğer rivayette biraz daha geniş biçimini getirir, kendisine Hz. Peygamber (s.a.v.)'i rüyada gördüğünü söyleyen kimseye: "Bana rüyanda gördüğünü tarif et" der, eğer bu kimse Hz. Peygamber (s.a.v.)'i bilinen şeklinin dışında tarif ederse: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i görmemiş." dermiş (Aynî, Umdetü'l-Kârî, XX. 18) Rüyasında gördüğünün Rasûlüllah (s.a.v.) olduğunu tahmin eden Ebû't-Tufeyl (r.a.)'a aynı uygulamayı İbni Abbâs (r.a.)'ın da yaptığını görmekteyiz. (Müslim, Hac: 239) Hukuk usûlü âlimlerinden el-Karâfî şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i rüyada gerçekten görmek ancak iki sınıf kimse için mümkündür:

1-) Sahabiler için, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i görüp sıfatlarını iyi bildiklerinden dolayı, gördükleri rüyada kesinlik vardır. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.)'i iyi bilmektedirler ve bu yüzden şeytanın aldatma ve yanıltmalarını hemen fark edebilirler.

2-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sıfatlarını iyice belleyip sürekli okuyan kimseler içindir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sıfatları bunların içine işlemiştir, bu nedenle onlar karışıklık ve aldatmayı farkedebilirler

Bu iki sınıfın dışındakilerin gördüğü rüya ise kesin değildir. Gördüğü gerçekten Rasûlüllah (s.a.v.) de olabilir şeytanın aldatması da olabilir. Çünkü bu kimseler Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sıfatlarını tam olarak bilememektedirler. Onların: "Ben rüyamda Rasûlüllah (s.a.v.)'i gördüm." sözleri bir anlam ifade etmez. Zira şeytan bunları aldatabilir." (el-Fürûk, IV. 244'den naklederek, Muhammed Süleyman el-Eşkar, Ef'âlü'r-Rasûl, II. 144)

Bu nedenle İmâm **et-Tirmizî** Hz. Peygamber (s.a.v.) hakkında derlediği **"eş-Şemâil"** isimli kıymetli eserinin giriş bölümünü Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vücut yapısı ve şeklini anlatarak fiziki portresini çizmiş, son bölümünü ise Hz. Peygamber (s.a.v.)'i rüyada görme konusu ile bitirmiştir. Bunun anlamı, okuyucu bu eseri okuyup incelediğinde Efendimiz (a.s.)'ı iyice tanımış olacak ve böylece rüyada gördüğünün gerçekten Efendimiz (a.s.) olup olmadığını bilecektir. Belki rüyasına giren şeytandır, kendisinin peygamber olduğunu söyleyerek muhatabı aldatır. O da Hz. Peygamber (s.a.v.)'i iyi bilirse gördüğünün Efendimiz (a.s.) olmadığını hemen anlayabilir.

Bütün bunlardan hareketle ***"Şeytan benim suretime giremez."*** ifadesinden, şeytanın aldatmak için Hz. Peygamberi taklit ederek insanların rüyasına giremeyeceği anlamı çıkarılmamalıdır. Şeytan kendisinin Hz. Peygamber (s.a.v.) olduğunu iddia ederek insanların rüyasına gelebilir. Kendisinin Peygamber olduğunu söyleyerek her gelen doğru olmayabilir. Bunun tespiti ise Hz. Peygamber (s.a.v.)'in fiziki yapısını yani diğer bir ifade ile **"Hilye"**sini iyi bilmekle mümkündür. ***"Şeytan benim suretime giremez."*** ifadesi, şeytan, bir kimseye aldatmak için rüyada geldiğinde tam olarak benim şeklime giremez demektir. Rüyada gelir, kendisinin Peygamber olduğunu söyler ama tam olarak Efendimiz (a.s.)'ın şeklinde değildir. Söz gelimi kitapların bize Hz. Peygamber (s.a.v.)'i anlattıkları şeklin dışında çok şişman veya çok siyah tenli veya çok kısa boylu cüce veya sakalsız veya kıravat takmış, fötr şapka giymiş olarak gelebilir. Biz, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu şekilde olmadığını bildiğimizde bu gelenin şeytan olduğunu, bizi yanıltmak ve saptırmak için geldiğini anlarız. Diğer taraftan bazı âlimler ***"Şeytan benim suretime giremez."*** ifadesinden her ne şekilde olursa olsun rüyada Hz. Peygamber (s.a.v.) gelmiş ise bu doğrudur, gelen kendisidir, demişlerdir. Ancak bu şekildeki yaklaşım pek uygun bulunmamıştır.)

٢١٧٧ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ رَآنِي فَقَدْ رَأَى الْحَقَّ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لا يَتَكَوَّنُنِي ❁

2177-) Ebû Said el-Hudrî (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Kim beni*** (rüyada) ***görürse gerçeği görmüştür, çünkü şeytan benim şeklime giremez."*** diye buyururken işitmiştir.

٢١٧٨ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْخُلُ عَلَى أُمِّ حَرَامٍ بِنْتِ مِلْحَانَ وَكَانَتْ تَحْتَ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ فَدَخَلَ عَلَيْهَا يَوْمًا فَأَطْعَمَتْهُ وَجَعَلَتْ تَفْلِي رَأْسَهُ فَنَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ وَهُوَ يَضْحَكُ قَالَتْ فَقُلْتُ مَا يُضْحِكُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي عُرِضُوا عَلَيَّ غُزَاةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَرْكَبُونَ ثَبَجَ هَذَا الْبَحْرِ مُلُوكًا عَلَى الأَسِرَّةِ أَوْ مِثْلَ الْمُلُوكِ عَلَى الأَسِرَّةِ شَكَّ الراوي قَالَتْ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ فَدَعَا لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ وَضَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ وَهُوَ يَضْحَكُ فَقُلْتُ مَا يُضْحِكُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي عُرِضُوا عَلَيَّ غُزَاةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَا قَالَ فِي الأُولَى قَالَتْ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ قَالَ أَنْتِ مِنَ الأَوَّلِينَ فَرَكِبَتِ الْبَحْرَ فِي زَمَانِ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ فَصُرِعَتْ عَنْ دَابَّتِهَا حِينَ خَرَجَتْ مِنَ الْبَحْرِ فَهَلَكَتْ ❁

{&} 2178-) Enes b. Mâlik (r.a.) anlatır: "Rasûlüllah (s.a.v.) Ümmü Harâm bintü Milhân'ın yanına girerdi. Bu sırada Ümmü Harâm, Ubâde b. Sâmit'in hanımı idi. Yine bir gün yanına girdi, Ümmü Harâm kendisine yemek yedirdi, başını taradı. Arkasından Rasûlüllah (s.a.v.) uyudu sonra da gülerek uykusundan uyandı. Ümmü Harâm (şöyle devam eder): "Ey Allah'ın Rasûlü, niye gülüyorsun?" dedim: ***"Ümmetimden birtakım kimselerin Allah yolunda cihada çıktıkları bana gösterildi. Padişahların tahtlarına kuruldukları gibi tahtları üzerinde şu denize biniyorlardı."*** buyurdu: "Ey Allah'ın Rasûlü, beni de onlardan kılması için Allah'a dua etsen" dedim. Rasûlüllah (s.a.v.) onun için dua etti. Sonra başını yastığa koydu bir süre tekrar uyudu arkasından yine gülerek uyandı: "Ey Allah'ın Rasûlü niye gülüyorsun?" dedim, daha önceki söylediği gibi: ***"Ümmetimden birtakım kimselerin Allah yolunda cihada çıktıkları bana gösterildi."*** buyurdu: "Ey Allah'ın Rasûlü, beni de onlardan kılması için Allah'a dua etsen" dedim: ***"Sen öncekilerdensin."*** buyurdu. Sonunda Ümmü Harâm, Muaviye b. Ebî Süfyân'ın (valiliği) zamanında deniz seferine çıktı, denizden karaya indiği sırada bineğinden düşüp vefat etti."

(Hadisin değişik kısa bir benzeri olan 1258. hadise bakınız.

Ümmü Harâm (r.a.) Kubâ'da bulunuyordu. (Neseî, Sününe'l-Kübrâ, III. 27, Neseî, el-Müctebâ, Cihâd: 40) Hz. Peygamber Kubâ'ya gittiğinde onun yanına uğrayıp evinde istirahat ettiği olurdu.

Enes b. Mâlik (r.a.)'ın annesi Ümmü Süleym (r.a.)'ın da kardeşi olan Ümmü Harâm (r.a.)'ın Hz. Peygamber'in mahremi (evlenemeyecek derecede yakın akrabası) olduğu bildirilmiştir. İmam Nevevî'nin belirttiğine göre Onun Hz. Peygamber'in mahremi (evlenemeyecek derecede yakın akrabası) olduğu hususunda ittifak vardır. Ancak ne şekilde mahremi olduğu hakkında değişik görüşler vardır. Kimisine göre süt teyzesidir. Kimisine göre ise babasının veya bir başka görüşe göre dedesinin teyzesidir. Çünkü dedesi Abdülmuttalib'in annesi Medine'li olup Ümmü Harâm (r.a.)'ın kabilesi olan Neccâroğulları'ndandır. (Şerhu Müslim, XIII. 58)

Savaşa çıkan askerlerin, padişahların tahtlarına kurulması gibi denize binmeleri, savaşa çıkarken hâkimiyetlerinin gücünün büyük olduğunu göstermektedir.)

٢١٧٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اقْتَرَبَ الزَّمَانُ لَمْ تَكَدْ تَكْذِبُ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ وَرُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ وَمَا كَانَ مِنَ النُّبُوَّةِ فَإِنَّهُ لا يَكْذِبُ ❁

& 2179-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Zaman yaklaştığında mümin bir kimsenin gördüğü rüya neredeyse yalan söylemez. Mümin bir kimsenin rüyası peygamberliğin (nübüvvetin) kırk altı bölümünden bir bölümdür."*** buyurdu. Peygamberlikten (nübüvvetten) olan şeyler yalan olmaz." demiştir.

(Hadiste geçen ***"Zamanın yaklaşması"*** ifadesi birkaç anlama yorumlanmıştır:

1-) Yaz ve kış mevsimlerinde, gece ve gündüzün sürelerinin eşit olduğu dönemdir.

2-) Gecenin bitip gündüzün başlayacağı vakit olan gecenin son kısımlarıdır. (2173. hadisin açıklamasında rüyanın bilimsel anlatımı yapılırken rüyanın REM uykusunda görüldüğü ve REM uykusunun çoğunun gecenin son üçte birinde yer aldığı, hatırlanan rüyaların bu son safhadaki görülen rüyalar olduğu bildirilmişti.)

3-) Dünyanın son bulacağı âhir zamandır. Nitekim Rasûlüllah (s.a.v.) bu konuda şöyle buyurmuştur: ***"Zaman yaklaşmadıkça kıyamet kopmaz. Öyle ki bir yıl bir ay gibi olur, bir ay bir hafta gibi olur, bir hafta bir gün gibi olur, bir gün bir saat gibi olur, bir saat de bir ateş tutuşması gibi olur."*** (Tirmizî, Zühd: 16) Bu hadiste geçen zamanın yaklaşması, bereketinin ve faydasının azalması veya âhir zamanda karşılaşılan fitne ve musibetlerin insanları çok meşgul edip zamanın nasıl akıp gittiğinin farkında olunmaması şeklinde açıklanır. (Tuhfetu'l-Ahvazî, VI. 514) Diğer bir yaklaşıma göre, ***"Zamanın yaklaşması"*** kısalması anlamına da gelir. Buna göre hızlı ulaşım araçlarının bulunması üzerine aylarca sürecek bir yolculuğun uçak ve benzeri araçlarla kısa bir sürede katedilmesine işaret eder.)

٢١٨٠ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ رَأَيْتُ كَأَنَّ امْرَأَةً سَوْدَاءَ ثَائِرَةَ الرَّأْسِ خَرَجَتْ مِنَ الْمَدِينَةِ حَتَّى قَامَتْ بِمَهْيَعَةَ وَهِيَ الْجُحْفَةُ فَأَوَّلْتُ أَنَّ وَبَاءَ الْمَدِينَةِ نُقِلَ إِلَيْهَا ❁

2180-) Abdullah b. Ömer (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Saçı başı dağınık siyah bir kadının Medine'den çıkıp Mahyea' mevkisine*** - burası Cuhfe'dir- ***yerleştiğini*** (rüyamda) ***gördüm ve bunu Medine Vebâsının buraya taşındığına yordum."*** buyurmuştur.

(Medine şehri veba hastalığının çok yoğun olduğu bir bölgedir. 919. hadiste görüldüğü gibi, Mekke'den gelip buraya yerleşen muhacirler şiddetli bir hastalığa tutulmuş Mekke'yi arar olmuşlardı. Bu yüzden Rasûlüllah (s.a.v.) Medine'nin havasının değişmesi, vebanın Cuhfe'ye gitmesi için dua etmişti. Cuhfe, Mekke'ye yaklaşık 187 km. uzaklıkta bir yerin adıdır, buradan sonra Mekke'nin harem bölgesi başlar.)

٢١٨١ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ تَحَلَّمَ بِحُلْمٍ لَمْ يَرَهُ كُلِّفَ أَنْ يَعْقِدَ بَيْنَ شَعِيرَتَيْنِ وَلَنْ يَفْعَلَ وَمَنِ اسْتَمَعَ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ أَوْ يَفِرُّونَ مِنْهُ صُبَّ فِي أُذُنِهِ الآنُكُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ صَوَّرَ صُورَةً عُذِّبَ وَكُلِّفَ أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا وَلَيْسَ بِنَافِخٍ ❁

2181-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim, görmediği bir rüyayı gördüm diye iddia ederse*** (kıyamet günü) ***iki arpayı birbirine bağlamakla emrolunur.*** (O, bunları bağlamaya çalıştığı sürece azap devam eder) ***ama bunları asla bağlayamaz. Kim, dinlemesini istemedikleri halde veya ondan kaçtıkları halde hâlâ bir toplumun sözlerini dinlerse kıyamet günü kulağına erimiş kurşun dökülür. Kim bir suret yaparsa azaba uğrar ve içerisine ruh vermesi emredilir, ama buna ruh veremez."*** buyurmuştur.

٢١٨٢ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ مِنْ أَفْرَى الْفِرَى أَنْ يُرِيَ عَيْنَيْهِ مَا لَمْ تَرَ ❁

2182-) İbni Ömer (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İftiraların en büyüğü, bir kimsenin gözüne görmediğini göstermesidir."*** buyurmuştur.

(***Gözüne görmediğini göstermesi***, bir kimsenin görmediği rüyayı görmüş gibi anlatmasıdır. Hadisin bir benzeri 1461. hadis içerisinde geçmişti.)

٢١٨٣ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما كَانَ يُحَدِّثُ أَنَّ رَجُلاً أَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ إِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ فِي الْمَنَامِ ظُلَّةً تَنْطُفُ السَّمْنَ وَالْعَسَلَ فَأَرَى النَّاسَ يَتَكَفَّفُونَ مِنْهَا فَالْمُسْتَكْثِرُ وَالْمُسْتَقِلُّ وَإِذَا سَبَبٌ وَاصِلٌ مِنَ الأَرْضِ إِلَى السَّمَاءِ فَأَرَاكَ أَخَذْتَ بِهِ فَعَلَوْتَ ثُمَّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَعَلا بِهِ ثُمَّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَعَلا بِهِ ثُمَّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَانْقَطَعَ ثُمَّ وُصِلَ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ بِأَبِي أَنْتَ وَاللَّهِ لَتَدَعَنِّي فَأَعْبُرَهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اعْبُرْهَا قَالَ أَمَّا الظُّلَّةُ فَالإِسْلامُ وَأَمَّا الَّذِي يَنْطُفُ مِنَ الْعَسَلِ وَالسَّمْنِ فَالْقُرْآنُ حَلاوَتُهُ تَنْطُفُ فَالْمُسْتَكْثِرُ مِنَ الْقُرْآنِ وَالْمُسْتَقِلُّ وَأَمَّا السَّبَبُ الْوَاصِلُ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الأَرْضِ فَالْحَقُّ الَّذِي أَنْتَ عَلَيْهِ تَأْخُذُ بِهِ فَيُعْلِيكَ اللَّهُ ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ رَجُلٌ مِنْ بَعْدِكَ فَيَعْلُو بِهِ ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَيَعْلُو بِهِ ثُمَّ يَأْخُذُهُ رَجُلٌ آخَرُ فَيَنْقَطِعُ بِهِ ثُمَّ يُوَصَّلُ لَهُ فَيَعْلُو بِهِ فَأَخْبِرْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ بِأَبِي أَنْتَ أَصَبْتُ أَمْ أَخْطَأْتُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَصَبْتَ بَعْضًا وَأَخْطَأْتَ بَعْضًا قَالَ فَوَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَتُحَدِّثَنِّي بِالَّذِي أَخْطَأْتُ قَالَ لا تُقْسِمْ ❁

& 2183-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Kendisi şöyle anlatır: "Bir kimse Rasûlüllah (s.a.v.)'e geldi ve: "Bu gece rüyamda bir bulut gördüm, yağ ve bal yağdırıyordu, halkın bundan avuçladığını gördüm. Kimisi çok almış kimisi az almıştı. Derken yerden göğe doğru uzanmış bir ip gördüm. Seni de gördüm, ipten tutup yukarı çıktın. Sonra bir kimse tuttu ve yukarı çıktı. Sonra bir başka kimse tuttu ve o da yukarı çıktı. Sonra diğer bir kimse tuttu ama ip koptu, sonra ip bağlandı." dedi. Ebû Bekir: "Ey Allah'ın Rasûlü, annem babam sana feda olsun vallahi, bak beni bırakırsan bu rüyayı elbette yorumlarım." dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Haydi yorumla"*** buyurdu. Ebû Bekir: "Bulut, İslâm'dır. Bal ve yağ olarak yağan ise Kur'ân'dır, onun lezzeti, tadı yağmaktadır. Kur'ân'dan kimisi çokça kimisi de az bir şey alır. Gökten yere uzanan ip ise senin üzerinde bulunduğun hakikattır. Sen bu hakikatı tutuyorsun Allah da seni yükseltiyor. Sonra da senin arkandan bir kimse bunu tutar o da bununla yükselir, sonra diğer bir kimse tutar o da bununla yükselir, sonra bir diğer kimse tutar ama ip kopar sonunda bu kimse için ip bağlanılır ve o da bununla yükselir. Ey Allah'ın Rasûlü, annem babam sana feda olsun, söyle bana, isabet mi ettim yoksa yanıldım mı?" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Bir kısmında isabet ettin, bir kısmında yanıldın."*** buyurdu. Ebû Bekir: "Vallahi yanıldığım şeyi bana bildirirsin." dedi: ***"Yemin etme!"*** buyurdu.

(Hz. Ebû Bekir (r.a.)'ın yanıldığı şeyin ne olduğunu Hz. Peygamber (s.a.v.) açıklamamış ve: ***"Yemin etme!"*** buyurmuştur. Bunu iki şekilde anlamak mümkündür: Yemin etme, anlatmayacağım veya yemin etme bak düşün benim anlatmama gerek kalmadan sen de anlayabilirsin. Diğer taraftan Hz. Ebû Bekir (r.a.)'ın yanıldığı şeyin ne olduğunu araştıran âlimler bu konuda çeşitli fikirler yürütmüşlerdir. Buluttan yağan yağ ve balı sadece Kur'ân'a yormasıdır. Halbuki yağan şey iki tane olduğu için birisini Kur'ân diğerini de Sünnet olarak yorumlamalıydı, ipin kendisinde koptuğu kimse yani Hz. Osman (r.a.) için ip bağlanmıyor, o bu ipin kopmasıyla şehid olup gitti. İp onun için bağlanmadı, kendisi için ip bağlanan Hz. Ali (r.a.)'dır, denilmiştir.)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

كِتَابُ الْفِتَنِ

90-) Fitneler Bölümü

(Fitne kelimesinin değişik anlamları vardır. Buradaki anlamı ise kıyametten önce gelip herkesi etkileyecek olan olaylardır.

Amr b. Ahtab (r.a.) anlatır: "Bir gün Rasûlüllah (s.a.v.) bize sabah namazını kıldırdı, minbere çıktı ve öğle vakti gelene kadar konuşma yaptı. Arkasından indi, namaz kıldırdı, tekrar minbere çıktı ikindi vakti gelene kadar bize konuşma yaptı. Arkasından indi, namaz kıldırdı, tekrar minbere çıktı, güneş batana kadar bize konuşma yaptı. (Kıyamete kadar) olmuş ve olacakları bize bildirdi. Bizim en bilginimiz, (bunları) en iyi belleyenimizdir." (Müslim, Fiten: 25)

Rasûlüllah (s.a.v.) kıyamet kopmadan önce meydana gelecek olaylardan söz etmiştir. Yukarıdaki hadisten de anlaşıldığı gibi bir gün sabahtan akşama kadar bu konuyu anlatmıştır. Onun bildirdiği olayların bir kısmı ortaya çıkmış bir kısmı da çıkacağı zamanı beklemektedir. Hicaz bölgesinden çıkan ve Busra'daki develerin boynunu aydınlatan ateş gibi geçmişten günümüze kadar bu olayların bir kısmının ortaya çıktığını görmekteyiz. Bu da Efendimiz (a.s.)'ın bir mucizesidir.

İnsanlık tarihi içerisinde gerçekleşmiş dehşet verici korkunç olaylar vardır, ileride böyle olaylar yine gerçekleşebilir. Müslümanlar bu bölümdeki hâdisleri inceleyerek böyle olaylara karşı hazırlıklı olurlar, tedbirlerini alırlar.

Yine çok acı ve dayanılmaz olaylarla karşılaşan Müslümanlar, bu bölümdeki haberleri inceleyerek buradaki müjdelerle rahatlar, ümitsizliğe düşmez, sabretmesini bilirler. Bu sıkıntılardan kurtuluş yollarını ararlar. Bu yolların da bu bilgiler içerisinde olduğunu bilirler. Bu duygu ve inançla Allah'a güvenerek bütün güçlükleri yenebilirler. Konunun önemi nedeniyle hadis kitaplarının hemen hemen hepsinde ayrı bir bölüm olarak bu konuya yer verilir, konuyla ilgili hadisler getirilir. Konunun öneminden dolayı Hz. Peygamber (s.a.v.) zaman zaman ashabına uyarılarda bulunmuş, yukarıdaki hadiste de görüldüğü üzere çok uzun konuşmalar yapmıştır.

Kıyametin kopmasından önce ortaya çıkacak olaylardan söz eden hadisler değişik gruplara ayrılır. Bu hadislerin bazıları, İslâm ümmeti içerisinde ortaya çıkacak olan, dinden çıkmış sapık fikirler ve fırkalardan söz eder. Bazı hadisler İslâm ümmetinin başına gelecek zayıflama ve sıkıntı dönemlerinden söz eder. Bazıları İslâm ümmeti içerisinde ortaya çıkacak iyi ve kötü şahıslardan söz eder. Bazı hadisler İslâm ümmetine müjdeler verir gerçekleşecek zaferlerden söz eder. Müslüman bu müjde ile gerçekleşecek zafere hazırlıklı olur, bunun planlarını yapar. Kanaatimce bu müjdelerden alınacak en güzel yön de burasıdır. Yani Müslüman, vadedilen müjdeyi beklemez, bu müjdeyi gerçekleştirmek için hazırlıklar yapar. Müjdenin verilmesinin nedeni müjdeyi gerçekleştirmek için hazırlık hareketini oluşturmaktır. Yoksa oturup müjdeyi beklemek tembellik olur, bu da İslâm'ın ruhuna ters düşer.

Rasûlüllah (s.a.v.), Müslümanların içerisinde bulundukları merhalenin hangi merhale olduğu konusunda fikir sahibi olmaları için bu olaylardan söz eder. Müslümanlar şu ana kadar gerçekleşmemiş olaylarla ilgili olarak verilen bilgiler ışığı altında bir takım planlar yapar, hazırlık içerisinde olur.

Rasûlüllah (s.a.v.), bu bilgileri kendisine verilen bilgi üzerinden konuşmuş, bilgisi olmadığı yerlerde bilgisinin olmadığını söylemiştir. Bu haberler gayb konusudur, gaybı ise yalnız Allah bilir, akıl ve duyularla bilme imkanı yoktur. Ancak Allah, kıyametin kesin kopma vakti gibi gaybın bir kısmını yanında tutmuş, bir kısmını da Peygamberlerine bildirmiştir. **«Allah gaybı bilendir. Dilediği peygamber dışında gaybını kimseye açıklamaz...»** (Cin: 26-27) Bu ayetten de anlaşılacağı üzere Allah, gaybını dilediği peygambere açıklayabilir. Hz. Peygamber (s.a.v.) de bu açıklamalardan bize anlatılmasına izin verilenlerini anlatmıştır. Gayb konuları hakkındaki bilgileri Kur'ân-ı Kerim ve Hadislerden öğrenebiliriz. Bu tür bilgilerin bir kısmını Kur'ân-ı Kerim'de bulabilirken diğerlerini ise Hadislerde bulmaktayız.

Bu bölümle ilgili olup da daha önceki bölümlerde zikredilmiş ve tekrar yapılmaması için burada getirilmeyen konu ile ilgili diğer hadisler şunlardır: 19. 71. 72. 75. 86. 326. 804. 806. 807. 910. 913. 915. 916. 988. 1009. 1259. 1260. 1261. 1305. (Deccâl'in açıklanması) 1344. 1403. (Ye'cûc ve Me'cûc açıklaması) 1433.1434. 1439. (Hz. İsâ (a.s.)'ın açıklaması) 1440. 1443. 1503. 1504. 1505. 1506. 1822. 1931. 2179. 2212. 2213)

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ قَالَ لَنَا رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ بَعْدِي أَثَرَةً وَأُمُورًا تُنْكِرُونَهَا قَالُوا فَمَا تَأْمُرُنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ أَدُّوا إِلَيْهِمْ حَقَّهُمْ وَسَلُوا اللّٰهَ حَقَّكُمْ❁

✍ Abdullah b. Mes'ûd (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.), bize: ***"Şüphesiz ki, sizler benden sonra bir takım kayırmalar ve beğenmeyeceğiniz/kabul etmeyeceğiniz işler göreceksiniz."*** buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Rasûlü, bize ne emredersiniz?" dediler: ***"Onların hakkını veriniz, kendi hakkınızı Allah'tan isteyiniz"*** buyurdu." demiştir.

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.)

٢١٨٤ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ كَرِهَ مِنْ أَمِيرِهِ شَيْئًا فَلْيَصْبِرْ فَإِنَّهُ مَنْ خَرَجَ مِنَ السُّلْطَانِ شِبْرًا مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً ❁ وعنه في رواية أخرى قَالَ مَنْ كَرِهَ مِنْ أَمِيرِهِ شَيْئًا فَلْيَصْبِرْ فَإِنَّهُ مَنْ خَرَجَ مِنَ السُّلْطَانِ شِبْرًا مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً ❁

& 2184-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Kim emirinden / idarecisinden bir şeyi beğenmezse sabretsin. Şu biline ki kim idareciden bir karış dışarı çıkarsa cahiliyye ölümü üzere ölmüş olur."*** buyurmuştur.

Yine kendisinden gelen bir başka rivayette ise: ***"Kim emirinden / idarecisinden hoşlanmayacağı bir şey görürse sabretsin. Şu biline ki kim cemaatten / birliktelikten bir karış ayrılırsa cahiliyye ölümünden başka bir şekilde ölmez."*** buyurmuştur.

(İtaat konusu çok hassas bir konudur. Bu konuda dinimiz, fitneye sebebiyet vermemek için idareciye kesin itaati emreder. Ancak dikkat edilecek bir diğer husus vardır bu da idarecilerin Müslümanlardan olması, halkı Allah'ın Kitabıyla yönetmesi ve Allah'a isyanı emretmemesidir. Allah: «**Ey iman edenler, Allah'a itaat ediniz, Rasul'e ve sizden olan emir sahiplerine itaat ediniz.**» (Nisâ: 59) buyurmaktadır. Efendimiz (a.s.) veda hutbesinde: ***"Sizi, Allah'ın Kitabı ile yöneten bir köle idareye getirilse, onu dinleyip itaat ediniz."*** buyurmuştur. (Müslim, İmâra: 36, Nesei, Beyat, İbni Mâce, Cihâd: 39) ***"Sevse de sevmese de Müslüman bir kimsenin dinleyip itaat etmesi gerekir ancak isyan emredilmesi dışında; eğer isyan emredilirse dinleyip itaat etmek yoktur."*** (Müslim, İmâra: 33, Tirmizî, Cihâd: 29, İbni Mâce, Cihâd: 40, Buhârî, Ahkâm: 4) ***"Allah Teâla'ya isyan konusunda itaat yoktur. İtaat dinin güzel gördüğü konularda (marufta) olur."*** (Buhârî, Ahkâm: 4, Müslim, İmâra: 33. vd. Ayrıca bu konuda 1268 ve 1672. hadislere de bakınız)

٢١٨٥ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رضي الله عنه قَالَ دَعَانَا النَّبِيُّ ﷺ فَبَايَعْنَاهُ فَقَالَ فِيمَا أَخَذَ عَلَيْنَا أَنْ بَايَعَنَا عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ فِي مَنْشَطِنَا وَمَكْرَهِنَا وَعُسْرِنَا وَيُسْرِنَا وَأَثَرَةً عَلَيْنَا وَأَنْ لا نُنَازِعَ الأَمْرَ أَهْلَهُ إِلاَّ أَنْ تَرَوْا كُفْرًا بَوَاحًا عِنْدَكُمْ مِنَ اللَّهِ فِيهِ بُرْهَانٌ ❁

& 2185-) Ubâde b. Sâmit (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.) bizi (biate) çağırdı biz de kendisine biat ettik." demiş ve şöyle devam etmiştir: "Şunlar bizden aldığı sözler içerisindedir: 'Biz memnun iken de, memnun değil iken de, sıkıntıda iken de, rahatlıkta iken de, bize karşı tercihler yapılırken de dinleyip itaat edeceğimize biat edip idare ile kavga etmeyeceğiz.' (Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.):) ***"Ancak açık bir şekilde küfrünü görür ve Allah katında bu konuda bir deliliniz olursa bu durum hariçtir."*** buyurdu."

(Hadisin değişik bir benzeri 2203. hadise bakınız.)

٢١٨٦ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مِنْ شِرَارِ النَّاسِ مَنْ تُدْرِكُهُمُ السَّاعَةُ وَهُمْ أَحْيَاءٌ ❁

& 2186-) İbni Mes'ûd (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Kendileri hayatta iken üzerlerine kıyametin koptuğu kimseler, halkın en kötüleridir."*** diye buyururken işittim." demiştir.

(İmam Müslim'in rivayet ettiği bir hadiste, Allah ipekten daha yumuşak bir rüzgâr gönderir, sonunda bu rüzgâr kalbinde zerre miktarı iman olan herkesin ruhunu alır. (Müslim, İmân: 185) buna göre geriye kalanların üzerine kıyamet kopacaktır ki bunlar kalplerinde zerre miktarı iman olmayan en kötü kimselerdir.)

٢١٨٧ عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَدِيٍّ قَالَ أَتَيْنَا أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رضي الله عنه فَشَكَوْنَا إِلَيْهِ مَا نَلْقَى مِنَ الْحَجَّاجِ فَقَالَ اصْبِرُوا فَإِنَّهُ لا يَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ إِلاَّ الَّذِي بَعْدَهُ شَرٌّ مِنْهُ حَتَّى تَلْقَوْا رَبَّكُمْ سَمِعْتُهُ مِنْ نَبِيِّكُمْ ﷺ ❁

2187-) Zübeyr b. Adiy anlatır: "Enes b. Mâlik (r.a.)'a gidip kendisine Zalim Haccac'dan halkın karşılaştığı eziyetleri şikâyet ettik. O da: "Sabredin, şu biline ki kesinlikle size öyle bir zaman gelir ki bu zamandan sonraki daha kötüdür. Sonunda Rabb'inize kavuşursunuz. Ben bunu Peygamberiniz (s.a.v.)'den işittim." demiştir.

(Zalim Haccâc, Emevi halifesi Abdülmelik b. Mervan'ın Hicaz ve Irak valisi idi. Hicaz'da halifeliğini ilan etmiş olan Abdullah b. Zübeyr (r.a.)'ı şehid ederek Mekke ve Medine'yi kana buladı. Böylece Abdülmelik'in gözüne girdi ve kendisine Hicaz valiliği yanında Irak valiliği de verildi. Aynı zulmü Irak'ta da gerçekleştiren Zalim Haccâc, Küfe'li Zübeyr b. Adiy taraftarlarıyla birlikte, Basra'da ikamet etmekte olan büyük sahabi Enes b. Mâlik (r.a.)'a gitmiş ve çektiklerinden şikayet etmişti. Öyle görülüyor ki bu şikayetin altında bir baş kaldırma niyeti yatmaktaydı. Enes b. Mâlik hazretlerinin de herhangi bir siyase gücü ve idari görevi yoktu. Muhtemel bir karşı harekât için fikrini yoklamak anlamında bir şikayet, bir yakınma karşısında olduğunu, böyle bir teşebbüste daha büyük bir fitne kapısının açılacağını hissedince şikayetçilere hadisimizdeki tavsiyeyi hatırlatmıştır. Belki de böylece yeni bir fitnenin önünü almıştır.

"Gelen günün, geçen günü aratacak kadar kötü olacağı" tespiti genel bir değerlendirmedir. Genelde böyle olacaktır, demektir. Yoksa geçmişten çok daha iyi günler zamanlar ve idareler olmuştur, olacaktır da. Haccâc'dan kısa süre sonra yaşanan Ömer İbni Abdülaziz zamanı gibi dönemler için Hasanı Basri hazretleri "halkın nefes alma zamanı" der. Hadiste genel gidişin daha iyiye değil, daha kötüye olduğu hatırlatılmaktadır.

Hz. Enes'in şikayetçilere, Hz. Peygamber'den duyduğunu vurgulayarak bu genel gerçeğe dikkat çekmesi ve sabır tavsiye etmesi, aslında sıkıntısız bir gün olmayacağını belirtmekte, binaenaleyh iyi ve hayırlı işler yapmaya her hâlü kârda devam etmenin daha isabetli ve Müslümanca bir hareket olduğunu göstermektedir. (Kısaltarak, Riyâzü's Sâlihîn Şerhi, I. 386-387, Prof. Dr. M. Yaşar Kandemir vd.)

٢١٨٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لا يُشِيرُ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ بِالسِّلاحِ فَإِنَّهُ لا يَدْرِي لَعَلَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ فِي يَدِهِ فَيَقَعُ فِي حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ ❁

& 2188-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizden biriniz kardeşine silahını doğrultmasın. Çünkü hiç bilemez belki şeytan eline hız verir de*** (kardeşini öldürür) ***böylece cehennem çukuruna düşer."*** buyurmuştur.

(283 ve 284. hadislerde mescid ve çarşılarda gezerken başkasına zarar vermemek için okun ucunun el ile tutulması tenbihlenmişti. Hadisin âhir zaman hadiselerinin anlatıldığı bir bölümde getirilmesinin sebebi, âhir zamanda Müslümanların birbirleriyle savaşacağı, halbuki kendilerinin değil birbirleriyle savaşmak birbirlerine silah doğrultmalarının bile yasak olduğunu bildirmek içindir.)

٢١٨٩ وعنه رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَتَكُونُ فِتَنٌ الْقَاعِدُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَائِمِ وَالْقَائِمُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْمَاشِي وَالْمَاشِي فِيهَا خَيْرٌ مِنَ السَّاعِي مَنْ تَشَرَّفَ لَهَا تَسْتَشْرِفْهُ فَمَنْ وَجَدَ فِيهَا مَلْجَأً أَوْ مَعَاذًا فَلْيَعُذْ بِهِ ❁

& 2189-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İleride öyle bir fitneler olacak ki, bu fitne içerisinde, oturan ayakta durandan daha hayırlı olacaktır. Ayakta duran yürüyenden daha hayırlı olacaktır. Yürüyen de koşandan daha hayırlı olacaktır. Kim merak eder de fitneye bakmak isterse fitne ona da bulaşır. Kim bu fitne içerisinde iken bir sığınak ve korunma bulursa onunla sığınıp korunsun."*** buyurdu." demiştir.

(Hadiste fitne döneminde oturan kimsenin ayakta durandan daha hayırlı olacağı söylenirken, fitne içerisinde en az hareketli olanların daha hayırlı olacağına, en fazla hareketli olan kimsenin daha kötü olacağına işaret edilmiştir. Fitneye yaklaşmamaya, hatta merak edip yüzü bile çevirmemeye dikkat çekilmiştir.)

٢١٩٠ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ رضي الله عنه أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى الْحَجَّاجِ فَقَالَ يَا ابْنَ الأَكْوَعِ ارْتَدَدْتَ عَلَى عَقِبَيْكَ تَعَرَّبْتَ قَالَ لا وَلَكِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَذِنَ لِي فِي الْبَدْوِ ❁

& 2190-) Seleme b. Ekva' (r.a.), Haccac'ın yanına girdi, Haccac ona: "Ey Ekva' oğlu, geri mi döndün, çöle mi yerleştin?" dedi, o da: "Geri dönmedim, ancak Rasûlüllah (s.a.v.) bana çölde yaşamam için izin vermiştir." dedi.

(Seleme b. Ekva' (r.a.), gözü kara bir sahabidir. 1299, 1303, 1640. hadislerde kendisinin cesaretini görmüştük. Söz konusu konuşmanın yapıldığı sıralarda bu, peygamber aslanı yaşlanmıştı. Zalim Haccac kendisine "Geri mi döndün" sorusuyla dinden dönmeyi kasdetmiştir. Bu zalim, idaresi sırasında yüz binlere varan cana kıymıştır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ashabının da açığını araştırır fırsatını bulduğunda üzerlerine yürür, hatta Abdullah b. Ömer (r.a.)'a yaptığı gibi komplo kurup suikast bile düzenlerdi. Haccac, hicret edenlerin bir daha Medine'den ayrılmamak üzere hicret ettiklerinden ve Medine'den ayrılanların dinden dönmüş sayılacağından hareketle Medine'ye hicret edip sonraları Medine dışına yerleşen Seleme b. Ekva' (r.a.)'ın açığını aramak ve güya dinden dönüp dönmediğini araştırmak için bu sorusunu sormuştur. Aslında Seleme b. Ekva' (r.a.), Hz. Osman (r.a.)'ın şehid edilmesinden sonra Medine'den ayrılıp çölde küçük bir yerleşim birimi olan er-Rabeze'ye yerleşmişti. (Buhârî, Fiten: 14) Onun bu davranışı bir bakıma mevcut idareden hoşlanmadığını gösterir. Medine'ye hicret ettikten sonra izinsiz buradan ayrılmak ilk dönemlerde yasaktı hatta 658. hadiste gördüğümüz gibi Hz. Peygamber (s.a.v.) hac sırasında ölecek derecede hastalanan Sa'd b. Ebî Vakkas (r.a.) için: ***"Allah'ım, ashabımın hicretini kemale erdir, hicretten onları geriye döndürme."*** diye dua etmişti. Nitekim 735. hadiste görüldüğü gibi hicrete dayanamaz diye bir bedevinin hicret etmesine izin verilmemişti. 917. hadiste de hicrete dayanamayıp biatından vaz geçmek isteyen bir bedevinin de isteğini kabul edilmemişti.)

٢١٩١ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِقَوْمٍ عَذَابًا أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيهِمْ ثُمَّ بُعِثُوا عَلَى أَعْمَالِهِمْ ❁

& 2191-) İbni Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah, bir topluma azap indirdiğinde, azap toplumun içerisinde bulunan herkese isabet eder. Sonunda yaptıkları işlere göre tekrar diriltilirler."*** buyurdu." demiştir.

(Bir toplumda kötülük çoğaldığında o toplum içerisinde yaşayan iyi kimselerin güçleri oranınca bu kötülüğü engellemeleri gerekir. Eğer bunu yapmazlarsa o toplumla birlikte helak olurlar.

Allah, kullarını dünyada bazı felaketlerle deneyebilir. Kötülerin yanında iyiler de yanabilir. Önemli olan, iyi niyetle Allah'a kavuşmaktır. İnsanlar bulundukları haldeki niyetlerine göre diriltileceklerdir.

Bu konuda 1009 ve 1403. hadislere bakınız. Allah Teâlâ: **«Sizden sadece zalim olanlara isabet etmekle kalmayan bir fitneden sakınınız.»** (Enfâl: 25) buyurmuştur. Cezanın sadece suçu işleyenlere isabet etmeyip toplumun tümüne isabet etmesinin nedeni, yapılan günah ve isyana karşı duyarsız kalınmasıdır. Nitekim yukarıdaki ayetin tefsirinde müfessirler, fitnenin sadece zalim olanlara isabet etmekle kalmayıp suçlu suçsuz toplumun tamamına isabet etmesinin nedenini toplumdaki diğer kimselerin suç ve günah işlendiğinde duyarsız kalmaları ve onları engellememeleri olarak açıklamaktadırlar. (el-Câmiu li Ahkâmi'l-Kur'ân, Kurtubî, VII. 391, Tefsîru Kur'ân'il-Azîm, İbni Kesîr, IV. 487, Mehâsinü't-Te'vîl, Cemâluddîn el-Kâsımî, VII. 36, vd.) Bu konuyu açıklayan pek çok ayet ve hadis vardır. Allah Teâlâ: **«Sizin içinizden hayra çağıran, iyiliği emreden, kötülükten alıkoyan bir cemaat bulunsun.»** buyurmuştur. (Âli İmrân: 104)

Efendimiz (a.s.): ***"Benden önce, Allah'ın bir millete gönderdiği her peygamberin milletinden onun sünnetine uyan, emrini tutan mutlaka ashabı ve sadık dostları olur. Sonra onların arkasından bir nesil gelir, yapmadıklarını söylerler, emrolunmadıklarını yaparlar. Kim onlarla eliyle mücadele ederse o mü'mindir, kim diliyle mücadele ederse o mü'mindir, kim kalbi ile mücadele ederse o mü'mindir. Bunun dışında ise hardal tanesi kadar iman yoktur."*** buyurmuştur. (Müslim, İmân: 80)

Hadisin son cümlelerine dikkat edilirse, böyle kimselerle en azından kalben bile olsa mücadele etmeyenlerin hardal tanesi kadar imanının olmadığı belirtilmiştir. Bu büyük bir şeydir. Allah korusun, imanın olmadığını ifade etmektedir.

Kötülüğü engelleme görevi terk edildiğinde yeryüzünde kötülük yayılır, isyan ve fücûr ortalığı kaplar, fesat ehli çoğalıp iyileri yok eder. Neticede daha önce bunları engellemeye güçleri yeterken bundan aciz kalırlar. Fazilet ışıkları söner, ortalığı rezaletlikler kaplar. İşte bu ortamda herkes Allah'ın gazabına müstehak olur. Allah: **«İsrailoğulları'ndan inkâr edenlere, Dâvûd ve Meryem oğlu İsâ dili ile lanet edilmiştir. Bunun sebebi, isyan etmeleridir. Onlar haddi aşıyorlardı. Yaptıkları kötülükten birbirlerini alıkoymuyorlardı. Yaptıkları da ne kötü şeydi.»** buyurmuştur. (Mâide: 78-79)

Allah, cumartesi günü yasağını çiğneyen kimselere nasihat ve uyarılarının fayda vermeyeceğini bildiği halde yine de onları uyaranları şöyle haber vermiştir: **«İçlerinden bir topluluk: "Allah'ın helâk edeceği yahut şiddetli bir şekilde azab edeceği bir kavme artık ne diye öğüt veriyorsunuz?" dedi.** (Onlar)**: "Rabb'imize mazaret** (beyan etmek) **için, bir de belki korunurlar, sakınırlar diye** (öğüt veriyoruz.)**" dediler»** (Arâf: 164)

Bu konuda pek çok hadisin bulunduğunu görmekteyiz:

"Bir toplum, Allah'a karşı isyan işlenip de güçleri yettiği halde bunu değiştirmezse Allah bundan dolayı gelecek azabı neredeyse tümüne yayar." (Ebû Dâvûd, Melâhim: 17, Tirmizî, Fiten: 8, İbnl Mâce, Fiten: 20)

Başka bir rivayette ise ***"Onlar bu işi yapanlardan sayıca daha çok iken"*** ilavesi vardır.

"Bir toplumdaki bir adam, bu toplumun içerisinde günah işler de bunu değiştirmeye güçleri yettiği halde oradakiler değiştirmezlerse Allah onlara ölmeden önce mutlaka azabını isabet ettirir." (Ebû Dâvûd, Melâhim: 17)

"İnsanlar, zalimi görür de buna engel olmazlarsa Allah bundan dolayı gelecek azabı neredeyse tümüne yayar." (Tirmizî, Fiten: 8)

"Allah umumu, azınlığın işlediği amelden dolayı cezalandırmaz. Ancak umum kötülüğü görür de bunu engellemeye güçleri yettiği halde engellemezlerse Allah'ın azabı umuma da azınlığa da gelir." (Müsned, IV. 196)

Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Allah, meleklerden bir meleğe: "Şu şu şehirleri, halkının başına ters çevir" diye vahyetti. Melek: "Orada bir göz atma kadar bile olsun Sana karşı gelmeyen falan kulun vardır." dedi. Allah: "Şehri ona da halka da ters çevir! Çünkü onun yüzü bir an bile olsun*** (yapılan kötülüklere karşı) ***asla değişmedi." buyurdu."*** demiştir. (Taberânî'den, Mecmau'z-Zevâid, VII. 270)

Hadislerden anlaşılan, görülen kötülüğe mutlaka müdahale edilmesi gerektiği, eğer bu yapılmazsa oradakilerin bu kötülüğün cezasına ortak olacaklarıdır.

Hata ve günaha rıza göstermek de büyük günahtır. Kim bir hatayı öğrenir de buna rıza gösterirse büyük günaha girer en çirkin yasağı işler. Bunun günahı, hatayı görüp de reddetmeyen kimsenin günahı gibidir. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Yeryüzünde bir hata işlendiğinde, onu gören bundan hoşlanmaz, reddederse bunu görmeyen kimse gibi olur (mesuliyeti düşer.) ***Kim bunu görmez de buna razı olursa bunu gören kimse gibi olur"*** (Ebû Dâvûd, Melâhim: 17)

Çünkü hataya rıza göstermek kalbin reddetmesini de ortadan kaldırır. Halbuki bunu kalben de olsa reddetmek herkese farz-ı ayındır. Farz-ı ayının terk edilmesi ise büyük günahtır.

"Sizden kim bir kötülük görürse onu eli ile değiştirsin. Eğer gücü yetmez ise dili ile değiştirsin, eğer yine gücü yetmez ise kalbi ile (buğz edip) n***efret etsin. Bu ise imanın en zayıfıdır."*** (Müslim, İmân: 78)

Kötülüğün reddedilmesi gerektiği hususunda bütün Müslümanlar fikir birliği yapmışlardır. Bu nedenle her Müslüman gücü nisbetinde kötülüğü reddeder ve bunu gücüne göre eliyle veya diliyle ya da kalbi ile değiştirir. Hadisten anlaşılan kötülüğün giderilmesi kişilerin durumuna göre değişebildiğidir: Kimisinin imkanı eliyle gidermeye, kimisininki de diliyle gidermeye yeter. Bu ikisine de gücü yetmeyen kişi, en azından bunu onaylamadığını, kötülüğe karşı duyarlı olduğunu belirtmek için kalbiyle reddetmelidir.

Kötülüğü reddetmek Müslümanın sorumlu olduğu farz-ı ayındır, hiçbir zaman ve hiçbir surette bu farz kimseden düşmez. Kim kalbinden olsun iyiliği ön görmez ve kötülüğü reddetmez ise bu durum onun tam bir şekilde imanının olmadığını gösterir.

İyiliği emretme ve kötülüğü nehyetme hususunda, sabredip eziyetlere tahammül etmemiz de gerekir. Allah: **«İyiliği emret, kötülüğü yasakla ve sana gelen müsibetlere sabret»** buyurmuştur. Lokmân:17)

٢١٩٢ عَنْ حُذَيْفَةَ رضي الله عنه قَالَ إِنَّمَا كَانَ النِّفَاقُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ فَأَمَّا الْيَوْمَ فَإِنَّمَا هُوَ الْكُفْرُ بَعْدَ الإِيمَانِ ❁

2192-) Huzeyfe b. Yemân (r.a.): "Münafıklık Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde idi. Bugünkü ise olsa olsa imandan sonra küfürdür." demiştir.

(Huzeyfe (r.a.)'ın belirtmek istediği şudur: Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde bir kısım kâfirler korktuklarından dolayı küfürlerini açığa vuramıyorlardı, bunlar zahiren Müslüman görünüp içten kâfir kimselerdi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'den ve raşid halifelerden sonra İslâm otoritesinde karışıklık olmuş küfürlerini gizleyen korkak münafıklar artık korkmadan kâfir olduklarını söyler olmuşlardı. Nitekim bir başka rivayette Hz. Huzeyfe (r.a.): "Bugün münafıklar, Hz. Peygamber (s.a.v.) dönemindekilerden daha şerlidir. Çünkü o dönemdekiler münafıklıklarını gizliyorlardı, bu zamandakilerse açıkça ortaya koyuyorlar." demiştir. (Buhârî, Fiten: 21)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَضْطَرِبَ أَلَيَاتُ نِسَاءِ دَوْسٍ عَلَى ذِي الْخَلَصَةِ وَذُو الْخَلَصَةِ طَاغِيَةُ دَوْسٍ الَّتِي كَانُوا يَعْبُدُونَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ

✍ Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Devs kabilesinin kadınlarının kıçları Zü'l-Halsa'nın karşısında çalkalanmadıkça kıyamet kopmaz"*** buyurmuştur. Zü'l-Halsa, Devs kabilesinin cahiliye döneminde taptıkları bir puttur.

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik. Zü'l-Halsa, Devs, Hasam ve Becile kabilelerine ait Yemen'de bir tapınak evdir. Buraya Yemen'in Kâbesi de denilmekte idi. İçerisinde dikili taşlar vardı, beyaz mermerden yapılmış üzeri taç gibi nakışlı bir bina idi. Yemen ile Mekke arasında yedi gecelik uzaktaki Tebâle'de bulunan bu yere saygı gösterilir kurbanlar kesilirdi. Devs kabilesinin kadınları da, buraya arkalarını dönüp ırgalamak suretiyle taparlardı. (İslâm Tarihi, M. Asım Köksal, XVII. 107-108) 1295. hadiste görüldüğü gibi Zü'l-Halsa, Cerir b. Abdullah (r.a.) komutasındaki seriye ile yıkılmıştır. Hadisimizde cahiliye dönemindeki bir takım anlamsız uygulamaların tekrar döneceğine işaret vardır.)

٢١٩٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَخْرُجَ نَارٌ مِنْ أَرْضِ الْحِجَازِ تُضِيءُ أَعْنَاقَ الإِبِلِ بِبُصْرَى ❁

& 2193-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Hicaz toprağından bir ateş çıkmadıkça kıyamet kopmaz. Bu ateş Busra'daki develerin boyunlarını aydınlatır."*** buyurmuştur.

(Hicaz, Mekke ve Medine bölgesinin adıdır. Busra, Şam'la Hicaz arasında Şam'a 100 km. uzaklıkta bir yerleşim birimidir. Meşhur rahib Bahira burada yaşamış olup manastırı bugün hâlâ ayaktadır. Bu şehir Bizans'ın ve Hıristiyanlığın önemli yerleşim birimlerindendir. Tespit edebildiğim kadar hadislerde üç ateşten söz edilir.

1-) Hicaz toprağından çıkacak ve Busra'dan görülecek ateş, işlemekte olduğumuz hadistedir.

2-) Hadremevt'ten veya deniz tarafından çıkacak ve insanları toplayacak ateştir. (Tirmizî, Fiten: 36)

3-) Yemen'den (Aden toprağının sonundan) çıkıp insanları haşrolunacakları yere sürecek, oldukları yerden göçe sevk edecek ateştir. (Müslim, Fiten: 39, Tirmizî, Fiten: 19, Ebû Dâvûd, Melâhim: 12, İbni Mâce, Fiten: 28) Hadis metinlerinde anlaşılan, bu ateş kıyamet alametlerinin sonuncusudur.

Tarihte hicri 654. yılda Medine civarında bir ateş görülmüştür. Bu zamanda yaşayan bazı âlimler hadiseyi kitaplarında anlatarak kayda geçirmişlerdir. Hicri 671 yılında vefat eden Kurtubî, kabir ve âhiret hayatı konusunda kaleme aldığı "et-Tezkira bi Ahvâli'l-Mevti ve'l-Âhira" isimli eserinde bu konu hakkında bilgi vermektedir. Kendisinin kitabını özetleyen Ahmed Şa'ranî'nin eserinde şöyle denmektedir: "Bu ateş büyük bir zelzeleyi müteakip çıkmıştır. Hicri 654 yılı Cumâde'l-Âhirin üçüncü çarşamba gecesi imsaktan sonra şiddetli bir yer sarsıntısı başladı. Cuma günü kuşluk vaktine kadar sürdü. Sonra deprem durdu. (Volkanik patlama başladı.) Kureyza mıntıkasında Tenim mevkiinin Harra tarafındaki düz sahada ateş tufanı ortaya çıktı, büyük kütleler ve kuleler görüldü. Ateşi tutuşturmakta olan birtakım kimseler de görüldü. Bu cehennemî ateş hangi dağa rastlarsa mutlaka eritip yok ediyordu, kırmızı ve mavi sel teşekkül edip önüne gelen kayaları ve tepeleri sürükleyerek akmaya başladı. Olayın devamı sırasında gök gürültüsü gibi korkunç iniltiler duyuldu. Nihayet Rakbi Irakî menziline varıp orada dağ gibi muazzam bir sed teşkil etti. Medine-i Münevvere'ye yaklaştı ise de o sırada Rasûl-i Ekrem'in hürmetine Medine'de esmeye başlayan serin bir rüzgârın tesiriyle Medine bu âfetten korundu. Fakat ateş tufanı Yemen tarafına akarak Yemen köylerinden birini yaktı. Halk bu ateşin yanışı sırasında tencere kaynaması gibi birtakım kaynamalar görmüştür. Bazı dostlarım, beş gün kadar Medine âfakında bu ateş ziyasını gördüklerini bana zikretmişlerdir. İşte bunlar peygamberlik nişaneleridir. Bu ateşten sonra başka bir yer ateşi de Medine-i Münevvere'nin harreminden yayılıp Medine'nin harreminin hepsini yaktı. O derece ki bu ateş (Harem-i Şerif'teki) direklerin bağlantı kurşunlarını erittiğinden direkler düştü ve surlardan başka ayakta hiçbir şey kalmadı. Bundan sonra İslâm direği ve hilâfet merkezi olan Bağdad'ı Tatarlar istilâ edip orada bulunanların kimini öldürdüler, kimini de esir ettiler. (Etrafa) muazzam bir korku, sıkıntı, üzüntü yayıldı. Herkes korktu, çok üzüntü çekildi. İnsanlar halifesiz, başkansız olarak başı boş ve sarhoş vaziyette kaldılar. Ölüm-Kıyâmet-Âhiret, İmam Şa'ranî, s. 460-461)

Hâdiseden kısa bir süre sonra yaşayan İbni Kesir, bu sırada Busrâ'da bulunanların bu ateşin ışığında develerin boyunlarını gördüklerini bildirmektedir. (en-Nihâye fi'l-Fiten ve'l-Melâhim, s. 11) İmam en-Nevevî de bu hadisenin Şam halkı arasında tevatür derecesinde meşhur olduğunu bildirmektedir. İbni Kesir, el-Bidâye ve'n-Nihâye, isimli eserinin 654. sene olayları bölümünde bu konu ile ilgili olarak, bu zamanda yaşayan Ebû Şâme el-Makdisî'nin ez-Zeyl isimli eserinden, o dönemin âlimlerinin birbirlerine yazdığı mektupları ayrıntılı bir şekilde anlatır. Daha geniş bilgi edinmek isteyenler bu kaynağa müracaat edebilirler. Bu ateşin çıkması Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bir mucizesini ortaya koymaktadır. Kendisinin yüzlerce yıl önceden bildirdiği olay meydana çıkmıştır.)

٢١٩٤ وعنه رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُوشِكُ الْفُرَاتُ أَنْ يَحْسِرَ عَنْ كَنْزٍ مِنْ ذَهَبٍ فَمَنْ حَضَرَهُ فَلا يَأْخُذْ مِنْهُ شَيْئًا ❁

2194-) Ebû Hureyre (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Fırat, yer altında gömülü altın serveti /malı / hazineyi neredeyse ortaya çıkaracaktır. Kim buna şahit olursa bundan bir şey almasın."*** buyurdu." demiştir.

(Hadiste geçen Fırat'ın ortaya çıkaracağı "Kenz" kelimesi yer altında gömülü bulunan kıymetli tüm servete denir. "Kenz" ifadesi başka hadislerde "Altın dağı" şeklinde açıklanır. Fırat, Kur'ân-ı Kerim'de "Furat" şekliyle üç yerde geçer: (Furkân: 53, Fâtır: 12, Mürselât: 27) Anlamı, içen kimseye ferahlık veren tatlı su demektir. 1586. hadiste anlatılan Mirac hadisindeki cennetten çıkan dört nehirden ikisi dışarıdadır. Bunlar Fırat ve Nil nehirleridir. Başka bir hadiste, Seyhan, Ceyhan, Fırat ve Nil nehirlerinin cennet nehirleri oluğu bildirilir. (Müslim, Cennet: 26)

Türkiyenin doğusundan çıkıp Basra körfezine dökülen Fırat nehri, Erzurum ovasının kuzeyindeki Dumlu dağından çıkan Dumlu suyunun oluşturduğu 460 km uzunluğundaki Karasu kolu ile, Van gölünün kuzeyindeki Aladağ ve kuzeybatısındaki Muratbaşı dağından çıkan iki suyun birleşmesiyle oluşan 722 km uzunluğundaki Murat kolunun birleşmesiyle oluşmuştur. Toplam yatak uzunluğu 2800 km olan ve bazı bölgelerde sık sık yatak değiştiren Fırat nehri tarihten günümüze medeniyetlerin can damarını oluşturmuştur. Özellikle Mezopotamya ovasında sulama alanları oluşmuş ve binlerce sene insanların geçim kaynağı olmuştur. Bugün Türkiye bölümü üzerinde GAP adı altında kapsamlı yatırımlar yapılmıştır. Yahudiler tarafından kendilerine tanrılarının vadettiği (!) iddia edilen topraklar da Fırat-Nil arası bölgelerdir. Yahudiler söz konusu bu bölgeleri kendilerinin bölgeleri olduğunu iddia ederek buralarda büyük İsrâil devletini kurma hayalinde olup bu rüyayı gerçekleştirmek için bütün plânları seferber etmişlerdir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in çıkacağını haber verdiği hazinenin ne olduğu konusunda değişik açıklamalar yapılmıştır. Buna göre nehrin suyu çekilecek ve altından külliyetli hazine çıkacaktır. Ancak 2800 km. uzunluğundaki bir nehrin neresinin kuruyacağı ve neresinden hazine çıkacağı hiç belirtilmemiştir. Son zamanlarda kurulan barajlar yapılırken su tutulması esnasında barajdan sonraki bölgelerde görülen kısmi su çekilmeleri olmuş kısa da olsa nehrin yatağı boşalmış ama bu bölgede hazine görülmemiştir. Buna göre söz konusu hazine ya 2800 km. lik nehrin diğer bölgesindedir ya da hadiste belirtilen hazine konusu mecazi bir ifadedir.)

٢١٩٥ وعنه رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّه ﷺ قَالَ لا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتَتِلَ فِئَتَان عَظِيمَتَان يَكُونُ بَيْنَهُمَا مَقْتَلَةٌ عَظِيمَةٌ دَعْوَتُهُمَا وَاحِدَةٌ وَحَتَّى يُبْعَثَ دَجَّالُونَ كَذَّابُونَ قَرِيبٌ مِنْ ثَلاثِينَ كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّه وَحَتَّى يُقْبَضَ الْعِلْمُ وَتَكْثُرَ الزَّلازِلُ وَيَتَقَارَبَ الزَّمَانُ وَتَظْهَرَ الْفِتَنُ وَيَكْثُرَ الْهَرْجُ وَهُوَ الْقَتْلُ وَحَتَّى يَكْثُرَ فِيكُمُ الْمَالُ فَيَفِيضَ حَتَّى يُهِمَّ رَبَّ الْمَالِ مَنْ يَقْبَلُ صَدَقَتَهُ وَحَتَّى يَعْرِضَهُ عَلَيْهِ فَيَقُولَ الَّذِي يَعْرِضُهُ عَلَيْهِ لا أَرَبَ لِي بِهِ وَحَتَّى يَتَطَاوَلَ النَّاسُ فِي الْبُنْيَانِ وَحَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي مَكَانَهُ وَحَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا فَإِذَا طَلَعَتْ وَرَآهَا النَّاسُ يَعْنِي آمَنُوا أَجْمَعُونَ فَذَلِكَ حِينَ ﴿لا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا﴾ وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ نَشَرَ الرَّجُلانِ ثَوْبَهُمَا بَيْنَهُمَا فَلا يَتَبَايَعَانِهِ وَلا يَطْوِيَانِهِ وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدِ انْصَرَفَ الرَّجُلُ بِلَبَنِ لِقْحَتِهِ فَلا يَطْعَمُهُ وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَهُوَ يُلِيطُ حَوْضَهُ فَلا يَسْقِي فِيهِ وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ رَفَعَ أُكْلَتَهُ إِلَى فِيهِ فَلا يَطْعَمُهَا ❁

& 2195-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İki büyük topluluk vuruşmadıkça kıyamet kopmaz, bu iki topluluk arasında çok büyük öldürmeler / savaşlar olur. Halbuki bu ikisinin davaları birdir.***

Yine hepsi de kendisinin Allah'ın Rasûlü olduğunu iddia eden otuza yakın yalancı deccâllerin ortaya çıkmasına kadar kıyamet kopmaz.

Yine şunlar olana kadar kıyamet kopmaz: İlim alınır, zelzeleler artar, zaman yaklaşır, fitneler ortaya çıkar, öldürme olayları çoğalır, içinizde mal çoğalır, öyle ki sadaka verilecek kimse mal sahibini endişeye düşürecek derecede mal dolup taşar. Hatta bu kimseye sadaka vermeyi teklif eder, o da: "Benim buna ihtiyacım yok." der. İnsanlar bina yapımı konusunda yarış yapacaklardır, bir adam birisinin kabrine uğrar da: "Keşke bunun yerinde ben olsaydım." der. Güneş battığı yerden doğar, Güneş böyle doğduğunda halkın tümü iman

edecek ama bu, «Daha önce iman etmeyen veya imanıyla hayır kazanmayan kişiye bu imanı fayda vermeyecek» (En'âm: 158'den alıntı) ***bir zamanda olacaktır.***

Kıyamet, şu haldeyken kesinlikle kopacaktır: İki kimse aralarında elbise açacaklar ne alış veriş gerçekleşecek ne de elbiseyi dürebilecekler.

Kıyamet, şu haldeyken kesinlikle kopacaktır: Bir kimse devesinin sütünü sağacak da tadamayacak.

Kıyamet, şu haldeyken kesinlikle kopacaktır: Bir kimse havuzunu sıvayıp tamir edecek ama havuzdan su kullanamayacak.

Kıyamet, şu haldeyken kesinlikle kopacaktır: Bir kimse lokmasını ağzına götürecek de bunu yiyemeyecek." buyurmuştur.

(Bu hadis, daha önce geçmiş olan ve kıyametin kopmasının yaklaştığını belirten işaretlerden haber veren hadislerin en kapsamlı olanıdır. Bu konuda yukarıda sayılanların dışında bir kısım işaretleri anlatan başka hadisler de vardır. Kıyametin vakti için 1793. hadisin açıklamasına da bakınız. Ayrıca 1352 ve 1353. hadislerin açıklamasında anlatılan Güneşin batıdan doğması ve dürülmesi konusunu da bakınız.

Ele aldığımız hadiste işaret edilen konulardan iki büyük topluluk arasında öldürmeler ilk dönemlerde sahabe arasında meydana gelen Cemel ve Sıffin savaşlarıyla başlayan tarihten günümüze kadar süren pek çok çatışmalar olmuştur. Hadiste anlatılmak istenilen bunlardan birisi midir yoksa bu öldürme olayları bunlardan ayrı bir şey midir, kesin değildir. Geçmişte İbni Sayyâd ve Yalancı Müseyleme'den yakın tarihimizdeki Ahmet Kadiyânî'ye kadar kendilerinin Allah'ın Rasûlü olduğunu iddia eden pek çok kimse ortaya çıkmıştır. Bunların kimisi Ahmet Kadiyânî'de olduğu gibi kendisinin yeni bir peygamber olduğunu iddia ederken, kimisi yeryüzüne inmesi beklenen Hz. Îsâ (a.s.) olduğunu, kimisi de beklenen Mehdî olduğunu iddia eder. Ancak bu adamlar gelmiş geçmiş, ama hâlâ dünya devam etmekte, kıyamet kopmamış, beklenen kimseden umulan kurtuluş meydana gelmemiştir. Bu da söz konusu kimselerin sahtekâr olduğunu gösterir. Diğer taraftan "otuz" ifadesini kesin sınır değil de çokluk ifadesi olarak düşünmek daha doğru olacaktır. Çünkü tarihten bu yana otuzdan kat kat fazla deccâller çıkmıştır. Bu deccâllerin bir tanesi çok tehlikeli ve tüm peygamberlerin ümmetlerini sakındırdığı kimse olan büyük deccâldir. Bu konuda 1305. hadisin açıklamasına bakınız.

İlmin azalması konusuna da pek çok hadiste değinilmiştir. Burada üzerinde durulması gereken husus, azalacak olan ilmin dini ilimler olmasıdır. Pozitif ilimlerde gün geçtikçe ilerleme kaydedilirken dini ilimlerde geçmişteki seviyeyi geçmek şöyle dursun geçmiş seviye bile muhafaza edilememiş gerileme gün geçtikçe artmıştır. İmam Buhârî'nin daha çocuk yaşta iken yetmiş bin hadis ezberlediği bildirilmektedir. Şu anda ezberlediği hadis bakımından acaba hangi hadis profesörü kendisinin İmam Buhârî'ye denk olduğunu iddia edebilir? Bu mukayeseyi Fıkıh, Tefsir gibi diğer dini ilimlere uyguladığımızda günümüzdeki dini ilim ile eskilerin dini ilim seviyesinin çok farklı olduğunu görebiliriz. Diğer taraftan ilmin azalması, ilmiyle amel eden salih âlimlerin azalıp yok olması ve ortada kendisinin âlim olduğunu söyleyen, bilgisiyle davranışları birbirini tutmayan fasık kimselerin türemesi de söz konusudur. Nitekim 86. hadiste Rasulüllah (s.a.v.): ***"Allah ilmi kullarından çekip çıkarmakla almaz ama âlimlerini kaldırıp almakla alır sonunda bir tane bile âlim kalmaz, halk da birtakım cahilleri başkan edinir. Bunlara sorular sorulur onlar da bilgisizce fetva verip hem kendileri saparlar hem de başkalarını saptırırlar."*** buyurarak bu duruma işaret etmiştir. Bu hadisin değişik bir benzeri olan 2212. hadise de bakınız.

Deprem bölgesi olarak bilinen yerlerde zelzelelerin görülmesi normal bir hadisedir. Bu hadisle bir bağlantısının olmadığı, hadiste işaret edilen zelzelelerin, alışılmışın üzerinde garip olaylar olarak nitelenebilecek şekilde zuhur eden zelzeleler olacağı kanaatindeyiz. Söz gelimi deprem bölgesi olmayan bölge veya bölgelerde depremin zuhuru veya bilinen şekil ve şiddetten çok çok yukarıda, anormal bir şekilde meydana gelen zelzeleler olabilir. Yeryüzünde meydana gelen normal bir depremi hemen bu hadisle irtibatlandırmak pek isabetli olmaz kanaatindeyiz. Mesela 1999 yılında meydana gelen Marmara depremi belki çok büyük bir hadise olarak algılanabilinir ve bu hadisle bağlantı kurulabilir. Ancak geçmişe baktığımızda bu depremden daha büyük hasarlı depremlerin olduğunu görmekteyiz. Nitekim Bedruddin el-Aynî bu hadisin açıklamasında Anadolu'da on üç ay devam eden depremden bahsetmektedir. (Umdetü'l-Kârî, Aynî, XX. 101) Bu bilgiyi öğrendiğimizde Marmara depreminin görülmemiş bir hadise olmadığını anlarız. Yine geçmişte İstanbul'da meydana gelen depremlerde denizin kabarması sonucu dalgaların surları aştığı bildirilmektedir. Bu nedenle hadiste işaret edilen depremin normalin üzerinde bir deprem olması muhtemeldir.

Zamanın yaklaşması konusunda Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Zaman yaklaşmadıkça kıyamet kopmaz. Öyle ki bir yıl bir ay gibi olur, bir ay bir hafta gibi olur, bir hafta bir gün gibi olur, bir gün bir saat gibi olur, bir saat de bir ateş tutuşması gibi olur."*** (Tirmizî, Zühd: 16) Bu hadiste geçen zamanın yaklaşması, bereketinin ve faydasının azalması veya âhir zamanda karşılaşılan fitne ve musibetlerin insanları çok meşgul edip zamanın nasıl akıp gittiğinin farkında olunmaması şeklinde açıklanır. (Tuhfetu'l-Ahvazî, VI. 514) Nitekim incelemesini yaptığımız hadiste zamanın yaklaşması belirtildikten sonra fitneler ve öldürme olayları dile getirilmiştir. Diğer bir yaklaşıma göre, ***"Zamanın yaklaşması"*** kısalması anlamına da gelir. Buna göre hızlı ulaşım araçlarının bulunması üzerine aylarca sürecek bir yolculuğun uçak ve benzeri araçlarla kısa bir sürede katedilmesine işaret eder.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الأَحْكَامِ

91-) Ahkâm Bölümü

(Ahkâm, hüküm kelimesinin çoğuludur. Hüküm, hakim veya idarecinin belli bir konuda verdiği karar demektir. Ahkâm Bölümü ise verdiği karar ve hükümler bağlayıcı olan kimselerle ilgili hadislerin toplandığı bölümdür.)

٢١٩٦ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَإِنِ اسْتُعْمِلَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ كَأَنَّ رَأْسَهُ زَبِيبَةٌ ❁

2196-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Başınıza, başı kuru üzüm tanesi gibi bir Habeşli köle idareci olsa bile sözünü dinleyip itaat ediniz."*** buyurdu." demiştir.

(Hadis 413. hadis olarak geçmişti. İtaat konusunda 2184. hadisin açıklamasına bakınız.)

٢١٩٧ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّكُمْ سَتَحْرِصُونَ عَلَى الإِمَارَةِ وَسَتَكُونُ نَدَامَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَنِعْمَ الْمُرْضِعَةُ وَبِئْسَتِ الْفَاطِمَةُ ❁

2197-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sizler idareciliğe düşkün olacaksınız, ama bu kıyamet günü*** (gereğini yerine getirmeyenler için) ***pişmanlık olacaktır. Süt emziren*** (bu halde iken) ***ne güzeldir. Sütten kesen de*** (bu halde iken) ***ne kötüdür."*** buyurmuştur.

("Süt emziren (bu halde iken) ne güzeldir. Sütten kesen de (bu halde iken) ne kötüdür." ifadesi, mecazi bir ifadedir. Bundan maksat, idareciliğin başlangıcı güzel ve hoş görünebilir ancak bundan ayrılış sütten kesilme gibi kötü ve hoş değildir.)

٢١٩٨ عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَا مِنْ عَبْدٍ اسْتَرْعَاهُ اللَّهُ رَعِيَّةً فَلَمْ يَحُطْهَا بِنَصِيحَةٍ إِلاَّ لَمْ يَجِدْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ ❁

& 2198-) Ma'kıl b. Yesâr (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Allah, herhangi bir kulun idaresi altına bir halk verir, o da bu halkı nasihatla / samimiyetle kuşatmaz ise bu kimse cennetin kokusunu bulamaz."*** diye buyururken işittim." demiştir.

٢١٩٩ وعنه رضي الله عنه عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَا مِنْ وَالٍ يَلِي رَعِيَّةً مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَيَمُوتُ وَهُوَ غَاشٌّ لَهُمْ إِلاَّ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ ❁

2199-) Ma'kıl b. Yesâr (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Herhangi bir vali, Müslümanlardan bir ahalinin idaresini üstlenir de bu ahaliyi aldatıp dolandırırken ölürse Allah ona cenneti haram kılar."*** buyurmuştur.

(Her iki hadisin başında bulunan senetteki bilgilere göre bu hadisi Ma'kıl b. Yesâr (r.a.), Muaviye'nin Basra valisi olarak atadığı Ubeydullah b. Ziyâd, kendisini hasta ziyaretine geldiğinde söylemiştir. Ubeydullah b. Ziyâd eli kanlı zorba bir idareci idi. Ma'kıl (r.a.) bu davranışıyla onu uyarmak istemiştir. Aslında Ma'kıl (r.a.) bu zorba idareciyi daha önce de defalarca uyarmış halka zulüm yapmamasını söylemiştir. Cennet gençlerinin iki efendisinden biri olan Hz. Hüseyin (r.a.) Efendimizi şehid edip mubarek kanını akıtan alçak orduyu gönderen zorba da bu adamdır.)

٢٢٠٠ عَنْ جُنْدَبٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَنْ سَمَّعَ سَمَّعَ اللَّهُ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ وَمَنْ يُشَاقِقْ يَشْقُقِ اللَّهُ عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ❁فَقَالُوا أَوْصِنَا فَقَالَ إِنَّ أَوَّلَ مَا يُنْتِنُ مِنَ الإِنْسَانِ بَطْنُهُ فَمَنِ اسْتَطَاعَ أَنْ لا يَأْكُلَ إِلاَّ طَيِّبًا فَلْيَفْعَلْ وَمَنِ اسْتَطَاعَ أَنْ لا يُحَالَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ بِمِلْءِ كَفِّهِ مِنْ دَمٍ أَهْرَاقَهُ فَلْيَفْعَلْ

2200-) Cündeb (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Kim*** (yaptığı işi gösteriş olsun diye) ***duyurursa Allah da kıyamet günü onu duyurur. Kim zorluk çıkarırsa Allah da kıyamet günü ona zorluk çıkarır."*** diye buyururken işittim." demiştir. Kendisine: "Bize nasihat etsen" denildi, o da: "İnsanın ilk önce kokuşup çürüyen yeri karnıdır. Dolayısıyla kim, temiz helâl olandan başkasını yememeye güç yetirirse bunu yapsın. Kim, haksız yere döktüğü kan ile elini doldurarak kendisiyle cennet arasına engel çekmemeye güç yetirirse bunu yapsın." demiştir.

(Cündeb (r.a.) hadisin son kısmındaki nasihatin Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sözü olduğunu söylemese de Taberânî Mu'cem'inde bu sözü Hz. Peygamber (s.a.v.)'e isnat eder. (Bakınız, el-Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, II. 160, 167, el-Mu'cemü'l-Evsât, VIII. 233, Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, VII. 297) Hadisin baş tarafı 2113. hadis olarak geçmişti. Hadiste geçen ***"Kim zorluk çıkarırsa Allah da kıyamet günü ona zorluk çıkarır."*** diye çeviri yaptığımız ifadeyi "Kim muhalefet ederse Allah da kıyamet günü ona muhalefet eder" şeklinde de çeviri yapmak mümkündür.)

٢٢٠١ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لا يَقْضِيَنَّ حَكَمٌ بَيْنَ اثْنَيْنِ وَهُوَ غَضْبَانُ ❁

& 2201-) Ebû Bekre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Hakem olan bir kimse, öfkeli iken iki kişinin hakkında asla hüküm vermesin."*** diye buyururken işitim." demiştir.

٢٢٠٢ عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ رضي الله عنه أَنَّ عَبْدَاللَّهِ بْنَ سَهْلٍ وَمُحَيِّصَةَ خَرَجَا إِلَى خَيْبَرَ مِنْ جَهْدٍ أَصَابَهُمْ فَأُخْبِرَ مُحَيِّصَةُ أَنَّ عَبْدَاللَّهِ قُتِلَ وَطُرِحَ فِي فَقِيرٍ أَوْ عَيْنٍ فَأَتَى يَهُودَ فَقَالَ أَنْتُمْ وَاللَّهِ قَتَلْتُمُوهُ قَالُوا مَا قَتَلْنَاهُ وَاللَّهِ ثُمَّ أَقْبَلَ حَتَّى قَدِمَ عَلَى قَوْمِهِ فَذَكَرَ لَهُمْ وَأَقْبَلَ هُوَ وَأَخُوهُ حُوَيِّصَةُ وَهُوَ أَكْبَرُ مِنْهُ وَعَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ سَهْلٍ فَذَهَبَ لِيَتَكَلَّمَ وَهُوَ الَّذِي كَانَ بِخَيْبَرَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِمُحَيِّصَةَ كَبِّرْ كَبِّرْ يُرِيدُ السِّنَّ فَتَكَلَّمَ حُوَيِّصَةُ ثُمَّ تَكَلَّمَ مُحَيِّصَةُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِمَّا أَنْ يَدُوا صَاحِبَكُمْ وَإِمَّا أَنْ يُؤْذَنُوا بِحَرْبٍ فَكَتَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَيْهِمْ بِهِ فَكَتَبُوا مَا قَتَلْنَاهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِحُوَيِّصَةَ وَمُحَيِّصَةَ وَعَبْدِالرَّحْمَنِ أَتَحْلِفُونَ وَتَسْتَحِقُّونَ دَمَ صَاحِبِكُمْ قَالُوا لا قَالَ أَفَتَحْلِفُ لَكُمْ يَهُودُ قَالُوا لَيْسُوا بِمُسْلِمِينَ فَوَدَاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ عِنْدِهِ مِائَةَ نَاقَةٍ❁

{&} 2202-) Sehl b. Ebî Hasme (r.a.) anlatır: "Abdullah b. Sehl ile Muhayyısa kendilerine ulaşan geçim sıkıntısı yüzünden (hurma toplamak için) Hayber'e çıkmışlardı. Neticede Muhayyısa'ya Abdullah'ın öldürülüp bir kanala veya bir pınara atıldığı bildirildi. O da Yahudilere gelerek: "Allah'a yemin olsun ki, onu siz öldürdünüz" dedi. Onlar: "Allah'a yemin olsun ki, onu biz öldürmedik" dediler. Bunun arkasından Muhayyısa dönüp (Medine'ye) kavmine geldi ve kendilerine durumu anlattı. Arkasından kendisi ve ağabeyi Huveyyisa ve Abdurrahman b. Sehl (Hz. Peygamber'e) geldiler. Hayber'de bulunmuş olan Muhayyısa konuşmaya davrandı. Hz. Peygamber (s.a.v.) -yaşını kasdederek- Muhayyısa'ya: ***"Büyüklere sıra ver, büyüklere sıra ver"*** buyurdu. Bunun üzerine Huveyyisa konuştu, sonra Muhayyısa konuştu, sonunda Rasûlüllah (s.a.v.), onlara: ***"Ya, arkadaşınızın diyetini öderler, ya harp ilan etmiş olurlar."*** buyurdu. Bunu Yahudilere yazıp gönderdi. (Yahudilerden) onu biz öldürmedik diye mektup yazıldı. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.), Muhayyısa, Huveyyisa ve Abdurrahman'a: ***"Cinayeti onların işlediğine ye-***

min eder misiniz? Böylece arkadaşınızın diyetine hak kazanırsınız." buyurdu, onlar: "Hayır. (Yanında bulunmadığımız ve görmediğimiz bir şey için nasıl yemin edebiliriz ki?)" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"O halde Yahudiler size yemin etsinler mi?"*** buyurdu: "Onlar Müslüman değiller ki?" dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) kendi yanından yüz deve diyet ödedi. "

(Hadisin değişik bir benzeri 1342. hadiste geçmişti, bu hadise bakınız.)

٢٢٠٣ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ بَايَعْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ فِي الْمَنْشَطِ وَالْمَكْرَهِ وَأَنْ لَا نُنَازِعَ الْأَمْرَ أَهْلَهُ وَأَنْ نَقُومَ أَوْ نَقُولَ بِالْحَقِّ حَيْثُمَا كُنَّا لَا نَخَافُ فِي اللَّهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ ❁

{&} 2203-) Ubâde b. Sâmit (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'e, memnun iken de, memnun değil iken de, dinleyip itaat edeceğimize idare ile kavga etmeyeceğimize, nerede olursa olsun hakikatı söyleyeceğimize veya uygulayacağımıza, Allah yolunda kınayanın kınamasından korkmayacağımıza dair biat ettik." demiştir.

(Hadisin değişik bir benzeri olan 2185. hadise bakınız.)

٢٢٠٤ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ كُنَّا إِذَا بَايَعْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ يَقُولُ لَنَا فِيمَا اسْتَطَعْتُمْ ❁

{&} 2204-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'e 'söz dinleyip itaat edeceğimiz üzere' biat ettiğimizde, kendisi de bize: ***"Gücünüzün yettiği konularda"*** (ilavesini) buyururdu." demiştir.

٢٢٠٥ وعنه رضي الله عنهما قَالَ قِيلَ لِعُمَرَ أَلَا تَسْتَخْلِفُ قَالَ إِنْ أَسْتَخْلِفْ فَقَدِ اسْتَخْلَفَ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي أَبُو بَكْرٍ وَإِنْ أَتْرُكْ فَقَدْ تَرَكَ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ❁

& 2205-) Abdullah b. Ömer (r.a.): "Ömer'e: "Yerine halife tayin etmez misin?" denildi, o da: "Eğer halife tayin edersem benden daha hayırlı bir kimse olan Ebû Bekir de halife tayin etmişti. Eğer tayin etmezsem benden daha hayırlı bir kimse olan Rasûlüllah (s.a.v.) de tayin etmemişti." dedi." demiştir.

٢٢٠٦ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ يَكُونُ اثْنَا عَشَرَ أَمِيرًا فَقَالَ كَلِمَةً لَمْ أَسْمَعْهَا فَقَالَ أَبِي إِنَّهُ قَالَ كُلُّهُمْ مِنْ قُرَيْشٍ ❁

& 2206-) Câbir b. Semura (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"On iki emir (idareci) olacak."*** diye buyururken işittim. Yine kendisi bir söz söyledi ama duyamadım bunu da babam: "Bunların hepsi de Kureyş'tendir." diye söyledi." demiştir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب التمنِّي

92-) Temenni Bölümü

٢٢٠٧ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ لَوْلا أَنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لا تَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ لَتَمَنَّيْتُ ❁

& 2207-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Ölümü temenni etmeyiniz!"*** diye buyururken işitmemiş olsaydım, ölümü temenni ederdim" demiştir.

(Hadisin değişik bir benzeri olan 1955. hadise bakınız)

٢٢٠٨ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ قَالَ لا يَتَمَنَّى أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ إِمَّا مُحْسِنًا فَلَعَلَّهُ يَزْدَادُ وَإِمَّا مُسِيئًا فَلَعَلَّهُ يَسْتَعْتِبُ ❁

& 2208-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Sizden biriniz ölümü temenni etmesin, bu kimse iyi birisi ise belki iyiliği daha da artar. Yok kötü birisi ise tevbe edip Allah'ın rızasına kavuşabilir."*** buyurmuştur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب الاِعْتِصَامِ بِالْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ

93-) Kur'ân ve Sünnete Bağlanma Bölümü

٢٢٠٩ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلاَّ مَنْ أَبَى قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ يَأْبَى قَالَ مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى ❁

2209-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kabul etmeyen dışında ümmetimin hepsi cennete girer."*** buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Rasûlü, kabul etmeyen kimdir?" dediler: ***"Kim bana itaat ederse cennete girer. Kim bana karşı gelirse, kabul etmemiştir."*** buyurdu.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ فِيهِ فَهُوَ رَدٌّ ❁

✍ Âişe (r.a.)'dan Rasûlüllah (s.a.v.): ***"Kim, bizim şu dinimizde bulunmayan bir şeyi ortaya koyarsa bu koyduğu şey kabul edilmez."*** buyurmuştur.

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik)

٢٢١٠ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ جَاءَتْ مَلاَئِكَةٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ نَائِمٌ فَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّهُ نَائِمٌ وَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ يَقْظَانُ فَقَالُوا إِنَّ لِصَاحِبِكُمْ هَذَا مَثَلاً فَاضْرِبُوا لَهُ مَثَلاً فَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّهُ نَائِمٌ وَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ يَقْظَانُ فَقَالُوا مَثَلُهُ كَمَثَلِ رَجُلٍ بَنَى دَارًا وَجَعَلَ فِيهَا مَأْدُبَةً وَبَعَثَ دَاعِيًا فَمَنْ أَجَابَ الدَّاعِيَ دَخَلَ الدَّارَ وَأَكَلَ مِنَ الْمَأْدُبَةِ وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّاعِيَ لَمْ يَدْخُلِ الدَّارَ وَلَمْ يَأْكُلْ مِنَ الْمَأْدُبَةِ فَقَالُوا أَوِّلُوهَا لَهُ يَفْقَهْهَا فَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّهُ نَائِمٌ وَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ يَقْظَانُ فَقَالُوا فَالدَّارُ الْجَنَّةُ وَالدَّاعِي مُحَمَّدٌ ﷺ فَمَنْ أَطَاعَ مُحَمَّدًا ﷺ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ عَصَى مُحَمَّدًا ﷺ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَمُحَمَّدٌ ﷺ فَرْقٌ بَيْنَ النَّاسِ ❁

2210-) Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) uykuda iken kendisine birtakım melekler geldi. Bir kısmı: "O, uyuyor" dedi. Bir kısmı da: "Göz uyuyor ama kalp uyanıktır." dedi. Kendi aralarında: "Dostunuzun örnek sıfatı vardır, haydi bunu misalle açıklayın." dediler. Bunun üzerine bir kısmı: "O, uyuyor" dedi. Bir kısmı da: "Göz uyuyor ama kalp uyanıktır." dedi. Arkasından: "Onun misali, ev yapan bir kimseye benzer: Bir ev yaptı ve bu evde ziyafet vererek ziyafete çağıran davetçi gönderdi. Şu halde kim davete icabet ederse eve girer ve ziyafet yemeğinden yer. Kim davetçiye icabet etmezse, eve girmemiş ve ziyafet yemeğinden yiyememiş olur." dediler. Yine kendi aralarında: "Haydi bu misalı kavrayabilmesi için açıklayıp yorumlayın" dediler. Bunun üzerine bir kısmı: "O, uyuyor" dedi. Bir kısmı da: "Göz uyuyor ama kalp uyanıktır." dedi. Sonunda: "Ev, cennettir. Ziyafete çağıran davetçi, Muhammed (s.a.v.)'dir. Şu halde kim Muhammed (s.a.v.)'e itaat ederse, Allah'a itaat etmiştir. Kim Muhammed (s.a.v.)'e karşı gelirse, Allah'a karşı gelmiş olur. Muhammed (s.a.v.), insanların (itaatkâr ve isyankâr olanlarını) ayırt edendir." dediler.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ دَعُونِي مَا تَرَكْتُكُمْ إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِسُؤَالِهِمْ وَاخْتِلاَفِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ فَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ ❁

✍ Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Sizi serbest bıraktığım sürece beni bırakın*** (gereksiz soru sormayınız.) ***Sizden öncekilerin helâk olması ancak ve ancak peygamberlerine ters düşmeleri ve*** (çokça) ***soru sormaları nedeniyledir. Dolayısıyla size bir şeyi yasakladığımda ondan kaçınınız. Bir şeyi emrettiğimde gücünüz yettiğince onu yerine getiriniz."***

(Bu hadis ile aşağıdaki hadis, Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.)

عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِنَّ أَعْظَمَ الْمُسْلِمِينَ جُرْمًا مَنْ سَأَلَ عَنْ شَيْءٍ لَمْ يُحَرَّمْ فَحُرِّمَ مِنْ أَجْلِ مَسْأَلَتِهِ ❁

✍ Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Müslümanlardan günahı en büyük olan kimse, haram olmayan bir şeyi sorup da sorusu nedeniyle o şeyin haram kılınmasına sebep olan kimsedir."***

(Bu kimsenin günahının bu denli büyük olmasının nedeni, davranışından dolayı sebep olduğu yükümlülüğün tüm Müslümanları etkilemesidir. Bir kimsenin olumsuz bir davranışı sonunda kendisiyle sınırlı kalmayıp başkalarını da etkilemesi en büyük günah olarak nitelenmektedir. Bu nedenle Müslüman, davranışlarını sürekli kontrol etmeli, kendisinin dışındakileri olumsuz olarak etkileyecek davranışlardan kaçınmalıdır.

Hadisimizde oldukça önemli bir konuya dikkat çekilmektedir. Kapalı bırakılıp ayrıntıları açıklanmamış bazı hususlar ve hükümler vardır. Bunlar Yüce Allah'ın ayrıntıları açıklamayı unuttuğundan değil insanlar için alanı geniş bırakmak içindir. Eğer bu ayrıntılar açıklansaydı alan sınırlanacak özelleşecektir. Eğer birileri böyle konuların üzerine gider de gereksiz ve yersiz sorular sorarak irdelemeye kalkışırsa, sonunda bu hususlara verilen cevaplarla alan sınırlanarak özelleştirilmiş insanları güçlüklere itmiş olacaktır. Bu da halka karşı en büyük bir suçtur.

Bir hadiste Efendimiz (a.s.) şöyle buyurmuştur: ***"Allahü Teâlâ bir takım farzlar koymuştur, bunları zayi etmeyiniz. Bir kısım sınırlar çizmiştir, bu sınırları aşmayınız. Bir takım şeyleri de haram kılmıştır ki onlara da yaklaşmayınız. Unuttuğundan değil de sırf rahmet olsun diye bazı şeyler hususunda susmuştur ki onları da araştırıp durmayınız"*** (Dârakutnî, Sünen, VI. 184; Camiu'l-Usul, V. 59) hadisin senedinde kopukluk vardır. Ancak aynı manayı içeren diğer hadislerle bu hadis hasen sayılmıştır.)

٢٢١١ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَنْ يَبْرَحَ النَّاسُ يَتَسَاءَلُونَ حَتَّى يَقُولُوا هَذَا اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَمَنْ خَلَقَ اللَّهَ ❁

& 2211-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.): ***"İnsanlar sürekli birbirlerine soru sorarlar hatta: "Bu Allah, her şeyin yaratıcısıdır, peki Allah'ı kim yaratmıştır." derler."*** buyurdu" demiştir.

(Soru iki kısımdır: Bir şeyi öğrenmek ve doğruyu bulmak için iyi niyetlerle sorulan sorulardır. Bu tür sorular yasak değildir, sakıncalı da değildir. Nitekim Yüce Rabb'imiz **«Eğer bilmiyorsanız işin ehline sorunuz»** (Nahl: 43; Enbiya: 7) buyurarak bilmediğimiz şeyleri yetkililerine sormamızı emretmektedir.

Sorunun diğer kısmı ise art niyetli sorulardır. Hadislerde dile getirilen ve kaçınılması istenilen sorular bu türdendir. 1384. hadiste, söz konusu soruların şeytandan olduğu bildirilerek Allah'a sığınılması istenilmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de Nâs Suresinde de şeytanın verdiği vesvesenin şerrinden Allah'a sığınılması istenmiştir. Bu tür sorular genellikle Allah'a inanmayan kimselerden gelmiştir. Bazen bu kimselere mucize göstersen yine de inanmazlar, bu bir sihirdir, derler. Bu nedenle böyle cahiliyye mahsulü kimselerden yüz çevirip geçmeliyiz. Bu arada samimi olarak bir kimsenin kafasına yukarıdaki soru takılabilir. Böyle durumlarda İslâm âlimleri Akaid kitaplarında gayet mantıklı ve ikna edici cevaplar vermişlerdir. Bu izahları buraya getirip konuyu uzatmak istemediğimizden dolayı, sadece İmâm Azam'a nisbet edilen bir hikâye ile kısaca bu hususa ışık tutmaya çalışacağız. Rivayete göre İmâm Azam -Allah kendisine rahmet etsin - daha küçük bir çocuk iken, kendilerine "Dehrî" denilen ve o dönemin inançsızlarından olan bir kimse gelmiş ve Allah'ın -hâşâ- yaratılmış olduğunu belirtmek için: "Başlangıcı olmayan bir varlığın bulunması mümkün müdür?" diye sormuş. Buna karşılık İmâm Azam: "Sen sayı bilir misin?" der. O da: "Evet, bilirim" der: "Bir sayısından önce ne vardır?" der: "Bir, sayıların evvelidir, ondan önce sayı yoktur."der. İmâm Azam: "Bir sayısından evvel sayı olmaz da bir olan Allah'tan önce nasıl bir varlık bulunabilir?" diye cevap verir. Burada ifade etmek istediği, her sayıdan önce bir sayı vardır, bu sayılar sonuçta bir sayısında nihayet bulur. Sayıların başlangıcı odur, ondan önce sayı yoktur, diğer sayılar bir sayısından türerken bir sayısı hiçbir sayıdan türemez. İşte, Allah da her şeyin başıdır ve Kendisinden önce bir şeyin düşünülemeyeceği bir güçtür. Söz konusu rivayetin aslı olsa da olmasa

da bu hikaye bir gerçeği anlatmaktadır, o da Allah'ın başlangıcının olmadığıdır. Bunu bir başka izahla da ifade edenler olmuştur: Bir trendeki vagonları düşündüğümüzde hepsinin birbirine bağlı hareket ettiğini görürüz. Söz gelimi beşinci vagonu, dördüncü vagon çekmektedir, dördüncüyü üçüncü, üçüncüyü ikinci, ikinciyi birinci vagon çeker, birinci vagonu da lokomotif çeker ama lokomotifi hiçbir şey çekmez, o kendi başına bir güç kaynağı olup diğerlerini harekete geçirendir. Hiçbir zaman lokomotifi bir başkasının çektiğini düşünemeyiz. Bunu iddia ederek onu çekenin üstünde bir şey düşünsek bile bu en sonunda ilk çekim kaynağına varacağından en baştaki güç müstakil güç olacaktır. İşte kâinatı yaratanda her şeyin başı, ilk harekete geçirenidir. Bu izahtan sonra, artık bütün yaratıkların en son Allah'ta nihayete erdiğini anlarız ve Allah'ı kim yarattı sorusunu sormamıza gerek kalmaz. Çünkü Allah Teâlâ kendisi başlı başına ilk kaynak ve evveli olmayan bir güçtür.)

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ صَنَعَ النَّبِيُّ ﷺ شَيْئًا تَرَخَّصَ فِيهِ وَتَنَزَّهَ عَنْهُ قَوْمٌ فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَتَنَزَّهُونَ عَنْ الشَّيْءِ أَصْنَعُهُ فَوَاللَّهِ إِنِّي أَعْلَمُهُمْ بِاللَّهِ وَأَشَدُّهُمْ لَهُ خَشْيَةً ❁

✍ Âişe (r.a.)'dan. Şöyle demiştir: "Rasûlüllah (s.a.v.), bir iş yaptı ve bu konuda ruhsat tanıdı. Bazıları bu işi yapmaktan çekindiler. Bu durum da Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ulaştı. O da Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle buyurdu: ***"Bir takım kimselere ne oluyor da, benim yaptığım şeyden çekiniyorlar. Allah'a yemin olsun ki ben onların, Allah'ı en iyi bileni ve Ondan en çok sakınanlarıyım"***

(Bu hadis Buhârî'de bulunduğu halde İmam Zebidi tecridine almamıştır. Önemi nedeniyle biz numara vermeden buraya getirdik.)

٢٢١٢ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنهما قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ لا يَنْزِعُ الْعِلْمَ بَعْدَ أَنْ أَعْطَاهُمُوهُ انْتِزَاعًا وَلَكِنْ يَنْتَزِعُهُ مِنْهُمْ مَعَ قَبْضِ الْعُلَمَاءِ بِعِلْمِهِمْ فَيَبْقَى نَاسٌ جُهَّالٌ يُسْتَفْتَوْنَ فَيُفْتُونَ بِرَأْيِهِمْ فَيُضِلُّونَ وَيَضِلُّونَ ❁

& 2212-) Abdullah b. Amr (r.a.): "Rasûlüllah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim demiştir: ***"Allah, ilmi kullarına verdikten sonra, onu bir anda çekip çıkarmakla almaz ama ilimleriyle birlikte âlimlerin ruhunu alarak onlardan alır. Sonunda geriye birtakım cahil insanlar kalır, bunlardan fetva istenilir onlar da kafalarına göre fetva verirler de böylece hem kendileri saparlar hem de başkalarını saptırırlar."***

(Hadisin bir benzeri olan 86. hadis ve açıklamasına bakınız.)

٢٢١٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَأْخُذَ أُمَّتِي بِأَخْذِ الْقُرُونِ قَبْلَهَا شِبْرًا بِشِبْرٍ وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَفَارِسَ وَالرُّومِ فَقَالَ وَمَنِ النَّاسُ إِلاَّ أُولَئِكَ ❁

2213-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ümmetim karış karış, kulaç kulaç, kendisinden önceki nesillerin yolunu tutmadıkça kıyamet kopmayacaktır."*** buyurdu, kendisine: "Ey Allah'ın Rasûlü, Farslar ve Rumlar gibilerini mi, diyorsun?" denildi: ***"Bunlardan başka hangi insanlar olacak ki"*** buyurdu.

(Hadisin değişik bir benzeri 1443. hadiste geçmişti.)

٢٢١٤ عَنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ إِنَّ اللَّهَ بَعَثَ مُحَمَّدًا ﷺ بِالْحَقِّ وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الْكِتَابَ فَكَانَ فِيمَا أُنْزِلَ آيَةُ الرَّجْمِ ❁

& 2214-) Hz. Ömer (r.a.): "Şüphe yok ki Allah, Muhammed (s.a.v.)'i hakikatlerle gönderdi, kendisine Kitabı indirdi. İndirilenler içerisinde Recm Ayeti de vardır." demiştir.

(Hz. Ömer (r.a.) Efendimizin sözünü ettiği Recm Ayeti şu anda Kur'ân-ı Kerim'de bulunmamaktadır. Bu husus Kur'ân-ı Kerim ayetlerinin bazılarının kaldırılması yani nesh konusu içerisinde değerlendirilir. Kur'ân-ı Kerim'de nesh söz konusu mudur değil midir şeklinde tartışmalar yapılmıştır. Daha önce geçen 1177. hadiste ***"Bana, şu şu surelerden unuttuğum, şu şu ayetleri hatırlattı."*** ifadesi ile 1210. hadiste ***"Şöyle okurduk"*** ifadesi de sanki önceleri okunan bir şeyin sonradan kaldırıldığını çağrıştırır. Yine Hz. Âişe (r.a.)'ın: "Bilinen on defa süt emme ayeti Kur'ân'da nazil olmuştur, sonra da bilinen beş defa süt emme ayeti nazil olmuştur." şeklindeki ifadesi de Kur'ân-ı Kerim'de neshin olduğunu gösterir. Çünkü Hz. Âişe (r.a.)'ın sözünü ettiği ifade şu anda Kur'ân-ı Kerim'de bulunmamaktadır. (Müslim, Radâ': 25, Tirmizî, Radâ': 3, Muvatta, Radâ': 18, Dârimî, Nikâh: 49)

1713. hadiste Hz Ömer (r.a.), Kur'ân-ı Kerim'de neshi kabul etmeyenler için: "Halbuki Allah: **«Kaldırdığımız veya geriye bıraktığımız bir ayetin yerine ondan daha hayırlısını ya da bir benzerini getiririz...»** (Bakara: 106) buyurmaktadır." demiştir. Yukarıdaki ayetten başka Kur'ân-ı Kerim'de neshin bulunduğunu ifade eden diğer ayetler vardır:

«Allah, dilediğini silip iptal eder, (dilediğini de) **sabit bırakır. Bütün kitapların aslı Onun yanındadır.»** (Ra'd: 39)

«Allah, neyi indireceğini pek iyi bildiği halde, biz bir ayeti başka bir ayetin yerine değiştirdiğimiz zaman, sen ancak bir iftiracısın, derler. Ama öyle değil, onların çoğu bilmezler.» (Nahl: 101)

Kur'ân-ı Kerim üzerinde çalışma yapan âlimler genelde neshi üç kısımda incelemişlerdir:

1-) Metni Kur'ân-ı Kerim'de bulunduğu halde hükmü uygulamadan kaldırılanlar. Buna misal olarak şu ayeti getirebiliriz: **«Ey iman edenler, sizler sarhoş iken - ne söylediğinizi bilinceye kadar- namaza yaklaşmayınız...»** (Nisâ: 43) Bu ayetten anlaşılan, namazın kılınabileceği en son zamana kadar bir sarhoşluk veren içkinin yasaklığı, bunun dışındakilerinse serbest olduğudur. Ancak bu ayetten sonra indirilen Mâide: 90-91. ayetlerde içki, kumar ve fal oklarının şeytanın işi olduğu belirtildikten sonra bunlardan kaçınmaları emredilmiş, sonunda da: **«Artık vazgeçtiniz değil mi»** buyurularak, yukarıdaki ayetin hükmünü geçersiz kılmıştır. Bu nedenle hiçbir kimse (Nisâ: 43) ayetine dayanarak, efendim ben uzun süreli değil de gelecek namazın vakti girmeden ayılacağım kadar içki içebilirim veya iki kadeh içki beni sarhoş etmez dolayısıyla namazda ne söylediğimi bilebilirim diye içki içebilirim, diyemez. Çünkü bu ayetin hükmü uygulamadan kaldırılmış olup bu konuda pek çok rivayetler vardır.

2-) Hem metni hem de hükmü uygulamadan kaldırılanlar. Bu konuda Hz. Âişe validemizin yukarıdaki rivayeti örnek olarak getirilir. "Bilinen on defa emme ayeti Kur'ân'da nazil olmuştur, sonra da bilinen beş defa emme ayeti nazil olmuştur." (Müslim, Radâ': 25, Tirmizî, Radâ': 3, Muvatta, Radâ': 18, Dârimî, Nikâh: 49)

3-) Metni kaldırıldığı halde, hükmü devam edenler. Bu konudaki örnek, açıklamaya çalıştığımız hadiste bildirilen Recm ayetidir. Bu ayetin hükmüne göre evli olan veya başından evlilik muamelesi geçmiş bir kimse zina ederse bu kimseye taşlanarak öldürme cezası vardır.

Nesh konusunu inceleyen kimselerin bir kısmı, iki ve üçüncü kısım neshleri kabul etmezler. Onlara göre, tamamen tevatürle bize ulaşan bir kitap tek kanaldan gelen bir bilgi/haber ile sınırlanmış olmaktadır, bu da mümkün değildir. Diğer taraftan bu kapı açıldığında her önüne gelen bir kural uydurur ve bu, Kur'ân-ı Kerim'in nesh edilen falan ayetidir, diye istismar edebilirler.

Yukarıdaki endişeyi dikkate almamak mümkün değildir. Ancak bazı bilgiler bizlere sadece rivayet yolu ile gelmektedir. Eğer rivayet yolunu kabul etmezsek tarihi hiçbir bilgiyi kabul edemeyiz. Çünkü bunlar rivayet yolu ile gelmiştir. Bu nedenle sıhhati üzerinde kanaat oluşmuş haberleri hemen bir kenara atıvermek doğru değildir. Eğer bir bilgi bize sağlam, güvenilir kaynaklardan gelmiş ise bunu yok saymak yerine bunu nasıl anlayabiliriz şeklinde kafa yormak daha isabetli olur kanaatindeyiz.

Yüce Rabb'imiz kaldırmak istediği dini bir hükmü kaldırır, dilediği başka bir hükmü onun yerine koyar veya indirdiği hükümleri tamamen olduğu gibi bırakır, isterse tamamen kaldırır. O, hiçbir şeye bağlı değildir, hakimiyetine kimse karışamaz, kimse bunu niye böyle yaptın diyemez.

Recm uygulamasının Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde yapıldığı rivayetle sabittir. Bu uygulama ister Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sünnetiyle olsun, ister metni kaldırılmış bir ayetin hükmüyle olsun netice değişmeyecektir, sonunda her ikisi de bağlayıcıdır. Ancak, sırf Kur'ân-ı Kerim'de şu anda recm ifadesi yoktur diye hadislerde tespit edilmiş olan, ümmetin güvenini kazanmış kaynaklarca Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yaptırdığı bildirilmiş bir uygulamayı kabul etmemek Kur'ân-ı Kerim'in tebliğcisi Hz. Muhammed (s.a.v.)'i kabul etmemek olmayacak mıdır? Yine recm hükmünü bildiren haberi işimize gelmedi diye bir çırpıda uydurma sayıvermek, diğer tarihi bilgileri kabullenme konusunda bizleri ne derece inandırıcı kılacaktır?

Bu konuda Hz. Ömer (r.a.) Efendimizin şu sözü de dikkat çekicidir: "Ben insanların üzerine uzun zaman geçmesi ve sonunda birisinin: "Biz, Allah'ın kitabında recmi bulamıyoruz" diyerek Allah'ın indirdiği, yapılması zorunlu bir hükmü terk ederek sapıklığa düşmesinden endişe etmişimdir. Bakın, evlilik ilişkisi görmüş bir kimse zina eder ve hakkında şahitler bulunur veya hamile olur ya da itiraf ederse bu kimseye recm gerekir. Bakın, Rasûlüllah (s.a.v.) recm yapmıştır, biz de recm yaptık." (Buhârî, Hudûd: 30; Müslim, Hudûd: 15) Yine kendisinin şöyle dediği de rivayet olunur: "...Allah'ın kitabına ilave etmiş olmaktan çekinmeseydim, kesinlikle onu Mushafa yazardım. Çünkü ben, birtakım kavimlerin gelip onu Allah'ın kitabında bulamayınca inkâr edeceklerinden endişe etmekteyim." (Tirmizî, Hudûd: 8)

٢٢١٥ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِذَا حَكَمَ الْحَاكِمُ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَصَابَ فَلَهُ أَجْرَانِ وَإِذَا حَكَمَ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَخْطَأَ فَلَهُ أَجْرٌ ❁

& 2215-) Amr b. Âs (r.a.), Rasûlüllah (s.a.v.)'i: ***"Hakim hüküm verdiğinde içtihat eder de bunda isabet ederse kendisine iki ecir vardır. Eğer hüküm verdiğinde içtihat eder de yanılırsa kendisine bir ecir vardır."*** diye buyururken işitmiştir.

(Hadisin bu bölümle alakası, hüküm verirken içtihat eden hakimin kazanacağı ecrin keyfiyetinin açıklanmasından dolayıdır, denilmiştir. (Umdetu'l-Kârî, XX. 250) Hakimin hüküm verirken içtihat etmesi, doğruyu bulmak için çalışıp çaba harcamasıdır. Eğer karar verirken doğruyu bulmak için çalışıp çaba harcamazsa böyle bir hakimin alacağı ecir yukarıdaki gibi değildir. Hakim hüküm verirken doğruyu bulma yolunda gayret harcarken kendisine doğru olanı gösterecek ölçüler ise Kitap ve Sünnettir.)

٢٢١٦ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ رَأَيْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللَّهِ رضي الله عنهما يَحْلِفُ بِاللَّهِ أَنَّ ابْنَ الصَّائِدِ الدَّجَّالُ قُلْتُ تَحْلِفُ بِاللَّهِ قَالَ إِنِّي سَمِعْتُ عُمَرَ يَحْلِفُ عَلَى ذَلِكَ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمْ يُنْكِرْهُ النَّبِيُّ ❁

& 2216-) Muhammed b. Munkedir: "Câbir b. Abdullah (r.a.)'ı, İbni Sayyâd'ın deccâl olduğu hakkında Allah'a yemin ederken gördüm, kendisine: "Sen (bu konuda böyle nasıl) yemin ediyorsun?" dedim, o da: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında Ömer'i bu konuda yemin ederken gördüm, Hz. Peygamber (s.a.v.) karşı çıkmadı." dedi." demiştir.

(Buhârî'nin bu hadisi burada zikretmesindeki maksadı, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in karşı çıkmayıp sukut etmesinin delil olduğunu belirtmek içindir. İbni Sayyâd hakkında 678. hadis ve açıklamasına bakınız.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَاب التَّوْحِيدِ

94-) Tevhid Bölümü

Cehmiyye ve diğer benzeri sapık fırkaların reddedilmesi.

٢٢١٧ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَ رَجُلاً عَلَى سَرِيَّةٍ وَكَانَ يَقْرَأُ لأَصْحَابِهِ فِي صَلاتِهِمْ فَيَخْتِمُ بِقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ فَلَمَّا رَجَعُوا ذَكَرُوا ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ سَلُوهُ لأَيِّ شَيْءٍ يَصْنَعُ ذَلِكَ فَسَأَلُوهُ فَقَالَ لأَنَّهَا صِفَةُ الرَّحْمَنِ وَأَنَا أُحِبُّ أَنْ أَقْرَأَ بِهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَخْبِرُوهُ أَنَّ اللَّهَ يُحِبُّهُ ❁

& 2217-) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.a.) anlatır: "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir kimseyi askeri bir birliğin başında gönderdi. Bu kimse arkadaşlarına namazda kıraat ettiğinde "Kulhüvellahü Ehad" Suresi ile bitiriyordu. Seferden döndüklerinde bu durumu Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bildirdiler, o da: ***"Ona sorun bakalım, niçin böyle yapmış"*** buyurdu. O kimseye sordular, o da: "Çünkü bu sure, Rahmân'ın sıfatıdır ve ben bunu okumayı seviyorum." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Ona haber verin ki Allah da onu sevmektedir."*** buyurdu.

(İhlâs suresinin fazileti hakkında daha önce geçen 1809. hadise bakınız.)

٢٢١٨ عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا أَحَدٌ أَصْبَرُ عَلَى أَذًى سَمِعَهُ مِنَ اللَّهِ يَدَّعُونَ لَهُ الْوَلَدَ ثُمَّ يُعَافِيهِمْ وَيَرْزُقُهُمْ ❁

& 2218-) Ebû Mûsâ el-Eşa'rî (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Hiçbir kimse işittiği eziyete karşı Allah'tan daha sabırlı değildir. Kendisine çocuk iddia ederler buna rağmen Allah onlara rızıklar, sağlık sıhhat ve afiyet verir."*** buyurdu." demiştir.

(Bu konuda daha önce geçen 1349 ve 1714. hadislere bakınız. Hadisin bir benzeri 2037. hadis olarak geçmişti.)

٢٢١٩ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ الَّذِي لا إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ الَّذِي لا يَمُوتُ وَالْجِنُّ وَالإِنْسُ يَمُوتُونَ ❁

& 2219-) İbni Abbâs (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle dua ederdi: ***"Eûzü bi İ'zzetikellezî Lâ ilahe illa Entellezî Lâ yemûtü ve'l-Cinnu ve'l-İnsu yemûtûne*** (= Allah'ım Senin izzetine, gücüne sığınırım ki, Sen kendisinden başka ilah olmayansın, hiç ölmeyensin, halbuki cinler ve insanlar (yani görünen ve görünmeyen her şeyler) ölürler.)"

٢٢٢٠ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ كَتَبَ فِي كِتَابِهِ وَهُوَ يَكْتُبُ عَلَى نَفْسِهِ وَهُوَ وَضْعٌ عِنْدَهُ عَلَى الْعَرْشِ إِنَّ رَحْمَتِي تَغْلِبُ غَضَبِي ❁

& 2220-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Allah mahlukatı yarattığında, kendisi için yazdığı ve Arşın üzerinde kendi katında bulunan kitabına*** **"Şüphesiz rahmetim gazabıma ağır basmıştır."** ***diye yazmıştır."*** buyurmuştur.

(Allah Teâlâ: **«Şüphesiz, Benim rahmetim her şeyi kuşatmıştır...»** buyurmuştur. A'râf: 156)

٢٢٢١ وعنه رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي وَأَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلأٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَلأٍ خَيْرٍ مِنْهُمْ وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ بِشِبْرٍ تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا وَإِنْ أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً ❁

& 2221-) Ebû Hureyre (r.a.), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söylemiştir: ***"Allah Teâlâ:*** **"Ben, kulumun bana olan zannının yanındayım, Beni andığında / hatırladığında, Ben onun yanındayımdır. Beni içerisinde anarsa / hatırlarsa, Ben de onu içerimde anarım. Eğer Beni bir topluluk içerisinde anarsa / hatırlarsa, Ben de onu onlardan daha hayırlı bir topluluk içerisinde anarım. Eğer Bana bir karış yaklaşırsa, Ben ona bir kol yaklaşırım. Eğer Bana bir kol yaklaşırsa, Ben ona bir kulaç yaklaşırım. Eğer Bana yürüyerek gelirse, Ben ona koşarak gelirim."** ***buyurmaktadır."***

(Hadisin bu bölümde getirilmesindeki maksat, tevbeleri kabul eden Allah Teâlâ'nın durumundan malumat vermesidir. Hadiste belirtilen "zikir" kelimesi, hem anma ve zikretme anlamına hem de hatırlama, hatırda tutma, unutmama anlamlarına gelir. Yine hadiste ifade edilen "Allah'ın zikretmesi, içerisinde zikretmesi, yaklaşması, gelmesi" gibi şeyler mecazi anlamlar ifade eder.)

٢٢٢٢ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَقُولُ اللَّهُ إِذَا أَرَادَ عَبْدِي أَنْ يَعْمَلَ سَيِّئَةً فَلا تَكْتُبُوهَا عَلَيْهِ حَتَّى يَعْمَلَهَا فَإِنْ عَمِلَهَا فَاكْتُبُوهَا بِمِثْلِهَا وَإِنْ تَرَكَهَا مِنْ أَجْلِي فَاكْتُبُوهَا لَهُ حَسَنَةً وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَعْمَلَ حَسَنَةً فَلَمْ يَعْمَلْهَا فَاكْتُبُوهَا لَهُ حَسَنَةً فَإِنْ عَمِلَهَا فَاكْتُبُوهَا لَهُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ ❁

& 2222-) Ebû Hureyre (r.a.)'dan. Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: ***"Allah:*** **"Kulum bir kötülük yapmak isterse bunu işleyene kadar onu yazmayın. Eğer işlerse onu aynen yazınız. Eğer bunu Benim için işlemezse onu kendisi için bir iyilik olarak yazınız. Yine bir iyilik yapmak ister de bunu yapmazsa onu kendisi için bir iyilik olarak yazınız. Eğer bunu yaparsa onun aynısını kendisi için ondan yedi yüz katına kadar yazınız."** ***buyurur."***

(Hadisin değişik bir benzeri 2110. hadis olarak geçmişti.)

٢٢٢٣ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِنَّ عَبْدًا أَصَابَ ذَنْبًا وَرُبَّمَا قَالَ أَذْنَبَ ذَنْبًا فَقَالَ رَبِّ أَذْنَبْتُ وَرُبَّمَا قَالَ أَصَبْتُ فَاغْفِرْ لِي فَقَالَ رَبُّهُ أَعَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ غَفَرْتُ لِعَبْدِي ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ أَصَابَ ذَنْبًا أَوْ أَذْنَبَ ذَنْبًا فَقَالَ رَبِّ أَذْنَبْتُ أَوْ أَصَبْتُ آخَرَ فَاغْفِرْهُ فَقَالَ أَعَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ غَفَرْتُ لِعَبْدِي ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ أَذْنَبَ ذَنْبًا وَرُبَّمَا قَالَ أَصَابَ ذَنْبًا قَالَ قَالَ رَبِّ أَصَبْتُ أَوْ قَالَ أَذْنَبْتُ آخَرَ فَاغْفِرْهُ لِي فَقَالَ أَعَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ غَفَرْتُ لِعَبْدِي ثَلاثًا فَلْيَعْمَلْ مَا شَاءَ ❁

& 2223-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim: ***"Şüphesiz bir kul bir günaha düşer*** -veya belki de ***günah işler*** dedi.-(hadisteki veya ifadesi ravinin hangisinin söylendiğinden şüphe etmesindendir.) ***Bunun üzerine: "Ey Rabb'im, günah işledim*** -veya belki de ***günaha düştüm,*** dedi- ***beni bağışla." der. Bunun üzerine Rabb'i: "Demek kulum kendisinin, günahları bağışlayan ve günahlardan hesaba çeken bir Rabb'inin olduğunu bildi, haydi kulumu bağışladım." buyurur. Bundan sonra kul, Allah'ın dilediği kadar bir süre geçirir arkasından yine günaha düşer*** -veya günah işler.- ***Bunun üzerine: "Ey Rabb'im, bir diğer günah işledim*** -veya günaha düştüm- ***günahımı bağışla." der. Rabb'i: "Demek kulum kendisinin, günahları bağışlayan ve günahlardan hesaba çeken bir Rabb'inin olduğunu bildi, haydi kulumu bağışladım." buyurur. Bundan sonra kul, Allah'ın dilediği kadar bir süre geçirir arkasından yine günah işler*** -veya günaha düşer, dedi.- ***Bunun üzerine: "Ey Rabb'im, bir diğer günah işledim*** -veye günaha düştüm- ***benim günahımı bağışla." der. Rabb'i: "Demek kulum kendisinin, günahları bağışlayan ve günahlardan hesaba çeken bir Rabb'inin olduğunu bildi, - üç defa- haydi kulumu bağışladım, dilediğini yapsın." buyurur."***

(Allah Teâlâ'nın mümin kuluna karşı merhameti için 1114. hadise de bakınız. Hadisteki "dilediğini yapsın" ifadesi, mademki günah işlediğin vakit tevbe ediyorsun ve Benden başka kapının olmadığını biliyorsun, Beni, günahları bağışlayan ve günahlardan hesaba çeken bir Rab olarak tanıyorsun, öyleyse seni bağışladım demektir.

Yapılan günahlardan sonra ısrar etmeyip hatayı kabul ederek tevbeye yönelmek, önemli bir iştir. Zaten şeytanın bu kadar günaha girmesinin sebebi, günahını itiraf etmeyip mazeret sunmasıdır. Hz. Âdem (a.s.)'ın günaha düştüğündeki tutumu bizlere örnektir. Kendisi günaha düştükten sonra mazeretler arayıp, bu günahı ben şundan dolayı işledim gibi benzeri gerekçeler öne sürmeden hatasını itiraf etmiş Allah'tan bağışlama dilemiştir.

Bilindiği gibi Allah, Âdem (a.s.)'ı yarattıktan sonra meleklere secde etmelerini emretmiş, ama şeytan bu emri yerine getirmemişti. Bunun üzerine yüce Rabb'imiz, şeytana: **«Sana emrettiğimde, seni secde etmekten alıkoyan neydi?»** (A'râf: 12) buyurduğunda, şeytan, Allah'ın emrine karşı gelmekle hata ettiğini itiraf etme yerine: **«Ben ondan daha hayırlıyım, beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın.»** (A'râf: 12) diye gerekçeler öne sürmüştü. Bu nedenle Allah'tan bağışlanma yerine, huzurdan kovulma ile karşılaşmıştı: **«Öyleyse in oradan, orada büyüklük taslamak senin haddin değildir. Çık git, sen aşağılıklardansın.»** (A'râf: 13) Günahları itiraf etmemek büyüklenmeydi, dik kafalılıktı. Bu makamda ise bir tek büyük vardır, o da Allah'tır.

Şeytanın bu tutumuna karşılık Hz. Âdem (a.s.)'ın tutumu farklıydı, büyüklenip kibirlenme yerine günahları itiraf ederek yüce kapıya baş vurmaktı. Yüceler yücesi Rabb'imiz Âdem (a.s.)'a: **«Ben size bu ağacı yasaklamamış mıydım, şeytanın size apaçık bir düşman olduğunu söylememiş miydim?»** (A'râf: 22) diye

yaptığı hatasını dile getirdiğinde, Âdem (a.s.) ne mazeret öne sürdü ne de suçu başkalarına yükledi, suçunu itiraf ederek yüce kapıya baş vurdu: **«Rabb'imiz, biz kendimize zulmettik / yazık ettik, eğer bizi bağışlamazsan gerçekten zarara uğrayanlardan oluruz»** (A'râf: 23) diyerek bağışlanma diledi. Bu nedenle günahın itiraf edilip bundan bağışlanma dilenmesi yüce makamı kabullenmedir, itiraf edilmemesi ise büyüklük ve kibirdir, büyüklük ve kibir ise sonu hüsranla biten bir maceradır.

Diğer taraftan Allah: **«Ey insan! Seni kerem sahibi Rabb'ine karşı aldatan nedir!»** (İnfitâr: 6) buyurmaktadır. Dolayısıyla Müslüman bir kimsenin bu hadis ve benzeri diğer hadislerdeki müjdeye aldanıp günaha dalmaması gerekir. 2103. hadisin sonunda: ***"Eğer mümin, Allah'ın yanındaki azabı bilseydi cehennemden dolayı güven içerisinde olmazdı."*** ifadesi bu konuya dikkat çekmektedir.)

٢٢٢٤ عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ شُفِّعْتُ فَقُلْتُ يَا رَبِّ أَدْخِلِ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ خَرْدَلَةٌ فَيَدْخُلُونَ ثُمَّ أَقُولُ أَدْخِلِ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ أَدْنَى شَيْءٍ فَقَالَ أَنَسٌ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى أَصَابِعِ رَسُولِ اللَّهِ ❁

2224-) Enes (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.)'i: ***"Kıyamet günü geldiğinde bana şefaat hakkı verilir, ben de: "Ey Rabb'im, kalbinde hardal tanesi kadar iman olanı cennete koy" derim, bunun üzerine onlar girerler. Sonra: "Kalbinde bundan da aşağı iman olanları da cennete koy" derim"*** diye buyururken işittim." demiştir. Yine Enes (r.a.): "(Hardal tanesinden daha aşağı ifadesini gösterirken) Rasûlüllah (s.a.v.)'in parmağını görür gibiyim." demiştir.

٢٢٢٥ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ ﷺ قَالَ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ مَاجَ النَّاسُ بَعْضُهُمْ فِي بَعْضٍ فَيَأْتُونَ آدَمَ فَيَقُولُونَ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ فَيَقُولُ لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِإِبْرَاهِيمَ فَإِنَّهُ خَلِيلُ الرَّحْمَنِ فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ فَيَقُولُ لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِمُوسَى فَإِنَّهُ كَلِيمُ اللَّهِ فَيَأْتُونَ مُوسَى فَيَقُولُ لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِعِيسَى فَإِنَّهُ رُوحُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ فَيَأْتُونَ عِيسَى فَيَقُولُ لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِمُحَمَّدٍ ﷺ فَيَأْتُونِي فَأَقُولُ أَنَا لَهَا فَأَسْتَأْذِنُ عَلَى رَبِّي فَيُؤْذَنُ لِي وَيُلْهِمُنِي مَحَامِدَ أَحْمَدُهُ بِهَا لَا تَحْضُرُنِي الآنَ فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ وَأَخِرُّ لَهُ سَاجِدًا فَيَقُولُ يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمَعْ لَكَ وَسَلْ تُعْطَ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ فَأَقُولُ يَا رَبِّ أُمَّتِي أُمَّتِي فَيَقُولُ انْطَلِقْ فَأَخْرِجْ مِنْهَا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ شَعِيرَةٍ مِنْ إِيمَانٍ فَأَنْطَلِقُ فَأَفْعَلُ ثُمَّ أَعُودُ فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ ثُمَّ أَخِرُّ لَهُ سَاجِدًا فَيُقَالُ يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمَعْ لَكَ وَسَلْ تُعْطَ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ فَأَقُولُ يَا رَبِّ أُمَّتِي أُمَّتِي فَيَقُولُ انْطَلِقْ فَأَخْرِجْ مِنْهَا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ أَوْ خَرْدَلَةٍ مِنْ إِيمَانٍ فَأَخْرِجْهُ فَأَنْطَلِقُ فَأَفْعَلُ ثُمَّ أَعُودُ فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ ثُمَّ أَخِرُّ لَهُ سَاجِدًا فَيَقُولُ يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمَعْ لَكَ وَسَلْ تُعْطَ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ فَأَقُولُ يَا رَبِّ أُمَّتِي أُمَّتِي فَيَقُولُ انْطَلِقْ فَأَخْرِجْ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ أَدْنَى أَدْنَى أَدْنَى مِثْقَالِ حَبَّةِ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ فَأَخْرِجْهُ مِنَ النَّارِ فَأَنْطَلِقُ فَأَفْعَلُ ❁

وعنه في رواية قَالَ ثُمَّ أَعُودُ الرَّابِعَةَ فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ ثُمَّ أَخِرُّ لَهُ سَاجِدًا فَيُقَالُ يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَأْسَكَ وَقُلْ يُسْمَعْ وَسَلْ تُعْطَهْ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ فَأَقُولُ يَا رَبِّ ائْذَنْ لِي فِيمَنْ قَالَ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ فَيَقُولُ وَعِزَّتِي وَجَلالِي وَكِبْرِيَائِي وَعَظَمَتِي لأُخْرِجَنَّ مِنْهَا مَنْ قَالَ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ ❁

& 2225-) Enes b. Mâlik (r.a.): "Muhammed (s.a.v.), bize konuşma yaptı bilgiler verdi. Şöyle buyurdu: ***"Kıyamet günü geldiğinde insanlar birbirleriyle dalga gibi çalkalanarak hareket ederler, derken Âdem'e gelerek: "Bizim için Rabb'inden şefaat dile" derler, o da: "Ben bunun erbabı de-***

ğilim, ama siz İbrahim'e gidin çünkü o, Halilürrahmân'dır (Rahmân'ın dostudur.)" diye cevap verir. İbrahim'e varırlar o da: "Ben bunun erbabı değilim, ama siz Mûsâ'ya gidin çünkü o, Kelîmullah'dır. (Allah'ın kendisiyle konuştuğudur.)" diye cevap verir. Mûsâ'ya varırlar o da: "Ben bunun erbabı değilim, ama siz Îsâ'ya gidin çünkü o, Ruhullah'dır (Allah'ın üflediği ruhdur,) Onun sözüdür." diye cevap verir. Îsâ'ya varırlar o da: "Ben bunun erbabı değilim, ama siz Muhammed (s.a.v.)***'e gidin" diye cevap verir. Neticede bana gelirler, ben de: "Bu işin erbabı benim" derim ve Rabb'imden izin isterim, bana izin verilir. Bana şu anda aklıma gelmeyen birtakım övgüler ilham eder, ben de bu övgülerle Rabb'imi överim, Onun için secdeye kapanırım. Bana: "Ey Muhammed! Başını kaldır. Söyle söylediğin dinlenilir. İste istediğin verilir. Şefaat et şefaatin kabul olunur." diye buyurur. Ben de: "Ey Rabb'im! Ümmetim, ümmetim" derim. Bana: "Haydi git ve kalbinde bir arpa tanesi miktarı iman olanları oradan çıkar." buyurur. Ben de gider, söylenileni yaparım. Sonra tekrar döner bu övgülerle Rabb'imi överim, Onun için secdeye kapanırım. Bana: "Ey Muhammed! Başını kaldır. Söyle söylediğin dinlenilir. İste istediğin verilir. Şefaat et şefaatin kabul olunur." diye buyrulur. Ben de: "Ey Rabb'im! Ümmetim, ümmetim" derim. Bana: "Haydi git ve kalbinde bir hardal tanesi miktarı iman olanları oradan çıkar." buyurur. Ben de söylenileni yaparım. Sonra tekrar döner bu övgülerle Rabb'imi överim, Onun için secdeye kapanırım. Bana: "Ey Muhammed! Başını kaldır. Söyle söylediğin dinlenilir. İste istediğin verilir. Şefaat et şefaatin kabul olunur." diye buyurur. Ben de: "Ey Rabb'im! Ümmetim, ümmetim" derim. Bana: "Haydi git ve kalbinde bir hardal tanesi miktarından daha, daha, daha az iman olanı cehennemden çıkar." buyurur. Ben de gider, söylenileni yaparım."***

Yine Enes b. Mâlik (r.a.)'dan gelen bir rivayette şöyle buyurmuştur: ***"Sonra dördüncü defa tekrar döner bu övgülerle Rabb'imi överim, Onun için secdeye kapanırım. Bana: "Ey Muhammed! Başını kaldır. Söyle söylediğin dinlenilir. İste istediğin verilir. Şefaat et şefaatin kabul olunur." diye buyrulur. Ben de: "Ey Rabb'im! "Lâ ilâhe illallâh" diyen kimselere*** (şefaat etmem) ***için de bana izin ver." derim. Bana: "İzzetime, celâlime, büyüklüğüme ve ululuğuma yemin olsun ki "Lâ ilâhe illallâh" diyen kimseleri de oradan çıkaracağım." buyurur."***

("Lâ ilâhe illallâh" diyen kimselerin cehennem'den çıkarılacağı hakkında 270. hadisin açıklamasına bakınız. Âhirette Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şefaati konusunda daha önce geçen 1749. hadise de bakınız, şefaat konusunda 752. hadiste de kısa bilgi verilmişti, bakınız. 2066. hadiste Rasûlüllah (s.a.v.)'in: ***"Her Peygamberin dua ettiği, kabul olunmuş bir duası vardır. Ben bu duamı âhirette ümmetime şefaat için saklamak istiyorum."*** buyurduğunu görmüştük.)

٢٢٢٦ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ كَلِمَتَانِ حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ ❁

& 2226-) Ebû Hureyre (r.a.): "Hz. Peygamber (s.a.v.): ***"Sübhânellâhi ve bi Hamdihi, Sübhânellâhi'lazîm: Rahmân'a sevimli, dile kolay, mizanda ağır gelen iki kelimedir."*** buyurdu." demiştir.

(İmam Buhârî merhum bu kıymetli kitabına ***"Ameller niyetlere göredir, herkese niyet ettiği şey vardır. Bu nedenle kimin hicreti, elde edeceği dünyaya veya evleneceği bir kadına ise onun hicreti hicret ettiği şeye olmuş olur."*** hadisiyle başlamış ve böylece yapılacak her işte amellerin niyetine dikkat edilmesini, bütün çalışmaların Allah rızası için olmasını tenbih etmişti. Kitabının son hadisini ise Rahmân olan Allah'a sevimli gelen iki tesbih ile bitirmiştir.

خَاتِمَةٌ

İmam Buhârî merhumun sahih hadislerden derlediği **"el-Câmiu's-Sahîh"** isimli, kıymetli eserinin tekrar eden hadisleri çıkarılarak düzenlenmiş olan, İmam ez-Zebîdî merhumun **et-Tecrîdu's-Sarîh** isimli değerli çalışmasının Türkçe çeviri ve kısa açıklamasını Yüce Rabb'imin yardım ve inayetiyle burada bitirmiş bulunmaktayım.

Altı yıl üzerinde emek verdiğimiz çalışmamıza burada nokta koyarken Yüce Rabb'imizden bu çalışmayı Müslüman kardeşlerim için faydalı kılmasını ve onların hadislerle yakın alâka kurmalarını sağlamasını niyaz ederim. Okuyucuya Buhârî okumayı kolaylaştırmayı hedefleyen bu çalışmamızın hedefine ulaşmış olması en büyük arzumuzdur.

Yüce Rabb'imiz: **«...Hatırlat, şüphesiz ki hatırlatmak, mü'minlere fayda verir...»** (Zâriyât: 51) buyurmaktadır. Hatırlamak veya hatırlatmak bir bakıma, bilinen bir şeyin tekrarıdır. Dolayısıyla her tekrarda, mü'min olanlar fayda elde edeceklerdir. Değerli okuyucularımıza tavsiyemiz, bu kitaptaki hadisleri hayat düsturu edinmek için **belirli zaman dilimlerinde tekrar tekrar okumalarıdır.** Her okuyuşta Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, tavsiyelerde bulunmak için size misafir geldiğini kalbinizde hissetmeniz temennisiyle...

Allah Teâlâ cennete girenlere ikram ettiği içeceği anlatırken, bu içeceğin içenlerin ağzında misk tadı bıraktığını bildirirken «...**onun sonu misktir**...» buyurur. (Mutaffifîn: 26) Bu çalışmanın da okuma sonunda okuyanlarda misk tadı bırakması temennisiyle...

«**Onların dualarının sonu da, hamd âlemlerin Rabb'inedir.**» (Yûnus: 10)

صدق الله العظيم

Ekler

Kaynaklar

Aclûnî, İsmail b. Muhammed, Keşfü'l-Hafâ ve Müzî'l-İlbâs ammâ iştehera mine'l-Ahâdîsi ala elsineti'n-Nâs, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, III. Baskı 1351, I-II

Ahmed Naim, Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, Diyanet Yayınları, Ankara, 1978, V. Baskı, I-III. (IV-XII. Kâmil Miras'a ait)

Afzalurrahmân, Sîret Ansiklopedisi, terc. Komisyon, İnkılâb Yayınevi, İst. II. Baskı, 1996

Aynî, Bedruddin Ebû Muhammed Mahmud b. Ahmed, Umdetu'l-Kârî fî Şerhi Sahîhi'l-Buhârî, Mektebetu Mustafa Bâbî Halebî, Mısır, 1972, I-XX

Azimâbâdî, Şemsusu'l-Hak, Avnu'l-Ma'bûd, Şerhu Süneni Ebî Dâvûd, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1990, I-VII.

Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, Sahîhu'l-Buhârî, tah. Muhammed Nizâr Temîm - Heysem Nizâr Temîm. Şeriketu Dâri'l-Erkam bin Ebi'l-Erkam, Beyrut, 1995

Davudoğlu Ahmed, Sahîh-i Müslim Tercüme ve Şerhi, Sönmez Neşriyat, İstanbul, 1977-1980, I-XI.

Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî, es-Sünen, Çağrı Yayınevi, İst. 1981, I-V

Esed, Muhammed, Kur'ân Mesajı, İşaret Yayınları, İst. 1996, I-III
Sahîh-i Buhârî İslâm'ın İlk Yılları, çev. Mustafa Armağan, İşaret Yayınları, İst. 2000, I. Baskı,

Çakan, Prof. Dr. İsmali Lüfi, Hadîs Edebiyâtı, MÜİF yayınları, İst.1997, IV. Baskı

Dihlevî, Şâh Veliyyullâh, Hüccetullâhi'l-Bâliğa, Terc. Mehmet Erdoğan, Yeni Şafak, Ankara. 20o3, I-II.

Hamidullah, Muhammed, İslâm Peygamberi, çev. Salih Tuğ, Yeni Şafak, Ankara, 2003, I-II.

Havva, Saîd, el-Esâs Fi's-Sünne, terc, Komisyon, Aksa Yayınları, İst. 1992, I-IX.

Heysemî, Nuriddin Ali b. Ebû Bekir, Mecmua'l-Zevâid ve Menbeu'l- Fevâid, Beyrut, 1982, I-X

İbn Hacer, Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî fî Şerhi Sahîhi'l-Buhârî, Dâru'l-Fikr, Beyrut I-XIII.

İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid, Sünen tah. Muhammed Fuâd Abdülbâkî, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut, 1980 I-II.

İbn Salâh, Ebû Ömer Umsân b. Abdurrahman eş-Şehrzûrî, Ulûmi'l-Hadis, Tah. Nûriddin Itr, Dâru'l-Fikr, 1984, III. Baskı

Kastallânî, Ahmed b. Muhammed, İrşâdu's-Sârî li Şerhi Sahîhi'l-Buhârî, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1990, I-XV.

Kâsımî, Muhammed Cemâlüddin, Kavâidu't-Tehdîs min Funûni Mustalahi'l-Hadîs, Tah. Muhammed Behcet el-Baytar, , Dâru'n-Nefâis, Beyrut, 1987 I. Baskı

Kayapınar, Hüseyin, Sünen-i Ebû Dâvûd Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi, İst. 1987-2003, I-XVI.

Kettânî, Muhammed b. Ca'fer, Hadis Literatürü (er-Risâletü'l-Müstatrafe li Beyâni Meşhûri Kütübi's-Sünneti'l-Müşerrafe) Terc. Yusuf Özbek, İz Yayıncılık, İst. 1994

Kutub, Seyyid, Fî Zılâli'l-Kur'an, Çev. Komisyon, İst. 1991, Dünya Yayıncılık, I-X

Kurtubî, Ebû'l-Abbâs Ahmed b. Ömer, el-Müfhim limâ Eşkele min Telhîsi Kitâbi Müslim, Tah. Komisyon, Dar İbn Kesîr, Dımaşk, 1996, I-VII

Mâlik b. Enes, el-Muvatta, Çağrı Yayınevi, İst. 1981
Mevdûdî, Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamber'in Hayatı,terc Ahmed Asrar, İstanbul, 1985 II. Baskı, I -III.
Tefhîmu'l-Kur'an, terc komisyon İstanbul, 1986 I-VII.

Miras, Kâmil, Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, Diyanet Yayınları, Ankara, 1978, V. Baskı, IV-XII. (I-III. Ahmed Naim'e ait)

Molla Ali b. Sultân b. Muhammed el-Kâri, Mirkâtü'l-Mefâtîh Şerhu Mişkâtü'l-Mesâbîh, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2001, I. Baskı, I-XI.

Mübârekpûrî, Muhammed b. Abdurrahmîn, Tuhfetu'l-Ahvezî, Şerhu Câmi't-Tirmizî, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1990, I-VII.

Mübarekfûrî, Safiyyü'r-Rahmân, Minnetü'l-Mün'im fî Şerhi Sahîhi Müslim, Dârü's-Selâm, Riyâd, I. Baskı 1999/1420, I-IV

Müslim, Ebû'l-Hüseyn Müslim b. Haccâc, Sahîhu Müslim, tah. Muhammed Nizâr Temîm - Heysem Nizâr Temîm. Şeriketu Dâri'l-Erkam bin Ebi'l-Erkam, Beyrut, 1999

Muhammed Tâhir b. Âşûr, İslâm Hukuk Felsefesi, terc. Vecdi Akyüz-Mehmet Erdoğan, I. baskı İst. 1988

Neseî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb, es-Sünen, Çağrı Yayınevi, İst. 1981

Nevevî, Ebû Zekeriyyâ Muhyiddin, Sahîhu Muslim, bi Şerhi'n-Nevevî, el-Minhâc, tah. eş-Şeyh Halîl Me'mûn Şîhâ, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, 1997, I-XVIII.
Riyâzu's-Sâlhîn, Tercüme ve Şerh, komisyon, Erkam Yayınevi, İst. 1997, I.–VIII.

Nuruddin Itr, Menhecü'n-Nakd fî Ulûmi'l-Hadis, Dâru'l-Fikr, Dımaşk, 1985 III. Baskı

Sandıkçı S. Kemal, Sahîh-i Buhârî Üzerine Yapılan Çalışmalar, DİB. Ankara, 1991

Sehârenpûrî, Halil Ahmed Bezlü'l-Mechûd Fî Halli Ebî Dâvûd, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut.

Senûsî, Muhammed b. Muhammed b. Yusuf, Mükemmilu İkmâlü'l-İkmâl, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1994, I-IX

Suyûtî, Celâlüddin Abdurrahmân, Tedrîbu'r-Râvî fî Şerhi Takrîbi'n-Nevevî, Tah. Abdülvahhâb Abdüllatîf, Dâru'l-Fikr, Beyrût, 1988 Târîhu'l-Hulefâ, 1969, 4. baskı, Kahire

Sofuoğlu, Mehmed, Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi, Ötüken Yayınevi, İst. 1987, I-XVI.

Tîbî, Şerefü'd-Dîn el-Hüseyn b. Muhammed b. Abdullah, el-Kâşif an Hakâiki's-Sünen, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2001, I. Baskı, I-XII.

Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa, es-Sünen, (el-Câmi's-Sahih) Çağrı Yayınevi, İst. 1981, I-V
el-Übbî, Muhammed b. Halife, İkmâlü İkmâli'l-Mu'lim, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1994, I-IX
Uğur, Pof. Dr. Mücteba, Hadis İlimleri Edebiyatı, TDV yayınları, Ank. 1996
Usmânî, Muhammed Takî, Tekmiletü Fethi'l-Mülhim bi Şerhi Sahîhi'l-İmâm Müslim, Mektebetü Dâri'l-Ulûm, Karaçi, 1416
Vehbe Zuhaylî, el- Fıkhu'l-İslâmî, Dâru'l-Fikr, Dımaşk, III. baskı, 1989, I-VIII.
Wensinck A. J. Başkanlığında komisyon Concordace, (el-Mu'cemu'l-Mufehras lî Elfâzi'l-Hadîsi'n-Nebevî) İstanbul, 1986 I-VII.
Yardım, Ali, Peygamberimizin Şemâili, Damla Yayınevi, İst. 1998, III. Baskı
Yazır, Elmalılı Hamdi, Hak Dini Kur'an Dili, Eser Kitabevi, İst. ty. I-IX
Yeniel, Necati, Sünen-i Ebû Dâvûd Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi, İst. 1987-2003, I-XVI.
Zebîdî, Zeynuddin Ebû'l-Abbâs Ahmed b. Ahmed, et-Tecrîdu's-Sarîh, Kahire, 1335, Beyrut, 1985, Tah. İbrahim Berake, Dımaşk, 1988, III. Baskı, tah Dr. Mustafa el-Buğa

Bilgisayar Ortamındaki CD'ler

el-Mektebetü'l-Elfiyye li's-Sünneti'n-Nebeviyye, Sürüm 1,5 Merkezü't-Türâs, 1999

Mevsûatü'l-Hadîsi'ş-Şerîf, (Kütüb-i Tis'a) Birinci sürüm 1,2 Şeriketü Sahr, 1991-1996

Mevsûatü'l-Hadîsi'ş-Şerîf, (Kütüb-i Tis'a) İkinci sürüm 2,00 Şeriketü'l-Berâmici'l-İslamiyye, 1991-1997

Bu bölümde, Sahîh-i Buhârî'de bulunan ana başlıkları/bölümler (kitaplar) verilmiştir. Ana başlıkların altındaki alt konu başlıkları, hadisler teker teker okunup incelenip her hadisin içerdiği konular tesbit edilerek hazırlanmıştır. Bu çalışmayı gerçekleştiren değerli dostumuz Ahmet Çelik'e şükranlarımızı sunarız.

Bu bölümde verilen rakamlar hadis numaralarıdır.

1- Vahyin Başlamasının Anlatıldığı Bölüm (1 - 7)
(Kitâbu Bedi'l-Vahy)

1 Ameller niyetlere göredir
2 Vahyin geliş şekilleri
3 Hira'da ilk vahiy
4 Vahyin kesilmesi
5 Cebrail'in vahyi indirmesi
6 Cebrail ile Efendimiz'in Kur'ân-ı Kerim'i karşılıklı okuması
7 Hırakl'ın İslâmiyet hakkında Ebû Sufyan'dan bilgi alması
Rasûlüllah'ın Hırakl'e İslâm'a davet mektubu

2- İman Bölümü (8 - 53)
(Kitâbu'l-İmân)

8 İslâm'ın şartları
9 İmanın şubeleri: Haya, imandan kaynaklanır
10 Müslüman ve Muhacirin tanımı
11 En üstün Müslüman
12 En üstün İslâm
13 İmanın kemali
14 Rasûlüllah'ı çok sevmek
15 Rasûlüllah'ı çok sevmek
16 İmanı tatlandıran ameller
17 İmanın belirtisi Ensarı sevmek, münafıklığın belirtisi Ensara kızmaktır
18 Kişinin dinini fitnelerden korumak için tedbir alması
19 Akabe Biatı şartları
20 Rasûlüllah'ın, kişinin gücünün yetebileceği şeyleri emretmesi
21 Mümin sonsuza değin cehennemde kalamaz
22 Hz. Ömer'in fazileti
23 Haya imandan kaynaklanır
24 Küfürden dönünceye kadar insanlarla mücadele etmek
25 İman, cihad ve hac en değerli amellerdir
26 Maslahata göre hareket etmek
27 Kadınların cehennemlik olma nedeni: Nankörlük
28 Ebû Zer el-Gifârî (r.a.)'ın Rasûlüllah tarafından uyarılması
29 Ölen de öldüren de cehennemliktir
30 Şirk, imanda zulüm yapmaktır
31 Münafıklık alametleri
32 Münafığın dört özelliği
33 Kadir Gecesini ihya etmek
34 Cihadın fazileti
35 Ramazanı ibadetle ihya etmek
36 Ramazan orucunun fazileti
37 İslâm kolaylık dinidir
38 Kıblenin Mescidi Aksa'dan Kâbe'ye çevrilmesi
39 İslâm geçmiş günahları siler
40 Az da olsa devamlı ibadet etmek
41 Kelimei tevhide inanan kimse cehennemde sürekli kalmaz
42 Mâide suresi 3. âyetin nuzulü
43 İslâm'ın şartları
44 Müslüman bir kimsenin cenazesinde bulunmanın sevabı
45 Müslümana sövmek fasıklıktı, onunla savaşmak küfürdür
46 Kadir Gecesini Ramazanın son on gününde aramak
47 Cibril hadisi
48 Helal bellidir, haram da bellidir
49 Cennete götüren dört emir ve dört yasak
50 Ameller niyetlere göredir
51 Aile için harcama yapmak sadakadır
52 Namaz, zekat ve samimi olmak üzere biat
53 Müslümanlara karşı samimi olmak üzere biat

3-İlim Bölümü (54 - 109)
(Kitâbu'l-İlm)

54 Emanet ehline verilmediğinde kıyameti bekle
55 Abdestte topukları yıkamaya dikkat etmek
56 Mümin hurma ağacına benzer
57 İslâm'ın şartlarını Allah koymuştur
58 Rasûlüllah'ın İran kisresına gönderdiği mektup
59 Rasûlüllah'ın mührü
60 İlim meclisine katılmak
61 Bildiği şeyleri nakletmenin önemi
62 İlim öğretmek için uygun ortamı gözetmek
63 Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız, müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz.
64 Allah, bir kimsenin iyiliğini dilerse onu dinde fakih kılar
65 Mümin hurmaya benzer
66 İmrenilecek iki kişi: İnfak eden zengin, ilmini öğreten âlim
67 Efendimiz (a.s.)'ın İbni Abbâs için yaptığı dua
68 Buluğ çağına girmeyen çocuğun mükellef olmamadığı
69 Çocuklardan hadis nakledilebilir
70 İlmin fazileti
71-72 Kıyametin belirtileri
73 Rüyada süt içmek ilme işaret eder
74 Rasûlüllah'ın veda haccında soruları cevaplamak için konaklaması
75 İlmin kaldırılması kıyametin belirtilerindendir
76 Güneş tutulması namazı ve hutbesi
Kabirde sorgu
77 İlim için yolculuğa çıkmak
Süt kardeşliği evlenmeye engeldir
78 Sahabenin nöbetleşe ilim alması
Efendimiz (a.s.)'ın hanımlarından bir ay ayrı kalması (ilâ olayı)
79 Cemmata imam olan namazı hafif tutmalıdır
80 Buluntunun hükmü (lukata)
81 Efendimiz (a.s.)'ın gereksiz sorulara kızması
82 Efendimiz (a.s.)'ın konuşma ve selamını üçer defa yapması
83 Sevapları iki kat olan üç grup
84 Efendimiz (a.s.)'ın kadınları sadakaya teşvik ettiği vaazı
85 Ebû Hureyre'nin Şefaatle ilgili sorusu
86 İlmin kaldırılması âlimlerin ölümü ile başlar
87 Kadınların eğitimi için belirli günler tesbit etmek
Çocuğu ölen kadının âhiretteki durumu
88 Âhirette zor ve kolay hesap
89 Mekke'nin harem (ilahi sit alanı) ilan edilmesi
90-91 Rasûlüllah'ın üzerinden hadis uydurmanın cezası
92 Rasûlüllah'ın künyesi ile künyelenmemek
Şeytanın rüyada Efendimiz (a.s.)'ın şekline girememesi
93 Mekke'nin harem (ilahi sit alanı) ilan edilmesi
Sünnetin yazılı belgelerinden olan Ebû Şâh hadisi
94 Rasûlüllah'ın hastalığında vasiyet yazdırmak istemesi
95 Âhiret azığı olan amelleri çoğaltmak
96 Sahabe döneminin sonu
97 Rasûlüllah'ın gece namazı
98 Ebû Hureyre'nin çok hadis rivayet etme sebebi
İlim uğrunda sahabenin çektiği sıkıntılar
99 Ebû Hureyre'nin hiçbir şeyi unutmama sebebi
100 Ebû Hureyre'nin iki kap dolusu ilim alması
101 İlim öğretmek için halkın susmasını istemek
Rasûlüllah'ın veda haccında halka nasihatleri
İslâmî birliği bozmamak
102 Musa-Hızır kıssası, ilim için yolculuğa çıkmak
Hızır konusunda açıklamalar
103 Cihad hangi gaye için yapılır
104 Yahudilerin ruh hakkında Rasûlüllah'a soru sormaları
105 Kelimei şehadet getiren bir kimseye cehennem haramdır
106 Dini konuları öğrenmede utanma yoktur
107 Mezi namaz abdestini bozar
108 Mescidde Rasûlüllah'a soru sorulması
109 İhramda giyilecek şeyler hakkında Rasûlüllah'a soru sorulması

4- Namaz Abdesti Bölümü (110 - 184)
(Kitâbu'l-Vudû)
110 Abdestsiz namaz olmaz
111 Kıyamet günü abdest azaları nurlanır
112 Yellenme sesi veya kokusu duyulmadıkça abdest bozulmaz
113 Rasûlüllah'ın bazı uykuları kendisinin abdestini bozmaz
114 Rasûlüllah'ın hacda abdest alaması
115 Sahabenin, Rasûlüllah'ın abdest alışı gibi abdest alması
116 Tuvalete girerken okunacak dua
117 Rasûlüllah'ın İbni Abbas'a yaptığı dua
118 Kıbleye dönerek abdest bozma
119 Mescidi Aksa'ya dönerek abdest bozma
120 Muvâfakâtı Ömer – Hz. Ömer'in isabetli görüşleri üzerine inen âyetler
Peygamberimizin hanımlarının perde gerisinde tutulması
121-122 Taharette su kullanmak
123 Su içerken kabın içerisine solumamak
Taharette sağ eli kullanmamak
124 Tahareti tezek ve kemik ile yapmamak
125 Tahareti taş ile yapmak
126 Abdest azalarını birer defa yıkamak
127 Abdest azalarını ikişerer defa yıkamak
128 Abdest azalarını üçer defa yıkamak
Abdest almak geçmiş günahların bağışlanmasına neden olur
129 Abdesti güzel bir şekilde almak günahların bağışlanmasına neden olur
Namaz iki vakit arasındaki günahları bağışlamaya neden olur
Sahabenin Kur'ân-ı Kerim'e karşı sorumlu davranması
130 Abdestte burun yıkamak
Tahareti taş ile yaparken tek sayıya dikkat etmek
131 Uykudan uyanınca elleri yıkamak
132 Abdullah b. Ömer'in sünnete karşı titizliği
133 Her işte sağ tarafı kullanmaya özen göstermek
134 Rasûlüllah'ın mucizesi
135 Rasûlüllah'ın geride kalan eşyalarını bereketli saymak
136 Köpeğin ağzının değdiği kapları temizleme şekli
137 Toprak kuruduğunda temiz olur
138 Abdest aldıktan sonra namazı beklemenin sevabı
139-140 Cinsel ilişkiden sonra gusül abdesti almak
141 Başka birisine abdest suyu dökmek
142 Rasûlüllah'ın gece namazı
143 Rasûlüllah'ın gece namazı
144-145 Rasûlüllah'ın abdest suyunda bereket vardır
146 Kadınların erkeklerle birlikte abdest alaması
147 Rasûlüllah'ın abdest suyunun şifası
148-149 Rasûlüllah'ın mucizesi
150 Rasûlüllah'ın vefatından önce mescide çıkıp konuşma yapması
151 Rasûlüllah'ın mucizesi
152 Rasûlüllah'ın abdestte kullandığı su miktarı
153 Mest üzerine meshetmek
Güvenilir bir kimsenin verdiği habere güvenmek
154 Mest üzerine meshetmek
155 Sarığa ve mest üzerine meshetmek
156 Yolculukta mest
157 Et yemeği yedikten sonra abdest almamak
158 Yemekten sonra abdest almak
159 Et yemeği yedikten sonra abdest almamak
160 Süt içtikten sonra abdest almamak
161-162 Namazı uykulu iken kılmamak
163 Her namaz için abdest alamak
164 İdrara dikkat etmemek ve koğuculuk yapmak kabir azabına neden olur
165 Su ile teharetlenmek
166 Mescidde idrarın temizlenmesi
İslâm kolaylık dinidir
167 Elbiseye bulaşan idrarın temizlenmesi
168-169 Ayakta abdest bozmak
170 Hayız kanının temizlenmesi
171 Hayız dönemi dışındaki kanama ve bu dönemdeki ibadetin durumu
172 Meninin elbiseden temizlenmesi
173 Deve idrarı ile tedavi
Âsilere verilen ceza
174 Mescid yapılmadan önce hayvan ağıllarında namaz
175 İçerisine fare düşen katı yağın temizlenmesi
176 Şehidin kıyametteki durumu
177 Akmayan durgun suya abdest bozmamak
178 Rasûlüllah'ın ibadetini engelleyenlere bedduası
179 Rasûlüllah'ın bir şeyi göstererek eğitmesi
180 Rasûlüllah'ın Uhud'da yarasının tedavi edilmesi
181 Misvak kullanmak
182 Gece namazı için misvak kullanmak
183 Sıralamada büyüklere öncelik tanımak
184 Abdest alıp dua ederek uyumanın fazileti
Hadis rivayetinde lafza bağlılık
Dualarda lafza bağlılık

5- Boy Abdesti (Gusül) Bölümü (185 - 203)
(Kitâbu'l-Gusl)
185-186 Rasûlüllah'ın gusül abdestini alış şekli
187-188 Gusülde kullanılacak su miktarı
189 Gusülde kullanılacak su miktarı
Tek elbise ile namaz kılmak
190 Gusülde başa üçer defa su dökmek
191 Gusülde sağ taraftan başlamak
192 Karı-kocanın aynı kaptan yıkanması
193 Birden fazla ilişkide tek gusül
194 Rasûlüllah'ın eşlerine dolaşması
195 İhramlı iken yıkanmak
196 Gusülde namaz abdesti almak
197 Namaz kılarken cünüp olduğunu hatırlamak
198 Tenhada çıplak yıkanmak
199 Tek başına iken çıplak yıkanmak
200 Yıkanırken kapalı yeri tercih etmek
201 Mümin cünüp olmakla necis olmaz
202 Cünüpken uyumadan önce namaz abdesti almak
203 Gusül ne zaman farz olur

6- Hayız Bölümü (204 - 223)
(Kitâbu'l-Hayz)
204 Hac ibadetinde hayız görmek
205 Âdetli eşe dokunmak
206 Rasûlüllah itikafta iken hayızlı eşinin kendisine hizmet etmesi
207 Âdetli iken Kur'ân-ı Kerim dinlemek
208 Âdetli eş ile beraber aynı yatağı kullanmak
209-210 Âdetli eş ile yakın durmak
211 Kadınları cehenneme düşüren sebepler
212 Âdet dönemi dışı kanaması olan kadının itikafı
213 Kocası ölen kadına yasaklanan şeyler
214 Âdetten dolayı gusül
215 Temettu haccına niyetlenip de âdet gören kadının durumu
216 Temettu haccına niyetlenip de arafe günü âdet gören kadının durumu
217 Âdetli kadın bu dönemde kılamadığı namazları kaza etmez
218 Âdetli eş ile beraber aynı yatağı kullanmak
Oruçlu iken eşini öpmek
219 Bayram namazına kadınların katılması
Âdetli kadınların ibadet yerinin dışında bulunması
220 Âdetten sayılmayan akıntı
221 Hacta tavaftan önce âdet görmek
222 Luhusa kadının cenaze namazını kılmak
223 İbadet edenin elbisesinin âdetli kadına dokunması

7- Teyemmüm Bölümü (224 - 228)
(Kitâbu't-Teyemmum)
224 Teyemmümün caiz kılınmasına sebep olan hadise
Ebû Bekir âilesinin bereketi ve Hz. Âişe'nin fazileti
225 Rasûlüllah'a verilen beş özellik (Hasâisü'n-Nebî)
226 Abdestli iken selam almak daha iyidir
227 Cünüp bir kimsenin teyemmümü
228 Cünüp bir kimsenin teyemmümü
Vaktinde kılınamayan namazın kazası

Rasûlüllah'ın nebevi ve beşeri yönü
Az suyun çoğalması mucizesi
Tebliğ için uygun bir ortam gözetlemek
Suyu alınan kimseye su üçreti ödemek

8- Namaz Bölümü (229 - 324)
(Kitâbu's-Salât)

229 İsra-mirac ve namazın farz kılınışı
230 Namazda rekat sayılarının artırılması
231 Tek elbise içerisinde namaz kılmak
232 Kuşluk namazı kılmak
Güvence (eman) verilen kimseye dokunmamak
233-234- 235 Tek elbise içerisinde namaz kılmak
236 Tek elbise nasıl giyilir
237 Tek elbise ile cemaatla namaz ve kadınlara yapılan ikaz
238 Yolculukta abdest, abdest alana su dökmek
239 Peygamberlikten önceki haller (irhâs)
Erkeklerin setri avrete riayet etmesi
240 Avret yerini örtmek
İzarın (peştemalin) yasaklanan bağlama şekli
241 Cahiliye dönemi bir kısım alış veriş şekillerinin yasaklanışı
242 Ebû Bekir'in hac emirliğinde yasaklanan fiiller
243 Hayber Seferi
Efendimiz (a.s.)'ın Safiye validemiz ile evlenmesi
Uyluk avert sayılır mı?
Âzad etmeyi mehir sayarak bir kadınla evlenmek
Düğün yemeği (velime) vermek
Savaşta esir düşen kadınları cariye olarak dağıtmak
244 Kadınların sabah namazı için cemaate katılmaları
245-246 Namazda dikkati dağıtmamak
247 Namazda müttakilere yakışmayan elbise
248 Ashabın Rasûlüllah'ın abdest suyu ile tüberrükü
249 Rasûlüllah'a minber yapılması
250 Evde cemaatle nafile namaz kılmak
Kadınların namazda saflarının sırası
251-252 Uyuyana karşı namaz
253 Sıcakta, büründüğü elbisenin ucuna secde etmek
254 Ayakkabı ile namaz
255 Mestler üzerine meshederek abdest alıp namaza durmak
256 Secdede kolları yerden uzaklaştırmak
257 Allah ve Rasûlü'nün güvencesinde olanlar
258 Rasûlüllah'ın umresi
259 Kâbe'nin her yanı kıbledir
260 Kıblenin, Mescidi Aksa'dan Mescidi Haram'a değişmesi
261 Yolculukta binek üzerinde namaz
262 Namazda sehiv (yanılma) secdesi
263 Muvâfakâtı Ömer – Hz. Ömer'in isabetli görüşleri üzerine inen âyetler
264 Kıbleye tükürmemek
265 Mescide tükürmemek
266 Mescidde bulunan tükrüğün temizlenmesi
267 Rasûlüllah'ın namazda arkasını görmesi
268 At yarışlarında mescidin varış yeri olarak tespit edilmesi
269 Ganimet mallarının mescidde dağıtılması
Hz. Abbâs'ın mala karşı hırsı
270 Rasûlüllah'ın bir Ensarlının evinde namaz kılması
Lâ ilâhe illallâh diyene cehennemin haram kılınması
271 Kabirleri mescid yapmamak
Mescidlere resim asmamak
Rasûlüllah'ın eşlerinin Habeşistan'da gördükleri kiliseyi anlatması
272 Rasûlüllah'ın, hiret ettiğinde Medine'ye ulaşması
Mescidi Nebinin yapımı ve söylenen şiirler
Mescidin arsasında bulunan kabirlerin nakledilmesi
273 Namazda hayvanı sürte yapmak
274 Namazda Rasûlüllah'a cehennemin gösterilmesi
275 Namazların bir kısmını evde kılmak
276 Peygamberlerin kabirlerini mescid edinmemek
277 Barınağı olmayanları mescid civarında barındırmak
278 Hz. Ali'nin mescidde yatması
279 Tahiyyetülmescid namazı
280 Mescidin ilk hali ve genişletilmesi
281 Rasûlüllah'ın Ammar b. Yâsir hakkındaki mucizesi
Ammar b. Yâsir'in mescid yapımındaki gayreti
Fitne dönemlerinden Allah'a sığınmak
282 Allah için mescid yapmanın fazileti
283-284 Silahla mescide girmemek
285 Mescidde şiir söylemek
286 Habeşlilerin mescidde oyun oynamaları
287 Mescidde borç istemek
Mescidde alacak davasına bakmak ve insanların arasını bulmak
288 Mescidi temizleyen kadının cenaze namazı
289 Mescidde, faiz ve içki ticaretinin yasaklandığının duyurulması
290 Cinlerin, Rasûlüllah'ın namazını bozdurmak için saldırmaları
291 Mescidde yaralı gazileri tedavi etmek
292 Hastanın binek üzerinde Kâbe'yi tavaf etmesi
293 Sahabe'nin kerameti
294-295 Rasûlüllah'ın son kanuşmaları ve âhireti seçmesi
Ebû Bekir'in fazileti
Mescide açılan özel kapıların kapatılması
296 Kâbe'nin içinde namaz
297 Gece namazı ve vitir
298 Mescidde uyumak
299 Camide cemaatle kılınan namazın fazileti
Cemaatle namaz kılana meleklerin dua etmesi
300 Müminlerin birbirlerine bağlılığı
301 Namazda sehiv secdesi
302-311 Rasûlüllah'ın namaz kıldığı yerlere özen göstermek
Rasûlüllah'ın hac ve umre yaparken konakladığı yerler
312- 313 Açık arazide namaz kılarken sürte koymak
314 İmamla safın arasındaki mesafe
315 Tuvalette su ile taharetlenmek
316 Sahabenin, Rasûlüllah'ın namaz kıldığı yerde namaz kılmaya özen göstermesi
317 Kâbe'nin içinde namaz
318 Namaz kılarken bir hayvanı yada semerini sürte edinmek
319 Namaz kılanın önünden geçmek
320 Sütrenin önünden geçmek
321 Namaz kılanın önünden geçmemek
322 Uyuyana karşı namaz
323 Sırtında bir kız çocuğu varken namaz kılmak
324 Rasûlüllah'ın, ibadetini engelleyenlere yaptığı beddua

9- Namaz Vakitleri Bölümü (325 - 369)
(Kitâbu Mevâkîti's-Salât)

325 Cebrail'in namaz vakitlerini Rasûlüllah'a öğretmesi
326 Fitneyi engelleyen ameller
Hz. Ömer'in şehid edilmesi fitnelerin başlangıcıdır
327-328 Namaz kötülükleri örter
Hûd suresi 114. âyetin nuzul sebebi
329 Namaz, anne-babaya iyi davranmak ve cihad etmek: Allah'a en sevimli amellerdendir
330 Abdest ve beş vakit namaz bütün günahları siler
331 Secdede kolları yere yaymamak
332 Sıcakta namazı geciktirmek
Cehennemin yazın ve kışın nefes alıp vermesi
333 Sıcak vakitlerde namazı serin vakitlerde kılmak
334 Rasûlüllah'ın mescidde kıyameti anlatması
Gereksiz soru sormamak
335 Sabah ve öğle namazının vakitleri
Sabah namazında okunan âyetlerin miktarı
336 Namazların birleştirilmesi (cem)
337 Namazların vakitleri
338 -339 İkindi namazının vakti
340 İkindi namazını kaçıran kimse, âilesini ve malını kaybetmiş gibidir
341 İkindi namazını terk edenin amelinin boşa gideceği
342 Allah'ın kıyamet günü görülmesi (rü'yetüllâh)
343 Melekler nöbetlerini ikindi namazında bir birlerine devrederler

344 Namaz kılarken vaktin çıkması
345 Yahudilerin, Hıristiyanların ve Muhammed ümmetinin sevapları
346 Akşam namazının vakti
347 Namaz vakitleri
348 Akşam namazının ismi
349-350 Yatsı namazının vaktini beklemek
351-352 Yatsıyı geç vakitte kılmak
353 Rasûlüllah'ın yüzünün parıltısı
354 Sabah ve ikindi namazını kılan cennete girer
355-356 Sahurun vakti
357 Güneş doğarken ve batarken namaz kılmamak
358 Namazı, Güneşin doğuşu ve batışına ayarlamamak
359 Güneş doğarken ve batarken namazı ertelemek
360 Kerâhat vakitleri
361 İkindiden sonra nafile namaz kılmamak
362 Rasûlüllah'ın ikindiden sonra iki rekatlık nafile namaz kılması
363 Sabahtan önce ve ikindiden sonra iki rekat nafile namaz kılmak
364 Rasûlüllah'ın kıldırdığı kaza namazı
365 Hendek Savaşında, Güneş battıktan sonra kılınan namaz
366 Unutularak kılınmayan namazların kaza edilmesi
367 Namazı beklemek, namaz gibidir
368 Sahabe döneminin sonu
369 Ashabı Suffenin doyurulması
Ebû Bekir'in yemeğini bereketlenmesi kerameti

10- Ezan Bölümü (370 - 490)
(Kitâbu'l-Ezân)

370 Ezanın tesbiti için istişare
371 Ezan ve kamette tekrar
372 Şeytanın ezan ve kamette kaçması
Şeytanın namazda verdiği vesvesesi
373 Kıyamet günü müezzinin şahitleri
374 Ezan İslâm'ın göstergesidir
375 Ezanı duyanın tekrarlaması
376 Hayye ale's-Salah'da "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh" demek
377 Ezan duası
378 Ezan okumak ve ilk safta bulunmanın fazileti
Yatsı ve sabah namazını cemaatle kılmanın fazileti
379 Sahur vakti ezan
380 Sabah namazının sünneti
381 Sahur vakti ezan okumanın sebebi
382 Sabah namazının sünneti
383 Namaz vaktinde ezan ve kamet okumak
En yaşlının imam olması
384 Yolculukta, vakti gelince ezan, kamet ve imamlık
385 Soğuk ve yağmurlu günlerde namazları evde kılmak
386 Namaza vakar ve sükûnetle gelmek
387 Kamette, imam kalkmadan cemaatin de kalkmaması
388 Kamette iftitah tekbiri arasında konuşmak
389 Ezanı duyup da camaate katılmayanlara Rasûlüllah'ın tehdidi
390 Cemaatla namazın üstünlüğü yirmi yedi derecedir
391 Cemaatla namazın üstünlüğü yirmi beş derecedir
Şahitli namaz
Sabah namazında meleklerin toplanması
392 Uzak yerleşim yerinden cemaate gelenin ve namazı bekleyenin sevabı
393 Eziyet verici şeyleri yoldan kaldırmak
Şehidlerin kısımları
Ezan okumanın ve birinci safta namaz kılmanın sevabı
Yatsı ve sabah namazının fazileti
394 Namaz kılmak için atılan adımların sevabı
395 Yatsı ve sabah namazının münafıklara ağır gelmesi
396 Kıyamette, Allah'ın gölgelendireceği yedi grup
397 Namaz için camiye gidip gelmenin fazileti
398 Sabah namazının farzı kılınırken başka namaz kılmamak
399 Rasûlüllah'ın vefatından önce Ebû Bekir'in imamlığı
400 Rasûlüllah'ın Hz. Âişe'nin odasında kalmak için izin alması
401 Soğuk ve yağmurlu günde cumanın evde kılınması
402 Kuşluk namazı
403 Hazır olan yemeği namazdan önce yemek
404 Rasûlüllah'ın evindeki durumu
405 Sahabenin halka namaz kılamayı öğretmesi
406 Rasûlüllah'ın, vefatıyla sonuçlanan hastalığı
407 Rasûlüllah'ın son bakışı, cemaatle namaz kılan ashabı seyretmesi ve birlikteliklerine sevinmesi
408 Namazda yanılan imamı ikaz, Sübhânellâh demekle ve el çırpma ile olur
409 Rasûlüllah'ın hastalığında Ebû Bekir'in imamlığı
Hastalıkta oturarak namaz kılmak
410 İmamın otururak namaz kılması halinda cemaatin durumu
411 Namazda imama uymak
412 Namazda imamdan önce başı kaldırmamak
413 Başa geçenlere itaat
414 İmamların hata etmeleri ve isabet etmeleri
415 Gece namazı
416 Namazda kıraatı uzun tutanlara Rasûlüllah'ın uyarısı
Cemaatle namazda hangi uzunlukta sure okunmalıdır
417- 418 Cemaatle namazda kıraatı uzun tutmamak
419 Cemaatle namazı uzun tutmamakla birlikte gereklerini de terk etmemek
420 Cemaatle namazı kısa tutma nedeni
421-422 Namaz disiplini
423-424 Teravih namazı
Nafile ibadetleri evde kılma
425 İftitah tekbiri
Namazda elleri kaldırmak
426 Namazda elleri bağlamak
427 Namaza Fatiha suresi ile başlamak
428 İftitah tekbiri ile kıraat arasında okunacak dua
429 Güneş tutulması (küsûf) namazı
Rasûlüllah'a, namazda cennet ve cehennemin gösterilmesi
Merhamet etmeyene, merhamet edilmez
430 Öğle ve ikindi namazında kıraatı sesiz okumak
431-432 Namaz disiplini
433 Ashabın, Rasûlüllah'ın kıldığı gibi namaz kılması
Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın bedduasının tutması
434 Namazda Fatiha okumanın önemi
435 Namazda tadili erkan/namazın hakkını vermek
Rasûlüllah'ın, nasıl namazkılınacağını öğretmesi
436 Kıraatı, birinci rekatta uzun, ikinci rekatta kısa okumak
437 Akşam namazında okunabilecek sure
438 Akşam namazında uzun sure de okumak
439 Akşam namazında okunabilecek sure
440 Yatsı namazında okunabilecek sure
441 Yolculutka namazda okunabilecek sure
442 Fatihadan sonra kıraat (zammı sure)
443 Cinlerin gökten haber çalmaları ve Cin suresinin nuzulu
444 Kıraatın açık (cehri) ve gizli (hafi) olması
445 Namazda okunan surelerin hakkını vererek okumak
446 Dört rekatlı namazlarda Fatiha ve zammısure okumak
447-448 Namazda "Âmin" demenin sebebi
449 Cemaate yetiştiğinde safa girerek namaza durmuk
450 Ruku ve secdelerde tekbir almak
451 İftitah tekbiri ve rukudan doğrulurken okunacak dualar
452 Rukuda elleri dizlerin üzerine koymak
453 İki secde arasındaki süre
454-455-456 Ruku ve secdede okunacak dualar
457 Namazda Kunut duası okumak
458 Akşama ve sabah namazlarında Kunut duası okumak
459 Meleklerin yazmak için yarıştıkları, namazdan sonra okunan dua
460 Ruku ve secdeler arasın da beklemek
461 Kunut duasında, Müslümanlara dua, kâfirlere beddua edilir
462 Allah'ın kıyamet günü görülmesi (rü'yetüllah)
Mahşer sahneleri ve mahşerin dehşeti
Mahşerde herkes kulluk ettiği şeyle baş başa kalır
Sırat köprüsü
Cehennemdeki çengeller

Alnı secdeye gidenler günahkar olsalar bile cehennemde sürekli kalmaz
Cennete en son girecek olan kişi
463 Secde yedi aza ile yapılır
464 Ruku ve secde arasındaki bekleme süresini çok uzun yapmak
465 Secdede kolları yere yapıştırmamak
466 Secde aralarında biraz durmak
467 Tekbirleri sesli almak
468 Namazda oturuş
469 Namazda tadili erkan/namazın hakkını vermek
470 Namazda sehiv (yanılma) secdesi
471-472 Tahiyyata oturulduğunda okunacak dualar
473 Selamdan önce okunabilecek bir dua
474 Tahiyyat duasından sonra okunan dua
475 Cemmatle namazda imam selam verdiğinde önce kadınlar cemaatten ayrılır
476 İmam selam verdiğinde cemaat de selam verir
477 Farz namazlardan sonra sesli zikir
478 Namazdan sonra yapılan tesbihat
479 Farz namazlardan sonra yapılan dua
480-481 Cemaatle kılanan namazdan sonra imam cemaate döner
482 Namazda zihni meşgul edecek şeylerin atılması
483 Namazdan nasıl çıkılır
484-485-486 Cemaati rahatsız edici kokular ile cemaate gelmek
487 Kabirde cenaze namazı kılmak
488 Akıl baliğ olan herkese abdest ve gusül gerekir
489 Bayram namazı için halkı toplayıp namazgâha çıkmak
490 Kadınların geceleğin namaza katılmalarına izin vermek

11- Cuma Namazı Bölümü (491 - 522) (Kitâbu'l-Cumua)

491 Cuma günü Muhammed ümmetine isabet etmiştir
492 Cuma namazı için gusül almak
493 Cuma günü için gusül alıp camiye erken vakitte gelmek
494 Kılınan Cuma namazı bir haftalık günahların bağışlanmasını sağlayabilir
495 Cuma günü için gusül ve güzel koku, Cuma temizliği
496 Cuma günü için özel elbise giymek
497-498 Namaza başlamadan önce misvak kullanmak ve misvağın önemi
499 Cuma günü sabah namazında okunan sureler
500 Sorumluluk
501 Haftalık temizlik
502-503 Cuma namazı için yıkanmakl ve temiz elbise giymek
504 Cuma namazının vakti
505 Cuma namazını soğukta erken, sıcakta geç vakitte kılmak
506 Cuma namazına yürüyerek gitmenin fazileti
507 Cuma namazında birisini kaldırıp kendisi oturmamak
508 Cuma günü dış ve iç ezanlar
509 İmam minberde iken ezan okumak
510 Cuma hutbesi verilirken konuşmamak
511 Rasûlüllah'a minber yapılması
512 Minber yapılınca, Rasûlüllah'tan ayrı kalacak olan kütüğün ağlaması
513 Hutbeyi ayakta okumak
514 Maslahata göre hareket etmek
515 Önemli konular için Cuma hutbesi dışında hutbe vermek
Hutbede kelimei şehadet okumak
516 Rasûlüllah'ın Cuma hutbesinde Ensara sahip çıkılmasını öğütlemesi
517 Cuma hutbesi verilirken namaz kılmak
518 Cuma namazında yağmur (istiskâ) duası
519 Cuma hutbesi verilirken konuşulmaz
520 Cuma günü gizli vakit/eşref saati
521 Cuma suresinin nuzul sebebi
522 Farz namazlardan önce ve sonra namaz kılmak

12- Korku Namazı Bölümü (523 - 525) (Kitâbu Salâti'l-Havf)

523 Korku namazının kılınışı
Savaşta bile olsa cemaatle namaz sevabını kaçırmamak
524 Korku namazının kılınış şekilleri
525 Savaşta, namaz kılmak için vakit tespit etmek

13- İki Bayram Namazı Bölümü (526 - 537) (Kitâbu'l-Îdeyn)

526 Bayramlarda eğlence
527 Ramazan bayramından önce tatlı bir şeyler yemek
528 Kurban, bayram namazından sonra kesilir
529 Kurban bayramı hutbesi
530 Bayramlarda önce bayram namazı kılınır sonra hutbe okunur
Sahabenin Rasûlüllah'ın sünnetine sahip çıkması
531 Bayram namazı için ezan okumamak
532 Bayram hutbesini namazdan sonra okumak
533 Zü'l-Hicce ayının ilk on gününün fazileti
534 Hacda telbiye, kurban bayramında tekbir getirmek
535 Namazgâhda kurban kesmek
536 Bayram namazlarına değişik yollardan gidip gelmek
537 Bayramlarda eğlence ve mescidde kutlama

14- Vitir Namazı Bölümü (538 - 545) (Kitâbu'l-Vitr)

538 Vitir namazının vücubu
539- 540 Vitir namazının vakti
541 Vitir gecenin son namazıdır
542 Binek üzerinde vitir namazı kılmak
543 Sabah namazında rukudan doğrulduktan sonra kunut duası okumak
544 Rukudan önce ve sonra kunut okumak
545 Akşam ve sabah namazlarında kunut okumak

15- Yağmur İsteme (İstiskâ) Namazı Bölümü (546 - 559) (Kitâbu'l-İstiskâ)

546 Yağmur isteme namazı ve âdâbı
Yağmur isteme namazında elbiseyi ters çevirmek
547 Müslümanlara dua, kâfirlere beddua etmek
548 Kâfirlerin yağmursuz kalmaları için beddua etmek
549- 550 Yağmur duasında vesile kılmak
551-553 Cuma hutbesinde yağmur duası
553 Yağmur duası âdâbı
554 Yağmur duasında elleri yukarı kaldırmak
555 Yağmur bulutu gördüğünde Allah'tan hayırlısını dilemek
556 Rüzgar estiğinde Allah'a sığınmak
557 Rüzgarla gelen rahmet ve gazap
558 Şam ve Yemen bölgeleri için hayır dua
559 Yağmuru kim yağdırır
Sadece Allah'ın bildiği bazı bilinemezler

16-) Güneş ve Ay Tutulması (Küsûf) Bölümü (560 - 568) (Kitâbu'l-Küsûf)

560 Güneş tutulduğunda namaz kılıp dua ederek Allah'a sığınmak
Güneş ve Ay tutulduğunda niçin dua ve ibadet edilir
561 Kâinatta meydana gelen olaylar kullar için değildir.
562 Güneş tutulmasında: Dua, tekbir, namaz ve sadaka
Güneş tutulması namazından sonra hutbe vermek
563 Güneş tutulmasında halkı camiye toplamak
564 Güneş tutulması namazı
Kabir azabından Allah'a sığınmak
565 Güneş tutulmasında cemaatle namazdan sonra hutbe okumak
Cennet ve cehennemin Rasûlüllah'a gösterilmesi
566 Güneş tutulmasında köle azat etmek
567 Güneş tutulmasından, kıyamet kopabilir diye endişeye düşmek
568 Güneş tutulması namazında kıratı açık (cehri) yapmak

17- Kur'an'daki Secde Ayetleri Bölümü (569 - 574) (Kitâbu Sücûdi'l-Kur'ân)

569 Secde âyetleri okunduğunda secdeye gitmek
Kibirlinin sonu
570 Secde âyetlerinde secde yapılan yerlerin bir kısmı kesin değildir
571 Necm suresindeki secde âyetini duyan herkesin secdeye kapanması
572 Necm suresindeki secde âyeti
573 İnşikâk suresindeki secde âyeti
574 Cemaatle tilavet secdesi

18- Namazı Kısaltma Bölümü (575 - 589) (Kitâbu Taksîri's-Salât)

575 Yolculukta namazın kısaltılması
576 Yolculuktan dönünceye kadar namazı kıslatmak
577 Hacda iken Mina'da namazın kısaltılıp kıastılmaması
Hz. Osman'a göre hacda iken Mina'da namazın kısaltılması devlet başkanın bir tasarrufudur
578 Hacda iken Mina'da Rasûlüllah'ın namazı kısaltması
579 Hz. Osman'nın Mina'da namazı kısatlmaması
580 Kadınların yalnız başına yolculuğa çıkmaması
581 Yolculukta namazın durumu
582-583 Yolculukta binek üzerinde nafile namazın kıble durumu
584 Yolculukta nafile namazın durumu
585 Yolculukta binek üzerinde nafile namazın kıble durumu
586 Yolculukta namazları birleştirmek
587 Hastanın namazı
Gücün yetmediği durumlarda oturarak veya yatarak namaz
588-589 Rasûlüllah'ın yaşlandığında nafile namazlan oturarak kılması

19- Teheccüd Namazı Bölümü (590 - 619)
(Kitâbu't-Teheccüd)

590 Teheccüde kalkınca okunacak dua
591 Gece namazının fazileti
Salih rüyanın anlatılması ve yorumlanması
Abdullah b. Ömer'in fazileti
592 Hastalıkta gece kılınan nafile namazı terk etmek
593 Rasûlüllah'ın kızını ve damadını gece namazına kaldırması
594 Nafile namazlara devam etmek
Ümmete de farz kılınır endişesiyle Rasûlüllah'ın bazı nafileleri terk etmesi
595 Rasûlüllah'ın ayakları şişinceye kadar namaz kılması
Şükreden bir kul olmak
596 Allah'ın en çok sevdiği nafile namaz ve nafile oruç
597 Rasûlüllah sürekli olan ibadeti severdi
598-599 Gece namazının vakti
600 Rasûlüllah gece namazını uzun kılardı
601-602 Gece namazı on üç rekattır
603 Nafile namazın âdâbı
Nafile ibadetlerde orta yollu olmak
604 Gece ibadete kalkmak şeytanın düğümlerini çözer
Şuytan uyuyana düğüm atar
Abdest, şeytanın düğümlerini çözer
605 Gece namazına kalkmayanın kulağına şeytan işemiştir
Geceleri duaların makbul olduğu
607 Rasûlüllah'ın gece ibadeti
608 Rasûlüllah'ın Ramazan gecelerindeki nafile ibadeti
Rasûlüllah'ın gözleri uyusa da kalbi uyumazdı
609 İbadetlerde aşırı gitmek
610 Gece nafile ibadet alışkanlığını terk etmemek
611 Gece ibadetine kalkanın okuyacağı dua
Duanın kabul edildiği vakitler
612 Abdullah b. Ravaha'nın Rasûlüllah'ın gece ibadetini anlattığı şiiri
613 Gece namazının fazileti
Gençlikteki gece ibadetinin önemi
614 İstihare namazı ve duası
615 Sabah namazının sünnetini terk etmemek
616 Sabah namazının sünnetini kısa tutmak
617 Rasûlüllah'ın Ebû Hureyre'ye tavsiyeleri
618 Sabahın sünneti ile öğlenin ilk sünnetlerini terketmemek
619 Akşam namazının farzından önce iki rekat nafile namaz kılmak

20- Mekke ve Medine Mescidi'nde Namaz Kılmanın Fazileti Bölümü (620 - 623)

620 Yeryüzündeki faziletli üç mescid
621 Mescidi Nebide namazın fazileti
622 Kuba mescidinde namazın fazileti
Abdullah b. Ömer'in kuşluk namazı
623 Rasûlüllah'ın fazileti
Dünyadaki cennet bahçesi

21- Namazda İş Yapma Bölümü (624 - 630)
(Kitâbu'l-Amel Fi's-Salât)

624-625 Namazda iken selam almamak, konuşmamak
Namazda tedricilik
626 Namazda secde yerini düzeltmek
627 Namazda havanın ipini tutmak
İki zararın en hafifini tercih etmik
628 Güneş ve Ay Allah'ın emrindedir
Rasûlüllah'ın namazda cennet ve cehennemi görmesi
629 Namazda iken başka şeyle uğraşılmaz
Nafile namazlarda kıble
630 Elleri böğrüne koyarak namaz kılmak

22- Namazda Yanılma Bölümü (631 - 632)
(Kitâbu's-Sehv)

631 Namazda iken yanılınca yanılma (sehiv) secdesi yapmak
632 İkindiden sonra namaz kılma sebebi
Sahabenin bid'atlere karşı tavrı

23- Cenazeler Bölümü (633 - 701)
(Kitâbu'l-Cenâiz)

633 Şirk koşmadan ölen cennete girer
634 Şirk koşarak ölen cehenneme girer
635 Rasûlüllah'ın yedi emir ve yedi yasağı
Cenazenin peşinden gitmek
636 Ölen bir kimsenin âhiretteki durumunu ancak Allah bilir
637 Şehidlerin meleklerin kanatlarıyla gölgelenmesi
638 Gıyabî cenaze namazı
639 Rasûlüllah'ın çok uzak mesafeleri görebilmesi
Mute komutanlarının şehadeti
640 Vefat eden çocuklarına sabretmenin sevabı
641-643 Cenaze yıkama âdâbı
643 Rasûlüllah'ın kefeni üç kat idi,sarık ve gömlek yok idi
644 İhramlının kefeni ihramıdır
645 Münafıkların cenaze namazı
Tevbe suresi 84. âyetin nusul sebebi
Muvâfakâtı Ömer – Hz. Ömer'in isabetli görüşleri üzerine inen âyetler
646 Abdullah b. Übey'in cenaze namazı
Maslahatı gözetmek
647 Şehidlerin kefenleri
648 Sahabenin, Rasûlüllah'ın elbisesini kefen yapması
649 Kadınların cenazeye katılmaları
650 Kocası ölen kadının yas tutmasındaki ölçü
651 Kabir başında ağlamak
Sabır musibetin ilk anlarında sabırdır
Hz. Peygamber'in mütevaziliği
652 Cenaze sahiplerine sabır tavsiyesi
Cenazede ağlamak
Rasûlüllah'ın ölüm hadisesindeki üzüntüsü
653 Rasûlüllah'ın kızının vefatı
Ebû Talha'nın fazileti
654 Ölü için ağlamının bir kısmı ölüşe zarar verir
655 Ölü için ağlamak azabını hafifletmez
656 Ölü için atılan feryadlar ölüye zarar verir
657 Ölü için feryad etmek, çarpınmak ve elbiseleri yırtmak İslâm davranışı değildir
658 Hasta ziyaretine gitmek
Mirasçılara kalacak olan malın ancak üçte biri sadaka verilmesi vasiyet edilebilir
Geride kalanları muhtaç bırakacak hayır iyi değildir
659 Musibet ânında kendini kaybetmemek
660 Ölünün arkasından sürekli ağlayanları engellemek
661 Ümmü Süleym'in sabrı
Saliha bir kadının fedakârlık davranışı
662 Rasûlüllah'ın oğlu İbrahim'in vefatı
663 Hasta ziyaretine gitmek
Hastanın âilesine tavsiyede bulunmak
Kabir azabının sebebi dildir
664 Kadınlardan, ölünün arkasından ağlamamaları için biat almak
665 Cenaze için ayağa kalkmak
666 Cenaze yere indirilmeden oturmamak
667 Müslüman olmayan bir cenaze için ayağa kalkmak

668 Cenazenin tabut içeriside konuşması
669 Cenaze işlerini geciktirmemek
670 Cenazeyi takip etmenin fazileti
671 Peygamberlerin kabirlerine karşı tutumumuz
672 Loğusa iken ölen kadının cenaze namazı
673 Cenaze namazında Fatiha suresini okumak
674 Kabirdeki sorgular ve sorulacak soru
Kabir azabı
675 Hz. Musa'nın Azrail'i tokatlaması
676 İki cenazeyi bir kefenle defnetmek
Uhud Şehidlerinin kefenleri
677 Sekiz yıl aradan sonra Uhud Şehidleri için kılınan cenaze namazı
Muhammed ümmetinin mal fitnesi ile imtihan edilmesi
678 İbni Sayyâd ve kehânetleri
679 Müslüman olmayan bir hastayı ziyaret ve ona İslâm'ı tebliği etmek
680 Her doğan çocuk ilahi meseja kulak verecek yapıda yaratılmıştır
Çevre insan eğitiminde etkilidir
681 Ebû Talib'in vefatı sırasında Rasûlüllah'ın ona İslâm'ı tebliği etmesi
Tevbe suresi 113. âyetin nuzul sebebi
682 Rasûlüllah'ın bir cenazede yaptığı konuşması
İnsanların işledikleri amellerin durumu
683 İntihar edene cehennemde azap şekli
Yeminlere dikkat edilmeli
684 İntihar edene cennetin haram kılınması
685 İntihar edene cehennemde azap şekli
686-687 Cenazenin iyi bir kimse olduğuna şahitliğin önemi
688 Kabirdeki sorgular ve sorulacak soru
Kabirde ayakları sağlamlaştıran şey
689-690 Bedir'de, müşrik ölülerine Rasûlüllah'ın konuşması
Ölülerin Rasûlüllah'ın sesini duymaları
691 Kabir azabı
692 Kabirden duyulan azap sesleri
693 Kabir azabından korunma duası
694 Kabirde cennet ve cenehhemdeki makamların gösterilmesi
695 Rasûlüllah'ın oğlu İbrahim'in cennette süt annesinin olduğu
696 Müşriklerin ölen çocuklarının durumu
697 Rasûlüllah'a rüyasında âhiretteki azabın gösterilmesi
698 Ölü için verilen sadakanın ölüye faydası olur
699 Rasûlüllah'ın Hz. Âişe'nin odasında vefatı
700 Rasûlüllah'ın vefatında razı oldağu altı kişi
Hz. Ömer'in halife tayinini bu altı kişilik şuraya bırakması
701 Ölünün arkasından konuşmak

24- Zekat Bölümü (702 - 768)
(Kitâbu'z-Zekât)

702 Zekatı zenginlerden alıp fakirlere vermek
Muâz b. Cebel, Yemen'e giderken verilen talimatlar
703-705 Kişiyi cennete girdirecek ameller
705 Hz. Ebû Bekir'in, zekat vermeyenlere savaş açması
706 Zekatı verilmeyen hayvanların sahibine âhiretteki azabı
707 Zekatı verilmeyen malların sahibine âhiretteki azabı
708 Zekata tâbi mallar
709 Allah için verilen sadakanın büyümesi
710 Zekat vermede acele etmek
711 Servetin çoğalması kıyamet alametlerindendir
712 Sadaka ile cehennemden korunmak
713 Sadaka verilecek kimsenin bulunamayacağı dönem
714 Mallardan sadaka almak
715 Kız çocuklarının değeri ve kişiyi cehennemden koruması
716 Ölmeden önce verilen sadakanın değerinin büyüklüğü
717 Rasûlüllah'ın eşlerinden, hayır ve hasenatı en çok olanı
718 Fahişe, hırsız ve zengine verilen sadakanın durumu
719 Sadakayı yakın akrabaya vermek
720 Kadının ev nafakasından sadaka vermesi
721-722 Veren el, alan elden hayırlıdır
723 Bir ihtiyaç ânında muhtaca yardımcı olmak
724 Allah'ın cimri kimseye karşı tavrı
725 Az da olsa gücü oranında sadaka vermek
726 İslâm'dan önce yapılan iyiliklerin durumu
727 Sadaka veren Müslüman
728 Meleklerin infak edene dua etmesi
729 İnfak yapan ile cimri kimsenin durumu
730 Sadaka sayılan davranışlar
731 Hediye almak
732 Zekatı alınacak mallar
733 Zekatta hile yapmamak
734 Şirketlerde zekatın ödenmesi
735 Hicretin şartlarının zorluğu
736 Koyun ve develerin zekatı
737 Zekatlık mallar hakkında Hz. Ebû Bekir'in mektubu
738 Zekat verilecek malın orta değerde olması
739 Muâz b. Cebel'e Yemen'e giderken verilen talimatlar
740 Ebû Talha'nın beyruha bahçesini akrabalarına infak etmesi
741 Bayram namazında infakı teşvik etmek
İnfakta yakınlardan başlamak
742 Binek ve hizmetçi için zekat verilmeyeceği
743 Servet edinmek kötü küdür
744 Yakınlara ve yetimlere harcanan şeylerden iki kat sevap alınır
745 Çocuklarına harcama yapmak
746 Zekat vermeye hevesli olmak
747 Zekatı hak sahiplerine vermek
748 Dilenciliğin kötülenmesi
749 Dilenmeyi bırakıp çalışmaya bakmak
750 Gönül zenginliği ve ihtiras
Hakim b. Hizâm'ın ölünceye kadar kimseden bir şey almaması
751 Göz dikmediği bir malın hediye edilmesi
752 Dilencilerin kıyametteki durumu
753 Dilenci ve asıl fakir kimdir
754 Tebûk Seferinin sonuçları
755 Sulama suyu ile sulana ile yağmur suyu ile sulanan arazilerin zekatı
756 Hurmanın zekatı
Rasûlüllah ve âilesine zekat ve sadaka yasaktır
757 Verdiği sadakadan dönememek
758 Ölü hayvanın derisinden istifade etmek
759 Sadaka verilen kişinin ikramını kabul etmek
760 Zekatı zenginlerden alıp fakirlere vermek
Muâz b. Cebel, Yemen'e giderken verilen talimatlar
Zekatı malın en değerlisinden almamak
761 Zekatını veren kimselere dua etmek
762 Samimi olarak Allah'a yönelen kişiyi Allah korur.
Kim ödemek maksadıyle insanlardan ödünç alırsa, Allah ona borcu ödetir
763 Madenlerin zekatı
764 Görev verilen görevliyi teftiş etmek
765 Zekatlık hayvanları damgalamak
766 Sadakayı fıtırı bayramdan önce vermek
767 Yiyeklerdenadakayı fıtır vermek
768 Herkes için sadakayı fıtır vermek

25- Hac Bölümü (769 - 862)
(Kitâbu'l-Hac)

769 Hacca gidemiyenin yerine vekaleten hac
Mahrem olanlara bakmamak
770 Mikattan sonra telbiye getirmek
771 Hac için binek ve yol azığı hazırlamak
772 Hac, kadınların cihadıdır
773 Hac günahları siler
774 Mikat yerleri
775 Zü'l-Huleyfe'de namaz
776 Hac için Medine'den hareket
777 Akîk Vdisinde hac ve umreye niyet
Akîk vadisi mübarek bir vadidir
778 Zü'l-Huleyfe mübarek bir yerdir
779 İhramlının koku sürünmesi
Vahiy geldiğinde Rasûlüllah'ın durumu
780 İhrama girmeden ve ihramdan çıktıktan sonra koku sürünmek
781 Yüksek sesle telbiye getirmek

782 Mikattan sonra telbiyeye başlamak
783 Telbiye getirmeyi şeytan taşlamaya kadar devam etmek
784 İhramdan çıkma zamanı
785 Telbiye
786 Hacda kurban kesmek
787 Telbiye nereye kadar söylenir
788 Hz. Musa'nın haccı
789 Kurban kesinceye kadar ihramdan çıkmamak
Hac çeşitleri
790 Kadının hacda âdetinin gelmesi
791 Veda tavafından önce kadının âdetinin gelmesi
792 İhramdan çıkma vakti
793 Temettu haccı
794 Cahiliye dönemi hac uygulamalarının kaldırılması
795 Kişinin ihrama girerken niyetlendiği haccı yapması
796 Temettu haccı
797 İfrad haccını temettuya çevirmek
798 Temettu haccı
799 Mekke'den ayrılış
800-801 Rasûlüllah'ın Kâbe'yi aslına uygun yapmak istemesi
802 Rasûlüllah'ın hicretinden sonraki Mekke'deki evi
803 Müşriklerin Müslümanlara boykot kararı aldığı yer
804 Kâbe'nin Habeşli biri tarafından yıkılacağı
805 Aşûre orucu
806 Ye'cûc ve Me'cûc'den sonra yapılan hac
807 Kâbe'yi yıkacak olan adamın vasıfları
808 Haceri Evsedi öpme konusunda Hz. Ömer'in tavrı
809 Makamı İbrahim'de namaz
810 Kâbe'nin putlardan temizlenmesi
811 Tavafı koşar adım (remel) yapmak
İslâm düşmanlarına karşı güç gösterisi
i812 Tavafa Haceri Evsed'en başlamak
813 Tavafı koşar adım (remel) yapmanın sebebi
814 Rukni Yemani ve Haceri Evsed'i selamlamak
815 Binek üzerinde tavaf
816 Haceri Evsed'i selamlayıp öpmek
817 Mekke'ye girişte önce Kâbe'yi tavaf etmek
818 Mekke'ye girişte yapılacak işler
819 İnsanın saygınlığı ve değeri
820 Ebû Bekir'in hac emirliği
821 Say'dan sonra Araft'tan dönene kadar Kâbe'ye yaklaşmamak
822 Hz. Abbas'ın hacdaki görevi
823 Hacılara ikramda bulunmak
824 Zemzem içmek
825 Safa ve Merve, Allah'ın işaretleridir
826 Safa ve Merve'de say
827 Hac yaparken umre de yapmak
828 Mina ve Muhassab'da namaz
829 Arefe günü oruç
830 Abdullah b. Ömer'in Haccâc'a hac uygulamalarını öğretmesi
831 Cahiliye dönemi hac uygulamalarının kaldırılması
832 Araft'tan iniş
833 Hacda başkalarını sıkıntıya sokmamak
834 Kadınların Arafat'tan Mina'ya hareketi
835 Hacda kadınlara sağlanan kolaylık
836 Müzdelife'de namazları birleştirmek
837 Müzdelife'den hareket
838 Kurbanlık deveye binmek
839 Bakara suresi 196. âyetin tefsiri
Kurban kesemeyenin hac dönüşü oruç tutması
840 Hudeybiye anlaşması öncesi Medine'den çıkış
841 Hacca kurbanlık gönderenin ihramlı gibi olmadığı
842 Hacca kurbanlık göndermek
843 Kurbanlık hayvana işaret bağlamak
844 Kurban derisini sadaka olarak vermek
845 Sığırın kurban olması
846 Kurban kesme yeri
847 Deveyi kesme şekli
848 Kurban etinden kasap ücreti verilemez
849 Kurban etlerini saklamak
850 İhramdan çıkarken saçları kestirmek
851 İhram çıkışında saçlarını kestirenlere Rasûlüllah'ın duası
852-353 İhramdan çıkarken saçları kestirmek
854 Şeytan taşlama vakti
855 Şeytan taşlama yeri
856 Büyük şeytanı (cemereyi) taşlamak
857 Şeytan taşlama şekli
858 Veda tavafından önce kadının âdetinin gelmesi
859 Veda tavafı
860 Veda tavafından önce kadının âdetinin gelmesi
861 Muhassab'da konaklamanın hac uygulamalarından olmadığı
862 Zû Tuvâ'da konaklamak

26- Umre Bölümü (863 - 879)
(Kitâbu'l-Umra)

863 Umre günahların bağışlanmasına sbep olur
Kabul olunmuş hac kişiyi cennete götürür
864 Hac için Mekke'ye gelen bir kimse önce umre yapabilir
865-866-867-868 Rasûlüllah'ın hac ve umreleri
869 Hz. Âişe'nin umresi
870 Hac aylarında umre yapılabilir
871 Arefe günü âdeti gelen bir kadının durumu
872 Hac ile birlikte umre yapma sevabını kaçırmamak
873 Sahabenin, Rasûlüllah ile birlikte yaptığı ibadetleri hatırda tutması
874 Hac, umre ve cihad için çıkalan yolculuktan memlekete dönerken okunacak dualar
875 Mekke fethinde Rasûlüllah'ın çocuklarla ilgilenmesi
876-877 Yolculuktan dönüşte eve gündüz girmek
878 Rasûlüllah'ın Medine'ye olan sevgisi
879 Yolculukta iş biter bitmez eve dönmek
Yolculuğun meşakkatli olduğu

27- Hac veya Umre'den Alıkonulma ve İhramda İken Avlanma Cezası Bölümü (880 - 884)
(Kitâbu'l-Muhsar)

880-801 Başlanılan hac ibadetinin tamamlanmasına mani çıkması
882 Traştan önce kurban kesmek
883 İhram yasağını çiğneyen kimsenin durumu
884 Bakara suresi 196. âyetin nuzul sebebi

28- İhramlı İken Avlanma Cezası Bölümü (885 - 902)
(Kitâbu Cezâu's-Sayd)

885-886 İhramlıya av avlamak yasaktır
887 İhramlı avlanan avı yiyebilir
888 İhramlıya av avlamak yasaktır
889-889-890-891 Harem bölgesinde ihramlıya zarar veren hayvanlar öldürülebilir
892 Meke fethinden sonra Medine'ye hicret sona ermiştir
893 İhramlı iken hacamat yaptırmak/kan aldırmak
894 İhramlı iken nikahlanmak
895 İhramlı iken baş yıkamak
Sahabe anlaşmazlığa düştüğünde sünnete baş vururdu
Sahabe bilmediği konuyu bilen birisine sorar kendi arzusuna göre hareket etmezdi
896 Mekke fethinde öldürülmeleri emredilenler
Suçu af götürmeyecek kadar büyük olan kimseler
897 Ölen kimse namına hac etmek
898 Çocuğun haccı
899 Ramazan ayındaki umrenin değeri
900 Kadının yalnız başına yolculuğa çıkması
Bayramlarda oruç tutulmaz
Kerahat vakitlerde namaz kılınmaz
Üç mescidin fazileti
901-902 Yürüyerek hac etmeyi adayana Rasûlüllah'ın ikazı
Kolay olanı yapmak aşırılığa kaçmamak
Adaklar yapılabilecek şeylerden olmalıdır

29- Medine'nin Faziletleri Bölümü (903 - 919)
(Kitâbu Fezâili'l-Medîne)
903-904 Medine şehri haremdir, saygınlığı vardır
Kur'ân ve sünnete aykırı davrananlara Rasûlüllah beddua etmiştir
905 Medinenin harem sınırları
Hz. Ali'ni yanındaki yazılı metin
Rasûlüllah'ın bedduası
906 Medine şehri içerisindeki kötüleri temizler
Medine'nin bir diğer adı Yesrib'dir
907 Medine'nin bir diğer adı Tâbe'dir
908 Medine'nin kıyamet öncesi durumu
909 Bilenler için Medine en hayırlıdır
910 İmanı fitnelerden Medine korur
911 Medinelilere kötülük yapan helak olur
912 Medine'ye fitne yağacak
913 Medine şehri Deccâl şerrinden korunmuştur
914 Medine'ye Deccâl ve taun hastalığı giremez
915 Mekke ve Medine şehirleri Deccâl şerrinden korunmuştur
916 Deccâl'in Medine'ye girme çabaları ve başarısızlığı
Deccâl ne kadar da güçlü olsa salih insanlara gücü yetmez
Deccâl'in istidracı
917 Medine şehri içerisindeki kötüleri temizler
918-919 Rasûlüllah'ın Medine için bereket duası
Rasûlüllah'ın duası ile tabiatın değişmesi

30- Oruç Bölümü (920 - 971)
(Kitâbu's-Savm)
920 Oruç insanı kötülüklerden korur
Oruç ibadetinin sevabını Allah bilir
921 Oruç tutanlar için cennetteki özel kapı
922 Cennetin değişik kapılarının olduğu
Hz. Ebû Bekir cennet kapılarının tümünden girecek derecede faziletlidir
923 Ramazan ayı için cennet kapılarında özel uygulama yapılır
924 Ramazan ayı için cennette ve kâinatta özel ulgulama yapılır
925 Hilal göründüğünde oruca başlanır
926 Ramazanla birlikte ahlakı güzelleştirmek
927 Oruçlunun sevabını ancak Allah bilir
Oruçlunun kedisine sataşana söyleyeceği söz
Oruçlunun ağız kokusu
Oruçlunun iki sevinci
928 Evlenme imkanı olmayanların nefisleni oruçla muhafaza etmesi
929 Ayın 29 olması eğer hilal görülmezse 30 gün olması
Rü'yeti hilal/ ayın tespiti
930 Ay 29 gündür
931 Ramazan ve Zü'l-Hicce aylarının fazileti
932 Ayın tesbiti neye göre olmalıdır
933 Ayın görünüp görünmediği kesinleşmeyen durumlarda oruç
934 İlk dönem oruç uygulaması ve bu dönemdeki sıkıntılar
Sahabeyi sevindiren Bakara 187. âyetinin nuzul sebebi
935 Bakara 187. âyetinin anlamı
Kur'ân'ın bazı hususları sünnet olmadan anlaşılamaz
936 Sahur ve imsak vakti
937 Sahur yemeğinde bereket olduğu
938 Aşure orucu
939 Oruçlu iken gusül
940 Oruçlunun hanımını öpmesi
941 Oruçlunun unutarak yiyip içmesi
İslâm dini insan tabiatına uygun bir dindir
942 Bilerek orucu bozmanın karşılığı
943 Oruçlu iken kan aldırmak
944-945 Yolculukta oruç
946-947 Yolcunun orucu bozması
948-949 Yolculukta oruç tutmamak
950-951 Başkasının yerine oruç tutmak
952 Yolculukta oruç
953 İftarda acele etmek
954 İftarı bilmeden erken açmak kazayı gerektirir
955 Aşure orucu
Çocukları oruç tutmaya alıştırmak
Çocukları ibadete sevdirerek alıştırmak
956 İftar etmeden orucu sürdürmemek
957 İftar etmeden orucu sürdürmemek
Rasûlüllah'ın bizden farklı yönleri vardır
958 Nafile ibadetlerde ölçülü olmak
959-960 Şaban ayında nafile oruç
961 Rasûlüllah'ın ibadeti
Sahabenin Rasûlüllah'ı iyi tanıması
962 Nafile ibadetlerde ölçülü olmak
963 Dâvûd peygamberin orucu
964 Oruçlunun kendisine yapılan ikramı orucu nedeniyle geri çevirmesi
Hz. Peygamber'in duası ve bu duanın bereketi
965 Ramazandan sonra nafile oruç
966 Belirli günlerde oruç
967 Sadece cuma günü nafile oruç tutmamak
Cuma günü bayram günü statüsündedir
968 Belirli günlere orucu tahsis etmemek
969 Bayram günülerinde oruç tutulmaz
970 Aşure orucu
971 Aşure orucu Hz. Musa'ya kadar uzanır

31- Terâvih Namazı Bölümü (972)
(Kitâbu Salâti't-Terâvîh)
972 Ramazan gecelerinde camide ve evde nafile namaz kılmak

32- Kadir Gecesi'nin Fazileti Bölümü (973 - 977)
(Kitâbu Fezâili Leyleti'l-Kadr)
973 Kadir gecesi Ramazanın son yedi gününde görülebilir
974 Kadir gecesi Ramazanın son on gününde görülebilir
975 Kadir gecesi Ramazanın sonundaki tekli günülerde görülebilir
976 Kadir gecesi Ramazanın son on gününde görülebilir
977 Ramazan gecelerini özellikle son on geceyi ihya etmek

33- İtikaf Bölümü (978 - 983)
(Kitâbu'l-İ'tikâf)
978 Ramazanın son on gününde itikafa girilir
Rasûlüllah'ın hanımlarının itikafı
979 İtikafa girene hizmet etmek
980 İtikaf adağını yerine getirmek
981 Kadınların mescidde itikafa girmesi
982 İtikafa gireni ziyaret etmek
Şüphe uyandıracak davranışlarda açıklama getirmek
983 Ramazanın 10. ve 20. günlerinde itikafa girmek
İtikaf çeşitleri ve hükümleri

34- Alışveriş Bölümü (984 - 1048)
(Kitâbu'l-Buyû)
984 Ticaretin önemi
985 Helal bellidir, haram da bellidir. Bir de şüpheliler vardır
986 Şüpheli durumlarda ihtiyatı elden bırakmamak
987 Vesveseden meydana gelen durumlar kaçınılması istenilen şüpheli işlerden değildir
988 Kazancın helalden mi haramdan mı olduğuna bakmamak
989 Para bozdurma (sarf) hükmü
990 Ticaretle uğraşmanın bazı şeyleri kaybettirdiği
991 Rızkı genişleten, ömrü uzatan ameller
992 Vadeli alış veriş caizdir
993 El emeği, alın terinin değeri
994 Ticarette kolaylık sağlamak
995 Borçlulara kolaylık sağlamak
996 Alış verişte muhayyerlik
997 Faizli alış verişlerin yasak olduğu
998 Ticareti yasak olan şeyler
999 Alış verişte yalan yere yemin etmemek
1000 Meryem suresi 77-80. âyetlerin nuzul sebebi
Demircilik mesleği
1001 Bir terzinin Hz. Peygamber'i yemeğe davet etmesi
Terzilik mesleği
1002 Alış verişte icab kabul ve muhayyerlik
1003 Ayıplı ve kusurlu malı müşteriye bildirmek

1004-1005 Doktorun tedavi ücreti alması
Sanatkâr ve ustanın ücret alması
1006 Resim yapmanın İslâm'daki hükmü
1007 Alış veriş ve hibe
1008 Müşteriyi aldatmamak
1009 Kâbe'yi yıkmaya gelen ordunun sonu
1010-1011 Rasûlüllah'ın künyesi ile künyelenmemek
Rasûlüllah'ın çarşı pazarda dolaşması
1012 Malı teslim almadan satın almamak
1013 Rasûlüllah'ın Tevrat ve Kur'ân-ı Kerim'deki vasıfları
1014 Alacaklının alacağını tam olarak ödemek
1015 Âile bütçesinde ölçülü olmak bereket sebebidir
1016 Medine'nin harem kılınıp bereket duasında bulunulması
1017-1018 Malı teslim almadan satın almamak
1019 Faiz uygulamaları
1020 Ticaretle ilgili sosyal hastalıklar
Müşteri kızıştırmamak
Bitmiş alış verişi bozdurmamak
Bitmiş nişan üzerine dönürcü gitmemek
Evli kadını boşatıp evlenmemek
1021 Müzayede (açık artırım) ile satış
1022 Sınırları belli olmayan alış verişin yasak olduğu
1023 Kusurlu malın geri iadesi
1024 Malın kusurunu söyleyerek satış yapmak
1025 Şehirlinin köylü adına satış yapması, piyasayı bilmeyenlerin altalımasını önleme
1026 Bitmiş satış üzerine satış yapmamak
1027 Tahmini satış
1028 Altın ve gümüş bozdurma esasları
1029-1030 Cins birliği olan malları peşin ve eşit satmak
1031 Faiz veresiyede olduğu
1032 Altın ve gümüşün veresi satışının durumu
1033 Meyveyi olgunlaşana kadar satmamak
1034 Ağaç üzerindeki meyvenin para ile satımı
1035 Ariyye satışına izin verilen miktar
1036 Ticari anlaşmazlıklara çözüm getirmek
1037-1038 Meyvenin olgunlaşmadan satılmaması
1039 Kötü hurmayı parayla satıp iyi hurma almak
1040 Mahsulün olgunlaşmadan satılmaması
1041 Kadının kocasının malından usulüne uygun harcama yapması
1042 Gayri menkulün satışında şufa hakkı
1043 Hz. İbrahim'in eşi Sâre ve Hacer'in hikayesi
Maslahatı gözetmek, iki zararın en hafifini almak
1044 Hz. İsa'nın tekrar gelişi
1045 Ressamlık ve resim yapmak
1046 Allah'ın kıyamet günündeki hasımları
1047 Haram kılınan şeylerden imal edilen eşyanın durumu
1048 Yasak ticaretler

35- Selem Bölümü (1049 - 1051) (Kitâbu's-Selem)

1049 Selemin şartları
1050 Selem yapılacak mallar
1051 Selemde mal sahibinin yabancı diyarda olması

36- Şufa (Öncelikli Alım Hakkı) Bölümü (1052 - 1053) (Kitâbu'ş-Şu'fa)

1052 Şufada komşu daha yakındır
1053 En yakın komşuya ikramda bulunmak

37- İcâr (Kiralama) Bölümü (1054 - 1059) (Kitâbu'l-İcâra)

1054 Layık olmadığı görevi talep etmemek
1055 Rasûlüllah'ın koyun gütmesi
1056 Yahudi, Hıristiyan ve Müslümanın Allah katındaki değeri
1057 Mağaraya sığınan üç kişinin Salih amelleri ile tüvessül etmeleri
Anne ve babaya iyi davranmak, iffetli olmak, işçi hakkına riayet etmek
1058 Fatiha suresinin önemi
Tedaviden ücret almak
1059 Damızlık hayvanı kiraya vermenin hükmü

38- Havâle Bölümü (1060 - 1061) (Kitâbu'l-Havâlât)

1060 Havaleyi kabul etmek
Ödeme imkanı olanın borcunu uzatması
1061 Rasûlüllah'ın borçlu kimsenincenaze namazını kıldırmaması
Cenazenin borcunu üstlenmek

39- Kefil Olma Bölümü (1062 - 1063) (Kitâbu'l-Kefâle)

1062 İslâm'da cahiliye devrinin bir kısım anlaşmaların olmadığı
1063 Ölenin borcuna kefil olmak

40- Vekil Olma Bölümü (1064 - 1070) (Kitâbu'l-Vekâle)

1064 Kurbanda vekalet
1065 Mla zarar durumunda vekaletsisiz tasarruf
1066 Borçludan borcunu istemek
1067 Rasûlüllah'ın Havazin kabilesinin esirlerini serbest bırakması
1068 Ebû Hureyre'nin şeytanı yakalaması
Âyetü'l-Kürsî'nin fazileti
1069 Fasid alış verişte vekaletin geçersizliği
1070 Devlet başkanın uygulanacak cezada vekil tayin etmesi
Sarhoşa verilen ceza

41- Ziraat Ortakçılığı Bölümü (1071 - 1087) (Kitâbu'l-Hars ve'l-Muzâraa')

1071 Ağaç dikmenin sevabı
1072 Cihadı bırakıp ziraata dalmanın zararları
1073 Ziraat için köpek beslemek
1074 Ziraat. Havancılık ve ev bekçiliği için köpek beslemek
1075 Hayvancılık ve av için köpek beslemek
1076 Ziraat için hayvan beslemek
1077 Zirrat ortakçılığı
1078 Tarlayı icara vermek
1079 Hz. Ömer'in Haybar arazisini dağıtması
1080 Ziraat arazisini mümin kardeşine icar ücreti almaksızın vermek
1081 Fethedilen arazilerin dağıtılması
1082 Ölü araziyi ihya etmek
1083 Yahudilerin Hayber'den sürülmesi
1084 İcar ücreti almaksızın arazisini mümin kardeşinin kullanımına vermek
1085 Asrı Saadet ve Halifeler döneminde arazilerin durumu
1086 Araziyi icara vermek
1087 Cennette ziraatla uğraşmak

42- Bağ-Bahçe Sulama Ortakçılığı Bölümü (1088 - 1101) (Kitâbu'l-Musâkâ)

1088 Su taksiminin caiz oluşu
İkrama sağdan başlamak
1089 Suyu sağdan ikram etmeye başlamak
1090-1091 İhtiyaç fazlası suyun kullanımı
1092 Yalanla haksız yere başkasının malını gasb etmek
Allah'ın gazabını çeken davranışlar
1093 Allah'ın kıyamet günü yüzlerine bakmayacağı üç kişi
1094 Canlılara merhamet
1095 Kevser Havuzundan kovulanlar
1096 Allah'ın kıyamet günü yüzlerine bakmayacağı üç kişi
1097 Otlak çevirme hakkı
1098 Atın bir kimse için sevap, perde ve günah olması
1099 Kırlarda biten otu toplayıp satmak
1100 Ensarın Bahreyn arazisinin iktasında Muhacirleri gözetmesi
1101 Satışlarda şart koşma

43- Ödünç Para İsteme (Kredi), Borç Ödeme, Kısıtlama, İflas Bölümü (1102 - 1106) (Kitâbun Fi'l-İstikrâz)

1102 Ödemek niyeti ile borçlanmak
1103 Borcu ödemenin gerekliliği
1104 Borcu fazlasıyla ödemek
1105 Boçlu ölüp de borcunu ödeyemeyecek malı bulunmazsa
1106 Allah'ın hoş görmediği ameller

44- Anlaşmazlıklar Bölümü (1107 - 1110) (Kitâbun Fi'l-Husûmât)
1107 Davaları/anlaşmazlıkları hakime götürmek
1108 Rasûlüllah'ın davalara bakması
1109 Kısasa kısas uygulaması
1110 Ticari anlaşmazlıklarda muhakeme
45- Buluntu ve Kayıp Bölümü (1111 - 1112) (Kitâbun Fi'l-Lukata)
1111 Buluntu mallar hakkındaki hükümler
1112 Rasûlüllah'ın bulduğu hurmayı zekat veya sadaka olma ihtimali ile yememesi
46- Haksızlıklar Bölümü (1113 - 1130) (Kitâbu'l-Mezâlim ve'l-Gasb)
1113 Cennete girmeden önce haksızlıkların ödeştirilmesi
1114 Allah'ın kullarını hesaba çekmesi
1115 Müslüman Müslümanın kardeşidir ona haksızlık etmez
1116 Zalime yardım nasıl yapılır
1117 Haksızlıkların kıyamet günü sahibinin karşısına çıkması
1118 Kul hakları için sahipleriyle helalleşmek
1119 Haksızlıkla bir şey almamak
1120 Haksızlıkla alınan bir şeyin akıbeti
1121 Yemek yerken yanındakinin hakkını çiğnememek
Kıtlıkta yiyeceği muhtaçlarla bölüşmek
1122 Düşmanlıkta aşırı gitmemek
1123 Zahire göre hükmetmek
Avukatlığın yükümlülükleri
1124 Misafiri ağırlamak
1125 Komşuluk âdâbı ve ikram
1126 Yollarda otururken hakkını vermek
1127 Yolun genişliği
1128 Savaşta ölenlerin organlarını kesmemek
1129 Malını korurken öldürülenin şehid olduğu
1130 Hz. Âişe'nin kıskançlığı
47- Ortaklık (Şirket) Bölümü (1131 - 1136) (Kitâbu'ş-Şerike)
1131 Rasûlüllah'ın elinde azığın bereketlenip çoğalması
1132 Rasûlüllah'ın Eşari kabilesinin paylaşımcılığını övmesi
1133 Sahibinden ürküp kaçan hayvanın nasıl yakalanacağı
1134 Köle âzadı
1135 Gemide kura çekerek yer bölüşenlerin durumu
Emri marufun gerekliliği
1136 Gıda ortaklığı
48- Rehin Alma (İpotek) Bölümü (1137 - 1138) (Kitâbu'r-Rehn)
1137 Rehin bırakılan hayvanın kullanımı
1138 Yemin, hakkında dava açılana (sanığa) düşer
49- Köle Azat Etme Bölümü (1139 - 1149) (Kitâbu'l-Itk)
1139 Köleyi âzat etmenin fazileti
1140 En değerli ameller
1141 Müşterek malın ortaklar arasında durumu
1142 Gönülden geçen kötü duyguların afedilmesi
1143 Ebû Hureyre'nin kölesinin dürüstlüğü
1144 İslâm'dan önce yapılmış olan iyiliklerin durumu
1145 Savaşta kadın ve çocukların esir alınması
1146 Temimoğullarının, Deccâl'e karşı ümmetin en çetin grubu olduğu
1147 Kölenin efendisine Rab, diye hitap etmemesi
1148 Sofrayı hazırlayan köleye ikramda bulunmak
1149 Kavgada yüze vurmamak
50- Köle ile Azatlık Sözleşmesi (1150) (Kitâbu'l-Mukâtebe)
1150 Köle âzatlık sözleşmesi
Vela hakkı âzat edene aittir
Hukuka uygun olmayan şartlar geçersizdir
51- Hibe (Bağışlama) ve Hibe'nin Fazileti Bölümü (1151 - 1174) (Kitâbu'l-Hibe)
1151 Komşunun hediyesini küçük görmemek
1152 Hibenin fazileti
1153 Hediyeyi kabul etmek
1154 Tavşan avını hediye etmek
1155 Çökelek, tereyağı ve keler hediye etmek
1156 Hediyeyi kabul etmek
1157 Sadaka verilen kişinin ikramını kabul etmek
1158 Rasûlüllah'a hediye gelmesi
Rasûlüllah'ın eşlerinin kıskançlıkları
1159 Güzel koku ikram etmek
1160 Hediyeye karşılıkvermek
1161 Hibe konusunda çocuklar arasında adaletli davranmak
1162 Hibeden dönmemek
1163 Yakın akrabaya hibe
1164 Rasûlüllah'ın eşlerinin günlerin birbirine hibe etmeleri
1165 Hibe teslim almakla mülkiyete geçer
1166 Rasûlüllah'ın dünya süsünden hoşlanmadığı
1167 İpekli elbiseyi hediye etmek
1168 Müşriklerin hediyesini ikabul etmek
1169 Müşrik ataya ikram
1170 Ev hibe etmek
1171 Hayat kaydıyla hibe
1172 Gelinlik elbiseyi ödüç vermek
1173 Hurma ağaçlarını ödünç vermek
1174 Sağmal hayvanı ödünç vermek
52- Şahitlik Bölümü (1175 - 1182) (Kitâbu'ş-Şehâdât)
1175 Şahitlik ve yemini hafife almamak
1176 Büyük günühların en büyüğü
1177 Teheccüd ve Kur'ân-ı Kerim okumanın fazileti
1178 Hz. Âişe'ye iftira atma hadisesi
1179 Olur olmaz yerde kişiyi övmemek
1180 Çocuğun şahitliği
1181 Kura ile yemin
1182 Yemin, Allah adı ile yapılır
53- Anlaşmazlıkların Giderilmesi (Sulh) Bölümü (1183 - 1187) (Kitâbu's-Sulh)
1183 İnsanların arasını bulmak için yalan söylemek
1184 İnsanların arasını bulmak
✍ Sadaka sayılan davranışlar
1185 Hudeybiye anlaşması
Teyze anne mesabesindedir
1186 Hz. Hasan'ın Müslüman iki topluluğun arasını düzemteceği
1187 Borçlunun borcunun yarısını bağışlaması
54- Şart Koşmalar Bölümü (1188 - 1192) (Kitâbu'ş-Şurût)
1188 Mehir şartına uymak
1189 Evlinin cezasında recm uygulamak
1190 Hayber Yahudilerinin sürülmesi
1191 Hudeybiye anlaşması maddeleri
1192 Esmâü'l-Hüsnâyı sayanın cennete gireceği
55- Vasiyetler Bölümü (1193 - 1202) (Kitâbu'l-Vasâyâ)
1193 Vasiyete teşvik
1194 Rasûlüllah'ın vasıyet etmeme sebebi
1195 Rasûlüllah'ın vasiyeti Allah'ın kitabına sarılmaktır
1196 Değeri büyük olan sadaka
1197 Rasûlüllah'ın akrabalarını uyarması
1198 Hz. Ömer'in arazisini vakfetmesi
1199 Âhiret hayatını helak eden yedi büyük günah
1200 Peygamberin bıkraktığı sadakadır
1201 Hz. Osman'nın vakıfları
1202 Vasiyete ihanet etmemek
56- Cihad ve Siyer Bölümü (1203 - 1316) (Kitâbu'l-Cihâd ve's-Siyer)
1203 Cihada denk bir amel yoktur
1204 En üstün insan, canı ve malıyla cihad eden mümindir.
1205 Cihadın fazileti

1206 Mücahide üç müjde
1207 Gazinin Allah yolunda yürüyüşü
1208 Allah yolunda bulunmak
1209 Hurilerin vasıfları
1210 Bi'ru Maune olayı
1211 Allah yolunda yaralanmak
1212 Allah yolunda yaralananın kıyamet günü durumu
1213 Enes b. Nadr'ın Uhud'da şehid olması
1214 Huzeyme b. Sabit el-Ensari'nin şahitliğinin değeri
1215 Az çalışıp çok kazanan ve cennetlik olan sahabi
1216 Şehid olan yakınına sabrın karşılığı
1217 Şehidlerin kısımları ve cihadda geye
1218 Cebrail'in Rasûlüllah'a cihad yönünü bildirmesi
1219-1220 Mücahidi şehid edip sonra müslüman olup şehid olanın durumu
1221 Cihada hazırlıklı olmak için nafile ibadet yapmamak
1222 Salgın hastalıktan ölenin durumu
1223 Cihaddan muaf olanlar
1224-1225 Hendek Savaşında Ensar ve Muhacire dua
1226 Hendek kazarken toprak taşıyanlara dua
1227 Özürleri sebebiyle cihada katılamayanlar
1228 Cihadda orucun fazileti
1229 Mücahidi donatmak
1230 Şehidin geri kalanlarıyla ilgilenmek
1231 Sabit b. Kays'ın şehid oluşu
1232 Savaşta istihbarat ve casusluk
1233 Cihada katılan atların fazileti
1234 Attaki bereket
1235-1236 Cihad için hazırlıklı olmanın sevabı
1237 Allah'ın kulları üzerindeki hakları
1238 Baskına karşı etrafı gözetlemek
1239 Uğursuzluk düşüncesi
1240 Ganimet hissesinden atın hakkını da ayırmak
1241 Savaşta bozgun
1242 Yenilmez sadece Allah'tır
1243 Kadınların cihada katılmaları
1244 Kadınların mücahidleri tedavi etmesi / hemşirelik
1245 Hz. Peygamber'e korumalık yapan yiğit
1246 Nöbet tutmanın fazileti
1247 Hayber Seferi dönüşünde Medine'ye geliş
1248 Seferde oruç tutmayıp hizmet edenlerin övülmesi
1249 Cihadda bulunmanın fazileti
1250 Zayıf ve güçsüzlerin görülmeyen, perde arkası değerleri
Güç ve zenginlikle övünmemek
1251 Fetihlerin asıl mimarları
1252 Cephaneyi idareli kullanmamak
1253 Savaş yapmadan ele geçen malların durumu
Rasûlüllah'ın maişeti ve veliri
1254 Rasûlüllah'ın Uhud'da Sa'd b. Ebî Vakkas'a hitabı
1255 Fetih mimarları
1256 Savaşta zafer için Allah'a dua etmek
1257 Sağlık için özel durumlarda yasağın kalkması
1258 Kıbrıs fethi
Rasûlüllah'ın ashabını jeostratejik hedeflere yönlendirmesi
Ümmü Haram'ın deniz savaşına katılması ve şehadeti
Cihad ve şehidlik için dua etemek
1259-1260 Kıyamet öncesi Yahudilerle savaş
1261 Türklerle savaş
1262 Hendek Savaşı
1263 Yahudilerin Rasûlüllah'a bedduası ve Rasûlüllah'ın cevabı
1264 Devs kabilesine hidayet duası
1265 Hayber Savaşında Hz. Aliye sancak verilmesi
1266 Sefere Perşembe günü çıkmak
1267 Ateşte yakarak öldürme
1268 Allah'a isyanda mahlukata itaat yoktur
1269 İdareciye itaat
1270 Hudeybiye biatı
1271 Harre olayları
1272 Ölümüne biat
1273 İslâm ve cihad üzere biat
1274 Askeri disiplin
1275 Cennet kılınçların gölgesi altındadır
1276 Sancak dikmek
1277 Isırmanın diyeti
1278 Rasûlüllah'a verilen özellikler
Düşmanın kalbine korku salmak
1279 Hz. Esma'nın hicret edenlere hizmeti
1280 Savaşta çocuklarla ilgilenmek
1281 Emaneti ehline vermek
1282 Kur'ân-ı Kerim ile küfür diyarına yolculuk
1283 Yüksek sesle tekbir
1284 Cihadda zikir
1285 İbadetlerde sürekliliğin önemi
1286 Yalnız başına yolculuk
1287 Ataya hizmet cihad değerindedir
1288 Hayvanlara nazarlık takmamak
1289 Mahremle baş başa yalnız kalmamak
1290 Zincirler içerisinde cenneti kazanmak
1291 Savaşta sivil kayıpların durumu
1292 Savaşta kadın ve çocukların öldürülmemesi
1293 Yakarak öldürmek
1294 Karıncaları yakmak
1295 Yemen bölgesindeki putların temizlenmesi
1296 Rasûlüllah'ın iki müjdesi
1297 Harpte savaş taktikleri uygulamak
1298 Uhud Savaşı
1299 Gözü kara sahabi: Seleme b. Ekva
1300 Esiri kurtarmak
1301 Hz. Ali'nin yanındaki yazılı metin
1302 Rasûlüllah'ın eşitlik ilkesi
1303 Casusların öldürülmesi
1304 Kırtas hadisesi
1305 İslâm düşmanlarının en büyüğü: Deccâl
1306 Nüfus sayımı
1307 İstikrar bulunadeğin savaş
1308 Hak sahibine haklarını iade etmek
1309 Hendek Savaşında yemeğin bereketlenmesi
1310 Muhacirlerle ilgilenmek
1311 Toplum malını zimmete geçirmek
1312 Toplum malını zimmete geçirenin sonu
1313 Rasûlüllah'ın gençleri bineğine bindirmesi
1314 Çocukların Rasûlüllah'ı karşılamaya çıkması
1315 Seferden dönüş
1316 Yolculuktan dönüşte namaz

57- Humus Bölümü (1317 - 1335)
(Kitâbu Farzi'l-Humus)

1317 Hz. Peygamber'in mirası
1318 Rasûlüllah'ın ayakkabıları
1319-1320 Rasûlüllah'ın elbisesi
1321 Rasûlüllah'ın su bardağı
1322 Rasûlüllah'ın künyesi ile künyelenmemek
1323 Rasûlüllah'ın yetki ve görevi
1324 Allah'ın malında karışıklık yapmak
1325 Ganimetin Ümmeti Muhammed'e helal olması
1326 Ganimet taksimi
1327 Ganimet taksiminde adaleti gözetmek
1328 Esirleri hürriyetine kavuşturmak
1329 İslâm düşmanının sonu
1330 Maslahatı gözetmek
1331 Rasûlüllah'ın maslahatı gözetmesi
1332-1333 Mal hırsı ve cehalet
1334 Maslahatı gözetmek
1335 Gıda maddelerinden elde edilen ganimet

58- Cizye Bölümü (1336 - 1346)
(Kitâbu'l-Cizye)
1336 Mecusilerden cizye alınacağı
1337 Cizye tahsilatı
1338 İran fethi
Cihad öncesi İslâm tebliği ve cizye teklifi
1339 Cizye karşılığı emirlik
1340 Zımminin güvenliği
1341 Hayber'de Rasûlüllah'a zehirli koyun eti verilmesi
1342 Zımmiler içerisinde öldürülen Müslümanın diyeti
1343 Rasûlüllah'a yapılan büyünün etkisi
1344 Kıyametin altı alameti
Elhi Kitabın anlaşmayı bozacağı
1345 Cizye ve haraç toplayamama nedeni
1346 Verdiği sözde durmak
59- Yaratmaya Başlamanın Anlatıldığı Bölüm (1347 - 1397)
(Kitâbu Bedi'l-Halk)
1347 Yaratılış
1348 Arş su üzerindedir
1349 Yüce Allah'a yakışmayan sözler söylememek
1350 Yüce Allah'ın rahmeti çok büyüktür
1351 Ayların sayısı ve haram aylar
1352 Güneşin batıdan doğması
1353 Güneş ve Ayın katlanıp dürülmesi
1354 Bulut görünce İlahi azap gelir endişesine kapılmak
1355 İnsanın anne karnında yaratılışı
Alın yazısı
1356 Allah'ın sevdiği kulu mahlukatın da sevmesi
1357 Şeytanların meleklerden haber çalmaları
1358 Cumaya gelenleri meleklerin kayda geçmesi
1359 Cebrail'in Hassan b. Sabit'e ilham vermesi
1360 Cebrail'in Hz. Âişe'ye selam vermesi
1361 Cebrail'in gelmesi ve vahyin inmesi Allah'ın dilemesine bağlıdır
1362 Cebrail'in Kur'ân-ı Kerim'i öğretmesi
1363 Kur'ân-ı Kerim'in değişik şekilde okunuşu
1364 Hz. Peygamber'in Taif yolculuğu
Cebrail'in, dağların meleği ile Hz. Peygamber'e yardıma gelmesi
1365 Cebrail'in 600 kanatlı olduğu
1366 Necm suresi 18. âyetin tefsiri
1367 Rasûlüllah'ın miracda Allah'ı görmesi
1368 Meleklerin bedduasını alan kadınlar
1369 Rasûlüllah'ın mirac yolculuğunda peygamberlerle görüşmesi
1370 Kabirde cennet ve cehennemin görülmesi
1371 Cennetlikler ve cehennemlikler
1372 Hz. Ömer'in cenneteki köşkü
1373 Cennetlikler
1374 Cennetlik yüzler
1375 Cennete girecekelerin sayısı
1376 Sa'd b. Muaz'ın cennetteki mendili
1377-1378 Cennet ağaçlarının büyüklüğü
1379 Cennetliklerin köşkleri
1380 Hummayı su ile söndürmek
1381 Cehennem ateşinin derecesi
1382 Göründüğü gibi olmayan kimsenin cehennemdeki hali
1383 Rasûlüllah'a büyü yapılması
1384 Şaytanın sorularla imanı çalma çabaları
1385 Fitneler
1386 Akşam vakti ve gece alınacak önlemler
1387 Öfke şeytandandır
1388 Esnemek şeytandandır
1389 Rüyanın keyfiyeti
1390 Şeytanın gecelediği yer
1391 Evde yaşayan yılanlar
1392 Küfrün başı doğudadır
1393 İmanın Yemen'de olması
1394 Horoz ötmesi ve eşek anırması
1395 Yahudilerden bir topluluğun yaratılışlarının değiştirilmesi
1396 Sineğin kap içerisine düşmesi
1397 Canlılara merhametin önemi
60- Peygamberler Bölümü (1398 - 1453)
(Kitâbu Ehâdîsi'l-Enbiyâ)
1398 Âdem (a.s.)'ın yaratılışı
1399 Yahudi âlimi Abdullah b. Selam'ın Müslüman olması
1400 İsrailoğulları
1401 Allah'ın, Âdem'in sulbünde iken söz alması
1402 Habil ve Kabil
1403 Ye'cûc ve Me'cûc
1404 Âdem (a.s.)'ın cehennemlikleri seçmesi
1405 Öldükten sonra diriliş
1406 İbrahim (a.s.)'ın kıyamette babası ile karşılaşması
1407 İnsanların en değerlisi
1408 Rasûlüllah'ın rüyasında İbrahim peygamberi görmesi
1409 Rasûlüllah'ın İbrahim peygambere benzediği
1410-1411 İbrahim (a.s.)'ın sünnet olması
1412 İbrahim (a.s.)'ın maslahatı
1413 Kelerin İbrahim (a.s.)'ın ateşini körüklemesi
1414 Mekke'nin kuruluşu, Hacer ve İsmali (a.s.)'ın hikayesi, Kâbe'nin yapımı
1415 Mescidi Aksa ve Mascidi Haram
1416 Rasûlüllah'ın salavatı öğretmesi
1417 Koruma duası
1418 İbrahim (a.s.), İsmali (a.s.) ve Lût (a.s.)
1419 İsmali (a.s.)'ın okçuluğu
1420 Semûd harabeleri
1421 Yusuf (a.s.)'ın soyululuğu
1422 Hızır (a.s.)'ın kerameti
1423 Rasûlüllah'ın çobanlığı
1424 Hz. Asiye, Hz. Meryem ve Hz. Âişe'nin üstünlüğü
1425 Peygamberler arasında üstünlük
1426 Davud (a.s.)'a Zebur'un kolaylaştırılması
1427 Davud (a.s.) ve Süleyman (a.s.)'ın ictihatları
1428 Hz. Meryem ve Hz. Hatice'nin üstünlükleri
1429 Kureyş kadınlarının üstünlüğü
1430 Peygamberleri tasdik
1431 Beşikte konuşan üç çocuk
1432 İsa (a.s.)'ın şemaili
1433-1434 Deccâl'in sağ gözünün sakat olduğu
1435 Rasûlüllah (a.s.) ile İsa (a.s.)'ın arasında peygamber olmadığı
1436 Peygamberlerin dinlerinin bir olduğu
1437 İsa (a.s.)'ın uslubu
1438 Rasûlüllah'ı aşırı övmemek
1439 İsa (a.s.)'ın üstünlüğü
1440 Deccâl aldatıcıdır
1441 Allah korkusu ve sonucu
1442 Rasûlüllah son peygamberdir
1443 Yahudi ve Hıristiyanlırın peşinden gitmek
1444 İsrailiyyat
1445 Saçları boyamak
1446 İntihar edenin cehennemlik olduğu
1447 Kel, kör ve ala tenlinin hikayesi
1448 Doksan dokuz kişiyi öldüren adamın tevbesi
1449 Arsada bulunan definenin hikayesi
1450 Hastalıklarda karantina
1451 Salgın hastalıklardan ölenin şehid olduğu
1452 Peygamberlerin merhamet duygusu
1453 Kibrin sonu
61- Menkıbeler Bölümü (1454) - 1518
(Kitâbu'l-Menâkıb)
1454 İnsan kısımları
1455 İnsan karekterleri
1456 İdarecilik
1457 Allah ve Rasûlünün dostu olan kabileler
1458 Kureyş ve idarecilik
1459 Haşim ve Muttaliboğullarının nesebi birdir

1460 Babasından başkasına nesep iddiası
1461 Rüya konusunda yalan söylemek
1462 Allah ve Rasûlünün dostu ve düşmanı olan kabileler
1463 İslâm'a ilk giren kabileler
1464 Allah katında değerli olan kabileler
1465 Kahtan'dan çıkacak olan idareci
1466 Kabileciliğin ve munafıkların kötülenmesi
1467-1468 Dinde sapmaların öncüsü Amr b. Luhay ve sonu
1469 Ebû Zerr'in Müslüman olması
1470 Akrabalara İslâm'ı tebliği etmek
1471 Peygamber şairi Hassan b. Sabit
1472 Rasûlüllah'ın beş ismi
1473 Rasûlüllah'ın ismi
1474 Rasûlüllah'ın diğer peygamberlere göre konumu
1475 Rasûlüllah'ın son peygamber olduğu
1476 Rasûlüllah'ın vefat ederken yaşı
1477 Rasûlüllah'ın, Saib b. Yezid'e bereket duası
1478-1479 Hz. Hasan'nın Rasûlüllah'a benzediği
1480-1481-1482 Rasûlüllah'ın yaşı
1483 Rasûlüllah'ın vücut yapısı
1484 Rasûlüllah'ın saçları
1485 Rasûlüllah'ın boyu
1486 Rasûlüllah'ın yüzü
1487 Rasûlüllah'ın elleri ve kokusu
1488 Rasûlüllah'ın nesiller içerisinden süzülmesi
1489 Rasûlüllah'ın saçları
1490 Rasûlüllah'ın ahlakı
1491 Rasûlüllah'ın günah olmadığı sürece kolay olanı seçmesi
1492 Rasûlüllah'ın ellerinin yumuşaklığı ve doğal kokusu
1493 Rasûlüllah'ın utangaçlığı
1494 Rasûlüllah'ın hoşlanmadığında bunun yüzünde belli olması
1495 Rasûlüllah'ın yemek seçmemesi
1496-1497 Rasûlüllah'ın konuşması
1498 Rasûlüllah'ın gözlerinin uyuması, kalbinin uyumaması
1499-1500 Rasûlüllah'ın ellerinde suyun çoğalması
1501 Türklerle savaş
1502 Hûz ve Kirman halkı ile savaş
1503-1504 İnsanları helak edecek Kureyş gençleri
1505 Rasûlüllah'tan sonra çıkacak fitneler
1506 Âhir zamanda çıkacak fitneci gençler
1507 Habbâb b. Eret'in işkenceden şikayeti
1508 Peygamber hatibi Sabit b. Kays'ın cennetlik olduğu
1509 Meleklerin teşrif ettiği kimseler
1510 Hasta ziyareti
1511 Toprağın kabul etmediği ceset
1512 Hz. Peygamber'in mucizesi
1513 Ümeyye b. Halef'in öldürülmesi ve Hz. Peygamber'in mucizesi
1514 Cebrail'in Dıhye b. Kelbi kılığında gelmesi
1515 Ebû Bekir ve Ömer'in fazileti
1516 Yahudilerin Tevratın hükümlerini gizlemesi
1517 Ayın ikiye ayrılması mucizesi
1518 Rasûlüllah'ın bereket duası ve sonuçları

62- Sahabenin Üstünlükleri Bölümü (1519 - 1552) (Kitâbu Fezâili Ashâbi'n-Nebî)

1519 Ebû Bekir'in fazileti
1520 Ebû Bekir'in İslâm'a ilk girenlerden olduğu
1521 Ebû Bekir ile Rasûlüllah'ın dostluğu
1522 Rasûlüllah'ın Ebû Bekir ve Ömer'i sevmesi
1523 Ebû Bekir'de kibir olmadığı
1524 Ebû Bekir, Ömer ve Osman'ın cennetle müjdelenmesi
1525 Ashaba dil uzatmak
1526 Ebû Bekir, Ömer ve Osman'ın fazileti
1527 Ömer'in fazileti
1528 Ömer'in cenneteki köşkü
1529 Kişi sevdiği ile beraberdir
1530 Ömer'in fazileti
1531 Osman'ın fazileti
1532 Rasûlüllah'ın kızı ve damadına öğrettiği dua
1533 Zübeyr b. Avam'ın cesareti
1534 Talha ve Sa'd b. Ebi Vakkas'ın Rasûlüllah'ı korumaları
1535 Talha b. Ubeydullah'ın kahramanlığı
1536 Sa'd b. Ebi Vakkas'ın fazileti
1537-1538 Hz. Fatıma'nın fazileti
1539-1540 Üsame b. Zeyd'in fazileti
1541 Hz. Peygamber'in eşitlik ilkesine riayeti
1542 Rasûlüllah'ın Hasan ve Üsame b. Zeyd'i sevmesi
1543 Abdullah b. Ömer Salih bir kimsedir
1544 Abdullah b. Mes'ûd'un görevleri
1545 Muhammed Ümmetinin en emini
1546 Rasûlüllah'ın torununa duası
1547 Hz. Hasan'ın Rasûlüllah'a benzediği
1548 Gülün gülleri
1549 Abdullah b. Abbas'a yapılan dua
1550 Mûte Savaşı kolutanlarının şehadeti
1551 Kur'ân üstatları
1552 Hz. Âişe'nin bereketi

63- Ensarın Menkıbeleri Bölümü (1553 - 1595) (Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr)

1553 Buâs Savaşının arkasındaki hakikatler
1554-1555 Ensar sevgisi
1556-1557 Ensarın insanların en sevimlisi olduğu
1558 Rasûlüllah'ın Ensar için duası
1559 Ensar hanelerinin en hayırlıları
1560 Kevser Havuzunda buluşana kadar Ensar'a sabır tavsiyesi
1561 Ensar ile Kevser Havuzunda buluşmak
1562 Ensarlının fedakârlığı
1563-1564 Ensar'a karşı iyi davranmak
1565 Sa'd b. Muâz'ın vefatıyla Arşın titremesi
1566 Allah'ın ismini andığı sahabi
1567 Hz. Peygamber zamanında Kur'ân'ı ezberleyen dört Ensarlı
1568 Ebû Talha ve Ümmü Süleym'in Bedir Savaşındaki gayretleri
1569 Abdullah b. Selam'ın cennetlik olduğu
1570 Rasûlüllah'ın, Abdullah b. Selam'ın rüyasını yorumlaması
1571 Rasûlüllah'ın Hz. Hatice'nin dostlarına ikramda bulunması
1572 Cebrai'in Hz. Hatice'yi cennetle müjdelemesi
1573 Hz. Âişe'nin, Hz. Hatice'yi kıskanması
1574 Ebû Süfyân'ın hanımı Hind'in Müslüman olması
1575 Zeyd b. Amr, bir hanif
1576 Allah adı ile yemin etmek
1577 Şair sınıfının en doğru sözü
1578 Hz. Muhammed'in peygamper oluşu
1579 Rasûlüllah'a yapılan terbiyesizlikler
1580 Cinler de Kur'ân dinlerler
1581 Cinlerin yiyeceği
1582 Habeşistan muhacirleri
1583-1584 Ebû Talib'in cehennemdeki azabı
1585 Rasûlüllah'ın Mirac dönüşü Küdüs' ü görmesi
1586 İsra ve Mirac
1587 Zakkum ağacı
1588-1589 Hz. Âişe'nin evliliği
1590 Medine'ye hicret
1591 Abdullah b. Zübeyr'in doğumu
1592 Ebû Bekir'in mağaradaki durumu
1593 Mus'ab b. Umeyr ve İbni Ümmi Mektum'un hicreti
1594 Muhacirlerin hicretten sonra Mekke'de kalamamaları
1595 Alimleri iman etseydi, Yahudilerin taması imana gelirdi

64- Hz.Peygamber (s.a.v.)'in Gazveleri Bölümü (1596 - 1708) (Kitâbu'l-Meğâzî)

1596 Gazvelerin sayısı ve ilk gazve
1597 Bedir Gazvesi
Mikdâd b. Esved'in eşi bulunmaz bir tavrı
1598 Bedir Gazvesine katılan mücahidlerin sayısı
1599 Ebû Cehil'in öldürülmesi
1600 Rasûlüllah'ın Bedir'de müşrik ölülerine hitabı

1601 Bedir Gazvesine katılanların değeri
1602 Cebrail'in Bedir Gazvesine katılışı
1603 Bedir hatırası mızrak
1604 Bedir ezgileri
1605 Meleklerin resim bulunan evlere girmediği
1606 Rasûlüllah'ın Hafsa ile evlenmesi
1607 "Âmenerrasûlü" Bakara suresi son iki âyetin fazileti
1608 Müslümana silah çekilmez
1609 Rasûlüllah'ın Mut'im b. Adiy'e vefakârlığı
1610 İslâm devletine ihanet edenlerin sonu
1611 Stratejik nedenlerle bazı tasarruflar
1612 Rasûlüllah'ın maddi miras bırakmadığı
1613 Ka'b b. Eşref'in öldürülmesi
1614 Ebû Rafi'nin öldürülmesi
1615 Uhud Savaşında şehid olanların cennetlik olduğu
1616 Uhud Savaşında Rasûlüllah'ın savunulması
1617 Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın kahramanlığı
1618 Rasûlüllah'ın Uhud'da yaralanması
1619 Sabah namazında kunut okumak
1620 Hz. Hazma'nın şehid edilmesi
1621 Rasûlüllah'ın Uhud'da yaralanması
1622 Uhud'dan sonra müşrik ordusunu takip
1623 Hendek kazılırken çıkan sert kayanın kırılması
1624 Müşriklerin Müslümanlara karşı son saldırıları
Müslümanların savunmadan hucüma geçmeleri
1625 Hendek Savunmasında ilahi yardım
1626 Sa'd b. Muâz'ın Kurayzaoğulları hakkındaki kararı
1627-1628 Zâtu'r-Rik'a Seferi
1629 Zâtu'r-Rik'a Seferinde kılınan korku namazı
1630 Rasûlüllah uyurken bir bedevinin saldırması ve sonuçları
1631 Benî Mustalık Gazvesi
1632 Binek üzerinde namaz
1633 Hudeybiye Antlaşması ve Rıdvan Biatı
1634 Rıdvan biatında bulunanların yer yüzünün en hayırlıları olduğu
1635 Hudeybiye'de ikram
1636 Hudeybiye'de Fetih suresinin nuzulü
1637 Hudeybiye Antlaşması
1638 Rıdvan Biatı
1639 Rasûlüllah'ın umresi
1640 Zâtu'l-Garad Gazvesi
1641 Âmir b. Ekvâ'nın şehid olması
1642 Hayber Seferi
1643 Cennet hazinelerinden olan bir dua
1644 Allah rızası için savaşmayanın sonu
1645 Cennete ancak müminler girebilir
1646 Rasûlüllah'ın mucizesi
1647 Rasûlüllah'ın Safiye ile evlenmesi
1648 Muta nikahının yasaklanması
1649 Savaşa katılan at için de hisse verilmesi
1650 Habeşistan muhacirleri iki hicret sevabı almışlardır
1651 Eşarilerin özellikleri, Yemenli muhacirler
1652 Hayber ganimetlerinden, Yemenli muhacirlere de hisse verilmesi
1653 Rasûlüllah'ın Meymune ile evlenmesi
1654 Mâte Komutanlarının şehadeti
1655 Lâ ilâhe illallah, diyen öldürülmez
1656 Ebû Bekir ve Üsâme b. Zeyd'in komutanlığı
1657 Mekke Seferi
1658 Huneyn Seferi
1659 Mekke Seferi ve güç gösterisi
1660 Mekke fethinde Fetih suresinin okunması
1661 Kâbe'deki putların kırılması
1662 Arap kabilelerinin İslâm'a girmeleri
1663 Huneyn Savaşı
1664 Evtas Savaşı ve Ebû Âmir'in şehid olması
1665 Kadın tabiatlı erkeklerin kadınların yanına girmesi yasaktır
1666 Tâif Kuşatması
1667 Babasından başkasına neseb iddia etmemek
1668 Ebû Berke, Tâif Kuşatmasında Rasûlüllah'a gelip teslim olanlardandır
1669 Rasûlüllah'ın abdest suyu ile ashabın teberrükü
1670 Rasûlüllah'ın Ensarı çok sevdiği
1671 Halid b. Velid'in yanlışlıkla esirleri öldürmesi
1672 İdareciye itaatın ölçüsü
1673 Mütedin öldürülmesi
Sahabenin gece ibadeti ve Kur'ân okuması
1674 Sarhoşluk veren her şey yasaktır
1675-1676 Halid b. Velid ile Hz. Ali'nin Yemen'e sefere gönderilmleri
1677 Maslahatı gözetmek
1678-1679 Yemen'in putlardan temizlenmesi
1680-1681 Sîfu'l-Bahr Seferi ve Balina etinin yenmesi
1682 Rasûlüllah'ın huzurunda yüksek sesle konuşmamak
1683 Sümâme b. Esal'in Müslüman olması
1684-1685 Yalancı peygamberlerin ortaya çıkması
1686 Necran Hıristiyanlarının cizye vererek antlaşma yapmaları
1687 Ebû Ubeyde'nin Ümmetin en güveniliri olduğu
1688 Keffaretini vererek yeminden dönmek
1689 Yemenlilerin özellikleri
1690 Hz. Peygamber'in Kâbe'nin içerisine girmesi ve namaz kılması
1691-1692 Veda Haccı ve Veda Hutbesi
1693 İhramdan çıkışta saç kestirmek
1694 Keffaretini vererek yeminden dönmek
1695 Hz. Ali'nin fazileti
1696 Ka'b b. Mâlik'in Tebuk Seferine katılmayışı ve tevbesi
1697 Devlet başkanlığını bir kadına bırakan toplumun iflah olmayacağı
Ebû Bekra'nın Cemel Savaşına katılmama sebebi
1698 Rasûlüllah'tan sonra hanesinden ilk vefat edecek Hz. Fatımadır
1699-1700 Rasûlüllah'ın âhireti tercih etmesi ve vefatı
1701 Rasûlüllah'ın rahatsızlığında okuduğu sureler
1702-1703 Rasûlüllah'ın vefatı
1704 Hilafet konusu
1705 Rasûlüllah'ın vefatı
1706 Rasûlüllah'ın rahatsızlığında ilaç içirilmesi
1707-1708 Rasûlüllah'ın rahatsızlığı, vefatı ve vefat yaşı

65- Tefsir Bölümü (1709 - 1802)
(Kitâbu Tefsîri'l-Kur'ân)

1709 Seb'ul-Mesânî'nin Fatiha suresi olduğu
1710 Bakara suresi 22. âyetin tefsiri
1711 Bakara suresi 57. âyetin tefsiri
1712 Bakara suresi 58-59. âyetlerin tefsiri
1713 Bakara suresi 106. âyetin tefsiri
1714 Bakara suresi 116. âyetin tefsiri
1715 Bakara suresi 125. âyetin tefsiri
1716 Bakara suresi 136. âyetin tefsiri
1717 Bakara suresi 143. âyetin tefsiri
1718 Bakara suresi 196. âyetin tefsiri
1719 Bakara suresi 199. âyetin tefsiri
1720 Bakara suresi 201. âyetin tefsiri
1721 Bakara suresi 273. âyetin tefsiri
1722 Âl-i İmrân suresi 7. âyetin tefsiri
1723 Âl-i İmrân suresi 77. âyetin tefsiri
1724 Âl-i İmrân suresi 173. âyetin tefsiri
1725 Âl-i İmrân suresi 176. âyetin tefsiri
1726-1727 Âl-i İmrânsuresi 178. âyetin tefsiri
1728 Nisâ suresi 3. âyetin tefsiri
1729 Nisâ suresi 11. âyetin tefsiri
1730 Nisâ suresi 40. âyetin tefsiri
1731 Nisâ suresi 41. âyetin tefsiri
1732 Nisâ suresi 97. âyetin tefsiri
1733 Nisâ suresi 163. âyetin tefsiri
1734-1735 Mâide suresi 67. âyetin tefsiri
1736 Mâide suresi 90. âyetin tefsiri
1737-1738 Mâide suresi 101. âyetin tefsiri
1739 En'âm suresi 65. âyetin tefsiri
1740 En'âm suresi 90. âyetin tefsiri
1741 En'âm suresi 151. âyetin tefsiri

1742 A'râf suresi 199. âyetin tefsiri
1743 En'fâl suresi 39. âyetin tefsiri
1744 Tevbe suresi 102. âyetin tefsiri
1745 Hûd suresi 7. âyetin tefsiri
1746 Hûd suresi 102. âyetin tefsiri
1747 Hıcr suresi 17-18. âyetlerin tefsiri
1748 Nahl suresi 70. âyetin tefsiri
1749 İsrâ suresi 3. âyetin tefsiri
1750 İsrâ suresi 79. âyetin tefsiri
1751 İsrâ suresi 110. âyetin tefsiri
1752 Kehf suresi 105. âyetin tefsiri
1753 Meryem suresi . âyetin tefsiri
1754 Nûr suresi 6-7. âyetlerin tefsiri
1755 Nûr suresi 8-9. âyetlerin tefsiri
1756 Furkan suresi 34. âyetin tefsiri
1757 Rûm suresi 1-4. âyetlerin tefsiri
1758 Secde suresi 179. âyetin tefsiri
1759-1760 Ahzâb suresi 51. âyetin tefsiri
1761 Ahzâb suresi 53. âyetin tefsiri
1762 Ahzâb suresi 54-55. âyetlerin tefsiri
1763 Ahzâb suresi 59. âyetin tefsiri
1764 Namazda Rasûlüllah'a salavat
1765 Ahzâb suresi 69. âyetin tefsiri
1766 Sebe suresi 46. âyetin tefsiri
1767 Zümer suresi 53. âyetin tefsiri
1768-1769 Zümer suresi 67. âyetin tefsiri
1770 Zümer suresi 68. âyetin tefsiri
1771 Şûrâ suresi 23. âyetin tefsiri
1772 Duhân suresi 12. âyetin tefsiri
1773 Câsiye suresi 24. âyetin tefsiri
1774 Ahka suresi 24. âyetin tefsiri
1775-1776 Muhammed suresi 22. âyetin tefsiri
1777 Kâf suresi 30. âyetin tefsiri
1778 Cennet ve cehennem
1779 Tûr suresi 35-37. âyetlerin tefsiri
1780 Necm suresi 19. âyetin tefsiri
1781 Kamer suresi 46. âyetin tefsiri
1782 Rahman suresi 62. âyetin tefsiri
1783 Rahman suresi 72. âyetin tefsiri
1784 Mümtehine suresi 1. âyetin tefsiri
1785 Mümtehine suresi 12. âyetin tefsiri
1786 Cuma suresi 3. âyetin tefsiri
1787-1788 Münafikûn suresi 1. âyetin tefsiri
1789 Rasûlüllah'ın Ensara ve nesillerine duası
1790 Tahrim suresi 1. âyetin tefsiri
1791 Kalem suresi 13. âyetin tefsiri
1792 Kalem suresi 42. âyetin tefsiri
1793 Hz. Peygamber'in kıyamete çok yakın olduğu
1794 Kur'ân-ı Kerim'i ezberleyen ve üzerinde duranların değeri
1795 Mutaffifîn suresi 6. âyetin tefsiri
1796 İnşikâk suresi 8. âyetin tefsiri
1797 Mutaffifîn suresi 19. âyetin tefsiri
1798 Şems suresinin tefsiri
✍ Duhâ Suresi 1-3 âyetlerinin iniş nedeni
1799 Alak suresi 15-16. âyetlerin tefsiri
1800-1801 Kevser Havuzu
1802 Felak ve Nâs sureleri

66- Kur'an'ın Üstünlükleri Bölümü (1803 - 1824)
(Kitâbu Fezâili'l-Kur'ân)

1803 Rasûlüllah'ın en büyük mucizesi Kur'ân-ı Kerim'dir
1804 Rasûlüllah'ın vefatına yakın vahyin çoğalması
1805 Kur'ân'ın yedi harf üzere indirildiği
1806 Cebrail ile Kur'ân'ın gözden geçirilmesi
1807 Abdullah b. Mes'ûd'un 70 sureyi Rasûlüllah'tan öğrendiği
1808 Abdullah b. Mes'ûd'un kıraatını Rasûlüllah'ın beğenmesi
1809-1810 İhlas suresinin Kur'ân'ın üçte birine denk olması ve fazileti
1811 Uyumadan önce İhlas, Nas ve Felak surelerinin okunması
1812 Meleklerin Kur'ân'ı okumasını dinlemek için teşrif ettiği kimse
1813 İki kişiye imrenilir
1814-1815 En hayırlı kimseler
1816 Kur'ân ile sürekli meşkul olmak
1817 Kur'ân'nın unutulması
1818 Kur'ân ile sürekli meşkul olmak
1819 Rasûlüllah'ın kıraatı
1820 Davudî sesle Kur'ân okumak
1821 Kur'ân'ı kaç günde hatmetmeli
1822 Kur'ân'nın boğazdan aşağı inmemesi
1823 Kur'ân okuyan mümin ile münafığın hali
1824 Kur'ân'ı gönüller birleştiği sürece okumak

67- Nikâh Bölümü (1825 - 1868)
(Kitâbu'n-Nikâh)

1825 Rasûlüllah'ın sünnetinden yüz çeviren İslâm ümmetinden sayılmaz
İslâm'da ruhbanlık yoktur
1826 Evlenmeyi teşvik etmek
1827 Hadımlığın hükmü
1828 Bekar kızla evlenmek
1829 Rasûlüllah'ın Âişe'ye dünürcü olması
1830 Evlatlıkların hükmü
1831 Evlilikte denklik
1832 Eş seçiminde dindar olanı tercih etmek
1833 Fakirlik nikahta denkliğe engel değildir
1834 Kadınların yerine göre en zararlı fitne olduğu
1835-1836 Süt kardeşliği nikaha engeldir
1837 İki kız kardeşle aynı anda evlenmek haramdır
1838 Süt kardeşliğinin sübtunda süt emme miktarı
1839 Bir kimsenin hanımının teyze ve halasının haram olduğu
1840 Karşılıklı değiş usulü evliliğin yasak olduğu
1841 Muta nikahının yasak olması
1842-1843 Mehir vermek
1844 Nikahta velinin izni
1845-1846 Evlendirileceklerin görüşlerinin alınması
1847 Baba, kızını izni olmadan evlendiremez
1848 Bitmiş nişanı bozmak
1849 Nikahta, helal olmayan şartlar
1850 Düğünde eğlenmek
1851 Zifafta okunacak dua
1852-1853-1854 Düğün yemeği
1855 Kadınlara iyi davranmak
1856 Ümmü Zer' hadisi
1857 Kadının, kocasından izinsiz nafile oruç tuması
1858 Cennetlikler ve cehennemlikler
1859 Hz. Âişe'nin kıskançlığının boyutu
1860 Hanımlar arasında sıra
1861 Kumayı kıskandırmak
1862 Allah'ın kıskançlığı
1863 Kadının rızık temininde eşine yardımcı olması
Babanın evli kızına hizmetçi göndermesi
1864 Eşlerin birbirlerine kızıp darılabileceği
1865 Mahrem kadınla yalnız kalmamak
1866 Yabancı kadınları kocaya anlatmamak
1867 Yolculuk dönüşü eve gece girmemek
1868 Kadının, yolculuktan dönen beyi için hazırlanması

68- Boşanma Bölümü (1869 - 1880)
(Kitâbu't-Talâk)

1869 Bid'î talaktan sonra ric'î talak
1870 Ric'î talak
1871 Boşamada kullanılan lafızlar
1872 Boşamada kullanılan lafızlar ve kinaye yollu boşama
1873 Talakı bainden sonra evlilik
1874 Hz. Peygamber'in hanımlarının arasındaki kıskançlıklar
1875 Mehir karşılığı boşanma
1876 Kölenin azadıyla ortaya çıkan hukuki durum
1877 Yetimin işleriyle ilgilenmenin sevabı
1878 Soya çekim

1879 Mülâaneden sonra ayrılık
1880 iddet müddeti

69- Aile İçin Harcamalar (Nafakalar) Bölümü (1881 - 1883) (Kitâbu'n-Nafakât)

1881 Aile için yapılan harcamaların sadaka olduğu
1882 Dul ve yetimlere nafaka temin etmek
1883 Rasûlüllah'ın aile halkının maişeti

70- Yemek Yeme Bölümü (1884 - 1907) (Kitâbu'l-Et'ime)

1884 Ebû Hureyre'nin Rasûlüllah tarafından doyurulması
1885 Yemek yerken önce besmele çekmek ve önünden yemek
1886 Rasûlüllah'ın yemeğinin çoğunlukla hurma ve su olduğu
1887-1888 Rasûlüllah'ın yiyemedikleri
1889 İki kişinin yemeğinin üç kişiye yeteceği
1890 Müminni bir, kâfirin yedi midede için yediği
1891 Yaslanarak yemek yemek
1892 Yemek seçmemek
1893 Elenmiş undan yapılmış ekmek
1894 Ashabın en çok yediğinin hurma olduğu
1895 Ebû Hureyre'nin ziyafeti geri çevirme nedeni
1896 Rasûlüllah'ın ev halkının buğday ekmeğini çok az bulduğu
1897 Telbine yemeğinin üzüntüyü giderdiği
1898 Altın ve gümüş kaplar içerisinde yemek yemek
1899 Misafire ikramda bulunmak
1900 Hurmayı salatalık ile yemek
1901 Rasûlüllah'ın mucizesi
1902 Acve hurmasının önemi
1903 Yemekten sonra el temizliği
1904 Yemekten sonra elleri yıkamak
1905-1906 Yemek duası
1907 Düğün yemeği vermek
Hiçabın farz kılınması

71- Akîka Bölümü (1908 - 1911) (Kitâbu'l-Akîka)

1908 Doğan çocuğa yapılacak işler
1909 Hicretten sonra Medine'de doğan ilk Muhacir
1910 Akika kurbanı kesmek
1911 Cahiliye türü kurbanların yasak olduğu

72- Avlanma ve Hayvan Kesimleri Bölümü (1912 - 1924) (Kitâbu'z-Zebâih ve's-Sayd)

1912 Zıpkın ve av köpeği ile avlanmak
1913 Ehli Kitabın kaplarını kullanmak
Av köpeğinin yakaladığı avın durumu
1914 Sapanla avcılık
1915 Av ve sürü için köpek beslemek
1916 Köpekle avlanmada Besmele
1917 Çekirge yemek
1918 At eti yemek
1919 Canlı hayvanı nişan atışı için kullanmak
1920 Hayvanların organlarını canıl canlı kesmek
1921 Tavuk eti yemek
1922 Yırtıcı hayvanların etini yememek
1923 İyi ve kötü arkadaşın durumu
1924 Kavgada yüze vurmamak

73- Kurban Bölümü (1925 - 1926) (Kitâbu'l-Edâhî)

1925 Kurban etinin depolanmasının yasak nedeni
1926 Kurban etinden yemek

74- İçecekler Bölümü (1927 - 1945) (Kitâbu'l-Eşribe)

1927 İçki içenler cennet içeceğini içemezler
1928 Müminin yapamayacağı şeyler
1929 Mümin yağmacılık yapamaz
1930 Sarhoşluk veren tüm şeyler yasaktır
1931 Haramları helal sayanların zuhur edeceği
1932 Hurma hoşafı içmek
1933 Ziftlenmiş su kaplarının kullanımına izin
1934 İki katığı birlikte yemek
1935 Süt içmek
1936 Sağmal havyanı hediye etmenin fazileti
1937 Süt içmek
1938 Ayakta su içmek
1939 Ayakta zemzem içmek
1940 Suyu bardaktan içmek
1941 Su kabını dikerek içmemek
1942 Suyu üç nefeste içmek
1943 Gümüş bardaktan su içmemek
1944-1945 Hz. Peygamber'in su içtiği bardağın hatıra olarak saklanması

75- Hastalıklar Bölümü (1946 - 1958) (Kitâbu'l-Merdâ)

1946 Hastalıkların günahlara kefaret olduğu
1947 Mümin sürekli denenme içerisindedir
1948 Allah, iyiliğini dilediği kişiye musibet verir
1949 Rasûlüllah'ın hastalığının şiddeti
1950 Rasûlüllah'ın hastalığı
1951 Hastalığına sabreden cennetlik kadın
1952 Gözlerini yitirenlere verilen büyük müjde
1953 Hasta ziyaretine gitmek
1954 Rasûlüllah'ın vefatıyla sonuçlanan hastalığı
1955 Başa gelen musibetten dolayı ölümü temenni etmemek
1956 Hastalıktan dolayı dağlanma tedavisi görmek
1957 Hiç kimse ameliyle cennete giremez
1958 Hastaya okunacak dua

76- Tıp Bölümü (1959 - 1980) (Kitâbu't-Tıb)

1959 Her derdin devası verilmiştir
1960 Şifa bulunan şeyler: Bal, Hacamat ve Dağlanma
1961 Balın karın hastalığına iyi olduğu
1962 Çörek otunun önemi
1963 Udi Hindide yedi şifa olduğu
1964 Bademciği sıkarak eziyet vermemek, ilaçla tedavi etmek
1965 Sorgusuz cennete girecek olanlar
1966 Bulaşıcı hastalıklar için önlem almak
1967 Hastalığı veren Allah'tır
1968 Dağlamayla tedavi
1969 Ateşli hastalıklarda ateşi su ile tedavi etmek
1970 Taundan ölenin şehid olduğu
1971-1972 Nazara karşı okunmak
1973 Zehirli hayvanlara karşı okunacak dua
1974 Okuma tedavisi
1975 Uğursuzluk anlayışı
1976-1977 Düzgün ve güzel hitabetin etkisi
1978 Karantina uyguylaması
1979 İntihar edenin âhiretteki cezası
1980 Sineğin kanadında zehir ve panzehir olduğu

77- Giyim-Kuşam Bölümü (1981 - 2003) (Kitâbu'l-Libâs)

1981 Kibir için giyilen elbise
1982 Rasûlüllah'ın pamuklu elbiseyi sevdiği
1983 Rasûlüllah'ın vefatında üzerinde bulunan elbise
1984 Beyaz elbise giymek
1985-1986-1987 İpekli elbise giymemek
1988 Za'feranın erkeklere yasaklanması
1989 Ayakkabı ile namaz
1990 Ayakkabıyı sağdan giymek
1991 Tek ayakkabı ile dolaşmamak
1992 Rasûlüllah'ın mühür olarak gümüş yüzük kullanması
1993 Kadın tabiatlı erkeklerin kadınların yanından çıkarılması
1994 Sakal ve bıyıkta müşriklere muhalefet etmek
1995 Saç boyama ve Ehli Kitaba muhalefet
1996 Rasûlüllah'ın saçları
1997 Rasûlüllah'ın el ve ayakları
1998 Saçta kakül bırakma ve saç modelinde Ehli Kitaba uyma

1999 Güzel koku kullanmak
2000 Güzel koku ikramını geri çevirmemek
2001 İhramdan önce güzel koku kullanmak
2002-2003 Canlıların resmini yapmamak

78- Âdâb Bölümü (2004 - 2053)
(Kitâbu'l-Edeb)

2004 Anne ve babaya iyi davranmak
2005 Anne ve babaya sövdürmemek
2006-2007 Akraba ile ilişkiyi kesmemek
2008 Rasûlüllah'ın akrabalarına verdiği önem
2009 Gerçekte, akraba ile ilişkiyi sürdüren kimdir
2010 Çocuğunu öpmemek merhametsizlik belirtisidir
2011 Allah'ın merhametinin boyutu
2012 Rahmetin yüzde biri dünyaya indirilmiştir
2013 Rasûlüllah'ın Hasan ve Üsame'ye dua etmesi
2014 Allah'ın rahmetini daraltmamak
2015 Müminlerin birbirleriyle olan bağı
2016 Ağaç dikmenin fazileti
2017 Merhamet etmeyene merhamet edilmez
2018 Komşuluk hukukuna saygı göstermek
2019 Mümin, komşusuna güven verendir
2020 Allah'a ve âhiret gününe inananların özellikleri
2021 Her türlü iyilik birer sadakadır
2022 Yumuşaklık ve kolaylık sağlamak
2023 Müminlerin birbirlerine bağlılığı
2024 Hz. Peygamber'in güzel ahlakı
2025 Rasûlüllah'ın asla kimseyi boş çevirmediği
2026 Rasûlüllah'ın hizmetçisine karşı tutumu
2027 Bir mümini fasıklık yada kâfirlikle itham etmemek
2028 Ahlak düsturları
2029 Koğuculuk yapmanın sonuçları
2030 Övgüde aşırı gitmemek
2031 Toplumsal barış düsturları
2032 Toplumsal barış düsturları
2033 Hüsnü zannın caiz olduğu
2034 İşlediği günahı etrafa yaymamak
2035 Küslük selam vermekle sona erer
2036 Doğruluk cennete, yalancılık cehenneme götürür
2037 Yüce Allah'ın kullarına karşı sabrı
2038 Öfkeye hakim olmak en güçlü kimsedir
2039 Öfkelenmemek
2040 Utanma (haya) iyilikten başka bir şey getirmez
2041 Utanmazsan dilediğini yap
2042 Çocuklarla şakalaşmak
2043 Mümin uyanık olur
2044 Şiirde hikmet olduğu
2045 Şiirin kötüsü
2046 Kişi sevdiği ile beraberdir
2047 Verdiği sözden dönmemek
2048 Günahı hatırlatacak şeylerden uzak durmak
2049 İsimlerin anlamlarının önemi
2050 Kadınlara karşı nazik olmak
2051 Allah katındaki en çirkin isim
2052-2053 Aksırana karşı yapılacak dua/teşmit

79- İzin İsteme Bölümü (2054 - 2065)
(Kitâbu'l-İsti'zân)

2054-2055 Selam âdâbı
2056 İslâm hasletlerinin en güzeli
2057 Başkalarının evinin içini gözetmemek
2058 Büyük günahlara götüren küçük günahlar
2059 Çocuklara selam vermek
2060 Kapıyı çaldığında kendisini anlaşılacak biçimde tanıtmak
2061 Oturanı kaldırıp yerine oturmamak
2062 Oturma âdâbı
2063 Topluluk içerisinde iki kişinin gizli konuşmaması
2064 Uyumadan önce önlem almak
2065 Evleri sade yapmak

80- Dua Bölümü (2066 - 2087)
(Kitâbu'd-Deavât)

2066 Şefaat için saklanan dua
2067 İstiğfar dualarının en büyüğü
2068 Günde 70'den fazla istiğfar etmek
2069 Yüce Allah'ın tevbe eden kuluna sevinmesi
2070-2071 Yatağa girerken okunacak dua
2072 Yatağa girerken okunacak nurlanma duası
2073 Yatağa girmeden önce yatağı temizlemek
2074 Duada ısrarlı olmak
2075 Duada aceleci olmamak
2076 Üzüntü ânında dua
2077 Allah'a sığınılacak şeyler
2078 Yakınlık duası
2079-2080 Allah'a sığınılacak şeyler
2081 Rabbena duası
2082 Allah'a sığınılacak şeyler
2083 Günde 100 defa okunması tavsiye edilen dua
2084 Günde 10 defa okunması tavsiye edilen dua
2085 Günde 100 defa "Süphânellahi ve bi hamdihi" demek
2086 Allah'ı zikretmenin fazileti
2087 Cemaaatle zikrin fazileti
İyi kimselerle birlikte olmak
Meleklerin zikreden cemaatleri araştırması
Allah'ın zikreden cemaatı bağışlayacağı

81- Rikâk (Kalbi İncelten Öğütler) Bölümü
(2088 - 2133) (Kitâbu'r-Rikâk)

2088 Sağlığın ve boş vaktin değerini bilmek
2089 Dünyaya bağlanmamak
2090 Ecelin emellerin önüne geçtiği
2091 Ecel gelmeden salih amellere sarılmak
2092 Gaflet ve günah içerisinde ömrü tüketmemek
2093 Emelin ve dünya sevgisinin yaşlandıkça artacağı
2094 Lâ ilahe illallah, diyene cehennemin haram olacağı
2095 Sevdiklerinin kaybına sabretmenin karşılığı
2096 Salihlerin ölümü ve geriye değersizlerin kalması
2097 Mal fitnesinden sakınmak
2098 Malı hayır yollarda harcamak
✍ Cenazenin yanında gidecek olanlar
2099 Ashabı Suffe
2100 Hz. Peygamber'in rızık duası
2101 Amellerde orta yollu olmak
2102 Allah'ın sevdiği amel devamlı olan ameldir
2103 Allah'ın rahmetinin genişliği
2104 Diline ve beline hakim olmak
2105 Allah'ın rızasını kazandıracak söz söylemek
2106 Peygamber uyarıcıdır, ona uyanlar kurtulurlar
2107 Cennet ve cehennemin çevrili olduğu şeyler
2108 Cennet ve cehennem kişiye çok yakındır
2109 Haline şükretmek
✍ Asıl zenginlik
2110 Amelleri değerlendirme esasları
2111 Emanet ve güven
✍ Yapılan hataları küçük görmek
2112 İyi insanların az olduğu
2113 Gösteriş ve riyakârlık yapmamak
2114 Allah'ın sevdiği kulların önemi
Allah'a yaklaştıran ibadetler
2115 Allah'ı isteyeni Allah da ister
2116 Kişi öldüğünde onun kıyameti kopmuştur
2117 Mahşer sahneleri
2118 Mahşer yerinin vasfı
2119 Mahşer yerine varış
2120-2121 Mahşer sahneleri
2122 Mahşerde ilk görülecek dava
2123 Ölümün yok edilmesi ve ölümsüzlük

2124 Allah'ın rızası
2125 Kâfirin daha çok azap görmesi için vücudunun genişletilmesi
2126 Cehennemde cezasını görüp cennete girenlerin hali
2127 Cehennem azabının en hafifi
2128 Âhiretteki şükür ve pişmanlık
2129 Kevser Havzunun vasıfları
2130-2131 Kevser Havzunun genişliği
2132 Kevser Havzundan kovulacak olanlar
2133 Kevser Havzunun genişliği

82- Kader Bölümü (2134 - 2138)
(Kitâbu'l-Kader)

2134 Kaza ve Kader
2135 Rasûlüllah'ın kıyamete kadar olacakları anlatması
2136 Adak, şerri ve zararı defetmez
2137 Kötülüklerden korunmuş kimse, Allah'ın koruduğu kimsedir
2138 Hz. Peygamber'in yemin biçimi

83-Yemin ve Adak Bölümü (2139 - 2147)
(Kitâbu'l-Eymân ve'n-Nüzûr)

2139 Yeminden dönmek daha hayırlı ise keffareti verilerek dönülür
2140 Başkalarına zarar vermektense yeminden dönmek daha hafiftir
2141 Hz. Ömer'in, Rasûlüllah'ı her şeyden daha fazla sevdiği
2142 Allah yolunda harcama yapmak
2143 Çocuğun ölümüne sabretmenin karşılığı
2144 Fiiliyata geçirilmediği sürece, gönülden geçen kötü duyguların bağışlanacağı
2145 Allah'a isyan konusundaki adaklar yerine getirilmez
2146 Ölen kimsenin adağını çocuklarının yerine getirmesi
2147 Adağı yerine getirmek, nefse zarar veren adakları terk etmek

84- Yemin keffâreti Bölümü (2148 - 2149)
(Kitâbu Keffârâti'l-Eymân)

2148 Yemin kefaretinin ölçüsü
2149 Rasûlüllah'ın Medine'ye bereket duası

85- Ferâiz (Miras Hukuku) Bölümü (2150 - 2155)
(Kitâbu'l-Ferâiz)

2150 Mirası hak sahiplerine vermek
2151 Abdullah b. Mes'ûd'un feraiz bilgisi
2152 Azad edilen köle, miras konusunda azad edene nisbet edilir
2153 Yeğen, dayılarının arasında değerlendirilir
2154 Babasından başkasına nesep iddia etmek
2155 Babayı inkar küfürdür

86- Had Cezaları Bölümü (2156 - 2164)
(Kitâbu'l-Hudûd)

2156 İçki içmenin cezası
Günahkâr cezasını çekerken onun psikolojik durumunu dikkate almak
2157 İçki cezasının ölçüsü
2158 Günahkâr cezasını çekerken onun psikolojik durumunu dikkate almak
2159 Hırsıza el kesme cezası
2160-2161-2162 Hırsızlıkta el kesme cezasını gerektirecek miktar
2163 Tazir cezasının sınırı
2164 Zina ithamı

87- Diyet Bölümü (2165- 2171)
(Kitâbu'd-Diyât)

2165 Adam öldürmenin günahının büyüklüğü
2166 Lâ ilâhe illallâh diyen öldürülemez
2167 Bize silah çeken bizden değildir
2168 Lâ ilâhe illallâh diyen kimsenin kanı üç hususta helaldir
2169 Allah'ın gazap ettiği kimseler
2170 Başakasının evinin içini gözetlememek
2171 Diyet ölçüsü

88-Dinden dönenler ve Hakka karşıinat edenlerden tevbe etmelerini isteme ve bunlarla savaşma Bölümü (2172)

2172 Cahiliyye döneminde işlenen günahların durumu

(Kitâbu'l-İstitâbeti'l-Murteddîn)

89- Rüya Yorumu Bölümü (2173 - 2183)
(Kitâbu't-Ta'bîr)

2173 Salih rüya, ilahi bağlantılıdır
2174 İyi ve kötü rüyada yapılacak işler
2175 Salih rüya müjdedir
2176 Rüyada Rasûlüllah'ı görmek
2177 Şeytan, rüyada Rasûlüllah'ın kılığına giremez
2178 Rüya ile bildirilen haberler
Müslümanların deniz seferi
2179 Müminin rüyasının doğru çıkacağı zaman
2180 Rasûlüllah'ın rüyası
2181 Kişinin görmediği rüyayı gördüm diye anlatmasının kötülüğü
2182 Kişinin görmediği rüyayı gördüm diye anlatması en büyük iftiradır
2183 Hz. Ebû Bekir'in rüya tabir etmesi

90- Fitneler Bölümü (2184 - 2195)
(Kitâbu'l-Fiten)

2184 Cematten ayrılmamak
İdarecinin olumsuzluklarına sabretmek
2185 Rasûlüllah'ın biatta söz aldığı konular
2186 Kıyamet üzerlerine kopanlar en kötü kimselerdir
2187 Yönetimin giderek bozulacağı
2188 Silahla şakalaşmamak
2189 Fitne döneminde fitnelerden korunmak
2190 Sahabenin fitnelerden kaçmak için çöle yerleşmesi
2191 Toplu helakta ölen iyi kimselerin niyetlerine göre diriltileceği
2192 Münafıklar
2193 Kıyametten önce Hicaz'dan çıkacak olan ateş
2194 Fırattan çıkacak olan hazine
2195 Önemli kıyamet alametleri

91- Ahkâm Bölümü (2196 - 2206)
(Kitâbu'l-Ahkâm)

2196 Başta bulunanlara itaat
2197 İdareciliğe düşkünlüğün kıyamet günündeki durumu
2198 İdarecinin halkına samimi olması
2199 Halkını aldatan idareci cennete giremez
2200 Yöneticinin halka zorluk çıkarmaması gerekir
2201 Öfkeli iken hüküm verilmez
2202 Devletin faili meçhul cinayetlere diyet ödemesi
2203 Rasûlüllah'ın biat aldığı konular
2204 İtaat, güc yettiği kadardır
2205 Hz. Ömer'in halife tayin etmemesi
2206 Kureyş'ten çıkacak olan bazı idareciler

92-Temenni Bölümü (2207 - 2208)
(Kitâbu't-Temennî)

2207-2208 Ölümü temenni etmemek

93-Kitap ve Sünnete Bağlanma Bölümü (2209 - 2216) (Kitâbu'l-İ'tisâm)

2209 Rasûlüllah'a itaat eden cennete girer
✍ İslâm'a uygun olmayan yenilikler kabul edilemez
2210 Peygamberliğin örnekle açıklanması
Peygamberin gözü uyur kalbi uyumaz
Peygambere itaat Allah'a itaattır
✍ Gereksiz soru sormanın yasak olduğu
✍ Günahı en büyük olan kimse
2211 Bazı sorular kişiyi imandan eder
2212 İlmin ortadan kalkması âlimlerin ölümüyledir
2213 İslâm ümmetinin, Ehli kitabın yolundan gideceği
2214 Recm âyeti, Allah'ın indirdiği âyettir
2215 İctihadın sevabı
2216 İbni Sayyâd

94-Tevhid Bölümü (2217 - 2226)
(Kitâbu't-Tevhîd)

2217 Allah'ın sevdiği sahabi
2218 Allah'ın kullarına karşı çok sabırlı olduğu
2219 Allah'a sığınma /istiaze duası
2220 Allah'ın rahmetinin boyutu
2221 Allah, kullarının yanındadır
2222 Amelleri değerlendirme esasları
2223 Allah'ın rahmetinin genişliği
2224-2225 Rasûlüllah'ın şefaati
2226 Kolay olmakla birlikte mizanda ağır gelen zikirler

A
Abbâs (r.a.)'ın fazileti.....550
Abbâs (r.a.)'ın hacdaki görevi.....822, 823
Abbâs (r.a.)'ın mala karşı hırsı.....269
Abdest alış şekli 115, 126, 127, 128, 141, 143
Abdest azalarının nurlanması.....111
Abdest bozarken kıbleye dönmek.....119
Abdest bozarken kıbleye dönmemek.....118
Abdest günahları bağışlatır.....128
Abdest organlarını yıkamak.....127, 128
Abdest ve namazın günahları örtmesi.....330
Abdesti güzel bir şekilde almak.....55
Abdest suyu dökmek.....141, 238
Abdestli olarak namazı beklemenin sevabı 138
Abdestli uyumak.....184
Abdestli selamlaşmak.....226
Abdestin fazileti.....111, 129
Abdestin şeytanın düğümlerini çözmesi...604
Abdestte burun yıkamak.....130, 131
Abdestte topukları yıkamak.....55
Abdestte yellenme kokusunu duymak.....112
Abdestsiz namaz olmaz.....110
Abdullah b. Abbâs (r.a.)'ın fazileti.....67, 1549
Abdullah b. Abbâs'a hikmet öğrenmesi için dua 1549
Abdullah b. Abbâs'a kitabı öğrenmesi için dua 67
Abdullah b. Amr'ın uygulamalarının Rasûlüllah (s.a.v) tarafından eleştirilmesi.....962
Abdullah b. Amr'ın zühdü.....1821
Abdullah b. Atik'in fazileti.....1614
Abdullah b. Mes'ûd'un Ebû Cehil'i öldürmesi 1599
Abdullah b. Mes'ûd'un ferâiz bilgisi.....2151
Abdullah b. Mes'ûd'un kıratını Rasûlüllah (s.a.v)'in beğenmesi 1808
Abdullah b. Mes'ûd'un Rasûlüllah (s.a.v)'e Kur'ân okuması 1731
Abdullah b. Mes'ûd'un Rasûlüllah (s.a.v)'den 70 sure öğrenmesi 1808
Abdullah b. Selâm (r.a.)'ın fazileti.....1399, 1569
Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın fazileti.....591, 613, 1543
Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın Haccâc'a hac uygulamalarını öğretmesi 830
Abdullah b. Ömer (r.a.)'ın sünnete düşkünlüğü132, 302-312
Abdullah b. Ömer ne güzel bir kimsedir...591, 613
Abdullah b. Ravaha (r.a.)'ın şiiri.....612
Abdullah b. Selam (r.a.)'ın Müslüman olması 1399
Abdullah b. Selam (r.a.)'ın rüyasını Rasûlüllah (s.a.v)'in tabiri 1570
Abdullah b. Selam (r.a.)'ın cennetlik olduğu 1569
Abdullah b. Ubey'in münafıklığı.....1466, 1787
Abdullah b. Zübeyr (r.a.)'ın doğumu.....1591, 1909
Abdullah b. Zübeyr (r.a.)'ın Kâbe'yi tamiri 801
Abdullah b. Avf (r.a.)'ın hicretten sonra ticaretle zengin olması 984
Acbü'z-Zeneb.....1770
Acve hurmasının sihir ve zehire karşı iyi gelmesi 1902
Açıklandığında hoşa gitmeyecek şeylerin sorulmaması 1737, 1739
Açları doyurmak.....1300, 1884, 2099
Adak..... 980, 2136, 2145, 2146, 2147
Adak şerri ve zararı defetmez.....2136
Adam öldürmek.....1199
Âdem (a.s.).....1398
Âdem'in cehennemlikleri ayırması.....1404
Âdem'in sulbünden söz alınması.....1401
Âdem'in yaratılışı.....1398
Âdetli hanımın yanında bulunma.....209, 210
Âdetli iken camiye girmek.....219
Âdetli iken eşine yakın durmak.....205, 223
Âdetli iken eşiyle yatmak.....208, 218
Âdetli iken Kur'ân dinlemek.....207
Âdetli kadının namazı kaza etmemesi.....217
Âdetten dolayı gusül.....214
Âdetten sayılmayan akıntı.....220
Af yolunu tutmak ve cahillerden yüz çevirmek..1742
Ağaç dikmenin fazileti..... 1071, 2016
Ağaçtaki yaş meyvayı kurusu karşılığı satmak 1027
Âhir zaman
Âhir zamanda çıkacak olan ateş..... 2193
Âhir zamanda Fırat Nehri..... 2194
Âhir zamanda güneşin batıdan doğması.. 1352, 1353
Âhiret azığı olan ameller.....95
Âhiret günü davaların görülmesi..... 1113
Âhiretin ebediliği..... 1753, 2123
Âhirette en zor hesap..... 88
Âhirette en kolay hesap..... 1796
Âhirette şükrün artması..... 2128
Âhirette pişmanlığın artması..... 2128
Ahkâf suresi 10. âyetin nuzul sebebi..... 1569
Ahkâf suresi 24. âyetin tefsiri..... 1774
Ahlak güzelliğine sahip olmak.....1490
Ahzâb suresi suresi 5. âyetin nuzul sebebi.....1830
Ahzâb suresi 6. âyetin tefsiri.....1105
Ahzâb suresi 45. âyetin tefsiri.....1013
Ahzâb suresi 51. âyetin tefsiri.....1759, 1760
Ahzâb suresi 53. âyetin tefsiri.....1761
Ahzâb suresi 54-55. âyetin tefsiri.....1762
Ahzâb suresi 59. âyetin tefsiri.....1763
Ahzâb suresi 69. âyetin tefsiri.....1765
Aile bütçesinde ölçülü olmak.....1015
Aile hukukuna saygı.....2140
Aile için harcama..... 51, 1881, 1883
Aile nafakası için harcananlar sadakadır.....51, 1881
Aileye karşı iyi davranmak.....1002
Aile sorumluluğu..... 500
Âişe (r.a.)'nın evliliği.....1588, 1589
Âişe (r.a.)'nın fazileti.....224, 1158, 1178, 1552
Âişe (r.a.)'nın Hafsa'ya karşı Rasûlüllah (s.a.v)'i kıskanması 1790, 1874
Âişe (r.a.)'nın Hatice'yi kıskanması.....1571, 1573
Âişe (r.a.)'nın kıskançlığı.....1130
Âişe (r.a.)'nın kucağında iken Rasûlüllah (s.a.v)'in vefatı...1703, 1705
Âişe (r.a.)'nın Müslümanlar için bereketli oluşu 1522
Âişe (r.a.)'nın Üstünlüğü.....1424
Âişe (r.a.)'nın ölmeyi istemesi.....1968
Akciğer hastalığı nedeniyle dağlanma.....1968
Akika kurbanı..... 1910
Akraba ile ilişkiyi sürdürmek 703, 726, 991, 2007, 2009
Akrabalık hukukunu gözetmek..... 1771
Akrabalığın Arş'a yapışıp istekte bulunması 1775, 1776
Akrabaya tebliğ..... 1197
Aksıran için dua etmek..... 635, 2052, 2053
Akşam namazını iftardan sonraya bırakmak 403
Akşam namazının ismi..... 348
Akşam namazının vakti..... 346, 347, 348, 349
Akşam namazında kunut..... 545
Akşam namazında Mürselât suresinin okunması.....437
Akşam namazında Tûr suresinin okunması 439
Akşam namazında uzun sure okumak..... 438
Akşam namazının farzından önce iki rekat namaz kılmak 619
Alacaklının borcunu tamamen ödemesi... 1014
Alak suresi 1-5 âyetlerinin nuzulu..... 3
Alak suresi 15-16. âyetlerinin tefsiri..... 1799
Alçak gönüllülük..... 1689
Alın Yazısı(kader)..... 682, 1355, 2134, 2136
Alış verişte aldatma..... 1008
Alış verişte doğruluk..... 996, 1008
Alış verişte icab-kabul..... 1002
Alış veriş pazarlığı bitmiş mala pey sürmek 1026
Alış verişte muhayyerlik..... 996, 1096
Alış verişte yalan yemin..... 999

Ali (r.a.)'ın fazileti 1532, 1537, 1713
Ali (r.a.)'ın Hayber savaşında sancağı taşıması1265
Ali (r.a.)'ın sünnete bağlılığı 793
Ali (r.a.)'ın yanındaki yazılı metinler 905, 1301
Âl-i İmran suresi 7. âyetin tefsiri.....1722
Âl-i İmran suresi 61. âyetin tefsiri.....1686
Âl-i İmran suresi 77. âyetin nuzulü.....1092, 1093, 1110, 1723
Âl-i İmran suresi 92. âyetin tefsiri.....740
Âl-i İmran suresi 128. âyetin tefsiri.....1618
Âl-i İmran suresi 173. âyetin tefsiri.....1726
Âl-i İmran suresi 176. âyetin tefsiri.....1725
Âl-i İmran suresi 188. âyetin tefsiri.....1726
Allah ezelidir 1348
Allah helalinden kazanılan infakı sever.....709
Allah huzuruna çıkış 712
Allah için mescid yapmanın fazileti 282
Allah için sevmek.....16, 396
Allah için yapılan infakın karşılığı.....1745
Allah için yapılan sadakanın büyümesi.....709
Allah için vermek 1447
Allah katında değerli olmak.....1246, 1752, 1792, 1883
Allah katında en kötü isim 2051
Allah korkusu nedeniyle ağlamak.....396
Allah korkusunun karşılığı 1057
Allah sevgisi 16, 2115
Allah rızasını kazanmak 2124
Allah yolunda harcama (infak).....66, 1745
Allah yolunda kimseden korkmamak 2203
Allah yolunda sabah akşam yürümek.....1207, 1208, 1249
Allah yolunda yaralanmak.....1211, 1212
Allah yolunda savaş .....bk. Cihad
Allah'a iman 49, 1206
Allah'a iman amellerin en üstünüdür 25
Allah'a güvenip dayananlar 1965
Allah'a kulluk cennete götürür.....703, 704
Allah'a sığınmak.....60
Allah'a şirk koşmanın karşılığı.....18, 633, 634, 703, 704, 1103, 1401, 1730
Allah'ı hatırda tutmak / zikretmek.....2086, 2087, 2221
Allah'ın güzel isimleri.....1192
Allah'ın ikramları sonsuzdur 1745
Allah'ın kurallarına aykırı emir veren idariciye itaat edilmez 1268
Allah'ın merhametine aldanılmamalı.....2223
Allah'ın nimetleri.....1758
Allah'ın rahmeti.....1350, 2012, 2014, 2103, 2218, 2220
Allah'ın sevdiği kulun durumu.....1356, 2114
Allah'ın zalime süre tanıması 1746
Allah'tan dünya ve ahirette iyilik istemek.1720
Allah ve Rasûlünün dostu kabileler.....1457, 1462, 1463
Allah ve Rasûlünün düşmanı kabileler 1462, 1463
Allah ve Rasûlünün güvencesinde olanlar.....257
Allah'a en sevimli ameller 329
Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak.....1730
Allah'a isyan konusunda mahlukata itaat yoktur 1268, 1269
Allah'a ve âhirete inananın komşuya, misafire ikramda bulunması 2020
Allah'ı yalanmamak.....1349
Allah'ın azabına karşı Onun zatına sığınmak ...1739
Allah'ın Bedir'de ahdi ve va'di 1256
Allah'ın cennete giren iki şehide gülmesi 1219, 1220
Allah'ın fazlıyla cennete girileceği.....1957, 2101
Allah'ın gazaba geldiği üç kişi 2169
Allah'ın gazabını çeken davranışlar 1092, 1093, 1110
Allah'ın haram kıldıkları.....1106
Allah'ın herkese rızık verdiği 2218
Allah'ın huzurunda ayağa kalkmak.....1795
Allah'ın iyiliğini diledikleri kimse.....64
Allah'ın kıskançlığı.....1862
Allah'ın kıyamet günü hakimiyet ve azameti ...1792
Allah'ın kıyamet günündeki hasımları.....1046
Allah'ın kolaylık ve yumuşaklığı sevmesi.....2022
Allah'ın koruduğu kimse 2138
Allah'ın kullar üzerindeki hakkı 1237
Allah'ın kullarına sabrı 2037
Allah'ın kullarını hesaba çekmesi.....1113, 1114
Allah'ın malında haksızlık yapmak.....1324
Allah'ın musibeti iyiliğini dilediği kimseye vermesi 1948, 1949
Allah'ın rahmetini daraltmamak.....2014
Allah'ın rahmetinin fazla olduğu.....2011
Allah'ın Übey b. Ka'b'a okunmasını istediği sure 1566
Allah'ın sabırlı olduğu.....2218
Allah'ın sevdiği kulu Cebrail'e bildirmesi 1356
Allah'ın sevmediği kişiler 1122
Allah'ın tevbeleri kabul etmesi 2223
Allah ile karşılaşmayı istemek 2115
Allah'tan başkası ile yemin etmemek.....1182, 1576, 1780
Allah'tan iffet ve zenginlik istemek.....721, 722
Allah'tan ümid kesmemek 1767
Almayacağı malın fiatını artırma 2032
Altın ve gümüş kap kullanmak..... 635, 1895, 1943, 1987
Altını aynı mecliste bozdurmak 1028, 1032
Altın yüzük takınmak 635
Ameller niyetlere göredir 1, 50
Amellerde devamlılık 2101, 2102
Amellerde orta yollu olmak.....2101
Amellerin en üstünü 25
Amelleri küçük görmemek.....2111
Âmin, demenin sebebi.....447, 448
Âmir b. Ekva'nın şairliği ve şehid oluşu 1641
Ammâr b. Yâsir'in fazileti ve şehid olması 281
Amr b. Luhay'ın cehennemlik olduğu.....1467, 1468
Amr b. Seleme'nin imamlığı.....1662
Amr b. Tağlib'i Rasûlüllah (s.a.v)'in övmesi.....514
Anlaşmazlık ..... bk. Husumet
Anne ve baba namına hayır yapmak..... 698
Anne ve babanın rızasını kazanmak..... 1287
Anne ve babayla ilgilenmek ve cihad.....1287
Anne ve babaya karşı gelmek 1106, 1176
Anne ve babaya iyi davranmak 329, 1057, 2004
Anne ve babaya iyilik yapmak 1057, 2004
Anne ve babaya sövdürmemek.....2005
Aracı kılmak..... bk. Vesile konusu
A'raf suresi 199. âyetin tefsiri 1742
Arefe günü oruç 829
Arafattan dönene kadar kâbe'ye yaklaşmamak.....821
Arafattan iniş.....832
Arapların Müslüman olmak için Mekke'nin fethini beklemesi 1662
Arazi kiralamak.....1078, 1080, 1084, 1085, 1086
Ariyye satışı.....1033, 1034, 1035, 1101
Arakdaşın iyi ve kötüsü.....1923
Arsada bulunan defnenin hikayesi 1449
Arş 1348, 1349
Arşın su üstünde olduğu.....1348
Ashaba dil uzatmamak/ sövmemek.....1525
Ashabı Suffenin doyurulması 369
Ashabın açlığında yemeğin bereketlenmesi 2099
Ashabın çoğunlukla hurma yediği.....1894
Ashabın elenmiş undan ekmek yemediği.....1893
Ashabın Rasûlüllah (s.a.v)'e biatı 18
Ashabın Rasûlüllah (s.a.v)'e hediye göndermesi.....1158
Asabenin yokluğında zevi'l-erhâmın mirasçı olması 2153
Asıl fakir kimdir.....753, 1721
Asıl zenginlik gönül zenginliğidir.....2109
Âsilere uygulanacak ağır ceza.....173
Hz. Âsiye'nin üstünlüğü 1424

Askere ikram....1309
Askeri donatmak....1201
Âşura orucu....805, 938, 955, 970, 971
Âşura orucunun isteğe bağlı olduğu....938, 970
Âşura orucunun Mûsâ (a.s.)'dan kalması....971
At eti yemek....1918
At yarışı....268
Atıcılığa teşvik....1254
Atın kişi için sevap, perde ve günah olması....1098
Av köpeği....1074, 1075, 1915
Ava Besmele çekmek....1912, 1913
Avret yerini açmamak....239, 240
Avukatlıkta haksız birini savunmanın durumu.1123
Ayakkabı ile namaz....254, 1989
Ayakkabıyı sağdan giymek....1990
Ayakları şişinceye kadar namaz....595
Ayakta küçük abdest....168, 169
Ayakta su içmek....1938, 1939
Ayakta ve oturarak namaz....587, 588
Ayak yoluna giderken okunacak dualar ...bk. Helaya giderken okunacak dualar
Âyetü'l-Kürsî'nin fazileti....1068
Ayıpları örtmek....1115
Ayıplı malın iadesi....1023
Ayın ikiye ayrılması....1517
Ayın sonunda tuttuğu oruçla Ramazanı karşılamak 965
Ayın 29 ve 30 gün olduğu....929, 930, 931, 932
Az çalışıp çok sevapla cennete giren Mü'min ..1215
Azab için kâfirin vücudunun büyütülmesi 2125
Azabın en hafifi....2127
Azatlı köle....2152
Azad edilmeyi mehir sayarak evlenmek....243
Azadlı köle, azad edene nisbet edilir....2152
Azarlamak....2026
Az da olsa sadaka vermek....712, 729, 746
Azı dişleriyle avlanan hayvanların hükmü.1922
Azlin hükmü....1631
Azimetle amel etmek....1821

B

Baba kızının izni olmadan evlendiremez....1847
Babanın evlatlarına bağışta adaletli olması 1161
Babanın evli kızına hizmetçi göndermesi 1863
Babasını inkar etmek....2155
Babasından başkasına nesep iddia etmek....1460, 1461, 1667, 2124
Bademciği sıkmamak....1964
Bağışta bulunmak....1002, 1007
Bahreyn arazisinin Ensâr ve Muhacirlere iktası 1100
Bakara suresi 22. âyetin tefsiri....1710
Bakara suresi 57. âyetin tefsiri....1711
Bakara suresi 58-59. âyetlerin tefsiri....1712
Bakara suresi 106. âyetin tefsiri....1713
Bakara suresi 116. âyetin tefsiri....1714
Bakara suresi 125. âyetin tefsiri....1715
Bakara suresi 136. âyetin tefsiri....1716
Bakara suresi 143. âyetin tefsiri....1717
Bakara suresi 168. âyetin nüzul sebebi....825
Bakara suresi 187. âyetin nüzul sebebi....934, 935
Bakara suresi 196. âyetin tefsiri....718, 839, 883, 884
Bakara suresi 201. âyetin tefsiri....1720
Bakara suresi 232. âyetin nüzul sebebi....1844
Bakara suresi 238. âyetin tefsiri....625
Bakara suresi 273. âyetin tefsiri....1721
Bakara suresinin son iki âyetinin fazileti....1607
Bakara suresini okumak....1812
Bakıcılık (kâhinlik)....bk. Kâhinler
Bakire kızla evlenmek....1002, 1828, 1829
Bal şerbeti içmek....1960, 1961
Balın kanı hastalığına şifa olduğu....1960, 1961
Balina etinden Rasûlüllah (s.a.v)'in yemesi....1680, 1681
Bardaktan su içmek....1937, 1940, 1944
Baskına uğramak....1299
Basın....2045
Başkalarına iyiliği emrederken kendilerini unutanlar 1382
Başkasının yerine oruç tutmak....950, 951
Başlanılan oruca devam etmek....955
Baykuş ötmesi....1966
Bayram....526
Bayram ayları....931
Bayram günleri oruç tutmamak....900, 1926
Bayram günlerinde eğlenmek....286, 526, 537
Bayram hilalinin tesbiti....925, 929
Bayram hutbesi....528, 530
Bayram namazı....528, 530, 531, 532,
Bayram namazı için halkı namazgâhta toplamak....489
Bayram namazlarında ezan okumamak....531
Bayram namazlarına değişik yollardan gidip gelmek 536
Bayramlarda namazdan sonra hutbe vermek.530, 532
Bedir savaşı....1256, 1597, 1601, 1603, 1604
Bedir savaşı hatırası mızrak....1603
Bedir savaşına katılanların fazileti....1601, 1784
Bedir savaşına katılanların sayısı....1598
Bedir savaşında müşrik ölülerine Rasûlüllah (s.a.v)'in hitabı 689, 1600
Bedir şehidleri için ezgiler söylemek....1604
Bekar kıza evlilik görüşü sorulur....1846
Benî Kurayza savaşı....1218
Benî Kurayza'ya verilen ceza....1610, 1626
Benî Müstalik gazası....1145
Benî Nadir'in hurmalıklarının kesilip yakılması..1611
Benî Nadir Yahudilerinin Medine'den sürgün edilmesi 1610
Benim sünnetimden, bizden değildir....1825
Berire ismini Zeynep olarak değiştirmek....2049
Besmelenin okunuşu....1819
Beş vakit namazın farz kılınışı....229
Beş vakit namazın vakitleri....335, 337, 347
Beşikte konuşan üç çocuk kıssaları....1431
Beyaz elbise giymek....1984
Bıktırmamak....62, 79
Biat....18, 53, 664, 1271, 1272, 1273, 1674, 1638, 1785
Biat maddeleri....2185, 2203
Biatı Rıdvân....1638
Biatın küçükler için gereksiz olduğu....1136
Biatında sadık kalan beş kadın....664
Bid'at kabul edilmez....2209
Bid'atlara karşı sahabenin tutumu....632
Bid'î talaktan sonra Sünnî talak....1869
Bildiği şeyleri nakletmek....61
Bilmeden yapılan hatalar....74
Bilmediği bir şey için "Allah daha iyi bilir" demek 1757
Bilmediğini itiraf etmek ilimdendir....1770, 1772
Bilmediğini sormak....57, 703
Binek üzerinde namaz 261, 542, 582, 583, 585, 1632,
Binek ve hizmetçi için zekat düşmemesi....742
Bir kimsenin kendisinin babasından başkasına ait olduğunu iddia etmesi 1460, 1461, 1667, 2154, 2155
Bir şey isteyeni boş çevirmemek....2025
Bir toplumun vekiline hibe....1067
Bir yere girmek için izin istemek....835, 990, 1762, 1836, 2057,
Biden çok cinsel ilişkide bir gusülün yeterli olması 193, 194
Birinci Akabe biatı maddeleri....18
Birisini oturduğu yerden kaldırıp kendisi oturmak 2061
Bi'rü Maûne olayı....1210
Bitmiş alış verişi bozdurmamak....1020, 1026, 1848
Bitmiş nişanı bozdurmak....1848

Biyoloji ve hadis ilmi 1770, 1878
Bize silah çeken bizden değildir 2167
Borç ödemenin gerekliliği 1103, 1104
Borçludan borcunu istemek 1057, 1066
Borçlunun borcunun yarısını bağışlamak 1187
Borçlunun cenaze namazını kılmamak 1061
Borcu en güzel şekilde ödemek 1061, 1066
Borcu fazlasıyla ödemek 1104
Borcu ödemek 287, 762, 1066, 1102, 1104, 1105, 1187
Borcu zamanında ödemek 762
Borcunu odun içine koyup denize bırakan kimsenin hikayesi 762
Borcunu ödememek 1000, 1061
Borçluya kolaylık göstermek 994
Boşama 1869, 1870, 1871, 1872, 1873, 1875, 1876, 1879
Boş boğazlık 2020
Boş zaman 2088
Mehir karşılığı boşanma (hulu') 1875
Buâs savaşının hikmeti 1553
Bulaşıcı hastalıkları ilk yaratan Allah'tır 1967
Bulunan hurma tanesini yemek 1112
Bulut gürünce Rasûlüllah (s.a.v)'in tedirginliği 556, 557, 1354, 1774
Burun temizliği 130, 131
Büyük günahlar 1176, 1199
Büyük günahların en büyüğü 1176, 2005
Büyü ..... bk. Sihir

C
Câbir'in saçaklı yaygıları olacağı 1512
Cafer b. Ebî Tâlib (r.a.)'ın şehid oluşu 639, 1550, 1654
Cahil âlimlerin zararları 86, 2112
Cahiliye devri hac uygulamaları 1718, 1719
Cahiliye dönemi âdetlerinin yasaklanması 241, 242, 1911
Cahiliyede işlenen günahın durumu 39, 2172
Cahiliyede yapılan iyiliklirin durumu 726, 1144
Caka satmak 1861
Cami yaptırmak 282
Camide soru sormak 108
Camide yağmur duası 551
Can ve mal ile cihad etmek 1204
Canlı hayvanı nişan hedefi yapmamak 1919
Cariyenin gerdanlık hikayesi 277
Cariyenin zina cezası 1024
Câsiye suresi 24. âyetin tefsiri 1773
Casusların öldürülmesi 1303
Cebrail (a.s.) 1359, 1360, 1361, 1364, 1365, 1366, 1367, 1399
Cebrâil (a.s.)'ın Âişe (r.a.)'a selâmı 1360
Cebrâil (a.s.)'ın Allah'tan getirdiği müjde 1103
Cebrâil (a.s.)'ın altı yüz kanadı 1365
Cebrâil (a.s.)'ın Bedir savaşına katılması 1601, 1602
Cebrâil (a.s.)'ın Dıhye b. Kelbî kılığında gelmesi 1514
Cebrâil (a.s.)'ın Hassân b. Sâbit'e ilham vermesi 1359
Cebrâil (a.s.)'ın Hendek savaşından sonra gösterdiği hedef 1218
Cebrâil (a.s.)'ın namaz vakitlerini öğrnetmesi 325
Cebrâil (a.s.)'ın, Tâif dönüşü dağların meleği ile gelişi 1364
Cebrail (a.s.)'ın Hz. Peygamber (s.a.v.)'e Kur'ân-ı Kerim öğretmesi 1362, 1806
Cebrâil (a.s.)'ın vayi indirmeye başlaması 5
Cebrâil ile Kur'ân'ın okunması 6
Cehennem ateşi 1381, 1382, 1401
Cehennem ateşinin derecesi 138, 1381
Cehenneme, zenginlerin ve kadınların daha çok gireceği 1858
Cehennemden çıkanların durumu 2126
Cehennemden çıkartan iman 21
Cehennemden sadaka ile korunmak 712
Cehennemin nefes alıp vermesi 332
Cehennemlikler, cehenneme atıldıkça cehennemin daha varmı, demesi 1777
Cehennemliklerin özellikleri 1791
Cehrî zikir 477, 2221
Cemaate yetişmek için acle etmemek 386
Cemaatle kılınan namazın üstünlüğü 299, 390, 391
Cemaatle namazın üstünlüğü 299, 390, 391
Cemaatle nafile namaz 250
Cemaatle zikrin fazileti 2087
Cemaatten ayrılmamak 2184
Cenaze arkasından sürekli ağlamamak 660
Cenaze için ayağa kalmak 667
Cenaze için ayakta beklemek 665
Cenaze indirilmeden oturmamak 665, 666
Cenaze namazı 44, 222, 288, 487, 638, 670, 672, 673,
Cenaze namazında Fatiha okumak 673
Cenaze namazından sonra hutbe 677
Cenaze yıkama usulü/âdâbı 641, 642, 644
Cenazede acele etmek 669
Cenazeden sonra hutbe 682
Cenazenin peşinden gitmek 635
Cenazeye ağlamak 651, 652, 653, 654
Cenazeye iyi yönde şahitlik 686, 687
Cenazeyi kaldırmak için acele etmek 669
Cenazeyi iyilikle anamak 686, 701
Cenazeyi takip eden üç şey 2098
Cenazeyi takip etme 635
Cenazeyi takip etme sevabı 44, 670
Cennet ehli 1371, 1372, 1373, 1379, 1753, 1791, 2117, 2123, 2124
Cennet hayatına giriş 1373, 1374, 1375
Cennet hazinesinden olan dua 1643
Cennet kılınçların gölgesindedir 1275
Cennet nimetleri 565
Cennet ve cehennemin çevrili olduğu şeyler 2107
Cennet ve cehennemin kişiye yakınlığı 2108
Cennete ancak Mü'minin girebileceği 1645
Cennete fakirlerin daha çabuk gireceği 1858
Cennete girecek en son kişi 462
Cennete girdirecek ameller 703, 704
Cennete girdirecek emir ve yasaklar 49
Cennete hesapsız gerecek olanlar 1965
Cennetin dereceleri 1206
Cennetin genişliği 1206
Cennetin tasvirleri 1783
Cennetin tüm kapılarından çağrılanlar 922
Cennetin yüksek köşkleri 1379
Cennet ile cehennemin tartışması 1778
Cennetteki süt anne 695
Cennetliklere ilk ikram 1399
Cennetlik saralı kadın 1951
Cennetliklerin memnuniyeti 2124
Cennetliklerin Muhammed ümmetinin yarısı olması 1404
Cennetliklerin özellikleri 1246, 1752, 1791, 1883
Cennette ağaçların büyüklüğü 1377, 1378
Cennette ziraatle uğraşmak 1087
Cezanın genel olması 2191
Cerîr b. Abdullah (r.a.)'a dua edilmesi 1295
Cibril hadisi 47
Cihad 25, 329, 772, 1203, 1204, 1205, 1206, 1207, 1208
Cihad için at beslemek 1098, 1233, 1334, 1335, 1336
Cihad ve şehidlik için dua 1258
Cihada bile bile katılmayanlara boykot 1696
Cihada hazırlık için nafile oruç tutmamak 1221
Cihada katılamayan özürlülerin alacağı sevap 1227
Cihada koşmak 892

Cihadda orucun fazileti....1228
Cihada Salihlerin duasını almak....1251
Cihada tekbir, tesbih....1283, 1284
Cihaddan, özürlülerin muaf tutulması....1223, 1227
Cihadın denginin bulunmaması....1203
Cihadın fazileti....34, 1203, 1204, 1205, 1207
Cihadın gayesi....103, 1217
Cimri olana, Allah'ın tavrı....724, 725
Cimrilik....728, 729, 1748
Cimrinin sadaka verirken hali....729
Cin suresinin nuzül sebebi....443
Cinler....290, 1580, 1581
Cinlerin gökten haber çalmaları....443, 1747
Cinlerin Kur'ân-ı Kerim dinlemesi....443
Cinlerin, Rasûlüllah (s.a.v)'in namazını bozdurmaya çalışması 290
Cinlerin, Rasûlüllah (s.a.v)'den Kur'ân dinlemeleri 1580
Cincilerin verdiği haberlerin değeri....1357, 1747
Cins birliği olan malları eşit ve peşin satmak....1029, 1030, 1032, 1039
Cinsel ilişki öncesi okunacak dua....1851
Cinsel ilişkiden sonra gusül....139, 140
Cizye gelirlerinden talepde bulunmak....1337
Cizye karşılığı emirlik....1339
Cömertlik 717, 724, 725, 728, 729
Cömerdin sadaka verirken durumu....729
Cuma günü Dehr ve Secde suresini okumak..499
Cuma gününün Muhammed ümmetine isabet etmesi....491
Cuma günleri oruç tutmak....966, 967
Cuma günü saklanan vakit....520
Cuma hutbesi verilirken konuşmamak....510, 519
Cuma namazı için gusul....488, 492, 493, 495, 501, 502, 503
Cuma namazı vakti....504
Cuma suresi 3. âyetin tefsiri....1786
Cuma suresinin nuzül sebebi....521
Cumada birini kaldırıp yerine oturmamak....507
Cumada dış ve iç ezan....508
Cumada dış ezanı imam minberdeyken okumak....508, 509
Cumanın bir haftalık günahı af ettirmesi....494
Cuma günü oruç tutmak....966, 967
Cuma günü yıkanmak....488, 492, 493, 494, 495, 502, 503,
Cumanın farzından önce ve sonra namaz....522
Cuma hutbesi dinlemek....519, 1358
Cuma namazı ve hutbesi....401, 493, 513, 516, 517
Cuma vakti....504, 505
Cumanın fazileti....493, 494, 520, 1358
Cumaya yürüyerek gitmek....506
Cumayı, soğukta erken, sıcakta geç kılmak....505
Cünüpken teyemmüm....227,228
Cünüpken uyumak....202
Cüzamlıdan kaçmak....1966

Ç
Çalgı çalıp eğlenmek....1931
Çalışıp üretici olma....748, 749
Çekememezlik (Haset)....2031, 2032
Çekirge yemek....1917
Çıplak yıkanmak....198, 199
Çiftçilik için kullanılacak hayvanlar....1076
Çocuğa akika kesmek....1910
Çocuğu kendinden önce ölenler....87, 640, 2143
Çocuğun anne ve babaya benzemesi....1399
Çocuğun saçını yarım kesmek (kâkül)....1998
Çocuğun ölümüne sabrın karşılığı....87, 640, 2143
Çocuk babaya nisbet edilir....986
Çocuk soya çeker....1878
Çocukken ölenlerin durumu....640
Çocuklar arasında adalet....1161
Çocular İslâm fıtratı üzerine doğarlar....680
Çocuklara şefkat göstermek....2011
Çocuklardan hadis nakletmek....69
Çocuklarla selamlaşmak....2059
Çocuklarla şakalaşmak....2042
Çocukları akşam vakti salmamak....1386
Çocukları diri diri gömmek....18, 1106
Çocukları oruca alıştırmak....955
Çocukları Rasûlüllah (s.a.v)'in öpmesi....2010
Çocukları sevmek....167, 1011, 2010, 2013
Çocukları tedavi....1964
Çocukların büyüklere imamlığı....1662
Çocukların haccı....989
Çocuklarına harcama yapmak....741, 745
Çok eşlilikte sıra....1860
Çok namaz kılanlar....922
Çok soru sormak....1106, 2211
Çokluğa güvenmek....1306
Çörek otunun şifası....1962

D
Dağlamayla tedavi....1956, 1960
Dağların meleği....1364
Damızlık hayvanların kira ücreti....1059
Dargınlık....2031, 2032, 2035
Davalarda yemin....1092, 1110, 1138, 1723
Davaları hakime götürmek....1107
Davaları Rasûlüllah (s.a.v)'e iletme....1108
Davete katılmak (icabet)....140,1001, 1153, 1309
Davar köpeği....1073, 1074, 1075
Dâvud (a.s.)'ın gece namazı ve orucu....596
Dâvud (a.s.)'ın orucu....962, 963
Dâvud (a.s.)'ın Zebur'u kısa zamanda okuması....1426
Dâvudî ses....1820
Dayanarak yemek yemek....1891
Deccâl....693, 913, 914, 915, 916, 1305, 1369, 1433, 1434, 1440, 1748, 2195, 2216
Deccâl hakkın da açıklama....1305
Deccâl olduğundan şüphelenilen çocuk...678
Dayanarak yemek yemek....1891
Deccâl'e karşı ümmetin en çetini olanlar.1146
Deccâl'in aldatıcılığı....1440
Deccâl'in fiziki görünümü....1433, 1434
Deccâl'in istidrac ve ihaneti....916
Deccâl'in ortaya çıkışı....2195
Dedikodu....1106
Defineden alınacak Beytülmal hissesi....763
Değeri en büyük sadaka....716
Değerli ameller....1140
Deniz savaşçıları....1258
Deve idrarı ile tedavi....173
Devenin kurbanlık olduğu....786, 847, 848, 849
Develerin zekatı....736
Devlet adamının sorumluluğu....500, 2198, 2199
Devlet başkanı kimdir....1269
Devletler hukunun temeli....1191
Devs kabilesine için hidâyet duası....1264
Dilencilik....721, 722, 747, 748, 749, 752, 753, 1721
Dilencilerin kıyametteki durumu....752
Dilenciliğin yasaklanması....748, 749
Diline beline hakim olmak....2104
Dili tutmak....663, 2104
Dil zinası....2058
Dindar olanla evlenmek....1832
Dinde aşırılığa kaçmak....901, 957, 958, 960, 961, 962, 1821, 1825
Dinde azimetle amel etmek....962
Dine aykırı evliliklerin sonlandırılması....1336
Dinden dönenin öldürülmesi....1293, 1673, 2168
Dini fitnelerden korumak....19
Dini konularda utanma olmaz....106

Dinin rahsatlarını aşmamak.....962
Din kardeşliği.....28, 1115, 1116, 1118
Diş temizliği.....181
Diyet (kan bedeli).....1301, 1342, 2165, 2191
Diyetin ölçüsü.....2171
Dımâm b. Salebe'nin Müslüman olması ...57
Doğan çocuklara yapılacak tören.....1908
Doğmamış çocuğun diyeti.....1976
Doğruluk cennete götürür.....2036
Doğruluk: 2036, 2101
Doğum kontrolü.....1631
Doksan dokuz kişiyi öldüren adam.....1448
Doktorun tedavi ücreti alması.....1005
Domuz satışı.....1047
Döverken yüze vurmamak.....1149, 1924
Dövme yaptırmak.....998
Dövme yaptırma ücreti.....998

Dua:

Aksıran için dua etmek.....635, 2052, 2053
Ezan sonunda okunacak dua.....377
Gece namazı duası.....611
Helaya giderken okunacak dualar.....116
Her gün okunacak dualar.....2083, 2085
İstihare duası.....614
Kunut duası.....543, 544, 545
Mazlumun bedduası.....760
Namaz sonunda dua.....472, 473, 479
Rasûlüllah (s.a.v.)'in dualan.....1590, 1748, 2067, 2070, 2071, 2072, 2073, 2076, 2077, 2078, 2080, 2081, 2082, 2083, 2219
Rasûlüllah (s.a.v.)'in Ensar için duası.....1789, 1983
Rasûlüllah (s.a.v.)'in hastaya duası.....1958
Rasûlüllah (s.a.v.)'in kavmine duası.....1364
Rasûlüllah (s.a.v.)'in müşriklere bedduası 547, 548
Seyyidü'l-İstiğfar duası.....2067
Uykudan önce dua etmek.....184
Üzüntü ve keder halinde okunacak dua...2076
Yağmur duası 518, 546, 551, 552, 553, 555
Yataktan kalkınca okunacak dua 184, 2070, 2071, 2073
Yatarken okunacak dua 184, 1068, 2070, 2071, 2073
Yemek duası.....1905, 1906
Zekat verene dua etmek.....761
Dua ile tedavi (rukye).....1265, 1614, 1646, 1678, 1971, 1972, 1973, 1974
Duada acele etmemek.....2075
Duada ısrarlı olma.....2074
Duanın kabul olması.....2075
Duada sesi yükseltmek.....1283, 1643
Duaların gece vakti kabulü.....606, 611
Duha (kuşluk) namazı.....232, 402, 594, 617
Duhan suresi 10-16. âyetlerin tefsiri.....548, 1757
Duhan suresi 12. âyetin tefsiri.....1772
Dul kadınların nafakasını sağlamak için çalışmak 1882
Durgun suya idrar yapmak.....177
Duyulması hoş olmayan haberleri dinlemek 2191
Düğün yemeği vermek.....1647, 1852, 1853, 1854
Düğün yemeğine katılmak.....1854
Düğünde eğlenmek.....1850
Düğünde ikramda bulunmak.....984, 1852, 1853, 1854, 1932
Dünürcü gitmek.....1829
Dünya fitnesi.....743
Dünya hayatının çekiciliği.....743
Dünya nimetlerine kapılmamak.....1337
Dünya sevgisi.....2093
Dünyada yolcu gibi olmak.....2086
Dünyanın kıyamette dürülmesi.....1353, 1768, 1769
Dürüst kölenin azadı.....1143
Düşmana ok atmak.....1251, 1253
Düşman baskınına karşı nöbet.....1238, 1245, 1246, 1247
Düşmana bilgi sızdırmak.....1784
Düşmanın ansızın saldırısına karşı hazırlıklı olmak 1245
Düşmanın ele geçirdiği malı sahibine iade.....1308
Düşmanlık ve gösteriş için at beslemek.....1098
Düşmanlıkta aşırı gitmek.....1122
Düşmanı takip etmek.....1622

E

Ebû Bekir (r.a.)'ın ailesini Rasûlüllah (s.a.v)'in sevmesi 1522
Ebû Bekir (r.a.)'ın ailesinin bereketi.....224
Ebû Bekir (r.a.)'a Rasûlüllah'ın namaz için öğrettiği dua 473
Ebû Bekir (r.a.)'a Rasûlüllah'ın sahip çıkması..1521
Ebû Bekir (r.a.)'ın cennetin bütün kapılarından çağrılacağı 922
Ebû Bekir (r.a.)'ın cennetle müjdelenmesi.....1424
Ebû Bekir (r.a.)'ın fazileti.....294, 295, 1515, 1519, 1520, 1521, 1527
Ebû Bekir (r.a.)'ın hac emirliği.....242, 820
Ebû Bekir (r.a.)'ın halifeliği.....1519, 1679, 1954
Ebû Bekir (r.a.)'ın hilafetinin delili.....1924
Ebû Bekir (r.a.)'ın ilk Müslüman olduğu.....1520
Ebû Bekir (r.a.)'ın imamlığı.....399, 406, 407, 408, 409
Ebû Bekir (r.a.)'ın kibirlenmediği.....1523
Ebû Bekir (r.a.)'ın Rasûlüllah'ın sırrını saklaması 1606
Ebû Bekir (r.a.)'ın ruya tabiri.....2183
Ebû Bekir (r.a.)'ın seriye komutanlığı.....1656
Ebû Bekir (r.a.)'ın zekat vermeyenlerle savaşması 705
Ebû Bekir (r.a.)'ın zekatla ilgili Bahreyn'e gönderdiği mektup 737
Ebû Bekir (r.a.)'ın yemeğinin bereketlenmesi .369
Ebû Bekre (r.a.)'ın Cemel savaşında Hz. Âişe hakkında söylediği sözler 1697
Ebû Cehil'in Bedir savaşında öldürülmesi.....1329
Ebû Cehil'in Rasûlüllah (s.a.v)'e düşmanlığı....1799
Ebû Cendel (r.a.).....1191
Ebû Hureyre (r.a.)'a Rasûlüllah'ın vasiyeti.....617
Ebû Hureyre (r.a.)'ın aç kalması.....1884
Ebû Hureyre (r.a.)'ın çok hadis rivâyet etmesi 98
Ebû Hureyre (r.a.)'ın Rasûlüllah'tan iki kap ilim alması 100
Ebû Hureyre (r.a.)'ın şeytanı yakalaması.....1068
Ebû Hureyre (r.a.)'ın duyduğunu unutmama sebebi 99
Ebû Hureyre (r.a.)'ın ziyafeti reddetme sebebi 1895
Ebû Rafi'nin öldürülmesi.....1614
Ebû Sufyan (r.a.)'ın cimriliği.....1041
Ebû Sufyan (r.a.)'ın hanımı Hind (r.a.)'nın Müslüman olması 1574
Ebû Sufyan (r.a.)'ın Hirakliyus'a Hz. Peygamber'i anlatması 7
Ebû Sufyan (r.a.)'ın Müslüman olması.....1659
Ebû Şâh (r.a.) hadisi.....93
Ebû Talha (r.a.)'ın bahçesini vakfetmesi.....740
Ebû Talha (r.a.)'ın faziletleri.....40, 1221, 1568
Ebû Talib'in cehennemdeki azabı.....681, 1583, 1584
Ebû Talib'in ölümü.....681, 1583, 1584
Ebû Ubeyde b. Cerrah(r.a.)'ın fazileti..... 1545, 1687
Ebû Ubeyde b. Cerrah (r.a.)'ın ümmetin en emini olduğu 1545
Ebû Zer (r.a.)'ın kınaması..... 28
Ebû Zer (r.a.)'ın Müslüman oluşu..... 1469
Ecel..... 2090, 2091
Ehli kitap..... 38, 83, 739
Ehli kitaba tebliğ..... 739
Ehli kitabın kabını kullanmak..... 1913
Ehli kitabın yiyecekleri..... 1913
El emeği ve alın teriyle kazanmak 993, 1045, 1055, 1423
El emeğinin kıymeti..... 993
El kesme cezasının ölçüsü..... 2159, 2160, 2162
Elbisedeki idrarı temizlemek..... 167
Elbisedeki meninin temizlenmesi..... 172
Elbisenin ucuna secde..... 253
Elbiseye tükürmek..... 179
Elbiseyi kefen için saklamak..... 648

Elbiseyi topuktan aşağı uzatmak.....1981
Elçilerin özelliklerine göre siyaseti ayarlamak 1191
Elçilik.....49
Elçiye ikramda bulunmak.....1434
Eman verilene dokunmamak.....232
Emanet ehline verilmezse kıyameti bekle.54
Emanetin indirilişi ve kaldırılışı.....211
Emanetin kaybolması.....54, 2111
Emaneti ehline vermek.....1281
Emelin önüne ecelin geçmesi.....2090, 2091
Emir verilmeyen konularda Ehli kitabla uyumlu olmak 1489
Emri bil marufun gerekliliği.....
En değerli ameller: iman, cihad, hac.....25
En üstün Müsüman.....12
En'âm suresi 65. âyetin tefsiri.....1739
En'âm suresi 90. âyetin tefsiri.....1740
En'âm suresi 151. âyetin tefsiri.....1741
Enes b. Malik (r.a.)'a yapılan bereket duası 964
Enes b. Malik (r.a.)'ın Ebû Bekir (r.a.)'ı ve Ömer (r.a.)'ı sevmesi 1529
Enes b. Malik (r.a.)'ın on yıllık hizmetinin özeti2026
Enes b. Nadr (r.a.)'ın Uhud'da şehadeti...1213
En'fâl suresi 39. âyetin tefsiri.....1743
Enmar gazvesinde Rasûlüllah'ın deve üzerinde namaz kılması 1632
Ensar evlerinin en hayırlıları.....754, 1559
Ensar, insanların en sevimlileridir.....1556, 1557
Ensar kadınlarının yardım severliliği.....1863
Ensar-Muhacir kardeşliği.....958, 1062
Ensar-Muhacir ziraat ortaklığı.....1077
Ensar olmanın değeri.....1554
Ensar ve Muhacire Hendek kazarken yapılan dua1224, 1225, 1226
Ensara ve nesillerine dua.....1789
Ensara iyi davranılmalı.....516, 1563, 1564
Ensara Rasûlüllah'ın duası.....1558
Ensara sabır tavsiyesi.....1560
Ensarı sevmek.....17
Ensarı sevmek, mü'mini münafıktan ayırır1555
Ensarın eğlenceden hoşlanması.....1850
Ensarın Kur'ân'la meşkuliyeti.....1567
Ensarın üstünlüğü.....17, 754, 1553, 1554, 1555, 1556, 1557, 1558, 1559, 1560, 1561, 1562, 1663, 1664
Erkeğin hanımına karşı davranışı.....658, 1798
Erkeğin mahremi olmayan kadınlarla bir yerde yalnız kalması 1289
Erkeğin kadınlaşması.....1993
Erkekleşen kadınlar.....1993
Erkeklerin ipek giymemeleri.....496, 1167
Erzeli Ömür.....1748
Esir düşmüş bir kadının çocuk sevgisi.....2011
Esirin Müslüman olmasından Allah'ın memnniyeti 1290
Esirleri affetmek.....1328
Esirleri karşılıksız serbest bırakmak.....1067
Esirleri kurtarmak.....1300, 1301
Esmâ bintü Ebû Bekir'e verilen lakap.....1279
Esmâ bintü Umeys (r.a.) ile Ömer (r.a.)'ın hicret konusunda tartışması 1650
Esmaü'l-Hüsna'yı okumanın fazileti.....1192
Esnemek şeytandandır.....1388, 2053
Esnememek.....1388, 2053
Eşek anırdığında Allah'a sığınmak.....1394
Eşek eti yemenin yasaklanması.....1648
Eşlerin birbirine kırgınlığı.....1864
Et yedikten sonra abdest almamak.....157, 159
Ev işlerini görmek.....404
Ev yapmak.....2065
Evde yaşayan yılanları öldürmemek.....1391
Evlada şefkat nedeniyle hüzünlenmek.....652, 653, 661, 662
Evlatlıkların hükmü.....1830
Evlenmek.....928, 984, 1002, 1825, 1842
Evlenmeye güç yetiremeyenlerin oruç tutmaları.....928
Evlenmeye teşvik.....928, 1825, 1826
Evlenilecek kadında aranacak özellikler... 1832
Evlerde nafile namaz kılmak.....270, 275, 424, 522
Evleri gözetlememek.....2057, 2170
Evlerin sadeliği.....2065
Evli kadını boşatıp yerine nikahlanmak.... 1020, 1849
Evlilikte kadına mehir vermek.....984
Evlilikte kefaet (denklik).....1830, 1831, 1832
Evliyanın kerameti.....293, 1431
Evliyaya düşmanlık etmek.....2114
Eyle emirinin hediyeleri.....754
Eyyub peygambere altın çekirge yağması 199
Ezan.....370, 371, 374, 383, 384, 385
Ezan duası.....377
Ezan duasının fazileti.....378, 393
Ezan okunurken şeytan kaçar.....372
Ezan okunurken söylenecek tesbih.....376
Ezanı duyanın tekrar etmesi.....375
Ezanın İslâm'ın şiarı olması.....374
Ezanın tesbiti.....370

F
Fatıma'nın fazileti.....1537
Fatıma'nın Rasûlüllah'tan sonra vefat edeceği 1698
Fazladan gelen misafiri ağırlamak.....1899
Fahişeye, hırsıza ve zengine verilen sadaka.....718
Faili meçhul cinâyette devletin tazminat ödemesi.....1342, 2202
Faiz.....289, 998, 1019, 1069, 1199
Faiz yemek.....998
Faizcinin sonu.....697
Faizli alış verişin yasaklanması.....997, 998
Faizin illeti.....1019, 1028, 1029, 1030, 1039, 1069
Fakirin hakkını vermeyen zenginler.....1858, 2142
Fakirlerin cennetliklerden olması.....1371
Fakirlerin borcunu bağışlamak.....287
Fakirlerin nafakasını sağlamak için çalışmak 1882
Fakirlerle beraber yemek yemek.....1890
Fakirlere öğretilen tesbih.....478
Fakirlik, nikahta kefaat (denklik) engeli değildir 1833
Fakirken zengin olan ve zekatını vermeyen İbni Cemil.....746
Fakiri baştan savmak.....1931
Fareler.....1395
Farz namazdan sonra sesli zikir.....477
Farz namazlaradan sonra tesbin.....479
Farz namazlarda Fatiha ve zammı sure okunması 446
Farzlardan önce ve sonra namaz.....522
Fasık hayvanlar.....889
Fasık kimsenin cenazesi.....668
Fatiha suresinin fazileti.....1709
Fatihadan sonra kıraat.....442
Fatiha suresi ile tedavi.....1058
Fatihasız namazın olmaması.....434
Faziletli kadınlar.....1424
Felak-Nas sureleri tefsiri.....1802
Fethedilen arazilerin bölüştürülmesi.....1079, 1081
Fetih suresinin nuzul sebebi.....1636
Fetihte iman gücü.....1255
Fetihten sonra hicret yoktur.....892
Fırat Nehrinin ahir zamanda altın çıkarması....2194
Fıtratın karışması.....2194
Fidye almak.....1301, 1302
Fitne.....1743
Fitneden kaçmak.....19, 1503, 1505, 2189
Fitne döneminde Allah'a yönelmek.....281
Fitne döneminde camiye gitmemek.....1306

Fitne ile cihadın hükmü 1743
Fitnelerden sakınmak 2189, 2190
Fitnelerin doğuda olduğu 1385, 1392, 1393
Fitneyi engelleyen amel 326
Fitre ....bk. Sadaka-i Fıtır
Fuhuş ücreti 1048
Fuhşun açığına da gizlisine de yaklaşmama....1741
Furkan suresi 34. âyetin tefsiri 1756

G
Gaddarlık 1122
Gaflet ve günah içerisinde yaşamak.... 2092
Ganimet dağıtımı kuralları 1240
Ganimet malına ihanet etmek 1325
Ganimet mallarından kumandan hissesi...1676
Ganimet taksimi 1325, 1326, 1327, 1331, 1332, 1333, 1334
Ganimetin gıda maddelerinden de olması 1335
Ganimetin Muhammed Ümmetine helal olması 1325
Gasb ....bk. Haksız kazanç
Gasbın kötülüğü 1119, 1120
Gayb ve beş bilinmeyenler 559
Gaybın beş anahtarı 559
Gaybı ancak Allah bilir 559
Gayri menkullerin satımı 1042
Gayri Müslim hastayı ziyaret ve tebliğ 679
Gayri müslimden cizye alma....754, 1339
Gayri müslime vasiyet 1202
Gayri Müslimlerle ticaret 992
Gazaya katılmak için izin istemek....1180
Gazeteciler....2045
Gazvelerin sayısı 1596
Gece ibadeti alışkanlığını terk etmemek...610
Gece ibadeti için misvak kullanmak....182
Gece ibadetinin fazileti 606
Gece namazı 97, 113, 142, 297, 415, 423, 424, 538, 539, 590, 591, 592, 595, 601, 602, 604, 607, 608, 610, 611, 2072
Gece namazı kalkınca okunacak dua....590, 611
Gece namazı ve vitir kılmak 297
Gece namaza kalkmayanın kulağına şeytanın işemesi 605
Gece namazının fazileti....591
Gece namazının rekat sayısı....601, 602
Gece namazının, şeytanın düğmünü çözmesi 604
Gece namazının uzunluğu....600
Gece namazının vakti 597, 958, 599
Geçmiş ümmetlerin başına gelenler 1507
Geçmiş ümmetlerin helâki....1107
Gelinlik elbisesini ödünç vermek....1172
Gelir getiren köleden vergi indirmek 1004
Gemiyi paylaşan insanların durumu 1135
Gençlerin elinde ümmetin helâk olacağı ..1503, 1504
Gençlikte ibadet....396
Gerçek fakirler....753, 1721
Gerçek Müslüman 10, 11, 12, 1204, 2056
Gericiler....2169
Gıda ortaklığı....1131, 1132, 1136
Gıdalardan fıtra sadakası vermek....767
Gıpta ....bk. İmrenmek
Göklerin ve yerin yaratılması 1348
Gönül zenginliği....750
Gönülden geçenlerin durumu....1142
Görmediği rüyayı gördüm diye iddia etmemek2181, 2182
Gösteriş 1098, 1861, 2113, 2200
Götürü usulle satılan malın, kendi yerine götürüldükten sonra satılması 1017
Göz zinası 2058
Gusül 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 196, 197, 200, 201, 209, 214, 588
Guslederken gizlenmek 188, 200
Gusül ne zaman gerekir 203
Gusülde başa üç defa su dökmek.... 190
Gusülde kapalı yeri tercih etmek ....
Gusülde namaz abdesti de almak.... 196
Gusülde sağdan başlamak.... 191
Gusüldeki su miktarı 152, 187, 188,. 189
Gücü nisbetinde sorumluluk altına girmek957
Gücü yettiği kadar biate uymak 2204
Gücün yetebileceği şeyleri emretmek 20
Gümüş bardaktan su içmemek.... 1943
Günah olmadıkça kolay olanı seçmek 1491
Günahı açıklamamak 2034
Günahını itiraf edenlerin bağışlanması 1744
Günahkârları tahkir etmemek 2156, 2158
Günde yetmişten fazla istiğfar 2068
Güneş battıktan sonra kılınan ikindi namazı 365
Güneş batınca nereye gider.... 1352
Güneş doğarken ve batarken namaz kılmamak...357, 358, 359, 360
Güneş tutulması konusu.... 560
Güneş tutulması namazı.... 76, 429, 560, 562, 563, 564, 565, 567, 568
Güneş tutulması namazında kıratı açıktan okumak 568
Güneş tutulması namazından sonra hutbe vermek 562, 565, 628
Güneş tutulmasında halkı camiye toplayıp namaz kılmak 563, 567
Güneş ve Ay Allah'ın delilleridir 561, 562, 567
Güneş ve Ay bir kimseden dolayı tutulmaz 560, 561
Güneş ve ayın dürülmesi 1353
Güneşin batıdan doğması 1352, 1353
Günlük yüz defa okunması tavsiye edilen zikirler 2083, 2084, 2085
Güzel ahlak.... 39
Gür sesinden dolayı Efendimizi rahatsız ettiğini zanneden sahabi.... 1508
Güzel koku sürünmek 492, 494, 495, 1159, 1999, 2001
Güzel bir işe niyet edip de yapmamak 2110
Güzel rüya Allah'tandır.... 1389
Güzel söz 2105
Güzel söz sadakadır.... 712

H
Habbâb b. Eret (r.a.)'ın fazileti.... 1000
Habbâb b. Eret (r.a.)'ın işkenceden Rasûlüllah (s.a.v)'e şikâyet etmesi.... 1507
Habeşistan muhacirleri.... 1301, 1582
Habeşistan muhacirlerinin Hayber seferinden sonra dönmeleri 1650
Habil-Kabil olayı 1402
Hacamat .... bk. Kan aldırma
Hacamat ücreti 998, 1004, 1005, 1964
Hac.... 25, 898
Hac çeşitleri.... 789, 871
Hac ayında umre yapmak.... 870, 871, 873
Hac ederken ölen sahabi.... 644
Hac fiillerinden olmayan konaklama 861, 862
Hac günahları sildirir.... 773, 863
Hac ibadeti ile ilgili açıklamalar 772
Hac ibadetinin esasları 74, 108, 109, 132, 783, 788, 790, 791, 793, 801, 821, 827, 828, 830, 834, 836, 839, 857, 861, 862, 882
Hac için Medine'den çıkış 776
Hac için Mekke'ye gelindiğinde yapılacak işler 817, 818
Hac için yol azığı hazırlamak.... 771
Hac yapmak engellenirse 880, 881
Hac ve umre için Akik vadisinde niyet..... 777
Hac ve umre sevabını kaçırmamak..... 872
Hac ve umreden dönüşte okunacak dua . 874
Hacda kurbanlık gönderenin ihramlı gibi olmadığı841, 842
Haccı ifrad.... 789

Haccı kıran.....781, 796, 797
Haccı mebrur 25, 772, 863
Haccı temettu.....786
Haccın fazileti.....773, 863
Hacda başkalarını sıkıntıya sokmamak.....823, 833
Hacda cahiliye âdetlerinin kaldırılması 794, 825, 831, 837
Hacda işlenen suçun kefâreti 883
Hacda kadının âdetinin gelmesi 204, 790, 791, 871
Hacda kurban kesmek.....786, 839, 841, 842, 843, 844, 845
Hacda kurban kesmeyenin oruç tutması..839
Hacda Mekke'ye giriş ve çıkış 799
Hacda niyet.....790, 795
Hacda Rasûlüllah (s.a.v)'in terkisine aldığı genç 783
Hacda telbiye ve tekbir getirmek 534
Hacda umreden yararlanmak 1718
Hacda vekalet 769, 897
Hacdan önce umre yapmak 864
Haceri evsedi öpmek.....808, 816
Haceri evsedi selamlamak.....814, 815, 816
Hacer validemizin hikayesi 1043, 1412, 1414
Hacıları ağırlamak 822
Haddi kazf 1755
Hadımlığın hükmü.....1824
Hadis rivâyetinde lafza bağlılık 184
Hafızların değeri 794
Hafi zikrin fazileti 2221
Hafsa(r.a.) ile Rasûlüllah (s.a.v)'in evlenmesi 1606
Hak sahiplerine mirası vermek 2150
Hakiki pehlivan öfkesini yenendir.....2038
Hakim b. Hizam (r.a.)'ın ölünceye kadar kimseden bir şey istememesi 750
Hakimin isabet ve hatasındaki sevap.....2215
Haksız kazanç.....1119, 1120
Halid b. Velid (r.a.)'ın üstünlükleri.....639, 1550
Halid b. Velid (r.a.)'ın yanlışlıkla öldürdüğü esirler için diyet ödenmesi.....1671
Halife tayin etmek.....2205
Halifeye biat.....1442
Halkını aldatan yöneticiye cennetin haram kılındığı 2199
Hz. Hazma (r.a.)'ın şehid edilmesi 1620
Hz. Hazma (r.a.)'ın Zeyd b. Harise (r.a.) ile kardeş yapılması 1099
Haniflerin inanç esasları.....1575
Haracın mescide dağıtılması.....296
Haram kılınan şeylerden imal edilen eşyanın kullanımı 1047
Haramları değişik adlarla helalleştirin kimselerin çıkacağı 1931
Haram aylar.....61, 1351, 1692
Haram aylar konusu.....1351
Harama bakmak 1126, 2058
Haremi şerifin saygınlığı 89, 93
Haremi şerifte haksızlık yapmak 2169
Harp hiledir.....1506
Hasan ve Hüseyin (r.a.)'ın fazileti 1546, 1547, 1548
Hasan (r.a.) ve Hüseyn (r.a.)'ın Rasûlüllah (s.a.v)'in reyhan çiçekleri olduğu 1548
Hasan (r.a.)'ı Rasûlüllah (s.a.v)'in sevmesi.....1542
Hasan (r.a.)'ın iki müslümanı topluluğu barıştıracağı 1186
Hasan (r.a.)'ın Rasûlüllah (s.a.v)'e benzediği.1478, 1479, 1547
Hasan r.a.) ile Hüseyn (r.a.)'a koruma duası 1417
Hassan b. Sâbit (r.a.)'ın şiirine Cebrail'in ilham vermesi 285,
Hassan b. Sâbit (r.a.) ve şiiri.....1359
Hassan b. Sâbit (r.a.)'ın Kureyş'i hicvetmesi 1471
Hasta ziyaretine gitmek 147, 635, 658, 1300, 1510, 1729, 1953
Hastalık bazı günahları silebilir..... 1510, 1946
Hastalık ve Allah'ın takdiri 1967
Hastalık sirâyeti..... 1966, 1967, 1978
Hastalığın günahlara kefaret olduğu 1946, 1950
Hastalığına sabredenin cennetlik olduğu . 1951, 1952
Hastalıkta gece nafile namazı terk etmek 592
Hastalıkta tesettüre uymak..... 1951
Hastalıkta ve yolculukta amelin değeri.... 1285
Hastalıktan dolayı dağlanmak 1956
Hastanın ailesine tavsiye..... 663
Hastanın hayvan üzerinde tavaf yapması 292
Hastanın, İhlas, Felak, Nas okuyup üflemesi 1701
Hastanın namazı 587
Hased (gıpta) edilecek kişiler..... 66, 1813
Haşim ve Muttaliboğullarının nesebi 1459
Haşr bk. Kıyamet ve mahşer sahneleri
Haşr suresi 5. âyetin nuzül sebebi..... 1611
Haşr suresi 9. âyetin nuzül sebebi..... 1562
Hatıb b. Ebî Belt'nın Mekke'nin fethinden önce Kureyşlilere haber vermesi..... 1784
Hz. Hatice (r.a.)'ın fazileti..... 1428, 1571, 1572
Hz. Hatice (r.a.)'ın cennetlik olduğu 1572
Hz. Hatice (r.a.) kadınların en üstünüdür 1428
Hz. Hatice (r.a.)'nın Varaka'ya götürmesi 3
Hz. Hatice (r.a.)'ya Allah'ın ve Cebrail'in selamı1572
Hz. Hatice (r.a.)'ya Rasûlüllah'ın sevgisi.. 1573
Havaleyi kabul etmek 1060
Havzı Kevser..... bk. Kevser nehri
Haya..... 9, 23, 60, 106, 198, 1493, 2040
Haya imandandır..... 9, 23
Hayat kaydı ile hibede bulunmak 1171
Hayber Gazası 243, 1442, 1641, 1642, 1643, 1646, 1647, 1648, 1652,
Hayber savaşı dönüşü..... 903, 918, 1016, 1247
Hayber Yahudilerinin sürülmeleri..... 1190
Hayber'de Abdullah b. Sehl'in failli meçhul bir cinâyete kurban gitmesi..... 1342
Hayberde Rasûlüllah (s.a.v)'e ikram edilen zehirli koyun eti 1341
Hayız.....204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 214, 215, 218, 221, 223
Hayız kanının temizlenmesi 170
Hayvan ağılında namaz..... 174
Hayvan boğazlamak 1133
Hayvanlara eziyet..... 1920
Hayvanlara nazarlık asmamak 1288
Hayvanları şefkat ve merhametle sulamak.....1094, 1397
Hayvanların canlı iken organlarını kesmemek 1920
Hayvanların yüzüne damga yapmamak... 1924
Hayvanlarda karantina..... 1978
Hazır olan yemeği namazdan önce yemek.....403
Hediye 759, 1053, 1151, 1152, 1153, 1154, 1155, 1156, 1157, 1158, 1159, 1160
Hediyelişmek 648
Hediye almak..... 731
Hediyeye hediye ile karşılık vermek..... 1160
Hediyeyi küçük görmemek 1151
Helal bellidir, haram da bellidir 48, 985
Helal- haram ve bunların arasındaki şüpheliler48, 985
Helal şeyleri haram kılmamak..... 1735
Helalleşmek..... 1118
Helaya girirken okunacak dua..... 116
Hendek savaşı 1224, 1225, 1226, 1262, 1623, 1624

Hendek savaşında, hendek kazılırken okunan dua 1224, 1225
Hendek savaşında, hendek kazılırken sert kayanın Rasûlüllah tarafından kırılması 1623
Hendek savaşında, Allah'ın yardımından dolayı şükretmek 1625
Hendek savaşında casus göndermek....1232
Hendek savaşında müşriklere beddua 1262
Hendek savaşında, hendek kazılırken namazın gecikmesi 365
Hendek savaşından sonra, Müslümanların savunmadan hücuma geçmesi 1624
Her aydan üç gün nafile oruç tutmak....617
Her bir eklem için her gün sadaka gerektiği 1184
Her biriniz çobansınız 501
Her çocuk fıtrat üzere doğar 680
Her derdin şifasını Allah verir 1959
Her gün okunacak dualar 2083, 2085
Her hak sahibine hakkını vermek....958
Her türlü iyilik sadakadır....2021
Her mü'minin sadaka vermesi gerekir 730
Her Müslümana karşı samimi olmak....53
Her namaz için abdest almak 163
Hesaba çekilenin helâk olacağı 88, 1796
Hırs 269, 514, 750, 2097
Hırsızlık....18, 1106, 1928, 1929
Hırsızın elinin kesilmesi 2159, 2160, 2161, 2162
Hızır (a.s.)....102, 1422
Hızır (a.s.) hakkında bilgiler 102
Hızırın (a.s.)'ın Deccâl'e karşı cihadı 916
Hibe teslim alınmakla mülke geçer....1165
Hibeden dönmek 757, 1162
Hıcr Kâbe'ye dahildir 800
Hıcr suresi 17-18. âyetlerin tefsiri 1747
Hiç kimse ameliyle cennete giremez 1957
Hicret 1, 50, 892, 1273, 1554
Hicret etmeyip Mekke'de bile bile kalan Müslümanların durumu 1732
Hicreti hazırlayan sebepler....1553
Hicretin fazileti 1650
Hicretin şartlarının zorluğu....735
Hicretten sonra cihad üzerine biat 1273
Hicretten sonra Medine'de doğan ilk çocuk 1591
Hiretten sonra Rasûlüllah'ın Mekke'deki evinin durumu 802
Hidâyete vesile olma 1265
Hilali görünce oruç ve bayram....925
Hilalin, 29 veya 30 günde tamamlanması 929, 930, 931, 932
Hira'da ilk vahiy....3
Horoz öttüğünde dua 1394
Hoşaf içmek....1932
Hoşgörü 994
Hucurat suresi 1-2. âyetlerin nuzül sebebi 1682
Hûd suresi 7. âyetin tefsiri....1745
Hûd suresi 102. âyetin tefsiri 1746
Hûd suresi 114. âyetin tefsiri 327, 328
Hudeybiye anlaşması 1185, 1191
Hudeybiye anlaşmasının zafer olduğu 1633
Hudeybiye'de bulunanların, dünyanın en hayırlı insanları olduğu 1634
Hudeybiye'de ashabın yiyeceği....1635
Hudeybiye'de Ömer (r.a.)'ın yaptığı hareketten pişman olduğu 1191, 1636
Hudeybiye'de Rasûlüllah'ın ashabla istişaresi 1637
Hulle 1873
Hulu' (mehir karşılığı boşanma)....1875
Humma hastalığı....1380, 1969
Hummayı su ile sakinleştmek....1380
Huneyn esirlerinin iadesi....1067
Huneyn Savaşı 1241, 1658
Huneyn savaşında bozgun....1241
Huneyn savaşında ganimet taksimi 1331, 1332, 1333, 1336, 1670
Huneyn savaşında nafile orucun bozulması 1658
Hurma ağacı....56, 65
Hurma ağaçlarını ödünç kullanıma vermek 1173
Hurma şırası 1932
Hurma şırası ile üzüm şırasını birleştirmemek 1934
Hurma yemek....1902
Hurmanın aşılandıktan sonra satışı 1101
Hurilerin vasıfları 1209
Husumet 1092, 1107, 1108, 1110, 1723
Hutbe okunurken namaz kılmak....517
Hutbeyi ayakta okumak 513
Huzeyfe (r.a.)'ın fitneler konusuna merakı 1505
Huzeyme b. Sâbit (r.a.)'ın şahitliğinin iki kişi yerine geçmesi 1214
Hür kişiyi köle diye satmak....1046
Hükmü baki, yazısı kaldırılmış âyet....2214
Hünsaların kadınların yanına girmesinin yasaklanması 1665

İ
İbadet yerinde resim bulundurmak 271
İbadeti savaşta bile terk etmemek....1626
İbadetin sürekli olması 40, 597, 610, 960, 2102
İbadetini engelleyenlere Rasûlüllah'ın bedduası 178, 329
İbadette aşırılığa kaçmamak....609
İbadetlerde devamlı olmak....40, 2102İbni Abbas'a yapılan dua....67, 117
İbni Sayyad 678, 2216
İbrahim suresi 27. âyetin tefsiri 688
İbrahim (a.s.) 1043, 1406, 1408, 1409, 1410, 1412, 1414, 1417, 1418
İbrahim (a.s.)'ın ateşe atıldığında yaptığı dua 1724
İbrahim (a.s.)'ın boyu 1408
İbrahim (a.s.)'ın hanımları....1043, 1412
İbrahim (a.s.)'ın kıyamette babası ile karşılaşması....1406
İbrahim (a.s.)'ın Mekke'yi haram kılması. 1016
İbrahim (a.s.)'ın üç yalanı 1412, 1749
İcar almadan araziden istifade ettirmek.. 1083, 1084
İctihad 2215
İçki 1674, 1736, 1927, 1930
İçki içmek....1927, 1928, 1931
İçki içme cezası....1070, 1808, 2156, 2157, 2158
İçkinin haram kılınması 289, 1736
İçten geçen düşüncelerin hükmü 2145
İdarecilik....1454, 1455, 2139, 2198, 2199
İdarecilere sabretmek....2187
İdareciliğe düşkün olmamak....2197
İdareciliğe heveslenmemek 1501
İdarecilik talebinde bulunmak....1054
İdarecilik talebinde bulunmamak....2139
İdarecinin halka samimi olması 2198
İdarecinin sorumluluğu 503, 2198, 2199
İdareciye itaat....413, 1268, 1272, 2184, 2185, 2196, 2203, 2204
İdareciye karşı gelmek....2184
İddet beklemek....1880
İdrardan korunmak 164
İffetli bir kadına zina iftirası....1199
İfk olayı....1178
İfrad haccını temettuya çevirmek....797
İftar etmek....946, 953
İftar etmeden oruca devam etmek....956, 957
İftarı erken açmak....954
İftar vakti 944, 952
İftar vaktinde acele etmek 952, 953
İftira etmek....18

İftitah tekbiri 425, 451
İhlas suresini okumayı seven kimseyi Allah'ın da sevdiği 2217
İhlas suresinin fazileti 1809, 2217
İhlas suresinin Kur'ân-ı Kerim'in üçte birine eşit olduğu 1809, 1810, 2217
İhtiyarlıkta mal hırsı 2093
İhram 109
İhram yasağını çiğnemek 883, 884, 885, 886, 887
İhrama girerken kokulanmak 193, 195, 779, 780
İhramda niyet 789
İhramdan çıkma zamanı 784, 789, 792, 845
İhramdan çıkarken saçları kestirmek 1693
İhramdan kurban kesinceye kadar çıkmamak 789, 795
İhramdan saçları kestirerek çıkmak 850, 851, 852, 853
İhramdan sonra engel çıkması 880
İhramın niteliği 109
İhramlı iken nikahlanmak 894
İhramlı iken vefat edenin âhiretteki durumu 644
İhramlı iken zararlı hayvanları öldürmek .. 889, 890, 891
İhramlının av etinden yemesi 887
İhramlının başını yıkaması 895
İhramlının hacamat yaptırması/kan aldırması 893, 943
İhramlının keleri öldürmesi 891
İhramlının yılanı öldürmesi 890
İhramlıya av yasağı 885, 886, 888
İhramlıya haram olmayan şeyler 893, 894, 895
İhsanın tarifi 47
İki cenazeyi bir kabre koymak 676
İki cenazeyi bir kefende birleştirmek 676
İki gözünü kaybedenin sabrının karşılığının cennet olduğu 1952
İki kat sevap alan kimseler 83
İki kat sevaplı ameller 744
İki kız kardeşle aynı anda evlilik haramdır 1837
İki kişinin yemeği üç kişiye yeter 1889
İki kişiye gıpta edilir 66, 1813
İki nefha arası 1770
İki yüzlüler 1454
İkindi namazının fazileti 340, 341, 354
İkindi namazının vakti 325, 335, 338, 339, 344, 347, 365
İkindi namazında meleklerin nöbet değişimi 343
İkindi namazını kaçıranın kaybettikleri 340, 341
İkindiden sonra nafile namaz kılmak 362, 363
İkindiden sonra nafile namaz kılmamak ... 361
İkindiden sonra kılınan nafile namazın nedeni 632
İ'lâ olayı 78
İlk deniz savaşı ve Ümmü Haram'ın şehid olması 2178
İlk deniz savaşının fazileti 1258
İlk müslümanlar 1520
İlk müslümanların gizli ibadeti 1591, 1751
İlk safta namazın fazileti 378, 393
İlk vahyin gelişi 3, 13
İlim için yolculuk 77
İlim meclisine katılmak 60
İlim öğrenmek 67, 78, 84, 1549
İlim öğretmek 66, 89
İlim öğretmek için halkı susturmak 101
İlim öğretmek için vakit seçmek 62
İlimde ayıp olmaz 106
İlimde delil göstermek 990
İlmi ile âmil olmak 66
İlmin fazileti 70
İlmin cahillere kalması 86, 2212
İlmin kaldırılması âlimlerin ölümüyledir 86, 2212
İlmin kalkması 86, 2212
İmamlık 383, 384, 410
İmama uymak 410, 411, 412, 425, 446, 456, 461
İmamı namazda cemaatın ikaz şekli 408
İmamın büyüklerden olması 383
İmamın cemaatte dönmesi 480, 481
İmamın namazı hafif tutması 79
İmamın oturarak cemaatin ayakta namaz kılması 410
İmamınla birlikte selam vermek 476
İmamların hata ve isabeti 414
İman – İslâm 26, 41, 47, 1393, 1786
İmanda ihlas 85, 105, 270, 633, 1730
İmandan sonra küfür 2192
İmanı Süreyya yıldızından uzanıp alacak nesillerin çıkacağı 1786
İmanın belirtisi 17
İmanın kemali 13
İmanın şartları 47
İmanın şubeleri 9, 23
İmanın tadı 16
İmanın Yemenlilerde olduğu 1393
İmrenmek (gıpta) 66, 1813
İmsak vakti 934, 935, 936
İnfak bk. Allah yolunda harcama
İnfak konusunda Abdullah b. Mes'ûd'un haklılığı 741
İnfakta akrabalardan başlamak 719, 740, 741
İnsan şahsiyetine hürmet 819
İnsan vücudunda kuyruk sokumunun çürümeyeceği 1770
İnsanoğlunun zinadan nasibi olduğu 2058
İnsanın Allah'ı yalanlama hakkı olmadığı . 1714
İnsanın yaratılışı 1355
İnsanların arasını bulmak 1183, 1184, 1186
İnsanların kısımları 70
İnsanlar arasınad gizli konuşmamak 2063
İnsanlar madenler gibidir 1454, 1455, 1501
İnsanların arasını düzeltmek 287, 408, 1183, 1184, 1187
İnsanların çıplak diriltilmesi 2120
İnsanların organlarını kesmek 1128
İnşikâk suresinin 8. âyetinin tefsiri 1796
İnşikâk suresindeki secde 573
İntihar ..... bk. Kendini öldürmek
İntihar edene cennetin haram kılınması .. 683, 684, 685
İntihar edenin cehennemlik olduğu 683, 685, 1446, 1644, 1929
İpekli elbise giymek 247, 496, 635, 1257, 1376, 1898, 1931, 1985, 1986, 1987
İpek giymemek 1986, 1987
İpek giymenin haramlığı 1898
İpekten helâl olan miktar 1985
İran Kisrasına mektup 58
İran'ın fethi 1338
İsa (a.s.) 1396, 1430, 1431, 1432, 1433, 1434, 1435, 1436, 1437, 1438, 1439
İsâ (a.s.) ile Rasûlüllah arasında peygamber gönderilmediği 1435, 1436
İsâ (a.s.)'ın "Allah'a inandım, gözümü yalanladım" demesi 1437
İsa (a.s.)'ın kıyamet öncesi yer yüzüne tekrar gelmesi 1044, 1439
İsâ (a.s.)'ın nüzulu ve konumu 1044
İslâm birliğini bozmamak 101
İslâm esasları 8, 43, 47
İslâm kardeşliği sevgisi 294, 295
İslâm kendinden önceki günahları siler ... 39
İslâm Kötü kimse (fâcir) ile de kuvvetlenebilir 1644, 1645
İslâm kolaylık dinidir 37
İslâm milletinden başka bir milletten olmaya yemin 2028

İslâm ümmetinin helâkı Kureyş'ten bir kaç gencin elinden olacaktır 1504
İslâm'a davette sabırlı olma 1507
İslâm'da resim yapmanın hükmü 1006
İslâm'da ruhbanlığın olmadığı 1825, 1826
İslâm'dan dönen bir kimsenin sonu 1511
İslâm'dan başka bir dinden olmak için yemin etmemek 2028
İslâm'dan çıkmak üzere yemin etmemek .683
İslâm'ın kemale ereceği 1507
İslâm'dan önce yapılar iyiliklerin durumu .726, 1144
İslâm'ın şartları 8, 24, 31, 47
İsmail (a.s.)'ın Cürhümlülerden evlenmesi 1414
İsmail (a.s.)'ın okçuluğu 1414, 1419
İsrâ ve Mi'râc 229, 1585, 1586
İsrâ ve Mi'râc'ın başlangıcı 1498, 1586
İsrâ suresi 3. âyetin tefsiri 1749
İsrâ suresi 78. âyetin tefsiri 391
İsrâ suresi 79. âyetin tefsiri 1750
İsrâ suresi 110. âyetin tefsiri 1751
İsrâiliyyâtın durumu 1444
İsrâiliyyâtın hükmü 1716
İsrailoğulları'na verilen nimetler 1711, 1712
İsrailoğulları'ndan bazı ibretli kıssalar 718, 762, 1076, 1441, 1442, 1444, 1445, 1446, 1447, 1448, 1449, 1452, 1453
İstanbul için savaşacak gaziler 1258
İsraf 1106
İstemeden, göz dikmeden gelen malı alamak 750, 751
İstiâze duası 2077, 2078, 2079, 2080, 2082, 2219
İstiğfar ..... bk. Tevbe-İstiğfar
İstihâre duası ve namazı 614
İşçinin ücretini almadan gitmesi ve patronun bu ücreti işletip kârıyla ödemesi 1057
İşçinin ücretini ödememek 1046
İtaat Konusu 2184
İtaatın dinin meşru gördüğü konularda olduğu 1672
İtikaf 206, 424, 978, 979, 980, 981, 982, 983
İtikaf adayanın adğını yerine getirmesi 980
İtikafa girene hizmet 979
İtikaf konusu 983
İtikaftakini ziyaret 982
İtikafın hükümleri 983
İtikaftan ihtiyaç için çıkmak 979
İyi insanların azlığı 2112
İyiliğin mükafatı 2110, 2222
İyiliği emredipte kendisi yapmayan kişinin durumu 1382
İyilik kastıyla yalan söylemek 1183
İyilik sadakadır 2021
İyilik ve kötülüğün derecesi 2110
İyilk ve kötülüklerin/sevap ve günahın yazılması 2222
İyilik yapmamak üzere yemin etmemek .. 1187
İzinsiz olarak evleri gözetlemek 2057, 2170

L
Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh, sözü cennet hazinelerindendir 1643
Lâ ilâhe illallâh, diyen öldürülmez 1608, 1665, 2166
Lâ ilâhe illallâh, diyenin cennetlik olduğu .633, 1103, 1984
Lâ ilâhe illallâh, diyene cehennemin haram olduğu 2094
Levhi mahfûza her şeyin yazılması 1348
Liân 1754, 1755
Lohusa iken vefat eden kadının cenaze namazı 222, 672
Lukatanın hükmü 80, 1111
Lüzumsuz soru sormamak 80, 81, 334

K
Ka'b b. Eşref'in öldürülmesi (Yahudi şair) 1613
Ka'b b. Malik (r.a.)'ın Tebuk seferinden geri kalışı 1496
Kabak yemeği 1001
Kâbe tarihçesi 772
Kâbe'de bulunan İbrahim ve İsmail heykellerinin kırılması 810
Kâbe'deki putların kırılması 1661
Kâbe'nin anahtar görevlisi 296
Kâbe'nin içinde namaz 259, 296, 317, 1690
Kâbe'nin aslî planı 800, 801
Kâbe'nin putlardan temizlenmesi 810
Kâbe'nin tahribi 804, 807, 1009
Kâbe'nin yapılması 1414
Kâbe'ye konan putlar 810
Kâbe'ye saldıracak olan ordunun yere batırılacağı 1009
Kâbe'yi Habeşlilerin yıkacağı 804, 807
Kâbe'yi yıkacak olan adamın vasıfları 807
Kâbe'yi tavaf 258, 788, 789, 858, 860, 873
Kâbil'in Hâbil'i öldürmesi 1402
Kabir azabı 564, 691, 692
Kabir azabı sebepleri, idrar ve koğuculuk 164
Kabir azabına uğramamak için dua 963
Kabir azabından Allah'a sığınmak 564, 693
Kabir ziyareti 288
Kabirde azap 674
Kabirde cennet ve cehennemin gösterilmesi 694
Kabirde imtihan 76, 674, 688, 691
Kabirde namaz kılmak 487
Kabirde sorgu 674
Kabirden duyulan azap sesi 691, 692
Kabirden kalkış 1405
Kabirin kabul etmediği ölü 1511
Kabirleri mescid yapmamak 271, 276
Kabile ırkçılığının kötülenmesi 1466
Kabzdan önce malın satılmaması 1012, 1017, 1018
Kaçan hayvanın avlanması 1133
Kader 682, 1355, 2134, 2136
Kadir gecesi 33, 46, 973, 974, 975, 976, 977
Kadir gecesi konusu 977
Kadir gecesini ihya etmek 33
Kadir gecesini Ramazanın son günlerinde aramak 46, 973, 976
Kadir gecesini tek günlerde aramak 975, 976
Kadınlar 27, 95, 211, 741, 565, 1371, 1858
Kadın cenazenin saçlarının örülmesi 642
Kadın fitnesi 1834
Kadın erkek beraber abdest alaması 146
Kadın kıskançlığı 1130, 1158, 1573, 1874, 1990
Kadına meleklerin lanet etmesi 1368
Kadına süt amca mahrem değildir 1836
Kadının erkek misafire hizmet etmesi 1932
Kadının evinin nafakasından sadaka vermesi 720
Kadının güzelliklerini başka bir kadına göstermemesi 1866
Kadının hacda veda tavafından önce âdetinin gelmesi 791, 858, 860
Kadının iddeti 950, 1880
Kadının ihtilam olması 106
Kadının kayını ile yalnız kalmaması 1865
Kadının kocası için süslenip hazırlanması. 1868
Kadının kocasının iznini almadan nafile oruç tutması 1857
Kadının kocasının izin vermediği misafir eve kabul etmesi 1857
Kadının kocasının izin vermediği sadaka vermesi 1857
Kadının kocasının malından izinsiz harcama yapması 1041
Kadının üzerine hala ve teyzesiyle evlenmemek 1839
Kadının yabancı kadının güzelliklerini kocasına anlatmaması 1866
Kadının yalnız olarak yolculuğa çıkması ... 580, 900
Kadının dört özelliğinden dolayı evlenilir .. 1832
Kadında nankörlük duygusu 27, 211
Kadınlara iyi davranmak 1798, 1855, 2050
Kadınlara mescid izni 490
Kadınlara örtünme emri 1907

Kadınlara Rasûlüllah'ın vaazı 84, 87
Kadınları cehenneme düşüren sebepler ...741
Kadınları dövmemek 1798
Kadınların gece namazına katılmasına izin vermek.....490
Kadınları sadakaya teşvik.....84
Kadınlardan, ölü üzerine feryatla ağlamamak için biat almak 664
Kadınların bayram namazına çıkması 219
Kadınların çoğunun cehennemlik olması konusu.....211
Kadınların bir kısmının fitneten daha Zaralı olduğu 1834
Kadınların cehennemliklerin çoğunlunu oluşturduğu..211, 1371
Kadınların cemaatle namazda erkeklerden sonra saf tutması 250
Kadınların cihadı 772, 1243, 1244
Kadınların cihadı hacdır 772
Kadınların cenazeyi takibi 649
Kadınların çoğalıp erkeklerin azalması 72, 713
Kadınların eğitimi.....84, 87
Kadınların en üstünü 1424, 1427, 1428, 1429
Kadınların itikafı.....978
Kadınların kaburga kemiğinden yaratıldığı1855
Kadınların kıskançlığı.....1130
Kadınların mescide itikafa girmemesi 981
Kadınların namazda selamdan sonra hemen kalkması 475
Kadınların Rasûlüllah (s.a.v)'e soru sormaları 106
Kadınların sabah namazı için cemaate katılmaları 244
Kadınların sorumluluğu.....500
Kadınların savaşa katılması 1243, 1244
Kadınların yalnız başına yolculuğa çıkmaması 580
Kadınlarla biatleşmek 1785
Kadınlaşan erkeklerin kadınların yanından çıkarılması 1665, 1993
Kâf suresi 30. âyetin tefsiri 1777
Kâfir ve münafıkların yemek yeme hırsı...1890
Kâfir ve münafığın kütük gibi olduğu.....1947
Kâfir yada fâsık diye hitap etmemek 2027
Kâfire bedel müslüman öldürülmez.....1301
Kâfirin kıyamette yüz üstü sürünmesi.....1756
Kâfirin Müslümana hibesi.....1043
Kâfirlere cennetin haram olması 1406
Kâhinler.....1357, 1747
Kâhinlik ücreti 1048
Kahramanlık oyunları ve ezgileri 286, 526, 537, 1604
Kahtan'dan çıkacak olan kral.....1456, 1465
Kalabalıkta tilavet secdesinin durumu 574
Kalem suresi 42. âyetin tefsiri 1792
Kamer suresi 46. âyenin Mekke'de indiği .1781
Kâmet 371, 384
Kamette imamdan sonra kalkmak.....387
Kamu malına ihanet etmek 706, 1311, 1325
Kamu malını zimmetine geçirmek 1311, 1312
Kan bedeli.....bk. Diyet
Kan aldırma (hacamat).....1960, 1964
Kapı çalanın kendisini tanıtması.....2060
Karaborsacılığın önlenmesi.....1017
Karantina.....1450
Karı kocanın aynı kaptan yıkanması 192
Karıncaların tesbih eden bir ümmet olup yakılmaması 1294
Karışık rüya görmek.....1389, 2174
Kasden adam öldürenin cezası 1608
Katı yürekliler.....1393, 1791
Kavgada yüze vurmamak.....1149, 1924
Kayıp paranın ilanı 1111
Kaynuka çarşısı.....1011
Kayser (Bizans kralının) ve Kisranın (İran kralının) helâk olacağı 1296
Kaza – Kader..... 682, 1355, 2134, 2136
Kaza ve kadere imanla birlikte amel için çalışmak.....682
Kazaya karşı tedbir almak 283, 284
Kediyi aç bırakarak ölümüne sebep olan kadın429
Kefen..... 643, 644, 648
Kefen hazırlamak 648
Kehf suresini okuyan sahabiye, meleklerin dinlemek için inmesi 1509
Kehf suresi 105. âyetin tefsiri 1752
Kel, kör ve alacalının hikayesi 1457
Kelâlenin mirası..... 147, 1729
Kelerden Rasûlüllah'ın hoşlanmaması 1155
Kelimei şehadet getirene cehennemin haram olması.....105
Kelimei tevhid cehennemden çıkarır 41
Kelimei tevhidi söyleyeni öldürmemek 1608, 1655, 2166
Kelimei tevhidi söyleyene cehennemin haram olması.....270
Kemale eren kadınlar..... 1424
Kendinden aşağı olana bakılmak..... 2109
Kendini öldürmek (intihar)..... 683, 685, 1446, 1444, 1979, 2028
Kendisi için istediğini başkaları için de istemek13
Kerahat vaktinde namaz kılmamak..... 900
Kerametin delili..... 293, 1431, 1530
Kevser, Kevser Nehri 1095, 1100, 1801, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133
Kevserden koğulanlar 1095, 2132
Kevser suresinin tefsiri..... 1800, 1801
Kıble 38, 259, 264
Kıblenin değiştirilmesi 38, 260
Kıbleye dönük abdest bozmak 118
Kıbleye karşı tükürmek..... 264
Kıbrıs'ın fethi ve Hala Sultan..... 1258, 2178
Kıraat farklılığına ruhsat verilmesi..... 1107, 1544
Kıratı Seb'a..... 1362, 1363, 1805
Kırtas olayı 1304
Kısasa kısas..... 173, 1109
Kıssa ile eğitim..... 1056, 1057
Kıtlık için Kureyş'e beddua..... 461, 547, 548
Kıtlıkta yiyeceği bölüşmek 1121
Kıyame suresi 16. âyetin tefsiri 5
Kıyamet alametleri 19, 47, 54, 71, 72, 75, 86, 326, 710, 711, 712, 804, 806, 807, 910, 913, 915, 916, 988, 1009, 1259, 1260, 1261, 1344, 1399, 1403, 1433, 1439, 1440, 1443, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1822, 1931, 2179, 2193, 2194, 2195, 2212, 2213
Kıyamet alametlerinden dumanın özelliği 1757
Kıyamet günü Allah'ın yüzlerine bakmayacağı kişiler 1093, 1096
Kıyamet günü Allah'ın gölgelendirdiği yedi şahsiyetler 396
Kıyamet günü Allah'ın görülmesi 462, 1430
Kıyamet günü baygınlığı..... 1108
Kıyamet günü güneş ve ayın dürülmesi... 1353
Kıyamet günü hesap..... 88
Kıyamet günü peygamberlerden yardım istenmesi.....752, 1449, 2225
Kıyamet günü terlemesi 752, 1795, 2121
Kıyamet öncesi rüyaların doğru çıkması .. 2179
Kıyamete hazırlık..... 1529, 2046
Kıyametin şerlilerin üzerine kopması..... 2186
Kıyametin yakın olması 1793
Kıyamette Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ümmetinin çok oluşu 1803
Kıyamette ilk dava kan davası..... 2122
Kıyamette Muhammed ümmetinin şahitliği 1717
Kıyamette, "Yetiş ya Muhammed" diyemeyecek kimseler 706
Kıyamet ve mahşer sahneleri..... 462, 752, 1353, 1404, 1405, 1406, 1749, 1750, 1760, 1770, 1795, 2118, 2119, 2120, 2121
Kız çocuklarına şefkatli olmak 715

Kız çocuklarının cehenneme perde olması 715
Kız çocuklarını diri diri gömmek 1106
Kızgınlık anında kendine hakim olmak 2038
Kibir 1689
Kibir deve sahiplerindedir 1392
Kibirlenmek 1453, 1543, 1791, 1981
Kibirlilerin yerin dibine batırılması 1453
Kimseye kötülük etmemek 1140
Kinaye yoluyla boşamak 1872
Kisra'nın (İran Kıralının) yok oluşu 1296
Kişi ölünce onun kıyameti kopar 2116
Kişi sevdiği ile beraberdir 1529, 2046
Kişiyi olur olmaz yerde övmemek 1179
Kocası ölen kadının yası 213
Kocasının izni olmadan eve yabancı misafir almak 1857
Koğucular 164, 2029
Koğucu cennete giremez 2029
Kolay olanı tercih 1491
Kolaylık göstermek 37, 63, 79, 166, 994, 995
Kolaylaştırmak 63, 1673
Komşu hanımı ile zina en büyük günahtır 1710
Komşular arası yardımlaşma 1152
Komşuluk adabı 1053, 2018
Komşunun duvarına direk koymak 1942
Komşu hakkı 1125, 1151, 2018, 2019, 2020
Komşuya eziyet vermemek 1855, 2019
Komşuya ikram 1125
Korku namazı 523, 254, 1627, 1629
Korkulu rüya görmek 1389, 2174
Koyunların zekatı 736
Köle azat etmek 566, 726, 1139, 1140, 1141, 1143, 1144, 1163
Köle ile beraber yemek 1148
Köle ile efendisinin adabı 1147, 1148
Köleye hitap şekli 1147
Köpek bulunan evler 1073, 1605, 1915
Köpek satışı ücreti 998, 1048
Köpeği sulayan kadın 1094
Köpeğin av ve sürü için beslenmesi 1915
Köpeğin yaladığı kabın temizlenmesi 136
Köpeği avda kullanma esasları 1912, 1913, 1916
Köpeklerin mescide girmesi 137
Körlüğün sevabı 1952
Kötü çığır açanlar 1402
Kötü söz söylemek 28, 2105
Kötülüğün artması iyileri de helak eder ... 1403
Kötülükten vaz geçmek 2110, 2222
Kubâ Mescidini ziyaret 622
Kul hakkı 1057, 1113, 1118, 1119, 1120, 1123
Kul hakkından helalleşmek 1118
Kulak ağrısı 1968
Kulak hırsızlığı ..... bk. Duyulması hoş olmayan haberleri dinlemek
Kullanılması yasak olan eşyayı hediye etmek 1166
Kullanılması yasaklanan kaplar 49
Kunut 458
Kunut bedduası 461, 547
Kunut duası 543, 544, 545
Kunutu rukudan önce veya sonra yapmak 544
Kunutun vakti 548
Kur'ân-ı Kerim dinlemek 1731
Kur'ân-ı Kerim mucizesi 1803
Kur'ân-ı Kerim okuma süresi 1673, 1821
Kur'ân-ı Kerim okumanın fazileti 1177, 1503, 1794, 1813, 1814, 1815, 1823
Kur'ân-ı Kerim okurken ağlamak 1731
Kur'ân-ı Kerim okunurken meleklerin inmesi 1509, 1812
Kur'ân-ı Kerim'de lanetlenen ağç 1587
Kur'ân-ı Kerim'de muhkem ve müteşabih 1722
Kur'ân-ı Kerim'i bildiği halde okumamak .. 697
Kur'ân-ı Kerim'i en çok bilenin imam olması 1662
Kur'ân-ı Kerim'i ezberlemenin fazileti 676, 1842, 1843
Kur'ân-ı Kerim'i gönüller birleştiği sürece okumak 1824
Kur'ân-ı Kerim'i okumanın fazileti 1177
Kur'ân-ı Kerim'i okuyup öğretmenin fazileti . 1813, 1814, 1815
Kur'ân-ı Kerim'i okuyup amel etmek 1823
Kur'ân-ı Kerim'i okurken sesi güzelleştirmek 1660, 1820
Kur'ân-ı Kerim Rasûlüllah'ın mucizesidir .. 1803
Kur'ân-ı Kerim'i Rasûlüllah'ın Cebrail'e iki defa mukabelesi 1806
Kur'ân ve sünnete aykırı hareket etmek .. 903, 905
Kur'ân-ı Kerim'i zorlanarak okumak 1794
Kur'ân-ı Kerim'in boğazdan aşağı gitmemesi 1822
Kur'ân-ı Kerim'in dört kişiden öğrenilmesi 1551
Kur'ân-ı Kerim'in ezberinii mehir sayarak evlenmek....1842, 1843
Kur'ân-ı Kerim'in Müslüman olmayanlar üzerindeki etkisi 1779
Kur'ân-ı Kerim'in untulması 1817
Kur'ân-ı Kerim'in yazılışı 1214
Kur'ân-ı Kerim'le düşman diyarına yolculuk etmek 1282
Kur'ân-ı Kerim'le meşguliyetin sürekli olması...1816, 1817, 1818
Kurban bayramı hutbesi 529
Kurban bayramında oruç tutulmaz 969
Kurban derisinin tasadduk edilmesi 844
Kurban 528, 535, 786
Kurban eti 849, 1925, 1926
Kurban eti yemek 1926
Kurban etini depolamanın yasak nedeni .. 849, 1925
Kurban kesme şekli 847
Kurban kesme ücreti 848
Kurban kesme vakti 529, 1925
Kurban kesim yeri 846
Kurban üzerinde kesene ücret verilmez .. 848
Kurban vekaleti 1064
Kurbandan tasadduk 844, 845, 846
Kurbanı namazdan sonra kesmek 528, 259
Kurbanı namazgahda kesmek 535
Kurbanlık deveye binmek 838
Kurbanlık hayvanlar 838, 840, 842, 843
Kurayzaoğulları Seferi 525, 1218, 1626
Kureyş kadınları 1429
Kureyş'e tabi olmak 1455, 1456, 1458
Kureyş'e kıtlık bedduası 1757
Kureyş'in kıtlık günlerinde açlıktan göğü duman gibi görmesi 1772
Kureyş'ten on iki halife çıkacağı 2206
Kuşluk namazı 232, 622, 865
Kutsal mabetlere yolculuk etmek 900
Kuyruk sokumu 1770
Kuzman'ın şehid değil cehennemlik olduğu 1644
Küçük de olsa sadaka vermek 712, 725
Kücük cemrelere taş atmak 857
Küfre dönmemek 16, 101
Küfürden dönünceye kadar insanlarla mücadele etmek 24
Küfrün başı doğudadır 1392
Küslük selamla sona erer 2035

M
Madenlerin zekatı 763
Mağraya sığınan üç kişinin kurtuluşu 1057
Mahlukat ile yemin etmemek 1182

Mahremi olmayan kadınla yalnız kalmamak.....1865
Mahsulün belli miktarı üzerinden icar almak.....1079
Mahşer günü için ayrıca bk. Kıyamet ve mahşer sahneleri
Mahşer gününde herkes kendi ameline ve niyetine göre tekrar diriltilir.....1009, 2191
Mahşer günü olayları.....462
Mahşer yerine varış.....2119
Mahşerin vasfı.....2118
Mâide suresi 67. âyetin tefsiri.....1734, 1735
Mâide suresi 90. âyetin tefsiri.....1736
Mâide suresi 101. âyetin tefsiri.....1737
Mâide suresi 106-107. âyetin tefsiri.....1202
Makamı İbrahim.....263, 1715
Makamı İbrahim'de namaz.....809
Mal fitnesinden sakınmak.....2097
Malda helal-haram durumunu arştırmak..988
Maldan hesaba çekilmek.....712
Maldan sadaka vermek.....1447
Malı ele geçmeden önce satışını yapmamak 1012, 1017
Malı hayır yollarda harcamak.....2098
Malın bereketlenmesi.....750
Malın çoğalması.....711, 712, 713
Malı pazara varmadan karşılamamak.....1025, 1026
Malın üçte birini infak etmek.....658
Malını Allah yolunda harcayan zenginin fazileti1813
Malını korurken öldürülen kimsenin şehid olacağı 1129
Masada yemek yemek.....1888
Maslahata uygun iyilik yapmak.....26
Materyalizmin reddi.....1773
Muâvezeteyn.....1802
Mazluma yardım.....635, 730
Mazlumun bedduasını almamak.....760
Meclis muhayyerliği.....996, 1002
Mecliste boş yere oturmak.....60
Mecusilerden cizye alınması.....1336
Medine çarşısı.....984
Medine Mescidinin (Mescid-i Nebinin) yapılışı 272, 280, 281, 283, 1590
Medine ölçeklerine bereket duası.....2149
Medine'de Abdullah b. Zübeyr'in doğumu 1591
Medine'de doğan ilk muhacir çocuk.....1591, 1909
Medine'de yahudilerle ilk münasebetler...1595
Medinelilere oyun kurmamak.....911
Medine'nin fazileti.....903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919
Medine'nin harem kılınması.....903, 904, 905
Medine'nin ileride kişi için en hayırlı olduğu 909
Medine'nin kapılarında meleklerin bulunması 913, 914, 915
Medine'nin temizleri barındırıp kirlileri dışarı atması 917
Medine'nin kıyametten önce harap olacağı 908
Medine'nin Tâbe olduğu.....907
Medine'ye bedevilerin alışamaması.....917
Medine'ye bereket duası.....918, 919
Medine'ye Deccâl'in giremeyeceği.....913, 914, 915, 916
Medine'ye dönen Habeşistan muhacirlerine iltifat 1310
Medine'ye inecek fitneler.....912
Medine'ye hicret..... 647, 735, 917, 1273, 1553, 1590
Medine'ye ilk hicret edenler.....1593
Medine'ye hicretten sonra sahabenin hastalanması 919
Medine'ye imanın sığınması.....910
Medine'ye Rasûlüllah'ın saygısı.....878
Medine'ye Taunun girememesi.....914
Medya.....2045
Medyumların verdiği bilgilerin kaynağı.....1357, 1747
Mehir.....984, 1188, 1728, 1842, 1843, 1879
Mehir şartlarına uymak.....1188
Mehir karşılığı boşanma (hulu').....1875
Mekke döneminde Müslümanlara boykot uygulanması.....803
Mekke'nin fazileti.....1016
Mekke fethi.....896, 1657, 1659, 1660, 1661
Mekke fethinde Fetih suresinin okunması 1660
Mekke fethinde affedilmeyenler.....896
Mekke fethinde psikolojik taktiklerin uygulanması.....1659
Mekke'nin fethinde Efendimizin terkisine aldığı çocuklar...875, 1280
Mekke fethinin Arabistan'daki akisleri.....1662
Mekke'nin fethinin zafer olduğu.....1633
Mekke'nin harem ilan edilmesi.....89, 93
Mekke'ye saygı göstermek.....1659
Mektuplar için mühür yapılması.....59
Melekler.....1360, 1361, 1363, 1364, 1398, 1428
Meleklerin Rasûlüllah'ı koruması.....1799
Meleklerden Bedir savaşına katılanlarının değerli olduğu.....1601
Meleklerin Allah'ın emriyle indiği.....1361
Meleklerin cumaya gelenleri yazması.....1358
Meleklerin çeşitli kılıklara girmesi.....1514
Meleklerin infak edene duası.....728
Meleklerin Kur'ân-ı Kerim okuyanları dinlemeye gelmesi.....1509, 1812
Meleklerin mesciddekilere duası.....299
Meleklerin resim bulunan evlere girmemeleri 1605
Meleklerin yazmak için yarıştıkları dua....459
Meleklerin zikir halkalarına katılmaları.....2087
Menfeat düşkünleri.....1246
Meninin temizlenmesi.....172
Merhamet.....2012
Merhamet etmeyene merhamet edilmez.2017
Meryem (a.s.).....1424, 1428, 1430
Meryem (a.s.) kadınların en hayırlılarındandır 1428
Meryem (a.s.)'ın üstünlüğü.....1424
Meryem suresi 39. âyetin tefsiri.....1753
Meryem suresi 77-80 âyetlerinin nuzül sebebi 1000
Mescide tükürmemek.....266
Mescidde alacak verecek davasına bakmak 287
Mescidde kanun ilan etmek.....289
Mescidde borç istemek.....287
Mescidde eğlence.....286, 287
Mescidde idrar temizleme.....166
Mescidde Kur'ân-ı Kerim okumak.....1177
Mescidde şiir söylemek.....285
Mescidde yaralı tedavi etmek.....291
Mescidde yatmak.....278, 298
Mescidde açılan kapıların kapatılması.....294
Mescidi Aksa'nın fazileti.....620, 800, 1415
Mescidi Aksa'ya dönerek namaz.....38, 260
Mescidi Haram'ın fazileti.....620, 621, 900, 1415
Mescidi Nebi'nin fazileti.....620, 621, 1177
Mescidi Nebi'nin inşası.....272
Mescidi Nebi'nin genişlitilmesi.....280, 282
Mescidi temizleyen hanımın vefatı.....288
Mescidin cezaevi olarak kullanımı.....1683
Mescidlere resim asılamaz.....271
Mesih ne demektir.....1433
Mest üzerine mesh etmek.....153, 154, 155, 156, 255
Mesuliyet (sorumluluk).....500
Methetmede aşırılık.....1179, 1438
Meûne Kuyusu Şehidleri.....1210, 1230
Mevki hırsı.....2139, 2197
Meymune validemiz ile Rasûlüllah'ın evlenmesi 1653
Meyvayı olgunlaştırmadan satmamak.....1033, 1036, 1037, 1038, 1040
Mezi abdesti bozar.....107

Mikat.....108, 774, 775, 776
Mikat yerleri 108, 770, 774, 784, 790, 840
Mikdâd b. Esved (r.a.)'ın fazileti 1597
Mina ve Muhassab'da namaz.....828
Mina'da namazı kısa kılmak.....578, 579
Mina'da hacılara su dağıtmak.....822
Minberi Nebi.....bk. Rasûlüllah (s.a.v.)'in minberi
Minber yapıldığında kütüğün ağlaması 512
Minberin yapılması.....249
Minberle evin arasının cennet bahçesi olduğu 623
Mirac.....bk. İsra ve Mirac
Mirac dönüşü Küdüs'ün gösterilmesi 1585
Mirac gecesi Deccâl'in görülmesi 1369
Mirac gecesi peygamberlerin gödüşmesi..1369, 1409, 1432
Miracda Allah'ın gödülmediği.....1367
Mirasçıyı zengin etmek 658
Misafir ağırlamak.....369, 1124, 1562, 2020, 2099
Misvak kullanmak 181, 182, 183, 492, 497, 498, 1705
Misafiri doyurup kendileri aç kalan, Allah'ı memnun eden Ensarlı aile 1562
Misvağı büyüğe vermek.....183
Misvağın Rasûlüllah tarafından çok övülmesi 498
Misvak kullanmak 181, 182, 183
Muâviye'nin, idarenin Kureyş'e ait olduğunu söylemesi 1456
Muâz b. Cebel'e Yemen görevi için verilen talimatlar.....702, 739, 760
Muhacirin tarifi 10
Muhacirlerin Mekke'de kalmaması.....1594
Muhacirler ile Ensar arasında kardeşlik....1062
Muhâkeme âdâbı 1108, 1110
Muhammed suresi 22. âyetin tefsiri 1775, 1776
Muhammed (a.s.).....bk. Rasûlüllah (s.a.v.)
Muhammed b. Mesleme (r.a.)'ın faileti....1613
Muhtaç olmamak için at beslemek.....1098
Muhtaç yakınına köle hediye etmek 1163
Muhtaca yardım etmek.....723
Mukabele okumak.....1806
Mûsâ (a.s.) 102, 198, 675, 1108, 1369, 1765
Musa- Hızır kıssası 102
Musa (a.s.)'ın Azraili tokatlaması 675
Musa (a.s.)'ın elbisesini kaçıran taşı tokatlaması 198
Musa (a.s.)'ın haccı.....788
Musa (a.s.)'a eziyet verip incitenler gibi olmayınız 1765
Mus'ab b. Umeyr (r.a.) ve İbni Ümmi Mektum (r.a.)'ın ilk muhacir olduğu 1592
Mus'ab b. Umeyr (r.a.)'ın kefeni 647
Musibet 1432, 2090, 2091
Musibet zamanında feryat etmemek 659
Musibette kendini kaybetmemek 659
Musibetler sebebiyle Müslüman mağfiret olunur 1946, 1948
Mustalıkoğulları Seferi 1145
Muta nikahının yasaklanması.....1648, 1735, 1841
Mutaffifin suresi 6. âyetin tefsiri 1795
Mutaffifin suresi 19. âyetin tefsiri 1797
Mûte saveşı şehidleri.....639
Mûte'de komutanların şehid düşeceği 1654
Mut'im b. Adiy'in Rasûlüllah'ın yanındaki değeri.....1609
Muttaki, iffetli ve namuslu olmak.....1057
Muvâfakâtı Ömer 120, 263
Müzeyede usûlü ile satış.....1021
Mücahide müjde.....1206
Mücahidi donatmak.....1229
Mücahidin geride kalan yakınları ile ilgilenmek1229, 1230
Müddessir suresi 1-5. âyetlerin nuzulü 4
Müellefei Kulub 26, 514, 1330, 1331, 1334, 1670, 1677
Müellefei kulubu gözetmek..... 1330, 1677
Müezzinin söylediklerini tekrar etmek 375, 376
Müezzinlerin fazileti 373, 378
Müezzine kıyamet günü şahit olanlar..... 373
Müjdeleyip nefret ettirmemek..... 63
Mükâteb köle..... 1150
Mülâeneden sonra evliliğin bitmesi..... 1879
Mükiyet kazanma yolları..... 1082
Mü'min aldanmaz..... 2043
Mü'min bir delikten iki defa ısırılmaz.....2043
Mü'min Cennete girer 1984, 2094, 2225
Mü'min cünüp olmakla necis olmaz 201
Mü'min ebedi olarak cehennemde kalmaz.....21
Mü'min bir mide ile, kâfir yedi mide ile yer 1890
Mü'min komşusuna güven verir 2019
Mü'min yağmacılık yapmaz..... 1929
Mü'min yeşil ekin gibidir..... 1947
Mü'min ve kâfir ölürken nasıl müjdelenir. 2115
Mü'mine fasıklık isnadı 2027
Mü'mine küfür isnadı 2027, 2028
Mü'mine lanet etmemek..... 2024, 2028
Mü'mini kâfirlikle itham etmemek..... 2028
Mü'minin benzediği ağaç..... 56, 65
Mü'minin evlenmek istediği bir kadına talip olmamak 1848
Mü'minin gönül rahatlığı..... 2165
Mü'minin ırzı haramdır 61, 1691
Mü'minin kanaati..... 1891
Mü'minin kanı ancak üç konuda helal olur2168
Mü'minin malı haramdır 61, 1691, 2168, 2169
Mü'min ölüm hali..... 2115
Mü'minin zina edemeyeceği, hırsızlık yapamayacağı, içki içemeyeceği 1928
Mü'minlerin birbirlerine karşı vucut gibi olduğu 300, 2015, 2023
Mü'minlerin içlerinden geçirdiklerinden sorumlu tutulmayacağı 1142, 2144, 2222
Mü'minlerin kardeşliği 2031, 2032
Mümtehine suresi 1. âyetin nuzulü..... 1784
Mümtehine suresi 12. âyetin tefsiri..... 1785
Münafıklar 1466, 1787, 1788,
Münafık Abdullah b. Übey'in cenaze namazı 645, 646
Münafığın belirtisi 17, 31, 32, 395, 1454
Münafığın cenazesi 645, 646
Münafığın Kur'ân-ı Kerim okuması..... 1823
Münafıklara karşı tutum 1466
Münafıklara sabah ve yatsı namazlarının ağır gelmesi 395
Münafıkların cenaze namazını kılmamak.. 645, 646
Münafıkların ortaya çıkışı..... 1725
Münafıkların şahitliğine inanmamak..... 1787
Münâfikûn suresi 1. âyetin tefsiri 1787, 1788
Münker ve Nekir'in sorgusu 674, 688
Müreysi Gazvesi 1631
Mürtet olan kimsenin başına gelenler 1511
Mürtedin öldürülmesi..... 1293, 1673, 2168
Müseylemetülkezzab..... 1620, 1684, 1685,
Müslüman, Müslümanın kardeşidir 1115, 1116
Müslüman olmayan cenaze için ayağa kalkmak667
Müslüman, Yahudi ve Hıristiyanların benzetmesi 1056
Müslümana silah çekmek 1608, 2167
Müslümana sövüp onunla savaş etmek... 45
Müslümanı hürriyetine kavuşturmanın sevabı.1139, 1140, 1141
Müslümanın tanımı 10, 11
Müslümanların bir kısmının Ehli kitabı takip edeceği 1443
Müstehâze kadının itikafı..... 212
Müstehâze kanının hükmü..... 171
Müşrik anne ve babaya ikram ve hediye vermek 1169

Müşriğe şefaat yoktur.....681, 1583, 1584
Müşriğin hediyesini kabul etmek.....1168
Müşrikler Kâbe'ye yaklaşamaz.....242, 820,
Müşriklere benzemek.....1994
Müşriklerin Hz. Peygamber (s.a.v.)'e eziyet vermeleri178, 324, 1579
Müşriklerin hicvine karşılık vermek.....285, 1359, 1471
Müşriklerin ölmüş olan çocukmarının durumu 696
Müşriklere saç sakal hususunda muhalefet etmek 1944
Müşteri kızıştırmamak.....1020, 1848
Müşteriye malın kusurunu bildirmek.....1003, 1024
Müşteriyi aldatmamak.....1008
Mütevekkil olmak.....1965
Müteşâbih ayetlere uyanlar.....1722
Müzdelife'de namazları birleştirmek.....836
Müzdelife'den güneş doğmadan hareket etmek.....837

N
Nadroğulları Seferi.....1610
Nadroğullarının hurmalığı.....1611, 1612
Nadroğullarının sürgüne gönderilmesi.....1610
Nafile ibadet.....43, 704
Nafile ibadeti takat dahilinde yapmak.....957, 958, 959, 960, 961, 962, 963
Nafile ibadetlerde âdab.....603
Nafile ibadetlerde ara vermek.....962
Nafile ibadetlerin fazileti.....2114
Nafile namaz.....582, 618, 619
Nafile namazı uzatmak.....429
Nafile namazlara devam etmek.....594, 1610
Nafile namazları evde kılmak.....424
Nafilelere önem vermek.....43
Nafile oruç.....603, 617, 959, 961, 963
Nahl suresi 70. âyetin tefsiri.....1748
Namaz beş vakittir.....330
Namaz bitince imamın cemaate dönmesi.480, 481, 511
Namaz günahları affettirir.....129
Namaz kılanın önünden geçmek.....320, 321
Namaz kılarken resme dönük olmak.....246
Namaz kılmak.....43, 47, 52, 57, 326, 327, 328, 329, 330, 343, 702, 703, 704, 1206
Namaz için atılan adımların fazileti.....394
Namaz için camiye gidip gelmenin fazileti 397
Namaz için sürte koymak.....313, 318
Namaz kılanın önünden geçmek.....319, 320
Namaz kılanın önünden geçmemek.....321
Namaz kılarken vaktin çıkması.....344
Namaz kılmak için vakti beklemenin sevabı.....367
Namaz sonunda dua.....472, 473, 479
Namaz tekbirleri.....450, 451, 467
Namaz vaktini beklemek.....138, 299, 367
Namaz, zekat ve samimiyet üzere biat etmek 52, 53
Namaza Fatiha ile başlamak.....427, 434
Namaza giderken sükûnet üzere olmak...386, 387
Namaza hazırlık.....138
Namaza uyandırmak.....381
Namaza safta iken başlamak.....449
Namaza yetişmek.....449
Namaza sukünet ve vakarla gelmek.....386, 387
Namazda başka şeyle uğraşmak.....624, 625, 626, 627, 629
Namazda cehennemin gösterilmesi.....274, 275
Namazda camaatı bıktırmamak.....416
Namazda cünüp olduğunu hatırlamak.....197
Namazda elleri bağlamak.....426
Namazda el kaldırmak.....425
Namazda elleri böğre bağlamak.....630
Namazda fatiha okumak.....427, 434, 436, 446
Namazda fatiha okumak.....427, 434, 436, 446
Namazda fatihadan sonra âmin demek...447, 448
Namazda gizli kıraat.....430, 442, 1751
Namazda gözünü ve başını çevirmek.....431, 432
Namazda gözleri göğe dikmemek.....431
Namazda hamdin fazileti.....459
Namazda hayvanın sürte olması.....273
Namazda hayvanı yada semerini sürte etmek 318
Namazda hayvanın ipini tutmak.....627
Namazda huşu.....245, 246, 247
Namazda imama uymuk.....411
Namazda imamdan önce başını kaldırmamak 412
Namazda imamla safın arası.....314
Namazda imamı uyarmak için tesbih.....262, 408
Namazda kıraat.....430, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 499
Namazda kıraati ilk iki rekatte uzatmak...436, 446
Namazda kıratı unutmamak.....416, 417, 418
Namaz da kıratın cehrî veya hafiliği.....444
Namazda kısa sureleri birleştirerek okumak.....445
Namazda konuşmamak.....625
Namazda oturma şekli.....468, 469
Namazda oturuş.....468
Namazda rekat sayılarının artırılması.....230
Namazda rukudan önce elleri kaldırmak..425
Namazda safları düzeltmek.....421
Namazda safları sık tutmak.....422
Namazda safları sık ve düzgün tutmak....421, 422
Namazda sağa selam vererek ayrılmak...483
Namazda sağa sola dönmek.....432
Namazda salevat getirmek.....1763, 1764
Namazda selam.....475, 476
Namazda selam almamak.....624, 629
Namazda sesi yükseltmemek.....1751
Namazda setri avrete uymak.....1662
Namazda şeytan vesvesesi.....432
Namazda tadili erkan.....435, 469
Namazda tahiyyat.....471, 474
Namazda tedricilik.....624, 625, 627
Namazda tekbir.....450, 451
Namazda uyuklamak.....161, 162
Namazda yanılmak.....bk. Sehiv Secdesi
Namazdan çıkış.....471
Namazdan sonra tesbih.....478
Namazdan önce huşuya engel şeyleri kaldırmak.....482
Namazdan önce misvak kullanmak.....497
Namazdan sonra tesbihat.....478
Namazı dosdoğru kılmak.....331
Namazı uzatmamak.....419, 420
Namazı vakti içerisinde kılmak.....1415
Namazın farz oluşu.....229, 230
Namazın hakkına vermek.....435, 469
Namazın kazası.....228
Namazın kötülükleri örtmesi.....327
Namazları birleştirmek (cem).....586
Namazlarda kunut okumak.....457, 461
Nankörlük.....27, 211, 565
Nasihat.....52, 53
Nasih mensuh.....1713
Nazar değmesi.....1971, 1972
Nazar değmesine okumak.....1971, 1972
Nazara karşı okunmak 1971, 1972, 1973, 1974
Nâziât suresinin tefsiri.....1793
Necâşi.....638
Necâşî için gıyabî cenaze namazı.....638
Necm suresi 18. âyetin tefsiri.....1366
Necm suresi 19. âyetin tefsiri.....1780
Necm suresinideki secdede herkesin secde etmesi.....571, 572
Necran Hıristiyanlarının Medine'ye gelişi..1686
Necran Hıristiyanlarıyla lânetleşme.....1686

Nefse eziyet veren adakları yerine getirmeme 2147
Nehd ortaklığı....1131, 1132
Nesh Konusu....2214
Nesholunan recm ayeti....2214
Nesep iddiası....1460, 1461
Nesep tayini davası....986
Nesebini babasından başkasına bağlamamak 1460, 1461, 1667, 2154
Nikâha engel haller 1835, 1836, 1837, 1838
Nikâh ....bk. Evlenmek
Nikâhda helal olmayan şartlar....1849
Nikâhda velinin izin....1844, 1845
Nisâ suresi 3. âyetin tefsiri....1728
Nisâ suresi 11. âyetin tefsiri....1729
Nisâ suresi 95. âyetin nuzulü 1223
Nisâ suresi 40. âyetin tefsiri....1730
Nisâ suresi 41. âyetin tefsiri....1731
Nisâ suresi 97. âyetin tefsiri....1732
Nisâ suresi 163. âyetin tefsiri....1733
Nişanı bozdurup kendisi nişanlamamak ...1020, 1848
Niyet....1, 50
Niyete göre karşılık....1, 50, 1009, 2191
Nuh (a.s.)....1717
Nûr suresi 6-7. âyetlerin tefsiri....1754, 1755, 1879
Nûr suresi 11, 12. ve 22. âyetlerin nuzul sebebi 1178
Nurlanma duası....2072
Nüfus sayımı....1306

O
Oburluk.... 1890
Odun toplayıp satmak.... 1099
Ok atmak....1419, 1617
Okla av....1912, 1913, 1916
Okun yaydan çıktığı gibi dinden çıkanlar..1506, 1822
Okuma tedavisi....1974
Okuma tedavinden ücret almak....1058
Ordu donatımı....1229, 1235
Orta ümmet....1717
Orta yollu (itidalli) hareket etmek....37, 1957, 2101
Ortak azık....1131, 1132
Oruç 8, 36, 43, 57, 326, 704, 925
Oruç borcu....950, 951
Oruç bozmanın keffareti....942
Oruç kötülüklere karşı kalkandır 920, 927
Oruç tutanların reyyân kapısından cennete çağrılmaları 921, 922
Oruç tutmanın sevabı....920
Oruç tutmanın haram olduğu günler....900, 1221, 1926
Oruçlu iken kan aldırmak....943
Oruçlu iken yalan söylemek 926
Orucu nafile tutarken belirli günlere tahsis etmemek 968
Orucu bozup kefâreti gerektiren durumlar 942
Orucun faydaları....928
Orucun fazileti....920, 921, 922, 927, 1206, 1228
Orucun ilk dönem uygulaması....934
Orucun şehveti kırması....928
Oruçlunun ağız kokusu....920, 927
Oruçlunun hanımını öpmesi 218, 940
Oruçlunun iki sevinci....927
Oruçlunun ikramı geri çevirmesi 964
Oruçlunun kan aldırması....943
Oruçlunu sevabını Allah'ın vermlesi....927
Oruçlunun unutarak yiyip içmesi 941
Oruçluya sataşana, ben oruçluyum demek....920, 927
Oruçlu iken cünüp sabahlamak....939
Oruçlu iken gusul almak 939
Oruçta vekâlet....950, 951
Osman (r.a.)'ın cennetle müjdelenmesi...1524
Osman (r.a.)'ın fazileti 1526, 1531
Osman (r.a.)'ın mina'da namazı dört rekat kılması....579
Osman (r.a.)'ın vakıfları 1201
Osman b. Talha (r.a.)'a Kâbe anahtarlarının teslimi 1281, 1690
Otlak çevirme hakkı.... 1097
Oturarak namaz kılmak.... 587, 588
Oturanı kaldırıp yerine oturmamak 507, 2061
Oturma şekli.... 2062

Ö
Ödemede kolaylık gösterenin bağışlanacağı....995
Ödemek niyeti ile borçlanmak 1102, 1103
Ödünç alma.... 1102, 1172
Ödünç para vermek.... 762
Öfkelenmek şeytandandır.... 1387
Öfkelenmemek.... 2038, 2039
Öfkeli iken hüküm vermemek 1672, 2201
Öğle namazı vakti 332, 333, 334, 335, 347
Öğle ve ikindi namazlarının kıratı gizlidir . 430
Öğleden önce dört rekat nafile namaz kılmak 618
Ölçüler.... 2148, 2149
Öldükten sonra ateşte yakılıp külü denize atılan adam 1441
Öldükten sonra diriliş.... 1405
Öldükten sonra dirilişin kuyruk sokumundaki hücre ile olması 1770
Ölen kimsenin namına oruç borcunu tutmak 950
Ölende öldürende cehennemdedir.... 29
Ölmek üzere olan kimseye telkinde bulunmak 681
Ölmek üzere olan hayvanın kesimi 1065
Ölü araziyi ihya etmek 1082
Ölü balık eti.... 1680, 1681
Ölü hayvanın derisinden yaralanmak.... 758
Ölü hayvanın etini ve yağını satmak 1047
Ölü için feryatla ağlama ölüyü azaba sokar 656, 657, 663
Ölü için sadaka vermek.... 698
Ölüler duyar fakat cevap veremez.... 689, 690
Ölüm gelmeden sadaka vermek.... 716
Ölüm hali 1705
Ölümün sıratta öldürülmesi 1753, 2123
Ölümü temenni etmemek 1955, 1956, 1957, 2208
Ölmek üzere biat.... 1270, 1271, 1272
Ölünün adağını yerine getirmek 2146
Ölünün arkasından konuşmak.... 701
Ölünün borcuna kefil olmak.... 1061, 1063
Ölünün borcunu ödemek.... 1061, 1105
Ölünün kabirdeki halinin bilinip bilinemeyeceği 636
Ölünün oruç borcu 950, 951
Ölünün yasını uzun tutmamak 660
Ölünün yıkanıp kokulandırılması.... 641
Ölüye ağlamak.... 652, 653, 654, 655, 656, 657, 660
Ölüye, kabirde cennet ve cehennemin gösterilmesi 1370
Ölüye makamı gösterilir 674, 694, 1370, 2115
Ölüye yas tutmak.... 213, 650, 1785, 1880
Ölüyü hayırla anmak.... 686, 701
Öküzün ve kurdun dile gelmesi 1076
Ömer (r.a.) döneminde Rasûlüllah'ın mirası davası 1317
Ömer (r.a.)'ın Abbâs (r.a.)'ı tevessül ederek yağmur talebi 550
Ömer (r.a.)'ın cennetle müjdelenmesi..... 1424
Ömer (r.a.)'ın cennetteki köşkü.... 1372, 1528, 1530
Ömer (r.a.)'ın fazileti 22, 1372, 1515, 1526, 1527, 1528, 1529, 1530, 1715
Ömer (r.a.)'ın haceri evsete tutumu 808
Ömer (r.a.)'ın halife seçilmeye bıraktığı altı kimse....700
Ömer (r.a.)'ın Hudeybiye'deki tutumundan dolayı çok sadaka vermesi.... 1191
Ömer (r.a.)'ın muhaddesûndan olması.... 1530
Ömer (r.a.)'ın muvâfakâtları 78, 263, 1715

Ömer (r.a.)'ın Rasûlüllah'ı çok sevemesi..2141
Ömer (r.a.)'ın Semg arazisini vakfetmesi.1198
Ömer (r.a.)'ın şehid edilmesi fitnelerin başlangıcı olması 326
Önceki ümmetleri izlemedikçe kıyamet kopmaz 2213
Örfe uygun harcamak 1041
Örtünmek 120, 244, 1761
Öşür.....755
Övgüde aşırı gitmemek.....2030

P
Para bozdurma, sarfın hükmü 989
Parayı para ile değiştirmek.....989
Perşembe günü sefere çıkmak 2266
Peşpeşe oruç tutmak (savm-ı visal) 956, 957
Peygamberimiz bk. Rasûlüllah (s.a.v.)
Peygamber (s.a.v)'in kabrini mescid edinmemek 671
Peygamberler çalışmıştır.....1055, 1422, 1426
Peygamberler kardeş gibidir.....1435, 1436
Peygamberlere övgüde aşırı gitmemek....1438
Peygamberleri tasdik.....1430
Peygamberlerin el emeği ile geçinmesi....993
Peygamberlerin idaresi.....1442
Peygamberlerin kalpleri uyumaz.....608, 1498
Peygamberler mal miras bırakmaz.....1200, 1317, 1612
Peygamberlik mührü 145
Peygamberlikte üstünlük 1425, 1733
Peygamberlikten önce harikülade olaylar.239
Piyasayı öğrenmeden satmamak 1020, 1025
Put satışı.....1047
Putlara yeminin kefâreti.....1780
Putlara kurban.....628, 1468, 1911

R
Rabbenâ duaları..... 1720, 2081
Rahmân suresi 62. âyetin tefsiri..... 1782
Rahmân'a sevimli mizanda ağır zikir.....2226
Rahmetim gazabımı geçmiştir 1350, 2220
Rahmet yüz parçadır, birisi dünyaya inmiştir 2012, 2103
Ramazan bayramı namazından önce tatlı yemek 527
Ramazan gecelerini ihya.....977
Ramazan hilali.....925, 929
Ramazan ibadeti.....35
Ramazan orucunun fazileti.....36
Ramazan ve Zü'l-Hicce ayının eksik günü olsa bile sevabı eksilmez 931
Ramazanda ahlakı güzelleştirmek.....926
Ramazanda cehennemin kapılarının kapatılması.....924
Ramazanda cennetin kapılarının açılması...923
Ramazanda göğün kapılarının açılması....924
Ramazanda itikafa son on günde girmek.974, 977
Ramazanda şeytanların bağlanması 924
Ramazandaki umrenin sevabı.....899
Ramazanı karşılama orucu 933
Ramazanı ihya etmek.....35
Ramazanın fazileti.....923, 924
Ramazanın son on günü 975, 976, 977, 978
Rasûlüllah (s.a.v) devrinde basın.....1613
Rasûlüllah (s.a.v.) son peygamberdir.....1472, 1475
Rasûlüllah (s.a.v.) zamanında Kur'ân-ı Kerim'i en iyi bilenler 1551, 1567, 1713
Rasûlüllah (s.a.v.)'den yüz çevirmek 60, 2209, 2210
Rasûlüllah (s.a.v)'e avlanan tavşanın hediye edilmesi.....1154
Rasûlüllah (s.a.v.)'e büyü yapılması 1343, 1383,
Rasûlüllah (s.a.v)'e cennet ve cehennemin gösterilmesi.....429
Rasûlüllah (s.a.v.)'e gelen elçiler.....49, 57, 1682, 1684, 1686
Rasûlüllah (s.a.v.)'e karşı gelen eşkıyanın sonu173
Rasûlüllah (s.a.v)'e ibadet esnasında yapılan işkenceler.....178, 324, 1579
Rasûlüllah (s.a.v.)'e itaat.....2209, 2210
Rasûlüllah (s.a.v)'e itaat Allah'a itaattır ...2210
Rasûlüllah (s.a.v)'e itaat cennete girdirir .2209
Rasûlüllah (s.a.v)'e karşı olan kinin sevgiye dönüşmesi 1574, 1683
Rasûlüllah (s.a.v)'e lüzumsuz soru sorulmaması 1737, 1738, 2210
Rasûlüllah (s.a.v)'e Mekke döneminde yapılan işkenceler 178, 1579
Rasûlüllah (s.a.v)'e rüyada azabın gösterilmesi 697
Rasûlüllah (s.a.v)'e salatü selam getirmek 471, 474, 1763
Rasûlüllah (s.a.v.)'e salavat 1416, 1763, 1764
Rasûlüllah (s.a.v)'e tabi olanın kurtulacağı 2106
Rasûlüllah (s.a.v)'e verilen hidâyetin durumu 70
Rasûlüllah (s.a.v)'e verilen özellikler..... 225, 1278, 1325
Rasûlüllah (s.a.v)'e Yahudilerin kötü niyetle selam vermeleri 1263
Rasûlüllah (s.a.v.)'i aşırı derecede övmek 1438
Rasûlüllah (s.a.v)'i çok sevmek 14, 15, 16, 2141
Rasûlüllah (s.a.v.)'i rüyada görmek 92, 2176, 2177
Rasûlüllah (s.a.v) ile birlikte haccetmeye denk amel.....899
Rasûlüllah (s.a.v) ile buluşma yeri Kevser havuzudur 1561
Rasûlüllah (s.a.v.) ile Ebû Bekir (r.a.)'ın Medine'ye hicreti 1591, 1592
Rasûlüllah (s.a.v.) ile teberrük..... 1945
Rasûlüllah (s.a.v)'in abdest suyu ile teberrük 1669, 1945
Rasûlüllah (s.a.v)'in abdest alış biçimi..... 143
Rasûlüllah (s.a.v)'in adaleti..... 1541
Rasûlüllah (s.a.v)'in adaletli olduğu 1334
Rasûlüllah (s.a.v)'in adını koymak ama künyesini almamak92, 1010, 1322
Rasûlüllah (s.a.v)'in adını Kureyş'in kötülemesi 1473
Rasûlüllah (s.a.v)'in âhireti seçmesi..... 294, 1699
Rasûlüllah (s.a.v)'in âhiretteki şefaati 1749, 1750, 2224, 2225
Rasûlüllah (s.a.v)'in ahlakı..... 2024, 2025, 2026
Rasûlüllah (s.a.v)'in âile geliri 1253, 1317, 1883
Rasûlüllah (s.a.v)'in âilesinin buğday ekmeğini az yediği 1896
Rasûlüllah (s.a.v)'in âilesinin zekat ve sadaka almadığı 756
Rasûlüllah (s.a.v)'in âilesinin zühdü..... 1886, 1887
Rasûlüllah (s.a.v.)'in Âişe (r.a.)'a ile evlenmesi 1589, 1590
Rasûlüllah (s.a.v)'in Âişe (r.a.)'nın kızgınlığını nasıl bildiği 1864
Rasûlüllah (s.a.v)'in Âişe (r.a.)'yı rüyada görmesi 1586
Rasûlüllah (s.a.v)'in "Anam, babam sana feda olsun" dediği sahabiler 1533, 1536
Rasûlüllah (s.a.v)'in ashabına düşkünlüğü 1465
Rasûlüllah (s.a.v)'in ashabına şefkati..... 811
Rasûlüllah (s.a.v)'in ayakkabıları 1318
Rasûlüllah (s.a.v)'in bayramda infaka çağırması.....741
Rasûlüllah (s.a.v)'in Bedir savaşında Cebrail'i göstermesi...1602
Rasûlüllah (s.a.v)'in bereket duası..... 61, 145, 1477
Rasûlüllah (s.a.v)'in beş ismi 1472
Rasûlüllah (s.a.v.)'in bizzat bulunduğu gazveler 1596
Rasûlüllah (s.a.v.)'in bıraktığı miras.....1194, 1200, 1317, 1612
Rasûlüllah (s.a.v)'in bıraktığı malların sadaka olduğu.....1200
Rasûlüllah (s.a.v)'in boyu 1485
Rasûlüllah (s.a.v.)'in Cebrail (a.s.)'ı görmesi.....1360, 1365, 1366, 1367
Rasûlüllah (s.a.v)'in cemaata katılmayanları tehdidi 389
Rasûlüllah (s.a.v)'in cennette Ümmü Süleym (r.a.) ve Bilal (r.a.) ile karşılaşması 1528
Rasûlüllah (s.a.v)'in cennetteki yerin görmesi 1700
Rasûlüllah (s.a.v.)'in cömertliği 6, 648, 1103, 2025
Rasûlüllah (s.a.v)'in çocuklara duası..... 2013
Rasûlüllah (s.a.v)'ı çocukların veda tepesinde karşılmaya çıkması 1314
Rasûlüllah (s.a.v.)'in defni..... 699
Rasûlüllah (s.a.v)'in devamlı olan ibadeti sevmesi.....960, 961

Rasûlüllah (s.a.v)'in deve yarışında devesinin geçilmesi 1242
Rasûlüllah (s.a.v.)'in diğer peygamberlere verilmeyen üstünlükleri 225, 1278
Rasûlüllah (s.a.v)'in diğer peygamberlerden üstünlüğü....1474
Rasûlüllah (s.a.v)'in dostları 2008
Rasûlüllah (s.a.v)'in dünya süsünden hoşlanmaması 1166
Rasûlüllah (s.a.v.)'in duaları.....1590, 1748, 2067, 2070, 2071, 2072, 2073, 2076, 2077, 2078, 2080, 2081, 2082, 2083, 2219
Rasûlüllah (s.a.v)'in Ebû Bekir (r.a.)'ın mağaradaki durumu 1592
Rasûlüllah (s.a.v.)'in Ebû Tâlib'e şefaati ..1584, 1585
Rasûlüllah (s.a.v)'in el ve ayakları.....1997
Rasûlüllah (s.a.v)'in elbisesi 1319, 1320, 1982, 1983
Rasûlüllah (s.a.v)'in elinin yumuşaklığı 1492
Rasûlüllah (s.a.v)'in ellerinde suyun kaynaması134, 148, 1499, 1500
Rasûlüllah (s.a.v)'in ellerinin kokusu 1487, 1492
Rasûlüllah (s.a.v)'in emir ve yasakları 635
Rasûlüllah (s.a.v.)'in Ensar için duası 1789, 1983
Rasûlüllah (s.a.v)'in Ensar sevgisi 1670
Rasûlüllah (s.a.v)'in Ensardan bir zatın evinde namaz kılması 270
Rasûlüllah (s.a.v)'in eşlerinin kıskançlığı ..1158
Rasûlüllah (s.a.v)'in eşlerinin perde gerisinde tutulması 120, 126, 1315, 1647
Rasûlüllah (s.a.v)'in evdeki durumu 404
Rasûlüllah (s.a.v)'in ümmete de farz olur endişesiyle bazen nafileleri terk etmesi 594
Rasûlüllah (s.a.v)'in Fatıma (r.a.) ile Ali (r.a.)'ı namaza kaldırması.....593
Rasûlüllah (s.a.v)'in Fatıma (r.a.)'ı ziyaret edip torunu Hasan (r.a.)'ı sevmesi 1001
Rasûlüllah (s.a.v.)'in fetih müjdesi.....1296
Rasûlüllah (s.a.v)'in ganimetle ilgili hutbesi 514
Rasûlüllah (s.a.v.)'in gece ibadeti 595, 597, 600
Rasûlüllah (s.a.v)'in gece ibadetinin şiirle övülmesi 612
Rasûlüllah (s.a.v)'in gece namazı.....97, 589, 607
Rasûlüllah (s.a.v)'in gece namazını sevdiği.....142, 597
Rasûlüllah (s.a.v)'in gençleri bineğinin terkisine alması.....1313
Rasûlüllah (s.a.v)'in giydiği elbisenin kefen yapılması 645, 648
Rasûlüllah (s.a.v)'in gözünün uyuyup kalbinin uyumadığı 608, 1498
Rasûlüllah (s.a.v)'in guslü.....185, 186
Rasûlüllah (s.a.v.)'in gülümsemesi.....1774
Rasûlüllah (s.a.v)'in gümüş yüzüğünün yüzük olarak kullanılması.....1992
Rasûlüllah (s.a.v.)'in güzel ahlakı.....2026
Rasûlüllah (s.a.v)'in güzel koku kullanması.....1999
Rasûlüllah (s.a.v)'in güzel kokuyu geri çevirmediği 2000
Rasûlüllah (s.a.v.)'in haber verdiği fitneler... 1503, 1504, 1505, 1506
Rasûlüllah (s.a.v)'in hac ve umre yaparken konakladığı yerler 303-312
Rasûlüllah (s.a.v)'in hac yolculuğu.....132
Rasûlüllah (s.a.v)'in hacca.....784, 785, 786, 861, 862
Rasûlüllah (s.a.v)'in haccı öğretmesi 74
Rasûlüllah (s.a.v)'in Hafsa (r.a.) ile evlenmesi 1606
Rasûlüllah (s.a.v)'in hanımlarının Habeşistan'da gördükleri kiliseyi anlatmaları 271
Rasûlüllah (s.a.v)'in hasta ziyareti.....1510
Rasûlüllah (s.a.v.)'in hastalığı.....150, 406, 407, 409, 698, 1698, 1699, 1700, 1701, 1704, 1706, 1707, 1949
Rasûlüllah (s.a.v)'in hastalığında Âişe (r.a.)'nın odasında kalması için hanımlarından izin alması.....400
Rasûlüllah (s.a.v.)'in hastalandığında Ebû Bekir (r.a.)'ın imam olması 406, 407, 409
Rasûlüllah (s.a.v)'in hastalığının şiddeti... 1949, 1950
Rasûlüllah (s.a.v.)'in hastaya duası 1958
Rasûlüllah (s.a.v)'in hediye kabul etmesi. 1153, 1154, 115, 1156, 1157, 1158, 1160
Rasûlüllah (s.a.v)'in Herakluyus'u İslâm'a daveti.....7
Rasûlüllah (s.a.v)'in hizmetindeki Yahudi çocuğun Müslüman olması..... 679
Rasûlüllah (s.a.v)'in hoşlanmadığında yüzünün belli olması 1494
Rasûlüllah (s.a.v)'in Huneyn günü Ensarı seçmesi 1331
Rasûlüllah (s.a.v.)'in huzurunda bağırmak 1508, 1682
Rasûlüllah (s.a.v)'in İbadet hayatını soran üç kişinin durumu 1825
Rasûlüllah (s.a.v)'in İbrahim (a.s.)'ı, Lût (a.s.)'ı ve Yusuf (a.s.)'ı örnek vermesi..... 1418
Rasûlüllah (s.a.v)'in İbrahim (a.s.)'a benzemesi 1409
Rasûlüllah (s.a.v)'in ictihatları 1123
Rasûlüllah (s.a.v)'in iftarsız oruca devamında Allah'ın onu yedirip içirmesi..... 957
Rasûlüllah (s.a.v)'in ihramdan çıkarken saçları kestirenlere duası 851, 852
Rasûlüllah (s.a.v)'in ihramdan önce güzel koku kullanması 2001
Rasûlüllah (s.a.v)'in İsâ (a.s.)'a yakınlığı . 1436
Rasûlüllah (s.a.v.)'in isimleri 1472
Rasûlüllah (s.a.v.)'in isimlerini almak..... 92, 1010, 1322
Rasûlüllah (s.a.v.)'in İslâm'a açık olarak ilk daveti 1470, 1766
Rasûlüllah (s.a.v)'in itkafı 209
Rasûlüllah (s.a.v)'in itikafta ziyarete gelen hanımının Safiye (r.a.) olduğunu söylemesi 982
Rasûlüllah (s.a.v)'in Kâbe'yi aslına uygun yapma arzusu 800, 801
Rasûlüllah (s.a.v.)'in kabri 671
Rasûlüllah (s.a.v)'in kabrini mescid edinmemek.....671
Rasûlüllah (s.a.v)'in kabri Âişe (r.a.)'nın odasındadır.....699
Rasûlüllah (s.a.v.)'in kanaati..... 1886, 1887, 1888, 1891, 1894, 1895, 1896
Rasûlüllah (s.a.v)'in karşısında doğru konuşmak.....1784
Rasûlüllah (s.a.v)'in Kâsım olduğu..... 1323
Rasûlüllah (s.a.v.)'in kavmine duası..... 1364
Rasûlüllah (s.a.v)'in kaza umresi 809
Rasûlüllah (s.a.v)'in kazasını kıldığı namaz.....364
Rasûlüllah (s.a.v)'in kefeni 643
Rasûlüllah (s.a.v)'in kıyamete kadar olacakları anlattığı....2135
Rasûlüllah (s.a.v)'in kıyamete yakın gönderilmesi 1793
Rasûlüllah (s.a.v)'in kızı Fatıma (r.a.)' ya hizmetçi köle verme yerine dua öğretmesi..... 1532
Rasûlüllah (s.a.v)'in konuşmasının tane tane olduğ.....1496, 1497
Rasûlüllah (s.a.v)'in koyun çobanlığı..... 1055, 1423
Rasûlüllah (s.a.v)'in Kur'ân-ı Kerim okuyuşu 1819
Rasûlüllah (s.a.v)'in künyesi ile künyelenmemek 92, 1010, 1322
Rasûlüllah (s.a.v)'in Lebid'in şiirinden beğendiği bölüm.....1577
Rasûlüllah (s.a.v)'in maddi mirası davası. 1612
Rasûlüllah (s.a.v)'in maişetinde sıkıntı çekmesi 1152
Rasûlüllah (s.a.v)'in Medine'ye hicreti 1590
Rasûlüllah (s.a.v.)'in Medine'ye hicreti sırasında mağarada gizlenmesi 1593
Rasûlüllah (s.a.v)'in Medine'yi harem ilan etmesi.....903, 904, 905, 1016
Rasûlüllah (s.a.v)'in Mekke ve Medine'de kalış süresi...1481, 1482, 1578

Rasûlüllah (s.a.v.)'in mektupları 5, 58, 59
Rasûlüllah (s.a.v)'in mescidde kıyameti anlatması.....334
Rasûlüllah (s.a.v)'in mescidindeki namazın fazileti.....621
Rasûlüllah (s.a.v.)'in Meymûne (r.a.)'a ile evlenmesi 1653
Rasûlüllah (s.a.v)'in minberde son hutbesi....516
Rasûlüllah (s.a.v)'in minberi.....249, 511
Rasûlüllah (s.a.v.)'in miracda gördükleri..1369
Rasûlüllah (s.a.v.)'in mucizeleri 134, 151, 293, 512, 639, 1499, 1500, 1517, 1588, 1901
Rasûlüllah (s.a.v.)'in mührü 59, 353, 1992
Rasûlüllah (s.a.v.)'in müşriklere bedduası 547, 548
Rasûlüllah (s.a.v)'in nafaka için duası.....2100
Rasûlüllah (s.a.v)'in nafile orucu.....959
Rasûlüllah (s.a.v)'in namazda arkasını göremsi 422
Rasûlüllah (s.a.v) ne fahiş, ne de mütefahhiş idi 1490
Rasûlüllah (s.a.v)'in nebevi ve beşeri yönleri 228
Rasûlüllah (s.a.v)'in nefsi için değil Allah için ceza verdiği 1491
Rasûlüllah (s.a.v)'in nesiller arasından süzülmsi 1488
Rasûlüllah (s.a.v)'in oğlu İbrahim'in süt babası 662
Rasûlüllah (s.a.v)'in okçuluğu desteklemesi 1419
Rasûlüllah (s.a.v)'in ondokuz gazve yaptığı 1691
Rasûlüllah (s.a.v)'in oruçlu iken hanımını öpmesi ve nefsine hakim olduğu 940
Rasûlüllah (s.a.v)'in oturma âdâbı 2062
Rasûlüllah (s.a.v)'in peygamber oluşu.....1481, 1578
Rasûlüllah (s.a.v.)'in peygamberlikten önceki vasıfları.....7
Rasûlüllah (s.a.v)'in ölen oğlu için üzülmesi 662
Rasûlüllah (s.a.v)'in ramazanda çift itkafı 983
Rasûlüllah (s.a.v)'in razı olduğu altı sahabi.....700
Rasûlüllah (s.a.v)'in rüyaları.....22, 1009, 1744
Rasûlüllah (s.a.v)'in rüyasında İsâ (a.s.)'ı görmesi 1433, 1434
Rasûlüllah (s.a.v)'in sabah namazında yaptığı kunut duası 1619
Rasûlüllah (s.a.v)'in saçları 1489, 1996
Rasûlüllah (s.a.v)'in saçları ile teberrük ...135
Rasûlüllah (s.a.v.)'in Safiyye (r.a.)'a ile evlenmesi 243, 1647
Rasûlüllah (s.a.v)'in sakallarındaki beyazlık 1480
Rasûlüllah (s.a.v)'in sehiv secdesi.....301
Rasûlüllah (s.a.v)'in sevdiği elbise 1982
Rasûlüllah (s.a.v)'in son peygamber olduğu 1442
Rasûlüllah (s.a.v.)'in soyu.....1488
Rasûlüllah (s.a.v)'in su artığını içmek.....1088
Rasûlüllah (s.a.v)'in su bardağı 1321, 1944, 1945
Rasûlüllah (s.a.v)'in Süheyb (r.a.)'a iki ev hibe etmesi 1170
Rasûlüllah (s.a.v)'in sünnetine uymak.....1821
Rasûlüllah (s.a.v)'in şahsi mallarından arta kalanını cihada aktarması.....1253
Rasûlüllah (s.a.v)'in şakaklarındaki beyazlık 1483
Rasûlüllah (s.a.v.)'in şefaati 85, 377, 1749, 1750, 2066, 2224, 2225
Rasûlüllah (s.a.v.)'in şemaili (vücut yapısı) 1478, 1479, 1480, 1481, 1482, 1483, 1484, 1485, 1486, 1487, 1488, 1489, 1490, 1491, 1492, 1493, 1494, 1495, 1496, 1497, 1996, 1997
Rasûlüllah (s.a.v)'in şüphelireden kaçınması 1112
Rasûlüllah (s.a.v)'in Tâif yolculuğu.....1364
Rasûlüllah (s.a.v)'in tedâvi mucizeleri.....1265, 1614, 1646, 1678
Rasûlüllah (s.a.v)'in tek haccının veda hacc olduğu 1691
Rasûlüllah (s.a.v.)'in Tevrat'taki nitelikleri 1013
Rasûlüllah (s.a.v)'in Uhud'daki tedavisi....180
Rasûlüllah (s.a.v)'in umresi.....258
Rasûlüllah (s.a.v)'in utangaçlığı.....1493
Rasûlüllah (s.a.v.)'in uykusu 113
Rasûlüllah (s.a.v)'in Ümeyme Bintü Cevn'i boşaması 1871, 1872
Rasûlüllah (s.a.v)'in ümmeti için endişelendiği şeyler 1337
Rasûlüllah (s.a.v.)'in ümmetine karşı şefkati 556
Rasûlüllah (s.a.v)'in üstünlüğü..... 1108
Rasûlüllah (s.a.v.)'in üzerinden yalan söylemek.....90, 91, 92, 656, 1454, 1461, 1506
Rasûlüllah (s.a.v)'in vahiyden hiçbir şeyi gizlemediği 1734
Rasûlüllah (s.a.v)'in vasiyet yapmadığı ... 1194, 1195
Rasûlüllah (s.a.v.)'in vasiyetname yazdırmak istemesi 94, 1304
Rasûlüllah (s.a.v)'in vasiyetinin Kur'ân-ı Kerim'e sarılmak olduğu 1195
Rasûlüllah (s.a.v)'in vasiyetleri..... 94, 205, 1034, 1304, 1563, 1564
Rasûlüllah (s.a.v)'in vefat haberinin Yemen'e ulaşması 1679
Rasûlüllah (s.a.v)'in vefat yaşı 1476
Rasûlüllah (s.a.v)'in vefatı 1698, 1699, 1700, 1701, 1702, 1703, 1704, 1705, 1706, 1707, 1708
Rasûlüllah (s.a.v)'in vefatında üzerine örtülen elbise 1983
Rasûlüllah (s.a.v)'in vefatından önce son konuşmaları.....294
Rasûlüllah (s.a.v)'in vefatıyla sonuçlanan hastalığı 1954
Rasûlüllah (s.a.v)'in yağmur duasına çıkması 549
Rasûlüllah (s.a.v)'in yalancı peygamber ile görüşmesi 1684
Rasûlüllah (s.a.v)'in yaptığı hacların sayısı.....866
Rasûlüllah (s.a.v)'in yaptığı umreler..... 865, 866, 867, 868
Rasûlüllah (s.a.v.)'in yaşı.....1476, 1481, 1578, 1708
Rasûlüllah (s.a.v.)'in yemek yeme adabı . 1888
Rasûlüllah (s.a.v)'in yemekte kusur aramadığı 1495
Rasûlüllah (s.a.v)'in yemini..... 2138
Rasûlüllah (s.a.v.)'in yolundan gitmek 1825
Rasûlüllah (s.a.v)'in yüzü 1486
Rasûlüllah (s.a.v)'in yüzünün parlaklığı ... 353
Rasûlüllah (s.a.v)'in zekatlık mallar bitinceye kadar zekat dağıtması 747
Rasûlüllah (s.a.v.)'in Zeyneb (r.a.)'a ile evlenmesi...1852, 1907
Rasûlüllah (s.a.v)'in zirai davalara bakması 1036
Recm 1189, 1516, 2214
Recm âyeti 2214
Rehin 992
Rehin bırakılan hayvandan yararlanmak.. 1137
Rehin karşılığı gıda almak..... 992
Reatlarda kıratın uzun ve kısalığı..... 436
Resim bulunan eve meleklerin girmemesi 1006
Resim konusu 1006
Resim yapmak 1006, 1045, 1605, 2002, 2181
Resim yapmanın âhiretteki durumu 2002, 2003
Ressamlık..... 1045, 2002, 2003
Rızık kaygısı ile çocukları öldürmemek 1710
Rızkı genişletip ömrü uzatan ameller 991
Rızkın toplumdaki fakirler sebebi ile geldiği 1250
Riya 1792
Riyakâr olmamak 2113, 2200
Ruh 104
Ruhsatla amel etmek..... 1821
Ruku ile secde arasında beklemek..... 460, 464
Ruku ve secdelerde tekbir 450
Rukuda ve rukudan doğrulunca okunacak dualar.....451, 454, 455, 456, 459
Rukyenin hükmü 1968, 1971, 1972, 1973, 1974
Rûm suresi 1-4. âyetlerin tefsiri 1757
Rüya..... 591, 613, 697, 1389, 1587, 1588, 1589, 2173, 2174, 2175, 2178, 2179, 2181, 2182
Rüya âdabı 2174
Rüya konusu..... 2173
Rüya konusunda yalan söylememek..... 1461
Rüya tabiri..... 22, 73, 591, 1570, 2180, 2183

Rüyada Rasûlüllah (s.a.v)'i görmek.....2176, 2177
Rüya tabiri.....22, 73, 591, 1570, 2180, 2183
Rüzgâr şiddetlendiğinde korkmak.....556, 557
Rüzgârla gelen gazap ve rahmet.....557

S
Sabah namazının fazileti.....354
Sabah namazında kametten önce namaz 380, 382
Sabah namazında kunut okumak.....543, 545
Sabah namazında meleklerin toplanması 391
Sabah namazında okunan âyet miktarı....335, 337
Sabah namazının sünneti.....380, 615, 616
Sabah namazının sünnetini kısa tutmak...616
Sabah nazının sünnetini terk etmemek....615
Sabah namazının vakti.....243, 335, 347, 364
Sabah ve ikindi namazı kişiyi cennete girdirir 354
Sabah namazının farzını kıldıktan sonra başka namaz kılmamak 398
Sabah temizliği.....131
Sabretmek.....651, 747, 1951
Sabrın tanımı.....651
Sâbit b. Kays (r.a.)'ın cennetlik olduğu....1508
Sâbit b. Kays (r.a.)'ın şehadeti.....1231
Saç boyatmak.....1445, 1995
Saçı tamamen traş etmek.....1998
Saçları Ehli kitaba muhalefet olması için boyatmak 1445, 1995
Saçı alından ikye ayırmak.....1489
Sâd suresi 35. âyetin tefsiri.....290
Sâd suresindeki secde.....570, 1740
Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a.)'ın bedduasının tutması 433
Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a.)'ın fazileti.....433, 1245, 1254, 1534, 1536, 1617
Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a.) hakkındaki Efendimiz (a.s.)'ın mucizesi.....658
Sa'd b. Muâz (r.a.)'ın fazileti.....291, 1376, 1513, 1565, 1626
Sa'd b. Muâz (r.a.)'ın vefatında arşın titremesi1565
Sadaka alan bir kimsenin verdiği ikramı kabul etmek 759, 1157
Sadaka gibi hayırlı amelleri geciktirmemek 1196
Sadaka helal maldan verilir.....709
Sadaka sayılan davranışlar.....51, 493, 658, 730, 1071, 1140, 1184, 1881, 2016,
Sadaka vermek.....482, 709, 710, 712, 713, 715, 716, 717, 719, 720, 721, 724, 725, 730
Sadaka verebilmek için çalışıp para kazanmak 714, 722
Sadaka verecek kimse bulamamak.....712, 713
Sadaka veren Müslümanın timsali.....727
Sadakadan geri dönmemek.....757
Sadakanın en değerlisi.....716, 1196
Sadakanın en hayırlısı.....721
Sadakanın fazileti.....922
Sadakayı gizli vermek.....396
Sadakayı fıtrı bayramdan önce vermek...766, 768
Sadakayı fıtrın vacib kılınması.....768
Sadakayı yakın akrabaya vermek.....719, 740, 741, 744, 745
Safa ve Merve arasında say.....826
Safa ve Merve Allah'ın işaretlerindendir...825
Safa tepesinde akrabalara tebliğ.....1766, 1771
Saffât suresi 177. âyetin tefsiri.....1642
Safiye (r.a.) ile Efendimiz (a.s.)'ın evlenmesi 1647
Sağ tarafa yatmak.....2070, 2071
Sağdan başlamak.....133, 1089, 1991
Sağlık ve boş vaktin değerli olduğu.....2088
Sağmal hayvanı sadaka vermek.....1174, 1936
Sahabe döneminin fazileti.....1175
Sahabe döneminin sonu.....96, 368
Sahabe Rasûlüllah (s.a.v) gibi abdest alırdı 115
Sahabe, tabiûn ve tebeut'-tabiûnnun cihaddaki yeri 1251
Sahabede ictihad farklılığı.....793, 798, 895
Sahabenin bilgi düzeyleri farklıdır..... 139, 990, 1085, 1086, 1391
Sahabenin Cebrail'in sesini duyması..... 1103
Sahabenin cihad kararlılığından Efendimiz (a.s.)'ın sevinci..... 1597
Sahabenin en çok sevindiği gün..... 1529
Sahabenin gece Kur'ân-ı Kerim okumayı ve ibadet etmeyi sevmesi..... 1673
Sahabenin fazileti..... 1175, 1251, 1525
Sahabenin halka ibadet eğitimi vermesi.. 405
Sahabenin hayırlı ameller öğrenme hevesi.....1068
Sahabenin ilim öğrenme gayreti..... 98
Sahabenin nöbetleşe ilim alması..... 78
Sahabenin kerameti..... 293
Sahabenin Rasûlüllah sevgisi..... 1574, 1683
Sahabenin Efendimiz (a.s.)'ın abdest suyunu teberrük etmesi
Sahabenin Efendimiz (a.s.)'ın namaz kıldığı yerde namaz kılmaya özen göstermesi..... 316
Sahabenin sünnetten delil araması..... 895
Sahabeye bir hadis ulaştığında hemen uyması 1084
Sahabeye dil uzatmak..... 1525
Sahabeyi şehid edenin sonradan Müslüman olması.....1220, 1620
Sahih sünnete uymak..... 830
Sahip olmadığı bir şeyi adakta bulunmak 2028
Sahip olmadığı şeye sahipmiş gibi görünmek 1861
Sahur vakti..... 355, 356,379, 381, 935, 936, 937
Sahur vakti ezan..... 379, 381
Sahur yemeği..... 355, 356, 379, 381, 935, 936, 937
Sahur yemeğinde bereket olduğu..... 937
Sahur ile sabah namazı arası..... 936
Sâib b. Yezid (r.a.)'ın sağlık içerisinde uzun süre hayat sürme nedeni..... 145, 1477
Sakal-bıyık tıraşı..... 1994
Sakal boyamak..... 1445, 1995
Salatalık ile hurma yemek..... 1900
Salavatın öğretilmesi..... 1416
Salli-Barik duaları..... 1763, 1764
Salih ameller ile tevessül..... 1057
Salih davranışın salih nesil çıkarması..... 661
Salih bir kimsenin cenazesi..... 668
Salih insan bulmak zordur..... 2112
Salih kullar için hazırlanan üstün nimetler 1758
Salih Mü'minler..... 2096
Salih rüya..... 591, 613, 796
Salih rüya peygamberliğin bir parçasıdır.. 2173, 2175, 2179
Salih (a.s.) ve Semud kavmi..... 1420, 1798
Salihler varken helâk olmak..... 1403
Salihlere zülmetmemek..... 1003
Salihlerin vefatı geride kalanlar için felakettir 2096
Sapanla avcılık..... 1914
Sanatkâra yardım etmek..... 1140
Sanatkârın/ustanın ücreti..... 1004
Sara' hastalığı..... 1951
Sarhoşluğun cezası..... 1070
Sarhoşluk veren her şey haramdır..... 1674, 1930
Sarımsak kokusu ile camiye gitmemek.... 484, 485, 486
Sarığa mesh..... 155
Sarraflık..... 1028, 1032
Sarrafın altını veresiye satmaması..... 1028, 1031, 1032
Satılan malın kusurunu bildirmek..... 1003
Satılık eşyayı pazara gelmeden ucuza kapatmak 1026
Savmı Dâvud..... 1821
Savaş atları.....1233, 1234, 1235, 1236, 1238
Savaşı kazandıktan sonra savaş alanında üç gün kalmak 1307

Savaşın aldatma olduğu 1297
Savaşta askere hitap.....1275
Savaşta ata hisse ayırmak 1240, 1649
Savaşta bayrak ve sancak kullanmak 1265, 1276
Savaşta cephaneyi iyi kullanmak 1250
Savaşta esir düşmek 1145
Savaşta geri dönüp kaçma.....1199
Savaşta hücum vakti.....1642
Savaşta intihar edenin durumu.....1644
Savaşta ipek giymek 1257
Savaşta kadın ve çocukları öldürmemek..1292
Savaşta kadınların hizmeti 1243, 1244
Savaşta manevra.....1297
Savaşta oruç.....1248, 1658
Savaşta ölenlerin organlarını kesmemek..1128
Savaşta sivil kayıpların durumu 1291, 1292
Savaşta stratejik hedeflerle ağaç kesilmesi 1611
Savaşta şiir okumak.....1641
Savaşta tebliğ 1265, 1338
Savaşta yanlışlıkla öldürülenler için diyet ödenmesi 1671
Savaştan kaçmamak 1231
Savaştan sonra düşmanı kovalamak 1622
Sebe suresi 23. âyetin tefsiri.....1747
Sebe suresi 46. âyetin tefsiri.....1766
Seb'ul-Mesânî.....1709
Secde.....463, 465
Secde ayetleri 569, 570, 571, 572, 573, 574, 1740
Secde suresi 179. âyetin tefsiri.....1758
Secde aralarında beklemek.....466
Secde âyeti okununca secde etmek 569
Secde şekli.....256
Secde yerini düzeltmek 626
Secdede kolları yerden uzaklaştırmak.....256, 331, 465
Secdeler arasınadki süre.....453
Secdenin yedi aza ile yapılacağı.....463
Sefer (yolculuk) meşakkati.....879
Seferden dönerken haneye giriş adabı 876, 877, 1867, 1868
Seferden gece dönmek.....876, 877, 1867, 1868
Seferi namazı 144, 575, 576, 577, 578, 584, 586, 1487
Seferi orucu 945, 947, 948, 949
Sehiv secdesi 262, 301, 470, 631
Sekîne.....1509, 1812
Selamlaşmak.....12, 82, 226, 635, 1126, 2035, 2055, 2056, 2059
Selam âdâbı.....2054, 2055, 2056
Selamı duyurmak.....82
Selam almak-vermek.....1901
Selem alış verişi.....1049, 1050, 1051
Selem yapılacak mallar.....1050
Selemin şartları 1049, 1050, 1051
Selemde mal sahibinin başka diyarda olması 1051
Seleme b. Ekvâ (r.a.)'ın cesareti.....1299, 1640
Selmanı Farisi ve Ebudderda arasında geçenler958
Selmanı Farisi'nin fazileti 1786
Semud Harabeleri.....1420
Semud harabelerinin suyu 1420
Sermaye patronu, İslâm düşmanı Ebû Raffi'nin öldürülmesi.....1614
Servet edinmek kötü müdür.....743
Servetin çoğalması.....710, 711, 713
Sevapların dereceleri.....39
Sevde (r.a.)'nın kendi gününü Âişe (r.a.)'ya bağışlaması 1164
Sevdiği mallardan Allah için harcama yapmak 740
Sevdiklerinin vefatına sabredenin cennetlik olduğu 2095
Seyyidü'l-İstiğfâr.....2067
Sıcakta namazı geç kılmak.....332, 333
Sıkıntılı anlarda abdest alma ve namaz kılma ve dua etmenin önemi 1043
Sılayı rahim (akraba ile ilişkiyi sürdürmek) 703, 726, 991, 1169, 1775, 1776, 2006, 2007, 2008, 2009
Sılayı rahimi kesmemek 703, 726, 991, 2007, 2009
Sınır boylarında nöbet tutmak..... 1249
Sırat 462
Sırtında çocuk ile namaz kılmak 323
Sîfü'l-Bahr gazvesinde balina eti yenilmesi 1680, 1681
Sihir..... 1199, 1343, 1383
Silahla mescide girilirken dikkatli olmak .. 284
Silahla şakalaşmamak..... 2188
Simsarlık 1025
Sineğin bir kaba düşmesi 1396, 1980
Soğan sarımsak yiyenlerin mescide gelmemesi 484, 485
Soğuk ve yağmurlu günlerde namazı evde kılmak 385, 401
Soru sorarak inkâra kapı aralamamak..... 2211
Soru sorupta haram kılınmasına sebep olmamak 2210
Sorumluluk..... bk. Mesuliyet
Sosyal hastalıklar 1020, 1848
Sosyal yaşamın sorumlulukları 1135
Soyo çekim ve nesep tayini 1878
Sövmek..... 2005, 2024
Sözün anlaşılmasını sağlamak..... 82
Sözün bir kısmında sihir gibi etkinin bulunduğu 1976, 1977
Su hayrı yapmak 1094, 1201, 1394
Su içme adabı..... 123, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942
Su için ücret ödemek..... 228
Su ikramına sağdan başlamak 1088, 1089
Su kabına solumamak..... 123
Su kaplarının ağzını örtmek 1386
Su sahibinin sudan tasarruf yetkisi 1095
Su taksiminin caiz oluşu..... 1088, 1089
Suyu bardaktan içmek 1940, 1941, 1944, 1945
Suyu nefes alarak içmek 1942
Suyu tepeye dikerek içmemek 1940, 1941
Suyun fazlasını ihtiyaç sahiplerine vermek.....1090, 1091, 1093, 1096
Suyun özel mülkiyete geçip geçmemesi .. 1091
Suçlulara taviz vermemek 1541
Suçluyu ateşte yakmamak 1267, 1268, 1293, 1294
Sulama suyu ile sulanan arazinin zekatı .. 755
Sübhânellâhi ve bi hamdihi duasını günde yüz defa okumak 2085
Suffe ashabı 369, 2099
Süleyman (a.s.)'ın fazileti..... 290
Süleyman (a.s.) ile Dâvud (a.s.)'ın bir davaya bakmaları 1427
Sümâme b. Esâl (r.a.)'ın Müslüman oluşu 1683
Sünnete sahip çıkmak..... 530
Sünnete teslimiyetin kurtuluş olduğu..... 960
Sünnetin hüküm koyma yetkisi 1641
Sünnetin Kur'ân-ı Kerim'i açıklaması..... 935
Süs köpeği beslemenin hükmü..... 1915
Süt içmek..... 160, 1089, 1884, 1937, 2099
Süt içtikten sonra abdest almamak..... 160
Süt ikram etmek 1935, 1936, 1937
Süt kabının ağzının kapatılması 1935
Süt kardeşliği..... 77, 1835, 1836, 1837, 1838
Süt kardeşliği evliliğe manidir 77, 1835, 1836
Süt kardeşliği ve tesettür 1762
Süt kardeşliğinde az yada çok emmenin hükmü.....1838
Sütre 144, 248, 312, 313, 273, 320, 1487

Süvarilere verilen ganimet 1240, 1343, 1649
Şahitlik 686, 687, 1717, 1202
Şahitli namaz 391
Şahitliği hafife almamak 1175
Şaka 69, 2042
Şam ve Kûfe bölgesi sahabileri 1544
Şam ve Yemen için yapılan dua 558
Şefaat hadisi 1749
Şefaat için saklanan dua 2066
Şefatle mutluluğa erecek kişi 85
Şehidler 176, 393, 676, 1210, 1212, 1215, 1216, 1217, 1219
Şehidlik ve şehidlerin kısımları 1217
Şehid olan yakınına sabretmek 1216
Şehide cennette verilecek mükâfat 1206
Şehidin kıyamet günündeki durumu 176
Şehidlerin defni 676
Şehidin kefenlenmesi 647
Şehidlerin meleklerin kanatlarıyla gölgelenmesi 637
Şehidliğin çeşitleri 393
Şehidliğin karşılığı 1216
Şehidlik ve hükümleri 1217
Şehirlinin köylü adına mal satışı 1025
Şems suresi 12. âyetin tefsiri 1798
Şeytan rüyada, Efendimiz (a.s.)'ın şekline giremez 2176
Şeytan taşlama yeri ve zamanı 854, 855, 856, 857
Şeytanın insanın genzinde gecelemesi 1390
Şeytanın insana tasallutu 982, 1384, 1390, 2211
Şeytanın kalbe vesvese vermemesi için açıklama getirmek 982
Şeytanın insanı namazdan alıkoyması 604, 605
Şeytanın namazda verdiği vesvese 372
Şeytanın sorularla şirke yöneltmesi 1384, 2211
Şeytanın uyuyana düğüm atması 604
Şeytanların meleklerden haber çalmaları ... 1357
Şeytanın şerrinden Allah'a sığınmak 1384, 1387, 1417
Şevval ayında itikaf 981
Şifa Allah'tandır 1965
Şifa için okumak ..... bk. Dua ile tedavi
Şifanın balda, hacamatta ve dağlamada olduğu 1960
Şiğâr usulü ile evliliğin yasaklanması 1840
Şiir, şair, basın ve gazeteciler 2044, 2045
Şiir söylemek 285, 612, 1359
Şiirin bir kısmında hikmet olduğu 2044
Şiirin kötüsü 2045
Şiirle müşrikleri taşlama 1359, 1471
Şirk koşarken ölenin cehennemlik olduğu 634
Şirk koşmadan ölenin cennete gireceği ... 633
Şirketlerde zekatın ödenmesi 734
Şirk 30, 1176, 1199, 1710
Şirkin en büyük günah olduğu 1710
Şufa 1042, 1052
Şufada komşunun alıma daha layık olduğu 1052
Şûrâ suresi 23. âyetin tefsiri 1771
Şükredici bir kul olmak 595
Şüpheli durumları gidermek için açıklama getirmek 982
Şüphelilerden kaçınmak 48, 985, 986, 1112

Tâbiînin fazileti 1175, 1251
Tabut içerisindeki cenazenin dile gelmesi 668
Tahiyyât okumak 471, 474
Tahiyyâttan sonra dua 472, 474
Tahiyyetü'l-Mescid namazı 279, 1002
Tahnik 765, 1591, 1908, 1909
Tahrim suresi 1. âyetin tefsiri 1790
Tahrim suresi 6. âyetin nuzul sebebi 1715
Tâif kuşatması 1665, 1666, 1668
Takas 997
Taklit 1443, 2213
Takriri sünnet 1058
Talak 1869
Talakı bainden sonra evlilik 1873
Talakta lafızlar 1871, 1872
Talha b. Ubeydullah (r.a.)'ın fazileti 1534, 1535
Talha (r.a.) ile Zübeyr (r.a.)'ın Efendimiz (a.s.)'ı korumaları 1534
Talha (r.a.)'ın Efendimiz (a.s.)'ı korurken darbelerden çolak düşen eli 1535
Tasadduk ..... bk. Sadaka vermek
Tarla icarı ücreti 1078
Tasarruf yapmak için birlikte iki katık yememek 1934
Taşla teharetlenmek 124, 125, 130, 131
Tâûn 1222, 1344, 1450, 1451, 1970
Tâûn hastalığında karantina uygulamak .. 1450
Tâûndan ölenin şehid sevabı alacağı 1222, 1451, 1970
Tâûnun Medineyi terk etmesi 2180
Tavaf 784
Tavaf namazı 818
Tavafa Haceri Esvedden başlamak 812
Tavafın üçünü koşar adımla yapmak (remel) 812, 813, 826
Tavafta bir kimseyi elinden tutarak dolaştırmak 819
Tavaftan sonra âdet görmek 221
Tazminat 763
Tazirin sınırı 2163
Taziyede bulunmak 651, 652
Tebbet suresinin nuzulu 1766
Teberrük ..... bk. Rasûlüllah (s.a.v.) ile teberrük
Teberrüğün hükmü 1945
Tebuk Seferi 754, 1339, 1694, 1696
Tebük Seferinden geri kalan üç mücahid. 1227, 1696
Tecrübesiz gençler 1503, 1506
Tecrübesiz kimselerin idareye geçmesi ... 1504, 1506
Tedbir alındıktan sonra meydana gelen iş kazalarında tazminat 763
Tefeül yapmak 1975

Tefsiri yapılan âyetler

Ahkâf suresi 10. âyetin nuzul sebebi 1569
Ahkâf suresi 24. âyetin tefsiri 1774
Ahzâb suresi 5. âyetin nuzul sebebi 1830
Ahzâb suresi 6. âyetin tefsiri 1105
Ahzâb suresi 45. âyetin tefsiri 1013
Ahzâb suresi 51. âyetin tefsiri 1759, 1760
Ahzâb suresi 53. âyetin tefsiri 1761
Ahzâb suresi 54-55. âyetin tefsiri 1762
Ahzâb suresi 59. âyetin tefsiri 1763
Ahzâb suresi 69. âyetin tefsiri 1765
Alak suresi 1-5 âyetlerinin nuzulu 3
Alak suresi 15-16. âyetlerinin tefsiri 1799
Âl-i İmran suresi 7. âyetin tefsiri 1722
Âl-i İmran suresi 61. âyetin tefsiri 1686
Âl-i İmran suresi 77. âyetin nuzulü 1092, 1093, 1110, 1723
Âl-i İmran suresi 92. âyetin tefsiri 740
Âl-i İmran suresi 128. âyetin tefsiri 1618
Âl-i İmran suresi 173. âyetin tefsiri 1726
Âl-i İmran suresi 186. âyetin tefsiri 1725
Âl-i İmran suresi 188. âyetin tefsiri 1726
A'raf suresi 199. âyetin tefsiri 1742
Bakara suresi 22. âyetin tefsiri 1710
Bakara suresi 57. âyetin tefsiri 1711
Bakara suresi 58-59. âyetlerin tefsiri 1712
Bakara suresi 106. âyetin tefsiri 1713
Bakara suresi 116. âyetin tefsiri 1714
Bakara suresi 125. âyetin tefsiri 1715
Bakara suresi 136. âyetin tefsiri 1716

Bakara suresi 143. âyetin tefsiri 1717
Bakara suresi 158. âyetin nüzul sebebi 825
Bakara suresi 187. âyetin nüzul sebebi 934, 935
Bakara suresi 196. âyetin tefsiri 1718, 839, 883, 884
Bakara suresi 201. âyetin tefsiri 1720
Bakara suresi 232. âyetin nüzul sebebi 1844
Bakara suresi 238. âyetin tefsiri 625
Bakara suresi 273. âyetin tefsiri 1721
Bakara suresinin son iki âyetinin fazileti.....1607
Câsiye suresi 24. âyetin tefsiri 1773
Cin suresinin nuzül sebebi.....443
Cuma suresi 3. âyetin tefsiri.....1786
Duhâ suresi 1-3 âyetlerin tefsiri.....1798
Duhan suresi 10-16. âyetlerin tefsiri 548, 1757
Duhan suresi 12. âyetin tefsiri.....1772
En'âm suresi 65. âyetin tefsiri 1739
En'âm suresi 90. âyetin tefsiri 1740
En'âm suresi 151. âyetin tefsiri 1741
En'fâl suresi 39. âyetin tefsiri 1743
Furkan suresi 34. âyetin tefsiri 1756
Haşr suresi 5. âyetin nuzül sebebi 1611
Haşr suresi 9. âyetin nuzül sebebi 1562
Hıcr suresi 17-18. âyetlerin tefsiri.....1747
Hucurat suresi 1-2. âyetlerin nuzül sebebi...1682
Hûd suresi 7. âyetin tefsiri.....1745
Hûd suresi 102. âyetin tefsiri 1746
Hûd suresi 114. âyetin tefsiri 327, 328
İbrahim suresi 27. âyetin tefsiri.....688
İnşikâk suresinin 8. âyetinin tefsiri.....1796
İsrâ suresi 3. âyetin tefsiri 1749
İsrâ suresi 78. âyetin tefsiri 391
İsrâ suresi 79. âyetin tefsiri 1750
İsrâ suresi 110. âyetin tefsiri.....1751
Kâf suresi 30. âyetin tefsiri 1777
Kalem suresi 42. âyetin tefsiri 1792
Kamer suresi 46. âyenin Mekke'de indiği.1781
Kehf suresi 105. âyetin tefsiri.....1752
Kıyame suresi 16. âyetin tefsiri.....5
Mâide suresi 87. âyetin tefsiri.....1734, 1735
Mâide suresi 90. âyetin tefsiri.....1736
Mâide suresi 101. âyetin tefsiri.....1737
Mâide suresi 106-107. âyetin tefsiri 1202
Meryem suresi 39. âyetin tefsiri.....1753
Meryem suresi 77-80 âyetlerinin nuzül sebebi 1000
Muhammed suresi 22. âyetin tefsiri 1775, 1776
Mutaffifin suresi 6. âyetin tefsiri 1795
Mutaffifin suresi 19. âyetin tefsiri 1797
Müddessir suresi 1-5. âyetlerin nuzulü 4
Mümtehine suresi 1. âyetin nuzulü 1784
Mümtehine suresi 12. âyetin tefsiri 1785
Münâfikûn suresi 1. âyetin tefsiri.....1787, 1788
Nahl suresi 70. âyetin tefsiri.....1748
Necm suresi 18. âyetin tefsiri.....1366
Necm suresi 19. âyetin tefsiri.....1780
Nisâ suresi 3. âyetin tefsiri.....1728
Nisâ suresi 11. âyetin tefsiri.....1729
Nisâ suresi 95. âyetin nuzulü 1223
Nisâ suresi 40. âyetin tefsiri.....1730
Nisâ suresi 41. âyetin tefsiri.....1731
Nisâ suresi 97. âyetin tefsiri.....1732
Nisâ suresi 163. âyetin tefsiri 1733
Nûr suresi 6-7. âyetlerin tefsiri 1754, 1755, 1879
Nûr suresi 11, 12. ve 22. âyetlerin nuzul sebebi.....1178
Rahmân suresi 62. âyetin tefsiri 1782
Rûm suresi 1-4. âyetlerin tefsiri.....1757
Sâd suresi 35. âyetin tefsiri.....290
Saffât suresi 177. âyetin tefsiri.....1642
Sebe suresi 23. âyetin tefsiri..... 1747
Sebe suresi 46. âyetin tefsiri..... 1766
Secde suresi 17. âyetin tefsiri 1758
Şems suresi 12. âyetin tefsiri..... 1798
Şûrâ suresi 23. âyetin tefsiri..... 1771
Tahrim suresi 1. âyetin tefsiri 1790
Tahrim suresi 6. âyetin nuzul sebebi 1715
Tebbet suresinin nuzulu..... 1766
Tevbe suresi 84. âyetin nuzul sebebi..... 645
Tevbe suresi 102. âyetin tefsiri..... 1744
Tevbe suresi 113. âyetin tefsiri..... 681
Tevbe suresi 118. âyetin tefsiri..... 1696
Tûr suresi 35-37. ayetlerin tefsiri 1779
Zümer suresi 53. âyetin tefsiri 1767
Zümer suresi 67. âyetin tefsiri 1768, 1769
Zümer suresi 68. âyetin tefsiri 1770

Teheccüd ..... bk. Gece namazı
Tek ayakkabı ile dolaşmak..... 1991
Tekbir ile kıraat arasınad okunan dua..... 428
Tekbiri sesli okumak..... 467
Telbine bulamacı..... 1897
Telbiye getirmek 534, 770, 781, 782, 785, 786, 787, 788
Telbiyenin sözleri ve anlamı..... 785
Telbiyeye mikatta başlamak 782
Telbiyeye cemrelere kadar devam etmek 783, 787
Tembellik 1748
Temettu haccı..... 793, 796, 798
Temimoğullarının hasletleri..... 1146
Teravih namazı 423, 424, 608
Tertil okuyuşu..... 1819
Tesbihin fazileti..... 2085, 2087, 2226
Teşrik günlerinde oruç 969
Tevazu..... 1689
Tevbe-İstiğfar..... 81, 1448, 2067, 2068, 2069, 2074, 2223
Tevbe suresi 84. âyetin nuzul sebebi..... 645
Tevbe suresi 102. âyetin tefsiri..... 1744
Tevbe suresi 113. âyetin tefsiri..... 681
Tevbe suresi 118. âyetin tefsiri..... 1696
Tevessül konusu 550
Tevhide davet..... 702
Tevrata göre bir Yahudiye recm cezasının uygulanması 1516
Tevrat tefsiri..... 1716
Teyemmüm.....224, 225, 226, 227, 228
Teyemmümün caiz kılınışı 224
Teyze anne yerinedir 1185
Tezek ve kemiğin cinlerin yemeği oluşu .. 1581
Tezkiye 636, 686, 687
Ticareti yasaklanan şeyler 998
Ticaretle ilgili sosyal hastalıklar 1020
Ticarette ahlakın önemi..... 1003
Ticarette kolaylık sağlamak 994, 995
Ticarette ortaklık âdâbı 1003
Tirit ve telbine yemeğinin üstünlüğü..... 1897
Tırnaklı ve pençeli kuşların eti..... 1922
Toplu azapta niyete göre diriltilmek..... 2191
Topluluk içerisinde birisiyle ayrı konuşmak.....2063
Toplum malına ihanet etmek 706, 1311, 1325
Toplum malını zimmetine geçirmek 1311, 1312
Tûli emele dalmamak 2090, 2091, 2093
Tûr suresi 35-37. ayetlerin tefsiri 1779
Tuvalete giderken okunacak dualar..... 116
Tuvalete giderken yanında su götürmek . 121, 315
Tuvalette sağ eli kullanmamak..... 123

Tuvalette su ile teharetlenmek 122, 165
Tuvalet temizliğinde tezek ve kemik kullanmamak.....124
Tükürmek 331
Türklerle savaş 1261, 1501

U
Ûd-i Hindide yedi şifa vardır 1963, 1964
Uğursuzluk telakkisi..... 1239, 1965, 1966, 1967, 1975
Uğursuzluk diye bir şey yoktur 1966
Uhud Gazvesi 1298, 1615, 1616, 1617, 1618, 1620, 1621, 1622
Uhud Gazvesinden sekiz yıl sonra kılınan namaz.....677
Uhud Sevgisi 754, 1247
Uhud şehidlerinin cennetlik olduğu.....1615
Uhudda Efendimiz (a.s.)'ın yaralanması..... 1618, 1621
Uhudda, tanınmayan kişilerin Efendimiz (a.s.)'ı savunması 1616
Uhud dağındaki Nebi, Sıdık ve Şehid 1526
Ukkâşe b. Mihcan (r.a.)'ın fazileti.....1965
Ulûlemre itaat .....bk. İdareciye itaat
Umre 215, 216, 258, 795, 863, 864, 865, 866, 867, 869, 870, 899
Umre günahları siler 863
Umre sevabı.....872
Umretü'l-Kaza 1639
Unutulan namazları kaza 366
Unutarak yemek orucu bozmaz 941
Urve Barikî (r.a.)'a bereket duası.....1518
Uşeyre Gazvesi.....1596
Utanmak iyilik getirir.....2040
Utanmazsan dilediğini yap 2041
Uyku abdesti bozar mı.....113
Uykudan önce dua etmek.....184
Uykudan uyanınca elleri yıkamak.....131
Uyku bastırdığında namaz kılmamak.....161, 162
Uyurken ateşi kontrol etmek 2064
Uyumadan önce tedbir almak.....1386, 2064
Uyumadan önce İhlas, Felak, Nas surelerini okumak 1811
Uyurken okunacak dualar 184, 2070, 2071
Uyuyana karşı namaz.....251, 252, 322
Uyluğun avret mahallinden olup olmadığı 243
Uyuza yakalananın ipekli elbise giyebileceği.....1256, 1257
Uzak yerleşim biriminden gelip cemaate katılmadaki sevabın çokluğu 392, 394

Ü
Übey b. Ka'b (r.a.)'ın fazileti 1551, 1566, 1567, 1713
Ücret karşılığı çalışmak.....1046, 1056
Ümmet hakkında mal fitnesi nedeniyle endişe 677
Ümmetimize iki kat sevap verilme nedeni 345
Ümmetimizin kıyamette çok olma ümidi ..1803
Ümmetlerin mukayesesi 345
Ümmü Selem (r.a.)'ın Cebrail'i görmesi ...1514
Ümmü Süleym (r.a.) 661, 664, 964, 1230, 1528, 1568
Üsame ordusu.....1304
Üsâme b. Zeyd (r.a.)'ın fazileti 1539, 1540, 1541, 1542
Üseyd b. Hudayr (r.a.)'ın Kur'ân-ı Kerim okumasına meleklerin inmesi 1812
Üvey kardeşin yanında tesettürlü olma....986
Üzüme kerm, dememek 2048
Üzüntü ve keder halinde okunacak dua...2076

V
Vaaz.....84, 87, 62
Veba .....bk. Taun
Vadeli alış veriş 989, 1031, 1032
Vahşi'nin Müslüman olması 1621
Vahyin geliş şekilleri.....2
Vahyin iniş anı.....779
Vahyin aralanması..... 4
Vahyin Rasûlüllah'ın vefatına yakın dönemlerde çoğalması 1804
Vakfe 830, 831, 837
Vakıf.....1198, 1200
Vakfın ahkamı.....1198
Vakti kerahet 357, 358, 359, 360
Vaktinde kılınan namaz 325
Vasıta üzerined namaz..... 582, 583, 585
Vasıta üzerinde namazda kıblenin durumu.....583, 629
Vasiyyet 1193, 1195, 1196
Vasiyete ihanet etmemek.....1202
Vasiyete teşvik.....1193
Vasiyette bulunmak.....658
Vatandaşın devlete itaatı.....1274
Veda Haccı 1692, 1693
Veda Haccı hutbesi.....61, 74, 101, 1351, 1692
Veda Tavafı 859, 860
Vefat sırasında İslâm tebliği.....679, 681
Vekalet 1064
Vekaletsiz tasarruf.....1065
Velime (düğün yemeği).....243
Velime parası hazırlamak için çalışmak.... 1099
Verdiği sözü tutmamak 905, 1046, 1346, 2047
Veresiye alış veriş.....bk. Vadeli alış veriş
Veren el alan elden üstündür.....721, 722, 750
Vergi memuru görevlendirmek.....1039
Vesile konusu 550
Vesveseden kaçınmak.....987
Vesveseye karşı tedbir 1384
Visal orucu tutmamak.....956, 957
Vitir namazı 322, 540, 541, 542, 602, 608, 617
Vitir namazını kılmak 617
Vitir namazının vacipliği 297, 538
Vitir namazının vakti 538, 539, 540, 541
Vitirin binek üzerinde kılınması.....542
Vitirin gecenin son namazı olduğu.....541

Y
Ya hayır söyle yada sus,..... 2020
Yabancı (mahrem) kadına bakmamak..... 769
Yabancı kadınla yalnız kalmamak 1289
Yağa fare düştüğünde yağın temizlenmesi.....175
Yağmacılık.....1929
Yağmur duası âdâbı.....553
Yağmur duası 518, 551, 552, 553, 555
Yağmur duasında elbiseye ters çevirmek 546
Yağmur duasında elleri yukarı kaldırmak. 552, 554
Yağmur isteme (istiskâ) namazı 546
Yağmur yağarken dua etmek.....555
Yağmur yüklü bulut görüldüğünde okunacak dua 555
Yağmurla sulanan arazinin zekatı 755
Yağmuru Allah yağdırır 481
Yağmurun ne zaman yağacağı bilinebilir mi.....559
Yahudi âlimlerinin Kur'ân-ı Kerim'deki bilgileri teyit etmeleri 1768
Yahudi ve Hıristiyanların kabirleri mescid edinme âdetleri 271, 276, 671
Yahudi ve Hıristiyanların saç-sakal boyamama âdetleri 1445, 1995
Yahudilere lanet sebebi.....1047
Yahudilerin bir kısmının başka bir varlığa dönüşmesi 1395
Yahudilerin Hz. Peygamber (s.a.v.)'e karşı küstahlıkları 1263
Yahudilerin Hz. Peygamber (s.a.v.)'i zehirlemek istemeleri 1341
Yahudilerin kelimeleri değiştirip tahrif etmeleri1712
Yahudilerden on âlim Rasûlüllah'a iman etseydi 1595
Yahudilerin Hayber'den sürülmeleri.....1079, 1081, 1083, 1190
Yahudilerin Rasûlüllah hakkındaki gerçekleri gizlemeleri 1727
Yahudilerin ruh hakkındaki soruları..... 104
Yahudilerle savaş 1259, 1260
Yahudilerle ticaret 1901

Yakın akrabalara tebliğ 1470
Yakını ile birlikte haccetmek 790
Yakınlara infakta bulunmak iki kat sevaptır 744
Yalan 1461
Yalan hadis uydurmak 90, 91, 92, 656, 1461, 1506
Yalan hadisin cezası 90, 91, 92, 656, 1461
Yalan söylemenin serbest olduğu yerler .. 1043, 1183, 1412
Yalan yere yemin 1092, 1096, 1723
Yalan yeminle malını satmak 1093, 1096
Yalancı peygamberlerin ortaya çıkışı 1684, 1685
Yalancılar 697
Yalancılık 31, 32, 926, 2036
Yalancılık ve kötülük kişiyi cehenneme götürür 2036
Yalan ile başkasının malını gasbedenin durumu 1092
Yalnız başına yolculuktaki tehlikeler 1286
Yanında mahremi olmayan kadının yanına girmek 1865
Yapmadığı şeylerle övünenler 1726
Yaratılışın başlangıcı 1347
Yasaklanan su kapları 49, 1933
Yaşlılıkta tâli emel ve dünya sevgisinin artması 2093
Yaşlılıkta gece namazını oturarak kılmak 588
Yardımlaşma 1115, 1116
Yarıcılık 1077, 1079, 1083, 1085, 1086, 1100, 1723
Yataktan kalkınca okunacak dua 184, 2070, 2071, 2073
Yatarken okunacak dua 184, 1068, 2070, 2071, 2073
Yatarken temizlik 184
Yatmadan önce yatağı temizlemek 2073
Yatsı namazının vakti 336, 337, 347, 348, 350
Yatsı namazının vaktini beklemek 349, 350
Yatsı ve sabah namazlarının fazileti 378, 393, 395
Yatsıda inşikâk suresini okumak 440
Yatsıyı geciktirmek 351, 352
Yaya olarak hac etmek 901, 902
Ye'cûc ve Me'cûc 806, 1403, 1404
Ye'cûc ve Me'cûc seddinin açılması 1403, 1404
Ye'cûc ve Me'cûc'den sonra hac ve umre. 807
Yedi günde bir hatim 1821
Yedi helak edici günah 1199
Yeğen 2153
Yemek adabı 1885
Yemek duası 1905, 1906
Yemek yedirmek 2056
Yemek seçmemek 1495, 1892
Yemekte parmakları yalamak 1903
Yemekte önünden yemek ve besmele çekmek 1885
Yemekten sonra abdest 150
Yemekten sonra eli yalamak 1903
Yemekten sonra eli yıkamak 1904
Yemen Seriyyeleri 1675, 1677
Yemen'de Cerir b. Abdullah (r.a.)'ın İslâm'ı tebliği 1678, 1679
Yemen'deki putların kırılması 1678
Yemen'e Halid b. Velid (r.a.)'ın gönderilmesi 1675
Yemen'e Muâz b. Cebel (r.a.) ve Ebû Musa el-Eşari (r.a.)'ın gönderilmesi 1673
Yemenli Eşari kabilesinin fazileti 1650, 1651
Yemenli muhacirlere Hayber fethinden sonra ganimetten bir hisse verilmesi 1652
Yemenliler 1689
Yemenlilerin Müslüman olması 1650
Yemenlilerin özellikleri 1689
Yemin 365, 683, 1175, 1181, 1182, 1437, 1576, 1780, 1864, 2139, 2140
Yemin edip sözünde durmamak 1046
Yemin için kura çekmek 1181
Yemin, hakkında dava açılana (sanığa) düşer 1138, 1723
Yemin keffareti 1688, 2139, 2140
Yemin kefaretinin ölçüsü 2148
Yemine sadık kalmak 635
Yeminden kefaret vererek çıkmak 1688, 1694, 2139
Yemini Allah adıyla yapmak 1182, 1576
Yemini bozmak 1046, 1688
Yer mantarının şifa olduğu 1711
Yeryüzündeki faziletli üç mescid 620
Yeryüzündeki ilk mescid 1415
Yeryüzünün kıyamet günündeki durumu . 2117
Yetim malı yemek 1199
Yetim vasisi 1877
Yetimler 1728
Yetimin hakları 1728
Yetimin işini üstlenmenin mükafatı 1877
Yetimlere harcama yapmak 744
Yevmi şekde oruç tutmak 933
Yıkanmak 501, 502, 503
Yılanların öldürülmesi 1391
Yılın on iki ay olduğu 1351
Yırtıcı hayvanların eti 1922
Yitik mal (lukata) 79, 1111
Yiyeceği paylaşmak 715
Yiyeceğin içerisine fare düşmesi 175
Yiyeceğin içerisine sinek düşmesi 1396, 1980
Yiyecekleri ölçmek berekettir 1015
Yoksulları doyurmak 12
Yol kesmek 712
Yolculuk meşakkati 879
Yolculuğun azap olduğu 879
Yolculukta ezan, kamet ve imamlık 384
Yolculukta iş bitiminde hemen memlekete dönmek 879
Yolculukta mest 238
Yolculukta nafile ibadet 584, 585
Yolculukta namazları birleştirmek 581, 586
Yolculukta namazın farzlarının kısaltılması 575, 576, 577
Yolculukta orucu bozmak 946, 947, 948, 949, 952
Yolculukta oruç tutmamak 1657, 1658
Yolculukta oruç tutmayıp hizmet etmek .. 1248
Yolculukta yatsı namazında Tîn suresini okumak 441
Yolculukta yüksek sesle zikir 1283
Yolculuktan dönünce okunan dua 874, 1315
Yolculuktan dönünceye kadar namazın kısaltılması 576
Yolculuktan dönünce şükür namazı kılmak 1316
Yolculuktan dönüşte eve geceleğin girmemek 876, 877, 1867, 1868
Yolculuktan kuşluk vakti dönmek 1316
Yolculunun orucu 944, 945
Yolda namaz 302
Yoldan eziyet veren şeyleri kaldırmak 393
Yollar üzerinde oturmak 1126
Yolların hakkını vermek 1126
Yolun genişliği 1127
Yöneticilik ..... bk. İdarecilik
Yöneticiye itaat 413, 2196
Yönetimin giderek bozulması 2187
Yumuşaklık 2022
Yunus (a.s.) 1425, 1733
Yusuf (a.s.)'ın fazileti 1407, 1418, 1421
Yüksek ateşte su ile tedavi 1969
Yüksek sesle zikir 1643
Yürüyerek hacca gitmeyi adamanın hükmü 901, 902
Yüze vurmak 1149, 1924
Yüzsüzlük 752

Z

Za'feranın erkeklere yasak olması 1988
Zahire göre hükmetmek 1123
Zakkum ağacı 1587
Zalim idareciler 2199

Zalime süre verilir ama azabı ihmal edilmez.....1746
Zalime yardım nasıl yapılır 1116
Zamana (Dehre) sövmemek.....1773
Zamanın yaratıcısının Allah olduğu.....1773
Zandan sakınmak 2032
Zannın iyi olan çeşidi.....2033
Zararı tazmin etmek.....1130
Zâtü'l-Garad gezvesi 1640
Zâtü'r-Rik'a gazvesi 1627, 1628, 1629, 1630
Zehirli yılanları öldürmek 1391
Zekat 8, 24, 43, 47, 49, 52, 57, 702, 703, 746
Zekat hususunda Ebû Bekir (r.a.)'ın isabetli görüşü 705
Zekat miktarı 732, 733, 734, 736, 737, 738
Zekat nisabına girmeyen mallar.....742
Zekat malının en değerlisini almamak 760
Zekat memurluğu 764
Zekat memurunun hesaplarını teftiş etmek 764
Zekat veren için hayır dua etmek 761
Zekat vermek için acele etmek.....710, 713
Zekat vermeye hevesli olmak.....746
Zekat vermeyen zenginin cezası 2142
Zekata tabi mallar ve miktarı.....708, 732, 736, 737
Zekatı hak sahiplerine vermek.....747
Zekatı verilmeyen hayvanların âhirette sahibine azap vermesi 706, 707
Zekatı zenginden alıp fakirlere vermek....760
Zekatın farz olduğu.....702, 739, 760
Zekatlık hayvanlara zekat damgası vurmak.....765
Zekatta hile yapmamak 733
Zekatta malan orta değerde olanını vermek.....738
Zehirli kelerin öldürülmesi.....1413
Zemzem suyu.....823, 824, 1413
Zemzemi ayakta içmek.....824, 1939
Zenginin borcunu ödemeyip uzatması 1060
Zeyd b. Erkam (r.a.)'ın fazileti.....1787
Zeyd b. Harise (r.a.) ve Üsame b. Zeyd (r.a.)'ın fazileti 1539, 1540, 1542
Zeyneb bintü Cahş (r.a.)'nın hayır yapmayı çok sevmesi....717
Zeyneb bintü Cahş (r.a.)'nın Rasûlüllah (s.a.v)'e bal ikram etmesi.....1790
Zıpkınla avın hükmü.....1912
Zikir eden cemaate Allah'ın mağfireti 2087
Zikrullah'ın fazileti.....2087, 2221
Zımmi hukukuna saygı göstermek 1345, 1346
Zina.....18, 71, 72, 1754, 1931, 2058
Zina çocuğunun anneye nisbeti 1754
Zina edenler.....697, 1928, 1929, 2168
Zina iftirası.....2164
Zina isbatı için dört şahit getirmek.....1754, 1755
Zina isnadı 1199, 2164
Zina kazancı.....1048
Zinadan kaçınmak.....396, 2104
Zinanın cezası 1189, 1754, 1755
Ziraat arazilerinin asrı saadetteki durumu 1085, 1086
Ziraat arazisini beklemek için köpek beslemek..1073, 1074, 1075
Ziraat ortaklığı.....1077, 1078
Ziraat yapmanın fazileti 1071, 1087, 2016
Ziraata sarılıp cihadı terk etmenin hükmü 1072
Ziyaret tavafı.....817
Zulüm kıyamet günü karanlıktır 1117
Zulüm.....1115, 1117, 1746
Zulme engel olmak 1116
Zübeyr b. Avâm (r.a.)'ın Ahzab savaşındaki cesareti 1232, 1533
Zübeyr b. Avâm (r.a.)'ın Bedir'deki cesareti ..1603
Zübeyr b. Avâm (r.a.)'ın Efendimiz (a.s.)'ın sancağını taşıması 1659
Zübeyr b. Avâm (r.a.)'ın fazileti.....1232, 1533, 1534, 1659
Zühde önem vermek 2089
Zü'l-Halsa gazvesi..... 1295, 1678
Zü'l-Hicce ayının ilk on günün fazileti.....533
Zü'l-Huleyfe'deki mübarek vadi 778
Zü'l-Huleyfe'de namaz 775
Zümer suresi 53. âyetin tefsiri 1767
Zümer suresi 67. âyetin tefsiri 1768, 1769
Zümer suresi 68. âyetin tefsiri 1770
Zürriyet için Salih kimselerden dua almak.....661

Tahrîc

TAHRÎC İLKELERİMİZ

Hadislerin tahrici yapılırken takip ettiğimiz usul şudur: Önce Buhârî, tesbit edildi, daha sonra hadis çeşitli yerlerde çeşitli şekilde tekrar ediliyorsa bu tekrarın sayısı ve yeri belirtildi.

Hadislerin yeri belirtilirken bu güne kadar çeşitli usuller kullanılmıştır. Son dönemlerde **"el-Mu'cemü'l- Müfehres li Elfâzi'l-Hadîs** (Concordance)" isimli çalışmanın usulü yaygınlık kazandığından dolayı hadis tahriçleri bu eserin usulüne göre belirtilmiştir. Buna göre Buhârî'nin hadisleri verilirken hadisin bulunduğu kitap ismi ile bulunduğu bab numarası verilmiştir.

Buhârî'nin bir hadisi kaç yerde tekrar ettiği tesbit edilirken hadisin bütünü göz önüne alınmıştır. Eğer Tecrid'deki hadis bir bütünün parçası ise sadece bu parça değil parçalanan ana hadisin bütünü dikkate alındı ve bu bütünün diğer parçaları da tahrice dahil edildi. Bu nedenle bir hadis bazen Tecrid'deki metninin dışında olmakla birlikte ana hadisin parçası olduğundan dolayı tekrara dahil olabilmektedir.

Tekrarlar sıralanırken eğer aynı kitap içerisinde birden fazla bab numarası varsa gereksiz tekrardan kaçınmak için sadece bir defa kitap ismi verildi, arkasından tekrar eden bab numaraları getirildi.

Buhârî'nin tekrarları üzerine ilk dönemden günümüze kadar çeşitli çalışmalar yapılmış, bilhassa Buhârî şerhlerinden hareketle son dönem basılan Buhârî baskılarında tekrarlara işaret edilmiştir. Bu tür çalışmalar birbirinin tamamlayıcısı olarak tekrar tesbitlerini günümüze kadar geliştirerek en mükemmel şeklini vermeye çalışmıştır. Tekrarların tesbitinde, bugün elimizdeki çalışmaların en geniş biçimi olan Muhammed Nizâr Temîm ve Heysem Nizâr Temîm'in, Muhammed Fuâd Abdülbâkî merhumun yaptığı **'Etrâf'** çalışmasını yeniden gözden geçirerek hazırladıkları Sahîhu'l-Buhârî baskısı esas alınmıştır.

İmâm Nevevî, Müslim Şerhinde: "Bilesin ki âlimler Kur'ân-ı Kerim'den sonra kitapların en sahihinin Sahîhi Buhârî ve Sahîhi Müslim olduğunda ittifak etmiştir. Her ikisi arasında, Buhârî'nin kitabı ise en sahihidir." demektedir. (Şerhu Sahîhi Müslim, I. 128)

Diğer taraftan, bir kısım muhaddislerce ve özellikle Mâlikî mezhebinden olan bazı âlimlerce İmâm Malik'in Muvattâ'sı en sahih olan kitap kabul edilmiştir. Şah Veliyyullah Dihlevî de sahih hadisleri içeren kitapları dört tabakaya ayırmıştır: Buna göre üç kitap, İmâm Malik'in Muvattâ'sı ile Sahîhi Buhârî ve Sahîhi Müslim en sahih olan birinci tabaka kitaplarıdır. (Hüccetullâhi'l-Bâliğa, I. 491) Onun bu tasnifi son dönem muhaddislerinden Muhammed Cemâlüddin Kâsımî (Kavâidu't-Tahdîs, s. 247-249) Muhammed Abdurrahmân Mübârekfûrî (Mukaddime, Tuhfetü'l-Ahvezî, s. 46) gibi araştırmacı otoritelerce de kabul görmüştür.

Eğer hadisi Müslim de rivayet etmiş ise bu rivayet belirtilerek bulunduğu yer gösterildi. Böylece müttefekun aleyh hadislere de işaret edilmiş oldu. Müslim'deki hadis belirtilirken bulunduğu kitap ismi ile ilgili kitabın içerisindeki sıra numa
rası verilmiştir. Parantez içerisindeki numara ise Muhammed Fuâd Abdülbâkî merhumun düzenlediği Müslim'deki hadislerin tekrarsız, genel sıralama numarasıdır.

Müttefekun aleyh hadislerin tesbiti konusunda bu güne kadar değişik çalışmalar yapılmıştır. Bizim tesbitimiz bu konudaki en son çalışma olan merhum Muhammed Fuâd Abdülbâkî'nin çalışması esas alınarak hazırlanmıştır.

İmâm Malik'in Muvattâ'sı, Buhârî'nin kaynakları arasında yer alır. Buhârî, Muvattâ'daki 300 hadisi 600 değişik yerde zikreder. (Buhârî'nin Kaynakları, M. Fuâd Sezgin, II. Lâhika, s. 315, 2. dipnot) Şah Veliyyullah Dehlevî'nin tasnifini dikkate alarak Muvattâ'da geçen hadisleri de belirttik. Böylece Müttefekun aleyh hadislerin belirtilmesiyle birlikte Muvattâ hadislerini de göstererek birinci tabaka hadis kitaplarının her üçünde de bulunan hadisler belirtilmiş oldu.

Bazı numaraların önündeki " **&** " işareti hadisin müttefekun aleyh olduğunu, " **{•}** " işareti hadisin Muvatta'da da rivayet edildiğini, " **{&}** " ise hadisin hem Müslim'de hem de Muvatta'da rivayet edildiğini gösterir.

1-) Buhârî, Bedu'l-Vahy: 1 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; İmân: 41, Itk: 6, Menâkıbu'l-Ensâr: 45, Nikâh: 5, Eymân ve Nüzûr: 23, Hıyel: 1
& Müslim, İmâra: 155 (1907)

2-) Buhârî, Bedu'l-Vahy: 1 • 1 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 6
& Müslim, Fezâil: 86 - 87 (2333)
{&} Muvatta, Kur'ân: 7

3-) Buhârî, Bedu'l-Vahy: 1 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 23, Tefsîr, Alak: 1 , 1 , 2, 3, Ta'bîr: 1
& Müslim, İmân: 252 (160)

4-) Buhârî, Bedu'l-Vahy: 3 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 7, Tefsîr, Müddessir: 1, 2, 3, 4, 5, Alak: 1, Edeb: 118
& Müslim, İmân: 255 (161)

5-) Buhârî, Bedu'l-Vahy: 4 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Tefsîr, Kıyâme: 1, 1, 2, Fezâilü'l-Kur'ân: 28, Tevhîd: 43
& Müslim, Salât: 148 (448)

6-) Buhârî, Bedu'l-Vahy: 5 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 6, Menâkıb: 23, Fezâilü'l-Kur'ân: 7
& Müslim, Fezâil: 43 (2308)

7-) Buhârî, Bedu'l-Vahy: 6 • çeşitli şekilde 9 defa tekrar eder; İmân: 38, Şehâdât: 28, Cihâd ve Siyer: 11, 102, 122, Cizye: 13, Tefsîr, Âl-i İmrân: 4, Edeb: 8, Deavât: 33
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 74 (1773)

8-) Buhârî, İmân: 2 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Bakara: 31
& Müslim, İmân: 21 (16)

9-) Buhârî, İmân: 3
& Müslim, İmân: 57 (35)

10-) Buhârî, İmân: 4 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 26
& Bu hadisin bir kısmını Müslim de rivayet eder; İmân: 64 (40)

11-) Buhârî, İmân: 5
& Müslim, İmân: 66 (42)

12-) Buhârî, İmân: 6 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; İmân: 20, İsti'zân: 9
& Müslim, İmân: 63 (39)

13-) Buhârî, İmân: 7
& Müslim, İmân: 72 (45)

14-) Buhârî, İmân: 8

15-) Buhârî, İmân: 9
& Müslim, İmân: 69 (44)

16-) Buhârî, İmân: 9 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; İmân: 14, Edeb: 42, İsti'zân: 1
& Müslim, İmân: 67 (43)

17-) Buhârî, İmân: 2 • 1 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 4
& Müslim, İmân: 128 (74)

18-) Buhârî, İmân: 11 • çeşitli şekilde 11 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 43, 43, Meğâzî: 12, Tefsîr, Mümtehine: 3, Hudûd: 8, 14, Diyât: 3, Fiten: 4, Ahkâm: 43, 49, Tevhîd: 31
& Müslim, Hudûd: 41 (1709)

19-) Buhârî, İmân: 19 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 15, Menâkıb: 25, Rikâk: 34, Fiten: 14
{•} Muvatta, İsti'zân: 16

20-) Buhârî, İmân: 13

21-) Buhârî, İmân: 15 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Tefsîr, Nisâ: 8, Kalem: 42, Rikâk: 51, 52, Tevhîd: 24, 24.
& Müslim, İmân: 204 (184)

22-) Buhârî, İmân: 15 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 2, Ta'bîr: 17, 18.
& Müslim, Fezâil: 15 (2390)

23-) Buhârî, İmân: 16 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 77.
& Müslim, İmân: 59 (36)
{&} Muvatta, Hüsnü'l-Hulük: 10

24-) Buhârî, İmân: 17
& Müslim, İmân: 36 (22)

25-) Buhârî, İmân: 18 • 1 defa tekrar eder; Hacc: 4.
& Müslim, İmân: 135 (83)

26-) Buhârî, İmân: 19 • 1 defa tekrar eder; Zekât: 53
& Müslim, İmân: 277 (150)

27-) Buhârî, İmân: 21 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Salât: 51, Ezân: 91, Küsûf: 9, Bedü'l-Halk: 4, Nikâh: 88
& Müslim, Salâtü'l-Îdeyn: 4 (885)

28-) Buhârî, İmân: 22 • 2 defa tekrar eder; Itk: 15, Edeb: 44
& Müslim, Hibât: 40 (1661)

29-) Buhârî, İmân: 22 • 2 defa tekrar eder; Diyât: 2, Fiten: 10
& Müslim, Fiten: 14 (2888)

30-) Buhârî, İmân: 23 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 8, 41, Tefsîr, En'âm: 3, Lokmân: 1, İstitâbetü'l-Murteddîn: 1, 6
& Müslim, İmân: 197 (124)

31-) Buhârî, İmân: 24 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Şehâdât: 28, Vasâyâ: 8, Edeb: 69
& Müslim, İmân: 107 (59)

32-) Buhârî, İmân: 24 • 2 defa tekrar eder; Mezâlim ve Gasb: 17, Cizye: 17
& Müslim, İmân: 106 (58)

33-) Buhârî, İmân: 25 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; İmân: 27, 28, Savm: 6, Salâtü't-Terâvîh: 1, 2, Fezâilu Leyleti'l-Kadr: 1
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 175 (760)

34-) Buhârî, İmân: 26 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Şehâdât: 2, Farzu'l-Humus: 8, Tevhîd: 28, Tevhîd: 30
& Müslim, İmâra: 103 (1876)
{&} Muvatta, Cihâd: 27

35-) Buhârî, İmân: 27 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; İmân: 25, 28, Savm: 6, Salâtü't-Terâvîh: 1, 2, Fezâilu Leyleti'l-Kadr: 1
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 173 (759)
{&} Muvatta, Salât Fi'r-Ramazân: 2

36-) Buhârî, İmân: 28 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; İmân: 25, 27, Savm: 6, Salâtü't-Terâvîh: 1, 2, Fezâilu Leyleti'l-Kadr: 1
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 175 (760)

37-) Buhârî, İmân: 29 • 3 defa tekrar eder; Merdâ: 19, Rikâk: 18, Temennî: 6

38-) Buhârî, İmân: 30 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Salât: 31, Tefsîr, Bakara: 142, 148, Ahbâru'l-Âhâd: 1
& Müslim, Salât: 11 (525)

39-) Buhârî, İmân: 31 • 1 defa tekrar eder; İmân: 31

40-) Buhârî, İmân: 32 • 1defa tekrar eder; Teheccud: 21
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 221 (785)
{&} Muvatta, Salâtü'l-Leyl: 4

41-) Buhârî, İmân: 33 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Tefsîr, Bakara: 1, Rikâk: 51, Tevhîd: 19, 24, 36, 36, 38
& Müslim, İmân: 325 (193)

42-) Buhârî, İmân: 33 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Meğâzî: 77, Tefsîr, Mâide: 2, Tevhîd: 1
& Müslim, Tefsîr: 5 (3017)

43-) Buhârî, İmân: 34 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Savm: 1, Şehâdât: 26, Hıyel: 4
& Müslim, İmân: 8 (11)
{&} Muvatta, Sefer: 94

44-) Buhârî, İmân: 35 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cenâiz: 57, 58

& Müslim, Cenâiz: 54 (945)
45-) Buhârî, İmân: 36 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Edeb: 44, Fiten: 8
& Müslim, İmân: 116 (64)
46-) Buhârî, İmân: 36 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; İ'tikâf: 4, Edeb: 44
47-) Buhârî, İmân: 37 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Lokmân: 2
& Müslim, İmân: 5 (9-10 / 8 başka raviden)
48-) Buhârî, İmân: 39 • 1 defa tekrar eder; Buyû: 2
& Müslim, Sehv: 107 (1599)
49-) Buhârî, İmân: 40 • çeşitli şekilde 10 defa tekrar eder; İlm: 25, Mevâkîtü's-Salât: 2, Zekât: 1, Farzu'l-Humus: 2, Menâkıb: 5, Meğâzî: 69, 69, Edeb: 98, Ahbâru'l-Âhâd: 5, Tevhîd: 96
& Müslim, İmân: 23 (17)
50-) Buhârî, İmân: 41 • Tekrar tahrici 1. hadiste geçti.
51-) Buhârî, İmân: 41 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 12, Nafakât: 1
& Müslim, Zekât: 48 (1002)
52-) Buhârî, İmân: 42 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; İmân: 3, Gusl: 2, Zekât: 2, Buyû: 67, Şurût: 1, 1, Ahkâm: 42
& Müslim, İmân: 97 (56)
53-) Buhârî, İmân: 42 • Tekrar tahrici 52. hadiste geçti.
54-) Buhârî, İlm: 59 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 35
55-) Buhârî, İlm: 3 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; İlm: 30, Vudû: 27
& Müslim, Tahârat: 27 (241)
{&} Muvatta, Tahârat: 5
56-) Buhârî, İlm: 5 • çeşitli şekilde 9 defa tekrar eder; İlm: 5, 14, 50, Buyû: 94, Tefsîr, İbrahim: 1, Et'ime: 42, 46, Edeb: 80, 89
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 63 (2811)
57-) Buhârî, İlm: 6
58-) Buhârî, İlm: 7 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 101, Meğâzî: 82, Ahbâru'l-Âhâd: 4
59-) Buhârî, İlm: 7 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 101, Libâs: 48, 50, 51, 52, 54, Ahkâm: 17
& Müslim, Libâs ve Zîne: 57 (2092)
60-) Buhârî, İlm: 8 • 1 defa tekrar eder; Salât: 84
& Müslim, Selâm: 26 (2176)
{&} Muvatta, Selâm: 4
61-) Buhârî, İlm: 9 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; İlm: 37, Hacc: 132, Bedü'l-Halk: 2, Meğâzî: 77, Tefsîr, Tevbe: 8, Edâhî: 5, Fiten: 8, Tevhîd: 24
62-) Buhârî, İlm: 11 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; İlm: 69, Rikâk: 69
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 82 (2821)
63-) Buhârî, İlm: 11 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 80
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 8 (1734)
64-) Buhârî, İlm: 13 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 7, Menâkıb: 28, İ'tisâm: 10, Tevhîd: 29
& Müslim, Zekât: 100 (1037)
65-) Buhârî, İlm: 14 • Tekrar tahrici 56. hadiste geçti.
66-) Buhârî, İlm: 15 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Zekât: 5, Ahkâm: 3, İ'tisâm: 13
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 268 (816)
67-) Buhârî, İlm: 17 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Vudû: 10, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 24, İ'tisâm: 1
& Müslim, Husûmât: 138 (2477)
68-) Buhârî, İlm: 18 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Salât: 90, Ezân: 162, Cezâu's-Sayd: 25, Meğâzî: 77
& Müslim, Salât: 254 (504)
{&} Muvatta, Sefer: 38
69-) Buhârî, İlm: 18 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Vudû: 40, Ezân: 154, Teheccud: 36, Deavât: 30, Rikâk: 6
& Müslim, Mesâcid: 265 (657)
70-) Buhârî, İlm: 20
& Müslim, Fezâil: 15 (2282)
71-) Buhârî, İlm: 21 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; İlm: 21, Nikâh: 110, Keffârâtü'l-Eymân: 1, Hudûd: 20
& Müslim, İlm: 8 (2671)
72-) Buhârî, İlm: 21 • Tekrar tahrici 71. hadiste geçti.
73-) Buhârî, İlm: 22 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 6, Ta'bîr: 15, 16, 34, 37
& Müslim, Fezâil: 16 (2391)
74-) Buhârî, İlm: 23 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; İlm: 46, Hacc: 131, 131, 131, Eymân ve Nüzûr: 15
& Müslim, Hacc: 327 (1306)
{&} Muvatta, Hacc: 242
75-) Buhârî, İlm: 24 • çeşitli şekilde 12 defa tekrar eder; İstiskâ: 27, Zekât: 9, Menâkıb: 25, 25, Tefsîr, En'âm: 9, 9, Edeb: 39, Rikâk: 40, İstitâbetü'l-Murteddîn: 8, Fiten: 5, 22, 25 (tekrar eden hadislerin temeli olan en geniş rivayet)
& Müslim, İlim: 11 (157 m)
76-) Buhârî, İlm: 24 • çeşitli şekilde 10 defa tekrar eder; Vudû: 37, Cumua: 29, Küsûf: 10, 11, 16, Sehv: 9, Cenâiz: 86, Itk: 3, 3, İ'tisâm: 2
& Müslim, Küsûf: 11 (905)
{&} Muvatta, Salâtu'l-Küsûf: 4
77-) Buhârî, İlm: 26 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Buyû: 3, Şehâdât: 4, Şehâdât: 13, 14, Nikâh: 23
78-) Buhârî, İlm: 27 • çeşitli şekilde 9 defa tekrar eder; Mezâlim ve Gasb: 25, Tefsîr, Tahrim: 2, 3, 4, Nikâh: 83, 105, Libâs: 31, Ahbâru'l-Âhâd: 1, 3
79-) Buhârî, İlm: 28 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Ezân: 63, 63, Edeb: 75, Ahkâm: 13
80-) Buhârî, İlm: 28 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Musâkâ: 12, Lukata: 2, 3, 4, 9, 11, Talâk: 22, Edeb: 75
& Müslim, Lukata: 1 (1722)
{&} Muvatta, Akzıye: 46
81-) Buhârî, İlm: 28 • 1 defa tekrar eder; İ'tisâm: 4
& Müslim, Fezâil: 138 (2360)
82-) Buhârî, İlm: 30 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; İlm: 30, İsti'zân: 13
83-) Buhârî, İlm: 31 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Itk: 14, Itk: 16, 17, Cihâd ve Siyer: 145, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 48, Nikâh: 12
& Müslim, İmân: 241 (154)
84-) Buhârî, İlm: 32 • çeşitli şekilde 15 defa tekrar eder; Ezân: 161, Îdeyn: 7, 8, 16, 18, 19, 26, Zekât: 21, 33, Tefsîr, Mümtehine: 3, Nikâh: 124, Libâs: 56, 57, 59, Fiten: 16
& Müslim, Salâtü'l-Îdeyn: 2 (884)
85-) Buhârî, İlm: 33 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 51
86-) Buhârî, İlm: 34 • 1 defa tekrar eder; İ'tisâm: 7
& Müslim, İlm: 13 (2673)
87-) Buhârî, İlm: 36 • iki bölüm olup çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; birinci bölüm; Cenâiz: 6, İ'tisâm: 9 ikinci bölüm; Cenâiz: 10
& Müslim, Birr ve Sıla: 152 (2633) / 153 (2634)
{&} Muvatta, Cenâiz: 39
88-) Buhârî, İlm: 35 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Tefsîr, İnşikâk: 1, Rikâk: 49, 49
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 80 (2876)
89-) Buhârî, İlm: 37 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cezâu's-Sayd: 8, Meğâzî: 50
& Müslim, Hacc: 446 (1354)
90-) Buhârî, İlm: 38
& Müslim, Mukaddime: 1
91-) Buhârî, İlm: 38

92-) Buhârî, İlm: 38 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Menâkıb: 20, Edeb: 106, 109, Ta'bîr: 10
& Müslim, Mukaddime: 3
93-) Buhârî, İlm: 39 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Lukata: 7, Edeb: 8
& Müslim, Hacc: 448 (1355)
94-) Buhârî, İlm: 39 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 176, Cizye: 6, Meğâzî: 83, 83, Merdâ: 17, İ'tisâm: 26
95-) Buhârî, İlm: 40 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Teheccud: 5, Menâkıb: 25, Libâs: 32, Edeb: 121, Fiten: 6
96-) Buhârî, İlm: 41 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 20, 40
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 217 (2537)
97-) Buhârî, İlm: 41 • çeşitli şekilde 18 defa tekrar eder; Vudû: 5, 36, Ezân: 57, 58, 59, 77, 79, 161, Vitr: 1, el-Amel Fi's-Salât: 1, Tefsîr, Âl-i İmrân: 17, 18, 19, 20, Libâs: 71, Edeb: 118, Deavât: 10, Tevhîd: 27
98-) Buhârî, İlm: 42 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; İlm: 42, Buyû: 1, Hars ve Muzâraa': 21, Menâkıb: 28, İ'tisâm: 22
& Müslim, Fezâilü's-Sahâbe: 159 (2492)
99-) Buhârî, İlm: 42 • Tekrar tahrici 98. hadiste geçti.
& Müslim, Fezâilü's-Sahâbe: 159 (2492 m)
100-) Buhârî, İlm: 42
101-) Buhârî, İlm: 43 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Meğâzî: 77, Edeb: 2, Fiten: 8
& Müslim, İmân: 118 (65)
102-) Buhârî, İlm: 44 • çeşitli şekilde 11 defa tekrar eder; İlm: 16, İlm: 19, İcâra: 7, Şurût: 12, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 27, 27, Tefsîr, Kehf: 2, 3, 4, Eymân ve Nüzûr: 15, Tevhîd: 31
& Müslim, Fezâil: 170 (2380)
103-) Buhârî, İlm: 45 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 15, Farzu'l-Humus: 10, Tevhîd: 28
& Müslim, İmâra: 150 (1904)
104-) Buhârî, İlm: 47 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Tefsîr, Kehf: 13, İ'tisâm: 3, Tevhîd: 28, 28
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 36 (2794)
105-) Buhârî, İlm: 49 • 1 defa tekrar eder; İlm: 49
& Müslim, İmân: 53 (32)
106-) Buhârî, İlm: 50 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Gusl: 22, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 1, Edeb: 68, 79
& Müslim, Hayz: 32 (313)
{&} Muvatta, Tahârat: 85
107-) Buhârî, İlm: 51 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Vudû: 34, Gusl: 13
& Müslim, Tahârat: 17 (303)
{&} Muvatta, Tahârat: 53
108-) Buhârî, İlm: 52 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Hacc: 5, 8, 10, 10, İ'tisâm: 16
{•} Muvatta, Hacc: 22
109-) Buhârî, İlm: 53 • çeşitli şekilde 10 defa tekrar eder; Salât: 9, Hacc: 21, Cezâu's-Sayd: 13, 15, Libâs: 8, 13, 14, 15, 34, 37
& Müslim, Hacc: 1 (1177)
{&} Muvatta, Hacc: 8
110-) Buhârî, Vudû: 2• 1 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 2
& Müslim, Tahârat: 2 (225)
111-) Buhârî, Vudû: 2
& Müslim, Tahârat: 35 (246)
112-) Buhârî, Vudû: 4 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Vudû: 34, Buyû: 5
& Müslim, Hayz: 98 (361)
113-) Buhârî, Vudû: 5 • Tekrar tahrici 97. hadiste geçti.
114-) Buhârî, Vudû: 6 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Vudû: 35, Hacc: 93, 93, 95
& Müslim, Hacc: 276 (1280)
{&} Muvatta, Hacc: 197
115-) Buhârî, Vudû: 7
116-) Buhârî, Vudû: 9 • 1defa tekrar eder; Deavât: 15
& Müslim, Hayz: 122 (375)
117-) Buhârî, Vudû: 10 • Tekrar tahrici 67. hadiste geçti.
118-) Buhârî, Vudû: 11 • 1 defa tekrar eder; Salât: 29
& Müslim, Tahârat: 59 (264)
{&} Muvatta, Kıble: 1
119-) Buhârî, Vudû: 12 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Vudû: 14, 14, Farzu'l-Humus: 4
& Müslim, Tahârat: 61 (266)
{&} Muvatta, Kıble: 3
120-) Buhârî, Vudû: 13 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Vudû: 13, Tefsîr, Ahzâb: 8, Nikâh: 115, İsti'zân: 10
121-) Buhârî, Vudû: 15 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Vudû: 16, 17, 56, Salât: 93
& Müslim, Tahârat: 70 (271)
122-) Buhârî, Vudû: 17 • Tekrar tahrici 121. hadiste geçti.
123-) Buhârî, Vudû: 18 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Vudû: 19, Eşribe: 25
& Müslim, Tahârat: 63 (267)
124-) Buhârî, Vudû: 20 • 1 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 32
125-) Buhârî, Vudû: 21
126-) Buhârî, Vudû: 22
127-) Buhârî, Vudû: 23
128-) Buhârî, Vudû: 24 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Vudû: 24, 28, Savm: 27, Rikâk: 8
& Müslim, Tahârat: 4 (226)
129-) Buhârî, Vudû: 24 • Tekrar tahrici 128. hadiste geçti.
& Müslim, Tahârat: 6 (227)
{&} Muvatta, Tahârat: 29
130-) Buhârî, Vudû: 25 • 1 defa tekrar eder; Vudû: 26
{&} Muvatta, Tahârat: 3
& Müslim, Tahârat: 22 (237)
131-) Buhârî, Vudû: 26 • 1 defa tekrar eder; Vudû: 25
{•} Muvatta, Tahârat: 2
132-) Buhârî, Vudû: 30 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Hacc: 2, 28, 59, Cihâd ve Siyer: 53, Libâs: 37
& Müslim, Hacc: 25 (1187)
{&} Muvatta, Hacc: 31
133-) Buhârî, Vudû: 31 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Salât: 47, Et'ime: 5, Libâs: 38, 77
& Müslim, Tahârat: 67 (268)
134-) Buhârî, Vudû: 32 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Vudû: 45, 46, Menâkıb: 25, 25, 25, 25
& Müslim, Fezâil: 5 (2279)
{&} Muvatta, Tahârat: 32
135-) Buhârî, Vudû: 33 • 1 defa tekrar eder; Vudû: 33
& Müslim, Hacc: 325 (1305)
136-) Buhârî, Vudû: 33
& Müslim, Tahârat: 90 (279)
{&} Muvatta, Tahârat: 35
137-) Buhârî, Vudû: 33
138-) Buhârî, Vudû: 34 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Salât: 61, 87, Ezân: 30, 31, 36, Buyû: 49, Bedü'l-Halk: 7, Tefsîr, İsrâ: 10
{•} Muvatta, Sefer: 51
139-) Buhârî, Vudû: 34 • 1 defa tekrar eder; Gusl: 29
& Müslim, Hayz: 86 (347)
140-) Buhârî, Vudû: 34
& Müslim, Hayz: 83 (345)

141-) Buhârî, Vudû: 35 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Vudû: 47, 49, Salât: 7, 25, Cihâd ve Siyer: 9, Meğâzî: 81, Libâs: 10, 11
& Müslim, Tahârat: 74 (274)
{&} Muvatta, Tahârat: 41

142-) Buhârî, Vudû: 36 • Tekrar tahrici 97. hadiste geçti.
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 182 (763)
{&} Muvatta, Salâtü'l-Leyl: 11

143-) Buhârî, Vudû: 38 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Vudû: 39, 41, 41, 45, 45
& Müslim, Tahârat: 18 (235)
{&} Muvatta, Tahârat: 1

144-) Buhârî, Vudû: 40 • çeşitli şekilde 10 defa tekrar eder; Salât: 17, 90, 93, 94, Ezân: 18, 19, Menâkıb: 23, 23, Libâs: 3, 42
& Müslim, Salât: 250 (503)

145-) Buhârî, Vudû: 40 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Menâkıb: 21, 22, Merdâ: 18, Deavât: 31
& Müslim, Fezâil: 111 (2345)

146-) Buhârî, Vudû: 43
{•} Muvatta, Tahârat: 15

147-) Buhârî, Vudû: 44 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Tefsîr, Nisâ: 4, Merdâ: 5, 15, Tıb: 21, Ferâiz: 1, 13, İ'tisâm: 8
& Müslim, Ferâiz: 6 (1616)

148-) Buhârî, Vudû: 45 • Tekrar tahrici 134. hadiste geçti.

149-) Buhârî, Vudû: 45 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Vudû: 39, Meğâzî: 56
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 164 (2497)

150-) Buhârî, Vudû: 45 • çeşitli şekilde 15 defa tekrar eder; Ezân: 39, 39, 46, 47, 51, 67, 68, 70, Hibe: 14, Farzu'l-Humus: 4, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 19, Meğâzî: 83, 83, Hudûd: 22, İ'tisâm: 5

151-) Buhârî, Vudû: 46 • Tekrar tahrici 134. hadiste geçti.

152-) Buhârî, Vudû: 47
& Müslim, Hayz: 52 (325)

153-) Buhârî, Vudû: 48 • Tekrar tahrici 141. hadiste geçti.

154-) Buhârî, Vudû: 48

155-) Buhârî, Vudû: 48

156-) Buhârî, Vudû: 49 • Tekrar tahrici 141. hadiste geçti.
& Müslim, Tahârat: 79 (274)

157-) Buhârî, Vudû: 50 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Et'ime: 18, Et'ime: 18
& Müslim, Hayz: 92 (355)

158-) Buhârî, Vudû: 51 • çeşitli şekilde defa 8 tekrar eder; Vudû: 54, Cihâd ve Siyer: 125, Meğâzî: 35, 38, Et'ime: 7, 9, 51, 51
{•} Muvatta, Tahârat: 20

159-) Buhârî, Vudû: 51
& Müslim, Hayz: 93 (356)
{&} Muvatta, Tahârat: 19

160-) Buhârî, Vudû: 52 • 1 defa tekrar eder; Eşribe: 12
& Müslim, Hayz: 95 (358)

161-) Buhârî, Vudû: 53
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 222 (786)
{&} Muvatta, Salâtü'l-Leyl: 3

162-) Buhârî, Vudû: 53

163-) Buhârî, Vudû: 54

164-) Buhârî, Vudû: 55 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Vudû: 56, Cenâiz: 81, Cenâiz: 88, Edeb: 46, 49
& Müslim, Tahârat: 111 (292)

165-) Buhârî, Vudû: 56 • Tekrar tahrici 164. hadiste geçti.

166-) Buhârî, Vudû: 58 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 80
{•} Muvatta, Tahârat: 111

167-) Buhârî, Vudû: 59 • 1 defa tekrar eder; Zebâih ve Sayd: 10
& Müslim, Tahârat: 104 (287)
{&} Muvatta, Tahârat: 110

168-) Buhârî, Vudû: 60 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Vudû: 61, 62, Mezâlim ve Gasb: 28
& Müslim, Tahârat: 73 (273)

169-) Buhârî, Vudû: 61 • Tekrar tahrici 168. hadiste geçti.

170-) Buhârî, Vudû: 63 • 1 defa tekrar eder; Hayz: 9
& Müslim, Tahârat: 110 (291)
{&} Muvatta, Tahârat: 103

171-) Buhârî, Vudû: 63 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Hayz: 81, 19, 24, 28
& Müslim, Hayz: 62 (333)
{&} Muvatta, Tahârat: 104

172-) Buhârî, Vudû: 64 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Vudû: 64, 65, 65
& Müslim, Tahârat: 108 (289)

173-) Buhârî, Vudû: 66 • çeşitli şekilde 13 defa tekrar eder; Zekât: 68, Cihâd ve Siyer: 152, Meğâzî: 36, 36, Tefsîr, Mâide 5, Tıb: 5, 5, 29, Hudûd: 15, 16, 17, 18, Diyât: 22
& Müslim, Kasâme: 9 (1671)

174-) Buhârî, Vudû: 66 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Salât: 48, 49, Fezâilü'l-Medine: 1, Buyû: 41, Vasâyâ: 27, 30, 34, Menâkıbu'l-Ensâr: 46
& Müslim, Mesâcid: 10 (524)

175-) Buhârî, Vudû: 67 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Vudû: 67, Zebâih ve Sayd: 34, 34, 34
{•} Muvatta, İsti'zân: 19

176-) Buhârî, Vudû: 67 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Şehâdât: 10, Zebâih ve Sayd: 71
& Müslim, İmâra: 106 (1876)

177-) Buhârî, Vudû: 68
& Müslim, Tahârat: 95 (282)

178-) Buhârî, Vudû: 69 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 109, Cizye: 21, Menâkıbu'l-Ensâr: 29, Meğâzî: 7
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 107 (1794)

179-) Buhârî, Vudû: 70 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Salât: 33, 35, 36, 39, Mevâkîtü's-Salât: 8, 8, Ezân: 141, el-Amel Fi's-Salât: 12

180-) Buhârî, Vudû: 72 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 80, 85, 163, Meğâzî: 24, Talâk: 123, Tıb: 27

181-) Buhârî, Vudû: 73
& Müslim, Tahârat: 45 (254)

182-) Buhârî, Vudû: 73 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cumua: 8, Teheccud: 9
& Müslim, Tahârat: 47 (255)

183-) Buhârî, Vudû: 74
& Müslim, Ru'yâ: 19 (2271) ve Zühd ve Rakâik: 70 (3003)

184-) Buhârî, Vudû: 75 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Deavât: 6, 7, 9, Tevhîd: 34
& Müslim, Zikr ve Duâ: 56 (2710)

185-) Buhârî, Gusl: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Gusl: 9, 15
& Müslim, Hayz: 35 (316)
{&} Muvatta, Tahârat: 67

186-) Buhârî, Gusl: 1 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; 5, 7, 8, 10, 11, 17, 18, 21
& Müslim, Hayz: 37 (317)

187-) Buhârî, Gusl: 2 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Gusl: 9, 9, 15, Hayz: 5, Libâs: 91, İ'tisâm: 16
& Müslim, Hayz: 41 (319)
{&} Muvatta, Tahârat: 68

188-) Buhârî, Gusl: 3
& Müslim, Hayz: 42 (320)

189-) Buhârî, Gusl: 3 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Gusl: 4, 4

& Müslim, Hayz: 57 (329)
190-) Buhârî, Gusl: 4
& Müslim, Hayz: 54 (327)
191-) Buhârî, Gusl: 6
& Müslim, Hayz: 39 (318)
192-) Buhârî, Gusl: 9 • Tekrar tahrici 187. hadiste geçti.
& Müslim, Hayz: 25 (321)
193-) Buhârî, Gusl: 12 • 1 defa tekrar eder; Gusl: 14
& Müslim, Hacc: 48 (1192)
194-) Buhârî, Gusl: 12 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Gusl: 24, Nikâh: 4, 102
& Bu hadisi biraz kısa olarak Müslim de rivayet eder; Hayz: 28 (309)
195-) Buhârî, Gusl: 14 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Hacc: 18, Libâs: 70, 74
& Müslim, Hacc: 39 (1190)
196-) Buhârî, Gusl: 15 • Tekrar tahrici 185. hadiste geçti.
197-) Buhârî, Gusl: 17 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ezân: 24, 25
& Müslim, Mesâcid: 157 (605)
{&} Muvatta, Tahârat: 79
198-) Buhârî, Gusl: 20 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 28, Tefsîr, Ahzâb: 11
& Müslim, Hayz: 75 (339)
199-) Buhârî, Gusl: 20 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 20, Tevhîd: 35
200-) Buhârî, Gusl: 21 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Salât: 4, Cizye: 9, Edeb: 94
& Müslim, Hayz: 70 (336)
201-) Buhârî, Gusl: 23 • 1 defa tekrar eder; Gusl: 24
& Müslim, Hayz: 116 (371)
202-) Buhârî, Gusl: 26 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Gusl: 27, 27
& Müslim, Hayz: 23 (306)
{&} Muvatta, Tahârat: 72
203-) Buhârî, Gusl: 28
& Müslim, Hayz: 87 (348)
204-) Buhârî, Hayz: 1 • Bu hadis, değişik konuları içeren ve veda haccındaki bazı hususların anlatıldığı hadisin bir bölümüdür. Hadis çeşitli şekilde tekrar eder, tekrarlarının bazı içereğinin başka yerlerdeki tekrarlarıyla birlikte 34 defa tekrar eder; Hayz: 7, 15, 16, 18, 27, Hacc: 3, 3, 31, 33, 34, 34, 77, 81, 115, 124, 129, 145, 145, 151, 151, Umra: 5, 7, 8, 9, Cihâd ve Siyer: 105, 125, Meğâzî: 77, 77, 77, Talâk: 43, Edâhî: 3, 10, Edeb: 93, Temennî: 3
& Müslim, Hacc: 119 (1211)
205-) Buhârî, Hayz: 2 • çeşitli şekilde defa 6 tekrar eder; Hayz: 2, 5, İ'tikâf: 2, 3, 4, 18
{•} Muvatta, Tahârat: 102
206-) Buhârî, Hayz: 2 • Tekrar tahrici 205. hadiste geçti.
207-) Buhârî, Hayz: 3 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 53
& Müslim, Hayz: 15 (301)
208-) Buhârî, Hayz: 4 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Hayz: 21, 22, Savm: 24
& Müslim, Hayz: 5 (296)
209-) Buhârî, Hayz: 5 • iki bölümden oluşur; I. bölüm tahrici 187. hadiste geçti, II. Bölüm tahrici 210. hadistedir
210-) Buhârî, Hayz: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hayz: 5, İ'tikâf: 4
& Müslim, Hayz: 2 (293)
211-) Buhârî, Hayz: 6 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Zekât: 44, Savm: 41, Şehâdât: 12
& Müslim, İmân: 132 (80)
212-) Buhârî, Hayz: 10 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Hayz: 10, 10, İ'tikâf: 10
213-) Buhârî, Hayz: 12 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Cenâiz: 29, 30, Talâk: 47, 48, 49, 49
& Müslim, hadisin ilk bölümü; Talâk: 66 (938) son bölümü; Cenâiz: 34 (938)
214-) Buhârî, Hayz: 13 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hayz: 14, İ'tisâm: 24
& Müslim, Hayz: 60 (332)
215-) Buhârî, Hayz: 15 • Tekrar tahrici 204. hadiste geçti.
216-) Buhârî, Hayz: 16 • Tekrar tahrici 204. hadiste geçti.
217-) Buhârî, Hayz: 20
& Müslim, Hayz: 67 (335)
218-) Buhârî, Hayz: 21 • Tekrar tahrici 208. hadiste geçti.
& Müslim, Hayz: 5 (296)
219-) Buhârî, Hayz: 23 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Salât: 2, Îdeyn: 12, 20, 21, Hacc: 81
& Müslim, Salâtü'l-Îdeyn: 12 (890)
220-) Buhârî, Hayz: 25 • Tekrar tahrici 171. hadiste geçti.
221-) Buhârî, Hayz: 27 • Tekrar tahrici 204. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 128 (1211)
{&} Muvatta, Hacc: 226
222-) Buhârî, Hayz: 29 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cenâiz: 62, 63
& Müslim, Cenâiz: 87 (964)
223-) Buhârî, Hayz: 30 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Salât: 18, 21, 107, 107
& Müslim, Salât: 273 (513)
224-) Buhârî, Teyemmum: 1 • çeşitli şekilde 11 defa tekrar eder; Teyemmum: 2, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 5, 30, Tefsîr, Nisâ: 10, Mâide: 3, 3, Nikâh: 65, 125, Libâs: 58, Hudûd: 39, 39
& Müslim, Hayz: 108 (367)
{&} Muvatta, Tahârat: 86
225-) Buhârî, Teyemmum: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Salât: 56, Farzu'l-Humus: 8
& Müslim, Mesâcid: 3 (521)
226-) Buhârî, Teyemmum: 3
& Müslim, Hayz: 14 (369)
227-) Buhârî, Teyemmum: 4 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Teyemmum: 5, 5, 5, 5, 5, 5, 5, 5
& Müslim, Hayz: 110 (368)
228-) Buhârî, Teyemmum: 6 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Teyemmum: 8, Menâkıb: 25
& Müslim, Mesâcid: 312 (682)
229-) Buhârî, Salât: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hacc: 76, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 5
& Müslim, İmân: 263 (163)
230-) Buhârî, Salât: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Taksîru's-Salât: 5, Menâkıbu'l-Ensâr: 45
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 1 (685)
{&} Muvatta, Sefer: 8
231-) Buhârî, Salât: 4 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Salât: 4, 4
& Müslim, Salât: 279 (517)
{&} Muvatta, Salâtu'l-Cemaa: 29
232-) Buhârî, Salât: 4 • Tekrar tahrici 200. hadiste geçti.
& Müslim, Müsâfirîn: 82 (m336)
{&} Muvatta, Sefer: 28
233-) Buhârî, Salât: 4 • 1 defa tekrar eder; Salât: 9
& Müslim, Salât: 275 (515)
{&} Muvatta, Salâtu'l-Cemaa: 30
234-) Buhârî, Salât: 5 • 1 defa tekrar eder; Salât: 5
& Müslim, Salât: 277 (516)
235-) Buhârî, Salât: 5 • Tekrar tahrici 234. hadiste geçti.

236-) Buhârî, Salât: 6 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Salât: 3, 11
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 74 (3010) uzun bir hadisin son bölümü içerisindedir.
{&} Muvatta, Salâtu'l-Cemaa: 34

237-) Buhârî, Salât: 6 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ezân: 136, el-Amel Fi's-Salât: 14
& Müslim, Salât: 133 (441)

238-) Buhârî, Salât: 7 • Tekrar tahrici 141. hadiste geçti.
& Müslim, Tahârat: 77 (274)

239-) Buhârî, Salât: 8 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hacc: 42, Menâkıbu'l-Ensâr: 25
& Müslim, Hayz: 77 (340)

240-) Buhârî, Salât: 10 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Savm: 66, Buyû: 62, 63, Libâs: 20, 21, İsti'zân: 42

241-) Buhârî, Salât: 10 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 30, 31, Buyû: 62, 63, Libâs: 20, 21
{•} Muvatta, Libâs: 17

242-) Buhârî, Salât: 10 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Hacc: 67, Cizye: 16, Meğâzî: 66, Tefsîr, Tevbe: 2, 3, 4

243-) Buhârî, Salât: 12 • Bu hadis, değişik konuları içeren ve Hayber seferinin anlatıldığı hadisin bir bölümüdür. Hadis çeşitli şekilde tekrar eder, tekrarlarının bazı içereğinin başka yerlerdeki tekrarlarıyla birlikte 35 defa tekrar eder; Ezân: 6, Îdeyn: 6, Buyû: 108, 111, Cihâd ve Siyer: 71, 74, 102, 102, 102, 130, 197, 197, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 10, Menâkıb: 28, Meğâzî: 27, 27, 38, 38, 38, 38, 38, 38, 38, 38, Nikâh: 12, 60, 67, Et'ime: 10, 28, Zebâih ve Sayd: 28, Edeb: 102, 104, Deavât: 36, 40, İ'tisâm: 16
& Müslim, Nikâh: 84 (1365)

244-) Buhârî, Salât: 13 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 27, Ezân: 163, 165
& Müslim, Mesâcid: 231 (645)
{&} Muvatta, Vukûtu's-Salât: 4

245-) Buhârî, Salât: 14 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ezân: 93, Libâs: 19
& Müslim, Mesâcid: 62 (556)
{&} Muvatta, Nidâ: 67

246-) Buhârî, Salât: 15 • 1 defa tekrar eder; Libâs: 93

247-) Buhârî, Salât: 16 • 1 defa tekrar eder; Libâs: 12
& Müslim, Libâs ve Zîne: 23 (2075)

248-) Buhârî, Salât: 17 • Tekrar tahrici 144. hadiste geçti.
& Müslim, Salât: 250 (503)

249-) Buhârî, Salât: 18 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Salât: 64, Cumua: 26, Buyû: 32, Hibe: 3
& Müslim, Mesâcid: 44 (544)

250-) Buhârî, Salât: 20 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Ezân: 78, 162, 164, Teheccud: 25
& Müslim, Mesâcid: 266 (658)
{&} Muvatta, Sefer: 31

251-) Buhârî, Salât: 22 • çeşitli şekilde 12 defa tekrar eder; Salât: 22, 22, 99, 102, 103, 104, 105, 105, 108, Vitr: 3, el-Amel Fi's-Salât: 10, İsti'zân: 37
& Müslim, Salât: 272 (512)
{&} Muvatta, Salâtü'l-Leyl: 2

252-) Buhârî, Salât: 22 • Tekrar tahrici 251. hadiste geçti.
& Müslim, Salât: 267 (512)

253-) Buhârî, Salât: 23 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 11, el-Amel Fi's-Salât: 9
& Müslim, Mesâcid: 191 (620)

254-) Buhârî, Salât: 24 • 1 defa tekrar eder; Libâs: 37
& Müslim, Mesâcid: 60 (555)

255-) Buhârî, Salât: 25
& Müslim, Tahârat: 72 (272)

256-) Buhârî, Salât: 27 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ezân: 130, Menâkıb: 23
& Müslim, Salât: 235 (495)

257-) Buhârî, Salât: 28 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Salât: 28, Salât: 28

258-) Buhârî, Salât: 30 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Hacc: 69, 72, 80, 80, Umra: 11
& Müslim, Hacc: 189 (1234)

259-) Buhârî, Salât: 30 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Hacc: 54, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 8, 8, Meğâzî: 48
& Müslim, Hacc: 395 (1330)

260-) Buhârî, Salât: 31 • Tekrar tahrici 38. hadiste geçti.

261-) Buhârî, Salât: 31 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Taksîru's-Salât: 7, 9, Meğâzî: 33

262-) Buhârî, Salât: 31 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Salât: 32, Sehv: 2, Eymân ve Nüzûr: 15, Ahbâru'l-Âhâd: 1
& Müslim, Mesâcid: 89 (572)

263-) Buhârî, Salât: 32 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Tefsîr, Bakara: 9, Ahzâb: 8, Tahrim: 5

264-) Buhârî, Salât: 33 • Tekrar tahrici 179. hadiste geçti.
& Müslim, Mesâcid: 54 (551)

265-) Buhârî, Salât: 34 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Salât: 35, 36, 38
& Müslim, Mesâcid: 52 (548)

266-) Buhârî, Salât: 37• Tekrar tahrici 179. hadiste geçti.
& Müslim, Mesâcid: 55 (552)

267-) Buhârî, Salât: 40 • 1 defa tekrar eder; Ezân: 88
& Müslim, Mesâcid: 109 (424)
{&} Muvatta, Sefer: 70

268-) Buhârî, Salât: 41 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 56, 57, 58, İ'tisâm: 16
& Müslim, İmâra: 95 (1870)
{&} Muvatta, Cihâd: 45

269-) Buhârî, Salât: 42 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 172, Cizye: 4

270-) Buhârî, Salât: 46 • çeşitli şekilde 11 defa tekrar eder; Salât: 45, Ezân: 40, 50, 153, 154, Teheccud: 36, Meğâzî: 12, 12, Et'ime: 15, Rikâk: 6, İstitâbetü'l-Murteddîn: 6
& Müslim, Mesâcid: 263 (33)
{&} Muvatta, Sefer: 86

271-) Buhârî, Salât: 48 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Salât: 55, Cenâiz: 70, Menâkıbu'l-Ensâr: 37
& Müslim, Mesâcid: 16 (528)

272-) Buhârî, Salât: 48 • Tekrar tahrici 174. hadiste geçti.
& Müslim, Mesâcid: 9 (524)

273-) Buhârî, Salât: 50 • 1 defa tekrar eder; Salât: 98

274-) Buhârî, Salât: 51 Buhârî, hadisi burada muallak olarak getirmiştir. Ancak Mevâkîtü's-Salât: 11 ve İ'tisâm: 3'de merfu olarak getirir.

275-) Buhârî, Salât: 52 • 1 defa tekrar eder; Fazlu's-Salâti Fî Mescidi Mekke ve'l-Medîne: 36
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 208 (777)
{&} Muvatta, Sefer: 73

276-) Buhârî, Salât: 55 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Cenâiz: 61, 96, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 50, Meğâzî: 83, 83, Libâs: 19
& Müslim, Mesâcid: 22 (531)

277-) Buhârî, Salât: 57 • 1 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 26

278-) Buhârî, Salât: 58 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 9, Edeb: 113, İsti'zân: 40
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 38 (2409)

279-) Buhârî, Salât: 60 • 1 defa tekrar eder; Teheccud: 25
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 69 (714)
{&} Muvatta, Sefer: 57

280-) Buhârî, Salât: 62
281-) Buhârî, Salât: 63 • 1 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 17
282-) Buhârî, Salât: 65
& Müslim, Mesâcid: 24 (533)
283-) Buhârî, Salât: 66 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Fiten: 7, 7
& Müslim, Birr ve Sıla: 120 (2614)
284-) Buhârî, Salât: 67 • 1 defa tekrar eder; Fiten: 7
285-) Buhârî, Salât: 68 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 6, Edeb: 91
& Müslim, Fezâilü's-Sahâbe: 151 (2481)
286-) Buhârî, Salât: 69 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Salât: 69, Îdeyn: 2, 25, Nikâh: 82, 114, Cihâd ve Siyer: 81, Menâkıb: 15
& Müslim, Salâtü'l-Îdeyn: 18 (892)
287-) Buhârî, Salât: 71 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Salât: 83, Husûmât: 4, 9, Sulh: 10, Sulh: 14
& Müslim, Musâkâ: 20 (1558)
288-) Buhârî, Salât: 72 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Salât: 74, Cenâiz: 66
& Müslim, Cenâiz: 71 (956)
{&} Muvatta, Cenâiz: 15
289-) Buhârî, Salât: 73 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Buyû: 24, 105, Tefsîr, Bakara: 49, 50, 51, 52
& Müslim, Musâkâ: 69 (1580)
290-) Buhârî, Salât: 75 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; el-Amel Fi's-Salât: 10, Bedü'l-Halk: 11, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 40, Tefsîr, Sâd: 2
& Müslim, Mesâcid: 39 (541)
291-) Buhârî, Salât: 77 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 18, Menâkıbu'l-Ensâr: 45, Meğâzî: 30, 30
& Müslim, Cihad ve Siyer: 65 (1769)
292-) Buhârî, Salât: 78 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Hacc: 64, 71, 74, Tefsîr, Tûr: 1
& Müslim, Hacc: 258 (1276)
{&} Muvatta, Hacc: 123
293-) Buhârî, Salât: 79 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Menâkıb: 28, Menâkıbu'l-Ensâr: 13
294-) Buhârî, Salât: 80 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Umra: 3, Menâkıbu'l-Ensâr: 45
& Müslim, Fezâilü's-Sahâbe: 2 (2382)
295-) Buhârî, Salât: 80 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Fezâillü Ashâbi'n-Nebî: 5, 5, Ferâiz: 9
296-) Buhârî, Salât: 81 • çeşitli şekilde 10 defa tekrar eder; Salât: 30, 96, 96, 97, Teheccud: 25, Hacc: 51, 52, Cihâd ve Siyer: 123, Meğâzî: 49, 77
& Müslim, Hacc: 389 (1329)
297-) Buhârî, Salât: 84 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Salât: 84, Vitr: 1, 1, 2, Teheccud: 10
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 145 (749)
{&} Muvatta, Salâtü'l-Leyl: 13
298-) Buhârî, Salât: 85 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Edeb: 103, İsti'zân: 44
& Müslim, Libâs ve Zîne: 75 (2100)
{&} Muvatta, Sefer: 87
299-) Buhârî, Salât: 87 • Tekrar tahrici 138. hadiste geçti.
& Müslim, Mesâcid: 272 (649)
300-) Buhârî, Salât: 88
& Müslim, Birr ve Sıla: 65 (2585)
301-) Buhârî, Salât: 88 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Ezân: 69, 69, Sehv: 3, 4, 5, Edeb: 45, Ahbâru'l-Âhâd: 1
& Müslim, Mesâcid: 97 (573)
{&} Muvatta, Nidâ: 58
302-) Buhârî, Salât: 89 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Hacc: 16, Hars ve Muzâraa': 16, İ'tisâm: 16
303-) Buhârî, Salât: 89 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Hacc: 14, 15, Umra: 14
304-) Buhârî, Salât: 89
305-) Buhârî, Salât: 89
306-) Buhârî, Salât: 89
307-) Buhârî, Salât: 89
308-) Buhârî, Salât: 89
309-) Buhârî, Salât: 89
310-) Buhârî, Salât: 89 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hacc: 148, 149
& Müslim, Hacc: 228 (1259)
311-) Buhârî, Salât: 89
& Müslim, Hacc: 229 (1260)
312-) Buhârî, Salât: 90 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Salât: 92, Îdeyn: 13, 114
& Müslim, Salât: 245 (501)
313-) Buhârî, Salât: 90 • Tekrar tahrici 144. hadiste geçti.
& Müslim, Salât: 250 (503)
314-) Buhârî, Salât: 91 • 1 defa tekrar eder; İ'tisâm: 16
& Müslim, Salât: 263 (508)
315-) Buhârî, Salât: 93 • Tekrar tahrici 121. hadiste geçti.
& Müslim, Tahârat: 70 (271)
316-) Buhârî, Salât: 95
& Müslim, Salât: 264 (509)
317-) Buhârî, Salât: 96 • Tekrar tahrici 296. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 388 (1329)
{&} Muvatta, Hacc: 193
318-) Buhârî, Salât: 98 • Tekrar tahrici 273. hadiste geçti.
& Müslim, Salât: 247 (502)
319-) Buhârî, Salât: 99 • Tekrar tahrici 251. hadiste geçti.
& Müslim, Salât: 271 (512)
320-) Buhârî, Salât: 100 • 1 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 11
& Müslim, Salât: 259 (505)
{&} Muvatta, Sefer: 33
321-) Buhârî, Salât: 101
& Müslim, Salât: 261 (507)
{&} Muvatta, Sefer: 34
322-) Buhârî, Salât: 103 • Tekrar tahrici 251. hadiste geçti.
& Müslim, Salât: 268 (512)
323-) Buhârî, Salât: 106 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 18
& Müslim, Mesâcid: 41 (543)
{&} Muvatta, Sefer: 81
324-) Buhârî, Salât: 109 • Tekrar tahrici 178. hadiste geçti.
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 107 (1794)
325-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 6, Meğâzî: 12
& Müslim, Mesâcid: 167 (610)
{&} Muvatta, Vukûtu's-Salât: 1
326-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 4 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Zekât: 23, Savm: 3, Menâkıb: 25, Fiten: 17
& Müslim, Fiten: 26 (144)
327-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 4 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Hûd: 6
& Müslim, Tevbe: 39 (2763)
328-) Buhârî, Tefsîr, Hûd: 6 • Tekrar tahrici 327. hadiste geçti.
✍ Buhârî, Hudûd: 27
& Müslim, Tevbe: 44 (2764)
329-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 5 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 1, Edeb: 1, Tevhîd: 48
& Müslim, İmân: 135 (85)
330-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 6
& Müslim, Mesâcid: 283 (667)

331-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 6 • Tekrar tahrici 179. hadiste geçti.
332-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 9 • 1 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 9
& Müslim, Mesâcid: 180 (615) ve 185 (617)
{&} Muvatta, Vukûtu's-Salât: 28
333-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 9 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 10, Ezân: 18, Bedü'l-Halk: 10
& Müslim, Mesâcid: 184 (616)
334-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 11 • çeşitli şekilde 9 defa tekrar eder; İlm: 29, Ezân: 91, Tefsîr, Mâide: 12, Deavât: 35, Rikâk: 18, 27, Fiten: 15, İ'tisâm: 3, 3
335-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 11 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 13, 23, 39, Ezân: 104
& Bu hadisin baş tarafını Müslim de rivayet eder; Salât: 171 (461)
336-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 12 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 18, Teheccud: 30
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 56 (705)
337-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 13 • Tekrar tahrici 335. hadiste geçti.
338-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 13 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 13, 13, İ'tisâm: 16
{•} Muvatta, Vukûtu's-Salât: 10
339-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 13 • Tekrar tahrici 338. hadiste geçti.
& Müslim, Mesâcid: 192 (621)
{&} Muvatta, Vukûtu's-Salât: 11
340-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 14
& Müslim, Mesâcid: 200 (626)
{&} Muvatta, Vukûtu's-Salât: 21
341-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 15 • 1 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 34
342-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 16 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 26, Tefsîr, Kâf: 2, Tevhîd: 24, 24
& Müslim, Mesâcid: 211 (633)
343-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 16 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 6, Tevhîd: 23, 33
& Müslim, Mesâcid: 210 (632)
{&} Muvatta, Sefer: 82
344-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 17 • çeşitli şekilde defa 2 tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 28, 29
& Müslim, Mesâcid: 163 (608)
{&} Muvatta, Vukûtu's-Salât: 5
345-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 17 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; İcâra: 8, 9, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 50, Fezâilü'l-Kur'ân: 17, Tevhîd: 31, 47
346-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 18
& Müslim, Mesâcid: 217 (637)
347-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 18 • 1 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 21
& Müslim, Mesâcid: 233 (646)
348-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 19
349-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 22 • çeşitli 3 şekilde defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 24, Ezân: 161, 162
& Müslim, Mesâcid: 218 (638)
350-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 22
& Müslim, Mesâcid: 224 (641)
351-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 24 • Tekrar tahrici 349. hadiste geçti.
352-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 24 • 1 defa tekrar eder; Temennî: 9
353-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 25 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 40, Ezân: 36, 156 Libâs: 48
354-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 26
& Müslim, Mesâcid: 215 (635)
355-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 27 • 1 defa tekrar eder; Savm: 19
& Müslim, Sıyâm: 47 (1097)
356-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 27 • 1 defa tekrar eder; Savm: 20
357-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 30
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 286 (826)
358-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 30 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 31, 32, Fazlu's-Salâti Fî Mescidi Mekke ve'l-Medîne: 2, Hacc: 73, Bedü'l-Halk: 11
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 290 (828)
{&} Muvatta, Kur'ân: 47
359-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 30 • 1 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 11
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 291 (829)
{&} Muvatta, Kur'ân: 45
360-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 30 • Tekrar tahrici 241. hadiste geçti.
361-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 31 • 1 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 28
362-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 33 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 33, 33, 33, Hacc: 73
363-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 33 • Tekrar tahrici 362. hadiste geçti.
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 300 (835)
364-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 35 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 31
365-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 36 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 38, Ezân: 26, Salâtü'l-Havf: 4, Meğâzî: 29
& Müslim, Mesâcid: 209 (631)
366-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 37
& Müslim, Mesâcid: 314 (684)
367-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 40 • Tekrar tahrici 353. hadiste geçti.
368-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 40 • Tekrar tahrici 96. hadiste geçti.
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 217 (2537)
369-) Buhârî, Mevâkîtü's-Salât: 41 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Menâkıb: 25, Edeb: 87, 88
& Müslim, Eşribe: 176 (2057)
370-) Buhârî, Ezân: 1
& Müslim, Salât: 1 (377)
371-) Buhârî, Ezân: 2 • çeşitli şekilde defa 3 tekrar eder; Ezân: 1, 3, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 50
& Müslim, Salât: 2 (378)
372-) Buhârî, Ezân: 4 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; el-Amel Fi's-Salât: 18, Sehv: 6, 7, Bedü'l-Halk: 11
& Müslim, Salât: 19 (389)
{&} Muvatta, Nidâ: 6
373-) Buhârî, Ezân: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 12, Tevhîd: 52
{•} Muvatta, Nidâ: 5
374-) Buhârî, Ezân: 6 • Tekrar tahrici 243. hadiste geçti.
& Müslim, Salât: 9 (382)
375-) Buhârî, Ezân: 7
& Müslim, Salât: 11 (383)
{&} Muvatta, Nidâ: 2
376-) Buhârî, Ezân: 7 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ezân: 7, Cumua: 23

377-) Buhârî, Ezân: 8 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, İsrâ: 11
378-) Buhârî, Ezân: 9 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ezân: 32, 73, Şehâdât: 30
& Müslim, Salât: 129 (437)
{&} Muvatta, Nidâ: 3
379-) Buhârî, Ezân: 11 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Ezân: 12, 13, Savm: 17, Şehâdât: 11, Ahbâru'l-Âhâd: 1
& Müslim, Sıyâm: 36 (1092)
{&} Muvatta, Nidâ: 15
380-) Buhârî, Ezân: 12 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Teheccud: 29, 34
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 87 (723)
{&} Muvatta, Salâtü'l-Leyl: 29
381-) Buhârî, Ezân: 13 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Talâk: 25, Ahbâru'l-Âhâd: 1, 1
& Müslim, Sıyâm: 39 (1093)
382-) Buhârî, Ezân: 16
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 304 (838)
{&} Muvatta, Hacc: 238
383-) Buhârî, Ezân: 17 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Ezân: 18, 18, 35, 49, 140, Cihâd ve Siyer: 42, Edeb: 27, Ahbâru'l-Âhâd: 1
& Müslim, Mesâcid: 292 (674)
384-) Buhârî, Ezân: 18 • Tekrar tahrici 383. hadiste geçti.
& Müslim, Mesâcid: 293 (674)
385-) Buhârî, Ezân: 18 • 1 defa tekrar eder; Ezân: 40
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 23 (697)
{&} Muvatta, Nidâ: 10
386-) Buhârî, Ezân: 20
& Müslim, Mesâcid: 155 (603)
387-) Buhârî, Ezân: 22 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ezân: 23, Cumua: 18
& Müslim, Mesâcid: 156 (604)
388-) Buhârî, Ezân: 27 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ezân: 28, İsti'zân: 48
& Müslim, Hayz: 123 (376)
389-) Buhârî, Ezân: 29 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ezân: 34, Husûmât: 5, Ahkâm: 52
& Müslim, Mesâcid: 251 (651)
{&} Muvatta, Salâtu'l-Cemaa: 3
390-) Buhârî, Ezân: 30 • 1 defa tekrar eder; Ezân: 31
& Müslim, Mesâcid: 249 (650)
{&} Muvatta, Salâtu'l-Cemaa: 1
391-) Buhârî, Ezân: 31 • Tekrar tahrici 138. hadiste geçti.
& Müslim, Mesâcid: 246 (649)
{&} Muvatta, Salâtu'l-Cemaa: 2
392-) Buhârî, Ezân: 31
& Müslim, Mesâcid: 277 (662)
393-) Buhârî, Ezân: 32 • Bu hadisin tekrarları üç bölümden oluşur. I. Bölümü; Mezâlim ve Gasb: 28, II. Bölüm; Ezân: 73, Cihâd ve Siyer: 29, Tıb: 30, III. Bölüm; Ezân: 73, Şehâdât: 30
& Bu hadisin baş tarafını Müslim, İmâra: 164 (1914) son kısmını; Salât: 129 (437) olarak rivayet eder.
{&} Muvatta, Salâtu'l-Cemaa: 6
394-) Buhârî, Ezân: 33 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ezân: 33, Fezâilü'l-Medîne: 11
395-) Buhârî, Ezân: 34 • Tekrar tahrici 386. hadiste geçti.
396-) Buhârî, Ezân: 36 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Zekât: 16, Rikâk: 24, Hudûd: 19
& Müslim, Zekât: 91 (1031)
{&} Muvatta, Şaar: 14
397-) Buhârî, Ezân: 37
& Müslim, Mesâcid: 285 (669)
398-) Buhârî, Ezân: 38
& Müslim, Mesâcid: 65 (711)
399-) Buhârî, Ezân: 39 • Tekrar tahrici 150. hadiste geçti.
& Müslim, Salât: 95 (418)
400-) Buhârî, Ezân: 39 • Tekrar tahrici 150. hadiste geçti.
& Müslim, Salât: 92 (418)
401-) Buhârî, Ezân: 41 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ezân: 10, Cumua: 14
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 26 (699)
402-) Buhârî, Ezân: 41 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Teheccud: 33, Edeb: 65
403-) Buhârî, Ezân: 42 • 1 defa tekrar eder; Et'ime: 58
& Müslim, Mesâcid: 65 (557)
404-) Buhârî, Ezân: 44 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Nafakât: 8, Edeb: 40
405-) Buhârî, Ezân: 45 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ezân: 127, 140, 143
406-) Buhârî, Ezân: 46 • Tekrar tahrici 150. hadiste geçti.
{•} Muvatta, Sefer: 83
407-) Buhârî, Ezân: 46 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Ezân: 46, 94, el-Amel Fi's-Salât: 6, Meğâzî: 83
& Müslim, Salât: 98 (419)
{&} Muvatta, Nidâ: 65
408-) Buhârî, Ezân: 48 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; el-Amel Fi's-Salât: 3, 5, 16, Sehv: 9, Sulh: 1, 3, Ahkâm: 36
& Müslim, Salât: 102 (421)
{&} Muvatta, Sefer: 61
409-) Buhârî, Ezân: 51 • Tekrar tahrici 150. hadiste geçti.
& Müslim, Salât: 90 (418)
{&} Muvatta, Salâtu'l-Cemaa: 18
410-) Buhârî, Ezân: 51 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Taksîru's-Salât: 17, Sehv: 9, Merdâ: 12
& Müslim, Salât: 82 (412)
{&} Muvatta, Salâtu'l-Cemaa: 17
411-) Buhârî, Ezân: 52 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ezân: 91, 133
& Müslim, Salât: 198 (474)
412-) Buhârî, Ezân: 53
& Müslim, Salât: 115 (427)
413-) Buhârî, Ezân: 54 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ezân: 56, Ahkâm: 4
414-) Buhârî, Ezân: 55
415-) Buhârî, Ezân: 58 • Tekrar tahrici 97. hadiste geçti.
416-) Buhârî, Ezân: 60 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Ezân: 60, 63, 66, Edeb: 74
& Müslim, Salât: 178 (465)
417-) Buhârî, Ezân: 63 • Tekrar tahrici 79. hadiste geçti.
& Müslim, Salât: 182 (466)
418-) Buhârî, Ezân: 63 • Tekrar tahrici 416. hadiste geçti.
419-) Buhârî, Ezân: 64
& Müslim, Salât: 188 (469)
420-) Buhârî, Ezân: 65 • 1 defa tekrar eder; Ezân: 163
421-) Buhârî, Ezân: 71
& Müslim, Salât: 127 (436)
422-) Buhârî, Ezân: 72
& Müslim, Salât: 125 (434)
423-) Buhârî, Ezân: 80 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Ezân: 81, Cumua: 29, Teheccud: 5, Savm: 1, 1, Libâs: 43
& Müslim, Müsâfirîn: 177 (761)
424-) Buhârî, Ezân: 81 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Edeb: 75, İ'tisâm: 3
& Müslim, Mesâcid: 213 (781)

425-) Buhârî, Ezân: 83 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ezân: 84, 84, 86
& Müslim, Salât: 21 (390)
{&} Muvatta, Nidâ: 16
426-) Buhârî, Ezân: 87
{•} Muvatta, Sefer: 47
427-) Buhârî, Ezân: 89
& Müslim, Salât: 52 (399)
428-) Buhârî, Ezân: 89
& Müslim, Mesâcid: 147 (598)
429-) Buhârî, Ezân: 90 • 1 defa tekrar eder; Musâkâ: 9
430-) Buhârî, Ezân: 91 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ezân: 96, 97, 108
431-) Buhârî, Ezân: 92
432-) Buhârî, Ezân: 93 • 1 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 11
433-) Buhârî, Ezân: 95 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ezân: 95, 103
& Müslim, Salât: 158 (453)
434-) Buhârî, Ezân: 95
& Müslim, Salât: 34 (394)
435-) Buhârî, Ezân: 95 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Ezân: 122, İsti'zân: 18, 18, Eymân ve Nüzûr: 15
& Müslim, Salât: 45 (397)
436-) Buhârî, Ezân: 96 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Ezân: 97, 107, 109, 110
& Müslim, Salât: 154 (451)
437-) Buhârî, Ezân: 98 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 83
& Müslim, Salât: 173 (462)
{&} Muvatta, Nidâ: 24
438-) Buhârî, Ezân: 98
439-) Buhârî, Ezân: 99 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 172, Meğâzî: 12, Tefsîr, Tûr: 1
& Müslim, Salât: 174 (463)
{&} Muvatta, Nidâ: 23
440-) Buhârî, Ezân: 101 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ezân: 100, Sücûdu'l-Kur'ân: 7, 11
& Müslim, Mesâcid: 110 (578)
441-) Buhârî, Ezân: 102 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ezân: 100, Tefsîr, Tîn: 1, Tevhîd: 52
& Müslim, Salât: 175 (464)
{&} Muvatta, Nidâ: 27
442-) Buhârî, Ezân: 104
& Müslim, Salât: 43 (396)
443-) Buhârî, Ezân: 105 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Cin: 72
& Müslim, Salât: 149 (449)
444-) Buhârî, Ezân: 105
445-) Buhârî, Ezân: 106 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 6, 28
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 279 (822)
446-) Buhârî, Ezân: 107 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Ezân: 96, 97, 109, 110
447-) Buhârî, Ezân: 111 • 1 defa tekrar eder; Deavât: 63
& Müslim, Salât: 72 (410)
{&} Muvatta, Nidâ: 45
448-) Buhârî, Ezân: 112
& Müslim, Salât: 74 (410)
{&} Muvatta, Nidâ: 46
449-) Buhârî, Ezân: 114
450-) Buhârî, Ezân: 115 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ezân: 116, 144
& Müslim, Salât: 33 (393)
451-) Buhârî, Ezân: 117 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ezân: 115, 124, 128
& Müslim, Salât: 28 (392)
452-) Buhârî, Ezân: 118
& Müslim, Mesâcid: 29 (535)
453-) Buhârî, Ezân: 121 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Salât: 26, Ezân: 132
& Müslim, Salât: 194 (471)
454-) Buhârî, Ezân: 123 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Ezân: 139, Meğâzî: 51, Tefsîr, Nasr: 1, 2
& Müslim, Salât: 217 (484)
455-) Buhârî, Ezân: 139 • Tekrar tahrici 454. hadiste geçti.
& Müslim, Salât: 217 (484)
456-) Buhârî, Ezân: 125 • 1 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 7
& Müslim, Salât: 71 (409)
{&} Muvatta, Nidâ: 47
457-) Buhârî, Ezân: 126 • çeşitli şekilde 9 defa tekrar eder; Ezân: 128, İstiskâ: 2, Cihâd ve Siyer: 98, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 19, Tefsîr, Âl-i İmrân: 9, Nisâ: 21, Edeb: 110, Deavât: 58, İkrâh: 1
& Müslim, Mesâcid: 296 (676)
458-) Buhârî, Ezân: 126 • 1 defa tekrar eder; Vitr: 7
459-) Buhârî, Ezân: 126
{•} Muvatta, Kur'ân: 25
460-) Buhârî, Ezân: 127 • 1 defa tekrar eder; Ezân: 140
461-) Buhârî, Ezân: 128 • Tekrar tahrici 457. hadiste geçti.
& Müslim, Mesâcid: 295 (675)
462-) Buhârî, Ezân: 129 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Rikâk: 52, Tevhîd: 24
& Müslim, İmân: 299 (182)
463-) Buhârî, Ezân: 134 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Ezân: 133, 133, 137, 138
& Müslim, Salât: 230 (490)
464-) Buhârî, Ezân: 140 • Tekrar tahrici 460. hadiste geçti.
& Müslim, Salât: 195 (472)
465-) Buhârî, Ezân: 141 • Tekrar tahrici 179. hadiste geçti.
466-) Buhârî, Ezân: 142
467-) Buhârî, Ezân: 144
468-) Buhârî, Ezân: 145
{•} Muvatta, Nidâ: 51
469-) Buhârî, Ezân: 145
470-) Buhârî, Ezân: 146 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Ezân: 147, Sehv: 1, 1, 5, Eymân ve Nüzûr: 15
471-) Buhârî, Ezân: 148 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Ezân: 150, el-Amel Fi's-Salât: 4, İsti'zân: 3, 28, Deavât: 17, Tevhîd: 5
& Müslim, Salât: 55 (402)
472-) Buhârî, Ezân: 149 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Ezân: 149, İstikrâz: 10, Deavât: 39, 44, 45, 46, Fiten: 27
& Müslim, Mesâcid: 129 (589)
473-) Buhârî, Ezân: 149 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Deavât: 17, Tevhîd: 9
& Müslim, Zikr ve Duâ: 48 (2705)
474-) Buhârî, Ezân: 150 • Tekrar tahrici 471. hadiste geçti.
& Müslim, Salât: 55 (402)
475-) Buhârî, Ezân: 152 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ezân: 157, 157
476-) Buhârî, Ezân: 153 • Tekrar tahrici 270. hadiste geçti.
477-) Buhârî, Ezân: 155 • 1 defa tekrar eder; Ezân: 155
& Müslim, Mesâcid: 122 (583)
478-) Buhârî, Ezân: 155 • 1 defa tekrar eder; Deavât: 18
& Müslim, Mesâcid: 142 (595)
479-) Buhârî, Ezân: 155 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Zekât: 53, Husûmât: 19, Edeb: 6, Deavât: 18, Rikâk: 22, Kader: 12, İ'tisâm: 3
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 137 (593)

480-) Buhârî, Ezân: 156 • çeşitli şekilde 9 defa tekrar eder; Teheccud: 12, Cenâiz: 93, Fezâilu Leyleti'l-Kadr: 1, Cihâd ve Siyer: 4, Bedü'l-Halk: 7, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 8, Tefsîr, Tevbe: 15, Edeb: 69, Ta'bîr: 48
481-) Buhârî, Ezân: 156 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Küsûf: 28, Meğâzî: 35, Tevhîd: 35
& Müslim, İmân: 125 (71)
{&} Muvatta, İstiskâ: 4
482-) Buhârî, Ezân: 158 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; el-Amel Fi's-Salât: 18, Zekât: 20, İsti'zân: 36
483-) Buhârî, Ezân: 159
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 59 (707)
484-) Buhârî, Ezân: 160 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ezân: 160, Et'ime: 49, İ'tisâm: 24
& Müslim, Mesâcid: 75 (564)
485-) Buhârî, Ezân: 160 • Tekrar tahrici 484. hadiste geçti.
486-) Buhârî, İ'tisâm: 24 • Tekrar tahrici . hadiste geçti.
487-) Buhârî, Ezân: 161 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Cenâiz: 5, 54, 55, 56, 59, 66, 96
& Müslim, Cenâiz: 68 (954)
488-) Buhârî, Ezân: 161 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cumua: 2, 3, 12, Şehâdât: 18
& Müslim, Cumua: 5 (846)
{&} Muvatta, Cumua: 4
489-) Buhârî, Ezân: 161 • Tekrar tahrici 84. hadiste geçti.
490-) Buhârî, Ezân: 162 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Ezân: 166, Cumua: 13, 13, Nikâh: 116
& Müslim, Salât: 137 (442)
491-) Buhârî, Cumua: 1 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Vudû: 68, Cumua: 12, Cihâd ve Siyer: 109, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 54, Eymân ve Nüzûr: 1, Diyât: 15, Ta'bîr: 40, Tevhîd: 35
& Müslim, Cumua: 21 (855)
492-) Buhârî, Cumua: 3 • Tekrar tahrici 488. hadiste geçti.
& Müslim, Cumua: 7 (846)
493-) Buhârî, Cumua: 4
& Müslim, Cumua: 10 (850)
{&} Muvatta, Cumua: 1
494-) Buhârî, Cumua: 6 • 1 defa tekrar eder; Cumua: 19
495-) Buhârî, Cumua: 6 • 1 defa tekrar eder; Cumua: 6
& Müslim, Cumua: 8 (848)
496-) Buhârî, Cumua: 7 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; İdeyn: 1, Buyû: 40, Hibe: 27, 29, Cihâd ve Siyer: 177, Libâs: 3, Edeb: 9, Edeb: 65
& Müslim, Libâs ve Zîne: 6 (2068)
{&} Muvatta, Libâs: 18
497-) Buhârî, Cumua: 8 • 1 defa tekrar eder; Temennî: 9
& Müslim, Tahârat: 42 (252)
{&} Muvatta, Tahârat: 114
498-) Buhârî, Cumua: 8
499-) Buhârî, Cumua: 10 • 1 defa tekrar eder; Sücûdu'l-Kur'ân: 2
& Müslim, Cumua: 65 (880)
500-) Buhârî, Cumua: 11 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Husûmât: 20, Itk: 17, 19, Vasâyâ: 9, Nikâh: 81, 90, Ahkâm: 1
& Müslim, İmâra: 20
501-) Buhârî, Cumua: 12 • iki bölümden oluşur; I. bölüm; Tahric 491. hadiste geçti. II. bölüm; Cumua: 2, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 54
& Bu hadisin baş tarafını Müslim de rivayet eder; Cumua: 20 (855) son tarafını; Cumua: 9 (849) şeklinde rivayet eder.
502-) Buhârî, Cumua: 15
& Müslim, Cumua: 6 (847)
503-) Buhârî, Cumua: 16 • 1 defa tekrar eder; Buyû: 15
504-) Buhârî, Cumua: 16
505-) Buhârî, Cumua: 17
506-) Buhârî, Cumua: 18 • 1 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 16
507-) Buhârî, Cumua: 20 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; İsti'zân: 31, 31
508-) Buhârî, Cumua: 21 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cumua: 22, 24, 25
509-) Buhârî, Cumua: 22 • Tekrar tahrici 508. hadiste geçti.
510-) Buhârî, Cumua: 23 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ezân: 7, 7
511-) Buhârî, Cumua: 26 • Tekrar tahrici 249. hadiste geçti.
& Müslim, Mesâcid: 44 (544)
512-) Buhârî, Cumua: 26 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Salât: 64, Buyû: 32, Menâkıb: 21, 21
513-) Buhârî, Cumua: 27 • 1 defa tekrar eder; Cumua: 30
& Müslim, Cumua: 33 (861)
{&} Muvatta, Cumua: 21
514-) Buhârî, Cumua: 29 • 2 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 19, Tevhîd: 49
515-) Buhârî, Cumua: 29 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Zekât: 70, Hibe: 17, Eymân ve Nüzûr: 3, Hıyel: 15, Ahkâm: 24, 41
516-) Buhârî, Cumua: 29 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Menâkıb: 25, Menâkıbu'l-Ensâr: 11
517-) Buhârî, Cumua: 32 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cumua: 3, Teheccud: 25
& Müslim, Cumua: 54 (875)
518-) Buhârî, Cumua: 35 • çeşitli şekilde 14 defa tekrar eder; Cumua: 54, İstiskâ: 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 21, 24, Menâkıb: 25, Edeb: 68, Deavât: 24
& Müslim, İstiskâ: 8 (897)
519-) Buhârî, Cumua: 36
& Müslim, Cumua: 11 (851)
{&} Muvatta, Cumua: 6
520-) Buhârî, Cumua: 37 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Talâk: 24, Deavât: 61
& Müslim, Cumua: 13 (852)
{&} Muvatta, Cumua: 15
521-) Buhârî, Cumua: 38 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Buyû: 6, 11, Tefsîr, Münâfikûn: 2
& Müslim, Cumua: 37 (863)
522-) Buhârî, Cumua: 39 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Teheccud: 25, 29, 34
{•} Muvatta, Sefer: 69
523-) Buhârî, Salâtü'l-Havf: 1 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cumua: 2, Meğâzî: 31, Tefsîr, Bakara: 44
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 305 (839)
{&} Muvatta, Salâtü'l-Havf: 3
524-) Buhârî, Salâtü'l-Havf: 2 • Tekrar tahrici 523. hadiste geçti.
525-) Buhârî, Salâtü'l-Havf: 5 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 30
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 69 (1770)
526-) Buhârî, İdeyn: 2 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; İdeyn: 3, 25, Cihâd ve Siyer: 81, Menâkıb: 15, Menâkıbu'l-Ensâr: 46
& Müslim, Salâtü'l-İdeyn: 19 (892)
527-) Buhârî, İdeyn: 4
{•} Muvatta, Salâtü'l-İdeyn: 6
528-) Buhârî, İdeyn: 3 • çeşitli şekilde 11 defa tekrar eder; İdeyn: 5, 8, 10, 17, 23, Edâhî: 1, 1, 2, 11, 12, Eymân ve Nüzûr: 15
529-) Buhârî, İdeyn: 5 • Tekrar tahrici 528. hadiste geçti.
{•} Muvatta, Dahâyâ: 4
530-) Buhârî, İdeyn: 6

& Müslim, Salâtü'l-Îdeyn: 9 (889)
531-) Buhârî, Îdeyn: 7
{•} Muvatta, Salâtü'l-Îdeyn: 1
532-) Buhârî, Îdeyn: 8 • Tekrar tahrici 84. hadiste geçti.
533-) Buhârî, Îdeyn: 11
534-) Buhârî, Îdeyn: 12 • 1 defa tekrar eder; Hacc: 86
& Müslim, Hacc: 274 (1285)
{&} Muvatta, Hacc: 43
535-) Buhârî, Îdeyn: 22 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Hacc: 116, 116, Edâhî: 6, 6
536-) Buhârî, Îdeyn: 24
537-) Buhârî, Îdeyn: 25 • Tekrar tahrici 526. hadiste geçti.
538-) Buhârî, Vitr: 1 • Tekrar tahrici 297. hadiste geçti.
539-) Buhârî, Vitr: 1 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Ezân: 15, Teheccud: 3, 23, 28, Deavât: 5
540-) Buhârî, Vitr: 2
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 136 (745)
541-) Buhârî, Vitr: 4
542-) Buhârî, Vitr: 5 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Vitr: 6, Taksîru's-Salât: 7, 8, 9, 12
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 38 (700)
{&} Muvatta, Salâtü'l-Leyl: 15
543-) Buhârî, Vitr: 7 • çeşitli şekilde 17 defa tekrar eder; Vitr: 7, 7, Cenâiz: 38, Cihâd ve Siyer: 9, 19, 184, Cizye: 8, Meğâzî: 28, 28, 28, 28, 28, 28, 28, 28, Deavât: 58, İ'tisâm: 16
& Müslim, Mesâcid: 298 (677)
544-) Buhârî, Vitr: 7 • Tekrar tahrici 543. hadiste geçti.
& Müslim, Mesâcid: 301 (677)
545-) Buhârî, Vitr: 7 • Tekrar tahrici 458. hadiste geçti.
546-) Buhârî, I. Bölüm; İstiskâ: 1 II. Bölüm; İstiskâ: 4 • çeşitli şekilde 9 defa tekrar eder; İstiskâ: 4, 4, 15, 16, 17, 18, 19, 20, Deavât: 25
& Müslim, İstiskâ: 4 (894)
{&} Muvatta, İstiskâ: 1
547-) Buhârî, İstiskâ: 2 • Tekrar tahrici 461. hadiste geçti.
548-) Buhârî, İstiskâ: 2 • çeşitli şekilde 11 defa tekrar eder; İstiskâ: 13, Tefsîr, Yusuf: 4, Furkân: 5, Rûm: 1, Sâd: 3, Duhân: 1, Duhân: 2, Duhân: 3, Duhân: 4, Duhân: 5, Duhân: 6
549-) Buhârî, İstiskâ: 3 • 1 defa tekrar eder; İstiskâ: 3
550-) Buhârî, İstiskâ: 3 • 1 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 11
551-) Buhârî, İstiskâ: 6 • Tekrar tahrici 518. hadiste geçti.
{•} Muvatta, İstiskâ: 3
552-) Buhârî, İstiskâ: 7 • Tekrar tahrici 518. hadiste geçti.
553-) Buhârî, İstiskâ: 17 • Tekrar tahrici 546. hadiste geçti.
554-) Buhârî, İstiskâ: 22
& Müslim, İstiskâ: 7 (895)
555-) Buhârî, İstiskâ: 23
556-) Buhârî, İstiskâ: 25
557-) Buhârî, İstiskâ: 26 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 5, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 6, Meğâzî: 29
& Müslim, İstiskâ: 17 (900)
558-) Buhârî, İstiskâ: 27 • 1 defa tekrar eder; Fiten: 16
559-) Buhârî, İstiskâ: 29 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Tefsîr, En'âm: 1, Ra'd: 1, Lokmân: 2, Tevhîd: 4
560-) Buhârî, Küsûf: 1 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Küsûf: 6, 17, 17, Libâs: 2
561-) Buhârî, Küsûf: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Küsûf: 15, Edeb: 109
& Müslim, Küsûf: 29 (915)
562-) Buhârî, Küsûf: 2 • çeşitli şekilde 13 defa tekrar eder; Küsûf: 4, 5, 7, 12, 13, 18, 19, el-Amel Fi's-Salât: 11, Bedü'l-Halk: 4, Tefsîr, Mâide: 13, Nikâh: 104, Eymân ve Nüzûr: 3
& Müslim, Küsûf: 1 (901)
{&} Muvatta, Salâtu'l-Küsûf: 1
563-) Buhârî, Küsûf: 3 • 1 defa tekrar eder; Küsûf: 8
& Müslim, Küsûf: 20 (910)
564-) Buhârî, Küsûf: 7 • Tekrar tahrici 562. hadiste geçti.
& Müslim, Küsûf: 8 (903)
{&} Muvatta, Salâtu'l-Küsûf: 3
565-) Buhârî, Küsûf: 9 • Tekrar tahrici 27. hadiste geçti.
& Müslim, Küsûf: 17 (907)
{&} Muvatta, Salâtu'l-Küsûf: 2
566-) Buhârî, Küsûf: 11 • Tekrar tahrici 76. hadiste geçti.
567-) Buhârî, Küsûf: 14
& Müslim, Küsûf: 24 (912)
568-) Buhârî, Küsûf: 19 • Tekrar tahrici 562. hadiste geçti.
569-) Buhârî, Sücûdu'l-Kur'ân: 1 • çeşitli 4 şekilde defa tekrar eder; Sücûdu'l-Kur'ân: 4, Menâkıbu'l-Ensâr: 29, Meğâzî: 8, Tefsîr, Kamer: 4,
& Müslim, Mesâcid: 105 (576)
570-) Buhârî, Sücûdu'l-Kur'ân: 3
571-) Buhârî, Sücûdu'l-Kur'ân: 5 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Kamer: 4
572-) Buhârî, Sücûdu'l-Kur'ân: 6
• 1 defa tekrar eder; Sücûdu'l-Kur'ân: 6
& Müslim, Mesâcid: 106 (577)
573-) Buhârî, Sücûdu'l-Kur'ân: 7 • 3 defa tekrar eder; Ezân: 100, Ezân: 101, Sücûdu'l-Kur'ân: 11
{•} Muvatta, Kur'ân: 12
574-) Buhârî, Sücûdu'l-Kur'ân: 12 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Sücûdu'l-Kur'ân: 8, 9
& Müslim, Mesâcid: 503 (575)
575-) Buhârî, Taksîru's-Salât: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 53, 53
576-) Buhârî, Taksîru's-Salât: 1 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 53
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 15 (693)
577-) Buhârî, Taksîru's-Salât: 2 • 1 defa tekrar eder; Hacc: 84
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 16 (694)
{&} Muvatta, Hacc: 201
578-) Buhârî, Taksîru's-Salât: 2 • 1 defa tekrar eder; Hacc: 84
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 20 (696)
579-) Buhârî, Taksîru's-Salât: 2 • 1 defa tekrar eder; Hacc: 84
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 19 (695)
580-) Buhârî, Taksîru's-Salât: 4
& Müslim, Hacc: 421 (1339)
{&} Muvatta, İsti'zân: 37
581-) Buhârî, Taksîru's-Salât: 6 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Taksîru's-Salât: 6, 13, 14, Hacc: 93, 96, Umra: 20, Cihâd ve Siyer: 136
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 45 (703)
582-) Buhârî, Taksîru's-Salât: 7 • Tekrar tahrici 261. hadiste geçti.
583-) Buhârî, Taksîru's-Salât: 10
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 41 (702)
584-) Buhârî, Taksîru's-Salât: • 1 defa tekrar eder; Taksîru's-Salât: 11
585-) Buhârî, Taksîru's-Salât: 12 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Taksîru's-Salât: 7, 9
586-) Buhârî, Taksîru's-Salât: 13
587-) Buhârî, Taksîru's-Salât: 19

588-) Buhârî, Taksîru's-Salât: 20 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Taksîru's-Salât: 20, Teheccud: 16, 24, 26, Tefsîr, Fetih: 2
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 111 (731)
{&} Muvatta, Salâtu'l-Cemaa: 22

589-) Buhârî, Taksîru's-Salât: 20 • Tekrar tahrici 588. hadiste geçti.
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 133 (743)
{&} Muvatta, Salâtu'l-Cemaa: 23

590-) Buhârî, Teheccud: 1 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Deavât: 10, Tevhîd: 8, 24, 35
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 199 (769)
{&} Muvatta, Kur'ân: 34

591-) Buhârî, Teheccud: 2 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Salât: 58, Teheccud: 21, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 21, 21, Ta'bîr: 25, 35, 36
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 140 (2479)

592-) Buhârî, Teheccud: 4 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Teheccud: 4, Tefsîr, Duha: 1, 2, Fezâilü'l-Kur'ân: 1

593-) Buhârî, Teheccud: 5 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Tefsîr, Kehf: 1, İ'tisâm: 18, Tevhîd: 31
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 206 (775)

594-) Buhârî, Teheccud: 5 • 1 defa tekrar eder; Teheccud: 32
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 77 (718)
{&} Muvatta, Sefer: 29

595-) Buhârî, Teheccud: 6 • 2 defa tekrar eder; Tefsîr, Fetih: 2, Rikâk: 20
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 79 (2819)

596-) Buhârî, Teheccud: 8 • çeşitli şekilde 17 defa tekrar eder; Teheccud: 19, 20, Savm: 54, 55, 56, 57, 58, 59, 59, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 37, 37, 38, Fezâilü'l-Kur'ân: 34, 34, Nikâh: 89, Edeb: 84, İsti'zân: 38
& Müslim, Sıyâm: 189 (1159)

597-) Buhârî, Teheccud: 7 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Rikâk: 18, 18
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 131 (741)

598-) Buhârî, Teheccud: 7 • Tekrar tahrici 597. hadiste geçti.
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 131 (741)

599-) Buhârî, Teheccud: 7
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 132 (742)

600-) Buhârî, Teheccud: 9
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 204 (773)

601-) Buhârî, Teheccud: 10
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 194 (764)

602-) Buhârî, Teheccud: 10
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 126 (738)

603-) Buhârî, Teheccud: 11 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Savm: 53, 53, Menâkıb: 23

604-) Buhârî, Teheccud: 12 Bu 1 şekilde defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 11
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 207 (776)
{&} Muvatta, Sefer: 95

605-) Buhârî, Teheccud: 13 Bu 1 şekilde defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 11
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 205 (774)

606-) Buhârî, Teheccud: 14 • çeşitli 2 şekilde defa tekrar eder; Deavât: 14, Tevhîd: 35
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 168 (758)
{&} Muvatta, Kur'ân: 30

607-) Buhârî, Teheccud: 15
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 129 (739)

608-) Buhârî, Teheccud: 16 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Fezâilu Leyleti'l-Kadr: 1, Menâkıb: 24
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 125 (738)
{&} Muvatta, Salâtü'l-Leyl: 9

609-) Buhârî, Teheccud: 18
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 219 (784)

610-) Buhârî, Teheccud: 19 • Tekrar tahrici 596. hadiste geçti.

611-) Buhârî, Teheccud: 21

612-) Buhârî, Teheccud: 21

613-) Buhârî, Teheccud: 21 • Tekrar tahrici 591. hadiste geçti.
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 139 (2478)

614-) Buhârî, Teheccud: 25 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Deavât: 48, Tevhîd: 10

615-) Buhârî, Teheccud: 27
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 94 (724)

616-) Buhârî, Teheccud: 28
{•} Muvatta, Salâtü'l-Leyl: 30

617-) Buhârî, Teheccud: 33 • 1 defa tekrar eder; Savm: 60
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 85 (721)

618-) Buhârî, Teheccud: 34 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ezân: 41, Edeb: 65

619-) Buhârî, Teheccud: 35 • 1 defa tekrar eder; İ'tisâm: 24

620-) Buhârî, Fazlu's-Salâti Fî Mescidi Mekke ve'l-Medîne: 1
& Müslim, Hacc: 511 (1397)

621-) Buhârî, Fazlu's-Salâti Fî Mescidi Mekke ve'l-Medîne: 1
& Müslim, Hacc: 505 (1394)
{&} Muvatta, Kıble: 9

622-) Buhârî, Fazlu's-Salâti Fî Mescidi Mekke ve'l-Medîne: 2 • iki bölümden oluşur; I. Bölüm; üç defa tekrar eder; Fazlu's-Salâti Fî Mescidi Mekke ve'l-Medîne: 3, 4, İ'tisâm: 16 & bu bölümü Müslim de rivayet eder; Hacc: 516 (1399) II. Bölüm; tahric 358. hadiste geçti.

623-) Buhârî, Fazlu's-Salâti Fî Mescidi Mekke ve'l-Medîne: 5 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Medîne: 12, Rikâk: 53, İ'tisâm: 16
& Müslim, Hacc: 502 (1391)
{&} Muvatta, Kıble: 10

624-) Buhârî, el-Amel Fi's-Salât: 2 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; el-Amel Fi's-Salât: 15, Menâkıbu'l-Ensâr: 38
& Müslim, Mesâcid: 34 (538)

625-) Buhârî, el-Amel Fi's-Salât: 2 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Bakara: 43
& Müslim, Mesâcid: 35 (539)

626-) Buhârî, el-Amel Fi's-Salât: 8
& Müslim, Mesâcid: 47 (546)

627-) Buhârî, el-Amel Fi's-Salât: 11 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 80

628-) Buhârî, el-Amel Fi's-Salât: 11 • Tekrar tahrici 562. hadiste geçti.

629-) Buhârî, el-Amel Fi's-Salât: 15
& Bu hadisi biraz değişik bir şekildeMüslim de rivayet eder; Mesâcid: 37 (540)

630-) Buhârî, el-Amel Fi's-Salât: 17 • 1 defa tekrar eder; el-Amel Fi's-Salât: 17
& Müslim, Mesâcid: 47 (545)

631-) Buhârî, Sehv: 2 • Tekrar tahrici 262. hadiste geçti.

632-) Buhârî, Sehv: 8 • çeşitli 1 tekrar eder; Meğâzî: 69
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 297 (834)

633-) Buhârî, Cenâiz: 1 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Zekât: 4, İstikrâz: 3, Bedü'l-Halk: 6, Libâs: 24, İsti'zân: 30, Rikâk: 13, 14, Tevhîd: 33
& Müslim, İmân: 153 (94)

634-) Buhârî, Cenâiz: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tefsîr, Bakara: 22, Eymân ve Nüzûr: 19
& Müslim, İmân: 150 (92)

635-) Buhârî, Cenâiz: 2 • çeşitli şekilde 10 defa tekrar eder; Mezâlim ve Gasb: 5, Nikâh: 71, Eşribe: 28,

Merdâ: 4, Libâs: 28, 36, 45, Edeb: 124, İsti'zân: 8, Eymân ve Nüzûr: 9
& Müslim, Libâs ve Zîne: 3 (2066)

✍ Buhârî, Cenâiz: 2
& Müslim, Selâm: 5 (2162)

636-) Buhârî, Cenâiz: 3 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Şehâdât: 30, Menâkıbu'l-Ensâr: 46, Ta'bîr: 13, 13, 27

637-) Buhârî, Cenâiz: 3 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cenâiz: 34, Cihâd ve Siyer: 20, Meğâzî: 26
& Müslim, Fezâilü's-Sahâbe: 129 (2471)

638-) Buhârî, Cenâiz: 4 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Cenâiz: 54, 60, 60, 64, Menâkıbu'l-Ensâr: 38, 38
& Müslim, Cenâiz: 62 (951)
{&} Muvatta, Cenâiz: 14

639-) Buhârî, Cenâiz: 4 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 7, 183, Menâkıb: 25, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 25

640-) Buhârî, Cenâiz: 6 • 1 defa tekrar eder; Cenâiz: 91

641-) Buhârî, Cenâiz: 9
& Müslim, Cenâiz: 36 (939)
{&} Muvatta, Cenâiz: 1

642-) Buhârî, Cenâiz: 10
& Müslim, Cenâiz: 36 (939)

643-) Buhârî, Cenâiz: 18 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cenâiz: 23, 23, 24, 94
& Müslim, Cenâiz: 45 (941)
{&} Muvatta, Cenâiz: 5

644-) Buhârî, Cenâiz: 19 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Cenâiz: 20, 21, 21, Cezâu's-Sayd: 20, 20, 21
& Müslim, Hacc: 93 (1206)

645-) Buhârî, Cenâiz: 22 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Tefsîr, Tevbe: 12, 13, Libâs: 8
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 3 (2774)

646-) Buhârî, Cenâiz: 22• çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cenâiz: 77, Cihâd ve Siyer: 142, Libâs: 8
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 2 (2773)

647-) Buhârî, Cenâiz: 27 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 45, 45, 45, Meğâzî: 17, 26, Rikâk: 7, 16
& Müslim, Cenâiz: 44 (940)

648-) Buhârî, Cenâiz: 28 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Buyû: 31, Libâs: 18, Edeb: 39

649-) Buhârî, Cenâiz: 29 • Tekrar tahrici 213. hadiste geçti.
& Müslim, Cenâiz: 35 (938)

650-) Buhârî, Cenâiz: 30 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cenâiz: 30, Talâk: 46, 47
& Müslim, Talâk: 59 (1486)

651-) Buhârî, Cenâiz: 31

652-) Buhârî, Cenâiz: 32 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Merdâ: 9, Kader: 4, Eymân ve Nüzûr: 9, Tevhîd: 2, 25
& Müslim, Cenâiz: 11 (923)

653-) Buhârî, Cenâiz: 32 • 1 defa tekrar eder; Cenâiz: 71

654-) Buhârî, Cenâiz: 32 • iki bölümden oluşur; I. Bölüm; 2 defa tekrar eder; Cenâiz: 32, 33 II. Bölüm; 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 8
& Müslim, Cenâiz: 22 (928)

655-) Buhârî, Cenâiz: 32
& Müslim, Cenâiz: 25 (931)
{&} Muvatta, Cenâiz: 37

656-) Buhârî, Cenâiz: 33
& Bu hadisin baş kısmını Müslim; Mukaddime: 4 (4) son kısmını; Cenâiz: 28 (933) şeklinde rivayet eder.

657-) Buhârî, Cenâiz: 35 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cenâiz: 39, 39, Menâkıb: 8
& Müslim, İmân: 165 (103)

658-) Buhârî, Cenâiz: 36 • çeşitli şekilde 10 defa tekrar eder; İmân: 41, Vasâyâ: 2, 3, Menâkıbu'l-Ensâr: 49, Meğâzî: 77, Nafakât: 2, Merdâ: 13, 16, Deavât: 43, Ferâiz: 6
& Müslim, Vasıyye: 5 (1628)
{&} Muvatta, Vasâyâ: 4

659-) Buhârî, Cenâiz: 37
& Müslim, İmân: 167 (104)

660-) Buhârî, Cenâiz: 40 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cenâiz: 40, Meğâzî: 44
& Müslim, Cenâiz: 30 (935)

661-) Buhârî, Cenâiz: 41 • 1 defa tekrar eder; Akîka: 1
& Müslim, Fedâilü's-Sahâbe: 107 (2144 m)

662-) Buhârî, Cenâiz: 43
& Müslim, Fezâil: 62 (2315)

663-) Buhârî, Cenâiz: 44
& Müslim, Cenâiz: 12 (924)

664-) Buhârî, Cenâiz: 45 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tefsîr, Mümtehine: 3, Ahkâm: 49
& Müslim, Cenâiz: 31 (936)

665-) Buhârî, Cenâiz: 47 • 1 defa tekrar eder; Cenâiz: 47
& Müslim, Cenâiz: 74 (958)

666-) Buhârî, Cenâiz: 47 • 1 defa tekrar eder; Cenâiz: 48

667-) Buhârî, Cenâiz: 49
& Müslim, Cenâiz: 78 (960)

668-) Buhârî, Cenâiz: 50• çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cenâiz: 25, 90

669-) Buhârî, Cenâiz: 51
& Müslim, Cenâiz: 51 (944)
{&} Muvatta, Cenâiz: 56

670-) Buhârî, Cenâiz: 51 • Tekrar tahrici 44. hadiste geçti.
& Müslim, Cenâiz: 54 (945)

671-) Buhârî, Cenâiz: 61 • Tekrar tahrici 276. hadiste geçti.
& Müslim, Mesâcid: 19 (529)

672-) Buhârî, Cenâiz: 62 • Tekrar tahrici 222. hadiste geçti.
& Müslim, Cenâiz: 87 (964)

673-) Buhârî, Cenâiz: 65

674-) Buhârî, Cenâiz: 67 • 1 defa tekrar eder; Cenâiz: 89
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 70 (2870)

675-) Buhârî, Cenâiz: 68 • 1 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 31
& Müslim, Fezâil: 157 (2372)

676-) Buhârî, Cenâiz: 72 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Cenâiz: 73, 74, 75, 75, 78, Meğâzî: 26

677-) Buhârî, Cenâiz: 72 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Menâkıb: 25, Meğâzî: 17, 27, Rikâk: 7, 53
& Müslim, Fezâil: 30 (2296)

678-) Buhârî, Cenâiz: 79 • iki bölümden oluşur, I. Bölüm iki defa tekrar eder; Edeb: 97, Kader: 14 II. Bölüm 4 defa tekrar eder; Şehâdât: 3, Cihâd ve Siyer: 160, 180, Edeb: 97 **&** II. Bölümü Müslim de rivayet eder; Fiten: 95 (2930 - 2931)

679-) Buhârî, Cenâiz: 79 • 1 defa tekrar eder; Merdâ: 11

680-) Buhârî, Cenâiz: 79 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cenâiz: 79, 92, Tefsîr, Rûm: 1, Kader: 3
& Müslim, Kader: 22 (2658)
{&} Muvatta, Cenâiz: 52

681-) Buhârî, Cenâiz: 80 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 40, Tefsîr, Tevbe: 16, Eymân ve Nüzûr: 19
& Müslim, İmân: 39 (24)

682-) Buhârî, Cenâiz: 82 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Tefsîr, Leyl: 3, 4, 5, 6, 7, Edeb: 120, Kader: 4, Tevhîd: 54
& Müslim, Kader: 6 (2647)

683-) Buhârî, Cenâiz: 83 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Meğâzî: 35, Edeb: 43, 73, Eymân ve Nüzûr: 7
& Müslim, İmân: 177 (110)
684-) Buhârî, Cenâiz: 83 • 1 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 50
& Bu hadisi biraz değişik bir biçimde Müslim de rivayet eder; İmân: 18 (113)
685-) Buhârî, Cenâiz: 83 • 1 defa tekrar eder; Tıb: 56
686-) Buhârî, Cenâiz: 85 • 1 defa tekrar eder; Şehâdât: 6
& Müslim, Cenâiz: 60 (949)
687-) Buhârî, Cenâiz: 85 • 1 defa tekrar eder; Şehâdât: 6
688-) Buhârî, Cenâiz: 86
& Bu hadisi biraz değişik bir biçimde Müslim de rivayet eder; el-Cenne ve Neîmihâ: 73 (2871)
689-) Buhârî, Cenâiz: 86 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 8, 12
690-) Buhârî, Cenâiz: 86 • çeşitli 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 8, 8
& Müslim, Cenâiz: 26 (932)
691-) Buhârî, Cenâiz: 86 • Tekrar tahrici 76. hadiste geçti.
692-) Buhârî, Cenâiz: 87
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 69 (2869)
693-) Buhârî, Cenâiz: 87
& Müslim, Mesâcid: 128 (588)
694-) Buhârî, Cenâiz: 89 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 8, Rikâk: 42
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 65 (2866)
{&} Muvatta, Cenâiz: 47
695-) Buhârî, Cenâiz: 91 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 8, Edeb: 109
696-) Buhârî, Cenâiz: 92 • 1 defa tekrar eder; Kader: 3
& Müslim, Kader: 28 (2660)
697-) Buhârî, Cenâiz: 93 • Tekrar tahrici 480. hadiste geçti.
& Müslim, Ru'yâ: 23 (2275)
698-) Buhârî, Cenâiz: 95 • 1 defa tekrar eder; Vasâyâ: 19
& Müslim, Zekât: 51 (1004)
{&} Muvatta, Akzıye: 53
699-) Buhârî, Cenâiz: 96 • çeşitli şekilde 10 defa tekrar eder; Cumua: 9, Farzu'l-Humus: 4, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 30, Meğâzî: 83, 83, 83, 83, 83, Nikâh: 104, Rikâk: 42
& Müslim, Fezâilü's-Sahâbe: 84 (2443)
700-) Buhârî, Cenâiz: 96 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 174, Cizye: 3, Menâkıbu'l-Ensâr: 8, Tefsîr, Haşr: 5, Ahkâm: 43
701-) Buhârî, Cenâiz: 97 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 42
702-) Buhârî, Zekât: 1 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Zekât: 41, 63, Mezâlim ve Gasb: 9, Meğâzî: 60, Tevhîd: 1, 1
703-) Buhârî, Zekât: 1 • çeşitli şekilde defa 2 tekrar eder; Edeb: 10, 10
& Müslim, İmân: 12 (13)
704-) Buhârî, Zekât: 1
& Müslim, İmân: 15 (14)
705-) Buhârî, Zekât: 1 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Zekât: 40, Edeb: 10
& Müslim, İmân: 32 (20)
706-) Buhârî, Zekât: 3 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Musâkâ: 15, Cihâd ve Siyer: 189, Hıyel: 3
707-) Buhârî, Zekât: 3 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Tefsîr, Âl-i İmrân: 14, Tevbe: 6, Hıyel: 3
{•} Muvatta, Zekât: 22
708-) Buhârî, Zekât: 4 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Zekât: 32, 42, 56
& Müslim, Zekât: 3 (979)
{&} Muvatta, Zekât: 1
709-) Buhârî, Zekât: 8 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 23
{•} Muvatta, Sadaka: 1
710-) Buhârî, Zekât: 9 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Zekât: 16, Fiten: 25
& Müslim, Zekât: 58 (1011)
711-) Buhârî, Zekât: 9 • Tekrar tahrici 75. hadiste geçti.
& Müslim, Zekât: 61 (157)
712-) Buhârî, Zekât: 9 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Zekât: 10, Menâkıb: 21, Edeb: 34, Rikâk: 49, 49, 51, Tevhîd: 24, 36
713-) Buhârî, Zekât: 9
& Müslim, Zekât: 59 (1012)
714-) Buhârî, Zekât: 10 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Zekât: 10, İcâra: 13, Tefsîr, Tevbe: 11, 11
715-) Buhârî, Zekât: 10 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 18
& Müslim, Birr ve Sıla: 147 (2629)
716-) Buhârî, Zekât: 11 • 1 defa tekrar eder; Vasâyâ: 7
& Müslim, Zekât: 92 (1032)
717-) Buhârî, Zekât: 11
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 101 (2452)
718-) Buhârî, Zekât: 14
& Müslim, Zekât: 78 (1022)
719-) Buhârî, Zekât: 15
720-) Buhârî, Zekât: 17 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Zekât: 25, 26, 26, 26, Buyû: 12
& Müslim, Zekât: 80 (1024)
721-) Buhârî, Zekât: 18 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Zekât: 18, Nafakât: 2, 2
& Müslim, Zekât: 95 (1034)
722-) Buhârî, Zekât: 18
& Müslim, Zekât: 94 (1033)
{&} Muvatta, Sadaka: 8
723-) Buhârî, Zekât: 21 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Edeb: 36, 37, Tevhîd: 31
& Müslim, Birr ve Sıla: 145 (2627)
724-) Buhârî, Zekât: 21 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Zekât: 22, Hibe: 15, 15
725-) Buhârî, Zekât: 22 • Tekrar tahrici 724. hadiste geçti.
726-) Buhârî, Zekât: 24 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Buyû: 100, Itk: 12, Edeb: 16
& Müslim, İmân: 194 (123)
727-) Buhârî, Zekât: 25 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Havâlât: 1, Hars ve Muzâraa': 16
& Müslim, Zekât: 57 (1023)
728-) Buhârî, Zekât: 27
& Müslim, Zekât: 57 (1010)
729-) Buhârî, Zekât: 28 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Zekât: 28, Cihâd ve Siyer: 89, Talâk: 24, Libâs: 9
& Müslim, Zekât: 75 (1021)
730-) Buhârî, Zekât: 30 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 33
& Müslim, Zekât: 55 (1008)
731-) Buhârî, Zekât: 31 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Zekât: 62, Hibe: 7
& Müslim, Zekât: 174 (1076)
732-) Buhârî, Zekât: 33 • çeşitli şekilde defa 9 tekrar eder; Zekât: 34, 35, 37, 38, 39, Şerike: 2, Farzu'l-Humus: 5, Libâs: 55, Hıyel: 3
733-) Buhârî, Zekât: 34 • Tekrar tahrici 732. hadiste geçti.
734-) Buhârî, Zekât: 35 • Tekrar tahrici 732. hadiste geçti.
735-) Buhârî, Zekât: 36 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Hibe: 35, Menâkıbu'l-Ensâr: 46, Edeb: 95
& Müslim, İmâra: 87 (1865)

736-) Buhârî, Zekât: 37 • Tekrar tahrici 732. hadiste geçti.
737-) Buhârî, Zekât: 38 • Tekrar tahrici 732. hadiste geçti.
738-) Buhârî, Zekât: 39 • Tekrar tahrici 732. hadiste geçti.
739-) Buhârî, Zekât: 41 • Tekrar tahrici 732. hadiste geçti.
& Müslim, İmân: 29 (19)
740-) Buhârî, Zekât: 44 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Vekâle: 15, Vasâyâ: 11, 17, 26, Tefsîr, Âl-i İmrân: 5, 5, Eşribe: 16
& Müslim, Zekât: 42 (998)
{&} Muvatta, Sadaka: 2
741-) Buhârî, Zekât: 44 • Tekrar tahrici 211. hadiste geçti.
742-) Buhârî, Zekât: 45 • 1 defa tekrar eder; Zekât: 46
& Müslim, Zekât: 8 (982)
743-) Buhârî, Zekât: 47 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cumua: 28, Cihâd ve Siyer: 37, Rikâk: 7
& Müslim, Zekât: 123 (1052)
744-) Buhârî, Zekât: 48
& Müslim, Zekât: 45 (1000)
745-) Buhârî, Zekât: 48 • 1 defa tekrar eder; Nafakât: 14
& Müslim, Zekât: 47 (1001)
746-) Buhârî, Zekât: 49
& Müslim, Zekât: 11 (983)
747-) Buhârî, Zekât: 50 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 20
& Müslim, Zekât: 124 (1053)
{&} Muvatta, Sadaka: 7
748-) Buhârî, Zekât: 50 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Zekât: 53, Buyû: 15, Musâkâ: 13
{•} Muvatta, Sadaka: 10
749-) Buhârî, Zekât: 50 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Buyû: 15, Musâkâ: 13
750-) Buhârî, Zekât: 50 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Vasâyâ: 9, Farzu'l-Humus: 19, Rikâk: 11
& Bu hadisin baş tarafını Müslim de rivayet eder; Zekât: 96 (1035)
751-) Buhârî, Zekât: 51 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ahkâm: 17, 17
& Müslim, Zekât: 110 (1045)
752-) Buhârî, Zekât: 52
& Bu hadisin baş tarafını Müslim de rivayet eder; Zekât: 104 (1040)
753-) Buhârî, Zekât: 53 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Zekât: 53, Tefsîr, Bakara: 48
& Müslim, Zekât: 101 (1039)
{&} Muvatta, Sıfatü'n-Nebî: 7
754-) Buhârî, Zekât: 54 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Medîne: 3, Cizye: 2, Menâkıbu'l-Ensâr: 7, Meğâzî: 81
& Müslim, Fezâil: 11 (m1392)
755-) Buhârî, Zekât: 55
{&} Muvatta, Zekât: 33
756-) Buhârî, Zekât: 57 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Zekât: 60, Cihâd ve Siyer: 188
757-) Buhârî, Zekât: 59 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Hibe: 30, 37, Cihâd ve Siyer: 119, 137
& Müslim, Hibât: 1 (1620)
{&} Muvatta, Zekât: 49
758-) Buhârî, Zekât: 61 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Buyû: 101, Zebâih ve Sayd: 30, 30
& Müslim, Hayz: 100 (363)
{&} Muvatta, Sayd: 16
759-) Buhârî, Zekât: 62 • 1 defa tekrar eder; Hibe: 7
& Müslim, Zekât: 170 (1074)
760-) Buhârî, Zekât: 63 • Tekrar tahrici 702. hadiste geçti.
761-) Buhârî, Zekât: 64 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Meğâzî: 35, Deavât: 19, 33
& Müslim, Zekât: 176 (1078)
762-) Buhârî, Zekât: 65 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Buyû: 10, Kefâle: 1, İstikrâz: 17, Lukata: 5, Şurût: 16, İsti'zân: 25
763-) Buhârî, Zekât: 66 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Musâkâ: 3, Diyât: 28, Diyât: 29
& Müslim, Hudûd: 45 (1710)
{&} Muvatta, Ukûl: 12
764-) Buhârî, Zekât: 67 • Tekrar tahrici 515. hadiste geçti.
765-) Buhârî, Zekât: 69
766-) Buhârî, Zekât: 70 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Zekât: 71, 74, 76, 77, 78
& Müslim, Zekât: 12 (984)
{&} Muvatta, Zekât: 52
767-) Buhârî, Zekât: 76 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Zekât: 72, 75
& Müslim, Zekât: 17 (985)
768-) Buhârî, Zekât: 78 • Tekrar tahrici 766. hadiste geçti.
{•} Muvatta, Zekât: 53
769-) Buhârî, Hacc: 1 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cezâu's-Sayd: 23, 23, Meğâzî: 77, İsti'zân: 2
& Müslim, Hacc: 407 (1334)
{&} Muvatta, Hacc: 97
770-) Buhârî, Hacc: 2 • Tekrar tahrici 132. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 29 (1187)
771-) Buhârî, Hacc: 3
772-) Buhârî, Hacc: 4 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cezâu's-Sayd: 26, Cihâd ve Siyer: 1, 62, 62
773-) Buhârî, Hacc: 4 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cezâu's-Sayd: 11, 20
& Müslim, Hacc: 438 (1350)
774-) Buhârî, Hacc: 12 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Hacc: 7, 11, Cezâu's-Sayd: 18
& Müslim, Hacc: 12 (1181)
775-) Buhârî, Hacc: 14 • Tekrar tahrici 303. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 430 (1257)
776-) Buhârî, Hacc: 15 • Tekrar tahrici 303. hadiste geçti.
& Bu hadisin bir kısmını Müslim de rivayet eder; Hacc: 223 (1257)
777-) Buhârî, Hacc: 16 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hars ve Muzâraa': 16, İ'tisâm: 16
778-) Buhârî, Hacc: 16 • Tekrar tahrici 303. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 433 (1346)
779-) Buhârî, Hacc: 17 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Umra: 10, Cezâu's-Sayd: 19, Meğâzî: 56, Fezâilü'l-Kur'ân: 2
& Müslim, Hacc: 8 (1180)
{&} Muvatta, Hacc: 18
780-) Buhârî, Hacc: 18 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Hacc: 143, Libâs: 73, 79, 81
& Müslim, Hacc: 33 (1189)
{&} Muvatta, Hacc: 17
781-) Buhârî, Hacc: 19 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Hacc: 26, Libâs: 69, 69
& Müslim, Hacc: 21 (1184)
782-) Buhârî, Hacc: 20
& Müslim, Hacc: 23 (1186)
783-) Buhârî, Hacc: 22 • Tekrar tahrici 109. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 267 (1281)
784-) Buhârî, Hacc: 23 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hacc: 70, Hacc: 128
785-) Buhârî, Hacc: 26 • Tekrar tahrici 781. hadiste geçti.

& Müslim, Hacc: 19 (1184)
{•} Muvatta, Hacc: 28
786-) Buhârî, Hacc: 27 • çeşitli şekilde 9 defa tekrar eder; Taksîru's-Salât: 5, Hacc: 24, 24, 25, 117, 119, 119, Cihâd ve Siyer: 104, 126
787-) Buhârî, Hacc: 29 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Hacc: 29, 38, 39
788-) Buhârî, Hacc: 30 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 8, Libâs: 68
& Bu hadisi Müslim uzun bir hadisin son kısmında rivayet eder; İmân: 270 (166)
789-) Buhârî, Hacc: 32 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Hacc: 34, Hacc: 125, Umra: 11, Meğâzî: 60, Meğâzî: 77
& Müslim, Hacc: 155(1221)
790-) Buhârî, Hacc: 33 • Tekrar tahrici 204. hadiste geçti.
791-) Buhârî, Hacc: 34 • Tekrar tahrici 204. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 128 (1211)
792-) Buhârî, Hacc: 34 • Tekrar tahrici 204. hadiste geçti.
{&} Muvatta, Hacc: 36
793-) Buhârî, Hacc: 34 • 1 defa tekrar eder; Hacc: 34
794-) Buhârî, Hacc: 34 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Taksîru's-Salât: 3, Şerike: 15, Menâkıbu'l-Ensâr: 26
& Müslim, Hacc: 198 (1240)
795-) Buhârî, Hacc: 34 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Hacc: 107, 126, Meğâzî: 77, Libâs: 69
& Müslim, Hacc: 176 (1229)
{&} Muvatta, Hacc: 180
796-) Buhârî, Hacc: 34 • 1 defa tekrar eder; Hacc: 102
& Müslim, Hacc: 204 (1242)
797-) Buhârî, Hacc: 34 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Hacc: 32, 35, 81, Umra: 6, Şerike: 15, Meğâzî: 61, Temennî: 3, İ'tisâm: 27,
798-) Buhârî, Hacc: 34 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Bakara: 33
799-) Buhârî, Hacc: 40 • 1 defa tekrar eder; Hacc: 41
& Müslim, Hacc: 223 (1257)
800-) Buhârî, Hacc: 42 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; İlm: 48, Hacc: 42, 42, 42, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 10, Tefsîr, Bakara: 10, Temennî: 9
& Müslim, Hacc: 405 (1333)
801-) Buhârî, Hacc: 42 • Tekrar tahrici 800. hadiste geçti.
802-) Buhârî, Hacc: 44 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 180, Meğâzî: 48, Ferâiz: 29
& Müslim, Hacc: 439 (1351)
803-) Buhârî, Hacc: 45 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Hacc: 45, Menâkıbu'l-Ensâr: 39, Meğâzî: 48, 48, Tevhîd: 32
& Müslim, Hacc: 344 (1314)
804-) Buhârî, Hacc: 47 • 1 defa tekrar eder; Hacc: 49
& Müslim, Fiten: 58 (2909)
805-) Buhârî, Hacc: 47 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Savm: 1, 69, 69, Menâkıbu'l-Ensâr: 26, Tefsîr, Bakara: 24, 24
806-) Buhârî, Hacc: 47
807-) Buhârî, Hacc: 49
808-) Buhârî, Hacc: 50 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Selem: 57, 60
& Müslim, Hacc: 250 (1270)
{&} Muvatta, Hacc: 115
809-) Buhârî, Hacc: 53 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Umra: 11, Meğâzî: 35, 43
810-) Buhârî, Hacc: 54 • Tekrar tahrici 259. hadiste geçti.
811-) Buhârî, Hacc: 55 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 43
& Müslim, Hacc: 240 (1266)
812-) Buhârî, Hacc: 56 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Hacc: 57, 63, 63, 80
& Müslim, Hacc: 232 (1261)
813-) Buhârî, Hacc: 57
814-) Buhârî, Hacc: 57 • Tekrar tahrici 808. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 245 (1268)
815-) Buhârî, Hacc: 58 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Hacc: 61, 62, 74, Talâk: 24
& Müslim, Hacc: 253 (1272)
816-) Buhârî, Hacc: 60
817-) Buhârî, Hacc: 63 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hacc: 78, Umra: 11
& Müslim, Hacc: 190 (1235)
818-) Buhârî, Hacc: 63 • Tekrar tahrici 812. hadiste geçti.
819-) Buhârî, Hacc: 65 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Hacc: 66, Eymân ve Nüzûr: 31, 31
820-) Buhârî, Hacc: 67 • Tekrar tahrici 242. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 435 (1347)
821-) Buhârî, Hacc: 70 • Tekrar tahrici 784. hadiste geçti.
822-) Buhârî, Hacc: 75 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Hacc: 133, 133, 133
& Müslim, Hacc: 346 (1315)
823-) Buhârî, Hacc: 75
824-) Buhârî, Hacc: 75 • 1 defa tekrar eder; Eşribe: 16
& Müslim, Eşribe: 117 (2027)
825-) Buhârî, Hacc: 79 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Umra: 10, Tefsîr, Bakara: 21, Necm: 3
& Müslim, Hacc: 261 (1277)
{&} Muvatta, Hacc: 129
826-) Buhârî, Hacc: 80 • Tekrar tahrici 812. hadiste geçti.
827-) Buhârî, Hacc: 81 • Tekrar tahrici 797. hadiste geçti.
828-) Buhârî, Hacc: 83 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hacc: 83, 146
& Müslim, Hacc: 336 (1309)
829-) Buhârî, Hacc: 85 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Hacc: 88, Savm: 65, Eşribe: 12, 17, 29
& Müslim, Sıyâm: 111 (1123)
830-) Buhârî, Hacc: 87 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hacc: 89, 90
{•} Muvatta, Hacc: 194
831-) Buhârî, Hacc: 90
& Müslim, Hacc: 153 (1220)
832-) Buhârî, Hacc: 92 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 136, Meğâzî: 77
& Müslim, Hacc: 283 (1286)
{&} Muvatta, Hacc: 176
833-) Buhârî, Hacc: 94
834-) Buhârî, Hacc: 98
& Müslim, Hacc: 297 (1291)
835-) Buhârî, Hacc: 98 • 1 defa tekrar eder; Hacc: 98
& Müslim, Hacc: 293 (1290)
836-) Buhârî, Hacc: 99 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hacc: 97, 99
837-) Buhârî, Hacc: 100 • 1 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 26
838-) Buhârî, Hacc: 103 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hacc: 112, Vasâyâ: 12
& Müslim, Hacc: 371 (1322)
{&} Muvatta, Hacc: 139
839-) Buhârî, Hacc: 104
& Müslim, Hacc: 174 (1227)
840-) Buhârî, Hacc: 106 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Muhsar: 3, Şurût: 1, Şurût: 15, Meğâzî: 35, 35, 35
841-) Buhârî, Hacc: 109 • çeşitli şekilde 10 defa tekrar eder; Hacc: 106, 107, 108, 110, 110, 110, 110, 111, Vekâle: 14, Edâhî: 15

& Müslim, Hacc: 369 (1321)
{&} Muvatta, Hacc: 51
842-) Buhârî, Hacc: 110 • Tekrar tahrici 841. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 365 (1321)
843-) Buhârî, Hacc: 111 • Tekrar tahrici 841. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 364 (1321)
844-) Buhârî, Hacc: 113 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Hacc: 120, 120, 121, 122, Vekâle: 1
& Müslim, Hacc: 348 (1317)
845-) Buhârî, Hacc: 115 • Tekrar tahrici 204. hadiste geçti.
{•} Muvatta, Hacc: 179
846-) Buhârî, Hacc: 116 • Tekrar tahrici 535. hadiste geçti.
847-) Buhârî, Hacc: 118
& Müslim, Hacc: 358 (1320)
848-) Buhârî, Hacc: 120 • Tekrar tahrici 844. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 348 (1317)
849-) Buhârî, Hacc: 124 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 123, Et'ime: 27, Edâhî: 16
& Müslim, Edâhî: 30 (1972)
850-) Buhârî, Hacc: 127 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 77, 77
& Müslim, Hacc: 322 (1304)
851-) Buhârî, Hacc: 127
& Müslim, Hacc: 314 (1301)
{&} Muvatta, Hacc: 184
852-) Buhârî, Hacc: 127
& Müslim, Hacc: 320 (1302)
853-) Buhârî, Hacc: 127
& Müslim, Hacc: 210 (1246)
✍ Buhârî, Hac: 130
& Müslim, Hac: 334 (1307)
854-) Buhârî, Hacc: 134
855-) Buhârî, Hacc: 135 • çeşitli 2 şekilde defa tekrar eder; Hacc: 136, 137, 138
& Müslim, Hacc: 305 (1296)
856-) Buhârî, Hacc: 136 • Tekrar tahrici 855. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 306 (1296)
857-) Buhârî, Hacc: 140 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hacc: 141, 142
858-) Buhârî, Hacc: 144 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hayz: 27, Hacc: 145
& Müslim, Hacc: 380 (1328)
859-) Buhârî, Hacc: 144 • 1 defa tekrar eder; Hacc: 145
860-) Buhârî, Hacc: 860 • Tekrar tahrici 858. hadiste geçti.
861-) Buhârî, Hacc: 147
& Müslim, Hacc: 341 (1312)
862-) Buhârî, Hacc: 148 • Tekrar tahrici 310. hadiste geçti.
863-) Buhârî, Umra: 1
& Müslim, Hacc: 437 (1349)
{&} Muvatta, Hacc: 65
864-) Buhârî, Umra: 2
{•} Muvatta, Hacc: 57
865-) Buhârî, Umra: 3 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Umra: 3, Meğâzî: 44
& Müslim, Hacc: 220 (1255)
866-) Buhârî, Umra: 3 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Umra: 3, 3, Cihâd ve Siyer: 186, Meğâzî: 35
& Müslim, Hacc: 217 (1253)
867-) Buhârî, Umra: 3 • Tekrar tahrici 866. hadiste geçti.
868-) Buhârî, Umra: 3 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Cezâu's-Sayd: 17, Sulh: 6, 7, Cizye: 19, Meğâzî: 43
869-) Buhârî, Umra: 6 • 1 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 125
& Müslim, Hacc: 135 (1212)
870-) Buhârî, Umra: 6 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Şerike: 15, Temennî: 3
& Müslim, Hacc: 141 (1216)
871-) Buhârî, Umra: 7 • Tekrar tahrici 204. hadiste geçti.
872-) Buhârî, Umra: 8 • 1 defa tekrar eder; Cezâu's-Sayd: 26
873-) Buhârî, Umra: 11 • Tekrar tahrici 817. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 193 (1237)
874-) Buhârî, Umra: 12 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 133, 197, Meğâzî: 29, Deavât: 52
& Müslim, Hacc: 428 (1314)
{&} Muvatta, Hacc: 243
875-) Buhârî, Umra: 13 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Libâs: 99, 100
876-) Buhârî, Umra: 15
& Müslim, İmâra: 180 (1928)
877-) Buhârî, Umra: 16
& Müslim, İmâra: 184 (715)
878-) Buhârî, Umra: 17 • 1 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Medîne: 10
879-) Buhârî, Umra: 19 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 136, Et'ime: 30
& Müslim, İmâra: 179 (1927)
{&} Muvatta, İsti'zân: 38
880-) Buhârî, Muhsar: 1
881-) Buhârî, Muhsar: 2 • çeşitli şekilde 11 defa tekrar eder; Hacc: 77, 77, 105, 114, Muhsar: 1, 1, 3, 4, Meğâzî: 35, 35, 35
882-) Buhârî, Muhsar: 3 • Tekrar tahrici 840. hadiste geçti.
883-) Buhârî, Muhsar: 3 • çeşitli şekilde 10 defa tekrar eder; Muhsar: 5, 7, 8, 8, Meğâzî: 34, 35, 35, Tefsîr, Bakara: 32, Merdâ: 16, 16
& Müslim, Hacc: 82 (1201)
884-) Buhârî, Muhsar: 7 • Tekrar tahrici 883. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 85 (1201)
885-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 2 • çeşitli şekilde 12 defa tekrar eder; Cezâu's-Sayd: 3, 4, 5, Hibe: 3, Cihâd ve Siyer: 46, 88, Meğâzî: 35, Et'ime: 19, 19, Zebâih ve Sayd: 10, 10, 11
& Müslim, Hacc: 59 (1196)
886-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 4 • Tekrar tahrici 885. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 56 (1196)
887-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 5 • Tekrar tahrici 885. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 60 (1196)
888-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 6 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hibe: 6, 17
& Müslim, Hacc: 50 (1193)
{&} Muvatta, Hacc: 83
889-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 7 Bu 1 şekilde defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 16
& Müslim, Hacc: 71 (1198)
{&} Muvatta, Hacc: 89
890-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 7 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 16, Tefsîr, Müselât: 1, 1, 4
& Müslim, Selâm: 137 (2234)
891-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 7 • 1 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 15
& Müslim, Selâm: 145 (2239)
892-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 10 • çeşitli şekilde 10 defa tekrar eder; Cenâiz: 76, Hacc: 43, Cezâu's-Sayd: 10, Buyû: 28, Lukata: 7, Cihâd ve Siyer: 1, 27, 194, Cizye: 22, Meğâzî: 53
& Müslim, İmâra: 85 (1353)
893-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 11 • 1 defa tekrar eder; Tıb: 14
& Müslim, Hacc: 88 (1203)
{&} Muvatta, Hacc: 74

894-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 12 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Meğâzî: 43, 43, Nikâh: 30
895-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 14
& Müslim, Hacc: 91 (1205)
{&} Muvatta, Hacc: 4
896-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 18 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 169, Meğâzî: 48, Libâs: 17
& Müslim, Hacc: 540 (1357)
{&} Muvatta, Hacc: 247
897-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 22 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Eymân ve Nüzûr: 29, İ'tisâm: 12
898-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 25
899-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 26 • 1 defa tekrar eder; Umra: 4
& Müslim, Hacc: 222 (1256)
900-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 26 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 31, Fazlu's-Salâti Fî Mescidi Mekke ve'l-Medîne: 1, 6, Savm: 67
& Müslim, Hacc: 415 (827-m)
901-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 27 • 1 defa tekrar eder; Eymân ve Nüzûr: 31
& Müslim, Nüzür 9 (1642)
902-) Buhârî, Cezâu's-Sayd: 27
& Müslim, Nüzür 11 (1644)
903-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 1 • 1 defa tekrar eder; İ'tisâm: 6
& Müslim, Hacc: 463 (1366)
904-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 1 • 1 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Medîne: 4
905-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 1
906-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 2
& Müslim, Hacc: 488 (1382)
{&} Muvatta, Fazâilu'l-Medîne: 8
907-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 3 • Tekrar tahrici 754. hadiste geçti.
908-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 5
& Müslim, Hacc: 499 (1389)
909-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 5
& Müslim, Hacc: 96 (1388)
910-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 6
& Müslim, İmân: 233 (147)
911-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 7
& Müslim, Hacc: 497 (1387)
912-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 8 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Mezâlim ve Gasb: 25, Menâkıb: 25, Fiten: 4
& Müslim, Müslim, Fiten: 9 (2885)
913-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 9 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Fiten: 26, 26
914-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 9 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tıb: 30, Fiten: 27
& Müslim, Hacc: 485 (1379)
{&} Muvatta, Fazâilu'l-Medîne: 16
915-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 9 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Fiten: 26, 27, Tevhîd: 31
& Müslim, Fiten: 123 (2943)
916-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 9 • 1 defa tekrar eder; Fiten: 27
& Müslim, Fiten: 112 (2938)
917-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 10 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Ahkâm: 45, 47, 50, İ'tisâm: 16
& Müslim, Hacc: 489 (1383)
{&} Muvatta, Fazâilu'l-Medîne: 4
918-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 10
& Müslim, Hacc: 466 (1369)
919-) Buhârî, Fezâilü'l-Medîne: 12 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 46, Merdâ: 8, 22, Deavât: 43
& Müslim, Hacc: 480 (1376)
{&} Muvatta, Fazâilu'l-Medîne: 14
920-) Buhârî, Savm: 2 • çeşitli şekilde defa 4 tekrar eder; Savm: 9, Libâs: 78, Tevhîd: 35, 50
& Müslim, Sıyâm: 160 - 161 (1151)
{&} Muvatta, Sıyâm: 57-58
921-) Buhârî, Savm: 4 • çeşitli 1 tekrar eder; Bedü'l-Halk: 9
& Müslim, Sıyâm: 166 (1152)
922-) Buhârî, Savm: 4 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 37, Bedü'l-Halk: 6, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 5
& Müslim, Zekât: 86 (1027)
{&} Muvatta, Cihâd: 49
923-) Buhârî, Savm: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Savm: 5, Bedü'l-Halk: 11
& Müslim, Sıyâm: 1 (1079)
924-) Buhârî, Savm: 5 • Tekrar tahrici 923. hadiste geçti.
& Müslim, Sıyâm: 2 (1079)
{&} Muvatta, Sıyâm: 59
925-) Buhârî, Savm: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Savm: 11, 11
926-) Buhârî, Savm: 8 • çeşitli 1 tekrar eder; Edeb: 51
927-) Buhârî, Savm: 9 • Tekrar tahrici 920. hadiste geçti.
& Müslim, Sıyâm: 163 (1151)
928-) Buhârî, Savm: 10 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Nikâh: 2, 3
929-) Buhârî, Savm: 11 • Tekrar tahrici 925. hadiste geçti.
& Müslim, Sıyâm: 6 (1080)
{&} Muvatta, Sıyâm: 2
930-) Buhârî, Savm: 11 • 1 defa tekrar eder; Nikâh: 92
& Müslim, Sıyâm: 25 (1085)
931-) Buhârî, Savm: 12
& Müslim, Sıyâm: 31 (1089)
932-) Buhârî, Savm: 13 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Savm: 11, Talâk: 25
& Müslim, Sıyâm: 15 (1080)
933-) Buhârî, Savm: 14
& Müslim, Sıyâm: 31 (1082)
934-) Buhârî, Savm: 15 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Bakara: 27
935-) Buhârî, Savm: 16 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tefsîr, Bakara: 28, 28
& Bu hadisi biraz farklı bir şekilde Müslim de rivayet eder; Sıyâm: 33 (1090)
936-) Buhârî, Savm: 19 • Tekrar tahrici 355. hadiste geçti.
& Müslim, Sıyâm: 47 (1097)
937-) Buhârî, Savm: 20
& Müslim, Sıyâm: 45 (1095)
938-) Buhârî, Savm: 21 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Savm: 69, Ahbâru'l-Âhâd: 4
& Müslim, Sıyâm: 135 (1135)
939-) Buhârî, Savm: 21 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Savm: 25,25, 25
& Müslim, Sıyâm: 77 (1109)
940-) Buhârî, Savm: 23 • 1 defa tekrar eder; Savm: 24
& Müslim, Sıyâm: 65 (1106)
{&} Muvatta, Sıyâm: 18
941-) Buhârî, Savm: 26 • 1 defa tekrar eder; Eymân ve Nüzûr: 15
& Müslim, Sıyâm: 171 (1155)
942-) Buhârî, Savm: 30 • çeşitli şekilde 9 defa tekrar eder; Savm: 31, Hibe: 20, Nafakât: 13, Edeb: 67, 95, Keffârâtü'l-Eymân: 2, 3, 4, Hudûd: 26

& Müslim, Sıyâm: 81 (1111)
{&} Muvatta, Sıyâm: 27
943-) Buhârî, Savm: 32 • 1 defa tekrar eder; Savm: 29
944-) Buhârî, Savm: 33 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Savm: 43, 44, 45, Talâk: 24
& Müslim, Sıyâm: 52 (1101)
945-) Buhârî, Savm: 33 • 1 defa tekrar eder; Savm: 33
& Müslim, Sıyâm: 104 (1121)
{&} Muvatta, Sıyâm: 24
946-) Buhârî, Savm: 34 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Savm: 38, Cihâd ve Siyer: 106, Meğâzî: 47, 47, 47, 47, 47
& Müslim, Sıyâm: 88 (1113)
{&} Muvatta, Sıyâm: 21
947-) Buhârî, Savm: 35
& Müslim, Sıyâm: 109 (1122)
948-) Buhârî, Savm: 36
& Müslim, Sıyâm: 92 (1115)
949-) Buhârî, Savm: 37
& Müslim, Sıyâm: 98 (1118)
{&} Muvatta, Sıyâm: 23
950-) Buhârî, Savm: 42
& Müslim, Sıyâm: 153 (1147)
951-) Buhârî, Savm: 42 • çeşitli şekilde defa tekrar eder;
& Müslim, Sıyâm: 155 (1148)
952-) Buhârî, Savm: 43 • Tekrar tahrici 944. hadiste geçti.
953-) Buhârî, Savm: 45
& Müslim, Sıyâm: 48 (1098)
{&} Muvatta, Sıyâm: 6
954-) Buhârî, Savm: 46
955-) Buhârî, Savm: 47
& Müslim, Sıyâm: 136 (1136)
956-) Buhârî, Savm: 50 • 1 defa tekrar eder; Savm: 48
957-) Buhârî, Savm: 49 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Hudûd: 42, Temennî: 9, İ'tisâm: 5
& Bu hadisin son kısmını Müslim de rivayet eder; Sıyâm: 57 (1103)
{&} Muvatta, Sıyâm: 39
958-) Buhârî, Savm: 51 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 86
959-) Buhârî, Savm: 52 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Savm: 52, Rikâk: 18
& Müslim, Sıyâm: 185 (1156)
{&} Muvatta, Sıyâm: 56
960-) Buhârî, Savm: 52 • Tekrar tahrici 959. hadiste geçti.
& Müslim, Sıyâm: 177 (782)
961-) Buhârî, Savm: 53 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Teheccud: 11, Savm: 53, Menâkıb: 23
962-) Buhârî, Savm: 55 • çeşitli şekilde 18 defa tekrar eder; Teheccud: 7, el-Amel Fi's-Salât: 19, el-Amel Fi's-Salât: 20, Savm: 54, 56, 57, 58, 59, 59, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 37, 37, 38, Fezâilü'l-Kur'ân: 34, 34, 34, Nikâh: 89, Edeb: 84, İsti'zân: 38
& Müslim, Sıyâm: 182 (1159)
963-) Buhârî, Savm: 57 • Tekrar tahrici 962. hadiste geçti.
& Müslim, Sıyâm: 186 (1159)
964-) Buhârî, Savm: 61 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Deavât: 20, 26, 47, 47
965-) Buhârî, Savm: 62
& Müslim, Sıyâm: 195 (1161)
966-) Buhârî, Savm: 63
& Müslim, Sıyâm: 146 (1143)
967-) Buhârî, Savm: 63
968-) Buhârî, Savm: 64 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 18
969-) Buhârî, Savm: 68
970-) Buhârî, Savm: 69 • Tekrar tahrici 805. hadiste geçti.
{•} Muvatta, Sıyâm: 33
971-) Buhârî, Savm: 69 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 24, Menâkıbu'l-Ensâr: 52, Tefsîr, Yûnus: 2, Tâhâ: 2
& Müslim, Sıyâm: 128 (1130)
✍ Buhârî, Savm: 69
& Müslim, Sıyâm: 130 (1132)
972-) Buhârî, Salâtü't-Terâvîh: 1 • Tekrar tahrici 423. hadiste geçti.
& Müslim, Müsâfirîn: 178 (761)
{&} Muvatta, Salât Fi'r-Ramazân: 1
973-) Buhârî, Fezâilu Leyleti'l-Kadr: 2 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Bedu'l-Vahy: 21, Ta'bîr: 8
& Müslim, Sıyâm: 205 (1165)
{&} Muvatta, İ'tikâf: 14
974-) Buhârî, Fezâilu Leyleti'l-Kadr: 2 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Ezân: 41, 135, 151, Fezâilu Leyleti'l-Kadr: 3, İ'tikâf: 1, 9, 13
& Müslim, Sıyâm: 216 (1167)
{•} Muvatta, İ'tikâf: 9
975-) Buhârî, Fezâilu Leyleti'l-Kadr: 3 • 1 defa tekrar eder; Fezâilu Leyleti'l-Kadr: 3
976-) Buhârî, Fezâilu Leyleti'l-Kadr: 3 • Tekrar tahrici 975. hadiste geçti.
977-) Buhârî, Fezâilu Leyleti'l-Kadr: 5
& Müslim, İ'tikâf: 7 (1174)
978-) Buhârî, İ'tikâf: 1
& Müslim, İ'tikâf: 5 (1172)
{&} Muvatta, İ'tikâf: 1
979-) Buhârî, İ'tikâf: 3 • Tekrar tahrici 205. hadiste geçti.
& Müslim, Hayz: 7 (297)
980-) Buhârî, İ'tikâf: 5 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 19, Meğâzî: 45, Eymân ve Nüzûr: 29
& Müslim, Eymân: 27 (1656)
981-) Buhârî, İ'tikâf: 7 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; İ'tikâf: 6, 14, 18
& Müslim, İ'tikâf: 6 (1173)
{&} Muvatta, İ'tikâf: 7
982-) Buhârî, İ'tikâf: 8 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; İ'tikâf: 11, 12, Farzu'l-Humus: 4, Bedü'l-Halk: 11, Edeb: 121, Ahkâm: 21
& Müslim, Selâm: 24 (2175)
983-) Buhârî, İ'tikâf: 17
984-) Buhârî, Buyû: 1 • 1 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 3
985-) Buhârî, Buyû: 2 • 1 defa tekrar eder; İmân: 39
986-) Buhârî, Buyû: 3 • çeşitli şekilde 9 defa tekrar eder; Buyû: 10, Husûmât: 6, Itk: 8, Vasâyâ: 4, Meğâzî: 53, Ferâiz: 18, 28, Hudûd: 23, Ahkâm: 29
& Bu hadisi biraz farklı bir şekilde Müslim de rivayet eder; Radâ': 36 (1457)
{&} Muvatta, Akzıye: 20
987-) Buhârî, Buyû: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Zebâih ve Sayd: 21, Tevhîd: 13
{•} Muvatta, Zebâih: 1
988-) Buhârî, Buyû: 7 • 1 defa tekrar eder; Buyû: 23
989-) Buhârî, Buyû: 8 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Buyû: 80, Şerike: 10, Menâkıbu'l-Ensâr: 51
990-) Buhârî, Buyû: 9 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; İsti'zân: 13, İ'tisâm: 22
{&} Muvatta, İsti'zân3
991-) Buhârî, Buyû: 13 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 12

& Müslim, Birr ve Sıla: 20 (2557)
992-) Buhârî, Buyû: 14 • 1 defa tekrar eder; Rehn: 1
993-) Buhârî, Buyû: 15
994-) Buhârî, Buyû: 16
{•} Muvatta, Buyû: 100
995-) Buhârî, Buyû: 17 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; İstikrâz: 5, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 50
& Müslim, Musâkâ: 26 (1560)
996-) Buhârî, Buyû: 19 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Buyû: 22, 42, 44, 46
& Müslim, Buyû: 47 (1532)
997-) Buhârî, Buyû: 20
& Müslim, Musâkâ: 98 (1595)
998-) Buhârî, Buyû: 25 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Buyû: 113, Talâk: 51, Libâs: 86, 97
999-) Buhârî, Buyû: 26
& Müslim, Musâkâ: 131 (1606)
1000-) Buhârî, Buyû: 29 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; İcâra: 15, Husûmât: 10, Tefsîr, Meryem: 3, 4, 5, 6
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 35 (2795)
1001-) Buhârî, Buyû: 30 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Et'ime: 4, 25, 33, 35, 36, 37, 38,
& Müslim, Eşribe: 144 (2041)
{&} Muvatta, Nikâh: 51
1002-) Buhârî, Buyû: 34 • çeşitli şekilde 25 defa tekrar eder; Salât: 59, Umra: 16, Vekâle: 8, İstikrâz: 1, 7, Husûmât: 18, Mezâlim ve Gasb: 26, Hibe: 23, 23, Şurût: 4, Cihâd ve Siyer: 49, 113, 198, 199, 199, Meğâzî: 18, Nikâh: 10, 10, 120, 120, 121, 121, 122, Nafakât: 12, Deavât: 53
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 71, 72, 73 (715) ayrıca değişik yerlerde çeşitli şekilde tekrar eder; Radâ': 54, 55, 56, 57, 58, Musâkâ: 109, 110, 111, 112, 113, 114
1003-) Buhârî, Buyû: 36
1004-) Buhârî, Buyû: 39 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Buyû: 95, İcâra: 17, 18, 19, Tıb: 13
{•} Muvatta, İsti'zân: 26
1005-) Buhârî, Buyû: 40 • çeşitli şekilde 11 defa tekrar eder; Cezâu's-Sayd: 11, Savm: 32, 32, İcâra: 18, 18, Tıb: 9, 11, 12, 14, 15, 15
1006-) Buhârî, Buyû: 39 • Tekrar tahrici 496. hadiste geçti.
{•} Muvatta, İsti'zân: 8
1007-) Buhârî, Buyû: 47 • 1 defa tekrar eder; Hibe: 25, 26
1008-) Buhârî, Buyû: 48 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; İstikrâz: 19, Husûmât: 3, Hıyel: 7
& Müslim, Buyû: 48 (1533)
{&} Muvatta, Buyû: 97
1009-) Buhârî, Buyû: 49
& Bu hadisi biraz değişik bir şekilde Müslim de rivayet eder; Fiten: 8 (2884)
1010-) Buhârî, Buyû: 49 • 1 defa tekrar eder; Libâs: 60
& Müslim, Âdâb: 1 (2131)
1011-) Buhârî, Buyû: 49 • 1 defa tekrar eder; Libâs: 60
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 57 (2421)
1012-) Buhârî, Buyû: 49 • iki bölümden oluşur; I. Bölüm; çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Buyû: 54, 56, 72, 73, Hudûd: 42. II. Bölüm; çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Buyû: 51, 54, 55
& II. Bölümü Müslim de rivayet eder; Buyû: 33 (1527)
{&} Muvatta, Buyû: 40
1013-) Buhârî, Buyû: 50 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Fetih: 3
1014-) Buhârî, Buyû: 51 • Tekrar tahrici 2060. hadiste gelecektir.
1015-) Buhârî, Buyû: 52
1016-) Buhârî, Buyû: 53
& Müslim, Hacc: 454 (1360)
1017-) Buhârî, Buyû: 54 • Tekrar tahrici 1012. hadisin I. Bömümünde geçti.
1018-) Buhârî, Buyû: 54 • 1 defa tekrar eder; Buyû: 55
& Müslim, Buyû: 31 (1525)
1019-) Buhârî, Buyû: 54 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Buyû: 74, 76
& Müslim, Musâkâ: 79 (1586)
1020-) Buhârî, Buyû: 58 • çeşitli şekilde 9 defa tekrar eder; Buyû: 64, 65, 70, 70, Şurût: 8, 12, Nikâh: 45, 53, Kader: 4
& Müslim, Buyû: 12 (1515)
{&} Muvatta, Buyû: 96
1021-) Buhârî, Buyû: 59 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Buyû: 110, İstikrâz: 16, Husûmât: 3, Itk: 9, Keffârâtü'l-Eymân: 7, İkrâh: 4, Ahkâm: 32
& Müslim, Zekât: 41 (997)
1022-) Buhârî, Buyû: 61 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Selem: 8, Menâkıbu'l-Ensâr: 26
& Müslim, Buyû: 5 - 6 (1514)
{&} Muvatta, Buyû: 62
1023-) Buhârî, Buyû: 64 • Tekrar tahrici 1020. hadiste geçti.
1024-) Buhârî, Buyû: 66 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Buyû: 66, 110, 110, Itk: 17, Hudûd: 35, 36
& Müslim, Hudûd: 31 (1703)
{&} Muvatta, Hudûd: 14
1025-) Buhârî, Buyû: 68 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Buyû: 71, Havâlât: 14
& Müslim, Buyû: 19 (1521)
1026-) Buhârî, Buyû: 71 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Buyû: 58, Nikâh: 45
1027-) Buhârî, Buyû: 75 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Buyû: 75, 82, 91
& Müslim, Buyû: 72 (1542)
{&} Muvatta, Buyû: 23
1028-) Buhârî, Buyû: 76 • Tekrar tahrici 1019. hadiste geçti.
& Müslim, Musâkâ: 79 (1586)
{&} Muvatta, Buyû: 38
1029-) Buhârî, Buyû: 77 • 1 defa tekrar eder; Buyû: 81
& Müslim, Musâkâ: 88 (1590)
1030-) Buhârî, Buyû: 78 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Buyû: 78, 79
{&} Muvatta, Buyû: 30
& Müslim, Musâkâ: 75 (1584)
1031-) Buhârî, Buyû: 79 • Tekrar tahrici 1030. hadiste geçti.
& Müslim, Musâkâ: 101 (1596)
1032-) Buhârî, Buyû: 80 • Tekrar tahrici 989. hadiste geçti.
& Müslim, Musâkâ: 87 (1589)
1033-) Buhârî, Buyû: 82
& Müslim, Buyû: 59 (1539)
{&} Muvatta, Buyû: 10
1034-) Buhârî, Buyû: 83 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Zekât: 58, Buyû: 85, Musâkâ: 17
& Müslim, Buyû: 53 (1536)
1035-) Buhârî, Buyû: 83 • 1 defa tekrar eder; Musâkâ: 17
& Müslim, Buyû: 71 (1541)
{&} Muvatta, Buyû: 14
1036-) Buhârî, Buyû: 85
1037-) Buhârî, Buyû: 85 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Zekât: 58, Buyû: 85, 86, 87, 93
1038-) Buhârî, Buyû: 87 • Tekrar tahrici 1037. hadiste geçti.
& Müslim, Musâkâ: 15 (1555)
{&} Muvatta, Buyû: 11
1039-) Buhârî, Buyû: 89 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Vekâle: 3, Meğâzî: 39, 39, İ'tisâm: 20

& Müslim, Musâkâ: 95 (1593)
{&} Muvatta, Buyû: 21
1040-) Buhârî, Buyû: 93
1041-) Buhârî, Buyû: 95 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Mezâlim ve Gasb: 18, Menâkıbu'l-Ensâr: 23, Nafakât: 5, 9, 14, Eymân ve Nüzûr: 3, Ahkâm: 14, 28
1042-) Buhârî, Buyû: 96 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Buyû: 96, Şuf'a: 1, Şerike: 8, 9, Hıyel: 14
& Müslim, Musâkâ: 134 (1608)
1043-) Buhârî, Buyû: 100 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Hibe: 36, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 8, 8, İkrâh: 6
1044-) Buhârî, Buyû: 102 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Mezâlim ve Gasb: 31, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 49, 49
& Müslim, İmân: 242 (155)
1045-) Buhârî, Buyû: 104 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Libâs: 97, Ta'bîr: 45
& Müslim, Libâs ve Zîne: 99 (2110)
1046-) Buhârî, Buyû: 106 • 1 defa tekrar eder; İcâra: 10
1047-) Buhârî, Buyû: 112 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 51, Tefsîr, En'âm: 6
& Müslim, Musâkâ: 71 (1581)
{&} Muvatta, Sıfatü'n-Nebî: 26
1048-) Buhârî, Buyû: 113 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; İcâra: 20, Talâk: 51, Hudûd: 46
& Müslim, Musâkâ: 39 (1567)
{&} Muvatta, Buyû: 68
1049-) Buhârî, Selem: 1 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Selem: 2, 2, 7
& Müslim, Musâkâ: 128 (1604)
1050-) Buhârî, Selem: 2 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Selem: 3, 7
1051-) Buhârî, Selem: 3 • Tekrar tahrici 1050. hadiste geçti.
1052-) Buhârî, Şuf'a: 2 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Hıyel: 14, 14, 15, 15
1053-) Buhârî, Şuf'a: 3 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hibe: 16, Edeb: 32
1054-) Buhârî, İcâra: 1 • çeşitli şekilde 10 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 164, Meğâzî: 60, 60, 60, Edeb: 80, İstitâbetü'l-Murteddîn: 2, Ahkâm: 7, 12, 12, 22
1055-) Buhârî, İcâra: 2
{•} Muvatta, İsti'zân: 18
1056-) Buhârî, İcâra: 11 • 1 defa tekrar eder; Mevâkîtü's-Salât: 17
1057-) Buhârî, İcâra: 12 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Buyû: 98, Hars ve Muzâraa': 13, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 53, Edeb: 5
& Müslim, Zikr ve Duâ: 100 (2743)
1058-) Buhârî, İcâra: 16 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 9, Tıb: 33, 39
& Müslim, Selâm: 65 (2201)
1059-) Buhârî, İcâra: 21
1060-) Buhârî, Havâlât: 2 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Havâlât: 1, İstikrâz: 12
& Müslim, Musâkâ: 33 (1564)
{&} Muvatta, Buyû: 84
1061-) Buhârî, Havâlât: 3 • 1 defa tekrar eder; Kefâle: 3
1062-) Buhârî, Kefâle: 2 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Edeb: 67, İ'tisâm: 16
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 204 (2529)
1063-) Buhârî, Kefâle: 3 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Hibe: 18, Şehâdât: 28, Farzu'l-Humus: 15, Cizye: 4, Meğâzî: 73
& Müslim, Fezâil: 60 (2314)
{&} Muvatta, Cihâd: 50
1064-) Buhârî, Vekâle: 1 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Şerike: 12, Edâhî: 2, 7
& Müslim, Edâhî: 15 (1965)
1065-) Buhârî, Vekâle: 4 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Zebâih ve Sayd: 18, 18, 19
{•} Muvatta, Zebâih: 4
1066-) Buhârî, Vekâle: 6 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Vekâle: 5, İstikrâz: 6, 7, 13, Hibe: 23, 25
& Müslim, Musâkâ: 120 (1601)
1067-) Buhârî, Vekâle: 7 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Itk: 13, Hibe: 10, 24, Farzu'l-Humus: 15, Meğâzî: 54, Ahkâm: 26
1068-) Buhârî, Vekâle: 10 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 11, Fezâilü'l-Kur'ân: 10
1069-) Buhârî, Vekâle: 11
& Müslim, Musâkâ: 96 (1594)
1070-) Buhârî, Vekâle: 13 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hudûd: 3, 4
1071-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 1 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 29
& Müslim, Musâkâ: 12 (1553)
1072-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 2
1073-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 3 • 1 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 17
& Müslim, Musâkâ: 59 (1575)
{&} Muvatta, İsti'zân: 12
1074-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 3 • Tekrar tahrici 1073. hadiste geçti.
1075-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 3 • Tekrar tahrici 1073. hadiste geçti.
1076-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 4 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 54, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 5, 6
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 13 (2388)
1077-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Şurût: 5, Menâkıbu'l-Ensâr: 3
1078-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 7 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; İcâra: 22, Hars ve Muzâraa': 12, 16, Şurût: 7
& Müslim, Buyû: 117 (1548)
1079-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 8 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; İcâra: 22, Hars ve Muzâraa': 9, 11, 17, Şerike: 11, Şurût: 5, 19, Meğâzî: 40
& Müslim, Musâkâ: 2 (1551)
1080-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 10 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hars ve Muzâraa': 18 Hibe: 35
& Müslim, Buyû: 121 (1550)
1081-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 14 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 9, Meğâzî: 38, 38
1082-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 15
1083-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 17 • Tekrar tahrici 1079. hadiste geçti.
& Müslim, Musâkâ: 6 (1551)
1084-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 18 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 12
1085-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 18 • 2 bölümden oluşur; I. Bölüm; 1 defa tekrar eder; Hars ve Muzâraa': 7. II. Bölüm; • Tekrar tahrici 1078. hadiste geçti.
& II. Bölümü Müslim de rivayet eder; Buyû: 109 (1547)
1086-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 18 • Tekrar tahrici 1085. hadisin I. Bölümünde geçti.
1087-) Buhârî, Hars ve Muzâraa': 20 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 38

1088-) Buhârî, Musâkâ: 1 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Musâkâ: 10, 12, Hibe: 22, 23, Eşribe: 19
& Müslim, Eşribe: 127 (2030)
{&} Muvatta, Sıfatü'n-Nebî: 18

1089-) Buhârî, Musâkâ: 1 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Hibe: 3, Eşribe: 14, 18
& Müslim, Eşribe: 126 (2029)

1090-) Buhârî, Musâkâ: 2 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Musâkâ: 2, Hıyel: 5
& Müslim, Musâkâ: 36 (1566)
{&} Muvatta, Akzıye: 29

1091-) Buhârî, Musâkâ: 2 • Tekrar tahrici 1090. hadiste geçti.
& Müslim, Musâkâ: 37 (1566)

1092-) Buhârî, Musâkâ: 4 • çeşitli şekilde 11 defa tekrar eder; Husûmât: 4, Rehn: 6, Şehâdât: 19, 20, 23, 25, Tefsîr, Âl-i İmrân: 3, Eymân ve Nüzûr: 11, 17, Ahkâm: 30, Tevhîd: 24,
& Müslim, İmân: 220 (138)

1093-) Buhârî, Musâkâ: 5 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Musâkâ: 10, 12, Ahkâm: 48, Tevhîd: 24
& Müslim, İmân: 173 (108)

1094-) Buhârî, Musâkâ: 5 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Vudû: 33, Mezâlim ve Gasb: 23, Edeb: 27
& Müslim, Selâm: 153 (2244)
{&} Muvatta, Sıfatü'n-Nebî: 23

1095-) Buhârî, Musâkâ: 10
& Müslim, Fezâil: 38 (2302)

1096-) Buhârî, Musâkâ: 10 • Tekrar tahrici 1093. hadiste geçti.

1097-) Buhârî, Musâkâ: 11 • 1 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 146

1098-) Buhârî, Musâkâ: 12 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 48, Menâkıb: 28, Tefsîr, Zilzâl: 1, 2, İ'tisâm: 24
& Müslim, Zekât: 24 (987)
{&} Muvatta, Cihâd: 3

1099-) Buhârî, Musâkâ: 13 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Buyû: 28, Farzu'l-Humus: 1, Meğâzî: 12, Libâs: 7
& Müslim, Buyû: 80 (1543)

1100-) Buhârî, Musâkâ: 14 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Musâkâ: 15, Cizye: 4, Menâkıbu'l-Ensâr: 8

1101-) Buhârî, Musâkâ: 15 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Buyû: 90, 90, 92, Şurût: 2
& Müslim, Eşribe: 1
{&} Muvatta, Buyû: 2

1102-) Buhârî, İstikrâz: 2

1103-) Buhârî, İstikrâz: 3 • Tekrar tahrici 633. hadiste geçti.
& Müslim, Zekât: 32 (92-m)

1104-) Buhârî, İstikrâz: 7 • Tekrar tahrici 1002. hadiste geçti.
& Müslim, Müsâfirîn: 71 (715)

1105-) Buhârî, İstikrâz: 11 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Kefâle: 5, İstikrâz: 11, Tefsîr, Ahzâb: 1, Nafakât: 15, Ferâiz: 4, 15, 25
& Müslim, Ferâiz: 16 (1619)

1106-) Buhârî, İstikrâz: 19 • Tekrar tahrici 479. hadiste geçti.
& Müslim, Akzıye: 12 (593)

1107-) Buhârî, Husûmât: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 37, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 54

1108-) Buhârî, Husûmât: 1 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 31, 35, Tefsîr, Mümin: 4, Rikâk: 43, 43, Tevhîd: 22, 31
& Müslim, Fezâil: 160 (2373)

1109-) Buhârî, Husûmât: 1 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Vasâyâ: 5, Talâk: 24, Diyât: 4, 5, 7, 12, 13
& Müslim, Kasâme: 15 (1672)

1110-) Buhârî, Husûmât: 4 • Tekrar tahrici 1092. hadiste geçti.

1111-) Buhârî, Lukata: 1 • 1 defa tekrar eder; Lukata: 2
& Müslim, Lukata: 9 (1723)

1112-) Buhârî, Lukata: 6
& Müslim, Zekât: 162 (1070)

1113-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 1 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 48

1114-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 2 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Tefsîr, Hûd: 4, Edeb: 60, Tevhîd: 36
& Müslim, Tevbe: 52 (2768)

1115-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 3 • 1 defa tekrar eder; İkrâh: 7
& Müslim, Birr ve Sıla: 58 (2580)

1116-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 4 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Mezâlim ve Gasb: 4, İkrâh: 7

1117-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 8
& Müslim, Şiir: 57 (2579)

1118-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 10 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 48

1119-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 13 • 1 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 2
& Müslim, Musâkâ: 138 (1610)

1120-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 13 • 1 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 2

1121-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 14 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Şerike: 4, 4, Et'ime: 44
& Müslim, Eşribe: 150 (2045)

1122-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 15 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tefsîr, Bakara: 37, Ahkâm: 34
& Müslim, İlm: 5 (2668)

1123-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 16 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Şehâdât: 27, Hıyel: 10, Ahkâm: 20, 29, 31
& Müslim, Akzıye: 5 (1713)
{&} Muvatta, Akzıye: 1

1124-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 18 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 85
& Müslim, Lukata: 17 (1727)

1125-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 20 • 1 defa tekrar eder; Eşribe: 24
& Müslim, Musâkâ: 136 (1609)

1126-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 22 • 1 defa tekrar eder; İsti'zân: 2
& Müslim, Libâs ve Zîne: 114 (2121)

1127-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 29
& Müslim, Musâkâ: 143 (1613)

1128-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 30 • 1 defa tekrar eder; Zebâih ve Sayd: 25

1129-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 33
& Müslim, İmân: 226 (141)

1130-) Buhârî, Mezâlim ve Gasb: 34 • 1 defa tekrar eder; Nikâh: 107

1131-) Buhârî, Şerike: 1 • 1 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 123

1132-) Buhârî, Şerike: 1
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 167 (2500)

1133-) Buhârî, Şerike: 3 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Şerike: 16, Cihâd ve Siyer: 191, Zebâih ve Sayd: 15, 18, 20, 23, 36, 37
& Müslim, Edâhî: 21 (1968)

1134-) Buhârî, Şerike: 5 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Şerike: 14, Itk: 5, 5
& Müslim, Itk: 3 (1503)

1135-) Buhârî, Şerike: 5 • 1 defa tekrar eder; Şehâdât: 30

1136-) Buhârî, Şerike: 13 • 1 defa tekrar eder; Deavât: 31

1137-) Buhârî, Rehn: 4 • çeşitli 1 tekrar eder; Rehn: 4

1138-) Buhârî, Rehn: 6 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Şehâdât: 20, Tefsîr, Âl-i İmrân: 3
1139-) Buhârî, Itk: 1 • 1 defa tekrar eder; Keffârâtü'l-Eymân: 6
& Müslim, Itk: 49 (1509)
1140-) Buhârî, Itk: 2
& Müslim, İmân: 136 (84)
1141-) Buhârî, Itk: 4 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Şerike: 5, 14, Itk: 4, 4, 4, 4
& Müslim, Itk: 1 (1501), Eymân: 47 (1501)
{&} Muvatta, Itk: 1
1142-) Buhârî, Itk: 6 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Talâk: 11, Eymân ve Nüzûr: 14
& Müslim, İmân: 202 (127)
1143-) Buhârî, Itk: 7 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Itk: 7, 7, Meğâzî: 75
1144-) Buhârî, Itk: 12 • Tekrar tahrici 726. hadiste geçti.
1145-) Buhârî, Itk: 13
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 1 (1730)
1146-) Buhârî, Itk: 13 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 67
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 198 (2525)
1147-) Buhârî, Itk: 17
& Müslim, el-Elfâz Fi'l-Edeb: 15 (2249)
1148-) Buhârî, Itk: 18 • 1 defa tekrar eder; Et'ime: 55
& Müslim, Eymân: 42 (1663)
1149-) Buhârî, Itk: 20
& Müslim, Birr ve Sıla: 12 (2612)
1150-) Buhârî, Mukâteb: 2 • çeşitli şekilde 23 defa tekrar eder; Salât: 80, Zekât: 61, Buyû: 67, 73, Itk: 10, Mukâteb: 1, 3, 4, 5, 7, Şurût: 3, 10, 13, 17, Nikâh: 18, Talâk: 14, 17, Et'ime: 31, Keffârâtü'l-Eymân: 8, Ferâiz: 19, 20, 22, 23
& Müslim, Itk: 6 (1504)
{&} Muvatta, Itk: 17
1151-) Buhârî, Hibe: 1 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 30
& Müslim, Zekât: 90 (1030)
{&} Muvatta, Sadaka: 4, Sıfatü'n-Nebî: 25
1152-) Buhârî, Hibe: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Rikâk: 17, 17
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 29 (2972)
1153-) Buhârî, Hibe: 2 • 1 defa tekrar eder; Nikâh: 73
1154-) Buhârî, Hibe: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Zebâih ve Sayd: 10, 32
& Müslim, Sayd ve Zebâih: 53 (1953)
1155-) Buhârî, Hibe: 7 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Et'ime: 8, 16, İ'tisâm: 24
& Müslim, Sayd ve Zebâih: 46 (1947)
1156-) Buhârî, Hibe: 7
& Müslim, Zekât: 175 (1077)
1157-) Buhârî, Hibe: 7 • Tekrar tahrici 759. hadiste geçti.
1158-) Buhârî, Hibe: 8 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Hibe: 7, 8, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 30
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 83 (2442)
1159-) Buhârî, Hibe: 9 • 1 defa tekrar eder; Libâs: 80
1160-) Buhârî, Hibe: 11
1161-) Buhârî, Hibe: 13 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hibe: 12, Şehâdât: 9
& Bu hadisi biraz değişik bir şekilde Müslim de rivayet eder; Hibât: 13 (1623)
1162-) Buhârî, Hibe: 14 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Hibe: 30, 30, Hıyel: 14
& Müslim, Hibât: 8 (1622)
1163-) Buhârî, Hibe: 15 • 1 defa tekrar eder; İstiskâ: 16
& Bu hadisi kısa bir şekilde Müslim de rivayet eder; Zekât: 44 (999)
1164-) Buhârî, Hibe: 15 • çeşitli şekilde 16 defa tekrar eder; Şehâdât: 2, 15, 30, Cihâd ve Siyer: 64, Meğâzî: 12, 34, Tefsîr, Yusuf: 3, Nûr: 6, 11, Nikâh: 98, Eymân ve Nüzûr: 13, 18, Tevhîd: 1, 1, 35, 52
1165-) Buhârî, Hibe: 19 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Şehâdât: 11, Farzu'l-Humus: 11, Libâs: 12, 44, Edeb: 82
& Müslim, Zekât: 129 (1058)
1166-) Buhârî, Hibe: 27
✍ Buhârî, Hibe: 28
& Müslim, Selâm: 45 (2190)
1167-) Buhârî, Hibe: 27 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Nafakât: 11, Libâs: 30
& Müslim, Libâs ve Zîne: 19 (2071)
1168-) Buhârî, Hibe: 28 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Buyû: 99, Et'ime: 6
& Müslim, Eşribe: 175 (2056)
1169-) Buhârî, Hibe: 29 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cizye: 19, Edeb: 7, 7
& Müslim, Zekât: 50 (1003)
1170-) Buhârî, Hibe: 31
1171-) Buhârî, Hibe: 32
& Müslim, Hibât: 25 (1625)
1172-) Buhârî, Hibe: 34
1173-) Buhârî, Hibe: 35 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 12, Meğâzî: 14, 30
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 70 (1771)
1174-) Buhârî, Hibe: 35
1175-) Buhârî, Şehâdât: 9 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 1, Rikâk: 7, Eymân ve Nüzûr: 10
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 210 (2533)
1176-) Buhârî, Şehâdât: 10 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Edeb: 6, İsti'zân: 35, 35, İstitâbetü'l-Murteddîn: 1
& Müslim, İmân: 143 (87)
1177-) Buhârî, Şehâdât: 11 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 26, 26, 27, Deavât: 19
& Müslim, Müsâfirîn: 224 (788)
1178-) Buhârî, Şehâdât: 15 • Tekrar tahrici 1164. hadiste geçti.
& Müslim, Tevbe: 56 (2770)
1179-) Buhârî, Şehâdât: 16 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Edeb: 54, 95
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 65 (3000)
1180-) Buhârî, Şehâdât: 18 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 29
& Müslim, İmâra: 91 (1868)
1181-) Buhârî, Şehâdât: 24
1182-) Buhârî, Şehâdât: 26 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 26, Edeb: 74, Eymân ve Nüzûr: 4, 4
& Müslim, Eymân: 4 (1646)
{&} Muvatta, en-Nüzûr ve'l-Eymân: 14
1183-) Buhârî, Sulh: 2
& Müslim, Birr ve Sıla: 101 (2605)
1184-) Buhârî, Sulh: 3 • Tekrar tahrici 408. hadiste geçti.
✍ Buhârî, Cihâd ve Siyer: 128
& Müslim, Zekât: 56 (1009)
1185-) Buhârî, Sulh: 6 • Tekrar tahrici 868. hadiste geçti.
& Bu hadisi biraz değişik bir şekilde Müslim de rivayet eder; Cihâd ve Siyer: 92 (1783)
1186-) Buhârî, Sulh: 9 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Menâkıb: 25, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 22, Fiten: 20
1187-) Buhârî, Sulh: 10
& Müslim, Musâkâ: 54 (1557)
{&} Muvatta, Buyû: 15

1188-) Buhârî, Şurût: 6 • Tekrar tahrici 1020. hadiste geçti.
& Müslim, Nikâh: 63 (1418)
1189-) Buhârî, Şurût: 9 • çeşitli şekilde 14 defa tekrar eder; Vekâle: 13, Şehâdât: 8, Sulh: 5, Eymân ve Nüzûr: 3, Hudûd: 30, 32, 32, 34, 38, 46, Ahkâm: 39, Ahbâru'l-Âhâd: 1, 1, İ'tisâm: 2
& Müslim, Hudûd: 25
{&} Muvatta, Hudûd: 6
1190-) Buhârî, Şurût: 14
1191-) Buhârî, Şurût: 15 • Tekrar tahrici 840. hadiste geçti.
1192-) Buhârî, Şurût: 18 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Rikâk: 68, Tevhîd: 12
& Müslim, Zikr ve Duâ: 6 (2677)
1193-) Buhârî, Vasâyâ: 1
& Müslim, Vasıyye: 1 (1627)
{&} Muvatta, Vasâyâ: 1
1194-) Buhârî, Vasâyâ: 1 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 61, 86, Farzu'l-Humus: 3, Meğâzî: 83
1195-) Buhârî, Vasâyâ: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 83, Fezâilü'l-Kur'ân: 18
& Müslim, Vasıyye: 16 (1634)
1196-) Buhârî, Vasâyâ: 7 • Tekrar tahrici 719. hadiste geçti.
& Müslim, Zekât: 92 (1032)
1197-) Buhârî, Vasâyâ: 11 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Menâkıb: 13, Tefsîr, Şuarâ: 2
& Müslim, İmân: 351 (206)
1198-) Buhârî, Vasâyâ: 22 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Vekâle: 12, Şurût: 19, Vasâyâ: 28, 28, 32
& Müslim, Vasıyye: 15 (1632)
1199-) Buhârî, Vasâyâ: 23 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tıb: 48, Hudûd: 44
& Müslim, İmân: 145 (89)
1200-) Buhârî, Vasâyâ: 32 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 3, Ferâiz: 3
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 55 (1760)
{&} Muvatta, Kelâm: 28
1201-) Buhârî, Vasâyâ: 33
1202-) Buhârî, Vasâyâ: 35
1203-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 1
& Müslim, İmâra: 110 (1878)
1204-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 2 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 34
& Müslim, İmâra: 123 (1888)
1205-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 2 • Tekrar tahrici 34. hadiste geçti.
& Müslim, İmâra: 104 (1876)
1206-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 4 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 22
1207-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 6, Rikâk: 51
& Müslim, İmâra: 112 (1880)
1208-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 5 • 1 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 8
& Bu hadisi biraz değişik bir şekilde Müslim de rivayet eder; İmâra: 114 (1882)
1209-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 6 • Tekrar tahrici 1207. hadiste geçti.
1210-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 9 • Tekrar tahrici 543. hadiste geçti.
& Müslim, İmâra: 147 (677)
1211-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 9 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 90
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 112 (1796)
1212-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 10 • Tekrar tahrici 176. hadiste geçti.
{•} Muvatta, Cihâd: 29
1213-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 12 • iki bölümden oluşur; I. Bölüm 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 17, Tefsîr, Ahzâb: 3, II. Bölüm 5 defa tekrar eder; Sulh: 8, Tefsîr, Bakara: 23, 23, Mâide: 6, Diyât: 19
& Müslim, I. Bölüm; Kasâme: (1675) II. Bölüm; İmâra: 148 (1903)
1214-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 12 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Meğâzî: 17, Tefsîr, Tevbe: 20, Ahzâb: 3, Fezâilü'l-Kur'ân: 3, 3, 3, Ahkâm: 37, Tevhîd: 22
1215-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 13
& Müslim, İmâra: 144 (1900)
1216-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 14 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Meğâzî: 9, Rikâk: 51, 51
1217-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 15 • Tekrar tahrici 103. hadiste geçti.
& Müslim, İmâra: 149 (1904)
1218-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 18 • Tekrar tahrici 291. hadiste geçti.
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 65 (1769)
1219-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 28
& Müslim, İmâra: 28 (1890)
1220-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 28 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Meğâzî: 38, 38, 38
1221-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 29
1222-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 30 • 1 defa tekrar eder; Tıb: 30
& Müslim, İmâra: 166 (1916)
1223-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 31 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Nisâ: 18
1224-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 33 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 34, 110, Menâkıbu'l-Ensâr: 9, 9, Meğâzî: 29, 29, Rikâk: 1, Ahkâm: 43
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 127 (1805)
1225-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 34 • Tekrar tahrici 1224. hadiste geçti.
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 128 (1805)
1226-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 34 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 34, 161, Meğâzî: 29, 29, Edeb: 122, Temennî: 7
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 125 (1803)
1227-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 35 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 35, Meğâzî: 81
1228-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 36
& Müslim, Sıyâm: 167 (1153)
1229-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 38
& Müslim, İmâra: 135 (1895)
1230-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 38
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 104 (2455)
1231-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 39
1232-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 40 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 40, 135, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 13, Meğâzî: 29, Ahbâru'l-Âhâd: 2
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 48 (2415)
1233-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 44 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 43, Farzu'l-Humus: 8, Menâkıb: 28
& Müslim, İmâra: 98 (1873)
1234-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 43 • 1 defa tekrar eder; Menâkıb: 28
& Müslim, İmâra: 100 (1874)
1235-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 45
1236-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 46

1237-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 46 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Libâs: 101, İsti'zân: 30, Rikâk: 37, Tevhîd: 1
& Müslim, İmân: 49 (30)
1238-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 46 • çeşitli şekilde 11 defa tekrar eder; Hibe: 3, Şehâdât: 24, Cihâd ve Siyer: 50, 54, 55, 82, 116, 117, 165, Edeb: 39, 116
1239-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 47 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Nikâh: 17, 17, Tıb: 43, 54
& Müslim, Selâm: 117 (2225)
{&} Muvatta, İsti'zân: 22
1240-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 51 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 38
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 57 (1762)
1241-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 52 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 61, 97, 167, Meğâzî: 54, 54, 54
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 80 (1776)
1242-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 59 • 1 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 59
1243-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 66 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 22
1244-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 67 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 68, Tıb: 2
1245-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 70 • 1 defa tekrar eder; Temennî: 4
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 40 (2410)
1246-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 70
1247-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 71 • Tekrar tahrici 243. hadiste geçti.
{•} Muvatta, Fazâilu'l-Medîne: 10
1248-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 71
& Bu hadisi biraz değişik bir şekilde Müslim de rivayet eder; Sıyâm: 100 (1119)
1249-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 73 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 5, Bedü'l-Halk: 8, Rikâk: 2
& Bu hadisi kısa bir şekilde Müslim de rivayet eder; İmâra: 113 (1881)
1250-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 76
1251-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 76 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Menâkıb: 25, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 1
& Müslim, Fezâilü's-Sahâbe: 208 (2532)
1252-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 78 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 10, 10
1253-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 80 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 1, Meğâzî: 15, Tefsîr, Haşr: 3, Nafakât: 3, 3, Ferâiz: 3, İ'tisâm: 5
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 48 (1757)
1254-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 80 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Meğâzî: 18, 18, Edeb: 103
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 41 (2411)
1255-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 83
1256-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 89 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Meğâzî: 4, Tefsîr, Rahmân: 6, 7
1257-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 91 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 91, 91, 91, Libâs: 29
& Müslim, Libâs ve Zîne: 24 (2076)
1258-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 93 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 3, 8, 63, 75, Tıb: 41, Ta'bîr: 12
1259-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 93 • çeşitli 1 defa tekrar eder; Menâkıb: 25
& Müslim, Fiten: 80 (2921)
1260-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 94
& Müslim, Fiten: 82 (2922)
1261-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 95 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 96, Menâkıb: 25, 25, 25
& Müslim, Fiten: 65 (2912)
1262-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 98 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 156, Meğâzî: 29, Deavât: 58, Tevhîd: 34
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 21 (1742)
1263-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 98 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Edeb: 35, 38, İsti'zân: 22, Deavât: 58, 62, İstitâbetü'l-Murteddîn: 4
& Müslim, Selâm: 10 (2165)
1264-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 100 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 76, Deavât: 59
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 197 (2524)
1265-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 102 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 143, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 9, Meğâzî: 38
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 34 (2406)
1266-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 103 • çeşitli şekilde 16 defa tekrar eder; Vasâyâ: 16, Cihâd ve Siyer: 103, 103, 103, 198, Menâkıb: 23, Menâkıbu'l-Ensâr: 43, Meğâzî: 3, 79, Tefsîr, Tevbe: 14, 17,18, 19, İsti'zân: 21, Eymân ve Nüzûr: 24, Temennî: 53
1267-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 107 • 1 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 149
1268-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 108 • 1 defa tekrar eder; Ahkâm: 4
& Müslim, İmâra: 38 (1838)
1269-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 109 • 1 defa tekrar eder; Ahkâm: 1
1270-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 110
1271-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 110 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 35
& Müslim, İmâra: 81 (1861)
1272-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 110 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Meğâzî: 35, Ahkâm: 43, 44
& Müslim, İmâra: 80 (1860)
1273-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 110 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 194, Meğâzî: 53, 53
& Müslim, İmâra: 84 (1863)
1274-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 111
1275-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 112 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 22, 32, 156, Temennî: 8
& Müslim, Lîân: 19 (1741)
1276-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 121
1277-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 120 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cezâu's-Sayd: 19, İcâra: 5, Meğâzî: 78, Diyât: 18
& Müslim, Kasâme: 22 - 23 (1674)
1278-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 122 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ta'bîr: 11, 22, İ'tisâm: 1
& Müslim, Kasâme: 6 (523)
1279-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 123 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 45, Et'ime: 10
1280-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 127 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Tefsîr, Âl-i İmrân: 15, Merdâ: 15, Edeb: 115
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 116 (1798)
1281-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 127 • Tekrar tahrici 269. hadiste geçti.
1282-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 129
& Müslim, İmâra: 92 (1869)
{&} Muvatta, Cihâd: 7

1283-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 131 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Meğâzî: 38, Deavât: 50, 67, Kader: 7, Tevhîd: 9
& Müslim, Zikr ve Duâ: 44 (2704)
1284-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 132 • 1 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 133
1285-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 134
1286-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 135
1287-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 138 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 4
& Müslim, Birr ve Sıla: 5 (2549)
1288-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 139
& Müslim, Libâs ve Zîne: 105 (2115)
{&} Muvatta, Sıfatü'n-Nebî: 39
1289-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 140 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cezâu's-Sayd: 26, Cihâd ve Siyer: 181, Nikâh: 111
& Müslim, Hacc: 424 (1341)
1290-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 144 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Âl-i İmrân: 7
1291-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 146
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 26 (1745)
1292-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 147 • 1 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 148
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 24 (1744)
{&} Muvatta, Cihâd: 9
1293-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 149 • Tekrar tahrici 1267. hadiste geçti.
1294-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 153 • 1 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 16
& Müslim, Selâm: 148 (2241)
1295-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 154 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 162, 192, Menâkıbu'l-Ensâr: 21, Meğâzî: 62, 62, 62, Edeb: 67, Deavât: 19
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 137 (2476)
1296-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 157 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 8, Menâkıb: 25, Eymân ve Nüzûr: 3
& Müslim, Fiten: 75 (2918)
1297-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 157
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 18 (1740)
1298-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 164 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Meğâzî: 10, 17, 20, Tefsîr, Âl-i İmrân: 10
1299-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 166 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 37
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 131 (1806)
1300-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 171 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Nikâh: 71, Et'ime: 1, Merdâ: 4, Ahkâm: 23
1301-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 171 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; İlm: 39, Diyât: 24, 31
1302-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 172 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Itk: 11, Meğâzî: 12
1303-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 173
& Bu hadisi değişik ifadelerle Müslim de rivayet eder; Cihâd ve Siyer: 45 (1754)
1304-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 175 • Tekrar tahrici 94. hadiste geçti.
& Müslim, Vasıyye: 20 (1637)
1305-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 178 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 3, 48, Meğâzî: 77, Edeb: 97, Fiten: 26, 26, Tevhîd: 17
& Müslim, Müslim, Fiten: 95 (m-169)
1306-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 181
& Müslim, İmân: 235 (149)
1307-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 185 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 8
1308-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 187 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 187, 187
{•} Muvatta, Cihâd: 17
1309-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 188 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 29, 29
1310-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 188 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 38, Libâs: 22, 32, Edeb: 17
1311-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 189 • Tekrar tahrici 706. hadiste geçti.
& Müslim, İmâra: 24 (1831)
1312-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 190
1313-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 196
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 65 (2427)
1314-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 196 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 83, 83
1315-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 197 • Tekrar tahrici 243. hadiste geçti.
1316-) Buhârî, Cihâd ve Siyer: 198 • Tekrar tahrici 1266. hadiste geçti.
1317-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 1 • Tekrar tahrici 1253. hadiste geçti.
1318-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Libâs: 41, 41
1319-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 5 • 1 defa tekrar eder; Libâs: 19
& Müslim, Libâs: 35 (2080)
1320-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 5 • Tekrar tahrici 1319. hadiste geçti.
1321-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 5 • 1 defa tekrar eder; Eşribe: 29
1322-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 7 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 7, Menâkıb: 20, Edeb: 105, 106, 106, 109
& Bu hadisi biraz farklı olarak Müslim de rivayet eder; Âdâb: 3 - 8 (2133)
1323-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 7
1324-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 7
1325-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 8 • 1 defa tekrar eder; Nikâh: 58
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 32 (1747)
1326-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 15 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 57
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 35 (1749)
{&} Muvatta, Cihâd: 15
1327-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 15
& Müslim, Zekât: 142 (1063)
1328-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 19 • Tekrar tahrici 980. hadiste geçti.
& Bu hadisi biraz farklı olarak Müslim de rivayet eder; Eymân: 28 (1656)
1329-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 18 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 8, 10
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 42 (1752)
1330-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 19 • çeşitli şekilde 12 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 19, Menâkıb: 14, Menâkıbu'l-Ensâr: 1, 8, Meğâzî: 56, 56, 56, 56, 56, Libâs: 42, Ferâiz: 24, Tevhîd: 24
& Müslim, Zekât: 132 (1059)
1331-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 19 • Tekrar tahrici 1330. hadiste geçti.
& Müslim, Zekât: 132 (1059)
1332-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 19 • 1 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 24
1333-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 19 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Libâs: 18, Edeb: 67
& Müslim, Zekât: 128 (1057)

1334-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 19 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 28, Meğâzî: 56, Edeb: 53, 72, İsti'zân: 47, Deavât: 22
& Müslim, Zekât: 140 (1062)
1335-) Buhârî, Farzu'l-Humus: 20
1336-) Buhârî, Cizye: 1
1337-) Buhârî, Cizye: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 12, Rikâk: 7
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 60 (2961)
1338-) Buhârî, Cizye: 1 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 46
1339-) Buhârî, Cizye: 2 • Tekrar tahrici 754. hadiste geçti.
& Müslim, Fezâil: 12 (1392)
1340-) Buhârî, Cizye: 5 • 1 defa tekrar eder; Diyât: 30
1341-) Buhârî, Cizye: 7 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 41, Tıb: 55
1342-) Buhârî, Cizye: 12 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Sulh: 8, Edeb: 89, Diyât: 22, Ahkâm: 38
{•} Muvatta, Kasâme: 2
1343-) Buhârî, Cizye: 14 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 11, Tıb: 47, 50, Edeb: 56, Deavât: 57
1344-) Buhârî, Cizye: 15
1345-) Buhârî, Cizye: 17
1346-) Buhârî, Cizye: 22
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 13 (1736)
1347-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 1 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 1, Meğâzî: 67, 74, Tevhîd: 22
1348-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 1 • Tekrar tahrici 1347. hadiste geçti.
1349-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tefsîr, İhlâs: 1, 2
1350-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 1 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Tevhîd: 15, 22, 28, 55, 55
& Müslim, Tevbe: 14 (2751)
1351-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 2 • Tekrar tahrici 61. hadiste geçti.
1352-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 4 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Tefsîr, Yasin: 1, 1, Tevhîd: 23, 24
& Müslim, İmân: 250 (159)
1353-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 4
1354-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 5 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Ahkâf: 2
& Bu hadisi biraz farklı olarak Müslim de rivayet eder; İstiskâ: 15 (899)
1355-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 6 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 3, Kader: 1, Tevhîd: 28
& Müslim, Kader: 1 (2643)
1356-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Edeb: 41, Tevhîd: 33
& Müslim, Birr ve Sıla: 157 (2637)
{&} Muvatta, Şaar: 15
1357-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 6 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 11, Tıb: 46, Edeb: 117, Tevhîd: 57
1358-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 6 • 1 defa tekrar eder; Cumua: 31
1359-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 6 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Meğâzî: 30, 30, Edeb: 91
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 153 (2486)
1360-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 6 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 30, Edeb: 111, İsti'zân: 16, 19
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 91 (2447)
1361-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 6 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tefsîr, Meryem: 2, Tevhîd: 28
1362-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 6 • 1 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 5
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 272 (819)
1363-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 7 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 10, Tefsîr, Zuhruf: 1
& Müslim, Cumua: 49 (871)
1364-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 7 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 9
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 111 (1795)
1365-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 7 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tefsîr, Necm: 1, 1
& Müslim, İmân: 280 (174)
1366-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 7 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Necm: 1
1367-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 7 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 7, Tefsîr, Mâide: 7, Necm: 1, Tevhîd: 4, 46
& Müslim, İmân: 290 (177)
1368-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 7 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Nikâh: 85, 85
& Müslim, Nikâh: 120 (1436)
1369-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 7 • 1defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 24
& Müslim, İmân: 266 (165)
1370-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 8 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cenâiz: 89, Rikâk: 42
1371-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 8 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Nikâh: 88, Rikâk: 16, 51
1372-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 8 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 6, Nikâh: 107, Ta'bîr: 31, 32
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 21 (2395)
1373-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 8 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 8, 8, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 1
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 17 (2834)
1374-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 8 • Tekrar tahrici 1373. hadiste geçti.
1375-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 8 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Rikâk: 50, 51
& Müslim, İmân: 373 (219)
1376-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 8 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hibe: 27, 27
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 127 (2469)
1377-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 8
1378-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 8 • iki bölümden oluşur; I. Bölüm; Tefsîr, Vâkıa: 1, II. Bölüm; • Tekrar tahrici 1208. hadiste geçti.
1379-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 8 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 5
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 11 (2831)
1380-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 10 • 1 defa tekrar eder; Tıb: 28
& Müslim, Selâm: 81 (2210)
1381-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 10
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 30 (2843)
{&} Muvatta, Cehennem: 1
1382-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 10 • 1 defa tekrar eder; Fiten: 17
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 51 (2989)
1383-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 11 • Tekrar tahrici 1343. hadiste geçti.
& Müslim, Selâm: 43 (2189)
1384-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 11
& Müslim, İmân: 214 (134)
1385-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 11 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 4, Menâkıb: 5, Talâk: 24, Fiten: 16, 16
& Müslim, Fiten: 45 (2905)
{&} Muvatta, İsti'zân: 29

1386-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 11 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 15, 16, Eşribe: 22, 22, İsti'zân: 49, 50
& Müslim, Eşribe: 97 (2012)
1387-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 11 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Edeb: 44, 76
& Müslim, Birr ve Sıla: 109 (2610)
1388-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 11 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Edeb: 125, 128
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 56 (2994)
1389-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 11 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Tıb: 39, Ta'bîr: 3, 4, 10, 14, 46
& Müslim, Ru'yâ: 2 (2261)
{&} Muvatta, Ru'yâ: 4
1390-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 11
& Müslim, Tahârat: 23 (238)
1391-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 14 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 15, 15, Meğâzî: 12
& Müslim, Selâm: 128 (2233)
1392-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 15 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Menâkıb: 1, Meğâzî: 74, 74, 74
& Müslim, İmân: 85 (52)
{&} Muvatta, İsti'zân: 15
1393-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 15 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Menâkıb: 1, Meğâzî: 74, Talâk: 25
& Müslim, İmân: 81 (51)
1394-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 15
& Müslim, Zikr ve Duâ: 82 (2729)
1395-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 15
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 61 (2997)
1396-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 17 • 1 defa tekrar eder; Tıb: 58
1397-) Buhârî, Bedü'l-Halk: 17 • 1 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 54
& Müslim, Selam: 155 (2245)
1398-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 1 • 1 defa tekrar eder; İsti'zân: 1
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 28 (2841)
1399-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 1 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 45, 51, Tefsîr, Bakara: 6
1400-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 1 • 1 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 25
& Müslim, Radâ': 63 (1470)
1401-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Rikâk: 50, 51
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 51 (2805)
1402-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Diyât: 2, İ'tisâm: 15
& Müslim, Kasâme: 27 (1677)
1403-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 7 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Menâkıb: 25, Fiten: 4, Ahkâm: 28
& Müslim, Fiten: 2 (2880)
1404-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 7 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Tefsîr, Hac: 1, Rikâk: 46, Tevhîd: 33
& Müslim, İmân: 379 (222)
1405-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 8 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 49, Tefsîr, Mâide: 14, 15, Enbiyâ: 2, Rikâk: 45, 45, 45
& Müslim, Cenne: 57 (2860)
1406-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 8 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tefsîr, Şuarâ: 1, 1
1407-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 8 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 14, 19, Menâkıb: 1, Tefsîr, Yusuf: 2
& Müslim, Fezâil: 168 (2378)
1408-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 8 • Tekrar tahrici 480. hadiste geçti.
1409-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 8 • Tekrar tahrici 788. hadiste geçti.
1410-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 8 • 1 defa tekrar eder; İsti'zân: 51
& Müslim, Fezâil: 151 (2370)
1411-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 8 • Tekrar tahrici 1410. hadiste geçti.
1412-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 8 • Tekrar tahrici 1043. hadiste geçti.
& Müslim, Fezâil: 154 (2371)
1413-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 8
& Müslim, Selâm: 142 (2237)
1414-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 9 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Musâkâ: 10, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 9, 9, 9
1415-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 10 • 1 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 40
& Müslim, Mesâcid: 1 (520)
1416-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 10 • 1 defa tekrar eder; Deavât: 33
& Müslim, Salât: 69 (407)
{&} Muvatta, Sefer: 66
1417-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 10
1418-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 11 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 15, 19, Tefsîr, Bakara: 46, Yusuf: 5, Ta'bîr: 9
& Müslim, İmân: 238 (151)
1419-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 12 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 78, Menâkıb: 4
1420-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 17 • 1 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 17
1421-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 18 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 21, Tefsîr, Yusuf: 1
1422-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 27
1423-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 29 • 1 defa tekrar eder; Et'ime: 50
& Müslim, Eşribe: 163 (2050)
1424-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 32 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 46, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 30, Et'ime: 25
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 70 (2431)
1425-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 35 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 24, Tefsîr, En'âm: 4, Tevhîd: 50
& Müslim, Fezâil: 167 (2377)
1426-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 37 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Buyû: 15, Tefsîr, İsrâ: 6
1427-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 40 • Tekrar tahrici 30. hadiste geçti.
& Müslim, Akzıye: 20 (1720)
1428-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 45• Tekrar tahrici 1424. hadiste geçti.
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 69 (2430)
1429-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 46 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Nikâh: 12, Nafakât: 10
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 201 (2527)
1430-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 47
& Müslim, İmân: 46 (28)
1431-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 48 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; el-Amel Fi's-Salât: 9, Mezâlim ve Gasb: 35, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 54

& Müslim, Birr ve Sıla: 8 (2550)
1432-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 48
1433-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 48 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 48, Libâs: 68, Ta'bîr: 11, 33, Fiten: 27
& Müslim, İmân: 273 (169)
1434-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 48 • Tekrar tahrici 1433. hadiste geçti.
& Müslim, İmân: 277 (171)
{•} Muvatta, Sıfatü'n-Nebî: 2
1435-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 48 • 1 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 48
& Müslim, Fezâil: 43 (2365)
1436-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 48 • Tekrar tahrici 1435. hadiste geçti.
1437-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 48
& Müslim, Fezâil: 149 (2368)
1438-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 48 • Hudûd: 31'deki hadisin bir parçasıdır, bu ana hadis parçalarıyla birlikte çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 48, Mezâlim ve Gasb: 19, Menâkıbu'l-Ensâr: 46, Meğâzî: 12, Hudûd: 30, İ'tisâm: 16
1439-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 49 • Tekrar tahrici 1044. hadiste geçti.
& Müslim, İmân: 244 (155)
1440-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 50 • 1 defa tekrar eder; Fiten: 20
& Müslim, Fiten: 107 (2935)
1441-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 50 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 54, Rikâk: 25
{•} Muvatta, Cenâiz: 51
1442-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 50
& Müslim, İmâra: 44 (1842)
1443-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 50 • 1 defa tekrar eder; İ'tisâm: 14
& Müslim, İlim: 6 (2669)
1444-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 50
1445-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 50 • 1 defa tekrar eder; Libâs: 67
& Müslim, Libâs ve Zîne: 80 (2103)
1446-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 50 • Tekrar tahrici 684. hadiste geçti.
1447-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 51 • 1 defa tekrar eder; Eymân ve Nüzûr: 8
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 10 (2964)
1448-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 54
& Bu hadisi biraz geniş ve değişik bir biçimde Müslim de rivayet eder; Tevbe: 46 (2766)
1449-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 54
& Müslim, Akzıye: 21 (1721)
1450-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 54 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tıb: 30, Hıyel: 13
& Müslim, Selâm: 92 (2218)
{&} Muvatta, Fazâilu'l-Medîne: 23
1451-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 54 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tıb: 31, Kader: 15
1452-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 54 • 1 defa tekrar eder; İstitâbetü'l-Murteddîn: 5
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 105 (1792)
1453-) Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 54 • 1 defa tekrar eder; Libâs: 5
1454-) Buhârî, Menâkıb: 51 • iki bölümden oluşur; I. Bölüm; Menâkıb: 1, 25 II. Bölüm; Edeb: 52, Ahkâm: 27
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 199 (2526)
1455-) Buhârî, Menâkıb: 1
& Bu hadisin baş kısmını Müslim de rivayet eder; İmâra: 1 (1818)
1456-) Buhârî, Menâkıb: 2 • 1 defa tekrar eder; Ahkâm: 2
1457-) Buhârî, Menâkıb: 2 • 1 defa tekrar eder; Menâkıb: 6
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 189 (2520)
1458-) Buhârî, Menâkıb: 2 • 1 defa tekrar eder; Ahkâm: 2
& Müslim, İmâra: 4 (1820)
1459-) Buhârî, Menâkıb: 2 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 18, Meğâzî: 38
1460-) Buhârî, Menâkıb: 5 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 44
& Müslim, İmân: 112 (61)
1461-) Buhârî, Menâkıb: 5
1462-) Buhârî, Menâkıb: 6
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 187 (2518)
1463-) Buhârî, Menâkıb: 6 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Menâkıb: 7, Eymân ve Nüzûr: 3
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 193 (2522)
1464-) Buhârî, Menâkıb: 10
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 191 (2521)
1465-) Buhârî, Menâkıb: 7 • 1 defa tekrar eder; Fiten: 25
& Müslim, Fiten: 60 (2910)
1466-) Buhârî, Menâkıb: 8 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tefsîr, Münâfikûn: 5, 7
& Müslim, Birr ve Sıla: 63 (2584)
1467-) Buhârî, Menâkıb: 9
1468-) Buhârî, Menâkıb: 9 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Mâide: 13
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 50 (2856)
1469-) Buhârî, Menâkıb: 10 • 1 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 33
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 133 (2474)
1470-) Buhârî, Menâkıb: 13 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Cenâiz: 98, Menâkıb: 13, Tefsîr, Şuarâ: 2, Sebe: 2, Tebbet: 2, 3
1471-) Buhârî, Menâkıb: 16 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 34, Edeb: 91
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 156 (2489)
1472-) Buhârî, Menâkıb: 17 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Saff: 1
& Müslim, Fezâil: 125 (2354)
{&} Muvatta, Esmâu'n-Nebî: 1
1473-) Buhârî, Menâkıb: 17
1474-) Buhârî, Menâkıb: 18
& Müslim, Fezâil: 23 (2287)
1475-) Buhârî, Menâkıb: 18
& Müslim, Fezâil: 22 (2286)
1476-) Buhârî, Menâkıb: 19 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 85
& Müslim, Fezâil: 115 (2349)
1477-) Buhârî, Menâkıb: 21 • Tekrar tahrici 145. hadiste geçti.
& Bu hadisi diğişik bir ifade ile Müslim de rivayet eder; Fezâil: 111 (2345)
1478-) Buhârî, Menâkıb: 23 • 1 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 22
1479-) Buhârî, Menâkıb: 23
& Bu hadisin bir kısmını Müslim de rivayet eder; Fezâil: 107 (2343)
1480-) Buhârî, Menâkıb: 23
1481-) Buhârî, Menâkıb: 23 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Menâkıb: 23, Libâs: 68
& Müslim, Fezâil: 113 (2347)
1482-) Buhârî, Menâkıb: 23 • Tekrar tahrici 1481. hadiste geçti.
{•} Muvatta, Sıfatü'n-Nebî: 1
1483-) Buhârî, Menâkıb: 23
& Müslim, Fezâil: 93 (2337)

1484-) Buhârî, Menâkıb: 23 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Libâs: 66, 66
& Müslim, Fezâil: 100 (2341)
1485-) Buhârî, Menâkıb: 23 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Libâs: 35, 68
1486-) Buhârî, Menâkıb: 23
1487-) Buhârî, Menâkıb: 23 • Tekrar tahrici 144. hadiste geçti.
& Müslim, Salât: 252 - 253 (503)
1488-) Buhârî, Menâkıb: 23
1489-) Buhârî, Menâkıb: 23 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 52, Libâs: 70
& Müslim, Fezâil: 90 (2336)
1490-) Buhârî, Menâkıb: 23 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 27, Edeb: 38, 38
& Müslim, Fezâil: 68 (2321)
1491-) Buhârî, Menâkıb: 23 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Edeb: 80, Hudûd: 10, 42
& Müslim, Fezâil: 77 (2327)
{&} Muvatta, Hüsnü'l-Hulük: 2
1492-) Buhârî, Menâkıb: 23 • Tekrar tahrici 603. hadiste geçti.
& Müslim, Fezâil: 81 (2330)
1493-) Buhârî, Menâkıb: 23 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Edeb: 72, 77
& Müslim, Fezâil: 67 (2320)
1494-) Buhârî, Menâkıb: 23 • Tekrar tahrici 1493. hadiste geçti.
1495-) Buhârî, Menâkıb: 23 • 1 defa tekrar eder; Et'ime: 21
& Müslim, Eşribe: 187 (2064)
1496-) Buhârî, Menâkıb: 23 • 1 defa tekrar eder; Menâkıb: 23
1497-) Buhârî, Menâkıb: 23 • Tekrar tahrici 1496. hadiste geçti.
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 160 (2493)
1498-) Buhârî, Menâkıb: 24 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Tefsîr, Kevser: 1, Eşribe: 12, Rikâk: 53, Tevhîd: 37
& Müslim, İmân: 262 (162)
1499-) Buhârî, Menâkıb: 25 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Vudû: 32, 45, 46, Menâkıb: 25, 25, 25
& Müslim, Fezâil: 6 (2279)
1500-) Buhârî, Menâkıb: 25
1501-) Buhârî, Menâkıb: 25 • üç bölümden oluşur; **I. Bölüm;** çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 95, 95, Menâkıb: 25, 25 **&** Bu bölümü Müslim de rivayet eder; Fiten: 65 (2912) **II. Bölüm;** çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Menâkıb: 1, 1 **&** Bu bölümü Müslim de rivayet eder; Fezâilu's-Sahâbe: 200 (2527) **III. Bölümü; &** Müslim de rivayet eder; Fezâil: 142 (2364)
1502-) Buhârî, Menâkıb: 25 • Tekrar tahrici 1261. hadiste geçti.
1503-) Buhârî, Menâkıb: 25 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Menâkıb: 25, Fiten: 3
& Müslim, Fiten: 74 (2917)
1504-) Buhârî, Menâkıb: 25 • Tekrar tahrici 1503. hadiste geçti.
1505-) Buhârî, Menâkıb: 25 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Menâkıb: 25, Fiten: 11
& Müslim, İmâra: 51 (1847)
1506-) Buhârî, Menâkıb: 25 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 36, İstitâbetü'l-Murteddîn: 6
& Müslim, Zekât: 154 (1066)
1507-) Buhârî, Menâkıb: 25 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 29, İkrâh: 1
1508-) Buhârî, Menâkıb: 25 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Hucurât: 1
& Müslim, İman: 187 (119)
1509-) Buhârî, Menâkıb: 25 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tefsîr, Feth: 4, Fezâilü'l-Kur'ân: 11
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 241 (795)
1510-) Buhârî, Menâkıb: 25 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Merdâ: 10, 14, Tevhîd: 31
1511-) Buhârî, Menâkıb: 25
& Bu hadisi biraz farklı bir şekilde Müslim de rivayet eder; Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 14 (2781)
1512-) Buhârî, Menâkıb: 25 • 1 defa tekrar eder; Nikâh: 62
& Bu hadisi biraz kısa bir şekilde Müslim de rivayet eder; Libâs ve Zîne: 39 (2083)
1513-) Buhârî, Menâkıb: 25 • 1 defa tekrar eder, Meğâzî: 2
1514-) Buhârî, Menâkıb: 25 • 1 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 1
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 100 (2451)
1515-) Buhârî, Menâkıb: 25 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 5, 6, Ta'bîr: 28, 29
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 19 (2393)
1516-) Buhârî, Menâkıb: 26 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Cenâiz: 60, Tefsîr, Âl-i İmrân: 6, Hudûd: 24, 37, İ'tisâm: 16, Tevhîd: 51
& Müslim, Hudûd: 26 (1699)
{&} Muvatta, Hudûd: 1
1517-) Buhârî, Menâkıb: 27 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 36, 36, Tefsîr, Kamer: 1, 1
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 43 (2800)
1518-) Buhârî, Menâkıb: 27
1519-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ahkâm: 51, İ'tisâm: 24
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 10 (2386)
1520-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 5 • 1 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 30
1521-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 5 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, A'râf: 3
1522-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 5 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 63
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 8 (2384)
1523-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 5 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Libâs: 1, 2, 5, Edeb: 55
{•} Muvatta, Libâs: 11
1524-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 5 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 6, 7, Edeb: 119, Fiten: 18, Ahbâru'l-Âhâd: 3
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 29 (2403)
1525-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 5
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 222 (2541)
1526-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 6, 7
1527-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 5 • 1 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 6
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 14 (2389)
1528-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 6 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Nikâh: 107, Ta'bîr: 31
& Müslim, Fezâilü's-Sahâbe: 20 (2394)
1529-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 6 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Edeb: 95, 96, Ahkâm: 10
& Müslim, Birr ve Sıla: 163 (2639)
1530-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 6 • 1 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 54
✍ Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 6 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Bedu'l-Halk: 11, Edeb: 68
& Müslim, Fezâilü's-Sahâbe: 22 (2396)
1531-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 7 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 14, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 9, Meğâzî: 19, Tefsîr, Bakara: 30, 30, Enfâl: 5, 5

1532-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 9 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 6, Nafakât: 6, 7, Deavât: 11
& Müslim, Zikr ve Duâ: 80 (2727)
1533-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 13
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 49 (2416)
1534-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 14 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 18
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 47 (2414)
1535-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 14 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 18
1536-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 15 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Meğâzî: 18, 18, 18
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 42 (2412)
1537-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 16 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Cumua: 29, Farzu'l-Humus: 5, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 12, 29, Nikâh: 109, Talâk: 13
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 96 (2449)
1538-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 16 • Tekrar tahrici 1537. hadiste geçti.
1539-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 17 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Meğâzî: 42, Meğâzî: 86, 86, Eymân ve Nüzûr: 2
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 63 (2426)
1540-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 17 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Menâkıb: 23, Hudûd: 31, 31
1541-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 18 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Şehâdât: 8, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 54, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 18, Meğâzî: 53, Hudûd: 11, 12, 14
& Müslim, Hudûd: 8 (1688)
1542-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 18 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 22, Edeb: 22
1543-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 19 • Tekrar tahrici 591. hadiste geçti.
1544-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 20 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 11, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 27, Tefsîr, Leyl: 1, 2, İsti'zân: 38
1545-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 21 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 72, Ahbâru'l-Âhâd: 1
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 53 (2419)
1546-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 22 • 1 defa tekrar eder; Menâkıb: 23
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 58 (2422)
1547-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 22
1548-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 22 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 18
1549-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 24 • Tekrar tahrici 67. hadiste geçti.
1550-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 25 • Tekrar tahrici 639. hadiste geçti.
1551-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 26 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 27, Menâkıbu'l-Ensâr: 14, 16, Fezâilü'l-Kur'ân: 8
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 118 (2464)
1552-) Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 30 • Tekrar tahrici 224. hadiste geçti.
& Müslim, Hayz: 109 (367)
1553-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 1 • Tekrar tahrici 1330. hadiste geçti.
1554-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 2 • 1 defa tekrar eder; Temennî: 9
1555-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 4
& Müslim, İmân: 129 (75)
1556-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 5 • 1 defa tekrar eder; Nikâh: 75
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 174 (2508)
1557-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Nikâh: 112, Eymân ve Nüzûr: 3
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 175 (2509)
1558-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 6 • 1 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 6
1559-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 7 • Tekrar tahrici 754. hadiste geçti.
& Bu hadisi Müslim de uzun hadisin sonunda rivayet eder; Fezâil: 11 (1392)
1560-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 8 • 1 defa tekrar eder; Fiten: 2
& Müslim, İmâra: 48 (1845)
1561-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 8 • Tekrar tahrici 1330. hadiste geçti.
1562-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 10 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Mümtehine: 6
& Müslim, Eşribe: 172 - 173 (2054)
1563-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 11 • 1 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 11
1564-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 11 • Tekrar tahrici 516. hadiste geçti.
1565-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 12
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 124 (2466)
1566-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 16 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Tefsîr, Beyyine: 1, 2, 3
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 246 (799)
1567-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 17 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Meğâzî: 12, Fezâilü'l-Kur'ân: 8, 8
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 119 (2465)
1568-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 18 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 65, 80, Meğâzî: 18
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 136 (1811)
1569-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 19
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 147 (2483)
1570-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 19 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ta'bîr: 19, 23
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 148 (2484)
1571-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 20 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 20, 20, Nikâh: 108, Edeb: 23, Tevhîd: 32
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 74 (2435)
1572-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 20 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 35
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 71 (2432)
1573-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 20
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 78 (2437)
1574-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 23 • Tekrar tahrici 1041. hadiste geçti.
& Müslim, Akzıye: 8 (1714)
1575-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 24 • 1 defa tekrar eder; Zebâih ve Sayd: 16
1576-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 26 • Tekrar tahrici 1182. hadiste geçti.
& Bu hadisi benzer olarak Müslim de rivayet eder; Eymân: 4 (1646)
1577-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 26 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Edeb: 90, Rikâk: 29
& Müslim, Şiir: 3 (2256)
1578-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 28 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 45, 45, Meğâzî: 85, Fezâilü'l-Kur'ân: 1
1579-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 29 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 5, Tefsîr, Fussılet: 1

1580-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 32
& Müslim, Salât: 153 (450)
1581-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 32 • Tekrar tahrici 124. hadiste geçti.
1582-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 37 • Tekrar tahrici 1310. hadiste geçti.
1583-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 40 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Edeb: 115, Rikâk: 51
& Müslim, İmân: 357 (209)
1584-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 40 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 51
& Müslim, İmân: 360 (210)
1585-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 41 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, İsrâ: 3
& Müslim, İmân: 276 (170)
1586-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 42 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 6, Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 23, 43
& Müslim, İmân: 264 (164)
1587-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 42 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tefsîr, İsrâ: 9, Kader: 10
1588-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 44 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 44, Nikâh: 38, 39, 57, 59, 61
& Müslim, Nikâh: 69 (1422)
1589-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 44 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Nikâh: 12, 35, Ta'bîr: 20, 21
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 79 (2438)
1590-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 45 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Salât: 86, İcâra: 3, Kefâle: 4, Meğâzî: 28, Libâs: 16, 64
1591-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 45 • 1 defa tekrar eder; Akîka: 1
& Müslim, Âdâb: 26 (2146)
1592-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 45 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 2, Tefsîr, Tevbe: 9
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 1 (2381)
1593-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 46
1594-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 47
& Müslim, İstiskâ: 443 (1352)
1595-) Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr: 52
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 31 (2793)
1596-) Buhârî, Meğâzî: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 77, 89
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 143 (1254)
1597-) Buhârî, Meğâzî: 4 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Mâlde: 4
1598-) Buhârî, Meğâzî: 6 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 6, 6
1599-) Buhârî, Meğâzî: 8 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 8, 12
1600-) Buhârî, Meğâzî: 8 • Tekrar tahrici 1307. hadiste geçti.
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 78 (2875)
1601-) Buhârî, Meğâzî: 11 • defa tekrar eder; Meğâzî: 11
1602-) Buhârî, Meğâzî: 11 • defa tekrar eder; Meğâzî: 17
1603-) Buhârî, Meğâzî: 12
1604-) Buhârî, Meğâzî: 12 • defa tekrar eder; Nikâh: 48
1605-) Buhârî, Meğâzî: 12 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 7, 7, Libâs: 88, 92
1606-) Buhârî, Meğâzî: 12 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Nikâh: 33, 36, 46
1607-) Buhârî, Meğâzî: 12 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 10, 10, 27, 34
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 255 (807)
1608-) Buhârî, Meğâzî: 12 • 1 defa tekrar eder; Diyât: 1
& Müslim, İmân: 155 (95)
1609-) Buhârî, Meğâzî: 12 • 1 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 16
1610-) Buhârî, Meğâzî: 14
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 62 (1766)
1611-) Buhârî, Meğâzî: 14 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Hars ve Muzâraa': 7, Cihâd ve Siyer: 154, Meğâzî: 14, Tefsîr, Haşr: 2
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 30 (1746)
1612-) Buhârî, Meğâzî: 14 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cizye: 3, 3
& Müslim, Musâkâ: 51 (1758)
{&} Muvatta, Kelâm: 27
1613-) Buhârî, Meğâzî: 15 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Rehn: 3, Cihâd ve Siyer: 159
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 119 (1801)
1614-) Buhârî, Meğâzî: 16 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 155, 155, Meğâzî: 16, 16
1615-) Buhârî, Meğâzî: 17
& Müslim, İmâra: 143 (1899)
1616-) Buhârî, Meğâzî: 18 • 1 defa tekrar eder; Libâs: 24
& Müslim, Fezâil: 47 (2306)
1617-) Buhârî, Meğâzî: 18 • Tekrar tahrici 1536. hadiste geçti.
1618-) Buhârî, Meğâzî: 21 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Meğâzî: 21, Tefsîr, Âl-i İmrân: 9, İ'tisâm: 17
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 104 (1791)
1619-) Buhârî, Meğâzî: 21 • Tekrar tahrici 1613. hadiste geçti.
1620-) Buhârî, Meğâzî: 23
1621-) Buhârî, Meğâzî: 24
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 106 (1793)
1622-) Buhârî, Meğâzî: 25
1623-) Buhârî, Meğâzî: 29 • Tekrar tahrici 1309. hadiste geçti.
1624-) Buhârî, Meğâzî: 29 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 29
1625-) Buhârî, Meğâzî: 29
& Müslim, Zikr ve Duâ: 77 (2724)
1626-) Buhârî, Meğâzî: 30 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 168, Menâkıbu'l-Ensâr: 12, İsti'zân: 26
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 64 (1768)
1627-) Buhârî, Meğâzî: 31 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Meğâzî: 31, 31, 31, 31
1628-) Buhârî, Meğâzî: 31
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 149 (1816)
1629-) Buhârî, Meğâzî: 31
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 310 (842)
{&} Muvatta, Salâtü'l-Havf: 1
1630-) Buhârî, Meğâzî: 31 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 84, 86, Meğâzî: 31, 31
& Müslim, Fedâil: 13 (843 m)
1631-) Buhârî, Meğâzî: 32 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Buyû: 109, Itk: 13, Nikâh: 96, Kader: 4, Tevhîd: 18
& Müslim, Nikâh: 125 (1438)
{&} Muvatta, Talâk: 95
1632-) Buhârî, Meğâzî: 33 • Tekrar tahrici 261. hadiste geçti.
1633-) Buhârî, Meğâzî: 35 • Tekrar tahrici 1499. hadiste geçti.
1634-) Buhârî, Meğâzî: 35 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Menâkıb: 25, Meğâzî: 35, 35, Tefsîr, Feth: 5, Eşribe: 31
& Müslim, İmâra: 71 (1856)
1635-) Buhârî, Meğâzî: 35 • Tekrar tahrici 158. hadiste geçti.
1636-) Buhârî, Meğâzî: 35 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tefsîr, Feth: 1, Fezâilü'l-Kur'ân: 12
{•} Muvatta, Kur'ân: 9
1637-) Buhârî, Meğâzî: 35 • Tekrar tahrici 840. hadiste geçti.
1638-) Buhârî, Meğâzî: 35 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Menâkıbu'l-Ensâr: 45, Meğâzî: 35

1639-) Buhârî, Meğâzî: 35 • Tekrar tahrici 804. hadiste geçti.
1640-) Buhârî, Meğâzî: 37 • Tekrar tahrici 1299. hadiste geçti.
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 131 (1806)
1641-) Buhârî, Meğâzî: 38 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Mezâlim ve Gasb: 32, Zebâih ve Sayd: 14, Deavât: 19, Diyât: 17
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 123 (1802)
1642-) Buhârî, Meğâzî: 38 • Tekrar tahrici 243. hadiste geçti.
1643-) Buhârî, Meğâzî: 38 • Tekrar tahrici 1283. hadiste geçti.
& Müslim, Zikr ve Duâ: 44 (2704)
1644-) Buhârî, Meğâzî: 38 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 77, Nikâh: 38, Rikâk: 33, Kader: 5
& Müslim, İmân: 179 (112)
1645-) Buhârî, Meğâzî: 38 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 182, Meğâzî: 38, Hudûd: 5
& Müslim, İmân: 177 (111)
✍ Buhârî, Meğâzi: 38; • 1 defa tekrar eder; Eymân ve Nüzûr: 33
& Müslim, İmân: 183 (115)
1646-) Buhârî, Meğâzî: 38
1647-) Buhârî, Meğâzî: 38 • Tekrar tahrici 243. hadiste geçti.
1648-) Buhârî, Meğâzî: 38 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Nikâh: 31, Zebâih ve Sayd: 28, Hıyel: 4
& Müslim, Nikâh: 29 (1407)
{&} Muvatta, Nikâh: 41
1649-) Buhârî, Meğâzî: 38 • 1 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 51
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 57 (1762)
1650-) Buhârî, Meğâzî: 38 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 15, Menâkıbu'l-Ensâr: 37, Meğâzî: 38
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 169 (2502 - 2503)
1651-) Buhârî, Meğâzî: 38
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 166 (2499)
1652-) Buhârî, Meğâzî: 38 • Tekrar tahrici 1650. hadiste geçti.
1653-) Buhârî, Meğâzî: 43 • Tekrar tahrici 894. hadiste geçti.
1654-) Buhârî, Meğâzî: 44 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 44
1655-) Buhârî, Meğâzî: 45 • 1 defa tekrar eder; Diyât: 2
& Müslim, İmân: 159 (96)
1656-) Buhârî, Meğâzî: 45 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Meğâzî: 45, 45
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 148 (1815)
1657-) Buhârî, Meğâzî: 47 • Tekrar tahrici 946. hadiste geçti.
& Bu hadisi biraz farklı bir şekilde Müslim de rivayet eder; Sıyâm: 88 (1113)
1658-) Buhârî, Meğâzî: 47 • Tekrar tahrici 946. hadiste geçti.
1659-) Buhârî, Meğâzî: 48
1660-) Buhârî, Meğâzî: 48 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Tefsîr, Feth: 1, Fezâilü'l-Kur'ân: 24, 30, Tevhîd: 50
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 238 (794)
1661-) Buhârî, Meğâzî: 48 • Tekrar tahrici 259. hadiste geçti.
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 87 (1781)
1662-) Buhârî, Meğâzî: 53 • Tekrar tahrici 936. hadiste geçti.
1663-) Buhârî, Meğâzî: 54
1664-) Buhârî, Meğâzî: 55 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 69, Deavât: 49
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 165 (2498)
1665-) Buhârî, Meğâzî: 56 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Nikâh: 113, Libâs: 62
& Müslim, Selâm: 32 (2180)
{&} Muvatta, Vasâyâ: 5
1666-) Buhârî, Meğâzî: 56 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Edeb: 67, Tevhîd: 31
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 82 (1778)
1667-) Buhârî, Meğâzî: 56 • 1 defa tekrar eder; Ferâiz: 26
1668-) Buhârî, Meğâzî: 56 • Tekrar tahrici 1667. hadiste geçti.
1669-) Buhârî, Meğâzî: 56 • Tekrar tahrici 149. hadiste geçti.
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 164 (2497)
1670-) Buhârî, Meğâzî: 56 • Tekrar tahrici 1330. hadiste geçti.
& Müslim, Zekât: 133 (1059)
1671-) Buhârî, Meğâzî: 58 • 1 defa tekrar eder; Ahkâm: 35
1672-) Buhârî, Meğâzî: 59 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ahkâm: 4, Ahbâru'l-Âhâd: 1
& Müslim, İmâra: 40 (1840)
1673-) Buhârî, Meğâzî: 60 • Tekrar tahrici 1054. hadiste geçti.
1674-) Buhârî, Meğâzî: 60
1675-) Buhârî, Meğâzî: 61
1676-) Buhârî, Meğâzî: 61
1677-) Buhârî, Meğâzî: 61 • çeşitli şekilde 9 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 61, Menâkıb: 25, Tefsîr, Tevbe: 10, Fezâilü'l-Kur'ân: 36, Edeb: 95, İstitâbetü'l-Murteddîn: 6, 7, Tevhîd: 23, 57
& Müslim, Zekât: 143 (1064)
1678-) Buhârî, Meğâzî: 62 • Tekrar tahrici 1295. hadiste geçti.
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 137 (2476)
1679-) Buhârî, Meğâzî: 64
1680-) Buhârî, Meğâzî: 65 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Şerike: 1, Cihâd ve Siyer: 124, Meğâzî: 65, 65, Zebâih ve Sayd: 12, 12
& Müslim, Sayd ve Zebâih: 17 (1935)
{&} Muvatta, Sıfatü'n-Nebî: 24
1681-) Buhârî, Meğâzî: 65 • Tekrar tahrici 1680. hadiste geçti.
1682-) Buhârî, Meğâzî: 68 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Tefsîr, Hucurât: 1, 2, İ'tisâm: 5
1683-) Buhârî, Meğâzî: 70 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Salât: 76, 82, Husûmât: 8
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 59 (1764)
1684-) Buhârî, Meğâzî: 70 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Menâkıb: 25, Meğâzî: 70, 71, Ta'bîr: 38, 40, Tevhîd: 29
& Müslim, Ru'yâ: 21 (2273 - 2274)
1685-) Buhârî, Meğâzî: 70 • Tekrar tahrici 1684. hadiste geçti.
& Müslim, Ru'yâ: 21 (2274)
1686-) Buhârî, Meğâzî: 72 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 21, Meğâzî: 72, Ahbâru'l-Âhâd: 1
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 55 (2420)
1687-) Buhârî, Meğâzî: 72 • Tekrar tahrici 1689. hadiste geçti.
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 53 (2419)
1688-) Buhârî, Meğâzî: 74 • çeşitli şekilde 11 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 15, Meğâzî: 78, Zebâih ve Sayd: 26, 26, Eymân ve Nüzûr: 3, 4, 18, 18, Keffârâtü'l-Eymân: 9, 10, Tevhîd: 56
& Müslim, Eymân: 10 (1649)
1689-) Buhârî, Meğâzî: 74 • Tekrar tahrici 1392. hadiste geçti.
1690-) Buhârî, Meğâzî: 77 • Tekrar tahrici 296. hadiste geçti.
1691-) Buhârî, Meğâzî: 77 • Tekrar tahrici 204. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 218 (1254)
1692-) Buhârî, Meğâzî: 77 • Tekrar tahrici 61. hadiste geçti.
& Müslim, Kasâme: 29 (1679)
1693-) Buhârî, Meğâzî: 77 • Tekrar tahrici 850. hadiste geçti.
1694-) Buhârî, Meğâzî: 78 • Tekrar tahrici 1688. hadiste geçti.
& Müslim, Eymân: 8 (1649)
1695-) Buhârî, Meğâzî: 78 • 1 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 9
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 30 (2404)
1696-) Buhârî, Meğâzî: 79 • Tekrar tahrici 1266. hadiste geçti.
& Müslim, Tevbe: 53 (2769)
1697-) Buhârî, Meğâzî: 82 • 1 defa tekrar eder; Fiten: 18
1698-) Buhârî, Meğâzî: 83 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Menâkıb: 25, 25, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 12, İsti'zân: 43

& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 97 (2450)
1699-) Buhârî, Meğâzî: 83 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Meğâzî: 83, 83, 84, Tefsîr, Nisâ: 13, Deavât: 29, Rikâk: 41
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 86 (2444)
1700-) Buhârî, Meğâzî: 83 • Tekrar tahrici 1699. hadiste geçti.
1701-) Buhârî, Meğâzî: 83 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 14, Tıb: 32, 41
& Müslim, Selâm: 50 (2192)
{&} Muvatta, Ayn: 10
1702-) Buhârî, Meğâzî: 83 • Tekrar tahrici 276. hadiste geçti.
{•} Muvatta, Cenâiz: 4
1703-) Buhârî, Meğâzî: 83 • Tekrar tahrici 699. hadiste geçti.
1704-) Buhârî, Meğâzî: 83 • 1 defa tekrar eder; İsti'zân: 26
1705-) Buhârî, Meğâzî: 83 • Tekrar tahrici 699. hadiste geçti.
1706-) Buhârî, Meğâzî: 83 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Tıb: 21, Diyât: 14, 21
& Müslim, Selâm: 85 (2213)
1707-) Buhârî, Meğâzî: 83
1708-) Buhârî, Meğâzî: 85 • Tekrar tahrici 1476. hadiste geçti.
1709-) Buhârî, Tefsîr, Fatiha: 2 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Tefsîr, Enfâl: 2, Hıcr: 1, Fezâilü'l-Kur'ân: 9
1710-) Buhârî, Tefsîr, Bakara: 3 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Tefsîr, Furkân: 2, Edeb: 20, Hudûd: 20, Diyât: 1, Tevhîd: 46
& Müslim, İmân: 141 (86)
1711-) Buhârî, Tefsîr, Bakara: 4 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tefsîr, A'râf: 2, Tıb: 20
& Müslim, Eşribe: 157 (2049)
1712-) Buhârî, Tefsîr, Bakara: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 28, Tefsîr, A'râf: 4
& Müslim, Tefsîr: 1 (3015)
1713-) Buhârî, Tefsîr, Bakara: 7 • 1 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 8
1714-) Buhârî, Tefsîr, Bakara: 8
1715-) Buhârî, Tefsîr, Bakara: 9 • Tekrar tahrici 263. hadiste geçti.
1716-) Buhârî, Tefsîr, Bakara: 11 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; İ'tisâm: 25, Tevhîd: 51
1717-) Buhârî, Tefsîr, Bakara: 13 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 3, İ'tisâm: 19
1718-) Buhârî, Tefsîr, Bakara: 33 • Tekrar tahrici 798. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 172 (1226)
1719-) Buhârî, Tefsîr, Bakara: 35 • 1 defa tekrar eder; Hacc: 90
& Müslim, Hacc: 151 (1219)
1720-) Buhârî, Tefsîr, Bakara: 36 • 1 defa tekrar eder; Deavât: 55
1721-) Buhârî, Tefsîr, Bakara: 48 • Tekrar tahrici 753. hadiste geçti.
& Müslim, Zekât: 102 (1039)
1722-) Buhârî, Tefsîr, Âl-i İmrân: 1
& Müslim, İlm: 1 (2665)
1723-) Buhârî, Tefsîr, Âl-i İmrân: 3 • Tekrar tahrici 699. hadiste geçti.
& Bu hadisi kısa bir şekilde Müslim de rivayet eder; Akziye: 1 (1711)
1724-) Buhârî, Tefsîr, Âl-i İmrân: 13 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Âl-i İmrân: 13
1725-) Buhârî, Tefsîr, Âl-i İmrân: 15 • Tekrar tahrici 1280. hadiste geçti.
& Bu hadisi biraz farklı olarak Müslim de rivayet eder; Cihâd ve Siyer: 116 (1798)
1726-) Buhârî, Tefsîr, Âl-i İmrân: 16
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 7 (2777)
1727-) Buhârî, Tefsîr, Âl-i İmrân: 16
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 8 (2778)
1728-) Buhârî, Tefsîr, Nisâ: 1 • çeşitli şekilde 11 defa tekrar eder; Şerike: 7, Vasâyâ: 21, Tefsîr, Nisâ: 1, 22, Nikâh: 1, 16, 19, 36, 37, 43, Hıyel: 8
& Müslim, Tefsîr: 6 (3018)
1729-) Buhârî, Tefsîr, Nisâ: 4 • Tekrar tahrici 147. hadiste geçti.
& Müslim, Ferâiz: 6 (1616)
1730-) Buhârî, Tefsîr, Nisâ: 8 • Tekrar tahrici 21. hadiste geçti.
1731-) Buhârî, Tefsîr, Nisâ: 9 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 32, 33, 35, 35
& Müslim, Müsâfirîn: 247 (800)
1732-) Buhârî, Tefsîr, Nisâ: 9 • 1 defa tekrar eder; Fiten: 12
1733-) Buhârî, Tefsîr, Nisâ: 26 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 35, Tefsîr, Saffât: 1
& Müslim, Fezâil: 166 (2376)
1734-) Buhârî, Tefsîr, Mâide: 7 • Tekrar tahrici 1367. hadiste geçti.
& Müslim, İmân: 287 (177)
1735-) Buhârî, Tefsîr, Mâide: 9 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Nikâh: 6, 8
& Müslim, Nikâh: 11 (1404)
1736-) Buhârî, Tefsîr, Mâide: 10 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Mezâlim ve Gasb: 21, Tefsîr, Mâide: 11, Eşribe: 2, 3, 3, 3, Eşribe: 11, Ahbâru'l-Âhâd: 1
& Müslim, Eşribe: 4 (1980)
{&} Muvatta, Eşribe: 13
1737-) Buhârî, Tefsîr, Mâide: 12 • Tekrar tahrici 334. hadiste geçti.
& Müslim, Fezâil: 134 (2359)
1738-) Buhârî, Tefsîr, Mâide: 12
1739-) Buhârî, Tefsîr, En'âm: 2 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; İ'tisâm: 11, Tevhîd: 16
1740-) Buhârî, Tefsîr, En'âm: 5 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 39, Tefsîr, Sâd: 1, 1
1741-) Buhârî, Tefsîr, En'âm: 7 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Tefsîr, A'râf: 1, Nikâh: 107, Tevhîd: 15
& Müslim, Tevbe: 34 (2760)
1742-) Buhârî, Tefsîr, A'râf: 5 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, A'raf: 5
1743-) Buhârî, Tefsîr, En'fâl: 5 • Tekrar tahrici 1531. hadiste geçti.
✍ Buhârî, Tefsîr, Enfal: 3 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Enfal:4
& Müslim, Münâfıkîn: 37
1744-) Buhârî, Tefsîr, Tevbe: 15 • Tekrar tahrici 480. hadiste geçti.
1745-) Buhârî, Tefsîr, Hûd: 2 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Nafakât: 1, Tevhîd: 19, 22
& Müslim, Zekât: 37 (993)
1746-) Buhârî, Tefsîr, Hûd: 5
& Müslim, Birr ve Sıla: 61 (2583)
1747-) Buhârî, Tefsîr, Hıcr: 1
1748-) Buhârî, Tefsîr, Nahl: 1 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 25, Deavât: 38, 42
& Müslim, Zikr ve Duâ: 50 (2706)
1749-) Buhârî, Tefsîr, İsrâ: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 3, 9
& Müslim, İmân: 237 (194)
1750-) Buhârî, Tefsîr, İsrâ: 11
1751-) Buhârî, Tefsîr, İsrâ: 14 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Tevhîd: 34, 44, 52

& Müslim, Salât: 145 (446)

1752-) Buhârî, Tefsîr, Kehf: 6
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 18 (2785)

1753-) Buhârî, Tefsîr, Meryem: 1
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 40 (2849)

1754-) Buhârî, Tefsîr, Nûr: 1 • çeşitli şekilde 8 defa tekrar eder; Salât: 44, Tefsîr, Nûr: 2, Talâk: 4, 29, 30, Ahkâm: 18, 18, İ'tisâm: 5
{•} Muvatta, Talâk: 34

1755-) Buhârî, Tefsîr, Nûr: 3 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Şehâdât: 21, Talâk: 28

1756-) Buhârî, Tefsîr, Furkân: 1 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 45
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 54 (2806)

1757-) Buhârî, Tefsîr, Rûm: 1 • Tekrar tahrici 548. hadiste geçti.

1758-) Buhârî, Tefsîr, Secde: 1 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 8, Tefsîr, Secde: 1, Tevhîd: 35
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 4 (2824)

1759-) Buhârî, Tefsîr, Ahzâb: 7 • 1 defa tekrar eder; Nikâh: 29
& Müslim, Radâ': 49 (1464)

1760-) Buhârî, Tefsîr, Ahzâb: 7
& Müslim, Talâk: 23 (1476)

1761-) Buhârî, Tefsîr, Ahzâb: 8 • Tekrar tahrici 120. hadiste geçti.
& Müslim, Radâ': 5 (1445)

1762-) Buhârî, Tefsîr, Ahzâb: 9 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Şehâdât: 7, Tefsîr, Ahzâb: 9, Nikâh: 22, 27, 117, Edeb: 93
& Müslim, Selâm: 17 (2170)
{&} Muvatta, Radâ': 2

1763-) Buhârî, Tefsîr, Ahzâb: 10 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 13, Deavât: 32
& Müslim, Salât: 66 (406)

1764-) Buhârî, Tefsîr, Ahzâb: 10 • 1 defa tekrar eder; Deavât: 32

1765-) Buhârî, Tefsîr, Ahzâb: 11 • Tekrar tahrici 198. hadiste geçti.
& Müslim, Fezâil: 156 (339)

1766-) Buhârî, Tefsîr, Sebe: 2 • Tekrar tahrici 1470. hadiste geçti.
& Müslim, İmân: 335 (208)

1767-) Buhârî, Tefsîr, Zümer: 1
& Müslim, İmân: 193 (122)

1768-) Buhârî, Tefsîr, Zümer0 2 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Tevhîd: 19, 19, 36
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 19 (2786)

1769-) Buhârî, Tefsîr, Zümer: 3 • çeşitli şekilde defa 3 tekrar eder; Rikâk: 44, Tevhîd: 6, 19
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 23 (2787)

1770-) Buhârî, Tefsîr, Zümer: 4 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Nebe: 1
& Müslim, Fiten: 141 (2955)

1771-) Buhârî, Tefsîr, Şûrâ: 1 • 1 defa tekrar eder; Menâkıb: 1

1772-) Buhârî, Tefsîr, Duhân: 3 • Tekrar tahrici 548. hadiste geçti.

1773-) Buhârî, Tefsîr, Câsiye: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Edeb: 104, Tevhîd: 35
& Müslim, el-Elfâz Fi'l-Edeb: 2 (2246)

1774-) Buhârî, Tefsîr, Ahkâf: 2 • iki bölümden oluşur; I. Bölüm; Edeb: 69, II. Bölüm; Bedü'l-Halk: 5, şeklinde tekrar eder.
& Müslim, İstiskâ: 16 (899)

1775-) Buhârî, Tefsîr, Muhammed: 1 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Tefsîr, Muhammed: 1, 1, Edeb: 13, Tevhîd: 39
& Müslim, Birr ve Sıla: 16 (2554)

1776-) Buhârî, Tefsîr, Muhammed: 1 • Tekrar tahrici 595. hadiste geçti.

1777-) Buhârî, Tefsîr, Kâf: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Eymân ve Nüzûr: 12, Tevhîd: 7
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 38 (2848)

1778-) Buhârî, Tefsîr, Kâf: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tefsîr, Kâf: 1, Tevhîd: 25
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 36 (2846)

1779-) Buhârî, Tefsîr, Tûr: 1 • Tekrar tahrici 439. hadiste geçti.

1780-) Buhârî, Tefsîr, Necm: 2 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Edeb: 74, Deavât: 52, Eymân ve Nüzûr: 5
& Müslim, Eymân: 5 (1647)

1781-) Buhârî, Tefsîr, Kamer: 7 • 1 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 6

1782-) Buhârî, Tefsîr, Rahmân: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tefsîr, Rahmân: 2, Tevhîd: 24
& Müslim, İmân: 296 (180)

1783-) Buhârî, Tefsîr, Rahmân: 2 • 1 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 8
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 23 (2838)

1784-) Buhârî, Tefsîr, Mümtehine: 1 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 141, 195, Meğâzî: 9, 46, İsti'zân: 23, İstitâbetü'l-Murteddîn: 9
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 161 (2494)

1785-) Buhârî, Tefsîr, Mümtehine: 3 • Tekrar tahrici 18. hadiste geçti.
& Müslim, Cenâiz: 33 (936)

1786-) Buhârî, Tefsîr, Cuma: 1 • 1 defa tekrar eder; Tefsîr, Cuma: 1
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 231 (2546)

1787-) Buhârî, Tefsîr, Münâfikûn: 1 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Tefsîr, Münâfikûn: 2, 3, 3, 4
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 1 (2772)

1788-) Buhârî, Tefsîr, Münâfikûn: 3 • Tekrar tahrici 1787. hadiste geçti.

1789-) Buhârî, Tefsîr, Münâfikûn: 4 • Tekrar tahrici 1787. hadiste geçti.
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 172 (2506)

1790-) Buhârî, Tefsîr, Tahrîm: 1 • çeşitli şekilde 9 defa tekrar eder; Nikâh: 103, Talâk: 8, 8, Et'ime: 32, Eşribe: 10, 15, Tıb: 4, Eymân ve Nüzûr: 25, Hıyel: 12

1791-) Buhârî, Tefsîr, Kalem: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Edeb: 61, Eymân ve Nüzûr: 9
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 46 (2853)

1792-) Buhârî, Tefsîr, Kalem: 2 • Tekrar tahrici 21. hadiste geçti.

1793-) Buhârî, Tefsîr, Nâziât: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Talâk: 25, Rikâk: 39
& Müslim, Fiten: 132 (2950)

1794-) Buhârî, Tefsîr, Abese: 1
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 244 (798)

1795-) Buhârî, Tefsîr, Mutaffifîn: 5 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 47
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 60 (2862)

1796-) Buhârî, Tefsîr, İnşikâk: 1 • Tekrar tahrici 88. hadiste geçti.
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 80 (2876)

1797-) Buhârî, Tefsîr, İnşikâk: 2

1798-) Buhârî, Tefsîr, Şems: 1 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 17, Nikâh: 93, Edeb: 43
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 49 (2855)

✍ Buhârî, Tefsîr, Duha:1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Teheccud: 4; Fezâilü'l- Kur'ân: 1
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 114 (1797)

1799-) Buhârî, Tefsîr, Alak: 4

1800-) Buhârî, Tefsîr, Kevser: 1 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Menâkıb: 25, Eşribe: 12, Rikâk: 53, Tevhîd: 37

1801-) Buhârî, Tefsîr, Kevser: 1

1802-) Buhârî, Tefsîr, Felak: 1 • Tekrar tahrici 1470. hadiste geçti.

1803-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 1
& Müslim, İmân: 239 (152)

1804-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 1
& Müslim, Tefsîr: 6 (3016)

1805-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 5 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Husûmât: 4, Fezâilü'l-Kur'ân: 27, Tevhîd: 53
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 270 (818)
{&} Muvatta, Kur'ân: 5

1806-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 7 Buhârî, hadisi burada muallak getirmiştir. Ancak bir diğer yerde merfu olarak getirir, Menâkıb: 25 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Menâkıb: 25, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 12, Meğâzî: 83, Tıb: 43
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 98 (2450)

1807-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 8
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 114 (2462)

1808-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 8
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 249 (801)

1809-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 13
{•} Muvatta, Kur'ân: 17

1810-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 13

1811-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 14

1812-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 19
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 242 (896)

✍ Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 19 • 2 defa tekrar eder; Tevhid: 32, 52
& Müslim, Müsâfirîn: 232 (792)

✍ Buhârî, Tevhid: 44

1813-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 20

1814-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 21 • 1 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 21

1815-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 21 • Tekrar tahrici 1814. hadiste geçti.

1816-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 23
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 226 (789)
{&} Muvatta, Kur'ân: 6

1817-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 23 • 1 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 26
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 228 (790)

1818-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 23
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 231 (791)

1819-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 29 • 1 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 29

1820-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 31
& Müslim, Müsâfirîn: 236 (793)

1821-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 34 • Tekrar tahrici 1607. hadiste geçti.

1822-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 36 • Tekrar tahrici 1677. hadiste geçti.
& Müslim, Zekât: 147 (1064)
{&} Muvatta, Kur'ân: 10

1823-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 36 • 1 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 17
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 243 (797)

1824-) Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân: 37 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Fezâilü'l-Kur'ân: 37, İ'tisâm: 26, 26
& Müslim, İlm: 3 (2667)

1825-) Buhârî, Nikâh: 1
& Müslim, Nikâh: 5 (1401)

1826-) Buhârî, Nikâh: 8 • 1 defa tekrar eder; Nikâh: 8
& Müslim, Nikâh: 6 (1402)

1827-) Buhârî, Nikâh: 8

1828-) Buhârî, Nikâh: 9

1829-) Buhârî, Nikâh: 11

1830-) Buhârî, Nikâh: 15 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 12

1831-) Buhârî, Nikâh: 15
& Müslim, Hacc: 104 (1207)

1832-) Buhârî, Nikâh: 15
& Müslim, Radâ': 53 (1466)

1833-) Buhârî, Nikâh: 15 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 16

1834-) Buhârî, Nikâh: 17
& Müslim, Zikr ve Duâ: 97 (2740)

1835-) Buhârî, Nikâh: 20 • 1 defa tekrar eder; Şehâdât: 7
& Müslim, Radâ': 13 (1447)

1836-) Buhârî, Nikâh: 20 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Şehâdât: 7, Farzu'l-Humus: 4
& Müslim, Radâ': 1 (1444)
{&} Muvatta, Radâ': 1

1837-) Buhârî, Nikâh: 20 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Nikâh: 25, 26, 33, Nafakât: 16
& Müslim, Radâ': 15 (1449)

1838-) Buhârî, Nikâh: 21 • 1 defa tekrar eder; Şehâdât: 7
& Müslim, Radâ': 32 (1455)

1839-) Buhârî, Nikâh: 27

1840-) Buhârî, Nikâh: 28 • 1 defa tekrar eder; Hıyel: 4
& Müslim, Nikâh: 57 (1415)
{&} Muvatta, Nikâh: 24

1841-) Buhârî, Nikâh: 31
& Müslim, Nikâh: 13 (1405)

1842-) Buhârî, Nikâh: 32 • çeşitli şekilde 12 defa tekrar eder; Vekâle: 9, Fezâilü'l-Kur'ân: 21, 21, Nikâh: 14, 35, 37, 40, 44, 50, 51, Libâs: 49, Tevhîd: 21
& Müslim, Nikâh: 76 (1425)
{&} Muvatta, Nikâh: 8

1843-) Buhârî, Nikâh: 35 • Tekrar tahrici 1842. hadiste geçti.

1844-) Buhârî, Nikâh: 36 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Tefsîr, Bakara: 40, Nikâh: 44, 44

1845-) Buhârî, Nikâh: 41 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hıyel: 11, 11
& Müslim, Nikâh: 64 (1419)

1846-) Buhârî, Nikâh: 41 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; İkrâh: 3, Hıyel: 11
& Müslim, Nikâh: 65 (1420)

1847-) Buhârî, Nikâh: 42 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; İkrâh: 3, Hıyel: 11
{•} Muvatta, Nikâh: 25

1848-) Buhârî, Nikâh: 45 • Tekrar tahrici 1026. hadiste geçti.
& Müslim, Nikâh: 49 (1412)
{&} Muvatta, Nikâh: 2

1849-) Buhârî, Nikâh: 53 • Tekrar tahrici 1020. hadiste geçti.
{•} Muvatta, Kader: 7

1850-) Buhârî, Nikâh: 63

1851-) Buhârî, Nikâh: 66 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Vudû: 8, Bedü'l-Halk: 11, Deavât: 54, Tevhîd: 13
& Müslim, Nikâh: 116 (1434)

1852-) Buhârî, Nikâh: 68 • çeşitli şekilde 12 defa tekrar eder; Tefsîr, Ahzâb: 8, 8, 8, Nikâh: 55, 64, 67, 68, 69, Et'ime: 59, İsti'zân: 10, 10, 33
& Müslim, Nikâh: 90 (1428)
1853-) Buhârî, Nikâh: 70
1854-) Buhârî, Nikâh: 71 • 1 defa tekrar eder; Nikâh: 74
& Müslim, Nikâh: 96 (1429)
{&} Muvatta, Nikâh: 49
1855-) Buhârî, Nikâh: 80 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Edeb: 31, 85, 85, Rikâk: 23
& Müslim, Radâ': 60 (1468)
1856-) Buhârî, Nikâh: 72
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 92 (2448)
1857-) Buhârî, Nikâh: 86 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Zekât: 12, Nikâh: 84, Nafakât: 5
& Müslim, Zekât: 84 (1026)
1858-) Buhârî, Nikâh: 87 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 51
& Müslim, Zikr ve Duâ: 93 (2736)
1859-) Buhârî, Nikâh: 97
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 88 (2445)
1860-) Buhârî, Nikâh: 100 • 1 defa tekrar eder; Nikâh: 101
& Müslim, Radâ': 44 (1461)
{&} Muvatta, Nikâh: 15
1861-) Buhârî, Nikâh: 106
& Müslim, Libâs ve Zîne: 127 (2130)
1862-) Buhârî, Nikâh: 107
& Müslim, Tevbe: 36 (2761)
1863-) Buhârî, Nikâh: 107 • 1 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 19
& Müslim, Selâm: 34 (2182)
1864-) Buhârî, Nikâh: 108 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 63
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 80 (2439)
1865-) Buhârî, Nikâh: 111
& Müslim, Selâm: 20 (2172)
1866-) Buhârî, Nikâh: 118 • 1 defa tekrar eder; Nikâh: 118
1867-) Buhârî, Nikâh: 120 • Tekrar tahrici 1002. hadiste geçti.
1868-) Buhârî, Nikâh: 121 • Tekrar tahrici 1002. hadiste geçti.
& Müslim, İmâra: 182 (715)
1869-) Buhârî, Talâk: 1 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Tefsîr, Talâk: 1, Talâk: 2, 2, 7, Nikâh: 44, Ahkâm: 13
& Müslim, Talâk: 1 (1471)
{&} Muvatta, Talâk: 53
1870-) Buhârî, Talâk: 2 • Tekrar tahrici 1869. hadiste geçti.
1871-) Buhârî, Talâk: 3
1872-) Buhârî, Talâk: 3 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Talâk: 3, Eşribe: 3
1873-) Buhârî, Talâk: 4 • çeşitli şekilde 7 defa tekrar eder; Şehâdât: 3, Nikâh: 4, 7, Talâk: 37, Libâs: 6, 23, Edeb: 68
& Müslim, Nikâh: 111 (1433)
{&} Muvatta, Nikâh: 17
1874-) Buhârî, Talâk: 8 • Tekrar tahrici 1490. hadiste geçti.
& Müslim, Talâk: 21 (1474)
1875-) Buhârî, Talâk: 12 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Talâk: 12, 12, 12, 12
1876-) Buhârî, Talâk: 16 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Talâk: 15, 15, 15
1877-) Buhârî, Talâk: 25 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 24
1878-) Buhârî, Talâk: 26 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hudûd: 41, İ'tisâm: 12
& Müslim, Lîân: 18 (1500)
1879-) Buhârî, Talâk: 32 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Talâk: 32, 52, 53
& Bu hadisi kısa bir şekilde Müslim de rivayet eder; Lîân: 5 (1493)
1880-) Buhârî, Talâk: 47 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Talâk: 46, Tıb: 18
& Müslim, Talâk: 60 (1488)
{&} Muvatta, Talâk: 103
1881-) Buhârî, Nafakât: 1 • Tekrar tahrici 51. hadiste geçti
& Müslim, Zekât: 48 (1002)
1882-) Buhârî, Nafakât: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Edeb: 55, 56
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 41 (2982)
1883-) Buhârî, Nafakât: 3 • Tekrar tahrici 1253. hadiste geçti.
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 50 (1757)
1884-) Buhârî, Et'ime: 1 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; İsti'zân: 14, Rikâk: 17
1885-) Buhârî, Et'ime: 2 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Et'ime: 3, 3
& Müslim, Eşribe: 108 (2022)
{&} Muvatta, Sıfatü'n-Nebî: 32
1886-) Buhârî, Et'ime: 6 • 1 defa tekrar eder; Et'ime: 41
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 30 (2975)
1887-) Buhârî, Et'ime: 8 • 1 defa tekrar eder; Et'ime: 26
1888-) Buhârî, Et'ime: 8 • 1 defa tekrar eder; Et'ime: 22
1889-) Buhârî, Et'ime: 11
& Müslim, Eşribe: 178 (2058)
{&} Muvatta, Sıfatü'n-Nebî: 20
1890-) Buhârî, Et'ime: 12 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Et'ime: 12, 12
& Müslim, Eşribe: 183 - 184 (2060 - 2061)
{&} Muvatta, Sıfatü'n-Nebî: 9
1891-) Buhârî, Et'ime: 13 • 1 defa tekrar eder; Et'ime: 13
1892-) Buhârî, Et'ime: 21 • Tekrar tahrici 1495. hadiste geçti.
& Müslim, Eşribe: 187 (2064)
1893-) Buhârî, Et'ime: 22 • 1 defa tekrar eder; Et'ime: 23
1894-) Buhârî, Et'ime: 23 • 1 defa tekrar eder; Et'ime: 40
1895-) Buhârî, Et'ime: 23 • Tekrar tahrici 1888. hadiste geçti.
1896-) Buhârî, Et'ime: 23
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 60 (2970)
1897-) Buhârî, Et'ime: 24
& Müslim, Selâm: 90 (2216)
1898-) Buhârî, Et'ime: 29
& Müslim, Libâs ve Zîne: 4 (2067)
1899-) Buhârî, Et'ime: 34 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Buyû: 21, Mezâlim ve Gasb: 14, Et'ime: 57
& Müslim, Eşribe: 138 (2036)
1900-) Buhârî, Et'ime: 39 • 1 defa tekrar eder; Et'ime: 45
& Müslim, Eşribe: 147 (2043)
1901-) Buhârî, Et'ime: 41
1902-) Buhârî, Et'ime: 43
& Müslim, Eşribe: 155 (2047)
1903-) Buhârî, Et'ime: 52 • Tekrar tahrici 1121. hadiste geçti.
& Müslim, Eşribe: 129 (2031)
1904-) Buhârî, Et'ime: 53
1905-) Buhârî, Et'ime: 54 • 1 defa tekrar eder; Et'ime: 54
1906-) Buhârî, Et'ime: 54 • Tekrar tahrici 1906. hadiste geçti.
1907-) Buhârî, Et'ime: 59 • Tekrar tahrici 1852. hadiste geçti.
& Müslim, Nikâh: 93 (1428)
1908-) Buhârî, Akîka: 1
& Müslim, Âdâb: 24 (2145)
1909-) Buhârî, Akîka: 1 • Tekrar tahrici 1591. hadiste geçti.
& Müslim, Âdâb: 25 (2146)
1910-) Buhârî, Akîka: 2 • 1 defa tekrar eder; Zebâih ve Sayd: 2
1911-) Buhârî, Akîka: 3 • 1 defa tekrar eder; Akîka: 4

& Müslim, Edâhî: 38 (1976)
1912-) Buhârî, Zebâih ve Sayd: 1 • çeşitli şekilde 9 defa tekrar eder; Vudû: 33, Buyû: 3, Zebâih ve Sayd: 3, 7, 8, 8, 9, 10, Tevhîd: 13
& Müslim, Sayd ve Zebâih: 3 (1929)
1913-) Buhârî, Zebâih ve Sayd: 4
& Müslim, Sayd ve Zebâih: 8 (1930)
1914-) Buhârî, Zebâih ve Sayd: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tefsîr, Feth: 5, Edeb: 122
& Müslim, Sayd ve Zebâih: 54 (1954)
1915-) Buhârî, Zebâih ve Sayd: 6 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Zebâih ve Sayd: 6,6
1916-) Buhârî, Zebâih ve Sayd: 8 • Tekrar tahrici 1912. hadiste geçti.
& Müslim, Sayd ve Zebâih: 6 (1929)
1917-) Buhârî, Zebâih ve Sayd: 13
& Müslim, Sayd ve Zebâih: 52 (1952)
1918-) Buhârî, Zebâih ve Sayd: 24 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Zebâih ve Sayd: 24, 24, 27
& Müslim, Sayd ve Zebâih: 38 (1942)
1919-) Buhârî, Zebâih ve Sayd: 25
& Müslim, Sayd ve Zebâih: 59 (1958)
1920-) Buhârî, Zebâih ve Sayd: 25 • Tekrar tahrici 1128. hadiste geçti.
1921-) Buhârî, Zebâih ve Sayd: 26 • Tekrar tahrici 1688. hadiste geçti.
1922-) Buhârî, Zebâih ve Sayd: 29
& Müslim, Sayd ve Zebâih: 12 (1932)
{&} Muvatta, Sayd: 13
1923-) Buhârî, Zebâih ve Sayd: 31 • Tekrar tahrici 175. hadiste geçti.
& Müslim, Birr ve Sıla: 146 (2628)
1924-) Buhârî, Zebâih ve Sayd: 35
1925-) Buhârî, Edâhî: 16
& Müslim, Edâhî: 34 (1974)
1926-) Buhârî, Edâhî: 16 • 1 defa tekrar eder; Savm: 66
& Müslim, Sıyâm: 138 (1137)
{&} Muvatta, Salâtü'l-İdeyn: 5
1927-) Buhârî, Eşribe: 1
& Müslim, Eşribe: 78 (2003)
{&} Muvatta, Eşribe: 11
1928-) Buhârî, Eşribe: 1 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Mezâlim ve Gasb: 30, Hudûd: 1, 20
& Müslim, İmân: 100 (57)
1929-) Buhârî, Eşribe: 1 • Tekrar tahrici 1928. hadiste geçti.
1930-) Buhârî, Eşribe: 4 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Vudû: 71, Eşribe: 4
& Müslim, Eşribe: 67 (2001)
{&} Muvatta, Eşribe: 9
1931-) Buhârî, Eşribe: 6
1932-) Buhârî, Eşribe: 7 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Nikâh: 71, 78, Eşribe: 9, Eymân ve Nüzûr: 21
& Müslim, Eşribe: 86 (2006)
1933-) Buhârî, Eşribe: 8
& Müslim, Eşribe: 66 (2000)
1934-) Buhârî, Eşribe: 11
& Müslim, Eşribe: 24 (1988)
{&} Muvatta, Eşribe: 8
1935-) Buhârî, Eşribe: 12 • 1 defa tekrar eder; Eşribe: 12
& Müslim, Eşribe: 95 (2011)
1936-) Buhârî, Eşribe: 12 • 1 defa tekrar eder; Hibe: 30
& Bu hadisi değişik bir ifade ile Müslim de rivayet eder; Zekât: 73 (1019)
1937-) Buhârî, Eşribe: 14 • 1 defa tekrar eder; Eşribe: 20
1938-) Buhârî, Eşribe: 16 • 1 defa tekrar eder; Eşribe: 16
1939-) Buhârî, Eşribe: 16 • Tekrar tahrici 824. hadiste geçti.
& Müslim, Eşribe: 119 (2027)
1940-) Buhârî, Eşribe: 23 • 1 defa tekrar eder; Eşribe: 23
& Müslim, Eşribe: 111 (2023)
1941-) Buhârî, Eşribe: 24 • Tekrar tahrici 1125. hadiste geçti.
1942-) Buhârî, Eşribe: 25
& Müslim, Eşribe: 122 (2028)
1943-) Buhârî, Eşribe: 28
& Müslim, Libâs ve Zîne: 1 (2065)
{&} Muvatta, Sıfatü'n-Nebî: 11
1944-) Buhârî, Eşribe: 30 • 1 defa tekrar eder; Talâk: 4
& Bu hadisi, biraz uzun olarak Müslim de rivayet eder; Eşribe: 88 (2007)
1945-) Buhârî, Eşribe: 30 • 1 defa tekrar eder; Farzu'l-Humus: 5
1946-) Buhârî, Merdâ: 1
& Müslim, Birr ve Sıla: 52 (2573)
1947-) Buhârî, Merdâ: 1 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 31
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 58 (2809)
1948-) Buhârî, Merdâ: 1
{•} Muvatta, Ayn: 7
1949-) Buhârî, Merdâ: 2
& Müslim, Birr ve Sıla: 44 (2570)
1950-) Buhârî, Merdâ: 2 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Merdâ: 3, 13, 16
& Müslim, Birr ve Sıla: 45 (2571)
1951-) Buhârî, Merdâ: 6
& Müslim, Birr ve Sıla: 54 (2576)
1952-) Buhârî, Merdâ: 7
1953-) Buhârî, Merdâ: 14 • Tekrar tahrici 147. hadiste geçti.
1954-) Buhârî, Merdâ: 16 • 1 defa tekrar eder; Ahkâm: 51
Bu hadisin bir kısmını **& Müslim,** Fezailu's-Sahâbe: 11 (2387)
1955-) Buhârî, Merdâ: 19 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Deavât: 30, Temennî: 6
& Müslim, Zikir ve Dua: 10 (2680)
1956-) Buhârî, Merdâ: 19 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Deavât: 30,30, Rikâk: 7, 7, Temennî: 6
1957-) Buhârî, Merdâ: 19 • Tekrar tahrici 37. hadiste geçti.
1958-) Buhârî, Merdâ: 20 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Tıb: 39, 39, 40
& Müslim, Selâm: 46 (2191)
1959-) Buhârî, Tıb: 1
{•} Muvatta, Ayn: 12
1960-) Buhârî, Tıb: 3 • 1 defa tekrar eder; Tıb: 3
1961-) Buhârî, Tıb: 4 • 1 defa tekrar eder; Tıb: 24
& Müslim, Selâm: 91 (2217)
1962-) Buhârî, Tıb: 7
1963-) Buhârî, Tıb: 10 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Tıb: 21, 23, 26
& Müslim, Selâm: 86 (2214)
1964-) Buhârî, Tıb: 13 • Tekrar tahrici 1004. hadiste geçti.
& Bu hadisi değişik şekilde Müslim de rivayet eder; Musâkâ: 62 (1577)
1965-) Buhârî, Tıb: 17 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 31, Tıb: 42, Rikâk: 21, 50
& Müslim, İmân: 374 (220)
1966-) Buhârî, Tıb: 19 • çeşitli şekilde 5 defa tekrar eder; Tıb: 25, 45, 53, 54, 54
& Müslim, Selâm: 101 (2220)
1967-) Buhârî, Tıb: 25 • Tekrar tahrici 1966. hadiste geçti.

& Müslim, Selâm: 101 (2220)
1968-) Buhârî, Tıb: 26
1969-) Buhârî, Tıb: 28 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tıb: 30, Hıyel: 13
& Müslim, Selâm: 86 (2211)
{&} Muvatta, Ayn: 15
1970-) Buhârî, Tıb: 30 • Tekrar tahrici 1244. hadiste geçti.
& Müslim, İmâra: 166 (1916)
1971-) Buhârî, Tıb: 35
& Müslim, Selâm: 55 (2195)
1972-) Buhârî, Tıb: 35
& Müslim, Selâm: 59 (2197)
{&} Muvatta, Ayn: 4
1973-) Buhârî, Tıb: 37
& Müslim, Selâm: 52 (2193)
1974-) Buhârî, Tıb: 38 • 1 defa tekrar eder; Tıb: 38
& Müslim, Selâm: 54 (2194)
1975-) Buhârî, Tıb: 44 • 1 defa tekrar eder; Tıb: 54
& Müslim, Selâm: 110 (2223)
1976-) Buhârî, Tıb: 46 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Tıb: 46, 46, Ferâiz: 11, Diyât: 25, 26, 26
& Müslim, Kasâme: 36 (1681)
{&} Muvatta, Ukûl: 6
1977-) Buhârî, Tıb: 51 • 1 defa tekrar eder; Nikâh: 47
{•} Muvatta, Kelâm: 7
1978-) Buhârî, Tıb: 54 • 1 defa tekrar eder; Tıb: 53
& Müslim, Selâm: 104 (2221)
1979-) Buhârî, Tıb: 56 • Tekrar tahrici 685. hadiste geçti.
& Müslim, İmân: 175 (109)
1980-) Buhârî, Tıb: 58 • Tekrar tahrici 1396. hadiste geçti.
1981-) Buhârî, Libâs: 4
1982-) Buhârî, Libâs: 18 • 1 defa tekrar eder; Libâs: 18
& Müslim, Libâs ve Zîne: 32 (2079)
1983-) Buhârî, Libâs: 18
& Müslim, Cenâiz: 48 (942)
1984-) Buhârî, Libâs: 24 • Tekrar tahrici 633. hadiste geçti.
& Müslim, İmân: 154 (94)
1985-) Buhârî, Libâs: 25 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Libâs: 25, 25, 25, 25
& Müslim, Libâs ve Zîne: 15 (2069)
1986-) Buhârî, Libâs: 25
1987-) Buhârî, Libâs: 28 • 1 defa tekrar eder; Et'ime: 29
& Müslim, Libâs ve Zîne: 4 (2067)
1988-) Buhârî, Libâs: 33
& Müslim, Libâs ve Zîne: 77 (2101)
1989-) Buhârî, Libâs: 37 • Tekrar tahrici 254. hadiste geçti.
& Müslim, Mesâcid: 60 (555)
1990-) Buhârî, Libâs: 39
& Müslim, Libâs ve Zîne: 67 (2097)
{&} Muvatta, Libâs: 15
1991-) Buhârî, Libâs: 40
& Müslim, Libâs ve Zîne: 68 (2097)
{&} Muvatta, Libâs: 14
1992-) Buhârî, Libâs: 54 • Tekrar tahrici 59. hadiste geçti.
& Müslim, Libâs ve Zîne: 55 (2092)
1993-) Buhârî, Libâs: 62 • çeşitli şekilde 6 defa tekrar eder; Libâs: 45, 47, 50, 53, Eymân ve Nüzûr: 6, İ'tisâm: 4
1994-) Buhârî, Libâs: 64 • 1 defa tekrar eder; Libâs: 65
& Müslim, Tahârat: 53 (259)
1995-) Buhârî, Libâs: 67 • 1 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 50
& Müslim, Libâs ve Zîne: 80 (2103)
1996-) Buhârî, Libâs: 68 • 1 defa tekrar eder; Libâs: 69
& Müslim, Fezâil: 113 (2338)
1997-) Buhârî, Libâs: 68 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Libâs: 69, 69, 69
1998-) Buhârî, Libâs: 72 • 1 defa tekrar eder; Libâs: 77
& Müslim, Libâs ve Zîne: 113 (2120)
1999-) Buhârî, Libâs: 74 • Tekrar tahrici 195. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 44 (1190)
2000-) Buhârî, Libâs: 80 • Tekrar tahrici 1159. hadiste geçti.
2001-) Buhârî, Libâs: 81 • Tekrar tahrici 780. hadiste geçti.
& Müslim, Hacc: 35 (1189)
✍ Buhârî, Libâs: 84 • 1 defa tekrar eder; Libâs: 85
& Müslim, Libâs ve Zîne: 115 (2122)
✍ Buhârî, Libâs: 83 • 1 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ:: 54
& Müslim, Libâs ve Zîne: 123 (2127)
✍ Buhârî, Libâs: 83 • 1 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ:: 54
& Müslim, Libâs ve Zîne: 122 (2127)
2002-) Buhârî, Libâs: 89 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 57
& Müslim, Libâs ve Zîne: 97 (2108)
2003-) Buhârî, Libâs: 90 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 57
& Müslim, Libâs ve Zîne: 101 (2111)
2004-) Buhârî, Edeb: 2
& Müslim, Lukata: 1 (2548)
2005-) Buhârî, Edeb: 4
& Müslim, İmân: 146 (90)
2006-) Buhârî, Edeb: 4
& Müslim, Birr ve Sıla: 18 (2556)
2007-) Buhârî, Edeb: 13
2008-) Buhârî, Edeb: 13
& Müslim, İmân: 366 (215)
2009-) Buhârî, Edeb: 15
2010-) Buhârî, Edeb: 18
& Müslim, Fezâil: 64 (2317)
2011-) Buhârî, Edeb: 18
& Müslim, Tevbe: 22 (2754)
2012-) Buhârî, Edeb: 19 • 1 defa tekrar eder; Ta'bîr: 19
& Müslim, Tevbe: 17 (2752)
2013-) Buhârî, Edeb: 22 • Tekrar tahrici 1542. hadiste geçti.
2014-) Buhârî, Edeb: 27
2015-) Buhârî, Edeb: 27
& Müslim, Birr ve Sıla: 66 (2586)
2016-) Buhârî, Edeb: 27 • Tekrar tahrici 1071. hadiste geçti.
& Müslim, Musâkâ: 16 (1553)
2017-) Buhârî, Edeb: 27 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 2
& Müslim, Fezâil: 66 (2319)
2018-) Buhârî, Edeb: 28
& Müslim, Birr ve Sıla: 140 (2624)
2019-) Buhârî, Edeb: 29
& Müslim, İmân: 73 (46)
2020-) Buhârî, Edeb: 31 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Nikâh: 80, Edeb: 85, 85, Rikâk: 23
& Müslim, İmân: 75 (47)
{&} Muvatta, Sıfatü'n-Nebî: 22
2021-) Buhârî, Edeb: 33
2022-) Buhârî, Edeb: 35 • Tekrar tahrici 1263. hadiste geçti.
& Müslim, Selâm: 10 (2165)
2023-) Buhârî, Edeb: 36 iki bölümden oluşur; I. Bölüm, 2 defa tekrar eder; Salât: 88, Mezâlim ve Gasb: 5, **&** Bu bölümü Müslim de rivayet eder; Birr ve Sıla: 65 (2585) II. Bölüm; • Tekrar tahrici 723. hadiste geçti. **&** II bölümü Müslim de rivayet eder; Birr ve Sıla: 145 (2627)
2024-) Buhârî, Edeb: 38 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 44

2025-) Buhârî, Edeb: 39
& Müslim, Fezâil: 56 (2311)
2026-) Buhârî, Edeb: 39 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Vasâyâ: 25, Edeb: 27
& Müslim, Fezâil: 51 (2309)
2027-) Buhârî, Edeb: 44 • Tekrar tahrici 1847. hadiste geçti.
& Bu hadisin bir benzerini İbn-i Ömerden Müslim de rivayet eder; İmân: 111 (60)
2028-) Buhârî, Edeb: 44 • Tekrar tahrici 683. hadiste geçti.
& Müslim, İmân: 176 (110)
✍ Buhârî, Edeb: 48 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Edeb: 48, 82
& Müslim, Birr ve Sıla: 73 (2591)
2029-) Buhârî, Edeb: 50
& Müslim, İmân: 169 (105)
✍ Buhârî, Edeb: 54 • 1 defa tekrar eder; Şehâdât: 17
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 68 (3001)
2030-) Buhârî, Edeb: 54 • Tekrar tahrici 1179. hadiste geçti.
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 66 (3000)
2031-) Buhârî, Edeb: 57 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 62
& Müslim, Birr ve Sıla: 23 (2559)
{&} Muvatta, Hüsnü'l-Hulük: 14
2032-) Buhârî, Edeb: 58 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Nikâh: 45, Ferâiz: 2
& Müslim, Birr ve Sıla: 28 (2563)
{&} Muvatta, Hüsnü'l-Hulük: 15
2033-) Buhârî, Edeb: 59
2034-) Buhârî, Edeb: 60
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 52 (2990)
2035-) Buhârî, Edeb: 62 • 1 defa tekrar eder; İsti'zân: 9
& Müslim, Birr ve Sıla: 25 (2560)
{&} Muvatta, Hüsnü'l-Hulük: 13
2036-) Buhârî, Edeb: 69
& Müslim, Birr ve Sıla: 103 (2607)
2037-) Buhârî, Edeb: 71 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 3
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 49 (2804)
2038-) Buhârî, Edeb: 76
& Müslim, Birr ve Sıla: 107 (2609)
{&} Muvatta, Hüsnü'l-Hulük: 12
2039-) Buhârî, Edeb: 76
{•} Muvatta, Hüsnü'l-Hulük: 11
2040-) Buhârî, Edeb: 77
& Müslim, İmân: 60 (37)
2041-) Buhârî, Edeb: 78 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ehâdîsü'l-Enbiyâ: 54, 54
{•} Muvatta, Sefer: 46
2042-) Buhârî, Edeb: 81 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 112
2043-) Buhârî, Edeb: 83
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 63 (2998)
2044-) Buhârî, Edeb: 90
2045-) Buhârî, Edeb: 92
2046-) Buhârî, Edeb: 95 • Tekrar tahrici 1529. hadiste geçti.
& Müslim, Birr ve Sıla: 161 (2639)
✍ Buhârî, , Edeb: 96
& Müslim, Birr ve Sıla: 165 (2640)
2047-) Buhârî, Edeb: 99 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 22, Edeb: 99, Hıyel: 9, Fiten: 21
& Müslim, Cihâd ve Siyer: 10 (1735)
2048-) Buhârî, Edeb: 102 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 101
& Müslim, el-Elfâz Fi'l-Edeb: 6 (2247)
2049-) Buhârî, Edeb: 108
& Müslim, Âdâb: 17 (2141)
2050-) Buhârî, Edeb: 111 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Edeb: 90, 116, 116, 116
& Müslim, Fezâil: 70 (2323)
2051-) Buhârî, Edeb: 114 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 114
& Müslim, Âdâb: 20 (2143)
2052-) Buhârî, Edeb: 123 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 127
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 53 (2991)
2053-) Buhârî, Edeb: 125 • Tekrar tahrici 1388. hadiste geçti.
2054-) Buhârî, İsti'zân: 4 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; İsti'zân: 5, 6, 7
& Müslim, Selâm: 1 (2160)
2055-) Buhârî, İsti'zân: 6 • Tekrar tahrici 2054. hadiste geçti.
2056-) Buhârî, İsti'zân: 9 • Tekrar tahrici 12. hadiste geçti.
& Müslim, İmân: 63 (39)
2057-) Buhârî, İsti'zân: 11 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Libâs: 75, Diyât: 23
& Müslim, Âdâb: 40 (2156)
2058-) Buhârî, İsti'zân: 12 • 1 defa tekrar eder; Kader: 9
& Müslim, Kader: 20 (2657)
2059-) Buhârî, İsti'zân: 15
& Müslim, Selâm: 15 (2168)
✍ Buhârî, , İsti'zân: 27
2060-) Buhârî, İsti'zân: 17 • çeşitli şekilde 9 defa tekrar eder; Buyû: 51, İstikrâz: 8, 9, 18, Hibe: 21, Sulh: 13, Vasâyâ: 36, Menâkıb: 25, Meğâzî: 18
& Müslim, Âdâb: 39 (2155)
2061-) Buhârî, İsti'zân: 32 • Tekrar tahrici 507. hadiste geçti.
& Müslim, Selâm: 28 (2177)
2062-) Buhârî, İsti'zân: 34 • Tekrar tahrici 1176. hadiste geçti.
2063-) Buhârî, İsti'zân: 47
& Müslim, Selâm: 37 (2184)
2064-) Buhârî, İsti'zân: 49
& Müslim, Eşribe: 101 (2016)
✍ Buhârî, , İsti'zân: 51
& Müslim, Tahâra: 50 (257)
2065-) Buhârî, İsti'zân: 53
2066-) Buhârî, Deavât: 1 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 31
& Müslim, İmân: 338 (198)
{&} Muvatta, Kur'ân: 26
2067-) Buhârî, Deavât: 2 • 1 defa tekrar eder; Deavât: 16
2068-) Buhârî, Deavât: 3
2069-) Buhârî, Deavât: 4
& Müslim, Tevbe: 3 (2744)
2070-) Buhârî, Deavât: 7 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Deavât: 8, 16, Tevhîd: 12
2071-) Buhârî, Deavât: 9 • Tekrar tahrici 184. hadiste geçti.
& Müslim, Zikr ve Duâ: 56 (2710)
2072-) Buhârî, Deavât: 10 • Tekrar tahrici 97. hadiste geçti.
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 181 (763)
2073-) Buhârî, Deavât: 13 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 13
& Müslim, Zikr ve Duâ: 64 (2714)
2074-) Buhârî, Deavât: 21 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 31
& Müslim, Zikr ve Duâ: 9 (2679)
{&} Muvatta, Kur'ân: 28
2075-) Buhârî, Deavât: 22
& Müslim, Zikr ve Duâ: 90 (2735)
{&} Muvatta, Kur'ân: 29
2076-) Buhârî, Deavât: 27 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Deavât: 27, Tevhîd: 23
& Müslim, Zikr ve Duâ: 83 (2730)
2077-) Buhârî, Deavât: 28 • 1 defa tekrar eder; Kader: 13
& Müslim, Zikr ve Duâ: 53 (2707)
2078-) Buhârî, Deavât: 34

& Müslim, Birr ve Sıla: 89 (2601)
2079-) Buhârî, Deavât: 41 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 25, Tefsîr, Nahl: 1, Deavât: 38, 42
2080-) Buhârî, Deavât: 44 • çeşitli şekilde 4 defa tekrar eder; Cihâd ve Siyer: 25, Deavât: 37, 44, 56
& Müslim, Zikr ve Duâ: 49 (589)
2081-) Buhârî, Deavât: 55 • Tekrar tahrici 1720. hadiste geçti.
2082-) Buhârî, Deavât: 60 • 1 defa tekrar eder; Deavât: 60
& Müslim, Zikr ve Duâ: 70 (2719)
2083-) Buhârî, Deavât: 64 • 1 defa tekrar eder; Bedü'l-Halk: 11
& Müslim, Zikr ve Duâ: 28 (2691)
{&} Muvatta, Kur'ân: 20
2084-) Buhârî, Deavât: 64
& Müslim, Zikr ve Duâ: 30 (2693)
2085-) Buhârî, Deavât: 65
& Müslim, Zikr ve Duâ: 28 (2691)
{&} Muvatta, Kur'ân: 21
2086-) Buhârî, Deavât: 66
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 211 (779)
2087-) Buhârî, Deavât: 66
& Müslim, Zikr ve Duâ: 25 (2689)
2088-) Buhârî, Rikâk: 1
2089-) Buhârî, Rikâk: 3
2090-) Buhârî, Rikâk: 4
2091-) Buhârî, Rikâk: 4
2092-) Buhârî, Rikâk: 5
2093-) Buhârî, Rikâk: 5
& Müslim, Zekât: 114 (1046)
2094-) Buhârî, Rikâk: 6 • Tekrar tahrici 270. hadiste geçti.
2095-) Buhârî, Rikâk: 6
2096-) Buhârî, Rikâk: 9 • 1 defa tekrar eder; Meğâzî: 35
2097-) Buhârî, Rikâk: 10 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 10
& Müslim, Zekât: 118 (1049)
2098-) Buhârî, Rikâk: 12
✍ Buhârî, Rikâk: 42
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 5 (2960)
2099-) Buhârî, Rikâk: 17 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Et'ime: 1, İsti'zân: 14
2100-) Buhârî, Rikâk: 17
& Müslim, Zekât: 126 (1055)
2101-) Buhârî, Rikâk: 18 • Tekrar tahrici 37. hadiste geçti.
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 71 (2816)
2102-) Buhârî, Rikâk: 18 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 18
2103-) Buhârî, Rikâk: 19 • Tekrar tahrici 2012. hadiste geçti.
2104-) Buhârî, Rikâk: 23 • 1 defa tekrar eder; Hudûd: 19
2105-) Buhârî, Rikâk: 23 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 23
{•} Muvatta, Kelâm: 6
2106-) Buhârî, Rikâk: 26 • 1 defa tekrar eder; İ'tisâm: 2
& Müslim, Fezâil: 16 (2283)
2107-) Buhârî, Rikâk: 28
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 1 (2822)
2108-) Buhârî, Rikâk: 29
2109-) Buhârî, Rikâk: 30
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 8 (2963)
✍ Buhârî, Rikâk: 15
& Müslim, Zekât: 120 (1051)
✍ Buhârî, Rikâk: 16
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 27 (2973
2110-) Buhârî, Rikâk: 31
& Müslim, İmân: 207 (131)
✍ Buhârî, Rikâk: 32
2111-) Buhârî, Rikâk: 35
& Müslim, İmân: 230 (143)
2112-) Buhârî, Rikâk: 35
& Müslim, Fezâilu's-Sahâbe: 232 (2547)
2113-) Buhârî, Rikâk: 36 • 1 defa tekrar eder; Ahkâm: 9
& Müslim, Zühd ve Rakâik: 48(2987)
2114-) Buhârî, Rikâk: 38
2115-) Buhârî, Rikâk: 41
& Müslim, Zikr ve Duâ: 14 - 15 (2683 - 2684)
2116-) Buhârî, Rikâk: 42
& Müslim, Fiten: 136 (2952)
2117-) Buhârî, Rikâk: 44
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 30 (2792)
2118-) Buhârî, Rikâk: 44
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 28 (2790)
2119-) Buhârî, Rikâk: 45
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 59 (2861)
2120-) Buhârî, Rikâk: 45
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 56 (2859)
2121-) Buhârî, Rikâk: 47
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 61 (2863)
2122-) Buhârî, Rikâk: 48 • 1 defa tekrar eder; Diyât: 1
& Müslim, Kasâme: 28 (1678)
2123-) Buhârî, Rikâk: 51 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 50
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 42 (2850)
2124-) Buhârî, Rikâk: 51 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 38
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 9 (2829)
2125-) Buhârî, Rikâk: 51
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 45 (2852)
2126-) Buhârî, Rikâk: 51 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 25
2127-) Buhârî, Rikâk: 51 • 1 defa tekrar eder; Rikâk: 51
& Müslim, İmân: 263 (213)
2128-) Buhârî, Rikâk: 51
2129-) Buhârî, Rikâk: 53
& Müslim, Fezâil: 27 (2292)
2130-) Buhârî, Rikâk: 53
& Müslim, Fezâil: 34 (2299)
2131-) Buhârî, Rikâk: 53
& Müslim, Fezâil: 39 (2303)
2132-) Buhârî, Rikâk: 53
2133-) Buhârî, Rikâk: 53
& Müslim, Fezâil: 33 (2298)
2134-) Buhârî, Kader: 2 • 1 defa tekrar eder; Tevhîd: 54
& Müslim, Kader: 9 (2649)
2135-) Buhârî, Kader: 4
& Müslim, Fiten: 23 (2891)
2136-) Buhârî, Kader: 6 • 1 defa tekrar eder; Eymân ve Nüzûr: 26
& Bu hadisin bir benzerini Müslim de rivayet eder; Nüzûr: 7 (1640)
2137-) Buhârî, Kader: 8• 1 defa tekrar eder; Ahkâm: 42
2138-) Buhârî, Kader: 14 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Eymân ve Nüzûr: 3, Tevhîd: 11
2139-) Buhârî, Eymân ve Nüzûr: 1 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Keffârâtü'l-Eymân: 10, Ahkâm: 5, 6
& Müslim, Eymân: 19 (1652)
2140-) Buhârî, Eymân ve Nüzûr: 1 • iki bölümden oluşur; I. Bölüm; • Tekrar tahrici 491. hadiste geçti. II. Bölüm; Eymân ve Nüzûr: 1
& Müslim, Eymân: 26 (1655)
2141-) Buhârî, Eymân ve Nüzûr: 3 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Fezâilü Ashâbi'n-Nebî: 6, İsti'zân: 27
2142-) Buhârî, Eymân ve Nüzûr: 3 • 1 defa tekrar eder; Zekât: 43
& Müslim, Zekât: 30 (990)

2143-) Buhârî, Eymân ve Nüzûr: 9 • 1 defa tekrar eder; Cenâiz: 6
& Müslim, Birr ve Sıla: 150 (2632)
{&} Muvatta, Cenâiz: 38
2144-) Buhârî, Eymân ve Nüzûr: 15 • Tekrar tahrici 1142. hadiste geçti.
& Müslim, İmân: 202 (127)
2145-) Buhârî, Eymân ve Nüzûr: 28 • 1 defa tekrar eder; Eymân ve Nüzûr: 31
{•} Muvatta, en-Nüzûr ve'l-Eymân: 8
2146-) Buhârî, Eymân ve Nüzûr: 30 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Vasâyâ: 19, Hıyel: 3
& Müslim, Nüzür: 1 (1638)
{&} Muvatta, en-Nüzûr ve'l-Eymân: 1
2147-) Buhârî, Eymân ve Nüzûr: 31
{•} Muvatta, en-Nüzûr ve'l-Eymân: 6
2148-) Buhârî, Keffârâtü'l-Eymân: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Cezâu's-Sayd: 25, İ'tisâm: 16
2149-) Buhârî, Keffârâtü'l-Eymân: 5 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Zekât: 53, İ'tisâm: 16
& Müslim, Hacc: 465 (1368)
2150-) Buhârî, Ferâiz: 5 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Ferâiz: 7, 9, 10
& Müslim, Ferâiz: 2 (1615)
2151-) Buhârî, Ferâiz: 8 • 1 defa tekrar eder; Ferâiz: 16
2152-) Buhârî, Ferâiz: 24
2153-) Buhârî, Ferâiz: 24 • Tekrar tahrici 1330. hadiste geçti.
& Müslim, Zekât: 133 (1059)
2154-) Buhârî, Ferâiz: 29 • Tekrar tahrici 1667. hadiste geçti.
& Müslim, İmân: 114 (63)
2155-) Buhârî, Ferâiz: 29
& Müslim, İmân: 113 (62)
2156-) Buhârî, Hudûd: 4 • Tekrar tahrici 1070. hadiste geçti.
2157-) Buhârî, Hudûd: 4 • çeşitli şekilde 1 defa tekrar eder; Hudûd: 2
& Müslim, Hudûd: 39 (1707)
2158-) Buhârî, Hudûd: 5
2159-) Buhârî, Hudûd: 7 • 1 defa tekrar eder; Hudûd: 13
& Müslim, Hudûd: 7 (1687)
2160-) Buhârî, Hudûd: 13 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hudûd: 13, 13
& Müslim, Hudûd: 1 (1684)
{&} Muvatta, Hudûd: 24
2161-) Buhârî, Hudûd: 13 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hudûd: 13, 13
& Müslim, Hudûd: 5 (1685)
2162-) Buhârî, Hudûd: 13 • çeşitli şekilde 3 defa tekrar eder; Hudûd: 13, 13, 13
& Müslim, Hudûd: 6 (1686)
{&} Muvatta, Hudûd: 21
2163-) Buhârî, Hudûd: 42 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Hudûd: 42, 42
& Müslim, Hudûd: 40 (1708)
2164-) Buhârî, Hudûd: 45
& Müslim, Eymân: 37 (1660)
2165-) Buhârî, Diyât: 1 • 1 defa tekrar eder; Diyât: 1
2166-) Buhârî, Diyât: 1
2167-) Buhârî, Diyât: 2 • 1 defa tekrar eder; Fiten: 7
2168-) Buhârî, Diyât: 6
& Müslim, Kasâme:25 (1676)
2169-) Buhârî, Diyât: 9
2170-) Buhârî, Diyât: 15 • 1 defa tekrar eder; Diyât: 23
& Müslim, Âdâb: 44 (2158)
2171-) Buhârî, Diyât: 20
2172-) Buhârî, İstitâbetü'l-Murteddîn: 1
& Müslim, İmân: 190 (120)
2173-) Buhârî, Ta'bîr: 2 • 1 defa tekrar eder; Ta'bîr: 10
{•} Muvatta, Ru'yâ: 1
2174-) Buhârî, Ta'bîr: 3
2175-) Buhârî, Ta'bîr: 5
{•} Muvatta, Ru'yâ: 3
2176-) Buhârî, Ta'bîr: 10 • Tekrar tahrici 92. hadiste geçti.
& Müslim, Ru'yâ: 10 (2266)
2177-) Buhârî, Ta'bîr: 10
2178-) Buhârî, Ta'bîr: 12 • Tekrar tahrici 1258. hadiste geçti.
& Müslim, İmâra: 160 (1912)
{&} Muvatta, Cihâd: 39
2179-) Buhârî, Ta'bîr: 26 • 1 defa tekrar eder; Ta'bîr: 4
& Müslim, Ru'yâ: 6 (2263)
2180-) Buhârî, Ta'bîr: 41 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Ta'bîr: 42, 43
2181-) Buhârî, Ta'bîr: 45 • Tekrar tahrici 1045. hadiste geçti.
2182-) Buhârî, Ta'bîr: 45
2183-) Buhârî, Ta'bîr: 47 • 1 defa tekrar eder; Ta'bîr: 11
& Müslim, Ru'yâ: 17 (2269)
✍ Buhârî, Fiten: 2 • 1 defa tekrar eder; Menakıb: 25
& Müslim, İmâra: 45 (1843)
2184-) Buhârî, Fiten: 2 • 1 defa tekrar eder; Ahkâm: 4
& Müslim, İmâra: 55 (1849)
2185-) Buhârî, Fiten: 2 • iki bölümden oluşur; I. Bölüm; • Tekrar tahrici 18. hadiste geçti. II. Bölüm; Ahkâm: 42
& Müslim, İmâra: 42 (1709)
2186-) Buhârî, Fiten: 5
& Müslim, Fiten: 131 (2949)
2187-) Buhârî, Fiten: 6
2188-) Buhârî, Fiten: 7
& Müslim, Birr ve Sıla: 126 (2617)
2189-) Buhârî, Fiten: 9 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Menâkıb: 25, Fiten: 9
& Müslim, Fiten: 10 (2886)
2190-) Buhârî, Fiten: 14
& Müslim, İmâra: 82 (1862)
2191-) Buhârî, Fiten: 19
& Müslim, el-Cenne ve Neîmihâ: 84 (2879)
2192-) Buhârî, Fiten: 21
✍ Buhârî, Fiten: 23
& Müslim, Fiten: 51 (2906)
2193-) Buhârî, Fiten: 24
& Müslim, Fiten: 42 (2902)
2194-) Buhârî, Fiten: 24
& Müslim, Fiten: 30 (2894)
2195-) Buhârî, Fiten: 25 • Tekrar tahrici 75. hadiste geçti.
& Bu uzun hadisin bölümlerinin büyük bir kısmını çeşitli yerlerde Müslim de rivayet eder; İmân: 248, Zekât: 61, İlm: 11, Fiten: 17, 53, 84 (157)
2196-) Buhârî, Ahkâm: 4 • Tekrar tahrici 413. hadiste geçti.
2197-) Buhârî, Ahkâm: 7
2198-) Buhârî, Ahkâm: 8
& Müslim, İmân: 229 (142)
2199-) Buhârî, Ahkâm: 8
& Müslim, İmân: 227 (142)
2200-) Buhârî, Ahkâm: 9 • Tekrar tahrici 2113. hadiste geçti.
2201-) Buhârî, Ahkâm: 13
& Müslim, Akzıye: 16 (1717)
2202-) Buhârî, Ahkâm: 38 • Tekrar tahrici 1342. hadiste geçti.

& Bu hadisi biraz değişik ifadelerle Müslim de rivayet eder; Kasâme: 1 (1669)
{&} Muvatta, Kasâme: 1
2203-) Buhârî, Ahkâm: 43 • iki bölümden oluşur; I. Bölüm; • Tekrar tahrici 18. hadiste geçti. II. Bölüm; Fiten: 2
& Müslim, İmâra: 41 (1709)
{&} Muvatta, Cihâd: 5
2204-) Buhârî, Ahkâm: 43
& Müslim, İmâra: 90 (1867)
{&} Muvatta, Biat: 1
2205-) Buhârî, Ahkâm: 51
& Müslim, İmâra: 11 (1823)
2206-) Buhârî, Ahkâm: 51
& Müslim, İmâra: 7 (1821)
2207-) Buhârî, Temennî: 6 • Tekrar tahrici 1955. hadiste geçti.
& Müslim, Zikr ve Duâ: 11 (2680)
2208-) Buhârî, Temennî: 6 • Tekrar tahrici 37. hadiste geçti.
& Müslim, Zikr ve Duâ: 13 (2682)
2209-) Buhârî, İ'tisâm: 2
✍ Buhârî, Kitâbu's-Sulh: 5
& Müslim, Kitâbu'l-Akziye: 1 (1718)
2210-) Buhârî, İ'tisâm: 2
✍ Buhârî, İ'tisâm: 2
& Müslim, Hac: 412 (1337)
✍ Buhârî, İ'tisâm: 3
& Müslim, Fezâil: 132 (2358)
2211-) Buhârî, İ'tisâm: 3
& Müslim, İmân: 217 (136)
✍ Buhârî, İ'tisâm: 5 • 1 defa tekrar eder; Edeb: 72
& Müslim, Fezâil: 127 (2356)
2212-) Buhârî, İ'tisâm: 7 • Tekrar tahrici 86. hadiste geçti.
& Müslim, İlm: 14 (2673)
2213-) Buhârî, İ'tisâm: 14
2214-) Buhârî, İ'tisâm: 16 • Tekrar tahrici 1438. hadiste geçti.
& Müslim, Hudûd: 15 (1691)
2215-) Buhârî, İ'tisâm: 21
& Müslim, Akzıye: 15 (1716)
2216-) Buhârî, İ'tisâm: 23
& Müslim, Fiten: 94 (2929)
2217-) Buhârî, Tevhîd: 1
& Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn: 263 (813)
2218-) Buhârî, Tevhîd: 3 • Tekrar tahrici 2037. hadiste geçti.
& Müslim, Sıfâtü'l-Münâfıkîn: 49 (2804)
2219-) Buhârî, Tevhîd: 7
& Müslim, Zikr ve Duâ: 67 (2717)
2220-) Buhârî, Tevhîd: 15 • Tekrar tahrici 1350. hadiste geçti.
& Müslim, Tevbe: 16 (2751)
2221-) Buhârî, Tevhîd: 15 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Tevhîd: 35, 50
& Müslim, Zikr ve Duâ: 6 (2675)
2222-) Buhârî, Tevhîd: 35
& Müslim, İmân: 203-206 (128-130)
2223-) Buhârî, Tevhîd: 35
& Müslim, Tevbe: 29 (2758)
2224-) Buhârî, Tevhîd: 36 • Tekrar tahrici 41. hadiste geçti.
2225-) Buhârî, Tevhîd: 36 • Tekrar tahrici 41. hadiste geçti.
& Müslim, İmân: 322 (193)
2226-) Buhârî, Tevhîd: 58 • çeşitli şekilde 2 defa tekrar eder; Deavât: 65, Eymân ve Nüzûr: 19
& Müslim, Zikr ve Duâ: 31 (2694)
Tahricin bitimi: 13/12/2000 Çarşamba

Abdullah Feyzi Kocaer

1962 yılında Bolvadin'de dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini Bolvadin'de yaptı. Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden 1984 yılında mezun oldu ve öğretmen olarak atandı. Halen öğretmenlik görevini sürdürmektedir. 1991-1993 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı'nca, dil araştırmalarında bulunmak üzere Suriye'ye gönderildi ve bu ülkede iki yıl araştırmalar yaptı. 1994 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde, "Kur'ân-ı Kerim' de Yeminler" konulu tez çalışmasını tamamlayarak Tefsir alanında yüksek lisans diploması aldı.

Evli ve üç çocuk babası olan yazar, Kur'ân ve Hadis sahasında çeşitli araştırmalar yapmaktadır.

Çalışmaları:

Müttefekun Aleyh Hadisler

Çeviri, Notlar ve Tahriç

Kütüb-i Sitte Serisi: 1

Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarih

Çeviri, Notlar ve Tahriç

Kütüb-i Sitte Serisi: 2

Sahîh-i Müslim Muhtasarı

İhtisar, Çeviri, Notlar ve Tahriç

Kütüb-i Sitte Serisi: 3

Sünen-i Ebû Dâvûd Muhtasarı

İhtisar, Çeviri, Notlar ve Tahriç

(Üzerinde çalışmaktadır)

Kur'ân-ı Kerim'de Yeminler

Sahîh-i Buhârî'den Dersler

Sahîh-i Müslim'den Dersler

Cennetle Müjdelenen Hanımlar Çeviri

Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Nûh (a.s.) Çeviri

Kur'ân-ı Kerim'de Hz. İbrahim (a.s.) Çeviri

Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Mûsâ (a.s.) Çeviri

Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Îsâ (a.s.) Çeviri

İki büyük hadis imamının buluştuğu zirve

MÜTTEFEKUN ALEYH

HADİSLER

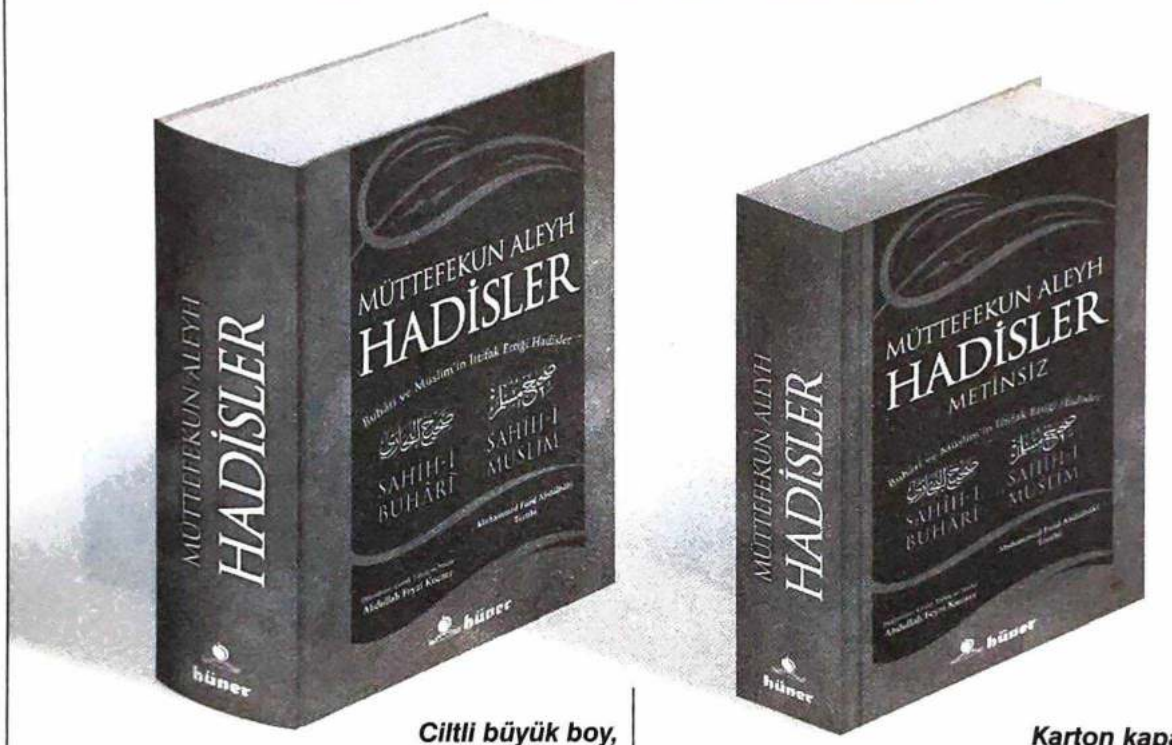

Ciltli büyük boy, ithal kağıt, 17 x 24 cm ebat, 904 sayfa, hadislerin orjinal Arapça metinleri ve Türkçe tercümeleri

Karton kapak, 14 x 21 cm ebat, ithal kağıt, 704 sayfa, hadislerin türkçe tercümeleri

- ✓ *Hz. Peygamber (S.A.V.)'in hadislerini rivayette Buhari ve Müslim'in çok özel bir yeri vardır. Bu iki hadis imamının kitapları İslam dünyasında sahihayn olarak ün kazanmıştır. İslam'ın ilk devirlerinden günümüze kadar iki imamın ortak rivayetleri üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bunların en meşhuru El-lü'lü vel-Mercan isimli eserdir.*
- ✓ *"Müttefekun Aleyh Hadisler" bu eseri esas olarak almıştır. Daha önce tespit edilemeyen seksen hadise daha ulaşılmıştır.*
- ✓ *Sade ve güncel bir dil kullanılmış, gerekli açıklamalar kısa kısa eklenmiştir.*
- ✓ *Hadislerin tahriçleri yapılmış, ayrıca hangi hadis metni hangi kitaptan alındı ise bu belirtilmiştir.*
- ✓ *Toplam 1986 hadis ve açıklamalarıyla tek kitapta toplanmıştır.*
- ✓ *Sayın Abdullah Feyzi Kocaer'in titiz tercümesiyle...*

HÜNER YAYINEVİ

Şerefşirin Sk. Hacı Mahmut Çarş
No: 35-36 KONYA

Tel:0332. 350 91 05
0332. 351 40 01

www.huneryayinevi.com
huner@huneryayinevi.com

TÜRKİYEDE BİR İLK

Sahîh-i Müslim
MUHTASARI

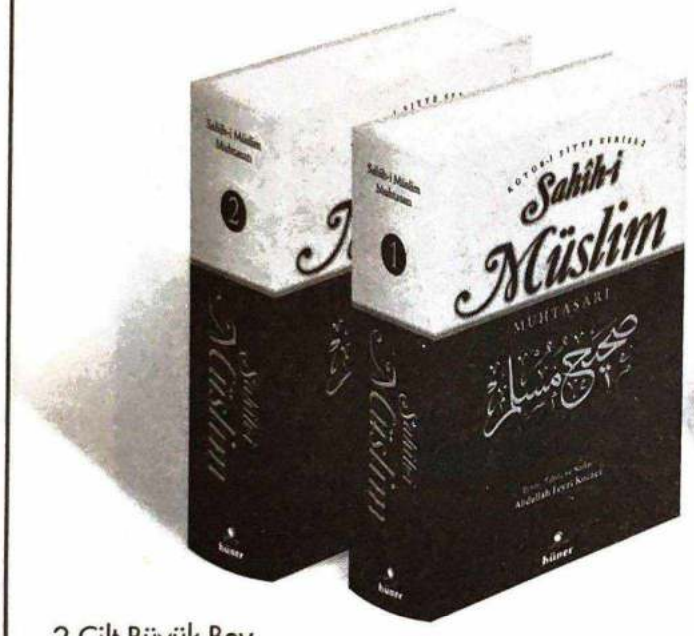

2 Cilt Büyük Boy
ithal kağıt Metinli
(Arapça hadis metinleri), 1552 sayfa

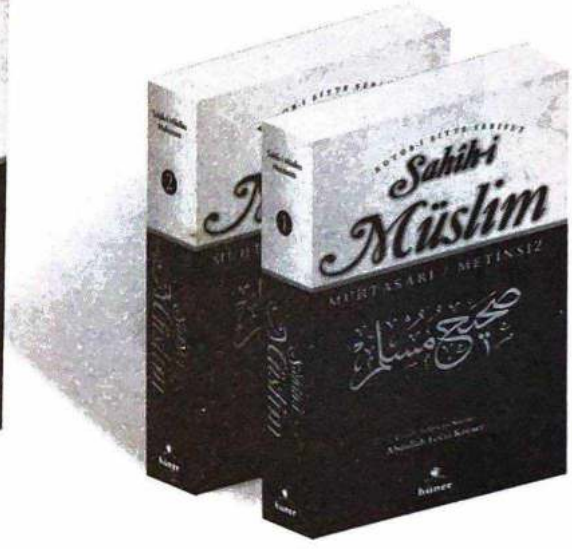

2 Cilt Küçük Boy
ithal kağıt Metinsiz, 1280 sayfa

- Sahîh-i Müslim'in en önemli özelliği sahih hadisleri almasının yanında, hadisleri konularına göre yerleştirmesi ve konu bütünlüğünü sağlamasıdır.
- Sahîh-i Müslim'in Kitabında 7500 hadis mevcuttur. Bunların büyük kısmı tekrar eden hadislerdir.
- Bu çalışmada tekrar eden hadisler çıkartılmış 3033 hadis kalmıştır.
- Ayrıca tekrar nedeniyle çıkarılan hadislerde mana fazlalığı veya ayrıntı var ise yalnızca ayrıntı kısmı alınmıştır.
- 7000 maddelik alfabetik konu dizini
- Tahric, Sahîh-i Buhârî'de geçen hadislerin yerleri belirtilmiştir.
- Sayın Abdullah Feyzi KOCAER'in titiz çalışması, çeviri ve dipnotlarıyla
- Sade bir dil,akıcı bir uslupla okuyucunun beğenisine sunulmuştur.

hüner
YAYINEVİ

Şerefşirin Mah. Hacı Mahmut İşhanı No: 35-36 - KONYA
Tel: 0332. 350 91 05 • Faks: 0332. 351 40 01
huneryayinevi.com • huner@huneryayinevi.com

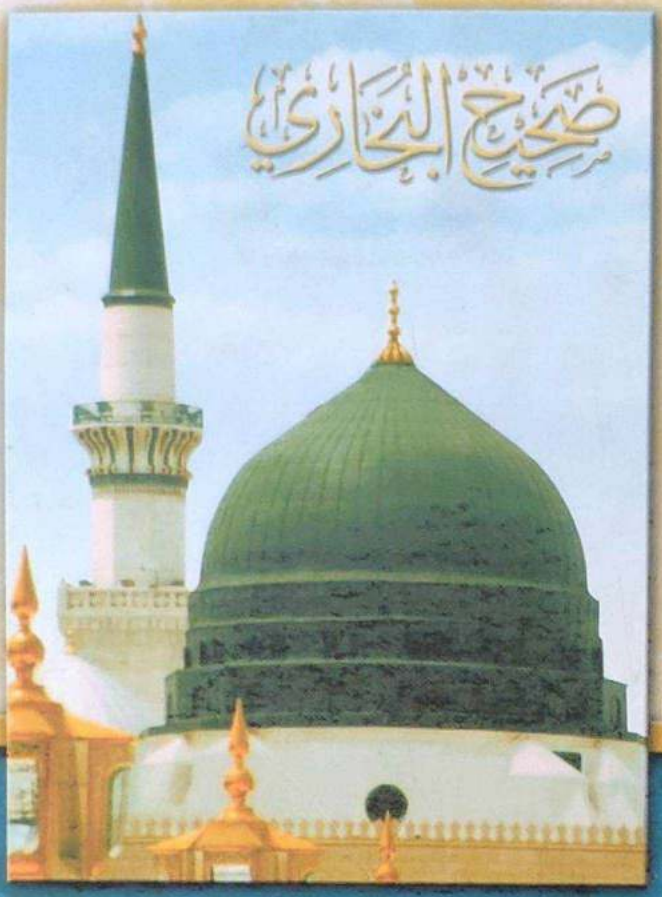

"Size ayetlerimizi okuyan, sizi arındıran, size Kitap ve Hikmeti öğreten, bilmediğiniz şeyleri de size öğreten içinizden bir Peygamber gönderdik."

(Bakara: 151)

"...Sen onların aralarında iken, Allah onlara azap etmez..."

(Enfal: 33)

hüner

ISBN 975-92144-4-X

9 789759 214449